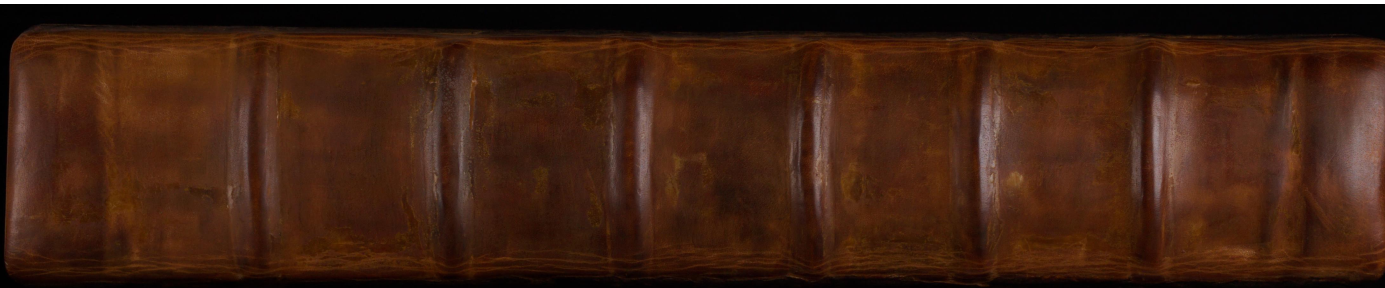
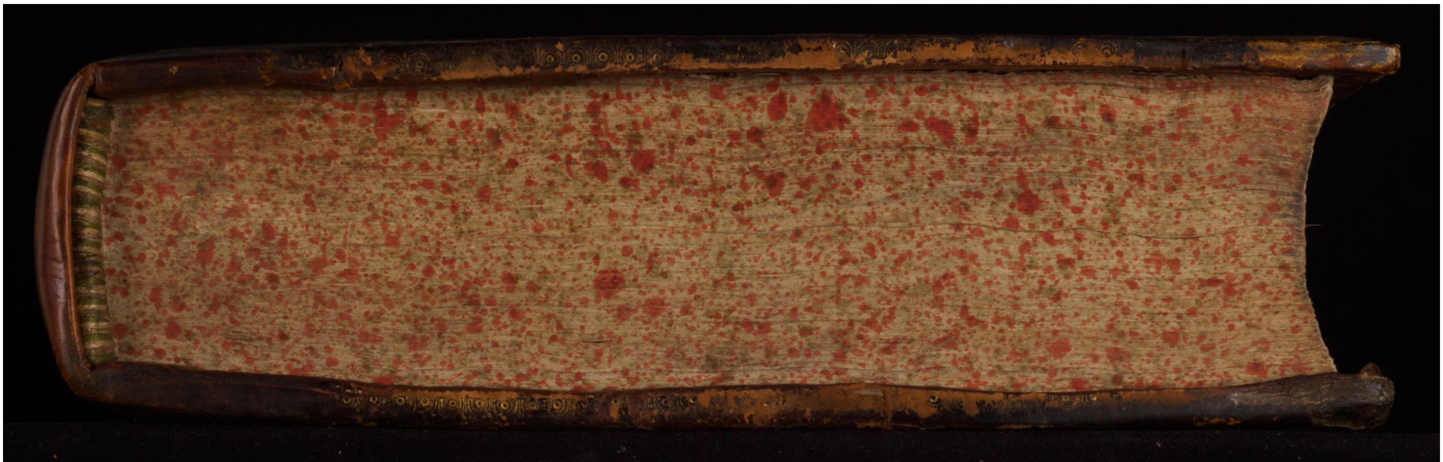

298 Adrovandus (U.) Opera, *first edition, numerous plates,* 14 vols. in 13, *cf. gt.* - *Bononiae,* 1599-1688

North Side

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI AC MEDICI
BONONIENSIS.
Historiam Naturalem in Gymnasio Bononiensi
Profitentis,

ORNITHOLOGIAE
HOC EST
DE AVIBVS HISTORIAE
LIBRI XII.

AD CLEMENTEM VIII.
PONT. OPT. MAX.

CVM
INDICE SEPTENDECIM LINGVARVM
COPIOSISSIMO.

BONONIAE
Apud Franciscum de Franciscis Senensem.
CIↃ. IↃ. XCIX
SVPERIORVM PERMISSV.

ALEX. MAG.

ARIST.

VESP. IMP.

PLIN.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI AC MEDICI
BONONIENSIS.
Historiam Naturalem in Gymnasio Bononiensi
Profitentis,

ORNITHOLOGIAE
HOC EST
DE AVIBVS HISTORIAE
LIBRI XII.

AD CLEMENTEM VIII.
PONT. OPT. MAX.

CVM
Indice Septendecim Linguarum
copiosissimo.

BONONIAE
Apud Franciscum de Franciscis Senensem.
CIↃ. IↃ. XCIX
Superiorum permissu.

BEATISSIMO.
AC SANCTISSIMO
DOMINO NOSTRO
CLEMENTI OCTAVO
PONT. OPT. MAX.

CVR in tanta Serenissimorum, Illustrissimorumq; Principum, qui non solùm in hac nostra Italia, verùm etiam in toto orbe versantur, copia, tibi potissimùm, CLEMENS VIII Pontifex Opt. Max. Pontificum, quotquot hactenus regnarunt, quotquot olim regnabunt, clementissime, præclarissime, celeberrimeq;, hosce meos fructus, hosce, inquam, priores meos de Auibus Commentarios, qualescunque illi sunt, (Sunt autem multis vigilijs, ac magnis sumptibus conscripti, iconibusque, in quibus ad viuum depingendis, ac sculpendis, non dico huic soli operi inserendis solùm, sed alijs pariter, vbi hoc prodierit, in lucem edendis, omnes penè facultates meas impen di)cur, inquam, tibi dicare, nuncupareq; censuerim, viri multi, ijque grauissimi, præsertimq; Illustrissimi aliquot Cardinales, atque inter hos felicissimæ memoriæ Palæotus, & ante aliquot menses Illustrissimus, ac Reuerendissimus Parauicinus acerrimo iudicio pollens, cùm Musæum meum visitaret, authores fuere, multæque præterea, ac grauissimæ rationes impulere: Supremus in primis ille dignitatis vertex, Pontificatus, inquam, ad quem splendidissimis illis toto terrarum orbe virtutibus tuis, gestis, factisque præclarissimis æternùm memorandis, communi purpuratorum consensu, DEO ita statuente, euectus es: ad hæc flagrantissimum bonarum omnium disciplinarum, maximè verò sacrarum litterarum, quarum quoque multa in hisce meis lucubrationibus loca enodantur, ac dilucidantur, studium; amor etiam, & gratia incredibilis, qua omnes viros doctos, eorumque cultores complecteris, & Cardinalis etiamnum complectebaris, necnon singularis illa tua erga me beneuolentia, ac animi promptitudo, cuius amplissimus mihi testis est Illustrissimus, ac Reuerendiss. Cardinalis Bandinus, cùm te mei iuuandi causa alloqueretur. Accedit etiam, quòd Ciuibus Bononiensibus hoc peculiare quasi videatur, vt nominis Pontificij studiosissimi semper fuerint. Sed vt ad te me conuertam, est in primis Familiæ Tuæ antiquitas, à minimè obscuris historicis, qui de nobilioribus Italiæ familijs libros ediderunt, celebrata, cùm quendam prædicent Hildebrandum, virum strenuum, Ducem inuictissimum, ac rei militaris peritissimum, qui Longobardorum olim Dux Italiam inuasit, multa in ea loca occupauit, atque indu-

bitanter nominis sui stirpem reliquit; vt verisimile sit, eo tempore, quo sermo Romanus cum Barbaro illo confundebatur, ex Hildebrando ALDOBRANDINVM nomen dimanasse. Quapropter cùm & nostræ familiæ cognomen (si minima maximis æquare fas est) cum eadem voce similitudinem haud paruam gerere cernerem, (Quippe Aldobrandi, non vt hodie, corrupta videlicet voce, Aldrouandi, primis temporibus nominabamur) iuro nihil mihi gratius, nihil iucundius vnquam accidisse, quàm audire Cardinales ALDOBRANDINOS nominari, & eiusdem familiæ Summum Pontificem haberi, eumque Pontificem, quem ego, ob admirabilem Naturam, exquisitamq; doctrinam cum acerrimo iudicio coniunctam, & summam vitæ, ac morum honestatem, quam cum Polonia reuerteretur, & Bononia transiret suspexi, tanto dignitatis fastigio dignisimum iudicabam, occasionem mihi demum dari exoptans, qua hoc meum desiderium, obseruantiamque demonstrare possem: quod nunc demum facio, hasce meas vigilias ante Sanctiss. pedes tuos genibus flexis humiliter admodum offerens. Adest postremò ipsius operis conditio, quæ pariter & ipsa ad hoc me consilium, deliberationem, sententiamque non solùm inuitauit, sed & incitauit. In quo quantum laboris, quos sumptus consumpserim, Tua velim Sanctitas iudicet. Etenim non nomina duntaxat auium, de quibus agitur, Græca, ac Latina, verùm Hebraica etiam, Arabica, Italica, ac denique omnium gẽtium indicaui: ad hæc aues descripsi, descriptas, quas nancisci licuit, delineatas legentibus ob oculos pono, naturam earum & mores patefacio, quo victu vtantur, qua arte capiantur, quomodo condiri debeant, quale comedentibus nutrimentum præbeant (quæ pars in secundo opere magis pertractabitur) quibusuè medeantur morbis, edoceo; emblemata, symbola, icones, numismata, adagia, mystica cùm ex sacris, tùm ex profanis, ac hieroglyphica, declaro: Ex quo quicquid de Auibus dici queat, hinc peti potest, adeo vt Illustriss. Parauicinus, quem heroem ob exactissimum, quo præstat, iudicium, libenter nomino, cùm hoc opus ei monstrarem, diceret, nullum me alijs dicendi locum reliquisse. Quotquot autem ab alijs de animalibus lucubrationes hactenus editę sunt, eæ propemodum omnes vel Summis Pontificibus prædecessoribus tuis, vel Imperatoribus, vel Regibus, consimilibusque Serenissimis Principibus nuncupatæ sunt. Et quamuis in communi adagio sit, *Vino vendibili non opus esse suspensa hedera*: contrà tamen sese res habere videtur in hoc negotio. Siquidem lucubrationes, licet per se laudabiles, ac posteritate dignæ, nisi magnorum virorum cura, authoritateque diuulgentur, plerunque vel intereunt subitò, vel saltem parui fiunt. Hi enim idem litteris præstant, quod aqua lupinis; nam sicuti hoc leguminis genus ea maceratum, omnem amarorem deponit; eodem pariter modo litteras illi suo fauore cuique gratiores & efficaciores efficiunt: Quod videntes viri sapientissimi, tam prisci, quàm recentiores, principum authoritate doctrinam suam protexerunt. Hinc est, quod naturalis Plinij historia semper floruit, floret etiamnum, ac perpetuùm florebit, quia nimirum Vespasiano Cæsari dedicata est, & commissa. Aurea Oppiani carmina, quæ ætas delebit? nulla profectò, nulla; nam immortalia ea reddidit Antonini Cæsaris patrocinium. Neque fortè Aristotelis nunquam satis laudatos, laudandosque de animalibus commentarios haberemus, nisi Magnus ille Alexander, cùm in conscribendis, tùm in edendis suam interposuisset Regiam Maiestatem. Sexcentis præterea destitueremur aureis libris, quos nunc exosculamur, non tam authoribus, quàm quorum commissi sunt fidei, gratiam habentes. Sed vt coætaneos meos appellem, Hippolytus Saluianus, mihi olim familiariter notus, suas de piscibus præstantissimas historias lucubrationes Paulo IV. Pontif. Max. Andreas Matthiolus, & ipse non notus mihi tantùm, sed cui plurima communicaui, commentaria in Dioscoridis de materia medica libros Maximiliano II. Imperatori, Petrus Bellonius

Cenomanus

Cenomanus de auibus historiam Gallicè conscriptam Henrico II. Gallorum Regi nuncupauit. Cùm itaque, tu Beatissime Pater, potentissimos hosce heroas dignitate præcellas, ingenio verò sis quàm simillimus, eandem planè, quam illi viam pleno, imò pleniori insistens gradu, ac maximo cum doctorum virorum solatio ad consimilem gloriam totis viribus contendas, ego hanc Ornithologiæ primam partem pudore simul, ac tædio tarditatis meæ victus, sub Sanctissimi tui nominis præsidio nunc tandem in publicum mitto, secundam, ac tertiam propediem editurus. Ecquem enim patronum in toto terrarum orbe te potentiorem nancisci queam, qui eam & posteritati commendare, & aduersus innatum quibusdam hominibus maleuolentiæ virus vindicare valeat? quo nimirum nihil altius, nihil clarius, nihil venerabilius, imò cui nihil ipse par habet terrarum orbis. Tu enim, qui in D. Petri Principis Apostolorum locum suffectus es, quin ipsiusmet Saluatoris Nostri IESV CHRISTI partes agis, iuremeritò Rex Regum, Princeps Principum existis. Tibi vni, quotquot Christiani sunt, quotquot id nominis sibi vendicant, quotquot totum hunc orbem habitant, tibi, inquam, vni obediunt, vel saltem obedire diuino iure tenentur. Te is Pastorem nobis dedit, qui in te veterum illorum Sanctissimorum Pontificum imaginem rediuiuam agnoscit, quam & nos magis agnosceremus, si corruptissima huiusce sæculi conditio pateretur. Quamplurima, eaque prorsus admiranda de tuis innumeris virtutibus hic mihi scribenda forent, si mihi ita, vt mente cōcepi, ac prout equidem vellem, & res ipsa desiderat, liceret explicare. Etenim admirabilis quædam ac in omni re commendabilis animi tui modestia, magnitudinem gestorum tuorum altissima dissimilatione abstrudens, & occultans, maiorique studio laudari refugiens, quàm plerique gestiunt, tuis me de rebus timidè, ac parcè dicere cogit. Sed vt saltem aliquo pacto satisfaciam officio, simul & animi tui modestiæ obsecundem, dicam breuissimè, nam prorsus tacere nefas reor. Tu (dicam hoc verè, & dicam magno doctorum, bonorumq; omnium assensu, gaudio, solatioq;). Tu, inquam, quod paucissimis mortalibus cōtigit, cum splendore nobilitatis, virtutis omne genus, cum virtutis præstantia, prudentiam rerum ecclesiasticarum; cum prudentiæ gloria ardorem animi coniungens, studia Christianæ pietatis, & doctrinæ tueri, prouehere, ornareque cupientium, non dicam adæquasti, at omnibus, vt aiunt, stadijs, & parasangis longè superasti. Quid verò nobilius, quid bono Pastore dignius, quàm oues suas protegere? Quid magnificentius, quid hominibus Christianam fidem profitentibus, quid Deo ipsi gratius accidisse potuit, quàm Regem à Christianæ pietatis sinceritate aberrantem ad veram Romanæ Ecclesiæ doctrinam ac fidem, & è profundissimis tenebris ad lucem perduxisse? Tu CLEMENS VIII. non tantùm tuas oues, populum Christianum aduersus communes hostes tueris, pecunijs, ac militibus iuuando, verum etiam IOANN. FRANCISCVM ALDOBRANDINVM consanguineum tuum, Virum tanto & maiori etiam oneri parem, dum eò proficisci ipse non posses, quoties opus fuit, misisti, vt Imperatore, cæterisq; Christianum nomen defendentibus vnà coniunctis prudentia, consilio, authoritateque res Christianorum in melius procederent, quemadmodum certè fauente Deo processerunt. Tu Illustrissimi ac Reuerendissimi Cardin. PETRI ALDOBRANDINI nepotis tui carissimi, in quem Deus immortalis omnia bona effudisse videtur, opera, industria, ductu, auspicijs totam Ferrariensium diœcesim tam illustri victoria, eaque incruenta potitus, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ imperio adiecisti. Tu eo ipse profectus populum incredibilis CLEMENTIAE tuæ vinculo mirum in modum obstrinxisti, quod positis per vrbem simulacris, ad summam illam tuam CLEMENTIAM alludentibus satis superque indicauit. Tu tandem terrarum orbe, ingenti totius Catholicæ Reip. oblectatione in pace composito, ita duo præ-

cipua Christiani nominis imperia optato pacis fœdere deuinxisti, vt Philippus Secundus Hispaniarum Rex tanto obstrictus beneficio, cum de filio suo, quem vnicum Regnorum suorum, regiæ magnanimitatis, atque inuictissimi animi sui hæredem reliquit, fœlicioribus coniugij vinculis obstringendo deliberaret, Apostolicæ tuę celsitudinis CLEMENTIAM obnixè rogarit, vt quæ Filius suus nuptiarum sponsalia cum Sereniss. Austriacæ gentis Margarita contracturus esset, ea Ferrariæ Apostol. tuæ benedictionis præsentia sacrarentur. Ita enim fieret, vt inuictissimus Philippus Tertius Hispaniarum, atque Indiarum Rex à felicibus tuæ benedictionis auspicijs tanti sui Imperij primordia inchoaret, & Serenissima coniux, quam è Germaniæ partibus ingenti apparatu, ac pompa mirabili iam oras Italiæ penetrantem, atque ad Beatissimorum Pedum tuorum oscula properantem incredibili omnium lætitia, veluti alteram Reginam Sabam ab vltimis terræ finibus ad audiendam Salamonis sapientiam aduentantem, & suspicimus, & admiramur; non tam futuræ prolis arrham, quàm sanctæ fœcunditatis, qua auita Austriacæ gentis pietas propagetur, certum capiat auspicium. Præterea modo nobilissimam illam tuam ad Sigismundum Suetiæ ac Sarmatiæ Regem legationem de tam grauibus, & ad vniuersam Christianam Remp. pertinentibus negotijs. Etenim hæc quamuis qui vir esses, & ad quàm ardua, magnaque natus, demonstret: attamen si cæteris actionibus tuis decantatissimis assimiletur, exigua existit. Quid modò de liberalitate dicam, qua non pauperes solùm ac inopes subleuas, sed viros pariter benemeritos manu ipsa Mecænatis prosequeris? Hæc & cæteros ineffabiles virtutes tuas, quibus vndequaque ceu Sol splendes, cætera inquam, longè maiora facta prędicabunt haud dubio alij, quorum celebrandis tuis laudibus ingenium atque eloquentia suffecerit. Mihi, qui philosophiam naturalem perpetuos iam quadraginta sex annos in hoc florentissimo Archigymnasio Bononiensi profiteor; non oratorem, aut historicum ago; modulamen illud orationis, atque phrasis, quam nuncupant alij, Ciceroniana non est, quibus tua Sanctitate Maiestateque digna canere valeam. nam fortia facta, vt Cato Censorius grauissimus ille vir dicere solet, eleganti egent oratione, videlicet ne sua fraudentur gloria. Ita prisci illi sapientes nullius rei memoriam diutius perseuerare posse animaduertebant, nisi quæ facunda vberiq; oratione litterarum monimentis fuisset commendata. Quapropter ne ego dum encomia tua quodammodo illustrare contendo, orationis meæ rubigine tenebras offundam, dicendi finem libenter facio, atque has meas interim vigilias, & me ipsum tibi dico, tibi inquam CLEMENS VIII. tanquam vnico, & splendissimo orbis Soli, qui quemadmodum radios suos omnibus, quæ eorum capacia sunt, citra inuidiam ac summo cum eorundem emolumento communicat, ita pariter Tuæ benignitatis, pietatisque fuerit, non ægrè ferre, si quod vniuersum tuum est, scintillas aliquas ad me, & alios eam implorantes transmittat. Ego interim Deum præcor Opt. Max. vt totius Christianæ Reip. nauem, teque huius nauclerum, gubernatorem sapientissimum vnà cum vectoribus tuæ ab illo fidei commissis atq; concreditis, inter tot ac tantas sæculi huiusce ceu pelagi fluctuosissimi procellas atque tempestates secunda semper gratiæ ac fauoris sui aura prosequatur, & quàm diutissimè saluos incolumesque conseruet. Vale Pontifex Opt. Max. atque hosce meos labores accipere, ea qua cætera solitus es, beneuolentia, & me humillimè ad Sanctissimos Pedes tuos prolapsum amplecti ne dedignere.

Beatitudinis vestræ Humillimus Seruus.

Vlysses Aldrouandus.

PRAEFATIO
AD LECTOREM.

CVM perpetua, planeq; immutabili naturæ lege ita comparatum sit, Candide Lector, vt nihil nasceretur immortale, suoq; cuncta, quæ in hoc hæmisphærio ortum aliquando habuissent, exitio essent obnoxia: fieri profectò non potuit, vt quantumuis insignia doctissimorum hominum monumenta, non eidem, cui cætera omnia interitus necessitati subiacerent. Nam etiamsi summus ille rerum opifex Deus, eiusq; ministra natura nihil ijs diuturnius, nihilq; viuacius gigni, nihil minus deniq; temporis iniuriam reformidare voluerint: suum tamen & ipsis modum statuerunt, eademq; lege nasci voluerunt, vt & æui vitio obsolescerent, & cæcis bellorum, incendiorum, aliarumq; iniuriarum casibus in præceps raperentur. Quæ omnia tanquàm nimis vera consideranti mihi, tantarumq; cladium causas paulò altiùs reputanti: tandem in mentem venit aurea illa Salustij, quam de auaritia omnis malitiæ, ac prauitatis materie protulit, sententia, quod illa sit, quæ fidem, probitatem, cæterasq; bonas artes euertat. Tam diù enim prima illa artium omnium, virtutumq, alumna, atque excultrix Priscorum Græcorum, Aegyptiorum, Romanorumq; ætas floruit, ac in suo vigore stetit, quàm diù Reges, Principes, cæteriq; homines suo contenti statu viuentes, non quærerent aliena, non dominij sui limites egrederentur, non regni amplificandi caussa alios bello lacesserent, non rebus per fas, nefasq; cumulandis inhiarent: sed pacem domi colentes bonarum disciplinarum, aliarumq; virtutum inuentores, cultoresq; summo afficerent honore, & amplissima ijs præmia proponerent. Postquàm verò immanis illa pestis, auaritia inquam, hominum animos inuasit, tum opes malorum irritamenta virtutibus præferre, artes omnes honestas, earumq; peritos negligere, & nihili pendere, sed fines agrorum suorum dilatare, pomœria extendere, solis diuitijs accumulandis incumbere homines cœpere. Sed verò illi mihi veram, ac solidam demereri gloriam visi sunt; qui suo labore, sumptuq; Patriam, Remq; publicam ornant, amplificantq;: Cum primis autem ij, qui in id incumbunt, vt veterum scripta labore suo in lucem proferantur, suisq; sumptibus ad nunquam intermorituram posteritatis memoriam propagentur, quorum quidem certè numerus est rarissimus. Quapropter disertissimus noster Plinius plurimorum naturæ partuum, qui Priscis illis erant notissimi, suo quo ne memoriam quidem superstitem esse queritur; & maximopere miratur, cùm ob maiestatem, dilatatumque Imperium Pop. Romani non ea solùm, quæ illi cognoscebant, sed quæ illos latuere quoque nota esse deberent: Felices illos asserens, atque beatos, quòd exiguo admodum labore naturæ arcana perscrutari potuerint; se verò, suosq; coætaneos infelices, ac miseros, propter auctum laborem; quòd non deperdita tantùm ob mutatos hominum mores, sed ea etiam, quæ noua tunc erant, posteris tradere cogerentur. Quorum cognitio quanto honore, quouè pretio apud antiquissimos reges, prudentesq; homines fuerit, passim loquuntur quorũcunq; classicorum Scriptorum monumenta, in quibus recensendis, ne tempus teramus, pauca tantummodo hic subdo à Magni illius Alexandri Macedonum Regis liberalitate exorsus, quem constat Aristotelis nomini non solùm patriam condidisse, ac tantæ rerum claritati benignum (vt Plinius inquit) animi testimoniũ miscuisse, sed etiam naturæ sacra, & causas perquirenti opem maximam tulisse: ne tàm diligenti studio, & honestissimæ disciplinæ sua deessent emolumenta. Quantum verò illud est, quòd cùm libros illos quinquaginta de animalibus composuit, qui à Græcis πολυτάλαντα βιβλία sunt appellati, octingenta quidem talenta, teste Athenæo, in hos impensa sunt? neque id mirum nobis videbitur, si modo Plinio fidem habeamus referenti, aliquot hominum millia in totius Asiæ, Græciæq; tractu parere illi esse iussa, eorum uidelicet, quos venatus, aucupia, piscatusq; alebant: quibusq; viuaria, armenta, piscinæ, auiaria in cura erant, ne quid vsquam gentium à tanto viro posset ignorari. Romanos quoque deinceps Imperatores legimus scientiam hanc non solùm maximo affecisse honore, verùm etiam (vt refert Galenus) libros, in quibus vel plantæ, vel animalia, vel alia quæpiam res naturalis depicta erant, vel de ijs agerent, & viros etiam, qui eos enuclearent, magnis conquisiuisse sumptibus. Antoninus Imperator Seueri filius erga Oppianum ob confectum de animalibus poema insignem in primis liberalitatem exercuit, vt nedum patris ei exilium remiserit, verùmetiam pro singulis versibus totidem aureos annumerari iusserit, quibus muneribus exhilaratus Poëta, aureis characteribus poema suum conscripsit: quod cùm eam ob causam, tùm ob elegantiam, ac præstantiam aureum iuremeritò nuncupatum fuit. Quid de Neruæ, & Hadriani cùm Aeliano, quid de Vespasiani cùm Plinio, quid de Traiani cùm Plutarcho, quid de multorum aliorum Imp. Regumq, cum alijs huiusce cognitionis peritis familiaritate dicemus? familiaritate autem? immò summorum in eos honorum collatione, & munificentia omni æuo deprædicanda. Hinc nimirum factum est, vt multi doctissimi viri partìm naturæ admiratione, partìm præmijs propositis impulsi, alij de stirpibus, alij de animalibus, alij de alio naturæ partu historiam diligentissimè conscripserint; inter quos, vt alios prætercam, Plinius maxima laude dignus est, qui ex melioribus authoribus optima quæq; decerpens, integram naturalem historiam triginta septem libris contexuit, cum quo quem conferre possumus, authorem nullum haberemus, si longiori vita à Deo data, quædam recognoscere, ac ijs iudicium adhibere potuisset. Quæ cùm ita se se habeant, in promptu ratio est, cur veteres hanc scientiam tanti fecerint: in qua si Plinius multa, quæ suo

tempore

Omnia interitui obnoxia.

Doctorum monumenta interire temporis longitudine.

In Catilinario.

Auaritiam esse radicem omnium malorum.

Lib. 14. in proemio.

Priscorũ felicitas in cognoscẽdis rebus naturalibus.

Rerum naturaliũ cognitionis honor apud priscos

Alex. Magni liberalitas erga Arist.

Arist. Lib. de Animal. quot.

L. 8. c. 16.

Imp. Rom. maximi fecisse rerum natur. perscrutatores.

Antonini Imp. liberalitas ergà Oppianum.

Oppiani carmen cur aureũ dictum.

Cur multi de rebus naturalib. scripserint.

Plinij laus.

PRÆFATIO.

tempore perierant, nobis scripsit, quid nos de nostrorum proauorum sæculo post Plinij ætatem dicemus? qui rerum domesticarum studio potiùs, quàm scientijs hisce, atq; alijs bonis disciplinis intenti, & in summa versantes barbarie, in causa fuere, vt in tantos errores demersi fuerimus, omnesq; artium, & scientiarum fructus amiserimus. Deo igitur Opt. Max. auctori, conseruatori, à quo omnis rerum cognitio ad mortales proficiscitur, quiq; hoc thesauro carere nos diutius noluit, immortales gratias debemus, quòd nostri tandem misertus, varios in varijs orbis partibus excitarit viros, qui perdita illa restituerent, quæq; in profundo obscuritatis, ac ignorantiæ cœno demersa erant, & iam multis sæculis latuerant, ad lucem reducerent: ex quibus alios, prout varia maiestatis eius, vt ait D. Paulus, sunt talenta, & gratiæ, vidimus, qui barbariem eam funditùs, radicitusq; sustulerunt, alios, qui in sacra Theologia, alios qui in Iurisprudentia, alios qui in Medicina immensos pertulere labores, qui Anatomen, cuius scientia omninò erat abolita, renouarunt, alios qui noui orbis notitiam præbuerunt, alios qui philosophiam, quiq; abstrusos hosce naturæ partus, quorum cognitio non medicis, non viris doctis (proh dolor) sed pharmacopæis, vetulisq; maximo cum ægrorum detrimento erat commissa, illustrarũt: Inter quos tanquàm præcipua lumina præterire non possum Ruellium, Petrum Bellonium, Iacobum Siluium, Io: Fernelium Ambianum, Vvilhelmum Rondoletium, Iacobum Dalechampium inter Gallos: Inter Germanos Valerium Cordum, Hieronymum Tragum, Ioachimum Camerarium filium, Bauhinos Iohannem, & Gasparum fratres, Rembertum Dodonæum, Matthiam Lobelium, Carolum Clusium, Melchiorem Guilandinũ: Inter Italos Iulium Cæsarem Scaligerum, Petrum Andream Matthiolum, Bartholomæum Marantam, Antonium Brasauolum, Andream Cisalpinum, Andream Baccium, Iohannem Baptistam Portam, Hieronymum Mercurialem in almo Gymnasio Pisano primarium Medicinæ Professorem, Iohannem Costæum Laudensem, Fabium Columnam, Massarium Venetum, Lucam Ghinum olim præceptorem meum, qui primus cùm Bononiæ, tùm Pisis historiam stirpium publicè professus est, Aloysium Anguillaram eius discipulum, Iacobum Ant. Cortusum, utrosq; Patauini horti olim Præfectos. Inter Hispanos Amatum Lusitanum, Andream Lacunam, Garziam ab Horto, Franciscum Valesium. Quorum clarissimorum virorum alij in id, ut eorum quæ in terra, alij quæ in aere, alij quæ in aqua gignuntur, causas, actiones, uires, formas illustrarent, omne suum studium, omnem operam, industriam, curamq; contulere. Qua equidem tàm præclara exercitatione ego à teneris ferè unguiculis nihil præstantius esse duxi, nec ullam ferè rem aliam esse existimaui, quæ melius, & illustrius Deum nobis ob oculos ponat, & summam eius potentiam, eximiam bonitatem, sapientiam inexplicabilem ostendat. Quapropter statim, ut studia humaniora degustaui, cùm septem continuos annos iuri ciuili, ac canonico totum me dedissem, tantosq; in eo progressus fecissem, ut me quilibet ad insignia supremi eius gradus accipienda hortaretur; tamen gustatis philosophiæ primordijs, logica scilicet, tanto philosophici studij amore exarsi, ut inuitis, meq; acriter increpantibus amicis iurisprudentiæ ualedixerim, eiq; philosophiam prætulerim. Quam cùm ex rebus his particularibus constare animaduertissem, ad eas intelligendas naturæ instinctu summoperè sum inflammatus, ad has uelut ad summi boni finem, scopumuè omne dictum, omne factum, omnem operam, & ceu nauigans quispiam ad certum aliquod sidus, cursum direxi, Stoicorum præcepto monitus, qui cuilibet homini finem aliquem certum proponendum esse iudicabant. Vbi uerò à summo illo bonorum auctore hocce mihi talentum tributum cognoui, abstrusa scilicet, ac recondita naturæ arcana (quod ueri philosophi munus est) perscrutandi, & uitam ad ea percipienda, ac intelligenda, satis mihi longam suppeditatam, non potui non ob accepta hæc à diuina maiestate beneficia, ne ingratus sim (neq; enim qui plantat, ut ait D. Paulus, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus) tantillum grati animi signum edere. Quod ex parte me facturum arbitror, si ea, quæ toto hoc uitæ meæ cursu, summis laboribus, ac maximis sumptibus acquisiui, posteris relinquerem. Verùm enimuerò cùm otij acerrimus semper fuerim hostis, & ad intelligenda hæc recondita diù noctuq; vix habita sanitatis ratione, nec horridæ hyemis intensa frigora, nec torridæ æstatis intolerabiles æstus perhorrescens, nec vllos vel perarduos labores effugiens, omne tempus impenderim, multa non de rebus naturalibus solùm, sed alia etiam philosophica, ac medica opera, philosophis in primis, ac medicis, alijsq; viris literatis, vt opinor non inutilia, atque necessaria conscripsi. Inter quæ illa primo loco mihi edenda visa sunt, quæ de animalibus tractant, quòd nobilitate cæteris præferri debeant. Cùm verò animalium quatuor genera totidem huius mundi elementis respondentia diuinus ille Plato faciat, vnum nempè terrestre, seu in terra uictitans, πεζὸν καὶ χερσαῖον ipsi dictum, alterum ἔνυδρον, seu aquatile, tertium πτηνὸν ἢ ἀερόπορον seu volucre, quartum ac postremum τὸ πυῤῥὸν, siue igneum; quare à volucrium genere haud inconsultò exordiri mihi videbor, quòd id tanquam ordine primum (igneum enim haud in rerum natura esse existimo) mihi sese offerat. Sed cùm etiam sub hoc genere insecta quædam volatilia, quorum alia ἀνέλυτρα seu detectas alas, vt apis, alia κουλεόπτερα, hoc est, in vagina absconditas habentia nuncupantur, vt Scarabeus, itaq; ordo dignitatis expostulare videtur, vt modò de Auibus, vtpotè non cartilagine, vt insecta illa, sed pennis volitantibus agam: perarduum sanè propositum, sed quantò quæq; res difficilior, tantò dignior, in qua generosus animus vires suas experiatur, vt si ad optatum finem adspiret, nihil plebeium, nihil vulgatum, at magnificum quidpiam, ac honorabile videatur assecutus; sin ad eum peruenire nequeat, laudetur tamen egregius, & Hercule dignus conatus. Sed arguat fortè me hic quispiam, cur non potius de quadrupedibus, quàm de auibus tractarim: Quadrupeda enim sunt, quæ quòd vsui hominum quàm maximè inseruiant, operas commendent, alimoniam quotidie suppeditent primum in animalium genere locum sibi vendicant. Ille tamen facilè, ut arbitror, ueniam mihi dabit, si causas, quæ me ad Ornithologiæ editionem impulerunt, intellexerit, vt suo loco intelliget: Secuudum itaq; quadrupedibus locum dabo, atq; eò maximè, quòd aues vt plurimùm in aere, illa nobiscum in terra vitæ vsura fruantur. Tertiò animo concepi Ichthyologiam, seu aquatilium historiam, vbi inexhaustam, & fœcundam vndarum sobolem, ac cærula, vt Poetæ loquuntur, Neptuni regna innantes piscium greges, pelagios, saxatiles, littorales, & qui in stagnis marinis, fluuijs, & lacubus degunt, declarabo. Quartus & postremus inter animalia locus exanguibus cùm vtilibus, tùm inutilibus debetur, vbi multa quidem animalcula veteribus, & neotericis haud cognita in lucem prodam. Deinde ad locupletissimum

illum

Dei Benig.

Epistol. 12. Corinth.

Dona Deus diuersimodè largitur.

Autores histor. naturalium.

Authoris genius.

Authoris opera, & ordo imprimendorum.

Animalium quatuor genera.

Volucrum nomine quæ animalia cõtineantur.

Causa cur prius de Auibus, quàm de quadrupedibus sermo habeatur.

Piscium historiæ difficultas.

Exanguiũ historia.

PRÆFATIO.

illum plantarum, foſſiliumq́; campum me conferam. Cum itaq́, de auibus generalem quoq́; hiſtoriam, opus,
ni fallor, egregium, ac omnino philoſophicum, aliàs ſi Deo placuerit, typis mandandum, conſcripſerim, natu-
ræ ordinem aliquis me inuertere dicat, ſi modo particularem hanc Ornithologiam generali illi præferam; cui
reſponſum uelim, uarijs me, ut dixi, atque ijs grauiſſimis cauſis, ad quas enumerandas nunc me conuerto, eò
induci; nam cùm particularis huiuſce hiſtoriæ dignitatem, uenuſtatem, utilitatem, quam alijs præbet ſcien-
tijs (ut proprio capite uidere eſt) atq́; immenſos, qui penè loculos meos exhauſere, ſumptus mecum perpen-
do, qu poſſim obſecro, & ſtudioſorum omnium, & meis etiam rebus conſulens, hoc opus particulare, quod no
bis ad vniuerſale melius intelligendum a ditum præbet, non iure optimo alijs edendis operibus præuertere?
At nemo quidem ſumptuum, quos in eo impendi, magnitudinem, niſi qui ſimilem aliquando prouinciam ſu-
ſceperit, æſtimare poſſit. Nam cum compertum mihi eſſet Plinium, Auicennam, Auerroem, Albertum Ma-
gnum, atq́; alios nonnullos probatos ſcriptores multa ſæpè ex aliorum relatu memoriæ tradidiſſe, eaq́; tan-
quàm uera, & ex tripode, quod aiunt, profecta, ad poſteros transfudiſſe, uerbi cauſa, quòd vipera à fœtibus
interficiatur, quòd fœmina mari caput mordendo amputet, quòd Caſtor ſibi teſtes auferat, ſimileſq́; nugas
alias, quæ à multis tanquam ueræ habitæ ſunt. Eis igitur, qui rerum harum ſenſibilium, quæ in maximo hoc
hemiſphærio procreantur, hiſtoriam typis ad poſteros tradere cupiunt, omnino neceſſarium eſſe exiſtimaui,
vt proprijs eæ oculis uideantur, proprijſq́; manibus tractentur, earum deniq́; anatomen ipſi exerceant.
Quemadmodum enim illi, qui de repub. eamq́; gubernandi ratione libros condere ſtudent, niſi ex proprijs
exercitationibus vrbis gubernandæ periti fuerint, grauiter ſæpè hallucinantur, legentemq́; in maximos erro-
rum labyrinthos deducunt, ut de Pittaco legum conditore olim accepimus, qui multa ex aliorum relatu tran-
ſcribens malè apud homines audiuit, ſic qui proprio periculo de eadem re ſcribunt, uera narrant, & laude
maxima apud omnes extolluntur, ut de Solone, & Lycurgo conſtat: quare cùm nihil magis ad officium Phi-
loſophi ſpectare uiderem, quàm cæteris omiſſis ueritati aſſiduè incumbere, quoniam hæc tàm altè poſita
eſt, tanquam in tenebris obruta, atque recondita, ut nihil ſit æquè difficilè, quàm eam indagando perueſtiga-
re, perueſtigatamq́; cognoſcere: nec temere dictum fuit à Democrito, in profundo puteo eam latere: Vide-
mus etiam placitis his ueterum Philoſophorum Chriſtianorum placita conſentire, aſſerentium, nihil in tota
vita aut eſſe amplius, aut melius, quàm diuinæ ueritatis patrocinium ſubire, & in eius maieſtate conquieſce-
re. Vnde ego in ſingula ferè auium noſtrarum hiſtoria, ut tàm interna quàm externa nota redderem, & eorum
oculatus teſtis eſſem, ingentem pecuniæ uim cùm in uarijs peregrinationibus in diuerſas orbis regiones auium
potiſſimùm, ac aliarum etiam rerum naturalium cauſa ſuſceptis, tùm in eiſdem deſcribendis, proprijs colori-
bus depingendis, ac in tabulis ex pyro confectis, delineandis, exculpendiſq́;, atque tandem excudendis, con-
ſumpſi: ideoq́; pictori in ea arte vnico triginta, & amplius annos annuum aureorum ducentorum ſtipendium
perſolui, dilineatores celeberrimos, Laurentium Benninum Florentinum, & Cornelium Suintum Francoforten-
ſem meo ære conduxi, necnon Iacobi Ligotij Sereniſſimi Hetruriæ Ducis pictoris eximij opera in hac eadem
prouincia Florentiæ quandoq́; vſus ſum, vt quo maximo fieri poſſet artificio, aues eæ deſignarentur; tandem
Sculptorem habui, & adhuc habeo inſignem Chriſtophorum Coriolanum Norimbergenſem, atq́; eius Nepo-
tem, qui eas adeò venuſtè, adeò eleganter exculpſerunt, ut non in ligno, ſed in ære factæ uideantur.

His tam magnis expenſis aliæ accedunt cauſæ, inter quas hæc imprimis non eſt inuoluenda ſilentio, quòd
pictor meus, vt maiorem ſibi facetet quæſtum, clàm multis nobilibus, ac ſtudioſis icones multas vendiderit,
quas verebar, ne aliquando typis mandarent, quemadmodum aliàs mihi contigit. Nonnulli enim plurimas
plantas, quas vel à me in celeberrima hac Bononienſi Academia, ubi quadraginta ſex annos publicè profiteor,
aut didicerunt, aut dono acceperunt, tanquàm ſuas edidere, & me qui eas aliquando in lucem dare decreue-
ram, præuenerunt; ut ex mea ſegete meſſem facerent. Præterea authorem inter Italos (de ijs loquor, qui ex
profeſſo ſcripſere) qui de auibus egerit, neminem eſſe ſciebam; inter Gallos ſolum Petrum Bellonium, ſed
ſuo idiomate, & inter Germanos Ornithologum tantùm, ſed confuſè omnia ſine ulla methodo, utpotè ordine
alphabetico, & paucarum tantummodò, earumq́; vulgatarum icones tradentem. Ad hæc deniq́; ſpem emo-
lumenti, quod ad alia edenda auxilio mihi futurũ eſt, & preces adiungo multorũ literatorũ hominũ, Illuſtriſſi-
miq́; Senatus noſtri, (cui ob multa in me collata beneficia, atque ob opem in hoc opere, cùm ſua ſponte, tùm
Sixti V. Pont. Opt. Max. iuſſu, mihi præſtitam obedire & debeo, & uolo) authoritatem, ac adhortationem,
qui uiſis hiſce lucubrationibus magnoperè mihi authores fuerunt, ut quas Reipub. literariæ gratas, utiles, fru-
ctuoſas cognoſcerent, in lucem ederem. In quarum declaratione utilia ſimul cum iucundis miſcebo, Horatianæ
normæ haud immemor, ait enim.

Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci.

Nam quæ cum iucunditate coniunctam ſimul habent vtilitatem, ea legentis animum exhilarant, memoriæ
commodiùs mandantur, tenaciusq́; inhærent. multa enim imprimis ad priuatam publicamq́; vitam, atque
mores benè informandos regendosq́, perquàm utilia documenta Ethica, Oeconomica, Politica, atq́; etiam mi-
litaria ex antiquis literarum monumentis deprompta in hoc volumine continentur, multa valetudini tuendæ,
atque conſeruandæ ſalutaria ac medica præcepta in eodem reperies; habebunt adhæc linguarum variarum
ſtudioſi ſynonimorum varietatem omnibus penè idiomatis expreſſam. Multas alias vtilitates hic licebit vi-
dere, quas nunc non commemoro, abundè de ijs ſuo loco acturus. Quæ omnia lucida admodum, ac perſpi-
cua (niſi me animus fallit) methodo traduntur, & quæ ad Phyſicam ſpeculationem ſpectant, vt puta Aequi-
uoca, Synonima, Genus, Differentiæ, Locus, Cognominata, Denominata primò adducuntur; dein ea quæ iu-
cunditatem legentibus parere ſolent, vt Moralia, Vſus, Myſtica, Hieroglyphica, Hiſtorica, Symbola, Numiſma-
ta, Icones, Emblemata, Fabulæ, & Apologi.

Vt verò magis adhuc ſtudioſorum rebus conſulerem, omnes quas naſciſci potui, auium, multarumq́; cum ex-
ternarum, tùm internarum partium Icones, tanto ſculptas artificio, vt viuæ potiùs quàm mortuæ appareant,
quæ non viſu tantùm ſpectatorem oblectant, ſed ad auium, quarum ſunt, cognitionem (ſunt enim picturę muti
quidem

Author ſcripſit Ornithologiam generalem.
Author cur incipiat ab Ornith particulari.
Sumptuum enumeratio quæ Author in hoc opere impendit.
Veterũ quorundã nugę.
Comparatio
Pittacus cur malè apud doctos audiat.
Solonis, & Lycurgi la[u]s
Democriti dictum de veritate.
Authoris diligentia.
Deſignatores auium.
Artifices qui operam ſuã collocarunt in perficienda hac Hiſtoria.
Pictoris fraus.
Senatus Bononienſis liberalitas.
Sixti Quinti Pōt. Max. beneficẽtia.
Ratio tractãdi operis.
In arte Poetica.
Vtilitas huius operis.
Ordo obſeruandus in tractando opere.
Picturæ vtilitas.

PRÆFATIO.

quidam magistri, qui quasi digito demonstrant, quæ in Historijs tractantur) perducunt, addidi, & suo quasq; loco disposui, non tamen, vt earum spectator tantummodo sit lector, sed vt vtrisq; collatis lectione scilicet, & inspectione veras cùm internas, tùm externas auium notitias in animum deferat, & memoriæ affigat, curiositate, atq; inutili visus voluptate contempta: Absurdum enim est, ac nulla ratione comprobandum rerum naturalium imagines ideò speculari libentius, vt ingenium eorum, qui eas fecerunt, pictoris scilicet, & sculptoris admiremur, & solertiam; rerum autem naturæ miro ingenio, ac studio procreatarum contemplationem non potius prosequamur, atque amplectamur, vt causas earum indagare valeamus. His præterea Iconibus multarum plantarum, atque animalium figuras ad viuum exsculptas addidi, quibus aues illæ vel vesci solent, vel oblectari, uel sanitatem conseruare, uel recuperare. Quantum verò eiusmodi Icones ad rem ipsam declarandam conducant, uel ex hoc manifestum est, quòd plurima ab antiquis concisè, breuiterq; descripta, ac tanquàm nimis vulgata neglecta, nobis hodierna die vel adhuc incognita sint, vel maximas obscuritates pariant, quæ si Iconibus expressa essent, omnem nobis laborem ademissent. Cuius rei difficultatem olim Euax rex fortè secum reputans, plantas non tantùm exactè descripsit, sed depingi etiam curauit, quas ita depictas, & descriptas Neroni Cæsari misit honoris gratia.

Iconib⁹ cur historiæ ornentur.
Cur multa nobis incognita.
Euax rex plantas cur depinxerit.

Habebis præterea Lector humanissime Historiam Auium non simplicem, sed veluti commentarios copiosos, & plurimas castigationes non tantùm ueterum, uerùm etiam neotericorum, qui de animalibus scripsere, quos videre nobis hactenus licuit, præsertim in lucubrationibus Aristotelis, Plinij, Aeliani, Oppiani, Athenæi, authorum de re rustica, Alberti Magni, & quoruncumq; aliorum; ideoq; vt nostra hæc Ornithologia, non Philosophis solùm & Medicis, sed cuiuslibet etiam alterius facultatis studiosis prodesset, & vt legentium animi in multiplici, ac varia lectione aliquid saltem inuenirent, quod ingenium suum instruere, aut excitare posset, libuit præter nostras obseruationes quoq; quasi syluam Classicorum Scriptorum Græcorum, Latinorum, ac Arabum admittere; inter quos preter Philosophos, ac Medicos, Theologi etiam sunt, & Iurisconsulti, multique Poëtæ cùm antiqui, tùm recentiores, quorum omnium flosculis, rosisque hinc inde diuerso tempore, cùm se mihi obtulit occasio, collectis, spinis, & inutilibus reiectis, opus hoc recto ordine, & methodo vsus exornaui; & *Floriferis vt apes in saltibus omnia libant, omnia nos itidem decerpimus aurea*, & quemadmodum illæ flores ad mel accumulandum petentes, sua faciunt, quæ modò erant aliena, & sua industria in propriam conuertunt vtilitatem, ita nos studio, labore, &, quod caput est, longa experientia ea, quæ ab alijs desumpta sunt, ruminauimus, digessimus, & tanquam in succum, & sanguinem huius fœtus nostri conuertimus. Cuius rei Lectorem admoneri oportuit, ne temerè coniectos, & consarcinatos esse authorum locos existimet. Cuipiam hic fraudis me accusandi ansam capienti, quòd non semper eorum, à quibus aliquando quicquàm mutuor, meminerim, cum Diuo Hieronymo respondeo, qui cùm plurima ex Origenis scriptis in suos libros transtulisset, atq; ideò ab æmulis carperetur, sese defendit, dicendo, se ea ad leuandum Lectori tædium tacuisse, quæ in præfatione sat fuerat semel innuisse: nam & ego eandem ob causam eos tacui quandoq;, atque eò maximè, quòd quę ex illis excerpsi, ex primis classicorum fontibus deprompta sint, quodq; qui illis, idem & mihi spiritus instillare potuit. Ne tamen arroganter nimium mihi tribuere videar, cùm *ingenui sit pudoris*, vt ait Plinius, *fateri per quem profeceris*, omnium authorum, quotquot in hac Ornithologia vsus sum, nomina suo præmittam loco. Eorum uerò uirorum, qui mihi aues mittendo, uel secando opitulati sunt, nomina hic recenseo, quemadmodū & in alijs Historijs omnes celebro, qui microcosmum meum nouo aliquo naturæ partu ditarunt, cùm ne ingratus (quo ut ait Mimus, terra nil peius creat) ijs uidear, tùm etiam, ut eorum animos ad alia mittenda, ac impertienda excitem, ac calcar inijciam.

Ornithol. nō esse historiā simplicem.
Authores, quibus author vsus est ī hoc opere.
Comparatio Author. ad apes.
Author cur semper corū non meminerit, à quibus quid mutuatur.
In Præf. ad Vespes.

Non me clam est, posse esse multa, quæ in hoc opere iustam repræhensionem seueri, & attenti Lectoris non effugiant, quorum si me admoneant docti homines, siq; euincant, beneficij loco habebo per eos profecisse. Etenim homo sum; humani nihil à me alienum puto; Errare, labi, decipi humanum est; & in tanta, tamque immensa naturæ uarietate, multa scio restare incomperta nobis: quæ discere non erubescam, si quid de ijs melius, vel oratione, vel scriptis aliorum liquere possit. Et uerò ego is sum, qui nihil tàm carum, & pretiosum apud me habeo, quod non cupiam uel vltro in commune conferre, modo intelligam, id bonis, & studiosis profuturum, cum vix aliud uiro bono tam indignum esse censeam, quàm uelle occultare, quod prodesse, & iuuare possit plurimos. At uidemus hac nostra ætate nimis uberem horum mortalium prouentum, qui sub modio abscondunt, quod iuxta Euangelicam sententiam, supra montem ponere, & in lucem proferre debuerant, atq; adeò in confesso est, multos optimos authores hodie passim desiderari, & à tineis rodi, quòd qui eos possident, & in occulto compressos tenent, bonis, & studiosis inuideant. Quod quàm sit illaudatum, & flagitiosum, atque adeò sordidi animi, nemo est, qui non videat, quandoquidem non solùm nobis ipsis nati sumus, imò ad hoc maximè nati, ut alij alijs prosint, & vt communes utilitates in medium conferamus, dando, & accipiendo humanam societatem foueamus. Non ambigo fore nonnullos, (neq; enim dicente Aeliano omnibus omnia placent) qui cupidine magis accusandi, quàm animo rectè iudicandi, hæc sint adituri; quoniam plerisq; innatum hoc est, vt malint uideri in alieno opere ingeniosi, quàm in docendo, atq; intelligendo alijs prodesse; nam repræhendere, atque damnare imperiti etiam uolunt; iudicare, ac probè expendere prudentes tantùm, atque egregiè docti possunt, ad quorum ego iudicium semper mihi elaborandum duxi. Hoc unum tantùm ab æquis laboris mei iudicibus peto, vt quod minus uidebitur illis probandum, æstimata rei totius difficultate, leniùs, & placidiùs reijciant absq; contentionis, & conuiciorum acerbitate. Scio enim multa quoq; post nostras obseruationes superfutura, quæ vel à me prætermissa, vel non satis animaduersa (nam interdum hebescunt etiam perspicacium oculi, & quandoq; bonus dormitat Homerus) acriora iudicia postulent, à quibus nec odio commotis, nec inuidia, facilè, ni fallor, impetrabo, vt ueniam dent, aut sedatè arguant. Spero tamen, (absit inuidia dicto) omnibus quarumcunq; artium studiosis, atque professoribus hosce meos labores aliquid allaturos utilitatis, imò magno admodum illis ad quosuis authores cùm sacros, tùm profanos faciliùs intelligendos, futuros adiumento.

Author veniam precatur, si errauerit.
Multa hactenus incognita.
Authoris liberalitas in docendo.
Multorū inuidia, & illiberalitas in cōmunicando.
Authoris humilitas.
Vtilitas operis.

Quod

PRÆFATIO.

Quod si quis à viro magno, ac graui alienum esse putet de auibus, & rebus ad eas pertinentibus scribere, mihi grauiter hallucinari, & tota quod aiunt, uia errare uidetur. Et illiberalis sordidusq́, eorum animus est, qui hisce spretis ad eas solùm scientias incumbunt, quæ ad rem domesticam solummodò augendam faciunt, & vbiq; vtilitatem, & lucrum spectant; illi profectò Aesopico gallinaceo similes eensendi sunt, qui repertæ gemmæ hordei granum prætulit, quòd vsum gemmæ ignoraret. Cùm itaq; nullum sit animal, teste Aristotele, adeò exiguum, adeoq; abiectum, in quo non aliquid rarum, reconditum, imò (vt ita dicam) diuinitatis aliquid spectetur, itaq; & auium, quæ animalia sunt perfecta, & admiratione plena, notitia non cum fastu reijcienda, at pro viribus cuique amplectenda est. Quo in genere cum elaborarint non pauci, neque obscuri viri, egregiam operam huic scientiæ nauasse sunt iudicandi: quorum laborem quantum illustrarim, quilibet æstimet, at ij faciliùs, qui in hac disciplina versati sunt.

Gallo Aesopico qui similes.

Lib. 1. de part. c. 1.

In minimis admiranda Dei conspiciuntur.

Hæc autem omnia, Lector studiose, ab animo bono, ac Reipub. literariæ quouis modo gratificandi cupidissimo profecta (quæ vt & alia tibi utilissima iamdiù edere volui, sed propter ingentes sumptus non potui) si bona, beneuolaque mente acceperis, ad reliquas lucubrationes, quarum Franciscus Senensis Typographus, sponte sua, si vita suppetat, edendarum prouinciam suscepit, alacriori animo, & voluntate me accingam. Vale, & faue.

✣

In V. C.

In V.C. VLYSSEM ALDOBRANDVM suorum editionem operum ab Ornithologia inchoantem.

Aſcanij Perſij.

Ἀλδοβράνδε, φύσις τῷ πανδώτειρα δίδωσιν
Ἴδμον' ἔμεν πάντων, ὅσ' ἡ ἔτευχε, μόνῳ,
Ὄρνεα μῶν ἀφίης πρὶν πάντεσ' εἰσοράασθαι,
Σεῦ κλέος ὡς πτήσει θᾶττον ἔχῃ σκεδάαν;

Iulius Signius vertit.

Aldobrande, datur cui ſingula noſcere ſoli,
Quæ natura parens prouida in orbe creat,
Num prius emittis volucres, vt præpete penna
Ocyus effundant ſcripta, decuſq; tuum?

Eiuſdem Iulij Signij. I. V. D.

Aldobrande forent totidem ſi candidi olores
Aonij, quot aues explicat iſtud opus;
Quæ miranda tuum Muſæum continet inſtar
Parui orbis, cantu non ſatis exprimerent.

✠ OMEN

OMEN FELIX
Ex eo, quod Clarissimus D. D. Vlysses Aldrouandus Libris suis edendis initium fecit

DE AVIBVS.

Acceptum à Iusto Raphelengio Antuerpiensi Med. XXIIII. Martij M. D. XCVII.

QVod libris, vir magne, tuis primordia sumis
Ex Auibus, fausto non caret augurio.
Ominor, & numquam quisquam etsi doctus aruspex
Auspicium ex vlla certius hausit aue.
Nam velut alituum genus alta per æthera cæli
Alarum celeri remigio vehitur,
Sic te præpetibus rapiet quoque gloria pennis
Astra per, & cælo contiguum faciet.
Nec solùm hoc, sed ceu Phrygius Iouis alite vectus
Aecitus stellis celsa per astra puer,
Non secus ipse uouum cælo accenseberis astrum
Aldrouande, tuo & nomine sidus erit.
O te felicem? iunget te gloria Olympo,
Famaq; per terras irrequieta vehet.
Fixum erit in cælis nomen, terrisq; volabit,
Quamdudum pennis vlla feretur auis.

Elogium

Elogium in Aquilas, & naturam earum, & more, institutoque hominum imperatrices, earumque vnum γραφικώτερον, historiographum, virum Illust. & Clariss. Vlyssem Aldrou.

QV id mea sumpsisti tibi dicere Musa? Iouisne
Summi Aquilas? magis an signiferumne Aquilæ
Aldrouandum Aquilæ cunctæ gerulum vnicum Vlyssem
Et notorem auium, cætera mille genus.
Atqui ea nunc illi propria ista negocia soli,
Et rem linque tuam tot modo auispicia.
Iamq; ipsam mihi saltem Aquilam spectato, suas vt
Vni isti laudes conferat illa viro.
Nempe auium ante alios adamauit Iupiter orbem,
Et regnum aëreum proprium habere dedit.
Vni cumprimis Aquilæ, quam sceptra tyranni,
Et summam fecit tollere verticem humo.
Reginamq; auium incendit propriore fauilla
Admissam Vestæ cælitis in penetral.
Vtque illam vltrici posse incandescere flamma,
Sic iras voluit, telaq; ferre sua.
Et solam vultum & Phœbææ lampadis ignes
Inspicere & fecit cætera despicere:
Flammauitq; orbes oculorum; & fulminis alis
Afflatum, atrauit plumeolum omne sagum.
Ac totum incoxit generoso pectus honesto,
Omniaq; irarum nobilium arma dedit.
Insuper & vitæ igniculum solidauit aheno:
Certare & seclis addidit æthereis.
Quas iam omnes dotes, suaq; regalia signa
Huicce suo confert illa Tyranna viro.
Remigioq; suo famæ secum euehit: ipsis
Diuinum ingenium reddere prompta dijs.
Nuncq; alium nobis per terrarum omnia, Vlyssem
Giratum spatia, & totius orbis opes.
Nunc alium Promethea habet, quem certius ipsum
Admoueat regnis denique & æthereis.
Quique fidem faciat prisci rumoribus æui
Noster Prometheus verior Italicus.
Hic vir, hic est etenim: cor cui rosere tenellum
Vngue inde à primo Vulturium omne genus:

Et vitæ genialem omnem pauere medullam,
Inque ſuas leges tota habuere virum.
Ergo etiam his ſtudijs illo immoriente Saperdæ
Magno Naturæ totius indiculo.
Sanguinibus tumuloq; viri nec alid, niſi veræ
Naſcentur totidem congeneres Aquilæ.
Ac famam implebunt veterem, & Promethea Vlyſſem
Perpetuarum addent gloriæ Olympiadum.

Viri Naturæ conſultiſſimi honori gratiæq; faciebat Ioann: Ferſius Sileſius Doct. cùm iterum ipſum Italiamq; inuiſeret: Anno quem numerales literæ indicant huius ſolenni voti etiam numeroſi.

VIVat ODIſſeVS
BononIensIs ALDroVanDVS
AVſonIæ IVbar ſVa.

Io: Cornelius VVtervverius Batavus Delphenſis Med. Doct. congratulatur Illuſt. & Excell. Dom. Vlyſſi Aldrovando præceptori ſuo, quod ab Avibus inceperit, hortaturq; vt cætera, quæ in eius Muſæo conſpiciuntur, Opera admiranda propediem in lucem edat.

GAVDEO, ſed quæ animo concepi gaudia, lingua
Et manus, & morbus ſignificare vetant.
Lætitiæ cauſæ eſt, quia cum tot ſcripta reſeruas
Ingenio diuino accumulata tuo,
Ab volucrum genere ordiris, quod gratulor, & ſi
Chriſticolæ fas eſt, accipio augurium
Id, quod maius eò eſt, quoniam Iouis ales honoris
Obtinuit primum non ſine laude locum,
Aduentu quæ cuncta ſuo extinxiſſe putata eſt
Auguria, & quamuis proſpera ſæpe forent.
Laus quoq; Vulturibus magna eſt, quod Reme probaſti
Morte tua, fratri regia ſceptra parans.
Unguibus Accipiter curuis, tua Phœbe volucris,
Rariùs infelix edidit augurium.
His igitur tribuens primas celeberrime Vlyſſes
Tute tibi felix augurium inde capis.
Macte age ſic quotquot retines cognomine veſtro
Inſcriptos, etiam propediem ede libros.
Nonne vides prudens, vt publica commoda tardas,
Quæ potes ingenio demeruiſſe tuo?
Diſce tui viuus mercedem ferre laboris,
Nam venit extructo gloria ſera rogo.

Sic etiam

Sic etiam vestrum venientia sæcula nomen
Noscent, & quis sis fama loquetur anus,
Et manè auroræ qua Lucifer excitat ignes,
Et iuga quà Titan vespere soluit equis.
Quam canis, ad cælum Iouis ales nube serena
Te feret, atque nouum sidus ibi esse dabit.
Sidus, quod radijs omnes fulgentibus oras
Clarabit, cælo sidera donec erunt.

IN VLYSSIS ALDROVANDI Ornithologiam.

P. AEMILII LVCHINI C.

NATVRAE atque artis perquirere facta labore
Nil opus est, hoc qui quæris anhælus iter.
Vnius est sed enim studio, vix credere dignum,
Factum hominis, si hominem dicere tanta sinunt,
Vt quicquid vigilans animi prudentia cernit,
Hic doceat turbæ pennipotentis honos.
Hinc quantum vel terra tenet, mare claudit, & æther
Ponderat, omnicremo quicquid & igne calet,
Multicolor monstrat soboles, hic dicta, volucrum,
Aligerum & faciunt symbola multa patens.
Hoc variæ Alitium species testantur, & Hæmi
Concaua quæ in gelidis vallibus antra petunt:
Quaq; Arabum terris totiens longæua resurgit
Rara auis, & nullum quæ capit una cibum.
Magna quidem dictu: ni quondam sæcula prima
Maiora ex auibus vaticinata forent.
Lætæ etenim uolucres monuere negocia Priscis
Fortia, Vulturibusq; est data sæpe fides.
In bellis fulsêre Aquilæ signata ferocis
Corpore vexilla; hac scuta notata virùm.
Et Grus, alta petens Cæli, monstrante magistro
Vsu, homini atque artes prodidit vna bonas.
Quod Corui, pluuiam referentes voce canora
Ex sole, atque imbris sole tepente fugam?
Et uiridis nostri quidam sermonis imago,
Psittacus, humaniq; æmula Pica soni?
Resque aliæ, quarum species veneranda vetustas
Credidit ex auium fingere posse notis?
Quæ, licet innumera, hic numero Aldrouandus Vlysses
Comprendit; calamoq; abdita multa docet.
Nec mirum: Postquam rutilo quod Phœbus in ortu,
Vesperis occidui & quod parit ora, simul
Collectum sua sola domus tenet. Inspice Lector,
Naturæ liber hic totius instar erit.

In Orni-

In Ornithologiam celeberrimi viri Vlyſsis Aldrouandi Philoſophi, ac Medici Bononienſis.

Annibal Paganus Regienſis, eius Alumnus.

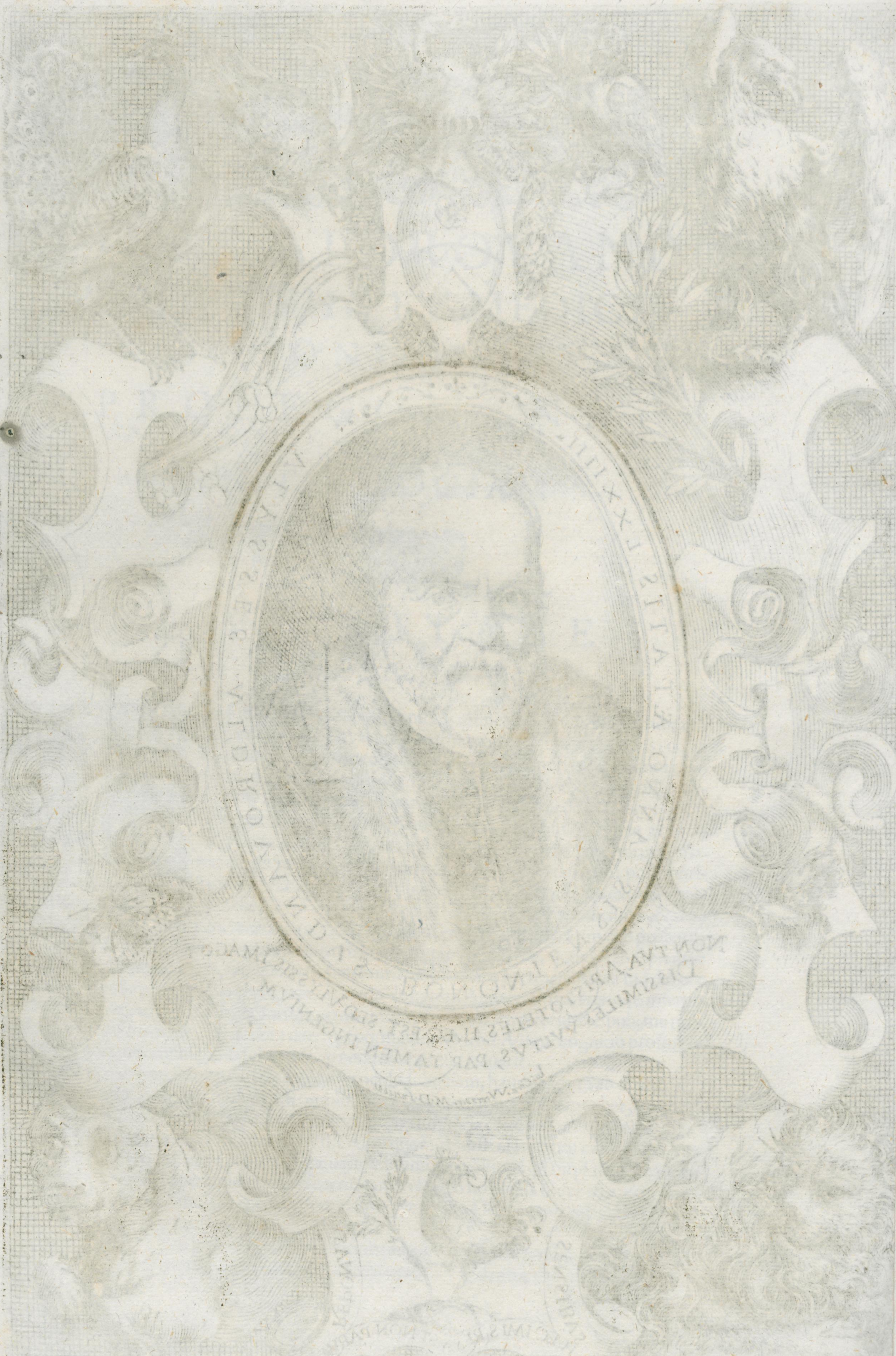
INCLITA non pandam rudibus tua facta camœnis
Aldrouande meis, digna Marone cani,
Qui fructus etenim velocibus hiſce petantur
Ex pennis, breuibus claudere Muſa iubet:
Sumereq; à primis noſtra hæc exordia ſignis,
Quæ celeres formant celſa per aſtra Grues.
Fabellas numeris vanas intexere vatem,
Appologos vero Mercurium ex auibus.
Alma quibus ſeruare parens dedit arcta per æuum
Vincula connubij, munus & Oeconomi;
Miſceri & rebus ſeſe, queis publica gaudent,
Queis Architectus, Muſicus, Aſtronomus.
Hic Emblematibus patefacta arcana recondis,
Atque ſimul pandis, ſymbola cuique parans.
Hinc Hieroglyphicis penetras myſteria olimpi,
Inque ægros artem fundis Apollineam.
Exacta demum ſapiens indagine quicquid
Perpendit, docta perficit atque manu,
Hiſce nouis calamis illuſtras, omnibus vt ſis
Et rerum interpres vnicus omnigenum,
Teq; trahant ad ſe, quos gloria, fama, decuſq;
Virtutis terris aurea ad aſtra vehit.

In Excellentiſs. Vlyſsis Aldrouandi Ornithologiam.

Innocentij Honeſtij Picenſis tetraſticon.

ABDITA qui ſophiæ geſtis perquirere mente
Dogmata, naturas alituum omnigenas,
Et ritè expreſſas oculis luſtrare figuras;
Perlege diuinum, Lector, Vlyſſis opus.

VLYSSIS

VLYSSES ALDROVANDVS BONONIENSIS ANNO ÆTATIS LXXIIII.
NON TVA, ARISTOTELES, HÆC EST, SED VLYSSIS IMAGO:
DISSIMILES VVLTVS, PAR TAMEN INGENIVM.
Io: Corn. VVtervver. M·D· faciebat.
SENSIBVS HÆC IMIS, RES EST NON PARVA, REPONAS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS PROLEGOMENA IN ORNITHOLOGIAM.

DE VTILITATE Operis.

INTER plurima diuinæ bonitatis munera, quorum magnitudinem vel numero metiri, vel pretio æstimare neutiquam possumus; certè hoc non in postremis collocandum videtur, quod toti hominum generi flagrantissimos quosdam veritatis cognoscendæ igniculos naturâ inseuerit; quibus à fluxis ac caducis rebus procul ad præstantissimarum artium cognitionem auiditas quædam immensa ac insatiabilis excitaretur. Quæ sanè cura multorum clarissimorum virorum ingenia assiduâ solicitudine ita exercuit, vt plurimi postpositis huiuscæ vitæ illecebris, prauisq; cupiditatum lenocinijs extinctis, omnium diuitiarum onere, ac amicorum solatio se liberauerint; quò deinde melius ciuilis, & non simulatæ philosophiæ delicijs, verisque animi voluptatibus oblectentur. Horum ego probatissimo exemplo, laudatissimoq; instituto mirum in modum extimulatus, cùm ipsius sapientiæ exactam cognitionem longè, latèque in omnes humanæ societatis partes, ineffabili suo decore disseminatam esse perpendissem: atq; hocce meum de natura Auium opus cœteris nō inferius esse cognouissem, nō parum studiosorum, omniumq; doctissimorum virorum reipub. me profuturum credidi, si in lucem id tandem darem, eoq; maximè; quòd Auium cognitio profundo ferè hactenus ignorantiæ cœno submersa, ac penitus oppressa iacuerit.

Antequàm verò tractationem hâc lectorum oculis subijciam, haud alienum ab officio meo facturus mihi videor, de vtilitate, quam omnibus ferè scientijs, atque artibus præbet, quædam præfari, ac nonnulla etiam ab ipsomet Aristotele; etsi multifaria cognitione exculto, ac disertissimo philosopho prætermissa, adducere. Ille enim quamuis abstrusas rerum causas, ac recondita principia sedulâ indagatione inuestigauerit, aditumque nobis ad quamplurima maximis difficultatibus implicita percipienda patefecerit; tamen & ego nonnulla obseruaui propriâ experientiâ, cùm in anatome, tùm generatione, alijsq;, vt posteà Deo fauente ostendemus, quæ illius operâ minimè adhuc nota sunt.

Inter artes igitur, quæ hinc non parum hauriunt emolumenti, primo loco occurrit Grammatica, cui literarum sequentium inuentione Aues opitulatæ videntur: quamuis Phœnicibus (*Grammatica.*)

eam multi adſcribant. Exploratum enim eſt, Troiani belli tempore, Palamedem ex Gruum volatu ſibi literas finxiſſe, eaſque prioribus Phœnicum addidiſſe: illæ enim volantes aut γ, aut y, aut λ efformant, quod rectè his verbis innuit [a] Martialis:

[a] *In Xenijs.*

Turbabis verſus, & litera tota volabit,
Vnam perdideris ſi Palamedis auem.

Ad quod rectè etiam alludit [b] Lucanus, dum ait:

[b] *Lib. 5. de bello Pharſalico.*

Effingunt varias, caſu monſtrante, figuras,
Mox vbi percuſſit tenſas Notus altior alas,
Confuſos temerè immixtæ glomerantur in orbes,
Et turbata perit diſperſis litera pennis.

Hinc & [c] D. Hieronymus, *Grues*, inquit, *vnam ſequuntur ordine literato.*

[c] *Epiſtol. 4. ad Ruſt. monachum.*

Rhetorica.

Quid hîc deſumptas ex Auibus ſimilitudines, quibus Oratorum ſcripta plena ſunt: Quid parabolas: quid apologos commemorem; quibus orationes ſuas tanquàm ſale condiunt, & quaſi gemmis quibuſdam exornant?

Poëſis.

Sed nonne & Poëtarum optimi, atque antiquiſſimi ab Auibus etiam plurima, & perquàm accommodata exempla depromunt? nullus enim habitus humanæ voluntatis eſt, quem nõ ab Auium actionibus, affectibusq; exprimi videamus. Quinimo ad ſedandos animi noſtri effrenes motus, plurima virtutum, ac officiorum ſpecimina, quæ neſcio qua peculiari, latéteq; vi ac energia, & veluti tacita quadam exprobratione, calcar nobis ad virtutes capeſſendas addunt, ab auibus, ſi ab vllis alijs rebus, depromuntur.

Ethica. Gruũ prudentia.

Ethica philoſophia hinc ſua habet emolumenta, de quibus adducta hæc exempla fidem faciant: Ac Gruum in primis inſignis illa in ſemetipſis conſeruandis prudentia, quem non reddat prudentiorem? has, ferunt, imbecillitatis ſuæ conſcias, atq; ideò non mediocriter pertimeſcentes, ne in pernitiem aliquid redundet, metamq; deſtinatam præuaricent, lapillos portare, vt ex eorum caſu, ſupra terram ne; an ſupra mare volitent, percipiant, vlteriusq; progrediendum, an conſidendum, cognoſcant. Sed quid de Anſeris verecundia dicam, quem conſtat modo, & modeſtia vitæ ſuæ curſum metiri? Quid de Luſcinia? quæ pullis ſuis, ſimul atq; in hanc lucem factus eſt aditus, canendi viam aperit, ac eos magnâ diligentiâ inſtruit. Quem, quæſo, non incitet admirabilis illa Reguli, etſi omnium minimæ auiculæ magnanimitas? ille enim, quamuis corporis exiguitate contemptibilis videatur; tamen ex tenui corpuſculo formoſum animum quandoq; exire, quaſi non ignarus (poteſt enim virtus ſub qualibet cute latere, ac poſſeſſorem ſuum adornare) non Aquilæ auium omnium fortiſſimæ magnitudinem, ferociamq; perhorreſcit: ſed de imperio cum ea decertare audet.

Luſciniæ inſtitutio. Reguli magnanimitas.

Oeconomica. Pica œconomiæ magiſtra. Cuculi ſedulitas.

Qui fortunæ bonis, facultatibusq; cumulandis inhiant, Picæ in primis ſedulam in victui neceſſarijs cogendis operam, ac curam ſecum expendant. Illa enim, ne brumali tempore pereat inediâ, glandium, quibus tunc victitet, aceruos, non aliter ac formicæ fruges, terrâ recondit. Quid de Cuculo dicam? quem aſſerunt tantâ glandium affluentiâ, cauitatem, in qua hyeme latet, replere; vt multa elapſo frigore, atq; adueniente vere, adhuc ſuperſint ad propulſandam famem. Quis igitur eſt, qui, niſi rationis impos, harum ac aliarum, quas breuitatis cauſa taceo, exemplo, ad res neceſſarias proſpiciendas non incendatur?

Reſpubl. Grues magiſtri politici.

Quantum verò huius operis lectio ijs, qui rempub. adminiſtrandam ſuſcipiunt, conducat, compertum habebunt omnes, ſi Gruum, inter alias aues in hoc genere, ſedulos labores agnoſcant. Hæ enim cùm gregatim volant, exacta indagine perpendunt, ac communibus quaſi ſuffragijs conſentiunt, quî non ſolùm aduerſis rebus perfugium, atque ſolatium inuenire: verùm etiam ſecundas maioribus ornamentis illuſtrare poſſint; ac inde quod diuerſæ ſententię, denuò mutuo neceſſitudinis vinculo alligentur, (deducto inde verbo) Congruere dicuntur.

Agricultura.

Nonne Agricola, qui operis pręſtantia, & nobilitate, cæteris omnibus mechanicas artes exercentibus; pręfertur, Auium acceſſu, & receſſu imminentes imbres, aliaſq; tempeſtatum iniurias aduentare colligit? nonne etiam ex Gruum in ſublime migrantium volatu, aduentantis hyemis acceſſum exploratum habet; ac ideò terræ exercendæ magis animo incumbat? id ſanè & [d] Heſiodus teſtatur his verbis:

[d] *Lib. 2. de die & opera.*

Φράζεσθαι δ' εὖτ' ἂν φωνὴν γεράνου ἐπακούσῃς
Ὑψόθεν ἐκ νεφέων ἐνιαύσια κεκληγυίης
Ἥτ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χείματος ὥρην
Δεικνύει ὀμβρηροῦ. ideſt

Conſidera verò, cùm vocem Gruis audieris
Altè ex nubibus quotannis clangentis,

Quæ &

Quæ & arationis signum affert, & hyemis tempus
Indicat pluuiæ.

Nonne auium excrementis lætæ fiunt segetes? nonne cicurãdo syluestres; pascendo custodiendoq; cicures; alendo fœcundas; cùm ex ouis fructu dulcissimo atq; vberrimo; tùm ex fœtura gregem supplente maximum sibi comparat prouentum? Sed quorsum hæc refero? cur non potius exprimam Aues sationis, ac insitionis modum aperuisse? Tradit id sanè [e] Plinius, *Semine quoque*, inquiens, *inserere natura docuit, raptim fame Auium deuorato, solidoq; ac alui tepore madido, cum fœcundo fimi medicamine abiecto in mollibus arborum lectisis, & ventis sæpè translato in aliquas corticum rimas: vnde vidimus Platanum in Lauro, Laurum in Ceraso, & baccas simul discolores. Tradunt & Monedulam condentem semina in thesauros cauernarum eiusdem rei præbere caussas: hinc nata inoculatio sutoriæ simili fistula aperiendi in arbore oculum cortice exciso, semenq; includendi eadem fistula sublatum ex alia.* Hactenus ille. Sic Cornices sæpè ferunt iuglandes, quas nos ita satas comedimus. Non minori quoque emolumento Seleucides aues Casij montis incolis à Ioue impetratas, vt Locustas agrorum suorum fruges deuastantes occiderent, [f] idem asserit.

> Lib. 17. cap. 14.
> Inoculationis origo.
> Cornices iuglandes ferunt.
> Seleucides frugiuoras Locustas necant.
> [f] Lib. 10. cap. 27.

Qui verò formas rerum ductis lineis repræsentant, pictores dicti, maximum arti suæ decorem, opesq; conciliant ex imaginibus Auium, in quibus cùm diuersa figura effingendis, tùm varijs ac diuersis colorum generibus distinguendis, qui iucundissimam oculis omnium venustatem pariunt, tantum luxuriata fuit natura, quantum in nullo alio animalium genere. Hinc ea promanauit consuetudo, quod magnates, viriq; nobiles ac diuites, cùm inter cætera animalia Aues non infimum nobilitatis locũ obtinere cognoscerent; partim huius, partim illius Auis effigie insignia sua cõdecorarint; quemadmodum Semiramidem Columbæ, Romanos Aquilæ (quam & nostri adhuc Imperatores sibi seruant) alios Corui, alios Gryphi, alios Vulturis, alios Anseris, alios denique aliarum nobilium Auium iconibus in insignibus suis delectatos esse accepimus.

> Ars pictoria.
> Aues ad insignia illustrium hominũ translatæ.

Plumatilis ars, quam Indi Floridæ regionis incolæ summa industria exercent, quantum ab alitum genere vtilitatis reportet, vel ex hoc constare arbitror; quod non exemplaria solùm: sed & instrumenta, ac materiam ex eo petere cogatur. De cuius artis præstantia, cùm suo loco acturus sim, superuacaneum nunc existimo longiori eam sermone prosequi; vnam tamen, eamq; eximiam huius generis tabulam silentio inuoluere non possum; quam Illustrissimus Cardinalis Paleotus incomparabili doctrina & probitate vir mihi dono dedit; quamq; ego in Musæo meo appensam adhuc asseruo. In hac D. Hieronymi Christum Saluatorem nostrum cruci affixum genu flexo adorantis imago, ex versicoloribus Auium Indicarum pennis ad viuum ita expressa est; vt non plumis contexta, sed penicillo ducta videatur. Hac ex Hispanijs secum allata, Illustrissimus Cardinalis de Burgos Illustrissimo Cardinali Paleoto gratificari voluit; qui eam postea nostro Musæo consecrauit. Antonius Gigas, morum probitate, & eruditione præstans vir, inter plurima, quæ habet rarissima, capitium quoq; asseruat scitè admodum atq; affabrè contextum ex Auium pennis; cuius imaginem ego reliquis meis iconibus appingi curaui.

> Ars plumatilis.
> Opus plumariũ egregium.

Scripturis quoq; ab auibus compluribus, potissimum autem ab Oloribus, atq; Anseribus, necessaria suppeditari instrumenta, quis est qui ignoret? Illud tamen haud ita vulgatum adijcio, pennarum seu calamorum Coruini Generis Auium, in iconibus in tabulis ex pyro sectis, multò quàm cum aliarum calamis fieri solet, subtilius delineandis; vt postmodum sculpturo seruiant, maximum vsum esse; quod mihi è pictore meo Cornelio Suint Francofurtensi, iuuene huius artis peritissimo, exploratum est.

> Scriptores.
> Pennarum ex Coruino genere vsus.

Illud etiam minimè tacendum censeo, ex Auium plumis, potissimùm verò Anserum, Onocrotalorum, Cygnorum, Anatum & Gallinarum humano generi quietem conciliari; lassitudinemq; vel ex longo ac difficili itinere, vel ex alio quouis diutino labore leniri ac penitus subleuari. Hisce enim lectos & culcitras, aliaq; id genus quieti destinata instrumenta; quæ πτερωτὰ καὶ πτίλοτα προσκεφάλαια Græcis dicuntur, impleri videmus: neq; nobis tãtum id vsitatum est, sed antiquissimis quoq; Romanis; vt ex hisce [g] Ciceronis verbis colligere est: *Eripiamus huic ægritudinem, quomodo eum collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus.*

> Ars quieti destinata.
> [g] Li. 3. Tusc. Quæst.

Quarundam etiam Auium pennis matronæ nobiles in Italia, ac potissimùm ex Struthionum plumis flabella sibi parant; quibus æstiuis temporibus calidiorem aërem temperent. Nonne & Musas olim eisdem ab antiquis decoratas verisimile est; cùm non alias reperias pretiosiores? Ego sanè, qui earum statuas ita exornatas Romæ in ædibus Petri de Radicibus; vt in libro meo de statuis iam ante multos annos edito, videre est; obseruaui: ita esse non dubito; idque ideò factum fuisse existimo, quòd illæ cantus sui dulcedine, ac lenocinijs, nec non poëtarum carminibus, quibus materiam subministrare credebantur, eos, de quorum laudibus & encomijs scribunt, quasi volare faciant.

Architectura.

Hirundinis ſolertia in nidificio.

Sed quid? nonnè caſas quoque, magnasq; domos fabricare; omnemq; Architecturam ab Auibus edocti videmur? Quis enim, bone Deus, eſt; etſi in hac arte peritiſſimus; qui ſe ab Hirundinis auiculæ tam exiguæ ſolertia, ac labore in nidi ſui conſtructione, ſuperari non fateatur? Illa enim ſibi nidum, quo quieti conſulat; quo ſobolem ſuam nutriat; totum luto conſtruit; ſtramine roborat; eorumq; inopiâ, multâ ſe madefacit aquâ, pennisq; puluerem ſpargens lutum ſibi parat, & pro ſtramine mollibus vtitur plumis, floccisq; atque hac tam inſigni ſagacitate defectum ſupplet. Quarè rectè [h] Ariſtophanes ὄρνιθας τέκτονας, id eſt, Aues fabros vocabat: & Epigrāmatarius πηλοχύτας θαλάμους, Hirundinis nidos; & πηλοδομεῖν, ex cœno fabricare dicebat.

[h] In Auibus.

Ars militaris.

Grues militiam exercendā edocuerunt.

Buteonis audacia.

Quin etiam quantum ad militarem diſciplinam ſpectat; nonne Grues in orbem conglobatæ, omnesq; ſibi aduerſantibus Aquilis roſtra obuertentes: ita vt impunè laceſſiri nequeant, aciei inſtruendæ modum quendam aperuiſſe videntur? Buteo ad primum, ac etiam ſecundum, quo petitur, telum; immotus atque vix tertio cedens; fugaci militi timiditatem apertè exprobrat. Nonne etiam Grues caput ſibi, regemq; conſtituendo ducis in bello ſummam demonſtrant neceſſitatem? Imò verò tota ferè militaris ars ab eis accepta videri debet; ſi modo vera ſint, quę de eis legimus: aliæ enim in excubijs nocte locatæ ſunt: aliæ cœteris dormientibus circumeūt, & explorant; ne qua ex parte inſidiæ tententur; vbi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfunctæ munere in ſomnum ſe præmiſſo clamore componunt, vt excitent dormientes, quibus vicem muneris traditturæ ſint: at illæ volentes ſuſcipiunt ſortem, vicemq; exequuntur; & quam acceperunt gratiam, pari cura & officio compenſant. Hinc etiam antiquiſſimum illum apud Romanos vſum profluxiſſe reor; quod coronis plumeis, vt [i] Polybius refert, è Struthionum, vt puto, pennis contextis, capita ſua adornare conſueuerint; quemadmodum & noſtri adhuc milites cum hoſtibus manus conſerturi pileos, caſſidesq; eiſdem cohoneſtant. Tibiarum bellicarum inuentionem ex Gruum tibijs, ad ſonū edendum aptiſſimis, promanaſſe conſtat. Aethiopes etiam in clypeorum locum pelles Gruum ſubrogaſſe [k] Herodotus ſcripſit; ita vt ex horum obſeruatione clypeos hiſce diebus notos eſſe videamus. Accepimus quoq; Aues tabellariorum vice nonnunquam eſſe functas; vt de Marrhe Aegypti rege narrat [l] Alexāder ab Alexandro; qui Cornicem habuit, cui litteras perferendas traderet. Columbam hoc quoq; officio functam narrat ✻ Egnatius. Galli enim ac Veneti Ptolomaidem in ora Syriæ obſidentes tabellariam Columbam litteras circumferentem, à Sultano ſuis ciuibus diutina obſidione defatigatis, adepti ſunt; quibus ſignificabatur, Regem breui cùm maxima claſſe hoſtium vires facile extirpaturum: quo explorato pro interceptis fictitias litteras affigunt, quibus Regis nomine monebantur obſeſſi, vt ſe dederent; hoſtibus parerent; rebusq; ſuis conſulerent: ſe alijs negotijs diſtrictum, minimè illis opitulari poſſe: pertulit ita ſuis Columba fictitias litteras, quibus perlectis ſine mora earum mandatis obſequentes, repentè vrbem dediderūt. Talequippiam I. Lipſius [m] refert factitatum eſſe apud Batauos, Columbis literarum adminiſtris, & ad eos delatis, ſeſe è maximis vitæ periculis ereptos. Atq; eodem in loco alia ſimilia exempla de Columbis recenſet.

[i] Lib. 6. de mil. Rom.

Tubæ antiquitus fiebant ex tibijs Gruū.

[k] Lib. 7.

Aues tabellariorū munere functæ.

[l] Lib. 1. cap. 17.

✻ Lib. 7. c. 4

[m] Lib. 2. Satur. cap. 6.

Ars nauigatoria.

Quin etiam maximum aues naucleris auxilium præbent, teſte [n] Plinio, curſum nauium dirigentes. Miluus gubernandæ nauis modum edocuiſſe videtur, flexu caudæ iter ſuum per aëra dirigens; natura præmonſtrante in aëre, quid in aqua fieri oporteat. At in Taprobana inſula, quod nulla ſit ſyderum obſeruatio; neque Septentrio cernatur; alites nauibus imponunt; quarum volatum ſequuntur nautæ, cum datur occaſio, & ſimul terram petunt.

[n] Lib. 6. c. 22.

Ars culinaria.

Coquinam, popinamq; omnem frigere, ac ieiunam eſſe ſine auium ſupellectile, norūt, quotquot in Apicij ſchola edocti ſunt. Neque enim ad neceſſitatem ſolum & ſanitatem alendi corporis: verùm & ad ſuauitatem oblectandi guſtus (cùm in nullo cibi genere maiorem palato adlubeſcentium ſaporum varietatem ſit reperire, quàm in hoc ipſo, quod ab Auibus petitur) tanquam quodam cupediarum penu vberrimo, homini abundè ex auium genere proſpectum voluit benigna parens rerum natura; ita vt nec opipara, nec dapſilis cōuiuatoris habeatur menſa; ſed à lautioribus potius faſtidiatur conuiuis; quæ non varijs ex volucrum materia ferculis inſtructa ſit. Hinc omnibus hominibus; tùm maximè epulonibus, ac ventribus; quorum nulla præter aqualiculi, & cuticulæ curandæ cura mentem ſollicitat: ſcilicet, vt edant natos ſe credentibus, tantis votis expetuntur in epulas Gallinacea familia, Columbæ, Palumbi, Pauones, Anates, Anſeres, Perdices, Coturnices, Turtures, Turdi, Attagenes, Phaſiani, Ficedulæ, Cenchrides ſiue Miliariæ, quas Hortulanos Bononiæ dicunt; Sturni, Merulæ, & huiuſcemodi aliæ plurimæ.

Aucupes quoq; Accipitrum, Falconum, Bubonum, ſimiliumq; Auium miniſterio; non minori voluptate, quàm fructu; Auibus tàm vagis, quàm gregalibus capiendis inhiant.

Ludi.

Hoc quoq; inter cœteras haſce vtilitates ſilentio inuoluere non poſſum; quod Auium quoque vſus in ludis apud antiquos fuit; vt ex Suidæ hiſce verbis eſt colligere; Ὀρτυγόκοπος *Ludus*

quidam

quidam est, in quo Coturnices in orbem collocant, quorũ capita feriunt, & qui in gyro Coturnicem prostrauerit, ordine reliquas capit: qui verò aberrat; tradit alteri Coturnices verberandas; idq; per vices faciunt. Coturnicũ ludus.

Physico abstrusa ac recondita naturæ arcana perscrutari cupienti, diuina quædam speculatio, in Auium omnium, ac operationum earum examine, præter vtilitatem, summam quoque parit gratiam, ac voluptatem. Hinc enim Symbola, Emblemata, Prouerbia, Hierogliphyca, similiaq; alia suam originem agnoscunt. Physica.

Medicis quoque ex huius nostræ Ornithologiæ opere non mediocris vtilitas accessura est; cùm quia in victu tam sanis, quàm ægris præscribendo, hinc salubrium & insalubrium Auium discrimina scitu necessaria hauriant: tùm quòd ab Auibus integris & earum partibus medicamina sæpius depromant. Efficax enim Ciconiæ vsus est in Apoplexia & Paralysi: Alaudæ in morbo Colico: Picæ loquacis in Cordis Palpitatione: Icteri seu Galbulæ in Ictero: Passeris Trogloditis in Calculo, & Vrinæ difficultate. Pelles Cygnorum, Onocrotalorum, Vulturum & Aquilarum ventriculo appositæ, concoctionem promouent. Pinguedines multarũ Auium, Fel, atque ipsa etiam excrementa in medicinæ vsum cædunt. Quid? nonne medici ipsi multarum quoq; plantarum inuentionem Auibus acceptam referre debent? quæ à natura eruditæ, eas nobis ceu digito commonstrarunt, earundem in seipsis prodito effectu. Pauca, ne sim longior, exempla fidem facient: Morbum enim ingruentem Hieracio herba Accipiter propulsat; Chelidoniam visui saluberrimam Hirundines monstrauêre; vexatis pullorum oculis illâ medentes: Origano sibi medetur Ciconia; Aetite Lapide Aquila; Circus Cichorio; quòd fascinationi resistat: Miluus Rhamno; Vpupa Adianto; Turdi Myrti ramo; Pauo radice Lini; Ardea Cancro; Palumbes, Gracculi, Merulæ, Perdices lauri ramo annuum fastiduum purgant: Columbæ, Turtures & Gallinacei herba, quæ vocatur Helxine: Anates, Anseres, cœteræq; aquaticæ herba siderite: Grues & similes Iunco palustri: Coruus occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, Lauro infestum virus extinguit. Ad hæc valetudinis conseruandæ studium ijs maximam inesse videmus; cùm regiones ac sedes pro tempestatum varietate, nunc caloris, nunc frigoris, aliarumq; aëris iniuriarum, mutare soleant; vt in Ciconijs, Gruibus, Coturnicibus, cœterisq; huiusmodi licet obseruare. Præterea non magis quàm natura fert se cibo replent; motus & quietis modum seruant: sorte denique sua contentæ viuunt; adeò, vt nulla ferè medicinæ pars sit, quæ non ab auibus aliquod emolumentum reportet; quod huc vsque ostensum passim est ab authoribus. Therapeuticam autem Ibis auis rostro Nili aqua pleno saturam aluũ proluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Clysteris inuentione auxit. Medicina. Homines quæ medicaméta dicerunt à varijs Auibus. Auiũ temperantia in cibo.

Qui tempora anni distinguere non norit, ab Auibus quibusdam id facile edocebitur. Nam Hirundinis, Coturnicis, Ciconiæq; aduentus, redeuntem annum demonstrat: Coturnix eijciens tristitiam hyemis, lætitiam veris introducit, recedens frigus instare denunciat: ita Hirundinis aduentus æquinoctium vernale; recessus autumnale significat: Luscinia cum solstitio æstiuo colorem & vocem mutat. Vnde [o] Baptista Mantuanus de Auium ingenio loquẽs sic canit; Astronomia. [o] Li. 5. Alphonsi.

> *Astra etiam, pluuiasq; docent, & certa dierum*
> *Tempora, & annorum; Sic ver cognoscit Hirundo;*
> *Alcyones hyemem, ventos & fulmina cudunt,*
> *Et tempestiuos campis sitientibus imbres.*

Musicis opus hoc quoque non erit inutile, cùm pateat à quibusdam Auibus viam quandam patefactam, qua ad vocis harmoniam amplectendam dirigamur; vt rectè meminit [p] Plinius: *Luscinijs*, inquit, *diebus ac noctibus quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. dein in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus; & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur exciso, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato; interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extensus vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus.* Quanta in Acanthidis; quanta in Oloris voce præstantia? Quis obsecro Auium garritum musicum concentum in se habere non dicat? nonne earum cantus in prouerbium abijt? Poëtas enim Theocritus Μουσῶν ὄρνιθας vocare consueuit, quod Lusciniarum in morem assiduè canant sua poëmata. *Clitarchus*, referente [q] Aeliano, *author est in India volucrem amatorio affectu flagrantem nomine Horionem (si rectè memini) nasci magnitudine parem Ardeæ, rubris similiter cruribus, oculis cœruleis; sic à Musica instructum, vt naturæ munere tam suauiter canat, vt ipsas referat Sirenes, & dulcedine ad suauissimos hominum cantus, qualis est in primis Hymenæi nuptialis, accedat.* Musica. [p] Lib. 10. cap. 29. [q] Lib. 17. cap. 22.

Quantum ad Theologiam spectat, & illa certè maximam hinc perceptura est vtilitatem; quandoquidem cùm in nouo, tùm in veteri testamento plurimarum Auium fit mentio; multæq; ab ijs similitudines capiuntur; earumq; aliæ mundæ; aliæ immundæ censentur; quorum omnium Theologia.

omnium rationem, ac cauſas percipere non poſſunt, qui Auium naturam perſpectam non habent. Quin etiam conſtat Aues quaſdam inſignia nobis probitatis, pietatiſq; exempla præbere. Quis enim ita Cupidinis, Veneriſq; retibus irretitus eſt, quem non inſigne illud in Porphyrione adulterij odium reuocet ad pudicitiam? Quæ obſecro fæmina tam impudica eſt, quæ viſa Turturis caſtitate vitam eam nefariam ac belluinam non prorſus deteſtetur? Auis ea non niſi vni iungitur marito, coniugium nunquam deſerit; imò ne morte quidem à ſe dirempti mariti, quoad viuit, quem ſolitario gemitu teſtatur, torum violat. Quis erga parentes adeò durus & immanis eſt; qui Ciconiæ, aut Meropis, Pellicaniue pietate erga parentes conſpecta, impietatem cum pietate commutare non cogitet? Quem non moueat Hirundinis, Accipitriſq; in ſui generis Auibus ſepeliendis amor? Quis adeò in ſuos inhumanus, illiberaliſq; eſt, quem Oſſifragæ benignitas in pullos Aquilæ non faciat paulò humaniorem? Erubeſcant ſanè illi, qui parentibus ſuis pietatis beneficium negant, & ad Cornicis exemplar ſeſe conferant, quæ pullos ſuos in iuuentute omni ſedulitate paſcit, eiuſdem officij in ſenectute ab ijs talionem receptura. Narrat [r] Albertus Magnus, aucupes quoſdam in ſuperiori Germaniæ parte caſu in canū, cœcumq; arbori inſidentem Falconem incidiſſe, admiratoſq; qui ſibi victum pararet, atque ideò dum in ſylua ſe abſcondunt, duos conſpexiſſe Falcones alios, qui ſuam illi prædam, inſigni profectò pietatis exemplo, participabantur. Non minor etiam affectus quarundam Auium eſt erga homines; à quibus diſcant auari illi & μισάνθρωποι, illiberaleſq;, qui omnem humanitatem erga proximos exuerunt; & noſcant beneficia etiam in alienos collocare. Tale eſt, quāuis fabuloſum mihi videatur, quod narrat [s] Diodorus Siculus de Semiramide à matre ſua in loca ſaxoſa & deſerta, in quibus Aues erant plurimæ, expoſita. *Tradunt*, inquit, *rem mirandam, Aues infantem alis confouentes nutriſſe coagulato lacte ex proximis paſtorum mapalibus rapto. Acto anno cum firmiori egeret alimento, Aues caſeum eodem ex loco raptum ori infantis admouiſſe. Qua re à paſtoribus ex corroſione caſei animaduerſa, infantem ſpecioſam forma compertam ferunt; nutritamq; apud ſe dono poſteà datam præſidi paſtorum, regio nomine Simma. Hic liberis carens, vt filiam magna cura nutritam Semiramidem ab Auibus (eo enim nomine linguâ Syrâ vocantur) appellauit: quas poſtmodum Syri omnes vt deas honorant.* Romani quoque, [t] Plutarcho teſte, Picum Martium diuino ſolent afficere honore, quòd Romulus & Remus à Lupa, & ab ea Aue enutriti fingerentur. Adhæc ſempiternum illud materni erga liberos affectus vinculum, ſi ab vllis animātibus, ab Auium genere in primis ſuam agnoſcit originem. Cuius rei mirum equidem exemplar hominibus præbet Hirundo, vt interim alias prætercam: illa enim in prole enutrienda, inſigni atque incomparabili æquitate tam mas, quàm fæmina, vt ſæpius in Tuſculano meo obſeruaui, laborat: impartit ſingulis pullis cibum, obſeruat conſuetudinem quandam; ne qui acceperit, bis accipiat, excrementa pullorum communi ope vterque eijcit, ne eorum putor proli noceat; quam, vbi adoleuerit, circumagi foraſq; ea egerere docet. De eadem Aue idem ferè canit [u] Baptiſta Mantuanus.

[r] *Tract. 2. lib. 8. de Animal. c. 6.*
[s] *Lib. 3. c. 2*
[t] *In Quæſt. Rom.*
[u] *Li. 6. Alphonſi.*

——Dum parua domus, dum infirma propago,
Dum nati implumes, tepido fert pabula nido
Semper, & extenſis docet ire per aëra pennis.
Hæc eſt cura tenax, ſtudiumq; immobile matri.

Non minori quoque induſtria, atque amore rapaces Aues filios ſuos inſtruunt ad venationem, donec ad perfectum robur peruenerint; quod tempus per menſem vnum durat; poſtquàm verò è nido euolare cæperint; Aues viuas capiunt, & coram pullis dimittunt, eiſq; occidendas tradunt: atque ita tandem ad venatum eos aſſuefaciunt.

Ex quibus omnibus facilè conſtare arbitror, quantum vtilitatis ex hac noſtra Ornithologia quiuis reportare poſſit. Nulla enim ſcientia eſt, atque ars, quæ non ab Auibus, etſi rationis omnis expertibus, vel ſua hauſerit rudimenta, vel ſaltem aliqua acceperit emolumenta.

DE ORDINE.

CV'M ordinem, qui τάξις Græcis dicitur, rerum animam appellare Platonem
videam; & tantum ei tribuere Menandrum, vt dispositione fabularum consti-
tuta, per hunc illi poëtices parti colophonem imposuisse crediderit; non ab re
fore decreui, cùm rectam tractandarum rerum dispositionem maximo præ-
conio, summisq; laudibus doctissimorum virorum cõsensu efferri cognoscam:
quippe quæ tanquam arctissimum vinculum cœtera omnia complectitur, &
omnium tam dictorum, quàm factorum norma est, & regula; si pauca de ordine huius histo-
riæ nostræ præfatus fuero. In spem enim ducor, his prælibatis, cœtera clariora & dilucidiora
fore. Nam cùm rerum naturalium riui innumerabiles sint, ideòq; earum historiam perpoli-
re arduum esse introspexissem; rationi consentaneum esse duxi, in methodum eas redigere: ac
deinde ne confusa cognitio obscuritatem pariat, ad sua propria loca omnia reuocare. Cum ita-
que particularem omnium auium, tàm ab antiquis, & recentioribus descriptarum, quàm no-
stris diuturnis obseruationibus conquisitarum historiam contexendam susceperim; in huius
enarratione seriem dignitatis seruare duxi: primumq; rapacibus, tanquam nobilitate reliquis
longè præferendis, inter omnes Aues dare locum statui. Primò igitur omne id genus Auium,
quod aduncis est vnguibus, carnibusq; vt plurimum (quandoq; enim etiam glande & pomo)
victitat, ex nostro hoc auiario propositurus sum. Carniuora autem isthæc, cùm quædam diur-
na, quædam nocturna habeantur; ego primùm de diurnis, quod prædam interdiù rapientia,
sensu, & viribus alijs præpolleant, tractabo. Nocturnorum verò, quæ obscura nocte carnium
pastum quærunt, veluti Vlularum, Bubonum, Asionis, Aluconis, Caprimulgi explicationem
ad proprium librum transferam. His & alias multas Aues subiungam, & non sine ratione; vt
patebit posteà.

Ordo materię tractatæ in hoc libro.

A' diurnis igitur rapacibus auspicaturus, in primis de Aquila Auium reginâ, in genere, singu-
las statim Aquilarum species subnectens: deinde hoc eodem semper dignitatis ordine seruato,
de reliquis rapacium diurnorum speciebus sum acturus. Non tamen me latet alios alium or-
dinem fuisse secutos: [a] Plinius enim à Struthiocameli historia orditur; Phœnicemq; mox su-
bijcit. Verùm cùm horum ille quidem ancipitis inter quadrupedes, & bipedes sit naturæ: hic
verò fabulosis hominum figmentis potius, quàm à natura sic compositus existat; ego potius ab
his, quæ reuera & simpliciter volatilia sunt, quàm à Phœnice commentitijs authorum menda-
cijs obuoluto, aut ab ancipitis naturæ Struthiocamelo inchoandum putaui. Arbitror tamen
Plinium maxima Struthiocameli corporis mole ac robore motũ, primum ei inter Aues locum
tribuisse. At qui alphabeticum in Scientijs ordinem secuti sunt, vt Galenus in simplicium facul-
tatibus describendis: & Paulus Aegineta, atq; Auicenna; vt & in hac Auium historia quidam
recentiores semper mihi summoperè displicuerunt: quod rerum speties commiscentes, quæ
similis naturæ sunt; ideoq; coniungenda, distrahant, quæ verò plurimũ à se mutuo discrepant,
ideoq; distinguenda; contrà connectant, naturæ ordinem turbent, scientiarumq; methodum
omnem inuertant, ac confundant. Neque Petri Bellonij ordo quicquam me mouet, vel autho-
ritas, qui historiam de Auibus particularem linguâ Gallicâ conscriptam (quam nos mùltis ab
hinc annis latinam fecimus) aggressus, Vulturi principem locum assignat: inductus fortè fuit
hic vir egregius ijsdem, quibus [b] Pierius Valerianus rationibus, qui in volucrum genere nullam
hac magis admirandam esse censuit; idque peculiari eius vitæ ratione ab omnium Auium vul-
go semota, tum etiam ob singulares ingenij eius dotes, quibus cœteris præcellit, principumq; di-
ctcrijs & picturis sæpe inseruit. Sed me eximia illa aquilinæ naturæ dignitas, quæ in progressu
manifestè apparebit, cui veterrima apud antiquos existimatio, nec non philosophiæ, ac poësios
principum Aristotelis & Homeri authoritas accedit, vt inter rapaces Aquilæ primas tribuam,
impellit. Philosophus enim in ordine rapacium diurnarum primo loco Aquilam nominat; vl-
timo verò vulturem; Neque ipse [c] Plinius, cùm de Phœnice abundè dixisset, ab hoc ordine
deflexit: sed proximè Aquilæ tractationem subiunxit; Etenim disertis verbis in ipso capitis li-
mine Aquilæ debitum honorem præfatus, *Ex his*, inquit, *quæ nouimus Aquilæ maximus honor*,
maxima vis. Quamuis enim ejusdem generis diuersarum specierum nulla ordine essentiæ aliam
præcedat, nec vna aliâ sit prior; sunt enim simul naturâ omnes species sub vno genere conten-
tæ; dignitate tamen ac nobilitate, si species inter se, non ad genus conferantur, cœteris præmi-
net Aquila, quòd multiplici cùm animi, tùm corporis dote præ cœteris Auibus sit insignita. Se-
cundum itaque locum cùm ob iam dictas rationes, tùm quòd excepta vna Aquila rapacium

Plinij ordo refutatus.

[a] *Lib.* 10. *cap.* 1.

Bellonij ordo.

[b] *In hieroglyphycis.*

[c] *Lib.* 10. *cap.* 3.

omnium

omnium diurnarum ſit maximus, Vulturi aſcribendum exiſtimo. Tertium iure optimo ſibi vendicant Accipitres, quòd nō Aegyptijs ſolùm, ſed alijs etiam gentibus ſacri ſint habiti; ideoq; ἱέρακες Græcis dicti; His Falcones non quòd viribus ſint inferiores, ſed quòd Accipitrum quoque ſpecies ſint (Falconis enim nomen recentioribus tantum vſitatum eſt) ſubiungam: Hos Miluus ſequitur cùm animi, tùm corporis dotibus multo inferior; at à Plinio inter Accipitrum quoque genera relatus. Agmen hoc claudit Cuculus, & Ariſtotelis item temporibus Accipiter creditus; alioquin ex rapacium genere reijciendus; quòd à minimis etiam auiculis impunè laceſſatur. Inter nocturnas verò rapaces Bubo, poëtarum in primis ſcriptis ſummoperè decantatus, cœteraſq; omnes magnitudine vincens, primus occurrit; ſecundus Aſio ſiue Otus illi ſimillimus ferè, at paulò etiam minor; quibus Scopem quamuis Alucone, Vlulaq; minorem, ſubneximus; quòd excepta magnitudine tota facie ferè eos referat; quare quartum Aluconi, qui corporis mole vix Aſioni cedit; quintum Vlulæ locum aſſignauimus; ſextum Noctuæ, quæ, ſi animi eius dotes conſideremus, vel primum, vel ſaltem ſecundum ſibi vendicabat: hanc ſeptimò ſubſequitur Strix, noctuæ, vt patebit, haud abſimilis; octauò atq; vltimò Caprimulgus cū hac confuſa auis. Quarum omnium rapacium traditâ hiſtoriâ de Veſpertilione, etſi non à nocturnis ſolùm, ſed à cœteris etiam omnibus, præter vnicam Vulpeculam, diuerſa aue habebitur ſermo, quòd nocturno tempore ſua, ut nocturnę, obeat munera: Veſpertilioni Struthium cùm quòd & ille auis ſit ambiguæ naturæ, tùm quòd aptior illi locus alius aſſignari non poterat, addidimus. Cùm verò de Gryphe, Harpyis alijſq; cùm rapacibus, tùm etiam alijs fabuloſis Auibus paſſim claſſicorum ſcriptorum monumenta referta ſint, non ab re facturum me credidi, vt & de illis quid memoriæ proderem; ſed cùm mecum reputarem, qua operis parte eas reponerem, tandem concluſi rapacium hiſtoriæ; quòd & illæ vt plurimum ex raptu viuere crederentur, ſubiungere; Inter quas Gryps, quòd viribus alias præcellat, principem locum ſortitur; ſubſequentibus Harpyis: tertiò Stymphalides aues tāta corporis mole, vt ſolis radios obumbrare fingerentur, deſcribuntur; Quibus tandem Sirenum, etſi minimè carne veſcentium, fabuloſarum tamen, hiſtoria adnectitur. Hiſce itaque rapacibus cùm diurnis, & nocturnis, tùm fabuloſis ſatis ſuperq; declaratis; antequàm ad Coruini generis Aues, quibus caro quoque aliquando pro paſtu eſt, primùm de Pſittacis mihi agendū duxi; hac ſola ratione, quod Accipitribus toto corporis habitu ſint apprimè ſimiles: nam & roſtrum habent curuum, & pedes aduncos. Inter Coruini generis aues Coruus & robore & corpore maior, primas obtinet; hunc Cornices, has Græculi, hos Picæ, inter quas Picam Breſilicam quoq; repono, ſequuntur; atque ita data à poſtrema hac aue occaſione, de peregrinis quibuſdā ſermo habetur, videlicet de Rhinocerote, de Manucodiatis, Rhyntace, de fabuloſo Phœnice; item de Cinnamomo, & Ruc aue omnium maxima. Adduntur tandem & aliæ in hoc opere pertractandæ, quòd roſtra habeant robuſta in quibus Picis martijs, vt reliquas prætereant, ſuo loco abundè dicturus, meritò primæ attribuuntur. Atque ita in tres partes Auium omnium, quotquot vel mea induſtria, vel aliorum opera hactenus obſeruare mihi licuit, hiſtoria diuidetur; In quarum prima de iam recenſitis, agetur; Secunda pręter Graniuoras aues, Gallinacea ſcilicet genera, Columbas, Pauones, Phaſianos, ſimileſq; alias, eas quoque continebit, quę Vermibus victitant, item quę Pamphagæ ſunt. Tertia ac poſtrema parte Aues omnes quotquot vel in aquis, vt Anſeres, Mergi, Anates, vel circa eas, vt Ardeæ, victitant, recenſebuntur; ſi Auctor ille vitæ noſtrę dabit vitam & vires.

DE PRÆ-

DE PRÆSAGIIS NATVRALIBVS.

SED priusquam historiam ipsam aggrediamur, nos operam non lusuros fore credimus, si primùm de præsagijs Auium; postmodum verò de augurijs sermonem habeamus: re profectò non ingrata, sed ad operis intellectum maximè necessaria. Sæpenumerò enim in hanc narrationem incidemus, vt quid ipsæ præsagiant, quæ diuinationum genera ab ipsis apud antiquos deprompta sint, dicamus; quorum ratio nisi prius constiterit, vel negocium facesset exquisitis ac delicatis ingenijs, vel in re obscura & incognita non exiguas tenebras legentibus offundet. Accedit quod hi quidem effectus sint maximè generales Auium, & ex quibus agricolis in primis, tum uerò nautis & mercatoribus, qui, ut rem faciant, sub Dio uersari coguntur; quin medicis ipsis non exiguum emolumentum accedat. Ex his equidem auguria reuera præstigiæ sunt, quibus à uiro Catholico fides haberi non debet; at præsagiorum rationem causamq; afferri certissimam posse, non obscurè profitemur. Quæ enim præsagiunt aues, licet nullo [illegible]tus rationis discursu cognoscant, sagacissimo tamen naturæ instinctu, aëris sæpius permutationem, quæ eas uellicat, noxamq; infert, percipiunt. Huius perceptionis causam, quamuis etiam alij ad cœlum, eiusq; statum tantummodo referant; id tamen ad particularem earum naturam potius reduci debere arbitror. Nam quemadmodum etiam multi nostrorum ex alteratis suis corporibus, lunæ, solisq; coniunctionem, adfuturasq; tempestates conijciunt; sic & illæ, cùm ex ambientis aëris uapore afficiuntur, temporis mutationes denunciant: non tamen præsagiendi omnes eadem signa habent. In alijs enim obseruatur uox, in alijs uolatus, sunt quæ locum mutent, quæ nouos gestus exerceant, aliæ pennas suas expurgant, aliæ sese in aquis abluunt: rursus cœli statum nonnullæ, aliæ morbos, pestem, & iram quandoque diuinam, aliæ agrorum sterilitatem portendunt. Sed manifestiora omnia euadent, si ad singula accedamus. Pluuiam in primis annunciabunt Aues, quæ lacus, fluuiosq; incolunt; si, ut obseruauit [a] Virgilius,

Lacustriũ auium præsagia.

[a] *Georg. I.*

Certatim largos humeris infundere rores,
Et caput obiectare fretis, & currere in vndis,
Ac studio incassum cernes gestire lauandi.

Nam cum in aqua uictitent, illius aduentu iam iam adfuturo exultant atque gestiunt. Vel hæc etiam in aquatilibus hisce Auibus causa assignari possit, calida scilicet quędam intemperies ab uaporosa illa exhalatione in earum corporibus inducta: tunc enim calidiori aura æstuantes impendentis pluuiæ refrigerium summoperè exoptant. Quæ in arboribus uitam degere consueuêrunt, si ad eas ocyus quam solent, recurrant, procellarum, uentorumq; iam iam imminentium haud incerti testes ab agricolis habẽtur: Tales enim Aues cùm siccitatis potius quàm humiditatis sint amantes, cœlestem breui adfuturam aquam subterfugiunt. Quæ uerò rarius, uel nunquam aquas frequentare solent; si ad earum margines & riuos plumas obseruet uellicare agricola, sub tecta messem suam, ne à pluuijs, quas ab auibus sumpto argumento adfuturas extemplò agnoscit, corrũpatur, defert: Tum enim aëris humidioris exhalatio grauedinem Auibus adfert; quapropter ut ab ea noxa se liberent, pennas suas uellicando id onus excutere adnituntur. Rursus si eædem, atque etiam marinæ relictis sedibus in siccum exeant, maximę tempestatis nunciæ habentur. Quæ terrestria loca habitant, si cum silentio ad humidiora proficiscantur, serenitatem portendunt: quemadmodum etiam procelloso tempore si aliæ alias inuolent, atque ultrò citròq; inter se contendant. Præterea si terrestres uel saltem quæ in aquis habitare non solent, abluere sese obseruaueris; de procellis uenturis metuendum Aristoteles docet, ac Aelianus. Auium, quæ insularum incolæ esse consueuêre, ingens conuentus, ac præter morem in ęstate congregatio, aquam portendit. Siq; in magno numero in regione, quam habitare non solent, appareant, damnaq; inferant; iram Dei in eam gentem adtestari uidentur. Vnde [b] Ieremias propheta uerba Domini de punitione pronuncias, ait; *Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus, gladium ad occisionem, canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & bestias terræ ad deuorandum & deuastandum.* Porrò si alites relictis insulis, campis, atque syluis ad ciuitates, oppidaq; atque alia loca habitata sese transferant, agrorum sterilitatem significant; uti & morbos, aërisq; contagium si uel mortui in terram decidant, uel si nidos proprios relinquant. Aquila si in Orientem contẽderit, uentorum nuncia creditur. Si accipiter, inquit [c] Theophrastus, in arbore considens, & intus inuolans pediculos quęrat, haud procul abesse pluuias demonstrabit. Noctua si ante solis occasum & citius; quàm solet garrula nimis, cauis suis exeat, pluuias portendit: tunc etenim tempus pręuertit, ne a pluuia, cuius breui adfuturę nuncia est, & inimica, pabulum

Arborum incolæ.

Marinæ.

Terrestres.

Insularum incolæ.

[b] *Cap. 15. in princip.*

Aquila.

[c] *De signis pluuiar.*

Noctua.

ci, pabulum ſibi parare impediatur. Si verò dum pluit nimia quoque loquacitate moleſta eſt, tranquilliorem, ſerenioremq; cœli ſtatum prædicit. Si Corui, ac Gracculi magna copia ac gregatim volantes, Accipitrina voce vtantur, procellas iam iam imminere pollicetur. Auſtrina verò atque humida aëris intemperies mutationem vocis adferre potuit. Nam cùm aërem, & per eum, arteriam & pulmones, cœteraq; formandæ vocis inſtrumenta, humiditas nimia impleat; diuerſam ab conſuetudine ſua vocem proculdubio efformant: quòd verò turmatim coeant ac congregentur; quædam Sympathia ac mutuus amor id poteſt efficere. Corui quoque ſi arborum ramis inſidentes, alas præter morem multoties concutiant, pluuiam ex veterum obſeruatione indicare creduntur; tunc enim motu illo (qui ab Academicis cenſetur calefacere) corporis ſui noxam, quæ ab humida illa cœli aura inducta eſt, naturâ duce ſtudent eluere. De ſignis futuræ pluuiæ, quæ de Coruo obſeruantur, eadem ferè canit [d] Virgilius:

Coruus.

[d] 1. Georg.

—— E paſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis.

Sicca enim & retorrida eorum complexio cauſam præbet, vt adueniente iam humore præſenti aduerſus illam remedio, hæ Aues exultent, quaſi & geſtiant. Rurſus raucam edentes vocem, atque, vt Plinij verbis vtar, cum ſingultu quodam diù multumq; latrantes, aquas vel pro illis ventos ſignificant. Cornix vbi nimia garrulitate faſtidium parit, ſeq; vndis ſubmergere ſubinde nititur, certa pluuiæ prænuncia eſt. De hoc ſic apud [e] Virgilium:

Cornix.

[e] 1. Georg.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.

Præterea ſi freqũeti numero prope aquas cornicatur, eaſdem portendit. Ratio eſt, quòd aduentitia corporis eius moleſtia, quam vaporoſus ille aër induxit, ad expellendum eam inuitat; vnde ad aquas ſeſe recipit, vt earum frigiditate calorem illum ſuperfluum obtundat. Si denique ſub veſpertinum crepuſculum nimis querulam ſe audiri ſinat, tum ſerius imminere pluuiam pollicetur; quin eam deteſtari creditur. Gracculi ſub domorum tecta ſolitariè degentes, & alas præter morem motitantes, vellicanteſq; & explumantes, pluuias in propinquo eſſe annunciant; quemadmodum etiam ſi ſerius quàm ſolent, à paſtu domum redeant. Huius rei ratio eſt; quòd præcognitis naturæ ductu cœli iniurijs, vt proſequentibus etiam diebus de pabulo ſibi præuideant, ſollicitũ ſunt. Si verò ſummo manè loquaciores, vocalioreſq; ſint, quàm ſolent; tempeſtatum haud dubia teſtimonia ſecum ferunt. Picus Martius, qui & pluuiæ Auis nuncupatur, ſi altiori voce, & plus ſolito ſtrideat, tunc certus eris de adfuturis aquis. Gallus Gallinaceus, quẽ ad excitandos ad opera mortales, rumpendũq; illis ſomnũ natura genuit, nouit ſidera & ternas diſtinguit horas cantu, cum ſole it cubitum, ſolis ortũ percipit, diem nũciat venientem cantu & alarum applauſu. Hic ſi primis noctis horis, ſtatimq; vbi occubuit ſol, inſolita ac rauca voce cucuriat, alaſq; quatiat, imbrium, procellarumq; teſtis habetur. Nam exhalatio illa humida, atque Auſtrina aëris conſtitutio, voci deſtinata membra, vt ſenſim replet; ita multa pituita infarcit, raucitatemq; parit: à cuius pondere atque moleſtia cùm liberare ſeſe ſtudeat, ad vocis ac motus opem confugit: vel quòd larynx ab humidiori aëre dilatatus grauiorem vocem efformat, eamq; raucam & clangoſam. Pulli Gallinacei, & cœteræ ferè alites omnes, ſi roſtro pedunculos ſuos plumatim vellicent, ſeq; præter ſolitum ſaburrent (quod de Echinis quoq; teſtatus eſt [f] Plinius) pluuiam adfore denotant. Pruriunt enim ob efferuefactos intus humores, & ab ambiente expirari prohibitos, quam noxam vellicatu eo, vel tollere penitus, vel mitigare ſaltem adnituntur. Gallinæ ac Galli, ſi, vbi mox oborta eſt pluuia, domum ſub loca ab aquis tuta magno curſu ex agris contendant; & ſi manè ad paſtũ tardius quàm ſolent, & quaſi coacti exeant, procellarum, magnarumq; tempeſtatum futurarum, aut præſentium, quæ nondum ceſſaturæ ſint, teſtimonia adferunt. Gallinaceos quoque teſtatur Aelianus, cœteraſq; domeſticas Aues, ſi alarum, vociſq; nimio ſtrepitu ac cucuritu obmurmurent, tempeſtatem minari. Columbi ſi domicilia ſua ſerius quàm ſolent repetant, nullo etiam abigente, vel ſi à paſtu ſolitum redeundi tempus præueniant, pluuias metuunt; atque ideò tantum ſibi cibum quærunt, vt pro craſtina die etiam ſufficiat. Pauones per nocturna ſilentia vocem clangoſam ſæpius reiterantes, haud longè abeſſe vndas denotant: cauſam ſuperiora declarant; Vocis tamen illa ingeminatio copioſiorem intus calorem, auctumq; vocalem ſpiritum teſtatur. Paſſerculi crepuſculo matutino pipientes, tempeſtatum ſigna in aëre impreſſa ſignificant. Grues ſi è mari ad mediterranea loca contendant, vehementes pluuias, ſi Philoſopho habenda eſt fides, minantur: contrà ſi inter volandum non clamitent, ſerenitatem promittunt. Si volantes à recto flecterent curſu, & retrocederẽt, infandam nautis tempeſtatem, & mare procelloſum, mox turbines & fluctus pronunciant; idq; [g] Virgilij teſtimonio comprobatur:

Gracculus.

Picus Martius.

Gallus.

Pulli.

[f] Lib. 18. cap. 35.

Gallina.

Gallinaceus.

Columbus

Pauo.

Paſſer.

Grus.

[g] Lib. 1. Georg.

—— Nunquam imprudentibus imber

Obſuit,

Obfuit, aut illum ſurgentem vallibus imis
Aëreæ fugêre Grues. & alio loco,
——Quales ſub nubibus atris
Strimoniæ dant ſigna Grues, atque æthera tranant
Cum ſonitu, fugiuntq́, Notos clamore ſecundo.

Horum enim Notorum calorem fugiunt, cùm reuertuntur in Thraciam. Eædem ſi voce vtentes inconcinna & male explicata, & non ſeruato ordine in volatu ſuo per aëra ferantur, ſiq; tandem valles deſerant, & humilem volatum, & obliquè inſtituant, atq; eundem, vnde venêre, locum repetant pluuiarum & hybernæ conſtitutionis nunciæ habentur. Demiſsè autem volitant, vt nubem, quæ in altiori aëris parte tunc exiſtit, fugiant: primum locum repetunt, ne pluuia ac tempeſtas iter earum impediat. Hirundo aquas & paludes frequenter petens, & ventre illas, & alis contingens adfuturas iam pluuias prænunciat. Eadem ſi nullo fixa loco, modò hâc, modò illac volitans parietibus ſubinde hæreat; vel demiſſum adeò exerceat volatum, vt terram tangere videatur, & puluerem excitare, pluuiarum item ſignum adfert. Dixerit quiſpiam; quod ipſa futuram tempeſtatem præcognoſcens, dum ſerenum adhuc cœlum eſt, de muſcis, formicis, atque id genus animalculis humi & in muris victitantibus, ſibi pulliſq; ſuis proſpicere cupiat: vel quòd ſurſum elatos vapores perhorreſcens, (eſt enim Auis mollicula) humi degat; vel quòd per eam auram, æſtuante aëre excalefacta, in terra, lociſq; vmbroſis, refrigerium quærat. Regulus Auis omnium quotquot hactenus obſeruaui, auicularum minima, ſi motum, cantumq; exerceat inſolitum, eadem per omnia promittit. Retorridam enim, atque exuſtam ſentiens temperiem, humidiori lætatur aura, aduentantemq; pluuiam exoſculatur. Rubecula auis tecta, locaq; ab hominibus habitata, motu inſolito petens, tempeſtati mox venturæ ſe ſubducere innuit. Picrochola auis aquam ſuæ naturæ congruam ac peroportunam voce ſua annnuciat, & venientem maximo applauſu ſalutat. Anſeres magno cum clangore ad aquas accelerantes, ſeſeq; placidè ijs immergentes; adhæc inſolito garritu tumultuantes pluuias (modo recentem aquam frequentare liberè anteà potuerint) præſagire annotarunt antiqui, & quotidiana docet experientia: ad bilem, quam præ omnibus animalibus magis æruginoſam egerunt, noua humiditate temperandam, aquas proximè adfuturas, magna voce, atq; applauſu inter ſe congratulantur. Anates ſi tempore ſereno gregatim ſocientur, & nullo ſeruato ordine volitent; adhęc ſi frequentius, quàm ſolent, & turbulentius vociferentur (niſi aliquos ex ſuis ſe amiſiſſe ea voce teſtentur) ſub tecta reducenda ſunt, quæcunq; ab inſtantibus procellis corrumpi poſſint; quarum aduentus illi naturali inſtinctu periti, nullum cùm in motu, tùm in voce ac volatu ordinem ſeruant; quibus tanquam peroportuno remedio moleſtiam, quam à vaporoſo aëre acquiſiuerunt, expellere conantur. Eædem Aues & Mergi, ſi alis nimium laſciuiant, ventum portendunt, &, vt inquit [h] poëta:

Cum medio celeres reuolant ex æquore Mergi,
Clamoremq́, ferunt ad littora: cumque marinæ
In ſicco ludunt Fulicæ.

Haud enim ignorant Aues illæ nubem eam obſcuram, quę à vaporibus ex aquis ſurſum elatis dependet, aquam denuo minari; cuius impetum vetitæ aliò migrant: vel quòd tunc pabulum ijs ſuum (piſcibus enim victitant) ob talem auram in medijs aquis deficiat. Ardea aquas ſtagnantes ſibi familiares vociferabunda deſerens, longeq; inde ad medios agros plorabunda ſubſiſtens, aut ſupra altam nubem ſe efferens, pluuias & tempeſtates præſagire traditur. De quo [i] Virgilius ita:

—— Notaſq́, paludes
Deſerit, atque altam ſupra volat Ardea nubem.

Propter enim vaporoſi aëris iniuriam ad loca à pluuijs, ventiſq; tutiora profugit, corporis ſui imbecillitatis conſcia; vel adde, quòd tum ob cutis raritatem noxâ contractâ virium robore quodammodo deſtituatur. Hinc illæ querelæ, & ad refocillandum calorem altus volatus. Eadem etiam impetuoſam tempeſtatem, Ariſtotele teſte, ſi mane in aurora clamitet, annunciat.

Hirundo. Regulus. Rubecula. Picrochola. Anſeres. Anates. Mergi. [h] 1. Georg. Fulicæ. Ardea. [i] Georg. 1.

DE AVGVRIIS.

HIS ità enarratis, tractatus de augurijs & auſpicijs annectatur, res non abſimilis ſuperioribus; quæq; ex illo diuinandi genere ortum ſuum habuit. Cùm enim Aues naturali quodam inſtinctu, ſiue quòd animalia ſint, quæ ſenſu ſaltem viuant, & ſenſibus addicta ſenſilium impreſſiones facile percipiãt; ſiue quòd imbecilliora ſint, & ad patiendum faciliora externas affectiones præſagire videret ſuperſtitioſa antiquitas: itaque eò deuenit ſententiæ, vt aliquid diuinius in eis ineſſe exiſtimaret, & non ſolum externas cœli, aërisq; mutationes; ſed futuros etiam euentus, quorum vel Deus ſolus, vel nos ipſi authores ſumus, coniectare eas, & diuinare crederet. Quæ ſententia maximè erronea eſt, & ſuperſtitioſa, ſacrisq; literis planè contraria. Quid enim de actionibus noſtris, atque earundem euentis, quarum principium in noſtra poteſtate ſitum eſt; & in nobis ſit velle & nolle; quarum progreſſus tot caſibus, vel impediri, vel adiuuari, etiam nobis inconſultis, poſſunt: quoniam exitus ſoli Deo notus eſt; quid, inquam, Aues ex his rebus dubijs prænoſcant? Habent equidem pluuiæ, tempeſtates, ſerenitatesq; cauſas ſuas naturales ſtatas & certas; at de bellis, de nuptijs, de itinere, de auſpicandis quibuſcunque negocijs, & ſummatim de ijs, quæ in noſtra voluntate ſita ſunt, & ab conſilio, vel noſtro, vel aliorum dependent, nulla certa coniectura eſt, vel opinio. Quid? quod Deus qui cœteras coniecturales artes, medicinam, agriculturam non modo admittit: ſed etiam laudibus extollit, hanc Hetruſcorum diſciplinam maximè exoſam habet: atque ideò eius vſum Hebræis planè interdicit: [a] *Vos nolite*, inquit, *audire Prophetas veſtros, & ſomniatores & augures*. Et [b] iterum: *Gentes iſtæ quarum poſſidebis terram augures & diuinos audiunt: tu autem à Domino Deo aliter inſtitutus es.*

[a] Ierem. 27
[b] Deut. 18

Nolim ergò hiſce anſam dari Chriſtianis mentibus, ad hanc vanam & ſuperſtitioſam diſciplinam amplectendam (hanc enim amentiam puris mentibus extirpari optimum exiſtimo) ſed, vt qui noſtra hęc lecturi ſunt, vel in antiquis monumentis peruoluendis quotidiè verſantur; quæq; his nugis paſſim plena ſunt, ea facilius & commodius percipiant; & vana quæ ſunt, vt vana cognoſcant, atque vt vana contemnant. Non enim ſcire, ſed facere mala, malum eſt.

Verùm cùm veteres, ut Nonius Marcellus annotat, auguria pro rerum omnium coniecturis acceperint; vnde [c] Cicero, *O mea ſemper fruſtrà veriſſima auguria rerum futurarum*: latius quoque pro quauis dixit diuinatione. Ego auguriorum uocem hîc accipio, ut à ſolis Auibus dependeat; ut ſcilicet ſint diuinationes ſiue coniecturæ, quæ uel ex earum inſpectione, uel uoce obſeruabantur. Non poſſum autem laudare argutam quidem, atque ingenioſam [d] Iohannis Goropij etymologiam, quam ex Germanorum ſuperiorum lingua depromit: illi enim pro Oog, quod ſine diſcrimine uel acutè uidere, uel oculus ſuis dicitur, Aug ſcribunt; Vult ergò augur eſſe uocem compoſitam ex aug & ur; & hac excellentiam perfectionis: illâ acumen uidendi notari. Nam reuera augurium ab Auium garritu; ut ait Feſtus: uti auſpicium ab Auibus ſpeciendis, ut uult Varro; nomen traxit: & augur paſſim pro auſpice apud Authores ſumitur.

[c] 2. Philipp.
[d] In hieroglyph.
[e] Lib. 5. c. 13. genial. dier.

Et quamuis [e] Alexander ab Alexandro quinque recenſeat ex Feſto auguriorum genera; quorum alia proſpera, alia piacularia ſint; primum videlicet ex cœlo; ſecundum ex Auibus; tertium ex tripudijs; quartum ex animalibus; quintum ac poſtremum ex diris: ego qui de Auium augurijs hîc ſolummodo ago, ad bina hæc genera ea reduco; ad oblatiua ſcilicet, & imperatiua. Imperatiua petebantur à Dijs; nec in imperantis erat manu, ea uel accipere, uel non accipere: uel agnoſcere, vel non agnoſcere: Quæ uerò ultrò non petentibus facta & oblata erant, in poteſtate hominum erant. Vtraque modò fauſta, modò infauſta portendebant; infauſta, Piacularia quoque dicebantur. Cliuia erant, quæ fieri aliquid prohibebant; & caduca, cùm in templo, ſeu augurij loco, per augures metato, excidebant; ueluti uirga è manu. Triplici uerò ratione Aues auguria faciebant; uolatu nempe, uoce, & paſtu: primæ Præpetes dicebantur: quarum item duplex erat genus; aliæ enim altum, quæ Præpetes ſimpliciter; aliæ humilem, quę Inferæ nuncupabantur, uolatum exercebant. Quæ uerò uoce, uel cantu, uel garritu augurium edebant, Oſcines dicebantur; quaſi ore canentes; quare & oſmen pro omen quoque ueteres dicebant. Erat & tertium genus, quod ex Auium paſtu colligi dixi; id tripudium Soliſtimum appellabant: [f] Cicero Terripauiũ primùm dictũ fuiſſe ſcribit; & poſtea voce paulatim immutata Tripudiũ. Soliſtimum uerò à ſolo nomen meruit: coactum id augurium idem Ciceró loco citato uocat; quòd auguretur è pullis in cauea antè fame enectis, & quod ex offa cadere aliquid oporteret, ut tripudium ſoliſtimũ fieret: contrà liberum, quod ex præpetibus capiebatur, quali uſum fuiſſe refert Deiotarũ; qui liberè uolãtes Aues aperto cœlo, non clauſas cauea, ſpectabat.

Auguriorũ genera. Imperatiua auguria quæ. Oblatiua. Piacularia. Cliuia. Caduca. Augurandi modi. Præpetes. Inferæ. Oſcines.
[f] De Diui.
Tripudiũ Soliſtimũ. Terripauiũ. Coactũ augurium. Liberum.

Græci

Græci ac Persæ, vt ex [g] Xenophonte liquidò constat, auspicia dextra feliciora crediderunt; Romani verò sinistra magis approbare visi sunt; vnde [h] Plautus; *Tacete*, inquit, *habete animum bonum liquido exeo foras auspicio, Aue sinistra*. Et [i] Dionysius Halicarnassæus, vt causam adferat, cur sinistra auguria pro felicibus habita sint; in hæc verba scribit; penes quem fides esto: *Habent autem*, inquit, *Romani talia pro addictorijs, siue ex disciplina Hetrusca, siue ita edocti à maioribus, hac ratione (vt equidem arbitror) vt sedes sit optima in captandis auspicijs, quæ Orientem spectet; vnde sol & luna surgunt, stellæq; tam fixæ, quàm erraticæ, & vnde mundi motus sumit exordium; cuius circulari vertigine, quæ in eo sunt, modò super terram existunt, modo sub terra latitant. Porrò qui Orientem spectant, Septentriones à sinistris habent; à dextris Meridiem; Honoratius autem est prius, quàm posterius: Sublimis enim ab Aquilonari tractu polus attollitur; circa quem mundus voluitur; & è quinque cœli circulis, qui vocatur Arcticus, hac parte semper est conspicuus: At ab Australi tractu, is qui vocatur Antarcticus, semper in ea parte delitet. Verisimile est autem inter signa, quæ de cælo seruantur, ea præcellere, quæ fiunt in parte optima; & quoniam ad Orientem vergentia potiorem partem obtinent, quàm Occidentalia; tum in his ipsis celsiora sunt Australibus Aquilonaria, meritò habentur optima*. Hæc ille: Et Donatus in hæc [k] Virgilij verba:

—Subitoq; fragore
Intonuit læuum;

læuum pro prospero accipiendum esse vult; hancque addit rationem, quòd precantis latus læuum, dextrum sit eius, qui postulata largitur; Pariter & Seruius sinistra auguria, à sinendo; quòd nos agere aliquid sinant, dicta scribit; quod & [l] Festus ex [m] Varrone probat. Ego tamen & auguria dextra fausta fuisse Romanis quoque reperio, Corui in primis atq; Aquilæ; [n] Plautus; *Impetritum*, inquit, *inauguratum est, quòuis ammittunt Aues, Picus, Cornix est ab læua, Coruus, Parra à dextera consuadent*. Et [o] Cicero. *Quid habet augur, cur à dextra Coruus, à sinistra Cornix faciat ratum?* Item & [p] Horatius:

—Ego cui timebo
Prouidus auspex
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium diuina Auis imminentem,
Oscinem Coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.

Aquila si è dextra parte veniret felix omen faciebat, & magnarum rerum auspicia. Sic [q] Homerus, cùm primò Aquilam altè volantem populũ retinere pro infelici augurio dixisset; mox, vt sentiat nihil interesse inter dextrum & sinistrum in hęc verba Hectorem introducit loquentem, auguriaq; vt vana contemnentem.

—Τῶν ὔ τι μετατρέπομ', ὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δέξι' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

—Quas minimè moror, neque curo
Siue ad dextram vadant, versus auroram, solemq;
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

Bonum quoque & felix habebatur augurium si pulli per quos auspicabantur, comedissent, præsertim si eis comedentibus aliquid ab ore decidisset; pulticula enim illis potissimùm dabatur in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere; quod tripudium faceret. Sin verò omninò non edissent; periculum imminere credebant, & infausta portendi.

Erant & Aues, quarum auguria plerumq; bonum: item & aliæ quarum infelicem euentum sortiebantur. Inauspicatarum variæ erant nomenclaturæ. Alteræ enim dicebantur, quæ superuenirent, & felici auspicio vitium facerent; Arculæ, quæ arcerēt: Cliuiæ, quæ difficulter admitterent; Enebræ & Inebræ, quæ obstaculum darent, ab inhibendo: Remores; Fecilytræ; Voïsgræ; quæ sese vellendo malum auspicium nunciarent. Bubo funebris, & maximè abhorrens publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit; si itaque in vrbibus aut omninò in luce visus esset; pro diro habebatur ostento; & Vrbs lustrata quandoque dicitur, quod Capitolij cellam intrasset. *Cornices inauspicatæ garrulitatis haberi* scribit [r] Plinius, *à quibusdam tamen laudari*. *Corui*, eodem teste, *in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum: pessima eorum significatio, cùm glutiunt vocem velut strangulati*. Parra item est inauspicata, de qua [s] Horatius Galateæ suæ nauigationem dissuadens, inquit:

Impios Parræ retinentis omen
Ducat, &c.

Inter auspicatas Aues Aquila primas obtinet; vnde apud [t] Homerum Priamus ab Hecu-

Marginal notes:
[g] *Lib. de pædia Cyri.*
Auguria dextra, an sinistris feliciora, & contra.
[h] *In Epidico.*
[i] *Lib. 2. non longè à principio.*
[k] *Lib. 2. Aeneid.*
[l] *Lib. 17.*
[m] *Lib. 5. Epist. Quæst.*
[n] *In Asinaria.*
[o] *1. De Diuinat.*
[p] *Lib. 3. carm. Od. 27.*
[q] *Iliad. M.*
Alteræ. Arculæ. Cliuiæ. Enebræ. Inebræ. Remores. Fecilytræ. Voïsgræ. Bubo. Cornix.
[r] *Lib. 10. cap. 12.*
Corui. Parra.
[s] *Lib. 3. Ode. 27.*
Auspicatæ Aues.
[t] *Iliad. Ω.*

ba admonitus; Iouem orat, vt Aquilam mittat, cuius volatu in bonam ſpem erectus, auſpicioq; ſecundo confiſus, ad Naues Græcorum ſe conferat.

> Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅςέ σοι αὐτῷ
> Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ ἕυ κράτος ἐςὶ μέγιςον,
> Δεξιὸν, ὄφρά μιν ἄυτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας
> Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων, id eſt.
>
> *Mitte autem Alitem velocem nuncium; qui tibi ipſi*
> *Dilectiſſimus inter alites; cuius fortitudo eſt maxima.*
> *Dextrum, vt eum ipſe oculis percipiens;*
> *Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum:*

Atque hinc eſt, quod [u] Seneca inquirat, *cur Aquilæ hic honor ſit datus, vt magnarum rerum faceret auſpicia?* de quibus nos ſuo loco. [x] Plinius *ex Accipitribus Circon* refert *claudum altero pede, proſperrimi fuiſſe augurij, nuptialibus negotijs:* Nuptias enim ſtolida gentilitas, teſtibus Macrobio & [y] Alexandro ab Alexandro; *duobus auſpicibus, & totidem ſignatoribus ſpondebat, ſtipulabaturq́;* inquit, *is noctu, ac quandoque prima diei luce; magna cautione; id ne fieret motu cæli & terræ; cælo turbato; inquieto; proceloſoq́; die; publicis feſtis; lemurijs, quibus occiſi Remi vmbra placabatur; feralibus; ſiue parentalibus; ancylibus nondum conditis; poſtridiè nonas; idus; calendas; quoniam ij dies atri erant.* Quas ſuperſtitiones ridet [z] Plautus his verbis:

[u] *Lib.2. natural. quæſt. cap.32.*
[x] *Lib.10. cap.8.* Circus.
[y] *Lib.2.c.5.*
[z] *In prologo Caſinæ.*

> *Argentum ſi quis dederit, vt ego ſuſpicor;*
> *Vltrò ibit nuptum; non manebit auſpices.*

Triorchis. Vultur.

Sed ad auguria, vnde digreſſa eſt oratio; reuertamur. *Triorchi, quem Buteonem Romani appellant, familia etiam ex eo cognominata, cùm proſpero augurio in ducis naui ſediſſet; Phœmonoe principatum in augurijs dedit,* vt Plinius loco citato narrat. Vulturis quoq; plurimus erat vſus; quia Romulo in condenda vrbe duodecim apparuiſſent; vel quia, vt Herodotus vult; *Vultur nulli nocet animali, qui non niſi cadauera comedit; nec Aues mortuas attingit;* Erat tamen infauſtum plerumq; eius augurium; potiſſimùm ſi fana Deorum inuolaſſet. Sed de Auibus alijs, quarum felix, & infelix augurium erat; conſule [a] Alexandrum ab Alexandro.

[a] *Lib.5. capit.13.*

Auguraculum.

Augures auguria captaturi in ſupremam curiæ partem, quam auguraculum antiqui appellabant; ſe recipiebant; veſtemq; induti ſacerdotalem; lituum, qui virga erat, manu tenentes eleuata, oculis intenſiſſimis Aues obſeruabant; ſiniſtrorſum ne, an dextrorſum; canentes ne, an tacitę, aduolarent; bonum inde aut malum rei, quam meditabantur; elicientes euentum. Captantes porrò auguria ſedebant, vt ex [b] Plutarchi his verbis quis intelligat, Ὅτ' ἂν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος, ἔξω πόλεως οἶκον, ἢ σκηνὴν μεμισθωμένην, ὑπ' αἰτίας τινὸς ἀναγκασθῇ, μήπω γεγονότων σημείων βεβαίων ἐπανελθεῖν εἰς πόλιν ἀφεῖναι ἔχρῆν, τὸ προμεμισθωμένον οἴκημα, καὶ λαβεῖν ἕτερον ἐξ οὗ ποιήσεται τὴν θέαν αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς. hoc eſt *Magiſtratum; cùm extra vrbem conducta ad hoc domo aut tabernaculo augurij capiendi gratia conſediſſet; atque priuſquam id eſſet peractum; neceſſaria aliqua de cauſa, in vrbem redire coactus fuiſſet,* oportebat priori loco relicto alium conducere indeq; augurium petere. Hinc Seruius in illud [c] Virgilij, *Sacrata valle ſedebat, ſecundum augures,* inquit, *ſedere eſt augurium captare:* Interdum verò cubantes auſpicabantur; vt idem quoque teſtatur. Precabantur autem certa ſibi, ac clara & proſpera, è cœlo ſigna dari; quæ Deos eorum precibus annuere teſtarentur; harum precationum formulas expreſſit [d] Virgilius his verbis:

[b] *In Marcello.*
[c] *Lib.9. Aeneid.*
[d] *3. Aeneid.*

> *Quem ſequimur? quòue ire iubes? vbi ponere ſedes?*
> *Da Pater augurium, atque animis illabere noſtris.*

Augurari quibus & quãdo prohibitum.

Si verò augures vlcus haberent; augurandi cauſa prohibebantur; quia integros & ſanos corpore & mente eos eſſe oportebat. Erant & tempora, quibus augurari erat vetitum: Metellus enim Pontifex Maximus poſt ſextilem mẽſem auguria captari noluit; quòd adultis & perfectis Auibus auſpicando; antequam æſtas aduenerit, ſit prudentiæ: autumno autem Aues partim inutiles ſunt; partim morbidæ; partim pulli imperfecti; & aliquę propter anni tempus aliò deuolant: Sic ex vlceratis Auibus auguria captari non licere (ſiquidem morboſæ Aues augurium nullum faciebant) ſæpe relatum eſt.

Augurũ honor apud Romanos.

Cæterùm quanto olim in honore atque authoritate haberentur augures apud omnes gentes; ac potiſſimùm apud Romanos: paſſim quæuis ſcriptorum monumenta teſtantur. Hos etenim ex maioribus, præſtantioribusq; Vrbis eligebant, vnde Cicero ſe ab Hortenſio viro clariſſimo in collegium augurum fuiſſe cooptatum gloriatur; Et Q. Mutium Sceuolam augurem videmus, inter primarios omnium ætatum viros connumerari; cuius ſanguine; quòd aram in templo Veſtæ, quo nihil in Vrbe habebatur præſtantius; illum amplexantem Syllæ carnifices interfeciſſent; ignem illum qui Virginum cura perpetuus erat; penè extinctum fuiſſe credebant.

bant. Sed & Paulus Aemylius solitus est dicere; quod nec Senatus cogi, nec conueniendi locum poterat habere; nisi quando & vbi augures præscripsissent. Omnia enim gerebantur auspicatò; præsertim in bellis; vnde [e] Cicero; *Rem bellicam nostri maiores administrari nisi auspicatò, noluerunt*; Et Liuius prælio Alliensi, vt nouum & triste prodigium habet, quod *nec auspicatò, nec litatò instruunt aciem*; Et sæpè apud eum, aliosq; historicos fit mentio, *Consules auspicio operam dedisse*. Sed *quid maius, si de iure quærimus; quàm posse* (vt cum [f] Cicerone dicam) *à summis imperijs, & summis potestatibus comitia tollere; consilia & instituta demittere; vel habita rescindere? quid grauius quàm rem inceptam dirimi, si vnus augur ALIO DIE dixerit? quid magnificentius, quàm posse discernere, vt magistratu se abdicent Consules? Quid religiosius, quàm cum populo, cum plebe agendi ius dare, aut non dare?* Non parum quoque augurum authoritatem extollere illud videtur; quod cum cæteris sacerdotibus simul, ac ad iudicium ducti, ac damnati sunt, alium soleant substituere: Augurem verò donec vita suppetebat, licet maximorum criminum conuictum; sacerdotio non mulctarent. Hos etiam Deorum internuncios, interpretesq; vocitabant; vt ex verbis Aeneæ apud [g] Virgilium ad Helenum augurem constat, ait enim:

Troiugena interpres Diuûm; qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarij lauros; qui sydera sentis;
Et volucrum linguas; & præpetis omina pennæ.

Quapropter non plebeios solùm illis morem gessisse legimus; sed ipsos etiam Consules; Dictatores, nec non & Reges; penes quos omne erat imperium. Scipionem ferunt, quòd augures iudicassent; vitio creatum esse; sponte sua se magistratu abdicasse. P. Claudius, ac L. Iunius Coss. supplicio digni iudicati sunt; quòd contra auspicia nauigassent. Et quamuis Proprætores, & Proconsules legamus rem quandoque gessisse inauspicatò, id augurum dignitati non repugnat, quòd soli magistratus auspicia haberent. Denique tanti fecerunt auguria, vt apud [h] Liuium extet, *Auspicijs vrbem conditam esse; auspicijs bello ac pace, domi militiaeq; omnia geri; quis est qui ignoret? Quid enim est, si pulli non pascantur, si ex cauis tardius exierint? si occinerit Auis? parua sunt hæc; sed parua ista non contemnenda, maiores nostri maximam rem hanc fecerunt.*

Sed vt detestandam hanc idolatriam, quæ à viro Christiano omnino debet esse aliena, ac tanquam summa pernicies euitari; plenius persequamur; paucis itaque adductis argumentis ex eorundem superstitiosorum Ethnicorum scriptis, quàm breuiter fieri potest, eandem refutemus: Cùm etenim simia ille Dei Dæmon, vt Deus haberetur; auguriorum sit inuentor: (quamuis Car ea, à quo Caria appellata sunt, reperisse dicatur [i] à Plinio) nihil inde boni haberi potuit. Quis enim ita mente captus, qui Deum Opt. Max. secreta sua, quæ non homines solùm, sed ipsos etiam latent Angelos, Auibus manifestasse credat? quando ipsamet Auis periculum sibi ob oculos propositum non noscat? Quanam obsecro ratione, quod futurum erat, prædixisse potuit? Equidem è nido auolans aliunde paratura alimoniam nutricandis pullis, plerunque regreditur re infecta, nec vspiam inuento cibo. Refert [k] Eusebius, cùm Alexander Macedo ad mare rubrum proficisceretur; Iudęum quendam adfuisse, nomine Mosomanum; qui augure omnes consistere iubente, Auemq; ei causam illius rei inquirenti ostendente, ac dicente conducere ità consistere, donec Auis an hâc vel illac eundem indicasset; Auem sagitta interfecit; augurîq; ac alijs id ægreferentibus respondit; quis est iste furor? quomodo Auis ista, quæ nihil de sagitta præuiderat, de itinere nobis prædicere potuit? Quare ociosos & feriatos fore Deos dicebat doctissimus M. Varro; si sua Consilia Corniculæ crederent, aut Coruo. Cicero etiam ipse augur auguria ridebat, hominesq; arguebat, qui Auium vocibus, aut volatu, aut pastu consilia sua moderarentur; & Nonio dicenti, *spem optimam habere licere, quòd septem Aquilæ in castris Pompei essent captæ, rectè dicebat moneres, si contra Picas nobis pugnandum foret.* Sed Clodium, Flaminium, aliosq;, superstitiosus quispiam dixerit exercitum perdidisse; quòd pullorum Solistimum Tripudium expectare recusassent. Quid Regulus? nonne auguria seruauit, & captus est? Mancinus religionem tenuit, & sub iugum tamen missus est. Pullos edaces habuit Paulus ad Cannas; tamen cum maiore reipub. parte prostratus est. C. Cæsar ne ante brumam in Africam nauigia transmitteret, augurijs & auspicijs renitentibus spreuit: eò facilius & nauigauit & vicit. Troianorum fortissimus Hector auguria prorsus contemnens, sic infit apud [l] Homerum:

Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης
Nos autem magni Iouis pareamus consilio
Vnum auspicium optimum, pugnare pro patria.

Quo postremo versu Epaminundam Thebanum vsum etiam fuisse, testatur [m] Diodorus ante Leuctricam victoriam. Qui quoque cum duo contraria auguria, quo tempore moturus erat

[e] Lib. 2. de Diuinat.
[f] Lib. 2. de legib.
[g] Aeneid. 3
[h] Lib. 5.
[i] Lib. 7. capit. 56.
[k] Lib. 9. de Præparat. Euang.
[l] Iliad. M.
[m] Lib. 15.

castra, apparuissent, quorum altero victoria, altero clades portendebatur; anxios inde milites conspicatus, ac sciens huiusmodi res esse uanissimas, animos addidit militibus; dicens moneri altero exercitum; si fortiter hostem aggressus esset, uictoriam promitti: altero autem internecionem, nisi ordinem in acie tenuissent, uel ducibus non obtemperassent. Ita Q. Fabius Maximus augur apud [n] Ciceronem dicere est ausus; *optimis augurijs ea geri, quæ pro resp. salute fierent; & quæ contra remp. ferrentur, contra auspicia ferri*. & Consul ille, qui pullos pasci nolle annunciantibus, iussit, ut biberent, proijci in fluentem, is minimi auguria fecisse uideri potest. Rectè Virgilius:

[n] *Lib. de Senect.*

> *Nescia mens hominum fati, sortisq; futuræ.*

Vt itaque finem confutandæ uanæ huic gentilium auguriorum fiduciæ colophonem imponam, [o] Prudentij sequentes uersus epilogi quasi loco subiungam, qui scilicet superstitionem illam egregiè refutant.

[o] *Lib. 2. cōtra Symmachum.*

> *Si Brennum, Antiochum, Persen, Pyrrhum, Mithridatem*
> *Flora, Matuta, Ceres & Laurentina subegit,*
> *His tamen auspicibus successus dextra dederunt*
> *Omina lætificos, & felix adfuit ales,*
> *Quid sibi vult virtus, quid gloria, si Coruinum*
> *Coruus Apollineus penna vel gutture iuuit?*
> *Sed tamen hic Coruus, cur defuit exitiali*
> *Forte die, infaustas tegerent cùm funera Cannas,*
> *Oppeteretq; super congesta cadauera consul?*
> *Cur Cremeræ in campis Cornice vel oscine Parra*
> *Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro*
> *Ter centum Fabios vix stirpe superstite in vno?*
> *Nullane tristificis Tritonia Noctua carris*
> *Aduolitans, præsto esse Deam prænuncia Crasso*
> *Prodidit? aut Paphiam niueæ vexêre Columbæ,*
> *Cuius inauratum premeret gens Persica lembum.*

Non mirum itaque, cùm plena mendaciorum ac fallaciæ; ut omnes sunt Dæmonum inuentiones, sint ipsa auguria; si à Deo, eiusq; ministris in ueteri testamento, ac tandem à Sanctissimo Concilio Tridentino reiecta, & hominibus Christianis interdicta fuerint. Sed hæc quantum ad generalem quandam cognitionem attinet, satis dicta sunt: nobis enim properantibus ad altiora, plura de his scribere, & tempus & ratio prohibet.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE LIBER PRIMVS,

Qui est DE AQVILIS IN GENERE.

DE AQVILÆ DIGNITATE.

NON satis efficax eorum, etsi grauium virorum, mihi videtur opinio, qui vel Gallinaceo Gallo, vel Pauoni principem in alitum genere locum tribuunt. Nam quamuis dimicans Gallus cantu suo exultans superbiat, & Leonibus ipsis omnium animalium ferocissimis aspectu suo pauorem incutiat, regnumq; in quacunq; sit domo, exerceat, atque ternas discernendo horas, quasi gnarus astrorum dicatur; ille tamen sponte sua Aquilæ, cuius non præsentiam solùm, sed vocem etiam eminus expauescit, meritò cedet. Pauo autem licet ob versicolores pennas, pręsertim si in rotam eas expandat, Auium sit formosissimus, maiestatemq; ac grauitatem incedendo præ se ferat, atque rationis aliquo pacto (laudatus namque orbem erectis caudæ pennis gloriabundus effingit, idque aduerso maximè sole, vt fulgentius radient) particeps videatur, cum Aquila tamen de dignitatis, nobilitatisq; loco certare non potest: præsertim si volatus sublimitatem, celeritatem, ac durationem, visusq; acumen, animi generositatem, magnificentiam, liberalitatem, corporis robur, vim, audaciamq;, denique & viuacitatem contemplemur. Aquila enim reliquis omnibus volat altius, adeò vt cœlum petere, illudq; adniti contingere videatur: vnde apud Ethnicos Iouis nuncia vocatur, & à Theologis D. Iohanni Euangelistæ, quo nullus mystica, cœlestiaq; Dei dogmata accuratiori indagine perscrutatus est, meritò assignatur, ita vt teste D. Augustino, si altius de Deo locutus esset, cum diceret, *In Principio erat Verbum*, nemo hominum intelligere potuisset. Ob eandem excellentiam Romani bellica & triumphalia signa eius imagine decorarunt, vnde meritò Romanus ales fuit nuncupata. Nulla enim ferè orbis terrarum pars fuit, ad quam modò patuerit accessus, quam felicissimo huius Auis ductu Romani suo non subiecerint imperio. *Quorum cuiq; legioni præerat*, vt [a] Iosephus testatur, *rex ipsa Auium omnium, & eadem valentissima; vnde etiam imperij signum ipsis est, & velut omen victoriæ in quoscunque eunt*. Haud me fugit tamen Persas longè ante illos auream Aquilam alas expandentem sibi pro signo militari fecisse. Omniũ præterea Auium (reiecto, explosoq; fabuloso Phœnice, quem sexcentos & sexaginta annos viuere vulgus nugatur) viuacissimam, solertissimam, ac velocissimam Aquilam esse perspectum est. Insuper quænam cum hac viribus contendere audeat, quæ Dracones ad pugnam lacessit, ac cum ijs decertat; Tauros adoritur, ac interimit; Hinnulos vincit; Vulpes lacerat; Anguibus vescitur? Quæ hac ipsâ alia Auis in prole educanda benignior? quæ in deligenda iustior? quæ visu præstantior? quæ in auspicijs felicior? quæ præsagiendo habita veracior? qua sanè ratione Græci nominis, etymiq; dignitatem meretur Α'έτος, quasi veritatis signum dicta. Huic enim vni aliti Ethnicorum omnium & Haruspicum maximè consensu id honoris datum, vt magnarum rerum secundi semper euentus eius auspicijs portenderentur, ac Buteonem, Sanqualim, Immussilumq; longè diuinando anteire crederetur. Reliquarum ergo volucrum ostenta quæcunque interuentu suo abolebat. Neque verò per aërios tractus vlli omninò cedit, præterquàm fulmini.

[a] *Lib. 3. de bel. Iud. c. 5.*

Aquilam itaque reliquis omnibus Auibus prælucere non ſolùm ex deſumptis rationibus, quas iam adduximus, ſed & grauiſſima poëtarum, philoſophorum, aliorumq; illuſtrium ſcriptorum authoritate euinci poteſt, & in primis fatidicæ Sibyllæ canentis:

Ex Aſia veniet Aquilæ Rex magnus ad inſtar
Ardens, qui terram peditumq́; equitumq́; caterua
Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit.

Item [b] Homeri, qui τελειότατον πετεηνῶν, hoc eſt volatilium perfectiſſimam tanquàm βασιλικώτατον eam appellauit. [c] Daretis quoq; Phrygij ita ſcribentis, regioq; eã nomine compellantis.

Rex Auium, ac viſo cunctatur funere, fulmen
Deponens.

Pindarus quoque hanc Auem pluribus in locis ſummo honore dignatur; præſertim verò his verbis, [d] ταῦτ' ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν Α'ετόν, ideſt, *hæc illi locuto miſit Deus ducem Auium magnam Aquilam.* Item vbi excellentiam eius in exemplum trahens de Arceſilao tradit in hæc verba: [e] κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος τε τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν Α'ιετὸς ἔπλετο, ideſt, *præſtantiorem ætate mentem alit, & linguam, & animi magnitudine eſt veluti Aquila inter Aues expandens alas.* Alibi etiam reginam volucrum à Deo declaratam prodit. Ad cuius confirmationem inter cœtera, quæ adduci poſſint, minimè digna omiſſu, aut neglectu, viſa eſt tam multis & tantopere decantata illa, licet fabula, de Iouis alite; idq; propter authorum, qui eam literis tradiderunt, eruditionem ac dignitatem, narrationis varietatem; exempla quoque morum hinc emanantia; denique ob tractationem omnibus numeris abſoluendam; ne quid ſcilicet huic noſtræ deſit hiſtoriæ, quod latere ſub fabularum cute dubitemus: atque vt, ſi quid exiſtimauit antiquitas poſſe ex fabuloſis commentis rei naturalis cognitioni, virtuti, famæ, & honori accedere; illud etiam & nos animo & re ipſa aſſequamur. Primùm itaque cur Ioui dicata ſit, eiusq; ſceptro inſideat, vt [f] Luciano, & [g] Oppiano placet; item quod Auis Dei dicatur, vt Danti; triplici oſtendi poteſt ratione, naturali nimirum, hiſtorica, & fabuloſa. Nam quemadmodum ipſa viſu, vt diximus, eſt perſpicaciſſimo, oculorumq; acie ſubtiliſſima atque puriſſima: ita principibus ad rectam rerum adminiſtrationem ſumma prudentia & perſpicacitate eſſe opus certum eſt. Ioui autem aduerſus Titanas proficiſcenti, ſacraq; facienti, vt [h] Lactantius aſſerit, in auſpicium aduolauit; ſicuti etiam cum Saturnum bello ſuperauit, vt Seruio placet, ideoq; victor pro bono omine acceptam tutelæ ſuæ addixit. Sunt & multa huiuſmodi alia; quæ de ea referuntur; quæ hîc recenſere longum eſſet. Eam etiam Ioui cum Gigantibus prælio dimicanti fulminum tela ſubminiſtraſſe narrant. Aglaoſthenes enim author eſt Iouem Aquilæ aſſumpta figura Naxum inſulam, in qua primùm infans Cretæ ſubreptus, educatus fuit, vt regnum conſequeretur, petiſſe: Addit & Aquilam Ioui ſacrificanti auſpicatam; & cum Titanibus manus cõſerenti tela ſubminiſtraſſe, eoq; auſpicio vſum, eam inter aſtra collocaſſe. Qua de cauſa [i] Virgilius, [k] Ouidius, & [l] Claudianus *armigerum Iouis alitem* vocant, & *flammigerum* [m] Statius

——Nec ſegnius ardens
Accurrit, niueo quem flammiger ales olori
Imminet. Et quidam Ornithologus recentior
Inter quadrupedes debetur quanta Leoni
Gloria, tanta mihi creditur inter Aues.
Ales ſacra Iouis magnarum gloria rerum,
Inter Aues omnes regia ſceptra gero.

Vnde in multis vetuſtis numiſmatibus Aquilam ſupra Iouis fulmen, & in aliquibus ferentem ipſius ſimulacrum videre eſt, in alijs geſtantem Iouis ac Iunonis effigiem: Sicuti autem Aquila Iouis, ita Pauo & Struthiocamelus Iunonis Aues dictæ ſunt. Referunt etiam Iouem ob memoriam anteacti obſequij, quòd ſcilicet Ganymedem, quem ardenter deperibat, vt pocillatoris munere apud ſe fungeretur, in cœlum rapuerit, hanc Auem ſuam feciſſe; Fabula eſt notiſſima, verùm in ea enarrãda authoribus non omnino inter ſe conuenit. Ganymedes patria Phryx fuit, Trois Regis filius (catamitus Feſto & Martiali ab officio cognominatus, & ante illos [n] Plauto, *Dic mihi nunquid vidiſti tabulam pictam in pariete, vbi Aquila catamitum rapuit?*) puer vultu adeò venuſto, adeò liberali; vt nihil ſupra; quem aliqui paſtorem; aliqui venatorem faciunt. Hunc, dum in ſyluis venaretur, vt Virgilius; ſeu dum greges paſceret; vt Lucianus ait, Iouis iuſſu ab Aquila in cœlum ſublatum ferunt. Lucianus Iouem ipſum in Aquilam conuerſum, puerum pocula miniſtraturum ſublimem abripuiſſe ſcribit: Vt vt ſit, fabuloſum vtrumq; eſt: In hoc tamen omnes conſentiunt; nempe in huius facti præmium Aquilæ effigiem cœlo donatam & collocatam eſſe; quæ ſuper Aquario, quem Ganymedem, quaſi aquam ex vrna affundentem

vocari

[b] *Iliad. 9. & ω.*
[c] *Lib. 6. de bello Troiano.*
[d] *Ode. 6. Iſthmior.*
[e] *Ode. 5. Pythior.*
[f] *In Deor. concil.*
[g] *In Ixeut.*
[h] *Lib. de falſa Relig.*
[i] *Aeneid. 9.*
[k] *Metamorph. 13.*
[l] *Epig. de Phœn.*
[m] *Thebaid. 8.*
Iunonis Aues quæ.
[n] *In Menæch.*

vocari plures testantur, volitare videtur. Hanc fabulam [o] Theocritus, [p] Ouidius, [q] Virgilius descripserunt. Virgilius diuinè his verbis:

Intextusq́, puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo Ceruos, cursuq́, fatigat
Acer, anhelanti similis; quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.
Longæui palmas nequicquam ad sidera tendunt
Custodes, sæuiq́, Canum latratus ad auras, &c.

Sic autem Ouidius:

10 *Nec mora percussum mendacibus aëra pennis*
Arripit Iliadem; qui nunc quoque pocula miscet;
Inuitaq́, Ioui nectar Iunone ministrat.

Meminit item Ausonius:

Stat Iouis ad cyathum, genuit quem Dardanius Tros.

Huc facit & [r] Martialis dialogus:

Dic mihi quem portes volucrum regina? Tonantem.
Nulla manu quare fulmina gestat? amat.
Quo calet igne Deus? pueri. Cur mitis aperto
Respicis ore Iouem? de Ganymede loquor.

20 Aquilam marmoream iam dictæ fabulæ manifestum testimonium; Ganymedem scilicet raptum ferentem, ego olim Romæ in ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis, in platea de Valle vulgò dicta obseruaui: item apud Illustrissimum Camillum Capranicum, nudi Iouis simulacrum, cui item marmorea Aquila prope pedes astabat. Asteriam quoque Cei filiam à Ioue, vt ait Fulgentius, adamatam, post vitiatam Latonam, ab eoque in Aquilam mutato oppressam fuisse tradunt, & ex eo concubitu Ioui Herculem peperisse. His si placet & hanc adde fabulam, quæ Aquilam Ioui adhuc puero nectar ministrasse, atq; ideo inter astra relatam, narrat; Meminit huius Mæro apud [s] Athenæum his verbis:

Educabatur in Creta Magnus Iuppiter, nec vlli
Cognitum id erat beatorum; is autem membris omnibus crescebat.
30 *Ipsum autem alebant in antro diuino ✱ Trerones,*
Ex Oceani fluentis Ambrosiam adferentes.
Nectar verò ex saxo ingens Aquila semper hauriens
Aduolans portabat consultò, prudentiq́, Ioui.
Eam victo patre Saturno Iuppiter altisonus
Immortalitate donatam, in cœlo habitare voluit.
Eademq́, magnificentia Treronas Pleiadas honorauit,
Quæ nunc æstatis sunt ac hyemis nunciæ.

Nec desunt qui fabulentur, cum Dij Aues omnes inter se partirētur, Aquilam in portionem suam sortitum esse Iouem, quòd altius cunctis euolet, & inter omnes principatum obtineat: 40 Vnde & prouerbio locus datus ζεὺς Α᾽ετὸν εἵλετο, idest *Iuppiter Aquilam delegit*; vbi quis asciscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodatos viros. Hinc peculiari priuilegio à fulmine eam immunem esse; cuius tela Ioui porrigat; non tantum ex antiquorum monumentis ostenditur; verùm etiam naturali ratione. Dicitur enim supra secundam aëris regionem nubium ac fulgurum sedem euecta, cùm fulgura, quæ infra se sunt, tantum feriant, ab omni horum ictu sese tutam præstare, quemadmodum [t] Apuleius his verbis testatur: *Aquila cum se nubibus tenus altissimè sublimat, euecta alis totum istud spatium, quo pluitur & ningitur, vltra quod cacumen nec fulguri, nec fulmini locus est in ipso, vt sic dixerim, solo ætheris & fastigio hyemis; cùm se extulerit, nutu clementi leuorsum & dextrorsum tanta corporis mole labitur, velificatas alas quò libuit, aduertens, modico caudæ gubernaculo &c.* In hanc opinionem comprobandam facit quod Pindarus eam *nubiuagam* vocat, & [u] 50 Homerus de ea loquens, *vt Aquila*, inquit, ὑψιπετήεις, idest *alta petens, quæ descendit in campum* διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, idest *per nubes obscuras*. Et [x] Aristophanes γενοίμαν Α᾽ετὸς ὑψιπέτας, idest, *Aquila fiam in nubibus* de altissimo volatu dixit. Ad hunc sensum Romæ, teste literatissimo [y] Iusto Lipsio; in vinea apud Cardinalem Carpensem in arcula marmorea antiquissimum extat monumentum; in quo insculptum est Iouis nubiferi caput, cum pectore, & sub eo Aquila expansis alis subuolans subsequitur. Honores item Aquilæ in sacris & templis delati, vsusq; in triumphis ac ludis varijs, quos consultò hîc prætereo, proprio capite de ijs acturus; regiá, principemq; Auem esse, cœterisq; anteponendam declarant. Hanc denique nostram sententiam duplici Aristotelis authoritate communire placet, [z] primâ ex primo historiæ: [a] alterâ ex nouo eiusdem: quarum

[o] *In Syracusis.*
[p] 10. *Metamorph.*
[q] *Aeneid.* 5
[r] *Lib.* 5. *Epigramm.*
[s] *Lib.* 11. *Deipnosoph. cap.* 13
✱ τρήρωνες pauidæ Columbæ: trepidæ Pleiades.
[t] *In Floridis.*
[u] *Iliad.* χ.
[x] *In Auibus.*
[y] *In Antiq.*
[z] *Cap.* 5.
[a] *Cap.* 32.

quarum prioris hæc sunt verba: *Volucrum aliquæ penna volant, vt Aquila & Accipiter; Aliquæ membrana sicca, vt Apes & Scarabæi, aliqua insecta volatilia, quæ exanguia sunt: aliæ cute, vt Vulpecula Auis & Vespertilio. Volant pennis & cute sanguine præditæ.* Ex his verbis palam est inter volucres pennis volantes rapacibus, & inter has Aquilæ primatum ab illo dari. Eadem omnino ratione adserere possumus inter insecta membranâ volitantia primum nobilitatis gradum Apibus ab eo adscribi. Neque id ab re, cùm ab his tot, tantaq; & tam stupendo artificio proueniunt emolumenta; quod Maro disertè ac copiosè suo carmine ostendit. Altera item authoritate Aristotelis ductus omnibus alitibus anteponendam Aquilam, clarè colligo, quæ sic habet: *Volant sublimes, vt quàm longissimo dissita interuallo despiciant, qua de re solam Auium omnium Aquilam diuinam perhibent.*

Apum primatus inter insecta.

Dubitare autem quispiam possit, cùm Aquilarum multæ sint species, quænam harum Ioui in ministerium ascita fuerit, translataq; in cœlum: cui responsum esto, eam sibi Iouem delegisse, quæ aurea dicitur nomine Chrysaëtos. Sanè non omnes Aquilæ fuluæ sunt, seu aureæ: Alias nigricantes esse constat; alias albicante cauda; alias aterrimas; alias denique alterius coloris; vt suo loco apparebit. Verùm quæ colore sunt subrutilo, vt cœteris nobilitate præstant, ita teste Aristotele raræ sunt conspectu. Ex his ea cœlo donata dicitur, quæ Ganymedem Ioui amanti tradidit. Itaque Clearchus Tyrannus cùm ex successu continuæ felicitatis se Iouis filium diceret, præferri sibi Aquilam auream tanquam generis argumentum voluit; & [b] Pindarus aureas tantummodo Aquilas Ioui sacras indicat; vbi ait, ἔνθα ποτὲ χρυσέων Διὸς Αἰετῶν πάρεδρος, idest, *vbi olim ea, quæ aureis Iouis Aquilis assidet Sacerdos:* Idem testatur [c] Ouidius, inquiens:

Grata Ioui fuluæ rostra videbis Auis.

Et [d] Cicero de glandifera quercu loquens, *fuluam Aquilam Iouis nunciam olim refert ex ea euolasse.* Item & Claudianus —*Fuluusq; Tonantis Armiger*, pro Aquila nobiliori dixit.

[b] *Ode.4. Pythior.*
[c] *Lib.5. Fastor.*
[d] *Lib. 2. de legib.*

ÆQVIVOCA NOMINIS AQVILÆ.

QVONIAM verò maximam ad rem ipsam intelligendam negocium legentibus facessere solet eiusdem vocabuli varia significatio, quam æquiuocationē vocant Philosophi; idcirco rectæ rationi consentaneum existimo; ne in ambiguo versemur; vt prius huius dictionis (Aquila) æquiuocationem in diuersas rerum significationes diffusam distinguamus. Omnis autem æquiuocatio inde nascitur, quòd res, quàm voces multò plures numero sint. Quò fit, vt sæpenumero grauium errorum tricis implicari, turpissimeq; hallucinari nos contingat, dum animum non satis aduertentes vnam rem pro altera, etsi toto cœlo ac genere dissideat, accipimus; & quæ longè diuersissima sunt, eadem facimus: Nempe morbum, plantam, lapidem, animal, idq; nominis similitudine decepti.

Quòd ipsum summis, doctissimisq; Theologis vsu venisse videmus: nempe uerbi gratia Diuo Ambrosio, qui pro uoce Græca Τρυγὼν in Hexamero piscem marinum planum, Pastinacam Latinis dictum designante, quæ per radium ceu telo virus eiaculatur, Turturem, Auis innocuæ nomen vertit, (vtrumque enim significat) amphibologiâ scilicet deceptus. In eundem errorem D. Basilij interpretem, item qui Galeni librum de compositione medicamentorum in Latinâ linguam transtulit, lapsum, imò & Plinium aliquoties similiter hallucinatum uidemus. Nam exempli gratia, [a] nominis Ixia (quod Chamæleonis nigri venenum etiam alioqui significat,) similitudine falsus, Ixon (quod viscum sonat, & non uenenum, sed illomet teste præsens contra id remedium) interpretatus est, non sine graui errore.

Errores quorūdam grauissimorum hominū ob amphibologiam.
[a] *Lib.22.capit.15.*

Quò itaque omnia dilucidiora appareant, huius dictionis (Aquila) diuersam notionem ad diuersas res manifestandas desumptam, paucis perstringamus, eo seruato ordine, quem rerum dignitas postulat. Aquilæ nomine uir uenit intelligendus genere Ponticus, religione Iudæus, de quo D. Lucas, *Egressus*, inquit, [b] *Paulus Athenis Corinthum petijt, & inueniens quendam Iudæum Aquilam nomine, & Priscillam, accessit ad eos, & quoniam illis erat* ὁμότεχνος, idest *eiusdem artis*, uidelicet *Scænofactoriæ, vel Sutoriæ* (vt interpretatur Origenes) *itaque unà cum illis huic opificio operam dedit, postquam ipsi in Achaiam ab vrbe Roma venissent.* Huius D. Paulus multis in locis tanquam dulcissimi amici meminit. Erat enim ipsis, ut artificium commune, ita & animus concors, mensq; eadem. Nam & unà simul, cùm se Deo uouerunt, capillitium sibi succidi iussêre, pro more, qui ab omni ætate, apud omnes gentes, omniq; in religione inualuerat.

Aquila Pōticus.
[b] *Act.18.*

Alius fuit Aquila, Ponticus itidem, ac religione Hebręus, qui sub Adriano Imperatore vixit, cui adeò

Aquila Pōticus.

cui adeò charus fuit, vt eum restituendæ Hierosolymæ operum constitueret præfectum. Hic cùm quotidiè Christianorum numerũ augeri, Deumq; ostenta & prodigia per eos edere cerneret, occulto stimulo quodam percitus, se Christianis adiunxit, baptizariq; iussit. Erat autem Astrologiæ peritissimus, & genethliacis iudicijs assiduè intentus. Quo factum est, postquam Christianorum religione fuisset imbutus, & priora studia nollet deserere, vt Christiani Sacerdotes, qui eum post multas admonitiones ab astrologicæ disciplinæ studio desistere nolle cernerent, hominem illum à cœtu sacro ablegarent, & Ecclesia eijcerent, hac scilicet pœna irrogata emendatum eum iri existimantes. Ille verò contra iracundia maiori accensus ad Iudæorum sacerdotes se contulit, ac per execrationem Christianismo eiurato, circumcisionem de- 10 nuò recepit, & Proselytus effectus est. Atque hac ipsa de causa linguam hebraicam breui edoctus, nouam quandam ex Hebræo in Græcum sermonem interpretationem literarum sacrarum instituit, & quædam etiam in Caldaicum vertit, testimonia de Christo prorsus obscurare ac tegere summo studio conatus. Deum autem cum Mane hæretico mendacem dixit. Nam vocem hanc Græcam, κατ' αὐτὸν, contra ipsum Deum sic interpretabatur, propterea quòd Adamum Eua non multo post ad mandati diuini violationem impulerit, ideoq; facta sit insidiatrix, quę adiutrix appelletur. Hæc illius erat opinio, sed ex D. Cyrilli & Damasceni interpretatione adiutrix Adami dicta est ad humani generis propagationem: Multa alia de Deo & pręsertim de Christo Iesu mentitus est, eaq; de causa à Iudæis cæteris omnibus interpretibus antepositus, vt notat [c] Diuus Augustinus. Hic Aquila creditur esse ille, qui & Onxelos D. Hie- 20 ronimo vocatur.

Epiph. lib. de pond. & mensur.

[c] Lib. 15. de Ciuit. Dei. cap. 23.

Fuit insuper alius vir Aquilæ nomine Alexandriæ Aegypti præfectus teste [d] Nicephoro, qui vixit sub Heliogabalo, tempore eo, quo Origenes Alexandriæ florebat.

Aquila pręfectus Alexandriæ.

[d] Lib. 5. Histor. Eccl.

Fuit & Aquila Rhetor celebris, qui scripsit de luminibus illis orationis, quæ Schemata vocantur, teste [e] Petro Victorio.

Aquila Rhetor.

[e] In Demet. Phalar.

Pontij Aquilę nobilis tribuni meminit [f] Tranquillus, quem *vnum è collegio triumphanti, & subsellia tribunitia præteruehenti non assurrexisse sibi adeò indignatus est Cæsar, vt proclamauerit; Repete ergo à me Aquila remp. tribunus: & nec destitit per continuos dies quicquam cuiquam, nisi sub exceptione polliceri, Si tamen per Pontium Aquilam licuerit.*

Aquila Pōtius tribunus.

[f] In C. Cæsare. c. 78.

Est & Aquila nomen piscis ex genere planorum, quem & Græci Α'ετὸν appellant, cartilagi- 30 neus, Pastinacæ similis, adeò vt aliqui eum secundam Pastinacæ speciem existiment. Aristoteli notus & Romanis sub nomine Aquilonis celebratus: Genuẽsibus pesce Ratto. Aquila ideò vocatur, quia veluti expansis alis Aquilam imitatur: Pesce Ratto à cauda tenui, oblonga & murinæ simili.

Aquila piscis. Aquilo. Pesce ratto

Aquila etiam lignum significat, his qui historiam rerum Indicarum conscripserunt, nempe corticem ligni Aloes, Alue di Campaa appellatum, quod quidam odoratum admodum in Iaponensi regione nasci asserunt, quamuis Chinam id producere tradant eius historiographi. Huius vsum esse in suffumigijs, seu thymiamate ad Idolorum sacrificia apud Barbaros propter gratum odorem, rerum Iaponicarum Liber V. testatur: Equidem crediderim esse verum Agallochum [g] Dioscoridis, & Agalugin Arabum, ex quo barbari extrahentes succum ad nos exuc- 40 cum, aridumq; corticem transmittunt insigni impostura.

Aquila lignum. Alue di Campaa. Agallochũ

[g] Li. 1. c. 21.

Agalugin.

Aquila pręterea herba est Hesychio quę in Libya prouenit, item & Varino. [h] Galenus refert Pamphilum quendam in opere suo de herbis inscripto, grammatico & magico potius, quàm medico Α'ετὸν, idest, Aquilam herbam inter alias recensere, cuius nulla vspiam apud Græcos mentio vnquàm facta legatur, præterquàm in libro quodam Hermæ Aegyptio attributo, cui titulus est, de triginta sex sacris horoscoporũ herbis, quas clarũ est, nihil aliud, quam nugas veras ac deliramenta anilia esse ipsius Pamphili similiã Ophionicis Conchlacis. Nec enim prorsum quispiam extitit Conchlax: ad risum enim fictum nomen est, sicuti pleraque alia in libro eius conscripta. Nec triginta sex herbæ illę vltra nomen ipsum quicquam sunt, nec vlla ipsis res subiacet. Verùm Pamphilo, sicuti & plerisq; alijs ocium fortassis supererat inutiles fabulas libris intexere: Hactenus Galenus. Hæc fortè fuerit Promethei herba dicta Apollonio, quam è san- 50 guine eius natam fingit: qui à iecinore, quo Aquila depascebatur, profluebat. Vnde & radix sanguinolenta apparet, flore croceo cubitali vel cubitum à terra distante, caule gemino. Scholiastes poëtam hanc comminisci ait, cùm à nullo rhyzotomo talem stirpem describi compeiamus. Centaurij quidem maioris radicem succo manare sanguineo apud veteres legimus, verùm huic reliqua descriptio minimè conuenit.

Aquila herba.

[h] Lib. 6. Simpl.

Hermę Aegyptij liber.

Promethei herba.

In Argonaut.

Centauriũ maius.

Astrum item esse Latinis Aquilæ nomine donatum Arabibus Alkair, omnes astrologiæ periti testantur. Est autem decima nona stellarum Septentrionalium imago, seu partitio. Stellis quatuor constat, quarum vna in capite eius constituta est, vt inquit [i] Hyginus, In vnaquaq; ala

Aquila Astrum. Alkair.

[i] Lib. 3. Astro.

vnam,

vnam, vnam item in pectore ſed obſcuram, in capite vnam, eamq; fulgentem admodum habet: Cœli multam partem occupat, dextra quidem ala extra circulum Aequinoctialem non multum prodit, ſiniſtra autem nō lōgè à capite Ophiuchi figurata videtur. Roſtrum à reliquo corpore eius diuidit circulus ille, qui à Cācro ad Capricornum peruenit: In duodecima Aquarij parte ſiniſtra oritur vnà cum Capricorno, occidit autem exorto Leone xiij. Cal. Auguſti, cuius [k] Plinius meminit; *coitus omnibus*, inquit, *pecoribus ad Arcturi occaſum*, ideſt, *à tertio idus Maias ad Aquilæ occaſum*. Aſtrologorum experientia tempeſtates ciet, Genethliacis verò (ſi his fides adhibenda ſit) fauſta ac felix eſt. In [l] Arati commentario legitur de Aquilæ die quod ſit in Italia ad xiij. Cal. Ianuarias, & quòd ſi puro & miti appareat aëre, lætas promittat futuras ſegetes. Nam tum genitalis lacteusq; ſuccus traſmittitur à lacteo circulo in terras. Si verò Luna illā die roſcido frigore aſperſerit ſegetes, ægrè illas habituras ſignificatur, ſi verò fuerit interlunium, omnes hybernos fructus læſos iri. Porrò de hoc aſtro [m] Manilius ita canit:

[k] Lib. 8. capit. 47.
[l] Capit. penult.
[m] Lib. 1. c. 4. & lib. 5. c. vnico.

Nunc Aquilæ ſidus referam, quæ parte ſiniſtra
Rorantis iuuenis, quem terris ſuſtulit, ipſa
Fertur, & extentis prædam circumuolat alis,
Fulmina miſſa refert, & cœlo militat ales,
Biſſextamq; notat partem fluuialis Aquari,
Illius in terris Orientis tempore natus
Ad ſpolia, & partas ſurget vel cæde rapinas.

Sal ammoniacum. Mercurius. Sulphur. Arſenicū. Aurum.

Aquilæ nomine Chymicis multa veniunt, Paracelſus ſalem ammoniacū ob leuitatem ſuam in ſublimationes, item & Mercurium præcipitatum, Aquilam vocat, Hortulanus idem quoq; nomen ſulphuri, arſenico, nec non & auro tribuit.

Aquila lapis. Gryphus lapis.

Lapis item eiſdem eſt Aquilæ nomine, verbi gratia cùm aquam Aquilæ, aquam lapidis eſſe dicant, qui huiuſmodi commenta vocibus tam obſcuris & inauditis inuoluunt, ne ſcilicet intelligantur pulchra ſua iſtæc myſteria, & certè hæc non intelligi multò ſatius eſt. Appellatur idem etiam lapis illis Gryphus non temere forſan, quòd non aliter ac hoc animal ſua rapacitate nocet, ita ille lapis cęteraq; omnia, quibus ad ſuam Chryſopœam vtuntur Chymici, pecunias ex loculis noſtris eripiant, noſq; ſæpius Codro, quod aiunt, pauperiores reddant. De hoc lapide [n] Auicennas ſeu potius Chymiſta quiſpiam.

[n] Lib. de lapid. nomin.

Aquila fluuius. Nilus.

Hoc idem Aquilæ nomen eſt cuidam fluuio Aegypti (præter Nilum, qui & ipſe à multis Aquila cognominatus fuit,) ob curſus velocitatem, ſeu rapiditatem, alueiq; profunditatem à Priſco rege quodam Aegyptio inditum: Hic enim cùm olim intima Aegyptij longè ac latè inundans totam regionem depopulatus eſſet. Itaque ab Hercule gnauo (vt fama eſt) contiuuò obturata eſt eius eruptio, & in ſuum alueum concluſa. Quare Græci fabulati ſunt Herculem Aquilam occidiſſe; quæ Promethei iecur aſſiduè rediuiui deuoraret.

Fluuius Scythiæ.

Eodem nomine & Scythiæ quidam fluuius vocatur apud Herodotum, & Agretam, à quo quòd optimam atque intimam Scythiæ, cui imperabat Prometheus, partem deuaſtaret, locum datum volunt fabulæ, quod Promethei hepate veſceretur, idque Iouis iuſſu, quoniam imbres frequentes, eius impetum & amplitudinem augerent.

Fluuius in Eridanum influens. [o] Lib. 1. capit. 7.

Fluuium eiuſdem nominis eſſe, & in Eridanum defluere [o] hiſtoria habet tripartita, de quo memorandam hanc refert hiſtotiam: *Maxentio Herculij filio perempto, Conſtantinoq; iam ſolo rerum potito, Eccleſiæ Chriſti efflorеſcere ac vigere in religione cœpêre, datumq; ijs iam licenter, & alacriter agere potiſſimùm, qui circa Tyberim fluuium & Eridanum (quem Padum accolæ appellant) item circa Aquilam commorabantur. In hūc locum ſermo fertur aduectam nauigio Argo ad Tyrrhenum pelagus fuiſſe perductam. Argonautæ enim ventum validum declinantes, non eodem nauigio in regreſſione vſi ſunt, ſed tranſeuntes mare, quod ſuper Scythas eſt, per hæc flumina venerunt ad terminos Italorum, & hic hyemantes condiderunt ciuitatem, quæ vocatur Amona. Aeſtate verò ſuperueniente, cooperantibus eis prouincialibus ferè quadringenta ſtadia arte mechanica trahentes Argo per terram ad fluuium Aquilam deduxerunt, qui permiſcetur Eridano fauces habenti in Italicum mare.*

Iſter fluuius. ✻ In Teſauro Georg. [p] Lib. 3. capit. 18.

Sozomenus, Zozimus & Caliſtus Iſtrum fluuium ἀκυλιν Acylin vocāt, quorum interpretes, teſte ✻ Abrahamo Ortelio Aquilā & Aquilum fecêre. Iſter autem hic apud antiquiſſimos authores Iſtriæ fluuius eſt, alius ab Iſtro Germaniæ, vt Pomponius affirmat, qui addidit, eum ex aduerſo Padi oſtio in mare effluere, idq; ratione horum duorum fluminum aluei dulce exiſtere. Fluuius fabuloſus eſt etiam [p] Plinio teſte. Nec deſunt tamen, qui hunc eundem cum Plinij Nauporto putant, & hodie Quieto dici, ſed & hoc falſum.

Cataloniæ oppidum.

Aquila oppidum eſt in regno Cataloniæ, propter quod cæſus fuit exercitus Ioſephi Eneſiris regis Morochi.

Abrutiorū urbs.

Aquila ciuitas eſt Veſtinorum ſeu Abrutiorum, vbi olim Amiternum, quod & Turconium

Vola-

Volaterrano dicitur, fuit, natalibus C. Crispi Salustij Oratoris ac historici præclari insignis. Restauratæ tempore Caroli primi Siciliæ regis, nomen Aquilæ impositum est ea occasione, quòd qui vrbem statuebant, eam inter vicinas caput elaturam haud aliter, quàm Aquila inter Aues sperarent, vel quod magis est verisimile, quòd Amiterno primo illius conditori nomen esset Aquilo; Meminit eius Baptista Mantuanus hoc versu:

Sfortia belligerans Aquilæ sub mœnibus altis.

Aquila seu ἄκυλα apud Ptolomeum Tusciæ mediterranea vrbs est. Leander Acqua pendente vocat. Aquenses forte Plinij, quos Taurinos cognominat, Ortelio authore. — Tusciæ urbs.

Aquilæ etiam tres insulæ sunt in mari mediterraneo paulo supra littus Bethicæ. — Insulæ Aquilæ.

Video etiam pagum quendam prope Treuiros, Igle, idest, Aquilam indigete voce ab ea gente vocari, quo antequam Romani operis molem etiamnum licet conspicere. — Igle.

Aquila maior & minor Mauritaniæ Tingitanæ duo loca sunt apud Antoninum. — Mauritaniæ loca.

Item prædium in Phrygia apud Nicetam. — Prædium Phrygiæ.

Ad Aquilas Atticæ locus est apud Pausaniam. — Ad Aquilas.

Locus item est ab Rauenna vicesimo miliari, vbi basilica D. Christophoro extructa visitur, id nominis habens.

Est etiam mons Aquilæ nomen in comitatu Veldkirchij Germaniæ vrbis.

Est quoque machina bellica siue tormentum missile antiquis vsitatum. — Machina bellica.

In carcerum Olympici certaminis embolo, idest rostro, Delphis æreus in canone erectus visitur, & in medio ara, quæ Aquilam ex ære alis longè extensis sustinet. Est autem machina huiusmodi, vt ea commota Delphinus in terram cadat.

Aquila monetæ genus est Ferrariensibus inde nuncupatum, quòd in ea Aquilæ alas expandentis effigies insculpta sit. — Moneta.

Aquila insuper, quòd Imperatorum militare insigne esset, vt suo loco declarabitur, passim pro eo, & pro quauis legione accipitur. — Signũ militare. Legio.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

AQVILA Græcis ἀετὸς teste Hesychio etiam dicitur τὸ κυμάτιον τὸ ἐν γείσοις, cymation in suggrundijs, forsitan quia id formam Aquilæ, vt postea suo loco dicemus, volantis habeat. Primùm si quid ominis est in vocabulis Græcis, vt certè est, aptè profectò Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσω: quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror, Hoc volandi probat pernicitate, vt & Cælius notauit: vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι, quòd semper augurium Aquilæ soleat esse veridicum: Αἰετός communi lingua vocatur, Attici tamen aptius ἀετὸς sine ι proferunt: legitur vtraque vox apud Aristotelem. Quamuis Orion ἀετὸν dici à verbo ἀΐσσω, idest, imperium facio, non impetum, quòd in cæteras Aues imperium habere videatur, existimet. Alij ab α particula intendente, & dictionis significatum augente, & nomine ἐτεὸς deriuari volunt, quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine, qua & aër à verbo ἄω, idest spiro, deducitur. Cypriorum dialecto Ἄγορ teste Hesychio, Ἴβινος Varino, Macedonum, Παραὸς, Pergæorum Ἄιβετος, dicitur. Rursus ijsdem Macedonibus Ἀργιόποος, item Αἰγίποψ; Ἄρξιφος Persis; Καταῤῥάκτης Sophocli; Ἀκυλεὺς Hesychio voce forsan à Latina corrupta. Quibusdam Ἄιας, Homero Οἰωνὸς, vt & nonnullis alijs. Demum & Ὑδάτιον vocatam esse comperio: item & Ὄρνεον voce generica κατ᾽ ἐξοχὴν, vt apud Plutarchum & Athenæum. — Aquila Cymation dicta, & cur. Etymologia. Ἐτεός.

Eodem modo Latini Auem Aquilam vocant. Aquilla autem ijs dicitur, ab acutè videndo, vt Pompeius vult; Est enim tam exacti contuitus, ut super mari immobili penna in eam altitudinem elata adeò, ut nec humanis pateat oculis, pisciculos tamen de sublimi natare uideat, unde Aquila quasi Acula nomen nacta uideri possit, quia triplici acumine uisus, iræ & uenandi instrumentorum, rostri scilicet, unguium, & oculorum, prædita est. Alij uerò ab Aquilo colore uocem hanc manare uolunt: Est enim Aquilus color fuscus & subniger ab aqua denominatus, qualis est Aquilæ. Nuncupatur & Latinis paraphrasticè regia & regalis Ales, Iouis ales, flammigera Auis, regina Auium, alijsq; modis. Arabibus Alnēser, & Zumac, Hebraicè נשר neser Alchalgagita & Aakeb. Pandectario Escos: Gallis Aigle, Anglis an Egle, & Arnt, vel Arent. Illyricis Ozel vel Orzis. Germanis, Heluetijsq; Ein Adler, quasi Adelar, ac si nobilem Aquilam dicas, quod Chrysaëto maximè congruit. Hispanis Aguila conocida. Germanis inferioribus Arn & Arent, ut & antiquis Frãcis, vnde ipsorum Rex Arnhulphus ab Aquilæ auxilio nomen adeptus fuit Carlomani filius. Alijs etiam inferioribus Germanis Ein Aar, nempe Tungris. Hæc de Synonymis: Restat autem vt iam rem ipsam aggrediamur. — Aquila unde dicta. Iouis ales. Regina Auium.

FORMA

FORMA ET DESCRIPTIO Aquilarum in genere.

ARDVVM atque difficile est, confusum in suas partes ordine referre; sed difficilius omnibus satisfacere: vtrunque pro viribus & ingenio præstare conabimur. Nunc prima facie se ostendit subiecti tractatio, illius quidem vniuersalis, (cùm Aquila non vnicã tantum complectatur speciẽ) sub quo & Aquilas omnis generis exactè inquirimus. Earum tractationem vtpote naturæ ordine posteriorem, generali sermoni subnectere proponimus; vt non solùm vniuersale à particularibus rectioris doctrinę gratia seiungamus; sed etiam, vt illud hisce iubente Philosopho, & natura ipsa dictante præferamus. Auium quædam natura placidæ sunt ac mites, quædam verò feræ, cultu tamen, arteq; cicurantur ac mansuescunt. Aquila nec habilis est ad vllam disciplinam, nec facile humano studio domatur; tantum naturæ impetu præceps fertur. In describenda eius forma in genere, neque colorem, neque magnitudinem determinatam adferre possumus, vterq; enim pro varietate specierum in singulis diuersus est; Illud tantum, quod commune erit omnibus hîc prosequemur.

Delineatio Aquilæ. Est Aquila omnis γρυψ̀, idest adunco rostro, & recuruo vngue; Corpore cæteris Auibus collata, magno quidem, non tamen maximo, cùm a multis magnitudine vincatur, Carne dura, & osse firmo; Plumis rigidis: tota pene corporis compositione densa, probè compacta, ac robusta; figura, vt plurimùm erecta, ita vt vel ex ipso habitu possis intelligere carniuoram esse; Auem, quietis ac pacis inimicam, solitariam, syluestrem, ad prædam ac pugnam natam.

Rostrum. Capitis anterior pars porrecta paulatim arctatur, & terminatur in rostrum, quod durum solidumq; est, sed temporis tractu fit inutile, qua de re vbi de iuuentæ renouatione habebitur sermo, plura sumus dicturi. Crescere idem vsque ad senectam mirum videri non debet, cùm ex genere sit excrementorum, vnà cum vngulbus & pennis, quæ superstite animali continuo augentur incremento. Proprium verò maximè est Aquilę rostrum habere admodum aduncum, adeò vt in prouerbium, abierit: *Nasus Aquilinus.* Nasus Aquilinus, pro insigniter adunco, quem generosi animi speciem præbere adulatoriè potius, quàm verè asseri vulgò, Plutarchus sentit.

Oculi Aquilæ quales. Animosi qui dicẽdi. Oculi vt plurimùm rubore viuido perfusi sunt, non glauci, sed quales Leonum, charopi dicti, concaui, ac profundi; non admodum rotundi, nec nimium oblongi, magnitudine mediocres, ad reliquum verò corpus comparati, parui videntur: acutùm cernunt, limpidissimi enim sunt & acres: Vnde Philosophus, quibus oculi non glauci, sed charopi sint, animosos haberi dicit, cõiectura quadam à similitudine ad Leonem & Aquilam ducta, qui omnium animalium animosissimi reputantur. Hanc verò, quam omnes & scriptis & verbis celebrant, admiranturq; visus aciem, diligentiores rerum naturalium scrutatores, Haliæto tribuunt præcipuam, & quàm reliquis maiorem. Laudatissimis autem Aquilis oculi profundi & caui, in quibus vis vidẽdi melius colligitur. *Dentes.* Dentibus caret omnis Aquila, etiam Morphnos: cui quidam dentes falsò tribuunt, demunt linguam. Crediderim ego serratum intus rostrum, minus propriè dentatum os existimari & vocari. *Collum. Alæ.* Collum habet longum, alas rectas & extensas, sed in summitate recuruas, neruosas paucæq; carnis, tantæ magnitudinis vt eas [a] Homerus thalami ianuis compararit, vbi ait, Τόσσ' ἄρα τῶ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά, hoc est tantæ eius ab vtraque parte erant alæ, videlicet quantæ ianuæ thalami, seu alæ istius Aquilæ magnitudine sua fores thalami æquabant. *Crura. Pedes. Cauda. Cerebrum eiusq; uis.* Crura præ corporis proportione, haud ita longa. Pedes minimè æquales; Dextrum nempe sinistro maiorem; colore varios, à natura obtinuit. Cauda prædita est breui. Cerebrum ei obtigit calidissimum, adeò vt in puluerem redactum, etiamsi Cicutæ succo permisceatur, & cuipiam propinatum, calido uapore imbutis cerebri ventriculis imaginationem mirè concitet, imò vt & in maniam inducere, à quibusdam credatur: *Fel.* Fel cuiuscunq; Aquilæ impendiò acre & mordax est, ad cor rodendi uim usque; quamobrem colore uisitur ærugineo [b] Galeno teste, qui tamen, cùm de præstantissima Aquilæ specie loquatur, de Chrysaëto intelligendus uenit. *Sanguis.* Sanguinem habere crassum, fibrosumq; uerisimillimum est, cùm animal sit magnanimum, ac robustum; Qualia omnia sanguinem consistentiâ spissum, ut timida tenuem ac dilutum possidere Philosophi sentiunt. *Ossa.* Ossa crassissima durissimaq; & solida pene ei natura dedit, quibus & medullæ inest minimum. *Pennæ.* Pennas habet, firmitate ac duritie insigni, quæ (ut experientia multorum & authoritate didici) pennas aliarum Auium, præsertim uerò Anserum & Columbarum permixtæ absumunt, idque forsan ob latentem quandam, qua præditæ sint, uim; Auis enim

[a] *Iliad. ω.*

[b] *Lib. 4. de comp. med. secundum loca.*

enim ipsa, dum viuit, reliquis omnibus volucribus infesta est; itaque deriuari vim illam animatam in res quoque eius exanimes per sympathiæ contagionem non improbandum est: vt rei euentus docuit, etiam in interemptis, super quos patrator sceleris vel casu, vel ad testandam conscientiam adductus fuerit. Alij pestiferam quandam maleolentiæ vim aliti inesse deprehendêre, nam & animam ipsi pessimè olere certum est, propter quam contacta ab ea corpora facilè computrescant: Indicio esse reliquias eius hesternas, quæ neque ab ea ipsa, neq; ab alio quopiam animalium repetantur. Permeare verò eam contagionem in pennas, ita vt alienas iuxta se positas propemodum adurant, est probabile; itaque si telorum aliquod ex pennis ipsius alarum in pharetram immissum fuerit, hanc consumere cæteras pennas, plurimi tradunt. Aluus ei mollior est, quàm cæteris Auibus: cibus enim eius multò, quàm non rapacium, est humidior; Qua etiam de causa non bibit.

Halitus Aquilæ pestifer.
Pennarum Aquilæ cõtagiũ in alias pẽnas.
Aluus.
Cibus Aquilæ qualis.

Vngues, vt omnium rapacissima, pro mucronibus gerit aduncos, recuruos, firmos, Leonum unguibus non dissimiles, qui & ipsi adunci sunt. Cùm enim multa animalium genera, docente [g] Aristotele vngues, sed diuersos obtineant, (habent autem illa vngues quibus digiti sunt, his verò digiti sunt, quibus sunt & pedes, excepto Elephanto; huic enim digiti indiuisi, ac leuiter formati, neque vngues omnino sunt) erunt aut rectis vnguibus instructa, vt homo, aut aduncis, ut inter quadrupedes, Leo, inter volucres, Aquila & Accipiter. Quod ad corporis totius magnitudinem attinet, nihil vt dixi, determinatum adferre possumus, videmus tamen quasdam uisendæ adeò & magnæ proceritatis, vt incommodum sit eas in pugno gestare. [h] Athenæus scriptum reliquit 20. Aquilas cubitalis magnitudinis in pompa Ptolomæi Philadelphi delatas fuisse. Apud Ornithologum historia talis est, Inter Misenam & Bresam Germaniæ oppida, dum rustici pecora amissa quærerent, in nido ingenti super tres patulas quercus, quaquauersum tanto spatio expanso, vt quadrigę sub eo conuerti potuissent, pulli Aquilini tres spectandę magnitudinis inuẽti fuerunt. Horũ maximis alæ per transuersum extensæ septem vlnarũ mensuram ęquarunt, vngues viri grandis & corpulenti digitis nihilo minores, crura Leoninis maiora erant. Verumenimuerò pro specierum diuersitate corporis earum quantitatem variari iam paulò ante monuimus, itaque cùm ad particularem de singulis tractationem ventum erit, accuratè & sigillatim exponemus. Temperiem seu crasim Aquilæ calidam, & siccam arguunt motus, ira, salacitas, ferocia & animositas, habitus corporis densus, anhelitus grauè olẽns, stercus denique tantæ acrimoniæ, vt nulli in Medicina vsui esse possit, [i] Galeno authore. Sanguine tamen abundant magis hæ, quæ frigidioribus nascuntur regionibus, quæ nempe ad Aquilonem vergunt.

Vngues Aquilæ quales.
[g] *3. Natur. Histor. c. 9.*
Magnitudo Aquilæ quæ.
[h] *Lib. 5. Dypnos.*
Aquilarum maximarũ historia.
Tẽperies.
Stercus quale.
[i] *Lib. 10. de simpl. med. facult.*

Robore magno, viribusq; corporis inter omnes Aues Aquilam validissimam esse, ex natura partium, constitutione instrumentorum, dispositione totius molis, ac temperatura, ipsa tãdem experiẽtia cognoscimus, authoritate probamus, iudicio fatemur. Non autem credat quis, cùm tanta corporis adsit moles, multum carnis possidere, vnde & grauior, & ignauior ad motum, vel hoc indicio existimari possit; Nam pondere carnis destituta Aquila neruorum robore abundè armatur, & quæ pauca caro est, pondus addit; neruus robur ac fortitudinem.

Fortitudo.

DE AQVILÆ SENSIBVS, & primò de visu.

PRAECELLENS animal inter uolatilia, & omni admiratione dignum, sapiens natura fecit Aquilam; sed hoc parum esset βασιλικὸν si tantũ instructam adunco rostro, aduncisq; unguibus, & solo neruorum robore munitam finxisset; nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & ad clarissimos solis radios inconniuẽtes & intrepidi. Qua de causa ob aciem luminum felix à [a] Seneca vocatur, & ipsam Aquilam inde nomen sortitam esse plerique uolunt. Et sanè exacta neruorum opticorum compagine, puritate & copia spirituum uisibiliũ, crystallini humoris soliditate & splendore Aquilarum oculos constructos esse, uero est admodum simile. Et quidquid Auerroes suis moliatur assertionibus, clarum est uisum Aquilæ esse perfectissimũ, cùm remotissima queque exactè perspiciat. Hęc eminus uidendi uis, non ab imbecillitate seu defectu, ut ille contendit, sed ab instrumenti proficiscitur splendore & spirituum claritate & copia. Fit etiam quòd ab obiecti excessu minimè lędatur; non autem quòd differentias uisibilium exactissimè discernat; hoc enim iudicio uerius, quàm sensorio tribuitur. Vnde cùm à uiris doctis Aquila omnium animalium sensu uidendi prętantissima scribatur; non utiq; homini

Oculi plusquam lyncei Aquilis.
[a] *2. De beneficijs.*
Auerrois opinio refutatur de perspicacia Aquilarum.
Quomodo Aquila hominib. exactius uideat.

mini anteponitur diſcernendi ui, ſed ſenſorij ſoliditate, ac ſplendore. Homo quidem pro ſui magnitudine minimè procul uidet, uerùm uiſibilium differentias accuratiſſimè dignoſcit: ſyncerum enim purumq; habet oculum, in quo exigua queq; apparet motio, ueluti in ueſte mundiſſima minima etiam macula clarè conſpicitur; Quemadmodum etiam tactu cęteris animalibus prępollet, quòd pro ſui corporis proportione cutem tactus organum, tenuiſſimam minimeq; corpulentam ſortitus ſit. Quare in aſpectabilium diagnoſi homo non ſolùm reliquas animanteis, ſed & ipſam Aquilam ſuperat, ob animę ſcilicet pręſtantiam; hæc uerò ob organi robur, & ſpirituum copiam, & nitorem, uiſu ualet; præſertim ad eminus proſpectandum. Ad quod etiam facit oculorum ſitus profundior, quem in Aquilis notant, qui harum bonitatem ac præſtantiam, oculorum alta cauitate metiuntur. Quandoquidem conſtipatius lumen habent, & radios obiectorum magis congregatos recipiunt. Quæ omnia efficiunt, ut non ſolùm citra noxam intēta acie ſolem aſpiciat Aquila, uerumetiam ut uiſus eius ſolis lumine quodammodo perficiatur. Idem habemus ex [b] D. Auguſtino, cùm dicit: *Sol iſte, quo verè nihil inter viſibilia pulchrius inuenitur, noſtros ſauciat & obtenebrat oculos, Aquilinos verò vegetat inſpectus.* His ipſis de cauſis Galenus, Plinius, & alij complures aciem noſtram, ſi cum Aquilina conferatur, debilem affirmarunt. Et [c] Baptiſta Mantuanus ſummam oculorum aciem exprimens, ait:

Homo uiſibiliū differentias accuratiſſimè dignoſcit.

Tactu homo prę cæteris animalibus pollet.

[b] *Lib. 2. de morib. Manich. c. 250.*

[c] *Lib. 2. Alphonſi.*

——Vt intrantum noxas & nomina finxit
Diuino clarum ingenio, viſuq; potentem
Perſpicuo, cui non Aquilæ, quæ pignora ſoli
Obyciunt, non ſe valeant componere Lynces.

Eſt enim tanti contuitus Aquila, ut cùm ſuper maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta ſublimitate piſciculos etiam minutos natare uideat. In eandem ſententiam Aurelius Auguſtinus. *Oculus* (inquit) *Aquilæ multò quàm noſter eſt breuior, eo tamen ipſa ſublimè ita volans, vt à nobis tanta luce difficilè cernatur, latentem ſub frutice Lepuſculum, ſub fluctibus nantem piſciculum uidere comperta eſt.* Quam rem grauiſſimo ſacræ paginę teſtimonio ſi confirmauerimus, facilius quiuis inducetur, ut credat. [d] D. Iobi enim iſtęc ſunt uerba. *Aquila de rupibus contemplatur eſcam, & de longè oculi eius proſpiciunt.* [e] Homerus autem, cuius minimè uulgaris eſt authoritas, pulcherrimè idem uerſibus expreſſit qui latinè redditi ſic ſonant, uerbo ad uerbum reddito: *Vndiq; circumſpiciens vt Aquila, quam quidem dicunt acutiſſimè cernere inter cæli volucres, quam etiam in alto exiſtentem non celer pedibus latuit Lepus ſub frutice vmbroſo recubans.* Apud [f] Plutarchum carmen ita latinitate donatum reperitur:

Maxima Aquilarum perſpicacia.

[d] *Cap. 9. & 37.*

[e] *Lib. 17. Iliad. verſ. 675.*

[f] *Lib. de Homero.*

Illa etiam ſublime volans, cæloq; propinquans,
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c. Eodem accedit [g] Horatius, dicens.
Cùm tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm
Quàm aut Aquila, aut ſerpens Epidaurius?

[g] *Lib. 1. ſermon. ſat. 3.*

Verùm inſigne illud Aquilæ viſus acumen, vel ex eo maximè æſtimare debemus, quòd ipſa à natura ſeipſam, ſuaſq; dotes agnoſcere edocta, in exploranda prole à viſu indubitatum argumentum ſumit. Cùm enim ipſa contra ſolis radios obtutum non flectere feratur, & ſola contra rotantis iubaris ſplendorem immotam tenere aciem, itaque pullos ſuos ſuſpenſos vngue ſolis radijs obijcit, & quos viderit immobilem contra firmare pupillam, vt dignos ſuo genere conſeruat; quos verò flectere obtutum videt, quaſi degeneres abijcit, & hac quidem ratione, vt Silius Italicus ait:

Phœbæa dubios explorat lampade fœtus.

Vnde rectè viri perſpicaces & docti Aquilis: indocti ac cæci Noctuę prouerbialiter comparantur. Martialis: *Aquilaſq; ſimiles facere Noctuis quæris?* Nec audiendus eſt ille magnus alioqui ſubtilitatū indagator, aſſerens Aquilam aduerſus Lunæ fulgorē, cùm plena eſt, nictare: Nā omnibus clarum eſt, Aquilam inter Aues diurnas cenſeri, ac re vera eſſe: Quæ verò diurnæ ſunt, noctu quieſcant, neceſſe eſt: & quidem maximè rapaces, quæ victum labore ac corporis motu ſibi quęrunt ſub ſole, vt è contrario nocturnæ, nunquam vel rariſſimè interdiu videntur; Non eſt ergo exiſtimandū, vt mea fert opinio, in tale diſcrimen à natura vocari Aquilam, vt viſum probet contra lunæ fulgorem, cùm illum in Phœbæos radios lucidiſſimos & acutiſſimos figat intrepidè. Imò ſenio hebetatum oculorum lumen ſolari lumine emendat, vti latius exponetur cùm ad locum de affectibus Aquilæ ventum erit. De Aquila itaq; hęc [h] Hetruſcorum poëtarum principis verba ſunt accipienda:

Aquila an aduerſus lunæ fulgorem nictet.

[h] *Petr. ſonet. 18.*

Son animali al mondo di sì altera
Viſta, che contra il Sol pur ſi defende.

DE ODORATV, GVSTV reliquiſque Aquilæ ſenſibus externis.

AQVILA iuxta, ac Vultures odore percipere dicuntur à Philoſophis cadauera remotiſſima, atque etiam tranſmarina, ad quorum eſcam aggregantur: quod & [a] D. Hieronymus attingit ad illum locum: *Vbicumq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ*. Adijciunt alij eam cadauera diſſita fere miliaribus quingentis odore perſequi. Quamuis id non de omni in vniuerſum Aquila intelligi velim. Cadauera enim reliquæ non conſectantur, ſed Gypaëtos, ideſt, Vulturina Aquila inde dicta, cui & Hypaëto, ideſt, Subaquilæ, tanquam degeneri eadem de cauſa nomen inditum eſt: Neque enim alioqui [b] Ariſtoteli aſſentiremus, qui ſolum Gypaëtum ex Aquilis, cadaueribus ueſci ſcribit. Quoad guſtum, non tantum carniuora, ſed & multiuora dicitur eſſe. Quadrupedes, Aues, Piſces, Serpentes, Inſecta, & Glandes, & ſi perrarò, comedit; placētas quin etiam, & mellita pulmenta vorare perhibetur. ſed plura, vbi de uictu Aquilarum agemus. Reliquos ſenſus, auditum nempe & tactum, eidē minimè denegamus, cùm hi animali omni perfecto, ſola Talpa excepta, omnes adſint. Aquilam uerò animal perfectum eſſe, utpote quæ notis quatuor moueatur, ſitq; ſanguinea, nulli dubium eſt, qui [c] Ariſtotelem legerit.

[a] *In Comm. Matth. capit. 24.*

Gypaëtos dicitur Hypaëtos, & cur.

[b] *Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.*

Gypaëtos ſolus ueſcitur cadaueribus.

Aquila carniuora, & multiuora eſt.

[c] *De inceſſu animal. & de natura corundē.*

SEXVS.

QVOD ad ſexum attinet, huius differentijs nomina peculiaria non ſunt poſita, ſed Aquilæ nomine, cùm mas, tùm fæmina ſine diſcrimine Grammaticis intelligenda uenit. Quod etiam Iureconſultorum Coryphæus [a] Baldus confirmat, cui ſubſcribit Bartholomæus Cæpola [b]. Re uera Aquilæ inter ſe diſcrimen habēt ſexus, cuius natura certiſſimum in omnibus animalibus perfectis ſtatuit indicium; penem ſcilicet in mare & teſtes, uterum uerò in fæminis; quòd non ſolum in plurimis obſeruauimus Auibus, quas diſſecuimus, uerùm & in ſerpētibus: imò binum in uipera mare penem, & in fæmina duplex vuluæ orificium, facta à celeberrimo noſtri temporis anatomico D. Gaſparo Taliacotio earum anatome conſpeximus. Accipitris quoque id genus, quod eam ob rem Triorchis appellatum fuit, tribus à natura donatum ſcimus teſticulis, quamuis quibuſdam aliter uiſum ſit. De quibus ſingulis ſuo loco latius. Externis quoque notis quibuſdam ſexum Aquilarum deprehendere inde docemur, quòd fæminæ omnes in genere rapacium corporis mole maiores, pulchrioreſq;, at ingenio ferociores minuſq; tractabiles eſſe videamus, Contra mares, & minores, & manſuetiores.

[a] *l. quicūq; . 2. col. in verbo. Item nomine vniuerſitatis. C. de ſeru. fug.*

[b] *l. 1. penul. col. ff. de verbor. ſign.*

SEDES, LOCVS.

MONTIVM vertices editissimos quosque, & conspicuos incolunt Aquilæ, siue cùm à venatu ad quietem se recipiunt, siue vbi soboli nidos parant. Rarò sanè ad campos relictis rupibus descendunt, sed vt plurimùm è speculis hisce suis, vti testatur Oppianus, cælum prospectant. Verùm non in petris solùm, sed & in arboribus, præsertim admodum celsis, si [a] Aristoteli, ac [b] Plinio credimus, vitam agunt. Denique loca ardua, aspera, & inaccessa habitant, quod [c] D. Iob etiam docet, cùm ait: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.* Idem [d] Propheta Hieremias innuit, dicens. *Si eleuaueris vt Aquila nidum tuum, inde detraham te.* Solerter admodum hoc faciunt, quo nempe, vt affirmat [e] Philosophus, ab animalium cæterorum insidijs tutę degant, nevè serpens aut aliud animal noxium veneno aut strage prolem enecet, atque ne corporis mole sublimem aëra subiturę impediantur, cùm difficulter à terra tollantur: præterea ne cum alijs Auibus rapacibus quid commune habeant, prout syluestris ac solitaria feraq; earum natura est: Ab omnibus enim hominum ędificijs, atque ab aliorum Auium rapacium nidis semota procul affectant loca, cùm quò (vt diximus) pulli extra omnem periculi metum degant, tùm ne ob loci propinquitatem cum alijs de præda contendendum sit, multæq; mutuæ sustinendæ molestiæ. Istud cunctis Aquilarum speciebus conuenit, præterquam Hinnulariæ, quæ Pygargos dicitur, & Morphno: illa enim in planis, oppidis, & campis, lucisq; commoratur, vt escæ propriæ vicinior sit, quæ tamen quandoque montes & altiora suis freta viribus conscendit: huic verò vita circa stagna est & lacus, aquaticas nempe appetenti Aues. Fugere tamen scribitur Aquila quæcunque saxa, cùm quia sua duritie vngues hebetant, tùm quia horum curuitate non facile loca leuia amplectitur, & gradum figit. Hoc tamen his, quæ supra allata sunt, aut etiam rationi aduersari minimè putandum est; Nam vt eminentissimis præcipitibusq; locis, quæ non semper, vt plurimum tamen petrosa sunt, sedem figere, nidumq; collocare dicamus, non tamen ideo necesse est eam huc illuc diuagari, & summa saxorum pedibus obire. Cauet enim maximoperè, ne vngues iniuriam patiantur, quorum magna conseruandorum cura tenetur, vt fusius suo loco dicemus. Magnum loci ambitum tenet vnum par Aquilarum, vt ampliori ad prædandum tractu occupato facilius satientur, neque vllo pacto vicinas patiuntur; determinant ergo spacia, nec in proximo prædantur nidis loco, sed distanti admodum, vt [f] Aristoteli & Plinio placet: Quod quidem non temere facere videtur, ut ita minus nidum prodant, & prædam, quæ in propinquo capi posset, ad vsum maiorem, vrgente necessitate reseruent, cùm illa semper, vbi lubet, potiri possint. Remotiores verò esse volunt, ne aut citius fuga euadere venatum earum, aut ab alijs rapacibus comprehensa facile queat præripi. Aelianus causam esse scribit, ne ex mutua loci propinquitate inopes prædæ pereant. Insulas non habitant, paruas præsertim, cùm hæ neque montes excelsos, neque animalia in quæ rapacitatem exercere, suamq; voracitatem explere queant, habeant. In insula Rhodo idcirco nunquam alioqui conspecta, Tiberio in ea agente ante paucos, quàm Romam reuocaretur dies, vt narrat [g] Suetonius, in culmine domus eius Aquila assedit, quod portenti loco acceptum fuit. Et [h] Strabo scribit hoc locis prope Mæotidem paludem peculiare esse, ne Aquilam gignant. Earum verò regionum, magnos potissimùm montes incolit, quæ animalibus abundant, ibiq; vbi cibi copia abundè suppetit, frequens visitur. Quare cùm regiones Septentrionales, ut Polonia, Britannia, Suecia, Dania, & his finitimæ, Russia, Borussia, Lituania, Liuonia, Auibus aquaticis, quæ ad volatum, adeoq; ad effugium tardiores sunt, & Agnis, qui quia carnosiores sunt escam largiorem præbent, (in his enim ob cęlum frigidius corpora succulentiora, & obesiora sunt,) refertæ sint; fit vt hisce in locis Aquilæ plerumque eximiæ sint magnitudinis, summæ rapacitatis ac ferocię; Quanquam in alijs regionibus pro corporis proportione, ac (vt aiunt) cæteris paribus, uigore, audacia ac feritate haud inferiores possint uideri. Peruanum Americæ regnum, vt [i] Franciscus Lopez refert Aquilis abundat, quæ coloribus varijs & pennis lucidissimis ornatæ sunt. In Tauro quoque & Caucaso frequentes reperiuntur, raræ verò aut planè nullę in Scythia extrema & parte Sarmatię ob aëris inclementiam. Hisce adijcitur quòd Aquila, quoad viuit, neque nidum, neq; locum mutet, sed uno quoque anno ad eundem reuertatur. Atqui hinc obseruatum est eam diu viuere, quasi connatus aër, atq; cęlum domesticum ad vitam prorogādam etiam Aquilis, quę sponte & suapte natura benè constitutę sunt, non minimum conferat. Testatur [k] Aristoteles *diuturnitate eiusdem nidi viuacitatem declarari,* quod, nisi idem perpetuò ei nidus esset, minimè verum esset dicere.

VOLA-

[a] Lib. 9. c. 32. de nat. anim.
[b] Lib. 10. cap. 3.
[c] Cap. 39.
[d] Cap. 49.
[e] Lib. 9. Histor. c. 32.

Aquila procul ab hominibus & alijs Auibus habitat.

[f] Lib. 9. Histor. cap. 32.

[g] In Tyberio. c. 14.
[h] Lib. 7. Geograph.

In Septentrionalibus regionibus Aquilę grādiores sūt & ferociores.

In Peruano regno Aquilę uariæ sunt colore.

[i] Parte 2. hist. Ind.

Aquila neque nidum neque locū mutat.

[k] 9. Histor. cap. 32.

VOLATVS.

DIXIMVS, cùm de corporis, partiumq; habitu ageremus, alas Aquilis neruosas, & maximè densas ac firmas esse, ne ab re statuere videremur, quòd nullo labore & exiguo tempore magna itineris spatia dimetiantur, & volatu sint quàm velocissimo. Adhæc pennas nactæ sunt valde densas, & corpus, si id illis compares, admodum exiguum. Quare tam sublimes feruntur, vt ceteras Aues omnes, atque eas potissimùm, quæ corporis mole & pennarum raritate in altum se efferre non possunt, sub se despiciant: despiciunt autem eas industria naturali spontaneoq; motu, ac tum præsertim cùm prædæ inhiant, nempe, vt quàm maximè procul, iuxta Philosophi [a] opinionē, eam aspiciant. Vti pulcherrimè describit [b] Apuleius his verbis: *Cùm nubium tenus sese Aquila extulit, nutu clementi leuorsum vel dextrorsum tanta mole corporis labitur, velificatas alas, quo libuit, aduertens modico caudæ gubernaculo, inde cuncta despiciens, ibidem pennarum eminus indefessa remigia, ac paulisper contabundo volatu pene eodem loco pendula circumtuetur, & quærit, quorsus potissimùm in prædam supernè sese ruat fulminis vice.* Quam rem allatis aliquot tùm è sacris, tùm è prophanis literis, testimonijs confirmare libet: [c] Salomon in Prouerbijs: *Opes* (inquit) *faciunt sibi pennas quasi Aquilæ; & volabunt in cœlum.* [d] Habacuch. *Venient equites eius à longinquo, & aduolabunt vt Aquila festinans ad comedendum.* Eandem velocitatem istæ quas ponemus, comparationes, declarant. Prima est ex [e] Deuteronomio: *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, in similitudinem Aquilæ volantis cum impetu.* [f] Item: *Aquilis velociores, Leonibus fortiores Saul & Ionathas*; Hinc est, vt ad prophanos transeamus, quod eam [g] Homerus, cæteris Auibus sublimia petendi facultate præualere ostendere volens, per antonomasiam Α'ετὸν ὑψιπέτην, & ὑπ-πιπέτην, idest altiuolantem vocat, & πετεηνὼ, idest volucrem κατ' ἐξοχὴν. [h] Item vbi Achillem ei comparat: *Aquilæ* (inquit) *impetum habens nigræ venatricis, quæ simul fortissimaq; celerrimaq; alitum est.* Pindarus Aquilam velocem appellat inter uolatilia. Homericum Aquilæ epitheton ✻ Lucretius hoc versu repetijt:

> *Hic neque tum solis rota cerni lumine largo*
> *Altiuolans poterat.* Vtriusque dictionem vnicam ✻ Vergilius duabus expressit:
> *Vtque volans altè, raptum cùm fulua Draconem*
> *Fert Aquila*, &c.

Minus mirandum videbitur, quod eam sese nostris obtutibus eripere altissimo suo volatu tradunt, quando, vt ✻ Oppianus canit:

> ——*Aquila æthereas pennis pernicibus auras*
> *Sulcans æquarit sola.*

Et Ludouicus [i] Ariostus, vt Gryphi celeritatem in uolando exprimeret, ipsum Aquilam & Falconem superare dicebat:

> *A vso facea andar di Palafreno*
> *L'Ippogrifo per l'aria à sì gran corso,*
> *Che l'Aquila, e il Falcon vola assai meno.*

Ex alto eam cæteras Aues adoriri [k] Virgiliana probant hæc carmina:

> *Aspice bis senos lætantes agmine Cycnos*
> *Aetherea quos lapsa plaga Iouis ales, aperto*
> *Turbabat cœlo &c.*

Ad eundem ferè sensum [l] Cicero: *Ad interpretem*, inquit, *detulit, Aquilam se in somnis visum esse factum. At ille, vicisti. Ista enim Aui volat nulla vehementior. Huic equidem Antipho. Baro (inquit) victum te esse non vides? ista enim Auis insectans alias Aues & agitans, semper ipsa postrema est.* Illud sanè peculiare, & eximium Aquilæ inter volandum alarum robur liquidò ostendit, quòd ipsa sola inter Aues recta via, non obliquò, vt cæteræ, sursum feratur, deorsum item vnico impetu instar iaculi descendens sese præcipitet, neque hinc vel inde inclinata. Pindarus, qui in laudibus Aquilæ canendis multus fuit, vt ipsarum mirabilem pernicitatem innueret, fabulam commentus est, qua refert Iouem, cùm vellet maximè mediam habitabilis orbis partem certa mensura deprehendere, duas pari velocitate Aquilas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidente emisisse; Illas verò vtrinque pari pernicitatis contentione vsas conuenisse Delphos, seu Pythonem, cui loco idcirco Omphalo seu vmbilico nomen sit. Itaq; in rei memoriam Aquilas aureas in templo Apollinis binas cōsecrasse, quæ postea bello Phocico sublatæ sint. ✻ Idem Dei potentiam, quem nulla quantumuis maxima remorentur interualla, exprimere volens, Aquilæ comparatione vtitur *Deus* (inquiens) *qui & alatam Aquilam assequitur, & marinum præuertit Delphina.*

[a] Hist. lib. 9 cap. 22.
[b] Floridis lib. 1.
[c] Prou. 23.
[d] Habac. 1.
[e] Deut. 28.
[f] 2. Regum cap. 1.
[g] Iliad. O.
[h] Iliad. Φ.
✻ De rer. nat. lib. 5.
✻ Lib. 11. Aen.
✻ Lib. 1. de Venat.
[i] Cant. 33. stan. 96.
[k] Aeneid. 1
[l] Lib. 2. de Diuinat.
Aquilę mira inuolatu pernicitas. Omphalus seu Vmbilicus Delphi dicti, & cur.
✻ Pythior. Ode. 2.

[m] In Nemeis.

Hic ſe tanquam ardua petentem, Aquilam vocat,[m] at Bachilidem æmulum humi reptantem Gracculum: videlicet, quòd illum tanto vinceret carminibus interuallo, quanto cœlum à terra diſtat. Homerus ſublimipetę Auis velocitatem, cum ſumma viſus excellentia coniunctam ex eo probat, quòd ipſa in ſublimi conſtituta, maximoq; diſiuncta ſpatio, animal paruum, idq; velociſſimum, & videt & capit, multas dotes ſimul vno verſu complectens, quem Plutarch. citat:

Illa etiam ſublimè volans, cæloq; propinquans
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c.

Huc faciunt Adagia, quæ hinc manarunt, eodem celebrata ſenſu. Α'ετὸς ἐν νεφέλαις, ideſt *Aquila in nubibus*: quòd de re magna, quàm non facilè aſſequaris, plerique interpretati ſunt, ad diſtantiam referentes; Alij de ijs qui longè reliquos antecedunt, & ad virtutem reſpiciunt. Vnde apud[n] Ariſtophanem:

[n] In Equitibus.

——Ω῎περ ἥδομαι,
Ω῾ς ἐν νεφέλησιν ἀιετὸς γενήσομαι, ideſt,
——*Gaudeo iſthoc nomine,*
Quòd Aquila fiam in nubibus.

Verba ſunt populi Athenienſis promittentis ſibi fore, vt orbi vniuerſo imperet, tãtoq; interuallo reliquas antecellat vrbes, quanto Aquila in nubibus reliquis uolatilibus eſſet ſublimior. Item illud: *Aquilam volare doces*. Α'ετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις; in hos, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua ipſe ſit exercitatiſſimus & feliciſſimus. At uerò tempore generationis, incubatus, ac pullorum nutricationis minus ualet pernicitate, atque ui uolandi; ita ut nec eam, quam aſſiduè ſolent, aſſequantur prædam. Volatus quoque ſicuti, & quietis tempus proprium illis eſſe ab ipſo Philoſopho accepimus, cui Plinius aſtipulatur. Nam ab meridie operantur & uolant, prioribus uerò horis diei ſeu mane, donec impleantur hominum conuentu fora, prandendiq; iam inſtet hora, ignauę ſedent. Inſuper diuerſum ab alijs Auibus uolatum, dum prædę intenta eſt, exercet Aquila, eum tonicum uocant, qui ſublimipetis tantum competit, cæteriſq; ſarcophagis. Eſt autem motus tonicus firma quædam & ſtabilis motio, qua mouens ſumma contentione, ac niſu potius in loco manens, quàm ab eo diſcedẽs mouetur: ſitq; ut medicis placet, muſculis ſimul contractis, & membrum quaſi immotum conſeruãtibus, dictus quidem tonicus ἀπὸ τῦ τόνȣ quod eſt firmum, quoniam uolatuum atq; motuum is habetur firmiſſimus, ut cui magna ſit opus ui, ac neruis ad illum ſuſtinendum, nempe dum eiuſmodi Aues ſeſe in aërem altiſſimè attollentes paſſis licet alis, tamen immotæ manent, adeoq; aduerſo uento & proprio corporis ponderi reſiſtunt, ut neque hoc ipſo premente ferantur deorſum, neq; illo etiam huc atque illuc impellente loco dimoueantur.

Volatus tẽpus propriũ Aquilæ.

Motus tonicus in Auibus qualis ſit.

DE INGENIO SEV MORIBVS Aquilæ.

Animaliũ differentię penes eorũ ingenia.

INGENIVM eſt uis quædam naturalis, uel naturæ cuique ingenita, quæ Græcè dicitur εὐφυΐα, ſecundum quam ſic uel aliter animalia affecta eſſe dicimus, ſpectatq; ad partẽ animæ iraſcibilem. Hoc in ſingulis admodũ differens cernitur. Nam alia mitia, remiſſa ac minimè peruicacia ſunt, ut Boues: alia animoſa, peruicacia, bruta omnino, ut Sues ſylueſtres: alia ingenioſa, ac timida, ut Cerui, Lepores, Cuniculi: alia illiberalia, perfida, inſidioſa, ut Serpentes: alia liberalia, fortia, & geneſoſa, ut Leones: alia ferocia, inſidioſa, ut Lupi: alia aſtuta, malitioſa, ut Vulpes: alia animoſa, blanda, & obſequioſa, ut Canes: alia mitia & manſuetudini addicta, ut Elephantes: alia uerecunda, & cauta, ut Anſeres: alia inuida ac ornatus & polituræ ſtudioſa, ut Pauones. Quod[a] Lucretius aſtruit inquiens:

[a] Lib. 6. de rer. nat.

Quippe etenim varij ſenſus animantibus inſunt,
Quarum quaq; ſuam propriè rem percipit in ſe.

Alibi[b] Ariſtoteles ingenium deſcribit uim quandam certã, qua ea perficere aut adipiſci poſſit quiſpiam, quæ ad propoſitum pertinent. Sanè non priore ſolùm ratione animantes ingeniũ ſuum quaſque habere proprium, ſed & hac poſterius allata ingenioſas eſſe quaſdam, & ſolertes uerum eſt aſſerere, etiamſi hæc homini magis propriè, & excellentius competere minimè negandum ſit. Veruntamen non ſolùm huius, ſed & diſciplinæ, eruditioniſq; complures animanteis commune aliquid habere[c] Ariſtoteles docet, & ratio, experientiaq; confirmant. Alia enim

[b] Ethicor. lib. 3. c. 5.

[c] Lib. 9. hiſtor. anim. cap. 1.

enim uicissim inter se, alia ab homine prolatas, (quæ scilicet auditu non carent) non modo strependi, sed & significandi differentias possunt dignoscere. Et certè nisi his ingenium esset, & docilitas, non uocum formulas, non tempus respondendi addiscerent; non motus compositos; non uocem altoris & domini, non sibila, non nutus cognoscerent, non omnia quæ cultura atq; cicuratione blanditijsq; addocentur. Atque hoc quidem pacto alijs magis, alijs minus ingenij adesse pro totius corporis temperie, organorumq; dispositione putandum est: Adeò ut [d] Philosophus ita scribat: *Omnino ratio brutorum magnam refert vitæ humanæ similitudinem, magisq; in minori genere, quàm maiori videris intelligentiæ rationem*. Sed non est existimandum hominis ingenium cum brutorum ingenio unitate speciei idem esse, aut uniuocè de utroq; dici, uerùm his inest tantummodo per analogiam quandam, ea parte qua disciplinæ capaces sunt: Dissimile autem est inuentionis munere. Præterea etsi animal omne meminisse possit, reminisci solius est hominis. Imperfectius quinetiam, multoq; debilius brutis adest ingenium, quippe quod patientis solum rationem obtineat: homini uerò nobilius, quod & agendi & patiendi munus subeat, disciplina, inuentione & iudicio.

[d] *Hist.c. 7. lib.9.*

Ingenium Per Analogiam quale sit.

Quòd cùm ita sit: ut ad Aquilam nostram ueniamus, hanc non solùm communi illo omnibus animantibus modo, ingenium peculiare, animæq; mores congenitos, quibus à cæteris plurimùm discrepet, habere fatendum est, præsertim cùm uehementissimorum, maximeq; diuersorum affectuum in ea conspiciamus effectus, iuxta quos non solùm generosam Aquilam, magnanimam, fortem, temperantem, feram, syluestrem uocamus: uerùm etiam illo altero modo ingeniosam, miraq; solertia ac sagacitate, si quę alia, prędita m: Imò astu, industriaq; sibi à natura indita (cuius instinctum ductumq;, ut cæterę omnes ratione destituta sequitur) hanc multis atque adeò pro maiori parte, animantibus præcellere meritò affirmare possumus. Cui sententiæ nostræ [e] Philosophus clarissimis uerbis astipulatur, ubi tradit: optimè constare ea animalia, quæ calidum, tenuem & sincerum sanguinem habent, quippe quæ unà & uiribus corporis & ingenio plurimum ualeant. Aquilam uerò, cùm supra calidę, siccęq; temperaturę fuerit declarata; sanguine bilioso, ac propterea minimè crasso, feruido defęcatoq; esse, nemo iuerit inficias. Ex quibus eam ingenio cæteris pręstare consecutione syllogistica colligimus. Cuius plurima ac diuersissima specimina, euidentissimaq; postea sigillatim recensebimus. Profectò esset eadem forsan aliquanto minus noxia, nisi (ut ferrum per se nocens ueneno tinctum magis noxium euadit) ad arma dotesq; corporis astus accederet ingenij. Calliditas enim & uafricies in potente, & uice uersa, potentia in homine docto, at malo; est tanquam gladius in manu furiosi; ut contra homini opulento, at stolido & rerum ignaro; opes ac potentia idem sunt; quod annulus aureus in rostro Suis humum effossurę, uellusq; aureum Oui natatur ę; Obsunt enim potius, quam prosint. Imò uerò, quod uiribus minus est concessum, hisq; deficit, sępenumerò astu supplet; Inferior alioquin futura esset Aquila, nisi Vulpinã pellem adderet, ut cùm Ceruos, ac etiam Tauros aggreditur. Sic ut raptas Testudines frangãt è sublimi iaciendo ingenium Aquilis esse testatur [f] Plinius, uti latius suo loco declarabimus. De singulis autem quę ad Aquilę ingenium spectant, aut eius naturę peculiaria sunt, dicturi, primùm, num docilis etiam sit, consideremus. Inde enim uel maximè ingenij uis elucebit.

Aquila duplici præstat ingenij significatione.

[e] *Lib. 2. de part.cap.2.*

Effectus calidi tenuis & sinceri sanguinis.

[f] *Lib.10. cap.3.*

DOCILITAS.

SVAPTE quidem natura Aquila ingenium suum varijs commonstrat exemplis, cùm tamen naturæ sit feræ, syluestris, ac solitariæ. Nam infirmis adhuc alis iuxta parentes volitat, ijsque magistris ad uolatum se exercet, cùm verò efferre se potest, parentes anteuertit, præsertim cùm prædæ auidos esse, & ob nidorem humi uolitare sentit. Ingenio est minus tractabili, difficiliq; admodum ad parendum humanæ institutioni. Nihilominus tamen, etiamsi hoc docilitati Aquilæ haud parum deroget, non tamen eam penitus abrogat, cùm ex sententia multorum, & experimentis, prima & tenera etiamnum ætate cicurari possit, cùm nimirum adhuc pullus nido eximitur, nec in feritate sua confirmata adoleuerit; solent enim audacia innata, ac feritas vnà cum ætate nobis simul accrescere. *Fœminæ quoque,* [a] Arist. teste, *moribus molliorib us, mitescunt celerius, & malum facilius patiuntur. Discunt etiam, imitanturq; ingeniosius, minus quàm mares animosæ*. In quibusdam regionibus citius ac faciliori opera mitescunt, obtinent namque loca ac plagæ quandam varietatem naturæ, qua ingenia quoque fiunt dissimilia. Imò verò nullius animalis feritas aut ferocia tanta tamvè indomita est, quæ non humana ratione, arteq; & longo vsu paulatim domari ac cicurari queat. Nam, vt ait ille:

[a] *Lib.9. Histor.c.1.*

Longa

Longa dies homini docuit parere Leones.

Aquilęquo modo perdomandæ ſint.

Quodſi igitur cuipiam huius Auis capiendæ, necnon manſuefaciendæ cupido inceſſerit, ille à me rationem ac modum edoctus hæc obſeruabit. Ante omnia fune longiſſimo ab excelſis rupium montiumve cacuminibus in ſporta demiſſus, pullum Aquilinum è nido tollito, inter abripiendum interim ab Aquilæ ferocia caueto, caput probè munitus, necnon humeros & brachia, & manus craſſiori quopiam tergore ſeu corio. Sublatum palo alligato haud procul à nido. Sic enim fiet, vt querulo pullo excitus, vel alter vel vterque parens aduolet, eſcam delaturus. Eſcę genus diligenter obſeruato, poſt eodem quo illi cibo ipſum paſturus, obſcuroq; repoſitum loco, primùm doceto in manus aſſilire: hinc Aues cicures inuadere, quas ab eo examinatas in paſtũ exhibebis. Quò verò à fugæ metu ſecurus eſſe poſſis, aut pennas caudæ, ne eas ad volandum queat extendere conſuito, aut podicem in ambitum plumis ſpoliato, quo tenellæ ac frigoris impatienti parti conſulens, neque aëris, & auræ algidiori ſeſe committere auſa, ab altiori volatu abſtineat, & humi ſeſe contineat: Quorum hoc tutius erit, ne cauda conſuta & volandi impotens cæteris Aquilis ad iniuriam exponatur. Eo igitur modo, vt dictum eſt, pulli necdum prouectæ ętatis nidis eximendi & manſuefaciendi ſunt. Adultas haud tutum eſt cicurare, cùm propter connatam ingenij feritatem, qua per ætatem magis proficiunt, (tantum abeſt vt eam exuant) tùm propter inſtrumentorum robur, quo blanditijs reluctari, faciem manus aliaſque inſtitutoris partes grauiter poſſent lædere. Solent verò in hunc finem cicures reddi ac inſtrui, vt earum ope Aues grandes quæuis, præſertim verò odore Canum depræhenſi Lepores, Cuniculi, & Hinnuli capiantur.

Aquila ad uenãdum quomodo manibus geſtanda.

Qui autem eam manu geſtaturus eſt ad venatum, robuſtus ſit oportet, vt pondus eius ſuſtinere queat, ac ſtatim ſimulatq; viderit prædam à Cane depræhenſam, inſtructam ad hoc, & aſſuefactam extemplò dimittat ſupra Canem tãtiſper volitaturam, donec Leporem conſpicata adortum capiat. Aegrè verò Aquila etiam cicur manu geſtari poteſt. Brachio toti onus tolerabilius erit, ſi ab humero vltra manum pelle ſeu tergore Ceruino, aut alio corio munitũ ſit.

Volare conata impedienda, aut retinenda non eſt, ſed dimittenda, ne impetu illo brachium geſtantis offendat; aut ſanè oculis uelatis portanda eſt. Reuocata redit ad brachium aucupis, ut uel prædam adepta, uel fruſtrata ei inſidens quieſcat.

Aquilarũ cibus.

Nutrienda omnino eſt earum animantium carnibus, quas rapuit, aut ſolet rapere, vt Anſerum, Ardearum, Caprearum, Agnorum, Leporum &c.

[b] *Lib. 4. de Anim. c. 26*

Pullorum Aquilæ inſtitutio ad uenatũ Leporem, & Vulpium apud Indos.

Si ergò Leporem ceperit, Leporina in cibum porrigenda eſt, idq; ſæpius, quo libentius animalia huiuſmodi inſequatur. Cuius rei probè gnari Indi, ut [b] Aelianus refert, Aquilarũ pullos educatos, ad Leporum, Vulpiumq; uenatum, (neq; enim ad horum capturam Canibus egent) hoc modo inſtituunt. Primùm ad Leporem, ſeu Vulpem manſuefactos carnem appendunt, eos abire ſinunt, & ad curſum incitant; Ad eos à tergo inſequendos Aues emittunt. Illæ prædam acriter conſectantur, & ſimul ut hanc uel illum ceperint, pręmium pro captura appenſam carnem conſequuntur. Hæc nimirum apud eas proſequendi has beſtiolas maxima illecebra eſt. Poſteà uerò quàm eas exactè ad uenationem erudierint, tum in montanos Lepores ac feras Vulpes emittunt. Alites aſſueti, ſpe prãdij, quæ ex obiecta præda ijs oſtenditur, & inſequuntur celeriter, & comprehendunt. Quæ ceperunt, dominis reportant, non planè inſcij pro carne illa, quæ prędæ domeſticæ appendi ſolebat, ſeſe ex fera nunc uiſcera reportaturas.

Lupi ab Aquilis capti.

Habuiſſe perhibetur Cublai Tartarorum imperator multas Aquilas, neſcio utrum naturali blandicie, an magica arte cicuratas, quę nõ ſolùm Lepores, Capras, Damulas & Vulpes caperent, uerùm etiam inaudita audacia, & magno cum impetu in Lupos inſilientes eos adeò diuexarent, ut ab hominibus ſine labore & periculo capi poſſent.

Venatio cũ Aquilis apud Africanos.

In Africa quoque aſſuefiunt uenari Vulpes, atque Lupos, qui reſiſtentes, acriter cum eis certant; uerùm ſolertes ac ingenioſę Aquilę ſupra uerticem eorum uolant, inſident capiti, ac faciem roſtro impetunt, ita ut Lupis eas ſauciare ſit difficile. Et quamuis humi deiectus Lupus volutando, Aquilam à ſe conetur excutere, perſiſtit tamen illa, nec niſi effracto ipſi capite, aut euulſis oculis ab eo diuellitur.

Aquila magica arte cicuratæ.

[c] *In Numa.*

Inueniuntur quinetiam Aquilę magica aliquandò cicuratę arte, ut [c] Plutarchus de Pythagora teſtatur, *Cùm Romana Reſpublica bellicoſis audaciſſimisq; hominibus tunc æſtuaret, cùm Numa principatum obtineret, fluctuantem & exaſperatum populum tractare, & ad pacem traducere intelligens, à religione primùm auxilium petijt; quæ res cum primis effecit, vt ſapientiam, diſciplinamq; ſuam Pythagoræ conſuetudine paraſſe videretur. Nam & huius Philoſophiæ, & illius ciuilis prudentiæ, magna pars in congreſſu cum Dijs, & ſtudio religionis conſumebatur. Iam ſplendorem etiam externum habitumq;, eodem quo Pythagoras conſilio, aſſumpſiſſe dicitur, qui Aquilam cicuratam, cùm ſuperuolaret, magicis quibuſdam vocibus, ac ſuſurraminibus ſiſtere atque deducere ſolitus eſſet, & in Olympijs per cœtum populi tranſiens fæmur au-*

mur aureum ostendisse, alijsque portentosis machinationibus & actionibus vsus fuisse perhibetur. Hactenus Plutarchus. Apolloniadæ Epigramma extat in Aquilam, quę Rhodijs, vbi alioqui Aquilæ nunquam conspiciuntur, Neroni Imperatori illic agenti, vltrò sese mansuetam præbuit.

Verùm vt ad institutionem Aquilarum edocendam, vnde digressa est nostra, reuertatur oratio, videamus, num qua ratione prospicere poßimus, ne iam multa opera perdomitæ fugitiuæ aliquando factæ spe concepti emolumenti dominum frustrentur. Potissimùm verò eo tempore, fugæ periculum esse solet, quo Aues libidine accensæ generationi dant operam. Quare tunc arsenicum seu auripigmentum cibo permistum offerendum est: hoc enim æstum ac feruorem libidinis eius extinguit. Fugam an moliantur, hoc pacto deprehendi poterit. Quum Aquila dominum suum circumuolat, sic vt non longè ab eo recedat, se fugitiuam non futuram ostendit. At si volans caudam extenderit, & se circa illam conuerterit, versus plagam aliquam ascendens, tum fugam meditari indicium est. Item si non descenderit ad clamorem, quo pastus offerendi signum datur, nisi forte nimis satura est aut obesa. Quum circa pugnum, cui prius insedit, desertum circumuolat, aut in terram desilit, captandæ fugæ desiderium prodit. Illud quoque eius ingenio adscribendum videtur, quod passim de ea referunt authores, quòd scilicet aduersus noxia animalia Callitrichum herbam in nidum suum ingerat.

Quomodo Aquilæ ab fuga prohibeantur. Quomodo Aquilæ fugam moliri cognoscantur. Aquilæ callitricho se tuentur ab animalibus noxijs.

VOX.

CLANGOR propriè Aquilarum vox est: & dicitur Græcè χλάζειν, vt Apollonius asserit, quod varijs etiam Homeri probari potest locis, præsertim[a] eo: Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο.

Ipsa verò (Aquila) clangens volabat flatibus venti.

Quod tamen Eustathius Auium signare vocem voluit, quæ leuiusculum clamorem aut clangorem edunt, & minus esse, quàm κλάζειν.[b] Hesiodus hanc vocem Aquilis quidem, at non solis, tribuit, nam & Vulturibus. Homerus verò cum[c] Apollonio fabulosis etiam Harpijs. Vnde[d] Vergilius:

At subitò horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas.

Clangor. [a] *Iliad. M.* [b] *In Aspide.* [c] *Argon lib. 2.* [d] *Aeneid. 3.*

Alij Gruum proprium esse clangorem dixerunt, sed author Philomelæ Aquilæ peculiarem facit:

Dum clangunt Aquilæ, Vultur pulpare probatur.

Est autem Aquilarum clangor aliarum Auium clangori admodum dissimilis. Quidam illum reboatum appellarunt, propter strepitum grauem, Auibus alterius speciei, maximè nocentibus tam inimicum, adeoque terribilem, ut earum feratur tardare motum, & obtundere, qualis sanè regiam Auem decebat: qui tamen, quod mirum est, spernitur à pauidis Columbis. Reuera tantum abest, ut vocem aliquam edat, aut canat Aquila, vt mutam pene quidam tradant, aut uix uocalem: Melanætum uerò, ne uix quidem, quam[e] Plinius sine clangore, sine murmuratione esse scribit. Quod cùm de generosissima ac præstantissima Aquila etiam à[f] Philosopho verum esse scribatur, cõtrà uerò famelicam semper esse, & querulam, degeneri Aquilarum generi, Vulturinæ nempe (Subaquilæ ideo dictę) tribuatur; uideri cuipiam haud temere potest, quòd animi quadam magnitudine ducta hæc Aquila pulla, & innata temperantia, qua fame ac siti illam superiorem esse dixit[g] Gyllius, ab clangore illo, queruloq; murmure sese contineat. Voces enim huiusmodi plerunq; intemperantis, impotentisq; animi affectus aut inopiam, aut cupiditatem, aut timorem, aut lætitiam indicant. Nam Melanætum, quam liberalem uocat, inuidięq; expertem, ideò non clangere nec murmurare[h] Aristoteles autumat, quia modesta minimeq; petulans affectus moderari, ac cohibere melius poßit, quàm cæteræ. An ob organorum uocis prauam quampiam aut ineptam constitutionem uocem non edit? Nam pullos adhuc mutos omnino esse constat, quod illis ob linguam humore quopiam etiamnum tenellis impeditam fortasse accidere quis existimet. An id potius naturali quadam prudentia facit? ne præda, cui inhiat, hac sua uoce ac reboatu admonita sibi fuga consulat, atque ea ratione uox sua sibi ipsi damnosa sit. Hoc ingenio sanè Aelurus Musculum inuadens altum agit silentium, mollią; ac suspenso gradu incedens omnimodo cauet, ne uel minimo strepitu de præsentia sua eum commonefaciat.

Reboatus Aquilarũ stridor inimicus est auribus. Melanętos sine clangore. [e] *Lib. 10. cap. 3.* [f] *Lib. 9. Histor. cap. 32.* [g] *Ex Aeliã. cap. 3. lib. 14. de hist. animal.* [h] *Lib. 9. Histor. 32.* Causa cur non clangant Aquilæ.

VICTVS.

ANIMANTIBVS omnibus natura quærendi uictum non una, at varia admodum ratione prouidit. Sunt quæ ſummo labore eſcam acquirant, ſunt quę nullo penè: ut quid valerent ingenio, quid ſolertia, quidue pigritia, aut vecordia, viribus quoq; quantum inter ſe differrent, eadem oſtentaret. Etenim quibus vires, & expeditiorem motum largita eſt, his modum quærendi eſcam, occaſionemq; difficilem reddidit. Contrà verò cui difficile erat, & propter corporis munia aut imbecillitatem, aut paruitatem victum quærere, nec illi conſuluit de ingenio, nec detraxit de alimonia, imò ex ſubiecta humo accommodauit appetitui commodam alimenti ſubſtantiam. Damnanda profectò erat Natura, ſi Leoni vim laniandi Ceruos, Ceruis autem velocitatem ad fugam; ſi Aquilis rapacitatem, ac non Ardeis pernicitatem; ſi quibuſdam dentes piſcibus, & non alijs teſtam, dediſſet, cuius munimine vita eorum virium inops ab aliorum aſſultu tuta eſſet. At nec imprudens in cæteris fuit: Nam cùm per virium corporis reſtaurationem, quibus vegeti mobileſq; ſpiritus vitam fouent, animalium indiuidui perpetuitatem, quoad fieri poſſet, moliretur, itaque illud abſque alimonia fieri noluit, ſed internum illis motum appetitus tanquam ſtimulum quendam ingenuit, vt pro ſeipſis paſtum quotidiè quærerent. Quem etiamſi non continuò quæritant, continuò tamen aluntur; Vnde tunc animalibus neceſſe fuit, quibus corporis robur ac inſtrumenta aderant, vſque ad feritatem protrahi ob indiuidui ſcilicet conſeruationem. Hinc eſt quod animalium quædam rapacia, quædam mitia dicantur; & quæ rapacia, carniuora: mitia pene omniuora; & rurſus quæ carniuora, victus & cibi auida; quæ verò omniuora eadem temperantia, præſertim, quæ ex herbis, frugibus, fructibuſq; victitant: Neceſſe autem fuerat huiuſmodi animalia, quæ carniuora erant, ex alijs animalibus viuere & eſcam raptu acquiſitam auiditate conficere. Ex horum numero eſt Aquila, quæ, quorum carnibus victitet, rapina docet; Ob nutrimentum enim carnes omnis generis animalium deuorat; At ob ſui à morbo tutelam quærit Lepores, qui ad cibum & medicinam faciunt, vt quorundam opinio eſt. Quadrupedes ergo, Aues, Piſces, Serpentes venatur. *Violentum enim* (teſte [a] Aeliano) *animal & tyrranicum non modo in aſſequendis ad viuendum neceſſarÿs rapinas exercet; ſed etiam vſu carnium delectatur: nam ad ſe explendam Lepores, Hinnulos, Anſeres ex corte, & alia plerunque rapit.* Quæ verò his Aelianus addit, dum ita ſcribit: *Vna tantum ex Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, ſed ad victum ei herba ſatis eſt: & quamuis Pythagoram Samium non audiuit, nullam tamen animantem edit:* fabulam ſapit, & rei veritati aduerſatur. Nam [b] Ariſtoteles expreſsè teſtatur *aduncas Aues omnes carniuoras eſſe & fruges* (quanto magis herbas?) *etiamſi in os indideris, reſpuere.* Anguibus etiam veſcitur, hoſq; vel propter antipathiam, vel propter eam, quam ex humido & frigido cibo capit voluptatem, maximè omnium appetit. Nam in eos, vbicunque viderit ex alto magno ſtridore fertur, oppreſſos laniat, & poſtquam extracta de viſceribus venena ſugendo decerpſerit adhuc ſaucios deuorat. Ex Auibus gregales maximè inſequitur, vt Columbas, Anſeres, Cycnos, Gallinas, & huiuſmodi alias. Agnos & Oues raptos in frequenti cibo habet; vt & [c] Flaccus de Aquila loquens teſtatur:

Cur appetitus ſtimulum natura animantibus indiderit.

Aquila carniuora eſt.

[a] Lib. 9. cap. 10. de animalib.

[b] Lib. 8. Hiſtor. cap. 3.

Serpẽtum Aquila auida eſt.

Aquila gregales Aues maximè inſequitur.

[c] Lib. 4. Car. Ode 4.

> ——— *Mox in ouilia*
> *Demiſit hoſtem viuidus impetus,*
> *Mox in reluctantes Dracones*
> *Egit amor dapis atque pugnæ.*

Aquilę canes apud gregem abripiunt.

Imo non Oues tantum, ſed & Pecoris cuſtodes quantumuis truces Canes abripit, ita vt paſtores, vbi forſan Aquila in propinquo agit, non minus Canibus ſumma cura ab his, quam gregi ſuo prouidere cogantur. Tauri quinetiam, Cerui, Hinnuli, & Vulpes in cibum ipſis cedunt, aliaq; permulta: de quibus copioſius in Venatu enarrando agetur. Piſcibus libentius, quàm carnibus veſci Aquilonares Aquilas [d] Albertus magnus refert; & Cancros inter cætera eis eſſe gratiſsimos, niſi fortè de Haliæto dicere voluiſſe credendus eſt. *Condunt reſeruantq́,* vt inquit [e] Philoſophus, *ſuo nido, quantum cibi pullis ſupereſt. Cùm enim die quaque facultas venandi non detur, fit interdum, ne quod portent, extrinſecus habeant.* Auidæ admodum & pene inexplebiles ſunt Aquilæ, ideoq; ſi quando famem (cuius alioqui patientes ſunt) tolerarint, tum diuturnum ieiunium multo cibo aſſumpto conpenſant. Vnde ſi quid ex copioſo venatu ſupereſt iam exſatiatis, reliquis Auibus, quæ ipſas huius rei cauſa aſſectari ſolent, relinquunt; At ſi eis ad plenam ſaturitatem quidpiam deficiat, ad conuiuas reuertuntur, quibus ſuam ingluuiem,

[d] Lib. 23. de animal.

Piſcibus Aquilonares Aquilæ delectantur.

[e] Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.

Aquilæ maximè auidæ ſunt.

Aquilæ in hoſpites immanes.

violata

violato hoſpitij iure, explent. Nam iuxta[f] Ouidium:

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus.

Imò, ſi forſan maior fames eas premat, neque à ſui generis volucri abſtinent. Quo nomine prophanarum notam, quam illis inurit Aeſchylus, haud poſſunt effugere. Vnde meritò auaræ vocantur ab[g] Aeliano. At Albertus hoc non facere ſcribit Aquilam, niſi iratam; quando videlicet diu cum alia de præda colluctatur. Tunc enim contingit, vt victrix deuoret deuictam. Cadauera & exanima corpora non tangunt, præter ſolam Percnopterum Auem degenerem. Quare quod in[h] Euangelio Matthæi ſcriptum eſt: *Vbicunque fuerit corpus illic congregabuntur & Aquilæ*, vt de myſtico ſenſu, de quo agere non eſt huius loci, nihil dicam,[i] D. Iohannes Chryſoſtomus *de Vulturibus* intelligi vult, cum inquit: *De Vulturibus enim dicit ſcriptura, in*[k] *Iob. Quoniam vbicunq; fuerit corpus, illic inuenientur Vulturum pulli. Hoc enim naturale his eſt*, vt dicit[l] D. Hieronym. *vt etiam tranſmarina cadauera ſentiant.* Ne verò ſacrum Textum aut corrumpere, aut in eo temere quidpiam innouare, vel etiam antiquorum Patrum ac Eccleſiæ Doctorum ſententiæ refragari velle videamur, accommodum vtriq; reconciliando loco, & veritati hiſtoriæ naturalis maximè conſonum erit exiſtimare cum[m] Ariſtotele, Aquilas, quæ cadauera ſectantur, Vulturinas eſſe & Vulturis ſpeciem referre, dubij nempe inter hunc & illam generis. Vnde & Subaquilæ Latinis & ὑποαίετοι, vel γυποαίετοι, id eſt, Vulturinæ Aquilæ Græcis, dicuntur, nempe degeneres & victu inertes. Hac itaq; ratione cùm Iob, & D. Chryſoſtomo Vultures, cum D. Matthæo Aquilas vocabimus, vtroq; modo aptè, cùm vtriuſq; naturam referant.

[f] *Lib.1. Metamorph.*
[g] *Lib.2. de animal. cap. 39.*
[h] *Cap. 24.*
[i] *Hom. 49. In 24. Ma.*
[k] *Cap. 39.*
[l] *Tom. 6. 71. d.*
[m] *Lib. 9. Hiſtor. cap. 32.*

Cõciliatur Iob. & D. Chryſ. cum D. Matth.

Sed Hactenus victus potiorem partem, eſculenta ſcilicet, abundè præſtruximus: nunc pocul enta examinemus. Aquila, ut aduncæ prope omnes (excipiuntur enim Tinnunculus & Miluus) ſine ullo potu uiuit, quod ſanè Heſiodus neſciuit; facit enim in narratione obſidionis Nini Aquilam augurij præſidem bibentem. Siti enim ſuperior, & inaudita fortitudine, temperantiaq; in victu præſertim prædita, fontes minimè quærit, nec puluerulentas uolutationes, ut Aelianus, nec arenam eius firmitudo deſiderat, ut Suidas ait, neque ſiti neque frigore uicta, laboris alleuationem extrinſecus obiectam expectat, & aquas & requiem præclarè contemnens. Hanc miratur hiſce uerſibus Scaliger.

Aquila nõ bibit. Heſiodi error.

Patientia quanta eſt Aquilæ Miluiq;
Terras abeunti, ac maria, aëriſq; tractus?
Quanto tolerant tempore ieiunia?

Sunt qui exiſtiment, inter quos eſt Suidas, eam idcirco aquam non bibere, quòd ad potum ſanguis eorum animalium, quæ ceperit, ipſi ſufficiat. Et Aegyptijs, teſte[n] Oppiano placuit, Aquilas non aquam, ſed ſanguinem bibere ſeu ſorbillare. Quod ne cui dubium relinquatur, irrefragabili[o] Diui Iobi authoritate aſtruemus, qui ſic habet. *Pulli eius* (de Aquila loquens) *lambunt ſanguinem.* Cæterùm ſi forſan aliquando aquam bibiſſe uiſæ ſunt, non potus, ſed medicinæ gratia id feciſſe putandum erit. Aluus uerò earum ſemper mollis ac liquida eſt, etiam ſi non bibant: nam humoris, quod ſatis eſt, ex nuper occiſorum animalium ſanguine ad coctionem & digeſtionem ſufficit. Si tamen vel morbo, aut nimio æſtu cõfectas, aut fractas eſſe contingat, refrigerium quærere, idq; non niſi tardè ac ſumma neceſſitate coactas eaſdem docuit natura ſolers ac prouida; Vnde in vltimo ſenio roſtro præ ſiccitate incuruato, ita vt cibum capere nequeant, vitam aliquandiu, bibendo ſaltem ſuſtinere coguntur.

[n] *In Ixeuticis.*
[o] *Cap. 39.*

Aquila ſanguinẽ lambit.

COITVS.

AQVILAM, quia fera admodum eſt, Venereis illecebris minus tangi cupiam videri poſſet. Gregalia enim propter abundantem in eis humiditatem ac ſocietatis vſum, Veneri indulgere magis quis credat? Eã nihilominus, quòd fortaſſe bilioſi valdè ſit habitus, ſalaciſſimam eſſe conſtat; Quod probè perſpectum habuerunt Memphitici ſapientes; Cùm enim Martis congreſſum cum Cytærea uellent pingere, duas Aquilas ſimul ſibi mutuo ex aduerſo ſedentes delineabant, marem Marti & fœminam Veneri comparantes: Et hoc ideò, quia cùm reliqua animalia non ſemper mari ad omnem mixtionem parere velint, (niſi fortè Paſſerem ſalaciſſimum omnium Auium excipias) Aquila nunquam ſubigi recuſat. Ter decies enim in die compreſſa, poſtquam ſurrexerit, ſi mas reuocet, denuò accurrit. Eandem ob cauſam, nempe quòd in Venerem maximè prona ſit, Aegyptij eam Venerem vocarũt, & Soli dicarunt, quia ſolem, qui munus ſuum atque verſum triginta dierum ſpatio, ſaltem ſecundum Aegyptios

Aquila Veneri maximè indulget.

Paſſer ſalaciſſimus.

Orus *lib. 1.* Aquila dicata ſoli.

abſoluit

absoluit, imitata ter denum numerum coeundo compleat. Miretur nec immeritò quispiam, quòd cùm animalia omnia salacia breuioris vitæ sint (Venus enim dum speciem instaurat, absumendo humidum perdit Indiuiduum) Aquila tamen libidinosissima sit æquè, ac volucrũ viuacissima. Aiunt Accipitrē quandoq; commisceri cum Aquila fæmina, sed ipsa oua, quæ ignobilitate ante conceperit, ne incubare quidem dignatur, & vt marem lateat, procul auolat. Nam ille, quam adulterio corruptam senserit, vlciscitur grauiter, & tandem data pœna abigit. Narrant qui res Africanas literis mandarunt, Aquilam marem aliquando cum Lupa coire, grauidæ autem in tantam molem vterum, vt rumpatur, intumescere, Produciq; ac edi Draconem, qui rostro & alis Auis speciem referat, cauda Serpentem, pede Lupum, cute esse versicolorem, nec supercilia posse attollere. Hoc quidquid dicant alij, in mundi ratione possibile esse, monstrum tamen est deforme ac insolens, etsi fama sit Africam semper aliquid noui producere, & Dracones frequentes dare. Mihi equidem, vt [a] Iulij Scaligeri verbis vtar, animal quodpiam illis in locis esse tale, quò minus credam, detrahit fidem vanitas generationis. Vnicuiq; homini libero licet in re literaria, & quod nõ nolit, admittere, & quod nolit, repudiare.

Aquila uiuacissima. Draço mõstrificè ex coitu Aquilæ maris, & Lupeortus.

[a] Exerc. 183.2.

INCVBATVS. EXCLVSIO.

IN Nido ex sublimi rupe aut excelsa arbore constructo, ac concinnè preparato, oua deponit, vt incubet. De horum numero scriptoribus inter se non conuenit. Quidam in ea sunt sententia, vt tria in nido collocare dicant, antiquis adhærentes. Quòd verò [a] Aristoteles tradit ex Musæi versu:

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

[a] Lib. 6. ca. 6. Hist.

Licet vt plurimùm hoc ita fieri verum sit, tamen binos aliquando visos pullos alij, & Auicenna quandoque ternos ex vnico nido exemptos memoriæ prodiderunt. Et Ornithologus testis est, tres in uno nido inuentos, ut supra habuimus. Quod verò de septenis Aquilæ pullis Mario puero repertis, item alijs ad Albini cunas è nido allatis scriptum est, & à nobis inter auguria post referetur, aut inter fabulas, cum Plutarcho, qui ternos tantum ad summum naturæ consueto more excludi asserit, aut inter portenta & monstrosos partus cum ipso Albini patre ascribimus. Cùm autem duos plerunq; excludant, vnum tantummodò educunt, & alterum (vt Aristoteles & Plinius tradunt) expellunt nutriendi tædio. Quippe eo tempore ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarum fœtus raperent. Vngues quoq; ipsis tum inuertuntur, & pennæ inedia albescunt, vt meritò partus suos oderint, quos cùm scilicet generant, eò maciei rediguntur, vt exhaustis viribus feris capiendis non sufficiant, vnde hebetiores & ignauiores redditę, Exaἐτῶν degenerantium Aquilarum eo tempore nomen accipiunt. Tempus, quo ouis incubant, spatio tricenûm dierum maioribus, minoribus verò viginti, vt plurimum definitur.

Ἐξάετος degenerãs Aquila.

Maxima verò difficultate fouendis ad exclusionem ouis dant operam, nec omnino pullos exclusuræ essent, nisi Aetitem lapidem in nidum importarent. Ipsæ enim adeò exæstuant, vt oua propè excoquantur (incalescunt enim tantopere, ac si bulliant) quare necesse erat eius lapidis refrigerio feruorem temperari, & peculiari qua pollet uì, accellerari partum. Et cùm binos tantum lapillos nempe marem & fæminam (vt quidam volunt) in nidum inferant, binos etiam tantummodò pullos pariunt. Alij ideò hoc fieri dicunt, vt lapidum pondere depressus firmius consistat nidus; sed prior sententia vero est magis similis. Hinc [b] Lucanus:

Aetitem lapidem cur in nidũ inferat Aquila.

[b] Lib. 6. de bello ciuil.

Quaq; sonant fœta tepefacta sub Alite saxa.

Alij lapidem eam ob causam in nidum inferri inquiunt, vt is contra uentorum, tempestatumq; violentiam tutus sit; quod tamen superstitiosum est credere. Vnde hominem, qui alicubi firmas sedes fixit, per Aquilam lapidem ita in nidum collocantem, hieroglyphicè significari volunt. Huius autem lapidis mira uis est ad eliciendum fœtum, quamobrem hodie parturientibus admouetur ad accelerandum partum, vt ego Deo dante, in libris de fossilibus abundè dicturus sum, sed nunc vel illud quoque solum dixisse volui, lapidem esse nobilem, qui ab Aquilis nomen meruit, magnitudine vix ouum superans, colore puniceus, vel rubeus, vel cinereus. Quod nunc de hoc lapide diximus ab Aquila in nidum inferri, id [c] D. Hieronymus tamen ex incerto authore Amethysto gemmæ tribuit, si hoc verum est, ob recensitas rationes fiat, necesse est, idq; fortè in defectu Aetitis, uel etiam ut eo nidum à uirulentis animalibus defendat, quæ enim ebrietati resistit gemma, ut etymum nominis indicat, id facilè præstare posse, etsi non affirmem, rationi tamen haud absonum iudico. Sunt præterea qui & Adiantum herbam ab Aquila ob easdem rationes in nidum imponi tradant.

Aetitis lapidis uis ad partum accelerandũ.

[c] Tom. 4. li. in Esaia. cap. 65.

Alber-

[d] Albertus Aquilam frustra ait, seu partes Vulpinæ pellis, Leporineue, aut molles calidosq; pilos animalium colligere, hisq; oua fouenda imponere. Editis verò iam pullis, quorum summo amore flagrat, omne studium, omnemq; curam nutricationi impendit. Verùm, * vt Claudianus poëta canit:

Paruos non Aquilis fas est educere fœtus
Ante fidem Solis &c.

[d] Lib. 23. de Anim. Vulpinæ, Leporinæve pellis retrimenta, cur in nidũ importet Aquila.
** Li. 11. in præfatione tertij Cõsulatus Honorij Augu.*

Antequam ergo enutrire pergant, iure pullos suos, ne scilicet degeneres alant partus, diligentius examinant, & adhuc teneros & volare non valentes ex vnguibus suspendunt, Solisq; offerentes radijs, cogunt aduersos intueri solem, percutiunt recusantes, soli inuitos obuertunt, Aristotele teste, vt si fortè oculos suos vi splendoris inflexerint, aut nictatione obnubant, eos tanquam degeneres & adulterinos nido abdicent, ac laxato vngue in præceps dimittant: Si verò constanter aduersum solem oculisq; immotis aspiciant, tum extra omnem suspicionem illos inter legitimos fœtus ascribant. Itaq; cælestis ignis, vt inquit Aelianus, est generis incorruptus iudex, quo suorum pullorum ingenuitatem legitimam Aquilæ experiuntur. Aristoteles, cuius oculi illachrymarint, à parentibus occidi, scribit: at illum educari, cuius acies firma contrà steterit. Huius facti causam reddit [e] Plinius, quia *Haliæti*, (quibus id potissimũ tribuit etiam Aristoteles) *suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hinc fit vt eiectos pullos ab Aquilis cognatum genus Ossifragæ, quas Phanas Antigonus vocat ex Aristotele, excipiant & educent cum suis. Sanè nullũ est Auiũ genus, quod species suas magis permisceat, ac cõfundat, quàm Aquilarũ, vt in tractatu earum particulari exponetur latiùs.

Aquila qd experiatur antequam pullos enutriat.
Aquilæ q̃ spuriæ, & quæ legitimæ.
[e] Li. 10. c. 3.

Cæterùm genuinos ac legitimos, qua ratione educare soleat Aquila, luculenter docemur, [f] vbi dicitur. *Quomodo portauerim vos super alas Aquilarum, & assumpserim mihi*, quasi uelit dicere. Portaui vos quasi in humeris, sicut Aquila pullos suos gestat, pręter morem cæterarum Auium, quæ pullos pedum digitis comprehensos, quò lubet, ferunt. Timent enim eis ab Auibus, quæ ipsis uolãt altius. Aquila uerò cùm omnes uolatus sublimitate superet, ea de re secura, attamen, quia telo potest impeti, pullos suis alis exceptos per sublime vehit, insigni pietatis argumento, quasi corpore clypei vice telis obiecto, sese discrimini malit exponere, quàm pullos perire, nõ detrectans vel vitæ propriæ dispendio, quam fœtui dederit, incolumem conseruare. Hinc maxima solicitudine pro nido, pullisq; tutandis excubias agit. Fertur ipsi quædam præsagiendi inesse vis, qua hostem quantumuis procul absit, nido instare sentit, eum aut arcet, aut, si iam violantem nidum deprehendit, vnguibus lacerat teste [g] Aristotele. Ad venationem aliquãdo exercendam à teneris pullos instituit, & imbellibus adhuc Agnos, Arietesq; & huiusmodi animalia non omnino extincta, sed spirantia adhuc ac semiuiua tradit, ac in pastum exhibet, quò minori negotio ea debellare possint, & quodammodò triumphantes ferocitatis suæ quoddam faciant tyrocinium.

Aquila quo modo educat suos legitimos fœtus.
[f] Exod. 19. Aquila pullos suos in alis portat.
[g] Lib. 9. Histor. c. 32.
Ad uenatũ exercet pullos suos Aquila.

Erga eosdem, si quando ægrotare cõtingat, magna indulgentia ac benignitate vtuntur. Vbi enim ob stomachi debilitatem, solidiorem cibum cõcoquere nequeant, tum sanguinem è prędа exuctum, oreq; haustum suo, in os pullorum parentes euomunt, hoc pacto leui ac digestu facili recreantes cibo, qui morbo fracti duriusculum seu difficiliorem conficere non possunt. Iuxta illud [h] Iobi paulò antè adductum: *Pulli eius*, nempe Aquilæ, *lambunt sanguinem*.

Aquila ægris pullis quomodo indulgeat.
[h] Cap. 39.

Dehinc viribus ac ætate aliquantum confirmatos ad volatum instruit. Vnde optimus Iehoua paternum suũ affectum erga Israëlitas exprimere volens, ab hac Aue comparatione desumpta, ita fatur [i]. *Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eos, atque portauit in humeris* &c. Parentes enim, vt primùm alis paulò firmioribus volatum affectare vident, pullos in altum sublatos, vt testatur [k] Sinesius, dimittũt, quasi permittentes, aut potius periculo ipso monentes, vti proprijs fultæ pennis, iam (quod dici solet) sine cortice natare, & æthera uolatu superare discant. Sibi relictas, ac dilapsas fortè, rursus suscipiunt, anteuertentes ætatis ipsorum debilitatem. Hoc exercitationis genus sæpe iterant, accrescente paulatim cum viribus ac ætate, audacia & robore. D. [l] Hieronymus eos qui de animantium scripsere naturis, omnium quidem bestiarum, & Iumentorum, & Pecudum, Auiumq; ingenitum esse in filios, pullosq; suos affectum testari perhibet, sed maximum amorem esse Aquilarum, quod Homerus [m] quoq; approbare videtur, Telemachum atq; Vlyssem eis comparans, longam ab se inuicem absentiam deflentes. Verba eius sunt:

Ad uolatũ quomodo Aquila suos fętus instituat.
[i] Deute. 32.
[k] In Dione.
[l] Lib. 18. in Esaiã. c. 65. fol. 292. g.
[m] Odyss. π.

——Τηλέμαχος δὲ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ᾽ ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ᾽ ἵμερος ὦρτο γόοιο
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ᾽ οἰωνοὶ

Φϑῶαι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο, πάρος πετεινὰ γενέϑαι. ideſt,

——Telemachus autem
Circunfuſus patrem bonum lugebat lachrymas fundens
Ambobus autem his deſiderium obortum eſt luctus.
Flebant autem ſtridulè tanquam Aues
Aquilæ aut Vultures curuæ unguibus: quibus filios
Ruſtici excipiunt, antequam volatiles fierent.

[Aquila quomodo fœtus grādiuſculos aſſuefaciat ad cibū q̃rendum.]

[n *Li.10.c.3.*]

[o *Lib.6. Hiſtor. Anim. cap.6.*]

Factos verò iam pullos grādiuſculos, eoq; annorum ac roboris prouectos, vt iam ſine parentum ope victum parare queant, tum longiſſimè à nido fugāt, imò ne quidem in eadem regione eos hærere patiuntur, rapinæ ſcilicet æmulos, vt[n] Plinius refert, adeo vt, quemadmodum Auicenna teſtatur, fœtus fugientes, & parentes perſequentes, in retia ſimul quandoque incidant. Imò verò, ſi[o] Ariſtoteli potius (vti ſanè debemus) fidem adhibemus, eijciunt ſuos pullos antè, quàm tempus ſit, & dum adhuc parentis operam deſiderant, necdum volandi facultatem adepti; quod per inuidiam eos facere creditur. Natura enim inuida ac famelica eſt, nec copioſæ venationis, & vt ille ait, amicus egomet mihi. Inuidet igitur ſuis liberis iam maiuſculis, ac edacioribus, & ob eam rem vnguibus ſecat.

[Oſſifragæ pietas erga fœtus aliarum Aquilarum.]

[p *Li.9.c.32 Hiſtor.*]

[Ariſtotelis cōciliatio.]

[q *Lib.4. carmi. Ode.4.*]

[Pullorum propulſio vnde naſcatur.]

Pulli etiam ipſi inter ſeſe de ſede ac paſtu pugnare incipiunt: Itaque à parente domo exturbantur; deiecti vociferantur ac periclitantur. Eos Oſſifraga recipit, tuetur & alit, vſq; dū, quod ſatis eſt, adoleuerint. Huic tamen loco repugnare videbitur, quod ab eodem[p] Ariſtotele ſcriptum eſt, in hæc verba: *Alunt pullos ſuos, donec poteſtas volandi fiat; tum nido eos expellunt.* Verùm hos locos prima fronte diſſidentes tertius eiuſdem Philoſophi locus conciliabit, eiuſdem capitis, vbi de Melanæto agens ita ſcribit. *Vna hæc fœtus ſuos alit, atque educit; pernix, concinna,* &c. cæteras igitur eos abdicare & exponere indicat. Cæterùm iſtam naturæ ingenijq; in Aquilis inter ſe diſcrepantiam ac varietatem in tractatu particulari minutiùs excutiemus. Propulſionem pullorum innato & patrio vigori[q] Horatius tribuit;

Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium;
Vernią;, iam nimbis remotis
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus;
Nunc in reluctanteis Dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

[r *Satyr. 14.*]

[Aquilę pulli quam eſcam appetant.]

Cuius verò dapis amore teneantur potiſſimùm, pulchro docet carmine[r] Iuuenalis;

Sed Leporem & Capram famulæ Iouis & generoſæ
In ſaltu venantur Aues, tunc præda cubili
Ponitur, inde autem cùm ſe matura leuabit
Progenies, ſtimulante fame feſtinat ad illam
Quam primò rupto prædam guſtauerit ouo:

Innuit Poëta ea in poſterum eſca pullos affici, quam à matre poſitam, oblatamq;, ſimulatq; oui putamine effracto excluſi ſunt, primò delibarunt.

[s *In Ligurino.*]

[Pullorum grādiuſculorum naturæ deſcriptio.]

Eorundem pullorum naturam iam grandiuſculorum poëta vetus[s] Guntherus in ſuo culto canit carmine.

Regia ſic volucris primas vt creſcere plumas
Artubus, & teneros dureſcere ſenſerit vngues;
Naturæ ſectatur iter; iam iamq; parentum
Officio contemnit ali, nidoq; relicto
Egreditur, paruoq; pudet latuiſſe cubili;
Mox confiſa ſibi ſecuro tuta volatu,
Aut Leporem venatur agris, aut æthere Cycnum
Corripit, & proprios in acuta rupe penateis
Aedificat, ſimileſq; ſibi parat edere fœtus.

GENE-

GENEROSITAS AQVILÆ.

GENEROSISSIMAE esse naturæ Aquilā plurima ac manifesta argumenta satis docent. In primis verò regiam illius indolem vel illud maximè declarat, quòd minus quàm possit lędere contenta, in nidi violatore, tanquam subiecto parcens, vltionis rigorem, quadam clemētia temperet. Nam, vt refert [a] Aelianus; Cùm ex omnibus animalibus maximo studio in natos suos existat, acriter eum persequitur, quem illos inuasisse conspexerit, nec inultū impunitumq; dimittit; Non tamen ad infligendam illi pœnam, aut sumendum de eo supplicium rostro vtitur, sed moderatiùs verberat alis tantùm, & vnguibus lacerat. Non minus etiam excelsam eius ac generosam indolem commonstrat, quòd generis sui legitimiq; ortus seuerissima assertrix sit, malēs proprij fœtus facere iacturam, quàm natales eorum in dubium reuocare, & uel solius suspicionis nota, tanquam parum genuini sint, contaminari: Vnde ut dictum est, solari lumine ceu incorrupto iudice examinatos, ab oculorum limpiditate probat, legitimam & se dignam prolē minimè existimās, in qua semina paternæ uirtutis non eluceāt. Etenim ut [b] Flaccus canit;

Est in Iuuencis, est in Equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam. Et hunc imitatus Ludouicus Ariostus;
Che la Damma non genera il Leone,
Ne le Colombe l' Aquila, ò il Falcone. [c] item rursus;
Di Vacca nascer Cerua non vedesti,
Ne mai Colomba d' Aquila, ne figlia
Di madre infame di costumi honesti.

Aquilæ vltio aduersus inuadētes fœtus suos.

Aquila quo modo suos fœtus legitimos probat.

[a] *Lib. 2. capit. 40.*
[b] *Lib. 4. carm. Ode 4*
[c] *Sat. 5.*

Illud quoque magni animi magnum est argumentum, quòd etsi Cornix eam insectetur, ac conflictationibus eludere studeat, hanc tamen præclarè contemnat, & innata quadam nobilitate dissimulans, ipsam deorsum ferri sinat. Illa uerò sursum quàm potest sublimius euolat.

Cornix cur laceretur ab Aquila.

Hoc quidem non Cornicum timore agit (Quis enim hoc dicat, qui planè perspectam habeat Aquilæ uim?) sed potius propria quadam animi magnitudine, qua Cornicis infra se uolantis lapsum non ægrè patitur, ut author est Aelianus. Sin uerò non desistat ab incepto, nec importuna procacitate molesta esse desinat, tunc correptam unguibus lacerat. Hinc natum adagium, Ἀετὸν κορώνη ἐρεχελεῖ, idest, *Aquilam Cornix prouocat*: si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque lædere, maximis uiris oblatrat. Huic simile est & illud: *Aquila Thripas aspiciens*, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν, De animo generoso qui pusilla negligit. Est autem Thrips, ut quidam arbitrantur, Auicula quædam minutissima, quam Aquila cùm uideat (est enim oculatissima) haud quaquam dignatur persequi, utpote prædam suis unguibus parum dignam. Ad hunc ferè modum in Græcorum commentarijs scriptum legitur: Ego mendum subesse suspicor. Nā Thripas uermiculi genus esse constat, & Theophrastus σκώληκας, καὶ θρῖπας nominat, quos Theodorus Gaza Vermiculos, & Tineas uertit: Plinius Tineas, & Thripas uocauit, & culicibus similes. Per Thripes etiam significare uidetur uermiculos, qui radices siccas erodunt; unde radices θριπηδέσαι apud Theoph. dicuntur, quę corrosæ sunt uermibus. Sæpenumero huiuscemodi uermiculos circa fruticum radices inueni, & etiam circa ligna eorundem, cuius materies facillimè ab illis perforatur, maximumq; damnum radicibus illorum inferunt. Huiusmodi uermium discrimina multa obseruauimus secundùm differentias uarias radicum plantarum, quorum effigies ad uiuum in nostris Insectorum Historijs insculptas, & ligno incisas habemus; quemadmodum etiam Cossos obseruauimus, qui in lignis sponte nascuntur, eaq; corrodunt, teste [d] Plinio: qui uerò his Cossis uescuntur, θριποφάγοι dicuntur. Eodem pertinet & illud. Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μύιας, idest, *Aquila non captat muscas*. Summi uiri negligunt minutula quæpiam, animusq; excelsus res humiles despicit. Et maximis occupati negotijs ad pusilla conniuent. Huic non dissimile est. *Ne sustineas tenere primas inter Graeculos, si Aquila esse possis*. Huius Auis exemplo exprobrata uecordia, quendam obiurgat [e] Sannazarius Poëta, cum ait:

Aquilam Cornix prouocat.

Aquila Thripas aspiciens.

Thrips Auicula.

Thripes vermiculi radices corrodentes.

Cossi uermes.

[d] *Lib. 11. c. 33.*

θριποφάγοι.

Prouerbiū aliud.

[e] *Lib. 2. carm.*

——*An hoc pudendo sanguine*
Se tingit Aquila fulminum, & cœli immemor?
Ponenda honestæ mortis hæc spes est tibi.

Quod uerò Falco seu Gryfalco, quandoque Aquilam turbare ac insequi dicitur, nihil huius debet derogare generositati, imò eius est culpanda audacia, & tanquam maiestatis rea, insimulanda

Falco quādoq; Aquilā insequitur.

landa superbiæ ac rebellionis, quòd Auium reginam offendere præsumat. Neq; Aquilis ignauiæ nota propterea inuri potest, cùm multò maiora & fortiora non solùm uolucria, sed & quadrupeda, ut Ceruos & Tauros aggrediatur, & deuincat, indubitato sanè, & euidenti magni animi, qui sibi ipsi imperat, argumento. Hinc etiam cadauera non gustat, per arrogantiam quandam, quòd regiam in genere suo obtineat dignitatem, nisi fortè à se occisi & relicti animalis. Adde etiam quòd cùm maxima alitum pars in Noctuam uel terrore, uel nouitate eccitæ inuolent, illa id parum regiam Auem decere credens, illius spectaculo non moueatur.

Aues multæ cur in Noctuam inuolent.

TEMPERANTIA, LIBERALITAS.

AB aliena præda se continet Aquila. Nihil enim tale, etsi humi iacens, attingit, sed suis laboribus gaudet, imò neque prædam suam, nisi admodum famelica sit, totam sola deuorat; sed Auibus alijs se eius rei gratia sectantibus tanquam mensæ asseclis communem exponit, sua tamen prius recepta portione, hactenus enim à communicando cum alijs abstinet. Posteaquam verò expleta est, reliquias cæteris suas relinquit, verùm (ut Aelianus ait) ipsis iam ad vsum ineptas. Vnde si participes eius prędæ futuræ sint Aues aliæ, intactam ipsi nanciscantur oportet, veluti cùm fortè prædæ pondus experta, neque totam asportare potis, circumfusis Auibus, suamq; quasi portionem sibi dari præstolantibus, impertiri partem cogitur, alioquin inutilem ipsis futuram, si ab ea semesa foret, quòd putido illo halitu, vt dictum est, omnia inficiat. Hinc meritò dubitare quispiam possit, nunquid liberalitati id attribuendum sit. Nihil enim suapte largitate, aut communicandi animo, cæteris Auibus impertit, sed id solummodo, quòd ipsi iam ad summum expletæ ac saturæ superfluit, ac inutile est. Imò uero inexplebili quadam auiditate, nec non immani crudelitate prædita cōsideranti uidebitur, quòd cùm reliquæ omnes Aues, quæ rapina uiuūt, omnibus à se superatis animalibus uescuntur, præterquam his, quę sunt eiusdem secum speciei, (quod Aesculus Poëta testatur citante [a] Plutarcho;

Aquila an liberalis cēsenda.

[a] *In Romulo.*

Volucrem volucris est prophana si voret)

Aquila tamen neque ab his quidem uorandis sibi temperet. Eam tamen quidam sic excusaret, quòd id non faceret deuorādi animo, uerùm dum escæ quidpiam ex gutture alterius euellat, illam hoc pacto iugulet. Alij putant unam Aquilam persequi alteram, ac uenari, ut prędam, quam fortè nacta est, ab ea extorqueat. Hæc si ad sedandum latrantem stomachum suffecerit, sinit ut auolet libera, aut ea inoffensa recedit. Sin minus, & uictam iam à se & iure belli in sua positam potestate, innata uoracitate depascitur. Auicenna uult Aquilam hoc non facere, nisi præ nimia ira, qua æstuat, dum propter prædam cum altera colluctatur. Vnde iure merito eius crudelitas culpāda uenit. Vna namq; (ut inquit Sositheus) Aquila innumeras exagitabit Aues, quòd uiolentum sit in rapinis animal & inexplebile, nempe cùm cæteras omnes Aues rapacitate superet. Sed quicquid sit, hoc maxime admirandum est, quòd non nisi labore & industria partis spolijs gaudeat.

Auicennæ opinio de Aquilæ liberalitate.

VENATVS, PVGNA, PRÆDA.

VENARI à meridie quædam incipiunt, desinunt vespere. Quædam verò ab orto sole vsque ad meridiem. Cùm verò vnguium beneficio potissimùm prædam & assequuta rapiat, & raptam auferat; ideoq; eorum vsus, probè gnara, maximam illorum curam gerit, cauetq; ne vlla ratione obtundantur. Hinc in incessu eosdē intrò semper vertit, ac contrahit. Sic in saxosa ingredi refugit, ne aciē eorū vllo modo atterat. Et si fortè eam in petris agere, aut insidere contingat, tum pelles occisorum à se animantium, ne offendantur, pedibus substernit. Tantopere de his solicita est, vt vbicunq; sedens, nisi aut solem, aut prædam intueatur, vngues suos perpetuò inspiciat, metuens ne nimium incuruentur. Si verò fortè hebetati fuerint, tùm rostro acuit, aut ad lapides atterendo prædationi aptiores reddit. Accipitres prædam digitis adoriuntur, & capiunt, Aquilæ verò secundum quosdam, posteriore digito pedis eam feriunt prius, (vnde & à feriendo nomen Stoëssar apud Germanos impositum) non tamen quamlibet impetunt; sed eam dumtaxat, qua se credunt viribus esse superiores. Sunt autem ad prædam apprehēdendā admodum veloces ac dextræ, vnde ὀξυλαβεῖς eas Græci vocarūt, ac ὀξυλάβειαν studium velociter quidpiam capessendi. *Raptam non protinus deferunt, sed primo deponunt,*

Accipitres & Falcones quomodo uenentur.

Aquila cur Stoëssar Germanis dicta.

deponunt, expertaq́; pondus tum demum abeunt, vt [a] Plinius refert. At Gaza, ex [b] Aristotele paulò aliter: *Rapta*, inquit, *non protinus ferunt, sed cum corripuerint & sustulerint, deponunt, expertaq́; iam pondus requiescunt*. Iam quod occiderint, non eodem de loco statim deuorant, ne quis subitus hostis incursus incautas depr. hendat, & præda liberè potiri prohibeat; sed exploratis prius ac refectis viribus, prædam in nidum, velut in castra, locumq́; tutum deuehunt. Cùm verò venationi sese accingunt, tum in alta rupe sedentes, & velut ex alta specula longè lateq́; prospectantes, prædam obseruant, vt scitè hoc ipsum quidam autor refert: Aquila in sublime elata, indeq́; cuncta despiciens, ibidem paulisper contabundo volatu penè eodem loco pendula, circumtuetur & quærit, quorsum potissimùm in prædam supernè sese ruat, fulminis vice. De cælo improuisa ac instar tormenti descendens, simul campis pecora, simul montibus feras, simul homines vrbibus, vno obtutu sub eodem impetu cernens, num rostro transfodiat, num vnguibus necet, vel Agnum incuriosum, vel Leporem meticulosum, vel quodcunq́; esui plumatum vel lanatum fors obtulit. Leporem autem, vt tradit [c] Aristoteles, non statim rapit, sed expectat dum prodeat in plana, nec protinus de alto in terram descendit. Quod ideò facit, vt tutior sit ab insidijs. Rapit hos vt plurimùm anniculos, quorum vt & Agnorum pulpis, iuxta Oppianum maximè delectatur, [d] vnde Homerus:

—— ὥς' ἀετὸς ὑψιπετήεις
Ὅς' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν. id est.

—— velut Aquila altè volans,
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel Agnam teneram, vel timidum Leporem.

Testudines terrestres, quibus etiam mirè afficitur, hac item ratione venari solet, eas non solùm in cibum, sed etiã in medicamentũ, (si fortè ægra est) expetit. Hæ igitur fæminæ in coitu supinæ iacent, quo peracto, cùm se se conuertere nequeant, tum Aquilis prȩda & alijs animalibus relinquuntur. Menedemus, vt est apud [e] Diogenem Laërtium in eius vita, Aquilam à testudine capi dicebat, prouerbiali scilicet dicterio: Non quòd res in se habeat veritatem, sed vt ostendat, fortes ab imbellibus nonnunquam interimi: sic Leporem à boue capi nostrates dictitant eodem ferè sensu, non quidem velocitate, sed astu: sic & Homerus Martem celerrimum à claudo Vulcano comprehensum scripsit; sunt autem Menedemi hæc verba:

Ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς.
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ.
Deprehensus olim est ab impotenti celer.
Et tarda cepit testudo regem alitum.

Has autem raptas è sublimi iaciendo frangunt, vt [f] Plinius testatur: Nam unguibus complexa & ex alto locum speculata idoneum, eas in saxum aliquod demittit allidendas, vt hoc modo effracta testa, carne vesci posit. Quæ sors interemit Aeschylum poëtam, eius diei ruinam fatis, vt ferunt, prædictam, secura cæli fide cauentem. Sed fuit in hoc parum Aquilinis oculis Aquila, cùm ad huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demittens testudinem, miserum illum occidit, vt vel ob hanc vnam causam optimo iure poëtis omnibus conueniat inuisam esse. Aues cæteras hoc ferè pacto persequitur. Sanè tam sublimis volat, vt sub se omnes alias despiciat volucres, quarum nulla cùm robore, tùm pondere, & impetu ei par esse potest. Quod si impresionem primã frustra fecerit, ita vt petita Auis euadat celeritate, atq; inferior ictum euitet, siq; est ex genere non rapaci, puta Ardea, Anas aut Columba, tum abit libera, & periculum cum fuga, & metum cum spe commutat. Sin aliud genus Aquilarum fuerit, vbi eam pondere, atque impetu delatam uidet, tum vicissim audet eam aggredi, cùm suæ celeritatis, tùm illius tarditatis cõscia, teste [g] Aeliano. Quod *à nobis* (ait [h] Scaliger) *in Petrocoriys cõspectum ac obseruatum est accidisse. Nam Falco ab Aquila appetitus, cùm celeri dilapsione sese irruenti illi subtraxisset, collectis cum animo viribus, aliquot rotationibus redintegratis vltrò aggressus in fugam compulit* Vnde non semper superiorem esse, nec quauis præda à se petita potiri eam apparet: Nam & de Cyminde, de quo * Homerus: χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν. id est,

Chalcida Dij perhibent, homines dixere Cymindem:

licet victoriam, Cadmæam tamen & ipsi etiam victori exitialem reportat. Tam acriter enim cum ipsa pugnat, vt sæpius ambæ deferantur in terram, alis sibi mutuò implexæ, quo fit ut uiuæ in pastorum manus ambæ deueniant. Verùm hæc de hybride uidetur tradere Aristoteles, de qua proximè erat locutus, etsi Gaza eam uocem omisit, in Græco textu tamen reperitur. Vulpes etiam Aquilæ impetum supina excipit: Hoc & ipsa Aquila, Aeliano teste, cùm in pugna contra nescio quæ animalia succumbit, prȩstat: nam supinam se ad terram abijciens in hostem

[a] *Lib. 10. cap. 3.*
[b] *Lib. 9. Histor. c. 32.*
[c] *Lib. 9. Histor. c. 32.*
[d] *Iliad. χ.*
[e] *Lib. 2. de vita Philosoph.*
[f] *Lib. 10. capit. 3.*
Aeschylus Poëta à testudine ab Aquila demissa interfectus.
[g] *Lib. 7. capit. 16.*
[h] *Exercitat. 231.*
Falco quãdoq; persequitur Aquilam.
* *Iliad. ξ.*
Accipitris nocturni pugna cũ Aquila.
Aquilę pugna contra quędam animalia.

ungues dirigit, quod cùm hoſtis præſtare non poſſit, in fugam facilè compellitur. Sed tamen Polypũ imbellem alioqui,& timidum nõ impunè,uti de Cyminde quoq; retulimus,capit,ut ex hac hiſtoria fiet palam,quam [i] Aelianus refert. *Cùm in ſaxum non admodum è mari eminens, Polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq́ explicatis brachijs ſumma cum voluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq́ ſanè in ſaxi colorem ſe vertiſſet (quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tùm ad moliendas magis piſcibus inſidias facere ſolet:) Aquila acris & acuta in videndo, prædam non quidem ſibi futuram bonam paratam & promptam ſibi, & ſuis pullis perſpicuè cernens quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum inſiluit. Sed & piſcis hic circumplicantibus Aquilam, & pertinaciter adhæreſcentibus cirris in profundum detraxit, & hoſtem capitaliſſimum ſimul interfecit: quæ quidem ceu Lupus hiãs,(vt eſt in prouerbio) inani ſpe deluſa deinde in mari mortua fluitabat.* Id ideo accidere exiſtimo,quòd alas quaſi loris quibuſdam vinctas explicare nequeat. Sed illud ſatis admirari nequeo, quod [k] Ambroſius Nolanus refert, Sturnorum conglomerantium turmam Aquilæ pauorem incutere, quo minus illis inuadat, aut rapiat, cuius verba, quòd inſolens quippiam narrent, hîc libuit adijcere: *Spectante*, inquit, *Ferdinando rege Alphonſi primi filio fortè ſupra molem, ſtationemq́ Neapolitanam, ad turmam Sturnorum ingentem aduolauit Aquila, cuius præſentia perterriti Sturni, veluti ſigno dato, omnes quoad fieri potuit, ſibi hæſerunt volando, grexq́ omnis adeò compactus erat, vt Aquila nullo pacto auderet quenquam eorum inuadere. Quinetiam illi vnà atque arctim volantes ſemel atque iterum circumiêre ſub Aquila inſidiante, ac deinde recto volatu facto ſubfugierunt nemine eorum offenſo, nec illos etiam Aquila inſecuta eſt.* Quæ res, ſi apud alios, apud me fidem non habet. Audio tamen Aues aquaticas, ac Anates in primis viſa Aquila ſimul quoq; cõgregari in aqua, & in Aquilam demerſo capite aquam ſpargere, atque ita acceſſum prohibere. Feliciori ſanè ſucceſſu,quamuis maiori ingenio,& audacia,quàm viribus, Tauros in Cræta inuadit, [l] Aeliano atteſtante, *Interea cùm Taurus ſe abijcit ad paſtum, tùm ex inſidijs Aquila in ceruicem inuolans, crebras illi, & acerrimas plagas roſtro inſligit. Ille tanquam aſylo excitatus, primùm incenditur ad curſum, deinde, quà poteſt ſeſe in fugam confert. Quamdiu in plano & ſtabili loco fertur, ab Aquilæ moleſtia requieſcit; ea nimirum, quoad in planitiem excurrit, nihil illi exhibet negotij, ac quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunque ingreditur. Cùm illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſſiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, vi magna præcipitem agit, laniatuq́ ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio, præda potitur.* Simili ſolertia Ceruos quoque ingenti confidentia ac animoſitate adorta vincit. His enim, vt author eſt [m] Plinius *multum puluerem volutatu collectum inſidẽs ipſorum cornibus, excutit in oculos, eius ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet. At acrior eſt cum Dracone pugna multoq́ magis anceps etiamſi in aëre, Hic Aquilæ conſectatur oua auiditate maleſica, at illa ob hoc rapit vbicumq; viſum Draconem. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidant.* Hãc pugnam [n] Nicander deſcribit his verbis: *In Dryinum ſerpentem ſupramodum excandeſcit regia ales Aquila, ad viſum vbicunque Draconem confeſtim aduolans, & infeſto cum eo animo dimicans, quamprimùm in ſylua paſcentem conſpexerit, quandoquidem totos nidos deſertos fecerit, ſpoliarit, diruerit, vaſtauerit, æque cùm ipſius Aquilæ fœturas, tùm mitia oua lancinans. Enimuerò impetu quodam ex inopinato ſuperueniens, & Auem & Leporem leuem facilè Draco extrahit ex recens deprehendentis vnguibus, ex arbuſtis, & fruticibus, quibus abditus latebat, fortè fortuna proſiliens: ſed is malum declinat. Ibi tum pro conuiuio acriter decertatur. Interim Lepus ſeſe in fugam dat. Sed hinc inde volantem alitem nequicquam inſequitur in ſpiram contractus, oculosq́ in Aquilam retorquens ſuſpicit, quod in ſublime elatam attingere non poſſit.* Hanc deſcriptionem ſeu pugnæ hiſtoriam, idem carmine reddidit non inuenuſto:

Prouocat hunc verò fuluus Iouis ales ab æthra,
Plumea colla tumens, ſi quando in valle repertum
Paſcentem videat. Namque hic populatur vbiq́
Nidorum pullos, diffringens dentibus oua.
Aſt Aquilam, rapuit Leporem cùm aut vnguibus hædum
Forte Draco ſurgens denſo de ceſpite, præda
Nudat, & hæc volitans, dapibus pro lurida pugnat:
Hic ſequitur fruſtrà deluſus præpete curſu,
Contorquens orbes ac toruo lumine cernens.

Idem certamen [o] Homerus ita depingit:

Auis enim ipſis venit tranſire promptis,
Aquila altè volans, ſiniſtrorſum populum impediens
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum
Viuum adhuc, palpitantem, & nondum oblitus eſt pugnæ:
Incidit enim ipſam tenentem in pectore circa iugulum
Reuolutus retro, hæc à ſe miſit humum

[i] *Lib.7. capit.11.*
Polypus Aquilã in mare detraxit, & interfecit.
Lupus hians prouerb.
[k] *Lib. Proble.314.*
Anates quomodo acceſſum Aquilæ ꝓhibeant.
[l] *Lib.2. capit.39.*
Aquilę pugna cum Tauris.
Aquilæ pugna cum Ceruis.
[m] *Lib. 10. cap. 4.*
Draconis pugna cum Aquila.
In Dryinũ excãdeſcit Aquila.
[n] *In Theriacis.*
[o] *Iliad. M.*

Volens

Dolens doloribus, media autem in deijcit multitudine,
Ipsa autem clangens volauit flatibus venti.

Et[p] Cicero:

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles,
Arboris è trunco serpentis saucia morsu,
Subbigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum, & varia grauiter ceruice micantem.
Quem se intorquentem lanians, rostroq. cruentans.
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
10 *Abijcit efflantem, & laceratum affigit in vnda,*
Seq. obitu à solis nitidos conuertit ad ortus.

[p] *Lib. 1. de Diuinat.*

Hosq; imitatus [q] Vergilius:

Vtq. volans altè raptum, cùm fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq. pedes, atque vnguibus hæsit,
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq. horret squammis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

[q] *Lib. 11. Aeneid.*

Naso[r] idem asserit:

20 *Vtq. Iouis præpes vacuo cùm vidit in aruo*
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem,
Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,
Squammigeris auidos figit Ceruicibus vngues.

[r] *Li. 4. Metamorph.*

Vbi Poëta Aquilæ astum in opugnando Dracone optimè describit, quem imitatus uidetur noster[s] Ludouicus Ariostus Rogerium Aquilæ comparans, cuius uersus propter uenustatem, non possum præterire:

[s] *Cant. 10. Stan. 103.*

Come d'alto venendo Aquila suole,
Ch'errar fra l'erbe visto habbia la biscia:
O che stia sopra vn nudo sasso al sole,
Doue le spoglie d'oro abbella, e liscia;
30 *Non assalir da quel lato la vuole,*
Onde la velenosa soffia, e striscia;
Ma da tergo la adugna, e batte i vanni,
Perche non le si volga, e non l'azzanni.

Item rursus [t] Ouidius in fabula Salmacis, & Hermaphroditi:

Implicat vt serpens, quàm regia sustinet ales
Sublimemq. rapit pendens caput illa pedesq.
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.

[t] *Metamorphos. 4.*

Albertus hanc Aquilæ cum Dracone pugnam negare velle videtur, vbi scribit. *Aristoteles videtur dicere Vulturem cum Dracone pugnare, quod falsum est.* Imo potius Aristotelem hoc scripsisse falsum est, sed Auicenna aut huius interpres Vulturem cum Aquila sæpe confundit. Ad-40 dit Albertus: *Non omnis quoque Aquila cum Dracone pugnat. Sed quoddam Aquilæ genus esse paruum, quod venetur Serpentem quendam, qui generali nomine Draco appellatur.* Verùm qua ratione fultus ipse tantorum virorum authoritati refragari audeat, equidem non video, præsertim cùm ipsemet alio loco, velut sui oblitus, dicat: *Aquila etiam cùm tyro (id est vipera) & Dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam eripere conatur.* Sanè paruum illum quem ipse Draconem communi vocabulo dici affirmat, Serpentem, animalia venari non est verisimile.

Draco Alberti.

Aquilę pugna cum Vipera, & Dracone.

ANTI-

ANTIPATHIA.

IAM verò internecino odio se mutuò prosequi Aquilam & Draconem, ex dictis facilè est colligere, ob innatũ sine dubio & contrarium quẽdam animi affectum, quem Antipathiam vocant Philosophi. Qualem in plureis alias ge rere Aquilam animanteis in sequentibus latiùs declarabimus. Quamuis Draconem odisse videtur propter victum: Nã Serpentibus vescitur Aquila. Huiusmodi ei dissidium ac inimicitia cum Oloribus intercedit, qui authore [a] Aristotele, Aquilam repugnantes vincunt, si pugnam cœperint: ipsi autem nũquam nisi prouocati, inferunt pugnam. Idem [b] Athenæus refert ex eodem Aristotele, sed in numero singulari. Verùm hic in numero multitudinis Cycnos Aquilam superare scribit. Hoc quidem est verisimile, si Cycni plures cùm sint Aues gregariæ, Aquilam vnam aggrediantur. Sin verò aliquando vnicum Cycnum ab alijs semotum repererit Aquila, non est mirum, si eum uincit, quod [c] Aristoteles alibi testatur, cùm ait. *Cum Aquila pugnat Olor, nutritq; eam sæpius*. Vbi pro (nutrit) malè quidam (uincit) legunt. Hanc rem Albertus confirmat; *Si quæ* (inquiens) *Auium rapacium, vt Vultur aut Aquila Cycnos adortæ fuerint, acriter se tutantur, ipsi tamen nunquam pugnæ authores, aliàs vincunt, aliàs succumbunt. Aliquando inspectantibus nobis eum multis alijs amicis Aquila & Olor inuicem conflixerunt, vterq; in aërem euectus adeò sublimis, vt neutrum visu assequeremur. Post duas horas vterq; delapsus, Aquilam Cycno superiorem animaduertimus, quæ famulo nostro, vt Olorem caperet, accurrente, fuga arrepta auolauit*. De hac pugna [d] Statius:

——Clara regione profundi
Aeteris innumeri statuerunt agmina Cycni,
Siue hos Strymonia Boreas eiecit ab arcto,
Seu fœcunda refert placidi clementia Nili:
Fixerunt cursus, hac rere in imagine Thebas.
Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes,
Ceu muris, valloq; tenent, sed fortior ecce
Aduentat per inane cohors, septem ordine fuluo
Armigeras summi Iouis exultante caterua
Intuor, Inachij sint hi tibi (concipe) reges.
Inuasêre globum niuei gregis, vncaq; pandunt
Cædibus ora nouis, & strictis vnguibus instant,
Cernis inexperto rorantes sanguine ventos?
Et plumis stillare diem? &c.

Et [e] rursus: *——Nec segnius ardens*
Accurrit niueo quàm flammiger Ales Olori
Imminet, & magna trepidum circumligat vmbra.

Et [f] rursus: *——Vtq; fert victorem fulminis albus,*
Cùm suprà respexit Olor, cupit hiscere ripam
Strymonos, & trepidas in pectora contrahit alas.

Nec temere hiscere ripam Poëta dixit, nempe vt se submergat & fugiat Aquilam. Mirum sanè (vt inquit) [g] Oppianus ab ea vinci sæpenumero, ac superari tam pugnacem beluam. Est enim, teste Aristotele, referẽte [h] Athenæo, Cycnus fœcundus & pugnax. Nam mutuò pugnãtes interficiuntur. Beroaldus capitalem quorundam inter se inimicitiam exprimere volens, ab his volucribus exemplo petito, sic ait:

Vtque Aquilam Cycnus, Congrum Murena, Camelum
Odit Equus, &c.

Eodem modo Aquila cum Auicula Trochilo, cui & senatoris, & regis nomen est, pugnare fertur, [i] ut Philosophus tradit, ideoq; cum ea dissidet, si credimus, quoniam Rex appellatur Auium. Quare vt regni affectatorum extremo persequitur odio, quanquam non is est hostis, cuius vires metuit Aquila. Nam Trochilus imbecillis est & fugax, solertia tamen & ingenio prẹditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt à potentiore facilè capi nequeat. Hinc [k] Baptista Mantuanus, aliquid à primo suo instituto mutatum designare volens, ita à similitudine ab harum natura ducta, ait:

Non Cycnis infestæ Aquilæ, discordia nulla est
Cum Trochilo, licet hic fastus, nomenq; superbum

Aquilæ cũ Oloribus pugna.
[a] 9. Histor. cap. 12.
[b] Lib. 9. deipnosoph. capit. 16.
[c] Lib. 9. Histor. cap. 1.
[d] Li. 3. Thebaid.
[e] Lib. 8. Thebaid.
[f] Lib. Thebaid. c. 9.
[g] Lib. 5. de piscibus.
[h] Li. 9. Dipnosophist. capit. 16.
Aquilæ & Trochili pugna.
[i] Lib. de Hist. anim. 9. cap. 11.
[k] Tom. 3. lib. 5. Alph.

Regis & immeritos Aquilæ indignetur honores.

Nec cum Gruibus eis ſatis conuenit. Hæ tamen ab illis ſolertia & ingenio ſuperantur. Etenim cùm Grues è Cilicia migrantes, montem Taurum Aquilis plenum parant tranſmittere, quibuſdam lapillis, quò vocem cohibeant, in os ſumptis noctu tacitè tranſuolant, atq; ita deceptis Aquilis tutò traijciunt. At cùm ſe ab Aquila impeti perſpiciunt, in orbem conſiſtunt, & contractæ in ſinum, & tanquam acie instructa ſpeciem pugnæ oſtendunt; quare Aquila regreditur. Idem Anſeres ab Aquila ſibi metuentes cùm Taurum traijciunt, facere teſtatur Plutarchus [l] & ex eo Ammianus Marcellinus. Pugnat & cum Ardeolis Aquila, vt ex [m] Ariſtotele diſcimus. Nam hæ Aues vnguibus fretæ non verentur eam adoriri, & tam acriter dimicare, vt in conflictu ſæpe moriantur. Cum Ciconia frequenter dimicandi cauſam habet, quòd vna comedat oua alterius, Ciconia Aquilam (vt vult Albertus) potiſſimùm inſequitur tempore pullorum, & ſi ſola non ſufficit, plures alias ſibi adhibet pugnæ ſocias. Hæc roſtri mucrone multùm valet. Eandem ob cauſam ſummo odio perſequitur Sittam & Subim, quòd & hæ Aues Aquilarum oua frangant. Hoc etiam de Scarabæo in fabulis refertur. Bellum & inimicitiam haud leuem gerit cum eo Accipitrum genere, quem Hierofalconem, item cũ eo quem Falconem montanum vocant. Hic Aquilam magnitudine, moleq; corporis haud inferior, prælio aliquando ſternit. Vulturem veluti edacitatis æmulum, & homotechnum odit maximopere, de quo [n] Q. Calaber, *Et imbellibus*, inquit, *Vulturibus ſimiles gradum ſiſtere non audebunt, quos in fugam egit Aquila omnium Auium præſtantiſſima, cùm in montibus greges à Lupis deiectos dilacerant.* Rapaces omnes, vt carniuoras, inimicas habet, eas capit aliquando, maximè cùm videt geſtare lora pedum, id cibi aliquid eſſe exiſtimans. Alioqui in deſerto, vbi & feræ ſunt, & ſine loris, eas non ſolet aggredi. Quare vt hoc periculum euitetur, non niſi ademptis loris tam Aquila, quàm alia ex rapacibus cicurata in prædam emittenda eſt. Denique omnes in vniuerſum Aues tam rapaces quàm non rapaces Aquilam extimeſcunt, adeo vt illa, qua eam aut viderint, aut audierint die, ad prædam non auſint prodire, vt Plinius tradit: ita vti & Draco ipſe clãgorem Aquilæ audiens, terrore perculſus intra latebras ſuas mox mox ſe abſcondat. Rectè igitur Ariſtoteles Aquilam dicit nullum habere animal amicum, plurima inimica. Quidam, inter quos Albertus, non verentur dicere, omnia. Neque tamen ideò ſtatim exiſtimandum eſt inter ipſam, & omnia ea, quæ perſequitur animantia, Antipathiam quandam eſſe propriam, nempe innatum illud, & maximè occultum odium, quo percita omnibus æquè animalibus bellum indicat, & non potius euidente aliqua cauſa ducta ac incitata, vt cùm *——pedibus prædator aduncis*

Depoſuit nido Leporem Iouis ales, vt ait [o] Ouidius: aut cùm vt [p] Valerius Flaccus;

——altum Iouis armiger æthra
Aduenit, & validis fixam abripit vnguibus Agnam:

denique quamuis aliam

Venatrix prædam roſtro meditatur adunco
Alitum regina.

Nam non magis ea odiſſe dicitur, quàm Gallus hordei, aut frumenti granum, Pyrrhocorax panem, Picus uermem, Canis Leporem, Vulpes Gallinam, aut homo Turdũ & Perdicem: quæ nihilominus omni ſtudio conſectatur, non vt tãquam de hoſte mortuo gaudeat: verùm ut uoluptatem ex ſimili præda ſtimulata fame & cibum capiat, huius rei argumentum ſatis manifeſtum eſt, quòd omnia occiſa comedat. Probat hoc cùm natura eius, ſi ullius alterius Auis, maximè ſanè rapax, tùm vniuerſalis omnium, præſertim eorum, quæ uincere poteſt, perſequutio. Nam & Rex dicitur Auium, non quòd verum imperandi modum imitetur, ſed potius à uiolentia, & tyrannide, qua omnibus dominatur, dum omnes opprimit, dum deuorat, dum omnibus hoſtis omnes habet pro hoſtibus. Non iuerim tamen inficias ſibi cum quibuſdam Antipathiam & internecinum intercedere odium, ſed cum paucis admodum, nempe cum Dracone, cum Olore, cum Cyminde, cum Subi &c. Ad antipathiam illud quoque procul dubio eſt referendum, quòd quæ ſerpentibus impunè veſcitur, & à Dracone uictrix illæſa abit, innoxio homini ſymphyto interimitur, quod [q] Aelianus ſcriptum reliquit. Denique nulla re tam liquidò Aquilas à multis Auibus naturali quodam diſſidio diſtare patet, quàm eo, quod quidam referunt, ſi modò uerum eſt, nempe quòd non modò præſentem & uiuentem, ceu reginam cæteræ Aues & multa alia etiam animantia extimeſcant: uerùm quòd & pennæ eiuſdem, quaſi deriuata quadam odij illius parte in partes exanimes cum alijs præſertim Anſerum, aut Columbarum pennis communem ſocietatem haud quaquam ferant, ſed ipſæ incorruptæ atque integræ, alias ſibi admixtas corrumpant, quod in pharetris probaſſe aſſerunt. Quibuſdam tamen aliter uiſum eſt, qui dicunt idem accidere etiam non coniunctis, & ſeorſim aſſeruatis utriuſq; pennis. Sicciorum enim animalium partes ſicciores, & minus excrementitias eſſe, atq; ideò diuturniores;

Cum Gruibus nõ cõuenit Aquilæ.
Grues quo modo contra Aquilas ſe defendant.
Anſeres quomodo ab Aquilis ſe defendant.
[l] *Tom. 2. li. de Garrulitate.*
Aquilæ pugna cũ Ardeolis.
[m] *Lib. 9. Hiſtor. c. 1.*
Aquilæ pugna cũ Ciconia.
Aquila cur Sittæ & Subi infeſta.
Aquila cũ quibus Accipitribus pugnet.
Aquila cur Vulturem oderit.
[n] *Lib. 3. Paralipom.*
Omnes Aues Aquilã timent.
Aquilã non ex odio omnia perſequi animalia.
[o] *Li. 6. Metamorph.*
[p] *Lib. 1. Argon.*
Aquila cur rex dicatur.
Aquilæ antipathia cũ Symphito herba.
[q] *Lib. 6. capit. 46. de Anim.*
Pennarum Aquilæ antipathia cũ alijs pẽnis.

res; è contra verò humidiorum. Syluestria autem omnia mansuetis ficciora sunt, cùm quòd exerceantur ampliùs, tùm quòd pabulo ficciore & minus copioso fruantur. Non desunt, qui contrarium asserunt, scilicet quòd, quia carnes, quàm fruges sint humidiores, ideo non potu opus sit, quibus victus est è carnibus. Verùm vtcunq; ea res se habeat, certum est Aquilæ naturam calidam esse, & siccam admodum, ideoq; corporis partes densas, duras, & corruptioni minus obnoxias. Albertus quidem profitetur, pennas plures Anserinas ab vna Aquilina consumptas, sese expertum esse. Sed si naturâ citius pereunt Anserinæ, neque verè aut propriè ab Aquilinis eas deuorari, ac interteri dicemus, nec occulto aliquo, ac ingenito dissidio seu antipathiæ id attribuemus. Experiri poterunt curiosi, Anserinis pennis alijs seorsim sepositis, alijs cum Aquilinis commixtis, vt videant pariter, nunquid hæ vel illæ priores contabescât.

Temperies Aquilæ.

DE MORBIS AQVILÆ.

PAVCISSIMIS Aquila morbis obnoxia est. Horũ præcipui sunt, visus hebetudo, pennarum casus, & rostri nimia aduncitas, quę extremo iam senio victum impedit. Vnde rectè [a] Plinius non ægritudine, sed fame Aquilas ait oppetere, in tantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri nequeat. Quòd verò hæc ægra medicata ad iuuentam redeat, authores vno consensu produnt; & [b] Io. Baptista Porta eâ ob causam ad cutis hominis mutationem eam prodesse asserit. At de modo alij aliter sentiunt. Mihi quidem nulla ratio tam probabilis huius mutationis esse videtur, quàm quæ de mutatione pennarum intelligitur. Videntur enim Aues, quæ pennas mutarunt, quòd vt plurimùm faciunt rapaces, vt in Aquilis & Accipitribus præsertim obseruare licet, renouari ac velut senecta deposita reiuuenescere. Quam quidem sententiam varijs Sacræ scripturæ locis confirmare licet. In primis verò illo [c] Micheæ Prophetæ, *Dilata caluitium tuum sicut Aquila*. Item altero [d] Dauidis vbi ait: *Renouabitur vt Aquilæ, iuuentus tua*. Ita sanè etiam Serpentes quotannis reuirescere dicuntur, cùm leberidem, id est, pellem veterem, quam inde & spolium & senectam, nec non exuuium vocant, exuerit. [e] Diuus verò Hieronymus, iuuentutis in Aquila renouationem hoc pacto describit: *Aquilæ vbi consenuerint, grauantur pennæ, & oculi: Quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in se colligit; eo modo sanantur oculi, in fontem se ter mergit, atque ad iuuentam redit*; vnde in [f] Psalmo. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua*. In eundem hunc locum [g] D. Augustinus scribens, multò aliter id recenset. *Dicitur Aquila cùm senectute corporis pressa fuerit, crescentis rostri immoderatione os aperire, & cibum capere non posse. Itaque modo quodam naturali in mensura quasi reparandæ iuuentutis, Aquila dicitur collidere ad petram ipsum quasi labium superius, quo nimis crescente, edendi aditus clauditur, atque ita caret prioris rostri onere, quo cibus impediebatur, accedit ad cibum, & omnia reparantur, erit post senectutem tanquam iuuenis Aquila, redit vigor omnium membrorum, nitor plumarum, gubernacula pennarum, volat excelsa, sicut antea; fit in ea quædam resurrectio*. Quòd autem supra modum vnguium, & rostri redunci vitium ad saxa illidendo emendet, & verum, & re ipsa compertum esse testatur Albertus Magnus. Rabbi Rahadias, teste [h] Rabbi Dauid, historiam Aquilæ reuirescentis ita refert: *Quolibet decennio ad centum annos vsque ignem elementarem petit, cuius calore supra modum accensa, in mare sese dat præcipitem, sicq; renouat, plumæ nouæ repullulant. Centesimo verò anno, cùm id tentet facere, destituitur viribus, quare cum è mari præcipitata resurgere nequeat, ita tandem emoritur*. Alij hanc rem ita referunt. Cùm senecta grauatur, super nubes, quàm potest, volat sublimius; vnde Solis calore hebetudo, & caligo oculorum consumitur: ipsa mox impetu facto in ipso adhuc caloris feruore, aquis frigidissimis tertiò immergitur, atque inde resurgens, statim nidum petit, vbi inter pullos iam capturæ aptos quadam quasi febre correpta, cum sudore quodam plumas exuit, à quibus donec pennas, plumasq; resumpserit, sedulò fouetur, & pascitur. Etenim naturalis στοργὴ, & erga parentes pietas, quam non minimam inseuisse naturam brutis conspicimus, in Aquila præcipua est, ac singularis; sicuti & in Ciconia, quæ parentes senio iam confectos, ac si ipsi pulli essent, educare, & nutrire solet, non ingrata acceptorum beneficiorum memoria. Cùm enim senes iam effœtæ viribus rapinas ampliùs exercere nequeant; itaq; à iuuenibus, ijsq; maximè rapacibus, & robustis auxilium petere coguntur. Hoc Epicrates apud [i] Atheneum his versibus, quibus in Laidem meretricem iam anum ludit, aptè admodum expressit;

—— Mihi videtur id perpessa, quod
Solent Aquilæ, nanq; hæ iuuenes cùm sunt, Oues,
Leporesq; carpunt arduis ex montibus,

Tulêre

[a] Li. 10. c. 3

[b] Li. 5. Physog. c. 13.

Aquila quo modo senectam mutet.

[c] Cap. prim.

[d] Psal. 102.

Serpentes senectam exuunt.

[e] Tom. 4. in Commẽt. in Esaiam.

[f] Psal. 102.

[g] In eodem Psalm.

[h] In Comment. c. 41. Esaiæ.

Ciconiæ amor ergà pullos suos.

[i] Li. 13. Dipnosoph. c. 10

Tulêre ſublimes quos pedum robore.
Vbi ſenecta mox grauis compreſſerit,
Iuuenes volantes quæritant actæ fame.

Ad eundem ferè modum, quo diximus,[k] Albertus ex Ioracho, & Adelino authoribus ſenem Aquilam recreari iuuenta reſumpta refert, licet eius rei periculum feciſſe neget, cùm ait: *Dicunt ſenem Aquilam eo tempore, quo pulli iam adulti volare poſſunt: ſicubi deprehendat fontem clarum, & latè ſcaturientem, rectè ſupra illum in ſublime efferri, vſque ad tertiam aëris regionem, quem in Meteoris æſtum vocauimus, vbi cùm incaluerit, ita vt ferè exuri videatur, ſubitò demiſſis, retractiſq; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinſecus adſtringente, calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidũ ſuum non procul diſtantem aduolare, & inter alas pullorum tectam reſolui in ſudorem; & ſic cum veteribus pennis ſenectam exuere, induiq; nouis; interea verò dum renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hæc non habeo, quod dicam, niſi mirabilia naturæ eſſe multa: in duabus quidem Aquilis, quæ apud nos alebantur, nihil huiuſmodi obſeruaui; erant enim illæ cicures, & ad modum aliarum Auium rapacium mutabantur.* Hoc enimuerò Accipitri in genere tribuitur, vt annoſus iam ſpirante Auſtro Solis radijs alas oppandat, vt tepente aura pori cutis aperiantur, pennæq; relaxatæ veteres, excuſſæ excidant, nouis ſuccedentibus. Quod ipſum ſanè ſacræ literæ diſertè teſtantur ore[l] Iobi dicentis: *Nunquid* (ò Deus) *per ſapientiam tuam plumeſcet Accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?* Præterea quemadmodum domeſticus Accipiter, cui, vt pennis veteribus exutis nouæ ſuccreſcant, in loculum quendam, ſeu ædiculam recluſo, ſi quid cibi venenoſi exhibeamus, vt ſerpentis carnem, citius, ac facilius renouatur (Nam Tyrorum vſu, ex quibus antidotum illud præſtantiſſimum Theriaca conficitur, Elephanticis, Leproſis, alijſq; cutaneis vitijs deturpatis priſtinus decor,[m] Galeno teſte, reſtituitur) ita etiam Aquilę ſerpentum paſtum, quo delectari ſolet, ad plumeſcendum denuò, priſtinumq; nitorem recuperandum, haud parum conferre, non temere quiſpiam exiſtimare poſſit. Vnde hæc tria, nempe flatum Auſtri, & Solis radios (addunt quidam, calorem motu, & agitatione corporis, dum ſublimis volat, comparatum) vim denique veneni ad reparandas vires, ac iuuentam inducendam plurimùm facere veriſimile eſt. Verùm, vt ſerpentum eſus hac in parte Aquilæ ſalubris eſt, ita idem cauſa eſt incommodi illius, quod in viſu perpetitur. Nam in tanta virium & annorum iactura haud facilè poteſt illam, quam antè iuuenis adhuc digerebat, cruditatem concoquere; vnde craſſis uaporibus ad caput elatis oculos ſuffundi contingit, cui affectui, ſolari lumine ex præſcripto naturæ, eo, quo ſuprà retulimus, modo mederi ſolet. Verùm ſenio decrepitis iam ſuperius roſtrum vſque adeo recuruatur, ut tandem fame pereat. Hinc fabula fidem inuenit, quæ id ideò accidiſſe ait Aquilæ, quòd olim cùm homo eſſet, hoſpiti iniuriam fecerit. Idem ex Ariſtotele Aelianus paulò aliter refert: Latio fuit, qui in Aquilam mutatus, vncis vnguibus uidetur. Hic in ſenecta, roſtro eius ob nimiam aduncitatem reddito inutili, hanc pœnam, famem ſcilicet ob vitam, dum homo eſſet, crudeliter peractam ſubit, & inſuper Scarabeorum odium. In ſenecta ergò cùm cibum vorare nequit, ſorbere cogitur, vnde natum prouerbium, *Aquilæ ſenectus*, in ſenes bibaces exprobratio, quippe quòd amiſſa edendi facultate, edentuli humorem aſſiduè ſorbillent, & uitam pertenui illa ope aliquandiu protrahãt. Hinc[n] Terentius: *Viſa verò eſt, quod dici ſolet, Aquilæ ſenectus.* Verba ſunt Syri adulantis hero, quòd ſtrenuè bibiſſet pridie in conuiuio. Peculiaris enim ſenibus eſt bibacitas, & uinoſior ſenilis ætas: nam uinum minuit ſenectutis moleſtiam, eiuſq; ſiccitatem, & frigiditatem humiditate, ac caliditate temperat. Hinc Plato iuuenibus nullum, uiris moderatum, ſenibus largiorem uini uſum concedit. Et ſanè uinum lac ſenum vulgò eſt, & dicitur. Dicitur etiam idem prouerbiũ alio paulò ſenſu de his, qui in ſenecta meliores ſunt, non quidem ſponte, quia nolint, ſed quia ob ætatem inepti praua agere nequeant, uti tum uictum uitæq; conditionem mutant Aquilæ ob roſtri incuruationem innocentiores. Solet & iſtæc dici parœmia *Aquilæ ſenecta, Corydi iuuenta* de uiridi, & cruda ſenecta; quæ aliquorum ignauæ iuuentæ præſtat. Nam Aquila anus præſtat Corydo auiculæ etiam ætate integra. Huius ſententiæ ſunt illa ſapientis Græci:

Illa ſenectus gratior, quæ parilis iuuentæ,
Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

Eſt autem notandum, quòd[o] Aelianus, ubi faſcinãtium oculos etiam beſtias etſi omnis rationis expertes, arcana ac mirabili quadam ui cauere ſcribit; Aquilam quoque gentili ſuo lapide ętiãte contra faſcinationem ſe tueri teſtatur. Pręter hos, quos recenſuimus affectus, quidam phtyriaſi quoque, ſeu pediculari morbo Aquilas quandoque infeſtari ſcribunt, hac fortaſſe de cauſa, quia pulueratrices nõ ſunt, quemadmodum Perdices, Gallinę, Phaſiani &c. quę eidem alioqui malo obnoxię in puluere uolutatę ſibi medentur. Quandoquidem uerò iam Aquilam ad extremum ſenium, imò ad ultimam uitę metam perduximus, ut quemadmodum ipſa ſua uita, ita &

> [k] *Lib. 23. de Animal. c. de Aquila.*

> Accipiter pēnas quomodo mutet.

> [l] *Cap. 39.*

> Theriacæ vis.

> [m] *De Theriaca ad Piſonem.*

> Aquilæ uiſus quomodo corrumpatur.

> Aquilæ roſtri curuitas quã noxã inferat.

> Aquilæ Senectus ꝓuerbium.

> [n] *In Heauton.*

> Vinum ſenibus maxime confert.

> [o] *Lib. 1. ca. 35. de Animal.*

> Pedicularis morbus Aquilæ.

ita & nos quoque eius enarratione defuncturi, extremam manum imponamus, colophonis vice hoſce verſus ignoti cuiuſdam Poetæ, qui capita ſumma totius Aquilinæ vitæ complectuntur, memoriæ cauſa adijcere libuit:

Aquilinæ vitæ breuis deſcriptio.

Alta volat, manet in petris, roſtrum terit, eſt rex,
Venatur, ieiunat, habet gemmam, rota Solis
Sola probat pullos, lambit, fonte innouat alas,
Fulua, videns vngues, piſces, prædataq́ clangit.

HISTORICA.

CVM ea, quæ de Aquila ſparſim, & apud diuerſos authores leguntur, hiſce quæ hactenus de natura eius ac indole, totiusq; vitæ ratione dicta ſunt, tam arcto vinculo colligentur, vt commodè ab his diuelli nequeant, quippe quæ vel potiſſimùm Aquilæ ingenium, mores, eiusq; ingenitas, ac naturales affectiones oſtendant. Itaque hiſtorica quædam hoc loco ſubnectere non ab re nobis viſum fuit. Sunt autem pleraque huiuſmodi, vt ſingularem quendam affectum pietatis, ac amoris erga hominem, vt vel in beneficio collocando benignos, vel pro accepto ſeſe gratos declarent. Ex quibus ſanè quanta ipſi cum reliquis animalibus antipathia eſt, tantam è conuerſo cum homine ſympathiam intercedere conſtat. Gratitudinis præclaræ illud eſt, quod referunt in Seſto educatam à virgine Aquilam, eamq; libertate donatam, hanc duplicis beneficij gratiam retuliſſe, primò ut Aues, mox etiam vt venatus virgini aggereret. Quid? quòd cùm virginem diem obijſſe, iamq; rogum exurendæ extructum vidiſſet, in accenſam pyram ſeſe iniecit, & ſimul conflagrauit, quippe quæ pari fato interire, quàm altrici dominæ ſuperuiuere ſatius habuerit. Hanc ob cauſam incolæ, quod vocant Heroum, in eo loco fecerunt, appellatum Iouis, & Virginis, quoniam illi Deo ales adſcribitur. Si quis tamen à veritate hoc alienum putet, [a] Plinium huius rei authorem mendacij inſimulet, per me licet, penes quem fidem eius rei eſſe volo. Simile eſt, quod de Aquila Pyrrhi Epirotarum regis alumna narratur. Hæc affectũ erga dominum demonſtrãs, gaudebat ſi quis fortè dixiſſet Pyrrhus, quaſi ad nomen altoris auditum geſtiens. Hæc eadem mortuo domino ab omni cibo prorſus abſtinẽs inediã ſemet confecit. Ptolomæum Soterem Arſinoæ filium ferunt Macedones expoſitum, & ab Aquila nutritum. Hæc ſublimis ſuper infantem extenſis alis, & æſtum ſolis & pluuiam auertebat, Aues gregales arcebat, & Coturnicum ſanguine tanquam lacte infantem alebat, vt Suidas in Lago teſtatur. Ariſtomenem quoque ſcribit [b] Pauſanias miro ab Aquila modo è Ceade (ſic altè dehiſcentem foueam uocabant) liberatum, cuius rei hiſtoria, cùm inſolens ſit, ac relatu iucunda, non pigebit authoris hìc verba referre: *Ariſtomenem qui ſæpè alias, idem & tunc Deus ſeruauit: cuius qui res geſtas magnificentius extollunt, aduolaſſe Aquilam dicunt, quæ cadentis corpus paſſis alis ſubiens, ita illum liberauerit, vt omni ex parte illæſus ad eius barathri ima delatus fuerit: Fato certè neſcio quo exitus ei è tetro illo hiatu monſtratus eſt. Nam cùm in imo iam ſpecu conſtitiſſet, veſte obuolutus decubuit, extremam, quam proximè adeſſe putabat, vitæ horam expectans. Triduum erat ibi iam commoratus, cùm audito ſtrepitu quodam retecta facie per ſublustres tenebras Vulpem vidit cadauera appetentem. Cogitans itaque per oſtiolum omnino aliquod beſtiam illuc penetraſſe, vt ea quantiſper propius accederet, operiebatur: Id cùm, vti volebat, accidiſſet, feram manu altera comprehendit, altera, quoties ſe illa conuertiſſet, manu, chlamydem mordicus prenſandam obÿciebat, & currentem quidem, qua ſe via dabat, curſu conſequebatur; trahendum verò ſe beluæ per inuia præbebat. Vidit poſtremò cuniculum nihilo ampliorem, quàm vnde poſſet Vulpes euadere, per quem luminis ſe aliquid oſtendebat, per illum quadrupes, vt primum dimiſit eam quaſi manumiſſam Ariſtomenes, luſtrum ſuum repetijt. At ille anguſtam illam & minimè peruiam cauernulam manibus aperiens intrans ad ſuos tandem euaſit. Fuit eius fortuna, cùm captus eſt, mira & inopinata; maior enim viri ſpiritus erat, maior ex rerum geſtarum magnitudine audacia, quàm vt quiſquam capi illum poſſe ſperare debuerit, ſed nihil fuit admirabilius, nullum certius præſtantiæ huiuſce argumentum, quàm quod è Ceada elabi potuerit.* Quam ſanè ſalutem Aquilæ debebat; nunquam enim Vulpeculæ beneficio euaſurus fuiſſet, niſi in medio lapſu ab Aquila ſuſtentatus placidè ad ima conſediſſet, alioquin in mille fruſta abiturus.

Aquilæ in virginẽ mirus amor.

[a] *Li. 10. c. 5*

Aquila Pyrrhi nominis amans.

Ptolomęus Soter ab Aquila nutritus.

[b] *Lib. 4.*

Ariſtomenes quomodo liberatus ab Aquila.

Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, minimè omittẽdum eſt, quod apud [c] Plutarchum legitur, vt ſi cui argumentum placuerit, totius hiſtoriæ ſcenam ſibi pingendam curet. Cùm peſtis olim apud Lacedęmonios graſſaretur, vrbemq; exhauriret, oracula monuerũt mali vim ceſſaturã, ſi quotannis nobilem aliquam virginem immolaſſent. Obſequuti Lacedæmonij oraculi fidem approbauerunt. Fortè verò euenit, vt Helenæ ſors obtigerit, quæ cùm mactanda

[c] *In Parallelis ex Ariſtodemo in tertia congerie fabul.*

Helena ab Aquila ſeruata.

ctanda duceretur, Aquila deuolans ſacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum ſuper iuuencam demiſit, cuius prodigij argumento Παρθενοκτόνια ſublata eſt.

Pari prorſus pacto apud Valerios Virgo, cui nomen Valeriæ Luperçę erat, ſacrificio ſorte deſtinata Aquilæ beneficio ſeruata eſt.

Valeria virgo ab Aquila ſeruata.

Non minus memorandum ardentiſſimi amoris Aquilæ in hominem inſigne exemplum, quod à Philarcho acceptum Atheneus ſcriptum reliquit. *Puer Auium ſtudioſiſſimus Aquilæ pullum, quem dono accepiſſet, vario, & multiplici cibo aluit, & ſtudioſè diligenterq́; curauit, ægrotanti quandoq́; medici officium præſtans: Nam eam ipſam non tanquam rem ludicram alebat, ſed tanquam alius vel amores ſuos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, ſic ſanè is Aquilam magna diligentia & cura tuebatur. Cùm autem progreſſu ætatis in mutuam inter ſe amicitiam vehementer exarſiſſent, atque accidiſſet, vt ex morbo puer laboraſſet, tum ei Aquila aſſiduitate officij aſſiſtebat; cùm non ederet, ipſa pariter cibum non admittebat: Poſteà verò quàm è vita exceſſiſſet, atque efferretur ad monumentum ſepulchri, eum proſequuta eſt, cùmq́; cremaretur in medios ſeſe rogos immiſit.*

Aquilæ & pueri mirus amor.

Crates Pergamenus hiſtoriam in beneficentiæ genere præclaram de Aquila recitat, quam & Steſichorus Poëta poëmate proſequutus, & [d] Aelianus refert. *Decem,* inquiens, *& ſex viri frumentū in area perticis excutientes vaſtiſſimis Solis ardoribus, cùm ardentiſsimè ſitirent, vnum ex ſuis, vt aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt. Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat, vbi verò ad fontem venit, Aquilam ſtrictiſſimè, cautèq́; offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam, vt ſtrangularetur. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepiſſet, Aquilam Iouis nunciam & miniſtram eſſe, & item quòd egregiè teneret feram beſtiam eſſe ſerpentem, falce eum diſſecuit, & vinculis Aquilam, vnde effugere non poterat, exoluit. Cùmq́; his obiter geſtis reuertiſſet, atque hauſta aqua vinum temperatum omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſſimè bibere aggrediuntur. Is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat. Ad labra igitur poculum cùm admouiſſet, ſeruata Aquila circum locum illum etiam nunc verſans, vt hanc mercedem ſuæ ſalutis perſolueret, ſic in poculum inuolauit, vt ſcyphum frangeret, potioq́; omnis effunderetur. Ille quòd vehementer ſitiret, grauiter indignatus ait: Hancne gratiam, cùm ſis illa (nam Auem agnoſcebat) tuo conſeruatori refers? Itane Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum vereris? Cùm hæc eloquutus in ſiti ſe ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes extremum ſpiritum afflare. Serpens enim vt conijcere licebat, ſuo veneno fontem infecerat. Itaque redemptionis præmium ei, qui ſe conſeruaſſet, Aquila cum pari ſalute compenſauit.* Hoc gratitudinis & relati beneficij exemplum eſt.

[d] Lib. 17. c. 37. de Animal.

Agricola Aquilā liberat aduerſus ſerpentem pugnātem.

Agricola ab Aquila præſeruatur.

Nunc aliud non minùs memorabile, ſponte ſeruati infantis ex eodem [e] Aeliano addamus, cuius hæc ſunt verba; *Eſt & amor & benignitas erga homines in brutis laudabilis; Nam Aquila olim infantem ſeruauit. Sed operæpretium eſt hiſtoriam integram explicare, amplum ſententiæ noſtræ futuram teſtimonium. Sacchoræ Babyloniorum regi futurum è filia nepotem, qui regnum auo adimeret Chaldæi prædixerant. Hoc ille metuens, in filiam durior eſt: & vt omnis abeſſet ſuſpicio, arctiſſimè incluſam cuſtodiri voluit. Sed fruſtra ſuo conſilio rem fatalem impedire conatus eſt. Nam filia ex obſcuro quodam homine grauida peperit. Natum autem ex ea infantem cuſtodes regis metu ex arce (cui filia includebatur) præcipitarunt. fortè autem præteruolans Aquila, viſo caſu, perſpicaciſſima nimirum Auis, illicò, priuſquam terræ allideretur, volando ſubiens infantem dorſo excepit, & in hortum quendam deportatum leniter depoſuit: Eum loci dominus inuentum, forma eius delectatus amauit, educauitq́;: & Tilgamum appellauit. is poſtea in Babylonios regnum adeptus eſt. Hoc ſi cui fabula videtur, me quoque non approbare illi fatebor. Audio tamen Achemenem Perſam quoq; à quo nobilis Perſarum proſapia deſcendit, Aquilæ alumnum fuiſſe.*

[e] Lib. 12. de anim. c. 21.

Infans ab Aquila ſeruatus.

Tilgamus rex.

Achemenes Perſa Aquilę alumnus.

Prophanis hiſce ſacras aliquot hiſtorias libet ſubnectere, veriores procul dubio & fide magis dignas, ex quibus appareat, vt multarum aliarum auium & animantium, ſic etiam Aquilæ miniſterio ad priorum ſubſidium diuinam bonitatem vſam eſſe. Laurentius [f] Surius hanc de S. Medardo narrat hiſtoriam. *Poſt eius deceſſum, cùm iam domi paratum eſſet conuiuium, per quemdam ſeruorum puer à parentibus vt conuiuio intereſſet, inuitatur. Ille verò, qui ad hoc miſſus eſt, eminus proſpiciens, videt puerum propter pluuiam, quæ tunc fortè ingruebat, aliquantum ab equis ſeceſſiſſe, ac tanquam latebram propter imbrium effuſionem quærentem, ab officio declinaſſe: & in altum oculos eleuans videt Aquilam alarum expanſione, omniſq́; ad hoc diſtento corpore, tam congruenter puerum cooperire, vt in nullo, cùm circumquaque pluuia illa graſſaretur, ab innundante aëris illius contingi poſſet exundatione. hoc diu miratus tandem non ſine multa trepidatione appropinquans, humillimè puerum ſanctum adijt, & ex præſcripto patris paterno intereſſet conuiuio, diligentiſſimè inuitauit.*

[f] To. 3. de vitis ſanctorū in vita S. Medardi.

Aquila puerum ſanctū à pluuia defendens.

Idem auctor de S. Benedicto refert, quod occiſi à latronibus corpus eius ab Aquila ſit inuentum; Cùmque ait, *per tres annos exemplo magiſtri diſtrictè vitam ageret, latrones ſuperuenientes, & multam apud ipſum pecuniam eſſe ſperantes, ductum ad ripam fluminis Vuag, iugularunt, & in ipſam aquam demerſerunt. Diu verò corpore eius quæſito & non inuento, per integrum annum uiſa eſt Aquila in ri-*

S. Benedicti corpus repertū ab Aquila.

pa eiuſdem fluminis, quaſi quædam obſeruatura, ſedere: per quam de corpore certi effecti, quendam in aquas immergi fecerunt, & ſic integrum, quaſi nuper obijſſet, inuenerunt.

g Lib. 3. Polonicæ hiſt.

Ioannes Herbortus, item Martinus Cromerus de Stanislao Epiſcopo Cracouienſi ſanctiſsimo hanc referunt hiſtoriam, hoc ferè modo: *Iratus, furensq́, Boleslaus Poloniæ Rex, in ædem D. Michaëlis in rupe prærupta ſupra Viſtulam conſpectu arcis ſitam, quò ipſe ad faciendam ſacræ miſſæ ſacrificium cum paucis ſacerdotibus commeabat, contendit, & Stanislaum ſacris operantem per Satellites ſuos aggreditur, qui introgreſſi, ſubito & inſolito fulgore perculſi, ſupini cadunt, indeq́, manibus & pedibus reptantes, ſe proripiunt. Submittit Rex alios iterum atque iterum, idem & ijs, quod primis, accidit. Furore igitur percitus, moræq́, impatiens, increpita ſatellitum ignauia & formidine, ipſe ſtricto enſe in templum irrumpit, lethaliq́, ictu ſacroſancti Epiſcopi verticem ferit, ita ut cadens parietem proximum cerebro aſpergeret. Ibi ſatellites templo corpus humi procumbens extractum minutim, furori regio morem gerentes, concidunt, & in ſubiectis pratis Canibus, & Volucribus laniandum disijciunt. Dies, quo hæc patrata ſunt, fuit octauus Maij anno Chriſti, 1079. cùm Stanislaus vix triennium Epiſcopus fuiſſet. Rege autem cum ſuis militibus abeunte, quatuor Aquilæ inuſitatæ magnitudinis apparuiſſe feruntur, corpus ſanctum à laniatu Canum & Rapacium Auium defendentes, toto biduo, donec moti ea re pij Sacerdotes reſumptis animis membra diſiecta collegerunt, & ſuo ordine diſpoſuerunt, quæ è veſtigio mirandum in modum coaluiſſe dicuntur. Ita corpus integrum pro foribus ædis illius, vbi martyr Dei cæſus eſt, in Vrna venerabundi condiderunt, quod decimo poſt anno in arcem Cracouienſem in medio Baſilicæ reconditum eſt. Quin & lucernæ permultæ in aëre ſuper eum locum, vbi diſiectum erat corpus Stanislai nocte proxima, quæ cædem conſequuta eſt, ardere à nonnullis viſæ commemorantur.*

S. Stanislaus à Boleslao Poloniæ Rege occiſus.

S. Stanislai mēbra ab Aquilis ſeruantur.

In vita S. Cuthberti Epiſcopi.

Beda Venerabilis cognominatus, qui martyrum Eccleſiæ Anglicanæ pro Chriſto cæſorum hiſtoriam texuit, Aquilæ cuiuſdam meminit, quæ miraculosè Piſcem accepit è flumine, & Sancto Cuthberto Epiſcopo Lanſarnienſi, ne fame periret, detulit; eius verba ſunt: *Diſce, filiole*, inquit vir ſanctus, *Dei fidem ſemper, & ſpem habere in Domino, quia nunquam fame perijt, qui Deo fideliter ſeruit. Et ſurſum aſpectans, vidensq́, Aquilam in altum volantem: Cernis, inquit, Aquilam illam porrò volitantem? Etiam per huius miniſterium poſsibile eſt Domino Deo noſtro, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluuium quendam. Et ecce ſubitò vident Aquilam in ripa reſidentem, dixitq́, vir Dei: viden vbi noſtra, quam prædixi, miniſtra reſidet? Curre, rogo, & quid epularum nobis attulerit, inſpice, & citius affer. Qui accurrens attulit piſcem non modicum, quem nuper illa de fluuio prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, feciſti fili? quare miniſtræ ſuam partem non dediſti? ſeca citius medium, & illi partem, quam nobis miniſtrando meretur, remitte. Fecit vti iuſſerat, ſumptaq́, ſecum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum, & dato ad aſſandum piſce, ſe pariter & eos, ad quos intrabant, gratiſsimo refecère conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante. Et quia beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Et ſic reſumpto itinere ad docendum eos, quos propoſuère, ſunt profecti.*

S. Cuthbertus ab Aquila piſcem accipit.

VSVS

VSVS.

Haudquaquam muneri nostro nobis facturi satis visi sumus, si nudam tantummodo Aquilæ historiam texere contenti essemus, nisi etiam prodesse, adq; eius vtilitatem, in cuius gratiam æternus ille & optimus naturæ pater omnia animatia produxit, sermonem conuertere velimus. Nam vt inquit [a] Horatius:

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

[a] *In arte poëtica.*

Qua de causa Aquilæ usum, qui ad finem causarum omnium nobilissimum refertur, singillatim exponere decreuimus, vt non minus vtilitate, quàm nobilitate sua, tantopere iactata posthac omnibus fiat commendatior. Aquilæ usus uarius est ac multiplex: & alius quidem nominis, alius verò rei: & qui rei, alius in sacris, alius in humanis. Qui in sacris, uel ad cultum diuinum, aut actorum expiationem, aut futurorum augurium, & huiusmodi alia. Qui in humanis, vel ad actiones ac mores, & affectus uel animi, uel corporis, uel ad externa, ut ad quæstum, spectat. Et hæc partim à primordio inuenta, sed non ad nos usque propagata, partim per multum antea tempus ad nostrum usque æuum obseruata sunt, præsertim quod ad sacra attinet, vt ex sequentibus apparebit. In sacris uerò tractandis, nihil mihi liceat, nisi authoritatem sanctorum patrum puram describere, doctorumq; dogmata, quę ab Ecclesia Romana recipiuntur. Nolo falcem meam, ut dici solet, in messem alienã mittere, verùm omnia ab orthodoxis patribus tradita, & Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ assensu comprobata, vera, firma ac rata, indubitataq; habere volo: vt & si quid in meis scriptis minus purgatum aures pias offenderit, irritum esse cupio, ac iubeo. Restat nunc, vt de vsu, quem præbet in sacris, aliquid dicamus.

Aquilę multiplex vsus

COGNOMINATA, & Denominata.

AQVILAE cognomine sacris scriptoribus uenit D. Ioannes Euangelista, neq; id immeritò, quippe qui assumptis sanctæ contemplationis pennis, ut Aquila recto intuitu ad Solem, sic ipse ad Dei uerbum, ipsum Solem iustitiæ mentis oculis conuersis eleuatus fuit. Vnde [a] D. Augustinus de eo in hanc sententiam scribit: *Eius doctrina Euangelica altitudine differt à reliquis. In quatuor Euangelijs vel potius in quatuor libris vnicus Euangelij Ioannes Apostolus non immeritò secundum intelligentiam spiritualem Aquilæ comparatus multò sublimius alijs tribus erexit prædicationem suam, & ita corda erigi voluit. Nam cæteri Euangelistæ tanquam cum homine Domino in terris ambulabant, de diuinitate eius pauca dixerunt. Istum autem, quasi piguerit in terra ambulare, sicut ipse in exordio sui sermonis intonuit, erexit se non solùm super terram & super omnem ambitum aëris, & cœli, & super etiam omnes exercitus Angelorum, omnemq; constitutionem inuisibilium potestatum, & peruenit ad eum, per quem omnia facta sunt; dicendo: In principio erat verbum*, &c. Idem [b] Augustinus ita scribit. *Ioannes maximè diuinitatem Domini, qua patri est æqualis, contendit, eam præcipuè suo Euangelio, quantum sufficere credidit, commendare curauit. Itaq; tribus alijs altius fertur, ita ut uideas eos quasi in terra cum Christo homine conuersari, illum autem transcendisse nebulam, qua tegitur omnis terra, & peruenisse ad liquidum cœlũ, vnde acie mentis acutissima atque firmissima videret, In principio verbum, verbum apud Deum, per quod facta sunt omnia, & ipsum agnosceret carnem factum esse, vt habitaret in nobis, & quod acciperet carnem, non quòd mutatus fuerit in carnem.* Tres Euangelistæ temporalia facta Domini, & dicta, quę ad formandos mores uitę pręsentis maximè ualerent, copiosius prosequuti, circa actricem illam uersati sunt virtutem. Ioannes uerò facta Domini multò pauciora narrans, dicta uerò eius, præsertim quæ Trinitatis unitatem & uitæ æternæ felicitatem conformarent, diligentius, ac uberius conscribens, in uirtute contemplatiua commendanda, suam intentionem prædicationemq; tenuit. [c] Idem, *inter ipsos*, inquit, *Euangeliorum scriptores, Ioannes eminet in Diuinorum mysteriorum profunditate, qui à tempore ascensionis per annos LXV. verbum Dei absque adminiculo scribendi, vsq; ad vltima Domitiani tempora prædicauit, sed occiso Domitiano à Senatu Romano, cùm permittente Nerua ab exilio rediisset Ephesum, compulsus ab Episcopis Asiæ de coæterna patri diuinitate filij scripsit hoc Euangelium aduersus hæreticos, qui eo absente in eius Ecclesiam irruperant, qui Christum ante Mariam fuisse negabant.* Vnde meritò in figura quatuor animalium, quæ uidit Ezechiel, Aquilæ uolanti cõparatus est. Et [d] alibi rursus inquit: *Iohannes iste Euangelista multum altè volat, vix est eum*

D. Ioannes cur dictus Aquila.

[a] *Serm.* 34. *in D. Ioannem.*

[b] *Lib.* 1. *de cõsensu quatuor Euãg.*

Euangelistarum discrimen.

[c] *In Prolog. super Euangel. Ioan.*

[d] *Serm.* 25. *super Ioan.*

eum mente comprehendere; adeò, vt alibi idem D. Auguſtinus teſtatur, *ſi altius de Deo ſcripſiſſet, nullus hominum eum intellecturus fuiſſet*. Inter cæteros ſcriptores Eccleſiaſticos, qui Ioannem Aquilæ cognomine donant, [e] Hieronymus Vida eum ſcitè hiſce ſuis verſibus depingit:

[e] *Li.4. Chriſtiados in principio.*

Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atq; in nubila conditur alis,
Aetherea iamq; illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem, criniti lumina Solis
Suſpicit, obtuituq; oculos fixa hæret acuto.

Et [f] Baptiſta Mantuanus.

[f] *Lib.3. Parthe. ſecund.*

Quartus Ioannes Aquila ſignatus, amictu
Lucet in albenti, mentoq; & vertice caluus.

Cæſar & Ariſtoteles Aquilæ dicti.

Sunt qui lepidè admodum & doctè Cæſarem & Ariſtotelem vitæ humanæ lumina & præcipuarum virtutum ſimulacra Aquilas cognominent, vnde hæc carmina alibi legimus:

Geminas Aquilas rebus in arduis notaui,
Cæſar creperi gloria, fulmen atque belli,
Ac Ariſtoteles altera natura loquendo.

Nabuchodonoſor cur cognominatus Aquila.

De Nabuchodonoſore magno Babylonis Rege ſub Aquilæ cognomento hæc habet ſcriptura ſacra apud [g] Ezechielem Prophetam: *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, ſummitatem frondium eius euulſit, & tranſportauit eam in terram Chanaam. In vrbe negotiatorum poſuit illam, & tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſemine, vt firmaret radicem ſuper aquas multas, in ſuperficie poſuit illud. Cùmq; germinaſſet, creuit in vineam latiorem, humili ſtatura reſpicientibus ramis eius ad eam, & radices eius ſub illa erant. Facta eſt ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emiſit propagines, & facta eſt altera Aquila grandis, magnis alis, plumisq; multis, & ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis germinis ſui, quæ in terra bona ſuper aquas multas plantata eſt, vt faciat frondes, & portet fructum, vt ſit in vineam grandem*. Huius vaticinij hic eſt ſenſus; Nabuchodonoſor Rex Babylonis, qui ideò Aquila nominatur, quia quemadmodum illa habet inter Aues principatum, ſic ille inter homines Chaldęos, de quo & [h] Ozeas: *Quaſi Aquila ſuper domum domini*. Magnarum autem alarum & longo membrorum ductu dicebatur, quia multas gentes ſibi ſubditas regebat, ducebatq; magnum exercitum, qui alarum nomine ſignificatur, vt apud [i] Eſaiam. *Erit extenſio alarum eius implens latitudinem terræ*: Et aqud [k] Ieremiam. *Extendens alas ſuas ad Moab*: apud Latinos etiam dicta eſt ala equitum turma, quòd pedites tegat alarum vice. Et in acie ala dextra locatur & ſiniſtra inſtar alarum Auium. (Plena plumis) quia ditiſſimus erat. (Venit ad Libanum) hoc eſt, ad templum Salomonis, propter eminentiam & excellentiam ſic vocatum, vel quia erat ex lignis Libani, ſeu ex Cedro montis Libani, quæ & Cedrus maior dicitur, conſtructum. Venit enim Nabuchodonoſor Hieroſolymam, quam expugnauit, & abduxit ſecum quicquid erat pretioſum, cum Ieconia Rege, & optimatibus ferè omnibus qui per medullam Cedri intelliguntur. Et facta eſt altera Aquila grandis. hic fuit Rex Aegypti potens ac magnus, & præcipuus Babyloniorum hoſtis, ad quem Zedechias confugiens, totum ſeſe ad eius fidem & amicitiam contulit, & fędus, quod cum Nabuchodonoſore inierat, & iureiurando confirmauerat, periurus violauit.

[g] *Cap.17.* [h] *Cap.18.* [i] *Cap.8.* [k] *Cap.48.*

Ala dicitur turma equitum, & quare.

Templum Salomonis ex quo ligno ſtructum.

Hieroſolyma capta.

Aiax cur Aquilæ cognomē habuerit.

Cur Aiax Aquilæ cognomine cohoneſtatus fuerit, [l] Pindarus exponit in hæc verba:

[l] *Iſthm. Ode. 6.*

Ταῦτ' ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς
Ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν αἰετόν.
Ἁδεῖα δ' ἔνδον μιν ἔκνιξεν χάρις.
Εἶπέν τε φωνήσαις, ἅτε μάντις ἀνήρ,
Ἔσσεταί τοι παῖς ὃν αἰτεῖς ὦ Τελαμών.
Καί νιν ὄρνιχος φανέντος
Κέκλετ' ἐπώνυμον εὐρυβίαν
Αἴαντα, λαῶν ἐν πόνοις ἔκ-
παγλον Ἐνυαλίου. id eſt.

Hæc illi loquuto miſit Deus ducem Auium magnam Aquilam & dulce intus ei titillauit gaudium, & dixit loquutus, vt vir vates, erit tibi filius, quem petis Telamon, & eum Aquilæ, quæ apparuerit, cognomento appellabis Aiacem latepotentem, ſtupendum in laboribus turmarum Martiarum. Cùm enim Hercules in Telamonis gratiam ſacrificaret, vt ei filius naſceretur, itaq; filius propter Aquilæ præteruolantis auſpicium, Aiax Telamoni natus primùm Ἀετὸς dictus eſt. Pyrrhum Epirotarum Regem

Pyrrhus rex Aquila dici voluit; & quare.

Regem Aquilæ sibi cognomen assumpsisse, & eo gauisum fuisse Plutarchus testatur. *Pyrrhus à pugna, magna cum gloria ac celebritate nominis, ac lætitia in Epirum reuersus, cùm* Α᾽ετὸς, *idest Aquila salutaretur, per vos, inquit,* Α᾽ετὸς *sum, qui me vestris armis, tanquam alis in altum extulistis. Vnde semper ei Aquilæ cognomen summè placuit, eoq; vsus est.* Tradit item [n] Plutarchus Tyrannos quosdam & Reges se vrbium expugnatores, fulmina, victores, Aquilas, Accipitres appellari ingenti cum voluptate voluisse. Hos tamen non nominat. Scimus autem Antiocho gratum fuisse Accipitris cognomen, etsi aliquibus Buteo propter impudicitiam dictus fuit. Ea est enim animi humani elatio, vt propter gloriam ac ostentationem, multa ab animalibus quoq; ratione carentibus mutuetur, quorum vel actio, vel constitutio aliqua nobilis, atq; clara appareat. Vnde etiam Pindarus Lyricorum Princeps, suauissimusq; alioqui Poëta se Aquilam, at æmulum Bacchilidem Gracculum cognominauit. Qui verò metempsychosim profitētur, nō re saltem, sed & nomine cum animalibus communicare voluerunt. Sic Magi Aegyptiorum, patres appellabāt Aquilas & Accipitres, & Leones, qui sacris ijsdem initiantur. Quid? quod ab animantibus, quibus quid generosum inesse cōspexerunt, natos suos Germani sua indigete lingua iam ab omni æuo recepta consuetudine semper denominarunt. Huius rei exempla sunt Arnhulphus, & Arnoldus. Arnhulph enim non aliud, quàm Aquilæ auxilium sonat, quo quicunq; id nominis nactus est, monetur, vt natis suis, amicis, subditis, Aquilina fortitudine, seu instar Aquilæ auxilium præbeat, præsertim si princeps fuerit. Fuit autem Arnhulphus Caroli magni filius Rex Francorum, qui honestè ac sapienter ab Aquilæ auxilio, quod, vt quidam volunt, aliquando ab ea accepit, vel potius quod populis suis debuit, & tulit, cognominari, imò nominari uoluit. Siquidem vox illa Aren, seu Arn, vel Aar, quæ, vt quibusdam placet, ab Hebræa in Germanos deriuata est; vt autem mihi videtur, ex ipsorūmet linguæ fontibus hausta est, quibus (Ar) iratum signat, cùm nulli volucri bilis plus insit, quàm huic omnium crudelissimæ, quæ Aquila dicitur, quamuis non desint, quibus Arnhulphus quasi Ernhulphus dictus putetur, qui honesto opē ferat, idq; promoueat. Pari pacto Arnoldus Aquilæ nomen debet, quod Medico illi Villanouano fuit, & Aquilini animi seu indolis heroem denotat. Simili ratione Arnehim Belgij vrbi, ab Aquila Romanorum, qui castra illic habuerunt, nomen remansisse (sonat enim Aquilæ domicilium) verisimile est.

Aquilæ cognomen etiam Nilo fluuio olim fuisse legitur, vt ex [o] Diodoro Siculo palàm fit, ob cursus videlicet velocitatem & aluei altitudinem. Nonnulli verò Nilum Aquilam cognominari opinati sunt à colore, vtpotè qui, vt [p] Maro inquit;

Et viridem Aegyptum nigra fœcundat arena.

Aquilę autem pleræq; tali sunt colore. Catullus etiam æquora colorari à Nilo affirmat. Nomen illi à limo, quem trahit, factum aiunt Etymologici. Nam mare in longa inficit spatia, eaq; de causa Melas olim, & mox Melon Ennio, Ausonio & alijs appellatus fuit. Atque id etymon à nigrore Festus & Seruius agnouêre. Hinc est quòd Aquila apud Aegyptios Nili fluminis hieroglyphicum habita fuerit.

Ab Α᾽ετὸς Aëtius Medicus & rerū naturæ indagator insignis denominatus est, fortasse propter animi impetum & acumen ingenij.

Huic simile est apud Latinos Aquilius siue prænomen, siue cognomen sit, ab Aquilo colore (vt videtur) petitum.

Α᾽ιετὸς ἵππος Archiæ equus est Iberus tantæ uelocitatis, ut solæ cum eo certare posse uideantur Aquilæ.

Α᾽έτωμα Græcis ab Aquila dictum. Cuius inuentionem Ion & Pindarus Corinthijs ascribunt. * Pindarus in hæc uerba quærit:

Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; idest,

Quis Deorum templis Auium regem duplicem posuit?

Aetoma autem templi pars erat in modum alæ constructa, uel quòd Aquilæ effigiem supra templi culmen haberet, qualis erat in fastigio templi Salomonis ab Herode erecta. Ante uerò fetroq; aëtomata concinnari solita prodidit Didymus, quod quidā cum Pindari Scholiaste de duplici Aquila intelligunt. Eustathius uerò de illa culminis parte, quæ speciem volātis Aquilæ ostendit, nempe qua tectum in altum scādit figura triangulari. Neq; .n. omnia tecta hac specie constituuntur. Solent autem ditiores ex antica parte, seu frontispicio, & postica trigona figura muros, qui per interualla scansilia sese colligunt in mucronem ad instar pēnarum extensarum huiusmodi tectis adstruere, qui ipsi muri uel pinnę murorū, an similiter aëti uel aëtomata dici possint, uiderint alij. [q] Galenus in hæc Hippocr. uerba ἀνέλκειν τὴν κλίμακα καὶ πρὸς τύρσιν τινὰ ὑψηλὴν, ἢ πρὸς ἀέτωμα οἴκου, *idest, Scala ad turrim aliquā altam, aut domus fastigiū attrahenda.* Α᾽έτωμα οἴκου (inquit) *vocat culmen seu supremā domus partem triangulari forma; nā si solarium quispiam facere*

Pyrrhus rex Aquila dici voluit, & quare.
[n] *In Aristide.*
Tyrāni quibus nominibus appellari voluerunt.
Antiochus Accipiter dici uoluit.
Pindarus Aquila dici uoluit.
Aquilæ & Accipitres, Leonesq; quinam dicti apud Aegyptios.
Arnulphus Frācorum Rex, nominisq; illius Etymologia.
Aquila quomodo Germanis dicta.
Arnehim urbs unde dicta.
Nilus fluuius cur Aquila dictus.
[o] *Lib. 1. c. 2.*
[p] *Lib. 1. Georg.*
Nili Etymologia.
Aëtium ab Aquila nomen habuisse.
Equus ab Aquila dictus.
Aetoma quid sit.
In Agamēnone.
* *In Olymp.*
[q] *Li. 3. comment. in lib. Hipp. de articulis.*

cere uelit, loco tegularum aream planam conſtituet, at ſi tegulas imponat, ea forma tectum erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. Vnde in altum medio culmine à poſteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto, hinc & inde ſupra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum alarum demiſſarũ ſpeciem præ ſe ferat, ex qua ſimilitudine veteres huiuſmodi tecto ætomatis nomen indidiſſe videntur, quod & ἀετὸν appellarunt tum Diocles, tum alij. Hactenus [r] Galenus. Rurſus ἀέτωμα τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον exponit, id quod ſupra tectum triangulari forma eleuatum eſt, aut in ſublime erectum. Erotianus verò ἀέτωμα τὴν στεφάνην τοῦ δώματος, domus faſtigium & culmen. Dicitur & ἀετὸς, vt ex Galeno dixi, & Varinus quoq; annotat, qui ex Suida ait, ἀετώματα dici τὰ τῶν ἱερῶν στεγάσματα, ἃ πτέρυγάς τε καὶ ἀετοὺς καλοῦσιν, hoc eſt; ſacrarum ædium tecta, ἀετώματα & ἀετοὺς; hoc eſt, Aquilata & Aquilas dici & alas. Ex quo ſcriptum eſt apud Ariſtophanem [ſ] τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς αἰετὸν, ideſt: veſtras domos ad faſtigium tegemus. Heſychius ἀετὸν dici vult κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, cymatium aut prominentiam ſuggrundarum & imbricum, fortè quia ea Aquilę volantis formam præ ſe ferat. Annotatur etiam ex Euſtachio μέρος τι τῶν ναῶν dici ἀέτωμα, & ἀετὸν, διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν ἀετοῦ, nempe templorũ pinnacula & faſtigia, quòd Aquilæ alarum ſint ſimilia. Ex quibus doctiſſimus [t] Anutius Fœſius in Galeni loco à nobis etiam primùm citato manifeſtum adeſſe vitium aduertit. vbi enim huius nominis notionem exprimit, quòd tectum ab vtraque parte demiſſum ſit ad alarum expanſarum inſtar, ſic legendum cenſet, οὕτως γὰρ ἐοίκασιν εἰκάσαντες οἱ παλαιοὶ καλέσαι τοῦτο τῆς οἰκίας τὸ μέρος, ἀετὸν δὲ καὶ οἱ δέ. videntur enim, inquit, veteres ex hac ſignificatione iſtam domus partem ſic vocaſſe & ἀετὸν quoque: vt ſignificet Galenus tecti culmina, & pinnacula πτέρυγας dicta, & ἀετοὺς antiquis. Apud quem ibidem quoque ex Diocle τὸ ἀέτωμα οἰκίας ἀετὸν explicari legendum mihi videtur, cùm locus in omnibus exemplaribus legatur corruptus.

[r] *In Exeg.*
[ſ] *In auibus.*
[t] *In Oecon. Hippo.*

Aegypti regio Aetia cur dicta.
Aquilus color quis.
Aquila vnde dicta.
Aquilaria locus.
[u] *Lib.2. de bel. Ciu.*
Aquilo vẽtus vnde, & cur ſic dictus.
Aglar.
Acyleia.
Trigeſtinus ſinus.
Golfo di Trieſte.
[x] *Lib.6. Metamorph.*

Aetia dicta fuit olim Aegypti nobiliſsima & fertiliſsima regio, vt quibuſdam placet, ab Aquila; vt alij volunt; ab Aeto quodam Indo.

Aquilus color dicitur fuſcus & ſubniger. verùm dubium eſt, vtrum hic ab Aquila, an Aquila ab hoc fuſco colore dicta ſit.

Aquilam etiam ab acutè videndo quidam dictam volunt: alij verò ab aquæ colore, qui incertus eſt inter album & nigrum.

Aquilaria locus eſt in Africa authore [u] Cæſare à Clupeis diſtans. 22. milliaribus non incommoda æſtate nauibus ſtatio.

Ab Aquila etiam, vt notat Leander, ſecundum quoſdam Aquileia Fori Iulij vrbs primaria Ptolomæo, Straboni, Plinio & alijs dicta eſt, quæ Incolis adhuc nomen retinet, Germanis Aglar vocari puto. Aquilam quoque vocatam teſtatur Euſtathius. Acyleia ἀκυληΐα eſt Stephano. Colonia dicitur in Veſpaſiani nummo.

Item Trigeſtinus ſinus Plinij vocatur ab Euſtathio & Stephano Aquileius ſinus, vti & Ptolomæo. Intimus Maris Hadriatici receſſus eſt, hodie golfo di Trieſte appellant.

Aquilonem ab Aquila deduci pleriq; arbitrantur: eſt autem Aquilo ventus Septentrionalis frigidus ac ſiccus, ita dictus à vehementiſsimo & maximè impetuoſo flatu, inſtar Aquilæ. Huius vim [x] Ouidius ita deſcribit.

Apta mihi vis eſt, quia triſtia nubila pello,
Et freta concutio, nodoſaq; robora verto,
Inducoq; niues, & terras grandine pulſo:
Idem ego cùm fratres cælo ſum nactus aperto:
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exilianťq; cauis eliſi montibus ignes:
Idem ego cùm ſubij conuexa foramina terræ,
Suppoſuiq; ferox imis mea terga cauernis,
Solicito manes, totumq; tremoribus orbem.

[y] *Lib.2. ca. 47.*
Aquilonis venti Etymum.
[z] *Lib.4. Chronic. in origin. Antuerpianis.*

Flat autem hic ventus [y] Plinio teſte inter Septentrionem & exortum ſolſtitialem, è regione Cauri. Atqui hîc ego [z] Ioannis Goropij Becani viri longè doctiſsimi, de Aquilone, eiuſq; Etymo ſententiam præterire nequeo, qui ſic ſcribit: *Sexto menſe certo ſigno demonſtrabatur id, quod antè Noë crediderat, ita vt iam reuera oſtenderetur, Deum fidum in his, quæ promiſerat, fuiſſe. Nullo autem certiore ſigno id poterat oſtendi, quàm flatu vehementer deſiccante & omnia nubila maxima vi disijciente, qualem Aquilonem eſſe nemo eſt qui neſciat, cui inde Romani nomen dederunt, quod cælum ſudum ab eo redditum Aquilum colorem videatur habere, id eſt aquæ tranquillæ extra Solis radios & reliqua colorem immutantia inſpectæ ſimilem. Ventus hic vnà cum colore, à quo nomen habet, Saturninus eſt: atque idcirco facilè Suetonio credo, Auguſtum partem huius coloris à Saturni domo præcipua, quam in He-*

in Horizonte cœlestis schematis habuit, sibi traxisse. Quemadmodum verò Saturno septimi orbis Planetæ gratus est hic ventus, & hic in cælo color, ita Noacho, cui Saturni nomen à posteris est impositum, nihil potuit vnquam in vita accidere iucundius, quàm hunc flatum sentire in arcæ tecto magna vi detonantem, cui Aquilum, sudumq; cælum necessario succedit. Hactenus Goropius.

Ab Aquilis est & Aquilo villa non lōgè à Nicomedia, cuius meminit [a] Platina, ubi Constantium Magni Constantini filium hæreticum & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomedien si in ea villa clarè tradit. Hinc autem deprehendi error potest, quo ducuntur nonnulli, qui hanc hęresim Constantino adscribunt, quæ profectò in tantum Principem tanquam religionis Christianæ amantissimum, nec debuit cadere, nec potuit.

Aquilo villa. [a] *In Felice secundo.*

10 Aquilonia Hirpinorum, quos Aquilonos Plinius vocat, in Italia ciuitas, ab Aquila quoque nomen meruisse videtur: Liuius atque ipse etiam Ptolomæus illius faciunt mentionem, & [b] Leander eam nunc Agnone castellum vocat.

Aquilonia urbs. [b] *In Aprutio.*

Aquilinus verè ab Aquila denominatur, uel nasus aduncus, uel uisus acutissimus Græcè ἀετώδης, & ἀέτωος. Nasus ille apud Persas, vt Plato [c] & Plutarchus scribunt, in maxima veneratione fuit, quasi animi cuiusdam generosi indicium prę se ferat, adeò vt regno indignos existimarēt, quibus hic faciei ornatus aberat. Nam Cyrum talem fuisse historici plures tradunt, atq; ea se specie gloriari solitum. Aquilinus item in malam partem accipitur, videlicet pro rapaci, [d] Plautus. *An tu inuenire postulas quenquam coquum, nisi sit Miluinis & Aquilinis vngulis?* vbi Aquilinas vngulas pro manibus rapacibus dixit. Eadem vox & in propria cedit nomina. Hinc dictus
20 Aquilinus Episcopus quidam Ebroicensis, cuius vita apud [e] Surium legitur.

Aquilinus quid significet. Nasi Aquilini nobilitas. [c] *In Apophthegmatib.* [d] *In Pseud.* Aquilinus Episcopus. [e] *Lib. 5. de uitis sanctorum.*

Aquilifer etiam ab insigni Aquilæ ferendo dicitur, vulgò Alfiero.

Aquilex verò non ab Aquila, sed ab Aquis legendis nomen habet eleganti certè vocabulo, quòd aquas inuestiget & colligat.

Aquilifer quis. Aquilex qs dicatur.

AQVILÆ VSVS IN VANIS Ethnicorum sacris.

30 VARIO certè ritu, & diuerso respectu Aquilam antiqui Ethnici in vsum religionis attrahebant. Quidam viuas ad cultum diuinum adhibebant: Quidam earum simulacro vtebantur. Illi eas aut alebant in honorem Iouis, aut Dijs immolabant, vt gratiam Deorum sibi vel conciliarent, vel augerent, vel referrent, vel propter consuetudinem. Apud quosdam funeralibus & iustis adhibebantur, vel ad cœlum emittebantur animam crematorum Regum, & Imperatorum (quod prorsus viris Christianis non est credendum, vtpotè quod Catholicæ, & Apostolicæ religioni repugnet) in cœlum euecturæ. Vnde legimus intra septa templi Syriæ Deæ liberi, ac Dijs cōsecrati pasci solitos fuisse Boues magnos, & Equos, & Aquilas & Vrsos, & Leones, atq; illos homines haudquaquam læsisse, sed omnes & sacros fuisse, & māsuetos. [a] Ar-
40 nobius item sacrificari Aquilas solitas innuit, cùm inquit. *Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis ijs Aquilas & Vultures?* Idem testatur [b] Iulius Capitolinus; *Si, inquiens, hecatombe Imperatorio sacrificio fiebat, non centum Pecora, sed centum Leones, centum Aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriebantur.* Hecatombas enim vouere, & Græcis & Romanis olim moris fuit, cùm pestilentia alijsq; grauibus morbis laborarent, quem morem à Laconibus primùm fluxisse ferunt. Cuius voti obseruatio talis erat, vt centum aras vno in loco aggesto cespite facerent, in eisq; centum Boues, centum Oues, centumq; Sues vno tempore immolarent. Si verò Imperatorum id votum esset, tum Leones centum, centum Aquilas vno tempore mactabant; fuitq; institutum, vt cùm hecatombæ, vel publica vota soluebantur, lugere populus & mœrere desineret. Nam in luctu vouere mali auspicij erat, & detestabile. Sic Paulus Aemilius
50 sacrum centum Boum vouit apud Plutarchum. Quod & Marium fecisse [c] idem testatur. Longo verò antè tempore apud [d] Homerum Minerua monuit Pindarum, vt Apollini voueat hecatomben Agnorum primogeniorum. Idem videre est in [e] Odyssea & alibi. Apud Lusitanos id sacrificij genus in vsu etiam fuisse testis est [f] Strabo. Quod verò in funeribus & iustis Aquila adhiberi sit solita, in primis ex Antipatri, seu ut alij, ex Speusippi memorabili Epigrammate, de Platonis sepulchro facilè liquet, cuius ille animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in Aquilæ speciem agnoscit.

Aqlæ vsus in funeralibus. Aquilę Dijs sacrificatę. [a] *Lib. 7. cōtra gentes.* [b] *In vita maximi, & Balbini.* Hecatombas quado vouerent Græci, & Romani. Hecatombarum institutio. [c] *In vita propria.* [d] *Iliad. 5.* [e] *Lib. 23.* [f] *Lib. 3. Geogr.*

Cur Aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab astris
Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò

Imò anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

Idem [g] Herodianus & [h] Dion graues hiſtorici teſtantur. Imperatore enim, qui in Deos referendus & conſecrandus erat, vita functo, pyram in tabernaculi formam conſtruebant, idq; auro, & ebore, ſignisq; & tabulis pictis exornatum mirificè, alio deſuper breuiori vſque ad tertiam contignationem erigebant. Aquilam vnà cum omnium odorum aggeſtu, lectoq; auro & purpura conſtrato, in quo defuncti effigies iacebat, in ſummo culmine collocabant. Hunc lectum Senatus, Equeſter ordo, ac viri triumphales, quiq; ampliſſimos honores geſſerant, in pyrā cum carmine & hymnis deferebant, multis omnis generis honoribus diuinis & humanis aggeſtis: tandem incensâ pyrâ cùm vapore & fumo Aquila agitata, è ſummo culmine tabernaculi aëra petijſſet, religio incuſſa fuit, ipſius Imperatoris animam per inane cœlum petijſſe, ipſumq; omni eo, quod mortale & caducum erat, depoſito, & quaſi defæcato, in numerum cœleſtium, & Deorum concilium, receptum eſſe: quam conſecrationem ἀποθέωσιν, & ἀθανάτωσιν Græci nuncuparunt. [i] Dion Caſſius funus Auguſti deſcribit his verbis: *Hæc cùm recitaſſet de ſcripto Tiberius, feretrum ijdem, qui antè, ſublatum triumphali porta, ex Senatuſcconſulto extulerunt. Aderant ducendo funeri Senatus, Equitesq́, cum coniugibus, Prætorianiq́, milites, ac ferè omnes, qui tum Romæ agebant, homines. Poſtquam cadauer rogo in campo Martio impoſitum fuit, primùm omnes Pontifices eum circumierunt, deinde Equites, tum Legionarij, reliquiq́, milites, & ij demum, qui cuſtodiæ præfuerant, omnia præmia, quæ ob ſua quondam in bello egregia facinora ab ipſo accepiſſent, ſuper eum conijcientes. Poſthæc Centuriones acceptis facibus, iuſſu Senatus, rogum ſuccenderunt. Eo abſumpto, Aquila ex eo emiſſa euolauit, quaſi animam Auguſti in cœlum ferens. His peractis reliqui diſceſſerunt. Liuia autem cum Equitum primis in eo loco quinque dies commorata, oſſa eius legit, ac in monumento condidit: luxêre viri non multos dies, luxêre mulieres integrum annum, quod decretum erat.* Tanta itaque erat olim in his & alijs multis Romanorum credulitas, vt non ſolùm Imperatoris animam ab Aquila è rogo raptam in cælum portari, & inter numina referri exiſtimarent, ſed vt etiam ſeſe id oculis vidiſſe ſanctè adiurarent. Vt autem augerent hanc perſuaſionem, itaque homines conducebant, qui plebi hanc fallaciam impingerent. Vnde Imperatoribus Aquilæ dedicatæ fuerunt, cùm propter hoc, tùm ob portenta varia per illas non ſine ſucceſſu allata. Imperatori Seuero ſigna mortis attulerunt Aquilæ quatuor, à quibus ſibi viſus eſt per nocturnam imaginem in cęlum abripi. De qua re plura, cùm ad auſpicia ventum erit. Idem videre eſt in numo, cuius inſcriptio eſt D. AVGVSTI PATRIS. in quo Aquila ex igne ſubiecto euolat. Hoc ego ad iuſta eius retulerim. Nonnulli ſacrum eſſe putant, quòd Imperatoria ſacrificia, quæ Græci Hecatombas appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, vti & à Græcis, quemadmodum paulò antè diximus. Sed hoc nihil ad Auguſtum, de quo nihil tale memoriæ proditum legitur. In numo autem, cuius inſcriptio eſt: DIVVS PERT. PIVS PATER, Aquila eſt pilæ inſidens, quaſi ipſum ſupra cælum ſublatum eſſe velit innuere. Nam altera inſcriptio eſt CONSECRATIO. eſt verò iſtæc Aquila in Diui Marci Antonini Pij, & Pertinacis numis diuerſo modo expreſſa, nonnunquam cum fulmine, aliàs Antoninum ipſum inter alas geſtat, nonnunquam verò cubicularem lectulum in cælum tollit cum inſcriptione: CONSECRATIO. Simile numiſma depingit Sebaſtianus [k] Erizzus, ſed veri Imperatoris effigiem repræſentans. At [l] Gulielmus Choul M. Aurelij numum habet, in quo Aquila fulmen pedibus ferens, & in dorſo virum nudum, qui ſceptrum manu tenet, alis expanſis ad cęlum volare conſpicitur, cum inſcriptione; CONSECRATIO S.C. In fœminarum funeralibus non Aquila adhibebatur, ſed Pauo, quamuis id vni Sabinæ Auguſtæ non negatum ſit. Huius rei duo item videas numiſmata Fauſtinæ apud eundem Choul, quorum vnum Pauonem ſolummodo habet ad cælum aſpicientem cum inſcriptione, CONSECRATIO, aliud verò Auem mulierem nudam ferentem eodem titulo.

Huius alitis imagini alij diuinos honores deferebant, tanquam ſub eius ſpecie Iouem ipſum venerantes. Iudæos verò hoc genus idolomaniæ exoſum habuiſſe vel ex eo oſtenditur, quòd cùm Herodes inter cætera templi ornamenta ſupra maiorem portam Aquilam auream poſuiſſet in ſignum ſaltem Romani nominis, à quibus regnum Iudææ acceperat, non vt illam adorarent Hebræi; illi indignantes eò collocari animantis effigiem, quò religio ſua vetabat, authores fuerunt quibuſdam iuuenibus magni animi, & fortitudinis, vt Aquilam eò collocatam detraherent, infringerent, & patrios ritus illibatos conſeruarent.

Marginal notes: [g] Lib. 4. Hiſtor. Rom. [h] Lib. 56. Hiſt. Rom. — Aquilæ vſus in funeralibus Imperatorū. — Apotheoſis Græcis q.d. — [i] Lib. 56. Rom. Hiſt. — Aquila Auguſtianimā in cęlum efferre putatur. — Romanorū falſa perſuaſio de animę Imperatorum immortalitate. — Aquilę pilę inſidentis declaratio. — [k] De numiſmatibus. — [l] De reliq. antiq. Rom. — Funeralia fœminarū ſine Aquila. — Aquilæ diuini honores attributi. — Aquila aurea ab Herode ſupra templi portam cur poſita. — Iudęorum lex cōtra Idololatriā.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

AVGVRIA

AVGVRIA ET AVSPICIA.

TANTVM tribuit ſuperſtitioſa antiquitas augurijs & auſpicijs, vt nihil inauſpicatò tentaret, vel agendum ſuſciperet. Cùm verò ab Aquila ſæpiſsimè auguria antiquis deſumerentur, itaq; illis Præpes dicta fuit, quaſi volatu auſpicia faciens, vt aliæ Oſcines, quæ garritu. Verùm quòd aduolantem Aquilam imperia portendere & honores afferre crederent, id temerè ſanè, & ſtultè admodum egiſſe videntur, quòd & ignobilibus, infimæq; ſortis hominibus Aquilam aduolare ſæpe contingat, quorum tamen nemo vllam aut nominis, aut dignitatis celebritatem aſſequitur. Apud honoratiores verò hæc oſtenta ſaltem obſeruabant. Nam magnificis omnia ſunt magnifica. Et fieri conſueuit, vt eorum, qui ad aliquam amplitudinem euehuntur, tam dicta, quàm facta quamuis leuia ſedulò obſeruent homines, & nil niſi ſumma & diuina in illis admirentur. Veruntamen tot exemplis moniti, inficias ire non poſſumus, quin in Aquila id ſit præcipua admiratione dignum, quòd vna omnium animantium, idem apud omnes nationes genteſq; ſemper indicarit, quodq; Aquilæ rebus gerendis tam ſæpe ſeſe duces exhibuerint & quaſi diuinitus (vt ipſi putabāt) miſſæ, vel quid agendum oſtenderint, vel quò res euaſura eſſet, præmonuerint. Sed omnia iſtæc portenta non aliò, quàm ad Cacodæmonem referri poſſunt, nec debent, qui huiuſmodi præſtigijs vanas nimium & credulas gentilium mentes irretire, & ad cultum ſuum pertrahere ſtuduit. Auſpiciorum, quæ ab Aquila petebantur, hæc erat ratio. Si enim è dextra parte aduolabat, patuliſq; ac exporrectis perſtrepebat alis, tum omen bonum certiſsimò ſibi perſuadebant. Si ſedentem vidiſſent, magnum omnino auguriū eſſe exiſtimabant, ſed laborioſum in re peragenda; Nam ſedenti Aquilæ Aues cæteræ moleſtæ ſunt. Si cor victimæ raptum ab Aquilis fuiſſet, nimium propitios fore Deos ea res oſtendebat. Minora auſpicia, etſi priora, vt Cornicis & Columbarum, ſemper maioribus cedebāt, & Aquila ſuperueniente, nullum erat. Rurſum ſi Aquilæ, Corui, & Vultures in vnum coijſſent, cędem interpretabantur. Si cuius ædibus inſediſſet Aquila, aut ſi pileum in alicuius caput miſiſſet, imperium portendebat. Haſce & alias auſpiciorum Aquilę ſignificationes ex quamplurimis exēplis, quæ ideò hîc ſubiungimus, colligere ac confirmare licet.

Aquila prępes dicta.

Aquilā nō portēdere Imperium.

Augurium felix ab Aquila.

Aquilæ in augurijs pſtantia.

In natali Alexandri Magni die, Aquilæ duæ præpetes ſupra culmen domus inſederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Aſiæq; præ ſe ferentes.

Alexandro Magno qūo Aquilæ duæ Imperium portendant.

Nato Maximo (qui turbulentiſsimis Reip. temporibus Imperator electus eſt à Senatu, ut Maximini obuiam iret crudelitati) quamuis ex humili & obſcuro genere, patre ſcilicet arte ferrario, aut, vt alij dicunt, carpentario, auſpicium dedit Aquila, cùm carnem bubulam, & quidem multam in patris cellam anguſto impluuio proieciſſet, eam deniq; cùm iaceret, & nemo attingere auderet religionis metu, iterum ſuſtulit, & in proximum ſacellum Iouis Præſtitis detulit.

Maximus quomodo imperium adeptus.

Simili oſtento infantem adhuc Aurelianum vinctum faſcia ſine vlla noxa de cunis ſuſtulit, & in aram, quæ iuxta ſacellum fortè ſine ignibus erat, depoſuit, vt author eſt Sabellicus.

Aurelianus Imp. ab Aquila de cunis ſublatus.

Albino etiam ſeptima hora, poſtquam natus eſt, in conuiuio, quod natalitijs ſuis deputabatur, dum ſibi inderetur nomen, ſeptem Aquilæ paruulæ allatæ ſunt, & quaſi ad cunas pueri conſtitutæ. Omen pater eius procliuiùs admiſit, eò quòd id rariſſimum eſſet in illis regionibus, vbi Hadrumentum eſt.

Albino ſeptem Aquilę allatæ paruæ.

Octauio Auguſto, cùm puer adhuc ruri quarto ab vrbe lapide via Campana educaretur, in nemore prandenti ex improuiſo Aquila de manibus panem rapuit, moxq; altiſsimè euolauit, quæ paulò poſt leniter delapſa ex improuiſo eundem ei reddidit, Xiphilino, Suetonio, & Dione teſtibus.

Auguſto Aquila panē eripuit, & reſtituit.

C. Marius cùm nidum Aquilæ cum ſeptem pullis puer adhuc in agro reperiſſet, eumq; gremio ſuſceptum ad patrem detuliſſet, is admiratione motus conſultis auſpicibus ſepties penes filium rei ſummam futuram accepit. Id in tot, quot geſſit, conſulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium aſſequutus eſt. Hoc tamen [a] Plutarchus Romanæ quodammodo hoſtis hiſtoriæ, rem fabuloſam exiſtimat, quòd Aquilam dicant non vltra duos pullos parere, vt ſuo loco dictum eſt.

Mario qđ ſeptē Aquilę pulli portenderint.

[a] In Mario.

Regni auſpicium Romulo allatum ex Ennio habemus in hiſce verſibus à [b] Cicerone citatis.

[b] 1. Diuina.

Et ſimul ex alto longè pulcherrima præpes
Læua volauit Auis, ſimul aureus exoritur ſol,
Cedunt ter quatuor de cælo corpora ſancta

Auium,

Auium, præpetibus sese pulchrisq́; locis dant:
Conspicit inde sibi data Romulus esse priora
Auspicia regni, stabilitaq́; scamna solumq́;.

Aquilæ duæ Romulo apparẽtes Imperiũ portenderunt.

Dum enim fratres de Imperio certarent, ac vter eorum mœnia conditurus esset, contenderent, se auspicio staturos pactum inierunt; Itaq; Aquilæ binæ præpetes Romulo primas detulerũt.

Tarquinio Prisco Aquila Imperiũ promittit.
[c] Li. 3. Antiq. Rom.
Pileũ è Tarquinij Prisci capite raptũ ab Aquila, & post ab eadem capiti impositum quid portenderit.

Aquilam Tarquinio Prisco regnum portendisse vulgatissimum est; quippe quæ pileum sedenti abstulit, mox remisit: futurum inde Tanaquil eius vxore Hetruscorum disciplina instructa, interpretante, vt principatum caperet, de quo Dionysius [c] Halicarnassæus ita scribit. *Vt enim ad Ianiculum peruenit* (Plinius affirmat id factum, cùm Capitolium peteret) *vnde Roma ex Hetruria venientibus primùm conspicua est, Aquila repente demissa pileum ei de capite rapuit, ac sublime reuersa, cùm pensile vehiculum, cui Tarquinius insidebat, volatu obijsset, & deinde se in altissima aëris regione abscondisset, mox subitò rursum delapsa, capiti pileum aptè reposuit: ibi omnibus prodigij miraculo stupentibus, mulier seorsum abductum virum complexa benè sperare iussit, euasurum à priuata fortuna ad potestatem regiam; monuit tamen, daret operam, vt volentibus Romanis principatum assumeret, dignumq́; se præberet honore tam eximio. Ille cœlesti prodigio lætus, iam portæ propinquus vocatis in vota Dijs, precatus est, vt ratum auspicium facerent, aduentumq́; suum fortunarent, atque ita vrbem inuectus est. Posthæc admissus ad Martij Regis colloquium, primùm quis esset, indicauit, deinde habitatum in vrbem se venisse cum toto patrimonio, quod vt maius, quàm pro priuati hominis facultatibus, libenter se depositurum in vsum Regis & Reip.*

[d] Orat. 2. de fort. Alex.
Agon cur rex designatus.

[d] Plutarchus de Agone scribit: *Apud Argiuos aliquando defecit Heraclidarum genus, è quo Regem eos deligere patria consuetudo iubebat; Quærentibus & sciscitantibus, oraculum datum est, regem ab Aquila demonstratum iri, ac post paucos dies Aquila in domum Agonis deuolare conspecta fuit, itaque Agon Rex designatus est.*

Penelopis somniũ de Aquila, & Anseribus.
[e] Odyss. τ. lib. 19.

Auspicatum similiter etiamsi somnium Aquilæ per quietem visæ Penelopi fuit, quod illa Vlyssi marito nondum agnito recenset apud [e] Homerum:

χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα.
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε, καὶ ἔκτανεν, οἱ δ' ἐκέχυντο
Ἀθρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη.
Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον, καὶ ἐκώκυον ἔν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δέ μ' ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμίδες Ἀχαιαί,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένην ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει Ἰκαρίοιο κόρη τηλεκλειτοῖο.
Οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσαι.
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.

Anseres mihi in domo viginti triticum edunt
Ex aqua, & ipsis lætor inspiciens.
Veniens autem ex monte magna Aquila curua rostro,
Omnibus in ceruices ruit, & interfecit; hi autem fusi sunt
Congregati in domibus; hæc autem in æthera diuinum eleuata est.
At ego flebam & lugebam in somnio;
Circum autem me congregatæ sunt pulchræ crinibus Achiuæ
Miserabiliter lugentem, quòd mihi Aquila interfecit Anseres;
Retrò autem veniens desedit in prominenti domo:
Voce autem detinuit vociferauitq́;:
Confide Icarij filia valde inclyti,
Non somnium, sed verè bonum, quod perfectum erit:
Anseres quidem proci, ego autem Auis
Fui antea; nunc rursus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem inferam.

Marciano Imper. vmbra ab Aquila facta quid portendat.

Marcianus Imperator egregia præditus indole, cùm miles esset, fortè ad expeditionem se conferebat: in itinere cùm dormiret aliquando, ij, qui cũ eo cubabant, citius experrecti, Aquilam homini expansis alis vmbram præbere vident. Itidem in expeditione aduersus Giserichũ Libyæ Principem accidit, vt Marcianus inter alios in hostium potestatem veniret. Itaque Gi-

ſerichus captiuos inſpicere volens ex ſublimi quodam loco eos intuebatur. Hic Marciano con ſopito cernens vmbram fieri ab Aquila expanſis alis, rem pro miraculo habuit, & virum diuinum, & Imperio Romano dignum cenſuit.

Idem accidit Baſilio Macedoni Imperatori, qui annis viginti regnum obtinuit. Is cùm adhuc infans admodum eſſet, vti Zonaras commemorat, fortè Soli expoſitus in æſtu iacebat, meſſe occupatis parentibus egenis admodum. Tum verò Aquila de ſublimi aduolans, expanſis alis vmbram ei præbebat. Quum autem aliquoties mater eam abigere conata nihil efficeret, tandem hanc rem boni augurij loco duxit.

Baſili⁹ Macedo quo regnum obtinuerit. Baſilio Macedonum Imp. Aquila umbram facit.

[f] Suetonius quoque inter alia prodigia, quæ Galbæ Imp. regnum portendebant, de Aquila ita ſcribit. *Galbæ Imperatoris auus dum ſacra perageret fulgur procurans, quum Aquila ex eius manibus exta rapuiſſet, ſublimisq́ elata in frugiferam extuliſſet quercum, augurq́ ſummum, ſed ſerum Imperium portendi dixiſſet; ſanè, inquit ille irridens, quum pariet Mula. Quo prodigio in primis Galba confirmatus dicitur; Nam cùm in Hiſpania res nouas moliri eſt adortus, in ea terra Mula enixa eſt.* Idem quoque ex Suetonio recenſet [g] Sabellicus.

[f] *In Galba cap.4.* Galbæ Imp. quo Aquila Imperiũ portẽderit. [g] *Enneade 7. lib.2.*

Felix inſuper illud fuit, quod idem [h] Suetonius recenſet de Claudio, qui cùm diu inter ludibria aulæ fuiſſet, ſub Caio demum fratris filio Conſulatum adeptus eſt; *quamprimum autem,* inquit author, *cum faſcibus ingreſſus eſt forum, præteruolans Aquila dexteriore conſedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifeſto.*

Claudio Aquila Imperiũ promittens. [h] *In Claudio cap.7.*

[i] Et rurſus de Vitellio copias ſuas diuidente, quas aduerſus Othonem præmitteret, quaſq́; ipſe perduceret, fauſtum hoc narrat augurium. *Præmiſſo agmine lætum euenit augurium: ſiquidem à parte dextra repentè Aquila aduolauit: luſtratisq́, ſignis ingreſſos viam ſenſim anteceſſit.*

[i] *In A. Vitellio cap.9.* Auſpicium lętũ capit A. Vitellius Imp.

Non minus celebre fuit auſpicium, quod in extructione vrbis Lauinij accidiſſe ſcribitur. Feruntur namq́;, dum conderetur, oblata Troianis quædam prodigia. In nemore orto ſua ſponte incendio, Lupus ore aggeſſit fomitem aridum, Aquila verò alarum ventilatione flammam excitauit, contrà Vulpes cauda in flumen intincta, ignem conata eſt extingere: & cùm nunc accendentes, nunc extinguentes præualuerant, tandem vicerunt illi duo: hæc verò abijt conatu irrito: Quo viſo illuſtrem quidem, & mirandam futuram eam eſſe Coloniam Aeneas dixit, ſed ſuis incrementis inuidos impedimentum non ſine moleſtia allaturos, fore tamen vt tandem vincat ſuæ felicitatis aduerſarios fauore numinum. Extant tam inſignis futuræ vrbis fortunæ præſagij monumenta in foro Lauinienſium, effigies æreę horum animalium, longiſſimo quidem tempore aſſeruatæ.

Lauinium urbs quõ extructa.

Non minore admiratione dignum illud fuit, quòd Aquila, cùm primùm ſupra caput arantis filij Gordij, pauperis alioqui viri, volaſſet, currus iugo inſidere non prius deſierit, quàm is arationem ad veſperam dimitteret; vnde Phrygiæ regnum Midæ filio præmonſtratum.

Midę quõ regnum ab Aquila pręmonſtratũ.

Hieronem quoq́; Siculum admodum adoleſcentem, priuatæ fortunæ hominem Aquila, quæ primo bello, quod inijt, in eius clypeo reſidit, regem aliquando futurum indicauit.

Hieroni Siculo regnũ pmõſtratũ.

Xenophonti tale quid oblatum eſt. Cùm Epheſo ad Cyrum iter arriperet, dexteræ Aquilæ, quæ ſedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt poſtmodum probauit euentus, omen accepit.

Xenoph. Aquila celebritatis augurio eſt.

Galeotes & Telmiſſes fratres, filij Apollinis, & Themiſtûs filiæ regis Hyperboreorum, Labij dicti, oraculum in Dodona acceperunt, vt hic Orientem, ille Occidentem verſus nauigaret, & cùm de ſacrificijs ipſorum fœmora rapuiſſet Aquila, aram ibi conderent: Itaq́; Galeotes in Siciliam, Telmiſſes in Cariam, vbi Apollinis Telmiſſi ædem condidit, profecti fuerunt.

Galeotes, & Telmiſſes fratres, eorũq́; augurium.

Deiotaro Regi omnia ferè auſpicatò agenti ſalutaris Aquilæ conſpectus fuit, qua viſa continuit ſe ab eius tecti vſu, quod nocte ſequenti ruina concidit, vt refert [k] Valerius Maximus.

Deiotarus rex cur tectũ nollet ingredi. [k] *Lib.1.c.4. de ominib.*

Hactenus fortunæ melioris nunciam fecimus, nunc quos bellorum euentus prædixerit, videamus. Anacreon author antiquiſſimus ſcribit Iouem aduerſus Titanas (alij dicunt, aduerſus Gigantes) profecturum, ſacrificium feciſſe cęlo in Naxo inſula, in qua primùm infans educatus fuit, Aquilaſq́; dum ſacrum faceret, ei apparuiſſe, & telum prætuliſſe. Quibus mox viſis bonum auſpicium ſuſcepit, victoriæ indicium, quæ cùm ſubſequuta eſſet, inſigne bellicum auream inde Aquilam, vt proprium geſtaſſe dicitur, vt Aglaoſtenes alijq́; teſtantur.

Iuppiter Aqlę auxilio uſus cõtra Gigantes. Iupiter cur Aquilã auream geſtet.

Magnam quoque ſpem Cyrus Perſarum Rex ex ſequẽti cepit augurio, quod [l] Xenophon his verbis narrat. *Cyro aduerſus Armenos proficiſcenti continuò in primo agro conſurgit Lepus. Aquila autem volans dextra Leporem deſpiciens in fugientem irruit & percuſſit, extulitq́, correptum, & ablato pro libidine vtebatur præda. Augurium igitur Cyrus intuitus, cùm lætatus eſt, tùm Iouem Regem adorauit, dixitq́, ad præſentes: Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit.* Et [m] alibi de eodem Cyro; *Cùm talia diſſerentes,* inquit, *ad fines vſq́, Perſidis veniſſent, eſſetq́, his Aquila dextra apparens itineris dux facta Deos, heroasq́, precati terram colentes Perſida, vt ſe propitij iuuarẽt ac mites, ita fines ſuperarunt.*

[l] *Lib. 2. de Pedia Cyri.* [m] *In principio eiuſdẽ.* Cyro Aqla itineris dux

Mario Aq̃la reditum pollicita ẽ.
[n] *In Mario.*

Aquila Mario reditum cum summa gloria triumphabũdum pollicita est, cùm Anguem arreptum vnguibus dilacerasset, & in aquas abiecisset, atque inde occasum versus auolasset:

Sic Aquilæ clarum firmauit Iuppiter omen
Partibus intonuit cæli pater ipse sinistris. vt testatur [n] Cicero.

Alexãdri victoriæ signum ante pugnam.

Aristander augurio Aquilæ traijcientem in hostes Alexandrum victorẽ pronunciauit ante conflictum. Illa autem (non quæ duplex imperium tulit, de quo supra in natalitijs) à classe in continentem progressa, ibiq; firmata augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse etiã Alexandri ipsius interpretatione, secus quàm sentiret Parmenio.

Alexandri de Darianis victoriæ signum.

Et difficilimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est, quo nullum vnquã acrius inter eos fuit, Aquila paululum supra caput Alexãdri placidè volitans, nec annorum sonitu, nec gemitu, clamoreue vllo morientium terreri potuit, sed diu circa Equum Regis pendenti magis quàm volanti similis constitit, præsagiens vel indicans potius, quò res euasura esset.

[o] *Lib. prim.*
Fabio valẽti dux Aquila quid portendat.

Neque dissimile est, quod [o] Tacitus Fabio Valẽti scribit oblatũ, cui cùm exercitum in bellum educeret, ipso profectionis die Aquila leni meatu, prout agmen incedebat, veluti dux viæ pręuolauit, & per longum spatium cùm nullo gaudentium militum clamore, & augurium accipientium, alitemq; saluere iubentium, terrefieret, iter ita continuauit, vt haud dubiè magnæ & prosperæ rei omen traderet.

[p] *In Domit. 6.*
Aquilæ augurium in cõplexu statuę Domit.

Testatur tale quoque quid [p] Suetonius. *Siquidem*, inquiens, *ipso, quo dimicatum est die, statuam Domitiani Romæ insignis Aquila circumplexa, pennis clangores lætissimos edidit: pauloq; post occisum Antoninum (belli motorem) adeò vulgatum est, vt caput eius quoque apportatum pleriq; contenderent.*

[q] *Illiad. μ.*
Troianorũ auguriũ felix ab Aquila sinistra.

Troianis feliciter pugnantibus apud [q] Homerum & iam fossam ac vallum Græcorum transituris, Aquila sinistra apparet, non (vt Scholiastes interpretatur, & vt malè colligit Polydamas) tanquam infausta auis, cùm alioqui sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos, quominus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum conatu non successuro. Ait itaque Homerus.

Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον.
Auis enim ipsis venit transire paratis.
Aquila altiuolans sinistrosum populum impediens,
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum.

Aquila dextra felixsẽ p auguriũ.
[r] *Hom. Iliad. N.*
[s] *Odyss. l. O.*

Aquilam verò dextram faustam semper esse [r] idem innuit.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις
Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν
Θάρσυνος οἰωνῷ.
Sic ei dicenti (inquiens) *volauit dextera auis*
Aquila altiuolans, subclamauit autem populus Achiuorum.
Confisus augurio.

Sic Helena apud [s] eundem Menelao Vlyssis in patriam reditum auguratur, ac Telemacho, cùm dextra ei Aquila Anserem vnguibus ferens apparuisset.

Locrorũ victoria ab Aquilę portento.
[t] *Lib. 2. ann.*
[u] *In Comm.*
Cæsaris victoriæ signum.
[x] *Lib. 43.*

Pugnantibus autem Locris cum Crotoniatis Aquila à facie Locrorum nunquam recessit, eosq; tandiu circumuolauit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo iuuenes, diuerso à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine ex albis Equis, coccineis chlamydibus paludati pugnare visi sunt: nec vltra apparuerunt, quàm pugnatum est.

[t] Cornelius Tacitus auspicium Aquilarum octo notat his verbis. *Intentus paratusq; miles, vt ordo agminis in aciem adsisteret,* (adstitêre legit doctissimus [u] Iustus Lipsius & mea quidem sententia optimè) *visis Cheruscorum cateruis, quæ per ferociam proruperant, validissimos Equitum incurrere latus; Stertinium cum cæteris turmis circumgredi, tergaq; inuadere iubet, ipse in tempore adfuturus. interea pulcherrimum augurium octo Aquilæ syluas petere & intrare visæ, Imperatorem aduertêre: exclamat, irent, sequerentur Romanas Aues, propria legionum numina.*

Pompeij exitij signũ.
[y] *In vita Crassi.*
[z] *Lib. 4. de bello ciuili.*
Aquilę duę signiferorũ Aquilis insidentes.

Cęsari contra Pompeium dimicanti victoriam nunciarunt, [x] Dione authore. *Aquilæ* (inquit) *legionum eius alas concutientes & fulmina, quæ aurea pedibus tenebant, abijcientes Pompeio exitium palam denuntiabant, ipsæq; ad Cæsarem quasi auolabant.*

Simili pacto tradunt primam Aquilam, quæ in exercitu Crasi ferebatur, sua sponte nemine cogente esse conuersam, cùm aduersus Parthos proficisceretur, vt author est [y] Plutarchus. [z] Appianus quoque binas Aquilas refert in Cassij castris apparuisse, vbi ait: *Paulò post & Imperatores sequuti sunt: Eo tempore Aquilæ duæ supernè demissæ argenteas signiferorum Aquilas insederunt*

tundentes

tundentes rostris, vel, vt quidam tradunt, alis protegentes. Permanserunt in exercitu alentibus Imperatoribus ex publico, donec pridie, quàm pugnatum est, auolarent.

De Octauio Augusto contra Antonium & Lepidum pugnaturo [a] Suetonius in hæc verba scribit. *Contractis ad Bononiam Triumuirorum copijs, Aquila tentorio eius supersedens, duos Coruos hinc inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu; futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitium præsagiente.* Nam Aquilâ significabatur Augustus, qui collegas Antonium & Lepidum infestos ita conflictaret, vexaretq́;, quemadmodum Aquila duos Coruos afflixit.

Augusti cõtra Antoniũ & Lepidũ uictoriæ signum.
[a] *In Augusto. cap. 96.*

Non dissimile siue augurium, siue portẽtum Bruto, cum Antonio, Cæsareq́; prælio decertaturo, exitium indicauit. Cùm enim starent ambæ acies in procinctu signum expectantes, duæ Aquilæ magno alarum clangore ex aduerso conflixerunt, rostris sese mutuo ac infesto volatu incessentes. Suspendit id ostentum vtrumq́; agmen in præsentis pugnæ euentum: postremò quæ ex Antonij plaga stetit, validè aduersam Auem fugauit. Quo omine Antoniani in spem certam victoriæ erecti, sublato clamore in hostem decurrunt: Nec aduersa parte minus ferociter confligitur: fit primo congressu cruentum prælium, complexi se inuicem milites, consertisq́; manibus, non minore odio, quàm vi vtriq́; dimicant, circunsonare gemitus & suspiria cadentium, & iam plurimus erat cruror fusus tetra illa & cruenta cæde, quum prima acies Bruti loco submota est, ordinibusq́; vi solutis, ad secundum, tertiumq́; ordinem penetrauit metus. Tum res ad fugam inclinauit, qua animaduersa Octauij milites hostilium castrorum portas multa vi occupant, ne cedentibus à tergo pateret effugium. Tum verò exclusorum cædes fit, & à fronte Brutiani pressi fæda colluctatione, cæcoq́; occursu in se ruentes cæduntur. Meminit eiusdem augurij [b] Appianus, cuius hîc verba ascribere non pigebit. *Iamq́; dies*, inquit, *dum se parant, ad nonam horam processerat, cùm Aquilæ duæ pugnare cœperunt inter vtramq́; aciem intentam summo silentio, cumq́; fugata esset, quæ à Bruto steterat, conclamarunt hostes, & signa collata sunt, fuitq́; congressus superbus & immitis.*

Aqla duos Coruos affligẽs quid denotet.
Bruti interitum Aquilæ præsagiẽtes.
[b] *Lib. 4. de bell. ciuil.*

Eiusmodi duarum Aquilarum pugnantium auspicium Vespasiano contigit, narrante his verbis [c] Suetonio: *Ac non multò post, comitia secundi Consulatus ineunte Galba, statua Diui Iulij ad orientem sponte versa est: acieq́; Bebriacensi prius, quàm cõmitteretur, duæ Aquilæ in conspectu omnium conflixerunt, victâque alterâ subuenit tertia à Solis ortu, ac victricem abegit.* Per duas autẽ Aquilas primas intelligitur Vitellius & Otho, tertia verò veniens ab ortu Solis, significabat Vespasianum, qui, cùm ex Iudæa veniret, abegit victricem illam Aquilam, hoc est Vitellium Othonis victorem.

[c] *In Vespasiano cap. 5.*
Vitellius & Otho per duas Aquilas significati.
Vespasian⁹ per Aquilã uictricem designatus.

Hæc auguria & ostenta non solùm Ethnicos idolomaniæ tenebris immersos, sed etiam qui Christo nomina dederunt, solicitos ac suspensos aliquando tenuerunt, tantum valet apud homines semel concepta opinio. Verùm hi ipsi superstitionis notam effugere minimè posse videntur, quòd vera pietas omnem vanis hisce obseruationibus auctoritatem ac fidem abroget. Huiusce humanæ imbecillitatis exemplum dabit [d] Baptista Mantuanus, qui de Gonzagę victoria Aquilæ auspicio (vt ipse ait) pręnuntiata, ita canit:

Hinc igitur motis montana per inuia castris,
Dum properant, Aquilas sudum per inane volantes
Quot simul ire hominum nemo conspexerat vnquam,
Suspiciunt, mirati Auium spectacula fixo
Lumine & à cilio, dextris pendentibus, altè
Obseruant, quò se inclinent, quò tendere pergant:
Illæ vbi castra super gyros duxêre frequentes,
Parthenopen versus celerem vertêre volatum.
Et quanquam augurio non sit mens fidere, Ductor
Id tamen est felix omen ratus, Imperiumq́;
Parthenope à Gallis iam nunc discedere fatus,
Macti animo tali auspicio grandiuntur, &c.

Christianos augurijs aliquãdo credidisse.
[d] *Lib. 4. Trophæi Gonzagæ.*
Gonzagę uictoriam Aquila portendit.

Hactenus fortunata auspicia quæq́; honores atq́; dignitates ac prosperos euentus, aliquibus saltem, prænuntiasse putantur, enarrauimus; nunc infelicium successum exempla aliquot ponemus.

Auguria infelicia ab Aquila.

Penelopis procis mortem ex duarum Aquilarum augurio prædicit Halitheres. de quo augurio sic [e] Homerus scripsit.

[e] *Odyss. B.*

Ὣς φάτο Τηλέμαχος. τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μέν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι τιταινομένω πτερύγεσσιν.

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἔνθ᾽ ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλά,
Ἐς δ᾽ ἰδέτην πάντων κεφαλάς, ὄσσοντο δ᾽ ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ᾽ ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς,
Δεξιὼ ἤϊξαν διά τ᾽ οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Sic ait Telemachus: huic duas Aquilas latè videns Iuppiter,
Ex alto à vertice montis præmiſit volare,
Hæ vſque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas.
Sed cùm iam ad mediam concionem celebrem perueniſſent,
Hîc conuerſæ quatiebant alas denſas.
Aſpexerunt autem omnium capita; portendebant autem mortem
Laniantes verò vnguibus maxillas, circum autem collum
Ad dextras volarunt & per ædes & per vrbem ipſorum.

Tarquinij ſuperbi exitij ſignum.

Fœtus Aquilarum implumes, à Vulturibus roſtro pedibusq; à paſtu abacti, & raptati, concerptiq; cum ipſis nidis, Tarquinio ſuperbo exilia portenderunt, ac regni amiſſionem.

Dionyſius Syracuſanus regnũ amittit.

Iaculum de ſatellitum manibus roſtro extortũ, & deiectum in profundum ab Aquila; Dionyſio Syracuſano regnum abrogauit, & diras calamitates incuſsit.

Ariſtotimi Eleorũ Tiranni exitij ſignum.

[f] *Lib. de uirtut. mulier.*

Ariſtotimo Eleorum Tyranno, Aquilę oſtentum, exitium portendebat. Hoc [f] Plutarchus narrat: *Cùm meridie*, inquit, *cum vxore cubaret, prandiumq; eſſet paratum, viſa eſt Aquila in aëre ſe librans ſupra domum, ac quaſi prudens ac dedita opera, lapidem iuſtæ magnitudinis, in eam partem tecti deiecit, vbi erat cubiculum, in quo iacebat Ariſtotimus, ſimul autem deſuper ingenti ſonitu exiſtente, & foris clamore ſublato ab ijs, qui Auem viderant, perterritus Tyranus uatem acciuit, quo ſolebat aſſiduè in foro vti, perturbatusq; interrogauit, quid iſto ſigno portenderetur. Vates bono ipſum animo eſſe iuſſit, quòd excitatus, & adiutus eſſet à Ioue. Ciuibus autem, quibus fidebat, dixit, vindictam Tyranni capiti impendere, ac iam iam elapſuram. Quò oſtento confirmati, qui Duce Hellanico in Tyranni necem conſpirauerant, ſine ſtipatoribus in forum deſcendentem trucidarunt.*

Lacapeni Imperatoris & Simeonis Bulgarorum Ducis diſſidij indicium.

Triſte item minimeq; fauſtum fuit, quod Lacapeno Imperatori, & Simeoni Bulgarorum Principi accidiſſe ſcribitur. Quo enim tempore hi congreſſi inter ſe colloquebantur, Aquilæ duæ ſupra ipſos volaſſe traduntur; cùmq; non ſine clangore & alarum inſigni ſtrepitu, ſeſe mutuò infeſto roſtro, vnguibusq; aggreſſæ conflixiſſent, mox alteram ab altera diſceſſiſſe, cùm vna ſe ad vrbem conferret, altera Thraciam verſus volaret. Hoc prodigium augures minimè lętum eſſe iudicabant; nam ſignificari futurum, vt hæc inter eos pax reſcinderetur.

[g] *In Paral.*

Amphiarai haſta ab Aquila abrepta mortẽ illi portendit.

Scribit [g] Plutarchus Aquilam quandoq; Amphiarai haſtam abreptam ſuſtuliſſe in altum, mox dimiſiſſe, eam verò terræ impactam, Lauri ſpeciem prębuiſſe. Poſtero die hoſtibus acri prælio ibidem congredientibus, terrę hiatu repentino hauſtus cum curru Amphiaraus perit, vbi poſtea condita fuit vrbs Harmatis cognomine inſignis.

[h] *Lib. 1. Paralip.*

Priamus quoque, vt narrat [h] Q. Calaber, victoriam à Ioue implorans, Pentheſileam non reuerſuram è prelio incolumem, inde credebat; quòd Aquila à dextra precanti, acutum clangorem edens, Columbamq; num reſpirantem vnguibus tenens, impetuosè aduolaſſet.

Niger cur cõtra Seuerũ expeditionẽ omiſit.

Niger, cùm bellum motum eſſet, venit Byzantium, inde Perinthum exercitum duxit: ſed cùm multa prodigia ei minus proſpera eueniſſent, vehementer perturbari cœpit. Nam Aquila, quæ in ſtatua eius militari cõſederat, licet abigeretur, immota tamen, quouſque capta eſt, conſtitit. Apes etiam in ſignis militaribus, & maximè in ſtatuis ipſius fauos finxerunt: his de cauſis Niger expeditionem contra Seuerum omiſit. Contrà Galdus Scotorum rex, quum ducenti in Romanos exercitum, varia oblata eſſent prodigia, atque Aquila diem penè totum expanſis alis ſupra exercitum laborioſiſſimè volitaret, idq; multis terrorem incuteret, ſeſe eo prodigio interpretantibus, Romanis, quibus Aquila inſigne erat, dedendos iri, benè omnes ſperare iuſſit; fore namq;, vt ea expeditio Romanis multum laboris & anxietatis eſſet allatura. Nec omnino eum ſpes fefellit. Cruentiſsima enim ea fuit pugna, & magna vtrinque cum ſtrage: Romanorum ſex millia cæſa: Rex & ipſe ſaucius, duodecim millibus cæſis, exercitum amiſit.

Helleborus niger quãdo non debeat effodi.

[i] *Lib. 9. hiſt. plant.*

Helleborum nigrum effoſſuros circunſcribere iubent (vt ſcribit [i] Theophraſtus) ſpectando exortum, precandoq;, vt liceat id ſibi concedentibus Dijs facere, cauere Aquilam, tàm à dextra, quàm à ſiniſtra. Periculum enim aiunt ſecantibus imminere: & ſi Aquila propè aduolarit, moriturum illo anno, qui ſuccidit, exiſtimant.

MYSTICA

MISTYCA.

HVC vſquè promiſcuè tam ſacris, quàm profanis impij paganiſmi cultibus adhibitas Aquilas declarauimus. Nunc quæ ad pietatem conferant, quæue myſteria ex Aquilis eruerint, atque in vtilitatem Philoſophiæ Chriſtianæ conuerterint Eccleſiæ Doctores, paucis videamus.

Aquilæ viſus quid in ſacris ſignificet.

Clariſsimum & acutiſsimum Aquilæ viſum, vnde & nomen accepit, altam arduam, intentamq; beatorum contemplationem ſignificare, ſancti patres referunt: Qui enim mentis aciem in Deum, ſolem verum, ac omnis luminis fontem figunt: hoſce diuinæ viſionis ſumma felicitate participes, meritò Aquilæ cognomine appellari dicunt.

Aquilę qui miſticè dicendi.

Et ſicuti Aquila fulmine non tangitur, quod tamen mortalibus omnibus terrori eſt: ita pijs nulla manet damnatio, vltimum re vera terribilium.

Aquilā fulmine non tangi quì myſticè intelligatur.

[a] D. Dionyſius Carthuſianus Aquilam ſcribit in ſacra ſcriptura ſignificare regiam dignitatem, motumq; ad ſuperna tendentem, celeremq; volatum, atque ad captandum reparandis viribus cibum, agilitatem atque vigilantiam & curſum & facilitatem ſummam: ac præterea vim illam ſingularem ſpeculandi liberè, directeq;, ac in nullam partem inclinando, aciem oculorum in vberrimum illum & lucidiſsimum Deitatis radium.

[a] *Cap.15. cęleſt. hierarc.* [b] *In Ezechielem homilia 11. cap.17.* [c] *Cap.17.*

Multa de Aquila myſticè à Propheta Ezechiele recenſentur, quæ, etſi ad Nabuchodonoſoris cognominata ſuperius partim relata ſint, hîc tamen, etiamſi [b] Origenes plurimis illa tradat, quàm breuiſſimè fieri poterit, myſterij ſenſum apponere non ab re nobis viſum fuit. Sacræ itaque literæ per Aquilam terrarum dominationem intellixerunt, vti apud [c] Ezechielem legimus; *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri. ſummitatem frondium eius auulſit, & tranſportauit eam in terram Chanaam, in vrbe negociatorum poſuit illam.* &c. Neque huic abſimilis altera adiecta eſt, quę vitium earum palmites deprædaretur. *Facta eſt ergò vinea, & fructificauit in palmites, & emiſit propagines. & facta eſt Aquila altera grandis magnis alis, multisq; plumis, &c.* Per priorem illam Theologi aiunt, Nabuchodonoſora Babyloniorum Regem interpretari: per alteram verò Pharaonem Aegypti Tyrannum. Horum ille Hieroſolymam cepit, & populum cum Rege ipſo Sedechia, principibusq; alijs in captiuitatem abduxit: Hic verò, cùm bellum aduerſus Aſſyrios mouiſſet, Iſraëliticum populum ſeruitutis affectum tædio ad ſe traduxit. In vtroque Aquilæ hieroglyphicum proponitur, ſed longè eſt latior interpretatio in ea, quæ Nabuchodonoſora deſcribit. Alæ ſiquidem diffuſæ, numeroſos indicant exercitus, quos ille ſecum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem ac amplitudinem. Plumæ nihil aliud ſibi volunt, quàm diuitias, quibus eſſet affluentiſsimus. Varietas plumarum gloriam rerum ab eo geſtarum innuit. Armorum horrorem, vngues. Libanus Iudeæ claritatem atque celſitudinem longa annorum ſerie conſpicuam; vnde ille medullam Cedri auulſit, quippe nobilitatem extirpauit, & ſummas quaſq; frondes decerpſit, hoc eſt, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætatis ſcilicet infirmæ pepercit. Verùm, vt [d] D. Chryſoſtomus teſtatur, *Propheta*, inquiens, *ipſe interpretationem iſtius allegoriæ minimè ſinit ſuſpenſam eſſe ad libidinem auditorum, ſed ipſe ediſſerit, quem per Aquilam intelligat, quem rurſus per Cedrum.*

Aquila magna quid myſticè. Nabuchodonoſor p Aquilam ſignificatur. Pharao Aegypti Tyrānus per Aquilam ſignificatus. Alę myſticè quid. Plumę myſticè quid. Libanus mons myſticè quid.

[d] *Tom.1. in cap.5. Eſaię.* [e] *Prou. c.23* [f] *Cap.40.* [g] *Cap.11. & 12.* [h] *Cap.7.* [i] *Cap.12.*

De alarum Aquilarum magnitudine, ac robore ſacra [e] Biblia item parabolicè ita loquuntur. *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi Aquilæ, & volabunt in cælum.* Item alibi [f] Eſaias. *Aſſument pennas ſicut Aquilæ, current & non laborabunt.* &c.

Aquila apud [g] Eſdram, alarum duodecim, Imperatores deſignabat, qui fuerunt integri Romanæ Monarchiæ poſſeſſores, & tria eius capita, triplex ſignificabant eiuſdem monarchię Imperium; hæc Aquila apud [h] Danielem vocatur quarta beſtia; de hac vide Antonium Louiſinum, qui integrum de ea librum accurratiſſimè Italo ſermone conſcripſit. In eiuſmodi quoque ſenſum [i] D. Iohannes Euangeliſta in Apocalypſi ita ſcribit: *Datæ ſunt mulieri duæ alæ magnæ, vt volaret in deſertum, in locum ſuum.* Mulier iſta animam pænitentem ſignificat, de qua Chriſtus apud [k] D. Ioannem ait: *Mulier cùm parit, triſtitiam habet*, id eſt: Anima, cùm parit in confeſſione peccatum, quod delectatione concepit, mœret, atque dolet. Sunt qui Mulieris nomine Romanam Eccleſiam, & alarum Imperium cùm Orientale, tùm Occidentale exponant.

Mulier volans myſticè quid. [k] *Cap.16 Euang.* Mulier pariens quid myſticè.

Rabanus, citante [l] Lipomano, alas Aquilarum doctrinas myſticè appellat duorum teſtamentorum. Eccleſia enim in modum volucrum, in primis verò Aquilæ, duobus teſtamentis perinde ac duabus alis vtitur, quorum remigio omnium inimicorum inſidias geſtit euadere,

[l] *In Exodū.* Doctrina duorum teſtamentorū per alas Aquilę ſignificata.

geminæ charitatis præcepto subnixa. Aquila altè volat, ardentesq; solis radios fixè intuetur, nidum in sublimi petra reponit, ne callidus raptor propè quandoq; accedat. Sic ipsa Dei Ecclesia super Christum, solidam celsissimamq; petram composita, fidei lumine solem diuinitatis irreflexè intuetur, à terra nimium, nimiumq; sublata, vt nihil terreni spiret, nihil sapiat, spem totam vitæ in solo Deo collocet, cui solitudo est mundana peregrinatio, de qua loquutus fuit [m] D. Ioannes: *Et datæ sunt mulieri duæ alæ magnæ Aquilæ, vt volaret in desertum in locum suum.* &c.

[m] *In Apoc. cap. 12.*

Ad hæc alia etiam ratione Aquilæ comparatur Ecclesia; illa nanq; altiùs cæteris alitibus volans, viso tamen cibo, indigentia naturali subacta, mox ad ima descendit: Sic Ecclesia in spiritualibus membris, cùm ea, quæ sursum sunt, mente comprehendat, infirmitate tamen corporis grauata, necessitatibus subiacet indigentiæ corporalis, pro quibus ingemiscit, & vsque adhuc parturit.

[n] *Cap. 4.* Alæ sex Aquilæ quid mysticè denotent.

[n] D. Ioannes in Apocalypsi vbi de quatuor animalibus senis alis præditis agit; Aquilæ, vti cæteris, sex quoque alas assignat. Quarum prima lex denotatur naturalis, secunda lex Mosayca, tertia Prophetarum oracula, quarta Euangelium consiliorum, quinta doctrina Apostolorum, sexta statuta generalium conciliorum. Istis enim sex alis, sex viri Ecclesiastici debent descendere deorsum ad ædificationem proximi, & volare ad dexteram per gratiarum actionem in secundis, ad sinistram per patientiam in aduersis. Vel sex alæ sunt cognitio operum Dei factorum sex dierum cursu, vt ostendit Moyses, quorum notitia in altum tolluntur, qui in eis benè operantur.

[o] *Apoc. introduct. c. 19*

Aquila, quæ visa est inter quatuor animalia prope sedem Dei, *significat*, vt [o] Abbas Ioachim scribit, *Ecclesiam Constantinopolitanam, quia infra terminos tenebatur illa Ecclesia, cui à D. Paulo non sine causa mysterij à principio dictum est: Aemulor enim vos æmulatione Dei: despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo, & ad virgines pertinent pennæ Aquilæ volantis iuxta illud; & datæ sunt mulieri alæ duæ, sicut Aquilæ.*

Aquilę caliditas mysticè interpretata.

Quemadmodum Aquila est calida & sicca temperamento, ac fortis; ita viri probi per charitatem calidi, per spontaneam paupertatem vel etiam per sobrietatem, ac abstinentiam sicci, sunt constantes, ac in aduersis fortes.

Aquila visus mysticè. D. Iohãnes cur Aquila dictus.

Vt etiam Aquila visus acie pollet, ita Christus Deus noster humilia respicit in cælo, & in terra, qui in altis habitat. Sed hac de re etiam paulò supra mentionem habuimus. Ob eandem visus aciem D. Ioannes Euangelista, quod etiam aliàs meminimus, quoniam recondita illa & altissima diuinæ in Christo natiuitatis mysteria acerrimè solus introspexerit, Aquila dictus fuit. Vnde Sedulius.

More uolans Aquilæ uerbo petit astra Ioannes.

[p] *In Cōmēt. Symbolicis.* [q] *In Proœmio Catenæ aureæ.*

Sunt tamen & aliæ causæ præter hanc, cur eidem hoc nomen rectè competat, quæ [p] Antonius Ricciardus Brixianus ex [q] D. Thoma colligit. Solus enim altiora de resurrectione Domini miracula expressit. Solus ipse à principio omnium rerum Deo ipso Euangelium suum exorsus est. Solus supra cęlos omnes euectus, ad contemplationem summi boni conuertitur, cùm cæteri actiuam vitam solummodo complectantur. Quam eandem ob causam Ioannes Euangelista verè diuinitus Aquilæ altiuolantis, solisq; iubar irreuerberatis oculis intuentis, effigiem iure meritò ac imaginem gerit, illius quidem, quam, vt inquit [r] D. Irenæus, *Sacri præuidere uates, quæ Ioannis nostri beneficio spiritus in Ecclesia aduolantis gratiam manifestat.* Hic enim altè exorsus principium, quod à patre est, effigiem verbi, quæ refertur in filio, & præclaram eius generationem enarrat, tanta cum fiducia rem tam arduam agressus, vt Aquilæ meritò figuretur symbolo. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quòd Aquilæ referatur typo, ipsa susceptæ, vt Eucherius testatur, lucubrationis materia, & ab eo ipso rerum principio repetita, in causa fuit. Proinde cùm volatu sublimi in ipsam omnipotentis Dei aulam elatus sit, & oculorum aciem visu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo antea mortalium ingenio conceptam, ab alto detulit, cuius initium. *In principio erat uerbum.*

[r] *Lib. 3. aduersus hęres.*

✱ *Ioan. c. 1. Euang.*

Sicut Aquila à longè contemplatur, & præter mare odoratur escam, & vbicunque senserit, ad cadauer delabitur, ita piæ mentes eminus vltra huius mundi mare, quæ in cęlo locata est: suam prædam olfaciunt Deum ipsum, ad quem ardenti mentis desiderio sese conuertunt.

[s] *Cap. 8.* Vox Aquilę mysticè.

De voce Aquilæ in [s] Apocalypsi D. Ioannes: Ita scribit, *Et uidi, & audiui uocem unius Aquilæ uolantis per medium cæli & dicentis magna uoce, uaeh, uaeh, uaeh, habitantibus in terra.* [t] D. Augustinus per Aquilam hanc Ecclesiam intelligit volitantem in medio cęli, id est in medio sui discurrentem & plagas nouissimi temporis magna voce prædicantem. Quando enim sacerdos diem Iudicij annunciat, Aquila in medio cęli volat. Visio eadem, vt scribit [u] Cælius Pannonius, imaginaria fuit, vt cæteræ, sed mystica, in qua idem sunt videre & audire. vidit, ergò & audiuit, idest, intellexit. Græca quædam exemplaria Angelum habent, vetustiora Aquilam,

[t] *Hom. 6. in Apoc.* [u] *In Cōmēt. ca. 8. Apoc. sect. 5. punct. 3.*

lam,ſed nihil refert,dummodo certò teneas, typum eſſe vniuerſorum decretorum Dei interpretum, tam Angelum, quàm Aquilam, quorum conuerſatio cæleſtis eſt, & volant in omni ſolicitudine annunciantes decretum Dei in plebe. Triplicat autem vaeh Aquila, ad exaggerandum terrorem, clarioremq; mentis ſuæ expreſſionem, conformans ſe conſuetudini Prophetarum, qui inſtante graui diſcrimine, ſæpius eandem vocem repetere conſueuerunt; ſæpè per id interim doloris vehementiam exprimentes. Sic Ioel, ſic Ieremias, ſic Ezechiel. In Zacharia O, bis repetitur, ad terrorem audientium, propter quem ſæpe voces eiuſmodi geminantur. Eſt autem vaeh, nota maledictionis & execrationis pęnam cōminantis Dei omnipotentis, quaſi diceretur: Maledictioni & execrationi ſunt obnoxij omnes, quotquot relicto Deo & iuſtitia eius, viam peccati ſequuntur. Abbas Ioachim hiſce vocibus Gregorium Papam ſignificari author eſt. Hic fuit anno Domini 590. & compoſuit multa ad correctionem populi Dei, in quibus operibus ſemper exclamat, dicens inſtare tempora valdè amara. At Franciſco Riberæ quoniam non dicit, *audiui uocem Aquilæ uolantis*, ſed *unius Aquilæ*, magna ſuſpicio eſt, virum aliquem illius temporis ſanctitate inſignem indicari, ſiue is ex prædictorum numero ſit, ſiue priuatus homo, cui tunc Deus hanc Prophetiam inſpiret.

Prophetæ cur eādem vocem repetant.

Vaeh particula quid.

Gregorius Papa per Aquila denotatus.

Aquila maximè omnium auium eſt ſublimipeta & volat altiſſimè. Ita Chriſtus Dominus noſter ſupra omnes cælos, vnde venerat, redijt, eoq; nomine meritò Aquila dicitur. Vnde & Beatus [x] Iob dixit: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?* Præterea eodem hoc loco, vt teſtatur [y] D. Gregorius, Aquilæ nomine ſubtilis Sanctorum intelligentia & ſublimis eorum contemplatio deſignatur. Tantum enim eſt Aquilæ viſus acumen, vt oculos in Solem fixos nulla luminis quanuis ſplendidiſſimi coruſcatio reuerberet, aut nictare faciat. Sic ſancti Dei verentes magnitudinem & eminentiam diuini iubaris, à cuius gloria incautus perſcrutator potius opprimitur, omnem mentis, & cogitationis aciem in eius contemplationem dirigunt, & nulla vi ab hac tam ſuaui & alta meditatione coacti deſiſtunt. Ad præceptum ergò Dei eleuabitur Aquila, ideſt, pia mens, dum mandatis Dei obtemperat (Nam in his vita eſt) & in arduis ponent nidum ſuum, dum abiecto terrenarum rerum deſiderio mente & ſpe iam in cęlis cum Deo conuerſantur, [z] iuxta illud: *Noſtra conuerſatio in cælis eſt*; & [a] rurſum, *Qui conreſuſcitauit & conſidere nos fecit.* [b] Et Iob. *Sicut Aquila uolans ad eſcam.* Mos quippe eſt Aquilæ, vt cùm refectione indigeat, eandem oculorum aciem, quam radijs ſolis infixerat, ad cadauer inclinet, & quanuis ſublimis ſuper aërem euolet, pro ſumendis tamen carnibus terram petit. *Sic* (inquit idem [c] D. Gregorius) *antiqui patres in quantum humanitatis infirmitas admittebat, creatoris lucem erecta mente contemplati ſunt: ſed incarnandum hunc in mundi fine præſcientes, quaſi à Solis radijs ad terram oculos deflexerunt; & quaſi de ſummis ad ima ueniunt, dum hunc Deum ſupra omnia & hominem intra omnia agnoſcunt, quem pro humano genere, dum paſſurum morituruṁq; conſpiciunt, qua ſcilicet morte ſemetipſos refici, atque reformari ad uitam nouerunt, quaſi more Aquilæ poſt contemplatos Solis radios in cadauere eſcam quærunt. Libet ſpectare Aquilam Solis iubar intuentem,* [d] *quæ ait: Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis; ſed ab alto uolatu celſitudinis ad terras veniat, eſcam cadaueris inferius inquirat, dicens.* [e] *Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & eius liuore ſanati ſumus. Et rurſum: Et homo eſt, & quis cognoſcet eum?* In eundem locum, alio tamen ſenſu idem author ſic ſcribit: *Aquila alto valdè uolatu ſuſpenditur, & anniſu præpeti ad æthera libratur, ſed per appetitum ventris terras expetit, ſeſeq; à ſublimibus repentè deorſum fundit; ſic genus humanum in parente primo ad ima de ſublimibus corruit. Quod nimirum conditionis ſuæ dignitas in rationis celſitudine, quaſi in aëris libertate ſuſpenderat: Sed quia contra præceptum uetitum contigit, per ventris concupiſcentiam ad terras uenit, & quaſi poſt uolatum carnibus paſcitur, quia illa libera contemplationis ſpiracula perdidit, & deorſum corporis uoluptatibus lætatur.*

Aquilę quō Chriſtus cō paretur.

[x] Cap. 39.

[y] Lib. 31. moral. c. 19.

Sanctorum intelligentiam Aquila denotat.

[z] Philip. 3.

[a] Epheſ. 2.

[b] Cap. 9.

[c] Lib. 9. moral. cap. 16.

[d] Eſai. 9.

[e] Eſai. 53.

Aquila cum impetu volans, vt eſt in [f] Deuteronomio, ad pręd andū, ſignificat [g] quoque Diabolum eiuſq; membra, & rapinas potentum, & eos qui verbis nil niſi ſublime, & pium ſapiunt; opere verò ac reipſa res proximorum diripiunt: deniq; ſuperbos & ipſam ſuperbiam. Huius ſimilitudinis meminit [h] Baptiſta Mantuanus his verbis:

——Socios ac Dæmones omnes
Ad prædam ciet ex aris adytiſq; Deorum.
Illi præcipites altis è turribus adſunt
Corripiuntq; vagas animas, ſtygijſq; coercent
Perſimiles Aquilis, quoties uidere uolucres
Dulcibus è ſtagnis tolli, tenuemq; per auram
Nare cateruatim, campiſq; inferre uolatum.

Aquila cum impetu volans quid ſignificat.

[f] Deut. 14.

[g] Sylua Alleg. ex Clem. Alex. 3. Peda. 9.

[h] Lib. 3. Parth. ſecundæ.

Hinc & apud [i] Abacuc *Aquila feſtinans ad comedendum*, Diaboli ſignificat promptitudinem ad perdendas animas. Sic vbi à [k] Moſe in Deuteronomio profertur: *Sicut Aquila prouocans ad*

[i] Cap. primo.

[k] Cap. 2.

uolandum pullos ſuos, & ſuper eos uolitans expandit alas ſuas, poteſtas Deo aduerſaria intelligitur, quæ ex permiſſu Dei elata in ſuperbiam, multa poteſt, ſicut & [l] Propheta ait: *Et erit ſicut Aquila ſuper domum Dei*: Ob hanc ipſam ſuperbiam Diabolum prophetæ tumentem ſuper montes Aquilonis eleuari ſcribunt, & ſuper aſtra cæli ponere ſedem ſuam, cupientem ſe exæquare Altiſsimo. In arduis quoque ponit nidum ſuum, ideſt (myſticè intellectum) in magnis quibuſq; & eminentibus ſeculi huius hominibus ſedem ſibi conſtituit, vt in eis velut trux dominus & immaniſsimus tyrannus commoretur. [m] Vnde, *Si exaltatus fueris ſicut Aquila, inde detraham te, dicit Dominus*. Et [n] Ieremias, *Velociores fuerunt perſequutores noſtri Aquilis cæli*, de inſidiatoribus ſpiritibus dixit. Quare [o] & in lege præcipitur, vt non comedamus Aquilam: & Iſidorus inquit, *qui Aquilam, aut Miluum aut Accipitrem odit, odit raptores & ſcelere uiuentes*: & * D. Thomas Aquilam ſuperbiæ typum eſſe inquit. [p] D. Auguſtinus quoque Dæmonem Aquilam myſticè vocat ob rapacitatem, vbi ſic habet: *Si & per aurum traheris, quò non vis, & ideò te quærit maior raptor, quia inuenit minorem raptorem, ideò te quærit maior Aquila, quia prior cepiſti Leporem. præda tibi fuit minor, præda eris maiori. Hæc non vident homines, in rebus humanis, tanta cupiditate cæcantur. Quærit potentior infirmiorem, & quærit eum opprimere, non ob aliud, niſi quia habet, quod illi auferat. Videt illum pati ſub ſe tribulationem, non ob aliud niſi propter quod habet, & hoc ipſe, propter quod ille patitur tribulationem, ad ſe congerit*. Hactenus D. Aurelius. Pari pacto vbi apud [q] D. Iobum legitur: *In petris manet & præruptis ſilicibus, ac rupibus inacceſſis commoratur Aquila*: Per Aquilam malus genius ſeu Dæmon intelligitur, qui in potentibus ac malitia fortibus, petris certè excelſis ac duris habitat. Per præruptas verò rupes ac ſilices deſignantur illi, qui in cęlum attollentes os ſuum horrendas & immanes aduerſus Deum blaſphemias effutiunt, homines corde duro ac indomito, nec vnquam in melius profecturo. Inacceſſæ verò rupes homines ſunt immodico adeò, & intolerabili faſtu tumentes, vt vel nullus monendo, & corrigendo eò accedere, aut pertingere poſſit.

Aquila etiam quę ſingulari naturæ inſtinctu pullos abijcit eos, qui vel ad Solem illachrymant, vel auerſi ſplendorem eius non ſuſtinent, pios parentes innuit, quibus pignora ſua non ſunt cordi, niſi & ipſi pietatem colant, & niſi totos ſeſe ad præcepta & nutum diuini Solis componant, iuxta conſilium ſapientis in [r] Eccleſiaſte dicentis: *Ne iucunderis in filijs impijs, ſi multiplicentur, nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis*. Et iterum: *Melior eſt vnus timens Deum, quàm mille filij impij, & vtile eſt mori ſine filijs, quàm relinquere filios impios*. Sed & ad Chriſtum parabola myſticè referri poteſt. Quemadmodum enim Aquila nonnunquam alienam prędatur prædam, ita Saluator noſter Ieſus Chriſtus, quum Limbum aperiret, Diabolo ſuam prædam eripuit. [s] D. Ambroſius Ieſum Aquilæ aſſimilans ita ſcribit: *Quemadmodum Aquila colona quaſi mater nidi ſemper vnius eſt, nec ad procreandam ſobolem aliud quandoq; cubile perquirit; & cùm primùm calidis ouis maturo ortu fœtus eruperit interior, pullos educit implumes, hos contra faciem feruidi ſolis opponit, vt qui ægram & inualidam coruſco radiorum appulſu aciem ſubmiſerit oculorum, materno damnatus arbitrio, & à fratrum conſortio ſeparetur & deijciatur in terram: & ſicut Auis iſta inimica ſerpentum eſt, quos cùm in aëra alarum remigio ſubuectando ſupportat, hos adunco roſtro, & armatis quaſi quibuſdam telis, pedibus ſuis lacerat ac diuellit, quos cùm deuorat, calore ſuo interno noxium illud virus extinguit. Ita Chriſtus Dominus vnam diligit Eccleſiam, vt Aquila nidum ſuum, quam ab æſtu perſequutionis alarum ſuarum defendit vmbraculo. Sic quoque extra Eccleſiam proijcit, in quibus fidei lumen infirmum eſt, qui igneam Euangeliorum lucem vitijs ſecularibus inquinati ferre non poſſunt. Et vt Aquila ſerpentes deuorat, & eorum venena calore concoquit interno: Ita & Chriſtus Dominus noſter Dracone percuſſo, ideſt, Diabolo lacerato, dum humanum ſibi corpus aſſumit, peccatum illud, quod hominem tenebat obnoxium, tanquam pernicioſum virus extinxit, ſicut [t] Apoſtolus ait. Et de peccato damnauit peccatum in carne ſua. Et alibi: [u] Qui cùm peccatum non noſſet, pro nobis peccatum fecit. Ad hoc quoque [x] Moſes ſerpentem æneum in eremo ſuſpendit in ligno, qui proprius erat typus corporis Chriſti, vt [y] quicunque in eum aſpiceret, non periret. Corpus enim hominis per tranſgreſſionem vas fuerat ſerpentis effectum. Sic & alibi ipſe [z] Moyſes virgam proiecit in terram, quæ in ſimilitudinem eſt corporata ſerpentis, quæ quia & ipſa imago erat corporis Chriſti, & tantæ virtutis in ſe typum gerebat, omnium Aegyptiorum poteſtatem abſorbuit*. Illud quoque quod idem [a] Salomon in Prouerbijs ſuis ſcribit, vbi ait: *Tria ſunt mihi incognita, quæ aſſequi nequeo; veſtigia Aquilæ volantis &c.* ad Chriſti referendum eſt perſonam. Hic enim, vt idem D. Ambroſius paulò poſt interpretatur, *etſi poſt paſſionem & reſurrectionem ſuam præſentibus Apoſtolis aſcendit ad cælum, tamen cuius hominis tam altus ſenſus & tantus eſt, vt explicare poſſit, quomodo illa tanta maieſtas de cælo aut venire dignata fuerit, aut redire? Cùm hoc nobis ſolùm ſcire liceat, quod aut venit, aut redit. Quis enim cognoſcere poterat, quomodo verbum in Virginem venerit, vt repentè conceperit, vt tam felicem fœtum partus Virginalis effunderet, vt hominem Deus indueret, quem totus mundus non poteſt ſufferre, nec capere? id eſt, quod ait: veſtigia Aquilæ volantis, ideſt, Chriſti aduenientis ad terram, ac redeuntis ad cælos veſtigia comprehendi*

[l] *Oſeæ.*
Diaboli cũ Aquila cõparatio.
[m] *Abdias. b.4.*
[n] *In Threnis.cap.4.*
[o] *Leu.c.11.*
Aquilæ eſus cur in lege prohibitus.
* *Aquila ſuperbiæ typus 1. 2æ.q. 102.*
[p] *Tom.8. Commen. in Pſal.123.*
[q] *Cap.39.*
Blaſphemi myſticè ſignificati.
Superbi myſticè indicati.
Aquila pullos degeneres abijciẽs quid myſticè ſignificet.
[r] *Cap.16.*
Chriſtus Aquilę comparatus.
[s] *Tom.2.lib. de Salomone cap.2.*
[t] *Ad Ro.8.*
[u] *2.Corin.5.*
[x] *Num.21.*
[y] *Ioan.3.*
[z] *Exod.4.*
[a] *Prou.30.*
Tria incognita Salomoni.

hendi non posse. Item alibi: *Aquila*, inquit, *intelligitur Christus, qui volatu suo descendit ad terras. quod animalis genus non nutritur, etsi primùm castitas comprobetur matris, vt apertis oculis absque palpitatione totum aspiciat Solem. meritò enim hoc animal comparatur Saluatori: quoniam cùm aliquid rapere voluerit, non vestigijs ambulat terras, sed excelsum eligit locum. sic & Christus alta Cruce suspensus, tonante strepitu & terribili uolatu impetum ab inferis fecit, sanctosq; rapiens ad superna remeauit.* Non'ne item Deus & Christus per Moysem nominatus Aquila, [b] alibi (*quoties volui congregare filios tuos, sicut Gallina pullos sub alas, & noluisti?*) dici voluit Gallina, quæ idem est, si ponderemus significatum per Aquilam vel Gallinam, quæ pascunt suos pullos? nam & Christus verus pastor ita fecit, qui in sacra Scriptura nominatur terra viuentium, mare magnum, puteus aquarum viuentium, paradisus voluptatis, regnum Dei, lapis fundamenti, Architriclinus, Aquila, Gallina, vel quæcunque Auis pullos enutriens. D. Thomas citante * Antonio Ricciardo Brixiano Aquilam spiritum Sanctum significare scribit, qui locutus est per ora Prophetarum, & hinc est quòd doctores Græci Aquilam D. Marco attribuunt, quòd à Prophetico testimonio Euangelium suum sit exorsus. & Titus Prosper [c] Martinengius hisce Iobi verbis, *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* Beatam Virginem matrem Mariam significari scribit.

In fragmento capitis quinti eiusdem.

[b] *Matt.23*

* *In Comment. Symbol.*

[c] *In Theotocodia.*

Vt etiam Aquila, cuius idcirco insignis prædicatur liberalitas, prædam, quam cepit cum alijs Auibus communem facit: Ita Christus æternę beatitudinis præda nequaquam solus potiri voluit, sed omnes nos eius participes reddit: vnde est, quòd frequens eum fidelium turba insequuta est, nempe prædę huius spe allecti, diuinæ gratię in hac vita, ac sempiternæ glorię in futura, dicente [d] D. Matthęo, *Magister, sequar te, quocunq; ieris*.

Eadem istæc liberalis Aquila hominem pium designare potest, qui lubens siti & fame pressis, larga, quantum potest, manu subuenit, præmium aliquando ab supremo illo Agonotheta reportaturus. Locum [e] Matthæi & [f] Lucæ, vbi dicitur: *Illuc, ubi fuerit corpus, congregatum iri & Aquilas*, D. Augustinus ait, *significare Sanctos de uolatu spiritualis corporis, quorum congregantibus Angelis conuentus futurus est in loco passionis Dominicæ*. Eundemq; [g] D. Chrysostomus emendans inquit. *De Vulturibus dicit scriptura in [h] Iob. Vbicunque fuerit corpus, illic inueniuntur Vulturum pulli: Hoc enim naturale est Vulturum, sicuti dicunt quidam, vt etiam transmarina cadauera sentiant. Quoniam ergò turpes Aues sunt Vultures, ideò Vulturinis quidem moribus aptauit nomina Aquilarum, ut in moribus quidem Vulturum Sanctorum congregatio ostendatur ad Christi aduentum; in Aquilis autem regalibus regalis Sanctorum dignitas ostendatur. Ideo enim Sancti Aquilis assimilantur, quia sicut filij Aquilarum ad solem probantur, ut siquidem recto aspectu intendere potuerint contra radios Solis, intelligantur esse legitimi; si autem non potuerint, cognoscantur adulterini, ita & filij Dei ad Christi iustitiam comprobantur. Si enim potuerint pleno corde iustitiæ uerba suscipere, intelliguntur esse legitimi, si autem non potuerint, cognoscuntur de Diabolo esse nati.*

[d] *Cap.8.*

[e] *Cap.24.*

[f] *Cap.17.*

[g] *Tom.2. Homil.94. c.24. Matt.*

[h] *Iob.39.*

Sancti cur Aquilis cõparati.

Aquila à longè dicitur escam prospicere apud [i] D. Iobum, nempe vt eam det pullis suis, allegorico sanè sensu. Aquila enim est nedum familia Israëlitica, sed etiam virtus illam nutriens & dirigens, de qua virtute scriptum est: [k] *Sicut Aquila prouocans pullos suos ad uolandum*. Hęc Aquila est mulier illa nifallor, de qua dicitur: [l] *Facta est nauis quasi institoris, de longè portans panem suum*, Illum videlicet panem, quem edocuit nos filius Dei petere, dicentes: [m] *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*.

[i] *Cap.9.*

[k] *Deut.c.32.*

[l] *Prou. 31.*

[m] *Luc.11.*

Nemo verò Deum ipsum Aquilæ comparari miretur, etiamsi immũda sit & rapax. Nam & Leoni, & Serpenti cõparatur Christus, non quidẽ ob malitiam, aut rapacitatem, sed propter virtutem & regnũ. Leo enim Rex Ferarum est. Serpenti verò, & pręcipuè Viperę vis inest salubris aduersus omnia venena. Non igitur quòd rapax sit vel immunditijs delectetur Christus noster, ideò Aquila est, sed quia Rex noster est, & super omnia positus, fidelium suorũ, vt clemens pater, curã gerit. Aquila aliàs ratione contraria Diaboli typũ gerit ob rapacitatem & superbiam.

Deus comparatur Aquilæ.

Eadem & iustos significat, vt apud [n] D. Ambrosiũ quoque, qui locum eum [o] D. Lucæ supra dictum, nempe de congregatione Aquilarum ad corpus, enarrans, ita scribit: *Iustorum animæ Aquilis comparantur, quòd alta petant, humilia derelinquant, longæuam ducere ferantur ætatem, vnde [p] Dauid animæ suæ dicit: Renouabitur, ut Aquilæ iuuentus tua. Si igitur intelleximus Aquilas, de corpore iam non possumus dubitare, maximè si meminerimus, quòd à [q] Pilato Ioseph corpus acceperit. Non'ne uidentur tibi Aquilæ circa corpus, [r] Maria Cleophe, Maria Magdalenæ, Maria mater Domini, Apostolorumq; conuentus circa Domini sepulturam? Non'ne tibi uidentur Aquilæ circa corpus, quando ueniet in illa die cum intelligentibus nubibus filius hominis, [s] & uidebit eum omnis oculus & qui compunxerunt eum. est etiam corpus, de quo dictum est: Caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Circa hoc corpus ueræ Aquilæ sunt, quæ circumuolant alis spiritualibus. sunt & circa corpus Aquilæ, quæ credunt Iesum in carne uenisse, quia omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, de Deo est: ubi ergò fides, ibi sacramentum, ibi diuersorium sanctitatis. Est etiam corpus Ecclesia, in qua per baptismi*

Diaboli typus Aquila.

[n] *Tom.3. lib. 7. comment.*

[o] *In Euang. Lucæ c.18.*

[p] *Psal.102.*

[q] *Ioan.19.*

[r] *Apoc.1.*

[s] *L.99.*

gratiam renouamur ſpiritu, & occidua ſenectutis in rediuiuas reparantur ætates. Rurſus vbi de innouatione agit baptiſmatis in illa verba (*Renouabitur ſicut Aquilæ iuuentus tua*) *Intelligit*, inquit, *Propheta per gratiam baptiſmi occidua vitæ noſtræ poſſe reuiuiſcere, & iuuentute quadam renouari id, quod in nobis fuerat delictorum vetuſtate collapſum. Vt autem intelligas, quia de gratia batiſmatis Propheta loquitur, innouationem ipſam Aquilæ comparauit, quæ Auis aſſidua commutatione habitus ſui longam ducere fertur ætatem, & vetuſtis iam fatiſcentibus plumis noua pennarum ſucceſſione iuueneſcere, ita vt depoſitis antiquitatis exuuijs, rediuiua indumentorum natiuitate ſe veſtiat. vnde intelligimus, quòd ſenectutem Aquilæ non ſentiunt membra, ſed plumæ. De nouo ergò ſe veſtit, & pullulantibus pennis vetuſta mater iterum renouatur in pullum: pullis enim tunc comparanda eſt, quando radiantibus plumis, neceſſe eſt, illi rurſum meditari rudem volatum & alarum olim exercitata remigia, tanquam nouella volucris intra nidum pigra compeſcere: quanuis illi ſit volandi notitia de conſuetudine, deeſt tamen illi de pennarum raritate fiducia. De baptiſmatis igitur gratia hoc Pſalmographus prophetauit. Nam vtique Neophiti noſtri nuper baptizati, tanquam Aquilæ depoſitis vetuſtatis exuuijs, noua ſanctitatis indumenta ſumpſerunt, & fatiſcentibus antiquis maculis, ſicut plumis leuibus, rediuiua gratia immortalitatis ornantur, ita vt in his ſenectutis occidua peccata ſenuerint, vita non ſenuerit: tanquam Aquila in pullum, ſic illi in infantiam reuocati. eſt eis ſeculi de conuerſatione notitia, ſed adeſt illis iuſtitiæ de reparatione ſecuritas. Quid igitur ſanctus Dauid dicat, adhuc diligentius videamus. Non enim ait, renouabitur ſicut Aquilarum, ſed ſicut Aquilæ iuuentus tua. Vnius ergò Aquilæ renouandam in nobis aſſerit iuuentutem, quam vnam, & ſolam Aquilam rectè Chriſtum Dominum dixerim, cuius iuuentus renouata eſt tunc, cùm à mortuis reſurrexit. Depoſitis enim corruptelæ corporalis exuuijs, rediuiua carnis aſſumptione refloruit, ſicut ipſe ait per*[t] *Prophetam. Et refloruit caro mea & ex voluntate mea confitebor illi. Refloruit, inquit, caro mea. videte, quo verbo vſus eſt; non ait, floruit, ſed refloruit. Non enim refloreſcit, niſi quod antè floruerit. Floruit autem caro Domini, cùm primum de Mariæ Virginis illibata vulua proceſſit, ſicut ait*[u] *Eſaias, dicens. Exibit virga de radice Ieſſe, & Flos de radice aſcendet. Refloruit autem, cùm ſucciſo per Iudæos corporis flore, rediuiua de ſepulchro reſurrectionis gloria germinauit & in floris modum odorem pariter & nitorem cunctis immortalitatis afflauit: odorem bonorum operum ſuauitatem circumferens: nitorem in corruptelã perpetuæ diuinitatis oſtendens*. Hactenus ille. Simili ferè ſenſu[x] D. Chryſoſtomus eum Pſaltis Regij locum, quem modò tetigimus, exponens, ait. *Renouationem eam (quam Pſalmographus iuſtis pollicetur, cùm dicit; Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua) Dominus per ſanctum baptiſma donauit, atque abraſo peccati ſenio, nos ex ſenibus iuuenes reddidit. Quibus verbis congruunt ea, quæ Deus per Eſaiam Prophetam ait: Qui expectant me, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt Aquilæ. Quoniam enim diuinas ac regias notas in ortu noſtro accepimus, eaſq; per varia peccati ſtudia obſcurauimus, atque corrupimus, idcirco Prophetica oratio regni recuperationem nobis pollicetur (regia enim hæc eſt auis & volucrum regina) docet autem nos etiam diuinæ liberalitatis & munificentiæ modum, vt huiuſmodi iuuentus renouetur, veterem hominem deponens, nouum autem, qui in Creatoris agnitionem renouatur, aſſumens. Ad hunc enim modum inquit: Iuuentus tua renouabitur, vt in vita ab omni interitu aliena conſtanter florens ac vegeta ſit. Quandoquidem Aquila omnium Auium maximè regia eſt atque altiſſimè volans. Præterea, quoniam hoc unum animal aduerſus Solis radios obtueri poteſt, idcirco haud ab re animæ renouationem, atque à terra in cælum volatum, ipſiuſq; vitam in ſummo lumine futuram Aquilæ naturæ comparauit*. Sancti itaque repueraſcunt aſſumpto immortali corpore, laborem non ſentientes mortalium, Chriſto obuiam in nubibus rapti. Deſijt alia ratio, quæ cogat hominem ſuarum virium obliuiſci, & toto pectore ſe Deo credere, ſenectus certè abundè id præſtat. reddit enim hominem moroſum, querulum, voluptatum oſorem, vilem, ridiculum. Itaque ſi in eo rerum ſtatu quiſpiam iuuentam reddat, nonne is videbitur ſemimortuum reuocaſſe in vitam? Atqui mirum videtur, cur non omnia nobis polliceamur de noſtro conditore, quando ſacer ſpiritus ſponſor exiſtit iuuentutis, ſimilitudinem afferens Aquilæ, quæ exuit ſenectam. Quanquam minimè in hac vita ſperandum alicui idem arbitretur, cùm de anima præcipuè loquatur. Alia quoque ratione reiuueneſcit Aquila, cùm roſtrum nimio ſenio aduncum adeò, vt cibum capere nequeat, ad petram rupis excutit, atteritq; , priſtino ſtatui reſtituens. Hæc petra Chriſtus eſt. Roſtrum obuncum prauitatem animi, iracundiam & rapacitatem phyſiognomis deſignat. vitia hæc non alia ratione, quàm per Chriſti diſciplinam excuti queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligimus. Corpus enim noſtrum ab adoleſcentia pergit ad ſenium, verùm anima ſapientis, pij, probatiq; viri à ſenecta in adoleſcentiam tranſmittitur, atque flaueſcente, & deficiente homine exteriore interior magis vigeſcit, ac reuireſcit. quo diutius in iuſti honeſtiq; meditatione exercitioq; vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias dicente Socrate. *Tunc ſanè mentis oculus acutè cernere incipit, cùm oculus corporis incipit hebeſcere*.

De amore Aquilæ in pullos ita ſcribit[y] D. Hieronymus. *Inter cæteras animantes omnes Aquilarum quidem maximus in pullos eſt amor, quæ in excelſis & inacceſſis locis nidos collocant, ne Coluber fætus uio-*

[t] Pſal. 27.

[u] Cap. 11.

[x] In Pſ. 102. homil.

[y] Comm. in Eſaiam. cap. 65 lib. 18.

tus violet. Amethystum quoque inter pullos eius lapidem reperiri scribunt, quo omnia uenena superentur. Si hoc verum est, rectè affectus Dei in suas creaturas Aquilis comparatus est, qui omni studio protegit liberos suos, ne Draco, & Coluber antiquus Diabolus obrepat nouellis fœtibus, vt ad nomen lapidis, qui ponitur in fundamentis Syon, omnes aduersariorum insidiæ frangantur. Eadem amittens pennas suas, vt est apud [z] Micheam, significat pœnitentes, qui caluitium pœnitentiæ assumpserint, vt idem tradit, citante [a] Ricciardo Brixiano.

[z] *Cap.1.*
[a] *In Symb.*

Quemadmodum etiam Aquila, vbi cum Ceruo pugnat, puluerem alis collectum in oculos eius excutit, vt mox excœcatum præcipitet, ita aduersarius noster Diabolus, quos aggreditur, obiectis diuitijs, alijsq; huius mundi illecebris excęcare & in casses suos præcipites dare annititur. Nihil enim aptius est ad fallendas hominum mentes, quàm opes, honores, cupiditates, & alia vitæ blandimenta, quibus fretus Diabolus quamplurimos inescat & ad se attrahit immotos aliâs, si aperto Marte & validis tribulationum, & miseriarum tormentis ageret. Quo sensu [b] apud Esaiam dicitur. *Excæca cor populi huius, ne audiat, auresq; eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè uideat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum.*

[b] *Cap.6.*

MORALIA.

PLVMAE Aquilæ pro diuitiis ac opibus præsertim Principum ac Regum, in primisq; Imperatoris, cui Aquila est pro insigni, accipi quandoq; solent; vt enim alarum plumis despoliata Aquila volandi impotens fit: Ita & Principum dignitas omnis, nisi pecunia (quam belli neruum vocant) fulta, seu robore omni destituta, & labefactata facilè corruit, quemadmodum argutè ac sapienter Imperator Carolus Quartus ad Principes Germanię sermonem faciens, [a] Dubrauio referente, edisserebat.

Diuitias plumæ Aquilæ denotant & cur.

[a] *Lib.22.*

Ob temperaturam cum Aquilis non incongruè Tyranni & iracundi quiuis conferuntur, quorum animos ira, leuissima quauis de causa transuersos rapit. Ira etenim fortis, vt testatur [b] Aristoteles, non nisi in corporibus admodum siccis dominatum obtinet. Aquilę exemplo voluptates ac superuacanea omnia reijcere ac aspernari docemur. Parit enim ea tria ad summum oua, quorum tertium, tanquam duo ad conseruandam speciem sint satis, è nido præcipitat. Incubatu enim fotuq; ouorum, spiritibus absumptis, vires adeò fatiscunt, vt propemodum volatui inepta sit, tantum abest, vt ad venatum prodire possit & prædam agere. Terna hæc oua triplicem hominis repræsentant appetitum. Quandoq; recta ratione quippiam humanus animus appetit, quod ad perfectionem suam & felicitatem attinet. Nonnunquam de his quę ad corporis vsum spectant, est solicitus, ne animus hospes squalente, ac ruinam minitante domicilio peius, quàm opus est, habitet. His tamen, quæ necessitati sufficiunt, non contenta mens nostra ad voluptates quandoq; à fronte blandientes conuertitur. Verùm hæ eædem vt tertium Aquilæ ouum non tantummodo, ut superuacaneæ, sed & tanquam perniciosæ homini repudiandæ ueniunt. Emolliunt enim deliciæ atque animum virtuti intentum aliò distrahunt, impediuntq; quo minus liberè euolare & arduam uirtutis uiam sectari possit, sed deprimunt sensum multa cogitantem, & ut ait [c] Horatius:

Tyranni Aquilę comparati.

[b] *Ethic.3.c.8*

Appetitus hominis triplex per Aquilę oua designatus.

Affigunt & humo diuinæ particulam auræ.

[c] *In Satyr.*

Quæ de liberalitate Aquilæ afferuntur, sanè ad generosam, ac regiam indolem declarandam faciunt. Nec enim in pusillis animis ac sordidis hæc uirtus inhabitat: Sed Regium est, ut in Emblematis suis Bochius inquit, ET POSSE, ET VELLE BEARE. Quandoquidem ex tantilla præda, quam fecit Aquila, sortem suam alijs, aut Auibus, aut bestijs relinquit. Pietatem verò cùm in plerisq; brutis animantibus erga parentes insignem, tùm uerò uel maximè in Ciconia & Aquila est conspicere. Hos senio confectos non alunt tantùm, sed & humeris suis aut alis exceptos, quò opus est, transportant, dignam certè accepti beneficij mercedem rependentes. Hic notent suam ἀστοργίαν & impietatem plurimi, qui parentibus non modò non nutricationis præmium referunt, sed iam senio confectos uix uiuere sustinent: imo uerò mortem etiam ijs imprecantur. At hi non erubescunt sese rationis capaces, ab irrationalibus pietate & benignitate uinci.

Indoles generosa & regia ab Aquilę liberalitate.

Aquilę pietas erga parentes.

Quod de Aquila Polypi cirris implicata, ideoq; in mare delapsa ac demersa, refertur; ad eos pertinet, qui aut prædam sibi damnosam captant, aut in alios moliuntur, quæ sibi ipsis exitio futura sunt. Quemadmodum Cambysis filius alter Cyrus apud [d] Massagetas ab Herodoto decantatus; & Polycrates cùm ad diripiendum aurum magno studio ad Orætem profectus esset

Aquilę à Polypo captæ qui similis.

Cyrus Cambysis filius deceptus.

[d] *Lib. 2. in Euterpe.*

Polycrates deceptus.

esset, tanquam esca illecti, tandem decepti fuerunt; & in foueam, quam alijs foderant, ipsi irruerunt. Bruta eiusmodi discrimina, quia ignorant, sæpe non cauent: homines verò & prudentes in tantum praua cupiditate vinci, vt semetipsos præcipitent, hoc molestum est. Vnde prouerbium; *Malum consilium consultori pessimum*. Et vt verè non minus, quàm scitè Ouidius canit:

—— Neque enim lex iustior vlla est,
Quàm necis artifices arte perire sua.

Fures quõ Aquilam imitentur.

Aquila non venatur locis nido suo propinquis. Qua in re vafri & versipelles eam probè imitari norunt, qui à vicinis expilandis abstinent, gnari non diu se latituros, apud quos iam innotuerint.

Auari Aquilæ rapaci comparati.

Cum rapaci quoq; Aquila non inconcinnè illi comparari possunt, qui sublimibus studijs operam dantes, cœlestium corporum motibus & rerum naturis considerandis intendunt. Aut etiam qui altissimorum pietatis nostræ mysteriorum contemplationem professi, vita interim & impuri sint ac scelerati, toti sordibus terrenis immersi, suis commodis omnia metiuntur, & inexplebili auaritia æstuantes, quoruncunq; bona per fas & nefas ad se pertrahunt. Huius farinæ hominem [e] D. Hieronymus notat, nempe Heremitam quendam, qui publicas priuatasq; eleemosynas in suum & suorum vsum conuerterat. Ita enim scribit: *Vidimus & planximus, Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisq; stipes, quasi in vsum pauperum cõgregatas, stirpi & posteris derelictas.*

[e] *Epist. 4. ad Rustic. monach. de viuẽdi forma.*

Aquilę renouatio q d denotet.

Aquilæ renouatio omnes in cognitionem ac emendationem vitiorum ducit. Virtutes enim quoniam nos perficiunt, atque exornant, præclara quædam animi indumenta sunt, quibus homo amictus & ornatus, longo à vulgo discrimine seiungitur.

Aquila etiã quæ inter ambulandũ vngues contrahit, ne aciẽ eorũ atterat: teste Plutarcho, monet, ne ingenij nostri acumẽ in rebus vilibus hebetemus; sed arduis, & pręstãtibus impẽdamus.

HIEROGLYPHICA.

QVANDOQVIDEM ea doctrina, quam notis illis sacris, & occultis Aegyptij sapientes exprimere voluerunt, ad moralem potissimùm Philosophiam spectat; atque cùm fabulæ quoque, apologi ac emblemata sub fictæ historiæ aut similitudinis inuolucro, ceu sub cortice medullam, præclara quædam documenta, simile argumentum cum illis contineant; ne ea, quæ inter se maximam affinitatem habent, diuelleremus, ideo mysticis, moralibusq; iam tractatis, Hieroglyphica primùm, quæ & ipsa mystica signa sunt, hinc fabulas, dein apologos, denique emblemata, hisce, quæ ab Aquila petuntur, commoda, iam iam subnectemus.

Hieroglyphica quid & quando & cur inuenta.

Phœnices Hieroglyphica inuenisse.

Quod ad sacra signa, seu hieroglyphica attinet, vt quid ea sibi velint, primùm intelligat lector, scire licet characteres illos, seu literarum quædam rudimenta, quibus Aegyptij vsi sunt, tum primùm fuisse excogitatos, cùm primi parentes (Iosepho teste) qui rerum cælestium rationem primi mortalium indagasse traduntur, ante diluuium illud vniuersale duas diuersæ materiæ columnas constituerunt, lateritiam vnam, quæ ignibus, si fortè orbis conflagraturus fuisset, resisteret; lapideam alteram, quæ ab aquis terram totam inundaturis non effenderetur, in quibus totum de consumatione mundi arcanum describerent, & id quidem varijs animalium, rerumq; naturalium formis ac imaginibus literarum loco effigiatis. Cuius rei non ignarus videtur fuisse [a] Lucanus, qui Phœnicibus, qui Syriæ prope Damascum populi erant, nempe Hebræi Palestinę incolę antiquissimi, primis hanc inuentionem ascribit, cùm ait:

Aegyptij quãdo hieroglyphica inuenerĩt.

[a] *Lib. 3.*

[b] *Lib. 36. c. 8.*

Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Pythagoras & Plato cur in Aegyptum profecti.

Moyses hieroglyphicorũ peritus.

Aquilæ in hieroglyphicis varię significationes.

Post verò cataclysmum Aegyptij hieroglyphicæ huius scripturæ primi authores asseruntur, quos constantissima fama est, omnem naturæ obscuritatem adeò manifestè cognitam perspectamq; habuisse, vt eandem per manus traditam, quasi hæreditariam possiderent. Eam notis illis mysticis occulentes posteritati solebant consignare. Has literas, quas scalpturas effigiesq; vocat [b] Plinius, soli nouerant Sacerdotes, & qui ab ijs describendis ἱερογραμματεῖς vocabantur: vulgus enim alijs vtebatur. Harum præclara fama ac nomine exciti Pythagoras ac Plato, relicto patrio solo in Aegyptum magno studio profecti sunt, vt hisce se erudiendos traderent. Moyses quoque gentis Hebreæ dux à Pharaonis filia adoptatus, adhibitis regio more peritissimis quibusq; Aegyptiorum, omni scientiarum genere imbutus fuit.

Inter cæteras itaque Hieroglyphicas notas ipsis Aquilæ imago frequens admodum fuit, & variæ significationis.

In

In primis Regem, rerum tantũmodo ſuarum ſatagentem, nec aliorum cõmoda vel incommoda aſpicientem, quique tantum gauderet ſolitudine, per eam, quam propoſuiſſent, Aquilam, oſtendere voluerunt. Hæc enim in extruendo nido ſolicita admodum, in excelſis arduiſq; locis nidulatur, & altiſsimo volatu cęteras Aues omnes ſuperat; Hinc fit, vt ab aliarum conſortio ſeſe longiſſimè abducere videatur; Qui quidem pleriſq; regibus mos eſt, humanam & præcipuè ſubditorum conuerſationem ita auerſantibus, vt non niſi propria vel vtilitate vel neceſſitate coacti, ſui videndi copiam faciant.

Regem Aquila denotans, & qualem.

Pręterea quum Deum, aut ſublimitatem, altitudinemue, aut contrà humilitatem, depreſſionemq;, aut excellentiam, aut ſanguinem, aut victoriam, ſignificare volunt; Aquilam pingunt. Et primò quidem Deum, eò quòd ſit Auis hęc fecunda & longæua: & quia ſimulachrum videtur eſſe Solis, cùm præter cæterorum volatilium naturam, intentos oculos, immotoſq; ad radios ſolares teneat.

Deum Aegyptij notabant per Aquilam & quare.

Hinc & Solem, ceu viſus dominum, aliquando Aquilæ figura repræſentant.

Solis imago Aquila.

Altitudinem verò, quandoquidem cæteræ alites, cùm ſurſum euolant, obliquo tramite aſcendunt, ſola Aquila in altum recto fertur.

Depreſſionem contrà eandem ob cauſam, nempè quia ſola inter volucres Aquila, maximo & infracto impetu recta, ac veluti perpendiculari linea deorſum labitur.

Altitudo cur Aquilæ cõparetur, & cur depreſſio.

Excellentiam autem, quoniam præſtat cęteris volatilibus omnibus.

Excellentię Aquilę typus.

Sanguinem, quia non aquam, ſed ſanguinem ſeu cruorem, dicunt bibere.

Sãguis per Aquilam indicatus.

Victoriam, quòd reliquas Aues omnes robore, ac viribus longè ſuperat. Quinimò ſi fortè cum Aue quapiam congreſſa, propè eſſe, vt ipſa vincatur, pręſentit; ſupinam ſeſe in terram proijcit, vngues exporrigit, horumq; ſeſe armis tuetur, ac alteram impugnat & laceſſit, quod ipſum cùm aduerſaria Auis pręſtare nequeat, in fugam facilè vertitur.

Victorię Aquila hieroglyphicum, & quare.

Pro Anima quoque Aquila ponitur, ex nominis interpretatione. Vocatur enim apud Aegyptios anima Baieth; hoc autem nomen diuiſum cor & animam ſignificat. Eſt enim Bai anima, Eth verò, Cor. Cor autem apud Aegyptios eſt ambitus animæ, vnde nomen ipſum ſonat, quaſi cordatam animam. Quia & Aquila eiuſdẽ naturæ cum anima, vt plurimùm aquam non bibit, ſed ſanguinem, quo & cor nutritur: non autem anima, vt perperam opinabantur Aegyptij; nam ſic & anima corpus eſſet.

Aquila quoque Sacerdotum Aegyptiorum hieroglyphicum fuit, quæ ſaxum geſtaret, hominemq; deſignaret, qui firmam ſtabilemq; in vrbe, locoue quopiam ſedem ſibi poſuiſſet. Illa enim ſimul atque nidum ſuum compoſuit, vt ſtabilitatem ei maiorem conciliet, ac procuret, lapidem quendam quæſitum, allatumq; in nidum pro firmamento collocat. Neq; aliam huius rei cauſam ſacerdotes illi tradidêre, ſatis habentes constructi nidi firmitatem hoc argumento indicaſſe. Nam & firmandis nauibus priuſquam anchoræ vſus repertus eſſet, id opis ſaxa contulêre. Id quod Apollonius Argonautas feciſſe ſcribit.

Hominis, qui firmas in loco ſedes poſuit, hieroglyphicum.

Saxa ꝓ anchoris in vſu fuiſſe.

Quidam etiam, cùm pium ac miſericordem, vel regem, vel diuitem, qui ſcilicet victum, cæteraq; vitę ſuſtentandæ neceſſaria, inopibus erogat liberaliter, deſcribant, Aquilam ob oculos ponunt, eam præſertim, quæ ab inſigni vigore Oſſifraga nominata fuit, quæque pullos ab Aquilis alijs eiectos nido, imbecilles adhuc, ac parentis opera etiamnum egentes, ad ſe recipit, tueturq; benignè, ac fouet, donec ad iuſtum robur adoleuerint, & ſibi ipſis victum parare poſſint.

Regis Pij hieroglyphicum.

Oſſifragæ pietas.

Eandem benignitatem, cùm alij denotare vellent, Aquilam cum alia quauis alite, ex eadem olla cibum capientem finxerunt.

Benignitatis typus.

Sed enim ab his diuerſa ponere videntur Aegyptij ſacerdotes, qui moroſum & difficilem admodum in filios patrem, per id genus Aquilæ, cui Pygargo nomen eſt ab albicante cauda, ſignificare voluerunt. Ea enim maximè omnium animalium pullos ſuos faſtidit, vt non immeritò Plotinus eos, qui ſine ratione, modoq; ciuitates atque imperia, aut domos ſuas, & familias adminiſtrauerint, poſt obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit.

Patris in filios impij typus.

Pygargi Aquilæ impietas in filios.

Ob eandem hanc cauſam per Aquilam haud ineptè regni ſolitudinem intelligimus. Sunt enim qui hoc, quam iniquitatem in prolem quidam uocant, ita tuentur, vt regium eſſe dicant unicum è filijs hæredem inſtituêre, rerumq; habenas vni ſoli committere, quandoquidem ut ait [c] Ouidius:

Solitudinis regni imago.

Non bene cum ſocijs Regna, Venuſq; manent. & alibi:
Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas & Amor. & ut [d] Lucanus.
Nulla fides regni ſocijs, omniſq; poteſtas.
Impatiens conſortis erit.

[c] *Lib. 3. Metamor.*

[d] *Lib. 1.*

Et

Et meo iudicio non immeritò. Nam apud rerum ſcriptores paſſim legimus potentiſſimas vrbes euerſas, clariſſima regna deleta, illuſtres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera graſſari cępiſſe, ſimul atque poteſtas regia pluribus fuit communicata. Quin etiam [e] Iſocrates æquabiliorem ciuibus monarchiam oſtendit, propterea quòd illa ambitiones, omnium popularium diſſenſionum ſemen, extinguat. Quod cùm [f] Ariſtoteles quoque mirum in modum approbaret, [g] Homeri ſententiam ſequutus, quo diſputationibus ſuis pondus adderet, & authoritatem, verſum eius citauit:

[e] *In Nicocle.*
[f] *Polit. 4. cap. 4.*
[g] *Ill. B.*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη: εἷς κοίρανος ἔςω,
Εἷς Βασιλεὺς. Quæ latinè ſonant:

Non bonum eſt multorum dominatus: vnus dominus eſto,
Vnus Rex.

Alibi etiam [h] Homerus vnius Imperium optimum eſſe teſtatur, cùm ait:

[h] *In Iliad. ex Polyantca.* 728. 2.

Multorum Imperium multa eſt confuſio ſemper,
Multi ſunt damno domini: rex vnicus eſto.
Vnus ſit Princeps populum ditione gubernans,
Cui dedit Imperij ſceptrum Saturnius ingens.

Potẽtiæ per nitioſæ typus.

Simili ratione ijdem Sacerdotes potentiam cuiuſpiam, quæ ſocijs & amicis pernicioſa eſſet, per Aquilæ pennas ſignificabant. Huiuſmodi ſiquidem pennarum, vt ſuo loco à nobis dictum, ea vis eſt, vt aliarum Auium plumas, ſi commiſceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur. Quod & in tergoribus Pantherę, atque Hyenæ identidem fieri compertum eſt. Ita eius, qui rerum ſumma potitur, maieſtas, fulgore ſuo reliquos obſcurat, & veluti micantiſſimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus ſtellis intercipit. Obijciunt alij, hoc in multorum Principum tyrannidem, & rapacitatem, quibus non ſine rerum tuarum iactura poſſis adhæreſcere. Quomodocunque autem quiſpiam hoc acceperit, ita natura comparatum eſt, vt debiliora à validioribus abſumantur.

Pantheræ antipathia cũ Hyena.

Si verò hominem eo mortis genere, quod Homero, Platoniq; omnium eſt miſerrimum, perijſſe, ijdem ſignare voluiſſent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius roſtrum eſſet curuum enormiter. Seneſcentibus enim Aquilis roſtrum ſupernum increſcit adeò, & curuatur, vt nulla demum aperiendi data copia, inediâ plerunque deficiat. Hinc illa in bibaces ſenes exprobratio: *Aquilæ ſenectus*. quòd hæc amiſſa comedendi facultate ſorbillando aliquandiu vitam ſuſtinere cogatur.

Conuitiorũ cõteptoris hieroglyph.

Si verò conuiciorum contemptorem ſignificare volebant, Aquilam depingebant immotam, quæ nec pennis, nec roſtro minaretur quicquam mali, & iuxta eam Cornicem, quæ eam laceſſeret, & conuicijs moleſtaret.

[i] *Lib. de abſtinendo ab animatis.*

Magi homines brutorũ nominibus compellãt.

Magi quoque, vt [i] Porphyrius refert, hominum ad animalia bruta affinitatem inſinuantes, brutorum etiam nominibus eos appellant, vt Leones, iiſdem ſacris initiatos mulieres Hyenas, miniſtros Ceruos, patres verò Aquilas & Accipitres.

Maſculi, & ſeminis typus.

Aquilæ autem pullus Aegyptijs maſculum & orbiculatum quidpiam, vel ſemen hominis denotabat.

EMBLEMATA.

HOS, qui Emblematis conſcribendis operam dederunt, pulcherrima ab huius Alitis natura, ſymbola mutuatos eſſe videmus. Huius rei fidem facturi exempla aliquot ex doctiſſimi Alciati poemate ante alia ſubijciemus. Primum ad magnanimitatem ſpectat, quę per Aquilam demonſtrabatur, Alitem nempe generoſam & fortiſſimi Ariſtomenis tumulo inſidentem. Hoc ſic habet:

Magnanimitatis ſymbolum.

Quæ te cauſa mouet, Volucris Saturnia, magni
Vt tumulo inſideas ardua Ariſtomenis?
Hoc moneo, quantum inter Aues ego robore præſto,
Tantum ſemideos inter, Ariſtomenes.
Inſideant timidæ timidorum buſta Columbæ,
Nos Aquilæ intrepidis ſigna benigna damus.

Alterum eiuſdem Emblema inſcriptum:

QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS, Aquilæ voraciſſimè Promethei iecur exedentis ſymbolum, curioſis maieſtatis cæleſtis, rerumque diuinarum ſcrutatoribus applicat, cuius hæc ſunt verba:

Caucaſea

Caucaseа æternùm propendens rupe Prometheus,
Diripitur sacri præpetis ungue iecur:
Et nollet fecisse hominem, figulumq́; perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant scire Deûmq́; vices.

Tertium eiusdem authoris, sub lemmate, DEVS, Aquilæ Ganymedem in cælum rapientis imagine, in Deo lætandum docet:

Aspice, vt egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum summa per astra vehi:
Quis sue Iouem tactum puerili credat amore?
Dic hæc Mæonius finxerit vnde senex?
Consilium, mens atque Dei, cui grandia præstant,
Creditur is summo raptus adesse Ioui.

Sed Homerus diuina potius ad nos, quam humana ad Deos transferre debebat: neque enim in Deum humanorum huiusmodi affectuum uitia cadere credendum est. Habet & aliud Emblema quod nos à minimis quoque timendum esse admonet ex [a] Oro Apolline nimirum, vel ex Aesopica fabella, quam postea nos ponemus, desumptum, ita habens:

[a] *Lib. 1. Hierogl.*

Bella gerit Scarabeus, & hostem prouocat ultrò,
Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis Aquilæ clam se neque cognitus abdit,
Hostilem vt nidum summa per astra petat.
Ouaq́; confodiens, prohibet spem crescere prolis,
Hocq́; modo illatum dedecus ultus abit.

Quidā eruditus vir Cęsar Triuisanus, vt narrat doctissimus [b] Ioachimus Camerarius iunior Medicus præclarus, olim discipulus noster, integrum commentarium edidit Italicum, de quodam symbolo siue emblemate. Curauit autem author ille depingenda quatuor diuersi generis animalia eo modo, vt unum alterum respiceret. Inter illa Aquila, & Leo è regione superius, & inferius Siren, & Draco conspiciebantur. His animalibus, amorum quatuor genera voluit repræsentare; nimirum desiderium, & amorem veræ gloriæ, & famæ; secundum virtutis, & præstantiæ animæ; tertium pulchritudinis; quartum diuitiarum. His eorum proprietates accommodat. Nam ad primum, quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ & gloriæ è rebus præclaris, & laudabilibus conquisitæ incumbit, Aquila pertinet, quæ inter omnes alias Aues volatu suo partes superiores cæli petit, & acie præterea oculorum singulari prædita est. Vnde veteres Poëtæ, vt antea diximus, Iouis ministram esse fabulati sunt. Solæ autem Aquilæ corona in capite addita est, quę amorem sanctum, & diuinum circa res cęlestes designat. Leo secundo generi accommodatur, qui robore & fortitudine quadam cęteris animalibus dominari dicitur, adeò generoso animo & alto, vt quemadmodum scribunt, hominibus dormientibus, vel in terram, quasi mortui essent prostratis, uel etiam infantibus parcat, nec ullam noxam inferat. Præterea in campis apricis & amplis securus, spretis uenatoribus, non mutato consueto ingressu procedit, quod uirtutis & magnanimitatis exemplum est. Ad tertium genus amoris, quod in pulchritudine appetenda consistit, Siren additur, cui, ut fingunt poëtę, tam suauis uox est, ut omnes, qui audiant, ita demulceat, ut etiam somno inde corripiantur. Draco ultimo generi comparatur, quod uersetur circa diuitias, & opes mundanas; nam his illum pręsidere, easque custodire perhibent, estq́; oculis acutissimis, quę omnia diuitijs conquirendis non malè possunt applicari. Emblematis siue symboli huius inscriptio erat; AMOR CAVSA OMNIVM. Quòd si cum microcosmo quoque, idest paruo mundo, siue homine hęc conferre uoluerimus, Aquilę semper in altis locis uiuenti, & prędę inhianti, caput respondet, in quo est intellectus in perpetua rerum inueniendarum meditatione occupatus, cui os quoque ad cibum ingerendum inest. Leoni cum pectore conueniet, in quo consistit fortitudo. Sireni tanquam uoluptuarię, & in aquis degenti, inferior uenter. Et tandem Draconi per terram repenti, pedes & crura attribuentur. Circum hęc uerò animalia undequaque flamma mollis & lucida depicta erat, qua nobilitas ex excellentia amoris denotatur. Nam inter alia elementa ignis pręcipuum locum obtinet, tanquam reliquis efficacior: Occupat autem hęc flamma uniuersum spatium circa quatuor animalia, quoniam ipsius uis & potentia per cūctas res penetrat, atq; sese diffundit; quod etiam catena indicat, qua animalia inuicem colligantur, & sæpè vnum ad alterum pertrahitur. Est autem illa in superiore parte aurea circa Aquilam, & Leonem, cùm amor diuinus & vniuersalis sit pręstantissimus; circa

[b] *Cent. 2. de anim. symb. vltimo.*

Amorum quatuor genera repræsentata per quatuor animalia.

Amor caussa omniū.

inferiora autem animalia plumbea, humanum, atque etiam beſtialem amorem ſignificās Huic μυθολογικῷ figmento auctor addidit inſcriptionem græcam hanc, Ο' Ε'ΡΩΣ Α'ΠΑ'ΝΘΩΝ Α'ΙΤΙΟΝ, ΚΑΙ' ΠΡΟ'Σ Α'ΥΤΟ'Ν Α'ΠΑ'ΝΤΑ. ideſt: AMOR CAVSSA OMNIVM, ET AD IPSVM OMNIA: quod nimirum ex amore vero, omnes res originem ducant, primumq́; rerum ſit principium, & ſic tandem in ipſum vniuerſa quoque reuertantur. Hæc ex Cæſare Treuiſano Camerarius, & alia quæ breuitatis cauſſa prætereo.

Iulianum Apoſtatam legimus Aquilam, quam homo proprijs ipſius pennis transfigeret, pro Symbolo cum inſcriptione, SIC ARS DEPRENDITVR ARTE: quod in labaro ante ſe ſemper ferri voluit, habuiſſe. Hoc ſignificabat ſe à proprijs artibus impetitum fuiſſe: meminit eius Emblematis [d] Achilles Bocchius conciuis noſter, his verbis:

[d] *Lib. 1. ſymb. quæſt. ſymb. 19.*

Impoſtor ille Iulianus maximè,
Qui Chriſtianos perſequi decreuerat,
Artes eos docere vetuit liberis
Dignas hominibus, ſcilicet ne præpetes
Euellerent de Aquila ſua pennas, quibus
Configerent etiam Aquilam. Qua imagine
Vſum ferunt illum eſſe, vbi primum artibus
Seſe impetitum fortè deprehendit ſuis.

[e] Claudius Paradinus, vt monſtret ad res difficiles & arduas ſuperandas, ſumma induſtria, labore, ac diligentia opus eſſe, Aquilam depingit, Cerui capiti inter cornua inſidentem. Illa enim Ceruum adoriens in eius cornua ſe inſinuat, puluereq́; (quem plumis ſuis ad eam rem prius congerit) ita eius oculos opplet, vt tandem de rupe aliqua præcipitem ſe dantem ſuperet; inſcriptio huius Symboli eſt: ARDVA DETVRBANS VIS ANIMOSA QVATIT.

[e] *Lib. de ſymb. Heroicis.*

Draconi ſuprà diximus cum Aquila perpetuam intercedere inimicitiam, quò fit, vt nunquam abſque acerrima pugna mutuùm occurrant, tamq́; periculosè in aëre inter ſe committantur, vt Aquila Draconis cauda circunuoluta, ambo deorſum ſimul corruant. Animalia iſtęc ita conuoluta cum inſcriptione, VT LAPSV GRAVIORE RVANT; depingit idem author. Hoc Emblemate ſuperbos, & potentes inter ſe contendentes, ac diſſidentes, vtrosq́; ſæpè exitium ſibi accerſere, ſignificare poſſumus. Aquila enim & Draco pugnantes ambo ſæpe moriuntur.

Hieronymus Ruſcellus, vt ducem, cui alioquin bella potius, quàm pax colenda eſſet, pacis amantem exprimat, Aquilam depingit, pedibus oliuæ ramum ferentem cum inſcriptione. BELLA GERANT ALII.

In Inſigni Franciſci Gonzagæ.

Aquila eodem authore, quæ teneat oculos intentos in Solem cum verbis: CHE MI PVO' FAR DI VERA GLORIA LIETA. Significat mulierem, quæ demonſtret habituram ſe ſemper mentis ſuæ oculos in Deum intentos, qui ſolus cùm cordis, tùm renum abſcondita illuminat.

In Inſigni Irenis Caſtriotæ.

Eadem Auis apud Camillum Camillium liberos Soli opponens, quod facere ſolet, vt probet, nunquid ad illius lumen caligent, patrem, qui filios ad paternam nobilitatem adhortetur, denotat adiectis Verbis, MEI NON DEGENERANT.

In Inſigni Gabrielis Cæſarini.

Ruſcellus ſimile ferè refert emblema, ſed diuerſo admodum ſignificatu. Aquila enim eodem modo fœtus ſuos in Solem intentis oculis exponens, in nido depingitur cum inſcriptione, SIC CREDE. Hæc viri à muliere, quam deperit, non redamari ſe credentis, typus eſt, niſi ea veri amoris de ſe edat ſpecimina. Nam Aquila, etſi roſtrum, caput, pectus, vngues, pennasq́; ac reliquum corpus, ſuo ſimillimum liberos ſuos habere videat, ſi tamen ad Solem nictent, tanquam ſpurios eos reijcit.

In Inſigni Vnici Acolti Aretini.

Quæ verò recto volatu ad Solem contendit, cum Hetruſci huius verſus inſcriptione, PVR CHE NE GODAN GL'OCCHI, ARDAN LE PIVME, egregiè vel virum exprimet, qui de nulla alia re ſe ſolicitum demonſtret, quàm vt mulieris, quam ſummo proſequitur amore, conſpectu fruatur: vel eum, qui nullum non contemnere laborem velit, aut aduerſa quæuis ſubire, dummodo ad gloriæ, quæ ex ſcientiarum cognitione procedit, metam perueniat. Aquila enim mentis intentionem denotat, & Sol, vt Philoſophi teſtantur, ſcientiarum fons eſt, ac origo.

In Inſigni Curtij Gózagæ.

Ad eundem ferè ſenſum illud eſt emblema apud eundem, in quo Aquila ita depicta, vt ſub cælo procelloſo, ac fulgurante, immunis atque intacta, Solem inſpiciendo, ab altera parte ad montem volatu contendere videatur; cum lemmate, NI MAZZAR ME, NI SPAVENTAR ME, hoc eſt: NEQ; OCCIDERE ME, NEQ; TERRERE ME,

In Inſigni Galeatij Fregoſij.

ME, significat virum, qui nullis aduersitatibus expauescit, quò minus in incœpto amore, vel in quouis alio honesto negocio perseueret. Ales enim virum, mons virtutem, tempestas aduersitates denotat.

Aquila Promethei cor siue hepar corrodens cum lemmate, ALTA COGITATIO, Principem significat, qui profunda atque alta mentis indagatione perscrutetur, atq; ponderet.

A Dipsade serpente Aquila in pectore morsa, cum inscriptione, SEMPER ARDENTIVS; virum exprimit, qui quò sæpius dilectę à se fœminæ conspectu fruitur, eò magis eam depereat. Tantam enim serpentis illius morsus affert sitim, vt eo ipso puncto, quò plus sint potæ, plus sitiantur aquæ. Hæc eadem ales oculos in Solem intentos, fixosq; tenens apud amatores amantis in amatam reiteratum significat sæpius intuitum.

Si pedibus pingatur terram tangentibus, capitibusq; (est enim nostris Impp. biceps) ad cęlum elatis & alis expansis, cùm fulmine à sinistra, & Lauri ramo à dextra, & cum lemmate ἘΝ ΚΑΙΡῼ ἘΚΑΤΕΡΟΝ, id est: IN OPPORTVNITATE VTRVNQVE, typus erit Imperatoris, se in terris quidem imperare demonstrantis, sed tamen mentis intentione ad cęlum aspirare, summoq; desiderio cùm contemplando, tùm imperium domi, militiæq; benè gerendo ita intentum, vt tandem ad Deum, cui omnia refert accepta, peruenire studeat. Aquila enim Imperij, fulgur belli, & pœnarum, laurus pacis & pręmij signum est.

Non inuenustum quoque est hoc Emblema quod [g] Stephanus Vinandus Pighius describit, Principis, inquit, nostri (loquitur autem de Carolo Cliuensis ducis filio) clypeus coloris erat argentei cum margine purpureo, qui distinguebatur aureis Leonum capitibus & rosis. In vmbone medio synthema depictum istud: Aquila nigra, fulmen aureum vnguibus tenens à dextris: item Vultur, siue Accipiter fuluus, cùm diademate aureo in vnguibus à sinistris. Quæ Aues duo sceptra inter ipsas decussatim posita contingant, quibus notatur concordia, & confęderatio potentiæ. Aquila designat summum in primis Imperium atque Principatum: Vultur in Hetrusca disciplina, & augurijs Romanis inter alia multa, regem, & regnum, quemadmodum etiam Accipiter in literis Aegyptiorum hieroglyphicis, vt Orus Apollo testatur: sic etiam Imperij vim ipsam, fulmen istud Iouis, & diadema regnum significant. Hactenus itaque ille.

[g] *In descrip. pōpæ equest. in Coronat. Rodulphi Imp.*

FABVLÆ.

FABVLAE, etsi commentitiæ plerunque, & pro authoris libitu excogitatæ sint, veritatis tamen nonnihil tanquam sub vmbraculo in se quandoque continent. Hoc inter alios ea, quæ de Ganymede ab Aquila Iouis ministra rapto, passim apud fabulosos simul & mysticos poetas legitur, satis declarat. Hanc enim, vt fabulam, scitè his versibus [a] Ouidius Iouem in Aquilam versum fingens expressit.

Ganymedis à Ioue rapti fabula.

[a] *Lib. 10. Metamor.*

Rex superûm Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit, & inuentum est aliquid, quod Iupiter esse
Quàm quod erat, mallet, nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi qua posset sua fulmina ferre,
Nec mora percusso mendacibus aëre pennis
Arripit Iliadem, qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

De eadem Fabula hęc [b] Ciceronis extant verba: *Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Dijs raptum ait propter formam, vt Ioui pocula ministraret; non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat, diuina mallem ad nos.* Vbi Ganymedem Laomedōtis filium facit, lapsus videlicet memoria, quo nomine magni viri magnis, grauibusq; curis impediti, cùm citant vel authores vel eorum testimonia, laborare solent. Homerus Trois filium facit, cuius fabula refertur in hanc sententiam, vt vertit Nicolaus Valla:

[b] *In prima Tusculana.*

Tros ab Ericthonio satus est de sanguine Trois
Ilus & Asaracus, similisq; Deo Ganymedes
Egregius forma raptus sublimis in auras
A superis cælo positus Diuûm inter honores
Pulcher, vt ante Iouem misceret pocula mensis.

Veruntamen hanc fabulam [c] Herodianus præter alios, ad rem verè gestam refert, cùm inquit.

[c] *Lib. 1. in vita Commodi Imp.*

Pugnam illic Ilum Phrygem, Tantalumq́; Lydum inter se conseruisse, siue de via, aut obiter ortam, siue ob raptum Ganymedis, comperio, nomenq́; ex ea clade conflictus loco esse impositum. Cùm enim æquis viribus decertatum esset, & permulti vtrinque cecidissent, Ganymedem ipsum ferunt trahentibus in diuersa Germani fratris & amatoris manibus, vita esse orbatum sublatumq́; è medio. Pro calamitatis solatio relata ad Iouem raptorem fabula, diuinis fuisse honoribus affectum. [d] Paulus etiam Orosius, *Tantalus,* inquit, *Rex Phrygiorum Ganymedem Trois Dardaniorum regis filium, cùm flagitiosissimè rapuisset, maiori conserti certaminis fœditate detinuit, sicut Phanocles poëta quoque confirmat, qui maximum bellum ob id concitatum fuisse commemorat.* [e] Eusebius idē ferè scribit, inquiens, *Ob raptum Ganymedis, & Trois patris, Ganymedis & Tantali bellum exortum esse.* Quam in rē confirmandam Phanoclem poëtam citat authorem. [f] Lactantius verò poëticum velamentum ita reserat, vt tradat ideò dici Iouem rapuisse in Aquila catamitum, quia aut per legionem rapuit, cuius insigne Aquila est, aut quia nauis qua fuit impositus, Aquilam tutelarem habuit. Frustra igitur Iouis fabula fertur, & raptrix Aquila fingitur, ideoq; magis, quòd Chalcidenses, vt & Strabo confirmat, ostendere solebant locum, vocareq; harpagium. ἁρπάζω enim Græcis est Rapio. Id autem circa Dardanium montem accidisse arbitrantur. Hanc Aquilam tanto ex ære fecit artificio Leocras statuarius, vt [g] Plinius refert, *vt quid raperet ipsa videretur intelligere, parcereq́; ne vnguibus vestem, quem ferret, Ganymedis rumperet*, vnde etiam Martialis ait:

Illæsum timidis vnguibus hæsit onus.

[d] Lib. 1. c. 12. [e] In Chronicis. [f] Lib. 1. de falsa relig. [g] Lib. 34. cap. 8.

Promethei fabula.

Illud quoque, quod Prometheum post factos à se homines, solis ignem furatum, ideoq; iratos Deos febres ac morbos immisisse terris, vt Sappho & Hesiodus commemorant, & [h] Horatius obiter his verbis attingit:

Post ignem æthera domo
Subductum, macies & noua febrium
Terris incubuit cohors.

[h] Lib. 1. car. ode. 2.

Et quod ipsum in monte Caucaso per Mercurium religatum ad saxū, adhibita Aquila Typhonis, & Echidnæ filia, quæ cor eius (alij hepar) exederet, fabulantur, ad historiam referri nec sine ratione potest. Nam Prometheus vir prudentissimus, & quidem à prouidentia sic dictus, primus Astrologiam Assyrijs indicauit, quam agens in monte altissimo Caucaso, nimia cura, & solicitudine depræhenderat. Quod autem ad fabulam ipsam attinet, [i] Lucianus Prometheum de ærumnarum diuturnitate conquerentem inducit hisce verbis: *Igitur sufficientem iam pœnam persolui, tantum tempus in Caucaso affixus, pessimam alitum perditam Aquilam nutriens hepate.* Et [k] Martialis de pœna Laureoli:

Promethe⁹ Astrologiā inuenit.

[i] Dial. prim. Deor. [k] Lib. 2. Epigr. 7.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pauit Auem.
Nuda Calidonio sic pectora præbuit vrso
Non falsa pendens in cruce Laureolus.

De liberatione verò ipsius [l] Pausanias inter cætera Herculis facinora, illud quoque memoriæ prodidit, quòd Hercules Aquilam voracem sagitta trāsfixam interemerit, Prometheumq; è vinculis exemerit. Hoc etiam Phærecides testatus est, vbi Herculem à Prometheo poculum accepisse scribit, ac in eo nauigasse per Oceanum, cùm ad aurea [m] Hesperidum mala contenderet. A Prometheo quoq; iam vinculis soluto viam didicisse, qua illuc pergeret.

[l] In Eliacis. Hercules Prometheum liberat occisa Aquila. *[m] Lib. 10. de nuptijs Iunonis.*

Alij tamen, non ab Hercule occisam Aquilam, ereptumue Prometheum, sed à Ioue solutum scribunt, quoniam illi vaticinatus esset, quòd si rem cum Nerine nympha haberet, vel vt alij cum Tethide Achillis matre, futurum esse, vt filius ei nasceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. [n] Philostratus verò Herculem non illum fuisse scribit, qui Thebis est ortus, sed alium quendam, cuius genealogiam tamen non recenset. Ligatum autem fuisse Prometheum, vt alij putant, in antro, quod in radice montis ostenditur, vbi & vincula petris affixa conspici Damis refert, quæ difficillimum nosse sit, quanam ex materia confecta sint: vel ut alij in summo cacumine, & fuisse biceps, ideoq; singulis tumulis singulas manus alligatas fuisse, cùmq; stadij unius spatio inuicem distent, ideò tanta illum corporis proceritate fuisse narrant. Addit etiam Aquilas quicunque Caucasum habitant, inimicas habere, ideoq; illarum nidos, ubicunque enatos igniferis sagittis incendere, laqueos demum ad eas capiendas tendere, Prometheum sese ulcisci dictitantes. Non desunt, qui dicant, Aquilam corrodētem Promethei cor, siue hepar significare Nilum fluuium, cuius incremēti causas cùm ille inuestigare nesciret, ab Hercule edoctus, ab Aquila liberatus dicitur. Ouidius uerò Periclimenum, qui à Neptuno potestatem habuit, ut in quas uellet, se mutaret, formas, cùm in Aquilam uersus esset ab [o] Hercule sagitta confossum fuisse scribit hisce uersibus:

Prometheum cur Iupiter liberauit. *[n] Lib. 2. In vita Apollo. [o] Lib. 12. Metamor. M. 109.*

Hic vbi nequicquam est formas variatus in omnes,

Vertitur

Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curuis
Ferre solet pedibus, Diuûm gratissima Regi,
Viribus vsus Auis, pennis, rostroq; redunco
Hamatisq; viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemq; ferit lateri, qua iungitur ala.

Fabula etiam est Meropem Coum, cùm vxorem Nymphã Ethemeam (quæ, quòd colere Dianam desijsset, ab ea iaculis configi cœpta, tandem viua ad inferos à Proserpina rapta fuerat) mortuam deflere non desineret, sibiq; mortem præ dolore vellet consciscere, à Iunone, quam fortè dum vxorem lugeret, hospitio exceperat, sortis miserta, in Aquilam conuersum, & inter sidera relatum esse, ne sic etiam si hominis effigie illum eò collocasset, nihilominus coniugis desiderio teneretur.

Merops Cous cur figura Aquilæ inter astra relatus

Nonnulli tradiderunt Mercurium, alij Anapladem pulchritudine inductum, Venerem deperisse, & cùm eius copia non daretur, animo vt contumelia accepta, defecisse. Iouem autem eum miseratum, cùm Venus in Acheloo flumine lauaret, misisse Aquilam, quæ soccum eius in Amythaoniam Aegyptiorum delatum, Mercurio traderet, quam persequens Venus ad cupientem sui peruenit, qui uoti compos factus, pro beneficio accepto, Aquilam cælo locauit.

Mercurius Veneris amore captus.

Aquila cur in cælo locũ habeat.

Similem siue fabulam, siue historiam de [p] Rhodope Strabo, vbi de Pyramide agit tertia Aegypti, quæ primis duabus quidem minor est, sed maiore impensa exstructa, in hæc uerba scribit: *Hæc dicitur meretricis sepultura ab animantibus facta, quam Sappho poëtria Doricham vocat. Alij eam Rhodopen nominant, atque fabulam narrant, quòd, dum lauaretur, Aquila alterum ex calceis è manu ancillæ ereptum Memphim deportarit, & in sublime supra Regis verticem iura dantis elata, calceum in eius gremium demiserit, cuius ille venustate, & rei miraculo permotus, tota eam regione perquiri iusserit, quæ huiusmodi calceum gestaret, quæ tandem in vrbe Naucratitarum inuenta, & ad Regem adducta, ab eo in vxorem accepta fuerit, & post mortem hanc sepulturam habuerit.* Eadem penè [q] Aelianus, Regem hunc Aegypti, in cuius gremium iniectus sit calceus, Psammeticum nominans, enarrat.

[p] *Lib. 17. Geogr.*

[q] *Lib. 13. de varia Hist.*

In Aquilam item mutatum Cæneum fuisse post mortem Poëtæ referunt, qui cum Centauris pugnauerit, cuius item Ouidius [r] meminit his verbis:

[r] *Metamor phos. 12.*

Abnuit Ampycides, medioque ex aggere fuluis
Vidit Auem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tum primùm, tunc est conspecta volucris,
Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, pariterq; animo est, oculisque secutus,
O salue, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed Auis nunc vnica Cæneu.

APOLOGI.

APOLOGI [a] Plutarcho teste, veluti emblemata animata ad vsum virtutis, & ad actiones hominũ distinguendas efficti sunt, & vtilitatem simul cum delectatione coniungunt. Cuiusmodi inter alios satis frequentes ab Aquilæ natura petiti sunt. Hęc enim vbicumq; magnorum ac potentum aptè personam gerit.

[a] *Lib. de audien. Poët.*

Talis est, qui de colloquio inter Aquilam & Vulpem confictus est. Cuius narratio talis est. Vulpis catuli aliquando, quæ in antro suo latitabat, ludibundi foris discursabant, eos uisos Aquila diligenter obseruauit, tandemque vnguibus abripuit comprehensos. Horum clamore & planctu excita mater, è cauerna prodijt, quid rei esset uisura, suspiciens, catulos Aquilæ prędam factos conspicit, supplex rogat, vt eos demissos sibi velit reddere. Hæc vlla ratione id facere se posse negat, his pullis suis famelicis pro esca opus esse: quo dicto nidum petens auolat. Vulpecula calamitatem suam frustra deplorat, ad nidum usque catulos prosequitur, instat precibus, vt salutem catulorum impetret. Tandem vbi se incassum querelas fundere, nec quicquam precando promouere videt, ad solitas artes conuertitur. Arripit ignitam facem & stipulis, aridisque ligni ramentis, quę arbori, cui Aquila insidebat, circumposuerat, admouet. Quo peracto, ita ad Aquilam infit. Nunc quæ alijs salutem, quam potes, non vis præstare, te ipsam cum pullis, si potes, serua. Aquila periculi

Vulpis & Aquilæ colloquium.

magnitudine visa, ac pietate materna ergà pullos mota, Vulpem orat, igni parcat, nec arborem comburat, se catulos incolumes restituturam esse. Docentur hoc apologo potentes ac locupletes, ne miseris, inopibusque inferant iniuriam, non tantùm, quia iniquum sit calamitatem addere calamitoso, sed etiã, quòd sępenumerò contingat, vt etiam infimę sortis quispiam & minus potens nocendi facultatem nanciscatur. Hic apologus carmine non inelleganti ita expressus legitur:

Calamitas Calamitoso non addenda.

Dum Vulpes Aquilam pro rapta prole perungit
Melle precum, prædam reddere nescit Auis.
Præda gemit, volucrisq́ timet cibus esse gulosæ,
Sed redimit natos vtilis arte parens:
Arboreum sepit stipulis, & vimine truncum,
In stipulis docto dirigit ore facem.
In pullos Aquilæ coniurat copia fumi,
Hunc timet, & Vulpem prouida placat Auis.
Non sit, qui studeat, quia maior, obesse minori,
Cùm benè maiori possit obesse minor.

Cornicis & Aquilæ Apologus.

Alius de eadem & Cornice interloquentibus apologus ex Aesopo Phrygio translatus ita habet. Aquila, cùm aliquando in maris litore obambularet piscationis gratia, nihilque aliud quo famem expleret, inuenire posset, Concham fortè repertam, sed quæ Testudinem haberet intus, vnguibus abreptam ad litus detulit, illic Testudinem voratura. Concham verò vtpote testá durissimá, Aquila, etsi robusto admodum rostro, vnguibusq́ frustra frangere tentauit. Aderat fortè fortuna eorum, quæ ab Aquila gerebantur, spectatrix Cornix, & Aquilam uidẽs operam ludere, propius accessit, & hisce verbis cõpellauit. Si mihi Testudinis portionẽ impartiri non renuis, rationem edocebo, qua inclusa Concha esca potiri possis. Placuit Aquilæ conditio. Itaque Cornix magistra vafra Aquilam ita instruit: Se in altissimũ æthera pernicibus alis euehat, & è sublimi, laxato ungue, Concham præcipitem in saxum aliquod allidat: Ita fore, vt ruinæ impetu, confracta testa in cibum, quæ subest, Testudo cedat. Probat credula Cornicis consilium Aquila, & in sublimè euolans, ex alto explicato pede Concham deorsum prolabi siuit. Quod ipsum vt fieret, expectans Cornicula, quę eodem loco humi constiterat, proiectam ab Aquila Testudinem abripuit, eoq́ astu Aquilam famelicã sperato cibo frustrata est. Innuit hæc fabula ingenio sæpè à minimis perfici, quæ frustra potentes viribus, quantiscunq́ conentur, exequi. Hæc tali Epigrammate reddita sunt:

Cornix Aquilam ludit.

Ingenio vires superari.

Pes Aquilæ prædo Testudinis aëra scandit,
Hanc sua Concha tegit, cornua longa latent.
Hoc monitu Cornix Aquilam præmunit, ineptum
Fers onus, & fiet vtile crede mihi.
Quod geris in Concha, cibus est, tibi surripit illum
Concha cibum, Concham frange, cadetq́ cibus.
Vt Concham lanies, pro viribus vtere sensu,
Hanc si celsa cadet, saxea franget humus.
Decipientis homo subuersus turbine linguæ
Corripit, & fortes ista procella rapit.
Ingenium superat vires, prudentia summa est,
Credere prudenti lingua ministra necis.

Lepores cũ Aquilis pugnantes.

De Leporibus cum Aquilis bella gerentibus hæc quoque habet Aesopus: Lepores olim belligerantes cum Aquilis, inuocarunt in auxilium Vulpes. Hæ autẽ dixerunt, vobis auxiliaremur, nisi sciremus, qui vos estis, & cum quibus bellamini. Fabula hæc significat eos, qui cum præstantioribus certant, suam salutem contemnere.

Aquilæ & Scarabei apologus.

De Aquila item Leporem persequente, & intercessore Scarabeo, huiusmodi fabula narratur. Lepus, insectante Aquila in lustrum Scarabei profugit, rogans, vt ab eo seruaretur, Scarabeus Aquilam orauit, ne occideret supplicem, per summum Iouem, ne hospitij iura violaret, neue paruitatem suam contemneret. Illa verò irata Scarabeum percussum terræ allisit, Leporemq́ arreptum deuorauit. Scarabeus vnà cum Aquila ad nidum lustraturus subuolauit, vt acceptam iniuriam quauis occasione vlcisci posset. Ad quem cùm peruenisset, oua Aquilæ deuoluta deorsum disrupit. Illa indignissimè ferens quempiam repertum fuisse, qui hoc ausus fuisset, sublimiori loco secundum denuò nidum construxit, quò nihilominus similiter Scarabeus surrepsit, eodemq́ facinore, quod prius patrauit, oua diffregit. Aquila consilij inops ad Iouem conscendit, inq́ eius gremio tertium ouorum partum deponit, obsecrans, vt ea sibi curæ

Scarabeus oua Aquilę rumpit

ræ ſint. Scarabeus, qui Iouem ſordibus inſuetum offendi ſciret, ex fimo pillulam factam in eius ſinum in ſublime elatus demiſit. Iupiter ſpurcitiem hanc exhorrens, cùm, vt fimum excuteret, ſurrexiſſet, depoſiti immemor, cum fimo ſimul & oua gremio iacentia, deorſum deturbata contriuit. Faſſus eſt Scarabeus ingenuè id ſeſe non alia de cauſa facere, quàm vt vindictam de Aquila non ſolùm in ſe iniurioſam, ſed in Iouem etiam ipſum hoſpitij iuris vindicem, contumelioſam ſumeret. Reuerſæ igitur Aquilæ, reiq; indignitate commotæ, Scarabeum eſſe, qui has turbas excitaſſet, eamq; hac contumelia affeciſſet, & id quidem iuremerito, Iupiter indicauit. Ne verò poſteritas periclitaretur, Aquilæue rareſceret genus, Scarabeo conſulit, vt Aquilæ concilietur. Scarabeus autem inueteratum hoc odium exuere ſe poſſe negans, eo tempore, quo Aquila parit, vſpiam gentium apparere, aut è latebris prodire à Ioue prohibetur. Nullum impunè contemni monet fabula. Nemo enim tam vilis eſt, qui ſe contemptum non ferat ægerrimè, & opportunitate data omni ſtudio de illata contumelia non quærat vindicare. Hinc natum eſt adagium Α'ετὸν Κάνταρος μαιεύσομαι, Aquilæ Scarabeus ero obſtetrix, de ijs qui potentiores, laceſſiti iniuria, vlciſcuntur.

Nemo contemnẽdus.

Alibi ab Aeſopo huiuſmodi refertur fabula: Sedebat quondam ab excelſa rupe proſpiciens, & in Leporem capiendum intenta Aquila: hanc interim iaculo quidam confixit. Quo vulnere languens, & in ſagittam Aquilæ pennis alatam inſpiciens, ait: Eheu quòd proprijs perimus pennis. In eos quadrat hic apologus, qui, vt de Turdo prouerbium habet, *ſibi ipſis malum cacant*, ſuoq; ſe gladio iugulant.

VSVS IN MEDICINA.

De vſu, quem Aquila præbet, iam acturi, primò, quas corpori vtilitates, quoſque queſtus dominis ſuis conferat, dicemus.

Pellis Aquilæ, vt à ſimilaribus incipiamus, curata diligenter cum plumulis, quibus denſiſſimis, iiſq; tenerrimis adinſtar Cygni, ceu leniſſimo vellere obſita eſt, colicos mirè adiuuat, & qui ſtomachi vitio laborant.

Pellis Aquilæ ad colicũ dolorẽ valet & coctionẽ promouet.

Neruos & præſertim colli & dorſi, nec nõ vertebrarum ſpinas dextras dextris, ſiniſtras ſiniſtris doloribus manuum, & pedum mederi putant. Simili ratione crurum Aquilinorum nerui, ſi Kyranidi credimus, gonagram & podagram ſanant.

Nerui Aq̃lę ad Chiragram.

Oſſa præcipuè verticis, corio Cerui inuoluta, hæmicraniam curant. Vnde quidam:

Nec taceas iecoris laudes, nec verticis oſſa.

Oſſa cranij ad cephalalgiam magno miraculo alligantur, dextrum dextrę, & ſiniſtrum ſiniſtrę. At illius, quæ vocatur Phenes ſeu Oſſifraga, ad coxam ſuſpenſa Κίρσους, id eſt varices pedum curant.

Oſſa Aquilarum.

Sanguis Aquilæ per decem dies potus cum oxymelite, Epilepticos ſanat.

Sanguis Aquilę ad Epilepticos.

Alis pedibus ſubiectis partum accelerandi vim adſcribunt.

Lumborum dolorem Aquilæ pedes euellunt in ſuffragine alligati, dexter dexteris, ſiniſter ſiniſtris, vt Plinius author eſt.

Lumborũ dolores ſanant Aquilę pedes.

Cerebrum in vini cyathis tribus epotum morbo regio reſiſtit: quod ipſum cum oleo, & modica cedria inunctum ſcotomaticos, & omnem capitis affectum ſanare dicitur. Addunt quidam hoc, ſi in puluerem redigatur, & ſucco Cicutæ commixtum comedatur, futurum eſſe, vt qui comederit, non prius ſibi euellere capillos deſinat, quàm concoctum, ac digeſtum ex toto fuerit: eſt enim cerebrum calidiſſimum Aquilæ, ita vt multo ſpiritu, quem gignit, mentem obnubilatam, ac turbatam lędat.

Morbus regius.
Capitis dolor.
Cerebrum Aquilæ ad quæ mala vtile.

Non præteribo, quod de Aquilina herba, ſcribit[a] Io. Baptiſta Porta, nempe quòd ſemen eius dragmæ pondere, addito croci momento, potum in vino, ſanet icteritiam, quia flores in caulium cacuminibus inferiori parte cornicula ſurſum reflexa, Aquilę quodammodo roſtrum æmulentur. Habet & vim melli commixtum, vt viſum acuat.

[a] *Lib.4.c.15 phitog.*

Incontinentiam vrinæ idem, vti & eius lingua & Anſerina vi quadam occulta perſanat. Eadem Aquilæ lingua collo, è panno lineo ſuſpenſa, ſummoperè ad arterię aſperæ, columellęq; vitia, & ad ſpiritus difficultatem, & tuſſim facit, vt [b] Galenus docet.

Linguę Aquilę vſus.
[b] *In Eupor. lib.3.c.37.*

Cor Aquilæ impoſitum vino, melleq; & aromatibus conditum diebus ſeptem, corio deinde Lupino inuolutum, ac geſtatum, omne malum, morbos, & feras amoliri dicunt, ſed fides penes authores eſto, mihi autem non fit veriſimile.

Cordis Aquilæ uirtus.

Ventriculus Aquilæ, & præſertim Oſſifragæ, arefactus & potus (madefactus & appoſitus in codice Marcelli Empirici, quod non placet) qui non conficiunt cibos, vtiliſſimus eſt, vel ſi ma-

Ventris Aquilę vſus.

nu

nu tantum teneant, dum cibum capiunt. Quidam alligant eadem ex cauſa, ſed nolim proſe-quantur. Facit enim maciem.

Hepar Aquilæ ad Epilepticos.

Hepar ſiccum & tritum, cum proprio ſanguine & oxymelite potum per dies decem, epilepticos ſanare exiſtimant.

Fellis Aquilæ vſus.

Fel omne acre eſt, & amarum, calidumq́; , ſed aliud magis alio. Aquilinum inter efficaciſſima [c] Dioſcoridi numeratur, quod vel colore ſuo ærugineo teſtatur, qui tamen interdum niger eſt. Hoc [d] Galenus inquit, miſceri collyrijs ad ficoſas, aliasq́; eminentias, & oculorum ſuffuſiones. *Liquida*, inquit, *baſilis, hoc eſt regina: hanc Reparatricem appellamus. Recip. Omphacij ℥. ij. Myrrhæ ℥. ij. fellis Aquilæ ℥. ij. Opobalſami drac. ij. Lacrymæ oleæ drac. ij. Ammoniaci thymiamatis ℥. i. fellis hyenæ ℥. viij. excipe melle Attico.* Quidam efficacius reddi credunt, ſi medicamento hellebori lib. I. aut dimidia addatur myrrhæ, cui tantundē mellis adiectum attemperatam faciat inunctionē. Auicenna eius Aquilæ, quam ipſe Rachame vocat, & interpretes Oſſifragā vertunt, *fel*, inquit, *cum oleo violaceo in aurem oppoſitam aduerſus hæmicraniam & aurium dolorem inſtillatur*. Paratur ex eodem Errhinum pueris, & infantibus idoneum, ad flatus in capite diſſoluendos. Cum aqua frigida leucomata, ſeu albuginem oculorum deterget. Aſſerit medicorum Arabum quidam, Aquilę fel exiccatum vaſe vitreo in vmbra, vtiliter illiniri Viperæ morſui: addunt alij, & venenum Scorpij, & Serpentum illitu extinguere.

[c] *Lib. 2. cap. 96.*
[d] *De ſimpl. lib. 10. cap. 13. & de cōpoſ. ſecundū locos lib. 4.*

Teſticulorum Aquilæ vſus.

Teſticulorum exiccatorum puluis venerem ſtimulat.

Pennæ Aquilę ad myrmecias.

Pennis Aquilinis ad myrmecias vtimur. Hæ myrmecijs craſſitudini reſpondeant, ne eas excedant amplitudine, ſed arctè amplecti totas poſſint. Imum verò, quod in circulum execturum eſt myrmecias, & tenue ſit, & acutum, vt profundius adigatur, atque ita melius educant myrmecias, & radicitus euellant. Sunt autem Aquilinę cæterarum Auium pennis aptiores multò, & commodiores, quòd firmiſſimæ ſint, ac duriſſimæ. Abſcindere verò à myrmecijs tantum radicem verſus oportet, quantum ſatis ſit, vt calamus exactè eas complectatur, vt docet [e] Galenus. Apud Columellam Aquilæ pennis aluearia emundantur, qua parte emundari non potuerunt. Idem de pennis cuiuſuis alitis vaſtæ, quę rigore commendantur, verum eſt.

[e] *Lib. 14. Meth. c. 17*

Fimus Aquilę ad quid.

Fimi ſuffitum fœtum expellere ex Dioſcoride Serapio inquit. Alij ex eodem Gypaëto, ſeu Vulturinæ Aquilæ hoc tribuunt: alij rurſum, inter quos Syluaticus, Alrachama. i. Oſſifragæ. Porta fimo Aquilæ non fugari ſolùm Serpentes ſcribit, ſed ne ad locum quidem accedere, vbi ille ſit.

De ungue Aquilæ.

Non præter rem futurum exiſtimo, ſi, quam Antonius Ludouicus in ſuis miſcellaneis narrat, hiſtoriam hoc loco apponam. *Fortè fortuna*, inquit, *cùm ad aurificem deueniſſem, offendo quendam, qui argentei annuli pala, Aquilæ vnguem iuberet includere excuſſori; Rogito, cuiuſnam rei gratia: Reſpondet puellam cordis valetudine affici; ad eam rem Aquilinum vnguem, dum carnem tangeret, apprimè conducere argento clauſum; Auro non ita validam vim obtinere; addebat volucrem cardiaco morbo ſæpius tentari, atque vbi pede & vnguibus pectus pulſarit, & percuſſerit, ſanitati mox reſtitui.* Cuius quidem rei veritatis ego me iudicem non interponam, ſed alijs diſcutiendam relinquo.

Magorum vanitas, [f] Plinio teſte, è ſmaragdis promiſit, ſi Aquilæ ſcalperentur, aut Scarabei grandinem auertere, ac ſimilia, & locuſtas, precatione addita. Sed hoc ipſi, vt ait verè Plinius, ſcripſerunt non ſine contemptu & irriſu generis humani.

[f] *Lib. 37. c. 9*

VSVS IN CIBIS.

Aquilā cur Chriſtiani non comedant.

CVM edicto Dei vetitū eſſet [a] Hebręis comedere carnes animalium rapacium: itaque nullus erat antiquis earundem in menſis vſus, aut apparatus. Chriſtiani qui ſenſum præcepti cognoſcunt, non ob id ab Aquilæ eſu abſtinent, quòd ex ſe immunda ſit (nā & Accipitres inter rapacia volucria, & Sues inter quadrupeda immunda aſſiduè comedunt, & ſanguinę animalium in cibis vtuntur) ſed quoniam dura carne ſit, & fibroſa, atque excrementitia, necnon quia ſubſtantia ſua humorem atrum procreet. Hinc à D. Hieronymo inter eas enumeratur Aues, à quibus non cibus, ſed medicamina petuntur.

[a] *Leuit. 11.*

VSVS

VSVS IN VENATV.

ETSI Aquila ferox, & syluestris sit, non destitit tamen humana mens, quæ indefessa industria, præsertim ab artium magistro, ut ait Persius, ventre incitata, quiduis tentat etiam difficillimum, quousque etiam Aquilam edomare, & naturam eius maximè infractam mansuefacere. Itaque non exiguum ex ea quæstum herus percipit, dum canum venaticorum ope Aues quascunque, quantumuis magnas, vti & Lepores, Capreolos capit, ac huiusmodi alia, nullo aut exiguo negotio, quamuis etiam Ctesias Indos ea sine Canum ope vsos scribat.

Aquila cicurari potest.

Neque his contenta humana sedulitas, aliam præterea rationem excogitauit, qua ex Aquila etiamnum fera, & indomita vberiorem tamen multò fructum, quàm ex mansueta sibi compararet. Quæ quidem est huiusmodi. Aucupes seu venatores dum insignem Aquilarum erga pullos affectum, & solicitam in educandis curam probè perspiciunt, nidos conscendunt, & pullorum anus vinculo constringunt: Sic prohibita excretione, omnis ciborum appetentia ipsis deijcitur. Parentes, vt ægram prolem reficiant, curentq;, ferarum omne genus aëre, terra, mariq; conquisitum in nidos inferunt, vt saltem aliquo cibi genere languentem appetitum excitent. Hæc aucupes è nido auferunt, eaq; aut edunt, aut vendunt, non sterili sanè quæstu. Nam quandoque Lepores, Vrogallos, Phasianos, Anseres, Anates, Lucios prægrandes pluris æstimatos inueniunt: adeoq; felix est aucupium hoc, vt aucupem vnum ex duobus Aquilarum pullis plus lucri facere, quàm agricolam ex binis prædijs sæpenumerò compertum sit. Tum verò ne pulli fame pereant, podicem laxant, animæq; languenti cibum vicissim indulgent, dein rursum aluum colligant, idq; iterant, quantum natura tolerare eorum queat diutissimè. At sanè difficilem ab ijs prouinciam suscipi certum est. Remotissimas enim, abditasq; semper sedes, nec nisi arte peruias quærunt Aquilæ, & inhabitant.

Aucupes quomodo ex Aquila quæstum sibi parent.

VSVS IN SIGNIS, INSIGNIBVS, & Imaginibus.

DIVINAE huius Alitis imaginem non solùm viros virtute, ac potentia celebres, sed & populos integros, tanquam fortitudinis suæ testem, ab omni memoria adhibuisse, cùm belli, tùm domi legimus. Ipsa enim, cùm Auium omnium longè sit nobilissima, ac generosissima, ideoq; Regis imaginem repręsentet, licet non sit formosa, aut canora, aut apta esui, sed carniuora, rapax, prędatrix, bellatrix, inuisa omnibus, non immeritò à magnanimis tanquam non absimilis sua virtute, idoneum maximè, & vnicum nobilitatis animi signum semper habita fuit. Varijs autem modis signis inserebatur, & ex varia materia, variaq; figura effingebatur, prout & vsus, & luxus, & occasio postulabat.

Inter primos Iouem huius imaginem, signumue excogitasse ferunt, eoq; tanquam tessera aduersus Titanas in bello vsum esse, inde ad Cretenses delatum, à Cretensibus ad Troianos, à Troianis demùm in Latium ab Aenea transportatum. Sunt tamen, qui ab Hetruscis ad Romanos deriuasse velint. Iustus [a] Lipsius ipsosmet Romanos illius inuentores statuit, vel vicinarum gentium exemplo Aquila vsos fuisse. Hinc factum est, vt sceptris Iouis proximè fulmina insidere Aquila credita sit, & vt Pindarus eam dormire in sceptro [b] Iouis fabuletur, vel vt alijs placuit, in capite, idq; hac de causa quoniam Aues vnicuique Deo sacras in capite collocare veteres solebant. Iouis autem imago, læua sceptrum, capite diadema, dextra verò nunc Aquilam, nunc victoriam prętendebat, illam quidem ob vtriusque excellentiam, victoriam verò, quòd omnia ei deuicta & subiecta fuerint. Vnde etiam [c] Lucianus de ea ita inquit: *Proinde neque de Aquila quidquam dicturus sum, quod & illa in cælo versatur, regio sceptro insidens, & tantùm non super capite tuo nidificans, & Deus esse gestiens, aut illam quoque in Ganymedis gratiam præteribimus.* Verùm & in antiquissimis cùm Consulum, tùm Imperatorum numis videre est Regiam hanc Alitem, non fulmini, sceptroq; Iouis insedisse solùm; sed ipsius quoq; Dei simulachrum modò in capite, modò supra alas tulisse. Ad huius rei confirmationem numisma Hadriani Græci extat, in quo ab vna parte Auis Iouem in capite, ab altera Iouem in dextra, Iunonem in sinistra ala portat. Exstat eiusdem rei emblema apud [d] Claudium Paradinum, cuius inscriptio est,

Aquilæ in insignibus vsus origo.

[a] *Lib. 4. de Mil. Rom. dialogo.5.*

[b] *Ode 1. Pythior.*

[c] *To.2.*

[d] *In Symb. Heroicis.*

CAELO

CAELO IMPERIVM IOVIS EXTVLIT ALES. Qua de cauſa in ſceptris Regum, quòd, hi ceu Iouis filij ſint, exprimi ſolet, vt Ariſtophanes teſtatur; & [e] Iuuenalis vbi ait:

[e] Sat. 10.

Da nunc & volucrem ſceptro, quæ ſurgit eburno.

[f] Lib. 7. Pæd. Cyri.

Prudentius item noſter, *Aquila*, inquit, *ex eburno ſumit arrogantiam.* [f] Xenephon quoque ita de ea ſcribit: *Erat autem ei ſignum Aquila aurea extenſis alis in longa haſta ſuſpenſa.* Id inſigne Perſarum Regibus multò pòſt manſit, à Romanorum tamen Aquila paulò diuerſum. Sic Artaxerxis id ſignum Regium fuiſſe, idem author eſt, cùm inquit: *Barbari cunctati ſunt, primum quid ageretur, incerti, & ſe Regale ſignum videre dicebant, auream Aquilam in pelta ad ſummam haſtam alligata.*

Cyri iſigne. Artaxetſis.

Alexandri Epirotarũ regis.

Alexandrum Epirotarum Regem Aquilam habuiſſe pro inſigni ex eius numo antiquiſſimo licet coniectare, in quo ab altera Regis caput, ab altera tota ſedentis & Aquilam dextra ferentis icon apparet. De Romanis æneum adducitur numiſma, in quo Aquila ſtellam in roſtro ferens, & duos poſt tergum, quaſi globos habens cum inſcriptione, ROMA, Romam ipſam ac eius imperium denotat. Id paſſim alia, cùm Coſſ. tùm Impp. numi teſtantur. Liuius, Florus, cæteriq; qui Romanorum res geſtas memoriæ conſignarunt, Tarquinium Quintum Romanorum Regem, vt exemplum adferunt. Is toga purpurea vtebatur, Sellâ eburneâ, geſtabat in capite coronam auream, ſceptrumq; in manu eburneum, cui in ſumitate Aquila aurea inſidebat, permiſſu ſcilicet Senatus & populi Romani. Solere autem hanc eburneo imponi ſcipioni, ſeu ſceptro, etiam alibi ſcripſit [g] Liuius; *Eumeni*, inquiens, *Regi omnes à Senatu habiti honores, donaq; ampliſſima data cum ſella curuli atque eburneo ſcipione.* Idem etiam author eſt [h] *Maſaniſſam Regem appellatum, eximijſq; ornatum laudibus, & aurea corona, aurea patera, ſella curuli, & ſcipione eburneo, toga picta, & palmata tunica à ſcipione donatum.* Conſtat autem ex [i] Dionyſio Halicarnaſſæo ſceptrum illud Elephantinum non aliud, quàm ſcipionem eburneum fuiſſe, cui Aquila impoſita erat. Quæ Regia ornamenta poſteriores Romanos à maioribus accepta, ſemper retinuiſſe patet.

Tarquinij Priſci maieſtas.

[g] Lib. 42.
[h] Lib. 30.
[i] Lib. 3.

Marius primò habuit Aquilá auream.

Imò verò C. Marius bello Cymbrico, reliquis militaribus ſignis depoſitis (nam ante Lupi, Minotauri, Equi, Apri, ſingulos ordines anteibant) poſthabitis Lupis, etſi Romanæ gentis nutritijs, Vulturibus etiam neglectis, etſi horum auſpicio Romanorum imperium conditum eſſet, Aquilam ſolam tenuiſſe fertur, eamq; argenteam magis, quàm auream habuiſſe; Nam ex argento omnia ſigna olim fuiſſe Plinius teſtatur, etiam in caſtris Bruti, hac nempe de cauſa, quòd fulgentior ex argento, quàm ex auro foret, & conſpectior. Paruam verò hanc fuiſſe ex [k] Floro colligere licet, vbi ait: *Tertiam Aquilam ſignifer, priuſquàm in manus hoſtium veniret, euulſit, & intra balthei ſui latebras gerens in cruenta palude delituit:* Non enim balthei, vt doctiſſimus Iuſtus Lipſius etiam annotat, latebris tegi potuiſſet, Aquila tam magna. Romana itaque Aquila ſummæ haſtæ inſiſtebat, eratq; vel ex auro, vel argento, & fulmen ſæpe tanquam manibus tenebat, quaſi iaculatura, licet [l] Dion ſecus ſcripſiſſe videatur hiſce verbis: *Quod Aquilam dicunt, eſt modicum ſacellum, & in eo Aquila aurea, conſtituiturq; in omnibus legionibus; Eam vir vnus aliquis haſtæ oblongæ impoſitam portat, cuius haſtæ ima pars acuta eſt, vt defigi in ſolum poſſit.* Quod autem ait ſacellum eſſe, caue cenſeas, inquit [m] Lipſius, in haſta ipſa ſimile quippiam fuiſſe templi (nuda enim Aquila & ſine tegmine ullo ſacelli fuit, vt docent monumenta, & numi, quorum centenæ aliquot extant) ſed ad caſtra hoc referendum eſt, in quorum principijs ædicula quædam, ſiue templum, in quo religionis cauſa Aquilæ, & ſigna ſeruabantur. Prætereà nonne etiam prægraue pondus, (vt eiuſdem verbis vtar,) ferenti fuiſſet? In columna tantùm Traiani, neſcio quid in alis Aquilarum imponitur, quod fateor me non explicare. Niſi ergo Dionis vltimo illo æuo mutata Aquilę forma, cenſeo mentem eius eſſe, Aquilam cùm in hybernis eſſet in ſacello repoſitam, atque inde motam, cùm educenda. Id mihi approbat [n] Herodianus, qui de Prætorianorum caſtris loquens, Antonium facit venire in ſacellum, in quo ſigna & imagines exercitus adorantur. Eſt autem in Dionis etiam deſcriptione, *defigi in terram ſolere*, quod in exemplis multis legas; [o] Tacitus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ nempe figi limoſa humo, neque aduerſum ferri ingruentia tela poterant.* Figebantur igitur, & in ipſa pugna, cùm ea in loco ſtaret, nec impelleretur hoſtis. Sed & in caſtris defixæ ſtabant, ac legis inter prodigia, cùm in hoſtes eundem eſſet, non potuiſſe euelli. Huius ſententiæ puto, quod in Thebaide Tragedia Senecæ inſcripta, legitur:

Aquila cur ex aurea Argentea facta.
[k] Lib. 4.
[l] Lib. 40.
[m] Lib. 1. cõ. in Tacit.
[n] Lib. 4.
[o] Lib. 1. Annal.

—æra iam bella cient,
Aquilaq; pugnam ſignifer mota vocat.

Munacius Plãcus quomodo à ſeditione militum liberatus.

Non enim ibi ventilatio aliqua, aut in aëre motus Aquilæ capiendus, ſed quòd refixa, ac loco mota ab ſignifero fuerit præeunte ad pugnam. Ex Dione etiam palam fit, quanta hanc ipſa religione coluerint, adeò etiam vt ad eam tanquam ad ſacram anchoram confugerent, vt ex Taciti hiſce uerbis facile colligere eſt, de Munacio Planco, in quem ſeditioſi milites coniurarant;

rant: *Neque aliud*, inquit, *periclitanti subsidium, quàm castra primæ legionis, illic signa, & Aquilam amplexus, religione sese tutabatur*. Obseruationis tantæ erat, vt quæ in castris ante Prætorium figebatur, non antè euelleretur, quàm acie dimicandum foret, nec prius hybernis moueri solita est, quàm vniuersus exercitus egrederetur, aut captatis auspicijs legiones in prælium prodirent. Prælia enim maiores nostri nunquam nisi, vt alibi abundè demonstrauimus, auspicatò gerebant, & hoc est, quod [q] Virgilius canit:

Munacius Plãcus quo modo à seditione militum liberatus.

[q] *Lib. 11. Aeneid. circa principium.*

> ——*Vbi primùm vellere signa*
> *Annuerint superi, pubemq́, educere castris.*

Tantæ dignitatis fuit istud Aquilæ signum, vt in omni legione in prima semper cohorte præ-10 ferretur, quam viris doctis, ac literatis ferè constitisse scribit [r] Fonteyus. Itaque illam, & principatus insigne putabant, omenq́; victoriæ, quodcunque bello petierit. Erat enim, & anteà prima inter quatuor alia signa, quæ singulos ordines anteibant. Sed, vt ante dixi, Marius solam in acie portare cœpit; reliquis in castris relictis. Hinc Iulius Cæsar, cùm superata Britãnia ad Caledoniam Syluam arma Romana perduxisset, & aduersus Pictones, Scotosq́; rei etiam benè gestæ memoriam relinqueret, non procul à Carrona amne lapideam domum extruxit, quatuor supra viginti cubitos altam', latam amplius cubitis duodecim, ex magnæ molis quadratis, politisq́; saxis. Quibus Aquilas insculpsit (nunc vetustate penè attritas) vt posteris seculis monumentum esset illò Romanas copias peruenisse: Refert id [s] Hector Boéthius. Similiter Veronæ in vico D. Thomæ in quodam trophæo ex marmore Aquilæ insigne conspicitur: quod 20 trophæum C. Marius, vel indè deuouisse dicitur, quòd primus, vt aliquoties dixi, Aquilę argenteæ signo sit vsus, vel quòd magis verisimile est, in memoriam cladis insignis, qua ille & Domitius collegæ Germanos in eo agro affecerant. Ex tantis itaque Aquilæ attributis honoribus, *notatum, non ferè apud legiones vnquam hybernatum esse in castris, vbi Aquilarum non sit conspectum iugum*, vt [t] Plinius tradit. Signa verò apud Romanos militaria erant vel vocalia, vel muta. Vocalia erant tubæ, cornua, litui. Muta verò & principalia erant Aquilæ, & Dracones, manipulus & vexillum. Postea verò vni Aquilæ militaris signi honor habitus, hac nihil vnquam apud Romanos frequentius, nihil honoratius, aut sacratius fuit, ita vt Romana cognomento appellari meruerit, cuius ductu totum ferè orbem subiecerint. Nam, vt ait illa:

Aquilæ signi dignitas.

[r] *Lib. 2.*

[s] *Lib. 3. Histor. Scoth.*

Marij & Domitij pugnę cũ Germanis memoria.

[t] *Lib. 10. cap. 4.*

Signa Romanorum qualia.

> *Hac duce Romanus Gallos Iouis arce fugauit,*
> 30 *Hac laudem domitor Cæsar ab hoste tulit.*

Qui hanc Aquilam ferculo, seu hastæ longæ præfixam signifer portabat, Aquilifer dicebatur, qua primùm quidem, ut suprà sæpius diximus, Marius argentea usus est, deinde Catilina, ut Cicero ostendit. Pompeius quoq́; argentea in campo cæruleo, Cæsar auream in purpureo habuit, Octauianus Augustus nigram, quę Inperatoribus hucusq́; seruata durat. Hæc singulis legionibus unica præferebatur, (ut docet doctissimus Iustus Lipsius) quarum singulæ sub huius unius Aquilę ductu, decem cohortes continebant; ideo (ut Lipsij uerbis utar) improuidè à Lucano scriptum aliquis censeat, de Arimino à Cæsare capto:

Aquilifer quis.

Orat. prima in Catil.

[u] *Lib. 4. de mil. Roman. Dial. 3.*

[x] *Lib. 1.*

> *Vt notæ fulsêre Aquilæ, Romanaq́, signa.*

Nam una profectò fuit, nec tunc apud Cæsarem (consensu omnium) non nisi legio una: 40 sed aut improuisio, aut de industria enalloge quædam poëtica numerorum. Legio si perfecta erat, pedites habebat sex mille & centum, equites septingentos uigintisex. Maior numeros interdum esse consueuit, minor esse non debuit, preterquàm solius milliarię, quæ Aquilam etiam ferebat. Triginta autem legiones fuisse sub Traiani imperio constat, sicuti & sub finem belli Punici viginti, sub imperio Iulij Cæsaris sedecim, sub Vespasiano autem triginta sex. Hasce singulas certis signis distinctas fuisse, ita ut legionum ordines designarent, & legionarij milites suã Aquilam ab alijs diuersam facilè agnoscerent. Nam primæ legionis signum erat una Aquila, præter frondes, omni alio ornamento nuda. Secundę autem signum erat eadem inter lauream coronam. Tertiæ uerò hæc ipsa intra lauream itidem coronam: hoc tamen intererat, inter secundam & tertiam (nam prima per se nota est) quòd illam laurea tantum corona cingebat, 50 ad hanc ultra laureum sertum etiam aliud accedebat. Simili ratione cæteræ certis differentijs dirimebantur. Collocabatur autem Aquila in medio legionis, & ubi erat Imperator, quem ante eam stetisse, docet luculẽter admodum Iustus Lipsius: inter Principes, *Argumento*, inquit, *quòd is eius situs in castris, ante principia dico, & Aquilas*. Itaq; & Salustius de Catilina: *Ipse cum libertis propter Aquilam adsistit*. Idem Legatis & Tribunis erat locus, ut ex Taciti hisce uerbis doctissimus ille uir colligit: *Ante Aquilam Præfecti castrorum, Tribuni, & primi Centurionum. &c.* Triariorum uerò custodiæ erat Aquila, & signa præcipua. Prærat uerò ei primus Centurio, licet quæuis legio, ut idem quoq; Lipsius alibi docet, sexaginta haberet Cẽturiones, & totidem Succenturiones siue optiones; quod autem Cæsar scribit, *relata ad se centum octoginta signa militaria, Aquilas*

Legio perfecta.

Aquilæ legionum diuersitas.

Imperatoris locus in bello.

[y] *Lib. 4. de mil. Roman. dial. 4.*

Legatorũ, & Tribunorũ locus in acie.

nouem

Primipili munus. Centurionũ munus.

nouem fuiſſe; fieri non potuit, ſi Polybio credimus: ſi enim nouem Aquilæ (Lipſij uerba ſunt) capta, quæ ratio aut proportio, ut tantùm centum octuaginta è reliquis? Atqui legiones Romanæ illic undecim ſteterant: ergò ſigna manipulorum circiter ſexaginta ex priore illa ſententia: quod minimè conuenit in numerum Iulianum. Qui itaq; Aquilæ præerat Primipilus, Dionyſio ἡγεμων τȣ͂ τάγματος, dux legionis, aliquoties ϛρατοπεδάρχης τȣ͂ τάγματος, præfectus legionis dicitur: Cui omnes parebant, quòd Aquilam regeret, primum ſignum: Alij Centuriones ſua quidem ſigna adſiſtebant & tuebãtur: hic uerò totius legionis Aquilam cuſtodiebat. Quod etiam in [z] Vegetio clarè: *Centurio*, inquit, *Primipili non ſolùm Aquilæ præerat, ſed etiam quatuor centurias in prima acie gubernabat*. De Aquila (& hæc Lipſij verba ſunt) benè, & ad vetuſtum morem: de quatuor centurijs, ad nouitium: æquè iſte noſter non, niſi uni præfuit, & ſuæ. Ad eundem morem [a] Valerius: *Aquilarum altera vix conuelli à Primipilo potuit*. Indicat ita præfuiſſe, vt etiam ſub iter euelleret refixam, & ſignifero ſuo in manum daret. Quinetiam in ipſa acie adſiſtebat, & tuebatur. Dionyſiana illa ſuprà hoc oſtẽdunt, tum illud [b] Taciti; *Ipſam Aquilam Atilius Verus Primipili Cẽturio multa cum clade hoſtium, & ad extremum moriens ſeruauerat*. Hîc quoq; [c] Plinij locus inſignis declarandus uenit, ita ſcribentis; *Centurionum in manu uitis, & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit Aquilas, atq; etiam in delictis pœnam ipſam honorat*. In caſtigandis militibus Centuriones vite vſos fuiſſe, etiam Liuius tradit, & eò præſertim, ſi nimis pigrè & lentè Aquilas ſequerentur, ſed in ciuibus tantùm, nam exteri fuſte cædebantur. Hunc locum Plinij [d] Iuſtus Lipſius explicans pro lentas, *lætas* legendum cenſet; tùm quia de lentis ordinibus primùm dixiſſet; tùm etiam, quia re lætæ ipſa, & lætificantes ob *præmia*, vt loquitur, opima. Non enim dignitas ſolùm, ſed opes adiunctæ, ideoq; *locupletem Aquilam* hoc ſenſu mihi quidem [e] Iuuenalis dicit:

[z] *Lib.* 2. *c.* 8.
[a] *Lib.* 1. *c.* 7.
[b] *Lib.* 3. *Annal.*
[c] *Lib.* 14. *cap.* 1.
Vrbis flagellum in militia.
[d] *Lib.* 2. *de mil. Roman. dial.* 8.
[e] *Sat.* 14.

Vt locupletem Aquilam tibi ſexageſimus annus
Adferat.

Hinc factum eſt, vt apud authores paſſim pro legione ipſa, ſeu exercitu ſub ea militante, & pro ipſo munere, & Primopilatu Aquilam acceptam videamus; quod fecit Nonius: huic enim bello Pharſalico dicenti, Aquilas ſeptem adhucſupereſſe, & apud Pompeianos extare, Cicero reſpondit, *Probè moneres, ſi cum Gracculis nobis pugnandum foret*. Atq; ita Hirtius. *Erat Pompei acies tredecim Aquilis conſtituta*, ſignificat, & valet totidem legionibus. Et [f] Baptiſta Mantuanus:

[f] *Lib. de Fort. Gonzagæ.*

Aſpice Pompeium terra, pelagoq; ferentem
Victrices Aquilas, & mox quaſi fulmine miſſo
Cælitus attonitum, magnoq; à Cæſare victum
Ire vagum &c. Et [g] Claudianus:
Stant bellatrices Aquilæ, ſæuiq; Dracones. Item rurſus:
——*Nec vt rubris Aquilas figamus arenis.* [h] Item alibi:
Sed quid ego Hannibalem circa, Pyrrhumq; tot annos
Certatum memorem? vilis cum Spartacus omne
Per latus Italiæ ferro bacchatus & igni,
Conſulibusq; palam toties congreſſus, inertes
Exuerit caſtris dominos, & ſtrage pudenda
Fuderit imbelles Aquilas.

[g] *Lib.* 3.
[h] *Lib.* 44.

Sic & Aquilas eadem ſignificatione poetæ Hetruſci accipiunt; Arioſtus:

E quindi ancora in ripa à la Dannoia
Cacciata fu da l'Aquila Romana.

Sæpius verò pro ſignis ipſis accipitur, vt apud [i] Ouidium, vbi de antiquo illo militari ſigno Romanorum imperij in primordijs ſub Romulo, fœni nempe manipulo, eoq; haſtæ, ſeu perticæ alligato, appenſove agit, inquit enim:

[i] *Lib.* 3. *Faſt.*
Fœni manipulus Romanorũ ſignum militare.

Non illi cælo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua, quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno, ſed erat reuerentia fœno,
Quantum non Aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.

Item, dum ſigna Romanorum olim erepta à Parthis, per Auguſtum recuperata ſcribit:

Addiderat animos Craſſorum funera genti,
Cùm perijt miles, ſignaq;, duxq; ſimul.
Signa decus belli Parthus, Romana tenebat,
Romanæq; Aquilæ ſignifer hoſtis erat.

Iſque

Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus æui
Sustulit, agnorunt signa recepta suos.

Ad eundem sensum [k] Lucanus:

Vt notæ fulsêre Aquilæ, Romanaq́; signa.

Habebant autem multa signa alia præter Aquilam, quæ sola ipsis erat in summo honore, vt ex his [l] Appiani verbis etiam est colligere. *Pompeius Cæsarianos egregiè repulit, versosq́; in fugam vsque castra eorum prosecutus est, ereptis multis signis, Aquila etiam penè potitus, ni Aquilifer eam, vt propriam Romanis in summa veneratione militi habitam, intra vallum iecisset, conixus totis viribus.* Neque verò signis, aut vexillis bellicis Aquilæ simulacrum tantummodò imponebatur, sed & trophæis. Sertum enim ex Quercu vnguibus tenentes ferebantur in triumphis, ex quo corona ciuica torqueri posset, caputq; victoris redimiri, vittis vtrinq; pendentibus, quibus ad sinciput alligaretur, qua semel accepta, perpetuò vti licebat. Quanto uerò honore Romani Aquilæ signum prosecuti fuerint, ex iam dictis facilè liquere arbitror, tùm ex hoc potissimùm, quod [m] Plinius memoriæ prodidit, de unguẽtorum decore loquens *maximè*, inquit, *mirum est, hanc gratiam penetrasse & in castra. Aquilæ certè & signa puluerutenta illa, & custodijs horrida inunguntur festis diebus, vtinamq́; dicere possemus, quis prius instituisset. Ita est, nimirum hac mercede corupta terrarum orbem deuicêre Aquilæ.*

[k] *Lib. 1. de bel. ciu.*
[l] *Lib. 2. de bel. ciu.*
Aquilæ coronatæ in triumphis. Corona ciuica.
[m] *Li. 13. c. 3*

Aquilarum etiam usus erat in tesseris. Hæ autem Romanis erant duplices, teste Vegetio, mutę scilicet, ac uocales. Vocalis humana uoce pronunciabatur, ut Venus uictrix Cæsari, Hercules inuictus Pōpeio, Lar Mario, Syllę Apollo Delphicus. Muta uerò, ut Aquilę penna: quod signū necesse erat circumgestari à milite. Sunt hac tempestate tenię uariorum colorum, quas bandas uulgus nuncupat, ut ex ea infula militis factio cognoscatur. Præter Romanos etiam alias gẽtes Aquilæ imaginem adhibuisse, sacris literis docemur. Arrius enim Rex Lacedæmoniorum tempore Oniæ, Aquilam pro insigni usurpabat, quæ Draconem arreptum unguibus tenebat. Et Pierius Valerianus ad insigne Lacedæmoniorum remp. hierogliphycè significare tradit, ea scilicet ratione, quòd tali signo literas illi publicè obsignarent. Et Pausanias refert, Lisandrum duas consecrasse Aquilas in templo Iouis apud Lacedæmonios, quarum vtraque victoriæ simulacrum ferret, eisque bis se de Atheniensibus victorem fuisse, significasse. Tantali præterea, Hectoris Troiani, & Clearchi insigne fuit, Euripili telo transfixa Aquila. Heracleensium Tyrannus, qui se Iouis filium iactabat, in generis argumentum auream præferri voluit sibi Aquilam. Hunni quoque in vexillis coronatam ferebant Aquilam, quod quidem insigne ad Geyse ducis vsque tempora conseruarunt Hungari, Bonfinio teste.

Tessera apud Romanos duplex.
Arrij Lacedęmoniorū regis insignia.

VSVS AQVILARVM IN CLYPEIS, & alijs rebus.

ANTEQVAM de insignibus, seu armis, vt vulgò dicunt, agamus, in quibus sculpebantur, & pingebãtur domi Aquilæ, Leones, & alia animalia, atq; quædam alia, quæ nobilitatem denotabant, in primis de clypeis, seu scutis sermonem habebimus, à quibus omnino crediderim domestica insignia ortum duxisse. Nã, vt inquit [a] Goropius, vulgus Arma vocat, quia insignia in armis, maximè verò in clypeis depingi sculpiq; cõsueuerint. Huius rei apud [b] Virgilium inter alia hoc exemplum est in Auentino Herculis prole, qui inter primos Turni socios & auxiliares recensetur.

—— Clypeoq́; insigne parentum
Centum angues, cinctamq́; gerit serpentibus Hydram.

Dicuntur Clypei ἀπὸ τȣ̃ καλύπτειν, quòd celent totũ corpus; & possunt dici Gallicè targe ou espauoir: vel melius ἀπὸ τȣ̃ γλύφειν, idest, à sculpendo & cęlando, quasi γλύπτος, hoc est sculptus. Scutum Latini dictũ putant à Græco σκυτὸς, quo coriũ denotatur; cuius nominis rationem nullus Grammaticorum intimius perspicit. Goropius tamen è Cimbrica lingua & σκυτὸς pro corio, & scutum pro clypeo manasse dicit, in qua Scut idem est, quod depello, amolior, tueor. Germani Schut vocãt aggerẽ, propugnaculũ, & Schutzen defendere, quo fit, vt & corio & clypeo id nomen attributũ sit. Solitos autẽ esse veteres clypeis insculpere imagines quasdã bellicas, vel insignia, etiam ipso [c] Plinio teste, patet. Nam scutis qualibus apud Troiam pugnatum

Insignia domestica vnde orta.
[a] *Lib. 4. Francis.*
[b] *Li. 7. Aen.*
Clypei etymon.
Scutum dictum.
Σκύτος quid.
In clypeis pingebantur imagines.
[c] *Li. 35. c. 3*

gnatum eſt, continebãtur imagines, vnde & nomen habuêre clypeorũ, *&*, vt ait ipſe, *non, vt peruerſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluendo*. Vnde non poſſumus non ſuſpicari, vel à Thracibus, vel à Phrygibus ſuam in Achillis clypeo ſculpturam, Homerum mutuatum fuiſſe. Sunt autem clypei maiora ſcuta peditum tantùm, vt docet Seruius: ſcuta verò equitum. Vnde [d] Liuius: *Clypeis ante Romani vſi ſunt, deinde poſtquam ſtipendiarij facti, ſcuta pro clypeis fecêre*. Huius pars media eminentior Vmbo dicitur. Clypeo & ſcuto cõgeneres ſunt parma & pelta. Parma ſcutum eſt rotundum, è medio in omnes partes æqualiter extenſum, breue, quo pedites & expediti milites vtebantur. Gallis bouclier dici poteſt. Pelta ſcutum breuiſſimum eſt, in modum Lunæ mediæ. Aliis ſcuta ſub diuerſis formis poſſunt fieri. Pœni, quod ait Plinius, ex auro factitauêre clypeos & imagines, ſecumq; in caſtris tulêre. Talem ijs captis, Haſdrubalis inuenit Q. Martius Scipionum in Hiſpania vltor. *Fecit quoque Rex* [e] *Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos dedit in lamina ſcuti vnius, & trecentas peltas ex auro probato*. Clypeos & ſcuta in memoriam benegeſtorum ſuſpendere, & publicis locis conſecrare antiqui conſueuerũt. Vnde illa ſimilitudo in ſacris [f] literis profluxit: *ſicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis mille clypei pendent, ex ea omnis armatura fortium*. Hoſce tam heroum illorum, quos peculiariter decantant ſacræ [g] literę, quàm parẽtum fuiſſe Dauidis & amicorum, vti etiam ſubditorum; quorũ opera in bello pręclara, & illuſtris fuit, nemini dubiũ eſt. Sic *Appius* [h] *Claudius, qui Cõſul cũ Seruilio fuit, ſuorum clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit. Poſuit enim in Bellonæ æde maiores ſuos, placuitq; in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Poſt eum M. Aemilius collega in Conſulatu Q. Luctatij non in Baſilica modò Aemilia, verùm & domi ſuæ poſuit*. Haſdrubalis etiã clypeus, quem, vt ſuprà ex Plinio diximus, Q. Martius Scipionum vltor cepit in Hiſpania, ſupra fores Capitolinæ ædis vſque ad incendium primum fuit. Romanorum certè, vt inquit Plinius, *tanta ſecuritas in ea re annotatur, vt L. Manilio, Q. Fuluio Coſ. anno vrbis quingenteſimo ſeptuageſimo quinto M. Aufidius tutelæ Capitolij redemptor, docuerit patres argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot iam luſtra aſſignabantur*.

Clypei Achillis ſculptura. Clypei sũt ſcuta maiora. [d] Lib. 6. Vmbo qd. Parma qd. Pelta quid. [e] Reg. 3. c. 10. Clypeos & ſcuta ſuſpẽdebant in publicis locis. [f] Cant. 4. Ex Turri Dauid clypei ſuſpẽſi. [g] 2. Reg. 23. [h] Plin. lib. 35. cap. 3. Clypei ĩ ſacris vel publicis dicati. Clypeos argenteos q habuerint.

QVI igitur Aquila in clypeis vſi ſunt, iam ſequuntur, fama inſigniores. Ariſtomenes victis Lacedæmonijs ſcutum recepit, cui inſigne erat Aquila paſſis alis adusq; clypei margines. Nam cùm Delphos veniſſet, id Dei monitu in Triphonij antro, quod ad Labadeam eſt, reperit, ac rurſus eodem in templo dedicauit, quod Pauſanias ibi poſitum ſe vidiſſe aſſeuerat.

Aquilam ĩ clypeis qui habuerint. Ariſtomenis ſcutum Aquila inſignitum.

De Hungarorum inſigni in clypeis ita ſcribit [i] Stephanus Vinãdus Pighius: inter cętera generoſæ nobilitatis, militarisq; virtutis inſignia, pręeminebant expanſæ Aquilarum alæ ingentes vaſtis clypeis inhærentes, vel auratis galeis impoſitę, vetuſtum decus nobilis apud Hungaros familiæ, & præcipua fortitudinis bellicæ apud poſteros inſignia. Maxima enim his habentur victoriæ pręmia, ac veluti laureæ quædam eximiæ pro ſingulis occiſorum hoſtium capitibus ex acie relatis, ſingulas Aquilarum pennas accipere, atque eas crebris victorijs multiplicare. Glorioſum plurimas clypeis, caſſidibusq; affixas, aut è lanceis haſtilibusq; dependẽtes referre in pręlium. Pulchrum eſt eaſdem per caſtra, atque vrbes in capite geſtare; imò etiam cute perforata temporibus ac fronti propriè infixas oſtendere poſſe; atque hic adhuc Imperatoris triumphalis in circum eſt ingreſſus.

Hungarorũ inſigne. [i] In Hercule Prodicio. Mirus Hũgarorũ ſui neglectus.

Aquila lutei coloris trunco inſidẽs, in parma luti ſapphirei (cuius imaginem eodem colore, ſed admodum dilutiore circulus ambibat) Herculanorum iuniorum erat inſigne, qui ſub magiſtro militum pręſentiali militabant, quod in antiquis quibuſdam eius militiæ commentarijs apud Maffæos Romæ inuenit Pierius. Seniores verò Herculani cæruleam Aquilam alis utrinque paſſis habuêre, in rubra parma, cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem linea nigra circũdata in partes duas ęquè diſtantes diſſecabat. Erant verò Iouiniani, ſiue, vt apud Vegetium, Iouiani, & Herculani, Illyricæ legiones duæ, quæ ſena militum millia habebant, quos Diocletianus, qui ſe Iouẽ latinè vocitabat, & Maximinianus, qui pro Hercule ſe gerebat, cùm ad Imperium perueniſſent, pro merito virtutis ita nominibus à ſe inditis appellandos cenſuêre, eoſque cunctis legionibus iunctis prætulerunt.

Herculanorum inſigne.

Iouinianorum autem, qui iuniores vocabantur, inſigne erat Aquilæ apotheoſis, redimiculo ſupra caput impoſito. Ales ipſa natiui coloris in parma lutea, quę rubro primùm circulo claudebatur, inde altera ſapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ aureus extabat umbilicus. Seniores verò purpuream geſtabant in parma cęrulea, duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

Iouinianorũ inſigne.

Cærulei coloris aliquanto diluti Aquilam geſtabant Quartodecimani, qui ſub magiſtro militum per Thracas militabant. Ea verò Ales in alba parma inſidebat orbi cæruleo denſioris luti, intra quem circulus ruber erat, è cuius medio aureus extabat vmbilicus.

Quartodecimanorũ inſigne.

Non ab re erit hoc loci ex Ludouico Arioſto poëtarum Italicorum coriphęo, qui imitatus

antiquos

antiquos in bello gerentes clypeos, multis in locis sui poëmatis Rugerij clypeum Aquila alba & argentea insignitum extollit, nõnulla in medium afferre. Cùm enim Bradamas mulier quidem, sed ob virtutem, qua prestabat in bello, vir generosus dicenda, Rugerium suum, quem deperibat, pugnantem cognoscere cuperet, eam dicentem inducit [k] poëta, sic canens:

[k] Cant. 36 Stan. 30. & 31.

Di quà di là si volge, e si raggira,
Se Ruggier può veder, per cui sospira;
Lo riconosce à l'Aquila d'argento,
C'hà ne lo scudo azurro il giouinetto.

Dicit autem poëta illam eum cognouisse ex clypeo cæruleo, in quo Aquila argentea depicta erat. Et alibi eandem Aquilam appellat albam. Nec mirum, cùm color argenteus albi sit coloris. Ait [l] autem:

[l] Cant. 30. Stan. 18.

L'vna li moue il giouine Ruggiero,
Perche l'Aquila bianca non li cede. Et [m] rursus:

[m] Stan. 42. eiusd. cant.

—— E per Dio
Non mi fate vn augurio cosi tristo,
E siate certa, che'l mio onor m' hà spinto,
Non ne lo scudo il bianco Auggel dipinto. * Idem:

* Stan. 48.

Quinci, e quindi venir si vede il bianco
Augel, che Gioue per l'aria sostiene
Come nella Tessalia si vide anco
Venir più volte, ma con altre penne.

Per Auem enim albam intelligit Aquilam albam. Quam quidem meritò gerebat in clypeo Rugerius, ob præclaras eius dotes, & robur, vt inquit [n] poëta:

[n] Stan. 44. eiusd. cant.

L'animoso Ruggier, che mostrar vuole,
Che con ragion la bella Aquila porta.

Idem narrat Marphisam, dum cum Rugerio pugnaret, Aquilã, id est clypeũ eius percussisse.

Perche Marfisa vna percossa orrenda
Li mena, per diuiderli la testa.
Leua lo scudo, chè'l capo diffenda,
Ruggiero, e'l colpo in su l'Aquila pesta,
Vieta lo'ncanto, che lo spezzi, ò fenda,
Ma di stordir non però il braccio resta.

De eodem scuto inquit idem poëta paulò inferius:

Ruggier il braccio manco à pena moue,
A pena più sostien l'Aquila bella.

Hanc autem quandoque ex campo cæruleo mutabat in Monocerotem album in campo purpureo, vt testatur poëta, [o] sic canens:

[o] Cant. 44. Stan. 77.

A quest' impresa non li piacque tore
L'Aquila bianca nel color celeste,
Ma vn candido Liocorno, come giglio,
Vuol nello scudo, e'l campo habbia vermiglio.

Non omittã etiam vsum fuisse apud Chinensis Regis Gubernatores, vt Aquilã gerant ante pectus, vel post humeros, mira ac egregia opera contextam: In tergore Aquilæ effigiem habuit Apis Aegyptiorum Rex, vt tradit [p] Herodotus: In calceis verò ferre solitos eandem Imperatores auro textam legimus.

Aquilæ vsus in vestimẽtis apud Chinenses. Apis Aegyptiorũ Regis insigne. [p] In Thalia.

Ex Aquilarum pennis, quòd fulmine tangi nunquam sint creditæ, veteres capiti fasciculos plumeos circumponebant.

Aquilarũ pennis antiqui caput ornabant.

Pingebant quoq; veteres Aquilas in delubris, & porticibus, vt apud [q] Pausaniam Laconem legimus. *In porticu*, inquit, *ea quæ ad meridiem excurrit delubrum est Iouis Cosmetæ cognomento, & ante ipsum Tyndarei monumentum. At quæ in occasum procedit, porticus habet Aquilas duas, quibus & victoriæ singulæ vehuntur, deuicto scilicet Antiocho Alcibiadis gubernatore, & oppressis Atheniensium triremibus apud Ephesum.* D. Augustus in Curia, quam in comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti, quarum altera, cuius admiratio est, puberem habet seni patri maximè similem, salua ętatis differentia, quibus superuolabat Aquila Draconem complexa.

Aquilæ in delubris pictę, & porticibus. [q] Lib. 3.

Interim verò dum in insignium mentione versamur, antequam memoria excidat, obiter Suetonij [r] locum restituere libet. Vbi enim scriptum est, *vt Aquilifero moranti cuspide sit comminatus*, legendum ex Plutarcho, *Aquilifer*, in casu recto: confer historiam, & probabis.

[r] In Cæsare.

A Ferrariensibus Ducibus monetæ genus excussum est, in quo Aquila est alas expandens,

inſignium eorum euidens ſimulacrum; ſed & antiquiſſimos Phocenſes accepimus hac nobili Aue monetam ſuam nobilitaſſe,& ab altera parte tripodem quoque addidiſſe. Apud Epirotas quondam etiam monetam fuiſſe legimus,quę Aquilam haberet fulmine ſubter pedes deiecto, & duos quercus ramos cum inſcriptione Dorica, Α'πειρωτᾶν. Hãc monetã [f] Valerianus Chaonias glandes & oracula Dodonæa ſignificare ſcribit. Neapolitanorum antiquorum monetæ aureæ olim Sirenem tumulo inſidentem, & lyram manu prehendentem ab vna parte habebãt impreſsã, ab altera verò victorię alatę ſimulacrum, quę vna manu coronã, altera Aquilã ferret.

[f] *Lib. 19. Hiero. De Imp. Maic.*

VSVS AQVILARVM IN INSIGNIB. vulgò armis dictis.

IAM de Aquilæ vſu diximus tempore belli in clypeis, & pace in delubris & porticibus, aliiſq; rebus & locis: nunc verò dicamus, quomodo Aquilas multi ad oſtentandum nobilitatis decus, in inſignibus, quæ vulgò Arma vocãt, adhibuerint, & in primis vndenam hæc arma originem ſumpſerint, quę eorum ratio, & vtendi modus ſit, paucis & in vniuerſum aliquid dicamus. Sed forſan quis non immeritò nos arguet, quòd in his Auium hiſtorijs, & pręcipuè iam in Aquilarum tractatione tam longè digrediamur. Quid enim commune videtur Aquilis Auibus, & eorum naturę cum inſignibus mutis, eorum vſu atq; inuentione? Sed hac in parte diuinũ [a] Platonem imitamur, qui & ipſe multoties aliena ſuis immiſcet, non tam utilia, & ad ſubiectæ rei cognitionem pertinentia, quàm rerum varietate voluptuoſa & ſcitu digna. Cùm enim hæc Philoſophiæ pars, non tam, vt cæteræ, locuples ſit & fœcunda, & paucis hactenus abundè pertractata, itaque, quæ huc ſpectare poſſent, & noſtræ hiſtoriæ lucem addere, ſimulq; variarũ rerum cognitione lectores allicere, ea non immeritò huc inſerenda duximus. Accedit, quòd multoties tam in his Auium hiſtorijs, quàm in alijs naturalium rerum pertexendis, non tam volucrium, quàm quadrupedum, piſcium, ſerpentum, exanguium, plantarum, & rerum inanimarum ſermo occurrat, & eorum vſus in inſignibus; itaq; quæ hæc illuſtrare poſſent, & ad eorum intelligentiam conducere, atque ne ea denuò repetere liceat, in hunc locum conferre volui. Id autem in Aquilis primo loco faciendum eſſe exiſtimaui, quòd nullum animal vel in maiori vnquam exiſtimatione habitum fuerit, & Imperatoribus, Regibus, Principibus, Imperijs totis, & Regnis maius vel nobilitatis vel virtutis ſignum exiſtimatum. Debui autem & morem gerere quibuſdam viris illuſtribus, qui, vt hanc prouinciam ſuſciperem, quique apud me multum poſſunt, vehementer me exhortati ſunt. Si qui tamen ſint, quibus hæc minimè arrideant, ij ab harum lectione abſtineant velim, cùm etiam abſque his ſibi poſſint conſulere, & nihilominus hiſtoria hæc integra permanſura ſit. Sciant tamen velim procliuius eſſe aliquid reprehendere, quàm ipſe efficere. Atque in hoc maximè, quoad potui, elaboraui, vt non vni ſolùm, ſed & multis ſatisfacerem.

Cauſæ digreſſionis.

[a] *In Dial.*

Aquilæ maxima dignitas.

Sępenumerò certè admiratus ſum, cur in tanta inſignium, ſiue armorum vulgò & diuerſitate & copia, hactenus vel de eorum origine, vſu & varietate tam pauca ſcripta ſint, cùm tamen hoc vnum & verum nobilitatis monumẽtum omnes vno ore exiſtiment, & peculiarem familiarum notam, atque nemo non iiſdem inſigniri, & ornari gaudeat.

Inſignium nomen ex linguæ latinę videtur fluxiſſe inopia. Et certè vix aliud vocabulum huc magis quadrat, quòd hæc præcipua virtutis, & gentilitatis ſiue nota, ſiue ſignum ſit. Inuentio eorum multò fuit poſt Romanorum tempora. Nec inconſultò tamen aut ineptè inſignia armorum nomine vocata ſunt. Siquidem & antiquis, & noſtris in armis cęlari aut depingi ſolita ſunt, vt hinc vel armis tecti, & omni ex parte incogniti facilius agnoſcerentur. Atque in hoc ſenſu accipi illud poteſt [b] Virgilij:

Inſignia vnde dicãtur, & cur.

Inſignia cur arma dicantur.

[b] *Li. 1. Aen.*

[c] *Li. 3. Aen.*

Aut Capin, aut celſis in puppibus arma Caici. Idem: [c]

——Criſtasq; comantes

Arma Neoptolemi.

Tanquam ſcilicet illæ criſtæ comantes eſſent ſua inſignia. Et [d] rurſus:

[d] *Li. 6. Aen.*

Nomen & arma locum ſeruant.

Quo in loco vbi Seruius inquit, arma depicta, hoc rectius de inſignibus, quàm de Armis propriè intellectis, imò vix de illis intelligi poteſt. Et [e] rurſus:

[e] *Lib. 10. Aen.*

Pacem orare manu præfigere puppibus arma.

Nam & huiuſmodi inſignia puppibus quoque ſolebant pręfigi, vt idẽ author oſtendit, ſcribẽs:

——Aeneia

—*Aeneia puppis*
Prima tenet, rostro Phrygios subuecta Leones.

Vnde Leones Phrygum insignia fuisse intelliges. Et quod hanc quoq; opinionem adiuuat, Donatus * Terentij enarrans locum: *Hanccine ego contumeliam tam insignem in me accipiam?* scribit insignia armorum esse. Cæterum [f] Virgilium insigne singulariter pro eo, quod arma vulgò dicimus, videtur posuisse:

*In Eunucho.
[f] Li. 7. Aen.

—*Clypeoq; insigne parentum.*

At [g] idem insignia dicit:

Ipse oratores ad me, regniq; coronam
Cum sceptro misit, mandata insignia Tharcon.

[g] Li. 8. Aen.

Ex quibus etiam Regum fuisse propria quædam insignia videmus. Et cùm insignia homines ostendant nobiles, hinc insignes propriè dicti sunt, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti.n. & insignes eodem sensu dicuntur apud [h] Ciceronem. Vnde etiam [i] Lucanus:

Qui dicantur isignes.
[h] Lib. 3. ad Heren.
[i] Lib. 8.

—*Titulis insignis Auorum.*

Et insigne dicitur aliquid substantiuè, quod vulgò arma vocamus, & verbum insignire est nobilitare. Vnde [k] Virgilius: —*Passimq; trophæis*
Insignis agros.

[k] Lib. 11. Aen.

Et malè, vt mihi videtur, faciunt, qui notas eas, vel signa, quibus cauponę, officinę mercatorum & similia interstinguntur, insignia appellant. Nulla enim neque uirtutis, neque gloriæ monumenta sunt, sed saltem habitationis indices, & pro uoluntate domini immutantur, alijsque etiā à sua familia diuersis cōmunia esse possunt. Crediderim autem omnino à tempore Lombardorum, & adeo à Carolo Magno uni nostratum armorum cœpisse usum. Nam Romani antea non armis, sed imaginibus usi sunt, in memoriam gestorum suorum, quęquè non descendebant ad posteros. Cùm enim Italia tot Vādalorum, Gottorum, Hunnorum, Saracenorum, & Lombardorum exercitibus, ueluti examinibus antea oppleta esset; & quia in pręda illa multiplici quamplurimæ lites, & factiones ortæ erant, quæ totam Italiam in plures partes disciderunt; itaque præfecti militiæ & Principes ob egregiam in bello nauatam operam, aliquod grati animi indicium militibus suis exhibere uoluerunt, quod non tam rerum præclarè gestarum monumentum esset, quàm quòd hoc incēsi denuò, Ducibus suis strenuam bello operam elocarēt. Acceperunt itaq;, qui Lupas, Ceruas, Canes, Lutras; qui Aues, ut Aquilas; qui Plantas, ut Lilia, & alia huiusmodi. Hæc igitur Arma nil aliud sunt, quàm nobilitatis & rerum strenuè gestarum testimonium, cùm præsertim fuerint antiqua, & maximè à Principe maximo donata. Olim nobilitas Romanorum non ab Armis, sed à cognominibus dignoscebatur, & inter se distinguebantur. Quæ cognomina familiarum quandoque casu, nonnunquam naturâ, aliquando moribus, & ab alijs facta sunt. Vtputa naturâ dicebantur Planci à latitudine pedum, Crassi à crassitie, Cincinnati à capillis; casu, ut Valerius Coruinus: moribus, Metellus celer, quia expeditiones suas peragebat celeriter: à loco, ut Scipio Africanus; ab agricultura; ut Lactucini à lactuca, Fabij à fabis, Pisones à pisis, Melij à milio, Frondisij à frondem in capite gestante milite Romano, cùm per Vulturnum fluuium nataret: ab animalibus, ut Scrophæ & similibus.

Signa cauponū & similia nō dicuntur insignia.
Origo insignium.
Romani imaginibus vtebantur nō isignib⁹ nostratib⁹.
Quid sint Arma.
Romani nobiles dignoscebantur à cognominibus.

Græci pariter nobiles non armis distinguebantur, sed cognominibus; nempe Patronimicis. Nam Agamemnon & Menelaus dicti sunt Atrides, id est, filij Atrei, Pelides Achilles Pelei filius, pariter Aeneades nepotes Aenec; Alij à patria dicti sunt, ut Alexander Macedo, Pyrrhus Epirota, Themistocles Atheniensis, Epaminundas Thebanus, Leonides Spartanus, Annibal Carthaginensis.

Græci nobiles quō dignoscebantur.

Apud Hebręos nobiles erant, qui ex duodecim tribubus orti erant: extra hos putabant omnes naturâ uiles & abiectos.

Apud Hebræos qui fuerint nobiles.

Apud Africanos habebantur nobiles tantùm, qui è sanguine Regali orti fuissent, uel à Sacerdotibus, reliqui in nulla existimatione erant.

ApudAfros qui fuerint nobiles.

In Asia non reperiebatur nobilis, nisi qui uel militiæ, uel Sacerdotij officijs fuisset deditus, atque in ijs uersatus.

Nobiles Asiani qui.

In Europa autem constat à Carolo Magno primò hæc nobilitatis insignia emanasse. Fuit autem is Pipini filius natione Germanus, patria Francus, armis potens, Franciæ Rex, & Imperator Germanus, & primus, qui Romano Imperio totam Germaniam subiecit, aut Romanum Imperium ad Germanos transtulit. Vera igitur Arma fuêre cōcessa & donata ab Imperatoribus: post hūc & Regibus, atq; ijs saltem, qui in bello strenuè sese gesserint. Nulli enim dabatur, nisi militia hosce honores assequi. Sunt enim Arma ęternę gloriæ monumenta, quam solam esse existimarunt semper homines, aut omnium maximam, quæ bello paratur. Et Arma

Insignia à Carlo Magno.
Carolus Magn⁹ qui fuerit.
Arma dabātur solis militia pręclaris.

vocantur, quòd in armis parta ſint. Fama eſt ſub hoc Carolo meliores equites fuiſſe in militia, quàm ſub alijs vnquam Principibus.

Arma cur data à Principibus.
[l] *In tractat. nobil. in p. q. 3. q. in prin.*
Inſignia dantur nobilibus tantùm.

Sed vt arma ob præclara geſta, atq; adeo in bello ſaltem à ſummis Principibus data ſunt, ita non tam ijs, qui ea benemeritis ſuis acquiſiuerunt, quàm omnibus, ad quos eorum hæreditas peruenerit, maximam impartiri atque conferre videntur nobilitatem, quemadmodum multis rationibus docet [l] Raynerius. Vnde nõ niſi nobilibus licere deferre armorum inſignia videtur. Nam nulla alia ratione videri poteſt Princeps cõferre nobilitatem, dum inſignia concedit, niſi quia inſignia nobilibus tantùm dicata ſunt, & propterea ſi quibus dantur, ijs etiam quod nobilium proprium eſt, nobilitatem conferunt. Quare plebeis haudquaquam conueniet, ſi quę alicui à Principe data ſint, arma deferre. Sunt enim Principis, & Principis munere benemeritis conceſſa. Hoc etiam conferunt, vt per arma quæque familiæ, & agnationes cognoſcantur, eorumq; veluti ſigna ſint & notæ. Habuit & antiquitas ſuas notas, quibus uniuſcuiuſq; genus, & familia ab alijs diſcerneretur. Tale quid refert [m] Ouidius.

Antiquorũ inſignia.
[m] *Metam. 7.*

Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra,
Cùm pater in capulo gladij cognouit eburno
Signa ſui generis.

[n] *In Caligula c. 35.*

Sic [n] Suetonius inquit de Caligula: *Cætera familiarum inſignia nobiliſſimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinem.* Sed hæc eadem planè diuerſa eſſe à noſtris inſignibus res ipſa loquitur, & multas ijs caruiſſe familias facilè mihi perſuadeo.

Armorum dignitas.
Alexander Magnus quos honorarit.

Arma noſtratia maximę ſemper admirationi fuerũt, & peculiaribus priuilegijs donata ſunt. Arma enim quauis vel depicta, uel affixa, maximè tranſeuntes morari ſolent, & cognoſcendi cupidos efficere, quis eò loci degat, quiſnam poſſideat, qui ſint maiores, quid pręclarè geſſerint, qui adhuc uiuant ex eo genere, qua dignitate & æſtimatione, & ſimilia. Legitur de Alexandro Magno, quod ſumma voluptate intuebatur ſimilia ſpectacula, atque ſi id inſigne alicuius virtutis monumentum eſſe compererat, tum vel magno honore id afficiebat. Sic ſummo gaudio Achillis ſepulchrum ſpectaſſe dicitur, ſolitusq; eſt, ſi quis ſtrenuè ſeſe in bello geſſiſſet, aliquo honoris ſigno eum decorare, in virtutis teſtimonium. Illud tamen ſignum, vt & apud Romanos non tranſibat ad poſteros, nec nobilitatem illorum commendabat, vt apud nos hodiè fieri ſolitum eſt. Habebant quidem Romani ſuorum anteceſſorum imagines, quorum ſpectata & accommodata reipub. virtus fuit, quas tam in locis publicis, quàm priuatis collocabant, vt his admoniti poſteri maiorum veſtigia ſibi ſequenda ducerent. Quapropter *Piſonem* [o] Cicero *imaginibus fumoſis maiorũ ſuorum deceptũ fuiſſe* ait. Verùm & hæc inſignium ratio, à noſtris aliena eſt.

Imagines Romanorũ in locis publicis & priuatis poſitæ, & cur.
[o] *In Piſonẽ.*
Armorum priuilegia.

Tantæ dignitatis apud nos arma ſunt, ut, ſi quà eruantur è fundamentis, uel inciſa, uel ſculpta, & cognita; locus is, unde eruta ſint, domino armorum cedat: nec licitum eſt ea abradi, donec ille locus à legitimo armorum domino venditus fuerit. Si qua fortè fortuna fuerint depicta in aliquo pariete, tum parietem, cuius hęc arma ſint, eſſe probant: aut ſaltem ex ea parte, vbi ſunt. Nam credibile eſt, nullum conceſſurum, vt quis ſua inſignia alieno loco collocet. Arma etiam haudquaquam tranſeunt ad affines & cognatos, vt nuptis ſororibus. Honor enim tantũ debet remanere apud agnatos, vt inquit [p] Bartholus; Suntq; arma honor ipſius domus, & breui fieret omnium familiarum permiſtio. Videmus tamen alicubi obſeruari, vt & ad cognatos & affines tranſeant: Hoc pacto cum adiunctione in parte vna armorum alterius familiæ, ex ſiniſtra maximè: atque ad eos, qui ab his deſcendunt. Nam diuiſim in dextra parte arma patris pinguntur, in ſiniſtra matris. Et quamuis in domo paterna, aut qui à patribus, id eſt, maſculis deſcendunt, incorrupta ſerie permaneant, ab his tamen ad hæredes arma haudquaquam tranſeunt, qui commiſêre crimen læſæ maieſtatis tam diuinæ, quàm humanæ, qui fuere proditores, qui falſarij, qui parricidæ, vel aliud enorme commiſerunt. Memoria enim eorum de iure deleri debet, cùm turpius eijciatur hoſpes, quàm non admittatur. Nec tranſeunt arma ad fideicommiſſarium, ſed tantùm ad dominum directum hæredem. Sed hoc etiam arma peculiare habent, vt quamuis omnibus liberis æquè ſint communia, incorrupta tamen apud eum ſolum remanent, penes quẽ dignitas & prærogatiua familię eſt, & in quo tanquã in capite ſtat ſplendor genituræ. Et hoc apud Gallos obſeruari videmus, apud quos inſignia auita plana, & nullatenus immutata ferunt primogeniti, cæteri aliud quidpiam illis admiſcent, aut barram, quã vocant, aut teniam, aut ſimile quid. Ideo primogenito primus debetur honos, & is omnes anteit domi, foriſq;. Nothis præterea, & illegitima copula natis filijs maiorum ſuorũ inſignia haudquaquam ferre licebat integra, ſed quadamtenus immutata. Tanto in pretio apud maiores noſtros paulò pòſt Caroli illius Magni tempora fuerunt arma, ſecus quàm hodiè apud nos. In Gallia tamen, & Neapoli adhuc tales teniã luteam admiſcent, vti & apud quaſdam nationes idem vſu venit, vt aliqua ex parte inſignia permutentur: Baldus tamen legitimatis, vt vocãt, integra

Armorum proprietas vt ad affines nõ trãſeant.
[p] *Tract. de armis.*
Arma quõ ad affines tranſeant.
Armis qui priuentur.
Arma nõ tranſeũt ad fideicõmiſſarium.
Arma icorrupta qui ſeruent.
Galli quibus ſua arma dent.
Spuriorum arma qualia.

integra ſuorum inſignia ferre poſſe etiam concedit. Sic prohibitum eſt, vt priuatis & plebeis, nobilium armis haudquaquam vti liceat. Non equidem interdictum eſt, vt armis vtantur, ſi tamen notæ potius, & ſigna, quàm arma dicenda ſunt, ſed benè quo modo iam diximus. Certè apud quaſque gentes priuati ab ingenuis, certis quibuſdam ſignis diſtincti ſunt. Sic apud Agathyrſos humiles, id eſt, ignobiles minutis, rariſque notis, id eſt, inſignibus, nobiles verò latis, fucatis, & denſioribus vtebantur, vt ſcribit Ammianus Marcellinus. Sed ratum eſt, notas, & inſignia virtutum, niſi a Principibus concedantur, ignobiles haudquaquam vſurpare poſſe, licet Panormitanus id velle videatur, vt etiam plebei arma deferant, dum dicit: *ſunt quædam inſignia nobilium, quædam popularium, ſed non poteſt ignobilis cuiuſquam nobilis inſignia aſſumere*, vt etiam Baldus docet, & nos ſuprà diximus. Quare ne quid tale vnquam vſu veniat, & pręcipuè, ſi quædam familia defecerit, itaq; conſuetum eſt, vt arma vnà cũ eo condantur, & ſepeliantur, in quo ſtemma, ſeu genus auitum nullis hæredibus maſculis poſt ſe relictis euaneſcat. Quibus cæremonijs demonſtratur vnà cum nomine, & res geſtas, & rerum geſtarum notas, cui hæc ſors tulerit, interijſſe, & perpetua terræ caligine obrutas eſſe. Principem tamen ſua ipſius arma benè de ſe meritis poſſe cõcedere, quibuſdam placet. Videmus tale quid hodiè in Italia vſurpari. Iuriſperiti id ſimpliciter fieri poſſe negãt, ſed ſemper aliquid addendũ eſſe ad diſtinctionem. Atq; ex his videre licet, quo in loco, qua dignitate inſignia nobilitatis, ſeu arma, vt vocãt, vſque dum eorum vſus eſt inuentus, habita fuere. Atque ea ſaltem à ſummis Principibus, id eſt, Imperatoribus, & regibus elargiri conſuetum eſt. Quare legibus ciuilibus cautum eſt, præſetim apud Bartholum, quod magis prodeſt arma habere à Principe, quàm à ſeipſis, niſi Princeps conceſſiſſet, alioqui arma alterius familiæ nobiliſſima. Tũc enim tale priuilegium conceſſum à Principe, intelligitur ſine præiudicio tertij. Quapropter ſi Princeps concedit arma alicui noua, quæ quis non habuit aliàs, prohiberi nequit: ſecus ſi quis ſolitus eſt geſtare ea, iam ab antiqua patrũ memoria, & quorũ origo non extaret. Tunc enim is conqueri poſſet hac de re, quòd Princeps non intelligatur aliquid feciſſe in præiudicium illius, niſi ipſe diceret, NON OBSTANTE &c. Sed contingit aliquando, vt duo eadem arma ſumpſerint, nec conſtet, quiſnam illorum, vel prior, vel poſteriot fuerit, tùm ille præferendus eſt, qui ea à Principe habuit. Et certè maxima eſt armorum authoritas, ſi à ſummis Principibus defluxerint, vnde Bartholus de Leone rubeo à Carolo IIII. Imp. ſibi donato ſummè gloriabatur.

Priuati nõ poſſunt geſtare inſignia nobilium.

Priuati qũo cognoſcantur ab ingenuis.

Arma cum quibus ſepeliantur, & quare.

Arma quæ nobiliora.

Prĩceps arma nõ concedit cum præiudicio alterius.

Cæterùm ex his multę dubitationes oriuntur, & pręcipuè ob authorum, quos huius rei gratia adiuimus, diſcrepantiam: res, vt eſt incerta, ita difficillima & periculoſa. Deſumuntur autem dubitationes hæ partim àb armis ipſis, partim à perſonis, quæ ea geſtant. Sed de illis primùm. Videmus paſſim arma galea inſignita eſſe (nam hîc arma vnà cum ſcuto intelligimus) videmus etiam in quibus illa deeſt: & ſi qui eam habeãt, ijs partim occluſa, partim aperta eſt. Sic dubitatur, nunquid ij præferendi ſint, qui res animatas in ſcutis geſtant, an qui inanimas? atque ex illis, ijne potiores, qui quadrupedes, an qui uolucres habeant. Qui hominis figurã geſtant, pauci ſunt, ijque haudquaquam ſummi, quod ego ſcio. Multi dicunt ex galea ſeu caſſide, quam cimiero uulgò uocant, nobilitatem deprehendi. Quorum enim arma impoſitam habent galeã, eos nobiliores affirmant, alios uerò minus. Tales enim à Principibus ſummis ob res bello præclarè geſtas, hiſce inſignibus donatos uolunt. Sic maioris nobilitatis eſſe referũt, in quibus promuſcis, aut galeæ facies aperta eſt: minoris, in quibus occluſa. Sed neutrum perpetuum eſt, & inueniuntur præſtantiores quique qui caſſides occluſas habent, & minores, qui apertas: uti & in Italia, & Hiſpania inueniuntur, quibus nulla in inſignibus galeæ appoſita eſt, ſiue modo eam unquam habuerint, ſiue non, nos latet. Hoc equidem ſcimus, multorum clypeos haudquaquã galeatos eſſe. Eodẽ pacto inuenies, qui animata in inſignibus nobiliora dicant rebus inanimis. Nec ratio deficit. Inueniemus tamen eccellentiſſimas quaſdam familias, quinimo Principes & Reges fruges geſtare, flores, uexilla, uaſa, & alia eiuſmodi, animatis per ſe longè ignobiliora. Quadrupeda præſtantiora eſſe uolatilibus, quis credat facilè. Si tamen hac in parte noſtrum iudicium quis expectat, præcipuè cùm loquamur de ijs rebus, quæ opinione potius, quàm ratione conſiſtunt, fortaſſis Aues nobiliores dicemus, quadrupedibus, & præcipuè Aues generoſiſſimas, quibus præ cæteris Imperatores, Reges, ſummosq; Duces delectatos fuiſſe nouimus. Aues enim aërem magis, & ignem, quæ elemẽtorum excellentiſſima ſunt, quàm aquam & terram participant. Et certè hæ magis Magnatum inſignibus conueniunt, quum quòd in ſublimi uiuant, excellentiorisq; cuiuſdã, & diuinæ naturæ uideantur terreſtribus, & præcipuè Aquila, quàm quòd uolucrium omnium regina exiſtimetur Aquila, & in maximo ſemper honore habita fuerit, non ſolùm apud ethnicos, qui ipſam Ioui, utpote ſummo Deorum conſecrarunt, ſed etiam in ſacris literis, ubi D. Iohanni Euangeliſtarum maximo aſcripta eſt.

Dubitationes quædã de armorũ nobilitate.

Nunquid galeę in armis, eaque aperta maiorem nobilitatem afferat, quã ſi nulla adſit, aut occluſa.

Nunquid res animatæ in armis quam inanimæ nobiliores faciant.

Nunquid Aues ſint pſtantiores quadrupedibus in armis.

Opinio ꝓpria.

Auium nobilitas.

Aquilę maximus honor.

Sed longè difficilior iam emanat quæſtio: nunquid illi præferendi ſint, quorũ inſignibus cognomina

Arma coniũcta cum nominibus an nobiliora ijs quæ nomina ab illis diuersa habent.

gnomina respondent, an quibus minus, atque si nomina ab armis diuersa sint, an qui à publicis rebus, uel ciuitatibus, uel prouincijs, uel regnis denominantur. Sunt multæ familiæ, quibus nomina cum insignibus respondēt, ut Columnæ à Columna, Castiliones a castello, Criuelli a cribro, Rouorei à robore, Moroni à moris, Gambari à Gammaro, Turriani a turre, Malespini à spina. Sunt, quibus aliud nomen est, aliud insigne, ut familia Estensis, Gonzaga, Farnesia, Vicecomitum, Seuerina, Sfortia, Rangoniorum, Palauicinorum, Beccariorum, Borrhomeorum, Balionum, Rossorum, Pepulorum, Malueziorum, Boncompagnia, & multi alij. Veruntamen vt alij alijs sint nobiliores, nulla ratio reddi potest, & sunt ex his, qui & antiquiores, & nobiliores illis existimantur: sunt qui non sint adeo celebres. Certè inter has tam insignes & illustres familias iudicare de præstantia velle, valdè odiosum est. Ex his & alijs, sunt, quorum appellatio est à familijs vnà cum titulo ciuitatis: è contrario quidam tam arma, quàm cognomina à prouincijs habent. Exempli gratia, cum armis familiæ suæ appellatur dux Mediolani, sic dux Florentię cum Mediceis, sic Parmę & Placentiæ dux cum Farnesijs, sic dux Ferrariæ, Vrbini, Mantuæ, Medinæ, & multi in regno Neapolitano, qui cum loci titulo parentum insignia coniungunt. At Archidux Austriæ, Dux Sabaudiæ, Saxoniæ, & quamplurimi alij titulum habent & arma à suis prouincijs, vt Reges faciũt. Rationi quidem consentaneum est, vt arma Prouinciarum maioris sint dignitatis, & præferri debeant illis, quæ à familijs cum titulo ciuitatis profluunt. Ego tamen, si licet, dicerem, quod titulus antiquior, & dominium antiquius in longa successione, & possessione procedere debeat minus antiquum, nisi tamen in eo etiam minus antiquo sit maior virtus, & tituli plures regnorum, & prouinciarum simul concurrant, quæ omnia, quamuis sint recentiora, antiquis tamen præferenda sunt. Quidam credunt in his arma illius esse prouinciæ, atque tum Principem eum arma publica gerere, non priuata. Nam quamuis dux Sabaudiæ, exempli loco, gerat crucem albam, non tamen eius arma esse asserunt, sed suarum prouinciarum, quas ritè possidet. Verisimile tamen est, etiam Principes paulò inferiores regibus eundem, quem Reges, seruare morem, qui & ipsi suorum regnorum, & prouinciarum armis vtuntur. Itaque quemadmodum de his, ita de illis iudicare haud fuerit absonum.

Nũquid arma illorum nobiliora sint, qui à priuata familia cũ titulo Ciuitatis sic appellantur: an qui nullo familię nomine coniũcto à prouincijs denominant.

Principes i armis regios mores obseruant.

Quibusmodis arma acquirant.

Verùm arma hactenus elegerunt quidam casu, quidam dedita opera, quidam concessione Principum, atque hæc vel gratia, vel corruptione, vel persuasione, vel voluptate, vel ob honestam quamuis occasionem, quarum hæc omni exceptione maiora, ac præstantiora sunt. Vnde fit, vt elapso aliquo seculo, sine discrimine eodem loco omnia hebeantur, & simul nobilitatem æquè attestētur: siue casu, siue honestis actionibus, siue alia quauis occasione, ea quis nactus fuerit. Sic omnia delet ac cōfundit antiquitas. Solent autem arma inscribi, exsculpiue, vel in marmore, vel lapide, vel ære, vel similibus. Effinguntur quandoq; forma scuti, nonnunquam clypei, quandoq; parmis, aliquando tessellis, & huiusmodi. Scuta fiunt diuerso modo; uel enim forma trigona, uel & ut plurimùm rotunda, uel non rotunda, sed ex utroque latere recisa, ita ut nullos angulos habere uideantur, aut saltem mixtos, qualia forsan Ancylia Romanorum erant, dicta uel ab am, & cęsum, quasi ancisum, uel ab ἄγκων, quod est cubitus, uel ab ἀκὸς, quòd remediũ pestilentiæ fuerint. Fertur Ancyle Numæ tempestate de cælo decidisse, unàq; editā uocem, omnium potentissimam fore Vrbem, quandiu in ea Ancyle permansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cœleste possit, de hoc [q] Ouidius.

Armorum sculptura, & figura. Scutorũ diuersitas. Ancylia q.

[q] *Fastor.3.*

Ecce leui scutum versatum leniter aura
Decidit: & paulò pòst:
Idque Ancyle vocant, quod ab omni parte recisum est,
Quodque notes oculis, angulus omnis abest.

[r] *Lib.1.*

[r] Liuius pariter:

Salios item duodecim Marti Gradiuo legit, tunicæ pictæ insigne dedit, & super tunicam pectori tegmen, cælestiaq; arma, quæ Ancylia appellantur, ferre, ac per Vrbem ire canentes carmina, cum tripudijs, solenniq; saltatu iussit: Horatius hoc Ancylium declinauit, cùm ait:

Ancyliorum nominis & togæ.

Iuuenalis adiectiuum fecit; cùm dixit:

——*Clypeis Ancylibus.*

Colores armorum. Color nobilior quis in armis. Animalia quo pingēda i armis.

Colores autem in insignibus maximè aduertendi sunt, ne, qui in areis insignium ponuntur, imagines obscurent, sed clariores, atque iucundiores reddant. Tales sunt cæruleus, luteus, albus; nunquam viridis & niger, & rarò ruber ad obscurum tendens. Sic color cæteris nobilior, scilicet si arma sint versicoloria, primo loco poni debet. Primus autem est, qui superior. Ignobiliores colores, secundo, tertio, &c. seruato tamen ordine. Porrò naturam animalium, quæ in insignibus apponuntur, decet aduertere, utputa, si fuerint Aues, vt Aquila, tum stare debent. Alioquin mala essent. Quapropter si ponatur Aquila aurea seu Chrysaëtos supra herbulam, uel

uel florem, aut Narcissi, aut Hyacinthi, cùm id sua natura non postulet, itaq; eam sic collocare indecorum erit. Si quis etiam terrestrem Auem in aqua pingeret, utique & is præter regulam faceret: ut si quis piscem in arbore, uel aëre effingeret, uel supra terram, ubi nec uiuit, nec stare potest. Vel si efformaretur bos in aëre, uel aqua, uti arma antiqua Aleccessium, quæ bouē è nube egredientem habēt, hoc enim naturæ bouis, ut è nube egrediatur, contrarium est. Nam bos haudquaquam uolat.

Ratio autem in eligendis armis hæc obseruanda esset, ut quisque pro sua conditione & statu ea effingat. Quod Gordium bubulcū fecisse nouimus, qui cùm regnum Phrygię acquisiuisset, & filium nactus esset Midam, ciuitatem extruxit inter minorem Asiam & maiorem, Gordiam, neque tæduit ipsum, neque puduit conditionem suam humilem fateri, sed pro insigni familiæ suę aratrum sumpsit, atque ex funibus, quibus vtebatur ad nectendos aratro boues, mirabilem illum nodum connexit, Gordium, regni sui fatum. Nec filius Midas originem suam asserere opprobrio sibi duxit, quippe qui sciebat summam esse laudem, ab angustis rebus ad eximias prouectum fuisse, & quòd non infimus honor sit, suam & suorū sortem cōfiteri: vti patres suos, quasi superbia quadam negare, maximè illiberale est, & dedecori. Fuerunt etiam, quibus pro insignibus imagines non tam præteritæ conditionis indices, quàm symbola ad vitam vtilibus præceptis instruendam accommodata, magis placuerunt. Sic Vlyssem in clypeo Delphinum gestasse Lycophron obscuro illo Pleiadico lumine nobis indicauit. Significauit callidus ille, se animalis eius dotes maximè sequi uelle, quòd simul et humanitate, & musices amore & mira celeritate cæteris præstaret omnibus uel terra, uel mari vitam degentibus. Et sunt profectò id genus insignia tantò illis, quę de rebus à maiorum quopiam præclarè gestis accipiuntur, excellentiora, quantò habēt plus cùm artis & ingenij, tùm efficaciæ ad animos monitu suo perpetuò in officio continendos. Videor mihi, dum hæc Vlyssis arma intueor, ipsum dicentem audire.

Arma q̄uo eligenda.

Gordij bubulci arma.

Vlyssis insignia.

> *Et genus & proauos, & quid non fecimus ipsi,*
> *Vix ea nostra puto.*

Contrarium obseruauit [f] Virgilius in Auentino Herculis prole, qui

> *Clypeo insigne parentum*
> *Centum angues, cinctamq; gerit serpentibus Hydram.*

[f] *Li. 7. Aen.*

Arma Auētini Herculis filij.

Et rectè quidem. Quum enim cuiuis alij Poëta militaria insignia à paterna virtute sumpta dare poterat, tum ei conuenientissimè applicauit, cui præter maiorum decus, nihil amplius erat adscripturus.

Homerus ille Poëtarum Apollo (atq; hæc omnium armorum regula sit & norma) animaduertens studiosè à plerisq; generis claritatem in armis pręferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quid nam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac Dijs ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetidis, non à Pelei, non à Iouis, à quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit; tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani supputans animi decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi Opificis rapitur contemplationem, quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim omnium siderum varietatem in scuto Vulcanus depinxit, tum pacis & belli artes omnes, & officia addidit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus benè gubernandos spectant, omissa. Quo quid aliud voluit indicatum, quam illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum homini scutum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armarit, atque etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam, quam ab ordinatis astrorum motionibus ad rempubl. gubernandam detraxit, vnà & exemplar, & finem rerum gerendarum proponens, vnà ipsius exemplaris inter homines vsum exponens. Videant modò qui totam nobilitatem cædibus & sanguine metiuntur, quàm longè ab Homerica nobilitate absint, quàmq; nihil habeant cum ea communionis Pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent, quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ. Conferāt hoc scutum Achillis, qui volent, cum ijs, in quibus Aquilæ, Gryphes, Leones, Pardales, & id genus carniuorę feræ cernuntur; & examinent quanto plus ad omnem vimpropulsandam illud, quàm hæc habeāt firmitatis. Hoc enim in sola philosophia inuenient, quod latinum scuti nomen se perfecturum profitetur. At contrà Leonibus, beluis ad omnem ingenij cultum ineptis tantum abest, vt quicquam cernas, quod satis virium habeat ad hominem ab aduersis defendēdum, vt ipsæ hæ feræ, ne sese quidem vel à minimorum animalculorum iniurijs, vel à vilissimæ rei obiectu queant tueri. Notum est illud de Scarabeo & Aquila iactatum prouerbium. Iam quid

Homerus rectā in armis eligendis rationē docet.

Achillis insignia.

quid Leone minus tutum, cui vel ſola penula iniecta omnem ad ſalutem animũ adimit? Quorſum igitur horũ imagines in ſcutis præferuntur, quaſi in ijs momentum aliquod ſit ad iniurias propulſandas, & pericula declinanda? Certè quia nihil æquè atq; philoſophia ab aduerſis omnibus tuetur, nihil eius explicatu aptius eſt ad ſcutum exornandum & honeſtius.

Hactenus igitur in vniuerſum de armorum ortu, & vſu paucula, & quantum res paſſa eſt, docuimus. Nunc qui Principes, ac illuſtriores familiæ, nec non quę Vrbes, ac integræ regiones Aquilæ nobiliſſimæ Auis iconem in inſignibus ſuis vſurparunt, iam exhibemus. Sumus autem de Aquilis dicturi ſaltem, cùm quòd hiſce hîc dicendi locus eſt, tùm quia qui alijs, uel Auibus, uel quadrupedibus, uel piſcibus, uel exanguibus, uel plantis, uel ſimilibus in inſignibus uſi ſunt, eorum ſeriem ſingulis harum rerum capitibus ſuo loco inſeremus.

Cur in hac particulari armorũ tractatione Aquilarũ ſaltẽ fiat mentio.

Quidam igitur unam habent Aquilam, quidam plures: & qui unam, uel integram, uel dimidiato corpore: rurſum qui integram, uel bicipitem, uel capite ſingulari: Et tandem aliqui, uel has totas habent, uel cum uarijs rebus admixtas.

Aquila biceps Imperatoris propria.

De bicipite, ut nobiliſſima, ſoliſq; Imperatoribus propria, primùm dicere decreui. Ea tranſlato à Romanis Cæſaribus imperio per Carolum Magnum ad Germanos, cœpta eſt uſurpari: Quamuis id VVolfgangus Lazius, ut [t] Claudius Paradinus innuit, ad Conſtantinum Magnũ referat. Inclinatis enim Romani imperij rebus Conſtantinus, & pacatis tunc utcumque bellorum tumultibus, priſtinæq; quaſi tranquillitati, & dignitati reſtituta Roma, nobiliſſimum illud Aquilæ inſigne Byzantium quidem tranſtulit, bicipitem tamen non fecit. Illud enim à Carolo Magno quadringentis poſt illum annis, anno uidelicet poſt partum ſalutiferum 576. factum eſt. Rectè itaque noſter [u] Arioſtus:

[t] *In Emblc. Præpete penna.*

[u] *Cant. 46. Stan. 84.*

Quel Constantin, di cui doler ſi debbe
La bella Italia, fin che giri il Cielo,
Constantin poi che'l Teuere gl'increbbe
Portò in Bizantio il pretioſo uelo. Et eo antiquior Dantes:

Poſcia che Constantin l'Aquila uolſe
Contra l'ordin del ciel, che la ſeguio
Dietro l'antico, che Lauinia tolſe.
Cento, e cent'anni più l'vccel di Dio,
Ne l'eſtremo d'Europa ci ritiene
Vicina à monti, di quà prima vſcio,
E ſotto l'ombra delle ſacre penne
Gouernò il mondo lì di mano in mano,
E ſi cangiando in sù la via ſi tenne.

Dicit autem Aquilam volatu cælorũ motibus aduerſo delatam non temerè Poëta. Cùm enim cælũ ab Oriente in Occidentem verſetur, tum contraria via ab Occidente in Orientem, nempe Roma in Thraciam cum dignitate Romani imperij Aquila translata fuit. Eius figuram uarij uariè explicant. Hinc enim Aquilam Imperatoriam bicipitem eſſe uolunt, quòd tam ſpiritualia, quàm temporalia, quæ gemino capite oſtenduntur, defendere, ad Imperatores ſpectet: uel quòd Imperatores utriq; tam Orienti, quàm Occidenti imperare debeant, & utrumq; cuſtodire. Verùm etſi ad alias, atq; alias gentes diuerſis ætatibus Aquila migrauerit, nunquam tamen huiuſce bellicoſæ Alitis inſigni Roma deſtituta fuit: ſed ab omnibus, qui poſt Carolum Magnum regnarunt, Cæſaribus etiam uſurpata eſt, eaq; biceps. Ad quam pulcrè admodum, ac lepidè alluſit Aloyſius Alemannus in hoc ſuo carmine Thuſco:

——El' Aquila griffagna,
Che per meglio beccar due teste porta.

Huc pertinet feſtiuum etiam illud Andreę Pomerani, Gallorum Regis tum aulici apophthegma: qui, cùm rumor eſſet, armata manu Carolum Quintum uelle inuadere Galliam, alijq; uel hanc uel illam Galliæ partem fortiter muniendam Regi ſuaderent, per iocum Anſeri primùm ab Aquilæ impetu cauendum eſſe, ſibi uideri dixit, alludens ad commune nomẽ Narbonenſis Galliæ, quæ lingua d'Ocha, hoc eſt, lingua Anſeris appellatur. Huius Auis bicipitis effigiem etiam in pompis illis magnificentiſſimis, dum Carolus Quintus à Clemente VII. Pontifice Maximo corona Rom. Imperij aurea inſigniretur, noſtro æuo Bononiæ vidimus. Tum enim Aquila biceps inter duos Leones, quorum alter album, alter rubrum uinum ſingulari artificio effunderet, in foro erecta fuit.

Aquila biceps in coronatione Caroli V.

Aquila biceps cum alijs admixtis.

Imperatrix Maria Auſtriaca termaxima, Imperatoris coniux, mater, filia, in primis vſa eſt Aquilâ bicipiti, ſed cui intra duas ceruices corona erat, & ſupra eam crux, & in pectore ſcutulum cum Sereniſſimæ Auſtriacæ familiæ inſignibus.

Regum

Regum Longobardorũ insigne erat scutum quadripartitum, & in vna parte Aquila biceps, rubra, in aureo campo; in altera aureus Leo, in campo rubro. Non in consultò fortassis bellicosos hosce Reges rubram Aquilam sibi elegisse, quispiam autumet, propter coloris inter alios nobilitatem. Legibus olim sancitum fuisse legimus, ne qui nisi sanguine clarus eo uteretur. Talis enim color audaciam pugnantibus addit, & pyropo pretiosissimæ gemmæ comparatur. Sed præstantia eius inde potissimùm innotuit, quod vexillum illud, quod miraculosè cælitus Regibus Galliæ traditum legimus, eius coloris fuerit.

Insignia Longobar.

Coloris rubri præstantia.

Dicunt quidam Marchiones Austriacos Aquila bicipiti sola vsos esse. Antea Alaudas quinque vsurpabant, quas pro insigni habuit Alauda legio militum Austriacorum sub M. Aurelio, & sub Traiano in bello Dacico. Hodie tamen aliud Austriacis insigne est, nempe fascia alba & lata transuersim ducta, in scuto sanguineo.

Marchiones Austriaci.

Alauda legio.

VVittẽbergensis regio scutum habet quadripartitum, in supera parte à dextris tessellæ, à sinistris tria rastra: in inferna à dextris vexillum, in quo Aquila biceps, ab altera parte duo pisces, qui contemplantibus Lucij videntur.

VVitenbergẽsis regio.

Ex familijs nobilibus, quibus Aquilę bicipitis insigne fuit, Albitij sunt, familia Veneta amplissima. Est autem Aquila coloris rubri in campo aureo.

Albitij.

Cominorum etiam familia Veneta, Aquilam bicipitem auream habet, in campo cæruleo.

Comini.

Cornouigiorum nobilis item eiusdem Vrbis familia, Aquila bicipiti vtitur eiusdem coloris, sed in campo rubro.

Cornouigij

Aquila item bicipiti vsa est illustris Crassorum, seu de Grassis apud Bononienses familia. Est autem discolor, cuius dextrum caput corporis nigri diademate insignitum est, in campo albo: alterum corporis albi coronatum in campo nigro, & tribus lilijs suprà adornatum. Habuit hęc familia homines singulares: Cardinales, sub Eugenio tertio Hildebrandum, sub Alex. tertio Lesbium, vt [r] Carolus Sigonius quoque testatur, sub Iulio secundo Achillem Presb. Cardinalem, & Episcopum ciuitatis Castelli, & rotæ item auditorem, demum sub Pio Quinto Carolũ. Habuit & Episcopos, è quibus instar omnium, est Hannibal Episcopus Fauentinus à Gregorio XIII. ad Regem Catholicum Legatus, vt de recens nato illi filio congratularetur, & Senatores multos, vt Achillem Equitem, Io: Antonium, Gasparum, eiusque filium Fuluium, virum amplissimum, dum hæc scriberem, iustitiæ vexilliferũ, quę dignitas in nostra repub. summa est.

Crassi, seu Grassi.

[r] *Lib. 3. de Episc. Bon.*

Henrico de Cardone Hispano Cardinali sub Clemente septimo, & Archiepiscopo montis Regalis insigne erat scutum bipartitum, cuius inferior pars habebat nigram Aquilam bicipitem, superior Leonem cum duobus castris.

Cardinalis de Cardone.

Theodorus Panuinio, vel Christophorus Sãsuino, Paleologus Marchio Montisferrati, Protonotarius Apostolicus, Cardinalis sub Paulo secundo, Aquila bicipiti usus est, cum alijs insignibus Marchionatus Salutiorum, vt apud Illustrem D. Ioan: Galeatium Butrigarium Equitem in libro cuiusdam Saracini obseruaui.

Cardinalis Paleologus

Gambarorum præclaræ familiæ Brixiensis insignia sunt Aquila biceps expansis alis, diademate insignita, & sub hac Astacus, vel gammarus, quem quãdoq; sex liliorum flores, quãdoque sex pilæ, aut globuli circumambiunt, vt apparet ex diuersis huius familiæ armis. Habuit hæc familià aliquando inter cætera lumina Hubertum Cardinalem sub Paulo tertio, Episcopum Dertonensem, & Parmæ & Placentiæ Legatum; & Io. Franciscum Cardinalem & Episcopum Tusculanum sub Pio quarto.

Gambari.

Antonius Perenottus Granuellanus Burgundus Cardinalis, Episcopus, & perpetuus administrator Archiepiscopatus Mechliniẽsis sub Pio Quarto, in inferiori scuti insignium suorum parte tres fascias albas, in campo nigro, & Aquilam bicipitem in superiori vsurpabat ex priuilegio, teste illustri Equite D. Ioan. Antonio Petromelario.

Cardinalis Granuellanus.

Petrus Bertanus Mutinensis, Ordinis Prædicatorum Theologus, Cardinalis, Episcopus Fanensis, sub Iulio Tertio, vsus est pro insignibus in scuti bipartiti suprema parte Aquila bicipiti coronata: inferna Cane in pedes erecto, cum his verbis adiectis: SPES NVTRIT.

Cardinalis Bertanus.

Marchionum de Arena regni Neapolitani Aquila nigra est biceps, in cuius pectore scutum est quatuor fascijs in campo rubro adornatum.

Marchiones de Arena.

Ioanna Castriotta Marchionissa ciuitatis S. Angeli ex nobilissima familia Georgij Scanderbech, vtitur Aquila bicipiti, nigra, coronata, in campo aureo, cui suprà imminet vnus angulus cæruleus, in cuius medio stella aurea est.

Ioanna Castriotta.

Familia de Gattinarijs, inter quos fuit Mercurius Gattinaria comes de Castro in regno Neapolitano, pro insigni habet Aquilam Imperialem, nigram, aurea corona decoratam, in campo aureo, in infera verò scuti parte cærulei coloris duo ossa decussatim posita, quorum angulis liliorum flores aurei coloris interiecti sunt.

Gattinarij.

Ciuitates Imperiales.

Solenne etiam est omnibus Romani Imperij ciuitatibus, cùm honoris atque ornamẽti, tùm obedientiæ testandæ causa erga Imperatorem ceu summum suum magistratum, augustiori figura Aquilam bicipitem suis insignibus adiungere, vt exempli gratia Augustæ Vindelicorum, quæ Aquilam bicipitem habet, cuius vtrumq; caput diademate insignitum est. In medio vtriusque, paulò altius tamen, quàm caput vel hoc, vel illud contingat, corona conspicitur. In pectore eius Aquilæ scutum est, quod ab vna parte fert animal erecta statura, ab altera transuersalem bestiam.

Soranzi.

Soranzi, qui & Superanzij dicuntur, nobiles Veneti, hæc habent insignia, duos scilicet campos, aureum vnum, cæruleum alterum, & in hoc scutum aureum Aquilam ferens bicipitem, nigram, inter cuius capita corona est.

Iustiniani.

Iustinianis itidem Venetis, qui originem suam ab Imperatoribus, quum sedes eorum adhuc Bizãtij esset, traxisse dicuntur, Aquila biceps olim coronata erat, coloris aurei in campo rubro, quæ in pectore habet scutum cęruleum cum tenia transuersa lutea. Quę insignia postmodum immutarunt in castri speciem, cui Angelus albus imminet in campo aureo, quemadmodũ videre est in libello insignium illustrium familiarum Venetarum suis coloribus depictorũ, quem mihi communicauit illustris Eques Hercules Butrigarius Bononiensis, vir ætate nostra dignus, vt conferatur ijs, qui uel uitæ integritate, multiuga eruditione, vel animi celsitudine, atque acerrimo iudicio pollent. De cuius ingenij præstantia locupletissimum, ac certum testimonim nos, & sua ipsius scripta in lucem edita exibemus.

Aquila biceps in columna Antonini.

In columna Antonini Romæ Aquila biceps visitur. Hæc fortè illum significat, qui legioni gemellæ præerat, quoniam duæ velut Aquilæ in vnam sic mixtæ essent: tum enim illa diuisio imperij non erat. Neque hæc militi priuato congruebat, teste * Lipsio.

** In anal. lib. 3. dial. 1. de mil. Rom.*

Aquila vniceps cũ alijs admixtis.

AQVILAM verò vnam, vnicipitem, atque eam, vel solam, vel alijs rebus admixtam hi- habuerunt subsequentes.

Iohannes XIIII. Põt.

Ioannes XIIII. Pontifex Maximus ciuis & Episcopus antè Papiensis, Aquilam vnam pro insignibus habuit. vixit anno 984. regnante Ottone tertio Imp.

Butili.

Butillorum familia Neapolitana videtur habuisse pro insignibus Aquilam vnã simplicẽ. Ex hac familia oriundus erat Vrbanus sextus, qui ab Archiepiscopatu statim ad summũ Pontificatus apicẽ euectus fuit. Et Frãciscus Butillus Cardin. & S.R.E. Vicecãcellarius, Vrbani nepos.

Cardinalis Reatinus.

Eleazarus Episcopus Reatinus Cardinalis sub eodem Pontifice vnam habebat Aquilam, vt & subsequentes.

Card. Cracouiensis.

Fredericus Casimirus Poloniæ Regis filius electus Episcopus Cracouiensis, Cardinalis sub Alexandro sexto.

Card. Mutinensis.

Iohannes Baptista Ferrarius ciuis & Episcopus Mutinensis Cardinalis, sub eodẽ Pontifice.

Card. Merinus.

Stephanus Gabriel Merinus Hispanus Cardinalis sub Clemente septimo.

Cardin. de Cicadis.

Ioan: Baptista de Cicadis Genuensis Camerę Apostolicæ, auditor, Cardinalis, Episcopus Albigonensis sub Iulio tertio.

Cardin. de Morionib.

Gerardus de Morionibus Eugubinus Cardinalis sub Eugenio Tertio.

Card. Veronensis.

Adelardus Cardinalis, ciuis, & Episcopus Veronensis, sub Lucio tertio.

Episc. Vratislauiẽsis.

Vincesłaus Germanus Episcopus Vratislauiensis, creatus quidem ab Vrbano quinto Cardinalis, verùm ne se imprudens gliscenti schismati immisceret, honorem illum vnà cum tribus eiusdem nationis Archiepiscopis, Moguntino scilicet, Coloniensi, Treuirensi, atq; vno Episcopo Leodiensi recusauit, vt author est [f] Panuinius, ex quo quamplurima horum decerpsimus.

[f] Lib. de Pontif. & Cardin.

Cardin. de Corregio.

Hieronymus de Austria de Corregio Cardinalis sub Pio quarto.

Gasparus Tunica Archiepiscopus Hispalensis sub eodem Pontifice.

Atque hos quidem omnes vnam Aquilam vsurpasse obseruauimus. Nunquid verò solam, vel alijs rebus intertextam, vt de re nobis hactenus non satis nota, nil certò affirmare audemus.

Marchiones Brãdeburgenses.

Marchionibus Brandenburgensibus Aquila item pro insigni est, expansis alis, pedibus diuaricatis.

Leopolis.

Eiusdem figuræ Aquila Leopolis Russiæ vtitur.

Mechlinia.

Dominatus Mechliniæ habet in medio sui scuti aliud scutulum cum Aquila.

SED vsum vnius Aquilæ, quæ vel figura, vel colore nobis notior est, hîc latius subiũgemus.

Aquila tessellata.

Comites Signiæ.

Aquilam igitur albis & nigris tesserulis distinctam nobilissima illa familia Comitum Signiæ habuit, natione Hernicorum, patria Anagninorum. Habuit hæc illustrissima familia pręter Innocentium tertium, Gregorium nonum, Alexandrum quartum, summos Pontifices, Cardinales distinctis temporibus quindecim, quos, qui sigillatim scire voluerit, Onophrium Panuiniũ adeat, vti & ex eo nosse poterit quis, cuius ordinis, & dignitatis hi, quorum mentio iam facta est, & fiet denuò, Cardinales fuerint.

Ex ca-

Ex eadem familia fuit & Iulius, Cardinalis sub Alexandro tertio, cuius mentionem facit Scipio Mazzella. Verùm, vt obiter dicamus, non solùm nostris, sed etiam antiquis familiæ illæ, quę non tam armis, quàm pace, atq; multis continuò seculis floruerunt, illustres dictę sunt, sic [t] Cicero: *Ex familia veteri, & illustri.* Et [u] Propertius:

Nec si qua illustres fœmina iactat auos.

Et [x] Iustinus: *Lisimacus erat illustris Macedoniæ familia natus:* & *illustrem sanguinem* dixit [y] Valerius Maximus: & Seneca *genere illustris*: sic [z] Cornelius Tacitus: *Iulius Blæsus genere illustri.*

Morauiæ item regioni talis est Aquila tesserulis aureis, & argenteis distincta, in campo cæruleo, rostro & pedibus aureis.

10 VNIVS Aquilę coronatæ vsus, vti virtutis meritò familijs, multisq; ab Imperatoribus cõcessus est, ita biceps, quamuis ab Imperatoria semper aliqua ex parte differat, tamen non nisi maximorum meritorum causa donarium erat.

Coronata Aquila in primis, & alba in insignibus vtuntur Reges Poloniæ, idque factum ea, vt fertur, occasione, quòd eo loco, vbi vrbis condenda esset, Aquilæ nidus repertus esset. Vnde etiam vrbi illi nomen inditum sit Gnisdo, quæ vox eorum lingua nidum significat.

Brutiorum prouincia regni Neapolitani vtitur Aquila alba, coronata, tribus mõtibus aureis insistente, in campo cęruleo. Quamuis quidam, teste Scipione Mazzella, Hadriano Imper. indè oriundo, illud insigne ascribant, alij eiusdem prouinciæ vrbi primariæ, Aquilæ.

Oppida Imperialia, vt Francofurtum ad Męnum, nobilissimum Germanię emporium, item 20 Selesladiũ Alsatię superioris, Nordlinga Rhetiæ inferioris, Bãberga item, & VVeissenburgum Alsatię inferioris, vt fortasse & alia quędam Aquilam coronatam pro insigni suo in vsu habẽt.

Comitatus Tirolensis vtitur quoque Aquila coronata.

Cardinales: Bendinellus Episcopus Hieracensis, & Antonius genere Sauliorum Genuensium Aquila rubra coronata vsi sunt, in campo albo. Indè fortasè toti Sauliorum familiæ communem esse existimes.

Odettus de Castilione Gallus electus Episcopus Beluacensis, Cardinalis, qui posteà ea dignitate priuatus fuit, vtebatur Aquila alba, coronata aurea, in campo rubro.

Ptolomæus Gallus Cardinalis, sub Pio quarto vsurpat Aquilam coronatã, nigram, sex globulis circundatam, in cuius pectore scutulum bipartitum, cuius suprema pars alba Leonẽ com-30 plectitur rubrũ, qui duas cristas gallinaceas ferebat, inferna verò quędã rubra habet repagula.

Albertus Archidux Austrię, Cardinalis, Legatus Lusitaniæ, iam verò supremus Belgicarum prouinciarum pro Rege Catholico auunculo suo gubernator, Aquilam habet nigram coronatam, in cuius pectore scutum familiæ Austriacæ efformatum est.

Georgio Ragiuil Polono perpetuo administratori Episcopatus Vilnensis, Cardinalis sub Gregorio XIII. pro insigni erat Aquila coronata, expansis alis.

Hieronymus Mathæus Romanus Cardinalis sub Sixto V. pro insigni gessit supera scuti parte Aquilam nigram coronatam, infera opus tessellatum partim cœruleum, partim album cuius medium tęnia percurrit aurea.

Io: Baptista Spinellus Princeps de Scalea, dux de Castrouillaro, Marchio de Mesuraca, 40 Aquilam nigram coronatam habet, in cuius pectore scutulum itidem alia corona ornatũ est, cum tęnia transuersa tribus stellulis insignita. Et Ferrantes Spinellus eodem insigni vtitur. Dicuntur autem isti Spinelli de Aquila ad differentiam aliorum eiusdem nominis, quibus aliud insigne est sine Aquila.

Auriarum, ut uocat Iouius, alij Doriarũ, seu de Oria familia Aquilam quidem habet, sed variè à varijs vsurpatam. Nam Hieronymus Cardinalis sub Clemente VII. vnam habuit Aquilam coronatam, simplicem, nigram. Ioannes uerò Andreas Princeps Molfetanus regni Neapolitani vtitur pro insignibus Aquila coronata bicolore, in supera parte rubra, in cãpo aureo, infera verò nigra in campo argenteo, sub cuius vnoquoq; pede flamma est. Principis hic titulo donatus est ab Imp. Carolo V. itidem ciuitate Doria, cum alijs quibusdam ditionibus.

Sic Dauid Imperialis Marchio de Oria scutum insignium suorum habet distinctum duabus li-50 neis, parallelis nigris dependentibus, intra quas quod spacium interiectum est, aureum, continet Aquilam nigram corona decoratam, alijs duabus utrimque relictis argenteis spacijs.

Lottiera nobilis familia regni Neapolitani hæc habet insignia. Aquila nigra coronata sustinet scutum cæruleum, in quo tęnia transuersa aurea, tres rosæ purpureæ, duoq; Leones aurei insunt, unus supra, alter infrà. Aquilæ uerò usus hinc illi familiæ est, quòd Conradino Sueuo regnum occupante, illa cum tribus alijs nobilibus familijs in honorem & auxilium illius uexillum Aquila insignitum publicè prætulisset.

FVIT Aquila alba quorundam Imperatorum insigne.

[t] Pro Murena. [u] Lib. II. eleg. 14. [x] Lib. 15. [y] Lib. 4. c. 6 [z] Lib. 18.

Morauiæ regnum. Aquila coronata. Reges Poloniæ. Brutij. Oppida Imperialia. Comitatus Tirolensis. Cardin. Saulij. Cardin. de Castilione. Cardinalis Gallus. Cardinalis Austriæ. Card. Ragiuil. Card. Matthæus. Spinelli. Cardin. de Oria. Lottiera familia. Aquila alba. Imperat.

Familia de Este.

Familia quædam Veneta de Este facta à magno Concilio anno 1381, Aquilam fert albam rostro & pedibus rubris in campo cæruleo.

Aquila nigra. Reges Apuliæ.

PRISCIS Apuliæ regibus Aquila erat nigra, Manfredo quidem in campo aureo, at patri in argenteo.

Silesia.

Silesia prouincia, quæ Polonis subiecta fuit, iam uerò Bohemis, Aquilam habet nigram, cui lingua in ore exerta est.

Cardin. de Ecclesia.

Iohan: Paulus de Ecclesia Cardinalis usus est Aquila nigra in campo aureo.

Mãfredus dux Mirãdulæ.

Aquilã nigrã Cõstantius Constantini filius Manfredo Mirãdulæ Dom. pro insigni dedit.

Matthęus seu Maphęus Thebaldi filius ex Vicecomitũ genere, cui ob res benè gestas Magni cognomẽtum attributum fuit, habuit in armis pro insigni Aquilam nigram. Fuit heros iste electus Vicarius generalis Mediolanẽsium, expugnauitq; Pontem Sturæ, Moncaluum, Nouaram multasq; alias urbes. Fuit item Dom. Papię, Cremonæ, Bergomi, Laudi, Placentiæ, Nouaræ, Alexandriæ, & Dertonæ, ut refert Sansouinus.

Foroiulij duces. Vicecomites.

Foroiulij ducibus Aquila aurea uolans in campo cæruleo pro insignibus erat.

Aquila lutea. Raimũdi.

RAIMVNDA familia habet Aquilam luteam in superiori parte scuti, quæ cærulea est, inferior lutea.

Aquila rubra. Martinengi.

MARTINENGAE apud Brixienses familiæ Aquila rubra est in scuto aureo. Hãc familiã antiquissimã esse, cùm apud varios scriptores, tùm ex nõnullis effigiebus, quæ in Vrago castro ducentis, & amplius ab hinc annis elapsis adhuc videntur, patet. Inter quas vnius icon est, gladium dextra, sinistra verò scutum tenentis, in quo Aquila rubra depicta est, hisce verbis: *Longofredus de Eusonia serenissimum Rolumphardum Poloniæ, Vngariæ & Bohemiæ regem cum immenso exercitu in Italiam transeuntem secutus, inter tot, ac tantos Principes & Duces, ab eodem serenissimo Rege totius militiæ suæ capitaneus designatus est*. Imò verò tãta huius familiæ antiquitas est, vt [a] Iacobus Maluezzus Chronologus Brixiensis testatur, vt tempore Imp. Adriani anno 120 Cæsarem & Celsum Martinengos Martirij palma decoratos habuerit, cuius rei eorũ sepulcra indices sunt certissimi. Oriunda fuit à Gallis, qui Brixiæ remanserunt, & viginiti duobus castris, & villis, inter quæ vnũ à Leopardo ędificatũ est, & à cognomine Martinengũ dictũ, imperat, & plusquam centũ millia aureorum annuũ habet redditum. Dedit eadem familia inter alios viros egregios Episcopum Bergomatum, & cõsiliarios Henrici quarti Imp. Othonem, Lanfrancũ, & Coizonem, multosq; disciplinæ militaris peritissimos duces, vt abundè apud Sansouinũ videre est.

[a] *In famil. Martinẽg.*

Aquila bicolor. Polenti.

PRINCIPES Rauennæ ex familia Polentorum vsi sunt Aquila bicolore, cuius dextra pars rubra in campo cæruleo, sinistra alba in campo rubro.

Lombardi.

Familiæ Lombardorum Aquila bicolor est cærulea in dextra parte in campo albo, ex sinistra verò alba in cæruleo.

Valerij.

Familiæ Valeriorum Venetæ Aquila ex supera parte corporis rubra est, in campo aureo, ex infera aurea in campo rubro.

Clementis quarti isig.

CLEMENS quartus Pontifex maximus, Gallus, pro insigni habebat Aquilam, ad cuius rostrum lilij flos, sub pedibus Draco volans conspicitur.

Aquilæ insignia cum animalib. potissimũ admixtæ. Regni Messicani isig.

Aquilam altero pede Tynno insidẽtem, alterò uerò Auem aliam unco continentem, Messicani in nouis Indijs pro insignibus habent, eò quòd illa prima, quanuis Dæmonum suggestione, & primariæ urbis, & regni condendi auspicia dederit, teste [b] Iosepho ab Acosta.

[b] *Lib. 7. c. 7 Hist. Indic.*

Rodulphi Pij insign.

Aquilam cum Leone usurpauit Rodulphus Pius Carpensis Episcopus Agrigentinus, Cardinalis sub Paulo tertio.

Marescottorũ insig.

Raynerius Marescottus Cardinalis sub Lucio secundo, Achilles Episcopus Ceruiensis, item Ioan: Aloysius Episcopus Strongylensis, Claudius Abbas Monasterij S. Michaelis in Bosco Bononię, Io. Aloysij successor; inter Doctores Ioannes, & Ludouicus eques, Agamemnon Senator Romanus creatus à Sixto quarto, Hannibal Iurisprudentiæ pub. professor, Galeatius Senator, qui liberauit Ioannem Bentiuolum captum à Duce Mediolani in arce Varani: Inter rei militaris strenuos Duces Aemilius, Ludouicus, Sigislaus, Agamemnon, Sforza Capitaneus in exercitu Caroli quinti, Pauli PP. tertij, & Ducis Venetorum, & Bartholomęus inter Senatores Hannibalis frater, inter Comites Viganelli, & Pirani Sfortius: ut & tota nobilis istæc familia pro insigni habuerunt Leonem supra tres fascias transuersas, quarum supremæ insidet Aquila expansis alis.

Stephani Gabrielis Merini insigne.

Aquila cum duobus Leonibus, ac totidem ouibus in usu erat, Stephano Gabrieli Merino Hispano, Archiepiscopo Barensi, Cardinali sub Clemente septimo.

Matthæi Heluetij insigne.

Matthęus Heluetius Episcopus Sedunẽsis Card. sub Iulio secundo, utebatur duobus Leonibus erectis, nigris, ac totidem floribus liliorum, & in suprema scuti parte Aquila, quam ex priuilegio gessisse, ut & multos alios, qui ea eo loci gestant, autumo.

Regi-

Reginaldus Polus Anglus Cardinalis sub Paulo tertio, utebatur sex leonibus unà cũ Aquila, & multis liliorum floribus in diuersis scuti partibus, unaq; cum quadrangulo quodam tessellato ut uidere est apud Panuinium.

Reginaldi Poli insig.

Albertus Marchio Brandeburgensis, Archiepiscopus Moguntinus, sacri Romani Imperij Elector, Card. sub Leone decimo, tribus vsus est scutulis in medio insignis sui, & tessellis quatuor inferius positis albis, & nigris, item sex Leonibus, & Aquila.

Alberti Brã deburgici insign.

Ioannes Mela Hispanus Episcopus Zamotensis Card. sub Calixto tertio, in suis insignibus usurpabat octo Leones, & Aquilam.

Ioãnis Melæ Hispani insigne.

Totidem etiam utebatur Adamus Anglicus Episcopus Londinensis Cardinalis sub Vrbano sexto. sunt tamen, qui unam tantummodo Aquilam illi attribuant.

Adami Anglici insig.

Adolphi Archiepiscopi Coloniensis ex illustrissima familia Comitum de Scouuimberg, quę ab antiquissimis Holstainis originem ducit, Electoris sacri Romani Imperij, Domini Vuestphalię & Angrię, tale erat insigne: in scuto bipartito superius à dextris crux, à sinistris equus, in campo uerò inferiori è regione crucis Aquila pedibus, atque alis expansis; in alia uerò parte, quę equo opponitur, tres chamę striatę. In medio totius scuti, aliud scutulum est, in quo astrum uidetur tribus clauis infixum.

Adolphi à Scovvenberg insig.

Franciscus Alciatus Mediolanensis Cardinalis sub Pio quarto, in insignibus suis habuit Aquilam supra Taurum seu Bouem, vnà cum turre, & quibusdam repagulis.

Francisci Alciati insigne.

F. Archangelus de Blanchis Cardinalis Theani ferebat in insignibus Aquilam nigram in campo aureo cum duabus Auibus inferius, quoddam astrum referens in rostris gerentibus.

Archangeli de Blanchis insig.

Camillus Burgesius Cardinalis Romanus, camerę Apostolicæ auditor, creatus nuper à Clemente octauo, insigne habet bipartitum, in cuius superiori parte lutei coloris Aquila est nigra, coronata, alis expansis; in inferiori, quæ triplo maior est, & coloris cærulei, alatus Draco viridis, cauda erecta, tortuosa, in cuius extremitate aliud caput est, quod linguã exerit coloris rubri.

Camilli Burghesij insigne.

Augustino Valerio Veneto Cardinali sub Gregorio tertiodecimo erat Aquila bicolor, in cãpo pariter bicolore, expansis alis; scutulũ pectori cũ semidracone inserto, affixũ complectens.

Augustini Valerij insigne.

Familia Boschetta in plurimis Lombardiæ locis clara ac illustris diuersis temporibus diuersa item habuit insignia. Cùm enim Mutinę floreret vtebatur terebra, quam dein in fascias trãsmutauit, hoc videlicet pacto, ut supra scutum cæruleus campus sit, atque sub eo tęnię transuersæ colore alternatim rubro, & albo cum Leone coronatam cassidem ferente, cum hac inscriptione; DONAT OMNIA VIRTVS. supra verò illam inscriptionem conspicitur cuiusdam Auis ala expansa, ac annexa coronæ Leonis cum Aquila nigra, quam à Maximiliano primo Imp. qui huic familiæ Equites, & notarios creandi authoritatem concessit, virosque suos Comites Palatinos creauit, obtinuit. Quæ sanè tum & alia eius antiqua à diuersis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus, & Ducibus ob res gestas concessa priuilegia Maximilianus secundus comprobauit. Ex hac familia, tanquam ex equo Troiano viri multi cùm literis, tùm armis pręclari eruperunt. Paulus in primis Cardinalis sub Alexandro secundo, anno 1064. Atque multo ante illum tempore, anno scilicet. 656. Sfortius Archiepiscopus Mediolanensis quartus sub Eugenio primo. Albertinus Albertus dictus, Gerardi filius anno 1234. fuit Episcopus Mutinensis, & multa præclarè gessit. Anno verò 950. floruit Albertus sub Othone Imp. pręfectus militię. Quinque item Albertini dicti, viri in bello strenui ac pręclari, quemadmodum & Philippus, & Gerardus, Robertusq;, qui Othonis Imp. dapifer fuit. Nec præterire possum Albertum Albertini filium, quem Ioannes XXIII. Pont. max. maximo semper in honore habuit. Illum.n. in suis diplomatibus vocabat defensorem, protectorem Bononiæ, & status Ecclesiastici, & Domicellum seu Baronẽ, qui titulus nisi magni nominis, & prosapię viris à Pontificibus dari solet. Floret hęc eadem familia Bononiæ, vbi iam à Sixto V. senatoria facta est, senatoremq; habet Hieronymũ virum amplissimũ, ac doctorũ proborumq; patronũ vnicũ.

Comitũ à Boschettis origo, & insigne.

ATQVE his insignibus animalia præcipuè inserta sunt, hæc verò plantas continent.

Aquilã cũ Plantis habentes.

Ioannes Poggius Bononiensis præter alia suis insignibus interiecta, ramo oliuæ etiam vtitur, & Aquila. Erat Episcopus Tripiensis, Legatus etiã in Hispaniã, & Cardinalis sub Iulio III

Ioann. Poggij insigne.

Henricus de S. Aloysio Episcopus Dertonensis, & Papiensis, postea Archiepiscopus Mediolanensis Cardinalis sub Eugenio quarto, vsus est talibus insignibus: scutum diuisum erat in tres partes transuersas; superior Aquilam erectam alis expansis, rostro aliquantisper aperto; media duos lilij, vt & inferior, flores continebat.

Henrici de S. Aloysio insigne.

Philippus Sega Bononiẽsis, Episcopus Placentinus, Legatus in Gallias, & Cardinalis sub Innocentio nono in scuto suorum insignium superius habuit Aquilã, in medio tęniam transuersam tribus liliorum floribus ornatam, inferius serram.

Philippi Segæ insigne.

Borussię Duces vsurpãt Aquilam corona, rostro, & pedibus colore luteo, lingua verò rubra

Borussiæ Ducum insigne.

cùm trifolijs luteis in campo albo,& eiuſdem coloris litera S, quam fert in pectore.

Familię de Robore inſignia & origo. Ducum Vrbinatũ inſignia.

Iulius de Ruuere Vrbinas Franciſci Mariæ Ducis Vrbini filius, & Guidi Baldi Ducis Soræ frater, neposq; Iulij ſecundi Pont.max.& pronepos Papę Sixti quarti: Cardinalis ſub Paulo tertio, ex cæteris varijs rebus ſuorum inſignium etiam robur eſt,& Aquila. Duces verò ex hac familia oriundi Vrbinates tempeſtate noſtra cum clauibus & haſtili umbellæ Pontificijs in medio, cum robore proprio inſigni in ſiniſtra ſcuti parte ſuprà, infrà verò cum lilijs Gallicis in lõgitudinem ſibi inuicem ſuppoſitis, & cum inſignibus regnorum Hieroſolymæ, & Aragoniæ, habet etiam in dextra parte ſuprà Aquilam nigram coronatam, & infrà ſaſcias tres in diametrum ductas luteas, quarum ſuprema aliam Aquilam, eamq; nigram continet, Feltriæ domus inſignia. Hæc autem familia antiquitate nobiliſſima eſt. Etenim vt ſcribunt authores, originem traxit Auguſtæ Taurinorum à Principibus Longobardis. Ex his dicunt anno Chriſti ſeptingenteſimo Ermundum fuiſſe, cuius ſucceſſores multarum terrarum,& oppidorum dominium habuerunt, inter alia Vicuſnoui, Cinciani, & Ripæ albæ, vulgò Riualbæ; qui celebres in militia per ditionem Genuenſium tranſeuntes, Sauona nobili ciuitate Liguriæ conſiſterunt, vbi dominij fundamenta iecêre.

Familiæ de Robore Venetæ inſig.

Eiuſdem nominis nobilis familia Veneta pro inſigni præter Aquilam nigram in campo aureo,& robore in cæruleo vtitur. Habet etiam duas tænias ſubcæruleas, claues Papales luteas, decuſſatas, ſub vmbella lutea, in campo rubro, & ſub robore quaſdam lineas per lõgitudinem ductas, demum ſex liliorum flores in campo luteo.

Maluetiorum inſig. Sigiſmundus.

Maluetiorum Bononiẽſium familia antiquiſſima, à vetuſtiſſimo Sigiſmundo Maluetio, qui anno à partu ſalutifero ſeptuageſimo primo ſub Veſpaſiano vnius partis exercitus dux, vnà cũ eo Hieroſolymam expugnauit, oriunda, cùm ſanguine, tùm multorum virorum fortium rebus domi, foriſque geſtis, clara, atque inter nobiliſſimas Italiæ familias meritò à ſcriptoribus recenſita eſt. Ea duces, vrbium præſides, dominos, comites, barones, commendatores Hieroſolymitanos, legatos tam ad Reges, quàm ad multas reſp. eloquentiſſimos, Senatores, Iuriſconſultos, Theologos, alioſque viros egregios habuit. Verùm vt excellentiores quoſdam enumeremus, produxit hæc illuſtris familia in primis Carolum Ioannis filium à Friderico tertio Imp. inter equites relatum in ædibus D. Petronij, vnum ex ſexdecim ſenatoribus, vti & Virgilium, qui hac dignitate potitus eſt, Carolo adhuc viuo, res inſolita certè, vt binos ex eadem familia ſimul reſp. noſtra Senatores habuerit. Hic Carolus à Calixto tertio comitatum Siluæ in diœceſi Bononienſi obtinuit, quem noſtris temporibus Camillus,& Hippolitus poſſidebant. Ex hac familia Achilles fuit Gaſparis filius Eques Rhodius, Senatus Bononienſis ad Concilium Mantuæ orator. Hic S. Petri caſtrum & Gelphi à Pio PP. ſecundo accepit. Hunc Fridericus tertius Imp. comitem Palatinum fecit,& baronem S. Romani imperij. Præclara ſemper fuit huiuſce familię hoſpitalitas. Nam ſummo cum magnificentię elogio ducem Calabriæ,& Lotharingiæ cum ingenti nobilium comitatu, à quo, vt fertur inſignia domus Lotharingicæ habuit, hoſpitio excepit, vt & ducem Mediolani, & Fridericum Aragoniũ Neapolitani Regis filium, tandem ad regnum euectum. Fuit & Aſtor Maluetius Eques Rhodius, Epiſcopus Peruſij ab Innocentio octauo factus. Ludouicus Gaſparis filius fuit, miles ſtrenuus, qui in excurſione à Venetis facta ſub Mediolanum uexillum fixit in ipſis Mediolani mœnijs. Factus ſummus dux copiarum Eccleſiaſticarum, ſtrenuè rem geſſit cum Malateſtis. Eundem Fridericus Aragonius Vicarium ſuum conſtituit, à quo terras Taranti & Quadri obtinuit ſub titulo comitatus, & baronatus, quas adhuc hæc familia hodiè poſſidet. Eundem Friderici pater Ferdinandus honeſtiſſimo ſtipendio inuitauerat, & in conſortium magni pace & bello conſilij aſciuerat. Huic ſucceſſit Hercules frater præfectus militum, primò apud Ferdinandum Regem Neapoli, mox apud Venetos contra Turcas. Habuit hæc familia Pyrrhum fratrem vltimum Gaſparis Senatorem noſtrum,& leuis armaturæ equitum præfectum, vti & Gaſparem ſecundum Capuæ, & aliarum ciuitatum rectorem. Lucius Maluetius vir fuit ſumma gloria, & ſplendore, primùm leuis & grauis armaturæ apud Venetos præfectus, mox à Ludouico Sfortia Mediolani duce in auxilium Piſanorum contra Florentinos miſſus, vbi tam præclarè rem geſſit, vt conſeruator Piſarum contra tantam Florentinorum vim duce Hercule Bentiuolio publicè dictus fuerit, & in pręmium rerum bene geſtarum Lauizanum à duce Sfortia retulerit. Idem anno 1510. poſtquam Sfortia Mediolano per Gallos expulſus eſſet, in locum comitis Pitiliani ſummi exercitus Venetorum ducis ſuffectus fuit, & militaria, ſummaq; dignitatis inſignia tradentibus Laurentio Orio,& Petro Moroſino in Eccleſia Cathedrali Patauij, nomine Senatus accepit, quæ domi ſuæ inter cætera familiæ ornamenta ad tantam rei memoriam domini Maluetij ſanctè cuſtodiunt. His annumero Iulium filium Virgilij primũ quadragintauirum poſt eiectos Bentiuolos,& Pyrithoum Ludouici filium Tarantæ & Quadri dominum, & Pyrrum ſecundum

Senatores duo Maluetij eodẽ tempore. Achilles Eques Rhodius. Aſtor eques Rhodius. Ludouicus Gaſparis filius. Taranti & Quadri comitatus. Hercules præfectus militum. Pyrrhus p̃fectus equitum. Gaſpar Capuę rector. Lucius præfectus leuis armaturæ. Inſignia militaria ſeruata apud Maluetios. Iulius Virgilij filius Senator primus.

Pyrri filium Senatorem maximum, & Alphonsum militiæ Pisanæ pręfectum. Hercules secundus Pyrrhi secundi frater, bello pręclarus, Parmæ à Paulo tertio Gubernator factus, primus ea dignitate ibi præfuit, postquã ab Ecclesia rescissa fuit. Dominus erat castri Gelphi, baro Tarantæ, & Quadri, Senator nostræ Vrbis maximus, vir elegans, & probus. Huic successit M. Antonius primogenitus, qui gloriæ causa vnà cum aliorum nobilium manu voluntaria Imp. Carolum V. ad bellum in Germaniam proprijs sumptibus sequutus est, sed cui debita honoris pręmia mors immatura vigesimosexto ætatis anno eripuit. Eius filius est Pyrithous secundus adhuc viuens, Vir humanitate singulari, summa prudentia, multarum rerum cognitione pręstans, & in omni virtutum genere cultissimus, singulare nostræ vrbis decus. Lucius secundus M. Antonij frater, præfectus peditum ad Carolum nonum Galliarum regẽ nomine Pij Quinti contra Hugonotos iuuenis adhuc profectus est, vbi postquam pręclara generosę indolis, & bellicę virtutis inditia edidisset, & præcipuè in conflictu apud Monconturnum, breui pòst nõ sine dolore omnium morbo extinctus est. Quid memorem Aemilium hominem magnificẽtissimum, quem Sigismundus Poloniæ Rex fama eius permotus, honorificentissimè in Poloniam vsque accersiuit, summis muneribus affecit, annua mille aureorum pensione donauit. Qui postquam in Italiam reuersus esset, rerum Polonicarum apud Sanctam sedem Apostolicam, & per totam Italiam curator fuit, & præcipuè in ea causa, quæ cum Ioanne tertio Suetiæ Rege, & Catherina vxore eius, & Sigismũdi Polonię Regis filia, gratiâ ducatus Bari intercessit. Produxit etiam hæc nobilissima familia Pyrrhum tertium Herculis secũdi filium Senatorem optimum, adhuc nobis superstitem, virum in primis fidei Catholicæ aduersus hęreticos acerrimum propugnatorem, Honophrij & Frãcesini pariter Maluetiorum exemplo, qui duces Christianorum anno 120. pro Christi nomine dimicando mori non recusarunt. Huius opera & virtus, tum etiam illuxit, cùm in insigni illa ad Echinadas Ionij insulas anno 1571. nonis Octobris, Turcarum clade, Duce Ioanne Austriaco, quò magnam voluntariorum militum manum suis expensis adduxerat, post subsidia Prætoriæ Pontificiæ constitutus, pro Christiani nominis gloria strenuè dimicauit, cuius non leuia præmia retulisset, ni immaturum Pontificis fatum obstetisset. Hic anno ætatis suæ trigesimonono cum suprema potestate, nomine Summi Pontificis Gregorij XIII. exercitum Auinionem Galliæ duxit, & summa cum laude præfuit. Marchio factus est castri Gelphi, & comes Sancti Pauli sub Gregorio XIIII. Est idem heros a Rege Catholico ob summas eius virtutes, pedestrium aliquot copiarum ducatus Mediolani præfectus factus, & in collegium consiliariorum adoptatus cum pensione annua. Huius pręclara in me, & familiam nostram semper extiterunt officia, adeo vt sine ingratitudinis nota tãti viri laudes, & monumenta præterire non potuerim. Habet autem hæc familia in insignium suorũ superna parte, quæ cęrulea est, tres liliorum flores luteos, linea rubra distinctos, in inferna verò pariter cęrulea fasciam luteam diametralem, in cuius medio aliud est insigne paruum seu scutulum, quod Aquilam albam explicatam continet.

Pyrrhus secundus. Alphonsus Hercules secundus, castri Gelphi omnes, & Baro Tarantæ, & Quadri. Marc. Ant. primogen. Pyrithous secundus. Lucius secũdus præfectus peditum. Aemilius apud Poloniæ Regẽ in summo honore habitus. Pyrrhus tertius Marchio castri Gelphi, & Comes S. Pauli, & Senator noster. Victoria Christianorũ Naualis cõtra Turcas.

SED Aquilam cum inanimatis tam naturalibus, quàm artificialibus sequentes habent.

Vrbanus secundus Pontifex max. antea Otho dictus, Gallus, primò Canonicus Regularis Lateranensis, mox monachus Cluniacensis, demum Victori tertio succedens, in scuto suo bipartito superius habet Aquilam nigram in campo argenteo, infrà verò distinctam tessellis rubris & nigris.

Vrbanus tertius Pont. max. Mediolanensis ex familia Cribella, ante Pontificatum Archiepiscopus Mediolanensis, cribrum cum Aquila in insignibus suis habuit, vt & Alexander Mediolanensis ex eadem familia Cardinalis sub Pio Quarto, vt Petromelario placet.

Pius Quartus Pont. Max. sub quo finita est Tridentina synodus, antea dictus Io. Angelus de Medicis Mediolanensis, Archiepiscopus Ragusinus, Cardinalis sub Paulo tertio, in superiori scuti parte Aquilam gerit ex priuilegio, in inferiori sex pilas.

Alexander Cosmius Bononiensis, Episcopus Bisilianus in insigni bipartito habet Aquilã expansis alis in parte superiori, in inferiori verò fasciam diametralem, vnà cum tribus montibus.

F. Vincentius Iustinianus Ord. Prædicat. Cardinalis sub Pio V. vsus est Aquila nigra in infera scuti parte, supera verò castro albo in campo rubeo. Ijsdem armis gaudet Benedictus sub Sixto V. Cardinalis eadem prosapia genitus.

Aquilam cum castro, & duabus cistis in suis insignibus, flagellis circundatam gerebat Henricus Manricus Cordubensis Hispanus Cardinalis sub Paulo tertio.

Io. Paulus de Ecclesia Cardinalis Dertonensis sub Pio quinto, Aquilam fert in insignibus supra templum.

Theodorus Lelius de * Torni Episcopus Teruisinus, Cardinalis sub Paulo secundo, vsus est Aquila supra turrim, qui subito post adeptam dignitatẽ mortuus, titulo nedũ decoratus fuit.

Vrbani II. Pont. insig. Vrbani tertij insignia. Pij quarti Pont. insig. Alex. Cosmij insig. Vincent. & Benedicti Iustinianorum insig. Henrici Manriques insignia. Io: Pauli de Ecclesia insigne. * Ego de Turri existimo. Theodori Lelij de Torni, vel de Turri insigne.

Io: Anton. de S. Georgio iſignia. Pópeij Arigonij inſignia. Gregorij de Matthelicis iſignia [b] In Othona familia. Stephani Bonutij inſignia. Ioannis de Eſtunica Hiſpani inſignia. Egræ Bohemię oppidi inſignia. Beccariorũ origo, & inſignia.

Aquilam cum cruce in ſuis inſignibus ferebat Io. Antonius de S. Georgio Mediolanenſis, Epiſcopus Alexandrinus, Cardinalis ſub Alexandro ſexto.

Pompeius Cardinalis Arigonius Romanus, Auditor Rotæ, iam ſub Clemente VIII. factus, ſuperius habet Aquilam nigram in campo luteo: inferius tres faſcias, rubras, diametrales, & in medio hos caracteres rubros AR. in campo albo, cum aſtro vtrinq;.

Gregorius de Matthelicis Cardinalis ſub Anacleto Antipapa, ſupra teſſellas vſus eſt Aquila, quo priuilegio familiam ſuam donauit Otho primus Imp. vnde etiam totius familiæ proſapia de Othonis appellata eſt, fuitq; domina Matthelicæ, teſte [b] Sanſouino.

F. Stephanus Bonutius Aretinus Cardinalis ſub Sixto V. ſupra Oenophorum habet Aquilam nigram in campo aureo.

Ioannes de Eſtunica Hiſpanus magiſter Equitum de Alcantara, Archiepiſcopus Hiſpalenſis Card. ſub Iulio ſecundo, vſurpauit Aquilam vnà cum quibuſdam alijs rebus admixtis nobis ignotis. Sunt tamen qui Aquila tantùm vſum fuiſſe dicant. Alij eam aſcribunt Gaſparo Archiepiſcopo Hiſpalenſi, & Cardinali ſub Pio V.

Egra Bohemiæ oppidum Aquila primùm vſa eſt libera, poſtquam triginta quatuor annis pignori data eſt, Aquilã in inferiori parte vſurpauit incluſam, atq; extra clauſtrum ſex faſcias ſimul coniunctas. Sigillum eiuſdem vrbis incluſum habet hominis iconem vmbilico tenus, dextra enſem, ſiniſtra ſceptrum ferentem, & inferiori parte Aquilam expanſis alis.

Vtrique, Italæ ſcilicet & Germanæ familiæ Beccariæ, Beccarius ex Numeriano Cari Imp. filio genitus, per binos filios, Vithemum ſcilicet, à quo Germana, & Beccarium, à quo Itala, originem dedit. Is autem ſub Conſtantino magno cùm militaret, tredecim victorijs, iiſque cruentis aduerſus hoſtes potitus, poſteris in earundem memoriam in inſignibus ſuis tredecim montes colore ſanguineo, eoſque in campo aureo, pariter in memoriam aurei ſcuti, quod Caro, & Numeriano pro more à Senatu Romano tanquam ſtrenuiſſimis Impp. in Capitolio dedicatum fuit, circumferre copiam fecit. Antiquitatem certè iam ab nongentis annis incorruptam oſtendunt res geſtæ & contractus, vnde feuda, gradus, dominia, vaſalagia, & omnis dignitas illorum manifeſta ſunt. Cùm verò Aquilam nigram ſupra eoſdẽ montes vſurpet iſtæc familia, ideò ab Imperatore aliquo, non quidem antiquorum, ſed poſteriorum, vt Carolo magno, ſub quo honorificentiſſimè militarunt, hiſce inſignibus donatos eſſe, veriſimile eſt. Ex hac autem illuſtriſſima familia viri cùm armis, tùm varijs ſcientijs, & ſanctitate, & miraculis præclari, orti ſunt. Lanfrancus in primis anno octingenteſimo in caſtro Crope li, cuius & multorum aliorum caſtrorum dominus erat, natus, & F. Franciſcus ordinis minorum, cuius corpus ſepultum eſt Spoleti; ambo ſancti habiti ſunt. Anno nongenteſimo tertio habuere dominium Papię, ſicuti monetę excuſſę atteſtantur, domini fuere multarum aliarum terrarum, & arcium, vt D. Alexij, Broni, Georgij, & aliorum, quæ hîc ſponte prætereo. In militia ſtrenuiſſimi fuere, primùm Beccaredus exercitus Caroli Magni Dux, qui Mauros in Sardinia ſuperauit, & Corſica eiecit: tum Alphõſus dominus, & comes, Hieronymus, & Carolus. Nobilitatem eorum cognoſcemus ex affinitate cum varijs Principibus Mãtuę, & Marchionibus Caretti, cum Scaligeris dominis Veronæ, cum Vicecomitibus, & Sfortijs Mediolani ducibus, cum Manfredis Fauentiæ dominis, cum Vrſinis, & alijs illuſtriſſimis familijs. Ex eadem familia fuit Theſorus Abbas generalis totius ordinis vallis vmbroſę, & Legatus ad Florentinos miſſus ab Alexandro quarto ad tumultus & factiones ciuiũ ſedandas, & poſtea Cardinalis deſignatus. Eſt etiam ætate noſtra rei Theologicæ conſultiſſimus, & in omni ſcientiarum genere apprimè eruditus, acerrimuſque literarum propugnator, ac morum & vitæ probitate præſtans F. Hippolitus maria à Monte regali Pedemontanus Generalis ordinis Prędicatorum ex nobiliſſima eadem familia Papienſi oriundus. Habuit præterea familia iſtæc Beccaria Epiſcopos, protonotarios Apoſtolicos, gubernatores, conſules, prætores, & Senatores Mediolanenſes, quorum nomina breuitatis cauſa taceo.

D. Lanfrancus multorũ caſtrorũ Dominus. Theſorus Abbas Generalis totiꝰ ordinis Vallis Vmbroſę, Cardinalis deſignatus. F. Hippolitusmaria Generalis ordinis prędicatorum.

Familia Cornara Veneta aliquando in inſignibus ſuis per longitudinem bipartitis, dextra ſcilicet parte lutei, ſiniſtra cęrulei coloris, vſurpauit coronam, cuius loco nunc intra duos campos, vnum aurei, alterum cærulei coloris ſcutulum aureum cum nigra Aquila geſtat.

Familiæ Cornaræ inſignia. Verardorũ Venetorũ inſignia. Palauicinorũ familiæ Venetæ in-

Verardorum itidem nobilis Veneta familia in medio repagulorum aureorum & rubrorum inſertum habet ſcutum rubrum cum Aquila aurea.

Palauicinorum familia itidem Veneta vtitur Aquila cum teſſellis in campo aureo.

Ex Monaldeſcorum familia apud Vrbem veterem, quam vulgò Oruieto vocant, quidam Aquilam habuerunt in caſſide. Ortum habuit hæc familia iam tum à Caroli Magni temporibus, cum quo quatuor fratres nobiliſſimi in Italiam aduenerunt, quorum quartus vrbi veteri ſedem figens, originem & famam Monaldeſchis dedit. Hi ſummis muneribus & priuilegijs

à ſummis

à fummis Pontificibus affecti fuere, cùm circa annum 1313. cùm iam quaſi domini eſſent totius patriæ, & territorij, orta inter eos diſcenſione, in quatuor partes ſciſſi ſunt, atque vt inter ſe dignoſcerentur, retentis quidem auitis in ſcuto inſignibus, unuſquiſq; eorum peculiarem galeę notam, qui Aquilam, qui viperam, qui canem, qui ceruum impoſuit. Summa animorũ contentione per trecentos quinquaginta & vltrà annos hi inter ſe dimicarũt, ſed, quod mirum eſt, & quod [c] Dantes illis minatur, poſt tot, & tam acerbas mutuò clades haudquaquam concidetunt, & nomen antiquum cum multarum terrarum poſſeſſione conſeruarunt. Ex ijs, qui Aquilam habuerunt, vti & ex cæteris, multi illuſtres toga, & armis viri profluxerunt: quos breuitatis cauſa omitto. Vnum tamẽ non tacebo Monaldum primò Soannę Epiſcopum, & mox Beneuenti Archiepiſcopum, à Bonifacio octauo creatum, hominem tam patriæ, quàm Curiæ Romanæ cariſſimum.

ſignia. Monaldeſcorum origo, & inſignia.

[c] *Cant. 6. de Purgat.*

Paulus Aemil. Gõzaga vtitur Aquila coronata in ſuperiori parte inſignis ſui, in inferiori tribus faſcijs tranſuerſis nigris.

Pauli Aemilij Gonzagæ inſignia.

HACTENVS ergò de integra Aquila: Nunc de dimidiata aliquid dicamus.

Aquilã dimidiatam habentes.

Honorius ſecundus Pontifex max. Lambertus antea vocatus, ex Fagnana, vel, vt alijs placet, Scanabecchorum familia Bononiæ oriundus, primò Canonicus Regularis Lateranenſis, mox ſuæ vrbis Archidiaconus, deinde Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis à Paſchali ſecundo creatus, & mortuo Calixto II. ſuccedens in Pontificatũ, geſſit in inſignibus ſuis inter alia ſemiaquilam.

Honorij ſecundi Pontificis inſignia.

Lothatij Imperatoris inſigne erat ſcutum bipartitum, in cuius dextra parte erat ſemiaquila nigra, corona, roſtro, & pedibus rubris: ſiniſtra verò ſcutulum cęruleum lilijs aureis reſperſum habebat.

Lotharij Imperatoris inſigne.

Hiberniæ Regum inſignia ex vna ſcuti parte aurea, erant brachium gladio armatum, ex altero in argenteo campo ſemiaquila.

Hiberniæ Regum inſignia.

Bernardus de Vbertis Florẽtinus Cardinalis Epiſcopus Parmenſis, ſub Vrbano ſecundo, gerit ſcutum per longitudinem diuiſum, in cuius parte dextra ſemiaquila eſt, à ſiniſtris teſſellę.

Bernardi de Vbertis inſignia.

Georgius Hesler Germanus Herbipolenſis Protonotarius Apoſtolicus, poſtea Cardinalis ſub Sixto quarto, pręter ſemiaquilam, quam in ſupera ſcuti parte gerit, habet item faſciam diametralem, & vtrinque aſtrum.

Georgij Hesleri Germani inſigne.

Ex Cæſarina familia tres fuerunt Cardinales, Iulianus ſub Martino quinto: Iulianus alter, Protonotarius Apoſtolicus, electus Epiſcopus Aſculanus ſub Alexandro ſexto, & Alexander tertius pariter Protonotarius Apoſtolicus ſub Leone decimo. Horum inſigne fuit ſemiaquila ſupra columnam vnà cum vrſo figura erecta, columnæ catenâ alligato.

Cæſarinorũ inſignia.

Ex Rouerella familia antiquiſſima (quam hiſtorici anno nongenteſimo trigeſimo dimanaſſe tradunt ab Emundo ſtrenuo quodam milite, ab Henrico primo Imp. ob immenſam eius fidelitatem in Comitem creato, atque Rigenſtein metropoli diuerſarum terrarum, & caſtrorum in prouincia dicta Eichẽlaub, vel Effhai, loco quercubus, ſeu roboribus abundante, donato) Bartholomæus Eugenij quarti Pont. max. ſecretarius, & ab eodem Archiepiſcopus Rauennas; inde à Pio ſecundo Pontifice maximo Cardinalis creatus, quemadmodum conſtat ex ſepulcro, quod Romæ conſpicitur in Eccleſia Sancti Clementis, ſtatuis, & marmoribus pretioſiſſimis adornato, vſus eſt pro inſigni ſemiaquila in campo quadripartito, vnà cum robore, quam relicto vetere inſigni ſibi elegit cum Imperatoris confirmatione Emundus ſupradictus, tum ob copiam roborum, quæ in ſuo Dominatu erant, (à quibus ille non ſolùm, verùm etiam eius poſteritas Rouerettorum, & poſtea Rouerellorum cognomine inſignita eſt) tum etiam, quia eius loci incolas craſſæ Mineruæ, rudes, & duros quercuum inſtar ad vitam ciuilem perduxerit. Huius Cardinalis frater Laurẽtius fraternis inhęrens veſtigijs, Philoſophię, & Medicinæ lauream Patauij adeptus, primùm in Gymnaſio Ferrarienſi Philoſophiæ, & Medicinę profeſſor factus, mox à Nicolao quinto Pont. max. miſſus legatus ad Hungaros, tandem in Epiſcopum Ferrariæ euectus eſt anno 1462. iterum legatus in Galliam miſſus, vltimò legatus exercitus Eccleſiaſtici, cuius Napoleon Vrſinus præfectus erat, factus, cũ ſummo honore munus ſuum ubiq; obijt. Nec prætereundus uidetur Florius frater eius Eques Hieroſolymitanus, uel potius Rhodius, necnon Filaſius anno 1474. primùm Protonotarius Apoſtolicus, mox à Sixto quarto Pont. max. in locum patrui ſui Archiepiſcopus Rauennas, demum Peruſij ob inſignem cùm in humanis, tùm in diuinis legibus doctrinam, legatus creatus eſt. Philos itẽ eiuſdem familię ob ſuas illuſtres uirtutes primùm electus Epiſcopus Tolonię, deinde Aſcoli. Ex eadem familia multos omito breuitatis cauſa.

Rouerellæ familiæ origo, & inſignia.

F. Marcus Vogerius Sauonenſis ordinis minorum Epiſcopus Senogalienſis, Cardinalis ſub Iulio ſecundo, habuit ſemiaquilam ſupra duos triangulos ſubnigros, in quorũ medio eſt aliud ſpatium album ferè trigonum.

M. Vogerij inſigne.

Alphon-

Alphōsi & Raphaelis Petrutiorū insigne.

Alphonsus Petrutius Senensis electus Episcopus Grossetanus, Cardinalis sub Iulio secundo, vsus est in campo quadripartito semiaquila in supera parte vnà cum vnda. Raphael ex eadem Petruciana familia, Episcopus quoq; Grossetanus, Molis Hadriani præfectus, Cardinalis sub Leone decimo, eadem insignia habuit.

Matthæi Langij Germani insig.

Mattheus Langius Episcopus Curcensis, postea Coadiutor, & Archiepiscopus Salisburgensis, teste Ioanne Sambuco, Cardinalis sub Iulio secundo, vsurpabat semiaquilam, & Solem quibusdam veluti foliolis perornatum.

Andreæ de Valle insig.

Andreas de Valle Romanus Episcopus Melitensis, Cardinalis sub Leone decimo, prçter semiaquilam pariter duos leones, & quatuor stellas habuit.

Cāpegiorū insigne.

Ex Campegiorum Bononiensium nobilissima familia, in qua fuêre viri literis non solùm, ac morum integritate, verùm etiam rara prudentia, miroq; rerum vsu insignes, duo fuêre Cardinales, Laurentius sub Leone decimo, legatus ad Anglos missus, & à Clemente septimo factus Comes Dozzę: & alter Alexander sub Iulio tertio. Eiusdem familię Episcopi fuerūt Thomas Episcopus Feltriensis gubernator Placentiæ: Io. Baptista Episcopus Maioricensis, cui ego multū certè debeo, vtpote qui ad promouendos meos labores, & leuandos sumptus, quos in meo rerum naturalium immenso opere edendo, facio maximos, mille mihi aureos liberalissimè donauit. Fuit item Philippus Maria Episcopus Feltriensis, ... Episcopus Grossetanus, & Laurentius secundus nuncius electus ad Neapolitanos, & Venetos, Episcopus Ceruiensis, & Collegij Philosophorum, Medicorum, & vtriusque Iuris Archidiaconus, & Rodulphus Reipublicæ Venetæ Dux generalis, necnon & Reipub. nostræ Senatores Antoniusmaria, Vincentius, atque Hannibal adhuc viuens, Senator huius vrbis amplissimus, & peculiare decus. Huius igitur tam illustris familiæ præter Canem Leporarium erectum ex vno latere est etiam dimidiata Aquila diademate insignita.

Ennij Philonardi de Bauco insigne.

Ennius Philonardus de Bauco Verulanus Cardinalis sub Paulo tertio, vtebatur dimidiata Aquila cum duabus arboribus, & fascijs diametralibus, & sex floribus Liliorum, qui sunt insigne Pauli tertij.

Sbignei Poloni insig.

Sbigneus Polonus Episcopus Cracouiensis, Cardinalis sub Eugenio tertio, vsurpabat dimidiatam Aquilam coronatam in sinistra bipartiti scuti parte, in dextra verò crucem.

Ant. mariæ Saluiati insigne.

Antoniusmaria Saluiatus Comes, Cardinalis sub Gregorio decimotertio, etiā vtitur semiaquila, tessellata, nigra & lutea, in campo rubro, ex cuius opposito à dextris sunt rastra alba pariter in rubro, in superiori verò insignis parte sunt arma Gregorij supradicti, nempe semidraco alatus viridis.

Lucanorū populorū insigne.

Lucanis populis etiam pro insignibus semiaquila est colore fuluo, coronata, cum tribus lineis vndam præferētibus in campo aureo. Sunt qui inde profecta putent hæc insigna, quòd de Græcis, qui malè eos tractauerant, aliquando triumpharint.

Imperialiū quarūdam ciuitatū insigne.

Ciuitates quædam Imperij Romani etiam semiaquilam vsurpant, vt Norimbergum, Egrana, Ingelhemium, & fortassis aliquæ alię, vt & Burggrauiatus Magdeburgensis cum fascijs nigris duabus à sinistris per longitudinem scuti positis.

Ricciæ famil. insig.

Familiæ Ricciæ regni Neapolitani insignia sunt, scutum in tres ęquas partes transuersas distinctum, superior habet Aquilam dimidiatam nigram in campo aureo, media pars aurei coloris Echinum terrestrem nigrum, infima vndas cæruleas in campo itidem aureo.

Montanariorū insig.

Priscum Montanariorum Veronēsium insigne fuit, scutum per longitudinem bipartitum cum semiaquila coronata à dextris, & vndis fortassis à sinistris.

Aleptorum insigne.

Inter Familias nobiles Florentinas est Aleptorum, quæ Aquilam gerit in dextra dimidiatam, sinistra verò tres fascias in longitudinem scuti ductas.

Qui Aquilis duabus vsi sunt.

SED Aquilis duabus hi subsequentes vsi sunt.

Regni Siciliæ insigne.

Insigne Regni Siciliæ est cum quibusdam repagulis dependentibus, & duabus Aquilis coronatis.

Vienæ Austriæ insig.

Aquilam bicipitem à dextris coronatam, à sinistris aliam diademate ornatam vsurpat Vienna Vrbs Germaniæ nobilissima, & Imperatoris sedes.

Didaci spinosæ insig.

Aquilis duabus in campo quadripartito cum capite Medusæ, & Leone vsus est Cardinalis Diegus Spinosa Hispanus sub Pio quinto.

Franc. Mēdozzę īsig.

Aquilas duas cum quatuor Leonibus, igneis linguis, arcibus quatuor, turriculis duabus, crucibusq; & catenis totidem, atque tænia diametrali in suis insignibus habuit Franciscus Mendozza Hispanus Cardinalis, Episcopus Cauriensis sub Paulo tertio.

Bernardi Clesij īsig.

Eadem ferè insignia erant Bernardo Clesio Germano Episcopo Tridentino, Cardinali sub Clemente septimo. Vsus est quoque Aquilis duabus, Leonibus quatuor, sed nullis alijs rebus adiectis.

Simeon

Simeon Taliauia de Aragona Siculus, filius Ducis Terræ nouæ, Cardinalis sub Gregorio tertiodecimo, duas Aquilas, & duos Leones in insignibus vsurpauit.

Simeonis Taliauiæ insigne.

Franciscus Alidosius Foroliuiensis filius Ioannis nati ex Ludouico, Episcopus Papiensis, & Thesaurarius Iulij secundi Pontificis, & ab eodem Cardinalis creatus, in insignibus habuit Aquilas duas cum duabus quercubus. Hæc autem domus Alidosia antiquitate nobilissima multis annis Forocornelij, & Foroliuij, alijsq; Flaminiæ, seu Romandiolæ oppidis, vt Massæ, Formioni, Tossignano, Fontanæ, Gago, & Castro de Rio imperauit, habuitq; inter alios Ludouicum illum Bertrandi filium, nobilem Venetum à Duce Antonio Venerio creatum, & Comitem Nicolaum de Pitiliano Venetorum classis præfectum, eiusque eiusdem nominis filium, Dominum Gagi, & Formionis, Obici illius patrem, cuius filiam Franciscam clarissimus Senator Bononiensis Fuluius Marescalcus meus primus consobrinus maternus in vxorem duxit. Ex eadem familia est Cyrus Dominus Castri de Rio, & Massæ, merumq; & mixtum imperium obtinens, qui sæpe orator ad diuersos Principes, vt ad Maximilianum Imperatorem, ad Regem Hispaniæ, & Portugalliæ, & ad Comitia Ratisbonensia à Magno Hetruriæ Duce Francisco Mediceo missus fuit.

Francisci Alidosij insigne.

Præter alia insignium Hippoliti Atestini Ducis Ferrariensis Alphonsi primi filij, Cardin. sub Paulo tertio, duæ, teste Sansuino, Aquilę erãt albę vnicipites cum sex lilij floribus in cãpo quadripartito. Quę insignia Marchionibus primò, & iam alijs Estensibus Ducatus honore nedum insignitis, qualis est hodie Cæsar Estensis Serenis. Alphonsi II. ex fratre nepos, gestari solita sunt, quæ mutato rerum statu Ducibus in duas nigras, sed bicipites, & coronatas abierunt, retenta tamen vna alba vnicipite in scuti meditullio, antiquę originis monumento, quæ clauibus, & hastili vmbellæ Pontificijs ob summam præfecturam copiarum Ecclesiasticarum collatis, imponitur. Eiusdem familię Aloysius de Este primus eius nominis Cardinalis, electus Episcopus Auxitanus, Protector Galliæ, sub Pio quarto. Habuit autem Serenissima istæc Estensium familia strenuissimos, & laudatissimos Ferrariæ Duces, quorum primus fuit Borsus à Friderico tertio Imp. Dux creatus; inde Hercules primus, cui Alphonsus primus eques ordinis S. Michaelis, huicque Hercules secundus successit, strenuissimi, ac inuictissimi Alphonsi secundi nunc imperantis pater. Estensis verò istius præclarissimę familiæ antiquiores primùm Domini vocabantur, postea verò Marchiones, qui deinde Duces, vt diximus partim creati sunt, partim verò Marchiones, Ducibus regnantibus, remanserunt ijsdem insignibus. Verùm tam diuersa fuêre huius familiæ Estensis insignia, vt, referente Alberto Pigna, ad vigintiquinque propè accesserint. Qui igitur hæc exactius volet, eum adeat.

Estensis famil. insig.

Durantes de Durantibus ciuis, & Episcopus Brixiensis Card. sub Paulo tertio, in insignibus habet Aquilas duas, cum duodecim liliorum floribus.

Durãtis de Durãtibus insigne.

Familia Caietana à Bonifacio octauo originem ducẽs, multos dedit Cardinales, inter quos fuit Iacobus Franciscus, Benedictus, Antonius Patriarcha Aquilegiensis sub Bonifacio nono; Nicolaus sub Paulo tertio, & Henricus Card. legatus primùm Bononiæ, pòst ad Regem Poloniæ sub Clemente octauo nunc regnãte. vtitur autem illustrissima istæc familia binis Aquilis albis vnà cum vnda. Eisdem insignibus vtitur nobilissima & eiusdem nominis familia Neapoli oriunda, sed Aragonię familiæ insignia cum illis habet adiuncta, vt ostendant se cum nobilissimis alijs familijs matrimonia contraxisse, vt testatur Scipio Mazzella.

Caietanæ familiæ insignia.

Ludouicus Madrutius Germanus Cardinalis à Pio quarto creatus in insignibus vtebatur duabus Aquilis coronatis vnà cum ponte, tribus pilis, organo, repagulis, & fascijs.

Ludouici Madrucij insigne.

Familiæ clarissimæ Contarinæ Venetæ binæ item sunt Aquilæ nigræ, in campo luteo scuti quadripartiti, & fasciæ sex cæruleę, & in medio duarum duo flores liliorum lutei in scutulo cęruleo. Ex hac familia etiam aliquot Cardinales, vt Gasparus sub Paulo tertio, & Episcopi insignia suæ reip. ornamenta profluxerunt.

Cõtarinorum Venetorũ insig.

Ducatus Mediolanensis præter serpentem etiam in insignibus suis duas habet Aquilas.

Ducatus Mediol. insignia.

STEPHANVS Nonus dictus decimus Pont. max. antea Fridericus appellatus, dux Lothoringiæ in scuto vsurpauit tres Aquilas albas cum vna lamina diametrali.

Aquilas tres habentes. Stephani noni Pont. max. insig.

Ioannes Lotharingus electus Episcopus Metensis Gallus Cardinalis sub Leone decimo, vsus est prĕter tres Aquilas duob. Delphinis, multis liliorũ floribus, cruce, repagulis, & fascijs.

Carolus de Guisa Lotharingus Gallus Card. sub Paulo tertio, eodem vtitur insigni, quemadmodũ & eiusdem familiæ subsequentes: Ludouicus Card. sub Iulio tertio, Aloysius Card. sub Gregorio XIII. Carolus electus Episcopus Tullensis, Card. sub eodem, item alius Carolus sub Sixto V. qui filius fuit ducis Lotharingię, & Ferdinãdi Magni Hetruriæ ducis leuir.

Lotharingiæ famil. insigne.

Christophorus Madrutius Tridentinus Cardinalis sub Paulo tertio cum tribus Aquilis ex priuilegio, inter cætera etiam vsurpat agnum.

Christophori Madrutij insigne.

Gulielmus

Gulielmi Enthefort, vel Hincfort inſig.

Gulielmus Enthefort Panuinio, Hincfort Iouio, Traiectenſis Brabantus, Epiſcopus Dertuſienſis Cardinalis ſub Hadriano ſexto, Aquilis tribus ſimpliciter vſus eſt.

Hannibalis Bozzuti inſig.

Hannibal Bozzutus Cardinalis ſub Pio quarto, in dextra inſignium ſuorum parte ſupra faſciam cæruleam, in campo luteo, tria cōchilia alba; & in ſiniſtra, quę cærulea eſt, habet faſciam luteam, & tres Aquilas nigras. Petromelarius vtramque faſciam tranſuerſalem eſſe teſtatur.

Indię extra Gangē inſigne.

India extra Gangē Europæ propinquior pro inſigni tribus Aquilis nigris vtitur alis expāſis.

Bentiuolorum famil. inſig.

Familiæ Bentiuolorum, quæ aliquando Vrbis noſtræ dominium tenuit, inſignia varia ſunt. Primùm duas habebat Aquilas è diametro oppoſitas, totidem ſerras in ſcuto quadripartito. Supra caſſidem alia adhuc Aquila erat eiuſdem cum cæteris coloris, cū inſcriptione collo annexa, MAXIMIMILIANI MVNVS. Aquilis enim à Maximiliano primo Ioannes ſecundus Bentiuolus donatus fuerat. Verùm vt obiter moneam, aſſerunt quidam flāmam potius in antiquiſſimis Bentiuolorum armis conſpectam fuiſſe quinquilinguem in cāpo luteo, poſtea in ſerram tranſuerſam permutatam. Secunda inſignia aurea inter cætera habebant lilia Ludouici Gallorum regis donum. Hæc conſpecta fuerunt partim ſex, partim cum ſeptem lilijs, excepta Aquila ſupra galeam. Tertia, quę flammas habent cum glandibus aureis in campo cyaneo, quibus moderni Bentiuoli vtuntur, Iulius ſecundus Pontifex, cùm Bononiam Eccleſiæ ſubieciſſet, hiſce dedicauit. Quamuis eoſdem flammas abſque glandibus, iunctis tamen lilijs gerere paſſim videamus. Sed Aquilam Bentiuolorum inſigne conſpectum fuit in celebri illo torneamento, quod anno 1489. Hannibal Ioānis dicti filius ad æmulationem ſimilis, quod Laurentius Medices Florentiæ habuit, ſumma ſua laude, ſummiſque expenſis ſuis Bononiæ celebrauit, cuius deſcriptionem ex Sanſouino licet petere. Pręter homines ſingulares, quos hęc familia produxit, & antiquiores, noſtra ætate fuerunt de Bentiuolis Andreas, & Ludouicus Senator, pater Herculis, qui nunc decanus eſt huius ampliſſimi Senatorij ordinis, viri integerrimi, omnibus æquè cariſſimi. Ex his eſt Vlyſſes magni Hetruriæ ducis Franciſci gener. His adnumero Ludouicum Conſtantij hominis noſtra ętate rari filium, Epiſcopum Policaſtri, ſiue ciuitatis caſtri à Gregorio XIII. factum, hominem ſumma eruditione, & virtute præditum, & comitem Baptiſtam eius fratrem, qui in vxorem duxit Hippolitam Filiam Raynerij Marchionis à Monte, & Comitis Montis Barotij, & Andream Fratrem I. V. Doctorem, magnę expectationis iuuenem, ſed cuius operam, & conſpectum dura mors nobis inuidit.

Familia Guinatiorū Neapolitana in inſignibus ſuis habuit tres Aqlas cū lamina una argētea. Mormillorū eiuſdē vrbis familię pręter tres Aquilas binę etiā in inſignibus ſuis laminę ſunt.

Aquilę quatuor.

Hactenus de tribus: iam de quatuor.

Philippi Hiſpaniarum Regis īſig.

INVICTISSIMI, & potētiſſimi Hiſpaniarū Regis inſignia inter tot regnorū auitorū & nuper ſumma felicitate acquiſitorum notas, Aquilę etiā quatuor condecorant, quarum duæ vnicipites cum tænijs quibuſdam ſūt regnorum Sicilię, tertia quidem, cuius regni aut prouinciæ propria ſit, quāuis anxiè perquiſiuerimus, indagari tamen non potuimus. Quarta verò vniceps alas expanſa nigra, regiā coronā inſignita, ſcutum totum cum tot regnorum, & prouinciarum inſignibus, velut fulcrum continet, quæ, vt ego exiſtimo, & Imperatoriam prolem, & auitam cum Imperatoribus non ſolùm iam, ſed inde à multis ſeculis, atq; adeo ab Friderici illius primi bellicoſiſſimi Imperatoris temporibus coniunctionem denotat.

Gonzagorum famil. origo, & inſignia.

Gonzagorum illuſtriſſima familia, quæ ante ſexcentos annos à Ludouico Germano Regia prole, vt nōnulli referūt, prognata eſt, in ſuis inſignibus quatuor Aquilas in quatuor ſpatijs magnæ crucis totum inſigne occupantis vſurpauit, vnà cum duobus Leonibus in ſcutulo quadripartito, & tænijs tranſuerſis. Antiquiſſima, & prima huius familię inſignia, vt refert Petrus Gritius tæniæ luteę, & nigrę fuerunt, ſed mox per Leones obſcuratę, quos identidē quatuor Aquilæ obſcurarunt & hoſce mox Paleologorum arma nuper inſerta. Sed quoniam hæc omnia ſimul ineſſe videmus inſignibus antè à nobis enarratis, ideo ignoro, quidnam obſcuratum eſſe author dicat. Mihi auctiora, & ampliora videntur reddita eſſe. Habuit hęc Regia familia Cardinales maximos, Franciſcum Epiſcopum Mantuanum ſub Pio ſecundo, cui inſigne donatum fuit a Sigiſmundo Imper. & Sigiſmundum earundem planè dignitatum Cardinalem & Epiſcopum ſub Iulio ſecundo, vt & Herculem ſub Clemente ſeptimo: Pyrrhum, vt Petromelario, vel Perinum, vt Panuinio placet, Epiſcopum Mutinenſem, & Cardinalem ſub eodem, F. Ioannem Vincentium ſub Gregorio decimotertio, Scipionem ſub Sixto quinto. Ex his fuit Princeps Morphetti, vulgò di Molfetta, & Dux Traiecti regni Neapolitani Ferrantes Gonzaga. Notandum verò, vt teſtatur Mazzella, Princeps in regno Neapolitano Ducibus dignitatis gradu pręferri. Duces habuit Mantuæ quatuor, quorum primi duo titulum & dominium Marchionatus Monferrati habuēre. Horum ille Fridericus à Carolo quinto Imp. creatus fuit eo tempore, quo Bononię à Clemente ſeptimo inauguraretur. Huic ſucceſſit Franciſcus, cui Gulielmus

lielmus frater à Maximiliano secundo Imp. Dux Monferrati creatus cum insignium ampliatione, qui Vincentium tanti dominij, & nominis hęredem ex Serenissima Austriacorum familia genitum post se nobis reliquit. Totidem etiam Marchiones habuit hęc eadem nobilissima familia antequam Ducis dignitate insigniretur, quorum primus fuit Ioannes Franciscus ann. 1433. à Sigismundo Imp. creatus, in eius eximię virtutis bellicę remuneratione. In eius locum successit Ludouicus, deinde Fridericus, qui Mediolanensis Ducis rerum omniũ pręfectus fuit: demum Frãciscus huius nominis secundus. Marchio de Spechio regni Neapolitani erat Andreas Gonzaga. Comes Fundi in eodem regno erat Vespasianus Gonzaga. Comes de Iouenazzo eiusdem regni erat Ferrantes Gonzaga.

10 Huc vsque de quatuor Aquilis egimus.

FAMILIA Monmoratiorum Gallorum in suis insignibus sedecim Aquilis cæruleis in campo aureo, teste [d] Cassaneo, vsa est.

Monmorantiorum insigne. Aquilas sedecim habentes.

De insignibus itaq; Aquilam ferentibus, etsi latius tractari potuisse satis sciamus, quatenus tamen nos obseruare licuit, istęc breuiter ac per transennam subducere voluimus. In qua quidem re fateor cùm additionibus factis ad Onuphrium Panuinium à Paulo IIII. vsque ad Clementem VIII. me adiutum esse, tùm etiam multa mihi communicata fuisse ab Illustri Equ. D. Io: Antonio Petromelario Bonon. viro prudentia singulari, summa integritate, & harum rerum studiosissimo. Fateor etiam me Iulij Cupellini Bonon. spectatæ virtutis & doctrinæ viri, olim Iacobi Boncompagni Ducis Soræ, deinde Card. Sanctorum quattuor Coronat. nepotis 20 Innocentij Noni, ac demum Francisci Mariæ Ducis Vrbinatis, Secretarij opera vsum fuisse. Res tamen, vt ingenuè fatear, & difficilis fuit, & laboriosa, tot Vrbium, prouinciarum, regnorum, familiarum, Principum, Ducum, Imperatorum, & summorum Pontificum insignia simul comprehendere, vbi nulla rerum inter se connexio est, vbi nihil commune inuenire nequit, à quo sensim per media ad extrema recto ordine procedas, vbi prout captus fuit, & affectus, sic pro arbitrio modò hoc, modò illud nobilitatis signum sibi quisq; elegit. Hoc autem loco saltem de Aquilis & potiore ex parte sermonem habuimus, de animalibus, plantis, & cæteris rebus, quæ in vsum armorum veniunt suo loco, quoad sciemus, latius dicturi. Antequam tamen huic rei coronidem imponamus, epilogi loco hanc de Aquilarum depictarum 30 in insignibus numero quasi legem, quam nescio equidem, vnde desumptam, sancit, ac præscribit [e] Cassanæus, libet adijcere. *Quòd si, inquit, Aquilæ in insigni, seu scuto collocatæ non fuerint plures, quàm decem, & sex, omnes nominandæ, ac numero suo determinato exprimendæ sunt, quo numero Monmorantia gens in clypeis gestat: sin verò maior est numerus Aquilarum, tum desi-* 40 *niendi eiusdem nulla habetur ratio, dicunturq; seminatæ Aquilæ; seu incerti ac indeterminati numeri, qua ratione expressas est videre in insignibus dominorum de Peusse.*

d Par. 1. Catalog. Glor. mund.

e Lib. de Catalog. Glor. mund.

Finis Libri Primi.

50

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Secundus,

Qui est,

DE AQVILIS IN PARTICVLARI.

DE ORDINE CAP. PRIMVM.

ETSI nulla legis necessitate præfinitum adhuc sit, rectiùsne vniuersalia singularibus, an è conuerso singularia vniuersalibus in naturalium contemplatione præponantur, tamen quoniam vniuersalia naturâ prima sunt, & simpliciora, ideoq; à principe nostri parte verius cognoscuntur, quæq; velut causa & origo sunt cęterorum: quare & nos hunc ordinem obseruauimus, & iam explicatis, quę in genere de Aquilis tradi poterant, ad particularem earum tractationem descendemus. Accedit, quòd ipse Philosophorum culmen Aristoteles, quem imitari nunquam non fuit laudatissimum, hunc eundem ordinem semper seruauit: atque id verissimũ est, nisi vniuersalia priùs explicentur, fiet tum vt sæpiùs eadẽ repetamus, & vt aiunt, actum agamus. Quare illis à principio sic positis, in singularium historia ea solùm enarraturi sumus, quæ cuique peculiaria sunt, nec toti generi congruunt; rursum ea omittemus, quæ de omnibus in vniuersum alibi scripsimus: vel si quidpiam antè toti generi ab authoribus est attributum, quod de vna tantum specie dicere verum sit, id paucis in singularum historia, dũ proprias cuique dotes aduendicamus, vt decet, indicabimus. Aquila autẽ vna hoc ab altera differt, vel quòd ei peculiare quidpiam natura dedit, quod cæteris minimè commune est, aut si fortè fuerit, magis tamen in hac, quàm in illa reperiatur, vti ex partium corporis in qualitate ac quantitate differentia, vti ex ingenij & actionum discriminè procliue est colligere. Sub Aquila verò ceu genere species essentiali differentia distinctas sex solummodo veteres posuerunt, videlicet Pygargon, Morphnon, Melanæton, Perenopteron, Haliaeton & Gnesiam. Sunt qui addant septimam Ossifragam, quam rursus alij, quòd à specie diuersis promiscuo congressu ortum ducat, ab Aquilarum genere abdicant. Verùm non ex sola magnitudine nos specierum diuersitatem metimur, sed etiam ex ingenij, actionumq; discrimine, quæ à natura seu forma vniuscuiusque animantis emanant. Cæterùm non ineptè facturi videbimur, si in hac particulari historia hũc ordinem seruemus, vt ea, quæ naturæ similitudine maximè inter se conueniunt, sibi mutuò in tractationis ordine proximè succedant: quæ verò minùs, ea longè inuicem disiungamus, semper tamen habita dignitatis ac præstantię ratione. Nec animum nostrum ab hoc instituto reuocare debẽt, etsi grauissimi authores,[a] Aristot. & [b] Plinius. Hi etenim promiscuè nullo prorsus, neque dignitatis, neq; etiam naturæ ordine seruato de Aquilarum sex generibus egerunt. Nam neque ad magnitudinem respexerunt, neque actionum aut ingenij seu indolis præstantiam attenderunt. Si enim dignitatis & præstantiæ rationem eos habuisse quispiam ęstimare velit, cur non omnium primam ceu verè nobilissimam statuunt Chrysaëton? quare Clangæ ignarę postponit viribus pręstantissimam, alijsq; innumeris naturę dotibus pręditã Melanaëton Aristoteles? Si verò magnitudinis ordinem seruasse dicatur, cur non eandẽ potius Chrysaëton Aquilarum omnium, ipsomet assertore maximam (etsi Plinius in hoc, vt in multis alijs ab eo discrepans, nescio quàm rectè, medię eam magnitudinis faciat) primo loco collocat? Cur proximè subiungit Pygargo Plãgam, vni ex mediocribus magnitudine, à maxima secundam?

Quomodo Aquilę differant.

Aquilarũ genera veteribus cognita.

Ossifraga cur non sit ex genere Aquilarũ.

Aquilarum differentiæ vnde parendæ.

Ordo qui seruandus.

[a] Lib.9. Histor.c.32.

[b] Li.10.c.3.

Aristotelẽ & Plinium Aquilarum genera cõfudisse.

dam? cur Melanaëton omnium minimam Haliæto & Gnœsiæ longè maioribus anteponit? Qui enim magnitudinis ordinem obseruaturus erat, illi certa serie à maximis per medioceres ad minimas gradatim proficiscendum erat. Sed neque à minimis ad maximas ordine contrario processit; hac enim ratione minima omnium Melanaëtos primum locum merebatur. Plinius verò etsi diuersa ab Aristotele uia incesserit, fortuitam tamen & ipse hanc Aquilarum enarrationem instituit, prout primùm unaquæque in mentem uenit. Attamen ne hos, quibus pleraque, imò plurima debemus, ingrati filij deseramus, nos eos extra culpam esse fatemur, neque reprehendi iure merito posse: specierum enim, quę sub eodem genere comprehenduntur, nulla alterâ prior est aut posterior, & omnes æquabiliter generis naturam participant, itaq; Aquilæ omnes eodem loco habendę sunt, neq; hæc illi, aut illa huic posthabenda est. Recentiorum quidam, dum alij aliam moliuntur methodum, Aquilę genus in magnas, mediocres & paruas Aquilas ceu species dirimunt; sed parum rectè. Magnitudo enim ex sua ratione minimè rerum species constituit aut immutat; etsi uerum sit, eam quandoq; diuersas rerum formas proximè consequi, ac tãquam nexu alligatam perpetuò comitari. [c] Crescentiensis melius Aquilas omnes in nobiles seu generosas, & ignobiles seu degeneres diuidit. Quędam enim nõ nisi animalia grandia, ipsaq; etiam ferocia, & quę eis maximum in pugna facessunt negotium, appetunt, obuios quosque, & qui nullo labore parantur, cibos respuentes; quædam uerò contrà ignauę ac uiribus suis diffidentes, cadauera animantium tantùm sectantur, atque ita ad Vulturum & Miluorum naturam proximè accedunt. Sed & ab affectu seu ingenio earum posset desumi differentia, ut quędam pullos suos nutriant, quędam è nido eiectos deserant, quędam demum non solùm suos fœtus, sed & alienos foueant. Quo nomine Ossifraga, etsi uix in Aquilarum numerũ, ob causas, quas suo loco recensebimus, admissa est, primas teneret, secundas Melanaëtos. Legitimi uerò ac incorrupti ortus merito primum locum (quę & prestantię nec non magnitudinis causa primatum sibi uendicauit) Chrysaëtos etiam obtinebit. Actionum præterea uarietas eas à se mutuò seiungit ac discrepare facit; sunt enim, exempli gratia, quędam quæ ætitem lapidem in nidum inferunt, quædam verò minimè hoc præsidij adhibent. Nos verò qui ordinẽ dignitatis ac prestantiæ ab initio obseruare instituimus; imitati Philosophum animalium historiam scribentem, vti eundem item cum Theophrasto de Plantis tractantem, has nobis leges præscribimus, vt cùm plurimum nobilitate & indole inter se differant, ab ea quę omnium nobilissima est, fuitq; apud omnes semper habita, tractationem auspicemur. Hęc extra omnem dubitationem Chrysaëtos est: sola enim genuina est, & legitimorum natalium, omnium maxima, fortissima, nec non Aquilarum pulcherrima. Secundum locum Halieto daturi sumus, vt qui non solùm nobili, præclaraq; visus acie omnibus præpolleat, sed & Phœbo iudice, sui generis indubitatam fidem accipiat. Tertium locum Melanaëtos occupabit: hæc enim etsi corporis mole minima est, viribus tamen omnibus pręstat, vnde Valeria nuncupatur, alijsq; insuper plurimis naturæ seu ingenij dotibus ab [d] Aristotele decãtatur. Quartã classem Pygargo tribuimus: nam & regia Auis aliquãdo dicta fuit, & maior ferociorq; est cęteris, vt quæ hinnulos capiat. Quinto loco recensebitur Morphnos, hoc merito Pygargo cedens, quòd Philosopho teste, magnitudine & viribus ei secunda sit: potior tamen est Perenoptero, quòd Anates & similes aquaticas Aues etsi minutiores, viuas tñ abripit. Omniũ vilissima ideoque infimo loco digna Perenopteros est. Hæc non solùm exanimata corpora sectatur Vulturum more, quorum & speciẽ refert, verùm & à Coruis cæterisq; id genus Auibus fugatur, verberatur, capitur. His omnibus Ossifragam, etsi adulterini generis, nec ab Aristotele inter Aquilas annumeratam, ob maximam tamẽ cũ his cognationem (nam ex Haliætis nascitur, vnde & cognatum genus [e] Plinius vocat, & Aquilis ascribit) vti & ob ingenij præstãtiam, qua non solùm Perenopteris, sed & alijs quibusdam Aquilis fortasse pręcellit, tandem subnectemus. Etenim tanquam originis suę conscia, non solùm suorum, sed Aquilę cognatę pullorum iuxtà curam gerit, memorabili pietatis exemplo. Ad has veluti ad genera præcipua, plerasq; quas pluscula & frequentiores quàm hactenus quispiam alius, dabimus, suæ vnamquamque speciei, si non indubitatã ac irrefragabili, saltem probabili, quantum res patietur, ratione ducti, attributuri, reducemus.

Plinij ordo refutatus. Cõciliatio.

Recentiorũ ordo de Aquilarum generib. refutatus.

[c] Lib. 10. capit. 15.

Differentię penes nobilitatem.

Ab affectu siue ingenio.

Ab actionibus.

Ordo qui seruandus.

Chrysaëtos Aquila qualis, & cur ab ea incipiendum.

Haliætus.

Melanætos

[d] Lib. 9. Histor. c. 32.

Pygargos.

Morphnos.

Perenopteros.

Ossifraga.

[e] Li. 10. c. 3.

DE CHRYSAETO. CAPVT II.

SYNONIMA.

Etymum. Gnesia. [a] Lib. 23. de Animal. Gaza. [b] Pythcorũ Odc. 4. [c] Aelian. li. 2. c. 39. de animal.

CHRYSAETOS Græcis, quaſi auream ſeu fuluam Aquilam Latinè dicas, merito iure appellata fuit, quòd colore ſit aureo, aut ſaltẽ ad hunc cæteris propius accedat: Aquilæ quoq; nomen huic ſimpliciter ac ſine adiuncto, καθ' ἐξοχὴν competit, vt quæ dignitate reliquis in vniuerſum potior ſit. Sola germana ac legitima eſt, & gemini ac incorrupti ortus exiſtimatur, vnde Gneſię nomine eam Gręci cohoneſtarũt. [a] Albertus Magnus, philoſophus alioquin eximius, meliora proculdubio rebus daturus nomina, ſi ſeculo paulò cultiori ipſe datus fuiſſet, at nunc in tanta ſui ęui barbarie, linguarumq; ignorantia venia dignus, hoc primum & pręcipuũ Aquilarum genus Herodium vocat, tanquam Auium omnium, vt ipſe ait, heroẽ. Quo ſenſu & Auẽ regalem Apuleius dixit. Quamuis id nominis alijs quoque Auibus datum eſt, nempe Accipitri ſeu Falconi ſacro, qui & Hierofalco vocatur, nec non Ardeæ. Nã Ariſtoteli Herodius Auis ea eſt, quam Ardeolam vertit Gaza, quidam Ardeam ſtellarẽ. Hęc ea eſt Aquila, quæ [b] Pindaro reliquisq; Iouis ales & Aquila Iouis nominatur, ſola digna habita tanti Domini miniſtra. Aquilã item à macularum notis ſtellarẽ vocat [c] Aelianus, Aegiopon Heſiodus, Phlegian Sophocles, & Cataractin in Lacoonte. Ab Hebræis נשר Neſer. Chaldæis נישרא Niſra. Perſis uerò אנשימורג An ſi mureg. Arabibus נסר Neſer, Samech litera pro Schin poſita. Iiſdẽ Zummach, Alchal Gagita & Aukeb. Syris Napan. Gręcis Ἀετὸς, quo nomine etiamnum vulgò Gręcorum appellatur, vel ἀιτός. Cyprijs ἀγόρ, Heſychio & Varino teſtibus. Pergeis Aibetos. Macedonibus Braos. Italis Aquila vel Aguglia. Hiſpanis Aguila. Gallis Aigle Royal. Germanis Adelar, quaſi nobilem Aquilam dicas, & Adler. Inferioribus Germanis, ut Thungris Aar, ſeu Ar, quæ vox cùm Chaldaica voce Ar, Aquilæ ſeu Accipitris genus ſignificante, prorſus conuenit. Flandris Arent, vel Arn. Anglis Eagle. Illyrijs Orel, uel Orzil. Sed nomenclaturarum harum plurimę genericæ ſunt, omnibusq; communes, ut antea monſtratum fuit.

FORMA DESCRIPTIO.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 32. Color. [b] Lib. 11. Aeneid. [c] Lib. 10. cap. 3. Magnitudo. Plin. emendatus. [d] In Phiſiog.

CHRYSAETI formam expoſituri, primùm qualem veteres eam depinxerint, examinabimus, qui pauca adeo ſuæ Chryſaëti nobis indicia reliquerunt, vt difficillimum ſit, ex eorum præſcripto vel de noſtris iudicare, vel certi quidpiam ſtatuere; deinde ſingulas eas; quarum icones dabimus, ordine deſcribemus. [a] Ariſtoteles germanam hanc Aquilam ruffam eſſe ſcribit. Vnde & [b] Virgilius fuluam Aquilam dicit; [c] Plinius verò ſubrutilam. Corporis mole omnium maxima eſt Ariſtoteli, maior etiam Oſſifraga: ſed cæteras etiam ſeſquialtera proportione excedit. Plinius ab Ariſtotele diſſidet: nam mediam magnitudine ſtatuit. Verùm corruptus locus videtur, emendandusq; ex Ariſtotele hoc pacto: Cæteras media magnitudine excedit. Seſquialtera enim proportio, qua Ariſtoteles eam reliquas ſuperare ſcribit, talis eſt, vt maior Aquila minorem contineat ſemel & media eius parte, vti nouenarium numerum media parte ſenario maiorem, duodenari um octonario dicimus. Charopos eſſe Aquilæ oculos, ex eo Ariſtotelis loco colligemus, vbi [d] ſcribit: *Quorum oculi non glauci, ſed charopi ſunt, animoſi habentur, per coniecturam à ſimilitudine ad Aquilam & Leonem*. Aliud quod equidem ſciam, de hac Aquila Iouis à veteribus nihil eſt proditum. Nunc eius Aquilæ, cuius iconem ceu germanæ vel ſimpliciter dictæ primam exhibuimus omnibus exactè notis expreſſam, ob oculos ponemus.

SERENISSIMVS Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruſcorum Dux, ſimul atq; meas accepiſſet literas, quibus Aquilam anatomiæ ſubijciendam, à ſua Celſitudine mihi tranſmitti, obnixè petieram, cùm Piſis id temporis ageret, extemplò imperauit, vt Aquilarum vna, quę Florentiæ Ducali magnificentia aſſeruari ſolent, ſiue viua ſiue mortua, ſuis ſumptibus (quę eius erga bonas literas, earumq; ſtudioſos, in me verò in primis perpetua ac inſignis eſt liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ad me deferretur, eam viuam ac incolumem ſuis mulis aduectam & caueæ ligneæ incluſam accepi. Hanc dies nouem viuam, mores ac ingenium eius obſeruaturus, non ſolùm carnibus bubulis, ſed alterius etiam Aquilæ, nempe marinæ, vel oſſifragæ fortaſſis (quam ſuo loco examinabimus, & quæ ab Excellentiſsimo viro D. Alphonſo Cataneo Sereniſſimi Ferrariæ Ducis Archiatro, & primario profeſſore publico

Aquilã ab Aquila de-uorari. Chryſaeti ferocia. Vox. Pondus. Lõgitudo. Latitudo. Roſtrum. Os. Lingua. Palatum. Colli plumæ. Oculus. Palpebræ. Supercilia. Oculi. Alæ. Caudæ. Totius color. Rectrices pennæ. Crura. Pedes. Vngues. * Li.2.c.4. de Auibus.

blico,dono miſſa erat) iam integrum octiduum mortuæ pulpa,quam perquàm auidiſſimè de-
uorabat,alui. Hoc equidem miratus ſum,quum Aquilam prophanam eſſe, ſi Aquilam voret,
Aeſchylus Poeta antiquiſſimus,& Lupum lupina carne abſtinere,vulgus perhibeat. Hæc ſum-
ma ferocia quiduis obuiũ laceſſebat, & Feles,Canes, ſi ad caueam imprudentiùs paulò acceſſiſ
ſent,atque adeo hominem ipſum, aut vnguibus,aut roſtro impetebat. Interdum vocem quan-
dam querulam,lamentantis in morem,& clangoſam edebat(clangere enim ſeu plangere pro-
priè ac peculiariter Aquilarum eſt) minimè obſtreperam aut ſtridulam, ſed acutè ſonoram ac
claram. Tandem laqueo ceruici iniecto ſtrangulata, adque ſtateram examinata libras duode-
cim pendere comperta eſt. Ab extremo roſtro ad vltimam caudam commenſurata, quinque
dodrantum longitudinem explebat. Longitudo totius à roſtro ad extremos vſq; vngues,qua-
tuor erat ſpithamorum & medij. Lata erat expanſis alis ſpithamos octo. Roſtrum palmam &
pollicem vnum longum. Nam aduncitas ſola ſeu curuatura extrema vltra inferiorem mandi-
bulam ad pollicem vnum propendebat. Latitudo roſtri,præſertim medij, pluſquam duorum
erat digitorum. Acies roſtri hamata ſeu vncus nigrior, reliquo roſtro corneus color ad cæru-
leum dilutum tendens,fuſco maculatus. Rictus oris, quantum nempe eius aperitur, vnius erat
palmi & pollicis. Lingua humanæ ſimilis,lata,extremo teres,verſus radicem duobus vtrinque
ceu hamatis appendicibus corneis armata, inferiori mandibulæ per tenuem quandam mem-
branam media nectebatur. Palatum medio perforatum. Inferior roſtri pars canaliculata, qua
vtrinque eminentioribus marginibus à ſuperiore inſerta excipitur. Membrana, quę à fronte
vltra nares protenſa eſt,nec non fræni ſeu rictus initij oræ luteæ ſunt. Plumæ colli rigidę, ferru-
gineæ. Oculum tunica quædam craſſa ab infra ſurſum exporrecta, inter nictandum tegebat.
Hanc periophthalmium vocant. Palpebræ binæ oculum integebant cùm ſupernè, tùm infer-
nè,etiamſi inferior totum oculum ſola cooperire, ſurſum porrecta,ſufficiebat. Superciliorum
regio eminẽs erat admodum, inſtar eius quod in domorum tectis prominet, dictum ſuggrun-
dium, ſub qua in alta cauitate latebant,& quaſi immerſi erant oculi. Hi charopi, quibus in di-
luto virore ſplendor igneus intermicabat; pupilla ſaturi erat nigroris. Eſt autem maximoperè
mirandum,quantoperè natura oculorum conſeruationi, quibus nil præſtantius eſt in hoc ani-
mali,ſedulò ſtuduerit,vt quę illi quadruplices palpebras videatur extruxiſſe, non contenta vno
integumento,quod in alijs animalibus vſu venit. Quod enim in homine palpebræ ſunt,& quę
vſum illæ habent, id eſt,præſtatq; periophthalmium illud. Huic autem & duas palpebras alias
ſuperaddidit,atque inter has infimam tam amplam, vt ſola ad hoc conſeruandi oculos munus
ſufficiat. Alarum & caudę color fuſcus,eoq; magis,quò pennæ maiores. Cæterarum totius cor-
poris minutiorum plumarum ex fuſco ferrugineus ſeu caſtaneus erat, maculis ſparſim inter-
currentibus albis,paucis dorſo, pluribus ventre,radicibus vbiq; albis. Rectrices alarum pennæ
vtrinque ſenæ erant,dodrantes binos & palmum longæ,calamis firmiſſimis, ac duris, breuiori-
bus tamen Anſerinis, ad ſcribendum aptiſſimæ. Crura ad pedes vſque plumoſa ferruginei co-
loris. Atq; hinc facilè liquere cuiuis poterit,quo in errore verſetur * Petrus Bellonius, Aquilas
vno ſolo ſigno à Vulturibus dignoſci ſcribens, quòd ſcilicet crura nullo modo plumis veſtita
habeant,vt in Vulturibus conſpicimus. Pedes autem ſubflaui erant. Siniſtri pedis poſticus vn-
guis ſeu calcar,ſex digitos in circumferentia longus: dextri verò quatuor tantum, inſigni inter
vtrumque differentia, quam non naturalem, ſed vi illatam exiſtimo. Hic enim mutilus vide-
batur. Primus anticus ſiniſtri erat quinque digitorum longitudine,medius trium cum medio,
tertius & minimus vnguis duorum digitorum. Dextri pedis ungues proportione calcaris,pau-
lò quàm ſiniſtri minores. Singulos digitos tabellæ quaternæ ſemicirculares, extremos prope
ungues integebant, excepto maximo anteriori, quem tres tantùm annuli ueſtiebant cætera
ſquamulæ cooperiebant ad granorum milij,aut paulò minorem magnitudinem. Atque hanc
pedum rationem tam ſceleton Aquilæ noſtræ, quàm ipſius Ornithologi Aquila rectè expri-
mit,ſecus atque icones aliæ. Error hinc emanauit, quòd dum uiuam pictor delinearet ob ſæui-
tiam eius propius accedere uerebatur, atq; ſic pedes oculatius inſpicere minimè poterat. Vn-
gues autem unà cum digitis noſtri poëtæ artigli uocant:

** V'eran d' Aquile artigli.* Vt etiam Dantes:

E poi diſteſi i diſpietati artigli.

* *Arioſt. Cant.34. Stan.78.*

Hic igitur exterior corporis habitus fuit,& qui maximè in rei cognitionem nos deducit. Ve-
rùm antequam ulterius progrediamur, libuit hoc loco non tam pedis noſtræ Aquilæ magni-
tudinem ad uiuum expreſſam,quàm deſcriptionem & iconem Chryſaëti ab Ornithologo tra-
ditæ ſubnectere,ut tum deſcriptionem, quæ cum noſtra ferè eadem eſt,lector cognoſcat,& ſi-
mul iconum diuerſitatem cum ea conferat, differentiamq;, quæ non exigua certè eſt, videat.
Pes itaque noſtræ Aquilæ talis erat.

Aquilam ſuam Ornithologus ſic deſcribit.

AQVILAE pullum ante paucos annos in agro Tigurino, captum & in urbem allatum uidi huiuſmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extenſæ interuallum relinquebant dodrantum nouem, & dimidij. Longitudo à principio roſtri ad finem caudæ, dodrantes quinque. Proceritas ſtantis pro more, non extenſo collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi menſuram ſine plumis (ſecus tamen, quam hîc ex eo exhibemus, icon demonſtrat). Digiti pedum medij, longitudine & craſſitudine humani medij in uiro mediocri, aut paulò maiores. Pars dorſi ſuperior inter alas cucullum quodammodo ſua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorſum uerſo. Ventris plumarum color ruffus ferè aut caſtaneæ, maculis albis aſperſus. Roſtrum poſterius ſubflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. Longitudo roſtri ſuperioris ad tres digitos ferè, unco præterea ad digiti menſuram deſcendente. À media lingua unci duo hamorum inſtar retrorſum ſpectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorenſi quinto, priuſquam hæc ſcriberem, anno, iuxta pagum Hofeſtettam, Iulio menſe capti fuêre duo pulli Aquilæ, deſcriptioni

CHRYSAETOS ORNITHOLOGI.

præmiſſæ conuenientes. Pennæ ceruicis rigebant & longiuſculè diſtabant. Qui Aquilam adultam uiderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore, & alis omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus Aquilæ audio etiam circa Geneuam ſæpe capi, prægrande, ita ut cùm uolare nititur Aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robuſti, ægrè ab eo retineri poſſit: Cicuratas per urbem uolare aiunt, & feles aliquando ſuper tectis arripere, & dilaniare. Hæc omnia Ornithologus. 50

Bellonij verò errorem de pedum Aquilarum opinione aduertimus ſuperius, nūc illius iconem hîc adijciemus (vt de eo quiſuis iudicet) cum hiſce, quibus Chryſaëton deſcribit, uerbis perquam parcis. Aquila, inquit, à Vulturibus dignoſci poterit, quòd crura nullo modo plumoſa habeat, ut in Vulturibus uidere eſt. Sunt autem breuia, & fulua anterius tabellis ornata. Vngues lati, roſtrum uerò nigrum oblongum, & in fine aduncum.

CHRYSAETOS BELLONII.

DESCRIPTIO PARTIVM internarum.

ATQVI quoniam ritè philoſophantis eſt, non ſolùm rerum ſuperficiem inſpicere, ſed & penitiora rimari, in quibus forſan maior opera, & ſapientia diuini factoris eluceſcit, & in quibus non exiguus veræ ſcientiæ theſaurus reconditus eſt: itaque & nos, quæ in Aquila aduertimus, ea diſſecta, iam exponemus. Fateor quidem hanc operam, qui vnum genus ab altero velint diſcernere, non eſſe neceſſariam (id enim exterior forma docet) ſed non minor & vtilitas, & iucunditas accedit, qui hanc philoſophiæ partem tractant, & in hominibus ſedulò admirantur: à quibus quomodo cætera animalia differant, & qui vſus ſint ſingularum partium, quomodo natura ſagax ſingulis pro diuerſitate & proprietate animarum diuerſas, & proprias partes attribuerit, ſingulas eas pro modo vſus earundem emenſa, quæ, inquam, ſcire iucundiſſimum eſt, & vtiliſſimum. Veruntamen nullus hîc abſolutam à me anatomiam expectet; ſed qualis ob temporis anguſtiam eſſe potuit, & copia Aquilarum, quam vnicam tantùm habuimus, quæq; ad exiguos dies conſeruari potuit, paſſa eſt. Erunt autem hæc quaſi rudimenta quædam, quę alij exactius perpolire, erunt ſigna quædam viam præmonſtratura, qui in alijs hanc operam attentare uelint, & potuerint. Primùm itaque in Aquila ſummoperè admirati ſumus, quî fieret, vt dum nictaret membrana quadam, ab angulo maiori ad minorem obduceretur oculus. Nam animalium, vt ait Ariſtoteles, viuiparorum omnia palpebras duas habẽt infernã & ſupernam, atque his iiſdem nictant. Quæ uerò oua pariunt atque tam quadrupeda, quàm uolucres, unam tantùm palpebram habent, eamq; infernam, qua conniuent ſimul & nictant. Hoc tamen Auibus pe-

bus peculiare eſt, quòd ad palpebræ ſubſidium, quæ difficulter mouetur, ut idem ait, etiã membrana auxiliaris accedat, præterquam in Columborum genere, quibus & duę palpebræ ſunt, & membrana illa deficit. Hęc igitur in Auibus cæteris conſpicua eſt; maximè in grandioribus, vt Aquilis, quæque ab angulo interno & maiori ad externum uſque ducta, & minorem oculum totum in omnem ambitum obtegit. Cauſam uerò huius membranæ Ariſtoteles affert, ut ſit ob uelamentum maximè oculorum, quos humidiſſimos habent ob uiſus aciem. Quę quidem non uſque ſatis conſtat, & accipienda uidetur. Quid enim membranam potius, quàm palpebram natura Auibus tribuit? nonne & palpebrę oculos obuelant? & hominē cur eadem membrana expertem eſſe voluit, & viſu acerrimo, & humidiſſimo? Ego mihi eam loco palpebræ ſuperioris naturam dediſſe perſuadeo, atque hanc eius officio fungi; ad angulum uerò collocatam eſſe, & maximè ad internum, eò quòd cutis capitis ob duritiem, ut ait ipſe Ariſtoteles, aut ut ego autumo, quia antè cohæret, nec vt nos in fonte, ita Aues eo loci mobilem habent, in palpebram abire nequit, & quòd maximè ab anteriori parte, quales nares ſunt, principium eſt. Atque ea membrana in Gallinaceo genere ſine muſculo mouetur, ſaltem apparenti, in Aquila tamen muſculus aderat, & ſanè conſpicuus; quem inuenimus rari ſpectaculi deſiderio moti, vt antea diximus. Huius muſculi initiū erat haud procul ab eruptione nerui optici è cerebro, vnde per membranæ, quam σκληρωτικὴν Græci vocant, ſuperficiem obliquè ferebatur, & mox poſtquam ſeſe in angulum internum inſinuaſſet, in membranam illam, quam diximus, inſerebatur. Principium eius exile erat & carneum, at mox in tendinem deſinebat.

Membrana dura q.

Humor aqueus.

Vuea tunica.

Humor cryſtallinus.

Ingluuies.

Gula.

Vētriculus qualis.

Et quoniam oculum iam ex orbita erueramus, itaque & internas eius partes perſcrutari voluntas inceſſit. Membrana igitur dura illa ſimul atque diſſecta erat, tum intuenti oculus egregiè perſpicuus eſſe cõſpiciebatur, & cornea antè inſtar cryſtalli, & limpidiſſima, & lucidiſſima. Humor aqueus copioſus admodum anteriori oculi parte cōtinebatur, adeo vt etiam ad poſteriora eius nõnihil redundaret. Quo effuſo vuea tunica eoſdē colores foris, quos oculus integer in Alite viua, exhibebat, argumento certè nō leui, quòd ea colorum varietas, quam in oculis conſpicimus, non tam ab humoribus & ſpiritibus diuerſimodè affectis, quàm ab ipſa vuea variè tincta proficiſcatur. Humor cryſtallinus adamantem ſplendore referebat, ſatis magnus, utroque latere nonnihil compreſſus, ac ſeſſilis & apprimè ſolidus, è contrà quàm in Noctuis, quibus vnà cū aqueo effuſus quaſi diffluit. Atque hæc maximè in oculo perſpeximus. Ingluuiem etiam ſub iugulo, quæq; arterię aſperæ in longitudinē incumbebat circa mediam Oeſophagi regionem, cuius pars eſt, vidimus. Gula enim ſeu Oeſophagus, cùm ad palmi cū dimidio ſpacium deſcenderit, in inſignem quaſi ventrem dilatatur. Hic integer adhuc, nec diſſectus aut extentus, palmum latus eſt. Fundum eius ab initio gulæ ſpithamum diſtat, ipſe plus minus palmum longus. Intus rugoſa eſt plicis frequentibus in longum ductis. Fundum membrana quędam alba inęqualis, calloſa, dura, qualis ferè in Gallinaceis, intima ventriculi tunica inſternit, in latum & longum ad palmum diſtenta patens. Ab huius exitu ad orificium ventriculi ad palmum & medium oeſophagi portio producitur, primò quidem anguſtior, dein paulatim dilatata, intus poroſa tota, inſtar ſubſtantiæ humanæ linguæ, poſt ultimam uerò ingluuiem membranoſior ac candidior, vt prope ventriculum carnoſa tota, ac rubicundior. Hæc itaque paucula in intimis viſceribus tum rimari nobis integrum fuit. Quoniam verò & ocium tum & maior occaſio ſuppetebat, itaq; & muſculorum ſectionem aggreſſi ſumus, & eorum figuram, ſitum, vſum, quantum licuit, obſeruauimus; quę omnia etiam paucis iam iam ad cōmunem ſtudioſorum vtilitatem ſubnectere decreuimus. Verùm, vt ingenuè fatear, ea non tã ſcita, & elaborata erunt, quàm forſitan quis deſideret. Atq; is ſciat, nullum hactenus, quod ſciam ego, hoc ſaxum voluiſſe antea, & nos materiæ ſubiectæ penuria laboraſſe, neque etiam ijs viris forſan abundaſſe, quorū opera & ſolertia vteremur, cùm hanc diſſecandi corporum artem nunquã exercuerimus. Neque ſi quid prætermiſſum fuerit per incuriam aut per inconſiderantiã commiſſum, facilè vnuſquiſque condonabit. ſic enim exigua primùm & rudia rerum, atq; artium incrementa ſunt, mox ſedulitate, & tempore augenda & perpolienda.

DE

DE MVSCVLIS COLLI, Eorumque ortu, atque vsu.

Musculi colli.

MVSCVLORVM colli alij antici, alij postici, alij laterales. Postici & antici hi sunt; Primum par veluti cutaneum oritur à tota regione ceruicis, quam vnà cum toto collo amplectitur, sursumque per ceruicem delatum in secundæ & tertiæ ceruicis vertebræ processum transuersum desinit: hinc in occiput prope mammillarum processum infig tur. Huius beneficio ad latus caput ducitur. Secundũ par à primæ thoracis vertebræ spina enatũ, exile ac carnosum per collũ vniuersum, sursum, secũdum ceruicis longitudinem fertur, desinitq; tandem in occiput, & ad posteriora caput trahit. Tertium par enascitur à spina secundæ vertebræ ceruicis, sursumq; delatum at exiguũ, inseritur sub musculis iam enarratis in occiput. Quartũ perbreue est à transuersis secundæ ac tertiæ vertebræ processibus enatũ, & obliquè sursum delatũ ac expansum magis, in latera occipitis carnoso fine implantatur. Hoc deorsum caput flectit. Quintum par & ipsum breue est, sed crasius quarto, quod ab ijsdem procesibus transuersis enascitur, & fine tendineo inseritur ad latera occipitis, deorsum etiam caput attrahẽs. Sextum longissimum, ceruici & capiti commune est, acuto & carnoso principio, ab internis processibus vertebrarum thoracis principium sumens, quod sursum per ceruicem delatum tendines à se emittit in omnes procesus vertebrarum thoracis ac ceruicis, & tandem in capitis partem anteriorem desinit. Hoc ceruicẽ & caput ad anteriora ducit. Laterales musculi tres sunt. Horum primus à prima thoracis vertebra enascitur, sursumq; carnosus delatus, obliquè tamen & in transuersum processum primæ vertebræ inseritur. Secundus carnosus à lateralibus processibus primæ & secundæ vertebrarum thoracis enatus, & carnosus sursum in omnes processus vertebrarũ ceruicis productus, in latera ceruicis inseritur. Vltimus & tertius ab anteriori parte primarum vertebrarum thoracis carnosus explantatur, atque in omnes vertebras ceruicis desinit, ita ut tot sint musculi, quot vertebræ, distincti finibus, ac tendinibus diuersis. Huius est deorsum flectere ceruicem.

Laterales.

DE MVSCVLIS THORACIS.

Musculi Thoracis.

THORACIS musculi vtroque latere terni sunt. Primus carnosus, exilis, ortum ducit à postremę vertebrę colli processu transuerso, & in primam costam inseritur. Hic thoracem sursum trahit, & primo musculo thoracis in homine respondet. Secundus longus, tenuis, à tota spina, carnoso ac lato nascitur principio, perque gibbositatem thoracis repẽs, in omnes costas inseritur. Hic thoracem dilatat. Tertius musculus ortum suum ducit à superioribus partibus costarum, quà ossi sterni nectuntur, & in septem costas pectinatim inseritur. Hic musculus thoracem constringit. Præter hos intercostales musculi plurimi adsunt, minimè tendinosi, carnosi, quos enumerare superuacaneum ducimus.

MVSCVLI ABDOMINIS.

Musculi abdominis.

QVATVOR in vtroque abdominis latere sunt musculorum paria. Primum imitatur musculos obliquè descendentes in homine & ortum ducit à quinq; costis vltimis thoracis. Dein deorsum obliquè repens, desinit in lineam albam medio abdomine, & infernè in cartilaginem ossis pubis terminatur. Secũdum par ab extremis oris sterni vtrinq; enascitur, quod deorsum obliquè latum, in os pubis carnosum desinit. Tertium par ab vltima costa originem ducit, rectis fibris præditum, id descendens totum illud spatium replet, quod est inter vltimam costam & ossa, quæ ossibus ilei, & pubis in homine respondent. Vltimum par oritur à vertebrarum, quę in lumbis sunt, processibus transuersis, quod ipsum pariter transuersis fibris præditum est adeoq; peritonæo annexum, vt vix ab eo auelli possit. Hoc transuersalium in nobis locum obtinet.

MVSCVLI

MVSCVLI ALAS Mouentes.

ALARVM motui inseruientes musculi decem sunt numero. Primus omnium totius corporis musculorum maximus est, & oritur à toto osse sterni & iugulo, magno, amplo & carnoso insigniter principio, acuto, infera parte lato, quà sterni costas attingit, & totam pectoris capacitatem sua insigni mole replet. Ad humerum verò vergens paulatim, ipsiusq; caput equitans, desinit in aciem humeri externam, cuius beneficio ala ad pectus adducitur. Secundus huic subiectus est à superiore ferè sterno exoriens, acuto & carneo principio, eo loco, vbi cauitas quędam in ipsa ossis iuguli diuaricatione exculpta est. At sursum tendens ingreditur cauitatem superioris scapulæ, means sub eo ceu ponte vel fornice à processu scapulæ superiore, & iuguli posteriore, compositus tandem tendineo fine desinit in humeri superiorem, & internum processum, qui tamen scapulæ proprior esse videtur. Tertius his duobus enarratis musculis exiguus & carnosus subijcitur, superiori parte membranosus argenteo colore admixta purpura. Hic ortus ab externo iugulo, quà sterno iungitur, sursumq; latus ad humeri caput, fine tandem tendineo, ac tereti in humeri eiusdem partem inferam inseritur. Quartus musculus subtilis admodum, carnosus tamen ac latus, ortum ducit à secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima vertebris, & sursum ad scapulam delatus, eamq; equitans, ipsi scapulæ coniungitur, deinde angustior factus in posteriorem humeri partem desinit. Hic quarto illi musculo insigni in homine respondet, ducitq; alam retrorsum ac deorsum. Quintus à superiori scapulę parte oritur, carnoso principio, & deorsum lapsus lato fine in aciem humeri implantatur, ad posteriora sursum humerum attrahens. Sextus à tota scapula lata inferius carnosus exoritur, dehinc angustior redditus & in teretem finem desinens, in internum humeri processum inseritur. Hic in gyrum flectit retrorsum oppositus tertio. Septimus paruus ab interna ac superiori scapulę parte enatus, carnosus ac rotundus in humeri posteriora carneus totus inseritur, sursum ad posteriora trahens. Octauus omnium minimus à superiori scapulæ cauitate, carnosus, 30 teresq; educitur, cui tendo secundi musculi substernitur, cumq; ad caput humeri deuenerit, in aciem & partem eiusdē superiorem non procul à principio implātatur. Nonus & ipse carnosus totus ac teres, à superiore scapulæ processu enatus in humeri ceruicem ad anteriora terminatur. Hi duo ad superiora humerum mouent. Decimus ab interna & superna scapula ortus carnosus, deinde angustior redditus finitur in internum humeri processum superius. Hic ad posteriora deorsum paululùm humerum deprimit.

MVSCVLI SCAPVLAE.

PRIMVS scapulæ musculorum, qui sunt quatuor numero, initiū capit à vertebris postremis ceruicis, nec non ab omnibus thoracis, quę secundum longitudinem scapulæ exporriguntur. Carnosus est, desinitq; in totam longam scapulam, ad posteriora eam trahens & ob diuersitatem fibrarum nunc sursum, nunc deorsum ducens. Secundus paruus primo subiectus est. Ortum autem ducit à processibus duarum vertebrarum thoracis, vnde delatus inseritur obliquè in internam aciem scapulæ. Hic sursum ipsam trahit ad posteriora. Tertius musculus carnosus à sexta, & septima costa non procul ab ea parte, vbi in cartilaginem desinunt, oritur, sursumq; euectus in angulum inferiorem scapulæ desinit, & deorsum trahit. Quartus exiguus, teres, & carnosus oritur à prima costa, antequam in cartilaginem desinat, deinde sursum latus 50 tendine tenui desinit in mediam scapulam, non procul à ceruice.

MVSCVLI VLNAM, cubitumve mouentes.

QVI vlnam mouent, seni sunt. Horum primus carnosus, duplex principium habet, quemadmodum in homine biceps dictus, quorum vnus à magno humeri capite, alius verò à capitis parui cauitate oritur. Hic deorsum ad posteriora delatus, & ossi toti incumbens desinit in tendinem, & in vlnę partem superiorem implantatur. Hic dirigit vlnam, & extendit. Secundus ab interno tubere humeri enatus carnosus, obliquè descendens, ad externum caput radij inseritur, cubitumq; flectit. Tertius ab externo capite humeri carnosus enascitur, atque deorsum ita defertur, donec superauerit mediam humeri regionem, demum tendineus factus, desinit in superiorem vlnę partem, non procul ab articulo. Quartus cubitum mouentium musculus exiguus oritur ab externo, sed inferiori capite humeri, & articulo superato in aciem externam radij desinit. Quintus ab eodem capite, sed paulò inferius neruoso ortus principio, deorsum obliquè repit, primùm carnosus, mox verò tendinem longum acquirens, hoc ipso in eam partem inseritur, quæ carpi humani vicem gerit. Hi musculi radium ad humerum ducunt. Sextus sub his duobus postremis collocatur, & quasi occultatur. Is ab interna cauitate humeri erumpit carnosus & articulo insidens, deorsum latus, desinit tandem in externam ossis cubiti aciem, & oppositum suprà dictis motum efficit.

MVSCVLI MOVENTES EAM partem, quæ Carpo in homine respondet.

PRIMVS ab externo vlnæ tubere carnosus enascitur, & deorsum per vlnę interiora delatus, tendineus simul & carnosus, in superiorem partem atq; internam eius ossis desinit, quod humano carpo respondet. Secundus huic oppositus ab interno capite humeri infrà exortus, deorsum per externam radij regionem, à cuius medio tendineus fit, defertur, & ad externum eiusdem ossis caput in carpum implantatur. Huius est dirigere partem seu extendere. Tertius carnosus exoritur ab ea, & quidem superiori radij, & vlnæ parte, vbi simul inuicem iunguntur, & teres factus, carneus simul, atq; nerueus, totam eam, quæ est inter radium, & vlnam cauitatem replet, vnde supra articulum euectus, duplici tendone, vno externo, altero interno in extremum carpi caput inseritur. Hic flexor est illius partis. Quartus ab vlna enascitur. Is non procul à principio, quod carnosum est, tendineus fit atque teres, & per internam vlnæ regionem superarticulum delatus, quemadmodum & tertius ad extremam vsque alam excurrit, vti & superiores. Quintus nerueus simul est atque carneus, & ab extremo apice vlnę enatus, per eiusdem exteriora incedit, vbi tendineus factus, in reliquam alam totam inseritur. Hic reliquos alæ articulos omnes flectit. Postremus ab inferiori parte vlnæ prope articulum erumpit, ab ea regione, qua se mutuò duo ossa respiciunt, exiguus est, & teres, atque ad superiorem carpi regionem defertur.

MVSCVLI CRVRIS AQVILINI, & primùm femoris.

QVINQVE sunt musculi, quibus femur mouetur. Primus exoritur carnosus à tota superiori cauitate ossis ilei, quã totã replet, hinc deorsum lapsus, & coarctatus, tendine lato admodum, in superiorem partem eius apophysis, quæ trochanteri maiori in homine respondet, inseritur. Secundus multò minor est primo, cui aliqua ex parte subijcitur, ab eodem loco enatus, quo ille angustior postea redditus, in ceruicem ossis femoris non procul à primo desinit. Hi duo musculi ad superiora femur attrahunt. Tertius paruus est admodũ, & à superiori regione ossis ilei, qua femur illi coniungitur, atque ad extremam illius aciem enascitur. Hic paruam quandam cauitatem replere videtur, & deorsum super externam regionem trochãteris maioris quodãmodo equitans, terete tendine in ceruicem trochanteris iam dicti inseritur. Huius musculi beneficio femur

mur rectum quodammodo,& extenſum attollitur. Quartus duobus primis opponitur tam ſitu quàm actione (nam flectendo deorſum partem impellit). Is à tota inferiore coxendicis regione enaſcitur,cauitatemq; ibidem exculptam replet ſua corpulentia,principio carneus eſt, dein anguſtior fit, & tendine argenteo inter primum atque ſecundum in trochantera iam dictum inſeritur. Quintus,& vltimus exiguus eſt, tertio oppoſitus carnoſus. Is à quodam foramine naſcitur & id totum in femoris caput finiens, replet. Hic muſculus femur deorſum reuellit. Eſt autē & ſextus muſculus,ſed hic vropigij potius eſt: quare in ſuum locum reijcietur.

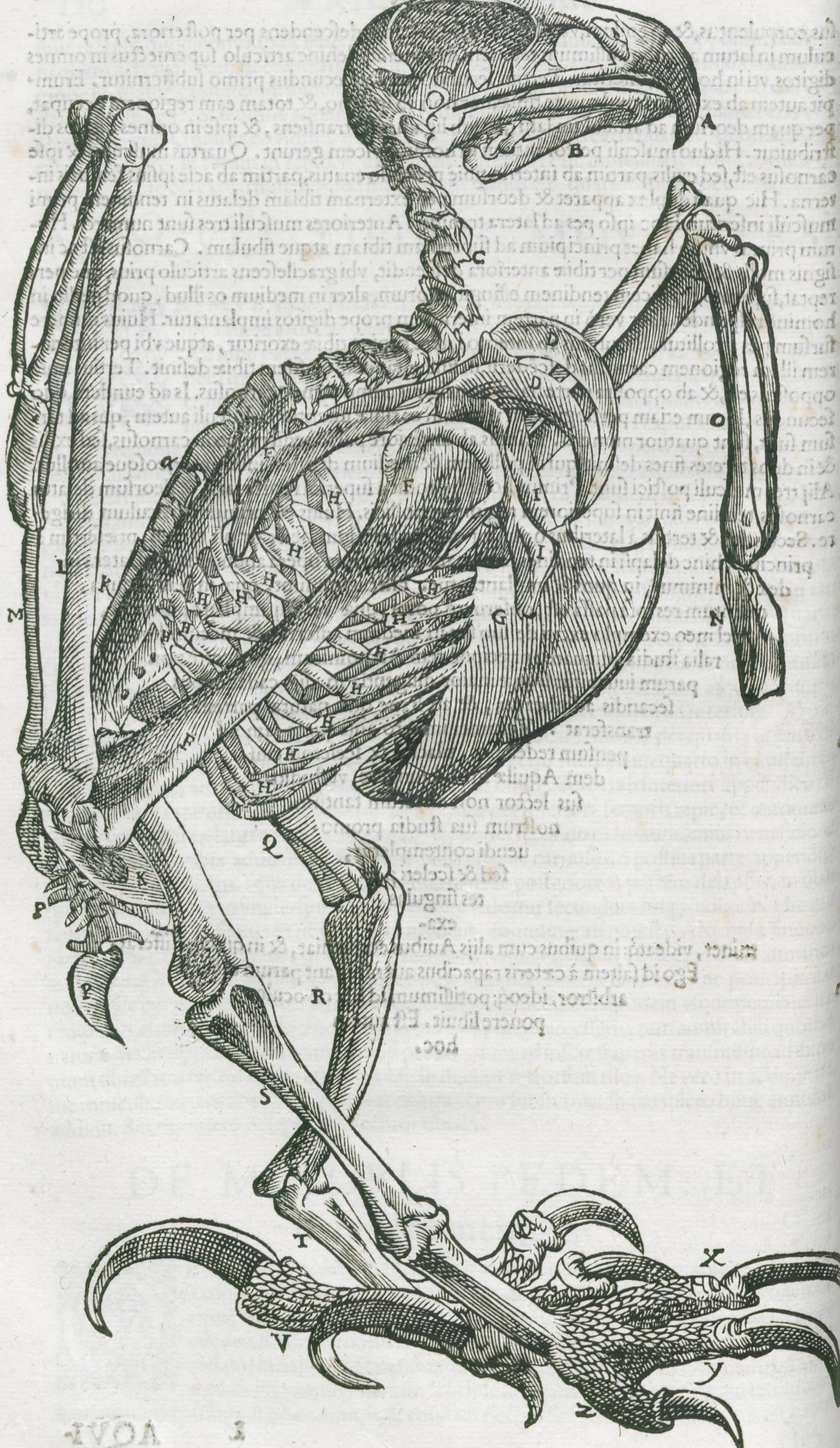
MVSCVLI TIBIAM MOVENTES.

PRIMVS muſculus,ille nempe qui ſeſe nobis primùm omnium obiecit, oritur à ſuperiore acie oſſis ilei, tegens femoris muſculos iam dictos ferè omnes. Ab hinc per femoris anteriora deſcendens in magnum ac robuſtum tendinem degenerat,qui ſimul cum ſecundo, quem mox enarrabimus, tam arctè colligatur, vt citra dilacerationem nulla ratione diuelli poſſit. Secundus huic ſubſternitur amplus,carnoſus,biceps. Horum vnum caput ab interna capitis femoris regione, alterum verò ab externa exoritur, deorſumque repens vniuerſam femoris regionem amplectitur,& in tendinem latum cum ſuperiori deſinit. Hi duo muſculi patellam cōprehēdunt, eamq; in ſuo loco retinent, quam vbi ſperauerint,tandem in ſuperiorem tibiam implantantur. Tertius paruus eſt valde & teres. Is ab interno ac inferiori coxendice enatus, & carnoſa portione ſui adinſtar lūbrici exporrectus, vbi ad mediam vſq; femoris regionem pertigerit,in tendinem tenuem admodum degenerat, & mediam patellam tranſuerſim perreptat vbi per canalem quendam, quem ad ſuperiores tendines natura eò inſculpſit, delatus, in tarſi tandem ſuperiorem partem ſub muſculis reliquis quodammodo occultatus deſinit. Quartus à latere primi exoritur, id eſt, à ſuperna parte oſſis ilei, qui non procul à capite femoris productus in ſuperiorem ac internam regionem oſſis tibiæ inſeritur. Sed primus ac ſecundus muſculus,quod ad conſtructionem & vſum ſpectat,imitantur ſeptimum, octauum atque nonum in homine,eos nempe,qui tibiam extendunt. Quartus verò trahit eandem ad interiora. Quintus acutus eſt,& carneus,enaſcitur ab interna regione ceruicis femoris, per quam vbi intra delapſus,ſed oſſi tenaciter adhærens,& ſuper articulum vectus fuerit, cum quarto in eundem locum deſinit, qui ambo quoque eodem munere funguntur. Sextus ab interiori appendice coxendicis explantatur,carnoſus ac teres. Is deorſum per interiora femoris repit, & tendine terete internum tibiæ latus adit. Hic muſculus reſpondet ſecundo in homine,cuius beneficio ad internum latus tibia adducitur. Septimus latus eſt, ac carnoſus, à poſtica parte appendicis coxendicis productus,à qua deorſum per internam ac poſteriorem partem delapſus, in illam quaſi inſeritur,ita vt in vniuerſum femur deſinere videatur ſecundum longitudinem. Hic muſculus inter eos, qui femur & tibiam ſimul mouent, connumerari poteſt. Atq; hic à fine coniungitur muſculo vni ex his, qui digitos mouent. Officium huius eſt femur & tibiam intro adducere. Octauus muſculus à ſuperiore acie appendicis coxendicis enaſcitur principio carnoſo. Hic per poſteriora & exteriora incedens,vbi ad mediam regionem vſque peruenerit in tendinem,eumq; teretem degenerat. Aſt vbi ad poplitem acceſſerit, tum admirabili quodam naturæ artificio, per ligamentum, veluti per annulum ad inſtar ſtapedis tranſmiſſus ad extremum tibiæ latus fertur. Huius igitur beneficio ducitur retrorſum tibia. Ne verò in actione hac hic muſculus aut tendo excideret, igitur natura ei pro ſubſterniculo ſeu fulcro hunc annulum addidit. Sextus autem & ſeptimus flectunt tibiam.

DE MVSCVLIS PEDEM, ET digitos mouentibus.

QVI muſculi pedem mouent, & digitos eorum, alij explantantur à tibia, alij à tarſo. Qui à tibia originem trahunt, alij ſunt anteriores, alij poſteriores. Primus poſteriorum,qui quaterni vtrimque collocantur,à ſuperiori tibia ſeu poplite enaſcitur,carnoſus ab vna parte,ab interno nempe tuberculo tibiæ, unde delatus in ualidum ac maximum tendinem deſinit, qui in caput tarſi unà cum cæteris ligamentis inſeritur. Vbi ipſe ſic ligamentum euaſerit,tum tendinem à ſe ad minimum uſque digitum emittit,& eundem flectit. Secundus huic ſubiectus eſt carnoſus,

ſus, corpulentus, & ab eodem, vti ille loco eductus. Hic deſcendens per poſteriora, prope articulum in latum ac robuſtuſſimum tēdinem degenerat, dehinc articulo ſuperuectus in omnes digitos, vti in homine, inſeritur. Tertius ſecundo item, vt ſecundus primo ſubſternitur. Erumpit autem ab externo ſimul capite tibiæ, nec non ab interno, & totam eam regionem occupat, per quam deorſum ad articulum latus, ac ſub ligamento tranſiens, & ipſe in omnes digitos diſtribuitur. Hi duo muſculi perforantium in homine vicem gerunt. Quartus muſculus & ipſe carnoſus eſt, ſed exilis, partim ab interno tibię proceſſu enatus, partim ab acie ipſius femoris interna. Hic quaſi duplex apparet & deorſum per externam tibiam delatus in tendinem primi muſculi inſeritur. Hoc ipſo pes ad latera trahitur. Anteriores muſculi tres ſunt numero. Horum primus vnum habet principium ad ſupremam tibiam atque fibulam. Carnoſus eſt ac inſignis molis & deorſum per tibiæ anteriora deſcendit, vbi gracileſcens articulo prius, quē perreptat, ſuperato, duplicem tendinem effingit, quorum, alter in medium os illud, quod pedio in homine reſpondet, alter verò in partem inferiorem prope digitos implantatur. Huius munere ſurſum pes attollitur. Secundus ab interno latere capitis tibiæ exoritur, atque vbi per interiorem illam regionem carnoſus deſcēderit, in finem tandem eiuſdem tibiæ deſinit. Tertius huic oppoſitus eſt, & ab oppoſita parte naſcitur, exiguus admodum & carnoſus. Is ad eundem, quo ſecundus, locum etiam pertingit & in vltimum os tibiæ inſeritur. Muſculi autem, qui ad tarſum ſunt, ſunt quatuor numero. Primus ab anteriore parte pedij procedit carnoſus, ſed exilis & in duos teretes fines deſinit, qui in pollicem & medium digitum inſeruntur, eoſque attollūt. Alij tres muſculi poſtici ſunt. Primus horum prodit à ſuperiori parte tarſi, & deorſum delatus carnoſus tendine finit in ſuperiorem regionem pollicis. Huius eſt primum articulum dirigere. Secundus & tertius à lateribus oriuntur exiles admodum, ſed carnoſi tamen, præſertim à principio, hinc delapſi in tendines terminantur, quorum opera abducuntur ad latera index & minimus, in quos & implantantur. Hæc igitur ſunt, quæ in hac Aquila, quantum res ipſa paſſa eſt, obſeruare potui, quæ vel alij ampliare poterunt, vel meo exemplo exciti de ſuo ſua in medium adferre, & mecum liberalia ſtudia adiuuare; præcipuè rem Anatomicam, quæ certè non parum iuuabitur ſi quæ maior diligentia in alijs cadaueribus ſecandis adhibeatur, & ad hanc quis naturæ partem transferat. Verumenimuero antequam iam ad penſum redeamus, placuit & ſceleton eiuſdem Aquilæ hîc ſubiungere, vt ſtudioſus lector non affectum tantùm noſtrum ſua ſtudia promouendi contempletur, ſed & ſceleti partes ſingulas examinet, videatq; in quibus cum alijs Auibus conueniat, & in quibus differat. Ego id ſaltem à cæteris rapacibus aut nihil, aut parum differre arbitror, ideoq; potiſſimum id hîc ob oculos ponere libuit. Eſt autem hoc.

A
B
C
D
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Z

AQVILINI SCELETI NOTARVM EXPLICATIO.

A. Rostrum.
a. Mandibula inferior.
B. Vertebræ colli nouem.
C Vertebræ dorsi.
DD. Clauicularum pars superior.
II. Clauicularum pars inferior, qua sternū humero, & scapulæ adnectitur.
10 F. Omoplatæ.
FF. Os humeri ex vno latere, in quo etiam denotantur vlna, atq; radius per L. & M. Ex opposito verò latere carpus, & metacarpus ostenduntur per N. & O.
G. Sternum.
H. H. H. H. H. H. H. à sinistro latere denotant costarum exortum è vertebris: eædem literæ à dextro latere
20 demonstrant easdem costas vbi desinunt in cartilagines.
K. Principium ossis sacri, quod à vertebris dorsi exoritur, quà postremæ costę duæ ilij adnexæ sunt, totum continuum cum ossibus ilij, coxendicis, atque pubis. K. inferius ostendit os pubis cum suo foramine.
L. Vlna.
M. Radius.
O. Carpus.
N. Metacarpium.
P. P. Coccyx. P. superius vertebras eius demonstrat, P. inferius eius finem.
Q. R. S. T. Demonstrant crura. Ab vno latere per Q. denotatur femur: Tibia verò per R. Ab altero verò latere per S. ostenditur fibula, quæ in huiusmodi Aue vix conspicitur, tibiæ quasi conntinua. T. ostendit eam partē, quę in homine proportione respondet tarso, quod in manu respondet carpo.
V. X. Y. Z. demonstrant digitos, nempe V. digitum posticum, X. anticum primum, Y. secundum, Z. tertium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SED Aquilam nostram, quam primo loco ponimus & primum Aquilarū genus facimus, Chrysaëton seu Regiam illam, Iouis armigeram & simpliciter
30 κατ' ἐξοχὴν Aquilam dictā esse, multa sunt, quæ faciunt, vt credam. Hæc paucis in medium adferre operæpretium fore duxi, ne quispiam id me vel temere pronunciasse, vel eam non vndiquaque Chrysaëto veterum congruere existimet. Rationes non prorsus erunt necessariæ, sed probabiles saltem, & quantum in tanta scriptorum veterum, qui hác Auem descripserunt, verborum parsimonia assequi licuit, vero maximè similes, eæque vel hanc eam ipsam esse ostendent, vel vera & germanæ Chrysaëto maximè cōgenerem, vt ad aliud Aquilarum genus (ad sex enim species cum [a] Aristotele & [b] Plinio omnes reuocamus) referri omnino nequeat. Primùm autem signa ostensuri sumus, quæ hanc à Chrysaëto veterum, si vspiam aliæ, quadrare demonstrabunt: dein quæ ab omni alia, quæ in eadem classe sunt, Aquila, hanc eandem excludunt. Notæ quibus Chrysaë-
40 ton antiqui finierūt, binæ tātùm sunt: prior est, quòd ex [c] Aristotelis sententia cæteras Aquilas sesquialtera proportione excedat: altera, eaque imbecillis, & quæ ex sola etymologia petitur, quòd aureo sit colore, aut ruffa, vt Aristoteli. Quod ad magnitudinem attinet, eam hac ipsa reliquas omnes superare & quidem proportione sesquialtera, verissimum est, vt ex descriptione cuiuis comparanti eam reliquis, liquidò constabit. Cæterarum omnium minima Aristoteli & Plinio Valeria est seu Melanaëtos, quam alij Buteoni seu Triorchi corpore parem esse scribūt. Media inter omnes est Percnopteros, quæ Miluum ferè æquat, vti & Haliætos. Hisce autem maiorem esse nostram Aquilam, & quidem mensura, quam Aristoteles præfinijt, extra controuersiam est. Quin & Ossifragæ, etsi non multò, maiorem tamen esse, vtriusque descriptio, si conferatur, manifestò docet. Hęc enim Ossifraga scilicet vndecim tātum, at Aquila illa duo-
50 decim libras pendet, & ad minimum medio spithamo, si à rostro ad caudam vsque mensures, Ossifragâ longior est. De secunda nota quispiam dubitare possit. Nam Chrysaëti nomen vti & fuluæ epitheton, aurei eam coloris esse indicat: nos verò ferrugineo colore præditā nostram scripsimus, sed hac in re Bellonio suffragor lubens, qui eam id nominis adeptum vult, non quòd tota aurea sit & fulua, sed quod magis quàm cæterę Aquilæ fuluum colorem participet. Aristoteles quidem ruffum ei adscribit, verùm Plinius paulò mitiori voce vsus, subrutilū. [d] Albertus Magnus Chrysaëton, quam ipse Herodium vocat, totam nigram asserit, & colorem cum ingrauente senecta mutari in cineritium. Ornithologus quoque colorem Aquilę suę cum

[a] Lib. 9. Histor. c. 32.
[b] Lib. 10. capit 3.
[c] Lib. 9. c. 32
Color.
[d] Lib. 23. de Animal.

ætate mutari teſtatur, & maculas albas cùm dorſi, tùm ventris omnes pòſt fulueſcere, alioqui caſtaneam eſſe totam. Quod tamen minus mirum videbitur, qui Accipitribus Aſterijs non ſolùm dorſi, ſed & oculorum nigredinem paulatim ingraueſcente æuo ruffeſcere legerit, vt alias maiores, & quæ ſingulis annis in quibuſdam auibus accidunt, colorum metamorphoſes prætercam. Præterea ſi recte * Ouidio

*Metamorphoſ.8.

—— *Fuluis Haliætus in alis*

dicitur, cuius tamen dorſi & alarum color, iuuenis præſertim magis ad nigrum è ruffo vergit; cuiuſmodi noſtrę ferè eſt Aquilę: quare hęc ipſa non ineptè ſimili planè ratione fulua dici poterit, etſi caſtanei coloris vel ferruginei ſit magis, quàm aurei, quem tamen paulò pòſt acquirit.

Oculi.

Denique quos Ariſtoteles Aquilæ, vt omnium Auium generoſiſſimę, oculos charopos tribuit, qui ſcilicet dilutè virentes, igneo ſplendore micēt, in hac noſtra Aquila ceu tertiam ex his, quas veteres reliquerunt, notam, manifeſtè reperimus. His addimus quod Stellaris nomen, quod [e] Aelianus Aquilæ Germanæ attribuit, in noſtram quadret ob eas, quibus diſtinguitur, maculas & quàm aptiſſimè. Sed illud minimè noſtram ſententiam euertit, quod eam dum deſcripſimus clangoſam vocem emittere diximus. Non enim ex eo Planga ſtatuenda eſt, quoniā nuſquam dictum eſt ab Ariſtotele eam ſtatim Aquilam Clangam eſſe, quæ plangit, verùm ſola inquit Melanaëtos non clangit, vnamque omni prorſus abſtinet murmuratione. Vnde facilè quiuis colligit, quod cæteris omnibus Aquilis excepta Melanaëto, vt clangant, competat: omnium verò maximè querulam eſſe Morphnon, quæ à perpetuo clamore & murmure Clangæ ſeu Plangæ nomē inuenit. Sed reſtat, vt quare ab cæteris omnibus diſſideat Aquilis, nunc tandem excutiamus. Præter id quod duabus vniuerſalibus iiſque inſignibus, & quæ ſolæ ſufficere poſſent, notis à toto reliquarum genere diſcrepare hanc palam eſt, robore nempe, magnitudineque eximia, qua omnibus anteit, & cruribus ad pedes vſque muſculoſis & plumis obueſtitis, alias quoque particulares, quibus à ſingulis earum ſpeciebus manifeſtè ſeparatur, in promptu eſt reperire. Primum igitur à Melanaëto hoc differt, quòd eam clāgere antea ſcripſimus. Nam Melanaëtum nullum planè clangorem edere Ariſtoteles & Plinius affirmāt. Præterea Melanaëtos vniuerſo corpore nigricat, hæc verò præterquam quod ferruginea eſt, maiori ex parte multis etiam maculis iiſque albicantibus reſpergitur. Pygargo hoc peculiare eſt, vt albam caudam habeat, qua nota nō ſolùm à Chryſaëto, ſed & ab alijs omnibus Aquilis diſtinguitur. Percnopteron ab hac & à cæteris Aquilis ſeiungit capitis albedo, & deformem adulterinam naturam eius atteſtatur, vt inſignem ignauiam omittam.

e Lib. 2. de Anim. c. 29.

Oſſifragæ color.

Oſſifragam color cineritius inter cætera ab hac diuerſam facit.

Morphni cauda.

Morphnos prominentiore cauda eſt, quam ei [f] Plinius attribuit, neſcio tamen quàm verè; roſtro, cruribus & pedibus cęruleis, atque hinc ab hac noſtra differens, pręter id quod omnium Aquilarum magnitudine ſecunda eſt, vt ille primus.

f Li. 10. c. 3.

Haliæti, & Chryſaëti diſcrimina.

Ab Haliæti familia multa ſunt, quæ hanc ipſam excludant. Haliætus enim littoribus gaudet, & maritimam oram paſtus gratia incolit: hanc verò in altiſſimis montium iugis degere comperimus. Illa etiam, iuxta [g] Ariſtotelem, prędita eſt ceruice magna & craſſa, alis curuātibus, cauda lata, quibus neoterici adijciunt pedes cæruleos, quæ tamen omnia noſtræ Aquilæ minimè conueniunt. Hoc verò ei cum Haliæto commune eſt, quòd pedes habeat nō tabellis totos, ſed ſquammis tātum intectos, qua proprietate hæ duæ Aquilæ ab omnibus cæteris diſcernuntur. Vnde errorem in Haliępti icone, quam ex Bellonio mutuati ſumus, commiſſum eſſe obiter admonemus, dū perperam tibijs anterioribus ac pedibus continuas per totum tabellas affinxit. Quare cum illā ad nullam aliam ſpeciem, vt apparet ex his, reducere poſſimus, ergò nihil aliud reſtat, quàm vt ei Chryſaëti ius & honorem concedamus atque uel eandem ipſam eſſe, uel ab hac non abſimilem certò ſtatuamus. Plures enim quàm à Philoſopho & Plinio acceperimus Aquilarum ſpecies ponere, neque neceſſitas ulla cogit, neque ratio perſuadet. Quam noſtram ſententiā non parum confirmarunt aucupes Magni Thuſcorum Ducis quorum curę hęc Aquila inter cęteras commiſſa fuerat: illi interroganti cuiuſnam ſpecie eam eſſe exiſtimarent, & quo nomine diceretur reſponderunt: ipſam (Aquila Reale) Italico & uernaculo Idiomate, ideſt, Aquilam Regalem eſſe & nuncupari.

g Lib. 9. Hiſtor. c. 3.

Aquila regalis.

Vnde non parum mirari ſubit, quid in mentem doctiſſimo [h] Bellonio uenerit in hęc ſcribēti: *Inter omnes in vniuerſum rapaces, nulla nobis viſa eſt aut nota, quæ ſub alis & in tibijs plumis veſtiatur, præter hāc* (de Oſſifraga loquitur) *& Vultures & nocturnas omnes.* Equidem non puto hanc opinionem eſſe uero cōſonam, nec dubito ſi hanc noſtram, quā procul dubio nunquam uidit, conſpexiſſet, quin ſententiam mutaturus fuiſſet.

h Lib. 2. de Hiſt. Auiū cap. 8.

Petri Bellonij error.

Nō enim ullas omnino reperiri tales, ſed quas ipſe conſpexit, negat ſolummodò. Et certè quanuis Oſſifragam & Vultures tibijs plumoſis eſſe dicat, nihilominus tamē & Oſſifragam & Vultures quotquot edidit, omnes nudis tibijs, in iconibus ſpectandos exhibet. Malè igitur aut icones delineatæ ſunt, aut hoc perperam ab ipſo ſcriptum eſt. Vnicum tantum, eumque Ornithologi Vulturem aureum

reum, tibias habere plumis intectas obseruaui, quem quidem Ornithologus ob similitudinem tibiarum aliarumque partium, quam habet cum sua alpina seu simpliciter dicta Aquila, quãq; nos Chrysaëton facimus ex Vulture & Aquila mistis progenitam arbitratur. His autem vtrisque cùm Aquilis, tùm Vulturibus aureis ea de causa naturam plumas addidisse in tibijs, idem author existimat, quòd in celsissimis niuosisque alpium iugis vitam degant, vnde aduersus niues & frigora hasce partes munitas esse oportebat. Hoc ipsum videre est in alijs quibusdam monticolis Auibus, vt Lagopode, Gallinis mõtanis, Attagene nostro & nocturnis quibusdam. Differẽtiam autem verã, quę sit inter Vultures & Aquilas idem * Ornithologus declarat, dum scribit: *Mihi quidem Vulturum genus ab Aquilarum & Accipitrum, Falconumque genere, quod ad rostri figuram differre videtur in hoc maximè; quòd non statim in vncum flectatur, sed rectum primò ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, ut apparet in Vulture aureo pariter & Leporario, quorum picturas exhibuimus, & in Gypaëto, quem inter Aquilas posuimus: Nam cùm Vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco, & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris, quæ viuas plerunque inuadunt & rapiunt animantes.* Hactenus ille. Hanc eius sententiam adstruit sanè noster Gypaëtus, cuius iconem suo loco exhibebimus, cuius rostrum cætera rectũ, extremo tantummodo aduncum est. Quin & ipsemet Bellonius aliud discrimen inter Vultures & Aquilas statuit, nempe quòd his, quæ caput integunt plumæ multo atque Aquilę breuiores, & curtę sint atque veluti attonsæ, vt quidam caluos esse existimarint, etsi re vera non sint. Sed alias differentias in suum locum reijcimus. Illud interim adijciam, quòd cætera signa quæ plerumque à neotericis Aquilæ ascribuntur, in hac nostra conspicere liceat. Nam pedibus est flauis, vt Vultures fuscis seu corneo colore. Vngues ei prægrandes longi, lati, ac validi, nigri, quemadmodũ & rostrum. Breuis huic & Melanaeto cauda est; extrema parte robusta, vt Vulturi.

Vultur tibijs plumeis.

**Cap. de Vulture.*

Vulturib. rostrũ adũcum nõ esse necessarium.

Chrysaëti pedes. Vngues. Cauda.

GENERATIO, INCVBATVS.

HERODIVS, inquit Albertus Magnus, eo nomine Chrysaëton designans, *vnum tantum ouum ponit, & si duo fecerit, horum alterum vt plurimum putre deprehenditur.* Hoc reipsa aucupes ita sese habere compererunt in superiori Germania. Nam octo annis continuis, lustrato ac inspecto Chrysaëti, seu, vt ipsemet ait, Herodij nido nunquam plures vno pullo se reperisse confirmarunt. Sunt hæ Aues natura calidissimæ; quare oua incubatu fota tantopere incalescunt, vt quasi ebulliant, & quodammodo excoquantur. Rursus idem subiungit: *Tradunt quidam Herodium binos ternosue pullos excludere, oua tantum duo parere, ex quorum altero vnicus, ex altero vero gemini fœtus nascantur, quod equidem falsum existimo: Quin potius hæc ipsa, cùm magni sit corporis, parum ad semen confert*, idest, vt opinor, paucum semen emittit. Hoc intelligendum existimo ad proportionem tantæ molis, ideoque non plura vno aut duobus oua parit, ad summum tria, præsertim si iuuenis ac vegeta est, ita vt ex singulis ouis singuli pulli gignantur, nisi fortè præter naturæ ordinem quidpiam innouari contingat. Aut si plures excludit, vt Aristoteli & Plinio placet, alterum expellit nutritionis tędio. Causam eiectionis, vt scribit ibidẽ Albertus, alij aliam assignant. Quidam ideo abijci volunt à parente pullum, quòd spurium fœtum, nec genuinum esse suspicetur. Affirmant enim Aquilam fæminam cum alijs generę diuersis coire aliquando. Hoc quidem nobis haud fit verisimile. Alij Aquilam diuersam genere effractis prius ouis Herodij sua aiunt supponere: vnde supposititia illa & adulterina proles ab rigido iudice & seuero generis sui vindice, regia Aquila scilicet meritò abdicatur. Veruntamen cùm Herodius seu Chrysaëtos ferocissima sit & cui præsciendi vim quandam inesse existimant, qua etiam absens si quid aduersum nido imminet, prænoscit; itaque nulla Aui est, quæ ad huius nidum etsi absentis accedere audeat vel nocendi vel oua commutandi gratia, præsertim cùm oua in nidum alienum deportare, & alijs excludenda subijcere non nisi ad vilissimas & maximè ignobiles Aues pertineat, quæq; fouendis ouis proprijs atque excludendis minimè sufficiunt: cuiusmodi Aues sunt meticulosæ & quæ ideo cæteris multò minus ad nidum Herodij accedunt. Alij demum referunt Chrysaetum sua oua alteri Aquilæ subijcere, atque sic alienis permiscere. Exclusis omnibus naturæ instinctu reuerti & pullos suos, quos sole tanquã lydio lapide probarit, alere, notos abijcere, & eiectos colligi & ab ea cui Herodius ab initio sua supposuerat, nutriri. Quod equidem, nisi exempla desiderarentur, probabilius multò iudicarem. Nam operoso illo ouorum incubatu, mirum quantum extenuetur & elanguescat Aquila. Solent enim ferè id temporis totum frugaliori victu aut inedia transigere volucres, quam Herodius propter naturæ suæ nobilitatem & cibi copiam, qua vti consueuit, non facilè sustinet. Dici etiam potest,

a Lib. 23. de Animal. *Cuũ vnũ parere.*

Herodiũ pullum ex singulis ouis excludere.

Cur pullũ eijciat nido.

Fœminæ adulteriũ. Oua supponi.

Herodius inediæ impatiens.

Pullum cur abijciat Herodius.

quòd pullum aliquem Chrysaëtos non tanquam spurium & adulterinum simpliciter abijciat, verùm vt viliorem cæteris, minusque generosum. Vnde etiam in illis regionibus, vbi Aquilarum nidi nunquam inueniuntur, pullos eos aliquando capi contingit, qui aucupibus peregrini dicuntur. Sed eiectionis causam, vt in generali historia retulimus, nutricatus difficultatem & tædium esse volunt, quod vti parentes, ita & pulli copioso alimento egeant, eoque longè & latè à parentibus conquirendo. Eadem de causa minimè vicinis locis nidum struunt; quandoquidem magno ad prædandum tractu opus habent. Si tamen vspiam, sanè in Septentrionalibus regionibus plures vno tractu simul reperire licebit, idque iuxta syluas ac maria, vbi minorum quadrupedum & piscium, prędę quod satis est, suppetit. Verùm hac de re pluribus in generali historia actum est.

VENATVS, ET VICTVS.

ROBVR ei cum feritate par est. Neque enim istæc solùm Lepores, Grues, Anseres rapit & hinnulos, sed & Tauros aggreditur & prosternit, immẽsò certè ausu, nec minore astu. Quod quidẽ quo pacto fiat, etsi in generali de Aquilis historia ex [a] Aeliano copiosè positum est, ad hanc tamẽ peculiariter pertinet. Vnde falsum esse constat, quod ibidem scribit, quòd ea, quæ Iouis Aquila dicitur, carnibus in totum abstineat, solis herbis contenta. Quorsum enim tanto conatu ex decliui Ceruum agit præcipitem, nisi carne eius potiri aueat? Vt tamen carnibus victitat, ita nihil obstat, quin aliquando fame aut alia ratione inducta fructibus vescatur, aut frugibus. Quin carne alioquin abundè suppetente panem manu mea exhibitum vorasse eam meis mihi oculis visum est; Quæ experiẽtia mea [b] Aristotelem deceptum esse manifestò conuincit, dum fruges, etiamsi in os ingeras, Aquilam respuere asserit. Demum non solùm omne carnis genus deuorat, sed ne ab Aquilina quidem, atque ab suo genere sibi temperat, licet id à quibusdam negatum sit; Aquilinam enim carnem, vt supra retuli, quæ tum fortè ad manus erat, auidissimè Chrysaëtos deglutiebat, adeò vt bubulæ etiam recenti hãc præferre videretur.

[a] *Lib. 2. capit. 39.*
Æliani error de Chrysaëti cibo.
Præter carnẽ alijs rebus etiam vescit Chrysaëtos.
[b] *Lib. 8. Histor. Anim. cap. 8.*
Arist. error.

INGENIVM ET MORES.

HVIC autem potissimùm Aquilæ præ cæteris laus liberalitatis debetur. Nam prędam nisi immodica fame coacta sola minimè absumit, verùm Auibus quibusdam ea spe sese sectantibus portionem impertit regia quadã magnificentia. Multi enim culinę solùm nidore allecti in aulas regum & principum se ingerunt, quos tamen vt viles & ad dispergendum, non ad colligendum natos haud quaquam abigunt, sed suæ munificentiæ riuulos ad eos etiam transfundunt. Atque regiam maiestatem inter cætera frequens caterua comitum, clientum ac satellitum vel maximè declarat; sed hanc Aquilæ minimè deesse videmus, quæ vt plurimum assectis suæ mensæ, Auibus stipata fertur, idque graui quodam gestu & maiestate antecedentibus alijs, alijs subsequentibus, nonnullis latera eius cingentibus. Quare cùm de suo alijs spontè elargiatur, itaque minus mirum est, si ab aliena præda, etiamsi humi strata, sese contineat. Ingenium ei est vngues fortè nimium aduncos, aut hebetes saxis atterere, acuere & venatu commodiores reddere: quemadmodum contrà, ne saxorum duríties eorum aciem obtundat, hosce minimè explicare, sed contrahere, si quando diutius in cautibus persistendum est.

Liberalitas.
Adulatores Auibus comparati.
Maiestas Regia.
Ingenium.

VSVS.

QVAE ex hac Aquila accedit vtilitas, duabus potissimùm in rebus consistit, nẽpe pelle, & venatu. Pellis enim eodem, quo Vulturina pręparatur modo, quòd non minus, quàm illa ob tenerrimam lanuginem ad radicem maiorum pennarum mollicula sit, & eundem in ventriculo fouendo vsum præstet. Quem in finẽ à venatoribus præcipuè expetitur, & magis forsan quàm ad aucupium, quòd ob nimium corporis pondus & gestatu difficilis sit & præ ferocia vix atque difficulter disciplinæ capax. Quare, qui aucupij commodum ex hac voluit percipere, eam iuuenem adhuc & teneram, necdum acquisito virium robore perfectam, & rebellem, ideoq; facilè domabilem è nido abripiunt, & hac ratione operã minimè perdunt, sed eas potissimùm

Vtilitas.
Pellis ad quid vtilis.
Docilitas.

tibi deligunt periti aucupes in quibus hæc præcipua bonitatis indicia conspiciunt, nempe rutilum colorem, oculos profundos, maculas in capite, dorsoq; candidas. Atque hæc quidem duo posteriora in nostra, quam Chrysaëton statuimus, minimè desiderabantur: tertium illud, nempe ruffum colorem ætatis maturitate consequutura erat proculdubio, si longior ei vita obtigisset.

Delectus Aquilæ ad venatum.

VSVS MVLTIPLEX IN VARIIS REBVS.

10 MIRABITVR proculdubio quispiam, cur quæ hîc de Aquilæ vsu in insignibus Romanis, clypeis, armis, necnon & numismatibus dicturi, non potius ad generalem libri primi narrationem, quàm ad hunc locum retulerimus. Non enim tam Chrysaëto, quàm cæteris Aquilis ex ęquo competunt. Nobis verò etiam hic aptè conferri posse visa sunt, non tam leuandi tædij gratia, quod vniformis oratio sæpe parit, quàm quòd ad hanc Aquilæ speciem omnino reducantur. Hîc enim de Aquilis legionarijs, præcipuis Romanæ maiestatis signis, & quomodo eas illi ipsi, tum alij, tam in numis, quàm in alijs rebus expresserint, dicturi sumus, quas ad imitationem huius Aquilæ aureæ effictas, & ab Ioue desumptas esse mihi facilè persuadeo. Non enim aliam Aquilam, quàm hanc, & generosissimam & bellicosissimã asciscere, 20 è Romana dignitate, & maiestate erat, & ad æmulationem Iouis expressam, qua sibi hanc terrestrem monarchiam, vt Ioui cęlestem illam, tacito velut calculo ascriberent. Sic enim [a] ille:

Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habet.

[a] *Virgil. in poem.*

Cùm igitur aurea Aquila siue fulua, vt in historia suprà generali satis diximus, Ioui propria fuerit, itaque & hanc præ cęteris Romana potentia, & suorum factorum incitamentum, & glorię monumentum esse voluit. Quæ igitur vel signa, vel numismata ad huius imaginem expressa sunt, ad hunc locum non ineptè referentur. Itaque ne defraudare lectorem hisce rebus non iniucundis videar, ea instar appendicis cuiusdam ad superiora annectam. Volo tamen, vti quæ hîc ad Chrysaëton referimus, sic quę simili ibi cum his argumentum habēt, vt ille nobilis apud tot Pontifices, Imperatores, Cardinales, Duces, Regna, Imperia Aquilarum vsus, nō ad aliam, 30 quàm ad hanc auream Aquilarum pręstantissimam spectare, & absq; dubio ascribi existimēt.

Chrysaëti vsus in numismatib.

Vt modò studiosi omnis antiquitatis vtilitatē aliquam ex nostris hisce naturæ historijs percipiant, suis proprijs, ac aptis locis numismatum Imperatorum, aliarumq; familiarū antiquissimarum, & præsertim in quibus Aquilæ inserebantur vtrunque latus declarare decreui. Atque id eò libentius facio, cùm cognoscam hoc eruditissimo seculo in maximo haberi honore illa studia, in quibus variæ traduntur historiæ, & pręsertim illæ, quę ad numismatū, marmorumq; antiquorum lectiones spectant. Multa enim sub eorum cortice latent mysteria naturæ, quæ maximè ea perscrutantium palato arrident, animumq; oblectant. Fateor equidem me ex hisce studijs maximum semper fructum percepisse, atque hîc inter alios authores Aeneę Vici, Huberti Goltzij, Gulielmi Chouli Galli, Sebastiani Eritij opera vsum fuisse. Sed studia istæc in 40 primis promouet autopsia ipsa, ideoq; tum Romę, Florentiæ, Ferrariæ, tum item in alijs locis apud Serenissimos Principes rarissima multa vidisse mihi plurimum profuit. Verùm cùm varia sint numismata, in quibus ab vna parte Aquila est, primùm ab ijs auspicabimur, in quibus Iupiter est. Is enim vt stolidę antiquitatis summus Deus in quamplurimis conspicitur. Numisma in primis vnū est Alexādri Mammeæ, in cuius vna parte eius imago est laurea decorata cum hac inscriptione: ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΑΚΡΟΣ ΑΥΡΕΛΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, idest, Imperator Marcus Aurelius Augustus Alexander. Ab altera parte numi Iupiter in parte superiori seminudus, in inferiori vestitus in medio quatuor elementorum sedet, vna manu hastam, alia verò caput Aquilę contingens. Ab eodem latere numismatis conspiciuntur duo cęlestes currus, Solis scilicet, & Lunæ, & duo simulacra aquę, scilicet, & terrę, sub pedibus Io-50 uis iacentia: circuncirca conspicitur Zodiacus cum signis cęlestibus duodecim. Hac Iouis in numo imagine significabat antiquitas, cęlestia, atque adeo altiora mortales debere latere, iuxta vulgatum illud, QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS.

Numismatum cognitio in summo honore apud nobiliores.

In numismatis Didij Iuliani Mediolanensis filij Petronij Seueri, & Clarę Aemilię, qui pecunię vi Imperator electus est, vt refert [b] Iacobus de Strada Mantuanus antiquarius, dextra parte, vbi exculpta est eius effigies laurea redimita, & in ceruice fascia quadam promissa deuincta, hęc circunscriptio legitur, nempe IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIANVS AVG. In aduersa verò parte est templum Ionicis columnis extructum, quibus tympanum incumbit, in quo imago est erectę figurę, & vtrinque aliæ procumbentes. In medio templi Iupiter conspicitur

[b] *De imagin. Imp.*

spicitur seminudus, Aquilæ insistens, sinistra fulmen gerens, & dextram Imperatori porrigẽs. In foribus templi ara est, in cuius basi duo augurales pulli farinã colligunt, & super illos imago viri cum alijs ornamentis ex frondibus confectis. Ad dextrũ aræ latus Imperator loricatus, & galeatus consistit, dextra schedam tenens, à cuius tergo duo videntur milites galeati. A lęuo arę latere sacerdos palliatus, sinistra schedam tenens, dextra pateram, ante aram sacrificaturus, assistit: à cuius tergo duo milites loricati nudo capite conspiciuntur sine inscriptione.

Eiusdem Dei caput in quibusdam numismatibus Græcis reperitur in parte dextra, cum his literis Gręcis: ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΟΣ, idest, Iupiter Eleos. In parte verò opposita fulmen, & Aquila cum hac inscriptione: ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; Quæ verba nobis ostendunt, quo in honore Syracusani olim habuerint Iouem Eleum, cui pulcherrimum dedicarunt templum, & in æternam eius memoriam talia numismata sculpenda curarunt. Reperiuntur, & alia Syracusarum numismata cum eadẽ ferè inscriptione Gręca, nempe ΔΙΟΣ ΕΛΛΕΝΙΟΥ, & ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In parte verò opposita Aquila est cum fulmine, atq; astrum etiam prope alitis pedes ad latus, octo radijs micans. Lubet verò hic paucis subdere, cur Iupiter (qui varijs apud diuersas nationes nominibus cognominatus est) à Syracusanis pręsertim Eleos, & à [c] Liuio templũ eiusdem (alioqui appellatum Olympium) celeberrimum ob eius oracula, diceretur. Constat autem ita vocatum ab Elide in agro Pisano, in quo publici illi instituebantur ludi.

[c] *Lib. 4. decad. 3.*

L. Lentuli, & C. Marcelli Numismata.

Numismata pariter argentea fuere sculpta in memoriã L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. inter quę vnũ est, in quo ab vna parte Iouis imago integra erat, fulmen dextrâ, Aquilam sinistrâ portans, ante verò ipsam paruũ conspicitur altare, & prope fulmen astrum salutiferum, quod inter astra errantia secundum locum obtinet. Quæ omnia significant sacrificium factum pro dictis consulibus ipsi Ioui ob causam fulminis, quod Romæ supra templum Capitolinum cecidit.

Carciniorum numismata.

In numismatibus Carciniorũ magnę Gręcię vnum est, in quo erecta Iouis figura cõspicitur barbata, nudaq;, & fulmina dextra vibrans, sinistraq; Aquilam ferens. Adstat ei ad latus tripos Apollinis, & supra eum ignis accensus: Numus habet hanc inscriptionem ad dextrum Iouis latus: ΚΑΡΚΙΝΙ, sub pedibus verò ΩΝ, idest: ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ.

Locrensiũ numism.

Apud Locrenses etiam numisma est, in quo Iupiter sedens Aquilam dextra tenet, hastam verò sinistra. Conspicitur ad latus cornucopia cum inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. Aquilam verò hic sculpendam curarunt, vt eam, cùm aduersus Crotonienses pugnassent, eorum aciem circumuolitasse, nec antè, quàm vicerant, recessisse ostenderent. Quapropter non mirum est, si ea in multis Locrensium numismatibus insculpta conspiciatur. In alia verò parte duo videntur capita, quorum pileus est similis ei, quem Turcę hodie vsurpant, & supra vtrunque est astrum. Quę nil aliud, quàm Castorem, & Pollucem significant. Locrenses enim quandiu contra Crotonienses pugnauère, binos iuuenes insigni forma, armatos pro illis pugnantes, apparuisse ferunt, eodemq; fugatis hostibus derepentè euanuisse. Vnde Castorẽ, & Pollucem fuisse creditũ. In memoriam autem tantę victorię Locrenses huiusmodi numismata efformarunt, & teste Strabone, ad sacrę fluminis ripam, vbi Crotoniates victi sunt, tẽplum Castori, & Polluci sumptuosissimũ ędificarũt, qđ etiamnũ eiusdẽ Strabonis sęculo extitisse refert Hubertus Goltzius.

Agrigentinorum numismata.

Agrigentini quoque numismata habebant, in quibus pariter Iupiter sedens in manu dextra portabat Aquilam, in sinistra verò hastam, sine inscriptione: In altera verò numi parte caput imberbe erat cum inscriptione: ΑΚΡ, idest: ΑΚΡΑΓΑΝΤΩΝ.

Pyrrhi Epirotarũ Regis numisma.

Numisma argenteum est apud antiquarios, in quo ab una parte Alexandri Regis Epirotarum, ab alia parte Iouis sedentis, manu Aquilam gerentis imago exculpta est: Hanc volucrem nulla alia ratione tribuebat Ioui stolida antiquitas, nisi, vt quemadmodum illa Auium dicitur regina, ita illum Deorum summum regem demonstraret.

Brutiorum numus.

In quodam etiam Brutiorum numo in aduersa parte conspicitur biga, cuius equos Iupiter, dextrâ gerens fulmina, aurigęque loco consistens, impellit: sub equis eius Aquila parua est cum inscriptione: ΒΡΕΤΙΩΝ.

Antonij Pij numus.

Reperiuntur quoque aliquot numi, in quibus sine Iouis effigie, sola Ales istæc illum significat, quale in primis est Antonini Pij ex ęre, in quo ab vno latere caput Antonini cernitur cum hac inscriptione: ANTONINVS AVG. PIVS P.P. TR. P. COS. III. ab alio verò latere tria animalia, Aquila nempe, Pauo, atque Noctua. Aquila Iouem, Pauo Iunonem, Noctua Mineruam denotans.

Romæ in quadam marmorea pila idem videre est. Iouem cum sua Aquila, Iunonem cum Pauone, Neptuunm cum tridente, Mercurium cum caduceo, galero, atque talaribus. Hi autem omnes Dij ita picti sunt, ut sacrificio cuidam præesse videantur.

Octauij Augusti numismata.

Inter ęrea Octauij Augusti numismata quædam reperiuntur, in quibus regia istæc Auis orbi insistens expressa est cum his literis S.C.

Videtur

Videtur eadem in Titi æreo quoque numo, vti item in numo ab eodem Tito restituto, in
quo hæc uerba circuncirca expressa sunt: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVT.

Titi numus

Reperitur etiam numus cum eadem Aue, atq; hac inscriptione: IMP. T. VESPA-
SIANVS RESTITVIT. cuius fortè erat.

T. Vespasiani numus.

Item in numis Neruæ Imperatoris, eodẽ modo reperitur Aquila cum hisce verbis: IMP.
T. CAES. AVG. RESTITVIT.

Neruæ numi.

Numisma quoq; obseruatur paruum, ęreum, maximo artificio exculptum, in quo, etsi nul-
la sit inscriptio, ex effigie tamẽ facile est iudicare, esse Antonini Pij. In alia uerò parte pulcher-
rima conspicitur Aquila alis expansis, pedibus fulmen premens, neque item aliæ literæ, præter
S.C. Numisma hoc Romę in eiusdem Principis honorem excussum fuit. Aquila enim præ-
terquam quòd in insignibus militaribus ea uterentur Romani, nihil quidem aliud denotat, ni-
si Imperatoriam maiestatem. Vnde apud Sacerdotes Aegyptios regiæ potentiæ hierogliphi-
cum ęrat. Videtur enim Iupiter Rex Deorum, si fabulis credimus, huic soli dominium inter
Aues dedisse, fortitudineque & robore omnibus præcellere voluisse, atque eò maximè, cum à
naturâ ipsa regijs moribus donata fuisse videatur. Nos igitur nobilissimę huius volucris exem-
plo dicemus, non regiam tantùm maiestatem, sed Principem etiam pium Aquilinæ virtutis
assiduum strenuumque ęmulatorem repręsentari. Quia itaque Aquila Iouis ales dicitur, id-
circo pedibus illa fulmen ferre in multis quoque numis obseruatur. Nam ut ait ille:

Aquila q̃d denotat in nusmimatibus.

Fulmina sub Ioue sunt.

Aquila cur sub pedib. habeat fulmen.
[d] Virgil. in poëm.

Præter item regiam maiestatem, quam significat Aquila, gloriæ etiam multitudinem antiqui
illi Sacerdotes Aegyptij eius typo denotabãt, vti & famam per totum orbis terrarum spacium
extensam; atque ita fulmina pedibus tenere dipingitur. Talis enim præcipua fulminis signifi-
catio est, vt eo designetur sonus, atque ex remotiori loco rumor atque strepitus, id est clara re-
rum gestarum diffusa, & dispersa per totum terrarum orbem fama; quoniam nulla alia res re-
peritur, quæ maiorem hominib. terrorem incutiat, maioremque sonum edat, quam ipsum ful-
men. Quam ob rem Apellem pictorem eximium, cùm magni illius Alexandri monarchæ
effigiem pingeret, fulmen in manu eius expessisse legimus, quò nominis illius splendorem, re-
rumque præclarè gestarum in remotissimis etiam regionibus acquisitam gloriam, æternamq;
memoriam ostenderet. Fuit autem imago ea, teste Plinio, in templo Dianæ Ephesiæ locata,
atque ab illo, vt diximus, summo artifice talentorum Atticorum viginti (quæ ascendunt, si ad
monetam nostram calculaueris, ad duodecim millium coronatorum summam) pretio depi-
cta. Fulmen itaque apud antiquos nominis & celeritatem, & celebritatem denotabat, & au-
gurium faciebat. Talis enim erat superstitiosa augurum disciplina, ut quibus in somnijs fulmi-
nis imagines apparuerant, illis aliquid ex animi sententia mox euenturum dicerent: vnde le-
gimus Olympiæ matri Alexandri, cui tale somnium apparuerat, ab auguribus prædictũ fuis-
se, claram aliquando futuram Alexandri filij famam; atque hinc videmus in multorum Græ-
corum numismatum tam æreorum quàm argenteorum diuersorum Principum parte oppo-
sita fulmen, & circuncirca nomen eorum, qui numismata excudi curabant; quemadmodum
in primis quilibet conspicere potest in numismate æreo Hieronymi Tyranni Syracusani, & in
alio pariter æreo Antiochi Euergetis, ætate adhuc puerili sculpti, cui Cupido adiũgitur, in cuius
numi aduersa parte fulmen est, & talis inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΣ,
id est, Regis Antiochi Euergetis.

Fulminis vis magna.
Alex. Mag. effigies ab Apelle depicta, & quo pretio.
Fulmen q̃d denotat.
Olympiæ Alexandri matris somniũ, eiusque explicatio.
Hieron. Tyranni Syracusani numisma, & Antiochi Euergetis.

In numismate pariter Pyrrhi Epirotarum regis sub capite ipsius armato cõspicitur fulmen.

Pyrri Epirotarum regis numisma.

Erat in Ptolomęorũ Aegypti numis fulmen & Aquila, inter quos unus apud antiquarios
magnus ex ære, sculptura valde eminenti obseruatus est, in quo ab una parte erat Ptolomęus
capillis, & barba promissis, ab altera verò Aquila fulmen pedibus premens, cui ex opposito erat
cornu copiæ spicis refertum, Aegypti fertilitatem denotans. Huius autem numi talis erat in-
scriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΞ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. id est, Regis Ptolemæi.

Ptolomeor. Aegypti numismata.

Inter Gręca quædam magna numismata argentea videre est Neronis adhuc imberbis ef-
figiẽ, in cuius aduersa parte erat Aquila alis apertis, pedibus fulmen continens, & à parte dex-
tra lauri ramus. Sunt qui Aquilæ typo interpretentur in potestate Neronis fuisse, bellum gere-
re, uel prauos punire, ac mundũ destruere, & in pacem redigere, vtpote qui in terris summum
Iouem, qui fulmine suo nequam homines punit, apud credulos homines referebat. Idem
quoq; emblema expressum fuit in numismatibus græcis argenteis Vespasiani, & Domitiani,
in quibus eadem Aquila alis expansis fulmen pedibus tenebat.

Neronis numisma.
Vespasiani, & Domit. numismata

Inter Domitiani huius antiqua numismata vnum est, idque argenteum, in quo eius nõdum
adulti effigies conspicitur, cũ his literis: IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P.M.
in alia verò parte numismatis, eâq; aduersâ eadem Aquila pedibus trisulcum fulmen premit,

cum

cum hac circunscriptione IVPITER CONSERVATOR. Hoc numisma in honorem Domitiani factum est, qui magnum vitæ suæ periculum, cùm Vitelliani eum persequerentur, ad aram Ioui Conseruatori sacram fugiẽs, euaserat. Refert id Cornelius Tacitus in hęc verba: *Domitianus prima irruptione apud æditum occultatus, solertia liberti lineo amictu turbæ sacricolarum immistus, ignoratus apud Cornelium primum paternum clientem, iuxta velabrum delituit, ac potiente rerum patre, disiecto æditui contubernio modicum sacellum IOVI CONSERVATORI aramque posuit, casusque suos in marmore expressit. Mox Imperium adeptus IOVI CVSTODI templum ingens, seque in sinu Dei sacrauit.*

*Lib. 19.

Petiliæ gentis numism.

Ex Petilia gente plebeia, cuius sæpe fit mentio apud Liuium, Petilius Capitolinus fuit, cuius numus vnus, isque argenteus, ex vna parte ædem Iouis Capitolini continet cum duabus hisce ad latera literis S. F. ex altera verò Aquilam expansis alis, & vtroq; pede fulmen trisulcũ comprehendentem. Suprà scriptum erat PETILLIVS, infrà CAPITOLINVS. Templum autem Iouis Capitolini in nummo suo exculpsisse credimus, & Capitolinum dictum, vel quòd sacerdos Iouis Capitolini fuerit, vel ut Porphirioni Horatij Scholiasti placet, quòd Capitolio præfuerit. Vnde etiam de corona subrepta postulatus, causam dixit, & absolutus est.

M. Pletorij Cestiani numisma.

M. Pletorius cognomento Cestianus ex Pletoria, vel Letoria gente (est enim eadem) oriũdus, inter cæteros vnum habet denarium argenteum, ex cuius parte una Aquila est alas expansa cum fulmine trisulco vtroque pede comprehenso, & cũ circunscriptione M. PLETORIVS M. F. AED. CVR. ex altera verò caput galea comante instratum, cum aliqua parte humerorum paludata, cui à tergo ala vna cum superiore parte pharetræ adiacet, antè verò pars est sceptri eminentior. Inscribitur retrò CESTIANVS, ante uerò S.C. Hic designatus prætor fuit cum Cicerone anno Vrbis 686. Eius meminit Cicero.

In Orat. p A. Cluẽtio, & M. Fonteio.

Corneliæ gentis numisma.

Inter numismata Corneliæ gentis tria sunt, eaque argentea, quorum unum pertinet ad Cn. Cornelium Lentulum Marcellinum, qui anno ab V.C. DCXCVII cõsul fuit cum L. Martio Philippo: quique, cùm ex Claudiæ gentis Marcellorum familia ortus esset, adoptatus in Corneliam, Cn. Lentulus Marcellinus dictus est. Huius numismatis pars dextra habet Iouis erecta figura effigiem, tenentis dextra fulmen trisulcum, sinistra Aquilam, sub qua est messoria falx ad indicandum Siciliæ patrocinium, quod habuerunt Marcellini orti à M. Marcello, qui Syracusas cepit. Adest præterea inscriptio, nempe sub fulmine LENT. supra uerò brachium per rectam lineam MAR. & sub Aquila prope messoriã falcem COS. quæ si cõiungas, sic se habent: Lentulo Marcellino Consule. Pars autem aduersa habet tria crura cum femoribus suis & pedibus, & spicas tres cum capite humano in horum meditullio, Siciliæ symbolum. Hoc etiam reperitur signatum in denarijs Claudiæ gentis. Reliqua duo numismata spectant ad L. Cornelium P.F. Flaminem Martialem, qui anno libertatis Reip. & Vrbis conditæ DCCIIII. consul fuit cum C. Marcello, ut ex ipsa denariorum inscriptione indicatur; ad quorum sculpturam intelligendam, quæ pertinere videbuntur, in Claudia Marcellorum familia infrà proferemus.

Gelonis Siciliæ regis numisma.

Gelonis Siciliæ regis numismata extant ex ære, in quibus ab vna parte Aquila fulmen pedibus comprimit, ad latera habens literam A, & hanc circunscriptionem ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ. Ab altera caput regis conspicitur.

Brutiorum numismata

Sunt & in Magna Græcia apud Brutios numismata, in quibus Aquilæ varijs modis insculptæ erant. In quibusdam enim æreis apparet Aquila fulmina pedibus tenens, prope collum astrum conspicitur, & ad latus cornucopia, cum hac inscriptione ΒΡΕΤΙΩΝ. Erant & alia numismata, in quibus erat eadem Aquila cum fulmine, sed cum cithara ab vna parte, & ab altera cum eadem inscriptione.

Locrẽsium numisma. Proserpinæ effigies est cum teda accensa.

Apud Locrenses in Magna Gręcia exculptum reperitur numisma cum Aquila pedibus fulmen premente, ad latera verò lauri ramum habente, prope autem pectus literas simul iunctas ΑΓ, & inscriptionem ΛΟΚΡΩΝ. in anteriori verò parte Proserpinæ effigies est cum teda accensa. Apud eosdem in simili numismate est Aquila, quæ in dorso suo gerit fulmen trisulcum, & Leporem pedibus tenet, illumque rostro verberat, cum eadem inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. In alio pariter numismate eadem habetur Aquila, sed sine fulmine.

Picea arbor quæ.

In numismate ęreo Mamertinorum aduersa pars continet caput cum inscriptione Græca ante capitis faciem ΑΡΕΩΣ, retrò nucem piceam, quia ea regio piceis abundat. Syluam namque piciferam apud Mamertum urbem fuisse veteres tradiderunt, & picem Brutiam ad usa vinaria picanda præcipuè commendarunt. Quod uerò picee sit fructus, qui in hisce numis conspicitur, constat ex Plinij sequentibus uerbis, qui piceæ eam omnino figuram, qua ab antiquarijs in numismatibus exprimitur, tribuit. sunt autem hęc: *Panniculis quam abietis minoribus, gracilioribusq́, nucleos minimos esse, ac nigros atque propterea à Græcis phthirophoron vocari*

Nascun-

Nafcuntur etiam abundè inter abietes in alpibus fancti Peregrini in agro Regienfi. A Grȩcis picea pytis appellatur, quam vocem Theodorus Gaza quandoque piceam, quandoque laricem transfert, cùm tamen femper eodem accentu fcribatur. Vnde hallucinatus mihi videtur, eoque maximè, cùm larix Theophrafto incognita fuerit, quemadmodum abundè difputauimus in noftra hiftoria de larice contra Matthioli opinionem, ubi multis argumentis defumptis à verȩ laricis definitione, quam [f] Vitruuius, & [g] Cȩfar, & Plinius defcribũt, oftẽdimus laricem Matthioli cedri maioris fpeciẽ effe, non autẽ laricem antiquorũ, quȩ fterilis eft, neque crematur, fecus ac larix Matthioli. Sed de hoc fatis. Reuertamur, modò, unde digreffi fumus. In aduerfa verò parte eft Aquila pedibus fulmen premens cum infcriptione ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ.

Piceam falsò laricem dici. Gazȩ error.

[f] *Lib.* 2.
[g] *In Comm.*

Maffilienfium numifmata quædam inuenta funt, in quibus erat Aquila erecta cum fulmine ad latus, & infcriptione ΜΑΣΣΑ. id eft, ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ. In aduerfa uerò parte erat caput Palladis armatæ galea, comis ex fetis equinis perornata, cum litera A, quæ fignificat Ἀθηνῆν, id eft Mineruam.

Maffilienfiũ numif.

In numifmate argenteo L. Cottæ eft Aquila fupra fulmina, intra coronam lauream erecta cum litera R. & infcriptione L. COT. In numifmate verò Augufti eft Aquila cum infcriptione AVGVSTVS.

L. Cottæ numifma. Augufti numifma.

Præterea multa funt numifmata Græca tam ærea, quàm argentea, quȩ Aquilam habent in aduerfa parte cum varijs infcriptionibus. Inter hȩc autem numifmata Pyrrhi Epirotarum regis vnum reperitur cum Aquila in aduerfa parte alis expanfis, pedibufque fulmen premente. Infcriptio eius dorica eft ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, id eft, Epirotarũ. Ex quo manifeftè oftenditur Pyrrhi illius numifma effe. Illum enim ob res preclarè domi forifque geftas Aquilæ cognomentum meruiffe tradunt: quod & nos in primo libro tetigimus, licet tamen ipfe apprimè modeftus, geftorum fuorum illuftrium gloriam fæpiffimè militibus fuis afcriberet. Legitur nanque poft adeptam victoriam domum reuerfus, militibus fuis, qui ipfum Aquilam vocabãt, fumma cum modeftia refpondere confueuiffe: per uos verè fum Aquila, quorum armis ueluti pennarum fuffulcro in fublime euectus fum; Atque hinc fortaffis cõtingere potuit, quòd in aduerfa numifmatis eius parte Aquila fculpta fuerit. Multa enim apud antiquarios reperiuntur numifmata tum ex ȩre, tum ex argento, in quorum parte aduerfa fulmen confpicitur pedibus comprehenfum Aquilinis. Quæ res regiam Principis illius, cuius eft numifma, maieftatem, ut fæpe dictum eft, indicat.

Pyrrhi Epirotarum regis numif.

Victoria, mater caftrorum dicta, poft occifos Pofthumium, Lollianum, Maurũ apud Treuiros, Tetricum ad Imperium adhortata, eoque regnãte occifa, (quanuis nonnulli fcribant eam fatali neceffitate occubuiffe) in eius memoriam numi aurei, argentei, & ȩrei cufi funt, quorum forma apud Treuiros extat: inter quos unus reperitur æreus, cuius altera p[illegible]rs imaginem refert Aquilæ expanfis alis fulmini infidentis. Infcriptio eft Græcis characteribus, quȩ tamen propter uetuftatem cognofci non potuit. In anterriori verò parte ipfius Victoriȩ effigies confpicitur galeata, & fcutata antè & pòft, cum infcriptione latina IMP. VICTORIA AVG.

Victoriȩ numifma.

Reperiuntur inter numifmata Neronis Cæfaris, & Domitiani quædam, in quibus à tergo Iupiter eft effictus in folio fedens, dextra fulmen habens, lȩua haftam, cum hac infcriptione IVPITER CVSTOS. Domitianus, vt [h] Suetonius afferit, nouam excitauit ædem in Capitolio cuftodi Ioui, feque in finu ipfius Iouis, ut inquit, Marlianus, facrauit, quod confirmat etiam [i] Conftantinus Landus. Qua de re etiã meminit [k] Cornelius Tacitus, ubi Capitolium defcribit à Vitellianis captum. Non ab re autem mihi videtur, (expofitis hucufque quamplurimis numifmatibus, in quibus fulmina Ioui attributa, fub pedibus Aquilȩ pofita funt,) ex Plinio rationem reddere, cur fic ea Ioui affignentur. Inquit autem Plinius: *Supernorum trium fiderum ignes effe, qui decidui ad terras fulminum nomen habeant. Sed maximè ex his medio loco fiti: fortaffis quoniam contagium nimij humoris ex fuperiore circulo atque ardoris ex fubiecto, per hunc modum egerat: Ideoque dictum Iouem fulmina iaculari.* Quod Ioui fulmina attributa fuerint, indicat idem [l] Plinius, vbi fcribit, quòd *Thufcorum literæ, nouem Deos emittere fulmina exiftimant, eaq́ effe vndecim generum: Iouem enim tria iaculari, Romani duo tantùm ex his feruauêre, diurna attribuentes Ioui, nocturna Summano, Rariora fanè eadem de caufa frigidioris cœli.* Addit etiam idem [m] Plinius: *Ideo Aquilam fulmini adiungi, & affociari, huiufque teli armigerum fingi, quòd Aquila è cunctis volucribus à fulmine non tangatur.* Ideo in quibufdam numifmatibus perantiquis Aquila fub pedibus fingitur habere fulgur feu fulgetram. Hinc & hodiè, hac, ut puto, de caufa in numis argenteis feu dimidiatis aureis Caroli Quinti Cȩfaris noftri, Aquilam cum fulmine, & mundo fub pedibus effingi videmus. *Fulmen etiam*, vt [n] idem author dicit, *fruticem lauri non icit, nec unquam altius pedibufq́ quinque defcendit in terram, nec è pellibus belluarum uitulos marinos percutit.*

Neronis; & Domitiani numifma.
[h] *Cap.* 5.
[i] *Lib. de numifm.*
[k] *Lib.* 19.
Fulmina cur Ioui attributa.
[l] *Lib.* 2. *c.* 52
Fulminum vndecim genera.
[m] *Li.* 2. *c.* 55
Aquila cur fulmini adiungatur.
Aquila cur orbi adiecta.
[n] *Ibidem.*
Laurus, & Vitulus marin⁹ immunes funt à fulmine.

Quantunuis in primo libro nonnulla de apotheofi, fiue confecratione dixerimus, placuit

Cõfecratio

tamen

tamen & hoc loco alia quędam tanquam exempla ſubiungere, atque id eò lubentius à me factum lector puta, quòd hæc ibi deeſſe viſa ſint.

L. Veri numiſma.

L. Veri numiſma ęreum reperitur, in quo caput eius ab una parte eſt cum hac inſcriptione DIVVS VERVS; in parte altera Aquila orbi inſidens, & hæc verba circuncirca CONSECRATIO. & S. C. Numiſma id Romæ in memoriam eius poſtquã conſecratus erat, ſculptum fuit. Meminit eius Iulius Capitolinus his verbis: *Poſt fratrem primùm corpus eius Romam deuectum eſt, & illatum maiorum ſepulcris, diuini honores decreti. Deinde cùm gratias ageret ſenatui, quòd fratrem conſecraſſet, occultè oſtendit omnia bellica conſilia ſua fuiſſe, quibus ſuperati ſunt Parthi.* Et alibi idem. *Tanta autem ſanctitatis fuit Marcus, vt Veri vitia & celauerit, & defenderit, cum ei vehementiſſimè diſplicerent, mortuumque eum Diuum appellauerit.* Aquila autem antiquitus Romæ Principibus iuſtis poſt illorum mortem dedicata erat. In more enim apud Romanos poſitum erat, tales Principes in Deorum numerum coaptare. Quapropter in eorum conſecratione accenſa circuncircà pyra, ſolebant, ut diximus, ex tabernaculo foras emittere Aquilam, quę rectà æthera verſum volans, animam Principis ſuperſtitioſæ, & nimis credulæ plebeculę in cælum acceptam eſſe demonſtrabat. Cuius rei plurima Cæſarum numiſmata extant cum tali inſcriptione CONSECRATIO: ſicuti in hac L. Veri.

In vita Marci fratris.

Aquila conſecrata Principib. iuſtis.

Cadauerũ cremãdorũ mos, atque cinerũ conſeruatio.

Sed fortè non ab re erit hoc loci (vt ſtudioſis omnis antiquitatis prodeſſe ſtudeamus) oſtendere, quomodo Principum cadauera cremarentur, eorumque cineres ſeruarentur. Pyra in primis inſtituebatur, in qua cadauer addita pice cremabatur, deinde collectum cinerem in quibuſdam fictilibus uaſis, vel in quibuſdam phialis ex auro cõfectis, addito vino, & lacte, quæ in ſacrificijs adhiberi ſolebant, reponebant, ac demum lucernas addebant. Hinc ætate noſtra in erutis ſepulcris varia vaſa funeralia diuerſę magnitudinis, modò ex terra, modò ex metallo, modò ex alabaſtro confecta inueniuntur, in quibus mirabili induſtria, magnoque ſumptu liquorem quendam pinguem ex auro paratum, ac per multa ſecula ignem uelut perpetuũ conſeruantem infundunt. Res certè admiranda, quomodo ſub terra ſine aëris auxilio id præſtare poſſent: ſed veriſimile eſt ſub terra occultos quoſdam canales cõſtruxiſſe, aut ſpiracula, ex quibus intus aërem lucernæ recipere poſſent. De hac cineris collectione, & more ita legitur apud [o] Herodianũ: *Nam corpuſculo ignibus tradito cinerem ipſum cum odoribus in vaſculum alabaſtri cõiectũ Romam ferebant, vt videlicet in ſacris Principum monumentis componeretur* [p]. Idem author ſcribens de vrna, & cineribus Septimij Seueri, ita inquit: *Igitur Principes ipſi cum purpura Imperatoria poſt ſequebantur, Conſules vrnam cum Seueri reliquijs geſtantes. Qui autẽ nouos Imperatores conſalutauerant, prægreſſi, deinde vrnam quoque ipſam ſupplices adorabant. Ita comitati magna pompa, compoſuerunt ipſam in templo, vbi Marci, & ſuperiorum Principum ſacra viſuntur templa, monumentaque.* Et [q] Suetonius etiam mentionem faciens funeralis pompæ, ita ſcribit: *Nec defuit vir Prætorius, qui ſe effigiẽ cremati euntem in cælum vidiſſe iuraret. Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis, tunicati, & diſcincti, pedibuſque nudis, ac in mauſoleo condiderunt.* Ex quibus verbis annotatur, in exequijs magnorum Principum in aliquo loco homines cadaueris cineres collegiſſe; & cùm deberent illos in mauſoleum ſuorum maiorum efferre, humeris ſuis extuliſſe in vrna incluſos, liquoreſque odoriferos addidiſſe, ut teſtatur Herodianus. Intellexi aliquando quædam ſepulcra antiquiſſima fuiſſe inuenta, quæ aperta ilico ſuauiſſimos odores efflabant. Vaſorum iſtorum in ſepulcro Romanorum clauſorũ meminit item [r] Herodianus: *Cadauer efferri* (inquit) *iuſſit, compluribusq́; ignis rogum ſtrui, deinde impoſitum in medium, mactatiſque omne genus animalibus, ſubiecit ignem; phialã manu tenens, vinumque libans, ventos precabatur.* De hoc verò artificioſo lumine, quod apud antiquos in Principum ſepulcris, ut diximus, apponebatur, loquitur Plinius, confirmatq́; [s] Appianus, vbi de quodam antiquiſſimo ſepulcro Patauij inuento ſcribit, inquiens: *Patauij monumentum vetuſtiſſimum nuperrimè repertum, videlicet vrna fictilis cum inſcriptione infraſcriptorum ſex verſuum; intra quam reperta eſt lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, altera auro, altera argento puriſſimo liquore quodam plena, quarum uirtute creditur per multos annos lucerna hæc arſiſſe. Erant autem verſus primi ſex tales:*

Ignis perpetuus in ſepulchris.

[o] Lib. 3.

[p] Lib. 4.

[q] In Aug.

[r] Lib. 4.

Lumen perpetuum.

[s] Lib. de antiquit.

Lucerna perpetuò ardẽs Patauij inuenta.

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures,
Ignotum eſt nobis hoc, quod in urna latet.
Nanque elementa graui clauſit digeſta labore,
Vaſe ſub hoc modico, Maximus Olibius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu;
Ne pretium tanti depereat laticis.

Huiuſcemodi autem lucernæ tum ex terra, tum ex varijs metallorum generibus ſumma cum arte elaborata, cum emblematibus varijs in magna quantitate conſpiciuntur in antiquis ſepulcris, in quorum ore conſpicitur ſignum, in quo erat ignis per longa ſecula ardens; & in tot lu-

cernarum

cernarum diuersitatibus cõspiciuntur uarię literę, & characteres, sicuti etiam in nostro Musęo plurimas videre est, atque inter reliquas unam antiquissimã, quæ sculpta est ab Iulio Iacobono, quam habuit ex meo Musęo. Habeo item vrnam antiquissimam pulcherrimam ex terra leuissima confectam, mihi communicatã, atque donatam à perillustri viro Philippo Ruggero Kirchbergæ, & VVeissenhorni Comite, olim meo discipulo. Talis, quem diximus, ignis perpetuus visus est Bononiæ in sepulcro quodam in ædibus D. Laurentij prope templum D. Iob, de quo multa in nostris [t] commẽtarijs de fossilibus disserimus. Postremò aduertendum est sepulchra Regum, Consulum, Imperatorum Romanorum fuisse reposita in campo Martio, teste Suetonio, ut & nos in historia nostra de ritu sepeliendi apud diuersas nationes ostendimus.

[t] *Cap. de amyantho.*

L. Aurelij Veri numismata.

L. Aurelij Veri numismata duo excusa sunt an. Orb. 4131. V.C. 921. I.C. 169. quorum alteri impressa est Aquila, alteri rogus, additaq; hæc inscriptio CONSECRATIO S.C. Alia quoque duo numismata reperta sunt eodem anno sculpta cum inscriptione ab vna parte tali DIVVS VERVS PARTHICVS. ab alia verò CONSECRATIO S.C. Eorum in vno Aquila globo insistit, altero eadem sursum spectat: Is fortè est, cuius mentionem suprà fecimus sub nomine L. Veri.

L. Ael. Aurel. Commodi numisma.

L. Aelius Aurelius Commodus, qui anno Orbis 4142. V. C. 932. I.C. 180. Imperium cum prænomine Marci accepit, habuit numisma, in cuius priori parte talis erat inscriptio DIVO COMMODO. in posteriori verò CONSECRATIO. Ibi quoq; Aquilæ figura conspiciebatur. Is eo anno, quo excusum est numisma, nempe O. 4154. V. C. 944. I. C. 192. prænomen Lucij rursus accepit, & Hercules Rom. dictus est.

Antonini Caracallæ numisma.

Vidi etiam aliquando numisma magnum Antonini Caracallæ ex ære lutescente, in quo ille toto pectore sculptus est cum huiuscemodi literis ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΟΥΡ... ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ... id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Aurelius. Seuerus. Antoninus. Aduersa pars pulcherrimam figuram Herculis nudam habet, qui in sinistra manu clauam gerit, in dextra verò pateram, qua vti velle videtur ad sacrificandum. Adest enim altare, & supra ignem eius conspicitur Aquila volans, circum verò talis est inscriptio ΠΕΡΙΝΘΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc númisma fuit sculptum in honorem huius Principis à Neocoris (id est nouis colonijs, nam χώρον significat multitudinẽ, νέος verò nouam) Perinthijs Thracię populis, de quibus meminit [u] Plinius his uerbis: *Oppida Selymbria Perinthus latitudine ducentorum pedum continenti annexa*, Figuram verò Herculis, quæ est in hoc numismate, iudico fuisse Deum populorum eorum protectorem; Aquilam verò volantem supra aram Chrysaëton esse, cuius in consecratione iustorum, & bonorũ Principum vsus, vt antè diximus, esse solet; de qua Imperatorum cõsecratione meminit [x] Herodianus in morte Seueri patris Caracallæ, cui (Seuero inquam) quatuor Aquilæ, à quibus videbatur ob nocturnas imagines raptus, & in cælum delatus, mortis signa attulerunt. Et quia post mortem filiorum consecratus fuit, fieri fortè potuit, ut Hercules huiuscemodi sacrificium ad aram illã pro anima Seueri, Caracallę patris, deificati administraret, ac pręsertim cùm in eo numismate conspiciatur Aquila volãs, quæ quasi animã Principis in cęlũ efferre videtur, sicuti in multis alijs aduersis numismatũ Principũ post mortẽ consecratorum partibus videmus, in quibus scilicet tales Aquilę sculptę sunt, cum literis circũcirca CONSECRATIO. Verisimile etiã est Perinthios illos populos summa cũ assentatione Caracallę eius filij numisma hoc excul psisse. En quanta hominum superstitio, quanta Dęmonis fallacia antiquitùs etiam regnabat.

Perinthij Thracię populi.

[u] *Li.4.c.11.*

[x] *Lib.4.*

Diocletiani numis.

In numismate Diocletiani ex argento conspicitur Iupiter Victoriam ferens, quę sub pedibus globum habet, & Iupiter sibi Aquilam uicinam.

Licinij numisma.

Consimile etiam Licinius numisma excudi voluit, in quo Aquila rostro gerit coronã lauream cum hac inscriptione IOVI CONSERVATORI AVGVSTORVM NOSTRORVM. Romani, vt Imperatorum suorum, quos superstitiosè in Deorum numerum relatos asserebant, Consecrationis memoriam posteris traderent, in numis altare sculpebant cum igne ardente, & cum inscriptione CONSECRATIO, ut in numismate ęreo Augusti conspicitur.

August. numisma.

Constantini numis.

Pariter hoc uideri potest in numismate ex ęre Constantini, in quo duę habentur Aquilę ad latera altaris erectę, cum hac inscriptione in superiori numismatis semicirculo, nempe MEMORIA FELIX, & sub altare PTR.

Traiani numisma.

In numismate Traiani ex ęre columna est erecta in eius honorem, in cuius medio scriptum est S. C. ad basim uerò duę iacent Aquilę, suprà uerò columnam insidet, ut credo, Imperator, cum inscriptione S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI.

Marcianæ numism.

Argenteum Marcianæ Traiani sororis numisma excusum est, in cuius vna parte talis conspicitur inscriptio DIVA AVGVSTA MARCIANA. in opposita verò CONSECRATIO. hîc quoq; Aquila scipioni insistit. Aliud item eiusdem ex argento quoq; numisma vi-

detur cum eadem Aquila ſcipioni inſiſtente, & inſcriptione CONSECRATIO, cui quidem hæ literæ S.C. additæ ſunt, ſecùs ac ſuperiori.

Matidiæ numiſm.

Matidia Marcianæ filia, ſoror Sabinæ Hadriani, argenteũ numiſma habuit, cuius pars prior ſic inſcribebatur DIVA AVGVSTA MATIDIA. poſterior verò CONSECRATIO. in qua etiam Aquilæ figura expreſſa erat.

Pertinacis numiſm.

Aquila inſiſtens globo inſculpta eſt in P. Heluij Pertinacis numiſmate, quod cuſum eſt an. O. 4155. V.C. 945. I.C. 193. In cuius poſtrema parte circunſcriptio talis erat CONSECRATIO. & S. ad globi dextrum latus, ad ſiniſtrum verò C. id eſt, Senatus Conſulto. Prima pars ſic habet DIVVS PERT. PIVS PATER. Is vir bonus fuit, ſtatura Imperatoria, habitudine corporis pinguiori, eloquentia mediocri, magis blandus, quàm benignus, optimo ingenio, & robuſto corpore prædītus, niſi quòd paulùm pedum laboribus impediretur. Imperium adipiſcente eo, Senatus vetere conſuetudine vocatus eſt, tum verò corrigere cœpit omnia, quæ fierent ſine ordine, & modo: Quocirca breui temporis ſpatio à Prætorianis, & Læto præfecto, qui eũ Imperatorẽ fecerat, eo anno Cal. Aprilis eſt confoſſus in Palatio, Didio Iuliano cõſcio.

L. Septimij Seueri numiſmata.

Aquila quoq;, & inſcriptio aliâs dicta CONSECRATIO, exprimitur in numiſmate quodam L. Septimij Seueri Pertinacis, vti & rogus cum eadem inſcriptione in alio ſuo numiſmate. Et hæc quidem in auerſa parte. In vtrorunque verò dextra ſic inſcriptum erat DIVO SEVERO PIO. Erant autem ex argento, cuſaq; an. O. 4173. V.C. 963. I.C. 211. quo tempore Imp. ipſe pridie nonas Febr. Eboraci obijt.

Auguſti numiſma.

In numiſmate Auguſti argẽteo eſt eius effigies ſenilis coronata, cum inſcriptione DIVVS AVG. ex aduerſa parte CONSECRATIO. Hoc numiſma Romę cuſum fuit in ipſius memoriam poſt mortem, idque à Tiberio Cæſare factum teſtantur, & illi conſecratum, ut ex aduerſæ partis inſcriptione ſuprà dicta oſtenditur. Dion huius conſecrationis mentionem faciens, qui ei honores exhibiti ſint, his verbis oſtendit: *Tum verò immortalitatẽ ei tribuerunt, Flaminesq́; & Sacerdotem Liuiam (quæ tunc Iuliæ etiam, Auguſtæ cognomenta acceperat) conſtituerunt, lictoreq́; vti eam in ſacrificijs permiſerunt. Cæterùm Liuia Numerio cuidam Attico, Senatori, & Prætorio, decies ſeſtertiũm dono dedit, quòd iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum aſcendentem, quemadmodum antiquitus Romulum Proculus vidiſſe perhibetur. Decretum quoque Romæ Auguſto ſacrarium à Senatu, à Liuia autem, & Tiberio factum. Alibi quoque de multis locis ei fana extructa ſunt à populis partim volentibus, partim inuitis; Nolæq́; domus, in qua deceſſiſſet, in templum mutata. Dum eius Romæ templum ædificabatur, auream ipſius imaginẽ in æde Martis lecto impoſitam collocauerunt, omniq́; eam cultu, quo in poſterum eſſent uſuri, uenerati ſunt*, &c. Ex quibus verbis cognoſcimus nõ ſolùm immortales honores exhibitos eſſe Auguſto, ſed etiam tunc ei dedicatos fuiſſe Flamines, & ſacerdotes, & Romæ, & multis in locis ab alijs populis dedicata templa & præter id domũ eius, in qua mortuus eſt Nolę, in templum tranſmutatam fuiſſe. Tali quoq; deceptione in numerum Deorum relatus fuit Seuerus, & multi alij Imperatores, quos breuitatis cauſa prętereo.

Antiquiſſimi illi Romani, vt conſecrationem ſuorum Auguſtorum denotarent, in nuumiſmatibus ſuis ponebant Aquilam ſupra fulmen triſulcum, vel id pedibus tenentem, ut apparet ex numiſmate ęreo Ti. Veſpaſiani, vbi eſt talis circunſcriptio IMP. T. VES. AVG. REST. additis ab lateribus Aquilæ his literis S.C. nempe S. ad dextrum latus, C. verò ad læuum.

Tit. Veſpaſiani numiſma.

Domitiani numiſm.

Eadem in numiſmate Domitiani Imp. ſed cum hiſce circuncirca literis Gręcis, nempe: AI prope alam dextram, poſtea cum aſtro, deinde ſupra caput cum Δ, tum alio aſtro, poſtremò prope ſiniſtrã alam cũ I, quę literę ſi iungãtur, notãt ΑΙΔΙ fortaſſis ΑΙΔΙΟΣ, id eſt ſempiternus.

Neruę numiſmata.

Neruę numiſma excuſum eſt anno Orb. 4060. V.C. 850. I.C. 98. idque à Gallieno in eius honorem, vt & aliorum Impp. factum eſſe creditur. In huius priori parte eſt radiatum caput, & inſcriptio DIVO NERVAE. In auerſa verò conſpicitur Aquila expanſis alis cum tali inſcriptione CONSECRATIO. Is poſt Domitiani cędem Imperator deſignatus, eos ſtatim qui rei facti erant impietatis, abſoluit, exulesq; reſtituit, prohibuit ſęuitiam, quæ in Chriſtianos exercebatur, & ſycophãtas quoſdam occidi iuſſit, inter quos & Suram Philoſophum. Vir erat nobiliſſimus, atq; humaniſſimus princeps, iuſtus, ac beneficus, vſque adeo bonus, ac honeſtus, vt aliquando dicere auſus ſit, ſe nihil feciſſe, quominus poſſit, depoſito Imperio, priuatus tutò viuere. Id quod præſtitit haud ita multò pòſt. Nam cùm propter ſenectutem minimè honoraretur, ſed contemptui eſſet, Capitolium conſcendens M. Vulpium Traianum Hiſpanum, adoptat. Cenſebat enim virtutem cuiuſq;, non patriam exiſtimari, & ponderari debere. Vnde eum poſtea in Senatu Cæſarem deſignauit, & ſucceſſorem. Quandoque eandem Aquilam ſupra orbem, vt ex alio numiſmate eiuſdem Neruæ conſtat, & alio Ti. Veſpaſiani ponebant abſque ulla alia inſcriptione, pręter has literas S.C. ad orbis latera.

Ti. Veſpaſiani numiſma.

Nonnunquam etiam eãdem Aquilam, ad denotandam eandem Conſecrationem, collocabant ſupra

bant ſupra

bant ſupra fulgur, non tamen triſulcum, vt ex numis argenteis D. Veſpaſiani Auguſti duobus patet, in quorum altero à dextra parte erant hę literę CON, à ſiniſtra VIN. in altero autem à dextris plantę cuiuſdam, fortaſſis lauri ramulus ſupra fulminis diuerſi à ſuperiori ferè extremitatem poſitus, & cum hac inſcriptione ETOVC in dextra parte, poſtea cum aſtro ſupra alitis capite, demum cum alia inſcriptione in ſiniſtra ΙΑΡΟΥ.

Veſpaſiani numiſm.

Eadem Aquila viſa eſt in numo Claudij Neronis, ſed ſine ulla inſcriptione, & ſine aſtro, licet in ſiniſtra parte eſſent hi characteres latini hoc modo accommodati HCP.

Neronis Claudij numus.

In numiſmatis Marci viri grauis, & prudentis, quem Philoſophum cognominat Zonaras, poſt Gordiani mortem in Imperatorem adoptati, aduerſa parte habetur hæc inſcriptio MARCVS AVG. IMP. CAES. In alia verò eſt templum figura quadrata, in cuius medio apparet ianua, & in ſuperficie, & angulorum veſtigio litui ſunt infixi, & in medio tecti ignis emicat: inſcriptio eſt CONSECRATIO.

Inter alia Imperatorum numiſmata, in quibus aliqua conſecrationis nota conſpicitur, ſilētio non inuoluam illud P. Aelij Hadriani, Aelij Hadriani filij cognomento Afri, in quo etiam multa eius præclara geſta expreſſa ſunt. Sedauit in primis hic Imperator Parthorum bellum, & per Aſiam in Achaiam nauigauit, Eleuſinaq; ſacra ſuſcepit. Et hinc Romam, deinde in Africam tranſijt, multum prouincijs benefaciens, Reges omnes ad amicitiam ſuam inuitauit. Peragrata Arabia, Peluſium venit, ibi Pompei ſepulcrum innouauit, eiq; parentauit. Arithmeticæ, Geometriæ, picturæq; peritiſſimus fuit. Literarum & poëmatū ſtudioſiſſimus, ita ut multa amatoria carmina ſcriberet, & verſus componeret. Profeſſores omniū diſciplinarum locupletauit, & ditauit, licet quæſtionibus cos exagitaret. Famæ tam cupidus, vt libros à ſe ſcriptos de ſua vita, libertis ſuis publicandos ſuo nomine traderet. Armorum, & rei militaris peritiſſimus erat, vocatosq; ad militiā, equis, mulis, veſtibus, ſumptibus, & omni ornatu donauit. Tantas etiam copias habuit, quātas vnquam alius Imperator. Peditum ducenta, equitum quadraginta milia, Elephantos trecentos bellicoſos. Curuum præterea ad prælium inſtructorū duo milia, ac armorum in ſupplementum trecenta millia, & hæc quidem terreſtris eius erant copiæ. Maritimæ verò; minorum nauium duo millia, triremiū à ſeſcuplis in quinqueremes mille quingentarum claſſem, Inſtrumentorum quoque naualium numerum duplicem. Ad hæc naues partim proris, partim puppibus auro exornatas, quas Thalomigas appellant, ad belli pompam, quibus Imperatores vehi conſueuēre, octoaginta. Pecuniarum præterea magnā vim in theſauris Aegyptiorum, talentorum nempe quatuor & ſeptuaginta milia habuit. Peregrinationis ita cupidus, ut omnia, quę legerat de locis orbis, pręſens vellet addiſcere. Inſtaurauit Romę Pātheon, Septa, Baſilicam Neptuni, Forum Auguſti, Lauacrum Agrippæ. Fecit ſibi ſepulcrū, & pontem ſui nominis, innocentes pauperes ditauit, ſacra Romana diligētiſſimè curauit, peregrina contempſit, officiū Pontiſicis Maximi peregit. Dicaculus fuit, & iocoſus. Vno tēpore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cū amicis confabulatus eſt. Tum ludos Circenſes, & donatiuum populo exhibuit, ac militibus. Anno ætatis ſexageſimo ſecundo, cùm imperaſſet annis 21. menſibus 11. apud Baias vita functus eſt. Vir fuit ſtatura procerus, forma comptus, flexo ad pectinē capillo, promiſſa barba, vt vulnera, quę in facie erāt naturalia, tegeret. Primus enim Cæſarum Hadrianus, Dione teſte, barbam nutriuit. Memoriæ & omnis penè artificij opifex incredibilis, Ingenij liuidi, laſciui, & ad oſtentationem ſui, inſolentis. Numiſmatis pars vna, eaq; dextra Hadriani caput Leonina pelle indutū repręſentat. Ante illius effigiem, quæ in humero ſiniſtro clypeum fert, in quo eques quoddam quadrupes (Leonem opinor) confodit, adeſt ſagitta: Inſcriptio ex oppoſito circunlegitur talis IMP. CAES. HADRIANVS. FOEL. AVG. PER P. P. P. Altera numiſmatis pars talis eſt: Pōs quadratis lapidibus, quatuor fornicibus in Tyberi fabrefactus apparet. Cui vtrinque quatuor columnę inſiſtūt, in quarum ſummitatibus quatuor ſtatuæ marmoreæ ſunt poſitæ. Ponti coniunctum eſt ſepulcrum, vel moles Hadriani, cū inſcriptione CONSECRATIO. Pons Aelius dictus eſt ab Aelio Hadriano Imperatore, qui eum pontem iuxta molem ſepulcri excitauit iuxta Tyberim, ea de cauſa, vt per Tyberim tranſeuntes propius molem aſpicerent poſitam è regione Mauſolei, quod Auguſtus fecerat. Iam enim Auguſti monumentum repletum erat, neque quiſquā amplius in eo ſepeliebatur, & ipſe primus Hadrianus in ea, quam ipſe extruxit, mole ſepultus dicitur, vbi ipſius cineres, & omnium Antoninorum poſt eum conditi, vt inciſæ inſcriptiones, & epitaphia illius hodie oſtendunt. IMP. DIVI TRAIANI PARTHICI, FILIO DIVI NERVAE, ADNEPOS TRAIANO, AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. XXII. MP. II. COS. III. P. P. ET DIVAE SABINAE IMP. CAES. T. AELIVS ADRIANVS ANTONINVS AVG. PIVS, PONT. MAX. TRIB. POT. II. DESIGN. IIII. COS. II. P. P. PA-

Aelij Hadriani numiſma ac geſta.

Naues Thalomigæ.

Pub. Aelij Hadriani numiſma.

RENTIBVS SVIS. Item, CAESARI L. AVRELIO VERO AVG. ARMENI. AC MED. PARTHIC. PONTIF. TRIBVNIT. POT. VIIII. IMP. V. C. COS. III. P.P. Erat olim tota ea moles extrinſecus marmoribus incruſtata, varijsq́; columnis ex diuerſo marmore, altera ſuper alteram extructa, quarum quædam ad Sancti Petri Baſilicam ornandam tranſlatæ ſunt, interq́; binas columnas ſtatua erat poſita. Ibi & ſtatuæ erant aliquæ, vtpote Antinoi, Adonidis, Perſei, pulcherrimæ recèns inuentæ. Eam molem [y] Procopius optimè deſcribit, cum inquit: *Hadriani quondam Imperatoris ſepulcrum, extra portam Aureliam*, ſiue, vt [z] Iacobo Stradæ placet, Aeliam, *iactu lapidis poſitum*. Primus eius ambitus quadrigati figuram habet. Conſtat enim totus ex marmore Pario ſumma artificum diligentia ædificatus. In medio verò huius quadrati, rotunda moles aſſurgit, excelſa altitudine, & tanta, vt in ſuprema eius parte area ſit, cuius diameter vix iactu lapidis tranſigitur. Quam molem Beliſarius occupans pro arce, & præſidio contra Gothos vſus eſt. Erant olim in ſumma parte vndiq́; ſtatuæ magnæ hominum, equorum, quadrigarum, miro artificio elaboratæ. Has partim integras milites demoliti, partim confractas in hoſtes deiecerunt. Viſuntur adhuc in hoc monumento boum capita, & quædam alia inſculpta.

[y] *Lib. de bel. Gothico.*
[z] *In Theat. antiq.*

Hadriani numiſm.

Hadriani quoque aurea numiſmata habentur, quę cuſa ſunt an. O. 4079. V.C. 869. I.C. 117. Horum autem vni in anteriori parte eſt Hadriani caput cum hac inſcriptione IMP. CAES. TRAIAN. HADRIAN. OPT. AVG. G. D. PARTH. in poſteriori verò DIVO TRAIANO PATRI. In alijs additur AVG. Traianus conſecratus. Eiuſdem Hadriani argenteum numiſma reperitur, quod excuſum fuit an. O. 4100. V.C. 890. I.C. 138. Huius altera pars, eaq́; prima ſic inſcribitur HADRIANVS AVG. poſtrema verò ita CONSECRATIO. Aquila hîc inſiſtit globo.

Marinianę numiſma.

Marinianæ numiſma inuentum eſt, idque argenteum, in quo ab vna parte talis habebatur inſcriptio DIVA MARINIANA. in auerſa verò CONSECRATIO. Aquila inſuper hîc ſculpta Marinianæ animam in cælum efferre videbatur. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4222. V.C. 1012. I.C. 260.

Q. Fuluij Macriani numiſma.

Q. Fuluius Macrianus M.F. numiſma habuit ex argento cum tali ab vna parte inſcriptione DIVO MACRIANO: ab altera CONSECRATIO KAA. addita Aquilæ figura, vt videre eſt in picturis Alberti Principis Bauariæ. Is à patre Imperator Cæſar Auguſtus an. O. 4223. V. C. 1013. I.C. 261. appellatus eſt, & licet multùm armis potens eſſet, cum patre tamen à Domitiano Aureoli duce vincitur, & occiditur. Eodem anno numiſma hoc cuſum eſt.

P. Piueſij Tetrici numiſma.

Aquila item cōſpicitur in æreo numiſmate P. Piueſij Tetrici, ſed inſcriptiones diuerſæ ſunt. Prima enim ſic ſe habet IAP. C. TETRICVS P.F. AVG. Secunda CONSECRATIO. hic Piueſius Tetricus Galliæ præſes, Victoria ſuadente, Imperium ſuſcipit, & Auguſtus appellatus. Is cùm multa præclara geſſiſſet, & militum inſolētiam diutius ferre non poſſet, maluit ſe Aureliano committere, quàm inſidioſis imperare. Hunc pòſt Aurelianus in triumpho cum Zenobia ductum non ſolùm uiuere, ſed etiam in ſumma dignitate, commiſſa illi tota Italia, munere paſſus eſt, collegam ſæpe, nonnunquam commilitonem, Imperatorem aliquando appellans. Hoc autem numiſma cuſum eſt an. O. 4230. V.C. 1020. I.C. 268.

Claudij Gothici numiſm.

Inter numiſmata M. Aurelij Claudij Gothici, quæ ſculpta fuêre an. O. 4232. V. C. 1022. I. C. 270. tria reperta ſunt, quæ retrò inſcribūtur ita CONSECRATIO. In quorū vno cōſpicitur ara, cui Aquila inſiſtit, altero ara tantùm, tertio nihil, cuius anterior inſcriptio talis eſt DIVVS CLAVDIVS. alterius verò DIVO CLAVDIO GOTH. primi autē DIVO CLAVDIO. Is digitis fuit adeo robuſtis, vt ſæpè equis, & mulis ictu pugni dentes excuſſerit.

Fl. Valer. Conſtantij numiſma.

Reperitur numiſma ex ære FL. Valer. Conſtantij, in cuius priori parte eſt Imperatoris uelatum caput, adiecta inſcriptione DIVO CONSTANTIO AVG. in poſteriori uerò CONSECRATIO P. L.C. addita Aquilæ figura. Numiſma hoc excuſum eſt an. O. 4267. V.C. 1057. I.C. 305. Hic Imperator uir pius fuit, & Chriſtianus, natura mitiſſimus, diuitiarum ſpretor, modici cultus, tantæ modeſtiæ, vt facilem ſe, & amabilem cunctis etiam præberet.

Antonini Pij, & M. Aurelij numiſmata. Qui Impp. conſecrabantur.

Poſtremò in gratiam eorum maximè, qui in antiquitatibus cognoſcendis omnem operam collocant, duo libet ſubiungere numiſmata, eaque magna Antonini Pij, & M. Aurelij, in quibus tabernacula illa multis ſtatuis, & ornamentis perornata, ita ad viuū exculpta ſunt, ut quem ordinem, quaſque cæremonias in eiuſmodi conſecratione obſeruarent, facilè ex eorum figura cognoſcas. Erat & in his numis aliâs dicta inſcriptio CONSECRATIO. Conſecrabant autem Romani illos ſolùm Imperatores, qui filios Imperij hæredes relinquebant. Falsò autem ſibi perſuaſum habebant conſecratione iſtac in falſorum illorum Deorū numerū eos coaptari. Eo tempore ciues omnes pullis veſtibus induti, vultu mœſtitiam, doloremq́; præ ſe ferente per vrbem incedebant, velut Imperatoris ſui miſerati; cuius ſimulacrum cereum palli-

dum

dum mortui per omnia simile, maxima cum solemnitate, multisq; cęremoniis eburneo lecto superbissimo pannis pretiosissimis cooperto in sublimi tabernaculi vertice in aditu Imperialis palatij collocabant. Sedebant prope sinistrum latus senatores omnes, lugubri veste induti, maiorem diei partem ibi conterentes. A dextro verò latere matronæ omnes seruato dignitatis ordine & generis sui claritate sine gemmarum, annulorum, brachialium, & torquium ornatu, sed leuissimis tantùm vestibus ijsq; albis (qualibus multæ in Italia virgines vti solent) indutæ sedebant, magnam præ se ferentes animi mœstitiam. Atque hæ cęremoniæ septem continuis diebus durabant; quo tempore etiam Medici singulis diebus ad tabernaculum accedebant, ęgri sese Imperatoris pulsum examinare fingentes, & in dies morbi vehementiam accrescere. Cùm verò expirasse ipsum dixissent, ilico senatores surgebant, & lectum in humeris efferebant in viam sacrã ad mercatum veterem, quo in loco Magistratus Romani munerum suorum dignitatibus sese exuere solent; Erant hoc in loco à duobus lateribus quædam contignationes cum quibusdam gradibus, vt in amphitheatro, & ab vno latere iuuenes nobiliores, & Patritij Romani sedebant in alio verò illustriores matronæ canebant hymnos pios, & valdè mœstos, quales in funebribus pompis fieri solent. Quo peracto Senatores iterum humeris libitinam suscipiebant atque extra Vrbem in campum Martium perducebant. Hoc loco tabernaculum erat quadratum ex lignis siccis maximis confectum, & sarmentis, palea, fasciculis intus refertum, extrà verò magnificè cortinis acu Phrygio elaboratis, statuis eburneis, varijsq; picturis perornatum. Atque tale erat primum tabernaculum, supra quod erat aliud simile, sed minus, egregiè item exculptum, vt primum; sed portas habebat, & finestras apertas, per quas deinceps in tertium ascendebant, quod altius erat, & vtroq; minus. Posset hæc structura quibusdam turribus assimiliari, quæ in mari, aut supra portus construuntur, quæq; à recentioribus Italis fanali, ab antiquis verò phari vocantur, quales multos vidi in Italia, Gallia, & Hispania, & in portu Laburni Magni Ducis Hetruriæ, & Rauennæ, & Puteolis, in quibus noctu faces accenduntur, ut ijs conspectis ad loca secura nauigantes sese conferant. Nõ omittam Pharon insulam quondam fuisse, quæ in maris medio stetit. In ea turris est ingens in petra posita, albo lapide, octingentis talentis à Ptolomęo Philadelpho Rege, Sostrati Gnidij architecti Alexandrinorum amici opera extructa, quę & ipsa Pharos dicta est, in qua noctu accensæ faces nauigantium cursum regebant, à cuius similitudine cæterę quoq; speculæ similem in vsum cõstructæ, Phari appellatæ sunt. Vnde Statius:

Lumina noctiuagæ tollit Pharus æmula Lunæ.

Scribit * Hegesippus Pharon à Gręcis, Latinisq; appellari ex ipsius rei vsu, eo quòd lõgè videatur à nauigantibus tãquam ἀπο τῦ φανῦ, quod lucidum significat, immutata litera Pharos dicatur. Reuertamur modò ad Tabernaculum, seu structuram, vnde digressi sumus. Perducto verò iam ad secũdum tabernaculi solium Imperatoris lectulo, tum magnam aromatum, tymiamatum, fructuum, herbarum, vnguentorum odoriferorum, ac pretiosorum ex diuersis orbis terrarum partibus conductorum quantitatem aspergebant, atque inter se omnes contendebant, quisnam Principem suum maiori honore afficeret, atque melius hoc vltimum beneuolentiæ munus demonstraret. Quo peracto surgebant quidam equites, & circum tabernaculum pyricas choreas, vulgò La moresca, ducebant; Pariterq; etiam circa tabernaculum quadrigæ & bigæ ab aurigis suis oloserico purpureo indutis conductæ, magno cursu ferebantur. Induerant autem isti aurigæ personas, quæ Principes, præfectosq; mentiebantur eos, qui consecrando Imperatori, dum erat in viuis, seruiebant. Post omnes verò istas cęremonias successuri in Imperium cereum accensum in tabernaculo reponebant. Sequebantur deinde & alij idem facientes, & sic demum omnes. Vnde tam ob ligni siccitatem, quàm alia, quę aderant, pinguia, flamma statim ex tabernaculo erumpebat, & ex minori, & altiori Aquila versus cęlum euolabat. Quo viso stolida & nimis credula plebecula animam sui Principis ad cęlũ efferri ab Aquila proclamabat, eumq; postea, ut Deum adorabat, altariaq; & templa erigebat, vitulos, agnos sacrificabat, Flamines, & sacerdotes assignabat, ut de Cæsare testatur Prudentius:

Hunc morem veterum docili iam ætate secura
Posteritas mensa atque adytis, & flamine & aris
Augustum coluit: vitulo, placauit & agno.

M. Aurelij Antonini Philosophi argentea numismata quædam reperiuntur, inter quæ vnũ in anteriori parte sic inscriptum legi DIVVS M. ANTONINVS PIVS. in posteriori verò CONSECRATIO. Aquila insuper inflexo capite hîc lauream rostro tenet. Tria quoq; ad sunt eiusdẽ ex argento numismata cũ simili inscriptione, his tamen additis literis S. C. In horum altero Aquila globo insistit, altero arę, tertio Rogus adest, qualem[a] Herodianus describit. Hæc autem numismata excusa sunt an. O. 4142. V. C. 932. I. C. 181.

Aquila ... (margin notes, illegible bleed-through omitted)

*Lib. 4.

M. Aurelij Antonini numism.

[a] *In Seuero.*

Aquila cũ inſignibus militarib. in numiſmatibus.

Habito iam ſatis ſuperq; ſermone de numiſmatibus Romanorũ, Græcorum, & aliarum nationum, quæ de conſecratione Imperatorum agebant: nunc quomodo Imperatores ad milites ſuos in bello orarent, & qui intererant, & quæ ſigna militaria ferrent, quibuſdam exemplis hîc oſtendam.

Cùm multa reperiantur, vt oſtendemus, numiſmata, in quibus pulcherrima Imperatorum velut milites adloquens effigies conſpicitur cũ hac inſcriptione ADLOCVTIO COH. S. C. Quia verò inter audientium militum primarios etiam adeſſet Aquilifer, non inconueniens erit, imo è re in primis legentium, ſi hoc loci adlocutionis eius originem paucis examinem, cuius veritas ex numiſmatum antiquiſſimorum quorundam, de quibus inferius mentionem faciemus, aduerſa parte quàm maximè eluceſcet. Fuit itaque eius origo antiquiſsima, vtpote vtiliſſima in re militari. Eâ enim milites à Ducibus ad bellum inflammati acrius, & alacriori animo pugnabant & magis ac magis ad obtinendã victoriam accendebantur, & Aquilifer, alijq; ſigniferi audacius contra hoſtes ibant.

Quoties fiebant adlocutiones.

Bis autem adlocutiones in bello fiebant; primùm, cùm milites iuramento ſe obſtringerent; ſecũdùm, cùm cõgregatis militibus dux ipſe è ſuggeſtu eos adloqueretur, idq; eo potiſſimùm tempore fiebat, quando cum militibus, aut de modo pugnãdi, aut de fuga, aut de adhortatione cõtra hoſtes, aut de ſtipẽdio, aut de liberatione aliqua facienda, aut de alijs rebus neceſſarijs conſultandis agere cogeretur. Adlocutionum harum pluribus in locis apud hiſtoricos mentio fit, & in primis apud [b] Liuium, qui de Scipione Africano loquens, ita ſcribit: *Eodem legiones ex hybernis conuenire cùm iuſſiſſet, ipſe cum quinque millibus ſociorum ab Tarracone profectus ad exercitum. Quò cùm veniſſet, adloquendos maximè veteres milites, qui tantis ſuperfuerant cladibus, ratus, cõcione aduocata ita diſſeruit.* [c] Item rurſus de eodem Scipione ſeditioſos milites adloquente: *Tum ſilentio,* inquit, *per præconem facto, ita cœpit: Nũquam mihi defuturam orationem, qua exercitum meum adloquerer, credidi.* & apud [d] Herodianum, qui de principio Imperij Commodi Cęſaris ſic inquit: *Paucis autem pòſt diebus celebrato iam funere, viſum amicis eſt adoleſcentem adducere ad exercitum, vt & milites adloqueretur & qui nouis Imperatoribus mos eſt, præmijs eligendis veluti auctoramento quodam illorum animos adiungeret.*

[b] Li.6.dec.3

[c] Li.8.dec.3

[d] Lib.1. Hiſtor. Aug.

Militum iuramẽtum.

De militum iuramento meminit Vegetius his verbis: *Milites iurare ſolent; & ideo militiæ ſacramenta dicuntur. Iurant autem ſe omnia ſtrenuè facturos, quæ præcepit Imperator, nunquam deſerturos militiam pro Rom. repub.*

Quibus militibus abſcindebatur pollex.

Qui itaq; iuramentum non ſeruabant, ijs pollices ilicò abſcindebantur; vnde qui militiam deſerere volebant, ſibi pollices detruncabant, vt inutiles in poſterum ad militiam cenſerentur. Si verò Imperatori morem geſturos ſignificare vellent milites, habita oratione, clypeos ſuos haſta percutiebant, vt ex antiquarum hiſtoriarum lectione habemus. Iuramentum verò ſacramento confirmabant, pollice non ſolùm in ſublime erecto, ſed enſibus etiã euaginatis collo admotis. Id quàm ſanctum, quàm inuiolabile fuerit in Rom. rep. & quanta reuerentia accipiebatur, & ſeruabatur, hiſtorici optimè teſtantur. Quæ autem iurarent, his verbis indicat [e] Liuius: *Per omnes Deos paratos iurare magis quæ velint, quàm quæ ſciant vera eſſe, & obſtringere periurio non ſe ſolùm, ſuumq; caput, ſed ſigna militaria, & Aquilas, ſacramentiq; religionem.*

[e] Li.6.dec.3

Seueri numiſma.

Antiquitas huiuſcemodi adlocutionis in primis cognoſcitur ex numiſmate magno Seueri ex pulcherrimo metallo, & optimè ſculpto cum toto pectore cum hac inſcriptione L. SEPTIMIVS SEVERVS AVG. In huius numiſmatis aduerſa parte trium uirorum imagines in ſuggeſtu conſpiciuntur, quorum vnus haſtam ſiniſtra retinens, & dextrum brachium velut milites adloquens, qui ante ſuggeſtum armati velut orantem illum attentis auribus audiunt, exporrigit. Habent illi milites, quorũ ſex icones in numo videri poſſunt, ſcuta & alia inſignia militaria, & ſub ipſis leguntur tales literæ FIDEI MILIT. id eſt, fidei militari, & in circumferentia ſunt aliæ literæ, quarum quædam ob antiquitatem contritæ legi nequeunt; aliæ verò ſunt huiuſmodi COS. II. P.P. vt videre eſt apud Sebaſtianum Eritium. Numiſma hoc in honorem Septimij Seueri factum fuit. Figuræ in aduerſa parte nil aliud indicant, quàm adloquentem Imp. ad exercitum, quod ex multis aliorum Impp. numiſmatibus, in quorum aduerſa parte ſimiles adlocutiones videntur, liquidò conſtat.

Vnde fides militaris orta.

Quoniam verò ex iuramento, quo aſtringebantur milites coram ducibus, fides militaris oriebatur, idcirco ſculpebatur in numiſmate FIDEI MILITARI. Nam duo eo tempore præſtabat Imperator: ſimul enim milites adloquebatur, & ab eis iuramentum capiebat.

Alex. Seueri numiſm.

Sed de hac militum fide aliud numiſma eſt æreum, mediocre, Alexandri Seueri, in quo hæ literæ circa caput eius leguntur, IMP. SEVERVS ALEXANDER ...... In aduerſa verò parte habet tres effigies, duas nempe militum, qui dextram aræ cuidam imponunt, tertiam verò è regione, quæ uelut Imper. iuramentum à militibus accipere demonſtrat. Erat autem cum ab inſcriptione FIDES MILITVM, & Senatus Conſulto. Reperitur & aliud Alexandri Seueri numiſma magnum, optimè ſculptum, pectore armato, cum

to,cum huiuſmodi inſcriptione IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Ab altera uerò parte tres habet figuras ſuggeſtui inſiſtentes,quarum vna brachium exporrigens, adloquitur tres alias figuras armatas,quæ humi ſtare videtur,in manu militaria ſigna tenentes: circumcirca leguntur hæc verba ADLOCVTIO AVGVSTI, S.C. Hoc numiſma in honorem Principis cuſum fuit,& figuræ,quę ſunt in parte aduerſa repræſentant Imp. exercitum adloquentem. Nec mirum,ſi in hoc numiſmate talis adlocutio videatur,cùm illius Imp. tempore multa bella,quibus interfuit,præſertim contra Parthos & Perſas geſta fuerint, & ex quibus ſæpe victoriam reportarit. Vicit præterea Mauritanos & Tingitanos in Africa,& Illyrios, & Armenos. Vnde procul dubio neceſſe illi fuit varia obire munera, & quàm ſæpe milites in diuerſis ſtationibus adloqui, quemadmodum etiam aduerſæ numiſmatis partis inſcriptio ADLOCVTIO demonſtrat.

Neronis Claudij numiſma.

Neronis pariter numiſma iuuenili ætate depicti magnum eſt ex pulchro metallo, cum hac inſcriptione NERO CLAVD. CAESAR AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. P.P. Ab alia verò parte ſupra ſuggeſtum (prope quem aliud etiam ædificium apparet) Imperator milites quoſdam legionarios adloquitur. Suprà legitur S.C. inferius ADLOCVT. COH. id eſt Adlocutio cohortis vel cohorti, quæ verba propriè Neronis adlocutionem ad milites ſignificant. Hoc numiſma, quod in honorem Principis cuſum eſt, olim in ſtudio Herculis Baſſi Bononienſis antiquarij videre mihi contigit.

Aliud eiuſdem Neronis numiſma eſt ex ære, in cuius alia parte Imperator in ſuggeſtu manu eleuata ad milites legionarios præcipuos militaria ſigna ferentes ſermonem habet,quorum vnum,idq; anterius Aquilam habet cum inſcriptione ADLOCVT. COH. Imperatori alius quiſpiam aſtat.

M. Antonij numiſm.

Vidi etiam inter alia apud antiquarios numiſma M. Antonini magnum ex metallo luteo cum tali inſcriptione in ſuperiori ſemicirculo M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. In alia verò parte duæ figuræ, nempe L. Veri,& M. Antonini fratrum armatorum in loco ſtant eminentiori,& inferius quatuor armati milites cum militaribus inſignibus, equo, & literis attritis,inter quas tamen eæ ad latera numiſmatis leguntur, nempe S.C. & PROVIDENT. infrà. Creditur hoc numiſma eo tempore cuſum eſſe, quo poſt primam expeditionem,quam ſolus fecit L. Verus contra Parthos Senatus conſenſu, nato ſcilicet alio bello Marcomatico, Lucius & Marcus fratres contra Parthos & Marcomanos, qui aduerſus Romanos rebellârant à Senatu duces electi fuerunt. Crediderim huiuſmodi duorum eorum Principum ſermonem ad præcipuos legionum præfectos fuiſſe, de proſpiciendis ſcilicet omnibus ad id bellum neceſſarijs. Nam in tali numiſmate duo Principes armati adinſtar eorum,quibus de tali prouincia conſulendum,& armati legionarij milites conſpiciuntur cum inſignibus ſuis militaribus,adloquentibus ſeſe Principibus diligenter aures præbentes.

Aliud M. Antonini numiſma cuſum eſt an.O.4150.V.C.940.I.C.188. in quo ab vna, eaq; poſteriori parte Imperator cohortes adloqui conſpiciebatur,cum inſcriptione P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. OOS. (fortè COS.) V. P.P. FIDES EXERCITVS. Pars verò prior ſic inſcribebatur M. COMMODVS. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.

M. Didij numiſma.

M. Didij Seueri Iuliani numiſma conſpicitur, in cuius anteriori parte talis inſcriptio legitur IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIAN. AVG. In altera verò Imperator adloquitur cohortes,cum inſcriptione IMP. TR. POTES. VI. COS. VII. F. EXERC. vt videre eſt in picturis Alberti Principis Bauariæ. Numiſma hoc cuſum eſt an.O.4155.V.C.945. I.C.193. M. hic Didius vir fuit guloſus,luxurioſiſſimus,quamuis ſenex,aleator,ſuperbus adeo, vt à militibus Imperium mercatus ſit.

C. Caligulæ numus.

Non omittam etiam inter numiſmata ærea illud C. Caligulæ, in quo etiam Imp. in ſuggeſtu brachio extenſo ſermonem habet ad quatuor ſcutatos Aquiliferos, cum inſcriptione ſuprà ADLOCVT. & infrà COH. prope Imp. eſt cathedra.

Apud [f] Aeneam Vicum numiſma eſt ex ære,in quo Imp. in ſuggeſtu ſtãs prope cathedram adloquitur milites ſigniferos, quorum duo anteriores habent legionis Aquilã, cæteri duo manum fidei. Cùm verò ſint duæ Aquilæ, neceſſe eſt,vt duas legiones etiam repræſentent.

Meminêre etiam poëtæ eiuſmodi adlocutionis ac inprimis Virgilius,vbi [g] Aeneas parentis Anchiſæ manibus parentans, in hunc modum Troianos adloquitur.

Poſtera cùm primo ſtellas oriente figurat
Clara dies, ſocios in cœtum littore ab omni
Aduocat Aeneas, tumuliq; ex aggere fatur:
Dardanidæ magni genus alto à ſanguine Diuûm,
Annuus exactis completur menſibus orbis,

[f] *Lib. de inſign. Cæſ. tab. Ser. Gal. nu.* 8.

Aquilę duę in numiſmate quodam.

[g] *Li.5. Aen.*

Ex quo

Ex quo relliquias, diuiniq́; oſſa parentis
Condidimus terra, mæſtaſq́; ſacrauimus aras.
Iamq́; dies (ni fallor) adeſt, quem ſemper acerbum
Semper honoratum (ſic Dij voluiſtis) habebo.

Aliud apud [h] eũdẽ exẽplũ eſt clarius & pulchrius, quo vera effigies adlocutionis exprimitur ſic.

[h] *Lib. 12. Aeneid.*

Continuò pugnæ accendit maioris imago:
Mneſthea, Sergeſtumq́; vocat, fortemq́; Sereſtum,
Ductores, tumulumq́; capit, quo cætera Teucrûm
Concurrit legio, nec ſcuta aut ſpicula denſi
Deponunt, celſo medius ſtans aggere fatur:
Ne qua meis eſto dictis mora: Iupiter hac ſtat:
Neu quis ob inceptum ſubitum mihi ſegnior ito,
Vrbem hodie cauſſam belli, regna ipſa Latini,
Ni frænum accipere, & victi parere fatentur,
Eruam & æqua ſolo fumantia culmina ponam.
Scilicet expectem, libeat dum prælia Turno
Noſtra pati? rurſusq́; velit concurrere victus?
Hoc caput ô ciues, hæc belli ſumma nefandi,
Ferte faces properè, fœduſq́; repoſcite flammis.
Dixerat: atq́; animis pariter certantibus omnes
Dant cuneum, denſaq́; ad muros mole feruntur.

Hiſce, quę dixit poëta, adlocutionis, de qua in illis numiſmatibus à nobis iam explicatis memoria viget, ueram imaginem depinxit. Quid enim militum illa clypeata cohors in numis, atq́; in medio ſtans Imp. ſibi volunt aliud, quàm quod Virgilius adloquendi ad milites moris probè gnarus, verſibus illis expreſſit? Ita mehercle iſta non mediocriter in maximo vate, quàm alia conſideratione digna ſunt. In eo tantummodo à numiſmatibus diſſidet, quòd orantes Imperatores ad milites illos excelſo aggere, aut ex tumulo profari facit: numiſmata, vt diximus, ex caſtrenſi cathedra, aut ſuggeſtu. De adlocutione autem hac meminit [i] Suetonius, qui ita ait: *Iure autem Tribunitiæ poteſtatis coacto Senatu, inchoataq́; adlocutione de repub. derepentè veluti impar dolori congemuit.* [k] Idem: *Obſeruatum eſt, Cal. Ian. ſacrificanti coronam de capite excidiſſe, auſpicanti pullos euolaſſe: adoptionis die neq́; milites adlocuturo caſtrenſem ſellam de more poſitam pro tribunali oblitis miniſtris, & in ſenatu curulem peruersè collocatam.* Quo loco legendum Adlocuturo. Sic apud Liuium ADLOCVTIONIS templum per D literam, non autem per L ſcribendum, ut etiam animaduertit [l] Politianus. Sic quodannis, ſic adq́;, ſic adgradior apud Virgilium ex fide veterum codicum legendum eſt. Adlocutionem pulcherrimam, ac elegantiſſimam videre eſt apud [m] Liuium, vbi Scipio ratus adloquẽdos milites veteres, qui magnis cladibus ſuperfuerant aduocata concione ita diſſeruit: *Nemo ante me Imperator militibus ſuis, priuſquam opera eorum vſus eſſet, gratias agere iure, ac meritò potuit.* Sed hic templum Adlocutionis, de quo [n] Liuius meminit, ponam: Hunc autem in modum ſcribit: *ADLOCVTIONIS templum propter cæleſtem vocem exauditam in noua uia iuſſimus fieri.* Ideoq́; à Furio Camillo Adlocutionis templum cõſtructum fuit, prope viam nouam ſupra ædem Veſtę, quæ iuncta Romano foro, & Velabro fuerit. [o] Suetonius ſic de adlocutione mentionem facit: *Nam cùm in adloquendo, adhortandoq́; ſæpius digitum læuæ manus oſtendens adfirmat, ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, annulum quoque æquo animo detractum ſibi. Extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire, pro dicto accepit, quòd uiſu ſuſpicabatur, promiſsũq́; ius annulorũ cũ millibus CCCC. fama deſtruit.* Sed quia ante de aggere tumuli ex Virgilio mentionem feci, hîc quædam ex [p] Plutarcho libet ſubnectere. Ille igitur eo loco, vbi narrat illi nunciatam Mithridatis mortem è Ponto, ſubiecit etiam literas illi allatas fuiſſe, cùm ipſe eſſet in bello, quæ certum illum de Mithridatis morte fecerunt; quæ cùm per exercitum diuulgata foret, illum ad Pompeium curſitare, ipſumq́; præcingere cœpiſſe refert. Cùmq́; deeſſet ſuggeſtus eminentior, ex quo adloqui milites Imperatoribus mos eſt, nec miles illum ſtruxiſſet, tum militem editum illi erexiſſe tumulum, & ſellam attuliſſe, quam aſcenderit Pompeius, & ex literis recitauerit Mithridatem per filij Pharnacis ſeditiones mortem ſibi conſciuiſſe, ac omnia, quæ ipſe poſſederat, Pharnacem ad ſe, Romã ſcriptitaſſe. Quo loco explicat Plutarchus, quonam modo tumulus ille ex aggere factus, cùm Imperator legiones adloqueretur, conſtrui ſoleret, verba ſunt: *Fieri quippe is ſolet eminentior ſuggeſtus exciſum ceſpitem exciſo accumulando ceſpiti.* Ex quibus verbis pulcherrimè oſtenditur in numiſmate adlocutionis imago, & ob oculos ponitur; & proprijs verbis expreſſa à poëta Virgilio dignoſcitur. Sed hæc ſatis.

[i] *In Tiber.*
[k] *In Galba.*
[l] *Lib. 4. epiſtol. ad Philip. Poſtum.*
[m] *Lib. 6. decad. 3.*
[n] *In Orat. M. Furij Camilli in concione ad P.R. de non transmigr. ad Veios.*
[o] *In Cęsare.*
[p] *In vita Pompeij.*

Gordiani Iunioris numiſma.

In numiſmate Gordiani Imperatoris iunioris, ſenioris nepotis, eſt eius ſtatua paludata, thorace picto induta, ocreata & redimita tempora lauro, ſtans in ſuggeſtu, ſiniſtra ſchedam tenens, dextra geſticulans, quaſi ad milites oraret, quorum alij loricati, alij haſtati, alij ſigna geſtantes militaria, quibus Aquila, imago Imperatoris, velabrum & Delphinus ſunt impoſiti, coram eo conſiſtunt. Subſcriptum EXERC. PERS. Pars autem anterior imberbem ipſius Imperatoris effigiem demonſtrat, laurea redimitam. Circunſcriptio talis eſt IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG.

Traiani numiſmata.

Traiani numiſmata quinq; inuẽta ſunt, quorum primum in auerſa parte Imperatorem habet in ſuggeſtu ſtantem, adlocuturum milites ad ſuſcipiendam expeditionem aduerſus Germanos, vt ex inſcriptione numiſmatis huius huic parti adiecta conſtat, quæ talis eſt PROFECTIO AVG. GERMANIAE S.C. Altera verò pars ſic inſcribitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. In alijs quoq; eiuſdem duobus numiſmatibus conſpicitur Imperator adloquens cohortes. Horum in vno anteriori parte talis inſcriptio legitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. in altera verò, vbi eſt adlocutio dicta, ſic inſcriptum eſt P.M. TR.P. COS. III. P.P. S.C. (Hoc autẽ numiſma & illud ſuperius dictum, cuſa ſunt an. O. 4062. V.C. 852. I. C. 100.) In altero verò numiſmate pars prior ſic inſcripta conſpicitur IMP. CAES. NERVAE TRAIAN. AVG. GERM. DACIC. P.M. TR.P. poſterior autem IMPERATOR VIIII. S. C. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4078. V. C. 868. I. C. 116. Anno præcedenti Traiani huius numiſma ſculptum viſum eſt, in cuius poſteriori parte cernebatur cohortium Adlocutio cum inſcriptione IMPERATOR VIII. S. C. in anteriori verò IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P.P. Anno verò O. 4079. V.C. 869. I.C. 117. aliud eiuſdem numiſma factũ eſſe obſeruaui, in cuius parte huiuſcemodi inſcriptio erat IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P.P. poſterior verò ſic ſe habebat EXERCITVS PARTH. Hic Imperator exercitum adloqui videbatur.

Hadriani numiſma.

Quatuor erant ſigna in numiſmate Hadriani, quæ à militibus portabantur. Horum autem duo media in ſummitate Aquilam legionis habebãt, externorum verò dextrum, manum; ſiniſtrum, ſertum, cuius miles ſcutatus incedebat. Præterea Imperator erat ante milites, ad quos orare videbatur, atq; è militibus vni manum iunxerat in concordiæ ſignum. Inter milites & Imperatorem erat ara & ſupra eam ignis. Circunſcriptio talis SECVRITAS P.R. & ſub altare, & militibus S.C. Aliud eiuſdem numiſma viſum eſt cum huiuſcemodi inſcriptione SPES PERPET. AVGVST. COS. III. P.P. Imperator autem adloquitur cohortes. Numiſma hoc cuſum fuit an. O. 4081. V. C. 871. I. C. 119. Aliud idem habuit cum hac inſcriptione EXERCITVS DACICVS S. C. Figura quoq; adeſt inſtar Imperatoris ſtantis in ſuggeſtu, adloquentis quatuor figuras ante eum tenentes ſigna militaria. Hoc autem contigit an. O. 4088. V.C. 878. I.C. 126.

Commodi numiſma.

In Commodi galeati & ſcutati numiſmate milites videntur, legionis Aquilam, & cohortium ſigna duo ferentes. Eos autem Imperator adloqui videtur, ſceptrum læua tenens, ſtans in ſuggeſtu. Subſcriptio eſt eiuſmodi FID. EXERCIT, circunſcriptio verò talis P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V. P.P. ad numiſmatis oram prope militum pedes habetur S. ex oppoſito verò ad ſuggeſtum & oram eſt C. Aliud Commodi numiſma cuſum eſt an. O. 4142. V.C. 932. I.C. 180. cum tali ab vna parte inſcriptione IMP. CAES. L. AEL. AVREL. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG. P.P. Altera pars ſic inſcribebatur IMP. TR. POT. V. COS. III. F. EXERC. Imperator quoq; cohortes adloqui videbatur.

Sergij Galbæ numiſma.

Reperitur numiſma Sergij Galbæ, qui ex patre Sergio Galba, & matre Numia Achaia ex nobiliſſima Sulpitiorum familia. IX. Cal. Feb. natus eſt, Valerio Meſſala, & Cn. Lentulo Coſſ. In huius dextra parte Imperatoris caput abraſa barba conſpicitur, laureo ſerto perornatum, faſcia à ceruice promiſſa, ſertoq; alligata, cum huiuſcemodi circunſcriptione SER. GALBA IMP. CAES. AVG. In ſiniſtra verò parte eſt Imperator thorace varijs ornamentis expolito, & paludamento indutus: ſtat in ſuggeſtu militibus concionaturus. A tergo illius eſt Tribunus militum loricatus, & paludatus. Ante eum legio militum loricatorum, & ſcutatorum, quorum vnus Aquilam, alius Labarum, ſigna militaria, alius verò equum Imperatoris tenet cum inſcriptione FIDES MILITVM. S.C.

Zenobiæ numiſma.

Inter Principum numiſmata, in quibus Aquila ſculpebatur, illud Zenobiæ totius orientis Reginæ commemorãdum eſt; quæ ex Cleopatra, Ptolomęorumq; gente oriunda, & Odonati vxor, Gallieno adhuc iniquiſſimè agente, accepto ſago, & diademate imperiali, filiorum Neренniani, & Timolai nomine, diutius, quàm fæmineum ſexum decuit, imperauit, mulier peregrina, moribus ac vitæ integritate inſignis, pulchritudine conſpicua, tantæ caſtitatis, vt ne vi-

rum

rum ſuum agnoſceret, niſi propter conceptionem. Vixit regali pompa, Regum Perſarum more adornata incedebat, & Imperatorum Rom. inſtar conuiuia celebrabat. Ad conciones procedebat galeata, cum purpureo limbo, gēmis dependentibus per vltimam fimbriam, vt ex huius numiſmatis dextra parte conſpicere licet, vbi eſt illius effigies, & talis circunſcriptio IMPER. ZENOBIA. AVG. TOTIVS ORIENTIS R. Hiſtoriæ Alexandrinæ, atq; Orietalis ita erat edocta, vt eam in epitomem redegiſſe videretur. Ab Aureliano victa, ac in eius conſpectum perducta, ab eoq; interrogata, quare Rom. Imperatoribus reſiſtere auſa fuiſſet, fertur reſpondiſſe IMPERATOREM TE ESSE RECOGNOSCO, QVI VINCIS, GALLIENVM ET AVREOLVM, ET CAETEROS PRINCIPES NON PVTAVI, VICTORIAM MEI SIMILEM CREDENS, IN CONSORTIVM REGNI VENIRE, SI LOCORVM FACVLTAS PATERETVR, OPTAVI. Deinde ab eodem in triumpho ducta, ea ſpecie, tot gemmis, tantoq; ornamentorum genere onuſta, nihil ſplendidius, nihil magnificentius populo Rom. viſum eſt. Hæc autem, vita ab Aureliano concesſa more matronarum Rom. cum liberis ſuis eam poſtea traduxit. Mulieri vultu ſubaquilino, fuſci coloris, nigris oculis, ſpiritus diuini, incredibilis venuſtatis, tantus erat in dentibus candor, vt margaritas eam pleriq; in ore ferre, non dentes crederent. In huius numiſmatis altera parte Zenobia galeata, loricata, & paludata, in ſuggeſtu velut orans, dextra haſtam tenet, vtrinque collocatis ſignis militaribus, ita ut à dextra labarum, à ſiniſtra Aquila appareat. Ante eam milites ſcutati, & galeati conſpiciuntur velut Imperatricem audientes orantē, quorum vnus equum ducit, adiecta inſcriptione VIRTVS AVGVST. ſubſcriptum verò FIDES EXERCIT. ſed hæc de Adlocutione; nunc de ſignis militaribus.

Ex numiſmatibus Romanis alios in ſignis militaribus imaginem Principis, alios baculū, cum manu ſuperius in ſignum concordiæ, alios Aquilam argenteam vel auream in baculi ſummitate portaſſe liquidò conſtat. Qui verò Aquilæ inſigne ferebat, Aquilifer dicebatur & hæc erat præcipuum legionis ſignum. Hic verò baculus ſimilis erat haſtæ, aut, vt vulgò dicitur, piccæ mediæ, inferius acuminatæ, vt facilius terræ infigi poſſet, teſte Dione. Erat autem haſta illa quibuſdam pateris vel circulis optimè perornata, vt paſſim in numiſmatibus antiquis, & in libro, quem vocāt Eſcoto, teſte [a] Antonio Auguſtino, & in alio libro qui dicitur Notitia dignitatum, videre licet, vbi cohortium eorum temporum imagines tales conſpiciuntur. Vidi etiam, dum eſſem Romæ, ſi benè memini, apud Thomam de Cauallerijs librum antiquum, in quo antiqua illa arma depicta erant. Aquibus colore vario arma ſua inficere, vt hodie Hiſpani, Galli, & Itali faciunt, mos fortaſſe dimanauit. Sed ad penſum redeamus. Portabāt autem argenteam illam Aquilam, vt teſtatur Plinius, quia argentum à lōgè melius conſpicitur. Draconiferi verò portabant Draconem pro inſigni, capite argēteo, reliqua verò parte ex oloſerico ſubtiliſſimo, atq; leuiſſimo perornata, vt à vento percuſſa ad inſtar viui Draconis tremeret, qui craſſis funiculis annexus è ſummitate haſtæ pendebat. Funiculi autem illi erant floccis ex oloſerico perornati; ipſum verò labarum, quod portabāt, cum Imperator intererat in campo, erat coloris purpurei, perornatum aurea tænia, vulgò frangia dicta, gemmis pretioſis referta. Scire licet, imò ad multorum ſcripta rectius intelligenda in primis neceſſarium eſt, qualis fuerit illius effigies, quod in multis numis videre eſt. Inter quos aurei quidam ſunt, ijq; ipſius Auguſti, quorū vnus in auerſa parte victoriam globo inſiſtentem alis apertis, Aui volanti ſimilē, coronam lauream in dextra ferentem continet, in alia labarum, quod Galli appellant Cornetta, quale Principi, cùm in bello eſſet, præferebatur. Inſcriptio huius numi eſt IMP. CAESAR. In aduerſa verò eſt caput Cęſaris cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. Pòſt in declinatione Imperij Rom. Imperatores in tali labaro Aquilam depingere cœperunt, vt ex Maxentij cuiuſdam numi auerſa parte conſtat, in quo Imperator thoricatus, & ocreatus, necnon & veſte militari indutus, labarum manu vna, altera lauri ramum geſtat, & prouinçiam, ſeu hoſtem ſub pedibus retinet cum hac inſcriptione VICTORIA AVGVSTI LIBERATORI ROMANORVM, licet poſtea à Conſtantino Magno virtute crucis, ſeu ſigilli, quod per viſionem ei apparuerat, expugnatus fuerit. Quo interempto, Conſtantinus Imperium Romanū in ſuam dignitatem reſtituit, factuſq; Chriſtianus, omnes Chriſtum, cui multa templa extruxit, & nuncupauit, adorare voluit. Hinc in omnibus poſtea adminiſtrationibus ſuis labarum purpureo, & aureo colore inſignium loco cum hoc geſtabat caractere XP. quod ſignum nil aliud ſignificat, niſi nomen & virtutē Chriſti. Addebat item binas iſtas literas A & Ω, vt ſignificaret, principium, & finem omnium rerum eſſe Deū. Quia verò Græci nomen Chriſti ab X exordiuntur, itaq; eos plurimum hallucinatos eſſe conſtat, qui ſignum illud crucem auream fuiſſe dixerunt, eamq; Conſtantinum, dum ex Gallia in Italiam contra Maxentium expeditionem ſuſciperet, feciſſe. Vſi ſunt poſtea eo inſigni Conſtantini ſucceſſores, vt in monetis Conſtantis videre eſt,

Aquilifer.

[a] De Numiſ. dial. 3. nu. 13.

Draconifer.

Labarum.

re est, in quibus Imperator armatus & pallio militari indutus Victoriam manu vna tenet, quæ quasi illi laureã imponere videtur, & alia labarũ cum signo Constantini; pedibus verò insistit proræ triremis, cuius temonem manu vna Victoria tenet, & cum hac inscriptione FELIX TEMPORVM REPARATIO. Decẽtius, Constãtius, aliíq; Imperatores ad Iuliani Apostatæ tẽpora vsq; semper tali insigni, & sigillo vsi sunt, cum huiuscemodi verbis SALVS DOMINORVM AVGVSTORVM LVCET. Quod verò tale signum, & sigillũ esset Christi, probatur [r] ex D. Ambrosio, vbi ad Theodosium Imp. scribit, necnon ex [s] Prudentio:

Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum clypeorum insignia Christus,
Scripserat, ardebat, summis crux addita cristis.

[r] Lib. 5. Epistol. 2.
[s] In poëm.

Constabat vexillum hoc ex olosérico amethistino purpureo, tænia aurea circuncirca, multisq; lapidibus preciosis perornatum, in medio verò vexilli erat crux Christi sculpta, & in huius medio acu Phrygio cõtextum insigne Constantini, & hoc modo in summitate hastæ deauratæ in bello semper Imperatoribus præferebatur. Atq; hinc fortè vsus iste dimanauit hodie, qui Bononiæ, & alijs etiam vrbibus obseruatur, ut uexilla scilicet dedicata alicui sancto, quando fiunt rogationes, societatibus præferantur. Ex his itaque, quæ diximus, manifestò constat antiquissima illa Romanorum insignia, ac in primis labari, & Aquilæ ad meliorem, & laudabiliorem usum tandem reducta. Sed unde digressa est, oratio reuertatur.

In primis conspiciuntur in Semproniæ gentis numismatibus in aduersa parte caput imberbe cum inscriptione retrò DIVI, antè IVLI. F. ex altera uerò coloniæ deducẽdæ symbola, nempe cohortis signum, Aquila legionis, stiua, & sceptrum, cum inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. Alterum numisma eadem insignia habet deductionis cũ inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DESIG. idq; ex una parte; ex altera caput imberbe redimitum, retrò cũ litera S. antè uerò C. nempe Senatus consulto. Fuit hic Graccus unus è Quartumuiris, argento publicè signando à Cæsare Dictatore institutis, quo munere C. Cæsaris primo triumuiratus quinquẽnio, functus est, vt ex primo numo apparet, quem cudit, cùm Quæstor etiam esset designatus. Cęterùm symbola illa deducẽdæ coloniæ ad Casilinum coloniam spectant, quæ anno 694. ab V. C. a Cæsare, & Bibulo Coss. ex S. C. deducta est, Quæstore Ti. Sempronio Gracco, quod secundo numismate clarè patet, vt etiam è primo, quod tamen haudquaquam ob coloniam à C. Cæsare tum deductam cusum esse existimamus, sed ob paternæ magnitudinis memoriam.

Seproniæ gentis numisma.

Valeriæ gentis C. Valerius Flaccus tale ex argento numisma condidit. Ex una parte facies est unà cũ summis humeris, muliebribus crinibus, in multos funes circuncirca intortis, & mox simul retrò in nodum collectis. Pars tamen, & quæ à temporibus assurgit, capillitij geminatim intorta supra caput rectà adducitur, & in sincipite reuincitur. Ab humeris statim sub collo ala est. Retrò verò, atq; supra nodum capillorum litera est N. quam uictoriæ signum existimo, quod alatum pingi solet, ut & litera N. exprimit, nempe *vixi*. Altera pars duo cohortium signa habet è latere, & in medio legionis Aquilam cum inscriptione ad primum cohortis signum C. VAL. FLAC. post alterum signum eodem ordine S. C. quæ omnia si coniungantur, sic se habent C. VAL. FLAC. IMPERAT. EX S. C. Tale numisma apud nobilem, & eruditum uirum Dom. Fuluium Capibouium Bononiensem ipsi nostris oculis uidimus. Cæterùm hũc Flaccum ex Gallica prouincia, quam Prætor obtinuit, Imperatorem appellatum fuisse ex [t] Cicerone colligere possumus, dum ait: *Expulsus atq; eiectus è prædio Quinctius accepta insigni iniuria confugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tum erat in prouincia*. Quare uel ad propriæ dignitatis monumentum illa in numo signa impressit: uel ut alterius C. Valerij Flacci insigne facinus notaret, cuius [u] Valerius Maximus meminit, dũ inquit: *Cùm Hannibal Capuam, in qua Romanus exercitus erat, obsideret, Vibius Accaus Pelignæ cohortis præfectus, vexillum trans Pœnicum vallum proiecit: se ipsum & suos cõmilitones, si eò hostes positi essent, execratus: & ad id petendum subsequenti cohorte primum impetum fecit: Quod vt Valerius Flaccus Tribunus tertiæ legionis aspexit, conuersus ad suos, spectatores, inquit, vt video, alienæ virtutis huc venimus: sed absit hoc dedecus à sanguine nostro, vt Romani gloria cedere Latinis velimus. Ego certè aut speciosam optaui mortem, aut felicem audaciæ exitum; vel solus igitur percurrere paratus sum. His auditis Pedanius Centurio conuulsum signum dextra retinẽs: iam hoc, inquit, intra hostile vallum mecum erit: proinde sequantur, qui id capi nolunt. Et cum eo in castra Pœnorum irrupit, totamq; secum traxit legionem.* &c.

C. Valerij Flacci numisma.

[t] Pro P. Quinctio.
[u] Li. 3. c. 2.

Nerius quidam è tribu, ut opinor, Pupinia inter rusticas nuncupata, numum habuit cum capite barbato & inscriptione antè NERI. Q. VRB. ex una parte, ex altera uerò duo cohortium signa, quorum alteri in medio unius tabellę quadratę H, litera inscribitur, alteri Γ Grçcum simili tabella. In medio legionis Aquila est, inter quam, & primum signum est CO, ut inter

Nerij Pupinij numus.

eandem,

eandē, & alterum ſignum S. litera. Cæterùm extra primum uerſus marginem ſignum legitur L. LENT. & poſt alterū C. MARC. quæ ſi iungantur, ſic habent L. LENT. C. MARCEL. COSS. His autem COSS. Nerius hic in Quæſtorem urbanum conſcriptus eſt.

M. Anton. triumuiri numi.

[u] Lib. 55.

[x] Li. 5. bell. ciuil.

M. Antonij triumuiri numi uiginti quatuor uidentur, ſinguli ſingularum legionum nomine, continuato ordine inſigniti. Dicitur habuiſſe, ut [u] Dion uult, uigintiquinque legiones ſub Imperio ſuo, uel, ut [x] Appianus, uiginti octo, uel, ut ex epiſtola Galbæ ad Ciceronē colligitur, numero triginta quinq;. Horum impreſſiones eodem planè modo nulla excepta, ex una quidem parte nauem Prætoriam habent, ſuprà ANT. AVG, infrà uerò III. VIR. R. P. C. inſcriptam: ex altera uerò Aquilas legionis inter cohortium ſigna, ſingulas ſingulis proprias addito infrà legionis numero. Adſunt tamen & alij eiuſdem numi ab illis paulò diuerſi, nēpe legionis ſextæ, quæ ex una parte nauem habent Prætoriam cum eadem inſcriptione: ex altera uerò eadem militaria ſigna cum legionis infrà numero, ſic tamen circunſcriptam ANTONINVS ET VERVS AVG. REST. nēpe quòd ab his Imperatoribus hęc legio reſtituta ſit: & legionis duodecimæ ex illa parte, ubi legionis ſigna ſunt, ſic inſcriptæ LEG. XII. ANTIQVAE & legionis decimæ ſeptimæ cū inſcriptione è ſignorū latere LEG. XVII. CLASSICAE, uti & decimæ octauæ, hiſce uerbis ſupra legionis ſigna LEG. XVIII. LYBICAE Verùm hi M. Antonij numi præclara certè antiquitatis monumenta ſunt, quæ qui latius uelit percipere, ipſum [y] Fuluium Vrſinum, ex quo hæc breuiter deſumpſimus, adeat. Non omittam tamen argenteum eiuſdem M. Antonij numiſma, quod cuſum fuit an. O. 3921. V. C. 711. I. C. 41. Huius pars anterior Antonij galeatum caput exprimit cum inſcriptione ANTONIVS IMP. Poſterior verò tria ſigna caſtrentia, ſeu militaria, & Aquilam in medio cum inſcriptione IIIVIR R. P. C. Numiſmatis huius mentionem facit [z] Adolphus Occo. Adiungam quoque numiſma quoddam, apud multos antea non conſpectum, ex ære Corinthiaco, tam puro, ſicut aurum, vetuſtate penè conſumptū, quod Romæ ſe inueniſſe [a] Iacobus Strada teſtatur. In huius altera parte, eaq; poſteriori, Triūmuiri toti loricati, & galeati in ſuggeſtibus columnis diſtinctis ſedentes: à dextra parte Antonius, à ſiniſtra Lepidus, media Octauius: à tergo Antonij, & Lepidi ſigna militaria, à tergo Octauij Aquila poſita: à dextra parte lictores cum faſcibus, & ſecuribus aſtantes: A ſiniſtra lena ferens caput Ciceronis Antonio: à tergo lenæ ſeruus eius, dextram Ciceronis afferens: in medio capita proſcriptorum, vtrinque duo vaſa plena pecunijs, ex quibus capita proſcriptorum deferentes, perſoluebantur, cum nulla inſcriptione. Pars autem numiſmatis anterior eorūdem Triūmuirorum capita exprimit, ex hiſq; illud Antonij, & Lepidi Laurea, cui à ceruice alligata faſcia pendet, redimitum eſt; Octauio verò regia corona impoſita eſt. Huius tota cōſpicitur effigies, aliorum verò ad latera tantùm, eaq; ad Octauiū verſa. Suprà ſcriptum eſt CONCORDIA, infrà IMPERATORVM.

[y] De famil. Roman. ex antiq. numiſm.

[z] De Impp. Rom. numiſmatibus.

Antonij Octauij, et Lepidi numiſma.

[a] In Epitome Theſ. antiq.

Cæſaris Augusti numiſmata.

Argenteū Octauij Cęſaris Auguſti numiſma conſpicitur, quod ab vna parte eius caput habet cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. ab altera clypeum, cum his literis in medio CL. V. circuncirca verò S. P. Q. R. & ſuprà SIGNIS, infrà RECEPTIS, & ſigno militari ab vtroque clypei latere, in quorum dextro eſt Aquila legionis. Numiſma hoc excuſum fuit an. O. 3943. V. C. 733. I. C. 19. poſt victoriam belli Parthici, quia, vt inquit Suetonius, cùm Auguſtus expugnaſſet Armeniam, Parthi ſine contentione redacti ſunt ſub iugum Cæſaris, & reſtituerunt ſigna militaria, quæ à M. C. & à M. A. abſtulerant, quemadmodū oſtendunt literæ SIGNIS RECEPTIS. Quapropter, vt huius victoriæ extaret memoria, in honorem Auguſti huiuſmodi numiſma excuſum fuit. Literę, quæ ſunt in medio clypei CL. V. ſignificant: Clypeus Victorius. Aliud eiuſdem ex argento quoque numiſma cuſum eſt an. O. 3955. V. C. 745. I. C. 7. cuius pars prima Auguſti laureatum caput continet, cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. ſecunda verò Martis templum, in quo eſt figura, tenens dextra Aquilam, ſiniſtra militare ſignum.

L. Lentuli & C. Marcellinum[o].

Eadem Aquila inter cohortium ſigna cum his literis H. P. vt in Nerij Pupinij numo habetur, conſpicitur in eo L. Lentuli, & C. Marcelli Coſſ. an. DCCIIII. ab V. C. qui fuerunt ex Claudia plebeia gente, quorum meminit A. Hirtius, cum inquit: *Aduerſarios Cæſaris gloriari L. Lentulum, & C. Marcellum Conſules creatos, qui omnem honorem, & dignitatem Cæſaris expoliarent.* Huius autē numiſmatis totā deſcriptionē ſuprà habuimus in Nerio Pupinio, quā ſi cupias videre, ipſum adeas. Aliud inſuper inuentū eſt eorundē L. Lentuli & C. Marcelli numiſma, cuius mentionē in huius numiſmatū tractatus principio fecimus. His Conſulibus, cùm Cal. Ian. in Q. Metelli Pij Scipionis ſententiam S. C. factum eſſet, vti ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret: ſi non faceret, eum aduerſus Remp. facturum videri, eiq; S. C. M. Antonius, & Q. Caſſius interceſſiſſent, Senatus negocium dedit, ut curarent, ne quid Reſp. detrimenti caperet; quò fortaſſe ſpectat Iouis propugnatoris imago in illo, & ſigna legionum in altera denariorum

nariorum parte in hoc notata; ſuſcepto ſcilicet ab optimatibus cõtra Cæſarem bello ciuili. De C. Marcello hoc ita ferè ſcribit Cicero: *Scit C. Marcellus, & Cn. Lentulus Marcellinus, quorum fide atque præſidio Siculi maximè vtuntur, quod omnino Marcellorũ nomini tota illa prouincia adiũcta ſit*. In quo loco Aſconius, Marcellos & Marcellinos gẽtiles dicit, & quare Sicilię patroni ſint, docet.

Tiberij numiſma.

In Tiberio adeſt numiſma, quod excuſum fuit an. O. 3993. V.C.783. I.C.31. cum inſcriptione VETTIACVS. & duobus ſignis militaribus, in quorum medio Aquila eſt. In altera verò parte inſcriptio ſic habet CATO IIVIR CAA.

Traiani numiſmata.

In numiſmate argenteo Traiani tria ſunt inſignia militaria, quorum medium habet Aquilam legionis, dextrum verò in ſummitate coronam, ſiniſtrum Imperatoris manum, qua vnio, & concordia, quæ in exercitu eſſe debebat, oſtendebatur, à qua victorias ferè omnes emanare credebant. Circunſcriptio eſt huiuſmodi S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI.

Aliud Traiani numiſma exculptum eſt an. O. 4065. V.C.855. I.C.103. cum hac inſcriptione IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. atq; id in aduerſa parte: in auerſa verò DACIA AVGVSTA PROVINCIA. Dacia hac in parte inſidet ſellæ rupi impoſitæ, coronam triticeam capite geſtans: aſtant ei duo pueruli, quorum vnus ſpicam porrigit; alter racemum ſeu glandem dextra, ſiniſtra Aquilam ſignum militare tenet.

Philippi numiſma.

In numiſmate ęreo Philippi habentur quatuor inſignia, quorum interiorum vnum in ſummo habet Aquilam, aliud verò manũ: exteriora verò nil in ſummo habent. Circunſcriptio eſt FIDES EXERCITVVM, & S.C. ſub inſignibus.

Hadriani numiſma.

Hadriani numiſma cõſpicitur, in quo tria militaria ſigna ſunt, nempe Aquila legionis, fidei manus, & cohortis ſignum, & galeati milites ea portantes, quos anteit imaginifer, ut credo, ſeu labarifer, cùm tale quid ferat haſtæ extremo præfixum. Sub illis inſcriptio eſt FIDES EXERC. & ſub hac S. C.

Alia quoque eiuſdem numiſmata viſa ſunt, in quorum vno ab vna parte habetur huiuſcemodi inſcriptio HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ab alia verò DISCIPLINA AVG. S. C. ibiq; adeſt Imperator peregrè proficiſcens, fortè ad aliquam expeditionẽ: ſubſequuntur quinq; milites geſtantes ſigna militaria. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4088. V. C. 878. I.C. 126. Eodem anno aliud Hadriani numiſma factum eſſe tradit [b] Adolphus Occo, in quo conſpiciebantur tres milites tenentes militaria ſigna, cum Imperatore equite dextram in ſublime porrigente. Inſcriptio talis erat EXERCITVS SYRIACVS S.C.

[b] *De numiſmatib. Imper. Romm.*

Claudij numiſmata.

Numiſma ex ęre haud mediocre Claudij reperitur cum hac inſcriptione TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERMAN; in huius alia parte inſignia militaria ſunt, in quorum vno caput alicuius barbari conſpicitur, ſupra quod eſt bilanx eidem ſcipioni affixa, ſicuti & in dextro; in medio verò legionis Aquila triſulcum fulmen pedibus premens ſecus ac in alijs legionum ſignis, cum his literis COL. A. A. PATR. id eſt, vt opinor, Colonia Auguſta Patrenſis. Numerus XXII. denotat vigeſimam ſecundam legionem. Hoc numiſma in honorem Claudij à Colonia Auguſta Patrenſi excuſum fuit, fortè quia ibi hæc legio ſuam ſedem habuit. Hæc colonia XXII. fuit vocata primigenia, & ob fidem incorrupta, in Aegypto ab Auguſto conſtructa, quam poſtea Veſpaſianus traduxit in Iudęam. De ea Spartianus, & Tacitus hiſtorici meminerunt. Conſultò quidem factum eſt in hac victoria, vt caput barbari in ſummo militaris inſignis affixum eſſet, quia, vt inquit Cornelius [c] Tacitus, *caput Galbæ lanceis & inſigni militari affigebatur*.

[c] *Lib. 7.*

Claudij huius aliud numiſma cuſum eſt in quo conſpicitur eius ab anteriori parte imago imberbis, ſimili corona, & tænijs ijſdem perornata. Ante eam Aquila ſupra militare ſignum eſt. numiſmatis ora ſic inſcripta TI. CLAVDIVS CAES. AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Is Lugduni ex Druſo Nerone fratre Tiberij Imp. & Antonia minore natus eſt, Iulio, & Fabio (alij Iulo Antonio, & Q. Fabio Max.) Africanis, Coſſ. Romm. Imperator creatus eſt anno ætatis quinquageſimo, promittens ſingulis quaterna dena ſeſtertia; & ſic primus Cæſarum fidem militis præmio eſt pignoratus. Parentibus ac maioribus ſuis auiæ & fratri, cunctiſq; propinquis diuinos honores inſtituit, ſacrificiaq; in eorum memoriam, cum ludis & ſpectaculis celebrauit, honores ſibi illatos ſpreuit, ac contempſit. In cunctis tam ciuilem ſe geſſit, vt breui ſpacio omnium in ſe fauorem, & amorem traheret. Priuatis tamen inſidijs infeſtabatur, ac bellum ciuile contra eum à Furio Camillo Scriboniano Dalmatiæ Legato motum eſt, quem etiam milites in Imperatorẽ elegerunt. Verum intra quintũ diẽ oppreſſus eſt, legionibus, quæ ſacramentũ mutauerant, in pœnitentiã religione conuerſis. Cenſurã deinde Claudius intermiſſam reuocauit, eamq; geſſit, in qua populi laſciuiam ſeueris edictis increpuit. In huius numiſmatis altera parte eſt ædificium lapidibus quadratis rudibus, duos arcus ſubleuatos continens, ſuperiore parte, in templi figuram extructum: In cuius medio eſt ſtatua Imperatoris haſtile manu

tenens. Ante eum signum militare, cui Aquila imposita. Ex vtraq; statuæ parte columnæ tympanum sustinent. Inscriptio in medio ędificij talis est IMP. RECEPT. Aquæ Claudiæ introductum repręsentans. Fuit autem Aquędu&tus à Caligula inchoatus, sed à Claudio magnificè ex duob. fontibus Cæruleo altero ob colorem, altero Curtio, in Vrbem inductus & perfectus. Opus omnium reliquorum aquæductuum longissimo interuallo splendidissimũ. Omnes enim Romanos colles altitudine excedit. Vestigia eius in Auentino prope S. Priscam, & prope Næuiam portam, quæ nunc MAIORIS appellatur, in muro conspiciuntur, canales scilicet saxei tres, alter alteri impositus, magnæ amplitudinis. In frontispicio eiusdem Portę titulus huiusmodi legitur TIBERIVS CLAVDIVS DRVSI F. CAESAR AVGVSTVS GERMANICVS PONTIF. MAXIM. TRIBVNITIA POTESTATE XII. COS. V. IMPERATOR XXVII. PATER PATRIAE, AQVAS CLAVDIAM EX FONTIBVS, QVI VOCABANTVR, COERVLEVS ET CVRTIVS A MILIARIO: XXXXV. ITEM ANIENEM NOVAM A MILIARIO XII. IMPENSA SVA IN VRBEM PERDVCENDAS CVRAVIT.

Alij item tituli de huius aquæductus restitutione leguntur, quos suo loco annotabimus. Atq; in id opus Claudij erogata sunt Talentûm sexaginta millia, cuius rationem cùm putaret Budæus, auri, vt vulgò loquimur, millionem, ac CCCLXXXV. millia & D. coronatos efficere monuit.

Septimij Albini numisma.

Conspicitur in numismate argenteo Decimi Clodij Septimij Albini ab vna parte talis inscriptio IMP. CAES. D. CLO. SEP. ALB. AVG. ab altero verò FIDES LEGION. COS. II. cum duabus dexteris iunctis (alij duo signa militaria) & Aquila in medio. Hoc numisma cusum est an. O. 4159. V. C. 949. I. C. 197. Is Imperator fuit nobilis Romanus, statura procera, capillo renodi, & crispo, fronte lata, admirabili candore, & voce muliebri ad sonum Eunuchorum, motu facili, iracundia graui, furore tristissimo, in luxuria varius, voracitatis maximæ, & ingratus: posuit enim insidias Seuero, qui eum Cæsarem, & Imperij consortem fecerat. Sed cùm fusæ eius copiæ essent in prælio Lugduni commisso, sauciatus à militibus captus, semiuiuus ad Seuerum ductus est; cuius abscissum caput pilo prius circunlatum, Romam missũ, publico patibulo affixũ est eo, quo cusũ est hoc numisma, anno ad xj. Cal. Martias. Corpus eius ante Pretorium ad fœtorem iactum, laceratũq; à Canibus, & in profluẽtem coniectũ.

Septimij Seueri numisma.

L. Septimij Seueri Pertinacis numisma reperitur, cusum an. O. 4155. V. C. 945. I. C. 193. in cuius priori parte talis habetur inscriptio IMP. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. COS. I. in posteriori verò LEG. XIIII. GEMM. TR. P. COS. Hîc præterea sunt duo militaria signa, Aquila legionaria intermedia. Aliud eiusdem Septimij Seueri numisma conspicitur cum inscriptione ab vna, eaque priori parte, nempe IMP. CAES. L. SEP. SEV. PERT. AVG. in aduersa parte nonnullæ apparent literæ, sed non omnes propter corrosionem: hæ autem sunt..... LIT. AL. cum duobus signis militaribus, in medio Aquila, & infrà TR. P. COS. Hoc numisma eodem anno cusum est. Aliud item Septimij Seueri huius numisma inuentum est cum tali inscriptione L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PARTH. MAX. ab altera verò parte MARTI STATORI. Ibidem Mars adest stans, dextra Aquilam, sinistra militare signum tenens. Numisma hoc cusum est an. O. 4165. V. C. 955. I. C. 203. Is re benè gesta contra Partos, Imperator XI. salutatus est. In Aegypto Alexandri Magni sepulcrum clausit. Antequam moreretur, fertur hæc dixisse filijs: *Facite vt conueniat inter vos, locupletate milites, cæteros omnes contemnite.* Regnauit annis septendecim, mensibus octo, diebus tribus. Huius mentionem facit Herodianus sic inquiens: *Seuerus genere Afer, vehemẽs homo negocijs gerendis ac ferox, vitæq; insuetus duræ, & asperæ, promptus excogitandis, acer exequẽdis rebus. Longè aliud in lingua promptum, quàm in animo reconditum gerebat.*

Marini Imper. numisma.

Marini Ducis limitis sarmatici aduersus Scythas à fide Romanorum deficientes, numismatis pars anterior eius effigiem continet, barba promissa, & regia corona decoratam, tænijs duabus à ceruice dependentibus, & coronæ annexis. Circunscriptio huiusmodi MARINVS CAESAR. Is Imperator ab exercitu Illyricorum creatus, paulò pòst in seditione militari interfectus est. In huius numismatis posteriore parte signa militaria tria videntur, medio est Aquila imposita, cum tali inscriptione FIDES MILIT.

Gallieni numisma.

P. Lucinij Gallieni habetur ex argento numisma vnum, in cuius dextra, siue anteriori parte sic inscriptum est IMP. GALLIENVS AVG. in læua verò, siue posteriori FIDES MILITVM. præterea ibi sculpta sunt duo signa militaria, & in medio Aquila. Hoc numisma cusum est an. O. 4225. V. C. 1015. I. C. 263. Hic Imperator patre capto, cum reliqui mærerent, ipse lætatus est. Excusso ceruicibus iugo paterno, vino, mulierculis, popinis, lenonibus se totum dedit, ac stupris perdidit orbem terrarum.

Inter

Inter numiſmata antiqua eſt numiſma aureum Victorini iunioris, ſenioris filij, in cuius aduerſa parte conſpicitur eius effigies imberbis cum ſceptro ad latus ceruicem verſus. Huius circunſcriptio hoc pacto legitur IMP. CAES. VICTORINVS. IVN. P. F. AVG. In auerſa verò parte continetur ara, in qua eſt ignis iniectus. A dextra aræ parte eſt muliebris ſtatua, longiore veſte induta, dextra globum Imperatori ab altera aræ parte ſtanti offerens, ſiniſtra ſchedam tenens. A tergo eius duo ſigna militaria, Labarum, & Aquila ſunt collocata. Imperator loricatus, & paludatus, ſiniſtra ſceptrum gerit, dextra globum oblatum recipit. A tergo eius Tribunus militum apparet, cum tali inſcriptione VICTORIA MATRIS CASTRORVM. infrà ſubſcriptum F. M. P. A.

Victorini iuniors numiſma.

Signa quoque militaria cum Aquila conſpiciuntur in numiſmate M. Fuluij Macriani. Inſcriptio talis LIB. MACRIANA LEG. I. Hęc autem in aduerſa parte: In altera verò ſic erat inſcriptum L. CLODI. MACRI. S. C. Hic numus penes Adolphum Occonem eſt elegans valdè. Num verò ad illum Macrianum referri debeat, incertum eſt; nam prænomen repugnat. Cuſus eſt an. O. 4223. V. C. 1013. I. C. 261.

Macriani numiſma.

In numiſmate Conſtantini Copronymi, filij Leonis Imp. caput eius conſpicitur caluum, abraſa barba, præditum infula à ceruice alligata duobus funiculis pendentibus. Inſcriprio circa numiſmatis oram talis eſt D. N. CONSTANTINVS NOB. CAES. Is cognominatus eſt Copronymus, quòd infans Baptiſmi lauacro admotus, media cæremonia aquam ſacram, ventris ſolutione maculauerit, paternos mores imitatus eſt, impio patri ſceleſtiſſima ſuccedens proles, magicis vanitatibus ad inſaniam vſq; deditus, nullo ſcelere abſtinens, non Chriſtianus, non Græcus, non Hebræus, ſed omnis impietatis mancipium. Numiſmatis huius alterum latus repręſentat Imperatorem dextram eleuantem, ſiniſtraq; Aquilam ferentem, vtrinq; collocatis ſignis militaribus, cum inſcriptione PRINCEPS DES. infrà XXI. B.

Conſtantini Copronymi numiſma.

Coloniæ, & Municipij Auguſti numiſma reperitur, cuius pars prior Auguſti caput exprimit cum inſcriptione PERMISSV CAESARIS AVGVSTI. poſterior verò duo ſigna militaria, & Aquilam in medio.

Municipij Auguſti numiſma.

Totidem ſunt ſigna militaria in ęreo numiſmate Caligulę & Neronis & Galbę cum Aquila legionis ſigno in medio eorum, & in alio numiſmate Galbæ tria Aquilæ ſigna cum litera S. propè eorum dextrum & C. propè ſiniſtrum latus.

Caligulæ Neronis & Galbæ numiſma.

Templum Martis, in quo ſignũ militare & Aquilã, cum inſcriptione S. P. Q. R. conſpicitur in auerſa parte argentei Cæſaris Auguſti numiſmatis, quod cuſum fuit an. O. 3955. V. C. 745. A. C. 7. cum huiuſmodi in aduerſa parte inſcriptione CAESARI AVGVSTO. Argentea quoque Auguſti numiſmata duo inuenta ſunt, in quibus ab auerſa parte Martis vltoris templum ſculptum eſt, quod Romæ in Capitolio ab Auguſto conſtrui curatum eſt in figura rotunda, vt etiam ex hiſce numiſmatibus patet, ob bellum quod contra Philippum iurauerat, in patris vltionem, vt ſcribit Suetonius, & [c] Ouidius ſic canens:

Auguſti numiſmata.

> *Templa ferens & me victore vocaberis vltor,*
> *Vouerat & fuſo lætus ab hoſte redit.*

[c] In faſtis.

In vtriuſq; numiſmatis templo conſpicitur ſignum militare, nempe Aquila legionis, ibidem vnà cum alijs ſignis militaribus Auguſti iuſſu teſte [f] Dione portata. Horũ autem duorum numiſmatum, vnum in templi medio Martis galeati figuram nudam ſtantem exprimit dextra militare illud Aquilę ſignum, ſiniſtra ſceptrum vt credo, tenentem, vel aliud ſignum militare: à latere dextro templi hæ literæ ſunt MAR. à ſiniſtro verò VLT. id eſt Marti vltori, in huius anteriori parte, eſt caput Auguſti laureatum cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. In altero numiſmate idem ſignum militare impoſitum eſt, quadrigæ temonem erectum habẽti, quam Senatus Rom. in eo templo maioris Auguſti honoris gratia, cũ ſupra illam triumphaſſet, conducendam curauerat. Sub templo habentur hæ literæ S. P. Q. R.

[f] Li. 54. Hiſtor. Rom.

In argenteo quodam numiſmate, cuius iconem [g] Antonius Auguſtinus exhibet, cõſpicitur ab aduerſa parte Aquila apertis alis, ceu Auis volans, ſupra ferculum, ſignum militare ſtans. Hoc ſignum poſt dextram togæ partem ibi exiſtentis ſitum eſt, ad ſiniſtram verò laurea videtur. Supraſcriptio eſt huiuſmodi: SPQRPAREN; infraſcriptio verò: CONSAVG. apud verò [h] Adolphum Occonem habetur CONS. SVO. In altera numiſmatis parte quadriga triumphalis eſt cum alijs equis, vt credo, quatuor (quanuis tres tantùm appareant) qui ſupra currus anteriorem partem erecti, aurigarum loco poſiti videntur. Extra currus ſpondam dextram ſupraq; rotam apparent quatuor humanę figuræ ſtantes. Supra equos currum vehentes ſcriptum erat CAESAR (alibi CAESARI) infrà verò AVGVSTO: Numiſma hoc excuſum eſt, teſte [i] eodem Occone, an. O. 3945. V. C. 735. A. C. 17. quo tempore Octauium nondum Auguſtum factum aſſerit. [k] Antonius verò Auguſtinus cuſum ſub M. Aurelio putat.

[g] Tab. 51. num. 41. in Dial. numiſ.
[h] In Aug. de numiſm. Impp. Rom.
[i] Ibidem.
Octauij. Cæſaris. M. Aurelij numiſma.
[k] In Dial. 2 numiſ. n. 41

Lepidi numiſma.

Lepidus Imperator triumuir argẽteum numiſma habuit, quod cuſum eſt an.O.3921.V.C. 711.A.C.41.in cuius anteriori parte talis inſcriptio erat LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR. R.P.C. in poſteriori verò EX S.C. Tria hîc erant ſigna militaria, inter quæ etiam Aquilam legionis fuiſſe crediderim.

Signorum origo, ac ratio,

Vt facilius verò Aquilarum in ſignis militaribus, de quibus ſermonem habuimus, vſum vnuſquiſq; calleat, quædam hîc addere libuit, de illorum origine. Conſtat autem omnes quidem gentes, quæ laude, & gloria belli præeminebant, certum in exercitu ordinem, quo vrgente neceſſitate, & premente hoſte milites quieſcentes, & per contubernia diſtributi conuenire facilius ad ſuos præfectos, & redigi citra iacturam temporis in aciem poſſent, inſtituiſſe. Sic apud Macedones phalanx, apud Gallos caterua, apud Romanos legio, quæ in decem cohortes tanquam partes diuiſa, à tribunis moderabatur, partes, & ſuos habebat præfectos, quò facilius ſinguli ſuos milites conuocare poſſent, quia confuſa, ac ſubitò affluens multitudo conſpici à præfectis non poterat. Itaque perticas, ſiue fercula quædam lignea portabant, quibus certa affigebãt ſigna, quibus ſuã quiſq; cohortẽ agnoſcere poſſet. Vnde rectè inquit [l] Vegetius: *Sed inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit, quàm monitis obtemperare ſignorum.* Nam cũ voce ſola in tanto præliorum tumultu regi multitudo non poſſit, & plura pro neceſſitate rerum ex tempore iubenda atq; facienda ſint, antiquus omnium gentium vſus inuenit, quomodo, quod ſolus Dux vtile iudicaſſet, per ſigna totus agnoſceretur, & ſequeretur exercitus. Itaque prima cohors millenaria, quæ & numero militum, & honore præſtabat, Aquilam vſurpabat Romanam Auem: reliquæ verò alijs atque alijs in ferculis erectis ſignis dignoſcebantur, quæ & propriè ſigna Romanis vocabantur. Erant autem pro arbitrio Tribunorum ſculpta in illis capita animalium, hoſtium deuictorum facies, manuum effigies, ſartagines cum igne, & circuli, vt in numiſmatibus alijsq; monumentis veteribus videre eſt. Inter præcipua tamen quæ cæteris honore præſtabant cohortium ſigna erant Aquilæ; tametſi & illæ ferculis geſtarentur, vt cætera ſigna, nomenclatura tamen, & prærogatiua ſeparabantur. Hinc eſt illud [m] Cæſaris. *Pompeius in conſpectu vtrorumque oppidorum, neque ſuis auſus eſt ſubſidio venire. Aquilas habuit, & ſigna tredecim legionum: ſed ex quibus aliquid frumenti ſe exiſtimabat habere.* Sic [n] Cornelius Tacitus, cùm Varianam cladem deſcribit: *Mediò campi* (ait) *albentia oſſa vt fugerãt, vt reſtiterant, diſiecta, vel aggerata adiacebant, fragmina telorum, equorumq; artus, ſimul truncis arborum infixa ora. Lucis propinquis Barbarorum aræ, apud quas Tribunos ac primores ordinum Centuriones mactauerant, & cladis eius ſuperſtites pugnam aut vincula elapſi referebant: Hîc cecidiſſe Legatos, illic raptas Aquilas: primum ibi vulnus Varro addactum, vbi infelici dextra, & ſuo ictu mortem inuenerit: quo tribunali concionatus Arminius, quot patibula captiuis, quæ ſcrobes, vtque ſignis, & Aquilis per ſuperbiã illuſerint.* & [o] rurſus: *Audita conſternatione ad Germanicum tendentes, fugerunt contumelias, cædem parant, Planco maximè, quem dignitas fugæ impediuerat. Neq; aliud periclitanti ſubſidium, quàm caſtra ponere primæ legionis. Illic ſigna & Aquilas complexus, religione ſe tuebatur:* Hęc ille. Loquitur autem primo loco de multis Aquilis, & ſignis, quia tres erant legiones cum Varro cæſę: quarum quęlibet vnam Aquilam, & plura ſigna habebat. In altera verò authoritate de vna Aquila, & pluribus ſignis mentio fit: vt apparet in vna legione vnã Aquilam extitiſſe, & plura ſigna. Huc facit, quod idem [p] Corn. Tacitus ſcribit: *Vt verò deformis, & flens, & præter ſpem incolumis valens proceſſit, gaudium, miſeratio, fauor verſi in lætitiam, vt eſt vulgus vtroque immodicum, laudãtes, gratanteſq; circundatum Aquilis ſigniſq; in tribunal ferunt.* Et [q] iterum, cùm legiones Veſpaſiani auxiliares recẽſeret: *Dein Septima Claudiana agreſti foſſa* (ita locus erat) *præmunita dextro, octaua per limitem apertum, mox tertiadecima denſis arbuſtis interſepta. Hic Aquilarum ſignorumq; ordo.* Et alio loco: *Duces partium, vt curſulas venêre, paucos ad requiem dies ſumunt, donec Aquilæ ſignaq; legionum adſequerentur.* Hæc ex Tacito. Huc alludit [r] Appianus Alexandrinus: *Inſigne interea prælium ab vtraque parte editur, in quo ſuperior Pompeius, Cæſaris milites in fugam vertit, eoſque in caſtra vſque perſequitur. Signa porrò militaria pleraq; ſuſtulit, inter quæ & Aquilã præcipuũ Romanis ſignũ penè eripuit.* Huc pertinet quod [s] Lucanus ſcribit

[l] Lib.3.c.5. de re milit.
[m] Li.6. bell. ciu.
[n] Lib.1. Hiſtor. Aug.
[o] Ibidem.
[p] Lib. 18.
[q] Lib.19.
[r] Lib.2.bel. ciu.
[s] Lib.2. Pharſal.

Barbaricas ſæui diſcurrere Cæſaris alas,
Ipſum omnes Aquilas, collataq; ſigna ferentem.

Patet igitur ſigna ab Aquilis fuiſſe diuerſa. Cùm verò de ſartagine eiusq; igne obiter quid dixerimus non ab re erit teſtimonia quædam authorum de ea huc adducere. Clarum quidem eſt inter præcipua Imperij inſignia eam fuiſſe connumeratam, & præſertim inter ornamenta, quæ ſcilicet in ſummitate ferculi ſuprapoſita ignem ferret, cuius imaginem ex multis numiſmatibus & monumentis [t] Vuolphgangus Lazius Viennenſis exhibuit. Meminit huius ignis [u] Herodianus, inquiens: *Sed poſtquam L. Verus fato functus eſt, manentibus adhuc Lucillæ principibus inſignibus, Pompeiano eam pater deſpondit: nihilo tamen ſecius priſtinum illi honorem Commodus reliquit vſurpandum. nam & ſella Imperatoria ſeſſitare in theatro, & ignem de more præferri patiebatur.*

Ignis prælati ornamentum.

[t] In principio Comen. de Rep. Ro.
[u] Lib.1.hiſt. Aug.

patiebatur. Et [x] iterum de Commodi pellice scribens: *Quod vbi consilium suum ad Martiam retulit, unam ex suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac propè vxoris eã loco habebat, sic ut præter ignem omnes honores veluti Augustæ tribuerentur.* [y] Idem de Pertinace locutus: *Igitur postquam illuxit, in curiam se contulit, neq; ignem sibi præferri, neq; ulla principatus insignia passus attolli, donec Senatus sententiam sciscitarentur.* [z] Itẽ rursus de Macrino loquẽs: *Talia loquentem, exercitus omnis, cæterumq; uulgus Imperatorem atque Augustum consalutauit: tum amictum purpura, reliquoq; aulico ornatu atque apparatu ibidem ex tempore conquisito, præcedente etiam igne, in Antiochiæ primum templa, mox ad suas ædes deduxerunt.* [a] Idem aliàs: *Nã cùm magnoperè indoluissent Alexãdri nece, ac fortefortuna in quendã ex illius amicis, cui nomen Quartino fuit, paulo antè è castris à Maximino dimissum incidissent, correptũ* 10 *atque retractantem, neq; tale quicquam cogitantem, ducem sibi delegerunt, purpuraq; eum, prælatoq; igne, funestis scilicet honoribus condecoratum, nihilq; minus optantem, ad Imperium protulerunt.* Idem postea de Gordiani inauguratione tractans: *Sequebatur autem ipsum principalis pompa omnis, militesq; quicunq; aderant, iuuenesq; urbani procera statura, ad eorum similitudinem, qui Romæ Imperatorem comitantur: Virgæ item laureatæ, quo insigni principes à priuatis dignoscuntur: præterea ignis de more præferebatur, ut speciem fortunamq; exiguum sanè ad tempus, Romanæ ciuitatis Carthago repræsentaret.* Ad huiusmodi præterea insignia alludit [b] Ammianus Marcellinus: *Tunc in memoriam Constantini ut nouatoris turbatorisq; priscarum legum, & moris antiquitus recepti, uexauit eum apertè incusans, quòd barbaros omnium primùm adusque faces auxerat.* De ortu istius ignis in triumphis legimus Iouem Agetorem apud Lacedæmonios fuisse cultum, & ex eius ara ignem depromptum, quem 20 inextinctum & continuum Imperatoribus in aciem exeuntibus præferrent, vtpotè summum inter elementa, vt author est [c] Nicolaus: quæ consuetudo postea ad Romanos transiuit. Herodianus etiam sic scribit: *Cùm non fuit modus ambitioni, & adulationibus, nisi Deorum insignia, & ornamenta primum in triumphantes, inde* inquit Fabianus, *in Imperatores transferrentur.* Hipparchus ignem rerũ omniũ principiũ opinabatur, & multi secuti sunt, vt aptè Carthago Iunoni, quę mundi Genium significat, ignem supremum elemẽtum dederit, etiamsi alioquin nihil foret ei cum marito commune. Amplius scire oportet nouem fuisse in perfecta legione signa quot cohortes videlicet, milliaria excepta, quæ Aquilam ferebat, id quod subinde authores legenti occurrit. Sic [e] Liuius: *Primo leuis armatura Romanorum præoccupatum inferiore loco succedens tumulo pulsa detrusaq; terrorem in succedentẽ intulit equitem, & ad signa legionum refugit.* [f] Item: *In præoccupatis angustijs loco iniquo est circunuentus, quatuor millia militum amissa, & legionis secundæ* 30 *signa tria:* [g] Idem: *Vnus remansit M. Licinius Strabo Tribunus militum tertiæ legionis cum tribus signis à legione relictis.* Vbi per signa cohortes intelligit ferculi scilicet illius voce cohorti, quam distinguebat, attributa.

Nunc de religione, quam Romani in euellendis ex terra signis obseruabant, pauca ex historijs adferam. Equidem reperio signifero non licuisse euellere signa, nisi augurio capto; eratq; hæc superstitio populi eius, vt quãdo signa faciliter euellebantur, certam de victoria spem cũcti conciperent, sin difficulter, cladem imminentem suspicarentur. Hinc *Crassum Parthico bello occisum* Appianus refert, *quòd iturus ad bellum euellere signa nequiuerit.* Eodem euentu Romanorum stragem contigisse ad Trasymenum lacum probati authores memorant. Et de Camillo Scriboniano, qui contra Claudium Cæsarem in Dalmatiã Imperium arripuerat [h] Orosius no- 40 minatim sic scribit: *Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ Legatus bellum ciuile molitus legiones multas fortissimasq; ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, vt in unum undiq; ad nouum Imperatorem conueniretur, neque Aquilæ ornari, neque conuelli quoquam modo signa moueriq; potuerunt.* Ad hunc morem euellendi signa alludit Maro hoc carmine:

——Vbi primùm euellere signa
Adnuerint superi.

Erat & altera Romanis in hac re consuetudo ornandi videlicet signa in victoria & tristi casu incõpta proferẽdi. Vnde est illud Taciti, cùm parentationem Germanici Cæsaris enarrat: *Igitur Tribunorum Centurionumq; humeris cineres portabantur. præcedebant incomptè signa.* Quòd 50 verò ornarentur hæc signa, sic innuit [i] Claudianus:

Lætaturq; tamen, Mauortia signa rubescunt,
Floribus & subitis animantur frondibus hastæ.

Porrò inuenio inter signa portata Romanis in legionibus, fuisse imagines Imperatorũ & Ducum: quas qui ferebant, Imaginarij vocabantur, & Imaginiferi, vt aliàs diximus; quorum inter genera militũ & Vegetius meminit. [k] Suetonius quoq; *Militi post publicata ex Augusti testamento legata, nihil unquam largitus est, præterquam singula millia denariorum prætorianis, quòd Seiano se accommodassent, & quædam munera Syriacis legionibus, quòd solæ nullam, solæ Seiani imaginem inter signa coluissent.* Huc pertinet illud Cornellij Taciti de Vitellio loquentis: *Exercitum* (inquit) *Superioris Ger-*

[x] *Lib. eod.*
[y] *Lib. 2.*
[z] *Lib. eod.*
[a] *Lib. 7.*
[b] *Lib. 1.*
Ignis prælati origo.
[c] *Lib.* περὶ τῶν ἐθῶν.
[d] *In Augusti principatũ honorẽ.*
Signa nouem in legione perfecta excepta cohorte milliaria.
Cohors milliaria Aquilã ferebat.
[e] *Li. 2. dec. 3*
[f] *Li. 9. dec. 4*
[g] *Li. 1. dec. 5*
Religio euellẽdi signa in locis suis.
[h] *In Claud. histor.*
De ornamentis insignium militarium.
[i] *In nuptijs Honorij, & Mariæ.*
Imagines Imperatorum, & Ducum inter signa.
[k] *In Tiber.*

ris Germaniæ, Calendis Ianuarijs diripuiſſe imagines Galbæ, tumultuariq; cœpiſſe. Cuius turbationis ac flagitij ſpectator aderat Ordeonius Flaccus Legatus Conſularis, non auſus compeſcere mentes, non retinere dubios, non cohortari bonos. Sed ſubſiſtit ſignis pauidis, & ſecordia innocens: quatuor Centuriones cum protegerent Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vinctiq; ſunt.[l] Item aliàs: *Equeſter ordo, cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur: inſtituitq; , vt turmæ Idibus Iulijs imaginem eius ſequerentur.* Et[m] rurſus, cùm de deditione regis Parthorũ ageret: *Nec recuſaturum Tyridatem, accipiendo diademati in vrbem venire, niſi ſacerdotij religione attineretur: iturum ad ſigna, & effigies principis, vbi legionibus coràm regnum auſpiceretur.* Et ſubdit: *Tum placuit Tyridatem ponere apud effigiem Cæſaris, inſigne regium, nec niſi manu Neronis reſumere. Et colloquium oſculo finitum. Deinde paucis diebus interiectis, magna vtrinq; ſpecie: Inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patrijs: hinc agmina legionum ſtetêre fulgentibus Aquilis, ſigniſq; & ſimulachris Deûm in modum templi.* Atq; hactenus de imaginibus Imperatorum, Ducumq; exercitus, inter ſigna receptis. Ad quod genus militum alludit & inſcriptio vetuſtatis, quæ Lugduni viſitur:

[l] *Lib. 2. Hiſtor. Auguſtæ ſub finẽ.*
[m] *Lib. 15.*

D. M. ET MEMORIAE AETERNAE.
SOLENNIO FIDO MIL. LEG. I. MINERVAE IMAGINI
FERO MATVRINA VICTORINA CONIVGI CHARIS-
SIMO, PONENDVM CVRAVIT, ET SVB
ASCIA DEDICAVIT.

Capita ferarum in ſignis militaribus.

Cæterùm inter ſigna capita ferarum ſculpta, atque interdum hoſtium occiſorum vera capita geſtata fuiſſe, hiſtorias legentibus paſſim occurrit. Quemadmodum[n] Tacitus ſcriptum reliquit: *Simul naues in aduerſum amnem agebantur. Hinc veteranorum cohortium ſigna, inde deprompta ſyluis, lugiſq; ferarum imagines, vt cuique genti inire prælium mos eſt, iuſta belli ciuilis externiq; facie obſtupefecerãt.* Huc quoq; facit, quod idẽ[o] Tacitus ſcribit, de Galbę cæde atq; interitu locutus: *Nullam cædem Otho maiore lætitia excepiſſe, nullum caput tam inſatiabilibus oculis perluſtraſſe dicitur, ſeu tùm primùm leuata omni ſolicitudine mens vacare gaudio cœperat, ſeu recordatio maieſtatis in Galba, amicitiæ in Tito Iunio, quanuis immitem animum, imagine triſti confuderat. Piſonis vt inimici & æmuli cæde lætari ius faſq; credebat. Præfixa contis capita geſtabantur inter ſigna cohortium, iuxta Aquilam legionis.* Sic apud ſigna tanquam Aſyla quiſq; tueri ſe poterat, & à captiuitate vindicare. Vnde ſcribit Tacitus:[p] *Planco maximè quem dignitas fuga impediuerat, neq; aliud periclitãti ſubſidium, quàm caſtra primæ religionis illic ſigna & Aquilam amplexus, religione ſe tutabatur.* Eadem religionis cauſa apud ſigna captiui cuſtodiebantur, id quod ex his verbis[q] Marcellini colligitur: *finitiſq; epulis Vadomarium fortiter apprehenſum, rectori militum antè cuſtodiendum apud ſigna commiſit.* Inuenio etiam pecuniam ex præda contractam deponi ac collocari à Romanis apud ſigna ſolitã. Author eſt[r] Vegetius ab antiquo videlicet inſtitutum fuiſſe, vt dimidia pars rerũ comparatarum deponeretur apud ſigna, & ibidem militibus ſeruaretur, ne per luxũ & inanium rerum coëmptionem ſua abſumerent. Hinc enim fiebat, vt miles ſecurus, & de ferendo nihil cogitans, in acie fortius dimicaret, ad ſigna tuenda videlicet, circa quæ cuiuſq; ſubſtantiæ eſſent. Hinc mos ille de follibus, ſiue ſaccis in Romano exercitu proceſſit: quorum decem folles numarij, ſiue marſupia dicere mauis, per ſingulas cohortes ponebantur, in quibus ſumma pecuniæ, quę militibus cedebat, reponebatur. His addebatur ſaccus vndecimus, in quẽ tota legio particulatim conferebat, ſepulturæ cauſa: vt ſi quis de contubernalibus defeciſſet, de illo vndecimo ſacco ad ſepulturam illius monumentumq; erigendum expromeretur expenſa. Et ſic intelligitur illud[s] Suetonij de Domitiano, qui eã volebat conſuetudinẽ immutare: *Geminari,* ait, *legionum caſtra prohibuit, nec pluſquam mille numos à quoquam ad ſigna deponi: quod L. Antonius apud duarum legionũ hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepiſſe ex depoſitorum ſumma videretur.* Non poſſum hîc & aliã Romani populi conſuetudinẽ ſilentio trãſire, cuius meminit[t] Herodianus, in medio caſtrorũ ædificiũ fuiſſe memorãs, in quo omnia ſigna militaria recondebantur. Verba ſic habent: *Vt autem caſtra attigit, ædiculamq; eam, intra quam ſigna ac ſimulachra exercitus adorantur, procidens humi gratias agebat, votis quaſi pro ſalute ſuſceptis.* Meminit &[u] Tacitus, cùm de ſeditioſis in Pannonia legionibus agit, quæ ad Nauportum contra Bleſum exurgebant: *Commotis per hæc mentibus, & inter ſe ſuſpectis, tyronem à veterano, legionem à legione diſſociant. Tum redire paulatim amor obſequij, dimittunt portas: ſigna vnum in locum principio ſeditionis congregata, ſuas in ædes referunt.* Atqui Romæ, ceſſante bello, ſigna in ærario cuſtodiebantur. Vnde eſt illud[x] Liuij: *Is impigrè exercitu ſcripto, cùm omnes extra portam Capenam, ad Martis ædem conuenire armatos minores iuſſiſſet, ſignaq; ad Quæſtorem ex ærario deferri, quatuor expletis legionibus.* Videtur denique & illud facere ad magnificentiam ſignorum Romanorum; quod hæc videlicet proconſulibus prætoribuſq; & prouinciarum præſidibus præferebantur.

[n] *Lib. 14.*
[o] *Lib. 18.*

Capita occiſorum hoſtium inter ſigna.

[p] *Lib. 1. Hiſtor. Aug.*

Captiui apud ſigna cuſtodiebantur.

[q] *Lib. 21.*

Quæ pecunia apud ſigna deponeretur.

[r] *Lib. 2. de re mil.*
[s] *In Domitiano.*
[t] *Lib. 4. Hiſtor. Aug.*

Tabernaculum in medio caſtrorũ pro ſignis.

[u] *Lib. 1. Hiſtor. Aug.*
[x] *L. 7. dec. 1*

Ambigere quis meritò possit, num hæc signa militaria ante incœptum Imperium fuerint, dũ adhuc Consules Romanæ potentiæ prẹessent. Præterea num inclinante Imperio, barbaris iam gentibus Romanos milites inuadẽtibus, quod fuit sub Valentinianis, signorũ huiusmodi fercula adhuc solita fuerint gestari. Ad quam quidem quæstionẽ ex fide historica respondemus: fuisse vtroq; tẽpore, eiusq; populi ẹtate. Scribit enim [y] Liuius in Histrici belli enarratione, quod plusquã seculũ ante dictaturã Cæsaris fuit: *Vnus*, inquit, *remansit M. Licinius Strabus Tribunus militum tertiæ legionis, cum tribus signis ab legione sua relictus*. De inclinantis Imperij ætate dubium nullum est. Testatur enim hoc [z] Marcellinus his verbis: *Tali textu rectè factorum Cõstantius, iam metuente sublimior, militariq; consensu secundo Sarmaticus appellatus ex vocabulo subiectorum. Iamq; discessurus conuocatis cohortibus, & centurijs, & manipulis omnibus tribunal insistens, signisq; militaribus & Aquilis, & agmine multiplicium potestatum.* Et [a] iterum: *Qui ducens militem rei sufficientem, cùm venisset ad loca, discriminatis ordinibus, barbaros ante colluctationem adeo terruit, & turbauit, vt nec controuersas opponerent manus; sed signorum Aquilarumq; fulgore præstricti, venialem poscerent pacem.* Huc pertinet quod Procopius refert, *Neruios rotam, Iouiam cohortem Aquilam auream habuisse*, & *cornua cornutorum cohortem*; alludens nimirum ad signa, quẹ portabantur in ferculis.

Quãdo signorũ militariũ vsus cœperit.
[y] Lib. 1. decad. 5.
[z] Lib. 17.
[a] Lib. 28.
Iouia cohors.

Amplius videndum est, quænam essent SIGNA FIXA, ET NON FIXA. Fixa autem in castramentatione erant terræ infixa, sicuti hodie figere solemus hastas in castris. Meminit [b] Marcellinus: *Locorum gnaritati confisi vnum spirãtibus animis montem occupauere præcelsum per confragosos colles vndiq; præruptum & inuium absq; septentrionali latere, unde facilem habet deuexitatem & mollem, signis ilico fixis ex more, cùm vndiq; ad arma conclamaretur, imperio Principis & ductorum stetit regibilis miles, vexillum operiens extollendum, quod erat opportunè subeundæ indicium pugnæ.*

Signa fixa, & non fixa quænã essent.
[b] Lib. 27.

SIGNA EVVLSA, Siue cõuulsa, contrariæ significationis erãt, cùm signa terræ fixa, dum miles per cõtubernia quiescebat, rursus ex terra ad vsum militiẹ euellebant. Meminit [c] Liuius: *Territis omnibus, qui circà erant, veluti fœdo omine incipiendæ rei, insuper nunciatur, signum omni vi moliente signifero, conuelli nequire. Conuersus ad nuncium: Num literas quoq;, inquit, à Senatu affers, quæ me rem gerere vetent? Abi, nuncia, signum effodiant, si ad conuellendum manus præ metu obtorpuerint.* [d] Idem: *Qui, vbi allatum est, hostes aduẽtare, propè est factum, vt iniussu Prætoris conuulsis signis in aciem exirent.* [e] Sic alibi: *Magis inde impetu, quàm consilio ducis conuulsis signis, firmisq; infesto agmine signis.* Et [f] iterum: *Confestim signis conuulsis, citato agmine iter ingrediuntur*. Alludit ad huiusmodi morem conuellendi signa [g] Virgilius:

Nunc iter ad regem vobis, murosq; Latinos,
Arma parata animis, & spe præsumite bellum.
Neque mora ignaros, vbi primùm euellere signa
Annuerint superi, pubemq; educere castris.

Signa euulsa.
[c] Lib. 22. dec. 3.
[d] Li. 5. eiusdem.
[e] Li. 7. dec. 1
[f] Li. 5. dec. 3
[g] Lib. 11. Aen.
Vexillorũ varia genera.

Cùm verò de Romanis vexillis à signis & Aquilis, vt ex numismatibus ostendi potest, diuersis, sæpè meminerimus, non erit præter nostrum institutum & de ijs aliquid hìc dicere. Quorum varia discrimina sunt, nempe si vno ea fasce comprehendas, Labarum, siue Flammeum aureũ, argenteum, cæruleum, centuriatum, equestre, prætorianorum, & auxiliariorum; quorum primum Ducis, siue Imperatoris exercitus erat, secundum Senatus Romani, quartum classis; quæ tametsi diuersa extiterint, figura tamen omnibus, & forma erat eadem, vt ex sculpturis & numismatibus deprehenditur. Penè huiusmodi sunt, vt nostra templorum vexilla, si crucem suprapositam, & scissuram triplicem dempseris, quam Christianos opinor ad indiuiduæ Trinitatis, CHRISTIQVE Victoriam demonstrandam gentibus adiecisse: siquidem, vt [h] Vegetius est author, vexilla à velis nauium appellationem acceperũt, quòd ceu vela in antennis nauium, ita pannus & flãmulæ in pertica gestabantur, quod vexillum Romanis tanquam minus velum nominabatur. Cæterùm in vexillis Romanis imagines passim & Deorum, & Imperatorum Ducumque militarium erant depictæ, quæ adhuc consuetudo tenet, ut insignia Principum in vexillis à pictoribus exprimantur. Meminit [i] Cornelius Tacitus: *Octaua erat ac septima Claudiana imbutæ fauore Othonis, quanuis prælio non interfuissent. Aquileiam iam progressæ, proturbatis, qui de Othone nunciabant, laceratisque vexillis, nomen Vitellij præferentibus*. Et [k] rursus: *Et quorum imagines pro vexillis secuti forent, Duces Imperatoresq; deligerent.* [l] Lampridius pariter: *His ita gestis signa in castris & vexilla fieri Antoniana iussit, fecitq; Bassiani simulachra ex auro atque argento, atque dies septem supplicatio pro Antoniani nomine celebrata.*

Vexillorũ figura qualis.
Vexilla Christianorum qualia.
[h] Lib. 2.
Vexilla vnde dicta.
Picta vexilla apud veteres Romanos.
[i] Lib. 18.
[k] Lib. 5.
[l] In Diadumeno.

Non videtur extra institutũ esse mentionem facere de vexillo caudato, de quo scribit [m] Appianus: *Horum è numero cùm vnus vexillo in cõtrarium verso, caudam ad Cæsarem extendisset, eius mandato à scutiferis occisus est.* De cæteris verò vexillis, vt pedestri, centuriato, prætoriano, veteranorum, tyronum, calonum, auxiliariorum, equestri, classico, videas abundè [n] VVolphgangum Lazium Viennensem.

Vexillum caudatũ.
[m] Li. 2. ciu.
[n] Lib. 7. cõmẽt. de rep. Rom.

Inter

Flaminũ vexillum.

Inter tot tamen vexillorum genera, non omittam Flaminum vexillum, quod erat insigne Imperij, de quo scribit[o] Marcellinus: *Aduentãs itaq; rex per optimates suos propius admissos, pacatiore colloquio flectere defensores ad suum non potuisse arbitrium, & diem integrum dedit, & matutinæ lucis exordio signo per flameum erecto vexillum, circunuaditur ciuitas à quibusdam vehentibus scalas.* Huc alludit &[p] Claudianus.

> *Hyrcanas populatus opes, aut cæde superbus*
> *Assyria, sic ense rubens, sic flamine crebro*
> *Turbidus & grato respersus puluere belli.*

Labar⁹ vexillum.

Silentio non inuoluam nobilissimum illud vexillum, quod Labarus siue aureum vexillũ nuncupatum est, de quo meminit Marcellinus sic inquiens: *Constantius concluso Iani templo, statisq; hostibus cunctis Romam gestiebat visere, post Maxentij exitium absq; nomine ex sanguine Romano triumphaturus. Nec enim gentem ullam bella cientem per se superauit, aut victam fortitudine suorum reperit ducum: vel addidit quædam imperio: aut nusquam in necessitatibus summis primus extentam, rigentiaq; auro vexilla, & pulchritudinem stipatorum ostenderet.* Hæc ille. Huc verò etiam pertinet, quod in historia[q] Tripartita scriptum est de labaro preciosis lapidibus adornato, quod à militibus adorabatur, & in quo CRVCEM CHRISTI, vt testatur[r] VVolphgãgus Lazius Viennensis, Constantinus finxerat, eiusq; auxilio Licinium superauerat. De quo &[s] Septimius Florens: *Sypara illa,* inquit, *vexillorum, & labarorum stolæ crucium sunt.* Scribit &[t] Eutropius: *Tum verò lætus redditus, & de victoria iam securus, signum crucis, quod in cælo viderat, in militaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, ex auro & lapidibus pretiosis in speciem crucis Dominicæ. Hoc enim signum bellicum inter alia preciosius, eo quòd Imperatorem præcederet, & adorari id à militibus moris esset.* Et subdit: *Portabaturq; per omnes acies in prælio. Semper enim hoc signũ præponebatur ante ordines vniuersos, quod maximè laborantibus aciebus in prælijs adesse præcipiebat. Constituit itaq; certos signiferos, qui in eo laborarent: quorum opus erat, vt vicibus humeris eum veherent, & omnes acies ita lustrarent.* Porrò meminerunt labarorum &[u] Iureconsulti, cùm de præpositis sacri palatij disserunt, atq; archiatris: licet falsò Laborum pro Labarorum legatur. Huc pertinere videtur, quod scribit[x] Procopius de Pando, & Pandofero: *Talibus,* inquit, *Belisarius adhortatus equites omnes præter quingenarios, eo die præmisit, scutigeros uerò ac signum, quod Romæi Pandum vocant, Ioanni Armenio committens, ac si fuerit occasio, iaculari mandauit.* Hæc ille. Porrò describit formam huius vexilli[y] Aurelius Prudentius poëta hocce carmine:

Pandũ vexillum.

> *Hoc signo inuictus, transmissis alpibus vltro*
> *Seruitium soluit miserabile Constantinus,*
> *Cùm te pestifera premeret Maxentius aula.*

Et Paulò pòst:

> *Testis Christicolæ ducis aduentantis ad vrbem*
> *Miluius, exceptum Tyberina in stagna tyranum*
> *Præcipitans, quænam victritia viderit arma*
> *Maiestate regi, quod signum dextera vindex*
> *Prætulerit, quali radiarint stemmate pila.*
> *Christus purpureum gemmanti textus in auro*
> *Signabat labarum, clypeorum insignia Christus*
> *Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.*
> *Ipse Senatorum meminit clarissimus ordo,*
> *Qui tunc concreto processit crine, catenis*
> *Squallens carcereis, aut nexus compede vasta,*
> *Complexusq; pedes victoris, ad inclyta flendo*
> *Procubuit vexilla iacens. Tunc ille Senatus*
> *Militiæ vltricis titulum, Christiq; verendum*
> *Nomen adorauit, quod collucebat in armis.*

Cùm magna pompa senatus Romanus in pompis procederet, vexillumq; argenteum gestaret, nõ inconsultò hîc aliqua tradam in gratiam eorum, qui intelligere appetunt antiquitatem Romanam, marmora scilicet sculpta atque numismata.

Vexillum Senatus argenteum.

VEXILLVM SENATVS argenteum erat, & in comitijs passim, & pompis Senatui Romano præferebatur. Meminit[z] Liuius, cùm de Bacchanalium abrogatione orationem Cõsulis ad Senatum recitat: *Primùm igitur,* inquit, *mulierum magna pars est, & is fons mali huiusce fuit. Deinde simillimi fæminis mares, stuprati, & cõstupratores, fanatici vigiles, vino, strepitibus, clamoribusq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires coniuratio, cæterùm incrementum ingens virium habet, quòd in dies plures fiunt. Maiores nostri, ne vos quidem nisi cùm aut vexillo in arce posito, comitiorum causa exercitus edictus esset, aut plebi concilium tribuni edixissent, aut aliquis ex magistratibus ad concionem vocasset.* Huc

pertinet,

[o] Lib. 20.
[p] In tertiũ Honorij Consulatũ.
[q] Li. 1. ca. 5
[r] Lib. 7. c. 5 com. de rep. Rom.
[s] In Apologetico c. 16.
[t] In uita Cõstãtini Magni.
[u] In duodecimo Codicis.
[x] Li. 4. Gothicæ hist.
[y] Lib. 1. cõtra Symmachum.
[z] L. 9. dec. 4

pertinet, quod [a] Appianus Alexandrinus ſcribit: *Hæc effatus, & uerbo & opere, muneribusq́; eos inſtruens concionem dimiſit. Ipſi perſiſtentes Caſſium & Brutum ſummis extulere laudibus, ac pro illis, quæ æqua forent, facturos ſe obtulerunt. Hi verò munera illis confeſtim perſoluerunt, & alia porrò ad occaſiones multas illuſtrioribus impenderunt, & qui ſuſcepiſſent continuè armatos, per partes emittebant. Nec multò poſt ipſi inſecuti ſunt. Binas Aquilas ad eos aduolantes in argenteis vexillis conſediſſe, fama eſt, ſe inuicem roſtris vnguibusq; lacerantes, vel vt alijs placet, ſe mutuò obſeruantes ac manentes, quæ publicis alimonijs à Prætoribus educatæ ſunt.* Et [b] rurſus loquens de Sylla: *Fuit autem ad omnia feliciſſimus vſque in finem, tantum proſperitatis, quantum concupierat, aſſecutus: corpusq; per Italiam in vrbem, lectica aurea regio more illatum eſt. Tibicinum copia equitumq; ac cæterorum multitudo progrediebatur. Poſt hos milites omni ex parte, & ad pompam inſtructi armis accurrebant. Et vt quisq; acceſſerat, protinus in ordinem referebatur. Verùm multitudo tam ingens, qualis nullo vnquam in opere viſa fuerat, acceſſit. Præcedebant ſigna ſecuresq́;, quibus dictator cùm eſſet, vtebatur. Hunc in modum inſigni pompa, magno apparatu in vrbem defertur. Coronæ ex auro ad duûm millium numûm, pluresq́; ſumma cura fabricatæ. Vrbium dona, ac legionum ſub eo militantium, ab amicis ſingulatim ferebantur, aliaq́; ad ſepulchri decus addita, quorum ſplendorem eloqui nemo poſſet. Corpus denique accurrente exercitu, ſacerdotes ſacræq; Virgines per vices detulere. Senatus item reliquiq; magiſtratus cum vexillis eorum ſequebantur. Alio deinde ornatu equitum turba exercitusq; omnis per partes diuiſus, qui ſub ipſo fuerat. Magno demum ſtudio vnusquisq; ad ferendum accurrit vexilla aurea argenteis præferentes armis, quibus ad pompam nunc etiam vtuntur.* Hæc ille. Et de huiuſmodi vexillo intelligendum eſt hoc [c] Claudiani poëtæ carmen:

> *Patritios ſumunt habitus & more Gabino*
> *Diſcolor incedit legio, poſitisq́; parumper*
> *Bellorum ſignis, ſequitur vexilla Quirini.*

Poſtremò oſtendendum eſt Aquilas diuerſas cùm à ſignis, tùm à vexillis Romanis extitiſſe, quod partim etiam ſuprà nobis eſt oſtẽſum, partim etiam [d] Liuius teſtatur: *Stare hinc legionarios milites, hinc claſſicos per omnes Deos paratos magis quæ velint, quàm quæ ſciant vera eſſe, & obſtringere periurio non ſe ſolùm ſuumq; caput ad ſigna militaria, & Aquilas ſacramentiq; religionẽ.* Sic [e] Marcellinus: *Edictoq́;, vt futura luce cuncti conuenirent in campo, progreſſus princeps ambitioſius ſolito tribunal aſcendit, ſignis Aquilisq; circundatus & vexillis.* Porrò vnam modo in legione Aquilam extitiſſe, cùm plura & ſigna, & vexilla fuerint, videtur cõfirmare [f] Cornelius Tacitus: *Primani ſtratis vnæ & viceſimanorum Principibus, Aquilam abſtulere. Quo dolore accenſa legio, & plura ſigna vexillaq́; ex hoſtibus rapuit.* Et iterum. *Quatuor legionum Aquilæ per frontem, totidemq; circà è legionibus alijs vexilla, mox duodecim alarum ſigna, & pòſt peditum ordines.* Hæc ille. Cæterùm cuius figuræ Aquila Romano in exercitu fuerit, oſtendit Dion [g] Caſſius. Ἐςὶ δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου ςρατοπέδοις. καὶ αὐτῶν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἐς ὀξὺ τὸν ςύρακα ἀπηγμένου, ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει. Id eſt, ſi Latinè reddas: *Ferculum eſt paruum, in quo Aquila aurea collocatur: in omni iuſto exercitu ab Aquilifero haſtæ longæ præfixa defertur, quæ quò facilius humi defigi poſſit, in acutam cuſpidem deſinit.* Huc pertinet locus [h] Appiani Alexandrini: *Inſigne præterea prælium,* ait, *ab vtraq; parte editur, in qua ſuperior Pompeius Cæſaris milites in fugã vertit, eosq́; in caſtra vſque perſequitur. Signa porrò militaria pleraq; ſuſtulit, inter quæ & Aquilam præcipuum Romanis ſignum penè eripuit, niſi quòd eam anteferens miles, præoccupato eorum curſu, Aquilam intra vallum ad ſuos iecit.* Ex quibus verbis liquet, Aquilam quoq; inter ſigna fuiſſe enumeratam: ſed quia Auis Romani populi peculiaris erat, primum in legione locum meruiſſe, milliariæq; cohorti additã. Id quod ex [i] Plinio animaduertitur, vbi de Aquila animali ex profeſſo diſſerit: *Romanis cum legionibus,* inquit, *Marius in ſecundo Conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs, lupis, minotauris, equis, apris, quæ ſingulos ordines anteibant. Paucis antè annis ſola in acie portari cœperat, reliquæ in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo natum non ferè apud legiones vnquam hybernatum eſſe in caſtris, vbi Aquilarum non ſit ſignum.* Hactenus Plinius. Cæterùm quanto loco hoc genus ſigni Romano in exercitu fuerit, ex eo apparet, quòd præfectus caſtrorum, tribuni, ac centurionum præcipui ante Aquilam incedebant: & apud Aquilam ſontes religione ſe tutabantur, vt etiam ſupra diximus. Vnde eſt illud Cornelij Taciti: *Ante Aquilam præfecti caſtrorum tribuniq; & primi centurionum candida veſte, cæteri iuxta ſuam quisq; centuriam armis donisq; fulgentes, & militum phaleræ torquesq́; ſplendebant.* & [k] rurſus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ neq; aduerſum ferri ingruentia tela, neq; figi limoſa humo poterant.* Hæc ille. Quæ oſtendunt, Aquilarum fercula quemadmodum & cætera ſigna in caſtris, dum miles quieſcebat, fuiſſe fixa. Quòd verò Aquilarum ſigna declinante adhuc imperio Romanis in vſu extiterint, ex eius ætatis ſcriptoribus colligitur, quorũ [l] Marcellinus ſic ſcriptum reliquit: *Finita oratione, quam authoritas erexerat inopina, flexit Imperator in*

ſuam

[a] *Lib. 4. de bel. ciuil.*
[b] *Lib. 1.*
[c] *In quartũ Honorij cõſulatum.*
[d] *L. 6. dec. 3*
[e] *Lib. 20.*
Vna Aquila in vna legione.
[f] *Lib. 18.*
[g] *Lib. 40.*
Aquilæ figura.
[h] *Lib. 2. ciuil. bel.*
[i] *Li. 10. c. 3.*
[k] *Lib. 1. Hiſtor. Aug.*
[l] *Lib. 27.*

ſuam ſententiam vniuerſos: conſilijq́, eius viam ſecuti, qui paulò antè fragrantiſſimis vocibus aliud poſtulabant, circũſeptum Aquilis & vexillis agminibusq́, diuerſorum ordinum. Huc pertinet & [l] Enodij Ticinenſis Sidonij Apollinaris Synchromi, quem Vuolphgangus Lazius à ſitu vindicauit, locus: *Nam Auieni mei non vnus, ſed primus eſt conſolatus, ſtirpis ſuæ: geſtitura Aquilas agmina, prauius anteceſſit, & ad principalem militiam iter virtutis oſtendit*. Meminere Aquilarum in hoc ſenſu & poetæ illius temporis, quorum [m] Claudianus ſic canit:

[l] In Panegyrico Auieno Augusto dicto.
[m] In Panegyrico Stiliconi dicto.
[n] In Panegyrico Socceri.

Te duce Romana tandem ſe vindicat ira,
Ipſa iubet ſignis, bellaturoq́, togatus
Imperat, & ſpectant Aquilæ decreta Senatus.

[n] Sidonius Apollinaris:

Quid faciat bellis, ò quas tibi ſæpe iugabit
Inflictis gentes Aquilis, qui maxima regni
Omnia priuatus fugit.

[o] Lib.2.c.7. de re mil.
[p] Li.2.c.20.

Pertinet ad hunc locum & quod [o] Vegetius ſcribit: *In ipſa quoq; enucleati aſcribendi ſunt iuniores, quia in ſecunda acie poſt Aquilam, & imagines cohors ſexta conſiſtit*. Scitum eſt & illud, quod non ſolùm Aquilæ, ſed ſignorum etiam cæterorum dignitatem declarat: Id quod ſcribit [p] Vegetius: *Et ideo ſigniferi non ſolùm fideles, ſed etiam literati homines eligebantur, vt ſeruarent depoſita, & ſcirent ſingulis reddere rationem:* loquitur autem illic de pecunia legionis, ac militum apud eos depoſita, & ſeruata in vndecim ſaccis. De hac Aquila bellatrice in exercitu non omittam illud, de quo [q] Claudianus meminit:

[q] In Panegyrico de conſulatu Honorij.
[r] In nuptijs Honorij, & Mariæ.
[s] In Panegyrico ad Antemium.

Pars longè ſpiculis, pars comminus horrida contis
Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla leuant, multuſq; tumet per nubila ſerpens.

Idem [r] poëta alibi:

Vt bellatrices Aquilæ ſæuiq; Dracones
Fas ſit caſtra meis hodie ſuccumbere ſignis.

[s] Item:

His primùm noſtras Aquilas prouincia vidit,
Deſijt hoſtiles confeſtim horrere Dracones
Ilicet edomiti prælo prædaq; carentes.

Aquila cũ animalib. alijs in numiſmat.

POSTQVAM egimus de Aquilæ vſu in inſignibus militaribus, vt in numiſmatib. cõſpicitur, nũc de illis agemus, in quibus Aquila vnà cũ Ioue & fulmine, animalibus ac alijs inſculpebat.

Antonij Pij numiſma.

In quibuſdam numiſmatibus Antonini Pij ſculpebatur Iupiter eburneæ ſedi inſidens, magnamq; prę ſe ferens maieſtatem, ſiniſtra regale ſceptrum vibrans, & dextra inferius fulmen in gigantes, quos ſub pedibus velut oppreſſos tenet, eiaculatur; è regione uerò ipſius conſpicitur Aquila, ad pedes eius ſubuolans, quæ Ganymedem pulcherrimum puerum raptum, cyathum vt Ioui propinaret, portat. Finxerant antiqui Ioue Iunonis eſſe & fratrem, & maritum, quoniam per eos intelliguntur duo elementa, ignis nempè & aër, quæ æqualia ſunt in ſubtilitate, & ideo appellauêre fratres, & Iunonem ſeu aërem Ioui ſeu igni ſubiectam dicebãt. Vnde & illum appellarunt maritum, & vtrumq; à iuuando, quia nihil eſt, quod magis nutriat, & conſeruet res huius mundi, quàm calor & aër; quia ſine illis nullum animal ſubſiſtere poteſt. Atque hinc Iupiter apud Græcos dicitur ΖΕΥΣ, quæ vox nil aliud apud Latinos denotat, quàm calorem & vitam; quia nil aliud eſt hoc elementum, niſi calidum: & ideò dixit Heraclytus: *Omnia animata ſunt ab igne vitali*. Vnde lingua Volſcorum dicitur Lucetius, quia lucẽ præſtat hominibus, & à Latinis Dieſpiter quaſi diei Pater. Finxerunt etiam Poëtæ, Iouem eiaculari fulmina, & tonare, quia ſecundum naturam hæc ortum habent à rebus ſuperioribus, & impreſſionibus aëris. Præterea Ioui Aquila aſcribitur & ſub eius tutela eſſe fingitur, miniſtraſſeq; illi cum gigantibus bellanti, fulmina. Vnde currum eius à duabus Aquilis trahi ferunt. Ratio, quæ naturalis redditur, eſt; quia cùm Aquila temperiem nacta ſit præ cæteris volucribus calidiſſimam, quæ ſcilicet ſuo calore quod in ouis eſt, diſſipat, & ſpem futuræ prolis fallit, niſi ætitem lapidem in nidum ſuũ inferat, Ioui ignis præſidi eam hac ratione ſacrã eſſe voluerunt. Vnde mirum non eſt, ſi paucæ Iouis ſtatuæ reperiantur, in quibus non addita ſit Aquila. Conſultò etiam Ioui attribuitur ſceptrum: eſt enim ſignum poteſtatis: & Aquila pariter, tanquã omnibus præſtantior. Fuit autem Iupiter varijs epithetis inſignitus. In primis enim Pater dictus eſt, ob beneuolentiã & prouidentiã, quam in omnibus ei tribuebat antiquitas. Rex ab Orpheo & Homero. Optimus ac Maximus quia vult & poteſt omnibus prodeſſe. Fulminans Fulgurator atq; tonãs ab auguribus teſte Cicerone; & Statoris nomine adoratus à Romanis ethnicis. Vindicator, & Vltor, quia ſceleratos vlciſcebatur; Milichius id eſt, iucundus, & mitis Eleus, Olympius, Aſcręus, & Stratius, ſiue militaris. Meliſſęus à nympha eius, vt creditur nutrice: Xencos, ſiue Hoſpitalis de quo Virgilius: *Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur*. Trifonius, & Caſius à Caſio mõte & ciuitate quędã Aegypti, Ammonius ab arena, quæ grecè

ΖΕΥΣ, q̃d ſignificat. Lucetius quid.
Iuppiter cur frater & maritus Iunonis ſit dictus.
Fulmina cur aſcripta Ioui. Aquila cur aſcripta Ioui.
Sceptrum cur Ioui attributum. Iouis cognomina, ſeu epitheta quæ.

ἄμμος

ἄμμος appellatur, in qua repertus est, vt quidã putant, vel à galea, qua in bello vsus est, cuius galeæ insigne fuit arietis caput, à quo Κεραοφόρος siue cornutus vocatus est. Dictus est insuper Eleutherius (unde Eleutheria festa in Græcia in honorem Iouis Eleutherij celebrata) quem σωτῆρα, id est, liberatorem vocabant. Celebrabantur hæc in Syracuseis Tarenti, apud Plateenses in Caria, in quibus nec heris in seruos, & magistratui in maleficos animaduertere licebat, vnde Eleutheria à libertate dicta. De porticu Eleutherij Iouis, qui Athenis fuit, meminit [t] Plato. Dictus est quoq; Seruator, quòd illius opera sese liberatos fuisse à Medis crederent. Item ἀγοραῖος ζεὺς, id est Iupiter Forensis: & Καταιβάτης ζεὺς, id est discensor cognominũ, testimonia habentur in numismatibus græcis. Nec non ὅριος ζεὺς, i. Iupiter terminalis, terminorum scilicet præsul, cuius imago cornuta conspicitur vetusta in terminis marmoreis plurimorum locorũ. Nominatus etiam est Νεφεληγερέτης, i. congregator nebularum, quod eas congreget. Multa insuper alia nomina ac dignitates Ioui superstitiosa antiquitas ascripsit, & quandoque etiam ipsum victorem nuncupauit, vtpote qui illis victorias donare crederetur. Quapropter etiam eum cum victoria in manu sculpserunt, nec non & cum sceptro, & nonnunquam etiam sculpebant victoriam, quę illum laurea redimeret, vt in antiquo Calcidonio Venetijs vidi apud pię mem. Patriarcham Aquileię, qui, vt erat uir singulari humanitate, multa mihi peregrina in suo Chimiliarchio ostendit, ac inter ea Iouem hunc victorẽ in Calcidonio antiquissimo, magnitudine ferè numismatis. Hic lapis antiquitus Ioui Fulguratori consecratus fuit, quòd ex eo chalybe icto ignis eliceretur; vnde hodie etiam milites nostri in catapultis bellicis optimo successu eo vtuntur. Dicebatur item Iupiter Anxurus, vt videre est in argenteo quodam numo, in quo ab vna parte est duplex titulus, nempè IOVIS AXVR. C. VIBIVS, & GN. Erat autem barbata ac intonsa eius facies; in altera verò numismatis parte erat quidem barbata, sed galeata, & vultu toruo cum hoc nomine PANSA. Imago Iouis erat strata hastam dextra, sinistra poculo quoddam simile tenens. Vidi etiam antiquissimum numisma ęreum paruum apud D. Fuluium Capibouium ciuem Bononiensem, harum rerum antiquarum summum scrutatorẽ, in cuius posteriori parte erectæ figuræ Aquila Chrysaëto Bellonij similis cõspicitur cum inscriptione ΑΠΟΛΛ. fortasse ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΩΝ (de vrbe, siue oppido Ἀπολλωνιεω, vide [u] Hubertũ Goltziũ). In anteriori verò caput, fortassè Iouis Anxuri, sine inscriptione. Placuit numisma hoc hîc inserere, vt humaniorũ literarũ studiosi videãt, quî sæpenumero authores in his, quæ ad antiquitatem spectant, decipiantur. Fertur igitur Iupiter cognominatus Anxurus in Italia in tractu Campaniæ, habitu puerili imberbis. Memiuit eius etiam [x] Virgilius:

> *Circeumq; iugum queis Iupiter Anxurus aruis*
> *Præsidet.*

Quo loco Maurus Seruius doctissimus interpres, circa tractum, ait, Campaniæ colebatur puer Iupiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυροῦ, id est sine nouacula, quia barbam nũquam rasisset, vnde doctissimus [y] Constantius Landus ex numismate istoc apud Frãciscum Nouelium Placentinum à se viso inquit: Videant modò peritiores num id, quod dixit Seruius, verum sit, cùm in numismate Iouis Anxuris barbata facies fuerit. Nam imberbem esse magis Phœbo conuenit, & Baccho, quorum ęterna iuuenta à Poëtis celebrata est. Vnde Tibullus:

> *Solis æterna est Phœbo Bacchoq; iuuenta,*
> *Nam decet intonsus crinis vtrumq; Deum.*

Aut igitur dicendum est, quidem barbatum fuisse, vt & numisma ostendit, sed nunquam rasisse barbam. Ideo iuuenem Deum, aut erit intelligendum, si fuit puer, nunquam rasisse barbam, quia imberbis fuerit, quod numisma facie barbata fictum negat: quod etiam numisma diademate coronatum capitulum habuit. Fuit & Anxur vrbs Trachina, nunc Terracina dicta.

Sed antequam ad reliqua numismata, in quibus Aquila sculpebatur, sermonem cõuertam, primò cur Ioui ea magis, quàm cæteræ alites, sacra diceret, dein quæ fulminis figura in numis, & quid sibi ea vellet, paucis declarabo. Quantum ad Aquilam attinet, sunt qui asserant Ioui eam ideo consecratam fuisse, quòd ipse primus in Creta Aquilę nidum inuenerit, & postmodum ea in venatu vsus fuerit, ideoq; Leoni etsi quadrupedum regi, & Regulo auiculæ prætulerit. Vnde in numo Alexandri Magni ab vno latere Iupiter sedẽs sceptrũ sinistra, dextra Aquilam tanquam auceps portat: inscriptum est ad latus ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ab alio latere conspicitur eius caput. Reperiuntur & alia eiusmodi numismata Græcorum potissimùm, in quibus Iupiter Aquilam pariter dextra portat. Alij verò ideò Ioui datam Aquilam volunt, quoniam ea Auium regina dicatur, ob victorias scilicet, quas ab alijs auibus illa reportat. Hinc cùm inter clarissima & amplissima donaria, quæ in Metaponto vrbe Ioui Olympico mittebantur, etiam simulachrum eiusdem esset insigni specie, quod altera manu fulmen, altera Auem teneret, capite vernis floribus ornato, Auem illam Aquilam peculiarem Iouis al.tem crediderim. Quò ad ful-

Eleuteria festa quæ.

[t] *In Theagene.*

[u] *In Thes. Reg. pop. oppid. fluuior.*

Iupiter Anxurus cur ita dictus.

[x] *Li. 7. Aen.*

[y] *De numismatibus.*

Aquila cur Ioui sacra dicatur.

ad fulmen, cuius toties etiam meminimus; ſculpitur id cum alis & tribus aculeis, quorum vnus ad inſtar ſagittæ videtur, quia fulmina non rectà procedunt, ſed tortuosè, ſecundum diuerſos aculeos: alij terebræ, alij flamę ignis ſimiles ſunt, quos crediderim propriè fulgura dici. ex quibus multa non ſolùm vnà cum Ioue in numis, ſed in clypeis etiam militum conſpiciuntur, vt in columna Traiani & alijs numiſmatibus videre eſt. Atque hinc legio quędam temporibus Augusti, vt Dion Caſſius ſcriptum reliquit, fulminatrix, & fulminifera dicta eſt, quãuis Xiphilinus ita vocatam velit ob miraculum illud, quod Chriſtiani ſub M. Aurelio edidêre. Qui deficiente ſitibundo exercitui eius aqua, rogati ab Imperatore ingentem imbrem, ex quo commodè bibere potuit exercitus, tempeſtiuè à Deo precibus impetrarunt ſimul cum fulminibus, à quibus hoſtium Marcomanorum exercitus ictus, Chriſtianis victoriam reliquit. Atq; hinc ab eo tempore ea legio, ſub qua milites Chriſtiani militabãt, fulminifera dicta, & fulmine pro inſigni vſa eſt. Erat autem legio duodecima cognominata, antiquiſsima ſanè, quæ nempe ſub ipſo Cæſare cùm in Gallijs, tùm etiam contra Pompeium ſtrenuè militans, ab ipſo plurimùm comẽdatur. Miraculi verò illius à Chriſtianis, vt diximus, impetrati etiam Tertullianus meminit, eademq; repetit Euſebius Pamphilus, & apud Græcos Apollinaris, qui etiam ipſam legionem, pro inſignis facti miraculo, mutato nomine, vocitatã dicit ab Imperatore fulmineam. Tertulianus verò M. Imperatoris epiſtolas etiamnunc habere dicit, quibus de hiſce apertius indicatur. Porrò hanc inclinante repub. in Aſiam tranſlatam reperio. Scotus enim illius ſub Duce Armeniæ ad Melitenam meminit, niſi alteram extitiſſe vnà cum VVolphgango Lazio Vienenſi etiã credamus. Sed vt, vnde digreſſa eſt, oratio reuertatur. Seruius alijq; veteres ſcriptores, tres fulmini proprietates aſcribunt, adurentẽ nempè primam, ſecundam frangentem, perforantem ſeu terebrantem tertiam. Addunt etiam fulguri alas ob velocitatem & radios tortuoſos & nõ rectos, quòd ſcilicet modò ædes, modo arbores, modò maria fulmẽ feriat. Quod verò de Ceraunio lapideo dicitur, qui linguę & aculei ſagittæ ſimilis eſt, aliquãdo ſub terra inueniri; id experiẽtia verum eſſe comperi & adhuc in meo Muſęo talem lapidem cæli tempeſtate deiectum prope quercũ in agro Bononienſi, ex ipſius terræ viſceribus ad tres, & amplius cubitos erutum, aſſeruo: eſt autem totus denticulatus. Sed aduertendum eſt in Melitenſi Inſula lapides Ceraunijs admodum conſimiles effodi, & multis pro ijs venales obtrudi. Hi lapides à Cardano ophiogloſſi ſeu linguæ ſerpentis, ab alijs linguæ natricis, nuncupantur. Horũ etiam multas differentias videre eſt in noſtro Muſęo. Verumenimuero nunquid & alijs Dijs, præter Iouem in numiſmatibus fulmen attributum ſit quiſpiam à me quærat, cui reſpondeo Iunoni & Mineruæ etiã aliquando dari, vt cõſtat in primis ex numiſmate Domitiani & [z] Virgilio, vbi de vindicta Iunonis, quã ab Aiace Oileo ob illatã in tẽplo ſuo Caſsãdrę vim ſumpſit, loquitur:

Ipſa Iouis rapidum iaculata in nubibus ignem

Quod verò hiſce Deabus fulmen tribuatur, ratio talis aſsignari poteſt: quoniam ſcilicet Iuno aër eſt, vel, vt rectius dicam ſecũdum Poëtas, aëris Dea, & in aëre intra nubes fulmina gignuntur: Palladi verò ad oſtendendum furorem & ignem; Vnde [a] Virgilius

——duo fulmina bella
Scipiades

Sed hæc obiter dicta ſint, nam & antè alias rationes aſſignauimus, cur Aquila & fulmen Ioui ſoli dicarentur: reuertamur modo ad numos, qui Aquilam cum fulmine & Iouem ferunt.

Aereũ M. Antonij triumuiri numiſma excuſum eſt an. Orbis 3931. Ab Vrbe cõdita 721. Ieſu Chriſti, 31. in quo ab vna parte Antonij caput conſpicitur cum inſcriptione IMP. ab altera verò Aquila inſiſtens fulmini cum caduceo. Hoc anno Cn. Domitius Aenobarbus & C. Soſius (Dioni Soſſius) conſules facti ſunt.

Inſiſtit quoque fulmini Aquila, quę conſpicitur in aureo Domitiani numiſmate excuſo an. O. 4039. V.C. 829. I.C. 77. inſcriptio eiuſmodi eſt IVPITER CONSERVATOR. ab alia uerò, eaque anteriori parte talis IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P.M. Aliud Domitiani numiſma idem cum ſuperiore, ſed ex argento, cuſum eſt an. O. 4045. V.C. 835. I.C. 83. Argenteum eiuſdem numiſma repertum eſt, cuius anterior pars habebatur hoc pacto IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERMANIC. Poſterior hoc modo P. M. TR. P. III. IMP. V. COS. X. P. P. ibidem erat Aquila cum fulmine. Hoc numiſma factum eſt an. 4046. V.C. 836. I.C. 84. Hic neminem unquam uerè & ex animo dilexit, præterquam paucas mulieres. Homo audax, & iracundus; inſidiator, & uafer, temerarius, & fraudulentus.

In numiſmate Neruæ quod an. O. 4060. V. C. 850. I. C. 98. excuſum fuit, præter Aquilam fulmini inſiſtentem, laurea circunſcripitur cum huiuſcemodi græca inſcriptione in auerſa parte: ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΕΤΟΥΣ. in aduerſa uerò: ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ.

Viſum eſt Hadriani numiſma, in cuius prima parte radiatum caput erat, & talis inſcriptio

ΤΑΤ.

Fulminatrix legio. Aqua cælitus impętrata. Fulminis tres ꝓprietates. Ceraunium lapideum. Ophiogloſſus lapis. Fulmen Iunoni, & Mineruæ quãdoq; attributum. [z] Li. 1. Aen. [a] Li. 6. Aen. M. Antonij triũuiri numiſma. Domitiani numiſma. Neruæ numiſma. Hadriani numiſma.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. in secunda uerò ΔΙΟΣ ΝΑΟΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ. Præterea expressum est templum sex columnarum, in cuius medio Iupiter dextra fulmē, sinistra sceptrum cum Aquila, ad dextram Pallas & Mercurius, ad sinistram Mars & Venus & duæ aliæ figuræ sedentes in gradibus, ut uidere est in picturis Alberti Principis Bauariæ. Hoc numisma excusum est anno O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. eodem anno ad 6. Id. Iulij. Hadrianus Imp. moritur.

Antinoi numisma habetur, quod sic inscriptum fuisse legi ΗΠΑΤΡΙϹ ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, ab alia uerò parte ΖΕΥϹ ΑΥΤΟΚ. ΠΑΤΗΡ. ubi etiam est Aquila fulmini insistens.

Antinoi numisma.

Non omittam illud Antonini Pij, in cuius aduersa parte Iupiter stat cum Aquila ad pedes dextra fulmen, sinistra temonem habens, cum hisce literis, partim Latinis, partim Grecis nēpe: L. T. Q. ΤΑΡϹΟΥ. Anterioris uerò partis inscriptio sic habebat ΑΥ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. Numisma hoc usum est an. O. 4123. V. C. 913. I. C. 161. quo tempore nonis Martijs Imperator obijt.

Antonini Pij numis.

Aliud Antonini Pij numisma reperitur, in cuius posteriori parte Iupiter insidet Aquilæ, dextra pateram, sinistra scipionem tenens, hac adiecta inscriptione, græcis characteribus expressa. Δ. ϹΡΑΤ. ΘΥ Ρ. in posteriori verò ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΙΝΟϹ ΕΥϹ ϹΕΒ. Fuit is Imperator singularis eloquētiæ, nitidæ literaturæ, præcipuè sobrius, diligens agricultor, mitis, largus, ab alieno abstinens, & omnia hæc cum mediocritate, & sine iactātia. Cùm esset longus & senex, incuruareturq;, tiliaceis tabulis in pectore positis fasciabatur, vt rectiùs incederet.

Antonini Pij natura qualis.

Scribit Antonius Augustinus Antonini Pij huius reperiri numisma, in quo adest fulmen, & Auis, quæ sceptrum ore tenet. Hanc Auem dicūt quidam esse Aquilam, nonnulli uerò Columbam: hanc iuxta Pij naturam: illam ad suam potentiam, cùm alius Iupiter in terris esset, Inscriptio talis erat PROVIDENTIA DEOR.

M. Aurelius Antoninus cognomento Philosophus in suo numismate quod an. O. 4116. V. C. 906. I. C. 154. excusum est, figuram stantem habuit, quæ dextram super ara extēdebat, sinistra quasi scipionem cum Aquila gerens, atq; ex auersa parte cum tali inscriptione TR. P. VIII. C. II. in aduersa verò AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. Is cùm in plurimos toto ferè sui principatus tēpore morbis incidisset Galeni Pergameni medici clarissimi opera usus est.

Antonini Philosophi numisma.

Iupiter nudus dextra globū cum victoriola, sinistra hastā tenens, & ad pedes Aquila conspiciuntur in numismate argenteo M. Aurelij Cōmodi Antonini, qđ an. O. 4145. V. C. 935. I. C. 183. excusum fuit. Huius pars prior inscribebatur ita M. COMMODVS ANTON. AVG. PIVS; posterior autem TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. S. C. Aliud eiusdem numisma cusum esse obseruaui idq; an. O. 4151. V. C. 941. I. C. 189. in cuius altera parte sic inscriptum erat M. COMMODVS ANTONVS P. FELIX AVG. BRIT. in altera verò IOVI IVVENI P. M. TR. P. XIIII. COS. V. PP. S. C. Hic Iupiter stabat sinistra hastam, dextra fulmen habens cum Aquila ad pedem dextrum.

Commodi numismata.

L. Septimius Seuerus Pertinax duo numismata habuit, quorum in vno eoq; argenteo prioris partis inscriptio talis erat SEVERVS PIVS AVG. posterioris autem P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. P. Huius lateris sculptura Iouem exprimebat tenentem dextra fulmen, sinistra hastam, ac Aquilam ad pedem dextrum. Numisma hoc an. O. 4167. V. C. 957. I. C. 205. cusum esse reperi. Post autem annis sex elapsis, aliud Septimij Seueri ex argento quoq; numisma excusum tradunt, quod ab vna parte eaque auersa Iouem sedentem exprimebat tenentem dextra victoriolam, sinistra hastam cum Aquila & inscriptione P. M. TR. P. XVIIII. COS. III. PP. Anterior verò pars sic se habebat SEVERVS PIVS AVG. BRIT.

Pertinacis numisma.

M. Aurelio Antonino Caracallæ numisma excusum fuit an. O. 4176. V. C. 966. I. C. 214. in cuius priori parte sic inscriptum erat ANTONINVS PIVS AVG. GERM. in posteriori verò Iupiter stabat nudus dextra fulmen, sinistra hastam cum Aquila tenens, adiecta inscriptione P. M. TR. P. XVII. COS. IIII. P. P. In alio quoque Antonini Caracallæ numismate Iupiter sedens cum Aquila conspicitur, tenetq; dextra victoriolam, sinistra hastam: vtraque numismatis pars inscriptionem superiori similem habet, nisi quod vbi dicitur TR. P. XVII. hîc habetur XVIII. Hoc numisma excusum est an. O. 4177. V. C. 967. I. C. 215.

Caracallæ numisma.

Habuit Seuerus Alexāder, Iuliæ Mamææ filius numisma, in cuius dextra parte talis erat inscriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. in sinistra siue auersa P. M. TR. P. V. COS. III. P. P. ibi pulcherrimū sacrificiū cōspiciebatur cū Imperatore, quatuorq; militibus, duobus hinc inde, & sacerdote, in medio tēpli Iupiter insidens, Aquilæ sinistra fulmen vibrat. Numisma hoc cusum est an. O. 4188. V. C. 978. I. C. 226. Is tantæ assiduitatis erat, vt ne vllum quidē diem sine exercitio aliquo transire pateretur. Eodem, quo natus erat, die, cùm imperasset annis tredecim, trucidatus est à militibus in Gallijs. Argenteum eiusdem numisma reperitur an. O.

Alexandri numism.

4194. V. C. 984. I. C. 232. excuſum, in cuius priori parte aderat huiuſcemodi inſcriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. poſterior verò pars hanc exprimebat IOVI PROPVGNATORI: ibi Iupiter dextra fulmen habet, ſiniſtra Aquilam.

Valeriani numiſma. Numiſma ex ære P. Licinij Valeriani excuſum eſt an. O. 4222. V. C. 1012. I. C. 260. cum hiſce in anteriori parte characteribus Græcis ΑΥΤ. Κ. ΛΙΚΙΝ. ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ: in auerſa uerò ΕΦΕΣΙΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hic exprimitur Iouis nudi figura, quæ dextra tenet fulmen, ſiniſtra Aquilam, aut aliam Auiculam.

Diocletiani numiſ. C. Valerij Diocletiani numiſmata duo ex ære inuenta ſunt cum eadem inſcriptione in anteriori parte, nempe ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. in auerſa verò vnius eorum, Iupiter ſtabat, ſiniſtra tenens haſtam, & Aquila ad dextrum pedem: alterius autem pars eadem Iouem in ſub ſellio ſedentem continebat, habentem dextra pateram, ſiniſtra haſtam cum Aquila ad pedes. Hæc numiſmata cuſa ſunt an. O. 4246. V. C. 1036. I. C. 284. Is poſt depoſitum imperium ſenio confectus, priuatus manſit Salonis agriculturam exercens annis decem.

Aliud eiuſdem ex ęre numiſma percuſſum eſt an. O. 4245. V. C. 1035. I. C. 283. cum tali inſcriptione IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. ab alia parte IOVI CONSERVAT. vnà cum Ioue nudo ſtante, dextra fulmen ſiniſtra haſtam geſtante.

Liciniani Licinij numiſma. Aquila quoque Iouis fulmen tenens, habetur in auerſa parte numiſmatis ærei C. Valer. Liciniani Licinij. Addita eſt huiuſcemodi inſcriptio IOVI CONSERVATORI AVG. in altera verò ſic inſcriptum erat IMP. LICINIVS AVG. Numiſma hoc cuſū eſt anno O. 4271. V. C. 1061. I. C. 309. Eodem anno alia duo numiſmata eiuſdem Liciniani Licinij excuſa ſunt, quorum vni ex ære eiq; minuto in priori parte ſic inſcribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. in poſteriori verò IOVI CONSERVATORI SIS. hac in parte conſpiciebatur Iupiter, dextra uictoriolam, & Aquilam, & ſiniſtra haſtam tenens. Alterū numiſma ex argento ab vna parte talem inſcriptionem habebat IMP. C. VAL. LICIN. LICINIVS P. F. AVG. ab altera verò IOVI CONSERVATORI AVGG. NN. TSA: vbi erat Iupiter, dextra imagunculā tenens, & Aquila. Reperitur & aliud eiuſdē Licinij Liciniani numiſma ex auro, in cuius altera parte continetur ſtatua Iouis nuda, pallio de collo pendente, ſiniſtra haſtam, dextra globū tenens, in quo victoria alata impoſita erat, ſiniſtra ramum palmæ, dextra coronā lauream fert. A dextro eius ſtatuæ latere, ad pedes Aquila alis expanſis, & à ſiniſtro captiuus uinctis manibus apparet, ſupra quem characteres hi notati XIII. Inſcriptio talis eſt addita IOVI CONSERVATORI & inferius ſubſcriptū legitur SVNG. Pars autem anterior ſic inſcribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. & in hac Imperatoris laureatum caput cernebatur, effigie barbata, à cuius ceruice faſcia ſerto annexa pendebat. Is annis quindecim elapſis à militibus cum Martiano interfectus eſt. Sunt qui ſcribant, cùm filiam Chriſtianæ religionis cultricem ab equis iuberet diſcerpi, (Chriſtianis infenſiſſimus) ipſum à ſuorum uno, morſu interfectum eſſe.

Aquilam apud D. Fuluium Capibouium in numiſmate æreo paruo uidi, expanſis alis & fulmen pedibus gerentem, cùm aſtro ante pectus multis radijs micante: in huius parte eſt talis inſcriptio ΟΥΡΩΝ. quæ ob temporis vetuſtatem corroſa difficillimè comprehendi poteſt: ex altera parte caput galeatum imberbe: in ſuperiori numiſmatis ora hæ literæ ſunt ΕΥ fortè ΕΥΑΙΩΝ, vel fortaſsè ΕΥΛΕΩΝ, & tum Neronis fuerit; aut ΕΥΒΟΙΕΩΝ, aut ΕΥΠΑΤΡΙΔΩΝ, tum Veſpaſiani fuerit; aut ΕΥΘΗΝΙΤΩΝ.

Municipię Auguſti numiſma. Coloniæ & municipia Auguſti poſt eius obitum numiſma excuderunt, an. O. 3976. V. C. 766. I. C. 14. cum hac inſcriptione DIVVS AVGVSTVS PATER ab vna parte: ab altera verò S. C. hic adeſt figura militaris galeata ſtans, dextram eleuans inter duas alias, quarum altera (Veſtam puto) inſidet ſubſellio, ſiniſtra cornucopiam tenens; altera (Iouem arbitror) ſtans, haſtam puram dextra tenet, cum victoria alata, in medio Aquila, & monſtra.

Pópeij Magni numus. In argēteo Pompeij Magni numo conſpicitur columna cū ſupraposito Neptuno reduce, ſiniſtro pede nauis roſtrū calcāte, infra quem triremis fuſcina eſt, & Aquila legionaria, cū inſcriptione MAG. PIVS IMP. ITER. Hic numus an. A. C. 66. V. C. 686. O. 3896. excuſus eſt.

Aquila ſceptrum Romanorum, quod ita dictum credo, quoniam ſuprà Aquila inſideret, conſpicitur in numiſmate argenteo Auguſti. Tenebatur manu hoc ſceptrū ab homine quodam galeato, nudo, erectæ ſtaturæ, obſcenas partes veſte operiente, & manu ſiniſtra aliud tenente ſignum, quod fortaſsè cohortis fuerit, cum his verbis, nempe ab vna parte SIGNIS: ab altera RECEPTIS. Idem illud etiam conſpici poteſt in alijs numiſmatibus eiuſdem Auguſti non tantùm æreis, verùm etiam aureis, nec non & in Tiberij, Claudij, Galbæ, & Vitelij numiſmatibus varijs conſpicitur.

Tiberij Claudij Galbæ Vitellij numiſmata. Traiani numiſmata. Iupiter ſtans, dextra pateram porrigens, ſiniſtra ſceptrum tenens, cui Aquila impoſita eſt, conſpicitur

conſpicitur in auerſa numiſmatis Traiani parte cum tali inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. (aliud ΕΞΟΥcΙΑc) ΥΠΑΤοc ΚΟΙΝΟΝ. ΚΥΠΡΙΩΝ. Aduerſæ verò partis inſcriptum ſic habet ΑΥΤ. ΚΑΙc. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΡΙcΤΩ cΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚΙΚ. Numiſma hoc poſt Traiani mortem factum fuit.

Traiani numiſmata.

Traiani numiſma aliud reperitur cum figura in ſuggeſtu ſtante, ad cuius pedes duę alię paruæ figuræ & quatuor Aquilæ. Figura illa dextra tenet ramum oleæ, ſiniſtra ſcipionem aut baculum, eius capiti Victoria Lauream imponit. Priori parti ſic erat inſcriptum IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. poſteriori ſic S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI S.C. Numum hunc excuſum eſſe reperio an. O. 4068. V. C. 856. I. C. 106.

Hadriani numiſmata.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ita inſcriptum eſt argenteo cuiddam eius numiſmati, in anteriori parte; in oppoſita verò ſic legitur DACIA S. C. Hîc figura mõtibus inſidet, dextra Aquilam legionariam, ſiniſtra ramũ tenens. Hoc numiſma percuſſum eſt an. O. 4086. V.C. 876. I.C. 124. Duo capita alis expanſis Aquilæ impoſita, cum his literis L. IH. viſa ſunt in auerſa alterius numiſmatis. Hadriani, quod excuſum fuit an. O. 4100. V.C. 890. I. C. 138. Huius aduerſa pars ſic inſcripta ΑΥΤ. ΚΑΙc. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝοc CΕΒ.

Antonini Caracallæ numiſma.

M. Aurelius Antoninus Caracalla numum habuit, cum inſcriptione ab vna parte tali M. ΑΥΡ. ΑΝΤΟ. ΚΑΙ. ab alia verò ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. Δ. Ε. S. C. Hac in parte figura inſidebat Aquilæ, dextra ramum, ſiniſtra ſcutum habens, cum alia figura humi procumbente. Cuſum eſt an. O. 4179. V.C. 969. I.C. 217.

Elagabali numiſma.

Aries inſultans oui, cum ædificio quodam ſupernè, & aſſiſtente figura quadam, altera parte Aquila legionaria conſpicitur in numo M. Aurelij Antonini Elagabali, in cuius prioris parte talis erat inſcriptio IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS P. F. AVG. in poſteriori verò COL. NEAPOL. Is cũ matre meretricio more omnia turpia exercuit. Circũcidit ſe, poſtea ex viro mulier factus, nupſit, appellabaturq; Domina & Regina. Tandem cùm ob impudiciſſimam & crudelem vitam omnibus eſſet inuiſus, à militibus interfectus eſt, & cùm eo mater, quæ eum mordicus tenebat, an. O. 4184. V. C. 974. I.C. 122. quo tempore hoc numiſma excuſum fuit. Vtriuſq; capita abſciſſa, denudataq; cadauera primũ per circum & totam vrbem trahuntur: deinde mulieris corpus aliò, iſtius cadauer in Tiberim pondere annexo præcipitatur, ne vnquam ſepeliri poſſet.

Alexander numiſma.

Habuit Seuerus Alexander inter alia numiſmata vnum, cuius pars vna ſic inſcribebatur ΑΔΡcΕΥΔΑΕΞ ΑΜΑcΙΑΙΗΤΝΕ ΠΡΠΟ quę quidẽ inſcriptio nõ legitima videtur. Aderat inſuper in hoc numiſmate figura inter quatuor equos cum Aquila in ſubſtructione quadam ex lapide quadrato, cum notis Ε Τ c Κ Η. Alia verò pars eaque prior habebat hanc inſcriptionem ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. cΕΒ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟc. Numiſma hoc eo, quo occiſus fuit Imperator anno cuſum eſſe tradunt, nempè O. 4197. V. C. 987. I. C. 235.

Maximini numiſma.

Maximini argẽteum numiſma reperitur, quod anno ſequenti percuſſum fuit, in cuius anteriori parte eiuſmodi inſcriptio legebatur IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. in auerſa verò P.M. TR. P. II. COS. P. P. S. C. Erat hic currus triumphalis, cui inſidebat Imperator, dextra ramum, ſiniſtra Aquilam legionariam tenens, poſt quem ſtat victoriola alata, dextra ſertum Imperatori imponens, ſiniſtra habens ramum palmæ. Is in prima pueritia paſtor fuit, & opilio in mõtibus Thraciæ, vbi & natus erat, procerus adeo, vt ad pedum octo & propè ſemis longitudinem perueniret, calciamentum eius pede maius hominis veſtigio, atq; menſura: tantæ uoracitatis, vt vno die ſexaginta carnis libras ederet, amphorã Capitolinã vini biberet. De eo hoc extat memorandum, quod Germaniam ingreſſus cum omni exercitu, hoſtes vicit, per trecẽta vel quadringẽta millia barbarici ſoli, vicos incẽdit, greges abegit, prædas ſuſtulit, plurimos Barbarorũ interemit, militem diuitẽ reduxit, innumeros hoſtes cepit; & niſi Germani per amnes & paludes in ſyluas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiſſet.

Philippi numiſma.

Conſpicitur in æreo numiſmate M. Iulij Philippi figura coronã turritam in capite geſtans, ſaxo inſidens, dextra tenens Aquilam & ad pedes animal alatum inſtar Pegaſi: Hîc quoque talis erat inſcripſio ΦΑcΑΜΟcΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΚΟΜ. in alia verò parte ΑΥΤΟc. Κ. Μ. ΙΟΥΛΙ. ΦΙΛΙΠΠΟc CΕΒ. Hoc numiſma excuſum fuit an. O. 4211. V. C. 1001. I. C. 249. Sunt qui hunc Philippũ Chriſtianũ fuiſſe tradant, quorũ teſtimonio hominis perfidia fidẽ abrogat.

Decij numiſma.

Tradit Adolphus Occo Traiani Decij quoddã numiſma ex ære Corinthio albo pulcherrimũ ac rariſſimũ, reperiri quod belli Gothici primi tempore, quo & ipſe Imp. obijt, cuſum eſt, anno nẽpe O. 4213. V.C. 1003. I.C. 251. Huius pars aduerſa ſit inſcripta ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ ΔΕΚΙΟΓ ΤΡΑΙΑΝΟC CΕΒ. Auerſa verò ita cΕΠΚΟΛΡΙΙcΑ ..... ΩΝΛΙΙ. Figura hic ſacrificans cernebatur, ſiniſtra cornu Amaltheæ geſtans, ſupraſtante Aquila. Hic Imperator à mili-

tibus Illyricianis factus, dehinc à Senatu Augustus dictus. Vir bonitate Traiano adæquatus, ob vitæ præstantiam omnibus charus, & in omnibus laudandus, si à Christianorum supplicio abstinuisset, in quos plurimùm desæuijt, adeoq; crudelis fuit, vt publico edicto proposito omnes Christi cultores necari iusserit. Eam tyrannidem vlcisci Deus voluit. Nam cùm aduersus Gothos, Moesiam, & Thraciam infestantes audacius, quàm consultius pugnaret, à Treboniano Gallo duce limitis Moesiæ proditus (quorundam sententia) cum toto exercitu cæsus, corpusq; paludis voragine absorptum, nec vsquam repertum est. Filius primo conflictu extinctus.

Licinij Gallieni numisma.

Inter numismata P. Licinij Gallieni vnum reperitur ex ære quod anno O. 4218. V. C. 1008. I. C. 256. percussum est: in cuius vna parte tale erat inscriptum VIRTVS AVG. Duo ibidem milites hastati, alter globum sinistra tenens, alter Aquilam dextra.

Martiniani numisma. * In vita Constantini.

Martiniano Imperatori, cuius meminit * Sextus Aurelius Victor, numisma fuit, cuius pars prior talem inscriptionem exprimebat, nempè DNN. MARTINIANVS P. F. AVG. posterior verò IOVI CONSERVATORI XIII. S. M. H. A. præterea ibidem figura nuda stabat, dextra globum cum victoriola, sinistra hastam, cum Aquila gestante sertum rostro ad dextram, captiuus reuinctis ad tergum manibus ad læuam.

Aqla cum Auibus. Antonini numisma.

AQVILA, Pauo, & Noctua insculptæ sunt in numismate quodam ex ære Antonini, idq; in eius auersa parte cum hac inscriptione suprà COS.III. infrà verò S.C. His tribus Auibus, figurati sunt Iupiter, Iuno, & Minerua, nempe Iupiter Aquila, Pauone Iuno, Minerua Noctua. Numismatis huius pars prior Imperatoris laureatum caput habebat effigie barbata, à ceruice fascia serto alligata pendente. Inscriptum hocce circa numismatis oram, nempe ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III.

Syracusarũ numismata.

In numismatibus Syracusarum est insculpta Aquila Ardeam, uel, vt alijs placet, Vulturem pedibus prehensum tenens, in alia verò parte est cancer; & sub eo duo delphini.

Aquila cũ quadrupedibus. Cęsaris Augusti numisma.

AVREVM Cæsaris Augusti numisma cusum est an. O. 3927. V C. 717. I. C. 35. cuius pars prior sic inscribebatur IMP. CAESAR DIVI F. PONT. IIIV R ITER. R. P. C. in altera verò parte conspiciebatur Templum Martis, cui inest currus temone erecto; ei equus insidebat, & in curru medio sceptrum insistente Aquila alis expansis.

Iuliani Apostatæ numisma.

Fl. Claudius Iulianus Apostata numisma habuit, in quo ab vna, eaq; priori parte eius galeatũ caput effigie barbata insculptũ est, humeris loricatis antè, & pòst, apparet quoq; clypei pars aliqua, sicuti & sagittæ, vel hastæ superna. Circunscriptio talis FL. CL. IVLIANVS. P. F. AVG. In numismatis huius parte altera Taurus, & supra eum duæ stellæ, ad pedes verò anteriores Aquila, cum inscriptione SECVRITAS REIPVB. infrà verò scriptum T. CONST.

Iuliani gesta.

Iuliani huius aliud ex ære numisma factum est an. O. 4322. V. C. 1112. I. C. 360. cum hac in priori parte inscriptione D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG. posterior verò pars, vbi Taurus quoque cum Aquila erat, sic inscribebatur SECVRIT. REIP. CON. Is commissa cum Persis pugna, acceptoq; vulnere læthali, & manu cruore repleta, vt Christo impiè malediceret, in aërem sanguinem proijciens, dixit VICISTI TANDEM GALILAEE, VICISTI (sic enim Christum vocare solebat) ac vacuatus paulatim sanguine, vita solutus est. Christianos impio quodam odio insectatus, quanquam ab eorum sanguine abstineret, militiam tamen, & studia eis interdixit, ne doctores artium liberalium haberent, vnde materia deesset, & paulatim ingenium fidei defendendæ.

Papię gentis numismata.

Visuntur inter alia numismata Papiæ gentis duo ex argento, quæ L. Papius Celsus excudit, C. Papij filius, eius, qui Trib. Pleb. anno ab V.C. 688. L. Cotta & L. Torquato Coss. legem tulit, ne quis peregrinus in urbe consisteret; quæ lex mox Papia ab eo dicta fuit. Horum numismatum alterum ex parte vna caput habet Caprina pelle integris cornibus, auribus, & naribus, vice galeæ instratum: in altera uerò Lupam, quæ titionem ardentem ore prehendit, & Aquilam, quæ alis auram leniter afflat, cum inscriptione suprà, CELSVS. III.VIR, infrà PAPIVS. Alter numus eandem Lupam, Aquilam, & inscriptionem habet ex vna parte, ex altera verò laureatum caput, cui retrò trophęum apponitur, cum subscriptione in semicirculo TRIVMPVS. Cæterùm vt Papiam gentem Lauinio, aut Lanuuio oriundam indicaret Papius, Aquilæ, & Lupæ monumenta, quæ in foro Lauiniorum extabant sopitæ Iunonis, quæ Lauinij colebatur, simulachrũ in denarijs expressit. Huius originem, quia celebris est, & scitu digna, ex * Halycarnasseo subiungendã duximus: *Fertur, dum Lauiniũ conditur, oblata Troianis quædã prodigia: in nemore orto sua sponte incendio, Lupũ ore aggessisse fomitem aridum, Aquilam verò alarum ventilatione flammã excitasse: Vulpem contrà cauda in flumen intincta ignẽ conatã extinguere: & nunc accendẽtibus, nunc extinguentibus præualentibus, tandẽ vicisse duos, illam verò abijsse conatu irrito. Quo viso Aeneã dixisse, illustrẽ quidem & mirandã eam coloniam, sed suis incrementis inuidiosam & molestã cæteris, fore tamen, vt tandẽ vincat aduersarios, humanæ inuidiæ præualẽte fauore numinũ. Tã insigne futuræ vrbis fortuna*

Papię gentis origo. * Lib. 1. In Lauinio condendo pręsagium.

unæ præsagium tunc accidisse dicitur: ex tantoq; rei monumento in foro Lauiniensium effigies æreæ horum animalium adseruatæ longissimo tempore. &c.

Adraniorũ numisma-ta.

Adraniorum numismata duo cusa esse inueni, eaq; ex argento, in quibus ab vna parte Aquila Leporem pedibus, & rostro prehendẽs conspiciebatur cum hac inscriptione circùm ΑΔΡΑΝΙΩΝ; Horum alterum in auersa parte cancrum marinum cum tribus vtrinq; suprà orbiculis, & squilla, vt credo, infrà exprimebat: Alterum verò eundem cancrum marinum cum pectine inter maiores forfices suprà, infrà cum angue siue anguilla tortuosa, ad denotandam in eo loco anguillarum abundantiam.

Agrigentinorum numismata.

Tria Agrigentinorum argentea numismata reperiuntur, in quibus sculpta est ab vna parte Aquila Leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans rostro, cum inscriptione in eorum vno, tali ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ, in tertio verò ΑΚΡΑΓΑΝ: Horum autem numismatum pars opposita cancrum marinum, & piscem exprimit. Vnius inscriptio talis AKRAΓ, alterius AKPA, tertij verò AKPAΓA, in quo anguis est pisciculum ore tenens.

Zephyriorum numisma.

Inter Zephyriorum numismata vnum idq; argenteum reperiri tradunt cum eadem Aquila leporem rostro & pedibus tenente, sed sine inscriptione: ab altera verò parte Apollinis tripos est in medio laureæ cum inscriptione tali prope tripodis dextram ΖΕΦΥΡ, ad læuam verò ΙΕΩΝ, nempe ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ.

Locrẽsium numisma-ta.

Locrensium duo cusa sunt ex argento numismata, quorum in vno ab vna parte humanum & laureatum caput atq; barbatum conspiciebatur cum inscriptione ante faciem ΛΟΚΡΩΝ, à sinistris spectantem. In altero trisulcum fulmen erat cum caduceo à dextris, & inscriptione superiori à sinistris. Amborum autem numismatum opposita pars Aquilam exprimebat Leporem pedibus premẽtem cum dicta inscriptione ΛΟΚΡΩΝ: prioris numismatis Aquila anteriorem leporis pedem rostro tenebat.

Faliscorũ numisma-ta.

Totidem Faliscorum argẽtea numismata inuenta sunt; in quorum uno pars una Aquilam Leporem pedibus prementem, & sinistrum pedem anteriorem; in altero eadem pars collum dilaniantem exhibet. Prioris numismatis pars altera trisulcum fulmen habet inter has literas F A, quæ vnà cum dicto fulmine laurea circundantur, situm. Alterius numismatis pars eadem exprimit, additis tamen duobus alis fortè Aquilinis. Literæ F A, φαλιων, id est Faliscorum significant.

Aquila cũ serpẽtibus. Faliscorũ numisma.

APVD eosdem populos est Aquila erecta, contractis alis, anguem erectum tortuosum, qui ore rostrum Aquilæ respicit, comprehensum tenens cum ijsdem literis FA: ab altera parte est laureatum caput capillis à ceruice promissis, ac effigie barbata.

Licinij Valeriani numisma.

P. Licinij Valeriani numisma magnum ex ære cum capite laureato, ac imberbi, & hac circumscriptione IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG. habet in auersa parte Aquilam stantem, quæ rostro anguem tenere videtur, pòst habet insigne aliquod militare cum simpulo prope alam dextram, atque circunscriptionem talem COL. ... ROM ET..... Numisma hoc extra Romam ab aliqua Colonia in huius Imperatoris, & Romæ honorem cusum est, cùm literæ dicant ROMAE ET AVGVSTO.

Diocletiani numisma.

Aquilam cum serpente quoque habuit in numismate suo ex auro C. Valerius Diocletianus. Huius pars vna sic inscripta est Α. Κ. Γ. ΟΥΑΛ. ΔΙΟΚΛΙΤΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. altera sic ΕΤΟΥϹ. Percussum est hoc numisma an. O. 4246. V. C. 1036. I. C. 284. Is, in quibusdam Imperij regionibus tyrannis insurgentibus, vir prudens aduertens Imperij consorte opus esse, legit Maximianum, mox Galerium; Maximianum & Constantium Chlorum Cæsares fecit & adoptauit. In gubernanda rep. tanta fuit inter vtrunque Imp. concordia, vt alter alteri nunquam repugnauerit, & Maximianus, vt filius patri Diocletiano obtemperabat, qui se Iouium, Maximianus Herculeum appellauit.

Aquila cũ insectis. Pomponiæ gentis numismata. De famil. Rom. in famil. Pomp. In Numa Pompil.

EXTANT etiam Pomponiæ gentis numismata, inter quę vnum ex altera parte Aquilam habet alis expansis, quæ vno pede basi insistit, altero sertum continet, capite retroflexo ad scorpionem, quem paulò supra alam sinistram eò loci habet; Subscriptio est Q. POMPONI. altera numismatis pars caput gerit, quod Fuluius Vrsinus Iouis esse existimat, cum inscriptione antè RVFVS, retrò verò S. C. Huic genti aliàs plebeiæ à Pompone Numæ Pompilij regis filio, vt Plutarchus habet, origo fuit.

*Aqla cũ aquatilibus. Põpeij Magni numis. * In Pompeio.*

DELPHIN, & Aquila conspiciũtur in argenteo Põpeij magni numismate, quod excusum fuit an. O. 3892. V. C. 682. A. C. 70. cum hac subscriptione MAGN. PROCOS. Vix pubescens, & ob ætatem nondum in Senatu admissus, de Hiarba Mauritaniæ Rege triũphat; anno nempe O. 3882. V. C. 672. Ante Christum 80. Eodem anno Magni cognomen à Sulla adeptus est.* Plutarchus: *Vt ergo Sulla venientem Pompeium aspexit militesq; incredibili astare robore, & ob pugnas strenuè gestas elatos, hilaresq; esse. Ex quo exiliens, & Imperator de more appellatus, Pom*

peium & ipſe Imperatorem contrà ſalutauit: quod præter omnium ſpem fuit, vt viro iuueni, necdum in Senatum admiſſo, id nomen Sulla communicaret, pro quo cum Scipionibus Maryſq́, certauerat. Idem: *Profectus ergo Sulla Pompeio obuiam, quàm lætiſſimò dexteram iunxit, eumq́, ingenti voce Magnum ſalutauit, iuſſitq́, omnibus, qui tum aderant, vt ſimiliter Magnum eum appellarent.* Altera numiſmatis pars ſic habet VARRO PROQ. cui adiectum eſt Termini barbati ſimulacrum more Africano, vt quidam volunt.

M. Terẽtij Varronis numus.

Terentia familia plebeia M. Terentium Varronem habuit, Magni Pompeij in Hiſpania Legatum, & præterea ſimul Proquæſtorem. Hic numum cudit argenteum ſuperiori omnino ferè ſimilem, in quo Iouis Terminalis caput ex vna parte impreſſum eſt cum inſcriptione retrò VARRO PROQ. ex altera verò Delphin primò, mox ſceptrum, dein Aquila vtroque pede, leuiter atque vix alas diducens, torquata, cum inſcriptione MAGN. PRO-COS. quæ duo poſtrema poteſtatis illius monumenta ſunt. Nam Delphin ad maris Imperium pertinet, quod Cn. Pompeio ex S.C. bello Pyratico demandatum eſt, cui gerendo vnus ex quindecim legatis M. hic Varro præfuit, quo confecto roſtrata corona à Pompeio donatus fuit. Sed quid ſi tria illa ſymbola æquè ad maris imperium pertinere dicamus? Eſt quidem alius Varronis numus ijſdem imaginibus, ſed lõgè rudioribus, & inſcriptionibus confuſis, nec vt legi poſſint, impreſſus.

L. Caldi numiſma.

In numiſmate argẽteo quodam L. Caldi Conſulis caput expreſſum eſt, iuxta quod ſcipioni inſidet Aquila, & ſquilla etiam conſpicitur, cum inſcriptione CL. CALDVS COS.

Auguſti numus.

Aureum Auguſti numum cum Aquila querceam coronam vnguibus tenente, in cuius coronæ medio S.C. & vtrinque duo rami lauri, exculptum eſſe an. O.3936. V. C. 726. A. C. 26. tradunt cum tali inſcriptione AVGVSTVS DIVI F. COS. V I I. CIVIBVS SERVATEIS. Cæſar hoc anno in VII. Conſulatu AVGVSTVS, & rebus feliciter in Mœſia, Dacia, ac vniuerſa Thracia per M. Craſſum geſtis, quod ipſius auſpicijs ea victoria parta eſſet Imp. VII. appellatus eſt.

Aquila cũ plantis. Antonini Caracallæ numiſma.

Aquila expanſis alis roſtro lauream tenens conſpicitur in æreo M. Aurelij Antonini Caracallę numo mediocris magnitudinis cum huiuſcemodi ex auerſa parte inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤΟϹ ΤΟ Β. in aduerſa verò ΑΥΤ. Κ. Μ. Α. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. Hic numus conditus eſt an. O.4170. V.C. 960. I.C. 208. Aquila in corona laurea cum S.C. conſpicitur in auerſa Antonini Caracallæ huius, numiſmatis parte; in aduerſa verò eſt talis inſcriptio ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ ϹΕΒ.

Alexandri numiſma.

Reperitur Seueri Alexandri numiſma, in quo ex aduerſa parte inſcriptio talis habetur. M. AVREL. ALEXANDER CAES. ex auerſa verò laurea eſt, in qua S. P. Q. R. Eam tenet Aquila cum inſcriptione METROPOLIS. Hoc numiſma excuſum eſt, cùm ipſe Imp. adoptatus eſſet ab Elagabalo, anno nempe O.4183. V.C. 973. I.C. 221.

Decij numiſma.

NVMISMA Græcum M.Q. Traiani Decij magnum ex metallo albeſcente, in quo is pectore toto depictus, cũ talibus literis circũcirca ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟϹ ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. id eſt Imperator. Cæſar. Cn. Meſſius. Decius. Traianus. Auguſtus. Habet in aduerſa parte Aquilã, quæ alis expãſis roſtro coronã gerit triumphalem, palmamq́; ſub pedibus. Infrà legitur S.C. circuncirca hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. id eſt Tribunitiæ. poteſtatis. Numiſma hoc Græciæ aliqua vrbs in gloriam huius Principis excuſſit, anno ſcilicet O. 4213. V.C. 1003. I.C. 251. quo tempore bellum Gothicum primum cœpit, obijtq́; Decius. Numiſmatis huius mentionem facit Adolphus Occo, ſed Aquilam tantùm ſiniſtrorſum ſpectantem ponit. Et quanuis nomen eius in hoc numiſmate deſideretur, nihilominus opinantur quidam in Antiochia fuiſſe impreſſum. Sed hoc notatu dignum eſt, cur in hoc numiſmate S.C. quod in numiſmatibus Romanis tantùm ſcribi ſolet, apponatur. Auem tamen, quæ in ſupina parte conſpicitur, clarum eſt Aquilam eſſe, quam Romani in ſuis inſignibus vſurpare ſolebant. Quę in hoc numiſmate expreſſa cum triumphali corona in roſtro, palmaq́; ſub pedibus, nihil aliud quàm Victoriæ ſignum denotat.

Decij filij numiſma.

Decij filij Iuuenis numiſma ex metallo albo magnũ, in quo is ſine laurea in capite cõſpicitur cũ pectore addita inſcriptione ΕΡΕΝΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟϹ. Κ. id eſt, Herennius. Etruſcus. Meſſius. Decius. Cæſar. In aduerſa eius parte Aquila eſt expanſis alis, quæ roſtro coronam triumphalem, ſubq́; pedibus palmam tenet cum his literis S. C. in circunferentia verò ſunt hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. ideſt: Tribunitiæ. Poteſtatis. Hoc numiſma, vt arbitror, in Decij Iuuenis honorem ab eadem ciuitate græca, quæ pariter idem numiſma Decio patri cum eadem Aquila in aduerſo latere excuſſit, factum fuit.

Domitij Aureliani numus.

L. Domitij Aureliani numus habetur cũ hac inſcriptione ΑΥΤ. Κ. Λ. Δ. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. In alia verò parte L.Δ. & Aquila roſtro lauream tenens. Is Imperator contra Perſas pugnaturus,

rus, cùm per Illyricum iter faceret, apud Zenophorium inter Heracleam, & Bizantium malitia notarij sui, quod princeps esset seuerus, truculentus, sanguinarius, Imperator magis necessarius, quàm bonus, interemptus est, anno Imperij sexto. Eo mortuo fuit interregnum mensium septem, dierum octo & viginti.

Domitij Aureliani natura, & obitus.

In æreo quodā numismate, quo Roma denotaī, inscriptū est ROMA cū Aue stāte cōtractis alis, Aquilę simili, in rostro habēte euomini fructū, ac globulos duos à dextris supra dorsū.

Romæ numisma.

Apud Faliscos argentei numi duo reperti sunt cum Aquila in medio coronę quandoq; expansis alis, quandoq; contractis, & cum humano capite in altera numismatum parte, infula, vt opinor, circundato: Horum illud alitis contractas alas exprimens, in opposito latere habet has literas F. A, nempe F ab capitis colli dextra parte, à sinistra verò A. Illud autem expansas alas habens, ab altera parte, vbi caput est, in infula sic inscribitur ΦΑΛΕΙΩΝ. Eorundem Faliscorum numus alius habetur cum Aquila pariter expansis alis inter has literas F.A, ac in medio laureæ: in alia verò parte cum humano capite infula perornato, à cuius ceruice pendent duæ tricæ sine aliqua inscriptione.

Faliscorū numi.

In Cosanorum numismate Aquila Iouis ales pede dextro contextam è lauro corollam, sinistro sceptrum premit, non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse, vel potius, vt Liuius scripsit, ideo cusum fuit, quòd arma in Iouis Vicilini templo, quod in agro Cosano erat, Q. Fabio Maximi F. & Ti. Sempronio iterum Coss. prodigiosè concrepuisse testetur. Apud Cossanos etiam numus est, isque argenteus cum Aquila erecta expansis alis, quæ pede vno lauream retinet, altero sceptrum absque vlla inscriptione. In opposita verò parte tres humanæ figuræ euntes conspiciuntur, quarum dextra, & sinistra quippiam baculo simile in humero portant. Subscriptio talis: ΚΟΣΩΝ.

Cosanorū numisma.

Non omittam numisma græcum mediocre ex ære Macrini, cum tali inscriptione: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠ. ΣΕ. ΜΑΚΡΙΝΟΣ. ΣΕΒ. id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Opelius. Seuerus. Macrinus. Augustus. Habet id in parte aduersa Aquilam, rostro coronam triumphalem ferentem, & inter ipsius pedes Regis conspicitur caput, idq; etiam coronatum, circa quod apparent literę gręcæ, quæ ob antiquitatem legi nequeunt. Numisma hoc ab aliqua ciuitate Græcię, cuius ibi nomen conspicere non licet, in honorem huius Principis excusum fuit. Atque credendum videtur, caput illud, quod inter pedes Aquilæ conspicitur, esse Regis illius ciuitatis, quæ numi eius author fuit. Aquila supra caput Regis insigne est Romanorum, quod in signis militaribus legionum Aquilifer ferebat.

Macrini numisma.

Itidem Brutij habebant numisma cum Aquila coronæ insidente & Ioue nudo stante, brachio suo hastæ humi infixæ innitente, pedeq; alio erecto epistilium columnæ premente, his literis ab vna parte, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. ab altera caput humanum est cum sceptro, &, ni fallor, cicada post capitis ceruicem. Cicadam autem esse iudico, quod huius animalis ibi copia sit.

Brutiorū numisma.

Maximinus Thrax ex patre Micæa, & matre Ababa barbaris natus, numū percussit, in quo ab vna eaque priori parte barbatum ipsius laureatumq; caput est cum fascia à ceruice pendente, & laureæ annexa. Circunscriptio talis IMP. MAXIMINVS. PIVS. AVG. altera pars triumphi typus est. Imperator enim in curru varijs insignibus exornato, & quatuor equis conducto consistens, dextra lauri ramum, sinistra hastam, cui Aquila suprà imposita est, gerit. A cuius tergo alia statua Imperatoris coronati conspicitur cum inscriptione PON. MAX. TR. P. II. COS. P.P.

Maximini numus.

IN magna Græcia apud Faliscos argenteus numus est cum Aquila erecta contractis alis supra columnæ epistiliū, inter hos characteres F.A sita. In altera numismatis parte laureatum ac barbatum caput hominis est tricis tribus à ceruice promissis, absque vlla inscriptione.

Aquila cū inanimatis. Faliscorū numus.

Brutij item argenteū habebant numisma cum Aquila erecta, alisq; expansis cum tuba Delphino simili erecta, cum inscriptione ΒΡΕΤΤΙΩΝ. In altera verò parte Palladis galeatum caput cum Pegaso supra galeam.

Brutiorum numisma.

Aquila expansis alis insistens globo, & cælum aspiciens videtur in quodam Augusti numo cum his literis S.C. cuso post eius obitum cum tali inscriptione in priori parte DIVVS AVGVSTVS PATER.

Augusti numus.

Anno Orbis. 3950. V.C. 740. I.C. 12. æreus Tiberij numus excussus fuit, in cuius priori parte talem inscriptionem legi, nempe TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. pars verò posterior tria habebat militaria signa, seu Aquilam legionariam in medio duorū signorum militariū, cum tali inscriptione CCA IVΛIAIo LVPO P.R.C. CAESAR. C. POMPON. PARRA. Hic Imperator primus quoque triumphalibus ornamentis honoratus, & Imperium ætatis anno sexagesimo sexto senex, & cæcutiens ingressus, cum Præsides onerandas tributo prouincias suaderent, illis rescripsit: *Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.* Idem

Tiberij numus. Tiberij natura & gesta.

rursus

rursus aduersus quorundam famosos libellos,& conuicia,vltionem poscentibus amicis, *In libera ciuitate liberas esse linguas debere*,respondit.Sæpe etiam illud vsurpauit: *Oderint,dum probent.* Idem precari solitus est tantum sibi vitæ,& imperij,quantum Reipublicæ conduceret: postea crudelior factus,violati numinis postulari iussit,qui contra ipsum,aut matrem quicquam egissent,locutiuè essent incommodiùs. Vicies septies millies sestertiûm coëgisse dicitur, id est, sexaginta sex milliones, & quinquaginta millia aureorum coronatorum, quæ omnia Caius non toto triennio absumpsit.

Thesaurus aureorum maximus à Tiber. coactus, & à Caio absũptus.

Othonis numus habetur, in quo hæ literæ sunt IMP. M. OTHO CAESAR. AVG. TR.P.à læua Dea stãs,quę læua scipionẽ tenet,dextra Aquilã.Literę sunt SECVRITAS P.R.

Othonis numus.

In Vespasiani numismate an.O. 4034. V.C. 824.I.C. 72. excuso, habetur Aquila globo insistens cum his literis in posteriori parte. S.C.in priori verò IMP. CAESAR VESPASIAN. AVG. P.M.TR. P. P.P.COS.IIII.

Vespasiani numisma.

Domitiani numus an. O. 4058. V. C. 848. I. C. 96. percusus est cum hac in parte aduersa inscriptione IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P.M. TR. P. XV. in auersa verò IMP. XXII.COS.XVII.CENS.P.P.P.Ara,vt videtur,adest,in cuius extremitatibus Aquila vtrinq;.

Domitiani numus.

Aquila stans coram Herculis claua,insculpta est in Traiani numo cum hac inscriptione ab vna parte ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙϹΑΡ. ΝΕΡΟΥΑ ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Reperitur & alius Traiani numus cum laureato eius ab vna parte capite,in quo & Aquila & claua Herculis conspicitur,& hęc inscriptio adiecta ΑΥΤΟΚΡ ΚΑΙϹ ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. in alia vero ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤ. Ε. Ibi quoque figura turrita sedet, dextra palmam tenens,dextro crure calcans figuram nudam,quæ dextra apprehendit crus figuræ illius turritæ. Numus hic percussus est an. O. 4069.V.C.859. I.C. 107.

Traiani numus.

Duæ conspiciuntur Aquilæ iuxta aram in æreo Fl.Valer.Constantij numo,qui an.O.4267. V.C. 1057. I.C. 305.percussus est cum hac inscriptione in priori parte DIVO CONSTANTIO PIO. in posteriori verò MEMORIA FELIX PEN.

Fl. Valer. Constantij numus.

Inter Andalusiæ,Cordubæq; clarissimarum Hispaniæ vrbium numismata vnum reperitur, in quo ab vna parte inscriptio est CAESARIS AVGVSTI IMPERATORIS; in alia verò parte tres conspiciuntur lanceæ, quarum media habet Aquilam cum his literis COLONIA PATRICIA. Aquilam illam legionis eius,quæ in illa vrbe Romanorum Colonia degebat, signũ esse facilè crediderim: vocabatur antea ea Colonia Patricia, quia qui Cordubam lares suos transportarunt,patricij Rom.essent. M.enim Marcellus,vt inquit Strabo,illam condidit,& Coloniam fecit,patriciæq; nomine,ut quidam arbitrantur,insigniuit, licet hoc ab alijs non admittatur,quoniam cùm patricius ille non esset, nomen etiam illud dare non potuerit. Patriciorum autem erant duæ differentiæ, maiorum gentium nempè, & minorum. Maiores illi solùm dicebantur, qui à solis illis centum Senatoribus, quos Romulus Romæ recens conditæ habitare voluit,originem suam producerent.Minorum verò gentium dicebãtur,qui à L. Bruto expulsis Tarquinijs,alijs additi sunt. Atq; isti Romæ nobiles habebantur, sed nõ solùm ipsi,quia & omnes nobiles illi dicebantur,qui ortum duxissent à magnis Senatoribus,vt Dictatoribus,Censoribus,Consulibus,Prætoribus &c. orti fuissent,quamuis etiam essent ex familia plebeia,quemadmodum Marcelli & Metelli,quorum nobilitas valdè antiqua fuit, nihilominus ex plebeis nati. Habebantur & equites nobiles, sicut etiam apud nos; & propriè dicebantur,qui ad bellum equo proficiscebantur,& quadraginta millia sestertiorum, quæ ad nostrorum Ducatonorum ferè duodecim millium summam ascendunt, possidebant, inter quos & patricij erant & plebei: isti omnes magistratus dignitates aspernabantur, bello tantummodo & suo lucro intenti. COLONIA autem PATRICIA nil aliud significat, quam Coloniam senum & honorabilium,qui omni honorum cumulo digni sunt, vt Patres. Sic & Iustinianus patricios vocabat viros quosdam, quibus patriciorum titulum illum dabat & loco patrum habebat.

Andalusię. Cordubæ numismata.

Patricij maiorum gentium.

Patricij minorũ gentium.

Equites q̃nam propriè essent.

Colonia Patricia quid.

IN numismate Augusti post obitum eius excuso Aquila expressa est cum tali inscriptione ab vna parte DIVVS AVGVSTVS PATER. ab alia IMP. T. VESP. AVG. REST. S. C.

Aquila simpliciter. Augusti numisma.

Argenteum Vespasiani numisma reperiri tradunt. an.O.4037. V.C. 827. I.C. 75. excusum in cuius priori parte inscriptio talis est IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. in posteriori verò COS. VI. & Aquila. Hic Imperator gnauiter in Syria copias administrauit,& legiones auxit pręsens,& fortis in conflictu fuit,adeo vt in oppugnatione cuiusdam castelli lapidis ictum genu, scuta, sagittasq; aliquot exceperit. Cùm Iudęi desciuissent, & ob humilitatem generis eum spreuissent, Hierosolymam oppugnauit, in cuius excidio vndecim centena millia ferro, & fame perierunt. Centum millia capta,& venundata. Quare pater & filius eodem curru triumpharunt,Domitiano sequente in equo cãdido. In pretio autem habuit conquisitos

Vespasiani numisma.

quiſitos ex Dauidis regia ſtirpe. Ingenia, & artes maximè fouit. Primus enim è fiſco Latinis, & Græcis Oratoribus annua ſalaria cõſtituit, præſtantes poëtas, & artifices coluit. Anno Chriſti 79. Octauo Cal. Iul. profluuio vẽtris extinctus eſt ętatis an. *69.* menſe ac die Imperij decimo, diebus ſex minus, Conſulatu ſuo nono.

Alexandri numiſma.

In quodam Seueri Alexandri numiſmate conſpicitur Aquila cum hac inſcriptione CONSECRATIO. idque in ſiniſtra, ſiue poſteriori parte, in dextra verò, ſiue priori DIVO ALEXANDRO. Numus hic an. O. 4197. V.C. 987. I.C. 235. excuſus eſt.

Decij numiſma.

Aquila dextrorſum ſpectans, cum hac in auerſa parte inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ. cõſpicitur in æreo Traiani Decij numo belli Gothici primi tẽpore cuſo, videlicet an. O. 4213. V.C. 1003. I.C. 251. quo & ipſe Decius obijt, in aduerſa ſic inſcriptum eſt ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ΔΕϹΙΟϹ ΣΕΒ.

Q. Herẽnij Hetruſci Meſ. Decij numiſma.

Aquilam quoque in ſuo numiſmate eodem anno cuſo. Q. Herennius Hetruſcus Meſ. Decius habuit, in quo talis ab vna eaque priori parte inſcriptio græca eſt Κ. ΕΡΕΜΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙ ΚΑΙϹΑΡ: ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥϹΙΑϹ S.C.

Maximiani numiſma.

Eandem pariter Aquilam in æreo M. Aurelij Valer. Marciniani numo ſculptam eſſe legimus. Huiuſcemodi inſcriptio in aduerſa parte, nempe DIVVS MAXIMIANVS SEN. FORT. IMP. in auerſa verò, vbi ea eſt Aquila MEMORIAE ETERNAE. G.P. Numus hic an. O. 4248. V.C. 1038. I.C. 286. conditus eſt.

Valerij Cõſtantij numiſma.

Fl. Valer. Conſtantij numiſma habetur ex ære, cuius aduerſa pars ſic inſcribitur DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI: auerſa verò, in qua etiã Aquila conſpicitur, hoc pacto MEMORIAE ETERNAE. R.D. Cuſũ fuit numiſma hoc an. O. 4267 V.C. 1257. I.C. 305.

Vtilitas ex cognitione numiſmatum qualis pcipiatur.

Mirabitur quiſpiã, & fortè non immeritò, cur tam longo ſermone in hoc de Chryſaëto capite noſtram orationem extendimus. Id certè non præter rationem à nobis factum eſt, cùm in tot numiſmatum parte auerſa, diuerſo tamen reſpectu ea reperiatur: eam autem Chryſaëton eſſe, & Iouis miniſtram aliàs à nobis monſtratum eſt. De numiſmatibus verò ideo quoq; omnia, quæ potui, in quibus ſaltem Aquila erat, vel eſſe debebat, hîc adduxi, vt aliqua ex parte vtilitatem, quæ ex eorum notitia percipitur, demonſtrarem: idq; eò libentius præſtiti, vt multis morem gererem, qui obnixè me rogarunt, vt quę in aduerſis eorum partibus ad plantarum, animaliumq; & aliarum rerum naturam attinerent, enuclearem, & præſertim, cùm in hac re plurimos (pace eorum dixerim) halucinatos videam. Differunt ea penes vel gentium vel linguarum diuerſitatem. Alia enim ſunt latina, eaq; vel Romanorum vel Coloniarum & Municipiorum Italiæ, vel Gallorum, vel Hiſpanorum: alia Græca, eorumq; quædam Italorum, quædam Hiſpanorum, multa Siculorum: plurima ex Achaia, Peloponeſo, Thracia, & Macedonia, & alijs inſulis, quædam ex Aſia, quædam ex Africa, vt Cyrenis.

Numiſmata cũ diuerſis characteribus.

Inter exoticarum linguarum numiſmata reperiuntur Carthaginenſia & Sicula cum Punicis, Iudaica & Syriaca cum Hebræis & quædam etiam Italica cum ignotis Oſcorum & Hetruſcorum characteribus, necnon & Hiſpanica demum in prima Hiſpanorum lingua. Apud quoſdam etiam quædam obſeruantur numiſmata Gothorum Italiæ Regum, qualia etiam ego apud Sereniſſimum Franciſcum magnum Hetruriæ Ducem vidi, & Antonius Auguſtinus numiſmata Arabica antiqua, quæ in parte aduerſa literas Arabicas, in alia verò Græcas expreſſas habeant, poſſediſſe ſe affirmat. Reperiuntur tamen etiam, quæ literis Arabicis ſolummodo inſignita ſunt. Doctrina itaque in ijs tanta eſt, vt niſi ſub virorum in omni linguarum genere verſatiſſimorum intellectum cadant. In quibus præter tantam characterum diuerſitatem, item in auerſa eorum parte omnes ferè ditiſſimæ naturæ partus videas, vt vix vel animal ſit, vel planta, uel quæuis res alia, quam in ijs non reperias: exempli cauſa, ibi conſpicias Hippopotamum, Hippocampum, Crocodilum, Sphingem, Ichneumonem, Rhinocerotem, Elephantem, Chimerã, Pegaſum, Syrenes, Minotaurum, aliaq; id genus animalia quadrupeda rariora. Inter piſces, Delphinum, Squillam, Cãcrum, Buccinum, Pectines, Conchas ſtriatas vel imbricatas, Gryphũ marinum, Locuſtam marinam, Teſtudinem marinũ, Pagurum, Polypum, & Stellam marinam. Inter aues Chryſaëton Aquilam, Struthiocamelum, Pauonem. Inter ſerpentes, Cherſidrum, Viperam, Draconem. Inter plantas, Piceam, Laricem, Silphium ſeu Laſerpitium Cyrenaicum, Dictamum, Populum, Selinum. Itaque videre eſt ſummam in primis ex numorũ lectione animi voluptatem à quouis etiam percipi, ſed maximè ab harum rerum ſtudioſis. Sæpè enim in difficillimos diuerſorum auctorum, eorum maximè, qui harum rerum parum periti, vnam pro alia ſæpè capiũt, nodos incidimus: pro exemplo nobis ſit ille Terentij locus: *Tibijs paribus imparibus dextris ſiniſtris Sarranis.* In cuius explicatione Oedipo illo coniectatore opus videretur, niſi ex numiſmatum oculari inſpectione id haberes: in quibus hominis cuiuſdam imago tibiam vtraque manu eodem tempore inflans conſpicitur. Erãt autem

illæ tibię

Tibia læua ac dextra.

illæ tibiæ inæquales: vna scilicet exilior, breuiorq;, alia longior, & crassior: illam dextram, hanc sinistram vocabant, quòd vel ab hac, vel ab illa manu pulsaretur. Hoc idem habeas ex Plinio de arundinibus loquente: *Et eam*, inquit, *quæ radicẽ antecesserat, leuæ tibiæ conuenire, quæ acumen, dextræ*; quod ex Theophrastro * Plinius fortè mutuauerit, *radici proximam linguam læuam esse, dextram verò, quæ ad germina est*, asserente. Attamen Plinius perquàm aptè ad dextram læuamq; tibiam id refert, ipsiusq; † Theophrasti quodammodo locum illustrat. Eodem modo de malis Hesperidum non minor etiam quæstio me diu ambiguum tenuit, donec ipsa autopsia (nam in monte Capitolino in Palatio Conseruatorum Herculis, æream statuam antiquissimam, manu vna clauam, altera ea poma cum annexis folijs retinentem videre mihi contigit, & in quibusdam Græcis Commodi numismatibus conspiciuntur) Cydonia mala esse cognouerim, quæ perperam Citria alij iudicabant. Videas in plurimis etiam sphæris, magno cum studiosorum detrimento, Astacum seu Gammarum communiter obtrudi, cùm cancrum potius, qui non spetie tantùm ab illo, sed genere etiam differt, depingere deberent. Qui item error ex statuarum antiquissimarum monumentis proditur. In lapidea enim ea sphæra, quam marmoreus ille Atlas, qui Pauli tertij Pont. Max. temporibus, quibus & ipse Romæ degebam, effossus fuit, humeris portat, Cancer non Astacus conspicitur. Vnde cùm fortè in Ecclesia D. Petronij Bononiæ per foramen quoddam supra Ecclesiæ portam ad radios solares recipiendos factum, Tropicum Cancri ostendere, Cancrumq; ipsum in medio Ecclesiæ in marmore exculpere vellet P. Egnatius Dantes Perusinus Episcopus, ordinis Prædicatorum, in cõmunem illũ errorem incidisset, nisi à nobis rectiùs edoctus fuisset. Sed videamus, nunquid alia nobis pariant numi emolumenta, quæ certè maxima sunt. Placent enim isthæc numismata viris principibus, quibus vel pro singulari quodã dono offeruntur, vel maximo etiam precio comparãtur, quæ res in causa sæpè est, cur arguta quorundam ingenia, à quibus exactior nobis eorũ cognitio tradi posset, ijs ob sumptus maximos careant. Pictores, sculptores, argentarij, aurifices, alijq; eius generis opifices & præcipuè monetarij plurima ex antiquis illis diuersimodò elaboratis numismatibus in suũ vsum transferre possunt. Monetariã enim artem magni illius Alexandri olim tẽpore ac in Græcia præsertim, & Asia, ad Galliẽnũ Imperatorẽ vsq;, sub quo vnà cũ Imperio Rom. oĩa degenerare cœperunt, & in peius ruere, in summa perfectione fuisse, maximèq; floruisse constat; quamuis enim numismata etiam, eaq; omnium ferè Imperatorum Iustiniani tempore reperiantur, longè tamẽ deteriora sunt, & minus, quam illa, pulchra. Quę verò post Iustinianum cusa sunt, vix intuitu digna. Culpam eã Hunnis, Vandalis, Alanis. Gothis, Ostrogothis, Longobardis, qui tum toti ferè Europæ imperabant, nonnulli ascribunt. Eo namq; tempore liberales artes omnes pessundatæ sunt, ac veluti profundissimo cęno immersæ; & viri, si qui erant, docti, in nullo tamen pretio habebãtur, ac existimatione. Sunt & in antiquis illis numis picturæ adeò perfectæ, & situm figurarum ad amussim, & ad viuum ita æmulantur, vt pictor quilibet & diligens sculptor nullo pacto corrigi posse eas iudicet. Et statuę Romę, vt in nostra historia de statuis Rom. declarauimus, multæ sunt, tanta excellentia atq; artificio elaboratæ, vt quosuis in sui admirationem rapiãt; quas insignes illic quotidiè pictores sculptoresq; imitãtur, adeoq; aliquãdo ad viuum exprimunt, vt veras ab imitatis admodum difficulter distinguas: sed coruo illi rariores albo sunt. Poëtæ quoq; non paruam hinc hauriunt vtilitatẽ: cùm enim in numis Deorum Dearumq; gentilium omniũ imagines expressæ sint, vtputa Famæ, Famis, Somni, Discordiæ, Pacis, Belli, Victoriæ, Harpocratis, Silentij, Ageronæ, Onocephali, Dianæ Ephesiæ, Veneris Paphiæ, Musarum, hinc suas descriptiones depromẽtes, suo dein Marte scripta sua illustrarunt. His adde tot inuentiones & rerum antiquarum subtilitates, quæ in his ob oculos ponuntur, pręcipuè verò prouincię & ciuitates, flumina, ędificia, templa, theatra, amphitheatra, circi, palatia, columnæ, forũ, & via Traiani, rostra, puteal Libonis, portus Ostiæ, & multa alia rerum antiquarum curiosi ex numismatibus habere posũt, verbi causa, quid sit sistrum, quæ crotala, quæ sacrificiorum instrumenta, quæ armorum differentiæ, vt parazonium, ancylia, gesa, & quę vestimenta sacerdotum, ac aliorum, vt toga. Neque illud quoque tacendũ videtur, multorum nominum propriorum Romanorum Græcorumq; veram atque optimam Ortographiæ rationem ex numismatibus percipi. Quamuis enim ab ignaris artificibus ea efficta sint, nihilominus à doctis dictata atque recognita sunt; quod inde potissimùm quis iudicet, quia aureo illo, quo eloquentissimi oratores, comici tragiciq; purissimi, historici, & Poëtæ ornatissimi, alijq; in omni scientiarum genere viri præstantissimi floruerunt, seculo, paulò ante, & post Ciceronem, qui passim fons eloquentiæ habetur, plurima cuderentur. Haud enim credendum est, quempiam benè latinèq; loqui, qui malè, barbarèq; & nõ seruata Ortographię ratione scribat. Cùm verò manuscripta eorum monumenta temporis iniurijs perdita sint, nec amplius reperiantur, durissimorum lapidum, ac æreorum, argenteorum, aureorumq; numismatum antiquissimis inscriptionibus,

Margin notes:

* Lib. 16. capit. 36.

† Lib. 4. Histor. c. 12.

Mala Hesperidũ q.

Astacus p canco vulgò pictus.

Monetaria ars quãdo erat in precio.

Artes quãdo neglectæ.

Poëtæ quã vtilitatem percipiant ex numismatum cognitione.

scriptionibus, qui nullam temporis cariem sentiunt, sed illæ met sunt, quas vetustissimi illius aurei seculi viri, maxima cura ac sedulitate condiderunt, fides maxima adhibenda est, neque ab illis ne tantillum quidem nobis recedendum, imò verò illis potius, quàm modernis scriptoribus credendum. Itaq; antiquissimorum nominum, quæ in multarum familiarum Rom. Græcorumq; notitiam, nos ducunt, vt Fuluius Vrsinus diligentissimus antiquitatum obseruator, & amicus noster (qui rarissima mihi in Palatio Farnesiano Illustrissimi Alexandri Card. Farnesij tempore, atque adeo multa Romæ ostendit, vt ad videnda ea solũmodo uix una sufficiat ætas) tradit, rectè scribendi ratio, haud exiguum non scriptoribus solùm, sed amanuensibus quoque emolumentum, ex earum cognitione percipitur. Habes enim ex his nomina, prænomina, familias, tribus, legiones, magistratus, sacerdotia, eorumq; ministros, officia prouinciarum, gubernacula, cunctaq; ad militum munus spectãtia, ut ex uarijs quilibet epitaphiorum ab Onuphio Panuinio, Iusto Lipsio, & à * me adductis exemplis, in quibus plurima antiquitatum mysteria abdita sunt, intueri potest: sed ab antiquo illo scribendi usu plurima mutata sunt. Siquidem illi magnis scribebant literis, & characteribus lõgè à nostris diuersis, & quasdam etiam literas alio, quàm nos facimus, modo pronuntiabant, præsertim uocales, quarum quãtitas ex sola pronunciatione, nunquid scilicet uel longę essent, uel breues; nunquid cum accẽtu, eoque uel graui, uel acuto, uel circumflexo scriberentur, intelligebatur. Quam sanè pronunciationem huius seculi nemo queat assequi. Quare rectè dicebat † Horatius:

Lib. de statuis.

Pronũciatio veterũ à nostra diuersa.

† *In arte Poëtica.*

> *Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentq;,*
> *Quæ nunc sunt in honore vocabula, si uolet vsus,*
> *Quem penes arbitrium est & vis & norma loquendi.*

Hæc paucis dixisse volui, eoq; maximè, vt illius temporis Ortographiam, quispiam in eam incidens, rectiùs intelligat, de qua multa Grammaticorum extant testimonia, quę breuitatis causa prætereo. Duplicabant autem uocales longas, ut Feelis, & Muutius. Ex numismatibus præterea discas, quomodo Principi tuo, tam viuo, quàm mortuo, ob rem fortiter cùm domi, tùm foris gestam, epitaphium, perpetuum eius apud posteritatem monumentum, condas. Hinc, si quid egregij in ingressu summi Pontificis, Imperatoris, Regis, Cardinalis, Ducis, aliorumq; Principum, vel in coronatione, vel in alijs pompis eorundem excogitandum inueniendumq; est; Si quid iucundi in hastiludijs, torneamentis, bacchanalibus, similibusq; festiuitatibus ludicris exhibendum est: id inquam, hinc, vnde emblematum symbolorumq; instructissimum penu habere queas, petas, quibus item potentissimorum cùm publica, tùm priuata palatia egregiè perornantur. Non incongruũ erit etiam cognoscere, quomodo vtramq; numismatũ partem authores appellẽt, vnam eamq; præcipuam Itali rouerso dicũt, voce scilicet à latina (Reuersus) mutuata, quoniam ostensa vna parte, quam aduersam vel dextram Romani, Itali Dritto dicunt, in qua caput eius, cuius gratia cusum est numisma, cõspicitur, vertatur: vtraq; dictione vsus est Cicero sic: *Aduersus & auersus impudicus.* Sunt tamen multa, quæ parte auersa carent, ab utraq; caput cum eadem inscriptione habentia, qualia quædã sunt Antonini Pij. Sunt item quædam, quæ in utraq; parte quidem caput habent, sed cum diuersis inscriptionibus, quale illud M. Bruti est, in cuius parte vna Brutus, altera Ahala conspicitur, vt duorum eorum causa cusum fuisse constaret, qui similia gesta edidissent. Caput unum Bruti erat, illius, qui Romam à Regum tyrannide liberauit: alterum C. Seruilij Ahalæ, qui Spurium Maelium de tyrannide Romã inuehenda cogitantem interfecit. Talia item sunt illa, quæ ab una parte Cæsarem, ab alia Augustum, & quę Tiberium Claudium ab una, & ab alia Agrippam consobrinum suum repręsentant. Item alia sunt, ut Gręca, aliarumq; nationum, ut Siclus, qui ab una parte calicem ab alia amygdalum florentem, & Taraconense, quod ab una Taurum ab alia palmam habet cum his literis C. VTTB. cuius numismatis interpretationem uide apud * Antonium Augustinum. Quę uerò utraq; parte, aduersa scilicet & auersa carent, nempè in quibus neque in hac neque in illa emblema conspicitur, antiquarijs numismata sine capite appellantur, acephala quis non ineptè dicat. Cùm verò in plurimis numismatibus uox hæc (Imperator) occurrat, diligenter admodum aduertendum est, in quo sensu ea accipienda sit: nõ enim semper ipsissimum Imperatorem, hoc est, qui solus regni gubernacula haberet, significat; quandoquidem si pro prænomine usurpetur, supremam eius authoritatem in rep. denotat, cũ verò post nomen ponitur, rerum præclarè bello gestarum numerum, vt in inscriptione cuiusdam numismatis Augusti patet, quæ talis est IMP. CAES. AVG. IMP. VIIII. TR. POT. V. ab alia parte S. P. Q. R. SIGNIS RECEPTIS. Præterea obseruandum est nomen Imperatoris non esse magistratus titulũ, vt erat nomen Dictatoris, Consulis, Censoris, Tribunorum: sed quod ob insignem aliquam victoriam milites vel alij Ducibus suis attribuebant. Quoties enim Duces vel hostes profligassent, vel cædissent, vel suos liberassent, vel quoduis aliud egregium in bello

Vocales veterum.

Numismatum partes quo dictæ.

M. Bruti & Ahalæ numus.

Siclus.

Numus Tarraconensis.

* *Dial. 2. de numismat.*

Numismata sine capite quæ.

Imperator quid.

bello facinus edidissent, Imperatores dicebãtur. quo significatu Imperatoris voce Ciceronem aliosq; classicos scriptores vsos fuisse comperio. Sic ipsemet Cicero, adeptã contra Catilinam victoriã, & cùm Proconsul in Cilicia esset, Imperator dictus est: sic quidam etiam eo nomine honorati sunt, qui tamen nunquam bello interfuêre, sed quorum vice præfecti pugnassent, victoriamq; absentibus vel Cõsulibus, vel Dictatoribus ascripsissent. Atq; hæc de numismatum cognitionis, quæ velut cæterarum scientiarum insigne ornamentum est, vtilitate dixisse sufficiant. Hoc tamen illis adde, Principibus dignam eam videri solam, cùm reliquæ scientiæ lucri tãtùm causa inuentæ sint, si vnã excipias Philosophiam, quod innuit noster Hetruscus Poëta:

Pouera, e nuda vai Filosofia.
Dice la turba al vil guadagno intenta.

Numismata ex qua materia fierent. Electrum quid. Aes Corinthium.

Sed rem fortè non ingratam antiquitatis studiosis faciemus, si breuiter, ex qua materia numismata fierent, enucleemus. Potior equidem eorum pars ex ære constabat, quędam ex argento, quædã ex auro eoq; purissimo, quædam ex materia ex his mixta, quæ Electrum Plinio dicitur, cùm scilicet quinta argenti pars auro permisceretur, quod perperam mea sententia nonnulli æs Corinthium vocarunt. Quæ ex ære Corinthio confecta erant, in magno honore & summa existimatione habita fuisse nos minimè latet, quia id vel nunquam, authore Cicerone, vel saltem tardissimè corrũpatur. Mixtum autem erat ex quatuor metallis, auro nempè argẽto, ære, & ferro, seruata quadam proportione. Erat & visui gratissimum, præsertim ex solius auri vel argenti intuitu defessis. *Numismata inspicienti diuersa, multa etiam metallorum discrimina* sese offerunt. Nam quædam auri aliquid habent admixtum, alia nihil, alia alijs plures colores recipiunt; *sed quæ ex metallo Corinthio sunt*, passim apud omnes pro pulchrioribus habentur, sicut antiquarij omnes mecum testari possunt, cùm in Chimiliarchio magni Etruriæ Ducis Francisci, atque apud Serenissimum Ferrarię Ducem Alphonsum secundum, necnõ apud Fuluium Vrsinum Romę in Palatio Farnesiano plurima ex tali ære obseruauerim. Appellatur autem Corinthiacum, quoniam, vt testatur Plinius, ob destructam ac incensam à L. Mummio Corinthum, metalla illa, ex quibus in ea vrbe vasa fiebant pulcherrima, permiscerentur, eaq; mixtio artificibus admodum placeret, adeoq; vt ex ea statuas, mensas, ac diuersa vasorum genera postmodum fingerent; Itaq; cùm rerum nouarum omnes maximè cupidi essent, & prima illa materia deficeret, maximè illa delectari cœperunt, & ad primæ imitationem vsi sunt. Et hæc modò est, quam propriè æs Corinthium vocãt: Sed de his aliàs latius.

Aqla marmorea ĩ Palatio Card. Sabellij. Sabellorũ familiæ origo.

Reperitur etiam Aquila, præterquàm in tot antiquissimis numismatibus, in marmoribus etiam, imò ex ijs effic̃ta, qualem Romę vidi ego in Palatio Cardinalis Sabellij in Theatro Marcelli, in platea, quam vulgò Montanara vocant, quæ alis magnis, & expansis Chrysaëton ęmulabatur. Hęc verò familia, vt obiter inseramus, Romanorum antiquissima est, atque adeo, vt volunt, ab Auentino Albanorum rege oriunda, quæ quidem & Cõsules, & magistratus Romæ olim habuit, & pòst sex Põtifices maximos, nempe Liberum primum, Eugenium primum, Benedictum secundũ, Gregorium secundum, Honorium tertium, & Honorium quartum; Cardinales vnum & triginta, Archiepiscopos, & Episcopos plurimos: inter eos verò, qui sanctitate, & miraculis floruerunt, C. Sabellum Episcopum Mediolanensem, discipulum S. Barnabę, martyrio coronatum, & D. Peregrinum Episcopum ciuitatis Antifidori, necnon & Gabinum martyrem sub Diocletiano.

Aqla marmorea cũ Maratonio tauro ab Hercule occiso. Aquila in radice filicis incisa. Aquila lapis apud Mexicanos

Non absimilem aliam vnã cum Hercule Maratonium taurum interficiẽte marmore incisam vidi in Palatio Card. Farnesij, quæ res Auis nobilitatem nõ parum indicat. Sed admirandus profectò naturę ille lusus est, quę non viuam tantùm procreare contenta, etiam huius imagine in alijs rebus delectata uidetur, ut in radice filicis fęminę fruticosę apparet, quã si transuersim incidas, quod ueteres non uiderunt, tum Aquilæ passis alis non obscura figura emicat. Cęterum, ut obiter dicamus, Aquilæ lapis apud Mexicanos fanum est cuiusdam sui Idoli, cuius mentionem facit Iosephus Acosta.

VSVS IN MONETIS.

PERDVCTO iam ad calcem capite de numismatibus, in quibus Aquila uel aliqua saltem ex parte insculpebatur: de monetis quędam restant dicenda, quas hac potissimùm illis ratione subiungo, quoniam simul sępè ab autoribus confunduntur, ut eleganter [a] Antonius Augustinus demonstrat, & ex hoc Horatij versu

Rettulit acceptos Regale numisma Philippos,

luce clarius euadit. Ibi enim numisma uocat monetam, in qua Philippi effigies erat expressa, & non

[a] *In tractat. de numism.*

& non loquitur de numiſmatibus antiquis, cùm Philippus Alexandri, quem Chærillo poëtæ illa donaſſe innuit, pater fuerit. Hinc multos etiam viros doctos diſputare videmus, nunquid antiqua illa numiſmata Romanorum, Græcorum, aliarumq; gentium, monetæ eorum fuerint. Quod cùm plurimos, eoſq; probatiſſimos quoſq; inficiari videam, certè neq; ego etiam id facilè crediderim, eòque maximè, cùm rationi videatur repugnare, quod numiſmata tãtâ artificum induſtriâ elaborata, vulgari plebeculæ, vt magnatibus communia fuerint. Non negauerim tamen quædã pro monetis vſurpata, ſed illa duntaxat aſſirmauerim, *quorũ*, vt dicit [b] Pomponius, *vel aureorum, vel argenteorum vſufructus legari poteſt*. Hęc autẽ parua fuiſſe conſtat. Atque eo modo [c] Ariſtoteles numiſma à lege, quę Græcè νόμος appellatur, dictũ voluit. Ita & [d] Vlpianus: *Si quiſpiam*, inquit, *legauerit aurum & argentum ſignatum, & excuſum, vt moneta eſſe ſolet, tunc comprehenduntur monetæ Philippi, & illæ pariter quæ dicuntur numiſmata*. Et alibi rurſus: *ſi autem aurum & argentum ſignatum legatum eſt, id paterfamilias videtur teſtamento legaſſe, quod eius aliqua forma eſt expreſſa, veluti quæ Philippo ſunt: item quæ numiſmata & ſimilia*. Sed fortè quiſpiam opinetur, quod nunc moneta dicitur, id olim numiſma dictum fuiſſe, atque ita numiſmatis nomen monetæ antiquius eſſe. Cui reſponſum eſto, vtramq; dictionem antiquiſſimam eſſe, vt ex varijs ſcriptorum locis liquidò conſtat, ac in primis ex hoc Martialis:

Et centum dominos nouæ monetæ. & alibi:

Nos niſi de flaua loculos implere moneta,
Non decet, argentum vilia ligna ferant.

[b] Cap. 28. Hi. de uſufructu.
[c] Lib. 5. Ethic. cap. 5.
[d] C. 27. Hi. de auro & argento legato.

Cùm verò & in monetis quibuſdam tam veterum, quàm noſtri æui etiam Principum, Aquilę noſtræ effigiem expreſſam viderem: decreueram omnia, quæ paſſim apud diuerſos authores de monetis loca obſeruaui, hiſtoriæ noſtrę inſerere: ſed quoniam multa ea eſſent, & in immenſam molem aucta, ſuperſedere ijs hîc volui; ac, ne fortè incõgrua huic loco lectori viſa, tędium parerent, pro peculiari tractatu ſeorſum edendo reſeruare, atque modo de ijs agere, in quibus Aquila noſtra depicta eſt; Vt in antiquiſſimo quodam numo, qui Ptolomaicus dicebatur: in quo ab vna parte, eaque aduerſa erat Iouis imago cum Ptolomæi nomine; ab altera Aquila fulmen pedibus premens. Numũ hunc apud Rhodios primùm cuſum tradunt; quod tamen nomini eius apertè refragari uidetur: Ptolomæos enim Aegyptijs imperitaſſe cũctis ſatis innotuit: quare quis cum iudicio fortè inferat, monetas etiam olim, vt noſtro æuo, nõ in vna tantùm regione, vbi cuderentur, ualuiſſe, ſed quoq; in alienis. In Aſſibus etiam olim Iouis atque Aquilæ imaginem cælatam fuiſſe refert Antonius Auguſtinus: De aſſe conſule Budæum: Erat autem moneta parui ualoris, & aſſaria pro obolis poſita legimus: Hinc [f] Cicero: *Aſſem*, inquit, *ſeſe negat daturum, niſi prius de rebus, rationibuſq; omnibus ſocietatis decidiſſet.* Et Horatius:

Quem ſi diminuas, vilem redigetur ad aſſem.

Num° Ptolomaicus.

[e] Dial. 5. de numiſmat.
[f] Pro Quintio.

Hinc etiam illud poëtæ:

Non aſſis faciunt, euntq; rectà.

Cui conſimile eſt illud Catullianum:

Non pili faciunt cohortem.

Qui loquẽdi modus nobis item communis eſt. Nam quem cõtemnimus, dicere ſolemus, non ti ſtimo un pelo, aut non ti ſtimo un quatrino. Eleganter item Seneca: *Emas non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt: quod non opus eſt, aſſe carum eſt.* Valebat autem as (inquit Budæus) quaternos denariolos noſtros. Vincentius Burginus, qui de illuſtrium familiarum Florentię armis ſeu inſignibus, nec non & de monetis ſcripſit, author eſt inter antiquos eiuſdẽ pulcherrimę, nobiliſſimęq; urbis nummos, reperiri, in quibus quandoq; nigra Occidentalis, quãdoq; Aquila aurea biceps Orientalis imperij ſymbolum cælata ſit. Eam multis familijs Florentinis, ut pòſt etiam dicetur ſingulari beneficio Ioannes Paleologus Orientis Imperator conceſſit, quãdo ſub anno 1439. ad Conciliũ Florentinum opes Occidentis aucturus cõtra Turcas ipſe acceſſerat. Quo etiam factum ut denuò quę interceſſerant inter Grecam & Latinã Eccleſiã diſſidia, tum ſublata ſint. De Neapoli teſtatur Scipio Mazzalla, aureã olim habuiſſe monetã, in cuius aduerſa parte depicta erat Parthenope tumulo inſidens, ac lyram tenens: in auerſa verò victoria alata, quæ manu vna coronam, altera Aquilam ferret. Inter Lucẽſium, quibus cudendi poteſtas ab Othone primo conceſſa fuit, tradente Ioanne Villano, monetas, vna inuenitur, quæ ab vno latere ſancti cuiuſdam, ab altero Aquilæ effigiem impreſſam habet; Fuit hęc moneta omnium, quas cuderunt, prima, ac Aquila priuilegium illud ab Othone conceſſum denotat; Vnde & in quibuſdam Genuenſium numis eadem ales conſpicitur vnà cum Friderici nomine, à quo & illi poteſtatem eam obtinuerunt. Eodem modo ciuitates Imperiales dictæ, necnon & Principes Imperatori ſubditi, Aquilam aut nomen eius in monetis ſuis excudunt.

Florentina moneta qualis.

Lucentis moneta.

Aquila monetis Imperialium ciuitatum.

DE SCVTORVM DIFFERENTIIS & vſu à quibus inſignia familiarum, quæ arma vulgò dicuntur, originem duxerunt.

ET de his in ſuperiori libro à nobis actũ; quia tamẽ & ibi hæc, quæ ſequuntur digniſſima ſcitu, omiſſa ſint; itaq; ea hîc ſubijcere placuit. Sed fortè præter inſtitutũ noſtrũ quis iudicet, quod de ijs, tam longè latèq; nos extẽdimus. Quid enim de Aquilis ſcribenti cum ſcutis? illi reſponſum eſto, id ideò à nobis factum, quia cùm arma vulgò dicta, illuſtrium familiarum inſignia, in quibus ſanè plurimus noſtræ Aquilæ vſus eſt, vt longo ſatis ſermone, in priori libro demonſtratum eſt, & paulò poſt etiam oſtendetur, hinc ſuam originem agnoſcant, neceſſarium omninò mihi videbatur, de ſcutis etiam quædam pertractare. Aduertendum autem in primis eſt, ſcutororum nomẽ paulò latiùs extendi, nẽpè quod pro armis ab authoribus etiam accipiatur. In quanto verò vſu, ſcuta ſiue clypei fuerint, cùm apud Troianos, tùm verò præcipuè apud Romanos, claſſici authores docent. [a] Cicero: *Agmine*, inquit, *quadrato cum gladijs ſequuntur ſcutati milites, ſicas portare videmus*. [b] Idem: *Etſi non ſolùm impulſu ſcutorum, neq; conflictu corporum. &c.* [c] Item: *Simulatq; ipſe graui vulnere exanimari videret ſe, vt primùm deſpexit, quæſiuit ſaluus ne eſſet clypeus?* ſic [d] Titus Liuius, *Erant in Celtiberorum exercitu quatuor millia ſcutata & ducenti equites*. Sed Herculis inſignis ille & famoſus clypeus, longè antiquiorẽ uſum demonſtrat, cui, cùm ad bellum proficiſceretur eques, inter arma ſua, quæ gerebat, primùm maximè confiſus erat, de quo ſi benè memini, mentio fit in Pandectis Florentinis, vel ſaltem, quod certò noui, in epigrammate Græco, quod Latinè tranſlatum, ſic habet:

> *Alcidem vt magno ſi quis clypeo armet, & ornet,*
> *Sic tuus hoc quæſtor ſtruxit opus varium.*
> *Ille pererrato tot monſtra feraſq; ſubegit*
> *Orbe, tuas leges orbis vbiq; colit.*

Scutum quid. Armorum honos. — [a] Philip. 2. [b] Pro Cecinna. [c] Lib. 2. de finib. bonor. [d] Lib. 8. belli Punici. Herculis clypeus & habitus.

Magni equidem, vt obiter dicam, Herculis habitum, qui ex pellibus animalium conſtabat, & laneis veſtimentis longè antiquior eſt, & ephippij vice vſurpatus, antiqui æſtimarũt; vt ex numiſmate Alexandri Magni in primis conſtat, in quo ipſe eundem Herculis habitum in capite ſuo ferre conſpicitur, vt ſcilicet ab Hercule originem ſuam deducere teſtaretur; & Commodus etiã Imperator Herculis pelle vtebatur & in ſuis numis & ſtatuis, tali habitu ſe exculpendum curabat, vt etiam in palatio Summi Pontificis, quod Beluedere vulgò nuncupant, videre eſt: addebat etiam in numiſmatibus clauam Herculis, cum hac inſcriptione HERCVLES ROMANVS. Arbitrabatur enim ſe Hercule ipſo in tranſfigendis ſagitta feris haud eſſe inferiorem, vnde illum Hiſtorici tanta eas dexteritate, tantoq; artificio interfeciſſe tradunt, vt ſingulis ictibus ſingulas etiam occideret, & ſcopum quemuis ſemel propoſitũ ſagitta ſua ſemper attingeret. Cæterùm, vt ad ſcuta reuertamur, erant eorum etiam diſcrimina quædam. (de parma ac vmbone poſteriùs dicemus) Meminerunt authores claſſici clypeorum ſubinde, ardentis, micantis, & ærei: [e] Virgilius itẽ Argolici, quo Argiui vtebantur: ſic æratũ clypeũ & detritũ Silius Italicus celebrat, & fulgentẽ [f] Ouidius. Ad quem alludit [g] Claudianus iſto carmine:

> *Quis decor, incedis quoties clypeatus, & auro*
> *Squammeus, & rutilus criſtis & caſſide maior?*

Differẽtiæ ſcutorum. — [e] Aen. 3. [f] L. 8. Metamorphoſ. [g] In quartũ honori conſulatum.

Erant inter alia ſcuta in primis, quę vocabant cętras vel citras, quorum pleraq; Afrorum erant: horum etenim meminit Virgilius:

> *Leuas cetra tegit, falcati cominus enſes,*

Cetra.

Appianus tradit Maſaniſſam Regem ἐλεφαντίςην geſtaſſe, id eſt ſcutũ è corio elephanti, quod non ita facilè penetrari poteſt: hodie verò Mauri iſti loreis ſcutis vtuntur, ſed maiuſculis, & formatis ferè in cor humanum, ut ex icone, quam [h] Iuſtus Lipſius exhibet, conſtat. Britannis etiã Tacitus hæc ſcuta tribuit, & pugnare eos facit, *ingentibus gladijs, cum breuibus cetris*. Oſtendit paruas fuiſſe, cuiuſmodi vſi ſunt Hiſpani. Strabo de Luſitanis inquit: *Clypeolum eos habere dicunt diametro cauum, antrorſus loris ſuſpenſum*: diametrum Lipſius, cui hac in re facilè aſſentior, intelligit lineam ambientem, alioquin non eſſet paruus. Quod verò parui eſſent, docet etiam Diodorus Siculus, inquiẽs: *Ferunt peltas in bello omnino paruas, neruis intertextas*. Hęc ſcuta erant leuia, vt ex Suida oſtẽditur; *at ſcutũ Hiſpanorũ geſtatu facilè*. Addit Lipſius, Hiſpanos cetris etiam vſos fuiſſe, ad pulſãdũ rhytmicè, & cũ cãtu ſaltuq; hoſtẽ ſic inuaſiſſe, idq; ex [i] Silio ita cõfirmat.

Scuta corea. — [h] Li. 3. analectorum. — Scuta parua eſſe. — [i] Lib. 3.

Miſit

——Misit diues Gallecia pubem
Barbara non patrijs vlulantem carmina linguis,
Nunc pedis alterno percussa verbere terra,
Ad numerum resonas gaudentem plaudere cetras. Item [k] alibi:
———ac ritu moris Iberi
Carmina pulsata fundentem barbara cetra
Inuadit.

[k] *Lib.10.*

Ex his plurimùm eos hallucinatos fuisse constat, qui cetram volunt latronum fuisse scutum. Cetrati enim propriè Hispani atque Afri dicebantur, qui minimas atque exactè rotundas peltas gestabãt. Meminit horũ sæpissimè Liuius, ex quo aliquas hîc libuit adducere authoritates: *Pro eo,* inquit [l] alibi, *supplemẽtum ipse ex Africa maximè iaculatorũ leuiũ armis petijt, ut Afri in Hispania, Hispani in Africa melior procul ab domo futurus vterq; miles, velut mutuis pignoribus obligati stipendia facerent. Tredecim millia octingentos quinquaginta pedites cetratos misit in Africam.* Et [m] iterum: *Nec Numida Hispano eques par fuit, nec iaculator Maurus cetrato* [n] Itẽ: *Thessalonicæ Eumenes & Athanagoras præerant cum paruo præsidio duorum millium cetratorum.* Item [o] rursus. *Extra hanc veluti iustam aciem parte dextra Consul Achæorum cetratis immistos auxiliares, Eumenes tria millia peditum æquata fronte instruxit.* Meminit etiam [p] Cæsar: *Erant, vt suprà monstratum est, legiones Afranij tres, Petræi duæ: præterea scutatæ citerioris prouinciæ, & cetratæ vlterioris Hispaniæ, cohortes circiter octuaginta.* Et iterum: *Hos leuis armaturæ Lusitani, peritiq; earum regionum cetrati vlterioris Hispaniæ consectabantur.* Porrò Latini cetram passim pro pelta accipiunt. [q] Liuius: *Pelta cetræ haud dissimilis est:* quod de Græcorũ pelta Lipsius intelligendũ putat, quam nõ longè diuersam credit à Romana & velitari parma; licet fortassè haud vsquequaq; sit rotunda, cùm Suidas dicat πέλται ἀσπίδια τετραγωνα, id est, peltæ clypei quadranguli. Sed hæret in eo Lipsius, cùm Plutarchus rotundam facere videatur, vbi de ancylibus loquitur: *Non enim*, inquit hic, *circuli forma sunt, nec reddunt, vt pelta, circumferentiam, sed incisionem habent lineæ flexuosæ.* Pelta autem parua fuisse creditur, vt ex Statio etiam quispiam colligat, ita canente:

Sæuaq; difficiles excludere vulnera peltas.

Cetram nõ fuisse latronum scutũ.
[l] *L.1.dec.3.*
[m] *L.3.dec.3*
[n] *L.4.dec.5*
[o] *L.7.dec.4*
[p] *Lib. 1. de bello ciuil.*
Cetra pro pelta accepta.
[q] *Lib.18.*
Pelta Græcorũ quid.
Pelta an rotunda vel quadrãgularis.

Qui peltas humeris suis in formã lunæ suspendebant, quod item hodie ac olim in Hispaniensi exercitu vsu visitur, peltati seu peltastæ dicebantur; meminit horum [r] Liuius: *Menippum item quendam ex regijs Ducibus cum mille peltatis Chalcidem mittit.* [s] Idem: *Noctu cetratos, quos peltastas uocant, loco oportuno inter bina castra in insidijs abdiderat.* Dicebantur ijdem etiam palmularij, cùm parma tecti pedites pugnarent: [t] Quintilianus: *Percunctans Theodorius, an Apollodorus esset, ego, inquit, palmularius sum, nec sanè potuit vrbanius ex confessione inscitiæ suæ elabi.* Et [u] Suetonius: *Detractum è spectaculis in arenam canibus obiecit, cum hoc titulo, Impiè locutus palmularius.* Peltarum figura fortassis non omnibus fuerit eadem: plurimi tamen ad Lunæ similitudinem factas putant. Ad hunc sensum Seneca: *Lunata,* inquit, *latus protecta pelta.* Pariter & Isidorus: *Pelta scutum breuissimum iu modum lunæ mediæ.* Habemus item ex antiquis lapidibus & numismatibus, bilunes fuisse, id est, duplici semiluna insignes: quod cùm marmor quoddam in Pontificijs hortis docet, vbi Amazonidum pugna expressa est, cum huiusmodi scutis, tùm Martianus Capella, qui partem Italiæ extremam, quæ Brutios habet, *leuorsùm inflectere* scribit, *& duobus promontorijs peltæ Amazonicæ formam reddere, dextro autem cornu Leucopetram tendere, siue Lascinium.* Amazonum verò peltas eiusmodi figuræ fuisse, ex hoc Virgilij liquidò constat:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Peltã fuisse paruam.
Peltati & Peltastæ q. dicti.
[r] *L.8. dec.3*
[s] *L.1. dec.4*
Palmularij qui.
[t] *Lib.2.*
[u] *In Domit.*
Peltarum figura.

Neque fortè ab hac figura deflectit [x] Plinius, vbi de ficu Indica loquitur: *Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet.* Constat enim eam folia hederaceis (si modo quam Clusius depingit Plinianæ respondeat) similia hahuisse, quibus etiam peltæ à Xenophonte comparãtur. Alibi tamen [y] Plinius *eas thlaspios folijs similes facit*, sed vereor ne id ad fructum potius, quam ad folia transferendum sit, vt ab alijs factum video. Adde quod crocodilij, & alyssi fructus thlaspios fructui quodammodo similes sunt, quos [z] Dioscorides duplicis scuti figuram habere scriptum reliquit, & Auicenna alysson eadem de causa scutalem herbam vocat. Huius generis militum armaturam Aelianus breuiter depingit; *Peltatis,* ait, *similis Macedonicæ illi armatura in vsu est, sed leuior.* Nam & pelta paruum, vt diximus, scutum, leueq; est, & conti eorum sarissis sunt longiores. Deniq; genus illud armaturæ locum inter velites, & armatos tenere apertum est, videlicet grauius quàm velites, leuius quàm armati faciunt. Quam ob rem plures sunt, qui eos cum velitibus iungant, & vtrosque vocari velint leuem armaturam. De parma, quid sit inter species armorum [a] VVolphgangus Lazius, quam doctè & exactè declarat, quem qui plura de ea desiderat, adire poterit. Erat autem parma, vt breuiter dicamus, quadran-

[x] *L.12.c.5.*
[y] *L.27.c.13*
[z] *Lib. 3.c. 10.& c.79.*
Parma descriptio.
[a] *Lib.8.cap. 16.cõment. de rep.Ro.*

gularis, non solùm scuto, verumetiam clypeo leuior, sic dicta, quòd in omnes partes parem haberet extensionem: suspēdebatur enim ex humero, & alio nomine pelta vocabatur. [b] Liuius: *Quingenti fermè Numidæ præter consueta arma telaq́;, gladios occultos sub loricis habentes, specie transfugarum, cùm ab suis parmas post terga habentes adequitassent, repentè ex equis desiliunt.* Item [c] alibi: *Dat signum Volscis Imperator, vt parmatis nouæ cohorti hostium locus detur.* Item [d] rursus: *Quem cuspide parmaq́; innixum* &c. Polybius verò aliam parmæ figuram tribuit, dum inquit: *Iubentur natu minimi gladium gestare, pila, parmamq́;. Parma tum firmitatē habet ob structuram, tùm magnitudinem, quæ tutando corpori sit satis. Nam rotunda cùm sit, tripedalem habet diametrum.* Extat hoc genus scuti adhuc apud Indos. Hodie Hungari tantùm, Turcæq́; clypeati cernuntur, diuersa tamen clypei figura. Meminerunt & parmæ Poëtæ: [e] Virgilius

Ense leuis nudo parmaq́; inglorius alba. [f] Horatius:

Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non benè parmula; Et [g] Martialis:
Parma tibi scutum pumilionis erat.

[b] L.2.dec.3 [c] Lib.4. [d] Lib.8. [e] L.9. Aen. [f] Lib.2.carminum. [g] Lib. 14. epigram.

Parmæ vsū quis primò instituerit. Porrò parmæ vsum primùm Iphicratem instituisse, & C. Mariū sustulisse, historica fides nobis tradit. Vmbonem verò alij mediam clypei partem appellant, alij extremam, alij demum vniuersum clypeum, si modo minoris quantitatis foret. In primò quidem significatu vsurpatur à [h] Liuio: *Assurgentem ibi Regem vmbone resupinat.* In secundo vtitur [i] Plinius: *Arabicæ excellunt candore circuli prælucido, atq; non gracili, neque in recessu gemmæ, aut in deiectu renitente, sed in ipsis vmbonibus intentæ, præterea substrato nigerrimi coloris.* Postremò in tertio significatn vmbonem accepit [k] Virgilius.

Vmbo q.d. [h] Lib.4. [i] Lib. 37. [k] L.9.Aen.

——— nec sufficit vmbo
Ictibus

Ancyliorū figura. in fortem vmbonem Lucanus commemorat. Quę nam verò esset figura Ancyliorum in primo libro ex Festo ostendimus. Cuius qui veritatem exactè desiderat, numismata adeat, in quibus eorum icones veræ expressæ sunt: ut in numismatibus Antonini Pij, in quibus duodecim Salij sacerdotes Marti sacri, tunicas auro purpuraq́; intertextas, æneum pectorale ægidi Mineruæ non absimile induti, in brachijs ea ferre conspiciūtur, cum his literis insculptis ANCYLIA. Mammusius Vetusius illa fecit ad imitationem illius, quod in pallatio Numæ è cælo cecidit, quodq́; aruspices diligentissimè custodiendum pronunciarunt, quoniam vbi illud seruaretur, ibi foret totius orbis dominium. Itaque multa similia cōfecta sunt, & qui ea facerēt, nullum sibi aliud postulabant præmium, nisi quòd cùm Salij illi suas choreas ducerent, hymnosq́; canerent, Mammusium aliquādo nominarent. Dionysius de ancylibus plura, quàm Liuius adfert, duodecim scribens fuisse Salios patricios, Palatinos dictos, vt ab Agonalibus & Colinis à Tullio Hostilio institutis diguoscerentur. Erant autem omnes saltatores & mense Maio per vias publicas, vt in foro & Capitolino monte saliebant. Tunicas ferebant pictas cinctasq́; metallo, trabeamq́; purpura interstinctam, prętexta annexā humeris fibulā, & pileolum altum ad instar mitræ, quem vocabant tutulum. Accingebantur item ense, & dextra lanceam aut sceptrum, sinistra ancylia gerebant, quæ tamen defatigati cùm essent, serui aliquando supra baculum efferebant, vt omnibus essent conspicua. Virgilius de scuto Aeneæ loquens, de ancylibus & Salijs sacerdotibus etiam meminit.

Salij sacerdotes. Tutulus quid.

Hinc exultantes Salios, nudosq́; Lupercos
Lanigerosq́; apices & lapsa ancylia cælo. Item [l] alibi:
Ipse Quirinali lituo, paruaq́; sedebat
Succinctus trabea, læuaq́; ancyle gerebat
Picus equûm domitor.

[l] L.7. Aen.

Scuta grādia quorū fuerint. Præterea fuêre etiam scuta grandia, qualia erant Germanorum, Bohemorum, Gallorumq́; vt refert Tacitus his verbis: *Immensa scuta, enormes hastæ,* Quod genus adhuc in portis arcuum cernitur, sed de longitudine id maximè accipiendum est, vt de Gallis Diodorus; *Scutis vtuntur ad hominis longitudinem pro cuiusq́; ingenio pictis.* Virgilius de eisdem.

—— Scutis protecti corpora longis. Et [m] Ouidius
Iacta super galeas, scutaq́; longa sonant.

[m] L.6. Fast. Scuta lōga [n] Lib. 38. [o] Lib.3.

Scutū Gallicanum. Cimbrorū & Teutonum scuta. Romanorū clypeus. Sunt & scuta longa, & lácee ad proportionē, authore Strabone, sed longa tamen magis, quàm lata, ex [n] Liuio clarè patet: *Scuta longa, cæterùm ad amplitudinem corporum parum lata, & de ea ipsa plana malè tegebant Gallos,* [o] Polybius hoc ipsum affirmat *Scutum Gallicanum parum aptum hominem totum tegere.* Tacitus scuta etiam plana fuisse indicat, cùm scribit *Germanis fuisse pro scutis tenues & fucatas colore tabulas.* Plutarchus tamē Cimbris & Teutonis dat θυρέας πλάτεις hoc est, *scuta lata.* Cuius verò figura Romanorum clypeus quondam extiterit, Polybius tradit in hæc uerba:

Romana

Romana armatura primum sanè clypeus, cuius latitudo curuæ superficiei pedum duorum semis, longitudo pedum quatuor: maiori additi amplius quatuor digiti, è duplici tabulato, glutino taurino linteolo infuso compactus. Eius exterior superficies vituli corio integitur, hinnuliuè, aut eiusmodi animalis. Habet circumferentia varium munimen, à summis imisq; partibus, quò ensiū ictus vehementiores tutò excipit, terræq; adnitendo non corroditur. Impactus est autem huiusmodi clypeo etiā ferreus vmbo, qui ingentes sustinet ictus, ac lapidum impetum, Sarissarumq; teliq; quantumlibet violenti. Milites verò illi scutarij nuncupabantur, qui in postrema acie scuta ferebant: cuius generis Triarij fuêre. Quorū [p] Suetonius sic meminit: *Affuit, & clientibus scuti scutario cuidam euocato quondam.* Et [q] Marcellinus: *Inter quos Valerianus fuit, domesticorum omnium primus, & natus ex spadone quidam scutarius exectus: Ita bellator, vt Scicinio veteri compararetur.* Verumenimuerò eorum armaturam elegāter describit [r] Vegetius: *Pedites autem scutati præter cataphractas & galeas, etiam ferreas ocreas in dextris cruribus cogebantur accipere: Sic erant armati illi, qui in prima acie pugnantes Principes, in secunda hastati, in tertia Triarij vocabantur*; sed obiter hic admonendus est lector, scutarios in alio significatu, dici fabros scuta facientes: Et sic de fabris scutariorum [s] Vegetius, & codex præfecturarum loquuntur. Verùm vt hic obiter etiam inseramus, scutariorum militaris societas in scholis militaribus, quæ pro tyronum exercitio erāt, primo semper loco habita fuit: quamuis & aliæ essent, vt Sagittariorum, eæq; etiam scutariorum & clibanariorum, quorum hi erant equites cataphracti, illi pedites. Erant & gentilium scholæ, qui exercebantur ad cohortes aut legiones. Habebant item & speculatores suas scholas, quæ ad speculandas res hostiū alebantur, de quibus non est, quod nunc agamus. De schola verò scutariorum meminit [t] Ammianus: *Interq; eos quidem spe vana sufflati, moderatione quæritabant diu exploratum, & grauem, & rumoretenus obscuris paucorum susurris nomen præstringebatur Equitij, schola prima scutariorum etiam tum Tribuni.* [u] Idem secundæ scholæ meminit: *Quibus compertis, Valentiniano, qui cum his redierat, Scutariorū secunda committitur schola, qui multò pòst auctus dignitate, malè rem apud Illyricum gessit.* Deniq; scutariorum & clibanariorum mentionem facit codex præfecti Romanorum, qui tibi, si plura petas, adeundus est. Nunc in scutis suis varia ab antiquis erant depicta (cuius rei originem ad Cares [x] Herodotus refert) vt diuersas militum factiones, & præclara eorum facta distinguerēt: quare etiam vestes habebant coloratas, vt si forte inter se miscerentur, quisq; à suo præfecto agnosceretur, quemadmodum videre fuit in Circensibus ludis, in quibus variorum equitum factiones ab eiusmodi vestibus, à quibus alià russata, alia vermilia siue coccinea, alia prassina seu viridis appellabatur, distinguebātur. Quod verò scuta cælare & depingere vetus ritus sit, & Heroicis quoq; temporibus obseruatus, varijs diuersisq; modis docet [y] Iustus Lipsius, vbi Saguntini cuiusdam insignia ex Silio Italico adducit:

> *Centum angues idem cælatum insigne gerebat*
> *In clypeo.*

Solebant autem Græci, Romani, Barbariq; varias, diuersisq; coloribus figuras in scutis depingere, vt aquilas, legiones, delphinos, atque id genus alia animalia; siue ad insigne, vt cognobiles essent, siue ad decorem, siue ad familiarum nobilitatem indicandam. Non enim omnis color idem significat: albus nempè rectè innocentiam simplicitatemq;, ruber dominium, viridis spem de re aliqua conceptam denotat; Ita pariter animalia prosapiæ nobilitatem quàm egregiè ostendunt: hinc [z] Plutarchus *Vlysem* tradit *delphina in scuto habuisse.* Idem *de eo, qui Lysandrum interfecit, insigne clypei Draconem vsurpasse, eoq; oraculo monitum, vt draconem vitaret*, scribit: Item de Spartano quodam, qui clypei insigne muscam haberet, viua nihilo maiorem: cumq; irrideretur ab alijs, quasi ab ignauia & metu ita faceret, ne hosti conspicuus esset: *imò* inquit, *vt agnoscas, vsq; eò enim accedo, vt cernere cominus possint signi mei modum.* Licurgus etiam tridentem Palamedi in clypeo assignat. Et [a] Athenæus de Alcibiade: *Scutum ex ebore & auro confectum habuisse* memorat, & *in eo Cupidinem pro insigni, qui brachijs fulmen complecteretur.* Ad hunc sensum [b] Propertius loquens de vetustis Romanis, negansq; ita cultos fuisse:

> *Picta nec inducto fulgebat parma pyropo,*
> *Pendebant cæsi baltea lenta boues.*

Non vult pro temporis sui luxu pyropo scuta ornata, siue lapide ipso, siue potius colore rutilo & flammante, cùm tales in fulmine sint, quod crebrū valdè, & quasi de more in scutis Romanis erat: sed tamen antè de Tacio Sabinorum Rege idem Poëta scripserat:

> *Pictaq; per flauas arma leuare iubas.*

Et scutum intelligit, in quo iam olim imagines etiam Iuuenalis agnoscit:

> *Pendentesq; Deos perituro ostenderet hosti.*

Romulum & Remum de Lupa *pendentes* & *ostenderet*, nēpè admoto scuto. Phidias clarissimus per omnes gentes pictor, *in scuto Mineruæ Amazonum præliū cælauit, intumescente* (Vt [c] Plinij ver-

Milites scutarij qui. Triarij qui.
[p] *In Aug.*
[q] *Lib. 27.*
Scutariorū armatura.
[r] *Li. 1. c. 20.*
Fabri scutarij.
[s] *Lib. 2.*
Scholę militares quę.
[t] *Lib. 26.*
[u] *Sub finem libri pdicti.*
[x] *Lib. 1.*
In clypeis varia depingebātur, & quare.
Vestes coloratæ cur in bello gerebantur.
[y] *In analectis ad militiam.*
Cur varia in clypeis depingerentur.
[z] *Lib. de solertia anim.*
Vlyssis clypeus.
Lysandri interfectoris clypeus.
Spartani cuiusdā mirū insigne in clypeo.
Palamedis clypeus.
[a] *Lib. 12.*
Alcibiadis clypeus.
[b] *Lib. 4. elegia 11.*
Tatij Sabini clypeus.
Mineruæ clypeus.
[c] *Li. 36. c. 5.*

bis vtar) *ambitu parmæ: eiuſdem concaua parte Deorum & gigantum dimicationem; in ſolijs verò Lapitharum & Centaurorum: In baſe autem quod cælatum erat, Pandoras geneſim appellauit: ibi Dij erant triginta numero naſcentes, Victoria præcipuè mirabili: periti mirantur, & ſerpentē, & ſub ipſa cuſpide æream ſphingem*. Huc etiā illud [d] Liuij pertinere videtur, vbi de Samnitibus loquitur: *Scuta alterius auro, alterius argento cælauerunt: forma erat ſcuti, ſummum latus, qua pectus & humeri teguntur, faſtigio æquali: ad imum cùm eatur mobilitatis cauſa.* [e] Item vbi à Martio caſtra Aſdrubalis, Hannibalis in Hiſpania Ducis, deleta ſcribit, *author eſt Claudius*, inquit, *qui annales Acilianos ex Græco in Latinum ſermonem vertit, raptos ad mille octingentos triginta, prædam inſignem partam: in ea fuiſſe clypeum argenteum, pondo centum triginta ſeptem cum imagine Barchini Aſdrubalis*. Et paulò pòſt de eodem: *monumentumq́, eius de Pœnis vſque ad incenſum Capitolium fuiſſe in templo clypeum, Martium appellatum, cum imagine Aſdrubalis*. Huc etiam referre potes, iſtud [f] Virgilianum:

[d] L.9.dec.1

[e] Lib.25.

Aſdrubalis clypeus.

Martius clypeus.

[f] Li.7.Aen.

10

Poſt hos inſignem palma per gramina currum,
Victoresq́, oſtentat equos, ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus,

Et paulò pòſt:

Atque leuem clypeum ſublatis cornibus Iò
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos:
Argumentum ingens, & cuſtos Virginis Argus
Cælataq́, amnem fundens pater Inachus vrna.

Subintelligendum autem eſt, omnia hæc fuiſſe in clypeo cælata ac ſculpta. Extat & apud Heſiodum vetuſtiſſimum Poëtam mentio de clypeo ſculpto ac depicto, quo Hercules vſus eſt, cuius verſus Latinè redditi ſic ſonant:

20

Tum capit ingentem clypeum prorſusq́, ſtupenda
Arte laboratum, ictu quem nulla recepto
Vulnera, nec duris religarant ictibus haſtæ;
Vndiq; cæruleis circumcurrentibus aurum
Orbibus infuſum, duroq́, volumina gypſo
Incuruata, eboris niueo candore relucent,
Multaq; permiſtis variata coloribus æra,
Alternant viuos clypei cæleſtis honores,
In medio ſpiris tortus draco, fronte reflexa
[illegible] retrouerſis oculis in terra recumbit
[illegible] ibilis, multoq; rubentibus igne
Luminibu[illegible] ringens adapertis faucibus ora.

30

Et quę ſequuntur. Alludit & ad eandem clypeorum picturam [g] Sidonius:

Inſeritur clypeo victrix manus, illius orbem
Martigenæ Lupa, tibris amor, Mars ilia complet, Et [h] iterum:
Huic fulſit rutilus ſpatioſa circite læuum
Vmbo latus, uideas hic craſſo fuſa metallo
Antra Rheæ, fætamq; lupam, quam fauce retecta,
Blandiri quoque terror erat, quanquam illa uorare
Martigenas, & picta timet pars proxima Tibri
Exprimit.

[g] In Panegyrico Andemij.

[h] In Panegyrico Maioriani.

40

Cetras etiam cęlare ac depingere ſolent, quod etiam [i] Silius indicat:

Cetræ depictæ.

[i] Lib.3.

Verſicolor contra cetra, & falcatus ab arte
Enſis Adyrmachidæ.

Verſicolorem enim appellat, à variante hac pictura. Eodem pariter modo noſtris etiam tēporibus ſępè quid in ſcutis ſuis milites depingunt. Hinc Arioſtus noſter Rugerium ſuum Aquilam in clypeo vſurpaſſe ſcribit:

Rugerij clypeus.

† Cant.27. Stan.99. & 100.

Poi che vede Rugier, che per inſegna
Porta l'Augel che ſopra gli altri regna.

Id enim de Aquila intelligēdum eſt, quæ cæteris auibus imperat, & illemet † poſtea ita ſubiungit, vbi de pugna eiuſdem cum Mandricardo ob huius Aquilæ inſignia, loquitur:

50

Nel campo azuro l'Aquila bianca hauea,
Che de Troiani fu l'inſegna bella,
Perche Ruggier l'origine traea
Dal fortiſsimo Ettor portaua quella:
Ma queſto Mandricardo non ſapea,
Ne vuol patire, e grande ingiuria appella,

Che

Che ne lo scudo vn' altro debba porre
L'Aquila bianca del famoso Ettore.

Portaua Mandricardo similmente
L'augel, che rapì in Ida Ganimede &c. Et * paulò pòst:

* Stan. 104 & 105.

V n'altra volta pur per questo venni
Teco à battaglia, e non è gran tempo anco,
Ma d'vcciderti allora mi contenni
10 *Perche tu non haueui spada al fianco,*
Questi fatti saran, quelli fur cenni,
E mal sarà per te quel augel bianco
Ch'antica insegna è stata di mia gente,
Tu te l vsurpi, io'l porto giustamente.

Anzi t'vsurpi tu l'insegna mia
Rispose Mandricardo, e trasse il brando.
Quello che poco inanzi per follia
Hauea gittato à la foresta Orlando.

20 Porrò & maiorum facta in scutis suis exprimebant, vt de Scæuola quodam tradit [k] Silius.

Facta maiorũ in clypeis depicta.

[k] Lib. 8.

Scæuola, cui diræ cælatur laudis honora
Effigie clypeus; flagrant altaribus ignes,
Tyrrhenum valli medio stat Mutius, ira
In semet versa.

Scęuolæ clypeus.

Sed & proprias fortaſsè laudes, & facta cælabant, quod liber de bello Hiſpanienſi, etſi parum integer, ſubijcit, de ſingulari congreſſu in ſignum duorum militum: *Dum ad dimicãdum in planitiem ſeſe contuliſſent, ſcutorumq́, laudis inſignibus præfulgens opus cælatum.* Erat & nomẽ vniuſcuiuſq; militis in aduerſo ſcuto adſcriptum, addito ex qua eſſet cohorte, quauè centuria. Quin etiam oculis intueri eſt Romæ in columna Traiani ſcuta quædam coronis varijs ornata, quas donaticas fuiſſe Lipſius arbitratur, & de eo iudicio latas: Hinc fortè etiam [l] Silius de Chrypo quo-30 dam Gallo inquit:

Laudes ꝓpriæ in ſcutis pictæ.

Nomẽ militũ in ſcutis.

Scuta coronis ornata.

[l] Lib. 4.

—— in titulos Capitolia capta trahebat,
Tarpeioq́, iugo, demens, & vertice ſacro
Penſantes aurum Celtas vmbone ferebat.

De eiſdem Gallis etiam Diodorus ſcripſit, ſcuta habuiſſe variegata inſigni aliquo proprio: benè dicit proprio, nam, & communia quædam gentibus, legionibus, cohortibus erant, quod in notitia Imperij diſces: Item ex [m] Vegetio: *Ne milites tumultu prælij à ſuis contubernalibus aberrarẽt, diuerſis cohortibus diuerſa in ſcutis ſigna pingebant, vt ipſi vocant dygmata.* Sicuti etiam nunc moris eſt fieri. Atque hactenus de clypeorum pictura ſiue ſculptura Romanorum, aliorumq; veterum celebrata; Vnde nimirum & noſtras cælaturas in his clypeis, vt dictum eſt, profectas eſſe 40 credendum eſt. Iam enim galeas illa quoq; atque coronas ſuprapoſitas cum criſtis atq; auium alis repreſentabat: & quemadmodum adhuc hodie in more poſitũ eſſe videmus, clypei in exequijs præferebantur, atque in templo ſuſpendebantur. Quod confirmans [n] Tranquillus, cùm funus & ſuprema Cęſaris recenſet: *Intraq́, lectus eburneus, inquit, auro ac purpura ſtratus, & ad caput trophæum cum veſte, in qua fuerat occiſus, præferentibus munera (quia ſuffecturus dies non videbatur) præceptum eſt, vt omiſſo ordine, quibus quiſq; vellet itineribus vrbis, portaret in campum.* Vbi nimirum per munera, dona militaria intelliguntur, quæ tum in rogum conijciebantur. Quem adhuc benè morem apud Vienněſes durare nobis tradit VVolphgangus Lazius, vt ſcilicet poſtremo familiæ extincto, præſertim in ordine baronum, nobilium, equitum, & hodie coronatus in exequijs & parentationibus præferatur: qui poſtea ex ſuggeſtu cum ſolenni pompa deiectus com-50 minuitur. Ad quas cæremonias & [o] Cornel. Tacitus alludit, cùm Germanici in vrbe factam parentationem deſcribit: *Nos vulgi ſermones, inquit, audita mors adeò incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante Senatus conſultum ſumpto iuſtitio desererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia gemitus, nihil cōpoſitũ in oſtentationẽ.* Huc etiã alludit [p] Virgilius, vbi Pallantis exequias deſcribit:

Gallorum ſcuta.

Clypei cũ proprio inſigni.

[m] Li. 2. c. 8.

Clypei in exequijs ꝓferebãtur.

[n] In Cæſare.

Clypeus coronatus in exequijs ꝓfertur & ex ſuggeſtu deijcitur.

[o] Lib. 2. Hiſtor. Aug.

[p] Lib. 11. Aen.

Pallantis exequiæ.

Ducunt & rutilo perfuſos ſanguine currus,
Poſt bellator equus poſitis inſignibus Aethon
It lacrymans, guttiſq́, humectat grandibus ora,
Haſtam alij galeamq́, ferunt, nam cætera Turnus
Victor habet.

Quorum

Clypeus loco epitaphiorum vſurpatus. Quorum quidem ex numero & clypeum extitiſſe credendum eſt. Præterea epitaphiorum loco clypeum & quondam in templis fuiſſe ſuſpenſum, quemadmodum etiam hodie fieri videmus, facilè mihi perſuadent Trebellij Pollionis, quę in hiſtoria Claudij Cæſaris protulit, verba: *Claudium* inquit, *principem loquor, cuius vita, probitas, & omnia, quæ in rep. geſſit, tantam poſteris famam dedêre, vt Senatus Populuſq; Romanus nouis eum honoribus poſt mortem affecerit. Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus totius iudicio, in Romana curia collocatum eſt, vt etiam nunc videtur, expreſſa thorace vultus eius imago.* Et iterum: *Rogo, quantũ pretium eſt, clypeus in Curia tantæ victoriæ? quantum vna aurea ſtatua?* Inter iſtæc, quæ in templis Deorum ſuorum Romani offerebant, parietibuſq; ſuſpendebant, coronas quoq; fuiſſe autor eſt Macrobius. Meminit item Virgilius hiſce verſibus:

Coronę in tēplis Deorũ ſuſpēſæ.

Multaq; præterea ſacris in poſtibus arma
Captiui pendent, currus, curuæq; ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra
Spicula, clypeiq;. Et iterum:
Horrendum ſonuêre, tremunt in vertice criſtæ
Sanguineæ, clypeoq; micantia fulmina mittit. Et [q] rurſus:
Fronde ſuper galeam & felici comptus oliuæ.

[q] L. 7. Aen.

Teſtatur idem [r] Appianus; *Figuræ multiformis*, inquit, *eius ſtatuæ inſcriptæ, quarum nõnullis coronæ ex quercu additæ veluti ſeruatori patriæ, quibus olim ciuem clypeo tegentes ornabantur.* Adde & illud [ſ] Trebellij Pollionis, cum dona militaria à Valeriano Cæſare, Claudio conceſſa enumerat; *torquem libralem vnum*, inquit, *caſſidem inauratam vnã, ſcuta chryſographata duo, loricã vnã, quã refundat.* Videmus etiam noſtra hac tempeſtate nonnullos principes, præfectoſq; clypeos vexillaq; & id genus arma alia in templis ſuſpendere, quod vel in victoriæ memoriam, vel voti etiam cauſa faciunt: Clypei enim, caſſides, aliaq; huiuſcemodi ſupra oſtia poſita, nihil aliud ſunt, quàm trophæorum demonſtrationes, quemadmodum ex hoc [t] Virgiliano oſtenditur:

[r] Lib. 2. de bello ciuil.
[ſ] In Claud.

Clypeumq; ex ære ſiniſtræ
Subligat, atque enſem collo ſuſpendit eburnum:

[t] Lib. 11. Aeneid.

[u] Alibi quoque dum Aeneã de Danais victoribus loquentẽ introducit, ita cecinit idẽ Poëta.

Aere cauo clypeum magni geſtamen Abantis
Poſtibus aduerſis figo, & rem carmine ſigno.

[u] L. 9. Aen.

Hinc in numiſmate Seueri & Commodi videas Victoriam clypeo inſidentem, aliumq; manu retinentem, qui haud dubiò Victoris fuerit: & in alio Commodi numo duos item clypeos propè pedes iacentes, Victoriamq; lauream coronam, qua victoris caput redimere videtur, una manu contingentem. De armis ſuſpenſis ſic etiam Eutropius cecinit:

Seueri, & Commodi numiſma.

Feſtinas vrgete, manus meus exuperatur
Ad bellum Stilico, qui me de more trophæis
Ditat, & hoſtiles ſuſpendit in arbore criſtas.

Huc pertinet Sidonij carmen à paucis hactenus rectè intellectum.

—— nec ſolum militis artem,
Ferret ad Imperium, ſuſpenderet ilicet arma.

Huc demum alludit [x] Virgilius:

[x] L. 8. Aen.

Tum leues ocreas electro, auroq; recocto,
Haſtamq;, & clypei non enarrabile textum;
Illic res Italas omanorumq; triumphos,
Haud vatum ignarus, venturiq; inſcius æui,
Fecerat ignipotens. Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Aſcanio, pugnataq; in ordine bella
Fecerat, & viridi fœtam, Mauortis in antro
Procubuiſſe lupam, geminoſq; hic vbera circum
Ludere pendentes pueros & lambere matrem.

Cęterùm quale ſcutum præferendum ſit, habes ex Aeliano: *Scuum optimum* inquit, *eſt*, *quod Macedonicum, æneum, mediocriter cauum, ad octo dodrantum magnitudinem.* Atque hæc de clypeorum in bello uſu, & eorum differentijs dicta ſint; Iam ad familiarum inſignia, quæ ab ijs originem ducunt, accedamus.

Quod ſcutum præferendum.

VSVS IN INSIGNIBVS, QVÆ vulgò arma dicuntur.

QVAMVIS etiam de vſu inſignium, quæ vulgò arma dicuntur, & præſertim de ijs, in quibus Aquila depingebatur, nec non & de ſcutis, à quibus illa ortum traxerunt, in primo libro egerimus; placuit tamen iſtæc tanquam illic derelicta hoc loco etiam ſubijcere, ne qui illa lecturi ſunt, defectum noſtrum culpent. Armorum itaq;, quæ vulgò gentilitia lingua VVapen, Cancellorũ vocabulo clenodia, nobis, vt dictum eſt, arma vocantur, vſum quondam Romana in rep. non minùs, quàm hodie extitiſſe, non ſolùm veterum monumentorum ſcripturæ, atque numiſmata, verùm etiam hiſtoricorum fide digniſſimorum ſcripta oſtendunt. [a] Liuius: *Adhæc decora quoq; belli non commemoraſſe tantùm, ſed protuliſſe etiam conſpicienda ſpolia hoſtium cæſorum ad triginta, dona Imperatorũ ad quadraginta, in quibus inſignes duas murales coronas, ciuicas octo.* Et [b] iterum; *Recitato veteri Senatu indè primùm in mortuorum locum legit, qui poſt L. Aemilium & C. Flaminium Cenſores curulem magiſtratum cepiſſent; nec non in Senatu lecti eſſent, vt quiſque eorum Senator primus creatus erat, tum legit, qui ediles, Tribuni, Prætores, Quæſtoreſuè fuerant, tum ex ijs, qui ſpolia ex Romano hoſte fixa domi haberent, aut ciuicam coronam acciperent.* Meminit huiuſmodi armorum, & [c] Cornelius Tacitus: *Finis ſermonis in eo, vt quina millia numûm ſingulis militibus numerarentur, tum Otho ingredi caſtra auſus, atq; illum Tribuni Centurioneſq; circumſiſtunt, abiectis militiæ inſignibus.* Et rurſus: Cùm colloquij Arminij & Flauij fratris mentionem facit: *Flauius*, inquit, *acuta ſtipendia torquem & coronam aliaq; dona militaria commemorat.* Ad eundem ſenſum [d] Cæſar: *Vacua caſtra hoſtium conſpicatus, tectis inſignibus ſuorum, occultatiſq; ſignis militaribus raros milites, ne ex oppido animaduerterentur, ex maioribus caſtris in minora traducit.* Huc etiam facit illud Saluſtij vbi C. Marium gloriantem introducit, quòd licet imagines maiorum ſuorum nullas poſſet demonſtrare, tamen dona militaria multa accepiſſet, quæ virtutem ſuam teſtarentur. Item & illud [e] Suetonij huc referas: *Dona militaria aliquantò facilius, phaleras & torques & quicquid auro argentoq; conſtaret, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat, has quàm parciſſimè & ſine ambitione ac ſæpè etiam caligatis tribuit.* Quibus equidem nihil potuit manifeſtiùs dici, ad ſimilitudinem exprimendam veterum donorum militarium cum noſtris, quæ vocantur, inſignibus; Sic & Carolus in coronis tribuendis parciſſimus eſſe ſolet, & Ferdinandus infimis quibuſq; militibus, qui res egregias geſſiſſent, dona militaria largiebatur. Hodie quoque Comites Palatini ab Auguſtis creati, ius & prærogatiuam habent pingendi & concedendi inſignia, vti & antiquitùs ab omnibus triumphalibus viris cõferebantur; & ſic intelligitur illud [f] Suetonij: *Solos*, inquit, *triũphales quamquam & ſocios expeditionum & participes victoriarum ſuarum nunquam donis partiendos putauit, quod ipſi quoq; ius habuiſſent tribuendi ea, quibus vellent.* De huiuſmodi inſignibus atque donis plurimi quoque alij probati hiſtoriȩ authores meminerũt: Sic apud [g] Trebellium Pollionem legas, vbi à Valeriano Auguſto, Claudio tũ adhuc Tribuno talia dona conceſſa memorat: *Fibulas argenteas* inquit, *inauratas duas, fibulam auream cum acu Cypriã vnam, balteũ argẽteum inauratum vnum, annulum bigemmeum uncialem, brachialem vnum vnciarum ſeptem, torquem libralem vnum, caſſidem inauratam vnam, lanceas Herculeanas duas, aclydes duas.* Talis eſt & [h] Vopiſci in Probi hiſtoria locus: *Me equidem Senatus Principem fecit de prudentis exercitus voluntate, attamen ſciendum tibi eſt, tuis nunc humeris magis incubuiſſe rẽpub. qui & quantus ſis, omnes nouimus, ſcit Senatus: Adeſto igitur noſtris neceſſitatibus, tuæ familiæ aſſere, vt ſoles, remp. Nos tibi decreto totius Orientis ducatu, ſalarium quintuplex fecimus, ornamenta militaria geminauimus, conſulatum in annum proximum nobiſcum decreuimus; te enim manet pro virtutibus tuis Capitolina palmata.* Et [i] rurſus, ubi omnium donorum militarium catalogum recenſet, ſic infit: *Cùm bello Sarmatico iã Tribunus, tranſmiſſo Danubio multa fortiter geſſiſſet, publicè in concione donatus eſt, haſtis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, corona ciuica vna, vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo vno, patera ſacrificali quinquelibri vna.* Huc referri poſſunt & hæc [k] Lãpridij uerba: *Huc acceſſit nimia & Senatus & populi inclinatio poſt illam cladem, quæ non ſolum Antoninorum nomen decolorauit, ſed etiam Romanũ dehoneſtauit Imperiũ. Certatim deniq; omnis directa ſunt*, inquit, de Alexandro loquens, *& nominum genera & poteſtatum. Primus deniq; omnium cuncta inſignia & honorificentiæ genera ſimul recepit.* Atq; illud etiam [l] Aurelij Victoris: *Poſſidio Eunucho poſt triumphũ Britannicũ inter multorũ fortiſſimos arma inſignia tanquã participi victoriæ dono dedit.* Et ſic intelligenda veniunt, hęc [m] M. Tullij verba: *Donum ne capiunto, neuè petenda, neuè gerenda, neuè geſta poteſtate* [n] Item & hæc: *Tantum donis datis muneribuſq; profecerat:* Poſſim & infinita eiuſmodi exempla ex diuerſis hiſtoricis in medium afferre,

VVapen. Clenodia. Vſũ armorũ antiquiſſimũ eſſe.

[a] L.6.dec.1

[b] L.3.dec.3

[c] Lib.18.

[d] Lib. 7. de bello Gall.

[e] In Aug.

[f] In Aug.

[g] In Claud.

[h] In epiſtol. Taciti Auguſ. ad Probum Præfectum.

[i] In Probo.

[k] In Alex.

[l] In Claud.

[m] Lib. de legibus.

[n] In orat. p Cluentio.

ferre, verùm ne legẽtibus tędium pariant, supersedebo, paucis tantũ ex Liuio adductis, qui nobis vnus fit instar omniũ; *Vbi*, inquit[o] alibi, *cùm Procõsul veteres milites primùm, prout cuiusq; virtus atque opera in ea pugna fuerat, militaribus donis donasset.* Et rursus: *Si Claudio Proconsuli aliter videretur, faceret quod è repub. fideq; sua duceret, dum ne quis eorũ munere vacaret, neuè dono militari virtutis ergò donaretur*, Et iterum: *Crispinus equum armaq; rapta & cruentum cuspidem insignis spolijs ostentans, cum magna laude & gratulatione militum ad Consules est deductus, laudatusq; ibi magnificè, & donis donatus.* Item[p] alibi: *Destituti Duces, cùm sua ipsi insignia & profana imagine imperij, quod gererent, veram iustamq; mox in se versuram potestatem exhorrebant*: quanquam forsam hoc loco alia significatione insignium vox Liuio vsurpetur. In priori significatu rursus alibi[q] idem author ita scribit: *Scipio præfectos equitesq;, prout cuiusq; opera fuerat, & ante omnes Masanissam insignibus donis donat.* Item alibi: *dum bellum in Macedonia geritur, legati transalpini ab Regulo Gallorum* (Balanos ipsius traditur nomen: gentis, ex qua fuerat, non traditur) *Romam venerunt ad Macedonicum bellum auxilia: gratiæ ab Senatu actæ, muneraq; missa, torques aureus duo pondo, & patera aurea quatuor pondo, equus phaleratus, armaq; equestria.* Alludunt huc quoque Poëtæ nobilissimi quique, atque inter eos ipsemet[r] Virgilius:

[o] L.4.dec.3

[p] L.8.dec.2

[q] L.9.dec.3

[r] L.7. Aen.

Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum,
Antiqua ex cedro, Italusq; Paterq; Sabinus
Vitisator, curuam seruant sub imagine falcem:
Saturnusq; senex, Ianiq; bifrontis imago
Vestibulo adstabant: aliyq; ab origine Reges,
Marciæ qui ob patriam pugnando vulnera passi.
Multaq; præterea sacris in postibus arma,
Captiui pendent currus curuæq; secures,
Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra,
Spiculaq; clypeiq; ærectaq; rostra carinis. Sic & [s] Claudianus:

[s] In Panegyrico Stiliconis.

Quidquid auus senior Mauro vel Saxone victis,
Quicquid ab innumeris socio Stilicone tremendus
Quæsiuit genitor bellis, quæcunq; Gelonus
Armeniusue dedit, quantum crinita sagittis
Attulit extremo Meroe circumflua Nilo,
Misit Achemonio quicquid de Tygide Medus,
Quum supplex emeret Romanam Parthia pacem.
Nobilibus gazis opibusq; cubilia surgent
Barbaricis, omnes thalamo conferte triumphos.

Huc spectat illud [t] Sidonij Appollinaris:

[t] In Panegyrico Maioriani.

Quid possessorem maneat, quos deniq; mores
Ius ciuile paret, ne solam militis artem
Ferret ad imperium, suspenderit ilicet arma
Emeritus iuuenis, sterilis ieiunia terra
Vomere fœcundans. Item & illud [u] Prudentij:

[u] Lib. 2. in Symachũ.

Vis decorare tuum ditissima Roma Senatum?
Suspende exuuias armis & sanguine captas
Cingere cæsorum victrix diademata Regum:
Frange repulsorum fœda ornamenta Deorum,
Tunc tibi non terris tantum victoria parta,
Sed super astra etiam media seruabitur æde.

Satis superq; itaque ex Historicis tàm antiquis, quàm recentioribus dona illa militaria (quæ si non cum armis nobis dictis eadem sint, eorum tamen vsus initium prębuerũt) ob res cùm domi tùm foris pręclarè gestas à Principibus donata aut concessa probauimus. Sic in bello Troiano victores, etiam spolijs hostium, quos in acie vicerant, tanquam trophæis sese exornasse accepimus. Sic Hectorem scripsit Homerus, Achyllis arma, quibus Patroclum spoliauerat, velut egregiæ magnæq; victoriæ signum, gestasse; sic Romanos hostium spolijs domorũ suarum ostia condecorasse, & tanquam res sacras à nemine contingi voluisse, sed ibi per multa secula tanquã propria domorũ ornamẽta affixisse antè diximus. Sic apud Suetoniũ legas de incendio Neroniano, quo potior Vrbis pars conflagrauit, multas nobilium memorias vnà cum ipsis ædibus deletas, quæ varijs hostium spolijs, quæ in bello olim ataui sui acquisiuerant, erant peronatę. Sic in templis suis illa, gestorum suorum perpetua monumenta, consecrabant, quę item uel incendio, vel alijs temporum iniurijs postmodum interierunt. Sic quoque T. Manlium Gallo illo superbo, singulari certamine deuicto, aureum monile, quod eorum lingua torquis

Hector Achyllis arma induit. Ostia Roman. clypeis ornata Clypei in Deor. templis suspẽsi. T. Malius curTorquatus dictus.

quis dicitur, à collo eius detraxisse historica fides tradit, indeq; postmodum Torquatum appellatum, atque nomen illud posteros eius omnes sibi postmodum conseruasse. Sic Cęsar interfecto Elephãte, qui Maurorum lingua cęsar appellatur, Cæsaris nomen obtinuit, quamuis id alijs minimè placeat, qui ita dictum volunt, quod de matris ventre excisus, ita in hanc lucem prodierit. Sic Sylla, quia Iugurthã ceperat, eius caput in sigillo suo sculptũ habuit. Sic Lusitani quinq; clypeos in armis suis vsurpãt, victorię cõtra totidẽ Mauritanos Reges sempiterna testimonia. Sic & Hispanis in more positũ est, pro insignibus vsurpare vexilla, quæ Mauris aliquando vi in bello eripuerunt. Constat itaq; armorũ originem (namq; à Carolo Magno aliàs ortũ duxisse, eumq; ab antiquis illis Romanis, qui benemeritis in bello uaria dona militaria perpetua gestorum suorũ monumenta, vt ea in clypeis atq; armis dictis, domi forisq; ostenderent, conferebãt, edoctũ fuisse diximus) à præclara quadã victoria dimanasse. Profecturi enim ad bellũ Tyrones, primo anno in scuto & paludamento nullũ habebant colorem aliũ, præterquam album: si verò ab eo tempore præclaræ rei aliquod edidissent tyrocinium, vt puta, si anguem, vel aliud aliquod animal immanius occidissent, tunc eius imagine scuta sua condecorabant: quandoq; tamen si intra annum in hastiludio aliquo, uel torneamento egregiè partes suas defendissent, tum uel quęlibet pro libitu in armis suis eligere concessum erat. Præterea quot quisque stipendia fecisset, quot coronas, & quales meruisset, quot armillas, cristasq;, quot torques, quales phaleras, hastas puras, pila, balteum, hæc omnia supra clypeum galeamq; apposita, in bellisq; & expeditionibus gestari solita, cùm pacis munia iterum foueret, domumq; regressus optimus quisq; suspenderet, ea ornamentorum siue insignium loco longa successione ad posteritatem transmittebantur. Postquam verò inclinante iam imperio, Boij, Franci, Gothi, Heruli, Romanarum legionum reliquijs in limitibus Danubij & Rheni, mixti, Marcomani Seueri temporibus accesserunt, quemadmodum linguam confusam fecerunt, ita populum etiam perfecerunt quendam, qui Romanorum Teutonumq; ritus atque mores coniunxerat, tum arma suam originem habuisse Lazius opinatur. Sũt autem in duplici discrimine, priuilegiata & speciali cuiusdam Principis fauore concessa, vel donata: alia è familijs propria auctoritate sine Principis fauore electa, vt nouam aliquam dignitatem atque honores propria virtute consecutos ostendant. Priori modo, si toti alicui familiæ donentur, tunc ad omnes posteros suos descendunt; sin vni soli, tunc ad illius successores duntaxat. Constat etiam antiquos illos militaris rei peritissimos in eligendis sibi armis bellica accepisse instrumenta, vt cassides, scuta, hastas, enses, vt bello se interfuisse, ac in eo quippiam egregij præstitisse significarent: contrà verò agricolas ad bellum profecturos aratris, vomere, ligonibus & huiscemodi alijs instrumentis arma sua exornasse: pariter & nautas eandem ob causam, sibi elegisse remos, proras, puppes, antennas, anchoras, malos, nec non & integras naues: quamuis tamen & alij nauium insig[n]ibus vsi sint: imò verò & naues ipsæ sua habebant peculiaria insignia, vt Chimeras, Centauros, similiaq; alia: sic de naue, quæ D. Paulum ad Melitem Insulam olim conduxit, D. [x] Lucas Castorem pro insigni habuisse fidus nobis testis est. Præter id videmus multos artifices, ea in armis suis vsurpasse instrumenta, quæ artium illarum, quibus illa destinata sunt, peritissimos eos esse demonstrant. Non ab re etiam fuerit nosse, quomodo campi armorum diuidẽdi sint: diuiduntur autem per simplicem lineam rectam in duas partes, idq; trifariam: aut per diametrum, aut per transuersum, atque id vel obliquè, vel rectè: & quandoque linee istæ acutis dentibus vel piscium spinis haud absimiles sunt. Diuiduntur pariter campi in bandas vulgò dictas & repagula, quæ sbarras vocant, inter quas vna quandoq; directa est, quæ columna quibusdam dicitur. Sunt etiam quæ rastra habent eorumq; alia per longitudinem, alia per transuersum, alia ad instar spinarum piscium. Quædam etiam crucem habent, & eandem, vel rectam, vel transuersalem; hæc vulgò vocant inquartata, hoc est, per diametrum opposita; quędam crucem integrã. Sunt quæ vulgò scaccata dicãtur, hoc est, per quadratas figuras vel tessellas, vel rhomboides vel amygdalatas ad instar retis facta. Sunt quæ non integrum habeant campum, sed partem tantùm vnam vel duas &c. Sunt quæ simplices tænias ad amussim redactas, quas squadras vocãt. Sunt quæ vnã habent amussim, vt Aldrouanda familia, quæ à Longobardis, teste Fanesio, ortũ duxit: Itẽ quędam, quæ duas. Reperiuntur in quibus circuli sunt, ita sibi inuicem inclusi, vt veluti cæpas imitentur & hęc numero, non figura variari possunt: Sunt quæ pilas ferunt, vt Illustrissima Mediceorum familia, quæ inter se numero & coloribus variari nõ possunt: alia vndas habent, easq; vel albas vel purpureas uel alterius coloris; quædam animalia, puta aues, pisces, quadrupedes, eaq; uel integra vel dimidiata, uel quædam tantummodo eorum membra: quædam arbores, & has etiam uel integras uel earum partes; Inueniuntur præterea in quibus animalia quidem sunt, sed coloribus diuersis à naturalibus disparata, qualia sunt, quæ lupos, leones, Aquilas atq; huiuscemodi alia animalia habent cærulea, similisq; coloris; qui usus, mutare scilicet natiuos colores,

Cæsar vnde dictus.
Syllæ sigillum.
Lusitanorũ arma.
Hispanorũ arma.
Armorum honos.
Armorum origo.
Tyrones militesq[ue] ũo & quando quid in armis suis depingerent.
Arma ĩ duplici discrimine.
Arma quãdo ad posteros descendũt, & quãdo nõ.
Antiquorũ militum arma.
Agricolarũ arma.
Nautarum arma.
Nauiũ insignia.
D. Paulus qua naue vectus.
[x] *In actibus Apost. c. 28*
Artificũ arma.
Camporũ in armis diuisio.
Bandæ in armis.
Repagula.
Sbarræ.
Armorum diuersitas.
Rastra.
Crux in armis.
Inquartata arma q[uæ].
Scaccata quæ.
Animalia ficta ferre in armis vnde natum.

lores, hinc uidetur dimanasse, quoniam nobiles, cùm equos suos uel ad uenatum, uel ab bellum profecturi, diuersi coloris uestibus adornarent, arma etiam sua eiuscemodi fictis animalibus insignire uoluerint. Haud est itaque, quod quispiam miretur, tantam armorum multitudinem ac uarietatem, qui tot familiarum miriades sibi ob oculos ponat. Quamuis tamen in eligendis armis immensum sit pelagus, nihilominus uix fieri potest, quin eadem arma à diuersis familijs usurpata ueniant: quæ res si in eadem ciuitate contingat, lites, dissidia, imò uerò & bella sæpè excitat: contrà ac si in diuersis urbibus habitent: Contingit tamen quandoquidem, ut à diuersis familijs in eadem urbe usurpentur: & sic minus nobiles à peregrinis & ignotis, cum nobilioribus confunduntur. contrà si eiusdem nominis familiæ diuersis armis utantur, tunc quarum nobilitas præponderet, arma indicant. Porrò in armis faciendis maximè aduertendum, ut colores æqualem seruent proportionem, ut scilicet clarus cum obscuro coniungatur: quoniam si clarum cum claris, & obscurum cum obscuris copules, arma inspicientium oculos minimè oblectabunt; est autem albus clarorum præcipuum fundamentum, ut niger obscurorum, luteus inter claros, uiridis & rubeus, maximeq; cæruleus inter obscuros referuntur. Si itaque hi colores aptè & cum iudicio in armis exprimantur, homines in sui admirationem rapiūt, & oculis iucunda erunt; scio tamen quosdam à nigro colore abhorrere, quem tamē ego graue quippiam, firmum, ac stabile in armis denotare crediderim; pro quo à nobilissimis quibusdam familijs etiam usurpatus est. Illa autem laudantur, quæ simpliciora sunt, & minus permista; nam talia maiorem antiquitatem demōstrant. Valdè etiam magnificum est, habere crucem, qualem legatis à latere Summus Pontifex concedit, nec non Equitibus, qui pro defensione Christianę reip. aduersus ueræ fidei hostes dimicant: sed ea crux non descendit ad posteros; quales etiam sunt, Equites Hierosolymitani, si modo in bello quicpiam egregiè præstarint, ut de Sabaudiæ Duce liquidò constat. Pontificiæ claues non minus arma decorant, quas item Pontifex Maximus, nisi illustri loco natis, Equitibusq; ac Oratoribus Christianorum Principum, & qui propria uirtute talibus insignibus digni sunt, confert. Sunt item arma ualdè antiqua, quæ animalium iconibus insigniuntur: ea enim nisi ab Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, cæterisq; potentioribus concessa, atque illis tātummodo, qui uel propria nobilitate illustres sunt, uel in militia strenuè se gesserunt: talibus enim in uirtutis suæ testimonium leones, aquilas, columbas, atq; id genus alia animalia concedebant; qui ritus quàm sit antiquus, Hector, Achillesq; nobis exemplo sunt: illum duos leones aureos in campo rubro, hunc totidem sed rubeos in campo argenteo usurpasse quidam tradunt. Plantæ egregiè etiā arma nobilitant, inter quas rosa, ut uulgò florum regina, prærogatiuam quādam, ut leo inter quadrupedes, et Aquila inter Aues habere uidetur. Verùmenimuerò mutant sua quandoq; arma, licet eiusdem nominis & eisdem utentes familiæ, exempli causa, si eiusdem familiæ rosa utentes, in campo cæruleo, inter se odia gerant, pugnētuè; tum cāpum cæruleum in nigrum uel quemuis alium una pars, ut dignoscatur, transmutabit. Conceduntur autem quandoq; à Principibus arma, cum tali conditione nè ea, uelint, nolint, mutent. Quęritur haud immeritò, cur sit quòd quidam quandoque habeant arma cum quadam additione, qua prius carebant: id eos facere crediderim, vel ex peculiari quodam Principis priuilegio, vel ex propria etiam electione, quia præclarè se gesserint; si ex priuilegio tunc posteri ijs non gaudebunt, ut puta, si Cardinali alicui quid in armis suis, ab aliquo principe concedatur, id ad fratres & nepotes minimè descendit, nisi ille hanc clausulam addiderit, quod toti eius familiæ permiserit: Si verò ex propria electione, tūc ad hæredes transeunt: Quæritur etiam nunquid fratres Regis eisdem armis uti possint; respondetur, Regis debere esse pura, fratrum cum aliqua additione: Quæritur deinde, num arma quæ habent tęnias, rastra, truncos, & pilas, ea habeant determinatim: respondetur reperiri, quæ numerum habent determinatum, ut Hetruriæ Ducum, quibus septem pilę nec plures, nec pauciores, pro insigni sunt. Item esse uidemus in quibus talis numerus minimè obseruatur. In quāta uerò apud veteres existimatione arma fuerint & apud nos, cuiuis liquidò cōstare arbitror. Nam ut apud illos, non uiuos tātum, sed mortuos etiam honorarēt, quos scilicet vnà cum imaginibus ad sepulchra vsque comitabantur; vt de Miseni sepulchro legimus, quod Aeneas tuba & remo illius insignibus exornauit: Sic nostris temporibus consuetudo tenet, ut scelere aliquo inquinatorum arma tanquam illis indigna Heroldi deijciant pro summa contumelia. Atque hæc hactenus dicta nobis sufficiant, in quibus, quę hic desiderari possent, alij quibus placuerit, supplere poterunt & defectum nostrum iuuare, aliosq; qui plura de his petunt, scriptis suis recreare.

Armorum varietas vnde.

Colores in armis obseruandi.

Colores clari & obscuri.

Arma quę laudantur.

Crux.

Pontificiæ claues.

Arma quæ antiqua faciant.

Animalia.

Hectoris et Achillis arma.

Plantæ.

Cur quidē arma habeant cū aliqua additione.

An fratres regis, eius armis vti possint.

Armorum honos.

10 20 30 40 50

VSVS AQVILAE IN INSIGNIBVS.

ETSI multa in primo libro de ijs dicta sint uiris, qui Aquilam ceu Auium Reginam in insignibus suis usurparunt: quia tamen modo adferenda, quorum causa bina pręcedentia capita scripsimus, tam hîc, quàm ibi adiungi poterant, non potui nō ea, etiam huc, seruato tamen eodem, qui ibi, ordine, subiungere.

Schuuifurti oppidi arma.

Itaq; inter Aquilę bicipitis insignia, quibus pleraq; Imperialia oppida gaudere diximus, Schuuinfurtum ad Mænum non contemnenda Vrbs iu orientali Francia referri poterit.

Rogerij arma. *[a] Cant. 45. Stan. 69. & 52.*

Huius itē Aquilę insigni [a] Ariostus Rogeriū usum fuisse memorat, ubi Leonis Imper. Constantinop. filij loco eum cum Bradamāte amica sua singulari certamine decertaturū inducit,

Et per parer Leon, la sopraueste
Che di anzi hebbe Leon, s'hà messo in dosso
E l'Aquila de l'or con le due teste,
Porta depinta ne lo scudo rosso. Et rursus:
S'appresentò Ruggier con l'Augel d'oro,
Che nel campo vermiglio hauea due teste.

Marignolorum, Petrutiorum, Camborum, & Cochorum illustres Florentinæ familiæ Aquila utuntur aurea bicipiti, in campo rubro, imperij orientalis siue Constantinopolitani insigni, quod Ioannes Paleologus Imperator in quodam Concilio, in quo præsens erat, concessit, & quasi iu suam eos cooptauit familiam.

Guil. Com. Henembergici insignia.

Gulielmus Comes Henembergicus duas Aquilas bicipites per diametrum, totidemq; Gallos habet in insignibus suis, unà cum clatris.

Cæsarinorū insignia.

Cæsarinis semiaquilam pro insigni esse in primo libro diximus. Verùm integram eos Aquilam vsurpare Franciscus Sansouinus tradit, eamq; Imperialem, quoniam ab antiquissima Cęsarum stirpe originem suam trahant: addit etiam sub Aquila illa conspici Vrsum columnæ alligatum, insignis eorum contra Vrsinos uictorię symbolum, quod postmodum posteri, relictis primis insignibus, usurparunt: unde nonnulli ab Vrsinis illorum originem dimanasse crediderunt, cùm tamen, ut diximus, ea antiquissima sit, ut ex multis ueterum scriptorum monumentis liquidò constat; inter quos Fanusius Campanus, ubi de Monaldescorum familię nobilitate tractat, Cæsarinorum obiter mentionem facit, hisce uerbis: *Nobilissima progenies de Monaldis originem habuit tempore Caroli Magni anno domini 809. hoc pacto. Nam cùm Rodaricus Monaldus Dux & heros ac collega Imperij de stirpe Ducum Andegauensium, post expulsos Longobardos commorando persisteret, maxima cum amplitudine in Vrbeueteri accepit in uxorem D. Aemiliam Cæsarinam Romanam ex qua succepit tres filios &c.* Quę sanè uerba illustrissimę huius familię Cęsarinorum nobilitatem exprimunt. Haud enim uerisimile est, tantę potentię Ducem connubio sibi iunxisse, nisi matrona nobilissima illustrissimoq; loco nata fuisset. Habuit pręstantissima hęc familia Cardinales tot, tantiq; ualoris, vt quæuis alia familia: habuit item uiros cùm domi, tùm foris clarissimos, de quibus, qui plura desiderat, Franciscum Sansouinum adeat, qui exactè, ut solet, eorum præclara facta prosequitur.

Pomeranię Ducum arma.

Aquilam etiam Pomeranię Duces Bugislaus & Casimirus à Friderico primo Imperatore insignium loco nacti sunt.

Agolantorum arma.

De Agolantis nobilibus olim Florentinis tradit Vincētius Burghinus, Aquila usos fuisse primùm alis expansis, pedibusq; diuaricatis, mox alis complicatis, ea scilicet figura, qualem Falco pugno gestatus, referre solet, quę tamen priorem colorem non immutaret.

Pallauicinorū arma

Tres reperio familias, quæ Palauicinæ cognominantur, diuersę omnes originis, quarum tamē una à tertia orta fuerit. Habebant illę pro insigni tres delphinos cæruleos in campo albo. Postquam uerò in Italiam uenerūt, in superiori insignium parte Aquilam adiunxerunt. Nacti sunt forsan hos delphinos à Lothoringiæ uel Ghisę Ducibus, quibus antiquitùs illi pro insignibus erant. Fuerunt & alij Palauicini Genuæ & Venetjis. Item & alij nēpè Marchiones Badenses, ex quibus primus in Italiam cum Othone primo Imperatore uenit, eiusq; equitatus Dux primarius fuit, Adelbertus dictus, qui dum adhuc Badæ Marchio esset, duodecim in armis suis latrunculos, quos uulgò scaccos uocant, usurpabat albos & purpureos: factus uerò vicarius & feudatarius, in superiori armorum campo Aquilam addidit Imperialem, & Marchionatus titulum deposuit, seruato tamen antiquo Palauicinorum nomine, emitq; propè Placentiam tria oppida, multosq; agros: cui item ob res pręclarè gestas, tria alia Imperator donauit, & posteros eorum hæredes semper esse uoluit, quos ab eius virtute nūquam defecturos sibi persuadebat, qui, quas res gesserint, abundè apud Sansouinum videre lector poteris.

Ingelhemium non ignobile apud Germanos oppidum, pro inſigni ſemiaquilam habere in primo libro diximus, quod tamen Franciſcus Modius Brugenſis integram, eamq́; Imperialem vſurpare tradit, vti etiam & Heylbrunam, nec non Eſslingiam in ditione VVirtembergenſi.

Alberto Marchioni Brãdenburgenſi pro inſigni eſt Aquila vniceps vnà cum duobus Leonibus quorum vnus à latere Aquilæ eſt, alter ſub illa: ſunt enim inſignia eius in quatuor partes diuiſa & in eorum medio aliud eſt ſcutum, in quo ſceptrum regium videtur.

In Bambergæ, Vrbis in extrema Francia orientali amæniſſimæ (vbi XXXIIII ludi equeſtres Germanici celebrati ſunt) inſignibus vir depingitur armatus, dextra uexillum ferens in quo orbis imago apparet, & in eius ſuperficie crux, altera verò ſcutum tenens, in quo Aquila eſt expanſis alis, & pedibus diuaricatis.

EMBLEMATA.

NICOLAI Reuſneri hominis ſummè literati tale Emblema eſt ſub lemmate, RENOVATA IVVENTVS.

Alituum regina potens, & fulminis expers,
Sola Aquila eſt ſummi fida miniſtra Iouis.
Quæ ſi longæua nimium ſit tarda ſenecta,
Flumine ſe liquido terq́; quaterq́; lauat:
Subuolat hinc, ſoliſq́; capit de culmine lumen:
Et renouat pennas, membraq́; feſſa ſibi.
Qui prius eſt ſacro luſtratus fonte ſalutis:
Fulmineo nunquam læditur igne Iouis.
Namq; fide certa numen cæleſte tuetur:
Solicitatq́; ſuo lumine lumen heri.
Sol eſt iuſtitiæ Chriſtus, vitæq́; perennis:
Quem qui corde uidet ſimplice ſaluus erit:

Aliud eſt apud eundem de Chryſaëto emblema, cum lemmate, ΦΥΑΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟΝ: ad Dominum Iacobum Fuggerum Com. Kirchbergæ, & Vueiſſehornæ.

Cælum quando petit leui volatu
Ales regia, lucidas per auras:
Fixos lumine Solis haud ocellos
Flectit: ſed radijs ſuis penetrat
Phœbum cominus intuens ſerenum:
Et ſic viſum acuit ſuum, iuuatq;
Quum viſum volucrum fatiget idem
Sol ſplendens, hebetetq; cæterarum.
Sic in te generoſa mens refulget,
Claris orte parentibus, Iacobe:
Quando ſemine languet haud paterno
Virtus inſita: ſed magis magiſq;
Inter viuida, & efficax vireſcit:
Dum non à nitidis hebes reclinas
Maiorum radijs tuos ocellos:
Mentis celſius explicans ſed alas,
Pulchro vertice tangis aſtra cæli.
Macte o laude, Iacobe, macte tanto:
Felix es ter, & amplius: beati
Quem tot Dij cumulant bonis: perennis
Laus nullo tua conticeſcet æuo.

Aquila Cygnos ad pugnam laceſſens, & ab illis circundata, atq; uicta, cum uerbis SIC REPVGNANT: virum ſignificat, qui pacis amatorem ad bellum irritans, ipſe temeritatis ſuæ pœnas luat. De pugna harum Auium nos in primo libro egimus. Symbolum hocce fuiſſe illuſtriſſimi Herculis Cardinalis Gonzagę, tradit Ruſcellus, & multa ibi de Cygnorum encomio adducit, quæ cùm breuitatis gratia, tùm quòd huius loci non ſint, prętereo. Quod verò ex Aeliano ait Aquilam eam Chryſaëton eſſe, & ſolummodo herbis nutriri, id fabulas ſapere aliàs quoque demonſtraui. Symbolo uerò iſtoc uir ille illuſtriſſimus, animi ſui haud dubiò integritatem, atque ad colendam in patriæ ſinu pacem, promptitudinẽ eius demonſtrare voluit. Symbolum

Herculis Card. emblema.

bolum his Hetruſcis uerſibus expreſſum hoc pacto legitur, ſed diuerſæ omnino ſententię, quæ meo iudicio rectiùs rei ueritatem ſequitur.

Quantunque di ſtreppar le piume e i vanni
S'affatichin col becco altieri Cigni
A l'Aquila, e con lei fieri e maligni
Contendano, ſi pronti à i coſtei danni:
Ella: cui non ſpauentano gli affanni,
Non cura i colpi loro aſpri e ſanguigni,
M'hauendo i fati, e i ciel deſtri e benigni,
10 *Forte ſgombra da ſe pene & inganni.*
Coſi queſto corteſe alto Signore
Non teme aſſalto di fortuna audace,
Ch'offenda quel di dentro, o quel di fuore,
E con i virtuoſi hà rado pace,
Che ſeco gareggiando di valore,
Ciaſcuno è vinto, e à ſua virtù ſoggiace.

Dicit autem Aquilam, quæ, ut diximus, illuſtriſſimę huic familię pro inſigni eſt, Cygnorū atrociſſima acie ſeſe oppugnantium vim facillimè repellere: eodemq; modo clariſſimum illum virum, ſi ad bellum prouocaretur, prouocantes peſſundaturum.

20 Apud eundem poëtam Aquila ſtellifero cælo inſidens, cum lemmate, IN MOTV IMMOTVM, ſignificat uirum, qui continuo niſu in hoc totus incumbit, vt paternis veſtigijs inhęreat. Fuit id ſymbolū illuſtriſſimi Cardinalis de Eſte de quo pariter ſic ſcribit Hetruſcus ille:

Cardinalis de Eſte emblema.

Con mouimento eterno il Ciel s'aggira,
Ma però ſi può dir ch'immobil ſia,
Perche ritorna, onde partì di pria
Ne da l'uſato corſo ei ſi ritira.
Coſi, mentre ſi volge e ſi raggira
Pel poggio del valor, douumque ſia
Queſto Signor, à l'alta corteſia,
30 *Propria de gli auol ſuoi, mai ſempre aſpira*
L'Aquila, antica di ſua ſtirpe inſegna,
Ad ogni tempo è ſeco, e lo conduce
Ad ogni impreſa glorioſa e degna.
Quanto il cielo hà di bello, in lui riluce,
Ma lingua humana è di parlarne indegna
L'occhio abbaglia al fulgor de la ſua luce.

Egregium equidem, & à uiro acerrimi iudicij excogitatum emblema eſt, quod Ruſcellus quoque depinxit, Aquila ſcilicet in quercu nidum habens, cum uerbis REQVIES TVTISSIMA: Fuit id perilluſtris comitis Antonij Landriani, sereniſſimi Vrbini ducis Guidibaldi generi, qui nihil, quo mentis ſuę intentionem exprimere poſſet, magis appoſitum potuit inuenire.

Antonij Landriani emblema.

40 Cùm enim ex eiuſmodi nuptijs maximam ſeſe contra quoſcunq; fortunæ impetus ſpem concepiſſe indicare vellet, pulchrè admodum Aquilam, quæ ei pro inſigni erat, in quercu ſiue robore, arbore pariter ducis illius inſigni nidulātem depingebat. Quis enim à tantę potentiæ Duce, in quo ſimul omnes etiam virtutes elucent, non omnem ſemper ſibi operam promittat, qui arborem illam non ſine myſterio aliquo in armis ſuis vſurpat? Nam vt duas potiſſimùm ob cauſas, eam ueteres celebrarunt (quoniam ſcilicet Ioui ſacra haberetur, ipſaq; proprio robore nullis ventorum iniurijs ſuccumberet) ita vir ille Omnipotētis Dei, cuius pręcepta egregiè obſeruat, auxilio, ac propria quoque virtuti confiſus, omnia fortunę ludibria contemnit. Si itaque Aquilam Auium reginam, Ioui pariter ſacram ac per ſe omnium fortiſſimā, in tanti roboris arbore nidum ponere, hoc eſt, robur robori addere quempiam videamus, nonne quid 50 inſuperabile inde emerſurū iudicabimus? Emblema hoc, uerſu iſto Hetruſco redditū legitur.

Soura vn tronco gentil l'Aquila audace
Fra rami, che le fan corona intorno
Troua queto riposo, e ferma pace
E dolce e tranquilliſſimo ſoggiorno.
Coſi chi ſoura à ſalda pianta giace
D'alma virtù, che l'huom fà chiaro e adorno
Sicuriſſimo ſtanZa al caldo al gelo,
Ne teme venti, ò'l minacciar del cielo.

Gonzalui Zatini emblema.

Aquila reliquis auibus prædam suam participans, cum lemate HOC HABEO, QVODCVNQVE DEDI, viros doctos significat, qui summa liberalitate ac benignitate discipulis suis doctrinam suam student impartiri. Symbolo hocce vsus est Gonzaluus Zatius à Molina Eques Hispalensis, quem animi sui generositas ac celsitudo tali symbolo dignum fuisse demonstrat. Cælauit autem id in ostio Musæi sui, in quo rariorum ac vtilissimorum librorum immensum numerum, armorum omnia genera, icones virorum illustrium, numismata, lapides, animaliaq́;, atque alios naturæ partus ex vtraq; India, alijsq; orbis partibus longinquioribus collectos reseruat.

Curtij Gõzagæ emblema.

Aquila expansis alis, & capite ad Vrsæ sidus elato, velut eius opem implorans, cum lemmate ET SOLE ALTRO NON HAGGIO, id est, SOLEM ALIVM NON HABEO, significat virum, qui præter mulierem, quã ardet, nullius alterius amore tãgitur. Inuentor huius symboli fuit illustrissimus Curtius Gonzaga, qui quantum & quàm syncerè Vrsam nomine matronam nobilissimam deperiret, eo nobis indicauit. Præter enim communem illam, quam omnes, quos vidi, authores de Aquilæ in solem inspectu causam, nempe uisus illius potentiam, roburq; atque acumen statuunt, propensa etiam voluntas, nec non & occulta quædã voluptas atque desiderium accedit, quæ illustrissimi istius herois symboli fundamentum esse arbitror. Hinc duo potissimùm in fabrica eius aduertenda veniunt, primùm quàm egregiè ad amasiæ suę nomen alluserit, & quàm concinnè Solem eam uocauerit, quo nomine etiam alij amantes Glyceres suas appellare solent: secundùm, quàm propriè Aquilam familiæ suæ insigne ex solo Solis illius intuitu voluptatem capere demonstrauerit. Cætera vide apud Camillum Camilli, à quo istæc mutuauimus, cuius versiculos tamen præterire nolui, cùm quia pauci sunt & docti, tum etiam, quia velut totius historiæ compendium:

Di bella Orsa celeste
Agli amorosi rai
Mi volgo, e non san queste
Luce volgersi altroue,
Che doue ella le moue
Ne d'altro sol già mai
Fien paghe ch'ella à ben mirar l'ha deste.

Hippoliti Card. de Este emblema.

Draconi animalium vigilantissimo, perspicacissimoq́;, aurea Hesperidum mala custodienti superueniens Aquila, pomaq; furtim subducens cum verbis AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE, significat neminem adeo vigilem esse posse, quem nunquã quicquam possit fugere. Emblema fuit Illustrissimi Hipoliti Card. Ferrariẽsis de Este, (apud quem artes liberales omnes, & earum periti in summo honorum culmine habebantur) et perpulchrè Hetrusco hocce carmine expressum est:

Benche il vigil dragon sù'l lito Moro
Custodisse ad ogni hora
I ricchi frutti d'oro:
Pur si trouò chi addormentollo, e colse
Del bel caro thesor, quant' ei ne volse,
Com' Aquila in tal guisa animo puro
D'ogni vitio, e sicuro,
S'adorna altramente adhora adhora
De la virtù, ch' ogni gran stato honora.

AVGVRIA.

PROGENIEM Cæsarum in Nerone defecisse, idq; compluribus quidem signis, sed euidentissimis duobus apparuisse tradit Suetonius, de quorum vno in hæc verba scribit: *Liuiæ olim post Augusti statim nuptias Veientanum suum reuisenti præteruolans Aquila Gallinam albam ramulum Lauri rostro tenentem ita vt rapuerat, demisit in gremium, cumq; nutriri Alitem, pangiq́; ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodiè quoque ea villa Ad Gallinas vocetur. Tale verò Lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitq́, mos triumphantibus alias confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusq́, obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno & sylua omnis exaruit radicitùs: & quicquid ibi Gallinarum erat, interijt: ac subinde tacta de cælo Cæsarum æde capita omnibus statuis simul deciderunt, Augustiq́, sceptrum è manibus excussum est.* Idem augurium

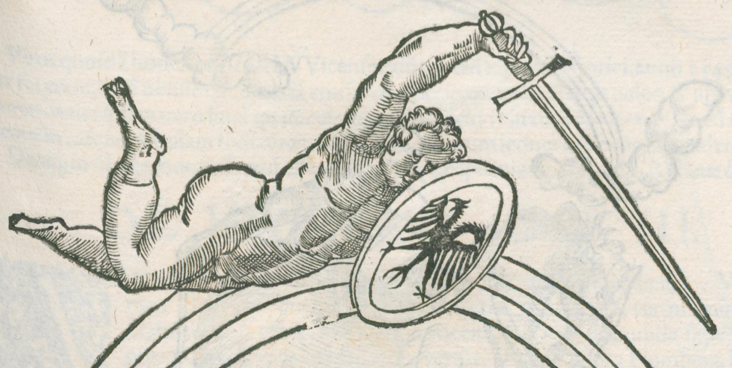
rium Plinius, vbi lauri encomia abundè enumerat, his verbis prosequitur: *Sunt & circa Diuum Augustum euenta eius digna memoratu. Namq́; Liuiæ Drusillæ, quæ posteà Augusta matrimonij nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, Gallinam conspicui candoris sedenti Aquila ex alto abiecit in gremium illæsam. Intrepideq́; miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum onustum suis baccis. Conseruari Alitem & sobolem iussère aruspices, ramumq́; eum seri, ac ritè custodiri. Quod factum est in villa Cæsarum fluuio Tiberi imposita iuxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur Ad Gallinas: mirèq́; sylua prouenit. Ex ea triumphans posteà Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamq́; capite gessit: ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusq́; mos est ramos, quos tenuerunt, serendi. Et durant syluæ nominibus suis discretæ, fortassis ideo mutatis triumphalibus. Vnius arborum latina lingua nomen imponitur viris. Vnius folia distinguuntur appellatione: Lauream enim vocamus. Durat & in vrbe impositum loco, quando Loretum in Auentino vocatur, vbi sylua lauri fuit.*

VSVS AQVILAE IN DIEBVS FESTIS.

POST enumeratos tam varios Aquilæ vsus; illud quoque minimè silendio inuoluendum videtur, in lustralibus Romanorum ludis Marti dedicatis, quos peculiari nomine Rubigalia nuncupabant, Aquilas, tubas, similiaq; bellica arma alia ferri solita. Ludi isti 7. Calend. Aprilis celebrabantur, similesq; apparent festiuitatibus ijs, quas per diem natalis S. Georgij nos Christiani etiam colimus, in quibus pariter omnis pompa castrensis ex vrbibus defertur.

METEORA.

ANTEQVAM verò Chrysacti nostrę historiæ finē imponā, placuit istęc meteora pro calce eius apponere, ut nihil omnino ei deesse videatur, qđ lecturi alioqui fortè desiderēt.

Quam itaque prior huius tabulæ icon exhibet pugnam, bis in aëre visam reperio nostris temporibus: primùm in Hispaniæ quodam oppido, anno post partum salutiferum 1536. die Februarij mensis septimo, circa horam noctis secundam. In eo certamine visi sunt cælo aquoso ac nubilo duo adolescentes armati, gladijs congredientes, quorum vnus babebat in læua manu parmam Aquila insignitam, cum inscriptione REGNABO. Alter verò scutum prælongum cum inscriptione REGNAVI. Verùm cùm monomachiam instituissent, Aquilam habens, prostrato hoste victor demum euasit.

Eodem modo in Hungariæ ciuitate Babatscha anno 1556. die Octobris sexta ante solis exortum, uisa est in aëre duorum puerorum nudorum quidem, sed clypeis militaribus ac gladijs armatorum monomachia, in qua qui scutum duplici Aquila ornatum habebat, armatura Turcica munitum, adeò prostrare visus, vt corpus multis ictibus vulneratum è nubibus in terrã cadere visum sit. Eodem etiam tempore ac loco, visus est arcus cælestis, naturalibus suis coloribus depictus, ac duo ex vtraq; eius parte Soles, ut in pictura etiam apparet. Sequenti anno Calendis Februarij in Italia uisa est Aquila per aërem volans, quæ dextro pede lagænam, sinistro verò serpentem inuolutum, ac implicatum gestaret, quem ingens picarum copia secuta est.

Tali figura Aquila, qua depicta hîc est, intra Norimbergam, Fichtuuangium, & Anoltzbachium tertio idus Augusti anno, 1550. die sereno apparuit, videbatur item sol uarij quidem coloris, ac super eundem uasculum sanguine plenum, quo sol, vt pictura quoque ostendit, conspergebatur, circa Aquilam, expansis alis, varijsq; coloribus insignitam, pedibus autem carentem. Paulò item inferiùs arcus cęlestis conspiciebatur, ac iuxta eundem eques, qui una manu equum, altera uerò canem uenaticum album duceret.

Viros

Viros quosdā honestos BrūschVVicenses aiūt nostri tēporis historici, anno 1549. cū noctu iter facerent, lunā uidisse circundatā conspicua specie, quæ nominatur halos, & iuxta eam duo παρασέληνας: ipsam uerò lunā quater circumuolui, deinde iuxta παρασέληνας igneū cōspexisse Leonem, atque Aquilam fodientem sibi pectus, quorum icones hîc expressas uidere est.

Deniq; in Gallia monstrū natū esse audio triceps, capite nempe Aquilæ, Rubetæ & Leonis.

DE HALIETO CAP. III.

ΑΛΙ'ΑΕΤΟΣ. Grecis, AQVILA marina Latinis dicitur. Varinus tamen Haliæëtos quatuor syllabis & spiritu tenui effert, verùm minus rectè. Hebræis verò צוביח. Hanc enim vocem, qua Auis immunda significatur Septuagiuta Interpretes Haliætum vertūt. Italis Augusta Piumbina, hisce præsertim qui lacum Lemanū accolunt populis, tanquam si latinè Augustā plumbinam dicas, vocatur, eo quòd è sublimi in aquam præceps plumbi instar recta feratur. Idem in mediterraneis circa stagna facit Aquila, quæ Percnos Homero, Anataria Latinis dicitur. Gallis Osfraye seu Orfraye, fortè ab Ossifraga detorto vocabulo, licet lōgè alia ab Haliæeto istæc sit. A Gallis suam acceperunt vocem Angli, dum Osprey Haliætum vocant. Burgundi verò ab actione eam Crot Pescherot, id est, Coruum piscatorem, vt Sabaudi Aigle de mer appellant. Germanis inferioribus Visarent dicitur: superioribus verò Fischadler, quod vtrumq; Teutonicum vocabulum piscium Aquilam sonat. Repertus fuit, qui Haliętum Germanicè Soker interpretaretur. Illirice Ostrzisl. A Nasone hæc Aquila Nisus vocatur, idq;, vt ipse ait, eo quòd Nisi Megarensium Regis in ipsam mutati nomen etiamnum retineat, de qua idem author:

Et modo factus Auis fuluis Haliætus in alis.

Non est tñ Nisus recentiorum. Hic.n.ex Accipitrū est genere, quem Sparuierū vulgò vocāt.

Nomenclatura.
[a] *Leu.* 11.
[b] *Deut.* 14.
[c] *L. 8. Metamorph.*
Nisus recētiorum.

ÆQVIVOCA.

AQVILAE marinę nomine ab Italis ēt donatur Pastinaca marina, piscis pelagius, cartilagileus, planus, quē Genuenses pesce ratto indigetāt. Quibusdā ɓm genus Accipitrū Haliętos dicit, sed perperā. Quin & Accipitres marini ita qnq; appellati sūt.

Pastinaca marina.

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

QVOD ad descriptionem Haliæti attinet, paucissimis sanè notis, & ex quibus eã à reliquis uix dignoscimus, ab Aristotele, & solo quidem, delineatam videmus. [a] Hic ita scribit. *Aquilæ quintum genus, quod Haliætus, hoc est, marina, vocatur, ceruice magna & crassa, incuruantibus alis, cauda lata, moratur hæc in littoribus.* Cùm autem nobis verum Haliætum videre hactenus datum non fuerit, itaq; aliena descriptione, nempe quam medicus quidã præstantissimus posuit, & 10 cuius iconẽ [b] Bellonius exhibuit, nos contẽtos esse oportuit. Nã eã, quam olim ad nos misit ad viuum coloribus expressam iconem, genuinum veterum Haliætum esse ratus, D. Iohannes Brancionus Patritius Mechliniensis Belga, non Aquilæ marinæ, sed Ossifragæ genus esse, argumentis quæ suo loco recensebimus, inducti, comperimus. Descriptio illius viri est ista. Magnitudine Haliętos est Milui, capite albis & fuscis distincto lineis, rostro Aquilino, oculis in medio nigris, in ambitu aureis, lingua ferè humana, nisi quod ad eius radicem utrinque appendicem cæterarum more habet, colore per summa Asturis, per ima albo, gutture maculis notato ruffis, vt & ventre, pectore purè candido. Supra magnitudinem corporis longi-20 tudo alarum est, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur, crure crasso & squammoso, pede hamato & colore cæruleo, digitis quatuor per superna ad dimidiam longitudinem etiam squammosis, ad reliquam incisis, per inferna asperis & aculeatis tenacitatis causa, & his tam validis, vt flexos vix ulla ui distendas. Pedum digitos non, vt steganopodibus cute crassiore nexos, sed fissos, ut cæteræ Aquilæ, obtinet.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 32.

[b] Lib. 2. de auib. cap. 8.

Magnitudo. Caput. Lingua. Guttur. Longitudo alarum. Crura. Pedes.

Secunda quam damus icon Bellonij eſt, de qua ille nihil peculiare tradit, prĉterquàm quòd ꝓpriũ huic eſſe dicat habere maculã, ſed vbi, nõ addit: item quod teſtas habeat in cruribus, cùm cæteræ tabellas habeant: demum quòd vngues habeat omnino rotundos, qui alijs Aquilis cum quadam planitie ſunt. Verùm hoc loco inſignis de pedibus Haliæti controuerſia excutienda eſt, certè in tãta authorum diſcrepantia compoſitu difficilis. Albertus enim de Aue quadam varia agit, quam piſcium Aquilam Germanico idiomate vocatam ait, in pectore alba, dorſo nigra, quæq; in ſtruma (ſic opinor gulam vocat) nigras habeat maculas, & piſcibus ſuper flumina ac ſtagna arboribus inſidens inſidietur. Quibus uerbis proculdubiò Haliætum, etſi à ſuperiore diuerſam depingit, quem pedẽ unum Anſerinis ſimilem habere dicit, nempe digitis, membrana coniunctis planum: alterum verò Accipitrinum, aduncis unguibus, & fiſſis digitis. Confirmat hanc ſententiam Vincentius Bellunenſis, aſſerens Aquilã Orfraye (ita Haliætos Gallis dicitur) altero pede aduncis vnguibus ad prædam inſtructam eſſe, alte o lato ad natandum: gyro enim multiplici vſa in aëre, nunc more ludentis, nunc more inſidiantis, tandem præda in aquis viſa, impetu maximo deſcendit, altero quidem pede prædam rapiente, altero uerò natante, & prædĉ raptorem adiuuante. Quin & Ornithologus ipſe ab his ſtare videtur, vbi ſcribit ſe ab Anglis accepiſſe, quibus, vt ſæpè audiui, multò notior eſt, quã multi uelint, qui piſces in viuarijs alunt, quos omnes breui tempore abſumit, nempe Haliætum, quem ipſi Oſprey uocant, pede uno Anſerino eſſe, altero Milui, atque huius magnitudinem referre, pectore eſſe albo, piſces maximos capere, adipem in cauda pretioſum continere, volare per aërem & in eo interdum ueluti pẽdere, tum adipis aliquid in aquam dimittere, unde piſces attoniti quaſi & torpeſcentes uertantur ſupini, ſuper quos mox recta ſeſe præcipitem deijciat inſtar iaculi, & unum ex illis altero pede, adunco nempe arripiat. Burgundi etiam Aui illi, quam Crotpeſcherot, id eſt, Coruum piſcatorem appellant, pedes ſimiles & eundem piſcandi morem cum Haliæto eſſe ferunt, quĉ piſcẽ, vbi Aquilino pede i[illegible] aqua corripuit, nec propter põdus ex aqua euolare queat, mox altero pede, quo palmipes eſt, ad ripam uſque remiget. Negat opinionem quam exhibemus, Aquila marina Bellonij: negat & conſtanter in literis, quas ad nos dedit doctiſſimus quidam medicus, & fabuloſum eſſe affirmat, quidquid de diuerſitate pedum in Haliæto ab alijs proditur, ſed germanum uerumq; Haliĉtũ pedibus ait eſſe uniuſmodi, & in morem reliquarum Aquilarum acutis, atque in digitos, quos nulla membrana contineat, diſſectis. Nos ſanè hãc litem decidere, ratione quadam certa & indubitata nõ audemus. Si quid tamen coniectura, atque ex longo rerum naturalium vſu hauſta aſſequimur, dicamus certè autores vtroſq; qui de pedibus Aquilæ marinĉ diuerſa in medium adferunt, non tam reipſa, quàm ſpecie ſolùm tenus pugnare. Eſſe enim plures Aquilarum marinarum ſpecies, quæ ad Haliætum ceu genus quoddam referantur, nihil obſtat, imo vero eſt quam ſimillimum. Neque Alberto Magno, Anglis, Burgundis oculatis teſtibus, temerè contradixerim; Optimè enim vnicuique perſpecta eſſe ſolent, quæ patriæ ſuæ ſeu tellure ſeu æquore peculiaria ſunt. Tùm vel ea maximè de cauſa, quòd, etſi Aquilæ huiuſmodi nullæ mihi viſæ ſint, alias tamẽ Aues nempe Gallinulas aquaticas ijſdem, quos paulò antè expoſuimus, pedibus dotatas eſſe certò ſcio, vt partim palmipedes, partim verò fiſſi pedes dici mereantur. Atq; ſic mihi retulit ſtudioſiſſ. iuuenis Leonardus Canſarts Haſſelenſis Tungrus P. & M. D. qui duas eiuſmodi extra ciuitatem Haſſeletum ditionis Leodienſis in piſcina quadam captas Aues habuit. Vnde & falſum eſſe conſtat quod quidam nullas tales in rerũ natura reperiri alites, audaciùs quàm ſapientiùs pronunciãt. Simile etiam in Aquilarum præſertim marinarum genere, vſu venire poſſe non video, quo pacto negari poſſit. Ex hoc etiam diſſoluimus, quod ab Ariſtotele ſcriptum eſt, accidere Haliæto ſæpius, vt cùm ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur. Nam de priore illo genere fiſſipede ſcilicet, quod Ariſtoteles ſolùm cognouit, atque ad natandum ineptum eſt, id intelligere oportet; minimè verò de altero, quod natando quoties & quandocũq; lubet, poteſt euadere. Hanc autem veteribus non ignoratam fuiſſe, vel ex Oppiano liquet, qui Haliætum inter Aues amphibias, prĉſtantiſſimam eſſe, nec forma à terreſtribus Aquilis abſimilem, atque è mari victitare, ſcribit. Caudam latam, quam ipſi Ariſtoteles tribuit, vt alijs pleriſq; rapacibus ad commoditatem & volandi normam, qua cæteris magis opus habent (exactiùs enim & longè rectiùs in aliquid feruntur) narura conceſſit, vt hac tanquam temone & gubernaculo volatus impetum, qui quandoq; ad perpendiculũ inſtar ſaxi deorſum ruentis fit, dirigere commodiùs ac moderari poſſint. Carne eſt cinerea, ad nigrum vergente, fibroſa & dura.

Controuerſia depedibus Haliĉti.

Auis vno pede plano, altero fiſſo.

Oſprey.

Crotpeſcherot.

Gallinulæ aquaticæ partim palmipedes, partim fiſſi pedes.

VISVS.

ETSI omnes ferè Aquilæ præ cæteris diurnis vncunguibus hoc habeant, vt acutiſſimo viſu præditę ſint, quemadmodum in generali hiſtoria palam fecimus, Haliætos tamen omnium authorum iudicio vno ore in hoc cęteris pręfertur, idq́; ſummo iure. Hic enim de viſus acie tam eſt certus, vt pullos ſuos adhuc implumes hac ipſa, de indole ac generoſitate exploret. Ad hanc igitur peculiari ratione ſpectat, quod Tertulianus ait, *Solem Noctuæ neſciũt oculis, Aquilæ ita ſuſtinent vt natorum ſuorum generoſitatem de pupillarum audacia iudicent; alioqui non educabunt vt degenerem, quem ſolis radius auerterit*, Vnde & Silius Italicus de Haliæto canit;

Phœbea dubios explorat lampade fætus.

Videtur enim naturali quodam inſtinctu ac ſagacitate ortus ſui minimè neſcius, omni ſtudio cauere velle, ne quemadmodum ipſe diuerſi generis parentibus prognatus eſt, & labem quandam contraxit, ita proles ipſius, ſi illegitima fuerit, nouo & ſecundo errore irrecuperabile generi damnum adferat, atque omni generoſitate exuta ſobolis genuinæ honorem perdat. Illud igitur omni induſtria procurat, vt inuſta generi nota diligenti examine eluatur, & detrimentum quod in ſua geneſi accepit, cuius ipſe non eſt inſcius, in prole poſtliminio reſarciatur. Haliætum enim intemeratis natalibus ortum negat [a] Plinius, cùm ait: *Haliæti ſuum genus non habent, ſed ex diuerſo Aquilarum coitu naſcuntur*. Hoc ipſum [c] Oppianus etiam inſinuare videtur his verbis: *Aquilam marinam aiunt ſpurium eſſe fœtum terreſtrium Aquilarum, ideoq́; à paternis nidis repelli, deinde per alios quoſdam alites* (Oſſifragas nimirum intelligit) *educatã neglecta terra maritimum victum amplecti*. Præter id commodum, quod Aquila marina ex perſpicaciſſimo obtutu percipit, nempe vt genus ſuum eius beneficio incorruptum conſeruet, alteram inſuper vtilitatẽ eamq́; non minoris momenti ex eodem aſſequitur, nempe vt victum huius opera faciliùs & commodiùs ſibi paret. *Eſt enim* (vt [b] Iſidorus teſtatur) *tãti contuitus, vt cùm ſuper maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta ſublimitate piſciculos natare videat, ac inſtar tormenti deſcendens raptam prædam pedibus ad littus pertrahat*. Sed quoniam de viſu ſatis multa aliàs diximus, itaq; occaſione emolumenti, quod inde percipit, ad hoc ipſum nempe ad victum transiremus (quibus nimirum locis, quem & qua ratione ſibi paret, ad quod præda & venatus, nec non motus pertinent, tandem expoſituri) niſi de eius ortu nobis etiam dicendum aliquid eſſet.

[a] Lib. 10. c. 3

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

ORTVS.

DE ortu Haliæti mira nobis [a] Plinius hunc in modum tradit: *Haliæti genus ſuum non habent, ſed ex diuerſo Aquilarum coitu naſcuntur. Id quidem quod ex ijs natum eſt, in Oſſifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores; & ex ijs magni, qui omninò non generant*. Illud in primis intellectu admodum difficile eſt, quomodo Auis, quam fœtus ſuos ad radios ſolares, tanquam legitimi generis acerrimos iudices examinare ſcribit, genus ſuum neget habere. An fortè ea verba *non habere genus ſuum*, ita intelligenda ſint, vt Haliætum, quem ex diuerſo Aquilarum coitu gigni dicit, ex nobiliorum Aquilarum congreſſu naſci dicere voluerit, cui nempè clariſſimam oculorum aciem tribuit, quam ſanè niſi à nobili quadam Aquila obtinere non potuit? Secundùm non paruam etiam mihi dubitationem faciunt iſtæc verba, *naſcuntur ex diuerſo Aquilarum coitu*: ſi enim, vt dixi, ex nobiliorũ, fruſtrà addiderit Plinius, *diuerſo*, quę vox ignobiles etiam includit: ſi ergò ignobiles inter ſe miſceantur, quomodo filium generabunt, qui parentes ſuos viſus acie, quam in Haliæto prædicat, ſuperet? Tertia dubitatio eſt, cur, etſi ex diuerſo coitu gignatur, quod ex eo naſcitur in Oſſifragis potiùs, quàm in alijs Aquilis genus habeat? & cur nõ Haliætus coiens cum Haliæto, vt cæteræ Aquilæ, genus ſuum conſeruet? Quis enim ſpurios liberos ſteriles dicat? An fortè ſpurius Haliætus mas, ſpuriæ fæminæ, & è contrario ſpurio mari ſpuria fæmina amplexum neget? Ita enim tam mas, quam fœmina cum alijs Aquilis rem habere cogentur, & nunquam genus ſuum habebunt: ſi ita, cum quibus? haud dubiò cum ignobilioribus: nobiliores enim eadem animi generoſitate, tam mares, quàm fœminæ ſpurios ſpernent; ergò cum Oſſifragis, quas Plinius Aquilarum etiam genus facit. Qui igitur ex Oſſifraga & Haliæto generatur pullus, etſi Haliętus, vel potiùs Semihaliætus eſt, genus tamen ſuum non habebit, quoniam ab alijs Haliætis, qui diuerſo Aquilarum coitu nati ſunt, tanquam noua quędam ſpecies fugabitur. Quod verò Haliætus cum Oſſifraga coeat, quis forſitan inde probet,

[a] Li. 10. c. 3.

quoniam Ossifraga,(quod Aristoteles omnesq; Philosophi etiam admittunt) pullos ab Aquila (Haliæto fortè) nido expulsos, tanquã adulterij sui conscia, educet pro suis. Quarta & maior etiam hinc surgit dubitatio, quomodo ex Ossifragis procreentur Vultures minores, ut Plinius vult; An hoc non de veris Ossifragis, sed de spurijs illis, videlicet ex semihaliætis procreatis intelligendum est, si cum ijs Vultures (qui alioqui Aquilas sesquialtera portione in quantitate superant) coierint? eo enim modo pulli ex ijs nascentur, qui maioribus Vulturibus erunt minores, Aquilis verò maiores: cum quibus si postmodum maiores iterum Vultures coierint, fœtum facient, si non magnitudine sibi parem, saltem non multò inferiorem. Necessariò enim istæc generatio, vt hæ Aues inter se magnitudine differũt, eodem etiam modo semper aliquod augmentum faciet. Quinta & postrema dubitatio est, quomodo qui matre & patre Vulturibus procreatur pullus, sterilem gignat filium: sic enim iam ante multa secula genus suum illi perdidissent. An id natura, quæ simile in quadrupedibus nobis mõstrauit (ex equa & asino sterilem procreans mulum) in Auibus etiã fieri voluerit? Sed cùm abstrusa istæc Plinij verba intimiùs examinarem, & parum verisimilia esse viderem: placuit illa etiam excellentissimorum ac celeberrimorum horum philosophorum, domini Frederici Pendasij nempè, & Domini Camilli Baldi iudicio subijcere. Ea itaque verba *Haliæti genus non habent*, ille ita exponit. Haliętus mas non coit cum Haliæta fæmina, sed cum aliûs speciei Aquila. *Id quod ex ijs natum est in Ossifragis genus habet*, hoc est educationem, sed id quod pro legitimo approbat, ab ipso Halięto educatur, è quibus coeuntibus cum Ossifragis, generatur quid simile Vulturibus minoribus. Ex quibus magni Vultures procreantur steriles, vt Plinius inquit. Atque hactenus ille vir præstantissimus. Clarissimus verò Baldus nihil à nostra interpretatione discedere, vt aiebat, volens, hunc in modum interpretabatur. Illud in primis mihi dubitationem facit, an scribat Plinius Haliętum ad solis radios exponere fœtus suos, cùm infrà videatur dicere Haliętum genus suum non habere: & quomodo ad solis radios exponit fœtus suos, cùm in Ossifragis, quod ex ipso nascitur genus habeat: sanè enim Ossifraga videretur Haliæto imperfectior. At ego, ni fallor, crederem, uel in textu Plinij mendum esse, vel satis oscitanter hæc scripsisse. Iam enim ait: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu gignuntur*; suprà dixerat, *nullam Aquilam præter Melanætum pullos alere*, quare neque Haliætus alit suos. Hæc Aristoteli pia, & benigna est, neque solùm suos, sed alienos etiam pullos alit. Quæ igitur apud Plinium non alit fœtus, apud Aristotelem maximè alit, & si genus suum non habet, quomodo solaribus radijs probet suos fœtus: habet igitur, si probat. Iure igitur in Plinio mendum me suspicari dixi: cùm enim clarissimè cernere dicit Plinius, eundemq; cogere pullos suos inspicere solem, quod à marina Aquila fieri sensit Aristoteles, at si in Ossifragam genus degenerent Haliæti pulli, quorum nebulosus ac imbecillus est visus; quomodo ab eorum parentibus cogentur solem aspicere? & qui non sustinẽt, eijciuntur? iam enim omnes eijcerentur. Mihi itaque videtur multa confusio, & quæ sequuntur, id docent, cum ait. *Nidificant in petris*: de qua enim specie Aquilarum loquatur, non apparet. Sed maximam mihi dubitationem facit, quod dixit *ex diuerso Aquilarum coitu ortas Haliætos ex his Ossifragarum genus, ex quibus Vultures minores, ex minoribus maiores, qui sunt infœcundi*. Paulò infrà in capite de Vulture, hos habere genus suum & pullos educare docet, hi sanè omnes Vultures maiores esse deberent, & in alienum genus degenerare dicendum erat. Ego sanè credo hæc volucrum genera proprios fœtus habere, & educare, neque adeò facilè Aues diuersarum specierum simul misceri, & pręcipuè maiores: iam enim cum suo pari à primordio nascuntur, simulq; viuunt & nidificant, & oua fouẽt & excludunt. Non enim videtur hęc mixtio seminum facta, præterquàm in his animalibus, quæ incertum quodãmodo coniugium incertumq; marem habent, neque probabile est, fæminas, quæ sui generis marem in promptu habeant, alienum velle pati, quod in asinis & equis perspicuum est: qui enim mulos ex equa aut asina procreare volunt, mares earum specierum, quàm longissimè abigunt, & diu hæc simul degere faciunt, vt tandem ex consuetudine pati asinum equa non renuat. Hæc dixisse volui, quò aliquid fecisse videar, quæ omnia acerrimo tuo iudicio subijcio. Præ cæteris autem illud mihi videtur intolerabile, quòd ex Aquilis Halięti, ex his Ossifragi gignãtur, ex quibus deinde Vultures minores & tandem steriles fiant: iam omne genus talium volucrium perijsse debuisset. Vnde non possum non adduci vel subesse mendum, vel satis oscitanter hæc à Plinio dicta fuisse. Hactenus itaque doctissimus Baldus. De quibus omnibus ego pariter aliorum aliquando iudicium expecto.

Vultures minores ex Ossifragis. Vultures maiores ex minoribus.

Vultures steriles vnde.

Frederici Pendasij & Camilli Baldi opinio de Haliæti generatione.

VICTVS. LOCVS. VENATVS.

[a] *Lib.9.Hiſtor.cap.32.*

[b] *Li.10.c.3.*

[c] *Li.2.Ixeutic.*

MORATVR Haliætos, vt [a] Ariſtoteles tradit, circa mare, vnde & ei nomen, nec non in littoribus & oris. Nimirum quia è mari, & piſcibus victitat. Hos clariſſima oculorum acie in uitreis ac profundis vndis conſpectos, ex alto ſeſe librans, & in altũ mare ſe præcipitans, aquis pectore diſcuſſis rapit, referente [b] Plinio, & maximè quidē (ſi [c] Oppiano credimus) illos, qui ſublimiùs natãt, & in ſummo aquæ; ita vt corporis ipſorũ pars aliqua ſub conſpectum veniat. At non perpetuò res ſuccedit. Interdum enim cùm in maiores piſces vnguium mucrones infixit, nec illos in altum eleuare poteſt, quare pōdere victus, vnà cum piſcibus peſſum it & perditur potiùs, quàm perdat alios, abreptus nimirum ad imum pelagi, quò ſeſe piſces vrgente dolore recipiunt. Quibus verbis Oppiani, Ariſtotelis locus dilucidatur, vbi ait: *Accidit huic ſæpe, vt cùm ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur:* Vnde imbecillitatis ſuæ conſcius, ſuasq́; vires metitus, minoris tantùm ponderis & quibus ferendis par eſt futurus, piſces corripit, in hoc ſagax certè, ne viribus deſtitutus, vel ab incepto cogatur deſiſtere, vel oneri ſuccumbat, nō ſine ſuo periculo. Verùm rationem capiendi piſces ſingularem quandam & cum nulla vi, atq; periculo coniunctam, queque veteres prorſus latuit, & Haliçto propria eſt, hoc loco minimè prçteribo, quam vir quidam doctiſſimus ac fide digniſſimus, mihiq́; amicus ad me ſcripſit. Ea inter plurima quę natura admiràda fecit, non modicam admirationem meretur. Eſt autem in hunc ferè modum: In Britãnia Auium rapacium & præſertim Aquilarum marinarum alumna, vbi frequenter iucundiſſimum ſuæ diligentis piſcationis in littore ſtãtibus hęc Auis ſpectaculum præbet, iſtæc opinio apud vulgus inoleuit, quòd vim quandam naturalem ineſſe ei credant, quæ piſces, qui ſibi in aëre libranti ſubſint, aut ab ea conſpiciantur, extemplò reſupinari cogat, ad ſummam aquam aſcendere, atq; quaſi lethargico quopiam affectu ſopiti ſint, ſeu morte extinti ventrem albicantem exhibere, vt ſic facilior præda fiat aduolanti Haliæto. Vt ut ſeſe negotium habet, reclamare in totum nolim. Si tamen naturali cuipiam eius Auis, etſi latẽti facultati huiuſmodi effectum aſcribendum putemus: equidem non tam in euidẽti piſcium ſtupore hunc virum decipi, quam in ratione eiuſdem aſſignanda hallucinari credam. Cùm enim iuxta vulgatiſſimum illud Phyſicorum axioma: omne agens naturale, non niſi per contactum conſtet agere: itaque non ideò piſces torpore corripi arbitror, quòd uel ab Haliæto conſpecti ſint, vel is ipſe ſupra eos in aëre aliquamdiu ſuſpenſus hæſerit (Neque enim hîc nugiuendę cuipiam, qui de Baſiliſco, ſolo intuitu necante; aut de oculis vetulæ cuiuſpiam faſcinatoribus fabula texit, auſcultare libet, quorum illud commentitium eſt, hoc, ſi verum eſt, naturæ limites egreditur) verùm vt paulò ſupra dictum eſſe memini, quòd Haliętus adipem quēdam, quem in cauda reconditum habet, dum pendens in aëre piſcibus exitium machinatur, guttatim ſupra piſces in aquam demittit, cuius ui ipſi veluti attoniti & ſiderati omni prorſus motu deſtituantur & ſic abſque difficultate capiendas ſeſe prębeant. Quod nunquid narcotica quapiam vi, more torpedinis; num potiùs (nam calidum hunc adipem magis eſſe debere cōtendat quiſpiam) tenuitate partium, quę inſtar aquę uitæ inebriet & vertiginem inducat; an demùm latente nobis, & abſtruſa quapiam ratione illud efficiat, alijs iudicandum relinquo. Hoc ſcio, nos iure poſſe & ſine ullo ſuperſtitionis crimine huic rei præſtare fidem; ſi modò his, quę de torpedine ſcribuntur meritò fidem adhibemus. Quare ut eiuſdem ueritati adſtruendę, non immorer diutius, vnum ſolummodo, & pro faciliore fide impetranda, exemplum adducam non abſimilis in alia Aue uirtutis. Coloniæ Agrippinæ inferioris Germaniæ urbis celeberrimæ incolæ & accolæ ruſtici pro certo ſibi perſuadent, imo pro comperto aſſerunt, Ardeas, quę eo loci ſatis frequentes ſunt, hac ui pollere, ut ad pedem, ſi in aquam imponat, tanquam ad illicium quoddam, ſiue ad eſcam frequentes piſces adnatent, quibus ultrò accurrentibus & deuoratis famem ſolentur. Qua de cauſa eiuſdem urbis Pharmacopolæ, Ardearum adipem, uenalem ſemper aſſeruant, & piſcatoribus in piſcandi uſum uendunt, ut mihi pro certo affirmauit fide digniſſ. ac doctiſſ. Iuuenis Ioannes Bachouius Aechtius Colonienſis Medicus, Medici Aechtij filius. Simili pacto in eandem piſcium capturam, Haliæti adeps ſeruit Anglis piſcatoribus. Hi enim eſcę, quam fallendis piſcibus deſtinarunt, aut Haliæti adipem illinunt, aut immiſcēt, eam hoc multò efficaciorem fore putantes. Ne uerò quiſpiam miretur, Aquilam uolucrem calidiſſimam, tantam adipis copiam in cauda continere, ut quotieſcunq; lubet, ex ea guttas aliquot neq; eas pauciſſimas in mare deijciat. Equidem anatomica inſpectione edoctus, in Aquilę regalis ſeu Chryſaëti uropygio tam copioſum adipem reperi, ut id non paruam admirationem mihi attulerit: uerùm copioſiorem multò in Oſſifragæ coccyge, in utriſque medij pugni craſ-

Ariſtoteles dilucidat^o.

Britannia auiũ rapaciũ alumna

Q̃uo in piſcibus torporē excitet Haliætus.

Adeps qualis i cauda Haliæti.

Ardeærum mirabilis piſcatio.

Adipis ardearũ uſus.

Adipis Haliæti uſus ad capiendos piſces.

ſitudine

situdine & uertebris aliquot instratum uti suo loco latiùs exposui. Vnde ut opinor, minus mirum uidebitur, si Haliætum Auem per [c] Oppianum amphibiam atque ob uictum frigidiorem & humidiorem, adipe multo, præsertim in uropygio, instar Cygni aut Anseris, collecto abundare dicemus. At ne Ichtiophagum solummodò & parum generosè rapacem quis exist met, uiuit etiam, ut testis est [f] Aristoteles, auibus marinis. Venationem earũ admodum solertẽ idem his uerbis exponit: *Aggreditur singulas cum emergentem obseruarit; refugit auis, vt euolans vidit Aquilam, & metu perculsa rursus se ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat: Sed hæc acie oculorum valens sedulò aduolat, donec vel strangulet in humore, uel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit, arcent enim frequenter, suisq; alis repellunt.* Hæc ipsa autem ex Aristotelis istoc loco trãslata [g] Plinius Anatariæ seu Morphno attribuit. Sed & Theocronus Oppiano Aquilæ genus spurium, piscibus insidiatur & victitat. Haliætos verò non tantummodò ex piscibus & auibus aquaticis victum quærit, verùm etiam, vt [h] Aelianus testatur, Columbæ ab Aquilis marinis sibi timent. Captus aliquando Haliætus à doctissimo quodam Medico, moribus sic satis placidus visus fuit ac tractabilis, famisq; patientissimus. Vixit dies septem absque omni cibo, & quidem in alta quiete, nisi si hoc non natura tulit, sed fames quæ domat omnia. Carnem ablatam recusauit, pisces sine dubio voraturus, si exhibiti fuissent, cùm certò constaret eum hisce viuere.

[c] *In Ixeuticis.*
[f] *Aristot.* Haliætas quo marinas Aues comprehẽdat.
[g] *Plinius.* Theocronus spuriũ genus Aquilarum quib[o] victicet.
[h] *Lib. de Animal. 3. cap. 45.*

ANTIPATHIA.

CVM Cirhide aue Haliætus internecinum alit odium. Hanc ipsam (quam ex puella in Auem mutatã in fabulis referemus) si forsan oberrantẽ viderit, mox per insidias captam perdit, vt author est [a] Oppianus, sed huius causã fabulosã quidẽ paulò pòst expositiuri sumus.

[a] *Ixeut lib. 2*

PRAESAGIA.

HI qui temporum mutationes ex auium aduentu & recessu obseruant, inter signa serenitatis ponunt, si quando Haliætum sublimem volitantem videãt. Quod [a] Vergilius etiam obseruauit, cum canit:

Apparet liquido sublimis in aëre Nisus.

Est prętereà, vt tradit Oppianus, conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copię piscium) apud piscatores.

[a] *Georg. li. 1.*

VSVS IN CIBO.

IN veteri [a] testamẽto huius, ut & omnium Aquilarum vsus, mensis interdictus erat, vti in generali Aquilę historia, adiuncta etiam ratione fusiùs disseruimus. Vtrum verò aliquibus in cibum veniat, hac tempestate, certò non possum statuere. Bellonius locis quibusdam maritimis, vbi lacus sunt & æstuaria plena piscibus, si quando uideant accolæ nullum vspiam Haliæto locum relictum esse, vbi capta præda consideat (non enim longè auolare probè sciũt, nec procul prædam asportare) quoniam in amplo ac spatioso æquore neque arbor vlla nec palus extet, tum retibus in ambitum tensis eum capi quidem scribit, verùm in quem vsum, non addit. Nunquid ideò, vt piscibus ab eo captis potiatur? an potiùs ut caro eius iu escam cedat? num denique vt mansuefactus ipsis ad venationem piscium inseruiat?

[b] *Leu. 11.*

VSVS IN MEDICINA.

IN Medicum vsum nihil præter eius fel adhiberi reperio. [a] Plinius, ita tradit: *Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri* (id autem dixerat Haliætum facere) *mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorum.* Alij tamen Aquilæ felli simpliciter hanc vim ascribunt.

Fellis Haliæti vsus.
[a] *Li. 29. c. 6.*

VSVS IN SIGNIS.

Verona vrbs Frisiæ.

FVISSE olim Frisiæ vrbem, Hollandis conterminam, nomine Veronam, vrbem, inquam, suo tempore opulentissimam, tradunt eius regionis historiographi, habuisseq; sigillum, in quo Aquila cælum spectans explicatis alis expressa est, cum gladio potestatis iustitiæq; symbolo ad dextram. Eiusmodi sigillum æri Cyprio insculptum, ita ærugine deformatũ, vt nulla forma potuerit agnosci, in illius vrbis ruinis fortuitò inuentum esse memorãt, quod uascularij opera & arte defricatum, ac sequaci ceræ impressum antedictam cum epigraphe speciem mõstrauit. Quod hoc loco dixisse volui, quoniam Aquila illa cælum respiciens, Haliætus fortasse fuerit, cuius præcipua laus atque encomium inter alias in visu consistit. Placuit & hîc obiter etiam inserere, veteres Hebræos per singulas Tribus propria ac distincta vexilla habuisse: Tribus nempe Ruben figuram hominis, Iuda Leonis, Ephraim bouis, Dam Aquilæ vsurpauit.

FABVLAE.

[a] Lib. Metamorph. 8. Nisus in Haliætum.

OVIDIVS Nisi mutati in Auem sui nominis (quem & Haliætum vocant) fabulam refert, hoc pacto: Nisus Rex erat Megarensium aureos habens capillos, *cui splendidus ostro*
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni:
Huic oraculum consulenti responsum est, eum tam diu regno potiturũ, quandiu capillos intonsos retineret. Cùm igitur ab Minoë, ob interfectum dolo ab Atheniensibus & Megarẽsibus Androgeũ filium Megara obsideretur, Scylla filia Nisi hostis amore flagrans vt illum magis deliniret, noctu dormienti patri comam totõdit, & Minoi obtulit, qui dono accepto, & victoria potitus, Nisum euersa regia occidit. Tum Nisus Deorum commiseratione in sui nominis auem, quæ aliàs Haliætus dicitur, conuersus est, qui perpetuum in Cirin Auem, in quam Scylla mutata dicitur, odium exercet. Cùm enim ab Minoë, qui impietatem eius ac proditionem detestabatur, contempta relinqueretur, illa amoris impatiens, *insilit vndis,*

Scylla in auem.

Consequiturq; rates faciente Cupidine vires
Gnosiacæq; hæret comes inuidiosa carinæ:
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus Auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt hærentem rostro laceraret adunco:
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est;
Pluma fuit, plumis in Auem mutata vocatur
Ciris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo.

[b] Georg. 1.

Sed [b] Vergilius inter signa serenitatis Nisum in Auem mutatum agnoscens, eum cui cum Scylla capitalis est inimicitia, ratione à fabula petita, exponit his versibus:
Apparet liquido sublimis in aere Nisus
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacunq; illa leuem fugiens secat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus, qua se fert Nisus, ad auras
Illa leuem fugiens raptim secat æthera pennis.
Sunt tamen qui Scyllam illam in piscem Cirim, quem vocant, mutatam tradunt, Haliætumq; si quando eum piscem conspexerit, mittere se in aquam, raptumq; vnguibus dilaniare.

[c] In Metamorph. Pandarei fabula. Aëdon Pãdarei filia.

De Pandareo in Haliætum mutato [c] Antoninus Liberalis, hanc quoque recenset fabulam. Pandareus (vt est apud Bœum in Ornithogonia) in agro Ephesio habitauit, quo loco nunc iuxta vrbem est Prion. Huic Ceres id largita est beneficij, vt uenter eius cibis nunquam grauaretur, quantumcunque ingessisset. Fuit Pandareo filia Aëdon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lydiæ habitans: plurimumq; temporis suauiter vnà vixerunt, vnico filio procreato, cui nomen Itys. Fuerũt autem felices, quàmdiu Deos debito affecêre honore. At postquam inani voce gloriati sunt, magis se inuicem amare, quam Iupiter & Iuno se multuò diligant: Iuno offensa eo dicto, Eridem ad eos misit, quæ contentionem operum inijceret ipsis. Paululum restabat Polytechno ad curulem sellam conficiendam, & Aëdoni ad pertexẽdam telam. Itaq;

hanc sponsionem coeunt, vt vterq; ipsorum celeriùs opus suum absoluisset, ei alter famulam daret. Citiùs telam pertexuit Aëdon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus, ad socerum proficiscitur, simulans se ab vxore missum ad abducendam secum sororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali suspicatus filiam Chelidonem ei committit. Ei Polytechnus in sylua uirginitatem eripit, tonsoq; capite, alijs eam vestibus induit: mortemq; minatus, si quid horum vnquam Aëdoni indicasset. Ita domum reuersus, eam vxori loco ancillæ ex pacto tradit. Aliquandiu eam soror operis exigendis attriuit, donec Chelidonis cum vrna ad fontem prolixè suam deplorans calamitatem, à sorore exaudita est. Postquam se mutuò agnouerunt, & salutauerunt, malum ilicò Polytechno sunt machinatæ. Filium eius in frusta conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt, cùmq; Aëdon vicino suo mãdasset, vt Polytechnum eas iuberet edere, ipsa cum sorore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitq; in quas deuenisset miserias. Polytechnus cognito, se de filij sui carnibus epulatũ fuisse, eas ad patrem vsque insecutus est. At famuli Pandarei eum, quod tantum familiæ Pandarei probrum intulisset, correptum insolubili vinculo constrinxêre: corpusq; melle inunctum in pascuũ proiecêre, vbi cùm muscæ adsidentes eum diuexarent, Aëdon ob pristinam miserata amicitiã eas abigebat. Quod cùm deprehendissent parentes & frater, odio concitati eam statuerunt interficere. Sed Iupiter Pandareum miseratus, antequam in domo eius grauiora inciderent mala, eos omnes in Aues conuertit, quæ partim ad mare vsque prouolarunt, partim in aërem subuolarunt. Pandareus mutatus est in Haliætum, mater Aëdonis in Alcyonem statimq; se in mare voluerũt deijcere, sed Iupiter id prohibuit, atq; hæ Aues nauigantibus sunt secundæ. Polytechnus in Pelecanem transijt, quod ei Vulcanus fabricanti securim dedisset, atque ea Auis fabris uisa fausta fuit. Frater Aëdonis Vpupa extitit, quę auis terra mariq; est auspicata, idq; magis si coniungitur Halięto, aut Alcyoni. Aëdõ quæ est Luscinia, circa fluuios, & nemora, filium Ityn deplorat. Chelidonis Hirundo facta est hominum contubernalis, Dianæ consilio: quod inuita virginitatẽ amittens, plurimùm inuocasset Dianam. Sed hæc hactenus de fabulis dicta sint, quibus si nullam adhibeas fidem, rectè sapies.

Pandareus in Halietũ. Aedon in Alcyonem.

MORALIA.

HALIAETVS etsi corpore paruus, uiribus tamen plurimùm præstans, maiores etiam Aues inuadit, atque interemit: ita pariter aduocati, ac rabulę forenses, etsi parum etiam iustam causam defendentes, potentioribus tamen non verentur sese opponere, & sæpe etiam æqua defendentibus.

DE MELANAETO SEV AQVILA Valeria. Cap. IIII.

AQVILAE genus, cui dignitatis ac nobilitatis nomine tertium locum tribuimus, quod item [a] Aristoteli tertiũ in ordine est, licet nõ eadẽ ratione, cùm ordinis rationem nullam habuerit, Melanętus vocatur uel Melanaëtus. Apud Eustathiũ etiam rectè Μελανάετος legitur, nempe à colore nigro, qui μέλας dicitur, & totam Auem inficit. Quare Melęnaëtum scribi per diphtongum in secũda syllaba, vt impressi codices Aristotelis habent, non probo. Aristotelis interpres Gaza hanc vocem Melanætos vertit pullam & fuluam. Et primùm quidem rectè, cùm pullus color & niger idem sint: Quid verò fuluus cum nigro, pulloue commune habeat, planè non video. Valeria Hermolao dicta est, quod viribus pręcipuè valeat. Λαγωφονὸς Aristot. etiam dici potest, pro quo Gaza reddit rectè Aquilam Leporariam; Hesychio & Varino eodem sensu Λαγοθήρας vocatur, quarũ vocum hęc (capiens) illa (occidens Lepores) significat. Nam quamuis Germana Aquila Lepores rapiat aliquando, hęc tamen id potissimũm facit. Homerus Achillem Melanæto ob fortitudinẽ & celeritatẽ comparãs his vtitur verbis, [b]

[a] Lib. 9. Hi‑stor. cap. 32.

Nomẽclatura.

Fuluus color diuersus à nigro.

Valeria Aquila.

Leporaria cur sic dicta.

[b] Iliad. Φ.

Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή,
Αἰετοῦ οἴματ' ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος,
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, id est

Pelides autem aufugit quantum est hastæ iactus,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis
Quæ simul fortissimaq; & celerrima est alitum.

Phaſſophonos. Euſtachius correctus. [c] Lib. 9. Hiſtor. c. 32. Phaſſophonos qualis auis. [d] Lib. 9. Hiſtor. cap. 12. Varini error. Hypecionis auis. [e] Lib. de Falconib.

Hunc locum exponens Euſtathius, Melanætũ Aquilam ſcribit Phaſſophonon etiam, id eſt, Palumbariam nominari; vbi Lagophonon potiùs legẽdum eſt. Sic enim ab [c] Ariſtotele nominatur. Atqui ex Ariſtotele deſcripſiſſe hunc locum Euſtathium vel inde apparet, quòd addit eſſe hanc Aquilam corpore paruo, & cęteris robuſtiorem. Hoc autem, ſi uerum eſt, nempe quod ſit fortiſſima: itaque meritò ſanè à Leporum potiùs, quàm Palumborum pręda denominabitur. Phaſſophonos verò eſt ex Accipitrum genere, teſte [d] Ariſtotele. Porrò hoc eodẽ loco quidam legũt μέλανος τοῦ, id eſt, nigri alicuius venatici alitis, pro μέλανος τοῦ θηρητῆρος: alij. μελανόσσου, id eſt, nigros oculos habentis: alij deniq; μελανόστου, id eſt, nigra oſſa habentis, quod contra naturam videtur. Sed omnes videntur reprehendendi, ſcribendumq; μέλανος τοῦ θηρητῆρος per articulum, non pronomen encliticum, ut rectè Euſtathius annotauit. Apud Varinum in uoce Τρίορχος, ineptè ſcribitur μελανοαίετης pro μελαναίετος. Alio nomine etiã dicitur Hyperionis auis Gallis petit Aigle noir: item ijſdem Gerfault, quamuis eorundem quibuſdam ita Hierofalco appelletur. Quin & illuſtris [e] Marchio Montherculeus Melanætum credit eſſe genus Falconis, quod venatores uocant Hierofalcum, quod & nigro colore ſit, & montes ſyluasq; colat, ac lepores capiat. Albertus Magnus tertium Aquilæ genus (quod Melanætus eſt Ariſtoteli) interpretatur Aquilam, quæ vulgò ſuis German s Stockaren, id eſt, trũcalis dicitur, eò quòd arboribus, arborumvè truncis inſidere ſoleat. *Hoc*, inquit, *rapit parua, ſi quæ occurrunt, animalia, & etiam Anates & aliquando Anſeres & huiuſmodi, primo & ſecundo genere minus, cinerei coloris.* Verùm ſeſe ultima hac nota hallucinatum prodit. Eſt etenim Melanæti color niger, adeò ut nomen ab hoc adeptus ſit, non autem cinereus, qui Morphno potiùs competit. Audio uerò in Gallia & Sabaudia cinerei ferè coloris Aquilas ſæpe conſpici, quæ non ſolæ, ſed ternę aut quaternę uel etiã quinæ unà uolitẽt, indicio ſanè paucæ aut nullius rapacitatis. Apud Friſios iuxta Oceanum Germanicum, Aquilę genus nigrum cernere eſt, hyeme potiſſimum, quod ipſis Erna uoce indigete uocatur, quam prædę ſuę reliquijs inhians Cornicum quoddam genus ſequitur. Hiſpanis Aguglia nigra Melanætus eſt.

Stokaren Germanorum. Alberti error. Erna Friſiorum.

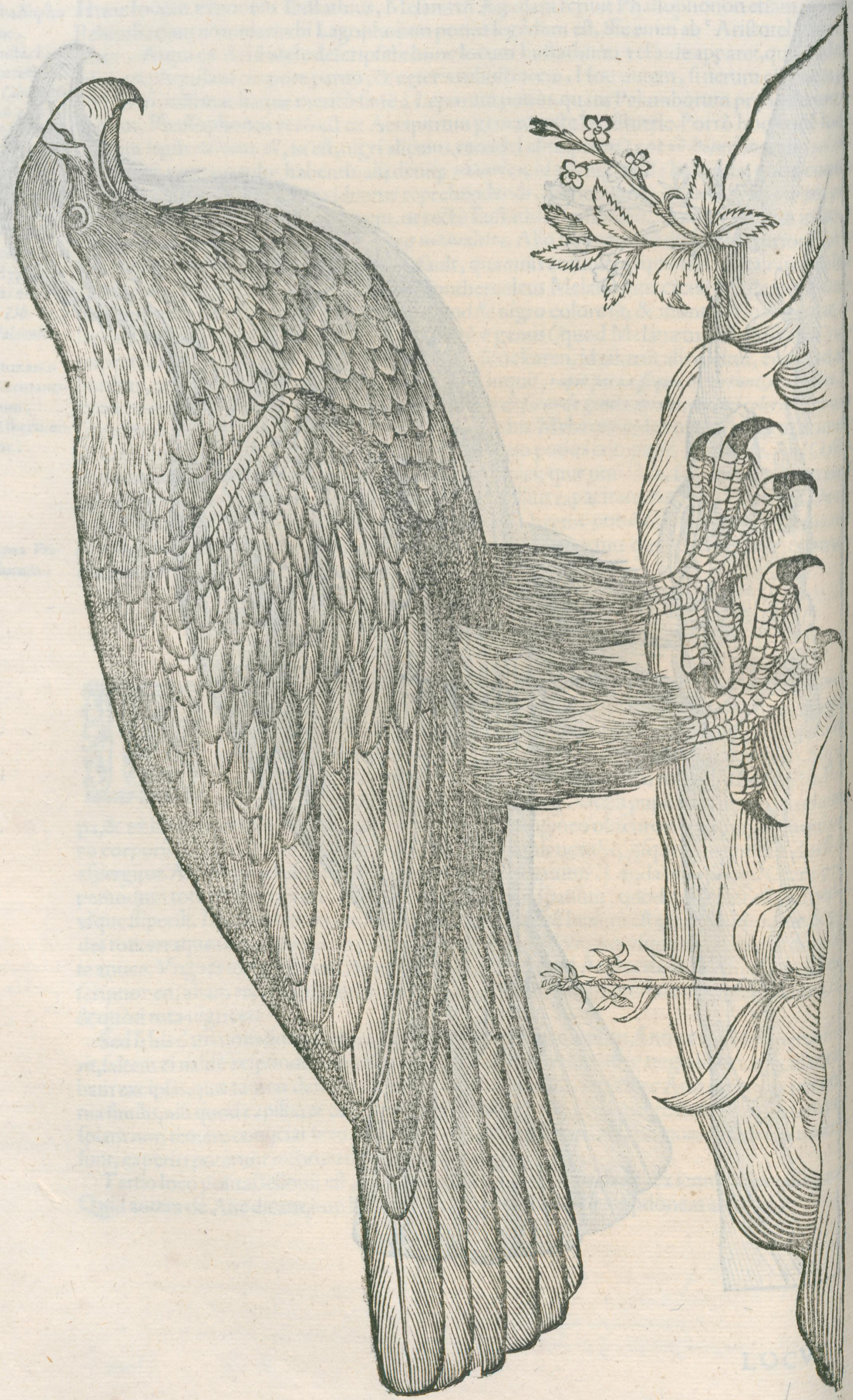
FORMA. DESCRIPTIO.

EA, cuius iconem primo loco nos exhibemus, quamq; aliquando uiuam conſpeximus, Aquila nigra, infra reliquarum, quæ quidem mihi uiſæ ſunt, magnitudinem eſt. Roſtro uerè Aquilino, admodùm adunco, extremo nigro, nempe quãtum hami recuruum eſt. Cætera colore ſunt corneo ſubcęruleo. Supra narium foramina, roſtri initium membrana quędam trãſuerſim obueſtit. Frę ni ſeu rictus incipientis oræ utrobiq; luteæ. Oculi pupilla eſt nigra. Iris charopa, & ex luteo nonnihil ruffeſcit. Vertex ac ceruix ferrugineo obſcuro tinguntur. Reliqui uerò corporis totius color nigricat, niſi quòd ternis exiguis notulis, ijſque albicantibus dorſum aſpergitur. Alę longè ad ultimam ferè caudam exporriguntur. Cauda ſic ſatis lata. Crura propemodum tota plumis operta, ita vt vix ad digiti vnius ſpatium, quod nudatum eſt, ad pedes vſque ſuperſit. Illud tamen quantulumcunq; eſt, exquiſitè luteum eſt: quemadmodum & pedes toti: vtraque tam crura, quam pedes, horumq; digiti ad vngues vſque tabellis veſtiũtur parte antica. Vngues toti nigerrimi. Apud veteres, nempe apud Ariſtotelem & Plinium nullã deſcriptionem aliam reperio præter duas notas, nempe quòd magnitudine omnium minima ſit, & quòd tota nigricet.

Sed ſi his datis notis fidendum eſt, ea quam ſecundo loco damus, ſi non vera Melanętos fuerit, ſaltem ei ualdè reſpondet: eſt enim tota nigra, ſi vnicam quam in tergo habet, maculam albam excipias, quæ tamen defectu pictoris expreſſa non eſt. Erat hæc Auis ſuperiori per omnia ſimilis, niſi quod capillares colli, verticiſq; plumulæ non ita eſſent erectæ: quare forſan quiſpiam non temere conijciat ſexu tantummodò differre. Quod alij, qui viuas aliquando nacturi ſunt, experiri poterunt inſtituta de utraque anatome.

Tertio loco poſita Bellonij eſt, quæ quantum à noſtra diuerſa ſit, ex icone licet colligere. Quid autem de Aue dicam, non habeo, cùm ille nullam eius deſcriptionem adferat.

LOCVS.

COlit montes ac ſyluas, in quibus ſcilicet Leporum capturæ commodiùs incumbit.

EDVCATIO.

QVEMADMODVM Haliæto laudi datum eſt, pullum, quem cæleſtis iudicis virga reprobauit, reijcere, ita huic omnes enutrire. Hæc enim, vt [a] Plinius eſt teſtis, *ſola Aquilarum fœtus ſuos alit*. In illo pulli degeneris abdicatio generoſitati tribuitur, quia natalium temeratorum, quæ ſubeſt, ſuſpicione, ſeſe liberare ſatagit; In hac uerò Aquila nigra pietati ac liberalitati aſcribitur omniũ fœtuum fotus ac educatio. Par eſt in cunctos amor ac beneuolentia: omnis inuidiæ expers. Quandoquidem cùm incorrupti ortus ſui, ac prolis certa & ſecura ſit, ideò omnes pro legitimis agnoſcit, ac complectitur.

[a] Li. 10. c. 3.

VENATVS. PVGNA.

IN venando ſingularem induſtriam demõſtrat. Cùm enim leporem à longè conſpexit, cuius uenatu hanc potiſſimùm uiuere diximus, nõ ſeſe repentè ex alto præcipitẽ dare ſolet, ſed ſenſim in terram demittere, quò ſcilicet ab inſidijs tutior ſit, teſte [a] Philoſopho; & ne impetu illiſa offendat. Imò ne hũc quidem, quem maximè appetit, ſtatim aggreditur, donec uiderit in plana deſcẽdiſſe. In hoc ſanè Ducis illius Numantij prudentiam imitata, cunctãdo ſibi cauet, reiq; benè gerendę occaſionẽ captat. Cuius exẽplũ [b] Naſo nos imitari monet, hoc uerſu:

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

Verùm nequis cauilletur, huic tantum roboris à natura fruſtra tributum eſſe, ut, etſi minima ſit, robuſtiſſima tñ, ac fortiſſima [c] Ariſtoteli & [d] Plinio dicatur, quòd imbellis ac timidiſſimi animalium auriti Leporis venatui ſolummodò indulget, vt Philoſophus ſcribit. Inutilis enim ea eſt fortitudo, quæ nihil unquam præclari agit. Facile autem eſt, & nullius molis uincere nõ repugnãtem, inermem certè ac meticuloſum Lepuſculum. Sed [e] Plinium adducam, qui hãc obiectionem accuratiſſima reſpõſione diluit, his verbis: *Primo* (id eſt Melanęto, quem ob pręſtãtiam primo loco dignatus fuit) *& ſecundo generi non minorum tantùm quadrupedũ rapina, ſed etiam cum Ceruis prælia: Multum puluerem volatu collectum inſidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupẽ. Hic vnus hoſtis illi ſatis eſt. Acrior eſt cum Dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamſi in aere. Oua hic conſectatur Aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicumq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidant.*

Viden obſecro, vt verum ſit, quod ille ait:

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Verùm etſi alioqui validiſſima ſit, nimirum pro corporis ſui proportione, viribus tamen auſus maiores eſſe, & corporis paruitatem, animi magnitudine compenſari, quis non videt? Nec ſolùm excelſus animus, ſed & aſtus, ingenijq; ſolertia puſillanimitatis vitiũ reſarcit. Opinione.n. de exiguo ſuo corpore maiora ſine dubio perficit, adeò vt authoris libelli illius verſus, qui ob ſententiarum grauitatem Catonis nomine inſcriptus vulgò circumfertur, in hanc veriſſimè comperiantur quadrare:

Corporis exigui vires contemnere noli,
Ingenio pollet, cui vim natura negauit.

Cautior tamen cum Ceruo, quem dolo circumuentum præcipitat, quàm felix cum Dracone pugna eſt. Hìc enim fortuna audaciam ſuperat, etſi laudando conatu. Nam etiamſi omnibus viribus in certamine exertis aliquando victoria potiri uideatur, hanc tamen nõ niſi Cadmæam obtinet, cùm ſinuoſis Draconis caudæ flexibus implexa, neque expedire ſeſe poſſit, neque alas ad volatum explicare, ſed vnà cum eo deorſum graui pondere delapſa collidatur, perinde atq; Aquilæ marinæ, quæ Polypi ab ſeſe rapti cirris implicatur, & demergitur, in hiſtoria generali ex [f] Aeliano, accidere ſcripſimus.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 32.
Numantij ducis prudentia.
[b] Li. 3. Faſt.
[c] 9. Hiſ. c. 32
[d] Li. 10. c. 3.
[e] Lib. 3. c. 3.
Melanæti cũ Ceruis pugna. Cum Dracone.
[f] Lib. 7. de Anim. c. 2.

MORES.

MORES.

QVEMADMODVM ex pugna, quam cum acerrimis hostibus habet, quiuis facilè perspicit, Melanætum bellicosam certè & fortissimam Auem esse; vnde etiam Valeriam Latini vocant. Huic meritò Achillem comparauit Homerus, ob fortitudinem & celeritatem, cuiusmodi est Melanæti. Ex ijs, quæ paulò antè de fœtus educatione dicta sunt, insignis eius erga suos pietas ac clementia manifestè apparet. Hostibus itaque trux ac ferox est, vti erga suos benigna, in quo boni Principis ingenium præ se fert. Has omnes & plures insuper eius dotes complexus [a] Aristoteles, talibus eam encomijs prosequitur: *Est*, inquit, *liberalis, strenua, intrepida, pernix, continua, polita, apta, non inuida, modesta etiam, nec petulans, pia ac omnino mitis, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret.* Sed hoc loco lippire, à Gaza per onomatopeiā ab ea, quam clangendo vocem edit Aquila, confictam esse oportet; alioqui apud Latinos pro ὀφθαλμιᾶν, quod est lippitudine oculorum laborare, vsurpatur. Plinius lippiendi verbo omisso ex [b] Aristotele: ita ait: *Sola sine clangore, sine murmuratione*: Hoc vno eam amplius, magisq; celebrans, quàm Aristoteles, quòd soli, non obstrepere, aut querulam esse, competere dicat, cùm cæteræ omnes clangant, & obstrepent Aquilæ.

Achilles Aquilæ Valeriæ comparatus.

Principis boni typ⁹.

[a] Lib. 9. Histor. cap. 32.

[b] L. 10. c. 3.

VSVS IN ARMIS VVLGO DICTIS.

MARIONVM Eugubinorum familiam, antiquissimam, nobilissimamq; fuisse, passim è multorum chronicis docemur, qui & vrbes, oppidaq; ædificasse eos memorant, multaq; Imperialia priuilegia virtutibus suis obtinuisse. Sunt qui à Marione illo, qui à Cassio olim Assyriæ præside, Tyri, vt Iosephus testatur, in præsidio relictus fuit, Mariones hosce originem suam deducere existimēt, atq; ad Theodosij vsque tempora vix quicquam memoria dignum gessisse, vel eorum quæ gesserint, non extare monumentum. Tunc verò, anno videlicet, post natum Christum 396 Marionum uirum egregium in curia Theodosij Imp. dominium habuisse. Meminit eius Marioni Petrus Beccarinus ex auctoritate [a] Ioānis Selini: *Familia de Marionibus de Eugubio, antiquissima & illustris incœpit anno Domini 383. Nam quidam vir nomine Marionus heros nobilissimus Theodosij Magni Imp. Constantinopoli discedens ex Oriente, & petens oras Occidentis, post labores multos perpessos, constituit se habitare in Eugubio Vmbriæ ciuitate, in qua accipiens vxorem, prole suscepta plantauit familiam, quam de Marionibus à suo nomine nuncupauit.* In antiquissima item historia legimus Iuliam Eugubinam ciuitatem Vmbriæ, à Iulio Mariono eius ciue fuisse restauratam, ideoq; Iuliam Eugubinam, quæ antea Plinio & alijs Eugubium dicebatur, appellatam. Huius rei sempiternum monumentum nostro quoque æuo extat, sigillum nempe armis Marionum insignitū, olim ibi sub saxo quopiā in via S. Vbaldi repertum, cum literis, quæ illis similes sunt, quæ in tabulis illis æneis in eodem loco etiam inuentis, partim Hetruscis, partim Latinis, & ob attritionem, lectionem vix admittentibus leguntur, ac magna diligentia ab vrbis primoribus hodiè adhuc conseruantur. Sunt qui sigillum illud Regis fuisse arbitrentur. Erat enim Eugubium ciuitas Regia. Ex hac familia fuit Theodosius Marionus Eugubinus, uir nobilis ac potens, anno Domini 520 electus undecimus Episcopus Eugubij à Sancto Hormasalo Pontif. Opt. Max. anno pontificatus sui sexto, & sedit annis uiginti. De Oldeberto Mariono legitur in historia Ecclesiæ Mediolanensis hoc modo: *Oldebertus Marionus de Eugubio anno Domini 815. fuit creatus decimusoctauus Archiepiscopus Mediolani à Papa Leone tertio in vigesimo anno sui pontificatus, & sedit annis nouem.* Gerardus Marionus ex eadē familia fuit Præsbyter Cardinalis S. R. E. sub Eugenio tertio anno 1145. Varia ac maximi ponderis priuilegia istæc clarissima familia ab Imperatoribus ob res domi forisq; præclarè gestas habuit. Hinc Beccarinus, *ex hac familia*, inquit, *semper exorti sunt viri officiosi, ac strenuissimi, & fuit multùm priuilegiata ab Othone primo.* Sed & Fredericus primus ei non pauca priuilegia concessit anno 1162. Iulio Mariono ob præclara eius facta Imperator Aquilam integram Imperialem in armis suis, atque etiam posterorum concessit, equitem (heroem habet priuilegium) & tribunum cohortis nobilium sacri imperij creauit, qua quoque dignitate unum semper ex posteris eius gaudere uoluit, titulumq; uiri generosi ac illustris donauit, ut ex priuilegio anno imperij sui octauo, concesso, & in castris ante Mediolanum septimo idus Aprilis dato constat, quod ego breuitatis causa sponte prætereo. Beccarinus, qui sanè in huius familiæ encomijs multus fuit, tradit etiam Canthium Marionum castrum

Marionum origo.

[a] L. 1. Chronicæ.

Eugubium restauratū.

Arma Marionū in sigillo inuenta.

Theodosi⁹ Marionus.

Oldobert⁹ Marionus.

Gerardus Marionus.

Canthius Marionus.

castrum in uia Flaminia ædificasse,& Canthianum à nomine suo appellauisse: ex quo item potentia eorum non parum elucescit. Hæc tandem clarissima familia, cùm à partibus Gibellinæ factionis etiam staret, ac Gelphorum in Vmbria potentior esset, unà cum alijs Eugubio fuit expulsa, multaq; castra & iurisdictiones amisit, ac tandem Veronam, ubi & nunc honorificè agit, sedes suas transtulit.

Ioan: Rouerelli arma.

Iohanni eius nominis quarto Rouerello, Viro, qui ueluti Sol inter reliqua Rouerellorũ nobiliss. familię sidera illuxit, Fredericus tertius, ob egregias cùm animi, tũ corporis dotes, Aquilã nigram in armis concessit, cùm primùm Robur duntaxat uiride usurparet. Creauit item eundem Comitem Palatinum, multaq; illi donauit priuilegia, quæ magnis tãtùm uiris dari solent.

Mãtuæ ducum arma.

De Marchionibus ac Ducibus Mãtuę in superiori libro diximus; sed illud hîc præterire nõ potui, nigram illam Aquilã à Sigismũdo accepisse anno 1433. in campo aureo cũ cruce rubra.

Dominorũ de Correggio arma.

Sibert⁹ Austriacus.

Antiqua Dominorum Corrigij, quorũ familia Austriaca nuncupatur, insignia erant fascia alba in campo rubro: pòst anno nempe 1452 Fredericus tertius Manfredo, Antonio, ac Nicolao eorum nepoti Aquilam concessit nigram, in medio scuti, alis expansis in campo luteo, & ab vtraque illius parte Leonem luteum, cauda, collo ac capite erectis, ac lilio aureo decoratum in campo cæruleo. Habuit illustrissima istęc familia viros vbiq;, tùm maximè in militia celeberrimos, quorum opera egregiè sæpè Imperatores vsi sunt. Inter quos Sibertum illum præterire nequeo, qui à Carolo Magno, cuius temporibus familia hæc in Italiam venit, Vicarius Imperialis Parmæ ac Regij creatus est, Corrigiumq; primus condidit, aliudq; oppidum, Brixillum Plinio, Brixellum Tacito, Ptolomæo ac Antonino dictum, restaurauit. Fuit ex eadem familia Sibertus secundus, magnus primùm Henrici tertij Cãcellarius, dein Vicarius eius, legatusq; in Italiam missus, ac Archiepiscopus Rauennas factus, demum in summum Pontificem euasit, & Clemens tertius dictus est, quanuis Onuphrius Panuinius Antipapam fuisse asserat, viuente videlicet Gregorio septimo. Taceo modò breuitatis causa, multa ab huius familiæ uiris varijs strenuis præclarè in militia gesta, ut Guidorum septem, decem Sibertorum, Robertorum vndecim, qui omnes in primis Italiæ urbibus dominati sunt. Qui iam nunc supersunt, Austriacę familię adhuc ascribuntur, ut ex sigillo eorum quoque manifestum est, in quo (Manfredi pro exemplo sit) hæc uerba leguntur: *Sigillum Manfredi de Corrigio & Austria comitis Corrigij & Bersilij*. Habuit item clarissima istæc familia Hieronymum Cardinalem sub Pio IIII. atq; Archiepiscopũ Tarentinum, & sub Pio V. Anconę gubernatorem. Non omittam etiam Fabricium, accerrimi iudicij uirum, qui in hac urbe philosophiæ, atque iurisprudentiæ sedulam nauauit operam, musęumq; nostrum quàmpluries uisitauit, rerum naturalium scientiæ auidissimus: ac in perpetuum sui erga me amoris atque beneuolentiæ testimonium, nomen suum in libro meo, in quo alij quoq; nobiles scribere solẽt, propria manu exarauit. Sunt huius familiæ omnes, comites Palatini.

Corrigium à quo conditum.

Hieronymus Card. Corrig.

Fabricius Austriacus

Lonatorũ arma.

Inter nobilissimas Brixiæ illustris Lombardiæ urbis familias, Lonatos Frederici primi tempore in summo honorum omnium culmine fuisse habitos, uaria eorum feuda ac dominia testantur, utpote Lona, Pozolum, Holegium, Pomblum, Luna, in agro Brixiensi; nec non mons clarus, Castion, ac Melzum in agro Mediolanẽsi. Cum Torrianis Vicecomitum Mediolanensium hostibus sanguinolenta acie dimicarunt, ac magnam eorum stragem ediderũt, egregièq; Vicecomitum partes defenderunt. Hinc atq; ob alias virtutes plurima ab Imperatoribus priuilegia nacti sunt, anno nẽpe 1161. quę pòst anno nẽpe 1398. die Martij 20 à Duce Mediolanensi renouata sunt. Arma eorum, in quibus columna primùm erat erecta, atque viperâ circundata cum lunæ imagine in eius vertice, nunc Aquilam ferunt nigram in circulo aureo in campo rubro. Sunt qui familiam hanc à Luna Hetruriæ vrbe ortum duxisse tradunt. Ex qua tanquam ex equo Troiano viri proruperunt militaris disciplinę peritissimi, inter quos Bernardus Lonatus Mediolanensium Ducis militum præfectus, atque imperij uicarius non infimum locum obtinuit. Paulo Lonato, qui venienti in Italiam Sigismundo Imperatori anno 1431. obuiam iuit, multa concessa sunt priuilegia, quæ, quoniam magna sunt, magnum etiam illum fuisse demonstrant. Dedit eadem familia viros literatos, vt Antonium iurecõsultum præstantissimum, qui pariter Cremonæ, & Perusij prætor factus est. Dedit pariter, qui summis Ecclesiasticis dignitatibus effulserunt, vt Bernardus Cardinalis & Legatus ad Alexandrum sextum electus. Habet & nostro æuo viros præclaros, quorum nomen, famamq; Petrus Antonius Ducis Vrbinatis gener non parum adauxit in celeberrimo illo contra Turcas certamine, in quo cum triremium Pontificiarum præfectus esset, egregiè admodum sese gessit, dein Orano, ac mox Melitensi insulæ cum duobus millibus peditum subuenit, multaq; alia, quę breuitatis causa taceo, præstitit: quare eques de Alcantara, Senator Mediolanensis, consiliarius secretus Regis Catolici creatus summo cum honore tandem vita functus est.

Bernardus Lonatus.

PaulusLonatus.

Pet. Antonius Lonatus.

DE PYGARGO. Cap. V.

AEQVIVOCA.

PYGARGVS vox est ambigua. Est quoddam Capræ feræ genus, Pygargos dictum, quod alij Pygardon rectiùs fortè vocant. Apud Iuuenalem Pygargus etiam legitur, vbi multorum animalium, quæ gulæ illecebris, ad quas Aquila illaudabilis est, apta sunt, meminit: versus eius sunt:

——Discipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & Pygargus,
Et Schyticæ volucres, & Phœnicopterus, ingens
Cæditur: &c.

Est & Pygargos apud Eustathium (sed is authoritate Zophyri nititur) Ardearum genus, cui in coitu oculi manant sanguine. Verùm Aristoteles Pellam Ardeam difficulter coire tradit: Pygargon verò inter Aquilas tantummodò recenset, Zopyri Pygargos fortasse Ardea Stellaris Aristoteli fuerit, quæ & Ocnos, idest, ignaua dicitur, Argos enim & Ocnos Synomina sunt.

Pygardos Capra. [a] *In comm. in Iliad.* K. Pygargos Ardea. [b] *Lib. 9. Histor. c. 9.* Ardea. Ocnos.

SYNONIMA.

POTISSIMA ergò & principalis eius significatio Aquilæ speciem demonstrat, de qua nunc dicturi sumus. Sed antiphrasticè Pygargos dicta est, vt annotauit [a] Cælius Rhodoginus, ceu minimè deses, quod ἄργος Græcis sonat, præsertim cauda siue nates πύγη iisdem dictę, quæ huic raró ociosæ sunt. Scribitur enim in Venerem admodum procliuis & salax esse hæc Aquila. Quin & timidum rectè Pygargum dixeris, quod albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium. *Melampygo necdum occurristi.* Hic enim, vti Hercules, robore intelligitur insignis: proinde Leucopygi imbellia infames concipi ferè valent. Ex sententia Hesichij & Varini πύγαργος dicitur παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πύγην ἀργὴν καὶ λευκὴν, id est, quòd caudam albam habeat. Quibus Gaza astipulatur, dicens Pygargon ab albicante cauda dictum esse, quasi Albicillā quis eum nominet. Hesychio Atarama vocatur, & Νεφρυφόνος nonnullis, vt tradit Aristoteles. Hoc Latinis est Hinnularia, siue hinnulos occidens. Auicennæ Barbaiam dicitur.

Etymologia. [a] *L. 4. Antiq. lect. c. 8.* Albicilla. Atarama Νεφρυφόνος. Hinnularia. Barbaium.

FORMA. DESCRIPTIO.

PYGARGOS maior est iuxta Aristotelem, nō solùm Melanæto Aquilarū omnium minima, sed & Morphno: minor autem Percnoptero, & Germana Aquila, quæ ipsa magnitudine excedit omnes Aquilas, etiam Ossifragam. Albicante est cauda, vndè & ei nomen. Eius verò, cuius nos iconem damus, quamq; viuam aliquando habuimus, huiusmodi est. Magnitudine est mediocri, quanta ferè est Gallus maiusculus. Rostro toto luteo, adunco, nempe a principio ipso sensim ac leniter ad extremam vsque vnci aciem incuruato, paulò quàm cæteris Aquilis longiore, si proportionis rationem habeas. Oculi pupilla nigerrima, iris lutea. Verticis ac colli totius color est dilutè castaneus ex cinereo; apices tamen plumarū magis nigricāt. Dorsum, alarumq; pars superior ferrugineis obscurè plumulis, ac subnigris integuntur, vti ferè & venter ac femora. Cauda ab vropygio ad finem vsque tota albicat. Vnde meritò Albicillæ nomen datum ab Gaza. Duæ tamen pennæ minores, & quæ reliquis maioribus ac principalibus incumbunt, extremo nigræ sunt. Tibiæ totæ ferè nudæ sunt, eæq; cum pedibus intensè luteæ, vtraq; tabellis vbiq; superintegentibus. Vngues acerrimi. Albertus aliam Aquilam quandam describit his verbis. *Post Herodium* (sic vocat Aquilam Germanam) *nobilior reliquis Aquilis est, quæ Anseres rapit & Cycnos, & huiusmodi Aues magnas, & etiam Lepores & Cuniculos, præcipuè quando pullos habet. Hæc minor est Herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis, sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ, & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ*. Hanc Ornithologus existimat ueterū esse Pygargon. Verùm is meo iudicio deceptus est. Istæc enim extrema in cauda pennas, & quidem penultimas, tantum albicantes habet, non totam caudam vti nostra Albicilla. Anum plumis albis vestiri, pluribus Aquilis commune est. Mihi quidem signa omnia huius Aquilæ, quæ Albertus descripsit, nostræ Ossifragæ conuenire videntur, vt qui contulerit vtriusque descriptionem, videre potest.

[a] *9. Histor. cap. 32.* Magnitudo. Rostrum. Pupilla. Collum. Venter. Femur. Cauda. Tibiæ. Vngues. [b] *Lib. 23. de Anim.* Ornithologi error.

LOCVS

LOCVS.

VAGATVR Pygargus in oppidis & cãpis, vt [a] Plinius ait. Gaudet etiam planis atq; lucis. At reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, vt [b] Aristoteles testatur. Nonnunquam tamen montes cęterarum more, syluasq; petit, atque id suis viribus freta, quibus multis alijs haud inferior est. Romæ rariùs hanc volucrẽ visam fuisse ex hac [c] Q. Aurelij Symmachi epistola facilè colligo: *Ludos Prætorios*, inquit, *præparamus, quorum ornatus peregrina animalia desiderat: vt nouo cultu Romana splendescat editio. Addaces igitur & Pygargos studio mihi opto præstari, quorum copiam limes vobis finitimus subministrat. Dignare igitur amicitiam nostram votiuo pignore fœderare.* &c. Sunt tamen qui hoc loco Pygardos legant, qui Plinio authore è Caprearum syluestrium genere est, vt antè etiam diximus.

[a] *Lib.10.c.3*
[b] *Lib.9.Histor.c.32.*
[c] *Lib.9.Epistol.115.*
Pygardos capra syluestri.

EDVCATIO.

PYGARGVM asserit [a] Aristoteles *difficiliorem esse reliquis* (si Gypaëtum excipias) *in alendo fœtu, hocq; ipso ab Melanæto maximè dissidere.* Non enim omnes æquè prolem suam fastidiunt Aquilæ. Quarè verò id faciat Philosophus alibi exponit, dicens de Aquila in genere, quòd pullis suis iam maiusculis inuideat, & edaculis, verita ne vtrisque famelicis victus deficiat, ideoq; eos è nido expellit adhuc parentum ope egentes. Idem confirmat Auicenna, qui Barbaium ob alimentorum defectum pullorum aliquos è nido tradit eijcere. Numeratur verò Pygargos [b] à Plinio inter eas Aquilas, quæ Aetitem lapidem in nidũ inferũt, de pariendo ac edenda prole quàm enutrienda magis solicitas, adeò vt [c] idem alibi asserat, *Aetitem ab Aquila, quæ condicante cauda est, nomen habere potissimùm.*

[a] *Lib.9.Histor.c.32.*
[b] *L.10. c.3.*
[c] *L.37.c.11*
Aetites lapis vnde dictus.

VENATVS.

ETSI Melanæto in prole educanda paterno officio & pietate cedat Pygargus, fortitudine tamen par est, & pugnę illius magno animo inceptę in Ceruis adoriendis socius. Ita enim de vtroq; Plinius: *Pygargo & Melanæto Aquilis non minorum tantùm quadrupedum rapina, sed etiã cum Ceruis prælia; multum puluerem volutatu primo collectum insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes.* Hinc etiam Hinnulariæ cognomen meruit, quòd Ceruorum hinnulos præ cęteris inuadat ac rapiat. Eos cùm adoritur à dextro latere insilit, in oculos inuolat, ac tandiù alis percutit, donec temerè procursantes huc illuc incertos actos, neque præ metu ac dolore, quò currant, prospicientes, in præcipitium agat, ut hinc effracto collo in prædam cedant.

[a] *Lib.10.c.3*
Hinnularia Aquila.

HIEROGLIPHYCA.

MOROSVM patrem, ac in filios durum admodum & difficilem, Aquilam, quæ pullos suos fastidit, cuiusmodi Pygargum vitio cæteris infamem magis diximus, Aegyptij sacerdotes pingebant. Quod Aquilę ingenium, etsi quidam excusant, damnat tamen [a] D. Basilius, & in educanda prole iniquissimam appellat. Haliæto volũt id minimè vitio vertendũ, qui non nisi, quem spurium & non suum agnoscit, abdicet; vt genus suum sartum ac incorruptum conseruet. Pygargo autem, quia genuinos, propriosq; agnoscit, ob solam edacitatem deserenti, & exponenti pullos, minus ignoscendum uidetur. Inuidiæ enim & impietatis notam, uti & helluonis, ac uasti ciborum gurgitis uix potest effugere. Vnde non immeritò eos, qui sine ratione & modo ciuitatibus & imperijs præsunt, & subditos non solùm ab aliorũ iniurijs non tutos reddunt, sed ipsimet etiam expilant, post obitum per παλιγγενεσίαν Plotinus Aquilas dixit fieri.

Morosi Patris hieroglyphicũ.
[a] *Orat.18. de honore quo efficiendi sunt parentes.*

DE PYGARGI SECVNDO & tertio genere. Cap. VII.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 11.

Queue blanche. Color. Volatus. Mores. Venatus.

SED Bellonius aliam etiam Pygargi ſpeciem proponit; cuius iconē ab eo mutuati ſumus. Hanc Gallos Queue blanche, ideſt, Albicillam uocari ait. Corpore colore eſt inter albū & cinereum ambiguo, extremis alarum nigris, ſupina parte tota, id eſt, uentre, vropygio & cauda merè candicans, nullis ibi reſperſa maculis. Volatu Ardeam refert. Nam ut illa alas concutit, hiſq; motis ſubinde uolat, nec ut cæteræ pleræq; rapaces caput in altum ſurrigens, ſed potiùs uerſus humum deprimens, uolando fertur. Conſpicitur ut plurimùm oriente & occidente ſole, manè & ueſperi. Inuadit, rapitq; Gallinaceas, aliasq; minutas uolucres, prędatur Perdices, Cuniculos, & furtim iuxta ſepes & nemorum margines: unde eam non admodùm imbecillam eſſe ſatis apparet.

50

Ab hac

Ab hac diuersam alteram, non tamen admodũ absimilem, sed cuius icon desideratur, Aquilam idem Bellonius subijcit: quę est huiusmodi. Eadem cum pręcedente, etsi paulò dissimilis, est ea Auis, quam itidem Queue blanche, id est, Pygargon seu Albicillã Galli uocant uernaculo idiomate. Rostrum illi nigrum nonnihil, & aduncum. Crura seu tibiæ potiùs graciles sunt sed luteæ admodùm, tabellis anterius tectæ. Vngues haud crassos, sed atros, breues & in fornicem curuatos, eosq; acutos habet. Miluo Regali adeò similis est, vt vix esset, qui vnum ab altero dignosceret, nisi hic & minor esset, & ventre intentiùs albescente, pennas scilicet circa vropygium cùm superiores, tùm inferiores candidissimas obtinens, vnde & nomen habet. Cauda longa est, & varia, alarum in morem. Quæ ventrem plumulæ induunt, fuluo nitent ad calami longitudinem: candent reliqua. Huiusmodi sunt & femoris pennæ. Radices plumarum colli & ceruicis, vti occipitis, albæ sunt, apices verò fului; quemadmodum & plumulæ alarum minores in summa extremitate. Remiges plumæ magis fuscæ sunt. Hic per campos Alaudas insectatur, in quas conspectas impetuosè ruit: illę autem in altum sublatæ, eumq; volatu superantes sic ab hoste sibi cauendo illius tyrannidem euadunt. Quod si Subbuteonem huic rei interesse contigerit, amœnum certè & iucundum præbetur intuentibus spectaculum. Hic enim cùm multò agilior sit & velocior, confestim Pygargum volatu præuertit: dum verò de pręda certant, Alauda fugâ sibi consulit, & vtrumq; eludit. Vbi Subbuteo seu Hypotriorchis Alaudam cepit, tum prædam extorquere Pygargos enititur. Quo certamine, etsi Subbuteo Pygargum agilitate & celeritate longè superet, viribus tamen ab hoc ipso vincitur. Aliquãdo huius conflictus spectatores Alaudam prius nactum Subbuteonem, ab Albicilla comprehensum uidimus, sed pedibus ac alis consertis ac implicatis vtrumq; delabi in terram necesse fuit. Vnde capti ab aucupibus mutuum sibi exitium attulêre. Hæc res immortale inter eos dissidium esse mihi persuasit. Licet autẽ Subbuteoni velocitate volatus hic Pygargus cedat, priorem tamen Albicillam hoc nomine longo interuallo post se relinquit. Habitat in Syluis, ac intra dumeta frequens visitur.

Rostrum. Crura. Vngues. Cauda. Venter. Femur. Colum. Alæ. Subbuteo Pygargum uolatu superat. Subbuteonis cum Pygargo pugna. Locus.

DE MORPHNO SEV CLANGA. Cap. VIII.

QVINTVM verò propter vires & actionum præstantiam inter Aquilas locum obtinet Morphnos, qui à [a] Plinio Melanęto, ab [b] Aristotele verò proximè Pygargo, vti, & à nobis subiungitur, vtpotè magnitudine & robore ei secundus.

[a] *L. 10. c. 3.* [b] *9. Histor. cap. 32.*

SYNONIMA.

VARIIS istæc Aquila nominibus appellatur. Græcis est Μόρφνος, Πλάγγος, & κλάγγος; Νηττοφόνος quoq; ab actione dicta est. Aristoteli pręsertim. Homero uerò Πέρκνος. Latini interpretes Theodorus & Plinius pro Græcis sequentes Latinas substituunt: Næuia, Clanga, Planga aut Planca, Anataria seu Auicida. Morphni nomen obtinuit à pennæ macula seu ab næuo, vnde Næuiam Latinè meritò dixeris. Sunt qui Μόρφνον exponant per syncopen tanquàm Auicidam, hoc est, cędis aliarum Auium authorem τὸν μεμορημένον περὶ φόνον, ἢ μόρον φέροντα; Alij εὔμορφον, id est, formosam appellant; Alij rapacem παρὰ τὸ μάρπτειν, unde pręteritum μέμαρφα, α in ο breue conuerso, & abundante litera ν, ut Eustathius & Varinus tradunt. Clanga cùm Gręcis, tùm Latinis à uoce dicta fuit. Illi enim clangorem κλάγγην etiam vocant, qui de Aquilarum voce propriè dicitur, vti in vniuersali historia latiùs declaratum fuit. Plangum habet Plinius, vetusti codices Clangum, ut Hermolaus habet. Facile enim ac procliue fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. Sunt qui apud Plinium pro Plango Planûnta legunt, quasi errauerit, sed homines hi de imperitia Hermolao reprehensi sunt, quod vt ipse ait, & authorem non habeant, & Aristoteles πλάγγον appellet. Percnon Grammatici interpretantur tum simpliciter nigrum, tum nigro colore infectum, ut idem cum Morphno significet. De hac voce, nec non de Morphno Eustathius exponens hęc uerba Homerica τελειότατον πετεηνῶν Μόρφνον θηρητῆρ᾽ ὅν καὶ πέρκνον καλέουσι: ita tradit: περκνὸς vltimum acuit, quanquam Aristarchus hanc vocem berytonam esse voluerit: Morphnus verò scribitur cum acuto in penultima. Diuersa ab hac Aquila Percno, est Percnopterus, de qua pòst suo loco. φλεγύας Aquila eadem mihi uidetur quæ Morphnos, uel potiùs Morphni esse epitheton:

Μόρφνος. Πλάγγος. Κλάγγος. Νηττοφόνος. Πέρκνος. Næuia. Planga. Anataria. Auicida. Planunta. Percnos quid. Φλεγύας.

[c] *In Aspide.* ton: nam apud [c] Hesiodum legimus, Μορφνοῖο φλεγύαο, ubi Grammatici exponunt μέλανος ἀετοῦ, ut habet Varinus, quasi Phlegyam substantiuum faciant, & Morphnum adiectiuum: Sed mihi contrà faciendum (inquit Ornithologus) uidetur. Idem Aquilam eam, qui Aquilastro Italis dicitur, Morphnum esse existimat, hoc argumento, quòd uiuat piscibus. Nos potiùs Ossifragam, Italorum Aquilastrum pòst proprio capite declarabimus. Turcis Morphnos uocatur Scahau. Gallis quibusdam Huard. Bellonio uerò Gerfault. Germanis Entenstoeßel, quasi Anaticida dicas. Turnerus opinatur Auem Balbusardo Anglis suis dictam, esse Anatariam: sed hanc ab Anataria diuersam esse, atque eam potiùs Auem Ornithologus arbitratur, quæ Germanis Massvvy, id est, Miluus palustris dicitur, quòd circa paludes & lacus Anates Aues aliasq; palustres venetur. Hic ab alijs Fischer appellatur, id est, piscator, quòd pisces etiam captet quandoq;. Anataria ab interprete Auicennę Dibachi Arabicè nominatur.

Ornithologi error. Scahau. Huard. Gerfault. Entestoeßer. Balbusardo Anglorum. Dibachi.

FORMA. DESCRIPTIO.

RELIQVARVM omnium maxima est Gnęsia, minima Melanętos: cęterę, vt Anataria, Pygargos Percnopteros, Ossifraga, inter has interiacent: Anataria ergò omnium pręter Melanętum minima fuerit. Nam teste [a] Aristotele, magnitudine & uiribus Pygargum proximè sequitur. Homerus loco paulò antè citato Percni alas tantum patere cecinit, quantum ualuę ostij thalami cuiusdam uiri diuitis. Color Anatariæ ueterum ex nomine ipso colligitur. Μόρφνιον enim Grammatici nigrum & obscurum interpretantur παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Apud Homerum legitur, Νύκτα δι' ὀρφναίην pro nocte obscura. Περκνὸν quoque nigrum interpretantur, & uuam nigram περκάζουσαν dicunt; sed ea nigredo non sine quodam cęruleo colore est, qualem ferè dicunt Indicum. Hic color totius est Anatariæ, qui tamen maculis seu nęuis quibusdam interstinguitur, vnde & Morphno, id est, Nęuię nomen est: Sed qualesnam sint hæ maculæ nemo veterum exponit. Bellonius albas existimat, quo authore, ignoro. Istæc ergò sunt, quæ de Morphno veterum ex eisdem authoribus, quod ad formam attinet, colligi possunt. Quæ omnia cùm nulli adhuc Aquilarum, quæ quidem vnquam à me visæ sunt, competere animaduerterem: quare certi aliquid de ea non possum statuere, aut exactam eius delineationem lectori ab oculos ponere. Si tamen eam aliquando nancisci dabitur, ne hîc quidē & veterū scripta illustrādo, & quæ desunt, adijciendo, nostro muneri deerimus: Sed nec recentiorum Morphni icones aut descriptiones, veterum notis vndiquaq; respondere video: quia tamen ad hoc Anatariæ Aquilæ genus potiùs, quàm ad aliud quodpiam referri debere videntur: itaque singularum seorsim historiam hîc subnectam.

[a] *Lib.9. Histor.c.32.* Magnitudo. Color.

Ornithologus suam, cuius iconem primo loco exhibebimus, pinxisse contentus, nullam affert descriptionem, vnde de ea iudicium non licet facere. Bellonius diuersarum opinionum fluctibus agitatus, nec opinionis suæ ipse satis certus, Auem Gallis Gerfault dictam nobis pro Morphno obtrudit: quibus verò argumentis aut rationibus id faciat, subticet. Sanè vel ex eo, quòd Auem hanc (vt ex sequentibus liquet) terrestri venatui ubiq; à magnatibus adhiberi tradit, & ne verbum quidem de Anatum aut piscium raptu facit; itaq; Morphnum veterum non esse, euidentissimum est. De istac ita uerò scribit.

Falconē sescupla magnitudine excedit; ferox & audax. Pugno gestatoris recta insidet, corpore satis longo, rostro, tibijs, pedibusq; est cęruleis, pedum digitis oblongis, unguibusq; admodum patulis. Memini me legisse, cum uera ac genuina Aquila pugnam inire ausam, & uictricem abijsse. Hæ toti Italiæ & Galliæ peregrinę sunt, neq; in his regionibus alias licet conspicere, quàm quæ illuc ex Germania tàm superiori, quàm inferiori importantur. Germaniam tamen solum natale non habent, sed ut aduenæ eò confluunt, vbi ab aucupibus instar Falconum exoticorum capiuntur: alioquin apud Rutenos natę, ubi & nidos suos construunt. Ad omne genus aucupij idoneę sunt, & ad prędam emissę, promptissimę insequi, cęterisq; omnibus rapacibus audaciores, cicuratu tamen difficillimę. Earum alię sunt castanei coloris, alię cinereo uarię. Sed nunquid istęc uerè Morphno conueniunt, aliorum esto iudicium.

Magnitudo.

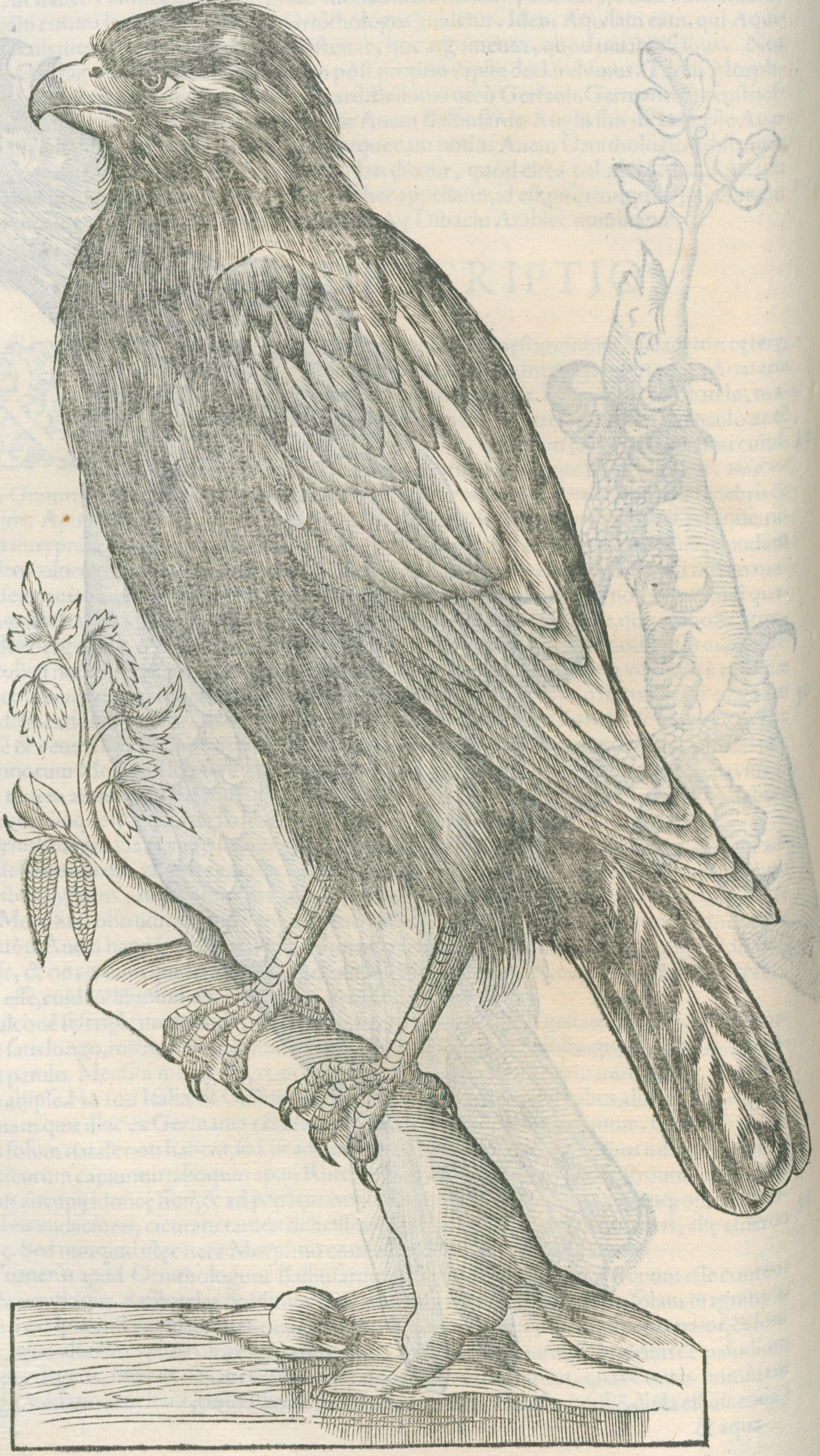
Turnerus apud Ornithologum Balbusardum Anglorum ueterum Percnum esse contendit, & omnia quę Aristoteles & Plinius huic tribuerunt, congruere asserit: solam magnitudinem si excipias. Est aut illa, inquit, quam Anatariam esse conijcio, Auis Buteone maior, & longior, nęuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminum, stagnorum & paludium semper degens, uiuit ex uenatu Gallinarum aquaticarum nigrarum, quas Coutas nominant Angli. Venationem hanc, cuius Plinius meminit, inter Aquilam istam (si Aquila est dicenda) & aqua-

Balbusardus Anglorum. Coutæ.

ANATHARIA SEV MORPHNOS ORNITHOLOGI.

MORPHNOS BELLONII.

& aquaticas Aues, non solùm ego sępissimè uidi, sed infiniti apud Anglos quotidiè uident. Si qua terræ portiũcula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam uolatu non admodum ualet, à prȩda non procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista Anataria sit, nec ne, doctis uiris iudicandum propono. Hactenus igitur Turnerus.

Eandem Ornithologus à Germanis Acronij lacus accolis Entenstoesser, id est, Anaticidam uocari scribit. Vnguibus est aduncis, Miluo colore & corpore similis, sed hoc ipso maior. Anates capit.

De Morphno ueterum [b] Plinius prodigiosa quędam affert, authorem fabulæ Phemonoën Apollinis filiam dictam referens, quæ Morphno dentes tribuit, mutæ aliàs, carentiq; lingua. Verùm nos in Auium genere dentatas nullas nouimus, præter Anates quasdam, aut Mergos nonnullos maiores. Cuius generis etiam Cataractæ esse uidentur, quas Aues Accipitre minores esse dicunt, aliqui Aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere.

[b] L. 10. c. 3.

Aues dentatæ.

Cataractę.

LOCVS.

SALTVS *& conualles & lacus incolere solet*, teste [a] Aristotele. [b] Plinius *circa lacus eam uiuere solummodo* scribit. Hi enim abundè uictum suppeditant.

[a] 9. Histor. cap. 32.

[b] L. 10. c. 3.

VICTVS.

AVIBVS aquaticis, ut Fulicis & Anatibus potissimùm pascitur, sed & piscibus aliquando. Suidas tamen author est Morphnon Aquilæ genus, solum non venari, sed cadaueribus ali. Quod quomodo defendi queat, ipse viderit.

GENERATIO.

ARISTOTELES tradit Percnon ex Ossifragis nasci. Quod mirum videtur. qua ratione ex eis, quæ ab Aristotele in Aquilarum catalogo non collocantur, Aquilę Percni gignãtur. Verùm hac de re fusius, cùm ad Ossifragam ventum erit. Inter eas à Plinio censetur Aquilas, quæ ætitem in nidum inferunt.

In Mirabilibus.

VENATVS.

AQVILA *illa, quam tertiam fecimus* (inquit [a] Plinius, Morphnon denotans) *aquaticas Aues appetit, mergentes se subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat.* [b] Aristoteles eadem ferè de Haliæto refert, *quem* dicit *eas tãtisper insequi, donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat*. Et sanè nil mirum est, si vtræq; circa venatum Auium aquaticarum, quibus uitam sustentant, eodem ingenio vtantur. Sed venandi modum Morphno vsitatum ex Plinio prosequamur. *Spectanda dimicatio*, inquit, *est, Aue ad perfugia littorum tendente, maximè si condensa harundo sit: Aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, vmbramq; suã nanti sub aqua, à littore ostendente: rursus Aue in diuersa, & vbi minimè se credat expectari, emergente. Hæc causa gregatim Auibus natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pennarũ hostẽ obcæcantes. Sæpe & Aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, vnà merguntur*. Germanorum Anaticidæ seu Anatariæ quoque lacum Constantiensem seu Acronium incolunt, feruntur ad piscium capturam rectà, vnde alibi Fischers, id est, piscatores uocantur, & vno impetu in aquam se præcipitant; quod etiam de Haliæto dictum est, atque toties in Anates irruunt, donec defatigatas capiant tandem, quod ad duos aliquando & tres horæ quadrantes in Anate una capienda differunt. Sæpe verò volantes siue natantes tam diu insectantur, donec fatigatam aliquam excipiant. Solent autem fugientes sese in gregem colligere.

[a] L. 10. c. 3.

[b] 9. Histor. c. 32.

VSVS

VSVS IN SACRIS.

[a] *Iliad.Ω.*

MORPHNON matri Deorum ſacram eſſe Gyllius ſcribit.[a] Homerus augurium Priamo ab Ioue Morphno datum, hoc pacto refert. Cùm Priamus Ioui ſupplicaret, Iupiter ei Aquilam miſit, cuius alæ tantum patebant, quantum ianua thalami diuitis alicuius uiri,

τελειότατον πετεηνῶν
Μόρφνον θηρητῆρ', ὃν καὶ πέρκνον καλέουσι, id eſt,

Perfectiſſimam alitum
Morphnon venatricem, quam & Percnon dicunt.

Hac ad dextrã per urbẽ uolante lętati ſunt plurimùm Troiani. Quod augurium, ut inquit Euſtathius, ueteres ſic interpretantur, tãquam Auis nigro colore clam adeundum eſſe Achillem Priamo indicarit, & ſpem petitionis ſuæ ratam futuram, quod eſſet θηρητὴρ, id eſt, uenationis & capturæ ſtudioſa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam uir regius per Alitem regiam deſignetur) placidum, & mitem ipſi futurum, & quæ deſideret, conceſſurum.

Achilles cui Aquilę comparatus.

VSVS IN PROPHANIS.

Herculis ſagittæ.

SCRIBIT Heſiodus ſagittas Herculis Morphni pennis alatas fuiſſe; alioqui nullus eius vſus eſt. Imò verò in lacubus & viuarijs voracitate ſua admodum noxia eſt hæc Auis, ita ut in quibuſdam locis homini, qui eam ceperit, aut occideret, tres dragmę donentur è publico.

DE MORPHNO CONGENERE. Cap. IX.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 6.*

SI tamen verum eſt, quod[a] Bellonius ſcripſit, nempe Morphnon, quæ à macula pennæ dicitur quaſi Nęuia, teſte Gaza, notis albis diſtinctam eſſe (alioqui neuorum color verus à nullo veterum expreſſus eſt) ſanè quam nunc deſcripturi ſumus, ſi ipſa Morphnos non eſt, ſaltem ei congener, & maximè affinis erit. Hęc enim alas notis albis, iiſq; plurimis inſignitas habet. Hęc igitur Aquila quam illuſtris D. Hannibal Gozadinus Bononienſis compater meus biennio in ędibus ſuis enutriuit, Galli Gallinacei ſat magni altitudine eſt, & corpulentia. A roſtro extremo ad vltimam caudam trium cum dimidio ſpithamarũ. Roſtro erat oblongo ſatis, adunco, deorſum rectà propemodum tendente, membranula capiti coniuncto, eaq; lutea. Color totius propè ferrugineus eſt, niſi quod ad extremas alas uerſus uentrem attinet, maculis multis oualibus, & hinc inde ſparſis inſigniretur; ſed & ipſę remiges extremo apice albicãt, vti & principium caudæ & extremitas ſingularum in ea pẽnarum, & inferius vropygium. Crura tota hirſuta ſunt ad principium digitorum uſque, & albis ſimiliter notis è bætico aſperſa. Pedes flaui. Digiti supernè ſquammis, infernè prope vngues tabellis ſeu annulis integuntur. Radices omnium plumarum albent. Macula medio pectore alba conſpiciebatur, quæ non à natura, ſed à vulnere quodã ibidem accepto, defectu caloris natiui, vti canitiet ſenibus, exorta erat. Oculi in ambitu bætici, pupilla nigra. Hæc Aquila uel ſola docet falli[b] Bellonium, qui crurum hirſutiem indubitatam Vulturum notam eſſe cupit. Mures excoriatos primùm, ut gratum cibum perauidè vorare ſolet.

Magnitudo. Roſtrum. Color. Crura. Pedes. Oculi. [b] *Lib.2.c.1.* Bellonij error.

DE

DE PERCNOPTERO. Cap. X.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 32.

PERCNOPTEROS ob ignauiam & deformitatem Aquilarum omnium viliſſima, & degener maximè, in ſextũ, quas quidem Aquilę nomine [a] Ariſtoteles dignatur, eumq; ultimum locum meritò reiecta fuit, vt in qua præter nomen nihil ſit Aquilinum, alioquin Oſſifragæ, imo Vulturibus etiam poſtponenda.

SYNONIMA.

Etymologia. Cęlij error. [a] L. 26. Antiq. lect. c. 29 [b] Iliad. Ω. Gypaëtos. Subaquila. Hypaëtos. Γρυπαιέτος. [c] In Auib. Oripelarg⁹ Ciconia montana. [d] Lib. 2. cap. 589. Rachame. Rocham. Acmon. [e] Lib. 2. de Auib. c. 9. Buſe. Buſard. [f] In Rud.

PERCNOPTEROS Ariſtoteli hæc Aquila vocatur ab alarum notis, vt Gaza ſentit, ac de ſuo addit. Ego malim dicere ab alarum colore. Πέρκνον enim tum ſimpliciter nigrum, tum nigro colore diſtinctum Grammatici interpretantur. Alia autem ab hac Aquila eſt Percnos, & de qua ſuperiori capite egimus. Percnos enim eodem per totum corpus eſt colore, quo hæc in alis tantùm. Vnde falli [a] Cælium patet, qui eandem eſſe Percnopterum exiſtimat cum ea, cuius [b] Homerus meminit, quæq; reuera Morphnos eſt, ſeu Anataria. Iſtæc verò alio nomine Gypaëtos Philoſopho nuncupatur, id eſt, Aquila Vulturina. Porrò ubi apud Ariſtotelem Γυπαιέτος legitur, uoce compoſita à Vulture & Aquila, (quòd, etſi Aquilæ genus ſit, Vulturẽ tamen & corporis ſpecie & ignobilitate prę ſe ferat, vt Ariſtoteles ipſe interpretatur) Gaza tamen ὑπαιέτος legit. Vertit enim Subaquila. Neque tamen hæc nomina huic malè conueniunt, vt & Hypaëtos & Subaquila dicatur, ſeu ſpurium Aquilæ genus, & reliquis Aquilis nobilitate inferius. Gypaëto uicina eſt vox Γρυπαιέτος apud [c] Ariſtophanẽ, quod ſcholia interpretantur inſignia ſcutorum, quia in his Aquilæ depingi ſolent. Sunt quidem Aquilæ omnes γρυπαὶ, id eſt, roſtris recuruis, vnde & Gryphes dictę videntur, & naſum Aquilinum pleriq; cognominant, quem Græci γρυπὸν. Aegypios ex ipſa nominis cõpoſitione, partim ad Vultures, partim ad Aquilas pertinere videtur, vt eadem cum Gypaëto exiſtimari poſſit. Deniq; Oripelargus Ariſtoteli & Plinio Græcè dicitur, ob pennarum colorem in alis quidem nigrum, reliquo corpore albicantem. Hæc vox Latinè Ciconiam montanam ſonat. Arabicè [d] ab Auicenna Rachame dicitur, vt Ornithologus autumat. Eius ſententiam etiam approbat Andręas Bellunenſis, cùm ait: *Alrachame eſt Auis magna ſicut Miluus, plumis corporis albis, & pennis alarum nigris, edit carnes putridas & ſimilia*; quibus verbis haud dubiò non aliam, quàm Gypaëtum deſcribit. Malè igitur Syluaticus & vetus Auicennæ Gloſſographus (apud quos pro Alrachame corruptè legitur Arathamati, Aracamati, Akakamati) exponunt Auem, quæ dicitur frangens oſſa, id eſt, Oſſifraga. Hebraicè ſecundum quoſdam dicitur Rocham. Ἄκμων genus Aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica Rachame, vel Rocham facta videri poteſt. Gallicè ex ſententia [e] Bellonij vocatur Buſe vel Buſard. Subaquilum pro ſubfuſco [f] Plautus dixit:

Eia corpus huiuſmodi Subuolturium?
Illud quidem Subaquilum volui dicere.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] 9. Hiſtor. cap. 32. [b] L. 10. c. 3. Magnitudo. Roſtrum.

DE figura Gypaëti Ariſtoteles iſta prodit. *Aquila*, inquit, *genus, quod Percnopteros appellatur, capite eſt albicante, corpore maiore, quàm cæteræ adhuc dictæ, ſed breuioribus alis, longiore cauda, Vulturis ſpeciem refert, ideò Subaquila, & montana Ciconia cognominata*. Eadem ferè Plinius, ſed acciſa; *Percnopteros*, ait, *in Aquilarum genere, eadem Oripelargus, Vulturina ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine excellens*. Vnde ex vtroque colligitur, hanc Aquilam omnium, vna Chryſaëto excepta, eſſe maximam: His profectò non malè reſpondet, quam aliquando vidimus ex Hiſpania allatam, cuius iconem primo loco collocamus, Aquilæ Vulturinę deſcriptio, quæ talis eſt. Inſignis magnitudinis eſt, imo Chryſaëto non multò minor, ſed inſolentis & ridiculę ſpeciei. Roſtrum non vt cæteris Aquilis ſenſim ab initio ad finem uſque continua decliuitate inflexum, ſed medio ferè tenus rectum, deinde extremo in uncum inſignem curuatum, eo quo Vulturibus modo prin-

Os. Oculi. Tergus. Color. Cauda. Pedes.

do principio iuxta frontem album, nigrum cætera. Inferior mandibula tota albicat. Oris rictus coloris castanei. Oculi non vt quibusdam alijs Aquilis, iride charopa, sed subalbida, pupilla nigra. Caput totum subalbidum est, ad fuscum uergens. Collum dimidia ferè parte, eaque superiore caluum propemodum, & paucissimis, ijsque exilibus plumulis consitum, candicans. Ad huius caluitij finem, medio propè collo instar pilorum quorundam hirsutorum ac crisporum, plumulæ ueluti setę oblongę ac tenuissimę supra cęteras plumas extabant. In pectore item & dorsi initio similia plumarum capillamenta prominebant, aduersis planè locis, nec non ad inferius vropygium. In tergo ueluti cucullus quidam, ad medium usque protensus, in acutum finem, velut in triangulum desinebat. Corporis totius color ex castaneo obscuro ad nigrum vergebat. Cauda longa. Pedes albi, tibiæq;. Vngues fusci. In hac itaque & magnitudinem eximiam, & Vulturinum habitum, næuum quoque in capite album, quem Aquilę Vulturinę Aristoteles tribuit, obseruare licet.

Maguitudo. Rostrum. Caput. Color. Cauda. Pedes.

Perillustris D. Pompeius Aldrouâdus Comes Viani, nostrę Vrbis Senator amplissimus, consanguineus meus Aquilam, quam secundo loco pro Gypaëto exhibeo, à rusticis in montibus alpestribus oppidi Guiliæ in comitatu Herculis Aldrouandi patris sui pariter Senatoris captā delineandam dedit, quam simulatq; ad me iussu illius perducta esset, ex primo statim intuitu è Gypaëtorū genere esse iudicaui, eiq; in multis non dissimilem, quam ex Ornithologo haud admodū scitè depictā quarto loco dabimus. Longa erat ab extremo rostro ad vltimā usq; caudā commensurata spithamas tres. Rostro oblongo, sed plurima sui parte tunica tecto, seu membrana, ita vt tantum pollicis mensura rostrum extremum eadem nudum esset, vnco exiguo, tenui. Caput ad occiput usque caluum, capillitio plumarum destitutum erat, ita ut pennæ post verticē surrectæ cuculli, quem monachi ac proficiscentes cùm caput aperiunt, in ceruicem reducunt, speciem exhiberet. Color pennarum ferè omnium totius corporis fuscus erat ad castaneum uergens obscurum. Verùm hunc ferè alibi perpetuum distinguebat in vltimo collo albicantium nonnihil ordo continuus, angulum acutum in dorsum exeuntem constituens, qui veluti cuculli humeris inducti basis erat acuminata in tergum propendens. Altera item huic non absimilis plumarum candicantium series dorsum totum inferius uersus alarum complicationes in acumen fastigiata medio, ex concurrentibus in apicem lineis vtrinq; obliqua compositum disterminabat, quod quidem pallij quandam imaginē præ se ferebat. Cauda lata, mediocris. Pedes fusci squāmis continuis per totum tecti. Vngues rostro concolores, cornei, fusci. Plumę femorum vltra poplites non pertingebant. Contrectari facilè se passa, vnde ignauiam conijcias. Vocem irritata edebat Milui. Quare habitus deformis & pusillanimitas Aquilam degenerem arguunt.

[c] Lib. 2. c. 9.

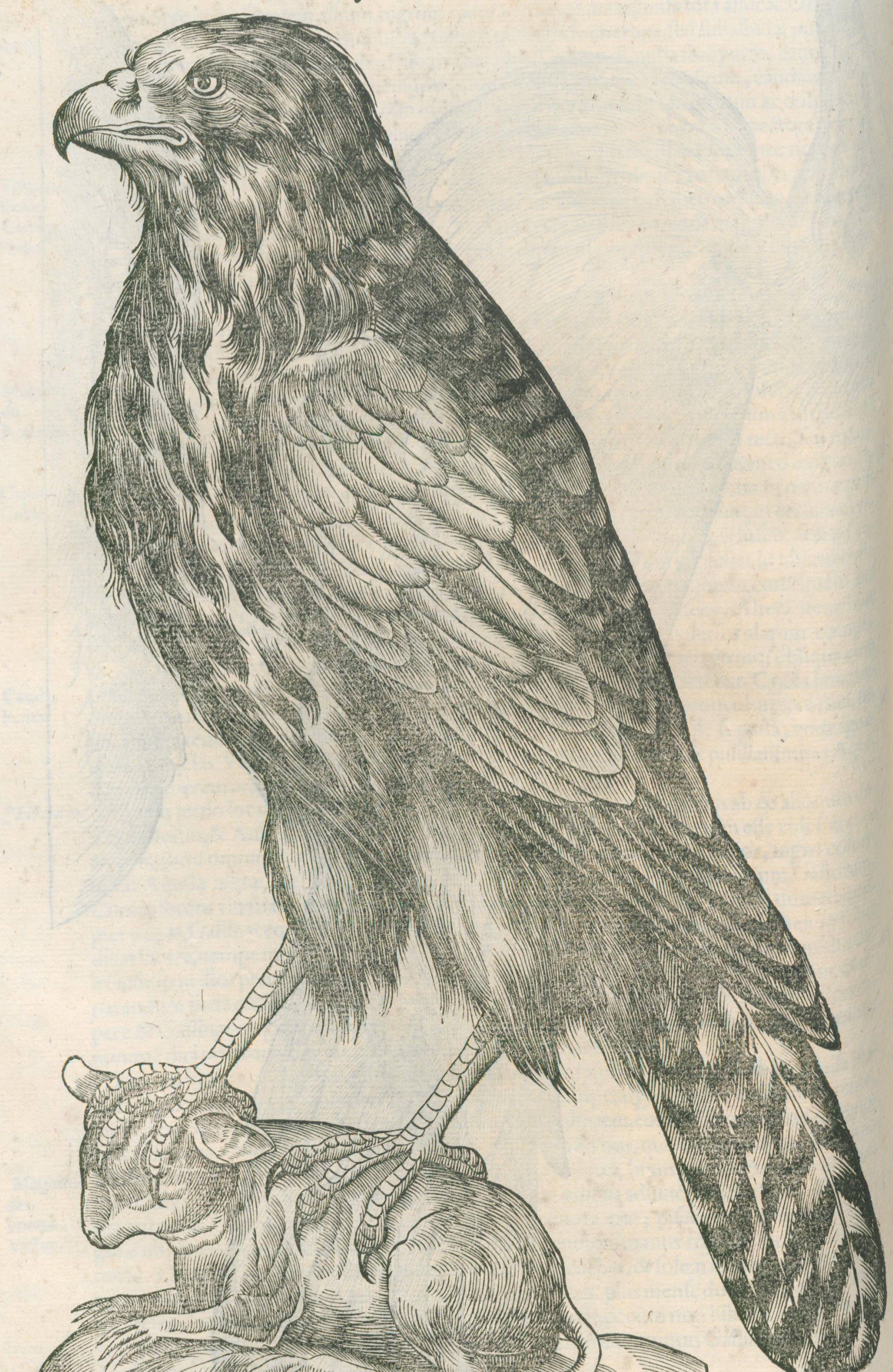
Quam tertio loco exhibemus figuram, [c] Bellonij est, nempe parcissimis ab eo alioquin descripta verbis, & Auis illius, quam Galli Buse seu Busard vocant. Hanc enim esse vult Percnopteron, quòd omnium, quas ipse viderit, ignauissima sit, Buteone multò maior, nigro colore, instar Aquilæ nigræ, alis breuibus, longiore cauda. Verùm cùm addat, Busardum Gallorum, Cuniculorum viuaria depopulari, Auibus aquaticis insidiari, in sipibus item & dumetis propter pagos, Gallinaceos deprędari, licet id eum non aliarum Aquilarum, seu rapacium more dicat facere, nempe inter volandum, sed quòd ex arbusto seu dumeto quopiam humili velut ex insidijs in illos prerumpat, itaque is Aristotelis Gypaëtos, qui illi ad victum uenatione comparandum iners est, & sola Aquilarū corpora fert exanima, esse non potest. Si enim pisces capere & Gallinacea ignauiæ est, certè Haliætus, aliæq; similiter Aquilæ ab hoc vitio immunes minimè dici poterunt. Per me tamen vnicuiq; suum esto iudicium.

Magnitudo. Forma. Victus.

Eius verò, quam ex Ornithologo quartam locauimus, ipse hoc modo describit: Aquila ista, cuius figuram damus, inquit, si non est Gypaëtos uel Oripelargus, saltem ex altero parente, huius generis Aquilę nata uideri potest. Nam rostro Vulturem, colore Ciconiam refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam ad nos, quod sciam, capta. Sed anno salutis nostrę 1551 Septemb. die 29. cùm nix insolita caderet, huius generis Auis alis grauatis madidisq; in locum sub dio angustum, ciuis cuiusdam ædibus adiunctum, incidit. Per omnia referebat Ciconiam forma, & coloribus. Carniuora erat; pisces non attingebat: frigoris impatiens; corpore intensè calebat; ita ut tangentium manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinque horis uno loco immota sedebat, & solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & Aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui, cibum manu prębui, è quibus bolos vorauit, frusta vnguibus decerpsit, & cùm non biberet, ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter Falcones ad Magistrum equitum Galliæ deportata est. Hactenus Ornithologus.

LOCVS.

LOCVS

INCOLIT Percnopteros lucos & plana ut plurimùm: quandoq; tñ montes, vnde montana Ciconia Aristoteli cognominatur. In Syria abundat hoc Auis genus, & in Aegypto.

GENERATIO.

FABVLOSVM quidem est, quod Aelianus, nescio quo authore, narrat. *Vultures, qui medij sunt inter Vulturum genus & Aquilarum, esse tum mares, tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua, sed pullos statim pariant*. Res monstrosa & inaudita mares Aues parere, & viuos statim præter morem reliquarum Auium: Cautus tamen in hoc Aelianus, quòd audisse se ab alijs dicit, non astruit.

INGENIVM. VICTVS.

IMBELLIS ac degener, *nec vitijs cæterarum*, ut inquit [a] Aristoteles, *caret, & bonorum, quæ illæ obtinent, expers est, vt quæ à Coruo, cæterisq́, id genus alitibus verberetur, fugetur, capiatur. Grauis enim est, ac ad rapinam iners, sola Aquilarum corpora fert exanima. Hæc facit*, inquit [b] Plinius, *vt quintum genus Gnesion vocetur, velut verum, solumq́, incorruptæ originis*. Eadem famelica ac ieiuna semper est, auida & querula, clamat & clangit. Muribus quoque victitat, si Bellonio credimus, qui in suis singularibus circa Gazaram Aegypti vrbem tantam murium copiam esse scribit, ut nisi Percnopteri adessent, ijque permulti Gallis Boudres dicti, à quibus deuorantur, periculum foret, ne fruges omnes à muribus consumerentur.

[a] *Lib.9.Histor.cap.32.*

[b] *L.10.c.3.*

VSVS.

[a] Lib.2.cap. 589.

GYLLIVS Perdicotheron Apollinis ministrum esse scribit, Accipitrum & Aquilarum genera enumerans, vbi fortè debet Percnopteros legi.[a] Auicenna remedia aliquot ex felle Auis Rachame, quo nomine Percnopteron Arabicè vocari in Synonimis diximus, describit his verbis: *Rachame fel distillatur cum oleo violaceo in aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamẽtum pro infantibus* (pueris opinor) *aut infunditur in nares eorum, vt flatus inclusi dissoluantur. Fit etiam ex eo Alcohol ad leucoma seu albuginem oculorum cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet fel huius Auis exiccari in uase vitreo in umbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum eius prædicarunt ad uenenum scorpij & viperæ maioris per illinitionem.* Fimus Rocham, *si suffiatur, fœtum expellit*, vt ex Dioscoride Serapio testatur, qui *fimum Gypos*, id est, *Vulturis* idem *facere testatur*.

Fimus.

DE OSSIFRAGA. Cap. XI.

[a] In Mirabilibus.
[b] L.10.c.3.

ETIAMSI Aristoteles Ossifragam inter Aquilas non recenseat, sed seorsim de ea tractet, tamen non potuimus adduci, quin & in hisce ipsi locum etsi infimũ, veluti adulterinę, assignaremus. Nam vel ipso[a] Aristotele teste, ex Haliæetis nascitur.[b] Plinius Aquilam eam uocat, & Aquilarum catalogo etiã ascribit, vbi ait. *Quidam adijciunt genus Aquilæ, quam barbatam vocant, Tusci uerò Ossifragam.* Cognatum enim, vt idem asserit, Aquilis genus est. Demùm ob insignem pietatem erga prolem non modo suam, sed & alienam (verùntamen Aquilarum tantùm) ab ijs excludi nequit, quam eiectam excipit, & cum suis educat, conscia cognationis, quę ipsi cum illis intercedit. Quo ipso insigni paterni affectus officio, reliquas omnes, quotquot sunt, Aquilas longè superat. Adde quòd neque magnitudine corporis, neque robore, neque actionum præstantia, Aquilarum cuiquam, si Chrysaëton & Valeriam excipias, cedere uidetur. Sanè si Oripelargum seu Percnopterum in Aquilarum gregem admittimus, quam & ignauiorem, quàm Aquilam decet, & degenerem, ac tantùm non Vulturem omnes fatentur, potiori sanè merito ab Aquilarum numero minimè eximenda Ossifraga videtur. Non enim pisces solùm vt Haliætus, sed animalia etiã & grandiuscula capit, à quibus trucidatis & ossibus eorum confractis nomen inuenit. Neq; huic obstare debet, quòd ex Haliætis nasci dicatur. Eos enim etsi ex diuerso Aquilarum coitu genitos, Aquilas tamen nemo unquam negauit. Quinetiã cùm[c] Aristoteles disertè tradat, solam Gnesiam seu Chrysaëtum ueri & incorrupti ortus credi (cętera enim genera & Aquilarũ & Accipitrum & minutarum etiam auium promiscua, adulterinaq; inuicem procreare) quę causa erit, vt ex Aquilarũ albo Ossifragam potiùs, quàm aliam quamuis, etsi spuria sit, extirpemus. An verò ob solam oculorum visusue imbecillitatem, qua alia, pręsertim verò Haliętus, pollent, ea speciem mutare & ab Aquilarum familia abdicari debeat, cùm alioquin & forma & cæteris omnibus Aquilam referat, alij viderint; præsertim verò cùm[d] Aristoteles minimè de hac, quòd interdiù nõ cernat, sed noctu venetur, ut de Noctua & Cicuma capite eodem fecit, tradidisse legatur, licet oculis parum valere dixerit. Sed vt uerum sit Ossifragam non nisi summo mane & vesperi, vt suo loco dicitur, venari, non ideo inter nocturnas censenda erit; nam & Aquilę teste[e] Plinio, à meridiano tantùm tempore ad uenatum prodeunt, adeo vt Bellonius non sit veritus dicere, Chrysaëtum in obscuro prædam quærere. Verùm hac de re, quod cuique lubet, sentiat.

Etymologia.
Ortus.
[c] Lib.9.Histor.c.32.
[d] 9. Histor. cap.34.
[e] Lib.10.c.3

AE QVI-

AEQVIVOCA.

OSSIFRAGVS, vt Cassius Seuerus asserit apud Senecam, eum significat, qui ossium fractura quempiam debilitat. Φήνειον apud Suidam montis nomen est. Φήνεια Stephano Arcadiæ oppidum designat. Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci apud Festum.

[a] *Lib. 6. Controuers.*
φήνειον ὄρος.
φήνεια oppidum.

SYNONIMA.

AVIS hæc Græcis φήνης & Aristoteli φηνὴ dicitur, Latinis & Thuscis Ossifraga, quòd ossa ex alto in rupes demissa frangat. Diuersum ab hac Ossifragum esse genere masculino elatum [a] Hermolaus existimat, cùm inquit: *Differt Ossifragus ab Ossifraga, etiamsi confundant aliqui, quod Ossifraga est septimum Aquilæ genus, quæ Barbata dicitur, & Sanqualis: Ossifragus verò siue Phinis ea est Auis, quæ alienos fœtus cum suis alit, quos Aquilæ nutriendi tædio eiecerint*. Verùm quod pace Barbari dictum sit, huiusmodi differentiã nullam apud authores obseruare licet. [b] Plinius enim masculino genere Ossifragũ profert, at [c] Lucretius Ossifragam fęminino. Marcellus Empiricus vtroque. Gaza ex Aristotele φήνην Ossifragam solet reddere. Ego vtro genere efferatur, nihil referre dixerim, & vtroq; genere eandem Auem significari. Φηνης (vt Hermolaus & [d] Cælius scribunt) vt χρύσης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantùm, vt μύλη, benè tamen φῆνις teste Dioscoride. Plinius Barbatam quoque uocari asserit: [e] Oppianus Harpen Auem solam barbatam facit, quę cum Ossifraga confunditur: ego omnino eandem esse existimo; Verba Oppiani sunt. *Harpæ conspectui sese offerunt raró, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struũt in altis montium hiatibus, præcipitijs, vt reliquæ volucres truncis & ramis insident. Pullos miro amore prosequuntur, adeò vt si quis rusticus pullum Harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Vestiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, ut barbæ quãdam speciem ad collum demissam repræsentent, & hæc eis inter omnes Aues nota peculiaris. Lapidibus vescũtur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quodsi deglutire possunt, auidè, quod obtigerit, ingerũt. maiora verò vnguibus apprehensa in sublimè volantes per saxa deijciunt toties, donec frangantur, edendoq; sint.* Quę sanè omnia Ossifragæ, ut ubique hîc apparebit, competunt, & non Vulturi aureo, cũ quo Harpam Ornithologus confundit. Ossifragæ etiam nomina sunt Sanqualis, atque Immussulus, de quibus ita [f] Plinius; *Sanqualem auem & Immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui Vulturis pullum esse arbitrantur, & Sanqualem Ossifragæ: Massurius Sanqualem Ossifragam dicit esse, Immussulum autem pullum Aquilæ, priusquam cauda albicet*. Massurij sententiam Festus astruit, cùm ait: *Sanqualis Auis est, quæ Ossifraga dicitur*. Item alibi. *Immussulus Auis genus, quam alij Regulum, alij Ossifragam dicunt*. Sed apud Festum Immusculus, alibi etiam & Immustulus scriptum reperitur, uocibus, ut apparet, corruptis, ubi ait: *Immustulus ales ex genere Aquilarum est, sed minorum virium quàm Aquila, quæ volucris raró, & non ferè, præterquam ære apparet, quia algorem, æstumq; metuit: appellatur autem ita, quòd subitò & inexpectata se immittat.* Videtur autem secundum hanc deriuationẽ ab immittendo Immissulus debere scribi. Vnde antiqua uocabula eandem Romanis Auem, nempe Ossifragam denotasse perspicuum est. Auicennæ interpres uocem Cabarum in historia animalium uertit Ossifraga, quam lingua Arabica dicit uocari Belez & Persicè Hamoni. Syluaticus dictionem Arathamati exponit frãgens ossa. Verùm corrupta uidetur uox pro Alrachame: quam uocem pro Vulture positã inuenio apud Auicennæ interpretem libro paulò antè citato. Raham uel Racham ראם Hebræis Auis quædam sic dicta est, quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates Picam interpretantur. Scio uocem Raham Hebræis significare misericordem & benignum: & cùm Ossifragę benignitas non solùm in suis, verùm etiam in Aquilæ pullis celebretur; itaque eandem Auem esse credi potest. Aut fortè latiùs patet vocabulum Racham, ita vt & Vulturem & Ossifragam & Gypaëtum simul comprehendat. Apud Albertum alia quædam barbara nomina leguntur, vbi scribit in hæc verba, *Auis quæ Græcis dicitur kym* (corrupta uox à φηνὴ) *Arabice vocatur Cekar, quam Auicenna kabin, eiectum Aquilæ pullum recipit & nutrit*; Et alibi: *Pullos ab Aquila eiectos dicunt aliam Auem colligere, quam Græci Fehit* (vox corrupta pro φήνην) *Latini Fulicam dicunt, ut quidam interpretantur, sed falsò. Nam quæ Fehit uocatur Auis Consubæ* (sic habet) *species est, quæ Aquilam non nutrit. Fulica autem est Mergus niger vocatus, & Anate minor.* Sic D. [g] Ambrosius & alij quidam recẽtiores φήνην

φήνης. φήνη.
Ossifraga.
Ossifragus
[a] *In Coroll. in Plin.*
[b] *L. 10. c. 3.*
[c] *Lib. 5. de natur. rer.*
[d] *L. 10. c. 6. lect. Ant.*
[e] *Lib. de Aucupio.*
Harpe Oppiani.
Sanqualis.
Immussulus.
[f] *L. 10. c. 7.*
Regulus.
Cabarum.
Belaz.
Hamoni.
Arathamati.
Raham.
Racham.
Kym.
CeKar.
Fehit.
[g] *Lib. 5. Hexam. cap. 8.*

Fulicam,

Cuni. Cifred. [h] *Lib.23.de Anim.* Kyrij. Kynium. Quetrantabueſſos. Chebalos. Beinbrecher. Aquilaſtro.

Fulicam,ſed malè interpretantur.Idem Albertus alibi; *Auis*(inquit)*quam Cuni Græci vocant reuera eſt illa, quam alij Cifred vocauerunt, & Latinè dicitur Oſſifragus*. Idem [h] alibi Oſſifragam vocat Kyrij, vel vt alij legunt kynium: alibi Kym dixit,quæ vox pro Kyni fortè corrupta eſt,aut contrà: nam m litera & ni Syllaba facilè inter ſe permutantur, in dictionibus barbaris preſertim. Ego Kyni duabus potiùs ſyllabis legerim, cùm etiam Cuni alibi ſcribatur, quæ forſitan vox à Greca φωνὴ corrupta eſt, vt alię plerǫ;, quas Arabes ſcriptores ita à Græcis detorſerunt, vt origo earum vix agnoſci poſſit. Quas ſordes omnes Albertus doctior certè, quàm eloquentior, ex Arabum ſentinis hauſit. Hiſpanis Oſſifraga nuncupatur Quetrantabueſſos & Chebalos. Germanis Beinbrecher. Italis Aquilaſtro.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] *Lib.8. Hiſtor.cap.3.* Magnitudo. Color. [b] *Lib.9. Hiſtor.c.32.* Viſus. [c] *Lib.9.Hiſtor.cap.34.* Lõgitudo. Pondus. Roſtrum.

OSSIFRAGAE, inquit [a] Ariſtoteles, *magnitudo maior eſt,quàm Aquilæ, color ex cinere albicans.* Verùm ex his verbis non omnibus Aquilis ſimpliciter,& vniuerſim maior putanda eſt. Superatur enim ſola à Chryſaëto,vt [b] Ariſtoteles ipſe teſtatur,cùm de ea agens,ita ait: *Maxima Aquilarum omnium hæc eſt,maior etiam Oſſifraga*. Vnde verè dixiſſe illum conſtat, maiorem eſſe Aquila Oſſifragam etiam omni,ſi vnicam Gneſiam excipias. *Parum oculis valet.Nubecula* enim *oculos habet oblæſos*,eodem [c] Ariſtotele teſte.Hęc à veteribus de Oſſifragæ ſpecie prodita ſunt.Eius verò,cuius nos iconem exhibemus, iſtæc deſcriptio eſt. Oſſifraga, quam excellentiſſimus D. Alphonſus Cataneus Sereniſſimi Ferrariæ Ducis Archiater mihi dono miſit, ab extremo roſtro ad vltimã caudã vel pedes (vtrorumǫ; enim,ſi extendebantur fines in idem coincidebant) longa erat quatuor dodrantes & medium:Alis verò extenſis ſpithamas nouem lata.Pendebat libras vndecim.Roſtrum ei aduncum admodum,adeo vt vncus ſolus pollicem latum adęquaret.Totum verò digitos duos latum, palmum verò longum, ſubnigrum, & ex corneo colore fuſcum,nonnihil ad ſubcæruleum obſcurum accedens. Initium membrana quędam vltra narium foramina,protenſa inueſtit, quæ finibus ſuis ſeu marginibus S literam exprimit. Rictus palmum & digitum vnum longus eſt. Lingua humanæ ſimillima, lato apice, vtrimque hamatis appendicibus, duriuſculis & corneis, & membrana quadam tenui ad inferiorem mandibulam connexa.Extremam eandem,quà mentum ſpectat,cornea mẽbrana ambit. Inferior mandibula inſtar canalis excauata, oris ſublatis palatum vtrimque ſubit, eiuſque marginibus includitur,quod medio rimam quandam exhibet,per quam pituita è capite deſtillat. Caput & collum totum oblongis plumis & anguſtis riget. Quin & de mento plumulæ tenues villorum inſtar propẽdent ad arũci ſeu barbæ ſpeciẽ. Vnde forſan à [d] Plinio,nec non [e] Bellonio Aquila barbata cognominatur,& ego ex ea potiſſimùm nota Harpen Oppiano dici autumo. Plumæ totius corporis ſingulæ triplici colore variant,ſubalbo,fuſco,ferrugineo. Remiges tamen pennæ ferè ex toto fuſcæ ſunt,nonnihil ad caſtaneum tẽdentes. Sed & duodecim caudæ nihil aut perparùm ruffeſcunt,albo tantùm & nigro maculatæ. Albeſcunt ea parte, quæ intrò ſpectat, quæ extrà,fuſcæ ſunt. Mediæ duę promiſcuè notis albis conſperſę,maiori ex parte fuſcæ ſunt. In extremo omnes nigræ: quæ his ab extremo dorſo incumbunt, ferè totæ albicant, pauco tamen nigrore reſperſæ,& niſi quòd extrema nigricent. Crura fuſcis plumulis, aliquantulùm fulueſcentibus ferè tota obteguntur,ita vt ad duos digitos tantùm,quod plumis nudum eſt,ad pedes vſque interijciatur. Totius verò corporis cutem proximè veſtiunt plumulæ mollicula, candidiſſimę, tanquam leniſſimum ac tenerrimum quodpiam uellus, ſeu plumoſa lanugo, eo prorſus, quo Cycnus modo.Pars crurum ſeu tibiarum infima, quæque ad duos digitos plumis deſtituta eſt,vnà cum pedibus intenſo luteo tincta eſt. Expanſi digiti ſpithamam explent. Medij longitudo palmum æquat. Vngues nigerrimi, adeò vt præ atrore ſplendeant. Semicirculum adamuſſim repræſentant. Eorum ad ſe mutuò hæc eſt proportio. Poſticus maximus binos digitos longus eſt,hoc ipſo minor anticorum primus, iſte rurſum maior penultimo, minimus omnium eſt poſtremus. Vnguium ſubſtantia intus alba & oſſea, foris fuſco cortice intecta. Crus & pes ſquammulis rotundis maiori ex parte inæqualibus prædita ſunt, ſed antica cruris pars,& ſuperior digitorum tabellas ſemicirculares habent, uti & Chryſaëti. Huius mihi Auis iconem ad viuum coloribus ſuis expreſſam olim, videlicet ante triginta annos, magnus ille Botanicus Carolus Cluſius, vir doctiſſimus, mihiq; amiciſſimus tranſmiſit,ſed in hoc plurimùm hallucinatus,quòd Haliætum vocaret,qui ſanè Oſſifraga multò minor eſt:hũc verò fermè in modum ad me ſcripſit:Haliętus hic,quẽ maritimę noſtrę orę Zee Arent,hoc eſt,Aquilam marinam uocaut, globo traiectus fuit ſuperiore hyeme, atq; poſtridie delatus ad generoſum virum

Rictus. Lingua. Mãdibulæ. Caput. [d] *L.10.c.3.* [e] *Lib.2. de Auib.c.8.* Pennæ. Dorſum. Crura. Pedes. Vngues.

sum virum Carolum ab Andomaro Brugas oppidum Flandriæ. Eum prius exenteratum ilicò depingi curauit, institutum suum secutus, ut omnis generis, quas quidē nācisci potest, Aues, quadrupedes & pisces, tum etiam stirpes ad uiuum exprimi curet. Hanc uerò Aquilam solis piscibus uesci, testis esse possum, qui præsens aderam, cùm exenteraret. Nam in eius uentriculo nihil præter pisces conspeximus integros, etiamnum alios, semesos alios. Tanto autem fœtore triclinium, in quo illam secuimus, implebat, ut uix ferre possemus. Fœtor uerò erat ueluti putridorum salsamentorum. Magnitudo quæ alijs Aquilis. Alæ expansę id spacij comprehendebant, quod uir mediocris staturę, manibus brachijsq; extensis amplecti potest, hoc est orgyam unā. Color totius corporis qualis in icone cōspicitur (erat autem talis, qualem diximus) Fabulosum autem est, quod quidam de Aquila marina commenti sunt, quod alterum uidelicet pedem planum Anseris, alteriusue aquaticę auis modo habeat, cuius adminiculo natare possit: alterum uerò reliquarum rapacium modo, ut prædam captet. Hactenus Clarissimus Clusius: Verùm quod antea in Chrysaeto fecimus, cuius interna quantum licuit, perscrutati sumus non ut hæc quid ad ocularem specierum cognitionem cōferre existimemus, sed ut quantum fieri potuit, honesta studia promoueamus; itaque eodem instituto obseruato idem in Ossifraga facturi sumus, & eius anatomiam administraturi, non tamen integram, sed eorum, quæ & uisu digna nobis uisa sunt, & in penuria materię uideri potuerunt.

PARTIVM INTERNARVM descriptio, seu anatomes ab Eccellentiss. D. Ioh. Baptista Cortesio administratæ explicatio.

Sternum. STERNVM solidissimū, robustissimumq; profundius multò, quàm in reliquis alitibus, instar nauis excauatum est, æquabile, nullis tuberibus, ut in cæteris usu uenit, in quibus uersus iugulum interstitium quoddā osseum est, quod sternum secūdum longitudinē in duas partes ęquas diuidit, & cauitates duas utrinq; & angulos constituit. Vniformi itaque fornice exculptum est per totū, eaq; tereti ac alta cauitate in parte suprema proxima iugulo, qua cor membranis quibusdam illi adhęrescit. *Fel.* Vesica fellis exigua, cui nullum cum hepate consortium est. Neque enim illius cauo, ut in alijs animantibus continetur, sed sub uentriculo multo adipi immergitur. Abdomen copiosissima pinguedine redundat. Vterus infera parte angustior, supera latior, pyri formā exhibet, crasso satis corpore, cuiusmodi quadrupedum ferè, plenus semine. *Oculi. Vuea. Periophtalmion.* Oculum totum membrana quædam ab inferiori parte oriens sursum ducta inter nictandum tegit, ideoq; periophthalmium dicta est. Sed in oculo dignum obseruatione est, quod vuea quæ homini in pupilla perforatur, tenuissimam quandam membranulam pupillæ prætensam habeat. Atqui hoc est, quod [a] Philosophus dicere voluit illis verbis, *Parum oculis valet: nubecula enim oculos habet oblæsos:* subtilissimam eam membranam nubeculam vocans. Istæc tamen ne prorsus visionē prępediret, quod retrò & ab lateribus nigro, vt homini, colore imbuta, & substantia paulò crassior sit; itaq; partem, quæ iridis ambitu clauditur, subtilissimam omnisq; coloris expertem & exactè pellucidam natura fabricata est. Hoc ipsum visus detrimentum nonnihil resarcire potest superciliorum aut supernę orbitæ oculorum partis prominentia, quę ceu tectum aut suggrunda quædam oculos supernè operit, non tam ad arcendas, quæ supernè ingruunt, iniurias, quàm quòd spirituum dissipationem prohibet, & ad eorundem collectionem & vnitatem plurimùm confert. *Vētriculus.* Ventriculi autem hęc est compositio. Corpus eius non ut plerisq; alitibus carnosum, sed membranosum erat, totum instar humani, oblonga figura crumenam prę se ferens, fundo nempe quàm superiori orificio latius. Ingluuie caret, quod Plinium non videtur latuisse, ex hisce verbis, *Vnum Ossifrago intestinum, mirabili natura omnia deuorata conficiendi.* *Oesophagus.* Verùm qui ventriculo incumbit œsophagus, simulatq; iugulum transijt, paulatim magis ac magis ad uentriculum vsque dilatatur, & procul dubiò ingluuiei seu prolebi vicem gerit. *Victus.* Ventriculo dissecto Anguillæ frusta tria reperimus, vnde etiam piscibus uesci manifestò conijcimus. Hæc in stomacho iam coqui cœpta, tam dirā mephitim exhalabant, atq; adeo tetro ac acuto fœtore nares offendebant, vt nos penè in animi diliquiū incidere coegerint. Sed pręterquam quod Auis iam ad duas hebdomadas mortua fuerat, vnde nil mirū, si putre illud alimentum, angustijs cadaueris inclusum, nulloq; aëre ventillatum pessimè fœtere perceptum sit, illud Aquilę etiam peculiare scribitur, vt illi halitus malè oleat (ego credo ob biliosam Auis intemperiem)

[a] *Lib. 9. Histor. cap. 34.*

intemperiem) adeò vt contacta semel ab ea, aut semesa alites cæteræ, etiamsi famelicæ, degustare abhorreant, ob translatum nimirũ in ea putridæ qualitatis contagium. Cor ipsi mediocre & pro reliqui corporis proportione paruum potiùs, quàm magnum, quale alitem magnanimam decebat. Alæ tres articulos maiores supernè membrana quædam robusta continet, palmum & digitum lata, dodrantem longa cum medio. Lien rotundæ ferè figuræ non usq; adeò magnus. Vropygium medij pugni crassitudine adipẽ suprà quàm credi potest, copiosam cõtinet.

Cor. Articuli. Alæ. Lien. Vropygiũ.

Sed rationes, quibus mihi hanc proximè à me descriptam Auẽ, Ossifragam esse, & non aliã certò persuadeo, huiusmodi sunt, & quidem euidentes. Colore in primis est ex cinereo albicãs, quod Aristoteles de Ossifraga tradidit: sic nubecula oculos læsos obtinet. Hoc anatomica in 10 spectione palam factum, estq; huic Aui peculiare, nec in alia Aquila obseruatum, nempe quòd pupillam alia adhuc præter corneam membranam obtendat. Ossifragæ *vnicum esse intestinum mirabili natura omni deuorata conficiendi*, scribit Plinius. Hoc si quis non de propriè dicto intestino, sed de ventriculo intelligat, non ineptè fortasse faciet. Intestina enim in omnibus omnino substantia vnum sunt, plura officio. Voluisse autem Plinium dicere Ossifragam nulla ingluuie, ut alias Aquilas & Aues plerasq; instructam esse, sed vnico vẽtriculo omnia assumpta concoquere, res ipsa ac autopsia euidẽter demõstrauit. Quo argumento hanc Ossifragam barbatam esse & cognominari tradit. Huic nostro Aliti sub mento villus est plumosus, qui barbam exactè repræsentat. Cùm igitur omnes, quæ à veteribus Ossifragæ attributæ sunt, proprietates huic vni accuratè congruant, non video, cur ego ab hac mea sententia, nempe quòd hæc ipsa 20 Ossifraga uera sit, possum diuelli. Sed Aristotelicis & Plinianis argumentis & meæ coniecturæ non ineptæ (vt arbitror) libet addere nomen, quo apud Ferrarienses hæc auis, vbi capta est, vocatur, videlicet Aquilastro, quod Ossifrago potiùs conuenire uidetur, quàm Anatariæ, ut Ornithologus existimauit, infirmo eoq; solo argumento ductus, quòd Aquilastrum Italorum piscibus vesci acceperat. Hãc enim vocem spurium quiddam & imperfectum designare cõstat, quemadmodum Philosophastros & Poëtastros vocamus eos, qui Philosophorũ & Poëtarũ scripta exprimere conantur quidem, sed nequeunt assequi, & surdastrũ, non qui planè surdus est, sed qui ægrè audit. Aquilæ autem spuriæ seu illegitimæ nomen in eam, quam omnes veram Aquilam esse fatentur, nec quisquam vnquam degeneris naturæ arguit, in Anatariam nempe cadere non potest. Ossifragæ uerò, quæ, etsi ab altero parente Haliæto genita credatur, ob ille-30 gitimos tamen natales, & ob alia uitia, ut est uisus imbecillitas, ab Aquilarũ generositate aliena est, apprimè cõuenit. Verùm ne quis, quòd hãc eadẽ Auẽ piscibus et uictitare diximus, Haliætum esse opinetur; quæ res profectò Clarissimo viro, mihiq; amicissimo, doctissimo alioquin D. Carolo Clusio imposuit, qui huius Auis effigiem pro vero Haliæto, vt rebatur, mihi, vt antè dixi, transmisit. Imo verò etiamsi alia, eaq; manifestissima, vt paulò antè declarauimus, signa deessent, vel ex sola magnitudine illa eximia hanc ab Aquilis reliquis seiungi, & Ossifragam esse, probari potest. Hãc enim Aristoteles cæteris omnibus Aquilis una excepta Gnesia, maiorem statuit. Cùm verò ea, quam nos damus, Ossifraga, alis expansis spithamarum noue mensuram æquet, vt scripsimus; cùmq; illius Clusius, cuius olim ad nos dedit, longitudinem & latitudinem, quanta hominis vndiquaq; expansi fuisse testatus sit, ideo vel ipsi Chrisaëto parum 40 vel nihil cedere clarum erit. Haliætus enim vix Miluum magnitudine superat: & Anataria iuxta Aristotelem omnium Aquilarum, excepta Melanæto, minima est.

Aquilastro. Carol[o] Clusius deceptus.

Ea, quam secundam posuimus, figurã [c] Bellonij est, quæq; Auem, quam ipse pro Ossifraga exhibet, repræsentat. Hæc talis est. Corpulentia, colore & speciei Milui est, hoc excepto, quòd duabus maculis, ijsq; nigris ad alarum latera notetur. Caput ei Accipitri stellari simile. Crura & pedes Vulturina, colore luteo. Corpus totum molli & tenerrima lanugine instar Vulturini tectum. Tibiæ totæ plumis uestiuntur. Dominus Aramontius eam secum redux è Turcia attulit, quæ compluribus aucupibus spectata, à nemine agnita est, quòd rara admodum in hasce oras deportetur. Aiebat ipsam in Illyrio, dum Turturem depascebat, captam fuisse: postea tamen uenationi adhibitam, nullum unquã ferociæ uel magnanimitatis specimen edidisse. Vngues ei ualdè patuli. Rostrum ac pedes flauescebant. Cadaueribus se explere putabatur. Hanc 50 Ossifragam esse non posse, cùm ex eo quòd Miluo non sit maior, tùm ex reliquis signis suprà expositis, quibus caret, manifestum est. Quod etiam ipse Bellonius haud grauatim admittit, Vulturis minimi quoddam genus eam appellans: sed quia, quã pro Ossifraga exhiberet, Auem non haberet, itaque ad hunc locum ob quandam cum ea similitudinem, hanc eandem referri posse putauit, atque etiam quòd ex Ossifragis Vultures procreari minores huiusmodi à [d] Plinio scriptum sit.

[b] 8. *Hist. c.* 3. Intestina. [c] *Lib.* 2. *c.* 8. Magnitudo. Color. Caput. Crura. Pedes. Plumæ totius. Tibiæ. Vngues. [d] *L.* 10. *c.* 3.

Ossifragam

Oſſifragam etiam, ſi non cum noſtra eandem, ſaltem ad huius genus reducendam, quantum ex eius habitu ac moribus aſſequor, non temerè autumauerim, eam Auem, quæ, vt ex nobili quodam viro Tyrolenſis comitatus accepi, in ſummis montium ibidem iugis nidificat, & ab aucupibus ac uenatoribus indigete voce Beinbrecker, id eſt, verbo ad verbum reddito, Oſſifraga appellatur. Rupicapras enim ſublatas ex alto ad rupes & montium hiatus præcipitat, ut ita alliſis, & ruina graui enecatis, oſſibusq; omnibus diffractis eſca ſua commodiùs potiatur. Quid? quod etiam fruſta oſſium, eaq; maiuſcula interdum deglutiat. Color in dorſo, qui Accipitribus, in uentre albicans. Magnitudo, quæ maximæ Aquilæ: Diſtenſis enim utrinq; alis, orgyæ eſt latitudo, quanta nempe hominis mediocris ſtatura eſt, ubi brachia expanderit. Venationem exercet ſummo mane ac ſub ueſperam, ceſſat meridie, quo tempore quieſcentem aucupes & uenatores ſclopeto deijciunt, caput ac pedes amputāt, eaq; ad regionis metropolim, quam Oenipontem uocant, deferunt, præmium duorum Imperialium Thalerorum relaturi è publico à Sereniſſimo Arciduce omnibus propoſitum, qui has Aues, ut noxias, & Rupicapris, quibus eò loci non eſt nobilior uenatio, maximè infenſas occiderit. Tardè admodum ac difficulter ob ingentem corporis molem feruntur, adeò ut dùm uolant, ab peritioribus aliquando glande miſſili perimātur. [c] Albertus Magnus aliud quoddā genus parat deſcribere, ubi ait: *Quintum Aquilarum genus apud nos eſt perparuum & varium, & à quibuſdam vocatur frangens os, eò quòd quando carnes oſſium comedit, oſſa in altum ſubiecta ſuper lapidem deijcit, & ex fractis oſſibus medullam ſugit*. Hęc ille, ſed cùm paruulam admodum hanc Aquilam eſſe ſcribat, non poteſt eſſe Oſſifraga aut φήνη, quam [f] Ariſtoteles omnibus Aquilis, præter ſolā Germanā, maiorē facit.

Venatus. Color. Magnitudo. Quo tempore venetur. Præmium propoſitū occidentibus Oſſifragam. [c] *Lib. 23. de Anim.* [f] *Lib. 9. Hiſtor. c. 32.*

Ornithologus ex amicorum relatu alias quaſdam depingit. Audio, inquit, in mōtibus Heluetiæ noſtrę Auem Aquilini generis nominari Beinbrecker, hoc eſt, Oſſifragā; ab alijs Steinbruckel, quaſi dicas, Saxifragam, quoniam oſſa (ut ex Alberto relatum eſt) ſaxis iniecta confringat. De hac olim amicus quidem ex Clarona inſigni Heluetiæ pago, ſic ad nos ſcripſit. Oſſifraga, quam uidi annicula erat, capite nudo, & flauo colore, roſtro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigram habebant pennā, ueluti Ciconia; affirmabat auceps eas creſcere ferè in magnitudinem Vulturis, & omnino flaueſcere, & ex interioribus eius plumis, quę teneriores ſunt, pelliculas pretioſas fieri, ut ex Vulturibus quoque ad fouendum debilem ac frigidum uentriculum. Rurſus ab alio accepi, hanc Auem aliquanto minorem eſſe Vulture, eiuſque genus quoddam uideri; colore fuſco; cùm Vultur pectore, collo, & capite magis flaueſcat, raró capi, etſi quando à montibus propiùs ad pagos, & agricolarum domos aduolet, hyemem propinquam & aſperam expectari. Item ab alio, auem eſſe tantam, ut ſpatium ab ala extrema extenſa ad alteram, orgyam ſiue ulnam excedat; uaria animantium genera inuadere, Mures alpinos, Rupicapras paruulas; nidulari in rupibus, ſolam & ſolitariam agere, colore ex caſtaneo nigricante. Sed hæc forſitan Aquilæ ueræ deſcriptio fuerit; ego nihil affirmo. Hactenus igitur Ornithologus.

Caput. Roſtrum. Plumæ. Alæ. Magnitudo. Vſus pellis. Præſagium hyemis. Venatus. Nidus.

GENERATIO.

QVOD *ex Haliætis* (inquit Plinius) *ex diuerſo Aquilarum coitu genitis natum eſt, in Oſſifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Quę generatio, quàm parum videatur veriſimilis, alibi diximus.

[a] L. 10. c. 3.

INGENIVM.

DE indole huius Auis, quæ pręclarum ac inſigne liberalitatis exemplum prębet, vnius [a] Ariſtotelis inſtar omnium verba apponam. *Quæ Oſſifraga*, inquit, *vocatur, probè & fœtificat & viuit*, (vnde mirari ſubit doctiſſimum Scaligerum, qui Oſſifragam inter aues ad prolem multiplicandam, minus aptas refert) *cænæ gerula eſt, nutricat benè pullos ſuos & Aquilæ. Cùm enim illa ſuos nido eiecerit, hæc recipit eos & educat. Mittit namq; pullos ſuos Aquila antequàm tempus ſit, adhuc parentis operam deſiderantes, nec volandi adeptos facultatem; quod per inuidiam facere creditur. Natura enim inuida eſt, ac famelica, nec copioſæ venationis, magnum tamen quid nāciſcitur, cùm venatur. Inuidet igitur liberis ſuis iam maiuſculis atque edaciuſculis, & ob eam rem vnguibus ſecat. Pulli etiam inter ſe pugnare incipiunt de ſede ac paſtu. Itaque à parente eijciuntur & pulſantur, deiecti vociferantur, periclitanturq́; ſed Oſſifraga recipit eos benignè, ac tuetur, & alit, dum quantum ſatis eſt adoleſcant.* Quod ipſum [b] Plinius

[a] *Lib. 9. Hiſtor. c. 34.* [b] *L. 10. c. 3.*

testatur his uerbis: *Electos ab his* (nempe Aquilis) *cognatum genus Ossifragæ excipiunt & educāt cum suis.* Hinc Bellonius factum existimat, & nomen (ut conijcit) & figmentum de Phœnice (quæ vox ad Phenem non parum accedit) Aue apud recentiores, quæ super nidum pingitur pectus suum dilanians, & cruore proprio pullos pascens. Sed hoc alij Pelicano tribuunt. Harū Auium amorem erga sobolem suam [c] Homerus in Vlysse, & Telemacho sese recognoscentibus celebrat, dum ait:

[c] *Odyss.* π.

Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ
Φῆναι, ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, id est,

Flebant autem stridulè abundantiùs, quàm aut Aues
Ossifragæ, at Vultures curuæ vnguibus, quibus pullos
Rustici excipiunt, antequam uolatiles sint.

Quem locum imitatus est [d] Oppianus:

[d] *Lib.* 1. *de piscibus.*

Καὶ μέν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ
Ὄρθριον, ἀμφὶ γε τέκεσσιν, &c.

VENATVS. VICTVS. PVGNA.
Solertia. Vox.

NON minorum animalium tantùm, sed maiorum etiam venatu viuit. Nam Rupicapras & earū hinnulos sublatos ex alta rupe deijcit; nec Canes venatorum aut pastorum ab ijs, si soli conspiciantur, tuti sunt.

Quin & piscibus eam victitare, Anguillæ, quas in dissecte ventriculo reperimus, reliquiæ declarant. Neque hoc Haliæto, vt diximus, proprium existimandum est, cùm pręter hasce & Anataria pisces capiat, quam tamen nemo ob id Haliætum dixerit. Quod ipsum minus mirum videbitur. Si quis Ossifragam commune quippiam cum Haliæto cognationis & generis merito habere considerauerit, ut à quo ortum & vitam, ab eo etiam morum & ingenij partem trahat.

Solertia.

Solertiæ & naturalis cuiusdam instinctus in Ossifraga memorabile Auicenna exemplum tradente quodam uiro docto, adfert.

Visa est cum Vipera pugnare Ossifraga, & ex pugna ad herbam sese recipere soncho similem, quam cùm quidam experiundi causa subtraxisset, rediens Auis neque herbam inueniens, statim perijt.

Vox.

Vocem eam non semper eandem edere [e] Lucretius innuit:

[e] *Lib.* 5. *de natur. rer.*

——*Accipitres, Ossifraga, Mergi,*
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

VSVS IN SACRIS.

OSSIFRAGAM & Harpam (hanc ego cum Ossifragra eandem facio) Aues Mineruæ attributas olim, Gyllius author est. Nam & [a] Homerus Mineruam huic Aliti comparauit, cùm ait: *Minerua è Pylo abijt* φήνῃ εἰδομένη, id est, *Ossifragæ similis*; vbi interpretes Phenen Auem Aquilę similem faciūt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruę ad Ossifragam est, quam illa Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. Nam φήνη uidetur denominata παρά τό φαίνειν. Est autem Minerua φωσφόρος, id est, lucifera. Cæterùm Anopæam Auem aliqui genus Aquilę simile Ossifragis esse tradunt, vt postea latiùs declarabitur. Fuit autem, ut Alexander ab Alexandro [b] ex Plinio refert, diu inter Romanos augures quæsitum, nunquid Sanqualis & Immussulus, quas cum Ossifraga easdem Aues suprà statuimus, inter Aquilas censendi forent: quorum volatus licet ęuo priore incognitus, secundissimos tamen euentus habere credebatur. *Quidam* (inquit [c] Plinius) *post Mutium augurem visos non esse Romæ confirmauêre. Ego in desidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Festus item testatur alites uolatu auspicia facientes istas fuisse putatas, Buteonem, Sanqualim, Immussulum.

[a] *Odyss.* γ.

Anopæa Auis.

[b] *Lib.* 5. *c.* 13. *Geneal. dier.*

[c] *L.* 10. *c.* 7.

VSVS

VSVS IN HIEROGLYPHICIS.

ÆGYPTII, vt scribit[a] Pierius, cùm pium & placidis moribus ornatum Regem, & qui victum & necessaria inopibus eroget, ostēdere volebant, Auem illam, quam à vigore, quo egregiè prædita est, Ossifragam appellant, proferebant, quòd pullos alienos sibi adoptet, ac unà cum suis foueat.

[a] Lib. 19. Hierogl.

VSVS IN MEDICINA.

HABET & vsum suum Auis hæc in medicamētis. *Ossifragi venter* (inquit[a] Plinius) *arefactus & potus* (in codice Marcelli Empirici, *madefactus & appositus*, quod non placet) *ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantùm teneāt capientes cibum. Quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent: maciem enim facit.* Et alibi quoque ita scribit: *Vnum est Ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti: huius partem extremam adalligatam prodesse contra colū constat.* Item alio loco: *Ossifragi venter arefactus cōtra calculos & alias difficultates vesicæ commendatur.* [b] Dioscorides verò de eiusdem Auis uentriculi efficacia similia prodidit, his verbis: *Ossifragi Auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur.* Marcellus quoque Empiricus ex hisce desumpta istæc tradidit: *Auis Ossifragæ ventriculus salitus, ut seruari possit, aut exuctus, aut in puluerem redactus, cum uini potione datus, vrinam efficaciter prouocat.* Idem aliàs. *Huius intestini pars extrema colligitur & reponitur, & cùm opus fuerit, ventri laborantis alligatur. Remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat.* Phenes *os ad coxam suspensum, cirsos*, id est, uarices sanare scribit Kiranides. Eadem ferè remedia Harpæ attribuuntur. Idem Kiranides author est fel eius cum melle albedinem (*leucen*) & lepram curare. Item stercus eius aridum & tritum si quis biberit, uel gustauerit, cōcoctionem promoturum, & calculosę affectioni & dysurię opem allaturum.

[a] L. 30. c. 7.

Intestinina cura.

[b] L. 2. c. 47.

Intestini vsus.

Ossis vsus

Verùm appendicis loco ad Ossifragæ historiam subnectam, quæ de Anopæa, cuius apud Homerum mentio fit, varij sentiunt. Huc enim potissimùm referri videtur, quòd interpretes Auem esse de genere Aquilarum, & Ossifragæ similem exponant. De hac [c] Homerus, vbi de Minerua agit, ita habet:

Anopæa q̃ Auis.

[c] Odyss. A.

Ὄρνις δ' ὡς Ἀνόπαια διέπτατο. Alij verò uocem Ἀνόπαια interpretātur pro ἀφανὴς quod est inuisibilis: vel pro ἀνοφερὴς, quod est, sursum euecta, ut Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. Et sic Herodianus apud Homerum accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribens, neutrum plurale, loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est, per foramen tecti, quod καπνὴν & κάπνοδόκην (infumibulum) nominant. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & Hirundinem intelligant; quod Panope ciuitas in Phocide sit. Finguntur autem in Aulide Phocidis contigisse, quæ poetæ fabulantur de Tereo, vt Varinus ex Eustathio testatur. Est & montis nomen Anopæa Herodoto & viæ iuxta Locridem.

πανόπαια

DE AQVILA ALBA SEV CYCNEA.
Cap. XII.

AQVILAM autem albam seu Cycnæam ad Ossifragam potiùs, quàm ad aliud Aquilæ genus reducendam esse existimo, & præcipuè hac ratione. Albertus enim magnitudine eam ferè Herodij, id est, Chrysaëto æqualem esse, sed ignobiliorem scribit. Nulla autem alia ab Ossifraga ad Chrysaëti magnitudinem propriùs accedit. Deinde quia tam piscibus, quàm quadrupedibus victitet, quod Ossifragæ conuenit. Verba Alberti huc ascribam, quò faciliùs vnusquisq; iudicet. *Album genus Aquilæ rarum, inuenitur tamen aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hac Aquila tota alba niues candoris, magnitudine fermè Herodij*, id est, Chrisaëti seu Aquilę Germanę, *ignobilior tamen, minusq; velox. Viuit venatu Leporum, Cuniculorum & huiusmodi paruorum animalium. Nam aliquādo Catulos, Vulpeculas & Porcellos rapit, & quando pisces in summa aqua natantes.* Hæc fortassis eadem fuerit cum ea, quàm superius in alpibus Tyrolensibus conspici, ac Rupicaprarum hinnulos, Agnos, Canes abripere diximus, albam prono corpore, magnitudine Aquilæ Germanæ, & volatu tardam admodum: uti si quis Alberti verba expendat, & cum hac Ossifraga conferat, facilè elucescit.

Color. Magnitudo. Victus.

DE AQVILA HETEROPODE. Cap. XIII.

AQVILAE iſtius picturam Ornithologus ab Argentinenſi quodam ciue ſeſe accepiſſe memorat, homine diligentiſſimo, & auium præcipuè naturę ſtudioſo, qui tamen nihil certi ſuper hac Aquila referre potuerit. Hoc tantùm dixiſſe, ab alijs quibuſdam pictoribus hanc picturam ceu veram ſeſe accepiſſe. Nos, inquit Ornithologus, heteropodem appellare voluimus, quòd in una hac auium (ſi uera eſt pictura) crura coloribus diuerſis inſigniantur, ſiniſtrum cæruleo, ut roſtrum quoq; : dextrum fuſco albicante. Venter fuſcus eſt, & punctis nigricantibus, maculoſus, vt pectus etiam & collum. Reliquum corpus magis nigricat, oculi ſubrubent. Pars etiam alarũ fuſca eſt, & punctis notatur nigris, vt venter. Capitis & ceruicis pennę ſummę rigere videntur: & dorſi initium circa alarum ſummitates in gibbum attolli. Hæc ille: de quibus ego, cum nunquam talem Aquilam uidere contigerit, nihil iudicare potui. 50

DE SCYTHICA AVE.
Cap. XIIII

SCYTHICAM Auem cæteris Aquilis hîc etiam ſubiungere viſum eſt. Nã & [a] Ariſtoteles capiti de Aquilis eius tractationẽ ſtatim ſubnectit, eamq́; multa more Aquilarum facere aſſeuerat; Et Albertus cũ Olao Magno oculato teſte hanc ipſam Aquilam appellare non verentur. Magnitudine enim, & figura etiam quàm maximis Aquilis non eſt abſimilis, vti icon eius ex Olai hiſtoria Septentrionali apponenda declarat. De hac ita ſcribit Ariſtoteles. *Scythiæ terræ incola eſt Auis magnitudine Otidis ſeu Tardæ Auis, quæ duos procreat pullos; & quæ peperit oua, non incubatu fouet, ſed cõdita in Leporina aut Vulpina pelle relinquit, atque ita obuoluta in ſumma arbore collocat. Cùmq́; à venatione vacat, cuſtodit, & ſi quis ſcãdit, impugnat, & verberat alis, perinde vt Aquilæ faciunt.* De eadem Plinius, his verbis: *In Scythis Auis magnitudine Otidis, binos parit in Leporina pelle ſemper in cacuminibus ramorum ſuſpenſa.* Niphus dubitat, an Auis hæc Scythica Otidis genus ſit; Sed ab Otide quidẽ, id eſt, à Tarda Aue, quam nos cognoſcimus, diuerſum, quoniam Græcè legitur ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ἐςὶν αἰωτίδες, ſed Gaza legit ὡς ὠτίδες Plinium ſcilicet ſecutus, & rectè mea quidẽ ſentẽtia. Neq; enim Otidẽ ſiue noſtrã ſiue alterius generis, hanc Auem eſſe putarim, ſed de genere Aquilarum, vt antè diſſeruimus. Albertus vtrumq; authorem ſcilicet Ariſtotelem & Plinium falſi inſimulat, maiori fortaſſis audacia, quàm ratione nixus, etiamſi nobis oculatam ſuam fidem obtrudat, vbi ait: *Omne genus Aquilarum partes Vulpinæ pellis, ſiue à vulpe, quam raptam laniarit, ſiue caſu inuentas colligere ſolet, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiã loco calido & molli pilo. Quod autẽ Plinius prodit Aquilã Aquilonarẽ oua in pelle Vulpis inuoluta à ramis arborum ſuſpendere, donec calore ſolis foueantur, perficiantur & excludantur pulli, tum ad eos redire expertus ſum eſſe falſiſſimum, quoniam in Liuonia, vbi Aquilæ Aquilonares & perquam feroces, magnæq́; ſunt, nihil planè eiuſmodi experimur; ſed potiùs fouent oua Aquilæ, & piſcibus, Auibus, quadrupedibusq́;*

[a] 9. Hiſtor. cap. 33.

nutriunt pullos suos. Verùm quid responsurus sit Olao Magno Vpsalẽsi Episcopo Albertus,non video,qui eius regionis, cęterarumq; Septentrionalium historiam persecutus est, hisque natales suos debet,& qui sic infit: *Circa Scricfiniam regionem Septentrionalem remotissimam Aquila grandis detracta Leporis pelle oua sua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur.* Sed nunquid hæc ratio sit incubatus in Aquilis,quemadmodum Aristoteles, Plinius & Olaus Magnus volunt, & Albertus negat,mihi nondum compertum est. Homines literati & naturalium rerum indagatores alij hac in parte nobis subuenire, & defectum nostrũ supplere poterunt,& exactiora quandoque de his tradere.Sic nedum, quæ sit hæc Auis Scythica, aliquid certi, præterea quæ Aristoteles habet atque Plinius,cognoui.

Ornithologus hanc figuram, siue Aquilæ siue maioris cuiusdam auis, quam propter magnitudinem,non in vnius, sed duarum aut plurium arborum vicinarum ramis nidificare tradit, sese ex tabula regionum Septentrionalium Olai Magni etiam desumpsisse scribit; nullam tamen Olaum in tabulæ, aut picturarum explicatione huius Auis mentionem facere. Nobis verò, quoniam primo libro de admiranda eius magnitudine loquuti sumus, figuram eandem apponere placuit. Sed hæc tam in specie, quàm in genere de Aquilis dicta sufficiant. Nunc ad Vultures accedo.

Finis Libri Secundi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Tertius.

Qui est DE VVLTVRIBVS IN GENERE.

Quæ Vulturibus in genere conueniunt. Cap. I.

PRINCIPEM certè inter volucres locum, quem citra vllam controuersiam meretur, absque vlla hæsitatione Aquilæ dedimus. Verùm animi nobis pendétibus, quæ potissimùm ales ei succederet, Vultur occurrit, qui multis de causis ac suo quodam iure hũc secundum locum sibi vendicat. Si enim rapacium dignitatem è corporis mole metiendam, quod quidam faciunt, putauerimus, sanè hoc nomine vel Aquilæ anteponendus erit. Nam vel sesquialtera proportione nonnunquam Aquilas excedit, ac rapaces omnes vincit corpulentia. Qua sola ratione motus doctissimus [a] Bellonius, suam, quam de rapacibus scripsit, historiã à Vulturibus exorsus est, hisque Aquilas subiunxit. At verò, si indolis rationem habemus; si natalium claritati aliquid concedamus, nõ temerè forsam, & hoc ipso profectò iure, si non priores Vultures, neque pares Aquilis, saltem his ordine proximos esse cõcedemus. Etenim si [b] Plinio credimus, Vultures Aquilarum progenies sunt, licet adulterina: *Haliæti enim sobolem Offifragam facit, & ex ea Vultures minores; ex his deniq; maiores qui non generent, procreari.* Sed & Gypaëtos inter Aquilas numeratus & natura & nomine ad Vulturẽ proximè accedit, quare & Subaquila & Aquila Vulturina dictus est, & multò lõgiùs à Germanæ Aquilæ natura ac indole abest, quàm is Vultur, quem aureum dicunt, vti suo loco latiùs declarabimus, & iam antè in Aquilæ historia scripsimus: Huic enim tanta similitudo ac cognatio cum vera Aquila intercedit, vt hactenus neminem legerim, qui exactam vtriusq; distinctionem stato aliquo & è rei natura petito signo adsignare potuerit, præsertim verò quod ad corporis habitum attinet. Quod non eò dicimus, vt species confundamus, sed vt non iniuria Vulturem primum ab Aquila locũ obtinere demonstremus. Et si quæ confusio subest, vti sanè esse inficias ire nequimus, ea non à nobis, sed ab Alitibus ipsis oritur, quæ fortè etiam ipsæ ob mutuam similitudinem deceptæ, promiscuo inter se & sine differentia permiscentur. Vnde mediæ cuiusdam naturæ, ac inter vtrasque ambiguæ Aues oriri non ambigendum est. Quin etiam procul dubiò Vultures vulgò dicti habitiuè reperiuntur, qui propius ad Aquilæ naturam eant, quàm veri Vulturis. Si tamen reperiri veros ac genuinos Vultures, & tota specie à reliquis volucribus diuersos negauerimus, & rei veritati, & menti ac instituto nostro alienũ quippiam ac repugnans asseremus. Qua quidẽ distinctione fundamenti loco posita, quam alibi latiùs probabimus, plurimas suo loco authorum, qui contraria de hac alite tradere videntur, controuersias, tã verè, quàm appositè componemus. Aliud præterea priuilegium est, quod non parum ad dignitatem eius ostendendam facit, & Vulturi cum Aquila commune est, diuinitatis nimirum cuiusdam credi participem. Quemadmodum enim Aquila ob altissimum volatum & visum acutissimum diuina hominibus perhibetur, vt Aristoteles testatur, ita & Vultur ob admirandas quasdam, ac particulares dotes diuini quip-

Cur Aquilis annecta tur Vultur.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 1.*

[b] *L. 10. c. 3*

Quo bellū præſagiat.

piam habere exiſtimatus eſt. Tradunt futuri prẹlij euentus præſagam Auem exercitus ſequi, & biduo triduovè antè volare eò, vbi ſunt futura cadauera, certamq; exercitui cladem prẹnunciare, ad quem ſeſe conuerterit. Vnde Marti ſacros cenſuerunt Vultures ſuperſtitioſi veteres, vt ſcribit Phurnutus. Aegyptij verò Iunoni vel potiùs Iſidi eos conſecrabāt, atque eorum pennis Iſidis caput teſte [d] Aeliano, & veſtibulorum faſtigia ornabāt. Quinetiam Iunonem & Palladem huius auis imagine ſignificabant, nempe ob inſignem fœcunditatem. Nam fẹminẹ ſine maris ope copulauè non ſubuentanea, ſed ad ſobolem propagandam idonea oua edunt, ipſiq; parentis vtriuſque loco ſunt, quemadmodum tellus, quam Iuno occupat, vbere prouentu ac pleno ſinu plantas & animalia ex ſe fundit. Cælum verò, quod Mineruatenet, planetas, Solem Lunam, cæteraſq; ſtellas tanquam fœcunda numeroſi partus mater producit. Quam rem minimè leue virginei puerperij confirmādi argumentum D. [e] Baſilius adfert. Illud etiam quanto in honore apud Romanos fuerint olim Vultures, vel maximè declarat, quòd, vt Plutarchus tradit, ipſis ad auguria maximè vti ſolebant veteres, atque quòd prærogatiua quadam inter cæteras præpetes excellerent. Semper enim eorū aſpectum aliquid ſignificare pro certo habebant. Eaſq; Aues omnium carniuorarum iuſtiſſimas ac innocentiſſimas exiſtimabant, quippe quæ neque ſui generis, neque alia vlla animantia viua lædant, neque fruges aut quicquam eorum, quæ homini vſui ſunt, conſumāt, & cùm maximè poſſint, & vaſto corpore & robore inſigni, nemini tamen noceant. Pietatis nomine vel maximè Aegyptijs alijſq; gentibus Vultur commendatus fuit, vt qui totum fermè annum in ſobole procreanda, & educanda occupatus ſit, omnemq; curam ac ſolicitudinem alendis pullis adhibeat, toto educationis tēpore penè nunquam auolans aut eos deſerens. Imò ſi Oro credimus, deficiente fortè pullis alimonia, femur vulnerat, & proprio ſanguine, etiam cum ſuo periculo mauult paſcere, quàm vel tātillum, quo victum quærere poſſit, relictam prolem ſine cuſtode periclitari. Deniq; tanta in veneratione apud Italos olim habitos ſcribit [f] Artemidorus, vt veteri lege apud eos ſancitū fuerit, ne quiſpiam eam, vt Auem innoxiam; necare auderet, quin & tales & inſidiatores & ἀσεβ῀ς, id eſt, impios, eſſe, illi homines opinabantur.

Cur Iſidi et Iunoni ſacer.

[d] *Lib. 10. c. 22.*

[e] *In Hexa. diuin. offic. Homil. 8.*

Vulturem cur Romani magni fecerint.

[f] *In Onocriticis.*

AE QVIVOCA.

Vultur aſtrum.

VVLTVRIS nomine, qui Grẹcis γὺψ eſt, prẹter alia ſignificata ſidus quoddam cæleſte Aſtrologis venit, in ipſa lyræ effigie collocatum, inter ſtellas primi nominis. Ptolomæi Regis æuo in Sagittario ſedem habere, gradu decimoſeptimo, minuto vigeſimo: noſtra verò tempeſtate in Capricorno gradu ſeptimo obſeruatum eſt. Id ad Veneris & Mercurij naturam accedit. Arabibus Vuega; Latinis Vultur cadens dicitur. Cui propter corporis molem & luminis excellentiam maior debetur afflatus. Quare quæ de lyræ imagine Firmicus ſcribit, huic ſtellæ tanquam anteſignanæ attribuenda cōcludit [a] Ioannes Stoëflerus. Eſt præterea vna Beibeniarum ſtellarum, quaſi cor ipſius lyræ, dans dona grandia, (ſi credere fas eſt) quẹ modū excedunt.

Vuega. Vultur cadens.

[a] *In Comm. Sphærẹ Procli.*

Vultur [b] Iulio Scaligero nō illepido, ſed ad rem appoſito vocabulo nuncupatur quoddam animal è quadrupedum genere voraciſſimum, Germanis ea de cauſa Vilfra^e^ſs, hoc eſt, de verbo (vt aiunt) ad verbum appellatum multiuorum: quo nomine etiam edonem quempiā, helluonem, & ciborū voraginē appellare ſolent, A' Sclauis petito nomine Roſomacha vocatur. Suedi Ierff indigitāt. Hoc planè illud eſſe exiſtimo, quod [c] Olaus Magnus ob eandem cauſam Gulonē vocat, quẹ vox Germanicam exprimit. Deſcribit verò id animal alibi hiſce verſibus:

[b] *Exercit. 303. cap. 4.*

Vultur quadrupes. Vilfra^e^ſs. Roſomacha. Ierff.

[c] *Lib. 18. Sept. c. 5.*

Gulo. Crocuta: Hyena.

Saturum ex epulis ſurgere, belluina quàm ſit
Res vero homini, digna famelica triremi
Incredibili illuuie Roſomacha monſtrat.
Eſt hoc animal Sarmaticis idea gulonum:
Felis facie, ornatibus expetita pelle,
Hæc beſtia nidore procul cadauerum acri
(Hinc Vulturem ego quadrupedem vocare ſueui:)
Illecta vbi in ſaltibus eſt prandia nacta:
Se infarcit eis delicijs magis magiſq;
Adeo, atque adeo, vt penè nimis viſcera tenta
Rumpantur. ibi captitat arbores proquinquas:
Turgentia queis pondera diſtringat omaſi:
Atque redeat ad relliquias ventre leuato.

Crocutam quoque fortè, aut Hyenam non malè quis cum hoc animali eaſdem eſſe putet. Nos ioco, ait Scaliger, Vulturem quadrupedem conſueuimus appellare: cadauera namq; miro certoq; odore ſectatur inſatiabilis.

Vultur teſte Acrone in illum locum Horatij:

Me fabuloſæ Vulture in Appulo,

fluuij nomen eſt in Apulia, qui per Venafrum, mediamq; Campaniam labitur, authore [d] Strabone; Dicitur & Vulturnus. Meminit eiuſdem Lucanus his verbis:

——Et arua
Vulturis, & calidi lucent buxeta Matini.

Vultur fluuius. [d] L. 9. Geog.

Significare tamen Vulturem eius regionis montem quidam annotarunt.

Vulturmōs

Accipitur etiã pro certo tali latere, at iactus infelicis, vt ex [e] Plauto manifeſtum eſt, vbi ita habet; *Prouocat me in aleam, vt ego ludam: pono pallium, ille annulum oppoſuit, Inuocat Phaneſium, iacit Vulturios quatuor: Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Heren, iacto Baſiliſcum.* Talis Vulturijs nomen datũ [f] Rhodoginus inquit, quòd vt Vultures carniuori ſunt, & rapto viuunt, compari modo & talorum ludi ita ſunt, vt luſorem ex toto diſpolient, atque vt Plautino verbo vtamur, deruncinẽt. Calcagninus ait appellatos vel à rapacitate, uel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ ſymbolum Aegyptijs.

Vultur talus. [e] In Curcul. [f] L. 8. Ant. lect. c. 18.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen איה Aiah quidam Vulturem interpretantur, vt D. Hieronymi quoq; tranſlatio habet, & Dauid Kimhi uel uulturem, uel Miluũ ſignificare ſuſpicatur, ut refert [a] Ornithologus. Itẽ ראיה & דיה, id eſt, Daah, & Daiah eiuſdem linguæ uocabula, unde Daioth Eſaiæ plurali numero; Sũt qui ſimiliter Vulturem exponant. Legitur & Raah inter Aues impuras, quæ uox ad Daah proximè accedit. Hanc ab acuto, quo prædita eſt, uiſu nomen ſortitam eſſe uolunt: nam Raah Hebræis uidere eſt. Sunt qui Vulturem reddãt, quemadmodum & Septuaginta interpretes γύπα; Alij Miluum. Communis interpretatio Ixon transfert, quam Albertus Auem ait de genere Vulturum eſſe, at Vulture maiorem. Arabibus Vultur vocatur Rachame vel Rocham, vti ex Auicennæ & Serapionis interpretibus colligitur. Apud Albertum pro Vulture Aradam legimus, niſi vitioſa, quòd ſuſpicor, lectio eſt, & mutanda in Aracham, quam ex cœnoſo Arabũ fonte, vt pleraq; alia hauſiſſe videtur. Vocabulum hoc kipoz apud Hebræos varios variè accipitur. Quibuſdam Vulturem denotat; Alijs Ericium. Pari pacto & Chaſida multa ſignificat. Nonnulli enim ita Vulturem; Alij Vpupam; Quidam Vulturem album; Alij deniq; aliud quidpiam ita dici volunt. Ita quoque Anapha alias Vulturem; aliàs Miluum; aliàs Ardeam interpretantur רשף, id eſt Reſcheph, & numero plurali Reſcaphim, Dauid Kimhi exponit carbones & horũ prolem ſcintillas. Secus [b] Abraham Eſre facit, qui idem alibi pro Aue exponit, cui adſtipulatur Moſes Rambam. Septuaginta interpretes huius vocis interpretationem mirè variãt. [c] Alibi enim ὀρνέων vertunt; [d] Alibi ἄνθρακες trãsferunt, id eſt, carbones; [e] Alibi γῦπα, id eſt, Vulturem; [f] Alibi πεδίον; [g] Alibi κράτη; [h] Alibi πυρί. Neque D. Hieronymus ſibi vbique conſtat; nunc Auem; nunc ignem; nunc Diabolum &c. hac voce ſignificari volens. Si tamen penes huius linguæ peritos arbitrium litis & fides eſt, uox ea propriè ac principaliter carbonem deſignat, cuius filij ſeu ſoboles ſunt ſcintillæ Analogicè verò ſeu per metaphoram iaculum ignitum ſignificat, & morbos vehementiſſimo æſtu affligentes, nec non inflammationes peſtilentes. Ita incerta & varia eſt in Hebræa lingua vocum ſignificatio. Albertus Arabicum Chym ſeu Kym ponit nonnunquam pro Vulture; alibi velut ſui oblitus ſic Oſſifragam vocat, & hoc quidem rectiùs, Auicennam nempe vt ſolet, alioſque Arabes ſecutus. Hi enim cùm Ariſtotelem, alioſq; Græcos authores in ſuam linguam malè translatos haberẽt, & ipſi Attici ſermonis rudes eſſent, & ſua ſcripta à Barbaris ac ſemilatinis hominibus multò peiùs pòſt latina facta fuiſſent, in cauſa fuêre, quod Albertus & alij qui Arabum veſtigijs inſiſterunt ſæpè alia pro alijs accipientes, in non leues errores inciderint. Talis eſt, quod Albertus exiſtimet, & ſcribat Ariſtotelem & alios quoſdam philoſophos Vulturem cum Aquila confudiſſe, & pro ijſdem habuiſſe, ſed Ariſtoteles tale quid nunquam cogitauit, tãtum abeſt, vt id ſcriptis mandauerit. Quare Albertus cùm falſa Ariſtotelis authoritate niteretur, atque ipſe expers eſſet Græcarum literarum, promiſcuè his nominibus vſus, ſæpenumerò ea Vulturi attribuit, quæ Aquilæ conueniunt, vitioſa nimirum interpretatione deceptus. Apud Pandectarium pro Vulture legitur Tagiptaram, & Tagued. Sed tantum de Hebræis ac Arabibus

Aiah. [a] Lib. 1. de Quad. cap. de Onocentauro. Raah. Ixon. Rachame. Rocham. Aradam. Aracham. Kipoz. Chaſida. Anapha. Reſcheph. [b] Deut. 32. & Iob. 5. [c] Deut. 32. [d] Cant. 8. [e] Iob. 5. [f] Abac. 3. [g] Pſal. 76. [h] Pſal. 78. Chym. Kym. Albert⁹ cur errauerit. Tagiptarã. Tagued.

bibus nominibus Vulturis. Nunc apud reliquas gentes eius nomen inueſtigemus. Græcis veteribus Vultur uocatur Γὺψ. Neotericis γίπας. Heſichius & Varinus tradunt τόργον genus Vulturis eſſe, quod ſanguinem ſorbeat, & apud Siculos pro Vulture capi. Hoc nominis adeptum à monte Siciliæ, qui τόργιον dicitur, in quo frequentes Vultures nidificent. Ita etiam apud Lycophronem τόργος pro Vulture, qui ſanguinem ſorbeat, ſeu hæmatoropho, ut ipſe ait, legitur. [i] Volateranus tamē huic uocem quàm ſimillimam Aſtorgios nempe Accipitrem maiorem ſignificare uult Pauſanię, ſed quo loco, equidem neſcio; mihi ſanè hactenus quæſitum inuenire non licuit. Οἰωνος omnium quidem Auium carniuorarum, vt quidam volunt, nomen eſt, propriè tamen Varino teſte, Vulturem deſignat. Dictus autem ita apud Homerum multis in locis eſt, παρὰ τὸ οἰῶ τῷ μονῷ, eò quòd ſolitaria in ſuo ſexu, & ſine coniuge, ut volunt, Auis ſit, & ex uento, calore ac ſolis radijs concipiat. Heſiodi interpretibus etiam Οἰωνος Vultur eſt. Dictus verò Οἰωνος alijs, quaſi Οἰωος, quòd Οἰῶς ὢον ſibi ſit, quod ab uno & ſolo gignatur, ut Phauorinus putat. Quam eandem ob cauſam Orus paulò antè poſitū ac proprium nomen, non ut cæteri in maſculino genere γὺπος, ſed in fœminino tantùm τὴν γῦπα effert. Vultures enim fæminas omnes arbitratur. Alij plerīq; maſculino γὺψ utuntur; Varinus nominis etymon exponens, inquit Γὺψ παρὰ τὸ γυρεύειν τὰ ἐν ὕλῃ. Eius plurale γῦπες primā producere admonet Euſtathius, adducto exempli gratia illo [k] Homeri uerſu:

γὺψ. γίπας. τόργον. τόργιον mons. [i] Lib. 15. Philol. Aſtorgios. Οἰωνος. Etymum. [k] Iſiad. Σ.

——Πολλὰς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται
Τρώων, id eſt
——Multos verò Canes & Vultures comedent
Troianorum.

Aegypion quid.

Grammaticorum quidam Aegypion Vulturē interpretantur, ac ita dictam eſſe ἀπό τοῦ ἀίσσω, id eſt, irruo & cum impetu incido. Mihi potiùs Gypaëto conuenire id nominis videtur, & ita compoſitum ἀπὸ τοῦ αἰετοῦ καὶ γυπὸς, ab vtroq; cùm Aquilæ, tùm Vulturis nomine, quòd vtriuſq; alitis naturam participet. Vnde Aquila Vulturina dicta eſt. Quod etiam ex * Nicādro probatur, qui vtrumq; diſtinguit hoc verſu:

* In Ther.

Αἰγύπιοι, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κνώζων.

Homerus correctus. [l] Odyſſ. Π.

Mendum eſt apud [l] Homerum in his verbis Φῆναι ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, vbi textus Græcus corruptè αἰγύπτιοι habet pro αἰγύπιοι (vt Iohannes Spondanus rectè quoque legit & Vultures vertit, ſed genus Aquilæ facit, quo iure ipſe viderit) pro quo interpres, qui verbum verbo reddidit, Vulturem rectè vertit. Eodem errore Philo ſe inuoluit, niſi dicamus (ſed nullo authore) à loco ita dictum Aegyptium. Verùm ſi ita volumus, adiectiuo huic ſaltem aliquod ſubſtantiuum adiungere oportet, nimirum Auis aut aliud huiuſmodi, alioquin generalem nimium ſignificationem habituro. Iam vulgo Græcorum μοσκόρνιο dicitur. Latinis dicitur Vultur genere maſculino, quemadmodum & Vulturis nominandi caſu, quo vſus eſt Ennius illo verſu:

Vultùris.

Vulturis in ſyluis miſerum mandebat homonem.

Vulturius. Etymum. Volitardus.

Cicero, Plautus, Lucretius, Catullus, & alij hoc nomen Vulturius uſurpant. Crinitus tamen genere fęminino protulit ex Varrone, qui Gręcos imitatus uidetur. Dictus eſt Vultur à tardo uolatu, quaſi Volitardus. Nam ob corporis molem, eamq; uaſtiſſimā ægrè ab humo in altum ſeſe attollit, & per aëra graui ac tardo motu fertur, unde non immeritò Sammonicus ei tardi epitheton attribuit, amplum alibi cognominans. Per periphraſim ex genere & proprietate quadam compoſitam Vultur uocatur Auis Titij, quòd Titio iecinoris rediuiui fibras continuè depaſtum poētę fabulentur. Item torua Auis à tetro ac truculēto aſpectu. * Lycophron Olorem rapacem uocat: ſed hoc nominis albo tantùm Vulturi, non autem reliquis, utpotè nigræ aut aureæ cōpetit. [m] Seneca per Alitem auidā Vulturem intelligit; & [n] Plautus per Aues magnas non alias, quàm Vultures innuere uoluit, cùm ait. *Nam hercle te barba continuò arripiā & in ignem conÿciam, teq; ambuſtulatum obÿciam magnis Auibus pabulum.* Poëtis etiam Vultures, Palatinę Aues nūcupātur, ab augurio, quod Romulus & Remus, ut pòſt dicemus, ex ijs ceperūt, [o] Propertius:

Auis Titij. Torua Auis. * In Caſſandra. Olor rapax. [m] In Herc ule. Ales magnæ. [n] In Rudente.

——Murorum Romulus augur
Ire Palatinas non bene vidit Aues.

Dicuntur etiam eidem Poëtæ Aues Caucaſeæ:

[o] Lib. 2.

Caucaſeas etiam ſi pateremur Aues.

[p] Lib. 4. Sepulchra animata. An Gryps ſit. An Harpe.

A Caucaſo nempe mōte, in quo Promethei iecur quotidiè renaſcens depaſcebatur. [p] Hermogenes Græcus Vultures ſepulchra animata uocari annotauit, τάφους ἐμψύχους: cuius appellationis rationem ſuo loco latiùs exponemus. Sunt qui Vulturē Gryphem eſſe uelint. Et ſanè nulla forſan alia Auis in rerum natura fuerit, cui quæ de fabuloſa Gryphe circumferuntur, quàm Vulturi quadrent aptiùs, Aui etiam Aquilis maximis maiori, rapaciſſimæ, crudeliſſimæ, uoracitatis inexplebilis. Alij Harpen eſſe volunt, ſed nos quid de eo ſentiamus, antè diximus. Denique

niq; authori cuidam licet obſcuro Kiranidi nempe Lynx auis, Vultur exponitur, nimirum ut conijcio, ab acutiſſimo uiſu, qui utriq; cõmunis eſt, & Lynceis (ut dici ſolet) oculis. Italicũ Vulturis nomen eſt Auoltoio. Hiſpanicum Bueytre. Gallicum Vautour ſeu Vaultour. Sabaudi nonnihil variante dialecto Vaulteur efferunt. Polonicum Semp, vel Sep. Illyricum Sup. Anglicum à Gier. Germanicum Gyr & Geir. Belgicum Vogel Ghyer. Nomen Germanicum pro ſpecierum diuerſitate diuerſimodè componitur. Albus enim Vultur VVeiſgyr vocatur; is qui piſcium præda viuit Fiſchgyr; qui Lepores capit Haſengyr; qui cadauera ſectatur Oſgyr, & Aſgyr, nec non Keibgyr; ſi equorum morticinijs delectatur, Roſgyr appellatur. Saxones quoddam genns Gallinas impetens & roſtri ictu feriens ab eo ingenio Stoſſgyr nuncupant. 10 Qui ruffo eſt pectore apud Heluetios Goldgyr ijſdem dicitur.

Lynx Kiranidis.

VVLTVRIS GENERATIM conſiderati deſcriptio.

OMNIVM Auium rapacium, quotquot ad noſtram hactenus ætatem vel ab authoribus proditæ, vel aliorum & noſtro experimento in rerum natura exiſtere compertæ ſunt, maximus Vultur eſt. Nam & Aquilam ſeſquialtera proportione excedere ex [a] Ariſtotele tradit Bellonius, quod tamen apud Ariſto- 20 telem nondum legi: Quamuis non vna omnium eſt magnitudo. Qui enim albicante eſt corpore, Aquila aliquantulum minor eſt. Quod autem in reliquis, quæ rapina viuunt, auibus ſolenne obſeruauimus, vt mares, quod ad magnitudinem attinet, fæminæ longo poſt ſe interuallo relinquant, adeo vt diſpares prorſus eſſe ſpecie videantur, id in Vulturum familia minimè locum habet, vti Bellonius aduertit. Singulorum verò magnitudinẽ, cùm ſingulos in ſpecie deſcripturi ſumus, declarabimus exactiùs. Toto corpore Aquilam ferè imitatur. Imò quidam Vulturem ita exprimunt, vt vix ab Aquila eum liceat diſcernere, uti de Vulture Aureo pòſt dicetur. Roſtro eſt obunco, ut [b] Virgilius etiam teſtatur:

Magnitudo.

[a] Lib. 2. cap. 1. de Auib.

Forma.

Roſtrum.

[b] Aen. 6.

——Roſtroq; immanis Vultur obunco.

Hanc tamen Vulturini roſtri aduncitatem ab alijs pleriſq; rapacibus, vt Aquilis & Accipitribus in hoc diſcrepare Ornithologus autumat, quòd Vulturi nõ confeſtim atque à fronte ena- 30 ſcitur, in hamum incuruetur, verùm poſt duorum digitorum ſeu medij palmi continuam rectitudinem. Quod in pluribus Vulturũ ſpeciebus ſeſe obſeruaſſe ſcribit. De qua re latiùs, cùm de Aquila regia ageremus. Oculos Vulturi truculentos & fœdos eſſe omnes aiunt, ut ex D. Iobi loco iſtoc colligitur, vbi ait: *Semitam ignorauit Auis & non eſt intuitus eam oculus Vulturis.* Tradunt quidam, inter quos eſt Philes Græcus, quòd diuerſas ab alijs nares habeat Vultures. Quatuor enim illis eſſe narium ſpiracula; à qua nota πέτραπνοι vocantur. Verùm cùm nihil tale in uero Vulture conſpiciamus, itaque huic commento occaſionem, eximiam illam, qua cæteris omnibus anteſtat, odorandi ſagacitatem dediſſe puto: quę quingentis paſſuum millibus diſtantium cadauerum putorem præſentire poſſunt, inſigni ſanè odoratus priuilegio. Collum ferè 40 implume habere, [c] Martialis uidetur inuere, cùm inquit:

Oculi.

Nares.

Collum.

[c] Lib. 9. Epigramma.

Et Vulturino mentulam parem collo.

Et ità Scholiaſtę hunc locum commentãtur, cùm mentulam eneruratam eſſe, & mollem breuibus pilis inſtar Vulturini colli plumis carentis dicant. Verùm opinionem hanc ex eo natam eſſe conijcere licet, quòd Vultures, præſertim albi, ut teſtis eſt doctiſſimus [d] Bellonius, plumas capitis breues admodum obtineãt, ſi cum Aquilis conferantur: adeò ut caluos quidam, cùm tamen reuera non ſint, exiſtimarint. Bellonius, qui plurimos omnis generis Vultures, Regiæ liberalitatis & longinquæ peregrinationis beneficio uidit, & curioſè admodũ obſeruauit, tradit eos, ſub gutture ſpatium habere, palmi latitudine, non tam plumis, quàm pilis, qui uitulinis quàm ſimillimi ſunt, ueſtitum, ruffis, quẽadmodum etiam utrumq; colli latus: eſſe enim teneri- 50 mos & molliſſimos, inſtar leniſſimi cuiuſdam uelleris, eaſq; pilos potiùs, quàm pennas dicendas, quippe quæ uel calami ſcapo omne deſtitutæ ſint, uel eius uix informe aliquod rudimentum exhibeant. Guttur eos habere longitudine ac capacitate inſigni docet propendens eorum ingluuies ante uentrẽ, ſeu pars illa gulæ ſinuoſa, quæ ipſis uentriũ plurimorum, quibus ruminantia inſtructa ſunt, loco eſt; in qua ceu uentriculo cibos magnis ac integris fruſtis affatim ingeſtos, & nullo manſu comminutos, rudi quadam coctione præparant. Huiuſmodi gula, qui huic uni dediti sũt, & à qua guloſi dici meretur, nihil poſſet obtingere optatius: quod [e] Ariſtoteles tetigit in hæc uerba; *Quapropter*, inquit, *gulones optant linguam longam, ſed quemadmodũ Philoxenus ex Hyride, Vulturis guttur.* Vulturi præ cæteris rapacibus peculiare eſt, ut interiorem alæ partem,

[d] L. 2. c. 1.

Guttur.

[e] L. 3. Ethic.

Alæ.

partem, & quæ corpori incumbit leni uellere totam intectam habeat, cùm reliquæ illud alarum cauum plumulis nudum obtineant. Cutis eadem ferè est crassitudine, qua in Capreolo. Omnibus crura tota ad pedes usque plumosa sunt. Hac nota eos ab alijs raptu uiuentibus distingui existimat doctissimus Bellonius, licet & Aquilis quibusdã id competat, quæ non minus quàm Vultures in editissimis montium iugis degũt. Nam cùm omnia gelu ac niue ob altitudinem, & mediæ aëris regionis propinquitatem ibi rigeant, itaq; natura, ut contra has iniurias, Aues eas muniret, omnibus crura plumis induxit, & hirsuta fecit. Vngues Vulturi, quemadmodum omnibus carniuoris adunci sunt. Quæ uerò singulis speciebus propria sunt, singularum descriptionibus reseruamus.

Cutis. Crura. Vngues.

SENSVS.

[a] Lib. 1. Hierogl. Visus. Vultur pro aspectu pictus. [b] L. 12. Orig. c. 7.

O[a]RVS Vulturem animalibus cũctis videndi acumine præstare ait, qui oriente Sole in occasum, occidente verò in ortum prospiciat, atque è longissimo interuallo de cibo futuro sibi prouideat. Quamobrem Aegyptij, dum visum significare uolunt, Vulturem appingunt. Causam [b] Isidorus in volatum potiùs sublimem refert, cùm inquit: *Altius quippe volantes, quæ multa montium obscuritate cælantur, ex alto illi conspiciunt:* quàm in organi compositionem, quæ potior causa existimanda est, licet insignem aciem haud parum altissimus volatus adiuuet. Verùm de visus prærogatiua fortasse Aquila cum eo neque iniuria contendet.

Odoratus.

Odoratus palmam vno ore Vulturi omnes meritò tribuunt: quod Plinius cõfirmat his uerbis, tanquam iustus arbiter, suam vtriq; dotem assignans: *Aquilæ clariùs quàm nos cernunt. Vultures sagaciùs odorantur.* Idem testantur vulgatissimi illi versiculi incerti authoris:

> *Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu,*
> *Vultur odoratu, Lynx visu, Simia gustu.*

[c] L. 12. Orig. c. 7. [d] Lib. 2. de Anim. Comment. 97.

Admiranda sanè, & miraculo proxima, authores classici de huius Auis odorandi vi prodidere. Neq; enim vltra maria tantùm, vt [c] Isidorus scribit, sed per quingenta etiã millia passuum & eò amplius, vt author est D. [d] Thomas Aquinas, cadauerum putorem percipit. Quod autem aliqui addunt, tam sagaciter odorari Vultures, vt biduo triduoue, imò septenis, vt alij, diebus antè ea loca circumuolent, in quibus cadauera futura sunt, ineptè sanè ad odorandi facultatem refertur, cùm eorum, quæ necdum sunt, cadauerum nullus odor esse possit. Sensus enim præsentium est. Quare ad quandam augurandi vim, si sic loqui possumus, id pertinere putandum est. Ridiculè igitur Georgius [e] Pictorius:

[e] In Pantopol.

> *Hanc volucrem narrant luces tres nosse cadauer*
> *Venturum, olfactu tam viget hac volucris.*

Melius, veriusq; Lucretius:

> *——Ideoq; per auras*
> *Mellis Apes quamuis longè ducuntur odore,*
> *Vulturijq; cadaueribus &c.*

Vulture sagacior prouerb.

Dedit sanè insignis ea Vulturis odorandi facultas prouerbio locum; quo *Vulture sagaciores* dicuntur, quidam culinarum & mensę asseclę, quos dapnm odor solicitè indagatus allicit. Quò Apuleius respexit, cùm impudentem quendam helluonem in Magia notat, his verbis: *Si uerò naribus nidorem domesticum præsentit, uincit idem sagacitate odorandi & Canes & Vulturios.* Hic spectat illud [f] Luciani: *An nõ dixi quòd citius latuerit Vultures cadauer pridianum, ac marcidum in propatulo positum, quàm spectaculum aliquod nouum & inopinatum, Timolaum, etiamsi Corinthũ illum oporteat sine respiratione curriculo abire?* Qua verò ratione ex tam longinquo nimirum ex quingentorum millium passuum, vt ex D. Thoma dictum est, interuallo cadauerum putorem olfaciat, multi disputant. Illud enim vsque odorem vel corporalem euaporationem pertingere, prorsus absurdum credunt, præsertim cùm sensibile medium immutet vndiq;, secundum eandem & æquabilem distantiam, nisi præpediatur: neque enim sufficit, vt tantum spacij occupet, etiamsi in fumidam euaporationem resoluatur integrum cadauer, quando certus ac præscriptus est rarefactionis terminus, ad quem naturale corpus peruenire potest, atque si etiam raritas ignis fuerit. Sed nec huiusmodi vapore cadauer cognoscitur saltem immutatum esse. Proinde dicendum existimat [g] Cælius Rhodiginus, ab odorabili quidem resolui posse fumosum halitum, sed tamen non produci ad eum terminum, vbi odor percipiatur: mediũ autem spiritualiter immutari, ultrà ac longiùs quàm commemorata euaporatio peruenire possit. Auicẽna verò pro eo, quo pollebat, ingenio, huiusmodi eius rei conatus est rationem adferre, cùm

[f] In Nauigio. [g] L. 8. lect. antiq. c. 18.

cùm inquit: *Odores perueniunt ad multa ex animalibus, plusquam ad homines. Similiter redduntur eis visibilia à longinquis spatijs, & vltra montes altissimos. Iam enim videmus Vultures circumuolitantes in aëre, & peruenit visus eorum in longinquum vltra modum, quo vsque eleuantur multum supra montes altissimos: ergò potest esse, quod Aues illæ eleuatæ fuerint in aëre, quousq; apparuerit illis lõgitudo eius spatij, & viderint cadauera. Si autem negauerint colores cadauerum reddi eis, plus debent negare odores reddi, quorum vis est debilior: & sicuti non omni animali necesse est mouere palpebram & oculum ad hoc ut videat: similiter non est omni animali necesse olfacere ad hoc vt odoret; multis ex illis accidit odorare non olfaciendo.* Hæc ratio certè ingeniosa est, & Auicenna digna. Mihi à ratione non videtur absonum, si per tanta locorum spacia odorari Vultures concedam. Si enim instrumenti exquisitiem, & siccitatem, si copiam exhalationis ab integris quandoque exercitibus confectis sublatam video, si eam non undiquaquam expansam, sed conglobatam, & uentis eò delatam considero; nihil præter rationem dixero. Nec spiritalia obiecta mihi quis obtrudat. Nam quod corpus afficit, corpus est, aut quid corporeum. Hæc tamen alij exactiùs examinent.

LOCVS.

ETSI de loco, in quo vitam agere Vultur solet, multi dubitant: plerisq; tamen in eo conuenit, ut altissimorum montium iugis habitare dicant. Horũ præcipuus est [a] Aristoteles; qui sic ait. *Vultur nidificat in rupibus excelsissimis, vnde fit, vt rarò nidus & pulli Vulturis cernantur: Quocirca Herodotus Rhetoris Brysonis pater, Vultures ex diuerso orbe nobis incognito, ac situ eminentiore quodam aduolare putauit, argumento quòd nemo nidum vidisset Vulturis, & quòd multi exercitũ sequentes repentè appareant. Sed quanquam difficilè nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est.* Huic Aristotelis sententiæ [b] Plinius astipulatur, dicens: *Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre, qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare, falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus.* Eandem causam habet, quod Aegyptij hominem peregrinum & ignotum omnibus, per Vulturem significare soleãt. [c] Albertus etiã in mõtibus inaccessis & in altis rupibus nidulari Vultures memorat Aristotelem proculdubiò & Plinium secutus. Sed id [d] Homerus quoq; testatur hisce uersibus:

Οἳ δ' ὥς αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, id est,
Hi autem sicut Vultures vnguibus curuis & rostris aduncis
Scopulo in excelso valdè clangentes pugnant.

[e] Georgius Agricola ex his Auibus Vulturem esse tradit, quę cum æstate degant in syluis, hyeme in finitimos locos, eosq; apricos demigrent. Huius etiam ueritatem confirmat [f] Bellonius. Verùm hoc intelligendum est de regionibus, quæ in Oriente tantummodò sitæ sunt; in illas enim id facere Vultures uerum est. Rarissimos enim in Italia, Germania, & Gallia loca plana adeuntes videre est, præterquam hyberno tempore, quo ferè ubiuis locorum uolitare cernuntur. Nam tum mõtes deserũt, frigoris euitaturi iniurias, & calidas regiones, easq; transmarinas petunt. Alioquin & æstate aliquando in Gallia in monte Auerniæ, cui aureo cognomen est, aliquot visi sunt. At in Cretæ montibus frequentes admodum sunt, ubi nidificant non in arboribus cæterarum Auium more, sed in difficillimis rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita ut uideri uix possint, nec pullis eorum nidis eximi, nisi quis longo fune à rupibus demittatur. Funis autem caput, ut [g] Bellonius tradit, palo in mõtis uertice terræ infixo firmiter adalligatur: per eum rusticus quidam se demittit, donec ad Vulturis nidum perueniat deinde per eundem funem denuò in altum subit. Vel puerum magno corbi impositum ex summo sepulchro demittunt: cùmq; ad nidum peruenit, pullos eximit, eosq; corbi imponit, quem postea rursus sursum attrahũt. Simile quid narrat [h] Georgius Braunus, cùm Edimburgium Scotiæ urbem describit, in qua arcem esse refert inexpugnabilem, ut ad eam ne ullis quidem scalis, liceat ascendere, adeò prærupta est ex solido saxo rupes. In hac Vultures nidos faciunt, quos animosiores iuuenes ex arce sportis demissi deprædãtur. Scribit itẽ [i] Bellonius in arenosa Aegypti parte Vultures habitare. Montes etiam qui inter Vangionum urbem, quæ nunc VVormatia dicitur, & Treuirorum Augustam medij sunt, à Vulturibus incoli [k] Albertus testis est. Et Franciscus Patricius mihi aliquando scripsit in Apennino prope Auerniæ montem in Hetruria, ubi Illustrissimorum Saluiatorum sylua est, Vultures nidulari. Item in Zacintho insula habitare Keu. Andreas Panicus Bononiensis, qui biennium ibi uixit, mihi retulit. Caucasum Scythiæ montem, crebros habitasse Vultures fabula innuit, quæ Prometheum saxo alligatum, in eodem furti pœnas dedisse Vulturibus, qui iecur ipsi exedebant, effingit. Vnde &

[a] *6. Histor. cap. 5.*
[b] *L. 10. c. 7.*
Ignotus p Vulturem designat°.
[c] *L. 6. c. 3.*
[d] *Iliad. Π.*
[e] *L. de Animal. subterraneis.*
[f] *Lib. 2. de Auib. c. 2.*
Vultures pulli quo eximãtur.
[g] *L. 1. Obseruat. c. 11.*
[h] *In Theatro Vrbiũ.*
[i] *Lib. 2. Obseruat. c. 30.*
[k] *L. 23. de Anim.*

Aues caucaseæ quæ.

Caucaseæ Aues à Poëtis dictæ sunt, vt[l] Virgilio; *Caucaseasq; refert volucres, furtemq; Promethei.* Et Propertio:

[l] In Bucolicis.

Caucaseas etiam si patiremur Aues.

Quamuis quidam per hasce Aquilas intelligant, rectiùs tamē Vultures exponi testis est Petronius Arbiter. Sed tamen in arboribus aliquando eos nidificare[m] Iuuenalis sentit:

[m] Satyr. 14.

—Partemq; cadaueris adfert
Hic est ergo cibus magni quoque Vulturis, & se
Pascentis, propria cùm fecit in arbore nidos.

[n] Lib. de sub terr.

Quod quidē à mēte[n] Georgij Agricolæ, qui in syluis eos æstate degere asserit, nō est alienum. In Arabiæ verò desertę, ac Aegypti locis planis & campestribus, præsertim inter vrbē Cayrum dictam Memphim & Erythreū mare numerosos se obseruasse scribit Bellonius: cuius rei ratio est, quòd vt[o] Christi Seruatoris verbis vtar, *vbi cadauer, illuc quoq; cōgregentur Vultures.* Iter enim illud Aegyptijs Camelis est perquàm tritum, quo tam frequenti numero intereunt, vt appareat ex eorum ossibus, quæ hinc inde dispersa iacent, vt hoc verum eorum cæmiterium meritò dici possit: quibus allecti, quod nūquam pastus ibi ipsis deficit, crebri sese eò conferunt, suapte natura alioquin plana ac humilia euitātes. In altissimis Heluetiæ mōtibus, vt in Amano propellacū Riuariū, Ornithologus, & in littore Peruiano numerosos[p] Leuinus Apollonius esse tradit.

[o] Matth. 24. & Luc. 17.

[p] Lib. 1. Peruuin.

MOTVS. VOLATVS.

TARDVM motu esse Vulturem ac pigrum omnes fatentur; cuius causam in corporis magnitudinem reijciūt[a] Isidorus &[b] Albertus, unde etiam nomē traxisse volunt. Hinc est, quod, vt Plinius inquit, *Vultur & ferè grauiores, nisi ex procursu aut tumulo emissæ non euolant.* Quæ res ipsi nonnunquam exitium adfert, vt Albertus testatur. Cùm enim vix tertio aut frequentiori etiam nisu sese in altum attollat, fit sæpenumerò, vt antequam in sublime fertur, à latente in insidijs aucupe capiatur: vnde & à se aliquando vnum captū esse, sed iam cadaueribus saturum ac grauem Albertus refert. Non temerè igitur Poëtæ ei tardi epitheton dedêre, vt[c] Ouidius:

[a] Lib. 12. Orig. c. 7.
[b] Lib. 23. de Animal.
[c] In Ibin.

Vnguibus & rostro tardus trahet ilia Vultur.

Et Calentius:

Aut Milui aut tardi Vulturis insidias.

Sunt tamen qui apud Ouidium hanc vocem (*tardus*) exponūt perseuerans. Albertus quidem tardè eum volare concedit, at cùm à terra sese eleuauerit, benè & satis altè: vnde etiam ab egregio, si Dijs placet, volatu Vulturis nomē deriuatum contendit, sed quàm appositè, ipse videat. Reuera difficulter admodum sese humo tollit, quemadmodū & Struthiocamelos, nimio corporis pondere prægrauatos non volare, sed alarum beneficio cursum promouere videmus. Sic cùm in aërem sublatus est, tardum etiam volatum exercet: quem scitissimè Aristophanes ea de causa natationem quandam vocare videtur, quòd lento gradu per aëra euectus, veluti natare in nubibus videatur, vnde ei γάμψοι ἀερόνηχεις dicuntur Vultures. Quapropter cùm veloces Homerus eos vocaret, ita accipiendum esse credo, quòd cadauera, de quibus loquitur, uelociùs deuorent. Volare autem bimatim semper ferè constat, vt notat, etiam Barbarus.[d] Bellonius affirmat inter reliquas rapaces atque recuruis vnguibus præditas Aues solos Vultures turmatim volare; quorum magnas turmas, & in singilis non pauciores quàm quinquagenos obseruauit, cùm è Cairo in montem Sinai proficisceretur.

[d] Lib. 2. Obseruat. c. 70.

VOX.

Pulpare quid.

VVLTVRES cùm vocem edūt, proprio vocabulo pulpare dicuntur, vt Ouidius seu quisquis est Philomelæ author testatur illo uersu:

Dum clangunt Aquilæ; Vultur pulpare probatur.

Et Thomas Radinus in eo libello, quem Abyssum stellarum inscripsit, inquit.

Vultur pulpans, Accipiter pipans.

[a] Homerus tamen eos dicit clangere.

[a] Iliad. 11.

INGENIVM.

INTER animantia bruta, quibus natura ingenium, quàm cæteris largiore manú contulit, minimè vltimo loco Vultur constituendus est. Quinimo aliquid amplius ingenij obtinere reliquis haud grauatim admittet, qui non solùm memoriam & prudentiam, verùm & futurorũ quandam præscientiam aut pręsagium ei inesse considerauerit. Prudentiæ quidem non leuia istæc argumenta sunt; primùm quòd rapacium siue vncunguium, quarum solitaria ferè natura, est, soli gregatim volant. Hoc quidem illos prudenter, & naturæ suæ conscios ideo facere verisimile est, vt ab hominum insidijs, & ab aliarum rapacium violẽtia sint tutiores. Deinde quòd frigus inimicum euitaturi, solum mutent, instanteq; hyeme in calidiores regiones commigrent (Nam & Aegypto non minus, quàm Ciconias aduenas esse idem Bellonius testatur) solerter admodum imminentia incommoda, tanquam præuisa fugientes, idq; benefactum olim sibi successisse non immemores. Sed & hoc memoriæ eorum ascribendum est, quòd ad idem cadauer, à quo satiati sæpius recesserunt, identidem redeant. Illud sanè Oeconomis bonis imitandæ prudẽtię signum est, vbi cadauerum ipsis copia suppetit, quòd tum bonam eorum partem seponant, ac in futurum prouidè reseruent. Sed illud omnem admirationem superat, quod de præsagientibus illis cadauera narrat [a] Aelianus: *Expeditos*, inquit, *ad bellum exercitus præsentione quadam consequuntur, planè scientes, & quòd ad bellum proficiscuntur, & quòd omnis pugna strages edere soleat.* Testatur idem [b] Philes poëta Græcus:

Πλὴν μαντικὴν ἔχουσιν οἱ γύπες φύσιν,
Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις
Τῶν σωμάτων ἐλπίδι τῶν πεσουμένων, id est,
Cæterùm vaticinam habent Vultures naturam,
Etiam comitantur pugnantes
Corporum spe, quæ in bello ceciderunt.

Vnde etiam facetiarum & salium plenus Plautus, lurcones quosdam famelicos taxans, ait: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die esituri sient.* Futurã stragem præsensione quadam mirè percipere etiam [d] D. Basilius comprobat. Quod quidem hactenus citati authores ad ingenium referunt: non desunt tamen, qui altiùs huius rei causam repetant. Nam eius rationem perscrutari difficillimum censuit Albertus, & alij tanquam naturæ limites egressum ad occultã stellarum potestatẽ confugiunt. Non minori sagacitate, cuius tamen ratio magis intra septa comunis naturæ consistere videtur, in sanitate conseruanda, vti Vultures comperti teste [e] Laurentio Iuberto: *Cùm minus violenta est*, inquit, *pestis perniciesq; saltem quæ supremis gaudent locis inferiora quærunt; id enim obseruatione cõstat, Vultures pestilenti aëri cedere, vt certum sit indicium, quæ loca tenent Vultures infesto aëri subiecta non esse.* Ex quo colligitur non solùm ipsos suæ saluti consulere, dum noxa virulenti aëris percepta consueta domicilia deserunt, sed etiam loca ea, ad quæ sese recipiunt, tuta esse monere homines, & vt ibidem se seruent, exemplo suo inuitare. [f] Nicander hoc Vulturis in sanitate sua solicitè conseruanda callidum ingeniũ similiter ostendit, dum quæ à venenoso serpente percussa sint, cadaueribus abstinere asserit:

Dum ferit, ardescit percussum corpus, & altis
Membris atra caro stillat liuore nigrescens,
Nulla rapax animans audet tractare cadauer,
Non Aquila aut Vultur, non Coruus nuncius imbris.

Et rursus ubi de Basilisco loquitur:

Nullæ etiam volucres, quæ fœda cadauera pascunt,
Sic occisum hominem tangunt, vt Vultur & omnes
Huic similes aliæ.

Nec minori solertia amissam sanitatem recuperat, quàm præsentem tuetur. Si enim Razi fidem adhibemus; cùm hepati ipsius ægrè est, tum magnarum Auium, quas in hunc vsum venatus est, iecinora vorat, quæ & alimenti & medicamenti loco esse possint. Deniq; & hoc ad ingenium & mores pertinere videtur, quòd cùm alioqui omne genus cadauerum liguriat, attamen à sui generis cadaueribus abstineat.

Vultures cur mutẽt regiones.

Memoria in repetendo cadauere.

Prudentia in reseruando cadauere.

Præsagia cladium.

[a] Lib. 2. de Anim. c. 46

[b] De proprietat. Auium cap. de Vult.

[c] In Trucul.

[d] In Hexa. Homil. 8.

Præsagij Vulturis causa.

Pestis præsagus Vultur.

[e] Lib. de peste. cap. 5.

Sanitatis conseruatores esse.

[f] In Ther.

A suo genere se continet Vultur.

SEXVS. COITVS. PARTVS.
Incubatus. Educatio.

PORTENTOSA sanè & valdè controuersa multi non solùm poëtæ, sed grauissimi etiam Philosophi ac Theologi de Vulturina generatione memoriæ prodiderunt. In quorum tanta lite & contradictione concilianda nos extrema, quæ plerumq; in uitio sunt, euitabimus, & media quadam via incedemus, & nostram sententiam, quantulacunq; ea sit, quam longo vsu comparauimus, rerum naturalium cognitione adiuti, discussis tenebris, claram facere tentabimus: prius tamen aliorum opiniones exponemus.

Nidos extruere Vultures [a] Aelianus & alij aliquot omnino negant. Præterea in Vulturum specie fæmineum sexum tantummodò reperiri, plurimi asserunt: prodigiosum quendam procreandi ritum, & qui à feminis solis, nulla maris opera peragatur, commenti. Hoc tamen Aelianus, velut ex aliena sententia, adstruit, cùm inquit: *Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari, quam rem non ignorantes hæ bestiæ pullorumq́; solitudinem ac inopiam timẽtes, ad gignendos pullos talia machinentur. Aduersæ Austro volant, vel si Auster non spiret, ad Eurum vẽtum oris hiatu se pandunt. Spiritus venti influens ipsas implet.* Idem, at paulò aliter [b] Orus: *Inter Vultures, inquit, mas non est, gignuntur autẽ hunc in modũ: Cum amore concipiendi fœmina exarserit, vuluam ad Boream ventum aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta.* Hinc [c] Pictorius:

Vulturis & miram naturam dicere possum,
Dum genus hoc marem non peperisse patet. Et [d] Tzetzes:
Vultures quidam inconsideratè dicunt animantia parere,
Habereq́; lac, & mammas, & cætera talia:
Ego autem, vt inueni mares esse omnes Tygrides
Sic & fœmineum Vulturum inueni omne genus,
Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos
His concipiunt prolem subuentaneam.

Tantum nonnunquam valet in animis hominum præoccupata opinio, vt etiam Magnus ille [e] Basilius, siue ita ex animo sentit, siue aliorum placita in vsum suum traducit, *subuentanea oua in cæteris irrita esse* author sit, *nec ex illis fouendo quidquam excuti, at in Vulturibus citra coitum fœcunditate esse insignia.* Paulò cautiùs D. [f] Ambrosius, non simpliciter asseuerat, sed *Vultures dicuntur*, inquit, *sine concubitu concipere & generare.* Verùm vt in hoc plerisq; inter se conuenit, quod absq; coitu è vento concipiant fæminæ: ita quàm diù vterum gerant, ac quid tandem pariant, mirè authores variant: Sic [g] Orus; *Animal hoc trecentos illos ac sexaginta quinque dies, quibus completur annus, ita distribuit, vt centum quidem & viginti diebus prægnans maneat, totidem pullos enutriat, reliquis verò centum ac viginti sui curam gerat, neque vterum ferens, neque alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinque autem illos, qui supersunt anni dies in uenti, vt iam dictum est, compressionem, & coitum insumit.* Quapropter Aegyptij annum, vt idem testatur, significaturi, Vulturem depingunt. Ab hoc in temporis distributione, ac educationis diuturnitate nonnihil dissentit [h] Tzetzes, ita inquiens:

Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos,
His concipiunt prolem subuentaneam,
In centum autem & viginti diebus procreant
Subuentanea oua, in totidem verò alijs
Ex ouis extrudunt, & pullos generant,
In centum autem & viginti diebus alijs,
Vsque ad alarum perfectionem ipsorum educant illos.

Ita de eorum partu; alioquin Oro conformis est, qui suam sententiam his verbis explicat: *Sunt porrò & alia Vulturum genera, quæ ex vento non concipiunt, quorum oua ad esum duntaxat, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum Vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad tollendam, gignendumq́; sobolem sunt in primis idonea.* Huic opinioni suffragatur non solùm Plinius, sed & Aristoteles, veritas ipsa, quantum quidem ad ouorum procreationem attinet. [i] Plinius quidem diuersis locis Vmbricium etiam Aruspicem clarissimum testem allegans, oua excludere Vultures asserit. Idem ipsemet Aristoteles bis disertis verbis, quæ pòst citabimus, testatur. Ab horum sententia longè discedunt Simocatus, Philes,

[a] Lib. 2. de Anim. c. 46
[b] L. 1. Hierogl.
[c] In Pantopolio.
[d] Chiliad. 12. c. 439.
[e] In Hexa. Homil. 8.
[f] L. 1. Hexa. cap. 20.
Quàm diù vterum gerat Vultur.
[g] L. 1. Hierogl.
Anni hieroglyphicũ.
[h] Chiliad. 12. c. 439.
[i] L. 10. c. 7.
Oua parere.

10 20 30 40 50

Philes, & Aristoteles ipse (si dijs placet) sui scilicet oblitus, nisi potiùs huius simius quispiam nobis fucum facit, in Geoponicis, quæ eius nomine circumferuntur, ita scribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt, nec nidum struunt, vt fertur, neque oua pariunt, sed statim pullos, eosq; mox à natiuitate volucres.* Huic quisquis est, magis quàm veritati consentanea dicit Simocatus, vbi, *Vultures*, inquit, *trienio vterum gerunt, nullus enim est mas inter illos, sed fœminæ ore aperto, extensisq; alis Zephyrum aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quæ ob sui tenuitatẽ plurimo tempore eget ad animalis perfectionem, animal enim, non ouum pariunt.* Ab horum parte stat Philes ità scribens:

Θῆλυς δὲ πᾶς γὺψ καὶ φθορᾶς ἄνευ κύει,
χαίνων γὰρ ἀντίπρωρος ὕψȣ πρὸς νότον,
Συλλαμβάνει τὸ πνεῦμα, καὶ τρίτου χρόνου,
Στρουθοὺς πτερωτȣ̀ς ἀπὸ μήτρας ἐξάγει.
Οἳ ζῶσιν εὐθὺς ἐξ ὀνύχων ἁρπάγων, idest,
Fœmina uerò omnis Vultur, & absq; coitu gignit,
Hians enim conuersus in sublime ad Notum
Concipit spiritum, & tertio anno
Pullos volucres è matrice excludit;
Qui viuunt è vestigio ope vnguium rapacium.

Hi quidem omnes Vultures fœminas tantùm esse, & sine copula, vt[k] Isidori verbis vtar, concipere & generare vnanimiter asserunt. Quibus plus aliquid addit Orus, qui Vulturem non solùm in fœmineo sexu principem, ac primarium constituit, sed & hermaphroditum facit, cùm per Vultures solos ex Dijs mares simul ac fœminas, nempe Vulcanum, & Mineruã apud Aegyptios ideo designari pręter cętera tradit, quòd generationis ipse sibi author crederetur & mater, & principium. At in reliqua procreationis fabula texẽda, mirè variant, cùm hic ouiparum, alius viuiparum facit; hic intra centum & viginti dies; ille non citius triẽnio parere affirmet. Nimirum ut simplex & una est ueritas, ita mẽdacium multiplex, & ex uno, ut inquit Philosophus, absurdo multa sequuntur. Verùm de hac opinione satis superq; dictum sit. Nunc alterã partem audiamus, quæ cum superiore planè pugnat. Primùm nidificare Vulturem, idq; in excelsissimis rupibus antè ex[l] Aristotele & [m] Plinio patuit. Sed & Niphus in Italia se Vulturis nidum uidisse scribit. Albertus Magnus Philosophus haud uulgaris, & D. Thomæ præceptor, non solùm nidos eos extruere, sed, & Venerem exercere apertè docet, ubi ait: *In montibus, qui sunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Vuormatia uocatur, & Treuiros, singulis annis nidificant Vultures, ita vt magnus vndiquaq; fœtor ex congestis cadaueribus sentiatur. Quod autem fertur quosdam Vultures non coire, falsum est: nam illic quoque sæpè permisceri videntur.* Sed ut eo loco permisceri uisos esse tanto uiro lubens credo, tamen quàm benè ex hoc colligat nullos non coire, non uideo: Fieri enim potest, ut sterile quoddã sit Vulturũ genus, ut paulò pòst Aristoteli & Plinio placere demonstrabimus, & quod absque Veneris illecebris uitam agat. Vt uerò quid sentiam hac in re dicam, plerosq; coire certus sum, & fabulosa reputo, quæ de conceptu ex uento feruntur: non tamen omnes fœcundos necessariò statuendos existimo. Etenim & marem & fœminam in Vulturum etiã genere reperiri, & fœminam à mari iniri naturæ lex dictat. Sunt enim Vultures Aues ueræ & perfecta animalia, quæ omnia cõmuni naturæ pręscripto, utroq; sexu gaudent. Quæ itaq; quæso ratio est, cur Vultures altero sexu mancos statuamus? Verùm cùm mecũ reputo, unde hoc cõmentũ nasci potuerit; id pluribus modis fieri potuisse uideo. Primùm enim oua tredecim (ita quidã legunt) Vulturem parere Plinius scribit ex Vmbricio Aruspice. At fortasse cùm ouorũ plurima pars irrita sit (binos enim plerumq; Vulturis excludi pullos idẽ author est) itaq; occasionem illi arripuêre in animũ inducendi, quasi è vẽto hæ Aues pariant. Huiusmodi enim tum harum, tum aliarũ Auiũ oua & subuentanea, & Zephiria dixêre, quæq; ad cibũ solummodo, non etiã ad prolem producendã essent vtilia. Alterã id credendi ansam Auis istius libido subministrare potuit, quæ tãta esse dicitur, ut ea accẽsæ fœminæ, si mas fortassis absit, inter sese saliant, & mutua libidinis imaginatione concipiant, uel, ut nonnulli arbitrati sunt, ipso puluere in naturã uento aut ui pruritus attracto, ouaq; edant, ut Gallinæ, Perdices, & Anseres solent, hypenemia seu subuentanea. Alterius causę id opinandi, quęq; ab hac utraq; diuersa est, [n] Plinius author esse potuit, marem asserens, qui proli gignendę incumbat, in Vulturibus nullum reperiri, cùm inquit: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur: id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hæc Plinius, eaq; ex [o] Aristotele proculdubiò excerpta. Verùm licet ex his verbis postremis masculorum in quibusdam Vulturibus defectum, non malè aliqui fortasse colligant, an uerò ex eo omnes fœminas esse rectè inferunt? Sed vtriusli-

[k] Lib. 12. Orig. cap. 7.

[l] Lib. 8. Histor. cap. 5.
[m] Lib. 10. cap. 7.

Oua quot pariat.

Oua subuẽtanea quæ.

[n] L. 10. c. 3.

[o] In mirabilibus.

bet ſexus ſint, cùm eos omnino non generare Philoſophus aſſeueret, non eſt vt tãtam fœcunditatem, cui ad prolis conceptum ventus ſit ſatis in vterum admiſſus, hiſce affingant. Oua poſſe parere admittam (neque enim id negare animus eſt Ariſtoteli,) ſed fœtum ullum producere eos rectè ex eo elici diffiteor. Cùm enim Aquilæ, Oſſifragæ, & Vultures, ut partim ex Ariſtotele & Plinio palàm eſt, partim res ipſa docet, promiſcuo inter ſe coitu vtantur, nihil mirum eſt, ſi ex diuerſarum ſpecierum duabus auibus, tertia quædam alia, & ab harum ſpecie diuerſa nempe ſterilis generetur (quemadmodum ex Equa & Aſino ſterilem Mulam procreari videmus) quæ ob ſimilitudinem, quam maiorem profectò cum Vulturibus, quàm cũ Aquilis ipſis habet, illorum claſſi aſcribatur. Hunc enim Vulturem [p] Ariſtoteles vocat, ſed magni cognomento adiecto ab alijs diſtinguit, & diſertis verbis ſterilem eſſe docet, argumentum inde capiens, quòd à nemine vnquam nidus eius conſpectus fuerit. Verba eius hæc ſunt: *Ex Aquilarum paribus alternis Haliætus & Aquila naſcuntur, quoad par eiuſdem generis coniugabile naſcatur. Ex Haliætis Fulica, ex his Accipitres, Vultureſq; generantur. Verùm Vultures non diuerſum genus, ſed grandes rurſum Vultures gignunt, eoſq; ſteriles, indicio eſt, quod Vulturis magni nidus nemini mortalium uiſus ſit.* Tantum Ariſtoteles de Vulturum generatione ſcribit, quam dum exponit, à Plinio non vna in re diſſentire videtur. Quod fortaſſe quiſpiam mirabitur, cùm paulò antè dixerimus Plinium, quæ de Vulturina geneſi, quam ibidem citauimus, ſcripſit, omnia ex mirabilibus Ariſtotelis tranſtuliſſe. Sed cùm hæc loca conferrem, facilè animaduerti non ex authoribus ipſis, at ex interpretibus hanc diuerſitatem ortam eſſe. Quod enim de Fulica hîc legitur, minimè apud Ariſtotelem reperitur. Textus enim Græcus eo loco habet vocem φήνη, pro qua interpres, quiſquis ille fuit, ineptiſſimè Fulicam vertit. Quo multò oculatior, & vtinam vbiq; tã circumſpectus fuiſſet, Plinius optimè Oſſifragam expoſuit, Auem nempe Aquilis cognatam, vt non vno Ariſtotelis loco facilè liquere poteſt. Quid enim quæſo, Fulicæ cum Aquilis aut Vulturibus, Aui nempe aquaticæ & palmipedi cũ vncunguibus rapacibus? Quid hoc aliud eſt, quàm nomina cum rebus ipſis confundere? Simile mendum eſt in dictione *Accipitres*; huius enim loco textus Græcus habet οἱ περκνοὶ, quæ quidẽ vox non Accipitres, ſed Aquilam Anatariã ſeu Clangam, alibi etiam Morphnon appellatam [q] Ariſtoteli vbiq; denotat; vt & Gaza doctè interpretatus eſt. Eſt tamen etiam inter ipſos authores nonnulla, ſed modica diſſenſio. In hoc enim variant, quòd Ariſtoteles ex Oſſifragis, præter Vultures etiã Percnos ſeu Anatarias Aquilas gigni tradat, Plinius verò tãtũmodò Vultures. Atqui Percnos Accipitres interpretati ſunt, fortaſſis alio [r] Ariſtotelis loco eò deducti ſunt, vbi inquit: *Quinetiam aduncorum Accipitres ſpecie diuerſi coire putantur.* Sed hîc non περκνοὶ, ſed ἱέρακες, quæ quidem vox propriè Accipitres deſignat, legitur. Eodem hoc capite ea, quæ de promiſcuo Vulturum & Aquilarũ coitu diximus, generali quadam propoſitione confirmat, in hæc verba: *Coeunt animalia generis eiuſdem ſecundum naturam, ſed ea etiam quorum genus diuerſum eſt quidem, ſed natura non multùm differt, ſi par modò magnitudo ſit, & tẽpora æquent grauiditatis. Raròid fit, ſed tamen fieri & in Canibus & in Vulpibus & in Lupis certum eſt; nec non in Auibus ſalacioribus idem fieri viſum eſt.* &c. Sanè Aquilas cùm magnitudine, tùm natura nimium diſcrepare, antè oſtendimus. Reperiri verò alios, qui perpetua generatione poſteritatem conſeruent, vel inde euidentiſſimum eſt, quòd alioquin iam olim à multis ſeculis perijſſe neceſſe eſſet eorum genus, nec Vulturem ampliùs vllum uerum in natura haberi. Hiuſmodi ſunt minores Vultures Ariſtotele & Plinio teſtibus, Oſſifragæ Aquilinæ ſobolis proles, maiorumq; Vulturum ſterilium parentes, cognatum Aquilis genus. Nam ex Haliætis Oſſifragas naſci ijdem authores aſſerunt. Quod quidem hi ſuboleuiſſe videntur, qui medium quoddam inter Aquilas & Vultures genus, quod Aegypion vocant generationi indulgere ſtatuunt. Inter quos eſt ille, quiſquis tandem eſt, Geoponicorum Ariſtoteli vulgò attributorum author, ita ſcribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt, nec nidum ſtruunt, vt fertur, ſed Aegypij mediæ inter Vultures & Aquilas naturæ. Mares ſunt etiam* (id eſt, vtrumq; ſexum habent) *vt audio, eorumq; nidi oſtenduntur.* Item Philes, qui in ſuo de Vulture carmine iſtæc tradit:

[p] *In Mirabil.*

Ariſtoteles correctus.

[q] *9. Hiſtor. cap. 32.*

[r] *Lib. 2. de gen. Anim. cap. 5.*

Aegypij Aues.

Τὰ ναντίον δὲ φασι τὰς αἰγυπτίους
Τίκτοντας ὠὰ τῇ σπορᾷ τῶν ἀρρένων,
Εἰς τὰς καλιὰς τοὺς νεοττοὺς ἐκγλύφειν,
Ῥώμης ἀγαθῆς, καὶ πτερῶν ἀλλοτρίους. id eſt,

E contrario autem inquiunt Aegypios
Parientes oua ſatu marium
In nidis pullos efformare
Roboris laudati, penniſq; carentes.

Αἰγυπτίους rectiùs legendum.

Idem Orus innuere velle videtur hiſce verbis:

At eorum Vulturum, quorum non eſt ſubuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad gignendam, tollendamq;

lendamq́, sobolem sunt in primis idonea. Maior profectò Vulturum pars, qui à Neotericis describuntur (qualis verbi gratia est Vultur aureus Heluetiorum apud Ornithologum, & quẽ Equinum seu etiam Leporinum cognominant Germani Alpini, de quibus sigillatim pòst agemus) tanta coniunguntur affinitate, vt difficillimum sit certò statuere, ad vtram potiùs speciem referendi sint. Quæ ambiguitas procul dubiò non aliundè quàm ex promiscuo eorum inter se congressu oritur, quibus ipsis fortasse etiam mutua similitudo ac speciei cognatio imponit; quemadmodum & diuersarum specierum quadrupedes, Lupos nimirum, Vulpes, Canes eadem ad coeundum inter se allicit & inuitat. Vnde ex Vulturibus & Aquilis diuersimodè sibi permistis varios & deformes fœtus oriri, atq; de varijs varia ẽt & diuersa scribere, ac sentire authores iam minus mirum visum iri vnicuiq; arbitror. Sed de hac controuersia satis. Antequam tamen ad reliqua, quæ ad generationem spectant pergamus; illud neutiquam præteriundum existimamus, quod ex D. Hieronymo scribit Stephanus Aquæus, *Vulturem* nempe *cùm cœperit oua edere, quippiam ex Indico tractu adferre, quod est tanquam nux, intus habens, quod moueatur, sonumq́ subinde reddat; id verò sibi, vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantùm remanere, qui Immussulus dicitur:* Verùm nux ea meo iudicio ætites lapis est, quem nunquid Vultur in nidũ inferat, nondum habeo exploratum. A'fabulis prorsus alienum est, quod [r] Aristoteles de ouis eorum tradit, inquiens. *Pariunt Vultures oua bina:* Et [t] alibi: *Edunt non plusquam ouum vnum, aut duo complurimùm.* Et quæ [u] Plinius de fœtibus. *Fœtus*, inquit, *cernuntur sæpe bini.* & rursus: *Vmbritius Haruspicum nostro æuo peritissimus, Vulturem parere tradit oua tria* (alij tredecim legunt, sed tria legendum esse Barbarus ex Aristotele contendit, &, vt ego reor, rectè) *vno ex ijs reliqua oua, nidúq́, lustrare, mox abijcere.* Et hos fortè secutus [x] Albertus bina oua parere ait, quòd plures pullos nutrire non possit. Fabulam verò resipit, quæ de pullorum educatione [y] Orus prodidit in hanc ferè sententiam. Centum illis & viginti diebus, quibus in filiorum enutritione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vnĩ illi curæ intentus, ne pullos deserat, deq; propinquo tantùm, quæ fuerint in promptu conuenatur. Quod nisi aliud quicquam suggeratur, occuratuè, quod filijs in alimentum paret, ipse dicitur suis fœmoribus rostro vellicatis sanguinem ciere, quem filijs exugendum præbeat, tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Hinc ab ea symbolum miserationis ceperunt Aegyptij. Albertus, tantùm abest, ut illis hanc in liberos pietatem tribuat, quin alis illos tradit verberare, vnguibusq; vulnerare, & ex superfluo sibi cibo nutrire, donec volare possint; nec deinde ferre, vt in eadem regione secum viuant ob victus paucitatem. Attamen & cadaueribus etiam eos pascit, vsitato sibi pabulo, vt [z] Lucianus innuit, vbi Asinus sortem suam deplorans, ita secum loquitur: τί ἔτι μένεις ἐνταῦθα γύπες σέ, καὶ γυπῶν τέκνα δειπνήσουσιν; id est: *Quid amplius expectas, ò miser, esca Vulturibus & eorum pullis futurus?*

Pietas & charitas vulturis erga pullos.
Miserationis hieroglificum.

[r] Lib. 8. Histor. cap. 5.
[t] Lib. 9. Histor. cap. 11.
[u] L. 10. c. 8
[x] L. 6. c. 6.
[y] L. 1. Hierogl.
[z] In Asino seu Lucio.

VICTVS. VENATVS.

DE Vulturum victu ac præda, similis superiori, sed extricatu facilior, nodus occurrit, pugnantibus hinc indè authorum sententijs. De his enim multi multa passim fabulati sunt. Quidam enim partim ex ratione, partim ex reipsa, quòd iecore Titij vesci dicantur, visceribus eos delectari, & cadauerum escam olfactu eminùs venari, ac unicè appetere, cæterisq; quę viuunt, abstinere asserunt. Alij è contrario rapacia, ac varij generis animalia, eaq; viua persequi ac deprędari. Inexplebilem verò edacitatem omnes vno ore ipsi exprobrant, vti ex hisce authorum testimonijs manifestum est. Etenim [a] Ouidius *Edacem* eum uocat:

Aut ut edax Vultur corpus circumspicit.

Et ex eo fortè Baptista Mantuanus.

Vultur edax, auido Coruusue famelicus ore,

Et Strozius:

Vultur edax fœdum tabo stillante cadauer,

Et rursus:

Hæc ne aliud quàm Vultur edax? fibræue renata?

Catullus *auidum*.

Lingua exerta auido sit data Vulturio.

Item [b] Seneca: *Vbi tondet Ales auida fæcundum iecur:*

Et [c] Sophocles: *Proijciar auido Vulturi*

[d] Silius verò *obscœnum:*

Examina obscœnus consumit corpora Vultur.

Pontanus *cupidum:*

Prædaq́ cum cupidis heu data Vulturijs.

Vulturum edacitas.

[a] Lib. 1. de trist.
[b] In Agamem.
[c] In Aiace.
[d] Lib. 12.

Tantoperè

Tantoperè perfectò ob edacitatem famosus est Vultur, ut voracitas eius in prouerbium abierit. *Vulture* enim *edacior* vulgari iactatur parœmia, homo ingluuiei supra modum deditus. Quo sensu Lucianus per metaphoram comedonem vocat *Vulturem omnium edacissimum*. Hanc verò suam vorandi auiditatem carnium esu explet: *(Sunt enim*, inquit, [e] Aristoteles, *Vultures, vt pote quibus adunci sunt vngues, carniuori)* ac potissimùm cadauerum humanorũ. Vnde Hesychio appellantur Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, hoc est, Aues, quæ carne viuunt, & cadauera sectantur. *In hominum* enim, vt [f] Aelianus testatur, *cadauera Vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes, tanquam hostilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum, quando supremũ vitæ diem agit, diligenter obseruant*. Verùm eius, quod postremo loco hîc additur, penes Aelianũ fides esto, cui vera falsis miscere alioquin solenne est. Morticinorum appetentem ex antiquioribus pluribus in locis [g] Homerus scribit, cùm inquit:

Vulture edacior. Prouerbium. [e] Lib. 8. Histor. cap. 3. [f] Lib. 2. de Anim. c. 46 [g] Iliad. Δ.

Τῶν ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται, id est,
Horum verò ipsorum tenera corpora Vultures comedent.

Item [h] alibi, vbi Hector Patroclum alloquitur morientem:

[h] Iliad. Π.

——Σὲ δέ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, id est,
——*Te autem hîc Vultures comedent.*

Item [i] alibi, vbi Priamum de futura Hectoris strage lamentantem inducit, si cum Achille manus consereret:

[i] Iliad. Χ.

——Αἴθε θεοῖσι φίλος τόσονδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί, τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, id est,
——*Vtinam Dijs charus tantum esset,*
Quantum mihi, citò eum Canes & Vultures comederent.

Item [k] vbi de cadaueribus quibusdam loquitur:

[k] Iliad. Λ.

——Οἱ δ' ἐπὶ γαίη
Κέατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι, ἢ ἀλόχοισιν, id est,
Hi autem in terra iacebant Vulturibus meliores, quàm vxoribus.

Item & [l] alibi, vbi Eumenius de mortuo forsan Vlysse, ait:

[l] Odyss. Ξ.

Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ,
Ῥινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι, id est,
Illius iam debent Canes, velocesq́; Vultures
Cutem ab ossibus trahere. ubi Οἰωνοὶ Vultures vertunt, vt ex paulò antè citato versu etiã & in multis alijs locis videre est, quæ breuitatis causa prætereo, & rectè quidem (aliàs pro Aquila etiam accipitur, quæ cadauera non tangit) quamuis Aues Iohannes Spondanus traduxerit, nisi Virgilium assecutus sit, qui item Vultures Alites κατ' ἐξοχὴν vocat, vt hoc loco:

——*Canibus data præda Latinis*
Alitibusq́; iacet. Item alibi.
Alitibus liquêre feris. [m] Euripides verò:
Et tabo fluentia mortuorum corpora
Ante ora Palladis
Vulturibus laniata iacent. Et [n] alibi:
Exponam volucribus escam Vulturibus. Item [o] alibi:
Perij ego ô fili, te periment
Gemini correptum Vultures.

[m] In Troad. Act. 3. [n] In Rhoeso. Act. 3. [o] In Adrom. Act. 1.

Et ex hisce authoribus etiam [p] Ariostus noster:

[p] Cant. 20. Stan. 71.

E ch'indi à Lupi, e à gli Auoltoi del loco
Lasciamo i corpi, e la cittade al foco. Et [q] rursus:
Poi li pare assai meglio s'apparecchia
Vn pasto à gli Auoltoi di quella carne Item alibi:
Pasto da Corui, e di Auoltoi lasciollo.

[q] Cant. 24. Stan. 37.

Idem [r] Martialis hoc salso in testamentorum captatores dicterio innuit:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Item illud [s] Senecæ in hæredipetas eiusmodi:

[r] L. 1. Epig. [s] Lib. 15. Epist. 96.

Si Vultur es, cadauer expecta:

Hoc enim hominum genus vulgata metaphora Vulturis nomine appellatur, quod senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Quoniam autem Vulturibus, vt antè dictum, cadaueribus tãtùm viuere proprium est: itaq; quidam eos τάφους ἐμψύχους, id est, animata sepulchra dixêre, Varino teste, quòd quem laniarint, deuorarintq́; ventribus suis tanquam sepulchris condant. Legimus non solùm Hesperios populos Barcæos dictos, sed Indos etiam & Caspios corpora defunctorum

Vultures qui dicti. Animata sepulchra.

rum Vulturibus lanianda obiecisse. Vnde Diogenes Cynicus ille Philosophus facetus occasionem desumpsit, dum dicere solebat; si mortui ipsius corpus à Canibus lacerari contingeret, in Hyrcana condendum iri sepultura; sin à Vulturibus, Barcęa. Hoc olim Hispanis in more fuisse etiam Silius Italicus tradit:

Tellure vt perhibent, is mos antiquus Ibera
Exanima obscænus consumit corpora Vultur.

Hoc sensu & illi, qui nullo sepulchri honore digni habentur, vtpote qui ob scelus commissum, aut suspendio vitam finierunt, aut in crucem sublati, aut quauis ratione extremo supplicio affecti sunt, aut qui ab hoste cæsi in agro inhumati relinquuntur, canibus, Coruis, Vulturibus esca futuri, sepulti tamen non omnino ineptè dici possunt; quòd eorum scilicet, à quibus depasti sunt, animalium uisceribus condantur. Ita sanè Ennius loquitur, cùm ait:

Vulturis in syluis miserum mandebat homonem,
Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro.

Pari pacto Octauianus Philippēsi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti, respondit; iam istam in Volucrum potestate fore. Quemadmodum enim in hisce regionibus, siue in crucem actorum cadauera, maioris nempe ignominiæ causa, siue acie interemptorum propter hostile odium, aut aliam quamlibet causam, sine sepulturę decore à Canibus & Coruis discerpuntur, ita in Græcia, ac alijs locis Vulturibus, quorum ibi magna est copia, pro pabulo obijci solent, vti partim ex allatis authorum (potissimùm autē Homeri) testimonijs; partim ex subnectendis manifestum est. Disertum est hoc Sibillino carmine:

Corpora Vulturibus linquunt laceranda, ferisq́, Et illo [t] Euripidis:
Exponam volucribus escam Vulturibus.

Ad eundem sensum [u] Apuleius, *Patibuli cruciatū*, inquit, *iam canes & Vultures intima protrahunt viscera.* Et Fracastorus:

Vulturijq́, caput, effossaq́, lumina pascant
In cruce suspenso.

Sed [x] Luciani lepidam de Asini nece fabulam ad hanc rem condocendum, adferre operæpretium duco, cuius hęc sunt verba, dum sub interfectoris Asini persona loquitur. *Asinum fugæ virginis ministrum & socium interficiamus primùm, tum scindamus ventrem, atque intestinis abiectis, intus virginem includamus, ita vt solùm superextet caput, ne cuestigiò suffocetur: reliquum corpus intra uentrem lateat, quo consuto ambos Vulturibus eijciamus nouo more præparatum cibum.* Aduertite quæso ad hoc tormenti genus. Primùm viua mortuo Asino inhærebit, deinde Sole vrente in eius uētre decoquetur: insuper fame ad mortem torquebitur, neque poterit seipsam perimere. Cætera quibus excruciabitur, cùm ex putrefacti cadaueris fœtore, tùm ex uermibus scaturiētibus, prętermitto. Vultures deniq; cadauer depasti, & uiuentem quoque unà laniabunt. Ad quod Baptista Mantuanus respexit inquiens:

O' potius montane trahas mea pectora Vultur.

Huc pertinent etiā [y] Lycophronis istæc verba à Iosepho Scaligero Iābico carmine translata:

Setæa misera rupium te crux manet,
Vbi numellis membriuincis ferreis
Misella passis compedita brachijs
Moriêre, heriles ausa classes vrere,
Ad Crathin eiulante questu Vulturum
Rapina pendens oscinum voracium.

Non tamen alioquin spernit aliorum animalium cadauera, ut ex [z] Iuuenale etiam liquet:

Vultur iumento & Canibus, crucibusq́, relictis,
Ad fœtus properat, partemq́, cadaueris adfert.

Funesta enim Auis Vultur est, & morticinijs non minus, quàm Coruus delectatur, unde meritò *immundus* à [a] Gratio uocatus est:

Sunt quibus immundo decerptæ Vulture plumæ:

[b] Valerius Flaccus uerò eum *dirum* appellare non est ueritus:

Dixit, & è Scopulis media inter pabula diri Vulturis &c. id est, inter cadauera.

Quinimo ueteres Vulturem ita abominati sunt, ut dæmonem mortuos rodentem ei compararint, teste Pausania: *Euryomus Dæmon, quem mortuorum carnes rodere fingunt, ita ut nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cæruleum & nigrum, qualis est Muscarum, quæ carnibus insidēt: & dentes exerit, & pellis Vulturis ei substernitur.* Etenim in Auium tetricarum ac turpium, infeliciumq; numero cum Strygibus & Harpyis cēsetur, hisq; uelut socia à plerisq; adiūgitur, ut Quintiano:

Vultur & infandæ Stryges omine, Taxus & ater
Bubo. &c.

Et Oui-

[t] *In Rhæso. Act. 3.*
[u] *In Asino.*
[x] *Lib. 12. Ioseph.*
Extremum tormēti genus.
[y] *In Cassandra.*
[z] *Sat. 14.*
[a] *Lib. 43. de Venat.*
[b] *Lib. 4.*

[c] Lib. 1. Amor.

Et [c] Ouidio, dum arborem, ex qua tabellæ tristes factæ erant, detestatur:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus umbras,
Vulturis in ramis, & Strygis oua tulit.

quia nempe haud aliter atque Stryges & Harpyiæ immundus sit, & contactu omnia defœdet, atque insuper insatiabilis sit voracitatis. Quare Harpyias Vulturum corporibus præditas fuisse fabulantur; & quemadmodum infaustæ illæ, ac in maledictis habebantur, ita & qui ignominiosam alicui mortem imprecari volebant, Vulturibus se illum tradituros dicebant, eodē, quo Corui, nomine odiosis. Huiusmodi est illa apud Fracastorium Iosephi imprecatio:

Post obitum tibi sit tormentum Vulturis atri.

[d] In Quæst. Rom.

Quidam cadaueribus solis contentos tradunt viuere, & à viuentibus omnibus sibi temperare. Inter hos est Herodotus Ponticus, qui, teste [d] Plutarcho, asserit Vulturem animātium nullum persequi aut attingere, & sui generis volucres, ne mortuas quidem degustare. Quinetiam his quæ ad usum ac alimoniam hominis seruntur ac plantantur, omnibus abstinere, adeoq; animal esse Vulturem tradunt, si quod aliud, innoxium. Sed cum his è diametro pugnant cùm ueterum complurium authoritates, tùm rei ipsius, quàm neoterici adferunt, experientia. Qui non solùm cadauera animantium aliorum, sed & volucrū, imò verò uiuas cùm volucres, tùm quadrupedes maiores etiam, & acriter persequi, & rapere Vultures testātur. Quod enim satis parcere dicitur, nihil mirum, cùm & cū reliquis rapacibus ei hoc cōmune est. Primum locum testimonio Homeri ob antiquitatem & authoritatem grauissimam meritò dabimus, qui ait:

Equis ruens tanquam Vultur in Anseres.

[e] Odyss. λ.

[e] Idem indicat, quam idē author tradidit, Titij fabula, cuius viscera, seu hepar perpetuò renascens ac fibris suis repullulans corrodi & absumi Vultures scribuntur. Hinc etiam viuis perenne tormentum imprecandi formula nata est, qualis apud Pontanum:

In tua mansurus migret præcordia Vultur.

[f] Lib. 2. de Auib. c. 23.

Orus quoque Apollo infesto animo cætera persequi atque interimere Vulturem tradit animalia. [f] Bellonius crebros in Cretæ montibus Vultures esse, ibiq; rapere Agnos, Hædos, Leporesq;, quos præsertim sub dio deprehenderint, affirmat. In altissimis etiam Heluetiorum montibus, vt in Ammano prope lacū Riuarium Agnos à Vulturibus rapi Ornithologus testis est: alibi etiam Lepores (vnde nimirum Germani Hasengyr, id est, Leporarium quoddam eorum genus appellarunt) nec non hinnulos Ceruorū, Caprarumq; & alia animalia infirma, vel nondum adulta. In Chyle Indiæ, quam vocant, Occidentalis, prouincia Vultures sunt, qui Pecudes venantur, ac dilaniant, ob pastorum, custodumue incuriā, vt [g] Manardes Hispanus author est. Vnde & rapax Vultur plurimis apud authores locis dicitur, quos si propriè locutos putamus, ideo ita vocasse existimare debemus, quòd viua animantia prædarentur. Rapere enim violentiam quandam includit, & rapiuntur, quæ renitūtur, ac fugiunt. Quorum nihil cadaueribus congruit, quæ quandocunq; libitum est, sine vi aut molestia vlla asportat, potiùs quàm rapit, nemine reluctante. Hinc [h] Baptista Mantuanus nunc *rapacem*:

[g] Lib. de Aromat.

Rapere q. d significet.

[h] L. 3. troph. Gonz.

——Vulturq́, rapax & odora Canum vis:

nunc *prædonem* eum vocat:

Quæ comprensa semel curuos si euaserit vngues.
Vulturis, effigiem quoties prædonis & ora
Viderit, antiquæ redit in vestigia curæ.

Sanguinarij Vultures qui. Torgos. Hæmatorrhophi Vultures.

Genus etiam quoddam Vulturum sanguinarium vocatur, quod alio nomine Torgos dicitur, haud dubiè, quòd sanguine & cæde gaudeat, quod hęmatorrhophum, id est, sanguisorbū ideò Græci vocant. Viuas volucres insectari, & eisdem terrori esse eminùs visos Vultures, alibi idem [i] Poeta innuit:

[i] L. 5. Agelar.

——Ast vbi mox proceræ apparuit hastæ
In mucrone caput, monstriq́, immanis imago est
Visa procul, tanquam volucres, cùm Vulture uiso
Diffugiunt, magno Mauri dant terga tumultu.

Sed omnes hosce authores, qui locis à nobis adductis prima fronte sibi mutuò contradicere videntur, certè nullius negocij erit conciliare, si Vultures ab inuicem distinguamus. Eos enim qui legitimi sunt, & nulla cum Aquilis, Ossifragis, Accipitribusq; cognatione coniuncti, nec spurij, aut qui saltem ad Vulturum propiùs, quàm ad vllius alterius Auis naturam accedunt, procul dubiò est ex eorundem indole maximè participare, nec non cadaueribus tantùm famem explere, atque à uiuorum raptu abstinere. Hi verò quibus fortè præter nomen nihil restat Vulturinum, quibusq; sanguinis vinculum, ob diuersi generis parentes, strictissimum cum Aquilis Ossifragis, alijsue intercedit, omnia animantia, quæ diximus, eaq; uiua adoriuntur, capiunt,

piunt, occidunt, deuorant. Sic Vultur aureus Heluetijs dictus, item Leporarius à Leporũ raptu cognominatus, qui Aquilis aliquot ab Aristotele positis & generosiores, & bellicosiores sunt, ingenio planè feroci ac Aquilino, quod ex prædominantis indolis præscripto habẽt, venatum exercent. Cæterùm [k] Albertus Vulturem scribit venari à meridie vsque ad noctem, & ab ortu solis usque ad illud tempus quiescere; moriq; inedia, rostro in vltimo senio ad nimiam aduncitatem procrescente, volandiq; viribus deficiente; quod latroni etiam tandem euenire fabulæ tradunt, qui in Vulturem mutatus dicitur. Commune item huic Aui est eodem teste, vt & omnibus ferè Aquilis, venari in locis longè à nidis suis distãtibus. Sed hæc ab Aquilis mutuata potiùs, & ad Vultures transducta esse quispiam non immeritò censeat, vt etiam alia, vt [l] vbi de pugna animalium pro cibo & pullis scribit, Vulturem testatur peculiariter quoddã animal, quod Græcis Arodycum, Latinis Ardolatum (neutrum nomen mihi cognitum est) interimere testatur. Item & binas tradit esse Aues, quæ itidem cũ Vulture inimicitias gerant, vnam Psitaci Græcè, Latinè Camulgum dictam, hanc quòd oua eius frangat, deuorare: illam Prece Troylon Græcè, Latinè Trochilum dici, sed hanc Auiculam (modò ille hanc intelligat, ut corruptum Græcum nomen Prece, πρέσβυς enim quandoq; Aristoteli dicitur, indicare uidetur) nos ex Philosopho cum Aquila pugnare anteà diximus, atq; ipsemet [m] Albertus postea affirmat, sed uelut sui oblitus Dereolirin uocari ait, uoce meo iudicio corrupta à rege, quo nomine ea Auicula etiam uenit. Camulgum uerò ego Caprimulgum esse puto, ut ex illius uerbis colligo, nam & hunc cum Vulture pugnare tradit sequenti deinde capite. Vbi etiam nescio quem uermem serpentinum Vulturem aliquando superare memorat. Ad hæc Auem acutissimi alioqui uisus, de die tamen non apparentem dici Cokym, & cum Vulture pugnare testatur; necnon & Aristotelem ausus fuit accusare mendacij, quòd Vulturem cum Dracone dissidere scripsisset, quod tamen apud Aristotelem neque mihi, neque alijs (ni fallor) legere contigit. Mergus autem à Vulturibus nõ aliter, quàm ab Haliæto sibi metuit, quem cùm uidet, in aquis se submergit. Pugnant item Vultures, ut & aliæ Aues propter habitationem, uictum & pullos, ut Albertus quoque alibi prodidit. Quare & Vultures sibi inuicem inimici sunt.

[k] Lib. 8. c. 5.

Latro in Vulturem mutatus.

[l] Lib. 8. c. 2. tractat. 1. de Animal.

Camulgus.

[m] Lib. 8. c. 3. tractat. 2. de Anim.

Caprimulgus.

Mergus à Vulture sibi metuit.

ANIMI MORES.

INDOLEM Vulturis atque mores expositurі, eadem, qua paulò antè, methodo utemur, & similem superioribus nodum dilucidabimus. Quidã enim Vultures audaces faciunt, alij timidos & imbelles. Audaces esse declarat Baptista [a] Mantuanus, dum Auiculis minoribus parcentes, & magnas tantummodò inuadentes, quales sunt Olores, introducit, ubi ait:

Flebat, ut inuadi cernens à Vulture nidos
Lactenteis imbellis Olor, prædator aduncis
Vnguibus, & duro discerpit uiscera rostro. Item [b] alibi:
Si placet aut laqueo uolucrem uel fallere uisco
Aut alijs petere insidijs, ut ab æthere lapsus
Fulminis instar, auem feriat pede pectore & ore
Vultur, &c.

Imbelles uerò uocat Q. [c] Calaber, inquiẽs: *Imbellibus Vulturibus similes gradum sistere non audebunt, quos in fugam egit Aquila Auium præstantissima.* Illud quod à Bapt. Mantuano Vulturi attribuitur, illi competit, qui hybris est, altero scilicet parente nobili, nimirum Aquila, altero ignobili nato, nempe Vulture. At ignauum esse ac meticulosum, cui nihil neque in generatione, neque ingenio cum Aquila est commune, legitimo scilicet Vulturi ascribendum est. Pietatem Vulturum in parentes, quam ἀντιπελαργεῖν ab insigni Ciconiarum gratitudine uocant, disertissimus nostræ ætatis uates celebrat hoc uersu:

Patrem senio iam gelidum, situq; fractum,
Nudo capitis caluitio, atque glabritate
Ecce reficit munere Vultur Africanus
Hoc idem grata Ciconia &c.

Libidine ingenti æstuare scribitur, adeò ut uel sola nonnunquam Veneris uehementi imaginatione à quibusdam concipere putetur. Quæ res fabulæ illi originem fortasse dedit, quòd absque maris opera, solius Fauonij cura, uteris excepta oua non solum subuentanea, sed & fœtus pariant. Sed hoc naturæ ac ueritati repugnare superiùs docuimus.

[a] Lib. 2. Parth.

[b] Lib. 2. Syluar.

[c] Lib. 3. Paralip.

Pietas Vulturis in parentes.

Lidido.

Conceptio.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Aeſalo Vulturi inimicus & cur. [a] 9. Hiſ. c. 1. Vultur pugnat cum Aquila. [b] Lib. 14. Hiſt. c. 14. Columbæ Vultures & Aquilas nõ metuunt. Vulturi peculiare delectari putridis. [c] In Geoponicis. [d] In mirabilibus. [e] Lib. 4. de cauſ. Plant. [f] L. 12. c. 53. Roſę nomine quid Plinio ſignificetur. [g] Lib. 2. de Pedagog. Vulturis inimicitia cũ malo Punico. [h] Lib. 6. de Anim. c. 46. [i] L. 20. c. 5.

VULTUR etſi innoxius ac innocens à quibuſdam putatus eſt, hoſte tamen non caret. Etenim cum Aeſalone in primis inimicitias habet, ut ſcriptum reliquit [a] Ariſtoteles, qui cauſam aſſignat, quia ungues utriq; adunci ſunt. Quin etiam eodem authore Vultures & Aquilæ pugnant. Ex quo ſolo minimè timidos & imbelles eſſe facilè cognoſcere poſſumus. Verùm ad tam arduos conatus non ſolùm ſui roboris, cuius ſibi eſt conſcius, confidentia, ſed innatum quoddam odium ipſos impellit, cuius impetu incitus etiam Scarabeus Aquilam perſequi audet, & lædere. Eius uerò rei Albertus teſtem citat Ariſtotelem, in quo tamẽ nihil tale reperias; ſed benè apud Auicennam, eiuſq; interpretem, qui Vulturem cum Aquila ſæpe confundit. [b] Gyllius pro magno habet, quòd Accipitres Aues pugnaciſſimæ cum Vulture manus cõſerere audeant, dicens: *Iuſtæ magnitudinis Accipitres & integræ ætatis ſæpenumerò etiam contra Aquilas & Vultures pugnare aiunt.* In Columbas tamen mitiores non admodum ſęuire uidentur, ſi Aeliano credimus: *Clangorem*, inquit, *quidem aut Aquilarum, aut Vulturum facilè Columbæ ſpernunt, non item Circi aut Aquilæ marinæ.* Hoc in Vulture peculiare, ac mirum eſt, putidis affici, ſuaueolentia auerſari. Quemadmodum enim cadauerum odore & paſtu mirum in modum capitur; ita ab unguentis tantoperè abhorret, vt tradente Oppiano, ne armenta quidem mortua, quorum carnes unguento illitæ fuerint, attingat. Rationem reddit [c] Ariſtoteles, vbi inquit: *Animal nullum ſuaui odore per ſe delectari videtur, niſi quatenus is cibo coniungitur, quædam etiam offenduntur, ſi uerum eſt, quod de Vulturibus & Scarabeis fertur.* Noxa autem, quam percipiunt, quęque eos fugat, tanta eſſe dicitur, vt idem [d] alibi ſcribat, *Vultures odore vnguentorũ perire, ſi quis cibum vel inunxerit, vel illitum obtulerit.* Idẽ aſſerit [e] Theophraſtus præceptori ſuo ſuffragatus, cùm ait: *Animalia quædam ab his, quæ nobis ſuauiſſimè olent, perimuntur, ceu Vultures ab vnguẽtis, & Canthari à roſis.* Confirmãt idem Zoroaſtres & Aelianus pluribus locis. [f] Plinius uerò, *Vultures*, inquit, *vnguento qui fugantur, alios appetunt odores, Scarabei Roſa.* Is exitium ipſis ab unguentis odoratis adferri non refert; ſed tantùm abhorrere & auerſari odorata quæuis indicat. Roſam autem hoc loco apud Plinium pro unguento roſaceo accipi exiſtimo, vti Celſo etiam alicubi. Quod etiam ex [g] Clemente licet colligere; ubi inquit: Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾶν λέγονται, id eſt, *Vultures & Scarabei rhodino vtentes vnguento mori dicuntur:* quibus uerbis etiam eorum fauet opinioni, qui unguentorum odore interire Vulturem dixerunt. Neque cum myriſticis ac odoratis ſolùm maximum ipſi intercedit à natura diſſidium, ſed etiã cũ grano mali Punici, ſi uerum eſt, quod [h] Aelianus dicit, nempe *Vultures & alias quaſdam Aues mali Punici grano perire.* [i] Plinius ſemine Siſeris Cretici Vultures oblectari dixit.

CORPORIS AFFECTVS.

Vultur obſtructione laborans quõ ſibi medeatur. [b] Lib. de re med. Accip. [c] L. 8. Hiſt. cap. 3. Ceruæ Seſeli Creticũ quęrunt & cur. Pediculi Vulturũ venenoſi, & eorum forma. Dedi pediculi nomẽ.

HABET præterea, Vultur & alia incommoda pręter ea, quę ab unguentis ipſi oblatis imminẽt. Nam & morbis obnoxius eſt, quos natura duce ſibi ipſe medicus, non minùs quàm aliæ plurimæ Aues propellit. Tradũt Raſis & Albertus magnus, hepatis dolore aliquando Vulturem affici, (qui fortè propter obſtructionem uiſceris, aut inflammationem ex nimia uoracitate contractam oriri poteſt,) cùm itaq; hoc affectu laborat, tum Aues magnas uenari, & hepar earum deuorare ſolet pro medicamine. Quod quidem eius inſtitutum non admodum à Medicorum placitis alienum eſt, qui ſimilibus ſimilia conſeruari docent. In eundem fortaſſe vſum, nempe ut hepatis farctus expediat, Seſelios Cretici, ut teſtis eſt [a] Plinius, ſemen eſſe dicitur. Hoc Gyponomon [b] Demetrius Conſtantinopolitanus ideò uocat proculdubiò, quòd à Vulturibus deuoretur, non tamen, quia id in cibum quærant, (pauciſſimi enim aut nullius eſt nutrimẽti, & carnibus uiuũt rapacia, & leguminibus abhorrẽt, ut tradit [c] Ariſtoteles) ſed quòd in eo medelam ſui mali naturæ inſtinctu agnoſcant repoſitam. Cuius quoque herbę inſignem in liberandis ab obſtructione membris efficaciam Ceruæ non ignorant, ut quæ eandem a partu, quo faciliùs à lochijs expurgentur, depaſcentes, nos eius uſum docuerunt.

Sed & Pediculis infeſtatur Vultur, quantum ex Auicenna colligimus, qui eius mentionem facit multis in locis. Hoc inſectum aiunt eſſe venenoſum, ſimile pediculo paruo, vel ei qui in inguine naſcitur, cuius Perſicum nomẽ Dedi eſſe volunt. Alij alijs, ſed ab hac voce corruptis nuncupant,

rupant, vocabulis Indica nomina sunt Meluke, Tagomus, Ragarius, vt vult Matthias Syluaticus. Est quoque apud eosdem barbaros dictio Tafatis vel Tafaris pro Vulturis pediculo in vsu, de quo in historia insectorum, Deo dante, aliquando plura dicturi sumus; sed de eius curatione plura videre licet, cui lubet, apud Auicennam, eiusque commentatorem [d] Gentilem.

Meluke. Tagomus. Ragarius. Tafatis. [d] Tract. 5. cap. 12.

ÆTAS.

VULTURES [a] D. Ambrosius existimat, quod absq; coitu nascantur, nec eo vtantur, alijs diutius viuere, & plurimùm superesse æui, adeò ut ad cētesimum annum vitę eorum series producatur. Idem [b] Isidorus, sed ex aliorum sententia astruit. Id annorum spatium cùm Vulturibus congruit. Itaque Aegyptij humanæ ætatis curriculum huius volucris imagine indicabant, rationē huiusce vitæ nostræ diuturnitatis non illepidam quidem, sed fabellæ simillimam commenti. Hi singulo quoq; anno ad drachmam vnam ab ipso vitæ primordio nostrum cor dixerunt accrescere, donec ad annum usque quinquagesimum peruentum fuerit, in quo apicem quodammodo constituunt ætatis ac statum, abhinc per annos totidem alios decrescere eodem modulo, quo ad illud vsque tempus adauctum fuerat, hominemq; tunc deficere, cùm ad duas drachmas cor ipsum redactum fuerit. Ita demum vitam humanam centum annis, vt plurimùm circumscribi, nisi aut negligenter aut intemperanter acta ipsa sibimet, in morē Turdi, incommoda compararit, seq; parte aliqua fraudauerit. Cor enim affectum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantiùs flaccessit ac deficit. Sanè hoc elegans magis, quàm verum humani ęui & accrementi & decrementi causa cōmentū est.

[a] Lib. 5. Hexam. c. 20. [b] Lib. 12. Orig. c. 7. Vultur ætatis humanæ Hieroglyphicū. Fabula de accremēto cordis Vulturini.

COGNOMINATA.

QUONIAM hæc Auis cadauera, eaq; tabida summoperè affectat, propterea causidicos, & oratores forenses, quòd eis (ut Columella dixit grauissimè), concessum sit in medio foro latrocinium, [a] Apuleius probroso nomine Vulturios nominauit.

Quemadmodum [b] M. Tullius Vulturios paludatos appellauit Gabinium & Pisonem Imperatores, qui tam auidè lucro inhiabant, vt pretio nundinarentur omnia. Idem Cicero alibi Pisoni ab Auis rapacitate sumpta analogia, Vulturij cognomen dedit, rapacem esse indicans his verbis: *Appellatus est hic Vulturius illius prouinciæ, si Dijs placet, imperator.* Ex quibus prouinciam expilasse eum ac spoliasse innuit.

Porrò eadem ratione salibus suis [c] Plautus inseruit Vulturios pro talis. Vt enim Vultures rapto viuunt, compari modo & tali adeò voraces sunt, vt aleatorem ex toto spolient, vt non inscitè [d] Cælius Rhodoginus exponit.

Captatores quoq; testamentorum Vulturios dici non solùm [e] Seneca, sed & Catullus hoc versiculo indicauit:

Suscitat à cano Vulturium capite.

Causidici Vultures dicti. [a] Lib. 10. de Asin. aureo. Togati Vultures. [b] Pro Sextio. Vulturij Paludati. [c] In Curcul. [d] Lib. 4. lect. Antiq. c. 18 [e] Lib. 15. Epistol. 96.

DENOMINATA.

VULTURNUS ventus, qui ab Oriēte spirat hyberno, vt ait [a] Plinius, dictus à Vulturis volatu, quoniam altè resonat, ut quidam volunt: Græci Euronotum vocant, quod inter Notum & Eurum sit. Authore Gellio tres sunt venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus, quorum medius Euronotus est, seu Vulturnus:

Nomen quoque dedisse videtur Vultur oppido, quod βολτερνον Ptolomæo, Vulturnum Plinio, Liuio, Melæ, Frōtino, & Varroni dicitur, eratq; Romana Colonia in Campania. A' Leandro Castello al mar di Botorno hodiè uocatur. Vulturnum per o scribit Varro, uti etiam Ptolomæus Blondus: Vulturariam uocat.

Vulturnus præterea Plinio & Virgilio eiusdem Campanię fluuium significat, qui iuxta Cumas in mare labitur, vt annotat Seruius in eum locum Virgilij.

—— Amnisq; vadosi
Accola Vulturni &c.

Vulturnus ventus. [a] L. 2. c. 47. Euronotus. [b] L. 2. Noct. Attic. c. 22. Vulturnū oppidum. Castello al mar di Botorno. Volturnū. Vulturaria [c] Lib. 3. c. 5. Vulturnus fluuius. [d] Aeneid. 7

Vulturnũ mare. Natarone. [e] L. 5. Geog.

Vnde Vulturnum mare habet etiam Plinius ad eiuſdem fluminis oſtium. Natarone recentiore vocabulo dici ſcribit Leander. Attamen Vulturno eum etiam hodiè vocant accolę. Huius Suetonius & [e] Strabo mentionem faciunt.

Vulturnũ oppidum. [f] Lib. 4. Vulturna Dea. [g] Lib. 4. de ling. lat.

Vulturnum Hetruſcorum oppidum teſte [f] Liuio. Nam & Vulturna, cuius non ſemel idem meminit, celebris Hetruſcorum Dea fuit, quamuis [g] Varro hanc vocem *è Samnio ortam nihil ad latinam pertinere* dicat; *at quod proximum*, inquit, *oppidum ab eo ſecundum mare Vulturnum.* Ad nos iam vocabulum latinum venit.

Vulturnũ vicus. [h] In Ligur.

Eſt & Vulturnum vicus in Liguria, teſte [h] Blondo, quem Cheruſa torrens perfluit.

Vulturnalia feſta.

Feſta quoq; antiquis Romanis quædã fuerunt Vulturnalia, quę Varrone teſte celebrabantur ſexto Calendas Septembris. Et Vulturnalis Vulturni Dei flamen Varroni quoque dicitur, cuius cognominis origo latet.

Vulturin⁹. Subuulturius. [i] In Rudẽte.

A Vulture Vulturinus adiectiuum deriuatur, id quod eſt Vulturis, denotans. Vti etiam Subuulturius, quo [i] Plautus vtitur: *Eia corpus cuiuſmodi Subuulturium? illud quidem ſubaquilum volui dicere.* Grammatici interpretantur, rapiens ad ſe homines. Budæus ubi de νεκροφόροις loquitur, eos ait eſſe, cuiuſmodi ſunt apud nos hodiè Vulturij illi κωδωνοφόροι, id eſt, tintinabula geſtantes, quos anteambulatores atratos latinè appellare poſſumus, & ferales præcones: quorum omnium vota ſunt eadem quę Orci. Alij verò aliter accipiũt uocem κωδωνοφόρος pro eo nempe, qui nolam fert, vt is qui in excubijs caſtra circumiens nolam ferebat, eamq; pulſans explorabat, an ij quorum erat excubias agere, dormirent necne: ad nolæ enim pulſum reſpondere & vigilantię ſuæ teſtimonium voce edere oportebat.

Gyponomos herba.

Gyponomos herba Græcis eſt, quam quidam Seſeli Creticum, alij Maſſilienſe dicunt, à Vulturum paſtu vocata, ad quam ęgri forſan confugiunt.

[k] Lib. 4. de Thermis.

Citra montes, qui Italiã diuidũt à Germania inter multa ac diuerſi generis balnea, temperatæ qualitatis aliqua habẽtur. Sulphurea autẽ ſunt in Helueticis quædã, quæ à Vulturibus patrio nomine, ut refert [k] Doctiſſimus mihiq; amiciſſimus. Andreas Baccius, cognominantur.

Γυπαρία appellantur latibula ſeu ſpeluncæ, fortaſſis quòd Vultures vt ſuo loco diximus, in excelſiſſimis rupibus nidificent. Gaza alibi γυπάνον tigurium & ſpoluncam appellat, ſed fortè ea vox corruptè ſcripta eſt pro γυπάριον.

VSVS IN SACRIS.

Iſidis ſtatua coronata pẽnis Vulturis. [l] Lib. 10. de Anim. c. 22

ÆGYPTII ſuperſtitioſi certè ſacrorum cultores ſtatuam Iſidis, quæ ipſis inſtar omnium, quæ apud Græcos & Romanos fuerunt, dearum erat, Vulturinis plumis coronabant. Eiuſmodi enim volucres Iunoni ſacras putabant, earumq; pennis nõ Iſidis tantùm caput, ſed & faſtigia veſtibulorum ornabãt, ut [l] Aelianus tradit. Quemadmodum nunc viris militaribus mos eſt ornatus gratia in capite aliarum Auium, vt Struthiocameli, Ardeæ, & ſimilium plumas geſtare.

Marti quoque ſacros cenſuit Vultures veterum authoritas, vt ſcribit Pharnutus, quoniam plurimi videantur, vbi ſint πτώματα πολλὰ ἀρηΐφατα.

AVGVRIA.

[a] In quæſt. Rom. & in vita Romuli.

VLTVR Feſto inter volucres præpetes recenſetur: *Aues*, inquit, *volatu auſpicia facientes ſunt Buteo, Sanqualis, Immuſſulus, qui eſt pullus Vulturis, Aquila, & Vulturius.* Erat autem maximi in augurijs apud Romanos vſus. Cuius rei rationem inueſtigans curioſè admodum [a] Plutarchus, ita ſcribit: *Quid eſt, quod Romani Vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti duodecim apparuêre? Vel quoniam Auium omnium hæc minimè frequens, & conſueta homini eſt? neque enim quiſquam in Vulturis nidum facilè inciderit. Derepentè enim & inopinatò aduolant aliundè è longinquo: quò fit, vt eorum aſpectus ſemper aliud ſignificet. An vel hoc etiam ab Hercule didicerunt? ſiquidem omnium maximè, ſi verè dicit Herodotus, Vulturibus gaudebat Hercules, qui circa rerum gerendarum principia comparuiſſent, vt qui Vulturem inter cũctas carniuoras Aues iuſtiſſimum exiſtimaret. Primùm enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod Aquilæ Accipitres, atque nocturnæ Aues faciunt. Sed extinctis tantùm corporibus paſcitur: & inter ea etiã ſuo generi parcit. Nunquam enim volucrem aliquam guſtare viſus eſt Vultur, cùm Aquilæ & Accipitres cognatas maximè Aues perſequantur & feriant. Atqui iuxta Aeſchylum Auis Auem deuorãs pura eſſe non poteſt. Deinde etiam hominibus ferè non nocet, cùm neque fruges conſumat aut vaſtet, neque ſtirpes aut animantes*

mantes mansuetas lædat. Quod si, vt Aegyptij fabulantur, omne genus eorum fæmineum est, & hausto Subsolani flatu concipiunt, vt arbores Fauonio, prorsus firma, certaq́; ab eis signa posse colligi probabile est, cùm in cæteris Auibus ex libidinis motu, rapinis, fugis & persecutionibus magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit: Hactenus ergò Plutarchus. Quod [b] Lucanus quoque tetigit, inquiens.

Vulturis vt primum læuo fundata volatu. Item & Statius:

Non venit augurijs melior quam Vultur.

[b] *Lib. 3. de bel. ciuil.*

Veruntamen inauspicatus, maliq́; ominis Vulturum visus ferè habitus Romanis fuit; & Aristoteles ac Plinius eorum cōspectum semper in malum retulerūt. Vnde etiam est, quod [c] Plutarchus Vulturem Auem in augurio dicit infelicissimam. Quod adductis, quæ subsequuntur exemplis manifestum euadet, item & ex istoc [d] Senecæ:

Vultur inauspicati augurij.

[c] *In Symb. Pythag.*

[d] *In Hercule furente.*

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

Vulturem in ędem Iouis aut Deorum inuolasse, prodigij, maliq́; auspicij loco receptum est. [e] Liuius quoq; Vulturem frequenti foro in tabernaculum deuolasse tradit. Et [f] Dion testatur complures Vultures in templo Genij P. R. ac Concordiæ insedisse, eoq́; tempore cædes illas, quales olim Sylla in proscriptione vsus fuerat, editas fuisse, totamq́; Vrbē cadaueribus impletā. P. Crasso, & Q. Scæuola Coss: vt narrat [g] Iulius Obsequens, Vultures Canem mortuum laniantes, occisi & comesi sunt ab alijs Vulturibus. Similiter eodem teste L. Sylla & Q. Pompeio Coss: Stratopedo, vbi senatus haberi solet, Corui Vulturem tundendo rostris occiderunt.

[e] *Lib. 7. de bell. Punic.*

[f] *L. 47. Histor. Rom.*

[g] *L. de Prodig.*

Dario Accipitres visi, duo Vulturū paria vellicantes, omen fuêre, quod è coniuratis sumpto supplicio haud multò post Persarū regno potiturus esset. Et hoc quidē cōiurationis cōscijs infaustū erat, etsi Regi felix fuisse videatur, ad quem Accipitrum auspicium propriè spectabat.

Vultures ab Accipitribus occisi quid portendant.

Vultures pręterea Aquilarum implumes fœtus occidisse, nidosq́; euertisse, ipsosq́; à pastu pedibus & rostro abegisse; Tarquinio Superbo exilium, & regni amissionem, quæ mox secuta sunt, portenderunt.

Tarquinij Supbi exitij portētū.

Tradunt insuper ingruentis mali certissimum pręsagium haberi, si exercitum Vultures insequerentur; imò vbicumq; Auiū quarumuis, quæ cadaueribus vescuntur, vt sunt Vultures, Corui, Cornices, aliæq́; eiusmodi agmen apparuerit, & per aliquot dies ibi permanserint, id futuri excidij signum esse omnes consentiunt, vt [h] Augustinus Niphus testatur. Idem D. [i] Ambrosius affirmat scribens in hæc verba: *Solent Vultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. Cùm enim lacrymabile bellum acies inter se instruunt, multo Vultures sequuntur agmine, & eò significant, quòd multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda Vulturibus.* Iulius Obsequens pro malo augurio recenset, quòd Vulturum & aliarum Alitum, quibus strages cadauerum pabulo est, ingens vis ad exercitū aduolarit. Imò Vmbritius haruspex, teste [k] Plinio, biduo triduoue antè eò volare tradit, vbi cadauera futura sunt. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia cōstat, & in excidio Troianorū ita accidisse [l] meminit Aristoteles. Idē innuit [m] Plautus, cùm de helluonibus quibusdam cænipetis Dynarchi loquitur: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo diè esurituri sient.* Dion vbi de prodigijs agit, quæ Philippensem pugnam præcessere, *& quod maximè,* inquit, *pernitiem eis significauit, ita vt hostes quoque id animaduerterant, multi Vultures, aliæq́; Aues, quæ cadaueribus pascuntur super solos ipsos* (exercitum scilicet Cassij & Bruti) *volauêre, in eos intuiti sunt, & terribilem clangorem & strepitum ediderunt.* Vnde limitem significaturi Aegyptij Vulturē pingunt, vt ex [n] Oro constat, quòd cùm belli conficiendi tempus instat, locum, vbi committenda sit pugna, septem antè diebus, quod maius est, ad eum accedens præfiniat & circūscribat. Præsagium quoque demonstrat, cùm eandem ob causam, tùm etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior clades futura sit, inde futurū sibi ex cadaueribus alimentum prouidè cognoscens. Vnde & prisci reges, ut idem Orus & Aelianus tradunt, exploratores mittebant, per quos in utram aciei partem respexissent Vultures, cognoscerent, indeq́; vincendosne sese, an victuros fore colligerent. Huius quidem ex Vulturum præsentione augurij rationem scrutari difficillimum censuit Albertus. Ex stellarum occultiore potestate fieri collibeat credere, inquit [o] Cælius Rhodoginus. Apud gētes regni Pegù pessimum omen censetur, si Vulturem videant, & propterea custodes foribus adponunt, qui eos eijciant.

[h] *Lib. de Augurijs.*

[i] *Lib. 5. Hexam. c. 23.*

[k] *L. 10. c. 7.*

[l] *In Augur.*

[m] *In Truculento.*

Bruti, & Cassij exitium.

Vultur pro limite pictus.

[n] *L. 1. Hierogly.*

Præsagiū cladis.

[o] *L. 8. Ant. lect. c. 8.*

Quamuis autem infelicis augurij veteribus plerumq́; habitum fuisse conspectum Vulturum supra ex nonnullis diximus, & exemplis probauimus, nihilominus tamen & prospera auguria, maximi sanè momenti & summis tantùm Imperatoribus Romanis tribus, nempe Romulo Imperij conditori, Iulio Cæsari primo Imperatori, & Augusto Vrbis, imperijq́; restauratori, attulisse legimus. Romulus enim & Remus Vrbem condituri, cùm de loco per eius eligendo litem inter se ab Auibus intercidi cuperent, diuersa ad augurandum loca ceperūt. Prius Remo in augurio venisse ferunt sex Vultures, cùm duplex numerus se Romulo ostendisset. Sed dicitur à quibusdam verè Remum vidisse, Romulum verò id esse ementitum; sed cùm accessisset

Romuli & Remi augurium in condenda Vrbe.

Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse; indeq; mansisse morem Romanis ex Vulture augurandi. Quod autem duodecim Vultures auspicij felicitatem Romulo prænotarint, cùm historiæ multorum testantur, tùm Q.[p] Ennius his verbis:

[p] In Annalibus.

Certabant vrbem, Romam Remamne vocarent,
Omnibus cura uiris vter esset Induperator,
Et simul ex alto longè pulcherrima præpes
Læua volauit Auis: simul aureus exoritur sol:
Cedunt ter quatuor de cælo corpora sancta
Auium præpetibus sese pulchrisq́; locis dant.

Idem quoque augurium [q] Baptista Mantuanus hisce versibus expressit:

[q] Lib. 1. Agelarior.

Martigenæ fratres facturi nomina Romæ,
Consuluisse Deos gentis de more feruntur,
Templaq́; metati ter sex vidisse volucres
Carniuoras, oculis solitas occurrere rarò,
Mole graui tardas, prolem sine patre ferentes,
Longaq́; tradentes in seram sæcula mortem,
Nomen aui Vultur, nidi cui tertia semper
Pars perit, & natis fœtat contenta duobus,
Rupibus in summis parit, & præsaga futuræ
Cædis adit tepido spargendas sanguine terras.
Ille sacer numerus portendere creditur annos
Vrbis.

Quæ omnia fortasse Poëta hic ex Terentio [r] Varrone transtulerit, qui vt refert [f] Petrus Crinitus, fuisse Romæ Vectium in augurandi disciplina nobilissimum scribit, eumq́; affirmasse futurum Romani imperij terminum post M. CC annos; si modo, inquit, verum foret, quod in annalibus historijsq́; Romanis tradatur de duodecim Vulturibus, quos Poëta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro: si verum est, quod de Romuli augurio traditũ in condenda Vrbe, deq́; XII. Vulturibus, ad M. CC. annos Romanus populus perueniet, cùm CXX. ann. incolumis præterisset. Qua in re factum est quidem iudicium, ex numero alitũ, vt singuli Vultures centenos annos portenderent. Censorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. anno ab vrbe condita vixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit, hoc ipsum diiudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret imposturam, quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio, quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumq́; varietatem considerant. Cæterùm tali sententiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire; Siquidem CC annis post Censorinum adiectis, imperãtibus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa, Bysantium se recepit: Nam ingruentibus in Italiam Hunnis, Vandalisq́; & Gotthis maximè sub Athalarico, qui Vrbem ante Gensericum annis XLIIII. inuaserat Imperatore Romano incolumi, etsi nõ extinctum planè, attritum tamen valdè Imperium fuit, & Stiliconis Ducis contra Athalaricum victoria vtcunque conseruatum, cuius [t] Claudianus meminit hisce versibus:

[r] L. Antiq.
[f] Lib. 16. de honest. discipli. cap. 5.

[t] Lib. 14.

Sed malus interpres rerum metus omne trahebat
Augurium peiore via, truncataq́; membra
Nutricemq́; Lupam Romæ, regnoq́; minari
Tunc reputant annos, interceptosq́; volatu
Vulturis, incidunt properatis sæcula metis.

Omnem verò maiestatem simul cum nomine tum amisit, & prorsus pessum ijt Imperiũ, cùm vt scribit [u] Paulus Diaconus in his, quæ Eutropio addidit, & vt Orosius quoque testatur, Adouacer cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupit, cuius nuncij terrore perculsus Augustulus purpuram sponte deposuit. Ita conditæ Vrbis anno millesimo ducentesimo vigesimo nono Occidentis Imperium finitum est, anno ab incarnatione verbi quadringẽtesimo quinto.

[u] Lib. 16.

In augurium hoc inuectus [x] Prudentius, illiusq́; falsitatem arguens hunc in modum canit:

[x] In Romano.

Cur Vultur cẽtum annos significarit.

Antiquitatem Romuli, & Mauortiam
Lupam renarras primùm, & omen Vulturum:
Si res nouellas respuis, ni tam recens
Vix mille fastis implet hanc ætatulam
Cursus dierum conditore ab augure &c.

Cæterùm quòd Vultur vnus annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd vita singulorum cẽtesimum ferè annum attingere putatur. Quanquam

quam Aegyptij Vulture picto annum vnum duntaxat ſignificant, quod annum totũ hæc ales in conceptu, in partu, in incubatu ouorũ & pullorum educatione cõſumat. Fauſti huius quod Romulo apparuit, auſpicij [y] Aelian. meminit his verbis: *Romulus in Palatino colle ex duodecim Vulturibus optima auguria egit. Nam ex Auium numero cõmutatione in totidem homines facta, principes totidem Romanos, quot Aues perſpexiſſet, virgis antecedere iuſſit.* Sunt qui Romulum in memoriã duodecim eorum Vulturum, duodecim etiam lictores conſtituiſſe ſcribunt, quamuis nec deſint qui ex duodecim populorum Hetruriæ numero factos tradant.

Vultur anni imago, & cur.

[y] *Lib. 10. de Ani. c. 22.*

Duodecim Vultures item C. Iulio Cæſari in conſulem cũ Q. Pædio inaugurato, dum Conſulari pompa ad ſacrificandum Vrbem ingrederetur, oblati ſunt, vt [z] Appianus refert.

Vultures duodecim Cęſari qñ apparuerunt.

[z] *Lib. 3. de bel. ciuil.*

10 Simile demùm augurium Auguſto Cæſari poſt illos ſoli datum eſt. Hic enim, vt tradit Iulius Obſequens, quum in campum Martium exercitum deduceret, ſex Vultures apparuerunt. Conſcendenti deinde roſtra, creato Conſuli, iterum ſex Vultures conſpecti, veluti Romuli auſpicijs nouam vrbem condituro ſignum dederunt. Et [a] Suetonius: *Octauio*, inquit, *Auguſto primo conſulatu auguria capienti, duodecim ſe Vultures, vt Romulo oſtenderunt.* Author item eſt Dion poſt Cæſaris cædem Octauio in campum Martium deſcẽdenti Vultures ſex augurium feciſſe, mox verò apud milites concionanti dnodecim: vnde eſt ab eo coniectatum ſe Romuli monarchico principatu conſtanter potiturum. Sed illud inter hæc obſeruatione dignum videtur, inquit Pierius, ter hanc annorum M. CC. ſupputationem tribus maximis imperijs, æquo propemodum temporis ſui curriculo, inſignes admodum rerum mutationes adduxiſſe. Primam à Romulo ad Genſericum, 20 ſiue quis ad Audoacrem, qui etiam de Vrbis nomine abolendo, ac Audoacria vocanda cogitauit: ſecundam ab Octauiano Auguſto ad Fredericos, tertiam Cõſtantinopolitanam à Fl. Conſtantino ad Conſtantinum eum, qui oppreſſus ab Othomanno Turcarum duce, vitam cum imperio finiuit.

Auguſto quõ duodecim Vnltures viſi.

[a] *In Aug.*

MORALIA.

DIVVS [a] Baſilius ſcitam admodum inuidorum cum Vulturibus comparationem inſtituens, à tam turpi vitio nos deterrere conatur, in hunc modum: *Sicut* 30 *Vultures per multa quidẽ prata, multa etiã amæna & odorata circũuolitãtes ad tabida, & fæculenta loca feruntur; ſic & inuidi ad vitæ ſplendorem, ac rerũ benè geſtarum magnitudinem minimè quidem reſpiciunt, manca verò, & fragilia, & ſi quid erratum (vt quandoq; rebus accidit humanis) tantùm obſeruant, hæc diuulgant, & per hanc tantùm homines cognoſci volunt.* Et [b] S. Iſidorus Peluſiota, *omnis vir iuſtus* inquit, *ſibi eſſe videtur: Etenim ad ea quidem quæ alij rectè, atque uirtute gerunt, cæcutit: eorum autem vitia perſpicit non ſecus videlicet ac Vultures prata perſæpe atque hortos prætereuntes, cadauera volatu petunt.* Hiſce non abſimilia [c] Plutarchus ſcribit in hæc verba: *Inimicus, ſi quid delinquas, inhæret affixus, ſcrutaturq́; & profectò Vulturum exprimere videtur mores. Hi quippe tabida tantùm conſectantur cadauera, nam pura beneq́; habentia ne ſentiunt quidem: Conſimiliter inimicum vitæ modo labes mouet, ægra illũ excitant ac quæ computruerunt.* Vulturibus ſimiles ſunt inuidi, qui ad fœtida duntaxat cadauera deſcendunt, & partibus tetris, 40 corruptiſq; veſcuntur, bonas integraſq; abominantes. Gaudet Vultur bellis ac cædibus ob cadauerum paſtum, quem inde conſequitur, adeo vt exercitus per lõgiſſima etiam ſpacia ſequatur. Quos potiùs his comparare liceat, quàm eos, qui ſeditiones vrbium affectãt, & principum exercitus ſequuntur, vt quorum proſperitati moleſti eſſe nõ poterant, fortiorem viribus contractos expolient. Et qui veluti dicit Adamantius alienæ morti incumbunt, qui arte fraudeue teſtamenta ſubijciunt, veluti mortuorum cadaueribus inhiantes, propterea quòd his Auibus ſemper mortuorũ, ait, corpora cibus ſunt. Ea verò de cauſa prophanæ ſunt in [d] ſacris literis, ac inter immundas Aues recẽſentur. *Non manducabis*, inquit lex, *hæc quia immunda ſunt, Aquilam & Vulturem* &c. quod, vt ait Heſychius Hieroſolymitanus, per eos homines intelligantur, quos oblectant rixæ ſtrageſq;, quippe qui viſcera miſerorum & atrum ſanguinẽ depaſcuntur, cùm 50 minimè oporteat hominem contemplatione diuinæ deditum ex caſibus aduerſis aliorum nutriri aut lætari. Quare [e] Baptiſta Mantuanus, ubi in deſcriptione tartarorum lictores eius loci Vulturibus ſimiles facit:

—— Lector volat agmine magno
Vulturis ora gerens, veſtigia prima leonis
Vltima bellatoris equi.

Id autem quod de Vulturum ſpontanea & ſine maris auxilio ex uento Zephyro conceptione fertur, ab Ortodoxis doctoribus aptiſſimè ad mirandum ac ſalutiferum Virginis partum adſtruendum

[a] *Homil. 11 de inuidia.*

Inuidi Vulturibus cõparati.

[b] *L. 3. Epiſ. 237.*

[c] *Lib. de vtilitate.*

Inimici vulturũ æmulatores.

Seditioſi Vulturibus comparati.

Hæredipetæ.

[d] *Leuit. 7.*

[e] *L. 4. Alphonſi.*

[f] *In Hexa. Homil.8.*

Partus ſalutiferus Vulturibus aſſimilatus.

ſtruendum traducitur. [f] Baſilius Magnus ex hoc omnibus animaduerſum cupit, vt cùm nonnulli ſint, qui humanæ Chriſti natiuitatis arcanum irrideant, quaſi verò fines cancelloſq; naturæ egrediatur, Virginem parere, integra nihilominus, & intemerata perſiſtente virginitate, ipſi Deum exempla pleraq; iam indè ab initio præmiſiſſe aſpiciant, atque in ipſa natura rerum ſemina quædam conſperſiſſe, vnde poſſet vnuſquiſque, vbi quod alta mente conceperat, effeciſſet, talibus mirabilibus fidem adhibere, atque ita ijs occurrere voluiſſe, quorum ſtuporine dicam, an peruerſitati nihil quicquam aliud perſuadere queas, quàm quòd vel manibus attingunt, vel oculis aſſequuntur. Hinc miratur D. [g] Ambroſius neminem, qui ſe ſubuentaneo Vulturis conceptu aliquid audierit, rerum naturalium ſcriptoribus refragari; cùm verò Virginē numine diuino afflatam peperiſſe ſentiāt, tum riſum inceptare. Tangit hoc idem [h] Adamantius, vbi Celſo reſpondet, qui duplex (*Almæ*) ſignificatum ex Hebræorum interpretatione obijcit. Sed enim de intacta Virgine, non autem de adoleſcentula (quod Theodotion Epheſius & Aquila Ponticus intelligendum fruſtra conantur perſuadere) prophetatum eſt, priuſquam in Babylona fieret populi tranſmigratio, hoc eſt, antequam Medi & Perſæ principatum inuaderent. Reddita autem ſunt hæc in ſermonem Græcum ab ipſis Iudæis, nempè ſeptuaginta interpretibus, qui Ptolomæi Lagi iuſſu (tūc enim Macedonibus parebant) libros ſacros vnanimi prorſus conſenſu, eademq; ſententia ita tranſtulerunt, atque ſi ab vno tantùm traductiones omnium emanaſſent, multò ante tempora aduentus Domini noſtri, imò antequam Romani Iudæos in poteſtatē redigiſſent, adeò ut nulla ſuſpicio relinquatur, inquit, Irinæus, ne fortè nobis morem gerentes Iudæi, hæc ita ſint interpretati. Qui quidem ſi agnouiſſent nos futuros, & his teſtimonijs vſuros, quæ eorum ſcriptis ſunt, nunquam & hæc & reliqua Prophetarum monumenta comburere dubitaſſent. Plurimùm uerò indignatur Adamātius antiquiſſimus ille Eccleſiæ Doctor, pleroſq; adhibere fidem hiſtoricis philoſophiſq;, qui hæc de Vulture & aliquot alijs animantibus, quod ſine maris cōiunctione cōcipiunt, indubitatò tradunt, negare tamen Deum, qui hæc in alijs animantibus facit, in hominibus idem poſſe perficere, ubi adlibuerit. Et Græcorum pleriq; tradunt homines primùm ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ ſubſtantiæ parte iuſſu Dei, imò eo de ſe ita ſtatuente, fieri potuiſſe, ut Ieſus ex eo filius naſceretur? Eſto igitur Vultur documēto nobis, ne myſterium illud ſacroſanctum, unde uera ſalus, ueraq; felicitas nobis obtigit, fabuloſum fuiſſe uel minimum quidem ſuſpicari unquam in animum inducamus.

[g] *Lib.5.Hexam.c.22.*

[h] *Lib.1.cōtra Celſum.*

Beatus Iob, teſte Iacobo de Vitriaco, de reproba Synagoga dixit: *Semitam ignorauit Auis, nec intuitus eſt eam oculus Vulturis.* Nam, ut ait D. Gregorius, Auis nomine ille ſignificatur, qui corpus carneum, quod accepit, aſcendendo ad æthera liberauit. Iudæa autem ſemitam ignorauit Auis, quia humilitatis Chriſti uias, quibus nos in altum ſubleuamur, conſiderare uoluit, nec eſt intuita oculos Vulturis, id eſt, Chriſti: Diuus Gregorius enim redemptorem noſtrum Vulturis appellatione ſignari dixit, qui manens in altitudine deitatis ſuæ, quaſi quodam uolatu ſublimi cadauer noſtrę mortalitatis cōſpexit in infimis, & ſe de cæleſtibus ad ima demiſit, & dum animal mortuum petijt, mortem apud nos inuenit. Huius Vulturis oculus fuit intentio noſtræ reparationis. Populus ergò Iudaicus Vulturem quidem conſpexit, ſed oculos Vulturis nō aſpexit, unde & prædicatores repulit. Ad eundem locum ſic ſcribit D. [i] Hieronymus: *Poſſunt hîc duo populi intelligi non abſurdè, id eſt, Iudæorum & gentium. Carnalis ergò Iudæa fidem in Chriſto nō habens: ſed potiùs legis operibus viuens, eundem Chriſtum pro nobis factum ſemitam ſiue viam, qua reditur ad patriam, vt incredulus ignorauit, propter elationem ſuam, qua ſe putabat legis operibus poſſe iuſtificari. Auis dicta eſt, leuis vtiq; & vaga, atque in ipſis operibus legis inſtabilis. Vulturi verò gentium populus ideò aſſimilari uidetur, quoniam per errores mortuorum hominum diſcurrebat, & rebus mortuis paſcebatur. Hi ergò Chriſtum legis litera obtectum & terram repromiſſionis per Chriſtū futuram, opacitatis ſignificationum vmbraculis non poterunt omnino perſpicere.* In illa verò D. [k] Matthæi verba: *Vbicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ: De exemplo,* inquit, *naturali, quòd quotidiè cernimus, Chriſti inſtruimur ſacramento. Aquilæ & Vultures etiam trans maria dicuntur ſentire cadauera, & ad eſcam huiuſmodi congregari. Si ergo irrationabiles volucres naturali ſenſu tantis terrarum ſpatijs, & maris fluctibus ſeparatæ paruum cadauer ſentiunt, vbi iaceat: quanto magis nos & omnis multitudo credentium debet feſtinare ad eum, cuius fulgur exit ab Oriente, & patet vſque ad Occidentem? Poſſumus autem corpus, id eſt, πτῶμα, quòd ſignificantiùs latinè ſignificat cadauer, ab eo quòd per mortem cadat, paſſionem Chriſti intelligere, ad quam prouocamur, vt vbicunq; in ſcripturis legitur, congregemur, & per illam venire poſſimus ad verbum Dei* &c.

[i] *Comm. in Iob.c.28.*

[k] *Cap.24.*

VSVS IN MEDICINA.

QVANTVS verò in medicina vſus ſit Vulturis inſignis ille D.[a] Hieronymi locus vel ſolus manifeſtiſſimè docet, vbi in hũc modum ſcribit. *Nõ omnes animantes à Deo nobis datæ ſunt ad comedendum, ſed ad reliquos varios vſus. Nõ enim Vipera, non Ceti, non Hyena, non Vrſus, non Vulpes, non Noctua ad veſcendum data ſunt, ſed eorum caro, ſperma, fel, partes ſimilares, hepar, pulmo, ſanguis in medicina parata ſunt. At quid dicam de Vulture? Volucris eſt minimè ſapida, minimè eſcatilis, at ſi medicorum volumina legeris, videbis tot curationes eſſe in Vulture, quot ſunt membra.* Quòd quidẽ tanti viri encomium Vulturi veriſſimè conuenire liquidò cõſtabit, ſi plurimis, iiſq; grauiſſimorum virorum authoritatibus id comprobauerimus, è quibus tam à toto Vulture, quàm ab omnibus ferè eius partibus, quas ſingulas percurremus, præclara ſumi medicamẽta clarũ euadet. Operoſum in primis eſt, ac longum, quòd ex integro Vulture paratur, ab [b] Aëtio præſcriptum. Curat elephantiaſim, abſceſſus, condylomata, ſtrumas, corporis eminentias, ſteatomata, paronychias, bronchocelas, & omnes malignas eminentias quacunque corporis parte, atque multo, vt ipſe ait, experimento cognitum eſt. Huius talis eſt apparatus. *Vulturem viuum accipito, eumq́; in vini dulcis aut ſapæ ſextariis nouem, aut ſex ſuffocato; aut Vulturinum Gallum* (ita latina tranſlatio habet, ſed pullum non gallum fortè legendum exiſtimem) *eodem modo tractato, & à veſpere vſque ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterùm ægrum tenui victu connutrito, ſæpe etiam inediam perferre iubeto, & per ſubſcriptum medicamentum purgato, perq́; dies ſeptem ex marina aqua lauato. Poſtquam verò Vultur coctus fuerit & excolatus, oſſa ipſius contrita cum ægri ſudore, præſertim qui à ſole prolectus eſt, Cani edenda proiicito, maſſas verò ſeptem inde formatas Cani dato: Vulturem autem ipſum per triduum à veſpere vſque ad matutinum tempus, ne ab aurora conſpiciatur, coquito, atque id ſimiliter tertia die facito, probeq́; contectum omni die manè in domo tenebricoſa reponito. Atque vbi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iuſculum in nocte, minimè verò in die ſequentia addito, ſalis foſſilis marini in petris condẽſati trientem* (alij vnciam vnam habent) *atramẽti ſutorij ſeu chalcanthi* (galbani habet alia lectio) *opoponacis, vtriuſque ſextantem, colophoniæ picis vtriuſque quadrantem, euphorbij, caſtorij, ſanguinis capræ, ammoniaci, thymiamatis, cuiuſque trientem, foliorum ſemperuiui numero ſeptem, catanancæ herbæ ſcrupulos tres, amianti ſcrupulum vnum polypodij herbæ, quæ per contrariam affectionem lunæ deſinẽtc auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, ſingulorum quadrantem, bituminis Iudaici ſextarium vnum, artemiſiæ herbæ, camemeli herbæ, cuiuſque ſextantem. Hæc omnia cum iuſculo, vt dictum eſt apparato, probè trita & comminuta vnito. Cæterùm Vulturem primum vnà cum pennis vſque ad pedes excoriato, atque ita in ſapam coniectum ſuffocato. Pellem autem ipſam cum myrrha conditam, & in fumum ſuſpenſam exiccari ſinito, pedes verò in oleo coquito, & cum oleo podagricos per Vulturis etiam pennam illinito. Neruos verò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgantiuũ, cuius mentionem feci, hoc eſto: Aloës vnciæ dimidium gari, aceti, parem mẽſuram vnito, & octauam ſextarij partem bibendam præbeto.* Aliud eodem loco idem author ex Vulturino capite integro, aliiſque quamplurimis ſimplicibus admixtis componit ad elephantiaſim, ad carcinomata, ad podagram, ad articulorum morbum, ad ſtrumas, ad condylomata, & ad conuulſiones, quod tale eſt. *Vulturis*, inquit, *cerebrum vnà cum capitis oſſiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito, atque excolata quidem illa proiicito, cum iuſculo verò ipſo euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, caſtorij, Zinziberis cuiuſque ſextantem coquito, & foliornm rubi, ſeminis Satyrij, picis cuiuſque dodrantem. Succi mandragoræ, cedriæ cuiuſque vnciam vnam, fel tauri aut capræ integrum, vermes ex lignis putreſcentibus & marcidis numero tres addito. Hæc omnia in vini dulcis ſextariis nouem ſimul coquito. Hic*, inquit, *iuramento adſtrictus accepi, ne cuiquam reuelarem. Hic apparatus ad illinitionem in nouem dies ſufficit, & eminentias ipſas exterit. Cæterùm cum penna Vulturis etiam illinatur.*

[a] *Lib. 2. aduerſus Iouinianum.*

[b] *Lib. 13. c. 124.*

Crebri vſus.

Nunc ad reliquarum partium facultates examinandas pergamus, & primùm quidem interiorum, à cerebro incipientes. De hoc [c] Galenns: *Ad dolorem capitis ſedandum, cerebrum Vulturis terens vnge caput & tempora.* Item Plinius: *cerebrum Vulturis ſi commiſceas cum oleo cedrino, & inde nares frequẽter tangas, capitis dolorem aufert.* Quod ipſum ferè aliis verbis, [d] Marcellus refert, dum inquit: *Vulturis cerebro paululum cedriæ ſi immiſcueris, & nares inde intrinſecus, caputq́; perfricueris, omnes capitis dolores ſtatim minues.* [e] Aretæus id ad morbum Herculeum commendat, dicens; *Fama eſt Vulturis cerebrum in cibo ſumptum, morbum comitialem diſcutere, cuius ego periculum non feci.* Kiranides verò: *Si Vulturis cerebro*, inquit, *mulieris venter & viri liniantur, ſterilitas inducitur.* [f] Albertus tradit in cerebro Vulturis quandoq; reperiri lapidem, qui Quãdros dicatur, valere contra omnem noxam, ac producere lac in mammillis.

[c] *Lib. 9. Eupor. cap. 91.*

[d] *Lib. 1.*

[e] *L. 7. c. 4.*

[f] *Lib. 2. de lap. precioſ. cap. 15.*

Quandros lapis.

Pulmonis vſus.

Pulmoni etiam ſuæ tribuuntur dotes, quas nonnullas Plinius recenſet: *Pulmonis*, inquit, *Vul-*

turini

turini partes dextræ Venerem concitant viris alligatæ Gruis pelle. Item alibi: *Sanguinem reijcientibus pulmo Vulturinus vitigineis lignis combustus, adiecto flore mali Punici ex parte dimidia medetur*. Obscurus quidam recentior aduersus epilepsiam commendat pulmonẽ & cor Vulturis arida trita & potata. Sunt enim & cordi suæ vires salutares, de quo item Plinius. *Cor pulli Vulturini adalligatum aduersus comitialem morbum prædicatur: quidam pectus eius bibendum censent, & in cerrino calice:* Alexãder Benedictus. Ex posterioribus nonnulli de Vulturino corde scribunt, si in corio lupi adalligetur, tœdium Veneris afferre.

Cor.
Pectus.

Iecur.

Iecur quoq; ad medicamenta aptum esse Plinius his verbis testatur: *Iecur Vulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potum, aduersus comitialem morbum prædicatur*. Variant nonnihil à Plinio Sextus & Aesculapius, qui pro ter septenis diebus solummodo *septem* ponunt; Et Galenus lusciosum vesci beta iubet, Vulturis iecore assato, eiusq; felle illiniri. Serenus ad iecoris dolorem, Vulturis iecur commendat. Sed & ex iecoris magnitudine id agnosci nobis tradit[g] Io: Baptista Porta, vbi alia etiam animantium iecinora magna ad illius visceris dolores valere tradit, nec non ad oculorum vitia, quoniã Vultur acutissimè, vt diximus, videat. Idem Serenus iecur (pro quo Plinius habet cor) exectum de Vulture gestari iubet ceu prophylacticum aduersus serpentium morsus.

[g] L.3. Phytogn. c.38.

Vẽtriculus.
Fel.

Ventriculus Plinio teste, neruis utilis.

Fel quoque oculis præcipuè prodesse tradunt plurimi authores. Ex hoc Q. Serenus medicamentum parare docet ad suffusos oculos:

Si tenebras oculis obducit pigra senectus,
Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterit, vel Vulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina mista,
Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis.

Idem ad morbum caducum commendat alibi: cùm ait:

——Comitiali
Prodest cum veteri Baccho fel Vulturis ampli:
Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit vno.

Similiter Marcellus: *Fellis Gallinacei vel Vulturini, quod longè magis prodest, scrupulũ, & mellis optimi vnciam, benè trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vteris. Hoc nihil potentius caliginem releuat*. Et[h] Plinius: *Nubeculæ & suffusiones caligationesq; oculorum inunguntur Aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum solem experiri, cum melle Attico. Eadem vis & in Vulturino felle est cũ porri succo & melle exiguo*. Sed meliùs hîc habẽt aliqui authores marubij pro porri, & facilè Plinius prason, id est, porrum, pro prasio, id est, marrubio, Græcarum uocum similitudine deceptus, accipere potuit. Hoc ex[i] Galeno intelligere licet, qui hoc medicamentum etiam approbat: *Omnem*, inquiens, *oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionem curat fel Vulturis cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere: esto autem succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio.*

[h] L.19.c.6.

Plinius correctus.

[i] Lib. Euporist.1.c.44.

Renes.

Renes verò Vulturini, authore Marcello, aridi in melle triti, uel decocti, tonsillis mirum remediũ præstant, si pro emplastro apponantur. Ego tamẽ nunquã renes in Auibus obseruaui.

Excrementa.

Excrementa etiam huius Auis in usum medicum ueniunt, adeo ut nihil in ea tam abiectum sit, quòd non aliquam utilitatem adferat. Etenim ut author est grauissimus Dioscorides, Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Quintus quoq; Sammonicus Serenus ait:

Vt pariat stercus supponunt Vulturis atri.

Pennæ.

Illam enim, quam ei natura dedit, pariendi facilitatem in mulieres etiam deriuat, fimi sui ope nec non pennarum, quæ item ipsi excrementa sunt, ut homini pili, de quibus ita Plinius: *Penna Vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes*, uel, ut alijs uerbis Sextus Platonicus: *efficit vt sine labore partum ædant*. Ornithologus narrat quendam sibi notum in sua Heluetia (nimium fortasse credulum) tantum Vulturinæ pennæ ad partum educendum tribuisse, ut nisi tempestiuè auferatur, uteri etiam detrahendi periculum sit, sese tamen nimium huiusmodi remedijs tribuere subiungit. Præclarum uerò in primis illud est elogium, quo ut Aesculapium, Sextum Philosophum, & Serenum prætereamus, tùm tota Auis, tùm in primis pennæ eius à[k] Plinio decorantur. *Ex volucribus*, inquiens, *in auxilio contrà serpentes primum Vultur est. Annotandum quoque minus virium esse nigris. Pennarum ex his, nidore, si vrantur, fugari eas dicunt*. Et Aelianus suffitis Vulturum pennis ex cauis suis elici tradit. Kiranides suffitu lethargum & suffocationem uteri & phrenitidem sanari affirmat.

[k] L.28.c.4.

Adeps.

Adeps quoque Vulturinus insignes dotes habere legitur. Rhasis dissoluendi uim, cum Asini syluestris adipe parem ei tribuit. Et Plinius: *Adeps*, inquit, *Vulturinus cum ventre arefactus, contritusq;*

tritusq́, cum adipe suillo inueterato neruorum dolores tollit, & nodis medetur. Eiusdem facultatem, vtendiq; modum Serenus docet:

Si verò occultus neruos dolor vrget inertes
Vulturis excisos adipes, rutamq́, remitte,
Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.

Et Marcellus Empiricus tradit neruis & arthritidi adipem Vulturinum cum felle eiusdem, & axungia vetere ac melle malagmatis more appositum mederi.

Nec minori facultate reliquæ huius volucris partes, eæq; similares præditæ traduntur, videlicet ossa, nerui, pellis &c. In primis ossa combusta, trita, inspersa sanare omne vlcus, & contra dolorem prodesse cum vino Kiranides asserit. Plinius verò & Marcellus ossa capitis pulli Vulturis filo purpureo ad cubitum suspēsa cephalgiam sanare & veterem scotomiam, vt & idem Kiranides repetit, scriptum reliquerunt. His consentit [l] Galenus, vbi ait: *Aquilæ capitis os simile simili, vt dextrum latus dextro appende, perinde & Vulturis*: quod ad hemicraniam curandam summè facere tradit.

Ossa.

[l] 3. Eup. 34.

Vulturis crus, inquit Rasis, si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur.

Crus.

Pellis Vulturina, ac præsertim quæ pectus tegit, tenerrimo mollicularum plumularum vellere obsita, his qui ægrè coquunt, vt Alexander Benedictus, alijq; complures testantur, plurimùm conducit. Huic rei cùm inter cæteros non solùm locupletissimū præbeat testimonium, sed pulchram admodum suam de hac pelle obseruationem addat medicus doctissimus [m] Leuinus Lemnius, non pigebit cùm ob sermonis tersi elegantiam, tùm ob rei alijs intactæ cognitionem eius verba huc ascribere. *Quum multa sint, quæ foris admota ventriculo robur adferant, ac concoctioni adminiculentur, tum nihil magis præsentaneum, aut efficacius, quàm Vulturis tegmen, vel detracta pellis, cæterarum pellium modo subacta ac concussione complanata. Quum autem eius sit conditionis ac naturæ hæc Auis, vt omnia auidè appetat, & inoffensè consumat, tegmini eius ea vis infusa est, vt ventriculum humanum fulciat, ac fastidioso, nauseantiq́, stomacho vires appetendi & concoquendi cibi conferat, quin & alui profluuium cohibet, & vomitum compescit, sed diuerso modo ventriculo applicatum. Hoc enim experimento comprobatum habeo, vt si quis tegmē è corpore alitis exemptum, arteq́, pellicea concinnè elaboratum, subactumq́, flaccido ac languenti ventriculo admoueat, fluxum sistere, ac leuitati intestinorum auxiliari, præsertim si eo situ applicetur, vt plumosa pilorum congeries deorsum spectet: quemadmodum in suffultis vestibus, secundo, vt ita dicam, flumine, pelles palma demulceri solent. Confortat enim, fouetq́, catinerì, concoqui, & expelli: tres quoque ventriculi neruosas tunicas & totidem fibras corroborat, vtq́, suo officio fungantur, efficit. Cæterorum tegmen id contrario aduersoq́, situ collocatum piloso acumine sursum exporrecto, atque in sublime nitente, vomitum compescit, deorsum detractis stomachi musculis, quibus cibum amplectitur ac retinet.* Quæ res cùm ita se habeat, itaq; mirari subit, quod à [n] Plinio scriptum est; *pennam Vulturis, si dentes cum ea scalpantur, acidum anhelitum facere*: quod ei facultati quam paulò antè pelli attribuimus, maximè videtur repugnare. Corroborari enim stomachum in caloris natiui augmento consistit, vt acidus anhelitus non nisi à vētriculo debili proficiscitur, qui cibum coquere quidem aggrediatur, at cœptū opus perficere exactè nequeat. Aut dicēdum est, aliam pennis, aliam pelli inesse vim, quod tamen præter rationem videtur, cùm pelles Vulturinæ stomacho, non nisi tenellis illis plumulis fultæ admoueri soleant, si vtilitas ab illis expectanda est. Vt vt sit, res tanti non est, cui diutius inhærendum putem. Alijs, quibus lubebit, eam discussuris, liberum iudicium relinquo.

Pellis.

[m] Lib. 4. de Occult. nat. mirac. c. 26.

[n] L. 30. c. 4.

Ex neruis [o] Alexander Trallianus medicamentum podagricū præscribit huiusmodi: *neruos Vulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curās, vt neruos dextri pedis Vulturis dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiā cubitorū, manuū, & humerorū neruos, alasq́.*

Neruus.

[o] Lib. 11.

De sanguine demum Vulturino vnicū vnicus Plinius tradit (adeò omnia huius Auis vtilia sunt ad medicinam) & leprosis prodesse: Vulturinus sanguis cum Chamæleonis albi, quem herbam esse diximus, radice, & cedria tritus, contectusq; brassica lepras sanat. Rem admirandam de Vulturis sanguine tradunt quidam penes quos fides esto, Anguillas videlicet defectu aquæ mortuas, si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de eo sanguine, post paucos dies, omnes recuperare vitam.

Sanguis.

VSVS IN EXTERNIS.

DE vſu, quem Vultur in bello & pace præbet, nunc dicendum. Ad prælia cum tympanis tibias ferunt Scythæ Anthropophagi, Malenchleni, atque Arimaſpi ex Aquilarum & Vulturum oſſibus, vt author eſt Pollux.

Tibię ex oſſibus Vulturum & Aquilarũ. Pennarum vſus.

Paſtores in montanis Crętæ Vulturibus inſidiåtur, cùm quia Agnos ſuos, & Hædos rapiunt, (ſunt enim illic frequentiſſimi) tùm vt pennas eorum, quas incolæ ſagittis inſerunt pro alis, diuendant.

Pelles quoque pellionibus tradunt, & non modicum ex hiſce quæſtum faciunt. Præcipuus earum vſus eſt apud Turcas, præſertim apud magnates, vti & apud Gallos, qui eis tunicis talaribus, & pallijs, rhenonibusq; ſubdere, totamq; anteriorem ventris regionem armare ſolent, ſi eo modo, quo pelles ſubigi & elaborari arte pellicea ſolent, parentur. Quare ſat magno venire author eſt [a] Petrus Bellonius.

Pellis.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 2.*

Gratius in eo, quod de venatione fecit, carmine, deſcribens retis genus, quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras attexantur, ſic inquit:

Pennæ. Rete pinnatum.

Sunt quibus immundo decerptæ Vulture plumæ,
Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas
Tantum inter niuei iungantur vellera Cycni. Et mox:
—— Ab Vulture dirus auaro
Turbat odor ſyluas, meliusq; alterna valet res.

Vulturis etiam pennæ literis exarandis idoneæ ſunt.

Ex oſſibus Vulturis, ſeu ex cruribus apud quoſdam vſus eſt conficiendi candelabra, cùm credant hæc ipſa innata quadam ui uenenum, quod in menſam affertur, explorare, imò id ſibi tanquam magnes ferrum, attrahere.

Oſſiũ vſus ad candelabra.

Barcæis, Indis, Caſpijsq; Vultures ſepulchrorum loco erant, & quidem ſepeliendi modus apud Barcæos pręſertim honoratiſſimus erat, Vulturibus cadauera, qui bello fortiter cecidiſſent, lanianda proponere. Quemadmodum apud Hyrcanos defunctorum corpora Canibus, quos in eum uſum alebãt, obiecta legimus, quos inde ſepulchrales dicebant, quòd eorum uenter illis pro ſepulchro eſſet. Et apud Perſas mortuus non prius humabatur, quàm ab Alite, aut à Cane traheretur, vt ſcribit [b] Herodotus, & D. [c] Hieronymus; Idem quoque Bactrianos factitaſſe memorat Plutarchus. Huic rei etſi inſolenti facilè fidem adhibebit, qui legerit Maſſageras Eſſedoniosq;, atque ipſos Scythiæ populos, iam ſenio grauatos parentes iugulaſſe, eosq; in fruſta conciſos, & Ouium ac Pecudum carni permixtos, nõ minore quàm qua nos in nuptijs ſolemus, hilaritate appoſuiſſe & abſumpſiſſe. Atque hac ratione hi mortuos ſuos in uentribus ſuis tumulabant. Quanto iuſtior hìc eius Poetæ eſſet querela?

Vultures ꝓ ſepulchro. Canes ſepulchrales dicti.

[b] *Lib. 1.*

[c] *Lib. 11.*

Parẽtes ſenes à filijs occiſi, & comeſi.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi?

In picturis quoque ac ſimulachris ſui vſum præbuit Vultur. Legimus in numiſmate Titi Imperatoris, qui orbis amor dici meruit, Vulturis effigiẽ impreſſam fuiſſe, fortaſſe ob felicia Romuli Vrbis conditoris auſpicia. In antiquiſſimo quodam numiſmate in vertice galeæ conſpiciuntur alæ geminæ, quod ex captatis à Remo & Romulo augurijs (prior enim Remus ſex Vultures, duodecim mox Romulus, vt dictum fuit, vidit) proceſſiſſe [d] Cõſtantius Landus opinatur. Verùm & apud Aegyptios in veſtibulis domorũ, alas Vulturis proponere, indiciũ nobilitatis, & vetuſtatis familiæ cenſebatur, quod animaduertit [e] Alexander ab Alexãdro. Hũcq; numum Landus credit Iulij Cæſaris, aut Auguſti, aut cuiuſuis alterius ex Cæſaribus eſſe, atque ideo cuſum, vt vetuſtatem ſanguinis oſtentarent. Addit item ſe vidiſſe Romuli numum cum Vulturibus, eumq; ſibi poſtea dono datum fuiſſe à Bernardo Lochetta impreſſore Papienſi, in quo Romuli imago iuuenilis fuit, cum hac inſcriptione DIVO ROMVLO NVDIS CONS. in auerſa parte erat quoddam veluti templum, ſeu idea vrbis facta in modum caueę ſeu turris, in cuius faſtigio erat Auis, quam putat ex figura fuiſſe Vulturem. Circum orbem numi hic legebatur titulus AETERNAE MEMORIAE. In imo erant notæ hæ, REST. Reperiuntur & alia Romanorum numiſmata, in quibus ab vna parte Romæ caput conſpicitur, ab altera verò Romæ duobus ſcutis inſedentis integra effigies haſtata, vnà cum Lupa Romulum & Remum lactante ad pedes, & Vulturibus duobus ab vtroque eius latere. Olim quoque, qua Græcæ virgines per pompam ad Helenæ templum uehi ſolebant, vt author eſt Varinus, canathra, id eſt, vehiculũ plegmata habebat, Ceruis ornata & Vulturibus. [f] Pauſanias refert Eurynomum Dæmonem, qui ad oſſa vſque mortuorum carnes arrodere fingitur, colore pingi ſolere inter cæruleum & nigrum medio, qualis eſt muſcarum, quæ carnibus inſident, & pellem Vulturinam ei ſubſtratam eſſe. Porrò quamuis Vultur ſit immenſæ molis,

Vulturis vſus in picturis.

[d] *In numiſ. Caſtor. & Pollucis.*

[e] *Lib. 5. Genial.*

[f] *In Phocicis.*

ſæ molis, Turcæ tamen, vt obſeruauit [g] Bellonius, aucupandi artem cum eo tenent; quem cùm reuocant, houb houb duntaxat acclamant: dextra ferunt, & interdum oua Gallinarum dura veſcenda præbent, in recentis carnis penuria.

[g] Lib. 3. obſ. cap. 40.

HIEROGLYPHICA.

PLVRIMA per Vultures in myſticis ſuis notis denotabant Aegyptij ſapientes, eaq́; non abiecta, ſed ſumma quæq́; & diuina: cuiuſmodi fuerunt annus, mater, ſiue naturæ vocabulum, mundus, intuitus ſeu ſpeculatio, terminus, iuſtitia, liuor, Pallas, Iuno, & alia quamplura.

Quoniam verò ex ea præcipuum erat anni ſignificatum, vt inquit [a] Pierius Valerianus in hieroglyphico ſuo Vulture, qua ratione id ſit receptũ, etſi antè, vbi de generatione ſermo erat, tetigimus, hîc tamen obiter explicare operæpretium eſſe puto.

[a] Lib. 18.

Annus Aegyptiorũ.

Vultur, vt apud Aegyptios habetur, trecentos eos & ſaxaginta quinq; dies, quibus annuum conficitur ſpatium, ordine mirifico partitur. Nam cùm annum illi tribus tantùm ſpatijs metirentur, uere quippe, æſtate & hyeme, ipſi ſingula tempora centum viginti diebus conſtare voluerunt, ac quinque inſuper dies addiderunt, quos interea lares uocabant. Vultur uerò ad eiuſmodi partitionem anni aptè accomodatur. Nam cùm primùm excitatus fuerit ad cõceptum, quem à uento fieri uolunt, tum quinq; continuos dies pertinaciſſimo ieiunio maceratus perdurat ſine cibo & potu: mox centum & uiginti dies prægnans manet, totidem diebus pullos educat; per reliquos centum uiginti dies, ut quibuſdam placet, immunis eſt, ſuarumq́; tantùm rerum ſatagit, neque prægnationi operam dat, neque educationi. Quamuis ut ſuo loco monuimus, quidam eum totum anni curriculum generationis ac educationis officio tradant impendere: quibus ſubſcribit Tzetzes. Illud etiam ad anni rationem pertinet, quod ex Vmbritij Aruſpicis ſententia [b] Plinius ſcribit, Vulturem tredecim oua parere, quę quidem adinſtar totidem Lunæ coitionum accipi poſſunt, quę per vniuerſum annum potiſſimùm obſeruantur.

[b] L. 10. c. 7.

Aliud ſequitur hieroglyphicum, vt per eandem Auem vel ſenio cõfectam; vel demortuam centum annos intelligamus. Eam enim augures magna cum religione obſeruare ſoliti ſunt, ac per ſingulos Vultures ſingula annorum centena portendi tradiderunt, duodecimq́; illas, quas Romulus obſeruauit, imperium Romanum ad annos M C C duraturum oſtendiſſe, quod obſeruatum à Vectio tradit Varro; exceptum mox à Cenſorino qui circiter mileſimo ab Vrbe condita claruit, quod ita poſtmodum ſub Gẽſerico Athalarico, & Odoacre barbaris regibus eueniſſe fæda ac miſerabili totius Italię clade, quodq́; acerbius eſt, totius literaturę interitu ſatis conſtat, & nos ſuprà in capite de augurio Vulturum luculenter enarrauimus. Cur verò annorum centena per ſingulos Vultures ſignificarentur, inde ſumptum eſt, quod eos ad centum vſq; annos viuere compertum ſit apud antiquiores, quibus aſtipulatur D. [c] Ambroſius. Nunc ad reliqua huius Auis hieroglyphica pergamus.

Cur anni Vulturibus aſſimilati.

[c] Lib. 5. Hexam. c. 20.

Cùm in genere Vulturũ marem nuſquam inueniri arbitrati ſint, ſed omnes fæminas, quod priori opinioni congruit, quæ ex vento eas concipere exiſtimat, itaque manifeſtum eſt, cur Aegyptij ſacerdotes per eam Alitem, uropygio ſurrecto atque ad Aquilonem uerſo, matrem aut naturam intelligant: Mater ſiquidem fæmineum eſt animal. Vultur enim, ut ex antiquorum Aegyptiorum ſententia dictum eſt, appetente conceptus tempore, quod per quinq; dies illos, quos ſupra memorauimus, producitur, ſine mare, eo, quo dictum fuit, modo, impletur.

Matris hieroglyphicũ Vultur, & cur.

A ſimili cauſa profectum eſt, quòd cælo in ſuperius & inferius hæmiſphærium diuiſo Aegyptij, quod ſupra finitorem eſt, Palladi; quod uerò infra eſt & ab oculis ſemper noſtris ſummotum, Iunoni dicauerint. Quoniam uerò cælum ipſum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, uocitabant, utpote quæ ſolis, Lunæ, ſtellarumq́; omnium mater haberetur, & Vulturem, ut ſæpè dictum eſt, omnino fæminam intelligerent, utrumq; itidem hęmiſphęrium, quo cælum conſtat, per Vulturem exprimebant, atque ita tam Pallada quàm Iunonem hoc ſimulachro ſignificabant. Quinetiam unicuiq́; muliebri ſigno alitem hanc tanquam in eo ſexu principem pro geſtamine addidêre, atque ita demum unamquamq́; Deam unius Vulturis figuratione intelligebant.

Cur Palladi & Iunoni ſacer ſit. Cœlũ Vrania dictum Aegyptijs & cur.

Cùm uerò mundũ uniuerſum ex mare atq; fœmina conſtare profiterẽtur, ſolos uerò Deorum Vulcanum & Pallada maſculofęminas ſeu utriuſq; ſexus participes eſſe crederent, itaq; eos icone Vulturis denotare ſunt ſoliti. Quamuis paulò ſecùs habeãt emendatiores Hori codices, nempe ſupra Vulcani caput Scarabeum, ſupra uerò Mineruæ Vulturem. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tãtùm mas eſt, ab ijſdem intelligi, docẽt Aegyptiorum ſacra, & ex Vul-

Mũdi imago.

Vulcanus & Pallas cur per Vulturem ſignentur.

ture

ture Pallada, quæ supremum est hemisphærium ac muliebri sexu perhibetur, atque ita fieri, ut Palladis & Vulcani opera, quidquid in rerum natura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciem perueniat. Nam Pallas suo ingenio freta nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus verò ea, qua pollet, peritia ignis sui beneficio omnia, quæ fuerint dissoluenda, liquat: contrà verò alia cogit in duritiem, firmoq; concretu peruincit. Eam verò ob rationem commenti sunt Aegyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingũt. Vsurpatum est autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis obseruatur, vt duas has cælestium animorum vires in eadem substantia meditarentur, quarum altera concipit per contemplationem, quæ à superiori potestate intelligentiæ infunditur, quod quidem munus est Palladis: altera verò in hæc inferiora agit, & eorum quæ sibi credita sunt, curam gerit, regit, instruit, quod ad Vulcanum spectat. Atque ita hosce æthereos spiritus maris & fæminæ cognominibus nuncupauêre. Vnde etiam Empedocles, cùm se Deum iam effectum asseueraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cuius hæc circunferuntur carmina, quæ rem attestantur:

Vultur cũ Scarabeo adiunctus.

Empedocles puer & puella.

Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq;, valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.

Sed hominem, de quo apud Philosophos consideratio est, vtriusq; sexus esse reuera comperimus. Vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimẽ ponebat Socrates inter marem & fęminam, eandemq; virtutem ac docilitatem in vtroque deprehendebat. Nam minimum commentitium est vtriusq; naturæ homines reperiri, qui partem inter se vtramque peragant, cuiusmodi pręter Nasamonis populis vicinam, at superiorem gentem, Calliphanis testimonio notam, & non solùm apud Lunenses, vt existimauit annalium commentator Fenestella, sed in reliqua etiam Europa plurimos reperiri experientia testatur: in quos reuera admodum lege cautum est, ut quem mauelint sexum eligant, altero si abutantur, capitali supplicio puniendi.

Eadem ratione nec dissimili mysterio, cùm perfectum quid, ac consummatum in rerum natura significare vellent Aegyptij, Vulturem & Scarabeum iuxta se mutuò ponere consueuerunt, vtpote qui ex duobus his simulachris Palladem & Vulcanum, vti dictum est, intelligerẽt. Cõprehendebant autem picturam hanc uno tantùm argumento, ex quo masculofæmineum, ut ita dicam, sexũ significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant, vt si Vulcanum significare uellent, Scarabeum priori loco ponerent, Vulturem uerò secundo: Sin Mineruam à Vulture incipientes in Scarabeum desinebant.

Perfectionis typus.

Ad hæc ijdem miserationem per Vulturem, qui femora sua rostro proscindebat, exprimebant. Ille enim, vt quidam volunt, centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vni illi curæ intentus, ne pullos deserat, & de propinpuo tãtùm, quæ fuerint in promptu, venatur. Quod nisi aliud quicquid occurrat, quod pullis paret in alimentum, ipse suis femoribus rostro cõcisis sanguinem elicit, quem filijs exugendum præbet; tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Sanè verò hinc factum crediderim, vt maiores nostri, cùm incõparabilem prorsus Saluatoris nostri miserationem indicare vellent, hanc alitem, non autem Pelicanum, in sacrosanctæ crucis apice, ea femorum vellicatione spectandam erexerint. Nam quamuis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico longè alio significetur, nusquam tamen legimus apud antiquos, qui hoc scriptionis saxum voluerunt, Auem aliam, quàm Vulturem femorum suorum lacinatu, effuso sanguine pullos suos pascere, consueuisse. Phœnix tamen & ipsa femora vellicare & cõscindere dicitur, nõ vt sanguine suo filios alat, quos nullos habet, sed vt ex eo effuso vermiculus ille oriatur, quem mox in Phœnicem exire fabulantur. Non minor quoque miseratio ac pietas est in liberis Vulturum, qui parentes extremo senio alũt. Huc spectat, quod [a] Iulius Scaliger de Africano Vulture narrat, quem tam diù in Libya & Atlante monte, vbi Sner vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis à suis alatur pullis, vt iam aliud verbum ab hoc officio Græcis fingendum sit, quàm ἀντιπελαργεῖν, nempe ἀντιγυπεῖν.

Miseratio.

Solus Vultur Auium pullos suo sanguine nutrit.

[a] *Exec.* 231 Sner.

Præter hæc & alia quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Aegyptij sapientes ex ijs, quæ ab eo plurimùm fieri obseruarunt. Nam scopum siue locum, quo quis tendere designarit per eum, sed altè volantem expresſêre, propterea quòd hunc supra reliqua animantia acutissimo visu præditum asserebant, adeò vt oriente sole Occasum versus, decedente verò ad Orientem spatiosissimis quantumlibet interuallis dissitum esculentum prospiciat, atque quòd vno ad id volatu, quasi sagitta ad scopum feratur. Quinetiam vt D. Hieronymus attestatur, *transmarina cadauera Vultures sentiunt.* Sunt autem qui visui, sunt qui odoratui, quo sagacissimo pollent, rẽ ascribant. Sed vtcunq; sit, hoc ingenia aliorũ disputet. Illud satis cõstat, Aegyptios intuitum ea loci designatione in remotissimas quantumlibet partes per Vulturem indicasse.

Scopi typ⁹.

Insuper & circūſcriptum terminum per eandem Alitem intelligebant, propterea quòd ſi conflictus uſpiam futurus eſt, locum ipſe præſcribat, quo acies concurſuræ ſunt & pugnam inituræ, atque ſeptem antè diebus, vt Aegyptij tradunt, vt alij, tantùm triduo antè volant.

Termini hieroglyphicum.

Ab hac præſagrēdi vi, qua ante tot dies cadauera, & ubi ſtrages futura ſit, præſentiūt, ijdem Aegyptij præſagituram ex Vulturis ſimulachro ſignificabant, aſſerebātq; conſueſſe priſcos reges belli tempore exploratores dimittere, qui obſeruarēt, in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde ſtragem futuram commonefacti, vbi earum Auium grex frequentior incubuiſſet. A qua quidem huius alitis præſcientia Aſtronomi, vt Hermes & alij fabulandi ceperunt occaſionem, vt eum, qui Vulturis cæleſtem afflatum ab horoſcopo ſortitus fuerit, ſapientem & prouidum in negotijs obeundis fore, imò & regnum ei portendi crederent.

Præſagiturę hieroglyphicum.

His igitur notis Aegyptij tam in myſterijs ſuis edocendis, quàm in naturæ ſecretis, & ciuilium morum præceptis aperiendis vtebantur. Sed & in reliquis diſciplinis ab eodem ſcriptionis genere non recedebant. Vt ſi de mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas dicere voluiſſent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Cauſam quidam exiſtimant, quia apud Aegyptios duæ lineæ vnitas eſt, Horo eodē teſte. Vnitas verò cuiuſlibet numeri ortus eſt ac principium vnà cum binario. *Optima itaque ratione* inquit, *duas dragmas indicare volentes, Vulturem pingunt, quod generationis ipſe ſibi author, materq́, ac principiū, quemadmodū & vnitas eſſe videatur, quæ dragmarū duarū inſtar exiſtimatur.* Hic igitur Vulturis vſus erat apud antiquos in hieroglyphicis.

Dragmæ duæ p Vulturē ſignificatæ. [e] L. 1. Hierogl.

PROVERBIA.

SI *Vultur es, cadauer expecta*, prouerbium eſt à [a] Seneca vſurpatum in teſtamentorum captatores, cænipetas, ac hæredipetas, qui mirum in modum, vt Iuuenalis verbis vtar, oblectantur *aliena viuere quadra*, non ceſſant blanditijs & obſequijs alienos delinire, ut vel bolum ex aliena cæna aut hæreditate capiant, non ſecus ac Vultures cadaueribus inhiantes, quos *Diabolus*, vt Tertulliani verbis utar, *docuit patientiam, eam dico, quæ maritos dote venales, aut lenocinijs negociantes vxorum poteſtatibus ſubijcit, quæ aucupandis orbitatibus omnē coacti obſequij laborem mentitis adfectionibus tolerat.* Sunt autem iſti hæredipetæ, ut de his aliquid dicamus, Vulturibus nocentiores, & crudeliores. Hi enim & viuis omnibus, & ab Auiū cadaueribus generis ſui abſtinent: illi viuis etiamnum inhiant & mille modos mente ſua concipiunt, quibus mortem eis accelerent, ut eò citius concupito bono potiantur. Hoc [b] Martialis eoq; perlepido monſtrat adagio, vbi ad Oppianum hæredipetam ſcribit in hunc modum:

[a] 15. Ep. 96

[b] L. 6. Epigram.

Amiſit pater vnicum Silanus,
Ceſſas munera mittere Oppiane?
Heu crudele nefas, malæq́; Parcæ,
Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Huiuſmodi hæredipetas venuſtè admodum quoque depingit poëta quidam doctiſſimus:

Pollinctor, Ambubaia, cerdo, Veſpillo,
Qui Vultures cadaueri imminent fœdo,
Hi ſacra rapiunt, nulla dant, ſibi viuunt;
At non ſibi moriuntur; at ſibi regnant,
Sibi propinant, ſibi viuunt, ſibi ſtertunt.

Et noſter [c] Arioſtus inquiens:

[c] Cant. 35. Stan. 10.

Longo, e d'intorno quel fiume volando
Giuano Corui & auidi Auoltori,
Mulacchie & varij Augelli; che gridando
Facean diſcordi ſtrepiti, e rumori;
E à la preda correuan tutti, quando
Sparger vedean gli ampliſſimi teſori,
E chi nel becco, e chi nell'vgna torta
Ne prende, ma lontan poco li porta.

Similis paræmia eſt apud Suidam Ἄπειροι γῦπες, id eſt, infiniti egentes Vultures. Proinde ſicuti qui diuites audent aut accuſare aut veneno tollere, Milui vocantur; pari pacto, qui obſequijs tantùm & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, Vultures dicuntur. Ad eum ferè ſenſum etiam [d] Arioſtus:

Mihi qui, & cur dicti.

[d] Cant. 35. Stan. 20.

E come qua ſu i Corui, e gli Auoltori,

E le Mulacchie, e gli altri varÿ Augelli
S'affaticano tutti per trar fuori
De l'acqua i nomi, che veggion più belli,
Così là giù ruffiani, adulatori,
Buffon, cinedi, accusatori, e quelli,
Che viuono à le corti, e che vi sono,
Più grati assai, che'l virtuoso, e'l buono.

In eos etiam, qui humilibus sordidisq; rebus delectantur, illud è [e] Lucretio vsurpari potest:

Ducuntur cadaueribus Vulturÿ.

[e] *Lib. 4. de nat. rer.*

Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιὰ, de homine nihili dicebatur. Refertur à Diogeniano. *Mihi magis quadrare videtur*, inquit Adagiorum author, *in hæredipetas, aut alioquin rapaces, inhiantesq; prædæ.* Huic respondet illud antè relatum, *Si Vultur es, cadauer expecta.* Cuius quidem Diogenianus etiam in Collectaneis meminit, sed alia figura, Α῎πες γῦπου, id est, Vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius emolumenti spem cuipiam insidiantur.

In hæredipetas prouerbium.

[f] Claudianus de re minimè verisimili huiusmodi adagium usurpauit:

Profert iam cornua Vultur.

[f] *Lib. 1. in Eutrop.*

Sola quidem Auiũ Tragopanas veteribus cornuta putata est, Plinio * teste, sed qui fabulosam esse arbitretur. Scio tamen nostra tempestate Auem Aquilina ferè magnitudine in aëre visam, quæ cornu in naso gerat, quam Rhinocerotem Auem quorundam suspicor. Verùm de hac suo loco copiosiùs. Reliquarum Volucrum cornibus præditam esse quampiam, nemo ne quidem somniauit, quantò minus Vulturem. Est & illa vsitata paræmia *Vulture edacior* ab animatis summa voracitate desumpta. Quadrat in helluones, qui tantùm, vt edant, sibi nati videntur, quales sunt parasiti, & alienarum mensarum assectæ, quos ventris operarios rectè vocat [g] Tertulianus, & [h] Niger ἀλλοτριοφάγους, [i] Plutarch. verò τῇ γαστρὶ, οὐ τῇ ψυχῇ συνδειπνοῦς, D. Hieronymus uentris animalia, gulæ mancipia, liguritores, quasi mures & semper alienum cibum edentes. Hi meritò Vultures appellantur. Nam Vultur, perinde ac captator cœnas, cadauera sectatur præter cæteras Aues.

* *Lib. 10. cap. 49.*
[g] *Lib. de Patientia.*
[h] *In Epsophagia.*
[i] *In symposiacis.*

EMBLEMATA.

EMBLEMATVM, quæ uaria Vulturis ingenium ingeniosis suppeditare potest, omnium instar nobis erit vnum atq; alterum ex Alciato desumptum, ut gratia exempli, quod inscribitur OPVLENTI HAEREDITAS. Est hoc eiusdem cum suprà memorato in hæredipetas sententiæ.

Patroclum falsis rapiunt hinc Troes in armis,
Hinc socÿ atque omnis turba Pelasga vetat,
Obtinet exuuias Hector, Græciq; cadauer.
Hæc fabella agitur, dum vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,
Et Coruis aliquid Vulturÿsq; sinit.

Alterum est alterius argumenti, in eos confictũ, qui malis seu rebus macris alienis pinguescunt, cuius hic est titulus EX DAMNO ALTERIVS VTILITAS.

Dum sæuis merent in mutua vulnera telis
Vngue Leæna ferox, dente timendus Aper.
Accurrit Vultur spectatum, & prandia captat,
Gloria victoris præda futura sua est.

APOLOGI.

DE Vulturijs scitus admodum narratur apologus, inquit [a] Cælius, aduersus fœneratores. Vulturius quidam vehementer agitatus vomere ampliùs cœpit, simulq; etiam queri, ac sese afflictare, quòd intestina eiectare videretur. Pax sit rebus, inquit alter, non est, quòd ægro sis animo, neque enim tui euomis quidpiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Ita fœneratores si quando his, quæ iniustè acquisiuerunt, bonis exuuntur, aut fisco addictis aut alia ratione perditis, uti solent iusto Dei iudicio malè parta malè dilabi, non sua amittunt, sed quæ

[a] *Lib. 8. c. 18. Antiq. lect.*

quæ nefarijs usuris eripuerunt debitoribus. Cælius Rhodiginus alio sensu apologum exponit, inquiens: *Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́, proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt*. Creditores uerò [b] Plutarchus etiam Vulturibus comparat, cum ait: *Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato Vulturum instar excedunt & arrodunt, rostro in eorum corpus inserto & alijs tanquam Tantalis astant, vetantq́, eorum quicquam gustare, quæ colligunt*.

[b] *Lib. de nõ accip. mutuo pro fœnore.*

FABVLÆ.

10

APVD poëtarum plerosq; passim celebratissima extat fabula de Tityo, cuius iecur apud inferos à Vulturibus perpetua arrosione exedi comminiscuntur, tantumq; nocturna accretione reparari, quãtũ diurna auis uoracitate absumitur. Huius fabulæ præcipuus ac primus author [a] Homerus fuisse uidetur, qui luculenter eam describit, his uerbis:

Tityj fabula.

[a] *Odyss. Λ. in fine.*

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
20 Δέρτρον ἔσω δύνοντες. ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. idest,

Et Tityon vidi terræ gloriosissimæ filium
Humi iacentem per nouem iugera,
Vultures autem duo vtrinq́, assidentes iecur tondebant,
Viscera dolore afficientes, hic autem non tuebatur manibus.
Latonam enim læsit Iouis venerandam concubinam
A Pytho venientem per amœnum Panopæa.

Quæ quidem maiori ex parte [b] Vergilius sic reddidit:

[b] *L. 6. Aen.*

30 *Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum*
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́, immanis Vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́, pœnis
Viscera, rimaturq́, epulis, habitatq́, sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Reliqua Simon Lemnius Rhetus expressit hoc carmine:

Nec se defendit manibus, nec corda tuetur:
Dicitur ille Iouis quondam rapuisse tonantis
Pellicis eximiæ magno deceptus amore,
Latonæ amplexus olim Pythona petentis,
Dum per amœna Iouis Panopæaq; rura mearet.

40 Tangit eandem hanc fabulam varijs locis * Ouidius, vt

* *Metam.*

Viscera præbebat Tityo lanianda, nouemq;
Iugeribus distractus erat. Et alibi:
Iugeribusq; nouem, qui summus distat ab imo
Visceraq; assiduæ debita præbet Aui.

[c] Idem alibi pœnæ eius æternitatem apud inferos ostendere volens, ait:

[c] *Lib. 1. de Ponto.*

Sic inconsumptum Tityi semperq; renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, iecur.

De eodem Tytyo ita quoque [d] loquitur.

[d] *In Ibide.*

Hic inconsumpto viscere pascit Aues.

50 Et Tibullus Homerum sequutus:

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ,
Assiduas atro viscere pascit Aues.

Eadem [e] Seneca recolit.

[e] *In Thiest.*

Aut pœna Tityi semper accrescens iecur.
Visceribus atras pascit effossis Aues:
Et nocte reparans quicquid amisit die:

Et alibi per imprecationem [f] idem innuit:

[f] *In Hippol.*

Vultur relicto tranſuolet Tityo ferus,
Meumq; pœnæ ſemper accreſcat iecur.

Lib. 2. Pari ratione [g] Propertius.

Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur.

Neque Claudianus intactam hanc fabulam reliquit:

Quid dicam Tityon, cuius ſub Vulture ſæuo
Viſcera naſcuntur grauibus certantia pœnis. Et [h] alibi.
Inuitus trahitur laſſo de pectore Vultur. Tityi ſcilicet.

[h] Lib. 2. de rapt. Proſer.

Et inſignis noſtri æui Poëta:

Minus tremendi Tartari periculum,
Saxum, Rotaſq;, Vulturis dapes iecur.

Illud enim de Tityo etiam intelligendum venit, vti hoc quoque eiuſdem:

——Lubricum tibi ſaxum
Et Vultur, & fugacibus latex pomis
Parens iubenſq; deſtinatur, atque id quod
Rotæ volumen incitatur æternum.

Vt verò ſub hoc fabularum cortice aliquid veritatis, moraliſq; Philoſophiæ latere, quod vſui ac utilitati noſtræ accommodatum eſſe poſſit, percipiamus: itaque grauiſſimorum aliquot authorum, qui hanc allegoriam commentati ſunt, expoſitionem afferamus. [i] Fulgentius, ubi Promethei iecur non ab Aquila, ſed à Vulture corrodi tradit, perbellè id interpretatur, cui & Petronius Arbiter his hendecaſyllabis congruit:

[i] In Mithologico.

Cui Vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit intimaſq; fibras,
Non eſt, quem tepidi vocant poëtæ,
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Similiter & Seruius in ſuprà citatum Vergilij locum, cùm prius monuiſſet, hac in re Vergilium ab Homero uariare, quod ille dicat duos Vultures uiciſſim in Titij pœnã ſuccedere ſibi mutuò, hic vnius tantùm meminerit, ſubdit per hoc, quod Tityum ad nouem iugera exporrigi poëta canit. Quantum ad primam faciem, magnitudinem oſtendit corporis, ſed aliud ſignificat, quia de amatore loquitur, nempe quod libido latè pateat. Tityus enim Latonam adamauit, ob eam rem ab Appolline telis confixus, hac inſuper pœna apud inferos damnatus, ut eius iecur Vultur exedat. Sanè de his omnibus mirè rationem reddit Lucretius, & confirmat in noſtra uita eſſe omnia, quæ finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorē eſſe, hoc eſt libidinem, quæ ſecundum Phyſicos & Medicos in iecore eſt. Vnde etiã exeſum à Vulture dicitur in pœnã renaſci. Etenim libidini non ſatis fit re ſemel peracta, ſed recrudeſcit ſemper. Vnde ait Horatius:

Libidinis ſedes.

Incontinentis aut Tityi iecur. Hæc Seruius.

Locus uerò [k] Lucretij à Seruio citati teſtis, quo probat ea, quæ poëtæ de Tantalo, Siſypho, Tityoq; fabulati ſunt, aniles nugas eſſe ac friuolas, nec credendum apud inferos à morte animas haſce pœnas perpeti, ſed omnia in hac uita accidere, his uerſibus continetur:

[k] Lib. 6. rer. nat.

Nec Tityon Volucres ineunt Acheronte iacentem:
Nec quod ſub magno ſcrutentur pectore, quicquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profectò:
Quamlibet immani proiectu corporis extet:
Qui non ſola nouem diſperſis iugera membris
Obtineat, ſed qui terrai totius orbem:
Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemper,
Sed Tityus nobis hic eſt: in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor:
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ.

Lucretio aſſentitur [l] Macrobius, qui fabulæ iſtius ſenſum ad hanc vitam transfert. *Commenti ſunt poëtæ,* ait, *Vulturem immortale iecur tondentem, nihil aliud intelligi volentes, quàm tormenta conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia indefeſſa ſceleris admonitione laniantis, ſemper curas ſi requieſcere fortè tentarint, excitantis, fibris renaſcentibus inhærendo, nec vlla ſibi miſeratione parcentis lege hac, qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur, nec de ſe ſuã poteſt vitare ſententiam.* Sed hactenus Macrobius. Ex his igitur videre eſt, neque prorſus vanam eſſe hanc fabulã, neq; omni omnino vtilitate carere, ſed antiquã illam Orphei theologiam ſapere, quę ſub tali hiſtoriarum commenticiarũ cortice arcanæ aliquid philoſophiæ, ac ſecretiora quędam morũ præcepta ceu myſteria occulebat. Puræ verò neque quidem aliud, quàm meræ fabulæ ſunt, quæ

[l] Lib. 1. de Somn. Scip.

[m] Bæus antiquus author [n] Antonio Liberali citante scripta reliquit, dum Aegypij Bulidisq; genesim indagans, homo sacræ ac veræ rerum omnium per Deum omnipotentem creatarum historiæ ignarus, vt omnino aliquid dicat, ea comminiscitur, quæ ne per somnium quidem homini sano in mentem veniant. Is altissimis paganismi tenebris immersus, sic infit: *Aegypius Anthei filius, Nomionis nepos, in extremis Thessaliæ habitauit finibus, charusq; fuit & Dijs ob pietatem, & hominibus magnanimitatis iusticiæq; causa. Is cùm vidisset Tymandram, amore eius captus est; & cùm viduam esse intellexisset, pecunia data impetrauit, vt ipsi ad se domum ventitanti corporis sui potestatem faceret. Aegrè id ferens Neophron Tymandræ filius, Aegypij æqualis, insidiasq; ei struens, multis donis Bulidem Aegypij matrem eò pellexit, vt cum ea domum suam deducta rem haberet. Horam deinde maturè cognoscēs, qua ad Tymandram erat venturus Aegypius, suam matrem quacunque occasione domo emisit, inq; eius locum matrem Aegypij introduxit, se ad eam rediturum simulans, itaque ambobus imposuit. Aegypius nihil eorum, quæ Neophron machinatus fuerat, supputans, suspicansue, cum matre corpus miscuit, quam esse Tymandram putabat. Eum somno iam captum Bulis agnouit, acreptoq; gladio oculos filio eruere & seipsam interficere statuit; Apollinis interim voluntate somno Aegypius soluitur, intellectisq; Neophronis insidijs, in cælum sublatis oculis, optauit omnia secum aboleri. Iupiter porrò eos in volucres mutauit, factiq; sunt Aegypius & Nephron, Aegypij, id est, Vultures cognomines, minor tamen corpore Nephron. Bulis in Mergum abijt, eiq; Iupiter alimentum tale destinauit, vt nihil terra editum edat, sed tantùm oculis piscium, Auium, aut serpentum vescatur, quia filio Aegypio oculos erat ademptura.* Idem paulò post de Phylio non minus nugatus, inquit: *Erant in Aetoliæ regione Vultures monstrosæ magnitudinis, qui multos homines interficiebant. Hos Cygnus Apollinis filius è Tyria Amphinomi filia viuos capere & ad se perducere quauis ratione iussit. Dubitante Phylio quomodo hoc mandatum conficeret, diuinitùs euenit, vt Aquila raptum Leporem semianimemq; eòdem deijceret, non perlatum ad nidum. Phylius direpto Lepore, sanguine eius se impleuit & humi procubuit. Itaque Vultures ad eum vt mortuum deuolarunt, quorum ille duos pedibus arreptos tenuit, atque ad Cygnum pertulit.* Refert præterea ex Bœi Ornithogonia Agrium in Vulturem mutatum fuisse, à Mercurio ab Ioue misso, quòd Deorum hominumq; contemptor esset, peregrinosq; deuoraret, vnà cū fratre Oreco. Hactenus Antonius Liberalis. Fabulosum quoque & illud est, quod Eustathius refert de Iphiclo Deionei nepote (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles nominatur, Hic bona quædam ipsius Tyrus occupauit; quod vt intelligatur, sciendum est Tyro fuisse filiam Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem desponsata fuit illa: Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus est Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos Peronem etiam filiam habuit pręstantissimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace (quod est oppidum Pthioticæ regionis Thessaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel, vt alij dicunt, ex Ioleo (quod est oppidum Magnesiæ regiunculę Thessaliæ ab ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus quædam Tyrus bona (inquam) occupat, inter quæ erant etiam boues quædam præstantissimæ, quas diligenter asseruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphyclus se redditurum. Itaque Neleus filiam suam Pero ei pollicitus est, qui boues illas Iphiclo abstulisset. Hoc omnes facere recusabant, quod fieri nō posse videbatur, propter accuratam earum custodiam. Vnus Bias Melampodem fratrem suum rogauit, vt hoc sui causa tentaret. Ille verò licet ex diuinandi scientia, qua maximè pollebat, intelligeret se captum iri, si hoc aggrederetur, tamen fratris gratiâ ausus est facinus aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm accessisset, captus est, traditusq; Iphiclo, & carcere inclusus custodiebatur. Dati autem ei sunt custodes duo, qui ministrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà. Procedente tempore audijt vermium strepitum & stridorem quendam in superiore parte cænaculi. Ille verò, vt talium vocum erat intelligentissimus, cognouit eos dicere, se trabem integram iam consumpsisse, & corrosisse. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritissimus, vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à Draconibus crediderunt.) Hoc igitur cùm ille percepisset, dicitur morbum simulasse, & quasi ex imbecillitate concidens, aduocat suos ministros, petitq; vt foras educatur: sic aperto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahūt. Interea cùm vir iam esset extra fores, restaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit & eā interfecit. Vir qui supra fuerat, factū Phylacus, Phylacus, Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampede quærit quisnam esset, & cur huc aduenisset. Ille vatē se dicere, & boū Iphicli causa venisse. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, si rationē indicet, qua prolem ex vxore posset suscipere. Melampus immolato boue, partes Auibus distribuit. Eò cùm omnes præter Vulturem accessissent, rogat an possit fieri, vt Iphiclus liberos suscipiat. Illæ cùm hoc exponere non possent, post eas aduenit Vultur, & causas Iphicli ἀπαιδίας docet, quæ erāt huiusmodi. Quòd Phylacus aliquando prę ira Iphiclum persequens stricto gladio, eumq; nō valens assequi, gladium ἀχέρδῳ (quod spinæ genus est) vel ut alij volunt,

[m] *Lib. 1. de Auiū ortu.*
[n] *In Metamorph.*

Aegypius & Nephrō ī Vultures.

Phylij fabula.

Agrius in Vulturem.

Iphicli & Melampodis fabula.

Melampodis sciētia.

ſyluestri pyro affixiſſet, ita gladio circumnatum eſſe corticem & in hoc eum occultari: hincq; præ timore Iphiclum in posterum gignendo aptum non extitiſſe. Arborem illam indicauit Vultur, & vbi gladius lateret reconditus, cui demi corticem iuſſit, eiusque rubiginem Iphiclo in decem dies propinari. Quo facto Iphiclus prolem ſuſcepit, Melampoq; boues Tyrûs restituit, quibus acceptis Melampus Pylum reuerſus, eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quam Neleus cùm recuſaret, pugna tamen victus eam dare coactus eſt. Vnde Melampus effugiſſe Nelei auunculi ſui & regis iram dicitur. Quæ dixiſſe volui, cùm quòd ad historiam nostram pertinerēt, tùm etiam quòd perquàm obſcurè ab Vlyſſe apud [a] Homerum ea fabula narraretur, cuius hæc ibi verba:

[a] *Odyſſ.* Λ.

Τοῖσι δ' ἔπ' ἰφθίμην Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται, οὐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδου ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας: τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων.
Ἐξελάαν. χαλεπὴ δὲ θεοῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι
Καὶ τότε δή μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα. Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

Post hos eximium Pero peperit miraculum hominibus
Quam omnes precabantur accolæ, neque Neleus
Huic dabat, qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphiclea
Indomitas, has ſolus promiſit vates inculpatus
Abacturum, ſæuum autem Dei fatum impediuit
Vinculaq; ſæua, & pastores agrestes.
Sed quando certò menſeſq; & dies perficiebantur,
Rurſus circunuoliti anni, & aduenerunt horæ,
Tum certè ipſum ſoluit vis Iphiclea,
Vaticiniaq; omnia locutum. Iouis autem perficiebatur consilium.

HISTORICA.

AVTHOR eſt Cteſippus in Scythicis, [a] Plutarcho referente, accolas Phaſidis fluminis homines quoſdam facinoroſos in voraginem impiorum dictam, inijcere. Ea ferè rotunda eſt, & puteo conſimilis, & quod iniectum fuerit, poſt trigeſimum diem in Mæotidem paludem vermibus iam refertum eructat, quos Vultures ſubitò & ex improuiſo inuolantes dilaniant. Aliam historiam [b] Aelianus refert de Barcæę gẽtis conſuetudine rituq; ſepeliendi ſic ſcribens: *Barcæi gens Heſperiæ ex aliquo morbo mortuos, vt muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant. Eos verò qui in bello morte occubuerunt, vt ſumma virtute ornatos, Vulturibus deuorandos obijciunt, quòd eas Aues ſacras existiment.* Verùm de his etiam ſuprà meminimus. Hæc igitur ſunt quæ in genere de Vulturibus dici poterant.

[a] *In libello de fluuijs.*

[b] *L.10.c.22*

DE VVLTVRVM DIFFERENTIIS AC SPECIEBVS diuerſis. Cap. II.

NVNC vniuerſam Vulturum familiam, variaſq; eorum, quotquot hactenus in cognitionem noſtram venerunt, ſpecies hoc capite ex profeſſo examinandas & diſquirendas proponimus.

[a] Ariſtoteles duo tantummodò Vulturũ genera agnoſcit, vnum paruum & albicãtius; alterum maius & multiformius. At hoc loco, vt hoc obiter notem, vbi Gaza parum rectè multiformius vertit, textus Ariſtotelicus Græcus σποδοειδέστερον habet, quæ vox non multiformis, quod ad omne genus colorũ pertinere ac referri poteſt,

[a] *Lib.8. Hiſtor.c.3.*

potest, sed comparatiuo gradu magis cinerei significat. Recẽtiores verò plures Vulturum species obseruasse agnoscuntur, quarum tamen plerasq; ad hæc duo ceu summa genera reducere conantur. Quod quidem eò facilius est, quòd Philosophus bina hæc genera nullis peculiaribus notis distinxerit, sed tantummodò velut per trãsennam nominetenus attigerit. Prioris generis est, quod [b] Albertus Magnus sæpè apparere scribit in rupibus Rheni, & Danubij, & Germanis accolis VVeisgier, id est, Vulturem album vocari. Vultures etiam vndiquaque albos in nonnullis Heluetiorum montibus, vt circa Claronam, interdũ reperiri Ornithologus scribit. Cinereum verò illud genus & maius griseum, id est, canum suis Germanis nominari tradit. Apud quendam authorem recentiorẽ me legisse recordor Vultures albos ut & Aquilas, aliaq; animalia, imò & Coruos albos non in Noruegia solùm, sed etiam in Iuthra & Scythia reperiri in niuosis locis, quod ex niuium aspectu euenire scribit Andreas Baccius. Petrus [c] Bellonius Gallus tria Vulturum genera ponit, nempe albidorum, cinereorum & nigrorum, & Bæticos Vultures cum albicantibus eosdem facit. At si teste Alberto & Ornithologo prorsus albi nonnulli reperiantur, quales Bætici esse dici non possunt, sine dubio alborum quoddam genus à Bæticis diuersum statuendum erit. Bæticum quomodo albicantem vocet, mirum videri potest. Nam cùm & Aristoteles cinereorum ab albis diuersum genus faciat; Bæticum colorem ab albo longiùs abesse, quàm cinereum nemo non videt. Sed & hocipsum Bæticorum genus minimè simplex esse videtur. Nam etsi Bæticus, quem Bellonius ponit ab aureo Ornithologi, quantũ ad colorem, vix differre cuipiam putari possèt, descriptio tamen vtriusque, & icon discrepare deprehenduntur. Quem verò Germani Hasengier, id est, Vulturem Leporarium vocant, ad cinereum commodè reduci non potest. Est enim Ornithologo teste, cinereo minor & in rutilo nigricans, ideoq; , vt apparet, ad nigrum magis spectat. Ex hisce manifestum est præter binas ab Aristotele enumeratas species, alias ad minimum duas statuendas esse: vnam quidem aureorum Vulturum, alteram nigrorum. Nam & [d] Plinius nigros ab Aristotele omissos nominatim memorat. Et [e] Albertus Vultures reperiri scribit nigri coloris, & cęteris corpore quidem minores, sed viribus præstantiores, & habitare in montibus desertis. Hos ego cum Leporario Germanorum vel eosdẽ uel simillimos facio. Idem Vulturis genus esse refert, quod Hargum antiqui, nonnulli Abachionem uocent, cuius plerunq; habitatio sit in locis nemorosis, sed ad ciuitates etiam aliquando accedere, altè uolare, residere in montibus syluosis, ut syluestribus animalibus insidietur uiribus suis confisus. Hæc autem Alberti uerba, quòd nullam corporis notulam demonstrẽt, ambiguum me reddidêre, ad quod genus is Vultur sit reducendus. Nisi enim idem cum Leporario sit, Aquilinam tamen naturam sapit, quòd animalia uenetur. Item & aliud Vulturum genus eidem ab antiquis Abbatos uocatur, cui etiam nullam aliam descriptionem addit. Aliud quoque est collo crasso, alisque ad dorsum ualdè retortis & magno pectore. Id frequenter degit in ripis maris, & quæ uenatur, defert eò, quòd cæteras Aues pertimescat; ne prædam abripiant.

[b] Lib. 7. c. 4. de Anim.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 23. Vultures Bætici.

Vultur Leporarius.

[d] L. 10. c. 7.

[e] Lib. 8. Histor. cap. 5.

DE VVLTVRE CINEREO Cap. III.

SED de hoc cinereo Vulture, proprio capite Bellonius, quem è Gallico in Latinum transtulimus ita scribit: Hunc Vulturem [a] Aristoteles σποδοειδέστερον nominat, id est, magis cinereum ad differẽtiam nigrorum. Albi pilos seu plumulas capillaceas & capillamentorum instar subtiles adeò candidos obtinent, ut pellem subdititiam & arte pellicea elaboratam mustelę alpinę albę, seu etiam Vulpis albæ esse, quispiam specie deceptus, existimare possèt. Huius etiam pellis multò, quàm nigri aspectui est gratior, ac iucũdior. Descripturi uerò Vultures nigros, hosq; ab albicantibus seu Bæticis discreturi, monẽdum primùm ducimus, minimè esse unum genus altero frequentius aut rarius, & parum abesse, ut pari inter se sint corporis magnitudine. Fallitur quisquis nigros ab albis sexu tantummodò differre opinatur. Nigrorum enim uterq; nempe tam mas, quàm fæmina nigrescit, & magnitudine albos excedit. Cuius etiam sententiæ Aristoteles fuit. Et ne quis raritate maiorem his animantibus admirationem conciliare conetur, certior mihi reddendus es, frequentes hosce Vultures conspiciendos dari in magnorum Principum aulis, qua de causa etiam haud difficulter eius iconem nacti sumus. Neque operosum nobis fuit omnes inter se distinguere, qui uarijs locis ijsq; desertis, Vulturibus capiẽdis insidiantibus retiaq; tendentibus interfuimus, eisq; operam nostram accomodauimus. Vnde cuiuis facilè

[a] Lib. 8. Histor. cap. 1.

Nigri Vultures ab albis sexu non differunt.

cilè erit colligere nõ magni negotij, imò commodum nobis ac integrum fuiſſe eorum mores 30 obſeruare, figuram, colores, deſcriptionem. Nec ignorare præter hæc te uolumus, etiamſi eos locis deſertis uidere nobis nõ obtigiſſet, à mercatoribus tamen peregrinis diuerſorum animalium pelles ueſtibus ſubdendas diſtrahentibus, huc eas importari ita integras, ut caput, pedes, aleq; totę etiamnum cuti relique, vt ex ijs Vultures cùm à ſe mutuò, tum ab Aquilis dignoſcere liceat. Hæc igitur habet Bellonius. Veruntamen miror ego, & quiſpiam mecum meritò admiretur, cur cùm tantam facilitatem, oportunitatemq; diuerſos videndi & habendi ſibi oblatam iactet Bellonius, ipſe tamen nullam neque cinerei neque nigri integram deſcriptionem nobis exhibeat, nihilq; præter nudam iconem ponat, quæ nec ipſa his, quæ de Vulturibus in vniuerſum dicit, nempe quòd omnes cruribus totis hirſuti ſint ad pedes vſque, & hac nota ab Aquilis differant, reſpondeat, ipſa nudis planè tibijs depicta. Eò referendum eſt, quòd nigro- 40 rum Vulturum & marem & fæminam Bæticis maiores eſſe Ariſtotelem etiam ſentire ſcribit. Equidem nihil tale in Ariſtotele inuenio, & hoc potiùs cinereis ab eodem aſcribi ſcio; Attamen cinereos à nigris diuerſos facere diſertis verbis Bellonium, antè monui.

AVGVRIA.

QVAMVIS augurium hocce ad generalem Vulturis hiſtoriam referendum fuerat, quia tamen icones in particulari hiſtoria potiùs ponendę uidentur, itaque huic loco etiam id inſerere placuit. Eſt autem tale: Vitellius Romano- 50 rum Imperator antequam contra Veſpaſiani milites pugnaret, dum ſacrificaret, atque ad milites ſuos concionaretur, magnus numerus Vulturum tam impetuoſo uolatu, ut icon ſubſequens oſtendit, irruit, extaq; ſacrificij diſcerpſit, ac ipſum ferè Imperatorem de tribunali deturbauit.

METEORA

METEORA.

PROPE Claurum montem, & Compenium anno 1194. Corui vel potiùs Vultures immensæ multitudinis in aëre de loco ad locum uolitantes cum rostris uiuos atque ardentes carbones portare uisi sunt, quibus domos incendebant: eo ipso etiam die in Episcopatu Laudunensi castrum quoddam circa Clauimontem fulminibus de cælo penitus destructum est, & eodem anno Henricus Imp. totam Apuliam, Calabriam atque Siciliam (quæ iure hæreditario ex parte suæ uxoris eum contingebant) Imperio suo subiugauit.

DE VVLTVRE BÆTICO. Cap. IIII.

VVLTVR autem Bæticus Aquila paulò minor est, atque pennas colli, dorsi, uentris, totiusq; adeò corporis bætico colore, seu castaneo tinctas habet, atque hinc à nigro differt. Alarum verò maiores & caudæ pennæ, eiusdem cuius nigri, sunt coloris. Vtriq; caudâ sunt breui, alarum longissimarum respectu. Hæc quidem vt cæteris rapacibus in alis, naturam ac constitutionem minimè sequuntur, sed potiùs vt Picis viridibus Gallis dictis, id est, Martijs. Reperiuntur vt plurimùm extremis cuspidibus mutilæ ac diffractæ, quod indicio est has eos atte-

Vulturis Bætici & nigri differentia.

rere

30

rere rupium ſaxis, quibus degunt ac nidum conſtruunt. Vultures Bætici ſeu albi conſpectu rariores ſunt, quàm nigri, & hoc peculiare habent, quòd plumæ verticis ipſis breuiculæ ſint ac curtę admodum, ſi Aquilis comparētur; quæ cauſa eſt, cur caluos eſſe eos quidam ſint opinati. Crura obtinent breuia, plumis vndiquaq; contecta ad ſuperiorem vſq; digitorum partē. Quę nota quidem peculiaris eſt, nec cuipiam cæterarum rapacium aduncarum competens, præterquàm nocturnis. Bæticis his plumæ colli admodum anguſtæ ac longiuſculæ ſunt, quales Gallis Gallinaceis & Sturnis è collo propendent, ſi reliquis, quæ dorſum, latera, necnō alarum ſinus operiunt, comparentur, quę exiguæ ſunt & latiuſculæ inſtar ſquammarum. Eæ verò, quæ dorſum, ventriculum, ventrem, & vropigij radicem veſtiunt, ruffæ apparent in Bætico Vulture, in nigro verò nigræ, ſed in vtroq; latæ ſatis. Huius autem Bætici ſui Vulturis hanc, quam poſuimus, Bellonius iconem exhibet. 40

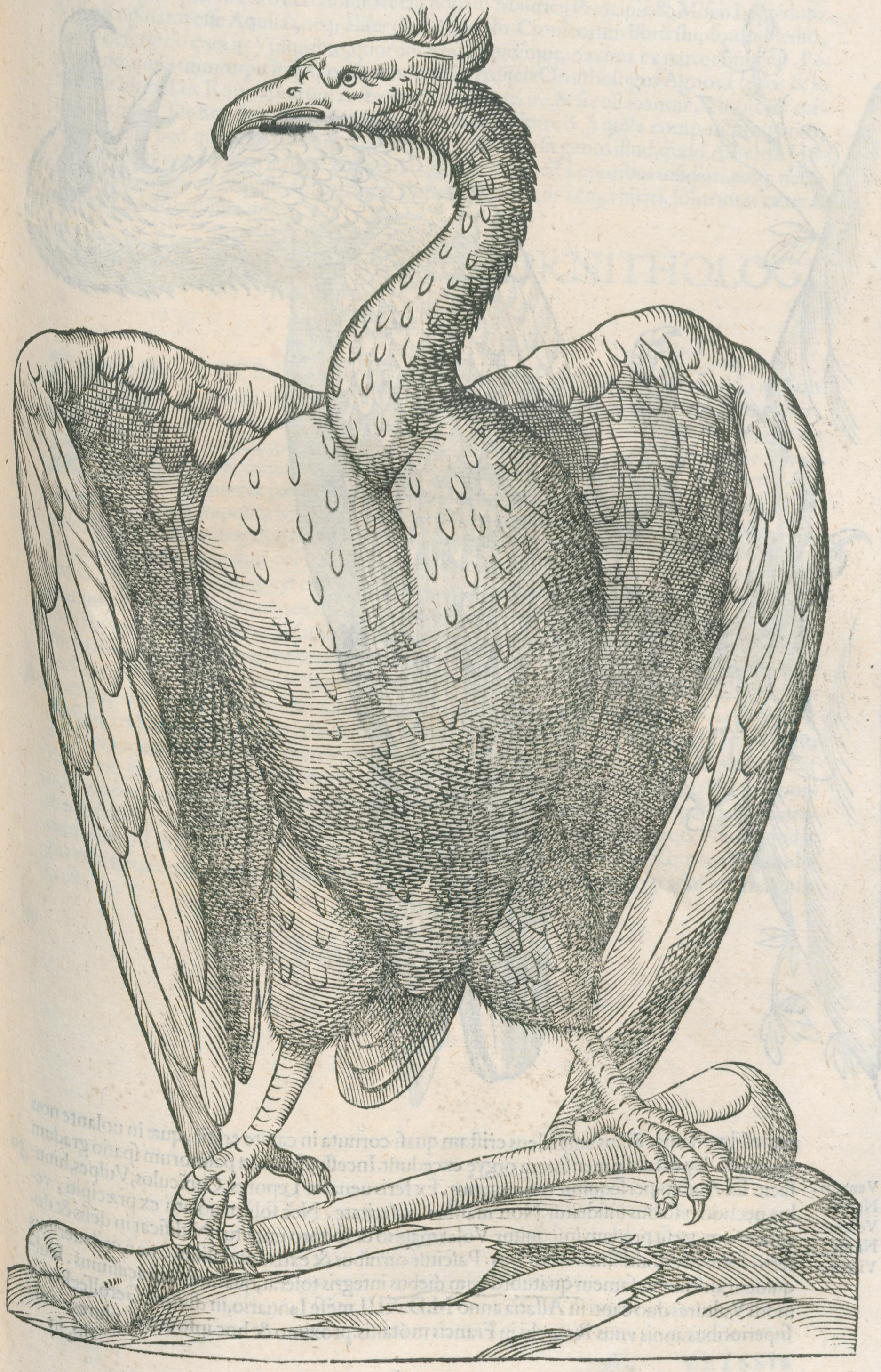
DE VVLTVRE LEPORARIO Germanorum. Cap. V.

Vulturis Leporarij Sinonyma. Aſſgyr. Keybgyr. Roſſgyr. Hotzgyr. Steingyr. Haſengyr.

ORNITHOLOGVS de eo Vulture, quem Germani à Leporum raptu Leporarium vocāt, in hunc modum ſcribit: Ego hoc genus Germanicè Aſſgyr, id eſt, cadauerum Vulturem rectè nominari puto, unde & keybgyr dicitur, ab alijs Roſſgyr, ab equis nimirum, quòd eorum cadauera appetat, ab alijs (vt circa Claronā Heluetiorum) Hotzgyr, neſcio qua ratione, alibi Steingyr, à rupibus, in quibus nidificat. Lepores rapit, unde illi nomen factum Haſengyr, id eſt, Leporum Vultur. Pectore non ita fuluo eſt, ut aureus noſter, magnitudine inferior. 50

FORMA DESCRIPTIO.

Iconem eius Germaniæ noſtræ ornamentum Georgius Fabritius ad me miſit, hac etiam adiecta deſcriptione: Vultur quē Germani Ein Haſengyr appellāt, roſtro eſt obunco, nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa, colore in rutilo nigricante, pe-

te,pedibus flauis. Stans aut ſedens criſtam quaſi cornuta in capite erigit, quæ in uolante non apparet. Alę extenſæ menſuram orgyę excedunt. Inceſſu, duorum palmorum ſpatio gradum facit. Ex Auibus perſequitur omne genus. Ex feris uenatur Lepores, Cuniculos, Vulpes, hinnulos, necnon piſcibus inſidiatur. Non manſueſcit feritate. Nec ſolùm uolatu ex præcipiti, uerùm etiam curſu prędam inſequitur. Volat magno & ſonoro impetu. Nidificat in dēſis & deſertis ſyluis, & in altiſſimis arboribus. Paſcitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abſtinens: famem quatuordecim diebus integris tolerat, quamuis voraciſſimus. Eiuſmodi Vultures duo capti in Alſatia anno M.D.XIII. mēſe Ianuario, in ditione Gerolſeckenſi; ſuperioribus annis vnus Rotachi in Francis mōtanis: proximo & hoc ipſo anno, plures ex nido, in

Venatus. Natura. Volatus. Nidus. Victus.

do,in altissima quercu cõstructo,inter arcem nouam Mauricij Principis,& Misenã oppidum. Vulgus opinatur esse Aquilas,neq; aliter de Alsaticis in Cronicorum libris suspicatur Hedio, cuius descriptio cum ijs Vulturibus,quorum tres hic uidimus,maxima ex parte conuenit. Pedibus nonnulli utuntur,ut ijs imponãt candelabra. Adijcit Ornithologus Agnos,Hędos & in rupibus hinnullos Rupicaprarum rostro impetentem ferire,& si collabantur, iacentium corpora depasci. De hoc simpliciterne Vultur sit, an ex Vulture & Aquila compositum genus, alij iudicent. Sed quid ego sentiam,iam dixi anteà. An hoc sit genus illud,quod Albertus Homero Melanokon uocari scribit? Huic enim soli peculiare est Leporibus insidiari,eosq; necare,pręterea niger est,& pullos incorrupto alimento enutrit,docetq; venari, solus inter cæteras
10 uelox,& ad docendum aptus.

DE VVLTVRE AVREO ORNITHOLOGI. Cap. VI.

VVLTVRIS aurei pellem ad nos, inquit Ornithologus, aliquando missam ex Rhætis Alpinis,rostro adhuc & cruribus hęrentibus, dum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic Vultur communia habet cum genere Aquilę
20 alpinę(cuius figuram & descriptionem in Aquilę historia primam dedimus) sed per omnia maior est. Longus est à rostro ad extremam caudam sex dodrantes & paulò amplius:ad extremos ungues quinque dodrantes, aut paulò minùs. Longitudo superioris rostri,quantum eius aperitur,septem ferè digiti transuersi. Caudę longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina,id est,collum inferius,pectus & uenter, & pedes quoque ruffo sunt colore,dilutiore quidem caudam uersus,rubentiore autem uersus caput. Digiti pedum fusco vel corneo colore sunt. Alarum pẽna longissima quatuor ferè dodrantes ęquat. Subnigricant seu fuscę sunt omnes alarum pennæ vno ferè colore;paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt,& per medium aliæ subruffis maculis,aliæ subalbidæ,circa imum distinguntur. eò nigriores autem sunt,quò propiores dorso,ubi splendent præ nigredi-
30 ne. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt,splẽdentq;: in earum medio cauliculi albi, præsertim: quę circa medium dorsum sunt, & dimidia colli parte: reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est,qui alarum,nempe fuscus. Huic omnino mihi respondere videtur, si tamen Vultures verè cognouit, genus illud, quod Albertus vocat Vulturem verum,Gręcis,ut ille somniat, Gressìon dictum: maius cæteris sesquialtera proportione,uocem edens fortem,colore citrino, aliquantum rubescente, rariùs apparet. Veruntamen si falsus uoluit Albertus γνησιον dicere, quod Aquilę aureæ competit: atque is uel Aquilas cum Vulturibus confudit,uel non benè distinxit. Aurei uerò Vulturis icon,quam Ornithologus exhi bet,ea est,quæ capite de Leporario Vulture secundo loco typographi incuriâ posita est.
40

Finis Libri Tertij.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Quartus.

Qui est

DE ACCIPITRIBVS IN GENERE.

Et primò de eorum dignitate.

NVLLA equidem re Accipitri nostro maiorem nobilitatis dignitatisq; opinionem posse conciliari reor, quàm si diuinitatis ei aliquid inesse à superstitiosa antiquitate putatũ, diuinosq; ei exhibitos honores, præter alias, quibus excellit dotes, ostenderim. Quemadmodum enim pessimis erroribus irretitæ, ac Dęmonis astu illusę nationes plereq;, quędam fabulosum Iouem, Apollinem & Mineruam, alię Iunonem, Venerem aliæ, aliæ alium suum Deum aut Deam, imò etiam febrim ac famem adorabant: ita Aegyptij cæteris superstitiosiores præter Crocodilum & Ibim, maximo in primis Accipitrem in honore habebant: dum non solummodò per hunc, Deum suum Osirim designabant, sed eum ipsum etiam diuino cultu honorabant. Illud [a] Plutarchus pluribus locis testatum reliquit; vno, vbi ait: *Accipitre picto Osirim sæpe proponunt, Deum illum suum & sacrosanctum regem omni laudis & honoris genere decoratum.* Sai quoque oppido Arabiæ, in Aethiopia sub Aegypto, [b] Plinio teste, sito; quod hodie Sibuit vocari scribit doctiss. Guilandinus, vestibulo templi Mineruæ, infans & senex insculpti erãt, nec non Accipiter. Quorum illi, nempe infans & senex, ortum atque interitum notabant: hic verò Deum, nempe Osirim, cuius figura Accipitris designati nomine, Aegyptij Solem, Apollinem & Phæbum alijs vocatum intelligebant: eiusque symbolum plures ob causas Accipitrem gerere sibi persuadebant: Primùm, quòd instar Solis, qui viuifico calore cuncta fouet ac generat, insigni fœcunditate inter volucres polleat. Dein, quòd longæua viuacitate sua Solis quodammodo perpetuitatem æmuletur. Tertiò, quia, uti Sol lumine suo mundum hunc inferiorẽ vniuersum illustrat, orbis videlicet oculus: ita ipse Accipiter visus acie clarissima, splendoreq; oculorum eximio præditus est, vnde etiam Παντόφθαλμος Aristophani, quasi omni oculus dictus meritò fuit. Deniq; quòd Solis, qui singula quaque die, immensa primi mobilis cæli spatia conficit, & quotanis Zodiaci circulum integrum peragrat, velocitatem pernicitatemq; sui volatus (à qua dote ὠκυπετὴς ab Hesiodo, & ὠκύπτερος ab Homero, id est, præpes ac citissimi volatus ales uocatur) imitetur. [c] Porphyrius aliã pręter prędictas rationem huius auis cum Sole analogicè insinuat: *Accipitrem*, inquit, *Aegypty Soli acceptum putant; cuius totam substantiam aiunt ex sanguine ac spiritu constare; & hominis misericordia affici; ac mortuum lugere; ac in oculos eius terram aggerere, in quibus scilicet Solis lumen habitasse existimet: nempe cognatum veneratus Solem.* Quare non omnino temerè Deus hic aurea coma pulcher lyricen, pręter varias formas, quas diuersarum amore impulsus olim induisse dicitur, utpote Leonis, Cerui; Accipitris etiam speciem sæpius assumpsisse fingitur. Vnde etiam est, quòd, ut Euarthes in fabulosis memorię prodidit, Accipitrem Apollini consecratum, eiusq; numini dicatum omnis antiquitas existimauit, ut ex illo Homeri uersu constat:

Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.

Circus Apollinis celer nuncius.

Accipiter ab Aegyptijs diuinus habitus & pro Osyri cultus.

[a] *Lib. de Isid. & Osiride.*

Sai oppidũ

[b] *L. 2. c. 30.*

Osiris Aegyptijs Sol cuius symbolum Accipiter.

Accipiter cur Soli dicatus.

[c] *Lib. 4. de abstinen. ab animatis.*

Quòd uerò Ioui sacrum Accipitrem [d] Pontanus canit, ul i ait:

Namque Ioui sacer Accipiter sua tela ministrat:

Hoc alitum affinitate quadam ac similitudine deceptus fuisse uideri potest; cùm hoc Aquilæ competat. At Marti dicatum Seruius autumat, & sacrũ dici simpliciter per antiphrasin, quasi omnibus auibus execrabilẽ, uti auri sacra fames dicitur; sed perperã, ut mihi quidem uidetur. Etenim scriptorum maxima & optima pars, quòd pro specierum uarietate uarijs Dijs consecratus fuerit, ita dictum affirmat. Cuius rei [e] Aeliani hæc uerba sint testimonium: *Distributi autem sunt Accipitres, & consecrati varijs Dijs: Perdicarius & Ocypteros Apollinis minister est, vt ferunt: Palumbario Mercurium delectari aiunt: Iunoni dicatur Tanysipteros: Dianæ Buteo: Matri Deûm Mermeus: alij deniq; alijs Dijs.* Imò uerò quod maius est, diuina hanc uolucrem Aegyptios ueneratione prosequutos esse complurimis authorum locis probare placet, quò euidentiùs eius dignitas liqueat. [f] Aelianus Accipitres à Tentyritis sanctissimè cultos & adoratos, scriptum reliquit. [g] Cicero Accipitres etiam inter Barbarorũ Deos enumerat. Legimus & in Philis insulis nominis instar fuisse cultum Accipitrem. [h] Diodorus Siculus & [i] Eusebius referũt, Accipitres magno apud Aegyptios in honore fuisse, plurimùmq; cultos eam ob causam, quòd utilitatem ex his non minimam caperent, cùm regionem suam à uenenatis animalibus, qualia sunt Scorpiones, Cerastę, aliaq; morsu nocentia, illorum ope liberari ac repurgari cernerent. Sunt enim serpentibus inimicissimi, & ubicunq; uisos, nec in latebris quidem oculorum eorũ aciem subterfugientes, cõfestim necant. Huius rei argumentum esto, quòd, uti [k] Plutarchus tradit, apud Hermopolim simulacrum ostenditur Typhonis, equus fluuialis, cui Accipiter insistit in Serpentem pugnans. Diodorus dictæ rationi alteram adijcit, ueteribus Ethnicis creditam; quòd uidelicet Accipiter *priscis temporibus librum puniceis scriptũ literis, in quo cõtinebatur, qui cultus Dijs deberetur, Thebas ad Sacerdotes detulisset; quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestabant, & Accipitris alam in capite.* [l] Strabo quoque author est, Philarum incolas (quę habitatio communis erat Aegyptiorum & Aethiopum) Aegyptia templa habuisse, ubi ales colebatur, quem Accipitrem uocabant. Quinetiam diuinum quidpiam huic aui inesse credebat antiquitas. Etenim, ut è [m] Porphyrio patet, Accipitrem annis cõpluribus uiuere, & pòst exactam hãc uitam, quadã uaticinãdi seu potiùs præsagiẽdi ui pollere, arbitrabatur. Adde quod tanta, ut [n] Gyllius annotat, erga homines ducatur reuerentia, ut si cadauer humanum attigerit, ueluti pollutionis pœnam ieiunio emendare cupiens, ea die nihil cibi assumat; tanquam religio ipsi sit cadauer humanum attigisse: qua re uel maximè se à funestarum obscęnarumq; auium natura longissimè differre declarat. Tanto denique ueteribus in honore fuisse Accipitrem legimus; ut legem tulerint, quo capitis eos, qui Accipitrem etiam imprudentes occidissent, condemnaret. Aegyptij insuper interfectum sepulchri honore afficiebant, ac in urbem Butim, ut [o] Herodotus testatur, asportabãt. Has omnes ob causas non immeritò à [p] Vergilio sacri alitis cognomento honoratus fuit hoc carmine:

Quàm facilè Accipiter saxo sacer ales aperto
Consequitur pennis sublimem in nube Columbam.

Sed hactenus de diuinis ei exhibitis honoribus satis dictum esto; Nunc, ne ex opinione tantummodò eius dignitas pendere videatur, virtutes eius proprias, actionesq; naturales, quę reuera in eo conspicuæ sunt, demonstremus. Atqui quid ad animi pariter & corporis fortitudinem eius ostendendam hoc adferri potest maius, quàm quòd etiam cum Aquila Auium sine controuersia regina, bellum gerere nõ ueretur? Vnde iure merito D. [q] Isidorus hoc eum celebrat præconio: *Accipiter auis regia, quæ plus animo, quàm vngulis est armata, & quod si in quantitate corporis natura denegat, hoc ei in virtute & audacia animi rependit.* Neque verò in tanta ferocitate, generosaq; audacia benignã etiam clemẽtiam desideres; testãte [r] Plinio *Noctua à cæteris auibus infestatæ, auxiliatur Accipiter collegio*, vt ille opinatur, *quodam naturæ, bellumq; partitur.* Quare ego crediderim Accipitres ob singulares istas cùm ab antiquis, tùm à recentioribus ascriptas dotes, & non ob venationis solummodò oblectamenta Principibus nostri æui in maximo haberi pretio, ac Serenissimo Ferrariensium Duci in primis, qui non paruum ei honorem exhibere inde videri debet, quòd ab Illustrissimo ac Excellentissimo D. Iacobo Boncompagno Duce Sorę, singulis annis, in festiuitate sanctissimę Natiuitatis, bina sibi Accipitris retinacula seu vincula, quæ Getti vocant Itali, pro feudo soluenda voluerit. Multæ pręterea sunt dotes Accipitrũ, eęq; insigniores & quàm in alijs Auibus excellentioribus, quę tamen diffusiùs pertractanda, ut quam primùm rem ipsam aggrediamur, in suum locum reijcimus.

[d] *Lib. 3. de Stellis.*

Seruij error

[e] *L. 12. c. 4.*

Accipitres varijs Dijs consecrati.

[f] *L. 10. c. 24*

[g] *Lib. 3. de nat. Deor.*

[h] *Lib. 2. c. 4*

[i] *Lib. 2. de præp. Euãg.*

Cur ab Aegypt. culti.

[k] *Lib. de Iside, & Osiride.*

[l] *Lib. 17. Geog.*

[m] *Lib. 4. de Abstin. ab animatis.*

[n] *Lib. 14. cap. 14.*

Accipitrũ reuerentia erga homines.

[o] *In Euterpe.*

[p] *Aen. 11.*

Accipitris virtutes & actiones.

Accipiter cum Aquila audet congredi.

[q] *Lib. 12. Orig. c. 7.*

[r] *L. 10. c. 17*

Noctuam infestatam Accipiter adiuuat.

D. Iacobus Boncompagnus Ferrariensiũ Duci Accipitrũ retinacula pro feudo soluit.

AEQVIVOCA.

Accipiter piſcis. [a] L.7.c.38. & 8.c.9.

AMPHIBOLOGIAE non eſt expars hæc vox Accipiter: quæ dilucidioris doctrinæ gratia, ante omnia è medio tollenda eſt.

Primùm enim Accipiter piſcis eſt apud [a] Athenæum, duobus ab eo locis memoratus; priore, vbi ex Epicharmo hæc adducit:

Chalcides, ſues, Accipitres, pinguisq́; canis,

Græcus textus habet ἱέρακες, quod alij uertunt Miluij: alij Accipitres piſces: quamuis Miluij piſces aliàs etiam ἰκτῖνοι appellentur: quos Romæ Rondine vocari autumat Saluianus: ut alij, Capone. Altero, vbi de piſciũ alimonia loquitur: *Porcus*, inquit, *anguillæ eſt ſimilis, at ori eſt aſper. Accipiter verò carnem habet duriorem quàm Cuculus; etſi ſimilis eſt alijs in rebus. Coruus Accipitre eſt aſperior*. Hîc Græcis ſimiliter ἱέραξ dicitur; eſtq́; idem cum eo, quem Latini alio nomine Miluum & Lucernam vocant, & Lupum maiorem. Hic cùm ſibi à maiore piſce metuit, volitat; ſed ſumma tantùm maria attingens, vt neſcias, volitetne, an ſuper aquam natet.

Miluus piſcis. Lucerna piſcis. Lupus maior piſcis.

Fuit & apud Mariandinos Hierax ſeu Accipiter nominatus vir, vt [b] Antonius Liberalis ſcribit, *iuſtus ac illuſtris; qui templa primus Cereri poſuiſſe dicitur*. Cuius metamorphoſim inter fabulas ſuo loco referemus.

Accipiter vir. [b] In Metamorph.

Apud [c] Vidum Vidium faſciæ chirurgicæ cuiuſdam mentio eſt duobns in locis, quam Accipitrem vocat. De qua qui plura videre uolet, authorem ipſum adeat.

[c] Lib. de Faſcijs Gal.

Accipitris quoque nomine veniunt quædam tormenta bellica, quæ parum pyrij pulueris recipiunt. Hæc Itali Smerigli & Moſchetti (quod nomen enim Germanorum Musket; qui eorum portatores, Muskettiers vocant, commune eſt) appellant.

Accipiter tormẽtum bellicum.

SINONYMA.

Netz. Sparuerius. [a] Leu.c.11. Naba. Nibio. Baſi. Mar an bas. Κόραξ. Niſus. Natah. Noſah. [b] Cap.39. [c] Leuit. 11. & Deuter. cap.14.

ACCIPITER Hebræis נץ Netz vocatur. Quam vocem Rabbi Kimhi interpretatur Auem, quæ venetur; & poſtquam auolarit, reuocata ad dominum redeat, vulgoq́; Sparuerium dictũ addit: quẽ ſimiliter Rabbi Salomon ſequitur. [a] Author Chaldaici Dictionarij Aſturẽ exponit. Pro Nez Chaldaica interpretatio iam citato loco habet נבא, Naba; vnde forſan Italorũ Nibio. Arabica verò verſio באזי. Baſi, vel adiecto articulo Albaſi fit dictio, quam Andreas Bellunenſis interpretatur auem, quę, Falco peregrinus vulgò dicitur. Perſicum vocabulum, מר אן בז, quod ſonat Mar an bas: Septuaginta interpretes ἱέραξ exponunt; Hieronymus Accipiter. Iidem Septuaginta in Deuteronomio perperã pro voce Hebraica antè poſita Netz, verterunt Κόραξ, id eſt, Coruus. Hæc enim vox omnino Accipitrem ſignificat; à qua forſitan etiam Niſus Latina deſcenderit. Videtur autem facta à uerbo נצה, Nazah, quod volarę ſignificat; quoniam hæc auis volatu plurimum valeat; ut uel primum inter volucres locum obtineat. Recentiores nonnulli dictionem ניצה Nozah [b] Iobo plumam ſignificare volunt; non autem Accipitrem, ut alij vertunt. Septuaginta relicta voce Hebraica, νέσσα reddiderunt. פרס Peres, etiam Accipiter exponitur, vel Haliętos, à Iudęis uulgò בלאבן, quod Cyanopem ſignat, Germanis Blafuſſ dictũ. Alioquin περνὸς, vel potiùs περκνὸς Aquila eſt venationi dedita: itẽ παραὸς Aquila ſimpliciter eſt Macedonibus, Varino teſte. Sarſir [d] Hebraicam uocem alij aliter exponunt. quidam auem אשטורגל Aſturgal, Sturnũ aliqui conijciunt intelligendũ: Ornithologus mauult Aſturem. Pro [e] Scachaph dictione Hebraica, Septuaginta Hierax, id eſt, Accipiter vertũt: Alijs Bubo potiùs ea deſignari creditur. Aegyptijs Accipiter Baijth dicitur, quaſi anima, nomine opinioni ſuæ, qua Accipitrẽ Deum eſſe, totũq́; ſpiritu conſtare ſentiũt, congruo. Qua de uoce ac re in Hieroglyphicis pluribus agemus. Iidem ſimilẽ ob cauſam eũdem Thauſton, id eſt, admirabilem nũcupãt, teſte * Aeliano. Græcis ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nẽpe à celeritate uolatus; uel παρὰ τοῦ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per craſim dicitur ἷραξ. Ego potiùs ἱέρακα dictũ exiſtimarẽ, quaſi ſacrũ ac uenerandũ, ob eas quas in eius dignitate explicãda antè oſtẽdimus, rationes. Dicitur quoque ἵρηξ Homero * & Heſiodo: * item D. Greg. Nazianzeno, Ionico more α in η uerſo: & prima ſyllaba per craſim cõtracta. Non rectè etiam Scholiaſtes quidam apud Homerum Aquilæ genus interpretatur. Hodie Græcorum vulgo γεράκι Accipiter uocatur, quod nomen etiam Falconi tribuunt. Eſt tamen ubi nomen hoc ἱέραξ generatim pro omni ferè rapaci aue uſurpatur à Græcis, ut & Accipiter apud Latinos. Quinetiam & Falco nomen eſt Gręcę, ut quidam exiſtimant, originis: & ipſum uniuerſo Accipitrum generi ſępe attributum. Verùm huius nominis diſquiſitionem ſuo loco reſeruamus. Apud Libyas, ut author eſt Heſychius, Accipiter βάρβας uocatur. Apud eundem authorem nõnunquam κερχνὸν, & quandoq;

Peres. Cyanopus. Blafuſſ. Περνὸς. Περκνὸς. Παραὸς. [d] Prou. 30. Sarſir. Aſturgal. Scachaph. [e] Leuit. 11. Bubo. Baijth. Thauſton. * Lib. 10. cap.14. ἱέραξ & ei9 etymõ. ἵρηξ. * Iliad. N. * L. 1. dier. & oper. γεράκι. βάρβαξ.

doq; Electrion ſcriptum reperias. Sed rectiùs fortè Circos leges: licet hoc tantùm uni Accipitris ſpeciei Ariſtoteles nomẽ addiderit, quod ille generale eſſe uoluit. Simile huic Κέρχας etiã alicubi inuenitur. Tyrrhenorum lingua ac dialecto ἄρακος dictus fuit Accipiter: quod pro legumine apud [f] Galenum uſurpatum ſcio. Alijs μέρμνης etiam Grȩcè dicitur.

Auis hæc Latinis appellatur Accipiter; cuius originem pleriq; ab accipiendo deducunt, eius rapacitatem notãtes. [g] Iſidorus, vt probet accipere nonunquam idem ſignificare, quod rapere, adfert hunc locum D. Pauli: *Suſtinetis enim, ſi quis vos accipit. Vt enim diceret*, inquiens, *ſi quis rapit; dixit: Si quis accipit*. Et [h] Beda ex nominis etymo aues omnes, quæcunq; aucupio aptæ ſunt, Accipitres vocari aſſerit. Etenim, vt inquit D. [i] Gregorius hanc ſentẽtiam confirmãs, *Accipere, aliquando auferre dicimus, vnde aues, quæ alias rapiunt, Accipitres vocamus*. Alij Accipitrem, inuerſo vocabulo, tanquam ter acceptum, dictum fuiſſe volunt, quòd Romanis optimum augurium volatu adferre rebus gerendis crederetur: ideoq; ſacrum alitem illis etiam nominatum. Italicè Sparauiero & Sparuier profertur, à Græco verbo fortè, vt [k] Scaliger annotauit, σπαράσσω, quod eſt lacero & vellico: ait enim, nomẽ Sparauerij Italis deductum παρά τȣ̃ σπαράττειν aues, eamq; vocem in Italiam Exarchatum ſimul cum Græcula ſuperbia importaſſe videri poſſe; niſi Germanicè ſic appellaretur. Hi enim Accipitrem, Sparuer vocant; quæ dictio eorum idiomate idem ſonat, quod expandens alas. Ver enim per craſim à veder, ſeu per F feder, Germanis præſertim inferioribus, alam ſeu potiùs plumam denotat. Sparren verò infinitiuus; quod Germani ſuperiores, Sperren dicunt, expandere ſeu diſtendere ſignificat, quemadmodum & Italis idem ferè uocabulum ſparare. Huius etymi ratio ab auis ipſius natura petita uideri meritò poteſt: eiq; optimè quadrat. Sæpenumerò enim, ut obſeruaui, cùm in Buteone, quæ prima apud [l] Aſtritotelẽ eſt Accipitrum ſpecies, tùm in alijs Accipitribus, quòd cælo ſereno, cùm in Sole apricãtur, aut ſeſe aquis immerſitando proluunt, alas expandunt inſtar conopȩi (quod eam ob cauſam Itali forſan Sparauiero uocant) quò uidelicet calorem Solaris luminis in uniuerſum corpus undiquaque meliùs recipiant: aut etiam cùm prædam ſuam dilaniant, alis item diſtentis eam cooperiunt, eiq; ueluti tentorium quoddam obtendunt: fortaſſe ut eam cȩteras rapaces, celent, eaſq; arceãt. Deniq; cùm ueterum plumarum ſenectam annuam deponendi tempus inſtat, expãſis alis Auſtro obuerſi, uenti teporem captant, quo relaxatis udo moderatoq; calore poris faciliùs excidant, quibus ſuccedant poſtea nouȩ, ut qui de Accipitribus ſcripſêre, frequentes authores teſtantur. Sparauiero interim Italorum; & Sparuer Germanorum, nec non Eſpreuier Gallorum, paſſim hac tempeſtate eorum linguis propriè ei Accipitris ſpeciei tribuitur, qui Niſus uocatur; eſtq; Accipiter minor fæmina: cuius mas Muſchettus vulgi eſt hodie, ſeu Accipiter Fringillarius, Accipitris alioquin ſimpliciter dicti naturȩ ac habitui coloriq; proximus. Vnde non mirum, ſi id nominis utriq; nonnunquam tribuatur. Itali enim communi ſeu generali nomine, quod omnes ſpecies complectatur, carent: & Aſtor eis dictus, æquè anguſtæ, atque Sparauiero, ſignificationis eſt; & Accipitrem præcipuè maiorem ſeu Palumbarium iſta voce ſibi ſignificari exiſtimant. Ita etiam apud ueteres & recentiores authores, cùm generali voce careant, Accipitris vel Palumbarij, uel Fringilarij nomine ſpeciali vterq; ſexus denotatur. Ita neque Galli, vel Bellonio [m] teſte, uocem generalem omnibus in vniuerſum ſpeciebus propriè competentem habent: quod ipſemet, Gallus alioquin, ſuorum, nec non peregrinorum vocabulorum curioſus indagator, & ea de re cæteris fide dignior, ingenuè fatetur. Quòd enim quidam in Accipitris locũ ſubſtituunt, Oyſeau de Proye, nimis latè patet, omnes in vniuerſum rapaces ſuo ſignificatu includens; neque noſtro congruum eſt argumento. Hîc enim nomen peculiare, quod Accipitrem Latinum ſignificanter exprimat, eiq; reſpondeat, quærimus: quale in ſua lingua Bellonius reperiri negat. Etenim hanc vocem, Sacre, etſi ipſis idem, quod Græcis Hierax ſonet: uni tamen tantummodò ſpeciei aptatam, eamq; Buteonem eſſe, ipſemet teſtatur. Dictionem verò Gallicam, Vautour, quam Ornithologus Accipitris nomẽ commune exprimere exiſtimat, ſequutus fortaſſe Tardiuum Gallum, qui de re Accipitraria Gallicè ſcripſit quidem, ſed linguæ Latinȩ, cæterarumq;, præterquam vernaculæ ignarus, de nominibus alienis rectè ſentire aut iudicare non potuit. Bellonius Aſteriam Accipitrem ſeu ſtellarem ex nominis argumento & Gallorum conſuetudine, ſpeciatim nominat. Qua in re Auguſtinus Niphus etiam cum eo ſentit. Nullum verò nomen inter ea, quæ Accipitribus ſignificandis, Gallis inſtituta ſunt, latioris eſſe ſignificatus, idem Bellonius aſſerit hoc nomine, Faucon, vtpote quod ceu generale ferè pleriſq; Accipitrũ ſpeciebus attribuunt, eorũq; particularibus uocabulis ceu commune prȩponunt; vt cùm exempli cauſa Aeſalonẽ, le Faucon Lanier: Buteonem, le Faucon Sacre: Aſteriam, le Faucon Vautour indigetant. Attamen ſi [n] Bellonio credimus, qui auem eidem genti Gerfault dictam, hoc etiam prænomine, Faucon, donat; quam tamen alibi inter Aquilas repoſuit; ſanè alijs etiam

Κέρχας.
Αρακος.
[f] *Lib. de ſimp. med. facult.*
Accipitris etymum.
[g] *Lib. 12. Orig. c. 7.*
[h] *In quæſt. ſup. ſentent. cap. 10.*
[i] *Lib. 33. Moral. capit. 11.*
Sparauiero, & eius origo.
[k] *Exer. 233*
Sparuer & eius origo.
[l] *Hiſt. lib. 9. cap. 36.*
Sparauiero pro conopæo vnde dictum.
Accipitres cur alas expandant.
Eſpreuier.
Niſus.
Muſchett⁹
Fringillarius.
Aſtor.
[m] *Lib. 2. de Auib. c. 13.*
Oyſeau de Proye.
Sacre.
Aſterias Accipiter.
Gallos nullam vocem habere, q̃ Accipitri reſpondeat.
[n] *Lib. 2. de Auib. c. 6.*

quàm Accipitribus id nominis conuenire fateatur,neceſſe erit;niſi Accipitris nomen adeo ge-
neralefacit,vt omnes omnino rapaces ſub ſe complectatur. Quod quidem etſi quibuſdam for

Accipitris nomen nō omnib⁹ rapacibus cōuenire.

taſſe viſum eſt,Ariſtotelis tamen repugnat menti,qui Accipitres ab Aquilis & Vulturibus,nec
non rapacibus nocturnis,de ſingulis ſeorſim tractans,manifeſtè ſeparat; & noſtro præterea
minimè conuenit inſtituto. Sed eſto, uocem hãc,Faucon, Gallis latè adeo patere, ut omnem
rapina victitantem uolucrem comprehendat:quemadmodem etiam Feſtus hanc uocem,Fal-

Falcones quæ Aues dicantur.

co,ad cunctas, ungues falcatos habentes,ſeu uncungues aues extendere uidetur : nihilominus
præter uniuerſalem hanc ſignificationem,aliam inſuper particularẽ obtinere ipſam, quæ cùm
ſimpliciter ſine ulla alia adiunctione pronuntiatur, Accipitrẽ Palumbarium ijſdem Gallis de-
notat,omnibus Gallicæ lingnæ gnaris cõſtat, neque ipſe inficias it Bellonius. Nullam itaque
apud ipſos uocem conſtat eſſe,quæ latinam,Accipiter,ad unguem ita reddat,ut neq; plus neq;
minus ſignificet. Si tamen quæpiam eſſe exiſtimanda eſt;eam hanc,Faucon,dici poſſe,non ad-
modum repugnabimus. Ex quibus facilè uidere eſt, quanta ſit uocum cuiq; idiomati propria-
rum,etiamſi prima fronte idem notare videantur, in ſignificandò diuerſitas, in explicando &
conciliando difficultas:quàm operoſum præterea ad priſca vocabula nouas voces velle redu-
cere. Aliud enim Hierax Græcis,aliud Sacre Gallis,& Sacker Germanis, aliud ſimiliter Aſte-
rias Ariſtoteli,aliud Aſtor Italis, aliud Vautour Gallis. Pari modo & Falconis nomen ſignifi-
catum ſuo varijs gentibus variat, vt de ſingulis ſuo loco docebimus. Sed ſi quæ ſint, quæ idem
propemodum ſignificare videantur,nunquam tamen ita reſpondent, ut vbiuis gentium planè

Authores cur ſæpius vni potiùs quàm alteri ſpeciei quędam aſcribant.

prorſus communi ſignificatione conueniant. Vnde minimè mirum videri debet; ſi in tanta
nominum varietate & incertitudine ſæpemerò ab authoribus, quæ multis in genere cõmunia
ſunt,vni ſpeciei tanquam peculiaria attribuantur,& è cõtra: præſertim cùm præter nomina,
etiã maxima,quæ inter ipſas Accipitrum ſpecies eſt, ſimilitudo,frequenter incautis imponat.
Quare candidum Lectorem nobis,qui venatum volaticum,ſeu aëreum hunc,ſeu per Accipi-
tres inſtitui ſolitum aucupium, nunquam exercuimus, ſi alieno aliquando nos errore inuolui
contingat,veniam daturum ſpero,pręſertim cùm Authores ipſos, qui de hac arte ex profeſ-
ſo ſcripſerunt, mirum in modum à ſe mutuò diſſentiãt. Nunc eò,vnde digreſſa eſt reuertatur
oratio.Etſi,vt antè monuimus, nullam neque Itali,neque Galli vocem habeant propriã,quæ
Accipitri reſpondeat ad amuſſim, ſed diuerſis diuerſas ſpecies nominibus appellent,& fęmi-
nas pręſertim,quę in vſum uenationis potiſſimùm cedũt:Accipitres tamen mares omnes uno

Terzuolo. Tercelet. Tertiolus. Tercellin⁹

ac cõmuni nomine utriſq; vernacula lingua ueniũt:illis enim Terzuolo;his Turcelet numero
ſingulari dicuntur. Has uoces recentiores Latinas facere conati, Tertiolum vel Tercellinum
reddunt,quas abſolutè poſitas pro mare Accipitre accipiunt. Alioquin pro aliarum etiam ra-
pacium mare uſurpari cõtingit:earum nempe quę ternos pariunt. Tertiolo enim,quod eſt di-
minutiuum à tertio,nominis origo ex eo data eſt,quòd pulli tantùm tres,ut plurimùm,in Ac-
cipitris nido naſcantur,quorum duæ fæminæ maiores,tertius mas omnium minimus ſemper

Tercellin⁹ Tertiarius. Halcon ò Acor.

inueniatur. Ita vt alij hac ipſa de cauſa Tercellinum, quaſi Tertiarium dictum uelint; quòd
fæminis tertia magnitudinis parte ſit inferior. Hiſpani Gallos ſequuti videntur, cùm uniuer-
ſum Accipitrum genus Halcon ò Acor vocant,quaſi Falconem dicant, f literam ſuo more in
aſpirationem commutantes. Quod minus mirabitur, qui etiam quoſdam, nempe Aquilam,

Falconis lata ſignificatio.

Theodotionem & Symmachum voce, Falco, adeo latè vſos fuiſſe conſiderauerit, ac impro-
priè;ut præcipuas & maximè propriæ dictas Accipitris ſpecies, Aſturem nempe & Niſum,
Falcones vocent, Falconemq; in hos ceu ſpecies ſubdiuidant: vulgi fortaſſe conſuetudinem

Germanicæ linguæ cómendatio.

ſequuti Germanorum lingua locupletiſſima ac proprijs omnium rerum vocabulis,ſi quę alia,
ditiſſima, quam nulla hactenus alieni idiomatis ſeu peregrini confuſio corrupit,adeoq; ſynce-
ra,hanc vocẽ, Hapich vel Habich,pro Accipitre in genere vſurpat : quam ſi examini ſubijce-

Hapich. Habich. Hap.

re,etymumq; eius curioſè indagare libet,multò exactiùs rei ſignificatæ,vt pleraq; huius linguæ
vocabula alia,naturam exprimere comperiemus,quàm vel Accipiter Latinus, aut aliarũ gen-
tium huius auis quæuis vernacula nomina. Cùm enim Hap ipſis idem, quod arripio,ſignificet

[n] *Lib.* 12. *Hierogl.*

vel ipſo [n] Goropio Becano vnico ſuæ linguæ excultore ac lãpade,teſte: quid hoc verbo, quę-
ſo ad auis huius ingenium tribus literis declarandum,excogitari poſſit ſignificantius,cùm pro-
prium huic aui ſit rapere ac rapto viuere: adeo vt & homines libido inceſſerit, eis ad raptum
animalium abutendi? Quidam aliam nominis rationem adferũt,vt,Habich,mitiori litera pro-

Haben. HauicK.

ferentes, ita dictum volunt à verbo Haben, ab habendis & retinendis auibus,neſcio quàm re-
ctè. Germani inferiores,quos Flandros vocamus,vulgò Hauick pronuntiant. Hau verò ipſis
teneo deſignat:vnde dictus Accipiter videri poteſt, uel quòd animantes captas unguibus fir-
miſſimè teneat: vel quòd ipſe ab accipitrarijs ſeu venatoribus manu teneatur, geſteturq; : ad
quod ſignificandum etiam eadem ſeſe dictio extendit. Alij Haſkin diminutiua voce dicunt.

Anglis

Anglis Accipiter vocatur Hauuke, quæ vox, cùm à Germanis Saxonibus ſine dubio profecta ſit, etymi vocis Hauick Belgarum rationem ſuprà adductam confirmat: quòd Hauu per duplex uu Germanis vſitatiſſimum, non aliò detorqueri poſſit, quàm ad ſignificandum, quod diximus, nempe, retinere. Alioquin, v, ſimplex Belgis literæ, F, æquiualet; in conſonantē abiens. Dicitur tamen iiſdem Anglis altero nomine Accipiter, nimirum Hobie. Illyrijs Geſtrzab. Polonis Zaſtrzamp.

HauuKe. Hobie. Geſtrzab. Zaſtrzāp.

ACCIPITRVM GENERA ET Differentiæ.

ACCIPITRVM differentiæ à neotericis multò plures enumerantur, quàm à ueteribus, quibus non omnes fuiſſe cognitas uerisimile eſt, quòd naturá ſingularum, ut & aliarum auium omnium potiùs, quàm oblectamenta & utilitates conſiderarent. Cùm uerò hac tempeſtate maximum ex hoc auium genere capiatur emolumentum, non mirum eſt, ſi diligentiùs & accuratiùs omnes diuerſitates inquirēdi ac diſcutiendi occaſionem prębuerint. [a] Ariſtoteles decem ad ſummum genera ponit; & huiuſmodi ordine enumerat. *Accipitrum*, inquit, *præcipuum genus eſt Buteo, Triorchis à numero teſtium nuncupatur: Secundum Aeſalo: Tertium Circus. Stellaris autem ſeu Aſterias, Palumbarius & Pernix differunt. Latiores verò Accipitres Hypotriorchæ, id eſt, Subbuteones appellantur: Alij Percæ & Fringilarij vocantur: Alij leues & Rubetarij, qui abundè viuunt.* [b] Plinius uerò genera Accipitrum ſedecim inueniſſe ſe dicit, nec tamē perſequitur, ne nominatim quidem: cùm Ariſtoteles decem tantùm genera huc recenſere conſpiciatur, ut fortaſſe erratum eſſe in notis numeri apud Pliniū ſuſpicari cum doctiſſimo [c] Budæo poſſimus, imò debeamus. Quæcunq; enim de Aquila & Accipitre dicit, ex Ariſtotele ad uerbum vertiſſe uidetur. Hodie ſanè ueterum iſtæc nomina ſeruari uix poſſunt, uti rectè etiam Budæus ſentit, cùm quòd nomine tenus tātummodò ab Ariſtotele & Plinio recenſita, & nullis, quibus dignoſci poſſint, notis diſtincta ſint, tùm quia in tanta Accipitrum uarietate apud diuerſas nationes nomina, quæ tamen nullam antiquitatem ſapiunt, confundantur. Huius rei difficultatem auget, quòd maxima inter authores de uocabulis eſt diſſenſio, quæ fortè inde nata eſt, quod quiſq; ueterem nomenclaturam ei conetur aſſignare ſpeciei, cuius nomen uernaculum antiquo nonnihil reſpōdere uiderit. [d] Bellonius Ariſtotelica nomina, coniecturis quibuſdam ductus, ſingula Gallicis accōmodat: quàm uerò rectè id faciat, hîc recēſere nobis longum eſſet, qui ſuo loco illa examinaturi, non ſolùm Gallicas, ſed & aliarum gentium indigetes uoces ad ueterum relatas ſpecies, earumq; uocabula, quàm aptiſſimè fieri poterit, reducemus. Præter eam Accipitris in decem ſpecies diſtributionem Ariſtoteles eodem loco alteram diuiſionem ſubiungit, eamq; non ab auium, ut illa, natura ſeu forma ſpecifica petitam, ſed, ut ipſe inquit, à uenandi, quo inter ſe diſſentiūt, modo: *Alij enim*, inquit, *Columbam humi conſidentem rapiunt, volantem non appetunt: alij ſupra arborem, aut tale quid conſcendentem venantur: ſin humi eſt, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur; ſed volantem capere conantur.* Quæ quidem diſtinctio à Philoſopho aſſignata à uenatus quidem modo petita eſt: ſed quem ſponte ſua ac naturæ inſtinctu, ſuopteq; ingenio obſeruant: non autem ab eo, quem à manſuefactarijs ſeu magiſtris edocti ſunt. Eas enim, quæ ab inſtitutione pendent, ac diſciplina comparantur, differētias, ſuo loco reſeruamus, cùm de arte uenatoria ſeu Accipitraria nobis ſermo erit: uti etiā omnes, quotquot quouis modo ad eam ſpectant, illiusq; gratia ab accipitrarijs fuerunt excogitatæ ac obſeruatæ. Videntur autem iſtæ differentiæ non unius, ſed diuerſi generis Accipitribus ab Ariſtotele aſcriptæ, quandoquidem poſt decem enumeratas eorum ſpecificas diuerſitates eaſdem & alia ratione, nempe uenandi modo inter ſe diffidere ſcribit. Recentiores uerò, qui de Accipitraria uenatione ſcripſere, ut Albertus Magnus, Auguſtinus Niphus, alijque, accipitrariorum magiſtrorum ſui temporis, & huius etiam noſtrę tempeſtatis, ut uidetur, morem ſequuti ac nomina; vniuerſam Accipitrum familiam, communiori quadam ratione, primùm in tria quædam vniuerſalia genera diuidūt; nempe Aſturem; quo maiores Accipitres deſignare videntur: Falcones, quorum nomine gentroſiores quoſque ac nobiliores comprehendunt: demum Accipitres ſimpliciter vulgari nomine dictos, per quos reliquas minorum Accipitrum ſpecies intelligunt. Hæc ſingula genera denuò in plures ſpecies partiuntur, & ſub Aſture Palumbarium Accipitrem, Aſteriam, aliasq; plures ponunt. Sub Falconis genere, Falconem ſacrum, Girofalcum, Falconem gibboſum, Falconem peregrinum, & aliquot alias ſpecies collocant.

Accipitrū differentiæ cur veteribus incognitæ.
[a] 9. Hiſ. 36.
Accipitrū genera apud Ariſt.
[b] L. 10. c. 8.
Accipitrū genera apud Plin.
[c] In Pand.
[d] Lib. 2. de Auib. c. 13.
Differētiæ à venatione.
Recentiorū diuiſio.
Accipitrū genera tria Aſture qui deſignent. Falcones q Accipitres. Generum ſubdiuiſio.

cant. Sub Accipitribus verò communi nomine dictis Niſum, Muſchettum & Aeſalonem, vulgò Smerillum, ac Tinnunculum ſtatuunt. Hoſce præterea alijs differentijs, partim à loco natali, partim colore ac robore petitis, variè inter ſe diſtinguunt; quas ſuis locis latiùs proſequemur. Poſſit & alia, tamen huc pertinens Accipitrum diuiſio inſtitui, & ex natura ipſorũ elui; qua Accipitrum alij diurni dicuntur, alij verò nocturni à recentioribus vocati, quales ſunt ab Ariſtotele (licet ille Accipitres non vocet) enumerati, Cymindis & Hybris. Hic enim, etſi in codicibus Latinis omiſſus eſt, nec à Gaza, hac forſan ratione, quòd Plinius eius nuſquã meminerit, expreſſus, in exemplaribus tamen Græcis pleriſque legitur, ſtatim à verſu Homerico ab [e] Ariſtotele citato ſubiunctus. Et hunc quidẽ à Cyminde alium ac diuerſum, ſeorſimq; ab Ariſtotele de eo tractatum peculiari capite, rationibus minimè vanis quiſpiã oſtendat. Non ſum tamen neſcius, à quibuſdam in dubiũ reuocari, num Accipitrum generi, an potiùs nocturnis rapacibus, ut Vlulis, Aſionibus, Bubonibuſq;, & cæteris id genus auibus ſit annumerandus. [f] Plinius, ſi corruptis fortè codicibus fides habeatur, Cymindim nocturnum Accipitrem facit. Vt autem dicam liberè quid ſentiam, non video, cur Chalcis ſiue Cymindis Accipitribus ſit aſſcribendus. Scio quidem magnitudine Palumbario Accipitri ſimilem à Philoſopho dici. An ideo Accipiter vocandus? Præterea colore eſt nigro, eodem teſte. Quis vnquam Accipitrem nigrum vidit? Quare in Plinio ego pro Cymindis, Hybris legendum cenſeo: vt ex Chifletio Medico etiam legit Dalechampius ex libro manuſcripto. *Hybris* enim (Philoſophi verba ſunt) *quam alij Ptyngem eſſe volunt, interdiu minus apparet, quia non clarè videt: ſed noctu venatur more Aquilæ; & pugnat cum Aquila adeo acriter, vt ſæpius implexæ ambæ deferantur in terrã, & viuæ à paſtoribus capiantur. Parit hæc oua duo; & ſaxis ſpeluncisq; nidulatur.* Præterea venantur Accipitrum quidam natura, quidam arte docti: Sed hodierna hæc eſt ex venatus more accepta differentia, quæ arte potiùs, quàm natura conſtat.

Accipitres diurni, & nocturni.

Cymindis. Hybris.

[e] Lib. 9. Hiſtor. cap. 12

[f] L. 10. c. 8.

Plinij loc9 emẽdatus.

Hybris hiſtoria.

FORMA. DESCRIPTIO.

DIFFICILE quidem eſt, in tanta ſpecierum varietate, Accipitris in genere formam deſcribere: eſt tamen aliquid, in quo omnes conueniunt; ut roſtro & vnguibus, ac quadam formæ cùm internę, tùm externę cõtinuitate. Natura enim diſſimiles non ſolùm inter ſe eiuſdem generis aues fabricata eſt: verùm etiam animalia alia, quæ ſub diuerſis generibus poſita, corpore ſimillima, ſpecie tñ admodum diſſimilia ſunt. Hoc in piſcibus videmus. Nihil .n. ſimilius Capitoni quàm Mugil, ſi faciem ſpectes: nihil diſſimilius, ſi cætera. Cuculus & Accipiter una modò uidetur auis eſſe: eorum naturæ ità cohærẽt, ut Gallica & Hiſpanica. Quod diſertè [a] Ariſtoteles monet omnem ambiguitatis erroriſq; occaſionem ſubmouens his uerbis: *Accipitrum minimo ſimilis eſt Cuculus magnitudine ac volatu, qui magna ex parte per id temporis non cernitur, quo Cuculus apparet. Illud putauerunt alioquin Cuculum ex Accipitre fieri, mutata figura. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres item cernantur, cùm primùm vocem emiſit Cuculus, niſi perquã paucis diebus. Aliquando tamen vnà viſi ſunt & Cuculus & ſimilis ei Accipiter. Quinetiam ab Accipitre interimi viſus eſt Cuculus, quod nulla auis ſuo in genere facere ſolet.* Imitatur autem Accipitrem nulla alia re quàm colore, niſi quòd hic maculis diſtinguitur ceu lineis: Cuculus velut punctis. Pari pacto [b] Plinius: *Coccyx,* inquit, *ex Accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, niſi perquam paucis diebus: ipſeq; modico æſtatis tempore viſus non cernitur poſtea. Eſt autem neque aduncis vnguibus ſolus Accipitrum; nec capite ſimilis illis, neque alio, quàm colore, ac rictu Columbi potiùs. Enim & abſumitur ab Accipitre, ſi quando vnà apparuere, ſola omnium auis à ſuo genere interempta.* Quibus verbis manifeſtè ab Accipitre differre Cuculum, cùm vnguibus, tùm roſtro declarat Plinius: nihilominus tamen eundem ſub Accipitrum genere ac nomine comprèhendere videtur. Quod mirum videri poſſit, cùm ipſe eas partes, quibus potiſſimùm rapacium genus indicatur, nempe roſtrum, vngueſq; adunca, ipſi detrahat. Quare nõ niſi larga admodum ſignificatione, ac impropriè admodum, nimirũ ob cæteri corporis quandã ſimilitudinẽ, Accipiter vocãdus videtur. Similis locus eſt apud D. [c] Iobum, qui lectori negotium forſan faceſſere poſſit, vbi ait: *Pennæ Struthionis ſimilis eſt pennæ Herodij & Accipitris.* Abſurdum certè cuipiam videatur, harum auium pennas ad inuicem comparari; cùm non vno nomine diſcrepent. Struthio enim pilis ſimiles & lanuginoſas quodammodo plumas habet, pręter nõ ſolùm Accipitrum, ſed & cæterarum auium morem. Verùm eo loco aduertendum eſt, hoc tantũ agere illis verbis Prophetam, vt ex hac qualicunq; harum auium ſimilitudine maximã ingenij actionumq; earum diuerſitatem innuat ac declaret, quaſi ita diceret: Pennæ Struthionis cum pennis Ac-

Corporis ſimilitudo non arguit ſpecierum identitatẽ.

[a] Lib. 6. Hiſtor. c. 7.

Cuculi cũ Accipitre minimo ſimilitudo.

[b] L. 10. c. 9.

Cuculus quatenus dici poſſit Accipiter.

[c] Cap. 39.

Iobi locus explicatus.

nis Accipitris in eo conueniunt, quod vtræq; æquè pennæ sunt, nec hæ magis pēnæ, quàm illę censendæ sunt: adeo vt plumarum ratione, quæ utrique ex ęquo datæ sunt; pari etiam uolandi pernicitate prędititi esse debere uideantur: Vel ut Glossa interlinearis exponit, & res ipsa etiam testatur: Penna Struthionis similis est pennæ Herodij & Accipitris, nimirum colore castaneo & nigro: usu tamen & uiribus toto hæ distant cælo. Accipiter enim plumis densissimis, quæ exiguæ molis corpus obuestiunt, celerrimo per aëra fertur uolatu: Struthio uerò, etsi penas habeat, quę reliquis auibus ad uolandi usum concessę sunt, uix tamen hisce suis ab humo sese potis est attollere ob ingens corporis pondus, ideoq; ad cursus tantummodò uelocitatem promouendam ei seruiunt. Verùm hac de re satis: nunc ad reliquas partes describendas pergamus. Accipitrum in uniuersum generi natura rostrum,

Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,

Vti Aquilino & Vulturino, atque ut æquè rapinæ aptū esset, idoneis ad eam instrumentis armauit. Oculi Accipitri sunt, teste Aristotele, mobiles ac celeres, id est, continuo motu huc illuc diuagātes, nec unquam stabili intuitu in eandem rem, aut unum locum defixi, præcipitem ac rapacē auis naturam declarantes. Vnde, qui huiusmodi oculos habēt homines, Accipitrum argumento, rapaces similiter ac impetuosos esse tradit idem author. Pulcherrimos verò etiam Accipitres oculos habēt, ac splēdidissimos clarissimosq;, quæ ei prę alijs auibus egregia ac peculiaris dos est, ob eamq; causā Soli pręcipuè antiquitùs sacri habiti. Color uerò oculorū non omnibus idem est, nec ijsdem quidem auibus perpetuus aut constans, sed cum ætate mutari dicitur. Quemadmodum etiam rostri, quod tamen plerisq; extremo corneum est. Corporis magnitudine nonnunquam uix Aquilis cedit, quæ tamen pro specierum diuersitate uariat. Quinimò uni & eidem speciei, pro regionum, in quibus nascuntur, natura, diuersa est. Accipitres enim, Aristotele [d] teste, *in Aegypto minores, quàm in Græcia fiunt.* Et, ut inquit Albert. Magnus, *Accipitres maiores fortioresq; in regionibus Aquilonem versus nascuntur,* quia cùm hæ frigidę sint; & in regionibus frigidis nascantur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, ideo etiam aues rapaces ibi magnæ sunt. Tappius etiam in rupibus grandiores gigni scribit, quàm alibi. Sed & sexus maximum quantitatis seu molis corporeæ discrimen inter has aues constituit. Etenim non in hoc tantùm, sed omni rapacium genere mas minor est: fæmina maior, & rapacior: Huius rei causam adferre conatus [e] Calentius ita scribit; *Ferocia Accipitribus non nisi ex diuino inest calore, qui quantò est in masculo vehementior, tantò minus virium sufficit ad incrementum: fæminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim munus id naturæ calor intemperatus.* Hęc ille; quibus docere vult in mare ab immodico calore humidū omne, quod incremento materiam suppeditare debebat, absumi. Contrà in fæmina se rem habere, in qua cùm moderatior calor, & sanguis copiosior est, augmento quantum satis est, materiæ suppetit. Simili ratione etiam color ipsis pro ætate variat, vt plurimùm tamen ex albido, fuluo, & nigro diuersus, maculisq; distinctus est. Albi enim toti, qualem Augustinus Niphus Suessanus in suę regionis montibus captum sibi donatum scribit, rarissimi sunt. Alioquin & leucophæi reperiuntur, qui peregrini sunt. Quinetiam pro ratione loci, imò arborū, in quibus agunt, colorem diuersum obtinent. Nam si Tappio credimus, qui in frutice spinoso, aut acere habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: qui in fago, ad giluum seu pallidum. Pectore, vti omnes ferè rapaces, sunt acutissimo, modica munito carne: quod non parum ad expeditiorem volatum eis confert; vtpote cuius ossea acie nullo negotio aëra secent, & cui ad aues inuadendas vnguibus & rostris etiam neglectis, vni confidant. Alas acutiores plerumq;, quàm reliquæ rapaces, habent. Omnibusq; ferè hoc etiam commune est, paucis exceptis, vt cauda linearum macularumuè ductu transuerso varia præditi sint. Plerisq; etiā crura, pedesq; colore luteo, ac magis minusue saturo tinguntur. Sunt autem Accipitres, vti vncungues omnes, authore [f] Aristotele, *pede firmiore, & crure crassiore, causa victus.*

Quod spectat ad partes internas, earum hęc ferè est constitutio. Carnem habent asperiorem quàm Cuculus, teste [g] Athenæo. Cerebrū eis copiosum satis natura largita est, vti nobis in multis obseruatum est. Lingua est satis lata, principio obtusa, non acuta, nec bifida. Rostrum enim acutum sat illis fuerat. Cor magnum, cuspide obtusa, non aliorsum, atq; ad pectus tendente. Lien, *adeò exiguus est*, Aristotele [h] teste, *vt sensum propemodum effugiat.* Præterea *Iecori eius simul & intestino adiungitur fel*, vt [i] Athenæus: uel vt [k] Plinius ait: *Fel ipsi toto intestino est.* Est autem, vt tradit Galenus, *colore nonnunquam æruginco.* Apud Demetrium Constantinopolitanum, qui Græcè de Accipitraria uenatione scripsit, rariora quædam partium, seu excrementorum Accipitris nomina leguntur; qualia sunt: Ὀβελαὶ ὀνύχων, id est, mucrones vnguium. Ἔλατα verò, vel ἐλατῆρες τῶν πτερῶν, ἢ τῆς οὐρᾶς, maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt. Hinc & πρωτέλλατα, vel potiùs προτέλατα, vox videtur composita, & ex maioribus alarum

pennis

Accipitris pennæ. Struthionis pennæ quę vsum habeant.

Accipitris rostrum. Vngues. Oculi.

Mobilitas oculorū in homine q͂d indicet.

Magnitudo.

[d] *Lib. 9. Hi stor. c. 28.*

Fæmina in rapaciū genere maior & ferocior mare.

[e] *In Epist.*

Albi Accipitres.

Pectus. Alæ. Crura. Pedes.

[f] *Lib. 3. de gen. An. c. 1*

Partes internæ.

[g] *L. 8. c. 9.*

Cerebrum. Lingua. Cor.

[h] *De partibus. c. 38.*

[i] *Lib. 8. c. 8.*

[k] *2. c. 15.*

Fel. Mucrones vnguium. Pennæ maiores.

pennis primas ac longiſſimas ſignificare, quas & ὠκύπτερα nominari cenſeo. Nam ut Scholiaſtes Ariſtophanis ſcribit, pennarum aliæ πτίλα uocantur, molliores ſcilicet minoresq́; plumæ potiùs dicendæ: aliæ πτερὰ, id eſt, pennæ ſimpliciter: aliæ ὠκύπτερα, maximæ ſcilicet, in quibus ad pernicitatem uolandi præcipua uis eſt. Porrò ἀλειπταρέαν partem in uropygio puſtulæ inſtar eminentem interpretor, ſic dictam fortaſſis, quòd humorem album & pinguem cōtineat. Ita enim Demetrius inquit: *Aliptarea pars eſt ſupra crura, quæ eminet, hordeum nonnullis dicta*, qua parte inflammata, uel intumeſcente aues quædam morbo acuto, quem auium morbum Germani uocant, pereunt. Cùm ex excremento gignantur pennæ, & totum ferè id aduncis auibus in alas & pēnas uertatur, quod alijs auibus non uolacibus in ſemen prolificum tranſit, ut [1] Philoſophus aſſerit: nō mirum, ſi copioſioribus, quàm grauiores aues, plumis Accipiter integatur. Nam uel hac de cauſa, quòd ſuperfluam omnem materiam ad pennas amandari contingat, earumq́; generationi deſtinari, ideo æquiſſimum erat, ut in ætatis primordio ante bimatum quater reiectis ueteribus, & deinceps per totam ætatem ſingulis annis eas renouent. Alui excrementa alba eos excernere, Manardus ſcribit; quod licet plerumq́; uerum ſit, ego tamen nigra etiam aliquando deieciſſe obſeruaui. Temperies totius alitis calida eſt & ſicca, quæ quidem ipſi cum rapacibus uncūguibus communis eſt. His enim corpus Ariſtoteles teſtatur calidum ſiccumq́; haberi: quod etiam ſumma auis audacia cum iracundia coniūcta, uiresq́; longè ſuperans, tum anhelitus, odorq́; grauis, qualem Aquilis eſſe diximus, indicant. Anhelitus enim uirulento adeo fœtore nares offendit, ut Albertus uenenoſum dicere non dubitarit, ubi inquit: *Accipitres aliæq́; rapaces aues habent pennas & pedes & anhelitum venenoſum*. Ventriculus ei feruentior, quàm his, quibus uita in terra aut aquis agitur. Caro etiam modica & fibroſa, calidæ ſiccæq́; conſtitutionis eſſe teſtes ſunt.

Pennarum diuiſio. Αλειπταρέα. Auiū morbus. Pennarum ortus. [1] *Lib. 3. de gener. c. 1.* Accipiter cur copioſas pennas obtineat. Alui excrementa. Temperies. Anhelitus. Vētriculus.

VISVS.

AVIVM *ſoli Accipitres*, inquit [a] Aelianus, *ſemper nllo negotio aduerſos Solis radios intuentur, neque intentis oculis ſurſum verſus iter ſuſcipere grauantur; nec diuina flāma offenduntur. Idcircò illis cum Apolline, qui eſt Sol, magnam conuenientiam eſſe aiunt*. Similiter [b] Caſſiodorus ſupra omnes alites acutiùs intueri teſtatur. Verùm cùm Aelianus, tùm Caſſiodorus hanc clariſſimæ viſus aciei laudem, quam ſoli Accipitri tribuunt, Aquilæ detrahunt: niſi Accipitris nomine generatim ita utantur, vt rapacium genus omne ſub ſe contineat. [c] Plutarchus etiam *Accipitris imagine Solem denotari Aegyptijs ſolitum, ob eximiam eius videndi facultatem aſſerit*. Et Homerus eo referente *celeritatem viſus & actiones Accipitri* confert, qui

Cæde Palumbibus infenſus, volucrumq́; ſupremus,
Impete pennarum celeri.

Eandem etiā ob dotem Ariſtophani ἱέραξ παντόφθαλμος, id eſt, omnioculus dictus fuit. Eodem pertinet, quod inquit Epies maximus apud Aegyptios Deorum interpres, citante [d] Pamphilo Euſebio: *Diuiniſſimum animal Serpens, & Accipitris habēs caput, valde iucundum eſt id; ſi palpebras erigebat, luce primogenitam omnem ſuam regionem replebat, cùm verò clauſos retinebat oculos, tenebræ fundebantur*. Vt non dubium ſit, naturam eius maximè igneam exiſtimaſſe, ac Solis effectus illis Accipitris geſtibus demonſtrare voluiſſe. Præter acrem videndi ſenſum, quo viget Accipiter, hoc ei etiam peculiare eſt, vt docet Ariſtoteles, oculos celeriter mobiles habere.

[a] *Lib. 10. de Anim. c. 14* Cur Apollini ſacri. [b] *Lib. 8. Epiſt. 31.* [c] *Lib. de Oſiride.* Solis Hieroglyph. Cur multioculus dictus. [d] *Lib. 1. de præp. Euangel. c. 7.*

LOCVS.

ARISTOTELES [a] author eſt, Accipitres locis ſaxoſis & arduis, petriſq́; præruptis nidum facere aſſolere. Quod Germani quoque in ſua regione obſeruarunt, nēpe nidulari eos in aſperis & altis rupibus, ſed inter vepreta, quandoq́; ſuper arboribus, acere præſertim, aut quercu fagoue, & ſuper abiete aliquando vel pinu: quod vel [b] Homeri teſtimonio comprobatur in Calypſus inſulæ deſcriptione. Verba eius ſunt:

Υ῞λη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ᾽ αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάριοσος,
Ε῎νθαδέ τ᾽ ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
Σκῶπές τ᾽ ἴρηκές τε &c. id eſt,

[a] *3. de gen. cap. 1.* [b] *Odyſſ. E.*

Sylua autem specum circumcreuerat virescens,
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubon es, Accipitresq; &c.

Vbi pro σκῶπες Bubones verterunt, cùm tamen Scopes longè minores sint, ut postea docebimus. Idem Oppianus quoque attestari videtur hoc versu;

At sequitur volitans arbusta virentia præpes
Accipiter.

Humi etiam fortificant, inquit Plinius, *qui Massiliæ agros incolunt, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus.* Alibi plerunq; in nemoribus nascuntur aut montibus; atque adeo in alpibus diuersis: cuiusmodi sunt alpes Prussiæ in Illyrico, vulgò Sclauonia, alpes Tridētinę, Veronenses, Heluetica, cùm aliæ pleræq;, tùm maximè Galanda in Rhetia. Id autem cunctis ferè animantibus peculiari naturæ instinctu tributum ab authoribus asseritur, ut ubi maiori copia esca ijs suppetit, ibi libentiùs degant. Hinc in locis versus Aquilonem, vt in Anglia, Suecia, Liuonia, Prussia, Illyrico, Russia Accipitrū maximus numerus est, quòd eas regiones mare alluat, & auibus multa carne grauibus, ideoq; tardioris volatus, ob situs humiditatem aquarumq; copiam, abundent, è quibus tanquam præsenti & copioso cibo viuunt. Alioquin, sed non tam frequentes, in plurimis alijs regionibus Oriētis nascuntur, vt in Syria, Armenia, Persia, Africa, Aegypto, Gręcia, Creta. In nostra etiam Italia, circa Neapolim præsertim, præter alpium loca dicta: & in Germaniæ ea regione, quæ Marchia VVestphalica vocatur, Serenissimisq; Principibus VVilhelmo & Iohāni Cliuiæ, Iulię ac Borgarū Ducibus &c. subiecta paret, laudatissimi proueniūt.

Accipitres cur in locis Septentrionalibus frequentes.

VOLATVS.

RATIO Græci nominis ἱέραξ, aptè satis, imò manifestè motus actioni seu volatui congruere videtur: ideoq; non temerè eam Græcorum quidem παρὰ τὸ ῥᾷον ἵεσθαι, id est, à facili motu, petunt. Etenim rapacia quidem omnia citissimi pernicissimiq; esse volatus, probant multi: sed Accipiter tantum in eo præstat alijs, vt prouerbio locū fecerit: Θάσσονες ἰρήκων, ab [a] Homero sumptum: Ocyores Accipitribus, vbi Achillis equos illis comparat, verba illius sunt:

ἱέραξ vnde dictus.

[a] Iliad. N.

Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους.

Velociores Accipitribus esse pulchrorum crinium equos.

Quam quidem admirandam celeritatem non solùm dicta prouerbiali hyperbole, sed & symbolis & parabolis multifariam veteres indicarunt. Aethiopes enim, vt [b] Iohannes Bohemus memorat, in Accipitre celeritatem designabant, Aegyptij pari pacto pro celeritate Accipitris iconem pingebant: quasi pro confesso haberent, Accipitre volāte, nihil esse velocius. [c] Diodorus tradit *Accipitrem rem denotare citò factam, quoniam hæc aliarum ferè omnium auis sit velocissima.* Et Oro Hieroglyphicorum interpreti, Accipiter pictus eadem ratione ventos denotat. *Ob hāc*, inquit Varinus, *motus velocitatem Apollini seu Soli Accipitrem antiquitus dedicarunt. Nam vt Sol velocissimus est, ita volatu suo pernicissimus Accipiter.* Vnde *Tentyritæ*, teste [d] Aeliano, *Accipitres sanctissimè colunt & adorāt, propter comparationem, quam cùm igne ijs esse affirmant: atq; huius testimonium rei adferunt, quòd similiter, atq; ignis hi veloces & violenti sint.* [e] Aristophanes Accipitres ἱπποτοξότας cognominat, nomine composito ab equo, propter pernicem volatum, & telo, ob eandem forsitan causam, quòd teli instar rapidissimo per aëra ferantur impetu; licet secus Scholiastes sentiat, qui ab arcus similitudine, quam in vnguibus aduncis gerit, nomen ei adaptat. Pari sensu apud [f] Plutarchum legere est hanc vocem πτεροφόρος, qua tabelarij intelligendi veniunt, quorum insignia surrectæ pennæ, sunt ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis:

Accipitris celeritas.

[b] Lib. de morib. Gēt.

[c] Biblioth. 4

Accipiter cur Soli cōsecratus.

[d] L. 10. c. 24

[e] In Auib°.

[f] In vita Othon.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Meritò verò natura in Accipitre rapacitati velocitatem addidit, propter victus necessitatem. Neque enim ipse, nisi auibus, quas insequitur, uelocior esset, assequi, nec earum venatu victum sustentare posset. Vnde sagax natura modica carne ei pectus circumuallauit, ne huius pondere præpeditus minus expeditè in prædam rueret. Alto adeo volatu nonnunquam se eleuat, vt visum omnino humanum effugiat. Attamen è tanta altitudine, præda in vno visa, instar sagittæ velocissimè deorsum ruit, eamq; rapit. Quare quam de reliquis auibus plerunq; reportat victoriam, alis, earumq; pernicitati uel potissimùm debet. Hac itidem dote, volatu scilicet, reliquas omnino volucres antecellit, adeo vt in Hieroglyphicis victoriam præcipuè significaret & gloriam, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaq; gloriā per summum æthera latè

Victoriæ hieroglyphicum.

ra latè volans, perq; immensos terrarum tractus expatiata, offensiones & impedimenta omnia agilitate sua declinat. Huius Accipitrinę velocitatis testificandæ, si ea quæ allata sunt, non sufficiunt, testes plurimos adhibere licet. In primis [g] Homerum, qui ita canit:

[g Iliad. N.]

Αὐτὸς δ᾽ ὥς τ᾽ ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥά τ᾽ ἀπ᾽ αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο.

Ipse autem vt Accipiter pernix concitatur ad volandum
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem aliùs generis.

Item [h] alibi, vbi Apollinem ei comparat: quid enim Sole velocius? verba eius sunt:

[h Iliad. O.]

——Ἀπόλλων
Βῆ δὲ κατ᾽ Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς τ᾽ ὤκιστος πετεηνῶν. id est.

——Apollo
Descendit verò ab Idæis montibus, Acipitri similis
Celeri, Columbarum occisori, quiq; celerrimus volucrum.

Quintus [i] etiam Calaber Teucri Telamonij & Aiacis, cursu certantium celeritatem indicare volens, è carceribus rapido cursu, instar Accipitrum effusos, affirmat. Sic [k] Oppianus de velocitate equi Iberi:

[i Lib. 4.]
[k Lib. 1. de Venat.]

Hunc Aquila æthereas pennis pernicibus auras
Sulcans æquarit sola, aut velocibus alis
Accipiter, delphinq; per æquora spumea currens.

Præter summam, qua reliquas aues superat, pernicitatem, alteram insuper peculiarem, & quæ cum sola ei Noctua communis est, dotem habet, qua, ut testis est Aelianus, *sese in aëre resupinat: alas verò, caudamq; inferius seu deorsum expandit, quibus vice soli vtitur, seq; sustinet.* Quæ dos quidem eximiam alitis viuacitatem ac agilitatem manifestè demõstrat, ipsiq; admodum vtilis est; tum præsertim, quando cum fortiore ei dimicandum est, vti in cap. de pugna latiùs explicabimus. Quòd verò his, quæ suprà diximus, quispiam opponere queat, quosdam Accipitres humipetas [l] Aristoteli dictos, quòd prope terram volitent, non ita intelligendum est, quòd hi in altissimum æthera subuehi, cùm libuerit, nequeant, sed quòd tum solummodò prope terram volitant, cùm prædæ inhiant, eo fine, ne ab auibus, quibus insidiantur, uideri posint. Quinetiam uolandi morem nonnunquam mutant, nec semper pari utuntur uelocitate. Etenim cùm rapere quid appetunt, velocissimè uolãt, ac maximo ferũtur motus impetu, pòst uerò tardiùs paulò.

[Accipiter quõ in aëre se resupinet.]
[l 9. Histor. cap. 36.]
[Accipitres quõ dicant humipetæ.]

VOX.

ACCIPITRVM vox acuta, ut plurimùm & clamosa est: Quam quidem Græci, vt apud Pollucem legere est, verbo ῥύζειν per Onomatopæiam, vt volunt, conficto, exprimunt. Latini verò pipare Accipitres dicunt. Quod authoris Philomelæ versu patet:

[Pipare.]

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipat.

Nequetamen eandem omnino semper vocem edere eos existimandum est. Nam ut & alia animantia, pro affectuum ac perturbationum ratione, uocem uariant: & aliam, cùm esuriunt: aliam, cùm pugnant aut irascuntur, aliam, cùm Venerem appetunt, edunt. Vnde rectè Lucretius, huius rei probè gnarus, ita canit:

Accipitres atque Ossifragæ Mergiq; marinis
Fluctibus in salsis victum vitamq; petentes
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

Quin etiam pro specierum descrimine uox diuersa nonnihil est, ut de singulis suo loco docebitur.

MORES. INGENIVM.

ACCIPITER auis eſt animoſa, & pariter iracunda, eiuſdem ferè conſuetudinis & rapacitatis cum Aquila: ingenij præcipitis ac indignabundi, conſortis impatiens. Vnde, vt inquit Albertus, *ſolitaria ſemper volat, præterquam tẽpore coitus.* [a] Iſidorus ex profeſſo laudes eius & ingeniũ pulchrè declarat, auemq́; eſſe animo planè regio præditam his verbis aſſerit: *Accipiter animo plus armata, quàm vngulis, virtutem maiorem in minore corpore geſtans*: ita vt animi fortitudine in eo compenſetur, quod corporis magnitudini deeſt. Hoc ferè etiã paruis hominibus contingit. Etenim, ut inquit ille,

[a] L.12. Origen. cap. 7.

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Quamuis enim pectus ei anguſtum & modicæ carnis ſit, in illo uno tamen neglectis roſtro & unguibus confidit. Cunctas profectò aues fortitudine & audacia uincit. Omnes impugnat, etſi corpore maiores. Quinetiam *iuſtæ magnitudinis Accipiter & integræ ætatis, cum Vulpibus*, inquit Aelianus, *pugnaciter certat, & ſæpenumerò contra Aquilas & Vultures.* Eſt & hoc fortitudinis ſignũ, quòd in ſublimi & aperto aëre prædam inuadere non uereatur. Adeò uerò generoſa auis eſt, ut qui ſunt in hoc genere nobiliores, prædam non tam propter eſcam, quàm auiditate gloriæ aggrediantur, & ipſa quodammodo crudelitate, tanquam bellicoſi & pugnæ appetentes delectari uideantur. Ad fortiter uerò agendum non parum naturali eo, quo plurimum ualent, impetu, incitantur, inſitoq́; iracundiæ ardore ſtimulantur. Etenim, ut [b] Seneca inquit: *Animalia generoſiſſima habentur, quibus multum ineſt iræ. Verùm errat, qui ea in exemplum hominis adducit, quibus pro ratione ineſt impetus: homini pro impetu ratio eſt. Sed nec illis quidem omnibus prodeſt. Iracundia Leones adiuuat, pauor Ceruos, Accipitrem impetus, Columbam fuga, &c.* Cùm uerò feroces adeo ſint Accipitres, mirum profectò eſt, quòd non ſolùm in rapacium, ſed in toto quidem auium genere cicuratu faciliores ac dociliores ſint, hominumq́; nutui promptiùs obtemperent, atque ad uenationis obſequium paratiores ſeſe præbeant. Cuius rei hac noſtra tempeſtate quotidiana experientia ac frequens eorum uſus admirationem omnem ſuſtulit. Neq; nunc ſolùm, ſed olim etiam, antequam hic mos per Accipitrum operam inualuiſſet, naturæ quodam inſtinctu hominum gauiſos eſſe conſortio, eorumq́; quodammodo affectaſſe conſuetudinem legimus. Ex [c] Ariſtotele enim & Plinio ſatis conſtat, *in Thraciæ parte ſupra Amphipolim homines atque Accipitres ſocietate quadam aucupatos fuiſſe.* Et Aelianus Accipitrum genus agnoſcit, quod *eſcæ illecebris*, utipſe ait, *capitur, iiſdemq́; manſuefactum poſtea nunquam abſcedit ab eo, quem experitur in ſe benignum.* Idem alibi teſtatur, *ex auibus rapacibus longè hominũ ſtudioſiſſimos manſuetiſſimosq́; Accipitres haberi.* Quare id quidem non tam in eſcæ illecebram, quàm in ſocialem alitis cũ hominibus naturam ingeniumq́; tractabile mihi referendum uidetur. Multas enim alias etiam rapaces aues, nulla cura aut diſciplina, nullo deniq; eſcæ lenocinio ad eam, ad quam hi perueniunt, manſuetudinem, perducere unquam licet. De manſuetudine Accipitris hæc [d] Plinius: *In Inſula Africæ Cerne in Oceano Accipitres totius Maſſyliæ humi fœtificant: nec alibi naſcuntur, illis aſſueti gentibus.* [e] Strabo Accipitrem Aegyptium mitem eſſe, præter alios, qui alibi ſunt, tradit. Hoc etiam clementis mitisq́; ingenij in tam feroce aut non exiguum argumentum eſt; quod quidam de ea ſcribunt nempe, quòd auem, quam ei ſors ſub noctem affert, tota nocte ſub pedibus teneat, & tandem exoriente ſole, licet famelica, manumittat, eandemq́;, & ſi aliàs obuiam factam, nunquam poſtea perſequatur, ueluti commodi ab ea accepti memor. Sunt qui Accipitrem captam auem pectori admotam ideo tenere putant, ut incaleſcat. Verùm cùm calidiſſimi temperamenti ſit Accipiter, & uentriculi feruentis uis quiduis abſque negotio coquat, externo calore aliarum minus fortaſſe calidarum egere non uidetur. Ego hoc potiùs eum facere putarim animi quadam magnitudine planè regia, utpote cui nocere potuiſſe ſatis ſit, nonnunquam ſubiectis parcendum putanti. Victoriam tanta contentione affectat, tantaq́; fiducia ſibi quodammodo pollicetur: vt, niſi primo impetu præda potiatur, ab omni deinceps eiuſdem perſequutione ceſſet, tantaq́; nonnunquam indignatione rapitur, vt ad dominum reuerti nolit. Voces quoque magiſtrorum varias edoctus intelligit, eorum alioquin imperio nutuiq́; non ita citò, alacriter atq; promptè obedituris. Solertiores verò ad prædam veterani plerunq́; tyronibus. Terram enim volatu ſtringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, & anguſtiſſimis finibus latebrã eius circumſcribere, ne uenatores aberrent. Aſtutè etiam quàm poſſunt, proximè terram volant, ne ſe prædæ quam captant, prodant. In hoc quoq; callidi ſunt, quod Lepori capto oculos ſtatim iniectis vnguibus eruãt, tanquam non ignari, dempto illis lumine, ſpem omnẽ fugę ademptam, velocitatemq́; vnicum antè aſylum iam ampliùs nulli vſui eſſe. Illud admirabile in primis, & planè diuinæ prudentiæ opus eſt, oculorũ acie caligine hebetata, inſtar botanici cuiuſ-

Fortitudo.

Generoſitas.

[b] Lib. 2. de litera. c.16.

[c] 9. Hiſ. 36. lib. 10. c. 8.

[d] L.10. c.8.

[e] Lib.17.

Cur auem pectori admoueat.

Victorię cupidus.

Accipitres qui venandi peritiores.

Accipitrũ aſtutia.

piam, nulla tamen Anazarbæi lectione instructos herbam è tot millibus vnam quærere, agnoſcere, inuenire: quam propterea Hieracium vocaſſe creduntur. Huius confricati ſucco oculos tingunt, priſtinam eorum claritatem ſe recuperaturos eſſe non ignari. Hoc demum quod [f]Aelianus narrat, neſcio vtrum ipſius ſolertiæ, an potiùs miraculo aſcribere debeã: *Sacrilegum*, inquit, *olim Delphis, cùm in eum incurriſſet Accipiter, eius caput conuellens, indicauit.*

Hieracium cur quærãt Accipitres. [f] *Lib.2. Animal.c.43.*

CIBVS. POTVS.

FAMELICA eſt Accipitris natura & ſemper cibi, quem raptim admodum vorat, auida: adeo ut præ fame ſtercora nonnunquam deglutiat: cui rei tanquam à nobis uiſæ fidem ac teſtimonium præbere poſſumus. Alioquin naturæ ductu, more omnium rapacium, ne fruges quidem vllas edit, easq; etiam in os inditas reſpuit, ut Ariſtoteli placet. Hinc eſt fortaſſe, quod D. [a] Auguſtinus panem Accipitri lethalem faciat, ubi ait: *Panis hominem alit, Accipitrem necat.* Prædæ verò carnium illum potiùs inhiare, indeq; uiuere, indicio eſt, quòd natura eum roſtro, vnguibusq; aduncis, inſtrumentis ad prædam aptiſſimis, inſtruxerit. Quanquam experti ſcimus, captos & cauea incluſos, aut quouis modo mancipes Accipitres, aliasq; rapaces, imò & Aquilam ipſam fruges & panem auidè deglutiſſe, tantum abeſt, ut auerſarentur, idq; etiã tum, cùm non admodum fame premerentur, & ſuppetente etiamnum carnis pabulo. Quem itaq; ſponte ſua nunquam eſuræ erant panem frugeſue, manu noſtra exhibitum, deuorarunt: neq; tamen vllam inde noxam percepiſſe deprehenſæ ſunt, quantò minus interijſſe. Naturaliter autem carniuoræ ſunt rapaces omnes, & non tantùm Accipitres. Eſu delectantur auium plerarumq;, præcipuè tamẽ Gallinacei & Columbacei generis, nec non aquaticarum, in quibus carnis plurimum eſt: tum minutiorum auicularum, vt Turdorum, Fringillarum. Coturnicum in primis auidi ſunt, vt [b] Cicero etiã teſtatur. Coruini ẽt generis aues, Coruos, Picas & Cornices deuorare lubenter ſolent. Qui viliores in hoc genere ſunt, muribus etiam ranisq; & talpis alijsque id genus animalculis victitant: Generoſioribus verò leporina caro magis placet. Neq; piſces ſpernunt. Nam quibuſdam circa maria degentibus, & his ferè ſolis, uictus eſt; de quibus [c] Lucretius cecinit:

Accipiter famelicus. [a] *Lib.2.Cõtra Manichæos.* Panis necat Accipitrem. Accipiter quando fruges reſpuat & quando non. Quo cibo delectẽtur Accipitres. [b] *Lib. de natur. Deor.* [c] *Lib.5. de nat.rer.*

Accipitres, atque Oſſifragæ, Mergiq; marini
Fluctibus in ſalſis victum vitamq; petentes.

Sunt ex nobilioribus quidam, qui Cancrorum eſca mirum in modum capiantur, quos tamen alioquin non venari ſolent. Vnde fit, ut hi cicures arte redditi, multò maiorem magnarum auium capturam faciant, & dominis ſuis magis quęſtuoſam, pro qua præmij loco Cancrorum cibum ab ijs accipiunt: ideoque auidè volatilia venantur, ut gratam hero pro tam exquiſita ac ipſorum palato blandiente alimento reſtituant prædam. Magna inter ſcriptores controuerſia eſt, utrum Accipiter cor animalium & præſertim auium edat. Id enim in primis negat [d] Ariſtoteles: *Auium*, inquit, *quas ceperit, cor nunquam edit, idq; nonnulli in Coturnice & Turdo, alij in alijs obſeruauerunt.* Huic ſubſcribit [e] Plinius: Aelianus item; Accipitres *à cordibus tanquam ſacro quodam initiauis ſe contineri, & veluti religione quadam ab illorum eſu prohiberi*, acceptum à maioribus tradit. Contrarium planè [f] Albertus ſentit, ſcribens in hæc uerba: *Si quid de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant.* Idem alicubi Coredulam quandam auem nominat, *quæ venatione viuat, & corda eorum, quæ venatur, edat: de reliquo verò corpore parum accipiat* quaſi eadem prorſus Coredula, qui Accipiter, ſit. Hunc rurſus reprehendit Niphus, & ne cor quidem auium, quas rapuerit, deguſtare aſſerit. Me ſanè oculata fides in Alberti ſententiam ire compellit: Exhibui enim corda auium, & ab ea depaſta conſpexi. Verũ eſt, quod Niphus fortè obiecturus eſſet, ea non fuiſſe auium ab ſe captarum. Sed dicat mihi quiſpiam, quæſo, quid religionis inuenerit Accipiter magis in rapina propria, quàm in oblata eſca? Cerebrum etiam è cranio diuulſum, vt Albertus loco citato quoque obſeruauit, deuorare vidimus, ſed quod ille addit, *reliquum corpus reycere*, minimè. Quinimo cerebri medulla abſumpta, reliquum deinceps corpus lacerabat atque abſumebat. Nullum, ſi Alberto credimus, genus Accipitris, *ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur, dum ſylueſtre eſt*, id eſt, ferum adhuc, nec manſuefactum: *nec vllum ex eis inſidere unquam cadaueri viſum fuit*, in eo Vulturibus & Miluis diſſimillimum. Accipitres ſine vllo potu, ut aduncas omnes, ſolo Tinnunculo excepto, vitam tranſigere ſcribit [g] Ariſtoteles. Et Suidas in voce Ἐπιῤῥογχὶς Accipitrem inter aues vncungues nõ bibẽtes numerat. * Gyllius tamen in ſuo authore Aeliano bibere eos innuẽs, hunc in modum de ijs ſcribit: *Accipiter ſi corpus hominis defuncti tetigerit, ieiunus manet, neque ſi vnus tantùm aquam in ſulcum deriuet, aquam guſtat,*

An auium cor edat. [d] *9. Hiſtor. cap.11.* [e] *L.10.c.8.* [f] *Lib.23. de Anim.* Coredula auis. Cerebrum edere. Cadauera fugere. Potus. [g] *Lib.8. Hiſtor.c.38.* [h] *L.14.Hiſtor. anim.*

gustat, quod sanè existimet, illi unico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vsu auferens: Sin plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiã, velut ab eis inuitatus libenter bibit. Quinimo huic etiam sententiæ [h] Plutarchus astipulari videtur: *Cùm bibendi gratia ad fluuium*, inquit, *appulerit Accipiter, alas erigit, quas, cùm biberit, rursum demittit, vnde saluum eum esse, & à Crocodilo illæsum apparet. Nã si ab illo rapiatur, alæ, vt erant, erectæ rigidæq́; manent.* Quamuis horum posteriorem partem [i] Cælius Calcagninus ita transtulit: *Descendentem ad flumen rectis pennis deferri tradunt, quas rursus declinat ad latus, metu Crocodili, ad fugam paratus; quod ne quando improuisus opprimatur, assiduè meditari solet.* Sic ille. Nos ut in Græcis publicatis legimus, ad verbum transtulimus. Quod autem ad hanc litem de Accipitrum potu attinet, credimus certè, quamdiu viuentium animalium rapina suppetit, è quibus sanguinis tantum exugere possint, quantum sedandæ siti sufficiat, aliũ potum eos minimè desiderare. Vnde & in Hieroglyphicis legimus, eos aquam non bibere, sed sanguinem. Sin cibis siccis & exanguibus vesci cogãtur, sitire etiam & bibere. Nam & nos Buteonem, qui Aristoteli vel inter primos Accipitres est, non semel bibere vidimus, sed qui mansuefactus animantium mactatarum carnibus exuccis alijsuè quibusuis cibarijs obiectis vesceretur.

[h] L. de Isid. & Osir.

[i] Lib. de reb. Aegypt.

Quando bibant.

RAPACITAS. VENATVS. PVGNA.

A RAPIENDO seu capiendo Accipitrem dictum non temere multi volunt & Itali grifagno nuncupant, hoc est, auidum, cupidum ac rapacem, à verbo grifare, hoc est, vnguibus eripere. Dantes: *Ma l'altro fu ben Sparauier grifagno.* Sunt tamen qui apud Petrarcham, vbi de Cæsaris oculis loquitur pro grifagni, lucidi & micantes exponant, cùm auidos potiùs, atque imperio potiundo inhiantes uocare debuissent: quo sensu Ariostus etiam Aquilam grifagnam alibi nominauit. Rapacitatem autem, quam Accipitri natura à principio sui ortus latenter inseuit, omni loco ac tempore exercet. Nam vt Ouidius canit:

——Accipiter nulli satis æquus in omnes
Sæuit aues, alijsq́; dolens fit causa dolendi.

Et non solùm volucres, sed & propriam speciem infestat. Insuper alias animantes rapit, lacerat, occidit & vorat: adeo ut non illepidè quidam *mortibus eum pasci alienis* dicat; ut *rapto qui viuit, & omnes Terret aues.* vt Ouid. *& ad perdendum*, vt inquit Plutarchus *comparatus est.* Vnde non immeritò prędo vocatur [a] Martiali:

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis, idem
Decipit, & captas non sibi mæret aues.

Et [b] Pictorio Martialem imitanti:

Est auis Accipiter prædo, quæ viuit in omnes
Crudelis volucres, vnguibus ista valet.

Ferus quoq; Claudiano dicitur insolens quidpiam innuenti:

Non ferus Accipiter, non armiger ipse Tonantis
Bella mouent &c.

Quare *Aegyptij per Accipitrem notabunt vim & principatum, quo ille violenter sibi quæsito sæpe per improbitatem, tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit*; vt [c] Plutarchus docet. Iure ergo etiam, ut [d] Ouid. inquit:

Odimus Accipitrem, quia viuit semper in armis.

Exosi enim plerunque, qui metum per vim adferunt, quod tyrannicum est. Hunc sanè, ceu tyrannum ac latronem, nullæ non aues uehementer metuunt; Et ut [e] Lucretius ait:

Hinc variæ fugiunt volucres, pennisq́; repentè
Solicitant Diuûm nocturno tempore lucos
Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq́;
Edere sunt persectantes visæq; volantes.

Aduersus insolentem huius rabiem immanemq́; tyrannidem, cùm aliud desit præsidium, unicum in planctu & lamentis repositum est solatium, vti scitè [f] Pindarus Thebanus innuit:

Vt volucris decerpta sui cùm corpora nati
Accipitrem laniare videt, nec tendere contra
Auxilium nec ferre suo valet anxia nato,
Quodq; potest leuibus plangit sua pectora pennis.

Ita sanè etiam in humanis, ut nunc sunt mores, agi uidemus: ut quamuis natura omnes sint pares, potentiores tamen libidini omnia subijciant, ut M. Varro rectè dixerit:

[a] Lib. 14. Epig.

[b] In Pãtop.

[c] L. de Osid.

[d] Lib. 2. de art. amandi.

[e] Lib. 4. de nat. rer.

[f] In Epitom. Iliad.

Qui te plus vrget, piſces ut ſæpe minutos
Magnus comeſt, vt aues enecat Accipiter:

Accipiter Colūbas i primis inſe ctatur.

Inter aues uerò imbelles Colūbas in primis inſequitur uel ex inſidijs, uel aperto Marte. Qua ratione incogitantes opprimat, [g] Plinius his uerbis exponit: *Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq́; diſpoſitam. Quin etiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq́; ſultare. Qua in oſtentatione vt vinctæ præbentur Accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, quæ non niſi ipſis alarum humeris eliditur: alioqui ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quàm facili etiam negotio in aperto ætheris campo eas inuadat atque capiat, eleganter [h] Poëta his uerſibus expreſſit:

[g] L.10.c.36

[h] Aeneid.11

Quàm facilè Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube Columbam
Comprenſamq́; tenet, pedibusq́; euiſcerat uncis: Item [i] Ouidius:
Terretur minimo pennæ ſtridore Columba,
Vnguibus Accipiter ſaucia facta tuis.

[i] Lib. 3. de arte amādi.

Alibi tamen ſibi contrarius uideri poſſit, ubi dixit:

—— Et Accipitri iuncta Columba fuit.

Sed ea verba non de amicitia eorum ſunt accipienda, ſed ut Arionem ſumma dulciſſimi cantus ſui harmonia adeo animalium animos demulſiſſe oſtenderet, vt inimiciſſima etiam inter ſe amica redderet. Nam & multis alijs locis de eorum odio locutus eſt, nempe:

Vt ſolet Accipiter trepidas vrgere Columbas.
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columbæ.

Qua de cauſa [k] Homerus Accipitrem φασσοφόνον vocabat, id eſt, Columbarum occiſorem. Item Pontanus:

[k] Iliad. O.

—— Acer per inane Columbam
Delapſus cœlo Accipiter ſequiturq́; feritq́;.

Idem pulchrè deſcribit [l] Vida, ubi Diſcipulorum capto Saluatore noſtro in diuerſa dilabentium fugam appoſita à Columbis, quas Accipiter diſturbauit, deſumpta comparatione, hunc in modum enarrat:

[l] L.6.Chriſt.

Sicut vbi Accipiter celſa de ſede Columbam
Suſtulit, apprenſam quam roſtro euiſceret unco,
Diffugiunt aliæ huc illuc, mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.

Differunt autem, teſte [m] Ariſtotele, inter ſe venandi modo Accipitres: *quidam* enim *conſidentem Columbam rapiunt, volantem non appetunt: alij ſuper arborem, aut tale quid conſcendentem venantur: Sin humi eſt, aut volat, non inuadunt: alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur; ſed volantem capere conantur: proinde fertur à Columbis etiam vnumquodq́; Accipitris genus agnoſci. Itaque cùm Accipiter prouolat, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco: ſed ſi humipeta, continuò auolant.* Q. * Calaber Homeri paraphraſtes, aſtu nonnūquam plus, quàm vi effici oſtēdētem Calchantem, parabolam ab Accipitre Columbam non vno modo perſequēte petitam, recitantem inducit: cuius pulcherrima hæc eſt hiſtoria. *Heri ſignum quoddam,* inquit Calchas, *oculis notaui. Accipiter Columbam perſequebatur, illa autem præcipiti volatu acta, antri receſſum ſubijt: tum Accipiter ira inflammatus diu obſedit antrum: hæc autem fuga ſibi conſuluit: ille iram diſſimulās, ramo ſe ocultabat: hæc autem inſipientiæ impulſu exilijt, illum abijſſe ſperans, tum ille ſubiatus miſeræ Columbæ exitium attulit.* Ita quod virtute non potuit Accipiter, dolo Columbam capiens, Græcos monuit, ne vi tentarent Troianam vrbem inuadere, ſed periculum facerent, dolone & conſilio id poſſent conficere. Contingit uerò etiam Accipitrem, præſertim ſi moræ impatiens eſt, à Columba, quam turris aut petræ latibulum ingreſſam fruſtra foris expectat, deludi, ut [n] Homerus innuit, accepta hinc ſimilitudine.

[m] 9. Hiſt. cap.36. Differētiæ à venandi ratione.

Columbæ Accipitres agnoſcunt.

* Lib. 12. Paralip. in princ.

Troiæ excidium Accipitris, & Columbæ parabola monſtratū.

[n] Iliad. φ.

Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια,
Η῾ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
χηραμόν. οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν, id eſt,
Lacrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ab Accipitre in cauam volauit petram
In latebram: neque enim illi capi fatale erat.

Si verò Columbam quauis ratione nactus fuerit, miſeris eam modis tractat, Cuius non ignara Caſſandra apud Lycophronem, vim, quę ſibi inferri poſſet, metuens, præſagiensq́;, Columbæ, quæ in Accipitris poteſtatem venit, ſe comparat:

Τῆμος βιαίως φάσσα πρὸς τόργου λέχος
Γαμφαῖσιν ἅρπης οἰνὰς ἑλκυσθήσομαι.

Tunc

Tunc violenter Palumba ad Accipitris lectum
Faucibus Harpes Columba raptabor.

Prædatur etiã aues domesticas, vt Gallinas, maximè verò [n] Columella teste, albas, propter insigne candoris. Quare [o] Varro supra ornithoboscion intendi rete iubet, quod prohibeat Gallinas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus Accipitrem. Anates etiam iuxta stagna uenatnr, unde [p] Ouidius:

Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Cerua Lupum: longeq́, lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis Anas.

Quare, vt docet [q] Columella, Nessotrophium, id est locus, vbi Anates aluntur, contegendus est clathris superpositis, vel grandi macula retibus, ne Accipitribus inuolandi potestas fiat. Nec Leporem uel pernicissima leuitũ pedum celeritas Accipitri raptori eripere potest. Quem cùm capit, vt author est Albertus, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro pede prædam retinet, tum quàm primùm potest oculos eius eruit & interficit. Cornicum, Picarum, Sturnorum, Turdorum, aliarumq́; huiusmodi minutiorum auicularum stragem edere ei pro ludo est: ut [r] Homerus varijs locis innuit. Primùm, vbi Aeneam & Hectorem, qui Grçcos in fugã agunt, Accipitribus comparat, ita ait:

Accipiter Gallinas p̃datur.
[n] Lib. de re Rust. 9. c. 1.
[o] Lib. 3. de re Rust. c. 9.
[p] Metamorphos. 12.
[q] Lib. 8. de re Rus. c. 15
Nessotrophiũ quid.
Anates.
Leporem.
Aues minutiores.
[r] Iliad. 17.

——δύω δ᾽ ἐν τοῖσι μάλιςα
Αἰνείας τ᾽ Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῶν δ᾽ ὥςε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν.
Ὥς ἄρ ὑπ᾽ Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κοῦροι Ἀχαιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης. id est,

—— duo autem inter hos maximè
Aeneasq́, Anchisiades & Illustris Hector:
Horum autem sicut Sturnorum agmen venit vel Gracculorum
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:
Sic ab Aeneaq; & Hectore iuuenes Achiuorum
Acutè clamantes ibant, obliuiscebanturq; dimicationis.

Et [s] alibi, ubi Patroclũ ob virtutem, ac fortia bello facta extollit, Accipitri comparat his verbis:

[s] Iliad. 16.

Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, ὅς᾽ ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε.

Iuit autem rectà per propugnatores, Accipitri similis
Veloci, qui terruit Gracculosq; Sturnosq;.

Rursus de Neptuno, postquam Aiacem adhortatus, veloci se cursu recepit, Accipitri assimilato ita loquitur:

Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ἀμφοτέρω κεκοπὼς πλῆσεν μένεος κρατεροῖο,
Γυῖα δ᾽ ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Αὐτὸς δ᾽ ὥς᾽ ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥα τ᾽ ἀπ᾽ αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσει πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, id est,

Dixit, & sceptro, terram continens, terræ quassator
Ambos feriens impleuit robore forti
Membra autem fecit leuia, pedes & manus supernè.
Ipse autem, vt Accipiter pernix concitatur ad volandum,
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem aliûs generis.

Neptunus. Accipitri assimilatus.

Item Q. [t] Calaber de Aiace Achillis cadauer defendẽte: *Bello se turmatim subduxerunt Turdis non absimiles, in quos Accipiter irruit, vt deuastet. Hi tum turmatim, alij aliò pernici fuga fernntur, magnam perniciem propulsantes.* Certissimum enim illis & vnicum est in fuga præsidium. Temerè namq; pugnaturos cum Accipitre, & tãquam Culices cum Elephãto congressuros se non ignorant. Raptis tamen etsi non eluctari, saltem reluctari aliquo modo, etsi frustra, concessum est; & vt inquit Strozza pater:

[t] Lib. 3. Paralip.
Aiax. Accipitri similis.
Strozza.

Molle pecus quacunque potest defendere sese
Certat, & Accipitri parua repugnat auis.

Coturnices

[u] L.10.c.23

Coturnicum præda in primis etiam delectatur, adeo vt ceu expectatam diu, referẽte [u] Plinio, *primam earum, quum vere ad nos redeunt, terræ appropinquantem* rapiat. Perdici etiam, vbicunque poteſt, inſidias ponit: quod Arioſtus etiam ita attigit:

Che fuggian, come il ceruo innanzi à cani,
O la Pernice à li Sparuieri ſciolti.

Accipiter Accipitrẽ capit.

Vſq; adeo verò nimia rapiendi libidine flagrat, vt ne proprio quidem generi, Accipitrino ſcilicet, parcat, quod præterquam Aquilæ, vt teſtatur Plutarchus, & Olori, vt volunt aliqui; nulli aliarum auium cum eo commune eſt. Arioſtus Accipitrem Accipitri pugnare etiam facit, vbi Orlandũ introducit, cum ſummo iræ impetu in Agramantem regem irruentem, eumq; occidentem, ſic canens:

Come di piè à l'Aſtor Sparuier mal viuo,
A cui laſciò à la coda inuido, ò stolto:
Orlando giunſe, e miſe il colpo, giusto,
Oue il capo ſi termina col buſto.

[x] Lib. 6. de legib.
[y] Lib.6. Hiſtor. c.7.
[z] L.10. c.9.

Quare ex Aeſchyli Poëtæ decreto, merito prophanus cenſendus eſt. Atqui huc fortaſſe reſpexit [x] Tiraquellus, cùm dixit: *Accipiter Accipitri placet.* Nã *Cuculus* teſte [y] Ariſtotele, & [z] Plinio *abſumitur ab Accipitre, ſi quando vnà apparuere, ſola omnium auis à ſuo genere interempta.* Quod ſi verum eſt, ſoli hoc infandæ rapacitatis vitium Accipitri competet; quod tamen alijs quibuſdam etiam attribui paulò antè diximus. Hæc ferè ſunt auium genera, quæ pleruñq; perſequi ſolet Accipiter, quæ omnia pulchro hoc carmine complexus eſt Titus Veſpaſianus Strozza, quo Bagarini, ſic dicti Accipitris, laudes eleganer expreſſit:

Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miſeras tanta ſtrage ruebat aues.
Non fuga Perdici, non magni corporis ingens
Phaſiacis robur profuit alitibus.
Non illum vano Cuculus deceperat aſtu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.
Non tibi ſe eripuit Turtur, Bagarine, ſequenti,
Non velox pennis & pede ſegnis Anas.
Congreſſusq; tuos Corui tremuere feroces,
Et Picas letho tradere luſus erat.
Haud facilè euaſit, quem tu ſemel vnguibus hoſtis
Attigeras, quamuis ſtrennuus ille foret.
Quin etiam paruas volucres placidiſſime rerum
Ad domini aſſuêras ipſe referre manus.

Venationis modus.
[a] Lib.9. Hiſtor. cap.11.

Quod verò ad venandi rationem attinet, huius, vt docet [a] Ariſtoteles, differentia in Accipitre notatur. Neque enim ſimili modo æſtate, vt hyeme, rapit. Venaturus ſolus ſemper volat, ne ſi venatus ſocium admiſerit, prædæ etiam participem habere cogatur. Quum prædam quampiam conſpexit, humili volatu prope terram fertur, ne auibus, quibus inſidiatur, viſus, fugiendi anſam præbeat. Deſtinatam iam prædam inuaſurus, velociſſimo volatu, perniciq; alarum remigio à principio vtitur, impetuq; quodam atque omni virium conamine ad eam rapiendam inſtat, vt primo illo motu ardoreq; pleruñq; præda potiatur. Quòd ſi primo eo niſu vehementiq; fruſtrari eum contigerit, auem poſtea perſequi deſinit, non quòd viribus diffidat, aut deſperet obtineri poſſe, ſed veluti ſibi ipſi, indignabundus ob rem minus proſperè geſtam, ſuccenſeat, adeo vt ſæpenumerò ad Dominum ſuum etiam vocatus redire nolit, & in arborem vicinam ſecedat, tam diu in ea moraturus, donec ira illa deferbuerit. Si verò auẽ ceperit, quopiam ſeſe abdit, & magna cura plumis eam expoliat, mundatam totam, ne corde quidem relicto, magna cum auiditate ac raptim admodum roſtro lancinat, ac pedibus vnguibusq; tenens deuorat. Quòd ſi ipſi cum hoſte minimè imbelli, ſed forti dimicandum eſt, pugnam eo artificio inſtituit, eoq; aſtu parat, vt neceſſe ſit hoſtem, qui cum congreſſus fuerit, omnino vinci. Nam ſi cum fortiori res agitur, tum ſeſe in aëre reſupinat, vngues ſurſum verſus intendens, alas contrà caudamq; inferius expandens, quibus tanquam ſolo in pugna nitatur fulciaturq;. Vnde fit, vt cùm aduerſarius voti compos fieri minimè poſſit, uel re infecta abire cogatur, vel omnino ſuperetur. Ad hæc, vtcunque etiam res cadit, aut qualiſcunq; hoſtis obtigerit, victor pleruñq; Accipiter recedit. Ideoq; Aegyptijs victoriæ Symbolum erat, vt & Noctua, ipſi amica, conſimili ſtratagemate utens, Athenienſibus.

Cur prædã nõ inſequi pergat.

Aſtus in pugna cũ fortiori.

Victoriæ ſymbolum Accipiter, & Noctua amici.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

ACCIPITER, etsi passim in omnes, quibus præualet, aues rapinam exercet, atque ideo omnibus hoc nomine vel plerisq; saltem meritò inuisus est, & esse debet, cum quibusdam tamen peculiare ac innatum quoddm odiũ plusquam Vatinianum sibi intercedit, quod Antipathiam Græci dicunt: adeo vt etiam non visum, sed auditum tantùm naturali quodam sensu mirum in modum perhorrescant. Omnes enim, quibus præ cæteris insidiatur, naturæ instinctu eum facilè percipiunt, auditoq; & viso statim garriunt, quasi timorem & indignationem suam prodant, fugiuntq; & quàm ocyssimè possunt, sese occultant. Gallinæ, *si vocem Accipitris audierint, interim dum incubant, oua vitiari*, Plinius author est. *Anseres & canes & magnas Struthiones nihili faciunt, contrà Accipitrem, vel multò minimum reformidant*, inquit Aelianus. Lepus vocem Accipitris exhorret latitans. Serpentibus alijsque venenatis bestijs quoque inimicissimi sunt Accipitres, vt ne vel Scorpiones eos lateant ob exquisitissimã visus aciẽ. Sed ita à natura cõparatum est, vt quemadmodum ipse multis animantibus terribilis est, ita suis etiam hostibus capitalibus non careat, quos vice versa meritò metuat, ne impunè odisse putetur. In rapacibus Aquila est, quæ bellum cum eo acre gerit. Præterea Tinnunculus ei inimicissimus est, auiculas ab Accipitre insidiante defendere solitus, maximè verò Columbas, vti [a] Plinius testatur: quas dum aëre sulcantes occultus fronde apprehendere cupit, Tinnunculus latrone conspecto ac re animaduersa illi sese opponit, easq; propugnat. *Terret enim Accipitres naturali potentia in tantum, vt visum vocemq; eius fugiant*. Qua de causa. *habendam semper esse cum Columbis Tinnunculum auem* Plinius monet. Verùm hoc loco Accipitris nomine speciatim præter morem suum vsus videtur, cùm etiam ipse Tinnũculus alioquin Accipitrum genere comprehẽdatur. [b] Matthias à Michou auem ex Septẽtrionalibus partibus adferri tradit rapina viuentem, quãtitatis Aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus, in similitudinem Accipitris, uocariq; à Moscouitis Kiczoth, suis Byalozor, quasi albicantem splendorem, quòd subalbida sit secundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, Accipitres, Falcones in tantũ metuere, ut inspecta ea tremant, cadant, & extinguantur. Crocodilum quoque hostem maximum habet, quem tantoperè pertimescit, ut eius metu uix ad flumen Nilum in Aegypto bibiturus ausit accedere. Si uerò accedit, summa cautela ac prudentia utitur, alas sæpè inclinat in latus, ad fugam semper paratus, ne improuisus à Crocodilo rapiatur, opprimaturq;, uti [c] Plutarchus testatur. Chamæleonti quoque *vis*, teste [d] Plinio, *maxima contra Accipitrum genus; detrahere enim suprà volãtem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus*. Quod indignissimè Plinium in Democritum Philosophum contulisse tradit [e] Gellius. Talem attractionem (si modò uerum est, quod Plinius tradit, negat id enim Gellius) medicamentis purgantibus inesse ex similitudine inter ea & humores nostros, egregiè, ut solet, demõstrat celeberrimus [f] Ioan: Costeus. Pari ratione plãtæ etiam nonnullæ antipatheia quadam Accipitri aduersantur. Fruges & ex his cõfectum panem quidam, inter quos [g] D. Aurelius Augustinus, existimarũt Accipitrem necare. Verùm hac de re & ueritatem & mẽtem nostram capite de Victu aperuimus. [h] Plinius tradit: *Si quis vite nigra uillam tinxerit, fugari Accipitres, tutasq; fieri villaticas alites*. Quidam etiam referunt, odisse eum radicẽ syluestris asparagi, id est, corrudæ. Habet hoc Textor Rauisius, quo authore, nescio. Contrà, naturali eum quodam amicitiæ uinculo cum multis animantibus coniunctum uidemus, ut nõ tam affectus crudelitate, quàm naturæ quodã occulto instinctu cum ijs, quas paulò antè recensuimus, dissidere uideatur, par alioquin omnium ex æquo hostis futurus. Ante omnia ipsius erga homines amor ex eo manifestus est, quòd eius societate mirè gaudere conspicitur, non tantùm arte cicur factus, sed dum etiam libertate sua adhuc fruitur, adeo ut Aristotele [i] teste, in Thracia hominibus sponte sua uenationis socium ac comitem, imò uerò capturæ totiusq; ex uenatu utilitatis reportatæ authorẽ præbere sese soleat. Quamobrem [k] Aelianus *eum ex auibus longè hominum studiosissimum haberi* scribit. Hoc etiam ipsius erga homines sympatheiam demonstrat, quod idem author recitat, si modò uerum est, *hominis eum misericordia affici, & mortuum lugere, & in oculos eius terram ingerere, in quibus scilicet Solis lumen ipsi* gratissimum atq; amicum habitasse existimet: imò si forte inhumatum uiderit, iniecta gleba humare dicitur, etsi illi hoc ut faceret, non quemadmodum Atheniensibus, præcepit Solon. In tantum deniq; religiosè hominem obseruat, ut si corpus defuncti, non dico degustarit, sed attigerit, Aeliano teste, ieiunij pœnam sibi infligat. Mirum autem hoc in Accipitre, quòd ipse omnibus ferè inimicus, quia raptor scilicet, aui item cæteris auibus exosæ, solus ferè amicus & patronus comperiatur. Noctuę enim, ut inquit Plinius, *à reliquis alitibus infestatæ auxiliatur*

Accipiter

Gallinæ fuga & terror audito Accipitre.
Leporis.
Serpentum & Scorpionum.
Accipiter non impunè odit.
Antipathia cũ Aquila, & Tinnunculo.
[a] *L.10.c.37*
[b] *Lib. 4. de Sarm. Asia. cap.14.*
Kiczoth Auis quæ. Byalozor.
Cum Crocodilo.
[c] *Lib. de Osyride.*
Cum Chamæleonte.
[d] *L.28.c.8.*
[e] *Lib. 10. Noct. Att. cap.12.*
[f] *Lib.2. de Stirp. nat. cap.22.*
Cum plantis.
[g] *L.2. Contra Manichæos.*
[h] *L.2.c.1.*
Cum vite nigra.
Cum Aspa rago syluestri.
Sympathia Cum homine.
[h] *Lib.9. Histor.c.36.*
[i] *Lib. 2. de Anim.c.42.*
Admirãdũ ĩ Accipitre.
Cum Noctua.
[k] *L.10.c.17*

Cum Turture. [l] Lib. 4. de abſt. ab animal. Cum plantis Mentha & Saluia. Cum arborib⁹ Abiete & Salice. Cum Hieracio. [m] Lib. 2. de Anim. c. 43. Cum auro. [n] L. 10. c. 14

Accipiter collegio quodam naturæ, bellumq́; partitur. In Turturem quoq; benignus eſſe, à [l] Porphyrio ſcribitur, eò quòd hanc deprenſam dimittere ſoleat. Quare Aegyptij, ne quando imprudentes auem ab Accipitre dimiſſam guſtent, toto eorum genere in cibo abſtinent.

Ex plantis ei amicæ traduntur Saluia & Mentha inter herbas: Abies uerò & Salix inter arbores. Sed omnium gratiſſima ipſi herba, cui ipſe nomen dedit Hieracium, Lactuca ſylueſtris [m] Aeliano; *vtpote cuius ſucci affricti illitu oculorum caliginem diſcutiat*.

E metallis auro cum Accipitre maxima ſympatheia intercedere ab [n] Aeliano narratur, qui ita inquit: *Os tibiæ Accipitrum, ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe allicit, quemadmodũ Heracleotẽ lapidem ſua vi prædicant, quaſi præſtigijs & captionibus ferrum ad ſe attrahere.*

GENERATIO. EDVCATIO.

Cur infœcundus ſit Accipiter. Calor fœcũdus qui. [a] 3. De Gener. c. 1. Aues graues cur fœcundæ.

ACCIPITER ob feruidum temperamentum minimè fœcundus eſt; etſi, vt calida animantia pleraq;, admodum libidinoſus. Non enim quilibet calor fœcunditatis cauſa eſt, ſed qui probè temperatus, & cum humore ſufficienti coniungitur. Nam ut exiguus non ſatis mouet materiam, ita è contra nimius agitat quidem, atque ad Venerem ſtimulat, ſed ſemen exiccat, & nimis condenſat. Adde & alteram rationem ex [a] Ariſtotele, quòd *natura*, ut ille docet, *humorem & ad crura vnguesq́;, & ad pennas, ac etiam ad genitalia loca ſimul nequeat transmittere. Cùm autem vncis in alas & pennas ſeminale excrementum vertatur, corpusq́; exiguum, ſiccum & calidum habeatur, fit vt multiparæ non ſint. Contrà verò grauibus & non volacibus, vt Gallinis & Perdicibus, & reliquis id genus, multum eius excrementi fit, quo & ſeminis & pennarum natura gignitur, quapropter mares eorum ſalaces ſunt, & fœminæ multum materiæ ſuggerunt. Quin & tenuitas ac imbecillitas crurum facit, vt eorum natura ſalacior ſit & fœcundior, quomodo & hominibus euenit. Alimentum enim, quod crura ſubiret, in ſeminale excrementum transfertur. Quicquid enim inde Natura adimit, hîc adijcit. Nam vncungues aues pede ſunt firmiore & crure craſſiore: vti & copioſiore pluma veſtiuntur, cauſa victus. Itaque his omnibus de cauſis præfœcundæ non ſunt*. Nihilominus tamen ad

Accipitres eſſe ſalaces

libidinem propenſiſſimos eſſe Accipitres, veteres ſenſiſſe videntur: licet ſecus hîc doceat Ariſtoteles. Eegyptiorum enim ſacerdotes memorabilis illius commenti, quo Martem & Venerem per duos vtriusq; ſexus Accipitres intelligebant, cauſam eam reddunt, quòd cùm reliqua fœminei ſexus animalia, maribus ſuis, qui aſſiduum concubitum depoſcunt, minimè morigera ſint, vna id præſtet Accipiter. Trigeſies enim vna die requiſita, quantumlibet ſeceſſerit, vocata à mare, iterum atque iterum obſequitur. Vnde fœminas maribus morigeras, ſiue in Venerem procliuiter pronas, elogio Accipitris honeſtabant; difficiles autem & moroſas ab huiuſmodi cognomẽto repellebant. [b] Aelianus etiam refert, *aliquod eſſe Accipitrum genus, montanum nominatum, quod ardenti in fœminas amore inflammetur, moreq́; hominum amatoria leuitate flagrantium, ſemper ſectando eas in oculis ferat: Si quò clam fœmina abceſſerit, ex eo maximum capiat dolorem & clangorem fundat, vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatorijs moleſtijs affligatur*. Imò verò quoddam genus in libidinem adeo profuſum legimus, vt verno tempore: quo pleraq; in Venerem ruunt animalia, omni robore amiſſo, minimarum etiam auium morſibus obnoxium ſit. Sed & illud eorum in Venere intemperantiam arguit, quòd etiam cum ſpecie diuerſis, coitu ſæpenumerò miſceantur, vt [c] Ariſtoteles teſtatur. Coeunt enim cum Aquilis, & ſpurias Aquilas gignunt. Præterea cùm aues libidine accenduntur, quicquid eſt rapacium, cum Accipitre Aſteria congreditur, ut ſcribit [d] Tardiuus. Hinc eſt quòd pro diuerſitate parentum, audacia & fortitudine multum differant. Cuculum etiam ex Accipitre fieri quidam exiſtimarunt. Quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi ille ex Accipitre tanquam parente gignatur (eſt enim toto genere diſſimilis, ut neq; roſtro, neque pedibus aduncis) ſed tanquam immutata figura in Accipitrẽ tranſeat. Quamuis & hoc falſum eſſe, alibi oſtẽdimus.

Mars & Venus per Accipitres denotati. Mulieres morigeræ elogio decoratæ. [b] Lib. 2. de Anim. c. 43. [c] De Gener. ani. l. 2. c. 5. [d] Lib. 9. Hiſtor. c. 32. [e] Lib. de Aucupio. Differentię ab Ortu. Cuculũ ex Accipitre gigni quõ intelligẽdũ

Nidulatio. [f] L. 10. c. 8. [g] Lib. 23. de Anim.

Accipitres locis ſaxoſis & arduis petriſq; excelſis ac præruptis nidum facere ſolent. Quandoque tamen non inter ſaxorum rimas, ſed inter arborum altiſſimarum ramos, ſummis cacuminibus nidulantur, è quibus, tanquam è ſpecula quadam ſeu arce eminentiſſima, iam ab incunabulis ſpeculari prædam, alijs præeſſe ac dominari aſſueſcant. *In inſula Africæ Cerne in Oceano totius Maſſiliæ, præter cæterorum morem, humi*, vt [e] Plinius teſtatur, *nidificant*. Tria aut ut plurimùm quatuor oua, & quinque quandoque, ſi [f] Alberto credimus, pariunt. Vicenis verò diebus incubant, ex Ariſtotelis & Plinij ſententia. [g] Aelianus autem: *Accipiter*, inquit, *cùm ex ſe tria oua pepererit, vnum ſolum ſelectum alit, alia duo frangit, quod ipſum eo tempore facit, cùm vngues amiſit, quòd tres pullos tum alere nequeat, vnguibus ſcilicet ad victum parandum neceſſarijs deſtitutus.*

Deom-

De omnibus sanè in genere adūcis [h] Aristoteles hoc scribit, quòd pullos, cùm primùm prouolandi facultas illis fuerit, nido expellat, perculsosq; cogat discedere. Similiter Albertus, quæ circa hanc rem cùm aucupum relatu, tùm propria experientia obseruauit, his verbis tradit: *Accipitres pullos suos volantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendū idonei fuerint, eijciunt aut relinquunt eos atque deserunt.* Itaque Aegyptij sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere volebant, Accipitrem fœtam vel incubantem pingere soliti erant. Ita tamen rem accipiebant, vt qui abdicaret, vel à se reijceret, propter egestatē & inopiam id facere cogeretur. Nam eadē in Accipitre causa fertur, cùm Aquilæ non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tātùm alat. Ex his patet [i] Aelianum cum Aegyptijs hanc prolis eiectionem soli victus penuriæ attribuere. Honorificientius tamen alij quidam non infimæ classis scriptores, & fortasse etiam veriùs sentiunt, dum hanc seueritatem non in pauperiem, quæ Accipitris principatu indigna est, sed in generosam eius indolem reijciūt. Quod quidem D. [k] Basilius facit, vbi in hæc verba scribit. *Accipitres circa pullos suos sunt crudeles, quia cùm sint habiles ad volandum, cibos eis subtrahunt, & rostro vnguibusq; percutiētes, more Aquilarum, de nidis exire compellunt & cogunt; quia eos audere docent, & ad prædam excitant, ne adulti effecti, torpescant otio, & magis cibum quærere, quàm vigori animi consuescant.* Huius sententiæ astipulatur [l] Cassiodorus cùm ait: *Accipitres, quorum victus semper ex præda est, fœtus suos nouitate marcentes, nidis perturbant, ne in molle otium consuescant, alis verberant immorantes, & ad volatum cogunt: vt tales debeant existere, de quibus possit pietas materna præsumere.* Huc colophonis vice adnectenda commodum venit ea, quam [m] Aelianus refert, Accipitrū fæminas amantium historia, quæ talis est: *Accipitres ineunte vere deligunt ex omnibus duos, & in Aegyptum ablegant, ad speculandas insulas quasdam desertas, quæ Libyæ adiacent. Ii autem vbi reuerterint, præeuntes eò alios deducunt: Interea Libyes pro peregrinatione illorum festum agunt. Cùm ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi iudicarunt, hîc in multa quiete & tranquillitate pariunt, & excludunt, Passeresq; & Columbas venantur, pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad volandum in Aegyptum abducunt, tanquam paternas sedes.* Alunt autem suos pullos, eodem teste, *ijsdem quibus ipsi vescuntur cibis*, nempe carnibus, & sanguine.

[h] *L. 6. Hist. cap. 6.*

Accipitres pullos ad prędam cupiēdam instruunt.

Filiorum à parentibus relictorum hieroglyphicum.

[i] *Lib. 7. c. 9.*

[k] *In Hexā.*

[l] *Lib. 1. Episto. 31.*

[m] *Lib. 2. de Anim. c. 43*

Quo cibo filios nutriant.

MORBI.

PRAECIPVVS & maximè Theologorum, Aegyptiorum mystarum, Philosophorum aliorumq; scriptis decantatus Accipitris affectus est pennarum casus & renouatio. Quem effectum [a] Aelianus quādo fieri soleat, ita indicat: *De Accipitribus*, inquit, *audire memini, solere eos antequam Nilus inundet, & agros operiat, ex pennis illas quæ iam consenuerint, dimittere (vt rami fruticum iam arida folia) & alias nouellas, & elegantes producere, similiter vt arbores comam.* Tempus verò inundationis Nili ex Claudiani hisce versibus discere licet, vbi ait:

Cumq; die Titana canis flagrantior armat,
Et rapit humores madidos, venasq; calore
Compescit, radijsq; potentibus æstuat axis.

Quibus verbis dies caniculares describit. Verùm scire licet hoc ferè tempore, nempe sub initium Augusti mensis Accipitribus plerisq;, quibusdam sub medium, nōnullis etiam sub finem pennas nouas perfici, & multò antè veteres decidere, nēpe primo vere mēse Martio & Aprili, Tunc enim primùm mutare plumas incipiunt, & veluti senectam deponere, vestemq; obsoletam pennarum priorum eijcere, in quarum locum paulatim succrescunt nouæ, sub finem tandem æstatis perfectionem adepturæ: ita vt in toto habitu nulla plumarum diuersitas, aut dissimilitudo conspiciatur. Qua verò ratione istæc renouatio peragatur, primus omnium patientissimus ille [b] Iob nobis declarauit; illis, quibus diuinā admiratus prudentiam, uerbis ita creatorem suum affatur: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit Accipiter expandens alas suas ad Austrum?* Quem locum enarrans D. [c] Gregorius: *Quia*, inquit, *per annos singulos pennam veterem Accipiter noua nascente proijciat, ac sine intermissione plumescat, penè nullus ignorat. Non autem hîc illud plumescendi tempus dicitur, quo in nido vestitur, quia tunc nimirum adhuc pullus ad Austrum alas expādere non valet, sed illa annua pluma describitur, quæ laxata veteri penna renouatur. Et quidem domesticis Accipitribus quò melius plumescere debeant, humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus vero moris est, vt flante Austro alas expandant, quatenus eorum membra ad laxandam pennam veterem venti tepore concalescant. Cùm verò ventus deest, alis contra Solis radios expansis atque percussis, tepentem sibi auram faciunt,*

Pennarum casus.

[a] *Lib. 12. de Animal c. 4*

Quomodo pennas mutent.

[b] *Cap. 39.*

[c] *Lib. 31. Expos. moral. cap. 18*

ciunt, sicq; capto tepore laxatis poris vel veteres exiliunt, vel nouæ crescunt. Hactenus illæ. Teporē huiusmodi renouationis istius effectricem esse causam vel ex eo liquere potest, quòd quotidiano experimento venatores comprobarunt, mansuefactos Accipitres ægrè admodum pennas veteres cum nouis commutare, nisi loco vndiquaque obturato, ac tepente recludantur. Quibusdam verò pluma omnino non mutatur, præsertim cùm prauis carnibus vesci coguntur. Cuius & aliorum omnium, quibus corripitur Accipiter, morborū remedia, eorumq; explicationem in tractatum de arte Accipitraria consultò reiecimus, illic latiùs de ijs pertractaturi. Hoc tantùm pluribus repetitum authoribus addam, uisus, quem alioqui acutissimum obtinet, nōnunquam pati hebetudinem. Ipse verò conseruandæ, seu recipiendæ potiùs natiuæ illius oculorum clarissimæ aciei studiosissimus, sibiipsi est medicus; & vt [d] Plinius vult: Lactucam, quā Hieracium vocant, scalpendo, succoq; oculos tingēdo, obscuritatem cùm sentit, discutit. Ita simul & se ipsum iuuat, & hominem, quid in simili euentu ipsi agendum sit, monet. Id ipsum etiam testatur [e] Aelianus, vbi hūc in modum scribit: *Cùm ex oculis laborat Accipiter, circa sepes syluaticam lactucam euellit; eiusq, acerrimum succum expressum suis oculis instillans, ad sanitatem restituitur. Hoc vti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde & collyria Hieracia, idest, Accipitraria nominantur. Vnde videre licet homines se auium discipulos profiteri, atque etiam præ se ferre non vereri.* Plinius *Coturnices solas animalium, præter hominem, comitialem morbum sentire* asserit. Sed quàm rectè, ipse viderit, cùm Passeres in primis eodem corripi ex nimio coitu constet, & Accipitres & Gracculos Brod. ita quoque vexari tradit. Sed & de quadrupedibus id testantur veteres. Nam Hippocr. & Plutarch. Capris & Ouibus familiarem eum morbum scribunt. [f] Rhodiginus id in Canibus, Felibus & Arietibus quoquè obseruauit.

Domesticis vix renouari pennas.

Visus hebetudo.

[d] *L. 20. c. 7.*

[e] *Lib. 2. de Anim. c. 43.*

Collyria Hieracia.

Accipitres hominum magistri in sanandis oculis.

[f] *Lib. 9. c. 6.*

ÆTAS.

HVIVS *alitis vitam*, inquit [a] Aelianus, *aiunt Aegyptij ad annos vsq; septingentos pertingere, quibus ego non facilè crediderim*. Certè nec vllum animal, vllamue plantam (neq; Platanum neque Quercum excipio) ad hanc ætatem viuendo peruenire credibile est. Viuacem verò in primis Accipitrem esse non negauerim.

[a] *Lib. 10. de Anim. c. 14.*

VENATVS. CAPIENDI MODVS.

AVCVPII genus omne Pāthera [a] Vlpiano dicitur. Quod verò per Accipitres hodie vbiq; gentium notum & frequentatum est, priscis inauditum fuit. Nullum enim apud eos exemplum reperiri est edomitarum in hunc vsum rapacium auium. Antiqui scriptores, cuiusmodi sunt Aristoteles & Plinius, rerum omnium naturæ obseruatores diligentissimi (etsi aliquo pacto venationis ipsius videntur meminisse, ut postea dicemus, nihilominus nostræ omnino dissimilis fuisse videtur, vt ostendit etiā celeberrimus [b] Mercurialis) tam insignem in domandis atque instituendis auibus ad rapinam hominibus vtilem, industriam, si suo æuo in usu fuisset, nequaquam silentio obuoluissent. Aristoteles innuere videtur eo tempore Accipitrem potiùs illicis auis locum tenuisse, quàm prædatricis. Illex verò auis est, quæ Aristoteli παλεύτρια dicitur. Plautus: *Esca est meretrix, lectus illex, ast amatores aues*. In Accipitribus igitur uidemus quasi incunabula eius aucupij. Nam ætate [c] Sidonij Apollinaris videtur maiore in cultu ac cura fuisse: vt omnia solēt ex paruis & minimis augeri. Ita enim scribit ille:

Quid volucrum studium, dat quos natura rapaces
In vulgus prope cognatum? quis doctior isto
Instituit uarias per nubila iungere lites?
Alite uincit aues: celeriq; per auia plausu
Hoc nulli melius pugnator militat unguis.

[a] *Lib. 11.*

Aucupium Accipitrum priscis fuisse incognitum.

[b] *Lib. 3. art. Gymnast. c. vlt.*

[c] *In Paneg. ad August. auit.*

Quæ omnia industriam nostram repræsentant, qua hodie vtimur in venandis auibus. Mirandum autem quippiam videtur, auem quæ perpetuò syluestris fuerit, domesticam hominiq; familiarem reddi, magno impetu æthere proruentem, in pugnum heri redire, alias aues vsq; ad nubes persequi, assequutam interimere, bellumq; potissimùm aquatilibus & terrestribus inferre, & quandoque etiam quadrupeda, ut sunt lepores & cuniculi, rapere. In tantum enim creuit hodie id aucupandi artificium, vt nec Ardeæ, nec Milui intra nubes conditi, humanas manus possint euadere. Imò verò huiusmodi alites sublimipetæ cum hoc prædonum genere in nubibus

Venādi ars in quātum creuerit.

in nubibus, tanquam in theatro congreſſi, ſpectaculum necis ſuæ aucupibus vociferantibus,
dimicanteſq́; ſuos ad certamen fortiter gerendum, quaſi laniſtis, adhortantibus, præbere co-
guntur: uſque adeo pollet hominum artificium in auctorandis Accipitribus, & ad venatum
ſublimem inſtituendis, & manſuefaciendis ad obſequium. Quod quidem ob incredibilem
quam exercenti adfert cùm oblectationem, tùm utilitatem, ad id gloriæ atque dignitatis faſti-
gium euectum eſt, ut magnates hanc ſibi tãquam propriam fecerint, ſuiſq́; delicijs reſeruarint.
Eſt in tanto apud multas nationes, & Gallicã præſertim pretio, ut ſi quis huius artis inter nobi-
les & claro loco natos, ignarus fuerit, in exiguo admodum apud eos honore ſit, & tanquam
præclariſſimæ artis imperitus, quæ vna poſt rei militaris diſciplinam, omnium nobiliſſima cen-
ſetur. Qui verò de Accipitraria doctrina libros conſcriptos Principibus & præſertim Gallo-
francis dedicarunt, nil magnificentius præſtare illis potuerunt, quàm eorum & in venatu &
& Accipitraria ſcientia præſtantiam, pleno, quod aiunt, ore prædicare. Veterum autem Prin-
cipum laudes ab hoc argumento deſumpta, taliq́; honore nixas eſſe, nequaquam quis reperiat.

Accipitrinę venationis nobilitas.

Galli venationis hui⁹ ſtudioſi, & quo in pretio eius periti apud illos.

Rationem[f] verò, cur aucupij vſus apud antiquos infrequens, atque parui habitus ſit, quidam
reijciunt in exercitij, quod in eo obitur, lenitatem. Nullum enim exercitij genus approbabant,
niſi in quo corpus multùm exerceretur, quo & fortiores & agiliores ad alia maiora obeunda
redderentur. Verùm volatile hoc aucupium, cuius hodie ſtudio nobiliores, quòd omni organo
oblectandi animi inſtructiſſimum ſit, plurimùm flagrant, antiquitas non ſolùm non coluit, ſed
ne ſuſpicata quidẽ eſt. Nota verò & exercita priſcis Græcis, & Romanis venatoria fuit, quæ
ſimul & animum recreabat, & corpori robur addebat, ſimulq́; militiæ quandam imaginem ge-
rebat. Quanquam auium iſtæc per Accipitres inſtructos capiendi ratio, non tam aucupium,
quàm venatus quidam ſublimis aut volaticus dicenda videtur. Propriè autem aucupium eſt
illud ſtudium tenuioris fortunæ hominum, quod nec ipſum temerè affirmem olim in uſu non
fuiſſe, nempe Noctua, Aſione, Vlula, alijſq́; quibuſdã volucribus captare alias. Illud enim uio-
lentum magis eſt, hoc inſidioſum: hoc ex occulto, illud ex aperto: hoc blanda ſpecie decipit, il-
lud etiam antequam noceat, minatur. In utroque tamen ludicro, non tam capturæ & prædæ
ſtudere inſtituimus, quàm uoluptati aucupandæ aurium, & oculorum, & uel maximè animi.
Nam, ut in ſylueſtri uenatione, omnes aditus Ceruis pro libera fuga pãdimus: ſic in illa ſublimi
& aërea, Miluos & Ardeas non humi captare, non in uolatu depreſſore opprimere, aut incau-
tis anteuertere ſolemus, ſed alite prius emiſſario, generoſo more utimur, imbelli quidem illo,
ſed tamen eas aues anfractu inaniter infeſto conſectante, & territante, quoad ſublimes euaſe-
rint, quum interim prædones illos alites ſiniſtro brachio geſtemus, obnuptis capitulis, nec an-
tè manu mittimus, quò ſublimius ſit aucupium & cæleſtius. Licet autem priſcis paulò antè
ignoratam dixerimus artem iſtanc Accipitrariam, uidentur nihilominus nonnihil eiuſdem
ſuboluiſſe, ſpeciemq́; quandam habuiſſe, aut ſaltem huius, de qua nunc ſcribimus, aliquod ru-
dimẽtum, quod [d] Ariſtoteles recitat in hæc uerba. *Circa Thraciam, quæ ſupra Amphipolim eſt, rem
prorſus admirandam, & ab ijs, qui non viderint, incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vi-
cinis ad aucupium auicularum egreſſi, Accipitres ſibi ſocios aſſumunt. Nempe cùm ad locum capturæ aptum
peruenerint, Accipitres clamando nominatim vocant, qui audita puerorum voce aduolant, & auiculas de-
turbant in fruteta. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd Accipitres, quaſcunq́; ipſi aues ceperint, pue-
ris aucupibus deijciant, cũ pueri ex omnibus captis parte tantùm aliqua Accipiribus reddita diſcedant.*
Variat nõnihil eiuſdem aucupij narratio, quam [e] idem author (ſi modò utriuſque libri idem
author eſt) loco citato priore ita inſtituit, Gaza interprete. *Thraciæ parte, quæ olim Cedropolis vo-
cabatur, homines ſocietate Accipitrum per paludes aucupantur. Cùm enim ipſi lignis, quæ tenent, arundi-
nes, & fruteta mouerunt, quò aues euolarent, Accipitres deſuper inſectantur: quorum metu aues perculſæ ter-
ram repetunt, mox homines percutiunt baculis, itaque capiunt, tum partem, quas ceperint, auium, Accipitri-
bus impartiuntur.* Quod ad locum iſtum attinet, prior lectio uerior uidetur, ubi dicit Thraciam
ſuper Amphipolim poſitã, non autẽ olim Cedropolim uocatã, ut hîc ſcribit. Thracia enim re-
gionis nomen eſt, & Amphipolim Thracię ſeu Macedoniæ ciuitatem eſſe, uel inter utramque
ſitam, Cedropolim uerò in Caria ponunt authores. Neq́; [f] Plinius, ubi hanc hiſtoriam tradit,
eadem per omnia cum Ariſtotele dicit. Hæc eius ſunt uerba: *In Thraciæ parte ſuper Amphipolim
homines atque Accipitres ſocietate quadam aucupantur. Hi ex ſyluis & harundinetis excitant aues, illi ſu-
peruolantes deprimunt. Rurſus aucupes captas diuidunt cum eis. Traditum eſt, miſſas in ſublime ſibi exci-
pere eos, & cùm tempus ſit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occaſionem.* Hîc Plinius in lo-
co deſcribendo, quem Thraciæ eam partẽ, quæ ſupra Amphipolim eſt, facit, cum ea lectione
quæ nobis probatur, conuenit. Quare & alteri præferendum eſſe, dicere liceat. Cæterùm po-
ſtrema illa Plinij uerba (*& cùm tempus ſit capturæ,* &c.) mihi nõ ſuo loco poſita uidentur. [g] Ari-
ſtoteles enim pueros in Thracia ſcribit cùm auiculas aucupantur, Accipitres aſciſcere ſocios,
& cùm

Cur veteres Accipitrariam artem non celebrarint.

Quę venatio Græcis & Romanis nota.

Milui & ardeæ quõ capiantur.

[d] *Lib. 9. Hiſtor. c. 36. & in Mirab.*

Thraces cũ Accipitrib. prædã partiti.

[e] *Lib. 9. Hiſtor. 36.*

Amphipolis. Cedropolis.

[f] L. 10. c. 8.

[g] *In Mirabilibus.*

&cùm in locum capturæ commodum peruenerint, Accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius uerò ab ipsis Accipitribus clangore suo ac uolatus genere (uolant enim deorsum persequentes) homines ad ocasionem inuitari sentit. Quod etsi uerum esse uideatur, non suo tamen ordine & loco à Plinio scribitur. Primùm enim Accipitres uocantur: deinde auiculæ frutetis exturbantur: uel contrà. Tertiò auiculæ ab Accipitribus homines clangore & uolatus genere inuitantibus deorsum impelluntur. Quartò ab hominibus capiuntur. Postremò pars earum præmij loco in sublime Accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod [h] Aristoteles dixit: Ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι, quæ uerba Gaza prçterijt. [i] Aelianus rursus omnino aliter aucupij hanc apud Thraces rationem describit, hoc uidelicet pacto: *Accipitres in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quiescere, Accipitres autem superuolantes exterrere aues & intra retia compellere. Thraces si quas ceperint, aues cum Accipitribus partiri, eosq́; tum ad aucupij societatem fidos habere: sin cum his earum partem, quas ceperint, auium, non communicauerint, dissociari atque distrahi.* Hac sanè actione Accipitres ipsi commodum sui usum monstrasse uidentur, ipsaq́; utilitate ad tentandam eorum mansuefactionem allicuisse, & uelut inuitasse. Quamuis longo admodum pòst tempore in uenationis usum domatos Accipitres, ut dictum est, legimus.

[h] *Lib.9. Histor. cap.36.*
[i] *Lib. 2. de Anim.c.42.*

Qui primò de Accipitraria scripserint.

Antiquissimi enim omnium eorum, qui Accipitrariç huius artis mentionem faciunt, sunt Aelianus & Iulius Firmicus, quorum ille, qui paulò post Adriani tempora uixit, Accipitrariam hanc uenationem se minimè ignorasse, satis prodit his uerbis: *Accipitrum genus est, quod escæ illecebris capitur, idemq́; mansuefactum, nunquam postea recedit ab eo, quem experitur in se benignum.* Idem [k] alibi Indos tradit Coruorum ac Miluorum pullos mansuetos reddere institueréq; ad venatum Leporum Vulpiumq́; adeo vt Canibus ad venationem non indigeant, hoc nimirum pacto: *Leporem & Vulpem cicures carne appensa ad cursum dimittunt, & mox immitunt aues, carnem eis, quam appetũt, ad empturas. Illæ igitur quanta possunt celeritate & impetu uel hanc uel illum consequutæ carnem laboris sui præmium & escam desideratam sibi auferunt. Sic institutas ad prædam aues, deinceps in mõtanos Lepores & Vulpes feras emittunt: quos illæ itidem spe solitæ escæ prosequuntur, & mox captos dominis, vt prodit Ctesias, adferunt: loco autem carnis appensæ, viscera captorum, eis in cibum permittuntur.* Ex his tamen Aeliani verbis colligere licet (si modò Ctesiæ alioquin fabuloso, fides adhibenda est) non vsque adeo recens omnino hoc fuisse inuentum, sed etiam ætate Ctesiæ multò ante Aeliani tempora, in vsu venisse, sed Indis tantùm, non autem Græcis aut Romanis. Quare Ctesia authore ab Aeliano adducto, Indis & non alteri vlli genti aëriæ huius venationis per Accipitres inuentio accepta erit referenda. Nam post Aelianum, Romanorum, qui eius meminerũt, vetustissimus est [l] Iulius Firmicus, qui fuit Constantini temporibus, Magni Constantini, filij. [m] Petrus verò de Crescentijs Bononiensis Senator, huius artis originem nescio ad quem Daucum Regem refert: *Prudentes antiqui* (ait) *videntes quasdam aues per aëra volitantes, illas cautè capere laborauerunt, auiumq́; rapacium genera domesticare, ut quas per se capere non poterant, earum auxilio acquirerent. Et horum primus inuentor dicitur fuisse Rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam Accipitrum & Falconum, & eos domesticare, ad prædam instruere, & ab ægritudinibus liberare: post quem alij multi fuerunt, qui plures ipsarum auium rapacium addiderunt.* Hçc ille.

[k] *L.4.c.26.*

Indi aues ad venatũ instituunt.

[l] *Lib.5.c.8.*
[m] *L.10.c.1.*

Daucus rex Accipitrariæ artis primus autor statuitur.

Quis sit iste Daucus, aut quis rex eo nomine vnquam dictus fuerit, equidem nescio, nec me legisse memini: nisi, quod credo, Dacum pro Dauco, facili lapsu dicere voluerit. Author enim est [n] Polydor. Verg. Lothericum Dacum Regem aucupio mirè delectatũ, cuius studium & ipsi mortem, & Angliæ bellum attulit, vti latiùs apud eundem uidere licet. Leander in sua Italia putat Fredericum Oenobarbum morem cum Accipitribus aucupãdi, qua arte ipse plurimum capiebatur, primùm in Italiã inuexisse. Quod tamen [o] Collenutius Henrico VI. Imperatori ascribit, qui Falconiam eam artem appellabat. Vt vt sit, aut quicunque tandem hanc artem primùm exercuerit, hoc enim dubium est, illud certò constat, serò admodum Romanis ac Græcis eius usum innotuisse, ac receptum fuisse. Quod tamen mirum meritò videatur. Nam leuis profectò [p] Caroli Stephani ratio est, neglectam ab antiquis hanc artem asserentis, quòd in ea corpora ignauiùs, quàm pro robore corporis pareret, exercerẽtur. Est etenim hac nostra tempestate, studium hoc inter alia principum atque heroum exercitia longè commendatissimum, & omnibus oblectandi numeris instructissimum, siue ingenuitatem exercitij spectes, siue uoluptatis honestatem expãdas. Siquidem hoc studio corpus moderatè longeq; expeditiùs, labore ac periculo minore, quàm altera illa quadrupedum venatione exercetur, ut pulchrè & doctè Conradus Heresbachius Serenissi. Principis VVihhelmi, Cliuiæ, Iuliæ &c. Ducis quondam primùm præceptor, deinde à consilijs testatur. In quadrupedum namque persecutione immodico labore lassitudineq; per inuia dumeta, syluasq; impeditas venatos sæpe fractus fatiscit, aut in furibundum Aprum aut Ceruum efferarum impulsus in vitæ discrimen adducitur. Adde quòd hoc exercitium minore sumptu

[n] *Lib.4.*

Fredericus Oeonobarbus.

Henricus VI. Imper.

[o] *Lib.4. Histor. Neap.*
[p] *Lib. 6. de Agric.c.44.*

Aucupij & venationis cõparatio.

ſumptu atque apparatu perficitur. Nam ferarum venatio & canum omnis generis gregem requirit, & retia ſumptuoſa, vt interim taceam venatorum turbam, qui Canes ducant, vel inſectentur feram, vel qui ad retia deſideant. Accipittarius verò ὀρνιθοθήρας vnus ſolo Accipitre inſtructus ſuam artem exercet. Quo fit, vt hodie in maximo vſu ſit & generoſa exercitatio exiſtimetur, Principibus & Monarchis vſitata, vt quæ voluptatis plurimum habeat. Inter Europæos Gallofranci ſibi tanquam primis authoribus huius ſtudij originem vendicant, quòd, vt inquit Bellonius Gallus, *omnium retrò hominum memoria illud in primis coluiſſe, eoq́; præ cæteris nationibus maximè delectati fuiſſe reperiantur*. Vnde etiam qui de Accipitraria re apud eos ſcripſerũt, ſuosq́; libros Principibus nuncuparunt, à nulla re magis, quàm ab illius artis peritia eorundem comendationem, atque encomia ſibi petenda exiſtimarunt. Sed vt olim in hoc ſtudium ardētiùs cæteris incubuerint Galli, hoc ſanè noſtro ęuo, nullius nõ nationis, potiſſimùm heroes ac diuites, ex æquo eximio huic oblectamento paſſim operã dare videmus adeo gnauiter, vt qui alijs hoc nomine antecellant, difficillimum ſit iudicare. Venatio verò aucupiumq́; quantum laudi vel vituperio danda ſint, præclarè [r] Plato diſſerit. Exercetur autem hoc aucupium volatile, ſiue venatus æthereus (quocunq; tandem nomine appellare libeat) rapacibus auibus, & præcipuè Accipitribus inedia vigilijsq́; domatis. Quãuis in hunc vſum non ſolùm Accipitrum omnia genera domãtur, verùm etiam Aquilæ, Vultures, Milui, Corui, quibus non aues ſolùm, ſeu Lepores etiam & Cuniculos venentur. Quod etiam olim Indos factitaſſe antè ex [ſ] Aeliano retulimus. Videmus enim natura ſua Accipitres, Miluos, Coruos innoxijs auibus inſidiari. Quare hoc agimus eo ſtudio, vt quæ antè ſuapte natura ſibi venabantur, nunc tanquam mercenariæ magiſterio ac diſciplina aſſuefactæ nobis prædam capiãt. Quod quidem diuerſis peragitur modis, pro vario auium ingenio, vel etiam inſtitutione. Alias enim Accipitrarius auem geſtat pugno inſidentem, comitatusq́; Cane veſtigatore, qui vel Perdices, Coturnicesue, aliaſque aues minore Accipitrum genere perſequatur & è latebris excitet, vt auolare tentantes à prædatrice intercipiantur. Plerunq; Perdices, Coturnices ſimileſue aues, vbi hoſtem adeſſe ſenſerint, in ſublime ſeſe attollere non audent, ſed in fruteta ſeſe abdunt, maluntq́; canibus, hominibusq́;, quàm iurato hoſti Accipitri in prædã venire. Quod Oppianum etiam minimè latuit authorem alioqui antiquum, vt apud eum eſt videre, ita ſcribentem: *Quieſcente etiam Accipitre aues capiuntur, res mira, iucundaq́; viſu. Auceps Accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, vel potiùs alligat. Huius conſpecti metu auiculæ ſub frondibus ſeſe occultant, & timore adſtricti tanquam homines in itinere, cùm ſubitò apparuit latro, nullam in partem prouolare audent. Tum auceps ſic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit*. Maioribus verò Accipitribus Lepores minores etiam atque Cuniculos hoc pacto capiunt. Verùm magnos Lepores ſine Canum ope ægrè, etſi eos adoriantur ac feriant, retinere queũt. Etenim, vt teſtatur Stumpfius, Accipiter mas rapere tantummodo poteſt eum Leporem, qui ad mediam corporis ſui magnitudinem excreuit: fæmina verò etiam adulto Lepore potitur. Idem etiam Felem ſatis robuſtam ab Accipitre capi, ſe vidiſſe ſcriptum reliquit. [t] Creſcētienſis verò non hos tantùm, ſed etiam Capreolos necdum adultos ferire atque impedire, ita vt nullo negotio à Canibus capi poſſint. Oppoſitã primo generi iam dicto venandi rationem tenent alij, qui emiſſam prædam diu circumuolitant, donec à Canibus atque uenatoribus excitetur, quam pernicitate inſtructi diripiunt, atque humi depreſſam conficiunt. Alij non niſi volantem prædam impetũt, quam ſi impediti aſſequi non queant, circumuolitando in propinquo latitantem commonſtrant, ut à venatoribus comprehendatur. Sunt & ſublimipetæ, qui Ardeas, atque id genus aues in nubibus perſequuntur eò uſque, ut hominum conſpectũ euadant. Hi maximè ſunt Principibus in delicijs, vtpote qui Anates, Ardeas, Grues ſpectanda virtute è ſublimi deturbent. Ardea enim quoties imminere hoſtem cernit, ſublimis fertur in auram, hac eam inſequitur Accipiter, ſicq́; certatim nubes petunt, vt hominis ſæpe proſpectũ effugiant, tantiſper dum venatrix ſublimior facta, prædam inuolutam vnguibus ſuis, in terram mutuo rotatu deturbet, atque à leporarijs aut Venatoribus excipiatur. Induſtrias aliquando huiuſmodi aues Principes magno mercantur: ſiquidem conſtat quingentis aureis, atque amplius Regibus & Principibus uenditas eſſe. Cæterùm Accipitrum in vniuerſum plures ſtatuuntur differentiæ, iuxta quas magis aut minus idoneæ ad venaticam hanc diſciplinam cenſentur. Quædam eaeq́; non minimi momenti, ſumũtur à loco natali, quæ maximam profectò in ingenio roboreq́; diſcrimen conſtituunt. In primis enim Accipitres maiores fortioresq́; naſcuntur in regionibus Arctoo ſideri ſubiectis ac propinquis. Videmus enim fieri, ut Anglia, Suecia, Dania, Ruſſia, Boruſſia, aliæq́; his finitimæ regiones, quòd auibus aquaticis alijsq́; animantibus victum Accipitribus largum ſuppeditent, ſanguinolentiores & copioſiori ſpiritu præditos, ideoq́; maiores, audaciores, rapaciores, ferocioresq́; quàm vllibi eſſe ſolēt, producant. In alijs verò locis, ut in-

[r] *In fine Septimi de legibus.*

Quæ aues ad venandum inſtitui poſſint.

[ſ] *Lib. 4. de Ani. c. 36.*

Perdicum & Coturnicum venatio.

Leporum minorũ & maiorũ venatus.

Accipiter mas quem Leporem capiat.

Accipiter fæmina.

Felis ab Accipitre captus.

[t] *L. 10. c. 7.*

Ardearũ, Gruum, Anatũ ſimiliumq́; venatio.

Accipitres magno vẽditos.

Accipitrũ differentiæ ab aptitudine ad venandum.

Vbi pſtantiores naſcantur.

quit Albertus Magnus, *secundum proportionem uigor, audacia, & ferocia in eis spectantur*. [u] Crescentiensis eos cæteris præfert, qui *in alpibus Illyrici de Brasia dictis nascuntur. Bonos* item reperiri tradit *in alpibus Veronensibus ac Tridentinis*: Helueticarum etiam alpium iuga laudabiles gignunt, cùm alij plerique, tùm Galãda mons Rheticus, vnde Mediolanum & in reliquam Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marca VVestphaliæ, quæ Serenis. Cliuiæ Ducibus paret, captos. Vnde in Belgiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros veneunt. Aliam insignem diuersitatem inter ipsos ætas ponit. Namq; ex omni Accipitrũ genere alij sunt Nidularij, ita eos [x] Budęus uocat: *qui* ut idem ait, *ex nidulo rapti sunt, & domi adoleuerunt*. Nidarios hos uocat [y] Crescentiẽsis & præ cæteris laudari asserit, quòd *Dominum rarò deserant*. Budæus tamen hos *ut obsequiosissimos, ita deterrimos* censet. Si tamen his utendum est, quòd alij desint, aut ita lubeat, non prius eos *nido eximendos* monet [z] Carolus Stephanus Gallus, *quàm perfectum robur habeant, quo saltem cùm alibi tùm in pertica erecto queant corpore ac cruribus consistere*. In nido captos Galli sua lingua Oyseaux nieds uel prins au nids: Germani alij Nestling, alijs Nestuogel uocant. Ramales seu ramarij dicuntur, qui iam fermè adulti, & nido egressi, nido tamen etiamnum oberrant, ac ramulatim hoc est, de ramo in ramum uolitant, ac dum matrem sequuntur, capiuntur. Hos præferunt, quòd celeritate Nidularijs præualeant. Hos Galli Branchiers & Ramagè dicunt: Germani Estling seu Astuogel. Peregrini, ut in primis uolucres, sic contumaces, & maiore negotio curabiles, ut qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum Hornitini, id est, qui primo anno capti, aliquandiu liberi uolârunt ac diutulè nidum reliquerunt, præstantissimi habentur, quòd antequam deplumescunt, mansuescant. Hos Galli Soros uocant, à colore Soret dicto eorum idiomate, quem latinè fuligineum dicimus. Germani VVildfang nũcupant. Anniculi uerò, id est, deplumes, qui iam pennas in feritate mutârunt, bimi, trimi, & deinceps, ad obsequium redigi non possunt, fugitiui plerunq; sunt. Quodsi tamen probè domari, & apud dominum manere eos contingat, optimi euadunt, quandoquidem interim dum adhuc feri essent uenationi assueuerunt. Empturus igitur aut capturus Accipitres ætatem diligenter obserua, ut quæ non parum ad præstantiam, aut prauitatem faciat. Verùm an integra sint sanitate, ante omnia aduerte. Deniq; sanos certis indicijs bonitatis ac præstantiæ à prauis discerne. Quorum utrumq; præstare hîc te docebimus. Primùm sanum ab ægro multis notis distinguere licet. Accipiter enim *ægrotus* inquit Albertus, *pennis & alis quodammodo inhorrescit, alæ dependent, clamosus est propter sensum doloris, cibum sæpius reijcit incoctum*. Demetrius Constantinopolitanus, qui de Accipitrum educatione ac cura ad Imperatorem Constantinopolit. librum Græcè conscripsit, hoc pacto cauere docet: Columbæ bibendum dato uinum uetus odoratum admixto asaro, deinde Columbam Accipitri obijcito, qui si ęger fuerit, non attinget eam. Vel Accipitrem pone humi iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas, quantum potes eleuato uocatoq; Accipitrem, qui si continuò ad manum aduolarit, sanum esse iudicabis: secus ægrotum & non emendum. Vel scobem ferri benè tritam Accipitri obijce cum carne, qua solitus est pasci, hanc si deuorârit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòdsi aliquando à deglutita scobe ferri, ossa eius uel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium uerò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel pulmone ouillo calente adhuc ciba Accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse conijcito. Si verò deteriùs habuerit, & ęgrè cõcoxerit, signum est eum ęgrotare, & postridie inuenies eum tristiorem. Hunc ne emito: si verò tuus sit, idoneam curam ei impendito. Sanum uerò esse, his signis, à Tardiuo Gallo, qui uernacula lingua ad Carolum Octauum Gallię Regem librum de Accipitraria scriptum condidit, enumeratis cognosces. Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum nec densum: Si turundos ingestos nõ humidos, sed siccos aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte usque ad summam: Si pennæ eius veluti vnctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ, quæ in radicibus alarum sunt, motu moderato pulsauerint. Contrà verò, calore externo ac præter naturam affici Accipiter intelligitur, si eos aperiat; lingua tremat & anhelus sit. Frigoris signa sunt, si oculos claudat, pedẽ alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Denique morti vicinus, si alui excrementum viride redditur, & quum in perticam ipse volatu eleuare se non potest. Cæterùm vt prima cura sanitatis meritò tibi esse debet, ita etiam videndum, ne dum illi soli intentus es, cætera negligas. & in ignauum, degenerem, aut inutilem incidas. Quare signorum bonitatis in Accipitre peritus esse debes. Tappius Lunensis, qui Germanicè de Accipitraria librum composuit, ait, requiri in probo Accipitre collum paruum & longum, nares amplas, linguam, & oris interiora nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas, ferè

vt Gallinæ

[u] *Lib. 10. cap. 2.*
Differentię ab ætate.
[x] *In Pandect.*
Nidarij.
[y] *Lib. 10. cap. 3.*
[z] *Lib. 6. c. 11.*
Oyseaux nieds.
Prins au nids.
Nestling.
Nestuogel.
Ramales.
Ramarij.
Brãchiers.
Romagè.
Estling, seu Astuogel.
Peregrini.
Hornitini.
Sori.
VVildfang
Anniculi.
Accipitrem empturo, quid obseruandũ.
Sani ab ægro distinctio.
Sanitatis indicia.
Morbosi signa.
Mortis signa.
Accipitris boni signa.

vt Gallinæ, earumq; pennas latas & validas, crura magna, lata seu plana & alta, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno uersus pedes, modicè inflexa, caudam oblongam, ruffam aut nigram, maculas in pectore fuscas, pennas dorsi puniceas, quarum extremæ albicent: plumas femorum giluas seu subruffas, absque maculis: caudam etiam maculis, quæ fulmina picta referant, insignem cùm alijs diuersæ figuræ. [a] Crescentiensis Accipitrum bonitatem ac pulchritudinem hinc cognosci tradit: Si sint magni, breues, paruo & oblongiusculo capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro.

[a] *L.10.c.30*

Ophiocephalos Accipiter.

Demetrius Constantinopolitanus in Accipitrum delectu Ophiocephalis secundas partes tribuit, ita dictis, quòd caput Serpentum instar, paruum & planum habeant. Rotundos & quadratos oblongis præponit: Nares, inquit, sunto amplæ, citrinus color in naso admodum splendeat. Talis enim Accipitrem breuis uitæ futurum significat. Lingua optima, quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partem, alteram nigram, alteram albam habuerit: pessima ex toto alba. Est etiam is breuis vitæ, qui uulgò ἐλαιοφόρος dicitur, nēpe quòd maculas in naso habeat, quas Græci elæas uocant, nigras. Omnem laudatum Accipitrem pennas tredecim in cauda gerere asserit, & in digitis pedum ueluti squāmas instar Cyprini piscis. Vel circa unguis radicem scissuram ceu lineam obtinere, uel intra alam pennam acutam uersus latus aut humeros. Rostra Accipitrum nimis magna non probantur. Eos enim parum leues arguūt, ut docet Bellisarius. His itaque notis emendum Accipitrem, num probus sit, an secus, dignosces.

ἐλαιοφορος Accipiter.

Quādo & qua arte capiendi.

Quando uerò capiendi sint, & qua arte, nūc declarandum. Tempus [b] Demetrius indicat his uerbis: Accipitres capiendi tempus ante octauum diem Calendarum Iunij incipit, & usque ad finem Iulij perdurat: de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim, qui iam à parentibus ad uenationem instituti sunt, capiendi tempus usque ad ultimum Augustum extenditur. Rationes uerò capiendi eos multæ sunt & uariæ. Accipitrum pullos, ut inquit Demetrius, aliqui è nidis, scalis oblongis ad arborem appositis: quidam, ut docet Albertus, fune lōgissimo è rupe demissi, at non sine periculo eximunt. Verùm, ut antè monuimus, sic captorum enutritio periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorum corpora facilè ægrescunt, & si præter spem conseruentur, tota die miserabiles voces edunt. Est, quando ne noctu quidem intermittāt, & istam consuetudinem improbā perpetuò clamosæ retineant. Accipitres verò nondum adulti (nam annosi haud facilè laqueo, retiue decipiuntur) non difficulter capiuntur, irretiti hoc pacto: Rete sublime tenditur, & post id alligato Gracculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ Accipitrem vocat, donec is propior factus Gracculum conspiciat, in quem conspectum mox inuolans intricatur & capitur. Quamuis Terentianus Phormio neget, *vel Accipitri, vel Miluio rete tendi*. Cæteri, aut visco, aut fistula falluntur. [c] Varro à *Columbarijs* Accipitres solere interfici tradit; *duabus virgis inuiscatis, difixis in terram inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obliquum animal, quod intercipere solent Accipitres, qui ita decipiuntur, cùm se obleuerint visco*. Similem ferè modum [d] Crescentiensis exponit ita inquiens: *Visco capiuntur Accipitres cæteræq; aues rapaces. Nam in terram duæ vel tres infiguntur virgulæ viscatæ, parum distantes & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur aliqua auis, vt Columbus, vel pullus Gallinaceus, vel caro, aut Mus pro Miluis, Buteonibus & huiusmodi alijs auibus rapacibus, quæ talia appetant, ad quæ cùm aues venerint, capiuntur cordulis.* Apud Demetrium alios quoq; modos diuersos Accipitres capiendi reperire est, nempe reti, fistula, visco. Ex quibus ille in primis est admirabilis, quo capitur Accipiter ab homine supino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, ne conspici possit. Is manu sinistra auem, nimirum Gallinam, aut Columbam teneat, & fistula vocet Accipitrem, qui cùm aduolarit, dextra apprehendat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat. Sed antequam huic capiti finem imponam, doctissimum hoc recentioris cuiusdam Poetę carmen de venatione colophonis vice addere lubet:

[b] *Lib.1.c.7.*

[c] *Lib. 3. de Rust.c.7.*

[d] *L.10.c.27*

Venatio quanta afferat incommoda sulcis:
Haud difficile est dicere. Sed tamen videtur
Natura parens hunc homini dedisse ludum:
Sua obire manu retia: defigere varos
Nos cùm docuit: cùm Accipitrem redire iussum:
Iucunda canes cùm leporarios creabat:
Nunquam faciens frustra aliquid carensq; fine.
Damnosa tamen tum loca, tum tempora vites.

INSTITVTIO AD VENATVM.

Locus apt⁹ ad inſtituẽdum Accipitrem.

CAPTO iam Accipitre locus eligendus eſt obſcurus, & domicilium aliquod opacum, cui includatur cicurãdus. Domandi verò ratio pręcipua eſt, ut oculorum palpebris commiſſis, uel occluſis faſcia oculis, circuloq́; , cui inſident, agitato, inedia longisq́; vigilijs fatigetur. Quòd ſi tenellę adhuc ętatis eſt, locus temperatus eſto. Frigido enim loco repoſitus, ex renibus ſeu lumbis laborabit, & in vitę periculum incidet. Hinc fortaſſe [a] Albertus ex Aquila, Symmacho & Theodotione ad ſanitatem auis conferre plurimum ſcribit, *ſi propter eam ſemper Mentha & Saluia collocetur aut ſpargatur*. Tardiuus *ſubijci ei* vult *herbam Ebulum*, cui ſimiliter vis inſit calefaciendi, & reſiſtendi vitijs renum & articulorum.

[a] Lib.23.de Anim.c.23

Mentha & Saluia Accipitri ſalubris. Ebulus.

Vbi collocandus.

Accipiter autem nuper captus, ſi tam validus eſt, vt in pedes rectus conſiſtere poſſit, hisq́; ſe ſuſtinere, omnino collocandus eſt ſuper trunco ligneo, aut potiùs ſuper pertica, quo commodiùs moueat & extendat alas, nec in terram impingat, aut offendat, aut ſordes yllas contrahat.

Pertica qualis eſſe debeat.

Pertica verò ſeu contum, cui inſiſtere debet, nec admodum craſſa nec tenuiſſima ſit, nec inæqualis; ſed commoderata, ita vt ungues aperti, dum perticam complectuntur, interiorem pedis partem impleant, & nihil cauum ſeu vacuum relinquant; & vt vnguis poſterior cum anterioribus coire poſſit & concludi. Adhæc lineo aut laneo panno obducatur, ne vngues lædat. Sit ex Philyra (inquit Demetrius) id eſt, ex Tilia: quidam tamen perticam ex Acere ſeu Opulo laudant. Albertus ex antè citatis authoribus Accipitrem ſuper ligno Salicis aut Abietis ſemper ſedere uult. Alligandus eſt pedibus perticæ, ſed uinculo paulò laxiore, ut dum uolat reuolatq́;, facilè in ipſam redeat. Nam breuiore vinculo interdum fit, vt ad volãdum impeditus, ad perticam ſe allidens lædatur. Porrò cùm plures Accipitres in vna pertica ponantur, interuallum inter vincula ſingulorum, circiter digitos vigintiquinque eſto, ne, ſi inuicem ſe contingere poſſint, ex mutua unguium pugna noxam percipiãt. Semel enim aſſueti uenationi, ſi inedia compellantur, ne ſuo quidẽ generi parcunt.

Lorũ quo ligantur, quale eſſe debeat.

Deinde pedibus eorum lorum alligabis, quindecim digitos longum, colore nigro, non rubeo, propter Aquilas, quæ rubro colore eminus conſpecto, carnem recentem ab eis ferri ſuſpicatæ, inuolant, & eos abripiunt.

Quo tẽpore debeant manu ferri.

Modica diei parte manu moderatè geſtentur, diluculo ſcilicet, & ueſperi; dum aër ſcilicet frigidiuſculus eſt. Nam qui ſubinde & multùm in aëre calido geſtantur, dũ continuo uolitatu à manu aucupis propendent, calorem ſupra naturam augent, pulmonesq́; accendunt, ita ut breui omnino moriantur, exiguoq́; ad uenatum tempore utiles ſint, etſi nullum eis adfuturæ mortis indicium appareat.

Cicuratio optima.

Cicurantur optimè Accipitres, inquit [b] Creſcentienſis, *ſi plurimùm teneantur in manu, & maximè tẽpeſtiuè in aurora, idq́; in hominum turba, inter molarum ac gurgitum fragorem, fabrorum ſtrepitum, vt hiſce aſſueſcens omnem paulatim metum deponat*.

[b] L.10.c.4.

Quomodo portandi.

Porrò geſtari debent in ſummo carpo brachiali manus, digitis introrſum ſpectantibus. In ſumma uerò manus parte aut in pollice inſiſtere nõ permittendi ſunt: quòd inde ad venationem non ſatis impelli, & proijci poſſint, vnde fit, vt minus ſtrenuè in prædam ferantur. Geſtantur autem dextra meliùs, quàm ſiniſtra, quandoquidem non ſolùm, ut diximus, faciliùs & expeditiùs proijciuntur, atque inde ad volatum leuiores & perniciores feruntur, verùm etiam equitationi id accommodatius eſt. Inter aſcendendum enim in equum & ab eo deſcendendum, auis tutior in dextra, quàm in ſiniſtra eſt. Quòd ſi ſuper manu irrequieti fuerint, & volitarint, repone eos leniter & placidè, vt recognoſcere te familiariter & amare diſcant. Facilè autẽ & probè cicurantur, poppiſmis ſiue ſonis per labia ad fiſtularum imitationem effictis, item palpis, & blãdis verbis.

Accipitres ingenioſi.

Sunt enim hæc animalia exquiſito ingenij ſenſu prædita, nec rationis memoriæq́; pro ſua natura expertia. Quicquid enim poſt exutam priorem feramq́; naturam aſſumit, facilè per totam vitam conſeruat. Caueat itaque qui Accipitrem geſtat, ne quo modo eum lædat, ſed paratum ac promptum ad inſiſtẽdum manui, uel perticæ, ſuauiter manu demulceat, & propendentem fortè blandè eleuet reponatq́;, & quoad fieri poteſt, geſtus eius omnes, affectusq́;, atque ut dici ſolet, nutus diligenter obſeruet, quibus per omnia morem gerat, neque vnquam ulla in re ei aduerſetur aut repugnet.

Iracundi.

Eſt enim indignabunda auis & in iram prona. Inter equitandum eam geſtans, caueto diligenter, ne alicubi, præſertim in pratis, & ad parietes eã offendas, quod fieret, ſi ullis in locis inquieta foret aut volitaret.

Quando cibandi Accipitres, & quomodo.

Cibum aucupes ſeu manſuefactarij potiùs quotidiè dabunt diluculo, circiter nonam horam, eumq́; laudabilem ac recentem, nec ſemper eũdem, ne faſtidium pariat: Sed alium atq; alium quotidiè, ſi fieri poteſt. Sic enim appetitus conſeruatur, & ipſa ſuauiùs ueſcitur, & cibum faciliùs concoquit.

Quãdo alę propẽdet, quid agendum.

Interdum Accipiter alas ſuas non benè ſuſtinet, quando ſcilicet nuper ſuper manu geſtari, aut in pertica ſtare cœpit, & tunc ex nimio ac irrequieto motu calefactus,

pòſt

pòst frigeſcens, peius habet. Vt itaque hoc malum euites, ligabis eum ſuper aqua, ea ratione, vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; ſe in aqua alas dirigat & emendet. Deinde expones eũ aprico Soli, aut ad focum, quò calidus maneat. Aut per triduum vrinam ſemper in alas eius emitte, & probè eas ſuſtinebit. Cęterùm horæ ſpatio plus minus ſeſe lauet (Lauacra eſſe oportet ex aquis dulcibus puriſq;, vt fontibus & fluuijs perennibus) tertio plerunq; aut quarto die, vt ſordibus alarum abſterſis liberiùs & velociùs volet. Quin & animoſior, manſuetior, alacrior celeriorq; redditur, quo ſæpius lauerit. Loto dabis carnem viuam, non madefactam. Si vis vt ſtatim à balneo volet, aſperge cum aqua pura. Tum paucis diebus elapſis ab eo, quo inſtituere cœpiſti, tempore, parum de cibo conſueto ſubtrahes, & vocanti adeſſe aſſuefacies. Et primùm quidem de manu alicuius propè aſtantis, in manum uocantis ipſum & carnem tenentis accipitrarij tranſilire diſcat. Hoc vbi iam ſatis didicerit, funiculum tenuiſſimum viginti quinque cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum, cuius tenuiſſima ſit circumferentia, ad pedem auis alligato. Funiculi extremitatem vnam Accipitri liberam dimittes, vt volet: alteram manu ſiniſtra retinebis vnà cum carnis fruſto. Debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium Accipitris. Et cùm iam volat, eleuabis manum ſiniſtram paulatim, & carnem ei oſtendes, magnoq; cum clamore, ſibilo & adhortationibus ad te vocabis & inuitabis, ut mox aduolet. Quodſi omnino auolare voluerit, per funiculum retrahetur. Sic diligenter inſtitutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cùm in manu iam fuerit, permitte ei bis terue deguſtare carnem, & tum, ut rurſus recordetur cibi, cautè eam ſubtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut ungues lædas, aut tuam ipſius manum. Vulnerat enim vnguibus ſuis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veſte circa pedes Accipitris, & paulatim digitis dextræ manus carnem extrahes, polliceq; ſiniſtræ elides. Subtractum manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus ſtantes Accipitrem itidem alicubi ſtantem funeq; alligatum ad ſe uocent, quod aui periculoſum & noxiũ eſt. Nam dum celeri volatu ad accipitrarium magiſtrum contendit, lapide aliquo, vel arbore, fruticeue ſupra terram eminente intercepta & offenſa, in ſolum quandoque ſe allidit & perit. Aut ſi fortè ſeruetur, propter malam tamen hanc conſuetudinem, ſemper ſibi tutum huiuſmodi volatum fore credens, in poſterum tandem læditur. Porrò cùm iam aſſueta ſatis fuerit ad vocem magiſtri Accipitrarij promptè aduolare, feritatiſq; ſuæ nempe prio is libertatis omnino oblita, cibum ſuper manu eius capere, tunc demum, & non priùs eam funiculo ſolues, & vt protinus voce audita aduolet, aſſuefacies. Quod quidem optimè fiet opera eius inſtrumenti, quod ab effectu Reuocatorium Albertus uocauit, [c] Budęo doctiſs. latiniùs Scapus dicitur. Scapus alatus aptè dici poſſe videtur: Itali il Lodro, Germani Luder, Galli ſimili voce Loirre, & rappel, à reappellando vocant. A Luder, Germani Luderen verbum, Galli Loirrer deriuãt. Conijcio autem vocem Germanicam factam à verbo Laden, quod eſt inuitare. Inuitatur enim Accipiter cicur cibo porrecto, & alta uoce, ut ad manum tenentis hoc inſtrumẽtum venatoris redeat, reuocatur. Scapum hunc accipitrarij magiſtri oblongo loro iactant rotantq; ac protendunt pugno, ſimulq; receptui canunt ſtentorea uoce, id eſt, alta ac prolixiori, vt ab acuta in grauiorem procedat, cui in primis aſſuefaciendi ſunt Accipitres. Scapo aliquando etiam alę adduntur, vt Accipiter eminus uidens auem eſſe putet. Agitatur verò rotaturq; ab Accipitrario, ut Accipiter ex motu uiuere Auem credat, promptiusq; ad eam deſcendat. Quòd ſi redire detrectet, aut obliuiſcatur, obijciẽda ei auis aliqua. Amat autem præ cęteris expetitq; Columbum albũ. Ideoq; aut hunc aut aliam eiuſdem coloris auem ſemper ſecum, cùm ad venatum prodit, geſtet auceps; qua Accipitri ſua ſponte non reuertenti obiecta, ad redeundum eum inuitet. Recuſat autem auis rapax reuerti diuerſas ob cauſas; vel quia non ſatis aſſueta eſt portari, & manu geſtari: vel quia odit dominum ſuum, quòd duriùs ab eo tractetur; vel ob dolorem aliquẽ, qui recens eum afflixit. Nidarius quidem non tam facilè fugit, quàm qui plumas mutauit. Quo vero pacto fugitiuæ auis vitium corrigendum ſit, pòſt inter remedia enumerabimus. Cùm autem Accipitres ſublimiuagi potiſſimùm, ſæpenumerò longiſſimè auolent in alias regiones etiam remotiſſimas, adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis, quibus veluti indicibus inſignia domini inſcribuntur. Vnde ſæpe in locis valdè remotis capti, agnitis inſignibus, ad dominos remittuntur. Huic rei fidem faciet exemplum à Conrado Heresbachio allatum, quod ita habet: *Accepimus*, inquit, *à quodam Sereniſs. Principis VVilhelmi, Iuliæ, Cliuiæ, &c. Ducis accipitrario, qui affirmauit, cùm fortè circa matutinum tempus in Menapijs aucupio vacaret, Accipitrem vento abreptum, eodemq; circa quartam pomeridianam in Pruſſia venationi volatili interueniſſe, atq; in præda captum, agnitoq; Principis ſigno remiſſum, cumq; rogaretur, quo tempore captus, cognitum eodem, quo auolârat die interceptum fuiſſe.* Aliquãdo non quidem ita longè euagãtur, ſed aberrant in vicina loca, tam procul, vt tintinnabula exaudiri nequeant. Hoc accidit, quandoquidem

Funiculo q̃uo ligandus Accipiter.

Reuocatorium. Scapus.

[c] *In Pãdec.*

Columbus albus grata eſca Accipitris.

Quibus & cur tintinnabula pedibus appẽdunrur.

Accipiter perdit⁹ quo reperiatur.

doquidem sæpe prædam suam ad cauernas deferunt iuxta aquas (quò fit, vt sonus eorum non percipiatur. Circumspicies igitur, vbinam cæteræ aues volitent, & vociferentur. Illic enim Accipitrem tuum esse putabis. Causa est, quòd aliæ territæ fugiant clamosæ ac garrulę. At si neq; videris, neque audieris quicquam, ascende in locum eminentem, auremq; alteram ad terram submitte, occlusa superiore, & audies aues vociferantes. Quòd si locus planus & apertus sit, frōtem in terram inclinato, & aure altera obturata audies, quā in parte auis tua rapax tibi quęrenda sit.

Quō noctu seruandus Accipiter.

Ita exercita atque instituta interdiu aue, noctu cùm cubitum, somnum capturus te recipis, collocabis eam denuò prope te in pertica aut aliter, modò commodè candelā ardentem iuxta ponens. Solet enim lucerna in tenebris splendens liberam ac refractariā ferocemq; Accipitrum ingenij vim emollire ac mitigare. Fumo verò læduntur, quapropter & ignis & lucernæ fumus ab eis arcendus est. Diluculo antequam dies illucescit, ante omnia capitio obnubantur, & manui chiroteca valida numitæ imponatur. Sic eos tractabis, donec scapus reuocatorius eis familiaris sit, & ab hominibus non ampliùs sibi metuant. Curabis autem ne inuitati scapo & ad manum aduolaturi, in humum cadere consuescant, sed super manum ipsam redire, seseq; collocare: quam vbi conscenderint, proijcito scapum in mediam hominum turbam, vt dum eum prosequuntur, hominum consortio consuescere, minimeq; illud abhorrere discant. Deniq; cùm manu deserta auolarunt, omnem in eis reuocandis industriam pone, hocq; in primis cura, vt scapi illecebris afficiantur, & ad protēsum lubētes aduolent. Nisi enim reuocantem scapum eminus prospiciant agnoscantq;, & illicij eius, quasi quodam amore capti, facilè sequantur, etsi probi aliàs, non laudantur. Ideoq; cùm reuertūtur, manumq; conscendunt, super ipso scapo semper pascantur, adeo vt viso eo escæ memoria ipsis refricetur. Postremò cùm hæc omnia probè didicère, ad venationem deducendi sunt, cui non quoduis anni tempus æque idoneum est. Hyeme enim maior cibi inest auibus appetentia, vt & reliquis animantibus, & à coeundi ardore magis sunt alieni. Vnde hæc venatui sat commoda æstimatur, æstatiq; & ueri etiam vltimo præfertur. Fieri enim solet, vt si Maio mense Miluos aut alios Accipitres syluestres persequantur, horum amore capti ad dominum non redeant. Nam per aëra deperdi sæpius conspecti sunt. Veris etiam principium satis commodum venationi huic iudicatur. Tunc enim toto diei spatio venari licet propter aëris temperiem. Vbi primùm ad venatum produxeris ramales præsertim atque nidarios, non sunt subitò emittendi in Perdices aut Columbas. Quia si robustior præda sese eis eripiat, uicti fiunt nimis timidi. Quin potiùs tyrocinium exerceat in Coturnices & minores huiusmodi aues, vt Merulas, Sturnos, Turdos. Aut si uelis maiusculas aues capere, accisis alis auem grandiorem eis præbeas diripiendam. Eo exercitio fiunt audentiores, ut ualentiores etiam capiant. Hoc exempli gratia in Columba facere docet Albertus: *Cùm volueris*, inquit, *vt aucupentur, prima die accipe Columbam, cuius alis detractæ sint pennæ: hanc sæpius fac volare, & sub pedibus eorum effugere, & vt iterum atque iterum capiāt eam. Deinde muta eam subinde in melius volantem, & pro paruis infirmisq; auibus fortiores, & maiores substitue.* Quod si Gracculos capere placet, simili ferè arte uteris, captum unum penes te habeto, cui multas ex alis pennas euulseris, ut ad auolandū sit impotēs. Dehinc in foueam quampiam te abdes, Gracculumq; Accipitri inspicienti proijcito, & protinus Accipitrem manumitito. In Gracculis itaque & minoribus capiendis hac ratione exercitatus ac institutus à mansuefactario, audaciam sibi comparabit, maioreq; deinceps animo, in magnas etiā aues inuolabit.

Mærente non aucupandū esse.

Quid obseruandum, & quid fugiēdum in capiēda pda.

Mærentem ad aucupium non emittas, nisi uideris prædæ auidum, tum maximè ad Gracculos, Garrulos atque Picas. Sed hoc quoque obseruandum est, ne emissus, nimis longè à capienda aue absit, nisi.n. assequi se eam posse uideat, irascitur, ac sæpenumerò in arborem aliquā propinquam aufugit, & ad dominū reuerti renuit. Quare tam diu retinendus est, si fieri potest, donec propè adeò ad auem accesseris, ut Accipiter è regione positus eam uidere possit. Cauendum etiam est generatim domino Accipitris, ne plus quàm par est, illum defatiget: neue auidus nimis Coturnicum aliarumue auium, multitudine eum lædat, aut ad iracundiā prouocet: uerùm his, quas Accipitrem sponte sua appetere uidet, contentus esto. Si prædam ceperit, ex illa eum pascito, ut scilicet uenationem laboremq; suum sibi profuisse non ignoret, atque ad uenandi desiderium postea magis inflammetur.

Quid dandum capta præda.

Si magna fuerit præda, parte eius tantùm aliqua cibandus est. Alioquin sanguinis aliquid ei sorbendum concedes, & cum prouocatione, sibilis ac blanditijs adhibitis reliquam prædæ partem unguibus placidè extricabis, atque ita assuefacies, ne lacerari aut rumpi ungues contingat. Inter pascendum, canes semper ei adsint, ut eorum consuetudini assuescat, eosq; sequi ac comitari discat. Sic enim ipsorum familiaritate fiet audacior.

Venatio syluestrium Auium.

[d] Lib. 1. c. 8

Modum, quo deinceps Accipitres ad uenationem ferarum seu syluestrium auium sint instituendi, primùm generatim, deinde speciatim hîc è [d] Demetrio Constantinopolitano subnectemus; qui diffuse ac dilucidè utrunq; prosequutus, in hæc uerba scribit: Tertia an-

tia antequam venatum exeas,die,parum alimenti præbebis Accipitri, & per totum diem ma-
nu gestabis,etiam altera die propter collectam in eo pituitam , cibiq; parum omnino dabis;
nempe ad nucis auellanæ quantitatem , ac similiter manu gestabis tranquillè per totum ferè
diem. Nocte sequenti somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum,Deo inuocato,vt ve-
nationi faueat, cum Accipitre ad pugnam aduersus aues alacriter te pares . Vbi iam parum à
porta progressus,Accipitrem vinculo liberâris, & loris simul collectis sinistrã manũ chirothe-
ca obuelâris, vndique circumspicies,sicubi volantes aues appareant . Atque ubi locum insidijs
aptum deprehenderis,manum dextram Accipitri obtẽdes,& aliorsum oculos inflectere simu-
labis,celatoq; ita astutè prospectu tuo, cautè ad locum uenationis procedes. Ad quem cùm
iam propè accesseris,cum impetu accurre, & auium gregem excita, simulq; magna vi & con-
tentione Accipitrem de manu emitte,& vt in aues tanquam hostes audacter impetũ faciat, al
ta voce adhortare, & magna celeritate Accipitrem sequere, vt priusquam aduersi aliquid pa-
tiatur,præsentia tua eum iuues. Solum enim & auxilio domini destitutum aues congeneres,vt
Grues Grui, Anseres Anseri (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) opem aui
captæ laturæ adsunt magna cum promptitudine, Accipitremq; vndique cinctum vulnerant,
pennas euellunt, & auem captam rostris suis apprehensam trahunt: donec uel relinquat eam
Accipiter,vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propiùs ad Accipitrem accedes,&
ferarum auium genus dissipabis. Quo facto,auem captam accipies,& humi sedẽs pede altero
pennas caudæ Accipitris subleuabis,ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei cõtulit,vt hi-
sce ceu gubernaculis aërẽ in quãcunq; liberet partem,remigio alarũ sulcaret. Dein euaginato
cultro,qui ad latus sinistrũ gestandus est, fauces primùm captæ auis incides, & sanguinem sca-
turientem calidũ Accipitri bibendũ permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiã de ce-
rebro, corde, iecinore, & ventre eum pasces. Postea pedibus apprehendes auem captã,ac la-
tenter & astutè carnem Accipitri subtrahes, ita ut dolũ omnino non percipiat. Et sic ad nouã
uenationem te parabis,quam alioquin Accipiter satur detrectaret, aut negligeret. Quare etiã
pedes eius,sanguine captæ auis illines, ut de alia etiã capienda promptiùs cogitet. Est.n.Acci-
piter memoria promptè valens, & præsentibus rebus scitè se accommodat, & contumeliam
ab adulatione pulchrè discernit. Porrò vbi tertiò,aut ad summum quartò, ad venationẽ auo-
larit Accipiter, non ampliùs eum emitte, etsi auidus & promptus ad eam uideatur, & è ma-
nu subinde prouolet,ne uno die nimis defatigatus,inutilis deinceps reddatur. Quiete enim re
creatur,& continui laboris molestia, graui plerunque morbo afficitur. Cæterùm multæ sunt
causæ,quòd aliquando præda frustretur & aberret Accipiter. Vt enim in celeri volatu repen-
tè Aquilam viderit, tunc sanè metu fortioris auis se ipsum potiùs seruare,quàm aliam capien
di gratia persequi cupit. Sæpe etiam de manu incautiùs emissus,lumbos subitò lædit,capturaq;
frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob causas impeditur & aberrat, quas
paulatim studiosus uenator experientia propria cognoscet. Refocillatum itaque Accipitrem
per diem vnum,aut alterum ad summum,ad pectus tuum admouebis, uerbisq; blandis ueluti
strenuam auem alloqueris,cui per malum aliquem genium uictoria impedita sit. Nam & lau-
des & contumelias hoc animal agnoscit,& hominis voluntatem è gestibus conijcit. Quòdsi
post dictam quietem uenari non recuset, nihiloq; propter frustratam prędam tristior euase-
rit,bene habet:sin ad uolandum segnior necessariò magis,quàm uoluntate fuerit,propter las-
situdinem,quę pręcessit,mox eum cibabis,& solum aliquandiu quiescere permittes,atque ubi
domum reuersus es,ita tractabis, ut suo loco inter remedia Accipitris explicabimus. Si uerò
statim à præda frustrata in arbore aliqua insideat,tanquam dolore affectus, arte ea qua dixi,
reuocatur. Quòdsi uocantem tardiùs exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad pa-
rendum,siue propter frustrationem, siue propter contumeliam aliquam à te illatam (per hæc
enim ad odium mouetur) Si sic,inquam, afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspi-
ciat quidem te, dum gestas carnem,non tamen descendat,tum carne in funiculum tenuem(in
laqueum scilicet funiculi) innexa ab vna parte,ab altera lapide vel ligno, quod eleuare secum
non possit,alligato, è conspectu eius abscedes. Sic enim te nusquam viso, paulatim ad carnes
aduolabit & retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdica-
bis venatione Accipitrem istum,& ad sobolem tantùm procreandam seruabis, quam expe-
ctare ex eo præstat,quàm tam incommoda aue,tanta molestia ad venandum vti. Si aduersus
prædam Accipitrem placet animare,vt nonnunquam necesse est, escam, qua tempore vena-
tionis vtitur,vino madefacito,aut si Astur est,aceti parum dato. Quãdo uis ut uolet, da tres of
fas carnis uino madefactas, aut pullo Columbæ vinum ex rostro infunde: deinde uolare fa-
cias,& animosiorem uidebis.

Accipitrẽ à domino nõ deserendũ.

Accipitris sensus.

Causæ, cur præda frustretur Accipiter.

De tractando deinceps & pascẽdo Accipitre,deq; peculiariũ auiũ, nempe Perdicum,cum

eo ca-

Quõ nutriendus quãdo instructus est.

[e] Lib. 1. cap. 194.

† De gryllo aue credo, quę Serinus est.

eo capiendi ratione, idem [e] Demetrius hunc in modum è Græco ab Ornithologo tranſlatus ſcribit: Cùm Accipiter iam ſatis inſtitutus exercitatusq́;, & nutritoris ſui uocem ac ſibilum agnoſcere aſſuetus fuerit, ita ut cùm ſemel eum alloquitur, mox uel euolet, uel ad manum redeat, & inde emiſſus demõſtratam ſibi eſcam, uel ſcapum petat: denique cùm ad uenationem idoneus fuerit, paſces eum die ante uenationẽ proxima carne caprina, uel ouilla uel de † gryllo puro, non neruoſa, nec pingui, eaq́; recenti, nec ad ſatietatem, ſed dimidium duntaxat illius qua ſaturari poſſet. Quòd ſi recens & calida à mactatione caro fuerit, frigida utatur, ſed eiuſdem diei: at ſi pridie mactatum ſit animal, caro ne præbeatur frigida, ſed recalfacta, præſertim ſi tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum Accipitris in aquam tepidam inijce & expurga, ſi quod foris inſederit ſordium, tum extractam Accipitri edendam dato. Quòd ſi tepida aqua deſit, igne calfactam carne digitis contracta & celeriter circumage, ut calefiat quidem, non tamen exiccetur. At ſi aqua tepida ſimul & agno diſtituâris, ſanguine puro madefactam eſcam ſub axilla repones, ita ne carnẽ nudam attingat linteum, quo eſca inuoluitur, ſed ſupra induſium ſit, ne odore corporis humani infecta, & ſuam, qua pollet roborandi uim amittat, & inſuper Accipitri noceat. Sic calefacta carne Accipitrem paſces. Iam nutritum loco conſueto collocabis, ſolitoq́; more tractandum ad octauam uſque aut nonam horam ibi manere ſinas. Tum manu ſiniſtra exceptum ſurſum atq; deorſum ages placidè, cum poppyſmo ſiue ſibilo oris, manu dextera interim anteriores & poſteriores partes demulcens, & ita geſtabis uſq; ad ueſperam. Prodeſt hoc, & excitat auem ad uenationem, & aluum promouet, & cibi appetitum conciliat. Veſperi rurſus loco ſolito eum ſtatues ad diluculum vſque illic moraturum, & rurſus cùm cubitu ſurrexeris, manu geſtabis, idq́; prope lumen ſiue ex cera, ſiue lychnum, ſed fumum, ut antè monitum eſt, cauebis. Sibilo ſeu poppyſmo etiam uteris, atq; demulcebis, ut familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam geſtatio in manu, aſſentatio & poppyſmi mitem efficiunt. Debet autem canicula quoque uenatoria, ut antè dictũm fuit, ei ſemper adeſſe, cùm veſcitur, & cùm ſurſum deorſumq́; agitur, ut mutua familiaritate inter ſe aſſueſcant: & cùm opus fuerit, Accipiter canem ceu ſocium, reſpiciat, nec tanquam ab hoſte refugiat. Tum in aurora uenatum exibis, & circumſpicies locum, qui non omnino planus & ſupinus ſit (Textus Græcus habet ὕπτιος) ſed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, ſed longiuſculis interuallis diſſita, & qui non inæqualiter partim accliuis, partim decliuis ſit. Hæc enim auibus, quas Accipiter inſectatur, conducunt, & refugia eis ſuppeditant: ipſi uerò Accipitri, continuò nunc ſurſum, nunc deorſum volatũ & laborem augent, & audaciam imminuunt, & aduerſus aues ignauiorem efficiunt, ipſius præterea aucupis gloriæ officiunt. Porrò locum nactus idoneum antequam Perdices te conſpiciant, in ſolum ſubſideto, & Perdicum cantus auſcultato. Solent enim diluculo uocem quandam placidam & claram edere. Hanc tu ſecutus, locum, quã fieri poteſt, proximè occupa, leniter interim enuncians ἔα, ἔα, ἔα. Hæc enim uox Perdicibus perſuadere ſolet, ut capita inclinent deorſum, & nõ turbentur prius, quàm illo, qui ita placidè uocet, conſpecto. Cùm uerò iam propius acceſſeris, cõtinuè vocem ἔα, ἔα, ἔα blandè repetito, & ſimul obſeruato, ne paulatim dilapſæ è cubilibus Perdices tibi & venatoribus negotium inquirendi parent. His ritè peractis, ab eo, qui Perdices tranquillat & cohibet, tu qui venaris unà cum ſocio, canes uenaticos uinctos tenebis: cumq́; intellexeris Perdices loco quieſcere, locum fruticoſum & denſum circumſpiciens diſquires, qui ad refugium quoque latendi gratia aptus ſit. Illic venationis ſocios ſtatues, & ritè diligenterq; cum attentione progredi eos iubebis, & uoces edere cõſuetas, & ſibilis uti, & uirgis, quas pro more uenatores ferunt, ramos obuios quoſque ferire, item terram & herbas, & ſi quid aliud obuium fuerit. Virgis confractis lapides proijciant aut glebas terræ, ut continuo ſonitu Perdices exturbentur. Tu verò, qui Accipitrem manu læua geſtas, Perdices euolaturas è longinquo expecta, & cùm vocem exturbantium audiêris, uide num Accipiter quoq;, ut primùm volantes conſpexit Perdices, inuolare in eas cupiat: non ſolues tamen ipſum, ſed auertes parumper, ne uideat, donec tranſuolarint: tum demum emittes eum demonſtratis Perdicibus, vt rectà à tergo eas perſequatur. Emittes autem ſolerter manu porrecta cum blanditijs & exhortatione, ut animoſum reddas, & vocem eò magis intendes, quò longius aues ille inſequendo diſtabit. Similiter deinceps etiam ſingulis vicibus Accipitrem ſolues: nam voce familiari & conſueta auribus hauſta, audacior fit, & promptior ad perſequendum, ita ut inter volandum vocem domini audiens, ne Aquilæ quidem aduẽtum, à qua conficitur, extimeſcat. Cæterùm ſi nondum uiſis Perdicibus, cum prima exturbatorũ voce ac clamore dimittatur, aberrabit, & fortè alicubi offendet, ac ſegnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emiſſione dixerim. Porrò ubi iam comprehẽderit auem Accipiter, feſtinabis ad eum, propè ac placidè accedens, & blanda voce conſueta uteris, nempe ὦϊ, ὦϊ, ὦϊ: & ore ſibilans aſſidebis, manu altera contos,

Perdices capiendi modus.

altera

altera caudam apprehendes demulcebisq́; , & prædam pro arbitrio gustare, eaq́; satiari eum permittes. Deinde in sedem solitam seu contum leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic sedētem negliges, sed per diem ac noctem semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentum concoquet, & sanus deget. Si verò neglexeris, cibum minimè conficiet, & is, qui in gula relictus est, acescet. Vnde Accipiter non parum læditur partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundam usque horam circumferens obserua, num aluus soluatur, deinde ad cibum inuitatus, modicè tātùm de eo gustet. Postridie uenatum exibis secundum modum præscriptum. Et cùm ab exturbatoribus Perdices inquisitæ euolarint, eminus Accipitrem solues, ut à tergo persequatur. Sic enim solutus non dissipat Perdices, sed uno loco collectas, vt in fruteto, assequitur. Tum tu clamore urgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in Perdices emittes. Sic enim cogente necessitate una saltem è fruteto euolabit: & ab Accipitre capietur, qua capta noli Accipitrem ampliùs vrgere. Interea verò dum Perdicem à se captum retinet, cultro Perdicis guttur aperies, & caput cum cerebri medulla in duas partes secabis, & Accipitri permittes, vt vnguibus & rostro Perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os Accipitris admouente. Dum autem Perdix sic ab Accipitre tenetur, noli Perdicem, quam manu tenes, ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet etenim Accipiter Perdicem unguibus tam validè, vt nullo modo dimissurus esset, sed quo tu magis traxeris, eò fortiùs apprehensurus. Te uerò manum dextram, ut dixi, laxiùs ac molliùs remittente, non poterit de capite Perdicis epulari, nisi unguibus etiam reliquo corpore omisso, ipsam apprehendat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquum suffuratus in peram conde. Festinabis autem, ut cures carnosas duntaxat corporis partes, & medulla refertas ab Accipitre deuorari: osseas uerò solerter vnguibus eius exemptas cani objicies, ut is quoque edat & alacris fiat. Ergo si prima uenatio benè successit, aggredieris alteram. Quòdsi inter volandum Accipiter Perdices ceperit, maior is labor est. At si in frutetum aliquod se obdiderint Perdices, Accipiter verò sursum euolet, aut prope eas cōsistat, canem venaticum vocabis, & solito more alloquendo adhortabere. Quòdsi festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudam frequenter mouere videris, illic latere scias Perdices, & quādo vna ex eis eluolatura sit, obserua, ut simul voces, & horteris Accipitrem clamando, ἔλ, ἔλ, λάλει, λα. Hæ namq; uoces animant Accipitrem & fortem reddunt. Si verò locus humilior, aut alioquin incommodus fuerit, vbi Accipiter desedit, reuocatum ad te sinistra excipe, & cum cane sequente Perdices inquire. Et cùm ex signis prędictis Perdicum motum obseruaueris, clama τὸ πρόχε. Cæterùm Accipiter subinde audiēs illud ἔλει, ὢι, volatum Perdicis obseruat, & ad capturam se parat. Quòdsi Accipiter, prędam conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe uerò parum vigili & negligente semel aut iterum impeditus, nec uolare permissus fuerit, ignauior fit in posterum & prædæ negligentior. Sin uerò cum attentione emissus, vnam aut alteram Perdicem, aut plures facilè nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tātùm in diuersis emissionibus assequutus fuerit, idq́; labore multo: fac ne ampliùs eum soluas, ne nimiùm fatigetur, & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoque vocatus redire detrectat, tui prædæq́; pariter oblitus. Hoc si acciderit, siue propter loci difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siuè quòd cibum non appetat, oportebit te subire latibulum, aut frutetum, & cani pro more blandiri: & si quam habes abscōditam Perdicem, siue viuam, siue mortuam, in Accipitrem latenter inijcere, aut si Perdix non sit, pullum Gallinaceum vel Columbam, & simul consueta voce uti, ἔλει, λάλα, λὰ. Quodsi ad te redierit Accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustrêris. Nam Accipiter, præsertim si nimiùm vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi arte aliqua emendetur. Dicunt autē imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negatur: quod fortè aliquid rationis habet, sed ita macrescet & extenuabitur. Quamobrem non istum, sed qui subijcitur emendandi modum probarim. Sint ergò duo Accipitres, alter scilicet ad venatum promptior; alter inertior, qui si uenari non pergat, & in frutetum subire metuat, ut extrahat inde, quam sequebatur, Perdicem, tu alteram Perdicem promptiori Accipitri objces, ita ut uideatur illa esse, quam ignauior Accipiter persequebatur: & promptiorem ceu prędam nactum ad te recipies: alterum longiùs abesse iubebis, & canem odore sagacem curabis iuxta frutetum collocari, vt prædam in eo latentem prodat, & Perdicem exturbet. Sic quidem Accipitres ignaui alacriores ac diligentiores fiunt, & ad gnauiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra conferctas frutetorum frondes extimuerint, agnoscentes.

Accipitre ignauiori facto quid faciendū.

Idem

[f] *L.1.c.196* Phaſianos capiẽdi ratio.

Idem [f] Demetrius modum capiendi Phaſianos docet his uerbis: Aduerſus Phaſianos etiam exercendi ſunt Accipitres, non tamen circa finem venationis. Poſtremæ enim Perdices capiendæ ſunt, vt poſtquam de ijs deguſtauerint Accipitres, venandi labor deſinat, non autem ex remiſſa, & leuiore perſecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. Ex his tamen verbis contrarium inferri videtur, nempe Perdices prius capiendas eſſe.) Cæterùm ad inuentionem Phaſianorum vocibus & clamoribus nihil opus eſt. Strepitus tantùm in frondibus, & ijs, quæ obuia fuerint, & ſibili ſubtiles edantur. Nam ſi clamorem audierit Phaſianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita ut niſi à cane comprehẽdatur, aliter capi nequeat. At ſi ſtrepitus in ramis & ſibili edantur, metu affectus euolat è fruteto, ubi latet, & ſi auceps in propinquo fuerit, ſtatim illo uolante Accipitrem ſoluet, qui uel ilicò Phaſianum capiet, aut ſaltem non procul elapſum, ut non multo labore opus ſit. Plurimùm autem iuuatur Accipiter, ſi è loco ſublimi in prædam emittatur. Sic enim etiam ſolertes Accipitres minus fruſtrantur, & ineptiores maiorem ſibi ſolertiam acquirunt.

Anates quõ capiantur. [g] *Cap. 197.*

Anatum capiendarum rationem idem [g] Demetrius docet: Cùm Accipitrem animaduerteris, inquit, iam inutilem factum ætate nimirum, nec amplius perſecutioni Perdicum ſufficere, exercebis eum poſtremò aduerſus Anates. Aſſuefacias autem hunc in modum. Geſtato eum manu ſiniſtra, ut moris eſt, & à dextro femore tuo cymbalum æreum ſuſpendes, quòd cùm opus erit, pulſabis. Tum Anatem admodum cicurem (hæc enim ſylueſtribus ſimilis eſt) alteri cuipiam committe in loco decliui ſeu humili tenendam. Deinde cum Accipitre accede propiùs, & cymbalo pulſato, ex compoſito, emittatur Anas ab eo, qui retinet, in ſublime. Tu verò Accipitrem ſolues, qui facilè capta Anate ſatiabitur, & ſimiliter in reliquas quoque Anates deinceps ſeſe geret. Eadem enim ratio in ſylueſtribus ſeruanda eſt. Nam cùm illæ in humilibus & nemoroſis locis conſidunt, Accipiter, ne ab ijs videatur, ad terram uſque demitti debet, & paulatim ex improuiſo accedendum, tum ſubito cymbali ſono & clamore excitata aliqua Anas in altum ſubuolabit: de qua capta Accipiter guſtet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior ſit. Capiũtur & alio modo, quãdo ſcilicet non in ſtagnis degũt, ſed eminus in aquoſo aliquo loco conſidentes Accipiter viderit. Mox enim vt uidit, perſequi geſtit, & auceps vlterius progreditur, ne ante tempus Accipitre conſpecto diffugiant Anates. Cùm igitur quàm fieri poterit, acceſſerit proximè, Accipitrem eis oſtendet, & cymbalum pulſabit. Poſtremò in euolantes immittet Accipitrem. Debet autem Anatarius Accipiter ſine tintinnabulo eſſe.

[h] *L.1.c.15.*

Quum iam tempus fuerit venationis auium, inquit [h] Demetrius, quando ſcilicet peregrinationem ſuam perficiunt Anſeres, Anates, Grues & aliæ aues, auceps quotidiè exeat ad aucupium Coruorum, & Cornicum, earumq; auium, quæ regionem non mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio ſe exercens, vſque ad tempus includendi Accipitris.

CIBATIO AD VENATIONEM.

Cibationis tempus. [a] *L. 11.c.4.*

QVANDO, quomodo, & quo cibi genere Accipitres ante & poſt venationem paſcendi ſint; nunc exponere videtur oportunum. Horam nutriẽdi Accipitris Demetrius quartam facit, poſtquam geſtatus fuerit. Accipitres nidarij & ramarij, inquit [a] Creſcentienſis, nutriuntur bonis auibus & carnibus ſæpiùs in die exhibitis, quò magis dominũ diligere cõſueſcat. Poſſunt eis etiam dari oua in paropſidibus fracta & agitata, & in aquam proiecta feruentem, & poſtea digitis conſtricta. Idem fit in mutatis penna à principio, ſed cùm iam cicures omninò facti ſunt, ſemel tantùm quotidiè paſcendi ſunt poſt horam tertiam, abſoluta iam prioris cibi concoctione ſcilicet, non antè. Hæc per prolobi vacuitatem perfecta ab expertis cognoſcitur. Quòd ſi cibus ex ingluuie delapſus non fuerit, ſed in ſequentem vſque diem in ea hæſerit; tamdiu etiam ſine cibo relinquendi ſunt. Si verò ſubſederit, bis ea die cibum offerre poteris tutò: niſi eadem aut poſtera die, ad venationem prodire lubet. Tũc enim Accipitrem famelicũ eſſe oportet, ut auidiùs in prædam ruat, & faciliùs ad dominum reuocatus redeat. Carnes edat recentes, & ſi neceſſe fuerit, intra biduum ſaltem mactatas. Hactenus ille.

Quales carnes conueniant.

Sint autem carnes Agnorũ, Ouium, Hircorum, Boum & Porcorum, cum pilis, ſi animalia adhuc tenera fuerint: ſin adultiora, abſque pilis. Quod ſi Accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterum diem tantùm præbeantur. Nam ſi pluribus diebus eis veſcantur, efferantur animis, & calculi in eis generantur. Dandæ igitur prędictæ carnes alternis diebus.

Bubula caro.

Bubula rarò conuenit. Pluribus enim diebus continuis ſumpta cruditatem parit. Eſt tamen apta ad purgationem,

nem, non quidem qualitate quapiam, ſed pondere ſuo aluum deprimendo laxans. Datur au-
tem hoc fine bis aut ter menſe. Quod ſi verò melioris penuria, hac aut alia auem paſcere co-
garis, lauetur primùm in aqua tepida, & pauliſper eadem maceretur: deinde exprimatur, ſi hyems
fuerit: ſin æſtas, refrigeretur aqua, neque tamen nimium exprimatur. Aqua enim pondus ad-
dit carni, & in cauſa eſt, ut citius per gulam deſcendat, inteſtina dilatat, & craſſos humores, ſi
qui inſunt, expurgat. Non omnis autem caro, ſed ea tantùm, quæ craſſioris ſucci eſt, abluenda
eſt & præbenda illo tempore tantùm, ut antè monuimus, quo auem purgare & attenuare vi-
ſum fuerit. Caprilla & Ouilla *quouis quidem tempore conueniunt*, Demetrio teſte: dandæ tamen
per interualla tantummodo. Ouilla ſubinde data, calculos gignit. Quare ſanguinem hircinum
recentem, vt primùm à mactatione coierit, dare oportet; ut qui calculos maximè diſſoluat; ita
vt ab hoc uno lapidem Adamantem vinci aſſerãt. Caprilla calculos quidem in ſtomacho con-
cretos probè diſſoluit, ſed ſtomachum aquoſum reddit, & appetentiam deijcit. Leporina cum
ſanguine data ſine oſſibus & medullis, prodeſt. Nam ſi oſſa & medullas ſimul deuorat, vermes
in ventre eius generari aiunt. Vnde aucupe cauſam ignorante Accipiter interit. Ceruina ad
ſatietatẽ cõcedi non debet. Eſt enim difficilis cõcoctu. Poteſt etiam Vrſina, ſi contingat, pau-
ca & calida præberi. Copioſius ſumpta etiã hæc plurimùm grauat. Miratur Tappius Accipi-
trarios magiſtros quoſdam præ aliarum carnium inopia Catulos Accipitribus in cibum ma-
ctaſſe. Verùm hoc rarum non eſt. Quinimo Demetrius præcipit, ut catulorum ſeu canicula-
rum ſanguinem totum calidum vnà cum carnibus edant. Calculos qui in vẽtre concreti ſunt,
diſſoluit more hircini. Murina ſola etiam quotidiè data aut ſaltem alternis diebus iuuat, vnà
cum pilis, omuibusq; interaneis vtilis. Phlegma & bilem purgat, fluxiones pituitoſas reprimit,
calculos ſoluit, coryzam ſeu grauedinem inſtantem pellit, ſtomachum diſſolutum corrobo-
rat: in ſumma omnino ſalubris eſt. Suillam inter inſalubres carnes ponit Tardiuus Gallus. De-
metrius hanc commẽdat, Accipitriq; exhibet, & tum præſertim, cùm macilentus fuerit. Obeſa
enim eorum corpora reddit & impinguat, hyeme verò præſertim datur, cùm frigore læſa &
conſumpta fuerint.

Ex auium genere Gallinas laudabile Accipitri præbere alimentum accipitrariæ rei autho-
res teſtantur. Vnde, inquit Tappius Lunenſis, *ipſis præter cibum conſuetum, nonnunquam modicum
quid de coxa aut collo Gallinæ* eſſe dandum, quòd hic cibus eum corpulentum reddat. Cæterùm
à cæde adhuc recente caleant, quæ offerendæ ſunt Gallinaceæ carnes. Eæ enim nõ parum eis
ſapiunt. Alæ coxis præferuntur. Et coxæ ſi refrixerint, non dantur vtiliter, ſed in aqua calida
rurſus calefaciendæ ſunt, & ſimiliter venter & lumbi, quæ partes ſi abſque aqua calefiãt, inſa-
lubre præbebunt alimentum. Frigida uerò Gallinæ caro data, ventrem auis turbat. Hoc tan-
tùm nomine quidam Gallinaceam damnant, quòd ſi frequenter exhibeatur, quoniam dulcis
ac lauta eſt, & cum Gallinæ vbique ferè reperiantur, auis harum deliciarum deſiderio, ſi inter
volandum Gallinam conſpexerit, præda relicta ad illam ſe conuertet. Verùm huic malo ita
obuiam eundum tradit Demetrius, vt caput, pedes & alæ Gallinę aui offerendæ prius detrun-
centur, quò ſcilicet domeſticam auem ſe edere non intelligat, neque neglectis deinceps feris
auibus circa caſas obuolitet. Inſuper ſi hoc vitio laborauerit, paſci eam iubet Tardiuus *au-
culis minutis, præſertim Hirundinibus aut Columbis*, quæ iam primùm volare incipiunt. *Adultarum
enim carnem* idem author reprobat. Demetrius interim ſimpliciter inter aues *Columbam* Acci-
pitris eſui *vtiliſſimam* tradit: *alis & pedibus minutatim conciſis. Sitim tamen ad breue tempus mouere*
fatetur. *Corui cor, cerebrum, iecur & perparum de pulpa pectoris* concedit idem Demetrius: *ſanguinem
omnino vitandum* ſcribit, vtpote *ſalſum & pernitioſum Accipitri, ſicuti omnia ſalſa*. Idem *de Cornice*
dicit. *Oſſa* etiam, idem inquit, *& interiora relinquenda*. Vrunt ac noxiam ſitim excitant. Cæte-
rùm Anatis caro omnis & ſanguis conducit maximè: item Gruis. Anſerina quoque perutilis
eſt, ſed abſque multo ſanguine. Nam ſi copioſum Anſeris ſanguinem ſumpſerit, corde graua-
tur, & ſicut homines ebrij uim rationis obtuſam habent, & temerè ſeſe gerunt: Sic Accipiter
antequam concoxerit, ad uenatum ineptus eſt. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat,
ſi opus ſit, ne ſcilicet triſtetur Accipiter, ſi nihil de ſuo labore præmij acceperit, & alacrior ad
prædam fiat. Carnes cæteras tanquam noxias linquat. Lari etiam, ſi fortè capiatur, cor cum
ſanguine, & paucis de pectore carnibus edat: Reliquæ eius partes uiroſæ & graues ſunt. De
Mergo ad ſatietatem edere poteſt. Eſt auis hæc dulciſſima & facilis cõcoctu. *Otidis etiam caro,
nec non & Picæ vtiliſſima eſt*, authore Demetrio. Tardiuus uerò *Picæ carnem amaram, & noxiam*
eſſe aſſerit. Sed ea diuerſitas ex ætate naſci poteſt, ut ſuauior & ſalubrior ſit pullorum, deterior
annoſarum. Præterea *Palumbi & Merulæ* carnes tempeſtiuè datæ, non minus quàm Gallinæ,
iuuant. In uniuerſum autem *Cerebrum auium* commendatur Tappio, utpote *laxum & facile con-
coctu. Medulla ex cruribus* eidem præfertur. *Pinguedo etiam* ſi huic credendum, *ex calidis auibus*
ſumpta

Caprilla, & Ouilla caro.
Sanguinis hircini vs⁹ in atterẽdo calculo.
Leporina caro.
Ceruina.
Vrſina.
Canina.
Murina.
Suilla.
Gallinacea.
Colũbina.
Coruina.
Anatis caro.
Gruis.
Anſerina.
Ardeolæ partes Accipitri ſalubres.
Larus.
Otis.
Pica.
Palumbi.
Merulæ.
Cerebrũ.
Medulla.
Pinguedo.

Lingua. | Pulmo. | Quib⁹ carnibus abſtinere debet Accipiter. | Sal. | Inteſtina. | Renes. | Lien. | Pinguedo. | Oleum.

ſumpta conducit,& uenas,& oſſa purgat,pennasq; ualdè confirmat. Lingua optimè quidem ſapit Accipitri,ſed cæteris alimentis poſtponi debet. Cor omnibus partibus præfertur, & nihil eo ſuauius guſtant Accipitres, quod Ariſtotelem, Plinium aliosq; ignoraſſe miramur, qui Accipitrem *corde abſtinere* falsò ſcribunt. Pulmo, etſi non admodum lautus ſit, facilè tamen concoquitur: iecur difficulter. Abſtinere uerò debet Accipiter carnibus cuiuſcunq; animalis triduum maceratis,& multò magis à carne olida. Parit enim luem peſtilentem,& calculos,& interanea putredine afficit, unde ſubitò perire contingit, ut ex animalium etiam quæ libidine agitantur carne ſumpta, aucupe cauſam ignorante. Caro etiam cum ſale minimè danda. *Sal* enim *in corpore Accipitris diſſolutus*, iuxta Demetriũ, *vitalem eius ſpiritum extinguit: & ſine carne per ſe datus, viſcera Accipitris perdit*. Inteſtina pro alimẽto dari non debent, niſi cùm vẽtrem ſoluere corpuſuè purgare libuerit. Renes & Lien improbantur. Pinguedo etiam cuiuſcunque animalis, inquit Demetrius (hac in re à Tappio diſcors, qui in ſuperioribus ei ſuas dotes attribuit, cõmendatq;) in cibo Accipitris non conuenit, quòd facultatem concoctricem impediat, & ſtomachum laxet. Deniq; oleum cum ſale Accipitri inimicum aſſerit: quanquam id de inueterato oleo æquè intelligi poſſit.

Cibi quantitas. | Quo cibus offerẽdus.

Quantitas alimentorum hæc eſto, ex Demetrio: Edat Accipiter lance appenſam carnem, ſcilicet Ouillę vncias nouem, Caprinæ uncias decem, Hircinę nouẽ, Ceruinæ octo, Leporinæ quinque, Suis magnæ ſex, Porcelli ſeptem, Catuli octo, Vrſinæ ſex. Ex auibus verò vt Grue, Anſere, Perdice, Palumbo, Turture, Merula, Sturno ſatiari eum licet. Diligenter autem & ſubinde caueat ab oſſibus, pilis & pennis. Alibi tamen idem author *hæc unà cum carne deuorari perutile eſſe* ſcribit, hac ſcilicet ratione, *quòd cùm aſperæ & ſiccæ hæ partes ſint, pituitam ſtomacho inhærentem abradunt, & ſecum educunt*. Vnde Accipitrem à diuerſis morbis liberari contingit. Cùm autem paſces eum, non dandum quantum petit, ſed eſcam nonnunquam ſubtrahes, ut à paſtu per interualla quieſcat. Sic.n. ſuauiùs edet. Sed cura ne videat carnem, quã ſubtraxiſti, & auido ad eam motu incitatus fatigetur. Deniq; fac, ut paruulas aues deplumet, vt ruri ſolet facere.

MORBOSORVM ACCIPITRVM DIÆTA.

Mutationis ſeu defluuij pennarũ tempus. | [a] L. 10. c. 4. | Auiarij deſcriptio.

QVANDOQVIDEM Accipitres ſingulis annis ſemel plumas in auiarijs amittunt, quæ res cùm non minimam Accipitrarię artis partem in ſe complectatur, magnæq; admodum diligentiæ ſit obſeruare, quando, quaue ratione id fiat, de eo pertractare iam aggrediamur. Tempus mutationis Albertus, ſi Accipiter anniculus fuerit, Calendas Iulias, ſi verò ſenior, ac aliquoties iam plumas depoſuerit, Calendas Ianuarias ſtatuit. [a] Creſcentienſis verò menſe Martio, vel Aprili caueæ includi eam ob cauſam præcipit. Verùm hoc tibi certum inſtantis innouandarum plumarum temporis indicium Tardiuus aſſignat, ſi manui impoſitus, vt ſolebat aliàs eſſe tranquillus, minimè ſe ſiſtat, ſed irrequieto aſſiduè motu oberret. Certiſſimum autem in auiarium recipiendi Accipitris tempus habebis, cùm iam ſponte ſua pennas quaſdam abijcere incipientem videris. Diebus verò viginti antequam caueæ includas, alternis diebus hoc medicamentum ei dare iubet Demetrius: Oui vitellum cum pauco melle, & æquali roſaceo oleo miſce, & intinctas in eo carnis recẽtis tres buccellas edẽdas Accipitri præbe. Deinde cùm iam propè fuerit tempus, vt includatur, tribus aut quatuor diebus antè, ouillum cerebrum adhuc calens quotidiè ei in cibo dabis. Ex communi autem omnium præcepto auiarium parandum eſt pulchrum & peramplum, aut ſaltem mediocre, vtpote quod includendæ auis capax ſit optime, vel loco eius cauea magna. Oſtium Solem orientem ſpectet, aut alioquin loco calido, & Soli expoſito, vt iuxta muros plagæ meridionali oppoſitos, collocetur. Tempore verò calido in domicilio frigido. Quidam caueam ab omnibus plagis feneſtras habere volunt, idq; in primis curare, ut quouis tempore calida aëris conſtitutione auis fruatur. Hinc quidam ſi unicum tantùm oſtium, aut feneſtra panditur, eam verſus meridiem patere uetant, ventos ac pluuiam vitandi cauſa. Aeſtus verò nimius etiam inutilis eſt. Debet autem auiarium virgis ſeptum eſſe, non vitro clauſum, ita ut & ſatis ſit luminis, neque aui exitus pateat. Vitrum enim ſtatim frangit, ſi uel ludendo, vel allidendo in id inuolet: fracto vel auolat, uel fragmentis eius læſus perit. Sit autem in medio auiarij pertica tranſuerſim extenſa. Alij tam amplum eſſe volunt, vt duas aut tres perticas capiat, per quas Accipiter tranſiliat, & vbi libuerit, inſideat. Plurimùm enim hoc exercitio proficit. Locus auiarij ſit ſolitarius, à puluere & fumo immunis, & quò nullus ſit Gallinis acceſſus, ne pediculis earum Accipiter infeſtetur. Impones autem, ut iubet Tardiuus, ſabulum, & tertio quoque die herbas recentes, ſalicum frondes, ac ceſpitem herbarum viridium.

ridium. Sed antequam in caueam immittas, à pediculis prius diligenter eum mũdato. Demetrius *aqua seu decocto Lupinorum ablui* iubet. Arcet vtrumq; pediculos. Idem cum arena pumicem in caueam inijci vult, fortasse vt rostrum affricando acuat. Perticæ vas rotundum subijcitor, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis. Aquam autem paucam contineat ab initio, cùm auis primùm includitur, nempe ad duorum, aut trium digitorum altitudinem, ut bibere tantùm possit, non lauare. Vbi verò pennas iam pulchrè subnasci videris, tum vas implebis aqua, vt etiam lauet. Debet autem quotidie mutari, & vas diligenter lauari. Nam si fortè excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, statim corijza corripitur, ac interit. Vas autem latum amplumq;, & moderatè cauum esto, ne dum lauat, pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. Tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur.

Quis debeat cibare.

Ales è manu magistri seu mansuefactarij cibandus est, quò faciliùs cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus. Quòd si non ex aucupis manu nutritus fuerit, sed (vt quidam faciunt) ex perticæ alligata carne, breui efferatur, hominisq; accedentis conspectu, in cauea perturbatur, se ipsum offendit, & planè ferus redditur: denique si iam pinguis euaserit, facilè in morbum incidit. Nutriendus toto defluuij tempore carnibus puris ac calidis, id est, auium, aut aliorum animantium viuentium, vel saltem ante vnum diem mactatorum, nunc huius, nunc illius, subinde mutando, frequentiùs tamen eorum, quibus ipsum maximè capi nosti. Si carnem sordidam ingesserit, calculos in ventre generat, ac perit. Septem aut decem dies continuas pullis Columbarum vnà cum sanguine cibetur, deinde tres alios, carne non nihil macerata in vrina. Quod si vis auem sine carnium esu pennis ueteribus exui, vitellum oui duriusculum coques, coctum in aqua refrigerabis, ac deinde absterges. Et quando eam primùm eo pascere volueris, quo faciliùs assuescat, miscebis vitellum cum sanguine Gallinæ, aut alterius auis. Verùm cùm sic inclusæ exercitium desit, ne in otio cibis nimium saturata de valetudine periclitetur, alternis diebus modo solidiores cibos, modo liquidiores, leuioresq; offeres. Quum verò alarum pennas præcipuas mutauerit, solidiores cibi dãdi sunt, offaq; vesperi, dummodo deinde guttur discerptis auiũ collis impleatur. Si auis inclusa auiario tardius ueteribus pennis se exuat, hanc victus rationem adhibebis. Primùm cibos præbebis, ut prædictum est, nẽpe carnem nitidam ac pinguem, porcellinam præcipuè & catulinam murinamq; & Columbinam alternis diebus dato. Iuuant enim. Deinde, vt scribit author quidam Græcus anonymus, aquam bibendam nullam dato. Post septem verò dies lixiuium ex cineribus sarmentorum solius vitis, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam approbant, aut eius loco salsam. Lixiuium autẽ quod diximus, siue inde bibat Accipiter, siue lauetur, defluuium pennarũ celerius procurabit. Illud pręterea commodi hinc erit, vt bibito tali lixiuio, aut salsa aqua, nunquam calculo sit laboraturus. Sal alioquin, vt suprà ex Demetrio monuimus, etiam sano, cùm in cibo, tùm potu inutilis est. Quare non ab re Tardiuus Gallus præcipit: Si quid incommodi vel morbi ingruerit Accipitri, cùm mutat pennas, satius esse medicamenta omnia, quæ accelerandi pennarum defluuij gratia instituta sunt, differri, donec conualescat, quod ea, quæ pennarum mutationem promouent, naturæ eius pleraq; cõtraria sint. Multa alia sunt, quæ ad veterum plumarum casum, nouarumq; ortum celeriorem faciunt; vt Lacerta, Testudo, Serpens, &c. quæ hoc modo in eum vsum singula pręparantur. Lacertam viridem in olla noua cum aqua probè decoquito, deinde in mortario contere, & in vase aliquo cum decocto suo permisce, dein aquam aliam tepidam affunde. In hanc aquam Accipitrem immersum laua, & citò abijciet pennas. Hunc eundem effectum non lotu tantùm, sed esu etiam præstabis hoc modo: Lacertam minutatim discinde, ita vt non possit carnem apprehẽdere vnguibus; sed ore tantùm. Nam si vnguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor, unguibus nocet, quod nimis eos constringat. Demetrius cum suilla mixtos Lacertos uirides in sole siccatos Accipitri exhibet. Item anguis senecta minutatim dissecta, aut etiam caro eiusdem è corpore medio exempta, & trium pilularum magnitudine data, aut carnibus alijs familiaris eius escæ permista iuuat, ac optimè pennarum mutationem promouet. Item Testudinem in locis siccis captam, adempto cortice supinam Accipitri edendam præbe. Qualitas enim carnis & succus eius conducunt, & mutationem totius corporis plumarũ accelerant: Vt tutò, citò, iucundè pẽnas abijciat, Tardiuus pascit Accipitrẽ carne Erinacei siue pingui, aut glãdulas, quæ in collo Ouiũ sub auriculis sunt, minutim cõcisas, cibo eius immiscet, vt quoquo modo deglutiat, siue sponte, siue aliqua arte tua. Et cùm iã pennas abijcere cœperit, non amplius ꝑbet, ne fortè nouas cũ veteribus simul excutiat. Aut pro glandulis iam dictis uel murium maiorum (rattos uocant) uel talparum carnem butyro unctam, triduo ei offert. Vel pascit eum Catulina, lardo perfusa, & in frusta seu bolos exiguos dissecta. Hic etenim cibus ei maximè secundum naturam est. Aliud ad eandem rem remedium.

Quæ ad plumarum casum faciant.

Lacerta.

Anguis senecta, seu caro eiusdem.

Testudo.

Caro Erinacea.

Murina caro.

Catulina.

medium. Semen Agnicaſti,ſeu uiticis contuſum,macera in aqua dulci, colatam in potu dato Columbæ,& adhuc pernoctare eam dimitte,& poſtridie Accipitri laniandam obijce. In eundem etiam uſum mures,uel Ciconiam,uel Turturem ei in cibum dabis tertio quoque die; aut lac ſorbendum à potu quotidiè. *Tritos* etiam *piſciculos minutos fluuiatiles* commendat Albertus Magnus: qui carnibus Accipitri in paſtum deſtinatis commiſcendi ſunt. Citò etiam pennas idem amiſſurum affirmat,ſi *lumbis ſuillis inciſis & agnino ſanguine tinctis veſcatur*. Item *grana ſambuci* conferre ait *menſe Septembri terra obruta*, ſi in eorum ſucco hordeum, aliaue alimenta Gallinis idonea macerentnr,ijsq́; enutritę poſtea Accipitri exhibeantur. Eadem ratione idem author efficaciſſimo illo,quod antè à Serpentibus peti diximus,medicamento omnium pręſtantiſſimo utitur. Sed cùm ob ueneni uim nimis uehemens ſit, tutoq́; uti non liceat, certa temperatione eius uirus obtundit hoc pacto: Serpentem uarium, qui inter alios minus pernitioſus ſit, & uirulentus cum tritico coquit. Hoc Gallinam paſcit, & aquam decoctionis potandam prębet. Huius poſtea Gallinę carnibus depaſtum Accipitrem,pennas amiſſurum,& à morbo, ſi quo implicatus fuerit,liberatum iri,& nouas quoque pennas eaſque ſolidas ſuborituras, deniq́; & longum tempus ſanum ac alacrem deinceps ſuperuicturum affirmat. Pręter hæc ut monet Demetrius, nihil aliud tentabis in Accipitre incluſo. Nam imperiti quidam, cùm pennas non ſine illorum dolore euellerent, plurimos hoc modo non læſerunt ſolùm, ſed & perdiderunt. Quare longè ſatius eſt, ac naturæ conuenientius, per victus rationem, ac ſine dolore id moliri,ut pennæ paulatim defluant. In cauda tantùm ſi quæ fractæ fuerint,leniter & paulatim ſine vlla violentia extrahes,& ne ſanguis effluat,cauebis. Hoc enim ſi contingat pennæ diſtortæ ſubnaſcuntur. Cùm autem pennæ defluere iam incœperint,omni moleſtia, ac labore liberum eum reddes:& affatim cibabis,neque eſurire ſines. Tot enim fracturis pennæ renatæ ſunt futuræ mutilæ,quot vicibus ipſe famem perpeſſus fuerit. Quòd ſi pennę ſubnaſcuntur macrę, ſiccæ,& breues,& Auis non abundarit ſanguine,qui eis alēdis ſufficiat,nutries eum Pipionum, alijsq; calidis carnibus,easq́; oleo ſeſamino inunges. Sic enim pennæ craſſiores molliores q́; naſcentur. Nam ſicciores facilè rumpuntur. Si quæ pennæ non exciderint,aut malè natę fuerint, vngantur oleo laurino,quod & veteres excidere facit, & nouas ſuboriri. Non prius eximendus è domicilio mutationis Accipiter,quàm pēnas omnes probè mutarit. Solet autem ea plumarum renouatio perfici, vt plurimùm Auguſti initio, alijs medio Auguſto, quibuſdam uerò vltimo, teſte [b] Creſcentienſe. Nouarum incremento abſoluto,aqua marina calida pennas eius fouere Demetrius præcipit per triduum,vel aceto acerrimo calefacto. Cæterùm antequam è cauea ſeu Auiario eximas,denis continuis diebus quotidiè ingreditor ad eum, ac conſpectuum illi reddito denuò familiarem,ne ſi ſubitò,& ex improuiſo ad eum auferendum acceſſeris,territus auolet. Eadem de cauſa ante lucem cum ipſo obambula, & antequam Sol oriatur, in perticam eum repone. Veſperi verò lucernam huc illuc ante illum mouebis,eumq́; aliquandiu geſtabis. Quanuis quidam vt antè retulimus, toto innouationis plumarum tempore in Auiario Accipitrem ex manu cibandum arbitrentur. Demetrius tamen *ſatis eſſe* ait *diem vnum aut alterum antequam eximatur, de manu paſci, ſicq́; nutritum, manſuetum, ac cicurem, cùm tempus poſtulauerit, atque ad venationem prodeundum erit, promptum ad obſequium, nec multo labore ad correctionem opus fore* pollicetur. *Debet* autem inquit, *cùm ab Auiario eximitur eodem modo inſtitui ac cicurari, quo nouelli, ac qui primùm venari inſtituunt.* Mutatis iam pennis,& nouis in locum veterum ſuffectis, Accipiter ſpecioſior multò euadet,quàm antè fuerat. Cęterùm caudam primo anno magnam habent Accipitres,ſecundo minorem,reliquis deinde ſemper ęqualem, ita vt neq; creſcat, neq; decreſcat. Abſoluta iam plenè nouarum pennarum generatione corpulentior redditus Accipiter,ſi aërem frigidum fortè ſenſerit, irrequieto corporis motu ſe calfacit. Eſt autem periculum,ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur, & fortè moriatur. Geſtabis igitur eum placidè & extra ęſtum,capitio intectum. Et quoniam obeſus,& ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi,qui quidem ſic paratur. Pinguedinem lardi ſuilli per diem vnum in aqua recenti aliquoties mutata maceratam, ſaccharum, piper tritum, aloën & medullam,pari ſingulorum quantitate accipe, ex quibus tres quatuorue aut plures pilulas effinge,& pro tuo iudicio permiſce,& earum vnam Aui dato manè. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis,tandiù lotis,donec ſanguinem & ſuccum omnem depoſuerint: ſic enim maciem Aui conciliant. Perticam eius fimo pingui,aut quouis pinguedine inunges, vt lubrica fiat. Sic ſuper eam alligata noctu,cum firmo gradu inſiſtere nequeat, & ſubinde labatur, non poterit ſomno frui,unde macreſcet & mitior fiet. Sed fac ut diligēter alligetur nexu firmo, ne auolet. Nam ſi nimis obeſus ſit,nec ſatis inanitus,& reuocanti inobediens,periculū eſt,ne fugā capiat.

[b] L.10.c.4.

Caudę mutatio.

CON-

CONSERVATIO. CVRATIO.

HACTENVS rationem, qua Accipiter, dum integra fruitur ualetudine, cicurari, instituí, nutriri debeat: denique quomodo in domicilio, seu Auiario pennas ueteres deponere, & nouas induere, vt nõ modo oblectamentum aliquod, sed etiam emolumentum ab eo expectemus, explicuimus. Reliquum est, vt quo pacto sanitatem eius præsentem conseruare, & amissam recuperare possimus, exponamus. Ad priorem partem, nẽpe morbos arcendos maximè spectat, ac facit ea purgatio; quę per turundos (factilia Plinius, Offas Columella: ψωμίσματα Plutarchus: bucceas Suetonius; buccellas Martialis appellat.) institui solet. Præcipuè autem, ut inquit Budæus: *Ineunte Autumno Accipitrarij saginam Auiarij medicamentis exinaniunt quo salubriùs degant: rursusq; ad prædam instituunt, inedia perdomitant, inditis in os stuppeis turundis auiditatem eorum ludificantes, simul sic euocatis excrementis velociores reddi affirmantes, simul famem irritari, atque ita ad obsequium redigi.* A deuoratis enim Auibus & alijs animalibus humores praui, cùm in ingluuie, tùm in intestinis colligi cõtingit, qui expurgandi veniũt, in fauces immissis seu ingestis, qui dicti sunt, turundis, quod sub noctem vt plurimùm fieri solet. Concinnãtur hi è pluma, quæ reperitur super articulo alarum Gallinæ veteris, aut ex paruis Auiculis contusis, aut pedibus Cuniculorum Leporumue fractis, ita ut vngues & ossa demantur. E lana xylina, seu gossypina turundus improbatur. Lędit enim & vrit pulmonem, vnde Aui interitus, & maximè cùm ea lana non fuerit probè elota. Nam si alia, cuiusmodi diximus, non sint ad manum, ea vti licebit, si modo prius per diem integrum aqua maceretur. Formantur instar pilulæ, vel oliuæ. Hos Galli Curce vocant, quasi curam dicas, ab effectu. Germani Geuuel, à rotunditate, vt conijcio. Turundos ex aliqua prædictarum materierum conflatos quotidiè singulos dato, in aqua prius maceratos, qui intestina eorum egregiè dilatant: resiccantq; excrementorum in Aue redundãtiam. Si postridie mane puros reiecerint, non siccos tamẽ, nec malè olentes sanitatis sunt indices: Sin humidos & viscosos, morbi. Deglutitos autem turundos, nisi prius reiecerit, cibus nullus exhiberi debet. Retineri adhuc turundos, ex eo cognosces, si super manu tua Auis tremat. Quod si exigua nimis quantitate oblatos non reijciat, non desinas alios dare, sed iterum, aut tertiò exhibebis. Futurum enim est, vt tandem plumas in offa oblatas simul omnes reddat. Solet alias etiam ob causas eos retinere, nempe, vel ob pustulas, seu ulcuscula in corpore genita, aut carnosas quaspiam excrescentias, uel denique ob magnam excrementorum sentinam. Si quæ hodie non potuit, cras vel saltem postridie vt fiat reiectio, id hoc modo procura. Pingue lardum aqua, bis teruè recenti semper affusa oblatum, cum pauco sale, & pipere trito, effinges in catapotium, atque aui diglutiendum propinabis. Tum obserua quidnam reijciat, & si ne tunc quidem turundos illos reddat, cape quicquid ab eo reiectum est, id contunde, panno inuolue, & Accipitri olfaciendum præbe. Hac enim arte turũdos euocabis. Aut fibras radicum Chelidoniæ maioris in turũdos fabæ magnitudine redactas, bonaq; carne inuolutas, ad celãdam earum amaritudinem, ipsi dato. Deinde ipsum soli, aut igni expone, & nisi turundos reijciat, pascito eum vesperi coxa Gallinæ calida & saccharo condita. Hoc genus purgationis sæpius in ijs repetitur, nisi nimium macri fuerint. Præter hanc peculiarem per turundos exinaniendi rationem ad incolumitatem tuendam quatuor alia necessaria esse Tardiuus, alijq; scribunt: nempe vniuersali quadam vacuatione per medicamentum, cùm opus videbitur, purgare, in esca trahẽda exercere; lauare & humidam resiccare. Cùm Accipitrem, quocunque tempore purgare erit animus, & bonam laxamq; aluum ei reddere atq; appetitum excitare, hoc pacto id efficies: Octauo, aut quintodecimo quoque die, da ei pilulam vnam ex ijs, quas communes vocant, aut Aloën citrinam, magnitudine fabæ, bona carne inuolutam, ne amarorem percipiat. Tum induto capitio eum repones in loco calido, aut ad solem aut ad focum, vbi per duarum horarum spatium relinquendus, vt aluum interim deijciat. Et cùm Aloën, seu catapocium reiecerit (neque enim tam citò liquescit) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptã bono & viuo cibo nutries, vt ab infirmitate, quam ex purgatione acquirit, reficiatur. In cibum conuenient Gallinæ, Auiculæ & Mures maiores minoresue in paruos bolos dissecti. Aloë quidem hoc pacto exibita vesperi, vermes etiam è corpore efficaciter educit. Et pilulæ iam dictę, communes nempe, ab Accipitre deglutitæ, initio Septembris, similiter cõtra vermes prosunt, & contra alios Auium rapacium morbos. Sed debet hoc remediũ pro Auium diuersitate augeri, minuiuè. Accipitri enim cùm Fringillario, tùm Columbario minus eius pondus conuenit, quàm cæteris rapacibus. Si post duas horas pasto vesperi alimentũ ex ingluuie delapsum subsederit, dabis ei quatuor aut quinque semina

Quõ cõseruandus in sanitate. Purgatio p turundos.

Turũdi qui fiant.

Curce. Geuuel.

Purgatio.

Caryophillorum trita & carne laudabili modica inuoluta. Cùm verò ab uſu prædictarum pilularum humores commoti fuerint,palatum ac nares eius acri aceto, cum pipere trito ſemel aſperges, & poſtea,ſi opus erit, aqua in nares inſpirata illum refrigerabis, ſoli inde igniue expones.Sic enim humores capitis, & omnem aliam ægritudinem expellet. Si poſt mutationem pennarum,vel à tempore hyberno,aut intermiſſo diu exercitio, aut abundãtiori alimento nutrito, plumæ uiſcoſæ & ſordidæ reddantur, hoc modo eum purgabis. Lardi quanta eſt tertia digiti pars,in quatuor fruſtula diſsecabis, & piperi in puluerem redacto, ſali uſto, & modicæ portioni lateris vſti miſcebis, ac diu ſimul omnia ſubiges: deinde Accipitrem placida manu apprehenſum tenebis,donec hoc ei remedium in gulam inſeratur. Dehinc ingluuiem,ac guttur eius frigida conſperge,ne ſtatim reijciat. Tum loco quopiam puro pone, & uidebis multa ab eo excrementa reddi. Sic uacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis dabis,aut oua butyro mixta.

Eſcę extractio. Quod ad exercitium uellendæ ſeu trahendę eſcæ attinet,curandum, ut tempore matutino in pabulo carnis cuiuſpiam neruoſæ,roſtro uiolenter diuellendo,laboret: item ueſpertino ante cænam,& antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhærent,uide ne illas deglutiat interdiu: ueſperi uerò deglutitæ nihil faciunt periculi. Et quanquam aliqui trahendo eſcam lumbos eius lædi exiſtiment, ipſum tamen exercitium ei non parum prodeſt.

Balneum. Conuenit aliquando etiam balneo uti Accipitrem,cùm ſanitatis gratia, tũ ut melior promptiorq́; ad uolatum fiat. Interdum enim aquæ potum, uſumq́; deſiderat,ut cũ iecur,reliquumue corpus eius incaluit. Nam refrigeratur aquâ. Quin & animoſior manſuetiorq́; balneo redditur. Sæpe igitur id ei adhibebis,uel quarto quoque die.Nam ſi frequentiùs balneetur,ſuperbus euadit,ac dominum fugit. Quum balneo eum adhibes,ligno ſicco impone. Aqua uerò ſit pura, & omnis ueneni expers. A balneo paſces eum alimento uiuo, ut Pipione, & Auiculis, quibus parum ſacchari aut theriacæ addes ob ueneni metum, & ſimiliter in nares eius theriacam indes. Quòd ſi à balneo Accipiter ſeipſum fricet, & vngat, roſtroq́; plumas componat, non ſine noxa nec impunè tangitur (halitus enim tunc ei venenoſus eſt) & pedes quoque. Quamobrem geſtaturus eum,valida chiroteca manum, ne offendaris, munies. Loto non dabis carnem madefactam. Si vis ut ſtatim à balneo volet,aſperges eum aqua pura. Quòd ſi infectus fuerit ex balneo,aquæ veneno per ſerpentem aliudue animal,aut quauis ratione contaminatus,theriacam admixtis tribus Iuniperi granis tritis,deglutiendam dabis,& octiduum totum balneo abſtinebis,paſturus eum carne felina, cui aloën tritam inſperſeris. Porrò humectum reſiccabis ad ſolem vel ignẽ. Secus periculum erit morbi alicuius,ut rheumatis, aſthmatis,aut alterius. Exiccatum loco calido & ſicco collocabis.

Siccatio. Denique ut *Accipiter integra ſemper ſanitate fruatur,* (inquit Albertus) *nec viſcera eius exiccata nimium conſtringantur,caulem,radicem, foliaq́; maluæ decoquito in aqua,donec tota abſumatur. Deinde exiccata omnia contere diligenter,& in vaſe quopiam butyro pleno aliquandiu coque: Deinde cola inſtar ceræ & de pinguedine illo paſce Accipitrem per interualla,quem ſi accipere renuerit,admiſcebis carni felinæ.* Idem aliud eiuſdem vſus remedium præſcribit, hoc nempe; *Rutam,ebulum,maluam,ſerpillum,roremarinum,& hunc quidem, quàm cætera,copioſiorem ,aut eius loco ſabinam, adipem præterea ſuillum: (ſuis nimirum quæ nunquam deguſtarit glandes) ſimul trito vino incoques, & expreſſa tanquam ceram, Accipitri in cibum dabis veſperi aut per noctem.*

Sani indicia. Accipiter ſecunda valetudine frui cognoſcitur, ſi fimus ſeu excrementum ſit purum, album & clarum,cui medio nonnihil atrum permiſtum ſit. Idem ſi glutinoſum ſit, & digito tactum adhæreat,bonam concoctionem,& ſanitatem Auis integram pollicetur.

Hactenus de ſanitatis conſeruandæ ratione:nunc de remedijs Accipitri adhibendis acturi, primùm nonnulla ponemus,quæ ad certa quędam vitia corrigenda,licet manſuefactarijs negocium in venatu faceſſant,vſui tamen futura ſunt; Quibus dein corporis affectuum medicamina ſubiungemus.

Si nolit obedire, qd agendum. Si Accipiter venari detrectet, include loco obſcuro per dies quindecim,ita vt lucẽ nõ queat aſpicere,niſi quantum ad cibum capiendum opus ſit,cuius etiam tertiam partem detrahes.

A viro quodam aucupij peritiſſimo Ornithologus audiſſe ſe refert, Accipitrem, ſi duo, aut ad ſummum tria grana cocci gnidij integra acceperit, omnino cogi ad inquirendam prædam, aut alioquin de morte periclitari propter gulam nimirum, nimis tam acri pharmaco inflammatam,ideoque cibum,quo eius acrimoniam temperet atq; mitiget,requirere. Si ad prędam inſequendam tardus ſit; aquam appone, ut lauet, & cibum eius aqua tepida diligenter ablue. Aut dato ei catapotium ex lardo,de quo nos tractatu de purgatione. Demetrius Accipitrem prædæ hoc modo auidum reddi docet: Gallinæ,inquit, mactatę ſanguinem folio aliquo excipe,& coagulari ſine. Huius,venatum prodituruѕ,Accipitri tantillum in cibo dato. Sic

eſcæ

escę appetentior,& ad prędam persequẽdam alacrior fiet,sanguinis scilicet dulcedine illectus.

Si Accipiter in arbores impingere solet, sine, vt ter quaterue tempore nubilo pluuiosoue, aut cùm ros copiosus cecidit,se offendat. Sic enim percepta molestia in posterum sibi cauebit. Si aliam,quam debet prędam,sectetur,odiũ eius sic illi excitabis. Fel Gallinę penes te in promptu habeto,eoq; Auis,ab eo captę,pectus inungito,atque ut modicum eius gustet,facito. Nam amaritudo ea in causa futura est, vt deinceps ab eo genere Auium abhorreat. Accipitrem meticulosum aduersus quamuis prędam animabis,& vt Aues grandes aggredi audeat,efficies hoc pacto: Escam,quam sub tempus venationis sumpturus est, vino intingito: aut si ex maiorum Accipitrum genere est,aceto,& ad amygdali magnitudinem ipsi exhibeto. Iam iam venaturo tres offulas carnis uino madentes dato: Aut pullo Columbę vinum in rostrum affundes: deinde hanc tam diu volare coges,donec vinum illud cõcoctum,& in carnes eius distributum fuerit. Hac si Accipitrem pascas, animosiorem reddes. Albertus in eundem finem vrina carnem macerat,quam mane & vesperi ei edendam prębet modica quantitate. Postridie verò tempore matutino portiunculam linguę porcelli offert.

Accipiter quibus cibis reddatur animosior ad prædam.

Nunc ad morborum remedia accessuri, primùm quę generalium, dein quę particularium, qui singulis corporis partibus accidũt,affectuum sunt,explicabimus,& quæ sit instituenda curatio subnectemus.

Ante omnia, si quo malo laboret, incertus sis,ægrotare tamẽ videas ex eo,quòd in venatione nihil degustare velit, (hoc enim interno aliquo affectu correptum esse indicat) illi medeberis (inquit Demetrius) exhibito melle ac butyro cum carne calida. Sed optimè ei Pipionem adhuc calentem dabis. Nam calidus cibus Accipitri ferè omnium instar antidotum est. Alijs quoque notis internum Accipitris morbum deprehendere idem docet Demetrius his verbis: Si Accipiter manui insistens,aut perticæ, crebriùs respiret,& cùm eam deserit, tardiùs euolet, parum edat,& videatur subtristis & fimũ nigrum crassumq; excernat, præsertim postquam carnem recentem & puram sumpsit, sciendum est hæc signa atq; symptomata morbi alicuius esse nuntia, fieriq; à crassis humoribus in ventre nondum exactè colliquatis, seu coctis & à carnibus putidis, vel herbis nonnunquam,quas Accipiter rostro euulsas deuorauit. Itaq; curabitur in hunc modum: Dabis ei portulacam parum contritam,& butyro permixtam cum carne Ouilla calida. Aut rutæ contritæ cum vino vetere cochlearia tria quotidiè, & liberabitur morbo. Ad morbos item latentes, & ictus interiores, alia præscribuntur remedia varia: quale est hoc: Styracis optimi scrupulus dimidius,butyri recentis,medullæ Ceruinæ,vtriusque vncia, mellis & olei Hispanici boni quantum satis est: Hæc simul ad ignem leniter calefiant, permisceanturq;,tum refrigerata in cibo dentur cum carne,aut in pellem muris inserta, & sanabitur Accipiter. Aliud: Ouillum cerebrum cum Rheopontico trito, cribratoq; ei dabis. Aliud: Columbam defruto potatam, per diem serua,dein Accipitri viuam dilaniandã obijce. Aliud: Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem in vase aliquo permiscebis,atq; pulueris salis Cappadocici, nitri,ana scrupulos duos insperges. His carnem frustulatim cõcisam addito,& Accipitri exhibeto. Si ignauus sedet & subtristis,prædamq; negligit,butyrum recens,& arsenicum coccinum siue sandaracham ea quantitate,quæ subtripla ad butyrũ sit commisce,& cum carne recente Accipitri dato. Accipitrem macilentũ, tristem ac plumis horrentẽ curabis, si Columbã,quæ pridie aquã mulsam potauerit, ei in cibũ obtuleris, Demetrio authore. Si cauteria Accipitri adhibẽda videãtur,monet Albertus,vt prima inustio fiat sub interiore oculorum angulo,quem lacrymalem vocãt. hæc enim uisus aciei plurimùm confert. Secunda, in summitate oculi, capitis utilis est. Tertia supra articulum alæ, aduersus arthriticos dolores. Quarta in planta pedis, aduersus podagram crurium. Vtiliora autem futura monet,si Martio mense admoueantur. Si uulneratus sit Accipiter, albumen oui oleumq; uulneri impone, & caue ne locus læsus aqua madescat. Cùm uerò hoc epithema auferre seu mutare uoles,locum uino ablues calido, & sic in hac curandi ratione persistito, donec uulnus crusta obductum fuerit. Si autem Accipiter rostro ulcus contingendo coalitui uulneris impedimentum adferat,aloës tantillum loco impone. Quod si fortè uulneratus fuerit sub ala,aut in pectore,aut costis, aut coxis, immittatur in uulnus stuppa crassa accuratè trita cultello, donec caro putris abradatur. Pòst thuris, ceræ, seui, & resinæ singulorum ad ignem liquatorum partes ęquales misceto. Hoc unguentum in usum serua,& cùm opus erit,liquefactũ ad ignem penna illinito, donec uulnus crusta claudatur. Quòd si caro superflua excreuerit, indatur in uulnus urtica Græca,uel ærugo,donec corrosa absumatur. Dehinc cerussa cum oleo rosaceo, & exiguo camphoræ uulnus inunge. Si Accipiter pruritu infestatur, quod ex eo colligitur, si pedibus se atque unguibus uelut pectendo scalpit, pennasq; è cauda euellit, hunc in modum curandus erit: Fimum Anserinum,& Ouillum cum aloë misceto, in uase æreo in acre acetum

Ad morbũ ignotum.

Ad morbos latentes.

Cauteria quõ adhibenda.

Ad vulnera.

Ad Pruritum.

infundito, per triduum inſolato, uel ſi calor Solis exiguus eſt, ad lentum ignem coquito. Hac miſcella totus lauetur, & carne paſcatur Columbina cum melle & pipere, & collocetur loco obſcuro nouem diebus continuis. Cùmq; apparuerint pennæ nouæ loco euulſarum è cauda enaſcentes lauetur aqua roſacea. Hocq; modo ſanitatem recuperabit.

Ad Scabiem.

Si ſcabioſus eſt Accipiter: Axũgiam veterem, ſulphur, & argentum uiuum miſta terito cum aliquot gariophyllis & cinamomo. Hoc perunge ſcabiem ad ignem uel in balneo. Hæc Albertus. Idem ad Tineas

Ad Tineas.

Accipitris hoc medicamen prǽſcribit. Millefoliũ tritũ, & fimum Anſerinũ ſubige cum aceto, & poſt tres dies ſucco per linteũ expreſſo & colato, loca tineis infeſta illine: præcipuè in alis & cauda. Demũ ferruginem in tenuiſſimũ pollinem redactã, ter alis & caudæ, altero quoq; die ſemel, aſperge. Beliſarius Neritinorũ Dux, qui de Accipitraria inſtitutione ſcripſit, aduerſus tineas, quæ Accipitrũ pennas corrodendo abſumũt (quod plerumq; accidere ſolet, cùm macie conficiuntur) hoc remedio utitur. Ceræ rubeæ muſcatæ, myrabolanorũ, ſalis gemmei, gũmi, & granorũ tritici, ſingulorũ partes æquales, cerǽ verò quantum ſufficit: in vaſe quopiã per dies nouem macerentur acri aceto: Deinde reponatur acetũ in ampullã, quo ſingulis diebus Accipiter lauetur, donec ſanus factus fuerit. Poſt hæc aqua roſacea abluatur, Soliq; exponatur. Sũt qui iubeant tineas acu configi atque ita è cute eximi, dehinc locum affectum aloë aſpergi, demum aqua roſacea ablui. Cauendum verò diligenter, ne roſtro vlcus cõtingat, quandiu ei aloë inhæret. Solet enim ea res Accipitri noxia eſſe. Aliud: Pauonum pennas fumo expandito, adhærẽtem eis fuliginem in pulue rem reducito, æqua portione miſceto cum ſanguiſugarum ſuper tegula lateritia vſtarum puluere. Hunc acri aceto ſubigito, cauens ne liquidum nimis medicamentum fiat. Deinde locum, quo pennæ exciderũt, acri aceto laua: poſt hæc lardi ſegmenta intinge in medicamentum præſcriptum, quouſque adhæreſcat, & loca affecta bis ſingulis ſeptimanis inunge, donec pennæ recreuerint. Item equi pilos longos tenuiſſimè contritos, carni, qua Accipitrem alturus es, inſpergito. Item pyrethrum tritum cum raphani ſucco, & aceto acri miſce, & loca morbida illine. Item vſtum bufonem Aui edendum prǽbe, uel ferri

Ad Pediculos.

ſcobem carni, qua veſcitur, inſperge. Accipiter aliquando pediculis ab humorum corruptione genitis infeſtatur. Aduerſus hoc [a] Creſcentienſis iubet eum *inuolui panno madente ſucco partheny, vel abſinthy: & ita inuolutum relinqui in Sole ab hora prima matutina ad tertiam vſque.* Contra eoſdẽ mentham Romanam contuſam vino acri miſce, cui adde ſaxifragiam, quorum liquore Accipitrem Soli aprico, ſeu aëri calido expoſitum balnea. Pediculos etiam abigunt argentum viuum, ſaliua humana extinctum, & axungiæ veteri permiſtum: vel decoctum piperis, cum granis ſeſami triti. Accipiter ſaxifragiæ decocto probè lotus in linteum eo fine ſubſtratum omnes pediculos excuſſurus eſt.

[a] *Lib. 10. cap. 6.*

Ad nimiã corpulentiam.

Si nimia corporis mole grauem ac pigrum extenuare nonnihil volueris, allium ipſi cum pulegio tritum dato, aut carnis macrǽ ſalſamentum noctem integram in aqua maceratũ; dehinc quaternis vicibus aquam bibat, caue interim, ne nimiam maciem ei inducas, atq; ita ſanguine ſpirituq; exhauſtum inutilem reddas.

Macilenti ſigna.

Patitur etiam nonnunquam nimiam maciem, humido radicali deſtitutus, cuius ſignum tibi dabunt maculǽ, quas pennæ eius contraxerunt, ab Accipitrarijs famis indicia appellatæ. Sic affectus, puſillanimis, ac degener fit, & ad uolatum piger & ineptus venari detrectat; aut minutiora animantia tantùm perſequitur, frequenti vociferatione queritatur, ac ad dominum redire ſemper cupit, fimum excernit nec album nec nigrum, ſed medij coloris, fuſcum, ut author eſt Tardiuus, qui etiam ad reſtaurandas uires eius docet, vt veruecũ, muriũ minorũ & maiorũ in bucellas ſectorũ carnibus eũ paſcamus: vel ut in fictili nouo duas plus minus aquæ libras iniecto mellis cochleari, & tribus aut quaternis butyri recentis decoquamus, & in hoc decocto carnẽ ſuillã in minuta fruſtula conciſam lauemus, intingamus, & bis quotidiè præbeamus. Aut quinque ſexue limaces inuentos in uineis aut herbis, præſertim fæniculo, noctem totam in lacte maceremus, vaſe, ne euadant, cooperto, & poſtridie mane perfractis limacum teſtis exemptos lacte alio recenti proluamus, abſterſoſq; Aui in cibum offeramus. Tum verò igni, ſoliuè exponendus eſt, donec aluum quinquies aut ſexties exonerârit. Calor, modo hunc ferat, utilis ei futurus eſt. Ad eandem rem Albertus ocium per aliquot dies, & crebriorem è cerebro ueruecino aut arietino cibum ei cõmẽdat. Si ueneno eſt infectus, theriaca data liberabis. Si animal quodpiam uenenatum ipſum commorderit, à plumis locus erit denudãdus, & ſi uulnus nimis exiguum eſt, nouacula dilatandum, moxq; calente butyro, dein unguẽto ex thure, reſina, ſeuo & cera, ǽqualibus commixtis portionibus illinendum. Si ab inſolatu diuturniori lãgueat, aquam roſaceam in nares immittes, ac mel cum carne Caprilla in cibum dabis, uel *vinum ore retentum in faciem eius efflando expues*, ex Alberti præcepto.

Febrientis ſigna, & cura.

Si febriat, tactu calor percipitur, & in pedibus præſertim, triſtis eſt, horret nonnunquam, alæ dependent, caput demiſſum eſt, cibum faſtidit, plumæ, quæ mentum tegunt, in formam

barbæ

barbæ contorquentur. Morbum hunc etſi periculoſum, non ſemper tamen lethalem, in primis refrigerando, obſtructionesq; tollendo curabis. Carnem Gallinaceam ſucco artemiſię imbutam ternis aut quaternis vicibus offeres, aut venam in crure dextro ſecabis, quę vinculo quopiam fortiter conſtricto cõſpicua redditur. Quatuor etenim venæ in Accipitrum crure apparent præcipuę, vna in antico, ſecunda in infero, tertia in externo, quarta in poſtico ſupra digitum maximum. Alij eam quæ ſub ala dextra eſt, utiliùs ſecari credunt. Hoc enim modo hepar è veſtigio refrigerari, ideoq; totum corpus. Exhibeantur ei carnes pulli Gallinacei, & Auicularum minutarum. Ab Paſſerum tamen, caliditate nimia noxium eſu abſtineat. Laudantur medicamenta refrigerantia, ut ſemina cucurbitarum, aut cucumerum contuſa, aut lẽtus pſyllij, ſimiliumuè ſuccus, aut ſyrupus uiolatus, aliaq; huiuſmodi. Accipitrem ipſum *loco frigido & obſcuro collocari* iubet [b] Creſcentienſis, *ſuper pertica panno lineo* refrigerantibus, ut lactucæ, portulacæ & ſimilium ſuccis madente obuoluta. Contrà nonnunquam refrigerari contingit Accipitrem; Tunc contraria omnino præcedenti rationę curandus erit: videlicet pro cibo, dandæ carnes Auicularum calidiorum, ut Paſſerculorum, Gallorum iuuenum, Pipionum, decoctæ in vino, aut aqua, cui ſaliua, mentha, ſampſuchus, pulegium, & eiuſmodi herbæ calidæ vnà incoctæ ſint. Poſſunt in eundem vſum carnes offerendæ melli inuolutari, aut puluere fæniculi, aniſi, vel cymini aſpergi. At cauendum in primis, ne nouus cibus offeratur, priore nõdum exactè concocto, & ex ingluuię dilapſo. Degat loco calido, aẽre fruatur, aut à ſole, aut arte calefacto, manu geſtetur leniter, exerciteturq; nonnunquam modico volatu. Hoc affectu laborare cognoſces, ſi cibum non concoquit, ſi mæſtus eſt, & ad tactum frigidus, oculis minimè viuidis, ſed pallentibus, ac ſquallidis. Corripitur quoque Arthritide Accipiter, cuius ſignum eſt, cùm proſilire aut expanſis alis à manu heri longiùs iactari, uel ad eam promptè ac expeditè redire nequit. Aduerſus hanc docente Alberto, accipe *baccas oxyacanthæ, ſeu ſpinæ albæ, rubentes, easq; contuſas, & cum pilo Leporino ſubactas carni coctæ admiſceto, & ſic per nouem dierum ſpatium eum cibato; Quem ſi retinuerit, ſpes eſt ſanatum iri.* Auicenna vnguentum ſequens omnibus in uniuerſum animalibus arthritide affectis utile eſſe ſcribit. Accipe *adipes Anſerinum, vrſinum, vulpinum, feliſq; exenteratæ, atque oſſibus omnibus ſpoliatæ, carnes minutim conſcinde: His commixtis adde parum ceræ, ladani, & xyloaloẽs: item ſuccum pulicariæ maioris & minoris cæpam quoque albam diſſectam, quæ omnia permiſta in ventrem Anſeris inde, & foramine diligenter conſuto, eo pacto diem integrum relinque. Dein cura, vt Anſer probè aſſetur; atque pinguedinem ab eo defluentem fictili quopiam vaſe excipe.* Hoc unguento locus *affectus inungendus eſt*. Creſcentienſis ſanguinis modicum detrahi ex uena, quæ ſub laborante, aut ala, aut coxa reperitur, præcipit. Quod ſi *articulares dolores ab acri fluxione orti* Accipitrem affligunt, *excrementa Gallinacea, aut Columbacea*, iubet Albertus, *cum cortice vlmi decoqui in aqua; donec rubidum colorem contraxerit. Deinde aquam, fimumq; forti agitatione probè permiſceri, & hac Accipitrem per triduum ablui.* Afficitur alio etiam arthritidis genere, in quo ſummum roſtrum, vnguiumq; mucrones albeſcunt, malum quod in corporis articulos graſſatur, ac maligna quadam veneni vi coniunctum eſt. Sic affecto eam pinguedinem, quæ à vipera frixa, aut aſſa colligitur, vnà cum Pauonis carnibus octiduum pro eſca exhibebis.

b Lib. 10. cap. 6.

Arthritis.

Sed vniuerſalibus cùm affectibus, tùm remedijs iam expoſitis, reliquum eſt, ut ad ſingularum partium Acciptrini corporis morbos declarandos nos accingamus, & quibus remedijs, quæ D. Alberto & Tardiuo potiſſimùm accepta referimus, nonnullis tantũ exceptis, curentur, demonſtremus. Primùm igitur ſi capiti Accipitris ægrè eſt, raphanũ, ſabinam, libanotidem coronariũ, roremarinũ uulgò, ſambucum, ſatureiam, menthã, rutã, ſaluiam, betonicã, trita, ęquis omnia portionibus melle excipito & auellanæ magnitudine Accipitri exhibeto. Quod ſi Accipitrem crebrò oſcitare, ac pandiculari, id eſt, alas extendere, palpebris conniuere, lachrymari, ſternutare, pituitam naribus effundere, denique caput huc, illuc motitare, aut minus claram ac ſonoram quàm antè ſolebat, vocem edere, ac pedem roſtro percutere videris, caput eius pituitoſo humore, onuſtum eſt, & diſtillatione ſeu catarrho laborat. Huic ita medeberis. ℞. agarici ℈. ij. cinamomi optimi, ſucci liquiritiæ ana ℈ I. ex his in puluerem redactis cum melle roſaceo fiat pillula, quam in aceto acerrimo macerabis, huius guttas aliquot expreſſas Aui exhibe, quo remedio humores ſuperfluos expurgabis. Si ita non proficis ad ignem deueniendum erit. E capite igitur, candenti ſtilo argenteo in nares indito, pituitæ fluorem promouebis. Cùm effluxit, cicatricem butyro, aut oleo inunges, ſi ſequi placet Albertum. Beliſarius diuerſæ eſt ſententiæ. Nam etſi perutilem ſæpenumerò eam narium, quæ ſtilo argenteo perficitur, dilatationem eſſe fateatur, experimento tamen crebrò comperit Accipitres, quorum nares ea ratione dilatatæ fuerint, altiores Auium uolatus egrè perſequi. Vento enim auraùe frigidiore, per ampliora narium foramina, in caput copioſiùs ſubeunte, altiorem volatum prohiberi putat. Eidem verò vitio alia ratione Albertus occurrit, nempe apophlegmatiſmo, & errhino.

Ad morbos capitis.

Accipit id picem mundiſſimam, magnitudine fabæ vnius, quam ad ignem calefactam tamdiu
palato Accipitris vult affricari, donec adhæreat, polline quatuor ſeminum, ſtaphiſagriæ, & to-
tidem piperis applicato: ſi quid reliqui in nares inditur. Dein Soli benè calido, eum tandiu ex-
pones, donec humor omnis pituitoſus è capite deſtillauerit. Biduo proximè ſequenti carne
laudabili ac ſuaui eam nutries. Aut eundem puluerem cum acri aceto ſubiges, & lana xylina,
ſeu goſſypina excipies, naribusq; inſeres, & in palatum immittes. Simili modo Ruta, Allio,
atq; Aqua ardente, vulgò uitæ dicta, uti poteris, & in Rutæ ſuccum carnes, quibus paſcitur,
intingere, ac butyrum etiam dare, demum linguam eius apprehenſam puluere ſaxifragiæ cum

Capitis doloris indiciũ et cura.

melle mixto fricare. Cùm capitis dolore laborat, oculos claudit, & caput concutit. Tunc lardi
portiunculam cum pipere trito, & altero quoq; die parum aloës cũ carne Gallinacea ei exhi-
bebis. Hac etenim ratione ſtomachum morbi ipſius fontem, è quo, cùm parua humorum il-
luuie imbutus eſt, noxij & acres vapores ad caput efferuntur, doloremq; inducunt, euacuans,

Oculorum ſymptomata, eorũ ſigna et cura

capiti etiam ſuccurres. Quod ad oculorum vitia attinet, eorum caliginem Accipitres ipſi na-
tura duce inſtructi diſcutiunt, ut ex [c] Plinio alijſq; ſuo loco à nobis declaratum fuit. Quibus,
ſi cui non ſint ſatis, Oppiani hîc adiungam authoritatem id ipſum atteſtãtis his uerbis: *Accipi-
tres oculorum hebetudini, præ cæteris Auibus, ita obnoxij ſunt; vt etiam curationem huius ægritudinis in
promptu habeant, lactucæ nempe agreſtis, quam medicinæ gratia reſcindunt, liquorem lacteum*. Sed hoc

[c] L. 19. c. 7.

de Accipitre libero verum eſt. At cicur & domi tuæ retentus alijs medicamentis curandus. Al-
bertus oleo oliuaceo oculos inungi frequẽter iubet, p̃ſertim ſi dolor exteriores partes obſedit.
Aut glicyrhizam, aloën & ceruſſam, ęquali ſingula pondere contundi, teriq; atque ita oleo, &
liquata axungia excipi, probèq; commiſceri, donec unguenti adipiſcantur conſiſtẽtiam, hocq;
vnguẽto oculos mane & veſperi illiniri. Si oculi dolent, eodem authore, zinziber, thus & aloë
pari ſingula pondere trita, in peluim imponentur, & in vino albo ſuperinfuſo totam noctem
macerentur. Id vinum in oculos Accipitri inſtillabis. Item aloën & ceruſſam æquali portio-
ne miſcebis, addito pauco lardo ueteri, at minimè rancido, & veſperi in oculos Accipitris im-
mittes. Si albugo interiore oculi parte naſcitur, puluerem ſeminis fæniculi, lactis mulieris, ma-
ſculum enixæ, permiſtum, in oculos inijcies. Aut piper & aloën æquis portionibus in pulue-
rem redacta. Et ſi ea ſit anni tẽpeſtas, ut pruna ſylueſtria è ſpino, qui vulgò prugnuolo dicitur,
nanciſci poſſis, ternas ex his expreſſi ſucci guttas in argemonas inſtillabis: & videbis magnum

Ad ſaniem è naribus.

iuuamentum ex hoc remedio Aui accidere. Si quãdo ſanies fætida è naribus Accipitris fluit,
atque ipſe cibos auerſetur, ac faſtidiat, fiſtulam in capite genitam coniectabis, atq; ita curabis.
Venam, quæ à naribus ad oculos tendit, incides, inciſam acu candente ex aduerſa fiſtulæ parte
inures, locum quotidiè butyro inunges, ipſum verò Accipitrem nouenos dies loco quopiam

Ad deſtillationem.

calido collocabis. Humorem è capite in palatum ſtillantem reſtringes, & exiccabis, ſi butyrũ
vetus, & chelidonium tritum æquis partibus carni, qua paſcitur, commixta clam in cibum de-
deris. Horum autem omnium medicaminum hactenus author eſt Albertus. Quo verò pa-

Ad roſtrũ fractum.

cto roſtrum diffractum reparandum ſit, Tardiuus Gallus docet: Roſtrũ eius fractum quacun-
que ex cauſa repurgato: & ſi quid computruit reſeccato: tum inungito coronã roſtri, primum
ſerpentis pinguedine, deinde Gallinæ, & denuò creſcet. Deinde quintodecimo, aut vigeſimo
poſtquam creſcere cœperit die, frãge ei roſtrum ſuperius, vt quod inferius eſt, melius creſcere
poſſit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cõciſis Auem paſces. Aliter enim pa-
ſci non poſſet. Porrò diſiunctum roſtrum recludetur, ſi farinam ſubactam & fermento mix-

Ad Tumorẽ in collo.

tam & reſinam impoſueris. Tumore in collo aliquando ex defluxu humoris calidi affici Acci-
pitrem vult Albertus, & hoc modo curari. Partem eam colli, quæ intumuit, plumis nudari, ſan-
guinem è vena auriculari detrahi iubet, & Ranam in cibum offerri, quam ſi concoxerit, benè

Ad Tumorem œſophagi, & aſperæ arteriæ.

ſperandum, & iam in tuto eſſe Auem ait. Quandoque guttur ſeu œſophãgus vel aſpera arteria
intumeſcit, ita vt ægrè admodum & non niſi erecta ceruice & tanquam ſuffocandus reſpiret
Accipiter. Tunc illum eo mali genere teneri Albertus ait, quod Rheuma vocatur, & eſt catar-
rhi ſpecies, cùm humor è capite defluens in partes ſpiritales decumbit. Malum ſic curatur. Ex
ſanguine, inquit, Pauonis, nuce moſchata, myrobalanis chebulis, caryophillis, cinamomo ſeu
caſſia lignęa, zinzibere, ſingulis pari pondere pilulas nouem formabis, & ſingulo quoq; die vnã
Accipitri dabis hora tertia, & nona, deinde carne murina cibabis. Si præ nimia edendi feſtina-
tione aliquid in arteriam Auis delapſum fuerit, Tardiuus docet, quomodo tubum oblongum
è penna aut metallo factum in arteriam inſeras, exugasq;; donec id quod incidit, ſputo & ſpi-
ritu attractum educatur. Alioquin in periculum maximum caſura Aue. Quòd verò Accipiter
ægrè aliquando cibum deglutiat, aut quòd deglutitis rebus, ex ingluuie non ſubſidat, inde ac-
cidere exiſtimat, quòd aut iuſto maioribus bolis nutritus fuerit: aut nimium ſe præda ingurgi-
tarit; aut quòd fortè refrixerit. Dandus, ſi huic malo mederi volumus, in ſingulas vices, cibus
modicus,

modicus, digeſtu facilis, & qui vino albo tepente prius maceratur. Veſperi trium aut quatuor caryophillorum puluerem lanæ xylinæ vino irrigatæ inſperſum exhibebis, vt hoc pacto ſtomacho calor concilietur. Quod ſi bucceam, quam deglutire nequit, vomitu vis reijci, hoc pacto pręſtabis: Piperis triti parum in acri aceto macerabis aliquandiu, hoc palatum collues, tres aut quatuor guttas in nares immittes, & ſoli aut igni expones. Reiecto eo, quod gulæ inhærebat, pauco vino dictas partes, aut ſi fortè iaflammatæ fuerint, aceto irrorabis. Cauendum ab vſu aceti, in aue nimium macra, aut extenuata. Auget enim malum. Contingit etiam, vt Auis probè quidem alimentũ deglutiat, ſed paulò poſt idem reijciat, atq; ſex potiſſimùm ob cauſas; præter turũdos, qui ſalubriter reddũtur, id fieri docet Tappius: Primùm, cùm ingluuies eius offenſa, vel alliſa fuerit. Secundùm, cùm neruus aliquis aut vena deuorati cuiuſpiam animalis linguæ eius implicatur. Tertiùm, cùm cibus maturò nimiùm exhibetur. Quartò, cùm nimio cibo repletur, adeò, vt vincere illum, ac concoquere nequeat. Quintò, cùm alimentum prauum, aut ſemiputre aſſumpſit. Sextò, cùm ventriculus imbecillus & ineptus concoctioni eſt. Si itaque id, quod reiecerit, non puteat, inquit Tardiuus, dabis ei parum aloës hepaticę, atque inter medicamentum, & cibum offerendũ, ſex horas ad minus interpones. Cibus eſto paucus & bonus. At ſi quod redditur, fœtet, quod fieri ſolet, cùm Accipiter carne craſſa, aut minus munda, aut parum recente, vel ſemiputri nutritus fuerit, in primis curabis, vt caro quæ ei exhibenda eſt, terſa, munda ac pura ſit, & cultro nitido in portiunculas reſecetur. Auem ſoli expones, aquam iuxtà collocabis ad bibendum. Non paſces eum ante veſperam. Quo quidẽ tempore buccellas exiguas ei offerendas vino conſperges, aut ſcobe ſtomomatis, aut eboris. Hæc enim ventriculo adſtrictoria ſua vi retinendi cibum facultatem impertiuntur. Quod ſi ne ſic quidem ingeſtum alimentum retinet, toto morbi tempore auiculis aut muribus cùm minoribus, tùm maioribus eum cibabis: aut aqua tepida macerabis coriandrum contuſum, qua colata cibum eius per quatuor aut quinq; dies ablues, antequam exhibeas. Aut folia lauri in vino ad dimidium decoques, eoq; refrigerato Columbam tãdiu ingurgitabis, donec ſuffocetur: aut ſi ſpontè potauerit, occides. Eius coxa aut alia quapiam parte, quæ tantundem carnis habeat, Accipitrem paſces. Albertus ad idem vitium cinamomum, caryophyllos, cyminum, & folia lauri pari ſingula portione cõterit, & in olla noua vino albo decoquit, donec parum vini remaneat. Quod reliquum eſt, exprimit, colat per linteum, & quod ſatis eſt, in Accipitris guttur infundit. Nec tamen ea propter cibum ei denegat, aut ſubſtrahendum putat. Proſtridie verò ſucco è fæniculo expreſſo carnem intingi iubet: Aut ſcammonij quartam oboli partem, & tantundem cymini, aut oua cruda in lac Caprinum proiecta, ſimulq; decocta, ter ei in cibum dari: aut lixiuium è ſarmentis, cui ſal gemmæ commiſtum fuerit, cochlearij menſura aut ſi inde offendatur, ſyrupum violatum frigida dilutum, tribus cochlearibus in fauces immitti, pręcipit.

Quãdo alimentũ probè deglutitũ retinere non poteſt.

Nonnunquam ægrè coquit Accipiter, quod his ſignis cognoſces. Si ſubinde os hiat & reſpirat, ſi eſcam ſuam roſtro deplumat, nec tamen edit, ſed aut relinquit, aut comeſam reuomit, ſi fimum craſſo ac atro, & pallido humore infectum egerit, ſi turundos, valetudinis gratia ingeſtos, tempeſtiuè non reddit, ſi tetrum odorem è gutture eius manare perceperis. Solet autem ventriculus imbecillitatem contrahere, & ęgrè concoquere, ac iuſto diutius cibum, antequam conficere poſſit, retinere, aliquando quidem ad tertium uſque diem (quod vitium Medici βραδυπεψίαν, aut ἀπεψίαν, id eſt, tardam, aut nullam coctionem vocant) cùm intempeſtiuè, nempe diluculo, ante pridianam cænam concoctam, aut veſperi maturiùs, aut tardiùs, quàm oportet, aut maioribus iuſto bolis paſcitur. Remedio erit cibus tempore exhibitus, nempe non prius, quàm concoctio antè ſumpti, ritè peracta ſit, & ipſe probè appetat. Huic malo mederi docet Tardiuus hoc modo: Accipe, inquit, fuliginem, quæ ſartaginis fundo adhęret, & horam integram in aqua macerato: aquam deinde colatam tepefacito, & in ea carnem, qua Accipitrem paſturus es, in minutas buccellas cõciſam proluito, nec aliũ cibum ante ueſperam dato. Tum carnis ſacchari polline inuolutæ, bolos tres præbeto: aut ſemen illud, quod inter aromaticos caryophyllos reperitur, conterito, ac cibo admiſceto. Albertus lixiuiũ ſarmentorum vitis probè colatum, cum carne adhuc calente per biduum, & caprillam per totũ triduum ſequens cum butyro, & maſticis puluere ad eiuſdem mali ablationem exhibet. Quod ſi fortè cibum, quem ingeſſerit, noxium, & qui ſtomacho negocium faceſſit, euomi placet, grana aliquot ſeminis ſtaphiſagriæ ſub lingua ponenda ſuadet, futurum inde promittens, vt cibum reuomat.

Ad difficilem coctionem.

Anorexia, aut cibi faſtidio laboranti appetitum reſtitues, ſi ſoricum, muriumue, vel catellorum tenellorum carnes, quæ ſuæ naturæ admodum congruunt, conceſſeris. Oua quoque in lacte caprino cocta cibus eſt ipſi admodum amicus. Si Columbam præterea ipſi pro ſuo arbitrio laniandam obieceris, & ex hac, quantum libet, ſanguinis lambere, carniſq; quantum eſt in coxa deuorare permiſeris, haud parum ita recreari, & ad cibi auiditatem reſuſcitari videbis. Si verò

Ad Anorexiam.

Columbam

Columbam diſcerpere detrectet, carnem eius minutim cõciſam ſaccharo aſperges, oleoq; oliuo maturo, dulci ac recenti, aut amygdalino irrigabis, & cibum offeres: aut ſub diluculo pilulam vnam ex his, quas communes vulgò vocant, deglutiendam dabis.

Si pulmonibus laboret.

Accipitri ex pulmonibus ægro ſemen raphani, rutam ſylueſtrem, & piper æquali pondere trita, & in pilulas ad granorum piperis magnitudinem cum melle efformata, per triduum ſalubriter exhibebis, ex Alberti cõſilio: præſertim cùm frigoris iniuriam paſſus fuerit, aut ab eodem diarrhœam contraxerit. Item ſuccus marrubij, & ſemen apij, aut menta trita, cribrataq;, aut naſturtium, omnia ſeorſim cum melle ſubacta, atque mixta, ita ut ſucci, aut herbarum duæ partes ſint, mellis vna, ipſi cõueniunt. Quod quidẽ medicamentum faciliùs aſſumet, ſi eſurienti, & cibum feruentiùs appetenti præbeatur. Vel dato radicem ſinapis, & trifolium æquali pondere, trita cum lacte & oleo hyſopino in cibo, cui potiſſimùm ſi pauculam carnem porcinam addideris, procul dubio profuturum videbis.

Ad Aſthma.

Ad Aſthma Accipitris idem Albertus (penes quem horum fides eſto,) præſcribit puluerem lateris contuſi, ac contriti cum carne à cæde recenti adhuc calẽte, ac ſanguine hircino per tres dies ipſi exhibendum. Aut ſuccum abſinthij, lacte Aſinino permiſtum, in ſpatium illud, quod eſt inter cutem & carnem coxæ Gallinaceę effundi, atque coxam Accipitri edendam dari iubet. *Et alibi: Accipitrem aſthmaticum, ſic curabimus.* Caryophylli, cinamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, ſal, gummi tragacanthę, thus, equali ſingula pondere miſceantur, & impoſita tegulæ caleſcant ad ignem. Huius pulueris nonnullam portionem, per tubum in nares ipſi inſufflabis. *Reliquum lardo minimè rancido, auellanæ nucis magnitudine, probèq; contuſo admiſcebis:* & vbi in fauces Accipitris ingeſſeris, illam tandiu Soli expones, donec medicamentum reuomat. Poſtridie item lardum, vnciæ vnius pondere in cibum dabis. *Tum die tertio pullum Columbinum rubeum.* Quarto denique ad balneum deduces.

Ad ſitim.

Accipitre ſiti laborãte, glycirrhyzam, rhabarbarum, betonicam, in ſyrupo violato, multa aqua diluto noctem totã infundes, aquam illã Accipitri mane quãtum voluerit, bibere ſines per totum octiduum, & ranas edendas dabis. *Aliud remedium. Si vehementer ſitit,* puluerem caulis libyſtici, anethi, & fæniculi *cum vino decoque,* & mellis cochlear admiſce. Liquorem huncſcitè decoctum, ritè colatum, ut bibat, Accipitri permitte, aut in fauces infunde. Si id detrectat, carnem melle oblitam primùm, & poſtridie oleo roſaceo frigido imbutam offer. Quod ſi ob *alteratum corpus ab extremo calore ſiticuloſus euaſerit,* aquam exhibe, in qua ſaccharum cum croco & ſpodio maduerit, ſed exigua portione, quanta nempe refrigerandis duntaxat faucibus ſufficit. Aut ſi ob nimiam obeſitatem, aut calorem internum quauis ratione præter modum auctum ſitiat, adde prædictis terram ſigillatam. Si à cruditate ſitis orta eſt, cuminum in aqua decoquito, in roſtrum infundito: aut pulegium ex vino veteri, uel caryophyllos ex aqua coquito, eaq; cibum, quo Accipitrem paſcere animus eſt, irrigato ac madefacito. Quod ſi ſubinde ſitire pergat, inquit Tardiuus Gallus, aquam ei bibendam appone, in quam inieceris drachmam boli Armenæ, & dena caphuræ grana. Eandem bolum Albertus aduerſus omnia iecoris in Accipitre vitia commendat.

Contra Lũbricos.
[d] L.10.c.6.

Contra Lumbricos [d] Creſcentienſis ſuccum foliorũ perſicæ, aut ſantonici abſynthij puluerem ſemenuè ualere ſcribit, vt ſcilicet quod in hominibus, id etiam præſtent in Accipitre. Beliſarius & Albertus, ſcobem vel etiam ſquammas chalybis depurati carni ſuillæ inſpergunt, eaq; triduuum pro cibo exhibita ſanari aſſerunt. Vel, inquit Beliſarius, ſume ſtercus Paſſerum & pellis illius piſcis, cui Tincæ nomen eſt, crudi, crematę puluerem, eboris ſcobem, & ſtomoma pari pondere ſingula. Hæc omnia trita cordi ſuillo, quo Accipitrem paſcere voles, inſpergito. Albertus omnem huius mali curam in eo poſitam eſſe non malè arbitratur, vt ſcilicet cibi concoctio ritè procuretur, omniq; ratione caueatur, ne cruditatem, quæ lumbricos, alioſq; id genus vermes in ventre gignit, patiatur Accipiter. Quod ut fiat, leuibus cibis, ut Gallinacea aut Columbina carne, eum paſci vult, nõ Bubula, aut alia quauis duræ craſſæq; ſubſtantiæ.

Ad aſtrictã aluum.

Si aluus nimium adſtringatur, (cuius indicium habebis, ſi caudam fricet, & aquam bibat) dabis carnem ſuillam cum pauca aloë: aut inteſtina terræ ſuper latere calido ſiccata & trita, carni, quæ à cæde caleat, & ſit concoctu facilis, inſperges, inquit Tardiuus Gallus. Albertus felle Galli, aut teſtudine alba decocta Accipitris aluum laxare docet. E contrà immodicè ſolutam caro ſucco hyoſcyami macerata, & exhibita adſtringit.

Ad cruris fracturam.

Quod ſi crus fregerit Accipiter, thus, bolum Armenam, ſerpentinam, conſolidam maiorem, & maſtichen ſimul tere, oui albumine excepta miſce, in linteum extende, eoq; crus effractum obuolue. Pennam deinde ex ala Vulturina euulſam reſeca, in eam ex altero latere in longitudinẽ fiſſam crus Accipitris include; neq; ante diem quintum ſolue; Ita Albertus docet.

Ad tumorẽ pedis, ſiue podagrã.

Si pedẽ Accipitris citra vllam violentiam tumere videris, podagricum eſſe conijcies, humore in pedum, & digitorum articulos delapſo, quem hac ratione curabis. Pedes eius lacteo titymali ſucco inunges: ipſum verò in pertica pãno linteo, qui eodem ſucco imbuatur, obductum collocabis, donec tumoris

moris locus acrimonia erosus aperiatur. Dein sublato linteo partem affectam seuo inunge, donec curetur. Hæc curandi ratio Petri Crescentiensis est. Albertus vnguento ex butyro, oleo, & aloë, æquali portione permixtis, per tres dies tumorem inungi iubet. Vel, inquit, *ellycnium factū ex lana xylina incendes, eoq; ceu cauterio plantam pedis tumentis inures*. Deinde locum, siue petra est, siue lignum, in quem Auem repositurus es, axungia veteri inunges. Interea verò carne felium, ac murium eum pasces. Sed & hircinæ carnes aceto maceratæ, ad medelam podagræ, in cibo conferunt. Earundem vsus erit, si tineæ pennas Accipitris erodant, contra quas item prodest alas aceto calido & oleo laurino subinde illinire, ac perfricare. Quod si alioquin vulnus acceperint crura, pedesue, millefolium, saxifragiam, verbenacam, & plātaginem æquis portionibus conteri, & carni, quam esurus est, permisceri vult Albertus. Si Accipitrum pennæ inter volandum frangantur, vt aliquando contingit; sagacissimi aucupes sale & allio eas reficere solent; ea videlicet soliditate, quæ, vt dicunt, fit per acum, in hunc modum: vtpote secta, qua rupta fuit, penna, eaq; abiecta, simili, quam aucupes ad id præsto habent, affixa detruncatæ, inclusa tamen inter vtranque acu triseca (trigona scilicet) quam cum sale, & allio affatim illiniant, sic vtraq; conectitur, adeoq; solidè agglutinatur, vt integris ac continuatis minimè cedat, donec excrescente trunco natiua penna renascatur. Si Accipitri vnguis auulsus est à digito quopiam, non expectandum, vt renascatur, sed vulnus curandum est in hunc modum. Muris viui ventrem medium aperies, in quem etiamnum calentem pedem Accipitris inseres, ac fasciola aptè vincies. Si id non iuuat, medulla è dextra porci ungula pedem per triduū inunges. Eadem planè ratione læsum digitorum quempiam articulum, idem Albertus restituendum monet. Accipitre spasmo, seu conuulsione flatulenta, quam Albertus barbaro, si non Germanico vocabulo Rampam, vocat, laborante in pedibus, cibum eius in succum artemisiæ intinges, & sanguine agnino, eoq; calido pedes fricabis, aut vino tepido, in quo vrticæ decoxerint, atq; vtrūq; peragere consultum erit.

Ad tineas.
Ad penarū fractionē.
Ad auulsū vnguem.
Ad spasmū

COGNOMINATA.

ANTIOCHVS ob insignes expeditiones, & res bello præclarè gestas, debellatis quamplurimis gentibus, cum longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat, vt [a] Plutarchus testatur.

Antiochus cur Accipiter dictus.
[a] In Apophthegm.

Hierax, teste Suida, vnus fuit ex Legatis Amphipolitarum, qui Athænas miserant, vt ciuitatem, ac regionem suam Atheniensibus traderent.

Hierax legatus.

Pharaonem vocauit Accipitrem D. [b] Ioannes Chrysostomus in D. Matthęi verba hæc: *Quoties volui te congregare, sicut Gallina*, &c. scribens. *Cùm te*, inquit, *in Aegypto, quasi sanguinarius Accipiter persequebatur Pharao, misi super te Moysem, & Aaron, quasi duas mollissimas pennas misericordiæ meæ, & liberatos vos de vnguibus eius rapui in desertum, & noluistis sequi me.* & paulò inferius. *Illi autem non quasi domestici pulli Gallinæ, quæ est Ecclesia, sed quasi syluestres pulli sanguinarij Vulturis, non solùm ad veritatem duorum testamentorum, venire non acquiescunt, sed adhuc irrunt super ipsam Gallinam, id est, Ecclesiam, & diripiunt, & dispergunt pullos eius, & euellicant eam.* Plato scitè ad modum, *Causidicos, & aduocatos, qui miseros reos insatiabili rapacitate deprædantur, Accipitres pecuniæ* vocat, eodem nempe sensu, quo, vt in Vulturis historia diximus, à Cicerone, salso admodum scōmate, *Imperatores, Piso & Gabinus Vulturij paludati* vocantur, quibus latrocinium forense exercere solenne esset. Ita [c] Plautus Drodalum Lenonem conuicijs lacessens Accipitrem appellat, his verbis:

Pharao Accipiter dictus & cur.
[b] In Math. c. 27. Homil. 46.
Causidici Accipitres dicti.
Leno Accipiter dict⁹.
[c] In Persa.

——Eho lutum Lenonium,
Commixtum cæno, sterquilinium publicum,
Impure, inhoneste, iniure, illex, labes populi
Pecuniæ Accipiter, auide, atq; inuide:
Procax, rapax, trahax, trecentis versibus
Tuas impuritias proloqui nemo potest.

Magi etiam apud Aegyptios, patres nuncupant Accipitres, Aquilas & Leones, hosce nempe, qui sacris ijsdem initiantur. Omnes enim μελεμψύχωσιν credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam esse, nominum etiam communitate testantur. Locorū item quædā nomen Accipitris præ se ferunt. Insulæ enim, teste [d] Strabone, tres paruæ in Aegypto sunt, fortasse ab Ichtyophagis nō admodum dissitæ, quarum vna Testudinum, vnde Chelonophagi incolæ dicuntur: altera Phocarum, tertia Accipitrū dictæ sunt Geographis. Insuper in Oceano Occidentali, vt ex theatro mundi habetur, sunt quædam similiter Insulæ Accipitrū dictæ,

Patres qui apud Aegyptios Accipitres dicti.
Loca Accipiter dicta. Insulæ.
[d] L. 16. Geograph.

quæ

quæ Azores etiam vocantur Hispanis, quia Azor illis Accipitrem sonat; Est qui eas ab essorer, Gallico vocabulo, quod siccare & arescere significat, sic dictas scribit, sed perperam. A [e] Strabone item ciuitas quædam memoratur Accipitrum dicta, quòd Accipiter in ea coleretur. Ea haud longè è Thebis aberat.

[e] *Lib.* 17.
Vrbs Accipitrum.

DENOMINATA.

HIERACITES lapis, [a] Plinio gemma est, quam idem *à colore Accipitris denominatam* ait. Huius etiam meminit doctissimus [b] Georgius Agricola. Hieracitem inquit, *Paulus Aegineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gemmis. Is* (sunt verba Plinij) *alternat totus Miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur*, vt tradit idem Agricola, *in tractu Heldesheymio Saxoniæ, qua itur versus occasum in colle ultra flumen & citra, estq; similis specie, & colore Accipitrum mollioribus pennis, quæ ipsis sunt in pectore.* Interpretatur [c] idem hunc lapidem Germanica voce habichsteyn, ac si Accipitrum lapidem dicas. Hunc lapidem dextro femori alligatũ sanguinem per ora venarum profusum sistere dicunt. [d] Paulus Aegineta contra hæmorrhoidas valere etiam tradit. Hermolaus *eum, qui hunc lapidem gestat, à muscis infestatum iri* negat. Est & intybacei generis herba quædam, quæ mutuato ab Hierace vocabulo Hieracium plerumq; apud Græcos, Latinosq;, atq; etiam fæmineo genere quibusdam Hieracea dicitur, ea ratione, quam & suprà cùm de Accipitris ingenio sermo esset, retulimus: Huius enim Accipiter auulsæ scalptæue succo oculos irrigans, oblinensq; deperditam oculorum aciem in integrum restituit, pristinamq; claritatem recuperat. Lactuca etiã syluestris, Italis Lattuca seluatica dicta, teste [e] Apuleio, quibusdam Accipitraria nominatur. *Ex lactucis sponte nascentibus censetur, rotunda habet folia, & breuia*, vt inquit [f] Plinius.

Hieracites lapis.
[a] *Lib.* 37. *c.* 10. & 11.
[b] *Lib.* 5. *de nat. fossil.*
[c] *In Interpr. rer. metal.*
[d] *Lib.* 7.
Hieracium
Lactuca syluestris.
[e] *In floridis.*
[f] *L.* 19. *c.* 7.

Minus Hieracium (inquit Ornithologus) quod doctorum pleriq; hodie illud esse putant, quod vulgò Dens Leonis appellatur, Romani Intybum syluestre appellant, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Rustici quidam apud nos Vveyenschuuantz, id est, caudã Milui vocant, alij Seublumen, id est, flores suillos, alij aliter, vt in Sueuia, Geinsblumen, dicũt quasi florem Anserinum, quòd illa planta Anseribus grata sit. Eandem hedypnoidem putant eruditi, aut si quid interest, viribus tamen & genere similes sunt. Huius florum scapi, instar lactucæ, & Hieracij Cretici, aliorumq; quorundam Hieraciorum lacteo succo diffracti manãt, qui cùm amarus sit, & insigni abstergendi vi præditus, non mirum si Accipitribus affrictu oculorum caliginem discutiat. Quanuis fortasse his egrè credat quispiã, vt facultate frigidis. Aliud quoddam est Hieracij gènus totum lacte turgens, sed non amaro, verùm acerrimo, qualis Tithymalis inest. Vnde illud Hieracium, Tithymaloides vocare quibusdam placuit. Hoc saltem egregia detersoria vi pollere, eaq; ratione oculorum aciei prodesse, vt Chelidonium maius, aliaq; huiusmodi, nemo negauerit. Ex eodem Hieraciorum genere Picris est, id est, Intybum, vel Cichorium syluestre ab amaritudine dictum, quod Aelianus refert *Circum* Accipitrem *nido suo imponere tanquàm ad custodiam pullorum aliquid conferat.*

Hieracium minus.
Cauda Milui.
Hedypnois.
Qũo Hieraciũ caliginẽ discutiat, & quale.
Hieracium Tithimaloides.
Picris.
Intybũ, siue Cichorium syluestre.

Dracunculus etiam Hieracium nominatur apud Dioscoridem, fortasse propter caulem maculis insignem, vt & Accipiter suo pectore maculosus est, quemadmodum de lapide Hieracite paulò antè diximus. Et Lychnis syluestris Hieracopodion, id est, pes Accipitris, nimirum à figura folij dicitur. Nã Lychnis coronaria alio nomine quibusdã Ballaria, appellatur. Inuenio autem apud Varinum, & Hesychium, Balarim herbam esse triphyllon, id est, triplici folio, vt ita fortè vngues Accipitris imitetur. *Alia, Accipitrinus pes, dicta herba, inquit, Hermolaus* Barbarus, apud vulgus nostrum, quæ Corneola quoq; dicitur (fortè, quòd siliquis quasi Corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, siliquis ciceri similibus. Ex genistarum genere est, & tinctoria cognominatur, quod colore rubro capillos inficere dicatur. Medici collyria quædam, siue medicamenta ad oculos Hieracia vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem ita acuant, vt ne perspicacissimo quidem Accipitrum visui inferior futura sit. *Tale est* *Apollonij Phœnix Collyrij genus apud* [g] *Galenum Hieracium cognominatum, vt doctioribus* quibusdam recentioribus placet, quòd ab Hierace quodam compositum, ab Apollonio verò in vsum assumptum sit. Quam sententiam confirmat aliud simile medicamentum, ibidẽ Hieraci ascriptum. Fuerunt & multæ aliæ compositiones eiusdem nominis apud veteres. [h] Plinius recenset vnam his verbis: *Hieracium vocatur collyrium, quod ita maximè constat.* Temperatur autẽ idem Ammoniaci vncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, misyos verò unà, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colligũtur in pilulas

Dracunculus cur Hieracium dictus.
Ballaria.
Balaris herba quæ.
Accipitrinus pes alius.
Corneola.
Collyria Hieracia dicta.
[g] *Lib.* 4. *de comp. med. sec. locos c.* 7
[h] *L.* 34. *c.* 11.

in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia, & suffusionum, contra caligines, & scabricies & albugines, ac genarum vitia. Aliud à Plinij, & vtroq; Galeni Hieracio diuersum [i] Celsus describit ad scabrities.

Ars ipsa, quæ Accipitres domari, & ad uenatum instituí docet, Accipitraria dicitur. Item & mansuefactarij, qui huic arti operam dant, Accipitrarij vocantur, vt Græcè ἱερακότροφοι. Ab huius Auis nomine metaphorico tropo, originem duxit quondam veteribus vsitatum verbũ, Accipitrare, quod apud Næuium legitur authore [k] Gellio, & idem significabat, quod rapere, detrahere, nunc abolitum.

[i] Lib.6.c.6. Accipitraria ars. Accipitrarij qui. Accipitrare. [k] L.19.c.7.

10

VSVS IN SACRIS.

IN superstitiosis veterum Aegyptiorum sacris frequentem admodum Accipitris vsum fuisse legimus. Hunc enim cùm viuum, tùm mortuum colebant. Viuum quidem venerabantur, cùm quòd Scorpiones, Cerastas, aliaq; venenata animalia necaret, tùm ob plurimam, quam ei cum cælesti igne seu Sole, quem pro potissimo numine habebant, esse credebãt, similitudinem. Deniq; quòd ad auguria eo maximè vterentur. Vnde & certos ministros in Accipitrum, quos in sacrorum vsum alebant, curam destinabant, teste [a] Diodoro Siculo, vt volantibus carnes incisas proijcerent, magnaq; voce, donec carnes caperent, inuitarent. Mortuos Accipitres colebant, quod eorum animas vaticinandi vi præditas existimarent. Vnde Aelianus; Accipiter, inquit, *quoad viuit, cùm apud Aegyptios egregiè charus Deo existimatur; tùm post excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum interpretationes proficisci persuasi sunt. Atque apud eosdem populos tripoda Accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata effunderentur, fama est.* Et [b] rursus. Accipitres *Tentyritæ sanctissimè colunt, & adorant propter comparationem, quam cum igne ijs esse affirmant. Atq; huius rei testimonium adferunt, quod similiter atq; ignis violenti, ac veloces sint, aquam verò cum igne existere posse negant. Contrà Copitæ Accipitres, vt Crocodilorum hostes, sæpè in crucem agunt. Hi quippe Crocodilos ob similitudinem, quam cum aqua habere asserunt, diuino honore afficiunt.*

[a] Lib.2.rer. antiq.cap.4

[b] L.10.c.24

20

30 *Fuisse diuinum animal Accipitrem,* inquit [c] Eusebius Pamphilus, ubi ueterum Ethnicorum de eo opinionem copiosè prosequitur, *ab Aegyptijs habitum, inde etiam constare potest, quòd bonum illum Dæmonem, cuius beneficio ac nutu omnia subsistere, vigere atq; contineri credebant, reliqua serpentis imagine, caput Accipitris effingerent.* Mortuos etiam Accipitres publico exequiarũ honore prosequutos esse antiquos legimus. Sed hoc mirabilius, quod [d] Diodorus Siculus refert: *sicubi,* inquiens, *vinum frumentumuè, aut aliud aliquid, victui accommodatum, vbi aliquod sacrum animal expirasset, inuentum esset, non amplius eo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, Aeluros, & Accipitres mortuos ad Aegypti vrbem Butrim asportabant.* Plura ad Accipitris cultum pertinentia primo statim huius operis ingressu, vbi de dignitate Accipitris, ex diuinis ex exhibitis honoribus potissimùm deprõpta disputatur, curioso Lectori videre licet, ne eadem sæpiùs repetẽda sint.

[c] Lib.2.c.1. de præpara. Euangel.

[d] Lib.2.

40

AVGVRIA.

HABITOS olim in maxima veneratione Accipitres, cùm plurimas alias ob causas, tùm vel maximè, quòd rebus gerendis benè consulere, bonumq; semper augurium adferre à stolida, superstitiosa, & proprio sæpè cum damno nimis credula gentilitate crederentur, ex omnium authorum consensu probatur. Hos enim diuinæ voluntatis nuntios, ac interpretes, præsertim verò Apollinis, vt Aquilam Iouis, Homerus, & Porphyrius creditos fuisse ostendunt. Quæ opinio adeo apud omnes inualuit, vt ab augurijs nomen traxisse velint Accipitrem, quasi quod ter accepta, & nuncio lętissima in augurijs dicatur Auis. Sunt qui existiment boni ominis nuncium esse, cùm ad læuam volare conspicitur. In qua sentẽtia fuit Ioannes Vrsinus in eo suo carmine, quod de Accipitre fecit, vbi etiam rationem reddit, cur Sacra Auis Græcis dicta sit:

50

Si sacra dicor Auis, nimirum consulo rebus
In læuum vergit cum mea dextra latus.
Non tamen augurium, non nostri commoda fellis
Aut seui, at prædam mollis asote petis.

Accipiter vnde dict⁹ Augurij Accipitris felix signum. Cur sacra Auis dict⁹ sit Accipiter.

Qua quidem in re manifestè [a] Homero repugnat, qui Accipitrem Telemacho ad dextram volasse

[a] Odyss. O.

volaſſe, & lætum tamen augurium attuliſſe ſcribit, hiſce verſibus, quos Simon Lemnius Rhætus Emporicus è Græcis ſic Latinos fecit:

Talia dicentis dextra de parte volauit
Accipiter Circus, volucris pennata ſub auras,
Acre genus raptu, & Phœbi quoq; nuntius Ales,
In curuo pauidam lacerabat vngue Columbam,
Euellens plumas, vulſaſq; ſub aëre pennas
In terram medias, inter iuuenemq; ratemq;
Fundebat retinens volucrem. Theoclymenus augur
Telemachum à ſocijs prenſâ vocat omine dextrâ:
Haud equidem volucris ſine numine dextra volauit,
Telemache augurium agnoſco, coramq; volantem
Conſpexi volucrem. veſtro haud genus altius extat.
Quin alia haud Ithacæ magis eſt gens regia terris,
Quæq; magis Samijs ſceptro dominetur in vndis,
Quàm veſtra in populis Ithacæ. vos ergo potentes,
Imperio vndarum ſemper regnabitis alto.
Telemachus contrà prudens orditur: Amate
O vtinam lætum non hoc ſucceſſibus omen
O hoſpes, careat. &c.

[b] *Lib. 5. c. 13. Genial. dierum.*

[b] Alexander ab Alexandro *poſt Ciconias, quæ ſemper non dubiam concordiæ ſignificationem ferre* perhibentur, *proximam eſſe Accipitrum naturam,* ſcribit; *præcipuum* verò *genus, quod Circum appellant, altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs, & pecuariæ rei opinati ſunt.* Tantum verò hanc prædicendi vim in Accipitre ualere arbitrabantur, ut etiam cum moriente, non ſolùm nõ mori, ſed in alios etiam, deuoratis eius extis, transferri poſſe crederent. Quod impius ille [c] Porphyrius aſſerere etiam nõ dubitauit, his verbis. *Qui animalium vaticinijs pollentium animas in ſe recipere volunt, deuoratis principalibus corporis eorum partibus, vt corde Ceruorum, aut Talparum, aut Accipitrum, animam quoq; ſingulorum præſentem, & ingredientem in ipſos accipiunt, & Dei inſtar futura præſentientem.* Exempla augurij ab Accipitribus deſumpti præter Homericũ illud, aliquot ſubnectere lubet. Dario Accipitres viſi, duo Vulturum paria vellicantes, omen fuere, quòd de cõiuratis ſumpto ſupplicio, haud multò poſt Perſarum regno potiturus eſſet. *M. Aemilio, D. Bruto Coſſ. Didius Lælius Legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues cõſpecti, in diuerſumq; lapſi, proximè Pompeio in caſtris ſedenti Accipiter ſuper caput acceſſerat, in Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſus,* vt author eſt Iulius obſequens.

[c] *Lib. 2. de abſtin. ab anim.*

Darij augu riũ ex Accipitribus, & Vulturib.

Didius Lælius occis⁹.

Manethon Aegyptius ab Accipitrum augurio Capuam vrbem olim celeberrimam, nomen accepiſſe ſcriptum reliquit, his verbis: *Oſcus, qui Tyrrhenis imperauit, inſigne ſerpentis habuit.* Sed & Seruius teſtatur, *Oſcos populos dici, apud quos plurimùm ſerpentes abundant,* quorum quidem regio nunc Campania dicitur. Nam Oſcum hunc aiunt coloniam eò tranſmiſiſſe, cùm Hetruſci in tota ferè Italia rerum potirentur, vrbemq; in ea regione longè principem ab Accipitris augurio, quem lingua Hetruſca Capym appellabant, nominaſſe: vt ſcriptores etiam alij quidã vetuſtiores memoriæ prodiderunt. Licet pòſt temporis progreſſu creditum ſit, eam ita à campeſtribus locis nominatam eſſe. [d] Statius etiam, vt boni ex Accipitre augurij ſpem indubiam affulſiſſe innuat, ita inquit: —*& altis*
Deſuper Accipitres exultauêre rapinis.

Capys Accipitrem ſignificat.

[d] *L. 3. Thebaid.*

MYSTICA.

DIVVS [a] Gregorius eum locum interpretans, vbi ita D. Iob quęrit, *Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcet Accipiter expandens alas ſuas ad Auſtrum?* allegoricum ſeu myſticum ſenſum his verbis explicat. *Quid eſt ergo Accipitrem in Auſtro plumeſcere, niſi quòd vnuſquiſq; ſanctorum tactus flatu Sancti Spiritus concaleſcit, & vſum vetuſtæ conuerſationis abijciens, noui hominis formam ſumit: Quod* [b] *Paulus admonet dicens: expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum. Et rurſum: Licet is, qui fortis eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is, qui intus eſt, renouatur de die in diẽ. Vetuſtam autem pennam proijcere, eſt inueterata ſtudia doloſæ actionis amittere, & nouam pennam ſumere, eſt mitem, ac ſimplicem bene viuendo ſenſum tenere. Penna namq; veteris conuerſationis grauat, & pluma nouæ mutationis ſubleuat, vt ad volatum tantò leuiorem, quantò nouiorem reddat. & benè ait: Expandie*

[a] *L. 31. Moral. c. 18.*

[b] *Ad Coloſ. cap. 3.*

dit alas ſuas ad Auſtrum. Alas quippe noſtras ad Auſtrum expandere, eſt per aduentum S. Spiritus noſtras confitendo cogitationes aperire, vt iam non libeat defendendo nos tegere, ſed accuſando publicare. Tunc ergo Accipiter plumeſcit, cùm ad Auſtrum alas expandit, quia tunc vnuſquiſq; ſe virtutum pennis induit, cùm S. Spiritui cogitationes ſuas confitendo ſubſternit. Qui enim vetera fatendo non detegit, nouæ vitæ opera minimè producit. Qui neſcit lugere, quod grauat, non valet proferre, quod ſubleuat. Ipſa namq; compunctionis vis poros cordis aperit, & plumas virtutum fundit, cumq; ſe ſtudioſè mens de pigra vetuſtate redarguit, alacri nouitate iuueneſcit. Poſt pauca eodem loco: *Poteſt etiam per hunc Accipitrem renouata gentilitas deſignari, ac ſi beato Iob apertè diceretur: futuras virtutum plumas in gentilitate reſpice & uetuſtas ſuperbiæ pennas amitte.* Hæc D. Grægorius Papa. [c] Gloſſa eius loci hunc adfert ſenſum. *Nunquid*, inquit, *cuilibet electo tu intelligentiam, quam non habes, ex te contuliſti, ut flante ſancto Spiritu, cogitationum alas expandat, & confitendo aperiat, quatenus pondera vetuſtæ conuerſationis abijciat, & virtutum plumas in vſum noui volatus ſumat?* Quaſi dicat, minimè, ſed diuina ſapientia ſola huius rei eſt effectrix. Et rurſus. *ſignificat*, inquit, *Accipiter pænitentem, cuius cõuerſatio renouatur per hoc, quòd expandit intellectum ſuum, & affectum fideliter ad amorem diuinum.* D. [d] Antonius Patauinus in hunc locum commentans hęc myſtica ex eo ſenſa eruit, inquiens: *Accipiter hoc in loco virum iuſtum ſignificat. Et nota quòd Accipiter duo facit: pede capit, et non capit Auem niſi volantem. Sic vir iuſtus pede affectus capit & non capit bonum niſi volans. de terrenis non curat. Hic per ſapientiam Dei plumeſcit. Plumæ Accipitris ſunt puræ cogitationes viri iuſti, quæ per Dei ſapientiam (quæ dicitur à ſapore) ordinatæ in Dei mente ſuccreſcunt. Quantum enim de Deo ſapis, tantum plumeſcis. Quantum de ipſius ſaporis dulcedine ſentis, tantas bonarum cogitationum plumas emittis. Et ſic iſte Accipiter expandit alas ſuas, id eſt, amorem & timorem diuinum ad auſtrum, id eſt ad IESVM, qui ab Auſtro venit, ut calorem nutritiuum emittat, & gratiam conſeruatiuam in ipſas perfundat. Hæ duæ alæ dantur mulieri, ideſt, animæ pænitẽti, quibus à terrenis eleuata auolet in deſertum locum pænitentiæ.* Iacobus Vitriacenſis totam hanc hiſtoriam Saluatori noſtro Chriſto allegoricè adaptat, in hæc uerba ſcribens: *Accipiter iſte dicitur Chriſtus, qui pennas veteres exuit, & nouas aſſumpſit, dum proiectis Iudæis gentes ad ſe conuertit. In cruce autem totus deplumatus eſt, vna ſola pluma ei adhæſit. Latro enim, qui prius pluma fuerat Struthionis, factus eſt pluma Accipitris. Per ſapientiam autem diuinam quotidie plumeſcit Accipiter iſte, quia per prædicationem ſanctorum nouas plumas acquirit, donec omnibus plumis in fine ſibi adhærentibus Auis pulcherrimâ circundata varietate prædam ſuam offerat Deo patri. Hic autem Accipiter nouem menſibus fuit in mutatorio vteri virginalis* (Mutatorium vocat locum vndiquaque probè occluſum ac tepidum, ædiculam, ſiue caueam, in quam manſuefactarij, Accipitres plumarum ſenectam depoſituros, ſeponunt) *ſuper virga rectiſſima* (conto) *virga de radice Ieſſe: exiens autem ab eo multam prædam cepit, & tandem in die aſcentionis in cælum auolauit. Alas autem ad Auſtrum expandit, dum diligentibus ſenſum aperit, vt intelligerent ſcripturas. Duo enim teſtamenta dicuntur alæ Chriſti, de quibus dicitur: ſub umbra alarum tuarũ ſperabo, donec tranſeat iniquitas. Nos autem ad auſtrum Spiritus ſancti alas cogitationum expandamus, vt nouas virtutum pennas abiecta uetuſta iniquitate aſſumamus.* Hactenus Iacobus de vitriaco. Alicubi verò Accipiter eos denotat, ut ait [e] Hieronymus Lauretus, qui alijs inſidias moliuntur, & cædes meditantur aſſiduè: inquit autem: *Accipitres ſignificant homines, qui ſæpè prauis & damnatis artibus Dæmonum miniſterio vtuntur ad ſua explenda carnalia deſideria.* Nam Accipitres ſolent auxiliari alijs hominibus in uenatu & inſidijs aliarum Auiũ. Ipſi autem nullam nõ Auiũ infirmiorum inuadunt. Quos homines vt diſplicere ſibi Deus ſignificaret, eius Auis eſum eo loci prohibuit. Hic quidem intellectus ſimplex & ſanus mihi videtur. Quem verò Gloſſa adfert huic noſtræ tempeſtati, qua Accipitraria venatio vbique vſitata eſt, accomodatior videri poteſt, minimè autem Moſis ſeculo, quo quidem, ut ſuo loco dictum eſt, nullum adhuc in feris capiendis homini obſequium præbebant Accipitres. Vnde eam tunc fuiſſe ſcripturę mentem, aptè dicere non poſſumus. Verba autem [f] Gloſſæ ſunt iſtæc: *Accipiter inter rapaces eſt Aues, ſed manſueſcit, & rapinam cum hominibus operatur. Hunc imitantur, qui manſueti videntur, ſed eam potentibus & auaris atque rapacibus rapere nituntur.* Et [g] alibi: *Accipiter deſeruit ad Auium prædam; & ideò ſignificat illos, qui raptoribus præbent miniſterium.* Hæc Gloſſa.

c *Tom. 3. c. 39. Iobi.*

d *Dom. 1. Quadrag. ſer. 2.*

Chriſt⁹ Accipitri aſſimilatus.

e *Sil. alleg. ex Deut. 14.*

f *Leuit. c. 11.*

g *in moralib⁹ eiuſdem capitis Gloſſæ.*

Poteſt etiam Accipiter ſimili ratione infernalem illum raptorem denotare. Quemadmodum enim Accipitres captæ prædę ante omnia oculos eruunt, deinde lacerant, & occidunt: Ita Dæmon, ubi hominem deceptũ diripere parat, primũ excæcare, & oculos omnis boni propoſiti configere, aureſq; ne audiat verbum Dei, obturare, & linguam, ne peccaſſe confiteatur, excindere nititur, deinde eum laniat atque æternum illi ita exitium machinatur. Quemadmodum etiam duo ſunt Accipitrum genera, nobile ſcilicet, & ignobile, illud certè Aues non caperet, niſi in altum elatum eſſet; hoc verò, niſi in terra. Columba autem vtrumq; genus agnoſcens, vt primum vidit, in terram; vbi aliud, ſtatim in altum auolat. Sic etiam Diabolus aliquos rapit in alto, hoc eſt, in ſtatu proſperitatis, & aliquos in terra, hoc eſt in aduerſitatibus.

tibus. Columba autem vtrunque Accipitrum genus cognoscens significat iustos, & simplices, qui felle peccati carent. Hæc Columba duas alas habet, scilicet humilitatem & patientiam. Quando ergo iustus videt Accipitrem diabolum velle se rapere in alto, hoc est in prosperitate, tunc vti debet ala humilitatis, prosperis non se exaltando, sed ex hoc se magis Deo debere cognoscẽdo. Cùm verò videt eundem se opprimere in terra velle seu paupertate, tunc volabit in altum per alam patientiæ, & spei, rectè credendo patientiam viam ad Christum esse. Rectè quoque Iobum Columbam inter Accipitres vocabat D.[h] Chrysostomus, vt ouem inter Lupos &c. Præterea quemadmodum ad solis radios solet Accipiter pennarum vitia dirigendo componere. Sic ad Christum Dom. accessurum, oportet omnem improbitatem & affectus impios exuere, & nouo vestitu, ac renouatione vitæ superindui.

[h] *Homil. 2. de patientia Iob.*

MORALIA.

Accipitribus q. comparentur.

CASSIODORVS[a] Accipitris naturam ad humanos mores comparat his verbis: *Quod animosi Accipitres, & supra omnes alites acutiùs intuentes, volatus solitarios concupiscunt, quia rapaces insidiæ innoxia conuenticula non requirunt. Ambiunt enim aliquid soli agere, qui prædam cum alio non desiderant inuenire. Sic mortalium voluntas plerumq; detestabilis est, quæ conspectum hominum probatur effugere, nec potest de illo aliquid veraciter credi, cuius vitæ testis non potest inueniri.* Diuus Augustinus Accipitres pecuniæ eos vocat, qui aliena quærunt, in quo [b] Plautum imitatus est, qui auaros Lenones eodem nomine appellauit, ut suprà ex eo in cognominatis ostendimus.

[a] *L. 8. Ep. 3*

[b] *In Persa.*

Nec inconcinnè quoque noster [c] Ariostus medicũ, qui ob promissam à Gabrina illa scelestissima uetula, ingentem pecuniæ uim, Filandrum veneno exhibito è medio tollebat, Accipitri comparauit, dicens:

[c] *Cant. 21. Stanz. 63.*

Come Sparuier, che nel piede grifagno
Tenga la starna, e sia per trarne pasto,
Dal can, che si tenea fido compagno,
Ingordamente è sopragiunto, e guasto.
Così il Medico, intento al rio guadagno,
Donde speraua aiuto, hebbe contrasto,
Odi di somma audacia essempio raro,
E così auenga à ciascun altro auaro.

De Callicratis & Menalcidæ perfidia, impostaraq; antiquissimũ carmen legitur apud [d] Pausaniam, quòd latinè redditum sic sonat:

[d] *Lib. 7.*

Et ignis est alio magis, qui urat igne,
Lupisq; sænior Lupis est alijs,
Accipiter ocius Accipitre volat,
Si Callicratem ipsum immaniorem ante alios
Superauit perfidia Menalcidas.

Hominem enim omnium nequissimum Callicratem, perfidia qui superaret, Menalcidas est inuentus. De ducum horum historia consule Pausaniam, quam si ad moralem doctrinam placet reducere, significabit neminem adeo versipellem esse, cui non ab alio imponi possit.

HIEROGLYPHICA.

Accipiter animi hieroglyphicũ & cur.

ANIMVM humanum, quo nihil pulchrius, nihil sublimius, nihil præstantius in hoc mundo est, cùm ad contemplationem rerum diuinarum se extollentem ostendere uellent Aegyptij, Accipitrem recta sursum volantem, ita vt æthera captare videretur, pingere consueuerunt. Cętera enim volatilia, si uolatum arripiunt in sublime, obliquo tractu curuatisq; spacijs ferri coguntur; neq; enim recta cursum possunt intendere. Solus autem Accipiter recto meatu volat. Contrà uerò, si animum à sublimium consideratione ad hæc inferiora sese dimittentẽ, ut quas ibi conspexerit ideas, in centro hoc recognoscat, neq; à recto itinere quicquam aberrabat, iidem uellent indicare, tum Accipitrem identidem deorsum ad terram tendentem effingebant. Plato animæ alas attribuit, singulares illius motus, quasi uolatus significans: ad quos duo Accipitris

cipitris uolatus commodè referri possunt, sublimis ad cæleſtium, humilis uerò ad terreſtrium rerum conſiderationem, atq; ita in Hieroglyphicis depictum Accipitrem, uel ſurſum, uel deorſum uolantem, interpretaberis. Animæ etiam ſedem Aegyptij ſacerdotes per Accipitrem intelligi uoluêre. Baieth enim apud eos idem eſt, quod apud Gręcos ἱέραξ, & apud Latinos Accipiter. Aegyptiaca elementa illa, ſi in ſyllabis diuidantur, Bai, per ſe animam, Eth cor ſignificat. Vtebantur illi libenter huiuſmodi compoſitis uocibus, cùm uel ipſam rei originem naturamq; , aut quid ſimile ſignificare uellent. Quod & apud Hæbreos frequentiſſimum eſt, qui uerbi gratia, quo uocabulo cælum nominant, idem conſtare ex aqua & aëre docent: & cùm Adam dicunt, & craſſam, qua compacti ſumus, terræ materiam, & inſitam ſimul mentē oſtendunt. Mentem enim terræ applicatam, id nominis ſignificare oſtendit Philo. Sed iam quid cōmercij anima cum ipſo corde habeat, uideamus. Aegyptiorum opinio fuit, cor eſſe animæ receptaculum. Ex compoſitione duarum illarum ſyllabarum, Bai & Eth, in unam dictionem fit uox Baieth, quæ Accipitrem ſignificat; Ergo ut animæ ſedem in corde eſſe docerent, Auem illam pingebant Aegyptij tantùm, ſed & Stoici animam in corde potiſſimùm ſtatuerunt. Sentiendi enim uires omnes ad ſenſum, quem ex re ipſa communem uocamus, ubi flumina ad mare, confluunt. *Hic* autē, ſi [a] Ariſtoteli credimus, *in corde eſt*. Neque abſurdè dixerimus ab eo mari, quinque corporis ſenſus, quaſi quinque maria mediterranea diffundi in corporis continentem, quæ manifeſta [b] Platonis fuit ſentētia. Quod uerò de animo paulò antè dicebamus cum Accipitre comparatum, imò alitem ipſam pictam congruum illius eſſe ſymbolum, tum ſubit in mentem Zoroaſtris dictum, *alatum* nempe *eſſe animum* (quod apud Platonem latiſſimè diſſeritur) *decidentibuſq; alis præcipitem in corpus ferri, illiſq; mox rurſum ſuccreſcentibus ad ſuperos euolare*. Sed percontantibus eum diſcipulis, *quo pacto alis benè plumantibus animos volucres ſortiri poſſent*: *Irrigetis*, inquit, *alas aquis vitæ*. Iterum ſciſcitantibus *vnde has aquas peterent*, ſic per parabolam, qui erat hominis mos, reſpondit: *Quatuor amnibus Paradyſus Dei alluitur, & irrigatur, indē tidem vobis ſalutares aquas haurietis*. Qui ſciuerit uerò quiſpiam, qui nam hi fluuij ſint; ut ſi Accipitrem ſuum quis merſare ibi uelit, eos inueniat? D. [c] Ambroſius per quatuor flumina Paradyſi intelligit *totidem Initia uirtutum*, nempe *Prudentiæ*, *Temperantiæ*, *Fortitudinis*, *Iuſtitiæ*: & *fons* ait, paulò ſuperius, *eſt ſapientia*; ex quo cętera omnia deriuantur. Nam in diuinis literis fons paſſim accipitur pro ſapientia, ad quem accedere ſitientes admonemur. Vbi verò Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per eas naturalem eam *intelligentiam* capit, *quæ*, ut inquit Alcinous, *eſt intellectio quædam in anima, quæ corpori ſit applicata*, non ea quæ animo à corpore ſoluto conuenit. Ea igitur, cùm labem à corpore contraxerit, nunquam ſeſe humo tollere poterit, niſi fluminibus acceptam maculam eluerit. Quoniam verò ſunt, qui duram eſſe hanc metaphoram contendunt, itaque Gangem, Nilum, Euphratem, & Tigrim (ea enim fluminibus nomina faciunt) quatuor illis uirtutibus, quæ omnem in hominum uita principatum obtinent, reſpondere aſſerunt. Ex his itaque aquis implumis Accipiter noſter luſtrari poterit, atque identidem ita plumeſcere, eaſq; alas emittere, & non ſupra nubes tantùm, quod faciunt Grues, verùm etiam ſupra omnes cælorum orbes ſeſe efferre, pariq; cum Aquila honore acceptus, in ipſius Iouis gremium euolare. Habet præterea ſimilitudinē Accipiter cum anima, quòd ab aquæ potu abſtinere credatur, & ſolo ſanguinis ſuctu ſitim leuet, quo vno & anima ipſa nutriri quodammodo videtur. Ideo, uetere illo inſtituto, libaminibus, quæ pro anima parabantur, ſanguis admiſcebatur, & [d] Moyſes ſanguinem hoſtiarum pro anima eſſe monet, uetatq; nos animam comedere cum carnibus. Paſſim etiam in [e] Leuitico admonemur, ut à ſanguine abſtineamus: quia uniuſcuiuſq; carnis anima ſit in ſanguine. Sed præcipuè Deus exitium cuilibet, tam ex domo Iſraëlis, quàm etiam hoſpitibus & peregrinis, qui apud eos diuertiſſent, habitarentq; minatur, qui ſanguine ueſci auſi fuerint, quem ea de cauſa datum eis aſſeuerat, ut ſuper altari per eum animas ſuas expiarēt, eſſetq; ita ſanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod reſiduum eſſet, terra operiretur. Quod uerò dictum; uniuſcuiuſque animam in ſanguine eius eſſe, nequaquam intelligendum eſt, *ſubſtantiam animæ eſſe ſanguinem*, ait Heſychius, ſed quòd *ſocietatem cum carne per ſanguinem habeat*. Vnde quidam, ſanguinem, animę uehiculū appellarunt. Emiſſus enim ubi frigere cœpit, corpus uita diſſoluitur, animaq; auolat. Eà de cauſa Aegyptij, ſi ſanguinem ſignificare uoluiſſent, Accipitris imaginem effingebant. Multorum ſanè opinio fuit animam eſſe ſanguinem, ſiue ut Empedocles arbitrabatur, in ſanguine. Hinc illud apud poëtas: *Purpuream ille animam*. et: *vitam cum ſanguine fudit*. & alia huiuſmodi. Sed quantum ad hos pertinet, qui ſanguinem animę commiſcent, ego non ita fuerim impius, ut non profitear, de brutorum anima hoc tantùm intelligendum eſſe, de quibus in Geneſi ſcriptum eſt: *Anima ipſius in ſanguine eſt*, cùm in homine tantùm ex animalibus, anima per ſe vitalis ſit, ſuaq; ſe contineat immortalitate. & quamuis Salomon pro concione tertia, uniq;

Baieth q̄d. Bai. Eth.

Adam q̄d ſignificet.

Aegyptiorum opinio de Animæ loco.

[a] *L. de ſomno, & vig.*

[b] *In Theæteto.*

Animus alatus.

Paradiſi flum. quatuor quæ.

[c] *To. 1. de Parad. c. 3.*

Fons p̄ ſapientia.

Intelligētia naturalis.

Cur cū aīa ſimilitudo Accipitri.

Sanguinis vſus in litationibus.

[d] *Deut. 12.*

Sanguine veſci cur p̄hibitū.

[e] *Cap. 14.*

Animā in ſanguine eſſe quo intelligendū.

Accipiter pro ſanguine pictus.

eundemq; interitũm hominis,& iumentorum, & æquam vtrorunq; conditionem, ex impiorum opinione poſuerit,ex ſua tamen ſententia,corpus ad terram reuerti,ſpiritũ uerò ad eum, qui dederat, aſſeuerat. Illud uerò comercij cordi eſt cum ſanguine, ut ex Philoſophorum obſeruatione compertum eſt,quod ex ijs omnibus cõſtet,quibus & ſanguis. Litem uerò eam,qua Ariſtotelici ſanguinem à corde, Medici uerò ab hepate proficiſci, in eoq; naſci aſſerunt, non eſt huius loci,nec inſtituti examinare.

Victoriæ hieroglyphicũ Accipiter.

Denique propter eas dotes quas huic aliti natura, ſupra aliorum volatilium conditionem largita eſt, factum eſt, vt in vniuerſum eſſet excellentiæ, & præcipuè victoriæ hieroglyphicũ. Nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. Neque fruſtra Theoclymenus apud Homerũ, obſeruato Accipitris auſpicio, Telemachum benè ſperare iubet, eiuſq; genus in Ithaca ſupra reliquorum omnium gloriam potẽs, celebre, & illuſtre futurum pollicetur. Ea ſanè Accipitris prærogatiua eſt, vt agilitatis in volando principatum obtineat,ab eoq; deſumãtur preclara illa alarum inſignia, quæcunq; in huiuſmodi gloriæ ſignificatum deueniunt. Hinc victoriæ Hieroglyphicum paſſim in numis, & monumentis alatum eſt, quod victoriæ partæ fama ſeſe ſtatim humo tollit,& gloriam amplexa, perq; ſummum æthera latè volitãs, perq; immenſos terrarum tractus expatiata, impedimenta omnia agilitate ſua diſſipet. Hinc ipſi numi victoriati dicti, quibus Druſus in Tribunatu plebis octauam æris partem argento miſcuit. Eſt & illud victoriæ ſignificatum hieroglyphicum,quod in antiqua columna Viterbij ſpectatur,duo ſcilicet Accipitres ex diuerſo aduolantes; per quos,vt nonnulli tradunt, Herculis ab alpibus; & Oſiridis à Brunduſio motus in Gigantes, necnon victoria deſcribitur. Neq; verò ſolùm ea de cauſa,quòd volatu præſtet, vel quòd alæ victoriæ attribuantur, ales ea victoriæ ſymbolum eſt; verùm ob id etiam, quòd eius pugna tam artificioſa ſit, eaq; verſutia peragatur, vt hoſtis quomodocunq; reluctans neceſſariò ſuperetur, vti ſuo loco de pugna eius relatum eſt. Septẽ item Accipitres, qui inſectabantur Vulturẽ, ſignum hieroglyphicũ erant victoriæ illius, quam ſeptẽ illi viri,qui Smerdis in Magorum exitiũ coniurauerant,aſſecuti ſunt,votiq; cõpotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberarunt. Ille ſiquidem regnum ſibi nullis natalibus comparauerat, veluti Vultur non ex legitimo conceptu,ſed patre generatur,vt aiunt,vẽto. [f] Diodorus per Accipitrem volantem, per quem,vt diximus,alij victoriam interpretantur, celeritatem ſignificari tradit,propterea quòd in volatu ſit omnium volucrum velociſsima. Ad hęc Accipiter paſſis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Aegyptios ſacerdotes. Vt & alæ Auium ſingulæ per ſe,quòd ſcilicet aër ſolis Auibus proprius ſit, perinde ac aqua piſcibus; & terra alijs animantibus. Sunt qui ventos ea ſpecie ſignificari tradant. Ventus autem nihil aliud eſt,quàm incitatus,& fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵωπες ὑπόπτεως, velociſſimos exponit. Sunt qui cæleſtium corporum cœtum hinc interpretentur. Nam quæ ſidera ſuper horizontem attoluntur, volucrium in modum ſurgere,& per immenſum inane ferri videntur. Sed & alia multa præterea ſignificata hieroglyphica apud Aegyptios habuit Accipiter. Inter quæ præcipuum erat Solis, cui cùm ob eximium viſus ſplendorem, ac clariſſimam aciem, quæ ad illius quidem aduerſos radios non conniuet, tùm propter motus velocitatem, viuacitatem, ac fæcunditatem maximam,peculiares ſoli dotes,ſacer credebatur. Ignis quoq; typum ob violentiam,& quam dixi perniciſſimam volandi vim, gerebat. Sed & Venerem deſignabat, propter nimiam ſalacitatem. Ijdem Aegyptij, totius orbis molem demonſtrantes, inter circulũ aëreũ, & igneum ſerpentis effigiem cum capite Accipitris circunducebant, vt eſſet inſtar Græcæ literę Θ, quæ Thita dicitur. Per circulum enim, magnitudinem & formam totius orbis intelligebant: per anguem verò,qui medium interſecat, bonum Dæmonem,cuius beneficio omnia vigeant, alantur,ac conſeruentur. Sed & Lunæ ſymbolum fuit olim homo Accipitris facie, lãceam habens, qui,vt tradit [g] Plutarchus, typhona mõſtrum, hippopotamo ſimile,interficeret. Hoc ſimulachrum candido colore fingebatur; quod is color ab alio Lunam mutuari lumen ſuum ſignificet, nempe à Sole, cuius Accipiter ſymbolum eſſe ſuprà docuimus. Serpentẽ etiã pingebant Accipitrino capite,ut felicem populi genium ſignificarent.

Victoriæ hieroglyphicũ cur alatũ depingatur. Numi victoriati. Accipitres duo Viterbij in colũna ãtiqua. Herculis et Oſiridis victoria de Gigãtibus. Septẽ Accipitres Vulturem inſectantes. [f] *Lib. 2. c. 4.* Celeritatis hieroglyphicum. Aëris hieroglyphicũ. Ventorum Hieroglyphicum. Equi veloces. Cæleſtia corpora Accipitribus aſſimilata. Solis hieroglyphicũ, & cur. Ignis typ⁹. Veneris typus. Lunę ſymbolum. [g] *L. de Oſyride.* Felix genius.

APOLOGI.

SYMBOLIS hiſce hieroglyphicis Apologi iure ſubnectendi veniunt, quòd morales ſententias ſuo fabuloſo inuolucro contegant, atq; artificioſo amænoq; commento, animantes, à quibus plura virtutis documenta haberi poſſunt, homini,quaſi magiſtras faciant. Talis eſt ille [a] Heſiodi.

Νῦν δ᾽ αἶνον βασιλεῦσ᾽ ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ᾽ ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,

[a] *Lib. 1. de die & opera.*

Υ᾽ψιμάλ

Ὑψιμάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων, ὀνύχεσσι μεμαρπώς.
Ἡ δ' ἐλεὸν, γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι,
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, τί λέλακας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω ποιήσομαι ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.
Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.
Ὦ Πέρση, σὺ δ' ἄκουε δίκης, μηδ' ὕβριν ὄφελλε.
Ὕβρις γάρ τε κακὴ δειλῷ βροτῷ. οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς
Ῥηϊδίως φερέμεν δύναται, βαρύθει δέ θ' ὑπ' αὐτῆς,
Ἐγκύρσας ἄτῃσιν. id est:

Sed nunc fabulam regibus dicam, tametsi ipsa sapiant.
Sic Accipiter affatus est Lusciniam canoram.
Altè in nubibus ferens vnguibus correptam:
Illa verò miserè, curuis confixa vnguibus,
Lugebat. eam autem imperioso ille sermone allocutus est,
Infelix, quid strepis? habet certè te multo fortior:
Hac vadis, quà te duco etiam cantatricem existentem.
Cœnam verò, si quidem libet, faciam, vel dimittam:
Imprudens verò, quicunq; velit cũ potentioribus contendere:
Victoriaq; priuatur, adq; pudorem dolores patitur:
Sic ait velox Accipiter, latis alis prædita Auis.
O Persa, tu verò audi iustitiam, neque iniuriam foue.
Iniuria enim pernitiosa est misero homini, neq; bonus quidem
Facile ferre potest, grauaturq; ab ipsa,
Illapsus damnis.

De iisdem Aesopus Phrygius hunc refert Apologum.

Philomela super arbore sedens de more canebat. Accipiter autem videns, ac cibi indigens volando corripuit. Quæ cùm occidenda foret, orabat Accipitrem, ne deuoraretur. Neq; enim satis esse ad Accipitris ventrem implendum, sed oportere ipsum cibo egentem ad maiores Aues conuerti. At Accipiter suscipiens, ait; sed ego certè demens essem, si qui in manibus paratus est, cibo dimisso, quæ non videntur, persequar.

Fabula significat; plerosque homines eodem modo inconsultè, ac stultè agere, qui spem, vt dici solet, pretio emunt, id est, spe maiorum incertorum, fortunam præsentem, seu emolumẽta, quæ indubitata tenent, è manibus sinunt elabi.

Alius de Philomela, & Accipitre Apologus.

Dum Philomena sedet, studium mouet oris amæni,
Sic sibi, sic nido visa placere suo.
Impetit Accipiter nidum, pro pignore mater
Supplicat. Ille autem: plus prece carmen amo:
Nec prece, nec pretio, sed amæno flectere cantu
Me potes. Ille silet: Dulcius illa canit.
Mente gemit, licet ore canat, corq; eius anhelat,
Cuius mellifluum manat ab ore melos;
Impia fatur Auis, sordet modus iste canendi,
Et laniat natos matre vidente sua.
Mater obit, nec obire potest, sed viuit, vt ipsam
Vincat vita necem, plus nece cladis habens.
Cor patitur matris, plus nati corpore, corpus
Rodit Auis rostro; cor fodit ense dolor.
Vestigat sua damna scelus: Nam fraudibus vso;
Aucupe fraudosam viscus inescat Auem.
Fine malo claudi mala vita meretur iniqui,
Qua capit insontes, se dolet arte capi.

Docet hic Apologus ei, qui aliis insidiatur, esse cauendum, ne ipse vicissim ab aliis capiatur.

Alius Apologus de Accipitre & Columbis:

Accipitrem Milui pulsurum bella, Columbæ
Accipiunt Regem, Rex magis hoste nocet:

Incipiunt de Rege queri, quòd sanius esset,
Milui bella pati, quàm sine matre mori.
Quicquid agas prudenter agas, & respice finem:
Ferre minora volo, ne grauiora feram.

VSVS IN CIBIS.

TAMETSI lege Leuitici interdictum fuerit Hæbreis, Auium rapacium & præsertim Accipitris carnes mensis apponere, propterea quòd esset animal verè sordidum, ac rapax sanguinariumq; : nos tamen non fastu illo Hebraico metimur innocentiam, sed Christi mandata, quæ in sacro Euangelio, & sanctorum Patrum monumentis scripta legimus, ea sola obseruanda ducimus, existimantes animantium harum aut illarum carnes minimè posse animam afficere, sed quæ præter modum, & citra temporis ullam rationem deuorantur. Alioquin cùm vel ipso [a] Aristotele teste, *Pulli Accipitrum suaues valdè, pinguesq; efficiantur*, & iuxta [b] Albertum: *Caro Accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum*, scilicet quo alitur, itaq; minimè in cibis damnandus videtur, neque sanitatis offendendæ metu eius esus vitandus est. Buteo verò inter Accipitres præ ceteris commẽdatur, ut gustui suauis admodum, nec insalubris.

[a] *L. 6. Hist. cap. 7.*
[b] *L. 23. de Animal.*

VSVS IN MEDICINA.

Ad morbũ sacrum. Ad oculorum vitia.

IN usum Medicum assumitur Accipiter quandoque totus, quandoq; eius partes, pro affectuum uario discrimine. Totus quidam assus & cibi loco sumptus *morbum sacrum*, si modo Kiranidi credimus, curat. Integer item in *rosaceo elixus ad omnium oculorum vitia iungitur efficacissimè*, ut Plinius uult, aut ut Sex. Empyricus, *in vnguento susino.* Ad sanandam oculorum hebetudinem, quidam *viuum deplumari; & in eodem oleo decoqui iubent, donec ab ossibus caro dissoluta decidat*, eiusque *iure colato oculos inungi. Carnes pullorum, Accipitrum*, inquit Rabbi Moyses [a] *animum corroborant, melancholiæ & perturbationi mentis resistunt.* Olim superstitio erat, in morbis ab arte parum sanabilibus, ex quibus etiam quartanę sunt, puluerem, in quo se uolutasset Accipiter, lino rutilo decumbentis collo alligari. Adeps Accipitris in oleo tritus oculis eo inunctis caliginem depellere traditur Aesculapio, & iuncturis utilissimus Ioanni Vrsino. Fabulam sapit quod Kiranides suo more de oculis scribit, nempe à collo suspensos tertianam fugare. De rostro dicunt, si coniungatur oliui decocto, hystericas duritias emollire. Obscurus quidam autor ad quasuis malas corporis affectiones huiusmodi medicamentum è uentriculo præscribit, *Accipitris ventriculum tribus diebus, & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochlearibus succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis.* Fella Accipitrum, quemadmodũ & Aquilarum ualdè acria sunt, ut Galenus apertè docet: quinetiam erodunt, quod uel colore suo ęruginoso ac uiridi testantur, qui tamen niger interdũ in eis est, unde abstersione sua oculis prodesse quidam scribunt. Eandem Plinius uim *fimo* tribuens, *Accipitris*, inquit, *fimi cinis cum melle Attico laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum.* Idem cum uino pro antidoto datur contra morsum stellionis. Apud [b] Hippocratem extat medicamẽtum ad cõceptum adiuuandum efficax, huiusmodi, *Si verò*, inquit, *os vteri conclusum fuerit, fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterùm Accipitris stercus in uino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc cum viro concumbat.* Plinius quoque, *fimum*, ait, *Accipitris in mulso potum videtur fæcundas facere.*

Carniũ vires. [a] *In Aphor.* Ad morb. desperatos. Ad Quartanam. Adeps ad caliginem. Ad iũctur. Oculi ad terrianam. Rostrũ ad hystericas duritias. Ad quasuis affection. Vẽtriculus. Fel. Ad oculos. Fimus ad culos. Con. Stellionis morsum. [b] *De morb. mulier.*

[c] Arnoldus Villanouanus suffitum describit, qui fętum uiuum uel mortuũ educit, huiusmodi: *Spolium serpentis, opoponax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus Columbinum, uel Accipitris:* Hæc omnia, uel quædam eorum trita felle uaccino excipiantur, & fumus inde per fistulam, in uterum recipiatur. Item ad partum promouendum [d] Vueckerus talem præscribit medicamenti formulam:

℞. *Fimi Accipitris* ℥. I.
Cinamomi } ana, gra. vij.
Cassiæ }
Groci gra. iij.
Misce cum vino albo modico.

Ad Fæcũd. [c] *In Breu. suo.* [d] *In Sintaxi medic.*

VSVS IN VENATIONE.

EX multis commodis, quæ Accipiter præstat, nullum magis fructuosum est, quàm quod eius aucupio capitur. Non enim Aues solùm omnis generis cibo laudatas, sed quadrupedes etiam minores, ut lepores, & huiusmodi cupedias alias, quæ heri sui mensam diuite penu instruunt, venatur. Cùm autem satis superq; suo loco de ratione domandi Accipitris, & de uenatione eius opera peragenda tractatum sit, itaque hîc longior non ero, adiecto hoc tantùm ex [a] Pictorio versiculo, quo Accipiter ita loquitur:

Quæ Animalia capiat.

Nil curas, cæcos quod stercus curat ocellos.
Dummodo sit patinis præda potita tuis.

[a] In Pantopolio.

Quin & aucupes, ac mercatores quamplurimi haud exiguũ ex his captis, venditisq; quæstum faciunt, maximè verò ex illis, qui venationem edocti sunt; quos singulos nonnunquam quingentis aureis uęnisse constat: [b] Ferdinandus Cortesius scribit *in Themistitana vrbe mercatum locu pletissimum cogi penè quotidiè, ubi inter cætera Aues omnis generis uenales exponuntur, & inter has plurimi Accipitres, Falcones, & Tinnunculi, qui illis regionibus frequentes capiuntur.* Accipitris præterea hęc est pręrogatiua, teste [c] Paradino, vt si aucupatricibus alijs Auibus fuerit associatus, eas omnes etiam multò se maiores, ab omni, cui alioquin abnoxiæ futuræ essent, vectigali liberet.

[b] Li. 2. rer. Indic.

[c] In Symb.

ICONES. PICTVRÆ.

AELIANVS author est *solitos esse Aegyptios coronare Isidis statuam pennis Accipitrum in signum excellentiæ.* Nam Accipiter inter Aues ut iam sæpius dictum, summo honore ab ipsis afficiebatur. Regis Persarum vestem purpuream, Accipitribus aureis pictis distinctam fuisse legimus. Neque præter rem esse puto ponere, quod *in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ* se vidisse [a] Pierius scribit, *militarem ordinem fuisse, qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea gestabant. Erant hi qui sagittarij venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo Launi nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma itidem lutea gestabant, & sub eodẽ magistro peditum merebant, eo tamen discrimine, quod sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dextram.* Diuitenses, Gallicana legio Diuitensi munimento, quod è regione Coloniæ Agrippinę in Ducatu Bergensi situm est, in Rheni ripa, pro præsidio imposita, cæruleum Accipitrem habebant in insigni, colore tamen dilutiore. Verùm illud in primis obseruãdum est, ne qui semper in aëre ferè degit, ita pingatur, vt in aqua degere videatur, quod naturę Auis omnino refragatur. Neq; probandus est ordo insignium Domini de Foleto in comitatu Pinctauiensi, in quibus Accipiter Lilij floribus insidere conspicitur. Nam & hoc etsi aliquo pacto naturæ limites non excedat, fieri tamen non potest, vt Accipitrem ferant fragiles, ac caduci flores, de qua re vide [b] Bartholum.

Isidis stat. coronata.
Regis Persarũ vestis.
[a] L. 21. Hierogly.
Sagittarij venatores qui.
Launi qui.
Diuitenses qui.
[b] In dig. tractat. de armis Col. 8.

FABVLOSA.

QVI Accipitrem fabulis inuoluunt, Apollinem sæpius in hanc alitem sese trãsmutasse comminiscuntur, quemadmodum & aliàs eum nunc Lacerti, nunc Leonis, nunc Draconis habitum iuduisse fingiũt. Vnde hunc Deum Phæbũ quo nomine Solem intelligebant, & venerabantur, & Accipitrem nonnunquam vocabant, & hinc ob maximam naturæ Accipitrinę cum Sole similitudinem Apollinis præcipuum nuncium, eiusq; voluntatis interpretem poëtæ eam Auem habitam fabulantur. Vnde [a] Ouidius de Arachne puella cum Minerua de lanificio certante, ita canit:

Apollo.
[a] L. 6. Metamorph.

—— Est illic agrestis imagine Phæbus
Vtq; modò Accipitris pennas, modò terga Leonis
Gesserit. &c.

In hanc Auem conuersum fuisse Dædalionem nugantur poëtæ. fuit autem Dædalion, vt illi fingunt, Luciferi filius, Ceicis Regis Trachiniæ frater, qui Chionem (aut vt alij volunt Phylonidem) filiam habuit, quæ cùm iam ex Mercurio Autylocum, ex Apolline Philemonem genuis-

Dædalion in Accip.

genuiſſet; Dianâ ſe formoſiorem iactauit. Quare Dea irata ſagittis eam confecit, cuius morte Dædalion tantum concepit dolorẽ, vt ex Parnaſſi vertice ſe in mare præcipitauerit. Sed Apollo, vt filiæ illius cauſa gratiam facere uideretur, eum in Accipitrem, antequam in mare caderet, commutauit. Hanc eandem Metamorphoſin [b] Ouidius hoc carmine deſcribit.

[b] *L. 11. metamorph.*

Qua via nulla ruit, iam tunc mihi currere viſus
Plus homine eſt, alaſq; pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes veloxq; cupidine lethi
Vertice Parnaſſi potitur: miſeratus Apollo
Cùm ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto
Fecit Auem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos:
Virtutem antiquam, maiores corpore vires
Et nunc Accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit Aues, alijſq; dolens ſit cauſa dolendi. Et idem rurſus.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Idem alibi denuò.
—— Illi fera bella placebant,
Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Sunt tamen qui ad diuerſam Metamorphoſin Accipitris originem referant ex huiuſmodi fabula: cuius etiã meminit [c] Antoninus Liberalis ex Bœo, qui de Ornithogonia ſiue de Auiũ ortu librum ſcripſit. *Fuit*, inquit, *apud Maryandinos Hierax vir iuſtus, & illuſtris. Is templa Cereri poſuit, primuſq; ex ea fructus percepit. At poſtquam Teucri legitimo tempore ſacra Neptuno non perſoluerunt; ſed ea præ negligentia omiſerunt, indignatus Neptunus fruges eorum perdidit, ingentemq; à mari cetum ipſis immiſit. Teucri cùm Ceto ſimul & fami ferendo non ſatis eſſent, ad Hieracem miſerunt, qui auxiliũ aduerſus famem, ab eo poſcerent, iſq; cùm triticum, tùm alia miſit alimenta. Irritatus eo facto Neptunus, ob ſuos ab eo honores diminutos in Auem ipſum conuertit, quæ nunc Græcis Hierax, Latinis Accipiter dicitur. Mores quoq; eius priſtinos prorſus immutauit. Eum enim, qui hominibus fuerat chariſſimus, volucribus inuiſiſſimum reddidit; & qui ab interitu multos homines vendicauerat; fecit vt is plurimas factus Accipiter necaret Aues.*

[c] *In Metamor. fab. 3.*

HISTORICA.

[d] *Li. 1. ca. 4.*

Cur ab Aegyptijs cultus Accipiter.

ASSERVNT Aegyptij, vt refert [a] Diodorus Siculus, ſeſe hãc ob cauſam præcipua veneratione Accipitrem proſequi, quòd, vt inquiunt, *Olim è regione ignota Thebas nobile Aegypti oppidum attulerit librũ characteribus puniceis exaratum, quo continebatur quomodo, & qua reuerentia, quibus ceremonijs Dij adorandi eſſent.* Inde natum (ut alibi etiam diximus) vt rerum ſacrarum ſcriptores, necnon ſacerdotes ibidem tyaram rubram cum ala Accipitris capiti impoſitam geſtarẽt. Hæc ſanè ſi pro veris recipere velimus, Diaboli fraude, ac technis facta fateri debemus, qui etiam animalium variorum ſæpenumerò formas aſſumere comperitur, & inter cæteras, Accipitris aliquando imagine ſeſe celaſſe, pro uero refert [b] Gulielmus Neubrigenſis his uerbis: *Eudo Britãnus armiger, homo nefarius ac ſceleſtus, conſpectum aliquando miræ, vt ipſius oculis à Dæmone faſcinatis videbatur, pulchritudinis Accipitrem, in propriam perniciem concupiuit, quo potitus, Dominum ſuum iam abeuntem lætitia ſequebatur. Cui ille: Abijce, inquit, citò quod portas. Non enim eſt Auis, vt apparet; ſed Dæmon ita in eam ſpeciem transformatus. Cuius quidem dicti veritatem, euentus poſtea declarauit. Cùm enim inſipiens nollet audire monentem, primò conqueſtus Accipitrem illum, vnguibus pugnum ſibi arctiùs, ac vehementiùs ſtringere, mox per manum ab eodem ſublatus, diſparuit.* Ita Leo rugiẽs, varios quibus hominem deuoret, modos ac aſtus excogitat. Non aliter, ac ille piſcis, quem ab aſtu, Diabolum nonnulli vocant; necnon qui Rana piſcatrix dictus, piſciculos callidè in ſua ora tanquam in caſſem illectos abſorbet. Sic ille fatuos irretit ac capit; necnon tanquam muſtela lutum, ita alienas formas verſipellis induit, quibus horribilem alioqui conſpectum diſſimulet, & occultat. Cuius vafriciem, ac fallacias, non alijs meliùs, quàm verè Chriſtianis artibus eludemus, fide nimirum firma, & charitate non ficta erga Deum, & homines. Conſiſtit verò ea fidei veræ ſinceritas, vel maximè in repellenda longè à nobis omni ſuperſtitione, ſeu potiùs dæmonolatria, in quam frequenter incurrunt, qui naturæ limites egreſſi, nimia curioſitate à natura iniquè poſtulant, quod in ipſa minimè ſitum eſt, cùm ſcilicet à Diabolo malè perſuaſi, ea quę ipſe vi propria efficit, herbarum, atq; aliarum rerum naturalium facultati tribuant. Nos verò

[e] *L. 1. c. 19. Hiſt. Angl.*

Dęmõ Accipitris forma Eudonẽ fallit.

Diabolus piſcis. Rana piſcatrix.

rerum

rerum naturalium tam animatarum, quàm inanimatarum concessis, à Deo Opt. Max. viribus, sobriè ac moderatè, quatenus earum natura permittit, vtamur, ne longiùs, aut miraculorum auiditate, aut nimia vitę, salutisuè cupidine abrepti, & altiora nobis scrutantes, per Diaboli perfidiam hac ipsa vita præsente simul cum futura priuemur. Cogitandum enim vita ipsa, quam creatori debemus, nobis ipsum chariorem esse debere, qui eam dedit: & Diabolum, si quando fortè rerum naturæ vi, quam optimè callet, quid perpetrat, omne id, quicquid est, in nostrum exitium conuertere, cùm nobis benè velle, aut benefacere ex odio, quæ ipsius est natura, haudquaquam possit. Sed ne longiùs euager, hîc vela contraho.

10

Finis Libri Quarti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Quintus.

Qui est

DE ACCIPITRIBVS IN SPECIE.

DE ASTERIA. Cap. I.

[a] *L. 9. Histor. c. 36.*
Cur à Buteone Aristoteles inceperit.
[b] *Lib. 2. de Auib. c. 14.*
[c] *Lib. 8. Histor. c. 3.*
[d] *L. 10. c. 8.*

ARISTOTELES Accipitrum species enumerās, [a] Buteonem primo loco ponit, tanquam Accipitris genus præcipuum, non quidem quod *viribus sit valentissimus*, vt malè [b] Bellonius putat, hæc ipsa verba Aristoteli, quæ nusquam apud eum leguntur, falsò ascribens, quem alioquin Accipitrum omniū ignauissimum, & pigerrimum esse constat, sed quantū ego reor, ob magnitudinem insignem, *qua Miluo*, vt idem [c] Philosophus adiungit, *æquiparatur*. [d] Plinius à Circo statim orditur, qua de causa incertum. Neque ullam subesse ego existimo, nisi fortè, quòd prospera auguria facere crederetur. Cùm itaque Buteo maximè sit imbellis, imo ipsamet quasi ignauia, quæ etiam in prouerbium abijt, & ad disciplinam iners. Circus verò corpore infirmo, altero pede claudus & more Buteonis murium ac fœtidorum rapina victitet, maioribus verò capiendis ineptus: Nos institutæ methodi rationem sequentes, quæ dignitatis ordine procedit, Asteriam Accipitrem tanquam eum, qui & corporis & animi simul magnitudine præstare videtur, alijs omnibus præponendum duximus.

AEQVIVOCA.

Aquila Asteria, siue Stellaris.
[a] *Lib. 2. de Ani. c. 39*
[b] *L. 14. c. 4.*
Ardea Stellaris.
[c] *Lib. 9. Histor. cap. 1.*
Musteli pisces cur Stellares dicti.
Astures populi.
[d] *In Cosmographia.*
[e] *Lib. 4. de bel. Pharf.*

VOCABVLVM hoc Asterias Græcum, & quod idem significat Stellaris, Latinum, vtrumq; per se sine adiecto quopiam alio positū, pluribus sanè competere solet. Nam & Aquila quædam Aeliano vocatur Asterias, quam Stellarem vertit [a] Gyllius, quæ quidem est Chrysaëtos.

Et Ardea quædam [b] Aristoteli Asteria, seu vt vertit Gaza, Stellaris est.

[c] Gyllius item Auis meminit nomine Asterias, *quam in Aegypto mansuefieri tradit, atque adeò præclarè humanam vocem intelligere, vt si quis huic conuicium faciens, vel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur, uel eandem ipsam vocauerit pigram, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segnitiæ arguta indignetur*. Quæ Auis nunquid eadem sit cum nostro Asture siue Asteria, difficile est iudicare. Scio in Aegypto magno honore affici Accipitres, sed humano sermoni assuefactos nusquam legi, idq; ijs potissimùm conuenit, quibus latior lingua est.

Musteli quoq; pisces stellarium cognomento ueniunt, omnes nimirum à punctorum, quibus ceu stellis insigniuntur, varietate.

Sunt qui hanc, de qua nunc institutus est sermo, Auē nocent Asturem. Sunt autem Astures populi Hispanię citeriori contermini, de quibus [d] Aethicus: *Hispaniæ*, inquit, *citerior ab Orīēte incipit ex Pyreneis saltibus, à parte Septētrionali vsq; ad Cantabros & Astures excurrit, atq; per Vaccæos & Oretanos, quos ab occasu habet, posita in nostri maris littore Carthagine terminatur*. De eisdē [e] Lucanus:

His præter Latias acies, erat impiger Astur.

Sunt autem dicti Astures ab Asturica urbe magnifica.

SYNO-

SYNONIMA.

GRAECIS, vt [a] Ariſtoteli, Accipiter hic Ἀϛερίας dicitur. Ad huius nominis imitationem Latini Stellarem vocarunt. Vtriuſq; vocis etymologia inde petita eſt, quod Auis hæc maculis quibuſdam, notiſq; veluti aſteriſcis ac ſtellulis perornetur. Recentiores Latini ex vernacula ſibi Italica dictionem Latinam facientes, Aſturem vocant, Italis enim Aſtor appellatur. Gallis parumper immutata dictione Autour ipſe [b] Bellonio teſte. Quas quidem uoces omnes à Græca (Aſterias) detortas eſſe & ſonus & res ipſa indicat. Nam & Galli fortaſſe Aſtour dicturi eſſent, niſi idiomati eorum S literam ante aliam conſonantem ſubticere peculiare eſſet.

[a] 9. Hiſ. 36. Etymolog. Aſtur. Aſtore. Autour. [b] Lib. 2. de Auib. c. 16.

GENVS ET DIFFERENTIAE.

ACCIPITRVM Stellarium ſeu Aſturum differentiæ variæ admodū ſunt. Sed antequam has recenſeamus, prius Aſturis ipſius in genere naturam, quaq; à cæteris diſcrepet Accipitribus, rationem pauliſper examinemus, vt ex tanta rerum ac vocum conſimilium varietate natæ obſcuritati, quoad licet, lucem aliquam adferamus. Omnes enim Aſturem ponunt, & plura eius genera faciunt. Sed qui Accipiter propriè dictus eſt, Aſterias, nemo (quod ſciam) hactenus dixit. Accipiter igitur Stellaris ex ferociorum Accipitrum numero cenſetur, corpore eſt grandi, unde ab [a] Ariſtotele Palumbario, & Pernici comparatur. Nam ueritus, ne quis hæc tria genera, ob parem magnitudinem & ſimilitudinem inter ſe magnam deceptus, pro iiſdem haberet, deſertis uerbis ea differre monuit. Palumbarium uerò ipſe Ariſtoteles alibi maiorem Accipitrem vocat. Punctis verò & notis quibuſdam ſtellas referentibus reſpergi, vt plurimùm Aſturem, eoq; nomine ab alijs diſtingui, ipſum nomen indicat. Quamuis enim & alij Accipitres uarij & maculati ſunt, huic tamen id maximè competit. *In Aſture* (inquit Albertus) *anterior pars capitis extenſa paulatim in roſtrum, ſicut & Aquilæ caput. Falconis uerò caput naturaliter non extenditur, nec ſimiliter ſe colligit.* Oculis eſt varijs, & pellucidis, vultu hilari Collum, vt teſtatur Bellonius, cæteris paribus iuxta vtriuſque magnitudinis proportionem, habet longius, quàm Aquila. Colore multùm ad Aquilæ formam accedit, & fæmina præſertim, maculis tamen ubique, quàm illa frequentioribus ac denſioribus ruffis. Corpore plerumq; oblongiore, femoribus præſertim longioribus, atque ideo etiam altioris ſtaturæ, quàm Falcones. Crura tamen ſeu tibias reſpectu femorum obtinet breuia ac craſſa, pedes magnos & craſſos. *Aſturis*, ait [b] Albertus, *cauda ob longitudinem dependet, quod in Falconibus improbatur*. Tales animoſi ſunt, ac fortes. Nam Aues maiores, quales ſunt Anſeres, Grues, imo & Lepores inuadunt & capiunt. Sunt autem Aſtures ex genere eorum Accipitrum, qui Pugillares manſuefactarijs vocantur, id eſt, qui emiſſi prętento pugno reuocantur. Sunt enim & alij, qui niſi pinnarum ſcapo reuocari ſolent. Diſtinguuntur Aſtures inter ſe, uel à natura, uel à ſexu, tanquam differentijs internis: tum aut magnitudine, aut natalibus, aut colore, tanquam externis. Quanquam de magnitudine dubium eſſe poteſt, vtrò referenda ſit. Quod ad ſexum attinet, iam olim diximus euidens eſſe diſcrimen inter marem & fæminam. Fæmina enim in toto rapaciū genere maior & nobilior eſt mare. Quæ quidem differentia in Aſturibus apertè obſeruatur. Mas omnium rapacium plerunque Tercellinus uocatur, & fæmina minus audax eſt, minuſq; robuſtus.

Aſturquod ab alijs Accipitribus diſcrepet. [a] 9. Hiſ. 36. Caput. Oculi. Collum. Crura. Pedes. [b] Lib. 23. Cauda. Pugillares Accipitres qui. Fæminæ Aſturis & maris diſcrimen.

Differunt etiam natura hac ratione, quod quidam circa aquas degant, victum ex his petant, alij verò terreſtres ſint, quia ut plurimùm in terra viuāt, & Gallinaceas & Columbaceas Aues, aut Lepores etiam prædentur. Horum animoſiores ij exiſtimātur, qui littora ſeu ripas accolūt, quòd magnas Aues aquaticas ſumma audacia inuadant, vt Anſeres, Cycnos &c.

Differētiæ à natura.

Magnitudo etiam non minimam inter eos facit differentiam. Nam præterquam quod Sexus plerunq; inde diſcrimen cognoſcitur, bonitatis etiam inter ipſas fæmellas indicia à magnitudine ſumuntur. Quò enim maior eſt Aſtur, ac pluris ponderis, eò cenſetur præſtantior, adeo vt Tardiuo teſte, *in Syria Aues, quæ prædæ ac aucupio ſeruiunt omnes, ad pondus emantur, & eò quæque maioris, quò pluris penderint*. Colorem aliaſque eorum conditiones non curant. Sunt tamen qui contrarium ſentire videntur. Nam [c] Franciſcus Carcanus Italus ſcribit *illos Aſtures pulcherrimos haberi, qui parui ſunt. Tertiarios verò è contrario magnos paruis præferri*. Vnde apud Italos natum prouerbium de re quapiam conuenienti, & quæ optimè quadret: Aſtore picciolo, & Terzuolo grande.

A magnitudine. [c] Lib. 2. de Aucup. c. 1.

Peuprenãt.

Eſt prætèrea & aliud quoddam Aſturis genus, quod dimidiatum Aſturem Galli demy Vatour vocant, teſtibus Tardiuo & Bellonio, qui inter Aſtures marem & fæminam media eſt magnitudine, quem paucicapi epitheto, Gallicè Peuprenant cognominant, quòd modicæ ſit rapacitatis, & parum emolumenti hero adferat.

A loco.

A loco etiam ſeu natalibus plurimæ deſumũtur differentiæ, quæ haud parum faciunt ad ferendam de cuiuſque bonitate cenſuram, quòd aër ſeu locus natiuitatis, ut hominum, ita etiam Auium corpora ac eorum temperiem non parum immutet. Iuxta has alij dicuntur Armeni, alij Perſæ, alij Græci, alij Sardi, alij Illyrici. Sunt præter hos Alpini, Hetruſci, Appuli, Calabri, Longobardi, Germani, Rutheni, Sarmatæ, Islandi, Gemonenſes, Carnenſes, & Calamentani. qui omnes bonitate ac præſtantia maximè inter ſe diſcrepant. Atque apud Accipitrarios plerunq; pro regionis cuiuſq; indole æſtimantur, certisq; notis omnes dignoſcũtur. Aſtures enim in Armenia & Perſia, vt teſtantur Tardiuus & Bellonius, omnibus præferuntur, deinde qui è Græcia: denique qui ex Africa adferuntur. Armeni hac ratione à reliquis diſcernuntur. Oculos habent virides, & pondus corporis inſigne. Præſtant tamen qui oculis & dorſo nigricant.

Perſa. Græcus. Africanus. Armenus.

Perſa corpore grandi eſt, & bene veſtito plumis, oculis claris, concauis, ſupercilijs pendentibus. Græcus capite grandi, & raris in collo plumis. Africano dorſum nigrum, & oculi ſimiliter in iuuentute. Nam ætatis progreſſu ruffeſcunt. De Armenis paulò fuſiùs Carcanus hunc in modum tradit: Armeni, vt ab alijs accepi multùm alijs præferuntur, plurimùmq; ab illis differunt, ita vt quaſi nullam cum alijs Aſturum ſpeciebus habeant ſimilitudinem. Sunt admodum belli, corpore tertiarij Aquilæ nobilis (quem autem tertiarium Aquilæ nobilis ille vocet, vix intelligo, exiſtimo tamen tertium Aquilæ pullum intelligere, eumq; marem) quam regalē etiam appellant. Audacia & animo omnes cæteras vincunt. Crura habent candida, pedes magnos, & ad aucupium auium, maiorum præſertim, & campeſtrium optimè inſeruiunt. In noſtris regionibus rariſſimi videntur. Quod ſi ita eſt, hic Armenus, Aſtur, hoc nomine merito per excellentiam & ſimpliciter dicendus erit.

Sardius.

Sardorum verò hæ ſunt notæ. Pennas habent nigras, crura breuia, femora longa, & pedes pallidos. Ad Perdicum, Phaſianorum, & Coturnicum prædam quàm aliarum Auium maiorum ſunt vtiliores: Hactenus ille.

Illyricus.

Illyrici ſiue Sclaui dicti in Dalmatia naſcuntur, & Foro Iulij. Statura corporis plerumq; ſunt mediocri, pennas habent rubras, maiori ex parte, adinſtar prunarum candentium, quamuis & aliqui inueniantur coloris flaui, aliqui etiam nigri. Pedes habent magnos, roſtrum acutum ac extenſum, craſſumq;, femora ab interna parte plana ac æqualia ad volæ manus inſtar, neque ita rotundi ſunt, vt cæteræ Aſturum ſpecies. Qui ex hiſce ſunt anniculi, quos Soros vocant, habeant oportet pectoris & partium anteriorum maculas maiuſculas, rubras & longas, alas magnas, caudam uerò non vſque adeò longam. Qui aliquoties pennas mutarunt inter ſe parum differunt. Aſtures hi Illyrici cæteris nobiliores habentur, neque Tertiarij eorum multò minoris pretij ſunt, quàm Aſtures fæminæ.

Alpini.

Aſtures alpini dicti in Apennini iugis in Longobardia, Hetruria & Apulia geniti, pauci ad aucupia vtiles. Statura corporis magna ſunt, & plerunq; tereti, pennis nigris. Natura contumaces ac refractarij, & quò ſæpiùs pennas mutarint, eò magis degenerant, & viliores fiunt.

Calabri.

Calabri corpore magno, & vt plurimùm oblongo conſpiciuntur, pedibus ferè cãdidis. Non deſunt tamen, qui nigri ſunt, neque etiam flaui: Quin & rubri & pallidi reperiuntur. Robuſti hi ſunt, at ſuperbi & ad venationem Leporum vtiles: uerùm non admodum magni fiunt.

Germani.

Germani Aſtures Accipitrarijs magiſtris in Gallia, vt fatetur Bellonius, in frequentiſſimo vſu ſunt, & magni fiunt. Horum magna copia erat in Arduenna ſylua, cuius hac tempeſtate plurimis in locis exciſæ, maximæ adhuc reliquię extãt in Leodienſi & Luxemburgẽſi diœceſi, cùm alijs Germaniæ locis. Hiſce oculi iris, & ſuprema, ubi capiti contigua eſt, roſtri pars, item crura, tibięuè & pedes colore croceo tinguntur, cõtrà quàm Hierofalco, cui pedes palleſcunt. Caudam habent maculis latis & obliquis, partim nigris, partim canis admodum frequentibus conſperſam. Pennæ colli ſuperioris, nec non capitis magis ruffeſcunt, & punctulis nigris plurimis itidem interſtinguuntur. Plumę verò femorum, ac ventris inferioris diuerſa ratione maculantur. Nam fuluæ minus, quàm cæteræ notis ornantur rotundis intercurſantibus, quales in Pauonum cauda oculi figura conſpiciuntur.

Sarmatici.

Sarmatici iuxta Carcanum ex Sarmatia regione Septentrionali polo antarctico proxima in Italiam deferuntur, & in altiſſimis etiam Iſlandiæ, vicinarumq; inſularum, ac regionum montibus naſcuntur. Sunt autem albi.

Gemonenſes.

Gemonenſes, qui in montibus ſupra Gemonam degunt, ibique capiuntur, & quorum nidi nunquam inuenti dicuntur, ob excelſum prærupti, atque inacceſſibilis loci ſitum optimi euadunt ad Auium campeſtrium & fluuiatilium uenatum.

Sunt & alij Astures non admodum magni, sed ut plurimùm oblongi, ac pennis rubris, atque flauis uestiti, qui nascuntur in montibus Carnea & Cadore dictis. Horum aliqui frugē faciunt & præstantes euadunt, sed anniculi his, qui plumas aliquando exuêre, utpotè animo uiliori, minoriq; audacia præditis prȩferuntur. Habent & hi sicut & reliquȩ Asturum species suos tertiarios, uerùm hi minoris multò fiunt. Quamuis campestrium Auium uenationi admodum idonei sint, si ad eam eos institui contingat.

Quem Carcanus Astorellum uocat, suspicor eundem esse cum Semiasture Tardiui & Bellonij, quem inter Asteriam Accipitrem fȩminam, & marem medium, quod ad magnitudinem attinet, statuunt. Hunc ita describit: Corporis statura maior est Tinnunculis grandioribus, sed rostro, oculis, dorso, ac lũbis, pedibusq; simillimus Falconibus. Diù in aëre ȩquilibrio quodam, ueluti immotus suspenditur. Homines ac Canes uenaticos quouis insequitur, in gyrum altè uolat, ut uel Alaudam, uel Perdicem, ubi in altum euolando fugâ conspecto hoste sibi consulant, rapere extemplò ac lacerare queat.

Astorellus Carcani.

Denique colore inter se differunt Astures. Quidam enim sunt ruffi magis quàm alij, alij ad nigrum plusculum vergunt, alij etiam albi sunt. Ruffi inter hos excellunt, sed illi magis, quibus color ille ad fuscum splendidum tendit. Exempla ex antedictis peti possunt. Subnigri, & quibus plumæ à uertice frontem uersus dependent, pulchri habentur, sed parũ robusti. Albi quales dicuntur Sarmatæ obesiores sunt, & corpulentiores, speciosi & institutioni faciles, sed cȩteris imbecilliores. Gruem capere nequeunt, sed quoniam in sublimi uolant, & alti aëris frigus facilè tolerant, ad Aues altiuolas capiendas laudantur.

Differētiæ Asturũ penes colores. Ruffi. Subnigri. Albi.

In vniuersum autem laudabilis forma Asturis maioris censetur, si caput sit modicum, facies longa & angusta, qualis est Vulturis, & si Aquilinam similitudine referat. Fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, concaui, ac profundi, iris exigua nigricans, narium, auriumq; meatus ampli, cauda, pedesq; lati, rostrum oblongum & nigrum, collum item longum, pectus carnosum ac crassum, caro dura, coxȩ longæ, carnosæ, ac à se mutuo distantes, ossa crurum & tibiarum breuia, vngues crassi & longi, plumæ coxarum versus caudam versantes latȩ, similiter & caudæ ipsius pennȩ, quæ etiamsi ruffȩ & molles sint, præferuntur. Color caudæ pronæ seu inferioris non alius quàm pectoris, cuiusque pennæ singulæ parte caudȩ superiore nonnihil intersectæ sint; Rursus color pennarum caudæ extremarum circa caules, calamosuè seu neruos, earundem niger.

Asturis maioris laudabilis forma

Signa verò bonitatis minorum Asturum sunt istæc. Oculi clari & ampli, capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, pedum digiti longi, pennæ breues, & abditæ, pedes è flauo nonnihil virentes, vngues ampli, digiti excarnes, concoctio cibi facilis, excrementi meatus seu aluus ampla, excretio procul admodum reiecta, extremitas rostri nigra. Damnantur cùm in maiori, tum in minori Asteria caput grande, collum breue, molle, carnosum, plumis oppletum, pennæ colli perplexȩ, & sibi mutuo inuolutȩ, coxæ breues & graciles, crura longa, digiti curti, color bæticus siue nigricans, pedes asperi. Cùm verò Asteriam nullam haberem itaque hasce duas, quas subinde dabimus icones, unam nempe ab Ornithologo, eamq; primo loco positam, alteram à Bellonio, mutuauimus, licet meo iudicio descriptioni parum respondeant.

Asturũ minorum bonitatis signa. Quæ in Asturib. damnentur.

LOCVS. VENATVS.

ASTVRES, inquit[a] Petrus Crescentiensis, *nascuntur in alpibus, & nemoribus*. Ex proximè præcedenti capite, quo differentias eorum à loco natali desumptas recensuimus, videre est plerosq; in montium altissimis iugis, aut syluarum densissimarum cacuminibus, locisq; alijs aditu difficillimis, ac solitarijs nidulari, atque degere; quemadmodũ & Aquilæ & Vultures, adeo vt quod de Vulturino nido Herodotum Brisonis Rhetoris patrē[b] Aristoteles dixisse refert, de Asturum genere in Germaniæ montibus nascente, quidam affirmare audeant. Quidam autem eas rupes incolunt, quæ mari adiacent, littoraq; inhabitant, aut circa flumina, & aquas dulces versantur. Alij verò locis procul ab aquis dissitis in continente, aut rarò admodum iuxta aquas degunt. Primùm genus, ut plurimùm ex Auibus aquaticis, ut Anatibus, Anseribus, Ardeis, Gruibus & huiuscemodi alijs uiuit. Hoc humilem adeò uolatum prope terram, cùm prȩdam capiendam prosequitur, exercet, ac clandestino quodam astu, ex occulto eam adoritur, vt priusquam sese humo tollant aues, oppressas rapiat. Huic forsan non ineptè adscribi poterit etymum illud, quod Albertus magnus de hoc nomine (Astur) tanquam, si latio suam deberet originem,

[a] L.10.c.2.

[b] L.9. Hist. cap.11.

Asturis etymologia Alberti.

originem, adfert. Vult enim ab aſtu maximo dici, quo in venatu vtitur. Semper enim latet, & prope humum præter aliorum Accipitrum & Falconum morem, Aues perſequitur, & è latebris erumpens, prouolansq; ex improuiſo, eas inuadit. Et de hoc genere meo iudicio loquebatur Arioſtus hunc in modum canens:

Qual buon Aſtor, che l'Anitra, ò l'acceggia
Starna, ò Colombo, ò ſimil altro augello
Venirſi in contra di lontano veggia,
Leua la teſta, e ſi fà lieto e bello.

Poſterius illud Aſturis genus, quod aquas raro accollit, & ferè ſemper procul à mari & fluuijs diſsita loca inhabitat, campeſtribus Auibus, ut Columbis, earumq; pullis, Gallinis, Phaſianis, & Perdicibus victitare ſolet. Depoſitis pennarum exuuijs excelſæ cuipiam arbori inſidere conſueuerunt, ut ex ea, tanquam ex ſpecula quadam, undiquaq; prædam deſpiciant, proſpectam diligenter obſeruent. Venantur Coturnices, Perdices, Phaſianos, Cornices, Monedulas & id genus alias, in quas ſubitò ac conſpexerint, maxima velocitate, & impetu irruunt, neque perſequi deſiſtunt, donec in ſuam poteſtatem redegerint.

Quin etiam quidam alij reperiuntur, cæteros animi magnitudine, corporisq; robore vincentes, qui etiam Lepores nullo negocio rapiunt, & ex eorum oſsibus magna fruſta, aliquando etiam integra palmi longitudine deglutiũt, eaq; ſtomachi ingenti calore concoquunt, & quod maius eſt, Capreolorum etiam hinnullos, licet ſine Canum venaticorum ope retinere non poſſunt, ita tamen feriunt, ac negocium faceſſunt, iniectaq; illis mora tam diù impediunt, donec à Canibus capiantur.

VSVS. ICON.

ATTILAE Hunnorum Regi hominum truculentiſsimo, qui flagellum Dei dictus fuit, ita placuit Aſtur, ut in inſigni, galea, & pileo eum coronatum geſtaret. Hæc auis Phœbea etiam dicta eſt, quod ſoli ſacra haberetur.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO. Cap. II.

QVEM Latini Accipitrem Palumbarium ea ratione, quòd Palumbas potiſſimùm perſequatur & capiat, Græci φασσοφόνον vocant eadem de cauſa. φάσσα enim Palumbus eſt. Dicitur etiã Varino & Heſichio φαβοτύπος, & φαβοκτόνος, & φασσοκτόνος, quaſi Columbicida. nam φάψ genus inquiunt eſſe Columbæ ſylueſtris. Quidam Germani docti uiri hunc Germanicè Taubenfalck interpretantur, id eſt, Falconem Columbarium, quàm rectè, ipſi uiderint. Albertus Aſturem cum Accipitre Palumbario eundem facere uidetur, dum nominibus vtriſq; promiſcuè & pro idem ſignificantibus vtitur. Sed ſi, ut omnium ferè concors ſententia tenet, Aſtur vulgò dictus, Aſterias Ariſtotelis eſt, ſanè Accipiter Palumbarius eſſe nulla ratione poterit. Nam ex [a] Ariſtotelis authoritate, Accipiter Palumbarius, & Stellaris multum inter ſe differũt. Videtur tamen nonnunquam idem Albertus Aſturem & Accipitrem Palumbarium pro diuerſis denuò habere, dum ſeorſim ſuo quemq; nomine deſcribit, vt aut non inter nouiſſe eos, aut nominum paruam rationem habuiſſe neceſſum ſit. [b] Petrus Bellonius, dum Accipitrem Palumbariũ eum facere conatur, quem Galli ſimpliciter & ſpeciatim Falconem uocant, cuius hanc, quam ſtatim dabimus, iconem exhibet, nullis omnino rationibus nititur, præterquam vnâ, eaq; exigui admodum momenti, quòd Accipitrarij Galli ſuos Falcones Columbarũ eſca, tanquam illicio quodam capere ſoleant. Sanè non ſolùm Palumbarius Columbis ueſcitur, ſed omnibus omnino Accipitribus hoc cõmune eſt, ut Columbas ceu gratam eſcam capiant, & interemptas dilanient, ſicut ex [c] Ariſtotele & [d] Plinio ſatis conſtat, ut experiẽtiam quotidianam omittam. Verùm ita dictus eſt hic Accipiter κατ' ἐξοχὴν, quòd huic peculiare ſit illis volucribus potiùs, quàm alijs quibuſuis inſidiari. Cùm autem ab Ariſtotele nihil pręter nudas nomenclaturas horum Accipitrum acceperimus, difficillimum, imo ἀδύνατον, & temerarium eſſe exiſtimo, de his rebus quicquam certi ſtatuere, ac veterum nomina, nullis præſertim argumentis, huic potiùs, quàm illi attribuere. Videmus autem Philoſophum, hunc Accipitrem Palumbarium

Columbicida. Taubenfalck.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 36.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 18

[c] 9. Hiſtor. cap. 36.

[d] Lib. 10. c. 36. & 37.

lumbarium & Fringillarium absolutè & simpliciter Accipitres uocare, quemadmodum ubi [e] ait: *Accipitres ambo carniuori sunt*, de his tantummodo loquens, tanquam hęc duo genera præ cæteris Accipitrum nomine vocari mereantur. Habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt Triorchis, Aesalo, Circus, Asterias, Pernes, Percnus, Leuis. Hi verò duo, vt & Rubetarius, simpliciter Accipitres dicũtur, adiecto cognomine ab animali, quod singuli præcipuè capiunt. Multi eadem penè ratione, qua Bellonius decepti, hoc nomen Palumbarij alijs atque alijs Accipitribus accommodarunt. Albertus, ut diximus, Asturi seu Accipitri maiori, quod & is Columbas capiat, id nomen ascribit. Ephesius quidam à Nipho citatus Falconem Gentilem vulgò dictum, qui etiam Palumbos insequitur, ex eo facit, Petro Bellonio hac in re assensus, non minus ficulneo tamen argumento, quàm ille, innixus. Turnerus Anglus Sparuerio Germanorum, qui ab aliarum nationum Speruerio non differt, & omnium vnanimi consensu Nisus & Fringillarius Accipiter habetur, Palumbarium esse opinatur, non alio persuasus argumento, quàm quòd Palumbos, Columbos, Perdices & grandiusculas Aues insequatur. Quidam Germanorum Taubenfalck esse uolunt. Ita eos, qui nulla graui ratione adducti coniecturis meris rem decernere volunt, necessum est in diuersas distrahi sententias, & nihil quicquam sibi consonum dicere. Nos in re adeò incerta ac controuersa, vtpotè certi nihil habentes, certi quidpiam statuere non audemus. Certè extra omnem controuersiam est, nobis plurimas esse species Accipitrum Aristoteli ignotas, & quæ illi inquilinæ fuere, nobis exoticas esse. Falconem esse non prorsum possumus ire inficias, cùm hoc nomen valdè generale sit, & frequenter non secus, quàm Accipiter omnes huius species sub se comprehendat. Verùm nunquid is sit, qui speciatim & peculiariter hoc nomine venit, dubito. Quod si tamen quispiam ita esse volet, de his peculiarem, quem de eis conscripsimus, tractatum, consulere potest.

[e] Lib. 8. Histor. c. 3.

Hunc Accipitrem Palumbarium carniuorum esse & multum à Fringillarijs magnitudine differre Aristoteles solùm scribit, è quibus verbis difficile esse iudicium ferre, cuius liquet. Addunt alij hunc specie alioqui Fringillario simillimum esse. VVottonus in ferociorum Accipitrum numero censeri scribit. Homerus celeritatem visus & actionis nunc confert Accipitri φασσοφόνῳ, id est, Palumbario, nunc Aquilæ. Et [f] Porphyrius Accipitrem Palumbarium peculiariter omnium celerrimè volare scripsit. Hic idem fortè est ea Ouidio Auis,

Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Columbario Accipitre Mercuriũ delectari [g] Aelianus tradit. Magnitudo huius Accipitris colligitur ex [h] Aristotele, Chalcidem auem huius magnitudine esse asserente.

[f] Lib. 3. de Abstin. ab animat.
[g] L. 12. de An. c. 14.
[h] L. 9. Hist.

DE FRINGILLARIO ACCIPITRE Vulgò Niso dicto. Cap. II.

AEQVIVOCA.

FRINGILLARIVM Accipitrem cùm Aristoteles nusquàm seiunxerit, & eundem non minus, quàm Accipitris nomine absolutè dignatus sit, & specie quoque, id est, habitu & colore illi simillimum plerunq; tradant, ego quoq; non temerè Palumbario proximè subiungendũ putaui. Quoniam uerò, qui sanioris sunt sententiæ, hunc cum eo, quem Nisum recentiorum Latinorum vulgus appellat, eundem statuunt, nec non cum Speruerio diuersarum gentium vernacula lingua dicto, volui prius homonomiam pro more nostro explicare.

Veterum Accipiter Fringillarius cum nullo nomen habet æquiuocum. Nisus verò Ouidij, & veterum multum ab eo differt. Ouidio enim non Accipitris genus, sed Haliætus est, id est, Aquila marina. Sparueri uerò nomen Italiæ vulgus etiam tentorio seu conopæo, quod cubilibus frigori & culicibus arcendis obtenditur, imposuit, eadem fortasse ratione, qua Aui, quam utriusq; in generali synonimia latiùs declarauimus.

Nisus Ouidij.
Sparuier vulgò q d.

SYNO-

SYNONIMA.

GRAECIS ut Aristoteli, & Hesychio hic Accipiter Σπιζίας nominatur, idest, Fringillarius, eò quòd præcipuè minorum Auiũ genus, quales Fringillæ sunt, sectetur: Σπίζα enim seu σπίζη Fringilla est. Hac tẽpestate Grçcorum uulgò ξευτέρι corrupto, ut uidetur, nomine, ab oxyptero uel ocyptero dicitur. Ὠκυπέτης apud Hesiodum Accipitris etiam epitheton est. Quę omnia ob uelocitatem ei conueniunt. Hęc fortasse Nipho duplicis erroris occasionem dederunt, quo hũc Fringillarium Accipitrem cum πέρνη Aristotelis eundem esse putarit, & Perni nomen impositũ à pernicitate, vt dicatur Pernis, quasi pernix. Sanè nisi Sparauerij, quem Pernem esse dicit, nomen generatim accipiat pro quouis Accipitre, toto erret cœlo, necesse est, cũ Aristoteles pro diuersis speciebus enumeret Accipitrem Fringillarium & Pernem. At verò Speruerium vulgò dictum Fringillarium esse Aristotelis, Albertus, Otnithologus, Bellonius, alijque doctissimi quique vno ore fatentur. Præterea indoctè satis nomini Græcæ originis latinam etymologiam affingere conatur, vt cùm ad Pernem ventum erit, pluribus ostendemus.

Hic itaq; Σπίζιας Aristotelis, Latinis ad Græci nominis imitationem Fringillarius Accipiter uocatur. Alioquin hic etiam, vti paulò antè de Palumbario diximus, præ cæteris Accipitris nomine uenit, cùm apud Græcos veteres, tùm apud recentiores, quorũ pleriq; Accipitrem in duo genera diuidunt, in magnum scilicet, quem alio nomine Asturem quandoque appellant, & in paruum, quem Nisum seu Speruerium. Nisi verò appellatio, quatenus hunc Accipitrem designat, apud Latinos recens admodũ est, ac Alberti æuo non satis Latino usurpari cœptum. Huius etymum è Latio idem petit, quàm aptè, ipse viderit. Sunt autem hęc eius uerbo: *Accipiter minor latinè Nisus vocatur, à conatu ad prædam, quia nititur capere Aues se fortiores, vt Columbam, Anatem, Corniculam.* Nisus quidem vox Latina est, & antiquis vsitata, sed diuersa longè significatione. Veteribus enim Haliætum, vt diximus, denotauit, quam vocẽ recentiores, longo post tempore, ad hunc Accipitrem trãstulerunt, quod fortè viderent rapacitate, & Auium persecutione vtrumq; conuenire. Fieri quidem potest, inquit Ornithologus, vt uox Nisus ab Hebręis descẽderit, qui Aquilam Neser vocant, & Nez Accipitrem, alij Asturem, alij etiam Nisum interpretantur. Itali hoc genus Accipitris vocant Sparuiero, uel vt alij Sparauier, Sparauiero, Sparauero. Sunt qui illum in minorem & maiorem distinguant. Germani Sperber, vel Speruuer: Galli Esperuier, vel Esparuier. Horum omnium nominum eandem sine dubio originem, vbi de Synonimis Accipitris in genere egimus, examinauimus. Nullum enim præter has voces nomen aliud est, quo quæuis nationes magis aptè, aut propriè generalem Accipitris notionem exprimere queant, ac Italica præsertim. Hæc itaque Accipitris Fringillarij fæminę sunt synonima. Marem uulgò Muscetum uocant, à Muschetto Italica dictione, Galli Mouschet, uti & Belgæ, qui id nominis à Gallis uicinis mutuati sunt, hac fortasse occasione, quòd Accipitrarij plurimi Belgę quotannis omne Accipitrum genus undiquaq; comparare, & in Galliam Principibus, alijsque optimatibus venum portare soleant. Alioquin eorum linguæ cum Gallica nihil commune est. Germani Muscetũ uocant Sprintz, Sprintzel, Sprinzle uel Sprintzling. Quas uoces nimis ridiculosè, quantum mihi uidetur, Ornithologus, uir alioquin incomparabilis doctrinæ à Græca uoce σπιζίας deducit, uocum nescio qua, sanè nullius momenti, allusione adductus. Qua in re, quod pace illius dixerim, communi plerisq; Germanis etiam doctis, nec non aliarum quarundem nationum viris, morbo mihi laborare uidetur, qui uernaculæ sibi linguæ, parum aut nihil curiosi, uocum etiam indigetum originem, è quouis alio peregrino idiomate potiùs, quàm è suo, etsi inuita Minerua malũt petere. Ita nos semper aliena magis, quàm propria seu domestica capiunt & oblectant, qui nouarum rerum auidi sumus, & usitatas fastidimus. Qui uerò Germanus est, examinata diligenter hac uoce Sprintzeln facilè intelliget, & concedet maculas significare, quas Belgæ etiam nonnihil variante uocabulo Sprinckelen dicunt, à quibus huic Aui, id nominis inditum conijciet, quòd maculis quibusdam toto corpore respersa sit. Pro respergere etiam Belgæ besprinckelen dicunt. Muscetus autem pręterquam quòd totum pectus, & ventrem transuersis maculis distinctum habet, etiam dorso & alis hinc inde plurimis albicantibus in ferrugineo notis insignitur, ut descriptio docebit. Nominis Germanici Sprinzling adductam rationem vehementer etiam confirmat vox Gallica Mauchet, quam Italos & Belgas à Gallica mutuatos esse non est dubium. Cùm enim verbum moucheter Gallis nihil aliud signet quàm tracheter, id est, distinguere, maculis respergere, cuiuis palam est, deductam inde uocem mouchet, maculosam Auem significare: non quòd reliqui Accipitres non sint quoque notulis distincti, pectore præsertim, sed quòd huic ferè soli proprium est, dorsum & collum, quæ cæteris pleruñq; tota nigricant, illud albis, hoc nigris notis maculatum habere. Hispani hanc Auem Francello uocant, fortè tanquam Francos, id est, nobiles ac ingenuos, libertatisq; amantes.

DE-

Σπιζίας.
ξευτέρι.
Ὠκυπέτης.
Niphi error.
Pernis.
Sparueriũ Fringillarium esse.
Accipitrũ præcipua genera.
Nisus.
Alberti error.
Nisus veterũ q̃ Auis.
Nisi etymũ
Sparuiero.
Sperber.
Esperuier.
Muscetus vnde Mouschet.
Sprintz.
Ornithologi error.
Sprintzeln vnde dicatur.
SprincKelen quid.
Mauchet quid.
Tracheter quid.
Francello.

DESCRIPTIO. DIFFERENTIAE.

ACCIPITER Fringillarius, cuius nos iconem exhibemus, longitudine eſt ab extremo roſtro ad ultimam caudam ſpithami cum palmo. Roſtrum ei breue, fuſcum, craſſum, modicè uncum. Iris oculi intenſè flaua. Vertex, collum, dorſum, alæ, colore caſtaneo nigricante, obſcuroue fuſco. In ſincipite tantùm, & circa alarum mediũ, quà dorſo ipſæ incumbũt, alba macula conſpicitur. Pars pro-

ra totius

na totius corporis, nempe gula, pectus, venter, latera alis tecta, femora & uropygium sunt candida, & transuersis lineis luteis intersecantur. Tibiæ & pedes lutei seu crocei. Vngues nigri incurui. Cauda supina tota est fusca, maculis nigris transuersim ductis ornata per interualla.

Muscetus, quem damus, minor aliquanto est, duobus nempe digitis, si à rostri acie ad caudæ finem commensuretur. Rostrum ei similiter breue, crassum, vnco exiguo acutissimo tamen præ-

ditum,colore corneo ſubcæruleo. Oculi pupillam ochræ colore pallido,lutea iris excipit,quod reliquum eſt intenſè flauet. Caput,collum,pectus,venter, crura albicant, & varijs maculis diſtinguuntur. Caput enim fuſcas habet oblongas,collum latas nigricantes, cæteræ pronæ partes ferrugineas tanquam lineas tranſuerſas,at minimè,vt in Niſo, continuas. Dorſum & alæ bætico,ſed dilutiore,quàm in Niſo colore tinguntur. Dorſum tamen tam medium,quàm extremum, atque alas cùm in parte ſuperiori, quà primi ordinis tegetes plumulæ poſitæ ſunt, tùm in ea potiſſimùm,quæ in dorſum reclinatur media,maculæ multę albæ reſpergunt. Quæ fortaſſe res Germanis Muſcettum Sprintzling,quaſi maculoſum vocare,occaſionem dedit,vt dixi. Cauda reliqui corporis ferè longitudinem æquat, & nigris & dilutè fuſcis maculis tranſuerſalibus alternatim diſpoſitis ornatur. Pedes,tibiæq; crocei coloris. Vngues nigri, incurui. 10

Huic noſtræ vtriq; deſcriptioni omnibus ferè notis correſpondent, quæ ſingillatim, & ab Ornithologo,& à Bellonio poſitæ ſunt:adeò vt iam calamo depictas Aues omnium conſenſu Accipitres Fringillarios, nempe Niſum ſeu Sparuerium, nec non Muſcetum eſſe, nullum ſit dubium. Fredericus Imperator Speruerios omnibus rapacibus minores eſſe ait:quod certè uerum eſt,ſi de ſolis Accipitribus & Falconibus,quorum ad venationem vſus eſt,intelligamus.

Horum Accipitrum,vt & reliquorum plures ſolent poni differentiæ, quæ partim ab ætate: partim à natiuitatis loco,partim etiam à colore,& magnitudine ſumuntur.

Ab ætate. Ab ætate,alij nidarij,alij ramarij, alij denique mutati dicuntur, quarum appellationum in vniuerſali Accipitris hiſtoria rationem reddidimus. Horum optimi, ac diſciplinæ capaciſſimi ſunt,qui, cùm adhuc pulli ſunt,è nido tolluntur, quibus bonitate proximi ſunt ramularij, qui 20 necdum plumarum depoſuerunt exuuium, neque nidum extruxerunt, aut ſobolem procrearunt,hoc eſt,antequam anniculi ſint. Pro ætatis itaque diuerſæ ratione, alijs atque alijs pennarum coloribus,vti omnia Accipitrum genera, ornantur. Quidam enim plumulis exiguis albis tranſuerſis veſtiuntur. Alij maioribus,quos damnant accipitrarij. Etſi verò,vt diximus, laudatiſſimi ſint ramarij, nihilominus tamen etiam inter hos non paruus delectus eſt. Cæteris enim præferuntur,quibus caput ſupernè, ſeu vertice teres eſt, roſtrum craſſiuſculum, oculi non nihil cooperti, iris pupillam inter viride & album ambigens, humeri magni, aliquantum gibboſi, lumborum ſeu renum regio lata, at verſus caudam paulatim arctata,ac extenuata poſtrema dorſi pars. Alæ ita in longum dorſum reclinent, vt extremitate ſua caudæ incumbant, quæ quidem non nimium longa debet eſſe, ſed amplis & robuſtis pennis iuſtructa. Tibiæ probantur complanatæ ſeu latiuſculæ,& breues, pedes longi, & graciles, colore inter viride & album medio:Vngues acutiſſimi,atri,& tenues. Omnium denique præſtantiſſimi ſunt, quibus plumę tranſuerſæ ſunt craſſæ, magnæ, rubicundæ, articulationes item craſſæ. Hę autem quę pectus veſtiunt,concinno ordine diſpoſitæ ſe mutuò conſequũtur,& ſimilibus notis per tranſuerſum diſtinguuntur,quibus reliquum corpus. Supercilia habẽt alba,ruffo nonnihil intermixto. Candor totum oculum ſupernè ambit, atque ad occipitium vſq; pertingit plumę ſunt latiuſculę. Denique qui ferè ſemper famelici ſunt. 30

Ramariorũ delect⁹.

A natalib. A natalibus,horum etiam Accipitrum differentia ſecunda ſumitur, à quibus alij vocantur Illyrici,alij Orientales,alij Africani,alij Calabri,quidam Corſici,nonnulli Germani, alij Bergomates,Vicẽtini,Tridentini,alijque plures,quorum natales aut dubij ſunt, aut prorſus ignorantur. Horum plerorumq; deſcriptiones ex [a] Carcano ſubnectere viſum eſt;& ſigna, quibus à ſe 40 mutuo dignoſci poſſint, addere.

[a] *Lib. 2. de Aucup.*

Illyrici forma. Illyricus Accipiter Fringillarius,aut,vt ipſe ſuam Italicam linguam imitans,ait, Sparuerius, Dalmatię montibus natus,vt etiam ille,qui in altiſſimis Fori Iulij alpibus oritur,omnium nobiliſſimi ſunt. Maiori ex parte ſtatura corporis ſunt mediocri,& oblonga:pauciſſimi longã agunt vitam. Omnes,vt plurimùm lumbos,ac dorſum nigra obtinent. Roſtrum pulchrum,longum, craſſum & acutum. In magno pretio & honore ſunt, vtpotè qui animoſi ſint, & velociſſimè volantes,ita vt Aues quamuis magnas libentiſſimè capiant.

Orientaliũ forma. ORIENTALES ita dicti,quia ab Oriente ad nos adferuntur,quandoque vi ac impetu ventotum in territorium Taruiſinum, aliquando etiam in agrum Vicentinum,atque Foro Iulienſem impulſi. Quia verò raro admodum hoc contingere ſolet, pauciſſimi huius generis 50 conſpiciuntur. Statura corporis magna ſunt. Roſtrum habent magnum, ac craſſum magis, quàm vlla alia huius generis Accipitrum ſeu Sparueriorum ſpecies. Pedes etiam habent magnos,& caudam duodenis pennis inſtructam. Quinimo quendam ſe habuiſſe [b] Carcanus ſcribit,cui cauda tredecim pennis conſtaret. Hic ętate erat matura,roſtro magno,craſſoq; maculis nigris & magnis,dorſi & lumbis nigris,alis pulchris.

[b] *Lib.2.c.5*

Calabri. Illi quos veteres ſcriptores aiunt naſci in Calabria,ab alijs diſcerni ſolent, quòd ſtatura corporis ſint mediocri,lumbis,dorſoq; nigris,ſuperbi ac refractarij,neque facilè pugno aſſueſcant.

Illi

Illi, quos Africanos diximus vocari, & in Africa nasci, dorsum ac lumbos nigros obtinent, pectus maculis nigris & transuersis uarium, alas longas, rostrum pulchrum, oculos nigros, quales Falconum. Africani.

Vicentini duorum generum sunt. Aliqui enim in montibus nostris Vicentinis nascuntur, qui quandoque optimi euadunt, & omnes ferè statura sunt exigua, aut mediocri: alij verò in montibus Mucrosticanis, qui rarò admodum, aut nũquam aucupio vtiles fiũt, & maximè qui Spinaroli ab indigenis appellantur. Statura, vt plurimùm pusilla sunt, pẽnis nigris, rostro exiguo, capite magno, pedes verò magis giluos, at minores omnibus reliquis Sperueriorum speciebus habent, muribus ac gliribus, vtpotè natura degeneres ac ignaui, plerunque victitant. Vicentini. Spinaroli qui.

TRIDENTINI in illius loci alpibus prognati, admodũ volaces sunt, corpore procero, specioso, magno, atque vt plurimùm oblongo, pennis nigris vestito. Hi dum Alaudas ceperunt, sępenumerò prius deorsum in terram deijciunt, postea eam arripiũt rursum, more Falconum. Tridentini

Gignuntur & alij in monte vulgò della Gucchia dicto, in agro, vt arbitror, Bergomatum, qui omnes ferè pulcherrimi sunt, ac celeris volatus. Hi plumis teguntur nigris, statura corporis sunt mediocri, & quadrata. Bergomates.

Sunt & alij quidem Sparuerij, quorum natales ignorantur, magni tamen faciendi, etsi natura sua admodum sint rebelles. Corporis magnitudine sunt mediocri, maculis respersi maiusculis coloris ferruginei, ad rubrum tamen inclinantibus: quibus signis nullo negocio ab alijs dignosci queunt. Color enim ille macularum talis ferè est, cuiusmodi aureorum, quos scuta vulgò Itali dicunt.

Maximum præterea horum Accipitrum in coloribus discrimen est. Præter enim varium, qui plerisq; communis à nobis descriptus est, albus quoq; & ruffus in nonnullis spectatur. Albos Accipitres Fringillarios in regionibus ad vltimum Septentrionem positis reperiri author est [c] Olaus magnus Vpsalensis, in sua rerum Septentrionalium Historia. Ruffi verò dicuntur quidam, nõ quidem quòd toto corpore ruffo sint, sed quia eius coloris maculis pectus insignitum ac respersum habeant. A Colore. Albi. [c] L. 19. c. 1. Ruffi.

Magnitudinis inter eos differentia in singulorum descriptione exposita est. Hac ipsa verò potissimùm inter se differunt mas & fæmina, ita vt ea sola ferè nota discernantur. Vnde factũ est, vt Bellonius descriptionem vtriq; communem posuerit huiusmodi. A magnitudine.

Speruerius, quemadmodum & Muscetus, capitis verticem nigris plumulis vestitum habet, quarum radices tamen albæ sunt. Pars quædam alarum, ea nempe quę dorsum contingit, maculis variegata est, teretibus, albis: at plumæ, quæ tergum superius, alasq; vestiunt, nullis notis variæ, sed vnicolores è nigro diluto conspiciuntur: alarum tamen pars interior lineis transuersis distinguitur. Plumulæ illæ minutiores, quæ axillas seu alarum flexus circumuestiunt, queq; ad latera vtrimq; positę sint, aliquantum ruffescunt: item illæ, quæ ventrem tegunt, plurimis notis transuersis ruffis maculosæ sunt; quibus hoc peculiare est, vt latera nigricent. Albicare nonnihil videtur extremitas pennarum caudæ, quæ vtriq;, vt inquit Albertus, dependet. Fridericus Imperator, Sperueriós laudabiliores esse ait, qui cùm forma, tùm colore magis accedunt ad Astures, & caudam eorundem more maculatam habent. Mutati per transuersum maculantur in anteriori parte eodem modo, quo Sori, seu non mutati. Et eorum etiam pulchriores habentur, quò plus Asturibus assimilantur. Verùm illud in Asturibus, & Sperueriјs aduertendum est, quòd cùm visus aciem in aliquam rem infigunt, nigredo oculorum pupillæ maior euadat, quàm quando nihil firmiùs intuentur. Vidimus etiam aliquãdo Astures, Sperueriosq; pupillam more Falconum obtinere; sed contrà Falcones illorum more oculos habere nunquam obseruauimus. Hæc ille. Speruerij descriptio ex Bellon. Qui eligendi.

CAPIENDI RATIO.

HORVM Accipitrum Fringillariorum capiendorum rationem familiarem Bellonius exponit his verbis: Aberamus, inquit, haud procul à faucibus Ponti Euxini, vbi freti Propontidis initium est, conscensoque altissimo eius loci mõte inuenimus fortè fortuna aucupem Sperueriorum capturæ incumbentem. Cùm autem iam Aprilis ferè præterijsset, quo tempore omne Auium genus construendis nidis, ac procreandæ soboli operam dare solet, nobis mirum ac insolens erat Miluorum ac Accipitrum tantam multitudinem à plaga Oceani dextra aduentantem videre. Hisce ea dexteritate, ac industria auceps insidias ponebat, vt ne vnus quidem euaderet. Singulis verò horis Accipitres ad minus duodecim capiebat. Latebat hic au-

ceps poſt dumetum, ante quod aream quadratam æquauerat, duos plus minus paſſus longam, latamq́; binis vel ternis à dumeto paſſibus diſtantem. Senos in areæ marginibus in humum defixerat ſtipites iuſto interuallo collocatos, pollicis ferè craſſitudine, ſtaturæ humanæ longitudine, vtroque latere binos, quibus ſummis, & ſingulis crena, ea qua aream ſpectabant, parte, inciſa erat, è qua rete filo viridi, tenuiq́; contextum ſuſpendebatur. Mediâ verò areâ haſtula cubitum alta ſtabat, cuius apici funiculus alligatus erat, qui ad aucupem poſt dumetum latentem vſque pertingebat. Eidem huic funiculo Auiculæ complures adnexæ, ſed longo, laxoq́; ſatis, grana frumenti per aream depaſcebantur, quas auceps Accipitrem à longè aduentare conſpiciens à plaga Oceani, agitato fune, ſubuolitare cogebat. Ad haſce Accipitres ſeu Niſi, à medij milliaris interuallo, nempe leucæ Gallicæ, quo ſunt inſigni viſus acumine, conſpectas, ſubitò pleno explicatarum alarum remigio aduolantes, tanto impetu in retia irruebant, auiculas abripere conati, vt illis intricati, implicatiq́; caperentur. Hac arte in caſſides illectis auceps alas totas ad axillas vſque linteo cuidam in eum vſum conſuto inſerebat, quo alarum infimam partem femoribus, caudæq́; colligabat. Ita vinctos humi relinquebat, ſui adeò impotentes, vt neque mouere, neque reluctari prorſus, multò minus expedire ſeſe poſſent. Nemo facilè cogitaret, vnde tanta Niſorum copia aduolare potuerit. Eo enim binarum horarum ſpacio, quo aucupij eius ſpectatores eramus, pluſquam triginta numero hoc dolo captos vidimus: vnde coniectura eſt aucupem vnicum centenos & amplins, vnius diei ſpatio capere potuiſſe. Accipitres hi alioquin non æquè diù eodem loco morantur, vt Falcones, ſed ſæpius hunc mutant, vnde difficiliùs quàm hi capiuntur reti. Neque enim facile ſpacium aucupi caſſes ſuper ſe explicandi concedunt, niſi ea ratione, quam Bellonius poſuit, fallantur.

LOCVS.

TEMPORE hyberno plerunq́; degere comperiuntur in ſyluis cęduis, earumq́; gracilibus, & quæ loco aprico propter dumetum aliquod expoſitæ ſunt, potius quàm in nemorum denſorum, celſorumq́; craſſis arboribus inſident. Plerunq́; verò non ante occidentem ſolem, ad ſedem ſuam reuertuntur. In volatu Niſi admodum veloces ſunt, & plerunq́; vento aduerſo volant.

GENERATIO.

Cuculi generatio.

EX Accipitre minimo, (inquit Albertus) id eſt, Sparuerio, veterum quidam Cuculum gigni putarũt; vt latiùs in generali hiſtoria ex Ariſtotele & Plinio declarauimus. Hoſce eoſdem cum Falconibus aliquando coire Albertus tradit. Nidificant in Abietibus, & oua, vt audio, quaterna aut quina pariunt.

VENATVS.

NISVS licet minor Accipitre Palumbario, æquè tamen animoſus eſt, & alacris pro ſua facultate, & ad venandum promptiſſimus, capitq́; omnes volucres, quas Aſtur, ut Tardiuus ſcribit, maioribus tantùm exceptis. Columbas enim, Anates, Palumbes, Perdices, Coturnices, Gracculos, Picas, Alaudas, & omne genus Auium minorum, laudati Sparuerij capere ſemper obſeruati ſunt. Hinc etiam [a] Albertus à nitendo Niſum, quod Aues ſe multò maiores rapere nititur, dictum putat. Citò manſueſieri, & delicatum nutrimentum poſtulare Niſum author libri de natura rerum ſcriptum reliquit. De hac aue in legibus ſalicibus legitur, quòd qui eam furatus fuerit, centum & viginti denarios perſoluere deprehenſus teneatur.

[a] Lib. 23.

Niſus vnde dicatur.

EMBLEMATA.

Spriuerius.

APVD Claudium Paradinũ de Accipitre Sparuerio tale legitur emblema. Accipiter, inquit, is, quem paſſim Spriuerium uocant, inter copioſam Falconũ turmam geſtatus, cum inſcriptione SIC MAIORA CEDVNT, ueram nobilitatem non in opibus, uel autoritate, ſed animi preſtantia conſiſtere figurat. Accipitris nimirum illius ea pręrogatiua eſt, ut quibuſcunq́; aucupatricibus alijs uolucribus fuerit aſſociatus, eas uniuerſas, etiam ſe multò maiores, ab omnibus, quibus forent alias obnoxię, uectigalibus uindicet.

DE CIRCO. Cap. IIII.

NOBILIORIBVS ac ſimpliciter dictis Accipitribus Circum, quòd & magnitudine & audacia, viribusq; inſignis ſit, proximè ſubiungendum putauimus. Nam & Miluo non multò minor eſt, & Vulpes, Leporesq; inuadere audet, ideoq; meritò cæteris omnibus minoribus, & ignauo Buteoni anteponendus videtur. Falcones enim, licet etiam nobile genus Accipitrum ſint, & Circo præferendum, quia tamen hîc de veterum Accipitribus primùm agere decreuimus, & Falcones veteribus ignoti fuerint, variasq; ſub ſe ſpecies cõprehendẽtes, peculiarem ſibi tractatum vendicare videbantur, ideoq; hîc minimè inſerẽdos, aut alijs permiſcendos duximus, ſed proprio ſibi loco poſt omnes ab Ariſtotele enumeratas ſpecies pertractatas, reſeruandos eſſe. Cum bona itaque Falconum venia Circi hiſtoriam auſpicemur.

AEQVIVOCA.

CIRCI vox ſimilis ferè eſt cum Cercis, quæ vox telum textorium ſignificat, vt Euſtathio videtur ἀπὸ τοῦ κρέκειν, quod eſt ἤχειν, id eſt ſonare, tranſpoſita litera ρ: vnde etiam illi ipſi κρέξ Auis etymon ſuum habet.

Cercis qd. κρέζ Auis.

Reperitur κίρκος in ea etiam ſignificatione, qua Circus apud Latinos, pro loco circulari, & in orbem redeunte.

Circus olim erat locus Romæ, quo ludi agebantur, & in quo curſu certabant Equi, vnde & Hippodromos dictus fuit, quaſi Equorum curſus. Neque enim crediderim hippodromum à Circo differre, vel forma, vel uſu. Oblongi maximè erant, at in extremo veluti circulo, in ambitum ducebantur, vt equi, qui eandem viam non ſemel repetere debebant, currendo poſſent pergere. Non vnus erat Romæ circus, quæ eo tempore Romana luxuria erat. Ab una parte urbis prope Vaticanum; erat ille Hadriani Auguſti, à quo non longè aberat ille Caij Neronis, quo loco iam extructa cõſpicitur Baſilica S. Petri in Vaticano campo triumphali. Ex altera parte Vrbis erat Circus Aureliani Auguſti. Erat & Agonalis prope thermas Hadriani, & theatrum Balbi. Erat & Flaminius Apollinaris prope templum Pietatis & Herculis magni cuſtodis. Erat & circus maximus prope ſcholam Caſſij, & ædem Pompei magni. Extabant præter hos & alij, vt Saluſtij, & reliquorum.

Hippodromus.

Circorum Rom. nomina.

Lupi etiam genus ſecundum Circus vocatur apud Oppianum, nimirum à rapacitate.

Lupus circus dictus.

SYNONIMA.

APVD Græcos poëtas hæc auis aliquando ἴρηξ κίρκος; aliàs κίρκος ſimpliciter, vt etiam Ariſtoteli, nominatur. Cuius quidem etymum varij variuma ſſignãt. Grammatici Greci aſſerunt, vt Varino placet, vt Circus dicatur ἀπὸ τοῦ κρίζειν. Quo verbo alicubi uſus eſt [a] Homerus per metatheſin à ſoni ſimilitudine efficta uoce, hancq; literarum tranſpoſitionem conſultò in hac uoce eſſe factam, ut à uoce κρίκος, qui ianuę circulus ferreus eſt, differret, quę ab eodem uerbo deriuetur. Ἴρηξ κίρκος ab Heſiodo quoq; memorat̃, & κίρκος [b] Homero: ubi Heſychius κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες, & incurua omnia, inquit, κίρκοι dicuntur. Quare fieri poteſt Circum à roſtri & unguium aduncitate, ſic uocatum eſſe. Vel deniq;, ut potiùs puto; quòd uolando, pręſertim cùm inſidiatur, ut & alię rapaces, & Milui in gyrum ſeſe librans, ac obuertens circuitum facere in aëre conſpiciatur; Quanquã Gręci Auem Circum appellant; circulum uerò κρίκον. Itaque cùm Feſtus ita ſcribat, Circanea ſiue Circenda Auis dicitur, quę uolans circuitum facit, ego cum Circo eandem eſſe conijcio, cùm à nominis ſimilitudine, tùm à circulari uolatus genere. Voce Græca κίρκος etiam Latini utuntur, & ab eadem Circaneę Auis nomen Feſtus, ut dixi, deriuauit, Latinam ei terminationem addens.

[a] *Iliad.* π.

[b] *Iliad.* ρ.

Circanea Auis.

Hãc [c] Bellonius eam eſſe ſentit, quam Galli Fau-perdrieux, quę uox Falconẽ Perdicarium, uel Perdicotheron ſonare uidetur, quibus tamen id rationibus faciat, non uideo. Nullas enim poſuit. Cui nos quoque ſubſcribere potiùs, quàm reclamare uoluimus, maximè cùm pręter nudum nomen, nihil aliud apud Ariſtotelem inueniamus, è quo iudicium facere liceat. Quod enim [d] Plinius de hac Aue ſcribit, *altero pede claudicare*, euidẽtiſſimum ſine dubio, & certum dignoſcendæ uolucris ſignum futurum fateor, niſi falsò ab eo huic attributum, & perperam ad hãc tranſlatam eſſet, quod [e] Ariſtoteles de Aëgythalo Aue ſcribit. In Accipitrum enim genere nulla unquam cuiquam uiſa eſt altero pede clauda Auis.

[c] *Lib. 2. de Auib. c. 17.*

Fau-perdrieux.

[d] *L. 10. c. 8.*

[e] *Lib. 9. Hiſtor. c. 15.*

DESCRIPTIO.

Fau-perdrieux. Circus.

QVANDOQVIDEM quęnam nostrarum rapacium Circi nomen mereatur, incertum est, descriptionem nullã dare potuimus, nisi ex Bellonio, qui hoc nominis suę Aliti Fau-perdrieux Gallis dictę aptat. Hunc itaque sequuti, eiusdem, quam ipse Circum putat, auis descriptionem è Gallico contextu translatam hîc adijcimus. Auis hęc Miluo haud multò minor est, quod ad corpulentiam attinet, & crurum longitudine etiam altior. Rostrum & ungues minus huic, quàm cæteris omnibus rapacibus adunca sunt. Crura, gracilia, lutea, squammis seu tabellis, ut Galli uocant, obducta. Caudę & alarum extremitas nigra est. At plumarum caudę color bęticus obscurus. Capitis uertex & guttur inferius nonnihil ex ruffo albicant, quo eodem colore alę interiores sub axillis utroque latere etiam tinguntur. Plumulę, quę auditus foramina seu meatus tegunt, nigrę sunt. Rostrum qua parte capiti continuum & contiguum est, plumbeo est colore, extremum uerò atrum. Collũ est admodum breue, contrà atq; Accipitribus stellaribus seu Asturibus, quibus oblongum esse solet. Capitis albicantis insigne, nos ferè in eã opinionem adduxerat, ut [a] Aristotelis Orypelargum, uel Percnopteron esse putaremus, quod hosce *capite albo* Philosophus esse dixerat. Sed cùm neq; clamosum aut querulum esse, neque à Coruis uerberari, quę quoque eidem ab eo attribuuntur, uideremus, sententiam mutauimus. Huc usque itaque Bellonius. VVottonus Circum ex ferociorum Accipitrum numero esse scribit.

[a] *Hist. c. 32.* Orypelargus. Genus.

VOX

Kreissen.

ACCIPITRES generali uerbo, cùm uocem edunt, clangere dicuntur. Circus uerò Gręcis propriè κρίζειν, unde & ei nomen factum uolunt. Hoc uerbum à Cymbrico Kreissen nõ admodum abludit, quod exclamare significat. Hanc eius uocem Columbę facilè agnoscunt & horrent, ut inquit [a] Aelianus ex Aristotele. At tardius plerunq; fortasse agnitam fugiũt, si Eustathius Homeri commentator uerum dicit, qui tum primùm uocem asserit illum emittere, cùm iam prędæ propinquus, de ea apprehendenda solicitus sit, quod de eo scribit, ubi hęc [b] Homeri uerba interpretatur ὀξὺ γεληκώς Κίρκος. Quibus uerbis Poeta acutam Circo uocem esse indicat, quod nõ malè uerbum illud κρίζειν, quo alibi etiam idem [c] Homerus usus est, exprimit. Nam & Cymbricum Kreissen, & Italicum gridare, uel ut alij pronunciant, cridare, & Gallicum Crier, eiusdem omnia originis, acutam & clamosam potius, quàm grauem uocem edere propriè designant.

[a] *Lib. 3. de Anim. c. 45* [b] *Iliad. χ.* [c] *Iliad. Π.*

VOLATVS

[a] *Odyſs. N.*

CIRCVM à uolatus uelocitate ἐλαφρότατον uocat [a] Homerus, ubi uelocissimum Vlyssęę nauis cursum huius Auis uolatui comparat.

> Ἡ δὲ μάλ᾽ ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον. οὐ δὲ κεν ἴρηξ
> Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν id est,
> *Et ualdè tutè currebat firmiter, neque Accipiter*
> *Circus secutus fuisset citissimus volucrum:*

Alibi etiam τάχυς ἄγγελος Apollinis, hoc est, celer nuncius ab eo nuncupatur. Atque eadem prorsus ratione Oppianus, *Equis Iberis velocissimis, sola*, inquit, *fortè Aquila uolando contenderit, aut* Κίρκος τανάοισι τανυσσάμενος πτερύγεσσιν. Volat autem Circus in gyrum, presertim cùm pręda conspecta deorsum ex ęthere in eam ruere cogitat, hac intentione, ut tamdiu in alto aëre gyrorum ope se suspendat, donec oportunum præda petendæ tempus conspicatus rectà descendere, & unico eoq; minimè irrito ictu queat abripere. Bellonius suum Circum, si modo Circus est, scribit non admodum pernici volatu valere, Miluum quidem velocitate superare, sed Falcone ac Buteone vtroq; cùm mare, tùm fæmina inferiorem esse, idq; re ipsa, facto scilicet periculo, sibi cõstare, vidisse scilicet eũ Falconibus & Accipitribus loco Milui in prædam datum ab accipitrarijs, qui singulorum velocitatem, roburq; explorare vellent.

[b] *Odyſs. O.*

RAPACITAS.

PAVCIS Accipitribus audacia ac robore cedere Circum, vel solum [a] Aristotelis probat testimonium, qui nempe Vulpem eum non inuadere tantùm, sed & vulnerare tradit. Vnde nil mirum erit, si Columbas timidas, Gallinasq; imbelles persequatur. Illud quidē de eo etiā Homerus testatur: hoc uerò [b] Gyllius apud Aelianum his verbis: *Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim, vt Circum Auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem cogit retrò cedere.* Quamuis hoc ipsum in Miluum aptiùs quadrare videtur. VVottonus tamen Circum Gallinarum domesticarum pullis insidiari asserit, & ferociorum numero Accipitrum ipsum reponit. [c] Homerus Aeneam & Hectorem Circo comparat, proculdubiò ob insignem eius ferociam & magnanimitatem, Græcos verò Auibus, quæ à Circo capiuntur. Bellonius de suo Circo, nempe Fau-perdrieux ita scribit: Haud secus atque Miluus ad Bubonem, qui ad decipiendas & in casses vel ad viscum alliciendas, vel Accipitrum ope Aues in propatulo exponitur ab aucupibus capiendas, ipse quoque Circus tāquam ad prædam paratam aduolat incautus. Verùm simulatq; animaduertit Accipitres, sui capiendi causa ab Accipitrarijs manu mitti, sese in fugā rectà conijcit, nec sursum in aëra volat more Milui, sed recto ad latera cursu sese abripit. Vnde fit, vt difficilior sit eius venatio Accipitrum opera instituta. Verùm noster Circus seu Fau-perdrieux, qui insigni virium robore præditus est, strenuum suæ salutis se defensorem præstat. Nam & Miluo viribus longè est superior. Hinc fit, vt qui eum capere in animo habent, non pauciores quàm quatuor Accipitres simul ad persequendum ipsum emittere cogantur. Subbuteoni & Tinnunculo hostem esse, satis docet Coturnicum venatio, quæ Canum odore sagacium ope perficitur, quos eo tempore Subbuteo perpetuò insequi, ac comitari solet. Nam si Circum aduentare fortè contingat, statim in fugam sese vertit. Obseruatū item est sæpius Subbuteonem Circi impetum non sustenturum, ideoq; nec illum expectare ausum, sed fuga sibi salutem quærere. Circus enim alis vix motis ac veluti rigidis intenso remigio, maximoq; impetu prope humum volat. Hactenus ille.

Hinc fieri ego crediderim, vt nec Vulpem, etsi satis potentem hostem, & fortasse solis Aquilis dignum aggredi metuat: ad quod facinus audendum etiam præter roboris conscientiam, innatum quoddam aduersus Vulpem odium eum stimulat. Neque enim videtur sufficiens ea, quam [d] Aristoteles adfert, ratio, nempe *eum idcirco Vulpem inuadere ac vulnerare, quia aduncis est vnguibus, ac carne viuit.* Quot enim ex rapacium genere Aues enumerare liceat, etiam maiores atque robustiores, quibus tamen tantus animus minimè suppetit?

Cum Colūbis item, etsi ijs cum oībus Accipitribus malè cōueniat, prædonibus nempe cum prędа grata, Circus tamē plus, quàm cæteri alij inimicitiam gerere proditur. Vnde [e] Aelianus: *Clangorem*, inquit, *quidem Aquilarum & Vulturum facilè Columbæ spernunt, non item Circi & marinæ Aquilæ.* Et alibi: *Aquilas marinas & Circos horrent Columbæ.*

Ita etiam Turturi, sed pręterea & Cornici hostem faciunt. Vnde idem [f] Aelianus: *Cum Turture Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & Turtur vicissim hostili odio ab vtroque dissidet.* Et ibidem. *Inimicitiæ intercedunt Cornici cum Circo.*

Mures etiam apud [g] Homerum pręter felem & decipulam se Circum timere cōqueruntur. Sed indigna propemodum huius vnguibus præda videtur musculus, Buteoni, & hoc etiam vilioribus relinquenda.

Sed nec ipse suo hoste, & quidem capitali caret. Nam ut idem [h] Aelianus scribit: *Circus & larus, Vulturq; &c. mali Punici grano pereunt.*

Sunt è contrario quædam naturæ eorum amica & familiaria, *Amaraginem* enim, vt Philes habet, *Picrida*, id est, *intubum seu lactucam syluestrem, ad custodiam pullorum in nidos imponunt*, vt author etiam est Aelianus, & [i] Zoroastres. Alibi tamen apud Philen reperio, Circum florem Croci nido imponere.

[a] *L.9.H.c.1* Circus quæ animalia rapiat.
[b] *L.14.c.33* gallina quō se à Circo defendat.
[c] *Iliad.ρ.* Æneas Circo comparatus.
Circus quō capiatur.
Circ⁹ Subbuteoni inimicus.
Circi, & Vulpis odiū
[d] *L.9.H.c.1*
Cū Columbis.
[e] *Lib.3.de Anim.c.45.*
Cū Turture & Cornice.
[f] *Lib.6.de Anim.c.45.*
Cū murib⁹.
[g] *In Batrachomyomachia.*
[h] *Lib. 6. de Anim.c.46.*
Cum malo punico.
Circi amaraginem ponūt in nido.
[i] *In Geoponicis.*

LOCVS. NATVRA CIRCI Belloniani, Gallorum Fau-perdrieux.

AVIS hæc Galliæ minimè peregrina aut aduena, ſed inquilina eſt. Inuenitur enim nidum componere in ſummis arboribus ſeparatim poſitis in Auerniæ planis atque campeſtribus locis, vbi Cuniculos potiſſimùm depopulatur, eorumq; maximam ſtragem edit. Bibere etiam aliquando viſus, præſertim cùm in maritimis verſatur. Rarenter admodum eos inſtituere ad Auium venatum ſolemus. Sunt reliquis minus dociles, præterea neque pernicis admodum uolatus. Vidimus nihilominus tamen aliquãdo ad Perdicum, Coturnicum & Cuniculorum etiam venationem eductos, ad horum capturam emitti.

AVGVRIA.

[a] L.10.c.8.

INTER Accipitrum genera, inquit [a] Plinius, inuenimus *Circum claudum altero pede, proſperrimi augurij nuptialibus negotijs, & pecuniariæ rei*. Eundem etiam Columbam vnguibus diſcerpentem felix nuncium attuliſſe Homerus voluit, & nominatim Apollinis nuncium facit. Aeſchylus antiquiſſimus Poëta de Circi augurio hos verſus protulit:

Μεθύστερον δὲ κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ
Πτεροῖς ἐφορμαίνοντα, καὶ χηλαῖς κάρα
Τίλλοντα. id eſt,
Deinde vero Circum conſpicio curſu,
Alis ingruentem, & vnguibus caput
Vellicantem

DE AESALONE. Cap. V.

AESALONEM, etſi parua Auis ſit, Circo tamen ordine proximum ob parem cum illo audaciam cõſtituimus. Vulpem enim impugnat. Quinimo manſuefactus & Cycnos & Grues adoriri, fatigare, capereq; perhibetur.

ÆQVIVOCATIO.

[a] In comm. lib.5. Lucretij.
[b] L.11.Metamorph.

ÆSALOS Priami filius fuit, qui cùm amore tabeſceret, in Mergum mutatus fuit, vt ſcribit [a] Ioannes Bapt. Pius; Verùm nullibi id nomen reperire potui. Video tamen apud [b] Ouidium Aeſacon eiuſdem regis filium fuiſſe, & eandem ob cauſam in eiuſdem nominis Auem transformatum. Quare haud dubiò dicendum vel authoris, quod non credo, vel potiùs librarij mendum eſſe.

SYNONIMA.

Αἰσάλον.
Αἰσάρον.
Aſſalon.
[a] L.10.c.8.

AESALONA hanc Auem Græci vocant, ſcribuntq; alij Αἰσάλων, vt ſit paroxytonum. Alij verò oxytonum faciunt, vt Varinus. Sed hoc minus placet. Apud Heſychium Αἰσάρων corruptè legitur. Albertus & recẽtiores quidam non aptè (vt ſolent) & deprauata voce Aſſalon & Azalon ſcribunt, & vocis affinitate decepti cum Salo, id eſt, Aegitho Auicula confundunt. Latinis eodem quo Græcis nomine dicitur. Hunc cùm [a] Plinius *ſolum inter Accipitres omni tempore apparere* ſcribat, idque inter minores Accipitres ſoli Smerillo vulgò dicto, competere uideret doctiſſimus Turnerus Anglus, minimè uano argumento coniecit hunc cum Aeſalone eundem eſſe. Hic verò Smerillus, ſiue Smerlus vulgò ab Iſidoro Merillus vocatur, & Iſmerlus [b] Petro Creſcentienſi, Mirle [c] Alberto: ab Italis Smerlo ſiue Smeriglio, quarum tamẽ prior vox maiori videtur conuenire, poſterior minori. Faciunt enim duas ſpecies, ſiue aliter, ſiue ſexu tantùm differentes, ut Smerlus fæmina, Smerillus verò mas uoce diminutiua, vtpotè minor, dicatur. A Germanis ein Smirle uel Mirle, à Gallis Eſmerillon uocatur. Quæ quidem voces eiuſdem omnes originis à Merula deriuatæ uidentur, hac de cauſa, *quòd*, ut teſtatur Iſidorus, *Merillus non multò maior ſit Merula*. Imo authore Alberto, colore & figura eam refert, ægrèq; dignoſceretur, niſi roſtrum & ungues aduncos haberet. Vocem Hebraicam עזניה,

Smerillus.
Merillus.
[b] L.10.c.13
[c] Lib.23.de Anim.

Aſnya

Asnya aliqui Gallicè Esmerillon interpretantur. Hunc Bellonius ἱέρακα λεῖον [d] Aristoteli facit, sed nullo argumento, & Accipitrem Leium Latinis dici scribit.

Asnya. [d] 9. Hi. c. 36. Accipiter Leius.

DESCRIPTIO.

BELLONIVS [a] Merillum omnium Auium, quibus in uolatico uenatu Accipitrarij utuntur, minimum esse tradit. Plinius paruam Auem uocauit, non quòd inter minores Aues recensendus, ut perperam Hadrianus [b] Turnebus illius uerba accepit, sed quòd inter rapaces minimum esse designaret. *Merilli*, inquit Petrus Crescentiensis, *formam habent Falconis, minores Sparuerio. Sed & corporis specie, & colore pennarum Falcones referunt, sed per omnia minores, unde ueluti Falconelli*, id est, Falcones parui, *esse uidentur*. Hac de causa verisimile est Albertum hos in Falconum genere, sed vltimo loco ceu quantitate minimos collocasse. Muscetis enim seu Nisorũ masculis magnitudine & Lanario rubro pares facit, Merula nõ multo maiores, cui etiam toto habitu & colore non absimiles iam paulò antè diximus. *Guttas*, inquit Albertus, *in facie habẽt, vt & Falcones, alas lõgissimas respectu sui corporis, caudã mediocrẽ, crura pedesq́, planos & citrinos.*

[a] Lib. 2. de Auib. c. 20. [b] L. 18. Aduers. c. 16. Falconelli.

VOLATVS. PVGNA.

MERILLVM omnium Auium uelocissimum quidam tradunt, & Albertus miram eorum celeritatem prędicat, *Et quamuis*, inquit, *magnitudine cæteris inferiores sunt, nulli tamen animo aut audacia cedunt, pro corporis & virium suarum portione, præcipuè si peritia & vsus accedant, spesq́; auxilij à Falconario propinquo.* Itaq; VVilhelmus Falconarius refert se horum operâ aliquando Gruem cepisse. Quinetiam Isidorus scriptum reliquit quatuor Merillos institutos arte hominum, quorum ope nituntur, Cycnum à diuersis partibus inuadere, hoc pacto, ut interpretatur Albertus, ut unus capiti, bini alis insideant, quartus collum & pectus oppugnet, atque eo modo Cycnum opprimentes deijciant, ut ab aucupe capiatur. Vnde inquit idem Isidorus, Cygnus Auis grauida angustijs circumsepta mouere se non ualens, ab aucupe præuenta capitur. Alioquin enim, dum feri sunt, Alaudas, & similes minutas Auiculas tãtùm capere possunt, & ad summum Perdicem & Columbã, nisi (ut diximus) uires arte iuuentur. Venantur autem præcipuè Alaudas, quas tãto desiderio & impetu prosequũtur, ut uel ad clibanum usq; ardentem quandoq; uel in puteum, uel in homium uestes offendat, uti [a] Petrus Crescentiensis obseruauit. Cardueles etiam, authore Alberto, frequenter capiunt: sunt enim uolatu celerrimi & insidiosi, & inter persequendum, cùm iam capiunt ascendentes, & descendentes feriunt, sicut & alia Falconum genera. Vnde fit, ut horum aucupium seu uenatio plus uoluptatis, quam utilitatis adferat, cùm pusillarum tantùm uolucrum genus, ut præter iam dictas, Passeres, aliasq́; huiusmodi à Speruerio rapi solitas, prædam sibi destinent.

Cycni a Smerlis quõ capiantur. [a] L. 10. c. 13.

ANTIPATHIA.

QVAE res cùm ita se habeat, non tam robori Aesalonis ascribendum uidetur, quod, ut Aristoteles & Plinius de eo scribunt, cum Vulpe etiam decertare audeat, quàm naturali cuidam inimicitiæ, qua uel maxima animalia etiam à minimis summoperè sibi metuunt, & horrent; ut Elephas à Mure, Sueuè, Leo à Gallo; Crocodilus ab Ichneumone; Asinus ab Acanthide Aue. Ita enim de Aesalone [a] Aristoteles scribit: *Aesalo Vulpi est inimicus. Ferit enim, euellitq́, eius pilos, occiditq́, catulos. Vncis namque vnguibus est. Aesalonem Coruus impugnat, & Vulpem aduersus ipsum defendit.* [b] Plinius uerò, etsi paulò aliter, tamen ex hoc ipso, *Aesalo*, inquit, *vocatur parua Auis, oua Corui frangens, cuius pulli infestantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq́, vellit. Quod ubi viderint Corui, contra auxiliantur, uelut aduersus communem hostem.* Hoc sanè admirandum uidetur, animiq; generosi indubitatum signum, solum Aesalona duobus hostibus (contra quos ne Hercules quidem, ut habet adagium) sese opponere. Quinimo & hoc magis adhuc mirandum est, maiorisq; animi typus, quod loco eodem etiam tradit Aristoteles, cũ Vulture pugnare, Auiculam nempe rapacium omnium ferè minimã cum Aue etiã Aquilã maiore contendere, eiq; resistere, ex quo ab animositate corporis uires quandoq; superari colligere est.

Cũ Vulpe. [a] 9. Hist. c. 1. Cũ Coruo. [b] L. 10. c. 74.

Non est tamen, vt ex hoc quispiam arguat Smerillum nostrum, Aesalonem Aristotelis esse non posse, quòd Smerillum nostrum paruas Auiculas plerunq; insectari diximus. Nam illum

etiam

etiam maiora, quàm quæ Aesaloni veteres tribuunt, præstare, & Grues & Cycnos adoriri, & superare, præsertim si arte humana instructus est, ex Isidoro & Alberto antè probauimus. Vnde Merillum Aesaloni magnanimitate minimè cedere liquidò constat, idq; minimè obstare, quò minus pro iisdem habeantur, asserimus. Quicquid tamen sit, [c] Plinius *Aesalona sic Græcis vocatum, solum omni tempore apparere, cæteros Accipitres hyeme abire* scribit. Quod etiam de Merillo verum esse doctissimus Turnerus testatur. [d] Aristoteles tamen *inter Accipitres Buteonem tantùm semper apparere* tradit. Merilli, inquit Albertus, *habent aliquid de natura Falconum. Socialiter enim volant ad prædam, sicut Falcones & Herodij.* Smerillos nisi intra octiduum cicures atque instituas, inutiles euadunt.

[c] L.10.c.8.
[d] 8.Hist.c.3.

DE TINNVNCVLO, seu Cenchride. Cap. VI.

TINNVNCVLVS parua Auis, Buteo grandior, ambo imbelles, mures & ranas venantur. Quia verò Tinnunculus Auiculas aliquando sectetur, quod Buteo non facit, hoc longè nobilior est, ideoq; nobis de illo meritò prius agendum.

ÆQVIVOCA.

Milium.

Κέγχρις, quo nomine Tinnunculus Græcis appellatur, plura significat. Tinnunculus non item. Nam Milium illis κέγχρος, à Strabone χέγκρυς dicitur.

Κεγχρίνται Aues.

Κέγχρίται Oppiano ex Anserum vel Aquaticarum Auium genere sunt, qui milio inescati capiuntur.

Cenchrias serpes.

Cenchrias, & Cenchrines, vel, vt alij scribunt, Cenchrites, serpentis genus est, quẽ sic dictum aiũt, vel quòd tempore milij appareat, vel quòd colore uario sit, maculis instar milij respersus. [a] Aëtius verò hunc serpentem *colore viridi* describit, *maximè iuxta aluum, vt milium colore referat: vnde & Cenchrias*, inquit, *appellatur: aiunt etiam hunc seipso fortiorem fieri, cùm milium floret.*

[a] Tetrab. 4. serm. 1. c. 27.

Cenchrias herpes.

Est & Cenchrias, id est, Miliaris, genus herpetis, à similitudine, quam habet cum granis milij dictum, quòd istorum instar exiguis pustulis exasperetur.

Cãchramidæ ficus.

Ischlades, (genus Ficuum) κεγχρίτιδες apud Suidam memorantur: alioqui Cenchramidas vocant, semina seu grana interiora ficuum, milij seminibus similia.

Κεγχρίνης.

E milio etiam ferculum κεγχρίνη dicitur.

Miliaris Auis.

Eubulus apud Athenæum κερχνῆδας (fortè κεγχρυδας) nominat inter paruas Aues: hæ forsan Latinorum Miliariæ fuerint, quas Bononiæ Hortulanos appellant.

SYNONIMA.

Etymum.

GRAECE itaque κεγχρις dicitur, quasi miliaria Auis. Huic id nominis impositum censuit Ornithologus nec ineptè, eãdem ob causam, qua Herpeti Cenchriæ seu miliari & serpenti antè dicto, nempe quòd multis milij instar punctis insignis sit. Nominatur etiam κεγχρίνης apud Suidam, & Varinum item κεγχρηΐς apud eundem Suidam in voce γαμψώνυχος. In Auium choro apud Aristophanem Κερχνηΐς nominatur. Latinis Tinnunculus dicitur per n duplex. Videtur autem Plinius nomen Latinum ignorasse. Nam Græca voce vbiq; Cenchridem uocat, & Tinnunculi [a] semel tãtùm meminit. Locum tamen illum non ex Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Hermolaus ad locum Plinij iam citatum antiquam lectionem Tristunculus habere ait, eamq; Gazam aliquando sequi, ex maiori verò parte Tinnunculum pro voce Græca (Cenchride) ex Aristotele vertere. Hac tamen tempestate, Tristunculus in Gazæ traductione nusquam legitur, sed vbique Tinnunculus. Videtur autem Tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu vocis. Tristunculus cur diceretur non video, si apud Latinos nominis originem quærimus. A tribus testiculis vocem deriuari ridiculum est, nec rei significatæ consonum. Hi enim soli Triorchi proprij sunt, eique ob id meritò nomen dederunt. Multò verisimilius est Gazam, siue quisquis ea primùm pro Latina vsus est, siue in Latium transtulit, ab Italico vulgo eam mutuò accepisse. Quod etiam in multis alijs eum fecisse constat, exempli causa in voce Ligurinus, quam Auem Ligurino Itali dicunt, qui & hanc nostram Cenchridẽ hodie etiam Tristunculũ & Tristarellum, teste Nipho uocant. Solent autẽ iidem, hom ines

Κεγχρίνης. Κέγχρηΐς.

[a] L.10.c.17

Tristũcul⁹. Tinnunculus vñ dict⁹

Ligurinus.

homines nequam, vafros & versipelles, tristes & per diminutiuum tristarellos nominare. Vnde fortasse ab astu, quo in Auibus capiendis vtitur, Tinnunculo etiam id nominis indiderunt. Vocatur & Canibellus à quibusdam Italis, fortè per methatesin detorta voce à Gauinellus. Nam hoc nomine apud quasdam Italię gentes venit, deriuato, vt videtur, seu accepto vocabulo ab Hispanis, qui Accipitris quoddam genus Gauia vocant, à quo diminutiuum Gauinello formatum apparet. Iisdem Hispanis Auis hæc Cernicalo, vel Zernicalo dicitur, quæ dictio Græcæ originis nonnihil sapit, & ad Cenchris accedere videtur. A Gallis Quercerelle nominatur, aliqui Cercerelle scribunt, estq; vocabulum diminutiuum, tanquam si Cenchridem dicas. Hæc etiam prima syllaba ad dictionem Græcam κερχνὴς nonnihil alludit. In Narbonensi Gallia vocant Siricach. Germani VVannenvvaeher, VVandvvaeher, VVandvvehen, VViegvvehen. Videtur autem nomen VVannenvvaeher factum ab eo, quòd alas extendat, ventiletq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel VVandvvaeher, quòd in parietibus turriũ præsertim nidificet. Angli à Kestrell, Kistrel, Kastrel in regionibus ad austrum vergentibus dicunt, quod nomen à Gallico Quercerelle detortum videtur. Boreales verò à Steingal. [b] Bellonius Gallicè scribit Cresserelle, addẽs Italis obscœno nomine quibusdam vocari Foutiuento, hac de causa, quia cùm pascitur, in aëre suspensus, & tanquam immotus hæret.

Canibell⁹. Gauinell⁹. Gauia Hispanor. Cernicalo. Zernicalo. Quercerelle. Cercerelle. Siricach.

[b] *Lib. 2. de Auib. c. 23.*

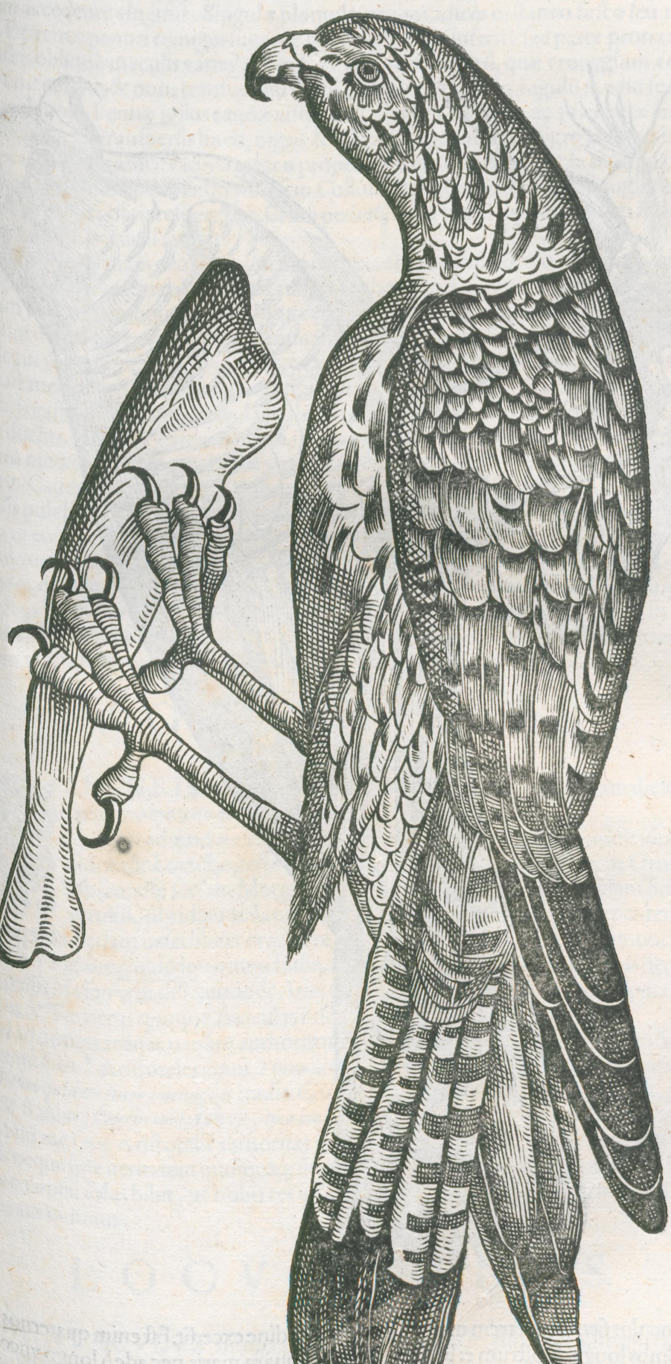
DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

ITALI suum Gauinellum, id est, Tinnũculum, duplicem faciunt, maiorem nempe & minorem, nimirum pro diuersitate seu differentia sexus, non speciei. Mas enim cuius hic iconem exhibemus, fęmina minor est; (cæteras differentias ex vtriusq; descriptione cognosce) ab extremo rostro ad vltimam caudam commensuratus palmos quatuor longus. Rostrum ei pollicem ferè longum, minimè sui initio rectà extensum, vt Sperverijs, sed statim deorsum molli decliuitate tendit, vnco insigni, ac longiusculo, multò quàm in Sparauerijs maiore. Prima eius pars, nempe quæ membranula obuestita capiti contigua est, fuluescit, media colore est cinereo, habetq; ad latera appendicem quandam hæmicycli forma, quæ ab inferioris labri extremi cauitate excipitur; Ab hac vncus incipit seu rostri acies tota atra, qua vniuersa superius rostrum inferiori longius est. Oculi pupilla nigerrima, cætera flaua. Palpebræ quoque, & plumarum oculorum ambientium vndiquaque circulus similiter flauent. Caput nonnihil complanatum, ac compressum est in summo vertice, qui quidem cũ vniuersa ceruice ad dorsi initium vsq; coloris fermè cinerei est. Gula, pectus, venter flauescunt, maculis vndiquaque nigris, non quidem transuersis, sed oblõgis in ventre, quàm gula latioribus respersa. Alæ & dorsum ferrugineis pennis vestiuntur, quæ notis atris latiusculis subinde distinctæ sunt. Alarum pars interior ex cinereo candicat. Remiges, & extremæ, quæ ventrem contingunt tantùm, ex bætico fuscescunt, ad nigrum vergentes. Pennæ caudæ maxima sui parte cinereæ sunt, scapo medias secante nigro. Extremæ uerò propemodum macula atra duos digitos lata, transuersim ducta insigniuntur, quæ ipsa tamen vltimo penitus caudæ apice in albam notam similiter transuersam desinit, ac caudam claudit. Cauda admodum prolixa est, ita vt reliqui corporis longitudinem æquet, duos scilicet palmos explens. Quoniam verò alæ etiã oblõgæ sunt, & quinq; digitorum spatium vltra vropygium, seu caudæ initium protenduntur: Cauda tamen etsi longa, trium tantùm digitorum mensura alis longior videtur. Tibiæ flauæ, & pedes digitis sat magnis, & robustis vnguibus instructis, & admodum aduncis, nigris, armati similiter flauescunt.

Maris descriptio. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Palpebræ. Caput. Pectus. Alæ. Dorsum. Cauda. Tibiæ. Pedes.

Quæ sequitur primùm Tinnunculi Maris Icon est; Secunda fæminæ.

TINNVNCVLVS FAEMINA ALTERA.

Fæminę de ſcriptio. Magnitudo. Roſtrum. Oculi.

Tinnunculus fæmina marem medij palmi longitudine excedit. Eſt enim quaternos cum dimidio palmos longa. Roſtrum ei breuius nonnihil, quàm maris, nec adeò longo vnco: at magis recuruo. Totum verò eſt colore cinereo ſeu corneo, aliquantum albicante, ac potiſſimùm in parte ſuperiore. Nam vbi capiti adnectitur, pellicula ruffa eſt. Oculorum color idem, qui in mare, in quorum parte inferna, & iuxta minorem oculi canthum, deorſum in collum vergens macula

macula cinerea albicans apparet. Dorsum totum, alarumq́; pars superior diluto ferrugineo, & ad ruffum accedente tingitur. Singulæ plumulæ prope radices castaneo fusco seu nigricante variant. Extremæ pennæ remiges supernè bætico obscuro, infernè seu parte prona albescunt, & subfuscis obliquè maculis variegantur. Pennæ extremæ dorsi, quæ vropygium cooperiunt cinereo sunt colore, & notis transuersim fuscis obliquis utrimq́; in angulū medio scapo coeuntibus maculantur. Pennæ ipsius caudæ admodum longæ. Maiores ac præcipuæ maxima sui parte ruffescunt, & transuersis lineis, nigris & calami scapo similiter nigro, qui eas in longitudinem secat, distinguūtur. Vltima tamen propemodum portio maiuscula ac larga macula nigrescit; Sed extremus apex denuò ruffescit. Collum & pectus notis strictis, longiusculis, & rectà deorsum tendentibus respergitur. Crura pedesq́; lutea sunt. Vngues quidem minus, quàm mari adunci, nigri, recurui tamen.

Dorsum. Alæ. Cauda. Pectus. Crura. Pedes.

Eam verò auem, quam pro Tinnunculo fæmina altera exhibeo, uiuam in foro coemptam anno 1592. sub finem Augusti, intimiùs contemplatus ita descripsi. A rostro vsque ad caudæ extremum tota auis quinque palmos longa erat; longior medium palmum superiore, etsi icon contrarium demonstret: vnde etiam fæminam esse omnino iudicaui. Rostrum habebat breue, aduncum & acutum, in superiori parte cæruleum, sed prope caput intensè luteum. Caput plumis castaneis dilutis, albis, & nigricantibus, per longitudinem ductis insignitum erat: Dorsum coloris castanei intensioris maculas habebat magis quàm in capite nigricantes & per transuersum ductas. Alæ ipsæ exterius nigræ, intus maculis albis serram æmulātibus perornantur, in quarum medio color est cinereus: extremitates earundem alarum tam foris, quàm intus albescebant. Cauda alis longior, & duodenis pennis constans, erat leucophæa nigris maculis transuersis pulcherrimè exornata, licet in aliqua sui parte videatur ferruginea, & forsitan adultior facta in eum colorem, quem in dorso diximus, erat transitura, vt videre est in superiori, quę fortè adultior fuerit, cùm vngues habeat nigriores & crassiores; in hac verò ad luteum, sicuti etiam pedes, qui omnino lutei sunt, uergant, euidentissimo nondum mutatā fuisse argumento. Gula, pectus totum, ipseq́; venter candicabant, & maculis nigris sed oblongis, vt in dorso, resperguntur. Sub caudâ, tota erat alba. Rostri pars inferior seu mandibula sublutea. Oculos habebat magnos, nigros: iridem luteam. Rostrum irata ualdè aperiebat.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Dorsum. Alæ. Cauda. Pectus.

VOX. VICTVS.

CENCHRIS cùm uocem edit, tinnire propriè quibusdam dicitur: Vnde per onomatopœiam Tinnunculum dictum uolunt.

Non admodum rapax est, reptilibus & insectis, vt plurimùm uiuens. Papiliones & Locustas, teste [a] Aristophane, deuorat, & Vespas, ut Ornithologus obseruasse scribit. Mures capit. Quinetiam aucupem quendam fide dignum retulisse sibi idem testatur, in Tinnunculi nido se paruum serpentem reperisse, unde anguibus etiam uesci libeat conijcere. Adhæc cùm idem asserat Tinnunculum unà cum pullis in Picarum nido inuentum fuisse, uerisimile est eum Picarum pullos depastum esse, suisq́; pullis in cibum dedisse, unde & Aues infirmiores occidere, atque edere putandum est. Nam eum & Turnerus quoque Auiculas insequi, ac dilaniare author est.

[a] In Auib.

Quod ad potum attinet, uariare authores uideo, alijs bibere affirmantibus Tinnūculū, alijs uerò negantibus. [b] Aristoteles enim *Tinnunculum licet aduncis vnguibus, bibere tamen, quamuis raro, & solum quidem inter vncungues* tradit. Contrà uerò [c] Aelianus: *Cenchris, inquit, nulla potione eget*: & Suidas; *Cenchrines Auis est, quæ omnino non sitire dicitur*, quod & Varinus ex eo repetijt. Apud me sanè Aristotelis authoritas grauior est, quàm ut hisce posterioribus credam, quamuis neque ipse ueritatem undiquaq́; firmam assecutus uidetur. Nam ut uerum sit eum bibere, non tamen solus bibit, ut nobis res ipsa monstrauit, qui Buteonem, nec non Aquilam bibere etiam uidimus.

An bibat. [b] 3. de gen. cap. 1. [c] Lib. 2. de Ani. c. 43.

LOCVS. NIDVS.

TINNVNCVLVS in altis vrbium turribus, quales sunt templorum, & in eorum etiam muris, nec non ædificijs, eorumq́; tectis nidificat. Interdum in cauis Quercubus, alijsue arboribus; idque non more Cornicum super fronde, sed Monedularum in latibulis semper, vt Turnerus se obseruasse dicit.

GENERATIO. LIBIDO.

[a] Lib. 3. de gener. c. 1.

ARISTOTELES *fœcundiſsimum inter vncunques Tinnunculum eſſe ſcribit; ſed ne ipſum quidem plura oua quaternis parere, vt plurimum, aliquãdo tamen etiam plures procreare, compertum eſſe*. Cum eo conſentit Plinius, cùm inquit: *Pennatorum in fœcunda ſunt, quæ aduncos habent vngues: Cenchris ſola ex his ſupra quaterna edit oua*. Quæ quidem, vt vterq; aſſerit, *minij modo rubent*. Inſignis iſtæc, ac ſummoperè prædicata Tinnunculi fœcunditas, qua reliquis ſui generis Auibus, rapacibus nempe, præcellit, [b] Aeliano, credo, occaſionem dedit, eidem maximum libidinis ardorem attribuendi, *Ardens*, inquit, *in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, ſemper ſectandas eas in oculis fert. Si quò clam fœmina abſceſſerit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens voſtum exclamat, vtque homines vehementer amantes ex amore vexantur, proinde amatorijs moleſtijs affligitur*. Teſtatur Turnerus Tinnunculum pullos diu volantes, tantiſper alere, dum proprio ipſi venatu viuere poſſint.

[b] Lib. 2. de Anim. c. 43

Pietas in pullos.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVVM cæteris rapacibus plerunq; loca inacceſſa habitare ſit commune, humana conſuetudine gaudere videtur Tinnunculus, dum loca haud longè ab hominum frequentia remota, nempe vrbiũ muros & tecta turrium, aliorũq; ædificiorum incolere comperitur. Vnde & meritò etiam viciſſim ab hominibus amatur, ut quibus illius præda damnum nullum inferat, ſed è contrario potiùs non parum proſit. Nam haud ſecus atque Feles murium capturam ſtrenuè exercet, quibus maximè victitat.

Tinnunculus Colũbis amicus.

Cum Columbis verò in primis maximè celebrata ei intercedit amicitia; ſi verum Demetrius, Columella, & Plinius dicunt. E contrario cum Accipitribus alijs, etſi ſui generis Auibus inimicitiam capitalem, & innatam gerere perhibetur. Vnde *ne Columbæ ſedes peroſæ relinquant*, inquit[a] Columella, *vetus Democriti præceptum eſt; genus Accipitris Tinnunculum vocant ruſtici, qui ferè in ædificijs nidum facit. Eius pulli ſingulis fictilibus ollis conduntur, ſtipatisq; opercula ſuperponuntur, & gypſo lita vaſa in angulis columbarij ſuſpenduntur. Quæ res Auibus ſic amorem loci conciliat, ne vnquam deſerant*. Ex quo [b] Plinius; *Auis*, inquit, *quæ Tinnunculus vocatur cum Columbis habenda eſt. Defendit enim illas, terretq; Accipitres naturali potentia, in tantum, vt viſum eius vocemq; fugiant. Hac de cauſa præcipuus Columbis amor eorum, feruntq;, ſi in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare ſedem Columbas*. Huic etiam Tinnunculo peculiariter aſcribit [c] Aelianus, quod alioquin multis alijs etiam Accipitribus ab authoribus attributum eſt, nempe *à natura edoceri, & medicamentum cùm oculis malè eſt, ſibi proprium quærere, & inuentum agnoſcere*.

[a] Lib. 7. de re ruſt. c. 8.

[b] L. 10. c. 37

[c] Lib. 2. de Anim. c. 43

VSVS.

STVMPHIVS, qui de Accipitraria arte nonnulla ſcripſit, tradit Tinnunculum eadem ratione, qua Merillus, cicurari, ac ad venatum inſtitui, auiculasq; minores, ut ille, captare: *Fimus*, inquit[a] Plinius, *Cenchridis (Accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat*.

Fimi vſus.

[a] Lib. 29. c. vltimo.

DE BVTEONE SEV TRIORCHI. Cap. VII.

[a] L. 9. Hiſt. cap. 36.

ETSI Ariſtoteles Buteonem inter Accipitres primo loco collocarit, *cumq; genus eorum præcipuum eſſe* dixerit, nos tamen diuerſam rationem ſequuti, inter omnes ab illo enumeratos, ſi modoquos dedimus, tales ſunt, ut cum illis collati, apparent, vltimum locum viliſſimo Buteoni aſſignauimus. Etenim nos Accipitrum dignitatẽ vbiq; ab animi magnitudine metiti ſumus, & quo quiſque ferocior, ac generoſior erat, eo priori loco dignũ iudicauimus. Cùm itaque Buteo omnium ignauiſſimus vnanimi authorum & vulgi quoque conſenſu ſtatuatur, quia non ſolùm nullam Auem capiat, ſed cõtrà à paruis etiam auibus fugetur, (quæ res ipſi eo maiori eſt dedecori, quo corpore eſt grandiori, namque illi, ut dici ſolet,

Nulla

Nulla in tam magno corpore mica ſalis)

nullam ei iniuriam facere uidemur, dum reliquis omnibus eum poſtponimus. Cur uerò Ariſtoteles primum ei locum aſſignet: imo cur, quod magis eſt, eum præcipuum ſeu præſtantiſſimum Accipitris genus eſſe aſſerat, rationem ægrè aſſignare poſſumus, niſi quod maximè ueriſimile eſt, ad corporis magnitudinẽ reſpexiſſe dicamus. Sanè etenim, cùm Miluo haud multò minor ſit; itaque reliquis Accipitrum ſpeciebus magnitudine facilè anteibit. Sed & hac dote corporis laudem ſuam meretur; quòd non ſolùm in rapacium, ſed in Auium uniuerſim omnium genere ſolus ſit tribus teſticulis præditus, inſigni & præclaro admodum raræ fœcunditatis argumento.

Buteo cur præcipuus Accipiter Ariſtot. dictus.

ÆQVIVOCA.

TRIORCHIDIS nomẽ etiã herbę cuidã ex ſatyriorũ genere inditum eſt quòd triplici radice teſticulorũ effigie dotata ſit, quæ [a] Paulo Aeginetæ herba Serapidis, Satyrium autumnale alijs; Teſticulus odoratus alius flore albo Lobelio dicitur. Hæc inſtar teſticulorum multo nutrimento calido & humido ad Venerem extimulat, & fœcunditatem præſtat. [b] Plinius ineptè & graui errore, *Centaurium Triorchin* uocari ſcribit, è perperam intellecto Theophraſto, ubi ait: *Tertio eſt Centauris cognomine Triorchis: qui eam ſecat rarum eſt, ut non vulneret ſe. Hæc ſuccum ſanguineum mittit. Theophraſtus defendi eam impugnariq́, colligentes tradit à Triorche Accipitrum genere, à quo & nomen accepit; Imperiti confundunt hæc omnia* (ſcilicet Centaurij genera) *& uni generi aſcribunt*. Quibus uerbis, dum alios inſcitiæ inſimulat, ſuam ipſius palam facit. Apparet enim omino eum eſſe deceptum [c] Theophraſti uerbis non intellectis, qui ſic ſcribit. *Febrifugam ſecantes, Accipitrem triteſtigerum* (Gaza vertit Triorchen) *nuncupatum cauere aiunt, ut ſine vulnere poſſint diſcedere*. Non igitur herba ipſa Triorchis appellatur, ſed ab Accipitre huius nominis fodienti periculum eſſe aiebant homines ſiue ſuperſtitioſi, ſiue impoſtores veriùs. Gaza eo loco non rectè febrifugam vertit. Nam id nomen minori, non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix ſucco ſanguineo eſt; minoris inutilis.

Triorchis herba.
[a] Lib.7.
[b] L.25.c.8.
Plinij error Centauriũ.
[c] Lib.9.c.9. Hiſt.pl.
Febrifuga.
Gazę error.

Butio apud authorem Philomelæ, per onomatopeiam vocatur Auis ex Ardearum genere, quam vulgus Butor, Plinius Botaurum vocat.

Butio Ardeæ genus.

SYNONIMA.

TRIORCHA (inquit [a] Plinius ex Ariſtotele) *Accipitrem dictum inuenimus à numero teſtium*. (trium videlicet) *Buteonem hunc appellant Romani*. Huius Latini nominis etymum declarare conatus Feſtus Grammaticus *Buteonem vaſtitatis*, ait *eſſe cauſam* (ſignum potiùs credo, vtpotè mali ominis putatum) *his locis, quæ intrauerit, vt Bubo, atque ab hoc etiam Buteonem appellari*. Quæ quidem nominis ratio, quàm vera ſit & apta, docto lectori iudicandum relinquo. [b] Albertus & eiuſdem claſſis authores Buteus, pro Buteo ineptè ſcribunt. Hanc Auem Itali Poiana vocant, quaſi pagana, ni fallor, nam Villanum etiam dicunt. Circa lacum Verbanum Aieta dicitur. Hiſpanis aut Luſitanis Gauia, ſi rectè recordor. Ornithologus putat dici Gallis Buyſard, Buſard, vel Buſant, idq́; Sabaudis, apud quos & Buſe nomen vſitatum eſt. Sunt tamen, qui dicant etiam Milui alterum genus, Buyſart Gallicè nominari. [c] Bellonius profectò inter Aquilas, neſcio quàm rectè, Auẽ quãdam Gallicè ponit Buſe & Buſard dictam, eamq́; Percnopteron [d] Ariſtotelis Aquilam eſſe putat. Verùm cùm Ariſtoteles Percnopterum *cadaueribus paſci* ſcribat, abiectiq́; adeò eſſe animi, *vt à Coruis ſuperetur ac fugetur*, ipſe verò Bellonius hunc Gallorum Buſe Cuniculorum viuaria depopulari, Gallinas è corte abripere, piſces in ſtagnis capere aſſerat: ex his, inquam cuiuis perſpectum fiet illius Buſe, neque Percnopterum Ariſtotelis eſſe, neque etiam noſtrum Buteonem, quòd hic nihil horum præſtet, ſed ranis & muribus tantùm contentus ſit. Vnde Milui quoddam potiùs genus exiſtimauerim, præſertim illud quod Germani Moſvveich, id eſt, Miluum paluſtrem vocant, vt pòſt dicemus. Aliam item Auem ab eodem Bellonio huic proximè dictæ Aquilæ ſubiunctam & Aquilarum numero adſcriptam video, quam ipſe Gallicè Boudree, voce à Buteo non admodum abludẽte, & Goiran Aruernis vocari, & Ariſtotelis Phrynolochon eſſe ait. Sed apertè hac in parte Ariſtoteli aduerſatur, dum Phrynolochon, quem ille poſtremum Accipitrem facit, hic Aquilis apponit. Vnico tantummodò argumento Ariſtotelis Rubetarium, quem φρυνολοχος ſignificat, Budreum Gallorum eſſe probat, nempe quòd ranis veſcatur. Atqui præterquàm quòd Buteoni hoc ipſum etiã peculiare eſt, vt eius

Etymum.
[a] L.10.c.8.
[b] Lib.23.de Anim.
Buteus.
Poiana.
Villanus.
Aieta.
Gauia.
Buſart.
Bellonij error.
[c] Lib.2.de Auib.c.10.
[d] 9.H.c.32.
Moſvveih.
Boudree.
Goiran.
Error Bellonij.
φρυνολοχος.

docebit hiſtoria,& præter nominis quoq; ſimilitudinem,reliqua omnia, quæcunq; de Gallorum Budreo ſcribit, adamuſſim noſtro Buteoni,ſeu Poianæ Italorum quadrare comperio, vt deſcriptionem utriuſq; conferenti manifeſtò patebit. Vnde colligo Buteonem Gallis propriè Boudree uocari, Goiran Aruernis,& perperam à Bellonio Phrynolochon diuerſam à Buteone ſpeciem nulla firma ratione ſtatui. Equidem non temerè quoque exiſtimo, diuerſis nominibus Galliæ eiuſdem prouincijs alio atque alio, vt fit, nomine venire, & idem vocabulum apud varias eiuſdem nationis gentes diuerſis rebus tribui. Vnde ſæpè maxima oritur ambiguitas in rebus præſertim huiuſmodi naturalibus. Credo enim lubens Ornithologo, & ex eius deſcriptione, quam de Buſardo apud Allobroges fecit, hunc cum Buteone eundem eſſe apertè colligo, quanquam & apud hos Sabaudos idem multorum eſt generum. Attamen huius nomen alijs Gallis aliam Auem ſignificare,& Buteonem, nō Buſard ſolum, ſed & Boudree & Goiran nominari uideo. Gallorum Allobrogum nomenclaturam retinent & confirmant Angli, qui Bushard ſcribunt,& uocant Auem, ut teſtatur Turnerus, Milui magnitudine, quę ſemper cernitur, quod de Buteone ſolo [e] Ariſtoteles ſcriptum reliquit. Aut quod uerius fortaſſe dixerimus, Angli &, Galli hanc uocem à Germanis mutuati ſunt, qui & ipſi Buteonem prima ſyllaba conformi Bushard appellant, alij Buſant, Buſarhn quaſi Buteaquilam dicas, deniq; Buſe & Bushen. Germani inferiores, ut [f] Albertus & Murmellius annotarunt, Brobuxen. Eundem Saxonibus Ruttelvvye, id eſt, Miluum rubrum, à ſimilitudine Milui uocari Ornithologus tradit. Idem apud ſuos Maſshuvv, id eſt Bubonem paluſtrem, quòd Bubonem corporis ſpecie aliquatenus referat,& Maſſvvy, quod eſt, Miluum paluſtrem, quòd circa paludes Auibus inſidietur,& fortè etiam piſcibus. Verùm hæc auis meo quidem iudicio non erit Buteo Ariſtotelis, neque etiam uulgaris, quòd ei aues aquaticas & piſces capere minimè competat. Sed hanc potiùs Milui cuiuſdam ſpeciem puto eandem fortaſſe cum Buſardo ſeu Buſo Gallorum & Bellonij, quam circa aquas uictitare diximus. Multò minus Buteo ſeu Triorchis ea eſſe poteſt Auis rapax, quam Galli Sacre uocant. Etſi idem [g] Bellonius ea ſynonima faciat, & eadem eſſe opinetur, licet opinionis ſuæ non ſatis certus. Etenim Sacre Gallorum Auem ferocem, ac generoſam eſſe, nec Falconibus animi magnitudine cedere ipſe fatetur, quod de Buteone minimè verum eſt dicere.

Buſard. [e] 8. Hiſ. c. 3. [f] Lib. 23. de Anim. Brobuxen. Mashuvv. Ruttelvvij. Miluus ruber. Miluus paluſtris. Bellonij error. [g] Lib. 2. de Auib. c. 14.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

BVTEO iuxta [a] Ariſtotelem *Miluo æquatur magnitudine, ſubniger*, vt addit [b] Albertus. Quanuis coloribus etiā variare ſcribat Ornithologus, & albos reperiri ſibi relatum ſit. Quin & corporis quātitate, eos inter ſe diff. rre,& triplicem eius differentiam apud Heluetios reperiri, nempe magnum, mediocrem & paruum addit.

[a] 8. Hiſ. c. 3. [b] 23. Lib. de Anim.

Buteo mihi ex montibus Vincolanis allatus à ruſticis huiuſmodi erat. Longitudine à roſtri principio ad caudæ vſque extremitatem duorum dodrantum cum palmo. Roſtro craſſo, nigro, ad cæruleum vergente, membrana circa nares lutea veſtito, rictu, quà incipit ſeu freno oris ſubluteo. Caput habebat compreſſum, quale Falconibus, figurâ trigonâ. Linguam latam, craſſam, obtuſam. Oculos ſplendidos, teretes, hilares, iridem circa pupillam nigerrimam, leucophæam. Collum breue, plumoſum, craſſum. Dorſum vniuerſum ad caudam vſque coloris ferruginei obſcuri. Venter erat totus albus, maculis ferrugineis, oblongis, deorſum tendentibus diſtinctus. Cauda lata, tranſuerſim maculoſa ſpithamam longa. Crura ſublutea. Tibiæ tres digitos longa. Digiti pedum nigricabant. Totum corpus Auis ſtantis aut erectæ duarum ſpithamarum erat altitudine. Iconem eius ſtatim primo loco dabo.

Lōgitudo. Roſtrum. Caput. Lingua. Oculi. Collum. Dorſum. Venter. Cauda. Tibiæ.

Quo autem cuiuis innoteſcat hunc noſtrum Buteonem, Italorum Poianam, cum Bushardo Sabaudorum planè eūdem eſſe, licet alijs Gallis aliter vocetur, hîc Ornithologi deſcriptionem ipſius Bushardi maris in Allobrogibus ab eo accuratè calamo depicti ſubiungemus. Ego, inquit, olim in Sabaudia Bushardum marem ad me delatum contemplatus, talem eſſe inueni. Roſtro erat breui, adunco, nigro, in fronte color ex viridi & flauo mixtus (quem tamen in altero quodam non deprehendi). Pedes flaui, ad media ferè crura innatæ plumæ. Tergum fuſcum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præ ſe ferebant. Interior pennarum pars, quæ mutuo obtectu latet, albeſcebat, multis, denſis, criſpis, mollibusq; plumulis obſepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant nigris pleræq; maculis per medium inſignes. Capitis quoq; pennæ fuſcæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant; ſed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore ſcilicet, albidæ. Longitudine corporis à roſtro ad imum pedem extenſi, vel etiam ad imam caudam, dodrantum duorum cū palmo, hoc eſt, pal-

Bushardū Sabaud. cū Poiana eundem eſſe. Roſtrum. Pedes. Dorſum. Caput. Alæ. Lōgitudo.

Cauda. Collum. Bushardi Sabaud. alterius, itidē maris deſcriptio.

eſt, palmorum ſeptem. Cauda ab uropygio dodrantalis. Collum breuiſſimum, vt in omni Accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbatur magnam Gallinam referre. Teſtes, cùm inciderē, nullos inueni, & fœminam fuiſſe puto. Rurſus verò alio tēpore in alium marē incidi. Illi magnitudo per omnia æqualis erat cū ſuperiori; pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à ſuperiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis flauiſſimus, iridem nigram ambiebat. Crura à ventre ad vngues vſque digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura ſuperius plumis albis veſtiebantur, quas latiuſculi circuli obſcurè ruffi per tranſuerſum diſtinguebant. Tota pars prona concolor erat, caſtanearum coloris obſcuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidē eiuſdem coloris, nempe obſcurè ruffis diſtinctæ. Teſtes ad ſpinam dorſi inter vtroſque renes binos tantùm (ut Triorchæ nomen à ternis teſtibus non verè ſit factū) albos & puſillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teſte minor & flaua. Vngues Buteoni minores, infirmioresq; quàm reliquis Accipitribus. Obſeruaui & Buteonis pullum, nido exemptum recens, vndique cinereum, roſtro tamen pedibusq; & oculis flauis. Poſt aliquod tempus oculi & anterior roſtri pars, ad fuſcum vel ſubcæruleum colorem mutabantur, cùm iam quinque aut ſex hebdommodas vixiſſet. Hæc itaque

Ornithologi opinio d̄ teſtib. Triorchis refutata.

omnia Ornithologus & quidem rectè. Verùm in eo, quòd Buteonem tribus teſtibus præditum eſſe negat, ideoq; non rectè hanc ſui nominis reddi rationem, non poſſum ei per omnia aſſentiri. Nā ego ternos olim in diſſecto Triorchi teſtes obſeruaſſe memini, teſte ipſo, qui hác anatomen in ædibus meis adminiſtrabat, vti & alias plurimas, doctiſſimo & eccellentiſſimo D. Ioanne Coyter, reip. poſtea Norimbergenſis medico. Quod ſi quiſpiam tertiam illā glandoſam portiunculam, preter binos teſtes, & iuxta ipſos contentam, verum teſtem fuiſſe pertinaciter negauerit, non equidem cum eo vehementer contendam. Attamen hoc ſaltem mihi concedat, velim, eam teſticulo proportione reſpondere, ac ſimilem eſſe. Quæ cùm in nullo alio Auium genere reperiatur; itaq; non iuiuria hunc Buteonem Triorcha, id eſt, triteſtigerum nominandi veteribus occaſionem dedit. Sanè præterquàm quòd iuxta vetus ac uulgatum Philoſophorum axioma: *Natura nihil facit fruſtra*, minimè temerè ſophiæ principis Ariſtotelis ſententiam infringendam puto, ut de Plinio interim, cæteriſq; nihil dicam. Vt autem pro uirili mea, ubique in tanta rerum uarietate, ac uocum ambiguitate obſcuritati lucem addam, volui, quemadmodum Ornithologi deſcriptionem, (ut Buteonem cum Gallorum quorundam, at non omnium, Bushardo eundem eſſe diligenti lectori & utramq; conferenti pateret)

Boudree ſeu Goyrani deſcriprio.

præter meam attuli, & nunc hîc quoque ſubiungere, quā Bellonius iconem exhibet, & quæ de figura ac compoſitione Gallorum quorundam Boudree, aut Aruernorum Goyrano ſcripta reliquit, vt cuiuis, num rectè hunc cum Poiana Italorum eundem iudicauerimus, liberum etiam ſit iudicium [c] Inquit ergo: Si quis alas huius Auis inuerterit, extrema quinque maiorum remigum pennarum nigra inueniet; parte ſcilicet exteriore, ubi uentrem ſpectant, reliqua interiore à proximis incumbentibus tecta alba eſſe. Cùm in aëre expanſis alis, explicatiſq; pennis uolat, albicantes ea parte, qua dixi, faciunt, ut ſupinus albus appareat. Sed cùm complicatis ac demiſſis alis perticæ inſiſtit, è cinereo fuſcus eſt, ſeu nigricat. Et quinæ quidem primariæ, ſeu rectrices alarum plumæ hoc pacto notatæ ſunt, ut crenas inſtar ſerræ exhibeant nigras, ubi albere incipiunt. Plumę, quæ uentrem integunt, prorſus cādidæ eſſent, niſi macula nigra apicem ſingularum, iuxta ſcapi medij ductum, inſigniret. Plumę, quæ crura ueſtiunt, fuſcæ ſunt. Hamos in unguibus habet, non quidem ualdè magnos, ueruntamen ungues mediocriter aduncos. Caudā, quod ad colorum uarietatem ſpectat, habet Attagenis caudæ ſimilem. Eadem enim prorſus ratione tranſuerſim diſtincta eſt. Crura ei ſunt breuia, eaq; non prorſus, neque omni ex parte rotunda, antica tantùm & poſtica tabellis, ut uocāt, ſeu annulis imbricata, latera uerò ſquammulis cooperta, colore ubiq; lutea Roſtrū curtum, acie ſeu extremo nigrum, hamatum, uerùm narium regio & rictus flaueſcunt. His indicijs à Miluo dignoſcitur, cùm quòd minor eſt, tùm quòd caudam minimè bifurcatam, qualis in Miluo cōſpicitur, obtinet. In hoc prætereà Miluo diſſimilis, quòd inter uolandum frequēti motu alas concutit, quod & Buſus ſeu Burſardus Gallorum à Buteone, Allobrogum Bushardo diuerſus, facit. Hoc nempe Miluo, neq; Falconi Perdicario, ſeu Gallorum Pau-perdrieux vſitatum eſt.

[c] *Lib.* 2. *de Auib.c.* 10.

Color.

Vngues.

Cauda. Crura.

Qūo à Miluo dignoſcatur.

Sequitur Goyrani ſeu Boudree Bellonij icon.

Triorchis

Triorchis ille, in quo disſecto tres à nobis teſtes inuẽtos diximus, & cuius hîc iconem exhibuimus, ei, quem ab initio deſcripſimus, in omnibus ferè iã hactenus deſcriptis magnitudine, & habitu conformis erat; verùm dorſum totum ferrugineum potiùs quam fuſcum erat, & ſingularum plumularum oræ nonnihil albicant. Collum, pectus, & venter plumis in radice, & maxima ſui parte cinereis ſubalbis, at in ſuperficie ſeu marginibus in ambitum ferrugineis obſita ſunt. Vnde fit, vt ſi quis manum, aduerſo, vt ita dicam flumine pennarum, ab inferna ventris parte ſurſum duxerit, aut alioquin naturalem earum ſitum nonnihil turbauerit, omnia alba aut albis hîc illic maculis reſperſa ſint apparitura. Caput nec admodum rotũdo, neq; etiam multùm complanato vertice eſt. Crura illius ultra poplites propendentibus plumis, ſimiliter ferrugineis dilutis, obtegebantur. Pennæ caudæ ferrugineæ quoque fuſcis notis frequentibus admodum, & ordinatis æquali vbiq; interſtitio tranſuerſantur. Hæc tamen colorum in diuerſis viſa varietas, non debet ſcrupulum in animum lectoris inĳcere, quò minus eaſdem Aues eſſe credat. Etenim, vt antè ſuo loco diximus vniuerſim de toto Accipitrum genere, ætas maximè colores mutat, adeò vt eadem Auis diuerſis temporibus ſibi ipſi videatur quàm diſſimillima, & imperitis incognita, facilè imponat.

Color. Caput. Crura. Cauda.

10

Hanc Auem, cuius iconem modò damus, etiam Poianam vulgò vocant, & Goyrano Bellonij conſimilis eſt, & fortaſsis eadem.

VOLATVS. VICTVS.

BVTEO minimè altum volat. Cùm verò volat, crebra alarum cõcussione uolatum instaurat. In vtroq; Miluo dispar est; impotens nempe, vt vnico & valido impetu lõgiùs vehatur. Tarda etenim Auis est, & pigri volatus, tamq; deses ac segnis, vt etiam telo petita, non solùm non ad primum, aut secundum, sed ne ad tertium quidem ictum cedere dicatur. Vnde locũ prouerbio apud Germanos dedit: Du Sitzest vvie ein Bushard, id est, *Buteonis instar sedes*, in homines ignauos, & diutius ad mensam vel alibi ociosè desidentes. Quod quidem præ socordia eum facere, non autem animi intrepidi, vt quispiam æstimare possit, argumentum esse, vel hoc potest esse indicio, quòd quantumuis grandi corpore, ut plurimùm arbori cuipiam insidet, immotusq; ex ea escam speculatur, atque hoc pacto de vna arbore in alteram haud longè distantem, aut de prato in vicinum aliud prouolet ad insecta, vermesq; insectandos ac depascendos. Vnde Oppianus dicit, *Accipitres nonnullos pigerrimos esse, & ad volandum ignauos adeò, vt ab alijs nutriri desiderent, & serò tandem ad venationem procedant, solisq; ranis insidientur*. Quod de hoc Buteone proculdubio est intelligendum, qui non solùm in victu quærendo tardus est, ac deses, sed ne id quidem quod iam acquisiuit, ab alijs, non dico rapacibus, sed ne ab Ardeis, alijsq; huiusmodi, quę alioquin cæteris Accipitribus in prędam cedunt, seruare potest. Quod Simonidem non latuit, cuius hi extant Græci apud Athenæum versus:

Buteonis mira segnities.

Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίην
Τρίορχον εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο.

Ardea enim anguillam Mæandriam
Triorchum cum offendisset comedentem, eripuit

Quibus notauit insignem Buteonis ignauiam, qui Anguillam ab Ardea sibi eripi passus sit. Quò magis miror Festum scripsisse Buteonem genus esse Auis, quæ ex eo se alit, quod Accipitri eripuerit. Quomodo enim qui ab Ardeis sibi escam paratam eripi patitur, Accipitrem inuadere prædam erepturus audebit, nõ solùm Accipitrum omnium, sed & reliquarum penè etiam Auium ignauissimus? Nisi hoc ita intelligamus, vt dicamus, quę etiam aliorum quorundam sententia est, ea præda tantũ viuere, quæ vel alijs excidit, aut ab ijs fortè relicta est, quamue vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam assecutus fuerit. Auiculas nullas capit, Alberto teste, nisi pigras aut infirmas adeò vt volare nequeant. Imò verò è contrario, adeo vilis ac timidus est, vt ab his ipsis paruis Auibus nonnunquam fugetur. Quamobrem Itali meticulosos ac effæminatos, Poianas, id est, Buteones vocant. Ob hanc eandem pusillanimitatẽ non audent, quod Milui solent, in vrbibus aut locis ab hominibus inhabitatis, aut frequentatis prædam inuadere, sed ruri tantùm & in agris eam perquirunt, vt diximus. Alioquin, ut docet [a] Aristoteles, carniuorus est, vel hoc nomine, quia mures maiores & minores, ranas, rubetas, lacertas, scarabeos, scolopendras, erucas, ac quandoque etiam limaces ac serpentes; sed & anguillas, vt suprà ex Simonide docuimus, rapit ac deuorat. Ornithologus in Buteonis cuiusdam incisi ventriculo talpam integram reperisse sese scribit, & in alio insecta quædã nigra. Sed & herbas quasdam, vt [b] Bellonius annotauit, nimirum sclaream, & asperulam aut aspergulam odoratam Lobelij, quam alij alyson Plinij vocant, Tragus Matrisyluã, depascitur, fortasse quod vero simile est, ob occultum quendam amorem ac sympathiam cum his ipsis plantis, quæ quidem verior videtur sententia, quàm [c] Aristotelis, antipathiæ, seu naturalis inimicitiæ, quam Buteoni cum animalibus quibusdam intercedere scribit, id asserentis: *Hostis est ranæ*, inquit, *rubetæ & anguis. Rapit enim eos atque exedit*. Nam hoc, vt vel ipsiusmet verba indicant, cibi causa potiùs facit, quàm quòd aliter eos oderit. nam & anguillam capit, vt suprà ex Simonide retulimus. [d] Plinius *Harpæ & Miluo communes esse inimicitias contra Triorchim* scribit: Et rursus: *Harpæ*, inquit, *& Triorches Accipiter dissident*. Sed hoc fortè non rectè ex [e] Aristotele transtulit, apud quem sic legitur: *Quæ cibum à mari petunt, Anas, Gauia, & Harpa inuicem dissident. Buteo in alio genere hostis ranæ, & rubetæ, & anguis est*. Et ibidem: *Amici etiam Pipex, Harpa, Miluus*. Illud potiùs ad priuatum, si verum esset, & innatum odium quoddam referendum, quàm quod alio loco Aristoteles dicit, *Triorches, Phrynus, & ophis pugnant*.

Festi error.

Poianas quos Itali vocent.

[a] 9.Hist.c.1.

[b] L. 2. de Auib. c.10.

[c] Lib.9. Histor.c.1.

Arist. opin. refutata.

[d] L.10.c.74

[e] 9.Hist.c.1.

CAPIENDI

CAPIENDI RATIO.

PIGER ille, quem diximus, Buteonis volatus in causa est, vt facilè ac nullo negocio capiatur. Capitur autem visco hac arte: Murem humi ponit auceps & faciem auertit, & circumquaq; in muris ambitu virgas visco illitas erigit, atque æquali vndiquaque interuallo collocat, ligneoq; circulo infernè affigit. Hisce Buteo murem rapturus implicatur, & alis glutine impeditis, pennas explicare non potis, capitur.

VSVS IN CIBO.

CAPITVR verò frequens admodum dicto modo, hac potissimùm de causa, vt in mensæ vsum veniat. Optimam enim carnem ac teneram obtinet, hyeme præsertim. Adeo obesus est, vt non facilè aliam Auem obesiorem reperias. Vnde, vt tradit Bellonius, Aruernis Galliæ populis, cùm qui plana, tum qui accliuia loca incolunt, cibus est gratissimus, assus & elixus, neque minus pulpæ præbet, quàm Gallina quæpiam vulgaris. Dulcissimus est, & boni saporis, vt Albertus etiam testatur, præsertim autem assus. Vnde multis etiamnum Italiæ locis in foro veneunt deplumati. Quamobrem minus mirum videbitur, quod [a] Plinius prodit; nempe *in Balearibus insulis Buteonem etiam Accipitrum genus in honore mensarum esse*.

[a] L.10.c.49

VSVS IN MEDICINA.

MARCELLVS Empiricus iubet, eum, qui in Venerem infirmior sit, testiculos Millonis ex aqua fontis pereni, cum melle decoctos edere ieiunum per triduum, spondetq; præsenti iuuamento impigrè in Venerea palestra congressurum. Cæterùm diù animo pendenti, quænã ea Auis esse posset, quam Millonem vocat. (Hoc enim nominis nulli vnquam Aui attributum memini.) Tandem in mentem uenit coniectura quadam Triorchen esse, quæ quum Miluo similis dicatur esse, Millonis fortè inde nomen accepit, vt uidelicet Auis maximè 30 testiculatæ testes, à quorum terno numero etiam nomen Triorchidis adepta est, ad promoueudam Veneream facultatem adhibeantur. Nam & doctissimus [a] Io: Baptista Porta Buteonis testiculos cum melle decoctos recentes dari eis scribit, qui in Venerem infirmiores sunt, & tantæ ad eam efficacię esse, ut subitò post assumptos eo modo testiculos, coire possint, imo verò plantas omnes tales testiculos radice referentes, frigida membra egregiè calfacere, & ad Venerum apta reddere.

Millo Auis quæ.

[a] L.3.c.34. Phytogn.

VSVS IN SACRIS.

TRIORCHAE *Accipitri*, inquit [a] Plinius, *principatum in augurijs Phœmonoë dedit, Buteonem hunc vocant Romani. Familia etiam ex eo cognominata, cùm prospero auspicio in ducis naui sedisset*. Et Festus Buteonem inter eas Alites, quæ volatu ueteribus auspicium faciebant, ponit. [b] Aelianus *Dianæ sacrum Buteonem* esse dicit, fortasse quòd sub uesperum potissimùm ad prędam prouolet.

[a] L.10.c.8.

[b] Lib.12.de Ani.c.4.

COGNOMINATA.

FAMILIAE cuidam Romanæ cognomentum indidisse Buteonem, ob fortunatum, quòd in ducis naui sedens, attulit auspicium, nuperrimè ex [a] Plinio dictum. In quem locum commentatus [b] Cælius: *Ego*, inquit, *in gente Fabia id fuisse cognomentum puto. Nam* [c] *Titus Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit &* [d] *Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit. Nam scribitur, modò Fabius Bulco. Græcus codex* φαβιον *præfert* Βυλεωνα, Βυτεωνα *legendum credo*. Denique Oratoris Buteonis mentio fit apud [e] Senecam. Legimus item Buteonem cuiusdam authoris cognomen fuisse, qui de Arithmetica abundè scripserit. Ab eodem Agatocles tyrrannus cognomentum traxisse uidetur, qui Buteo dictus fuit, vel quoniam hæc Auis, vt scribit Sextus Pompeius, ualtitatis est causa, his locis quæ intrauerit, quod Tyrannorum est proprium, aut, quod uero similius

[a] L. 10.c.8.

[b] Lib. 24. Ant.lec.c.4.

Fabius Buteo.

[c] Lib.23.

[d] In Fabio Max.

Buteo Orator.

[e] L.2. Controuers.

Agatocles Buteo dictus.

lius eſt, ab efferata libidine. Nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris tranſtulit ad fęminas. Traditur item, quum eſſet perfunctus fato, uxorem querulam flexibilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe, τὶ δ' οὐκ ἐγω σε; τὶ δ' οὐκ ἐμοι συς; id eſt, quid non ego tibi? quid tu non præſtitiſti mihi?

DE SVBBVTEONE. Cap. VIII.

SOLVM Subbuteonis nomen fecit, ut eum Buteoni ſubiungeremus. Hoc enim nomen Buteone minoris ſeu inferioris Auis eſſe videtur. Quamuis & de hoc in Græco pręſertim nomine, docti controuertãt, ut poſtea in nomenclaturis latiùs declarabimus. Alioquin naturę ſuę ratione Buteoni longè pręponendus erat, uel ipſius [a] Ariſtotelis authoritate, qui *Subbuteones* tradit *appellari in Accipitrum genere, qui latiores ſunt.* Quinetiã, ſi uerus eſt Subbuteo, quem [b] Bellonius pro eo obtrudit, hic item, etſi Buteone multò minor ſit, hoc tamen nomine Buteoni anteponi meretur, quòd generoſior, multòq; ad aucupium alacrior, & inſtitutioni aptior eſſe comperiatur. Hanc autem Bellonij ſententiam, qua ille nominis quadam, ut opinor, ſimilitudine ductus, Auem Gallis, Hobraeu, dictam Hypotriorcha ſtatuit, eò minus impugnandam, aut reijciẽdam duxi, quòd aliam Auem ex Accipitribus nullam habeam, cui id nominis à doctis aptiùs imponatur, aut potiùs conuenire uideatur. Quamuis ut uerum fatear, genuinum Ariſtotelis Subbuteonem eſſe, non auſim aſſerere, quòd ex illius verbis adeò paucis nullum iudicium facere liceat. Nã hoc quod *Subbuteones latiores cæteris* dicit, nobis omnino refragatur. Sed Turnerus quoque non maius, neque latius hoc genus Buteone; ſed minus facit, & Subbuteonem eſſe putat, quem Angli Ringtalum appellant, ab albo circulo, qui caudam circuit, colore inter fuluum, & nigrum medio, Buteone paulò minorem, at multò agiliorem. Hic autem à Belloniano & noſtro diuerſus planè eſt. In noſtro enim nullus circulus caudam ambit. Id tamen Turnero nonnihil fauere videtur, quòd eum ſimiliter ac Buteonem prædam captare ſcribit. Vt ut eſt, nos candidè, quod habemus, lectori lubenter communicamus, & de cætero liberum cuiq; iudicium relinquimus.

[a] 9. H. c. 36

[b] Lib. 2. de Auib. c. 19.

Hobraeu.

Ringtalus Anglorũ.

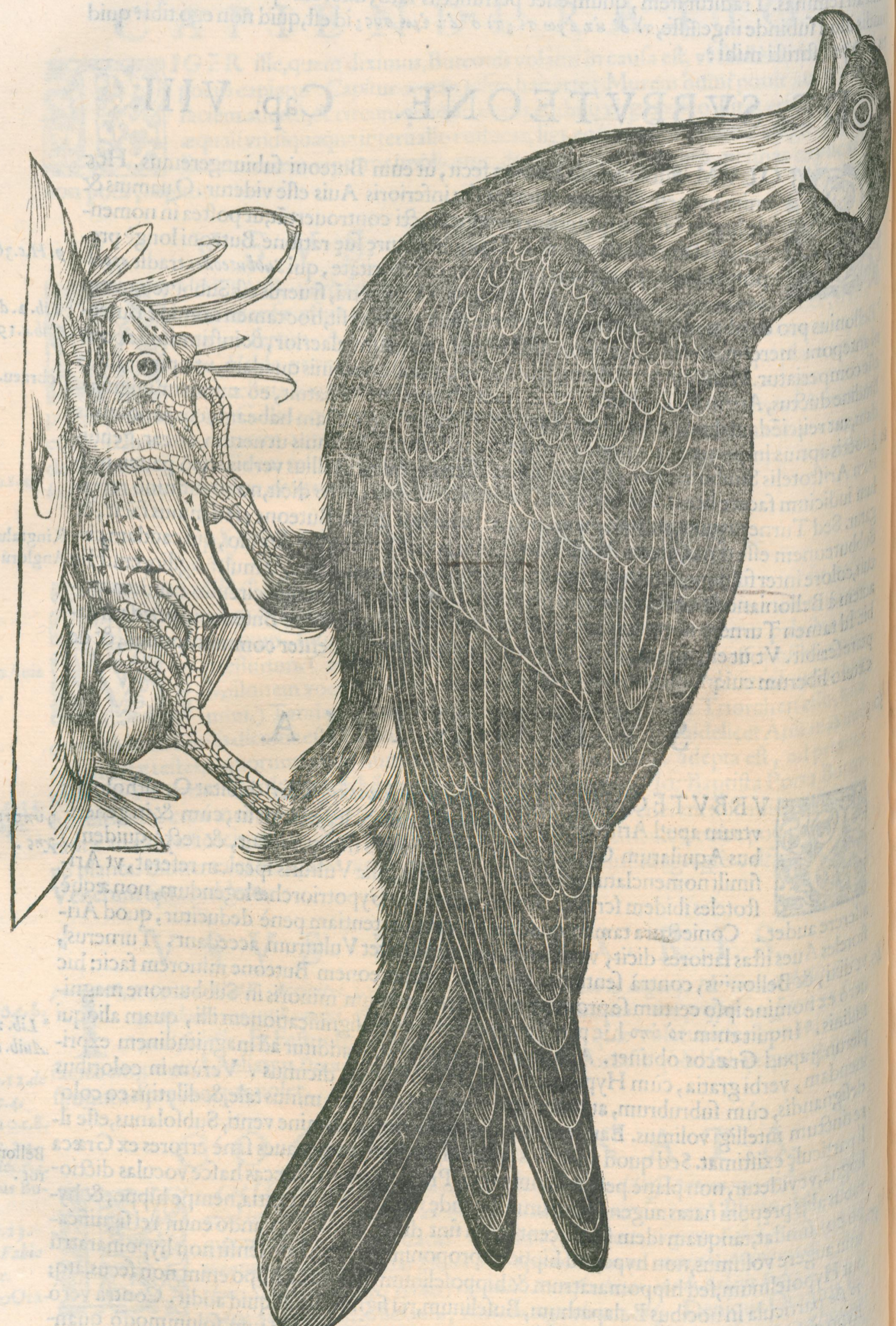
SYNONIMA.

SVBBVTEONES Græcè dicuntur ὑποτριόρχαι, ſed dubitat Ornithologus vtrum apud Ariſtotelem γυποτριόρχαι potiùs legendum ſit, cùm & in generibus Aquilarum Gypaëtus (ſic enim codices noſtri habent, & rectè quidem) ſimili nomenclatura dicatur, ea de cauſa, quia Vulturis ſpeciem referat, vt Ariſtoteles ibidem ſcribit. An verò ſimiliter Gypotriorchæ legendum, non æquè aſſerere audet. Coniectura tamen quadam in eam ſententiam penè deducitur, quod Ariſtoteles Aues iſtas latiores dicit, vt ad latitudinem videlicet Vulturum accedant. Turnerus, vt dixi, & Bellonius, contrà ſentiunt. Ille enim Subbuteonem Buteone minorem facit: hic uerò ex nomine ipſo certum ſe promere putat argumentum minoris in Subbuteone magnitudinis. [a] Inquit enim τὸ ὑπο hîc planè oppoſitam habere ſignificationem illi, quam alioqui plerunq; apud Græcos obtinet. Alibi enim hypo uocabulis additur ad magnitudinem exprimendam, verbi gratia, cùm Hypomaratrum, Hypoſelinum dicimus. Verùm in coloribus deſignandis, cùm ſubrubrum, aut ſubnigrum aliquid dicimus, minus tale, & dilutiùs eo colore tinctum intelligi volimus. Eandem ſignificationis vim in nomine venti, Subſolanus, eſſe illi particulę exiſtimat. Sed quod pace eius dixerim, in duos, eoq; graues ſanè errores ex Græca lingua, vt videtur, non planè perſpecta impegit. Prior eſt, quòd Græcas haſce voculas dictionibus alijs pręponi natas augendę, aut imminueudę ſignificationis gratia, nempe hippo, & hypo confundat, tanquam idem ſignificent, cùm ſint diuerſiſſimæ. Quando enim rei ſignificatum augere volumus, non hypo, ſed hippo, ei proponimus. Atq; hoc ſenſu non hypomaratrũ aut Hypoſelinum, ſed hippomaratrum & hipposelinum dicimus. Hippo enim non ſecus, atq; τὸ βου particula in uocibus Bulapathum, Buſelinum, rei ſignificatę aliquid addit. Contrà verò hypo eidem nonnihil detrahit, non vbique tamen, neque ſemper, ſed tum ſolummodò quando cum uerbis componitur, aut nominibus ab iiſdem deriuatis, cum ſubſtantiuis verò nequaquam, niſi, ut dixi, verbalia ſint. Errat item circa nominis huius Auis examen, dum perpetuò minus quippiam denotare dictionem opinatur, cui prępoſitio hypo adijcitur. Perperam enim

γυποτριόρχης.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 14.

Bellonij error.

Latina,vt de Græcis probet,exempla adducit. Diuersa enim est Grecæ præpositionis ὑπο vt dixi ratio, à Latina, sub. Hæc non cum uerbis tãtùm & verbalibus, vt illa, componitur, sed & substantiuis nominibus, vt in Supparus & similibus alijs. Rectiùs fecisset, si de Latinis nominibus, cum præpositione sub compositis, hoc dixisset. Hęc enim imminutum aliquid significat. Quod etiam in hac ipsa dictione, Subbuteo, locum habet, quam Plinius pro Gręca Hypotriorchis posuit. Quod quidem & ipsum ita sensisse, nempe hypo hîc significatum imminuere, indicio est, ut Hypotriorchis Triorchin significet, aut corpore minorem, aut ignobiliorem: qua significatione Gypaëtos quoque dicitur. Qua ratione moti & nos quoque Subbuteonem, siue Hypotriorchin minorem potiùs Buteone, quàm è contrario statuemus, atq; Bellonij Subbuteonem, cùm alium potiorem non habeamus, acceptabimus. Hic autem ille est, quam Bononienses aucupes, & cęteri Barello uocant, Galli Hobraeu.

ὑπο quibus nominibus ꝑponatur. Sub quibus nominibus ꝑponatur.

Hypotriorchis quid significet. Gypaëtos.

DESCRIPTIO.

HANC Auem ab aucupibus Bononiensibus anno 1591. mense Februario coëmptam ita descripsi. Longa erat palmos quatuor. Rostrum ei breue, initio subcæruleum, extremo nigrum. Nares teretes & patulę. Superius rostrum admodum aduncum, acutum, à cuius aduncitatis initio vtrimq; duæ appendices eminent, & orarum inferioris rostri lateralium veluti sinubus digitatim insertæ sunt. Mandibula inferna parte eadẽ, qua superna, ratione colorata, in extremo obtusa est, & canaliculata. Lingua latiuscula. Palatum colore ferè corneo. Oculi subnigri. Palpebræ subluteę. Plumæ menti, & gulæ totæ albæ, & color ille continuus ad ceruicis & verticis post tempora initium, quod minori oculorum cantho ex opposito est, perducitur. Vertex ex cinereo & castaneo obscuro ad nigrum vergit, eiusdemq; coloris macula à capite per tempora ad gulæ latera descendit: item altera eiusdem coloris ab initio rictus sub oculis vtrimq; per gulam in longum protenditur. Collum medium plumulæ partim albidæ, partim rubidæ cingunt. Dorsum totum, alæ, collum & cauda è leucophæo ad nigrum tendunt, è quo nonnihil obscuri castanei, dorso præsertim supremo, & extremis alis superficietenus emicat. Obscuriores tamen alæ sunt. Alarum pẽnæ omnes parte interna versus dorsum maculis transuersis, nunc subruffis, nunc subnigris vicissim uariant, vti etiam caudæ decem pennę vniuersę, duabus tantùm medijs exceptis. Pectoris totius plumę, necnon & uentris medio macula fusca oblonga notatæ in oris albicant. Femora ad poplites vsque ferrugineis tecta plumis, notulis subnigris asperguntur. Crura breuia, sublutea, tabellis ad ungues vsque intecta. Digiti cum cruribus, præsertim uerò cum tibijs collati, longiusculi apparent. Crus totum seu tibia potiùs ab genu ad aciem usque unguium duorum est palmorũ longitudine, uti & cauda. Vngues adunci, & insigniter hamati, aterrimi. In pedum planta seu parte digitorum inferiore ex articulorum regione tubercula, ueluti calli ubique eminent. Marem esse putabant aucupes, & è Sparueriorum genere. Verùm oua in dissecta postmodum Aue reperta, contrarium declarãrunt.

Lõgitudo. Rostrum.

Lingua. Palatum. Oculi. Gula. Vertex.

Collum. Dorsum. Alæ.

Cauda. Pectus. Venter. Femur. Crura.

Pedes.

VOLATVS. VENATVS.

BELLONIVS [a] uenationem huiusce Auis, quam Galli Hobreau vocant, quam in aëre in paruas Auiculas exercet, comparat persequutioni illi, qua pisces maiores in alto mari, in minores victus gratia plerũq; vtũtur, iuxta illud:

Grandibus exegui sunt pisces piscibus esca.

Quemadmodum enim, inquit ipse, pisces à Delphino insectari sese sentientes, neque tutò sibi in natiuo, proprioq; elemento viuere licere ad aërem seruandi sui gratia confugiunt, & aquæ superiora petunt, maluntq; anceps ab Anatibus, Laris, alijsq; summo æquore volitantibus subire periculum, quàm in certam perniciem capitali hosti sese in prædam dare: Simili planè pacto Auiculis accidit, quas Subbuteo seu Hobreus persequitur. Huic proprium est, ac solenne, homines, quos Perdicum, aut Coturnicum venationi operam dare conspexit, comitari, supraq; capita ipsorum paulisper eleuatum per aëra sequi, hac spe, vt si Auicula quæpiam Canum vestigantium metu subuolarit, hanc nihil tale suspicantem, & ex improuiso obuiam rapere queat. Cùm itaque Alaudarum omne genus, nempe tam Galerita, quàm gregalis, seu non cristata, & pratensis, præterea & similes aliæ Auiculæ, rarò in arboribus sedeant, fit vt à Canibus venaticis humi deprehensæ, quò horum faucibus se eripiant,

[a] Lib. 2. de Auib. c. 19.

Hobreus Delphino comparat° Hobrei natura.

piant, in æthera euolare cogantur. Cùm itaque vndique certum ſibi periculum imminere vident, malunt aut uiuæ capi, aut Canibus præda fieri, aut dubiam ſalutẽ in venatorum & equitum turba ſeſe abdendo quærere, quàm in hoſtis iurati & mortalis poteſtatem venire. Tanta eis fugiendi inimici innata eſt cognitio. Neque ſanè eas fallit opinio. Nam peculiaris hæc eſt Hobreo venandi ratio, vt Auiculas non humi, aut in arbore ſedentes, ſed uolãtes rapere ſoleat. Qua de cauſa venatores obſeruatos ubicunque gentium aut terrarum Subbuteones ſeu Hubreos, comitari ſemper ſolent, quaſi non ignorent, ab his auiculas humili gaudentes loco excitari, ſibiq; in aërem obuiam mitti. Veruntamen in eo ingenio hunc morem ſeruat, vt non niſi ad certum quoddam tempus venatores prædę ſpe ſequatur, quaſi etiam ſibi euagari nõ liceat. Certum itaque & quod uiſum eſt, interuallum itineris emenſus, nemorum denſorum, celſorumq; oras repetit, in quibus plerunq; degit, ac ſedes figit.

Locus.

Barellus.

Noſtrates aucupes ſuum Barellum ad venandum alacrem & impigrum pro ſua magnitudine Perdices, & Coturnices capere aſſerunt.

VSVS.

ACCIPITRARIAE uenationis diſciplinę nõ inidoneus eſt, & ex eorũ numero, qui ſcapo reuocantur, & ſublimes uolãt inſtar Falconũ. Per rura quoq;, cùm ferus etiamnum eſt, ac iuris ſui, uagatur & hoc commodi uenatoribus præſtat, ut minutæ uolucres hoſtis in aëre pendentis conſpecti terrore perculſæ, atque auolare non auſæ, ab ipſis potiùs hominibus ſe capi quomodolibet patiantur: adeò ut illud, quod [a] ab Ariſtotele, & [b] Plinio ſcriptum eſt, *apud Thraces venationis ſocios adſciſci Accipitres, quorum opera aues metu tyranni supernè imminentis perculſas, terramq; repetentes capiantur*, in hoc peculiariter Accipitris genere locum habere uideatur.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 36.
[b] L. 10. c. 8.

PERCVM CVM FRINGILLARIO eundem eſſe Ariſtoteli. Cap. IX.

[a] 9. H. c. 36

Accipitres qui adhuc incogniti.

ENARRATIS iam ex deno Accipitrum [a] Ariſtotelis numero, illis ſpeciebus, quæ poſteris, nobiſq; etiam aut cognitæ ſunt, aut ſaltem exiſtimantur, reſtant nunc ij deſcribendi, quorum nomina hactenus nulli adhuc nobis noto Accipitri ex doctorum conſenſu impoſita congruere comperiuntur. Huiuſmodi ſunt Ariſtotelis Pernis, Percus, Rubetarius, Leuis. Verùm antequam de his ſigillatim agamus controuerſiam quandam de hoc, quem Ariſtoteles dicit Accipitrum numero, inter doctos natam uentilabimus, quod ea diſcuſſa dicendis maiorem ſit lucem allatura. Eorum, quos nominatim ac ordinẽ Philoſophus recenſet, Accipitrum primi ſeptem ex ipſis authoris uerbis omnes diuerſi, & ſinguli ſuum, ac peculiare genus conſtituere cognoſcuntur. At cùm præterea in ſequentibus alia quatuor adhuc Accipitrum nomina ponat, ipſe tamen decem tantùm ſpecies expreſsè ſtatuerit, neceſſe eſt, ut è quatuor illis ultimo loco recitatis nominibus, duo ſint, quæ unam & eandem Auem ſignificent. Verùm in utro binario, poſteriorinè ſcilicet, an priori id contingat, admodum dubium eſt, cùm utrique binarij ſeorſim per coniuctionem copulatiuam, tanquam ſi idem ſignificarent, in enunciatione poſiti uideantur. Ita enim inquit Ariſtoteles: *Alij Percæ, & Fringillarij vocantur, alij leues & Rubetarij.* &c. Neque uerò in utraq; propoſitione, utrumq; nomen idem genus Accipitris denotare poteſt. Sic enim nouem tantùm genera contra authoris ipſis mentem recitata comperirentur. Ornithologus dum de Leui & Rubetario ſimul ac ſemel tractat, neque eos ſeparat, pro ijſdem habere uidetur, apertè tamen ſententiam ſuam non declarat. Bellonius disertè diuerſos facit, uarijs ſpeciebus ea nomina imponẽs, ut paulò pòſt docebimus. Auguſtinus etiam Niphus λείους, & φρυνολόχους ſpecie diſcrepare uult, πέρκνους uerò & σπιζίας minimè. Ego, etſi hanc litem, meo interpoſito arbitrio, decidi poſſe diffidam; ut tamen, quod ſentio, dicam, potior mihi Niphi uidetur ſentẽtia, qui Percum & Fringillarium eaſdem ſpecie Aues facit. Etenim cùm Percos, ſeu potiùs, ut Ornithologus legendum contendit Percnos, teſte Varino, à uerbo Græco περκάζειν, quod eſt nigreſcere, ortum ducat, & ipſa uox oxytona Percnos nihil aliud, quàm nigricantem, aut maculis nigris diſtinctum ſignificet: unde nimirum Aquila

Niphi ſententia approbata.

Percno-

Percnoptera ab alarum notis vel nigritie, & Perca piſcis à lineis, quibus varia eſt, nigricãtibus, nomen traxiſſe videntur; in eam coniecturam ducor, per Fringillarium ſeu σπιζίαν, & πέρκνον Ariſtotelem vnum tantùm genus, ſpecie videlicet minimè diſtinctum, ſed ſexu tantummodò dicere uoluiſſe, ut nempe per Fringillarium, Niſum fœminam; per Percnũ, marem vulgò Muſchetum dictum, intellexerit. Huius meæ coniecturæ eandem rationem, quam ſuo loco nominis Muſcheti Gallici, & Sprintzling Germanici poſui, nunc quoq; adduco. Percni reuera nomen nulli Accipitrum aptiùs, quàm mari Fringillario competit. Auis enim eſt maximè & quantum ulla alia ſui generis nigricantibus, alijſq; notis maculoſa & varia, & rei ſignificatæ apprimè reſpondet. Et hac ipſa, ſine dubio, de cauſa multarum gentium conſenſus huiuſmodi ei nomen impoſuit, quod eiuſdem cum Græco περκνὸς eſt ſignificationis. Diximus enim Moucheter Gallis, nihil aliud, quàm maculis diſtinguere, denotare, indeq; illis indigete voce Mouchet, quaſi maculoſum & varium dici. Eadem eſt Germanici nominis etymologia. Sprintzling enim idem quoque diminutiuo vocabulo, quod Auiculam plurimis notis diſtinctam vel reſperſam ſignificat. Quæ omnia eiuſdem cum Percno eſſe ſignificationis, quis non videt? Vnde, ſi vera noſtra eſt coniectura, relinquitur manifeſtum, quod diſcrepent vltimo loco enumerati Ariſtoteli, Leius & Phrynolochus, id eſt, Leuis & Rubetarius, de quibus nũc pauca dicẽda sũt.

Percnopteros Aquila, & Perca piſcis vnde dicti.

Moucheter quid Gallis.

Sprintzlig.

Ornithologus, vbi cauſam etymi λεῖος inueſtigat, in hęc verba ſcribit: Cur leues quidam Accipitres (λεῖοι) ab Ariſtotele dicantur, non facilè dixerim. Nam Muſtelæ piſces leues dici uidentur, quoniam aculeos dorſi, vt Acanthiæ in eodem genere non habent. Eſt & Leuiraia à priuatione ſpinarum dicta. Coniecerim tamen leuem dici Accipitrem, qui nullis punctis aut maculis diſtinguatur, & veluti exaſperetur, ut Aſterias, Cenchris. Nam & Aeleophoro inter Accipitres nomen à maculis naſi. Hæc ille. Ex hac veriſimili admodum profectò ratione adducta ab Ornithologo, patet eum contraria prorſus de cauſa Leiũ ſeu Leuem eſſe appellatum, quamquam illi Percno nomen datum fuit, & omnium primò Aſteriæ, nec non & Cenchridi. Quæ res etiam nonnihil opinionem noſtram de Percno allatam confirmat, dum Accipitrum differentias ab eo peti docet, quod nihil omnino, aut plurimùm commaculati ſint. Hic uerò Leius quis ſit incertum eſt. Bellonius Smerillum, quem nos pro Aeſalone Ariſtotelis dedimus, Leium eſſe putat, ſed nullo prorſus argumento. Ea ſanè quam de Leue Accipitre attulimus, nominis ratio Smerillo non conuenit.

Accipitres leues vnde dicti.

Muſtelæ piſces cur leues dicti.

Leuiraia.

Leius quis.

Alter Phrynolochos Ariſtoteli, id eſt, ranas deuorãs, ſeu Rubetarius, quod hiſce uitam potiſſimùm ſuſtentet, dictus eſt à Bellonio Gallorum Boudreus, nempe quia ranis etiam veſcatur. Verùm hoc cùm pluribus alijs, tùm Buteoni quoque conuenit, quem Boudreum eſſe ſuo loco docuimus. Magis, longiuſq; à uero oberrare uidetur Turnerus, qui Rubetarium eſſe credit Accipitrem (ſic ipſe uocat) illum, quem Angli Henharroer nominant, à laniandis Gallinis, Palumbario maiorem, colore cinereum, qui humi ſedentes Aues in agris, & Gallinas in oppidis repentè adoritur, & præda fruſtratus tacitus diſcedit, nec unquam ſecundum facit inſultum, per humum volans omnium maximè. Nam ſi has, quas dicit, Aues capit, non erat, quod Rubetarius, tanquam à præcipuo victu diceretur. Quare ſi ne Buteo quidem, qui etiam ranis ita oblectatur, ut Aues nullas uoret, ſic dici mæretur, multò minus ille, quem Turnerus adfert, Accipiter, eo nomine uocandus eſt. Mihi quidem Milui potiùs ſpecies, quem deſcribit, eſſe uidetur. Hiſce enim potiſſimùm propriũ eſt Gallinaceos pullos prædari, quãuis Ornithologus peculiari de Miluo tractatu hũc Circũ eſſe ſuſpicetur, quẽ priuatim Gallinis inſidiari ſcribit.

Rubetarius quis.

Turneri error.

Hen harroer.

De utriuſque, nempe Leuis & Rubetarij natura & uictu, hæc tãtùm, & ab Ariſtotele prodita inueniuntur. *Abunde*, inquit, *viuunt, & humiuolæ ſunt*, id eſt, facilè ſibi uictum parant. Neque is ferè unquam deſit, ſuppetente nempe ubique ranarũ copia. Cæterùm quòd ita coniunctim, & eandem naturam vtriſque tribuit Ariſtoteles, ſuſpicionem cuipiam mouere poſſit, eoſdem eſſe hos Accipitres. Ego quidem, poſtquam meam in medium adduxi coniecturam, cuiq; libero, quid ſentiat, relinquo iudicium.

Verùm de Perne, quòd ſtatueramus, nihil adhuc diximus. Apud [a] Ariſtotelem Accipiter πέρνης ſcribitur, Gaza verò Pernix transfert. Niphus dum illum eſſe conijcit, qui vulgò Speruerius appellatur, & à celeritate ſic dictum ſcribit, ſuam in Græcis literis ignorantiam prodit, dum alludendo ad vocem Græcam, Latinam ei ſignificationem aſciſcit. Πέρνης alioqui ſignificationem nullam apud Græcos habet. Vnde Ornithologus πέρκης legendum mauult, vt eadem ratio eſſet nominis, quæ Percno antedicto Accipitri & Percæ piſci. Si quis tamen Pernis legere malit, quod & περνὸς κυνηγητικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit. Etſi quod ſequitur ὁ περιασῶς κάινων, voci Percnos magis conueniat. Sed alibi quoq; apud eundem Varinum πέρνης genus Accipitris eſſe, & apud Heſychium quoque legitur.

[a] *L.9. Hiſt. cap.36.*

DE RELIQVIS ACCIPITRIBVS, Ac primùm de Sacro Ægyptio Bellonij. Cap. X.

TRADITIS decem Accipitrum Aristotelis generibus, dignitatis semper, vbi fieri licuit, ordine seruato, proximum est modò, vt à recentioribus traditas quasdam species ueteribus fortè ignotas subnectamus. Huiusmodi sunt, quos Sacros Aegyptios Bellonius appellat, Lanarijq;, & Falconum omne genus. De Sacris, quoniã nomine Hieracis significationem Latinè exprimunt, ideoq; ad Accipitrem propriè dictum, propius accedere videntur, prius agemus, dein de Miluis & Cuculis, postremò de Falconibus, vt eidẽ, quo cœpimus, ordini inhęreamus, atq; omnem confusionem euitemus.

Ea Aegypti parte, inquit [a] Bellonius, quam Nilus minimè inundat, & potissimùm quę Africam uersus vergit, loco sita eminentiore, solo sabuloso, ac sterili, ingentem vim Vulturum conspeximus, aliasq; alites nobis tum temporis ignotas. Verùm cùm frequentem adeò, numerosumq; earum gregem uideremus, eademq; qua Vultures esca, pasci, omnibus præterea notis, quæ Aui rapaci conueniunt, præditas esse, statim Accipitres Aegyptios esse, quorum [b] Herodotus meminit, suspicati sumus, neq; nos, ut remur, opinio fefellit.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 15.

[b] In Euterpe.

FORMA.

CORPORIS magnitudine Coruum ferè refert, capite Miluum, rostrum inter Coruinum & Aquilinum medium, in extremo modicè aduncum, crura etiam ac pedes, partim Coruum, partim Aues rapaces imitantur, vti etiam incessus. Colore ad Falconem Sacrum accedit, quamquam fortassis etiam alijs coloribus inueniri potest.

LOCVS.

AVIS est in Aegypto frequentior, quàm ulla alia Auis, quæ rapto uiuit. Ab hac regione nõ admodum discedit, nec alibi facilè reperitur. Rara enim in Syria conspicitur. Quasdam tamen in Caramania dicta hodie regione huius generis videre contigit, quod nobis insolens uidebatur. Harum autem generis uersicolores obseruauimus.

VICTVS. VSVS IN SACRIS.

SERPENTIBVS potissimùm vescitur, & Aegypti regionem à noxijs huiusmodi reptilibus ea ratione liberat & expurgat. Vnde, vt tradit [a] Herodotus, tanta eum Aegyptij prosequebantur reuerentia, vt quicunq; hanc Auem, siue imprudens, siue data opera, siue volens, siue nolens occidisset, ex legis præscripto, statim ineuitabili morte mulctaretur. Simili ratione, si quam fortè exanimem alicubi offenderent, maxima procurabant solicitudine, vt cadauer eius accuratè condiretur, ac sepeliretur, quemadmodum & Ibidem, aliaq; aliquot animalia, atque ea præsertim, quæ Deo cuidam (verius Dæmoni) sacra erant, uiua, mortuaue, simili falsa superstitione, maximo honore afficiebant.

[a] In Euterpe.

Aegyptios Accipitres sepelijsse.

Hanc, quæ sequitur, iconem Bellonius pro Sacro Aegyptio exhibet.

DE LANARIO. Cap. XI.

LANII ſeu Lanarij proculdubiò rapacium generi aſcribendi ſunt, cùm habitus, tùm naturæ ſeu indolis ratione. At cùm duplex eorum genus ſit, prius Falconi ſimillimum, & ipſi affine, vnde & eius gaudet prænomine: alterum ignobile, Buteonibus, vt videtur, rectiùs annumerandum: itaq; prius illud peculiari, quem meditamur, Falconum tractatui reſeruamus, ne cum nominibus res ipſæ quoque confundantur: (nam Tardiui & Bellonij, Gallorumq; Lanarius ab alijs maximè differt, vt collatis hiſtorijs facilè innoteſcet) hoc verò ſecundum, etſi fortè Buteonibus potiùs adiungẽdum eſſet, quia tamẽ ſub Lanarij nomine vulgò innotuit, ſeorſim, hoc loco eius hiſtoriã ponemus. Dehinc minorum Lanariorum uarias ſpecies enarrabimus.

AEQVIVOCA. SYNONIMA.

Falco lanarius. Tinnunculus veterũ Lanarius dictus. Regeſtola, & Buferlotus Lanij dicti. Lani⁹ molliceps cur dictus. Buteo alb⁹ Falco alb⁹. Lanier Gallorum. Lanete. Svvemere. Schvveimer.

NOMEN hoc, Lanarius, vt iam diximus, diuerſis & admodum inter ſe diſcrepantibus Auibus tribuitur. Gallis enim quidã Falco Lanarius dicitur, de quo poſt Falcones, item quem veteres Tinnunculum appellant, hunc Lanarium rubeum recentiorum eſſe quidam exiſtimant. Regeſtolæ quoque, & Buferlotto vulgo Italorum dictis, Lanij rectiùs, quàm Lanarij nomen conuenit. Denique & hic, de quo in præſentiarum ſermo eſt, ſiue Buteo, ſiue aliud genus Accipitris eſt, cùm ignobilis ſanè ſit, à quibuſdam, qui Falconis nomen ad omne Accipitris genus extendunt, Falco degener, ſeu ignobilis, tanquam ſi Acciptrem degenerem dicas, etiam appellatur. Dicitur autem Lanarius, vt conijcio à laniandis Auibus: vel quòd plumas multas, denſaſq; & molles lanarum inſtar habeat, vnde quibuſdã genus quoddã Lanij etiam Molliceps dicitur. Italicè vocatur Laniero, à quo Latina terminatione vox Lanarius cõficta videtur. Alioquin, vt dixi, etiam Buteo albus, & Falco albus uocatur. Gallorum uerò Lanier ab hoc & cæteris omnibus diuerſus eſt. Germani quidam peregrinum vocabulum imitantes, Lanete dicunt. Alij Alberto & Murmellio Germanis teſtantibus Svvemere uocãt; pro quo nonnulli Schvveimer ſcribere malunt, fortaſſe quod in aëre ſuſpenſus, ueluti natare uideatur. Nam Schvveimmen, vt ſuperiores Germani, uel Svvemmen, ut inferiores ſcribũt, ipſorum idiomate natare ſignificat. Cum hiſce eoſdem eſſe conijcio, quos Beliſarius ignobiles, & villanos Accipitres vocat. Vulgò enim Itali & Galli villanos homines ruſticos & in uillis habitantes, aut ruſticis moribus præditos, vocant.

DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

a Lib. 23. de Ani. c. 15.

Lanariorũ differentiæ.

[a]ALBERTVS de ignauo Accipitrum genere agens, ſic infit. Falconum (id eſt, Accipitrum: hoc enim nomine ſpeciei pro generali vtitur) ignobilium genera ſunt tria, quæ Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, Lanarij potiùs, quàm Falcones uocantur, & ſunt. Sunt autem Butherij (ſic ipſe Buteones uocat,) differuntq; coloribus. Alij albi, alij nigri, alij deniq; rubei, ex quibus duo priores ad Falconis magnitudinem accedunt. Rubeus minor eſt, & refert Merillum. Hæc Albertus. E quibus colligere eſt latiùs tùm & Buteonis & Lanarij nomen, quàm hac tempeſtate uulgò uſurpatur, extendiſſe. Nam quem nigrum Lanarium dicit, ſine dubio noſter Buteo, uulgò Poiana, eſt, antè ſingulari capite nobis deſcriptus. Rubeus uerò ipſi appellatus Buterius, ſeu Lanarius, non reuera Buteo eſt, ſed Tinnunculus potiùs, qui toto corpore ruffeſcit, & Merillum magnitudine nõ admodum excedit. Primus uerò, cuius meminit, albus Lanarius, ſiue Buteo, hic eſt, de quo nobis nunc inſtitutus ſermo eſt. Quibus Auibus nomen Lanarij & Buteonis credo impoſuiſſe, quòd omnibus commune ſit mures, ranaſue in agris uenari, & ad maiora præſtanda, præ animi corporiſq; imbecillitate ineptas eſſe. Eſt noſter hic, cuius item iconem hîc exhibemus, Lanarius albus, quod Albertus non ignorauit, mediocris Accipitris ſeu Falconis magnitudine, Niſo ſeu Fringillario Accipitre maior, Palumbario ferè par. A ſummo capite ad extremum caudæ apicem dodrantis & ſeſqui palmæ longitudinem explet. Vertice eſt lato, capite colloq; craſſo, omnibus è cinereo albicantibus, uti & uentre & tota parte prona, necnon femoribus, uropygio ac cauda inferna. Oculi pupillam nigram iris flaua includit. Inter huius canthum maiorem & roſtrũ macula eſt nigra. Roſtrum integrũ digitum craſſitie æquat, nigrũ, acuto ſatis prolixoq; hamo, quà caput contingit, membrana lutea obtectum. Dorſum, alæ ſuperiores, quantum pennæ remigum inueſtrices ſe exporrigunt:

Lanari⁹ niger eſt noſter Buteo. Rube⁹ eſt Tinnnunculus. Lanarij cur Buteones dicti.

porrigunt: nec non cauda superna cinereo ad subfuscum ex cano vergunt. Alarum uerò rectrices prorsum fuscescunt, ac penè nigræ sunt. Alas habet admodum acutas, oblõgas, longèq; vltra vropygium protensas, adeo ut vix vnius pollicis mẽsura absit, quin ad caudam vsq; extremam pertingant. Femora non tota plumis intecta, tibiasq; luteas pro cæteri corporis portione valdè graciles. Tibiæ à poplite ad vngues usque paulò plus palmo longæ sunt, & culmo triticeo vix crassiores. Digiti pedum similiter lutei, imbecilles. Vnguiculi nigri, vnci quidem, at tenues, & parum validi.

Quem secundo loco exhibui Lanarium, eum sub finem Augusti anni 1592. in foro emi superiori in multis cõsimilem. Ab extremo rostri ad finem caudæ vsque duos dodrantes, & palmum erat lõgus. Rostrum nigrum: cuticula, quæ à capite ad nares vsque tendit, lutea; latiuscula lingua, & nigra. Iris lata, & lutea. In capite, & toto dorso colore erat fusco, cui nonnihil in superficie leucophæi admixtum erat. Superior alarum pars erat leucophæa. Alarum remiges velut ex sex ordinibus constare videbãtur. Nam tres extremæ ferrugineæ, parte tamen inferiore albæ erant; secundi ordinis tres omnino nigræ in extremitatibus aliquantulum albicabãt. Sequebatur tertius ordo sex pennis albicantibus constans, quarum primæ quatuor fuscæ, reliquæ duæ atro colore transuersim maculantur. Quartus ordo binis castaneis: quintus totidem; sed ita sese habebant, vt vltimæ duæ in tertio ordine. Sextus denique ordo plumarum trium erat, quæ & quarti ordinis plumis respondebant. Cauda habebat duodecim pennas, quarum vtrinque tres extremæ erant albæ, & maculis ferrugineis dilutis insignitæ: quarta nigro maculata: quinta fusco, & ferrugineo distincta: duæ mediæ, quæ reliquas omnes cooperiunt, leucophææ. Vropigium totum candicabat. Totum pectus erat leucophæum, cetera ad anum vsque maculis in longum ferrugineis distinguebantur. Pedes habebat luteos, & femora plumis ad poplites vsque vestita. Tibiæ erectæ erant, & instar stipitum. Vngues longi, nigri, admodum recurui. Digiti etiam non ita longi.

Rostrum. Lingua. Iris. Caput. Dorsum. Alæ. Cauda. Vropigiũ. Pectus. Pedes. Tibiæ. Vngues. Digiti.

VICTVS. INDOLES.

VILLANOS (inquit Belisarius) seu Lanarios audiuimus in Gallia optimos reperiri, quod nunquid venatorum seu accipitrariorum arte industriauè, an ipsorum naturâ eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, vt cùm frigidior sit Galliæ regio (frigore enim appetẽtiores cibi redduntur Aues) impelli inde possent Villani ad sociatim magis aucupandum, feriendumq; Aues. Vnum hoc scimus, Auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere, quum in regione nostra, nec animo, viribusq;, nec uolatu ita valeant, quin reliqua Accipitrum & Falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij usum inueniantur. Ex hisce Belisarij verbis, facilè intelligo eum nominis æquiuocatione deceptum, eundem esse credidisse Lanarium Italorum cum Lanario Gallorum, de quo Tardiuus, & ex hoc Bellonius. Hunc etenim natura sua generosum ac audacem, & ad volaticam venationem, si quæ alia Auis, aptissimum esse, quod ambiguus vix credit Belisarius, uero verius est. At longè Gallicus hic Lainier ab alijs diuersus est, vt præter ingenij, naturæq; discrepantiam pedes cærulei satis commonstrant, & peculiari post Falcones capite ponẽda historia faciet manifestum.[a] Albertus nostros Lanarios instar Buteonum ex muribus in agris victum quærere tradit, & pullos Auium uolandi adhuc impotentes, dũ per terrã uagãtur, uel in nido iacẽt, tãtũmodo rapere, adeòq; natura timidos esse & pigros.

Lanarium Gallorũ ad venationẽ aptũ esse.

[a] Lib. 23. de Ani. c. 15.

INSTITVTIO. VSVS.

ALBERTVS, ubi de triplici illa, quam antè attigimus, Lanariorum differentia agit, generalem quandã de eorum institutione ad uenatum, rationem tradit, his uerbis: Hi omnes in iuuentute, præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi sunt, ut & pueri natura sunt timidiores. Vbi uerò bis uel ter pennas mutauerint, & arte industriaq; aucupis animosiores facti fuerint, Columbas & Anates capiunt. Curandum autem est, ut primo anno, cùm cicurantur, uiuis tantùm Auibus pascantur, quæ ubi parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad uolatum primò, sed ad cursum; deinde cùm sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex uolatu & cursu. Et quum sic quoque frequenter eas persequuti fuerint, postea tardo uolatu euadentes (curtatis scilicet alarum pennis) demum perfectè uolantes insequantur. In omnibus uerò his exercitijs fortissimè & alta uoce prouocetur, ac incitetur Lanarius, & ad retinendam

Lanarius quas capiat.

dam

dam Auem à Falconario adiuuetur. Sic enim reddetur audacior. Porrò ſecundo anno paruæ
Aues in grandiuſculas commutentur,& tertio iterum in maiores. Omnis enim Auis hoc mo-
do peritia ſimul & audacia ad Aues,quas uoluerit Falconarius ſeu Accipitrarius,capiẽdas pro-
ficit.Quamuis enim primę nobilitatis Falcones,qui ſunt octo primorum(tot enim antea enu-
merauerat Accipitrum ſeu Falconum ſpecies)generum,hoc exercitio, inductione à minori-
bus Auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam, & peritiam
augendam non parum momenti habet. Hæc omnia Albertus. Ex eo uerò, quod alibi idem
ita ſcribit, Falconem,qui in alto ſuſpenſis alis hæret,neq; in prędam ruit, degenerare in natu-
ram Auium,quæ Lanarij dicuntur, colligendum eſſe uidetur, peculiarem hunc Lanarijs vo-
landi,& prędam adoriendi morem eſſe,ut non ſtatim in eam uiſam irruant, cæterorum Acci-
pitrum more; ſed quaſi deliberãti ſimilis,ſupernè in ęthere pari alarum remigio, ac ęquilibrio
quodam,parumper ſeſe motitare,velutiq; ſuſpenſos aliquandiu hærere,antequã deorſum rue-
re,ac prædam inuadere audeant, imbecillis ſcilicet volatus,ac imbellis naturæ ſuæ forſan con-
ſcij. Vnde aliquis Germanis Schvvimmer, tanquam natatorem vocari conijciat, quòd in vo-
latu ſuo in æquore æthereo,veluti natationem exercere videatur. Quẽadmodum ijdem Tin-
nunculum etiam à volandi modo,quo alas extẽdit,ventilatq; inſtar vanni ſeu ventilabri, ſigni-
ficanter VVannenvvaeher appellant,atque Itali Foutiuento ſimili de cauſa.

Modus in venando.

DE COLLVRIONIBVS, SIVE DE minori Lanariorum genere. Cap. XII.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 23.
[b] Lib. 9. Hiſtor. c. 23.

LANIORVM hoccegenus, cum præcedentibus collatum Lanarijs,minus iure me-
rito erit dicendum. Attamen & hoc duorum generum eſt. De maiori itaque primum
hîc agemus, reliquas deinde ſpecies pertractaturi.

SYNONIMA.

Regeſtola. Gaza marina. Gaza Sparuiera. Paſſera Gazera. Oreſto. Deſtolo Falconiero. Falconell⁹. Caſtriga. Thorntraher. Thornkretzer. Torquiſpinus. Spinilani⁹. Nũntoder. Nũnmorder. Enneoctonos. Vvaldhaeher. Vvaldher. Piè Ancrouelle. Mattagaſſe. Pica trucidans. Pie Grieſche. Pica cana. Piè Eſcrayere.

ORNITHOLOGVS Lanium, qui ad diſtinctionem cinereus uocatur,
quemq; alij aliter Latinè, Græcèue nominari poſſe coniecerunt, nulli vete-
rum deſcriptioni accedere putans, nouo nomine Lanium appellare maluit,
quòd in alias Aues nõ ſolùm ſe minores, ſed maiores etiam aliquas ſęuire ſo-
leat. [a] Bellonius conatur aſtruere eſſe Collurionem Ariſtoteli, quam hic *Vi-
rionis aut Pardali magnitudine eſſe* dixit. Lanium noſtrum Itali vulgò Regeſto-
lam vocant,ſine dubio voce diminutiua à Regazza,quæ ipſis Picã ſignificat,detorta, tanquam
ſi dicant Ragazzola. Cuius argumentum eſt,quòd alijs etiam Italis Gaza marina dicitur:non-
nullis etiam Gaza Sparuiera. Refert hæc Auis Picam aliquomodo,cauda præſertim,& in ge-
nus etiam quoddam Picarum ſæuit. Gaza verò Italis Pica eſt. Eadem de cauſa alijs etiam Paſ-
ſera Gazera fortè dicitur,quam aiunt magnas etiam Aues nido ſuo appropinquantes morſu
repellere,niſi hoc nomen fortè minori tantùm generi Laniorum, quod Paſſeris magnitudi-
nem non excedit, conueniat. Circa lacum Verbanum Oreſto vocatur, Deſtollo Falconiera
Ferrarienſibus. Deniq; Gazza Sparuiera dicitur, & Regeſtola Falconiera ab Auis rapacitate
deſumpto cognomine,quòd prædandi natura Falcones & Accipitres imitetur. Vnde & Fal-
conelli nomen accepit. Vmbris monticolis Caſtriga dicitur. Eandem ſignificationem habent,
recẽtiq; nomini Latino (Lanius) reſpondẽt Germanica iſtæc,quæ habemus,nomina, Thorn-
traer, Thornkretzer,quaſi Torquiſpinum uel Spinilanium dicas. Ferunt enim aucupes inſe-
cta ab ſe capta, & Auiculas eum ſpinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, dein
roſtro laniare atq; deuorare. Itẽ Nũntoder, Nũnmorder hoc eſt, enneoctonos, apud Vveſt-
phalos, Heſſos & Turingos,quòd ſingulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Cir-
ca Friburgũ Heluetiæ VValdhaeher, vel VValdherr, quod ſyluarũ, nemorumuè dominum,
ac Tyrannum ſonat. Galli ferè omnes Picam vocant cum aliquo proprietatis ſignificante co-
gnomine adiecto. Alijs namq; Piè Ancrouelle dicitur,quòd Picę ſimilis unguibus ſuis paſſim
adhæreat arborum truncis,ita vt aliquando vix extricetur. Sabaudi Mattagaſſe, quaſi Picam
trucidantem dicant. Alij Pie grieſche appellant, quod nomen non Picam Gręcam ſonat, vt
quiſpiam opinari poſſet,& Ornithologus perperam autumat, ſed Picam canam, ſeu ex cine-
reo ſubalbidam,quòd maculas vtrimq; albicãtes inſtar Picæ habeat. Vnde etiã Latinis diſtin-
ctionis gratia Lanius cinereus vocatur. Aliter etiam Gallicè Pie eſcrayere nominatur, quòd

vocem

vocem habeat clamoſam, Canino latratui ſimilem, quam hyemali præſertim tẽpore frequenter & ad nauſeam vſque repetit. Sunt quoque Galli qui Arneat ei nomen dant: Angli Germanicæ originis vocabulo, Nũnmorder, id eſt, enneoctonon, & Shrike, teſte Turnero appellant. Turcæ Gezegan.

Arneat. ShriKe. Gezegan.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

DVAS huius Lanij cinerei ſeu Collurionis maioris differentias obſeruaui, quæ à ſexu tãtùm, ut opinor, peti debent, vt nempe quemadmodum in rapacium genere fieri ſolet, maior, audaciorq; ſit fæmina, minor & imbecillior mas. Sed colore etiam nonnihil differunt, vt ex vtriuſque deſcriptione palam fiet.

A ſexu. A colore.

Fæmina igitur magnitudine *Vireonis aut Pardali*, iuxta [a] Ariſtotelem, ſeu Turdi mediocris, videlicet à roſtro ad vltimam caudam ſpithamam longa. E longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Quare opinor, Gallos eam Pie Grieſche vocaſſe, quaſi Picam griſeam, vt & ſenis barbam canam dicũt barbe Griſe, ſed propius inſpicienti venter, pectusq; albida apparent, dorſum leucopheum. Caput, quod tam grande eſt, ut triplo maiori Aui (modò roſtrum longius & maius eſſet) proportione ſua ſatis reſponderet, magnnm ac largum, inter utrumq; oculum interſtitium habet, à rictu roſtri vtrimq;, per oculi regionem, ad collum vſque, longa nigraq; macula, ſed nonnihil obliqua exporrectum. Roſtrum atro ſplendore, & aduncum eſt, vt in Sparuerio. Eius partem ſuperiorem valdè inflexam, duos angulos vtrimq; efficere, inferiorem verò partem modicè ſurſum curuatã conſpici Ornithologus in deſcriptione Lanij cinerei à ſe obſeruati tradit. Quæ res alium à vulgari hoc noſtro Italico, quem vulgò Regeſtolam uocamus, Lanium ſuum, ſiue Germanorum Nũnmorder eſſe indicat, cùm talis roſtri cõſtitutio in noſtrate minimè reperiatur. Sed & icon, quam in voluminis totius calce in appendice exhibet, diuerſam eſſe loquitur, ſi modo uera eſt. Huius igitur roſtrum digiti longitudinem non excedit, in extremo hamatum, ſed firmiſſimum, ac robuſtiſſimum, utpotè quo manum etiam duplici chiroteca munitam ſauciat, & Auium oſſa, & capita confringit, ac conterit, quàm ocyſſimè. Lingua in extremo multifida eſt, in fibras acutas & quaſi capillamenta deſinens, quę fortè ad infigenda inſecta à natura fabricata eſt. Oculi toti nigri. Ala utraq; nigra eſt tota, niſi quod alba linea latiuſcula mediam utrimq; alam tranſuerſim diſtinguat. Caudam Picæ ſimilem habet, nempe uariam & longiuſculam, palmum explentem. Ita verò variat, ut maiore ſui parte nigra appareat (quatuor nẽpe medijs totis atris, non duabus tantùm, ut Bellonius ſcribit, niſi hac parte diuerſos facit Gallia) ſed extremæ utrimq; ſitæ albæ ſint, diuerſo modo. Nam prima extremarum tota albet, ſecunda minus quàm prima, tertia minus quàm ſecunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita ut utrimq; ex quaternis pennis interior ſemper minus alba ſit exteriore. Quæ res facit, ut caudam explicatam intuenti corniculatæ, creſcẽtiſuè lunæ imago exhibeatur. Superius tamen, uidelicet circa uropygium omnes albicant, eodem colore, quo collum, pectusq; ac uentrem infecta eſſe diximus. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, nigros, & graciles, atque ungues etiam atros & aduncos habet.

[a] 9.H.c.23. Color. Pie Grieſche. Caput. Roſtrum. Ornithologi Lanium à noſtro diuerſum eſſe. Lingua. Oculi. Alæ. Cauda. Pedes.

Alter ille lanius, quem marem eſſe putabamus, toto habitu eſt paulò minor. Duos enim tantùm palmos, & pollicem unum, quà longiſſimus eſt, explet, ideoq; tribus digitis priori breuior. Color gulæ, pectoris, ac uentris, femorum, caudæq; pronæ albicat quidem, uti in fæmina, ſed dilutiùs, & nonnihil, quod tamen uox uidetur, lutei admixtum habet. Vertex & dorſum cinereo, ut in illa tinguntur quidem, ſed in hoc obſcuriùs fuſceſcunt: in illa uerò dilutiora ad cæruleum aliquantulum tendunt. Plumulæ harum partium ad caudam uſque in utroq; adeo tenellæ ſunt ac molliculæ, ut pili potiùs quidam glabri, ac leues eſſe, quàm pennæ tangenti ac demulcenti uideantur. In hoc præterea ueſtitrices plumulæ ſecundi ordinis, ſeu ultimæ, extrema, qua remigibus incumbunt, parte albicant, ita ut omnes extremitates earum ſimul lineam tranſuerſam albam exilem conſtituant. Remigibus quoque omnibus extremi apices albicant. Ea inſuper macula, quę in maioris quoque Lanij alis medijs, nempe in maximarum & extimarum ventri contiguarum rectricum initio conſpicitur, huic duplo maior ac latior eſt, bonamq; earundem partem occupat: Vltra pennas alarum utrique & vropygium longè protenditur, quemadmodum Picis. Crura pedesq; non atra, ſed fuſca tantùm ſunt. Cætera fæminæ ſimilia. Vnum aduertendus eſt lector de roſtro, nempe durum hoc, nigrum craſſumq;, & nonnihil vncum eſſe vtrique, ſed modicè admodum. Ille enim pictor, cuius opera Bellonius vſus eſt; perperam & inſcitè roſtri hamum multò longiorem, quàm reuera eſt, & curuiorem finxit.

Lanij cinerei maris deſcriptio. Color. Dorſum, eiusq; pennæ. Alæ. Crura.

LANIVS CINEREVS FAEMINA.

Cuius verò ſecundo loco iconem damus, totus albus eſt, roſtro, tibijs & vnguibus exceptis. Roſtrum enim & vngues nigricant, tibiæ luteſcebant: cætera cinereo præcedenti ſimilis.

LOCVS.

LANIVS ALBVS.

LOCVS. NIDVS.

B[a]ELLONIVS Laniũ interdiu rarò alibi, quàm summæ cuipiã arbori aut dumeto insidere, conspici scribit. Et Ornithologus Lanios suæ Heluetiæ plerunq; versari inter frutices spinosos, fruticum & humilium arbustorum summis surculis insidere; & cùm consident, caudam refert erigere. In ijsdem nidificat, & nidum suum ex musco, lana & herbis tomentosis quibusq; construit. Fundum verò ex erica componit, intusq; molles ac tenellos quosdam, vtpotè fœni, dentis canini, aliarumq; similium herbarum cauliculos inducit: In eo nido senos pullos æstate est reperire, adeo parentibus dissimiles, vt vix vel vnica nota eosdem referant, rostro, cruribus, pedibusq; tantùm exceptis. Imo è contra potiùs omnium plumularũ, quæ etiãnum non aliud, quàm futurarum plumarum rudimenta quædã sunt, radices, ad virorẽ nõnihil vergunt.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 23.

Nidus.

Pulli.

VICTVS. RAPACITAS.

VIVERE aiunt ex Scarabeis, Papilionibus, & grãdioribus insectis, sed non solùm istis, verùm etiã, more Accipitris, Auibus. Occidit Fringuillas, Regulos, & quod à se visum scribit Turnerus, Turdos. Tradunt etiam aucupes hanc Auem Picas quasdam syluestres interdum iugulare, & Cornices in fugã adigere. Ossa comminuta & contusa deuorat, & quãdo esurit, tantos carnis bolos in gulam ingerit, quantos rictus oris angustia capere potest. Vnde Ossifraga quædam parua vocari posset. Nam nec moribus, nec colore ab ea multùm abludit. Nullo non die animal viuum perimere dicitur, Aues scilicet, aut vermes, aut iulos & erucas hirsutas, locustas, grillos: quinetiam mures, lacertasq́;. [a] Aristoteles iisdem vesci, quibus Merula, Collurionem tradit.

Ossifraga parua.

[a] 9.H.c.23.

INGENIVM. VOX. VOLATVS.

PRAETER morem reliquarum Auium, præsertim rapacium, si quando prędа uberior contigit, nonnihil in futuram penuriam reponit. Muscas enim grandiores, & insecta iam capta in aculeis, & spinis arborum figit, & suspendit, atque circa eos intorquet, vnde, vt dictum est, Germanis Thorntraeher, quasi Spinitorquus vocatur.

Vox.

Cantillat, & varias modulationes, uocesq́; Auium æmulatur, vere præsertim & ęstate, qua Aues ad se capiendas alliciat. Datã enim operã altùm exclamat, aliarum sonos imitatus, eo fine, vt illas, generis sui Auem quampiam opprimi, ac egere subsidio credẽtes, aduolantesq́;, si quę propior facta est, arripiat, lanietq́;. Adeo ut eam venationem exerceat eadem ratione, qua Noctuarum opera Aues allectas decipimus. Alioquin autumno & hyeme vniformis illi vox est, quę Canum à longè auditum latratum, aut Noctuę alteram appellantis ululatum refert. Videtur autem hanc uocem exprimere, Houin, Houin, quam subindè iterando inculcat, acerrimo quodam clamore. Vnde Picam clamosam uidetur nominasse Galli indigete uocabulo Pie Escrayere. Ex hac ratione & ingenio Aues capiendi, hanc Auem eam esse non obscuro argumento colligere licet, quam Aelianus Merulam uenaticam uocat, & de qua in hęc uerba scribit: *Merulis affine quoddam genus est venaticum & captiosum, colore atro, splendidè canorum, rectè ex eo venaticum appellatum, quòd ex Auibus sui cantus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitæ sibi præstantiæ hæc Auis non ignara, eo munere ad se voluptate & cibo explendam, vti videtur. Nam ex sui cantus auditione, & bellissimas oblectationes habet, & aucupio, & venatione proximè ad se accedentium auicularum exaturatur. Quod si quispiam hanc captam in caueam incluserit, non modo canere omittit, verùm etiam pro seruitute sua à venatore pœnã silentio sumens, muta permanet atque elinguis*. Solus ater color, quem Aelianus ei tribuit, obstare videtur, quo minus noster Lanius dici possit. Attamen & magna sui parte niger est, etsi non totus. Cæteræ omnes notę respondent. Bellonius suo iudicio suauitate cantus plerasq́; vincere illum affirmat. Hunc astum ei natura prudenter indidit, quòd alioquin volatu parum ualeat. Quare & alio ingenio utitur. Nam Aues, quas occidit, non unguibus, ut Accipitres, uolando perniciter assequitur; sed ex insidijs adoritur, & mox iugulum petit, & cranium rostro comprimit, & confringit. Nonnunquam tamen in ipso aëre etiam operam dat, ut uolet sublimius, id est, supra illas Aues, quas capere conatur, sed quod assequi se eas posse alioquin diffidat, celeritatẽ illarũ uarijs anfractibus impedit, donec defessas corripiat. Sic Turdis, & similibus maiusculis Auibus interdũ potitur.

Pica clamosa.

Merulam venaticam Aeliani esse Lanium cinereum.

Venandi modus.

CAPIENDI RATIO. INSTITVTIO.

COLLVRIONES hyberno potissimùm tempore, ut tradit [a] Aristoteles, facilè capiuntur. Nam cùm uident Auem aliquam caueę inclusam, desuper uolant inuasuri. Facta uerò decipula mox concidit, atque eos ipsos capit. Omnium autem teste Turnero, facillimẽ cicurantur, & mãsuefacti carnibus aluntur, quę si fuerint sicciores, aut prorsus exangues, potum requirunt. Cicurantur aliquando à pueris Accipitrum instar, & aluntur, ut Passeres captent è nidis. Dicitur Franciscus Galliarum Rex cicurem habuisse Lanium, eoq́; ad manum redeunte aucupari solitus.

[a] 9.H.c.23.

Franciscus Gall. Rex.

DE ALIO LANIORVM GENERE maiore Ornithologi. Cap. XIII.

SIMILIS hęc Auis est, ut Ornithologus tradit, Lanijs superioribus, maiori pręsertim, quam tamen duplò ferè uincit magnitudine, ut ad Merulam ferè dupla sit. Natura & species corporis eadem, nisi quod alę sint ruffę. Quare dedita etiâ opera iconem, quam ille exhibet, prętermisimus. Germanicè circa Argentoratum, Francofurdiam & alibi VVerkengel, vel VVarkengel, seu VVarchengel inferioribus Germanis, fortasse quasi VVurchengel, quod ad verbum suffocantem angelum sonat. Vt non inconcinnè id nominis sit adeptus ea de causa, quòd blanda & amica, nempe minimè rapacis Auis voce deceptarum Auium statim iugulum petat, vt in antecedenti proximè historia diximus. [a] Albertus hoc nomen Germanicum præcedentibus Lanijs maioribus, & etiam alijs minoribus Collurionibus tribuit, ita vt commune potiùs, quàm uni speciei proprium videri debeat. [b] Idem etiam alibi pro Certhia Aue à nobis suo loco describenda non admodum aptè VVarchengel interpretatur.

VVerKengel.

[a] L.8.c.3. *Hist. Anim. Arist.*

Certhia.

[b] *In c.* 17. *eiusdem lib.* 9.

DE LANIIS, SEV COLLVRIONIBVS paruis. Cap. XIIII.

ALIVD est Laniorũ genus, superiori per omnia simile, habitu præsertim (nam colorum notis nonnihil differunt) at multò minus. Huius quinque genera obseruaui, tria aliqua sui parte rubescentia, duo eaq; vltimo loco posita cinerea. Collurionem minorem antiquorum appellari licebit. Itali, præsertim Bononienses Buserulam dicunt. [a] Bellonius Gallicè Petite Pie Griesche, id est, paruum Lanium uocat.

Collurio minor antiquorum. Buserla.

[a] *Lib.* 2. *de Auib.c.*25.

DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

HOC ipsum Auiculæ genus ab alijs colorum macularumq; varietate tantùm distinguitur, non autem compositione.

Primum, idq; pulcherrimum in hoc genere est huiusmodi. Auicula est Alauda paulò maior, duos palmos & pollicem longa. Rostrum ei crassiusculum, atrum, extremo nonnihil aduncum, acutum, non ita longum. Fronte & temporibus, vtrinque maculis nigerrimis, per oculorum regionem, ad dorsum vsque continuatis. Fronte tamen inter hanc nigredinem & rostri initium, angusta quæ

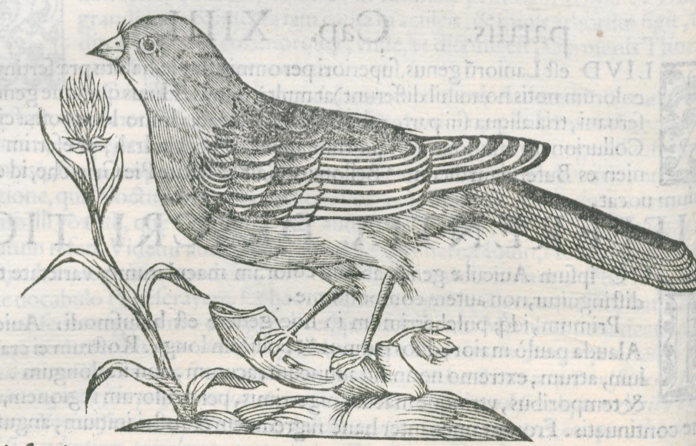
Collurionis parui primi generis descriptio.

dam macula candida conſpicua eſt. Vertex & collum pulcherrimo colore ad bæticum vergente ſunt inſignita. Dorſum, alæ, & cauda plurima ſui parte nigricant, verùm plumulæ illæ quæ inter alas & dorſum mediæ collocantur, eum locum, quo alæ dorſo articulo colligantur, veſtientes, albicant. Vropygium & remiges nouem primæ, item & caudæ quoq; pennæ duodenæ, medijs quaternis exceptis, & duæ extimæ laterales, oris ſuis lateralibus; omnes verò in vniuerſum etiam principio, quo vropygio inſeruntur, albent, vt itē venter totus, & pectus. Dorſum extremum cinereum eſt. Pedunculi ex modico rubro nigricant.

Secūdi generis deſcriptio.

Alius eſt paris cū primo magnitudinis Collurio, Buferla etiā Bononienſi vulgo, dictus Ferrarienſibus Verle, cætera illi ſimilis eſt, quod ad ſtructuram, ſeu cōpoſitionem attinet, ſed colore plurimùm variat. Roſtrum enim, & alarum pennæ tam primi, & ſecundi ordinis tegetes, quàm remiges minores, potiſsimùm ea parte, quà ventrem ſpectant, & extrema cauda, ſubrubra ſunt. Vertex & dorſum fuſcis plumulis cooperitur, quæ ſingulæ extrema ora primùm albicante, deinde nigro hemycyclo clauſæ, varias eas partes faciunt. Venter albus quidem, ſed & ipſe ſimili pacto diſtinctus, nempe vt omnes in extremis marginibus, ſeu apicibus tranſuerſim nigricante linea diſtinguantur. Penultimæ veſtitricum plumularum ventri proximarum ſecūdi ordinis albæ, albiſsimā ea in parte maculā conſtituūt. Reliquum alarū, & cauda nigricāt. Tibiæ & pedes cinereo ſunt colore, & quàm in magno Lanio pro corporis ratione, craſsiores.

Tertij generis deſcriptio. Buferlotto.

Tertia ſpecies, quam Bononienſes vulgò Buferlotto maſchio vocant, Collurio mas cinereo vertice dici poteſt. Eadem, qua reliqui, magnitudine eſt, & ſtatura, roſtro nigerrimo, macula ea nigra, quæ ſecundæ, de qua vltimò ſermo habitus fuit, deeſt, per oculorum regionem decurrente à rictu ad collum primi generis more. Vertex & collum cinereo ſeu leucophæo, ad cæruleum nonnihil vergente, colore pulchro ornantur. Dorſum & alarum plumæ tegetes obſcurè rubent, ad ferrugineum inclinātes. Remiges maximæ fuſcæ ſunt, ac ſubnigræ, ſed minimæ dorſo proximæ, parte tamen ea, qua ventrem ſpectant, ad latera rubeſcunt. Gula, vropygium, & cauda tota prona, ſeu inferior candent, necnon & femora. Pectus & venter tota dilutè ex albo rubent. Pedes & tibiæ nigri ſunt.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 25.

[a] Petrus Bellonius minores hoſce & maiores Lanios inter ſe comparans, tantam ſcribit pullorum vtrorumque eſſe ſimilitudinem, vt difficillimè dignoſci poſsint; idq; ſe experientia edoctum, educatis ad iuſtam ætatem & magnitudinem vſque, cùm maioris, tùm minoris pullis. Hanc tamen diuerſitatem animaduerti docet, quòd pulli grandioris Collurionis caput multò maius, rictumq; oris ampliorem longè habeant, neque ita colorum varietate in fuluo diſtincti notentur, quemadmodum minoris. Præterea quantum prima plumularum rudimenta oſtendunt, venter iam albus apparet, nec non & alarum quoque & caudæ extrema. Minoris pulli, cùm iam ad iuſtam ſtaturam adoleuerunt, Alaudarum magnitudinem vix ſuperant, ſuntq; dorſo maculoſo, vtpotè cui plumæ marginibus nigris cingantur, quæ tamen ipſæ fuluæ ſint, ſeu rubeſcant adinſtar Tinnunculorum. Alæ quoq; ſimili ratione variant. Hoc tamen poſtremum, quod Bellonius ponit, ſignum, in noſtratibus, Italicis dico, nō reperitur. Noſtratum enim color fuluus, in dorſo, aliſq; vniformis eſt, non uarius. Qui uerò inſtar Tinnunculi, Accipitriſuè uariegatus, non fuluus, ſed cinereus potiùs eſt, in tergo præſertim. Vnde mira

colorum

colorum in his Auibus obseruatur diuersitas. Minoribus Collurionibus hoc diagnosticum signum est, quod utraque rostri parte ternos pilos instar barbæ prominentis habeant. Omnibus in uniuersum rostrum est recuruum, instar Accipitrum, modicè tamen. Vtrorumq; pulli, antequam frequentibus adhuc integantur plumis, uirescere nonnihil apparent, teneris illis pennarum rudimentis.

VOX. VOLATVS. VICTVS.

EADEM & pullis & parentibus, vt asseuerat Bellonius, Collurionibus uox est. Quod si fortè terreri, aut metu cuiuspiam rei commoueri contigerit, clamorem terroris plenum, horribilem ac magnum edunt, caudamq; huc illuc motitant, & in altum eleuatam, ac surrectam tenent. Lanij hi cibum inter edendum prehendunt pede altero sursum retracto & eleuato, uni tantùm tibiæ insistentes in pertica. Agros à soricibus, muribus, lacertis, & talpis expurgant. Dum prædæ inhiant, instar Tinnunculi in aëre sese aliquandiu librando suspendũt, loco non cedẽtes. At humilius uolant, ac terræ propius, quàm ille. Sępenumerò uerò carduis insidere conspiciuntur, & in his quiescere. Nã si fortè pręda se frustratos uidẽt, irritiq; quem tentauerant, conatum esse, in primum cuiusque obuię plantę caulem consessuri se demittunt.

GENERATIO. NIDVS.

VTRVMQVE cùm maius, tùm minus Laniorum genus pari ratione, figuraq; nidum suum extruit. Verùm minus numerosiorem prolem gignit, educatq;, quàm maior. Octonam nonnunquam parit, aliquanto senam tantùm. Maior Collurio, vt plurimùm quaternos tantùm pulllos procreat, quinosuè, aut ad summum senos.

VSVS IN CIBO.

TRAGVS medicus Germanus Lanios in uniuersum omnes, vti cæteras rapaces cibo inutiles esse ait. Attamen minimum hoc Laniorum genus, potissimùm rubore verticis insigne, in Italia victus delicatus & salubris habetur.

DE MILVO. Cap. XV.

a Lib. 10. cap. 10.

PLINIVS naturalis historię clarissimus author Miluos ex Accipitrum genere esse tradidit. Cuius authoritate nixi, & nos quidem Accipitribus eos adiungendos, sed postremo propemodum loco ponendos duximus, quòd Aristotelem carniuoros etiam vocasse, at rapacium nomine vix dignatū videremus, & quòd impudentes simul & ignaui sint, si reliquis Accipitribus comparentur, fœdiq́; , & inauspicati ominis. Non defuerunt tamen & eorum cultores, qui diuinos etiam eis deferrent honores, Aegyptij nempe, gens, si quæ alia, maximè superstitiosa, vtpotè qui & Leones & Crocodilos feras crudelissimas, & feles, imo & alia etiam dictu fœda adorarent. Veruntamen si & Accipitris & Ibidis auium, quas adorarunt, causam ab ipsis redditam recipimus, nempe quòd regionem suam serpentum, aliorumq́; venenatorum animalium noxa liberarent: cur non aut parem, aut fortè potiorem ad Milui cultum rationem subesse putare possimus, cùm nimirum cadauera, quæ vbi fœtore suo aërem inficiant, pestiferæ sæpè luis causa sunt, absumant, atque ita, vt illa à ueneno, sic hic à peste humanæ valetudinis hoste maximo, regionem immunem reddant? Ita sibi facilè persuadebit, qui non nesciet etiam hodiè apud Anglos lege cautum esse, ne quis Miluos vlla ratione lædat, tanquā qui non minimo beneficio, dum à cadauerum putore ac tabo eam expurgādo, insulam suam afficiant.

AEQVIVOCA.

a Iliad. P. Miluus viri quis. b In Auib. c L. 9. Geog.

Ἰκτινος præter præcipuam significationem, qua Miluum auem notat, vt [a] Eustathius inquit, etiam viri nomen est, quod similiter, vt auis nomen, & scribitur, & penanflectitur. Hoc apud [b] Aristophanem legitur media producta. Sæpè paroxitona hæc vox mihi reperta est, sæpe etiam penanflexa. Hunc virum teste, [c] Strabone, opificem fuisse cōstat, qui Eleusinę Cereris phanum illud mysticum fabricauit. Parthenon quoq́;, id est, Mineruæ virginis templum, quod fanum fuit ad Acropolim, curante Pericle ab Ictino architecto conditum fuit. Huius Ictini meminit & Vitruuius, & Suidas quoque Ἰκτινα nomen proprium esse innuit.

d L. 2. Ser. Sat. 7. Miluus piscis.

Nomen similiter Latinum Miluus, & viri proprium esse quidam volunt. Illo enim [d] Horatij carmine, quod habet.

Audit cum magno blaterat clamore, furisq́;
Milius.

Acron legit Miluius, qui parasitus fuerit. Calepinus Mulium in eo loco pro Mulione perperam accipit.

e L. 9. c. 26. f Lib. 1. de pisc. 113. Miluus stella.

Est & Miluus piscis [e] Plinio, qui Græcè ἴρηξ, id est, Accipiter dicitur à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus. Miluus hic celebratur ab [f] Oppiano his versibus.

At radunt summam Milui lati æquoris undam
Hos nanti similes dices, similesq́; volanti.

g L. 3. Fast.

Stella insuper quędam in Septentrionali cæli parte Miluus vocata est, de qua [g] Ouidius, vbi fabulam & ortum sideris prosequitur.

Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton
Miluius, hæc illa nocte videnda venit.

h Lib. 18. cap. 26. i 3. Fast.

Italię ostenditūr 15. Kalend. Aprilis teste [h] Plinio, quam quidam dicunt hoc tempore cum libra in ortum cronicum tolli. In hanc mutatum fabulantur Miluum, quòd Ioui annulum elapsum retulerit. Hinc [i] Ouidius:

Iupiter alitibus rapere imperat, attulit illi
Miluius, & meritis venit in astra suis.

SYNONIMA.

a Cap. 14. b Cap. 11.

HEBRAICAM vocem דאה daah & איה aiah, nostrates Iudæi interpretantur pro generibus Miluorum, & Daah Miluū simpliciter exponūt. Aiah verò Miluum rubeum. Nostri interpretes Vulturem reddunt. Aiah Rabino Kimhi auis est, quę vulgò Gaza vel Agassa, id est, Pica dicitur. In [a] Deuteronomio & [b] Leuitico, vbi Chaldæus interpres Taraphita trāstulit, hoc est, Vulturem, Arabs צדא Seda, Persa mar an tih מר אנ טיה, Septuaginta Ἰκτῖνα, & ἴκτινον, id est, Miluum, Hieronymus Vulturem. Apud Esaiam vocem Daiah docti quidam Miluum

uum volunt ſignare, eiusq́; plurale eſſe Dauoth. Daiah autem Elias Leuita ſuſpicatur dictum ab atrore. Vnde Miluo Aetolio magis competeret id nominis. In [c] Deuteronomio Chaldæus uertit, דיתא Daietha uel Daiatha, Arabs חדא Cheda, Perſa An dih אן דיה. quæ quidem vox Dih accedit ad Germanicam VVih. Septuaginta eam prætereũt. Apud [d] Eſaiam pro דוות douoth reddunt ἐλάφους, id eſt, Ceruos. Hieronymus Miluios. Eodem capite Eſaię Kimhi interpretatur uulgari lingua אולטול aultul (nimirum Auſturem, quod Gallis eſt Aſtur Falco, ſeu Aſterias Accipiter, Vautour uerò Vultur.) Rabbi Salamon אלטורש al toriſch Vulturem interpretatur. Daah דאה Miluus quibuſdam dictus ita putatur ob pernicem uolatum, à uerbo uidelicet daah, quod eſt uolare. Hoc nomen in Leuitico cum delta & rectiùs, in Deuteronomio cum rho ſcribitur. In [e] Deuteronomio Chaldęus uertit בת כנפא Bathkanepha Arabs גארח Gadach, Perſa mar an daah מנ אנ גאה, Septuaginta Gyps, id eſt Vultur, Hieronymus Miluus. Chaldęus in Leuitico Daietha, item in Deuteronomio. Rabbi Abraham probat eos qui uolunt idem eſſe nomen cum raah נאה. Andreas Bellunenſis Alhada auem eſſe dicit, quæ Miluus Latinis uocatur. Haſida uel Chaſidah Hebraicam uocẽ Thalmudiſtę aliqui Daiah Lebano, id eſt, Miluum album interpretantur, & ſic dictum uolunt, quòd faciat gratiam ſiue pietatem cum ſodalibus ſuis cibos eis diſtribuendo. Sus quoque uel ſis Hebraicè exponitur uel Grus, uel Hirundo, uel Miluus. אנפא anapha ueteres Hebręi exponunt genus Milui irritabile, quaſi deductũ ſit nomen à uerbo anaph, quod iraſci ſignificat, ut etiã Aben Ezra explicat. Iudęi Germanici uulgò Trapp uocant authore Germano quodam. Ardrias, Burdo, & Actiros, neſcio quę uocabula, ſingula Syluatico Miluum ſignificant. Poſtremum à Græco Ictinos corruptum apparet. Gręcis Miluus ἰκτῖνος, uel ἴκτινος, uel ἰκτις uocatur, uoce ęquiuoca cum Ictide animali quadrupede, nẽpe Viuerra ſeu muſtela ſylueſtri, cuius [f] Plinius meminit. Huius nominis amphibologia Andreas Diuus Iuſtinopolitanus deceptus fuit, ubi hæc [g] Homeri de Dolone proditore uerba uertit, τοῦ δ᾽ ἀπὸ μὲν κτιδέην κεφαλῆφιν ἕλοντο, id eſt, *huius autem muſtelinam galeam à capite detraxerunt* (ut rectè interpretantur Ioannes Spondanus, & Henricus Stephanus) Miluinam traduxit. Erraſſe ipſum uel ex ſubſequenti Homeri uerſu manifeſtè colligo, καὶ λυκέην *& Lupinam*. Eſt & ἴκτις è Luporum genere, ut uidere eſt apud [h] Oppianum. [i] Euſtathius penãflectit. Plato proparoxytonum facit, ut Ariſtophanes quoq; in hoc ſenario: Ἴκτινα παντόφθαλμον &c. Sic & Clemens ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. Ἰκτῖνες penanflexum habet Pauſanias numero plurali. Ἰκτὸς ἰκτῖνος Pergæis apud Heſychium. Dicitur uerò Ἰκτῖνος, ut uult Varinus παρὰ τὸ ἰκνοῦμαι, id eſt, aduenio, unde quidam nomen illi Ἰκτινῳ eſſe uolunt, quod tanto deſiderio à pauperibus tanquã ueris nuncius expectatus accedat. Hic alijs Græciæ gentibus, alijs etiam ac varijs nominibus, teſtibus Heſychio & Varino dicitur. Creteſibus enim Ἄρπετος: & Harpe alijs Miluus eſt, alijs Miluo ſimilis auis, & Tzetzes Miluum Harpam vocat. Apud Heſychium etiam ἀναπτησιοκέρας pro Miluo legitur, ſed ſuſpectum eſſe locum illum ait [k] Henricus Stephanus. Ornithologo verò auis, quæ vulgo Germanorum ſeu Heluetiorũ Maſſvvy, id eſt, Miluus paluſtris vocatur, Ariſtotelis videtur Harpe. Lydis βαθυῤῥηγάλη. Itali, Hiſpani, necnon & Galli hodie Miluorum genus infirmius Regale uocant. Laconibus δίκτυς. Sunt verò & Dictyes ſemel Herodoto nominatæ quadrupedes viuiparæ, vt conijcere licet. Iiſdem Heſychio & Varino Miluus nunc ἔλανος, alibi κασανδήριον, quod Varinus duplici σ ſcribit, aliàs etiam σκίλλος appellatur. Idem in ἴκτινα. Miluus, inquit, hodie vulgò à Græcis λούπη dicitur, nimirum à Lupina rapacitate. Mihi quidem abſurdum videtur Græcis vocis originem à Latinis petere. Neque Græci, vti nos Lupum dicunt; ſed λύκον. Vnde rectiùs, vt credo, Bellonius *Græcos hac tempeſtate Miluum Licadouria nuncupari aſſerit. Aut ſi* Græcis. tempore Varini λούπη dictus verè fuit, fortaſſe id nominis à vocis ſono ei affinxerunt. Quemadmodum Latinis, cùm vocem edit Miluus, lipire dicitur. Latinis vtroque modo & Miluus & Miluius dicitur, nempe quaſi mollis auis, ſcilicet viribus & volatu, & vt Iſidoro placet, *quòd* nimirum *molliter & immotis alis volet*. Quidam conijciunt ita dictum fictitio nomine à voce, quam edit. Italis Miluio, Nibio, Nichio. Poyana quoque Italicum vocabulum eſt, fortè quaſi pullana, quod pullos rapiat. Hiſpanicè Milano. Gallicè Milan & Eſcoufle, non Eſcorfle, vt malè Ornithologus forſan libri aut typographi mendo deceptus. Ruſticis etiam Gallis teſte Bellonio Huo vocatur, nempe à ſono quem emittit, indito nomine. Quamuis alij Huau pronunciant, quæ vox non eſt abſimilis Flandricæ VVau. Batauis appellari audio een VVou & Kukendieff, hoc eſt, furem pullorum.

[c] *Cap.* 14.
[d] *Cap.* 40.
[e] *Cap.* 14.
[f] *L.* 29. *c.* 4.
[g] *Iliad.* κ.
Andreæ Diui error.
[h] *Lib.* 3. *de venat.*
[i] *Iliad.* φ.
[k] *In Appẽd. Theſ. ling. gr.*
Dictyes.
Licadouria.
Poyana vnde dicta.

GENE-

GENERA.

TRIA in uniuerſum Miluorum genera eſſe reperio, duo nempe præcipua & frequẽtiora, quorum alterũ nigrum, robuſtum, at minus, Ariſtoteli ac Gręcis peculiariter ἰκτῖνος αἰτώλιος vocatur, eſtq; illud, quod dr̃ Batauis Kukendieff: alterum colore propemodum ruffo infirmius, licet maius: quod genus Hiſpanis & Italis Miluus Regalis cognominatur, Royale Gallis, idq; ut quiſpiam putabit, immeritò, cùm ſit priore ignauius. Verùm hoc cognomen non regię indolis ergò adeptus eſt, ſed quòd Regibus & Principibus frequens & iucundum de ſe ſpectaculum præbeat, quum bini Falcones Sacri in ipſum emiſſi, pernicitati ſuæ fidentem, ideoq; ſublimi volatu effugere nitentem, atq; intra nubes ſe condentem, tandem uolatu ſuperent, & in terram maxima omnium voluptate deijciant. Hoc genus Ruttelvvy ſeu Rotelvvy Saxones fortè, id eſt, Miluum rubeum vocant. Batauì inferioris Germaniæ populi, vt audio, propriè VVouvve nuncupant. Tertium genus albidius, rapaciusq;, Angliæ, ut inquit Turnerus, frequens, in Hollandia etiam reperiri audio, quare dubitabam, an diuerſę reuera à prioribus ſit ſpeciei, an potiùs formam eius ab alijs non niſi color diſtinguat. Locis enim frigidioribus quales ſunt Septentrioni vicinę regiones, & montes niuoſi, nigredo & rubedo in candorem vertitur, vt & alijs accidere Ariſtoteles teſtis eſt, & nos aliàs docebimus. Huic poſteriori ſententiæ fauet doctiſſ. [a] Scaliger, dum albos Miluos, ſed locis niuoſis reperiri ſcribit, nõ in Noruegia ſolùm, ſed etiam in Iuhria & Scythia. Iã uerò certò noui apud Lucanos, albos Miluos dari, eoſq; ſatis frequentes. Ita enim mihi retulit D. Euerardus Vorſtius Medicinæ Doctor Belga, qui mihi in multis operam ſuam aliquando præſtitit, uir ſanè humanus, doctus, & fide digniſſimus. Germani præterea genus quoddam Maſvvy, id eſt, Miluum paluſtrem appellant, quòd, ut conijcit Ornithologus, illud eſt, quod Albertus non admodum aptè Miluum riſus conterraneis ſuis uocari ſcribit. Veriſimile.n. eſt illum Germanicam uocem Lachvvy ſic interpretari uoluiſſe, quę ſicubi in uſu eſt, cur à riſu deriuetur, ratio nulla eſt, etſi Lacchen Germanis ridere ſignificet. Quin potiùs ſuſpicio eſt Harpam, uel Milui genus, quod circa aquas & ſtagna verſari ſolet, Maſſvvy Heluetijs nominatum, & alijs pleriſq; alicubi Lachvvy uocitari. Paludem enim Germani & Maſſ & Lacchen, quaſi Lacum appellant. Veruntamen illud etiam genus credi poteſt, quod antea ſimili de cauſa Regale nuncupari dixi, ut ſcilicet cum oblectamento ſimul etiam riſum uenatoribus excitet. Germani itẽ neſcio quod Milui genus, Orlivvy dicunt. [b] Ariſtotelem tamen & ueteres duo tantùm Miluorum genera agnouiſſe certum eſt. Quod enim Ariſtoteles ſcripſit *Miluos colore ſpectari æruginoſo, & nonnunquam atro*, procul omni dubio de diuerſis ſpeciebus intelligendum eſt. Nam & [c] Plinius, *Milui*, inquit, *ex Accipitrum genere magnitudine differunt*. Quibus quidem uerbis hic author Miluos Accipitris ſpecies eſſe ſtatuit, & reuera Accipitribus magnitudine & penna non malè reſpondent, prę ſertim Buteonibus, quibus etiam natura, moribusq; non adeo diſſimiles eſſe quidam putãt. [d] Ariſtoteles uerò *carniuorum & vncunguem* uocat, ſed Accipitribus nuſquam annumerat. Quod ſi Accipitris nomen, quod à capiendo pleriq; deductum uolunt, ad omne rapacium genus, ut quibuſdam placuit, extendere lubet, iam ab Accipitrum grege, Milui nullo pacto excludendi erunt. Quinetiam ſi ſpeciatim & propriè id accipimus, non minori illis ratione, quam Buteoni, ac Lanarijs cõpetere uidebitur. Si quæ etenim cauſa aſſignari poteſt, cur non inter Accipitres ſint admittendi, ea ignauia eorum fuerit, & inertia. At uidemus ab illis Columbas, Anſerinos & Gallinaceos pullos, imo & aquaticas aues, atq; ab eo præſertim, quem paluſtrem uocant, Germani Maſſvvy, abripi: cùm tamen Buteo præter ranas & mures, aut ad ſummum auiculam quampiam uolatus impotentem, nullas alias delicias aut prædam nouit, appetitq;. Imo uerò Ornithologum, Turnerum, alioſq; dubitare uideo, an eum, quem Maſſvvy, id eſt, paluſtrem Miluum uocant, inter Miluorum potiùs, an inter Buteonum genus, an deniq; inter Aquilas recenſeri debeat. Tanta eſt auium rapacium nonnullarum, atque diuerſarum ſimilitudo, & ſimilium diuerſitas, nempe Vulturum cum Aquilis quibuſdam, Aquilarum cum Accipitribus ſeu Falconibus nonnullis, deniq; illarum & horum cũ Miluis, ut diſcernere ſingulos, ſuæq; propriæ ſpeciei aſſignare admodum arduum ſit, præſertim cùm huius generis auium multæ hactenus incognitæ prorſus, aut necdum ſatis benè perſpectæ ſint. Huic accedit eiuſdem ſpeciei uaria ſæpè & diuerſa apud diuerſas gentes nomenclatura, & diuerſarum eadem appellatio. Ego ſanè facilè crediderim quartum Bouſati (ita Buteonem uocant) Sabaudorũ genus, quod marinum cognominant, cum Germanorum Miluo paluſtri eundẽ eſſe. Nec deſunt Ornithologo teſte, qui dicant etiã Milui alterum genus, Gallis Buyſart, quod alioquin Buteonis apud ipſos nomen eſt uernaculum, nominari. Miluus ab Accipitribus differt, quòd alas habeat curuas, & non rectas, ut annotauit author de natura rerum.

Marginalia: Miluus ætolius. Miluus regalis & cur ſic dictus. — Ruttelvvy. Miluus rubeus. VVouvve. — Milui albi, & vbi. [a] Exerc. 39. — Maſſvvy. Miluus riſus. Lachvvy. — Orlivvy. [b] Lib. 6. Hiſtor. cap. 6. [c] Lib. 10. cap. 10. — [d] Lib. 9. Hiſtor. c. 1. & lib. 8. c. 16. — Rapacium inter ſe ſimilitudinẽ confuſionẽ parere. Bouſati Gallorum quartũ genus cum Maſſvvy Germanorum eundẽ eſſe.

MILVVS AERVGINOSVS.

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Caput. Rostrum.

MILVVS ęruginosus duorum ferè dodrantum est longitudine. Caput ei planum, in uertice macula alba ad ceruicem deorsum uergente insignitum. Rostrum habet breue, colore carneo obscuro, seu subcæruleo, rictum rectum, nulla marginum appendice à fræno, seu lateribus extremis ad vnci vsq; initium. Vnco est haud longo, vtpotè cuius acies extrema dictum modo rictus initium seu frænum non transeat, sed sibi mutuò ex opposito pari altitudine respondeat, ceu lenis, quem rostrum ipsum, eiusq; rictus constituunt, arcus, aut testudinis bases. Imo verò hamus superioris rostri vix inferiorem mandibulã seu rostri partem excedit. Oculi nigri toti, circulo luteo. Corpus vniuersum colore ferrugineo obscuro seu castaneo vniformi tingitur. Remiges tamen alarum pennæ colore sunt pleniore ac penè nigro. Nulla in vniuersa aue macularum varietas, neque etiam in cauda, quæ paulò dilutior est, & longitudine duorum palmorum. Vltra hanc mediam alæ extremæ exporriguntur. Tibiæ nudæ, graciles, luteę. Vngues nigri atque adunci. Miluum intestino & hepati fel adiunctum habere tradit [a] Athenæus, quod alij facta de eo anatome inuestigare poterunt, & rationem eius assignare.

Oculi. Color totius. Alæ. Cauda. Pedes.

[a] L.8.c.8.

VOX.

Lippire.

AVTHOR Philomelæ, qui cæterarum ferè animantium voces proprio vocabulo explicauit, Miluum lippire dicit:

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipit.

Iugere.

Festo verò iugere milui dicũtur: quam vocem à Varrone desumpsit. De Miluo enim ita ille Sesquiulysse *iugere volitans Miluos visus, aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tigillum sibi pastor sumat.* Vbi apud Nonium hodiè legitur *vigere volitans Miluus.* Sed rectè meo iudicio doctiss. [a] Iosephus Scaliger ex Festo *iugere* legendũ coniectat. Quidam conijciunt Miluum fictitio nomine dictum à voce, quam edit, tanquam si vox ei nomini similis esset. Bellonius verò Gallos rusticos, ei per onomatopeian Huo nomen indidisse tradit, quod verius esse credo. Sed fortè Miluorum diuersorum diuersæ voces hanc sententiarum diuersitatem pepererunt, aut etymi ignorantia. Clamosa certè auis est, & perpetuo clangore obstrepera.

[a] *In Coniectancis in Varronem.*

Miluus an à voce dictus.

VISVS.

AQVILARVM & Falconum oculos tanquam uidendi acumine præpollentes multi celebrant. Vnde etiam nostratium vulgus, si quempiam à visu laudare cupiunt, eum Falconis oculos habere dicũt. At Miluinos oculos rarus scriptor, imo præter [a] Apuleium, & qui sine dubio ab hoc accepit, Politianũ, nullus commẽdat. Hi oculos Miluinos pro acutissimis dixêre. Sic [b] ille se Miluinos astutulę anus oculos effugere non potuisse conqueritur, quibus perspicacissimæ & clarissimæ aciei oculos innuere hauddubiò voluit. Credibile est tamen Miluo oculos esse satis claros, cùm ex alto speculatus rectà ad prædam minimè aberrãs deuolet, vbi pullis Gallinaceis in excelso insidiatur. Qua etiam ratione [c] Aristophanes, citante Varino, Ἴκτινα παντόφταλμον dixit, quasi omnioculum.

[a] *L. de Asin. aureo.*

[b] *Metam.6*

Miluini oculi.

[c] *In Auib.*

VOLATVS.

Milu' cur altùm volet.

NON exiguam admirationem parit Miluus uolatu suo sublimi adeò, ut pænè oculis sese humanis eripiat, ac intra nubila sese recondat. Quod plerunq; aut æstus meridiani euitandi, frigidamq; mediæ aëris regionis auram captandi, aut insequentis in se emissi Falconis Sacri tyrãnidis effugiendæ gratia alarum potius magis ope, quàm uiribus corporis fretus facere, magna intuentium uoluptate conspicitur. Vnde [a] Martialis:

Hinc propè summa rapax Miluus in astra volat.

Quod [b] Ariostus etiam innuere uoluit; inquiens:

Ma, come i pensier tuoi meglio formati
Poggin più ad alto, che per l'aria i Nibi.

[a] *Epigr.9.*

[b] *Cant. 10. Stan.47.*

Diuturno præterea & indefesso labore maxima aëris spatia, quantum fortasse ulla alia ales, emetitur. Vnde veteres, cùm hominem locupletem, & agrorum diuitem designare vellent, tantum eum agri possidere dicebant, vt est apud Persium:

——Quantum nec Miluus oberret:

[f] Item Iuuenalis:

[f] *Sat. 4.*

——Tot Miluos intra tua pascua lassos:

tanquam si immensa terræ spatia ac propè infinita iugera hac hyperbolica locutione innuerent. Peculiaris insuper huic volucri & cæteris insolens volandi ritus est, in orbem videlicet obuolitare, & velut immotis alis diutissimè in aëre, cùm prædæ inhiat, sese librare, quo neq; rusticos, neque ciues domestica damna ignorare sinit. Et pueri eum obseruant ac mirantur. Simulatq; enim prædam aliquam dispexit ex alto, metam figurarũ præstantissimam, circularem nempe, non vnico orbe obito designat, sed pluribus repetit, vel ut [g] Ouidius ait:

[g] *Lib. 2. de Amore.*

Ducitq; per aëra gyros,

[h] Et rursus:

[h] *L. 2. Metam.*

Flectitur in gyrum, nec longius audet abire.

Et [i] Iulius Scaliger testatum reliquit, *Horam integram aut plus sibi Miluos obseruatos non iactatis alis captare prædam, dum tomaclariæ mulieres scruta lauarent ad Garumnam.* Minimè enim se mouere aut alas quatere oculis obseruari potest. Vnde quibusdam à molli hoc volatu Miluum dictum placet. Licet verò alas non videatur agitare, ideoq; alarũ musculos nihil mouere, ac quiescere quis eum existimet, reuera tamen quies ea dicenda non est: alioqui cessante omni musculorum opera necesse esset in terram ruere alitem, sed motus ea species exercetur, quem tonicum Galenus vocat, id est, tensiuum, quo nimirum vtitur, exempli gratia, dum brachia neque attollimus, neq; deprimimus, sed extendimus, cõcurrentibus ad hunc motum & parem vim conferentibus omnibus in vniuersum brachiorum musculis. Hic licet exigui, aut nullius penè laboris esse videatur, cæteris tamen motuum generibus est longè operosior, dum musculi omnes in eandem actionem conspirantes sese tendunt, ac ęquali omnes robore ueluti de uirtute certant. In ipsa tamẽ tensione uix fatigãtur, fortè ea de causa, quòd, ut author est Scaliger, supremi officuli claua superiori ossi prominenti tanquam fibulæ occurrat, ita ut reflecti nequeat, aut supinari. Quod ut in Manucodiata, ita in Miluo, ut uolatus perpetuatio continenter fiat, potest contingere. Quod alij sublimius tamen indagent. Docebit autem hoc anatomica inspectio. Quare significanter admodum & appositè Itali aucupes & accipitrarij hunc uolandi morem, tendere uocant. Hebræi quoque motum hunc, quali scilicet Miluus in aëre mouetur immotis, ut videtur, alis, proprio uocabulo רחף rahaph, exprimunt. Galli planare uocant. Germani etiam præsertim inferiores peculiari & indigite uocabulo Vbijs usitato VVihen Miluinum uolatum significant. Dum enim inconcussis pinnis æthera secantem suspiciunt, uelut admirabundi dicere solent, VVie VViheter? id est, ut immotis per aëra fertur alis? Vnde nulli dubium relinquitur vocem Germanicam VVye, quę Miluum denotat, à verbo VVihen, quod volãdi morem ipsi peculiarem denotat, deductam esse. Quamuis etiam aliquis suspicari possit, & fortè non malè eodẽ modo nominatũ esse Germanis, quasi VVeher, vel VVecher, quod interpretari potest vẽto latus, quòd scilicet veluti in aëre aura potiùs, quàm pennarũ ope subleuetur, aut ab aëre non iactatis alis impellatur. Ipsis.n. VVehen vel VVeyen ventum spirare seu flare significat. Etenim, vt testis est Scaliger, elata ea ex parte paulisper ala, vnde subit aura, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt, atque ita sustinentur, idq; longissimo, vt diximus, tempore, præter aliarum auium consuetudinem, quibus facultas hæc à natura denegata est. Veluti *nobis*, inquit idem, *dum natamus, etiamsi nihil moueamur, ab aquis brachia sustinentur: ita illis alarum alternatio non est necessaria.* Ad hunc volatum exercendum, eiusq; durationem sanè nõ parum confert, quòd cauda in alarum vicem ab eis veluti sufficiatur, quam eis natura latam dedit, nonnullis bifurcatã. Hanc enim modò constringunt, modò dilatant, nunc deprimunt, nunc attolunt, prout res postulat, eaq; ratione, & aëris motui auram secundam captantes sese accõmodant, volatusq; sui cursum, in quam lubet prouolare partem, ueluti temone dirigunt. Circaneas aues eos vocarunt ideò veteres, quòd oberrent semper agros circando. κυκλεύουσα, περινοοῦσα, περιοδεύουσα, vt annotat [k] Scaliger. Vnde, ut inquit [l] Plinius, *videntur artem gubernandi nauem docuisse caudæ flexibus, in cælo mõstrante natura, quid opus esset in profundo.* Hinc enim clauum immittere homines didicisse est probabile. Quippe cùm obseruassent Miluum cauda, modò hac, modò illac flexa, temonis vice vti, qua iter suum in aëre dirigeret: ipsi quoq; simile quid moliti, clauum naui addiderunt, quem huc illuc contorquendo nauem per undas minimè incerto itinere fluctuantem, quò vellent, recto cursu impellerent. Dum autem ea, qua expositum est, ratione, volat, alas quàm latissimè dilatat, vnde vel maximè ea, qua alarum musculos

[i] *Exer. 229. cap. 2.*

Etymum.

Tonicus motus qualis.

Tendere.

Planare.

VVihen.

Circaneæ Aues.

[k] *In Tibul.*

[l] *L. 10. c. 10*

Clauus nauis quõ inuentus.

Miluo cur alæ longæ.

ſculos tendit, cōtentio intelligi poteſt, necnon admirabilis naturæ prouidentia, quæ longiores illi alas, quàm reliquis, etſi paris magnitudinis, imo etiā corpore maioribus, elargita eſt, quibus facilius, etiamſi non remigans ſeſe ſuſtentaret. Alas Miluorum quorūdam hominis etiam vel oblongi brachia expandentis integro palmo ſua longitudine ſuperaſſe quidam prodiderunt, & tantas eſſe, quantæ vix Aquilis auium maximis eſſe comperiuntur. Qua ratione fortè etiam non abſurdè videri poſſit (liceat mihi, etſi non Germano, in re à Germanis hactenus intacta, coniecturis à uero pręſertim non abhorrentibus, imo rei naturā explicantibus, uti) quòd Miluus eorum lingua VVeyer dictus ſit, quaſi dilatator. VVeyen enim vel VVyen antiquiſſimæ Germanorum gēti Thungris, ut VVeiden vel VVeiteren alijs, dilatare, ſeu in latitudinem exporrigere ſignificat. Quæ quidem uox eiuſdem eſt cum ea ſignificationis, qua Itali accipitrarij vtuntur, dum uolatum hunc denotant, nempe eſtendere. Gallicum uerò, quod eſt planare, alarum potiùs inconcuſſarum quietem reſpicit. Planare enim æquare ipſis eſt, & planum æquabile, quòd uelut iuſta & æqua lance & tanquam in æquilibrio alas extendant, neque eas ſurſum, deorſumuè inter uolandum Milui iaciant. Quemadmodum verò cùm prædam ex alto diſpiciunt, in orbem circumuolant: ſic pari pacto cùm ſurſum ſcādentes, ſublime petunt, in gyrum denuò ſpiratim ſeſe contorquent, ſed cùm deuolant contrario prorſus volandi ritu vtuntur. Nam deſcendentes rectà, & unico impetu ex æthere deorſum ſeſe pręcipitant, tanta uelocitate, ut[m] Bellonius ſcriptum reliquerit, obſeruatos à ſe Conſtantinopoli, qui proiecta à Turcis animi relaxandi cauſa in altum pulmonum bubulorum ſegmina deuolantes, unguibus arripuerint, antequam in humum delapſa eſſent.

Milu° cur VVeyer dictus.

VVeyen quid Germanis.

Eſtendere.

Planare.

Miluorum mira velocitas.

[m] *Lib. 2. c. 26. de auibus.*

LOCVS. MIGRATIO.

MILVI ubique ferè gentium degunt: ſed loca, modò frigus, modò æſtum nimium euitaturi, mutant, ut & multæ aliæ uolucres. Vnde *hybernis* (inquit [a] Plinius) *menſibus latent, iiſque paucis* ([b] Ariſtoteles paucis diebus habet) *adeo vt multis latere ignorentur. Tardè* etenim, *neque ante Hirundines*, ut idem tradit, *abeunt*. Hyeme ad loca tepidiora ſuccedunt, ſi vicina ſint, ſin remota, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem condunt. Iam enim de anguſtijs euolaſſe, cùm primùm apparuerunt, uiſi ſunt, ut & Hirūdines. Sed hoc [c] Ariſtoteles de ſua Græcia noſtris regionibus calidiore. Viſi tamen ſunt etiam in ſuperiore Germania in quercubus, aliiſuè arboribus intus carie exeſis & concauis, dum fortè fortuna cederētur, per hyemem ſeſe occuluiſſe, ac puluere earundem carioſo, quippe qui à putredine caloris quidpiam nactus erat, corpus fouiſſe, quod & Hirundines aliquādo, imo ſæpenumerò facere compertę ſunt. Aut etiam in nido ad breue tempus, frigore maximè ſæuiente, manere quibuſdam dicuntur, denſiſſimoq; plumarum ſuarū vellere ab hyberna aëris iniuria, quātum licet, modicum corpus tueri. Plerunq; uerò in Aegyptū Milui tam Aetolij, quàm Regales, cæteræq; volucres migratoriæ hyeme aduentante è noſtris regionibus Pontū tranſuolare, ibiq; hyemare cogniti ſunt. Quod à ſe cum ſtupore obſeruatū annotat [d] Bellonius, ita ſcribens. Cùm aliquando in littore Ponti Euxini ea parte, qua Thracia eſt, verſaremur, vltimo ferè Aprili, in colle quodam eminentiſſimo, columnæ illi, quæ ad oſtium Borphori eſt, proximo, vbi rete tenderet auceps capiendis Niſis, qui à dextra maris plaga aduolabant, obſeruauimus Miluos gregatim eò aduentantes recto tractu, frequenti adeò numero, ac denſo agmine, ut miraculi loco nobis ea res eſſet. Nam nouitate ſpectaculi veluti attoniti, animo concipere nequibamus, vbinā locorū tanta Miluorum copia uictū ſibi eſſet paratura. Si.n. quindenorum dierum durante ſpatio ſingulis diebus numeroſo adeo phalāge, atq; tunc temporis viſi ſunt, pręteruolaſſent, auſim aſſerere, numerū hominum viuētium ſuperaturos fuiſſe. Et ſanè res admiratione plena, dignaq; mihi uiſa eſt, tām Miluorū multitudinem verè innumerabilē inſtar examinis formicarum, idq; per multos dies perpetuò Pontum traijcere. Aeſtate verò aduentante, vt nimium illarum regionum æſtū effugiant, in Europam, tardiùs tamen Aetolij, quàm Regales in has noſtras regiones, Italiam uidelicet, Galliam, Germaniā reuertuntur, quemadmodū etiam prius ijſdem à nobis recedūt. Ne verò vacui aut ſoli redeant, bellum nobis, ſi Dijs placet, & Iſidoro credimus, hoſpitem adducunt Cuculū, inſigni profectò in hunc beneficio. *Scapulis enim ſuſceptum, propter breues eius & paruos volatus*, inquit Iſidorus, *ne per longa aëris ſpatia fatigatus deficiat, tranſuehunt, vt qui ſecum in hybernis egerat, ſecum vnà quoque æſtatem tranſacturus verni temporis nobis eſſet nuncius*. Vnde ut quatuor anni partium, aliæ alijs auibus, ita uer Miluis tribuebant antiqui. Hinc * Ariſtophanes: Ἰκτῖνος αὖ μετὰ ταῦτα φανῆς ἑτέραν ὥραν ἀποφαίνει, Ἡνίκα πέκειν ὥρα προβάτων πόκον ἠρινόν, id eſt,

[a] *Lib. 10. cap. 10.*

[b] *L. 8. Hiſ. cap. 18.*

[c] *Lib. 8. Hiſtor. c. 16.*

Miluos in Aegyptum migrare.

[d] *Lib. 2. c. 28.*

Milui cur in Europā redant.

Milui Cuculum ad nos deferunt.

* *In Auib°.*

id est, *Miluus rursus post hæc apparens aliud tempus ostendit, Quando tondere tempus ouium vellus vernum.* Hinc origo est prouerbio apud eundem Aristophanem, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, id est, *prouolui ad Miluos seu adorari Miluios.* Idem etiam ad hunc sensum dicebat: Εὔχεσθε τῇ ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ, id est, *Supplicate vestæ auili, Et Miluo vestam habenti.* Ineunte etenim vere, cùm apud nos, quàm apud Græcos Milui primùm apparerent, ad eorũ conspectum, tanquam certissimum hyemis exactæ, cuius scilicet graui tædio iam leuati essent, nuncium, tenuioris fortunę homines læti prouoluebantur, & in genua, tanquã eos adorarent, procidebant, quo ritu Reges adorari mos est. Itaque reges olim fuisse fingit poëta. Verùm honos huic temporis mutationi potiùs, quàm aui habebatur. Hinc etiam quidam apud Græcos nomen illi factum Ἴκτινα volunt, quòd tanto desiderio expectatus accedat. Hanc autem mutandi loci, temporisq; cognitionem, quam instinctu naturali edoctus est, (bruta enim omnia, vtpotè animam corporibus immersam habentes, leuem etiam auræ alternationẽ multò citius homine percipiunt) sacræ etiam literæ Miluo inesse testantur, ut ex diuino [e] Propheta Ieremia manifestum est dicente. *Miluus in cælo non ignorat tempus suum, Turdus & hirundo & Ciconia, ipsæ quoque aduentus sui tempus obseruant: populus autem meus iudicium Domini non cognouit.* Quemadmodum uerò in uarias orbis plagas ultrò citròq; commeat, ut modò æstuantis, modò algentis supra modum aëris noxam euitet, ita etiam cùm apud nos agit, ac sub Canicula omnia in hac infima aëris regione intolerabili æstu torrẽt, & cùm cæteræ animantes tum non nisi in umbra degant, ut auram frigidiusculam, qua sese refocillent, captent, unde Miluus plerunq; circa meridiem refrigerium quæsiturus tam sublimi uolatu in altum contendit, ut nec uisu illum sæpe assequamur. Nam etsi nullam ibi umbram, uti apud nos in terra, quæ æstuantẽ recreare queat, reperiri quispiam existimet, tantum tamen abest, ut solis radiorum calore illic aduratur, quin potiùs nullum locum adeo opacum aut umbrosum humi reperiri posse, qui cum illo de algoris uehementia certet, uerissimum est, ubi Miluus expansis alis sese librans hæret. Imo uerò frigus ibi tantum est, ut periculum sit, ne congelascat, uel saltem membra eius rigeant, si diuturnam ibi moram traxerit. Argumento sunto altissimorum montium, ut Olympi, Athos, Idę, & similiũ iuga, quæ, etsi regiones, in quibus siti sunt, calidissimæ sint, perpetua tamen niue canent, ob ingens mediæ aëris regionis, ad quam usque pertingunt, frigus. Et ne tam longè exempla petamus, alpes nostrates & penè domesticæ nobis exemplo sint. Quis enim nescit alpeis summas, alia alijs locis ac partibus nomina sortitas, totius anni decursu etiam cum Sirij ardore cuncta adurantur, uertices suos perenni niue onustos ac candentes ostẽtare, unde etiã ab albendo alpes nominatas uolunt. Harũ certè in summis illis fastigijs frigus est ingens adeo, ut quiuis per eas iter facere, etsi æstiuis mensibus, pertimescat. Radij enim solares, quorum reflexorum à terra vis eousq; minimè pertingit, omni caloris beneficio hanc partem destitutam relinquunt. Cuius rei haud grauatim sese mihi testes præbebunt, quotquot rei botanicæ studiosi montium Baldi in agro Veronensi, aliorumq; cacumina perreptantes, nõ minus in ijs frigus Iulio & Augusto mensibus experti sunt, quàm quo bruma maximè sæuiẽte corpora nostra affligi solent, cùm tamen paulò antè & eodẽ die maximo solis ardore in subiectis uallibus & cãpis æstuassent. Hinc est quod Milui magnam diei partem, nempe meridianam illic transigant, nec ante uesperam deuolent. In Lybia uerò circa fontes Nili teste [f] Herodoto, perennant, ut & in India occidentali, ubi frequenti admodum numero, ac præsertim in Insula quadã D. Dominici nomine celebri, necnon in alto longè lateq; eam ambiente mari, sibi uisos, cùm primùm nauibus illuc appulissent, id genus Miluos, quibus cauda est bifurcata (unde & illi nomen impositum) [g] Hispani Indicarum nauigationum comentarijs memoriæ prodiderunt. In his enim & similibus regionibus, quòd aëris constitutio temperata sit, & hyemes clementes, non minus æstiuant, quàm hybernant, perpetuasq; sibi sedes figũt. Refert tamẽ clarissimus [h] Carolus Clusius uix maiorem in Cairo (ubi Bellonius eos magna copia habitare scripserat; cùm à nobis absunt frigoris euitandi causa) Miluorum frequentiam conspici, quàm Londini Trenobantum in Britannia, nulloq; non anni tempore frequentissimos ibi apparere: cùm enim (inquit) eos interficere uetitum sit, ut spurcitiem in plateas uel etiam ipsum flumen Thamesim, qui urbem alluit, ab incolis eiectam legant, & deuorent, per confertos etiam homines prædam ab ipsis in altum uolantibus conspectam, corripere non uerentur, quod sæpenumerò, cum illic essem, miratus sum. Hactenus ille. Item & in Hollandia Nouembri mense, quo ibi cuncta sæpe glacie rigent, catapulta à se occisum Miluum mihi retulit Io: Cornelius VVtervverus Batauus Medicus, uir fide dignissimus, cuius opera ac doctrina in hoc opere multo tempore usus sum.

Miluus adoratus.

[e] *Cap. 8.*

Miluus cur sup nubes sese efferat.

Supra nubes ingens frigus esse.

Alpes vnde dictæ.

[f] *Lib. 2.*

[g] *Tom. 3.*

[h] *L. 2. c. 36. In Obs. Bellonij.*

GENERATIO.

Lud. Viuis error.

ADMIRATVR Ludouicus Viues, & sanè id omnibus (si quidem verum) meritò admirandum est, quod de Miluorum generatione Aristoteles in naturę admirandis narrat: Ex Aquilinis scilicet pullis alterum à patre degenerare, & fieri ex Aquila Haliæton, ex hoc iam non Haliætos gigni, sed Phenas seu Ossifragas, ex Ossifragis Miluos, nec Miluos sui generis aues procreare, sed diuersi, atque hîc demum sisti, & fieri degenerandi modum: has steriles & absq; vlla prole consenescere atquę interire. Verùm, quod pace tanti uiri dixerim, & author, quem citat, suspectus est, neque genuinus Aristoteles, imo neque locum hunc in illo libro antè citato reperies. Et suspicor uel Plinium hunc locum hinc mutuatum esse, uel hunc authorem à [a] Plinio, nam in sua naturali historia ita loquitur: *Haliæti genus suum non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Sed quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hoc tamen differunt loco hæc inter se, quòd alter Miluum ex Ossifraga, alter Vulturem nasci dicat. Putarim tamen ego doctissimum illum virum forsan hæc apud Plinium legisse, & mox memoria lapsum, vt magnis ingenijs, & multa scribentibus vsu uenit, Aristoteli attribuisse. Angelus Politianus in haud minorem errorem lapsus est, cùm quod de Vulturibus (etsi etiam perperam, vt à nobis monstratum fuit) vulgò traditur, Miluis tribuit, marem scilicet in Miluis non reperiri, & fœminas Austro uel Euro concipere. Pariunt autem Milui *bina, magna ex parte*, vt [b] Aristoteles author est, *interdum tamen & terna, totidemq́; excludunt pullos, post vicenorum dierum incubatum: Sed qui Aetolius vocatur, vel quaternos aliquando excludit.* Sed Plinius in turpe mendum impegit, ineptè Aegolius, quę uox Vlulam significat, pro Aetolius traducens: Sunt autem hæc eius verba: *Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui Aegolios vocatur, quaternos.* Vocum in primis similitudine eum lapsum esse probabile est, quanuis & in pullorum numero ab Aristotele discrepet. Ex quo itaque Plinij verba sic restituenda puto. Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos, sed qui Aetolius uocatur, quaternos. Non minor verò Miluo, quàm cæteris alitibus pullorum suorum cura est, quos, ut incolumes conseruet, & ipse peculiare sibi amuletum, videlicet ne quis teneros oculus pullos fascinet, aut veneno lædat, solerti naturæ prouidentia selegit, ut Aelianus literis traditum reliquit: *Miluus* inquit, *rhamnum nidis suis imponit ceu fascinationis remedium, aliarumq́; sine dubio noxarum arcendarum futurum.*

[a] L. 10. c. 3.

Angeli Politiani error.

[b] 6. Hist. c. 6.

Plinij turpis error.

Plini* emẽdatus.

Milui industria.

VICTVS.

MILVVS carniuora est auis [a] Aristoteli, utpotè aduncis unguibus, & non minus mortuorum, quàm uiuorum animalium, necnon & piscium. Plinius existimauit non alio cibo, quàm carnibus uesci, vbi ait: *Vescuntur glande aues quadam vncorum vnguium, pomisq́; multæ, sed quæ carne tantũ non viuunt, excepto Miluo.* Sed falsus est. Nam & fructus Miluo in cibum venire constat, præsertim cùm alio alimenti genere familiari destituitur. Hoc testatur [b] Bellonius, qui in Aegypti vrbe Cayro Miluos sibi visos in palmas deuolasse & dactylos comedisse asserit. Hinc fortè & ipse [c] Aristoteles perperam scriptum reliquit, *Miluos, si fruges in os indideris, respuere.* Si enim fructus deuorent, quid ni & fruges, cùm illemet aliquando eos bibere concedat? *Genus*, inquit, *auium omne cum potu exiguo contentum sit, tum aduncis nullus omnino vsus bibendi est, præterquam paucissimis quibusdam, quæ & ipse rarò vtuntur, qualis potissimum Tinnunculus est. Miluus etiam visus est bibere, quanquam rarò.* Quam raritatem ego ex sicciori cibo, quo rarissimè vescitur, proficisci autumor. Ioannes Tzetzes Miluum ex solis aquis pluuialibus bibere, eo solum tempore, quo pluuia cadit, prohiberi tradit. Voracissimus est & plurimi cibi, in tantum, ut in prouerbium tractum sit Miluina appetentia pro vehementi fame, & Miluina mensa, quę cum auiditate maxima deuoratur.

[a] 8. Hist. c. 3.

Plinij error.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 28.

Aristotelis error.

Miluina appetentia.

Miluina mensa.

RAPA-

RAPACITAS. MORES.

RAPACISSIMA *& semper famelica*, inquit[a] Plinius, *hæc auis est*. Vnde & doctissimus nostri æui Poëta quidam Miluos famelicosos uocat, inquiens:

Qualis famelicosa secta Miluiorum,
Cuius acuit postriduus famem clangor.

Insidiatur auibus domesticis, maximéq; pullis Gallinaceis & Anserinis inter quos è sublimi quempiam, qui extra securitatē prodierit, aut incautiùs à cæteris se disiunxerit, aut alia quauis ratione rapinæ magis quàm cæteri, se exposuerit, sibi eligit, atque aliquandiu in gyrum obuolitans obseruat, donec cùm oportunum putat, dicto citiùs in cortem deuolans, incogitantem abripit, frustra conquerente matre, & hominibus tam clamore, quàm lapidibus eum territantibus. Quod eleganter his uersibus noster Ariostus expressit.

Cosi il rapace Nibio furar suole
Il misero pulcin presso à la chioccia,
Che di sua inauertenza poi si duole
E in van li grida, e in van dietro li croccia.

Præsentiam hominum minus, quàm cæteræ aues Miluus pertimescit. Imo solitudinem fugere & vrbes, locaq; hominibus frequentata affectare, vbi rapiat, euidenter conspicitur; Quod num à naturali mansuetudine ac veluti cum hominibus quadam amicitia, an potiùs ab impudenti quadam rapiendi audacia procedat, dubium videri nobis potest. Qui nauigationes Indicas ab Hispanis institutas conscripserunt, memoriæ produnt, Miluorum quoddam genus bifurcata cauda præditum, quorum in insula D. Dominico sacra, magna copia est, ad se in naues aduolasse, & ex ijs maximam cepisse voluptatem, quòd mites adeò ac mansuetos eos esse conspicerent, & quamuis propè adeò ad eos accederent, vt fuste percutere potuissent, tamen non aufugiebant, ideoq; nulla ratione nocere illis voluisse, tanquam si religio esset, nec auderent àmicas adeò hominibus volucres offendere. Illi coram se corpus à pulicibus expurgabant, atque ita omni metu deposito, intrepidè pennas rostro expoliebant, vt hac in re cicures seu domesticas nostras aues superare viderentur. [b] Bellonius etiā in Aegypto prę mansuetudine ad fenestras vsque domuum aduolare scribit. Hæc quidem mitem Milui naturam esse testari videntur. At contrà sentio, dum ad rapinas faciendas, vt inquit[c] Aelianus; eminentissimum, si superior extiterit, carnes è macello rapacissimè auferre Miluum video: Vnde culinas & carnaria circumuolitat: minimèq; expectat aliquādo, donec quidpiam crudę carnis foras proijciatur, sed vltrò rapit. Pueris cibum è manibus in ipsismet vrbibus, carnes, scrutaq; abluentibus & pisces exenterantibus fæminis, sudaria sepibus, imo è virorum manibus & quod amplius, sæpius pileos hominum capitibus, eo maximè tempore, quo nidulantur, vt visum à se testatur Turnerus, vi audet eripere. Hinc apud Plautum legimus: *Pulmentum ei pridem eripuit Milutus*. Hęc omnia eius facinora, faciunt vt impudenti potiùs ac effronti temeritati, imo ignauæ, vt ita loquar, cuipiam rapacitati ascribendā censeam, eam, quam prę se fert, mansuetudinem, ac cum homine familiaritatem. Neque enim alia de causa, loca hominibus habitata ac frequentata amat, quàm ut rapiat, ac prædam facilè, nulloq; labore parabilem nanciscatur, vt qui viribus suis diffidat, neque animantes aut celeritate, aut robore pollentes persequi locis desertis audeat. Hoc enim agit, vt hominibus aliud agentibus, aut nihil minus cogitantibus ex improuiso aduolans cibum auferat, aut pullos Gallinaceos vel Anserinos, imbelles nempe & repugnare nō valentes, clandestino impetu veluti suffuretur, vnde meritò & appositè à Germanis inferioribus Thungris & Batauis Kuijckendieff, id est pullorum fur dicitur. Hinc benè dixit, nescio quis anonymos, author libri de natura rerum, *Miluum audacem esse in paruis, timidum verò in rebus magnis*. Qui enim omnium impudentissimi volucrum ad hominum usque manus, ut inquit Oppianus, prouolant, eisq; cibum extorquere non verentur: à Niso, etsi triplo maiores, in fugam verti traduntur. De Miluis prædicant omnes, & pro miraculo habent Aristoteles, Pausanias, Plinius, Aelianus, quòd in Elide, cùm carnes alioquin ab illis, qui per forum gerunt, eripiant, nihil tamen vnquam esculenti auferāt ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara carnium Ioui sacrificatarum, ac ne ab ijs, qui manibus eas deferrent *nisi lugubri municipiorum immolantium*, vt inquit[d] Plinius, *ostento*. Credebant illi nimis superstitiosi, vt apparet, Miluum religione tactum abstinere immolatis. In funeribus autem cœna lauta apparabatur, quam ad rogum delatam cum defuncto cremabant. Vnde Virgilius.

—Congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres oliuo.

Marginalia: [a] Lib. 10. c. 10. — Quib⁹ auib⁹ insidiet. — Miluus quō homines amet. — Miluus bifurcata cauda. — [b] Lib. 2. de Auib. c. 28. — [c] L. 2. de Animal. c. 47. — Milui audacia. — KuijcKendieff. — Miluus cur à sacris abstineat. — [d] Lib. 10. c. 10.

Silicernium ea cæna dicebatur, quòd ſilentes vmbræ eam cernant, vel quòd qui adſtant, cernant, non attingant. Nam pijs Inferis, qui libata ediſſet, vel bibiſſet, funeſtabatur. Ariſtophanes tamen immolata etiam abripere Miluum innuere mihi videtur, hunc in modum ſcribens.

> Ἐπὶ ποῖον ὦ κακόδαιμον ἱερεῖον καλεῖς;
> Ἀλιαιέτους, καὶ γῦπας, οὐχ ὁρᾷς ὅτι
> Ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο γ᾽ οἴχοιτο ἁρπάσας; id eſt,
> *In quale ò infelix ſacrificium vocas?*
> *Aquilas & Vultures? non vides quod*
> *Miluius vnus hoc abiuit rapiens?*

Ego verò ſi modo hoc verum eſt, quod de Miluo narrant (nam reuera fabulam ſapit) in inſignem eius timiditatem ac ignauiam reijciendum putem. Qui enim aſtu & celeritate, non viribus fretus imparatos adoriri & rapere conſueuit, & aperto Marte congredi nõ audet, aut vim inferre: cuipiam ſoli non attento facilè quid eripiet: at turbam, frequentemq; hominum coronam, quæ plerunq; ſacra circumſtat, expaueſcit, malè mulctari metuens. In eadem ſententia mecum eſt [c] Ouidius, quam his uerbis exprimit:

[c] *Lib. 2. Metam.*

> *Vt volucris viſis rapidiſſima Miluius extis,*
> *Dum timet, & denſi circunſtant ſacra miniſtri,*
> *Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,*
> *Spemq; ſuam immotis auidus circumuolat alis.*

Expectans videlicet, donec aliò ſe relictis ſacris recipiant, abſcedantq;. Idem teſtatur [f] Xenophon: *Solent Milui*, inquit, *ſi quid incuſtoditum fuerit, rapere, & cùm rapuerint, in locum aliquem tutum ſecedere, priuſquam deprehendantur*, nempe in utroque ſolerter formiduloſi. Albertus etiam cadauera eos obſeruare dixit. Quidam tamen non ſemper iuxtà timidum eſſe, ſed animum ac mores cum ętate mutare aſſerunt. Miluum tradit Iorath, cùm è nido exceſſerit, eumq; iam parens uolãdi compotem deſeruerit, maiores primùm aues uenari: tum uerò, ubi adoleuerit, atq; (ut ipſius uerbis utar) iam ualidior factus fuerit, debiliores, minoresq; capere, tandem cùm ad ſummum (ætatis, corporisq;) uigorem peruenerit, muſcas, culices, ac lumbricos terreſtres, inſecta ac uermes captare, & tum deniq; fame emori. Vnde uulgò ferunt Miluũ primo anno adeo audacem eſſe, ut nihil mortuum dignetur guſtare, ſecundo uerò præ metu nihil uiuum edere, tertio denique fame interire. Quod ſi ita eſt, inuerſo ſanè in eo ordine procedit natura, ac ὕστερον πρότερον, ſeu, ut aiunt, nouiſſimum in eo primum eſt. Cùm enim reliquæ animantes, maximè uerò feræ aut bellicoſæ, ętate tenella uiribus ſint imbecillioribus, quæ paulatim cum eadem accreſcente etiam augmentum aſſumunt, Milui è contra, quò iuniores, eò animoſiores, quò adultiores, eò meticuloſiores & ſegniores ſunt, imo quod monſtro ſimile uidetur, quò ualidiores ipſi, eò debiliora animalia capiunt. Ita enim Iorath deſertè ſcribit. Quibus innuere, ut opinor uoluit, quo plus robori corpori ætas adijcit, hoc amplius ab animi fortitudine ſeu audacia recedere. Hinc fortè Plautus inquit:

[f] *In Hippar.*

Miluus nõ ſemper habet eãdem naturam.

> *Vidi petere Miluium etiam, cùm nihil auferret tamen,*

[g] Item perquàm lepidè de illius rapacitate:

[g] *In Pœn.*

> *Tunc ſis me arctè mea voluptas: malè ego metuo Miluium; mala*
> *Illa beſtia eſt, ne fortè me auferat pullum tuum.* Item [h] alibi:
> *Pulmentum pridem ei eripuit Miluius.*

[h] *In Aulul.*

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Miluo, vt [a] Ariſtoteles, & ex hoc [b] Aelianus teſtantur, Harpe amicitiam ſeruat. Vtriq; verò, inquit Plinius, communes inimicitiæ contra Triorchin. Nec mirum, cùm Harpe reuera Milui quoddam genus eſſe uideatur, nempe lacuſtre & audacius. Miluis quoque & Cuculis non malè conuenire videtur. Hoſce cùm aliò migrandi tempus eſt, humeris ſuſceptos ad loca calidiora tranſuehunt, alioquin tantum iter ob volandi impotentiam non confecturos. Contrà Miluum & Vulpem inimicitias exercere aiunt, fortè quia ambo rapiunt Gallinulas. Cum Coruo quoque diſſidet, ut docet Ariſtoteles; *Eripit enim*, inquit, *Miluus à Coruo, quidquid tenet, vt qui & unguibus ſit præſtantior, & volatu. Ita fit, vt & eos quoque victus ratio faciat inimicos.* Addit Auicenna aliam cauſam, nempe *quòd propter oua & pullos pugnent*. Gallinis, earumq; pullis imo & Gallo ipſi terribilis. *Hic enim*, inquit Aelianus, *cùm cantu ſuo terreat Leones, & Baſiliſcos exanimet metu, Miluium tamen timet.* Quandoque tamen animum arripiens & contra Miluos pro Gallinis dimicat. Imo & Gallina ipſa pullorũ parens, viſo, auditouè Miluio, cuius vel umbram, & multo

[a] *9. Hi. c. 1.*
[b] *5. de Hiſ. An. c. 48.*

Harpe quę auis.

Gallina Miluum exhorres.

& multò magis vocem aduolitantis mira naturæ solertia agnoscit, statim eos intra alarum asylum receptos, maxima solicitudine glocitando tutatur, hostemq; capitalem arcet rostro opposito. Quod his versibus eleganter expressit Baptista Mantuanus.

Vt mater cristata solet, quo tempore Miluus
Instruit insidias, flectitq; per aëra gyrum,
Illa dolum timet, & crocitans sua pignora cogit,
Collectumq; gregem suspensis protegit alis.

Columbæ etiam & Milui discordiam doctè [c] Horatius detexit, inquiens:

[c] In Epodo

Mirus amor iuuet vt tigres subsidere ceruis,
Adulteretur & Columba Miluio, hoc est per adulterium à Miluo ineatur. Paræmia ex impossibili desumpta est, qua summam discordiam & naturalem impotẽtiam docere intendit, quòd aduersum animal Columbæ sit Miluus, adeò vt impossibile sit eos vnquam reconciliari, quantò minus mutuo amori indulgere, odio priori deposito. Aliud præterea impossibile notat Horatius, quia Columba nulli succumbere dicitur, quàm cui semel sese iũxit, ut inquit Porphyrio. Punicæ malo nunquam insidere Miluios, vt tradit Oppianus, ferũt, & ne aspectũ quidem eius sustinere. Cuius rei causam in fabulosum commentum idẽ retulit, quod suo loco enarrabimus.

Punicę malo non insidet Milu9.

AFFECTVS CORPORIS.

SCRIBIT Oppianus Miluum certo anni tempore magnum in pedibus dolorem pati: [a] Plinius tempus hoc exprimens, *Traduntur*, inquit, *à solstitijs affici podagra*. Albertus timiditatis Milui & latebrarum causam in hunc morbum reiciens, *arthritica*, inquit, *& podagrica auis est, ideoq; timida, & latet aliquando circa solstitia frequentius, quòd tunc morbo podagræ magis obnoxia sit.*

[a] Lib. 10. cap. 10.

AVCVPIVM.

QVOD [a] Terentius parasitum introducens loquentem, ex prouerbio inquit:

[a] In Phormione.

Quia non rete Accipitri tenditur neque Miluio,
Qui malè faciunt nobis, illis, qui nihil faciunt, tenditur,
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Illa ætate forsan, & suo quodam sensu verum erat. Sunt autem verba parasiti, qui sibi non metuit insidias, aut uim ab eo, qui illam inferret maiore suo periculo quàm alieno. Nam aues capiuntur vel gulę gratia, vel delectationis. Tale nihil in Miluo agnoscebat ea ætas. Neque enim ad cibum expetebatur, neque quispiam illum alere volebat, vtpotè nimis edacem, nemo habere cupiebat, nempe maleficum. Ideo autem tutior erat, quia in illo & fructus perdebatur, & opera ludebatur. [b] Horatius hamo etiã capi solitos Miluos hoc versu innuit:

[b] L. 1. Epis.

Cautus enim metuit foueam Lupus: Accipiterq;
Suspectos laqueos, & opertum Miluius hamum.

Nostra hac tempestate Milui & quidem magno studio capiuntur, cum positis retibus, ne noceant, quem modum præscribit [c] Pet. Crescentiensis, estq; non dissimilis ab eo, quo Accipitres irretire solent, tum venatione, ut oblectamentum præbeant, nempe in aëre sublimi, Falconum præsertim Sacrorum pugna, quos instructos in eosdem immiserint. Quam quidem venationem Alphonsus Neapolitanus Rex auorum nostrorum memoria demonstrasse quibusdam creditur. Tam flagrans .n. hodie volatilis aucupij, vt inquit Budæus, est studium, vt nec Ardeæ nec Milui intra nubes conditi euadere humanas manus possint. Principes ac magnates, quos Milui venationẽ, ac potissimùm regalis spectare iuuat, hac eã ratione, teste Bellonio, instituũt. Cùm Miluo in more positũ sit, media ęstate sublimẽ in aëre libẽter ac diù ferri; hac arte, ut descendat primùm, eum inuitant. Accipitrario Bubonem pugno gestare iubent, cuius pedibus cauda vulpina annexa sit, qui auolare in campum patentem permissus, vbi a Miluo conspectus est, confestim eum ad deuolandum allicit. Miluus enim viso Bubone, mirum quanto eius contuendi desiderio ingenita quadam curiositate actus, statim deorsum aduolet. Ad quẽ cùm proximus accesserit, ita vt eum contingat; non aliud, quam auidè & admirabundus insolentis formæ eum contemplatur. Tunc uerò Sacros in Miluum emittunt impugnaturos. Qui imparem eorũ viribus sese videns, fuga saluti consulit, & subitò rotationibus aëra scandit. Cùmq; anis sit, pernicis quidem uolatus, sed infirmarum ad resistendum virium, quantum potest sublimis euehitur. Ibi verò in nubibus iucundissimum pugnæ fit spectaculum, pręsertim si locus est campestris,

[c] L. 10. c. 17

Falconum sacrorũ pugna.

Milui venatio.

Bubonis vsus ad venandum Miluum.

campeſtris,& nullis arboribus,quæ uiſum impediant,conſitus,aërq; tranquillus, ac ſudum cælum. Nam & ſacros & Miluum ſublimes adeo euadere ſpectare licet, dum alter alterum ſuperare conatur,ut uterque obtutubus humanis eripiatur. Verùm nihil prodeſt Miluo altiuola pernicitas, neque eum ſeruare poteſt ab imminenti exitio. Nam à Sacris tandem in poteſtatem redigitur,qui uolatu facti ſuperiores,ſupernè & frequenter ictum deorſum in terram præcipitant. Exagitatur uerò hoc uenationis genere potiſſimùm Miluus, cui Regali, uel ab hoc ipſo cognomen eſt,quòd Regum & Principum oblectamēto propriè dicatus ſit, qui ex illius in exceſſo aëre cum Falconibus manum conſerentis, aut potiùs, vel in ipſum cælum, ſi liceat, dum altiora continenter petit,euadere conantis,ſpectaculo,haud leuem voluptatem capiunt. Cedunt tamen in hunc uſum quoque nonnunquam Milui nigri, qui cum Regalibus multò ſint robuſtiores,fit quandoque,quod teſtatur Beliſarius,vt,quamuis etiam capti & à Falconibus Sacris circumacti, per aëra deturbati deſcendant,à Falconū tamē manibus quādoq; euadāt. Sed & Sacris ipſis ſūmo æthere reluctādo plus negotij faceſsūt, ac operoſiorem de ſe,quā de Regali diximus, victoriā reddunt. Nam præterquā quòd virium eis plus ineſt, ſic agilitatis etiam ac expeditæ velocitatis amplius habent,corporeę verò molis minus. In Propontide ubi Accipitres magno numero ex Ponti Euxini dextero latere venientes,retibus capi antè ex Bellonio dictum,ibi Milui eodem modo,ut de Accipitribus diximus, capiuntur. Verùm parum honoris Miluo acceſſerit ex hoc,quod eum recreandis hominum animis,venationi vtilem demonſtrauimus, niſi (vt produnt) & eum ipſum reliquorum Accipitrum modo, alijs auibus capiendis idoneum eſſe & arte humana reddi poſſe aliquando doceamus. Cùm artis Accipitrariæ originem & antiquitatem indagaremus,ex [d] Aeliano,qui Cteſiam citat,oſtēdimus,non ſolùm Aquilarum,ſed & Miluorum pullos ab Indis ad venationem inſtitui ſolitos,atque adeo manſuefactos,ut animalia ab ſe capta,ſpe carnis,præmij loco conſequendæ dominis reportarint. Rationem inſtitutionis,venandiq; modum illic prolixiùs expoſuimus. Et Baldus Angelus Abbatius medicus præſtantiſſimus & noſtri amantiſſimus, Alphonſum Aragoſium Regē tradit ex Volaterrano, Miluum primum venaticum habuiſſe,idq; credendum eſſe affirmat:quod etſi inficiari nolim,vereor tamen,ne Volaterranus,uel ille,venationem Milui & Falconis,cuius eundem Regem inuentorem fuiſſe antè notauimus, in qua Miluus ſuperatus tam iucundum ſpectaculū edit,cū uenatione aliarū auiū confuderit. Mirū ēt uidetur, quomodo Miluus auis timidiſſima,& tenellulis tantummodò pullis inſidiari nata,ad uenatum auium inſtitui poſſit.

Quis Miluus à Sacris maximè capiatur.

Milui nigri cum Sacris pugna.

Miluos etiā Aues capere.

[d] L.4.de Anim.c.26.

Indos Miluinis pullis in venatu vti.

COGNOMINATA.

ICTINVS cognominatur, quartum genus lupi à rapacitate nimirum, vt ſecundum etiā Circus,quia hæ aues rapaciſſimæ ſunt. Hoc genus apud Oppianum, ut antè dictum fuit Ἴκτις vocatur.

Miluum pontem dictum Romanæ vrbis Hermolaus Barbarus interpretatur Sublicium. De quo ita ſcribit Abrahamus Ortelius: Pons Miluius in Tyberi prope Romam,vbi Conſtantinus Maximus Imp. Maxentium tyrannum deuicit. Hodie ponte mole vocant. Miluium uocant hunc pontem, Liuius, Tacitus, Saluſtius, [a] Plinius, [b] Cicero, Eutropius, Oroſius, Aurelius Victor. De eo tamen apud me doctiſſimus Victor Giſellinus. De Molo ponte conſului manu ſcriptos meos, in quibus eſt Moluius,Muluius, Moblius & Molbius,quæ poſtrema duo,etſi falſa ſunt, vocalem tamen O uel V diſertè oſtendunt, In nullo libro eſt Miluius. Hactenus ille.

Lupus qui Miluus & Circus dictus. Milu° pōs.

[a] De viris Illuſt.

[b] Orat.3.in Catal.& Epiſt. ad Atticum.

DENOMINATA.

A MILVO deriuatur adiectiuum Miluinus, a, vm, pro eo quod Milui eſt. Vnde Miluinus pullus apud [a] Ciceronem pro homine rapaci per tranſlationem dicitur:& Miluina menſa [b] Plauto,ſimiliter pro rapaci: *Madida quæ mihi appoſita menſam Miluinam ſuggerant.* Miluinæ plumę dicuntur apud [c] Plinium: *Hieracites gemma alternat tota, Miluinis nigricans veluti plumis.* Vngues item Miluini pro rapacibus,& furacibus apud [d] Plautum.

An tu inuenire poſtulas quenquam coquum,
Niſi ſit Miluinis aut Aquilinis vnguibus?

Pes Miluinus herba quædam à Miluo denominata, à Columella colligi,& in vſum reponi iubetur,ſed qualis ea ſit,non explicuit. Ruellius herbam cornu ceruinum hodiè vocatam eandem cum illa ſuſpicatur. Nam extremum folij in articuli aut pedis Miluini figuram formatur.

[a] Ad Q. Fr.

[b] In Menæch.

[c] L.7.c.10.

[d] In penul.

Pes miluin° herba.

Alij

Alij cornu ceruinũ coronopodem interpretantur. Syluaticus pedẽ Milui, pepanum esse dicit alio nomine vocatũ, folia asserens habere diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo, sicut cauda animalis. Sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria latinè dicta. Hieracium minus. Germanis nonnullis vocatur VVeyenschvvantz hoc est, cauda Milui. Miluina Festo genus tibiæ est soni acutissimi.

Cornu ceruinum. Milui pes. Pepanus. VVeienschvvantz.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

MILVVS diri ominis & inauspicatus habitus est, ac semper infortunia præmonstrasse antiquis creditus. C. Valerio & M. Herennio Coss. in æde Apollinis Romæ comprehensus, vt author est Iulius Obsequens. Agmen Miluorum in certissimum excidium futurum retulerũt augures, vt & aliarũ auium, quæ cadaueribus vescuntur, vt Vulturum & Coruorum. Sin verò aliquando raperentur à Miluis exta aut carnes sacrificatorum animalium, signum inauspicatum putabatur, vt Pausanias testatur: Idq; eò magis funestum putabât, quod sępius cùm in ludis Olympicis, tùm aliàs obuolasse obseruati fuissent, sacrificijs interim intactis manentibus, authore [a] Apollonio. Memoriæ prodidit Gratarolus Miluos unà volantes, ac colludentes & veluti in aëre expatiantes, significare calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem. Obseruatum item est ea loca ob pestem imminentem suspecta esse, quæ Milui reliquerint, quasi naturali quadam sagacitate aut saltem exactissimo quodam sensu aëris & salubrem & prauã constitutionem ipsi pręsentiant.

[a] *In Histor. mirabili.*

Serenitatis & pestis signa.

MORALIA.

D. AVGVSTINVS in hæc [a] Dauidis uerba: *Scapulis suis obumbrabit tibi*, id est, inquit, ante pectus suũ ponet te, ut alis suis te protegat, si modo agnoscas infirmitatem tuam, ut quasi pullus infirmus fugias sub alas matris, ne à Miluo rapiaris. Milui enim sunt terrenæ potestates, diabolus & angeli eius, qui rapere volunt infirmitatem nostram. Fugiamus sub alis matris sapiẽtię, quia & ipsa sapientia infirmata est super nos. Quia verbum caro factum est, sicut infirmatur Gallina cum pullis suis, ut protegat eos alis suis. Quemadmodum Miluus pullos domesticos grano intentos inuadit, ac surripit, eaq; de causa in urbibus ac locis hominibus habitatis lubens uersatur, nec animantes syluestres persequitur: ita Dęmon hos, qui mundi negotijs toti sunt immersi, & in medio mundo degunt, citius adoritur, & incautos rapiens, opimam plerunque pręd am ex ijs reportat. Eos uerò qui Deo & sibi uacantes hominũ turbam fugiunt, & ipse fugit, atque syluas religionis, & contemplantis omnis sophiæ Christianę plenas rarò aggreditur. [b] Ieremias: *Miluus*, inquit, *in cœlo cognouit tempus suum, Turtur, Hirundo & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudicium Domini*. Vti Miluus, ita & Diabolus immundis delectatur, pullis & incautis insidiatur. Scriptum est autem: Nolite locum dare Diabolo, & fugiet à uobis. Diabolus enim alijs est formica, nempe pijs uiriliter se gerentibus, in magnis, ut Miluus, timidus, alijs est leo, nempe prauis, audax nempe in paruis, in malo astutus est ac callidus, per coniecturas ac uarias suspiciones tempus tentationi oportunum obseruat. Si autem ille solicitus est & prudens in malitia, quantò potiùs nos salutis nostræ curam gerere ac satagere debemus, & in hoc incumbere, ut cognoscamus Christi aduentum, & iudicium Domini futurum. Nam & Milui, homines scilicet gulosi, ventris mancipia, diligenter ac studiosè inquirunt, quinam pisces, quo anni tempore palato sapiant, ac blandiantur magis, quarum item animantium carnes, quando esui sint aptiores, ac suauiores, magno studio cognoscunt. Verùm ut alibi inquit Scriptura. *Filij sæculi in generatione sua prudẽtiores sunt filijs lucis.* Quod si decimam partem eius operæ, studij ac diligentiæ, quàm hisce rebus perituris, imo malis, impendimus, diuinis daremus rebus, in quibus plerunque parum sapimus, quibusq; tantummodo obiter & ueluti aliud agentes uacamus, quantò melius cum anima nostra ageretur? At interim dum nos omnium rerum securi agimus, nostræ salutis parum curiosi, & ut dici solet, in utramuis aurem dormimus, diabolus in nostram pernitiem inuigilans summo studio, instar uolucris rapacis semper in aëre (unde sacræ literæ dæmones aëreas uocant tempestates) circumuolitat, quærens quem deuoret. *Congregati enim sunt*, inquit Isaias, *Milui alter ad alterum*, id est, dęmones nigri, rapaces, clamosi, cadaueribus inhiantes. Pulli autem meticulosi, molles ac tenelli, qui dicunt Ieiunare nequeo, mane surgere graue est, pondus diei & æstum sustinere non ualeo, huiusmodi Miluorum rapinis exponuntur. Qui autem Miluis fortiter resistunt,

[a] *Psal.90.*

Miluus qd signet. Dæmon Miluus similatus.

[b] *Cap.8.*

ſiſtunt, eos à ſe abigunt, dicente ſcriptura, *Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis*. Hic enim in eo Milui naturam æmulatur, quòd non niſi malè cuſtodita & neglectim obſeruata rapit. Vbi verò excubias agi videt, illinc ſtatim pedem refert, ac aufugit, fruſtra reſtituris inſidias poni cognoſcens.

MYSTICA.

ANTIQVIORES illi, qui doctrinam ab Aegyptijs magna ex parte mutuati ſunt, ac de hominum moribus per palingeneſiæ figmenta diſſeruêre, cuiuſmodi eſt Plato, & qui eum ſecuti ſunt, Plotinus, Harpocraſion, Boëthus & Numenius, per Miluum rapacitatem intelligi tradidêre, hominesq; tã auaritiæ ſtudioſos, quàm ad imbecilliorum expilationes & rapinas, atque violentas tyrannides paratos in Miluos ac lupos conuerti, vt [b] Socrates diſputat. In vniuerſum hi in ea animalium genera abire homines opinati ſunt, quorum moribus in uita ſimiles fuiſſent. Hinc ad huc Milui prouerbialiter dicuntur, qui diuites numorum potiendorũ cauſa, vel veneno, vel quouis alio modo tollunt è medio.

[b] *In Phæd.* Qui in Miluos abire crediti, & qui Milui dicti.

10

EMBLEMATA.

ALciati emblema inſcriptum AEMVLATIO IMPAR, ſic habet.

Altiuolam Miluus comitatur degener Harpam
Et prædæ partem ſæpè cadentis habet.

20

Eiuſdem aliud eſt ſub lemmate. MALE PARTA, MALE DILABVNTVR.

Miluus edax nimiæ quem nauſea torſerat, eſcæ,
Hei mihi mater ait, uiſcera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? Cur hæc tua viſcera credas
Qui rapto viuens ſola aliena vomis.

Sumptum eſt emblena per imitationem à fabula Græca Gabriæ, cuius hæc eſt ſententia.

Bouis puer feſto die cum comediſſet viſcera.
Hei mihi clamabat, quod inteſtina effundo materè
Hæc ridendo ait. Ne timeas fili;
Non enim ex tuis quicquam, ſed vomis aliena.

30

Qui Proſopopæiam ſcripſit ad Paulum Landulphum Papienſem, Miluum de ſe loquentem introducit, ſub perſona propria, quo rapto viuentes notat his verſibus.

Qui deſes latuit brumali tempore Miluus,
Omine felici ſub tua tecta venit.
Excipe pacato (fert commoda plurima) uultu
Si ſapis hic melior, quam Iouis ales erit.

Miluus loquitur.

40

Tollere ſi nequeo pullos, venabor Alaudas,
Hinc muſcas, tandem fœda macella ſequar.
Heu me degenerem timor arguit, heu nihil ingens
Corpus, nil ungues, nil mea penna iuuant.
Nimirum refero, carnis qui mole grauantur,
Et qui terreſtris nil niſi carnis habent
Heu quot (pace loquar) paſcunt hæc ſæcula Miluos
Quos non ars diues, imo rapina facit.
Primo vorant pullos, dehinc excrementa macelli,
Hinc muſcas. Qui ſint Oedipe ſcire potes.

50

Doctiſſimus quidam noſtri temporis poëta Miluos, atque Aquilas tolerantiæ inſignem typum præ ſe ferre his verſibus indicat.

Patientia quanta eſt Aquilæ, Miluióq;
Terras obeundi ac maria, aeriſq; tractus?
Quanto tolerant tempore ieiunia longa?
Nos mancipia, aut deſidiæ pignora vera,
Suprema boni munera in otio putamus.

VSVS IN CIBO.

AVicenna Miluinam carnem craſſam eſſe ſcribit: & alibi, duræ carnis. [a] Moſes in lege Miluum inter alias rapaces menſis Hebræorum abdicauit, innuens nō oportere coniungi uel aſſimilari hominibus illis, qui non labore ac ſudore victum comparant, ſed rapto & iniquitate viuunt. Apud tamen inferioris Germaniæ populos, maxime apud ruſticos & pauperiores in menſa eos venire audio. [b] D. Hieronymus Miluum inter ea recenſet animalia, quæ à Deo in medicinæ gratiam facta ſunt.

[a] Leuit. c. 11
[b] Deut. 14.

VSVS IN MEDICINA.

SVrculus ex nido Milui, puluino dolentis caput ſuppoſitus prodeſt. *Ceruicis quoque neruis opiſthotono laboranti adalligatus auxiliari dicitur. De Miluo quidam affirmant, ſi inueterato, tritoq́; quantum tres digiti capiant, bibatur ex aqua, podagram ſanari, aut ſi pedes ſauguinent cum vrtica, vel pennis eorum cùm primùm naſcantur, tritis cum vrtica.* Author [a] Plinius. Ad comitialem, inquit [b] Galenus: *Miluum in olla cremato viuentem, cineremq́; propinato, & ſanabis.* Ad eundem Milui iecur exuſtū & tritum ex aqua potui datum, idem & [c] Plinius commendāt. Id ipſum aridum tribus obolis in aquæ mulſæ cyathis tribus potum opiſthotonos prohibere, & ad inunctiones oculorum vitioſorum laudari Plinius ſcribit. Cuius rei rationem ad viſum eius acutiſſimum reiicit [d] Io. Baptiſta Porta, vbi animantia, quibus egregia videndi acies eſt, oculorum ſeu viſus uitijs conferre multis exemplis adductis probat. Qui in Venerem infirmior erit, teſticulos Millonis ex aqua fontis perennis, cum melle decoctos edat, inquit Marcellus Empiricus, ieiunus per triduum, & ſtatim remediabitur. Per Millonem Miluum, uel Buteonē videtur intelligere. Huius enim terni teſticuli ad fœcunditatem facere creduntur: vel pro Millonis, ſunt qui Milionis legēdum putent. Milionem verò nunc paſſim Itali & Galli, auis rapacis vocant quoddam genus animoſum ſatis, magnum & aucupio ſeu venationi volatili aptum, ideoq; parum appoſitè, vt opinor Miluorum familiæ aſcribendum. Fimus deniq; Miluorum [e] Plinio articulorum doloribus illinitur, quo morbo & ipſe laborare ſolet. Idem cum ſtyrace ſuffitus, reptilia abigit, authore [f] Florentino. Non accedet ſerpens, inquit [g] Porta, vbi ſtercus Milui aut Aquilæ iacet. Idem Miluum, quòd pallidi ſiue crocei ei ſint oculi, ſicut ſunt ictericorum, idem poſſe tradit, quòd Accipiter, qui arquatis ſubuenit. Sunt qui Miluum viuum in fimo quadraginta diebus macerādum ſepeliunt, & ex vermibus, qui ex eo procreantur, vnguentum ad dolores podagricos ſedādos conficiant. Vnde in perſona Milui idem qui ſupra.

Diſcutio mira naturæ dote podagram,
Si quis de noſtri verticis oſſe bibat.
Curoq́; diuinum diuerſo munere morbum
Heu mihi, ſed nullus vult adhibere fidem.
Deme mihi linguam, in qua noſtram hanc ſcribe figuram
In cunctis melior ſors tibi rebus erit.

Fel Milui delet maculas oculorum.

Surculus è nido Milui

[a] Lib. 30. c. 9.
[b] 2. Parab. c. 2.
[c] Lib. 29. c. ultimo.
[d] Lib. 4. Phytogn. c. 26.

Millo quæ auis

Milio auis.

[e] Lib. 29. c. vltimo.
[f] In Geoponicis.
[g] Lib. 10. vill4 c. 8. lib. 3. Phytogn. c. 8.

FABVLOSA.

FErtur, referente Oppiano, ſi credere dignum eſt, quendam virum amiſſa vxore in filiam, quam ex illa nomine, Siden (quod etiam malū Punicum ſignificat) ſuſceperat, exarſiſſe. Filiam verò, ne à parente contaminaretur, ſuper materno ſepulchro ſeſe iugulaſſe; poſtea uerò Diis hunc caſum miſeratis, terram de ſanguine arborem produxiſſe, & patrem mutatum in Miluum, calamitatis ſuæ monumenta refugere, nec arbori huic inſidere. Fabula iſtæc teſte doctiſſimo Io. Baptiſta Porta ſignificat Miluum maximè colorem rubrum abhorrere. nam Punico malo non inſidet, neq; eius aſpectum ferre poteſt.

Side amata à patre.

Miluus rubro colore abhorreri.

Aliam item de Miluo in cælum illato, atq; ſtella facto hanc referunt fabulam. Saturno à Ioue expulſo, Ioui bellum Titanes intulerunt, pepereratq; terra horrendum monſtrum, anteriori parte taurum, poſteriori anguem, quòd ita monentibus Parcis, ſtygiis eſt aquis intercluſum. Quumq; fatum eſſet, quòd qui belluæ huius adoleuiſſet exta; Deorum imperio potiturus eſſet,

Cur in cælū relatus.

eam

eam Briareus mactauit, at Miluus exta Ioui retulit, pro quo beneficio Iupiter inter astra ipsum collocauit. Vnde [a] Ouidius:

[a] Li.3.Fast.

Quid dederit Miluo, si vis cognoscere, calum.
Saturnus regnis ab Ioue pulsus erat.

APOLOGI.

INfirmus quidam Miluus prope nidum, in quo tanquam æger in lecto, decumbebat, habebat Dei quoddam simulachrum. Aduocatam itaq; matrem suam rogabat, vt supplex ad simulacrũ accederet, ac precaretur, vt debita sua dimitteret, ac superuiuere sibi concederet. Mater, fili, inquit, quid tibi prodest, aut cuius peccati à Deo remissionem postulas? respondit ille, quia toties super eius capite aluum excreui. [a] Morale, eodem modo arrogantes peccatores dum sani sunt, imaginem Dei fœdare significat: vbi verò in aduersam salutem incidant, Ecclesiam rogare, vt intercedat pro se apud Deum, quo ab imminentis iam matris periculo eos liberet potius, quàm peccata condonet.

[a] Rober. Holcot in li. Eccles.c. 5 lect. 59.

DE HARPA. Cap. XVI.

DE Harpa etsi inter Aristotelem, Plinium, Oppianum, aliosq; veteres, qui eius meminerunt, non satis conueniat, ideoq; quænam auis sit, (auem enim esse omnes videntur concedere) difficulter iudicari queat, vt rectè Ornithologus dixerit, Harpam Auis rapacis nomen esse inconstans: opinor tamen paucula istæc, quæ quid de hac aue sentiam, obiter annotant, perlecturis plurimum lucis in tam obscuris tenebris allatura. Sum autem, vt etiam in præcedenti capite innui, huius omnino sententiæ, vt Harpam Milui quoddam genus esse, non tamen semper Harpæ nomen huic soli competere dicam. Oppiani enim Harpam, Ossifragam esse olim à me conclusum est, quanuis secus sentiat Ornithologus, qui vel fabulosi Kiranidis, Zaucon vel Zeucon vel Harpam, modò Vulturis albi, modò rubicundioris speciem esse tradentis, authoritate, vel hoc solo argumento nixus, quòd in altissimis etiam montibus niduletur, & sub mento plumas barbæ instar habeat, quæ Harpæ suæ tribuit Oppianus, Vulturem aureum Germanis Goldgyr dictum, cuius iconem nos suo etiam loco ex ipso exhibuimus, Harpam Oppiani esse existimat: Sed cùm multa alia de Harpa sua scribat Oppianus, quæ Vulturi illi minimè conueniunt, atq; Harpam in primis, vt interim cætera prætereaam, mortuorum animalium ossibus (quod Ossifragæ peculiare est, ac propriũ) vesci: itaquæ meo iuditio Harpa eius, Vultur ille minimè esse poterit. Vnde dubius omnino [a] Scholiastes, *Harpe*, inquit, *auis est, quam alij Miluum, alij Ossifragam vocant*, nescius fortasse, nunquid uel Miluum, vel nunquid Ossifragam facere deberet, amphibologia nominis intricatus. Eodem modo Eustathius *Harpe*, ait, *vel Miluus est, vel alia auis Aquilæ similis, quæ è sublimi facilè in quem voluerit locum cum impetu se demittit*. Et Io. Tzetzes Harpam cum Miluo confundit, Aristoteles apertè distinguit. Sed cùm tria superiori capite Miluorum genera esse scriptum sit, dicendum, ad quod eorum Harpa referri debeat. Id, ni fallor, ibidem feci, ac iam denuò repeto, ad palustre illud, quod Masvvy vocari Germanis scripsi, rectè reduci, quod ex Philosophi hisce verbis colligo: *Harpa, Pipex, & Miluus amici sunt*, propter, vt existimo, maximam sui similitudinem, vel quòd victu inter se diuerso vtantur. Harpam enim è mari viuere, ideoq; cum Brentho (Gaza ex Plinio, vt videtur, Anatem transtulit) & Laro (Gauia) dissidere idem Philosophus tradidit. In quorum verborum traductione Plinius Græcum textum vel perperam distinguens, vel malè distinctum traducens, hallucinatus est maximè, Triorchim cum Harpa dissidere tradens. Triorchim enim, qui è mari cibum non capit, cum rubeta & serpente coniungere debebat. Sed forsã priorem à me adductum locum Aristotelis mihi ipsi aduersari quis existimet, atq; ex eo constare dicat, Harpam aliam omnino auem apud illum esse, quàm Miluum: Nam, vt videtur, idem alioqui esset dicere, Miluus Miluo amicus est, vel Harpa Harpæ, quod tamen rationi repugnare videtur. Aues enim (de rapacibus sermo est) eiusdem speciei sibi inuicem inuidere, & cibum (cuius causa vel amicæ sunt, vel inimicæ) non aliter ac figulus figulo eripiunt. Huic responsum velim, non talem fuisse Aristoteles intentionem, sed hanc: *Harpa, Pipex. & Miluus amici sunt*, hoc est, Miluus palustris, Pipex, & Miluus nempe vel Aetolius vel Regalis amici sunt, vtuntur enim victu diuerso, atq; ideo non dissident. Sed longè difficiliorem nodum ex Plinio euellendum alius obiiciat, qui, tantum abest, ut Harpam maritimam auem crediderit, montanam apertè vocauit, & oculos impeten-

Oppiani harpa quæ

Zaucon. Zeucon.

Ornithol. openio de Harpa Oppiani refutata.

[a] In Iliad.r

Harpa ad quod gen[us] Milui reduci debeat.

Harpa Miluo amic[us], Brentho inimicus & cur.

Pli. error.

Plinij loc[us] de Harpa explicatus.

tem effodere scripsit. Huic item responsum esto, turpiter & maximo cum legentium dispendio, Aristotelis locum, ubi Phoici (cui Harpam, quòd victus earum similis sit, inimicam scribit) peculiare præ cæteris esse tradat, vt oculos potissimùm appetat, apud Plinium in plurimis parum oculatum, corruptum legi. Quare omnino concludo Harpam palustrem Miluum esse. Ad quam pariter opinionem Ornithologus in primis accedit: & Syluaticus idem concludere videtur: *Arba*, inquiens, *auis est, quæ in lingua nostra vocatur Arpa similis Miluo, sed vtcunq; maior.* Atq; hinc Cretenses Miluum adhuc ἀρπέτον vocant.

DE CVCVLO. Cap. XVII.

CVCVLVM Accipitribus apponendum duximus vel ea sola ratione, quòd Accipitrem referat tanta similitudine, vt etiam Aristotelis ætate, hoc ipso prognatus crederetur, & etiamnum apud Gallos, vt testis est [a] Bellonius, *Falco Cuculi parens* communi prouerbio dicatur. Non armis tamen ad rapiendum aptis, rostro scilicet & vnguibus instructus est, sed colore tantùm Accipitres repræsentat, estq; auis minimè bellicosa, sed ignaua potiùs ac timida, & impunè ab alijs auiculis infestata, [b] Philosopho teste, ideoq; eam in vltimum Accipitrum locum reiecimus, non tamen ea ratione, quòd reuera cum hisce conueniat, sed quia conuenire credita fuit. Cuculus tamen non omni prorsus honore ac laude destituitur. Nam Iunonis Deum Reginæ sceptro insidens ab antiquis effingebatur, fortè quia non alia ratione faciliùs Iunoni imponere, eaq; se potiri posse Deorum Rex existimaret Iupiter, quàm quòd ludicram huius auis formam assumeret, quam ipsa pòst captaret. Vnde non indignam auem eam existimarunt, cuius nomine etiam Iouem ipsum donarent, Cuculum uocantes. Quare Cuculo debere uidetur Iuno, quòd coniunx esset Iouis, si Ethnicorum fabulis credimus, quas tamen suo loco latiùs enarrabimus. Cùm verò uincula iugalia, nec non puerperium curæ esse Iunoni existimarent prisci, quare boni ominis causa Cuculum Deæ huic dicatum esse quis putare posset. Boni enim auguri etiamnum à uulgo habetur, solentq; nostri ex eius cantu ducendæ uxoris tempus ut Germani, diuturnitatem uitæ colligere, dum in singulas, quas auis reddit, uocis iterationibus singulos annos computant. Et in partu non minus fortunatus, quàm astutus ac sagax est. Propriæ enim frigiditatis probè conscius, qua se & ad fouenda, & ad excludenda oua agnoscit ineptũ, eo astu utitur, ut nullo suo labore posteritati tamen consulat, ouis suis in alienum nidum, earũ præsertim auicularum, quæ similia pariunt, ne deprehendatur, illatis. Hoc etiam humano generi præter cætera utilis, quòd omniũ primus auium, ut testis est Oppianus, uerni temporis, cùm aduolat, nuncius est, & caniculæ exortæ, cùm auolat. Vnde Agricolis ad uarias operas dispertiendi temporis author est.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 29.*

[b] *Lib. 3. de Gen. c. 1.*

Cuculus Iunoni Sacer.

Cucul' boni ominis Auis.

Germani cuculi voces enumerãt, & cur.

AEQVIVOCA.

Κόκκυς est os in imo ossis sacri positum, tribus proprijs partibus constans. Sunt autem partes illæ ossicula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, quòd pueris adhuc sint cartilagines, quæ quamuis annorum spacijs osseæ euadant, in ambitu tamen, & cõmissuris & fine adhuc cartilaginosæ permanent. Vniuntur autem inter se symphisi, quamuis coccygis tertium os (quòd proprio nomine & σπονδύλιον, & ὄρρος, & οὐροπύγιον appellatur) ut ossis sacri primum persæpè synarthrosi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, ut in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram pro foraminibus futura tantùm est. Ita dictam Coccygem [a] Cardanus putauit, quasi Cuculum, quòd Cuculi rostrum, quo ad figuram (nam in aduncam quandam acutiem desinit) & quodammodo etiam colorem æmuletur. Verùm alijs magis placet ita uocatam, quòd instar cristæ emineat. Nam κόκκυξ Hesychio & Varino alibi etiam exponitur λόφος καὶ περικεφαλαία, id est crista & galea.

Vocatur & κόκκυξ in iumentis pars quædam humeri uel inter humeros.

[b] Nicander olynthos id est grossos caprifici coccygas uocat, fortè quòd cum Cuculis simul uerno tempore prodeant.

Κόκκυξ etiam Græcis, & Cuculus Latinis piscis marinus est apud [c] Athenæũ, qui Numæniũ rubrum ab accidenti appellasse scribit: Romanis uocatur uulgò pesce capone. Videtur autem à sono uocis ita dictus. Hinc hos uersus legere est apud [d] Castorem Durantem.

Quantumuis mutos pisces natura crearit,
Coccyx efficta nomina vocis habet.
Est autem duræ carnis, siccæq; nihilq;
Lenti in ea, aut modicum, nil quoq; fellis inest.

[a] *Comm. in 3. Aph. 23.*

Κόκκυξ pro crista.

Pro parte humeri.

[b] *In Theriacis.*

Coccygæ fructus.

Cuculus piscis.

[c] *L. 7. c. 27.*

[d] *In Thes. Sanit.*

Vnde [e] Hippocrati tanquam piſcis ſicciſſimus plurimis in locis commendatur ad morbos à craſſa pituita ortos, necnon ad ſplenis vitia. Editur ſuauiter frixus ſucco aurantij reſperſus.

At verò gladio partes diſſectus in ambas
Frigitur, & multò gratior eſſe ſolet.
Vtque minus Cuculi deſint & in aëre & vndis
Viuunt, longè alios terra frequenter alit.

Inquit idem Durantes verſu non illepido. Athenæus verò ex Epicharmo aſſatos videtur laudare. *De Cuculis,* inquit, *ſic meminit Epicharmus: Et ſplendidi Cuculi, quos omnes diſcidimus, aſſanteſq; ac condientes moliuimus. Dorion eos, ait, aſſare oportet, vbi per dorſum diuiſerimus, ac herba, caſeo, laſerpitio, ſale, oleo condire, deinde verrere, vngere, modicum ſalis ſubterſpargere, tũ excipere, ac aceto perfundere.*

Herba Cuculus [f] Fernelio Ambiano ſub cineribus coćta ambuſtis mederi traditur, & Cardano ad carcinomata valere. Hanc oxyn eſſe Plinij crediderim. Alioqui panis Cuculi dicitur vulgo Latinorum, nũc trifolij acetoſi nomine nota eſt. Hæc moderato frigore quem acor indicat feruorem temperat, & repellit modicè. Vnde & ad inflammationes & eryſipelata celebratur, & acutè febrientibus vtiliſſima eſt.

Solatrum verò furioſum vulgò quidem Cucculo di Leuante dicitur, ſed ei nomini, vt videtur, nihil cum Cuculo noſtro commune eſt, verùm ita dićtum iudico à Græca voce κόκκος, quæ Latinis baccam notat, vnde & coccus piſcatorius vocatur. Nam inſtar baccæ teres eſt, alijs galla orientalis, quem quercus cuiuſdam fructum eſſe dicunt. Bononienſes noſtri hodie oliuas vulgò coccolas vocant, itidem quaſi baccas. Quanquam Ornithologus ſuſpicatur cuculum herbã apud [g] Marcellum, vbi hanc podagræ dolores impoſitam ſedare ſcribit, Solanum intelligi, hac motus ratione, quòd inter medicamenta ſimplicia ad Paternianum (qui liber [h] Galeno aſcribitur) vua lupina, hoc eſt ſolanum hortenſe, Cuculus ẽt nominetur, quod & cacubalum à Plinio dici putat, quod nomẽ etiam apud Dioſcoridẽ inter ſolani hortenſis nomenclaturas legitur. Et Syluaticus Cuculum vuam lupinam vocat. Quod ſi ita eſſet, poſſet herba Cuculus apud Fernelium & Cardanum fortè non malè ſolanum etiam intelligi, quod ad ambuſta & eryſipelata inſigni ui pollere conſtat. Hac interim de re alij vt lubet, iudicent. Plura videre erit in capite de denominatis.

Cucullus (cuius vinculum tegillum Plauto dicitur) capitis tegmen olim erat groſſioris vili, vnde [i] Iuuenalis.

Contentusq; illic Veneto, duroq; Cucullo.

Sicuti enim in elegantioribus Galliæ ſeruis frequens erat vſus veſtis cuiuſdam purpuræ, ſic & vilioribus per illam ætatem, vt teſtatur dоćtiſſimus Lipſius ætatis noſtræ decus, cucullus. [k] Martialis:

Pullo alget Mæuius in cucullo.

[l] Columella. *Cultam ueſtitamq; habeat* (agricola ſcilicet) *familiam vtiliter magis, quàm delicatè, munitam diligenter à frigore, pluuiaq; quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confećtis, vel ſagis cuculatis*, id eſt cucullos habentibus. [m] Lampridius: *Tećtus cucullione mullionica, ne agnoſceretur.* [n] Capitolinus: *In tantum dicunt vitiorum Caianorum & Neronianorum fuiſſe æmulum, vt vagaretur nocte per tabernas & lupanaria ob tećto capite cucullione vulgari viatorio.* Ad eundem ſenſum [o] Iuuenalis.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos &c. Et alibi:
Illa iubet ſumpto iuuenem properare cucullo. [p] Item alibi:
— Si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Cucullus etiam pro tota veſte accipitur apud Sidonium: *Per quos nocturnalem cucullum, quo membra confecta ieiunijs inter orandum, cubandumq; dignantur tegere, tranſmiſi. Quanquam non oportunè ſpecies villoſa mittatur hyeme finita, iamq; temporibus æſtatis appropinquantibus.* Noſtra tempeſtate & formãs in Italia viatoribus tantùm & monachis ad tegendum caput eſt in uſu. Horum mores D. Hieronymus, de monachis loquens, ita inquit: *Edentes autem cucullis capita ſua velent, ne alter alterum aſpiciat manducantem.* Gallis etiam mulieribus non abſimili tegmine caput velare etiamnum mos eſt, quod ipſæ vti & monachalem cucullum vernacula uoce cappam, vt & Germani uocant. Cucullionem pro cuculo, ut & Capitolinus ſuprà, & Cato uidetur accipere. *Funes veteres ſarciri, nouoſq; fieri, centones, cuculiones familiam oportuiſſe ſibi ſarcire.* Nec diſſimile quod bardocucullum [q] Martialis nominat.

Gallia Santonico veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Item alibi.

Trbita

[e] *Lib. 2. de diæta, & de affec. inter.*
Cucul⁹ herba.
[f] *Lib. 6. Meth. c. 20.*
Oxys Plinij.
Solatrũ furioſum.
Cucculo di Leuante.
[g] *Cap. 30.*
[h] *Cap. 83.*
Vua lupina.
Cacubalũ.
Capitis tegmen.
Cucullus pro tegmine capitis.
[i] *Sat. 3.*
[k] *Lib. 10. Epigram.*
[l] *Lib. 1. c. 8.*
[m] *In Heliogabalo.*
[n] *In Vero.*
[o] *Sat. 6.*
[p] *Sat. 8.*
Cucullus pro tota veſte.
[q] *In diſticis.*

Vrbica lingonicus tyrianthina bardocucullus.

Penulæ Gallicæ genus, si cucullum non habebat bardiacus, inquit Perottus, dicebatur. Verùm Perottum ea in re hallucinatum fuisse, quiuis ex sequentibus iudicet. Meminit [r] Iuuenalis:

Bardiacus iudex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad subsellia suræ.

[r] *Sat. vlt. in principio.*

Quibus tribus describit centurionem, qui gestare solet in castris cucullum bardiacum, & calceum clauatum, & qui magnus, procerusq; est. Erat autem uestis uilis, & apta militibus, in qua etiam cubarent in castris, quasi quæ & simiis ob breuitatem & crassitiem conueniret, ut ex Martialis uersu paulò antè citato etiam comprobatur: de eadem [s] Capitolinus: *Auctio sanè rerum,* inquit, *Commodi in his insignior fuit uestis sub tegmine Serico, aureis filis insignior per tunicas, penulasq; lacernas, & chiridotas Dalmatarum, & cuculli Bardiaci.* Per bardiacum itaq; intelligere debemus cucullũ lanæ crassioris, quo maximè Galli utuntur. Nam Bardi natio sunt Gallorum, ut docet [t] Strabo. Ex bardo itaq; & cucullus fit bardocucullus, siue bardiacus cucullus, & quandoq; ponitur absolutè, ut ex Iuuenale paulò antè liquet, & ex istoc etiam Martialis:

[s] *In P. Heluio Pertinace.*

[t] *Lib. 4.*

Lassi bardiacos quod euocati,

Erant autem euocati iuuenes ex equestri ordine delecti, qui manente usu constituti sunt ad custodiam cubiculi Imperatorij loco militum; hi cùm excubias agebant, bardiaco ueste utebantur. Alij ita dictum putarunt, quòd bardos, id est, uiles & stolidos homines deceret.

Cucullus etiam significat fictile poculum, de quo [u] Horatius:

Reges dicuntur multis vrgere cucullis,

id est, poculis seu culullis aliter dictis, imo ego culullis legendum puto, qua significatione istæc uox apud [x] eundem etiam alibi reperitur, ubi ait:

[u] *In arte Poët.*

[x] *Lib. 1. car. Ode 31.*

——Diues & aureis
Mercator exiccet culullis
Vina Syrâ reparata merce.

Fernelio aliisq; medicis est etiam intersutus pileus, quo caput ad destillationes ac frigidos affectus discutiendos muniri solet, quem uulgò cucupham quoq; nominant.

Cucul⁹ q̃d Medicis.

Cucullus papyraceum inuolucrum in conum fastigiatum, quo pigmentarij olim utebantur, ac hodiè utuntur, quibus aromata venalia excipiunt: uulgò hoc tempore Scartozzo nuncupatum, unde Martialis: *—— Nec thuris, piperisuè sis cucullus:* ita dictum, quòd in speciem cuculli seu caputij erat efformatum. Nã cucullos in acumen ex ijsse Bapt. Mantuanus eo uersu indicat: *—— Bardocucullatus caput, vt campestris Alauda.* unde eos monachos, qui hodiè à uestis huius usu Capuccini uulgò dicuntur, antiquam & ueram formam cuculli retinere apparet. Hanc nostri homines nunc malè cucullã uulgò uocãt.

Cucullus ꝑ inuolucro papyraceo.

Capuccini vnde dicti.

Cucullus item in quibusdam Italiæ locis uocatur eruca illa, quæ olosericum profert.

Cuculum Grecè κουκουλον [y] Straboni oppidum est propè Albam Marsorum urbem in Italia referente [z] Ortelio, quòd hodiè Scutulum castellum Leander ponit.

[y] *Lib. 5.*

[z] *In Thes. Geog.*

Est etiam Cuculum urbs circa Noricum Ripense in D. Seuerini uita.

Ludunt Germani, præcipuè Heluetij ludum, quem cuculum dicunt, hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco, quem solium vel tribunal appellant, interim ab vnitate consequenter clara voce & interstinctum numerans, dum alij diffugientes passim se occultant. Occultatis omnibus vnus Cuculi voce clamat, tum ille à solio discedit, & passim inquirit, si quem abditum deprehendat. Deprehẽso aliquo tribunal celerrimè conscendit, ne cursu à deprehenso, alioue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum [a] Pollux apodidrascindã appellat. Frequens item est apud Batauos, ut audio.

Cuculus ludus.

Apodidrascinda.

Cuculi nomine item mons venit in agro Bononiensi, vulgò monte Cucculo.

Mõte Cucculo.

SYNONIMA.

CVCVLVS Syriacè uocatur coco: Hebraicè ut [a] quidã uolunt קאת Kaath uulgò interpretãtur Iudæi Cuculũ, idq; ex eorũ Talmud, in quo appellatur קיק. kik Verùm etsi vocẽ Hebraicã קאת Kaath nonnulli interpretẽtur Cuculũ, & quidẽ pleriq;, tñ LXXII. Pelicanũ, D. Hyeron. Onocrotalũ esse putãt, alij Monedulã ita nominant, ut inquit Reuchlinus. Schalac ẽt Hebraicè quidam Cuculum dici putant, alij Mergulum, alij Nycticoracem. Quidam שחף Schachaph Cuculum exponunt auem immundam à scabie & tuberculis, quibus præ cęteris fœda est, & ita Hebræos eum uulgò uocare [b] quidam author est. שחפא similiter Cuculum sunt, qui uertant, inquit Santes Pagninus, tamen D. Hieronymus Larum exponit. In Auicennæ animalium historia

[a] *Lib. 9.* Coco

[a] *Psal. 102.* Kaath.

Schalac schachaph

[b] *Leu. 11. & Deut. 14.*

Banchem Euchem.

modò Banchem, modò Euchem pro Cuculo legitur. Græcis κόκκυξ eſt à uoce, quam edit, per onomatopœiam. Nam & κοκκύζειν Græci habent uocabulum fictitium ex Cuculi cantu. Signat etiam Gallinacei uocem, quam parta uictoria ſolet occinere. Hodie Cretenſibus, teſte Bellonio, Decocto dicitur. Latinè Cuculus, ut plurimùm, & Cuccus, cuius illud eſt dimnitiuum, etiã uocatur. Cucullus uerò pro aue Latinum non eſt. Quare quòd quidã ex Cuculo faciunt cucullum, ex aue ſcilicet ueſtem, apud Horatium nihil eſt neceſſe, quum hæc uox plerunq; penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico:

Decocto.

At etiam cubat Cuculus, Surge amator, i domum. Ac mox.
Cano capite te Cuculum vxor ex luſtris trahit.

[c] *Lib.1.S.7.*

Alioquin enim in utroq; Trochaico uerſus non conſtaret. Ita igitur legendum apud [c] Horatiũ:

——Cui ſæpe uiator
Ceſſiſſet, magna compellens voce Cuculum,

non cucullum. Inuenitur tamen & correpta penultima apud Poëtas, ut in illo uerſu Martialis.

Quanuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Et apud authorem Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.

Pro ueſte uerò ſemper ll. geminat, neq; eſt diminitiuũ, ut Cuculus, quod etſi, ut diximus, à Cuccus deriuatur, alterum tamen C. deponit, ita ut etiam prima in eo ſecus atq; in primitiuo, corripiatur. Eſt autem hoc nomẽ Latinũ, ut pleraq; aliorum idiomatum eiuſdem auis, etiam à uoce, qua ſemper & ad tædium uſq; repetita, ſe primo uere prodit, nomen proprium ingeminãs, e fictum, ut uix alia ſit auis, quæ ſimiliter in tot linguis unam aut ſimilem nomenclaturam habeat. Demonſtrat uerò, ut tradit Goropius, Latinorum Cuculus (ſi tamen hæc deriuatio accipienda eſt. Nulla enim neceſsitas, ut Latinum Cuculus à Græco mutuemur.) duo potiſſimum: priore quidem ſyllaba V. apud Latinos à quarta uocali ſonum exordiri, ut Terentianus ſcribit, poſteriore uerò apud primos Latinos tenuis etiam V. ſonũ fuiſſe, ſi Ypſilon, quòd eſt in κόκκυξ exprimere uoluerunt. Quæ Goropij ſententia quoad primam ſyllabam, commonſtrat quidem quod Græci Latinorum V. exprimere uolentes, ſemper ȣ ponũt, ut de hac ipſa dictione factum uidere eſt apud Suidam & Varronẽ, quibus teſtibus Coccyx apud Romanos κȣ̃κκος uocatur. Et Iſacius Tzetzes in Lycophronẽ inquit: ὁ παρὰ Ρωμαίοις κȣ̃κκλος, id eſt, apud Latinos ſeu Romanos Coucoulus uocatur. Belgæ ſanè Coucouc Cuculi ſonum efferunt, quem Galli, nunc Franci more Græcorum κοκκυ pronunciant, à quibus diſcere etiam obiter licet, quì ſit Y Græcorum ſonandum. Sed ut dixi ego minimè acceperim hanc nominis Latini originem, cũ manifeſtum ſit & hanc ipſam ex uoce Cuculi apud quaſq; gentes promanaſſe, atq; ut eam primò comprehenderint, ſic in uſum tranſduxiſſe. Alberto haud aptè Gugulus ſcribitur. Italicè Cucculo, Cucco, Cucò, Cucho: Hiſpanicè Cuclillo: Gallicè Cocou, ſed ut plurimum, cocul ſeu coquu: Germanicè Gucker, Guggauch, Kuckkuck, GucKuſer: Belgicè Kouckouck vel Kockuunt. Anglicè a Cukkouu & a Gouke: Illyricè Ziezgule.

Etymum

Gugulus.

GENVS.

FALSA hactenus, ab ipſis Ariſtotelis etiam temporibus uſq;, hominum complurimum opinio Cuculum Accipitrum eſſe ſaltem ſpuriam quandam progeniem tenuit. In quem errorem & [a] Plinius ipſe alicubi & Albertus, aliiq; lapſi ſunt. Verùm hos luculentius refutari poſſe haud quaquam puto, quàm ipſis [b] Ariſtotelis verbis, qui diſertè diuerſum omnino ſentiẽs in hæc verba ſcribit. *Cuculus ex Accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur, quoniam quo tempore is apparet, Accipiter ille, cui ſimilis eſt, non aſpicitur. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres itẽ cernantur, cùm primùm vocem emiſit Cuculus, niſi perquam paucis diebus. Ipſe autem breui tempore æſtatis viſus, hyeme non cernitur. Eſt hic neq; aduncis vnguibus vt Accipiter, neq; capite Accipitri ſimilis, ſed ea vtraq; parte Columbum potiùs, quàm Accipitrem imitatur: nec alio quàm colore repræſentat Accipitrem niſi quòd Accipiter maculis diſtinguitur ſeu lineis, Cuculus velut punctis. Magnitudo atq; volatus ſimilis Accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cermitur, quo Cuculus apparet, nam vel ambo vnà viſi ſunt aliquando. Quin etiam ab Accipitre interimi Cuculus viſus eſt, quod nulla auis in ſuo genere ſolet facere.* Quæ Ariſtotelis verba non rectè intellexiſſe Plinius videtur, cùm Cuculum ſolum inter aues à genere ſuo ſcribat interimi, tãquam ſi Cuculus de Accipitrino eſſet genere. At Ariſtoteles hoc non dicit, ſed vt contra uulgi opinionem, Cuculum non eſſe Accipitrini generis doceret, illum etiam ab ipſo Accipitre deuorari ait, quod non fieret, ſi eiuſdem generis eſſet, vel mutata tantùm figura ab ijs differet. Videtur ſanè Plinius etiam ſibi ipſi inconſtans eſſe,

Plin. & multorũ error.

Cuculum non fieri ex Accipitre.

quipppe qui ibidem ita dicat: *Vnguibus non est aduncis Cuculus, sed ijs & capite ac rostro, rictuq; Columbam potius, quàm Accipitrem refert, colore tantùm Accipitrem imitatur.* &c. Possent autem & ipsius Aristotelis verba alicui negotium facessere, vbi pedibus esse ait Columbinis Cuculum. Equidē & ipse miror, cur non potiùs Picorum pedibus eos comparârit, cùm hisce, quos nos agnoscimus, Cuculis non terni antè, & retrò vnus, vt Columbis, sed bini antici, & totidem postici, vt Picis sint digiti, & nocturnis auibus. Nisi existimemus nō in eo similes Columbis Cuculos (quantum ad pedes) voluisse dicere, sed quòd vnguibus vtriq; minimè aduncis sint rapacitati aptis, aut aliam Cuculi speciem ipsum agnouisse, qualem Ornithologus etiam olim depictam exhibuit, Accipitris potiùs quàm Cuculi forma, sed quā pòst adiecta in appēdice alia emendarit. Hinc etiam hallucinatum esse [a] Albertum colligimus, qui nō dubitat in hunc modum scribere: *Cuculus quidam componitur ex Columba & Niso siue Sparuerio, alius ex Columba & Asture, mores etiam habet ex vtroq; compositos. Ex Columba enim habet, quòd non prædatur alias aues, ex Niso autem & Asture habet quòd insidiatur nidis aliarum auium debilium* &c. Hallucinantur similiter Galli, qui, vt testis est [b] Bellonius, Falconem Cuculi esse patrē vulgari dicterio ferunt. Etenim, etsi, vt doctissimus Scaliger inquit, *Cuculus & Accipiter dempto rostro una & eadem videatur auis esse*, eorum tamen naturæ tam cohæret, quàm Placentini & Genuenses, aut cum Hispanis Galli.

Quomodo dicātur habere pedes colūbinos. Cuculi pedes.

[a] Lib. 23.

[b] Lib. 2. H. c. 29.

DIFFERENTIÆ.

ALBERTVS duo Cuculorum genera statuit, alterum maius, minus alterū. Vbi enim [a] Aristotelē interpretatur. *Cuculus*, inquit, *duplex est, etiam ex Auicennæ sententia, maior & minor: Maior ex Asture & Columba componitur, quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes Palumbo, reliquum corpus simile est Asturi, nisi quòd varietas pennarum diuersa est. Minor Cuculus componitur ex Columba & Speruiero, habens rostrum, & pedes Columbæ, & cætera corporis membra & volatum similia Speruerio, vnde falsa vulgi opinio nata est, Cuculum maiorem aliquando esse Asture & è conuerso. Magnitudine quidem & volatu maior Cuculus magnum Accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Hæc Albertus, in quibus, etsi quæ de generatione seu ortu Cuculorum vtriusq; generis prodidit, falsa sunt & fabulosa, vt proximè præcedenti capite ex Aristotele ostendimus, vera tamen ab eo Cuculi diuisio ponitur, & quæ immeritò à Nipho & Ornithologo reprehenditur, qui Cuculum maiorem reperiri negant. Etenim aucupes nostri Bononienses omnes vno ore affirmant & Cuculos maiores reperiri, & minores, & illos præterea duorum esse generum, sed quæ solius coloris differentia inter se distinguantur. Minores uerò à maioribus non alia ratione, quàm magnitudine discrepare. Maioris utriusq; icones daturi sumus, minorem hactenus uidere non licuit. Vnde non malè Albertus plura Cuculorum discrimina subodoratus uidetur, ubi ait: *Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Auicenna quoq; hanc Cuculorum differentiam ponit & Aristotelem, ubi *genus quoddam Cuculorum in præruptis nidum struere* tradit, aliud Cuculorum genus intellexisse manifestò liquet.

[a] Lib. 6. H. c. 7.

Cuculi duo genera dari.

Niphus & Ornithologus falsi.

DESCRIPTIO.

CVCVLORVM maiorum prior longus est plus minus dodrantem, & sesquipalmum. Rostrum habet oblongiusculum eiusdem ferè longitudinis quæ in Palumbis, sed crassius & acutius, & nonnihil magis aduncum. Vulgarium uerò seu domesticarum Columbarum rostro tertia ferè parte longius. Mandibula superior hamo exiguo nonnihil conuexa, inferiore longior est, eaq; nigra, inferior uerò cornea. Rictus cum tota capacitate interiore rostri & lingua intensè est croceus. Nares teretes ac patulæ. Oculorum iris minimè è luteo splendet, sed pupillæ conformiter fusca est, imo nigra. Prona pars tota tam cinerea, quàm alba, lineis seu maculis transuersim ductis oblongiusculis, fuscis distinguitur, at non continuis, sed interruptis, uti etiam in multis Accipitribus. Quare ea, quam Aristoteles adfert, Cuculi & Accipitris differentia, quòd ad hasce notas attinet, in hoc, uti neq; in altero sequenti minimè locum habet. Neq; enim, ut ipse ait, in hoc Cuculo teretes sunt magis quàm in Accipitrum plerisq;. Imo uerò eæ, quibus Subbuteo aliiq; nonnulli Accipitres insigniuntur, notæ punctorum magis rationem ac similitudinem habent, si his, quibus Cuculus hic noster respergitur, comparentur. Hæ uerò linearum potiùs, quàm guttarum imaginem exhibent. Quare quid aliud dicam, quàm Aristotelem aliud quodam genus ab utroq; nostrorum diuersum agnouisse, ut etiam paulò antè diximus, minimè habeo. Nam & alter proximo loco describendus transuersas pectoris notas

Cuculo maioris primi forma. Rostrum. Nares. Oculi. Venter.

oblongiores, magisq; continuas ac lineis similiores, quàm hic ipse gerit. Pennæ colli, dorsi, alarum propè omnes nigro ac ferrugineo variant; extremis verò pleræq; oris albicant. Remigum tegetes maiores albicantibus in ordinem æquabilem marginibus, lineam per transuersas alas albam constituunt. Remiges uerò ipsæ, nigræ alioqui totæ, in medio, extremis undiquaq; albẽtes, vltra mediam caudam quàm longissimè protenduntur. Cauda similiter triplici colorum varietate picta est, nempe nigra, alba & ferruginea. Nigra in singulis pennis est è duabus lineis medio in acumen coeuntibus, ac æquali intercapedine à se mutuo distantibus, serieq; quadam ad vltimam caudam dispositis ferruginea latera tingit. Alba medias pennas intersecat, non recta tamen prorsum linea. Vltimæ omnes totius caudæ plumæ albent. Crura exigua admodũ & curta sunt, ac minimè corporis magnitudini congrua. Nam & femora breuia & tenuia sunt, & tibiæ vix pollicem latum longæ, quæ in parte superiori pilis propendentibus è femore candicantibus ultra poplites vestiũtur, croceo diluto tinctæ, vti & pedũ digiti, qui bini parte antica, ac totidẽ postica Cuculo à natura dati sunt. Quã rem antiquorũ nemo obseruasse videtur. Nã p̃terquã ꝙ neq; Aristot. neq; Plin. in hac aue describenda, ꝙ alioquin satis curiosè, si reliqua spectes, facere videntur, huius rei vllam faciunt mentionem. Alibi etiam ab utroq; scriptũ est Iyngem Auium vnam præter Picos & aues nocturnas binos vtrimq; habere pedum digitos. Quod quidem cùm hic, tùm proximè sequens Cuculus minimè uerum esse re ipsa declarant.

Color. Alæ. Cauda. Crura. Aristotelis & Plinij negligẽtia.

Cuculorum maiorum alter, eadem est, qua prior magnitudine, nempe dodrantem & sesquipalmum plus minus longus. Rostro quàm prior, paulò longiori, magis arcuato, acutiori, sed minus crasso. Mandibula superior nigra, inferior cornea est. Rictus rostrumq; ipsum interius lutea sunt. Iris oculorum splendidè lutea, pupilla nigra. Pars auis supina tota è cinereo seu leucophæo nonnihil ad castaneum tendit, alis præsertim. Nam caput, ceruix cum ultimo dorso seu lumbis prorsus leucophæa sunt. Alarum pennæ remiges, quarum longissima ultra mediam caudam exporrigitur, parte interiore, quà dorsum spectat, maculis candidissimis in longũ ordine dispositis ornantur. Pari ratione & caudæ pennæ decem utrinq; ad neruum albis notis, figuram quodammodo cordis æmulantibus, atq; interiecto inter singulas digiti interuallo, pulcherrima serie & iucundo spectaculo resperguntur. Sed earundem in latere interno margines, exceptis duabus mediis, & extremus apex omnibus candidis notis insigniuntur. Venter, pectus, vropygium ex cinereo albicant, intercursantibus transuersim lineis nigris, vti ferè in Accipitrum generibus. Crura breuissima, ad pedes usq; propemodum plumulis tecta, saturo tinguntur croceo, tabellis cincta, vti & pedum digiti ad vngues usq;, qui & ipsi nonnihil flauescũt. Horum maximus maioris & antici digiti in medio latiusculus est, & nonnihil concauus, ad firmiorem, ni fallor, apprehensionem. Digitos obtinet vtrimq; nempe antè & retrò pares, quẽadmodum de priore dictum est. Ornithologus huius generis Cuculum pullum describens, inspexi, inquit, aliquando, iuuenem Cuculum, qui ventre & adiacentibus partibus similis erat Sparuerio, colore totus nigricans, sed maculis subruffis per alas aspersus. Foramina narium in rostro multùm eminebant. Oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorsum tendebant, bini alij retrorsum, vt in Pico. Hæc ille.

Cuculi alterius forma. Rostrum. Oculi. Dorsum. Alæ. Cauda. Venter. Crura Pedes. Cuculi pulli forma.

Sequitur Cuculi alterius iam descripti icon.

VOX.

CVCVLI propria vox est cucu, è qua ei nomen, vt multis alijs auibus, est inditum. Hinc etiam Latini verbum proprium formarũt, vocem Cuculi denotãs, quod est cuculare, vnde author Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritillat rauca cicada,

Alunnus frigulare etiam dicit. Verùm nos frigulare Cuculum nusquam legimus. Græci similiter verbum habent κοκκύζειν, quod cùm de Cuculi, tùm de Galli gallinacei voce vsurpant, quem Latini cucurire dicunt. Est autem absona admodum Cuculi vox, vnde δυσφόνος Varino vocatur. Hanc in cantando nunquam mutat, sed semper eandẽ replicat, & ad tædium usq; aures auditorum obtundens ingerit: Martialis.

Quanuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Vnde mirum est, absurdam eius vocem, cantus nomine fuisse dignatum Plinium. Auditur autem plerunq; ad vltimum usq; Iulium uocem perfectam edere, apud Germanos uerò ad festũ usq; D. Ioannis. [a] *Vocem minus explanat*, inquit Aristoteles, *cùm se abditurus est.*

Cucu
Cuculare
Frigulare
κοκκύζειν.

[a] Lib. 9. H. c. 49.

TEMPVS.

PROCEDIT, seu apparere incipit ineunte vere, *occultatur caniculæ ortu*, [a] Aristotele ac Plinio authoribus, *pòst rarissimè*, inquit Aelianus [b] *cernitur*. Aristophani ante messem apparere dicitur. Aestate enim volat, & lasciuit, hyeme deplumis ac squalidus in cauis arborum abditus torpet. Imo breui tantùm tempore æstatis visus (vnde & temporaria ales Plinio vocatur, uerna scilicet) hyeme nõ cernitur. Est autem primus omnium animantium ferè aduentantis ueris nuncius, & eorũ quæ sese ob aëris hyberni iniuriam occuluerunt, primus sua latibula relinquit, una excepta amphisbæna, quæ, ut tradit Plinius, sola serpentium (qui omnes etiam sese hyeme in terræ cauernas recondunt) frigori se committit, prima omnium procedens & ante Cuculi cantum. Huc Aschyli uersus subsequentes referri possunt, nam & doctissimus Scaliger Cueulo ea conuenire putat quæ Vpupæ Aschylus tribuit, Vpupamq; cum Cuculo confundit:

[a] Lib. 9. H.
[b] Li. 10. c. 9.
[c] Lib. 3. de anim. c. 30.
[d] In Phoenice.

Amphisbena.

Τοῦτον δ' ἐπόπτlω ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν,
Πεποικίλωκε, καὶ ἀποδηλώσας ἔχει,
Θρασlω, πετραῖον ὄρνιν, ἐν παντευχίᾳ:
Ὅς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κιῤῥόν μὲν ἐπ' ἀγροῦ, δύο γαρ οιῶ μόρφ' εὐφανοῦς.
Παιδὸς γε αὐτοῦ μι' ἔπεσι νήδυος,
Νέας δ' ὀπώρας, ἡνίκ' ἂν ξανθὴ ςάχυς
Τίκτῃ, τότε ἀμφίεννυσ' ἄλλ' αὖθις πτέρα.

Nunc calamitatis Vpupam testem suæ
Variam facit, tenetq; perculsum metu,
Ferum antea, armatum petrarum nunc auem,
Vere appetente quæ nouo, pennas quatit,
Ruffas in agris. Nam est figura duplici.
Vnus quidem iuueni colos est pectoris,
Autummo at illa, flaua cùm peperit seges,
Mutata pennas rursus alias induit.

Scaliger versu secundo legit, ἀποδηλώσας: quarto, φαιόν τι: quinto, κίρκου λεπάργου. δυο γὰρ οιῶ μορφὰς φανεῖ: sexto, παιδός γε τ' αὐτοῦ νήδύς μιᾶς ἄπο: octauo, τίκτει νιν αὖτις, κ' ἀμφινωμήσει πτέρυξ.

LOCVS.

CVculus ubiq; ferè gentium, etiam in Septentrionis locis, iisq; frigidissimis reperitur, præterquam in India occidentali seu nuper reperto orbe. Scribit Hispanus Aluarez, qui totam Aethiopiam per lustrauit, nusquam à se tota ea regione Cuculum conspectũ esse. Petere autem petras præruptas, excelsasq; saxa & domicilia, in quibus nidificet, uno loco [a] Aristoteles asserit; [b] alibi uerò nidificare negat, sed alienos tantùm nidos inhabitare. Quam controuersiam Niphus ita componere nititur, ut dicat, Cuculum perrarò in proprio & à se extructo nido degere, in alieno uerò frequenter. Verùm Ornithologus monet, nunquid pro

Cuculum in Aethyophia non apparere.
[a] Lib. 6. H. c. 1.
[b] Lib. 6. H. c. 7.
Aristoteles reconciliatus.

κακκοξ

[c] *Lib. 6. H. c. 1.*

κόκκυξ apud Ariſtotelem κοσσυφος legendum ſit. Nam locus etiam eſt apud illum alibi, vbi Albertus non Cuculum, ſed Cygnum habet. Poſſet forſan haud ineptè reſponderi, Philoſophum cùm Cuculum nidificare negat, id de vno genere intellexiſſe tantùm; Vbi enim affirmat, expreſsè addit, genus quoddam in præruptis nidificare aſſolere. Atque ita vtrunq; de diuerſo genere intellectum, verum eſſe. Aeſtate in arboribus degit plerunq;, hyeme verò earundem caua intrat, ſed & in lapidũ & terræ cauitatibus per totam hyemem latere, longa obſeruatione compertus eſt. Fabulãtur quidam apud Germanos Heluetos Baſilienſes, Tigurinũ ruſticum quendam, cùm truncum fornaci calfaciendæ hyeme immiſiſſet, Cuculi in ea vocem audiuiſſe. Cùm enim frigoris ſit impatiens, naturæ etiam, teſte Ariſtotele, frigidæ, non mirum ſi hyberni frigoris euitandi gratia in cauernas ſe abdat, eò præſertim magis, quòd eo tempore deplumeſcat. Quod verò rurſus ad æſtatem attinet, exiſtimo eos nullum certum locum aut proprium habere, ſed pro natura auis, in cuius nido parit, nunc in arbore, aliquando in petris, aut alibi agere. Auicennæ nonnunquam in ripa fluminis inuentus eſt.

Cuculi in fornacè reperti hiſtoria.

Temperies

VOLATVS.

VOLATVS Cuculi ſimilis eſt iuxta Ariſtotelem Accipitris minimi volatui: inſtabilis quoq; & interruptus, vnde frequenter

Accipitrem cauta Cuccus ſic decipit aſtu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.

Quod enim perenni volatu effugere ſeſe poſſe deſperet, vt pote quo non admodum ualeat, hac arte hoſti illudit. Exercet autem humilem uolatum Cuculus, ad quem alluſit etiam Arioſtus noſter hoc uerſu:

Tenendo baſſe l'ali come il Cucco:

Quare, ut tradit [a] Iſidorus, *quo tempore adueniunt, Miluorum ſcapulis ſuſcipiuntur, propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris ſpatia fatigati deficiant.*

Cuculus Accipitres fallit.

[a] *Lib. 12. Orig. c. 7.*

GENERATIO.

CVCVLVS, authore [a] Ariſtotele, *parum generat etſi aduncus non eſt, quia naturæ frigidæ eſt.* Imo nulla auis vnum parit, excepto Cuculo, qui & ipſe tamen duo interdum aut terna, bina quidem maxima ex parte. [b] Alibi tamen idem è contrario ſcribit, *maiori ex parte ſingula parere, raròbina.* Hoc ipſi peculiare, eodem teſte, necnon [c] Plinio, ipſaq; rei experientia, vt nunquam nidificet, ſed in nidis pariat alienis, & præcipuè in Palumbi, Currucæ, Alaudæ humi, atq; in nido Luteolæ appellatę ſuper arborem. Alberto etiam nonnũquam in Rubeculæ, Luſciniæ, Motacillæ. Idem ita diſtinguit, vt maiorem Cuculum in Palumbi, minorem in Currucæ ſeu Motacillæ nido parere dicat. Verùm Auicenna ſe minorem Cuculum in vtriuſq; nido reperiſſe teſtatur. Hæc ipſa verò pauca oua, quæ peperit, minimè incubat, ſed ea auis, in cuius nido peperit, incubat, excludit, & nutrit. Qua quidem in re, inquit Bellonius, & exemplo huius Cuculi, natura ſe operis ſui magnam gerere curam demonſtrauit. Nam cùm Cuculus vnum nonnunquam paucisſima ſaltem ſemper ponat oua, quę in nidũ Ligurini, vel Thraupidis, vel Fringillæ, vel alterius alicuius auiculæ, quæ pullos ſuos granis enutriat, deponere poſſet, voluit tamen ipſi quærere nidum auis cuiuſpiam, quæ in nutrimenti genere ſecum conueniret. Vnde à natura doctus pullum ſuum in nidum auiculæ, quam Currucam Latinè dicimus, importat. Viſus tamen etiã eſt in Alaudæ nidum humi ea inferre, quemadmodum & Palumbi, vti ſuprà ex Ariſtotele recitatum eſt, quarum vtraq; frumento ſeu frugibus etiam viuit. Alauda & vermiuora, & frugilega eſt. Verùm arbitror apud Gallos in Currucæ nido, vt plurimùm naſci Cuculum, ideoq; ita ſcripſiſſe Bellonium. Cùm autem natura voluerit Cuculum ouum ſuum deponere in nidum auis, quæ ſe multò minor eſt, nempe Currucæ, iniuſtè certè egiſſet, ſi multa, aut plura vno, aut ad ſummum duobus imponi conceſſiſſet. Cuculus enim, qui Currucam corpore longè ſuperat, tam exigua aue enutriendus, fame erat periturus, niſi ab eadem illi de cibo proſpectum fuiſſet. Atqui quæ pluribus ſuis pullis victum ſuppeditare poterit, etiam vni atq; alteri Cuculo cibando ſufficiebat, quanuis tantum cibi vnicus Cuculus, quantum ternis aut quaternis Currucæ pullis alendis eſſet ſatis, vno die abſumat. Aliàs pluribus Cuculis haudquaquam ſuffectura erat. Quod verò [d] Aelianus ſcribit in nidis alienis, at non cuiuſlibet auis, ſed Corrucæ tãtùm, Luteolæ & Alaudæ, parere Cuculum hanc ob cauſam, quòd non ignoret ab ijs oua ſuis perſimilia excludi ſolere. An, inquam, hoc de Palumbi nido verum ſit, ipſius videat, in cuius nidum oua etiã depo-

[a] *Lib. 3. de Gener. c. 1.*

[b] *Lib. 6. H. c. 7.*

[c] *Li. 10. c. 9.*

Cuculus in quo nido pariant.

[d] *Lib. 3. de Anim. c. 30.*

deponere suprà ex Aristotele diximus. *Si* autem *illarum nidos vacuos repererit, non eo diuertit*, inquit idem Aelianus, *sed in eos, in quibus oua sunt, atq; ad ea ipsa apponit sua. Si autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua* (totidem fortè, ne, dum illa numero frequentiori aut superflua inuenerit auis incubatura, tanquam aliena repudiet) *supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possint ob similitudinem. Iam verò aues, quas dixi, aliena oua excludunt. pulli verò Cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paulum existunt, sibi conscij esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. Iam enim succrescentibus pennis* (ab aue, quæ eos exclusit) *alieni deprehenduntur, atq; acerrimè verberantur.* [e] Oppianus paulò aliter scribit, nempè *foueri quidem oua Cuculi per alienam matrem tantisper, donec exclusis pullis fraus detegatur, eaq; cognita nutricem eos relinquere, & alienum nidum structura auolare, & sic Cuculum accedentem pullos demum nutricare.* Qua in re ab Aeliano dissidet, quòd hic nutricem agnitos supposititios dicat deserere, ille verò verberatos è nutricis nido excedere, & haudquanquam derelinqui tradat. In hoc tamen conueniunt, quòd neuter de nutricis nece, neq; à matre, neq; à prole illata quidquam scribat: de qua tamen Aristoteles & Plinius, alijq; varias admodum recensent sentẽtias: Nam vt [f] ille ait, *Cùm Cuculus alienigena uidelicet pullus accreuerit, suos eijcere dicitur Curruca, seu alia quæuis nutrix, ita ut pereant. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibum Cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter speciem Cuculi elegantiorem. Auidus* enim *Cuculus*, inquit [g] Plinius, *ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. Illa gaudet eius specie, miraturq; seipsam, quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat, ut alienos, absumiq; etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoq; iam volandi potens.* Iuxta hunc igitur Cuculus grandescens non solùm nutricis pullos, sed & nutricem ipsam tandem impius deuorat. Verùm, vt inquit rursum Aristoteles, *quanquam plurima ex ijs vidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum etiam interitu non conuenit inter omnes, Alij enim Cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandârit, pullosq; deuorare nutricis volunt. Alij pullum Cuculi, quod magnitudine præstet, posse percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumãt. Alij ipsum vt fortiorẽ, cæteros pastus consortes occidere authores sunt.* Sunt, inter quos Oppianus & Auicenna, Albertus, alijq;, qui dicant *Cuculum oua auis eius, in cuius nidum sua importat, vorare, absumereq;, suisq; suppositis discedere.* Itaq; spem & seminium prolis extinguens, minimè expectat, donec pulli editi sint, vt tum demum eos deuoret. Imò [h] Aristoteles ipse alibi hanc opinionem probare videtur, non satis sibi constans; Scribit enim in hæc verba: *Parit Cuculus in nido, non quem ipse fecerit, sed minorum auium, & oua quæ aliena repererit edit, suaq; relinquit.* [i] Isidorus quoq;, *Cuculi*, inquit, *oua in Passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt.* Quod si ita est, quorum oua pergregit, absumpsitq;, vt pullos etiam perdat fieri non potest. Nisi dicamus auiculam nutricem prioribus ouis, quæ posuerat, non inuentis, alia parere, è quibus post exclusos pullos denuò Cuculus interimat. Verùm hæc multis modis fieri contingit, & nunc hac, nunc illa ratione vera esse, quæ prima verborum specie pugnare videntur. Alia præterea est sententia de Cuculi generatione, quam Niphus adfert. *Nonnullos velle*, ait, *nutricem incubare ouum Cuculi, & simul et sua. Sed quoniam ouum Cuculi citius excluditur, ideo viso pullo Cuculi, veluti eo contentam nutricem à proprijs incubandis, fouendisq; desistere. Quidam deniq; asserunt*, inquit idem, *pullum Cuculi suis motionibus propter pondus sui corporis opprimere pullos nutricis auis, & veluti conculcare, præsertim in illa prima teneritate, cùm iam primùm exclusi sunt.* Verùm, vt vt est, hac de re certũ est, *educare Currucam subditum Cuculum adulterato fœtam nido*, vt Plinij verbis vtar. Malè ergo hanc historiam intellexisse videntur Galli, qui maritũ, nempe cui vxor prolem alienam educandam supponit, Cuculum, vulgò mary coquu, nempe adulteræ virum, impropriè admodum appellant. Non enim educat fœtus illegitimos Cuculus, sed illegitimus ille educatur, aut Corrucæ pullum suum excludendum & enutriendum subijcit. Ita vt Corrucæ potiùs aut alterius maritus nomine appellandus esset. Acron quoq; Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur:

—— Magna compellens voce Cuculum,

Cuculus enim, inquit, *hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblitus, sæpè aliena calefaciat, vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentibus.* Atqui Cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potiùs ab aliena matre foueri, aut suum ouum fouendum supponere iam satis probauimus. Quod si quis tamen adhuc talem maritum Cuculum appellare velit, concedi illi hoc poterit ea ratione, qua Cuculum simpliciter hominem nullius ingenij, stolidum & inertem vulgò etiam vocamus. Quod Germanis etiam frequens est ignominiæ genus. Multò melius, veriusq; & scitè maritum huiusmodi stultum, qui ad fictas improbæ vxoris lachrymas commiserescit, Curucam [k] Iuuenalis vocat:

Tu tibi nunc Curruca places, fletumq; labellis
Exorbes &c.

Quo loco codices quidam pro curruca habent eruca, quod non placet. Meritò enim maritus insul-

[e] *Ixeut. li. 1.*

[f] *9. H. c. 29.*

[g] *L. 10. c. 9.*

[h] *L. 6. Hist. cap. 7.*

[i] *L. 12. Origen. cap. 7.*

Mary coquu.

Cuculi qui iustè dicantur.

[k] *Saty. 6.*

inſulſus, qui mœchæ vxoris filios pro ſuis & legitimis educat, vt Cuculi pullos Curruca, & aliæ quædam aues, ſed illa præcipuè, Curruçæ nomine appellatur. Talē hodie maritum Itali cornutum appellant, quod nomen à Curruca quaſi, quamuis alia eius ſit appellatio, detortum videtur. Alioquin curruculæ nomen adhuc quibuſdam Italiæ locis in vſu eſt, cùm quis de ſtoliditate notatur. Cæterùm dubitanti cuipiam & admiranti, quæ cauſa eſſe poſſit, cur ſolus inter aues Cuculus oua, quæ peperit, non etiam incubet, atq; ex his pullos excludat? Huic [l] Ariſtoteles diſertis verbis reſpondet in hæc verba: *Prudenter ſanè prolis ſuæ procreationem moliri videtur Cuculus. Cùm enim ſe ignauum, minimeq; opitulandi potentem nouerit, facit quaſi ſuppoſititios pullos ſuos, quò ſeruari poſſint.* Cauſa ergo ſubijciendi pullos putatur, quod *inuiſum ſe ſciat*, inquit [m] Plinius, *cunctis auibus. Nam minutæ quoq; eum infeſtant auiculæ, ab hisq; vellitur, ita vt præ metu earum fugiat. Quare non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, niſi fefellerit, ideoq; nullum facit nidum trepidum profectò animal.* Etenim vt Theophraſtus teſtatur, *Cuculi genus non extaret, niſi oua ſua alieno nido ſupponeret.* Aliam alibi & veram infæcunditatis ſimul & timiditatis Cuculi cauſam aſſignat [n] Ariſtoteles, nempe naturæ frigiditatem. Huic atteſtatur [o] Aelianus, inquiens: *Cuculus ſibi conſcius ſe neque incubare, neque ex ouis pullos excludere poſſe ob frigidam corporis ſui conſtitutionem, in nido parit alieno.* Cùm verò apud omnes inconfeſſo ſit, Cuculum licet ſua natura ſterilem alienatū opera pullos procreare, miretur quis, cur [p] Ariſtoteles dicat, quod Cuculi pullos ſeſe vidiſſe nemo affirmaret. Vvottonus quidam Germanus ſententiam nonnihil limitare conatur, & addit ferè neminem viſos ſibi dicere: Albertus ſubaudiri vult in nido proprio. Verùm hoc ſenſu Philoſophus nihil nouum docturus erat. Nam paulò pòſt in nidis tantùm alienis oua ponere eum diſertis verbis oſtendit. Sed fortè intelligendum id eſt de eo genere, quod in præruptis nidulari ex ipſo antè diximus.

Cornuto q Italis dicatur.

Curruculà qui dicat̃.

[l] Lib. 12. Hiſtor. c. 29.

[m] L. 10. c. 9.

[n] 3. de gene. c. 1.

[o] 3. de anim. cap. 30.

[p] 6. Hiſ. c. 7.

VICTVS.

VERMIBVS & inſectis quibuſdam, vt muſcis & erucis Cuculos veſci retulerunt. Auicenna ſcribit ſe auiculas illas, vt Currucam & ſimiles Cuculum vermiculis nutrientes obſeruaſſe. Vnde eum ex victu non rapacem eſſe licet colligere. Quod autem [a] Bellonius opinatur à natura non temerè inſtitutum, vt in Curruçæ potiùs, quàm aliarū auium nido excluderetur, & educaretur, ſcilicet quòd ea conſimili, ac eodem quo ille alimenti genere victitet, fateremur verum eſſe, niſi ab [b] Ariſtotele edocti Cuculum non ſolùm Curruçæ aliarumq; minorum auiū nidos petere ſciremus, ſed & Palumbi, & quidem maximè frequentiſſimèq;, præterea & Alaudæ, quæ tamen ſpermologæ ſeu frugilegæ aues ſunt. At ſi verum eſt, quod ipſemet etiam [c] Philoſophus ex aliorum ſententia tradit, *Cuculum iam grandiuſculum nutricis pullos deuorare, imo etiā nutricem ipſam iam volandi potentem abſumere*, vt Plinius neſcio quo authore refert, ſanè rapacis auis hac parte naturā ſapere videtur, & carniuorus erit. Verùm vt vt hac de re ſit, hoc [e] Ariſtoteles ex propria refert ſententia *Cuculum Accipitri nonnunquam in cibum cedere*, ex eoq; contrariū probat, quòd hac ipſa de cauſa rapax, carniuorusq; minimè habendus ſit, cùm nulla auis aliam ſui generis vnquam viſa ſit interimere. Quod autem quidam dicunt comportari congeriq; ab eo æſtate cibum in cauas arbores, quo hyeme vitam ſuſtentat, Albertus falſum eſſe ait. At ſi quis ex Alberto quærat, quomodo igitur viuat, aut qui nutriatur, ſi neq; cibum in latibulo olim reconditum habet, neq; hunc quæſiturus auolare, vtpotè implumis, queat, fortaſſe obiecturus eſt, eum non ſecus atq; ſerpentes ac vrſos hyeme vitam degere, idque à ratione alienum non putabit, qui & Cuculum frigidæ eſſe naturæ, ipſo Ariſtotele authore ſecum reuoluit, & Hirundines in Sarmatia Europæa ſub glacie totam hyemem veluti ſepultas viuere, nihilominus & ineunte vere denuò auolare penſitabit. Quam rem minimè fabuloſam eſſe, ſed veritati ac rationi maximè conſonam, cùm ipſa rei experientia, tùm rationibus varijs, cùm ad Hirundines ventum erit, probabimus. Cuculi verò vel ex hoc cùm latent, comedere videri poſſunt, quòd in eorum cauis, vbi latent, varij fructus reperiantur, vt author ille quiſquis fit de natura rerum quoq; teſtatur, & experientia ipſa docet.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 29.

[b] Lib. 6. Hiſtor. c. 7.

An inter carniuoras reponēd⁹.

[c] Lib. 9. Hiſtor. c. 29.

[d] L. 10. c. 9.

[e] Lib. 6. Hiſtor. c. 7.

Cuculus q̄uo nutriatur ſine cibo in arborib⁹ cauis.

INGE.

INGENIVM. MORES.

TIMIDISSIMAM auem esse Cuculum [a] Aristoteles tradidit, & trepidũ animal eum [b] Plinius vocat, vtpotè qui à minimis etiam quibusq; auiculis impunè lacessatur, & vellicetur, imo præ metu eas fugiat. Quam formidinem à natura ob frigiditatem ei inesse vult Aristoteles, ex moribus, corporis constitutionem non immeritò coniectans. Verùm ne natura hunc prorsum omni ope imbellem destituisse putetur, quod corpori negauit, ingenio addidit. Peculiari enim & naturali instinctu suę sibi imbecillitatis conscius, sagaciter admodum aliarum auicularum, nec tamen quarumuis, sed quibus imponi faciliùs posse confidit, nidos obseruat, eosq; inuolans oua aliquot exorbet, ac in eorum locum sua substituit, reliquisq; ne agnoscantur, permiscet, & medium plerunq;, si Alberto credimus, collocat. Neque ignorat earum auicularum nidos ad fotum suorum ouorum sibi esse deligendos, quæ suis non absimilia pariant, ne alienũ agnitum repudient, & deturbent. Nisi enim astu hoc & vulpina fraude instructus esset, iamdudum tota eius progenies euanuisset, cui quauis ratione potiùs prospectum natura voluit, quæ æternitatem in omnibus animantibus, saltem in specie conseruandis maximè appetit. Ab ingratitudinis tamen nota (si quidem, quod refertur, verum est) nulla ratione excusari potest Cuculus, vt qui nutrici, quæ, vt suppositițio pullo alimentum copiosè suppetat, non solùm propriorum pullorum, sed & suum ipsius genium defraudat, pro omni beneficio hoc ingens rependit maleficium, vt non solùm coëtaneos, & pastus nutricatusuè consortes adultior factus deuorat, sed & in nutricem ipsam sui admirabundam, in quo scilicet illi complacitum est, quod tam pulcher sibi natus contigerit, crudelis & impius insurgit, & plus Neroniana crudelitate interimit, atq; dilaniat. Infandum sanè scelus, vt qui eam, quæ modò sibi pastum præbebat, nunc ipsam in pastum suum conuertit, & quæ vitam dederat, pro vita mortem reponit.

[a] 3. de Gen. cap. 1.
[b] L. 10. c. 9.
Cuculi timiditas.
Cuculi astus.
Cuculi impietas.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVEMADMODVM Cuculus aliarum auium inuadit nidos, effractisq; ouis spem prolis præcidit. Ita ipsi quoq; è contra non vnus quidem, alterq; hostis est, sed omnes ferè auiculæ, quæ eum impugnant occultè quidem, vt inquit Albertus, & eo potissimùm tempore cum eo digladiantur, quo oua pariunt, tanquam fraudulentæ illius hostilitatis & tyrannidis, qua earum oua depopulari solet, non ignaræ sint. Omnibus itaq; inuisus est Auibus præter vnũ Miluum, qui scapulis suis sublatum per longinqua terrarum interualla vere aduentante deportare ab [a] Isidoro creditur, volatu alioquin admodum imbecillem, occultæ proculdubiò amicitiæ priuilegio. Alia etiam potest esse huius communis odij causa, quod nimirum Accipitri quàm maximè similis sit, sed auium omnium ignauissimus, vnde quam de Accipitre non possunt, de hoc, qui eum figura refert, vindictam sumunt, vellicantes & insultantes, quem haud repugnaturum sciunt. Sic tanquam fœdum & deformem uelut Bubonem quempiam & absurdã uoce importunum καὶ ἄμυστον ludibrio habere uidentur. Neq; auibus solummodò uniuersis, sed & insectis quibusdam æstiuis, nempe cicadis quàm maximè exosus est, adeo ut necem quoq; ipsi inferant. Quod si credi fas est, id quod doctis minus uero fit simile, *ex Cuculi saliua cicadas gigni*, ut [b] Isidorus testatum reliquit, quæ mox, quod quidam memoriæ prodiderunt, infenso admodũ animo Cuculum aggrediũtur, & ad mortem usq; diuexãt, sanè naturæ lege, ut qui suam nutricem ingratus interemit, ipse quoq; ab his, quas ipse quodammodo genuit, è suis excrementis natas, debita talione mulctetur morte: iuxta tritum illud commune prouerbium, *A filijs expecta, quod parentibus feceris.* Scribunt enim quidam cicadas, simulatq; Cuculum absonam illam suam uocem toties ingeminare ante caniculam audiunt, veluti indignatas frequenti agmine inuadere, ac sub alis eius sese recondentes, morsus acerrimos vndiquaq; infligere, adeo vt præ dolore ac cruciatu quiescere, aut loco stare, aut cibum capere nesciat. Itaque cicadarum multitudinem, ac vi oppressum tandem perire. Et hanc quidem causam esse volunt, cur Cuculus sub exortum caniculæ, quo quidem potissimùm tempore

——raucis
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis,

cuculare, & pulchram illam, si Dijs placet, cantilenam suam occinere desinat. [c] Plutarchus refert *in monte Græciæ Coccygio paliurum nasci, cui omne animal, quod insederit, hæret, tanquam visco retinente, excepto Cuculo.* Verùm huic commento ex loci eius nomine occasionem datam esse arbitror.

Cur aues Cuculo hostes sint.
Cuculus & Miluus amici.
[a] L. 12. Orig. cap. 7.
Cuculus cũ cicadis dissidet.
[b] L. 12. Orig. c. 8.
Cur vocem abscondat Cuculus.
[c] Lib. de fluuijs.
Coccygius mons.

AFFECTVS CORPORIS.

[a] 9. H. c. 49.

INSTAR rapacium aliarumq; complurium auium Cuculus hyeme deplumescit, pennas mutat, & simul *colore*, teste [a] Aristotele, *immutatur*. Cùm verò per hyemem exuuium veterum pennarum deponit, scabro quodammodo corpore esse videtur quale Anseris est deplumati, ob pororum, quibus penarum tubuli inhæsêre, asperitatem. Vndè apud Germanos homines valdè scabrosi vulgari dicterio tam scabri esse dicuntur, quàm est Cuculus. Hinc etiã Hebræi Cuculum vulgò Schachaph nominant, quòd nempe præ cæteris scabiei morbo laborare credatur.

Etymologia. schachaph cur dictus.

COGNOMINATA.

[a] In Asinaria.

CVCVLVM maritum mulier Artemona vocat [a] apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat. Quia maritus vt Cuculus relicto nido proprio & fundo vxorio in filij Argyrippi nido fœtare contendebat, & quæ domi veluti oua incubari debebant, in lectum alienum transferebat. Vnde adulterium dictum, quasi ad alterius thorum.

Adulteriũ unde dictũ. Iupiter Cucul[9] dictus. Cuculi qui dicti.

Coccyx etiam olim Iupiter dictus, quòd in hanc auem se conuertisset Iunonis desiderio. Coccyges in Achernensibus Aristophanis, vt Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, nam & Coccyx auis, inquit, voce imperita ac inepta canit: vnde [b] Plato:

[b] In Laio.

Nunquid vides Meleager, ut Glauconis ex propagine
Præstante stultus, vt Cuculus vadat vias
Longè, peponis qui crura habet simillima
Eunuchóq;?

Oti qui dicti. Aiax Cuculus dictus, & cur. Battus Cucul[9] dictus. [c] Li. 13. ant. lect. cap. 1. [d] In Pythijs.

Eos tamen, qui facilè decipiuntur, prisci Greci ob stoliditatem ab Oti stolidæ auis natura Otos etiam appellabant. Germani similiter homines stolidos Cuculos cognominare solent. Lycophron Aiacem Coccyga vocauit, siue, vt Scholiastes explicat, ab ingenio minimè ciuili, aut sociali, sed solitario, siue propter loquacitatem. Iactabundæ quidem eius, & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisq; arrisit Battum Coccyga dictum fuisse, de loquutionis pontificio præpedito, vt [c] Cælius annotauit. Nos quoq; apud [d] Pindari Scholiastem legimus Battum regem Coccyga fuisse nuncupatũ, quòd non clara voce vteretur. Κόκκυγες, id est, Cuculi dicebãtur Hesychio & Varino, &, vt videtur, prouerbialiter, qui numero pauci, plures viderentur.

DENOMINATA.

Coccygiũ mons. Dyceium. [a] In lib. de fluuijs. [b] In Corynthiacis. [c] Odyss. K. [d] Lib. 1. de rap. Proscr.

COCCYGIVM mons est Græciæ iuxta Inachen fluuium, Dyceium prius appellatus, postea Coccygium, vel Coccyx, teste [a] Plutarcho, eò quòd Iupiter in eo monte cum Iunone sorore concubuerit, in Cuculum mutatus, ne agnosceretur. Hunc [b] Pausanias prius Thornacem (alij Thronacem scribunt) non Dyceium vocatum insinuat. Coccytus inferni palus est à styge emanans, vt [c] Homerus canit:

Ε᾽νθα μὲν εἰς Α᾽χέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέυσι
Κωκυτός θ᾽, ὅς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐςιν ἀποῤῥώξ:
Hîc quidem in Acherontem Pyriphlegethonq́ confluunt,
Cocytusq́, qui certè Stygis aquæ est fluxus.

Meminit eiusdem fluuij [d] Claudianns:

——& presso lachrymarum fonte resedit
Coccytus: tacitis Acheron ob mutuit undis.

Coccytus fluuius.

vbi Coccytum, fluuium lachrymas volentem uocare uidetur, nam mœror styx est, atque inde Coccytus, idest, in cuius ripis luctiferi Bubonis gemitus & aliarum dirarum auium ululatus turpissimos audiri, Theseus apud Senecam refert:

Palus inertis fœda Coccyti iacet,
Hîc Vultur, hîc luctifer Bubo gemit.

Bubo luctifer.

Vnde Coccyto nonnulli nomen datum uolunt à Coccyge aue, sed Platonici quidam per Coccytum interpretantur, quicquid homines ad lachrymas compellit.

Coccygia ventus.

Coccygiam uentum uocant, teste Hesychio, fortè quòd eo tempore spiret, quo κόκκυξ incipit κοκκύζειν. Multa alia sunt etiam plãtarum & fructuum nomina, quæ Grammatici à Coccyge de-

ge deriuata, ſeu denominata exiſtimant. Ego uerò non tam ab hoc, quàm à cocco ea originẽ petere puto. Qualia ſunt in primis Coccygria, quæ eſt cotinus Theophraſti, ita quantum ego iudico, dicta, quòd vſus eius aliquis ſit ad ueſtes purpureo colore tingendas, ita ut dicta uideri poſſit coccygria, quaſi coccus agria, id eſt, ſylueſtris, quo à cocco baphica diſtinguatur. Pari ſenſu κεκοκκυγωμένον Heſychius & Varinus exponunt, colore coccygino, id eſt purpureo tinctum. Neque enim huic arbori quidquam cum Cuculo commune eſſe uideo, cur ab hoc denominata putanda ſit.

Coccygria vnde dicta.

Similiter κοκκύμηλον dictũ quidã putant, quaſi κόκκυγος μῆλον, quo nomine Euſtathius prunũ, Suidas & Varinus malum Armeniacum Græcè uocant. Ego uerò rationem nullam uideo, cur hi fructus Cuculo nomen ſuum debeant, ſed ita dictos puto, quòd inter mala & baccas quodammodo medij & ambigui uideãtur. Nam κόκκυς Græcis baccam notat, qua uoce continentur fructus malis minores, qui coniunctim quidem creſcunt, ſed quàm acini diſpertius rariusq́; ut ſunt lauri, oliuę, alijq́; huiuſmodi. Vulgò mala Armeniaca, teſte Suida βερίκοκκα vocãtur, quę vox corrupta uidetur à Latina præcox uel præcoquum. Sic enim Armeniacum malum appellant aliqui, quod tamen perſici potiùs quàm pruni ſpecies eſt. Non ſunt probandi Grammatici, qui κοκκύμειλα per ei in penultima ſcribunt, nec ille, qui in antepenultima.

κοκκύμηλον. βερίκοκκα.

Panem Cuculi quidam nominant trifolium genus acetoſum, à quo ſapore Plinio oxys appellata eſt; nẽpe quòd ſub initium ueris Cuculo canere incipiente pullulet, quam eandem ob cauſam barbaris alleluya uocatur, & Germaniæ officinis, quod circa paſchatis feſtum, quo lætum hoc canticum in Eccleſia decantatur, erumpat.

Panis Cuculi. Oxys. allelhuya.

Braccula Cuculi apud Ruellium eſt uerbaſculũ, ſeu primula ueris uulgò, alijs lactuca agreſtis, ſed malè, eadem, quam antea attulimus, ratione, ita dicta. Vulgò etiam à Germanis Cuculi flos (Gauchbloum) appellatur flos quidam caryophyllo ſylueſtri non abſimilis, lychnidis agriæ genus, quam, ni fallor, nos odontidem vocamus, folio multiplici, ſed in partes plurimas diſſectus & laciniatus. Huius caulem vulgò aiunt Cuculi ſaliua aſpergi. Apparet in eo ſpuma alba, circa genicula maximè, vt Tragus ſcribit, in quibus ſaliuis cicadas gigni arbitrantur.

Braccula cuculi. Primula veris. Cuculi flos. Odõtides. Tragopogon.

Alij Syſimbrium Cardamine, florem Cuculi appellant, eadem, vt opinor, de cauſa.

Syſimbriũ Cardamine.

Hieronymus [c] Tragus tradit Germanis tragopogõ ſiue barbulam hirci vocari Gauchbrot, quaſi Coccygis panem ob dulcedinem radicis, quæ ſi Apitijs perſpecta foret, nunquam non acetarijs illam præ cæteris herbis & radicibus insererent. Hinc fortẽ etiam ſpumam illam albam, quę inſtar ſaliuę, in geniculis eius caulis reperitur, Cuculus aſpergere creditur.

[c] L. 1. Hiſt. ſtorp. c. 94.

Apud Brutios propè Roccam Imperialẽ Cotyledon naſcitur folio maximo, magnitudine nẽpe pilei non longè à flumine Syri: hanc herbã incolæ herbã Cuculi vocant: Seplaſiarij vtuntur in parandò vnguento populeo, eiuſq́; radice ad conterendos lapillos in renibus, quod eſt ſecretum rarum.

Cotyledon Herba Cuculi.

Græci κοκκύμηλα vocant; & id quidem vt Nicander indicat, quaſi κόκκυγος μήλων. Quid autem Cuculo cum prunis ſit, ego me neſcire fateor. Panem Cuculi, vt dixi, oxyn Dioſcoridis vocant: fieri poteſt, vt principio, cùm agreſtia duntaxat pruna nota eſſent, Cuculi mala fuerint nominata, id eſt, digna hominibus tardis, & qui nec domum, nec pomariùm haberent; propterea quòd guſtantibus acerba ſint & ingrata. Galenus inter alia, quæ ſuibus potiùs agreſtibus, quàm hominibus alẽdis apta dicit, Brabyla numerat: quo loco ſatis clarè ſignificat, ſe de prunis noſtris agreſtibus intelligẽdum. Hæc igitur Cuculi mala primùm dicta exiſtimo, & de horum ſimilitudine idem nomen ad domeſtica pruna tranſijſſe, quæ iam non Cuculorum ſolùm, ſed hominum etiam elegantium poma vocari mererentur. Poſſet quis ſuſpicari, ab eo Cuculi mala nominata pruna omnia generatim fuiſſe, quòd aluum laxam reddant; qualem quamuis & alię Aues, tamen Accipitres præ cęteris maximè habere ſolent, inter quos Cuculus vix contemptiſſimus numerari poteſt, plumis duntaxat ſimilis, cæteroquin timidiſſimus, & caloris ſemper indigens alieni. Quamobrem pomum aluũ ciens, Coccygis potuit proprium dici, quòd aluum molliret, & liquidam redderet, & propterea viſcera refrigeraret. Hinc & illud videtur factum, vt Siculi & Rhodij omne prunorum genus Brabyla nominarint, quaſi βορὰ βολα, vt Stephanus in linguis rationem aſſignat: quæ ſi vera ſit, communi vſui, quem Galenus in Brabylorum nomine ſecutus eſt, repugnat; cùm hæc potiùs aſtringant, quàm ſoluant. Quamuis ergò inter Coccymala & Brabyla illud obſeruatum à pleriſq́; ſit diſcrimẽ, vt illa cultarum arborum ſint; hæc ſylueſtrium: Brabyli tamen etymologia illis magis conuenit, quæ aluum lubricam reddunt; Coccymeli contrà illis, quæ ſucco ſunt vehementer aſtringente, & prorſus inamœno, non alijs, quàm Cuculis pro cibo quærenda, qui tarditate ſua in hanc incidunt neceſſitatem, vt dum ab alijs meliora impetrare nequeunt, cum ſuibus uictum quærere cogantur.

κοκκύμηλα. Brabilla. Mala cuculi, & cur ſic dicta.

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

Veris præſagium.

CVCVLI certo certius iam hyemem exactam, nec frigus iam amplius pertimeſcendum eſſe uoce ſatis indecora acclamitant. Ita unumquodq; anni tempus ſuam habet alitem, quæ aut aduenisse, aut iam præ foribus adeſſe id indicare ſolet. Etenim ut [a] Alciatus canit:

[a] Embl. 100

Fringilla. Hirundo.

Aduenisse hyemem Fringilla renunciat ales,
Ad nos vere nouo garrula Hirundo redit.
Indicat æſtatem ſeſe expectare Cuculus
Autumno eſt tantum cernere Ficedulas.

Agricolas itaque officij ſui admonet tempeſtiuè, ut inquit [b] Heſiodus:

[b] Lib. 2. de opera, & die.

Ημος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι, id eſt,

Quando Cuculus canit in quercus frondibus arandi tempus eſſe.

Cùm propius ciuitatẽ acceſſerit, & multò magis, ſi intrarit, pluuias uel tẽpeſtates expectandas aſſerunt. Hæc itidem ales inauſpicata quondam habebatur, ut ex F.[c] Leandro noſtro Bononiẽſi etiam liquidò conſtat, qui, dum Luitprandi filius Irprandus in Longobardum regnũ inauguraretur, ideo corona illius indignum refert fuiſſe habitum, quòd Cuculus eo tempore eius haſtæ inſidere viſus eſſet. Quod ex Sabellico [d] Leãder tranſcripſit. Quidam annonæ caritatem timendam eſſe exiſtimant, cùm propius domos, quod cælo frigido facere ſolet, hæc auis accesserit. Audiuntur apud Germaniæ populos Cuculi plerunq; ad diem uſque D. Iohanni ſacrum: Quod ſi etiam ab illo tempore audiãtur, vuas uix maturitatem conſequuturas metuunt. Apud eoſdem conſuetudo inoleuit, vt qui Cuculum ruri canentem audiant, petant ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua ſuperſtitione vt numerum annorum, quos adhuc ſuperſtites uicturi ſunt, ipſi præſagiat. Numerant verò totidem annos, quoties ille ſuum κοκκυ per interualla poſt queſtionem factã repetiuerit. Non ualdè diuerſus mos apud noſtros obſeruatur, ſed alio fine. Solent hi ex eius cantu ducẽdę uxoris tempus percontari, eum boni augurij veteri ſuperſtitione exiſtimantes. Olim enim nuptiarum præſidi Iunoni ſacer erat.

[c] De Lombardia.
[d] Lib. 8. Ennead. 8.

MORALIA.

CVCVLVS à ſono uocis nomen accepit, eò quòd uoce importuna ſemper ſe ipſum nominat, & non ſemel, ſed continuò nomen ſuum inculcat. Idem faciunt glorioſi Thraſones, & uani iactatores, quibus perpetuò laus propria eſt in ore, contra atque ille præcipit ſapientiſsimus [a] Regum, ubi ait: *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.*

Thraſones.
[a] Prouerb. c. 22.

Cuculi ob uolatus imbecillitatem Miluorum ſcapulis ſuſcepti ad nos tranſuolant. Pari pacto & nos, quibus proprijs meritis ad cælum euolare non licet, Chriſti Saluatoris, Deiparę Virginis ac Sanctorum ope innixi, meritiſq; eorũ ac ſuffragijs ſubleuati, his ipſis noſmet, noſtraq; omnia concredentes, æthereas & ęternas ſedes petere debemus: iuxta illud [b] Deuteronomij: *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos, portauitq; in humeris ſuis.*

[b] Cap. 32.

VSVS IN MEDICINA.

AVIS *Cuculus*, author eſt [a] Plinius, *Leporina pelle alligatus, ſomnos allicit.* Ad canis rabidi morſum aliquos Cuculi fimum laudare decoctũ & potum idem affirmat. Cineres Cuculi, ut tradit [b] Rondoletius, ad dolorem & uentriculi humectationem ualent. Totus enim uritur, & in oleum recipitur, ut fit de uerminibus, & auiculis, ut Paſſere, Hirundine, Troglodyte, Motacilla &c. Mirandum refert [c] Plinius (at proculdubio fabuloſum & ſuperſtitioſum) de Cuculo, nempe quo quis loco primùm audiat alitem illam, ſi dexter pes circumſcribatur, ac ueſtigium id defodiatur, non gigni pulices, ubicunque ſpargatur.

[a] Lib. 30. c. 15.
[b] L. de ponderib.
[c] Lib. 30. cap. 10.

VSVS IN CIBO.

PVLLVS Cuculi, dum in nido educatur, ab aliena matre, eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, inquit [a] Aristoteles. [b] Plinius uerò Cuculi pullo, qui iam uolare potest, nullam auium suauitate carnis comparari attestatur. Postquam uerò per se uiuit, mutare saporem dicitur. Itali nostri hunc in cibum recipiunt, At Germani, ut plerosq; alios cibos nobis etiam frequentissimos respuunt & abominantur. Nam quia spuit, ut uulgò creditur, auem impuram, & excrementitiam iudicant. Quod si Kaath Hebræis Cuculum significat, ut quidam interpretantur (nam alij aliter vertunt) lege etiam [c] Moysis interdictus fuerit.

[a] 6. *Hist. c. 7.* [b] *L. 10. c. 9.*

Germani cur à Cuculi esu abstineant.

[c] *Deut. 14.*

HIEROGLYPHICA.

PER Cuculum, quia timiditate omnium auium maximè excedit, homo meticulosus, ac minima quæque expauescens designari solet.

Timidorũ typus.

Pulicum quoque extirpationem per Cuculum, & humanum vestigium Magos olim significasse [a] Valeriano placet, quam alioquin etiam expressa origani figura innuunt.

Pulicũ extirpatio. [a] *L. 25. Hierogl.*

Propter verò insignem eius in nutricem impietatem ingratum designat.

Ingratitudo expressa.

Est & verni temporis signum, id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porrò Phœnicibus messem prædicebat & signabat. Ad huius enim cantum seu signo dato Phœnices triticum & hordeum metebant. Cuculum regem Aegyptijs aliquando imperitasse tradunt. Necesse autem est tempestiuiorem multò quàm in Græcia aut Italia nostra apud eos messem fuisse.

Veris signũ & messis. Cucul⁹ rex.

Verùm vt paulò maiora canamus, cùm Cuculus Iunoni sacer sit, ut aiunt, atque hæc & nuptias & parturientes curet, ideo Deam ipsam & præcipuè quòd huius forma, in quam Iupiter sese conuerterat, decepta Iouis coniunx esset facta, Cuculi simulachro expresserunt. Imo verò Iouem ipsum imagine Cuculi, qui Iunonis sceptro insideret, exhiberi voluerunt, quod non alia ratione, vt etiam antea dictum, faciliùs sorori Deæ fucum facere putasset, quàm sub velo ridiculæ auis huiusce quam ipsa ceu ludicrum quid veneraretur, & in gremium secura admitteret. Meminit huius fabulæ [b] Pausanias.

Iunonis simulacrum.

[b] *In Corinthiacis.*

PROVERBIA.

OLIM qui fuissent in re quadam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortũ à vinitoribus, qui seriùs cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam Cuculus audiretur, veluti cessationem exprobrans agricolis, cuius vocem imitantes viatores, vinitores deridebant. Ita [a] Plinius: *In hoc temporis interuallo* (inquit) *quindecim diebus primis agricolæ, rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat indenatam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cãtus alitis temporarij, quem Cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumq; meritum falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam in primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeò minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumentis.* Ex his Plinij verbis intelligi possunt hi [b] Horatiani versus:

Cuculi qui dicti.

[a] *L. 18. c. 26*

Tum prænestinus salso, multumq; fluenti
Expressa arbusto regerit conuitia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sæpè viator
Cessisset, magna compellans voce Cuculum.

[b] *L. 1. Serm. Sat. 7.*

Simili sensu [c] Ausonius:

——Vnde viator
Riparum subiecta terens, hinc nauita labens
Probra canunt seris cultoribus.

[c] *In Mosella.*

Horatij locum Porphyrio explicans: *Nam solent,* (inquit) *leuia* (fortè legendum lenti pro leuia) *rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atque iterum vocare.* Huc [d] Pierij Valeriani verba ex hieroglyphicis, quod ad hoc argumentum declarandum non modicum sint allatura lucis, ascribere non pigebit. Ego, inquit, cum Octobri mense Romã Neapolim proficiscerer, in huiusmodi locos incidi, per continuum diem conuitijs huius-

[d] *Lib. 25. Hierogl.*

modi delectatus: quare cum Acrone dicere poſſumus, hoc autem ipſa re nouimus, quemadmodum viatores, quos in itinere vindemiatores per agros conſpexerint, conuitijs agitare gaudeant, illiq; ita reſpondere, vt Cuculos eos appellent, quaſi pigros, ignauos ſcilicet & nihili homines. Sed hoc parum eſt, & quod à Porphyrione dicitur, ſubfrigidum: Hodie ſiquidem res agitur conuitijs & calumnijs etiam vehementioribus. Viatores enim eos nūc pulterones, nunc cornutos, nunc alijs atque alijs probris inceſſunt: illi contrà ſiue ciuis, ſiue magiſtratus, ſiue rex ipſe occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendisq; retectis turpiſſima quæq; minitantur, præſertim ſi celſiſſimis, quę tota regione ſunt, arboribus inſederint: quāuis id impunè toto agro Cāpano, Neapolitanoq; tempore vindemiæ licet, ne quid libero libertatis detrahatur. Atq; hoc illud eſt, quod Flaccus ait: *Durus vindemiator, & inuictus, cui ceſſiſſet ſæpè viator.* At quod Horatius de vere, cùm putandi vires tempus eſt, dixit, Pierius ad vindemiam tranſtulit, cùm Cuculus non canit. Quo tempore petulantiæ illi, quos Plinius appellat ſales, etiamnum apud alias nationes licet agnoſcere. Vernis enim menſibus quum auditur Coccyx mariti mutuis ſalibus inter ſe ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis. Quod quidem Gallis eſt familiare ſignificantibus vxorem parum diligenter eſſe cuſtoditam. Quum tamen potiùs Currucæ, vt diximus, nomen talibus competat: Cuculi verò hiſce, qui fidem coniugalem uxori datam non ſeruant. Quin & [e] Plautus ſic introducit vxorem conuiciantem marito cum amica deprehenſo.

Pultrones.

Horatius declaratus.

Sales.

Currucæ q dicendi, & qui Cuculi.

[e] In Aſinaria.

> *At etiam cubat Cuculus. Surge amator, i domum.* Et mox:
> *Cano capite te Cuculum vxor ex luſtris rapit.*

Quod verò Acron uiatores Cuculos appellari ait tāquā pigros, cum hoc cōuenit Plautinum.

> *Etiam cubat Cuculus, quod grauatim ſurgeret aſſertor puellæ.*

Quin uideri poteſt in conuitio Cuculi alluſum ad uocem cubandi. Et [f] alibi pro generali conuitio videtur uſurpaſſe. *Quid fles Cucule, viues?* niſi fortè lachrymantem ac ſingultientem amatorem Cuculum uocet, quaſi κοκκύζοντα. Similiter [g] alibi: Itidem [h] alibi:

[f] In Pſeud.

[g] In Mercat.

[h] In Perſa.

> *Iſtæc filio non credam, qui obſequitur patri, huic non, vt mero Cuculo.*
> *Tua quidem Cucule cauſa, non herclè ſi os præciderim tibi.*

Cuculi, κόκκυγες de ijs, qui cùm pauci ſint, multi numero eſſe uidentur, dici ſolet Heſychio & Varino authoribus. Cuculi nimirum dici poſſunt, qui ſtrepitum, clamorem, aut oſtētationem magnam exercent, cùm reipſa parum aut nihil ſint, aut præſtare poſſint. Coccygis cantus, de ijs qui eadem ſemper ingerunt. Et cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum eſt apud Latinos, quod & Germani uſurpāt: Du ſingeſt yemer ein geſang, vuieder guckguck, id eſt, cantilenam ſemper eandem repetis inſtar Cuculi. Ipſe ſemet canit: In iactabundos ſui ipſorum prædicatores. Huic affine eſt illud Germanicum: Der guckguck muſſim ſelbeſt ſein ergycht auſtruoffen. Aries nutricationis mercedem perſoluit: de homine ingrato. Impetit enim cornibus etiam altorem ipſum. Eiuſdem apud Germanos ſententiæ eſt illud. Du loneſt mir Vuie der guckguck dem gorſem, id eſt, mercedem mihi rependis, qualem Corrucæ Cuculus. Cuculus ſemper in alieno nido parit, nunquam bis in eodem: Der guckguck legt ſtaetz in ein anderneſt. Videtur torqueri poſſe in hominem improbum & aſtutum, ſed cuius doli facilè deprehendantur, ut nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, Cuculum ſemper in alio (id eſt, ſimpliciter alieno) nido parere. Hæc Teutonica pleraq; prouerbia Ornithologus citat. Aſtutior Coccyge dicebatur, qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua quæ ipſa fouere non poteſt, in nidos alienos ſubijcientis, quo in ſterilitate propria, & nullo quidem ſuo labore ſpecies nihilominus conſeruetur.

Thraſones.

Coccygis cantus.

Iactabundi.

Ingratus.

Improbus & aſtutus.

Aſtutus.

EMBLEMATA.

EMBLEMA eſt apud [a] Alciatum, quod inſcribitur Cuculus, huiuſmodi.

[a] Embl. 60.

> *Ruricolas agreſte genus, plerią; Cuculos*
> *Cur vocitent, quænam prodita cauſa fuit.*
> *Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites*
> *Qui non abſoluit, iure notatur iners.*
> *Fert oua in nidos alienos, qualiter ille*
> *Cui thalamum prodit vxor adulterio.*

APOLOGI.

CVCVLVS & Philomela eodem cantant tempore, uerno scilicet ab Aprili medio usque ad exactum Iunium, aut eò circiter. Hæ duæ aues in contentionem uenerunt de suauitate concentus. Quæsitus est iudex. Et quia de sono erat certamen, aptissimus uisus est ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes magnas haberet auriculas. Asinus repudiata Luscinia, cuius se harmoniam negabat intelligere, uictoriam Cuculo adiudicauit. Philomela ad hominem appellauit, quem ubi uidet, agit statim causam suam, canit diligenter, ut illi ap-10 probet uindicandam iniuriam ab asino acceptam.

Cuculi & Lusciniæ contentio de cantu.

Apologus alius est apud [a] Plutarchum, in quo Cuculus inducitur minores aues percontari, quare fugerent se conspecto, qui nullam præ se ferat ferocitatem. Quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futurum Accipitrem.

[a] In vita Arati.

FABVLOSA.

THEOCRITI Scholiastes enarrans hoc carmen poëtæ, πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν, hoc est, *omnia nouerunt fœminæ, etiam vt Iupiter Iunonem duxerit*, cuius usus adinstar prouerbij haberi posse uidetur. 20 Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cùm Iunonis ab alijs Dijs separatę concubitum insidiosè quæreret, in Cuculi forma latere uoluisse, & consedisse in monte, qui prius Thronax seu Thornax dicebatur, nunc uerò Coccyx, & cùm Iuno sola proficiscens ad eundem montem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco, ubi nunc Iunonis pronubæ seu nuptiarum præsidis ædes est, deuolasse, frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis ueste obtexisse, tum illum pristinam formam resumpsisse, & cùm Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. Alij referunt primò repulsum à Iunone excusso peplo, at illum statim mutata facie ab ea acceptum fuisse. Vnde præcipui Argiuorum hanc Deam colebant, cuius simulacrum, quod in 30 alto solio positum erat, Cuculum sceptro insidentem manu tenebat.

Thronax, seu Thornax mons. Iunonis téplum vbi.

Appendix ad Historiam Aesalonis.

Antequam ad Falcones nostra transferatur oratio, visum est Aesalonis iconem, quam per incuriam, ac festinationem suo loco, folio videlicet huius libri 355. prætermisimus, priùs hoc loco exhibere. Est autem auis forma & magnitudine Accipitri Sparuerio non dissimi-40 lis; colore uerò planè alio. Totum enim dorsum à ceruice ad vropygium usque ferrugineum est, etsi tamen pennæ eius omnes lutescant: Cauda eisdem coloribus constat, sed uelut ex latrunculis modò ferrugineis, modò luteis composita. Rostrum cæruleum, breuiusculum. Pupilla oculorum nigerrima: iris lutea: Vertex ferrugineus: Ceruix modò ferrugineis, modò albis maculis maiusculis deorsum uergentibus insignita. Collum candicans lineis ferrugineis, quæ etiam deorsum tendunt, respergitur. Pectus & totus uenter, necnon & coxæ eiusdem quidem coloris sunt, sed pro lineis maculas, easq; grandiusculas habent. Tibiæ & digiti pedum crocei sunt, & tabellis insigniti. Vngues robusti, nigri & hamati.

Dorsum. Cauea. Rostrum. Oculi. Vertex. Ceruix. Collum. Venter. Tibiæ.

Sequitur Aesalonis Icon.

VLYSSIS

Finis Libri Quinti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ

Liber Sextus.

Qui est

DE FALCONIBVS IN GENERE.

QVANQVAM Falconis nomen recentioribus quibusdam scriptoribus necnon huius tempestatis Accipitrarijs variarum nationum adeò latè pateat vt omne Accipitrum genus sub se comprehendat, vti ex capite de nomenclatura patebit, nos tamen, vt tam vocum, quàm rerum confusionẽ (in quo semper summo studio incubuimus) euitaremus, generali hac significatione, tanquam minus propria neglecta, præcipua ipsius significata hoc tractatu prosequemur. Etenim quæ ad Falconis nomenclaturam, quatenus omnes Accipitres denotat, pertinent, ea in Accipitrum tam generali, quàm particulari historia pertractantur, atque etiã multa, quæ Falconi, tanquam Accipitris speciei congruunt. Reseruata autem sunt huic peculiari tractatui ea potissimùm, quæ strictiùs accepta, solis Falconibus, generatim tamen, sunt peculiaria. In tanta enim scriptorum, qui diuersa adeo significatione vocibus vtuntur, & vocum ipsarummet ambiguitate, fieri vix potest, vt non aliquãdo, quod speciei proprium est, toti generi attribuatur, aut contrà, cùm sæpe certò constare non possit, qua significatione, largane, an stricta, apud eum authorem, è quo excerptus est locus, dictio ea accepta sit. Sed neque in hoc ipse error seu peccatum adeò enorme committitur, si quæ de toto genere vera sunt, de specie dicantur, aut vice versa, non tamen hoc vniuersali, sed indefinita enuntiatione. Quare ignoscet æquus lector veniam præfatis, si pleraq; Falconibus & Accipitribus communia, in Accipitris historia retulimus, aut hîc etiam nonnulla referri videbit, quæ ad Accipitres quoque accommodari possint. Hoc autem incommodum, quod alia ratione euitari non potest, ita corrigi, aut sarciri poterit, si utraque historia perlegatur ab eo, qui curiosiùs huius uel illius historiam inquirit.

ÆQVIVOCA.

FALCONIS nomen, etsi recens, multis tamen rebus, idq; uaria ratione commune factum est, nempe aut analogia, aut alia quadam de causa.

In primis stellarum imago, ordine septima, vt auctor est [a] Franciscus Iunctinus, Falco uocatur, quæ alias quoq; lyra seu fidicula, chelysuè, tympanum, Vultur cadens, & testudo dicitur. Sidus hoc decem stellis cõstat, quarum laudatissima est, quæ lyra propriè appellatur.

Falco stella.

[a] *In sphæra.*

Auripigmẽti etiam quædam species, quã in meo musæo asseruo, Falco neotericis dicta est.

Auripigmẽtum Falco dictum.

Mugil alatus ex piscibus squamma tectis, quibusdam Miluus, quibusdam Falco propter volatum nuncupatur.

Falco piscis

Fuit etiam nomen viri celebris, cuius [b] Xyphilinus meminit.

Falco Vir.

[b] *In Pertin.*

Germani & Itali bombardarum, siue tormentorum bellicorum genus quoddam Falcones appellant.

Falco tormentum.

Fuit

Falco ſignũ militare. Fuit & militare ſignum aliquando eo nomine dictum.

Promontorium Gaditanum. Promontorium quoque Gaditanum hoc nomine venit, cuius [c] Sabellicus meminit, ſub nomine Falconis promontorij.

[c] *In ſupple. Hiſt.*

Falcones q̃ Aues dictę. Denique, vt propius ad rem accedamus, Falconis vocabulo, vt Auem ſignificat, adeo generatim uſi ſunt authores multi, ut non ſolùm omne Accipitrum genus, ſed & rapaciũ omnium ſub ſe contineret, ſuaq; ſignificatione includeret. Ita Aquila, Theodotion, & Symmachus apud [d] Albertũ aues oẽs, quarum in uenatu uolatico uſus eſt, Falcones uocant. Et ipſe Albertus; alijque recentiores, ut Creſcentiẽſis, Niphus Merillos ſeu Aeſalones & Accipitres Palumbarios, Falcones uocant. Pari pacto nomen Falco Gallis, authore [e] Bellonio ad omne Accipitrum genus deſignandum extenditur, haud ſecus quàm Grȩcis Hierax, & Latinis Accipiter.

[d] *Lib. 23. de Anim.*
[e] *Lib. 2. de Auib. c. 18.*

SYNONIMA.

Daah. APVD Hebræos דאה daah Auis nomen in [a] Leuitico per daleth, ſed in [b] Deuteronomio per rauh ſcribitur. Hoc eruditus quidam Falconem ſignificare ſuſpicatur. Alij tamẽ aliter interpretantur quidam enim Vulturem, alij Miluum uertunt. Et nominis quoq; ratio generalis eſt, & alijs poteſt accommodari. Nam verbum דאה celeriter uolare ſignificat. Kos. Rabbi Salamon כוס Kos in [c] Deuteronomio interpretantur פלקינ, id eſt, Falconem, ſed Bubo potiùs aut alia Auis nocturna hac uoce ſignificatur, ut in Bubone oſtendemus.

[a] *Cap. 7.*
[b] *Cap. 14.*
[c] *Cap. 14.*

Falconis nomen quõ intelligendũ. Græcum huius Auis nomen apud alium nullum authorem prȩterquam Suidam reperitur, qui ita ſcribit: *φαλκων, φαλκωνος, nomen & ſpecies Accipitris*. Hæc uerba Bellonius ita intelligit, tanquam ſi Suidas dicere uelit id nominis Accipitri ſimpliciter, & generatim dicto competere, & præterea etiam uni tantùm peculiare eſſe ſpeciei. Ornithologus uerò uelle uidetur, ut dictio hæc (nomen) ad ſubſequentem (ſpecies) referatur, ſubaudiaturq; proprium, ut dicatur, nomen non Accipitris ſimpliciter, ſed vnius tantùm ſpeciei, & hoc quidem, vt mihi videtur rectiùs. Neque mirum eſſe debet, nuſquam alibi id nomen Græcè legi. Nam verè Græcum non eſt, ſed Latinȩ originis, & à Suida è Latio in Helladem trãſlatum Grȩca terminatione ipſi afficta. Etymologia. Latinos eſſe ei natales arguit nominis ratio. Nam Feſtus Falconem dictum eſſe vult à pede introrſum arcuato, ſeu à falcato vnguium hamo, id eſt, falcis in morem adunco, intorto, atque acuto. Nam ſimili cauſa falculæ dicuntur Pardorum, & Pantherarum extremitates vnguium, in falcis formam incuruatæ, quia apprehenſa integra corpora dilaniant. Alioquin Falconis nomen pro hac Aue non eſt admodum vetus. Falcones & Aſtures nominantur à [d] Firmico. Seruius quoque Grammaticus Virgilij Scoliaſtes Falconem commemorat. Capys. Antiquiori vocabulo Thuſcis Campanis vernacula lingua Capys dicebatur. Vnde Campaniam vel potiùs Capuam ciuitatem à Thuſcis conditam viſo Falconis augurio denominatam idem Seruius tradit. Id ipſum aſſerit Feſtus inquiens: *Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à Capy, quem à pede introrſum curuato nominarunt antiqui, Falconem noſtri vocant: alij à planitiè regionis:* [e] Virgilius quoq; Capyn virum appellat, à quo nominata ſit Capua. Capys vir. Itaque Capys & viri & Auis nomen fuerit, vti etiam Falco. Chiluones. Blondus in Latina regione, quos nunc Falcones nominamus à Plinio Chiluones vocari ſcribit, cùm tamen id vocabuli apud Plinium nuſquam ſit reperire. Latinum Falconis nomen plerique Europæ populi acceptum retinuerunt. Italis enim Falcon uel Falcone dicitur, Gallis Faulcon, Germanis Falck, Belgis Valck, Hiſpanis Halkon, Illyrijs Sokol.

[d] *L. 5. Matheſ.*
[e] *Aen. 10.*

Falcone. Faulcon. FalcK. ValcK. HalcKon. SoKol.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Paſſagers ſeu migratores. TARDIVVS & Bellonius generica quadam attributione Falcones in tres claſſes partiuntur, vt ſcilicet à loco ſumpto diſcrimine, alij dicãtur Paſſagers, id eſt, migratores ſeu commeatores, ſub quo genere omnes qui ab exteris, & procul diſſitis regionibus ad nos migrant, & peregrini ſunt, continentur: Cãpeſtres. alij verò campeſtres, qui ſecundum ab ills bonitatis locum obtinent, & Aues mediæ magnitudinis, quæ ruri degunt, vt Columbas, Perdices, Turdos, & minores etiam ex agris uenantur, maiores verò, quales ſunt Cygni, Anſeres, Ardeæ, Anates, Phaſiani, Otides, non aggrediuntur, ſed peregrinis illis, quos migratores vocauimus, relinquunt. Riparij. Tertium verò ac vltimum genus, Riparij appellantur, quòd in ripis, aut littoribus degentes ex aquis victum ſibi quærant, qui varia etiam pro locorum diuerſorũ ratione nomina ſortiuntur. Marini. Littorales. Italis enim marini dicuntur, quod in maris littoribus & in maritimis habitent, vnde & littoralium

lium nomen accipere poſſunt. Galli, qui iuxta flumina agunt, fluuiatiles, qui circa lacus, lacuſtres indigite voce Faulcon de mareſt, vel riuiereux appellant. Hoc genus, quia piſcibus tantùm, aut in littore ab aqua deſtitutis, aut Laris ereptis victitat, omnium ignobiliſſimum cẽſetur. Alij denique Gallis peculiari nomine Faulcons de repaire vocantur, ſcilicet à loco quopiam, in quo paſci ſoliti, eſcæ illecebra capti fuêre. Repaire enim Gallis diuerſorium ſeu domicilium ſignificat, non uerò, ut uir quidam doctiſſimus putauit, paſtum. Hoc enim non repaire, ſed repaiſtre dicunt.

Fluuiatiles
Lacuſtres.
Faulcõs de repaire.

Ad primum, arbitror, genus pertinent, quos ijdem Galli, Haultains uocãt, id eſt, ſublimipetas, item quos Heronniers ab Ardeis, & Gruiers à Gruibus capiendis denominarunt.

Haultains
Herõniers.
Gruiers.

Albertus magnus non diſſimili ratione, ſententiaq; triplex Falconum Genus facit, unum nobile, cuius decem ſpecies ponit: ſecundum ignobile, eius tres tantùm: tertium inter utrumque medium, quod promiſcuo generoſorum & ignauorum coitu progenitum utriuſque naturam participat, & hoc ipſum triplex. In prima claſſe [a] enumerat Falconem ſacrum, Hierofalcum, Falconem montanum, peregrinum, gibboſum, album, rubeum, cyanopodam, arborarium & lapidarium. Ignobiles Buteones, & Lanarios, Tinnũculosq; vocat, hac in parte Falcones cum Accipitribus perperam confundens. Tertij ordinis Falcones Hybridas meritò appelles: quo nomine Cicero Antonium vocauit, altero parente nobili, altero ignobili natum inſinuans, ſed nullas nominatim ſpecies exprimit, quòd eorum quotidiè nouo partu variantium nulla certa ratio iniri poſſit. Huic numero Itali, inter quos eſt Carcanus, qui vulgari idiomate de rapacibus ſcripſit, adijcit Germanos & Tunetanos. Sed, niſi me mea coniectura fallit, Germani cum Cyanopodis ijdem ſunt, & qui è Tunetano regno Africę apportantur, ad peregrinos non malè referentur, vti ſuis locis, adductis rationibus docebitur. Nos vnum incerti generis, quem à colore totius corporis leucopheũ ſeu ſubcęruleũ appellamus, pręterea & Indũ vnũ addemus.

[a] Lib. 23.
Hybridæ qui ſint.
Antonius Hybris dictus.
Germani.
Tunetani.

Hi omnes rurſum, quemadmodum & Accipitres, in triplici ſunt differentia, quæ ab ætate ſumitur. Ab hac alij vulgò à colore infumato dicuntur Sori, id eſt, Hornotini, eodem anno nati, qui antequam deplumeſcant, manſuefiuut, ſi ſtatim à relicto nido capti ſint. Tales præſtantiſſimi putantur ad diſciplinam. Alij nidularij manſuefactarijs vulgò vocantur, vulgò Italis Nidaſi, Gallis Nyez, Germanis Neſtlingen, quòd ſtatim à nido domi noſtræ adoleuerint. Alij ramales dicti ſunt, Italis mutarami, Gallis ramage aut branchiers eſtlingen, qui nondum plenè adulti circa nidum ramulatim obuolitant, hi nidularijs celeritate præualent. Alij demum mutati vulgò uocantur, qui vel deplumes ſunt, vel plumam veterem cum noua iam commutarũt anniculi, vel bimi, trimi, aut his prouectiores. Huiuſmodi plerumq; ſunt peregrini, nunquam uerò nidularij, utpotè cùm alibi in regionibus longinquis adulti ad nos aduolent, ideoq; uolaciſſimi ſunt, ſed ad obſequium contumaciores. Quodſi hornotinos eſſe contigerit, aut quos Itali Marzarolos, quòd Martio menſe capti fuerint, appellant, præſtãtiores proculdubio euaſuri ſunt. Tunc enim ramalium naturam nonnihil redolent.

Sori ſiue Hornotini.
Nidularij.
Nidaſij.
Nyez.
Neſtlingẽ.
Ramales.
Mutarami.
Ramage.
Branchiers eſtlingen.
Marzaroli.

Quomodo uerò nidularios dignoſcas à ramalibus, his ferè uerbis docet Fridericus Imperator; Nidularij, inquit, uix educari poſſunt, quin aliquã læſionem incurrant: quod ſi uerò fortè non lædantur, fieri tamen nequit, ut pẽnas producant, quales ramularij, inſignes nempe, ſplendentes, uirides, & corpori proportione æquali reſpondentes: contrà uerò uel corroſæ eſſe ſolent, uel alio quodam uitio infectæ. Cuius rei ratio iſtæc aſſignatur, quoniam ab hominibus minus diligenter, & cum minori cura quàm à parentibus educentur, aëreq; impuriori, quàm apud illos, apud homines uti cogantur. Cæterùm color pedum & ſuperioris roſtri pars in nidularijs magis albicat: ungues uerò & roſtrum obtuſiores, & minus ſplendentes; ipſi autem magis queruli, & ore hiant; dum paſcuntur, ueluti quodam horrore afficiuntur, pennas ſuas concutientes.

Nidulariũ diſtinctio à ramarijs.

Falconum denique aliud diſcrimen inſtitui poteſt, ut alij dicuntur magni, quales ſunt Hierofalcones, peregrini, & eiuſcemodi: alij mediocres, alij parui, alij longi, alij corpulenti, craſſiq; alij teretes. Denique cùm in uniuerſo genere, tùm etiam in ſingulis pleriſque ſpeciebus, magna reperitur colorum uarietas, nonnunquam quintuplex. Nam peregrinorum necnon aliorum quidam ſunt rubicundi, alij fuſci, alij maculoſi.

Differentię à forma corporis.
A colore.

NATVRA.

NATVRA. DESCRIPTIO.

FALCO haud dubiè Accipitrini generis eſſe cognoſcitur, ſed nobiliſſima ſpecies eſt, & animo & audacia reliquis plurimùm pręſtat. Qua verò ratione, quibuſuè notis ab alijs rapacibus & Accipitribus dignoſci queat, & diſtet, ex deſcriptione eius liquebit. Quandoquidem verò nemo vnquam Falconem in genere exactius deſcripſerit, quàm [a] Albertus, itaq; huius verbis libenter vtemur, ne ſenſum in vllo immutemus. Falconũ, inquit, conueniẽs color eſt, habere maculas nigras in maxillis, vel, vt alibi idem ait, guttas in facie nigras, & albas circa oculos, vtrimque ex vtraque parte roſtri; & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in cranio, & dorſo & ſuperiore colli, & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in alijs paſſim partibus varium eſſe, & quaſi virgulis interruptis quandoque, imo ſemper habere nigredinem pro colore vno. Sed primo anno ſecundus color ruffus eſt remiſſæ rubedinis. Albeſcit autem deinceps paulatim, eò amplius ſcilicet, quò pennas ſæpius mutârit. Color oculorum admodum flauus eſt ſeu croceus, ita vt ad rubedinem accedat: pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multùm declinans ad albedinem. Nã quò minus albeſcunt, eo ignobilior eſt Falco. Quod ſi vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, quamuis ſecus alij ſentiunt. Quanquam autem diuerſæ Falconum ſpecies, iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt: in genere tamen colores iſti Falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus, conuenit etiam quibuſdam nocturnis Auibus rapacibus. Sed quoniam figura, id eſt, forma & ſpecies corporis magis, quàm color ingenium ſeu complexionem indicat, idcirco excluduntur illa ſimpliciter à Falconum nobilitate. Quod ad corporis figuram attinet, omnibus Falconibus in genere conuenit craſſius habere caput, & collum breuius, & ſimiliter craſſius, breuiusq; roſtrum & pectus maius cum oſſe pectoris acuto. Quoniam autem Falconis eſt ictu pectoris percutere, largita eſt ei natura anterius in pectore os latum, triangulare, validum, cuius prominens & rectus angulus in ſuperiori parte pectoris eſt perquam durus & firmus. Peculiare præterea eſt Falconi alas longiores & caudam habere contractiorem, crura breuiora, ac fortiora proportione ſui corporis, quàm cæteræ Aues rapaces. Eodem modo reliquarum partium poſitã à nobis deſcriptionem per comparationem ad alias Aues rapaces accipi volumus. Quanquam verò dixerimus caput debere eſſe craſſum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad ſpeciem Auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; ſunt, magnitudine capitis, materiæ potiùs abundantiam, quàm virtutis excellentiam indicante. Præterea neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo ſphærico nimis diffluant ſpiritus. Sed cùm in Aſture capitis pars anterior longiuſcula ſtringatur paulatim, & terminetur in roſtrum, ſicut & Aquilæ caput, caput naturale Falconis neque oblongum eſt, neque ſtringitur, ita ut roſtrum fermè videatur ſphæræ appoſitum, & frons eius ex rotunditate dilatari. Superior cranei pars à rotunditate deficit, & hæc capitis planities in ſummo vertice ſemper laudatur. Maxillares partes benè rotundæ & breues ſunt, quæ quidem ſpecies eſt humidi cholerici, benè mobilis & benè audacis. Nam & Falconis inter Aues proprium eſt, citò moueri in prædam, & non diſcernere, & plus audere, quàm poſſit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue eſt collum Falconis, magis quàm Aquilæ, Aſturis aut Niſi. Sed nimia breuitas vituperatur, phlegmaticam enim frigiditatem, aut melancolicam ſiccitatem ſignificat, & ad proprietatem Auium nocturnarum accedit. Ferè autem quodcunque animal ſpeciem alterius refert, ingenio quoque & moribus ad id accedit. Et licet crura breuia eſſe debeant, coxæ tamen ſint longæ & benè pennatæ. Pes benè patulus, digiti fortes, præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi, magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter denique caudam non ſimpliciter breuem probamus, ſed comparatione facta ad Aſtures & Niſos. Nimis enim breuis, Noctuæ aut Bubonis referret. Sit igitur longitudo eius tanta, vt compoſita alæ ſe ſuper caudam extendant, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum, & ab illa coniunctione cauda non multùm deſcendat, nec dependeat, ſicut Aſturis & Niſi. Nam cauda longa ſpinę dorſi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit. [b] Petrus Creſcentienſis laudat in Falcone caput rotundum, ſpatulas amplas, pennas alarum ſubtiles, coxas longas, tibias breues, & craſſas, pedes liuidos, & ſparſos. In his ab Alberto nonnihil variat, qui caput probat mediocriter craſſum, pedes latos, ſparſos, & macros, pennas alarum remiges longas. Et Falconem laudat, qui frequenter pedes ſuos reſpicere ſolet. Huiuſmodi dotibus præditus plerunque alijs, in quibus eæ deſi-

[a] Lib. 23.

Color.

Oculi.

Pedes.

Figura.

Cur pectus latum habeat.

Caput, eiuſque partes.

Collum.

Coxæ. Pedes. Cauda.

[b] L. 10. c. 7.

cæ desiderantur, præfertur. Fit tamen, vt qui è contrario, aspectu maximè deformes sunt, optimi aliquando reperiantur. Vnde Falconum præstantia solo experimẽto exactè cognoscitur. Iconem, quam dedimus, cùm Ornithologus in generali Falconũ historia collocauerit, & nullum peculiare nomen dederit, nobis etiam hîc ponere placuit.

LOCVS.

Vbi optimi Falcones gignantur.

MAXIMVM, prestantissimum, ferocissimumq; Falconum genus, & quidem magno numero in regionibus ad septentrionē positis reperiri omnes scribūt. Cuius rei saltem verisimile rationem in Accipitre reddidimus. Nam in Suetia & Liuonia, quæ plusquam supra sexaginta tres gradus ab æquatore distant, vt ex tabulis geographicis patet, frequentes admodum, & audacissimos gigni tradit, & insulas maris glacialis Falcones plurimos producere author est Paulus Venetus. E Moscouia quoque & præsertim Pecerra huius regione, Tartaria, Russia, Borussia, magna Falconum copia, & quidem generosorum admodum ad nos apportatur. Reperiuntur quoque albi & optimi in Bosnia à Bosna fluuio uocata, habitantq; montes altissimos & inaccessibiles. Hybernia quoque eidem polo artico subiecta, quam hodiè Irlandiam vocant, Oceani insula, Britanniæ collateralis, multos producit Falcones, aliasq; similes rapaces aues. Denique in tota Septentrionali plaga, Sarmatia tota, finitimisq; regionibus optimi, pulcherrimiq; abundè reperiuntur. Orientis præterea regiones Aegyptus, Assyria, Persia, insulæq; ad Orientem sitæ, Cyprus, Creta, Rhodus Falcones optimos ferunt. Ea quoque Africæ pars, quæ Tunetanum hodiè regnum vocatur, & Græcia, necnon Ligustici maris insulæ, Sardinia, Corsica, & Hetrusci ex Ilua præstantes mittunt. Producit item & Italia in Apennino, Germania in alpium iugis, & Gallia in Pyrenæis & alibi, alios alijs præstantiores. Plerunque verò in altissimis montium rupiumuè verticibus, aut syluarum excelsis arboribus, ut quercuum ramis degunt, & aliquando in syluarum lateribus, vnde promptius ad pastum in agros euolare possint.

Falcones albi vbi.

Cur in mõtibus & syluis agant.

VOX.

FALCO vocem edit, vt inquit Albertus, plerunque crassiorem & prolixiorem, & quæ ab acuto in grauiorem procedit, magis quàm Asturum vel Nisorum, id est, reliquorum Accipitrum, imo quàm Aquilarum etiam, quibus acuta est.

VOLATVS. PVGNA.

Volandi ritus.

FALCO mira quadam volandi ratione cùm in principio, medioq; tùm in fine suę uenationis vtitur. Primùm enim præda conspecta in gyrum sese rotando altum æthera conscendit, & fixo in eam intuitu deorsum obliquè sese præcipitat. In visam Anatem, Anseremuè aut Gruem instar sagittæ, aut iaculi clausis, cõtractisq; alis ruit, ac ungue posteriore lacerat. Scire autem licet non omnes rapaces simili pacto prædam inuadere, capere, & laniare. Quædam enim rectà & in longum volant, nec alta petunt, cùm prædam prehendūt, & simulatq; Auem ceperunt, non expectant, donec exanimata fit, sed rostro ilicò uellicare & lacerare incipiunt, quibus plus roboris in unguibus est, quàm in rostro. Huius generis sunt Astures, Nisi, seu Sparuerij. Aliæ uerò, cùm prædam captant, ex alto in eam magno impetu decidunt, feriunt, atque hoc modo cõficiunt: Vnguibus arreptam uinctamq; iugulum & colli uertebras rostro diffringunt, quòd in eo maiorem uim habeant, quàm unguibus. Rostro itaq; prædam dilaniāt, neq; uerò prius mordere, aut uorare incipiunt, quàm prorsus mortuā conspexerint. Hanc consuetudinem, ac naturam habent Aquilæ, & Falcones, necnon & Aesalones, & fortè etiam Lanij maiores, minoresq;. Falco enim, ut Albertus, ubi ipsius uenādi modum enarrat, docet pulchrè, vbi ad prædam inuadendam pergit, tum celeri uolatu in sublime ascendit, & rursus compositis ad pectus, quibus icturus est, unguibus, impetu quodam in Auem descendit, tam ualido conatu, vt strepitum quasi concitati uenti suo descensu excitet, & inter descendendum rapido motu prædam ferit. Deorsum uerò labitur non quidem rectà, aut perpendiculariter, sed obliquo uolatu: quo descensu Auem unguibus percutiens, longum adeò uulnus infligit, ut à capite ad caudam usque discissa, aut toto capite truncata nonnunquam in humum decidat. Est autem generosi Falconis inter ascensum, & descēsum nihil, aut parum quiescere, (alioquin enim inter duos motus duplicem quietem fieri est necessarium) sed posteaquā descenderit, aliquando prædam deorsum volando anteuertere, & impedire, donec ab altero Falcone socio, qui ascēdit, feriatur. Cùm autem hoc Falconi sit peculiare, vt maximo impetu in prædam feratur, & præ animi magnitudine plus audeat, quàm vires patiantur, fit sæpenumerò, vt minus in sui tutela cautus, parumq; sibi prospiciens summoperè offendatur, & in graue aliquod malum impingat. Quod exemplo venationis Ardearum manifestum est, quas sanè persequentem videre

Rapacium in volando diuersitas.

Falco quo modo prędā inuadit.

Generosi signa.

dere Falconem iucundiſſimum eſt: *Ardea* enim, vt refert doctiſſimus ille Chyrurgus Regius [a] Paræus, *vbi Falconis remigio alarum elati rapida celeritate depreſſam, & infra poſitam ſe intuetur, roſtro quod prælongum habet, & acutum, ſub alis cõdito, ac ſurſum elato, pugnæ ardore, & prædæ cupiditate occæcatum, & incautum ipſum deuolantem, & irruentem excipit, vt eo ſemet Falco medium pectus induat, adeo vt ambo ſæpè illiſis interraneis humo affligantur enectæ. Quod ſi arte & felici corporis declinatione inſidias illas Falco illæſus effugerit, Ardea nihilominus deiecta & deturbata, receptui ſtentorea voce canente magiſtro, in prætentum pugnum pinnarum rotato ſcapo reuocatur.* Huic incõmodo hac de cauſa maximè obnoxius eſt Falco, quia cùm ſe non ignoret, armatum probè valida & oſſea acie, robuſtumq́; à natura pectus obtinere, quare hiſce armis potiſſimùm naturæ ductu cõfiſus pectoris cono antrorſum protenſo ac exerto hoſtem adoritur, ac vehementi quodam impetu ferit, audacior potiùs quàm cautior. Vnde fit, vt hunc eius venandi morem probè callens, & ipſa à natura edocta Ardea, necnon in roſtro oblongo ac mucronato ſpem ſalutis collocans, ex alto impetentem Falconem ſupina in aëre excipit, & telo quod prius, ne à Falcone viſum euitaretur, prudenter ſub alis condiderat, tẽpeſtiuè deprompto, ac velut euaginato mucrone, pectus eius confodit, cautior ipſa, quàm audacior, niſi Falco periculum præſentiens, repreſſo nonnihil motus impetu ictum declinans euitet, atque hac ratione & fortitudinis & ſagacis prudentiæ palmam reportet. At quoniam hi motus contrarij, qui ſurſum, deorſumq́; volando fiunt, tam citò peragi non queunt, quin mora aliqua inter vtrumq́; intercedat, prẹterquã quòd & ipſis vtriſque præſertim aſcenſui, longiuſculum tempus impendi neceſſe ſit, quod tam celer minimè eſſe poſſit, atq; deſcenſus, optimè venatio per Falcones inſtituitur, quum duo, aut plures ſibi mutuo ſuppetias laturi in predam perſequendam emittuntur. Ita enim, ut unus ſumma petens volantem ſiue Ardeam, ſiue aliam auem impulſus præcipitet, alter iuxta terram volans præcipitatam excipiat, aut ſi ille irrito ictu prædam impetiuit, hic in locum ſocij in ſublime elatus ſuccedat, eãq; certiori ictu percutiat, illo interim, qui iam deorſum lapſus eſt, Auem præueniente, neuè longiùs abſcedat, aut fugam capiat, impediente. Et hanc ob cauſam, inquit, Albertus, Falco, licet Auis ſit iracunda (ut & cæteræ rapaces omnes) ideoq́; conſortis impatiens, & ſolitaria, tamen venationis idoneo tempore ſocium diligit, ac lubens admittit, perpetiturq́; cum eo prædam ſine pugna, aut contentione vlla, quod reliqui Accipitres non faciunt, priore modo ſolertem ac induſtrium, altero iuſtum ſe oſtẽdens. Fit item nonnunquam, ut ſolus & ſocio deſtitutus, non ſtatim poſtquam æthera ſuperauit, rurſum deſcendat, ſed in aëre Aue, quã captat, ſuperior, eam tamdiu inſequatur, donec iuſto à ſe interuallo diſſitam videat, ex quo commodè in eam irruat. Sed vitio vertitur, ſi veluti alis ſuſpenſus in aëre aliquandiu veluti immotus hæreat. Id enim timidi, ac degeneris animi ſignum eſt, eiſq; Auibus proprium quę non niſi reptilia, inſectauè, aut minuta quadrupedia, vt mures, ranas & ſimilia inuadunt, quales ſunt Lanarij, Buteones, Aeſalones &c. Generoſi eſt, vt diximus, ſtatim vt aſcendit, niſi admodum longè ab Aue abſit, præcipitem ſeſe deijcere, atq; ſi primo aggreſſu pręda fruſtrari contingat, rurſum in altũ euolare, & quod priùs non ſucceſſit denuo experiri, ictumq́; iterare. Solet etiam, ſi Auem in fugam ſeſe conijcere viderit, fugientem perſequi acerrimè, tanto ardore, ac cupidine, vt niſi breui capiat, præ indignatione longiùs proſequatur, ac tanto poſt ſe herum ſuum ac dominum interuallo relinquit, ut amplius ad eum non redeat. Profectò miſellis Auibus vnicum in fuga relictum eſt præſidium, alioquin hoſtis feritatem non euaſuris.

Falconis cũ Ardea certamen.
[a] *Lib. 1. de Animal. & hom. praſt.*

Cur plures Falcones emittẽdi ĩ Ardeam.

Timidi ſigna. Generoſi ſigna.

ANTIPATHIA.

ADMIRABILEM profectò ac ſuſpiciendum authorem ſuum, ſummum, inquam, Opificem, reddit natura, & ipſa miratu digna, cùm abſque rationis, mentiſuè adminiculo, ſed rudis quodam phantaſiæ beneficio animantia bruta ita bene noxia ſibi ac pernitioſa futura cognoſcere, vt ea fugiant, docuerit. Sic & Aues quædam non tantùm hoſtem ſuum, cùm ipſas perſequitur, atque vrget, omni contentione fugiunt, verùm etiam cùm vel viſum aut auditum tantummodo, ex quouis minimo ſigno, quale eſt, vel vmbra ſupernè volare, nec longè abeſſe perceperint, innata quadam præſentione tantoperè exhorrent, ac formidant, vt quiduis perpeti potiùs, quàm in eius vngues malint incidere. Cõfirmat id Auis riuulariæ ſeu lacuſtris, quã Drepanim dicunt, exemplum, quam, ſi vel tintinabula tantùm Falconis ſubaudierit, tanto terrore affici tradunt, metuq́; Falconis adeò conſterni, ut omnino malit crebris fuſtibus, lapidibuſq́; ab hominibus obrui, quàm volatu ſe in aëra, vbi hoſtẽ eſſe percepit, attollere. Pari quoq; ratione Alauda in manus hominum venire, quàm in vngues Accipitris mauult incidere.

Antipathię vis.

Drepanis timor.

INSTITVTIO AD VENATVM, eiuſque huic tempeſtati accommodata ratio.

Cur de Falconum inſtitutione agamus.

LONGO quidem ſermone ac diligenter in Accipitrum generali hiſtoria, de manſuefaciendis & ad venationem inſtituendis Accipitribus, vt in vſum & oblectamentum nobilium cedant, egimus. Itaque ſuperuacaneum cuipiam videri poſſit, hîc denuò eadem repetere, ac ueluti cramben bis coctam apponere, præſertim cùm quę de illis in genere tradita ſunt, Falconibus, vtpotè eorundem quoque ſpeciei, etiam accommodari queant. Attamen, quia quæ ibi dicta ſunt, pleraq; ex veterum, aut ſaltem ex mediæ ætatis authorum placitis, allata ſint, neque huic noſtræ tempeſtati ſatis appoſita, (quod enim in alijs pleriſque artibus & ſcientijs, in hac quoq; vſu venire videmus, vt vetus illa ruditas indies ingenioſorũ hominũ ſtudio ac induſtria expoliatur, adiectis, quæ deſunt: immutatis, quæ minus apta uidentur) ideò rem minimè ingratam facturi viſi ſumus, ſi in gratiam nobilium ac clarorum, cùm noſtræ Italię, tùm aliarum etiam nationum, hominum, nouam & huius noſtræ ætatis accipitrarijs vſitatã cicurandorum, & ad uenationem inſtruendorum Falconum rationem hoc loco exponeremus. Habet enim id vtilitatis, vt alias prætercam, ſecum adiunctum, quòd, vt ea quæ de Accipitribus inſtituendis tradita fuerũt, Falconibus, ita hæc quæ de Falconibus nunc dicenda inſtituuntur, Accipitribus ſimiliter magna ex parte adaptari poſſint. In qua quidem re, cùm nos Accipitrariã nunquam exercuiſſe, qui grauioribus curis, ſtudijsq; intenti ſumus, ingenuè fateamur, aliorum itaq; ſententiam ſequemur, ac præcipuè Franciſcum Carcanum Vicentinum, quo, quod ſciam, nemo accuratiùs, ac curioſiùs hac noſtra tempeſtate hãc artem, pertrectauit, vtpotè qui per omnem ætatem ſummo ſtudio eam coluit, aſſiduoq; vſu à ſe obſeruata pręcepta, uernacula nempe Italica ſuis conterraneis communicauit, quæ nos in Latinum ſernouem tranſlata toti orbi communia facere non recuſauimus,

Vtilitas ex inſtitutione.

Inſtitutionis sũma.

In Falconis itaque inſtitutione hæc in primis requiruntur, ut hominis nutui ac arbitrio obſequatur, capitio indui lubens ſe permittat, & è loco ſeu prælongo funiculo ad inſtituentis manum aduolare adſueſcat: denique ut Aues aquaticas, uerbi gratia, Ardeas, Grues, emiſſus è manu audacter & præcipiti impetu inſequi, & alia huiuſmodi ad hanc artem Accipitrariam maximè faciẽtia, paulatim induſtria dexteritate diſcat. Si igitur Falcones prorſus rudes etiamnum, omnisq; diſciplinæ hactenus expertes eſſe, Accipitrarius magiſter uiderit, paulatim ſingulo quoque die unum quidpiam docebit, tanquam lectione ſeu addiſcendorum penſo nouo ipſis præſcripto, ut quotidiana hac exercitatione in melius paulatim proficiant, atque tandem conſummatæ induſtriæ uenatrices Aues euadant. Quod quidem, ſi continua, aſſiduaq; cura adhibeatur, triginta dierũ ſpacio perfici poterit, plus, minuſue pro diuerſa ipſorum indole. Longius enim refractarij ac contumaces, breuius manſueti ac dociles inſtitutionis tempus poſtulant.

Quãto tẽpore inſtituatur.

DE MANSVEFACIENDO AC Inſtituendo Falcone nidulario.

Nidularios non inſtituendos.

CVM ſuprà docuerimus, triplex Falconum genus ex ætate ſtatui, nempe nidulariorum, hornotinorum, & qui manſuefactarijs noſtratibus mudarami appellantur, itaque ſcire licet omnium eundem eſſe inſtituendorum modum. Veruntamen ſi quis meo conſilio auſcultare uolet, à nidularijs inſtituẽdis in uniuerſum abſtinebit. Nam pręterquam quòd maior pars ad bonã frugem non perueniunt, maxima adferunt tædia, ob aſſiduos labores ac moleſtias, quas in eis inſtituendis tolerare ille cogitur, qui eos eò uolet perducere, ut ſua ſponte, & ſoli Aues per aërem ſequantur, atque interficiant. Si tamen cuipiam animi gratia lubebit hac in re laborem inſumere, rectè faciet, ſi primùm eos aſſuefaciat è manu emiſſos inuadere Ardeas rubras, aut cinereas, Botauros, Alucones, Aſiones, atque alias huiuſmodi alites maiores. Sunt etenim nidularij natura ſua admodum rapaces, animoſi ac crudeles in exercenda laniena. Cùm uerò has maiores aſſueuerint capere è pugno emiſſi, poterint dehinc ad lacuſtres Aues venãdas inſtitui. Cuius rei gratia manſuefactario in amœnum & ſpacioſum campum prodito, ubi aut Capellę ſeu

Quomodo inſtituantur.

ſeu Vanelli, aut Cornices, aliæuè huiuſmodi Aues reperiuntur, & relaxato nonnihil Falconis, quem pugno geſtat, cucullo, ſeu capitio, ad has alites, quàm proximè fieri queat, accedito; & ad primæ cuiuſque ſubuolantis tẽtatam fugam Falconem capitio exuto, è manu emittito, quo ſcilicet illa ſubuolante Falco quoque eam perſequuturus alta petat. Cùmq; iam aut longiùs, aut mediocriter ſaltem aëre ſuperato terras reliquiſſe videbitur, Accipitrarius Anatem, quem in hunc vſum penes ſeſe in promptu habere debet, cuique oculorum cilia prius tranfixa penna occluſerit, iuſto ſpatio diſtanti Falconi obijcito in aëra; Et ſi hanc ceperit, eadem paſcito, maximisq; blanditijs eum delinito, magna voce, & clamore ſublato ei applaudens.

Narratũ mihi fuit à quibuſdam (quod tamen ego, vt cuius periculum nunquàm feci, non certò aſſeuerim) quoſdam ex his nidularijs cura & ſtudio manſuefactariorum Perdices, Coturnices, Phaſianos, quinetiam Lepuſculos capere. Eſſe quoque, qui omnibus numeris abſoluti in venatione hac volatili euadant.

Quãdo nido eximẽdi.

Verùm quo tempore nido eximendi, qui prę̃ferendi ad propoſitum opus, & quomodo nutriẽdi ſint, docet. [a] Fridericus Imperator. Nidularij, inquit, vel accipiuntur ex proprijs nidis: vel quando iam è nido exiêre, & ſimul cum alijs, verùm non longè à nido obuolãtes, vel cùm hyemali tempore frigoris iniurias euitaturi ad alias regiones ſeſe recipiunt; vel cùm in illis regionibus, in quibus perhyemabant, capiuntur, vel cùm in vere ea loca, vnde propter frigoris inclementiam aufugerant, repetunt. Quorum tam redeuntium nempe, quàm abeuntium alij mutati, alij verò immutati in manus aucupum incidunt. Qui verò nidis eximuntur, ij quoque diuerſimodè obtinentur. Vel enim accipiuntur oua eorum, & auibus domeſticis incubanda ſupponuntur: Sed ita nati viles admodum & nullius ferè pretij ſunt. Vel nido eximuntur, idq; trifariam, aut cùm nullum adhuc pẽnarum in ipſis adeſt veſtigium, ſed veluti lanugine quadam, quam primùm nati aduerſus ambientis frigus à natura armantur, induti ſunt: aut vbi depoſita quidem illa lanugine pennarum veſtigia iam erumpunt, aut cùm pennis omnino inſtructi quidem ſunt, ſed volare tamen nequeunt. Quorum omnium illi minus probantur, quò incubatui propinquiores ſunt. Quarè tam diù in nido relinquantur oportet, quàm diù de fuga non eſt periculum. Quò enim diutius à parentibus nutriuntur, eò fortiores, robuſtiores, minuſque queruli euadunt, neque ita ore hiant, & meliorem corporis habitum acquirunt, ſiquidem parentes non tantùm carnem illis venantur conuenientem, ſed & opportuno tempore, & debita quantitate eam offerunt. Contrà paruulos nido extractos homo, neque alere, neque cùm tempus poſtulat, neque quantum offerẽdum ſit, cognoſcere poteſt, vnde de facili vel moriuntur, vel in aliquod corporis vitium incidunt; ſi tamen ſanos eſſe contingat, quod rariſſimè accidit, nunquam robuſti euadunt, nec pennas firmas acquirunt. Atque hæc de tempore eximendi è nidis Falconis ſufficiant, Dicamus modò, quomodo exemptus pro inſtitutione ad venatum conſeruari queat.

[a] L. 2. c. 31.

Locus vbi tenendus.

Falco exẽptus à nido quõ inſtituatur ad venandũ.

Locus in primis ex authoritate eiuſdem Imperatoris longè alius eſſe debet ab eo, in quo Accipiter educatur: Sit, inquit, campeſtris, ſed longè ab arboribus & ſyluis diſſitus, in turri, aut in eminentiori ſolitariæ domus parte, cùm quia à parentibus in ſimilibus locis alebantur, tùm verò maximè quòd peculiari quadam ſympathia ea Falcones appetant, venationemq; ſuam adulti ibi exercere ſoleant. Si enim arbores domui vicinæ ſint, periculum eſt, ne emiſſus Falco nidarius ad illas ſeſe recipiat, rediréq; ad Falconariũ magiſtrum renuat. Sit verò locus paruus, ad nidi, in quo natus eſt, ſimilitudinem, tribus partibus patens, vt Septentrionalem, Orientalem, & Occidentalem ventum recipiat, & ſolem ab Oriente & Occidente; à parte verò meridiei clauſus ſit, ne noxam illi ab Auſtrali ventus inferat. Is enim humores capitis reſoluendo pigriorem, & debiliorem reddit.

Cibus.

De cibo ita diſſerit. Carnes offerantur, crudæ, cùm quòd illis calor ventriculi, quo plurimùm abundãt, ad iuſtam quandam temperiem reducitur, tùm quòd talibus ali à matre cõſueuerint. Sint verò teneræ, imo verò quanto teneriores haberi poſſint, careãt fibris, neruis, venis, arterijs, cartilaginibus, oſſibus, atq; pinguedine: ea enim omnia difficilè concoquuntur, maximè à nidulario, cui calor propter humidi abundantiam obtuſior eſt. Sint auium pinguium, quoniam macilentæ pulpa carent. Sint recentes, iam iam occiſarum auium, natiuo nempe calore adhuc tepidæ. Tales enim parum à viuarum carne immutãtur, ac calore putredinali minimè imbutę ſunt, cui alioqui carnes obnoxiæ ſunt. Si tamen, vt fit, recentes ſemper nanciſci non liceat; tunc illæ quę parum aut iam ſtatim refrixerint; hoc pacto exhiberi poterunt; Tandiu primùm in aqua dulci calida calefiant, donec ad proprium animantis, cuius ſunt, calorem peruenerint. Sic enim minus noxiæ ſunt. Sint animantis ſani: ſiquidem morboſorum, quod prauis qualitatibus ſcateant, prauum etiam nutrimentum ſubminiſtrant. Sint auium, aut aliorum animantium mediocris ætatis, quoniam cùm facilè digerantur, bonumq; nutrimentum præbeant, pennas neceſſariò generant robuſtiores, firmioreſq; quàm ex recens natorum eſu. Quare improbatur pullus Gallinaceus, quòd molles

carnes procreet, nutrimentumq; eius facilè resoluatur. Cognoscitur autem Falco, qui eiusmodi recens natorum animantium carnibus nutritur, ex uentris frequentiori solutione. Improbatur item prouectioris ætatis animantium esus, cùm propter durum & nimis siccum, quod prestant, nutrimentum, tùm quòd plurima superfluitate abundet. Cognita verò nunc, quæ offerri debet, carnis qualitate, videndū est modò, quomodo & quando eæ nidulario Falconi exhiberi debeat. Quoniam itaque auis rostro adhuc atque vnguibus parum valet, caro in frusta concisa & super ligneam aliquam tabulā mundam reposita, cum summa cura atq; diligentia danda est. Paulò verò iam adultioribus caro etiam paulò durior, & in frustula aliquantulum maiora concisa offerenda est, quoniam iam vnguibus & rostro potentiores facti, ea suo marte dilaniare possunt. Qui uerò deficiente carne caseum recentem illis exhibent, summopere cauent, ne sale conditus sit. Alij qui oua dant cum lacte, ea rumpūt & in uase ferreo stanno illito unà cum testis lacte primùm repletis agitant atque permiscent, postmodumq; super carbones lentè ita decoquunt, ut neque duram, nec mollem substantiam acquirant: hunc cibum recenti caseo præferunt. Quantum autem ex iam dictis cibis exhibendum sit, iam dicendum est. Sit neque superfluus, neque etiam diminutus: Siquidem superfluum aut euomunt, unde fit, ut non nutriantur & debilitentur, aut si non uomant, tantam copiā digerere nequeūt, hinc illæ lachrimæ, caloris natiui nempe suffocatio, atq; ex hac atrophia, uiriū debilitas, membrorum grauitas, pennarum prauarum generatio, aliaque id genus symptomata suboriuntur. Ex diminuto, calor idem, sicut ignis per subtractionem lignorum, pabulo suo destitutus, ad extinctionem tendit, auis macilentior, debiliorq; redditur, pennasq; acquirit ueluti corrosas, atq; deformes. Prouectioribus itaque pullis plus, minoribus minus erit dandum, ac semper in mediocritate consistendum. Sed si auis natura calidior est, plus, quàm frigidæ offerendum. Caloris in aue exuperantis signa sunt, alui solutio, optima, citaque digestio, vnde dicebat Hippocrates: *Eorum, quæ velociter & copiosè nutriunt, veloces & copiosi secessus fiunt*. Contrario modo omnia in frigida aue sese habeat. Ex hisce itaq; cuiq; facilè liquere arbitror, incertū esse, offerendi cibi mensuram institui posse. Quare in primis appetitus ratio habenda est. Solēt enim tantum solummodò petere, quantum coquere sufficiunt, satis verò ingessisse, gulæ incrementum demonstrat. Præterea cibi qualitas inspicienda est, siquidem qui facilis coctionis est, largior conceditur, de duro, minus dandum est, & tunc quotidiè etiam aliquid subtrahendum, donec meliorē nactus, rursus largiori manu exhibere possis, vt quod deperditū est, paulatim restauretur. Cæterùm tempus cibandi etiam variat. In fine veris ac æstate, quando dies longissimi sunt, bis omnino quaque die nutriendi sunt; quoniam si semel duntaxat, etsi copiosè, cibus offeratur, cùm ob diei longitudinem, tùm ob caloris natiui vbertatem, ventriculus nimia mora debilitaretur. Bis itaque in die, nempe sub matutino & vespertino crepusculo cibus, sed secundus nunquam, nisi primo digesto, præbendus est. Sic enim nulla cruditatis, à qua naturalium virtutum ordo perturbatur, operationesq; confunduntur, generandæ pericula imminent. Qui cibum subministraturus est, solus accedat, idq; rarenter admodum, sic enim minus queruli fiunt, & minus hiant. Postquam modò eò peruenerunt, vt uolare queant, non iam statim cicurari, aut doceri debent, sed huc atque illuc ad loca propinqua sub dio, tempore tum sereno, tum etiam procelloso volitare permittendi, vt pennas elegantiores acquirant, ipsiq; robustiores efficiantur; Nam eo modo postmodum edocti ad quæuis capienda meliùs euolant. Neque est, quod de fuga suspiceris, cùm alioquin locum, in quo cibari solet, irreuocati etiam repetant: verùm cauendum est, ne tamdiu id repetatur, quousque cibum suo marte capere possint; Nam tunc de fuga maximum foret periculum.

Animantia prouecta fugiēda, & cur.

Cibus vt & quādo dandus.

Caseus.

Oua.

Quantum dandum.

Calidæ auis signa.

Frigidæ signa.

Qualitas cibi.

Tempus cibandi.

Magistri cura.

FALCONIS RVDIS ADHVC INSTITVTIO.

QVODSI fortè māsuefactarius Falconem nactus fuerit prorsus imperitum, ac planè adhuc indomitum, & vt vulgò dicunt, syluestrem, cui oculi necdum fuerint occlusi, operæpretium erit, vt huic confestim cilia consuat, simulq; tibias corio vitulino aut caprillo, vulgò camozza, alteriusuè cuiuspiam animalis pelle consutis caligis vestiat, butyro, quo molliores sint, ac mitiores, inunctis. His utrisque summis clypeolos argenteos singulis singulos affigat, quorum alteri domini insignia, nomenq; cum cognomine, alteri loci, in quo degit, sint insculpta & inscripta insignia, ut si fortè, ut fit, aliquando in longinquiora loca auolarit, horum indicio ad dominum reportari possit. In eundem usum tintinnabula quoque argentea aut ærea appenduntur. Dehinc placida contrectatione mansuefaciendus erit. Cùm uerò feroces admodùm sint, rostroq; ualdè robusto, cauere sibi debet Accipitrarius magister, ne rostro digitū apprehēdi sinat.

Quo corio tibiæ vestiendæ.

Clypeoli quales tibijs affigēdi.

Tintinnabula cur adhibēda.

Nam

Nam arctissima rostri & mandibularum acutarum compressione digitum adeò uehementer stringunt, ut non secus ac forcipes lædant. Quare satius fuerit, uimen, seu bacillum minimi digiti crassitudine adaptare, quo caput eorum molliter contrectet, collumq; & humeros demulceat: & si bacillum mordicus, quod facere solet, appetat, noli impedire, sed animum explere finito, manibus tamen perpetuò caueto.

Vt verò obsequens fiat, noctes aliquot insomnes ducere cogendus est, gestando eum in pugno, docendusq; cibum sumere, palpebris adhuc sutura commissis, & frequenter admodum largo satis, ac congruo cucullo induendus, & rursus exuẽdus, hoc obseruato, ut quotiescunq; caput à capitio nudatur, leniter manu fricetur, blanditijs quibusdam additis, ne indignetur, odiumuè aduersus magistrum suum concipiat. Ala in cibum ei præbenda Gallinacea, & curandum, ut hanc deplumet, diuellatq;. In hoc verò ei palpebræ consuuntur, atque ita diù, noctúq; pugno gestatur, neque vnquam conto insistere permittitur, ut delassetur, & caput coriaceo eo cucullo sibi tegi haud ęgrè patiatur, immotusq; ac rectus in pedes stet instar marmoreę statuæ: denique vt vitia omnia deponat, qualia sunt anhelare, suspirare, ac mordicus quiduis arripere. Perpetuò verò meminisse oportet, ut quemadmodum antè monuimus, caput, collumq; virgulto demulceatur. Quodsi adeo natura efferus ac rebellis est, ut ægrè aut nulla ratione uitia deserat, allij nucleum mundatum, aut aloës frustulum mordere uolenti obijcito, ac in rostrum inserito. Ita enim fiet, ut graui odore allij & amaro aloës sapore deterritus, ab anhelosa illa exufflatione, atque mordacitate solita desistat.

Vt obediat

Cibus.

Vt non suspiret & mordeat.

QVA RATIONE CAPITIO Assuefaciendus sit Falco.

ACCIDIT nonnunquam, ut Accipitrarijs magistris in manus ueniant Falcones exotici, qui nauigio è Cypro, Creta, Alexãdria Aegypti, aut aliunde ad uecti sunt, quiq; quòd imperitos, ac minus dexteros nacti fuerant magistros, sæpè prętracti, rebellesq; ac capitij impatientes euaserunt. Hisce primùm palpebras oculorum committere oportet, dehinc capaci, magnoq; cucullo caput obducere, & rursus blandè eximere, atque ut noctem unam aut alteram excubiam transigant, cogere, identidem caput, quo suprà dictum est, modo demulcendo, curareq;, ut prauos mores antè memoratos relinquat. Post hæc una nocte consuta hactenus cilia dissui poterunt, atque ita apertis oculis Falconibus candelæ, seu lucernæ lumen admoueri. Caput interim assidua, leniq; manuũ contrectatione demulcere, & iterũ atq; iterũ cucullo, quẽ vulgò capellettum, quasi gelericulum dicas, vocãt, operire, rursumq; denudare conueniet. Hac ratione fiet, vt mansuetus redditus, cùm manui magistri, tùm galericulo optimè assuefiat. Hoc loco vnum aduertendus es lector, rectam Falconum institutionẽ ab eo depẽdere potissimùm sicque demum rectè eam perfici, si ille qui mansuefactionis curæ incumbit, cùm innata quadam animi propensione, tùm etiam voluntario studio ac delectu, miro quodam amore erga has Aues afficiatur, maximamq; ex arte Accipitraria voluptatem capiat, adeo vt, quod dici solet, eius amor intimis ipsi resideat medullis, eiusque veluti libidine totus flagret. Ita enim quantumuis parua opera huic arti data, sit omni dubio procul, breui in absolutum ac consummatum magistrum est euasurus. Ille verò, quem hoc studium non oblectat, sed aut ad ostentationem tantùm, si diues est, aut quæstus faciendi gratia, si pauper, venationem hanc volatilem seu artem Accipitrariam exercet, operam sanè omnem ac oleum perdet, artique dedecus adferet, & miserorum Falconum insignem stragem edet, melior vespillo, quàm magister. Cùm iam dicta ratione institutus, ac malos mores dedoctus fuerit Falco, commissæ oculorum palpebræ dissuendæ erunt, locusq; futurę modica saliua inungendus, & capitio ablato pugno gestandus, idq; tota nocte ad posteri diei diluculum vsque, manu leni frequenter demulcẽdo, capitiumq; nunc detrahendo, nunc denuò capiti imponendo subinde, nonnunquam ipsum pascendo ac vt deplumet gallinæ seu alam seu coxam sinendo. Hoc interim summa cura obseruato, vt tot noctes peruigil agere cogatur, neque quietem vllam capere, neque conto aut perticæ insistere, donec defatigatus capitium lubens, ac minimè ribellis admittat, neque amplius morsu impetat obuia, aut anhelus suspiret. Sunt tamen non pauci Falcones, qui inueterata hæc vitia haud facilè relinquunt, neque minori, quàm trium aut quatuor dierum interuallo ijs desuescunt. Prout enim indole sunt ferociore aut mitiori, longius aut breuius tempus ad mansuefaciendum postulant. Cùm verò mordicus quæuis apprehendere, ac suspiriosus esse desierit,

Quibus oculi consuantur.

Capellettũ quid.

Institutio ĩ quo consistat.

Cur vigil tenendus.

iam

iam tutò conto imponi quietis gratia poterit, hac, tamen lege, vt noctu tres, aut quatuor ad minimum horas adhuc pugno geſtetur, contrectatione leni & blanditijs ſolitis adhibitis, capiteq; identidem cucullo ſæpenumerò denudato, ac iterum tecto, & eſca in paſtum obiecta, quam deplumet ac diuellat. Idem interdiù factitandum, at in cóclaui quopiam remoto ac penitiori, in quod modico lumini ſit aditus, ne lumen, aeriſuè ſplendorem conſpiciat, priuſquam certo ac rato roſtri ictu cibum capiat, & minimè ægrè, haudq; difficulter paſcatur.

VT VOCEM ACCIPITRARII Falco cognoſcat.

Vt vocem agnoſcat.

SI primo hoc triduo, quatriduoue, ita perdomitus, ac cicuratus fuerit, vt iam fame coactus cibum capere incipiat, idq; continuet, tunc opus eſt in hoc incumbere, vt primùm ſibilum Accipitrarij, deinde uocem agnoſcat, hac ratione. Accipiatur pullus Gallinaceus viuus, & intra parietes, ſeu loco quopiam clauſo: (ita tamen parũ lucis ſit, vt Falco pullum quidem uidere poſſit, ſed aërem clarum ac luminoſum non conſpiciat) hîc pullus ei laniandus præbeatur, ſed in pugno retento, ſibilis alijſque clamoribus editis. Hac ratione itaque paſcenti cucullus ſolito more induatur. Deinde capite galericulo tecto à ſumpto cibo ala extrema, aut pes, aut aliæ extremæ carnes partes pulli ipſi ad vellicandum exhibeantur, cùm vt hac exercitatione caput exoneretur ſuperfluis & excrementitijs humoribus, tùm vt pugno inſiſtere aſſuefiat. Cibus eius eſto, pullus Gallinaceus non admodum magnus, cor uitulinum, veruecinum, & ſuillum: cuius mediocris detur quantitas, neq; affatim ingluuies hiſce infarciatur, quò contentam ſtomacho pituitã concoquere, & ferinam paulatim naturã queat deponere. Si verò fortaſſe orexis Falconi langueat, operæpretium erit eſcam nonnunquam aquæ puræ intingere, aliquando etiam vrinæ humanæ, hacq; prius exterſa aliquantum aliquoties, nempe bis, terue paſcere, ſed interiecto ſingulis vicibus duorum, aut trium dierum ſpacio, vt hoc pacto nonnihil extenuatus rurſus cibum appetere incipiat. Neque ab re erit, tempore matutino, cùm adhuc ieiunus eſt, in gulam indere ſacchari candidi momentum, quantum nempe per œſophagum meare, ac deglutiri commodè poſſit. Hoc enim pituitoſa ſtomachi excrementa optimè digerere, ac ferinam indolem, naturamq; exuere facit, cibiq; deſiderium excitat. Cùm iam auidè cibum ſumit, vocemq; magiſtri didicit, docetur quoque eſcam ſuam agnoſcere, & in eam viſam concuſſis, & agitatis alis auidè ferri, hoc pacto: Accipitrarius manu dextra cibum præbendum in altum eleuet, ſibiliſq;, & clamoribus editis Falconi oſtendat, atque ſi ad eum agitatis alis promptũ moueri viderit, confeſtim porrigat, ac duas, treſuè bucellas ex eo ſumere permittat, idq; ſæpius ſimili ratione repetat, quo alimoniam ſuam agnoſcere diſcat: tum paſcere ſinat. Singulo quoque die ſub veſperam, cùm iam cibum confeciſſe videbitur, turunda cathartica danda erit è plumulis, aut goſſypio ſolo, vel cui caryophilli duo in quatuor fruſta comminuti, uel diſſecti aut cubebe grana duo confracta, aut aloës modicum inuoluta ſint, ut expurgato, & à ſordibus exinanito ventre fames aliti reſtituatur.

Cibus.

Vt appetẽtia reſtituatur.

Vt cibum agnoſcat.

VT ANIMVS ADDATVR FALCONI.

VT audacior, ac animoſior reddatur Falco, opus eſt ad dilaniandum ei pullum Gallinaceum præbere. Ad quam rem commodè peragẽdam in locum quendam obſcurum conc edendum eſt, eo, quem antè memorauimus, modo, atq; ibi relaxato nonnihil galericulo, genu in humum procumbens manſuefactarius, alta voce ac clamore ſublato pullum Gallinaceum, quem viuum altera manu feret, aliquantum deplumandum exhibere debet, dehinc adempto capitio pullum ea dexteritate demat, vt nihil Falconem offendat, tumq; iterum ad pullum bis, terue morſu impetendum, plumaſq; vellendas Falconem inuitans, pullum Gallinaceum in terram proijciat, & elato ac depreſſo pugno, quauis ratione, omniq; opera ſtudeat, ut Falco in pullum dictum inſiliat, eumq; inuadat. At ſimulatq; Falco cũ dilaniare cœperit, alta uoce clamando ac ſibilando ei blandietur, ac applaudet, hocq; pacto humi paſcet, & uno, eodemq; tempore è terra blandè ſublatum, in pugnum recipiet, dũmodo pullaſtrum adhuc vnguibus teneat, & ad vellendum plumas, carneſq; Auis pedibus ſubiectas, ſemel atque iterum inuitet. Tum leniter, ac cum dexteritate quadam capitium denuò ei inducet, & deniq; alam, ſeu pedem Gallinaceum diuellendum relinquet.

VT SCAPO ALATO ASSVESCAT.

POSTQVAM Falco iam per trium aut quatuor passuum interuallum in pullastrum insilere, eumq; lacerare loco obscuro didicerit, iam scapum pinnatum cognoscere, eiq; assuescere docendus est, hoc pacto. Pullaster scapo adalligetur, & in locum quempiam tenebrosum eundum, ibiq; falco socio mansuefactarij in pugnam assignandus, vt cucullum coriaceum nonnihil ille relaxet. Tum retrocedens mansuefactarius tres aut quatuor passus, scapum pinnatum (quod Accipitrariorum nostratium vulgus, il lodro nuncupat) ad medium lorum, cui annexus est, arripiat sed semel atque iterum scapum rotet, alta voce Falconem adhortans atque acclamans, socio interim ipsum cucullo exuente. Ille, qui scapum tenet, eum de manu ad longiusculum spatium proijciet, & assiduo clamore Falconem excitet, ac exhortetur. Quodsi Falco in pullastrum latus iam ei insederit, iam dilaniare hunc pro libitu sinendus est, sibilisq; atque altis clamoribus sublatis ei blandiendum ac applaudendum, hacq; ratione super scapo pinnato eo ipso pullastro pascendus, deinde vnà cum esca in pugnum recipiendus, denuoq; galericulo induendus; demùm ala, pesuè Gallinaceus, eo, quo dictum est, modo, ipsi præbendus est.

Il Lodro.

Falcone iam per aliquot passus in scapum pinnatũ aduolare loco obscuro, & in pullastrum, tàm viuum, quàm exanimem insilire probè perdocto, prodeundum est in campũ quempiam apertum, seu pratum spatiosum & arboribus nudum alligatoq; pullastro ipsi scapo, Falco socio in pugnum dandus. Post hæc ipsi quoque Falconi annexo loro, debet curare, ut socius galericuli vincula nõnihil soluat, & sublato clamore modicum escæ rostro admoueat, & aliquot morsibus absumere permittat. Interea ipse Accipitrarius quatuor, aut quinque passus ab aue recedit, vnaq; aut altera voce sublata, iubebit, vt socius capitium detrahat, dein scapum extremo loro, cui annectitur apprehendens, bis teruè rotabit, & altum clamans, in humũ proijciet. Si Falco ad escam aduolet, permittatur eam dilacerare, ac super scapo pinnato pasci, cerebellumq; auiculæ uorare. Cor quoque & hepar, si integra & sana sunt, in cibum dentur, cum applausu, & adhortatione clamosa solita. Cumq; hac ratione duos, tresuè dies sub dio, seu loco aëri vndiquaque exposito, ac luminoso edoctus fuerit ad scapum aduolare, per decẽ aut duodecim, pluriumuè passuum interuallum, singulis deinceps diebus auicula quæpiã ei depascenda è scapo offerenda est, in dies paulò longiùs ab eo, magistro abscedẽte, quò scilicet ferocior, animosiorq; redditus auiditate quadam in escam scapo impositam ferri consuescat.

Falco sup scapo pinnato qũo cibandus.

Cum itaque Falco ex magno interuallo ad scapum aduolare, atq; è pugno emissus in eundem insilire didicerit, ita vt iam pullastrum, seu aliam escam, exuta omni feritate, placidè depascatur, tum demùm Falcone prius inedia reddito auidiore, postridiè in locũ quempiam campestrem nullis aut paucis arboribus impeditum eques prodire debet Accipitrarius, vbi Falconi in pugnum comiti tradito, qui & ipse equo insideat, lorum oblongum adnectat, ita vt auem ad scapum aduolaturam impedimento esse nequeat, dehinc aliquantum procul, quousque uidebitur, ab aue abiens, socio suo det signum nutu, vt galericulum Falconi nonnihil soluat, pugno in altum elato. Posthæc voce edita semel, bisuè quàm fieri poterit, altissima, scapum cum pullastro continuò in orbem agitet, simulq; capitium capiti demat. Aduolantem Falconem ad scapum expectet tantisper, donec circiter octo passus à se absit, tum scapum iactet, in quem si Falco conscenderit, pro libitu pullastrum acclamans depasci sinat. Equo insuper descẽdens, Aui appropinquet, solito clamore inter pascendum applaudendo. Inter biduum igitur, triduumuè Falco ita edoctus, vt ad teli iactum iam aduolare ausus fuerit, postridiè tempore matutino inedia famelico prius reddito, iam tutò liber, omniq; loro ac uinculis solutus, etiam coram spectantium turba, ab equite mansuefactario, ad scapũ circumactum reuocari poterit. Quodsi Falco ad depascendum pullastrum aduolarit, eo pro libidine expleri sinatur, iteratis identidem altis clamoribus, quò illis vocibus assuescat. Deinceps posteri diei mane similiter ab accipitrario equite ad scapum, cui iam pullus Gallinaceus nullus adnexus sit, reuocari poterit, & simulatq; scapo insiderit, pullaster viuus, cui pedes prius effracti sint, obijciatur, quem super scapo dilaniet, atque deuoret.

QVOMO-

QVOMODO AD PRÆDAM emittendus Falco.

Tintinnabula quando appendenda.

FALCONI tam hornotino, quàm ramulario iam pasceti, & reuocatorem expectanti, eiq; obedienti, moribus omnibus feris depositis, tintinnabula magna ac sonora appendenda sunt, & ea quidem eò maiora, quò aut hic aut ille animo maiori præditus, ac generosior esse conspicietur. Nullus tamen error committetur, si à principio maiuscula annectantur, donec eorum indoles plenissimè cognita sit. Dein matutino quodam tempore, Falcone fame aliquantum prius edomito, equo conscenso, rus prodibis in campum quempiam spaciosum, in quo nullæ vel saltem paucissimę sint arbores, falconemq; pugno gestans, ventum vnde spiret, obseruabis. Illuc aduersus ventum ad teli dimidium, vel eo amplius, iactum equitabis, vbi relaxatis aliquātum cuculli uinculis, sibilum mediocrem edes, veluti Falconem ad uolatum inuitaturus, quo excitus Falco alas concutere, seque in pugno mouere incipiet. Tunc non impedito abs te illius motu, statim caput galericulo exues, eumq; emittens liberè auolare sines, pectore vento opposito. Ita etenim ventum commodius accipiet, faciliusq; eo adiutus aëra superabit. Ibi Falco suaptè natura in gyros aliquoties se circumagendo subuolare conspicietur. Quare Accipitrarius vna atque altera aut pluribus ab illo factis circulis, alta voce sublata scapum cum pullo Gallinaceo viuo agitare debet. Aduolāte verò ad scapum Falcone, & propiore iam facto, scapum in ventum aduersum proijciat, quem si conscenderit, non solùm pullum depascere, sed equo desiliens blanditijs illi applaudet, & agere sinet liberiùs.

VT FALCO SE SE HVMO TOLLAT.

Falco fugiens capo pinnato quo cibandus.

SI fortè Falco è pugno auolare nollet, aut statim in humum deuolans, ibi desideret, quod maior pars hornotinorum facere solet, non ob id animū despondere, aut spem omnem abijcere debet mansuefactarius, imo potiùs è contra equo insidens ei obuiā ibit, ac minis aut claua, seu baculo abiget, incussoq; terrore, vt subuolet, coget, & gyro vno atque altero facto in scapum recipiet, & esca appensa pascet. Si verò vitium istud deponere noluerit, opus erit locum inquirere, quo Vanelli seu Capre aues, aut Corniculæ, Sturni, aliquè huiusmodi aues versentur, & relaxatis nonnihil capitij vinculis Falconē in pugno tenere, atque ad eas propius accedere, donec subuolantes fugam capere tentent, atque eodem momento capitium capiti eius demere, & emittere. Ita enim futurum est, vt has auiculas volatu insequatur, atque in altum ad magnum satis spatium agat. Tùm verò accipitrarius Anatem in præsentem vsum præparatam habeat, cilij seu palpebrarum pinnis commissis, quam dextra apprehēsam ea alę parte, qua dorso iungitur, tenebit, atque se in auersam partem respicere faciet, tunc sublato clamore Falco in alteram partem, oppositam nempe sese uertet: quo commodo eius situ animaduerso statim in eum locum, supra quem Falco uolat, procurrat, Anatemq; in altum proijciat, uersus eam scilicet plagam, in quam Falco sese conuertit, ut eam conspiciat. Quam si Falco ferit, ac unguibus arripit, depasci laniareq; eam sinatur, alta uoce, ac clamosa animo ipsi addito. Et primùm quidem cerebellum, dein quoque lingua, cor, heparq; exempta in cibum præbeantur, quibus comesis, aut altera aut utraque coxa Anati detrahatur, qua, quantum opus est, Falco in pugnum iam receptus reliquam famem expleat. Moderatio tamen adbibenda est, ne nimium ingluuiem farciat. His igitur exactè biduum, triduumuè plus minus obseruatis, ad omnem nutum alas expandere, agitareq;, ac se surrigere, ueluti ad uolandum, atque ad magistri nutum promptus esse Falco condocefiet.

VT

VT FALCO VENATVM lacustrem discat.

IS igitur iam satis instructus, & stare erectus & circa accipitrarium semper obuersari, & ad signum sibili, vel clamoris se recipere: tum illum ad Anatum venatum accommodare tempus erit. Hoc verò in primis agere debet magister vt Falconem in locum quempiam, è quo possit in Anates commodè emitti, easq; insequi deducat. Tum quàm celerrimè Anates, clamore, sibilisq;, aut sono, quem ocrea, aut chiroteca percussa reddet, excitatis, ex aquis euolare faciet, in quas, si quidem Falco irruat, illę verò denuò in aquam semel atque iterum relabãtur, tum confestim è marsupio Anatem, quam in hunc vsum recondidit, depromat, ac prius commissis pinna palpebris Falconi ostendat, ac nunc eam percutiens, nunc in pedes erigens Falconem insequatur, opemq; ferat, & Anatis alas in crucis figuram distorqueat, & Falconi depascendam relinquet, interim blãditijs omnibus, quibus poterit, modis, clamoribusq; pro adhortatione, ac animo adhibitis. Ego in ea sum sententia, ut putem ab initio, nempe prima, aut secunda vice, non consultum esse, anates maiores Falconi monstrari, verùm illas potiùs Aues ante reliquas, quę nostratibus vulgò Arzaguole dicuntur, nempe Mergulos, Querquendulas, idq; genus minores Anates. Quãdoquidem si à principio maiores obijciantur, frequenter accidit, ut eas tractim deturbare nequeat. Quare recto volatu si eas venaturus, procul insequitur, ita vt persæpè accipitrarius longiùs excurrere cogatur, & Falconem insequi. Cùm verò hoc modo sæpenumerò Falcones amitti contingat, vbi longiùs, quàm par sit, euagantur, operęprętium erit, ab initio huic incommodo occurrere.

Ad Anatis venatũ institutio.

Arzaguole

DE REVOCANDO FALCONE in venatione lacustri.

QVODSI hoc ita, vt diximus, euenerit, ut rectà volans Anatẽ venetur, eamq; persequendo, quàm longissimè ab accipitrario euagetur, tandem verò aut persequi desistat, aut ex alto denuò inuadere pristina repetita via, resumptisq; animis tentet, tum opportunum erit subuolanti Falconi celeriter occurrere, & Anatem, cui oculi consuti sunt, obijcere, quam si iciat, capiatq; iugulãdam relinquere, tum cerebrum, linguam, cor, hepar, & coxam vnam aut alteram, prout vel obesus, vel macer Falco fuerit, in cibum præbere. Si verò Anas viua non sit ad manum, recipiendus erit in scapum, & Gallina ad iugulandum, ac depascendum offerenda. Hoc etenim pacto Falconem facies, cùm redintegrare aucupium, tùm in insectando hominis voce audita, rursus approperare.

RATIO INSTITVENDI FALCONEM Ramularium ad venatum.

SI quisquam ad persequendam volatu prędã ramularium Falconem instruere volet, rectè meo consilio faciet, si semel, bisuè volitare illũ sinat loco quopiam, vbi nullę Corniculę, aut Capellę seu Vanelli, aliæq; huiusmodi Aues reperiantur; ne relicta alia præda ad hasce sese conuertat. Cõsultum etiam, ne longiùs eum ab se aberrare permittat, sed cursu insequens, atque alta voce ad redeundum eum inuitans, deuolantem in scapum excipiat, & pullum Gallinaceum viuum necandum, ac depascendum præbeat. Accidit verò nonnunquam, vt Falcones hi ramularij innata quadam magnanimitate contra voluntatẽ magistri longiùs auolent, deuientq;, tum illis alliganda sunt tintinnabula maiora, postmodum verò bis aut ter clamore solito, & Anate, cui palpebræ committantur, monstrata, ab insequente mansuefactario ad reditum inuitandus est, ac retinendus, ut hac ratione docilis factus à fuga abstineat, magistroq; in venatione lacustri morem gerat. Ramularijs minus opus est, stentorea illa voce receptui canere, aut

Anate, aut ſcapo rotato reuocare, quàm hornotinis. Etenim loco manere conſueuerunt, probeq; has, ac ſimiles Aues longo vſu edocti agnoſcunt. Verùm cùm blanditias, ac beneficia, tùm contumelias altiori mente repoſitas tenent ramularij, quàm hornotini. Quare cautiùs cum illis, & benigniùs, quàm cum his agendum eſt, & ante omnia frequenter in ſcapum recipiendi, ac prædam quampiam iugulare permittendi, vt hac ratione commodè, ac benè tractati longà tandem conſuetudine tibi prorſus familiares facti, conſortio tuo gaudeant, lubenteſq; tecum agant, alioquin breui, & prima quaque occaſione fugam arrepturi, tibi ſæpenumerò maxima contentione equo inſequendi ſeſe negocium faceſſent.

VT FALCO ANATEM PRIMO impetu capiat.

POSTQVAM Falco ſiue hornotinus, ſiue ramularius tantum iam manſuefactarij diligentia profecit, ut vel ad nutum eius morigerũ ſeſe præbeat, rectamq; qua cœpit, venandi uiam ſeruet, & quam primo ictu prædam deturbare non potuit, ſecundo ac tertio denuò aggredi tentet. Tunc primùm Falco quiſpiam veteranus, & in arte exercitatus ad venatum emittendus eſt, qui Anatem in ipſo lacu, ſeu quauis alia aqua feriat, loco prius diligenter obſeruato, quo ſe immergendo ſubduxerat, qui denuo recipiendus, & paſcendus eſt, ac capitio induendus, atque in humum deponendus, non ita procul à lacu, ſeu fluuio, quo, cùm opus erit, ſocio Falconi queat ſuccurrere. Poſt hæc Falco tyro, quem inſtituere animus, eſt, in pugnum excipias, atque ita aduerſo vento, in eam nimirum plagam, vnde ventus ſpirat, procedas ad teli iactum, & ſolutis nonnihil galericuli vinculis, ſubmiſſo ſibulo ad volandum eum inuites, quem, ſimulatq; alas cõcuſſerit, & ad volatum ſe compoſuerit; capitio exuas, atque auolare ſinas, pectore tamen obuerſo, vnde vẽti origo eſt, & dato prius ſigno, vt in procinctu ſtent, præſto futuri ſocij, quo ſcilicet cùm iam Falco ſatis altè ſubuolaſſe videbitur, aquam ingreſſi Anatem latibulis excutiant, ac euolare cogant. Tum equitando, ac Falconi ſolita voce acclamando, animo, vt ſtrenuè ſe gerat, addito, & ut ad prædam inuadendam deuolet, hortator. Ad hanc cùm deſcenderit, eiq; iam propior factus, ſupernè imminerit, denuò ſignum ſocijs dato, ut omnes vnà ad aquam accurrant, ac Anatem circumdantes extra aquam in liberum campum auolare compellant. Si Falco fuga ſibi conſulentem ceperit Anatem, aut ictam unguibus prehenderit, ſtatim ferendæ ſunt ſuppetiæ, alæq; Anati cohibendæ, ut illam liberiùs dilaniet, & cerebrum, cor, hepar, lingua, unum aut ambo femora pro arbitrio prudentis accipitrarij in pabulum exhibenda. Verùm ſi fortè primo aggreſſu Anatem Falco non interfecerit, iter repetere, ac denuò ſubuolare permittendus erit, & cùm in altum ſeſe extulerit, iterum ex aqua ſubuolare Anas, ac in cãpum prodire cogenda. Quod ſi ipſam unguibus tenere conſpicietur, ſtatim Falconi ſuccurrẽdum erit, & iam toties repetita ratione paſcendus. Illud perpetuò obſeruandum eſt, qui expectatione ſua fruſtrari nolit, aut operam ludere, ut in omnem euẽtum Anatem uiuam ſecum ferat, uenatum prodiens, qua Falconi obiecta, ſiquidem in Anatem illã è ſublimi irruat, neq; tamen occidat (ob multa, quæ moleſta accipitrarijs in uolatico hoc uenatu prçter omnem ſpem incidere ſolent impedimenta,) paulò antè commiſſus error emendari, ac damnum reſarciri quoquo modo poſſit. Et ſi hanc ferit, aut capit, ſtatim, & modo, quem iam aliquoties docuimus, paſcendus erit. Ita enim fiet, ut Falco non minus oblectamenti daturus ſit, ac ſi priorem, quam fruſtra impetierat, Anatem interimiſſet.

FALCONE IN ARBOREM QVAMPIAM ſe abdente, quid agendum.

SI fortè huius ingenij Falconem inſtituendum nactus es, qui cùm primo inſulſu, aut ſecundo etiam, præda ſe fruſtratum uidet, ulteriorem uenationem detrectans, ſtatim in arborem aliquam ſecedat, ibiq; ſeſe ceu ignauus miles occultet, omni ratione cauere debes, ne ad perſequendum emittas loco arboribus conſito, ſed cures oportet, ut Anatem unam, aut alteram ad minus ſemper in promptu penes te habeas uiuas, & ſingulis ſocijs in diuerſa, nempe uni huc, alteri illuc abituris, ut Falconem uolantem diligenter obſeruent, unam cedas. Cùm uerò Falco præda fruſtratus

ſtratus ad arborem, in qua deſideat, pergere videbitur, ille, verſus quē Falco prouolare conſpicietur, Anatem Falconi in aërem obuiam proijciat, receptum paſcat, comiterq́; admodum tractatum blandiſsimis uocibus deliniat, ac omni modo demulcere ſtudeat. Hoc enim pacto illud uitium depoſiturus eſt. Quod ſi nihilominus, triduo ac quatriduo hac arte uſus, nihil te proficere uidebis, neq; ingeniū Auis mutare poſſe, author tibi ero, ut degenerem adeò indocilemq́; Auem, & indignā, in quā maiorem curam, ſumptumuè impendas, confeſtim abijcias.

VT SCAPVS FALCONI PLANE familiaris ac gratus reddatur.

CVM omnia hæc prædicta ritè edoctus erit Falco, conueniet præterea curare, ut in ſcapum lubens aduolet, huic inſidere geſtiat, &, ut uno uerbo dicam, ſcapum amet. Quare cùm bis, teruè repetito uolatu prædam impetiſſe ac deturbare tentaſſe conſpicietur, ſtatim ſcapo excipiendus, ac pullo Gallinaceo, quem ipſe iugulârit, paſcendus erit. Et quātò animo eſt maiori, ac ferociori, tantò ſæpius ex alto ad ſcapum inuitandus eſt, & à frequentiore interim Auium cæde prohibendus. Plurimos enim Falcones hac ſola de cauſa videmus ſcapum auerſari, neque eo reuocari poſſe facilè, quod iugulandis Auibus aſſueti cædis nimium auidi ſint. Quare non ſolùm cauendum eſt, ne frequentiori Auium laniena plus iuſto oblectentur, verùm præda nonnunquam, quam ipſi interimere, ſimulatq́; cerebrum, & exta comederint, clanculum eripienda, & ſocio concedendi, cucullóq; impoſito ad teli iactum ad ſcapum reuocandi, & Anate iam antè à ſe occiſa paſcēdi ſunt. Quod ſi fortè Anas ſemel icta amplius euolare, aut aquam relinquere nollet, ſed potiùs frequenti immerſione ſe abſconderet, tum canibus aut alia ratione capienda, Falconiq́; ad ſcapum inuitato, iugulanda & in paſtam danda fuerit, adhibita interim verborum, acclamationumq́; iam ſolita blanditie.

FALCONE PRÆ NIMIA SAGINA pigro ac inobediente, quid agendum.

FIT nonnunquam, vt Falco plus iuſto ſaginatus nimis obeſus, & mollis euadat, ita vt non expediat iam amplius feris Auibus etiam à ſe captis eum paſcere. Quare poſtquam prædam iugulare permiſſus fuerit, & dum adhuc in occidēda occupatur, accipitrarius cor vitulinum, aut femur Gallinaceum frigidum in Anatem in quatuor partes diſſectam inſerat, vt odore ac calore ſemianimis, & à recenti cæde adhuc calentis animantis imbuantur. Interea verò dum Falco Anatis cerebrū, extaq́; depaſcitur, cor illud vitulinum, aut Gallinaceum femur exemptum, & plumulis Anatis è collo tenuioribus inuolutum Falconi, tamen in pugnā prius recepto offeratur. Sic enim fiet, vt ventriculus probè expurgetur.

DE FALCONE LONGIVS EVAGANTE.

SI fortè fortuna longiùs è conſpectu abripiatur, ac procul euagetur Falco, tum citato eum curſu ſtatim inſequi oportet, & altiſſimo clamore, ac uoce ſtentorea ſcapo aſſiduè rotato reuocare. Et ſi voci obediens accipitrarij ad ſcapum aduolarit, paſcendus, ac blandè excipiendus eſt, ac captam prædam occidere ſinendus. Et non ſolùm à prædæ paſtu prohibendus, ſed multò magis in eo, omni blāditiarum genere, popiſmatibus, ac lætis acclamationibus illi applaudendum, tanquam re benè geſta. Adulationes enim, & laudes probè à iurgio & contumelia diſcernit: & vt illis capiatur, ita his apprimè irritatur. Hac ratione exactè obſeruata, Falco, præſertim ſi anniculus eſt, ſtatim ad vocem accipitrarij reuocatus diſcet reuertere, pulchrumq́; ac mirabile ſpectatoribus ſpectaculum præbebit.

VT FALCONIS INDOLES GENEROSA ac natiua ſublimiuaga conſeruetur.

SI Falco ad lacum, aut riuum moratus, neque fugiens probè ſuo officio functus erit, non ſæpius, quàm bis ante meridiem ad prędam emittendus eſt, & poſtea, etiamſi nullam prædam ceperit, omnino paſcendus. Verùm ſit ſublimipeta, ac generoſi animi, non amplius quàm ſemel emitti debet. Alioquin inutilis ac degener euaſurus eſt, fietq; Auium lanio, ac cædis & rapinæ præter modum auidus. Cùm itaque Falco ſi generoſus ſit, emiſſus è pugno in gyrum volet, ac veluti ſpiris quibuſdam volatu deſcriptis, in ſublimi ferri conſueuit, omni conatu moliendum, vt in eo ſtatu conſeruetur. Quod vt fiat, ſemper iuxta lacus, fluuiosq; ad prædam emitti debet, euitatis foſſis exiguis, ſpinetis, dumetis, ſyluoſis locis, ijſque, è quibus ob arundines, & ſimilia, quæ in paluſtribus naſci ſolēt, impeditus, vix queat ſe extricare. Difficulter enim, & non niſi magno clamantium, ac manus complodentium, canumq; latrantium ſtrepitu, vt euolet prędа, adduci poteſt. Imo ſæpenumerò venatoribus, ex equo deſiliendum eſt, vt è latebris prædam excutiant, & peditibus in lacum ingrediendum. Has enim omnes aut ſimiles ob cauſas fit, vt vilis, ac inutilis reddatur Falco ſublimipeta. Quandoquidem alti illi clamores, manuum comploſus, ac ſtrepitus, latratusq; canum, aqua præterea viſui Falconis ſubtracta propter arundines, & alia impedimenta faciunt, ut Falco veluti deliberandus, alis diſtentis ſuſpenſus in aëre hæreat, atque ita leniter deſcendat, inſtar Milui ac Lanarij, inertium Auium. Quare ſi in id vitium bis, teruè incurrat, prorſus degenerabit, & omni poſtmodum uenationi ineptus erit. Quare ne in hunc errorem incidat, ſummoperè ſibi caueant accipitrarij. Verùm è contrario Falconem perpetuò ſublimipetam, ac generoſum conſeruabunt, ſi raræ Auium cędi indulgeant, & prædam ſemel fruſtra petitam, bis teruè ad ſummum denuò aggredi permittant. Et cùm huius rei gratia rotato uolatu maximè in ſublimè euaſerit, iam prædam inuaſurus, ſcapo prætento reuocandus eſt, reuerſusq; paſcendus, Aue prius ad necem ſibi permiſſa. Ita enim in alto uolatu perſeuerabit, & ſcapum appetere conſueſcet, eritque aliàs reuocatu facilis. Vnum hoc loco admonitos accipitrarios, aliosq; huius artis ſtudioſos uolo, quod, ſi quotidiè prædam ſibi capere, ac enecare permittant, modò id faciat è ſublimi in eam irruendo, ac unico ictu occidendo, non autem longo cruciatu excarnificando, tum uel maximè Falco ſublimipeta conſeruetur, imo indies magis altiuolus reddatur. Verùm is ſcapi planè obliuiſciturus eſt adeò, ut quò magis eum reuocaturus inſecutus fueris, hoc ipſe longiùs profugiet, ac herũ ad inſequendum perniciſſima, longaq;, ac moleſta equitatione compellet, fietq; ut aliquando etiam incaſſum eum inſequatur. Ante omnia igitur neceſſe eſt, ſcapum Falconi amicum, ac familiarem reddere, curareq;, ut eo reuocatus lubens aduolet. Etenim non minus laudi datur Falconi ſublimipetæ, ſi ad ſecundum aut tertium ſcapi rotatũ caput inclinet, ac teli inſtar deorſum in ſcapum irruat, quàm ſi de præda uictoriam reportet. Imo hoc nomine minoris longè æſtimandi ſunt, quàm illo, & maiorem mæretur laudem accipitrarius ille, qui ad ſcapũ reuocatu facilem Falconem reddidit, quàm is, qui prædam capere, & interimere rectè addocuit. Efficere enim, ut ad ſcapum reuocanti pareat, induſtriæ eſt, ac diſciplinæ, cædes uerò Falconi, ut Aui rapaci, naturalis eſt.

VT FALCO SVBLIMIPETA SVBVOLET.

ACCIDIT ſæpenumerò, ut in altum euolare detrectet Falco, etiamſi natura ſua ſublime petat, ſed dum aucupes Anatem ex aquis fugare ſtudent, ipſe deorſum labatur, antequã Anas ſubuolet. Quod quidem potiſſimùm contingit, uel quia nimia fame premitur, uel quia intempeſtiuè, & hora inſolita uenatum deductus, ac è manu ad prædam emiſſus eſt. Si itaque ſic peccare citra cauſam aliquam euidentem cõſpicietur, conſultum erit, aut Anatem, aut pullum Gallinaceum exanimem ei obijcere per ſcaramazzo, ut Falconarij noſtri loquuntur, tum capitio caput negligenter induere, & ipſum nõnihil offendere de induſtria, ut uidelicet huiuſmodi vitia dediſcat. Neque enim vitium in ipſum cadere poteſt maius, quàm ſi in prædam, antequam ad ſublime aſcendat, ſtatim inuolet. Cui quidem non alia meliori ratione, quàm hac mederi quempiam poſſe longo admodum vſu edoctus affirmat Carcanus. Poſtquã itaq; Auem quampiam mortuam, eo modo, vt dictum eſt, ei obieceris, ac inter induendum galericulum

culum duriuſculè ipſum tractaueris interiecta media hora ad ſcapum denuò vocabis, ac paſces, idq; toties iterabis, quoties in idem illud vitium impegerit. Verùm quò neque eſuries, neq; hora emiſſionis intempeſtiua huiuſmodi ignauiæ anſam præbeant, neceſſum in primis eſt, vt accipitrarius ſumma diligentia ſuorum Falconum naturam, ingenium, necnon temperamentum perſpecta habeat; Sic enim qui eorum largiori, qui pauciori alimento indigeant, quique magis famelicus, & qui minus, quì deniq;, qua hora, nempe an exoriente ſole, aut duabus plus minuſuè pòſt horis, an citius, an ſerius, aut hic, aut ille ad venatum emitti debeat. Diuerſiſſimæ enim ſunt Falconum naturæ, adeò vt ſi Falco quiſpiam tempeſtiuè, nempe hora debita, ac conſueta emittatur ad prædam, tantum à ſeipſo intempeſtiuè emiſſo, quantum Falco generoſus à Miluo ignobili differre in venandi modo deprehenſus ſit. Vnde diligentiſſimè ea naturarum varietas animaduertenda eſt, ut cuique pro indolis ſuæ ratione, ac temperiei congrua inedia adhibeatur, qua ceu ſtimulo quodam in prædam audacior feratur. Et vt viciſſim conuenienti hora educatur, ac emittatur, atque vt ante emittendi tempus horis aliquot ſub dio exponatur. Illud enim ſcire oportet Falcones omnes tam hornotinos, quàm qui deplumarunt, vti & feros, & omnis adhuc diſciplinæ rudes, ſub veſperam duabus, aut tribus horis aeri exponendos eſſe, quemadmodum etiam manè in aurora, temporis interim ſpatio pro robore cuiuſque maiore aut minori, aucto, aut imminuto. Induti verò prius capitio ſub dio relinquendi ſunt, donec conſcenſis equis accipitrarij rus proficiſci volent. Ita enim ſemper ad venationem parati erunt.

Ingenium Falconis cognoſcere neceſſe.

VT ARDEAS VENETVR.

SED reliquum eſt, vt rationem inſtituendi Falconis ad Ardeas captandas doceamus. Quæ quidem venatio, etſi nobiliſſima, & ſpectatu iucūdiſſima ſit, non tamen tantæ in hac, quantæ in priori induſtriæ locus eſt. Quandoquidē Falco Ardeam ſpontaneo quodam naturæ impetu, tāquam peculiarem ſibi hoſtem inuadit. Verùm in lacubus Anates, aliasq; huiuſmodi Aues venatur, accipitrarij diſciplina, ac diligentia inſtructus. Si itaque Falcones, qui hactenus in riuularia ſeu Anataria venatione ſeſe exercuerant, iueūte uere ſub principiū Martij, quo ferè tempore ad nos commeare ſolent Ardeæ, ad harum venatum inſtruere eſt animus, tum a lacuſtri venatu aliquandiu feriari neceſſe eſt. Interea verò dum vacant à venandi munere, expurgari eos decet, ac extenuari conuenienti victu. Quod fiet, ſi prædæ ſylueſtris eſca ipſis ſubtracta, huius loco vitellina caro, verueciuumuè cor, aut agninum, pulliuè Gallinacei in cibum præbeatur. Deinde in conſpectu alterius ſocij ad ſcapum vocandus eſt, ſuntq; duo ſimul inſtituendi, quo videlicet mutuæ ſocietati aſſueſcāt, vnàq; uolare, ac Ardeā inſequi, & ſibi mutuò, cùm opus erit, opem ferre diſcant. Hoc interim ſumma cura cauendum eſt, ne ſeſe mutuò capiāt, aut perſequantur, quod alioquin facturi ſunt, cùm ad prædam vnà emittuntur. Quæ res non ſolùm cum periculo mutuæ offenſionis coniuncta eſt, ſed in exitium etiam vtrumq; perducit. Cùm itaque eo pacto extenuati, atque expurgati fuerint, vt ita cibum appetant, & verè famelici dici queant, tum Ardeam viuā in promptu habeat accipitrarius, cui roſtrum ſuperius arundinis, aut melicæ, quæ & ſorgo vulgò dicitur, internodio ad longitudinem plus minus dodrātis vnius inferat, ne videlicet Falconem roſtri acie offendat. Dehinc Ardea funiculo alligata humi deponatur, atque interea capitio Falconi detracto, loro nonnihil attrahatur, atque loco moueatur, vt in eam viſam Falco ſtatim inuolet, ac comprehendat. Quam ſi adortus ceperit, tum extemplò ei ſuccurrendum, & vt Ardeam iugulet permittendus, & offulis (vulgus accipitrariorum ſoppam vocat) è cerebro, oſſium medullis, ac cordis carne ſimul mixtis è manu paſcendus, deinde reſciſſo, ac aperto pectore Ardeæ ad ſatiem uſque explere concedant. Hiſce ita obſeruatis, dū adhuc Ardeę inſidet, capitio induatur, & omni libertate indulta, blandimentiſq; adhibitis plumas aliquandiū vellere ſinatur, dehinc denuò in pugnum recepto, ala ſiue pes ad tempus aliquod conuellenda detur. Quod ſi fortè manſuefactarius, ut plerumq; fit, Ardearum copia deſtituatur, hac arte defectum ſupplere poterit. Roſtro primùm Ardeæ viuæ ea ratione, qua expoſuimus, harundinis calamo induto, fruſtum pellis vitulinæ, aut alterius generis, ea longitudine, qua eſt Ardeæ collum, inſtar vaginæ circumſuito, atque ea forma effingito, vt capitis, colli, ac humerorum figura, tū penicillo, aut calamo depicta, veram Ardeam referat. Illam humi, quo diximus modo, collocatam, ſi Falco inuadat, pullus Columbinus adhuc plumeſcens in promptu habendus eſt, & ſub Ardeę alis, ne fraudem Falco percipiat, dextrè obtrudendus, vt iugulatum depaſcatur. Inde Ardea reponatur, ut ſequentibus diebus ad ſimile ſtratagema vſui eſſe queat. Poſtridiè in pratum, ſeu alium quemuis locum idoneum prodeat manſuefacta-

Cur Ardeā Falco inſequatur.

Soppa.

suefactarius, manu Falconem gestans, & qua iam exposuimus ratione, Ardeam socio sub axillis abscondendam tradat, is vltra lapidis iactum à Falcone consistat, tum detracto Falconi galericulo Ardeam in mediocrem altitudinem proijciat. Quam si Falco insecutus fuerit, vnguibusq; comprehẽderit, Columba clam sub Ardeæ alis obiecta, ut antè diximus, pasci debet, uel nullo blandimenti genere prætermisso. Tertio die simili pacto rus uenatum proficiscitor, & collega longiùs, quam pridiè a Falcone recedat, Ardeamq;, quanta potest ui, in altum proijciat, quam si Falco quoque ceperit, eadem quæ antè agenda monuimus, obseruato. Hisce rationibns instructus Falco, si probè suo munere fungitur, postridiè in campo spatioso Ardea libera, nuda, atque nullo funiculo alligata emitti potest, post illam, cùm in tantam altitudinem sublata fuerit, ut iam in aére liberè uolitans satis sublimis uideatur. Falconem sim liter emittito, & si unguibus eam comprehẽderit, statim opem ferto, rostrum Ardeæ humo infigito, alas, crura diffringito, ut faciliùs eam iugulare possit, dehinc Ardeæ cerebrum, ossium medullam, & cor in cibum simili, quam antè diximus, ratione offerto. Multi alia quoque ratione Falconem ad Ardeæ uenatum instituunt. Hominem in arborem insilire iubent, ex ea Ardeam in sublime iacere, ipsi uerò confestim Falconem ad hanc captandam emittunt, captaq; pascunt. Verùm in hisce tyrocinijs, quibus Falconem in Ardeas animare, & ad earum persequutionem instruere lubet, iudicium adhibẽdum est mansuefactario, ut quò alacrior, ferociorq;, cùm uenatum exportatur, Falco uidetur, eò prædam captu difficiliorem sibi proponat.

Alia ad Ardeæ venatum institutio.

VT FALCO VENETVR ARDEAM feram & liberam.

CVM Falco hisce modis Ardeam nunc animosus alacris & inuadere edoctus erit, tunc mansuefactarius Ardeam in agris syluestrem disquirat, & ad inuentam, quàm proximè, fieri potest, accedat, Falconemq;, cui prius laxauerit capitium, eò, unde uentus spirat, gestet, ac simulatq; Ardea subuolarit, continuò capitio exutum emittat. Quod si Ardeam aggressus comprehendat, atque ita unguibus uinciat, ut unà secum deorsum in terram trahat, statim ei suppetias ferre oportet, ut supra diximus. Posthęc è chirotheca, corde, cerebro, & ossiũ medullis simul permixtis pasci debet, modo antè exposito. Verùm si Falco neque persequeretur, neque superaret Ardeam, in quam e nissus est, illi ulterius fidere, aut alteram Ardeam monstrare minimè debet accipitrarius, nisi adhibito alio Falcone, eoq; feroci, exercitato, ut rudis ille eius exemplo animetur. Quum itaque communi Marte, ac iunctis uiribus strauerunt, ac occiderunt Ardeam, unà etiam tanquam communi præmio cohonestati, exta eius, cerebrum, ac medullam etiamnum calentia depascant. Ita timidus, & pusillanimis ipse animos capiet, & strenuus euadet. Si uerò accidat, ut Falco sua sponte Ardeam inuadat, tum præda pro libidine potiri eum magister sinat. Ita enim animosior semper fiet. Profueritq; interdum illi talem uenatum, ludumq; liberum de industria concedere. Et hæ rationes sunt, Falcones ad Ardearum aucupium instituendi.

DE MORBIS FALCONVM.

Falcones facili' quã Accipitres morbis resistunt.

ACCIDVNT Falconibus affectus, & morbi ferè omnes, quibus reliquos Accipitres corripi antè diximus. Sunt tamen fortiores plerunq;, ac morbis cùm externis, tùm internis faciliùs resistunt. Cùm verò eadem propè, aut simillima sit rapacium omnium natura, eadem quoque omnium curandi ratio est. Quare, quamuis Falconum curam ex tractatu, de generali Accipitrum curatione petere liceat, siquidem remedia à veteribus vsurpata, à nobis diligenter indicata sunt, tamen hoc loci recentiorum plurimis experimentis comprobata, & præsertim Francisci Carcani nostrę ętatis in hoc Falconũ aucupio peritissimi, in mediũ quoq; producere nõ grauabimur. Quę tamen & ipsa omnibus in vniuersum Accipitribus applicari poterunt.

Quot modis afficiãtur.

Falcones igitur, vel etiam omnes Aues rapaces morbis corripi possunt, vel quoad corpus, vel quoad pennas. Voco autem morbis capi, seu ægrotare Aues rapaces tunc, cùm actiones eas, quas sanæ exercere solent, obire nequeunt, cuiusmodi sunt volare, prædam vnguibus arctare, deuorare, &c. Solent verò secundum corpus affici, vel à causa externa, ut quando contunduntur, aut vulnerantur, vel cùm ossa franguntur: vel à causa interna, vt à uitiosis humoribus,

ribus, qui generantur aut ex nimia ac intemperata humiditate, uel caliditate capitis, uel à ficcitate ingenti pulmonũ, gutturisuè. Vnde asthmate morbo frequentissimo, & periculosissimo laborare solent. Solent præterea affici secundum pennas, quò fit ut sæpè corpore integerrimo, & optimè sano, uolare tamen nequeant, uel effractis, uel aliter mutilis, uel extractis, maximè uerò ob pennarum neruos, qui etiam interdum ob contusionem alarum corrumpi solent, sanguine scilicet in pennarum tubulos per oscula subeunte. Posteaquam uerò omnes ferè Auium morbi ab excrementis dignosci queant, quæ cùm ab ore, beneficio medicamenti purgantis, tùm ab aluo exeunt, itaque ea diligenter ab aucupe cognoscenda ac consideranda ueniunt. Bona verò & mala excrementorum signa ex Accipitrum generali tractatu repetere licebit.

Asthma in Falconib⁹ frequens.

Vnde Auiũ morbi cognoscãtur.

p: 302

DE FEBRI, EIVSQVE CVRA.

FEBRIS Falcones primùm cum pauco frigore, deinceps cum calore manifestissimo solet inuadere. Cognoscitur autẽ, qando nonnihil tremere, alasq; pendulas gestare, & caput inclinare conspiciuntur. Solent etiam plumulæ illæ, quæ sub mento sunt, contorqueri instar barbæ, & tunc plerumq; cibum respuunt, & omnino calidi, si manu tangantur, persentiuntur. Quando igitur hæc signa vel omnia, vel quædam adfuerint, certò iudicare potes Auem illam febricitare. Quod mali genus periculum quidem minatur, non tamen perpetuò. Plurimòs enim eo liberari vidimus. Omnis verò curandi scopus in refrigeratione positus est, cum febris ipsa calida sit affectio. Quod ad victum itaque primùm attinet, dandum femur Gallinaceum, aut pulli plumescentes, aut aliquæ ex auiculis minutis, Passeribus tamen, qui calidissimi sunt temperamenti, exceptis: quæ omnia prius in aqua buglossę, aut endiuiæ macerata sint, ac deinde antequam Falconi obijciantur, probè detersa. Vtile præterea fuerit perticam, seu contum, cui insistit, ac etiam pedes, æstiuo præsertim tempore, madefacere plantaginis, aut lactucæ, aut semperuiui succo, quandoque & hyoscyami, aliarumq; similium herbarum refrigerantium. Oportebit quoque loco quopiam separato, ac a turba semoto eum detinere obscuro & frigidiusculo. Hæc tamen adhibenda est cautela, ut si gracilis admodum fuerit & extenuatus, bis singulo die cibetur modicè. Et si hac ratione à febri nõ liberatur, à ratione alienum non erit in purgatione, quæ stuppeis, vel bombycinis turundis fit, Rhabarbari electi in puluerem redacti ℈ ii. Falconi exhibere. Bilem enim febris fomitem sic ritè vacuabit. Sunt qui velint sanguinem è vena coxendicis detrahendũ esse, quamuis Carcanus dicat nunquam hoc remedij genere se vsum, tamen conferre posse putat, si modò commodè ea sectio administrari queat. Imò magis ex vsu futurum existimo, si ea quæ sub ala dexra vena est, secari possit, Hoc enim modo è vestigio hepar refrigerari posset, atque adeò vniuersus corporis habitus.

Curatio.

Victus.

Perticę qualitas.

Venæ sectio.

DE MORBIS CAPITIS, AC primùm de Apoplexia.

APOPLEXIA morbus capitis in Falcone est grauissimus, ac periculosissimus, qui vt plurimùm originem ducit ex nimia obesitate, seu repletione, aut sanguinis copia, vnde venam aliquam in capite disrumpi contingit, sanguinemq; effusum in cerebri quapiam parte colligi, nempe in ventriculis, in quibus medici spiritus animales generari tradunt, sine quorum ope animal, nec sentire, nec moueri ullo pacto potest. Vnde obturatis spirituum meatibus, necesse est Falconem, quamuis robustissimum subitò extingui. Potest & hoc malo corripi Falco, si diutius, quàm par est, sub ardente sole persistat. Huius enim vi tanta humorum copia, & in caput attrahi, attractaq; liquari potest, & in reliquum corpus diffluere, ut, si in capite hæreat, apoplexiam, sin aliò lapsa, alios morbos facilè pariat. Idem contingit ob diuturniorem uolatum sub æstuante sole, quando vel Phasianum, vel Perdicem magna contentione insequitur. Ab his itaque causis Falconem diligenter tueri oportet. Quod ad nimiam plenitudinem attinet, scire licet Falcones, dum deplumescunt, plurimùm sanguinis, ac carnis coaceruare. Opportunum itaque erit, per quindecim aut viginti dies continuos, antequam pennas omnes veteres cum nouis commutârint, eos nutrire cibis leuioribus, ac liquidis, quales sunt, cor vitulinum, agninum aut caprillum, tepida ablutum, deinde linteo probè extersum. Item pullastri, pipiones, &

Causę apoplexiæ.

Curatio.

Victus.

nes,& Paſſeres implumes ac tenelli. Hiſce ritè obſeruatis, cùm iam pennas mutare deſierint,
ex auiario ſeu loco, in quo plumas depoſuerunt, ac toto mutationis tempore egerunt, eximen-
di erunt, alijſque viginti diebus iiſdem cibis reficiendi, ac frequenter pugno geſtandi, præſer-
tim veſperi. Vtile quoque fuerit purgare ſaginam vetris pauxillo aloës lotæ in puluerem con-
tritæ, ac fabæ magnitudine exhibitæ, inuolutę paucula lana xylina. Vti etiam licet ſaccharo
candido per duos aut tres dies tempore matutino. Neque vllo pacto aloë non lota vtendum
eſt: peſſima enim ſymptomata excitare ſolet. Butyrum etiam, & lardum frigida octies aut de-
cies abluta, ac ſaccharo excepta plurimùm prodeſſe ſæpius ſeſe expertum Carcanus affirmat.
Si fortè propter has purgationes appetitus deijciatur, immingere cibo, dein abſterſum of-
ferre utiliſſimum fuerit. Hac ratione a morte ſubuentanea, alijſque grauibus ſymptoma-
tibus liberabitur.

DE APOSTEMATIBVS CAPITIS.

SOLENT Falcones, quemadmodum & Aſtures, aliæq; rapacium ſpecies, ob-
noxij eſſe tumoribus, ac apoſtematibus capitis malo ſanè periculoſiſſimo,
quod quidem naſci ſolet ab humorum prauorum redundantia, ac capitis ca-
liditate. Cognoſcitur verò hoc mali ex oculorum intumeſcentia, ex humore
per aurium meatus effluẽte, ſæpè etiam ex odore fœdo, & à Falconis ad mo-
tum pigritia, ac tarditate, quam cùm in capite, tùm toto corpore præ ſe ferre
videtur. Ad hæc mala curanda, neceſſarium erit purgare primùm vniuerſum corpus, deinceps
ipſum caput. Vniuerſalis ea purgatio perfici poterit ſingulo manè, per triduũ, aut quatriduum
pilula ex ℥ i butyri aliquoties frigida abluti, dein aqua roſacea macerati, denique momento
mellis roſati, aut ſacchari fini inuoluti aui exhibita, tam diu in pugno geſtari debet, donec ſe-
mel atque iterum aluum deijciat. Dehinc capiti ſuccurrendum, exonerãdo hoc medicamine.
℞. ſeminis rutæ ℥ iiij. aloës hepaticæ ʒ ii. croci ℈ i.ſ. Hæc omnia ſimul in minutiſſimum pulue-
rem redigantur, & cum melle roſato in pilulam efformentur, eius magnitudinis, ut in palati
foramẽ illud, per quod cerebrum expurgatur, commodè ita penitus immitti poſſit, vt os inſpi-
cienti non appareat. Quo peracto Falco in pugno aliquandiu geſtandus loco quopiam opor-
tuno, ac duabus pòſt horis cibus ei hora conſueta calidus, optimiq; nutrimenti offerendus. Sin
verò putres humores in aure collecti fuerint, ſtilo opus eſt argenteo ab una parte acuminato,
ac media acie ſecto ſeu crenato, quo lana goſſypina inſeratur: ab altera verò nonnihil compla-
nato in ſpatulæ formam ea latitudine, ac magnitudine, quæ auris ipſius meatui reſpõdeat, quo
ſordes craſſiores quidem parte hac latiori, ut tenuiores altera nempe acuminata, cuius crenæ
goſſypium immiſſum fuerit, extergi queât. Statim verò in purgatam aurem inſtillandum pau-
cum oleum amygdalinum dulce, tepensq;, dein goſſypio auris obturanda, quò tamdiu intus
retineatur oleum, donec denuò eadem curatio iteretur, quò emolliri, & ad exitum præparari
ſordes illæ poſſint. Atque hoc tam diu agendum, donec apoſtema vniuerſum reſolutum, ac
diſcuſſum fuerit. Verùm ſi nulla parte expurgetur, at in capite pertinaciter hæreat, ad ignem
deueniendum, atque occiput cauterio inurendum eſt, ad exiccandam, atq; deriuandam cor-
ruptam illam materiam. Ipſa uerò eſchara à cauterio facta, butyro per octo aut nouem dies
inungenda eſt. Notandum verò, ſi fortè Falco aut non uelit aut non poſſit cibum roſtro com-
minuere, tum in fruſtula minima ſecandus eſt, eiq; offerendus, aut ingerendus etiam inuito.
Adhibenda interim omnis diligentia vt ſua ſponte, ſi fieri poſſit, roſtro illum dilaceret. Scien-
dum enim Auem peſſimè ſe habere, cùm ſponte non capit cibum. Nam ex centenis vix vnam
aut alteram ſic affectam, mortem euaſiſſe Carcanus affirmat, & ſe quidem ſaltem vnius hac
ratione à ſe curatæ meminiſſe poſſe.

Cauſæ.

Signa.

Curatio.

De deſtillationibus capitis, inflationibus, tumoribus, vitijsq; oculorum & narium.

CONTINGIT Falcones, aliaſque Aues rapaces deſtillationibus capitis la-
borare, cùm ex nimio labore incaluerunt, ſi ſtatim aëri frigido exponantur, aut
pluuia maduerint, pruinauè refrixerint, alijſuè huiuſmodi aëris iniurijs offen-
dantur, maximè cùm corpus prauis humoribus refertum eſt. Ex deſtillatione
ſolent quandoque plurima incommoda oriri, qualia ſunt, capitis totius intu-
meſcentia, oculorum frequens lachrimatio ſeu lippitudo, quę facit, ut oculi ſæpè graciLeſcant,
item

item nares ſanioſa quadam humiditate manantes,quæ ſingula mala,remedia peculiaria requirunt, Primum itaque Auem expurgare oportet vel butyro præparato,eo, quo ſuprà diximus, modo,vel oleo oliuarum ea ratione,quā in capite de aſthmate exponemus, præparato. Sepenumerò felici ſucceſſu in catharro Falconum, aliarumq; Auium hoc remediò vſus eſt Carcanus. ℞. agarici ℈ ij cinnamomi optimi,ſucci liquiritiæ ana ℈ i. In puluerem tenuiſſimum redigantur, ac cum melle roſato facta pilula fabæ magnitudine exhibeatur. Puluis caryophillorum,piperis, & ſeminis ſancti æqua portione in nares per fiſtulam inſuffletur. Condimentum ex ſinapio, quo hyeme vtimur,fabæ magnitudine,Falconi datum,aut palato affricatum,caput omni humore exonerat.Si nares ſanie fluunt,cum melle roſato fiat puluiſculus,includatur linteolo mundo, ac in aceto fortiſſimo maceretur. Huius guttæ aliquot expreſſæ Falconi plurimùm profectò conducent,expurgando & exiccando excrementitios eos humores. Qui ſi hiſce remedijs exhauriri non poſſunt,ad ignem neceſſariò confugiendum erit, non in capite ſolùm,ſed etiam circa nares, ac paululum infrà,vt harum foramina reddātur ampliora.Diligenter verò cauendum,ne narium mediaſtinum lædatur. Poſt inuſtionem, donec dolor omnis ceſſet,ac eſchara decidat,butyro recenti locus inungendus eſt,dehinc vulnus ferruminandum puluere maſtichis,aut thuris. Idem faciendum,cùm nullis alijs remedijs te proficere videris in capitis obſtructione ex nimia pituita,capitisq; ea pars, quæ ſupra ſuturam (rauanello vocant accipitrarij) inurenda eſt ferro candenti,cautè tamen,ac ita, vt oſſis cranij, quod tenuiſſimum eſt in Auibus, ratio ſemper habeatur. Antequam verò locus inuratur, expediet plumulas ſupra, forfice detundere.

Cura.

Rauanello

DE VERTIGINE.

PER vertiginem,quod mali genus Itali capo ſtorno vocant,illud ſymptoma intelligitur,quo affectis Falconibus,vel alijs etiam Auibus tantus capitis dolor,aut debilitas accedit, vt id firmum immotumuè tenere, aut pro libitu regere non queant,ſed modo huc, modo illuc inclinent. Huius ſymptomatis vi ſæpè contingit Falconem ex pertica,vel ex aëre, dimiſſa præda in terram tanquam mortuum delabi. Hoc malo Carcanus plurimos liberauit hoc remedio. ℞. aloës hepaticæ ℈ i. caryophyllorum gr. ij. Redigantur in puluerem,ac inuoluta goſſypio Aui exhibeantur. Poſt horas duas dētur in cibum pulli Gallinacei, aut Columbacei tenelli. Hoc tribus aut quatuor diebus ſingulo manè repete. Si hac ratione non liberatur,exhibita prius vna atque altera purgatione, cuius ſæpè meminimus, ad vſum cauterij deueniendum erit, & reſectis prius pennis occiput ita inurendum,vt cutis tantùm,non cranium offendatur.

Capo ſtorno.

Cura.

DE OCVLORVM SVFFVSIONE,
ſeu hypochimate.

PRAETER iam enumeratos oculorum morbos ſolent & ſuffuſione ſeu catarrhacta Falconum oculi tentari,malo ablatu difficillimo,ſæpè etiam impoſſibili, præſertim vbi iam inueterārit,aut craſſitiem nimiam acquiſiuerit. Recentes verò,vt ait Carcanus,ſæpiſſimè & nullo negotio curantur. Solet hoc malum oriri ab humore ipſius capitis craſſiore, qui viſum impedire,ac quandoque prorſus obſcurare ſolet. Et fortè pileus, qui Falconum capiti imponitur,in cauſa aliquando eſt. Etenim vix in alia Aue,quàm Falcone hoc vitium conſpexiſſe ſe idem ait,vtpotè qui omnium maximè pileolum geſtet. Huic igitur malo quamprimùm occurrēdum erit vno atq; altero die manè exhibita purgatione ex aloë,aut agarico,ne, ſi non præmiſſa vacuatione vniuerſali, localia tantùm medicamenta ipſi oculo adhibeantur, maior è toto corpore humorum ad oculos fiat affluxus, Poſt hæc vti conuenit puluere minutiſſimè trito ex aloës hepaticæ lotæ ℈ i. ſacchari candi ℈ ij. qui in oculos inſufflandus erit per tubulum argenteum,aut pēnam Anſerinam bis,teruè ſingulo die. Neque ab re fuerit aliquando oculum vrina pueri abluere. Et ſi his remedijs malum non cedat,ad vehemētiora deuenire oportet. Capiatur ouum recens,tantiſper coctum, donec albumen lactis conſiſtentiam referat,quod linteo exceptum adeo exprimatur,ut liquor clarus,ac virens extillet. Huius aquę vna aut altera gutta xylino excepta in oculum affectum infundenda eſt bis teruè, ſingulo quoque die,donec Auis omnem ſanitatem recuperārit. Denique ſi neque hòc iuuerit, mirum in modum laudatur vſus ſucci radicis chelidonij optimè à luto ac ſordibus expurgatæ,& ſuperficietenus abraſæ. Hunc mirabilem præſtare effectum reapſe ſe didiciſſe ait Carcanus.

Falco cur catarrhactæ ſubiectus.

DE

DE MORBIS ORIS.

OS Falconum, Accipitrumuè multis quoque malis afficitur. Oriuntur enim quandoque in hoc carunculæ albicantes aut nigricantes, quæ impediunt, ne more ſolito cibum roſtro impetat, aut aſſumat. Vnde fit, ut nullam aliam euidentem ob cauſam graciIeſcant. Quare diligenter os inſpiciendum eſt, præſertim circa palatum, & ſub lingua. Illis enim locis carunculæ huiuſmodi excreſcere ſolent ad magnitudinem grani piperis. Hæ igitur auferendæ ſunt, ac reſecandæ, vel forcipe, ſi id commodè fieri queat, aut alumine petræo combuſto, aut guttula olei ſulphuris deſtillatitij excepta goſſypio, ac ſtilo impoſito. Caruncula abſumpta melle roſato, ac lana xylina locus inungendus, & abſtergendus eſt, donec caro rubicunda, ac munda appareat. Poſtea melli roſato miſcendus puluis, ex maſtiche aut thure, vulneris conglutinandi, ſeu conſolidandi gratia, quod vino albo aliquoties erit abluendum.

Termites quis morbus. Præter hoc aliud quoque malum ora Falconum afficit, nēpe termites, ſeu exigua quædam vulnera, quæ idem incommodum, quod carunculæ afferunt. Poſſunt autem ipſa αὐτοψία, & à manducandi, ſeu deuorandi difficultate facilè dignoſci. Curatio. Curantur nonnunquam ſolo melle roſato, vel puluere ex nucleo nucis, & tithymalo, quæ linteo madente arctè ligata, ac cineribus feruentibus ſubiecta, tandiu torrentur, donec in puluerem ſubtiliſſimum redigi queant. Hoc puluere bis ſingulis diebus, donec omnino malum curetur, vtendum erit. Qui ſi inefficax eſt, locum affectum aqua forti aurifabrorum contingere oportet, diligenter cauendo, ne partes vicinæ, aut alię ab affecta tangantur. Nam & ſanam carnem exulceraret. Cùm verò mortificatum malum ipſum fuerit, atque extinctum, mundandum ac conſolidandum erit melle roſato, quod facilè ex voto ſuccedet. Auium quoque roſtrum eodem interdum ſolet morbo corripi. Quodſi cōtingat, cultelli apice vlcuſcula abradantur. Si verò termes roſtrum ipſum perforaſſet, ac rhagadem, ſeu fiſſuram, rimulamuè reliquiſſet, roſtrum in ambitu termitis nonnihil reſecandum, ac abradendum erit, ac poſtea locus abraſus melle roſato inungendus, idq; ſi iterum atque iterum feceris, ſtatim hoc mali curaueris.

DE ASTHMATE.

Cauſæ. INTERNARVM pectoris partium peculiaris & periculoſiſſimus morbus eſt aſthma, & Falconibus frequētiſſimus, ac perſæpè exitialis. Mali huius plerunque cauſa eſt nimia pulmonum caliditas, ipſoſmet, cæteraſque partes reſpirationis ſeruientes exiccans, adeò vt liberè nec reſpirare, nec expirare poſſint. Vnde inflammatio in illis partibus excitatur, quæ mortem tandem inducit. Solent etiam quandoq; deſtillationes à capite in pulmones irruentes, illoſque ſuo lentore infarcientes, ac branchias obſtruentes, huic malo originem præbere. Curatio. Principio itaque obſiſtendum, antequam malum inualuerit, altasq; radices egerit. Tunc enim nulla amplius ſalutis ſpes ſupereſt. Signa. Malum hoc ab initio cognoſcitur, ſi thorax infernè multùm ac vehementer pulſet, caudamq; modò ſurſum, modò deorſum moueat, iuxta thoracis motum, neque alui excrementa deijciantur quandoque, & ſi fiat, fæces compactæ ſint, exiguæ, orbiculares & ſiccæ admodum. Ex motu præterea thoracis violentiori ſolitò cognoſcitur. Præterea ſi ſæpè roſtro aperto hiat, illudq; ſurſum claudit, tum ad ſummum perueniſſe malum indicio eſt, ac tantò magis vigere, quantò frequentius roſtrum aperit, & operit. Quo caſu malum immedicabile cenſeri debet. Dum verò adhuc recens eſt, optimum ac præſentaneum remedium hoc eſſe ſæpenumerò Carcanus expertus eſt. Purgetur Auis oleo oliuarum maturo, frigida tamdiu abluto, donec albeſcat. Lauari autem ſolet oleum in ſcutella figulina, cuius fundo paruum foramen ſit, vt commodè vno digito ſuppoſito claudi poſſit: in quam cum pura aqua immiſſum oleum cum ſpatula, uel cochleari tam diu agitetur, donec aqua aliquantum turbida appareat, tum digito amoto, oleo retento, aqua ſubſidens emittenda. Hocq; toties repetatur, donec oleum ab omnibus ſordibus probè eluatur. Oleum hoc receptum in purgatum pullaſtri inteſtinum, quatuor digitorum tranſuerſorum longitudine, vtrimq; filo munitum, uacuæ gulæ Auis immittendum. Quo exhibito Falco in pugno tantiſper retinendus eſt, donec aluum exonerarit. Hora deinde vna elapſa nutriendus erit cibis liquidis, non ita ſolidis, vt corde uitullino, aut femore pulli Gallinacei. Columbarum verò pulli grandiores fugiendi, necnon Paſſerculi, utpotè naturæ calidioris, niſi fortaſsè admodum extenuatus fuerit. Si uerò obeſus ac carnoſus ſit, cibi priores enumerati utiliſſimi erunt, qui tamen magis etiam conferent, ſi in aqua buglosſę macerentur, ac pòſt panno linteo abſtergantur, ſaccharìq; polline conſper-

conſpergantur. Quod ſex aut ſeptem diebus continuis obſeruandum eſt, donec ad priſtinam ſanitatem redierit. Exhibenda eſt præterea tertio aut quarto quoque die purgatio, quam uocant accipitrarij, ſeu turunda, boluſuè bombycinus cum cubebis, ac caryophillis, ad euacuandos humores, abſumendosq́; qui in capite deſtillant, à quibus, ut diximus antè, huius mali cauſa potiſſima dependet. Iuuat præterea & ipſum butyrum, necnon lardum, toties abluta, donec albeſcant, ſordesq́; omnes deponant: conſeruanda deinde in aqua roſacea, ſingulorum cùm opus erit, omni ratione præſcripta, ea quantitas Falconi danda, quanta ab eo commodè deglutiri poſſit. Mirabile præterea præſidium in hoc caſu pręſtare comperimus, oleum amygdalarum dulcium in inteſtino pulli Gallinacei exhibitum. Si verò hæc omnia nihil iuuerint, neque aluum irritauerint, aut ſoluerint (quod tamen, niſi cùm prorſus immedicabile malum eſt, non accidere ſolet) uſus agarici goſſipio inuoluti uehementer probatur. Sed ſi neque hac ratione malum curare licet, ad cauterium tanquam extremum remedium cõfugiendũ, fronsq́; intra oculos, & nares inurenda. Sunt præterea quibus placet partem caudæ lateratæ duos digitos largam in fauces deglutiendam inſeri, Falconemq́; tamdiu loco quopiam obſcuro detineri, donec deijciat, deinde lac caprillũ ſanguine Columbino mixtum exhiberi. Alij volunt ſanguinem à collo detrahi, ſed neutrum horum Carcano ſatis probatur, qui veriſſimè affirmat, ſe cum purgatione dicta, & cauterio eiuſmodi multùm ſemper profeciſſe.

DE MORBIS VENTRICVLI, CVM cibum ore reiectant.

VARII ſunt morbi, quibus vẽtriculus corripi poteſt, quorum frequẽtiſſimus, ac maximo cum periculo coniũctus eſt ille, cùm Falco cibum ſtomacho continere nequit, verùm aſſumptum inconcoctum reijcit, eadem ferè forma, qua aſſumpſerat, uel quandoque etiam corruptum ac nidoroſum. Si alimentum reijcit penè crudum ac priſtinam adhuc formam retinens, adeo nihil aut parum à ventriculi calore immutatum, ſi tamen nullum prauum odorem ſpiret, non eſt res tanti momenti. Id enim accidere poteſt quandoque ob oſſiculi fruſtum, quod inter deglutiendum tranſuerſum in œſophago hæſerit. Cuius rei, vt fias certior, aquam offerto, periculum facturus, num bibere velit, nec ne. Si biberit, certiſſimum ſui indicium eſt mali. Sin potum reſpuerit, benè ſe habere ſignificabit. Solet hoc mali genus oriri à nimia prauorũ humorum in ventriculo genitorum copia. Si igitur, quem Falco reijcit, cibus, neque odore, neq; colore prauo, aquamq́; biberit, ventriculus calfaciendus, ac corroborandus erit puluere ex nuce myriſtica, ac caryophillis, cum pauxillo moſchi, quæ omnia goſſipio inuoluta Falconi exhibeantur. Ipſe interim pugno geſtandus donec medicamentum in ſtomachum deſcenderit. Duabus verò, poſtquam reiecerit, horis, vtile erit eum pullis Columbaceis plumeſcẽtibus paſcere, & aquam, ſi appetit exhibere. Multùm enim ea ipſi profutura eſt. Ad hoc malum vtitor aqua roſacea alterata puluere caryophillorum, & moſchi hoc pacto: ℞. aquæ roſaceæ ℥ ii. pulueris caryophillorum ℈ ii. moſchi odorati gr. medium. Huius ℥ ſ. Falconi danda, ipſe verò in pugno retinendus, donec medicamentum per aluum excernet, quod ſtomachum corroborabit, fœtorem emendabit, eumq́; expurgabit. Sed ſi, quod è ventriculo reijcitur, corruptum, prauè oleat; pręter iam dicta alioquin efficaciſſima uti licet radice chelidonij, cuius cortex abradendus, donec tota rubicunda appareat. Hæc paucula & quæ duorum digitorum altitudinem non excedat, aqua maceranda, quæ adinſtar lactis recens mulcti tepeat, & frequenter digito agitanda, quò vim ac qualitatẽ radicis, quanta eſt fabæ magnitudo, Falconi in os immittenda, digitisq́; gula foris deprimenda ad promouendum deſcenſum eius ad ventriculum. Inſuper & aquę huius radicis ad minus vnum cochlear in fauces eius infundendum, compreſſo ac concluſo dein roſtro, ne rurſus effluat. Poſt hæc pugno aliquandiu geſtandus erit, donec optimè in uentriculum & radix, & aqua deſcenderint, deinde conto loco ſolitario collocandus, donec & radicem & aquam aluo reddat. Interiectis deinde duabus horis murem excoriatum & adhuc à recenti cæde tepentem deuorandum præbere vtiliſſimum fuerit. Sed ſi huius fortè non fuerit copia, pullus Columbinus tenellus, quem terrę violẽter illiſum, quò ſanguis grumeſcat, occideris, Falconi eius corde, & renibus adhuc tepeſcentibus obijcietur. Cùmq; hoc modicum cibi concoxerit, denuò tantundem cibi, quãtum prius, offeretur ex partibus alijs Columbini pulli: idq́; quater aut quinques eodem die, eoq́; quo dictum eſt, modo iterabitur, ſi Falco eſt, ſin Sparuerius, bis tantummodò. Poſteri diei mane turunda detur ex lino aut ſtuppa, quam

Cùm cibũ retinere nequit.

Cauſæ.

Cura.

purgam

Purga.

purgam vulgò vocant, cui folia absynthij digitis minutis inuoluta sint. Deinde duabus, hac rursus eiecta, horis moderatè pullo Columbino ciba, ut vesperi denuò aliquid cibi offeras. Hac ferè ratione Falconem sanitati restitui cōtingit, vt frequenti experientia apparuit. Quodsi dicta remedia nihil profuerint, ac sæpius quàm bis cibum assumptum vomitu reijciat, scire licet deploratam esse prius salutem, eoq; magis, si macilentus fuerit. Quoniam tamen satius esse anceps periculum tentare, quàm nullum in malo medici dicunt, cuius spes omnis curandi amissa alioquin est, sæpenumerò res ipsa docuit in extremis huiusmodi malis vtilissimum esse Falconem inebriari vino Cretico ad duo cochlearia in fauces immisso, atque tunc in lectum aut mensam collocare, quia in pertica subsistere temulentus non potest. Ita quarto vnius horæ spacio immotus iacens, si se incipiet recipere, & medicamentum exhibitum reijcere, certissimum salutis recuperandæ indicium est, aliàs verò mortis. Verùm, vt monui, remedij hoc genus extremum ac vehemens nō nisi in morbis extremis ac his, quibus cōclamatū est, omnino adhiberi debet.

DE VERMIBVS FALCONVM.

Causæ. Signa.

EX debili ventriculi calore crassi ac crudi humores geniti, ac in intestina dilapsi vermium seu lumbricorū generationi originem præbent. His laborare Falco cognoscitur, quando deses ac ociosus est, ac cùm erigere pennas in dorso, caudamq; torquere conspicitur, & quando excrementa neque pura, neque alba, neque ea, qua solent, copia excernuntur, nec si quacunque adhibita cura pinguescat. Hosce vermes necare oportet, aut puluere aloës hepaticæ electę & lotę, aut santonici, vulgò santolinæ aut semētinæ, vel etiam agarici, partibus omnium æqualibus acceptis: vel puluere ex felle suillo seu porcino masculino in furno exiccato; aut denique hoc medicamento, ℞. cornu cerui vsti, dictamni albi, hieræpicræ simplicis ana ʒ ij. aloës hepaticæ lauatæ ʒ iij. agarici, croci ana ʒ i. omnia melle rosato excipiantur. Seruetur q; hoc medicamentum ad usum, cuius, cùm opus erit, ad vermes necandos Falconibus & Astoribus tantum dandum, quanta est fabæ magnitudo, Sparuerio verò ad grani ciceris magnitudinem tantummodò, & catapotij forma deglutiendum. Quod cùm assumpsit tantisper pugno gestandus est Falco, donec aluo id reijciat, deinde hora consueta cibo euchymo ac laudabili pascendus. Ita enim vel prima vice certissimè sanabitur. Ad eosdem vermes & hoc medicamentum valet: ℞. dictami albi, aloës hepaticæ lotæ ana partes æquales, cubebæ, aut croci fila quatuor aut quinque, totidem buccellis exhibenda. Hoc remedio procul omni dubio aluus fluet, ipseq; sanabitur. Est enim longè efficacissimum, & vnicum præsidium aduersus vermes, tum præsertim, cùm caudam intorquere conspicitur.

Curatio.

DE PECVLIARI QVODAM Falconibus vermium genere, quem morbum accipitrarij Filandram vocant.

Filandra morbus.

EST verò & aliud vermium genus Falconibus infestum, Filandram vocant Accipitrarij. Genuina huius locus est non longè à renibus, iuxta quos membranæ cuidam tenui & propriæ hi vermes inuoluti sunt. Sunt verò hi ipsi tenuissimi, ac instar fili graciles, longitudine dimidij cubiti, Falconibus admodum familiares, & propè proprij. Vnde facilè inducor, vt credam à generationis primordio illis eos connatos esse, etiamsi non perpetuò infestent. Infestant autem potissimùm macilentos. Obesis ob alimenti abundantiam nullam molestiam exhibent, imò fortasse contrà iuuamentum adferunt. Cùm igitur ab hisce vermibus excruciātur, gracilescunt, extenuāturq; aliquando nonnunquam toto corpore exhorrescunt, & pennas dorsi surrigunt, concutiuntq;, atque vocem emittūt. Hi enim vermes ob penuriam alimenti, inuolucrum tentant perrodere, atque ita ob acutum partis sensum, dolores punctorios excitant, dum perforata tunica aliundè sibi pabulum student acquirere. Et accidit quandoque, cùm non satis tempestiuè huic malo occurritur, vt adeò exedendo vicina perforent, vt tandem partes internas principales, atque adeo cor ipsum erodant, vnde necessariò mors subsequitur. Quinimo aliquando omnia interanea ita perforasse visi sunt, vt per os exirent. Vt igitur huic malo medeamur, non interficiendi sunt

Ortus. Signa. Cura.

vermes,

vermes, quod de cæteris solet fieri(putrefacti enim circa renes apostema generarent, quòd in loco eiusmodi non stabulentur, ex quo interempti per aluum excerni possint) sed inebriandi sunt, sicq; ab effecto Falcone distrahendi. Huic rei accommodatissimum ac probatissimum remedium est, allium à suis corticibus seu membranis exactè purgatū, multisq; in locis ferro vel stilo candente perforatum, deinde in oleo oliuarum ad minus tres dies maceratum, quo scilicet facilè à Falcone deglutiri possit. Hoc remedio ita stupescunt, ac torpent Filandræ, vt nullam molestiam aui exhibeant etiam per triginta, ac aliquando per quadraginta dies.

Allij vis cō tra Filandras.

DE VARIIS SYMPTOMATIBVS, QVÆ vitio ventriculi accidere Falconi solent.

CONTINGIT nonnunquam, vt ęgrè cibus assumptus à Falcone in stomacho subsidat, quod hoc signo percipies, si hora matutina ingluuiē adhuc cibo cænę hesternæ onustam habere conspicies. Quod fieri solet, vel quia cibus adeo arescit, indurescitq; in stomacho, ut nequeat descendere, vel quia non satis probè coquitur. Priori vitio sæpè occurrimus aqua, quanta vellet copia, ad bibendum data, pedibus etiam madefactis, necnō pertica, cui insistit, frigida. Quodsi nihil iuuerit, digitis foris, intus etiam cerea candela parua, aut digito auriculari prolobum deorsum versus mouere, atque ita cibi descensum in ventricnlum procurare decet. Qui si imbecillis sit, ita ut ægrè admodum coquat, vtaris, præsertim Falconibus ægris, purgatione ex turunda bombycina, cui æquales portiones pulueris mumiæ præparatæ, caryophyllorum, nucis moscatæ immissæ sint, inducendo turundam pauco lino aut stuppa, quò promptiùs reijciatur. Hac arte plurimi curati sunt. Si ægrè coquit, & cibum fastidit, vtilissimum erit, antequam pascere uoles, cibo eius semina nasturtij inuoluere. Verùm hoc hyberno tantùm tempore faciendum. Hic cibus ita præparatus orexin restituet, & animæ fœtorem pellet, respirationem facilem reddet, auiq; alacritatem afferet. Est enim suprà quàm dici possit, remedium præstantissimum. Facit etiam aliquando stomachi debilitas, vt tardiùs solito assumpta turunda uentriculum exoneret. Quare curandum, ut arte adhibita reijciat. Quam in rem idonea erit chelidoniæ radix, eo modo pręparata, ut suprà exposuimus. Ad idem mirificè confert sinapi cum caryophillo unico, & momento aloës hepaticę lotæ exhibitum.

Signa.

Cura.

DE MORBIS HEPATIS.

SAEPENVMERO cōtingit Falconibus, iecur incalescere, imo inflammari ob nimium motum, aut laborem, ut cùm ex longinquis regionibus naui aduehuntur, aut dum in auiario mutationis tempore frequenti corporis motatione, ac cōcussione irrequieti constiterunt, aut cùm tintinnabulis, quàm par est, grauiorihus onerati inter uolandum nimium defatigantur. Solet & inflammatione corripi hepar propter apostema, quod aut ob spinę puncturam aut contusionem ab alia aue corpori inflictam ortum sit. Foris enim locus affectus facilè sanatur, quòd humor sub cute contentus facilè transpiret, & dissipetur. Intus uerò ob sanguinis, qui illuc copiosiùs confluxit, extra uasa in grumos concreti, & tandem corrupti putredinem conceptam apostema gigni contingit. Cognoscitur hoc malum, cùm mœstus est, cùm nec tempore consueto fæces, easq; praui odoris ac coloris excernit. Pars quoque uropygio uicina uehementer pulsat instar arteriarum, similisq; febricitantis hominis pulsus sentitur, præterea excrementa instar atramenti nigricant. Hoc malum lethale est. Si itaque inflammatio aut intemperies calida hepatis à nimio motu ortum duxerit, facilè curabitur, cibis refrigerantibus, liquidisq;(ita loquuntur accipitrarij) ut femore pulli Gallinacei, aut corde uitellino intinctis in aqua buglosse, boraginis & similium. Confert itē cibus succo hyoscyami imbutus, aut lardum, quod abrasum sit, & mundatum à cute, multisq; aquis lauatum, ac aqua rosacea maceratum, sacchariq; candi polline obuolutum. Huius alimenti tanquam ad refrigerandū maximè proficui frequentissimus tibi usus esto. Vtile est & butyrum & oleum oliuarum lotum, eoq;, quo sepius diximus, modo, pręparatum. Si uerò mali origo sit uel à spinę punctura, uel alterius auis ictu, morsuuè, utilissima erit mumia munda, ac pura, & in puluerem redacta, qua carnis frustula tempore pastus efferenda inuoluentur, quod ternis aut quaternis uicibus repetetur.

Causæ.

Signa.

Curatio.

Hęc

Hæc ſi Falco aſſumere detrectârit, vi cogẽdus, ac vi in fauces lana xylina inuoluta ingerenda. Sin inflammatio proceſſit illiſo corpore ad terram, ad arborem, aut auem alteram, ℞. rhabarbari electi ℈ i. hoc ipſum torreto in lamina ferrea candenti, quouſque in puluerẽ redigi poſſit. Huius grana duo lino abducta maioribus rapacibus offerenda, minoribus verò medium eius ſuffecerit, nempe granum vnum. Poſt duas verò ab excreto per aluum medicamento horas, cibandus (ſi obeſus fuerit) femore pulli Gallinacei contuſi, ac macerati in aqua quapiam refrigerante. Itaq; viciſſim modò Rhabarbaro, modò mumia alternis diebus auis expurganda, quaternis aut quinis diebus continuis. Hac ratione certò ſanabitur, niſi fortè è loco ſuo hepar dimotum fuerit, quod dignoſcitur à duritie quadam, quæ in poſteriore parte vropygio vicina perſentitur, & ab excrementis, quæ colore luteo tinguntur. Quod malum nullam curationem admittit, ac breui Falconem ad exitium perducit.

DE PEDVM VITIIS.

Cauſæ. Signa.

NONNVNQVAM in tumorem attolluntur Falconum pedes ob prauos humores, qui à reliquo corpore ad pedes vel læſos, vel alia quadam ratione debilitatos affluere ac decumbere conſueuerunt, aliquando etiam propter nimiam eorundem mollitiem, aut ob ætatem prouectiorem, aut laborem nimium. Malum hoc oculis, necnon tactui ſubijcitur. Ingens etiam manu perſentitur in parte calor. Sæpenumerò Falco uix in pedes præ doloris uehementia poteſt conſiſtere. Huic malo omni cura ac ſtudio obuiam eundum eſt, ne aut arthritide, aut alijs corripiatur morbis, vti ſæpenumerò euenire ſolet, cùm irreparabili auium damno. Oportunum itaque erit à principio mitigare dolorem, ac pedem refrigerare, ſæpè inungendo albumine oui, aceto & aqua probè mixtis. Vel oleo oliuarum veterrimo, quale arte extrahi poteſt è vaſe aliquo, in quo multo tempore oleum conſeruatum fuerit. Præterea non ſolùm tumori vtiliſſima eſt, ſed & dolorem mirè lenit inunctio partis ex puluere acaciæ, terræ ſigillatæ pari portione, nempe drachmis quatuor acceptis, quæ excipienda ſunt aceto, albumine oui, aqua roſacea, & ſucco ſolatri, quod ſatis eſt. Felici etiam ſucceſſu vti licet inunctione ex petroleo ſeu naphta, oleo liliorum alborum, ſanguine Columbi ac ſeuo, acceptis omniũ partibus æqualibus, quæ omnia ſimul igne incaleant. Hac inunctione Falco à tumore pedis prorſum liberabitur, aut ſaltem reſolutis tenuioribus humorum partibus, reſtabunt craſſiores, quæ gypſi formam ac conſiſtentiam induent, quos quidem dextrè oportebit excindere cute pedis aperta, & poſtea eodem vnguento per dies aliquot pedem oblinire. Atque hac ratione tumor omnis reſoluetur. Mirabilem quoque præſtat vſum ad pedum tumores, vel etiam fracturas hoc ceratum, quod recipit gummi Arabici, Armeniaci, ſagapeni ana ʒ ii. picis naualis, colophoniæ ana ℥ i. ſ. pulueris maſtichis ʒ iiii. olei abietini, ceræ nouæ ana q. ſ. ad efformandum cerotum. gummi omnia aceto diſſoluantur. Hoc ceratum in panno extendatur, ac pedi applicetur. Obſeruandum verò, ſi tumor rimis quibuſdam dehiſcat, diligenter prius à ſanie mundandum eſſe, & expurgandum, poſtea verò ceratum applicandum.

DE PODAGRA.

Podagra quid.

ALIQVOTIES accidit, vt omnibus ſuperiùs deſcriptis medicamentis adhibiti, nihilominus tamẽ à podagra immunes ſeruari non poſſint. Quæ quidẽ nihil aliud eſt, quàm tumor durus, ac gypſo ſimilis, circa digitorum articulos, eſtq; malum maximi in rapacibus momenti. Impedit enim, quo minus prædam captare poſſint, & incurabile plerunque eſt, quicquid dicant alij. Sunt tamen, qui ſucco chelidonij melle & aceto commixto pedes inungunt, idq; mirabili, vt dicunt, ſucceſſu. Cuius, vt quiuis faciat periculum, liberum eſt.

DE LVXATO FEMORE, AC CRVRE.

CRVS è propria sede dimoueri solet ob externam quampiam causam. Quare statim in suam sedem reponendum erit, ne si aliqua ob humorum affluxum oboriatur inflammatio, vel ad minimum tumor, ægrè postea in locum pristinum restituatur. Vbi igitur loco pristino reddideris, in eodem firmũ retinendum ac conseruandum est. Quod fiet, si Falco loco quopiam collocetur, vbi occasionem vibrandi alas, ac vehementiùs sese agitandi, non habeat. Fit & medicamentis, quæ vim habent exiccandi, & corroborandi articulum læsum; exempli gratia. ℞. stuppam lini, cui imponatur albumen oui cum olei rosati, terebinthinæ, sanguinis draconis, aloës ana ℥ ii. Hæc omnia simul commixta cruri applicentur, ipsumq́; fascia linea obuoluatur, quò meliùs natiuo suo situ contineri possit. Hac ratione decem diebus continuis crus luxatum curandum erit, secundo quoque die medicamento innouato, ne stuppa nimium arescat. Verùm antequam crus mediceris, hortor, ut prius probè abluatur. Femur verò lauandum lotione aliquantum calidiore, ex decocto rosarum siccarum, absyntij, saluiæ, consolidæ maioris, camomillæ, rosmarini, & uino. Hæç enim corroborant, ac calefaciunt neruos, & exiccant, si qui ob dolorem ad locum affectum humores affluxerint.

Medicamẽta uim exiccandi habentia.

DE CRVRE AC FEMORE FRACTO.

SI fortè uel femur, vel crus rumpatur, seu frangatur, vti sępè Falconi cum Anate dimicanti contingit, confestim ossa in pristinum situm reponenda erunt, ac detonsis prius circa locum plumis, hoc emplastrum cruri applicandum, quod recipit boli armeni, aloës hepaticæ optimæ, sanguinis draconis ana ℥ i. ʃ. farinarum fabæ, orobi, hordei, seminis lini ana ℥ i. oleorum anethini, rosati, abietini ana ℥ ii. albuminis oui, mucilaginis fænugræci, radicum altheę ana q. ʃ. Formetur emplastrum secundum artem. Hoc emplastro teniæ illitæ ad locum affectum applicentur, fasciolisq́; lineis angustis, quæ & partem, & emplastrum contineant, uinciantur. His demum ferulę quædam tenues tela molli obductæ, ne offendant, circumponendæ in partis affectę ambitum, vt crus effractũ in natiuo suo situ stabiliant. Hoc pacto trigenos dies continuos crus deuinctum permaneat. Elapsis tamen primis quindenis diebus, mutari, ac recens emplastrum imponi poterit vtiliter. Denique non ab re fuerit, tribus aut quatuor diebus, vti ablutione suprà descripta, ad corroborandum & ferruminandum membrum ægrum. Toto curationis tempore loco calido detinendus erit Falco, maximè si hyems fuerit. Optimum etiam fuerit eum ab initio expurgare, aut aloë lota, aut agarico trochiscato, idq́; ne aliqua in parte oboriatur inflammatio. Nutriendus cibis euchymis, & qui facilè nutriunt.

Emplastro usus ad fractum crus.

Ferularum usus.

Cibis qualibus nutriendus.

DE VVLNERIBVS.

PRAETER ea, quę enumerata sunt mala, contingit etiam vulnera aliquando rapacibus infligi, ut Falconi ab Ardea, aut alia de causa. Vulnera hæc uel sunt simplicia, ut in cute ac carne sola, uel composita, ut cum punctura aut sectione neruі. Simplicia nullius, aut pauci admodum sunt momenti, & facilè coalescunt, vel succo origani, vel lotione facta ex mastiches, aloës, thuris ana ℥ ii. perforatæ, pimpinellæ, consolidæ, saluiæ ana m. ʃ. omphacij noui & clari lib. vi. Omnia in uas benè vitreatum infusa, & probè obturata olla decoquantur, donec omphacij duæ partes absumptæ fuerint: postea omnia fortiter exprimantur, ac colentur. Colaturæ addatur pulueris myrti ℥ i. Est & hoc medicamentum nobilissimum, quod ℞. aloës, myrrhæ, thuris, sanguinis draconis ana ℥ i. cocci baphici ℈ i. Omnia in puluerem contrita, maceranda sunt in aquæ vitæ ℥ ij. horas duodecim: postea expressum fortiter ac colatum in vsum seruetur, qui quidem est in vulneribus capitis, ac dorsi, necnon articulorum humeri. Verùm nulla ratione in vulneribus capitis oleo rosato vti cōceditur. Si cutis femoris vulnerata, lacerata, aut corrosa fuerit, ita ut caligis illum induere opus sit, facilè curabitur folijs saluiæ siccis & in puluerem redactis, aut puluere absynthij, aut mastichis abluto prius loco, quem polline hoc aspergere voles, & vino albo. Si verò vulnus cum læsione nerui fuerit coniunctum, maioris erit momenti, ac curatu difficilius. So-

Medicamẽta quæ adhibenda.

lent huiusmodi vulnera intensum dolorem adferre, quem plerũque inflammatio excipit. In quo casu optimum erit vti terebinthina,& calidam parti admouere. Sed quæ locum affectum vestiunt plumæ prius abradendæ, ipseq; locus abluendus hac lotione, quæ recipit aluminis petræi ℥ i. rosarum siccarum, corticum granatorum, absynthij ana parum vini albi q.s. Coquantur donec media vini portio absumatur. Impediet hæc lotio, ne apostema in parte oriatur, robore ipsi addito, repulsisq; qui ad eam concurrere solent, humoribus.

DE PEDICVLIS.

PEDICVLI atque cimices propria cutis mala sunt, potissimùm verò alarum, capitis,& vropigi. In his enim magis quàm in reliquis corporis partibus generari solent. Ab his liberari possunt Falcones hyberno quidem tempore hoc medicamine ℞. piperis ℥ ij. aquæ tepidæ lib. j. vel q.s. Hisce accuratè permistis Falco immergendus, cutisq; præsertim loci affecti diligenter abluenda, atque abstergenda est. Postea verò in loco aprico,& tergo Soli obuerso, in pertica collocandus, vbi virgulto palmum longo, in cuius extremo momentum ceræ rubræ, aut viridis affixeris, è cutis profunditate ad pennarum superficiem adreperint, pediculos partim nempe ceræ illi tenaci adhæsuros auferes, partim uerò sponte sua decidere sines, quod fiet antequam Falco probè siccatus sole fuerit. Quare huic lotioni dies eligendus est serenus, quo Solis æstus sit vehemés, neque venti vlli spirent. Sin calor illo die modicus fuerit, foco moderato erit adhibendus, hac cautela, ne parte anteriore, nempe gula igni obuertatur. Solet enim hęc plus iusto ad ignem calescens mortem certam ipsi adferre. Aestate verò vsus oportunus erit auripigmenti in puluerem tenuissimum redacti, qui digitis infernè & supernè erit interspergendus pennis, præsertim locis affectis, cauendo tamen, ne quid in oculos incidat, & ne aqua madefiat Falco, quod quidam cum auis exitio fecerunt. Humectatus enim puluis pennas rodit. Quidam folia menthæ in aqua decoquunt ad tertiæ partis consumptionem, qua tepida Falconem proluunt.

MEDICAMENTA AD PLVRIMOS Falconum morbos.

Mumiæ vsus.

MVMIA magnum semper in Falconum ægritudinibus vsum præbet, ideoq; eius pręparandi modũ hîc apponemus, qui talis est ℞. nuces myristicas nu. iij. cariophillorum, Zinziberis, cinamomi ana ℥ s. croci ℥ i. Omnia in puluerem minutissimum terantur, bulliant, in vase optimè uitreato cum uini Cretici optimi cyathis duobus ad tertias. Post hæc cape mumiæ in puluerem redactæ ℥ iij vel iiij quæ linteo inuoluta in vase, quo decoctum ebullit, suspendatur, ne fundum contingat, sed medium ollæ locum occupet. Rursus omnia simul coquantur, donec tertia totius portio fuerit igne absumpta. Amoto dehinc uase, mumia in eodem quatuor aut quinque horis relinquenda est appensa, ita ut uis pulueris mumiam probè penetrare possit, ac peruadere. Quæ postmodum ita linteo illigata conseruanda est loco opaco, donec vtendi tempus fuerit.

Medicamentum ventriculo debiliori vtilissimũ recipit theriacæ, hieræpicræ, cassiæ ligneæ, caryophyllorum, cinamomi, aloés, galangæ, agarici optimi, succi rosarum, confectionis Hamech, diacatholici, benedictæ laxatiuæ ana ℈ i. rhabarbari electi, mumiæ mundatæ ana ℈ ij. nucis moscatæ ℥ iij. Omnia contundantur, ac melle rosato excipiantur, formeturq; massa, cuius, cùm opus erit, detur ad pondus fabæ dimidiæ ad summum, maiori præsertim rapacium generi, vt Falconibus & Astoribus, minoribus uerò paulò minore quãtitate. In debilitate uentriculi aliud medicamentum: quod recipit croci, agarici, cubebarum, absynthij, rutæ, caryophillorũ, cinamomi, aloes, ana ℈ ij. nuces moscatas nu. ij. mumiæ electæ, rhabarbari electi ana ℥ i. s. Exhibe de medullæ bouinæ, uitulinæ ana q.s. misce, in puluerem redige ad formãdam massam. Exhibe de ea fabæ magnitudine. Superius medicamentum, etsi hoc ualentius sit, tamen si auis macra erit, tum excrementa reddat nigra, huius usus probabilior est.

DENOMINATA.

APVD [a] Homerum φαλκης nomen uiri est. | [a] *Iliad. ε.* Φαλκης vir.

Φαλκονιλλα item mulieris nomen apud Suidam. | Φαλκονιλλα mulier.

Falconiæ, uxoris Adelphi proconsulis Romani, centones extant, hoc est, poëma ex diuersis Virgilij uersibus, & hemistichijs consarcinatum, continens descriptionem utriusque testamenti. | Phalconia.

[b] Flauius Vopiscus meminit Falconij Probi proconsulis Asię. | [b] *In vita Aurelij.* Falconius Probus.

Insulę Falconensis meminit Paulus Diaconus, in ea Gallum Imp. à Constantio interemptum scribens. In mari mediterraneo alicubi ea esse uidetur. Circa Pellam Histriæ occisum tradit Marcellinus. | Falconensis insula.

Falconis item nomen saxo cuidam impositum prope Deidonum Scotiæ hac nostra ætate cernitur, vt refert [b] Ioannes Lesleus Scotus. Est autem saxum illud insignis Scotorum contra Danos victoriæ monumentum æuiternum. | [b] *Lib. 5. de rebus gest. Scotiæ.*

AVGVRIA.

FALCONES olim, si apparuissent, spem certam maximi boni faciebāt, quibusuis superstitiosis gentibus. Hinc apparet, quod non incousultò Samnites vrbem Capuā conspecto Falcone condiderint.

MORALIA.

FALCO, aliæq; id genus aues rapaces, quoad viuunt, magno in honore, & delicijs educātur, sed mortuæ, utpotè nullius usus, in sterquilinium extra ędes proijciuntur. Contrà verò Perdices, dum viuunt, miris modis afflictas quiuis persequitur, mortuas verò etiam Principes & Reges honore suę mensę dignantur, locumq; ipsis inter prima fercula tribuunt. Simili ratione contingit eis, qui in hac vita prospero rerum successu vsi, ac elati, hoc ipso à quibusdam hominibus honore afficiuntur, quod cæteros deprædentur, & quo maiores prędones sunt, hoc magis illustres ac gloriosi reputantur. Simulatq; verò ex hac vita migrarunt, à summo illo & equissimo iudice, ac patrefamilias, tanquam quisquilię, ac inutilia Ecclesię purgamenta, in interorum sterquilinium in ęternum cruciandi deturbantur. Alij è contrario innocentes miseri plerunq;, & infortunati, qui in hac vita varijs torquentur calamitatibus, & quod vitę, probitate, morumq; sanctitate Deo summo creatori placere student, ludibrio ac contemptui prauis hominibus habiti, uita cum morte commutata ad mensam cum magna angelorum exultatione, summi cęlorum Principis ceu epulę gratę offerūtur, utpotè cuius delicię sunt esse cum filijs hominum, quos & ipse è contra uisu suę immensę claritatis pascens, gloria & honore coronat, angelisq; pares facit, iuxta illud [a] Abrahami, diuitem epulonem ita alloquentis: *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nūc autē hic cōsolatur, tu verò cruciaris.*

Diuites Falconibus cō parati. | Pauperes perdicibus cōparati. | [a] *Luc. 16.*

Quemadmodum Falco prędam, quam altum aëra petere conspexerit, non rectà insequitur, imo declinans volatum, eam vel vidisse se, vel curare dissimilans, statim tamen ex improuiso, citato uolatu in altum conscendit, magnoq; impetu eam adoritur, & capit. Ita perturbationes quasdam aliquando statui nostro aduersari uisas, dum eas sentimus non multò pòst maximam nobis attulisse utilitatem ac commodum cognoscimus. | Animi perturbationes Falconi comparatæ.

Quemadmodum Falco, qui Aquilonis inhabitat climata, in prædam citò ruit, antequam noctis superuenientis impediatur tenebris. Sic Diabolus necis humanę, ac perditionis auidus, tempore Antichristi, omnem conatum in hominum exitium adhibebit, prędandi facultatem, simul cum præda, breui sibi ereptam iri probè callens. | Diabolus Falconi assimilatus.

APOLOGI.

QVIDAM Neotericorum satis doctus de duobus Falconibus, & Pica huiusmodi condidit epigramma:

Falcones inter sublimis in aëre Pica
Dum volat, & cantu prouocat vna duos:
Illi ira accensi quatiunt clangoribus alas
Atque hostem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed spe dum nimia, nimiaq; cupidine cædis
Ardent, & neuter præcauet ipse sibi:
Mutua collidunt alterno corpora nisu
Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas
Et velut ex certo funere rapta fugit:
Ecce eadem à canibus miseranda rapina voratur,
Et fato occumbens deteriore perit.

Finis Libri Sexti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ Liber Septimus.

Qui est DE FALCONIBVS IN SPECIE.

De Falcone Peregrino. Cap. I.

ETSI [a] Albertus, qui Falconum genera in classes distribuit, quartum locum Falconi peregrino dederit, nos tamen non una tantùm ratione moti, eum primum ordine collocamus. Primùm enim Neotericorum plerosq; & potissimos id facere uidemus. Nam Tardiuus eum sub Sacri genere, quem alioquin & Albertus, & Belisarius reliquis anteponunt, ponere uidetur. Bellonius quoque & Carcanus eiusdem mecum sententię sunt, quorum hic nomen peregrini ob naturæ excellentiam, qua reliquis omnibus anteit, donatum vult; ille hunc ipsum Falconem in bonitatis delectu habendo, veluti normam, ac regulam statuit, præsertim 30 quod ad corporis magnitudinem & formam attinet. Enimuerò etsi peregrinus Falco Falconi sacro, eiq;, quem Gyrofalconẽ vocant, cedere videatur, audacia tamen, ac robore illis minimè inferior est, & non minus quàm illi, aues aquaticas, quantumuis magnas aggreditur, & capit. Animi verò magnitudine illos uincet etiam, quod eum non fame, aut alia necessitate coacta, sed generosæ indolis celsitudine tantummodò ductũ, venari omnes testentur. Inter omnia verò Falconum genera hoc dociliorem, aut magistro obsequentiorem vllum reperiri negant. Deniq; ad quæuis munia in venatu volatico obeunda idoneũ ac promptum Galli prædicant. Quas omnes simul dotes in alio Falcone haud facilè reperies. Quod autem quis obijcere possit Gyrofalconem etiã cum Aquila contẽdere, & hac parte Peregrinum præcedere, idẽ etiam Montano competere sciat, ut in eius historia patebit, qui Peregrino tamen longè cedit.
40

[a] Lib. 23. de Animal. c. 8

SYNONIMA.

IN [a] Leuitico pro voce Hębraica Nez Accipitrem interpretantur. Arabica interprętatio habet באזי basi uel bazi. Atqui albasi apud Auicennam Andreas Bellunensis exponit Falconem peregrinum. Nominatur autem albazi præposito scilicet ab [b] Auicenna articulo, vbi fimum ipsius, & aliarum auium rapacium, quod excrementitij admodũ sint, rarò à medicis usurpari scribit. Non admodum discrepat vox Persica mar an baz. Latinè Falconem pere- 50 grinum vocare licet accepta ab alijs nationibus nomenclatura. Nam Itali pelegrino vocant, & marem terzuolo pelegrino, & Galli Faulcon pelerin. Tardiuus Gallus alicubi hunc cum eo, quem Galli Faulcon de passage vocãt, & Hynaire, nos commeantem, & hinnularium dicere possumus (nisi posterior Syriaca ipsi vox est) confundit. Alibi tamen diuersos facere videtur. Alioquin nomina hęc Gallica, idem penè sonant. Nam passant seu passager commeantem seu migratorem, estranger, & pelerin, alienigenum & peregrinum denotat. Cur autem dictus sit peregrinus, curiosè satis indagat [c] Carcanus in hunc ferè modum. Existimaui aliquãdo Falcones hos peregrinos ideò vocatos fuisse, quòd ex longinquis regionibus ad nos importentur.

[a] Cap. 12. Nez. Albasi.
[b] 2. 614.
Mar an baz.
Faulcon pelegrin.
Faulcon de passage.
Nominis ratio.
[c] Lib. 1. c. 2.

Sunt etiam nobis Italis uerè peregrini, ſeu exotici. Nullos enim in Italia naſci certò ſcio, & quàm pauciſsimos capi, ſed vt plurimùm aliundè aduehi. Verùm ſi hac de cauſa peregrini dicti putandi ſunt, reliqui quoque omnes Falcones, quibus aliud natale ſolum eſt, quàm Italia, eodem nomine dicendi venient, cuiuſmodi ſunt Tunetani, Tartari, cæteriq; alienigenę. Quare alia ratione hoc nominis adeptos fuiſſe puto, eaq; triplici potiſsimùm. Prima quod nuſquam gentium vnquam nidum eorum inuenire licuit, unde meritò omnibus in vniuerſum gentibus, tanquam alibi, quàm apud ſe nati, exteri, & peregrini vocati fuere. Secunda ratio nominis eſſe potuit, quod nullum inter omnia ſit Falconis genus, quod magis hoc ipſo ex vno loco in alium nigret. Peculiare enim huic eſt, veluti errabundum in diuerſas prouincias nunc huc, nunc illuc diuagari. Vnde non immeritò Gallis paſſagers fortè nuncupati, quaſi commeatores, qui tanquam errones varijs locis tranſire, nuſquam ſubſiſtere conſpiciantur. Tertiam denique & vltimam nomini huic anſam fortaſſe dederit auis iſtius præſtãtia, indoles generoſa, nobilitas, necnon ſpecies eximia. Vox enim iſtæc peregrina nonnunquam rem deſignat raram, præclaram, ac admiratione dignam. Harum omnium allatarum rationum quam reliquis præferas, parui referre interim puto. Duas priores cauſas Albertus etiam tetigit, vbi ait: *Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur, & migrat de vna regione in aliam, vel quia neſcitur nidus eius, nec inuenitur à Falconarijs, ſed inter uolandum longè à loco ſuæ generationis capitur*. Verùm de hoc plura in capite de loco.

Qui peregrini dici poſſint.

Paſſagers.

Etymum. Falconis peregrini.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

BELISARIVS Accipitrum, ſeu Falconum peregrinorum duo genera ſtatuit, quorum formam quidem eandem, ſed alterum altero colore nigrius eſſe aſſerit: ita vt ferè gentilis, id eſt, nobilis priuatim dictus, appareat. Alterũ quod pennis colorem aëreum pręſe fert, in ſingulisq; pennarum capitibus, ad coronæ modum albedine ſigillatim diſtinctæ pennæ, quaſi figuram oſtendunt. Hanc diſtinctionem Beliſarius à colore ſumpſit. Carcanus verò Vicentinus inter recentiſſimos, quadruplex eorum genus facit, à coloribus item ſumpto diſcrimine. Alios enim flauos, alios rubros, alios colore Turturis, id eſt, vt credo, cinereo, cui rubri nonnihil admixtum ſit, alios denique fuſcos ponit. Verùm ne quoſdam ex his, quos omnes à peregrinis diuerſos faciunt, ſub peregrinis ille comprehendat, vereor, maximè cùm rubri, & fuſci nullam deinceps mentionem faciat. Nos aliud genus his meritò adiũgendum, albùm nimirum nigris punctis notatum obſeruauimus. Idem Carcanus in magnitudine ſeu ſtatura eam diuerſitatem ſtatuit, vt quoſdam grandes, quoſdam exiguos, quoſdam mediocres, quoſdam forma oblongiori, nonnullos denique corpore magis tereti eſſe dicat.

Peregrinorum. Falconum duo genera ſecundũ Beliſariũ.

Peregrinorum. Falconum quatuor genera ſecundum Carcanum.

DESCRIPTIO, ET DELECTVS.

ALBERTVS breuiter Peregrinum his verbis deſcribit. *Eſt Montano plerunq; minor, cauda breui, alis longis, capite craſſo, coxis lõgis, cruribus breuibus, & pedibus albicantibus. Præfertur, qui crura nodoſa habet.* Tardiuus & Bellonius Galli, cæteriq; recentiores accipitrarij, peregrinum Falconem omnibus notis abſolutum, cęterorumq; veluti normam futurum, his ferè conditionibus volunt eſſe prę ditum: Humeros habeat magnos, craſſos, alas longas in vltimam caudam recumbentes, caudam pennis craſſis, magniſq; inſtructam, ipſa longa ſit, in acumen paulatim deſinens, cuiuſmodi eſt Sparuerij, pennis compoſita admodum teretibus, apice nõ prorſus albo, neruis per medias pennas intercurrentibus ſuauè rubentibus. Pedes ſint eodem colore, quo Ardeæ ſtellaris ſeu Botauri, tincti nempe inter flauum & plumbeum ambigente, ſeu ex pallore vireſcentes, ſed ita, ut ad cæruleam nonnihil vergere videantur. Quamuis etiam ſi è pallido albeſcant, non prorſus damnentur. Pedum digiti graciles ſunto. Vngues magni, nigri, valdè acuti. Color pedum, & roſtri idem eſto. Femora longa, tibiæ verò breues. Roſtrum ſit rictu amplo, & craſſiuſculum. Nares magnæ, & patulæ. Supercilia nonnihil alta & grandiuſcula. Oculi magni, profundiq;. Caput aliquantum in fornicem, vertice leniter eleuato, ac rotundo, & ſimul atque volandi potens euaſit in roſtri parte ſuperiori plumulas quaſdã, quæ veluti barbulæ ſpeciem gerant, exertas oſtentet. Collo ſit lõgo, lato pectore, & circa omoplatas, ubi cum collo coit, aliquãtum tereti. Pugno inſidens nõnihil retrorſum corpore reclinet, alacris, mordax, & famelicus. Supercilia & maxillæ albicent, admixto modico rubore. Oculi nigricent, circulo, ſeu iride nonnunquam cæruleo. Caput eſto leucophęum, quale Falconi ſacro. Dor-

Delectus. Falconis peregrini vera nota.
Humeri.
Cauda.
Pedes.
Roſtrum.
Caput.
Vngues.
Color.
Femora.
Nares.
Collum.
Oculi.
Supercilia.

ſum item coloris liuidi nonnihil, quali ferè tingitur in Anſeribus tergum, & plumis rotundis, ac latis veſtitum. Sed plura alia ſummæ bonitatis ſigna curioſi ponunt accipitrarij, nobis hęc indicaſſe ſuffecerit, quæ quidem in eo peregrinorum genere plerunque reperiuntur, quod Beliſarius ex ſuis duobus generibus ſecundum ponit, æneo colore: nam primũ eius genus, quod nigrius eſſe ait, in multis ab illo notis variat. Neq; enim hi vertice capitis leucophæo ſunt, neq; flauo, quemadmodum alij flaui, & rubri Falcones. Quare ſępe imperitos accipitrarios fallunt, ut teſtatur Carcanus, qui eos hac nota ceu pręcipua deſtitutos minimè pro peregrinis habet, nempe cinereo capitis colore, & quia gulam lineis in longũ ductis, nigris maculoſam habent. Habent hi nigri prǽterea femora lineis tranſuerſim diſtincta, crura item colore croceo, ſed dilutiore. Quas quidem notas Falconis peregrini ſubfuſci eſſe, qui iam aliquando plumas ueteres exuerit, ſcribit Carcanus. Cùm uerò fuſcus ſeu niger hic Falco peregrinus, quem nunc deſcripturi ſumus, ijſdem quoque notis prędіtus ſit, fieri poteſt, ut hic quoque mutatus fuerit, ut uocant, quod equidem peritis manſuefactarijs iudicandum relinquo. Niger uerò hic peregrinus Falco, olim in montibus agri Bononiẽſis ab aucupibus captus, ſine dubio ui uentorũ eò delatus, cuius iconẽ ſequens pagina dabit, erat talis. Dodrantem erat, & duos palmos à capite ſummo uſq; ad caudam extremâ longus. Vertex capiti planus ac compreſſus, quem noſtrates inter laudabiles notas ponunt, licet Galli ſubrotundum probare uideantur. Roſtrum pollicem craſſum pulchrè cæruleum, unco acuto deorſum inflexum, breue, robuſtum, membrana lutea intenſi coloris, quę nares ambit, capiti coniunctum. Oculus cęruleus, quem cilia ſeu membranæ luteæ ambiunt. Caput, ceruix, dorſum, alæ, fuſca ſunt, ſaturo colore, ac penè nigro, quæ per ſingulas ferè pennas maculis atris tranſuerſim per alarum maiores reſperſæ conſpiciebantur. Gula ex albo nonnihil flaueſcebat, parte ſui infima maculis veluti guttis nigris in longum ductis diſtincta. A fręno ſeu rictu ad latera linea nigra deorſum, ad gutturis ferè mediam regionem porrigebatur. Pectus, venter, & femora alba, lineis latiuſculis nigris tranſuerſis diſtincta. Alarum extrema ad vltimam vſque caudam pertingebant. Cauda minus fuſca, lineis etiam nigris tranſuerſim ductis inſignita. Crura, pedeſq; lutei. Coxæ longæ. Tibię breues. Digiti pedum tenues, longi, ſquammis, vt & crura, tecti. Vngues nigri, acutiſſimi. Verùm, vt quod res eſt fatear, confuſionemq; omnem, quod ſemper ſummo ſtudio feci, euitem, cùm penitiùs hunc Falconem Peregrinum nigrum cõſidero, eumq; cum Falcone nigro, ſimpliciter dicto, diligentiùs confero, inuenio eum ita parum, aut penè nihil differre, ut poſteriorem hunc Falconem nigrum, quem Germani Falconarium vocant, quemq; prius ſeorſim, poſtea ſuo loco, tanquam à Falcone peregrino nigro, diuerſum deſcribere ſtatueram, idq; cum Alberto & Ornithologo eundem cum illo eſſe nunc facilè conceſſerim, imò verò ita eſſe prorſus exiſtimo. Confuſionem hanc parit ſæpenumerò tanta authorum inter ſe diſcrepantia, qui de vna eademq; re tam diuerſa ſcribunt. Beliſarius enim atque Carcanus nigrum, rubrum, alioſq; ſub peregrino ponunt, tanquam ſub genere. Hos alij, ut Albertus, Tardiuus ſui generis ſeparatim faciunt. Vnde fit, ut ſi quæ nobis huius generis auis in manus ueniat, quænam dictorum ſcriptorum ſtatuenda ſit neceſſariò, nonnunquam dubitemus. Qui nigrum ſub peregrino collocarunt, ij ſanè non leuibus rationibus adducti videntur, inter quos Beliſarius eſt, & Carcanus. Imo etiam vel Alberto ipſo, qui tamen Peregrinum quarto loco, nigrum uerò ſexto deſcribens eos diſparare manifeſtè videtur, teſte, ac iudice, nõ ineptè ſunt opinati. Ita enim Albertus de nigro ſcriptum reliquit: *Figuræ ratione videtur hoc Falconum genus perſimile eſſe peregrinis, & inſuper, quoniam parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari, à loco generationis ſuæ. Scribunt enim, & hos olim in montibus Gelboë, prope Babylonem, primùm genitos, pòſt à parentibus expulſos, aliò commigraſſe. Vnde non minus, quàm prius illud flauum genus, quod quidam ſolum propriè peregrinum vocant, peregrini nomine donandi videntur.* Et rurſus. *Eſt autem in omnibus figura magis conſideranda, quàm color. Nam & Coruos & Monedulas albas vidimus. Ingenio quoque & audacia peregrinos referunt, & ſimiliter nutriri debent.* Tardiuus quoque Falconem nigjum in inſulis maris naſci teſtatur. Atqui eædem peregrino ſunt natales, nempe Cyprus, Rhodus, & Creta. Nunc quod quiſpiam ambigere poterat, Carbonarium Germanorum, ſeu Fabonem nigrum Alberti, eundem eſſe cum eo, quem nos pro peregrino nigro deſcripſimus; ita probamus, quod tota deſcriptio Alberti noſtro, ad amuſſim conuenit, ne vel vnica reclamante nota, uti vtramq; comparanti facilè liquebit. Ita enim de ſuo nigro habet Albertus: *Sextum gradum nobilitatis poſſidet Falco niger, breuior quidem aliquanto Falcone peregrino, ſed figura ſimilis per omnia. Colore enim differt, quia in dorſo, & exteriore alarum parte, & cauda tota fuſcam habet nigredinem & in pectore, ventre, & lateribus fuſcam varietatem,* (quam nempe in albo colore faciunt lineæ fuſcæ tranſuerſim ductæ) *in facie autem guttas Falconarias habet prorſus atras, quæ circumfunduntur uodam obſcuro, & fuſco pallore. Crura, vngues, & roſtrum habet, ſicut peregrinus.* At qui peregrino nonnunquam ad cæruleum tendere pedes, ex pallido, ſæpe ex ſimili

Dorſum. — Falconis peregrini fuſci notæ. — Falconis peregrini nigri deſcriptio. — Magnitudo. — Caput. — Gula. — Roſtrum. — Oculi. — Color. — Alæ. — Cauda. — Crura. — Coxæ. — Tibiæ. — Pedes. — Digiti. — Vngues. — Falconarius.

mili pallore lutescere, omnes affirmant. Nostri verò lutei sunt. Verùm hoc loco ex Alberto quærere lubeat, cùm, vt ipsemet docet, in speciei distinctione, figuræ potiùs sit habenda ratio, quàm coloris. Et quoniam eãdem esse huius nigri, cum Falcone peregrino figuram, habitũuè fatetur, cur ipse eos dirimat? Mihi certè ijdem specie prorsus esse videntur, cùm ob hanc, tùm alias adductas rationes. Hoc tamen differre vult etiam Albertus, quod niger flauo sit breuior. Illa quoque, quam Ornithologus Falconis Carbonarij ponit effigiem, à nostro & Alberti nigro diuersa videtur, quòd nullis in pectore lineis transuersim distincta sit, aut sanè malè picta. Quinetiam quem alij Tunetanum seu Barbarum, vt etiam quem Tartarum appellant. Bellonius peregrinis aceenseri scribit, quòd vix vllam inter eos differentiam obseruârit.

LOCVS.

VEL ipsum Peregrini nomen apud nos hanc auem nasci negat. Natales Sardiniæ debet, Aegypto, Cypro, Cretæ, Rhodo. Qui verò nonnunquam in Italia capiuntur, nempe in ditione Ferrariensi, necnon in agro Rauennate, vi ac turbine ventorum impulsi, hucq; asportati existimandi sunt. Nam ibidem minimè nasci, vel ex hoc cognoscuntur, quod nidularij nulli vnquam, sed semper aut hornotini, aut ramularij, annosioresq; inueniantur. Atqui hi sunt natales indubij Falconis peregrini fului seu rubidi, qui omnibus citra controuersiam talis habetur. De nigro verò, ubi generetur, & vnde primum ortum traxerit, ita scribit Albertus: *Hunc Falconem Fridericus Imp. secutus scripta Gulielmi Falconarij Regis Siciliæ dixit visum aliquando in mõtanis quarti climatis, quæ Gelboë vocantur, ac postea iuuenes expulsos à parentibus, apparuisse in Salamine Asiæ montana, & iterum expulsos nepotes priorum, ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam. Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum est quamuis rarum adhuc.* Quæ si vera sunt, & in Italia, Germaniauè quosdam nasci, hi ipsi reuera, propriéq; peregrini non dicentur, nisi quatenus à peregrinis sunt prognati. At quod ad formam & ingenium attinet, vel ipso Alberto iudice, nihil differunt. Quem nos descripsimus, in agri Bononiensis collibus captum scimus. Verùm num ibi natus sit, an aliunde ventorum vi importatus, ambigimus. Quo uerò loco nidos hoc Falconum genus construat, idem Albertus ex accipitrarij cuiusdam peritissimi relatu nos docet, his uerbis: *Dicebat exercitatissimus & veteranus hic Falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altissimi montium multis annis habitauerat, hoc Falconum genus in altissimis, & præruptis parietibus montium nidos construere, ita vt nusquam adeundi locus sit, nisi quis à cacumine montis submittatur per funem longissimum, plerunque centum passuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum, vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter asperitatem scopulorum, ne sic quidem nidum adiri posse, & hanc ob causam vulgò locum generationis ignorari. Addebat sæpius se vidisse parentes prædam pullis attulisse in specus, & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis suæ expelli, propter cibi, & auium in istis locis penuriam, & pullos mox ad planitiem se conferre, vbi aues abundent, & sic deinceps per regiones diuersas sine certa sede vagari.* Hactenus Albertus. Ex cuius verbis colligere est, non ideo tantùm peregrinos dici, quòd nulli apud nos nascantur, cùm ipse etiam in alpibus ex accipitrarij illius senis relatu asserat, eos qui propriè peregrini vocantur, sobolem procreare, quod tamen alij plerique negant, sed hanc potissimam esse nominis causam, quod tanquam si peregrè uenissent, vnde ueniant, aut ubi geniti sint, prorsus ignoretur. Et hæc quidem de fuluo seu ruffo dicta sunto. Nam Carbonarios etiam in Germania, & alibi certò nasci uolunt.

Nigri natalis.

Nidulatio.

Cur peregrini dicãtur.

VOLATVS, VENATVS, INDOLES.

FALCO peregrinus rariori alarum motu instar Lari, & confestim, vix interposita mora sublimè uolat. Quibus notis plerunque à Montano discernitur. Hic enim frequentiùs alas concutit inter uolandum, more Hirundinum. Belisarius de utroque Falconum peregrinorum genere, nempe tã rubido, quàm nigro loquens, in quas duas species peregrinum distinxerat, in hæc uerba scribit. Nos omnes eodem uolare modo, eodemq; ferire uidemus. Nam supra paludes altiùs uolare ita dicuntur, ut Anates, Anseresq;, & quandoque cæteras aquatiles aues, aduncis unguibus feriant, quum à sublimi in pronum uelocissimè descendant, ac eo animo, uiribusq;, ut unica posteriorum unguium percussione, mortuam per aëra uictam descendisse auem, quandoque conspexerimus. Horum natura adeò mitissima est, ut quodammodo irasci

Venatio.

nequeant,

nequeant, ad hominumq́; nutus magnitudine quadam animi potiùs, quàm inedia aucupētur.
Indoles. Quippe venatorum ingenio, arteq́; inſtituuntur, eorumq́; vocibus, ac nutibus adeò obtemperant, vt (ſi macilenti non ſint) enixiſſimos auium volatus, altiſſimosq́; aggredi poſſe, venatores aſſerant. Nutriendi ſunt delicatiùs, & ea corpulentia conſeruandi, qua, dum capiebantur, reperti fuerunt, vt velociſſimarum etiam, magnarumq́; auium pugnam audaciùs, fortiusq́; aggredi non expaueſcant. Sic etiam morbi, qui ferè ob macilentiam euenire Falconibus ſolent, cauentur.
Vt Ardeā capiat. Si tamen efficere venatores voluerint, ut Falcones peregrini perſequātur, & capiant Ardeas, vel alias huiuſmodi aues, quas ſponte alioquin perſequi non ſolent, fame nimia, cibiq́; parcitate, & abſtinentia ad hoc inducendi ſunt, ne inſolitis earum vocibus terreantur, nec ineptam, magnam, & turpem eorum formam, lethalesq́; roſtrorum ictus pertimeſcant. Hoc vt faciliùs conſequatur venator, ter aut quater per interualla Ardeæ viuæ Falconum manibus attrectandæ, ac deplumandę ſunt. Curandumq́; eſt, vt paſto leuioribus cibis Falcone, bombycina offula, plumeauè ſaltem veſperi, ſi poſtridie venandum ſit, ſolertiùs offerantur. Hæc omnia Beliſarius. Tardiuus tamen, eum maximè, qui ex Creta aduectus eſt, fortem & ſtrenuum eſſe, Grues capere, Anates & Anſeres ſyluestres, Mergos, & reliquas Aues aquaticas, item Tardas aues, Ardeas, Leucorhodios, ſeu Pelecanos, Phaſianos, Perdices itē, reliquasq́; minores Aues, aſſerit. Ex peregrinis verò idem Tardiuus inquit meliores eſſe nigros ex Alexandrinorum ſententia. Verùm hoc forſan ideo accidit, quòd rubri apud eos frequētiores, quàm nigri ſint, vel quòd alibi quàm domi noſtræ nata, ac peregrina ſemper nobis magis (quę eſt humani ingenij curioſitas) arrident. Ita quoque Bellonius Cretenſes optimates ſuis, & apud ſe natis Falconibus, qui tamen apud nos plurimi fiunt, cæterisq́; præferuntur, parum delectari refert, alienisq́; nempe Africanis, quos Barbaros vocant, magis affici. Hic niger, inquit Tardiuus, nutriendus eſt, ita ut mediocris inter obeſum & macilentum ſit. Carnem madidā ei ne dederis, niſi ſuperbior fuerit. Manu geſtato crebriùs quàm alios Falcones. Benignè tracta, nec vltra, quàm ei gratum eſt, fatiga. Aquilam ne videat caue. Alioqui enim non ampliùs aucuparetur. Cura etiam, ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne eum lædas, ſic enim animum, & alacritatem, amittit.

QVANDO ET QVOMODO CAPIATVR.

PEREGRINVS, inquit Tardiuus, inter peregrinandum menſe Septembri capitur in Cypro, & Rhodo inſulis. Albertus verò eorum, quos in ſummis alpium iugis habitare dixerat, triplicem capiendorum artem exponit, his verbis. Capiuntur autem hi Falcones tribus modis, quorum duos ipſe uidi, tertium ab Eremita iam dicto audiui.
Primus capiendi modus. Primus & ubiq; communis modus eſt, vt rete deſponatur patulum, ita vt facilè conuertatur cum chorda ſeu fune ſuper id quod intenderit auceps. Cæterùm ante rete extenditur corda, id eſt, reſtis, cui alligatur Lanarius rubeus, quem vulgò Suueimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam extenſo alio fune diligenter alligatur auis, uel laneum, aut piloſum quidpiam ſimile aui, ita vt quando funis extēſus trahitur, & concutitur ab aucupe, Suueimerius ſeu Lanarius videatur auem inſequi ad prædandum.
Suueimerius. Lanarius. Videns autem Falco, qui fortè peregrinatur, hunc geſtum auis, ſeu illius, quod auem eſſe putat, motum chorda ſæpius concuſſa factum, cum impetu deſcendit, vt prædā Lanario eripiat, & ſic deceptus irretitur.
Secundus modus. Sed alter multò melior modus eſt: Ligna duo inſtar crucis componuntur, & ſuper extrema eorum curuantur duo alia ad ſemicirculorum ſpeciem, & extrema circulorum infiguntur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia ligna curuantur inter locum interſectionis crucis vniētia, donec non niſi ad tres vel quatuor digitos diſtiterint inter ſe ligna. Tum ſingula ligna implentur laqueis à ſummo uſq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinem ſeptem, vel octo pedum, & ad latitudinem quinque vel ſex pedum. Tum collocetur in eo cauea ſex pedes alta, ita ut pede vno diſtent latera vaſorum inter ſe, quū vnum eſſet in alio. Et in interiori ſint ligna trabium inſtar, ſibi inuicem ab imo uſque ad ſummum impoſita, & aues in eodem ſex vel ſeptem includantur, quæ per trabes continuò aſcendant, deſcendantq́;. Oportet autem hoc totum fixum, & immobile eſſe ſuper muro, uel porta, uel in campum liberè. Sic enim Falco, qui peregrinatur, conſpectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo, & hoc modo vidi capi Falcones optimos. Ceterùm Eremita ille, cuius mētionem iam feci, reti extenſo, & aue ante id alligata abſq; Lanario, hoc genus Falconum quotannis ſe cepiſſe aiebat. Falconem enim auidum prædæ ſeipſum in rete præcipitare. Hactenus ille.

DE FALCONE SACRO. Cap. II.

NISI Falconi peregrino vel ea potiſſimùm ratione, quòd, etſi mediocri corpore, paris tamen ſit cum maximis Falconibus audaciæ ac roboris, vt de cæteris dotibus nihil dicamus, primas dediſſemus, haſce ſanè vel communibus omnium ſuffragijs Falco Sacer merebatur. Fuiſſet certè etiam à nobis cæteris omnibus præpoſitus, ſi non & aliorum, & noſtra, nec veri expers ſuſpicio, è vero & genuino Falconum curſu ſubmouendum arbitraretur, & Aquilis fortaſſe potiùs annumerandum, cùm colore & magnitudine, & robore, necnon ingenio, ipſi cum his plurimùm conueniat, vti qui hiſtoriã eius attento animo lecturus eſt, facilè liquebit. Quoniam tamen authorum vulgus, necnon accipitrariorum communem ei cum Falconibus nomen fecit, in horum numero & nos, & quidem ſecundo ponendum putauimus. Neque enim cæterorum Falconum cuiquam tantum animorum aut roboris eſt, vt Capreolos, & Hinnulos capiat, quod de hoc ſolo perhibetur, quamuis & hoc ipſum Aquilæ naturam ſapiat.

SYNONIMA.

RECENTIORES maximùm & fortiſſimum quoddam Falconum genus Sacrum nominãt, quia, vt Ornithologus ſentit, ab omni auium genere, etiam ab Aquila timetur. Quemadmodum veteres ſacrum ſerpentem nominarũt, cuius conſpectum reliqui omnes fugerent: & ſacrum piſcem, qui à nullo læderetur. Niſi quis ſacrum, vel Græcorum imitatione dictum malit, quaſi hieraca, id eſt, Accipitrem per eccellentiam, vt poëtam pro Virgilio ponimus, vel à corporis magnitudine, viriumq; præſtantia. Ornithologus hæc Perotti verba eſſe ait: *In Accipitrum ganere præſtant ij, quos Græci Hieracas, id eſt, ſacros vocant:* quaſi verò (ait idem) Accipiter generis nomen ſit, hierax ſpeciei, cùm vtrumq; uocabulum ex æquo pateat, & idem omnino ſit Græcis hierax, quod Latinis Accipiter. Genus hoc (inquit Albertus) quod ſacrum vocant, Symmachus Britannicum, aliqui Aelium, vel potiùs Aelyon, quaſi aëreum Falconem, aut fortè à Gallica voce, qui Aquilam uocant aigle, vt Ornithologus coniectat, Alij Aeriphilum quaſi Falconem amãtem aëris. Amat enim volatum in aëre ſublimem. Quæ quidem nominis ratio Beliſario arridet. [a] Bellonius Gallus Accipitrum numero adijcit, quod propriè Sacre uocant Galli, nihil proculdubio ab hoc Falcone diuerſum, quod perperam ab illo Buteonem putari ſuo loco notauimus. Vnde de hoc eodem, iſtoc etiam loco meritò agendum. Nam Bellonius inter Accipitres eum poſuiſſe uidetur hac ratione, quod Ariſtotelis Triorchin, ſeu Buteonem, Accipitrum præcipuum ſuum Sacrum eſſe opinaretur, quanuis perperam, & inconſideratè admodum. Cùm enim ipſemet Sacrum Falconi peregrino uiribus æquiparet, omniũ præſtantiſſimo, & aues aquaticas magnas pleraſq;, imo & lepores eũ capere aſſerat, quomodo quæſo Buteo erit, qui præ ignauia uix ullam auem uenatur, muribus & ranis uentrem teſte [b] Ariſtotele explens famelicũ. Quinetiam idem ipſe [c] Bellonius Sacrum ſuum Falconem uocat, quo nomine Accipitrum nobiliſſimos uenire conſtat propriè. Quanuis ſi etymi ratio conſideretur, generalem magis poſſit etiam obtinere ſignificationem. Germani hunc Falconem peregrino uocabulo Sacker, aut Sockerfalck uocant, uernaculo uerò Kuppel, quaſi copulatos, fortè quòd uenaturi plerunque bini uolent. Quidam ineptiùs Stocker dicunt, niſi Aquilæ ſpeciem Stockarn, id eſt, truncalem Alberto dictam eo nomine deſignent. [d] Auicenna Falconem Sachari nominat.

Etymum. Sacer ſerpens. Sacer piſcis. Aelius. Aelyos. Aeriphil[9]. [a] *Lib. 2. c. 14. de Auibus.* Bellonij error. [b] *9. Hiſ. c. 1* [c] *L. 2. c. 13.* SacKer. SocKerfalcK. Kuppel. StocKer. [d] *L. 2. c. 2 46* Sachari.

GENERA.

FALCONIS Sacri Tardiuus tria ſtatuit genera, & priora duo maiora, quæ hinnullos, & capreolos capiant. Sed quod tertium recenſet, peregrinus eſſe uidetur, quem tamen alibi, parum ſibi conſtans, Sacro minorem facit. Ea uarijs nominibus barbaris uocat. Verba eius, ut lectori integrum de re ſit iudicium, ſubiungam. Primùm (inquit) uocatur Seph, ſecundum Babylonios & Aſſyrios. Hoc inuenitur in Aegypto, & in parte Occidentali, & in Babilone. Capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur Semy, à quo Gazellæ (ſic Gallicè Capræas uocat) paruæ capiuntur. Tertium Hynaire, & peregrinus ab Aegyptijs, ac Aſſyrijs, uel

Seph. Semy. Hynaire.

commeans

commeans (uulgò Gallicè de paſſaige) quoniam neſcitur, vbi naſcatur, & quotannis commeat Indos, aut meridiem uerſus, Atqui paulò pòſt ſubiungit. Sacer dictus maior eſt, quàm Peregrinus. Hæc qui uolet, & poterit, conciliet. Ego duo potiſſimùm Peregrini genera inuenio. Vnum maius, quod Albertus Aquilæ comparat, & fortaſſis Aquila eſt. Alterum minus, quod Peregrino magnitudine par, at etiam ſuperius, tam Tardiuus, quàm Carcanus faciunt.

FORMA.

Magnitudo. Crura. Vngues. Oculi. Pennæ. Caput. Roſtrum. Cauda. Sacer ab Imp. Frid. deſcriptus.

PRIMVM genus apud Albertum, ſed strictim deſcriptum, reperimus his uerbis: *Primum genus nobilium Falconum, nēpe ſacrum magnitudine eſt Aquilæ,* (vel paulò maiore) *Crura ei craſſa & nodoſa* (vngues & crura maxima) *Imo vngues crudeliores & immaniores, quàm Aquilæ* (pennæ ruffæ uel ſubruffæ) *aſpectus terribilis, oculi valdè flammei, ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, roſtrum quoque magnum, & fortiſſimum, iuga ſiue complicationes alarum maximæ, cauda longa, & huic quidem ſoli in Falconum genere.* Ab hac deſcriptione non parum ſanè Fridericus Imperator diſcrepat, hunc in modum de ſacro Falcone ſcribens: *Sacri ſecundum formam membrorum ſic ſe habent, approximant Gyrfalconi in magnitudine corporis, cæteris quidem Falconibus maiores ſunt, ſed Gyrfalconibus minores.* Quod ſi verum eſt, Aquila multò minor erit. Dicendum itaque aut Imperatorem aliud genus Sacrum appellaſſe, aut Albertum de minimo Aquilarum genere loquutum fuiſſe, quod tamen Gyrfalconibus meo iudicio etiam maius eſt. Verùm & reliqua quæ addit, ab Alberti deſcriptione diuerſa ſunt: ita.n.proſequitur, *habent caput magnum, rotundum, roſtrum breuius* (magnum Albertus) *corpus ſubtilius & longius in proportione ſua, alas longiores, caudam etiam longiorem, pectus minus carnoſum & minus dēſum reſpectu ſui corporis, quàm Gyrofalcones, digitos pedum habent breuiores.*

Tēperies.

Sacrorum è colore temperiem indagans Beliſarius, ex pennarū colore leuitatem argui tradit. Ad ignis ſimilitudinem pennati ſunt. Bilis enim colorem in pennis, inquit, præ ſe ferunt. Quare calidi cordis eſſe putandi ſunt, iraſcique nimium, ſi præda fraudari ſe aliquo modo ſenſerint, magis quàm alij ſolent. Vnde acres potiùs dicendos putamus, quos alij ſacros, alij aëreos aut aërinos, aërophilos alij vocant.

Bellonij deſcriptio.

Inter poſteriores Bellonius hanc & curtā quidem deſcriptionē adfert, inquiens: Sacer hic fœdioribus, quàm ulla alia quæpiā auis rapax, aſpectu pennis integitur. Colore enim ſunt inter ruffum & fuligineum medio, Miluinæ ſimillimæ. Breuibus eſt cruribus, tibijs, pedumq; digitis cæruleis, hac parte nōnihil Lanarium referens.

Carcani deſcriptio. Magnitudo. Caput. Oculi. Nares. Roſtrum. Statura. Color. Cauda. Alæ. Crura. Dorſum. Hornotini.

Ampliorem Carcanus Vicentinus ponit his verbis: Falcones Sacri dicti, Peregrino etiam grandi maiores ſunt. Hiſce caput eſt admodum canum, vertice plano, ſimillimum capiti Miluorum, quibus cauda eſt bifurcata. Oculi nigri, magni. Roſtrum cæruleum, nares exiguæ, vt plurimùm. Corporis ſtatura plerumque oblongiuſcula, maculæ pectoris fuſcæ, uti dorſum, alæq; ſuperiores quoque, femora interiora alba. Cauda maculis ſemicircularibus phaſeolorum figuram, aut renum ferè exprimentibus, varia eſt & longa. Alæ item magnæ & oblongæ. Crura pedeſq; tota ferè coloris cærulei, verùm cętero corpori comparata, non admodum magna. Hornotini, vulgò Sori modicum ab his, qui plumas mutarunt, differunt. Hi enim eas, quibus pectus variat, notas paulò nigriores, ac rotundiores hornotinis obtinent, pedes quoque his nonnihil albeſcunt, & quibuſdam aliquanto luteo maculantur. Omnibus quoq; ferè dorſum ruffum ad cinereum tendit, ut Turturibus. Quibuſdam tamen tam hornotinis, quam his qui plumas veteres exuerunt, dorſum cum alis ſuperioribus nigreſcit. Ita vt arduum ſit, & difficile, niſi artis admodum perito, eos dignoſcere. Hactenns Carcanus. Fridericus Imperator ex formæ bonitate & proportione in ſacris Falconibus (quos meo iudicio, vt antè etiam monui, non agnouit) & pennarum pulchritudine haberi non poſſe delectum aſſerit: quòd pulcherrimi aliquando viſi ſint, non admodum veloces, & è contrario deformes ac indecētis proportionis ueloces, & pulchros, bonitatis laude ſuperent.

Ex Tardiuo deſcriptio.

Tardiuus rurſus Falconem ſacrum eum præferendum tradit, cui color rubicundus, aut ruſtus, aut incanus, (quem griſeū Galli dicunt) fuerit, & qui forma ac ſimilitudine quàm maximè Falconem refert, cui lingua craſſa, & pes amplus eſt, quod in paucis Sacris reperitur: Digiti craſſi & colore fermè cæruleo diluto.

LOCVS NATALIS.

Nidus.

DIFFICILLIMVM, inquit Bellonius, reperire est, qui huius auis nidum sibi uisum asseuerare queat. Galliæ sanè aduena est, & alienigena. Putãt nonnulli accipitrarij ex ultima Scythia, nempe Tartarorum & Ruthenorum oris ab Oceani plaga aduẽtare. Cùm verò certa anni tempestate victus quærendi gratia, meridiem versus proficiscitur, ab aucupibus intercipitur, qui insidias illi obseruato aduentu tendunt in diuersis, qua iter facit, maris Aegei insulis, nempe Rhodo, Carpento, Cypro, Creta, Naxia. Belisarius verò refert Maximilianum Cæsarem è suis quosdam ad extremas Sarmatarum (Polonos nunc dicimus) fines exploratum misisse, vt hoc genus auium è proprijs nidis ad se deferrent. Quos quidem in illis locis in arboribus non proceris nidulari inuenerunt. Vnde facilè conijcitur (inquit) non paruis, sed magnis tantùm auibus eos vesci, & insidiari. Quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob causam in sublimi minimè nidificare existimant, quòd omnis generis cadaueribus vesci solent. Contrà verò Paulus Iouius de legatione Moscouitica scribens: *Ad Inugros*, inquit, *Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi Falcones capiuntur, cùm alij, tùm Sacri & Peregrini dicti, quos antiquorum Principum luxus in aucupijs non agnouit.* Idem de his ipsis fortasse alibi ita scribit, *Pecerra regio apud Moscouitas Falcones mirificos præbet, qui non modò Phasianos, & Anates, sed & Cygnos & Grues consectantur.* Albertus quoque contra Belisarij opinionem, aërophylum nidum in altissimis montibus construere scribit. Quin & Falcones Sacros magno admodum numero è Creta Venetias aduehi testatur Carcanus, vbi mercatores quidam stipendio ad hoc conducti à Christianissimo Galliarum rege huic innumerabiles penè quotannis coemptos transmittunt, quod ijs in venatione frequentissimè vtatur.

Pecera regio Falconib⁹ mirificis abũdat.

VOX. VOLATVS.

VOCEM eius Albertus terrificam vocat, & metum alijs auibus incutere, sed rarò admodum clamare, altissimeq; volare testatur, adeò vt etiam nubes transcendere dicatur, è qua altitudine aues interemptas deijcit, quæ delapsæ nonnunquam in terra reperiuntur, sed vnde ceciderint, aut quomodo perierint ignoratur, quòd in tam sublimi loco aeriphylus videri nequeat. Diutissimè præterea volat. Prædam nonnunquam ad trium, aut quatuor horarum spacium persequitur. In summa Sacros Accipitres Belisarius omnium volacissimos ex multorum opinione asserit. Porrò Sacros è nidis abductos non adeò volaces, ut eiusdem generis cæteros reputari, docente experientia, idem tradit.

VENATIO. FEROCIA. ANIMI MORES.

TANTA huius Sacri Falconis est potentia, & tam corporis, quàm animi uirtus, ut Alberto authore, nulla auis adeò magna sit, quam non statim deijciat, nec unam tantùm, sed quotquot habuerit obuias. Capit etiam capreolos, & hinnulos, quorum oculos, & cerebella unguibus dilacerat. Capreolis, in quos uisum defixerit, insidet, & cerebrũ capite perforato excutit. Adeò uerò Aues omnes uires eius inuictas exploratas habere uidẽtur, ut eodem Alberto teste, sub ipso, id est, in eius conspectu, nec Aquila quidem uolet, multò minus alia quæpiam auis rapax, præ eius timore, sed statim ut uiderint Sacrum, reliquæ quotquot sunt aues, ad loca arboribus condensa, uel ad terram refugiunt, & manibus capi se potiùs permittunt, quàm in aërem patentem redeant. More Falconum cæterorum bini uolare, unàq; cum socio uenari consueuerunt, imo & terni, ut ait Belisarius, præsertim quum aliorum generum rapaces ignobiles persequuntur, ut Miluos, & huiusmodi alias. Huius reddens rationem, nam, cùm unguibus sint paruis, inquit, (quod Falconi Sacro minus competere, cui ex Alberto ungues, quam Aquilæ immaniores antè tribuimus, & reliquæ eius corporis uastitati malè respondens, adeoque indignum uidetur) hostisq; fortior, & ad uolatum persistens nimium (neque hoc præcedentibus ex Alberto allatis, ubi auem quantumuis magnam nullo negocio superare Sacer dicitur, consonat. Vnde forsan de alio quopiam Sacri Falconis genere loqui Belisarius, uerbi gratia, qualem Bellonius describit, putari potest) mutuo auxilio, ut alter alterum iuuet, necesse est, & maximè si Milui nigri eis capiendi sunt. Sunt enim Miluorum genera duo, quorum alterum tempestate nostra regale, alterũ nigrum appellamus. Nigri robustiores sunt, ita ut quàuis ẽt ad ter-

Miluorum genera.

ram uſque capti,& à Sacris (ut aiunt) Falconibus circumacti per aëra deſcendāt, à Falconum tamen manibus quandoque euadunt. Qui quoniam cauda utuntur in cælo (aëre) flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo) relictis in terra Falconibus (qui propter aëris denſitatem huius generis Miluos amplius perſequi nequeunt) in aëre iterum ſoluti è Sacrorum unguibus elabuntur. Qua de cauſa indignati Falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixari ac ſeſe inuicem ferire ſæpius uiſi ſunt, adeo quidem ut aucupandi animum abieciſſe uiderentur.

Ne ſibiipſis impugnēt quid agendum.

Quod ne cōtingat, iniuriasq; Sacri obliuiſci poſſint, omni cura ſtudendum uenatoribus eſt, ut ſimul unà Sacri nutriantur, ſimulq; ſedeant,& quieſcant, ſimul quū à uenatore ad ueſcendum inuitantur, inſtrumento volubili, auis ſpeciem præ ſe ferente reſideant, ut communi carnis pabulo nutriri ſociatim poſſint.

Amor erga canes & dominum.

Nam & alioquin ſponte, inquit Albertus, cum ſocio præſtantiùs venatur, quanquam ſolitariam etiam probè venationem exerceat. Hominem, & canes venaticos amat, ac coram eis uenari uidetur lubentiùs, tanquam vires ſuas illis oſtentare velit. A domino, poſtquam cicuratus eſt, nunquam recedit, prædamq; omnem illi reponit. Quamobrem nobiliſſimus dicitur. Si verò aliquando reuocandus erit id alta & ſonora voce, & planè ſtentorea faciendum eſt. Nam & altè,& procul volat, & reclamatorium (ita vocat Albertus

Scapus pinnatus.

ſcapum pinnatū, quod accipitrarij reuocaturi Falconem manu ſeu pugno ſolent prætendere) magnum admodum requiritur, quòd è longinquo videri poſſit. Et licet ſtatim reuocatus non redeat, non eſt cur ideò metuas, neque enim periculum vllum eſt non rediturum. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti. Frigoribus ventoq;, & imbribus, ut aſſerit Beliſarius, maximè omnium rapacium reſiſtit, cui & Tardiuus atteſtatur, laboris omnium patientiſſimum eſſe ſcribens, tractabilem etiam & manſuetum. Quamobrem nec mirum & Ferdinandum olim Siciliȩ Regem huic venationi potiſſimùm delectatum fuiſſe, quoniam ventis ac imbribus prohiberi non poſſit,& quòd plurium generum auibus capiendis inhiaret.

Quas aues venetur.

Prædatur præter alias, aues maximas, vt Anſeres ſyluestres, Grues, Ardeas,& in primis quadrupedes ſyluestres, vt Capreolos leporesq; & id genus alia.

Niphi ſententia de Falcone Sacro.

Vnde Marchio Mōtherculeus, ut memorat Niphus, tertium Aquilæ genus ab Ariſtotele deſcriptum, Falconem hunc Sacrum, quem quidā Hierofalcum etiam nominant, eſſe credidit. Neque fortè ineptè, cùm & montes ſyluasq; colat, & lepores captet,& colore nigricet, vti Valeria Aquila. Alijs tamen; vt Ornithologo magis placere uideo, ad Chryſaëton reducitur,& maiori forſan ratione, in quo plumæ ex ruffo ad nigrum vergunt.

Falco regalis.

Albertus ſanè non incongruè Falconum hoc genus regale vocat. Hinc Tardiuo faciliùs crediderim, qui inquit, Falconem, ut aiunt, Sacrum cibos craſſiores facilè coquere.

Aquilarū vētriculus.

Solet enim Aquilarum præſertim ventriculus vegeto, intenſo, ac quiduis conficiēte calore eſſe præditus.

Cibus.

Albertus tamen, quod mirū videatur, nutriri eos, inquit, delicatiſſimè oportet, cibo ſemper recente, & præcipuè cordibus, cerebellis, & ſanis carnibus, quæ ita recentes ſint, vt ab animantis uitali calore adhuc caleant. Cibi uerò, addit tantundem ferè conſumunt, quantum Aquilæ. Eidem Alberto Beliſarius quoq; repugnare uidetur: cùm inquit, inuēti ſunt aliquando Accipitres Sacri animalium cadaueribus ueſci.

De Sacri Falconis minori genere Bellonij opinio.

De altero uerò minore, ut credo, Sacri genere Bellonius ſcribit, alitem eſſe generoſi admodum animi, & Falconi Peregrino in roboris æſtimatione ab accipitrarijs aſſimilari. Et quanuis ſublimis adeo ſit uolatus, inquit, ut ad Miluum in æthere inſectandum, adoriēdumq; emitti ſoleat, nihilominus etiam ad uolatiliū aquaticarum, aliarumq; campeſtrium auium, & Anſerum ferorum, Otidum, Tetracum, Phaſianorum, Perdicum,& Leporum etiam, atque adeo ad omnis minorum animantium, quæ uenatu perſequi ſolemus, generis capturam inſtitui apprimè idoneus. Etiamſi ob raritatem paucis, præterquam Principibus uſitata ſit uenatio, quæ per Falcones Sacros inſtituitur: in eorum

Vt Grues capiat.

tamen gratiam, qui arte accipitraria capiuntur, hîc ex Carcano rationem transferam, qua in Cypro ad Gruum potiſſimùm capturam adhibentur, (nam in Anatibus capiendis horum vllum eſſe uſum, ut nec Gyrfalconum aut Miluorum, Merillorumuè idem negat) idq; unà cum Falcone Peregrino. Modus quem obſeruant, ferè talis eſt. Conſpecta Grue, accipitrarius Falconis Peregrini capitium nonnihil laxat,& quàm proximè fieri poteſt, ad Gruem accedit, ſimulatq; hæc ſubuolat, dempto capitio ſeu cucullo illum ad perſequendum Gruem emittit. Deinde emittuntur duo, treſuè Falcones Sacri, qui ſtatim rectà Peregrinum per aëra ſequuntur. Hic enim ut Sacris uelocior, uolatuq; agilior, proximus ſemper Grui imminet. Quoniam verò Grus minimè prȩlium cum Falcone init, ac Ardeæ ſolent, ſed ſemper fugere ſolet, quare Peregrinus tandem illum aſſecutus bis teruè roſtro uellit, ac ferit, donec adiutricibus ſacris deuictus, in terram præcipitetur. Hiſce extemplò ſuppetias laturi accurrunt accipitrarij, qui Gruis roſtrum in humum defigunt, cruraq;, ne quid auis illis lædat, perfringunt. Deinde omnibus ſimul Falconibus ex Gruis cerebello, oſſibus, medulla, corde apparant ferculum, ſuppam illis uocatum, ſed pluſculum ex illo Peregrino concedunt.

DE

DE GYRFALCONE. Cap. III.

ANIMI, corporisq; magnitudine proximus Falconi Sacro, meritò Gyrfalco æstimandus est. Hic enim non minus, quàm ille cæteris Auibus terrorem, uel solo etiam conspectu incutere dicitur, & Aquilam quoque audere adoriri. Vnde fortasse factum, ut nomẽ Herodius, quod alij Aquilarum principi dãt, huic quoque datum à nonnullis sit. Verùm cùm omnium testimonio Aquilã sit minor & reuera omni ex parte Falconis naturam referat, nempe colore, actis, uoce, figura denique, itaque Falconi Sacro hoc ipso cedere eum æquum est, quem Aquilæ, quàm Falconi similiorem antea diximus.

Herodius cur Gyrfalcus dictus.

SYNONIMA.

NOBILIS huiusce Falconis nomenclaturam alij aliter proferunt, scribuntq;. Nobis cum maiori tam scriptorum, quàm gentium parte Gyrfalconem appellare visum est. Peregrinum enim hoc auis huius nomen, nempe Teutonicum putamus, & cuius rationem frustra è Græco, aut Latino sermone petas, quod pleræq; nationes, tanquam commune vsurparunt. Etenim si Hierofalcum dixeris, quod nomen Falconi sacro competit, amphibologiam induces. Video tamen hoc Ornithologo placere, qui Hierofalcum ceu Græcæ originis vocem, quasi sacrum Falconem dicas, cum [a] Paulò Iouio scribere mauult, quod nomẽ magnitudinem & vires mereri dicit, non minus, quàm antecedẽtem, quem Sacrũ Latinè nominamus. Sed & alia ratione Hierofalcum fortè vocatum suspicatur, quòd scilicet Herodios, id est, Ardeas, capiat. Vnde fortasse etiam Herodium eum vocasse recentiores existimat, cùm Herodius tamen (vel potiùs Erodius sine aspiratione) non Falconem Ardearum venatorem, sed Ardeam ipsam significet. Ego potiùs ob similitudinem, quam cum Aquila Regia seu Chrysaëto gerit, quem Albertum secuti barbari, Herodium, tanquam Auium heroẽm, vt ipse somniat, vocant, ab non admodum Latinis hominibus nũcupatum putauerim primùm, quorum vocibus etiam posteri linguæ politioris vti coacti sunt, si intellegi voluerint, melioribus destituti. Ita Iouius Herodium Falconum genus nominat, quod tamen apertè ab Hierofalcone separat. Qua de causa, incertum, nisi quod simile vero est, Falconis nomine, quod quibusdam nationibus valdè generale est, omnemq; ferè auẽ rapacem, cuius in venatu vsus est, significat, etiam Aquilam principem comprehenderit. Alioquin tanquam Auium historiæ non admodum peritus nominum quorundam, non exactam omnino rationem habuisse putandus est. Verba eius in capite de loco ponemus. Hac igitur posteriori ratione alij Hierofalcum, alij Hierofalconem scribunt. Priores uerò, quos sequimur nos, quidam Gyrfalcum nobiscum, quidam verò, inter quos Albertus & Volaterranus, tanquam si Latinæ esset originis, Gyrofalcum dictum putant, nempe à gyro, & circuitu, quo inter uolandum vtitur, prædam circumagat. Ornithologus inter cæteras coniecturas Girofalconem, quasi Agirofalconem fortasse dictum putat, deriuatione nominis Italica, etsi Italus ipse non sit, eadẽ nempe ratione, qua Hierofalco ab Herodijs, id est, Ardeis capiendis dictus videri possit. Itali enim Ardeam Agironem vocant. Atqui Paulus Iouius Hierofalcos Ardearum hostes speciatim cognominat. Sunt qui Grifalcum dicant, vt Paulus Venetus, fortasse quòd ei cum Gryphe rapacitas, audacia & robur penè sint paria. Nobis verò Girfalco nomen præ cæteris arridet. Hoc enim plerosq; vsos videmus, aut alijs, etsi nonnihil variantibus, ab his saltem sine dubio detortis uocibus, cuiusmodi sunt Girofalco, Girifalco, quæ omnes ab hac dictione, Girfalc, deriuantur, cuius à Germanis petita est origo. His enim præsertim inferioribus, gir, siue gier, auidum, rapacẽ, voracemuè designat. Vnde Vulturem inter Aues immanissimæ uoracitatis uolucrem, Voghel gier, id est, auem auaram, rapacem, & edacem nuncupant. Hunc uerò Falconem, aut quod instar Vulturis magnus sit, (qua de causa & alio nomine ipsis Grosserfalck, id est, Falco magnus dicitur) aut quòd ob eam, quam passim in omnes Aues exercet sæuitiam, auari & rapacis nomen, non minus, quàm ille mæreri uideretur. Non absimili ratione ijsdem Gerfalck quoq; (Eorum n. idiomate Ger, appeto, concupisco, seu etiam congrego, corradouè) significat. A Germanis suum uocabulum Itali Girifalco, & Galli suum Gerfault mutuati, uel hoc nomine dici possunt, quòd horum nominum etymologia apud eos solos explicari possit. Moscouitæ hos Falcones (si modo ijdẽ sunt) Kretzet uocant. Poloni Byalozor. Ea sanè quam adduxi Gallici nominis ratio plus verisimilitudinis in se habet, quàm ea, quam [b] Bellonius adducit. Vult Gerfault dictum quasi Gypsfalcus. Gyps autem Græcis Vultur est, quod nimirum, inquit, inter rapaces post Aquilam facilè sit ferocissimus,

Hierofalco cur dictus.

[a] *In lib. de leg. Moscouitar.*

Cur Herodius dict[us].

Falconis nomine omnes Aues rapaces cõprehendi.

Gyrofalc[us].

Agirofalco Agirone.

Grifalcus.

Girfalco cur sic dictus.

Gir, aut Gier quid.

GrosserfalcK.

GerfalcK.

Kretzet.

Byalozor.

[b] *Lib. 2. c. 6*

Bellonij error.

simus, adeò se harum vocum allusione captum, & similitudine deceptum penè affirmans, vt
Girfalcum Gypaëton staturus fuisset, nisi huius ignauia obstitisset, quò minus eius nomen, tam
generosæ indolis aui accommodari posset. Ad hæc maior similitudo inter has duas dictiones
Faulcon.
Gerfault, & Gerfalck auribus percipitur, præsertim cùm Galli Falcum, Faulcon, dicant. Accedit vocum huic consonantiæ naturæ, & indolis concordia, quæ magna est Vulturis & Girfalci, Gypaëti verò, & Girfalci nulla. Quanuis, vt diximus, sua sibi per se Girfalco stat nominis ra-
Gyr.
tio, etsi ad Vulturem, quem Gyr Germani vocant, minimè referatur. In eo verò magis peccat
Bellonius, quòd hunc Gallorum Gerfault, seu Girfalcum Aquilam Anatariam faciat.

FORMA

[a] L.23.c.6.
GYRFALCVS, inquit[a] Albertus, figura, colore & actu, id est, moribus & voce, omnino naturam Falconis refert, maior Asture, minor Aquila. Belisarius hosce, ut inuentu rariores, ita cæteris Accipitribus aspectu pulchriores esse scribit. Nam præter speciosam corporis formam, eo standi modo, inquit, erecti manent, eaq; membrorum cõpositione, id est, habitu, ac gestu, hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maiestatem præ se ferant. Idem Albertus testatur, cùm inquit; Solet autem præ ceteris Falconibus erectus, & pennis benè compositis stare. Quem verò nos hîc damus Girfalcum ad viuum, & verum exemplar il-
Girfalci nostri descriptio.
lius, quem olim in aula Serenis. Ferrariæ Ducis Alphonsi vidimus, primùm natiuis suis coloribus depingi, deinde exsculpēdum in tabula lignea delineari exactè curauimus, idq; primùm eo situ, quò dorsum spectatori obuertere, atque intorto collo in tergum respicere videtur. Sed quoniam hæc icon verum & natiuum eius positum, quo erectus in pedes, decora admodum statura, habituq; corporis pulchrè composito, præ cæteris perticę, cõtouè aut accipitrarii pugno insistere ab omnibus perhibetur, minus exactè exprimit, ideò alteram diuerso gestu, & penicillo, & celtæ stylo effingi voluimus. Noster enim potissimus scopus est, eas rerum naturæ imagines ob oculos spectatoribus ponere, quæ doceant potiùs, quàm delectent. Huius igitur Gyrfalci talis erat figura: Vertex ei erat complanatus, ac sessilis colore cinereo. Rostrum cras-
Vertex.
Rostrum.
Oculi.
sum, validum, breue, cæruleum, vnco modico, sed acutissimo, ac robusto, subcæruleo, deorsum incuruatum. In oculis nigerrima pupilla, iris cærulea, cæruleo quoque circulo ambiente conspiciebatur. Dorsum, alæ, venter, cauda, alba erant, verùm tergi, alarumq; plumæ penè singulæ nigra macula notatæ, quæ cordis quodammodò figuram æmulabatur, instar oculorum in cauda Pauonis. Alarum remiges, prope extremum apicem nota maiori, ac longiori nigra ornan-
Alæ.
Pectus.
Cauda.
Tibiæ.
Pedes.
tur, quæ tamen margine seu limbo albo clauditur. Alæ admodum longæ, adeò ut parū abesset, quin ad extremam vsque caudam pertingerent. Gula, pectus, & venter pura tingebantur albedine, nullis maculis respersa. Cauda non admodum longa, imo respectu sui corporis, nec non cæterorū Falconū breuiuscula potiùs, quòd etiā Albertus notauit, notis nigris trāsuersim variegata. Tibiæ & pedes colore cęruleo diluto. Tibiæ crassæ, robustæ. Pedum digiti oblongi, validi, latè expansi, tabellarum continua serie per totum intecti. Iconē sequens pagina dabit.

Hanc descriptionē probè per omnia conuenire video cum his, quæ ab alijs authoribus sparsim tradūtur, de hoc ipso Girfalco, nēpe ab Alberto, Belisario, Tardiuo, Carcano, Bellonio. Cùm autem nullus horum, imo ne omnes quidem simul perfectam eius descriptionem dederint, hęc instar omnium esto. Vnum discrepare inuenio, sed obscuri nominis scriptorem anonimum, authorem libri de rerum natura. Hic enim in hęc uerba scribit. Girfalco siue Herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis, respectu alarum eius: colore cæruleo, maxima tamen sui parte corporis ad albedinem declinans, pręterquam in pectore & alis, vbi cęlestem colorem euidentiùs omittatur. Hęc ille. Verùm genuino Girfalco nihil pręter rostrum, cruraq; & pedes cęruleum esse omnes vno ore testantur, neque interea, quę ex nonnullorum sententia Girfalci genera posituri sumus, vnquam vel nomine tenus cęruleum legere aut inuenire potui. Vnum tantùm Falconem mihi videre olim contigit, qui quodammodo ad cęruleum accedere dici possit. Sed reuera leucophęus potiùs est, quo etiam me nomine tum fuit donatus, ita tamen vt ad cyaneum nonnihil vergat. Verùm hic tota forma, ac habitu tantum à Girfalco distat, quantum Aquila ab Vlula, vti ex eius historia suo loco manifestum euadet. Interim tanta huius apud me non est authoritas, vt mihi negotium facessere, aut rem claram conuertere debeat. Scaliger illum Gryfalconem, quem vnicum apud Carolum Sabaudiæ Principem sibi visum refert, à Falcone, quem Peregrinum vocant, nihilo nisi magnitudine, distulisse scribit. Et Bellonius Girfalcum vulgaribus Falconibus sescuplo maiorem esse asserit,

GENERA.

GIRFALCONVM (ſi Franciſco Carcano huius artis alioquin peritiſſimo credimus) diuerſa etiam aliquot reperiuntur genera, plumarum colore diſtincta. Alios enim flauos, quoſdam rubeos, fuſcos nonnullos eſſe aſſerit. Albos ſibi viſos vnquam negat, & num reperiantur, ſubdubitat, cùm tamen præter eum, quem nos modò calamo delineauimus, ſaltem plurima ſui parte albicantem, ac nihil pręter maculas exiguas nigri habentem, Sigiſmundus Baro ab Herberſtain, Matthias à Michavv, Beliſarius, Paulus Iouius, apud Septentrionales pręſertim populos, albos Girfalcones reperiri vno ore affirment. Et Fridericus Imperator non dari tãtùm Girofalcones albos, ſed cæteris etiam præferendos eſſe aſſerit. Quoniam pulchriores rarioresq; ſint, & à remotioribus locis, quàm alij, ad nos perferantur. Sunt item eodem teſte, alij cinerei, alij ſubalbi, maximè verò in pectore; alij ex albo, & cinereo permiſti. Qui albi ſunt in pectore, etiam magis albicant, & primo anno dorſum partim albicat, partim ſubruffum eſt, vel ſubrubeum; Vbi verò mutati ſunt, color ille ſubruffus & ſubrubeus in nigredinem permutatur. Albi verò candidiores ſplendidioresq; euadunt. Alborum etiam Girofalconum roſtrum magis, quàm in cæteris Girofalconibus ad albedinem tendit. Cinerei ſiue incani, quos griſeos Galli vocant, antequam mutati ſint colore differunt; nam alij fuſci ſunt, ſeu ſubnigri; alij ſubrubei, & hi duobus modis. Quidam enim maculis inſigniuntur, alij minimè. Qui maculati ſunt, ijs dorſum & cauda veluti guttulis quibuſdam conſpergitur; ſed in vno quàm in altero magis. Qui maculis carent, ij egregiè cinerei euadunt. Qui inter album, & cinereum medij ſunt, horum alij magis ad album, alij ad cinereum colorem magis inclinant.

Girfalconũ penes colores differẽtiæ variæ.

Gyrfalcones maculis carentes qui.

PROBATIO. DELECTVS.

QVONIAM (inquit Beliſarius) ſatis conſtat ex pennarum coloribus Accipitrum animos dignoſci, fuluum ac lucidum, auroque ſimillimum cęteris pręferendum eſſe dicimus, vtpotè audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum, qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robuſtum &c. Quod ad reliquam formam attinet, ſint Hierofalcones roſtro adunco, eo tamen nõ minus magno. Neq; enim in vniuerſo generè roſtri nimia magnitudo vnquam laudabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis proportionem malè reſpondet, & veriſimile eſt nimia nec vtili humorum abundantia, roſtra & vngues creſcere & augeri. Quamobrem Accipitres huiuſmodi, tanquam nimijs humoribus referti, minus leues reputabuntur. Sint prętereà vnguibus validis, poſterioribus maximè. (Hanc notam etiam Albertus Girfalco attribuit) planis cruribus, nodoſis, nec longis (credo legendum, non nodoſis. Nam alioquin planum, & nodoſum ſibi mutuò repugnant, & Albertus quoque non nodoſa uult eſſe) Cauda ad ſui corporis formam decenti. Alarum verò ſummitates ita ſint fortes, ut facilè iudicari, & animaduerti inde poſſit, in uolatu eos quàm diutiſſimè perſeuerare poſſe. Et [a] Fridericus Imperator bonã membrorum Gyrfalconis formam atque proportionem hanc eſſe memorat. Superior, inquit, capitis pars non ſurſum in tumorem attollatur, ſed ubiq; ęquale ſit: Sinciput amplum, & ſpatioſum. Anterior capitis pars, illa nempè, quę ſupra oculos eſt, etiam ſit ampla, ſupercilia eminentia, oculi concaui, nares inſigni foramine patulæ, roſtrum craſſum, curuum, atque durum. Collum, quà caput ſpectet, gracile, quà ſpatulas, craſſum. Corpus uniformiter deſcendat, & ſubtilius & acutius ad caudam uſque euadat, eamq; formam ſeruet, quam Geometræ pyramidalem uocant. Alas habeat ad dorſum eleuatas, non autem dependentes, ſed ita complicatas, ut una propè caudam alteri ſupponatur, & in modum crucis ſeſe ambæ interſecent. Pennę alarum maiores, tam quæ alias cooperiunt, quàm quæ copertæ ſunt, hoc eſt, tam ſuperiores quàm ſubteriores, latę ſint, & durę. Pennæ cooperientes quanto magis alias cooperiunt, tanto laudabiliores ſunt. Pennæ caudæ, cùm non uolat, ſimul ſint recollectæ, atque ſub duabus ſuperioribus, quæ coopertores dicuntur, adunatæ. Gula ampla ſit, atque profunda, poſt ingeſtum etiam multum cibum parum turgeat, & cibo plena, ſit rotũda. Pectus exterius promineat, carnoſumq; ſit, & denſum. Coxę ſint amplę. Tibiæ curtæ, craſſæ. Palma pedum craſſa etiam & ampla; digiti longi, macri, aſperi, ſquammoſi, ſpatioſiq;. Vngues macri, adunci, & acuti.

Cauda. Alæ.

[a] Lib. 2. de Venat. c. 19.

Caput. Sinciput. Occiput. Oculi. Nares. Roſtrum. Collum. Corpus. Pennæ.

Coxæ. Tibiæ. Pedes. Digiti. Vngues.

LOCVS.

LOCVS.

SCRIPTVM reliquit Belisarius vltimam Germaniæ partem versus Septentrionem, quæ Noruegia nuncupatur, Girfalconum esse patriam. Nidificant etiam, inquit idem, in insula, quam Hirlandiam vulgò nominant, quæ adeò præ cæteris frigidissima est, vt aliorum ibi Accipitrum genera nō reperiantur. Est eadem sterilissima, altissimisq; montibus, & saxis plurimis, geluq; nimio ac frigore inhabitabilis &c. Mercatores, qui insulam adeunt, frumenti, farinæuè parum, ac vilissimas ibi merces important, quę siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem Hierofalcones Accipitres ad Maximilianum Imp. Germanorum deferunt. Quorum pennæ magis albæ, formaq; maiores cæteris sunt. Nā ij qui è Noruegia transportantur, non albi sunt, nec adeò magni, quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solùm mundi partibus Hierofalcones nidificare compertum. Hæc omnia Belisarius. Verùm hac in re alij quamplures ab eo dissentiunt, qui alia aliquot loca, in quibus Girfalci reperiuntur, recensent, quāuis hoc verum est, quòd ea ferè polo arctico subiecta sint, aut vicina. In primis enim Paulus Venetus *Balasciam* nominat *Prouinciam, & quàm opimos habere Herodios, & Falcones affirmat*. Idem alibi: *In mari congelato insulas quasdam Grifalcos & Falcones producere* scribit. Item [a] rursus alibi, *Grifalci* (inquit) *qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat, sed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt*. Paulò verò antè, in eodem capite sic scribit. *A monte Alchai Aquilonem versus venitur ad campestria regionis Burgu, quæ dierum quadraginta itinere patēt, postea peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare solent Herodij, siue Falcones Peregrini, qui inde ad magni Cham curiam* (aulam) *perferuntur. Nec inueniūtur vllæ aliæ aues in his mōtibus præter Herodios, & aliud auiculæ genus, quo pascūtur Herodij.* Ex quibus tamen verbis postremis facilè apparet, Herodium ab Hierofalco diuersum ab eo existimatum. Herodium enim & Falconem peregrinum pro i, sdem habet. Præterea Girfalcos superiùs ad magnum Cham deportari negat, Herodios verò illuc deuehi concedit. Paulus quoque Iouius simul & alibi, quàm in dictis à Belisario locis reperiri Hierofalcos, seu Girfalcos testatur, & Hierofalcum ab Herodio etiā distinguit, cùm in Inugrorum, Vgolicorumq; montibus nobilissimos Falcones capi, & ex ijs genus vnum esse candidum, guttatis pēnis, quod Herodium dicunt: esse præterea Hierofalcos, Ardearū hostes & peregrinos scribat. Hic enim Herodios & Hierofalcos seorsim enumerat, sed quos Hierofalcos dicat, ignoro. Herodius sanè ille candidus guttatis pennis ad amussim nostrum, quem descripsimus, Girfalcum exprimere videtur. [b] Matthias à Michovv Canonicus Cracouiēsis in Sarmatię Asianæ descriptione narrat, ad se nempe in Poloniam adferri ex locis Septentrionalibus (sine dubio extremis & penitissimis. Nam alioqui & Polonia in Septentrione est, è quibus Cardanus nominatim Iurcam Scythiæ exprimit) auem rapacem, magnitudine Aquilæ, sed cauda & alis prolixioribus, in similitudinem Accipitris, quem Moscouitæ Kiczoth, Poloni Byalozor, id est, albicantem splendorem vocant, quandoquidem subalba sit, ventre potissimùm. Hanc nostrum esse Girfalconem, posita ab eo signa verisimile faciunt, & [c] Sigismundus Baro Girofalcones eos ait esse Falcones magnitudine excellentes, quosdam phœniceos, quosdam albos, & Kretzet Moscouitis appellari. Ex hisce omnibus patet non in solis illis duabus regionibus, nempe Irlandia, & Noruegia, vt Belisarius vult, Girfalcones gigni. Quamuis maxima ex parte eosdem illic nasci haud grauatim admiserim. Nam & ille albus nigris notis maculosus, cuius nos figuram exhibemus, è Noruegia allatus, ac Sereniss. Ferrariæ Duci missus dicebatur. Tardiuus Gallus quoque testatur Girfalcū nasci in regionibus frigidis, vt Dacia, & finitima huic Noruegia, necnon Prussia, ea potissimùm parte, quę ad Russiā vergit. Capi autē plerūq; inter nigrādū in Germaniam.

Noruegia Gyrfalconibus abundat.

Balascia optimos gignit Herodios & Falcones.

[a] Li. 1. c. 61.

Falco candidus mutatis pēnis quis.

[b] Cap. 14.

Kiczoth. Byalozor.

[c] *In cōment. rerum Moscouiticar.*

Kretzet.

Prussia, & Russia Girfalconibus abundat.

MORES. INGENIVM. VENATVS.

ALBERTVS, & Petrus Crescentiensis, alijque Girfalcum auem esse fortem, ferocem, strenuam, ac mirè audacē scribunt, adeo vt inuentos asserāt, qui etiam Aquilas aggredi non dubitarint. Capere aues omnes quantumuis magnas, reliquisq; Falconibus & Asturibus terrori esse, vt qui in eius aspectu ægrè volent. His attestatur Sigismūdus Baro, cū in hęc verba scribit: *Hisce auibus, quas Kretzet Moscouitæ vocant, nos Girfalcones: Cygnos, Grues, & alias id genus aues capere solent*. Sunt autem eædem aues audacissimæ quidem, at non tam atroces, nec impetu tam horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est) decidant, extinguanturq;. Illud quidem experientia compertum est, si quis

quis venatur Accipitre aut Niſo, aut alijs Falconibus, & interim Kretzet (quam à longè volantem continuò ſentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius non proſequantur, ſed pauidæ ſubſiſtant. Notat aũt Matthiam à Michau Canonicum Cracouienſem, qui rapaces omnes, nempè Accipitres, Falcones, hanc adeò metuere in ſua Sarmatia Aſiana ſcripſerat, vt ea inſpecta tremant, decidant, & extinguantur. Verùm hyperbolico eum tropo in hac narratione vſum cenſeo. Quam etiam in Cardanũ reprehendit Scaliger, cùm inquit: *In Getharum, Scytharumq́, regionibus auis vocata Cretzet, tantarum virium, tantæq́, eſt audaciæ, vt ea volante, aliæ rapaces trepident. Non enim vtar ambitioſo verbo illo tuo, quo dicebas Aquilam exanimari.* Hoc enim in Michouuio legerat Cardanus nimium credulus. Gruibus & Ardeis infeſta in primis auis eſt, cùm naturæ ſponte, tùm magiſterio Accipitrariorum inſtructa. Si enim in quinque Grues, libero & aperto aëris campo volantes emitti contingat, non prius perſequi deſinere dicitur, quàm ſingulas in terram deiecerit. Vidiſſe tempeſtate ſua peregrinos, ſacrosq; Accipitres adnitentes Ardeas perſequi, narrat Beliſarius, illosq; relictis tandem Ardeis venatorum altis vocibus reuocatos redijſſe. Emiſſum verò denique ex Accipitrarij manu Hierofalconem ita citato volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarũ percuſſione perſpexiſſe, vt filo ſublimi tractum cenſere quis poſſet, derelictam ab alijs in æthere Ardeã uiciſſe, & cepiſſe. Hinc etiam fit ut de eius pugna nulla aut exigua uoluptas capi poſſit. Nam & ille quem unicum Gryfalcum ſe uidiſſe narrat Scaliger, qui Caroli erat ducis Sabaudiæ, uolantum omne genus ſine ullo negotio deijciebat. Nec uiſa præda rationibus aërem ſuperabat, ſed rectà ab aucupis manu ad auem, quæ non ut aduerſus Falconem aut Sacrum ſeſe comparabat ad defenſionem, ſed ſola fuga ſaluti conſulebat. Verũ ut docet Sigiſmundus Baro, quemadmodum in alias aues aduerſo impetu feruntur, rapacesq; ac feroces exiſtunt, ita inter ſe mutuò manſuetiores ſunt, nec mutuis ſeſe morſibus, quod aliæ rapaces faciunt, dilaniant. Imò relatum ſibi à viris fide dignis ac grauibus idem affirmat, has eaſdem aues Kretzet dictas, cùm ex illis regionibus, vbi nidificare ſolent, afferuntur, aliquando quaternos, aut quinos, vehiculo cuipiam in eam rem parato ſimul includi, atque eſcam, quæ illis porrigitur, obſeruato certo quodam ſenij ordine ſolere capere: id autem ratione, an natura illis indita, an alia quapiam cauſa faciunt, incertum eſſe. Hoc prætera ipſis peculiare idem aſſerit, vt præter cæterarum rapacium morem, nunquam ſeſe aqua abluant, ſed ſola arena inſtar pulueratricum, qua ſeſe expurgẽt, ac pediculos excutiant, vtãtur. Quod à noſtratibus diuerſam ſpeciem arguere vult Scaliger. Frigore tantoperè gaudere, vt perpetuò aut ſuper glacie, aut lapide, marmoreuè algido ſtare geſtiant. Qua verò ratione venationem exercere ſoleant, quaque huic adhiberi, & ad eam inſtitui, denique qua paſci, Albertus docet in hęc verba: Solus venatur, ſed meliùs cum ſocio. In venatione diù perſequitur prędam. Quare venator, ut eum aſſequatur, veloci equo indiget, necnon canibus velocibus, qui, cùm prædam deijcit, eam tollant. Præcipuè autem docendus eſt hic Falco ne in aqua prædæ inſideat quia frequenter longiùs diſtat à Falconario, & lędi poſſet in aqua. Quamobrem non ſecundum longitudinem aquæ emittendus eſt ad prædam, ſed tenendus, donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyro Falconis metu ad aquam redire non audebunt. Quod ſi à campo uerſus aquam emittantur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, uel ſi percuſſę fuerint, in aquam decident, Falco autem prædam ſequens lædetur, uel mergetur. Et ſi euadit, redetur tanquam timidior propter acceptam noxam. Paſcendus eſt carne ſanè delicata, & recenti, & quæ adhuc uitali calore caleat. Delicatã uoco, quæ cordi propinquior eſt, tanquam magis elaboratam, (Nam & ſylueſtres aues, ſeu rapaces pleræque de pręda, quam ceperint, cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas uerſus alam dextram, raro uerſus ſiniſtram. Præcipuè uerò paſci debet Gyrofalco calidæ naturę auibus, ut Columbis, Palumbis & ſimilibus, ijſque recentibus. Nam omne genus Accipitrum, Falcones, Aſtures, Niſi, recentibus tantùm aluntur, nec unquam reuertuntur ad reliquias prędę, dum ſunt ſylueſtres, neque cadaueribus, ut Aquilæ & Milui inſident. Sed poſtquam ſemel de aliqua aue guſtârint, illa deinceps relicta nouam ſemper prædam perſequuntur. Maximè uero Gyrofalco recenti, & etiamnum calẽti carne delectatur. Quamobrem de præda prius incipit comedere, quam occiderit. Itaq; non laudo, quod nonnulli Gallinæ uiuę coxam, uel alam extrahunt, & rurſus poſtridie de eadem Gallina partem alteram, Gyrofalconi in cibũ exhibeãt. Proculdubiò enim ſic laniatum Gallinę corpus, mox & calorem febrilem pati & ſaniem incipit generare. Debet ſanè peritus Falconarius naturam ſequi, atque ijs maximè, & talibus cibis, quibus, & qualibus ſylueſtres ipſi paſcuntur, Falcones nutrire.

* Excrc. 231.2.

Cretzet quibus infeſta

Peculiaris mos quo ſe purgent.

Venationis modus.

Cibus.

VSVS.

VSVS.

VTILIS est teste Tardiuo, ad omne genus venationis seu aucupij, sed magistrum benignum, ac tædij patientem, manumq; gestantis placidam requirit, ob ingenij ferociam, alioquin instructu difficilis, nec admodum docilis. Venit Girfalco etiamnum rudis, neque dum mansuefactus, plerunque aureis quinquaginta. Tertiarij verò mares, & ipsi non inutiles, aureis venduntur viginti, & pluris authore [a] Carcano. Mirũ verò videri potest, quod hic ex Oriente eos adferri à mercatoribus asserit, nempe Cypro, Creta, & Aegypto, cùm, ut antè diximus, alij alibi quàm in plaga Aquilonari eos nasci negent. Maxima autẽ horũ pars à Gallis, quibus horum multus in venatione est vsus, vt etiam omnis generis rapacium, coemi quouis pretio soleant.

Institutio.

Pretium.

[a] Li. 1. c. 11

DE FALCONE MONTANO. Cap. IIII.

MONTANO propriè dicto Falconi ideo quartum inter Falcones locum dedimus, quòd strenuus admodum sit, & maximis tantùm auibus capiendis intentus, paruas verò tanquam se indignas negligat. Audax & bellicosus est, vt qui teste [a] Alberto, Aquilam aliquando inuadere, & occidere etiam visus sit, vti suo loco historiæ exemplum fidem faciet. Plures aues eodem furoris impetu interficere, ei ludus est, & volupe. Verùm cùm ob nimiam feritatem, & iracundiam, ingeniumq; rude ac præfractum, institutu admodum difficilis sit, ideo cæteris præcedentibus postponitur, dignitatis ordine.

[a] Lib. 23. cap. 7.

SYNONIMA.

HIC Falco, montanus dicitur, idq; per excellentiam. Quanquam & Peregrinus quoq; & Gibbosus, & alij Falcones in montibus, montiumq; rupibus nidulentur. Fortasse quòd, quemadmodum illud hominum genus, quod montana incolit, agreste & incultum, ingenioq; magis, quàm cæteri, truci sit: ita & hi Falcones naturę quàm cæteri sint ferocioris ac truculentioris, magisque indomiti. Hos Itali Montanaros vocant. Ad horum credo imitationẽ etiam Albertus Montanario Latinè nominauit. Gallis vocãtur Montagners. Germanis Birghfalck.

Etymũ nominis.

Montanarus.

BirghfalK.

DIFFERENTIA.

FALCONVM montanorum, hornotinorum præsertim, variæ sunt iuxta colores differẽtiæ, iuxta [a] Carcanum. Alij enim rubicundi, alij fului, alij fusci toti, imo Coruorum instar nigri, alij cineritij, alij denique colore eius Anseris feri, quem vulgò Balettam nominant, quique piscibus victitat.

[a] L. 1. c. 7.

FORMA.

MAXIMA horum Falconum pars statura est mediocri. Pauci admodũ, magni reperiuntur, exigui corporis permulti, & eius quidem nonnulli teretes, oblongi alij. Albertus montano Falconi crassitudinem ferè eandem, quæ Asturi est, ascribit, sed illum corpore breuiorem facit. Pectus ei tribuit rotundum, ac figuram in pedes stanti pyramidalem, quæ pyramidem, quam in dorso nonnihil compressam quispiam fingat, referat. Omnes penè caput habent rotũdum vertice fastigiatum, ac nigrum, coronula quadam cineritia cinctum, cui in fronte non longè à rostro plumulæ quædam exiles ac tenuissimæ, veluti capillares eminent, quæ quidem exiguo numero in fuscis seu nigris conspiciuntur, aliquando omnino nullæ. Rostrum habent breue, ac crassum, nigrumq; narium foramina angusta, oculos, palpebrasq; similiter exiguas. Guttur candescit nonnihil ad sternum vsque, maculis conspersum maiusculis, pectus reliquum versus inferiora notis quibusdam exornatum est, quæ ferrugineæ quandoq;, nonnunquam rubeæ, aliquãdo nigricantes conspiciuntur, & alijs præterea minutioribus notulis distinguũtur. Quibusdam verò guttur & pectus nigris plumis vestitur. Femora interna nigrescunt. Dorsum ac lumbi maiori ex parte plumis fuscis, eisque minutis obteguntur. Habent eorum aliqui post medium dorsum, lineas quasdam albicantes, aut rubescentes, quæ deorsum vergũt. Alij etiam purè

Magnitudo.

Crassities.

Pectus.

Caput.

Rostrum.

Oculi.

Guttur.

Femora.

Dorsum.

pure cineritias dorſo gerunt, aut eius coloris, cuius eſt Anſeris feri illud genus, quod Vicentini

Baletta. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Mutati vt noſcantur.

Balettam vocant. Alas habent minimè vt Peregrini longas, caudam item eiſdem breuiorem, & maiori ex parte in modum caudæ Tinnunculorum variegatam. Inueniuntur etiã quibus cauda Falconis Sacri ſimilis eſt, ſed rari admodum. Crura & pedes plerunq; habent croceos, quibuſdam ex flauo paleari palleſcunt, & ſquammis denſiſſimis integuntur. Pedes ſunt, quàm Peregrino minores, digiti magni, & carnoſi, vngues nigerrimi. Mutatos (vt vulgò vocant) faciliùs eſt cognoſcere. Caput habent nigrum inſtar Cornicis, nares crocea pellicula circum amictas, quemadmodum & oculos. Collum, humeri nigreſcũt. Pars dorſi inferior uerſus vropygium cæruleo tingitur. Guttur ad ſternum vſque candet. In quibuſdam verò obſcurè rubeſcere conſpicitur, in alijs nigricat, vbique verò maculis rotundis inſignitum. Cauda breuiuſcula & nigra. Plumæ, quæ femora veſtiunt, fuſcæ ſunt. Crura valida. Aduertendũ verò, quantò ſæpius pennas veteres exuerint, tanto guttur eos obtinere candidius, maculaſq; illas euadere minores, & pennas illas, quæ dorſum, ac lumbos contegunt, cæruleo intenſiùs tingi. His con-

Delectus.

ditionibus Falco montanus præditus ſit oportet, qui minimè contemnendus eſt. Sit procero ac ſpecioſo corpore. Tantoq; autem maiori in pretio habendus eſt, quanto parte quapiã nempe aut capite, aut plumis, aut pedibus Peregrinum magis refert. Optimus verò Hornotinus fuſcus. Eos verò, qui corpore ſeu ſtatura ſunt, exigua, prudentem accipitrarium, vt non aggrediatur inſtituere, etiam atque etiam moneo. Raro enim rem agunt, rarius verò eorum mares ſeu tertiarij, imo oleum, & operam perdere faciunt.

VICTVS. VENATVS. MORES.

Quas aues capiat.

MAGNAS tantùm contemptis paruis, aues captare hunc author eſt Tardiuus. Et in Auibus magnis mirè audacem, Albertus item teſtatur. Carcanus hunc, præſertim ſi hornotinus eſt fuſcus, non Anates ſolùm, ſed & Anſeres & Ardeas capere aſſerit, eſſeq; animo in his perſequendis mirè intrepido, & ſuprà quàm credibile eſt, audaci, necnon admodum rapacem ac mordacem: verùm indocilis ingenij. Nam Albertus, eſt, inquit, hoc Falconum genus ferum, & malis præditum moribus, iracundũ, inconſtantis irę, difficili cura regitur, & cuſtoditur.

Mores. Inſtitutio.

Itaque rarus eſt Falconarius, qui mores eius ſatis perſpectos habeat. Quamobrem pręceptum eſt Ptolomæi Regis Aegypti, raro tenendum manu, præterquam in aurora, & aucupij tẽpore. Alijs verò temporibus includatur loco obſcuriſſimo, vbi bis vel ter ignis clarus & non fumoſus accendatur. Neque teneatur manu extra tempus iam prædictum, niſi cùm paſcendus eſt. Sic enim ad manum Falconarij, tanquam beneficam miteſcit, & iracundiam deponit. Atque ita Albertus. Veruntamen contrarium Tardiuus præcipit, frequentius ac diutius, quàm cæteros Falcones geſtandum ſcribens. Suadet verò Albertus accipitrario, ne iraſcenti multùm reſiſtat. Ita enim citiùs iracundiam remiſſurum. Nam ſi præda euaſerit, inquit, prę cęteris indignatur, ita vt per iracundiam aliquando reuocantem ſe inuadat, & caput, aut faciem Falconarij vel

Fortitudo.

equi dilaniet. Eſt etiam quando Falco vnus alterum inuadit. Qua in re Falconarius patiens requiritur, qui non aduerſetur, ſed patienter diſſimilet reuocationem, donec ira depoſita miteſcat animus Falconis. Quod ſi etiam reuocatus Falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curandum eſt, niſi ut caueat Falconarius, ne capiatur ab alio. Quia depoſita ira, ſua ſponte ad domum Falconarij reuertetur. Cæterùm ob mores hoſce non eſt abijciendum hoc Falconis genus, quòd in auibus inuadendis mirè ſit audax. Nam vel Aquilam aliquando inuadit, & occidit. Hinc induſtrio Falconario præcipit Ptolomæus, ne hunc Falconem in fortes aues frequentiùs immittat. Nam ſi per iram moderatè incaluerit, in mortem ſeſe præcipitat. Quod accidiſſe iam in alpibus quidam è ſocijs noſtris obſeruarunt. Nempe cùm Falco mon-

Falco Mõtan⁹ Aquilã occidit. Crudelitas.

tanus è rupe veniens Perdicem ſequeretur, & Aquila fortè aduolans ex aduerſo illam ei præripuiſſet, nec Falco illam Aquilæ denuò extorquere poſſet, cùm aliquandiù fruſtra id conatus eſſet, altiſſimè tandem conſcendit, & impetu deorſum facto, caput Aquilæ feriens, ſe pariter & Aquilam interemit. Semper igitur ne in tantam iracundiam incidat, cauẽdum. Crudelior eſt, quàm Falcones cæteri, & mirè gaudet feritate ſua. Itaque ſæpè reperiuntur ex hoc genere Falcones, quibus auem vnam vulneraſſe, & deieciſſe non ſufficit, ſed multis deijciendis gloriari videntur, adeoque interdũ crudelitati ſuæ indulgent, vt occidendis auibus occupati, cibi etiam obliuiſcantur. Hæc omnia de Montani Falconis moribus & ingenio, Albertus.

CVRA

CVRA VALETVDINIS.

CORPORIS habitu,inquit Tardiuus,inter obeſum & macilentum mediocri ſeruari debet. Aegrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito,atq; ut bibat,curato.Quod ſi non ſanetur,remedijs alibi deſcriptis vtere. Quum purgare eum,& macerare volueris, tres offulas ei de pelle Gallinacea dato. Ad tuendam ſanitatem eius haud modicum facit, ſi chirotecam tuam moſcho inunxeris.Cùm ad venationem emittis,proijce eum ante alios.Ita futurum eſt,ut quantunuis nihil capiat,cum alijs ſit rediturus.

Aqua.

Moſchi vſus.

DE FALCONIS MONTANI. Secundo Genere. Cap. V.

CVM Falconis huius Montani deſcriptionem exactè conſidero, in eam planè ſententiam ducor, ut Falconis quoddam genus ad me olim allatum ſub nullo quidem nomine,ſed cui ego leucophęo à colore nomen indidi,non aliò,quàm huc pertinere autumem,& ſi non ipſe eſt Falco montanus, ad hunc tamen ceu maximè congenerem planè reducendum eſſe. Rationes quæ me adduxerunt, hæ ferè ſunt. Video Carcanum in deſcribendo Falcone montano roſtrum ei attribuere craſſum admodum,curtum & nigerrimum,nares, oculosq; exiguos, & vtraque lutea membrana circumueſtita. Hæc omnia in primis in meo leucophæo accuratè & exactè conſpiciuntur, ut de hoc ipſo loquutum putares. Pedes quoque huic ſunt cum cruribus lutei,ut Montano.Cùm autem hunc meum toto corpore leucophæum ſeu ſubcæruleum intueor, reperioq; Falconi montano, præſertim qui aliquoties plumas ueteres cum nouis commutârit, mediam partem dorſi cæruleam affingi, denique quò frequentiùs ſenectutem exuit, hoc totum ipſi tergum magis fieri cæruleum, gulamq; cum pectore magis albeſcere,abolitis paulatim,quę ipſa diſtinguebant,cum ætate maculis,non uideo,inquam,quid me ab hac opinione abſtrahere debeat, qua hunc leucophæum iam tandem Falconem montanum appellem; ſed iam plurimas & frequentiſſimas pennarum mutationes perpeſſum, & ætate adultum. Confirmat hanc meã ſententiam etiam Albertus,qui montanum Falconem calamo depingens,ſuisq; coloribus ornans ait: *Dorſo aliſque exterius color cinereus,qui paulatim magis,magisq;,quo ſæpius ſcilicet pennas mutauerit, clarior efficitur,& pallidior* &c. Quid enim cinereus color à leucophæo differt,qui multas etiam pro remiſſione aut intenſione coloris differentias,poſſunt admittere? Maximam verò inter ſe habent affinitatem,& facili negotio in ſe mutuò tranſeunt, aut ætate, aut alia ratione leucophæus,cinereuſuè,& cæruleus,ita vt in multis ſæpè cùm alijs animantibus,tùm auibus hallucinari oculum contingat,& inter cæruleum, & leucophæum ſeu cinereum ægrè diſcrimen reperire,ita mixto,& temperato colore,ut ex utriſque compoſitus, ueluti inter eos ambigere uideatur: quod uel ea ſola Ardea,aliàs auis notiſſima clarum facit, quæ promiſcuè nũc cærulea, nunc cinerea uocatur. Quandoquidem cinereus color alioquin albidior, quò obſcurior fit & ſaturatior,hoc ad cyaneum magis accedere apparet.Verùm ne hac in re probanda ſimus longiores(Exacta enim colorum pertractatio huius non eſt loci)minimè mirum,aut nouum cuipiam eſſe debet,eidem aui rapaci uarios ſæpe ac differẽtes colores ab authoribus attribui,cùm in uniuerſo auium genere rapaces omnium maximè mutationi cùm pennarum,tùm & colorum ſint obnoxiæ,ita ut adultæ à ſeipſis,dum pulli erant plurimùm diſcrepare comperiamus, ac diuerſis admodum coloribus tingi pro ætatis incremento.Quanto minus inſolẽs uideri debet in hiſce colores proximos,ſeu affines in ſe mutuò paulatim tranſire. Denique cùm uarios admodum iuxta colores montanorum differentias Carcanus ſtatuat, ac inter cæteras cineritium totum etiam enumeret: quid uetat hunc noſtrum leucophæum cineritijs accenſeri, & cæruleus præterea color in his ipſis montanis non ita uel eodem teſte rarus eſt. Verùm deſcriptionem ſubiungamus,ex qua cum alia collata quiuis iudicium faciat,per me licet. Falco igitur noſter,cui cinereo ſeu leucophæo nomen impoſuimus, duorum dodrantum eſt longitudine. Caput ei craſſum,uertice tereti nonnihil cliuo,ac eleuato leniter aſſurgens (quod Carcanus etiam Mõtano tribuit). Roſtrum item craſſum,breue,nigrum,robuſtum,pollicaris craſſitudinis,unco haud ita acuto, ſed ualido,ita ut haud ſciam,nunquid alteri Falconi roſtrum fortius,

Deſcriptio ex Carcano.

Deſcriptio ex Alberto.

Ardea cinerea vel cærulea.

Deſcriptio Leucophęi

Lõgitudo.

Caput.

Roſtrum.

tius, craſſius, ac fortius compactum, quàm huic, datum ſit. Nares membrana circumtegit lutea. Oculi iris nigerrima. Cilia ſeu ambientes in circulum membranulæ luteæ. Corpus, vt vniuerſim dicam, totum vniuſmodi eſt, colore nempè leucophæo, ſeu cinereo ad cæruleum vergente, dilutiùs obſcuriuſuè pro diuerſa partium ad lucem obuerſione. Gula, pectus, venter, atq; dorſum, adeoq; corpus totum valdè craſſum, &, vt inquit Albertus, qui Montano ſimile corpus affingit, ſpiſſum, rotundum, habitiſſimumq;. Pectus valdè teres, ac grande quali quoq; Montanum præditum eſſe idem tradidit. Alæ principium supernè habet latum, minus quàm cæteri acutum, quarum apices ad mediam ferè caudam, aut paulò longiùs protenduntur. Cauda mediocris inter longã, & breuem. Crura, pedesq; pro ratione corporis non ita magna, neq; craſſa, crocea, tabellis intecta. Vngues verò nigerrimi.

Nares. Oculi. Color. Pectus. Alæ. Cauda. Crura. Vngues.

DE FALCONE GENTILI. Cap. VI.

QVINTVM in Falconum claſſe, ordinem dignitate metiẽtes, locum aſſignauimus Falconi Gentili ſeu nobili, quòd præter nobilitatem, quam nomen ipſum indicat, tanta etiam Peregrinos ſimilitudine referat, vt vel peritiſſimis ſępè accipitrarijs facilè imponat, & pro ipſo ab illis etiã habeatur. Adde quòd audax quoq; & intrepidus ſit, magnarũq; etiam auium quaſuis capiat. Adeò vt penè Peregrinis hunc proximè ſubiuncturi fuiſſemus, magna affinitate, quę inter eos eſt, moti, niſi Sacrorum, & Hierofalconum illuſtris ſplendor, & omni exceptione propè maior, quò multis hunc numeris antecedunt, iniuriam ſibi fieri palàm proteſtata, ac conqueſta fuiſſet.

NOMENCLATVRA.

FALCONES hoſce vulgari Italorum, necnon Gallorum idiomate Gentiles vocant: quo nomine vtriq; natalium ſplendorem apertè denotant. Nam eadem ſignificatione viros omnes illuſtri, & claro loco natos Gentiles homines paſſim vocant, nempè vt opinor, quòd gente aliqua præcipua, & magni apud eos nominis, ac generoſa ſint geniti, quibus longa ſerie auorum gentis ſuæ imagines recenſere licet. Hos vulgò cùm Germanis nobiles vocant. Alioquin Gentiles Latinè Ciceroni dicuntur, qui eiuſdẽ ſunt familiæ, & cognominis ſeu gentis. Quamuis autem in omni ferè Falconum genere nobiles reperiantur, & ignobiles, quos certis notis à nobis ſuo etiã loco poſitis oculati accipitrarij internoſcunt, hi tamen, de quibus nũc agimus, abſolutè ſeu per excellẽtiam Gentiles, id eſt, nobiles vel generoſi vulgò dicuntur. Huius autem nobilitatis opinionem, vnde ſibi comparauerint, nõ aliud inuenio indicium maius, quàm quòd Peregrino ita ſimiles ſint, vt penè ijdem eſſe videantur, & hac parte ad Falconum (iuxta quoſdam) omnium præſtantiſſimos, quàm proximè accedant.

Gẽtiles homines. Gẽtiles qui dicantur.

FORMA.

GENTILES, inquit Beliſarius, paulò minores forma ſunt Peregrinis, & dubitant quandoq; venatores, iudicentnè Peregrinos eſſe, quum eiuſdem ferè formę ſint, & eodem pennarum colore diſtincti. Vnde Fridericus Imperator Falcones Gẽtiles in Peregrinos, & abſolutè Gentiles diſtinxit: quos Gentiles Peregrinos vocat, de illis hunc ferè in modum diſſerit. Gentiles Peregrini Falconibus Sacris minores ſunt, & forma eis cõuenientior, & elegantior eſt, quò plus cum Gyrfalconibus participet; Roſtrum videlicet craſſum, recuruum, nares amplas, verticem capitis planum, æquum, haud eleuatum, neq; tumidum, occiput latum, oculos concauos, ſupercilia foris prominentia, collum breue, idq; prope caput ſubtile, prope ſpatulas craſſius, cauitatem velut foſſam quandam inter pectus, & collum magnam, ac profundam, in qua ingluuies ſita eſt, pectus foris prominens, plenum, denſum, carnoſumq; habeant oportet. Coxæ plumis complurimis, ijsq; longis cooperiantur, & ſub genibus etiam dependeant. Crura craſſa, ac breuia ſint: planta pedum ampla, digiti expanſi, longi, atq; macilenti, vngues magni. Ab vna ſpatula ad alterã, ac per medium dorſum notabile ſpatium eſto. Alæ ſuper dorſum eleuentur, nec vbi ſuper remes ſeſe interſecant, decidant. Dorſi plumæ magnæ ſint, & in extremo rotundæ. Pennæ alarum tam copertæ, quàm cooperientes planæ ſint, non criſpæ, magnæ, atq; durę. Omnes verò pennæ, ac plumæ firmiter admodum corpori infixæ ſint; & maiores ſub duabus recondãtur. Falconum Peregrinorum Gẽtilium, cùm adhuc hornotini ſiue ſori ſunt, alij ſimpliciter,

Gẽtiles Peregrini & eorum forma.

Differẽtia penes colores. & absolutè fusci sunt; quidam verò rubris, quidam pallidis maculis ceu guttulis perornantur. Alij ruffi sunt, aut simpliciter, aut ad nigredinem vergentes. Alij fului, uel absolutè, uel cũ quadam rubedine. Cæterùm maculę à collo vsq; ad pectoris furculam paruæ sunt, inde verò progredientes ad anum vsq; maiores euadunt. Rursus alij in dorso, alis, & cauda maculati sunt; alij nequaquam. *Maculati. Fusci.* Maculatorum, quidam subrubras, quidam subpallidas maculas, easq; alij rotundas, alij oblongas obtinent, alij multas, alij paucas, alij paruas, alij magnas. Fuscorum alijs pennæ dorsi, alarum, ac caudę subalbidis, alijs subrubris, atq; horum quibusdam paruis, quibusdam magnis præcipuè verò in extremitatibus suis, maculis insigniuntur. Eædem differentię de *Subrubri.* subrubris, & subfuluis poni possunt. A fuscis itaq; qui ad rubedinem tendunt, quamuis eos nõnulli inter Peregrinos Gẽtiles non enumerent, exordiemur, & omnium in hoc genere pulcherrimos iudicamus, modò paulò antè datam formam, & quem nunc enarrabimus, colorem obtineant. *Color Fuscorũ qualis laudet.* Color autem talis esse debet, vt neq; fuscus, neq; rubeus dici queat, sed simul ex equo permixtus. Laudabiliores in suprema capitis parte ceu quadã corona in circuitu perornantur, *Caput.* propè nares durities rostri virescit. Maxillę sub oculorum parte subrubeæ sunt; quæ sequun- *Dorsum.* tur plumæ circa aures nempe fuluæ, & ad rubedinem vergunt. Dorsum fusco colore est, ad ru- *Alæ.* bedinem etiam inclinante, & marginibus rubescentibus, & maiusculis, sine guttis tamen exornatum. Pennæ alarum maiores fuscæ cum marginibus, quos diximus. *Cauda.* Cauda eiusdem coloris est cum dorsi pennis. Margines tamen in plurimis in cauda pallidiores, & subalbidiores, quàm in extremitatibus dorsi, quoniam cauda longiùs, quàm dorsum à corde reposita. Nigræ plumarum gutturis maculæ crassæ, & breues, æqualis magnitudinis, & coloris. Plumæ sub alis ad rubedinem inclinant. *Coxæ. Pedes.* Coxæ eisdem, quibus pectus maculis distinctæ. Color pedum, hoc modo sese habet, si Falco fuscus fuerit, pedes virides esse solent, si ruffus, ex viridi flauescũt. Quo itaq; Gentiles Peregrini fusci, plures ex iam descriptis notis obtinent, eò laudabiliores sunt, pul- *Laudabiles & non laudabiles.* chriores atq; acceptiores, quò verò pauciores eò ignobiliores habendi. Qui verò pallidi sunt, & liuidis maculis conspersi, & quorum pennæ in extremitatibus nullos habent margines, vel si habent, pallidi sint; & cauda coloris incani seu grisei, dorso non respondet; pectoris maculæ exiguæ; plumæ sub alis pallidæ, & subliuidæ; pennæ coxarum dissimiles, sine ordine tam *Cera quæ pars.* quantitatis quàm coloris dispositę, maximè verò quorum rostrum propè nares, quam partem ceram vocat, croceum est, & pedes eiusdem coloris: In summa quò à figura anteà data magis declinant, tantò ignobiliores, & viliores habentur. Postquam verò pennas mutãrunt, crassiores euadunt, pennæ uerò alarum breuiores, pleniores, & duriores, & in anteriori parte albę, in dorso leucopheæ: quibusdam etiam ac ijs præsertim qui ignobiliores sunt, maculæ in dorso & cauda transuersales sunt coloris ad fuscum tendentis, atque id secundum magis & minus, respectu videlicet coloris, quo antequam pennas mutarent, insignebantur: quò enim dum hor- *Colorum mutatio.* notini sunt magis pallent, eò etiam mutati magis albẽt, & quò plus fusci sunt, eò minus pallẽt, & maculæ circa guttur vt primò mutatis etiam remanent, sed subtiliores tantùm euadunt, quę uerò à gutture per pectus feruntur, in hornotinis per longitudinem, in mutatis transuersim ducuntur; omnes verò fuscescunt, atque id secundum magis & minus, nam quæ in priori ętate fuscæ erant, eæ in mutatis nigræ quodammodò euadunt, aut saltem ut ita dicam fusciores illis quæ primò minus fuscæ fuerant, atque ita de reliquis dicendum, & pellis demũ circa oculos & pedes, qui mutantur, syluestriũ, crocei coloris efficiuntur. Hęc itaque de Falconibus Gentilibus Peregrinis Imp. Fridericus. De Gẽtilibus absolutè dictis ita verò scribit: Falcones gentiles absolutè, antequam mutãrunt, trium generum sunt, sicut & Peregrini, de quorum datis *Quomodo à Peregrinis differant.* antea notis quò plures obtinent, eò magis probantur. A Peregrinis in eò differunt, quòd minores sint, & caput habeant rotundius ac etiam minus, rostrum breuius, & pedes pro corporis sui proportione etiam minores. Præterea color in his minus quàm in illis viuidus est, minusq; pulcher; imo verò quicunq; Peregrini ad exquisitam illam, quam descripsimus, formã, etiam illaudabiliores propiùs accedunt, quàm Gentiles; eorum verò aliquibus tota quãdoq; descriptio competit, his verò nunquam. Sed quoniam multa, quantum ad corporis habitum attinet, in utrisque perquam similia sint, & nisi à peritissimo Accipitrario distinguenda, ex operationibus tamen facillimè dignoscuntur. Cùm verò Falcones gentiles pennas primas deposuerunt, pennæ Peregrini similes admodum euadunt, in cauda tamen & dorso plus maculatæ sunt; Pulchritudine enim Peregrinis in omnibus cedunt. Hæc omnia ille. Aliud de forma Gentilis sub hoc quidem nomine, scriptum apud rei accipitrariæ authores non inuenio, neq; quod sciam auis ipsa vnquam mihi cõspecta, vt ingenuè quod res est, fatear. Verùm si mihi per alios his in rebus liberum est iudicium, vti alijs est per me, cùm eadem omnia, quæ Belisarius & Tardiuus de suo Gentili Falcone referunt, Carcanus noster ei, quem Tedeschum vernacula voce vocat, id est, Germanicum, ascribat, singulaq; ad vnguem sibi correspondeant, hosce eosdem esse

esse verisimili admodum argumento suspicatus sum. Quod si ita est, (quod æquo lectori expendendum relinquo. Nam in ea re asserenda non ero pertinax,) iam ampliorem paulò & clariorem, fusioremq; huius auis descriptionem ex Francisco Carcano Vicentino viro accipitrariæ artis peritissimo dare possumus, quæ quidē est huiusmodi. Tedeschi, id est, Germanici dicti Falcones, omnes ferè corpore magno sunt, & maior eorū pars figura oblonga, nonnulli modicè rotunda. Simillimi sunt Peregrino forma, capite, rostro, & pedibus. Femora interna plumis albis vestiũtur. Alæ grandes sunt. Cauda longa. Omnes penè pennę colore sunt fusco. Maximam Falconis Peregrini fusci gerunt speciem parte sui plurima, capite excepto, & humeris seu spatulis, quæ Teutonico paulò magis nigrescunt. Corona albicans caput ipsis propter collum cingit. Guttę seu maculæ pectoris plurimis fuscę sunt, ac magnę, quibusdam ferrugineę & oblongę. Hisce verò qui aliquando plumas priores exuerunt, seu ut vulgò dicunt, mutatis, caput, collum, & humeri fusca sunt, dorsum cyanęo tingitur, transuersim fuscis intercurrentibus notis distinctum. Gula albet, lineis crassiusculis maculosa. Pectus item quàm Peregrino fuscius. Sed pedes quales Peregrini. Mares seu tertiarij horum Germanicorum à manibus Peregrinorum nulla possunt ratione discerni, adeò per omnia sibi sunt simillimi. Hactenus Carcanus. Pręterea cùm non solùm corporis forma externa, verùm etiā indole, animoq; Peregrinos adeò referre testetur idem Carcanus, vt non nisi oculatissimus quisque, & in arte exercitatissimus accipitrarius, eos inter se distincturus sit (nempe Germanicum à Peregrino, quod idem de Gentili alij perhibent) ideò non temerè quispiam Gentilem aliorum, nostratem Tedeschum esse crediderit.

Tedeschi, seu Germanici Falconis descriptio.

VOLATVS.

BELISARIVS, quod aliam inter Gentilem & Peregrinum differentiam, quam assignet, non habeat, à volandi vtriusq; gestu, vnam petit, inquiens, volatu discernuntur. Nam motus alarum inter volandum crebrior spissiorq;, Gētiles esse demonstrat. Peregrinorum verò alæ quasi triremium remorum motus esse videtur. Sed & hoc à Peregrinis differunt, quòd adeò veloces non sint.

Peregrini & Gentilis distinctio.

VENATVS. MORES.

RAPACES admodum sunt hi Falcones & animosi adeò, inquit Belisarius, vt ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicētur. Attestatur huic Tardiuus, qui Falconem nobilem ad capiendas Ardeas in primis idoneum esse scribit, siue illas supernè, siue infernè ferire opus fuerit. Quin etiā ad omne aliud auium genus præsertim aquaticum, vt sunt Mergi, Anates syluestres, Plateleæ, Ardeolæ, & ad maiores etiam capiendas, perquàm aptum. Eo est animo, iisque viribus præstat, ut si antequam alias aues noscere didicerit, & è nidis exemptus ad huc pullus ad hoc instituatur, non Anseres solùm, verùm etiam Grues capere audeat. Ad tale aucupium etiam canis instituitur detenturus captam à Falcone prædam, donec Falconarius interueniat. Canes enim Falconem frequenter videre assueti, & circa eum, præsertim dum pascitur, versari soliti, eundem facilè ab alijs auibus dignoscunt. Hisce prorsus consona de suo Germanico Falcone tradit Carcanus, ferocem ac rapacem admodum esse asserēs, ac præstantissimum plurima ex parte ad uenatam euadere Ardearum præsertim, neque in multo minori pretio, quàm Peregrinos ipsos haberi, adeò ut perspicacissimum ac sagacissimum eum accipitrarium esse oporteat, qui vtrosque dignoturus est. Hoc vno tātùm Gentilem Peregrino cedere vult Belisarius, quòd non sola animi magnitudine, ut Peregrini, sed cibi etiam auiditate prædam inuadere dicat.

Quas aues capiat.

DE FALCONE TVNETANO. Cap. VII.

QVAMVIS verò hæc de Gentilis cum Germanico conuenientia verisimiliter dicta sint, (Nam in tanta authorum & nationum discrepantia eadem diuersis, & diuersa ijsdem nominibus vocantium vix quidpiam certi statui his in rebus posse certum est) arbitrari tamen quispiam possit à Carcano non Germanum, sed Tunetanum pro eo haberi Falcone, quem Galli Italique Gentilem vocant: De hoc enim Tunetano in hæc sensa scribit. Aliud Falconum genus Tunetanum seu Tunisium appellatur, quòd è regno Africæ, quam vulgò nunc Barbariam vocant, Tunetano capti

Nominis ratio.

Forma. Caput.

ad nos adportentur. Sunt hi corporis ſtatura exigui, verùm pēnarum colore ſunt perpulchro (ſeu vt eius verbis claritatis maioris cauſa vtar, di piumaggio gentile & nobile, quaſi come il Pelegrino) ac nobili inſtar propemodum Peregrinorum. Capite plerique ſunt flauo, nonnulli aliquantum nigro inſtar Falconum fuſcorum, quin & reliquo corpore hiſce ſimiles ſunt, tam hornotini, quàm mutati. Tanta ſimilitudine Peregrinos exprimunt, præſertim pedibus, vt multi fallantur, Peregrinos eſſe exiſtimātes. Verùm quòd puſilli ſint omnes, & maribus, ſeu tertiarijs Peregrinorum vix maiores, nullo negotio ſolers accipitrarius eos à ſe mutuò diſtinguet. Quanuis & horum quoſdam paluſtrium volucrum uenatui perquàm idoneos vidimus. Horum maſculi ſeu tertiarij nullius ferè ſunt pretij & inutiles. Ex hoc loco, & præſertim illis uerbis, quibus Tunetanum coloribus ſuis depingit, Peregrinoq; ſimilem ſcribit, & nobilitatem ei hoc ipſo tribuit, quòd Peregrini inſtar ſpecioſo ſit plumarum tegmine ueſtitus, expreſsè & nominatim penè hunc Gentilem nobilemq; uocari, & ſimul nominis rationem exponi aliquis colligat, & contendat. Verùm hac de re vtpotè exigui momenti, ut cum nemine controuertere uelim, ita hoc non ſilebo, Tardiuum, Bellonium, Beliſarium, alioſq; prorſus diuerſos habere Tunetanum & Gentilem, & de utroque ſeorſim tractare. Vnde ſi Carcanum eundem exiſtimaſſe uolumus, Tunetanum ſuum cum Gallorum Gentili, à reliquis omnibus ſe prioribus diſcrepare fatēdum erit. Tunetanum certè [b] Bellonius longè aliter deſcribit, quàm Carcanus, eumq; non Peregrino, uerùm Lanario Falconi Gallorum comparans, ita ſcribit: Aliud quoddam eſt Falconum genus Tunetanum nuncupatum, à primaria Africæ urbe Tunis, unde ad nos aduehitur, quod etiam Punicum eadem ratione appellari queat. Bellum enim quod Punicum Romani vocabant, ab ijſdem cum huiuſce regionis incolis geſtū eſſe certum eſt, qui tunc Carthaginēſes dicebantur, à Metropoli Regni, Carthagine, in cuius locum nunc Tunis ſucceſſiſſe videtur. Magnus admodum eſt hic Falco Punicus ad Lanarij ſimilitudinem ac naturam accedens. Nam conformes huic gerit plumas, pedes quoque habet ſimiles, verùm corpore eſt minore. Diutius præterea hoc ipſo & conſtantiùs volat. Capite eſt craſſo & tereti. Ad venationem paluſtrem vtilis eſt, & ſtrennuè etiam ſublimem aëra ſcandit, ſed & ad campeſtrem venatum non minus ipſo Lanario aptus eſt. Rarus autem ad nos adfertur. Aduertendum autem hîc Bellonium non de ignauo illo Lanarij genere, de quo Albertus agit, quemq; villanum ac ignobilem vulgus vocat, loqui, ſed de alio quodam Galliæ peculiari magis generoſo, de quo nos ſeorſim paulò pôſt tractaturi etiam ſumus, cùm nihilominus de altero illo Lanario pigro, ac inerte aliàs inter Accipitres diſſeruerimus.

[b] Lib. 2. c. 8. Falco Tunetanus, eiuſque deſcriptio.

Vſus.

DE FALCONE GIBBOSO. Cap. VIII.

SEXTVS nobilitatis locus Falconi Gibboſo debetur. Eſt enim audacia ac perſequēdi prædam ferocia admirabili, etſi corpore exiguo. Non enim minus, quàm cæteri præcedentes, Anſeres ſtrenuè, Ardeas, & Grues ſuperat. Volatu inſuper, & altiſſimo & velociſſimo excellit.

SYNONIMA.

Etymum.

FALCO Gibboſus ſic appellatus eſt, quòd ob breuitatem colli caput vix appareat ante iuga alarum, dum eas ſupra latera dorſi componit, ita vt gibbum geſtare videatur. Vnde Germanis Ein Hagerfalck, vel potiùs Hogerfalck, dicitur: Gallis Hagar; quæ vox Germanica eſt, & gibbum ſignificat. Germani tamen pro gibbo hoger dicūt. Robertus verò Stephanus Hagar interpretatur (quam aptè, ipſe uiderit) Falconem ueterem, iam quinque aut ſex annorum pennis abbreuiatis aut læſis, captum præda propoſita.

Hagerfalck. Hagar.

DESCRIPTIO.

[a] L. 23. c. 9.

Magnitudo. Caput. Roſtrum. Alæ. Cauda. Coxa. Crura. Pedes.

FALCONIS hoc genus corpore eſt exiguo, quo parum (inquit [a] Albertus) excedit Niſum ſeu Sparuerium. In facie guttas habet, ſicut Peregrinus, & cætera Falconum genera. Caput ei magnum eſt proportione reliqui corporis. Roſtrum perbreue & rotundū. Alæ prælōgæ & valdè exertæ. Cauda breuis. Coxæ fortes, & crura longiuſcula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo ſquammoſa, inſtar ſquammarum ſerpentum & lacertorum ad ventris latera. Pedes habet nodoſos in articulis digitorum, præpuè ad interiorem partem plantæ

plante pedis, oculos flammeos, ardentes. Colore est Falconum peregrinorum. Cranium superius benè planum est, & retrò in capite non prominet, continuum ferè collo. Hęc Albertus, qui addit esse & aliud Falconum genus, quod semper quasi volaturum alas extendat.

Cranium.

LOCVS.

NIDVLARI hunc scribit Albertus in rupibus inaccessis, vti Peregrinum, & similiter quoque ut eundem, de nido euolantem capi.

VOLATVS.

VELOCISSIMVS est, eodem etiam teste, insuper & altissimè volat, ita ut hominis visum effugiat.

MORES. VENATVS.

FACILE, inquit idem Albertus, cicuratur, & bonis moribus præditus est, audax & strenuus adeò, vt Anseres syluestres, Ardeas & Grues deijciat. Nec contentus est vnam auem deiecisse, sed multas vulnerat. Socios aucupij plures desiderat, propter sui paruitatem, & auium, quas venatur, magnitudinem. Cęterùm Falconarius quidam eremita narrauit mihi se aliquando huius generis Falcones tres uiro cuidam nobili uendidisse, qui statim ut fortè Anseres albi syluestres apparuissent, emissi, altissimum Anserum uolatum superarũt, ita ut à nemine amplius præsentium conspicerentur. Et cùm vir ille nobilis amissos Falcones conquereretur, paulatim Anseres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperunt, inuẽtiq; sunt plusquam viginti Anseres deiecti. Tandem etiam Falcones reuocati ad instrumẽtum reuocatorium redierunt. Erant autem Anseres omnes lethaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus vulnerati fuissent. In causa est, quoniam hic Falco non statim inter descendendum percutit, sicut alia Falconum genera, sed potiùs, cùm à descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore vngula ante pectus disposita ferit, ideoq; longum vulnus, & lethale inducit, & sæpè adeò fortiter ferit, vt vnguem suum sibi amputet, ac seipsum valdè lædat in pectore, vel etiam quandoque occidat. Alterum verò illud gibbosi Falconis genus, quod semper alas tanquam ad volandum extendere diximus, animosius quidem est, quàm robustius.

Quas aues venetur.

Multi Anseres à tribus gibbosis Falconib⁹ vulnerati.

NVTRITIO. INSTITVTIO.

GENVS hoc Falconum eodem authore pascendum est cibis planè recentibus, & adhuc calorem spirantibus. Sic enim plurimùm proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum, ut illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam Aues rapaces ventriculum admodum debilem, & tenui pellicula contextum habent, quamobrem insalubri cibo facilè afficitur. Itaq; leui etiam occasione, cibum crudum remouunt, præsertim si graui & melancolica carne, uel ad putredinem disposita pasti fuerint. Hoc genus Falconum diu manè & vesperi manu gestari desiderat. Nam quando assuetum fuerit, manui hominis libentissimè insidet, & libenter ad eam redit.

Cibus. Carnes.

Rapacium auium ventriculus.

DE FALCONE ALBO. Cap. IX.

SEPTIMVM inter Falcones locum ille, qui à colore albus speciatim cognominatus est, sibi vendicat, cùm quòd Peregrino maior sit, tùm quia fortis, ac intrepidus, strenuus ac robustus. Volatum quoque etsi non velocissimum, saltem diutinum ac perseuerantem exercet, vt interim cæteras dotes, quibus reliquis sequentibus præstat, taceam.

DESCRIPTIO.

a *Lib.23.c. 11.*

Color, eiusque causa.

FALCO hic (inquit a Albertus) ita in varietate subalbidus est, sicuti (de quo in capite de Peregrino à nobis actum est) niger seu carbonarius. In dorso & alis subalbus est. Alibi verò maculas siue guttas habet valdè albas alijs guttis subpallidis interpositas. Albedinis causa est regio, in qua nascitur, frigida & humida. Maior est Falcone Peregrino & multum accedit ad similitudinem Lanarij albi, qui per campos insidiatur muribus. Quare quidam natum esse crediderunt primùm ex Falcone Peregrino patre, & Lanaria alba matre, quod falsum esse audacia eius ostendit. Figura etiam pedum, vnguium, rostri, ac totius corporis naturam Falconis præ se fert, quamuis crura habeat crassiora, & nodosiora, quàm Falco niger. Quod ei accidit propter temperamentum humidius. Vnde crura eius magis crassa sunt, quàm illius, cui temperamentum est siccum, & biliosum.

Crura crassa, & nodosa cur.

Ad hunc Falconem meo iudicio redigi debet, quem nunc damus, quemq; ante biennium Domin. Iulianus Griffonius nepos meus charissimus ab Illustri Angelo Gallo Vrbinate, Equite Melitensi, vnà cum sequenti eius descriptione acceptum, Roma ad me transmisit. Descriptio ea talis erat: Sparuerius (Sic enim ille uocabat) cuius à me qualitates scire aues, corpore erat toto coloris lactei, sed maculis flauis, quæ tamen nisi penitiùs introspicerentur, & ipsæ quoque albæ apparebant. Alæ cæterorum pulcherrimorum Sparueriorum simillimæ, sed candidissimæ ac sine maculis. Cauda pennas habebat duodecim, coloris pariter candidi, & flauis maculis conspersas, quarum tamen apparentiam pennarum una, eaq; præcipua, & velut reliquarum tegumentum, quæ tota candida erat, nobis eripiebat, & tanquam in uaginam quandam eas recondebat. Rostrum item album magis erat, quàm cæruleum. Vngues & pedes cæterorum Accipitrum more lutei. Oculi flaui & nigri; & flauedo illa nihilo maior erat, quàm in nondum mutato Accipitre, quem uulgò Soro dicimus, quamuis tamen sorum fuisse hunc minimè crediderim; fieri enim potuit, ut flauedinem illam à peculiari quadam fui temperie retinuerit, alioqui necesse erat, ut cùm mutaretur, ad albedinem ea inclinaret: atque istæc ex proprio experimento loquor, qui diù hanc Accipitrariam artem exercui apud Illustrissimum Principem Bisignanum, necnon apud Serenissimum Hetruriæ Ducem, cui auem hanc emi, aluiq; ceu raram atque peregrinam. Audio tamen Serenissimum Ferrariæ Ducem Herculem eiusdem coloris Sparuerium habuisse, qui maiora etiam animalia, ut Gallos, & Cornices caperet. Audio item & Vrbini similem auem captam esse, quæ apud Serenissimum illius Vrbis Ducem, ad cuius manus peruenerat, mortua, tredecim vncias penderet, quod pondus in eiusmodi aue haud parum admirandum est. Noster Sparuerius statura erat alta, erat magnus, & superbus; non edebat, nisi oculis, vt fit, clausis, tuncque cum maxima auiditate. Occidebat pullastros: unde auem multi pretij fore aliquãdo, prædixeram, nisi immatura mors nobis illum eripuisset, postquam mensem unum uiuis eum alueram alitibus. Causam mortis indaganti, superstitiosi quidam aucupes fascinatum fuisse respondebant. Multi ad me nobiles uidendi eius causa ueniebant, & tam pulchram & uenustam auem admirabantur. Nam à longè eam inspicientibus Cycno apparebat candidior: unde fortè Sparuerium Tartarum fuisse quispiam non ineptè existimet, quoniam ibi uolucres omnes albas esse, & robustissimas asserunt. Hactenus itaque ille: qui cùm Sparuerium hanc auem uocaret, nos quoque nomen immutare noluimus, quanuis multos fore certò sciremus, qui Falconis speciem quandam potiùs, quam Sparuerij, iudicaturi essent.

Color. Alæ. Cauda. Rostrum. Pedes. Oculi. Forma. Pulchritudo. Sparuerius Tartarus.

LOCVS.

ALBVM hunc Falconem, inquit Albertus, mittit Septentrio, & Oceanus è Noruegia, Suetia Estouia, & finitimis syluis ac montibus.

VOLATVS.

VOLATVS.

QVANQVAM (uerba ſunt Alberti) non tam uelox in uolando ſit, quàm niger, diutius tamen in auium perſequutione durat, & hac in parte compenſat, quod deeſt uelocitati.

VENTVS. MORES.

TESTATVR Tardiuus præſtantem & audacem eſſe Falconem album, præſertim ſi adultior ſeu hornotinus (uulgò Sorus) captus fuerit. Atteſtatur huic Albertus, dicens eum nõ eſſe minus audacem Nigro, etiamſi frigidiori humidioriq; ſit temperatura. Nam (inquit) cùm robuſtior Nigro ſit, uirium ſuarũ fiducia ipſum quoque audacem reddit. Præterea etiamſi Lanario ſimilis ſit, nuſquam tamen à natura Falconis degenerat, nec mores Lanarij refert. Nam cùm inter venãdũ aſcenderit, nõ more Lanarij alis ſuſpenſus manet, ſed ſtatim, ut Falco ferit. 10

INSTITVTIO. VSVS.

TARDIVVS ad volatum ſeu venatum auium non emittendum eſſe hunc Falconem aſſerit, antequam pennas mutauerit, id eſt, niſi anniculus ſit aut bimus. Tunc enim demum robur integrum ac perfectum aſſequi. Quod ad nutritionem & aucupium attinet, nihil ab alijs diſtare videri Albertus tradit. 20

DE LANARIO GALLORVM. Cap. X.

Lanariorũ duplex genus.

CVM inter vltimos Accipitres de Lanario particulatim ageremus, monuimus duplex Accipitrum, qui Lanarij dicuntur, & quidem diuerſiſſimum, genus eſſe, unum nempe ignobile & ignauum, infimis meritò Accipitribus accenſendum, cuius hiſtoriam ſuo loco enarrauimus, alterum verò generoſum, ac ſtrenuum toto hahitu ac natura, atque adeo ſpecie à priori diſſidens, quod Gallicum eò uocari meretur; quòd omnium rei accipitrariæ authorum teſtimonio Galliæ peculiare ſit, & proprium. De hoc ſeorſim inſtituendum ſermonem, & quidem iſtoc loco putauimus eoq; potiſſimum quòd à Gallis omnibus inter nobiliores Accipitres recenſeatur, & Falconis nomine virtutis meritò donetur. Viribus enim cùm corporis, tùm animi, multis etiam Falconibus prælucet, ideoq; Rubeo dicto, & cyanopodi aliiſque minus generoſis præponi meretur, ac octauum in Falconum claſſe ordinem, dignitatis ratione haud temerè ſibi vendicat. 30

Cur Gallicus dicatur.

NOMINA.

Laniers. Lanieri.

HOS Galli Faulcons Laniers vocãt. Mari ſeu tertiario Laneret, nomen dãt. Italis ſimiliter Falconi Lainiri dicũtur. Vnde vulgò Latinã Lanarij Falconis vocẽ factã autumo. 40

DESCRIPTIO.

Alberti Lanarius qs. *[a] L.2.c.22.* *[b] Lib.1.c.9.*

QVEMADMODVM Lanarium Gallicum à Lanario Alberti (hic enim ex [a] Buteonum familia eſſe videtur, & Buteo albus quibuſdam dicitur) toto cælo differre certò ſcio, ita etiam ſum incertus, animiq; hęreo, num quem Galli Tardiuus & [b] Bellonius deſcribunt & celebrant, idem ſit cum eo, quem Carcanus noſter graphicè depingit. Itaque non ab re ſeparatim, licet in eodem capite & cum adiecta diſtinctione de vtroque agendum putaui, nec confundendam hiſtoriam, ne quod ſemper vnicè caui, lectori tenebras offunderem, aut confuſionem aliquam parerem. Dubitandi mihi hæc cauſa eſt, quòd cùm deſcriptionem ab utriſq; authoribus poſitam ſibi mutuò confero, in pleriſque quidem conuenire, in paucis verò diſcrepare eam video, præſertim quod ad figuram ſeu formam exteriorem attinet. Nam Italicus magis flauus, Gallicus magis albo & nigro varius uidetur. E contrario uerò actionibus multò ſunt diſſimillimis. Etenim uel ipſo Carcano teſte ac iudice, Gallicus tam animi, quàm corporis fortitudine 50

Lanarij Gallici, & Italici differentia.

titudine longè maiori est, & rapacitate, & ad uenatum aptitudine, & docilitate nostratem anteit multis passibus. Hoc saltem lectorem monitum uolui, ut penitiorem examinationem vtriusque cùm ex apponenda à nobis historia, tùm proprijs oculis, si occasio aut facultas simul, & Gallicos & Italicos nanciscendi dabitur, ueritatem rei inquirat. Gallicum Tardiuus & Bellonius hoc pacto describunt. Falco Lanarius minor est Falcone gentili seu nobili, pulchris pennis ornatus, & hac parte Sacro formosior. Certissimæ sunt notę, quibus Lanarium licet dignoscere, ac indubitatæ, nimirum quòd rostrum cruraq; cum pedibus habeat cærulea, plumas verò anteriores nigro ac albo varias, idq; maculis non quidem transuersis, sed plumas in longum distinguentibus, contraria atque in Falconibus ratione. Plumæ dorsi non admodum variegatæ sunt, uti neque alarum & caudæ, parte superna & externa. Et si fortè in his maculæ quædam conspiciantur, eæ exiguæ sunt, teretes & albidæ. Verùm alarum extensarum partem inferiorem seu pronam contemplanti notæ apparebunt, figura à reliquarum volucrium rapacium notis differenti. Sunt enim rotundæ, ac instar exiguorum numulorum per superficiem disseminatæ, licet, vti diximus, pennæ pectoris & partis corporis anticæ varietates in longitudinem protensas ac super marginibus dispositas ostentent. Collo est breui ac crassiusculo, ac rostro simili. Lanarius mas corpore quidem est minore, cæterùm eodem ferè pennarum colore. Præfertur, inquit, Tardiuus cui caput grandius, & pedes magis cæruleo tinguntur, siue is nido exēptus, siue adultior captus sit. Pedibus est omnis, quàm reliqui Falcones, breuioribus.

Lanarij Gallici descriptio. Crura. Pedes. Dorsum. Alæ. Cauda. Collum. Delectus. Pedes.

Italicorum verò nostrorum formam Carcanus hoc ferè modo exponit: Sunt nonnulli corpore grādi, alij mediocri, minori aliqui. His omnibus caput flauum totum, vertice planum ac sessile. Oculi nigri, ac magni. Nares maiori parte exiles, rostrum breue ac crassum, & minus quàm Falconi Peregrino, necnon montano, coloris cærulei. Pectus flauum raris, & ferrugineis maculis distinctum. Dorsumque quale Falconi Peregrino. Extremæ verò alæ veluti ocellis rotundis albisq; pictæ apparent. Alæ & cauda longæ: Crura breuia. Pedes longè, quàm Peregrino, aut Montano minores, coloris cærulei. Hisce verò, qui plumas veteres aliquando exuerunt, seu ut vulgò vocant, mutatis, caput vniuersum ad humeros usque flauo colore tingitur, sed ad rubidum vergente, & lineis quibusdam tenuibus distincto. Tergum cyaneum lineis nigris transuersim, quibusdam verò aureis varium. Pectus flauescit colore saturo, nullis guttis respersum. At plumæ femorum paucis ac transuersim ductis notis variant. Mutatur his pes, qui ante cęruleus fuerat, in luteum. Difficulter verò hornotini, seu sori à mutatis dignoscuntur.

Falco Lanarius Italicus. Caput. Oculi. Nares. Pectus. Dorsum. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Mutatorū descriptio.

Easdem ferè notas Lanarijs suis (ita enim vocat) assignat Fredericus Imperator, ita scribens. Falcones Lanarij Gentilibus minores sunt, capite & collo pro corporis proportione crassioribus. Longi sunt & subtiles, parumq; carnosi. Pedes habent paruos, digitos crassos, breuesq; ac coloris flaui. Alij verò fusci sunt; alij ad rubedinem vergunt, & pro maiori parte pallidi sunt. Omnes verò in dorso maculati sunt, alij tamen plus quàm alij. Qui alijs præferendi sint, ex forma eorum atque colore haberi nequit. Quoniam ex singulis boni & minus boni reperiuntur: illos tamen nos pulchriores existimamus, qui cùm corporis forma, tū colore magis ad Sacros accedunt. Mutati Lanarij in pectore albi euadunt, & in gula maculas habent nigras, paruas & rotundas. Alij incani sunt, maculis nigris, satis euidentibus, in extremo albis distincti. Hi post depositas pennas deteriores fiunt, neque ampliùs ita audaces sunt, ac ueloces, vt anteà.

LOCVS NATALIS.

LANARIVM passim Tardiuus in omnibus regionibus reperiri scribit, sed proculdubiò de Galliæ prouincijs id intelligit. Plerunq; enim Bellonio teste, in Gallia nidum facere comperitur, quem extruit, aut densorum nemorum excelsis arboribus, aut altis rupibus pro regionis uarietate. Italicus noster, de quo Carcanus, nascitur in mōtibus Vicentinis & in alpibus, quæ Italiam à Germania dirimunt, ut idem Carcanus Vicentinus ipse asserit. Gallicus, ut ait Bellonius, Galliæ perpetuus est, semperq; tam hyeme, quàm æstate, præter aliarum rapacium morem ibidem conspicitur, quod regionis aërem ei admodum familiarē & natiuum indicat. Cætere verò rapaces æstate plerisque regionibus, pręsertim frigidioribus, cuiusmodi est Gallia, degunt tantūmodò.

Nidulatio.

VENA-

VENATVS. INGENIVM.

Quas aues venetur, Lanarius Gallicus.

LANARIVS Gallicus, cùm moribus ſit facilibus, ac docilis, tractabilisq́; ingenij tradente Bellonio, ad omne aucupij ſeu uenatus volatici genus tam aquatile quàm campeſtre apprimè idoneus eſt. Capit non ſolùm Picas, Coturnices, Perdices, Cornices, Phaſianos, ſed & Anates, imò & Grues humana pręſertim induſtria inſtructus. Quinetiam Carcanus ipſe Gallicos Lanarios hoc nomine prędicat, & à Gallis in pretio haberi, & frequenti ac grato uſu eſſe ait, quòd eorum opera in lacuſtribus Anates capiant. Et cùm ſocietate maximè gaudeant, multos unà ſocios in Anates uenaturos emittunt. Quoniam uerò alis diutiſſimè in æthere ſuprà prędam ſuſpenſi hęreant, tantoperè Anates fatigant, ut & canum opera, & fuſtibus plurimas occidant. Atq; hac ratione plures interimunt, quàm ipſorummet Lanariorum rapacitate. Hæc Carcanus aliorum fide dignorum, vt ait, relatu aſſerit, quòd Lanarios hos præſtantiſſimos euadere venatores ſibi ſimiliter affirmârint. In Italia verò hunc uenandi ſeu aucupandi per Lanarios modum vſitatum eſſe negat, fortaſſe quòd minus artis ac induſtriæ, adeoq; minus oblectamenti habeat. De Italicis verò idem Carcanus paulò aliter ſcribit in hunc ferè ſenſum, Lanarij noſtrates alarum æquilibrio in aëre ſeſe ſuſpendunt diu admodum, & frequenter. Si in agris quempiam conſpiciunt, qui Accipitris opera ſeu Speruerij aues captet, confeſtim hunc ſectantur ſupra canes volitantes tantiſper, donec emiſſo in auem quampiam Accipitre, magna pernicitate deuolet. Etſi contingat Speruerium in capiēda aue, nempe Coturnice, aliauè huiuſmodi quapiam pigrari, at tardiorem eſſe, eam inſequi non deſiſtent, donec prędam in ſuam poteſtatem redactam capiant, aut ex alto in terram deturbent, ac deuolare cogant. Hanc volatu delapſam in humum, aut latebris ſe abdentem, aut alia raione effugium quærentem minimè impetunt, iciuntq; denuò, verùm in aëre ſe ſuſtinentes veluti ſtant, ac tanquam immoti pendent, & ſuo more volare pergunt. Hac obuolitantis, ac venationem interturbantis Lanarij moleſtia ſi ſe liberare volet accipitrarius, opus eſt vt curet, quò quauis ratione Coturnicem vnam capiat. Ita enim futurum, ut hanc conſequutus abſcedat, neque amplius Accipitrario moleſtus ſit. Si fortè fortuna canes venatici gregem aliquem Perdicum deprehenſum excitârint, Lanarius inſtar fulguris deorſum ruit magno ac veloci impetu, vnamq́; è grege abripit, aut in latebras ſeſe abdere cogit, ita ut aliquando eā pòſt Accipitris opera ab accipitrario capi contingat. Non poſſum hîc ſilentio præterire, quid ante annos non ita multos nobili cuidam ciui Vicentino amico meo ſummo Vincentio Brandicio euenerit, quod ad rem noſtram, & ad declarandam Lanarij naturā ea hiſtoria faciat. Hic cùm aliquando venationi intentus Accipitrem ſuum ſeu Niſum, quem vulgò Sparuerium dicimus, ad capiendam Coturnicem emiſiſſet, aduolans Lanarius hunc ſtatim unguibus arripuit, abreptumq́; ad teli iactum ſecum per aëra aſportauit. Hanc rem uidens uir ille, ſtatim accurrit, opem ſuo Niſo allaturus; at tardus uenit. Iam enim Lanarius præ metu Niſum ex unguibus in terram delabi ſiuerat, ſed prius interfectum. Rei huius euentu obſtupefactus uenator, ex equo deſcendit, & quo uindictam de Lanario Niſi ſui interemptore ſumeret, rete tetendit ſuper aue ſua mortua, qua Falconem caperet, eoq́; facto receſſit. Lanarius, qui non longè ab eo loco reſederat, ad Niſum à ſe necatum depaſcendum aduolans, in caſſes incidit, & comprehenſus à domino occiſi Niſi iuſta ira ſuccenſo interemptus fuit. Ego qui fortè fortuna hunc meum amicum adieram uiſurus, Falconem mortuum uidi, & Lanarium pulcherrimum eſſe, & qui iam ſenectam exuerat, corpore grandi ac ſpecioſo agnoui. Hanc rem geſtam referre uolui, ut admoniti uenatores ab hiſce Lanarijs ſibi cauere queant. Horum Lanariorum hic eſt vſus, ut ſupra canes uenatores, ſeu indagatores in aëre ſeſe aliquandiu librent, metuq́; incuſſo Perdices, Coturnices, aut Phaſianos gradum ſiſtere cogant, neque diffugere. Etſi auiculam quampiam è reti euadere accidat, tum ſtatim eam deuolans Lanarius rapit. Emittuntur etiam ijdem Lanarij ad uenatū in Perdices, Coturnices, Phaſianos. Quas aues ſi primo inſultu non prehendunt, volucres obſeruant, atq; ut uulgò loquuntur accipitrarij, ſignant, quod etiam Aſtures facere ſolent. At rarenter eas occiſas in terram præcipitant, ſed ſimulatq; deſcenderint, ſupra eaſdem in aëre aliquandiu uolantes hęrent. Ego quidem, inquit idem Carcanus, de Italicis loquens, nunquam eos ita inſtituere potui, ut frugem aliquam facerent, aut ad uolaticum uenatum idonei euaderent. In Gallia uerò magni æſtimantur, relatumq́; mihi eſt, in ea regione eos inſtrui ad lacuſtrem uenatum, ac ternos uel quaternos pluresuè Falcones emitti, qui ſupra aquis ſeu eo loco, ubi Anates ſunt, uolitent, eaq́; ratione Anates capi, uerùm in noſtra Italia nullius ſunt uſus aut pretij. Hæc hactenus Carcanus, ex cuius uerbis intelligere eſt, multa in utroq; ſcilicet Gallico & Italico Lanario diſparia, multa etiam ſimilia reperiri. In actionibus enim, audacia, rapacitate, docilitate, & ad uenationem

Lanariorū Italicorum venatus.

Vt auceps ſeſe à Lanario liberet.

Lanarius Niſum abripit.

Lanari⁹ in rete īcidit.

Lanariorū in venatu vſus.

nem aptitudine, moribus denique admodum dissident. Omnia hæc in Gallico præstantissima etiam ab ipso Carcano Italo, alijsq; celebrantur, contrà atque in Italico. Verùm corporis habitu, ac figura non ita sunt dissimiles. Quin etiam, si Carcano hac in re, qui audita refert, ubi nimirum modum, quo Anates Lanariorum opera Galli capiunt, superius exponit, credendum est, volandi etiam more conuenire. Motu enim tonico, alarumq; veluti trepidantium suspensu in aëre libratos diu hærere supra Anates, Gallicos Lanarios dicit Carcanus, quod quidem cæterorum Lanariorum, minusq; generosorum Falconum, Accipitrumuè, cuiusmodi sunt Buteones, Tinnunculi, Lanarii, Cyanopodes, alijque, naturam sapit. Etenim ut id uerum esse pertinaciter negare nolim, sanè Gruibus capiendis eum volandi ritum (in Accipitribus sanè damnatum ac vitiosum) ineptum esse quiuis videt, in quẽ tamen Gallis seruiunt, & instituuntur, ut docet Tardiuus, vt paulò pòst exponemus. Taceo nullum Gallorum authorum neque Tardiuum, neque Bellonium hunc volandi morem in suo Lanario notasse, eiusq; vspiam meminisse. Hæc & aliæ rationes scrupulum mihi iniecerunt, num ijdem planè essent specie (nam in genere Lanariorum conuenire constat) num diuersi, vti patria sunt diuersa. Et ne quis miretur, rem, ut cuipiam videbitur, tantillum mihi negotium facessere, non alia quàm veritatis inquirendæ, omnisq; ex lectorum animo ambigendi occasionis, ac ut uulgò loquimur, tollendæ confusionis, quantum in me esset, causa id me facere præfatus, adducam longè me priorem, & inter neotericos satis uetustum authorem arte ac professione accipitrarium Belisarium, quem eadem difficultas torsit. Ita enim de Lanario scribit: Villanos (ita Lanarios tanquam ignobiles nominat) audiuimus in Gallia optimos reperiri. Quod an uenatorum arte, industriaue, aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, ut, quum frigida sit Galliæ regio (nam frigore fit, ut appetentiores cibi sint aues) duci, impelliuè inde possint uillani ut sociatim magis ferire, aucupariq; aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum opera proprietati nominis respondere, quum in regione nostra (de sua loquitur) nec animo uiribusq; nec volatu ita ualeant, quin reliqua Accipitrum genera a nobis descripta longè præstantiora eis ad aucupij vsum inueniantur. Hæc Belisarius.

In quibus conueniãt. Hærere in aëre quib' conueniat.

INSTITVTIO. CVRA.

LANARIVM (inquit Tardiuus Gallus) etiam Gruibus capiẽdis idoneum reddes hoc pacto. Impone eum in cauernam seu cellam subterraneam, ubi lucem, nisi quum pascitur, non uideat. Manu nõ gestabis, præterquam noctu. Quum uolueris eum aucupari, ignem in loco illo excita, ut calefiat, tum igne remoto lauato auem uino mero, & in locum eundem reponito, cerebro Gallinæ pascito, & diluculò ante ortum solem uenatum prodito. Quum primùm illuxerit, eminùs eum in Grues emittito. Nihil autem capiet primo die, ni fortuitò id accidat. Reliquis uerò deinceps diebus utilis erit futurus, præcipuè quidem à medio mense Iulio, usq; ad Octobrem medium. Postquam pennas mutârit, præstantior erit. Tempore frigido, ut hyeme, inutilis est. Non opus habet delicato uictu. Crassiora alimenta, teste Bellonio, meliùs cæteris Falconibus, ac faciliùs conficit. Carcanus ita eos nutriri uult, ut semper famelici fient, si rectè aucupari eos quis uolet. Et cùm eiusdem cum Falcone Sacro, ut idem inquit, sint naturę, tam his quàm illis, cùm ægrè admodum stomachi excrementitios humores expurgando reijciant, non xylina aut gossipina, sed stuppea aut linea turunda in os indita expurgandus ac inaniendus est, aut si xylina turunda est, paucula stuppa obuolui debet. Huius ope futurum est, ut debito tempore excrementa reijciat, atque, ut aiunt accipitrarij, purgetur.

Vt Grues capiat.

Quàmdiu vtilis futurus.

Victus.

Quomodo purgãdus.

DE FALCONIBVS LAPIDARIO & Arborario vocatis. Cap. XI.

ETSI dubitent nonnulli, neque id forsan omnino temerè, utrum duo hæc minutiorum rapacium genera, quæ Dendrofalcos & Lithofalcos uocant, reuera in Falconum censu reponi debeant, an potius Accipitribus attribui: Quoniam tamen teste Alberto, Falconum naturam magis participant, (Lithofalcũ enim Peregrino quidem minus generosum, at Gibboso audacia nihilo inferiorem, imo potiùs superiorem, nempe mediæ inter utrumq; Falconem indolis constituit; & Dendrofalcũ animi uigore inter hunc ipsum Gibbosum, & Merillũ seu Aesalonem ui differre asserit)

nos

nos quoque communi omnium sententiæ, qui Falconum eos nomine dignantur, subscribentes in horum familiam eos referimus, reliquisq; nondum descriptis anteponimus & nonum locum assignamus, quod à Falconũ natura minimè, ut Rubeus, Cyanopus, Hetybrides degenerent. Contrà verò, quia ob exigui corporis modicas uires, animoq; minores haud ita frequentis in venatu sint vsus, ideo Gallorũ Lanario eos posthabuimus. Hic enim disciplinæ subsidio etiam Grues captat, ut minores aues taceam. Illis uerò etiam Monedulæ reluctantur.

NOMENCLATVRA.

Lithofalc° Falco lapidarius. Dendrofalcus. Steinfalck. Baumfalk.

LITHOFALCVM Græcè cũ Ornithologo aptè dicere possumus, quem vulgò Falconem Lapidarium; item Dendrofalcum, quem arborarium Falconem vocant: Simili nempe fingendi nominis ratione, ac libertate vsi, qua Latinorum & Germanorum vulgus solet. Illum enim hi Steinfalck, id est, lapidum Falconem, seu petrarum, quòd in præruptis saxis lubens degat, sine dubio vocarũt. Hunc verò Baumfalck, id est, arborum Falconem, quia in arboribus nidum extruat, ac in his frequens versetur, nũcuparunt. Nomen autem diminutiuum Baumfalckle mari potiùs conuenit, vti primitiuum fæminæ. Quæ differentia in Lithohofalco etiam & in cæteris omnibus Accipitrum, Falconumq; generibus in lingua Germanica obseruari potest. Quidam Germani rerum naturaliũ periti Accipitrem Læuem interpretantur Dẽdrofalcũ. Falco Rochier apud Sabaudos dictus à rupibus, idẽ fortè cum Lithofalco fuerit.

Accipiter læuis. Rochier. Falco quis.

FORMA.

Magnitudo.

DE Lithofalci figura nihil aliud ab authoribus, traditum habemus, quàm, pauca ab Alberto, atque in hæc verba: Laparius quidem mediç quantitatis est, & vigoris inter Peregrinum & Gibbosum. Arborarij verò, prçterquã quòd idem Albertus quãtitate, & vigore inter Gibbosum & Merillũ medium esse scribit, pleniorem tñ è Stumpffio, plenissimã uerò ab Ornithologo diligentissimo descriptionẽ habemus huiusmodi. Dendrofalcus, inquit ille, auis egregia & nobilis est specie non admodũ dissimilis Sparuerio, nigrior tñ alquanto & minor. Hic verò, Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad finem caudæ longus erat palmos quatuor, id est, digitos sedecim. Pedes erant pallidi, tanquam ex subflauo & viridi colore mixto. Dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subruffi ambiebant. Pennç alarum nigriores erant, & latus alarum illud, quod versus auem est, maiusculis maculis ex candido ruffis distinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculç variabant, Plumæ ex albo subflauo retro aures, & in ceruice maculas quasdam constituebant. Oculi nigricabant, rostro color ferè cæruleus. Pennç in cauda maculis distinguebantur, sicut de alijs dictum, duabus tantùm medijs exceptis. An verò Accipiter Fringillarius, de quo alibi scriptum, idem fortè sit cum hoc Dendrofalco, diligentiores inquirant. Itali nostri Falconem paruum, Falchetto nominant, quasi Falconellum. Parui autem sunt & duo iam dicti Falcones, nempe Lithofalcus & Dendrofalcus & Merillus nostratibus Smerlo, seu Smeriglio vocitatus, & quem Germani Stosfelcklin, hoc est, Falconellum ferientem nominant. Quamuis eundem Merillum esse Ornithologus conijcit.

Dorsum. Alæ. Pectus. Oculi. Rostrum. Cauda.

Falchetto.

Stosfelcklin.

LOCVS.

FALCO lapidum in præruptis, inquit Albertus, petris pullificat, (vnde & ei nomen) & in alpium rupibus inuenitur. Arborarius verò in arboribus nidum extruit, quç res similiter nomine proprio eum ab alijs distinxit.

VENATVS. MORES.

QVANQVAM, vt asserit Stumpffius, propter paruitatem, infirmitatemq; virium, non admodum frequens Dẽdrofalci vsus sit in aucupio, seu venatu volatico: est tamen auis planè placabilis & ingenio mitis, adeo vt emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est, quod conflictu suo cum Monedulis exhibet. In ventriculo dissecti plumas reperisse se & cantharides scribit Ornithologus. Regitur Arborarius, inquit Albertus, & nutritur simili modo, quo Smerillus, Lapidarius verò, quo Peregrinus.

Pugna Dẽdrofalci cũ Monedulis.

DE FALCONE RVBEO. Cap. XII.

QVOD neque venatus, neq; volatus laborem diu toleret hic Falco rubeus, qui quòd & institutu difficilem admodum sese præbeat, itaque alijs Falconibus meritò cedit, licet aliqui dicant, Falcones hos minores quidem corpore esse, dociliores tamen. Cùm verò & veloci satis sit volatu, & cum animo intrepido robur corporis coniunctum habeat, quare harum dotum merito Cyanopodibus & Hybridibus, vtpotè qui apertè à Falconibus generosis degenerant, anteponi dignus est.

Ordo.

NOMINA.

FALCO rubeus à guttarum seu notularum, quibus distinguitur rubro colore, vt vult Albertus, Priscis dictus est: Italis Falcone rosso, Gallis Faulcon rouge, Germanis Roterfalck, Belgis roode Valck.

Nominis ratio.

DESCRIPTIO. TEMPERIES.

FALCO hic à [a] Petro Crescētio in numero maiorum Falconum ponitur. [b] Alberto tamen non magnus, at Peregrino minor esse dicitur: à quo etiam in hæc verba describitur. Rubeus hic Falco à priscis appellatur, nō quòd totus rubeat, sed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere sint rubræ & nigræ, sicut in alijs non sunt interpositæ, nec in dorso, nec exteriore alarum parte. Non autem apparet rubere, nisi cùm alas exerit: Tunc enim fusca apparet in eis rubedo. Hoc genus Falconum perperam & absurdè quidam ex Lanario rubeo, & Falcone procreari dixerunt, cùm nulla in re, præterquam colore cum Lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo causa, calor debilis potiùs infusus in superficiem corporis, & inflammans fumosum humidum, quod excernitur ad generationem pēnarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. Quamuis enim etiam alij colores medij sint, & in quibusdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus, & similes, Falconum tamen generi, & audaci, rapaciq; naturæ, & volatus agilitati non congruunt. Nam viridis ferè frigiditatem arguit; hyacinthinus aëream & euanidam temperiem, & croceus bilem corrumpentem. Hic Falco etsi non magnus, & Peregrino minor, vnguibus tamen, pedibusq; & rostro fortis est.

[a] *L.10.c.9.*
[b] *L.23.c.12*

Magnitudo.

Ex Lanario nō nasci.

Fortitudo.

LOCVS.

TRADIT Tardiuus Falconem rubeum in locis planis & palustribus inueniri. Apud Moscouitas Falcones phœniceos esse refert Sigismundus Baro.

VOLATVS.

PERQVAM agili, authore Alberto, est volatu, sed non satis diu perseuerante. Penna enim rubea, ut idē ait, mollior est, nec diù volādi impetū sustinet, quin frāgi periclitetur.

MORES. VENATVS.

AVDAX est, & difficulter regitur, si Tardiuo credimus. Albertus verò cicurem admodum fieri ait. Quanuis & hic ipse ad aucupium non debere cogi supra modum moneat. Temperies enim, inquit, rubea facilè vincitur, & læditur labore, quamuis facilè faciat impetum à principio. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautiùs cum eo agendum, ne temperamentum eius afficiatur. Melior efficitur post secundam, aut tertiam mutationem pennarum. Aetas enim accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum.

ÆTAS. ENVTRITIO.

Carnes. Purgatio.

VITAE, vt aſſerit Albertus, eſt minus lõgæ, quàm reliqui Falcones. Quamobrem nutriri debet, inquit, carnibus planè recentibus & adhuc calorem ſpirantibus, non nimijs tamen, neque ſæpius in die, ſed manè & veſperi tantùm. Et quoniam læuiſſima quauis de cauſa alteratur, offenditurq́;, cautè tractandus, ne temperamentum eius damnum patiatur. Hunc macilentum ſeruare iubet Creſcentienſis. Ita enim meliùs aucupari ſeu venari affirmans, cùm quidam mediocri habitu, alij verò cùm obeſi ſunt, alacriores ſeſe præbeant. Et Tardiuus, quod ægrè inſtrui ac regi ſe patiatur, licet audax ſit, vult, antequàm ad volatum & venatum emittatur, ter eum exinaniri, ſeu extenuari, purgariuè, vt vulgò aiũt, offulis è pelle Gallinacea aqua prius elota, atque ubi has dederis, ſingulis vicibus calefactum in locum opacum aliquantiſper ſeponi.

DE DVOBVS FALCONIBVS Rubris alijs Indicis. Cap. XIII.

Alberto rubeus Falco cur dictus.

LICET his duobus Falconibus exoticis, quorum hîc icones exhibemus, proprium ac peculiare caput, tanquam ſpecie, omni dubio procul à Falcone rubeo Alberti differentibus dicare iuſtè potuiſſemus. Quà verò ob colorem, quo cum rubeo dicto ſimilitudinem habent, non alio aptiori, quàm Falconis rubei (adiecto interim à patria ad diſcrimen cognomine) donari nomine videntur, itaque eos huc referendos duximus, præſertim cùm hoc nominis iuſtiùs multò, quàm Alberti Falco poſſidere debeant. Nam ille ipſomet teſte, ob guttas tãtummodò quaſdam, quibus reſpergitur rubras, id nominis inuenit. Hi parte anteriore tota, & alis internis rubent, adeo ut qui pronos inſpiciat, præter colorem rubeum ferè nihil videat.

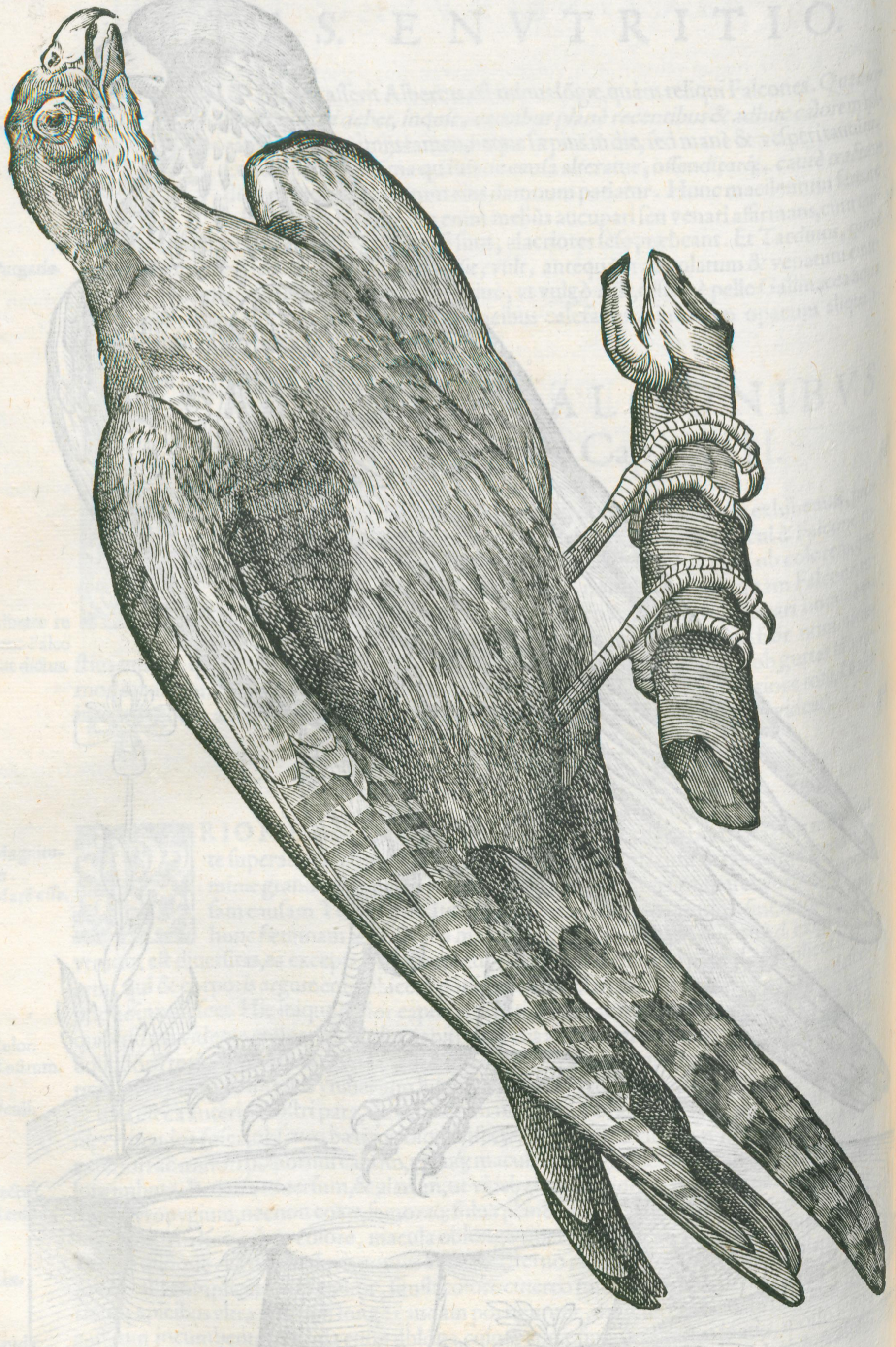
DESCRIPTIO.

Magnitudo. Maré eſſe.

PRIOR horum Falconum altero multò maior eſt, eumq́; tertia plus minus parte ſuperat: vnde ſi quid coniectura aſſequi poſſum, cùm in rapacium genere fęminæ grandiores ac ſpecioſiores, venatuiq́; aptiores ſint, mares verò ob hanc ipſam cauſam Tertiarij dicãtur, quòd tertia parte ferè fęminis ſint minores, itaq; hunc fæminam, illum verò marem eſſe crediderim. Adde quòd exigua inter vtrunq; eſt diuerſitas, ea excepta, quòd ſaturatior in maſculo color eſt, ob calorẽ ſcilicet maiorem, qui & corporis argumento obicem ponit; ſed hoc clariùs ex peculiari vtriuſque deſcriptione innoteſcet. Hic itaque maior capite eſt, vertice lato, ac ferè plano, nulla occipitis vt in quibuſdam videtur, eminentia. Color capiti cinereus ad fuſcum tendens, cuiuſmodi etiam eſt colli, dorſi totius, necnon alarum exteriorum. Roſtrum ei admodum craſſum, quà capiti contiguum ſuperius & inferius vniuerſum luteum eſt, vnco mediocri eſt, ac cinereo, qualis coloris & tota eſt ea anterior roſtri pars, quam nudam nulla membrana lutea inueſtit. Oculi pupilla nigerrima, iris fuſca, obſcuro bætico colore infecta. Membrana ciliorum in ambitu lutea. Ab exteriori ac minori oculorum cantho, vtrinq́; macula oblonga ducitur, eodem, quo pectus, colore imbuta. Pectus vniuerſum, & alarum, ut videbatur, interiorum ſuperior pars, venter quoque & vropygium, necnon coxæ, femoraq́; fulua planè tota rubẽt cinnabarino remiſſo. Mentum tamen in hoc rubeo colore, macula oblonga cinerea, quæ infernè deſinit, diſtinguitur. Pectus quoque eiuſdem coloris notulis anteriori ſterno raris reſpergitur. Latera etiam quæ à medijs alis complicatis teguntur, ſimili colore cinereo fuſco tinguntur. Alæ longiſſimæ extremis apicibus vltra mediam longè caudam porriguntur, extremo ferè dorſo ſibi mutuò decuſſatim incumbentes. Cauda enim oblõga, cuius pennæ ſingulæ alternis ſpatijs, modò nigris, hemycicli forma anguſtioribus, modò cinereis amplioribus variãt. Crura, pedeſq́; lutea ſunt, craſſa ſatis robuſtaq́;. Vngues nigri, acutiſſimi.

Color. Roſtrum. Oculi. Pectus. Mentum. Alæ. Cauda. Crura. Pedes.

Alter

Alter quem marem esse credimus, & secundo loco dedimus, tertia, ut diximus, prope parte exilior est, colorum varietate cum priori ferè eadem, & in eisdem partibus, nisi quòd, vt antè quoque innuimus, color rubeus in hoc saturatior est, & euidẽtior, eadem, quę in priore, membra tingens. Eæ quoque partes, quas in priore color cinereus subfuscus imbuit, in hoc, nigro prorsus vestiũtur colore, quales sunt alæ supernæ, caput, dorsum, cauda. Quasdam tamen aduertere licet notas huic peculiares, quibus ab altero discrepat. Rostrum enim huic totum cæruleum exigua membranula, quæ nares integit, lutea excepta, oris inæqualibus veluti serratis. Mentum seu gulæ initium huic dilutiùs paulò rubet, colore ad cinereum nonnihil vergente, sed nulla macula, ut in priore insignitum est. Pennæ remiges interiores albent, notis fuscis transuersim frequẽtibus, statoq; interuallo distinctæ: reliqua, nempe superna alarum pars, seu axillæ saturrimo fuluo, ceu rubricæ rubet. Cauda quoque prona duplici macularum transuersarum varietate, nempe albarum & cinerearum, quæ ad cæruleum inclinant, alternatim ornata conspicitur. Pedes cruraq; dilutiori luteo, cereouè colore sunt.

Falconis rubri alterius descriptio. Color. Differẽtia. Rostrum. Mentum. Alæ. Cauda. P[illegible]us. Crura.

LOCVS.

VTRVNQVE India Orientalis dedit, vnde sub nomine Falconum Indicorum à Serenissimo Magno Hetruriæ Duce Ferdinãdo ad viuum expressos, quæ est insignis eius, ac tanto Principe digna liberalitas, dono missos accepi.

DE FALCONE CYANOPODE. Cap. XIII.

QVATVOR equidem Falconum genera pedibus cęruleis instructa inuenio. Nam & Peregrini nonnulli, Hierofalci, Sacri, necnon Lanarij Gallorum, & Carcani pedes omnes habent cyaneos. Vni tamen soli peculiariter authorum & accipitrariorum cõsensus à pedum cęruleo colore nomen Cyanopodi indidit. Itaque nolui ego quoque eius tractationem omittere, etsi quisnam hic Falco sit, & ad quod genus referendus mihi non admodum constet. Solus Albertus, & quidem verbis admodum parcis eum describit. Quantum verò ex his ipsis, pręsertim quę de natura ac moribus eius adfert, colligere est, ad Lanarium potiùs, quàm ad aliam vllam Falconum familiam pertinere videtur. Degeneris enim & à Falconum indole nonnihil deflectentis naturę, meticulosus, & alis in ęthere supra prędam instar Lanarij sese librans, eodem describitur. Quare an Lanarij quępiam sit species curiosis disquirendum relinquo. Nobis hic, ut & alibi nonnunquam nodum indicasse sufficiat, quò solertibus ingenijs rerum naturę studiosorum ansam prębeamus, ut exactiùs obscuriora istęc, in quibus iudicium anceps est, inuestigent. Vix profectò, quicunque fuerit Falconibus apponi meretur.

Cæruleis pedib. Falcones quot. Cyanopos ad quos genus Falconum reducendus.

NOMENCLATVRA.

HEBRAICAM vocem Peres פרס, sunt qui in [a] Leuitico, & in [b] Deuteronomio Accipitrem interpretantur, alij Haliætum; Iudęi vulgo כלאבה, Bla^c fu^o ss, id est, Falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. Illyrij hunc Falconem nominant Raroh. Itali Zafiro (à saphirino colore pedum, vt Albertus uocat) quem magnum & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus Falconem, qui vulgò pes blauus (ita Germani cyanum uocãt) uel hyacinthinus dicatur, Circum Aristotelis facit, de quo inter Accipitres à nobis tractatum est.

Peres. Bla^c fu^o ss. Roroh. Zafiro. Pes blau*.

DESCRIPTIO.

FALCONVM genus hoc cæruleo pede (inquit Albertus) Falconi Peregrino magnitudine æquale, & figura simile est: sed in hoc differt, quòd dorsum eius, & exterior alarũ pars minus nig edinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda uerò longior aliquantum. Pedes eius hyacinthini, siue azurini sunt.

Quo à Peregrino differat.

VOX.

VOX ei acutior quàm Peregrino. Est enim humidior, & pituitosior, ut ait Albertus. Vnde cùm frigidiori temperamento sit, uocis instrumenta etiam angustiora esse contingit, quæ largior calor dilatare solet, grauioremq; uocem edere.

VENATVS. MORES.

IN auibus inuadendis, ait Albertus, minus audax ob humidum nimirum & pituitosum temperamentũ. Rarò enim inuadit aues Pica uel Cornice maiores, cùm Peregrini, alijq; Falcones maiores quasuis aues aggrediantur. Hinc fit, ut Falco pedis cærulei, cùm è sublimi deorsum se præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat, & alis suspendatur. Disciplina tamen, & industria hominis eum iuuantis audacior fit: uerùm non ita ut nobiles Falcones, à quorum excellentia multùm declinat. Nam ut milites quandoque etsi parum robusti, scientia tamen & usu militandi, confligendiq; instructi, & sociorum fiducia animati, sæpe claras uictorias referũt. Sic Falco Cyanopus usu deijciendi, tenendiq; aues, & Falconarij sibi propinqui fiducia meliùs, & audaciùs ferit, quàm per naturam faceret, ut Nisus quoque seu Speruerius. Itaque etiam fortiores se inuadit, & maiores aues. Nec mirum, cùm etiam Lanarij (qui natura adeo timidi, tardiq; sunt, ut non nisi mures, aut aues uolandi adhuc impotes, uel quæ fortè humi currunt, uel in nido iacent, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur. Qua uerò ratione audacia in Accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.

Quas aues capiat Cyanopus.

DE FALCONE CYANOPODE ALIO. Cap. XV.

LONGE verò aliud, ac diuersissimum ab eo, quem iam ex Alberto dedimus, Cyanopodis genus illud est, quod in Heluetiæ multis locis reperiri tradit Stumpfius. Ab hoc enim etiam Ornithologo Helueto teste, aiunt capi, nõ solùm Perdices, Columbas, Cornices, Arcuatas, Anates, sed etiam Phasianos & Tetraones. Vnde generosiore aliqua prosapia ortum esse facilè liquet. Nidificat, vt ait Stumpfius, in excelsis quibusdam petris, iuxta aquas, aut valles profundas, cùm alibi, tùm præcipuè circa oppidum, quod tribunal Cæsaris vocant. Nidis exemptus mansuefit. Bimus aucupio auctior est. De hoc exstat apud Germanos prouerbiũ huiusmodi, Ein eule hecket kein blafuoss, hoc est: Vlula non generat Cyanopodem Falconem. Eundem habet sensum, quem illud: E Squilla rosa non nascitur.

Quas aues capiat.

Prouerbia.

DE FALCONIBVS PROMISCVO coitu genitis. Cap. XVI.

ORDO. SYNONIMA.

ADVLTERINI quodammodo, & non vnius generis parentibus orti Falcones vltimo loco recensendi veniunt, quos mixtos alij vocant: Latinè Hybridas dixeris, Itali, vt Carcanus, ex altero parente Peregrino, altero Mõtano procreatos peculiariter, Falcones trauersos vocant.

Falcones mixti. Hybridæ. Falcones trauersi.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

PRAETER modò dictum Italorum Trauersorum Falconum genus, alia ab Alberto quaterna his enumerantur verbis. Quum quodlibet ex prædictis generibus cuilibet permisceatur, multa fiunt Falconum genera, ex quibus ad nos peruenerant quatuor. Falco enim Peregrinus frequenter miscetur cum illo, cui pedes cęrulei. Quod si Falco nascatur ex Peregrino patre & matre pedum cæruleorum, patrissat plerunque, parum declinat à nobilitate, licet parum coloris cærulei in pedibus

Peregrinus cũ quo Falcone misceatur.

pedibus appareat. Si verò matre nobili,& patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris,quàm maternam nobilitatem accedit. Rursus Peregrini, qui ad omnia loca frequenter solitarij volãt, aliquando commiscentur cum Lanarijs nigris,uel albis vel rubris. Et quanquam modò diximus quatuor huiusmodi ad nos peruenisse genera,ratio tamen postulat multa esse, & plura quotidiè fieri posse talia Falconum genera.

GENERATIO.

QVANVIS (inquit Albertus) pro regionibus mores & colores animalium varient,tamen specierum tam dissimilium diuersitatis causa pręcipua est permistio Veneris,ut etiam in generibus Anserum, Canum, & Equorũ fieri uidimus nostris temporibus. Sic & animalia ex seminibus etiam differentium specie animalium,si conueniant inter se temperamento,& natura, & impregnationis, ouorumq; ac incubationis tempus congruat, generantur. Cæterùm hæc permistio fit,quando Falcones specie diuersi,sed temperamẽto similes, tempore libidinis conueniunt,nec suæ speciei sexum,cui permisceantur,inueniunt. Et hoc non solùm probabile est fieri ex Falconum generibus inter se permistis, sed etiam ex Falconum coitu cum Asturibus & Nisis & Aquilarum generibus. Et hanc ob causam tam diuersa rapacium & Falconum genera in diuersis regionibus inueniri conijcimus. Porrò in memoratis quatuor generibus pręcipuè Falconis Peregrini commixtionem fieri diximus, eò quòd Peregrini à parentibus statim expelluntur,& frequenter separantur, propter prædam & iram. Et cùm suę speciei coniuges non inueniunt,ad speciem alteram, quam sibi simillimam inuenerint, conuertuntur libidinis tempore. Hęc Albertus, quibus verbis & generationis modum, & tam diuersarum & propè infinitarum specierum, necnon iudicij in hisce dignoscendis difficilis rationem minimè inscitè exponit.

Animaliũ dissimiliũ specierum causa.

Falconum diuersitas vnde.

Falco Peregrinus cur cum alijs Falconib. coeat, magis quam alij.

INDOLES.

QVODSI cum Falcone pedis cærulei Peregrinus cõmisceatur,ferè similis Peregrino generatur auis. Si cum Lanario nigro, ignobilis Falco niger, vel nigro similis procreatur. Si cum Lanario albo, similis Falconi albo. Si denique cum Lanario rubeo, similis colore & figura rubeo Falconi gignitur. Et hi quidem mixti Falcones faciliùs arte iuuantur, quàm qui omnino ex vtroque parente sunt ignobiles,præsertim si pater nobilis fuerit. Patrissant enim,id est,paternam plerunque indolem referunt hæc spuria Falconum genera,authore eodem Alberto. Si contrà verò,inquit, mater nobilis,pater ignobilis fuerit,ignobilior quidem generabitur auis,institutione tamen & disciplina proficiet, præcipuè post vnum vel alterum annum. Hæc de Falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam, si quæ sunt,poterunt cognosci. Atque hæc omnia hactenus Albertus.

Finis Libri Septimi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Octauus.

Qui est

DE AVIBVS RAPACIBVS NOCTVRNIS,

Quædam de eisdem in genere dicta. Cap. I.

Ordinis ratio.

Quæ Aues nocturnæ.

Γλαυκῶπες

Quot Nocturnarum Auiũ spẽs, veteres statuerint.

ABSOLVTO tractatu de Rapacibus diurnis, ordinis ratio expostulat, vt deinceps de nocturnis agamus, quæ tanto illis cedunt merito, quanto lux est tenebris nobilior. Nocturnarũ verò nomine eas omnes intelligimus, quas Græci generali nomine Γλαυκῶπας indigetant, ob cæsios oculos. Adeò verò varia & particularibus nominibus confusa est istæc nocturnarum auium historia, vt certè arduum sit, & operosum, proprio singulas à veteribus attributo nomine distinctè cognoscere. Ita ut necessarium omninò esse putem, diuersa sæpenumerò nomina ad eandem rem, aut saltem ad genus vnicum redigere. Alioquin veteres sibijpsis pugnare sæpè necesse est, qui cùm decem tantùm plerique harum auium species statuant, nomina tamen multò plura recensent. Sint igitur, exempli gratia, si non idem, saltem sub eodẽ genere, Chalcis, Cymindis, Hybris, Ptynx, Cicunia, Nycticorax, Otus, & præterea Vlula, Bubo, Aluco, & Scops. Harum auium tamen singulas, aut plurimas multi diuersas esse voluerunt. Verùm hac de re suo loco fusiùs.

SYNONIMA.

Aues nocturnæ à voce dictę.

Vl quibus competat.

QVOD ad auium harum nocturnarum appellationem attinet, videre licet pleraque per Onomatopœiam conficta esse, vti etiam aliarum nonnullarum, quales sunt; Cuculus, Vpupa, Coruus; sed harum præcipuè, idq; non in vnius gentis, sed quàm plurimarum idiomate. Gratia exempli: Hybris Græcis & Byas: Bubo & Vlula Latinis, Hibou Gallis, Germanis Eul, Vul, Hurvv, omnia à sono auis vocabula formata sunt. Belgę vocabulum Vl, tanquam genericum omnibus propè nocturnis attribuunt.

GENERA. DIFFERENTIA.

Quinq; genera nocturnarum nota.

Hybris q̃s.

Capriceps quis.

NOTAE hodie sunt vulgò quinq; nocturnarum auium species, videlicet Bubo, Asio, Vlula, Noctua & Aluco. Sed antiqui alias præterea tradidêre, quales sunt Accipiter nocturnus, quem nos Hybridem Aristotelis esse diximus, nõ autem Cymindim, vt vulgaris est opinio, Coruus nocturnus, quem Græci Νυκτικοράκα dicunt, sed hunc Otum esse quibusdam Aristoteles scribit, Aegotilas, qui Latinis Caprimulgus est, & Capriceps, qui quorundam iudicio idem est cum Caprimulgo. Scops item & Strix. Ego apud Aristotelem quæ sequuntur præcipua nocturnarum, quæ aduncis vnguibus sunt, & ex venatu viuunt, de quibus hîc nobis agendum est, genera esse existimo, Νυκτικόρακα, γλαῦκα, βύα, ἐλεὸν, αἰγώλιον σκῶπα. (nam horum simul [a] eodẽ capite meminit) & αἰγωτάλιον, cuius alio [b] loco. Primo loco Theodorus interpres ita habet: *Nocturnarum etiã auium nonnullæ aduncis sunt vnguibus, vt Cicunia, Noctua, Bubo,*

Hic,

[a] 8. *Hist.* c. 3.

[b] 9. *H.* c. 30

Hic, pro eo, quod in contextu Græca legitur, Nycticorax, traducit Cicunia, dictionem uerò Glaux, Noctuam trãstulit, & Byas, Bubonem. Eodẽ loco ita pergit. *Species similis Noctuæ Bubo est, sed magnitudine non minor, quàm Aquila. Itẽ Aluco, Vlula, Asio.* Hîc pro dictione Græca Eleos, posuit Latinè Aluconẽ, pro Græco Aegolios, Vlulã, pro Scops Asionem. Sed mea quidem sententia perperã. Nycticorax enim Aristoteli ipsi idem est cum Oto siue Asione, vt postea suo loco probabimus, & Scops Asioni quidem similis est, sed multò minor. Distinguunt quidam totum nocturnum genus, in maius, & minus. Hoc contineri uolunt, Noctuã, Vlulam: illo, cæteras omnes magnas, & quæ magnitudinis merito cum Aquila certare possint. Recensentur & aliæ aues, quæ noctu uagantur, apud Aristotelem, de quibus suo loco dicemus: hîc de ijs tãtùm scripturi sumus, quibus ungues adunci sunt.

Gazę error

Nycticorax est Otus siue Asio.

Scops Asione minor.

FORMA.

MAGNITVDINE igitur ut dictum est, inter se differunt. Pennatorum *animalium* [a] (Plinio teste) *nocturna quædam tantùm, pennas velut aures gerunt, vt Otus & Bubo, cæteris cauernæ ad audiendum.* Oculos omnes magnos, amplos, & cæsios habẽt, quem colorẽ Gręci glaucon uocãt, estq; is, quem nos uulgò dicimus, colore mischio frà'l bianco e uerde. Huiusmodi oculis fertur fuisse Pallas, ideo Glaucopis dicta, & Neptunus. Vncum etiam rostrum more diurnarum rapacium obtinent, & ungues hamatos, ut Noctua, Bubo, Vlula. Plurimis pedum digiti antè & retrò ęquales, bini scilicet, ut Picis: Aluconi, Noctuę, Vlulis. Pedes hirsuti ac plumosi multis. Corporis color cinereus ferrugineo uariè maculosus.

Magnitudo.
Aures.
Oculi.
Color glaucus quis.
Pallas cur Glaucopis dicta.
Rostrum.
Vngues.
Digiti.
Pedes.
Color totius corporis.

VISVS. ACTIONES.

ARDVVM est rationem reddere, cur natura aues nonnullas uolare noctù, & quiescere interdiù uoluerit, nisi mutua inter se comparatione facta, idem dici possit de auibus, quod de quadrupedibus. Videmus enim animantia quædam fera noctu pasci, & interdiù certa quodã loco delitescere, cùm tamen interdiù clariùs, quàm noctù uideant. Cuius rei experimentum est uidere in Muribus, cùm maioribus, tùm minoribus, in Ceruis, in Vulpibus, in Lupis, in Leporibus, & in omni ferè serpentium genere. Hæc omnia animantia simulatq; solẽ occidere percipiunt, è latibulis & cauernis ad pastum prodeunt. Dein cùm ad horas aliquot quieuerint denuò sub auroram ad uictum indagandum redeunt. Idem contingit de auibus nocturnis, quibus ut ex manifestis signis licet conspicere, natura plus quàm quadrupedibus consuluisse videtur. Grandes enim largita illis est oculos, atque in fronte probè undiquaq; adumbratos; necnon aliquid, quòd supercilijs respondet, ita ut præterquam quòd pupillę oculorum eorum uisui sunt accommodatissimæ, scitè etiam suis instrustæ sunt & congruis coloribus. Habent & supernè veluti parietes, ad quos spiritus reuerberet & coerceatur, ponè aures, quas pro arbitrio attollunt & deprimunt, quę etiam ad clariorem visionem non parum conducunt. Ad victum nõ nisi vesperi prodeunt & mane, ipso [a] Philosopho teste, ita dicente, *Noctuæ, Nycticoraces & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando sibi cibum acquirunt: verùm non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino.* Qui acuratiùs ipsorum visionẽ obseruabit animaduertet eam non vsque adeò insignem esse, atque vulgò existimatur. Si enim quispiam de nocte sese incluserit, vel cum ea, quæ nocturnarum omnium clarissimè cernat, loco quopiam angusto & obscurissimo, atque si tum uersus auem progrediatur, vel ei minetur, ut nec alias, ita neque hanc auem vel tantillum cernere comperiet. Quamuis itaque *hebetant harum omnium*, vt inquit Plinius, *interdiù oculi*, non tamen ideò de nocte clarè vident. Ad visionẽ enim secundũ Aristotelem requiritur mediũ illuminatum, quod aër est. Quod autem interdiu aut nihil aut ęgrè uideant, ita accidit, quòd vti *excedens sensibile* iuxta Aristotelem *lædit sensum*, etiam perfectum & sanum; ita etiam sensibile moderatum imbecillũ, & ægrum sensum offendit. Contingitq; oculos Noctuarũ infirmos & debiles lumine solari seu diurno veluti perstringi ac verberari. Cernent itaque optimè, cùm neque lumen est magnum, neq; etiam omninò nullum, sed mediocre, quale sub vtrumq; crepusculum videtur. Vnde tum potissimùm ad pastum euolare solent, alioquin de die etiam eas meliùs videre, quàm cùm in meris sunt tenebris verisimile est.

Cur noctù volent.
Animalia quæ noctù vident.
Cur oculos magnos habeant animalia noctù videntia.
[a] Li. 9. Hi. cap. 34.
Nocturnas aues noctù non exactè cernere.
Aër ad visũ requiritur.
Cur iterdiù ęgrè cernãt.
Quãdo optimè cernãt, & ad pastũ eant.

LOCVS.

NOCTVRNAE aues non solùm in tenebricosis montium & rupium cauernis, latent, sed in cauis etiam arboribus, in ędificijs desertis, sub tectis domorum magnificarum, templorum, turrium, ad quæ rarò homines accedunt. Rupes profectò Noruegiæ ac septemtrionalium regionum, & harum auium & Accipitrini generis, ut maximam, ita præstantissimam partem habent.

VICTVS. RAPINA.

PLEREQVAE aues nocturnæ persequuntur lacertas, veticillos, teste Aristotele, & mures, Hyrũdines quoque aliasque auiculas item insecta, scarabeos, apes, vespas, crabones. Maiores tamen, ut Bubo, etiam lepusculos, & cuniculos aliquando rapiunt.

DE BVBONE. Cap. II.

DIGNITAS.

Cur à Bubone incipiendum. Iupiter in Aquilam. Iuno in Bubonem.

BVBO non tam proprio merito, quàm Poëtarum scriptis infamis, auiumq; omnium nocturnarum rapacium longè maximus, non temerè cæteris omnibus priorem historiæ locum sibi vendicat. Quemadmodum enim Aquila inter aues diurnas, quæ ex præda viuunt, omnium consensu principatum obtinet; ita etiam Bubo inter nocturnas. Vnde quemadmodum Iouem Deorum summum in Aquilam tanquam se dignam auem mutatum legimus, ita & Iunonem illius cōiugem, & sororem Deorumq; Reginam Bubonis formam induisse poëtarum fabulæ tradunt. Non enim decorũ Iunoni erat, vt in exiguam aliquam aut vilem auem sese mutaret, sed in eam potiùs, quæ nocturno tempore omnium esset Regina, quæque haud secus noctù, atque Aquila Iouis interdiù imperaret. Imò verò Bubo neque corporis magnitudine, neque robore Aquila inferior est. Nam eò audaciæ sæpè deuenit, vt non solùm Aquilæ resistere non abnuat, sed ancipiti etiam Marte secum decertet. Præterea non aliter ac Aquila interdiu lepores rapit, ita & Bubo nocturno tempore. Venatur autem tam dextrè, tamq; auidè, ut auium, minorumq; quadrupedũ magnam vna nocte sæpè prædam congerat. Quapropter eum & solertissimum esse manifestò constat, tum vel ex hoc etiã id ipsum prodit, quòd cùm ab Aquila aut Accipitre interdiù impeditur, tãta arte, rostro, & vnguibus vndiquaque obiectis sese muniat, vti omnium eorum impetui aditum præcludat, illæsusq; semper euadat. Denique tantum corporis robore valet, vt si cominus pugnandum sit, præter Aquilam aut Accipitrem, nullam aliam pertimescat. Animal est adeò vigilans, vt cæteris dormientibus venatum exerceat, hoc ipso Gallo Gallinaceo *præferendum, qui horarum quidem noctù momenta notat:* sed nihil tunc, vel sibi quærit, uel hostibus eripit. Ne verò fœtus suos iniurijs humanis exponat *Bubo, & ipse* tutò prædatum exire possit, ideo altissimas quasque ac inuias rupes pro nido deligit. *Quæ est igitur vel ars militaris, quæ fortitudo, quę solertia, uel in uigilijs, uel in pugnando,* uel in locis oportunis, & temporibus ad securitatem consistendo, quæ non sit in Bubone excellentissima? Id verò, quòd infamem adeò omnibusq; inuisum reddit, nempè quòd dirum semper mortalibus omen à Poëtis, & superstitiosis auguribus adferre scribitur, præterquam quod naturali Philosopho pro commento vano haberi debet, *ipsis etiam Bubonis aduersarijs* & vituperatoribus minimè semper verum compertum fuit. Imò pro auspicatissima alite eum habent Tartari, qui non alteri, quàm Buboni Imperatoris sui Changij salutem acceptam referunt, *eumq; hac de causa in maxima veneratione habent. Nec alterius auis, etsi pulchrioris* plumis, quam huius, pileo affixis caput ornare gestiunt, quòd his aduersam fortunam omnem sese amoliri existiment. Huius aspectus Agrippæ captiuo Iudeorum regnum portendisse *traditur à minimè obscuro authore Flauio Iosepho;* atque tandem obitum.

Quæ animalia Bubo venet.

Fortitudo Bubonis.

Tartari, cur Bubonẽ pro auspicata aue habeant.

ÆQVIVOCA.

BVBO piſcis eſt apud [a] Athenæum, qui tamen de forma eius nihil ſcribit, Citat autem hunc [b] Nicandri verſum *Aut Phager, aut Bubo melior vel Cornua in vndis*. Βȣβω Ptolomæo Liciæ vrbs, in ea regione parte, quæ Cabalia dicitur; [c] Stephano ac [d] Plinio vocatur Bubon, propè quam Cretam Theſſalicam naſci ſcribit. Hanc Stephanus ita dictã vult à Bubone Latrone, qui eam condidiſſe putatur. Βȣβὸν vocabulũ etiã Græcũ eſt, vti Bubo Latinum, quo olim abſceſſum adenum notabant, ſiue tumorem ſimplicem potiùs, maximè verò & quidem nunc circa inguina. Nam & inguina Græci Bubones vocant. Vulgò quoque collectiones ſeu inflammationes vel inflationes potiùs earum partium inguinarias appellant. Recenſentur Bubonum inflammationes inter peſtilentiæ ſigna certiſſima, adeò vt etiam peſtis nuucupatione peculiariter ſignificari ſoleant. Materiam eandem, ſed minus feruidam obtinent, atque carbunculus. Hi ſi ante febrem apparent mitiorem peſtem denuntiant, robuſtamq́; cordis naturam ueneno laceſſitam, huius ſtatim nonnihil foras propulſiſſe. At poſt ortam febrem prorumpentes dominantis ueneni impetu fiunt, ſuntq́; quaſi fictæ naturæ pernicioſum inditium. His tumoribus nihil commune eſt cum aue noſtra, cuius nomen Latinum eſſe & à ſono dictum poſtea trademus; illud autem Græcum eſt à verbo *βαίνειν*, & particula Βȣ intendente, quaſi ὁ μεγάλως βαίνον. Nam articulus inguinis maximè ad inceſſum neceſſarius eſt, vel tumor ipſe, ſic nominatur, eo in loco, quoniã valdè in altum attollitur, aliqui *βουβῶνα* uocant; hinc & uerbum *βουβωνιῶ* apud Menandrum legitur. Quid uerò per Bubonem ſignificetur apud Lycophronem, dubitãt docti. Nam ubi Bubonis tormas nũcupat poëta, interpres ipſe Peripherius exponit & addit, *Bubon* eſt ἰκὺς τόπος, id eſt, *vertebræ locus*. Quid autem poëta ipſe propriè intelligat, difficilè eſt iudicare; uel *quia*, ut [e] Cælius teſtatur, *multa barbarè profert, & nugatur, vel quia inſcitia laborat*. Nam hic quidẽ Angæi Bubonẽ percuſſum ſcribit, mox autem paulò pòſt annectit, πτήξας ἀφυκτῶς σφύρον. Ego inquit Cælius *Sphyrum ſcio Aſtragolo circumiectas partes, at Bubonoſphyrum non noui*. Veriſimile tamen eſt Lycophronem per Bubona inguina ipſa uoluiſſe deſignare, in quibus tumor ille peſtilens plurimum oriri ſolet. Per uertebram uerò interpres, os ſacrum, credo intellexit, cui oſſa Iſchion, Iliũ, & pupis cõnectũtur. Eſt & Bubo ſaltationis genus Athęneo, [f] ubi *erat* inquit, *Bubo figura quadã proſpicientiũ ſummãq́; manũ ſupra faciẽ curuantiũ*. Hæc uerò erat una figurarũ ſaltationũ.

[a] L.7.c.39.
Piſcis.
[b] In Boctic.
Vrbs.
Cabalia.
[c] L.5.c.27.
Bubon.
[d] L.3.c.17.
Morbus.
Inguina.
Lycophrõ explicatus.
Bubo vertebræ loc⁹.
[e] L.4.Lect. ant.cap.11.
Saltationis genus.
[f] L.14.c.12

NOMENCLATVRÆ.

KOS Bubonis nomen Hębraicum aliqui eſſe putant, ſed alij aliter interpretantur. Dauid Kimhi כוס Kos auem immundam ignotam nobis, uel auem, quæ in deſertis degat, & uocem edat ſimilem ploratui כחי: cuiuſmodi ſanè Bubonis eſt, quod & Vergilius annotauit, & Germani obſeruarunt, qui ipſi Vl nomen ab eiulatu dedêre. Rabi Salamon, פלקין, id eſt Falconem, D. [a] Hieronymus Nycticoracem, ut & Septuaginta; alij Bubonem, ut recentiores. Iidem in lexicis linguæ hebraicæ (Kos) inquiunt eſſe nomen uolucris ululantis & clamantis de nocte; *Nycticorax uulgò* קוץ *Kutz, ſic Germani Noctuam uocant*, & ſanè Hebraica uox pulchrè alludit ad Germanicam, quinimò de Noctuarũ genere Bubones aliæq́; nocturnæ dici generaliter poſſunt: Ita Plinius *Noctuarũ* (inquit) *id eſt, genus maximũ cui plumæ auriũ modo emicãt*. Verba Pſ. ſunt; *Factus ſum ſicut Bubo* (Hebraicè Kutz) *qui eſt in ſolitudinibus*, ubi Aquila & Theodotion & quinta editio Nycticoracẽ uertũt, alij Bubonẽ: ſexta editio noctuã, Symachus Vpupam, R. [b] Salamon, auem ait eſſe remotam ab hominum conſpectu, (Quidam ſanè Hebraicè ab abſcondendo dictam rentur) & nocte uociferantem, cui ſimilis alia ſit, quam uocant יבין Ibin: fortè Hibou. Sic enim Galli Bubonem uocant, & ſolet Rabbi Salamon Hebraica nomina Gallicè interpretari. [c] Nominatur ſanè Kos auis inter impuras, ubi interpres Chaldæus uertit קדיא, Kadia, Arabs, Kus, Perſa חכום, Gakus (quæ uoces magis etiam, quàm Hebraica *Kos ad Germanicam Kutz accedunt*) *Septuaginta Nycticoracem*, Hieronymus Bubonem & alibi, ubi Septuaginta & [d] Hieronymus Herodium uertunt. Chaldæus alibi habet קיפופא Kiphupha, quod Noctuam quidam interpretatur. Accedit quidem hæc uox ad nomen *Cicuma, quo Gaza Nycticoracẽ reddidit. Euſtathius Scopas eſſe ait aues*, quas Romani Cucubas nominent, (*quæ* uox Hebraicæ Kiphupha etiam uicinior eſt) *Arabs* עצפור Azphur. [e] Pagninus ex R. Salomone exponit Noctuam, quæ uernacula lingua Ciuetta uti etiam Gallica nominetur ac noctu clamet. *Ornithologo inter tam uarias interpretationes* animus magis ad Bubonem, *inclinat, Schachaph* שאף, *exponitur Bubo à quibuſdam recentioribus*. Septuaginta & Hieronymus Larum, aut Fulicam interpretantur. Chaldæus reddit

Kos.
[a] Pſal.102
Kutz.
[b] Leuit.11.
[c] Leuit. 11.
Kadia.
Kus.
Gakus.
[d] Deut. 14.
Kiphupha.
Cucuba.
Azphur.
Schachaph
[e] Leuit. 11. & Deut. 14
Larus.
Fulica.

Schachefa,

Schachefet morb⁹. Scaph.

Schachefa, Perſa enim uocem eam retinet. Arabs שכף Scaph. Dauid Kimli interpretatur auem, quæ laboret morbo Schachefet, Hebręis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat, phtiſi nimirum. Sed Rabbi Salomon ſic uocat morbum, in quo naſcuntur in carne ampullæ inſtar pomorum, Bubones fortè, apoſtemata Gręcis ſic dicta: tranſlatio communis alibi pro hoc morbo uertit febrim, egeſtatem. Iudæi recentiores Cuculum auem interpretantur. Quod ſi

Schuffel. Iſchafytle. Schafuus. Aſcalaphi. Scanaph. Ii. [f] Iſa. 13. Aduduc. Hudubub. Hudud. Vng duc. Alharbe.

Buboñe ſignificat, deriuatum inde uel ab Arabico Scaph uideri poteſt Germanicum Bubonis nomẽ Scuoffel, & Noctuæ generis Tſchafytle, Chafuus, & apud Græcos Aſcalaphi. Sed ſi auis eſt corpore macro, & tenui, tanquam pthiſi conſumpto, Larum potiùs eſſe dicemus, quæ auis admodũ tenuis, leuis & ſemper famelica eſt. Vicina huic apud Hebræos uox eſt Scanaph שנף, quam interpretantur Noctuam. אי ij, apud Hebræos aliqui Bubonem intelligunt, Septuaginta alibi Onocentauros uerterunt. Interpres Auicennæ falsò uertit dictioñe Aduduc Bubonem & Hudubub & Hudud alibi, cùm hę dictiones Nycticoracem denotẽt, ut ſuo loco dicetur. Prima tamen nempè Aduduc ad Sabaudicam accedit, qui Bubonem ung duc uocant Vetus Gloſſographus Auicennæ Bubonem etiam Alharbe uocari ſcribit Arabibus, quam tamen uocem Chamęleontem ſignificare ſcimus.

Nominis ratio. βύσειν.

ΒΥΑΣ Græcis Bubo noſter appellatur per Onomatopœiã ſcilicet, ut & apud Latinos; Βύσειν enim proprium uerbum eſt, quo Bubonis uocem exprimunt Græci, Gaza ex Ariſtotele pro Βυᾳ Bubonem reddere ſolet, uidetur autẽ nomen eſſe primę declinationis, quod ἄλφα in genitiuo & datiuo retineat, Inde nominatiuus pluralis Βύαι. Nam in lexico Varini Βυᾶι oxytonum, malim paroxytonum ὤφθησαν legitur. In eodem ſolo βοῖαι reperio per οι diphthongum, nec probo. Butalis βυταλις in Aeſopi fabulis, non alia auis quàm Bubo uidetur, quod & noctu tantùm canat, & ſimiliter nomen, ut Byas, & Bubo, à ſono Bu, inditum habeat. Sunt ex Græcis qui Scopas Bubones interpretantur; at perperam, uti capite de Aſione mõſtrabimus. Referunt tamen hodie in Græcia Bubonem dici σιλόπα. Buffus apud Kiranidem nocturna auis, ut Gerardi Cremonenſis tranſlatio habet, Bubo eſt. Conijcio autem βῦφος ſcriptum fuiſſe. Nam & apud Simonem Sethi βῦφοι Noctuę ſunt, & in quibuſdã Italiæ locis Bubo uulgari lingua lo Bufo dicitur. Creſcentienſis Bubonem Gimum uocat. Recentiores quidam Nycticoracem, id eſt, Coruum Nocturnum, eundem cum Bubone faciunt; Inter hos eſt Beroaldus, cuius argumenta peculiari de Nycticorace capite ponemus, ſed diuerſos eſſe collatis utriuſq; hiſtorijs, facilè deprehendetur. Cõuenit tamen Nycticoraci Aquilę magnitudo, quam Boboni tribuit Ariſtoteles, Ita enim Strabo: *Nycticorax* inquit, *Aquilæ æqualis eſt*. Iohannes Goropius *Becanus vir doctiſſimus in ea eſt ſententia, ut Cymindin & Chalcida, & Hubrida, & Ptyngem, Ariſtotelis non aliud eſſe quàm Bubonem exiſtimet. Cuius rationes, quas pro ſe adducit, nè à quopiam in dicta cauſa damnetur, ex ſuis ipſius verbis, apponere operæpretium iudico, ut clariùs intelligantur, & nocturnarum auiũ obſcuræ & caligine plenæ hiſtoriæ, tanquam adhibita face luminis aliquid adferãt. Vbi ergo uocẽ hãc Cymindin, quę eſt in illo uerſu Homerico*

Βεταλις. Σκώψ. Buffus. Bufo. Gimus.

Cymindis auis.

Chalcida Dÿ perhibent homines dixere Cymindin

declarandam ſuſcipit, in hæc uerba infit. Ariſtoteles tradit ab Ionibus Cymindin auem hanc vocari. Mihi nec Ariſtotelis lectio integra videtur: nec uideo quî poſſim ei mederi; Adiecta enim ſunt uerba quædam de Hubride & Ptynge, quæ tamen nec Euſtathius, nec Plinius uidetur legiſſe. Hic etiam λεπτὸν *tenue omiſit, quod Gaza, & Euſtathius agnoſcunt, ut genuinum. Gaza quibuſdam Ptyngem uocari addidit, ſed Hubridis nullam fecit mentionem. Plinius nocturnum Accipitrem uocauit. Ariſtophanes etiam inter Accipitres enumerauit & proximũ Aquilæ recenſuit. Nobis hîc non lubet acuratiùs de Cyminde perquirere, eò, quòd nocturnarum auium, ualdè obſcura hactenus ſit hiſtoria, & nocturnæ caligini comparanda. Qui etiam Hubrida vocari voluerunt, videntur ab hub-ur voce Cymbrica ſibi nomen feciſſe, quo maximus Bubo denotatur: & certè huic maximè Homeri fabula videtur cõuenire. Nec malè item in hanc auem quadrat Comicus auium exercitus. Nec enim Bubo vel corporis magnitudine, vel viribus Aquilæ cedit, & ſi inter has pugna ineatur, ambiguum eſt in vtram partem inclinet victoria ob ancipitem Martem. Deinde, vti de die Aquila minora capit quadrupedia, ut lepuſculos, Cuniculos, ita & Bubo de nocte. Venationem autem ſuam adeò inſtituit callidè, tãtaq; peragit auiditate, vt magnam ſæpè uel vna nocte copioſamq; prædam congerat, & ſi quis nidum eius in rupibus exploratum habeat, & ad eum clanculùm pernoctare uelit, ei facillimum fuerit, prædæ partem ſubducere; quod familiarem quendam mihi venatorem non ſemel feciſſe, de ipſius didici relatu. Ipſe cum robuſto cane pugnantem uidi, & cum ſemel unguibus ei hæſiſſet, difficillimè potuiſſe auelli, nec canem pòſt aggredi auſum. Nec alibi libentiùs, quàm in altiſſimis rupibus nidulantur, adeò ut Idæon Lecton, quod altiſſimum eſt promontorium, locus ei videatur aptiſſimus. Nec veriſimile eſt Iunonẽ in exiguam aliquã ſeſe mutaſſe auem,*

Prynx.

Hubris unde dicta.

sed in

ſed in eam potiùs, quæ nocturno tempore, in cæteras obtineret principatum, quemadmodum Aquila diurno. Certè Ariſtoteles tenuem admodum & ieiunam Bubonis dedit hiſtoriam, vt ego verear, ne Cymindis Ionum & Phrygum non fuerit tenuis illa Vlularum forma, quam in arborum cauis non modò in montibus habitare ſcimus, & noctu Columbaria prædari. Hanc tamen Ariſtoteles depingere videtur, & hac parte ab aucupibus noſtris deſſidere. Sed liberum ſit alijs, quid velint, coniectare. Mihi Hubris & Buas eadem eſt auis, quæ alio nomine Ptynx, & Cumindis vocetur; Atqui hæc illa eſt, quæ cũ Aquila pugnare poteſt, & non ſine cauſa, quando eandem prędam, licet diuerſo tempore, ſequuntur. Auem enim tenui corpore præditam, non uideo, quî pari Marte cum Aquila committas. Ariſtophanis interpres γλαῦκα κύμινδιν, κυμίδα καὶ κικκαβὰν eiuſdem auis eſſe nomina prodidit & κικκαβᾶν eſſe Noctuæ propriã vociferationem. Callimachus κικυμῖδος etiam meminit, κὰρτ' ἀγαθὴ κικυμίς. Pompeius Cicumam nocturnam auem facit, ſed quęnam ſit, non addit. Heſychius κικυμήιδα γλαῦκα interpretatur, & κικυμώττειν, idem eſſe, quod δυσβλέπειν. Itali quidam Chio uocant, nos Hubeken, id eſt parua Noctua. In hoc genere minima auribus eſt inſignis, à quibus Otis quoque vocatur. Gaza Cicumam pro Nycticorace reddidit, nõ benè mea quidem ſentẽtia, cùm Nocturnus Coruus, nihil ſimile habeat Noctuarum generi. Nos enim Nachtrauen Teutonicè diuerſam ab omni Vlularum & Noctuarũ genere eſſe ſcimus, qua tamen voce, Nycticoracem ad vnguem interpretamur. In tãta igitur obſcuritate, quid miri acciderit, ſi quiſpiam hallucinetur, tametſi vel ipſe eſſet Ariſtoteles. Nos ergo fatis honori conſulamus, & Ariſtophanem dicamus triarium robur poſtremò enumeraſſe, in quo cùm Vultur Aquilæ ferè magnitudine par Cumindem præcedat, & longiùs ab Aquila, quàm Cumindis recenſeatur; cogitemus neceſſe eſt, Cumindem Vulture maiorem eſſe, & validiorem. Sit ergò Aquila Iupiter, Cumindis ſiue Hubris Iuno, & hæc quidem noctu, ille interdiu regnet. Hinc quibuſdam Duc vocatur, quòd Duces ſecundi ſint à Regibus. Nunc igitur ad nomina. Chalcidem ab obſcuro aëris colore dictam interpretor, quod nomen, quia à natura deſumptum, rectã habet ſignificationis cauſam, Cumindis verò Phrygium eſt vocabulum inditum è malo omine. Com hinder enim idem eſt quod adueniens damnum, ſiue aduentus nocumentum, ſiue etiam quoduis impedimentum, quod rei venturæ obſtet. Quamobrem Cumindis nomen eſt ab hominibus factum, peruerſam vocum formandarum rationem ſecutis. Virgilius Buboni triſtę omen tribuit, quem nos eandem auem cùm hac Homerica facimus.

Ptynx.

Chio.

Nachtrauen.

Duc.

Chalcis vnde dicta.

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere voces.

Nobis à fletu Vl vocatur, vnde Latinorũ Vlula & vlulo. Hul enim vocali lõga idem eſt, quod fleo cum triſti voce, ſiue ploro: *quod ab eadem origine dicitur eiulo.* Vt ergo Scamandri, ita Cumindis nomen hominibus aſcribendum, eò quòd vtrumq; *ab infauſto omine inditum ſit contrà ac ratio ſapientum & Deorum* poſtulat. Cumindis certè damnum adfert, ſed Leporibus maximè & Vulpibus, *& muſtelis, quas noctu rapit & ad nidum congerit.* Quæ enim de augurijs dicuntur vana ſunt, & anilia deliramenta, & idcirco ſapientibus nominum opificibus indigna. Eiuſdem peccati eſt Ptyngem eandem auem vocare à phe-tyng, quo ſignificatur hoſtilis vel inimicæ rei nuntius. *Ex phe tijng per conciſionẽ fit Ptyn*, & addita litera Græcorum terminante Ptynx. Hubris verò è noſtro Hub-urcen, Hub-uris & *ſyncope admiſſa Hubris*, eſt maximus Bubo; vti Vr-os eſt maximus bos, & Vr-han, maximus Gallus, & Vr-alt, maximè ſenex, & Mere-ur, *maximus conſiderator*, & Sat-ur, *maximũ ſemen*, ſiue præſtantiſſimus ſator. Heſychius Mileſius nocturnam auem eſſe dixit, non adiecto *quænam eſſet. Ariſtotelis certè contextus de Cyminde* aliquid mõſtri alit. Suſpicor ab aliquo additum fuiſſe Cumindem, ab alijs Hubrim, alijs *Ptyngem vocari. At is quiſquis fuit*, non animaduertit Ariſtotelem Cumindis nomen ad aliam auem detorſiſſe. Nobis interim *clarum dedit indicium, Ariſtophanis, &* Homeri Cumindem maximum eſſe Bubonem, longè quàm ſit Noctua, maiorem. Verùm ne cum Noctuis & Vlulis *& Bubonibus, & diuerſis harũ auium formis*, in tenebris diu vagemur, ſatis habebimus indicaſſe & oſtendiſse, cur Chalcis Deorum, Cumindis hominum nomen dicatur. Hactenus Goropius. De quo hoc obiter dixiſſe velim, ne cuipiam mirum aut indignum videatur, eum ratione *hactenus inaudita, ex Cymbrica ſua*, quam barbarã quiſpiam dixerit, lingua vernacula origines vocum petere ac toti mundo pro veris obtrudere. *Nam & Platoni* quidem Deorum vocabula maximè ſecundum rationem impoſita videbantur, quæ verò hominibus ab Homero *tribuuntur, quale eſt Cumindis & magis* quæ à mulieribus, ferè barbara eſſe & nullam eorum rationem aut originem Græcis conſtare. *Phryges autem Græcis barbari erant, qui, ut* Goropius idem alibi diffuſè declarat, Cymbrica lingua utebantur, ſed ut iſtæc, quod huius loci non *ſint miſſa faciamus, & curioſiùs iſtæc* indagare cupientem ad Goropij

Hul.

Hubris.

Vv Hermate-

Hermatenam amandemus; certum eſt hunc Ariſtotelis de Cymindi textum omnibus ferè doctis negotium faceſſere. Et ego quidem, vt verum fatear, non video, qua ratione, ſi de eadem aue per totum contextum Ariſtotelem loqui velimus, hæc omnia, quę ei atribuuntur, ſibi mutuò conſonent, ac non potiùs contradictionem quandam in ſe includant; Si enim verum eſt Chalcidem ab æreo colore dictam, vnde & Gaza ęricam vertit, quomodo eam Ariſtoteles nigro aſſerit colore? Præterea cùm Ariſtoteles ſcripſerit Cymindem forma eſſe tenui, neq; Accipitre Palumbario maiorem, non video, quo pacto huic tantum robur tribuere poſſimus, vt cùm Aquila decertare audeat. Quod tamen Hybridi, quem Græcus textus ſtatim poſt verſum Homericum interſerit, quamque Bubonem noſtrum vult eſſe Goropius, Ariſtoteles aſcribit, & tamen de illius quoque magnitudine nihil memoriæ tradidit, liquidò cõſtat, quantis tenebris, & planè Cymmerijs harum auium & nomina & hiſtoria inuoluta ſint. Nos quid in hac difficultate ſentimus, alibi, cùm de Accipitrum differẽtijs ageremus, diximus. Veniam autem dignos nos æquus lector etiam cenſebit, ſi pro more hominum, dum lucem è tenebris eruere conamur, in his medijs nos hallucinari cõtigerit. Illos interim, qui acutiùs viderint, pręcamur vt pro communi vtilitate nos candidè moneant & rectiùs doceant; quo nomine non ſolùm nos, verùm & omnem Remp. literariam maximo beneficio ſibi obſtricturi ſunt. Quod autem Bellonius putat Pygargi ſpeciem eam eſſe, quæ Gallis l'oyſaeu ſant Martin dicitur, hac tãtùm ratione motus, quòd circa veſperam & in diluculo venatum exerceat; Ariſtotelis omninò mihi refragari doctrinæ videtur. Concedendum enim eſſet Aquilam, cuius ille Pygargum ſpeciem facit, cùm Aquila pugnare, quod ille ne ſomniauit quidem, præterea ſi vtriuſque & Pygargi & Cymindis (ſic enim & Hybridem uocat) deſcriptionem conferas, toto cælo differre videbis. Adhæc venari eo tempore omnibus Aquilis commune eſſe Philoſophus alibi dixit. Idem etiam ſuſpicatur eam auem, quam Galli le grand Duc, quaſi magnum Ducem vocant, fortè Aſionem eſſe, quem pro Scops Gręcorum ſemper vertit Gaza. Sed huic quoque opinioni, nullum video patrocinium, præterquam quòd, ut diximus, Græci hodie Bubonem *σκλωπα uocant, niſi & hoc quiſpiã adferat, quod Varinus ſcribit, Scopas eſſe aues, quas Romani κῦφος, ἢ γυφος* appellant. Iam uerò multis Italiæ locis etiam hodie Bubonem Guuo, ut Bononiæ, nel Gufo uocari conſtat. Verùm miris modis hæc nomina in diuerſis regionibus confundi contingit. *Nam alijs Italiæ locis Bubonem Duco uel Dugo vocant, quaſi Ducem* fortè, tanquam à Rege Aquila ſecundum. Alibi item, teſte Nipho & Syluatico, Bufo uocatur, *uoce* nempè corrupta à Bubo. Vnde fortè manârit metaphora, qua geſticulatores & *mimi, hyſtrioneſq; nunc uulgò Buffoni dicuntur, quia ſcilicet inſtar Bubonum ſatyricos, ridiculoſq;* motus ac geſtus edant. Hinc etiam ſaltationis quoddam genus, ut inter æquiuoca relatum, *Latinis* Bubo dictum fuit, Græcis Scops. Quamuis ſcio ſatyricos hoſce motus, & ſaltantium *imitationem Oto ſeu Aſioni à Plinio attribui, nõ Buboni. Quæ res etiam Bellonio* nonnihil fauere uideri poteſt. Suum Gallicum Grand Duc Aſionem eſſe ſuſpicantur: Nam & Galli non minus quàm Itali mimos iſtos Buffones uocant. Vocatur & Barbaiano alibi. Nos tamen *aliam auem Barbaianũ interpretamur; unde liquet hoc quoque nomen commune eſſe diuerſis auibus in* diuerſis regionibus. Hic per occaſionem Italicas uoces inſeruimus. Nunc Latinas quæ præponendæ fuerant, examinemus.

*Bubo itaque Latinum huius auis nomen nonnullis placet originem habere à particula Græ*ca βε, quod illis magnum ſonat. Solent hâc uocem rebus grandibus præponere, quemadmodum ἐ ἵππῳ. Ita uocant Bulapathum uel hippolapathum ſpeciem Lapathi *maioris. Sic βελιμος apud Medicos quaſi λίμος μεγας, id eſt, magna fames. Βοσελινον quaſi μεγα σελινον* uocant & Hypoſelinon. Dictio enim hęc uocibus præpoſita ſignificationem earum auget. Sic dixerunt Bucephalum Alexandri Magni equum, quòd eſſet magno capite aut Bouino. *Sic Bubo, cùm ſit omnium auium nocturnarum maximus, haud iniuria à dictione* Βε deriuari poteſt. Sunt qui uelint ita appellatum à Bouis mugitu, quem imitari uidetur, & è cornibus, quibus Bouem ęmulatur. Mihi uerò magis arridet propria ſic dictum uoce. *Huic adſtipulatur, quod & Græcis βυας, & Hybris ſecundum quoſdam, Gallis quoq;* Hibou, Hiſpanis Buho, Italis Bufo & Germanis inferioribus Hub, omnibus à ſimili propemodum ſono effictis nominibus uocetur. *Hiſpanis ergo quibuſdam Bubo Buho appellatur, Luſitanis uerò Bufo, quemadmodum Italis* vel Mocho, *Gallis & Sabaudis vng Duc, id eſt, Dux, quaſi* princeps auium nocturnarum, quibus dominari uideatur, ceu uiribus ſuperior & cornibus in capite ceu corona *inſignis, & calletont, id eſt, uenatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habeant, & alibi* (ni fallor) Lucherant. Nonnullis etiam Chat huant, uel Cha-huan dicitur, quaſi dicas catum ſeu felem boantem (felinum enim caput habere videtur) ſeu eiulatum terribilem edentem, à quo etiam *alijs Hibou uocatur. Bellonius tamen has duas poſtremas appellationes alijs auibus nocturnis accommodat;*

Chalcis vnde. Aerica. Cymĩdes. Bellonij error. Pygargi ſpecies. Magnus Dux auis. Scops. Κῦφος. ἢ γυφος. Guvo. Duco. Dugo. Buffone. Barbaiano. Bubo vnde nomen ſumpſerit. Βελιμος. Βοσελινον. Bucephal⁹. Etymum. Buho. Mocho. Chaſſetõt. Venatrix. Lucherãt. Chat huãt. Cha-huã. Felis boãs. Hibou.

accommodat; illam ſiquidem Aluconi; hanc verò & Aluconi, & (quem Hibou cornù vocat) Aſioni communem facit. Vnde pluribus conuenire videtur, & ſanè vox Hibou, Latinam Bubo non malè imitatur, & Græcam Hybris, quæ Goropio Bubonem notat. Germanis Vhu vel gros Vhu, vt [h] Georg. Agricola interpretatur. Item ein Schuffans, ein Schuffell, vel Scffeul, ein Kautz, ut Turnerus, ſed hoc vltimum Noctuæ magis conuenit. Nominum Schu°ffans & Schuffans, vt quidam pronunciant, & Schunffeul etimologia ad Hebræos referri poteſt, quod ad primam ſyllabam, qui Bubonem Schachaph, vt Arabes Scaph, appellant. Alijs in Saxonia, Vho, in Carinthia Steinauff, quòd in rupibus habitet. Heluetijs Huvv, Berguvv, Hŭru vel Huruvv uel à ſono, vel quaſi orhu, quod auritus videatur, Aliquibus etiam Hertzog, quaſi Dux, Anglis à Lyke foule, ut Turnerus exponit, vel Shriche oule vt Eliota, uel Lyſeoule ut Iunius. Videtur Angli nomen Oule ſeu Vle, quòd alij Vlulæ tantùm aptāt, etiam Buboni commune facere, vti & Belgæ nonnunquam ſolent, qui alioquin etiam Bubonem Schuyffuut (quo nomine nebulones & nequam homines denotant) nuncupant. Illyrij VVyr. Turcæ Vgu, quæ vox Italicis Dugo & Guo nonnihil ſimilis eſt.

Hibou cornù.
Hybris.
[h] *Lib. de ſubterr.*
schachaph
Schaph.
Vho.
Steinauff.
Oule.
Vle.
Dugo.
Guo.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

TRIPLICEM hactenus Bubonum obſeruatam eſſe video differētiam, qui magnitudine quidem omnes ſint eadem. Verùm maculis & corporis colore, vti noſter, & is, quem Ornithologus exhibet, diuerſis, qui præter hos, & aliud genus reperiri apud ſuos putat, cætera quidem illi, cuius effigiem dat, ſimile, ſed cruribus nō æquè hirſutis. [a] Strabo tamen memoriæ prodidit, aliud reperiri Bubonis genus in Aegypto, non maius Gracculo: At ſuſpicio eſt, ne confuſis nominibus Noctuam aut Vlulam quampiam dicere uoluerit. Nos tres Bubonum diuerſorum icones dabimus.

A colorib.
[a] *Lib.17.*

DESCRIPTIO.

BVBO extra omnem controuerſiam auium nocturnarum omnium maximus eſt, neque minor Aquila, [a] *Ariſtotele &* [b] *Strabone teſtibus. Crura tamē* habet, quam Aquila breuiora. Corpus breue, & ueluti decurtatum, propter caudæ breuitatem. Caput grande adeò, ut ob eius pondus & magnitudinem pullus à cauda primùm in luce prodeat. Frons orbiculata, ſeu teres, plumis uelut auribus eminentibus in regione auditus inſignita, quemadmodum & in Oto. [c] Plinius *hiſce duobus pennatorum animalium ſolis, has pinnulas velut aures ſurrigi* ſcripſit. Verùm præter hos & Vlulæ eas habent. Cæteris, addit, *cauernæ ad auditum*. Imo uerò, & Bubo has cauernas non minus, quàm cæterę, & quidem maximè patulas habet: verùm hoc plumarum ornamento fortè ob magnitudinem tectas. Collū habet pro ſua magnitudine perbreue; roſtrum & ungues uti *diurnis rapacibus aduncos & acutiſſimos, atq; hos maximos, imo quàm* in quibuſdam Aquilis etiam maiores. [d] Ariſtoteles Aſcalapho, quem Bubonem aliqui eſſe putant, ſtomachi partem anteriorem ſeu gulam amplam tribuit, ut & alijs nocturnis, ut Noctuæ Nycticoraci &c. Rectè tradit *Albertus nulli auiū oculos eſſe, quàm huic, maiores, qui igneo* quodam ſplendore & inuſitata magnitudine, necnon truci quodā obtutu aſpectantibus quodammodò terrorem incutiunt. Corporis tegmen plumeum ferrugineo ſeu fuluo, vt Naſo ait, ac obſcuro quodam, *æris colore eſt. Quæ res Goropio occaſionem dedit, ut crederet Chalcidem* auem nocturnam eſſe, & cum Bubone eandem. Maculis nigris ſparſim & incerto ordine reſpergitur, uariaq; penna eſt, uti in Accipitribus & Aquilis quibuſdam. Falsò Albertus Buboni binos digitos antè, & *totidē retrò, ut Picis, aſcribit. Hi enim, quos nos pictos dabimus digitos, ut pleræq;* aues anteriùs ternos obtinent, poſteriùs unum. De Noctuis uerò & Vlulis id uerum eſt. *Ouidius loco antè citato Buboni caput magnum, alas fuluas, grandia lumina, longos, & aduncos ungues, non minus ſcitè quàm uerè appingit. Bubo, quē priori loco dabimus* ex Ornithologo à ſe obſeruatum, magnitudine uincebat Anſerē, aut ſaltem æquabat reliquo corpore. Alis magnis erat, *& longis ad tres dodrantes, cùm ab initio earum ad finem uſque* maximæ pennę ad rectam lineam extendebantur. A ſupremo oſſe alarum ad infimam extremitatem rectà, dodrans unus, cum palmo erat. Caput cùm forma tùm magnitudine felinum. Vnde nō temerè *Chat-huant quaſi felis gemebunda Gallis vocatur. Pennæ ſupra utramque* aurem nigricantes ſubrigebantur, ad tres digitos: Oculi magni, *plumę circa uropigium denſę* & molliſſimę digito extenſo, ſeu palmo, (ſi benè memini) longiores. Longitudo ab extremo roſtro ad vltimos *pedes, ſiue ad ultimam quoque caudam tres quoque dodrantes cùm palmo* æquabat. Iris oculorum croceo ſplendebeat. Roſtrum breue, nigrum, & aduncum erat. Pēnis

Magnitudo.
[a] *8. H. c. 3.*
[b] *Lib.17.*
Crura.
Caput.
Frons.
[c] L.11.c.17
Plinij error
Collum.
Roſtrum.
Vngues.
Oculi.
[d] *L.3.H.c.3*
Chalcis.
Alberti error.
Digiti.
Ornithologi Bubonis Forma.

remotis aurium meatus, magni & patentes videbantur, vtrinque ad nares pili barbularum inſtar ex pennulis tegebant. Pennis per totum corpus color uarius ex albicantibus maculis nigris & ſubruffis. Cruris longitudo dodrans cum palmo. Eius pars ſupra genu, perquàm craſſa & toroſa. Vngues nigri, adunci, acutiſſimi. Pes ad extremos vſque digitos piloſus, plumis ex albicante colore ſubruffis. Huic quod ad magnitudinem attinet per omnia reſpondet Bubo noſter, quẽ ſecundo loco exhibebimus. Verùm in multis alijs ab eo variat. Nam noſtro crura piloſa quidem ſunt, ad extremos vſque digitos, quemadmodum & illi, ſed breuiora, & graciliora, nec ita toroſa ſupra genu, neque in tibijs adeò firma ac craſſa: color noſtro per totum corpus fuluus, ſeu ferrugineus ex cinereo, in pectore potiſſimùm, vbi etiam ſubnigris maculis in longum ductis, promiſcuè huc, illuc, nullo ordine reſpergitur. Dorſum & alæ è ferrugineo magis fuſceſcunt. Hæc verò in vniuerſum potiſſima inter utrumq; eſt diuerſitas, quòd ille Ornithologi in ſingulis totius corporis plumis magis variegatus, & tenuibus quibuſdam lineolis tráſuerſim ductis, inſtar Perdicum & Anatum quarundam, necnon Accipitrum pulchrè minutimq; diſtinctus ſit. Præter id etiam differt, quòd vniuerſo corpore, magis verò dorſo, & capite, maculas quaſdam incerti ductus lituris nigris craſſis & quodammodo figuratis gerat. Noſter verò non ita picturatus eſt, ſed in alarum pennis maioribus, & cauda lineis ſubnigris, tranſuerſis, largiuſculis diſtinguitur, quibus ille deſtitutus eſt. Sunt autem hæ ita efformatæ præſertim in cauda, vt ſingulæ latiores ſupernè & infernè alijs ſubtilioribus claudãtur, inſtar fimbriarum triplici ordine diſpoſitæ, & certis à ſe mutuò interuallis, vt in Accipitribus, diſterminatæ. Vngues huic maximi & acutiſſimi, at non nigri, vt alteri, verùm cornei. Cauda vtrique admodum breuis. Is verò cuius tertio loco iconem ſpectandam dabimus, ſecundo per omnia ſimilis apparet, hoc excepto, quòd tibias minimè hirſutas habet, ſed quemadmodũ & pedes, debiles. Quam deniq; ultimo loco ponemus, iconem, etiam pro Bubonis imagine mihi miſſa fuit.

Color.
Crus.
Vngues.
Bubon. noſtri forma.
Bubo noſter in quo à priori differat.
Vngues.
Cauda.

VISVS.

HEBETES, inquit Plinius, *Buboni, ut & cæteris nocturnis interdiu oculi*. Imò verò hunc minus, quàm Noctuam de die uidere aiunt.

VOX.

BVBO grauem adeò vocem, & ingratam ẽdit, ut non tam canere, quam gemere eum uno omnes ore authores affirment. Vnde & nomen inueniſſe, non tam à ſono, quàm à gemitu ſeu ploratu dicitur. Quem cum ædit, bubulare Latinis dicitur. Ita author Philomelæ:

Bubulare.

Bubulat horrendum ferali carmine Bubo.

Græci verò βύζειν de illius uoce dixère. Quare diſertè admodum & ſignificanter uocem eam expreſſit Vergilius, cùm dixit:

Βύζειν.

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere noctes.

Etenim dum:

Nocte ſedens tetrum canit importuna per umbras,

vt inquit, ueluti boat, & uocem horribilem in longum protrahit gemebundus, quam etiam *ſtridorem quærulum* ideò uocat Apuleius, & *gemitum* Seneca, cùm ait:

Illic Vultures, hic luctifer Bubo gemit.

Et [a] Plinius ait; *Bubo non cantu aliquo ſed gemitu vocalis eſt*. Horridè enim ſtridens (unde & raucus Ouidio dicitur hoc uerſu:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus vmbras)

mœſtam uocem depromit,

Funeroq; graues edidit ore ſonos

Denique adagio locum dedit *Bubonis cantus*: *& Bubo canit Luſciniæ*. Locum habent cum rudis indoctum, & ut vulgò dicitur, *Sus Mineruam* docere tentat, quod perinde poſſibile eſt, atque *Vocalem ſuperet ſi turpis Aedona Bubo*; & ridiculum æquè ac ſi *Bubo montanus Philomenſis occinat ipſis*, ut Calphurnius, alijq; ex Theocrito uerterunt.

TEM-

TEMPVS VENATVS.

BVBO amare vigilias dicitur: Nam interdiu non apparet: noctu enim sibi (inquit [a] Aristoteles) victum quærit, hoc ipso Gallo Gallinaceo præferendus & vigilantior, Ille enim tantummodò cantu horarum indicat spatia, & reliquum tempus somno traducit; Bubo verò non totam solùm noctem vigilat, verùm etiam ad prædam tunc congerendam euolat, cùm reliquę animantes omnes quieti & somno indulgent. Potissimùm verò hanc rapinam exercet sub matutino & vespertino crepusculo. Quod argumento est, neque in densis commodè tenebris eum venari, neque nocte intempesta, nisi Lunæ splendore illuminetur; neque etiam lumine prælustri diurno, ac solari, quia scilicet ibi uel acutissima quæuis visio, nisi aër aliquantum illuminetur, nihil cernat; hic verò imbecilla visorij organi facultas solis splendore uehementiùs perstringatur, ac caliget; Est igitur ut canit doctissimus nostri æui poeta:

Sublustri crepero gaudens in Vespere Bubo.

Si verò diurno tempore prodeat, ab alijs auibus, ceu visu insolens, atq; ob turpitudinem exosus impugnatur, & conuellitur. Hinc parum ex rei natura artifex, ille quisquis fuerit ornithodei illius pulcherrimi, quod in uilla Illustriss. Card. Estensis Tyburtina miraculi loco ipse vidi, autor deposuisse mihi videtur, in quo, ut refert [b] Stephanus Vimandus Pigius, visuntur in arborum ramis auicularum canorarum imagunculæ plures, quæ uelut antomata plaudunt alis cantillantq; concentu dulcissimo, quasi viuæ, per ramorū secretas fistulas arte hydraulica ventis & aquarum motu concitatæ. Cùm autem artifice procurante prodit in conspectum ex latibulis Bubo, subitò conticescunt omnes, & eodem se postea subducente cōcinunt suauiter. Quasi verò aues de die Bubonē pertimescant: debebat enim ita fecisse, vt viso Bubone in eum viderentur inuolare. Meritò itaq; [c] Plinio noctis monstrum appellatur, eo enim tēpore quod reliquarum animantium quieti destinatum est, non solùm volat & prædatur, & quidem solus, sed reliquas omnes actiones, quas aliæ interdiu obire solent, exercet. Tum tanquam sibi restitutus, ut aliæ exorto sole cantu gaudiū testatur, sed mortalibus, cùm quia inusitatus, tùm quia grauis est, terrifico. Hinc nocticana Politiano apposité nominatur. Quod autem ad rapacitatem attinet, securiùs sanè noctu grassatur, quòd tum nullum, qui reluctetur, aut prædam eripiat, hostem pertimescat.

[a] Lib. 8. Histor. c. 3.
Bubo cum Gallo præferendus.
Quādo venat bubo.
Ornithodeū Card. Estēsis mirabile.
[b] In Hercule Prodicio.
[c] L. 10. c. 12
Bubonis cantū homines timent.

VOLATVS.

BVBO onusta quidē plumis auis, [a] Isidoro dicitur, sed iners. Debilis.n. est ad volatum,

Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,

Vt inquit [b] Ouidius de Ascalapho in Bubonem mutato; Volat autem, vt testatur [c] Plinius, nunquam quo libuit, sed transuersus.

[a] Lib. 12. Orig. c. 7.
[b] L. 5. Metamorph.
[c] L. 10. c. 12

LOCVS.

NON solùm in tenebricosis montium, & rupiū cauernis latet Bubo, sed etiam in cauis arboribus, in ędificij desertis, sub domorum magnificarum tectis, sub turribus & parietū rimis, quo rarò homines accedunt. Vnde [a] Plinius, *Deserta, inquit, incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam, & inaccessa.* [b] Vergilius eū in culminibus sedentem facit. Templa noctu potissimùm frequentat. Inter sepulcra diu noctuq; versatur. Vnde Archippe apud Sophoclem senem sedens ab Atheniensi iuuentute, quæ id ægrè ferebat, Buboni cadaueri insidenti lepidè comparata fuit. [c] Ariostus in arboribus etiam nidulari facit, vbi canit.

Hor quella pianta, hor questa in terra mette
Il capo, e rompe à l'altre braccia e lombi.
Fuggin da nidi lor Guffi, e Ciuette,
Che vi son più, che Tortore ò Colombi.

Constantius Felix Serenissimi Vrbini Ducis Medicus, & compater meus Bubones in monte Plumbicio in diocæsi ducis illius nasci mihi retulit. Reperitur iuxta horrea aliquādo teste Alberto propter mures. Cœtum aliarum uolucrum fugit, quare à Virgilio sola sedens culminibus fingitur, & Martiano Capellæ solicana auis & [d] Ouidio dæuia vocatur hoc versu:

Et cecinit mæstum dæuia carmen auis.

[a] L. 10. c. 12
[b] 4. Aeneid.
Archippe buboni assimilata.
[c] Cant. 2. Stanz.
Solicana auis.
Dæuia auis
[d] In Epistol. Phyllid.

NIDVS

NIDVS.

NON alibi libentiùs, quàm in altissimis rupibus nidulatur, adeo vt Idæum Lecton, quod altissimum est promontorium locus ei aptissimus videatur. Quod quidem minimè temerè facere putandus est. Nam ne fœtus suos iniurijs exponat, rupes altissimas & inuias nidis suis eligit, quò hominibus nullum patere aditum putet, securiusq; noctu ad prædam euagetur. Sed ingenio & conatui humano nihil inuium, quod non Isauri tantùm rupicolæ, sed alpini quoque damarum & ibicum venatores altissima & asperrima sua perreptantes ostendunt. Oua Bubonis aut raro, aut nũquam visa [a] Plinius arbitratur. Cùm enim remedij cuiusdam ex ouo Bubonis meminisset subdit: *Quis quæso ouum Bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipsam vidisse prodigium sit?* At nobis, nostra hac tempestate, neque auem vidisse ampliùs prodigium est, nec oua adeò visu insolentia sunt: quum aucupes quæstus faciundi causa, quæuis etiam aditu difficillima penetrent. Illi enim iam ad nidum Bubonis etiam per inuias rupes ascendũt, cùm vt pullos in aucupij vsum abripiant, tùm etiam, vt prædæ partem, quam copiosissimam pullis cogerit, suffurētur. De Bubonis partu Hylam tradere Plinius memoriæ reliquit, nempè quòd cauda ab ouo exeat, quoniam pondere capitum peruersa oua, posteriorem corporũ partem matri fouendã applicent. Verùm hoc probabile esse [b] Albertus negat. Attamen, si id verum est non aliam causam subesse posse arbitratur, quàm quæ à Plinio assignata est, nempè capitis grauitatem, propter quam (inquit) caput diu declinat, & immobile manet. Posterior pars parua est ac breuis, ac si auis ipsa decurtata appareat. Sed vt Hylæ ratio leuis est, ita de hac re parum fusiùs, vbi ad Noctuam peruentum erit.

Cur alta loca habitet Bubo.

[a] L. 29. c. 4.

[b] Lib. 23.

VICTVS. RAPINA.

BVBO, inquit, [a] Aristoteles, *carnibus viuit* instar omnium rapacium & eorum præsertim animalium, quæ noctu vagãtur vt Vespertilionum & murium. Scribunt quidam noctu templa Bubonem frequētare ea de causa, ut oleo è lampadibus sese ingurgitet, verùm hoc Bubone nocturnarum generosissimo, indignum videtur, & ei fortasse competere, quem Belgæ propterea Kerckuul, id est templorum Bubonem indigetant. Alioquin Bubonem haud secùs atq; Aquilam de die non omne genus tantùm auicularum in pastum rapere noctu constat, sed & cuniculos, & lepores. Quin etiam dissectus aliquando Bubo Anatem deuorasse compertus fuit. Imò verò nullum est animal, quod tantum prædæ noctu congerat, atq; Bubo, ac potissimùm, dum pullos educat, adeò ut non sibi suisq; solùm, sed venatoribus etiam, qui nidum didicerunt, satis lucri adferat. Hi enim dum ad aliam prædam euolat, quam prius deposuerat, clam suffurantur, tantum tamen relinquentes, quantum ad pullos nutriendos credunt sufficere.

[a] 8. Histo. cap. 8.

Kerckuul. Templorũ Bubo.

ROBVR. PVGNA.

BVBO vncatis ad prælium rostro & vnguibus munitus, tanta est corporis magnitudine, tantoq; robore, vt vix Aquilæ auium principi hac in parte cedat. Nec animus deest, cùm & magnos & feroces canes visus sit abigere; ita impactis in carnem vnguibus, vt euelli vix possint, neq; canis ad pugnam redire ausus sit. Quod si fortè viribus imparem aut à numero hostium se opprimendum timuerit, tum ingenium in suppetias adhibet, & in dorsum supinus procumbit, vnguesq; ac rostrum sic aduersum erigit, vt hostium nullus audeat accedere, & sic omnem impetũ eludit: Sed & cominùs anceps sæpè inter ipsum & Aquilam pugna committitur: Dissidij ea videtur esse causa, quòd eandem quam Aquila de die, sic Bubo de nocte prædam captet. Non igitur ita prorsus vilipendi à Sannazario nostro Bubonem oportuit, qui ei tanquam stolido temeritatem exprobrat, ridetq; quòd Aquilæ sese committere audeat, hoc Epigrammate:

Nam quis te inepte Bubo tam stolidus furor
Adegit, importunum inire prælium,
Isto indecenti rostro, & alis luridis?
Quid bellicosæ volucri insulse asperos
Lacessis vngues? desine miser, dum licet.
Ne dormientis excites somnum tuo
Cum maximo (vt par est) malo, ac clade vltima

Astus Bubonis in pugna.

Aquila cur Buboni pugnet.

Sed

Sed peruenire vis in ora vulgi, & hac
Via cupis ſceleſtis fieri notior,
Non aſſequêre, nec profectò tam bono
Fruêre fato, an hoc pudendo ſanguine
Se tingat Aquila fulminum & cæli immemor?
Ponenda honeſtæ mortis, hæc ſpes eſt tibi.

Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico ſermone de animalibus ſcripta quædam trãſtulerunt, quique illorum interpretationes ſequũtur, Albertus, & alij, cùm ſæpè Bubonem pro Noctua verterint, vt apparet, qui eos cum Ariſtotele contulerit, ex quo tanquam fonte pleraq; hauſerunt. Arabes multa Buboni tribuũt, quæ Noctuæ ſunt, & inter cætera inimicitias cum Coruo. *Quãquam in hoc duplex eſt error: Non enim cum Coruo Noctuam, ſed cum Cornice diſſidere*[a] Ariſtoteles tradit. Similiter ubi Incẽdulam auem Coruini generis pugnare cum Bubone apud Albertum legitur, fortè Monedulam ſcripſit, non Incendulam. Monedulam enim *alij hoſtem Buboni citãt ex Ariſtotele, quamquàm falsò. Noctuam vt diximus pugnare cum* Cornice Ariſtoteles author eſt. Sunt autem & Cornix & Monedulæ Gracculiuè Coruini generis. Incẽdulæ verò nomen nuſquam legimus.[b] Plinius ſemel Incendiariæ meminit *(quæ ſuo tempore ignoretur) qua viſa ſæpenumerò, vt & Bubone viſo vrbs luſtrata ſit.*

Antipathia cũ Coruo. [a] *9.H.c.1.* Incendula auis. [b] *L.10.c.13*

VSVS AD AVCVPIVM.

BVBONIS ad aucupium idem, qui Noctuæ vſus eſt, qua de re ſimilis paulò antè recitato error, ab Arabum interpretibus cõmiſſus eſt. Cùm enim[a] Ariſtoteles ſcribat *cæteras auiculas omnes interdiù Noctuam circumuolare, eamq; percutere, ideoq; aucupes ea conſtituta auicularum genera multa & varia capere,* illi eiſdẽ ferè uerbis de Bubone agunt: Bubo(inquiunt) ſi quãdo de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur, & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eam cæteræ capiantur. Sed hic error benè cecidit. Nam Bubo ſimiliter, ut Noctua, ab *auiculis odio habetur, ſimiliſq; eius ad aucupium vſus eſt. Dum enim admiratione eius turpi*tudinis intentæ volucres, viſcum ramis adhærentem aut expanſa retia non animaduertunt, capiuntur. Vnde meritò Sabaudi Chaſſeront ſua lingua tanquam venatorem eum appellant. *Galliæ proceres*[b] *Bellonio teſte ſimiliter Bubonis opera Miluos capiũt. Cùm enim volatilis ea* venatio, in qua Accipitres in Miluos emiſſi, perſequũtur, ſpectatu ſit lõgè iucũdiſſima, cõſtetq; Miluum non niſi per Bubonem ad deſcendendum ab alto allici, neceſſe eſt, *vt qui Miluum venari volet, Bubonem ſecum deferat. Vnde fit, vt hic Galliæ campeſtribus locis pugno opti*matum & aucupum frequens adeò inſidere conſpiciatur. Alioquin nullum in uenationibus, quę regione campeſtri inſtituuntur Bubonem eſſet uidere, eò quòd ſolummodò in montanis *uerſetur, agatq;, in quibus nidificat, uti in rupibus & foraminibus altiſsimarum turrium.* Aucupes cùm in liberam ac patentem campi planitiem peruenerunt, Accipitres ac Falcones pugno geſtantes, ilicò uiſo Miluo, Bubonem uulpina prius adalligata cauda dimittunt. *Bubo interim ſupra terram humilis & longo ſatis ſpatio uolans, tandem campo æquabili conſidet,* haudquaquam in arborem euolans. Quoniam ferè Miluus nullam prorſus Buboni *inferre* iniuriam conſpicitur, nec aliud, quàm proximè accedere, haud immeritò quiſpiam *quærat, quam ob cauſam id faciat, & tam intentè eum intueatur? Nulla profectò alia ratio eſt præ*ter eam, quam adduxit Ariſtoteles, ubi cauſam reddit, cur cæteræ aues ita Noctuam circumuolitent. Quia nimirum ad intuitum eius obſtupeſcunt, cùm quòd die eam uidere *ſunt inſuetæ, tùm quòd turpem & inſolentem eius formam, ueluti attonitæ admirantur.* Nonnulli inter eos naturalem ſubeſſe inimicitiam arbitrantur, quod noctu illa minores aues deprædetur. Verùm ſic etiam oporteret aliàs rapaces diurnas à circumuolitantibus auibus *ueluti ad ſpectaculum quoddam nouum confluentibus obſideri; cùm tamen è contra harum metu quàm lon*giſsimè poſſunt, ad primum ſtatim conſpectum aufugiant. Alia præterea ratione quæſtum hominibus adfert, uenatoribus præſertim, dum non ſibi ſolùm, ſed & alijs aucupiũ noctu exercet, de quo antea diximus. *Capitur uerò & ipſe uarijs modis.* Ornithologus aliquando ad ſe Bubonem allatum refert captum in fouea, qualis ad capiendos lupos parari ſolet.

[a] *9.H.c.1.*

Bubo cur Chaſſerõt vocatur. [b] *Lib. 2. de Auib.c.28.*

Miluorum uenatus.

Cur diurnæ aues nocturnas oderint.

DENO-

DENOMINATA.

BVBONA *Dea, licet à Bubone deriuari videatur, huc tamen non pertinet,* quòd à Bobus ita dicta sit; quemadmodum à pomis Pomona, à bello Bellona, à cunis Cunissa, à segetibus Segetia. Quorum enim Deorum antiqui nomina non inueniebant, earum rerum nominibus eos appellabant, quas ab eis censebant dari, aliqua inde vocabula inflectentes. Heruli quoque populi, si Goropio credimus, à Bubonibus appellationem sortiti sunt. Significat enim ea vox, vt ipse testis est, sua, id est Cymbrica lingua, Bubonem militarem siue communem apud Gothos. E quo libet suspicari eos per hyemem, cùm in vltimo Noruegiæ termino, nullus est dies, ad Lunam in vicinos incurrisse, atque inde fortasse nomen sumpsisse, quòd veluti Bubones noctu grassarentur. *Mihi tamen* inquit idem Goropius, *verisimilius fit Herulos Alanorum finitimos fuisse, & quia hi à Gallis nomen sibi formassent, ipsos æmulatione quadam ab Vlulis & Bubonibus voluisse nominari, quasi horum symbolum nõ minus ad militarem laudem, quàm Gallinaceorum pertineret.* Dum enim communes & publicos Bubones se nominarent, non aliud profitebantur, quàm se maximas prædas coacturos, atque ad id valido corpore, & insidijs nocturnis, & cautione diurna vsuros. Quod sanè egregiè ab ipso septentrione ad mare vsque mediterraneum præstiterunt. Eadem ratione cuidam Herulorum præfecto strenuo viro, & solerti contra Persas pro Romanis suos ducenti nomen fuit Vlelago, quem nos Vlelag vocaremus, quo significantur Bubonis insidiæ: *si igitur Herulorum principi Vlelago à Bubonum insidijs nomen erat,* quid vetat dicere toti genti ab ijsdem fuisse appellationem ex Herulorum genere? vt ipse forsan Bellisarij armiger fuerit, qui Anconæ in hostibus à muro propellendis egregiam operam nauãs, præsidio salutem attulit. Hunc Procopius Barbarum esse dicit & in Thracia natum, sed qua gente non addit. Ex nomine tamen quis coniecturam facere possit, eò quòd Vlimut nil aliud sit, quàm animus Bubonis, nobis Vlenmut vocandus: Siue verò Thrax siue Herulus fuerit, parum refert, hoc saltem ex eo nomine constat, non turpem olim fuisse appellationem à Bubone deriuatam, quoniam lingua Thracum & Gothorum eadẽ sit cum Germanica radicitus cõcordãs. Sed miror ni Goropius omnes nationes Cymbros faciat, aut eorũ lingua vsos.

Bubonia Galliæ ciuitas, qua traiecit ex insula Britannia Constantinus Imperator, vt refert Sozomenus: Ortelius verò Bolonia legendum opinatur.

Bubonium appellatur herba quædã, quoniam inguinum præsentaneum est remedium, vnde & Inguinalis dicta est, aliter Aster atticus, & Amellus.

Bubona. Pomona. Bellona. Cunissa. Segetia. Heruli populi vnde dicti. Alani vnde dicti. Vlelago. Vlimut. Bubonia. Bolonia. Boniũ. Inguinalis.

AVGVRIVM.

BVBONEM, cùm apparuit mali ominis esse, aut bellum, aut famem aut mortem prætendere, vetus persuasio fuit, ad nostrum etiam usque seculum deriuata. Ita Plinius, *Bubo funebris*, inquit, *& maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs, itaque in vrbibus aut omnino in luce visus dirum ostentum est.* Quod enim desolata tantùm incolere solet & tenebricosa loca affectat, noctis monstrum, urbibus solitudinem de die uisus denunciare, & Festo teste, *vastitatis causa* putabatur his locis, quę intrauerat. Si itaque Bubo uel etiam lupus sacellum Iouis aut Capitolium intrasset, propter id prodigium tædæ, aut uictimę, nonnunquam sulphuris, & aquæ lustratione urbem aut Capitolium lustrârunt. Plinius enim *Capitolij cellam*, inquit, *intrauit Sexto Papellio Istro, & L. Pedanio Coss. propter quod nonis martijs vrbs lustrata est.* Et rursus: *L. Crasso C. Mario Coss. Bubone viso vrbs lustrata est.* In columna ædis Iouis etiam sedere conspectum esse, Angellius apud Nonium Marcellinum scribit C. Claudio M. Perpenna Coss. Bubo in æde fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, ut Iul. Obsequens memoriæ tradidit. Diodorus, *Bubo*, inquit, *in templum primum concordiæ, deinde in reliqua etiam ferè omnia, quæ sanctissima habebantur, delubra deuolauit, ac cùm vndique exigeretur, in æde Populi consedit, ac neque captus est, & tardè omninò auolauit.* Si cuius ædes insedisset, & uocem emisisset, mortem: si autem de busto sudem ad tectum detulisset, incendium ædibus portendere credebatur. Fenestras etiam infirmi pulsare, ac concutere quandoque uisum quidam scribunt; Tùm igitur & quandocunque aliàs uisus fuisset, calamitatem imminentem notare putabatur, unde apud historicos non raro legitur βύας ὤφθη, id est, *Bubo apparuit seu visus est.* Silius Italicus quoque recensens prodigia belli Cannensis conspectum Bubonum in castris infausta portendisse testatur:

Obseditq; frequens castrorum limina Bubo.

Belli, & famis signũ.

[a] 4. Aeneid. Maximè uerò uocem eius, & gemitum funestum existimabant, quo formidulosę diræq; necessitates & magnæ malorum moles instare portenderentur. Iuxta illud [a] Virgilianum:

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere noctes.

[b] 5. Metamorph. Hinc etiam dixit [b] Ouidius:

Sedit in aduerso nocturnus culmine Bubo,
Funereoq; sonos edidit ore graues.

Hic autem Bubonis fletum in longas uoces ductum ferale carmen uocat. De querulo Bubonis stridore meminit quoque Apuleius: *fit Bubo Pamphile sic edito stridore querulo, iam sui periclitabunda, paulatim terra resultat mox in altum sublimata forinsecus lotis alis euolat.* Hinc tot infelicia huic similia epitheta apud Poëtas passim Buboni attributa reperiuntur, quibus tanquam inauspicatissima auis, dum bubulat horrendum, credita fuit

Humano generi tristia fata ferens.

[c] 10. Metamorph. Hinc [c] Ouidio notatur tanquam execrabilis

Fædaq; fit volucris venturi nuntia luctus,
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.
Nam diræ mortis nuntius esse solet.

[d] In Hercule. Vnde item [d] alibi:

Funereus Bubo lethali carmine fecit.

Os funereum & lethale carmen Buboni tribuit, quòd funus & lethum prædicere putaretur quare & stygius eidem dicitur,

Tristia mille locis stygius dedit omina bubo.

Et luctifer senecæ.

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

Mœstus eidem:

Mœstiq; cor Bubonis & raucæ Strygis.

Item damna canens feralia simili sensu Statio:

Nocturnæq; gemunt Stryges, & feralia Bubo
Damna canens. &c.

[e] 3. Thebai. Appellatur & sinister, eo nimirum sensu, quo [e] Virgilio Cornix sinistra dicitur, apud [f] Lucano:

Et lætæ mirantur aues Bubone sinistro.

[f] In Bucol. Et [f] Dareti Phrygio:

Noctiuagas vlulasse Stryges Bubone sinistro.

Solent enim aues sinistro latere conspectæ infaustæ censeri.

[g] Lib. 5. de bell. Phryg. Trepidus ab effectu eidem [g] Lucano:

Quod trepidus Bubo, quid Stryx nocturna queratur

[h] Metam. 6 Profanus [h] Ouidio

— tectoq; profanus
Incubuit Bubo, thalamiq; è culmine sedit, quasi execrandus

Infestus Claudiano.

Protinus excitis iter irremeabile signis
Arripit, infestoq; iubet Bubone moueri
Agmina.

Ater Quintiano.

Vultur & infandæ Stryges omina taxus, & ater
Bubo.

Feralis, Fausto:

Omina feralis tristia Bubo dedit

Ferales dies cur dicti. Hinc ferales dies apellabant, quibus feralia, hoc est, parentalia fierent, quare res lugubris feralis dicta est. Verùm si ut certè debemus, omnia ad ueræ tam naturalis, quàm Christianæ sophiæ trutinā examinemus, superstitiosa certè & falsa, ut in omnibus reliquis, quàm quæ à Bubone

Bubonis auguria vana esse. petuntur, augurijs, opinione deceptos fuisse ueteres, & nō tam proprio merito, quàm Poëtarū scriptis infamem Bubonem esse constabit. Nam præterquam quòd & solum sedere & mœsta & lugubri uoce eiulare illi naturale est, diurno etiam tempore conspici solet, nec ita raró, & nullo infausto omine. Nam & aliquando sine prodigio interdiu uisus est. At obijciat aliquis tunc potissimùm prodigiosum fuisse, aut triste quid portēdere existimatum à Romanis, cùm in delubra Deorum uolasse conspiceretur, uerùm hoc ei solenne est, quemadmodum capite de loco recensuimus, ut ædificia alta & potissimùm hominibus inhabitata inhabitet, ut erant templa

templa Romanorum & aliarum gentium, quę profanis diebus rarò frequentarent. Non mirum itaque, si Bubo ex horum culminibus, quæ affectat, in ipsa inuolare nonnunquam conspiceretur, cùm & hac tempestate circa sacras ædes, maximè quarum edita sunt fastigia, excelsæq; turres, frequentes adeò uersentur, ut ab eo Bubonis quoddam genus nomen inuenerit apud Belgas, qui eos indigete uocabulo Kerckuulen, id est, templarios Bubones, nuncupant. Vnde si quis nunc aut templorum culminibus insidere Bubonem aut interiori fornice circum uolitare conspexerit, minimè mirabitur, multò minus terrebitur, aut exitium sibi imminere credet. Sed Bubones non semper infaustò uisos, uel ipsi gentiles testantur, & in primis [i] Plinius. *Priuatorum*, inquit, *domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem*. Quomodo igitur bone uir Plini, in vrbibus uisus, dirum fuerit ostentum, & omninò in luce; cùm priuatos hoc in urbe egisse, & uisum tibi in luce Bubonem sit uerisimile? Quæ uerò est causa, ut quæ priuatim innoxia est auis, publicum damnm adferat? Adde quòd tacentem etiam non semper malum esse Bubonem affirmant. Cuius rei clarissima adduci possunt, de duobus, & quidem minimè priuatis viris; Agrippa nimirum Iudæorum Rege, & Changio Tartarorum Imperatore exempla, quæ non solum inauspicatam, sed felicem Bubonis visionem sibi fuisse apertè demonstrãt. De illo [k] Flauius Iosephus ita narrat. Cùm imperãte Tiberio iuxta palatiũ Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, *insigni amictus veste, vt eius fortuna ferebat; Germanus* augur, qui in uinculis etiam tenebatur, cùm supra Agrippæ caput in arbore, cui alligatus erat, Bubonem vidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem vinculorum iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum; item liberos, quibus regnum relinqueret, procreaturum. Sed si in posterum huiuscemodi auem capiti suo impendere vidisset, sciret morti se propinquum fore, & quidem intra quinque dies diem extremum obiturum. Quæ paulò pòst omnia, *vt augur prædixerat*, euenerunt. Quid Changio Tartarorum Imperatori à *viso* Bubone prosperè euenerit, & qua ratione seruati principis author fuerit, refert [l] Haithonus *in hæc verba. Accidit aliquando, vt Changius, quem vulgò magnum Cham vocant*, Tartarorum Imperator victus ab hostibus inter arbusta lateret, *inter quę cùm fortè Bubo insideret*, uictores, dum victos passim occultatos perquirunt, neminem latere putârunt, quasi auę illic minimè mansura, si hominum quisquam adesset. Itaque factum est, ut silentio noctis sequutæ Imperator ad suos euaserit, & salutis suæ causam exposuerit. *Ab hoc igitur tempore* Tartari Bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & *prosperitatis causam in capitibus* gestant, & quicunque illas habere possunt, se felices existimant. Ex memoratis hisce, *etsi paucis exemplis uidere licet*, quàm *vana fuerit* auguriorum omnium apud Ethnicos obseruatio, & si non semper, crebriùs saltem lætum quàm mœstum quid præsagijsse Bubonis conspectum. *Istæc* enim prosperæ fortunæ allatæ exempla reperio, exitij nulla, nisi omninò cõmentitia & poëtica. *Quare viros alioquin Christianos mirari* satis superq; haud possum, qui superstitiosis eiusmodi augurijs fidem faciunt, ut fecisse uidetur Stephanus Vinandus Pigius uir *alioquin* probus, catholicus, doctus, qui quòd eodem ferè, quo illustrissimus Carolus serenissimi Cliuiæ *ducis filius Romæ cum morbo conflictaba*tur, tempore, Bubo cliuis per plures dies in palatio uisus, ac auditus media luce esset, id inter alia mortis eius auguria habuit. Quinimò hoc ex naturalis Philosophiæ arcanis deprõptum præsagium, & quidem perpetuò uerum ac bonum obseruatum inuenio, *ut Bubo tota nocte* canens certissimam aëris serenitatem portendat. Rectiùs igitur ac uerius de Bubone Vrsinus noster in sua Prosopeia ad Angelum Suascum canit.

Adferat an Bubo dirum mortalibus omen,
(Vt referunt) Bubo quem tibi mitto docet.
Quærito Mæcenas laudes & commoda rerum,
Deme, sed augurÿs omnibusq; fidem.

Bubo inquit

Si nulli noceo, volucres si in retia duco,
Cur me dirum omen vulgus habere putat?
An quia culminibus carmen lachrymabile fingam,
Sic me fortunam fingere stulte putas?
Sortis quisque suæ faber est, cur improbe sortem
Accusas? sortis si faber ipse tuæ es?
Adde quod ipse Deus fato meliore gubernat
Res hominum, fidas (si sapis) ergo Deo.

Bubo cur in templis degat.

KerKuulẽ.

[i] *L. 10. c. 12.*

Bubonẽ nõ semper malum portendere.

[k] *L. 18. c. 8. & lib. 9.*

Agrippæ regis auguriũ

Changi augurium.

[l] *Lib. de Tart.*

Tartari Bubonẽ honorant, & cur.

Auguriorũ vanitas.

Serenitatis signum.

MORALIA.

Impij Buboni comparati.
ᵃ Cap. 4.
ᵇ Luc. 6.

BVBO tempore nocturno, præſertim mane & ueſperi & luna lucente perſpicatiùs uidere quàm diurno ſcribitur, & ad ſolare lumen cęcutire. Ita impij ad patranda opera tenebrarum induſtrij ſunt, & plus iuſto nonnunquam aſtuti & ſapiẽtes iuxta [a] Hieremiam, ut mala faciãt. *Filij* [b] *enim huius ſaculi ſapientiores ſunt filijs lucis in generatione ſua.* Verùm luce etiam meridiana ad Solem hallucinantur, & in his, quę ad ſalutem ſpectant, parùm aut nihil uident.

Libidines Venereæ Buboni cõparatæ.

Per Bubonem etiam poſſunt intelligi execrãdę turpitudines adulteriorum, inceſtuum, aliarumq; quę contra naturam committuntur, libidinum ſpurciſſimarum. Hę enim inſtar Bubonis tenebras quęrunt & ob conſcientiam fœditatis lucem refugiunt. Quod ſi quando in publicum prodire, ſeque manifeſtare audeant, reliquæ aues diurnę, nempè uiri pij & probi uno omnes ore, diuino zelo accenſi facinora illa tam abominanda redarguere non uerentur. Aut alio ſenſu. Quemadmodum Bubones de die viſos alię aues impugnant, & plumas quibus plurimis ſunt onuſti, eis euellunt. Ita auari à Principibus alijſque ſpoliantur & opibus, quibus abundãt tanquam plumis exuuntur. Quid enim eſt auarus, niſi arca latronum, burſa principum, ſibilus *omnium?*

Auari Buboni ſimiles.

VSVS IN MEDICINA.

QVAE de Bubone apud ſcriptores deſcripta ſunt remedia, quamquam aut omnia aut ſaltem pleraque vana & inutilia, ſuperſtitioſa aut certè ſuperflua iudicemus, referemus tamen, vt propoſito noſtro ſatisfiat. *Sanguis Bubonis, aut ius, aut caro eius, aſthmaticis vtiliſſima ſunt.* [a] Auicena. *Sanguine pulli Bubonis criſpari capillum promittunt;* [b] Plinius. *A lienis dolore liberat cinis è capite Bubonis cum vnguento.* [c] Idem eundem cinerem alibi commendat, cõtra neſcio, quod malum cum lilij radice potum, *ſi Magis* (inquit) *credimus.* Bubonis cerebrum cum adipe Anſerino mirè vulnera dicitur glutinare; Scabiem Bubonis cerebrum cum aphronitro ſedat. *Bubonis oculorum eius collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur.* [d] Plinius; [e] Idem inter phræniticorum remedia, *Bubonis certè* (inquit) *oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè vitam ludificantur, acceperim.* [f] Io. Baptiſta Porta noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies valere tradit, atque inter ea Bubonem etiã enumerat: necnon inter noctu vocalia, quæ valere ait, vt in ſomnis patrata narrentur, & multas alias illi facultates aſcribit. *Bubonis pedes vſti cũ plumbagine* (aliàs plãtagine, vel pulpagine) *contra ſerpẽtes auxiliantur. Eiuſdẽ ouo ad capillos remedia demonſtrãt magi. Quis quæſo ouum Bubonis vnquam videre potuit, cùm tam ipſam auem vidiſſe prodigium ſit? Quis vtique experiri & præcipuè in capillo?* Hæc [g] Plinius, qui ut rectè vana hæc remedia explodit, ita ineptè oua videri potuiſſe negat, aut auem uiſam pro prodigio habet. Non minus fabuloſa cenſenda, quæ Albertus de corde Bubonis miracula narrat in hæc verba. *Huius auis mirabiles ſunt virtutes; ſi enim cor eius cum dextro pede ſuper dormientem ponatur, ſtatim tibi dicit quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris. Et hoc à fratribus noſtris expertum eſt moderno tempore. Et ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub aſcella, nullus ei canis allatrabit, ſed obmuteſcet & ſi coniunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur, aues congregabuntur ad arborem.* Sed dicat ſanè quicquid velit Albertus, alioquin vir doctiſſimus & ſanctiſſimus, ego vt pace eius dixerim, ne iirato quidẽ credam, eoq; maximè, cùm hæc ex Plinio tranſtuliſſe videam ita ſcribente. *Nec omittam in hac quidem aliter exemplum magicæ vanitatis. Quippè præter reliqua portentoſa mendacia, cor eius impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ tradunt efficere, vt omnia ſecreta pronunciet. Præterea in pugnum ferentes fortiores fieri.* Quæ ſi gentilis quidem vana iudicat, quid noſtris non faciendum eſt? Hæc verſu ita expreſſa alibi legimus:

Ad aſthma
ᵃ Lib. 2. c. de ſang.
Ad criſpos reddendos capillos.
ᵇ Li. 29. c. 4.
Ad Lienis dolorem.
ᶜ L. 30. c. 7.
Ad Vulnera.
Ad Scabiẽ.
Ad viſum.
ᵈ L. 29. c. 7.
ᵉ L. 30. c. 2.
Ad phrænitícos morbos.
ᶠ L. 1. Phytogn. c. 14. & 16.
Contra ſerpentes.
ᵍ L. 29. c. 4.
Plinij error Albertus corrigitur.

Fide Deo & noſtri vires mirare cruoris,
Pulmones cuius tuſſis anhela quatit.
Vre meos oculos, oculis cinis ille nitorem,
Et phreneſi requiem conciliare ſolet.
Accedat pedibus noſtris plantago peruſtis
Serpentes nocuos, hæc duo miſta necant.
Cor cordi admotum facit ut (mirabile dictu)
Quicquid commiſit, fœmina nocte canat.

CIBVS.

BVBONEM maiorem siue montanum cum præpinguis est à quibusdam edi, audio. Sed in veteri testamẽto hæc & nocturnæ omnes impuræ habitæ sunt. Et pleræq; gentes Bubonem à mensis arcent longissimè. Cuius verò nutrimenti sit, necdum proditum reperio.

EMBLEMA.

Emblema Alciati sub lemmate: SENEX PVELLAM AMANS.

Dum Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam,
A quæstu Archippen, ad suã vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob Zelum, & tali carmine vtrumq; notat.
Noctua vt in tumulis super vtque cadauera Bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

FABVLÆ.

CERES cùm omnes peragrasset regiones, nec vllo vnquam in loco filiam inuenisset, iterum in Siciliam reuersa est, vbi ab Arethusa Siciliæ nympha Proserpinam à Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres ad Iouem statim profecta, impetrauit, ut ad inferos descendens, ad superos illã reduceret; ea tamen conditione, ut prius nihil cibi degustaret, quàm fuisset reuersa. Cùm igitur redisset Ceres, iamq; tota res esset à Ioue diiudicanda, Ascalaphus Acherontis ex Orphne Nympha filius Cererem septem mali punici grana gustasse ex uiridario Ditis accusauit. Hinc factum est, vt non in totum restitueretur Proserpina. Iupiter enim ex æquo diiudicans, sanxit, ut Proserpina partem anni apud virum, partem apud matrem esset. Ob hanc causam Ascalaphus ab irata Cerere in Bubonem conuersus est, auem nimirum, quæ semper mala prædicere creditur. Hanc fabulosam mutationem [a] Ouidius ita describit:

Proserpinę raptu fabula.

Ascalaph[9] in Bubonẽ mutatus.

[a] Metam. 5

Ingenuit regina Herebi, testemq; profanum
Fecit auem sparsumq; caput Phlegetontide lympha,
In rostrum & plumas & grandia lumina vertit,
Ille sibi ablatus fuluis amicitur alis,
Inque caput crescit, longos reflectitur vngues
Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,
Fœdaq; fit volucris, venturi nuntia luctus
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.

Similis fabula est apud [b] Apuleium, vbi Pamphilẽ puellam in Bubonem magica arte immutatam fingit, in hæc verba. *Pamphile arcula quadam reclusa pyxides plusculas inde depromit, de quibus vnius operculo remoto, atque indidem egesta vnguedine, diuq; palmulis suis adfricta, ab imis vnguibus sese totam ad vsque summos capillos perlinit, multumq; cum lucerna secretò collocuta membra tremulo succussu quatit, quis leniter fluctuantibus permicant molles plumulæ, crescunt & fortes pinnulæ, duratur nasus incuruus, coguntur ungues adunci, fit Bubo Pamphile, sic edito stridore querulo, iam sui periclitabunda paulatim terra, resultat, mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.*

[b] Lib. 3. de asino aureo.

Pamphile in Bubonẽ.

DE ASIONE SEV OTO. Cap. III.

POST Bubonem auium nocturnarũ extra omnem cõtrouersiam principem, & longè maximum non ab re facturos nos putauimus, si Asionis siue Oti historiam secundo statim loco describeremus. Etenim magnitudine Buboni, si non par, saltem proximus est. Verùm & Aluco & Vlula Asioni corporis mole fortè pares sunt. Sed Asio facie & habitu cæterisq; corporis partibus omnibus ita Buboni similis est, ita hunc ad vnguẽ exprimit, vt nisi corporis natura, quę minor est, discrimen statueret, ipse omninò Bubo esse videretur. Vnde ob figuram, quam cum eo communem habet, à multis, ut testis est [a] Albertus, Bubo uocatus est, & etiamnum apud Gallos communi cum Bubone nominis honore gaudet, minoris tantùm adiectione. Sua enim lingua Asionem

[a] Lib. 23. de animalib.

vng moyen, ou mineur duc, id eſt, minorem ſeu mediocrem Bubonem nuncupant. Nam & pinnulis circa aures eminentibus, vnde ei nomen & pedum conſtitutione, quæ in nocturnis alioquin uaria eſt, Buboni eſt quàm ſimillimus. Ternos vterque digitos habet anticos, vnum poſticum. Quæ quidem cùm potiſſimam inter nocturnas differentiam ponant, & tam Aluco quàm Vlula aut altero aut vtroque deſtituantur, Aſioni ideo duximus poſtponendos, utpotè qui à prima & nobiliſſima ſui generis aue longiùs recederent, & multùm differrent. Vndè equidem miror Aſionem [b] Pliniũ non potiùs Buboni comparaſſe, quàm Noctuæ. Cùm dicat *Otus Noctuæ ſimilis eſt.* Etenim neq; in aurito capite ſimilitudo mutua illis intercedit, neque in pedum digitis. Niſi ſic exiſtimemus, Noctuæ eo ſenſu cõparatum fuiſſe, generali quadam ratione, qua omnes nocturnæ eandem propemodum aut ſimilem admodum ab alis diſtinctam inter ſe formam obtinent. Quo pacto alibi Vlulam, Aſionem & Aluconem ſimili ſpecie conſtare dixit Ariſtoteles. Hoc enim de corporis ſpecie, id eſt, forma intelligendum eſſe liquet: cùm alioquin ſub vno genere contenti ſpeciem ſinguli diuerſam eſſentiam conſtituant. Sed neque ſic defendi Plinius poteſt: nulla enim inter genus & ſpeciem comparatio eſt, cùm quòd illius conceptus ſit confuſus, & minus notus, tùm etiam quòd diſtinctam inuicem & determinatam naturam habeant, ut ſpecies atque alterum illorum totius conferri queat. Aſſimulatum ergo Noctuæ potiùs, quàm alteri cuipiam nocturnarum crediderim Aſionem, tanquam cæteris notiori. Cæterùm duo hîc lectorem monere opportunum duco, quæ præmiſſa ad plurimas difficultates ſuperandas & ad enotanda dubia, quæ in hac hiſtoria interpretum incuria peperit, uiam ſternẽt. Prius eſt, quòd Theodorus Gaza Ariſtotelis non infimus interpres, Aſionem ubiq; pro græca τὸ σκὼψ, perperam verterit, duas aues ſpecie differentes confundens. Quam quidem rem eò magis miratus ſum, quod cùm alioquin Plinij in vertendo Ariſtotele affectatiſſimus ſit, & uitiorũ aliquando imitator, hîc tamen apertè illi refragetur. [c] Qui diſertis verbis teſtatur, Otum Latinis Aſionẽ vocari: Sed & Ariſtoteles ipſe, ſi attentiùs legiſſet, Scopem eſſe Aſionem non poſſe, monere eum debuerat, qui Scopem Græcis Noctuis minorẽ facit, Aſionem verò, qui Otus eſt, Noctuis maiorẽ, manifeſtiſſimo inter vtrumque diſcrimine. In eundem errorem plurimos authores etiam minimè gregarios vt Hermolaum Barb. & Scaligerũ traxit, cùm Gazæ exemplũ & authoritas, tùm auium fortè ſimilitudo, quòd nempè auritę eſſe ambæ tradantur, & ſimili colli geſticolatione mimos imitari, ac ſaltantium ſpectaculo veluti attoniti ab omnibus capi. Alterũ eſt, quòd non minus ineptè Plinius, Athenæus, aliiq; claſſici ſcriptores Otum cum Otide confundunt, inſigni ſanè nec tolerãdo errore, niſi ea librariorum alicubi culpa eſt; Inter hos pręter cæteros eſt [d] Oppianus, qui pro Otis, Otides inducit, hiſq; cornua affingit ridiculosè, vocum nempè uicinia & ſimilitudine cum alijs deceptus. Nos verò Otum & Aſionem tanquam eandem auem eodem capite comprehendentes, hîc deſcribemus: Otidem verò ceù toto genere diuerſam & minimè rapacem, ſed Gallinaceis annumerãdam hinc longè ablegamus, atque in aliud tempus, ac locũ valere iubemus; cùm non ſolùm non rapax ſit vt dixi, ſed ne carniuora quidem, verùm frugilega.

[b] L. 10. c. 13

Noctuam perperam à Plinio Aſioni ſimilem dici.

Gazę laps.

[c] L. 10. c. 23

Hermola. & Scaliger decepti.

Plinius Athenæus. Oppianus lapſi.

[d] Lib. de Venat.

SYNONIMA.

ASIO authore [a] Plinio Latinis dicitur, quem Gręci Otum vocant: videtur dictus Aſio ab auribus, vti aſinus, vel à Gręca voce οὖς vel Hebraica אזן Aſen vel oſſen. Sic enim Græci & Hebræi auem vocant. Seruat autem quoque hodie Aſio auritæ auis nomen apud Marſos Italos. Ous vel ὠτίον Græcis auricula eſt. Habent auriculas ſolæ quadrupedes viuiperæ, quoniam tamen in Oto aue non ſolùm plumæ vtrinq; in capite auricularum inſtar prominent, verùm etiam organi auditorij meatus ampliſſimos & cura ſolerti ſingulariq; artifitio tectos, necnon intus affabrè conſtructos videre eſt. Iure merito Græci Otum quaſi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam ob pinnullas in capite ſurrectas velut cornicula. Otum etiã Tagodiam vocari à lepore, nimirum quòd pedes plumis villoſos habeat, author eſt Alexander Myndius apud Athenæum. Hunc eundem Νυκτικόρακα nonnullis appellari Ariſtoteles diſertis verbis tradit, quod Latinè Coruũ nocturnum ſonat, ut & Plinius vbiq; vertit. Vnde manifeſtiſſimi errores deprehenduntur Theodori Gazæ celebris alioquin & primarij Ariſtotelis interpretis, qui contra morem & mentem Plinij, cuius vt antè innuimus, etiam vitia tranſlationis præ imitationis ſtudio in uſum ſuum conuertit; imò verò præter ipſiuſmet Ariſtotelis ſententiam Nycticoracem quandoque Vlulam interpretatur, nonnunquam Cicumam, aliquando etiam Aſionem. Primùm enim Aſionem cum Scope eundem facit, diuerſum longè, ut ſuprà probauimus, tùm quem Nycticoracem Græci dicunt, nos verò Aſio-

[a] L. 10. c. 23

Aſio. Otus. Origo nominis Οὖς. Aſen Oſen.

Tagodia Nycticorax. Gazæ lapſus.

Asionem aut Otum esse, (sunt enim synonima) credimus; ipse quandoque Cicumam, quandoque Vlulam, nõnunquam Asionem dicit. At Asio illi Scops est, Vlula Aegolias. Quæ ergo inconstantia hominis alioquin literatissimi, quæ incogitantia? Sed utinam uel ad uerbum Aristotelis dicta interpretatus esset, & nõ ex suis ea deprõsisset. Sic. n. habet [b] Aristotel. in Græcis: *Otus Noctuis similis est, & ad aures alas seu pinnulas habet, hunc aliqui Nycticoracem vocant*, E contra Gaza: *Otus Noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, vnde nomen accepit quasi auritum dicas.* Nonnulli Vlulam eum appellant, alij Asionem. Ex his igitur, quę suprà de Theodoro diximus, sanè per se clara sunt. Patet etiam insuper, quod iam aliquoties diximus nempè Otum uel Asionem cum Nycticorace eundem esse. Otum enim, ut ait Aristoteles, alij appellant Nicticoracem, & habet easdem cum Asione aurium eminentias. Accedit quod alias perperam & mancè supra nocturnas enumerasset Aristoteles, alioquin uigilantissimus & exactissimus. Nulla enim tum Oti facta fuit mentio. Inter multos quidem & præcipuè inter Theologos lis est adhuc sub iudice, quænam auis sit Nycticorax. Etenim scriptores sacri plerique, dum eum locum [c] Dauidis interpretãtur, qui iuxta versionẽ Græcam & vulgarem ita habet, *Factus sum sicut* (Kos Hebraicè) *Nycticorax in domicilio*, Nycticoracẽ exponunt Noctuã, vt Eucherius, Isidorus, Ambrosius, Hieronymus & alij hos imitati. Verùm Aristoteles has aues diuersas facit, ubi ait: *Noctuæ & Nycticoraces & cætera, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu sibi victũ acquirũt.* Alijs ineptiùs Vespertilio est putatus. Ille verò qui Germanis Nact raue, quæ vox Coruũ nocturnũ ad verbum sonat, appellatur, non est huius loci. Neque enim nocturna est, & ne rapax quidem, sed aquatica auis, de qua alibi oportuniùs. Quare neque de ea prophetæ locus intelligi potest. Itaq; errat Goropius, dum Gazam, quòd malè Nycticoracem verterit, Cicumã traducens corrigit. Vult enim Nycticoracẽ non esse ex nocturnis, sed aliam. At ipse amphibologia lapsus est. Multi, ut inquit Eucherius, Bubonem esse contendunt. Sunt etiam qui asserunt esse Oriẽtalem auẽ, quæ Coruus nocturnus appelletur. Verùm, vt suprà diximus, nos Nycticoracem cũ Oto aut Asione eundem dicimus, atq; si Aristoteli credimus, satis ex ipso probauimus. Quod verò ad nuper citatum Regij Psaltis locum attinet, etsi nõ rectè pro voce Gręca Nycticorace Noctuam intelligant, fieri tamen potest, vt uox Hebraica Kos Noctuam significet, & ita Rabinorũ plurimi exponũt. Nec multum abludit à voce Germanica Koutz. licet alios aliter interpretari non ignorem; Sed ut de Cicunia aliquid dicamus uel Cecunia (Nam vtrumque legitur) videtur vox à sono Noctuarum inflexa esse vel ab κικυμώττειν, quòd Hesychio in explicatione illius Callimachi κικυμήιδα γλαῦκα, est δυσβλέπειν, vt apud [d] Goropium legimus. Facilè ergo Gaza, quod vel omnibus vel vni conueniebat, ad aliud, & ad particulare transferre potuit. Hispanis Otus dicitur Mochuelo, cuius vocabuli penultima cum Germanico omnibus nocturnis ferè communi, vt apud inferiores præsertim nomine Vuuel nonnihil conuenit. Hanc enim auem Germani Bubonis ferè nomine ob maximam similitudinem indigitant. Sed diuersitatem uocula adiecta innuit. Nam Orhuvvel, quasi auritum Bubonem dicas, vocant, & Ranzeul. Belgis Kerchvvl quasi templorum Bubonem dicas. Anglis item Hornoul, id est, cornutus Bubo. Plumas enim circa aures eminentes vocant cornua, quemadmodum & Galli, qui Asionem Hibou Cornù vocant, iisdem Moyen Duc, id est, mediocri magnitudine Bubo dicitur, tanquam non alia re, quàm corporis mole à Bubone distinguatur. Aliter Cha-huant Cornù, quod idem est, ac si dicas, felis ululãs, seu eiulans cornutus, cùm ob faciem, quam, vt Bubo felinæ magnitudine & figura quadam similem habet, tùm quòd noctu mures non aliter atque elurus venetur. Videtur autem Cha-huant, Gallis pluribus nocturnis communis esse, uti etiam Hibou, & Belgis nomen Vl seu Eul. Sunt enim uoces hæ omnes per onomatopœiam à sono auis factæ; Vnde Asionem, ut ad distinctionem Bubonis Moyen dicunt, ita ad Aluconis quem Bellonius eisdem nominibus appellat, cornù, id est, cornutum adijciant hoc pacto, Hibou cornù, Chat huãt cornù. Huic tamen propriè magis nomen Duc quàm Buboni, cui etiã commune id faciũt, competere videtur, quòd ut [e] Aristoteles tradit, *Cum hinc abeunt Coturnices ducibus Lingulaca, Oto & matrice proficiscuntur.* Quod in Bubone locum non habet.

[b] 8. H. c. 12.
Nycticorax quæ auis.
[c] Psal. 101.
Coruus nocturnus.
Nact raue.
Goropij error.
Kos.
Cicumen vel Cecunia.
[d] 9. Herm.
Mochuelo.
Vuuel.
Oruvvel.
Ranzeul.
Hornoul.
Cornutus bubo.
Hibou Cornu.
Moyẽ Duc.
Felis Vlulans.
[e] Li. 8. Hist. c. 1.

GENVS.

OTVM sanè seu Asionem cum Aristotele & Plinio è Noctuarum genere, si generaliùs hoc vocabulo vtamur, aut certè è nocturnis fecerim. [a] Atheneus tamen Aristotelem citans Asionem nocturnam esse negare audet, & tamẽ Noctuæ similem non veretur dicere. Equidem nihil simile apud Aristotelem inuenio. Et Plinius è contra Asionem maiorem Noctuis statuit. Fieri verò potest, ut quod ait Scaliger, per gradus certos natura in auibus ab Aquila ad nocturnas usque descendere potuit, atque inter has hanc vnam esse, quæ etiam diei utatur benefi-

[a] Li. 8. c. 14.

ficio ad uolandum, qua ratione mediæ cuiuſdam naturæ inter nocturnas & diurnas eſſe uideri poſſit, uti Struthio inter auem & quadrupeda maiora, præſertim camelum, & Caſtor inter piſcem, & quadrupedem, Veſpertilio inter auiculas, ueluti Hirundinem & murem. Ita ordinatè & placidè natura omnibus agere ſolet, ut quemadmodum iuxta illud Phyſicum axioma, ipſa nunquam de extremo uno ad alterum procedit ſine medio, ita nec etiam de genere admodum diſparato ad alterum tranſit, niſi per mediam quandam & utrique communem viam gradatim ac ſenſim progrediatur. Verùm ut non iuerim pertinaciter iuſicias, & doctiſs. Scaligero credam, rem ita ſe habere, mihi tamen ſuſpitio incidit, eam opinionem ex illis Ariſtotelis uerbis naſci potuiſse, quibus Σκῶπες quaſdam perennes eſse, & ſemper apparere ſcribit, præſertim uerò cùm ibi, ut alibi ſemper pro Scope Aſionem Gaza uerterit. Hoc tamen loco de anni temporibus loquitur, docetq; Scopes quaſdam quouis anni tempore, non ſolùm autumno apparere, non autē diu noctuq; uideri & volare. Præterea hoc de Scope, non de Aſione dixit Philoſophus, quæ diuerſæ, ut diximus, ſpecie aues ſunt: Quod autem hæc mea ſuſpitio vana ſit, ego ſanè non video, ut neque quo authore hæc Scaligeri ſententia nitatur. Athenæi enim ſolius authoritas tanta non eſt, vt Ariſtoteli & Plinio grauiſſimis & ſolis penè rerum naturalium hiſtoricis, præiudicare poſſit.

Natura nõ ꝓcedit ſine medio.

Scopes.

DIFFERENTIÆ.

ASIONIS nullam apud veteres, imo neque apud recentiores differentiam obſeruatam fuiſſe reperio. Ego tamen duas eius ſpecies agnoſco, quas mihi olim conſpectas & ad viuum coloribus expreſſas aſſeruo, & hìc delineatas exhibebo, maiorem & minorem, quarum illa albidior & cinereo magis, hæc fulua, ſeu ferrugineo diluto ſpectatur.

DESCRIPTIO.

Magnitudo.
a L.8.c.14.
b Li.6.Hi. c.3.
c Li.10.c.3.
Aures.
d L.11.c.27
Digiti.

OTVM [a] Athenæus dixit Columbæ eſſe magnitudine. Quod de maximis ſanè Columbis intelligendum, quale eſt noſtrum domeſticum ſeu cicur. Bubone itaq; Aſio, teſte [b] Ariſtotele & [c] Plinio, minor eſt, Noctuæ ſimilis, & ut nos volumus, Buboni. Nõ enim tam figura, quàm magnitudine Bubonem magis, quàm Noctuam refert. Nam auribus plumeis eſt eminentibus, inſtar Bubonis non ſolus tamen, etſi [d] Plinius ſcribat, *Buboni tãtùm & Oto plumas velut aures haberi.* Nam & Noctuę genus, ſaltem minimum, & Scops & Vlula quoque aurita ſint. Hinc Plinium fortaſſe ſecutus Goropius Otum etiam vocauit Noctuæ genus minimum, auritum; Digitis etiam Bubonem exprimit, & ſic à reliquis, præſertim ab Vlulis & Noctuis diſcernitur. Athenæus Aſioni formam humanam aſcribit, eiuſque Ariſtotelem authorem facit. Quod etſi quodam pacto uerum ſit, nihil tamen huiuſmodi Ariſtoteles de Aſione tradidiſſe reperitur. Quo verò ſenſu Plinius Noctuarum id genus maximum dicat, quibus pluma aurium modo micat, vt in Bubone, Aſione, Scope, Vlula, & quodam Noctuæ genere, omninò non intelligo: Si enim Noctuæ nomine tanquam quæ à nocte ita dicantur, nocturnarum auium omne genus complectitur, falſum eſt. Nam Bubo Aſione uel ipſomet Plinio iudice, longè maior eſt, & Scops Alucone, ut & ipſe, Bubone minor. Si ſtrictiùs & propriè id nomen accipit, ſanè Aſio Noctua dici nullo pacto poteſt, neque eius ſpecies. Euidentiſſimè enim & præcipuè per aures & digitos ab ea ſeparatur. Quare alibi meliùs *Otum eſſe Noctuis maiorem* dixit. Etenim ſi omnibus Noctuis maior eſt Otus, aut ipſe Noctua non eſt, aut ſeipſo ſanè maior, quod abſurdum eſt. Verùm nunquid Bubonem ſaltem & Aſionem Plinius auritos nouit? Sic enim quæ auritæ ſunt nocturnæ inter Noctuas maximæ erunt, & omibus nocturnis Noctuæ nomen conueniet. Hactenus quod alij de Aſionis forma dicunt, proſequuti ſumus. Nũc noſtros ſeorſim deſcribamus. Priori, qui altero maior eſt, caput rotundum eſt, ut Buboni & reliquis ferè nocturnis, auribusq; uelut cornibus plumeis inſignitum, uarium, cinereo nempè, bætico diluto & nigro ad ſupercilia vſque & nares propemodum. Facies tota anterior, quæ oculos & roſtrum complectitur è cinereo candicat minutiſſimis plumulis, veluti pilis tota obſita. Oculi ampli, pupilla nigra, iris crocea. Roſtrum è bętico nigricat, aduncum, ſed minus, quàm in Bubone. Corpus totum è cinereo ſeu leucophæo ad ferrugineum dilutum uergit, maculis vbique fuſcis conſperſum, tam maiuſculis paſſim, quàm inſtar punctorum minutiſſimis. Alarum extimæ & vētri proximæ aliquot plumæ, albę ſunt, apice nigricanti. Remiges alarum pennæ per æqua & magna interualla fuſcis maculis tranſuerſim latioribus diſtinguuntur. Quæ ſecundo ab his ſunt & medio ferè alarum loco ex cinereo albicant, & minutulis guttis maculatæ ſunt. Tertium denique ordinem con-

Aſio quomodo Noctua differat.

Aſionũ noſtrorũ primi deſcriptio.
Caput.
Oculi.
Roſtrum.
Color totius.
Alæ.

constituentes,& dorso proximæ,lineis transuersis, uti remiges, sed frequentioribus insigniun-tur. Per uẽtrem notæ fuscæ in longum rectà ducuntur, & in acumen desinũt. Alæ interiores & axillæ argenteo candescunt. Quæ caudam componunt pennæ ultra extremas alas ad semipalmum protensæ circa oras ex cinereo ad plumbeum inclinant, medioq; per æqua spacia lineis frequentibus nigris,ijsque transuersim contortis,& incuruo flexu,uelut pictę sunt,vndulatis. Crura & pedum digiti ad ungues propemodum usq; uillosa ex fusco subferrugineis pilis uestiuntur. Pedes grandes,robusti,unguibus egregijs,nigris, aduncis admodum armati, tibiæ item crassę & robustæ & omnia demum, quã in secundo grãdiora. Secundus Asio non temerè fuluus dici ad prioris differentiam potest, quo semipalmum in longitudine etiam minor est. Vnde illius comparatione Otum paruum uocauerim. Anterior igitur capitis pars in illo albescit,in hoc flauescit. Oculi similiter, vt plerisq; nocturnis, iridem habent saturo croceam, splendidam, pupillam nigerrimam. Plumæ in aurium regione instar cornuum surrectæ maiori ex parte,præsertim antè,nigræ. Rostrum nigricans,aduncum, digiti crassitudine vbi è fronte exit,sensim verò in acumen desinens. Circa tertiam tamen partem euidentiùs attenuari,fastigiariq; incipit. Maculæ fuscæ toto propemodum anteriori corpore in longũ protensæ, & singulis plumis albicantibus trãsuersim decussatæ,vt crucis aut verius lilij,quale Francorum Regum insignibus appingi solet, referant figuram. Sunt enim transuersæ vtrinq; nonnihil vncæ,in superioribus vnicæ,inferioribus binæ etiam & ternæ. At quæ in alarum remigibus,necnõ tegetibus transuersim ducuntur,frequẽter sunt vtrinq; in interstitijs, & supernè & infernè lineis tenuioribus,velut perizomatis ex guttulis compluribus compositis cinctæ singulæ,ut in Bubone. Eodem modo cauda,sed rariore & perfectiore, nec interrupta nonnũquam nota transuersa,quandoque per æqualia spacia,quandoque per inæqualia,non tamen prorsus & ab vtroque tali latere sibi ex aduersis respondentibus lineis depingitur Bubonis more. Radices plumarum ubiq; ex fusco plumbeæ,quæ dorsum vestiunt sui extremo medioq; iuxta calamum in longum nigro maculantur, cætera in albido fuscis notulis respersæ. Quà alæ dorso hærent,albas in longum ordine dispositas maculas videre est. Crura & pedes ad vngues vsque hirsuti è ferrugineo flauescunt, vti totum corpus, sed magis venter. Crura huic quam priori, breuiora, tenuiora, digiti exiles,neque ita vt in priore, carnosi. Vngues acuti quidem, sed uix adunci,penè recti,contrà,atque in illo, nigri. Cauda infra alarum est longitudinem secus atq; in altero uno ferè digito. Quem [e] Bellonius describit Otum, Vlula multò maior est. At Otum Aristoteles, Aluconem,& Vlulam magnitudine pares facit. Vnde incognitam speciem eam Aristoteli suspicari licet, & Galliæ parti Aruernis mõtibus,quę ad Hispaniam vergit,peculiarem. Hic ut Bellonius refert,patentiores multò,& ampliores aurium meatus habet,quàm vlla auis alia. Vnde duplici ratione aurita dicenda venit, cùm quòd plumas eminentes uelut aures gerat,tùm quia harum ipsarum foramina admodum patula sunt, & grandia. Rostrum ei nigrum,& hamatum,vngues validi, crura item ad vngues usque pilosa: color huic magis quàm Buboni aut Vlulę & Aluconi fuluus. Plumę magis uariegatę, quàm rapacibus diurnis. Icon quam dat,alarum caudęq; pennas omnes rransuersis lineis maculosas ostendit. Facies illi,qualis Aluconi, plumulis nẽpè in orbem dispositis instar coronę, sed diuersi coloris à cęteris. Hic Bellonij Otus,si non idem planè est cum nostro posteriori, sanè ei simillimus est. copiosa admodum pluma vestitur, cornua vtrinque è fronte surgunt,è quaternis quinisuè plumulis,quibus margines ruffescunt,medium nigrescit, nonnullo candido permixto. Cauda longitudine alas æquat, adinstar rapacium distincta. Maculę ventrem uariegantes in lõgum plumarum mediarum,iuxta tubulos ducuntur,eęq; nigrę. At singularum margines fuluo albidoq; tinguntur secus atque in tergo,maculis admodum subtilibus picturato.

Venter. Alæ. Cauda. Crura. Digiti. Pedes. Asionis fului forma. Oculi. Rostrum. Color. Cauda. Crura. Pedes. Vngues. Cauda. [e] 8. *Hist. c. 3.* Asionis Bellonij descriptio. Aures. Rostrum. Vngues. Color. Facies. Cauda.

Verùm ut peculiariùs aliquid de Oto dicamus,& pręcipuè de ijs partibus, quę ex anatomica inspectione patent;quare quę in Oto singularia,quamuis pauca sint, obseruauimus, ea hîc alijs communicare non uerebimur. Potuit autem hęc pars in omnibus, quas damus, auibus haudquaquam excoli,& neque integra,non tam ob hominum peritorum,qui eas dessecarẽt, quàm ob corporum inopiam. Non enim omnia in uno corpore inuestigari possunt, nec una auis ad tot dies incorrupta permansura est. Qui diligenter admirabilem illam aurium in Oto constructionem intuetur,ueram statim nominis originem agnoscit, & Plinium maximè hallucinatũ esse. Aui huic supra aures cutis in longum producitur complicata, rugosa, spõte concidens,& meatum eo loco occludens,instar membranarum,quæ tamen in amplissimũ, si uoles,ambitum facillimè deduxeris. Sunt enim laxę,implumes intus,candidę,foris uerò minutissimis & pulchellis plumulis consitę,& quę orbem uenustum in marginum ambitu constituãt. Vsus harum quis sit unusquisque uidet. Non alteri rei magis appositè hasce cutaneas ualuas, quàm piscium brãchijs comparârim, cùm quoad figuram, tùm quia utilitatem, quamuis in

Oti auriũ anatome.

diuer-

diuerſis membris non tamen abſimilem, ſortiantur. His apertis, auditus foramen amplum ac patulum in medio apparet, multis anfractibus inſtar humani tortuoſum. Vnde non ſolùm ab auribus plumeis, Plinius alijq; uolunt, ſed ab ipſis ueris aut ueras quàm maximè imitantibus auribus auritum Aſionem & Otum uocatũ credo. Etenim meatum habet inſignem multis ſinubus & mæandris diſtinctum & valueolas illas cutaneas, quæ auicularum inſtar in animalibus viuiparis ſunt, magna certè naturæ prouidentia affabrefactas. Vnde natura benigna quod in viſu deficit, audiendi bonitate compenſare voluit. Certum enim eſt tot & tam amplos meatus tanta cura extructos, plurimùm ad exactiorem auditionem conferre. Ex quo denuò Plinij error colligitur, qui cæteris auibus cauernas ad audiendum, huic verò tantummodò plumeas aures datas ſcribit. Sed nouam & pulchram auris ſtructuram ſecundò examinãtibus primum occurrit reſecta cute os cranij varium ea parte qua continuum eſt & æquale ob ſubſtantiam intimam alibi denſiorem, alibi rariorem, alibi obſcuriorem, alibi pellucidiorem, ad inſtar lapidis ſelenitidis. Cranium ab auditu carnea quadam portione coniungitur cum cranio anteriori, ex qua roſtri inferna pars propendet ad extimam auditus oram, ab radice linguæ appendix quædam, portio oſſis hyoidis exporrigitur. Sub apophiſe hac muſculus eſt roſtrum diducens, & inferiori mandibulæ deprimendæ dicatus. Exoritur à cranio & ſupra auditum deſinit retro aures, principio carneo, circulari, ferturq; deorſum carnoſus, & ſi principium ſpectes velut in mucronem extenuatus & tandem in extremum roſtrum deſinit. Ad latera verò oram, co-

Aſio vnde dictus.

Os cranij.

Cranium.

Muſculus roſtrum diducens.

stanuè mandibulæ inferioris transilit. Subest musculo membrana tenuis, sed neruosior viæ auditus partem constituens. Tendo insuper aut ligamentum à tubere extremæ mandibulæ superioris ortum, angustum, robustum, argentei coloris, obliquè deorsum vergẽs, ad rostri inferioris costam, vt vtramque mandibulam colligat, annectitur. Musculus alius oppositus superiori, propè auditum inferiori parte emergit, lato principio, carneo, & in costam superiorem inferioris rostri oblongo fine, sed carneo implantatus. Actio eius est inferiorem mandibulam adducere. Membrana, qua definit auditus, quaq; uia eius occluditur, anfractuosa admodum, & profunda, tenuissima & pellucida, oualis, ad latera supernè, quàm infernè latior. Adnascitur vndiquaque interno cranij ossi, & tympanum, quod dicitur, cõstituit. Huic intus retrò non solùm adhæret, sed velut cõnatũ est, eaq; quasi obuoluitur tenue quodam & breue ossiculum à latere cranij retrò exortũ, quod fortè malleolus est. Incumbit id alteri cuidam ossiculo, quod nascitur ab inferiori cranio supra palatum tuberculo quodam in medio eminẽti, quòd à priore veluti incus à malleo tunditur. Ossiculum hoc tres anfractus seu sinus disterminat, quorum primus est retrò positus. Secundus & mediç magnitudinis ad articulum rostri inferioris & superioris collocatur. Tertius omniũ maximus in cranio est superiori. Hi omnes in capacitatem quandam cõmunem coeunt. Sub osse illo, quod incudem diximus positam sub sinu hoc communi penetranti altius, ossiculum aliud occurrit transuersum firmissimum, arcuatum, cui in medio exiguum aliud, sed deorsum tendens & tenuissimum adnectitur. Quibus omnibus perruptis cerebrum sese conspectui obijcit. Cranij hæc est constructio: Periosteo vestitur densissimo, tripliciter ad sensum. Prima & suprema substantia tenuitate insigni firma est, & admodum pellucida. Altera ad cranij meditulliũ rara est instar spongię, seu pumicis, albicans & nullo negotio à superiori separabilis. Huic tertia subest, densa, pellucida, at mollicula & tactui cedens lamella, ideò fortassis quòd in proximo est ipsa cerebri medulla, atq; vnicâ tantùm membranâ intecta, non ut in homine, duplici, sed valdè crassâ. Atque hæc pauca, quantum res & tempus passa sunt, intimiùs perscrutati sumus. Quæ vt clariora euaderent, maximè quæ ad aures spectant, placuit, ea hac adiecta icone apertè demonstrare. Id enim semper studemus vt quò fieri potest, dilucidiùs omnia tradamus. Verùm cùm oculorum in nocturnis rapacibus insolitam illam varietatem atque nigro & croceo flammeo emicantem aduertissem, summa me inuasit voluptas hanc peculiarem naturæ fabricã rimari & quę huius rei causa esset, inspicere. Itaq; oculũ Oti Excellentiss. D. Marco Antonio Vlmo Patauino viro in Philosophia & Medicina singulari, cui hæc & illa alia debemus, secandum tradidi. Inuentus itaque fuit oculus substantia quadam cartilaginea, velut capsula circumclusus, non tamen undiq;. Nam infra in parte oculi posteriori haudquaquàm membrana hæc substernebatur, sed circumquaq; ad latera, à qua circulus supra totum oculũ exporrigebatur, ante quidem hæc membrana angusta erat, intra verò & quã magis ad posteriora vergebat, dilatata. Oculus ipse antè orbicularis erat retrò sessilis, & compressus, longè quàm vel in medio latior. Resecta cornea vueam ab illa intus plurimo nigrore tinctam, & veluti atramento perfusam, quippè quæ etiam humores subiectos digitis contrectata tingeret, obseruaui. Huic in orbem alia tenuissima pellicula instar annuli circumponebatur, crocea, seu aurea per totam substantiã, ita vueæ connata, vt nullo modo integra ab ea secerni posset. Huiusmodi sanè nullam, quod equidem sciam, in alijs animantibus reperiri puto. Duæ igitur hæ membranæ coloribus diuersis tinctæ, & per corneam transparentes, horrẽdum illum nocturnarum auium obtutum faciunt, concurrentibus simul è nigro & croceo ex aduerso radijs & velut flammæ è silice excussæ micantibus. Humor crystallinus minimè durus aut solidus erat, qualem in Aquilis & alijs obseruauimus, sed tener & molliculus, vtpotè qui facillimè uel sua spontè dissolutus resecta cornea simul cum aqueo humore efflueret.

Cranei cõstructio.

Oculi Asionis Anatome.

LOCVS. NIDVS.

OTVS & Bubo montes plerumq; inhabitant, locaq; edita, contrà atque Noctua & Vlula, quæ campestribus gaudent. Mirum quod Bellonius refert, repertum à se Asionem in Ciliciæ campis de die inter Ambrosiæ plantas abditum, cùm tamen eò loci, ne ad quartũ quidem miliare arborem vllam nascentem videre liceat. Quare, etsi vbiq; ferè locorum reperitur Otus, tamen quibusdam regionibus & montosis præsertim locis libentiùs degere conspicitur. Ita Bellonius in montibus Aruerniæ copiosos inueniri, & in Italia nostra præter cæteras in monte Plumbicio passim obuios esse, Constantinus cognomento Felix Serenissimi Vrbinatium Ducis aliquando medicus prestantissimus mihi author est. Habitant verò & nidificant plerumq; in arborum cauernis ac foraminibus

raminibus. Otum migratorium eſſe Ariſtoteles & Plinius volunt. Eum enim cum Lingulaca matrice & Cyncramo Coturnicibus hinc proficiſcentibus ducem eſſe ſcribunt. Vnde Bellonius Petit duc Gallis ſic dictum putat.

Petit duc.

VOX.

OTVS noctu, vti Albertus etiam teſtatur, vocem horrificam eiq; ſimilem emittit, quam homo frigore affectus rigensq; exclamare ſolet hu hu. Vnde à Gallis Chat-huant non immeritò vocatur. Verùm huius vocis ſonus etiam Buboni alijsq; attribuitur. Ego verò eius vocem nulla alia exactiùs perfectiùsq; exprimi poſſe puto, quàm hac dictione, & ad ſoni imitationem aptiſſimè efficta, Chiù (quo nomine Italis indigetatur) quam noctu ſubindè, ſed ſingulam, aliquãto interpoſito interuallo, repetit, ſonoram admodum & claram tanquam ſi fiſtula tenui ederetur, idq; ſolis occaſu iam inſtante. Cùm à quopiam laceſſitur, ſibilum aut crepitum emittit, qualem felis ſolet.

Chat-huãt.

Chiù.

VOLATVS.

LEVI faciliq; volatu, vtpotè pennis optimè fultum, ferri teſtatur Bellonius.

PVGNA.

EADEM arte ac ratione, qua Bubo impugnatus ſeſe defendit, roſtro ſcilicet, & pedibus aduerſum hoſtem protenſis, vt in cæteris, ita & hîc Buboni ſimilis.

ACTIONES. INGENIVM.

Ὦτος inquit[a] Ariſtot. ἐστι κοβάλος καὶ μιμητὴς, id eſt, vt[b] Plinius vertit *auis parasita & imitatrix*. At Gaza pro κοβάλος interpretatur blatero, nec malè, ſed pro μιμητὴς non rectè reddidit hallucinator, cùm ea vox Græca imitationem ſignificet. Vnde ſuſpicio eſt illum aliter in ſuo codice legiſſe, nempè μύοπα, aut tale aliquod vocabulum, quod vitium oculorum indicaret. Suidas vocem Κοβάλος per βωμολόχος exponit. Bomolochon autem eſſe ait, qui ludendo aliquem decipiat. Item illiberalem, malignum, quaſi κοπίβαλον. Cæterùm ludendo aliquem decipere, etſi accipi poteſt etiam ſimpliciter, tanquam per ludum & iocum quempiam fallere; uidetur tamen ad ludos, qui pecunia depoſita fiunt (ut in alea) propriè pertinere: ut kobalos ſit aleator improbus & aſtutus, nempè quaſi Κακόβαλος ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν. Veteres Grãmatici aliter exponũt & deriuant, ἀπὸ τοῦ κόψαι, quòd pro blaterare accipitur; Vnde κόπις blatero. Ariſtoteles quidem uidetur, ut κοβάλον uocem interpretaturus, per epixegeſin addiderit, καὶ μιμητὴν. Nam blateronem dicere auem nocturni generis parum conuenit, ut fortè nec paraſitam Plinius aptè dixerit. Cæterùm βωμόλοχοι propriè dicebantur homines aris aſſidentes, & aſſectãdo aliquid de ſacrificijs petentes, deinde tibicines & vates, qui ſacrificijs adhibebantur; tertiò per metaphoram homines abiecti & leues & nihil non ſui lucri cauſa ludendo aſſentandoq; facere ſuſtinentes, vt Suidas teſtatur. Eo igitur nomine Otus dictus fuit, quòd inſtar mimorum ac paraſitorum ſeu etiam hiſtrionum collum contorquendo nunc in hanc, nũc in illam partem, ridiculos & mimicos geſtus edat. Μιμητὴς verò fuit appellatus, quòd imitatione gaudeat. Saltantes enim imitatur, ut dicit Ariſtoteles *ideoq; quodam genere ſaltatricem vocat Plinius*. Hanc autem ſaltationem commodiùs perficit, quia, vt author eſt Philoſophus, planipes eſt. *Inter* nipes confundens nempe cum vulgo Otum cum Otide, quæ tamen nec ipſa planipes eſt. *Inter ſaltandum capitur, dum ſaltantes imitatur, haud difficulter*, ait Plinius, *vt Noctuæ, intento in aliquo nempè aucupe, circumeunte alio*. Quod hoc pacto perfici Athenæus ſcribit, *In aucupio illorum, qui ſaltandi peritiſſimus fuerit, ſaltat in conſpectu eorum, & ſimul ipſos contrà aſpicientes ad ſaltationem inducit. Alius à tergo latens voluptate imitandi captas (ſaltantis enim motus & geſtus exprimere ſtudioſè conantur) comprehendit*. Quod & Scopes facere aiunt. Verùm alij iſtæc Otidi perperam tribuunt. Ita enim frequenter hæc duo vocabula confunduntur, Otus nempe & Otis, etiam in ipſo Ariſtotele, vt diximus, niſi librariorum ignorantia mendum irrepſerit. Otum ego imitatricem ſua natura eſſe planè dixerim. Nam alioquin & aliam rationem, qua ob nimium imitationis ſtudium capitur, Athenæus & Euſtathius narrant, in hæc ferè verba. *Otus ad imitationem natum animal earum præcipuè rerum, quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari ſolet. Stant illi è regione & certo*

[a] *Hiſ.c.12.*
[b] *L.10.c.13*
Plinij, & Gazę error μύοπα.

κόπις.

Qui βωμόλοχοι.

Otus cur bomoloch⁹ dictus, & mimitis.

Μιμητὴς.

& certo quodam pharmaco oculos vngunt, & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt. Quibus visis, Oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur. Hoc igitur aucupãdi genus ad Otum potiùs, quàm ad Otidem, etsi eas veterum plurimos confundere, vt diximus, constet, pertinere videtur. Est enim Otus auis, vt & aliæ quædam Noctuis similes, (Scopes maximè) omninò ad imitationem apposita, eoq; nomine facilis deceptu. Otidem verò, cùm canibus & retibus facile sit venari; hac machinatione nihil opus est, verùm vt quod res est, dicã, etiã hîc [c] Gazã lapsum esse credo, vel altero textu vsum. Græcus codex sic habet ὁ δὲ ὠτὸς &c. ὅτι δὲ κολαβὸς καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος ἁλίσκεται περιελθόντος θατέρου τῶν θηρευτῶν καθάπερ γλαύξ. Hoc est, *Otus autẽ &c. Sed quia mutilus est, & imitator, & saltator, itaq; capitur circumueniente eũ altero venatorum, vt Noctua.* Hoc ergo in loco nulla mẽtio fit planipedis vt in Gazæ translatione legitur, quasi quòd auis ob pedũ planitiẽ meliùs saltare queat. Quare vel alium habuisse codicem Gazam necesse est, vel hoc ex suo addidisse. Notandum tamen alijs legi κοβαλὸς pro κολοβὸς & rectè. Quid.n. mutilũ esse, cum cæteris & cum nostra aue conueniunt? Cæterùm quàm benè verterit Gaza, blatero est, & hallucinator, alij videãt, quorum alterum vocis uitium est, alterum visus. At imitari ad scurras & mimos pertinet, quosuis gestus corporis per ludicrum exprimentes. Ego adulatorem potiùs dicerem, pro blaterone, quæ vna est τοῦ κοβάλου significationum. Sic cõtraxisse videtur Gaza illa, καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος, dum ait, saltantes imitatur. Cæterùm paraphrastem in multis agere mihi idem videtur. Sed de his hactenus.

[c] *Hist. 12.*

DENOMINATA.

QVI fraudibus expositi sunt, ac nullo propè negotio insita simplicitate, vel potiùs solo auditu, quodq; haud verba ipsa examinẽt, decipiuntur; homines stolidi, Oti olim vocabantur Eustathio & Suida testibus. Quemadmodum & ij, qui gloriæ vanitatem affectant. Quare & Comicus Athenienses, quòd facilè quæcunque audirent, fidem habentes deciperentur, Otos vocauit.

Oti qui dicebantur.

MEDICA.

GLAVCOMATA, vt tradit Plinius, Magi dicunt curari recenti Asionis felle.

HIEROGLYPHICA.

PER hanc auem plerique mimum atq; parasitum exprimunt. Non enim à mimica multùm distat ars parasitandi, quam ita describit Horatius.

Parasiti typus.

Alter in obsequium plus æquo pronus & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sæuo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Est enim hæc auis, vt dictum fuit, omnium maximè imitatrix. Hæc in clypeo atque insigni militum Romanorum depicta, qui recentiori tempore paulò ante Imperij decrementum, sub magistro peditum merebant, ordinis eius signum fuit, qui cornuti appellabantur. Erat ales coloris prasini, in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus latè ductus circumplectebatur, à quo mox arctior, & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber.

Asio Romanorum insigne.
Cornuti milites dicti qui.

FABVLOSA.

OTVM & Ephialtem Aloei & Iphimediæ filios fuisse aiunt, & Martem ligasse. Maximi fratres feruntur & bellum cælo ac superis inferre ausi, vnde Apollinis sagittis confecti sunt. Alij in venatione imprudentes inuicem sese iaculis transfixisse dicunt, Dianæ consilio, & eosdem primos Musis sacra fecisse.

EMBLEMA.

EMBLEMA Alciati inscriptum FATVITAS.

Miraris noſtro quòd carmine diceris Otus,
Sit vetus à proauo cùm tibi nomen Otho?
Aurita eſt, ſimiles & habet ceu Noctua plumas,
Saltantemq́, auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos captu & faciles nos dicimus Otos,
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

DE SCOPE. Cap. IIII.

ETSI magnitudinis merito Scops & Vlulæ & Aluconi, quibus minor eſt, poſtponenda veniret, non vna tamen de cauſa Aſioni ſtatim ſubiungēdam eſſe putaui. Toto enim corporis habitu Aſionem ita exprimit, vt niſi magnitudo diuerſa eſſet, inquit, Bellonius, eādem auem diceres. Nam inter cætera inſignem illam notam cum eo communem habet, quòd cornuta ſit, moribus etiam & ingenio illi eſt quàm ſimillima, nempè & ſaltandi libidine & imitatione mimica. Deniq; quoniam his ipſis proculdubiò de cauſis ab authoribus pleriſq; præſertim à Theodoro Gaza cum Aſione confundatur. Quin & hoc curauimus ne cornutas ſeu auritas aues nocturnas, vtpotè ſpecierū quadā cognatione iunctas ſeparemus. Reliquis etiam quæ ſequūtur, aures deſunt.

ÆQVIVOCA.

Scops piſcis. [a] L.14.c.12 Saltatio.

SCOPS Athenæo genus eſt piſcis. Ex eodem [a] Athenæo apparet, quod Σκὼψ, & fortè σκωπευμα ſaltationis quoddam genus, ſiue geſtus inter ſaltandum fuerit. *Nam* σκὼψ (inquit) *geſtus quidam eſt proſpicientium, extrema manu ſupra faciem inclinata*, ut Aeſchylus etiā teſtatur. Solent quidam manum oculis hoc modo ad frontem imam opponere, ſpectaturi aliquid, ne offendantur à luce, & vt oculorum imbecillitati conſulatur, & fortè qui Scopem ſaltant, imbecillibus ſeſe Scopum aut Noctuarum inſtar oculis eſſe hoc modo ſimulant, qui lucem apertam ferre nequeant. Quanquam ſcriptores priſci, ut Athenæus, ſaltationem quandam Scopem dictam velint, non ab hac oculorum protectione, ſed à motuum & geſticulationum varietate, quòd auis hæc imitatrix ſimiliter varijs motibus geſticulari ſoleat. Nam & Pollux, *In Scope ſaltatione* (inquit) *quæ &* σκωπίας *dicebatur, collum quodammodo circum agebant ad imitationem auis eiuſdem nominis, quæ, dum ſaltantes imitatur homines, capitur*. Sed decentior aptiorq; forſan hæc ſaltatio fuerit, quę cùm corporis geſtibus, tùm viſus infirmitate Scopem imitatur. Imitabātur teſte [b] Scaligero in hac ipſa morphaſmi ſpecie etiam ętates. Itaq; ſenes exprimebant cum ſcipionibus. Ii tum ſaltantes ὑπογύπονες nominabantur. Siquidem γυπόνες ſignificarunt ligna teretia, quo nomine dicebantur, qui in grallatorijs phallis ſaltabant amicti pellucida veſte, Tarentina.

[b] L.1. Poet.

Ἐπογύπονες qui.

SYNONIMA.

[a] L.9.c.14.

ATHENAEVS [a] Alexandrum Mindium citat, qui apud Homerum aliquos Κῶπας legere abſq; ſigma initiali tradat, & Ariſtotelem ſic σκῶπες nominaſſe. Idem annotat Euſtathius in quintum Odyſſeæ, necnon Aelianus. Speuſippus quoq; (inquiunt) & Metrodorus Κῶπας dixerunt. Itē Epicharmus. Frequentiùs verò legitur Scops, cuius hęc nominis ratio eſt. Scopes Græcè dicuntur (inquit) Euſtathius, vel à voce inepta παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. Cacophoni etenim ſunt, vel quò vocē noctu emittāt παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφίεναι ὄπα, uel quòd noctu maximè cernant παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἐνεργὸν, vel deniq; quòd uarietate geſticulationū, quibus naturaliter utuntur homines σκώπτοντας, id eſt, qui alios deridere, & deludere ſolent, referant. Quinimò uerbum σκώπτειν deductum eſſe ab his ipſis auibus Athenæus author eſt, quod imitando irridere ſignificat. Apud Germanos quidem, Græco huic uerbo σκώπτειν ſimile ferè eſt, & eiuſdem ſignificationis ſpotten. Apud Latinos hæc auis Scops nomen nondum inuenit: quod enim Aſionem ubiq; Gaza pro Scope uertit, & alij forſan eius uerſione decepti, idem exiſtimant, toto ſanè cælo errant, quod antè etiam monuimus. Eam uerò auem, quam nos argumētis paulò pòſt adducendis adducti, Scopē eſſe putamus, Itali uulgò Chiuino Bononię pſertim uocāt. Cùm.n. Chiù ſit & nomē & uox Oti propria, hęc uerò auicula & ſpecie ac figura corporis, necnon uoce eundem, quàm maximè repreſentet, ſola corporis magnitudine excepta &

Chiuino.

cepta & coloris modica diuersitate, non temerè voce à Chiù diminuta, hāc Scopem Chiuino, quasi Otum paruum aut pusillum dixerūt. Eādem ob causam Gallis, vt testatur [b] Bellonius, vn Petit Duc, quasi paruus dux nuncupatur. Quod autem Vlulam Latinorum ex hac aue faciat, non probo. Nam Vlulam cornutam nullus veterum habet. Scops verò & Chiuino Italorum & quam ipse pingit pro Vlula, cornibus seu auribus in vertice insigniuntur. Præterea auis hęc, quam ipse Vlulam, nos Scopem putamus, Noctua minor est, vt esse debet. At verò Vlula, iuxta [c] Aristotelē, *Aluconi compar*, nēpe Gallinaceo maior, aut saltem ęqualis est. Germani hanc auē vtpotè quæ apud ipsos rara sit inuentu, & exotica, paruam Noctuam Italicam vocant, Kleine froembd, oder Vuelsch Kutzle. Neque enim Noctuis admodum dissimilis est. Alioquin aliud genus huic simillimum, sed Italicis albidius, cauda longiore, auriculis altioribus Tschauytle uocant, quasi Asionem exiguum dicāt, simili nomenclaturę quàm apud Italos & Gallos, ratione. Itali, qui montem Plumbicium in Ducatu Vrbinate incolunt, hanc auem Alocharello uocant id est, Aluconem paruū. Adeò uaria & promiscua cōfusáq; est apud diuersas nationes auium nocturnarum appellatio, quę plerumq; ab analogia quadam, quę inter res ipsas est, detorquetur, & ab alijs nominibus potiùs, quam à rei natura, vtpotè quæ uulgo, imò etiam doctis ignota est, petitur.

[b] L. 2. de auib. c. 35.

[c] L. 8. c. 3.

Noctuæ Italicæ.

Alocharello.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SCOPS Aristoteli & Plinio peculiaris quędam nocturnarum species ponitur. Quare haud rectè, uel ad Otos uel ad Vlulas, uel etiam ad Noctuas reducetur. Hoc tamen ei cum Asionibus & Bubonibus commune est, quòd auritus sit. Cum Vlulis uerò, quòd pedes utrinque in æquū digitorum numerum dispertitos habeat, uti & Alucones. Cum Noctuis autem conuenit, quòd pedum compositione, figura, colore denique & magnitudine his, quàm alijs propior est. Hinc est, quod hæc auis alijs Oti genus, ut [a] Goropio, existimatur, nōnullis Vlula, ut Bellonio, alijs deniq;, ut Ornithologo, Noctua aurita minima, omnibus uerò aliò, quàm quò oportet, referentibus. Propriam enim per se speciem sub nocturnorum genere constituit. Duplex huius reperitur diuersitas: una & quam hîc delineatā dabimus, Italiæ nostræ frequens. Altera huic similis apud Germanos extat nostrate albidior, cauda longiore, auriculis longioribus, reliqua similis. Veteribus, ut Aristoteli & [b] Alexādro Myndio, Scops in duplici genere traditur. *Quidam enim* (inquit ille) *omnibus anni temporibus patent & eam ob rem perennes.* & ἀεισκῶπες, *id est, Semperasiones vocabulo composito appellantur, qui esui inepti sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus vno aut altero die commorantur, qui & esui sunt apti, & valdè probantur.* Differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulētia pingui & quòd uox his deest, illis minimè. Quidam Germani docti uiri Scopem illum, qui semper conspiciatur, Keutzlin interpretantur Germanicè, hoc est, Noctuam paruam, alterum uerò, qui in autumno tantùm apparet uno atque altero die, ein Steinūl, id est, Noctuam uel Vlulā saxatilem; illi inquiūt, ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculo. Atqui auis, quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, auriculas nullas habet, Noctuis potiùs adnumeranda: quare Scops auritus esse non potest; nisi huius etiam generis auritæ quædā Noctuæ inueniantur: sic perennes Scopes uocales esse ex Athenæo diximus, autumnales minimè: qui tamen è contra iuxta hos uiros clamant, ut illi muti sunt.

[a] In Hermathena.

[b] Apud Athen. lib. 9. cap. 14.

Keutzlin.

Steinūl. SteinKutz.

DESCRIPTIO.

SCOPS ab Alexandro Myndio citante [a] Athenæo, necnon [b] Aeliano, alijsq; ueteribus, ita depingitur, ut dicatur esse minor Noctua, & in colore plumbeo albicantia puncta habere, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigere. Scopis alterum genus, quod autumni tantùm aliquot diebus apparet, altero illo perēni minus corpulentum esse, & Turturi, Palumboq; simile. Sed uideamus, num auis hæc, quam Scopem esse credimus omni ex parte ueterum notis respōdeat. Quam nostrates Chiuino uocant, omnium rapacium nocturnarum propè minima est, si unam, eamq; raram excipias, quæ Alaudam non superat. Noctua minor est, maior Turdo, Palumbo ferè par, paulò tamen minor. Dodrantem eius longitudo implet. Magnitudine tantùm corporis & colore nonnihil à Bubone differre uidetur. Caput eius teres instar globuli, plumulis uestitum, coloris ubiq; plumbei. Rostrū ei breue, obuncū, nigrum. Aures uel plumulæ in aurium modum surrectæ, in mortuo uix apparent, in uiuo manifestiores & ex una tantùm pinnula constantes.

[a] L. 9. c. 14.

[b] Lib. 15. c. 28.

Chiouino & eius descriptio.

Caput. Rostrum. Aures.

Color. Potiſſimus totius corporis color ſuperficietenùs *cinereus eſt, hinc inde nõnihil* admixto plũbeo, maculis plurimis albicãtibus,& pluſquam vllius alterius rapacis nocturnę, ornatu pulcherrimo *diſtinctus. In maioribus* alarum & caudæ pennis tranſuerſim poſitis *maculæ* albæ ſpectantur; Minores reliquas omnes *præter notas tranſuerſas linea in longum nigra* ſecat. Ruffo præterea decore promiſcuè per totum reſpergitur, potiſſimùm circa collũ,& alarum initium. In uẽtre plumæ magis, quàm alibi candicant, quarum uti omnium etiam reliquarum radices nigræ ſunt, ſed hæ peculiariter medio ruffeſcunt, cætera albæ, notis minimis iiſq; nigris variegatæ.

Oculi. Oculi quales pleriſq; nocturnis, ignei, crocei, ſplendidi.

Tibiæ. Pedes. Tibiæ plumoſæ ex cinereo ſubruffæ: pedes habet exiguos fuſcos ad plumbi colorem obſcurum accedentes, ſquammoſos, de pi es in digitos binos anticos & totidem poſticos diſpartitos, vnguibus fuſcis inſtructos. In hac itaque auicula agnoſcere eſt, auriculas in primis *à ſupercilijs* (ut inquit [c] Aelianus) *ſecũdum utraque tempora* ſingulis plumulis utrobiq; compoſitas. Deinde Noctuæ minorem eſſe, & Palumbo ferè æqualem. Denique notas plurimas habere albas in colore leucopheo.

Gazæ & Bellonij error. Malè igitur Gaza Scopem Aſionem eſſe putat, cùm Aſio ſit Noctua longè maior. Neq; rectè [d] Bellonius hãc modo à nobis deſcriptam auem Vlulam eſſe arbitratur, ſola nominis Gallici coniectura ductus, quæ à ſimilitudine Latini petitur, nempè quòd ea Gallis Hulotte vocetur, aliter Huette, Poſterior tamen vox ad Bubonum & Aſionum nomen Chat-huant propius accedit, quàm Vlulæ, etſi Vlula cornibus ſeu auriculis plumeis careat. Vlula inſuper iuxta mentem [e] Ariſtotelis Gallinaceo compar eſt, at hæc auis ipſo eodem teſte nocturnarum rapacium minima.

[c] *Lib. 15. de anim. c. 28.*
[d] *L. 2. c. 36.*
[e] *L. 8. H. c. 4*

40

50

Nos

Nos Vlulam, qualem Ornithologus, dabimus tribus antè digitis præditam, cõtrà atque Scops, qui binos vtrinque habet. Hinc etiam perperam tradi patet ab Eustathio Scopes esse, quos Romani seu Latini Kouphous vel Goufous vocant. Hodie Guuo nostris dicitur Bubo, à Scope certè longè alienus.

Kouphous. Goufus.

VOX.

VOCALES sunt, vt docet Aristoteles, Scopes illi, quos quia semper apparent, ἀεισκῶπες, id est, perennes vocant. Hi forsan fuerint, quales nuper calamo delineauimus, apud nos frequentes & sub crepusculum canentes, sonumq; edentes, quem nomen vernaculum exprimit Chiuin. Alij qui rarò apparent, muti sunt. Vocem Scopum inamœnam insuauemq; esse Alexander Myndius scripsit, uti omnium ferè nocturnarum.[a] Gyllius tãquam ex Aeliano; *Scops*, inquit, *omnes oris expressione, & articulata voce longè superat, & quemadmodum Psittacus & Pica, sic hominum & aliarum auium voces exprimit*. Nos verba hæc non apud Aelianum, sed apud[b] Athenæum legimus. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων ἔυγλοττα καὶ διηρθρωμένα ἐςὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχες. Quo in loco, etsi Athenæus tũ prius, tũ pòst de Scope scribat: attamen verba hæc nõ mihi videntur ad Scopem pertinere, sed in genere ad aues, quarum lingua latiuscula, adeoq; liberior, & vox articulatior est, ut illas, & hominum sermonem, & aliarum auium vocem imitari dicamus. Quod quidem non solùm Scopem non facere puto, sed neque vllam aliam nocturnam auem. Scops enim gestu corporis & circumactione colli tantùm, non autem voce ad imitationem compositus videtur.

[a] L. 2. Hist. ani. c. 36.
[b] Lib. 9.

Scopem nõ vti voce articulata.

INGENIVM.

SCOPES *aues*, (inquit Aelianus) *quarũ*[a] *Homerus mentionem facit, cùm earum multas circum Calypsûs antrum versari scribit, viri benè saltandi periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quæ (si adhibenda ijs fides sit) Scops appellatur. Nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridicule imitari, ex eo profectum verbum est σκώπτειν, id est, effingere & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitãtur.*[b] Plinius mimicos hosce motus ac gesticulationes Scopi à veteribus attributas miratur, & vix credit: ita. n. inquit: *Nominantur ab Homero Scopes auiũ genus, neq; harum satyricos motus cùm insident, plerisq; memoratos facilè conceperim mente: neque ipsæ iam aues nascuntur*. Nos verò non semel ridiculos hosce gestus in pluribus nocturnis, præsertim in auritis obseruauimus, necquicquam prodigiosi aut monstri subesse imaginamur. Cùm enim colla retrò agilia habeant, caput modò adducendo, modò protendendo, vertice nutando, humeros iactitando, saltitando, hystriones quodammodò imitantur.

[a] In Odyss.
[b] L. 10. c. 49

Scops saltationis gen^a

GENERATIO.

DE *generatione Scopum* (inquit[a] Aristoteles) *quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quòd Fauonijs flatibus appareant. Certum enim hoc est*. Plinius Scopes amplius nasci negat, quia scilicet imitationes illas mimicas in Scope non capiebat. Cùm verò species rerum sint sempiternæ iuxta mentem Philosophi, & reuera quamdiu saltem generationis & corruptionis rerum stante mundo, duret uicissitudo, Plinium falli manifestumest.

[a] L. 9. Hist. cap. 28.

ANTIPATHEIA.

SCOPES, ut in Aeliano addit[a] Gyllius mali punici grano pereunt. Verùm id in textu Græco non legitur.

[a] Lib. 6. Histor. animal. cap. 46.

DENOMINATA.

Σκωπαῖοι Græcis à Scope fortasse denominantur, apud Timonem in Laconia non infrequenter, homunculi, scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti, qualis etiam Pithon Dindaricus fuisse videtur.

Pigmæi.

VSVS IN CIBO.

L.9.c.15.

A"ΕΙΣΚΟΠΕΣ teſte[a] Athenæo, eſui non ſunt propter vitium carnis. Qui verò autumno tantùm vno aut altero die apparent, ſunt edendo vtiles & valdè probantur.

DE ALVCONE. Cap. V.

ALVCO proximum ſaltem ab Otis mærebatur locum, quòd magnitudine ipſis nihil cederet. Scops tamen ei locum præripuit, ne aues nocturnas auritas, quę ad idem genus quodammodò pertinere, vel hoc nomine videbantur, diuelleremus. Maximè verò, quia pro Aſione ſeu Oto à pleriſq; haberetur, idq; ob multa, quæ vtrique ſunt cõmunia. Diſcrimen enim ſimilium non minus, quàm contrariorum, ſi iuxtà ponantur, magis elucеſcit, & minori negotio notatur. Nunc verò reliquis non auritis Aluco vel hoc meritò pręponẽdus venit, quia magnitudine ſuperior eſt, non Noctuis tantùm, ſed & Vlulis, vtpotè qui Gallinaceo etiam maior eſt.

ÆQVIVOCA.

Pro menſa coqui.
E'λεὸς Accipitris genus.
Glis.

E'λεὸς, quod Græcum alioquin Aluconis nomen eſt, tanquam ſignificati præcipui, ſignificat præterea menſam coqui, ſeu lanij, vt Suidas ſcribit: videtur autem acui vltima ad differentiam vocis ἔλεος quę miſericordia eſt. E'λειὸς verò per ει diphtongũ in penultima Accipitris genus eſſe ſcribitur Heſychio & Varino. Sed alias etiam nocturnas aues, non hanc tãtum Grammatici quidam cum Accipitrum & Aquilarum genere ineptè confundunt. Glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Eſt & ἐλαιὸς per αι auis nomen, de qua inter Paros agemus. Item ἐλεὰ, aut fortè ἐλεὰ parua eſt auis, quæ ἕλη, id eſt, paludes inſpectat ab arundinibus.

SYNONIMA.

ἔλεος.
ἕλειος.

E'ΛΕΟ'Σ Græcis Aluco dicitur, & fortè ἔλεος cum aſpiratione, quaſi ἕλειος, id eſt, paluſtris dicendum. Nam Vlulæ quoddam genus à paludibus Germani etiam Maſshvv appellãt. Quod nomen alioquin etiam Buteoni tribuũt, quòd corporis ſpecie aliquatenus Vlulam aut Bubonem referat. Λόκαλος legitur apud[a] Ariſtotelem, vbi Gaza vertit Ciconia, quaſi legerit πελαργὸς. Sed apparet hoc nomen Italicum eſſe aui nocturnæ ab aliquo fortè aſcriptum, vt vocẽ Aſcalaphon interpretaretur, & à librarijs poſtea perperam inſertũ. Syluatico Ololigus eſt Luocalis auis; videtur autem Luocalẽ pro Alocho, vel Alucone dixiſſe. Ololygon quidem apud Græcos varijs modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, etſi onomatopœia ipſa ad Vlulam auem accedat. Alioquin Ariſtoteles ranarum marium vocem, qua fæminas ad coitum alliciunt, ololygona nuncupat. Vocis Aluco, qua nunc Latini vtuntur, author eſt Ariſtotelicus interpres Gaza, qui eam ab Italis mutuatus videtur. Hanc enim vulgò Alocho nominant: vnde ipſe vocem Aluco formauit, quæ apud veteres Latinos nuſquã reperitur. Quod idem aliàs ſæpius in Latinorũ vocabulorum penuria feciſſe comperitur. [b]Albertus vbi apud Ariſtotelem ἐλεὸς legitur, habet Aquila Alem, nimirum ex Auicenna, qui cum reliquis Arabibus Græcæ linguæ ignarus, ideoq; malè Ariſtotelem vertens, & peius ipſe à ſemilatinis hominibus, utpotè nec Latinè nec Arabicè callentibus traductus, omnia fœda barbarie conſpurcarunt, & tenebricoſam illam nubem naturalibus rebus obtenderunt. Cæterùm vernaculi huius vocabili originem indaganti, neque aut domi noſtræ, multò minus apud Græcos Latinoſuè eam reperienti, commodum in manus venit VVolffgangi Lazij de gentium tranſmigrationibus liber, antiquitates cùm gentis tùm linguæ Germanicæ continens, qui mihi fidem fecit; (nam ut cuique artifici in ſua arte, ita & cuilibet homini in ſuo idiomate, tanquam eius perito credendum eſt,) Alocho nomen à Germanis petitum eſſe. His enim Lochen ſeu locken allicere ſignat, & locker allectorem. Vnde addito articulo à pro ein, quo ſuperiores Germani Auſtriaci præcipuè, frequentiſſimè vtuntur, fit à Locker, & immutatum Alocho. Eo autem nomine non temerè donatus uideri poteſt, quòd ut multis alijs nocturnis, ita & ipſo aucupes retibus uiminibusq; inuiſcatis auiculas capiendas alliciant. Multis enim alitibus inſitum eſt ad aues nocturnas ubicunq; uiſas, propter formę nouitatem, tanquam ad rarum quodam ſpectaculum denſo grege confluere, ita ut Bubones, Vlulæ ac Alucones omnis illecebræ inſtar ſint. Itaque incautæ aut inuiſcantur aut irretiuntur. Pari ratione forſan ac origine noſtratibus acus frugum nimirum glumi paleæuè ac quiſquiliæ locco dicuntur, quod ijs aut Gallinas agricola conuocare,

[a] Lib.2.Hiſ. circa fin.

Ololigus.
Luocalis.

Etymolog.

[b] L.8.H.c.3

Locco vnde dicatur.

conuocare, aut aream probè versam, in qua retia expandat, ipse post dumum sedens auceps, conspergere soleat, atque his auiculas allectare. Quibusdam Italiæ locis Lucharus dicitur, teste Nipho, quæ vox Germanicæ lucher etiam vicinior est, ex qua diminutiua voce facta Plombini mõticulæ Oti minimum genus, quod Scopem fecimus, Alocharello nuncupãt, vel ob eam quam cum Alucone habet similitudinem, vel vt verosimilius est, ob eundem vsum ad aucupia, & quidem frequentissimum. Galli Aluconem teste [c] Petro Bellonio Hibou (quæ tamen alijs etiam communis est appellatio, vt Oto, sed cum cornuti adiecto discrimine) nominant, vel Chat-huant quoque, voce partim ab actione, partim è sono petita: Chat. enim, id est, Catus dicitur, quòd instar felium noctu mures in agris uenetur, Huant quod alta ac sonora uoce exclamet. Hoc enim Gallis verbum Huer significat. Vnde etiam Huette, qua minimus Otus seu Scops denotatur, nomen inuenit, non autem vt Bellonius autumat, ab Vlula Latinorum. Germanis composita voce Schleiereul uocatur, quæ tãtundem ac si Bubonem seu Vlulam flammeatam dicas, ualet. Schleier Germanicè flammeum seu peplum, quo mulieres faciem circumuelare solent, notat. Eul nomen est plerisq; nocturnis apud Germanos commune, non Vlulæ proprium, ut malè Ornithologus putauit. Habet enim Aluco in faciei ambitu plumarum albarum seriem, ea figura dispositam, ut flammeum, quo in Germania & apud nos rusticæ prælertim mulieres caput faciemq; obuelant, quodammodò referat. Qua de causa nonnullis Galliæ Cisalpinæ populis Dame vocatur, id est, mulier seu matrona. Nonnullis, Germanis forsan Berchvvl, tanquam in montibus degat. Verùm hoc Caprimulgo potiùs conuenit. Belgis Ransule, fortasse ab hac eadem forma plumarum orbiculata. Orbis enim Belgis Rant vocatur: Illyricè Leleck teste Gelenio.

Lucharus.
Alocharello.
[c] *Lib. 2. de auib. c. 32.*
Aetymologia.
Huer.
Huette.
Schleiereul.
Dame.
Berchvvl.
Ransule.
LelecK.

DIFFERENTIÆ.

Bellonius [a] duo genera Aluconum videtur agnouisse, vnũ maius, nempè Caponis magnitudine: alterũ multò minus. Vtrumq; hoc nomine Chat-huant comprehendit, maioris minorisuè duntaxat addito discrimine. Hoc tamen minus seorsim postea describit sub nomine Gallico Effraye & Fresaye & Caprimulgũ, seu Aegotilan Strigemuè Aristotelis esse opinatur, hoc solo argumẽto adductus, quòd noctu formidolosis hominibus, vt fæminis & pueris, qui laruas & spectra nocturna mirum in modum expauescunt, horribili & absona voce incutiat. Qua de causa etiam Gallis altero illo nomine Effraye appelletur. Effrayer Gallis non aliud sonat, quàm incusso subitò pauore quempiam consternere. Sed cùm hæc auis nostrum Aluconem, eumque verum omnibus notis exprimat, cùm quòd præcipuum est in Aegotila capras mulgere, nunquam comperta sit, tùm etiam ab Alucone, quem ipse ponit, uix alia re, quàm magnitudine & rostro discrepet, denique cùm eodem cum maiori apud Gallos nomine gaudeat, nos eum non Caprimulgum, sed Aluconem minorem & genuinum statuemus.

[a] *Lib. 2. de auib. c. 32.*
Effraye.
Fresaye.

DESCRIPTIO.

Ἐλεὸς seu Aluco maior est Gallinaceo authore [a] Aristotele, quod de maiori teste Bellonio è duobus uerum est. Maius est hoc genus Noctuis & Vlulis, sed Otis minus, omnibus hoc peculiare est, ut palpebrã à summo oculo ad imum adducentes, conniueant. Auriculis seu cornibus caret, sed horum loco habet ueluti coronam quandam è plumis constructam, quæ faciem totam obit, pinnulis nempè supra oculos, superciliorum altorum modo, eleuatis, & utrinq; per tempora, necnon sub mentum descendendo in orbem coëuntibus in flammei seu pepli muliebris formam, quo caput & faciem mulieres obuoluunt. In cauitatem profundam a plumulis vndiquaq; surrectis constitutam oculi immerguntur magni, atri toti, nulla colorum diuersitate, ut in alijs auritis, distincti. Pars auis prona, nempè pectus & uenter albescit, maculis nigris respersa maiusculis, Rostrum album est, admodum aduncum, quemadmodum & ungues. Crura plumis conteguntur candidis. Pedes uerò pilis tantũmodò. Dorsum colore plumbeo, notulis uariegatum albidis. Cospus denso plumarum tegmine uestitur, quod in causa est, ut Caponem æquet magnitudine; si uerò denudatur uix pullo Gallinaceo par est. Alæ magnæ sunt, ita ut ultra ultimam caudam protendantur.

[a] *8. Hist. c. 3.*
Magnitudo.
Aures.
Oculi.
Pars prona.
Rostrum.
Crura.
Dorsum.
Alæ.

Alter

Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color.

ALTER Aluco, quem nos depictum exhibemus, priori in multis ſimilis, ſed minor eſt. Neque enim domeſticam Columbam magnitudine excedit. Anterior capitis pars ſimiliter plumulis candidis in formam flamei cincta videtur, quas circulus luteus vndiquaque ambiens claudit. Oculi nigerrimi verſus interiorem & maiorem canthum plumis luteis obſidentur. Roſtrum album, breue, nõ adeò aduncũ, quale ferè eſt Corui. Pectus, venter, alæ interiores, vropygium inferius, femora plumis cinereis teguntur. Venter ad latera præſertim notis exiguis veluti punctis nigris diſtinguitur. Vertex capitis, collum, dorſum, alæ ad pennas remiges vſque plumis veſtiuntur ab initio propè radicem cinereis obſcuris, ſeu plũbeis, reliqua luteis ſeu ferrugineis dilutis. Singulæ præterea pẽnæ in medio iuxta calamum ſeriem macularum ex albis & nigris ſibi mutuò ſuccedentibus conſtitutam oſtendunt. Dorſum verò promiſcuè, alæq; hinc inde denſis veluti punctis nigris reſperguntur. Quæ remiges integunt, primi & ſecundi ordinis plumæ, totæ

mæ, totæ ruffæ obscurè, cinereo nonnihil dilutæ, circa apicem præsertim, copiosè eiusmodi punctis nigris resperse. Remiges denique ipsæ lineas transuersas iisdem pũctis ordinatè com positas obtinent, extremis item similiter densa punctorum uelut aspergine irroratas, cætera fuluas, fuluisq; & nigris transuersim maculis adornatas. Cauda similiter ruffa lineis transuersis seu zonis fuscis distinguitur. Tibiæ & pedes villis horrentes, nonnihil rubent. Hi binis antè & totidem retrò digitis instructi, vnguibus armantur longis, validis, acutissimis, & aterrimis. Vterque tam maior quàm minor simili macularum diuersitate variegatur. Minorem scribit [b] Bellonius prẹter morẽ cæterarum nocturnarum oculis exiguis præditum esse. Verùm istam oculorum paruitatem, cùm mediocres videantur, in nostro vix obseruare potui.

Cauda.
Pedes.

[b] L.2.c.35.

VOX.

MINOR Aluco, quem Caprimulgũ opinatur Bellonius, vocem noctu edit admodum terribilem, adeò vt formidolosis pueris, præsertim & fæminis, quos umbra & spectra nocturna terrẽt, pauorem incutiat. Quæ in causa res fuit, ut ipse hãc auem Aegothilam Aristotelis suspicatus fuerit, seu Strigem, quẹ ab horribili suo stridore etiam, quo noctu obstrepit, ita dicta fuit.

Bellonij error.

VOLATVS.

Aluco maior [a] Bellonio teste trãsuersim inter volandũ fertur, qui Ardeis etiã volandi mos est.

[a] L. 2. c. 2.

LOCVS.

Ελεὸς minor seu Gallorum Effraye, vt inquit [a] Bellonius, rarior multò conspectu est, quàm maior, inueniturq; in locis campestribus, in rimis antiquarum turrium aut quercuum etiam cauernis, quas temporis vetustate teredo excauauit. In saxis item præruptis montanisq; non minus quàm humilibus locis habitare compertus est.

[a] L.2.c.35.

VICTVS. PVGNA.

ALVCO quod fortè cepit animalculum, siue auicula fuerit, siue mus maior, minorue, integrum deglutit. Tam ampla enim gula est, vt bolos ouo maiores integros transmittat. Neque verò aliud quidpiam cibi assumere aggreditur, antequam deuorati animalculi ossa, pilos plumasq; à reliqua carne secretas reijciat, ac reuomat, haud secus quàm Alcyon pisciculorum comesorum pinnas & ossicula transacta cibi coctione velut inutilia & nocitura ore excernit; natura id sua sponte machinante & peragẽte, quòd animans præ nimio edendi ardore ac festinatione neglexit, dum ea, quæ nutriendo non sunt, neque à naturali calore subigi euinciq; queunt, à probo & molliori alimento segregat. Picas etiam, vt testatur [a] Aristoteles, venatur, vt Vlula. Impugnatus pari arte & astu, qua de auritis dictum est, se defendit, ad propugnandum potiùs, vt videtur, quàm ad offendendum compositus.

[a] 8.Hist.c.3.

OBSERVATIO IN ORNITHOLOGVM.

QVAM Ornihologus Vlulam flammeatam vocat, & pingi curauit, nos prius aliam à nostris putantes, quòd nimirum vitio pictoris, à quo iconem ipse acceperat, inscitè delineata, viuam auem minimè representaret, seorsim etiam exprimi curaueramus, nè quod in hoc auiũ vniuersali cœtu, quoad fieri posset desideraretur. Postea tamen penitiùs rẽ introspicientes, collatis diligenter huius & nostri Aluconis descriptionibus & figuris, planè eũdem esse deprehẽdimus cum eo, quem nos acuratiùs delineatam dedimus, qui etiam illius vitia consideráti pro det facilè. Vt autem Vlulam ex hac aue faceret, solo nominis argumento ductus fuit, neque eo ipso satis firmo. Videns enim Germanis Schleyereul dictum esse ob consonantiam & allusionem Germanici Eul cum Vlula, statim Vlulam esse statuit, sed flammeatæ distinctione: cum Germanum latere non debebat, illud nomen ipsi vernaculi Eul, non Vlulæ tantùm, sed omnibus omninò nocturnis rapacibus commune esse, apud vulgus potissimum, quod non ita exactè species rerum discernit. Enimuerò si Vlulas omnes putabimus eas aues, quas Germani Eul indige-

Vlula flammeata.

indigitant, iam tota noctuarum turba in Vlulas abeat neceſſe eſt. Vt uerò opinionem hanc noſtram ueram eſſe probemus, Iconem, quam Ornithologus ponit, hîc ſubijcere etiam viſum eſt.

DE VLVLA. Cap. VI.

VLVLAM Aluconi, vtpotè Gallinaceo maiori poſtpoſuimus, quòd Gallo æqualem natura fecit & Ariſtoteles agnoſcit. Reliquis igitur nempè auritis (excepta Scope) & Alucone, præſertim maiore minor eſt, & Noctuam ſolam magnitudine ſuperat, & eo nomine illi præfertur.

NOMEN.

NOMENCLATVRA.

ESAIAE[a] Vlulæ ab omni translatione אים Iim appellantur. Septuaginta tamen interpretes pro his Onocentauros in translatione posuerunt. Lilith vocem Hebraicam interpretantur lamiam, onocentaurum, & Noctuam, & fortè Vlulam significat alludente vocabulo. Ianah vlulare aliquando est Hebręis vnde est quòd quidam Ienah Vlulam interpretãtur. Et sanè Italicum nomen Barbaiano ab Hebræo Ienah & bath ienah nõ admodum dissonat. Α'ιγωλιὸν Theodorus ex Aristotele Vlulam interpretatur. In Oti verò descriptione, dicente [b] Aristotele, quòd etiam supra in Oto meminimus, Otum à nonnullis Nycticoracem vocari, ipse Nycticoracem vertit Vlulam, alibi tamen Nycticoracem Cicumam transfert, vtrumq; quidem non rectè. Alibi apud Aristotelem pro Aegolios perperam legitur Aetolius. Suidas similiter *Epolios*, inquit, *genus est auis nocturnæ*. Apud quẽ hoc nomen simili modo scribitur in vocabulo ἡμερινὰ vtrobiq; proculdubiò αἰγωλιὸς legendũ. In Glossar. ὀλολυγὴ & ὀλολυγὼν pro Vlula etiã legitur. Vlula apud Latinos per onomatopœiam à voce nomẽ inuenit. Lugubriter enim vlulat & flebilem quendam, veluti eiulatum noctu vocem edit. Vnde & Seruius nominatam ait, ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est vlulare & flere. Apud Italos quosdã nomẽ Latinum seruat, ab alijs vt etiam à nostratibus Bononiensibus Barbaiano dicitur, quia fortè senis cuiuspiam cani humanũ vultum referat. Senes vulgus nostras plerumq; barba vocat, & peculiariter auũculos aut patruos, & Iane siue Zuane siue Zane vsitatissimum nomen est, vbi aliud deficit. Alijs magis placuerit id ab Hebræo deriuare, ad quod fateor nonnihil alludere, nempè ad iaenah seu bath iaenah, Lusitanis Corusa, Gallis teste Bellonio Hulotte uel Huette. Mihi magis placet auem Gallis ita dictam Scopem esse, non Vlulam; alijs Grimauld uel Machette Auinione: Germanis Vuuel, Vl, Eul, Nachteul. Omnia à fletu conficta nomina. Vnde etiam Latinorum Vlulam & ululo Goropius deflectit. Hul enim, inquit, uocali longa idem est, quòd fleo cum tristi uoce, siue ploro, quod ab eadem origine dicitur eiulo; Eul tamen, ut antea monui, plerisq; nocturnarum rapacium commune apud Germanos nomen est, fortassè quia plures eadem lugubri uoce, à qua id effictum est, utantur. Anglis an Ouul, an houulet, uel ut alij scribunt, an Ouuele, an oull, Illyrijs Souua, Polonis Puszzyk, Belgis seu Germanis inferioribus propriè Huben uel diminutiua uoce Hubeken, teste Goropio Belga.

[a] Cap. 13. Iim. Onocentaurus. Lilith. Ianah. Ienah. [b] L. 8. Hist. cap. 3. Barbaiano. Α'ιγωλιὸς Gazæ error. Aetolios. Aepolios. Aetimologia. Corusa. Hulotte. Hauette. Grimauld. Machette. Souua. Hubeken.

FORMA.

ALVCO, inquit [a] Aristoteles, *maior Gallinaceo, Vlula compar*: id est, æqualis Gallinaceo, VVottonus uocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert; sed ad formæ similitudinem, ueterẽ in hoc interpretem secutus. Ego quanquã Aluconem & Vlulam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem utriusq; ad Gallinaceũ comparasse (cui æqualis sit Vlula, Aluco maior) non dubitarim. Quam nos Vlulam uocamus, erat huiusmodi.

[a] Hist. c. 3.

DESCRIPTIO.

VLVLA, cuius hîc iconẽ dabimus à rostro ad extremam usque caudam longitudine erat duorum dodrantum. Caput, dorsum, alæ, cauda colore cinereo, maculis albicantibus, ac nigris distincta: sub uentre albicat & maculis nigricantibus uariegatur. Capite est ualdè magno, enormiter crasso, tereti, plumoso admodũ. oculis ex toto nigricantibus & plumulis albis undiquaque in orbem cinctis. In quorum item ambitu ad palpebrarum oras, lippiẽtium, instar rubescens circulus conspicitur. Superiori tantùm palpebra inter nictandum oculus contegebatur. Rostrum aduncum, subuirescens: nares patulæ: alæ maximę longitudine duorum dodrantum ad extremam usque caudam protensæ. Crura habebat pilosa ad ungues usque leucophæos, aduncos, acutissimos. Digiti quatuor, bini antè, retrò bini. Alui Vlulã hanc per timestre spatium domi meę, ac primùm Caprimulgum esse ratus, capram, cuius ubera exugeret, appingi curaueram. Rustici & aucupes, qui pullum mihi uendiderant, rogati, uix certũ nomen respondere poterant, Barbaianum tamen plerię; uocabant, & esse credebant, quod Vlulæ nomen est. Magnitudo ab Aristotele Vlulæ data quadrabat, sed vnica Hirundo non facit uer. Quamuis à ueteribus nihil præterea signorum memoriæ proditum sit, quibus ueram Vlulam seu αἰγωλιὸν ab alijs certò dignoscere liceat. Diuinare itaque tantùm, non demonstrare nobis licet. Aluco non est. Nihil enim

Magnitudo. Color. Caput. Rostrum. Nares. Alæ. Crura. Digiti.

dissimilius

diſsimilius eſt, quàm ille, quem Italia Alocho vocat. Noctua nō eſt, glaucis deſtituta oculis; Capras mulgendi maleficij nemo eam accuſat. An igitur ſpecies quædam à reliquis omnibus diuerſa? Quò minus audacter Vlulam eſſe pronuntiem, vox obſtat, quam non flebilem eiulādo, quæ Vlularum eſſe dicitur, ſed pullorum Gallinaceorum haud abſimilem roſtro frendendo edebat. Si tamen ad ſpecierum aliquam referenda ſit, non video, quò commodiùs, quàm ad Vlulam reduci poſſit, quod tamen & alij videant, præſertim cùm ipſi ea, quam Ornithologus ſuæ Vlulæ dedit, deſcriptio maxima ex parte conueniret, quæ quidem eſt huiuſmodi. Vlulæ, inquit, genus, quod aliquando inſpexi, huiuſmodi erat. Magnitudo Gallinæ vel ſuprà. Color ruffus, nigro reſperſus. Roſtrum albicans, breue, vt in genere Noctuarum, aduncum, ita vt ſuperior pars multò ſit longior. Oculi magni, nigri, pupilla obſcurè ruffa: Margines palpebrarum rubicundi membrana nictanti ſupernè abducebantur. Pinnulæ inter oculos & roſtrum multæ, denſæ, cinereo ferè colore. Collum agile multùm retrò. Crura albicantia punctis conſperſa liuidis, hirſuta ad pedes vſque. Pedum digiti bini antè, totidē retrò. Hæc Ornithologus.

Cæterùm

Marginal notes: Vox. — Vlula Geſneri. — Roſtrum. — Oculi. — Collum. — Crura. — Pedes.

Cæterùm descriptioni Vlulæ imago, quam exhibet, non respondet. Etenim tres antè digitos habet, retrò vnum. Quò fit, vt apud me mendi suspitione non careat. Nam præter Bubones, Asiones & alias auritas hactenus nulli nocturnarum tales pedes visi sunt. Noctuã insuper saxatilem Ornithologus ternis antè digitis instruit. Cæteræ omnes æqualiter dispertitos vtrinq; digitos obtinent. Caput præterea icon exhibet grãde, paris cum humeris, quibus sine vllo colli interstitio incumbit, crassitudinis. Rostrum breue est admodum, & instar Aquilini aduncum, ita vt ad narium regionem tuberculo quodam eleuetur, quod in nocturnarum reliquarum nulla hactenus obseruaui.

Pedes.

Caput.
Rostrum.

VOX.

QVATERNAS ferè auium nocturnarum in vniuersum vocis diuersitates obseruaui, quamuis plures esse non negârim. Oti cùm maiores, tùm minores & Scopes nomen suum Italicum, quod est Chioù, expresè sub crepusculum pronuntiant. Noctuæ differunt. Nec enim hanc, quam dixi, vocem edunt, nec vlulant, sed sonum emittunt, quẽ Aristophanes κικκαβᾶυ nominat. Aliæ quædam, vt ea, quæ sub Vlulæ nomine etiam hoc capite comprehendimus, & descripsimus, vocem qualem pulli Gallinacei fundunt. Nonnullę, vt Caprimulgus, strident. At Bubones & Vlulæ luctisonæ aues, & funebres querulum teste Apuleio, carmen eduut. Quare Vlulam à voce sua dictam scribit Varro. Nam vt author Philomelæ canit.

—— vlulant Vlulæ lugubri voce canentes

Neque enim hic opus est vt ad Græcismum recurramus more Seruij, qui nominatam ait Vlulam ἀπό τȣ̃ ὀλολύζειν, quod est vlulare ac flere. Verbũ enim quod hanc vocem exprimit, cùm sit ad imitationem naturæ effictum, apud omnes ferè gentes penè idem est, & eandem nominis Vlulę rationem obtinet. Quod enim Græcis est ὀλολύζω, id est, flebilem ac mœstum sonũ more luporum edo, hoc Latinis est vlulo & Italis, quamuis hi etiam voce nonnihil immutata vrlare dicunt, Germanis heulen, Gallis heurler, Hispanis aullar, Belgis hulen, idemmet planè significant. Vnde his postremis (vl) vel (eul) non vnum auis nocturnæ genus, sed omne ferè & præsertim id cui hæc lugubris vox communis est, designat, vt sunt Bubo, Vlula. Et ab his ratione similitudinis speciei ad alias etiam detorquetur. Dicitur verò hoc ipsum verbum vlulo etiam propriè de lupis, vt ex illo [a] Virgiliano versu liquet.

Vlulo de quibus dicatur.

[a] *Georg. 1.*

Per noctem resonare lupis vlulantibus vrbes.

Cùm autem lupinus hic vlulatus sine aspiratione vix queat exprimi, volunt quidam hululo & hulula, præmissa aspirationis, quæ illi sono naturaliter inhæret, nota, efferri, quod etiam Galli & Germani in suo idiomate obseruant. Eiusdem originis & significationis est eiulo Latinorum, quod est mœsta ac flebili voce plango. *A planctu* igitur, inquit, [b] Isidorus, *& luctu nominatur Vlula*; Clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, quas easdem etiam Buboni voces tribuit [c] Virgilius eo versu:

[b] *12. Orig. cap. 7.*
[c] *5. Aeneid.*

Solaq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.

Vnde etiam Pontanus vxoris mortem lamentis prosequens, inquit:

Conueniant Vlulæ ad quæstus, geminentq; querelam.

Quin & ploratus ipse lugentium Vlula vocatur apud Varronem. Ea cantus ipsius mœstitia fecit, vt apud Germanos in ænigmate quodam sine lætitia volucris appelletur. Amusum verò & absonum ipsius carmen penè prouerbio originem dedit, quod est apud [d] Vergilium.

[d] *Eglog. 8.*

Certent & Cygnis Vlulæ, sit Tityrus Orpheus.

cui locus est, cùm, vt aiunt, *Sus Mineruam*, aut cùm quidpiam impossibile, aut præter naturæ ordinem fieri significatur. Proprium verò gemitus eius seu ploratus potiùs, quàm cantus tempus videtur esse vespertinũ, vt [e] Apuleio placuit, qui in hæc verba scribit: *Quibusdam auibus breuem & temparарium natura cantum commodauit, Hirundinibus matutinum, Noctuis serum, Vlulis vespertinum, Bubonibus nocturnum.*

[e] *L. 2. Flor.*

TEMPVS.

NOCTE uagatur ac pascitur, ait [a] Philosophus: die raro apparet. Nocturna enim est, & lucifuga quare non minus eam mirantur diurnæ aues, quàm reliquas nocturnas alias, ad quod allusit [b] Arcesilaus lepido hoc dicto, vt est apud Laërtium.

[a] *9. Hist. c. 7.*
[b] *Lib. 4. de vita Philos.*

Hæc ait, & turbam dextra leuaq; frequentem
Ingreditur, volucres Vlulam vt mirantur ineptæ:
Illa stupet stolidum: ubi tamen γλαῦκα habet textus Græcus, id est Noctuam.

LOCVS. VICTVS.

Ariſtoteles dilucidatus.

COLIT *hæc etiam ſaxa, & ſpeluncas,* eodem Ariſtotele teſte. *Victus enim gemini eſt.* Difficilè eſt hoc quidem loco Philoſophi mentẽ aſſequi, primùm cùm inquit *ſaxa etiam colere,* quid ſibi velit illud(etiam): Deinde quid intelligat *per victum geminum.* Cùm nihil præcedat, è quo commodum ſenſum elicere liceat, conijcio, eum dicere velle, Vlulam(quod ad prius)non ſolùm in campeſtribus arbores cauas habitare, quod multæ aliæ nocturnæ ſolent; aut ædium antiquarum ruinas turriumuè rimas, quæ etiam illis familiaria domicilia eſſe ſolẽt, verùm rupes inacceſſas, & ſaxoſa præcipitia tuta, & ab omnium hominum conſortio remota colere. Duplicia hæc loca duplici victus generi accõmodata indicant, nempè cãpeſtria & humiliora ad fruges legendas, vt & excelſa ac ſublimia rapinis agendis carnibusq; in cibum parandis. Atq; hoc eſſe videtur, quod ait, *Victus enim gemini eſt,* tanquam cauſam reddat, cur diuerſis locis degat. Eſt itaque in vtrumq; vitæ genus parata, neq; difficultate vlla in hoc quærendo prępedita, vtpotè ſolers. Quod confirmare videtur Philoſophus, cùm ſubiungit. *Pollet ingenio ac induſtria in vitæ muneribus.* Alioquin alibi *Vlulam Picas etiam venari, vti Alucones,* ſcribit, vtpotè carniuoram. [a] Idem alicubi: *Vlula,* inquit, *Colarem rapit, cæteriq́, adunci, vnde his oritur bellum,* Verùm hîc ſuſpitio eſt, nè nomen Colarem fortè corruptum ſit, præſertim cùm nec ipſe Ariſtoteles alibi, nec alius quiſpiam eius meminerit. Cùm verò antè Vlulam & Aluconem Cittas, id eſt, picas venari ſcribat, Cittan aut Κολοιὸν malim, aut Collurionem.

[a] 8.Hiſ.c.3.

PARTVS.

[a] L.10.c.16 [b] 6.H.c.6.

QVI *Aegolius vocatur, quaternos ferè parit,* vt [a] Plinius habet ex [b] Ariſtotele, vbi αἰτωλιος legitur. Ornithologus perperam pro Aegolios Aetolios ſcriptum putat, idq; Gazam non animaduertiſſe. Ego tamen hac de re dubito; Certum tamen eſt Philoſophum verbis proximè præcedentibus de Miluis tantùm agere. Itaque innuere mihi videtur, cùm plura ſint Miluorum genera, reliquos quidẽ ternos plerumq;, Aetolium verò Miluum quaternos parere, vtpotè reliquos fœcunditate præeuntem. Quem ſenſum ex vocula(ſed) colligi rectè apparet. Sed docti iudicent.

Miluus ætolius quot pariat.

AVGVRIA.

[a] 12.Orig.7

ISIDORVS tradit Vlulam apud [a] Augures, ſi lamentetur, triſtitiam, ſi taceat, futuram oſtendere proſperitatem exiſtimari.

VSVS IN MEDICINA.

VLVLA auis cocta in oleo, cui liquato admiſcetur butyrum ouillum, & mel ad ſananda vlcera valet. Eiuſdem fel prædicatur ad albugines, ſuffuſiones, caligines. Adeps ſimiliter ad claritatem, author eſt [a] Plinius.

[a] L.29.c.6.

PROVERBIVM.

[a] Lib.29 aduerſ.c.27.

PROVERBII loco vſurpari poteſt illud, quod eſt apud Varronem, *Fullo Vlulam.* Cuius hic eſt ſenſus, exponẽte [a] Turnebo: Vlula vox, quam vlulantes & flentes edunt in funere, ut mulieres atratæ. Cùm autem fullones elicere maculas ſolerent albarum veſtium, neque eorum induſtria ſit opus atris veſtibus, eleganter, Varro dixit, *fullones Vlulam timere,* quòd luctus eos ad inopiam redigat. Eius verba ſunt ἐν ταφῇ μεμίππε. *Saltem infernus tenebrio* κακοδαίμον *teneat atque habeat homines ſolicitos, quod eum peius formidant, quàm fullo Vlulam.*

FABVLOSA METAMORPHOSIS.

MINYIAS Orchomeni filius, filias habuit Leucippam, Arſippam & Alcathoẽn. Hæ operum nimio ſtudio arſerunt, plurimumq; alias mulieres reprehenderunt, quòd urbe relicta in montibus baccharẽtur. Tandem Bacchus puellæ ſumpta forma eas hortatus eſt, ne ſacra & miſteria Dei deſererent. Cùmq; animum non aduerterent, indignè ferens Bacchus è puella in taurum, leonem & pardalim eſt mutatus, fluxitq; ei ex ore

nectar

nectar & lac. His prodigijs territæ paulò pòst sortes in vrnam coniectas concusserunt, exijtq; sors Leucippæ: ea uouit Deo sacrificium, suumq; filium Hippasum adiuuantibus sororibus, dilaniauit. Inde paterna domo deserta in montibus bacchatæ sunt, pastæq; hæderam, smilacem, & laurum, donec eas Mercurius virga tactas in uolucres conuertit, Vespertilionem, Byzam, & Vlulam, & hæ tres solis radios fugiunt & Myniades dictæ sunt.

Myniades

DE NOCTVA. Cap. VII.

NISI non tam dignitatem, & naturæ præstantiam in ordine inter nocturnas statuendo considerassemus, quàm corporis magnitudinem, & alias partes, quò, quantum liceret, clarissimam inter similes adeò, & hactenus non satis benè distinctas species, diuersitatem notare possemus, iam sanè non ultimum locum, sed fortè etiam primum in suo genere Noctua uendicabat. Hæc enim apud Græcos olim, præsertim apud Athenienses, Mineruæ sacra habita, nec non indubium uictoriæ signum fuit. Erat etiam sapientiæ & prudentiæ, quam Pallas ex patris cerebro nata, daret, simulacrum, quibus administratæ res optatum proculdubiò finē sortiuntur. Sapientia namq; nocturna contemplatione & uigilijs diuturnis paratur, quibus utrisque Noctua cæteris auibus præstare egregiè uidetur. Quare quia noctù uidet, sic in obscuro sapientes: quia uigilat, ita in meditationem silentio & solitudine gaudere innuit. Vigiliarum ratione etiam Aesculapio Medicinæ Præsuli, appingi solet, quòd nihil medicum tam decere putarent antiqui, quàm vigilantiam.

Noctuæ dignitas, & honos.

Vigilantia medicos decet.

ÆQVIVOCA.

GLAVX stirps est à [a] Dioscoride descripta, Eustathius γλὰξ habet, quasi γάλαξ. Lactis enim copiam facere dicitur. Huius, succus [b] Galeno glaueium uocatur, frequenti usu in collyrijs, & his quæ moderata refrigeratione egent. Est etiam γλαὺξ numismatis quoddā apud Athenienses genus, quod Noctuā impressā habebat ab una parte, ab altera Iouem, eratq; diobolus seu diobolum. Nominatur γλαὺξ inter saltationū genera apud Athenæum, in qua fortassè gestus, & circumactus colli Noctuæ aliquis imitabatur. Nam ipsa Noctua genere quodam saltationis capitur, teste [c] Plinio. Similem significationem obtinere diximus uocabula Bubo, Scops, & Otus ob stultam gesticulationem, quam naturaliter collo variè huc illuc acto edunt. Noctua Oppiano piscis est, Amerochita aliàs dictus.

Noctua quanta gulæ sortitur damna voracis.

Noctua erat etiam genus nauis apud Athenienses, quam inusserunt, hoc est, stigmate signarunt. [d] Lipsius.

[a] L.4.c.136

Glaux herba.

γλὰξ. γάλαξ.

Glacium quid.

[b] Lib. 6. de simp. med.

Glaux numisma.

Glaux saltatio.

Amerochita piscis.

[c] L.14.c.12

[d] In clect.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen Kos כוס, Noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Koutz: alij Nycticoracem, alij aliter. Pro voce Ianah יענה. [a] Septuaginta verterūt Glaux, id est, Noctua, item [b] alibi, ubi communis etiam translatio Noctuam habet; alij Nycticoracem. Ianscuph ינשף omnes Hebræi sentiunt auē esse nocturnā à ianaph seu nescheph potiùs נשף, quod crepusculū significat. Tum temporis enim, vt inquit Aben Esra apparet, cùm lucē interdiu ferre nequeat: nostri & septuaginta Ibin exponunt, alij Noctuam. Apud [c] Esaiam, vbi scriptum est *Ianscuph, & Coruus habitabunt in ea*: Hæbrei omnes per Ianscuph nocturnā auem intelligunt, alij Noctuam. Innuit Propheta desolatam iri urbem, adeò vt hæ aues inhabitaturæ sint. Aues enim nocturnæ ædificijs antiquis & desertis gaudēt. Tachmas תחמס Auis quædam impura & rapax, [d] Septuaginta Larum interpretantur. [e] Alibi γλαύκα. Hierony. item Noctuā. Alijs Tachmas est Nycticorax, sic dictus, quòd rapiat & spoliet cæteras aues. Vnde Thargum Hierosolymitanum habet Hatuphita, à rapacitate. חטף Hataph enim rapere significat. Quidam etiam alia in dictionarijs suis Noctuæ nomina ponunt, vt Kimus & Kiphupha. Syluaticus Arabibus Allakalicki aues, inquit esse nocticolas: videtur autem Noctuas intelligere. Albertus Noctuam Halatron ait Græcè dici non peritè: Videtur autem Persica vel Arabica illa vox esse ex Auicēna. Noctua Græcè γλαὺξ nominatur à glauco oculorū colore, Nomen hoc

Kos.

Ianah.

[a] Leuit. 11.

[b] Deut. 14.

Iāschuph.

Ibis.

[c] Cap. 34.

Tachmas.

[d] Leuit. 11.

[e] Deut. 14.

Hatuphita

Hataph.

Kimus.

Kiphupha.

Allakalicki.

Halatron.

Etimolog.

Attici circumflectunt, Doricè verò & communiter acuitur, vt Euphronio, & per onomatopœiã Cicaba & Cicymis. Vnde etiam vox κικκαβᾶν apud [f] Aristophanem à nominatiuo Cicymis vsurpato Callimacho fit gignendi casus κικυμίδος. Hinc & Cycuma nomen Latinum fortè [g] Gaza finxit, quo Nycticoracem interpretatur apud Aristotelem. Volũt autem aliqui Nycticoracem eãdem esse auem cum Noctua, vt Eucherius, & [h] Isidorus; alij diuersam, vt Albertus, & nos, qui Otum esse potiùs arbitramur, vt ex Aristotele docuimus. Κυβλωα & γλαυξ, Item Κοκκοβαρὴ Hesychio & Varino Noctuam etiam significãt. Hodie etiam vulgo Græcorum, vti & Aesopo κικκυβαγια dicitur. Βϛφοι malè apud Simeonem Sethi Noctuæ exponuntur, quod Bubones sint potiùs, quo nomine etiamnum vulgo nostratiũ nominantur. Τυτὼ etiam Hesychio & Varino Noctua dicitur, vt cõijcio, fortè à voce tutu, vt [i] Plautus habet. Iisdem κρίγη Noctua est, vel dæmones & idola. Σίττον alij Noctuam; alij Picam, aut Accipitrem interpretantur. Nyctimene etiam pro Noctua vsurpatur, alioquin puellæ in Noctuã conuersæ nomen. Noctua Latinis, inquit Festus, à tempore noctis dicta, quo canit vel volat. Quanquam verò multæ nocturnæ aues sint, hæc vna tamẽ præ cæteris apud Latinos nomen inuenit, ut Vespertilio apud Grẹcos Nycteris. Plinius tamen quodam loco, & Albertus sæpenumerò videntur Noctuã ad omnes aues Nocturnas trãsferre. Italicè uocatur Ciuetta, scribũt alij Zuetta, Zueta, Ziguetta. Gimus & Gimetta apud Crescentiẽsem non alia auis, quàm Noctua maior minoruè uidetur, quamuis Giuus & Giuuetta potiùs legendum rear. Suas enim uoces illas ille ex Italicis Latinas facere uoluit. Noctua Hispanis appellatur Lechuza, Lusitanis Mocho, Gallis Cheueche. Circa Lugdunũ Ciuette, alibi Chouette, Souette, Zoetta Auinione: Germanis Koutz. Alij etiam pleriq; nomen Eul Noctuæ dant, quod quidem non ipsi peculiare, sed omnibus apud Germanos nocturnis propè commune esse sẹpè iam monuimus, nisi uocula differentiam inuens quędam adijciatur, ut cum dicitur Steineul, Stockeul &c. Anglis an houulet. Illyrijs Kalus uel Kalaus. Polonis Szouua. Turcis Baigus.

Cicaba. Cicymis. [f] In Auibus. Cycuma. [g] 8. H. c. 3. [h] 12. Orig. cap. 7. Κυβλωα. Κοκκοβάρη. Κικκυβαγια. Βϛφοι. Τυτὼ. [i] In Menach. Κρίγη. Σίττον. Nictimene. Ciuetta. Zuetta. Zueta. Ziguetta. Gimus. Gimettu. Lechuza. Mocho. Cheueche. Ciuette. Chouette. Souette. Zoetta. Steineul. Stokeul. Houulet. Kalus. Kalaus. Szouua. Baigus. Steinkoutz.

DIFFERENTIÆ.

NOSTRATES inter Noctuas duplex genus penes magnitudinem agnoscunt, quæ differentia à sexu petita est. Solent enim uncunguium fœminæ maribus maiores esse. Nam & ea, quã Chioù uocamus, & quæ Noctua minor est, similiter in maiorem & minorem distinguunt. Noctuarum etiam generis est Ornithologo auis, quam Germani Steinkoutz uocant, id est, Noctuam saxatilem.

FORMA. DESCRIPTIO.

NOCTVA Asione minor est, ut Asio Bubone. [a] Plinius enim, *Otus*, inquit, *Bubone minor est, Noctuis maior*. Cùm uerò Aluco Otis magnitudine non cedat, & Vlula Aluconi proxima sit, utpotè Gallinaceo compar, ut [b] Aristoteles habet; concludendum erit, Noctuam nocturnarum rapacium minimam esse excepta Scope; quamuis & ipsa in maiorem & minorem distincta sit.

[a] L. 10. c. 23 [b] Hist. c. 3.

Ornithologus pro Noctua hanc exiguam exhibet iconem, tridus digitis antè, uno retrò, præditam: Nostra contrà binis antè, & totidem retrò digitis insignita est, unde uereor, uel aliam auem esse, uel pictoris mendo corruptam. Num uerò auis tam parua sit, ut icon demonstrat, etiam subdubito, cùm, ut paulò pòst dicã, Noctuę dentur, Alaudę magnitudinẽ uix excedentes. Noctua nostra uulgaris, cuius mox imaginẽ repręsentabimus, eiusmodi est. Columbæ est magnitudine, dodrantem longa. Capite maiusculo, supernè depresso., Oculis magnis & glaucis, si tamen hæc glaucedo dicenda est, quod infrà in denominatis monebimus, id est, pupilla oculorum nigra, inde flaua. Aliam glaucedinem in oculis aduertere non poterimus, ã qua hæc auis quasi per excellentiam uocata fuir. Rostro est adunco, longiusculo, dilutè flauo. Corpore toto plumis partim bætico, partim albo distinctus. Per alas extremas, præsertim remiges, lineæ transuersæ, coloris castanei, latæ conspiciuntur: quæ per ventrem in longum ductæ, ueluti guttæ apparent, eiusdem coloris sunt; Sed inuersæ, reliquum spatium album. Extremæ alæ ad

Noctua Ornithologia nostra diuersa. Noctuę nostræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Rostrum. Color.

50 alæ ad ultimam usque caudam protenduntur. Crura plumosa & hirsuta ad pedes usque, colore è cinereo bætico. Pedum digiti subfusci, cinerei, implumes, bini utrimque, ungues adunci, acuti, nigri.

Alæ. Crura. Pedes.

Ea uerò quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, magnitudine est similiter Columbæ. Crura habet & digitos pedum hirsuta, plumis albidis: Imi tamen digiti ad terram nudi sunt, ungues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permistus, albicantibus maculis distinctus. Caput ad reliquam magnitudinem prægrande. Iris oculorum magna, oculi magni, rostrum breuissimum, Aquilinum, quæ pleraq; cum alijs nocturni

SteinKoutz Germanorum descriptio.

generis auibus communia habet. In aue extincta roſtrum ſuperius rubebat, cùm prius in viua rubere non videbatur, inter oculos & roſtrum pennulæ quædam rigent ceu pili aut barbulæ. In ventre plus albidi habet, quàm cæteris partibus. In montanis certè & ſaxoſis locis verſari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitiſq; habere, (nam aliæ Noctuæ non ſunt hirſutis pedibus, & colore ruffo, è fuſco) ſicut & Lagopodes, & aliæ quędam. Noſtratibus Italicis Noctuis ſimiles, iſtas ſaxatiles audio, ſed minus alacres, interdiu ferè cæcas. Quærendum an Scopes ſint minimæ in Noctuarum genere auritæ, quas Germani paruas Noctuas Italicas vocant, noſtri Chius vel Zus in agro Patauino, vt apud Bononienſes Chiouuinos. Supra quidem, dum de Scope ſermonem haberemus, eam inter Noctuas retulimus, eò quòd plumarum eminentias inſtar aurium non habeat, aut habere dicatur. Si tamen tale quid in ijs etiam inueniatur, proculdubiò ad Scopes referēdæ ſunt. His ſimile eſt genus apud Germanos, quod nominant Schauytle (ab Italico Ciuetta fortè corrupto nomine) exiguum, noſtratibus Italicis albidius, cauda longiore. Sed hoc licet cætera Noctuam referat, quòd tamen auritū ſit, itaque Scopibus id ſuprà annumerauimus. Relatum nobis eſt apud Germanos Noctuam aliquando captam, ætate perfecta, magnitudine Alaudæ, drachmis vndecim venijſſe, diminutiuo Germanico Keutzlin dictam, id eſt, pumilā Noctuam. [c] Bellonius ſimiliter Noctuas duplicis generis eſſe ſtatuit, alteram quidem Oto minorem, ſed Scope maiorem; alteram verò etiam eodem Scope (quem ipſe Vlulam putat Gallis Hulotte dictā) Noctuarū fortaſſe generis (vt nuperrimè diximus) minima minorem. His pedes aſſignat piloſos, caudam breuem, capitis verticem, veluti introrſum excauatum; ea verò cauitas ex plumularum ibidem poſitu naſcitur. Reliqua ijs, quas diximus, ſimilia. Collum Noctuis in vniuerſum omnes breue, quale Bubonibus eſt, tribuunt; nempè ſi pro ſua magnitudine conſiderentur. Gulæ partem inferiorē paulò latiorem, & appendices paucas quaſdam, infrà vbi inteſtinum deſinit, & lienem adeò exiguum, quod etiam Ariſtoteles teſtatur, vt propemodum ſenſum effugiat. Caudam breuem, cuiuſmodi Buboni eſt, [d] Albertus, ſed vngues vncos Ariſtotelis, Plinij & reliquorum conſenſus ijſdem in vniuerſum concedit.

Schauytle.
Keutzlin.
[c] *Lib. 2. de Auib. c. 32*
Collum Noctuæ.
Gula.
Cauda.
Vngues.
[d] *Lib. 23.*

VISVS.

NOCTVA, inquit, [a] D. Ambroſius, *magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrorem, & quò fuerit obſcurior nox, eò contra cæterarum auium morem inoffenſos volatus exercet. Die autem videre non poteſt, quia exorto ſplendore, viſus eius hebetatur, quaſi quibuſdam erret in tenebris*: Huius rei cauſam eſſe volunt nimis ſiccam, & tenuem humoris ſubſtantiā, quę vim luminis igneam non ferat, ſed facili negotio diſſipetur. Spiritu enim, qui viſionis proprium eſt inſtrumentum, euaneſcente, actionem eius ceſſare neceſſe eſt. Quemadmodum verò lumen euocando ſpiritum diſgregat, atque conſumit; ita vox opaca introcogit, vnit, auget, acuit. Non tamen exiſtimo, verum eſſe, quod pleroſque facere video, Noctuam ſcilicet de die nihil prorſus videre. Primùm enim Ariſtoteles, vbi Noctuę cum Cornice inimicitiam enarrat, cauſamq; reddit, cur Noctua Cornici noctù inſidias ſtruat, *quia*, inquit, *non clarè Noctua interdiù videt*. Ex quibus verbis licet colligere, nō prorſus Noctuam cæcam eſſe, ſed minus interdiù clarè videre; Idem alibi ſentire uidetur, illis uerbis, quibus, *Bubonem*, ait, *audio per diem nihil ferè videre, minus quàm Noctuam*. Non enim prorſus omnem omninò Buboni uiſionem adimit, minorem tamen & debiliorem aſſignat, quàm Noctuæ: quo tacitè Noctuam aliquid, & pluſculum quid, fortè reliquis nocturnis de die uidere inſinuat. Verùm quid ipſe ſentiat de Noctuæ, ut & aliarum nocturnarum rapacium uiſu, apertè prodit, & affirmat hiſce uerbis: [b] *Noctuæ, Nycticoraces, & reliqua, quæ interdiù nequeunt cernere, noctù venando ſibi cibum acquirunt. Verùm non tota nocte id faciunt, ſed veſpertino & matutino*. Ex quibus manifeſtò liquet, neque denſas tenebras Noctuarum oculis conuenire, neque meridiani luminis ſplendorem, ſed ſucem moderatam, qualis eſt, ſub matutino & ueſpertino crepuſculo, utpotè quæ neque nimia neque etiam minus quàm par ſit, pauca eſt. Illa enim pauci & tenues ſpiritus diſcutiuntur, & in auras diſſipantur; hac uerò quòd aëre, qui uiſionis medium eſt, non illuminato obiectæ colorum ſpecies non exprimantur, uiſio fieri nequit. Aſtipulatur huic opinioni experientia, teſte [c] Bellonio; Si etenim profunda nocte, ad Noctuā vel ad Bubonem propiùs acceſſeris, haud loco ſeſe mouere uidebis, quod nēpe te non uiſum non timeant. Secus uerò de die, aut in moderato lumine accedentem agnoſcunt atque fugiunt. Neſcio igitur, quàm uerò Euſtathius, & Varinus ſcribant, Noctuarum oculis inſitam vim igneam, tenebras etiam penetrare ac luna etiam ſilente videre. Nam meliùs ſanè lucente uident. Neque rectè dixit Martialis:

[a] *L. 5. Hexam. c. 24.*
Cur interdiù nō cernat.
[b] *8. Hiſtor. cap. 3.*
[c] *Lib. 2. de Auib. c. 24.*

Videaſq;

Videasq́; quantum Noctua videt manes,
Innuere uolens, Vetustinam prorsum cæcutire. Meliùs dixisset interdiu: Tum enim hebetibus oculis hallucinatur & conniuet splendore luminis offensa. Vnde Plautus, cùm ait.

Quid ais propudium?
Tun' etiam cum Noctuinis oculis odium me vocas.

Noctuinos oculos uocare uidetur, quos amator nimio coitu delassauerat, unde præ somnolentia conniuentes cæcutirent. Vnde noctiuidæ epitheton à Martiano Capella obtinuit eo uersu:

An mage noctiuidæ tibi traditur alitis vsus.

Vespertino è contra tempore, uisus Noctuæ à lumine mediocri & minimè uehementi, non tantùm non læditur, uerùm fouetur, recreatur, augetur, tanquam si sympatheiam quandam cum eo haberet. Γλαυκίζειν Græcis idem est, quod ἀμβλύπτειν, id est, hallucinari & cæcutire, idem ἐπιλλίζειν oculis conniuere, quod Varino, propriè Noctuarum est, eò quòd die non cernant.

LOCVS.

NOCTVAM in Cræta nasci negat [a] Plinius, imò & inuectam mori tradit. Quamobrem, inquit Aelianus, Euripedes inconsideratè fingere uidetur Polyidem hanc auem in hac insula conspexisse, atque inde coniectasse, de inueniendo Glauco Minois filio defuncto. Nostra ætate Noctuas tam maiores, quàm minores in Alpinis Heluetiæ regionibus inueniri negat Stumffius; sed illuc è Gallia Cisalpina & Longobardia, necnō è Germania inferiore ad Rhenū, ubi frequentissimæ sunt, aduehi. Illud tamen genus quod saxatile uocant, ibi gigni constat, utpotè quod montanis & saxosis locis maximè gaudeat. Quare ad frigus arcendum plumas cruribus digitisq; natura induisse uidetur (nam aliæ Noctuæ non sunt hirsutis pedibus) uti Lagopodi, Vulturi, alijsque nonnullis. Præter cæteras uerò regiones Noctuarum copia, maximè apud Græcos celebris est Attica, seu potiùs urbs ipsa Athenæ. In hac enim plurimas esse aiunt, & illi regioni uelut peculiares. Vnde natum adagium *Noctuas Athenas*, subaudi mittis, competens in eum, qui res quasuis eò comportat, ubi abundant, & præ copia uilescunt, quod uulgò dicimus non dissimili paræmia, *Aquam in mare portas.* Mirum uerò uideatur alicui, quomodo uerum sit, Noctuas tantoperè abundasse in urbe tam populosa, cùm alioqui ipsæ, ut pleræq; nocturnæ, locis solitarijs desertisq;, nec adimodum ab hominibus frequentatis magis gaudere uideantur, ut nemoribus, locisq; umbrosis, & sepulchretis. Hinc Nyctimenem, quæ in Noctuam uersa fingitur agnito incæstus facinore in syluas se abdidisse & lucem fugisse fabulantur Poëtæ:

Lucifuga obscuro latitat nam Noctua luctu.

Vt Faustus Poëta ait: Inde est, quòd sterilitatem portendi aiunt, si Noctua nemore, quod incolere solet, deserto, in vrbibus conspiciendam sese frequentior dederit. Obscura ei assignat loca Martialis hoc Epigrammate.

Aedes emit aper, sed quas nec Noctua vellet
Esse suas; adeò nigra vetusq́; casa est.

Cùm Archippe meretrix Sophocli iam capulari seni adhæreret, Smicrines, qui illā prius amauerat, a quodam interrogatus, quid ageret Archippe, respondit; *Tanquam Noctua ad sepulcrum seder*, testante Athenæo. Scribunt, qui nauigationes noui orbis descripserunt, in Occidentalibus insulis atque in ea maximè, quam Hispaniolam uocant, Noctuas magna copia, oriri, nostratibus per omnia similes. Noctuam & Miluum ex unco auium genere paucis quibusdam diebus latere, tradit [b] Aristoteles.

[a] L.10.c.29
Noctuas Athenas.
Cur multæ noctuæ Athenis.
Sterilitatis indicium.
[b] 8.Hi.c.16

VOX. PRÆSAGIVM.

DVPLICEM vocem Noctua habere uidetur, unam [a] Plautus innuit. Cùm enim mulier palla è domo subrepta, ad Menechmum, quem subripuisse suspicabatur, semel atque iterum diceret, tu tu (subripuisti scilicet) & Peniculus idem diceret, adderetq; Erotio amicę eam detulisse, quęrit Menechmus *Egon' dedi.* Tum Peniculus, *Tu tu, inquā, vin' afferri Noctuam, quæ tutu, vsq; dicat tibi, nam nos iam defessi sumus.* Hinc & τυτὼ fortè nomen Noctuę apud Gręcos confictum, Proferenda uerò est ea noctuę uox, ut doctè aduertit Lambinus, *Tou tou.* Nam uocalis V. sic olim à Romanis proferebatur, & sic enunciari semper debet, cùm longa est, secus si breuis. Nam tum, ut ypsilon Gręcorum efferunt, ut in fuga, super, cuminum, maxumus, optumus, lacruma, ostupeo & similibus. Et hac quidem parte cum Vlulis, & Otis conuenire non-

[a] In Menech.

nihil

a In auibus. Cucuba. *b Georg.1.*

nihil in uoce uidetur, uerùm in altero differt. Sonum enim edit, quem [a] Ariſtophanes κικκαβᾶν nominauit, à quo quidem ipſam quoque Noctuam Cucubam dici eiuſdem Scholiaſtes meminit. Itaq; (ut [b] Virgilij uerbis utar)

——Cùm ſeros exercet Noctua cantus,

Cucabare quid. *c Lib.23.* *d Lib.3.de aſin. aur.* *e L.10.c.17* Quãdo canat. Pluuiæ præſagium.

Cucabare Latinis dicitur. Ita enim Philomelę author:

Noctua lucifuga cucubat in tenebris.

Pollux author eſt γλαῦκας ὑΐζειν [c] Albertus raucam edere uocem, dicit; [d] Apuleius ſerum & intortum Noctuę cantum uocat. Ob hanc uocum uarietatem Nigidium dixiſſe credo apud [e] Plinium Noctuam nouem habere uoces. Etſi uerò ideò Noctuam dictam uelint, quòd noctu canat, potiſſimùm tamen ante ſolem occidentem gemere auditur. Vbi itaque ſolito citiùs eam canere contingat, pluuię imminentis ſignum eſſe uolunt.

MORES.

SALTATRIX etiam eſt Noctua & geſticulatrix, varios & ridiculos motus edens, corpus & ceruicem frequenter in orbe contorquens, nunc toruo & fixo obtutu hominem adſpiciens, nunc capite huc illuc acto ſcurras & hiſtiones imitans. Vnde lepidè poëtarum noſtriæui corypheus:

Huic Noctua pugnum premit
Illa ſcurra flexicolla.

Suidę dictũ de noctuæ ſaltu.

Suidas pueros Noctuam circumducentes quampiam captam ita dicere ſolere, ſcribit. *Vtinam eſſes mortua aut vltimùm ſaltares. Ea enim,* inquit, *interdiù non videns, veluti ſaltat, aut percuſſa & moritura ſeſe torquet ſaltantis inſtar.*

CIBVS. VENATVS.

a 8.Hiſ.c.3. *b L.10.c.16*

NOCTVAE *& Nycticoraces*, inquit [a] Ariſtoteles, *& reliqua quæ interdiu nequeunt cernere noctu venando ſibi victum acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, ſed veſpertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiuſmodi alias quaſdam beſtiolas.* Veſcuntur quibuslibet quidem carnibus, ſed muribus potiſſimùm, quas noctu capiũt, ut teſtatur [b] Creſcentienſis, imò inſtar felium optimè in domibus murium uenationem exercituram, ſi probè cicurari contingat; ſemel autem ſaturata Noctua, duorum poſtea aut trium dierum inediam facilè perfert, ut quidem ille ait, imò quod maius eſt, nouem dierum abſtinentia non lęditur.

GENERATIO.

a L.10.c.17

NOCTVAS ſexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, referente [a] *Plinio. A cauda Noctuam & Bubonem,* vt ſuo quoque loco diximus, *de ouo exire ex Hyla,* idem alibi tradit; *quòd pondere capitum peruerſa oua, poſteriorem partem matri fouendam applicent.* Argumentum huic opinioni dedit capitis enormis & præ corporis paruitate, immoderata magnitudo. Verùm leue hoc eſt, *vt in Bubone monuimus. Præterea quis non videt, non ſolùm in hoc, ſed in quouis omni auium genere, fœtus iam in ouo formari cœptos capite quàm cęteris partibus maiores eſſe,* adeoq; reliquo ſine dubio corpori caput præponderare? Si itaque efficax eſſet Hylæ ratio, iam id in cunctis auibus locum haberet, nempè ut poſteriorem partem matri fouenti applicarent atque ita per caudam exirent. Quàm verè quoq; Noctuæ prærogatiuam tribuant, Euſtathius

Euſtathius & Varinus reprehenſi de Noctuæ partu.

& Varinus, ut ſola inter vncungues & carniuoras pullos non cęcos pariat, equidem neſcio; Mihi ipſi uiderint. Cauſam reijciunt in igneam vim oculorum, quæ tenebras etiam penetret. Mihi ſanè nouum eſt audire reliquas rapaces cæcos pullos parere. Verùm, ut harũ pullos, ſimulatq; excluſi ſint, non ita facilè pręterquam aucupibus uidere licet; ita ſanè Gallinaceos iam ouo editos rectè videre, ac ad cibos ſtatim accurrere probè noui. Ariſtoteles de canibus prodit cæcos in lucem producere catulos: *Hi tamen cæci, licet improprie, ideò tantùm dicuntur, quòd palpebris occluſis oculi impediti ſint, non quòd apertis & reſeratis palpebris videre nequeant.* Præterea excipiendi videbantur ſaltem Aquilarum pulli, qui, tantum abeſt, *vt cæci naſcantur, quin potiùs tanquam ſpurij à parente reijciuntur, & è nido ſtatim deturbantur, niſi ſolem oppoſiti inconniuentibus oculis aſpiciant.* Aut ſi cæterarum rapacium pulli cæci naſci dicendi ſunt, quòd earum viſus ſecus atque ſecundum illos Noctua in tenebris *hallucinetur,* aut cæcutiat,

ciat, quantò magis nocturnæ oriri cæcæ dicentur, quæ clara luce nihil aut perparum vident. Non vulgarem valetudinis suorũ pullorum curã gerit Noctua, si verũ est, quod Oppianus scribit. *Noctuæ, inquit, cùm formicas à suis pullis abigere cupiunt, Vespertilionis cor in nido habent*, tanquã formicis etiã sua latibula deserentibus, si quis cor Vespertilionis imposuerit. Sed vel hoc anile deliramentum est, vel falsum, quod Palladius scribit: *Contrà formicas, si in horto habeant foramen, cor Noctuæ admoueri*. Si enim, vt Terentius ait, *ipsa lepus est, cur aliundè pulpamentum quærat?*

Amor Noctuæ in pullos.

RAPACITAS. ANTIPATHIA. Sympathia.

DISSIDENT Noctuæ, & cæteræ minores aues. Hę enim vt docet Aristoteles, de die omnes Noctuam circumuolant, aduolantesq; percutiunt. Quod Ouidius etiam tangit eo carmine:

Et coëunt vt aues si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt structoq; vtrimq; theatro &c.

Et Lucianus cùm ait: *Sed & nũc vbicunq; in publicum saltẽ apparueris, certatim ab omnibus ad te curritur, veluti ad Noctuã reliquæ auiculæ Sturnatim & Graculatim circũuolitant*. Huius rei causam Aristoteles in admirationem earũ reijcit. Nam intentis in eã oculis veluti nouũ, & insolitũ spectaculũ contemplantes, admirabundæ, & attonitę illã circumquaq; obsident. Alij eas ex contemptu Noctuæ hoc facere malunt. D. [a] Chrisost. hanc causam assignare videtur. *Noctuam sanè, cùm nihilo cæteris sit sapientior neque speciosior, sed talis, qualem scimus, quando fortè vocem emittit tristificam, prorsusq; insuauem, circumsistunt aliæ aues, imo si eam tantùm videãt, partim propè assident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego sanè eas facere puto ex contemptione vilitatis infirmitatisq;. Homines verò dicunt, aues tum admirari Noctuam*. Hęc ille, & profectò admirantium speciem quandam prębere videntur, cùm certatim aduolent, & vt commodè eam & probè contẽplari possint, ad sedendum sese componunt, neque, quàm diu eò loci persistit, illinc auolant, uel vnquam ab ea spectanda oculos auertunt, ita ut eius miraculi spectaculo exsatiare sese non posse videantur. Placere hanc quoque rationem [b] Crescentio populari nostro uideo, qui in hęc uerba scribit. *Cùm aues nocturnæ deformes sint, & rarò ab alijs animantibus videantur, admirantur eas reliquæ aues, & videre cupiunt, ceu rem nouam & insolitam, eamq; auiditate plurima intuentur*. Verùm ut omnis rei cognitę admiratio cessare solet, ita auiculę, cùm satis superq; spectârint, armisq; Accipitrinis instructam, sed imbellem, & ignauam esse animaduerterint, tum admirari eam desinunt, & admirationem in contemptum, imò in contumeliam conuertunt. Etenim, ut tradit [c] Aristoteles, aduolantes auiculę percutiunt. De hac pugna, ita tradit [d] Plinius: *Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine* (Auium nimirum quæ eas deplumare conantur) *resupinæ pedibus repugnant, collectæq; in arctũ rostro & vnguibus totæ teguntur*. Peculiariter uerò, ut idem & [e] Aelianus testãtur, Cornices & Noctua dissidẽt, & bello quidem inexpiabili. Cornix.n. quod [f] Aristoteles quoq; asserit, *meridie oua Noctuæ surripiens, absumit, cũ nõ clarè interdiù Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctù exedit, estq; altera interdiù, altera noctù potentior*: imo tanta harum Auium antipathia est, ut sanguis earum confusus coire nequeat. De Coruorum uerò cum eisdem truculentissimo odio audias uelim Pausaniam, penes quem fides eius esto: *Additum est ibidem bastam, Noctuas & cariotas, quæ in palma illa ad palmularum similitudinem ex auro factæ fuerant, eosdem Coruos abripuisse*: Quin etiam qui Rex auium appellatur *priuatas contra eandem inimicitias gerit*, teste Aristotele. Cum Orchilo quoque eandem dissidere tradit, nimirum quòd & hic eius oua exedat, *non secus atque Cornix. Inter cęteras aues Picæ genus*, quod Garrulum quidam, nos Glandarium uocamus, Noctuam aggredi audio. Et si Oppiano fides adhibenda est, non cum auibus solùm, sed & cum quadrupedibus dissidet. Oues, ut inquit ille, *eam oderunt, & infestant*. Quin & apibus & vespis, crabronibusq; & sanguisugis à [g] *Plinio cõtraria esse scribitur*. Verùm ut arbitror, non alia ratione quàm quòd hęc in cibum uenetur & capiat. Hoc uerò crudelitatis eius argumẽtum est, quod [h] Plutarchus de ea tradit, *viuentia etiam sui generis rostro impetere & necare*. Fabulosa planè sunt, ut multa, quę scribit Aelianus, nec citra cunctationem proferenda. Ait enim *Noctuas mira quadam ingenij solertia à Ciconijs submoueri à nido Iogius platani frondibus congestis, quarum contactu torporem contrahant Noctuæ, ita ut ob læsionis quidpiam inferre deinceps nequeant*. Quæ.n. stupefaciendi vis platano inesse potest? Non minus fabulosum esse iudico, quod paulò antè ex Oppiano diximus, nẽpe Noctuã Vespertilionis cor in nidum inferre, quo tanquã amuleto formicas à pullis abigat. Infelicissima uerò omniũ uolucrũ Noctua ui-

[a] In Orat. de prima Dei cognitione.
[b] L.10.c.6.
[c] 9. Hist.c.1.
[d] L.10.c.17
[e] L.11.c.74
[f] 9. Hist.c.1.
[g] L.29.c.4.
[h] In Romul.

Noctuæ & Cornicis inimicitia.
Trochili inimicitia cũ Noctua.
Cum Orchilo.
Cum Pica glandaria.
Cum quadrupedib.
Cũ ouibus.
Cũ Apib.

Accipiter Noctuæ amicus.

ctua videretur, niſi naturæ prouidentia amicũ, & patronũ nacta eſſet Accipitrẽ, cuius ſubſidio cæterarum auium aduerſariarum iniuriam, ac impetum, & ſuſtinere & propulſare poſſet nullo negotio. Ille enim, ut author eſt Plinius, *collegio quodam naturæ*, id eſt occulto quodã, ac naturali conſenſu, maiore auium circundatam multitudine, eamq; infeſtantium, è præſenti periculo eripit, nec tantummodò bellum partitur, ſed Noctuæ hoſtes, partim vel ſolo viſu, præſertim timidiores in fugam vertit, partim verò, qui reluctari audeant, punit, & de ui amico illata vindictam ſumit. Quinimò vel ipſa Noctuæ ſolæ proprijs tantummodò fultę viribus, hoſtibus terrori ſunt (ne quis imbelles prorſus exiſtimet) ſi verum eſt, quod [i] Lucretius ſcribit, qui negat Cornices vnquam volare in Athænarum mænibus, tanquam ne limites quidem eius loci attingere audeant, quo Noctuas degere ſciunt, tantum abeſt, vt nidos extruant, vbi oua ab ipſis noctù exedenda iri norunt. Præter Accipitrem, qui unus eſt inſtar omnium, non alium Noctuæ amicum, quàm Paſſerem inuenio, uerùm cui hæc ſua amicitia malè cedat. Nam, ut ſcribit Orus Apollo, Paſſer aliquãdo, dum aucupum venatione petitur, ad Noctuam accurrit, tanquam auxilium ſperans, à qua mox opprimitur. Non eſt igitur horum reciproca amicitia, malè enim tractat ad ſe confugientem, ſuæq; opi confidentem clientulum perfida Noctua, digna certè quę idem ab Accipitre patiatur. Verùm an Noctuæ potiùs crudelitatem, quàm Paſſeris temeritatem accuſem, dubito. Equidem illud genus Paſſeris, hoc facere credo, quod Vulgus noſtras Paſſer matto, id eſt, ſtultum vocat, ſilueſtre cęteris grandius, utpotè Alaudę magnitudine, ſupra modum garrulum. Ad hanc meam opinionem accedit [k] Actuarij authoritas, qui hunc Paſſerem, quem exactiſſimè deſcribit, & omnibus ſuis coloribus depingit, à Noctua maximè capi tradit. Sed & alioquin quiuis ſtolidi & fatui eſſe dixerit, eius tutelę ſeſe committere, cuius ſigna bonitatis nulla viderit.

[i] *Lib. 6. de rer. nat.*

Noctuæ cũ Paſſere amicitia.

Paſſer matto.

[k] *Lib. 2. Regal. ſerm.*

CAPIENDI RATIO.

CAPITVR Noctua eadem, qua Otus, ratione, ut tradit [a] Plinius, idq; *haud difficulter*, genere nempè quodam ſaltationis *intenta in alio, circumeunte alio*. Ipſa uerò capta alijs auibus capiendis maximè inſeruit, & fortè quouis Accipitre aut Falcone vtilior. Nam ut ſcribit [b] Creſcentienſis: *Homines videntes alias volucres circumuolare Noctuam, eamq; cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum, nempè vt his auibus ad ſpectaculum propoſitis allectas cæteras uiſco, aut retibus comprehẽdãt.* Atque id eſt, quod Ariſtoteles, poſtquam auiculas cæteras veluti attonitas Noctuam inſpectare, ac undique ad eam viſam confluere retuliſſet, inquit: [c] *Quapropter aucupes ea conſtituta auicularum genera multa, & varia capiunt.* Deſcribit hunc aucupij modum prolixè [d] Aelianus, ac diſertè his verbis: *Mulieribus veneficia, & cantiones exercentibus ſimilis eſt Noctua captioſum animal. Hæc enim capta, ſuos imprimis aucupes ſic ſuis captionibus in ſe allicit, vt eam veluti ludicrum quoddam in humeris circumgeſtent. Noctù quidem vigilat, & uoce quaſi quibuſdam præſtigijs ac illecebris, aues allicit, eaſq; ſibi aſſidere facit. Interdiu verò alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit ridiculè nimirum in aliam atque aliam ſpeciem vultum conuertens, quibus aues peradoleſcentes in admirationem raptæ manere apud eam perſeuerant, maximo eorum in quæ ſe format, timore perculſæ.* Et ſanè pręſtigijs ſimile quid uidetur, auiculas ſolo conſpectu, Noctuæ allici, atque adeò ueluti philtro quodam uiolenter rapi, tantoq; ardore certatim accurrere, ut retia ac uiſcũ, quæ alioquin exitium ſibi machinantur, aut non aduertant, aut contemnant, unde non immeritò Auſonius.

[a] *L. 10. c. 23*

[b] *L. 10. c. 16*

Noctuæ vſus ad capiendas aues.

[c] *L. 9. H. c. 1*

[d] *Lib. 1. de anim. c. 29.*

Ictinus magico cui Noctua perlita fuco
Allicit omne genus volucrum perimitq; tuendo.

Dum enim ab aucupe expoſitam Noctuam tuentur, incautæ in caſſes incidunt, aut inuiſcantur. Quare longè utilius hoc per Noctuam aucupium hominibus eſt, quàm quod aliarum rapacium opera perficitur. Neque enim hîc proiecto pabulo opus eſt, aut uocũ ipſarum auium imitatione, neque denique eaſdem conſectandi gratia plurimùm laborare & defatigari contingit; Sed neque ipſa partem prędę more aliarum ſibi uendicat, aut allectam deuorat, ſed omnem, ac integrã Domino ſeruat, qui ſic inſignem ſine ullis expenſis ex ea quęſtum facit. Verùm aucupium hoc duobus potiſſimùm, ut diximus, modis exercetur. Tot enim ſunt capturę inſtrumenta. Prior eſt cùm Noctua ab aucupibus iuxta retia tenſa ponitur, ut ad eam aduolitantes auiculę imprudenter irretiantur. Alter uel amite, uel abſide peragitur. Amiti enim ſeu perticę aucupali, cui uimina quamplurima uiſco oblita affixa ſint, ſupremæ ſeu mediæ Noctua uel etiam caput felinum, ob eam forſan quam cum Noctuæ capite gerit, ſimilitudinem, imponitur, quibus dum ſpectaculi nouitate allectæ aues inſidere uolunt, uiſco oblitæ in prædam cedunt: Vel qui modus ab Oppiano proponitur: Noctua in abſide ſeu rota ærea expoſita, auceps funiculum

funiculum ſubinde attrahens,& circumpoſitas vndiquaque virgulas viſco illinens, aduolantes ad Noctuam Alaudas,aliaſque minutas volucres intercipit. Septembri menſe amitem cęteraq́; inſtrumenta capturæ idonea parare iubet Palladius, vt ad Calendas Octobris in promptu ſint. In horũ numero baculus ille eſt,in quo geſtatur Noctua ab aucupatum prodeũtibus; ſtipes rectus eſt, cui ſupremo alter trãſuerſus incũbit in Tau Hebraici ſeu crucis formã. Vnde & vulgò Gruccia & grucciola diminutiuo vocabulo, Germanis ſimiliter Creutz, Latinorum cruci viciniori nomine appellatur. Huc pertinere uidetur,quod de Noctua à veteribus proditur,ſed quàm verè,neſcio. Mihi certè ſuperſtitionem olet, quod ſcilicet, quæ viuens cæteras aues occulto quodã allectamento ad ſe licet tacitabunda conuocare cõſpicitur,mortua etiam ſtipiti ſimiliter ſuffixa, contraria planè in eaſdem, vt & funeſta ab ædibus abigat. Extat Iunij Columellæ libellus verſibus ſcriptus lepidis & eruditis, quod hoc ipſum poſteritati teſtatum reliquit: Carmen eius tale eſt.

> *Hinc Amythaonius docuit quem plurima Chyron,*
> *Nocturnas crucibus volucres ſuſpendit, & altis*
> *Culminibus vetuit feralia carmina flere.*

Quibus uerbis Poëta innuit Melampodem Amythaonis filiũ ſuffixiſſe cruci Noctuas aues nocturnas,& inauſpicatas,ut quæ colonis mala portenderant, ea in ipſas cuncta reciderent. Putauit enim ſuperſtitioſa vetuſtas mortuas amuletum eſſe earum calamitatum, quas dum viuerēt,ominoſę pertendebant. Huic ſententię ſuccinit [c] Apuleius, ſic fermè ſcribens. *Quid quod istas nocturnas aues, cùm penetrauerunt larem quempiam, ſolicitè prehenſas foribus videmus affigi, vt quod infauſtis volatibus familiæ minantur exitium, ſuis luant cruciatibus.* Cui item ſuffragratur [f] Palladius, cùm inquit: *Contra grandinem Noctua pennis patentibus extenſa affigitur.*

Inſtrumẽta aucupij noctuæ.

Gruccia. quid.

Creutz.

[c] *Lib. 9. de aſino aureo.*

[f] *Lib. 1. c. 35*

COGNOMINATA.

NOCTVAM in bona Italiæ parte, & maximè in Bononienſi agro vulgò Ciuettam vocant : eodemq́; vocabulo mulierem nihili, & lucifugam. Ita & Germani hominem ſtolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Koutz, id eſt, Noctuam. Scurræ & gancones Italiæ nummos aureos occhi de Ciuette, id eſt,oculos Noctuæ cognominant, haud dubiè ob croceum colorem,qui in vtriſque elucet. Alia ratio erat,cur Athenienſes nummos ſuos Noctuas dicerent , nempè quòd imaginem haberent Noctuæ impreſſam, vt latiùs inter Icones referemus. Prouerbialiter etiam Cherophon philoſophus Noctua dicebatur,quòd nocturnis lucubrationibus plurimùm ſeſe extenuaret: alij tamen Veſpertilionem ſimiliter illum uocarunt, vt pòſt dicemus.

Ciuettas quas Itali vocant.

Koutz ſtulti dicti apud Germanos.

Nummi an rei occhi de Ciuette dicti.

Nũmi noctuæ dicti.

DENOMINATA.

MVLTOS viros Glauci nomine donatos apud authores legimus. Euſtathius Glauci Anthedonij in Dæmonem marinum mutati (nam & mare à colore glaucũ dicitur). Item Glauci Potinei ab equis diſcerpti, & aliorũ eiuſdẽ nominis & Glauconis ſuffocati in dolio mellis, meminit. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero [a]. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, à quo factum eſt prouerbium; *Glauci ars.* Glaucetes uiri proprium apud Ariſtophanem: Glauce nomen Nereidis. Anatis quoddã genus Glaucium dicitur. Eſt & Glaucus piſcis & nomen coloris adiectiuũ. Glaucus nomen fluuij Phaſin ingrediẽtis apud Euſtathiũ. Glaucia oppidulum Ioniæ. Dionyſius Afer Beryllum glaucum dixit ὑγρὸν, id eſt, humidum, quòd corpora glauca nimirum humida eſſe videantur propter perſpicuitatem (ut Laminæ cornu ſcilicet) quin etiam muris epitheton eſt glaucus. Hæc igitur indicant eum colorem, qui ad cęruleum accedit,qualis eſt plumbeus,aut marinus,glaucum dici. Verùm cùm nihilominus Noctuę,quàm aliarum plerarumq́; nocturnarum auium oculi cæruleo colore prędιti ſint, vtpotè medio nigri,reliqua crocei,neſcio qui hæc ſibi conſonent,ut glauci dicantur. Ego ſanè non minimam in hac diuerſitate colorum confuſionẽ apud ſcriptores reperiri arbitror. Nam crocum glaucum dici apud [b] Plutarchum reperio,ubi ait. *Byſſi tinctura,vt pulchrior reddatur glauca miſcetur crocus, ſecundum Empedoclem.* Quid uerò croco cum cæruleo? Profectò inter hos nullam video affinitatem aut cõmunionem. Item Γλαυκιόων apud Homerum,qui viſu igneo, & ardẽte intuetur a verbo γλαυσσῶ, à quo et γλαύξ. Quod uerò Minerua Γλαυκῶπις cognominabatur, in utramq́; fortaſſe ſententiam trahi poteſt. Omnibus in hoc conuenit ita dictam, quòd

Glauc⁹ Anthedonius. Mare glaucum.

Glauc⁹ Potineus.

Glauc⁹ Hippolachi.

[a] *Iliad. ζ.*

Glauc⁹ Samius.

Glauci ars.

Glaucetes.

Glaucium anatis genus.

Glaucus piſcis.

Glauc⁹ fluuius.

Glaucia oppidulum.

Glauc⁹ Beryllus.

Color glaucus.

[b] *Lib. de Oracul. defec.*

Γλαυκιόων

Minerua γλαυκῶπις.

quod opas,id eſt,oculos glaucos habeat,ſed hos alij alios, quod ad colorem attinet, interpretari uidentur. Quibuſdam cæruleos fuiſſe placet, eſſeq; Latinis appellatam cæſiam, ueteribus præſertim,quaſi cæliam,quòd in oculis eius color cæleſtis, id eſt, cæruleus, conſpicuus eſſet. Docet hoc Gellius. Huic conſonat,quod Pauſanias ſcribit, *Libicos Pallada ex Tritonide & Neptuno natam fabulatos,ideoq́; glaucos oculos habere, ut etiam Neptunus*. Nunc verò mare glaucum dictum cõſtat, quia cæruleum. Huc ſimiliter facit, quod [c] Diodorus Siculus ea cauſa ab Aegyptijs glaucopin appellatam prodit,quòd aër,quem Pallada antiqui credebant, glauci ſit coloris,non quia,vt Græci putant,glaucos oculos habeat. Aër verò,ut in nebuloſo ac craſſo præcipuè apparet,cæruleus eſt,aut videtur, flauum nemo ſomniet. Alij è contrà glaucos Mineruæ oculos fuiſſe flauos aſſerunt. His fauet, quòd Glaucopin vocatam uolunt, quia της γλαύκις,id eſt, Noctuæ oculos haberet,quos flauos eſſe oculis ipſis patet. Sic multi item Mineruæ flauos oculos attribuerunt, Author Priapeiorum:

Minerua cæſia.

Mare cur glaucũ dictum.

[c] *Lib. 1. rer. antiq. c. 2.*

Minerua flauo lumine eſt, Venus pæto. Et [d] Naſo.
Quid ſi præcipiat flaua Venus arma Mineruæ; Item [e] alibi.
Si pæta eſt Veneris ſimilis, ſi flaua Mineruæ.

[d] *In Eleg.*
[e] *De arte.*

Nec deſunt,qui ineptè putent à capillorum colore flauam dictam. Has igitur de glauco colore ſententias,qua ratione quis conciliare poſſit, non uideo. Mihi difficultatem indicaſſe ſufficiat, quam doctioribus diſcutiendam relinquo. *Ab vtriſque diuerſi ſunt,qui Glaucopin Palladem nominatam uoluere*,quòd oculos terribiles haberet,vt & Leones glauci cognominãtur, & dracones glaucopes. Horum tamen eſt igneus aſpectus. Ab eodem acri intuitu, *& truculento aſpectu* γοργώπος *dicta eſt,ut Grammatici obſeruant*,ἀπὸ τοῦ γόργυ ὄπος, i. à terribili aſpectu, qualis eſt Leonum, quorum oculi aliter etiam charopi uocantur. Cùm verò charopum propriè dicant eſſe in quo ſplendori igneo viride quiddam admixtum ſit, ut eo modo nonnihil ad cæruleum accedat,atque ita quiſpiam vtrumque nempe cùm croceum,igneumuè,tùm *cæruleum,qui uiridi cognatus eſt*,glaucum dici poſſe putet,quòd in leonum & aliorũ quorundam animalium oculis vterq; commixtos quodammodo videatur.

Oculi Leonũ Caropi dicti.

Glaucopium dicta eſt arx Mineruę Athęnis ſacra.

Glaucopiũ arx.

Aues, quę Noctuam ſpecie,& natura referũt, Γλαυκώδεις *Gręcis dicũtur,& ſuperiori palpebra* conniuent. Ἐγγλαυκώσαι ἐμβλέψαι eſt apud Heſichium,& Varinum. Item Γλαυκίζειν τὸ ἀμβλύπτειν hallucinari,cęcutire. Item Κικυμώπτειν à Noctua deriuatum uerbum,*idem eſt*, quod τυφλώττειν,*id eſt,cęcutire.*

Glaucodes aues quæ.

MYSTICA.

Noctua Mineruæ ſacra.

N*OCTVAM noctiuolam in Mineruę tutela auem eſſe uolunt.* Eſt autem occulta auis. Noctù uigilat,dormientibus cunctis uolat, quare nocturnis lucubrationibus,vigilijs,ſilẽtio,cõtemplatione ſolitaria, ſapientiã parari docet.

Nam vigil inſomnes ducit ſolertia curas.

In tenebris uidet. Ita & ſapiẽtia etiam in maxima errorũ caligine proprium ſplendorem obtinet,& malum à bono, uerum à falſo diſcernit. *Nihil enim tam abditum eſt,tam obſcurũ,quod ſapientia non percipiat. Minerua Gręcè etiã* Ἀθηνᾶ *dicta* uidetur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν,hoc eſt, à uidere cupiendo,ceu quæ prouideat, quæ veluti in tenebris futura ſunt. Sic & γλαυκὸν nomẽ deriuatur à γλαύσσω,quod eſt θεωρῶ, uideo,ſignificans id quod ſubalbũ,& *facile uiſu eſt*. Quod ſi igitur γλαύσσειν,& ἀθρεῖν uerba ſimilis ſignificationis ſunt, ea etiam quæ ab ipſis deriuantur, nomina cognationem inter ſe aliquam habebunt. Itaque uiſus glaucus Mineruæ tanquam uiſu pollenti conuenit. Nam acri ingenio eſſe creduntur, quibus oculi ſunt glauci. Et ipſa Noctua ei conſecrata eſt, non modò quòd noctù uideat, quemadmodum prudentia in rebus obſcuris rectè præuidet,& conſulit,uerùm etiam propter ſimilitudinem deriuationis,ut diximus,cùm duo illa uerba γλαύσσω & ἀθρῶ,à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθηνᾶ deriuantur,ſynonima ſint,ut Euſtathius tradit. Olim Cornix Mineruæ ſacra erat. Qua repulſa Noctuã accepit. Hoc autẽ figmento ſignificare uoluerunt antiqui,hominẽ ſapientẽ præmeditatione,quæ in obſcuris ſepoſita ſint, noſcere, non aliter atque Noctua uidet in tenebris,& loquacitate repudiata,loca,tempuſq; ad agendum reſpicere. Aeſculapio pariter dicata eſt Medicorum Coryphæo ac numini. Innuitq; medico diù noctuq; ſtudioſè in ſalutem ęgri aduigilandum eſſe. Quemadmodum uerò dictis Dijs cara & ſacra,ita Bacho inuiſa fuit,utpotè cui uitem denegaſſe fertur,ſolamq; à ſuis racemis abegiſſe, quòd mortalibus uinum criminata ſit. Natam religionis opinionem ex eo autumo, quòd Noctuina oua abſtemios facere, & odium uini inducere creduntur; aut quia ſobrietate ſapiẽtiam adipiſcimur,non temulẽtia.

Minerua cur Ἀθηνᾶ dicta.

Cornix cur Mineruę nõ amplius ſacra.

Noctua Æſculapio ſacra.

Baccho inuiſa.

Oua noctuina vini odium inducere.

MORA-

MORALIA.

NOCTVA *ipsa, inquit* [a] D. Ambrosius, *quemadmodum & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum caligantem non sentit horrorem, & quò fuerit nox obscurior eò contra vsum auium cæterarum inoffensos exercet uolatus. Exorto autem die, & circumfuso splendore solis, visus eius hebetatur, quasi quibusdam erret in tenebris. Quo in iudicio sui declarat aliquos esse, qui cùm oculos habeant ad videndum, videre non soleant, & visus sui officio solis fungantur in tenebris. De cordis oculis loquor, quos habent sapientes mundi, & non vident, in luce nihil cernunt, in tenebris ambulant, dum tenebrosa dæmoniorum rimantur, & cæli alta videre se credunt, describentes radio mundum, mensuram aëris colligentes: Porrò autem à fide deuij perpetuæ cæcitatis tenebris implicantur, habentes in proximo diem Christi, & lumen Ecclesiæ, & nihil videntes, aperiũt os, quasi omnia scientes, acuti ad vana, hebetes ad æterna, & longæ disputationis anfractu prudentes, inscij propriæ inscitiæ. Itaque dum cupiunt subtilibus euolare sermonibus, quasi Noctuæ in lumine euanuerunt.*

[a] Lib. 5. Hexam. c. 24.

Sapientes mundi Noctuæ comparati.

Quemadmodum Noctua de die cessat ab omni actione, noctù uidet, canit, volat, uictum parat; Ita hyppocritæ quidam palam strepitum nullum, tumultum nullum, insidias nullas mouent, sed omnẽ mansuetudinis modestię benignitatisq; colorẽ prę se ferunt; clam uerò fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria cõsectãtur.

Hipocritæ Noctuis similes.

Simili pacto Noctuis comparare possis Anabaptistas, impium quoddam genus hominum, qui cùm communi uita summam innocentiam, simplicitatem, & sanctitatem morũ simulant, in clandestinis interim conuenticulis sese nefandis libidinibus conspurcant, atque omnia flagitiorum genera perpetrant. [b] D. Ambrosius, *nolo te*, inquit, *imitatorem esse Noctuæ, quæ licet per noctem vigilet, per diem tamen pigra vel cæca est, quæ grandibus oculis tenebrarum caligines diligit, splendorem solis horrescit. Mirum enim in modum illuminatus obscuritate, luce cæcatur. Istud animal hæreticorum figura est, atque gentilium, qui tenebras amplectuntur Diaboli, lucem saluatoris horrescunt, & grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. De ijs ait Dominus: Oculos habent, & non vident, in tenebris ambulant; Sunt enim acuti ad superstitiosa, hebetes ad diuina, qui dum se putant subtilibus euolare sermonibus, tanquam Noctuæ veri luminis splendore turbantur.* Quinetiam qui inani sapientię student, noctuę oculis similes sunt. Illius siquidem lumina noctù aliquid cernunt, sole autem lucente obscura sunt: istorum verò mens acutissima quidem est in uanitatis cõtemplatione, ad ueri autem luminis cognitionem admodum hebes est. [c] Diuus Basilius è contra nobis Noctuæ nocturnum cantum, & uigilias in pietatis exempla & exhortationem uertit, super illis uerbis, *& volatilia volantia super terram*, ubi ita scribit: *Habes in tenebris ea volucrum genera, quæ non nisi noctù euagantur, sibiq; victum adquirunt in luce ea, quæ interdiu volitant. Vespertiliones enim, Noctuæ, Vlulæ, cæteraq; id genus nocturno tẽpore, nõ de die pabulũ sibi acquirere student, ut tibi, si unquam te non occupat somnus, morula etiam in ipsis, & quæ peculiariter in ipsis insunt considerandis ad gloriam dicendam creatori sufficiat.* [d] Tertullianus pulchram & mysticam mentis nostrę & corporis oculorum inter se comparationem, Aquilarum, & Noctuarum exẽplo instituit, inquiẽs: *Solem Noctuæ nesciunt, oculis Aquilæ ita sustinent, vt natorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicent, alioquin non educant, ut degenerem, quem solis radius auerterit. Est ideò alteri quid inuisibile, alteri non, quod ideò incorporale sit, quia non ex æquo uis valet. Sol enim corpus, siquidem ignis, sed quod Aquila confiteatur, neget Noctua, non tamen præiudicans Aquilæ. Tantum & animæ corpus inuisibile carni si fortè, spiritui verò inuisibile. Sic Iohãnes in spiritu Dei factus animas martyrũ cõspicit.*

Annbaptistæ noctuæ comparati.

[b] In Malac. Proph. tom. 2. 447.

[c] In Hexam. diuin. officij hom. lib. 8.

[d] Lib. de an.

Damnantur lege Mosaica noctis ac tenebrarum amicæ aues, vt Noctua, Vespertilio &c. quòd homines lucifugas, & qui opera tenebrarum patrant, significent. [e] *Omnem enim qui mala facit lucem odisse Saluator ait.*

[e] Ioh. c. 20.

HIEROGLIPHYCA.

PALLADI Noctuam sacram fuisse, si non ex alio, ex veterum saltem Atheniensium numismate constat, quod locum prouerbio fecit, de quo antea diximus. Noctua igitur, quoniam eo tempore, quo cęteræ aues ad pastum euolant, quiescit; & quo cæteræ quiescunt, & dormiunt, vigilat, & prædas agit, & tum maximè videt, cùm reliquæ per tenebras caligant, Mineruæ consecrata fuit. Hoc enim proprium sapientię videtur, illic, vbi totum hominum vulgus valdè occupatum est, quietem capere, & cõtrà, vbi plebs nihil vidit, quod agat, plurimùm videre. Hoc igitur sapientis est in illis veram quietẽ agere, quibus vulgus occupatur, & contrà illic sese plurimùm exercere, vbi vulgus nihil videt agendum, quod dum facit, egregiè Noctuam imitatur. Hinc ple-

Sapiens noctuæ comparatus.

runq; & illud ſapienti viro uſu uenit, ut ſi apud plebeios compareat, haud ſecus, ac Noctua ſit in admiratione, & ſolus roſtris omnium uellicetur, quod dum ipſi accidit, Noctuam rurſum imitatus, ſeſe ſupinum impeti ſinit, roſtro ſuo & unguibus reliquum corpus defendẽs. Et certè nulla auis eſt, quæ prudentiùs ſeſe cuſtodit aduerſus alias, quàm Noctua, adeo ut una ſola ſeſe contra totum exercitum poſſit tueri; qua uel ſola ingenij dote Palladi dedicari meretur. Quoniam itaque & plurimùm in tenebris uidet, & illic maximum ocium agit, ubi uulgus hominum plurimùm laborat, & ſeſe præterea ſua ſolius ope contra totum auium exercitum defendit, atque cuſtodit illæſam, quid ni dicamus ueleam eſſe, uel nullam, quæ digna ſit Deæ Mineruæ ſocietate. Non mali igitur (ut uidetur) ominis ſibi nomen ſumpſerant, qui ſeſe olim *Herulos nuncupârunt, id eſt, bellicoſas uel communes Noctuas,* ut ſcribit[a] Ioann. Goropius. Liquet hinc qua de cauſa Noctua Harpocrati aſtet; liquet, inquam ijs, qui ſciunt Harpocraten illic ſedere, ubi plebs diſcurrit, illic plurimum agere, ubi uulgus *nihil cernit,* atque *hinc illud effici, ut Noctuæ quoque ſibi comparet ſecuritatem,* ſolusq; poſſet totas aduerſariorum acies propulſare. Nihil ſanè uel Palladi uel Harpocrati conuenientiùs, quàm Noctuam habere aſtantem: quòd de huius auis dotibus in eorum ducamur cognitionem, *quæ nobis vel Palladis, vel Harpocratis fauore contingent.* Hęc omnia de Glauce Goropius, qui ibidem alia eruditiſſimè tractat.

Heruli qui dicti.

[a] *In Gotodanicis.*

Cur noctua Harpocrati adſtet.

De aure Noctuæ.

Satyrorum aures.

Midæ aures.

De aure autem, quę il'e fusè: nos parcè attingemus: Verè hoc ab antiquis dictum, ob id Satyris aures eſſe acutas, & rurſus erectas, ut diuina Dionyſica quàm acuratiſſimè audiant. *Midæ autem quòd attentiſſimè audiret Silenum, aſininas aures affixêre.* Noctuę auris vna in ſincipite erecta eſt, vt intelligamus vnam eſſe aurem, quæ ex apice mentis, & omnium ſenſuum oriatur, & ſurſum ad ipſum vnum omnium principium, & conum tendat. *At nunc ad hieroglyphica tanquam in viam redeamus.* Apud Aegyptios item Noctua mortis erat hieroglyphycum, & vulgatiſſimo etiam apud nos, cùm Oratorum, tùm Poëtarum teſtimonio lethale aliquid, aut maximum infortunium adferre dicitur. *Cauſam rei duplicem inuenio, vnam quòd cùm Cornix vitæ longioris ſymbolum habeatur,* cõpertum eſt, Noctuam per quadam naturæ diſcordiam, nidis eius magis, quàm aliarum auium inſidiari, & clanculum per noctis tenebras, vel pullos vel oua eius inuadere, atque perdere. Nam & in manuſcriptis Hori codicibus legas ἄφοω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quod in impreſſis exemplaribus deſideratur. Altera conſideratio eſt, quòd mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt in illo[b] Virgillij.

Noctua pro morte picta.

Pro infortunio.

Cornix cur noctuę infeſta.

[b] Lib. 10. *Aeneid.*

——In æternam clauduntur lumina noctem.

[c] 6. *Aen.*

[c] Item·

Sed nox atra caput triſti circumuolat vmbra.

Aethiopes pij habiti.

Hoſtes noctua & Cornice denotati.

Ebrietatem vitans noctua deſignatus.

Et ſimilibus paſſim. Noctua noctis domina perhibetur; *vnde illi apud Latinos nomen.* Hoc igitur mortis ſignum illud eſſe crediderim, quod à lictore ferebatur ad damnatum publico iudicio, præſertim apud Aethiopes, à quibus Aegyptios aiunt multos *id genus ritus mutuatos fuiſſe. Pios enim Aethiopes ante omnes extitiſſe,* argumenta ſunt, familiaritates eorum, commertia, & cum Dijs conuiuia, de quibus Homerus, & alij ſcripſerunt. Noctuę itaq; ſigno viſo reus ſpontè ſibi mortem conſciſcebat, magno aliàs & ſuis, & patriæ dedecori *futurus, adeò illi Regem ſuum venerabantur, imò vt numen illum* vulgò adorabant. Si verò hoſtes duos, qui capitali odio inter ſe diſſidentes, & iam detrimenta & inſidias ſibi inuicem moliantur, manusq; mutuo ſanguine commaculent, notare volebant Aegyptij, id per Noctuæ & Cornicis exemplum *facere conſueuerunt, quarum vſque adeò immortales ſunt inimicitiæ,* vt in mutua ſemper ſua & ſuorum damna ruant; nam præter communem earum antipathiam, de qua nos ſuprà diximus, ſunt qui exploratum ſe habere dicunt, confuſum vtriuſque ſanguinem non coaleſcere, quod profectò diuerſam omnino earum temperaturam oſtendit, & maximum naturæ diſſidium. Hominem qui ſibi ab ebrietate cauet, ſignificare volentes, Noctuam ſua oua deſugentem effingebant. Oua enim Noctuæ ea vi pollere dicuntur, *vt ſi per triduum ebrioſis in vino dentur, tœdium vini adducant,* & abſtemios reddant. Quod etiam apud Philoſtratum cõperij, qui puerũ, donec vixerit, abſtemium, & vini oſorem reddi ſcribit, ſi prius, quàm vinum guſtauerit, Noctuina oua leuiter cocta, illi ſorbilanda propinentur. *Vini enim odium inde ſuboriri, quia ſic calor natiuus fiat temperatior.* His addit[d] Horus; quod Aegyptij, ſi quando hominem ad alicuius aras patrocinij vel ſalutis cauſa, euentu irrito, confugientem ſignificare vellent, Paſſerem & Noctuam figurare ſoliti ſint, ſiquidem ille, ubi aucupis infeſtas artes declinare ſtudet, ad Noctuam, cuius patrocinio periculum euitare ſperat, confugit, ab eamet ipſa longè infeſtiùs excipitur. Athænienſibus Noctua alis expanſis tanquam volans expreſſa cum ramo palmæ, ſeu lauri, victoriam ſignificabat, eò quòd eorum vrbis tutrici Palladi dicata & auſpicata crederetur. Cùm verò procumbenti leoni Noctuam ſuperuolantem exprimerẽt, vires ceſſiſſe

Ouorũ noctuę virtus cõtra ebrietatem.

Puer abſtemius vini redditus.

[d] *L. 2. Hieroglyph.*

Hominis ad patronũ irritum confugium.

Noctua victoriæ ſignum.

Prudẽtiam viribus præcellere per noctuam.

cessisse prudentiæ innuere uolebant. Est denique Noctua uigilantiæ studiosis, quàm maximè necessariæ symbolum, quam sobrietate colere oportet, & conseruare. Qua de re Attici ita Noctuam depingebát, ut uas, seu doliū inuersum, & uino uacuū pedibus premere uideretur.

Pro vigilátia.

AVSPICIA.

INTER oscines aues Noctua etiā à Festo recensetur, ut quæ Mineruæ sententiam hominibus teste Porphirio denunciare putabatur. Plerunq; autem paganis infausta habebatur, non tam uolatu, quàm uoce, ut & cęterę fermè nocturnę. Hinc est quod apud Menandrum, ubi de miseria humana conqueritur, legimus:

Noctuę auguria infausta.

Angimur si sternutauerit quis, si malè loquatur
Irascimur, si quis viderit insomnium, valdè
Metuimus, si Noctua clamauerit quæpiam timemus.

Mortis enim pręsaga putabatur, ut ex Architremio liquet, ita canente.

Diuitibus supremus honos prænuntia fati
Noctua, præcedit properanti morte propinquos.

Feralis item illius credebatur cantus:

Improba nam carmen Noctua triste canit.

Vt Pamphilus cecinit, unde & fera dicta est Pacifico eo uersu:

Quid toties gemuit nostris fera Noctua tectis?

Quin & uolantem formidasse uidentur ueteres. Nam Aelianus: *Accedenti*, inquit, *ad seriam actionem homini occurrenti Noctuam inauspicatam significationem dare aiunt. Cui quidem rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarum Rex. Cùm enim in illius Argos proficiscentis hastæ, quam erectam ferebat, hæc auis insedisset, ei malum auspicium dedit. Nam Argos ingressus ingloria valdè atq; ignobili morte occubuit.* Cùm enim detracto galeæ insigni, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cędem inceptasset, ab aniculę cuiusdam filio hasta leuiter vulneratus fuit, in quem, dum ulturus audaciam, impetum fecisset, Argiui mater, quę supernè spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam quanta potuit, in Regis galeam effudit, quo ictu cùm exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito, accurrit, detractaq; galea ferrum gutturi admouit, sed toruis Pyrrhi oculis perterrefactus, os & mentum eius pro iugulo recîdit. Infelix similiter ostentum Maxentio præbuerunt Noctuę, quod [a] Zozymus refert. Cùm enim Maxentius ex urbe copias mouisset, & iam pontem, quem ipse iunxerat, transijsset, infinita quędam Noctuarum multitudo deuolans, muros implebat. Qua conspecta suis Constantinus, ut aciem instruerent, imperabat. Cùm itaque exercitus utrinq; cornibus armatis staret, equitatum Constantinus suum immisit, & hostilem fudit. Quare mihi (inquit [b] Aelianus) Homerus pręclarè intellexisse uidetur, auem hanc mali auspicij esse, cùm Diomedi ad castra Troianorū exploranda proficiscenti, Mineruam facit auspicatò mittentem Ardeam è flumine egressam, non Noctuam. Ex his itaque clarum est, quod ut canit [c] Stroza Pater:

Pyrrhi Epirotarū Regis mortis portētum.

[a] L.2. Hist.

Maxentius fugatus à Cōstātino.

[b] L.10.c.37

[c] Acolast. lib.2.

Coruorumq; greges Buboq; & Noctua, necnon
Simia pęnè uolans, omina dira ferunt.

Hinc est quòd, ut Apuleius testatur, *olim nocturnas istas aues, cùm penetrassent larē quempiam, solicite prehensas foribus affigerent, pagani superstitiosi homines, vt quod infaustis volatibus familiæ minari vi debantur exitium, suis luerent cruciatibus.* Non semper tamen Noctua infortunia portendit, sed uolans aliquando insignem de hoste uictoriam apportauit. Aiunt enim reuera uictorię nunciam per exercitum Atheniensium uolasse, boniq; ominis signum dedisse, cùm bellum eis contra barbaros esset, nempè ante pugnam in Salamina. Plutarchus de Temistocle refert, quòd cùm in tabulato nauis de pugna apud Salaminam committenda, perorans stetisset, tùm Noctua ad dextram nauis partem transuolârit, & in summitate mali consederit, quo maximè effectum, ut sententia ipsius approbata ad naualem pugnam Græci se parauerint, in qua tādem superiores extitere, cùm alioquin si in terra cū hoste cōflexissent, sine dubio inferiores fuissēt. Vnde cùm hāc ob causam, tùm quòd Minerue sacra crederetur, Noctuę uolatus priscis Atheniensibus uictorię symbolū existimabatur. Dicebatur etenim malè consulta Atheniensium benè fortunare Pallas, de cuius dicti origine hanc fabellam comminiscebantur. Cùm Neptunus à Minerua uictus, nō posset Attica regione potiri, iratus δυσβουλίαν, *id est, leuia stultaq; cōsilia* illis immisit. Hæc Minerua tamen non mutauit, sed quod illi malè statuissent, ipsa in bonos exitus conuertit. Cùm autem Palladis ales eius mentem hominibus aperire crederetur, hinc prouerbium natum est, *Noctua volauit*, quòd rebus feliciter, atque ex animi sententia gestis seu

Noctuę auguria felicia.

Græcorum contra Barbaros victoria ex noctuarum ostento.

Neptunus à Minerua vict⁹ Atheniēsib⁹ stulta consilia immisit.

Noctua volauit, puer.

succedentibus dici consueuit. Verùm auspicia istæc ut superstitiosa, & dæmonis potiùs arbitrio, qui istis præstigijs vesanas hominum mentes velut captiuas, vt iam sæpè dictum est, sibi detinebat, nec ulla ratione naturali innixa missa faciamus, atq; videamus, nũ certiora quępiam præsagia è naturæ mysterijs petita ab ea capere possumus. Sanè itaque uidetur, nisi longæ veterum Physicorum experientiæ penitus refragamur.

PRÆSAGIA.

Pluuiæ præsagium. Serenitatis signum.

NOCTVA igitur lucifuga vespertino crepusculo de suis lustris citiùs pro consuetudine egressa, plurimumq; cucubãs pluuiarum præsaga haberi solet. Nam maturè exit, vt citò ob pluuiam (quam ut præsagit, ita ferre non potest) sese domũ recipiat. Antiquissimus ille Poëta Aratus inter cætera, quæ commemorat serenitatis signa, hoc etiam ponit: *Et nocturna Noctua quietè canens, tempestatis tibi deficientis seu marcescentis signum esto*; Quod ipsum pulchrè expressisse & confirmasse [a] Poëta Latinus uidetur hoc suo carmine:

Solis & occasum seruans de culmine summo,
Nequicquam seros exercet Noctua cantus.

Innuẽs Noctuam, cùm silet vespere, serenitatem, cùm verò post solis occasum canit, pluuiam significare. Addunt [b] Plinius & [c] Aemilianus Noctuam in imbre garrulam, serenitatem præsagire, at sereno tempestatem. Vulgò etiam obseruatum est Noctuam, si nemora relinquat, annum sterilem præsagire, vt tradit Carolus Stephanus.

[a] Georg. 1.
[b] L. 18. c. 35
[c] Lib. 7. de anim. c. 7.

VSVS IN MEDICINA.

Noctuę sãguis ad Orthopnæam an valeat.

CONTRA pituitam Gallinarum prodest cibus aqua perfusus, in qua lauerit Noctua: Author est Plinius. Noctuæ sanguinem aliqui orthopnoicis utilem dicunt, quos reprehendit [a] Galenus his uerbis: *Cùm aduersus spirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil sanguine Noctuæ indigebimus, quanquã sunt, qui non sanguinem bibendum propinẽt, sed ipsam iubeant coctam simplici iure edi. Sanguinem verò aliqui aquæ instillant, alij vino miscent: Ego cùm à quodam hunc sanguinem mulieri frequenter anhelosæ commendante interrogarem, quamnam spirandi difficultatem hoc remedio curatam sciret, nullam huius affectionis differentiam agnoscebat, & cùm mulier eo usa esset, nihil profecit.* Aëtius Noctuæ sanguinem numerat inter psilothra, quæ palpebris post euulsos pilos adhibentur. Noctuæ carnes paralyticos curare perhibentur quibusdam Plinij authoritatem adducentibus. Rabbi Moses melancolicis & mente perturbatis prodesse tradit. Capitis doloribus remedio est Noctuæ cerebrum, in cibo sumptum. Idem uel etiam *iecur cum oleo infusum auriculæ aut parotidi vtile est* Plinio authore. Rasis etiam *Noctuæ maris cerebrum in collyrium adhibet nyctilopiam curaturum*. De cerebello & iecore auribus utili plures authores consentiunt. Marcellus enim, *Noctuæ*, inquit, *iecur diligenter seruatum, atque ex vnguento nardino trito, auriculis subinde infusum, celeriter parotidum vitium omne persanat*; Et Plinius quoque alibi, *ad parotidas conuenire* scribit *Noctuæ cerebellum butyro mixtum: discutit enim*, inquit, *ferè eas sine dolore & molestia*. Oportet autem in aqua marina feruẽte nouis spongijs demersis & utrimq; expressis uaporare eas, atq; ita deinceps hoc medicamẽto oblinire, & lana sulphurata totam maxillã supertegere. *Anginis succurritur cerebro Noctuæ*: Plinius. Fertur, cùm decollatur Noctua, oculũ alterũ apertum retinere, alterũ claudere, & si clausus supponatur capiti hominis non dormientis, dormiturũ; si verò apertus, uigilaturũ. Sed hanc pulchrã, si Dijs placet, rem Arabs nobis Rasis occinit, cui quam meretur, & quam uolet fidẽ adhibebit lector, vt & nonnullis alijs huiusmodi, quæ animo attento iuditioq; legenda, non tanquã Sybillina oracula proponimus; ideoq; & ipsa authorũ uerba repetimus. Idem Rasis Aristotelem citans, iecur Noctuæ siccum in potu sumptum, colicam & difficultatem solutionis alui, & stomachi frigiditatem adferre tradit. Quod si ita esset frigidissimam sanè ipsius Noctuæ temperiem arguet. Si enim hepatis uisceris alioquin, si reliquis partibus conferas, admodum calidi, effectus frigidi sunt, quales quæso à reliqua Noctua expectandos putabimus? Frigidæ interim huius auis temperaturæ etiam attestari uidentur ea, quæ de ouis uini odium inducentibus, subijciemus, paulò tamen fusiùs, quàm suprà. Scribit enim Plinius *ebriosis oua Noctuæ per triduum data in vino, tædium eius adducere*. Cui rei confirmandæ [b] Philostrati historiam adferre lubet, qui ita habet. *Cùm quidam apud Indorum sapientes conquereretur, filios quidem sibi nasci, sed quàm primùm vinum bibere cœpissent, omnes mori; sic respõdit Iarchias:*

Melius

[a] L. 10. de simpl. c. 3.

Ad pilos euellendos. Carnes ad paralysim. Ad Melancoliam. Cerebrũ ad dolorem capitis & parotidas. Ad nyctilopiam.

Ad anginã.

Nocumẽta.

Temperies noctuæ.

[b] In vita Apollonij.

Meliùs cum illis agi, quod moriantur, si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quòd ex semine, vt apparet, nimis calido procreati essent. Vino igitur abstinẽdum est filijs uestris, ita ut ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascentur, obseruare oportet, vbi Noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præbere. Si enim illa commederit, priusquam vinum biberit, vinum oderit, & modestiùs deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Addunt quidam infantes gustatis Noctuarum ouis non solùm in omnem vitam reddi abstemios, sed etiam temulentos & non temetum tantùm formidare. Rasis verò oua Noctuæ diuersæ esse naturæ tradit. *Nam ex meditullio seu croco primi*, inquit, *si inungatur pars aliqua, eradicantur pili, & non renascuntur, & ex altero, si ponatur in loco pilis nudo, producit pilos*. Vim tamen hanc glabritiem in partem quampiam inducendi alij sanguini tribuunt, vt ex Aëtij verbis paulò antè citatis facilè liquet. Si Noctuæ cor ponatur propè foramen formicarum, eas fugabit, authore Palladio.

Ad extrahẽdos pillos, & producẽdos.

Ad fugandas formicas.

VSVS IN CIBIS.

PAVCVM sanè in cibis usum præbet Noctuæ caro, & non nisi à tenuioris fortunę hominibus, in defectu melioris alimenti expetitur.[a] Rabbi tamen Moses carnes pullorum Accipitris & Noctuæ boni saporis esse asserit. Sanè quam ego aliquando elixare vidi, edi, satis candida erat. Atqui candor carnis bonitatis indicio esse solet. Rasis tamen carnem Noctuæ frigidam, siccam, & crassam esse memoriæ prodidit.

[a] *In Aphorism.*

ICONES.

MINERVAM antiquitas, plerunq; depingebat cum Noctua, quam tamen non vno semper loco collocabat; nunc enim capiti insistebat. (Solebant enim prisci aues vnicuiq; Deo sacras in capite simulacri collocare. Vnde Aristophanes. *Videbatur mihi*, inquit, *Minerua ex vrbe venire, & Noctua ei insidere*,) nunc simulacri manu tenebatur, nonnũquam etiam ad pedes ei astabat, vt & Draco. quare cùm in exilium iret Demosthenes dixisse fertur: *Mineruam tribus immanibus delectari feris, Noctua, dracone, populo.* Aliquando verò ferebat in Aegide eius picturam, vnà cum gorgona, hanc vt metuendam prudentiæ vim, illam ut consiliorum profunditatem ostenderet. In Mineruæ præterea honorem Athenienses in numismatibus tam aureis, quàm argenteis Noctuæ imaginem ab utroque latere frequenter exprimebant, vnà cum Græcis literis iuxta positis ΑΘΗΝΑ, quo nomine ipsa Dea vocabatur. Habebant & aliud nummi genus, quod tetradrachmum vocabant, Noctuę & Mineruæ capite signatum, cùm antè didrachmos fuisset bouis imagine, qua de re[a] Iulius Pollux. Atque hinc est illud frequens, quod apud Græcos emanauit: *Bos est in lingua*, in eum, qui pecunia corruptus, uel silet, vel loquitur. Sunt qui tradunt Noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est, humidrachmio fuisse, cum Iouis effigie ab altera parte. Item & in διώβολω Aristophanis, qui à nonnullis etiam γλαῦξ fuit dictus, ut scribit Hadrianus Iunius, quemadmodum binæ Noctuæ erant in τετρώβολῳ ab aduersa parte. Visuntur etiamnum aurei quidam, & argentei nummi, in quibus Noctua conspicitur expansis alis, tanquam uolans, palmam uel lauri ramum ferens, quæ icon, ut diximus erat victoriæ symbolum. Numismata hæc, quòd Noctuæ figura insignirentur, vulgò Noctuæ dicebantur, ea pręsertim, quæ quatuor drachmas appendebant, seu staterẽ, unde & ἀργυροςατῆρες id est, statεres argẽtei Hesychio teste uocata fuêre. Cognominabantur verò Noctuæ hę Lauriοticæ. Erat enim Laurios Atticæ regio auri & argenti venis diues. De his Aristophanes Atheniensium auaritiam notans, ita canit:

Γλαῦκες ὑμᾶς ὔποτ' ἐπιλείψυσι λαυριωτικαί
Α'λλ' ἐν οἴκησυσιν ἔνδον ἔντε τοῖς βαλλαντίοις
Ε'ννεοττέυσυσι ἠακλεψυσι μικρὰ κέρματα,
Noctuæ non nos relinquent Laureoticæ
Sed hæ ædibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt, nummulosq; paruos excudent.

Ab hoc tetradrachmo seu tetrobolo numo Noctua signato, serui illius ęnigma emanauit, qui cùm domini furtum indicaret; *Multæ*, inquit, *sub tegulis cubant Noctuæ*, hoc est, Pecuniarum ingens uis sub tegulis obtecta latet, & absconsa. Historiam scribit[b] Plutarchus, quam & nos in prouerbijs referemus. In numismatibus etiam duobus Metapontinorum Noctua signata est, quod ad templum Mineruę fortè spectare videtur, nisi in gratiam Atheniensium, quorum amicitiã Metapõtini semper coluerunt, credere percussa malis; author est Hubertus Goltzius

Minerua tribus feris delectata.

Mineruæ scuti picturæ.

Numismata noctuæ figurę apud Atheniẽses.

Pallas ἀθηνᾶ dicta.

Numus tetradrachmus.

[a] *Lib. 9.*

Bos est in lingua.

Numismata quæ noctuæ dicta.

Laurioticæ noctuęque.

Noctua sub tegulis.

[b] *In Lysandro.*

Numisma Palladis cápite & noctua.

Quod primo loco ponit, argenteum eſt, in cuius parte aduerſa Palladis conſpicitur galeatum caput, ab altera frumenti ſpica ariſtata cum unico tantùm folio, cui Noctua inſidet cum inſcriptione META.

In ſecundo uerò, quod aureum erat, aduerſa parte Noctua Lauri ramo inſidet: in auerſa uerò frumenti eadem ſpica, in cuius folio pariter unico caduceum ueluti inſidet, cum eiſdem literis META.

Domitiani numiſma cũ Noctua. Sebaſtianus Erizzius tradit Domitiani numiſma paruum quoddam reperiri, cuius inuerſa pars Noctuam oſtentet, & ſatis profundè ſculpta his adiectis literis S. C. Significabat ea fortè Senatum maximè decere prudentiam & conſultationem ſilentium amare nocturnũ. [c] Guilhelmus Coulus in numiſmate Neronis, & Vitellij Noctuam Aeſculapio aſtare ſcribit, quæ ſine dubio ſummã Medico vigilantiã ac prudentiã in ęgrotis curandis opus eſſe demõſtrabat.

Gelitonum numus. In aureo quodam Γελητων numo Palladis effigies nudo capite, capillis ad ceruicẽ ligatis conſpicitur, cum hac litera Δ in aduerſa parte: in altera verò Noctua lauri ramo inſidens cum his literis poſt tergus ΓΕΛΗ. & ante pectus Δ.

Habebant ijdem populi argenteum numiſma, in cuius pariter parte aduerſa eiuſdem Deæ imago erat, ſed galeata cum hac litera poſt ceruicem Θ. In auerſa verò parte Leo quoddam animal dilanians, ſupra cuius tergus Noctua tanquam volare videtur, cùm neque id tangat, & alas teneat expanſas. A ſiniſtra Noctuæ parte uidetur hæc litera Φ. ab dextra I. Sub Leone ſcriptum erat ΓΕΛΗΤΩΝ..

Crotoniatarum. Apud Crotoniatas numus erat, in quo pariter Noctua videbatur alis contractis figura erecta cum inſcriptione ΚΡΟΤΟΝΙΑΤΑΝ.

Brutiorum numus. In Brutiorum æreo quodam numo Palladis effigies eſt, ſcutum & haſtam ferentis; poſt tergus ſcriptum erat ΒΡΕΤΤΙΩΝ, antè eam Noctua alis expanſis veluti volabat: ab altero numi latere caput Herculis, leonina pelle velatum. Idem quoq; numus erat Syracuſis cuſus, ſed cum inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Quorum item aliud erat numiſma pariter æreum cum effigie Palladis, ſed Gorgona in Caſſide ferentis in aduerſa parte, in altera verò Noctua *lauri ramo inſidens, cum ſupraſcriptione* ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ.

Valẽtiæ numus. Valentia magnæ Græciæ vrbs olim numiſma habuit, in quo etiam Noctua erat, & aſtrum multis micans radijs, cum inſcriptione VALENTIA, vt videtur in tabula *Proſperi Pariſij*. In eo verò, quod *Golzius depingit æreum ſcilicet, in cuius aduerſa parte Palladis galeatæ imago eſt, non aſtrum, ſed quatuor iſtæc ſigna* OOOO *conſpiciuntur, ante Noctuæ pectus, poſt tergus verò* VALENTIA.

Sibaritarũ numus. *In Calabria apud Sibaritas in numiſmate quodam Noctua eſt depicta intra coronam, quæ fortè laurea fuerit, cum inſcriptione* ΣΙΒΕΡΗΝΗ *propè Noctuæ pedes. Erat & vaſculum* quoddam lauaturis manus accommodum.

Tarentinorũ numus. *In æreo quodam Tarentinorum numiſmate Neptunus Delphino inſidet, tridentem dextra vibrans, eiq; aſtat Noctua, ſub Delphino erat ſcriptum* ΤΑΡΑΣ.

Neronis numus. In minuto, eoq; æreo Neronis numo, cuius inſcriptio erat NERO CLAVD. CAE. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. S. C. erat lauri ramus, & Noctua. *Cuſus fuit An: Orbis 4016. V. C. 806. I. C. 54.*

Domitiani. Argenteo cuidam Domitiani numo, in quo Palladis imago erat, & Noctuæ, inſcriptũ erat IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. V. IMP. VIIII. *COS. XI (fortè XII) CENS. POT. P. P. Numus illa cuſus eſt an: O. 4048. V. C.* 838. I. C. 86. quem pariter aliquoties renouauit, vt abundè videre eſt apud Occonem.

Adriani. Aureus Gręcus cũ Noctua. Lyræ duæ & Noctua erant in aureo quodam, eoq; Græco, vt inſcriptio monſtrat, nummo, *in auerſa parte, cui ita erat inſcriptũ* ΑΥΤ. ΚΑΙϹ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΗΜ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. In aduerſa verò parte, in qua laureatum caput erat cum pelle Leonis, hæc erãt verba ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. Numiſma hoc excuſum fuit an: O. 4062. *V. C. 852. I. C. 100. Eiuſdẽ item numus, qui fortè idem fuerit, capite inſignitus laureato cũ pelle leonis & claua, cũ inſcriptione Latina* IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GERM. ab altero latere item Noctua eſt, cum inſcriptione IMPERATOR PERPETVVS S. C.

Antonini numus. *M. Aurelij Antonini Philoſophi numiſma cuſum fuit an: O. 4117. V. C. 907. I. C. 155. in quo ab vlla parte ille conſpiciebatur iam barbeſcens: Inſcriptio iſtæc* AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. TR. P. VIIII. COS. II. ab altera parte *Pallas dextra Noctuam, ſiniſtra haſtam cum clypeo tenens.*

Athenięſes quot locis Noctuam depigerẽt. *Athenienſes autem non in nummis ſolùm Noctuam inſculpebãt, ſed in templorum etiam* foribus, in urbis portis, quin & in uexillis eiuſdem ſignum poni curabant. Quin & *Phidiæ artificio apud Athenienſes digna habita eſt, qui eam cum Deæ ſimulachro ceu rem ſacram ex* populi

populi decreto proposuit. Et Periclis scuto, cui inauspicatus Noctuæ uolatus uictoriæ signum dedisse perhibetur, insculpsit. Samij Noctuę signo in Atheniensium opprobrium abusi uidentur. Hi enim Plutarcho teste, ut acceptę ab Atheniensibus ignominiæ talionem redderent, stigma captiuis in frōtem inusſêre Noctuæ figura, sicuti Athenienses prius ipsos Samena inusta notauerant. Est autem Samæna nauigij genus, ita quidem incuruatum, ut proram habeat depressiorem, & concauiorem, atque ita uentricosam, ut & maria traijcere, & celeriter agi queat, sic dicta, quòd in Samo uisa sit, ibiq; à Polycrate Tyranno primùm parata. Eas notas ferunt & Aristophanem per ambages indicasse, ubi Samios literatos facetè uocat, hoc uersu:

Opprobriū. Samæna quid. Polycrates tyrānus Samenæ inuētor.

Quàm literis Sami incolæ sunt præditi.

PROVERBIA.

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, id est, *Noctuas Athenas* (Adagiorū author non rectè transtulit, Vlulas Athenas) subaudiendum portas aut mittis. Conuenit in stultos negotiatores, qui merces eò comportant, vbi aliàs affluunt, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet; vel in eos competere potest, qui potentioribus, & nullarum rerum indigis aliquid mittunt. Venustius fortè fiet, si metaphora ad res animi transferatur, vt si quis doceat doctiorem, carmina Poëtæ, consilium det homini cōsultissimo. [a] Cicero: *Sed rursus* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *qui hæc ad te.* Item [b] alibi. *Et tibi versus quos rogas, hoc est, Noctuas Athenas mittam.* [c] Aristophanes. τί φῄς; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε.

Noctuas Athenas.

[a] *Ad Torq.* [b] *Ad Q. Fratrem.* [c] *In Auib.*

Quid ais? quis Noctuas Athenas duxit?

Vsurpat id item atque exponit Lucianus. Necnon & noster [b] Ariostus:

Portar (come si dice) à Samo vasi,
Nottole à Atene, & Cocodrilli à Egitto.

Porrò paræmia inde fluxit, quòd Noctua in Attica plurima est, eiq; regioni quasi peculiaris. Dæmon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solùm dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis Noctuarum copia sit, sed quòd in numis etiam cùm aureis, tùm argenteis Atheniensium Noctua insculpi soleat, vnà cum Mineruæ capite. Hesychius exponit de illis, qui frustrà aliquid faciunt. *Noctua inter Cornices* hodie vulgò dicitur, vbi stupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit; nihil autem vetat, quò minus generaliter vsurpemus, vbi quis id agit negotij, vnde se expedire nequeat. Simile illi apud Græcos: *Asinus inter Simias.* Γλαὺξ ἵπταται. *Noctua volat:* Prouerbium apud Zenodorum, & Suidam, quod rebus feliciter, atque ex animi sententia succedentibus dici consueuit. Nam priscis Atheniensibus omen victoriæ adferre Noctua volans credebatur, & Mineruæ, cui sacra erat, mentem læto augurio exponere. Non illepidè dicetur uolasse Noctua, quoties res non viribus, sed pecunijs confecta creditur, quòd Atheniensium numisma Noctuam haberet insculptam, unde & Noctua uocabatur Lauriotica, ut suprà retulimus. *Noctua aliud sonat, aliud Cornix.* Ortum habet adagium à uoce Noctuæ, potestq; accommodati in eos, uel qui decertant cum longè sapientioribus, uel inter quos ob morum ingenijq; pugnantiam minimè conuenit, siuè cùm est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem, quamuis non uideas, tamen è cantu licet dignoscas. Ita stylus diuersus ψευδεπιγραφίαν prodit. *Noctuinum ouum.* Refertur à Nicolao Perotto prouerbij loco, nec tamen explicatur. Fortassis antiquitùs abstemium, & à uino abhorrentem hoc adagio significabant: rationem pete ex superioribus. *Noctuæ quid commune cum Minerua?* Videtur prouerbialiter usurpari posse, sicut illud, *Minerua felem comparas.* Nihil enim his animalibus præter cęsios oculos cum Minerua commune est.

Noctua inter Cornices. Noctua volat. Noctua Lauriotica. Noctuinū ouum.

EMBLEMATA.

ALCIATI emblema est sub Lemate, PRUDENS MAGIS, QUAM LOQUAX.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis
Inter aues sani Noctua consilij.
Armiferæ merito obsequijs sacrata Minerua est,
Garrula quo Cornix cesserat antè loco.

Aliud emblema est apud Nicolaum Reulnerum sub lemmate AMA QUOD FAEMINA DEBES.

Supposuit lasciua femur quod turpe parenti
Nyctimene, lucem, Noctua facta fugit.

Conscia

Conscia sic culpa, celat miseranda pudorem:
Et latet in tenebris fletq́, gemitq́, nigris.
Quam fugiunt & aues, & pellunt æthere toto:
Nec reperit tutum pulsa repulsa locum.
Imperat heu quoties menti furiosa libido
Fœmineæ: rectum nescit habere modum.
Quæ semel amissi rupit si fræna pudoris:
Mente furens cæca perpetrat omne nefas.
Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit:
Semina nequitiæ frangere nemo potest.

APOLOGI.

Noctuæ cũ alijs auib⁹ fabula.

MVLTAE aues lato volatus ambitu circumdabant Noctuam ludibrij indicio: Ex quo hæc placido amicoq́; sermone eas aduenire persuadebat, & dicebat; Accedite ad me ò amicę, nõne videtis, quàm sim blanda? nunquid veremini Accipitrinam me exercere rapacitatem? Cui illæ fidem adhibentes, accesserunt; at videntes eam protinus adunco rostro & unguibus armatam responderunt. Minimè verò, nam etsi Accipiter non sis, Accipitris tamen arma habes. Sic de Principe dicendum, qui etsi bonus sit, instrumenta tamen habet ad tyrannidem exercendam. Ioannes Tzetzes apologum quendam Aesopo ascriptum refert his verbis: *Aesopus introduxit alicubi fabulis suis, Iouem volentem facere auibus Regem, conuentum his indicere, & diem Regi creando destinatam præscribere. Itaque auibus omnibus sese exornantibus, quæ erat omnium turpissima Gracculus pennis aliarum, quæ decidebant vestitus, omnibus formosior apparuit, & nisi Noctua cognouisset pennam quandam ex suis, primaq́; suam abstulisset & deinde reliquæ similiter, Gracculus sic decoratus absque controuersia Rex factus fuisset.* Fabella notat multos, qui peregrinis insidiantur laboribus, & pro suis venditant, furtis suis diuites videri, eosq́; superare, qui industria propria virtutem acquisiuerunt. Notatur quoque tanquam inter aues sani consilij Noctua, vt quę omnium prima fraudem perceperit, & detexerit. Sũt & alij apologi, quibus Noctua alijs auibus sanum consilium dedisse fingitur: Vnde factum putent nonnulli, quòd aliæ aues frequentes ad visam Noctuam aduolent, tanquam ipsa alijs prudentior sit, & prudentię simbolum habeatur, qui profectò stultè mihi facere videntur, dum commentis hisce veritatis aliquid inesse credant, & non tantùm mysteriorum, sed & naturalium effectuum, quæ alioquin veritate aliqua inniti solent, causam è fabellis petunt, quas alijs locis satis superq́; tradidimus. Apologos eiusdem argumenti narrat D. Chrysostomus in hunc modum, *Aesopum arbitror fabulam composuisse, quòd Noctua, dum esset sapiens, consilium dederit auibus, ne quercum ab initio sinerent crescere, sed eam omni ratione perderent. Fore enim vt pharmacum ex ea nasceretur ineuitabile, quo comprehendantur, nempè viscum. Rursus cùm homines linum sererent, iussit illius semen erutum deuorare, neque enim ipsis ad bonum crescere. Præterea videns quendam hominem sagittatorem, ipsis vaticinata est, inquiens; Ille homo vestris vos anteuertet pennis, pedes ipse vobis alatas arcu excussas emittens saggittas. Illæ verò his sermonibus non credebant, sed fatuam existimabant, dicebant malè sanæ mentis esse. Postea verò expertæ, admirabantur, & reuera sapientissimam censebant. Et propterea simul ac apparuerit, accedunt, tanquam ad eã, quæ norit omnia. At illa nihil is ampliùs vnquam consulit, sed lamentatur.*

Gracculus Aesopicus.

Noctuę prudentia.

FABVLÆ.

Nyctymenes fabula.

NYCTEVS Lesbi, uel ut alij, Aethiopum Rex, felix si nunquam pater fuisset, filiam habuit Nyctimenem, quę cùm nefandùm patrem deperiret, amorem nutrici confessa est, & infandum auxilium petijt: Ea cùm mentita esset Domino suo Nycteo, quod ab extranea virgine quadam diligeretur, vt filiæ suæ amplexibus impudẽs vteretur, impetrauit; quam agnitam, postea inter ipsos amplexus cùm voluisset extinguere, ipsa Mineruę implorato auxilio, periculo excepta, & in auem uersa est, quæ conscia comissi facinoris diei & cæterarum auium aspectum fugit, atque ideo ob tantum scelus omnibus admirationi est. Fabulam hanc Ouidius hisce verbis scitè expresit:

——Mox acta per auras
Euehor, & data sum comes inculpata Mineruæ,
Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
Crimine, Nyctimene nostro successit honori?

An quæ per totum res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est; patrium temerasse cubile
Nyctimenen, auis illa quidem, sed conscia culpæ
Conspectum, lucemq; fugit, tenebrisq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Alij Preti fuisse filiam dicunt & uim patris timentem aufugisse, quam Minerua postea in Noctuam mutauit, & sacram habuit.

DE STRIGE. Cap. VIII.

HAVD rectè Bellonius, alijq; nonnulli Strigem Caprimulgo eundem faciunt, cùm & specie, & figura sint diuersissimi. Nam Strix nocturnis cæteris annumeratur, & ab Ouidio, & rapax, & Noctuæ similis describitur. Caprimulgum verò Cuculo minorem esse Aristoteles tradit. Est tamen nocturnarum quoddam genus, cuius iconem, & descriptionem hîc ponemus, quod à rusticis agri Bononiensis Caprarum ubera exugere mihi relatum est, quale certè Caprimulgum dicere quis possit. Verùm cùm Ouidiana Strigis descriptio ad amussim ei competere videatur, forsam nõ malè Strigis nomine à nobis donabitur, cùm neq; aliã auem, quę id potiùs mereatur, iam habeamus. Hæc fortassè quòd suctu labiorum capras emulgeat, à contraria ratione vbera sua infantũ labris immulgere falsò putata est superstitiosæ antiquitati. Nulla enim auis vbera habet excepto Vespertilione, aut tale facere perhibetur. Cùm autẽ Strix inter nocturnas verè recensenda sit, vtpotè omni ex parte Noctuæ similis, itaque hanc Caprimulgo Aristotelis anteponendam duximus, vtpotè nocturnis maximè dissimilem. Vel si fortè & illa, quam hîc delineatam proponimus, etiam Caprimulgus est, *ut suprà ex relatu rusticorum nostrorum diximus*, saltem hoc ipso, quo diximus, nomine, nempè quòd nocturnas referat, alteri proponenda venit.

Bellonij error.

ÆQVIVOCA.

STRIX frumẽti genus apud Hippocratem est, tritico leuius, & uentrem soluit. Sunt qui velint pro trago accipere. Striges Grammatici quidam recentiores apud Plautum vilia olera interpretantur; Verba [a] Plauti hæc sunt: *Et homines cænas sibi coquunt; quum condiunt, Vt iuis conuiuis intestina quæ exedant. Non condimentis condiunt, sed strigibus* Sed quærendum, an hîc etiam strigis genus illud frumenti indicetur, quod strigem Hippocrati vocari diximus. Vel ut Lambino placet, innuit coquus Plautinus cõdimenta, quæ alij coqui adhibẽt, ut Striges quasdã distorquere, & discruciare intestina. *Strix præterea apud* [b] Vitruuiũ dicitur pars caua columnæ striatæ, quemadmodum pars eminula stria dicitur; Hinc nimirum & *Strigiles dicuntur* canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perstringitur, ac abstergitur. Strix, teste [c] Isidoro, est *animal in Africa erinatij simile*; vocatum autem à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, & canes insequentes vulnerat. Striga est ordo rerum *inter sese continuatè* collocatarũ, vt ait Festus, quòd vna sint cõstrictę. Similia & Germanis vocabula sunt ein Streych, ein strym; hoc est, *ductus rectus, oblongus, latitudines nullius*, vel modicæ plerumq;. Strigas Italicum vulgus appellat uetulas magas, quę transformari dicuntur *in feles*, & alias animalium species, & sanginem infantum sugere. Vulgò la strea, stria, ianara, magara, fatturea.

Strix frumẽtum. Strix olus. [a] *In Pseudolo.* [b] *Lib. 10.* Strix pro cauitate columnæ. *Stria quid.* Strigiles canaliculi. [c] *L. 12. c. 2.* Strix quid. *Stria vetula dicitur Italis.*

SYNONIMA.

STRIGES, aues inauspicatæ, Græcis Syrnia nuncupantur, vt ex uerbis, quibus eas (teste Festo) auertere solent, uidere licet. Sunt uerò huiusmodi: Σύρνια πομπούειν νυκτίκομα, στρίγγα δ' τ' ὀλοὸν, ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόροντε πνίκα. Est autẽ sensus, ut Syrnia noctiuaga, strix perniciosa, & nefanda auis, atque uelox Pnix abigantur. Alijs tamen quibusdam placet, & non indoctis uiris, tres aues diuersas, omnesq; inauspicatas in verbis istis designari, & cum suis singulas epithetis: nempè Syrnia νυκτινόμα (sic enim potiùs legendum, quam νυκτικόμα) & Strigem perniciosam, abominabilem auem, & Pnica uel Pniga ὠκύπορον, id est, velocem, uel celerem. Et fortè Pnix, auis credita fuit, quę noctu πνίγειν, id est, suffocare dormiẽtes conaretur, quemadmodum & incubus, pingalion

Syrnia. Syrnia νυκτικόμα. Strix perniciosa. Pnix velox. Incubus.

Schraetle. Nachtmāle. Mere. Pnix hyſterica. Etymolog. ª 6. De Faſtis.

Græcis, vel ephialtes dictus, eiuſdẽ maleficij monſtrũ, ſiue ſpectrum nocturnũ vulgò creditur, Germani vocãt das Schraetle, Nachtmãle. Belgæ & Angli die mare, id eſt, equã; Hollandi die nachtemerri, id eſt, equã nocturnã. Niſi quis Syrnium tantùm & Strigem pro auibus accipiat, πνίκα verò pro incubo ſpectro. Ita Medicis Pnix hyſterica ſuffocationem ex vtero ſignificat. Eſt igitur ſiue fingitur Stryx auis nocturna inauſpicata, Latinè à ſtridore, vt vult Ouidius dicta, vel vt Feſtus à ſtringendo. Illius originis rationem ª Ouidius his reddit verſibus:

Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent.

Στρίγλος. Νυκτοβόα. Στριγξ. Ama. Ama ſiue Amma q^d Germanis. Lamia. Κερκνης auis.

Huius verò cauſa eſſe poteſt, quòd noctu pueros conſtringere exiſtimentur. Heſychius & Varinus Στρίγλος habẽt pro Στρὶξ in nominatiuo, quibus etiã Strix Νυκτοβόα, & Νυκτικόραξ vocari ſcribitur. De Nycticorace quæ ſit, alibi diximus; Noctua enim à nõnullis νυκτόβας dicitur, voce à νυκτοβόα haud abſimili. Sed ab his nocturnarũ auiũ nomina confundi patet; niſi & nos Strigem vel Noctuam, aut quamuis aliam nocturnam opinari velimus. Nam & Ouidiana Strigis deſcriptio nõ vni aui cõpetere videtur; apud quoſdam Στρὶγξ pro Strige reperio, ex Feſto nimirũ, qui ϛρίγγα nominat in accuſatiuo. Strix inquit author libri de natura rerum ex Iſidoro vulgò Ama vocatur, ita dicta, quòd pullos amet, vel quòd ſola pullorum ori lacteum inſtillet humorem. Ridicula ſanè etymologia, quam ab amando uoce Latina deriuant, cùm tamen Amma Latina non ſit, ſed Germanica, vbi ama ſiue amma per duplex m, vt Albertus ſcribit, nutrix vocatur. Sed & nominis ratio falſa eſt. Nam ueteres Strigem non ſuis pullis, ſed infantibus lac inſtillare noctù ex uulgi opinione tradidere. Sunt qui putent Lamias & Striges idem eſſe, uana utraſq; puerorum terriculamenta. Verùm Lamia ad quadrupedes potius referenda eſt. Κερκνὴς auis exponitur à nõnullis ſtridula, eademq; eſſe putatur cum Latinorũ Strige, quippe quæ & ipſa dicta ſit à ſtridendo.

DESCRIPTIO.

ª 6. Faſtorũ.

OªVIDIVS breui uerborum compendio Strigem hoc pacto deſcribit:

——Strigum
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canicies pennis, vnguibus hamus ineſt.

Quæ omnia, etſi propriè nocturnæ aui competunt, pluribus tamen communia ſunt, nec certò docent, quænam ex omnibus peculiariter hoc nomine dicta ſit. Nam grande pleriſq; totius corporis reſpectu, & teres caput eſt, & ſtantes, id eſt, fixi oculi, & roſtrum & ungues adunci, & plumis cinereis Noctuæ ſunt. Vnde ueteres quiſpiam ſuſpicetur per Strigem indifferenter quamuis auem rapacem intellexiſſe, aut quęnam propriè eſſet ignoraſſe. Nos hoc loco auis cuiuſdam nocturni generis deſcriptionẽ ſubijciemus, cùm quòd à reliquis omnibus diuerſa ſit, tùm quòd quò aptius referri poſſit, ignoremus.

Strigis noſtræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color. Cauda. Crura. Vngues. Digiti. Freſaia.

Eſt hæc auis Aſionis magnitudine, dodrantem, & palmos duos cum dimidio, à capite ad ultimam uſque caudam longa. Caput habet magnum, rotundum, quale cæteris, anteriori parte plumulas exiguas, graciles, in orbem uelut flammeum poſitas. Oculi ei grandes, pupillæ maximę, atræ admodum, iris dilutè flaua, ac pallens, præter cæterarum morem, quibus intenſior ac flammantior eſt. Roſtrum aduncum colore corneo, fuſco. Pennæ uniuerſi corporis ferrugineæ, maculis fuſcis præſertim in remigibus tranſuerſim diſtinctæ. Tegetes remigum ultimæ macularum albarum ordinem ſuis finibus efficiunt. Cauda palmo ferè alis longior, ferruginea, ſimiliter trãſuerſis, ut in Accipitribus, lineis picta. Crura ad digitorum ungues uſque piloſa inſtar pedis leporini. Vngues nigerrimi, non admodum adunci. Digiti pedum bini antè, totidem retrò, ut Picis, & alijs nocturnis non auritis. Bubones enim & Aſiones ternos antè, unum retrò habẽt inſtar cæterarum auium. Excipitur ſola Scops, quæ ſimul & plumeas aures obtinet, ut Aſio, & digitos ab utraq; parte binos, ut Noctua. Normanni Galliæ populi maritimi auem quandam nocturnam, quam Freſaiã uocant, ſpeciem Bubonis eſſe dicunt, non maiorẽ Vlula fuſci coloris, & pedibus ad cælum conuerſis uolare. Hæc fortè non temerè cum noſtra hac, eadem uidetur.

VOX.

STRIGIS vox propriè ſtridor Latinis dicitur, vnde κερχνὴς auis, cuius Ariſtophanes meminit, quamquè Latinè ſtridulam à κερχνὸς, quo gutturis aſperitas ſonusq; raucus & ſtreperus ſignificatur, vel etiam à verbo κέρχνειν, interpretantur, nulla alia eſſe poteſt meo iudicio, quã noſtra Strix. Verba Ariſtophanis ſunt: Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτοὺς καὶ κερχνήδων ἐπιτρίψει, id eſt, *Noctuarum & ſtridularum agmen in ipſas ingruet.* Nam & Author Philomelæ inquit:

Strix nocturna ſonans, & Veſpertilio ſtrident,

Et Ouidius.

Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent.

Dares Phrygius vlulare facit:

——ſibi credula fingit
Noctiuagas vlulaſſe Striges.

Seneca vocem raucam eis aſcribit:

Mœſtiq́; cor Bubonis & raucæ Strigis.

[a] Lib. 6. Triſtem & querulam, qualis Buboni aliſque nonnullis nocturnis [a] Lucanus:

Quod trepidus Bubo, quid Strix nocturna queruntur

Et Statius ait:

Nocturnæq́; gemunt Striges, & feralia Bubo
Damna canens

[b] L. 1. Eleg. [b] Tibullus tam abſonam vocem cantus nomine dignatur:

Semper & è tectis Strix violenta canit.

NIDVS.

[a] Lib. 1. Metamorph. OVIDIUS Strigem in arboribus nidulari, videtur innuere hoc verſu:

Vulturis in ramis & Strigis oua tulit.

Quãquã pro oua, alij ora legãt, quę vox ad terribile, & truculentũ auis aſpectum referri debet.

CIBVS. RAPACITAS.

[a] 6. Faſt. STRIGES infantibus inſidiari ſcribunt, & ſanguinem in cunis noctù exugere, imò & dilaniato vnguibus corpore mortem afferre. Fabulam hanc narrat [a] Ouidius:

Nocte volant, pueroſq́; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.

Alij verò non ſanguinem puellorum dilaniatorũ exorbere tradunt, ſed quod magis fabuloſum eſt, viroſa vbera ſua infantum labris immulgere; Verùm Plinius, qui alioquin fabuloſa ſępè pro veris nobis obtrudit, rectè equidem hoc commentitium, & anile nugamentum, qualia ſanè omnia ſunt, quæ de Strige narrantur, iudicauit; quòd volucrum nulla præter Veſpertilionem mammas habeat. Alij ſtringere infantum corpora, atque ita comprimendo, offendere eas Striges putabant; Vnde Feſtus Striges à ſtringendo dictas eſſe conijcit. Q. Serenus vtrumq; facere teſtatur:

Præterea ſi fortè premit Strix atra puellos,
Viroſa immulgens exertis vbera labris.

Maleficas mulieres fabulæ occaſionem dediſſe crediderim; quæ puellos munerum & lactis oblatione faſcinare dicuntur; vnde Mantuanus:

——Teneros ne faſcinet artus
Noxia Strix &c.

[b] 12. Orig. cap. 7. Striges [b] Iſidorus non alienis pueris, ſed proprijs pullis humorem quendam lacteum inſtillare eoſq; vltra aliarum conſuetudinem amare, prodidit. Qua de cauſa amas dictas eſſe, ſed qua lin gua, non addit. Sed hoc nomen Latinum non eſt, reor Hiſpanicum, ut Calepinus admonet. Atque erat Hiſpanus ipſe, & Germanos nutrices ammas vocare diximus; ita nihil certum ab authoribus de Strigum natura traditur, vt enim veritatis vna eſt via, ita mendacij multiplex.

[c] L. 11. c. 49 [d] Lib. 6. de polit. literaria parte 68 Vnde non immeritò [c] Plinius: *Eſſe in maledictis iam antiquis*, inquit, *Strigem conuenit, ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror.* Imò verò nunquid in rerum natura extaret, dubitare potiùs debebat Plinius. [d] Angelus Decembrius hanc quæſtionẽ agitat quidem, ſed nihil tamen concludit.

Verba

Verba eius hæc ſunt: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare ſoleo. Nam cùm à Virgilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim communis fert opinio) & Seruius eodem loco ipſorum animalium biformem effigiem planè commemoret: à Plinio tamen ita denegari ſolent, ut leuiſſimos, & ſanè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur: eodem modo de Strigibus, quas vt obſcænas volucres abominamur, addita etiam ſuperſtitione, & veneficas anus earum ſpecie inductas per nocturna ſilentia infantum corpuſcula faſcinare, ſpiritus etiam intercludere, vt ab* [c] *Ouidio pulcherrimè. Quod mirum eſt in Plinio Gryphes negari, Strigesq́; magis, quàm tragelaphos, aut rhinocerotas, uel hiænas, & id genus rariſſimum: cùm vnos à Marone, alteros à Plinio recitatos videamus, niſi Poëticè fortè ad vulgarem opinionem loquutos arbitremur.* Et paucis interiectis: *At ego magis nonnulla negauerim, ipſo etiam Plinio aſſeuerante. Quanquam in cæteris omnibus longè deſertiſſimum commentatorem inuenio, ſed librariorum inſcitia frequentiſſimè confuſum.* Et paulò pòſt: *Arbitror pictorum laſciuia fieri, ut de Gryphibus, & Strigibus illa referantur, nam ita Poëtæ audent canere, ſicut pictoribus licet effingere.* Hæc Decembrius; ſed adhuc incertus & queſtionis inſtitutæ ambiguus. Nobis verò dubium non eſt, quin nefaria ea facinora, quę Strigibus à veteribus plus iuſto ſuperſtitioſis & dæmonum artibus illuſis aſcribebantur, noctù incantatrices illæ & veneficæ vetulæ commitant, quæ ſcilicet auibus nocturnis callidus dæmon imputari voluit, nè maleficia eius detecta, in ipſum authorem reiecta, ab hominibus impedirentur. Si quæ tamen auis Strix dicenda eſt, ea vna ex nocturnis erit, quibus tantùm Ouidij deſcriptio conuenit. Quæ tamen peculiariter ea ſit, incertum eſt. Ouidius ſanè ipſe pręcipuus fabularum author, nihil de earũ natura, aut veritate aſſerere auſus, in magicam vim earum ortum referre videtur:

[c] In Faſtis.

Auis quæ Strix dicenda.

> *Siue igitur naſcuntur aues, ſeu carmine fiunt,*
> *Neniaq́; in volucres falſa figurat anus.*

Κερχνὶς eadem Strigi putata, Latinè ſtridula depaſci traditur τὰς πάρνοπας, id eſt, apes ſylueſtres, ſeu Veſpæ genus, quod vuas, tam maturas, quàm immaturas exugat.

AVGVRIA.

ESSE in maledictis, inquit [a] Plinius, *iam antiquis Strigẽ conuenit.* Vnde [b] Seneca: *Infauſta Strigis omen triſte* vocat, & Pamphilo improba dicitur hoc verſu:

> *Improba Strix, Anſer, Noctua, Mergus, anus.*

[c] Tibullo violenta:

> *Semper & è tecto Strix violenta canit.*

[d] Dares Phrygius vocem earum mali ominis timorẽ veteribus incuſſiſſe innuit:

> *——ſibi credula fingit*
> *Noctiuagas vlulaſſe Striges ——*

Quintianus infandam nuncupat eadem de cauſa:

> *Infandæ cum carne Strigis*

Remaclus taxicolam, quia & Taxus funeſta & mortifera arbor eſt:

> *Mendoſi lemures, taxicolæq́; Striges.*

[a] L. 11. c. 49
[b] In Hercule furente.
[c] In Elegijs.
[d] De bello Troiano.

DENOMINATA.

AB inauſpicatis hiſce auibus, nomen maleficis mulieribus inditum, quas, vt ait, Feſtus volaticas etiam dicebant. Et Italicum vulgus ſtrigas vel magas vocat vetulas, quæ transformari perhibentur in feles, & alias animalium formas, & ſanguinẽ infantium ſugerę. Strigoſum animal quoddam dictum putant, quaſi à Strige exhauſtum.

Volaticæ mulieres quæ.

Strigoſum animal quale.

FABVLOSA.

OVIDIVS [a] Ianum tradit cum Crane Nympha concubuiſſe, & pro concubitu ius cardinis ei donauiſſe, vt à cardinibus ſcilicet, & foribus noxia & infauſta omnia poſſet depellere, & eo munere ab illa Striges nocturnas aues, quæ Procam infantem infeſtabant, & corpore vnguibus laniato, ſanguinem exorbebãt, adhibitis precibus, ceremonijs, ſacrificijs & virga ſacrificij & virga de ſpina alba abactas eſſe. Fabulam recitat his verſibus:

> *Viderat hanc (Cranem) Ianus viſæq́; cupidine captus,*
> *Ad duram verbis mollibus vſus erat.*
> *Nympha iubet quæri de more remotius antrum,*
> *Vtque comes ſequitur diſtituitq́; ducem.*

[a] 6. Faſt.

Iani cum Crane concubitus.

Proca infans à Strigibus infeſtata.

Stulta, videt Ianus quæ post sua terga gerantur,
Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
Nil agis, en dixit, nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu teque potitus, ait
Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto:
Hoc positæ pretium Virginitatis habe.

Virga Striges pellés.

Sic fatus, virgam, qua Striges pellere posset
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit,
Sunt auidæ volucres non quæ Phinaia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt;
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ
Canicies pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosq́ petunt nutricis egentes,
Et viciant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen, sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, ceu carmine fiunt
Nenia, quæ in volucres falsa figurat anus.
In thalamos venêre Procæ, Proca natus in illis
Præda recens auium quinque diebus erat.
Pectoraq́ exorbent auidis infantia linguis,
Et puer infelix vagit, opemq́ petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
Et rigido sectas inuenit vngue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Esse solet seris, quas noua læsit hyems.
Peruenit ad Cranem & rem docet, illa timorem
Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas, flebant materq́ paterq́
Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit,
Fronde ter arbutea limina fronde notat.
Spergit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant,
Extaq́ de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita noctis aues extis puerilibus, inquit,
Parcite, pro paruo victima parua cadit;
Cor pro corde precor, pro fibris sumite fibras
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit prosecta sub æthere ponit:
Quique adsint sacris respicere illa vetat.
Virgaq́ Ianalis de spina sumitur alba
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.
Post illud nec aues cunas violasse feruntur,
Et rediijt puero qui fuit antè color.

Idem Ouidius Strigis carnes enumerat inter alia medicamenta, quibus Aesoni Iasonis patri inuentam Medea restituit:

Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas
Et Strigis infames ipsis cum carnibus, alas.

MEDICA.

Ex sententia C. Titinij Poetæ, qui fabulas togatas scripsit Q. Serenus puero à Strigibus fascinato, allium præcipit annecti pro amuleto:

Præterea si fortè premit Strix atra puellos,
Virosa immulgens exertis vbera labris,
Allia præcepit Titini sententia necti,
Qui veteri claras expressit more togatas.

Superstitiosi

Superstitiosi mali superstitiosum remedium nugator Kiranides adfert, & fabulosus scriptor: *Si vtrumq́, inquit, oculum hianæ extraxeris alligaueriśq, vtrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & Strix, quæ necat infantes, & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet.*

DE CAPRIMVLGO. Cap. IX.

CAPRIMVLGVM, etsi specie à reliquis admodum differat, non temerè tamen nocturnis accensuimus. Hoc enim cum illis commune habet, quòd interdiu parum clarè, aut ferè nihil videat, quæ res in nocturnis pręcipuæ cõsiderationis est, & quòd potissimas suas actiones, vt volatum, rapinam, caprarum suctum, haud secùs atque illæ, nocte exercet. Natura verò & forma reliquis nocturnis dissimillimus, & Cuculo, quàm Noctuæ similior, vltimum inter has locum meretur.

ÆQVIVOCA.

DIVERSA ab hac auis est Aegithalus, quam Latinè Parum dicimus. Aliqui tamen nominis vicinitate decepti, cum Aegothela, eum, id est, cum Caprimulgo confundunt. Nam [a] Aristophanis Scholiastes, *Aegithalus*, inquit, *Accipitris species est*, & rationem nominis, quæ Aegothelę conuenit, subiungit.

Aegithal. Parus. [a] *In auibus.*

SYNONIMA.

CAPRIMVLGVS Gręcè Αἰγοθήλης, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd capram sugat. Apud Latinos similiter Caprimulgi nomẽ à mulgẽdis capris inuenit. Nostrates eum Calcabotto indigitant, fortasse quòd bufones, quos bottos vocant, calcare seu conculcare, aut pedibus prehendere, & subigere soleat. [a] Bellonius eam auem putat, quam Galli Fresaye vel Effraye nuncupant, quàm rectè, ignoro. Alibi Aluconis quandam speciem pro Gallorum Fresaye, siue Effraye exhibet, neque vnico, aut simplici errore, cùm iam ex eadem Caprimulgum, & antea Strigem fecerit, atque ita ex triplici auium genere vnum componit. Quantum enim Strix à Caprimulgo differat, vtriusque descriptio demonstrat. Normanni, alitem eam nocturnam Fresaiam videntur vocare, quam nos capite de Strige depinximus. Videtur tamen post errorem suum Bellonius agnouisse Caprimulgũ, cùm visum eum à se in Creta veris suis notis depingat, & genuinã eius ad Ornithologum iconem aliquando miserit. Verùm non debebat vernaculas saltem voces ignorare. Si enim verum erat priorem illã nocturnam, quæ Aluconis videtur species, à Gallis suis Fresaye siue Effraye appellari, quomodo, inquit alibi, verum Caprimulgum in Creta, qui Cuculo similis est, eisdem ob horribilem vocem eodem nomine venire? At fieri potest, ut similis vtrisque vox ipsis imposuerit. Germani nomen Caprimulgo proprium non habere videntur, forsan quòd hæc auis apud eos aut rara inuentu, aut nulla sit. Turnerus tamen ex vetuli cuiusdam opilionis Helueti relatu Paphos eos, id est, Sacerdotes lingua sua vocari autumat. Verùm ridiculi nominis quænam ratio assignari possit, non video.

Αἰγοθήλης, & eius etymolog. Calcabotto. [a] *Lib. 2. de auib. c. 35.* Bellonij triplex error. Strix à Caprimulgo differt. Fresaia Normanorũ qualis. Paphi qd.

DESCRIPTIO.

CAPRIMVLGVS (inquit, [a] Aristoteles) *auis mõtana est magnitudine paulò maior, quàm Merula, minor, quàm Cuculus.* [b] Plinius *grandioris Merulæ aspectu* esse tradit. [c] Bellonius tam colore, quàm magnitudine fermè Cuculum eum repræsentare etiam affirmat. Hic, cuius nos imaginem exhibemus, vndiquaq; nullis reclamantibus notis, illi, quem Aristoteles, & Plinius describunt, respondet. Est enim non tantùm reuerà Cuculo paulò minor, sed præterea ita illi similis, ut Cuculum iures, nisi insuitata pedum, crurumq́; exilitas & breuitas, & diuersa constructio obstaret. Ab extremo rostro ad vltimam caudam dodrantem, & pollucem longus est. Rostro perquàm exiguo, si reliquo corpori & capiti compares, vix Passerino maiore, nigro, nihil aut modicum adunco, plumulis gracillimis, tanquam pilis quibusdam supernè ad nares, & infernè sub mento ceu barbula. Caput vertice longo est, ac compresso. Oculi grandes admodum, iris, pupilla prorsum nigrę rarissimo exemplo, nisi id ob ætatem, quæ tenerior fuisse videtur, accidat, vt in Columbis Accipitribusuè fieri videmus, quorum oculi primùm nigerrimi toti, ætate

[a] *9. H. c. 30* [b] *L. 10. c. 40* [c] *L. 2. c. 36* Magnitudo. Rostrum. Caput. Oculi.

increſcente paulatim nigro, glauco, alioué diſtinguuntur. Quæ totum corpus veſtiũt plumæ, medio iuxta calami ductum vtrinque nigræ, extremo apice albę, cætera leucopheæ ſunt, quare Accipitrinam ſpeciem præ ſe ferre videtur. Remiges alarum tantùm nigræ, maculis ſubluteis interſtinctæ. Tegetes in primo, aut altero ordine per tranſuerſas alas maculam albam ducunt. Gula, pectus, venterq́; tota ferrugineo colore diluto, & notulis ſeu lineolis fuſcis haud continuis, tranſuerſis, uti in Accipitribus quibuſdam reſperguntur. Cauda perinde atque Accipitribus, & nocturnis nonnullis rapacibus, pari ex interuallo, nunc nigris, nunc ferrugineis maculis viciſſim exornata, quam remiges longiſſimæ binûm, aut ternorum ferè digitorum ſpatio ſuperant. Femora, cruſcula, & pedũculi adeò exigua, tenuia, breuia, vt nullam 10 equidem norim etiam ex minoribus, cui hæc omnia minora ſint, vna excepta Hyrundine apode, non quòd pedes nõ habeat, ſed quòd admodum exiguos. [d] Ariſtoteli ſic dicta. Color tibiarum, & pedunculorum ferrugineus eſt. Digiti terni antè, retrò vnicus, contrà atque in Cuculo, cui vtrinque bini, vti Picis, Pſittacis, & nocturnis non auritis. Quod [e] Iſidorus magnam eſſe Aegothelam tradit, abſolutè verum nõ eſt, niſi comparatione ad minutiores auiculas, ut Paſſeres & ſimiles. At minimè nihil eſt, quod roſtro eum lato eſſe dicat, quod tamen non de roſtello ipſo, quod exiguum, ſi cætero corpori conferas, & vix Paſſerino maius habet, ſed de oris hiatu intelligendũ eſt, quem, reuera in maximam amplitudinem diducit. Ornithologus in appendice ſua, quam poſt edidit, pulcherrimã hanc iconẽ pro Caprimulgo exhibet; noſtræ in eo potiſſimum diſſimilem, quòd roſtrum aduncum habeat, & tibias plumis obueſtitas. Ve- 40 rùm nùm Caprimulgus ſit, mihi minimè conſtat.

[d] *Hiſ.* 1. c. 1.

[e] 12. *Orig.* cap. 7.

50

VISVS.

CAPRIMVLGVM[a] Plinius abſolutè viſu carere interdiu tradit, & nocturnum furem vocat. [b] Ariſtoteles non omninò viſione priuat, ſed clara tantùm, cùm inquit: *Parum clarè interdiu videt, ſed noctù perſpicax eſt.* Vnde tunc ad furta ſua committenda aptior & promptior eſt.

[a] L. 10. c. 40

[b] 9. H. c. 30.

VOX.

[a] Lib. 2. de auib. c. 5.

PETRVS [a] Bellonius Caprimulgos aſſerit à ſe in Creta viſos, noctù per vrbes volitantes, clamore adeò horribili, vt etiam audientibus pauorem incutiant. Is fortè non abſimilis erat querulæ Bubonum aut Vlularum voci. Vnde Gallos ſuos Freſayos, ſiue Effrayas eſſe iudicaſſe ait, quæ vel ipſomet authore auis nocturnæ ſpecies ſunt, & quantum figura & deſcriptio earum docent, ex Aluconum genere, & Vlula flammeata Ornithologo.

LOCVS.

[a] 9. H. c. 30.

AVIS, inquit [a] Ariſtoteles, montana eſt. Vetus eiuſdem interpres, ut quidam citant, etiam inter lapides eum degere interdiu ait; Bellonius nidificare inter rupes montium circa mare in Creta teſtatur. Cùm enim illic capras ſuas in montibus incolæ paſcant, & ne nocte quidem ſtabulorum ſeptis includant, itaque paratum ſemper & uicinum habent lactis caprilli pabulum. Et quem nos delineatum damus in montanis agri Bononienſis natum aſſerebant ruſtici, & in ſtabulo caprino captum. Romæ eos ſæpè à paſtoribus deprehendi Petrus Gyllius retulit. Iſidorus, & Albertus Aegothelan auem peregrinam faciunt, quæ in Oriente reperiatur, ſibi nempè incognitam. Ego equidem aut in Gallia, aut Germania eam uix inueniri credo.

GENERATIO.

[a] 9. H. c. 30.

AEGOTHELAS (authore [a] Ariſtotele) *parit oua duo, aut tria cùm plurima*. Nidulari nonnunquam humi perhibetur, in quo oua Columbinis paria, ut plurimùm bina, ipſe fouet, ſecus ac adulter Cuculus.

VICTVS.

PLINIVS *fures nocturnos Caprimulgos* uocat, quia, ut idem inquit, *Intrant paſtorum ſtabula, caprarumq́ue uberibus aduolant, propter ſuctum lactis, qua iniuria vber emoritur capriſq́ue caecitas, quas ita mulsêre, oboritur.* Quinimò non ſolùm excæcari capras, areſcentibus vberibus, ſed & ipſas extingui, quorundam opinio eſt. In Creta verò aliiſque regionibus, vbi moris non eſt pecus ſtabulis noctù includere, capras etiam in montibus, quibus & ipſi hac de cauſa gaudent, de nocte emulgent.

Finis Libri Octaui.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Nonus.

Qui est

DE AVIBVS MEDIÆ NATVRÆ, hoc est, partim quadrupedis, partim auis naturam referentibus.

DE VESPERTILIONE. Cap. I.

TAMETSI Vespertilio uon solùm à nocturnis, verùm etiam à cæteris omnibus auibus ita discrepet, vt non immeritò cunctis rei naturalis peritis hactenus dubitatum sit, vtrũ auibus potiùs, an quadrupedibus annumerari debeat, utrorumq; etenim naturam participat. Vnde [a] Varro:

Quid multa? factus sum Vespertilio, neque
In muribus planè neque in volucribus sum.

[a] *In Agathone.*

Nos tamen cùm Ornithologi & Bellonij exemplo, tùm rationibus magis permoti, inter aues & quidem nocturnas ponendum existimauimus. Volat enim, etsi cute potiùs, quàm pennis; Volare autem solis auibus proprium est. Pennatum esse verò non; cùm pennis Vespertilio careat. Binos præterea tantummodò, qui perfecti sunt, more auium pedes habet, eosq; in posteriore corporis parte. Nam qui in medijs alarum membranis sunt, singuli digituli, unci potiùs alarum, quàm pedes dicendi sunt; Si quis tamen quatuor eum pedes habere contendat, ego vix vllum eorum vsum esse dixerim: semper enim aut obuolitat, aut ex alarum hamulis, cùm à volatu feriatur, parietibus tabulisuè adhæret, aut in humum lapsus, ne repere quidem, nedum dicam, cursu fugam moliri potest: vnde nullo negotio capitur. Quare meo quidem iudicio, non tam quadrupedibus, quàm auibus annumerandus videtur. In nocturnis verò vel ideò reponendus est, quòd non aliter atque illæ noctu tantùm visu, volatu, venatu, valeat, & interdiu ocietur: Ob hoc tenebrarum commertium, etsi alioquin tetricæ, & luridæ, non defuit tamen sua, cui placeret, Dea, Proserpina scilicet, Inferni Regis vxor. Illud verò magis mirandum videtur, humanam rationem eò cæcitatis demonis astu adduci potuisse, vt tam impuram auem, & quæ vel ipso aspectu homines terret, adorarent; atque pro numine quodam venerarentur, quod de Indis regni Mexici incolis [b] Paulus Grysaldus memoriæ prodidit.

Cur Vespertilio inter aues describatur.

Vespertilio Proserpinæ sacer.

[b] *Ex Hist. Ind. lib. 3.*

SYNONIMA.

ATALEPH, עטלף Leuitici vndecimo exponitur Vespertilio, reptile alatum, vnde pluralis numerus Atelaphin apud [a] Isaiam, & capitur pro imaginibus Vespertilionum. *Accedit sanè hæc vox ad Græcam Attelabus*, quod reptile est alatum. Dauid Kimhi interpretatur Ataleph murem alatum, nocte volantem, id est, Vespertilionem. [b] Chaldæus alibi habet Atalæpha אטליפא, Arabs Baphas בפאש. Persa An seb perak, אנ שב פרך. *Septuaginta Nycteris* Νυκτερίς. Hieronymus, vt & Leuitici vndecimo, hic & illi. Sunt qui Vpupam exponunt nomen Hebraicum Ataleph, quod

Ataleph. [a] *Cap. 2.* Attelabus. Mus alat^o. [b] *14. Deut.* Atalæpha. Baphas. An seb. Perach. Nycteris.

[c] *Cap.2.* Laatalephi pro Veſpertilione. Cheporperot. [d] *L.2.c.779* Chafas. Sizarach. [e] *Deut. 14.* Νυκτερὶς. Φαλκη q.d. Rhóphæa. Nominis ratio. [f] *Lib. 23. de anim.*

quod non laudo. In [c] Eſaiæ tranſlatione Hebraicè pro talpis legitur peros, pro Veſpertilionibus Laatalephim. Abraham Eſra Cheporperot legit, quam vocem alij diſiungunt, & aues noctù volantes exponunt. [d] Auicenna Veſpertilionem Chafas nominauit. Inde corrupta eſſe puto uocabula Cafeſcis apud ueterem Auicennę gloſſographum, & apud Syluaticum Cafeckſo, utrumq; pro Veſpertilione. Sizarach eſt lac Veſpertilionis, inquit Andræas Bellunenſis, quam ego uocem Perſicam eſſe reor, quamquam [e] Perſa pro Hebraica Ataleph, id eſt, Veſpertilione uerterit Sebperack, uoce non admodum differente: Hinc corruptæ uidentur uoces Scetazirach pro Veſpertilione apud Syluaticum. Secranrach apud eundem, & Scerrazirai apud ueterem Auicennæ gloſſographum utrumque pro lacte, uel urina Veſpertilionis. Idem Syluaticus alibi Alcionetum Veſpertilionẽ eſſe dicit, neſcio qua lingua. Græcis priſcis Νυκτερὶς à nocte dicitur, & hodie νυκτερίδα. Græca uoce Plinius quoque alicubi utitur, quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à Veſpertilione diuerſam putârit. Dixit autem Nycterin, ut & Drepanin, ego Nycteridem malim, & Depanidem, quoniam rectus eorum oxytonus eſt. Φάλκη Heſychio & Varino duo ſignificat, nempè ſqualorem comæ, & Veſpertilionem. Rhomphæa Kiranidi eſt Nycteris (quamuis interpres Noctuã reddidit) Νυκτάλωψ, & φιλεσπερος pro Veſpertilione leguntur apud Philen. Quidam hodie in Græcia Veſpertilionem γλαύκη, & κεκαβάγια nominari ſcripſit, quæ tamen alibi rectiùs Noctuæ attribuit. Veſpertilio *animal biforme*, inquit Nonius, *dictum quod veſpere ſe ad volatum præparat noctis:* Vnde Ouidius:

Cuius generis ſit. Sorex auis. Semimus. Auis nõ auis.

Nocte volat, ſeroq; tenet à veſpere nomen.

[f] Albertus paulò curioſiùs uocis rationem ad ſingulas uſque ſyllabas indagat, & Veſpertilionẽ dictum ait, quaſi veſpere utentem alis. Plinius, Macrobius, & alij eruditi maſculino genere efferunt, recentiores quidam, uti etiam Albertus, fæminino. Victorinus Veſpertilionem auem ſoricem appellat. Valla ſemimurem. Sereno periphraſticè dicitur auis *tremulis ſimulat quæ pellibus alas*. Item in Platonis ænigmate, Auis non auis. Veſpertilio Italicè dicitur Notula, uel Nottola, quam uocem aliqui Noctuam non rectè interpretantur, eo decepti, quòd à nocte deriuatam uiderent. Alibi Sporteglione, ut Scoppa ſcribit: alibi Ratto pẽnago, quaſi mus pennatus, ſeu potiùs alatus, nempè in Lombardia, uel Barbaſtrello, ut Bononiæ: item Pipiſtrello, Vipiſtrello, Vilpiſtrello, quæ omnia à Latino Veſpertilione detorta uidentur, & Sanazarius uoce omninò Latina Veſpertillos etiã uocauit. Luſitanicè Morcego, uel Murziegalo, id eſt, mus cæcus. Gallicè Chaulue ſouris, uel Souris chauue, quaſi caluus ſorex, uel mus glaber, non quidem pilis, ſed pennis. Iiſdem etiam Ratte pennade uocatur dictione Italicæ ſimili. Aliter Ratte uolage, id eſt, mus uolans, uel uolaticus, item Ratte ſauuage, id eſt, mus ſyluaticus, ſeu ſylueſtris. Germanis dicitur Flaedermauſs, quæ uox denotat murem, qui inter uolandum tremulas alas concutiendo ſonum excitat, licet obtuſum. Hoc enim ipſis proprium uerbũ Fladderen ſignificat. Vnde metaphorico ſenſu Flaedderen ſumitur pro garrire, diciturq; de his, qui nimia loquacitate importuni ſunt, præſertim apud Saxones & Vbios. Simili uocabulo utuntur Belgæ, & alij Germaniæ ſuperioris populi. Nam pladderen dicunt de Anſeribus, aut Anatibus, aquam ſubindè alis uerberantibus, atque ita ſonum edentibus. Alio nomine Veſpertilio Germanis appellatur Speckmauſs, id eſt, mus laridi, quòd laridũ lubẽter arrodat. Inferiores Germani Vledermuys, ſiue conciſè Vlermuys pronunciant. Anglicè à Bal, à Reare mous. Polonicè Metoperls. Illyricè Netopyrz.

Nottola. Ratto penago. Barbaſtrello. Morcego. Chaule Souris. Flaedermauſs. Speckmauſs. Vlermuyſs.

GENVS.

Veſpertilio an auis, aut quadrupes.

[a] *4. de part. cap.15.*

DE Veſpertilione ſemper authoribus dubitatum eſt uolucribuſnè, an quadrupedibus eſſet attribuendus. Quæ lis ſanè non aliunde originem duxit, quàm ab ipſa animalis natura, quæ ita utriuſq; particeps eſt, ut neque huius, neq; illius generis eſſe, ad utrumq; tamen pertinere uideatur. Expoſuit ambiguitatẽ hãc prolixè [a] Philoſophus: *Vituli marini, & Veſpertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus, & terreſtribus, hi cum volucribus & pedeſtribus, ideò participes, & vtrorũq; & neutrorum ſunt. Veſpertiliones quidem pedes, vt volucres habent, ſed vt quadrupedes non habent. Cauda etiam tam quadrnpedis, quàm volucris carent; nam quia volucres ſunt, cauda quadrupedis vacant, quia pedeſtres, volucris: quod ijs neceſſariò accidit. habent enim cuteas pennas, nullam autem volatile caudam habet, niſi penna ſciſſa volatile ſit. Genus enim id caudæ ex penna eiuſmodi conſtat. Cauda verò quadrupedis generi volatili adiuncta vel impedimento eius pennis proculdubiò eſſet.* [b] Plato præterea *auem non auem* uocat. *Eſt enim*, ut ait Nonius, *mediæ cuiuſdam inter auem & murem ſpecies, vt mus alatus dici poſſit*. & Valla non illepidè ſemimurem uocat. Solus ſanè uolucrum & auriculas, & dentes, denique

[b] *In Grypho.*

denique & mammas habet. Viuum fętum, quem inſtar quadrupedis parit, ſtatim genitũ mammis lactat. Eum quatuor etiam pedibus incedere addit Macrobius, adeò vt cõcludere audeat, Veſpertilionem, etſi pellitis alis volet, inter volantia tamen habendum non eſſe. Mihi verò nullis ingredi pedibus videtur, imò ne poſterioribus quidem, qui perfectiores ſunt. Semper enim aut volat, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (hos enim digitos potiùs quàm pedes dixerim, quòd imperfecti ſint, & ſinguli & veluti unci alarum) ædificijs, ſaxis, arboribus adhæret. Veſpertilionem ergò, cùm neque quaternos reuera pedes habeat, neque his ipſis incedat (etiamſi Ariſtoteles contrarium aſſerere videatur) non tam quadrupedem, quàm uolucrem eſſe, quis non abſurdè inferet. Volat certè, etſi cutaneis alis; itaque neſcio quàm rectè à volantibus Macrobius eum excludat. Nam, ut diximus, ſemper aut uolat, aut vbi volando feſſus eſt, vncis illis alarum è parietibus depender, graditur nunquam. Quare ſi offenſis ad gladium baculumvè de induſtria in aërem elatum alis, in terram decidat, iam de eo actum eſt, nec ulla effugij, aut ſalutis via ſupereſt, quòd pedibus illis ſeſe humo extollere nequeat. Quod ſi vel tantillum quidem pedibus inniti queat, ut alis liberè agitandis daretur locus, iam nullo negotio in altũ ſublatus euaderet. Verùm, ut res loquitur, pedes illi inepti ſunt, & nullius penè uſus, haud ſecus atque Hirundinibus, quas ſimili de cauſa Apodes [c] Ariſtoteles dixit. Nam & pedibus ipſæ, licet eos habeant, ob breuitatem tamen, & exilitatem uti nequeunt, imò ſi in humum fortè decidãt, nullo pacto, aut vix ſubuolare poſsũt. His & alijs de cauſis uolucris mihi potiùs, quàm quadrupes exiſtimãdus Veſpertilio uidetur. Etſi enim, ut ipſe Macrobius, uelut ſui oblitus, alibi affirmat, incertæ ſit naturæ, quod tamen ad alites propiùs accedat, communis propè omnium authorum conſenſus obtinuit.

[c] *Lib. 1. Hiſtor. c. 1.*

DESCRIPTIO.

ANTEQVAM ad particularem Veſpertilionis deſcriptionem veniamus, paucis præmonebimus, non unum eſſe Veſpertilionum genus. Primum enim ſexu differunt, quod vel ex eo conſtat, quòd more quadrupedum coëant, generent, & membris genitalibus pene, & vulua apertè diſtinguantur. Diſcrepant quoque & qui eiuſdem ſexus ſunt, conſtitutione nonnullarum partium diuerſa, figura, numero. Quidam murinum caput obtinent, alij caninum potiùs. Sunt quibus cauda nulla eſt, aut ſaltem membrana undiquaque inuoluta, vt noſtratibus, imò Europæis penè omnibus. Alijs cauda longa, uelut muribus, ultra membranas ultimas protenſa, vt in Africa, & Aegypto næoterici obſeruarũt. Reperiuntur quibus quaternę aures ſunt, quales à nobis in agro noſtro Bononienſi viſi, & quibus binæ tantùm, ut pleriſq; uulgaribus, & paſſim obuijs. Denique & colorum diuerſitas eos diſtinguit. Alios enim nigros, alios fuluos, alios ſubalbos, & cinereos uidere eſt. Sed ad deſcriptionem ſingularum partium accedamus, Veſpertilio, cuius cùm maris tùm fæminæ iconem damus, quem aliquando in agello Anzolæ vulgò dictæ, in Bononienſi agro à ruſticis nepotum meorum Alexandri I. V. D. & Iuliani de Grifonis captũ obſeruaui, erat huiuſmodi. In primis quatuor auriculas habebat, quales etiam in Gallia, & alibi reperiri teſtatum reliquit Bellonius. Harum binæ ſuperiores quadruplo erãt maiores inferioribus, ad ſimilitudinem aſininarum, ſi reliqui corporis proportionem ſeruemus, ita collocatę vt maiores ſua capacitate interiori, minores infernè includerent, conderẽtq; parte præſertim poſteriori. Caput murino ſimile; Sed canino quoſdam eſſe Albertus ſcripſit. Roſtrum enim omnes ab auibus admodum diuerſum erat, rictu magno, amplo admodum, & nares inſtar vituli. In oris ſinu dẽtes habebat uigintiquatuor, in ſingulis mandibulis duodenos, quorum quatuor medij, tàm supernè, quàm infernè cæteris murium uerorum dentibus anterioribus diſſimiles erant. His enim duo antici vtrobiq; oblongi, Veſpertilioni, ut in canibus. Erant autem utriuſque maxillæ dentes ſerrati, teretes, longiuſculi. Bellonius triginta quatuor, decem & octo in mandibula inferiori, in ſuperiori ſexdecim ſeſe obſeruaſſe tradit. Maxillas tã intus, quàm foris, pilus oblongus niger obueſtiebat. Lingua longa erat, cuiuſmodi animalibus, quæ carnibus uiuũt, libera, ſoluta. Pupillæ oculorum nigreſcebant. Mammillas in pectore gerebant, ut homo & elephas, uolucrum ſoli, quibus mox editum fœtum lactabant. Alæ eis membranaceæ ſeu pellitæ, quas uix rectè ob uſum, Ariſtoteles & Plinius pennas vocant exangues. Incipiebant autem ab armis, & per latera per axillas continuo ductu ad crura vſque ferebantur, eaq; ipſa circumambiebant. Hæ quatuor flexus habebant ſeu plicas, quas Bellonius articulationes vocat, quibus inter uolandum alas dilatant, & contrahunt. Medijs ſuperiorum alarum flexibus, quos cubitos Albertus nominat, quique in plures alios deorſum flexus diuaricantur. digituli ſinguli, vnguiculis hamatis, acutiſſimis inſtructi, quibus parietibus ſeſe affigunt, annectebantur.

Differentię à ſexu.
A partibus.
A colore.
Aures.
Caput.
Roſtrum.
Nares.
Dentes.
Maxillæ.
Lingua.
Pupilla.
Mãmillæ.
Alæ.

ctebantur. Videbantur autem in ſupremis alis, quaſi rudimenta quædam brachiorum, eaq; neruoſa apparere, quæ in vncum commemoratum definebant, quam rem [a] Ouidius innuit, inquiens:

[a] *Metam.* 4

——Paruos membrana per artus
Porrigitur tenuesq; includunt brachia pennæ.

Alæ.

Alarum longitudo vnà cum corpore extenſa, ſcilicet dodrantis & palmi erat, latitudo trium digitorum. Color corporis, quod totum piloſum erat inſtar muris, fuluus. Pedes qui inferiori membranæ alarum innituntur, atq; è ventre exporriguntur, ad caudæ latera, bini ſingulis in quinos digitos diſſecti, vnguiculis aduncis inſtructi, in medio ampli, ac ſi palmam efformarent, imò verò manui non abſimiles erant. Pedes igitur Veſpertilionem habere non negandum eſt, neque id [b] Ariſtoteles ipſe negat, ſi attentè eius verba legantur. *Pedes*, inquit, *auibus additi ſunt, cùm alimenti gratia, tùm vt rectè ſtarent, excepto Veſpertilione, nam huic ſoli his opus non erat, cùm ex aëre alimentum habet, nec quiete indigeat.* Etſi enim pedibus cùm ad alimentũ comparandum, tùm ad ſtandum non indigeat, non ideò tamen pedes eũ habere negat, quod etiam alibi affirmârat. Ex eodem etiam Plinius fortè ait: *Qui negant volucrem vllam ſine pedibus eſſe, confirmant & Apodas habere & Nycterin.* Cauda eum quãuis etiam [c] Ariſtoteles carere tradit; (*Nã quia*, inquit, *volucer eſt, cauda quadrupedis vacat, quia pedeſter, uolucris, quòd ei neceſſariò accidit. Habet enim cutaneas pennas. Nullũ.n. volatile caudam habet, niſi penna ſciſſa volatile ſit*) præterquam quòd noſtratibus Veſpertilionibus cauda quædam medijs, atque infimis alarum membranis ſub ventre inuoluta eſt, & ad extremam earundem apicem exporrigi videatur, aut quę ſaltem caudę vicem, aut imaginem habeat, certè Philoſophi argumẽtum eludunt Veſpertiliones Africani, quibus caudam longè vltra vltimam membranam protendi [d] Bellonius oculatus teſtis, author eſt, qui in ampliſſima Aegypti pyramide plurimos ſeſe offendiſſe Veſpertiliones ſcribit, noſtris ſaltem diſſimiles, quòd caudam haberent, ut mures oblongam, & quatuor digitos extra alarum membranas prominentem.

Color.

Pedes.

[b] *Lib. de Spiritu.*

Cauda.

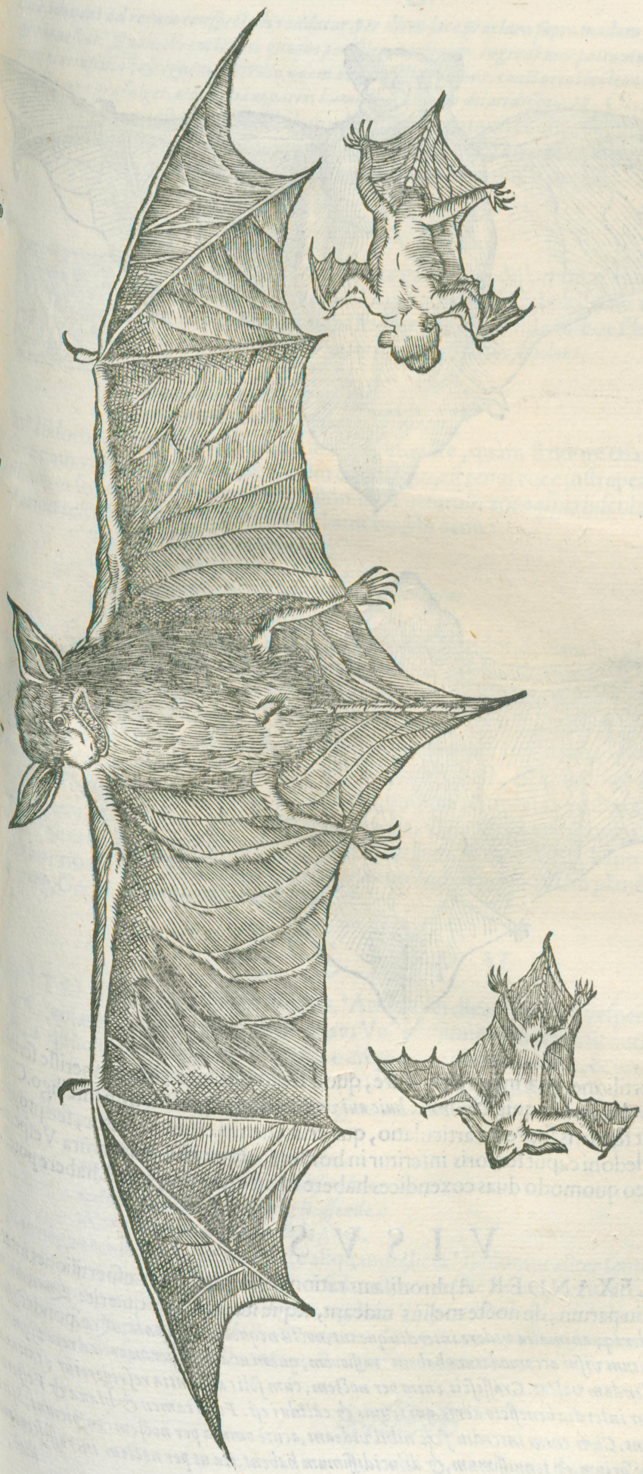
[c] *H.4.c.13.*

Veſpertiliones caudati.

[d] *Lib. 2. de Auib. cap. vltimo.*

Obſeruati

Obſeruati ſunt mihi alij Veſpertiliones fęmina & mas vulgaris formæ, quibus binæ tantùm auriculæ, neq; ita lōgę erāt, vt ſupioribus eæq; nigræ. Icones eorum mox ſubinde dabimus. De harū ſitu [c] Albertus Magnus ſic ſcribit: *Quia Veſpertilio accedit ad naturā quadrupedis, ideò habet auriculas, ſicut quadrupes in ſuperiori parte capitis ſui, cùm homo, & cætera bipeda aures, vel earum meatus habeāt in inferiori parte lateris capitum ſuorum retrò articulū maxillæ.* Huius ambæ alæ exporrectę longitudine erant duorum dodrantum. In hoc mēbri genitalis meatus aptè cóſpiciebatur, ponè podicē. Marē ſimiliter ex pene cognoui, eoq; ſatis magno, qui uti canibus foras prominebat, atq; tum arrigebatur, & poſt hunc vnicum tantùm foramen retrò conſpexi. Pili in mare nigriores, quā in fæmina, quæ flaueſcit magis, licet ratione ætatis etiam colorem nonnihil variare putem, vt quidam, ſub aluo præſertim, fului, alij cinerei nōnulli ſubalbi appareant. Aures quoque mari nigerrimi ſunt. Interiorū partiū eadē prorſus conſtitutio eſt, & forma

Veſpertilionis fęminæ communis. deſcriptio.

[c] *Lib. 23. de animal.*

Alæ.

Vulua.

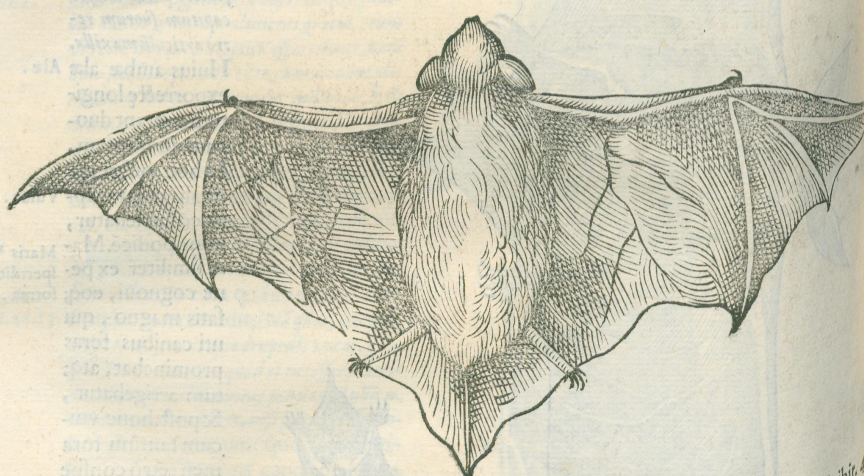
Maris Veſpertilionis forma.

Color.

Aures.

Partes internæ.

& forma in Vespertilione, quæ in terrestri mure, quod Bellonius se re ipsa comperisse scribit. 40 Quid Plinius sibi velit, dum inqnit, *Coxendix huic aui una traditur*, equidem non intelligo. Cùm enim coxendix sit femoris suprema articulatio, qua crura uentri coniunguntur, seu propriè os illud, cuius cotyledoni caput femoris inseritur in homine, atque cùm duo crura Vespertilio habeat, nō video quomodo duas coxendices habere nō sit dicendus, si unā habere potest.

Coxendix.

VISVS.

[a] Lib. 1. Problem. 66.

ALEXANDER[a] Aphrodisæus rationem reddit, cur Vespertiliones interdiu parum, de nocte meliùs uideant, atque ita primùm quærit: *Quamobrem* (*sp*)*plerą; animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam* (respondet) *spiritum visui accomodatum habent crassiorem, quàm ut aërem permeare ad rem usque extendendam valeat. Crassescit enim per noctem, cùm solis abscentia refrigeretur; extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis & calidus est. Feles tamen & hiænæ & Vespertiliones contrà se habent. Cùm enim interdiu ferè nihil videant, acutè omnia per noctem conspiciunt, Spiritum quidem illum visorium, & tenuissimum, & dilucidissimum habent, ita ut per noctem incrassescens modicè,*

dicè, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce præclara supra modum extenuatus expandatur & euanescat: Quamobrem leones quoque per solem acriorem ingredi non patiuntur; Sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ydem ob eam rem fugiunt; constat talem leonis aciem esse, argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorum dilucidissima est. Quæ sententia meo quidem iudicio vera est, & tanto Philosopho digna, quamuis & alij id iudicare possint. Certè Vespertilionem sub noctem potissimùm, seu vesperi euolare constat, tanquam solis & lucis osorem. Vnde Proserpinæ tenebrarum Principi eam dicarunt Veteres.

Leonis visio.

Vespertilio cur Proserpinæ sacer.

VOX.

VESPERTILIO exili voce gannitum & latratum canum potiùs imitatur, quàm murium sibilum. Latini proprio vocabulo hanc vocem stridorem vocant, & Vespertilionem stridere dicunt. Vnde author Philomelæ:

Strix nocturna sonans & Vespertilio strident.

Et Ouidius:

——minimam pro corpore vocem
Emittunt peraguntq; leui stridore querelas.

Et [a] Isidorus, Vespertiliones non tam voce resonare, quàm stridore etiam testatur. Ita τρίζειν Græcum verbum per onomatopœiam confictum, est tenui voce instrepere, qualis est Vespertilionum sonus. Τρύζειν verò per ypsilon de Turturum voce asperiuscula dicitur Eustathio & Varino testibus. Vtitur hoc verbo [b] Homerus, vbi canit:

Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ᾽ ὅτε νυκτερίδες, id est,
——hæ autem (animæ) *frementes sequebantur*
Sicut autem quando Vespertiliones.

Eo loco Eustathius: Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est, stridor, & tumultuatio quędã animis, articulato sermone iam priuatis, itaque animas in nocturnum locum abeuntes νυκτερισιν, id est, nocturnis auibus Vespertilionibus Poëta conferre voluit. Deriuatur nomen τρισμὸς à verbo τρίζειν, & propriè stridor Vespertilionum est, aut murium. Vnde Troglodytæ Aethyopes lingua nulla alteri simili vtentes, sed Vespertilionum more stridentes, τετριγασιν dicuntur Herodoto. Pollux quoque Νυκτερίδας τετριγέναι author est. Et Eustathius τετριγέναι, inquit, dicuntur Vespertiliones, & auium pulli, & nix quoque, cùm latis pedibus calcatur. τρίζειν etiam est stridere, vel frendere dentibus præ iracundia. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo Poëta aliàs κρίγον dixit, teste Eustathio. Inuenitur etiam de elephanti voce verbum τρίζειν. Ab hoc non admodum recedit Germanicum verbum, quo idem planè significant, nempè critzen, Germani præsertim inferiores.

[a] Li. 12. c. 7.

Τρίζειν quid.

Τρύζειν.

[b] Odiss. ω.

Τρισμὸς quid.

Τρίζειν & Τρύζειν quid.

Troglidytarum vox.

Elephantis vox.

Critzen.

TEMPVS.

ETSI *noctù vagari* Vespertiliones, [a] Aristoteles dicat, manè & vesperi tamen potissimùm volare conspiciuntur, vnde etiam Vespertiliones dicuntur, ut author est [b] Isidorus eò quòd lucem fugientes vespertino crepusculo circumuolent, & iuxta Ouidium:

——Lucemq; perosæ
Nocte volant, seroq; tenent à Vespere nomen.

Hinc Petrarcha

Son animal al mondo di sì altera
Vista che contra il Sol pur si difende
Altre però che'l gran lume li offende
Non escon fuor se non verso la sera.

Non negauerim tamen etiam nocte aliquando, licet [c] Bellonius aliter sentiat, eos tota obuolitare, & ad nocturnum hunc volatum sub uesperam sese veluti præparare, ut inquit Nonius. Vnde etiam parasitus adulandi studio vigilans Vespertilioni apud [d] Athenæum comparatur. *Si frigus* (inquit parasitus) *sub dio Merula sum, si ne minimum quidem dormiendum Vespertilio aut lepus,* inuuens Vespertiliones totam noctem insomnes ducere.

[a] 3. Hi. c. 1

[b] L. 12. c. 7

[c] Lib. 3. de Auib. c. ult.

[d] Lib. 6.

LOCVS.

Pſeudolabyrinthus Cretæ.

TENEBRAS in primis amant Veſpertiliones, & loca obſcura habitant, vt rimas, cauernas, meatus ſubterraneos, ſpecus, in quibus, quia nullam admittant lucem, etiam de die circumuolāt, hinc in lapicidina ſeu Pſeudola byrintho Cretæ inter Gnoſum & Cortynam, in quem facibus ingredi neceſſe eſt, ducibus incolis, tot Veſpertiliones ſtabulantur, vt niſi quiſpiam ſibi diligenter ab eis caueat, crebro ingruentium eorum volatu faces extinguantur. In lapicidinæ autem centro magni ſunt excrementorum aceruì, qui magnam eorum ibi degentium copiam arguunt. Stephanus Vimandus Pigius in Apennini ſpeluncis, atque cauernis, quæ propè Puteolos inſignes ſunt, aliquot Veſpertilionum millia ſtabulari ex propria inſpectione tradit, atque dum lucem diurnam fugiunt, eò ſe tanquam in tuta caſtra recipere. Pari pacto in Monaſterio quodam deſerto Miſniæ in Germania tanta Veſpertilionum multitudo eſſe dicitur, ut tot excremētorum aceruis multi carri onerari poſſint. Veſpertiliones enim etſi deſerta, nihilominus tamen & ædificia *Tectaq́, non ſiluas celebrant*, vt Ouidius canit. Albertus frigoris impatiētes eſſe, hyemeq; latere tradit, haud ſecus, atque Vpupam, Miluum, Cuculum, aliasq; nonnullas aues, quod ipſe dormire vocat. Tum enim intra latebras ſeſe continent, neq; prouolant, ſed loco uno, cuius tepore quodam amico fouentur, immoti manent.

Veſpertiliones in ſpecubus montium.

VOLATVS.

VESPERTILIO, etſi pennis deſtitutus ſit, euolat tamen alis pellitis, aut, vt inquit Iſidorus, *brachiorum membranis ſuſpenſus*, quæ huic & vulpeculæ uolucrum ſolis à natura datæ ſunt. Atque hæc inexplicabilis illius ſummi opificis ſapientiæ pars eſt, qui etiam abſq; pennis uolatum exercere, & per aëra ſublimes ferri hiſce animantibus dedit, alioquin cæteris uolucribus pinnarum ope fieri ſolitum. Itaque etſi, vt canit [a] Ouidius:

[a] *Metamor.* 4.

——Non illas pluma leuauit
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.

Etenim, ut idem ibidem:

——paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq́, includunt brachia pennæ.

Volatum verò, ut teſtatur D. [b] Baſilius, agunt indirectum, quippè qui rectà nunquam ferri poſſunt ob ſemper obuerſantem timorem; itaque tortuoſo & incerto maximè uolatu huc illuc temerè pererrant, ac circumuagantur, atque haud ita longè à terra. Vnde fieri uidemus, ut ad quoduis fortè obſtaculum facillimè offendant. Cùm autem longa obuolitatione feſſi ſeſe ad quietem componunt, minimè ſedere, aut ſtare inſtar aliarum auium ſolent, uerùm hamis digitulorum, quorum rudimenta in medijs alis habent, parietibus, ſaxis, arboribus, aut cauernarum fornicibus ſeſe appendunt. Vnde Homerus fingit Vlyſſem ramis arboris adhæreſcere inſtar Veſpertilionum, ſiue (ut inquit Euſtathius) ad oſtendendum robur ramorum, quibus Vlyſſes grauis alioquin corpore, uelut leuis Veſpertilio hæreſceret, ſiue quòd hæc auis non ſuper ramis ingredi, ſed ab eis pendere ſoleat: uerſus [c] Homeri ſunt:

[b] *Conſt. monaſt. c.* 9.

[c] *Odyſſ. M.*

Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, ὀυδέ πη εἶχον
Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.

Hos Andreas Diuus ad verbum ita transfert:

Huic inhærens tenebar, ſicut Veſpertilio, neque alibi poteram,
Neque inſiſtere pedibus firmiter, neque aſcendere.

Proprium etiam Veſpertilionum eſt, vt teſtatur Euſtathius, continuata ſerie, & veluti catena quadam inter ſe cohærere, ut [d] Homerus etiam canit, vbi animas piorum, quas Mercurium in infernum deducere ſcribit, ſibi inuicem conglobari more harum volucrum introducit:

[d] *Odyſſ.* Ω.

——Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται.

——Hæ autem frementes ſequebantur
Sicut autem quando Veſpertiliones receſſu antri magni
Strepentes volant, poſtquam aliquis cadere fecit,
Multitudine è petra ſibiq́, inuicem cohærent.

Quibus

Quibus verbis Homerus etiam Vespertiliones saxorum, & antrorum parietibus, ut antè diximus, appendere solere docet, quod cùm Bellonius Africanis solis conuenire arbitratur, vehementer fallitur. Nam & nostrates haud secus, atq; illi, cùm post longam circumuolitationem lassi quietem quærunt, statim digitulorum hamulis sese ex muro suspendunt, vt non semel data opera obseruauimus. Sed *volat etiam Vespertilio*, vt Plinij verbis vtar, *geminos implexa infantes.*

Bellonij error.

CIBVS.

VESPERTILIONI in cibatu culices (inquit Plinius) gratissimi sunt, sed & muscæ, quas sub noctem circumuolans, inquirit. Vescitur & libentissimè carnibus, & laridum, candelas, aliaq; pinguia quæuis ambit instar murium. Succidiam è laqueari suspensam, ita nonnunquam exedit, vt in excauata scrobe stabuletur proprij alimenti hospes & incola. Itaque eam ob causam quibusdam Germanis Speckmauss nuncupatur. Vt igitur non corpore solùm cùm extrà, tùm intrà mures refert, ita in hoc etiam illis similis est, quòd ijsdem cibis pinguibus scilicet omnibus cum ijs delectetur.

Cur Speckmaus dicatur.

FERITAS. MORDACITAS.

QVANQVAM Vulgarium ea quoque natura esse dicitur, vt nudam ferè corporis partem noctu instar culicum intrepidè inuadant, acri morsu impetant, & sanguinem magna auiditate ad sacietatem usque exugant, longè tamen maior exoticarum, & quas in India nouiq; orbis regionibus reperiri scribunt, feritas narratur, rabiei sanè proxima. Isidorus, & Albertus scribunt Vespertiliones in regionibus calidis, nostris longè maiores, & Columbis magnitudine pares, hominum facies inuadere, ita percutiendo & vulnerando, ut interdum vel nares vel aures vel alias partes mutilent. Ita *Casiam* (inquit [a] Plinius) *fabulosa narrauit antiquitas, princepsq́; Herodotus colligi circa paludes, propugnante vnguibus diro Vespertilionum genere aligerisq́; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia.* [b] Petrus Martyr in Dariene noui orbis regione Hispanos noctù Vespertilionum morsibus plurimùm infestatos scribit, & exhausto sanguine in uitæ discrimen adductos, imò mortuos etiam quosdam ea tabe compertos esse. Gallum item & Gallinam non solùm noctù sub dio comprehensos, sed & canes, & catos morsu interemisse. Quin & in reliquis, & præsertim Peruanæ regionis locis, tales Vespertiliones repertos scribit, qui inusitata magnitudine, Columbas nostras adæquantes, tanquam furijs perciti, homines adorirentur sub primam noctem, ac diro, & morsu viroso ad insaniam propemodum adigerent, ita vt ab his, veluti quod de Harpyis & auibus Stymphalidibus antiquitas fabulata est, ea loca deserere incolæ coacti fuerint. Verùm haud verisimilia fortè videbantur ista, sed illud magis mirandum, quod Pompilius Azalius narrat apud Indos orientales regione quadam tam immane Vespertilionum genus grassari, vt illac transeuntes alis verberatos in terram frequenter prosternat, & multos etiam occidat: Tantæ autem atrocitatis argumenta & fastigia esse cadauerum ossa, tota valle passim iacentia.

Casia quo colligatur.
[a] L. 12. c. 19
[b] L. 6 dec. 3.
Hispani à Vespertilionibus infestati.

GENERATIO.

VOLVCRVM (inquit [a] Plinius) *animal parit Vespertilio tantùm*. Volantia enim vniuersa ex ouis prodeunt excepto hoc, quod, vt Macrobius ait, incertæ est naturæ, & formatos pullos parit. Quod Vulturem quoque facere multi, atque inter eos Volaterranus turpiter mentiti sunt. Sunt hi, vt à me ruri obseruatum, musculis recens natis similes, glabri planè, & nudi, infantis humani instar, omnibus tamen partibus, & membris suis absoluti. Nam & integras alas habebāt, & pedes in quinque digitos dissectos, integros, haud secus atque parens ipse. Cùm autem & solus quidem volucrum, & mammillas habeat, & lac, *fœtus* (inquit Plinius) *nutrit lacte admotos uberibus*. Nidum nullum construit, sed in quamuis rimam, aut foramen, & præcipuè intra tegularum hiatus pullos eijcit, eosq; mox aut è pariete suspensos, aut mammillis adhærentes lactat. Admiratione sanè digna res, & à me obseruata, fœtus matris vberibus, cùm primùm enixa est, adeò tenaciter adhærescere, vt nunquā ab eis se dimoueri patiantur. Quinimò quod amplius est, non solùm à vulneratæ matris, sed ne à mortuæ quidem mammis auelli poterant, tantum

[a] L. 10. c. 61
Vespertilionum pulli.
Nidus.
Fœtus quō Vespertilio enutriat.

aberat,vt ſponte ſua deciderent. Mater verò vno aut altero à partu die, cùm ad paſtum euolare cogitur,fœtus ab vberibus deponit, ac ex pariete ſuſpendit. In quo duplex certè prouidę & ſagacis naturæ exemplum notare licet,alterum quidem quòd cùm duo tantùm ei,vt homini,vbera dederit,ita geminos vnico partu,ut plurimùm edere voluerit, aliquando etiã vnicum ſaltem,ne ſi plures pareret, lactare omnes non poſſet. Fœcũdioribus enim animantibus vbera multitudini fœtuum ſuffectura addidit,in neceſſarijs non deficiens, vt in ſuperfluis nunquam abundans. Alterum non minus admirandum eſt,quod matrem interim,dum proli nuper natæ ob teneritatem metuens,primo vel ſecundo die,ad paſtum euolare prohibetur, ſecundinas quas vocant, deuorare inſtruxerit,ne ſi auolaret,illi paterentur,aut ipſa dum domi manere cogitur,tot partus antea laboribus exhauſta,ob nouam inediam deficiat. Falluntur ergò,qui nudos planè,& nullis obtectos ſecundinis fœtus produci putant. [b] Bellonius enim plures vigenis omnes prægnantes in Pſeudolabyrintho Cretæ ſe ſecuiſſe tradit, quæ omnes membranis obuolutos in utero fœtus haberẽt,eaq; in re,ut & reliqua interiori corporis cõſtitutione muribus terreſtribus omni ex parte ſimillimos. [c] Ariſtoteles ſanè Veſpertilionis vuluam, dum uterum gerit,acetabula habere ſcribit. Cæterũ de generatione Veſpertilionis,apud Philoſophos quoſdam controuerſia eſt,ex partium nimirum varietate nata. Quærunt enim nunquid generatio hæc,ut vocant,vniuoca ſit,an ſecus. Huic quæſtioni ita ſatisfacere conatur [d] Ambroſius Nolanus,ſuis in Auerroem commentarijs,vbi Veſpertilionem, uti & uitulum marinum quadrupedem,ſimul ac piſcem; Struthiocamelumq; auem, ſimul & biſulcũ, non è partiũ congreſſu, verùm è ſemine oriri ſtatuit. *Eæ enim*,inquit, *partes,quæ in ipſis diuerſæ apparent, omnes è ſemine, & informi corpore genitæ eſſe compertæ ſunt. Neque ratio non cogit,ea,quæ diceret vitulos marinos, Struthiones & Veſpertiliones inter diuerſa genera ambigentia eſſe, ideoq; eorum generationem ex concurſu partium fieri. Nam partibus nullis actu apparentibus in eorum generatione,in qua informe ſemen anteceſſit,habetur euidenter,hæc animalia,alia ratione,quàm partium concurſu fieri. Secus fiunt ſtirpium inſitiones,quoniam ſubiecta planta locum terræ,& ſcrobis,in quam implantetur, ſeu infodiatur, tenet.* Vt tamen hunc ipſum Veſpertilionem, ſicut & mures ipſos terreſtres ex ſemine procreari conſtat, ita nonnunquam etiam è putri materia gigni dubium fortè eſſe non debet. Vnde ſubitò aliquando magnam vtrorumq; copiam ingruere videmus,ut plurimum ſanè, quod [e] Cornelius Gemma teſtatur,ab aëris morbida quadam excretione. Ita,idem ait, *ſingulis animalibus ſua quædam eſt propria,ſed quæ mente tractari poſſit,nec circumſcribi oratione, materies.*

Naturæ ſagacitas.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 2.

[c] 3. Hiſ. c. 1.

Queſtio de generatione Veſpertilionis.

[d] L. 13. c. 83

[e] Lib. 1. Coſmocrit. c. 8.

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

CICONIA, vt [a] Aelianus, Philes,necnon [b] Zoroaſtres ſcribunt, & Veſpertilio inimici ſunt. Huius enim cõtactu ſolo Ciconiæ oua ſterileſcunt, ni platani folijs in nidum impoſitis ſibi cauerit,quę accedenti Veſpertilioni(ſi credimus) torporem inferunt. Plinius etiam *platanum Veſpertilionibus aduerſari* ſcribit,& Africanus, ne Veſpertiliones inuolet,ad ingreſſus omnes platani folia ſuſpendi iubet. Eoſdem idem cum paulò antè citato Zoroaſtre author eſt, hæderæ etiam ſuffitu & odore perimi. Plinius præterea & formicarum genus eſſe venenatum tradit, quas Solifugas Cicero,ut habet [c] Dalechampius,appellet,ſalputas Bœtica,quibus cor Veſpertilionis non ſolùm contrarium ſit,imò omnibus in vniuerſum formicis, vnde Noctuæ (ſi Oppiano fides adhibenda eſt) cùm formicas à pullis abigere cupiunt, Veſpertilionis cor in nido habent, tanquam formicæ etiam ſua latibula deſerant, ſi quis cor Veſpertilionis impoſuerit. Alis Veſpertilionum ad formicarum nidos admotis, nullam ipſarum egredi Horus teſtatur. Locuſtis quoque inimicus putatur Veſpertilio. Illas author eſt [d] Democritus, locum ſubiectum minimè tranſuolaturas, ubi quis Veſpertiliones elatioribus arboribus ſuſpenderit. Verùm ut occultę huius inimicitiæ ratio naturalis aſſignari non poteſt,ita nec è contra neceſſitudinis,quæ ei cum Columbis intercedit. Didymus enim,qui etiam Geoponica ſcripſit,perſeueraturas Columbas ait,ſi caput Veſpertilionis in peris,ſummo columbarij faſtigio ſuſpendatur. *Cum lumine utrũ ſympatheiam, an antipatheian habeãt, dubium videtur.* Illud experientia docet, ſi quis veſpertino crepuſculo facem, candelamuè ſcopis ſtipitiuè impoſitam, aut gladium nitidum & micantem in ſublime eleuet, Veſpertiliones ad ea aduolare, & offenſos frequenter decidere. *Hac enim ratione potiſſimùm capiuntur, vel ſi fortè feneſtras in conclaue inuolarũt,*fieri etiam poteſt,ut id accidat, quòd lumine clariori oculi eorum cæcuciant, hallucinenturq; ideò incerto volatu,haud difficulter in protenſum gladium, aut facem impingant, atque ita offenſi delabantur.

[a] Lib. de ani. l. c. 37.

[b] In Geoponicis.

Ciconia & Veſpertilio inimici.

Platanus Veſpertilioni aduerſa planta.

Cũ hedera.

Cum Solifugis & cũ omnib. formicis.

[c] In Comm. in Plin. lib. 29. cap. 4.

Cum locuſtis.

[d] In Geoponicis.

Amicitia cũ Columbis.

Cum ſplendidis.

COGNOMINATA.

OLIM multis erant nomina auium. Ita Philosophus Chærephon Socratis perfamiliaris Nycteris non ineptè dictus fuisse legitur, vel quia, uti neque hoc animal interdiu apparet, ita neque Philosophi, (latent enim & philosophantur) vel quia nigricantis erat coloris cum pallore interfuso, vnde & pyxinos, id est, buxeus cognominatus est, vel deniq; quia Philosophiæ studijs emaciatus, corpore strigoso erat, cùm etiam aliàs esset statura procera & gracilis. Vnde natum adagium: *Nihil differs à Chærephonte*, in homines pallidos, & graciles. Talis enim corporis specie erat Chærephō, vt Suidas testatur. Meminit Aristophanes Ἶβις Λικούργῳ, χαιρεφῶντι νυκτερὶς supple ἦν ὄνομα, id est, *Ibis Licurgo, Chærephonti Vespertilio nomen est*. Vespertilionem viri eruditissimi explicant apud [a] Iurisconsultos, qui interdiu exiliter videt, noctù acri sit acie, ego potiùs (inquit [b] Turnebus) putem eum esse, qui interdiù more Vespertilionis latitet, noctù prodeat, quod fugitiuos quosdam fecisse olim non dubium est. Ne enim in dominum, vel in notos inciderent, interdiù se abdebant, cùm foras exirent noctù, vt Vespertiliones, alijs tamen in libris vespillo legitur. Reperi in antiquo lexico Vespertilionem esse sepulcrorum violatorem, quem Græci τυμβωρύχον, quod intelligetur per antiphrasin, quasi nō sepeliat, sed nudet: cùm Vespillo funerare soleat. In Latinogræco Lexico reperi Vispellio & Vespello, vbi etiam exponitur ille νεκροθάπτης, hic νεκροφόρος, ita ille funerator est, hic cadauera portat.

Chærephō philosoph⁹ Nycteris dictus & buxeus.

Nihil differs à Chærephonte Prouerbiū.

[a] l. qui decē A. de solut. & liberat.

[b] L. 14. Aduers. cap. 3.

τυμβωρύχον. Vespillo. Vispellio. Vespello. νεκροθάπτης. νεκροφόρος.

DENOMINATA.

L[a]VCIANVS Nyctiporum fluuiū appellari à Vespertilionibus fingit, eumq; præterlabi insulam somni, quæ sola has aues procreat, & circa eam vndiq; circumiacere syluam cuius arbores sint papauera procera, & mandragoræ, in quibus illæ aues sedeant.

Hyctipor⁹ fluuius.

[a] L. 2. Hist. Veræ.

AVGVRIA. PROGNOSTICA.

PRIMVM augurium, quod Hieroni iuniori Siciliæ tyranno obtigit, fuit hoc. Cùm adhuc adolescens de virtute belli periculum facturus esset, Aquila clypeo insedit, & Vespertilio hastæ: illa quidem ex sententia augurum robustum corpore, hic solertem animo prudentemq; ac regno dignum portendebat. Ita [a] Fazelius hoc augurium narrat. Ego verò ad Noctuam id pertinere puto, quia nunc à veteribus attribuitur. Superstitiosum omninò est quòd tradit [b] Apuleius: *Cùm penetraverint larem quempiam solicitè prahensas foribus adfigi, vt quod infaustis uolatibus familiæ minantur exitium suis luant cruciatibus.* Quod sequitur, fortè naturalem rationem habet: Vespertiliones uesperi, si citiùs & plures solito cauernis suis egrediantur, signum caloris, & serenitatis erunt, postridie futuræ, vt Gratarolus fortè ex [c] Aristotele annotat. Contra verò si sese occultant, neque è latebris prodeant, tempestatem seu nubilum cælum præsagiunt.

Hieronis augurium de regno obtinēdo.

[a] Lib. de Sicilia.

[b] Lib. 3. de Asino aur.

Serenitatis prognosticon.

[c] De Secretis.

Tempestatis signum.

MORALIA.

NATVRAE *Vespertilionis cōgruere naturam Diaboli Diuus [a] Basilius ait*, hoc pacto. Die enim illa abijciet homo, abominationes suas argenteas & aureas, quas fecerunt, vt adorent uana, & Vespertiliones, & ingredientur foramina solidæ petræ, & scissuras petrarum à facie formidinis Domini, & à gloria fortitudinis eius, quum resurrexerit, percutere terram. Est autem, inquit ille, *Vespertilio animal nocturnæ caliginis appetens, versans in tenebris, solis splendorem non ferens, & in desertis locis perlibenter conuersatur.* Quid autem Dæmones, an non tales nempè vastitatis opifices, lucem eam auersantur, quæ est vera lux totius mundi: Vespertilio & alis præditum animal est, nec tamen pennis præteruolat, sed membranula carnea per aërem uolaturit. Istiusmodi sunt & dæmones, incorporei quidem sunt, nullo accessi desiderio alis prouolant, sed materialium rerū affixi, desiderijs intabescentes carnis instar concretionis obduruerunt. Vespertilio animalculum est uolatile & quadrupes, pedum alioqui firmitate non satis tutò fulcitur, & infirmi est uolatus. Cuiusmodi sunt & dæmones. Neq; enim angeli, neque homines sunt. Illorum quidem dignitate non sunt perfruiti, non item hominum assecuti naturam. Dentes habet Vespertilio non item alites aliæ. Dæmones autem expeten-

[a] Comment. in c. 2. Esa.

Diabolus Vespertilioni comparatus.

dæ uindictæ appetentiores sunt, non etiam angeli. Vespertilio nequaquam aliarum auium instar gignit oua, sed animalcula parit ipso partus initio. Tales sunt & dæmones, actutū & quàm ocyssimè malignæ suæ operationi finem imponunt. Qui igitur uenerabundi procidunt dæmonibus, allegoricè dici possunt Vespertiliones. Quando autem à se unus aliquis excusserit ineptissimam uanitatem idololatriæ, ac desierit procidere Vespertilionibus, tūc uolet primum ingredi cauernas solidæ petræ, ac scissuras petrarum. Cauernæ istæ seu foramina petrarum multas illas mansiones designant, quæ meo arbitratu iuxta analogiā singulis quibusq; in Christum credentibus sunt condistinctę, & scissuræ petrarum passionē innuunt corporis eius, nempè eorum, qui sunt salutem consequuturi, ut ad ipsum confugiant, apprecantur, seque recondant sub eius perfectione. Item [b] alibi, sed in partem bonam Vespertilionum naturam uertit. Cōmoueat te quæso (inquit) mutuus amor Vespertilionum qui lōga ueluti catena constricti inter se cohærent, ne unquam separationem ac uitam solitariam societate atque communione prȩstantiorem esse existimes. Nihil enim est, quod nos ab inuicem seiungat, nisi nosmet ipsos spontè ab alijs semoueremus. [c] Isychius de Vespertilione ita allegoricè scribit: Circa terram uolant Vespertiliones, ita ut pennis pro pedibus utantur, quando ambulant, quod indignum est eis, qui contemplationi dent operam, horum etiam contemplatio proculdubiò in terrenis occupatur. Sic Hȩreticis omnibus Vespertiliones comparantur, quòd scelerum pleni, uirtutis fulgentissimum lumen aspicere, tanquam solem illȩ uolucres, haud possint, & Ecclesiȩ formosissimas partes intueri & mēte circumlustrare. [d] Hieronymus Vida timorem, atrum & ineluctabile monstrum depingēs, egregiè ei Vespertilionis alas tribuit, quoniam timidi non aliter atque hȩc auis in tenebris sese abdant. Canit autem:

[b] *Orat. 1. de amor. erga Deū & proximum.*
Vespertilionum amor.
[c] *Lib. 2. in c. 11. Leuit.*
Qui Vespertilionibus cōparandi. Hæretici.
[d] *L. 5. Christiadum.*

Iussa facit, sibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros se colligit artus,
Iamq; emensa via tractus obscæna volucris
Purpurei crebra ante oculos se præsidis ecce
Fertq; refertq; volans circum importuna sonansq;
Nunc pectus nunc ora nigris euerberat alis.

MEDICA.

Ad Scirrū.

AVICENNA Vespertilione ad curandum lienis scirrū hoc modo uti iubet. *Vespertilionem* (inquit) *decolla, & arefactum tere, inde propina cum syrupo & aceto, quantum tribus digitis comprehenditur. Aut septem Vespertiliones pingues decollatos repurga, & in vase vitreato acetum forte eis superinfunde, & vas luto obstructum in furnum impone, ut decoquantur; Tum vase extracto & refrigerato, Vespertiliones in aceto digitis dissolue; inde propinabis quotidiè pondus drachmarum duarum. Remedium enim hoc experimento constat.* Ad podagram eundem [a] Galenus adhibere docet, hoc pacto: *Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adijcito: lini seminis triti vncias iij. oua cruda tria, olei cyathum i. bubuli stercoris, ceræ vtriusque vncias iij. Omnia in vnum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atque iterum applicato.* [b] Idem psilothrum conficere docet ex Vespertilionibus, si plures eorum uiui in bitumen dimittantur, donec putrescant. Atque tùm quemcunque uelis locum inungi iubet. Auicenna oleum arthriticis doloribus utile ita parat. Accipe Vespertiliones duodecim, succi almar macor (hanc herbam esse uulgò S. Iohannis Venetis dictam, uult Bellunensis, at Monachis Mesuem commentatis melissophyllon) & olei ueteris ana lib. s. aristolochiȩ, castorei, ana drachmas iiij. costi drach. iij. Decoquantur simul donec consumatur aqua, seu potiùs succus herbȩ, & remaneat oleum. Sanguinem Vespertilionis plurimi authores psilothri uim habere tradunt. In primis affirmat id ipsum [c] Plinius, sed malis puerorum (quos imberbes esse uolumus) illitum non satis proficere monet, nisi cicutȩ semen, uel calchantum ut Galenus, etiam posteà inducatur. Neq; enim rectè erucȩ semen apud Plinium eo loco legitur, quòd nihil ad psilothra ualet. *Sic enim aut in totum tolluntur*, inquit, *aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum effici putant; est autem duplex, rubens & candidum. Aliqui sanguinem eius & iecur admiscent.* Ad trichiasin, qua oculi palpebrarum pilis infestantur, Archigenes apud [d] Galenum Vespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, ut & Ant. Musa prȩcedenti ibidem capite. Serenus quoque si te hoc uitium infestet, & pili oculis molesti sint:

Ad podagram.
[a] *3. Eupori s. 248.*
[b] *2. Eup. 85*
Ad arthrididis dolores.
Sanguinis vis.
[c] *L. 30. c. 1.*
Plinius correctus.
Ad trichiasin.
[d] *4. de cōp. med. secundum loca cap. 8.*
[e] *3. Eup. 25*

Ergo (inquit) *locum crinis vulsi continge cruore*
Quem dat auis tremulis simulat quæ pellibus alas.

Idipsum Marcellus, Kiranides, alijq; recentiores ex illis, ut credo, repetunt. Quin & [e] Galenus alibi psilothrum ex cerebro Vespertilionis, & mulieris lacte componi, & locum inungi iubet. Idem

Idem tamen è contra alibi hanc vim ſanguini Veſpertilionis diſertè demit, in hæc verba diſſerens: *Sanguinem Veſpertilionis ſcribunt quidam, ſi Virginum vberibus illinatur, plurimo ea tempore ab extuberatirne tueri, quod falſum eſt, veluti & quòd enaſci ſub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates, tanquam mendacium calumniatus eſt.* Verùm ipſe cenſet ad hunc vſum, aut calchantun inſpergendum eſſe, aut ſemen cicutæ, aitque, vbi hoc factum erit, aut prorſum pilos non prodituros, aut ſi prodeant, certè lanugineos fore. Leue enim alioquin & debile eſſet medicamentum, niſi cicutæ ſemen adderetur, quod nempè per ſeſe partes, quibus impoſitum fuerit, haud ſtrenuè refrigeret. Sunt qui puerorum pudendis ſanguinem Veſpertilionis illinunt, credentes ita diutiſſimè eas partes à pube immunes ſeruari poſſe. Quod forte [f] Georgius Pictorius dicere voluerit his verſibus:

[f] *In Pantopolio.*

Eſt volucris ſimulat tremulis quæ pellibus alas,
Quæ lactat pullos vberibusq́; ſuis.
Pſillotrum referunt iſtam dare poſſe cruore,
Et gratum quemuis reddere Principibus.

Iulius Alexandrinus tamen ſanguine hoc euulſos pilos, ne renaſcerentur, prohiberi poſſe ſperantes, falſos ſe opinione ſua teſtatur. Sanè ex refrigeratione partis vehementi tale quid poſſe contingere non eſt à ratione alienum. Veſpertilionis tamen ſanguis adeò frigidæ facultatis non eſt, ut eum id præſtare credamus. Nam in totum nullus ſanguis frigidus eſt. In [g] Auicennę tranſlatione legitur *vnguentum Veſpertilionum prohibere ortum pilorum, & incrementum mammillarum in puellis*, quod falſum eſt. Sed legēdum eſt ſanguinem Veſpertilionis inunctum uel illitū hoc pſtare perhiberi. Vt ut ſit, alij experiri poterunt, ſcio tamē alios uiuos Veſpertiliones in vas cū cedria infundere, & ad eundem uſum reſeruare. Tribuūtur etiam ſimiles effectus, ſed falsò alharbe ſanguini, ideſt, chamæleonis, & ranunculi uiridis, quem calamiten uocāt. Aliam medicinā ex ſanguine Veſpertilionis proponit [h] Plinius, ſed ut ipſe fatetur, magicam: Etenim, *magi*, inquit, *Veſpertilionis ſanguine contacto vētre in totum annum caueri dolorem tradunt*. Et [i] paulò antè; *grauiſſimùm vitiū ileos appellatur, huic reſiſti aiunt, diſcerpti Veſpertilionis ſanguine, etiā illito ventre ſubuenire.* Idem Marcellus Empericus ſuo teſtimonio confirmare annititur. Auicenna cerebrum Veſpertilionis, ut Kiranides ſanguinem cum ſucco Rhamni, & melle illitum, ad ſuffuſiones oculorum commendant, ſed nondum planè cōfirmatas. Si mus araneus momorderit iumenta, fel Veſpertilionis (docente Plinio) vtiliter imponitur adiecto aceto. Apud Auicennam legitur Scerrazirac (Belluenſis reſtituit Sizarach, exponitq; lac vel vrinam Veſpertilionis) abſtergendi vim habere, valdè calefacere, & curare ungulam, & albuginem. Alij è contra, ſtercori Veſpertilionis vim excæcantē tribuunt, & aliquando cor eius & linguam, hydrophobiam inducere teſtantur. Vulgò etiam urina Veſpertilionis uenenoſam quandam, & ſepticam habere facultatē exiſtimatur; Ea tamen Ornithologus ſine noxa quoſdam aſperſos eſſe ſcribit. Dicit Pſellus Platonicus quod Canes, & Corui, & Galli conferunt ad vigiliam, etiam Philomela, & Veſpertilio, & Noctua, atque ex his maximè caput, cor & oculi. Ideo dicunt, ſi quis cor Corui, uel Veſpertilionis ſuper ſe portauerit, non dormitabit, donec deponatur. Idem facit caput Veſpertilionis aridum, alligatum in dextro brachio vigilantis. Nam ſi ponatur ſuper dormientem, fertur non excitari, donec depoſitum fuerit. Secundum authoritatem antiquorum Veſpertilionum combuſtorum cineres, & Noctuæ cum vino potandos dabant, ſi nutricum lac fuiſſet determinatum, uel cum aqua ſoluta mammis illinebant: neutrum tamen ego laudauerim: Importunitas enim hęc ſtomachum exterminat, & cibum corrumpit. Referunt rerum occidentalium ſcriptores, præſertim [k] Petrus Martyr in Vraba noui orbis ampliſſima prouincia maximum eſſe fluuiū, ex eiuſque paludibus Veſpertiliones noctù prodire Turturibus non minores, & morſu lethali Hiſpanos infeſtare, idq; aliquos ex militibus, qui hoſce morſus experti ſint, teſtatos fuiſſe. Quinimò quoſdam diem ex eo obijſſe, tam diram atque atrocem uim morſus eorum eſſe aiunt. *Ancisus tamen*, inquit idem, *prætor electus interroganti mihi de Veſpertilionum venenato morſu, retulit ſe fuiſſe inter dormiendum à Veſpertilione demorſum in talo pedis æſtate ob calorem detecti; nec magis nocuiſſe, quàm ſi alterius animalis non venenoſi dētibus læſus fuiſſet.* Morſus verò Veſpertilionis ſiue uenenatus eſt, ſiue veneni omnis expers curari traditur, uel aqua marina, uel alia calente, uel cinere tantùm feruente, quantum tolerari poteſt, parte obluta vel oblita. Raſis, *qui commederit*, inquit, *linguam aut cor Veſpertilionis, fugiet potum aquæ & morietur*; Curabit qui aſſumpſerit eodem modo, quo morſus canis rabidi ſanatur: prouocabit in primis vomitum cum butyro & aceto & fundet ſuper caput ægri lac recens: & bezuar ei ſunt cancri fluuiatiles. Traduntur alię quāplures Veſpertilionis ab authoribus facultates, ſed ſuperſtitioſæ proculdubiò, ne dicam impiæ, quas etiam ipſe Plinius homo Ethnicus ſapere magiam dixit. Vnde admonitus lector fidem quantam uolet, his adhibebit, quæ nos tamen, ne non omnia à

[g] *L.2.tract. 2.c.741.*
Auicenna emēdatus.

[h] *L.30.c.7.*
[i] *Eodem capite.*

Sceirrazirac.
Sizarach.
Ad vngulā & albuginem.
Stercoris vſus.
Vrinæ vis.

[k] *L.4. dec.2*

Morſus Veſpertilionis curatio.

nobis recitata quis queri possit, hîc subtexere voluimus. Huius generis, id est, *magicæ vanitatis* inquit[1] Plinius, *propè videri possunt, quod tradunt, si ter circumuolatus domui Vespertilio viuus per fenestram inuerso capite insigatur, amuletum esse, præsertimq; ouilibus circumlatum totties, & pedibus suspensum in superliminari.* Magi præterea tradunt Vespertilionis sanguinem collectum flocco, & mulierum capiti impositum libidinem mouere, si sagittarium Sol vel luna permeet, tum Vespertilionis alas crematas, & oleo tritas febrientibus inungunt. Caput Vespertilionis aridum adalligatum somnum arcet. Atque hæc omnia ex Plinio. Eiusdem caput ex sublimi arbore suspensum fugare tradunt locustas. Cor etiam exitum formicarum prohibere tradũt Cardano teste.

[1] *L.29.c.4.*

Sanguis.

Caput.

Cor.

VSVS IN CIBO.

VESPERTILIONEM, etsi impurus sit, & non solùm lege Mosaica, sed etiam aspectu abominabilis, reperiuntur tamen, qui in cibum admittãt: Etenim [a] Strabo author est, *in Borsippa vrbe Babiloniæ, quæ Mesopotaniæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, maximam esse Vespertilionum multitudinem, qui longè maiores sint, quàm qui in cæteris locis capiuntur, eosq; in esum condiri.* Quin etiam qui historiam Nauigat. Orient. conscripserunt, in insula S. Ioannis Vespertiliones asserunt reperiri, non tantùm esui aptos, verumetiam sapore & obesitate gratissimos. Eos feruente aqua expilant, fiuntq; quales apud nos pulli Gallorum deplumati, carne admodum candida. [b] Scaliger Vespertiliones testatur, qui magna copia ab incolis insulę Catigan in mari Sur sitę, esitantur, *Aquilæ esse magnitudine, Gallinæ sapore.*

[a] *L.16. Geog.*

[b] *Exercit. 236.3.*

HIEROGLYPHICA.

MVLIEREM lactantem ac bene nutrientem significaturi Aegypij, Vespertilionem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, & magna cura suos foetus lactat. Iidem imbecillem hominem, & temerè audacem monstrare volentes, Vespertilionem effingebant, quòd hic, etsi pennas nõ habeat, volet tamen. Ala Vespertilionis cum formica hominem signabat, qui se extra domum suam contineret.

Nutricis typus. Imbellis & temerè audacis typ.

PROVERBIA.

VESPERTILIONES prouerbialiter videntur appellari, qui grauati ære alieno luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur; noctù prodeunt. [a] Vlpianus: *Si quis ita stipulanti spõdeat, sanum esse, furem non esse, Vespertilionem non esse &c.* Quidam hoc loco legunt pro Vespertilione *vespillonem*, aut *versipellem.* [b] Alciatus inter Iureconsultos vndiquaque doctissimus putat Vespertilionem dictum (vt diximus) qui metu creditorum interdiu latitat, noctù prodit. Adagium sumptum esse videtur ex Apologo quodam, siue Aesopi, siue alterius illum imitati (nam Aesopo indignus videtur) qui narrat Vespertilionem, Mergum, & Rubum societatem iniisse, vt conflatis sortibus pariter negotiarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam à veneratoribus mutuò sumptam, Mergum aliud quidpiam, Rubum uestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, Vespertilionem, metu creditorum interdiu latitare, noctù volare tãtùm, Mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum, sicubi reperiat merces suas vel eiectas in littus, uel in fundo hærentes: Rubum prætereuntium adhærere vestibus, si quam fortè suam reperiat. Mihi tamen videtur Vespertilionis nomen, vt antè diximus ex Turnebo, & in fugitiuum seruum competere, qui noctù ab hero solitus sit sese subducere, latitatq; ubi periculum est, ne agnoscatur. Nam mox proximo capite pro Vespertilione erronem ponit, ac fugitiuum. *Quum quis*, inquit, *stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse, erronem non esse.* Prisci tamen ea uoce secus usi sunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit nec illius, cum utroque tamen colludat. Vespertilio enim sic est utrumq; ut nec inter uolucres, nec inter mures planè locum habeat. Vnde [c] Varro, *factus sum Vespertilio, neque in muribus planè, neque in volucribus sum.* Vespertilionis conuicium torqueri poterit, & in amantes, qui noctù obuagantur: quos [d] Plautus uocat latebricolas: *Elegans*, inquit, *despoliator latebricolarum hominum corruptor.* Budæus in citatum paulò antè Pandectarum locum Vespertilionem uerbum arbitratur esse circumforaneum, & ex formula uenalitiorum desumptum, pro eo, quem eundem Pandectarum author paulò antè myopem dixerat, id est, qui interdiu exiliter uidet, & uesperi iustam aciem habet, qui Latinè luscitiosus dicitur ab auium Vespertilionum, ut ei

Vespertiliones qui dicantur.

[a] *Lib. Pandect.21.tit. de Euictionibus.*

[b] *In comm. de rer. sig.*

Apologus de Mergo Vespertilione & Rubo.

[c] *In Agathone.*

[d] *In Trinũmo.*

ut ei uidetur, similitudine. Quod ut probet, [e] Martiani locum adducit ita scribentis. *Num ergo etsi Vespertilionem, aut aliàs turpem dederit hominem, idem sit?* Iurisconsulti autem (idem eodem loco inquit) aliquando eam sibi licentiam permittunt, ut uerbis triuialibus & circumforaneis aut castrensibus pro legitimis & purè latinis utantur, qui fit, ut difficilior sit interdum apud eos enarratio, cùm ea uerba apud authores non reperiantur. Vt autem Vespillo legatur pro sandapilario, sensui non congruit.

[e] In l. qui decem intra de solut.

EMBLEMATA.

VARIAS hasce, quas proximè de Prouerbijs attulimus significationes, easq; tropicas Alciatus artificiosè hoc emblemate complectitur.

Vespere quæ tantùm volitat, quæ lumine lusca est,
Quæ cùm alas gestet, cætera muris habet,
Ad res diuersas trahitur, mala nomina primum
Signat, quæ latitant iudiciumq; timent.
Inde & Philosophos, qui dum cælestia quærunt,
Caligant oculis, falsaq; sola uident,
Tandem ut versutos cùm clam sectentur utrumq;,
Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.
Assumpsisse suum uolucri ex Meneide nomen,
Socraticum authores Cherephoonta ferunt.
Fusca viro facies, & stridens vocula tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

Apud [a] Nicolaum Reusnerum aliud est Emblema sub lemmate, MALA CAVSA SILENDA, quod tale est:

Dum cultus superûm spernunt, festumq; profanant,
Et leuibus fallunt tempus, opusq; iocis:
Protinus in volucres abeunt Meneides, has, quæ
A sero verum Vespere nomen habent.
Iamq; petunt tenebras, & solis numina vitant,
Tecta frequentantes, humida nocte volant.
Mordere os hominum, quàm turpia dicere præstat:
Luce sacra solùm mens vacet, osq; Deo.

[a] L. 3. Embl. 16.

ÆNIGMA.

EX incertitudine & ambiguitate naturæ Vespertilionis, qua neque auis neque quadrupes planè, utrumq; tamen quodammodo esse uidetur, natum arbitror Aenigma, quod [a] Plato facit. *Vir non uir, uidens, nõ uidens, percussit, non percussit, lapide nõ lapide, auem nõ auẽ, super arbore, nõ arbore. Cuius sensus est,* hic Enuchus luscus talictro excussit pumicem in Vespertilionem super sambuco. Cur enim Vespertilio iure auis non auis dicatur, abũdè à nobis suo loco est dictum, nempè quòd alas & uolatum cum auibus, reliqua ferè omnia ut dentes, mammas, pilos, pedes &c. cum quadrupedibus communia habeat, & ut inquit Alciatus:

[a] L. de Rep.

Quod cùm alas gestet, cætera muris habet.

Aenigma hoc triplici senariolo expressit [b] Petrus Crinitus:

Homo, non homo; videns non videns; alitem
Non alitem; lapide non lapide; perculit
Cùm super arbore, non super arbore degeret.

[b] Lib. 20. de honest. discipl. cap. 8.

De Vespertilione aliud Sempronij ænigma legitur tribus hisce uersibus expressum:

Nox mihi dat nomen, primo de tempore noctis,
Pluma mihi non est, cùm sit mihi penna volantis
In tenebris sedeo, nec me committo diebus.

APOLOGI.

APOLOGVM non quidem Aeſopi, ſed alterius cuiuſdam Aeſopi ſimiæ de Veſpertilione, Mergo, & Rubo, inter prouerbia tum recitauimus, quod ad ſignificationes Veſpertilionis declarandas faceret. Alius eſt huiuſmodi, & ipſe à natura ancipiti animalis petitus, vt & ænigma, quod præmiſimus. Auibus cunctis exulare iuſſis edicto, Veſpertilio dixit, ſe murem eſſe; rurſus alio ſuper exilio murium promulgato, auem ſe eſſe dixit. Perſtringit Apologus verſipelles quoſdam, qui inſtar Prothei cuiuſdam omnes pro re nata, & ex ſuo commodo vultus induunt, ſeque nunc hos, nunc illos ſimulant, tempori certè ſe accomodantes & foro, vt dicitur, uti ſcientes.

Verſipeles denotat Veſpertilio.

FABVLOSA.

ÆLIANVS[a] Meneiades tres ſorores fuiſſe, fingit. Leucippen, Ariſtippen, & Alcithoën, quarum una in Cornicem, altera in Veſpertilionem, tertia in Noctuam à Deo Baccho mutata ſit, quòd ſcilicet hunc ipſum Deum, eiuſque orgia contempſiſſent. Ouidius uerò omnes ſimul in Veſpertiliones uerſas fuiſſe fabulatur eandem ob cauſam:

At non Alcithoë Mineias orgia cenſet
Accipienda Dei &c.

Et paulò pòſt:

Finis erat dictis & adhuc Mineia proles
Vrget opus ſpernitq́. Deum feſtumq́. prophanat.

Et quibuſdam interiectis:

Iamq́. dies exactus erat, tempuſq́. ſubibat,
Quod tu nec tenebras nec poſſes dicere noctem.
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis,
Tecta repentè quati, pingueſq́. ardere videntur
Lampades, & rutulis collucent ignibus ædes.
Falſaq́. ſæuarum ſimulachra vlulare ferarum.
Fumida iam dudum latitant per tecta ſorores
Diuerſæq́. locis ignes, ac lumina vitant,
Dumq́. petunt tenebras paruos membrana per artus
Porrigitur, tenueſq́. includunt brachia pennæ:
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire ſinunt tenebræ, non illas pluma leuauit,
Suſtinuère tamen ſe perlucentibus alis,
Conatæq́. loqui, minimam pro corpore vocem.
Emittunt peraguntq́. leui ſtridore querelas,
Tectaq́. non ſiluas celebrant, lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque tenent à veſpere nomen.

Et paulò pòſt

——potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere nautas,
Et lacerandа ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire nouis Meneidas alis.

[a] L. 3. Variæ Hiſt.

HISTORICA.

MONACHI cuiuſdam deſperato morbo laborantis atque euentu inſolenti, ac mirabili à Veſpertilione fortè ſanati, hiſtoria digna relatu mihi viſa eſt. Solent Veſpertiliones inſtar culicum noctù dormientes aggredi; & quam partem detectam repererint, auſu imperterrito mordicùs impetere, ſanguinemq; exugere. Accidit itaque, ut de vita periclitans æger decumberet cænobita pleuritide, cum febre ardentiſſima coniuncta. Quare cùm phlebotomia tanquam unico præſidio ſummoperè egeret, Chyrurgus bis teruè ſcalpello icta uena, ne tantillum quidem ſanguinis extraxit. Vnde pro iam iam morituro deſertus erat à reliquis monachis, qui extremo ei uale dicto, curaturi ſepulcrum abierunt. Ad deploratum, & quem iam è uiuis exceſſiſſe rebantur, poſtridiè manè reuertuntur, hominemq; uiuum, & alacriorem ſolito, ac

Monachus moribundus à Veſpertilione ſanatur.

tò, ac propè incolumem offendunt. Miratis ac causam sciscitantibus, hanc refert, Vespertilionem noctù, detectum pedem mordicùs arripuisse, venam aperuisse, sanguinem ad satiem vsque & copiosum exuxisse, saturum auolasse, vena relicta aperta. Breui itaque cænobita hic sanitati restitutus ad munia consueta redijt.

DE STRVTHIOCAMELO. Cap. II.

AVIVM omnium rapacium, cùm diurnarum, tùm nocturnarum historia iam nunc ad calcem vsque perducta, non videbor ordinem nobis hactenus obseruatum, inuertere, si Vespertilioni, quem nocturnis adneximus, Struthiocamelum, à quo [a] Plinius de auibus scripturus, exorsus est, subiunxerim, fabulosisq; cùm rapacibus, tùm non rapacibus, quæ subsequuntur, prætulerim. Struthiocamelus enim eodem modo, ut Vespertilio, partim auem, partim quadrupedem refert, quippè qui non vt quadrupes, pennas habeat: vt non auis, sublime non volitet, nec pennas ad volandum vtiles gerat, sed vt currentem adiuuent. Denique qui bipes etiam sit tanquam auis, bisulcus tanquam quadrupes, cùm digitos non habeat, vt aues, sed vngulas bipartitas, vt quadrupedes bisulci. Cùm itaque in hoc conueniant Vespertilio, & Struthiocamelus, ut semiaues sint, & semiquadrupedes, iure merito historię illius, huius adiungenda videbatur, eoque magis cùm vterque genus non habeat proprium, ad quod potiùs possint reduci.

[a] L. 10. c. 2.

ÆQVIVOCA.

STRVTHIOCAMELVS inter struthij herbę nomenclaturas legitur apud Dioscoridem, cuius radicibus ad ciendos menses [a] Hippocrates vtitur. Hanc herbam quibusdam lanariam dici scribit [b] Isidorus. Sunt qui struthium siue struthionem dictam velint, quoniam folia eius vtrimq; lancinata pennas huiusce Auis æmulentur, nam & aliæ plantæ à pennarum similitudine nomen habent, ut Filix, πτέρις dicta, hoc est, alata, quia scilicet folia eius vtrinq; pennarum more, teste [c] Dioscoride, digesta sint. Abietis item, & Sorborum folia Theophrastus singula tradit, *constare ex obliquis pennæ modo partibus, acsi omne vnum esset, habens lobos excisos ad neruum vsque, verùm differunt*, inquit, *singula multitudine partium. Decidunt, sed totum folium pēnæ facie.* Quod verò folia plantarum similia Strutij auis pennis dicantur, idem Theophrastus testis est, qui de arboribus Indiæ loquens: *in India*, inquit, *arbor quædam gignitur, cui folium specie prælongum, simile pennis Struthiorum, quæ super galeis imponuntur longitudine duorum cubitorum*. Struthium quoque genus est mali apud [d] Athæneum. Struthium item pro obscæna parte virili in Mimis præsertim accipi solet, quandoquidem hæc corporis pars coniugium maximè promoueat, & debitis augeat incrementis. Ego verò eam partem id nominis obtinuisse putem, quoniam Struthiones insigniter sint, vt dicemus, Venerei.

Struthiocamelus herba. [a] Lib. 1. de mor. mul. [b] Lib. 17. Orig. c. 9. Filix ab auium pennis dicta. [c] L. 4. c. 178. Struthium mali genus. [d] L. 2. Deipn. Struthium pro mentula.

SINONYMA.

NON uno nomine (vt Latinis ferè ac Græcis) Hebręis Struthocamelus uenit, sed pluribus, ijsq; adeò confusis, vt æquiuoca potiùs, quàm sinonima videantur. Azida iuxta Phisiologum Auis eadem est, quæ Struthio. Albertus Asida legit per s, dicitque vocem esse Græcam, quæ ab alijs dicatur Chamæleon, sed pro Chamæleon scribendũ est Struthiocamelus. Asida verò Hebraicũ nomẽ, non Græcum esse uidetur, nõ tamen Asida ab Hebræis profertur, sed Chasida, & nominatur à [a] Iob vnà cum Neelasa Aue, quam Kimhi Pauonẽ, Chaldæus Gallum syluestrem interpretatur. R. Abraham putat esse סטרוצא Struza, id est, Struthionem. בת יענה bath iaana Dauid Kimhi ponit in themate Ain ינ, & exponit aues degentes in solitudine, quæ vocem lugubrem emittant. [b] Idem ait בת bath minorem esse, Ieanim יענים maiores. Septuaginta sirenes transferũt, Hieronymus Struthiones. Animal esse aiunt semper solitudinis amãs, quod cùm pennas habere videatur, tamen de terra altiùs eleuari nequeat, quod Struthioni conuenit, vt & alij ferè scripturæ loci, in quibus Struthij fit mentio. Deuteron. 14 & Leuit. 11. Chaldæus interpres habet בת נעמישא bath naamitha; Arabs נעמאח neamath: Persa prætermisit, nimirum eandem vocẽ positurus, ut per versum totum fecit. Septuaginta interpretes στρȣθος, Hiero-

Azida. Asida. Chasida. [a] Cap. 39. Struza. Bath iaana. [b] Esaię c. 13. Bath naamitha. Neamath.

Hieronymus Struthio. Dicitur & Hebraicè Iaenath ab vlulatu; ianath enim vlulare eſt aliquã do Hebræis: vnde eſt, quod quidam Vlulam interpretantur. Dicitur Bath iaenath, id eſt, filia Struthionis, eò quòd homines fæmella ferè veſci ſolent, & cùm adhuc parua eſt, teſte R. Dauid Kimhi in lib. Michol. Iaanath apud [c] Iob ſecundum Abraham eſt Struthio. Iob inquit ſe eſſe factum fratrem Syrenum, & ſocium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit, quos nos Struthocamelos vocamus, ut inquit [d] Suidas. Habitabuntq; ibi filiæ Struthionis iaanath. Sunt qui Ranan quoque Hebraicam vocem Struthionem vertant. Thalim teſte Syluatico eſt Struthio mas: Vetus gloſſographus Auicennæ legit Thaliz, codices noſtri Auicennæ Thalium habent: Thalium, inquit, explicauimus in capite de Struthione. Vox fortè Perſica fuerit. Naã etiam apud Syluaticum Struthionem ſignificat, codex noſter Auicennæ habet Naham; Bellunenſis legit Nham, & eſt, inquit, auis Strutihio, alia lectio Nacham, quæ eſt auis magna paluſtris. Struthocamelus, uel ut alij ſcribunt, Struthiocamelus nomen Græcum eſt, quod Latini etiam receperunt, ut Plinius, multiq; alij recentiores, ut D. Hieronymus, & eo etiam poſteriores alij, ut Gaza, multiq; uiri alij doctiſſimi Struthionem uocant, non deſunt etiam qui Struthium dicant, ut Valla in tranſlatione [e] Herodoti, & apud Philoſtratum in uita Apollonij. Synonima Græca ſunt, στρουθος, ut Philoſtrato, atque etiam Ariſtoteli; στρουθοκάμηλος Heſychio; στρουθιοκάμηλος Oppiano, recentioribus Græcis στρουφοκάμηλος. Sunt qui auem hanc maſculini generis faciant, nec deſunt qui fæminini; apud Iuliũ Capitolinum Struthiones Mauros legimus, & apud Lampridium Struthionum ſexcentorũ & στρουθὸς ὁ Ἀράβιος, & στρουθὸς κατάγαιος ab Herodoto pronunciatur, & Ariſtoteles στρουθὸς ὁ ἐν Λυβύῃ dixit, maſculino ſcilicet genere. Ariſtophanes uerò multiq; alij Græci στρουθὸν μεγάλην, uel λυβικὴν, ut & recentiorum etiam nonnulli fæminino genere Struthionem magnam uel Libycam dicũt. Textor Rauiſius Struthium uocat marem, & fæminam Struthionem, ſed abſque authoritate: quare nihil ego referre putem, utrum fæminini, aut maſculini generis habeatur, ſic & ipſe Gaza modò Struthionem Africã dixit, cùm & aliàs Struthionem Lybicum dixiſſet. Plautus hanc auem Paſſerem marinũ appellauit, item & Pœnam auem; Sunt qui ita dictam uelint, quòd maritimas oras inhabitet, uel, ut Turnerus ait, quòd ex Africa mari in Italiam aduehatur, Paſſerem autem quòd eius ſimilitudinem gerat. Ego uerò uocari crediderim Paſſerem, & Paſſerculum, & Græcè στρουθὸν & στρουθίον, quaſi per ironiam nomine compoſito, uelut ſi quis pygmæum gigantem diceret, uel homunculum giganteum. At Struthocameli aliud etymum eſt, nempe, quòd colli, & crurium longitudine camelum imitetur. Eſt enim ſtatura homine ipſo procerior. Cùm uerò & multæ auis partes, collum nempè, roſtrum, oculi, caput, crura, Anſeri potius quàm camelo, ſimiles ſint Chenocamelum potiùs quàm Struthiocamelum curioſus quiſpiam uocauerit. Apud Varinum λιβυσσα ὄρνις, id eſt, Lybica auis pro Struthiocamelo legitur, ut in hoc carmine:

—ἀλλὰ λιβυσσα

Στρουθὸς ἁλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους.

Sic & Afra auis uocatur Latinis, ut annotat [f] Acron: & Vaſta Auis [g] Claudiano. [h] Diodorus Siculus Aues Ceruinas appellauit, ut cõijcio. nam in tota deſcriptione cõueniũt omnia, nihilq; aduerſatur, ut poſtea monſtrabimus. Veſpertilionem auem non auem uocant, idem Struthiocamelo quoque competere poteſt, cùm ut auis non uolet, & multas etiam partes cum quadrupedibus cõmunes habet. Italis appellatur Struzzo, uel Sturzo apud Scoppam. Hiſpanis Aueſtruz. Luſitanis Ema di Gei, Ema autem ſimpliciter Gruem eis ſignificat, Gallis Autruche, uel Auſtruche. Germanis Strauſs, uel Struuſs, & quoniam pennis eius pilei, & galeæ ornantur, deducitur inde nomẽ ein Struſsle, pro quauis criſta, & uerbum ſtruſſen pro eo, quod eſt ſuperbè ſe erigere. Belgis dicitur een uogel ſtruijs. Anglis an Oiſtris, uel Oſtrige. Illyricè Pſtros, Polonicè Strus.

Iaenath.
[c] Cap. 39.
[d] In Sirenibus.
Ranan.
Thalim.
Thalix.
Thalius.
Naam.
Naham.
Nham.
Nacham.
[e] Lib. 4.
Στρουθος.
Στρουθοκάμηλος.
Στρουθιοκάμηλος.
Στρουφοκάμηλος.
Pœna auis quæ.
Paſſer marinus cur Struthio dictus.
Etymon.
Chœnocamelus.
Λιβυσσα ὄρνις.
Lybica auis.
Afra auis.
[f] In cõmen. Horat.
Vaſta auis.
[g] Lib. 1. in Eutropium.
Auis ceruena.
[h] Lib. 4. rer. antiq. c. 3.
Auis non auis.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

DE Struthiocamelo, quoniam ut Veſpertilio partim auem, partim quadrupedem referat, dubium uidetur, nunquid potiùs inter quadrupedes, an inter aues reponi debeat. Palpebræ enim, quibus ſolus alitum ut homo, utrinq; præditus eſt, pedeſq; biſulci ac totius corporis magnitudo quadrupedẽ eſſe arguũt, cùm magnitudo Auibus parua cõueniebat; corporis enim molem ſublimem ferri nequaquã facilè eſt, ut ſcriptũ reliquit [a] Ariſtoteles: cõtrà forma corporis, pennæ, roſtrũ, caput, collũ, cauda, pedes bini, Auem quidẽ conſtituũt, ſed quæ gibboſo corpore, pedibus in binas ungulas diuiſis, moribus, atque ouorum incubatu à reliquis auibus differat.

[a] Lib. 4. de part. anim. c. vltimo.

rat. Alas quidem habet uti cæteræ, ſed quæ non ad uolandum, ut illis, ſed ad ueślociorem curſum datæ ſunt. Oua item, ut illæ, parit, ſed non incubat, quæ nempè in arena ſepeliat, & ſolis calore poſtmodum excludat.

Alæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

STRVTHIOCAMELVS Anſerē tota corporis ſui forma refert. Quod ad magnitudinem attinet, Auium omnium maximus eſt. Tria enim ſunt animalia, quæ ex minimis maxima euadũt, nempe ex aquatilibus, Crocodilus; ex uolucribus Struthio; ex quadrupedibus Elephantus. [a] Diodorus Siculus cameli magnitudinem Struthioni tribuit. [b] Plinius equitis equo inſidentis etiam altitudinem excedere ſcribit, quod ſanè intelligendum eſt, dum collum quantum poteſt, erigat. Nam reuera aliàs longè minor eſt, maximus tamen uoclucrũ, ut dixi, quare ab [c] Ariſtophane Rheæ Deorum matri etiam comparatur. Roſtrum habet, ſi corpori adæques, valdè exiguum, ſed acutum, & robuſtum. Caput Anſerinum, id pariter paruum, & cerebrum in eo ferè nullum, plumis haud copertum, ut neque collum, ſed exiguis tantùm pilis, in fœmina pallidè luteſcentibus, mari uerò in capite magis flauent, collum uerò ad rubrum colorem uergit. Oculos magnos, nigros, cameli ſimiles. Palpebras utrimque, alitum ſolus, ut homo, teſte Plinio: [d] Cardanus pilos habere dixit in ſuperiore palpebra. Collum prolixum, imò longiſſimum, coloris qualem dixi, quod [e] Suidas aſini ſimile dixit, ſed quàm rectè, ipſe uiderit. Pennæ quæ pilis haud diſſimiles ſunt, à cæteris auium pennis differre uidentur. Dorſi, cuius pennæ in mare nigerrimæ, in fæmina fuſcæ tantùm ſunt, & lanæ quandam ſubſtantiam ſua mollicie efficiũt, tanta latitudo eſt, ut Oppianus puerum lactantem, uel ut Italicè quidam ſcripſit, hominem inſidentem ſuſtinere poſſit. Alarum pēnæ eiuſdem coloris, ſed in ſuperiori parte candidiſſimæ. Gordianum tradunt Imperatorem, dum etiamnum iuuenis eſſet, trecentos Struthiocamelos Mauros miniatos habuiſſe, quos ego Phænicopteros fuiſſe arbitror. [f] Albertus Struthionem in interioribus alarum cubitis, ſpicula quædam, quibus feriat eos, quibus inſilit, habere ſcribit, & author de nat. rer. paruum ei ſub alis oſſiculũ tribuit, quo ſe in latere pungat (pungit fortè) & agitat, cùm prouocatur ad iram. Alij in extremis alis oſſeos quoſdam extare putant mucrones, quibus ceu calcaribus ad curſum ueślociorem ſe incitet, infligendo eos coxis, in quibus, ut in pleriſq; etiam alijs partibus corporis deplumis eſt. Sed eiuſmodi ſpicula atq; oſſeos macrones ego obſeruare non potui. Caudæ pennæ in mare ſubalbidæ, in fæmina ſubfuſcę ſunt & caſſides maximoperè expetuntur. Coxæ ſanè prægandes; eiuſdem cum collo coloris plumis per quam raris ornata, ut aui non uideantur conuenire, ſed quæ cum magnitudine rotunditateq; ac carnis albedine, tùm quòd in anguſtum ſenſim iuxta genu finiuntur, humanum femur potiùs imitetur. Crura carnoſa cruribus camelorum ſimilia, crebris corticibus, ceu ſquammis intecta uſque ad geminos duros poplites. Pedes bifidi more boum, cęterorumq; quadrupedum biſulcorum in binas ungulas diuiſi; itaque perperàm Suidas pedes aſini, qui ſolipes, atque una tantummodò ungula inſignitus eſt, Struthioni tribuit. Verùm cur biſulcum potiùs, quàm ſolipedem aut digitatum natura Struthionem fecerit, ego prorſus ignorare me fateor. [g] Nicolaus Leonicus Thomęus id quidem hunc in modum quęrit, ſed nihil uidetur concludere. *An quia*, inquit, *verè non ſunt volucres, ſed pedeſtrium generis magis, & ideò neq; à terra tolluntur altius, pennæq; ſolummodò datæ ſunt ÿs, vt currentes adiuuent, qui alioquin corporum mole eſſent tardiſſimi. An quod in animalium genere ambiguas quaſdam, & velut promiſcuas natura producit ſpecies, ut in lutris, mariniſq; vitulis, quæ cùm aquatilia, tùm terreſtria meritò exiſtimari poſſunt. Huiuſcemodi autem Struthiocamelum eſſe, non abs re putandum eſt, vt auis enim bipes eſt, pennaſq; & plumas habet, vt verò ex pedeſtrium eſt genere, & genas habet, quibus ſanè carent volucres, & bifidas gerit vngulas. Huius autem cauſa corporis illius eſt moles, quæ haudquaquam auibus, ſed quadrupedibus magis conueniens, aptaq; eſſe videtur.* Verùm nunquid hæ rationes ſufficiant, alijs dijudicandum relinquo. Nos interim maris & fæminæ iconem priuatim exhibemus, etſi unica ſufficeret, ſed pictoris id auaritia factum eſt.

Magnitudo.
Animantia quæ ex minimis maxima euadant.
[a] *Lib. 3. rerum antiq. cap. 12.*
[b] *L. 10. c. 1.*
[c] *In auibus.*
Cur Rheæ dicatus.
Roſtrum.
Caput.
Oculi.
[d] *Li. 10. de ſubtil.*
[e] *In Sirenibus.*
Pennæ.
Dorſum.
Alæ.
Struthiones miniati qui ſint.
[f] *Lib. 23. de Animal.*
Cauda.
Coxæ.
Crura.
Pedes.
Suidæ error.
Cur natura biſulcum voluerit eſſe.
[g] *In quæſt. nat.*

LOCVS.

STRVTHIONES loca amant deſerta, & ferè aquoſa, vnde apud D. Hieronymũ legitur; *Filia populi mei fidelis quaſi Struthio in deſerto.* Tanta verò quandoq; eorum copia in deſertis conſpicitur, vt velut equitũ quandam aciem efforment eminus, atque à longè videntibus, totidem ſe equites videre exiſtimantibus, de vitæ ſuæ periculo ſæpiſſimæ timorem incutiant. Africa nobis hanc auem generat. [a] Theophraſtus in ea Africæ parte Struthionem naſci tradit, in qua nunquam pluit. [b] Ariſtoteles Struthionem Africam nominat, & Lybicam. [c] Plinius Africam, & Aethiopicam, & Poëtæ Afram Auem κατα ἐξοχὴω pro Struthione dixêre. [d] Philoſtratus Apollonio, cùm dextra Gangem, ſiniſtra hyphaſim fluuios haberet, ac ad mare deſcenderet in eo itinere Struthiones multos refert ſibi occurriſſe. Inſula Dargin, Aloyſio Cadamuſto tradente, Struthiones fert, quorum oua non inſuauiter comedit. Paulus Venetus in prouincia Abaſia dicta Struthiones grandes reperiri, Aſinis non minores memorat. [e] Xenophon olim in Arabia magnos Struthiones agnouit, eosq; nõ paucos, quod [f] Diodorus Siculus, & [g] Strabo quoque teſtantur. *Supra Elephantophagos in Arabia* (inquit Strabo) *ſunt Struthiophagi, gens non admodum magna, apud quos aues dicuntur eſſe, ceruorum magnitudine, quæ volare non poſſunt, ſed celeriter currunt, quemadmodum Struthiocameli.* Sanè aues eas, quarum deſcriptio cum Struthionibus ex toto quadrat, ab his nihil diferre arbitror, vt neque à Ceruinis à Diodoro Siculo deſcriptis, quas Aethiopiæ quandam partem mittere ſcripſit; nam quæ & ipſe de auibus Ceruinis dixit, cum Struthionibus omnia congruunt. *Populi* [h] (inquit) *qui partes Aethyopiæ ſupra Aegyptum ad Heſperum pertinentes habitant, Aethiopes ſimi, ad meridiem ſpectantes Struthiophagi cognominantur. Eſt apud eos auium ſpecies natura terreſtribus animantibus mixta, vnde & aues Ceruinæ nominatæ ſunt. Hæ magnitudine ſunt magni Cerui, collo oblongo, rotundis lateribus, atq; alatis, capite tenui, oblongoq;, cruribus & iuncturis firmiſſimis, fixo pede.* Struthiocamelos Syriam quoq; ferre [i] idem teſtatus eſt.

[a] *Lib. 4. Hi. plant. cap. 4*
[b] *4. Hi. c. ul.*
[c] *L. 10. c. 1.*
[d] *Lib. 3. de vita Apollonij.*
[e] *Lib. 1. Anabas.*
[f] *L. 3. c. 12.*
[g] *Lib. 18. Geog.*
Struthiophagi populi.
[h] *Lib. 4. rer. antiq. c. 3.*
[i] *L. 3. c. 12.*

VOX.

DE voce Struthiocameli nihil memoratu dignum ab authoribus proditum eſt. Hebræi tamen Struthionem Iaenach appellant ab vlulatu. Ianah enim eis eſt vlulare. Sunt qui proprium huic aui eſſe dicant, vt matres ſemper oberrent, & pullos ſuos deſerant; itaque hos ob cibi inopiam flere, atque vlulare, ad quod ſæpè alludit ſacra ſcriptura vt: [a] *Faciam planctum ſicut Dracones, & luctum ſicut filiæ Iaenah,* id eſt, ſicut Vlulæ, uel Struthiones. Quæ ſi eorum uox ſit, alij perſcrutentur, ego uocem eorum nunquam audiui.

Ianah q.d.
[a] *Michæ. 1.*

VOLATVS. GRESSVS.

STRVTHIOCAMELVS corporis mole, quę in ſublime ferri nequit, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles, impeditus, à terra non eleuatur. alas enim habet non ad volandum, ſed vt Plinianis verbis utar, *vt currentem adiuuent.* Lentè incedit, nimirùm cùm non libeat feſtinare, nec ſit quod urgeat, qui alioquin celerrimè currat, & vtrimq; in alas ingruente uento, & tanquam uela eas extendente ad tam uelocem curſum impellitur, ut Plinius equitem equo inſidentem ſuperare & Oppianus cum alio alite uolante contendere poſſe dixerint.

VICTVS. NVTRITIO.

STRVTHIONEM carpophagum eſſe ex [a] Strabonis uerbis licet colligere; ſcribit enim, *Venatores cùm eos capere ſtudent ſemen ſpergere, quo auem alliciant,* ut poſtea dicemus. Sunt, qui ſine delectu, quicquid obtigerit, deuorare ſcribât, uerum hęc incocta, & integra in uentriculo eius remanent, & ſi nimia fuerint, tandem animal ad mortem, uel ad tabem deducunt, ut in diſſectis apparuit. Quare minimè equidem credendum eſt ferrum concoquere, ut multi crediderunt, concoctioniſq; eius uim à calidiſſima eius natura dependere, quorum opinio Leonis exemplo facillimè conuincitur, ut qui longè, quàm Struthiocamelus calidior, ferrum tamen concoquere nequeat, ut [b] Alex. Aprodiſęus teſtatur; Nec audiendus [c] Ioannes Langius qui in horto Ducis Ferrarię Struthionem ferrum concoxiſſe ſeſe obſeruaſſe teſtatur. Plinius quidem mirã Struthionibus cõcoquendi, quę ſine dilectu deuorârint, naturã dixit, ſed ferrũ concoquere

[a] *Lib. 6.*
Struthiocamelum ferrum non cõcoquere.
[b] *In prohœmio Probl.*
[c] *L. epiſt. 12*

coquere nunquam, quod sciã. Albertus Magnus ossa in breues partes truncata & lapides auidè deuorare dixit, sed respuere, ego ferri frustula deglutire, dum Tridenti essem, obseruaui, sed quæ incocta rursus excerneret.

NIDVS. GENERATIO. EDVCATIO.

Ex sabulo nidum pedibus construit in solo, eumq; humilem atque medium concauum, labra ambientia altè exaggerãs, ac tanquam muro circũmuriens, ne pluuia eminus influat, & pullos etiãnũ teneros madefaciat. Nõ coit more aliarum auium, sed velut Camelus Bactrianus, auersus nempè. In Venerem procliuis est, eamq; pluries exercet, plurimo excremento abundans. [a] Aristoteles, & [b] Plinius *complura oua parere* dixerunt, numero non determinato. [c] Aelianus *octuaginta amplius excludere, non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos enasci, sed ex his partim iam in lucem proferri, partim intra oua informari, & conglutinari, partim etiam foueri.* Alibi tamen numerum non addens: *Etsi permulta*, inquit, *oua parit non tamen omnia ad frugem perducit, sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumque frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis editis pullis alimenta præbet*; Parit verò mense Iulio. Sunt autem oua maxima, vtpotè capitis infantis magnitudine plus minus quindecim libras pendentia, durissima & quasi lapidea crusta munita; quæ in arena condita, solo uisu à Struthione foueri, atque ita pullos in lucem excludi multi crediderunt, cùm quòd matrem ob corporis grauitatem incubare ijs non posse cernerent, tùm quoniam etiam fortè aliquando eam oua ceu carissima sua pignora, veluti propter custodiam intuentem reperissent. Verùm, ut ingenuè loquar, Struthio non uisu fouet oua, quo ea quandoq; obseruat, sed solis calore tãdem ex ijs pulli educuntur, vt ex multorum animalium ouis fieri quoque videmus: etsi secus ab Aeliano scriptum.

Coitus.

[a] *Lib. 9. Hi. c. 15.*
[b] *L. 10. c. 52*
[c] *Lib. de anim. c. 13.*

AFFECTVS CORPORIS.

PLINIVS [a] Struthiocamelum *naturaliter caluere* dixit, quod mihi de alia alite nullubi legere vnquam contigit.

[a] *L. 11. c. 37*

MORES. INGENIVM.

QVAMVIS Struthiocamelus deserta incolat, mitis tamen esse dicitur, & mansuetus. Sed *mira*, vt [a] Plinij verbis vtar, *eius stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latere sese existimantis*, quod verò de collo Plinius dixit, id alij de toto capite tradunt. Hinc Poëta:

——si iam vestigia retro
Clara sonent oblita fugæ, stat limine clauso
Ridendum reuoluta caput, creditque latere
Quod non ipsa videt.——

Diodorus Siculus uerò caput quidem inter arbusta, aut vmbrosa loca abscondere Struthiocamelum admittit, cùm scilicet venatores effugere nequit, at naturæ desidia, ne ab alijs conspiciatur, quod illi volunt, id facere negat, causamq; in hoc reijcit, quoniam corporis pars cæteris debilior, vmbram sibi pro tutela parat. Vt ut sit, ego me in hac authorum controuersia immiscere nolim, neutrum expertus. Video tamen sacras quoque literas de stoliditate auis loqui. Sic enim [a] Iob. *Struthionem Deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam.*

[a] *L. 10. c. 1.*
[a] *Cap. 39.*

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

STRVTHIONEM naturaliter equum odisse tradunt, & contrà ab equo tantùm Struthionem odio haberi, qui nempè intuitum eius non sustineat. Struthio erga fœtus suos tanto amore flagrare fertur, ut etiam paracutas cuspides, easq; ferreas, quas circa nidum, pullorum potiendorum causa venatores defigunt, negligat, atque ita transfixus mortem obire non recuset. Quod tamen sacræ paginæ repugnare uidetur ubi nempè legitur apud [a] Iob. *Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustrà laborauit nullo timore cogente.*

Struthionis & equi odium.

[a] *Cap. 39.*

CAPIENDI RATIO.

STRVTHIO visco aut calamis more aliarum auium non capitur, propter corporis molem, sed equis, canibus & retibus teste Oppiano. [a] Xenophon equis & canibus propter cursus velocitate, difficulter capi innuens, *Struthium Arabicum*, inquit, *nemo capere potuit, & equites qui persequebantur mox desistebant, aufugiens enim procul se abducebat*, pedibus scilicet & alis ad modum veli simul erectis ad cursus celeritatem vtens. Comprehẽditur tamen ab equitibus cùm in cursu nimia lassitudine delassatur. Solet enim Srruthio in orbem currere, atque ita ab equitibus facilè cursu superatur, non tamen ita facilè capitur, quippè qui obuios quoscunque lapides, vngulis ad id aptis, arreptos retrò in hostes, tanquam funda eiaculatur, vt [b] Aelianus, & [c] Diodorus Siculus memorant: cùm enim animal sit bisulcum, comprehendendis lapidibus vngulas habet accommodatas, [d] *Plinio teste*; [e] Strabo author est apud Strutophagos in Arabia, à nõnullis Struthiones arcu venari, alios verò pellibus Struthionum, corpora sua operientes, dextram manum pelle colli detectam more animalis, dum adhuc viuebat, mouere: sinistra verò semen è suspensa pera eductum spargere, quo aues allicientes, tandem eas in conualles detrudunt, atque obtruncant. Capiuntur & hoc modo, Venator inuentum eorum nidum peracutis ex ferro cuspidibus spiculorum more rectis circumdat, & in occulto se abdens, ex insidijs Struthiones acerrimè obseruat, quæ quoniam perditè pignora sua amant, cùm ex inquisitione pastus reuertuntur, etsi antequam in nidum inuolent, huc illuc oculos versent, metuentes ne ab aliquo videantur, tandem flagrantissimo pullorum studio victi, cõtemptis ferreis spiculis, ita alis passis (*tanquam velis contento fune explicatis*) in eum irruentes transfiguntur, & à venatore, qui repentinus eò accedit, simul cum pullis capiuntur. Sed omnium facillimè in manus hominum veniunt, cùm capite in fruticibus recondito sese latere totos existimant. Ita enim dum *in capite* (vt Tertulliani verbis vtar) *securi sunt, nudi quà maiores sunt, toti cum capite capiuntur*.

[a] *Lib. Anasar* 1.
[b] 4. de anim. capite 47.
[c] *Lib.* 4. c. 3.
[d] L. 10. c. 3.
[e] *Lib.* 6.

10

20

ICONES.

IN libro Notitiarum Oriẽtis, & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani Imperij Prouinciarum continent, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, Struthio, & Aquila, aut Phœnix. [a] Pausanias Arsinoæ, quam frater eius Ptolomæus duxit, imaginem in Helicone videri scripsit, quę illã à Struthione (στρουθῷ) ænea, gestari ostẽderet. Et Iulius Capitolinus Gordiani syluã memorabilẽ extare memorat, pictã in domo rostrata Cnei Pompeij: in qua pictura etiamnum contineantur Struthiones Mauri miniati trecenti, Onagri triginta &c. Sed ego, ut antè dixi, *Phœnicopteros fuisse crediderim*, cùm miniatos Struthiones nullibi legerim. In argenteo Philippi numismate Struthiocamelus depictus quoque cernitur, cum hac inscriptione: IVNO CONS. AVG. Erat autem Iunoni auis istæc sacra apud antiquos. *Pennæ Struthiorum quoque erant in numo, cuius inscriptio erat* TI. CAESAR DIVI AVGVSTI F. P. M. TR. POT. XXIIII. In eo numo pinnæ Struthij, in quodã serto sitæ sunt, supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio IVSTITIA. *nummum hunc Achillinus, & Alexander Calcinius Bononienses habuerunt.*

[a] *In Boeotiis.*

30

40

Non omittam nobilissimam Castrutiorum familiam Lucensem, ex qua toto orbe celeberrimus ortus est Castrucius Castracanus rei militaris peritissimus, atq; dux acerrimus pro insignibus Struthione vti. *Iam verò Familia hæc Monteuici, aliâs Montisregalis floret*, eamq; non mediocriter illustrat F. Paulus Castrutius Ordin. Prædicatorum sacræ Theologiæ Doctor, Prior Conuentus Dominicani in hac nostra vrbe primùm, dein Vicarius Generalis contra hęreticam prauitatem, tandem Prouincialis, mihi non solùm familiariter notus, sed cui propter singularem humanitatem plurimum me debere fateor.

50

HIEROGLYPHICA.

SCRIBIT [a] Orus Apollo Aegyptiorum sapientes, cùm eum, qui ius æqualiter omnibus impartiretur, significare uellent, Struthiocameli pennam pinxisse, quoniam hoc animal pręter cætera pennas alarum vndiquaque habet ęquales.

Si quis eriam Aegyptiorum more elementorum concordiam indicare voluerit, non imperitè picturam eam proponet, quam ipse rerum opifex per animantia id præ se ferentia, consideranda proposuit, Lutram scilicet, uel eius loco uitulum marinum

[a] *Lib.* 1. *hieroglyph.* Viri iusti typus. Elementorũ concordiæ typus.

rinum, Struthiocamelum, & hominem eodem uinculo colligatos. Lutra siquidem & uitulus marinus media sunt animalia inter terrestria & aquatica; uinculumq; illud ostendunt, quo terræ applicitę sunt aquę, suisq; coercentur finibus: qua diuina prouidentia, cùm arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines suos transgrederentur. Struthiocamelus autem ambiguus est, inter terrestria & aëria: uerè enim uolucris non est, quæ nequaquam à terra, ut uolucres, attolli potest, pennæ autem, alæq; ob id tantùm à natura datæ, ut cursum adiuuent, crura verò vti dictum bouilla propemodum, vngulasq; bisulcas habet. Denique inter elementa omnia & cælum ipsum, homo intermedius est cōstitutus. Ita per huiusmodi picturā tota ipsa rerum machina describitur. Adhæc genuina animalis stoliditas effecit, vt imago eius caput intra frutices abscondentes hieroglyphicum insipientiæ haberetur, vtpotè qui auium sit maximus, si tamē collum tantùm frutice occultauerit, latere se totum existimet, cùm reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur.

Stultitiæ symbolum.

PROVERBIA.

AFRA vel Lybica auis (λυβυκον ὄρνεον) refertur à Suida de prægrandibus quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit. *Non afra auis* (Meleagridem hîc vel Numidicam Gallinam non Struthionem intellexerim) *descendat in ventrem meum, Iucundior quàm lecta de pinguissimis Oliua ramis arborum.* Nam Gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant, Acron videtur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis est. Adagium mea quidem sententia nō ineptè quadrabit in hominem peregrino cultu notabilem, & Plautus alibi Pœnam auem vocat ob manicas alarum instar vtrimq; pensiles: Prouerbium extat apud [a] Aristophanem. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores: hinc Terentius:

Hic nebulo magnus est.

Afra auis quid Horatio.

[a] *In auibus.*

MEDICA.

GALENVS [a] Struthiocameli ventriculum, similiter etiam & aliarum Auium cochleariorum duorum mensura ex vino, si absit febris, si adsit verò, ex aqua, potum ventris profluuio mederi tradit. In Struthionis ventre inciso lapides inueniri, eosq; deuoratos temporis progressu ab illa concoqui (quamuis id negant alij) atque ad faciendam oculorum medicinam salutares esse author est [b] Aelianus, apud quem Gręcè legitur, εἶεν δ᾽ ἂν ἔτοι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν, ubi καὶ coniunctio similitudinem aliquam cum præcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potiùs, quàm ὄψεως legendum dictat, vt Ornithologus conijcit, vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis reperti, in homine etiā concoquendi vim promoueant. Nam & Kiranides quoque lapidem è ventriculo Struthionis, collo suspensum iuuare coctionem scribit. Qua ratione etiam Echinus, siue interior ventriculi Gallinarum membrana in cibo sumpta, tanquam etiam illi vis concoquendi lapillos insit, necnon & exteriores quorundam voracium animalium pelles forinsecùs cum suis plumis ac pilis applicatæ, vt Mergi, Cigni, Lupi ciborum coctionem confirmare existimantur. Quod calori forsan earum applicatione adaucto ascribendum fuerit, non occultæ proprietati, cum similiter alijs quoq; calidis atque calfacientibus impositis augeri coctio possit. [c] Galenus tamen id de Struthiocameli ventriculo falsò credi putat. Contrà R. Moses ait corticem interioris Struthij ventris, quem cum ventriculi membrana eundem esse arbitror, sumptum conferre stomachicis, & calculum dissoluere: quam quoque vim alij interiori membranæ ventriculi Gallinarum attribuunt. Auicenna carnem nham, hoc est, Struthionis à quibusdam Medicis maximoperè laudari memorat, credidisseq; esse calidā, & pinguem, appetētiam excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse, & coitum promouere, quando concoquitur; est enim difficilis admodum coctionis, & superabundantis superfluitatis, & crassior duriorq; omnibus carnibus ab Rasi statuitur, Camelinæ naturam referens. Et [d] Galenus non carnem tantùm, sed omnia etiam eius membra excrementosa, coctuq; difficillima scribit; ideoq; iure merito nobis tanquā auis immunda à sacris literis interdicitur. Plinius seuum Struthiocamelinum narrat, cùm auctio regia per Catonem Vticensem fieret, sestertijs LXXX. uænisse, efficacioris ad omnia usus, quam sit adeps Anserinus. Hunc eundem adipem P. Aegineta miscet in emplastro diacinnabarios ad tofos, aliosq; tumores induratos, nec-

non

[a] *Li. 2. Euporist. c. 46.*

Lapidum in Struthione inuentorum vis.

[b] *Li. 14. de Anim. c. 7.*

[c] *Lib. 3. de Alim. facultat.*

Caro.

[d] *Lib. 3. de facult. nat. & lib. de cibis boni & mali succi.*

Seuum.

non etiam acopo ex vulpe in oleo decocta, item unguento duodecimo ad arthriticos. Sunt qui puerorum impubium vrina ad ſolem uſta cum oui albumine illinant. Plinius efficaciorem Struthiocameli vrinam ad eadem aſſerit. Hermolaus hac eadem vrina atramenti lituras ablui ait, quaſi uerò præter Veſpertilionem alia auis mingat. Struthiocameli oua podagricis inuncta proſunt, teſte Kiranide.

Vrina.

Oua.

VSVS.

ETSI Struthio carnes habeat tantoperè à Medicis interdictas, vtpotè duriſſimas difficillimasq; concoctu; Struthiophagi tamen Arabiæ populi, vt antea recitauimus, ab huius auis eſu nomē meruêre, & Aethyopes Bellonius refert, captis à ſe Struthionibus veſci: & Lampridius author eſt, Heliogabulum Imperatorem Struthiones, & Camelos exhibuiſſe in cænis aliquoties, præcepiſſeq; Iudæis, vt ederent; & rurſus, eundem ſexcentorum Struthionum capita vna cæna multis exhibuiſſe ad edenda eorum cerebella. [a] Iohannes Leon Africanus Numidas carne eorum veſci quidem tradit, ſed iuuenculos capere, ſaginare, & ſeſe vnà cum illis aliquoties palato ſuo haud ingratam epulatum fuiſſe. Galenus atque ex eo Paulus alas Struthionum cæterarum auium alis deteriores eſſe negant. Africanus coxas omnium deterrimas affirmat, viſcidas ſcilicet & fœtidas. Quod ſi ergo quiſpiam Struthiones nactus ad menſæ vſum perducere cupiat, carnis huius coquendi, condiendiq; rationem ab Apicio accipiat, qui de conditura eius hunc in modum ſcribit: *Piper, mentam, cuminum aſſum, apij ſemen, dactylos vel caryotas, mel, acetum, paſſum, liquamen, & oleum modicè, & in cacabo bulliant, amylo obligas, & ſic partes Struthionis in lance perfundes, & deſuper piper aſperges. Si autem condituram coquere volueris, alicā addes.* Capitolinus author eſt, Firmum Seleucium Struthiocamelum, quo quidem nullum volucre maius eſt, vno die comediſſe: & aliàs etiam Hippopotamum, cuius adipe delibutus inter Crocodilos impunè natauerit, eſitaſſe: quod certè inſigne heluonis exemplum eſt. Oua Struthionum, quæ ab omnibus improbantur, ab Auicenna inter ſicciora habita, Galeno deterrima, Tacuino craſſa & concoctu difficilia; ſi quis etiam veſci voluerit, vitellis tantùm vtatur, quos Aloyſius Cadamuſtus & Braſauolus non inſuauiter ſeſe comediſſe narrant. Sed longè alium etiam vſum præſtant, vt quæ, [b] Plinio teſte, propter amplitudinem ac capacitatem pro vaſis quibuſdam habeantur. Garamantes, qui propter ſolum arenoſum ac exuſtum argilla, qua noſtra vaſa conſtant, carent, potoria ſua vaſa ex his ouis tranſuerſim conſectis conficiunt, necnon & pileos, ſeu capitis tegumenta, quibus plurimùm ſibi applaudunt: Tanta ibi ouorum magnitudo eſt; Solent etiam hæc oua in templis ſuſpēdi, quod quia duriſſima ſint, & humore exempto quaſi oſſea reddantur. Pennarum Srtuthionum plurimus vſus, ad conos bellicos, & galeas, pileoſq; adornandos, tam apud veteres fuit (Plinio teſte) quàm iā nunc apud nos, apud quos adeò increbuit, vt vel gregarius quiſque miles pileū eis exornet; ad quē ſenſum [c] Claudianus:

[a] In deſcrip. Africa.

Struthionis præparatis ad cibum.

Firmi Seleucij uoracitas.

Ouorum uſus.

[b] L. 10. c. 1.

Pennarum uſus.

[c] In ſext. Conſul. Honorij.

> *Viua dedit? gaudet metuens, & pollice monſtrat,*
> *Quod picturatas galea Iunonia criſtas*
> *Ornet auis, vel quod rigidos vibrata per armos*
> *Rubra ſub aurata criſpentur ſerica dorſo.*

Itaque [d] Polybium de Struthionis pennis loquutum fuiſſe omninò crediderim, vbi milites Romanos corona plumea coronatos fuiſſe olim tradit, pennisq; tribus puniceis aut nigris erectis longitudinis ferè cubitalis. Talem item pennam marmoream in caſſide ſtatuæ Pyrrhi Epirotarum Regis, & Mineruæ bellorum Deæ, Romę in palatio Illuſtriſſimorum Cæſiorum obſeruaui, quod ſanè noſtram opinionem non parùm confirmat. Atque hinc etiam Struthionis typo militantes denotantur; nam in eorum exequijs inter alia ſuarum virtutum monumēta, caſſides hiſce pennis perornatæ portari ſolent. Non omitam etiam πτεροφόρους dictos fuiſſe nuntios celeres, ſeu curſores tabellarios, quòd cùm peregrè proficiſcerentur, pennas in capite geſtarent. Meminit illorum Iuuenalis:

[d] Lib. 6. c. 204. 205.

> *Tanquam de Cattis aliquid toruisq; Sicambris*
> *Dicturus tanquam diuerſis partibus orbis*
> *Anxia precipiti veniſſet epiſtola penna.*

Quas pennas ego etiam Struthiocamelorum fuiſſe iudico, quemadmodum Aegyptiorum ſacerdotum, quos πτεροφόρος quoque appellabant, cùm in Aegypto hæ aues non infrequentes ſint. Apud Turcas pennas Struthiorum, & Manucodiatæ niſi Ianitzeris (ita milites fortiſſimos vocāt) ferre licet, eisq; ſolis, qui in bello egregium quidpiam fortitudinis ſpecimen ediderint. Ex eiſdem in nobilibus Italiæ vrbibus ac Bononiæ potiſſimùm atque Venetijs fiunt ventilabra, quibus nobiliores matronæ æſtiuo tempore ventulum ſibi parant.

SYM-

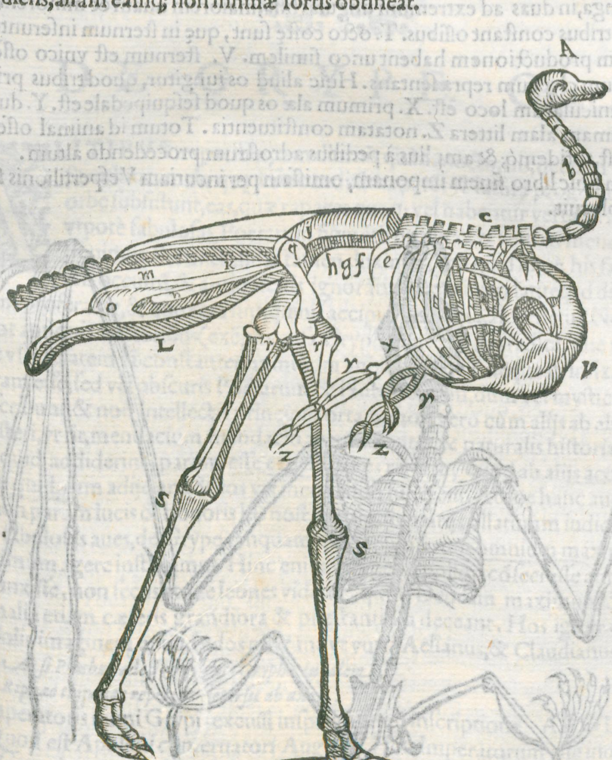
SYMBOLA.

STRVTHIO auis, quæ oculorum radijs foueat oua sua cum verbis: DIVERSA AB ALIIS NATVRA VALEMVS, significat eum, qui admirandum quoddam artificium inuenit. Struthio eodem modo depictus sed cum verbis LVX VITAM. Significat eum, qui vitam sese, & alimentum à radijs & splendore oculorũ mulieris, quam deperit, recipere ostendit. Nam Struthio mulierem, ouum hominem amantem significat.

Struthio deglutiens ferrum cum verbis: SPIRITVS DVRISSIMA CONCOQUIT. significat uirum generosum posse tandem omnem grauem iniuriam eluere.

Struthio expandens alas, ad uolatum tamen ineptus, cum uerbis: NIL PENNA SED VSVS. significat hypocritarum proprietatem, quibus splendida foris est, ac turgens religionis sanctimonia, uerùm præter simulationem nihil est pietatis, & si ultra scruteris, intus delitescunt mendacia, est enim Struthio plurimus in plumarum ostentatione, sed illis extolli nequic quam ualet.

Struthio alis ad cursum leuatis in morem ueli, cum uerbis: SI SVRSVM NON EFFEROR ALIS, CVRSV SALTEM PRAETERVEHOR OMNES. Virum denotare poterit, qui cùm ad metam, ad quam omne suum studium impendebat, pertingere nequiens, aliàm eamq; non infimæ sortis obtineat.

STRVTHIOCAMELI SCELETI descriptio ex* Ambrosio Pareo.

*L.24.c.22

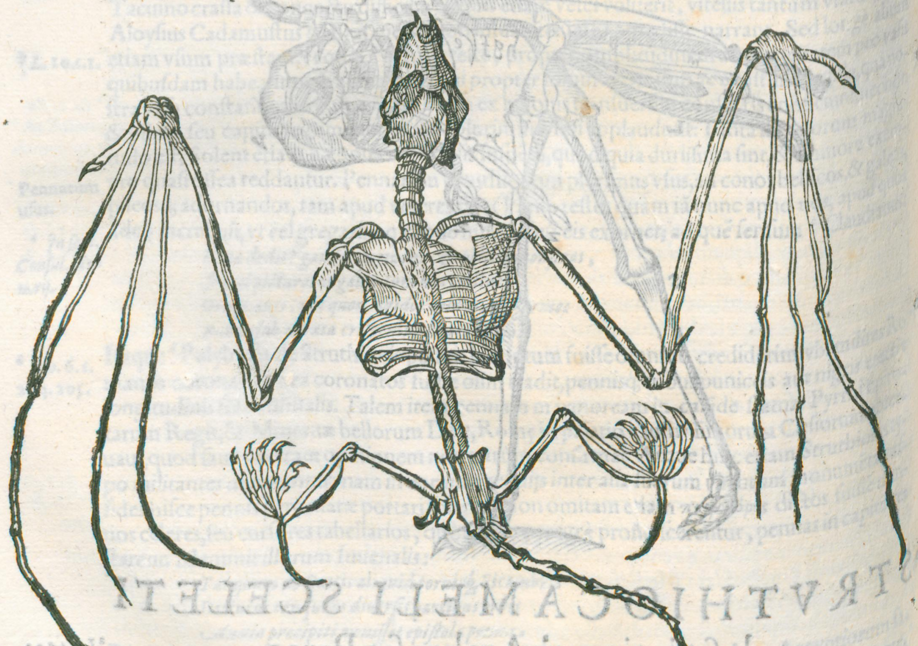
Caput. Ceruix.

QVAM prodigiosa sit Struthiocameli magnitudo, ex ossium eius magnitudine facilè quiuis consequetur. A. Caput igitur eius Gruis capite paulò crassius erat, palmi longitudine, à uertice ad rostrum usque planum, rostro fisso, ad mediam usque oculi regionem, in sui extremitate obrotundo. B. Ceruix tres pedes longa, septemdecim latebris coagmentata,

mẽtata, quarum ſingulæ ſingulis lateribus donatæ ſunt; apophyſi tranſuerſa deorſum ſpectante pollicari longitudine, ſi primam & ſecundam capiti promas exceperis, ut quæ his careant ginglimo coniunctæ. C. Dorſum bibedali longitudine ſeptem uertebris connexum. D. Os ſacrũ bipedali eſt longitudine, in cuius ſummo apophiſis uiſitur tranſuerſa, cui magnũ ſubiacet foramen, & quod tria alia ſequũtur, ſed minora F. G. H. poſt quę ſequitur acetabulum ſeu pyxis, in quam caput oſſis femoris excipitur & conditur; id parte externa & laterali profert os perforatum, litera I notatum, perforatum, inquam, ſui initio, mox enim unitur, qua littera K. ſubeſt. Inde bifurcatur, & in duo alia oſſa funditur, quorum unum alio maius eſt, minus littera L. notatur, ambo qua littera M. affixa eſt, vniuntur, ſingula ſemipedem, & quatuor digitos longa. Cæterum ei parti, unde primùm bifurcari incipiunt, & ei in quam concurſu facto, uniuntur, medium interiacet foramen, quatuor digitos latum. Longius uerò palmo, ut littera N. notatur, quod oſſis illius reſtat, falcis uinitoriæ inſtar habet, latum tres tranſuerſos digitos, longum uerò tres pollices. Ad extremum ubi littera O. ſubeſt, ſynchondroſi iungitur. P. coccyx nouem uertebris humanis ſimilibus coagmentatur. Femoris oſſa duo ſunt, quorum quod littera Q. notatur, pedali eſt longitudine, craſſitie uerò, quæ equiui femoris craſſitiem æquet. *Alterum ipſi ſubiectum (quod fortè os cruris ſeu tibiæ poſſis dicere)* littera R. notatum, ſeſquipedem longum eſt; coniunctam habet fibulam ſeu focile minus, eiuſdem longitudinis, ſed quod tantum gracileſcat, quantum deorſum procedit. S. tibia eſt cui pes adhæret, ſeſquipedem longa, in duas ad extremum ungulas fiſſa, maiorem unam & minorem alteram, quarum ſingulę tribus conſtant oſſibus. T. octo coſtę ſunt, quę in ſternum inſeruntur, harum tres medię oſſeam productionem habent unco ſimilem. V. ſternum eſt vnico oſſe bipedali conſtãs, ſcutulatum *clypeum repræſentans. Huic* aliud os iungitur, quod tribus primis coſtis ſupertenſum clanicularum loco eſt. X. primum alæ os quod ſeſquipedale eſt. Y. duo huic ſubiecta oſſa extremam alam littera Z. notatam conſtituentia. Totum id animal oſſeũ ſeptem pedes longum eſt, totidemq; & amplius à pedibus adroſtrum procedendo altum.

Dorſum. Os ſacram. Coccix. Femoris oſſa. Tibia. Coſtæ. Sternum. Alæ.

Sed antequam huic libro finem imponam, omiſſam per incuriam Veſpertilionis ſceleti iconem exhibere placuit.

FINIS LIBRI NONI.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Decimus.

Qui est

DE AVIBVS FABVLOSIS.

DE GRYPE. Cap. I.

AVLITIBVS rapacibus, tam diurnis quàm nocturnis, necnon Vespertilioni & Struthiocamelo quę à fœcundissima parẽte Natura progenitæ reuerà in hoc orbe subsistunt, eas, quæ rapaces quoq; vel habentur vel tales saltẽ pinguntur, vtpotè fabulosas, Poëtarum figmẽtis proditas, vt veritati mendaciũ, iure postponimus. Pertractandas tamen duximus, vt si quid fortè his fabularũ inuolucris occultũ, & antiquitatis ignorãtia obrutũ, veri latitet, id diligẽti discussione in lucem proferatur, & quę vera sint, quiuis accipiat, quę falsa, aspernetur. Neq; enim verisimile est tot antiquis authoribus (exẽpli causa Gryphi) siue fabulã traditã, siue mauis historiã, & in hanc vsq; ætatem tã constanter hominum animis, vt euelli nequeat, infixam, omninò ex nihilò natam esse; sed vel obscuris Poëtarum & Historicorum, dum vel mystica, vel noua, admiranda scribunt, & non intellectis principijs ortam, mox verò cùm alijs ab alio permixtam, quibus posteri, vt fit, mendacium mendacio accumulantes, & naturalis historiæ ignari, de suo semper aliquid addiderint, parum esse existimantes referre, quod ab alijs acceperint, nisi & ipsi nouum quidpiam adijciant, & eos vel mentiendo superent. Atque hanc auctorum discrepantiam non parum lucis & honoris his nostris commentarijs allaturam iudicamus. Inter cęteras verò fabulosas aues, de Grype, tanquam quę fabulosarum omnium maxima sit, & potentissima, primùm agere instituimus. Hinc enim Grypes Apollini cõsecrasse antiquitas, eiusq; currui adiunxisse, non secus atque leones videtur, quòd Deorum maximum & excellentissimum animalia etiam cæteris grandiora & præstantiora deceant. Hos igitur quadrigæ iungunt, qui Solis imaginem apud Indos pingunt, vt vult [a] Aelianus, & Claudianus innuit:

Ac si Phœbus adest & frenis Grypha iugalem,
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.

Galieni Imperatoris numi Grypis excussi inspiciũtur cũ inscriptione APOLL. CONS. AVG. Quod est Apollini conseruatori Augusto. Hoc Imperatorum esse indicat, quod Sol in cælo, & Gryps inter animalia. Alijs tamen vt [b] Natali Comiti magis placet, ob eximiam prę sentiendi vim, vt etiam Coruos, Apollini Grypes dicatos esse. Fures enim auro inhiantes mira solertia percipiunt. Vnde aures acutæ illis.

Cur de Grype primùm inter fabulosas aues agatur.

Grypes Apollini sacri & cur.

[a] *L. 4. de Animal c. 27.*

Galieni Imperat. numi

[b] *In Mythologicis.*

AEQVI-

ÆQVIVOCA.

Gryphi q olim dicti.
[a] *In Apophtegmat.*

GRYPHI olim dicebantur homines adunco naſo, quẽ aliàs Aquilinum dicimus. Tales nare curuos Perſæ, teſte [a] Plutarcho, mirè amabant, velut pulchros & admirabantur, quòd Cyrum Regem talem habuiſſe naſum crederent. Inde enim morum iudicium faciebant. Naſutos, namq; aſtutos, vt quibus quiduis facilè ſuboleat, quemadmodum è contra ſimos mites & gratioſos exiſtimabant. Sic naſo adunco ſuſpendere alios dicuntur irriſores, quòd in naſo irriſionis ſedes eſſe putetur. Inuenies naſones aliquando (id enim nomen à naſi magnitudine eſt) Gryphos nuncupatos, quo quidem cognomento Syriæ Rex Gryphus Cleopatræ filius appellatus eſt. fuit enim is viſenda naſi magnitudine præditus: Grypho nomẽ proprium erat fratris Pipini, qui anno 748. metu fratris in Saxoniam fugit, è qua cùm anno ſequenti reuerſus eſſet, paulò pòſt à comitibus Pipini & aſſeclis trucidatus fuit. Grypho quoque quidam ex Auſtriæ Marchionibus dictus. Gryphon etiam nomen eſt Equitis, de cuius laudibus & encomijs lege Arioſtum, qui paſſim eius egregia facta celebrat. Γρύπες Varino ſunt partes de inſtrumento nauis & anchoræ. Γρῖπος idem quod γρῖφος genus retis piſcatorij. [b] Angelus Decembrius in aſſignanda huius uocis ſignificatione, niſi fortè impreſſorum culpa ſit, hallucinatus mihi videtur, ita ſcribens: *Grypes animalia pennata inter quadrupedes feras. Gryps autem Vultur, & Grypes Vultures, vt in Homero.* Vultur enim Homero γὺψ, non Gryps dicitur. Quæ Græci ænigmata Latini ſcrupos appellant, Gryphi etiam dicuntur. Nam vt inquit Scaliger:

Pipini frater Gryph[us] dictus.
Gryphus Auſtriæ Marchio.
Gryphon Eques.
Grypes nauis pars.
Γρῖφος.
γρῖπος.
Rete piſcatorium.
[b] *Lib. 7. de polit. liter. c.89.*

> *——Oratio vel*
> *Se nudam oſtendit, vel vult prætexere gryphos.*

Qui & logogryphi voce compoſita ambages nempè verborũ. Huiuſmodi gryphi, id eſt, quæſtiones iocoſæ quidem, ſed argutæ, anxiæ, ſcrupuloſæ, difficiles intellectu olim in cõuiuijs proponi ſolebant, quod cùm prophanæ probant, tùm ſacræ litteræ. [c] Athenæus inter multa alia γρυφου definitionem ex Clearco Solenſi affert: *Gryphus quæſtio eſt iocoſa, ſiue ludicra, quæ imperat cogitatione inuenire propoſitam rem vel honoris vel mulctæ gratia dictam.* Suidas vero: *Gryphus*, inquit, *perplexa eſt oratio, & difficilis, quæ aliquid in ſe habet reconditum*, & γρυφώης λόγος. In Ionia pueri Homerum torſerunt huiuſmodi grypho, Muſis propitijs contexto: Quæ cepimus, reliquimus, quæ non cepimus, ferimus. Vocantur ijdem hi ſermones impliciti, obſcuri, & nodoſi, γριπίσματα; & γριφεὺς dicitur, qui quæſtiones huiuſmodi ænigmaticas ſoluit, à Theodecte Phaſelita, qui ſimiles gryphos ſiue ænigmata & proponendi & ſoluendi peritiſſimus fuit, μνήμονια fuerunt appellata, eò quòd ille memoriæ vi pollebat. Dicebantur etiam vulgò Ζητήματα κυλίκεια teſte Polluce, hoc eſt, quæſtiones pocillatoriæ, quia inter pocula proponebantur. Horum ſeptem genera proponuntur ex Clearco, qui peculiarem de illis librum ſcripſit. Symbola quoque Phythagorica Gryphi & ænigmata appellantur apud Athenæum. Fuit porrò moris, vt idem teſtatur, ut qui Gryphum ſiue ęnigma propoſitum ſoluere poterat, certa portio carnis pręmij loco tribueretur: cõtrà verò ij, qui non poterant, potionem ſalſam vno hauſtu amyſtide, id eſt, affatim & ſine reſpiratione bibere cogebantur, quę eorum pęna erat. Gryphi Lucianus meminit: *Quid, inquit, ſunt homines? Dij mortales. Quid vero Dij? homines immortales. Aenigmata profers, & Gryphos glutinas equidem, vt Loxias, apertum nihil promis.* Huiuſmodi quęſtionum intricatarum in ſacris quoque literis exempla occurrunt, quę quidem ab Hebręis Chidot appellantur, à verbo Chiddat, quod acuere ſignificat, propterea quòd acutiſſimam eſſe mentis aciem oportet, quę ad talia dictorum ſententiam penetrare poſsit, vel quòd hominum ingenia acuant. Talis gryphus ſiue ęnigma fuit, quod Sampſon conuiuis ſuis quinquaginta propoſuit, ea lege atque conditione, vt ſi illud ſoluerent, intra ſeptẽ dierum ſpatium, quo conuiuium illud nuptiale durabat, triginta linteamina atque triginta veſtes mutatorias ab ſe præmij loco reciperent, ſin minus, ut ipſi Sampſoni totidem veſtes & linteamina dare tenerentur. Aenigma erat: [d] De commedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. Quærit hic Diuus Ambroſius, cur Sampſon gryphum hunc propoſuerit, & eius hãc rationem adfert. Quoniam in conuiuijs homines interdum benè poti, dicaciùs loqui ſolent, & intemperantiùs alios proſcindere, quæ res in rixas & iurgia frequenter erumpit. Id ne fieret, graues homines ænigmata ſeu problemata proponere ſolebant, colloquijs periculoſis omiſſis, & animo ad propoſitarum rerum explicationem conuerſo. Quorum exemplum Sampſon ſecutus, & mercedem propoſuit, qui quæſtionẽ explicaſſet, quaſi ſcientia & mentis acumine affici debeant præmio: pœna contrà eſt conſtituta inſcitiæ & tarditati. Vnde Poëtæ fabulis ſuis prodiderunt Sphingem præmium proponere ſolitum, qui ænigma ſoluiſſet, vt liber dimitteretur; ſin modo defeciſſet, vt ex alta rupe præcipitaretur. Porrò Chriſtus quoque parabularum quarundam inuo-

Ænigmata gryphi dicti.
Logogryphi.
[c] *L.10.c.17*
Gryphi quęſtionis definitio.
γριπίσματα
γριφεὺς
Theodectes Phaſelita.
Μνήμονια.
Symbola Pythagorica gryphi dicta.
Chidot.
Sampſonis ænigma.
[d] *Iudic.14.*

lucris atque integumentis præcepta multa eaq; præclara, & ad uitam communem vtilia in conuiuijs dedit, quemadmodũ [c] Lucas ſcribit. Nã κενοδοξίας καὶ φιλοπρωτείας vitioſum affectum parabolis quibuſdam, quę Gryphis annumerari poſſunt, perſtringit τῆς ταπεινώσεως διδάσκαλος καὶ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτής, vt Theophylactus eleganter loquitur. Huius argumẽti inter neotericos Doctiſs. quidam librum compoſuit, de quo canit:

[c] *Cap. 14.*

Hos centum gryphos qu ùm paucis luſimus horis.

Sunt qui inter ænigma & Gryphum nonnihil differre tradunt, quod ænigma luſum tantùm habeat & iocum, Gryphus etiam ſtudium curamq;. Sed multa legenti hæc inanis apparebit diligentia. Auſonius Poëta celeberrimus de ternario numero integrum conſcripſit libellum, cuius titulus Gryps eſt. Circa Danubium in Auſtria quędam vorago eſt, Gryps porcina dicta, in qua naues facilè ſubmerguntur. Eſt demum Gryps fluuius in Gallia.

Gryps porcina. Gryps fluuius.

SYNONIMA.

HEBRAICAM vocem פרס Peres aliqui Gryphem interpretantur, alij Accipitrem. In [a] Deuteronomio inter aues immundas Hebraicè Peres legitur, in tranſlatione LXX. interpretum γρύψ, & ſic Procopius quoque habet, & Hieronymus, & ſimiliter in [b] Leuitico. Alij hanc vocem aliter interpretantur, vt ſuo loco capite de Accipitre in genere declaratum eſt copioſius. Eſt, & אזניה Aſnyh Hebraicam nomen, apud alios atque alios Accipiter, Haliætus, Gryps. Apud Græcos Γρύψ, γρύπος. Aliqui primam circumflectunt in obliquis, quæ quidem apud [c] Vergilium longa eſt.

Peres. [a] *Deut. 14.* [b] *Leuit. 11.* Aſnyh. [c] *Eglog. 8.*

Iungentur iam Gryphes equis

Ego vtroque modo, aliàs cum acuto aliàs cum circumflexo in vetuſtis Græcorum codicibus ſcribi reperio. Γρύφος uerò per aſpirationem Græcè non rectè ſcribitur. Greci enim multa attenuant, quę à Latinis aſpiratè proferuntur. Vnde multi Latinorum cùm veterum, tùm recentiorum Gryphas per ph. ſcripſerunt. Nos utroque modo utemur, etſi abſque aſpiratione Grypem ſcribi magis placeat. Baptiſta Mantuanus nominatiuo Gryphis utitur:

Γρύφος.

Multicolor pardus & Gryphis naribus vncis.

Niſi fortè Gryphus legendum eſt, neque enim deſunt, qui Gryphum ſcribunt in ſecunda declinatione, quanquam hos nõ admodum probârim, multò minus illos, qui Gryphones in tertia. Gryphi autem nomen Græcè impoſitum uidetur à roſtri & unguium aduncitate, qua Aquilam referre dicitur. Grypum enim Gręci aduncum uocant. Hoſcè eoſdem Picos ueteribus dictos uolunt, quo [d] Plautus utitur, dum ſeruum inuẽto theſauro loquentẽ introducit:

Etymũ nominis. Pici q Græcè dicti. [d] *In Aulularia.*

——Picos, qui aureos montes incolunt.
Ego ſolus ſupero. Nam iſtos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.

Apud reliquas gentes nullum huic aui peculiare nomen reperitur, ſed omnes penè uſitato Gręcis nomine Gryphem appellant. Huius rei cauſam Ornithologus eſſe uult, quòd res ipſa fabuloſa ſit, & commentitia. Cur enim, quęrit, rei nuſquam uiſę, aut nunquam extanti, aut certè in ipſorum regionibus nuſquam nomen indere homines uoluiſſent? Nam quod Græcorum uanitas nomen impoſuerit, miram eſſe negat, quę centauros & Sphynges etiam & alia huiuſmodi nomina confinxerint. Verùm ut hoc ita ſit, nempè nomina rebus imponi, & ubi res nulla ſubſit, nominis fingendi cauſam, ut & ſubiectum & fundamentũ deeſſe (quanquam de rei ueritate proximo capite quid ſit ſtatuendum diſceptabimus.) [e] Iohannes tamen Goropius Becanus hoc nomen Grypis non Gręcis, utpotè qui eiuſdem rationem nullam queant è ſuis radicibus depromere, ſed ſuis Cymbris (ut ſolet) acceptum refert, & aliâ cauſam, cur omnibus propè gentibus eodem nomine ueniat, adfert. Verba eius ſunt. *Grypes Arimaſpos deterrent, quo minus frequenter ad Hyperboreos proficiſcantur. Fuit enim hæc pars à feris hominibus, & immaniſſimis barbaris ſemper inhabitata, quos à rapacitate Scythæ Gryphes nominant. Nam Grypen noſtra lingua idem eſt quod rapax & rapere. Hinc Gryps auis rapax, quam eadem voce Greci & Latini appellant, propterea quod non alibi quàm ad Septentrionem apud Scythas reperiri putaretur; ea de cauſa Scythicum non Græcum nomen ſortita, quia res peregrinas par eſt peregrino quoque nomine vocare. Gryp enim Scythica vox vocali longa idem notat, quod rapio.* Hęc ille. Illyrica tamẽ lingua uocabulũ uariat, licet ſola, Grypem Nob appellãs. Gręcis hodie uulgò dicitur γρυπίς. Italis & Gallis Gryphon uel Griffon, & à nomine Itali griffare formant pro eripere, ſeu unguibus auferre, Bocatius: *tu te la griffarai.* Arioſto quoq; uocatur Augello quadrupede. Germanis Gryff, uel Greiff. Anglis à Grype uel Gryffon. Belgis Vogelgrijp, tanquam ſi auem rapacem dicant.

Cur oẽs nationes Gryphem eodẽ nomine appellent. [e] *In Origin. Antuerp.* Grypen quid Cymbris. Nob. Γρυπίς. Gryphon. Griffon. Gryff. Greyff. Grype. Vogelgrijp

AN SIT, QVÆRITVR.

INSOLENS hæc est quæstio, nec hactenus de vlla aue proposita, nedum pertractata. Illarum enim, quòd in rerum natura subsistere nulla ratione dubitantur, statim à nomenclaturis naturam & genus examinare solemus. Hic verò in re incerta & obscura, & contrarijs hinc inde sententijs enodata, meritò quęstioni, quę omnium prima perpetuò à Philosophis, si qua de re agăt, methodo pertractari solet, primus locus datur. Ea est, num res, de qua sermonem habemus, in rerum natura extet. Hăc enim vocant, An sit, tritò in scholis termino. Quęstionem igitur hanc discussuri primùm affirmantium, inde negantium rationes adducemus, demum vtrisq; æqua lance libratis & examinatis nostram sententiam in medium proponemus, & testimonijs ac rationibus comprobabimus. Qui Gryphes esse asseuerant, non pauci sunt, nec leues. Ex veteribus & quidem Græcis, sunt Herodotus, Pausanias, Ctesias, Aelianus. Ex Latinis Pomponius Mela, Solinus, Apuleius, Seruius. Ex neotericis Iohănes de Mŏteuilla. Herodotus in primis in historijs Poëta, Gryphes, qui aurum asseruant supra Arimaspos viros vnoculos colere ait ex sententia Aristæi Proconesij Poëtæ. [a] Ctesias sit habet: *Aurum habet India, sed quod non reperitur in fluuijs & ablutis, vt fit in flumine Pactolo, sed multi & spaciosi montes id sug gerŭt, quos incolunt Gryphes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis, qui pĕnas in pectore rubras; in reliquo corpore nigras habent*. Similia etiam [b] Aelianus refert cum Ctesia, *qui eos propè Bactros esse* ait, *& alas à cætero corpore diuersas*, nempè albicantes habere. Cum Herodoto consensit [c] Mela, item & Pausanias, Eundem, quem ipse Herodotus fabularŭ patronum Proconesium secutus: vt & [d] Solinus confirmat, dum ait: *In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. Ita tamĕ auro & gĕmis affluăt, Gryphes tenent vniuersa, alites ferocissimæ, & vltra rabiĕ sæuientes* &c. Et paulò pòst: *Arimaspi cum his dimicant*. Hoc tamen author hic ab Herodoto, & Mela dissentit, quod Arimaspos in Asiatica Scythia collocet, quos illi ad Europęos referunt supra Issedones ad Ripheos aut Hyperboreos montes habitare. Apuleius cum Solino conuenit, alitis speciem tantùm gerere asserens, sed de loco non item, etsi Hyperboreos appellet, mundum nouum eos generare tradens: verba eius quia pauca sunt, lubet etiam apponere *colore vario circumnotatis insignibar animalibus, hinc dracones Indici, inde Gryphes Hyperborei, quos in speciem pinnatæ alitis generat mundus alter*. Hos sequitur [e] Seruius Virgilij Scholiastes. Inter Neotericos [f] Ioannes de Mandauilla, Bachariam regionem vocat, cuius incolæ truces admodum sint, immanes atque efferæ, hîc Gryphes dari affirmans, hunc ferè in modum ex Italico sermone latinè facto loquitur: Qui Gryphibus anteriorĕ corporis formam Aquilinam tribuunt, & posteriorem leoninam, vera memorant, cùm reuera talis eorum forma sit: veruntamen vnicus duntaxat Gryps & magnitudine & corporis robore octo etiam leones centumq; Aquilas superat, vtpotè qui uel equum, vnà cum insidente etiam equite, vel binos simul coniunctos boues vnguibus suis, qui boŭ cornibus multò longiores sunt, & ex quibus incolæ cyathos conficiunt, abripiens è uia in nidum suum importet. Hanc formam passim quoque Grypho Poëtæ neoterici tribuunt, vt [g] Baptista Mantuanus, cuius uersus etiam hîc subijcere non piguit.

> *Ast alijs Gryphes latè bipatentibus alis,*
> *Et iugulo sese in rostrum tollente recuruum,*
> *Nam Gryps est animal duplex Aquilamq; figurat*
> *Pars prior: in Lybicum transit postrema Leonem.*

Hi omnes uno ore Gryphem, eumq; auem quadrupedem maiori ex parte, & aurum Scythicum siue Indicum effossum custodire, tanquam rem veram & compertam affirmant, etsi interim diuersam magnitudinĕ ei tribuant. Hisce ex diametro sese opponunt non minus graues ex antiquis, si Dijs placet, Herodotus, Origenes, Plinius; ex recentioribus Angelus Decembrius, Matthias Michouius. [h] Plinius quidem ita Gryphos negare solet: vt non solùm fabulosos esse existimet, verùm etiam vt leuissimos & penè phreneticos appellet, qui eos in rerum natura ponant. Sic [i] Herodotus è contra, vt suprà nec ipse videtur omnem Gryphis fidem adhibere; dum ait. *Ad septentrionem Europæ, quamplurimam auri vim esse constat, sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo: dicuntur tamen id à Gryphis auferre Arimaspi, vnoculi quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cætera naturam habentes hominibus parem.* [k] Origenes verò Adamantius grauis Theologus ita pertinaciter Gryphem extare negat, vt etiam Mosem non satis reuerenter reprehendere ausus sit, dum, vt ipse opinatur, inter immunda animalia eum collocat. Ita enim scribit: *Gryphum, quem nullus vnquam meminit, vel audiuit humanis animis succumbere manducari prohibet Moses in* [l] *Leuitico*. Inter Neotericos fide dignos recensendus est [m] Matthias Michouius, qui non solùm Gryphes, sed & aurum in extremo Aquilone, montes deniq;

[a] In Persicis.
[b] L. 14. c. 11
[c] Li. 2. c. 1.
[d] cap. 25.
[e] Eglog. 7.
[f] cap. 166.
[g] L. 4. Agelarior.
[h] L. 10. c. 49.
[i] In Thalia.
[k] Lib. 4. de Princ.
[l] Cap. 11.
[m] In Sarm. Asiana.

10 20 30 40 50

deniq; ipſos Hyperboreos ſeu Riphæos, quos vocant, reperiri negat. *Ad extremum Septẽtrionem Riphæos & Hyperboreos montes aliqui poſuerunt, quos illic nullos eſſe experientia conſtat. Quin etiam in Iubra monte, & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec alia metalla, nec inueniuntur illi Gryphi & magnæ Aues prohibentes effodere & efferre aurum. Ego ſanè contra veteres authores Gryphos nec in illa Septentrionis nec in alijs orbis partibus inueniri affirmârim.* Negat eoſdem etiam, vt dixi, [n] Angelus Decembrius, ſed modeſtè admodum, hunc in modum ſcribens: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare ſoleo, quemadmodum tu Guarine pridem de Romana pyramide diſputabas: nam cum à Vergilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim communis fert opinio) & Seruius eodem loco ipſorum animalium biformem effigiem planè commemoret, à Plinio tamen ita denegari ſolent, vt leuiſſimos ac penè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur. Quod mirum eſt in Plinio Gryphes negari, cùm à Marone eos recitatos videmus; niſi Poëticè fortè ad vulgarem opinionem loquutum arbitremur. Tum Nicolaus Trozza. At ego magis nõnulla negauerim, ipſo etiã Plinio maximè aſſeuerante.*

[n] Lib. 6. de Polic. liter. cap. 68.

Quomodo Gryps negandus.

Sed quid dicet quiſpiam; an ergo nullum extare Gryphum ſtatuendum eſt? Ego inter extremè diſſidentes has authorum opiniones media, vtpotè tutiſſima, via incedendum arbitror. Itaque cum maiore & ſaniore huius ętatis, vt & ſuperioris ſcriptorum parte, ita cenſeo, rectè ſentire Plinium, qui hanc auem fabuloſam eſſe credit, eumq; nos ſequi poſſe, ſed ea conditione, vt optimè decernit doctiſs. Goropius, ſi tali corpore, quali pingitur & fingitur, eſſe dicatur. Quod enim auem ex eo faciunt quadrupedem, capite Aquilino, aurito, cætera leoni ſimilem, alatam, id monſtri & Chymeræ ſimile eſt, atque à pueris ipſis, & mulierculis etiam exploſum; Sed ſi Gryphos fabuloſos credimus, cur ſacra ſcriptura inter immunda animalia eos recenſet? Verùm in textu [o] Hebraico vox Peres legitur, quæ variè, vt in Synonimis dixi, exponi poteſt, atque aut pro Haliæto ſeu Aquila marina, aut pro Accipitre ſeu rapace quapiam aue inſigni accipi. Septuaginta interpretes pro ea Grypem verterunt Græcè. Ex quo colligitur hanc ipſam vocem, tanquam quæ auem quampiam ex Aquilis rapacem deſignaret, habuiſſe eos ac poſuiſſe, cùm reuerà, etymique ratione Græcis non aliud quàm curuiroſtram, Germanis verò Scythiſuè, apud quos & res ipſa eſſe & putabatur & nomen confictum veriſimile eſt, etiã rapacẽ auem ſignificet. Vnde immeritò Origenes in Moyſen inuehitur, vtpotè qui rem nuſquam extantem Iudęis in cibum venire fruſtrà, vt ipſe autumabat, vetuerit. Non enim Moyſes, ſed LXX. interpretes tantùm Gryphem habent, vbi Moyſen rapacem quampiam, & præſertim ex maioribus, aut Aquilam aut Vulturem intellexiſſe credibile eſt. Quamobrem profectò, ſi auem vllam in rerum naturâ, quæ hoc nomine digna ſit, aut venire debeat, ponendam ducimus, eam Aquilæ aut Vulturis maximum quoddam & rarum genus eſſe iudicârim, quæ ob inuſitatam magnitudinem, ob inauditum robur, vana multa, & abſurda de ſe fabulandi veræ naturalis hiſtoriæ ignaris occaſionem dederit. Gryphes enim quadrupedes, vt Albertus quoque aduertit, ab Hiſtoricis potiùs, & Poëtis, quàm Philoſophis, & rerum naturę peritis, memorantur. Aues verò bipedes, Aquilis ſimiles, immenſæ molis & roboris, non vna orbis plaga reperiri iam iam oſtendemus. Patrum noſtrorum memoria, imò ætate noſtra Rex Aethyopum literas Hebraicè ſcriptas ad ſummum Pontificem dedit, quarum etiam copia apud Hiſtoricos quoſdam eius temporis extat, quibus S. D. N. P. M. uniuerſæ atque adeò ſuæ Eccleſiæ caput agnoſcens ac veneratus aues refert in ſua Aethyopia tantæ magnitudinis reperiri, ut pedibus bouem, vel equum integrum abreptum cibandis pullis deferant. [p] Paulus Venetus de ſimili quadam aue, quam Ruc appellat, in hæc verba ſcribit. *Vltra Madaigaſcar maximam & ditiſſimam inſulam, aliæ quadam inſulæ ſunt, quæ propter velociſſimum maris curſum difficillimè adiri poſſunt. In his certo anni tẽpore apparet mirabilis ſpecies auis, quæ Ruc appellatur, Aquilæ quidem effigie, ſed magnitudine immenſa. Aiunt, qui illas viderunt Aues, pleraſq; alarum pennas longas eſſe paſſus duodecim, ea craſſitie, quæ longitudinis menſuræ conueniat. Auem tanti roboris eſſe, vt ſola, ſine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in ſublime raptum rurſum ad terram labi ſinat, quo carnibus eius veſci poſſit. Ego cùm primùm hæc de illa Aue audiſſem, putabam eſſe Gryphum, qui pennatus & quadrupes eſſe fertur, leoni omni ex parte ſimilis, niſi quod Aquilæ faciem haberet ſimilem. Sed hi, qui illas viderunt, conſtanter aſſerebant, nihil illis cõmune eſſe cum vlla beſtia, & quod duobus, vt reliquæ aues incederent pedibus.* Hactenus ille. His non abſimilia hac ętate, qui noui orbis res deſcribunt, tradunt & fidem rebus, etſi in primis incredibiles appareant, adhibent. Inter cęteros eſt Ioannes Boterus, qui Perù octiduo regno Vultures ea magnitudine reperiri refert, vt alis expanſis decem & octo dodrantes latitudine expleant. Quod verò ad Septentrionales orbis oras attinet, quas Gryphorum ſedes eſſe uoluit fabuloſa antiquitas, conſtat multorum fide dignorum authorum teſtimonio, inter quos ſunt Matthias Michouius, Sigiſmundus Baro, Ioannes Laurentius Ananias, apud Moſcouitas aues naſci Aquilis ſimiles, ſed maiores, Kreutzet illis, Polonis Bialozar dictas, quę auibus omnibus corporis immanitate, audacia, feritate, terrorem incutiant. Harum

[o] Leuit. 11.

Origenes reprehenſus.

Quæ Auis Gryphis nomine intelligenda.

Aquilæ maximę boues abripiẽtes.

[p] In lib. 3. cap. 40.

Ruc auis.

Vultures incredibili magnitudine.

Aues Aquilis ſimilis, ſed maiores.

Kretzet. Bialozar.

immenſa moles, cùm naturalem & communem reliquarum, atque adeò cùm ipſam fidem propè ſuperet, cauſam nonnulli in aſtra reijciunt, & in genitalem vim quandam peculiarem, ac quam in alijs locis vberiorē, qua fit vt plerįq; illic orta animantia, corpulentiora ſint, & grandiora. Pari pacto [q] Raſis medicus Arabum celeberrimus in oppoſita Septentrioni parte, nempe in regionibus ab æquatore meridiē uerſus (alij .n. in India, alij in Riphæis Grypē inueniri volunt) animalia omnia cùm corpore maiora, tùm ferociora, ac admiranda magis gigni tradit; exempli gratia, elephantos, rhinocerotes, auis præterea quoddam genus maximum, quod ipſe Ancham, neſcio, qua lingua vocat, ex cuius alarum pēnis pharetras fieri condendis ſagittis perhibent, & ex vnguibus vaſa potoria. Hæc tamen nō ideò adfero, vt omnibus fidem adhiberi velim, ſed in hunc tantummodò finem, vt lector videat, quàm aues inaudita & prodigioſa magnitudine reuera nonnunquam in extremis & incognitis nobis orbis angulis reperiantur, quarum etſi non ſatis nobis perſpecta eſt, attamen non omnino fabuloſa, & quæ cum veritate ſtare poſſit, hiſtoria. Etenim cum doctiſſimo Becano temerarium eſſe puto, iudicare in rerum natura non eſſe, quod ætas noſtra nondum vidit. Alioquin fidei ſuſpectæ eſſe non inficior, quod Rhaſis pocula ex vnguibus auium ſuarum fieri perhibet. Refert Goropius Reginam Hungariæ Mariam Caroli V. Cæſaris ſororem, cuius ipſe Medicus fuit, inter pocula ſua habuiſſe cornu quoddam nigredine ſplendens, dodrante longius, quod aiebant vnguem eſſe Gryphis, quamuis ipſe ex cornu aliquo fictitium fuiſſe exiſtimet. Ita quoque Ornithologus ſe vidiſſe ſcribit apud aurifabrum Tiguri cornu nigrum, leue & in ſummo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo fortè craſſius, cuius labris argentum introducturus erat, vt pro poculo menſis adhiberetur, dicens ſe illud pro vngue Gryphis accepiſſe. Verùm id fortè bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocant, aut bubali cornu fuiſſe idem iudicat. Lutetiæ Pariſiorum in ſacello Palatij Regij videre eſt pedem ingentem ex altiſſima fornice ſuſpenſum, tanta magnitudine; vt ſi animal pro ratione eius fingeretur, facilè poſſet credi, quod dici ſolet, vel maximū equum ab eo ſublimem rapi. Verùm eum quidem falſum eſſe ſuſpicantur, & ex ligno artificioſè confectum. Sacerdotes eius ſacelli è Rhodo allatum aſſeruut, à quodā Rhodio equite. Quod autem quadrupedem pingunt corpore poſtico leonino, id nec cū hoc pede, nec cum rerum natura conſentit, vti nec illud, quod extremis aquilonaris oræ montibus aurum effoſſum ſumma cura obſeruare eos comminiſcūtur. Nam quotquot earum regionum hiſtoriam hodie veriorem conſcribere auſi ſunt, conſtanter uno omnes ore negant vel ullum illic loci argentum aut aurum aut pretioſorum metallorum venas reperiri, ſed uiliora tantummodò, cuiuſmodi ſunt æs, plumbum, ferrum. Mendacium inter cætera coarguit authorum diſſenſio. Alij enim leoni, alij lupo magnitudine parem faciunt. Monteuillanus uerò hyperbolicè, & enormi mendacio, enormen ei corporis molem, octo nimirum leonibus maiorem aſcribit. Quapropter hunc Gryphem monſtroſum ſtatuere, niſi à ueritate etiam deſciſcamus, omninò non poſſumus, niſi hoc uocamine uolucrem quampiam uel Aquilę, uel Vulturi ſimilem, licet inuſitata magnitudine, nuncupemus. Quod facere nos poſſe non uno ueterum exemplo, ſed & recentiorum aliquo monſtrabimus. Varinus Gryphes inter cętera, inquit genus eſſe animantis uolucris quod γυπον, id eſt, Vulturem uocant, & Γρυπαί Heſychio etiam Vulturum nidi dicuntur. [r] Ariſtophanis interpres γρυπαιέτυς exponit, peregrina ſcuti inſignia; *Aquilas enim, inquit, ſolebant in ſcutis pingere*. [ſ] Heliodorus memorię prodidit Perſinam boum armenta, & equorum & ouium, Coturnicum, & Grypum præmiſiſſe greges, partim ut ex unoquoq; horum hecatomben adornaret, partim ut populum inde aleret. Hos Gryphes Aquilas fuiſſe uerisimile eſt, quas ad Hecatomben Regum & Imperatorum adhiberi ſolere in Aquilę hiſtoria prolixè oſtendimus. Conſcripſit itinerarium Iudęus quidam nomine Beniamin Tudelenſis Hiſpanus ante annos quadringentos, quod à Doctiſs. Theologo. B. Aria Montano ex Hebraico idiomate in latinum conuerſum eſt. In hoc ab inſulis Cheſil in Sinarum regionem, per fretum alioquin æſtuoſiſſimum, ita ut nauigando ſuperari interdum non poſſit, commeandi inter cętera rationem profectò miram exponit, & ſimul uaſtarum quarūdam eius loci auium, quas Grypes vocat, naturā & fortitudinē, quarū ſcilicet ope & induſtria tranſportati homines mare traijciant, aperit. Verba eius ſunt. Ab inſulis Chenerag quadraginta dierum nauigatio *ſuſcipitur tranſire volentibus in regionem Sin, quę pars Orientalis eſt. Sunt uerò qui dicant mare illud, quo iter ſuſcipitur, eſſe mare exciſum, ſeu fretum interdum ęſtuoſiſſimum, aſtro Cheſil ſubiectum (quod Orion eſt nobis) cuius ui tantus nonnunquam excitatur uentus, ut nulli mortalium nauigando ſuperari poſſit aut effugi. Intrudit enim nauigia in ipſas maris anguſtias, unde extricari & effugere non poſſunt, herētq; diutius, quoad comeatu omni abſumpto homines pereant, neque uerò rarò hoc modo naues periclitantur: Verùm huic incommodo hominum induſtria proſpectum eſt, atque euadendi ratio eſt inuenta, quam agnoſcere* non

[q] *Li.60. de Auib. c.39.*

Ancha auis.
Vaſa ex vnguibus Anchæ auis.

Pocula ex vngue gryphis habita.

pes gryphis creditus.

Quæ auis gryps iudicari poſſit.

Γρυπαί quid.
[r] *In Ranis.*
[ſ] *Lib.10.*
Perſinę Hecatombe.

Inſula Chenerag.

non fuerit iniucundum. Sic autem res babet. Boum coria integra quamplurima in nauibus imponunt, nauigantium hominum numero paria: qui cùm vento acti in illas angustias intruduntur, singuli singula subeunt, atq; collo introrsum complicato ita colligant, ut aquæ aditus obcludatur, tum sese rotantes & mouentes in mare è nauigio deiciunt, quos cũ maximę Aquilæ illis regionibus familiares, Gryphes dictæ, prospiciunt, boues aut animalia esse putantes, aduolantes eripiunt, atque in aridam asportant, tum verò depositis in valle, vel monte incumbũt, vt ipsis disruptis pascantur. Verùm oportuna celeritate vsus, qui intra corium includitur homo, feram ipsam gladio confossam vulnerat, atque occidit; & hoc pacto complures euadunt. Ex hisce, vt vt res sese habeat, saltem hoc licet colligere, maximas certè Aquilas & his similes alites Gryphes aliquando dictas esse & harum ratione Gryphes reuerà reperiri affirmari posse, secus verò minimè.

FORMA.

GRYPHIS illius fabulosi forma, quæ ipsi à veteribus affingitur, talis est. Magnitudinem ei tribuit [a] Philostratus leoni parem; Ctesias Lupo. Antica parte, capite, rostro, alis & pedibus Aquilam referre aiunt, posterius verò & reliquo corpore leonem.

Nam Gryps est animal duplex Aquilamq; figurat,

vt inquit Bapt. Mantuanus. Iohannes de Monteuilla aliorum mendacijs non contentus, corpus magni Gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum scribit. Reliquas partes [b] Aelianus ex antiquorum traditione describit in hæc verba: *Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse; robustissimis item existere vnguibus leonum similibus, tum dorsum eius pennis indui nigris anteriorem corporis partem rubris: alas verò candidis: Ctesias ait ceruicis eos pennas cæruleas & floridas habere, Aquilino ore esse & capite, cuiusmodi pictores pingunt, oculis autem igneis.* [c] Plinius *volucres auritas habitas* testatur. [d] Pausanias *maculas instar Pantherarũ inesse ait.* In Aquilinis quidem pedibus longos habere vngues; in Leoninis verò breues, atque hinc esse scribit Albertus, quòd alij longos, alij breues Gryphis vngues inueniri putârint.

[a] In vita Apoll. lib. 3.
[b] L. 4. c. 27.
[c] L. 10. c. 49.
[d] In Arcad.

VOLATVS.

VOLANT, vt inquit [a] Philostratus, *non multum, sed quantum paruulæ aues. Non enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarum costæ tanquam digiti* (animalium scilicet steganopodũ more) *connectuntur. Itaque in gyrũ delatæ Grypes aliquantulũ volare, & ita e sublimi pugnare possint.* Verùm alas eum habere instar Aquilarum antè ex alijs meminimus; vnde etiam quis commentum facilè agnoscet. Quantopere enim differant Aquilinæ alæ ab his Philostrati membraneis, vnusquisque videt, adeò vt hanc vel stupiditatem vel audaciam admireris, qui tam enormia & à se inuicem dissidentia de vna eademq; re prodiderunt. Alij non volare Gryphum, sed velocissimo esse cursu aiunt, adeò vt homo quantumuis citatis passibus currens, ne vim quidem pedetentim incedentis ac persequentis possit effugere. Tigridem solùm assequi posse negant.

[a] Lib. 3. de Apoll. vita.

LOCVS.

MONTES Riphæos seu Hyperboreos inaccessos haud procul ab ipso Aquilonis, vt fabulantur, exortu sitos in Scythia Asiatica, quam Arimaspi habitant, terra locuplete quidem, sed deserta, extremoq; Septentrioni subiecta,

Hos habitant Gryphes, pecus attingentibus aurum
Infestum &c.

Vnde & [a] Claudianus.

Gryphes hyperborei pondera fulua soli,

appellat. Ctesias ab [a] Aeliano citatus apud Indos & quidem Bactrianos, eos etiam reperiri comminiscitur. Maior tamen scriptorum pars in Aquilone locat, vnde & [b] Apuleius hyperboreos vocat: *Hinc dracones Indici, inde Gryphes hyperborei, quos in speciem pinnatæ alitis generat mundus alter.*

Hyperborei, seu Riphæi montes vbi.

[a] L. 4. c. 27.
[b] Lib. 11. de Asin. aur.

GENERATIO.

[a] L.19.c.94

Oua Gryphis.

NIDVM construere dicuntur Gryphes in altissimis montibus, atque ex auro, quod è terra effoderint, si Ctesię credamus, in commodam formam cõgesto. Nec defuit è recentioribus nugiuenda [a] Bartholomęus nomine Anglicus, qui etiam ouorum numerum & conditionem describere non fuit veritus; in hæc verba. *Oua Gryphis ouis Aquilæ sunt maiora, duriora, sapore & odore grauiore, qualitate sunt calidiora, & sicciora, atque etiam numero pauciora, quia vltra duo nunquam ponit, est enim difficilis incubationis.* Imò hãc in rem audet Aristotelem citare testem, tanquam si is vnquam Gryphis meminisset. Aut si fortè ex Aquila, de qua similia Aristoteles prodidit, Gryphem fecit, cur huius oua Aquilinis tanquam ab his diuersis maiora prodidit?

INGENIVM. FERITAS.

[a] C.25. Polyhist.

[a] SOLINVS author est, *In Asiatica Scythia terras esse locupletes, inhabitabiles tamen: nam cùm auro & gemmis affluant, Gryphes tenere vniuersa, alites ferocissimas & vltra omnem rabiem sæuientes, quarum immanitate obsistente aduenis accessus difficilis ac rarus sit. Quippè visos discerpere, velut genitos ad plectendam auaritiæ temeritatem.* Nam à se effossum, & è cuniculis erutum

—— hyperboreis rutilans in montibus aurum
Gryphes amant auidiq; tenent, vigilesq; tenentur,

Aurum à Gryphibus effossũ quale fuerit.

Arimasporum cum Gryphibus pugna.

[b] L.4.c.27.

vt ait Mantuanus. Hoc ipsum verò aurum, quod effodere dicuntur, teste Philostrato, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæ feræ rostro discindũt, imò ob harum cupiditatem sibi inuicem insidiantur. Cum his Arimaspos viros vnoculos dimicare, esseq; internecinum inter vtrosque odium ferunt, vt dum Arimaspi ex montibus illis aurum gemmasq; suffurari, Gryphes summa auiditate tutari, illuc contendunt. Hac de re [b] Aelianum tractantem audiamus, qui hunc in modum scribit: *Bactri Indis finitimi eos illic,* (nempè apud Indos, ne quis in solo Septentrione Gryphes & aureos montes imaginetur) *auri custodes esse, aurum effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere; quod verò auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contrà Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant, neque enim Gryphes auri egere, at contra ipsos, cùm ad colligendum aurum homines accesserunt; hos de pullis suis maiorem in modum solicitos ac timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus cõcertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantos non stare. Indigenæ quod ab huiusmodi animalium robore timeãt, non interdiu, sed ad collectionem auri noctù proficisci, quòd se tum meliùs latere arbitrentur. Locus vbi Gryphes versantur desertissimus est. Quocirca aurum, quod ibi effoditur, venari studentes, mille aut bis mille armati eò perueniunt, simulq; fossoria & saccos afferunt, silentem Lunam obseruantes. Quod si Gryphes fallant, duplex commodum assequuntur, quòd & eorum vita ab illorum atrocitate seruetur, & quòd etiam aurum Indi domum aufferunt. Sin in furto deprehenduntur, pereunt. Cùm semel eò profecti sunt, domum non nisi triẽnij aut quatriẽnij interuallo reuertuntur.* Hucusq; Aelianus: qui quidem in hoc ab alijs dissentit, quòd Gryphes contra leones & elephantos stare neget. [c] Philostratus enim. è contrà eos *superare elephantes & dracones* asserit, *omniaq; alia animalia ptater tygridem, quæ ob velocitatem euadat.* Sæuum enim, pertinax ferarum genus & supra omnem rabiem ferociens alijs narratur, tanto præditum robore, vt quod Ioannes de Monteuilla scribit, bouem, equum cum homine etiam insidente, quem occidit, pleno volatu auferat.

[c] L.3. in vita Apoll.

ANTIPATHEIA.

[a] Eglog.8.

GRYPHES equis præ cæteris animalibus peculiari quodam odio infestos esse rumor est. Vnde [a] Vergilius rem miram & naturæ consuetudinem superantẽ allaturus, inquit:

Iungentur iam Gryphes equis, æuoq; sequenti
Cum canibus timidæ venient ad pabula Damæ.

[b] L.3. de calamit. temporum.

Et hunc imitatus [b] Bapt. pariter Mantuanus:

Inuoluit sors vna omnes discrimine nullo,
Gryphes equi, damæ atque canes, cerui atque leones,
Agna lupus, simul errabant &c.

DENO-

DENOMINATA.

LEANDER Monachus, qui Italiam deſcripſit, Peruſium Scythica lingua Griffoniam vocatam tradit, ab inſigni Gryphis, quod Scytæ eò aduenientes primùm ſecum attulerunt. Griffonum item familias dictas puto, uel à notis, vel ab ingenio Grypum, vel à naſi aduncitate, quemadmodum huiuſmodi nare curuos Grypas olim, ut Anthiochum Syriæ Regem, teſte Poſſidonio, & Cyrum Perſarum veteres dixêre. Cuius nominis familias & noui ipſe in noſtra Italia multas, & extat vna, vbi hæc conſcribimus, Bononiæ familia ſatis nobilis Piſtorio oriunda, in qua in primis humanitatis ac munificentiæ plenus fuit Ioſephus, qui Lucretiã Aldrouandam ſororem meam uxorem habuit, & ex ea Iulianum & Alexandrũ iuris vtriuſq; Doctorem procreauit. Porrò Gryphes nominantur homines barbari, chlamides, & pallia ex auium plumis induti, ſed non ob veſtitum tantummodò ita dicti ſunt, ſed ob celeritatem etiam, qua cæteras gentes longè ſuperant. Syluestres boues epigrypos dicunt Græci, id eſt, rictu leniter adunco.

Griffonia vrbs. Griffonum familię vnde dictæ. Antiochus Syriæ Rex Gryps dictus.

Homines Barbari Grypes dicti. Epigrypi boues.

MORALIA.

DIVVS [a] Hier. *montes aurei*, inquit, *quos adire propter Gryphes, & Dracones, & immenſorum corporum monſtra non licet, & hominibus impoſſibile eſt, oſtendunt nobis, quales custodes habeat auaritia.* Poſſunt ſanè hac ratione auari Gryphis nõ inſcitè comparari, quòd quemadmodum hi auro non utũtur, alios tamen ab eius vſu arcent, ſuntq; attingẽtibus infeſti, ita & illi pecuniam, qua ipſi non fruuntur, alijs inuident, hoc Gryphis peiores, quòd inſatiabili auri cupiditate flagrent, id ſolummodò & toto ſtudio agentes, ut quod congeſſerint ampliori cumulo augeant. Gryphes enim tantùm ea de cauſa aurum ſibi eripi non patiuntur, quòd eius intuitu ſummoperè delectentur. Vnde [b] Caſſiodorus: *Gryphes aurum leguntur iugiter effodere, atque eius inſpectione gaudere, quibus quoniam non eſt ambitus lucri, cupiditatis crimine non dicuntur accendi, ſcilicet quia omnis actus in qualitate propoſiti eſt, & non eſt vituperandum quòd nulla fuerit voluntate laſciuum.* Quæ omnia egregiè [c] Baptiſta Mantuanus uerſibus iſtis complexus eſt in deſcriptione philargiriæ, quæ:

[a] Epiſt. 4. ad Ruſtic. Monach. de forma viuẽdi.

Auari Gryphis comparati.

[b] Lib. 9. Variar. lect.

[c] Lib. 1. de calam. temp.

——lucri ſi nuntia fama
Surgat, & acceptus nares odor imbuat auri,
Eleuat ingentes alas, & lumine fixo,
Viſa potens quicquid falcatis unguibus aufert.
Stulta ſuos nunquam venturum ſeruat in uſus,
Sacra Deum, ſanctas leges præclaraq; geſta
Scriptores rerum egregios, celebreſq; Poëtas,
Qui procerum laudes chartis, & nomina mandant,
Et quicquid non auget opes, auerſa repellit,
Sola iuuant quæ lucra ferunt, ſint cætera quanquam
Laudibus & pretio digniſſima; cætera ſordent.
Sicut hyperboreis rutilans in vallibus aurum
Gryphes amant, auidiq; tenent vigileſq; tuentur.
Vnde nec vtilitas operæ, præciumuè laboris,
Sed metus & clades oritur, ſic pectus anhelum
Peruigilis monſtri grauiore cupidinis æſtu
Feruet opus cumulans, quas olim prodigus hæres
Diſſipet, & pingues ferat in conuiuia menſas.

Hinc [a] Dantes currum in medio ſex illorum animalium, de quibus Ezechiel, & D. Ioannes ſcribunt, apparuiſſe canit, cui Gryps ſuccederet, eius uidelicet ſymbolo Ieſum Chriſtum intelligens, qui huic animali (ſi animal Gryps dicendus eſt) egregiè comparatur, quòd quemadmodum in eo binæ, auis uidelicet, & quadrupedis, formæ ſunt, ita etiam Chriſtus diuina & humana ſubſtantia conſtet. Verſus Dantis ſunt:

[a] In Purgat. cant. 29.

Chriſtus cur Gryphis ſimilis.

Lo ſpatio dentr' à lor quattro contenne
Vn carro in sù due rote trionfale,
Che al collo d'un Griffon tirato venne.
Et eſſo tenea sù l una e l'altr' ale

Tra la mezzana e le tre, e tre liste:
Si ch' à nulla fendendo facea male.
Tanto ſaliuan, che non eran viste,
Le membra d' oro hauea quant' era vccello,
Et bianche, l'altre di vermiglio miste.

D. Hieronymus è Gryphis forma ſummi & ſapientiſſimi creatoris laudandi anſam captat, cùm aduerſus Pelagianos hæreticos in hæc verba ſcribit: *Elephanti tantæ molis in ſua grauitate cauſentur, cur quatuor pedibus incedant, cùm muſcæ culicesq́ & cætera huiuſmodi animantia ſub pennulis ſenos pedes habeant, & aliqui vermiculi ſint, qui tantis pedibus ſcateant, vt innumerabiles ſimul motus nulla acies comprehendat. Dicant equidem omnes. Omnia Domine in ſapientia feciſti.*

MYSTICA. HIEROGLYPHICA.

Generoſitatis typus. Cur Apollini ſacer. GRYPHES generoſi & magni animi ſimulacrum veteres exiſtimârunt, ideoq; non ineptè Apollini ſapientiæ præſidi dedicarunt, quare aures ei addebant, quòd Apollo à Lacedemonijs Τετράωτος coleretur, quamuis alij Apollini Gryphem ſacrum velint, quòd Sol præcipua generationis auri, quod Gryphes cuſtodire dicebantur, cauſa eſſet. Alij verò alias aſſignant rationes, quoniam videlicet Sol, vt reliquis in cælo micantibus ignibus imperitare videtur; ita & Gryphem animalibus cæteris præſtari ferunt. Vt vt eſt, (omnia enim fabuloſa ſunt) Apollini ſacros fuiſſe conſtat: itaque eos quadrigæ illius iungunt, qui Solis imaginem pingunt. **Gryps cur ignis & æſtatis ſymbolum.** Eſt item Gryps, ignis & æſtatis ſymbolum, quòd plerunq; ex Aquila & Leone compoſitus fingeretur. Ignita autem eſt prorſus Leonum atq; Aquilarum natura. Aquilarum pennæ, vt ſuo loco diximus, cæterarum auium plumis cõmixtę, calore ſuo conſumunt. Ex Leonis oſſibus inter ſe colliſis ignem excitari teſtis eſt Aelianus: **Cur Nemeſi Deæ ſacer.** atque hinc fortè Nemeſi deæ etiam ſacros Gryphes crediderunt. **Sepulchrorum apud antiquos honos.** Sepulcris apponebautur ab antiquis Gryphium figuræ, ut ſcilicet ea à vigilantibus cuſtodiri religioſè debere oſtenderent. Quod verò Gryphem ſub pedibus Tauri caput habere in pluribus antiquorum ſepulcris videamus, dici in primis poteſt, quod de Leone ſcriptum reperimus, vt ſcilicet ſepulti animum aut naturam talem fuiſſe opinemur, cuiuſmodi eſt illud quod apprehenſum videtur. Nempè ſi ouem vel agnum, ſepulchrum inſculptum habeat, intelligas hominem ferocitate demolita, manſuetudinem amplexatum: ſi taurum, temperantiã; ſi anguem, prudentiam, vel quid huiuſmodi, prout animalis, quod detentum fuerit, ſignificatum exiget. Verùm talem opinionem probarem, niſi huiuſmodi ſimulachra pro templorum foribus, ac in alijs etiam operibus publicis paſſim depicta videremus. Sentio itaque, vt liberè dicam quod animus fert, nihil aliud ſimulachris talibus exprimi; quàm huius animalis in feras omnes beſtias dominatum atque potentiam, eiusq; ferocia viribusq; cuncta deuinci, ſuppeditari ac puniri. Vt ſcilicet moneamur, quicunque violentas manus ad ea, quę in eius cuſtodiam tradita ſunt, inferre audeant, pœnas ſe, cuiuſuis ordinis lociuè ſint, luituros: ſuppliciaq; commiſſi vel furti, vel ſacrilegij, violatiq; ſepulchri, cui animal id præficitur, daturos, & quod de Leone vulgò dicitur, idem de Gryphe dictum opinor, cui Leoninum corpus maxima ex parte tribuunt. **Gryphum figuratum vſus.** Viſuntur itaque eædem figurę in aris antiquorum, templorum foribus, vrnis, aliſq; non infrequenter, & ſine dubio religionem, & quæ ad pietatem ſpectant, ſumma cura & attento ſtudio cuſtodienda eſſe demonſtrãt. **Grypis figurę ſignificatio.** Auritum in primis hoc animalium genus eſſe ferunt, ut facilè fures ſentiat; alatum ad pernicitatem, cæterùm leoninis membris compactum, vt ferocia & vires in eodem eſſe videantur. Roſtrum præterea aduncum tribuunt, vt ſcilicet mordicus teneat, quæ illi commiſſa & concredita ſunt. **Præſidum icon.** Hæc omnia certè cuſtodes ac præſides decent. Haudquaquam enim bonus cuſtos eſſe poteſt, cui aures hebetes, qui piger, qui tardus eſt, qui languidus, & minimè tenax rerum ſui domini. Meritò igitur Gryphes cuſtodiæ præficiebantur, quibus abundè ſuppetunt omnia, quæ ad cuſtodum munus pertinere putantur. Ornant Gryphes ſacellum, quod in vrbe noſtra, iuxta Aſellorum vulgò dictam turrim medio quadriuio extructum eſt, in cuius angulis, nunc leones, nunc Gryphes ſpectantur. Quos cuſtodiæ vigilantięq; cauſa admotos putârim, vt ſcilicet uel ſacrum locum tueantur, vel homines ipſos moneãt in ſacris rebus & precibus, quæ Deo & Diuis adhibentur, vigilare, & preſentem eſſe oportere. *Athenis in Palladis arce ſimulacrum* eſſe ſcribit Pauſanias, *cuius galeæ ad partem vtramq́ Gryphes additi ſunt, & in medio imago ſphingis incumbit.* **Tyrãnidis typus.** Cæterùm Gryphum exemplo præpotentem tyrannis egregiè denotatur.

EMBLEMA.

EMBLEMA.

De Gryphe emblema tale habet [a] Nicolaus Reusnerus, sub Lemmate ΞΕΝΙΩΝ ΔΕ ΤΕ ΘΥΜΟΣ ἌΡΙΣΤΟΣ.

[a] L. 2. Emble. 35.

Qui putet? è puro Gryps nidum construit auro,
Occupat & celsæ rupis in arce locum.
Solus aues vincit cunctas, qui naribus vncis:
Quem Leo, quem Tigris, quem pauet acer eques.
Cuius vt è nido sub rupem decidit aurum,
Accola finitimi quod legit Indus agri.
Sic quos Heroas mundi rerumq́; potentes
Sublimi magnus vult Deus esse loco.
Imperij tueantur opes ceu munera Diuûm:
Participes alios vt simul esse velint.
Præsertim sanctæ pietatis & artis alumnos
Ingenuæ: per quos regna domusq́; vigent.
Diuitis hæc auri virtus est vna: benigna.
Qui prosunt alijs, mente iuuare bonos.

ICONES. INSIGNIA. NVMISMATA.

APVD Xenophontem, vt citat & exponit Plutarchus, memorantur canathra, quæ imagines sunt Grypũ ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur in spectaculis. Scyles Rex Scytharũ habuit in urbe Boristhenitarum ædes magnificas & circa illas, è lapide candido Gryphes & Sphinges stantes, vt [a] Herodotus testatur, qui lapis Parius fortè fuerit. Gryphem marmori antiquo nobilitatis Cæsiorum insigni monumento insculptum sub anteriorum pedum altero tauri caput habere videmus, quod in pluribus antiquorum monumentis, ut antè diximus, comperitur. Gryphis imagine insignem clypeum quoq; habet nobilissima Gryffonum in Italia familia. Insignia item nepotum meorum Gryps ornat. Scytharum id olim insigne fuisse asserunt, à quo Perusiam Gryffoniam dictam supra ex Leandro diximus. Grypho aureus in campo cæruleo insigne erat nauis Artirij antiquissimi Herulorum Regis, quod Vandolorum Domini etiamnum hodie vsurpant. Gryphem rubeum in campo argenteo vsurpabat electa quædam à Bononiensibus militum corona, quos vulgò la compagnia del Griffon nuncupabant. Eorum opera, vt refert Pompeius Vizanius ciuis Bononiensis, qui nuperrimè patriæ suæ historiam in lucem edidit, Bononienses vsi sunt ad expellendos seditiosos, anno nempe 1272. quo tẽpore vrbs multis scatebat hominibus, qui rebus nouis quotidie studebant. Tradit pariter anno 1376. cùm hæc eadem vrbs libertatis auida à Summo Põtifice deficeret, proceres eius, leges Senatumq́; immutasse, necnon tribunos plebis creauisse sedecin, quatuor nẽpe pro quaque quarta vrbis parte, eisq́; vexilla exhibuisse, in quorum quatuor populi insignia, quæ libertas est, depicta erãt, in reliquis verò varia symbola: Ex his tria fuisse, quæ Gryphem ferrent, vnum, quod aureum in campo cæruleo, alterum, quod album, tertium quod nigrum ferret, in campis eiusdem coloris. Vidi item, cùm Romæ degerem, librumq́; de statuis antiquis conscriberem, trophæum pulcherrimum in ędibus Illustris Domini Caroli de Fano, Medusæ imagine perornatum, in cuius medio pectore Gryphes & Harpyiæ cælati erant. In ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis inter quamplurimas alias statuas, uidi in cornicibus multas sculpturas, in quibus Gryphum icones essent. [b] Antonius Augustinus Romæ pariter in æde Diui Petri multos Gryphes in lapide, & in medio duorum ex his candelabrum, magna industria elaboratum conspexisse, audiuisseq́; tales ex Apollinis templo exemptos fuisse scribit. Irrigetus Martinengus Pittaci filius, & Lanfranci nepos, miles magnanimus, in bello strenuus, factionis Gelphæ, cuius cæteri Martinengi acerrimi protectores erant, hostis adeò, vt spretis cæterorum familiæ suæ armis, quæ Aquila erat Imperialis, vt suo loco dictum est, Gryphem vsurpare voluerit, cum quodam symbolo. Huius sepulchrum extra Brixiam cernitur cum hoc epithaphio. HAEC EST SEPVLTVRA NOBILIS MILITIS IRRIGETTI DE MARTINENGO. In monte Nerone dicto in diœcesi Plobici reperiuntur quamplurima arma, ac alia monumenta lapidea, in quibus Gryphes exsculpti sunt, quos Frãciscus Sansouinus Brancaleonum insignia

[a] In Melpomene.

Cæsiorum monumentum.

Artirij nauis insigne.

[b] Dial. 5. de numismatibus.

Irrigetti Martinengi insigne.

Brancaleonum insignia.

ᶜ L. ad Reg. & Princip. Christianos.

inſignia fuiſſe credit, cùm tamen Leonem illis pro inſigni fuiſſe paulò pòſt aſſerat. ᶜ Baptiſta Mantuanus Pannoniæ Regem Gryphem in armis ſuis ferre innuere videtur, ita canens:

Quod trepides nihil eſt tecum Deus ibit in hoſtem,
Per mare, per terras quæcunque leuaueris altè
Sanctum inſigne crucis Gryphemq́, Aquilamq́, biroſtrem.

Barrilæ familiæ inſigne.

Gryphem aureum alis expanſis cum roſtro rubro in campo cæruleo vſurpat nobilis familia Barrilla Neapolitana, quam Carolus Gallorum Rex primus magni admodum fecit, vt ex multis admodum ſepulchris conſtat. Ex qua Ioannes in primis fuit Roberto eorũdem Regi gratiſſimus, vtpotè quem legatum Romam miſerit, vt Petrarcham laurea condecoraret. Eſt & Martellorũ non ignobilis apud Florentinos familia, quæ Gryphe in armis vtitur. Gryps quoque in antiquiſſimis quibuſdam numiſmatibus depictus conſpicitur. Lilybitanorum in primis æreum numiſma Golzius depingit, quod in auerſa parte Gryphem illius figuræ, qualem plerięq; ei tribuunt, in aduerſa tripodem Apollinis repræſentat. Eiuſmodi numiſma cudiſſe eos populos idem Golzius exiſtimat, quoniam eorum vrbs Sybillæ Cumanæ, quæ volumina de rebus arcanis & vaticiniorum plena Tarquinio Priſco regi obtuliſſe legitur, hoſpitio & ſepulcro celebris fuerit: itidem quia puteus in vrbe eorum Lilybæo (idcirco commendatus fuerit, quod ij qui ex eius aqua bibiſſent, Pythio furore afflati oracula ac reſponſa darent. Non mirum itaque, inquit, ſi Apollinis capite Gryphoq; Apollini ſacro & tripode Apollinis ſymbolo ac lirâ ſua numiſmata ſignauerint. Reperiuntur item nonnulla Hyelitarum cùm aurea, tùm ærea numiſmata, vt apud eundem authorem videre eſt, in quibus Palladis galeatæ imago videtur, & in galea Gryps depictus. Inter quę vnum eſt, quod Gryphum habet poſteriore parte in caudam tortuoſam deſinente: ex quo facilè uideas & ab antiquis non vnam Grypho formã aſcriptam. Eiuſmodi etiam Gryps pariter in caſſide eiuſdem Deæ in Romanorum quodam numo depictus reperitur, necnon in multis alijs eorundem numis in caſſide Martis: in qua item Gryps ille communis conſpicitur in numiſmate Brutiorum: vnde his quoq; Dijs ſacrum fuiſſe Gryphum pronunciandum eſt.

Martellorũ inſigne.

Lylibytinorum numiſma.

Hyelitarũ numiſma.

Gryps cauda tortuoſa.

Prior harum iconũ Gryphem à fabuloſa antiquitate diuerſimodè depingi ſolitam etiã declarat: auribus enim caret, quas tamen, vt ſuo loco diximus, plerięq; alij ſuo Grypho addebãt. Hanc autem iconem antiquiſſimam eſſe conſtat, cùm eam Illuſtriſ. Cardin. Bembus inter alia hieroglyphica ex tabulis æreis vetuſtiſſimis excerpſerit. Dextro pede gerit quid ad inſtar veru, ſub pedibus verò ſerpens repit. Antonius Gigas vir humaniſſimus mihi eam communicauit.

Gryphis nõ auriti imago.

Auis Ruc imago.

Altera icon Ruc eſt, cuius etiam in hac hiſtoria meminimus, excerpta ex tabulis Geographicis Cornelij de Iudæis Antuerpiani, quæ, ſi vera ſunt, quę de ea tradunt, nihil planè reſpondet. Roſtrum enim Columbinum potiùs, quàm Aquilinum oſtendit. Nos, ne quid in noſtra Ornithologia deſideretur, tale, quale depictum accepimus, etiam alijs tradimus.

DE HARPYIS. Cap. II.

HARPYIARVM historiam, etsi meram fabulam, ne tamen vllum volucre, quamuis fictitium deesset; omittere noluimus, & cùm insigni rapacitate adeò infames sint, vt ab ea nomen inuenerint, ideò rapacibus eas meritò adiunximus.

AEQVIVOCA.

Ἁρπυία Hesychio subitam rapinam notat. Grammatici uarij, (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) uario modo Harpyias interpretantur. Alij enim rapaces Deas, dæmonesue; alij dæmonis alatas fæminas; alij ventos rapidos: alij canes rapaces per eas notari uolunt. Sed quod horum significatorum quædam allegorica sint, alibi explicabuntur. Harpyia nomen est unius è canibus Actæonis apud [a] Ouidium. Est preterea Stephano vrbs Illyriç iuxta Enchęleas.

Harpyia canis Actæonis.

[a] Metam. 3

SYNONIMA.

Ἁρπυίαι nomen à rapacitate habent. ἁρπάζω enim Græcis rapio est. Vnde harpagones ex eadem origine instrumenta ferrea hamata, quibus naues capiũtur, & retinentur. Hinc & harpax apud [a] Plautum:

Venit harpax verus, res palam cognoscitur.

Est apud eundem harpagare verbum, ut item in eadem comedia:

Neque homines magis asinos vnquam vidi, ita plagis costæ callent
Quos dum ferias, tibi plus noceas, etenim ingenio hi sunt flagricidæ
Qui hæc habent consilia, vbi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga.

Aetymon.
Harpagones quę instrumenta.
[a] In Pseud.

In scribendo Harpiyæ nomine uariant librarij. Multi Seruium sequuti penultimam diphtongum ponũt impropriam, vt apud Græcos Harpiyæ, à quorum sententia longè diuersus est Caslistius, qui negat I literam in dipthongum coalitam cum Y litera præcedenti, sed pro consonanti accipi debere. Syllabam enim eo etiam, inquit, modo positione longam fieri, si vocalem breuem sequatur I vice consonantis posita, vt Harpyiæ. Quare si diligentissimo Grammatico credimus in eo nomine ιαι. vltima syllaba per tres literas erit enuncianda, & iota ad vltimam syllabam referendam, quod alij cum ypsilon in vnam dipthongum abire contendunt. Dicuntur Harpyiæ alijs quoq; nominibus, nempè Canes Iouis, furiæ, diræ, & aues. Quorum omniũ rationem reddit his verbis Seruius: *Quod Canes Iouis dicerentur hæc ratio est, quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas apud* [b] *Virgilium abripiunt, quod Furiarum est.*

Et manibus prohibent contingere mensas.

Vnde & auari dicuntur Furias pati, quòd partis abstinẽt. Furias esse paulò pòst idem testatur:

Vobis Furiarum ego maxima pando.

Quæ verba sunt Celene. Furias autem canes dici Lucanus testatur, vt:

Stygiasq; canes in luce superna
Destituunt, &c.

[c] Virgilius:

— Visæq; canes vlulare per vmbram,
Aduentante Dea, &c.

Canes Iou.
Diræ.
Furiæ.
Aues.
[b] L. 3. Aen.

[c] 6. Aenei.

Sanè apud Inferos Furiæ dicuntur & canes, apud Superos diræ & aues: In medio Harpyiæ dicũtur, vnde duplex in his effigies. Has Virgilius tres dicit Aëllo, Ocypete, & Celæno. Aëllò dicta nonnullis putatur, quasi ἑλῶν ἄλλο, id est, alienum tollens, quæ tamen etymologia non admodum accommodata videtur. Ocypete ab ὠκύς velox, & πέτομαι volo, quasi celeriter volans, vel vt alij, citiùs rapiens. Pari ratione [d] Sophocles Harpyias vocat catarrhactas, quòd precipites ad rapinam ferantur. Celænum verò Græcè nigrum vocant. Hac significatione Homerus vtitur, vbi αἷμα κελαινὸν id est, cruorem nigrum appellat. Inde Celæno dictam putant.

Furiarũ nomina, & origo.
Aëllò.
Ocypete.
[d] In Phin.

GENVS. ORTVS.

HARPYIAS quidam Neptuni filias esse produnt. Is ferè omnium prodigiorum pater est. Vnde [a] Georgius Pictorius ita canit:

Neptunus gignit Cyclopas, & Polyphemum,
Vincit Harpyias vnguibus, & volucres.
Aellon Ocypeten nigroq; colore Celænen.

Neptunus cur Harpyiarũ pater creditus.
[a] In Pantopol. de Dijs gentilium.

[b] Hesio-

[b] *In Theog.* [b] Heſiodus ex Electra Oceani filia genitas fingit patre Thaumante & Iridis ſorores. Alijs Ponti, & Terræ filiæ dicuntur, vnde in Inſulis habitare putantur, quæ partem terræ, & partem maris tenent. [c] Valerius Flaccus Plutonis filias videtur facere, dùm Typhonides vocat:

[c] *Lib. 4.*

Inſuper hunc Typhonides Harpyiæ ira tonantis
Depopulant, ipſoq́; dapes prædantur ab ore.

[d] *Aenei. 3.* Nam Plutonem Typhonem vocabant. Quod fortè [d] Virgilius ſubinnuit:

Peſtis & ira Deûm Stygijs ſeſe extulit vndis.

Freſeia auis. Harpyreia auis. Fabulæ etiam referunt Phinæi filias Eraſeian & Harpyreian aues fuiſſe, quæ cibum ab ore ſenis diripuerint. Sed Harpyias Virgilius tres fuiſſe dicit: Ocypeten, Aëllo, & Celæno. Harpyias Hyginus Alopen, Acheloen, & Ocypeten appellat. Sunt qui Alopen, Nicothoen vocent. Heſiodus Ocypeten nuncupat Ocypodem, nonnulli Ocythoen. Apollonius duas tantùm facit, quem [e] Virgilius alibi ſequutus videtur, cùm ait:

Alope. Acheloen. Ocypote. Nicothoe. Ocypodes. Ocythoe. [e] *12. Aen.*

Sunt geminæ peſtes, &c.

Thyella. [f] *Argon. 1.* Podarge. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. [f] Apollonij interpres Thyellam hybernos flatus, & procellas exponit, & Homerum per ſynonimiam Thyellas, & Harpyias poſuiſſe vult, quæ & ipſæ ventos nonnunquam rapaces ſignificant. Harũ maximam nomine Celæno Homerus Podargen nominat, fingitq́; ex ea Zephyrũ Achillis equos Balium & Xanthum genuiſſe.

FORMA.

[a] *3. Aeneid.* HARPYIAS [a] Virgilius ita depingit:

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deûm Stygijs ſeſe extulit vndis.
Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris
Proluuies, vncæq́; manus & pallida ſemper
Ora fame, &c.

Varinus

Varinus corporibus Vulturum, auribus vrsorum fuisse scribit. Hyginus diuersas facit, nempè capitibus Gallinaceis pennatas, & alatas brachijs pedibusq; humanis, sed vnguibus monstrosis, pectore candido, ac fœmineo. Harpyiam Eustathius *fingi secundum fabulas*, inquit, *dæmonij cuiusdam alati equiformis figura, vt & Pegasus equus est alatus, atq; eam præsertim, quam Homerus Podargem nominat*. Quare etiam etsi cæteris Harpyis fabulæ manus attribuant ad raptum idoneas seu monstrosos vngues, Podarge tamen manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Volucres etiam alatæ ab omnibus statuuntur. Vnde [b] Virgilius:

Podarges forma.

[b] 3. Aeneid.

—— magnis quatiunt clangoribus alas.

Et [c] Ouidius

—— Exterruit ales Aëllo. &c.

[c] 3. Metam.

Sed quid propriè sint, siue Deæ, seu diræ, siue obscœnæ volucres apud Virgilium ipsum dubitatur. Icon, quam exhibuimus, cum Vergiliana descriptione conuenit.

LOCVS.

LOCVM quem Harpyiæ incoluisse creduntur, ex his [a] Poëtæ versibus habemus:

[a] L. 3. Aen.

—— Strophades Graio stant nomine dictæ
Insulæ, & Ionio in magno, quas dira Celæno
Harpyiæq; colunt, aliæ Phineia postquam
Clausa domus mensasq; metu liquêre priores.

Ad eundem sensum [b] Naso.

[b] Lib. Metamor. 13.

Sæuit hyems, iactatq; viros Strophadumq; receptos
Portibus insidis exterruit ales Aëllo.

Feruntur enim ex Arcadia, cuius Phineus Rex erat, à Zete, & Calai Boreæ filijs pulsæ, iuxta Seruiũ. Contrà verò [c] Valerius Flaccus eum Odrysiæ Regem, nõ Arcadiæ fuisse narrat. Odrysia porrò in Thracia est, teste [d] Plinio, & extenditur vsq; ad Bosphorum Thracium. Ex hac fugatæ ad Trophadas insulas peruenêre, quæ Echinades quoq; olim, & Plotiæ dictæ fuêre. Nomen verò Strophadum sibi inde acquisiuêre, quòd Zete, & Calais iuuenes alati Harpyiarum persequutores ab Iride moniti, vt à canibus Iouis abstinerent, illic suos volatus conuerterint. Στροφὴ enim Græcis conuersio est. Fugatas [e] Apollonius tradit coniecisse sese in specus, qui in Creta visebantur sub Arginunte. [f] Ludouicus Ariostus sedes earum in specubus quidem etiam agnoscit, sed in inferno eas collocat, ita autem canit:

Phineus Rex vbi regnauerit.

[c] Argon. 2.

[d] L. 4. c. 11.

Strophadæ Insulæ. Echinades. Plotiæ.

[e] Argon. 2.

[f] Cant. 34. stan. 4.

Il Paladin col suono orribil venne
Le brutte Arpie cacciando in fuga, e in rotta,
Tanto, ch'à piè d'vn monte si ritenne,
Oue esse erano entrate in vna grotta;
L'orecchie attente à lo spiraglio tenne,
E l'aria ne senti percossa, e rotta
Da pianti, e d'vrli, e da lamento eterno,
Segno euidente quiui esser l'Inferno.

Qua verò de causa, & quomodo fugatæ, proximo capite exponemus.

RAPACITAS. INGLVVIES. Fœditas. Historia deniq; tota.

IRATI feruntur Dij Pheneo Odrysiæ Regi, quòd in nouercæ nouiter ductæ gratiam liberos suos excæcasset, aut, vt alij, quòd arcana Iouis consilia hominibus prodidisset, Harpyias tanquàm Iouis ministras, & iniuriarnm vindices immisisse excæcato. Hanc historiam [a] Apollodorus prosequitur hoc pacto. *Harpyiæ vbi Phineo paratam esse mensam intuebantur à cœlo deuolantes maiorem ferculorum partem abripiebant, & reliqua perpauca, & ea quidem tam graui odore fœdata remanebant, vt perferri minimè possent. Hic igitur Argonautis, quæ ad nauigationem suã spectarent, iamiam præposituris: Commodum, inquit, de nauigatione tum mihi verba faciatis, simulac me ab Harpyiarum iniuria liberaueritis. Tum hi Phineo mensam sternunt, in qua simulac edulia apposita erant, ea repentè Harpyiæ vastum clangorem fundentes deuolant, & esculenta diripiunt. Id verò, vbi viderunt*

Pheneus Rex cur ab Harpyis infestatus.

[a] Lib. 1. de Deor. orig.

Aquilonis filij Zetes, & Calais alati iuuenes nudatis enſibus illas per aërem inſequuntur. Cæterùm planè Harpyis Boreæ filiorum manibus tum moriendum erat: ſed & Boreæ filijs iam tum quoque cùm inſectarentur, & eas adepti fuiſſent, erat pereundum. Cùm itaq; pueri perſequerentur Harpyias, earum altera ad Peloponnenſium in amnem Tygrem decidit; qui nunc ab illa nominatur Harpys. Altera Ocypete per Propontidē fugiens ad Echinadas vſq; inſulas peruenit. Eæ nunc ab illa Strophades appellantur, quippe, quæ cùm ad eas perueniſſet, iter conuertit, quæ vbi littus attigiſſet, præ labore cum perſequenti decidit. Verùm Apollonius ad Strophadas inſulas vſq; Boreæ filios Harpyiarum inſectationem tenuiſſe refert, neq; mali quicquam paſſas fuiſſe, quòd iureiurando nihil pòſt illæ in Phineum iniuriarum amplius molituras promiſerint. Liberatus igitur Phineus Harpyiarum pœnis reliquam Argonautis nauigationem explanauit: eosq; viam in Colchos perueniendi docuit. Hæc omnia [b] Valerius Flaccus prolixè, ac luculenter ſequentibus verſibus complexus eſt:

Zetes, & Calais Harpyias abigunt.

Tygris amnis cur Harpys dicatur

Strophades inſulæ vnde dictæ.

[b] *L.4. Arg.*

Poſtera non caſſæ Minyis aurora retexit
Noctis iter: noua cuncta vident: Thynneaq; iuxta
Littora fatidici pœnis horrentia Phinei
Dira Deûm, ſummoq; lues vrgebat in æuo.
Quippe neq; extorrem tantùm, nec lucis egentem
Inſuper hunc Tiphonides Harpyiæ ira tonantis
Depopulant, ipſoq; dapes prædantur ab ore,
Talia prodigia, & tales pro crimine pœnas
Perpetitur. ſpes vna ſeni, quòd pellere ſæuam
Quondam fata luem dederant aquilone creatis.
Ergo vbi iam Minyas certamq; accedere Phineus
Sentit opem, primas baculo defertur ad vndas
Veſtigatq; ratem, atq; oculos attolit inanes,
Tunc tenuem ſpirans animam. Solue ò mihi longum
Exſpectata manus noſtris ait agnita votis.

Et quibuſdam interiectis.

Non ego nunc magno quod cretus Agenore Phineus,
Aut memorem mea quod vates inſedit Apollo
Pectora, præſentis potiùs miſereſcite fati.
Nec mihi diuerſis erratum caſibus orbem
Amiſſas, aut flere domos, aut dulcia tempus
Lumina conſuetis rerum eſt ex ordine fatis
Ingemere, Harpyiæ ſemper mea pabula ſeruant,
Fallere quas nuſquam miſero locus, ilicet omnes
Deueniunt, niger intorto ceu turbine nimbus.
Iamq; alis procul & ſonitu mihi nota Celano:
Diripiunt, vruntq; dapes fœdataq; turbant
Pocula, flagrat odor ſurgitq; miſerrima pugna,
Parq; mihi monſtriſq; fames, ſpreuêre quod omnes
Pollueruntq; manu, quodq; vnguibus excidit vncis,
Has mihi fert in luce moras, nec rumpere fata
Morte licet, trahitur victu crudelis egeſtas,
Sed vos obſeruate precor prædicta Deorum
Si non falſa mihi: vos finem imponite pœnis.
Nempe adſunt, qui monſtra fugent, aquilonia proles
Non externa mihi. nam Rex ego diuitis Hebri
Iunctaq; veſtra meo quondam Cleopatra cubili
Nomen ad Actea Calais Zeteſque ſororis
Proſiliunt. Zeteſq; prior: Quem cernimus, inquit,
Tunc ille Odryſiæ Phineus Rex inclitus oræ
Tu Phœbi comes, & noſtro dilecte parenti
O vbi nunc regni, generiſq; vbi gloria? quam te
Excedit labor? & miſeris feſtina ſenectus?
Qin age mitte preces: Namq; eſt tibi noſtra voluntas,
Si non ira Deûm. vel ſi placabilis vrget,
Suſtulit hic geminas Phineus ad ſidera palmas
Teq; ait, iniuſti, quæ nunc premis ira Tonantis,

Ante

Antè precor nostræ tandem iram parce senectæ:
Sit modus, & fore credo equidem: nam nostra voluntas
Quod iuuenes sine pace Deûm, nec credite culpam
Sæuitiæ, scelerumq́; mihi nunc crimina pendi.
Fata loquax mentemq́; Iouis, quæq; abdita solus
Consilia & terris subito ventura parabat,
Prodideram miserans hominum genus: nunc mihi tanta
Pestis, & effusæ media inter dicta tenebræ
10 *Iam tandem cessêre iræ, nec ausus ab alto*
Ipse volens nostris, sed vos Deus appulit oris.
Sic ait: & fatis ita iam cedentibus omnes
Impulit, & duræ commouit imagine pœnæ.
Instituêre toros, medijsq́; tapetibus ipsum
Accipiunt, circumq́; iacent, simul æquora seruant,
Astra simul, nesciq; iubent, ac mittere curas:*
Cùm subitus misero tremor, & pallentia prima
Ora senis fugêre manus, nec prodita pestis
Antè, sed in medijs dapibus vidêre volucres;
Flagrat acerbus odor, patrisq; expirat auerni
20 *Halitus, vnum omnes incessere planctibus, vnum*
Infestare manus, inhiat cocytia nubes
Luxurians, ipsoq; ferens fastidia visu.
Tum sola illuuie, atq; illusis stramina mensis
Fœda rigant, strident alæ, prædaq; retenta
Sæuit, vtrimq; fames, nec solùm horrenda Celæno
Phinea, sed miseras etiam prohibere sorores
Emicat hîc subitò, seseq; aquilonia proles
Cum clamore leuat, genitor simul impulit alas.
Hoste nouo turbata lues, ipsæq; rapinæ
30 *Faucibus, & primum pauidæ Phineia tecta*
Peruolitant, mox alta petunt, stant littore fixi
Aemonidæ, atq; oculis palantia monstra sequuntur.

Dein paulò pòst:

Iamq; & ad Ionij metas, atq; intima tendunt
Saxa, vocat magni Strophadas nunc incola ponti;
Hîc fessæ letiq; metu propioris, anhelæ
Dum trepidant, humiliq; graues timidoq; volatu
Implorant clamore patrem Typhona nefando.
Extulit assurgens noctem pater vnaq; summis*
40 *Miscuit, & medijs vox exaudita tenebris.*
Iam satis huc pepulisse Deas. cur tenditis vltra
In famulas sæuire Iouis? quas fulmina quanquàm
Aegidaq; ille gerens, magnas sibi legit in iras.
Nunc quoq; Agenoreis idem decedere tectis
Imperat: agnoscunt monitus, iussæq; recedunt.
Mox tamen & vobis similis fuga cum premet Argos
Letifer, Harpyiæ nunquàm noua pabula quærent.
Donec erunt Diuûm meritæ mortalibus iræ
Hæsit vterq; polo, dubijsq; elanguit alis.
Mox abit, & sociæ victor petit agmina puppis.

50 Verùm in hac fabula non omnes authores consentiunt. Flaccus enim, & quem sequutus est Apollonius, Phineum ab Apolline vaticinandi munere donatũ volunt, atq; à Ioue ideò oculorum lumine priuatum, quòd Deorum consilia euulgasset, & Harpyiarum, quæ genium eius defraudaret, tormentum additum, quas aduentantibus Argonautis à Boreę filijs eiusdem classis comitibus non cæsas, sed fugatas esse tantùm asserunt. Hesiodus quoq;, Antiochus, alijq; consentiunt. Apollodorus verò contrà id affirmat. At discrepat Orpheus, dum causam cæcitatis, & pœnę Phineo inflictæ recenset. Phineum enim insanientem philtris vxorijs abiecisse filios duos autumat. Quare à Zete, & Calai, vt perpeteretur durius exilium à Strophadis compulsum

* Fortè nescire legendum.

* Fortè imaque legendum.

pulsum in Bistoniam,& luce ab eis priuatum esse; vt de morte filiorum Cleopatræ, quę prior Phineo vxor fuerat, vindictam sumerent. Verùm omissis fabulis, vero (si veritas sub his vlla latere putãda est) propiora videri possunt, quæ [c] Diodorus Siculus retulit. Phineo duo fuerunt filij ex Cleopatra, alij Cleopanã vocant, quæ filia fuit Orithiæ ex Borea, nam & Harpalicen habuit antè, cuius suasu liberos suos oculis priuauit, Cleopana repudiata Idæã Dardani Scytharum Regis filiam vxorem duxit. Adolescentes itaq; matris impulsu nouercæ stuprum offerunt, ob quod flagitium arrepti à patre capite damnantur. Iam tum, cùm ad triste supplicium traherentur, starentq; in littore, casu illic Argonautæ appulerunt. Illi cùm miserabili sui spectaculo,& supplicij atrocitate hospitum in se oculos vertissent, implorato eorum auxilio, memoratoq; senis aduersus se odio,& contumelia in matrem Cleopatram, orant, vt veluti ex improuiso tanquàm Dij præsentes suo appulsu adfuissent, nunc sese supplicio indigno liberent. Vetat Phineus occurrens Argonautis quidquam moliri. Nam patrem sese de liberis sumpturum minimè fuisse pœnam, nisi scelus eorum paternam charitatem superasset. Territi Argonautę Regis præsentia,& religione littoris hospitalis non temerè violandi, nihil ausi fuerunt tentare. Zetes, & Calais audito sororis nomine,& miserabili eius apud Phineum fortuna, & filiorum, quæ multò esset miserabilior, iuris gentium,& propriæ salutis immemores, in littus exiliunt, & adolescentibus uincula abrumpunt. Oritur ibi atrox pugna. At postremò multis barbarorum,& inter eos Rege cæso, reliqui fugam faciunt, & capitur in ipso tumultu regia, atq; Herculis beneficio Idæa ad patrem incolumis remittitur. Ferunt Idæam à patre postea occisam, ex quo apparet, eo inuito, in Cleopanæ contemptum Phineo nupsisse. Nonnulli memorant filios à Phineo excæcatos ipsumq; vicissim à Borea oculis orbatum. Itaq; adolescentes periculo liberati regno matri permisso cum Argonautis Colchos nauigarunt. Sed de historia hactenus. Nunc ad Harpyias reuertamur, quę forsan aut pellices, aut filiæ Phinei, quæ scilicet vitam dissolutissimam,& meretriciam viuerent, atq; ea ratione nimio luxu paternas opes omnes perderent, non malè dici possent. Has Boreades vlterius persequi prohibitos fuisse ab Iride Apollonius, & [d] Neoptolemus, qui Naupactica conscripsit, tradunt. Et Pherecides author est eas in Cretæ speluncam, quæ sub colle est Arginonte, fuga deletas. Maro verò à reditu Boreadũ in Strophadibus, relictas quas coluerint:

—— Phineia postquam
Clausa domus mensasq; metu liquêre priores.

Sed Harpyiarum rapacitatem, ingluuiem, fœditatem, pulchrè quoq; [e] Vergilius exponit, vbi Aeneam sic loquentem inducit:

—— Tunc littore curuo
Extruimusq; toros, dapibusq; epulamur opimis.
At subitò horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas,
Diripiuntq; dapes, contactuq; omnia fœdant
Immundo, tum vox tetrum dira inter odorem.
Rursum in secessu longo sub rupe cauata
Arboribus clausi circum, atq; horrentibus vmbris
Instruimus mensas, arisq; reponimus ignem.
Rursùm ex diuerso cæli cæcisq; latebris
Turba sonans prædam pedibus circumuolat vncis,
Polluit ore dapes, socijs, tunc arma capessant,
Edico.

Verùm quod alij de Phineo, Vergilius de Aenea, id [f] Ludouicus Ariostus de Sinapo Aethiopiæ Rege canit, qui (vt verbis illius Poëtæ vtar)

—— quantunque ricchissimo si chiame,
Cruciato era da perpetua fame.
Se per mangiar, ò ber quello infelice
Venia cacciato dal bisogno grande,
Tosto apparia l'infernal schiera vltrice,
Le monstruose Arpie brutte, e nefande,
Che col grifo, e con l'vgna predatrice
Spargeano i vasi, e rapian le viuande,
E quel che non capia lor ventre ingordo,
Vi rimanea contaminato, e lordo.

Dicit autem Regem illum licet ditissimum, ac potentissimum, perpetua tamen fame cruciari;

quoniam

[c] Lib. 5. rer. Antiq. c. 4. de Argon.

[d] Lib. 6.

[e] Aeneid. 3.

[f] Cant. 33. st. 107. 108

quoniam Harpyiæ paratas in mensa dapes subitò diriperent, atq; si quas fortè relinquerent, eas fœdissimo, ac intolerabili fætore contaminarent. Monstra quoq; istæc perquàm eleganter veterum monumenta, ac in primis Virgilium secutus, depingit, in hoc tamen ab illo differens quod septem fuisse tradat, atq; insuper longas caudas ascribat, vbi ab Astolpho Duce Britanno sono cornu sui, quem ne Plutonem quidem apud inferos ferre potuisse fingit, fugatas illas, & Regem ab ea peste liberatum tradit in hac verba:

Dentro vna ricca sala immantinente
Apparecchiossi il conuito solenne,
Col Senapo s'assise solamente
Il Duca Astolfo, e la viuanda venne,
Ecco per l'aria lo stridor si sente,
Percosso intorno da l'orribil penne,
Ecco venir l'Arpie brutte, e nefande,
Tratte dal Cielo à odor de le viuande.
Erano sette in vna schiera, e tutte
Volto di donna hauean, pallide, e smorte,
Per longa fame attenuate, e asciutte,
Orribili à veder più che la morte;
L'alacce grandi hauean, deformi, e brutte,
Le man rapaci, e l'vgne incurue, e torte,
Grande e fetido il ventre, lunga coda,
Come di serpe, che s'aggira, e snoda.
Si sentino venir per l'aria, e quasi
Si veggon tutte à vn tempo in sù la mensa
Rapire i cibi, e riuersare i vasi,
E molta feccia il ventre lor dispensa;
Tal ch'egli è forza d'atturar i nasi,
Che non si può patir la puzza immensa.

Atque ex his omnibus videre est Harpyias monstra quædam deformia pingi, & volucria, quæ horrido squalore, pallore tetro, & perpetua fame infectos vultus gererēt, eaq; de causa semper famelicæ dapibus hominum mensis diripiendis sedulò inuigilarent, nunquam tamen famem explerent, insatiabili semper auiditate cibis inhiantes. Nam vt Donatus in nuperrimè citatum Vergilij locum refert, Harpiarum venter non retinebat cibum, sed statim effundebat, quicquid victus causa recepisset, vnde non tantùm non satiebantur, sed semper patiebantur famē, atq; ex ea pallor succedebat. Videntur scilicet eo affectu laborasse, quem in hominibus caninam appetentiam Medici vocant, vel cœliaca passione, vbi ob frigidum humorem, qui os ventriculi obsidet, cibi ingens est auiditas, quem assiduè ingerunt quidem, sed ob languentem, & penè emortuam concoctionis vim, qualia ferè assumpsēre, egerunt. Vnde fit, vt semper cibis sese repleant, nunquam verò famem expleant, & vel nulla, vel admodum exigua parte corporis nutrimentum sentiant, sed contrà vana ventris infarciendi, ac rursum exonerandi vicissitudine torqueantur, fœda fæcum semper proluuie contaminati. Pari ratione Harpyiæ eas ipsas, quas diripiebant dapes, statim non solùm vnguium orisq; spurcissimo cōtactu, sed & turpi & abominando ventris profluuio fœdabant, & intolerabili quodam putore auerni patris sedem redolente, ita inquinabant, vt quæ fortè reliquissent, aut auolantes elabi siuissent, esui tandē inepta essent vt, vel solo odore, imò visu nauseam mouerent. Quinimò non edulia solùm polluebant, sed vt Baptista Mantuanus canit:

—— ventre soluto
Proluuie fœda thalamos, cænacula, mensas,
Compita, templa, vias, agros, mare, flumina, montes
Infestare solent, &c.

Vnde etiam Vergilio obscænę volucres dicuntur, & alibi:

—— fœdissima ventris
Proluuies, &c.

Rapaces [g] Claudiano:

Nil veris æquale dabunt prohibere rapaces
Scilicet Harpyias.

Et truces ob crudelem nempè rapacitatem:

Harpyiasq; truces insopitisq; refusum.

Canina appetentia.

[g] Lib. 14. de Vict. Stilic.

Auidæ Senecæ,

Terretq; mensas auida Phineias auis.

[h] Cant. 34. stan. 1.

Famelicæ [h] Ariosto, feræ, & iniquæ, vnico hoc versu,

O fameliche, inique, e fiere Arpie.

[i] Lib. 1. Itinerar.

Huc faciunt [i] Rutilij versus qui Harpyiarum rapacitatem sic declarant:

Non olim sacri iustissimus arbiter aui,
Circunsistentes reppulit Harpyias.
Harpyias, quarum decerpitur vnguibus orbis
Quæ pede glutineo quod tetigere trahunt.

[k] Odyß. Y.

Enimuerò non tantùm dapes esurientibus ex ore eripuisse feruntur, quin etiam Penelope, [k] Eustathio teste duas Pandarei filias orbas, à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas, & furijs traditas ait. Quo loco notandum est Harpyias à furijs distingui, cùm alij easdem faciant; His veterũ figmentis recentiores non contenti, plura insuper commenti sunt. Harpyiam (inquit author libri de nat. rerum) primum hominem, quem in deserto viderit, occidere ferunt, & si postea fortuitò aquas inuenerit, vel iuxta mare cõsederit, facieq; suã in eis contẽplata fuerit, mox quòd sui similem hominem occiderit, immodicè tristari, & omni tempore vitæ suæ occisum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabulosa videntur, tradita ab Adelino, & Iorach. Idem author libri de nat. rer. ineptissimè mendacissimeq; scribit, Harpyiam, quamuis rationis expertem auem, aliquando tamen cicuratam, vocem humanam exprimere. Quasi non satis fuisset Vergilium Harpyiarum vni sermonem humanum tribuisse, nisi illi etiam, qui Philosophi videri volunt, & sani ingenij, aliorumq; iudices, huiusmodi nugas, & plusquam anilia deliramenta longè insaniores, & deliri simpliciter ceu vera proponerent.

MORALIA. HIEROGLYPHICA.

[a] Lib. 1. Chiliad. 7.

IOANNES [a] Tzetzes ex hac fabula allegoricum sensum eruere conatus, sic scribit.

Boreas Thrax ex Athenis, Orythryam, cùm rapuisset,
Zeten generat & Calain, admodum cæsarie ornatos,
Et Abesalon ipsum densitate pilorum vincentes,
Quos & volare pilis dixerunt fabularum scriptores,
Tanquàm elatos pilis suis, & insolentes.
Hos dicunt vnà nauigantes cum cæteris Argonautis
A Phineo sene expulisse Harpyias
Aues ex ore eius escas rapientes
Atq; cum ipsis dicunt, & hos occubuisse.
Veram autem allegoriam, sic ipse mihi cogito
Steron iste Phineus cæcus erat præ senecta
Erasian verò Harpyiamq; habens filias
Viuentes meretricissimam, atq; dissolutissimam vitam,
Omni victu ab ipsis prorsus exhauriebatur,
Paupertate affligebatur atq; fame execranda.
Zetes autem, & Calais has cùm rapuissent,
Inuisi alicubi fuerunt ex partibus illis
Vnde in fabulas inciderunt, quæ de his omnia:
Apollonius autem refert hanc historiam.

Meretrices rapaces Harpyiæ dictæ.

[b] Lib. 13.

[c] Lib. 2. de Asino aur.

Harpyiæ pro ventis.

Sanè quàm plures præter Tzetzen ita sensisse videntur. In primis enim Eustathius, qui hanc fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse Harpyias in luxum prodigas, & sumptuosas tradere testatur. [b] Athenæus Anaxilæ versus recitans, nihil aliud, quàm scorta fuisse scribit. Vnde similiter malis Harpyis pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur [c] Apuleius, cùm inquit: *Sed heus iuuenis caue diligenter principum huius ciuitatis filij cadauer à malis Harpyis probè custodias.* Nec id sanè inscitè, quoniam pessimæ mulieres instar Harpyiarum rapiebant, & raptu immundo cuncta prophanabant. Alijs verò teste Varino, Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur. Ita Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. Vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia natas fingit. Quemadmodum & Iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumãtis fingatur filia, quemadmodum & venti, qui omnia penetrant.

penetrant. Hanc sententiam [d] Apollonij interpres confirmat, qui in illis Poëtæ verbis:

[d] *Argin. 1.*

At Thyellæ aduersæ raptim retro ferebant:

ita scribit: *Thyellæ hyberni flatus, & procellæ: Vnde Homerus per synonimiam Thyellas posuit, & Harpyias, id est, procellosos flatus*. His quoque astipulatur Eustathius, qui *Harpyiam* docet *esse genus venti. Quoniam enim*, inquit, *violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè subleuant, ac tollunt, conficta sunt Harpyiæ venti quidam crassi forma monstruosa, à quibus rapta dicuntur, quæcunque quomodo euanuerint, vel quò peruenerint, ignoratur; vt Poëta etiam sentit inquiens:* Ἀρπύιαι ἀνηρείψαντο. Hinc ortum videri potest, quòd [e] Homerus Achillis equos Balium, & Xanthum ex Harpyiarum Celæno maxima, quam ipse Podargen vocat, & Zephyro vento genitos dicit. Hoc fabulosè Poëta fingit, vt summam equorum celeritatem, quos eapropter & ποδηνέμους, & ἀελλόποδας cognominat, demonstraret. Naturalem quidem illius rei rationem reddere videtur Homeri Scholiastes, *Equæ concepta genitalibus*, inquit, *aduersa Boreæ, aut etiam Zephyri aura pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt*. Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quẽ Græci πόδας ἀργον, ab albis nimirum pedibus vocant, ex Podarge Harpyia natum esse, pulchrè colludunt. Cæterùm quòd hi Achillis equi celeritate dicuntur ventos adæquasse, nimirum Zephyrum, aut Harpyias, parabolicè accipiendum est. Nimium enim audacis, & mendacis foret equos illos simpliciter Harpyiæ, & Zephyri sobolem asserere. Maximè autem celebre illud est inter allegorica Harpyiarum significata, qua auaritiam rapinas, & crudeles exactiones designare solent. Hoc pacto Sidonius Apollonaris pro cruentis sanguinarijsq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, vsurpasse uidetur: *In foro*, inquiens, *Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus Harpyiæ*, &c. Alphonsus Hispaniarũ Rex fœneratores Harpyias cognominabat. Ea significatione Iuuenalis particulariter Harpyiarũ pcipua Celæno vtitur, cùm inquit:

[e] *Illiad. II.*

Achillis equorũ ortus, & nomina.

Equus albis pedib' ex Podarge natus.

Auaritia, rapineq; Harpyiarũ exẽplo designatæ.

Nunc per conuentus, & cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno.

Ita auari furias pati dicuntur, quæ sunt Harpyiæ, quòd prę nimia habendi cupidine, partis abstinentes suum ipsius genium defraudant, & dum alijs inuident, & per vim auferunt, ex ijs tamen ipsimet nullum aut exiguum emolumentum percipiant. His profectò verè dici potest auaritiã, tanquã Harpyiã quãdã epulas iam in os immittendas præripere, hoc supplicio quod instar Perilli, qui arte sua perijt, sibi pepererunt, non minus dignis, quàm sunt gulones illi, quibus [f] Horatius gulam ob easdem Harpyias imprecatur. Ipsorum certè cùm generale nomen Harpyiarum, tùm particulatim singularum, à violenta rapacitate inditum est. Harpyiæ enim Græcis rapaces significãt. Sic Aëllon quasi aliena tollentem, Ocypeten veluti citissimè auferentem, Grammatici dictas volunt. Taceo quòd ea de causa vngues curuos, ac aduncos eis attribuerint antiquorum fabulæ, vt innatam earundem rapacitatem declararent. Sunt qui scribant ideò, vt [g] Cęlius testatur, virgines fingi, quòd omnis rapina arida sit, ac sterilis, ideò plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cælat: volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Quæ omnia id demum significare possunt, quòd aliena concupiscimus primò, mox expedita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus, & illatebramus.

Perillus propriæ necis artifex.

[f] *L. 2. Sat. 7*

Harpyiæ Græcis rapaces.

[g] *L. 29. Lect. ant. c. 27.*

Non illepidè Harpyiæ dicentur alienarum culinarum sectatores, qui nidore epularum allecti ventrem semper adferunt famelicum, & quò blandiùs eos bis teruè exceperis, tantò impudentiùs mensam tuam expetunt. Quos notare uidetur Apuleius, ubi ait: *Et tamen pastus electiles. comparere nusquam neq; vtiq; cellã suam inuolare immanes mures, vel muscas, quales olim Harpyiæ fuêre* In quos non inuenustum extat apopthegma Alphonsi Sicilię Regis, qui cùm audiuisset in insulis quibusdam viuere aues rapaces, vertens se ad familiares dixit: Credo Harpyias illas ad Principum aulas euolasse, atq; ibi domicilium suum extruxisse. Et simili quoq; sensu [h] Homerus Vlyssem ab Harpyis sublatum ait, procos intelligens qui domi suæ omnia consumebant, Tales enim diuitum ——*per tecta per aulas*

Assentatores Harpyis comparati.

[h] *Odyß. A.*

Harpyiæ funesta lues, fluxuq; fameq;
Infestæ volitant.

Vt Baptistę Mantuani verbis utar. [i] Iohannes Tzetzes plagiarios quosdam Harpyis cõparat.

Plagiarij Harpyis cõparati.

[i] *Chiliæ. 5.*

Velut Harpyiæ, inquit, *quondam à sene*
Phineo cibum rapuerunt ex ore
Gratis scripta nostra arripere expetentes
Ex quibus nos alimur multis transcriptis.

Appositè item raptores prodigos Harpyias dicemus, qui, quòd alijs uiolenter eripiunt, minimè priori censui adijciunt, sed confestim alea ganeauè dilapidant, ut scilicet malè partum pereius dilabatur. Quemadmodum enim Harpyias alienæ dapes nunquam satiant, quòd ingestos cibos non contineant, sed continuo fluxu, simulatq; assumpti sunt, excernant; ita hos assidua

Prodigi Harpyis cõparati.

furta

furta, aut rapinæ nunquam ditant, non, vt ſeruent, rapientes, ſed vt perdant. Atq; id Vergilius Aenęæ, & Troianorũ exemplo nobis ſignificauit. Ea enim auaritiæ vis eſt, vt etiam qui ditiſſimi ſint, fame perire, quàm vel minimam acerui partem imminuere malint. Cuins itaq; peſtis, vt pellatur, Aenea Troianisq́; , hoc eſt, viris robuſtis, ac generoſi animi opus fuiſſe innuere voluit. Poſſent deniq; & Principes hiſce monſtris comparari, quibus illud tantùm in ore eſt:

Sic volo, ſic iubeo, ſic pro ratione voluntas.

Tales enim, quò ſua extendant pomeria, per fas & nefas nulla ciuium ſuorum habita ratione, more Harpyiarum cuncta diripiunt, atq; velut ſanguiſugæ multorum ſanguinem exugunt, in quos inuehi mihi videtur [k] Arioſtus ſic exclamans:

[k] *Cant. 34. ſt. 1.*

O famelice, inique, e fiere Arpie,
Ch'à l'accecata Italia, e d'error piena,
Per punir forſi antiche colpe rie
In ogni menſa alto giuditio mena;
Innocenti fanciulli, e madre pie
Caſcan di fame, e veggon ch'vna cena
Di queſti monſtri rei tutto diuora
Ciò che del viuer lor ſoſtegno fora.

Porrò, ſunt qui putent Harpyias fingi Thaumantis, & Electræ Oceani filias, vt innuerent diuitias ob admirationem hominum expeti, cùm tamen flexiles ſint, vt Oceani filiæ. Homines enim expetunt ea, quæ ſunt admirationi.

ALLEGORIA.

[a] *In ſuo Hercule.*

IN gratiam Theologorum non prӕteribo hîc [a] Collucei Florentini allegoriam, quam in Phinei fabulam ſcribit. Ponit enim Phineum quaſi Phileũ, boni amatorem. Hic ex priori coniuge, quam rationem eſſe vult, filios probè videntes procreat, id eſt, bonos affectus. Extinguitur prima vxor, tum ille ſecũdam ducit, ſenſum nempè, cuius blandimentis allectus filios è prima vxore ſuſceptos, luminibus priuat. Hæc enim pro vero bono falſa obtrudit, & perſuadet. Iraſcitur Deus homini non apprehendenti diſciplinam, & perit è via iuſta, lumineq; rationis amiſſo excæcatur. Huic auaritia, & ambitione infeſtato Harpyiæ eſculenta eſurienti præripiunt. Verùm vbi Argonautas, id eſt, virtutes hoſpitio excipit, & veluti poſtliminio reuertentes recipit, per Zetum, & Calain, id eſt, per veri inueſtigationem, & probitatem, Harpyias, id eſt, vitia fugari contingit, reſtituitq; priſtinum mentis lumen, ac tranquillitatem, quam amiſerat, Dei omnipotentis benignitas, & agnita miſericordia, quam & nobis largiatur toto corde expetimus.

ICONES.

[a] *In Eliacis.* Cypſeli arca.

PAVSANIAS [a] mentionem facit pulcherrimæ, ampliſſimę, atq; elaboratiſſimæ Cypſeli Corinthiorum tyranni arcæ è cedro, aureis & eburneis emblematis variegatæ, & multis iiſq; diuerſis characteribus depictæ, ſed inter permulta Heroum monumenta, & Phineus Thracum Rex, & abigentes Harpyias Boreę filij in dextro arcæ latere exſculpti aderant. Quam iconem, in qua nempè Calais, & Zetes à Phineo Harpyias arcent, videri quoq; tradit, inter illuſtria opera, quæ Amiclis viſuntur. Idem author Polygnotum tradit Pandari filias pinxiſſe, de quibus Penelopen Homerus dicentem fecit: dum virgines etiamnum eſſent, ereptos illis Deorum ira parentes, orbas à Venere educatas. Tribuiſſe verò illis & alias Deas certa munera: Iunonem certè prudentiam, & formoſitatem, corporis proceritatem, Dianam, elargitas, Po iam verò à Minerua edoctas lanificium, & quicquid mulieribus didiciſſe in laude ducitur. Poſtremò Venerem in cælum aſcendiſſe, quò à Ioue puellis fauſtas nuptias conficeret, intereà verò Venere abſente ab Harpyis abreptas, diris traditas fuiſſe. Hęc de illis Homerus. In Chiorum numiſmatibus Harpyiarum quoq; icones exprimebantur. [b] Antonius Auguſtinus Harpyias nõ in nũmis ſe, ſed in corneola quadam obſeruaſſe tradit. Romę in Palatio Illuſtriſſimorum Farneſiorum inter cæteras pulcherrimas ſtatuas etiam ſimulacrum naturæ conſpicitur, cui inter alia animalia Harpyiæ etiam inſident. nec non itẽ ſimulachrũ vrbis Romę cui Harpyiæ propè pedes adſtant. Vidi in eadem vrbe propè arcum Camilli Harpyiam in caſſide Pyrrhi Epirotarum Regis, in ædibus Leonardi ſculptoris, & antiquarij egregij. Vidi pariter apud Illuſtrem Carolum de Fano ſpolium, & trophæum pulcherrimum vnà cùm Meduſa, quæ in medio

Pandiri filię depictę, & ab Harpyis raptæ.

Chiorũ numiſmata.

[b] *Dial. 5. de Numiſ. nu. 15.*

medio pectoris Gryphes, nec non Harpyiarum, & Leonum capita gestaret. De quibus omnibus mentio fit in libro meo de statuis, quem ante aliquot annos edidi.

EMBLEMATA.

DOCTISSIMVS [a] Andreas Alciatus de Harpyis hoc habet emblema cum Lemmate BONIS A DIVITIBVS NIHIL TIMENDVM:

Iunctus contiguo Marius mihi pariete, nec non
Subbardus nostri nomina nota fori.
Aedificant bene nummati sataguntq́; vel vltro
Obstruere heu nostris vndiq; luminibus.
Me miserum geminæ, quem tanquàm Phinea raptant
Harpyiæ, vt proprijs sedibus eijciant.
Integritas nostra, atq; animus quæsitor honesti,
His nisi sint Zetis, his nisi sint Calais.

Sensus versuum est plerosq; viros bonos possessionibus suis extrudi per opulentos vicinos, nisi bono animo, atq; virtute vindicentur.

[a] Embl. 32.

DE STYMPHALIDIBVS. Cap. III.

STYMPHALIDES Aues, quęcunque tamen eæ fuerint, cùm Poëtis humanas carnes vorare tradantur, tantaq́; esse feritate, vt in homines haud secus ac Leones, & Pantheræ sæuiant, nō ad aliā commodiùs, quàm ad rapacium carniuorarum volucrum familiam conferri nobis visæ sunt.

ÆQVIVOCA.

STYMPHALOS oppidum est Arcadiæ propè Corinthum, & Stymphalus amnis, aut etiam lacus vrbi eidem vicinus.

Stymphalos oppidū. Stymphalus amnis.

SYNONIMA.

STYMPHALIDES dictæ sunt à Stymphala palude, cui & ipsi nomen à Stymphalo Arcadiæ oppido, prope quod sita erat. In ea aues hæ degisse feruntur, quas [a] Apollonius etiam Ploides vocauit, necnon Seleucides, & Charon, quòd scilicet in lacu isto natarent. Cæterùm apud Ouidium, & Senecam, & Martialem animaduerto in dictione Stymphalus penultimam longam esse, Ausonius tamen breuem protulit.

Stymphalides pepulit volucres discrimine quarto.

[b] Ouidius longam ponit eo versu:

Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides vndæ:

Ratio est, quod alpha apud Græcos dichronon est, qua licentia [c] Homerus vsus est:

ἄρες ἄρες βροτολοιγε.

Quod & [d] Martialis insinuat,

Et quos Ares ares decet sonare.

[e] Pausanias Stymphalides aues Arabicas vocat, quòd Arabia quoq; deserta eas feras exhibeat.

Etymologia. Ploides. Seleucides.

[a] In Argonauticis.
[b] Metam. 9
[c] Iliad. Σ.
[d] L. 9. Epigram.
[e] In Arcad.

DIFFERENTIAE.

DVBITAT [a] Pausanias nunquid Stymphalides aues Arcadiæ cum Arabicis vti nomine inuicem non differant, ita forma etiam, & natura conueniant. *Quod si, inquit, semper genus fuit Stymphalidum, vt Accipitrum, & Aquilarum, facilè adducor indigenas esse Arabiæ. Et fieri potest, vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolârit. Arabes auem alio eas nomine principio, non Stymphalides appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui barbaris semper fuerunt prælati Græci, in causa fuerunt, vt & illæ in Arabia deserta Stymphalides nostra ætate vocarentur.*

[a] In Arcad.

DESCRIPTIO.

GRAMMATICI quidam Stymphalides aues tanta fuiſſe magnitudine tradunt, vt Solis radios obumbrare dicerentur, quamuis hoc frequentię potiùs, quam magnitudini videatur tribuẽdum.[a] Pauſanias verò *magnitudine Grues æquare, nec maiores eſſe ſcribit, Ibibus cætera eſſe ſimillimas. roſtra tamen habere firmiora, & non vt Ibes obliqua.*[b] Plinius cirrhatas eas facere vrdetur, vbi ait. *In capite paucis animalium, nec niſi volucribus apices, Phaſianæ corniculis, Stymphalidæ cirrho.* Hinc author obſcurus, qui de natura rerum ſcripſit, Vanellum auem vulgò dictam, ſeu Capellam Ariſtotelis, Stymphalidem Plinij eſſe arbitratus eſt, non alio, vt apparet, argumento perſuaſus, quàm quòd Stymphalidi Plinius cirrhum tribuit. Nam & Vanellus quoq; cirrhatus eſt. Sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæſij vtriq; ſint oculi.[c] Apollonius miſſiles earum pennas fuiſſe fingit, quibus tanquàm ſagittis homines vulnerârint. Quæ res fidem, & naturæ ordinem ſuperans Claudiano Poëtę credibilis reddita eſt, Hiſtricis exemplo: de quo ita canit.

[a] In Arcad.

[b] L. 11. c. 37.

Vanellus Auis cur Stymphalis credita.

[c] Argon. 2.

Audieram memorande tuas Stymphâle volucres
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu,
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu, datur ecce fides, & cognitus hyſtrix
Herculeas affirmat aues, &c.

Hyſtricis deſcriptio.

Huic enim

ſtat corpore toto
Sylua minax iaculisq́; rigens in prælia creſcit
Picturata ſeges, &c.
Sed non hæc acies ritu ſylueſtris echinni
Fixa manet, crebris propugnat iactibus vltrò,
Et longè ſua membra regit tortumq́; per auras
Euolat excuſſum natiuo miſſile tergo,
Interdum fugiens Parthorum more, ſequentem
Vulnerat, &c.

LOCVS.

IN agro Stymphalorum, inquit[a] Pauſanius, *fons eſt, è quo Adrianus Cæſar Corinthijs aquam intra mœnia deduxit. In oppido ſtagnans hyeme fons lacum efficit, vnde Stymphalus amnis exit. Aeſtate quidem lacu ſiceato amnis æquato labitur alueo, ac terram per cuniculum ſubiens in Argolico ſe demum agro profert, ibiq; nomine mutato pro Stymphalo Eraſinus vocatur.* De eadem palude idem miraculoſam hanc refert hiſtoriam, quam quia iucũda eſt, & ſcitu digna, (quamuis ea parum ſit exorbita) tamen ſubnectamus. *Cùm Stymphaliæ Dianæ, cui eo loco templum erectum erat, ſolemne ſacrum indiligentiùs omni ex parte factum eſſet, ac in primis patrij ritus prætermiſſi, lucus repentè ſuper eam cauernam corruit, quam ſubter Stymphalus amnis meat. Obſepto igitur oſtio aqua refluens latè omnem campum haud minus ſtadiorum 400. perpetuò ſtagno occupauit. Fortè ita accidit, vt venator ceruam fugientem perſequens, cùm illa ſe in eius paludis cænum abieciſſet, animi impetu concitatus per aquas natans, cùm vrgere non prius defierit, quàm idem hiatus & feram & venatorem abſumpſerit, mox & ſtagnantem aquam amni via patefacta conſecutam, ac totam paludem vna die ſiccatam tradunt. Sacrum Dianæ apparatiùs, & magnificentiùs factum.* Sed Stymphalides aues[b] Iſidorus marinas eſſe dicit, & in inſulis quas Stymphalides dicunt, agere. Has tamen Authorum nemo, quod equidem ſcio, memorat. Apollonius eas circa Aretiaden inſulam collocare videtur, quam primum ab Otrera Martis filia habitatam fuiſſe ferunt. Meminit earum Timagenus, & Piſander in Scythiam eas auolaſſe tradens, vnde & primùm venerint in Arcadiam, hinc poſtea ad Aretiadas inſulas ab Hercule propulſas. Eaſdem Arabiæ quoq; deſerta præter cæteras feras volucres aluiſſe, author eſt Pauſanias, vt ſuprà etiam meminimus. Qua de re etiam Arabicas aues vocat, ſuſpicatus quaſdam ex illis Arabia relicta Stymphalum Arcadiæ tranſuolaſſe, alioquin natura eaſdem, loco tandem diuerſas eſſe.

[a] In Arcad.

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

VICTVS.

VICTVS. FERITAS.

EASDEM Pausanias humana carne vesci solitas refert, adeóq; fuisse feras, vt in homines non minus, quàm Leones, ac Pantheræ grassarentur. Quin & missilibus pennis armatas referunt, quibus haud aliter, quàm sagittis eiaculatis insectantes vulnerarent, seseq; defenderent. Sed & rostro plurimùm valere dictæ sunt, quo in illos, si qui ad eas capiendas accederent, ferebantur, vulneratosq; occidebant. Id tanta duritie fuisse fertur, vt vel ferrea hominum scuta perforaret. [a] Lucretius vnguibus quoq; formidabiles esse scribit:

Rostri Stymphali dū durities.

[a] Lib. 5. de rer. nat.

Thracen Bistoniasq; plagas, atq; Ismara propter
Tantoperè officerent vobis, vncisq; timendæ
Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphâla colentes.

Insignem earū feritatem ac sæuitiam [b] Plautus innuit, cùm amoris crudelitatē exaggeraret:

[b] In Persa.

Cum auibus Stymphalicis, cum Antæo luctari mauelim
Quam cum amore, &c.

Hoc verò mirum est, quod venatores narrant, vestes sibi contexere Phloinas, quibus rostra Stymphalidum non aliter quàm minorū auium alæ visco detineantur. Hęc ex Pausania transferentes, Gillius corticeam vestem, [c] Leonicerus multiplicem pannosamq; tunicam, verterūt. Sed Phlus vel phleos genus est stirpis Theophrasto, ex quo Phloinæ vestes cōficiebātur, quarum & Pollux meminit. Hasce aues easq; innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegisse fertur. Pausanias ab eo sagittis confectas narrat. Pisander Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu abactas, neq; aliter potuisse, nisi crotali seu crepitaculi ærei sonitu perterrefactas, quod à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit, & Herculi donauerit. Hæc [d] Vergilius, vbi de laboribus Herculis agit:

Quomodo capiantur. Phloinæ vestes.

[c] In Variis.

Phlus, vel Phleos.

[d] In Tragm.

Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto.

Et [e] Claudianus, vbi Herculem alloquitur:

[e] L. 2. de raptu. Proserp.

Solus Amazonio cinctus Stymphalidas arcu
Appetis, occiduo ducis ab orbe greges.

Item Catullus eodem sensu.

Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio deterioris heri.

[f] Author quoq; Austriadum memorat:

[f] Lib. 2.

Lethifero quondam superatum Stymphalon arcu,
Victaq; ad Argolicum referentem monstra tyrannum.

[g] Papinius item Statius inter cætera Arcadiæ loca recenset

[g] Thebai. 5.

—— Herculeos vulgatos robore montes
Monstriferum Erymanthon, & ærisonum Stymphâlon.

Ærisonum Poëta vocat, quòd, vt antè retulimus, ingenti æreorum crepitaculorum sonitu, seu, vt Pherecides tradit, æreæ tabulę collisu ab Hercule pulsas ex Arcadia fabulentur. Crotalū seu æneam illam tabulam, quam alij Vulcani opus esse asserunt, quidam ab ipso Hercule fabricatum putant, quibus accedit Hellanicus. Mnasias huius rei propriam historiam scribit, & Stymphalides Stymphali heroicę virtutis hominis, & Ornithæ puellæ fuisse filias ait, ab Hercule extinctas, quòd hostibus Molionis intra vrbem receptis, portas ei clausissent. Pherecides verò non mulieres, sed aues fuisse ait ab Hercule interemptas. Higinus in hac fabula non parum ab alijs variat. Argonautæ, inquit, cùm ad Insulam Diam venissent, & aues pēnis suis pro sagittis vtentes eos conficerent, cùm multitudini resistere non possent, ex Phinei monitu clypeos, & hastas sumpserunt, exq; more Curetum sonitu eas fugârunt.

DE SIRENIBVS. Cap. IV.

SIRENES ideò inter volucres fabulosas, easq; rapaces reponi quoq; posse videntur, quòd quos cantus sui lenocinio ad se pelliciebant, deuorare fingerentur.

AEQVIVOCA.

SIRENES, & Onocentauros [a] Esaias dæmones quosdam vocat, qui certa quadam corporis figura assumpta ad desolationem ciuitatis alicuius ira numinis missi sunt. Syri verò Cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua sursum in aërem volant, & suauem quendam

[a] Ca. 13. & 14.

[b] Cap. 30. Siren auicula. Seris auis Gallis quę. Sirenes astra. Sirius canis. [c] 9. Histor. c. 40. [d] Lib. 11. c. 16. Siren insectum. Siren pro tunica.

quendam cantum edunt. Vnde [b] Iob: *Frater factus sum Sirenum, & socius Paſſerum.* (στρυθῶν Struthiocamelorum, vt in hoc loco Suidas accipit.) hoc eſt, calamitates meas cano more Sirenũ. Neſcio quis in Lexico Græcolatino Sirenem aliam auiculam quandam dicit eſſe, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem me legiſſe memini. Galli quidem vulgò canoram auem quandam paruam, & ſuauiſſimè argutam ſua lingua Serin appellant, fortè quaſi Sirenem. Eſt autem illa veterum Acãthis. Sirênes etiam aſtra dicũtur, ut ſcribit author Lexici Rhetorici à uerbo σειριᾶν, quod eſt fulgere, lucere; unde & Sirius (canis ſidus) priuatim, & per excellentiam ita dictus eſt. Eſt & apud [c] Ariſtotelem Siren maſculino genere animalculũ inſectum; uidetur autem illud quoque edere uocem quandam σημειώδη, id eſt, futurum aliquid ſignificantem; & [d] Plinius Sirenes è fucorum genere eſſe ait, quas in apibus Nymphas appellamus, hoc eſt, Fucos imperfectos, cùm iam formã capere incipiunt. *Cætera turba, inquit, quum formam capere cœpit, Nymphæ vocantur: vt Fuci Sirenes, atque Cephenes.* meminit & Suidas Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα, hoc eſt *Siren quidem amicum nunciat, hoſpitem uerò Apis. Siren inſectum eſt cerificum Api conſimile.* Siren σειρὴν dicitur etiã genus tunicæ tenuis, & perſpicuæ, qualem ſcilicet ſub Sirio, id eſt, in magno æſtu geſtari conſueuit; videri autem poteſt talis tunica ſerica eſſe, cùm & res & nomen conueniat.

NOMEN. ETYMVM.

Ieanim. Etymolog.

SEPTVAGINTA interpretes pro Ieanim vertunt Sirenes, de quarum etymo multa extãt apud Grammaticos. Sunt qui dictas velint ἀπὸ τοῦ σύρειν, hoc eſt à trahendo: hinc Syrenes ſcribunr per ypſelon, ſed perperam, cùm Græcis σειρῆνες per ει dipthongũ ſcribatur. Alij à σειρὰ, quę uox catenam ſignificat, eò quòd libidinis uinculum Sirenes fuerint. Alij ἀπὸ τοῦ εἴρειν, id eſt, connectere uel retinere, quòd prætereuntes ſuo cantu retineant. Alij à uerbo σείω, quod Heſychio quandoq; ſignificat σύκοφαντῶ, qui & addit ſumptam eſſe metaphoram ἀπὸ τῶν τὰ ἀκρόδρυα σειόντων. Sed friuolæ nimis iſtæ Grammaticorum coniecturæ ſunt. Si tamen earum una mihi recipienda foret, putârim appellatas παρὰ τὴν σειρὰν, id eſt, à catena ſiue fune; quòd audientes ſcilicet uoce earum capti, ab ea tanquam fune perderent, & tanquam alligati traherentur, ut ab Herculis Gallici ore procedente catena uincti quidam illum ſequuntur apud Lucianum, quod ad demonſtrandam eloquentiæ uim confictum eſt. Eſt qui σειράζειν uerbum interpretatur, στρέφειν, τινάσσειν, quod ab eodem nomine σειρὰ catenam ſignificante factum conijcio. Nec mihi interim etiam diſplicuerit, ſi quis à Sar Hebraico uerbo deriuet, quod canere, & pſallere ſignificat, cùm & eiſdem Zar ligare eſt, unde σειρὰ fortè dicitur, id eſt funis, & uinculum.

Zar Hebręis quid.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE forma figuraq; Sirenum, etſi non bene inter ſcriptores conueniat, omnes tamen in eo conſentiũt, ut monſtra marina fuiſſe fabulentur. Hinc Ouid. dixit:

> *Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora*
> *Quaslibet admiſſas detinuere rates.*

[a] Odyſſ. M. [b] L. 17. de anim. c. 23. [c] Aenei. 6. [d] In Comm. Odyſſ. M. [e] Metam. 5

Sunt qui ſuperiori ſui parte virginis formam retuliſſe, & inferiori in piſcis caudam deſiuiſſe finxerint, à quibus fortè [a] Homerus non diſſentit, facturus eas, (ſi alatas eſſe crediſſet) ſequentes, & aduolantes ad fugientem Vlyſſis nauem: atque hinc etiam pictores noſtri æui inferius piſces eas effingunt: ſed perperam; nam veterum, quod ſciã, nemo piſcium figuram eis tribuit; quamuis enim Homerus alatas eſſe non dixerit, id ideò factum putem, quoniam de alis earum loquendi occaſio nulla ei data ſit. Finguntur itaq; à veteribus, teſte [b] Aeliano ſpeciem à thorace ſurſum habuiſſe muliebrem, infera verò auiciam, vt & [c] Seruius annotat, item & Suidas. Contrà verò Grammatici Græci in ſuperioribus ſpeciem στρουθῶν, hoc eſt, Paſſerum; in inferioribus mulierum formam illis tribuunt: & Buccatius ex Alberio ignobili ſcriptore virgineum eis corpus vmbilicotenus, pedes verò Gallinaceos aſſignat. [d] Euſtathius rurſus à Venere, cùm virgineam ſibi vitam delegiſſent, in aues tranſformatas eſſe tradit; hoc enim ſignificat ὀρνιθωθῆσαι, & Iſacius Tzetzes ὀρνιθογόνας eas appellat. [e] Ouidius eos ſecutus eſt, qui inferiorem corporis partem auitiam, ſupernam humanam fuiſſe, fabulati ſunt, vt his verſibus exponit:

> —— *Vobis Acheloides vnde*
> *Pluma pedeſq; auium, cùm Virginis ora geratis?*

An quia

An quia cùm legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq; Deos habuistis, & ortus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Nec tamen ille canor mulcendas natus ad aures
Tantaq; dos oris linguæ deperderet vsum,
Virginei vultus, & vox humana remansit.

QVÆ, ET QVOT FVERINT SIRENES.

HOMERVS σειρήνοιϊν protulit in duali numero tanquàm binæ tantùm fuerint Sirenes, quarum nomina quibusdam putantur Aglaopheme, & Thelxiepeia, Alij verò binas fuisse quoq; putârunt, sed sine nomine, vt Eustathius annotat. Alij rursus tres, atq; hæc earum nomina faciunt, Parthenope, Leucosia, & Ligia. Scholiastes uerò alia earum nomina recenset, videlicet Thalxiope, vel Thelexinóë, Melope, & Aglaophωnos. Alia item Isacius Pisinoe, Aglaope, & Thelxiepia. Sunt qui quatuor, nec desunt, qui quinq; fuisse finxerint.

Aglaopheme. Thelxiepia Parthenope. Leucosia. Ligia. Thelxiope. Melope. Aglaophωnos. Pisinoe. Aglaope. Thelxiepia

ORTVS.

QVEMADMODVM de nominibus, & numero Sirenum non constat, ita etiam de ortu earum diuersa authorum opinio est, cùm alij è sanguine, qui è cornu Acheloi, cùm lucta ab Hercule uinceretur, destillauit, natas velint; alij uerò ac ferè omnes Acheloi quidem filias faciũt, ideoq; Acheloides vocârũt, sed ex congressu eius cum Musarum aliqua natas nugati sunt. Horum rursus alij cum Terpsichore seu Melpomene, alij cum Calliope, alij deniq; cum Sterope Amythaonis filia cõcubuisse illum tradidêre. Sunt præterea qui dixerint, Sirenes Iunonis impulsu cum Musis de cantus harmonia decertasse, cumq; à Musis facilè vincerentur, illas Sirenibus pennas euulsisse, sertaq; ex ijs sibi confecisse. Non desunt etiam, qui eas à Venere, quòd perpetuam sibi uirginitatem elegissent, irata, in Aues conuersas fuisse dicant. Alij tãdem Proserpinæ adhuc virginis comites fuisse produnt, & in talia monstra marina mutatas, atq; id ex Ouidio paulò antè recitauimus.

Sirenes cur Acheloides dictæ.

Serta ex Sirenum pennis.

LOCVS.

SERVIVS Sirenes iuxta Pelorum primum, qui Siciliæ promontorium est Ptolomæo, & hodie Capo de la torre del Farro dicitur; postea uerò in Capræis, quę insula Tiberij Principis arce nobilis est, teste [a] Plinio, in mari Tyrrheno habitasse memorat; à quo Eustathius non dissentit in Tyrrheniam eas auolasse, quæ Italiæ pariter regio est, & Anthemusam quandam insulam in eodem mari incoluisse tradens: sed fortassis id ex Apollonio descripserit, qui Argonautas mare nauigãtes insulam Anthemoëssam (sic & Hesiodus vocat) & in ea se Sirenes uidisse scripsit. [b] Plinius verò Surrentum Campaniæ oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur petræ Sirenum, vnà cum Promontorio Mineruę Sirenum quondam sedem fuisse tradit, De quo [c] Virgilium quoq; loquutum volunt, ubi canit:

Pelorus prõmõtorium quale.
[a] *Lib.3.c 6.*
Anthemusa insula.
Anthemoëssa insula.
Surrentum Campaniæ oppidum.
[b] *Lib.3.c.5.*
Petræ Sirenum.
[c] *Lib.5. Aeneidos.*

Iamq; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat
Difficiles quondam multorumq; ossibus albos.

Vnde Sirenes Italiæ loca incoluisse constat, quamuis Dino apud Plinium Clitarchi celebrati autoris pater in India habitasse affirmet, mulceriq; earum cantu, quos grauatos somno lacerent.

CANTVS. RAPACITAS.

CVM tres plerìq; veterum Sirenes fuisse dicerent, tria etiam illis instrumenta vocem, videlicet, tibias, atque lyram assignârunt, quibus tantam ederent harmoniam, vt non tantùm homines, sed ventos etiam (vt ex Hesiodo recitat Eustathius) demulcerent, & mare tranquillius redderent. Vnde σειρήνιον μέλος apud Suidam de cantu suauissimo legimus.

Σειρήνιον μέλος.

mus. Sed peſtifer omninò, ac pernitioſus prǽternauigantibus fuit earum cantus, utpotè quos tali dulcedine, tanquàm illicio detentos in vltimum vitæ diſcrimen, atque naufragia præcipitarent, demerſosq; deuorarent. Quare multi Sirenes in pratis, vbi multa conſpicerentur mortuorum cadauera, depingebant. Quod verò cantu ſuo nauigantes occiderent, paſſim apud diuerſos Poëtas legere eſt, quorum loca, quoniam omnes eadem repetunt ne nauſeam una res ſæpius repetita moueat, ſponte breuitati conſulens prætereo, & ſolius Claudiani tantùm verba adduco:

——Rapidis Acheloides alis
Sublatæ: Siculi latus obſidère Pelori
Accenſæq; malo iam non impunè canoras
In peſtem vertère lyras, vox blanda carinas
Alligat, audito frænantur carmine remi.

Cùm itaq; muſico illo concentu omnes interimerent, vnum Vlyſſem, quē ſors etiam illis obiecit, interficere, ac ſubmergere non potuerunt, cùm cera ſibi ſocijsq; aures obturaſſet, quod ægrè adeò tuliſſe eas fingūt, tantoq; animi dolore affectas fuiſſe, vt in mari ſe præcipitauerint, & ab undis in loca, quæ poſt ab eis nomen retulerunt, eiectæ fuerint. De Sirenum cum Vlyſſe colloquio, quo illum demulcere ſtudebant, carmen hocce apud [a] Ciceronem extat:

[a] Lib. 5. de fin. bonorū, & malorū.

O decus Argolicum quin puppim flectis Vlyſſes
Auribus, vt noſtros poſſis cognoſcere cantus.
Nam nemo hæc vnquam eſt tranſuectus cærula curſu,
Quin prius aſtiterit vocum dulcedine captus,
Poſt varijs auido ſaciatus pectore muſis
Doctior ad patrias lapſus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli cladem q; tenemus,
Græcia quam Troiæ diuino numine vexit
Omniaq; è latis rerum faſtigia terris.

Meminerunt eiuſdem fabulæ, quàm multi alij, atque inter cæteros [b] Horatius, ubi ait:

[b] Lib. 1. Epiſtol. 2.

Sirenum voces & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſocijs ſtultus cupidusq; bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet, turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, & amica luto ſus.

DENOMINATA.

Sirenuſæ inſulæ.

SIRENNVSAE σειρενοῦσαι Ptolomæo, [a] Straboni, & Stephano Italiæ inſulæ in ſinu Cumano. Pomponius petras; Solinus Sirenum ſaxa vocat. Hermolaus vult Sirenes quoq; à [b] Plinio Sirenuſas dictas, vbi in impreſſis codicibus vulgò Tyris, Eranuſa legitur. Sirenuſæ ab [c] Apollonio Anthemoeſſa ἀνθεμόεσσα appellatur. Duas numerat Collenutius, & Carrafa in ſuo Chronico Neapolitano, eaſq; il Gallo, & Santo Pietro nominat. Alias Sirenarum inſulas deſcribit [d] Dyctes Cretenſis inter Calypſonem inſulam, & Charybdin. Leucoſia alia in Sirenuſis eſt inſula continenti propior apud [e] Strabonem, Pæſto tamen obiecta. Aptera ἄπτερα Luciæ vrbs Stephano, vel Apteria ἀπτερία, Cretæ inſulæ oppidum Ptolomæo, Apteron fortè [f] Plinio, Aptera Suidæ: Marius Niger Palæocaſtro nominat, ita dictum quòd Sirenes eo in loco à muſis victæ pennis exutæ fingantur. Sic aptera animalia dicuntur, quæ alis carent. [g] Pauſanias hanc vrbem Apteræon vocat, & à Ptera appellatam tradit, homine Delpho, ſed de Sirenibus non meminit, addit tamen non à Pteri, id eſt, filice herba in montibus ibi creſcente denominari. Sireniorum ſcopulorum meminit [h] Aulus Gellius: *Tu quoq; inquit, in illis Dialecticæ gyris, atq; Meandris, tanquàm apud Sirenios ſcopulos conſeneſcas.*

[a] L. 1. Geog. Petræ. Sirenū ſaxa. [b] L. 3. c. 10. [c] Lib. 4. Anthemoeſſa. [d] Lib. 6. Leucoſia inſula. [e] Lib. 6. Aptera vrbs. Apteria. [f] Lib. 4. c. 12. [g] In Phocicis. Sirenei ſcopuli. [h] L. 6. Noct. Attic. c. 8.

MORALIA.

Philoſophiæ contemplatiuæ typus.

SIRENVM fabulā variè interpretantur, moraliter, hiſtoricè, & phyſicè, necnon & allegoricè. Moraliter enim ſignificare uidentur illam Philoſophiæ partem, quæ contemplationi rerum incumbit, cùm aliarum, tùm naturalium, & hiſtoriæ, & matheſeos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaq; canūt apud Homerum omnia ſe noſſe, & hiſtoriam belli Troiani, & quæcūq; in terra euenerint, & quiſquis ipſas audierit, illum tum lætiorem, ex uoluptate percepta, tum cognitione

tione ſapientiorem abire. Quanquam autem hæc Philoſophiæ pars,& uoluptatis,& eruditionis multum habeat,ita ut hominem vix à ſe dimittat,& ad officia actionesq; humanæ vitę neceſſarias, ut circa res in familia, aut rep. gerendas progredi uix patiatur, (vnde etiam ligatus fingitur Vlyſſes,tanquam ad omnem actionem impeditus) Philoſophum tamen,qui per Vlyſſem indicatur, non nimium his ſtudijs immorari decet, ſed contentum hanc voluptatem ſe deguſtaſſe, nec omninò talium rerum cognitionis ſe expertem eſſe,ad ea, quæ in hominum vtilitatem adminiſtranda,& prudenter gerenda ſunt,pergere, uinculis,quibus agere prohibebatur,ſolutis: vt non ſibi tãtùm,ſed alijs quoq; natus uideretur,& perfectus eſſet philoſophus, cùm parte illa, quæ contemplatur, tùm altera quę agit,ac mores,& virtutes officiaq; exercet.

Vlyſſis fabula moraliter explicata.

Sunt qui Sirenes pſaltrias quaſdam & meretriculas fuiſſe conijciant, quæ tranſeuntes viaticis priuatos,non mori quidem (hæc enim fabuloſa hyperbole eſt) ſed miſerè in poſterum viuere effecerint. Alij ſenſerunt fuiſſe loca caua,è quibus continuus quidam ſpiritus emitteretur, qui per fiſtulas quaſdam ab incolis appoſitas ſonum tam ſuauem ediderit, vt prætereuntes ad ſe alliceret,& in admirationem aliquandiù immorantes traheret. Et ſanè conſtat huiuſmodi veluti cantum ſponte naturæ multis in locis edi,non modò cauis ore anguſto,ſed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuerſos alliſæ, ſonum non ingratum eliciunt. Athæneus coqui cuiuſdam facetè per Sirenum fabulam iocantis,hæc ferè verba recitat. *Si ſemel culinam meam arte inſtituero, id planè futurum videbis, quod olim circa Sirenes cõtigit. Præ ſuauitate enim nidoris nullus per proximum vicum tranſire poterit, ſed accedens quiuis hians ad fores tanquã affixus ſtabit, donec alius quiſpiam naribus obturatis adcurrens eum abſtraxerit.* Hęc omnia Euſtathius in duodecimum Odyſſeę, quæ Ornithologus latina fecit.

Sirenes pſaltrias,& meretriculæ.

HIEROGLYPHICA.

SIRENES, quæ ſuauitate cantus,& mollibus quibuſdam illecebris illectos homines apud ſe,ad mortem vſq; feruntur detinuiſſe, Veneris illicium ſignificare vſitatiſſimo hieroglyphico nemo non nouit. Addunt & perniciem, quæ ſubſequitur ex nequitia per Sirenis imaginem ſignificari,eoq; tradunt nautas illos apud Homerum illectos, exitij ſui cauſam comparaſſe. Sapientiſſimũq; ideò Vlyſſem fingunt,quòd ſociorum auribus cera oblitis pereundi periculũ ſuſtulerit,ſibiq; cauerit ne illi quicquam,quod imperaret,aut nutu ſignificaret,faceret,ad malum ſe vinculis alligari paſſus,neq; prius diſſolui, quàm in tuta ſuperato periculo euaſiſſet. Sapientiores tamen Sirenes pro hieroglyphico eloquentiæ, feliciſſimaq; perſuadendi vi poſuerunt: vnde dictum illud de Catone Grammatico; *Cato Grammaticus, Latinus Siren.* Et Apollonius Tianeus apud [a] Philoſtratum in Apollinis templo ſuſpenſas etiam aureas Sirenum illecebras memorat in huiuſmodi ſignificatum.

Veneris illicium.

Eloquentię hyeroglyphicum.

Cato grammaticus Siren dictus.

[a] *In vita Apollonij.*

PROVERBIA.

SIRENAS *præternauigare* Σειρῆνας παραπλέειν prouerbiali tropo dicitur, qui Philoſophiæ præceptis communitus,voluptatum illecebras deſpuit, aut quomodocumq; vitiorũ occaſionẽ declinat. Socrates apud Platonem ἐὰν δὲ ὁρῶσι διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους, id eſt, *Sin videant nos ſermones conferentes, & illecebris immobiles præternauigare ipſos tanquàm Sirenas quaſpiam.* Similiter [a] alibi etiã dixit Βίᾳ ἓν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, id eſt, *Fuga abeo, uim mihi adhibens, & tanquàm à Sirenibus aures obſtruens.* Deſumptum adagium eſt ex notiſſima fabula de Vlyſſe ſociorum aures cera obturante, vt periculum ſibi, ſuiſq; imminens effugeret. *Sirenem Pica imitans*, de inepto imitatore dictũ eſt, ἀκιττα τὴν σειρῆνα μιμουμένα. *Pica Sirenis æmula.* Sirenes ſumma dulcedine ceciniſſe finguntur, & virtutum commentatores quibuſdam ſignificant, vnde apud Italos templa habuêre, vt aliæ Deę, quæ virtutem commendarent. Adagium hoc eſt apud [b] Galenum,& Doricum videtur,quid enim conſoni habet obſtrepera Pica,cum arguta Sirênum voce.

Sirenas prętemauigare.

[a] *In Simpoſio.*

Sirenẽ Pica imitans.

[b] *Lib. 2. de diff. pulſ.*

ALLEGORICA.

SIRENES exiſtimare conuenit illecebroſas,& fraudulentas eſſe voluptates, quæ delicatis, blãdis, mellitiſq; præſtigijs omnes grauiter irretiunt,quicumq; præſentem vitam tanquàm mare quoddam nauigant. Has voluptates ille ſuperabit, qui exemplum Vlyſſis

Vlyſſis exẽplum. ſis imitatus, animæ facultates, & ſenſuũ inſtrumenta connata, diuinis rationibus, actionibusq; veluti cera refarſerit, corporeos autem impetus robuſtiſſimo philoſophiæ vinculo compeſcuerit, externisq; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto, licet ſentiens, non ſentire videbitur, & audiens obaudire; illæ autem fruſtra occinentes admitti conabantur. Etenim voluptates ſimpliciter expertum eſſe non ſtatim animam corrumpit, ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantiæ optimarum actionum immemorem, hoc uerò eſt, quod præſentem animæ internecionem affert. Quod verò Sirenas tres fuiſſe fingant, tribus etiam modis homines in amoris illecebras pertrahi ſignificârunt, cantu ſcilicet, viſu, & conſuetudine. Idem numerus rectè nobis ſignificat mundum, carnem, & humani generis hoſtem, quorum cantus ſuggeſtiones ſunt, Inſtrumenta præſentes deliciæ, diuitiæ, & honores. Siren quę voce caneret, Dæmonem denotat, cuius vox, omnium vitiorum ſuggeſtio eſt, quibus irretitos homines detinet, detentosq; perimit, iuxta illud [a] Eſaiæ: *Erit Tyro quaſi canticum meretricum.* Quæ tibias inflat Siren carnis ſymbolum eſt, quæ nos ad luxuriam, libidinem, & gulę illecebras adhortatur iuxta illud [b] eiuſdem: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur:* Tertia Siren mundus erit, qui propoſitis nobis diuitijs, atq; honoribus ad auaritiam, & rapinam nos impellit, hinc idem [c] Eſaias ait. *Accellera, ſpolia detrahe, feſtina prædari.* Ficti pariter, & ſimulati amici, hęretici, ambitioſi, & mulieres Sirenibus egregiè aſſimulantur. Amicus enim falſus dolis ſuis, ac fallacijs cuiq; imponit, & in eo omnem operam ſuam, atq; induſtriam collocat, ut ex tali amicitia emolumentum capiat, nihil de damno illius ſolicitus, de his loquitur [d] Apoſtolus. *Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quærunt Ieſu Chriſti.* Hæretici eodem modo Sirenes dici poſſunt, cùm peſſimis ſuis impoſturis alios à vera, & Catholica fide reducere ſtudent, ſeductosq; in æternas miſerias præcipitare, de quibus ad [e] Romanos ſcriptum eſt. *Per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt mentes innocentium.* Ambitioſi Sirenibus perquàm appoſitè etiam comparari poſſunt, illi ſcilicet, qui cum virtute non poſſunt, arte, atq; fallacijs, uel ad Eccleſiæ, uel Reip. gubernacula aſpirant, quia ſi ad ea recipiantur, alios honores ambiunt, nec priùs à tali inſtituto auellũtur, quàm cæteris à gubernaculo depulſis, ſoli rerum potiantur. Sirenes demum meretrices ſignificant, vt enim illæ tranſeuntes in naufragia deducebant; ita hæ amantes ſuo amore irretientes, omnibus ſuis facultatibus ſpoliant, & tandem Iro pauperiores reddunt. Licet enim Sirenes corporis ſui principio fæminas referrent, hoc eſt, amicas, & benignas ſe præſtarent: reliquis tamẽ partibus auitijs, vnguibus nempè, atq; alis inſignitæ, rapacitatem, atq; auaritiam inexplebilem denotãt. Quod deniq; Sirenes in pratis uiridis, in quibus hominum oſſa diſperſa iacebant, à quibuſdam depictæ conſpiciantur, id mortem ſignificat, & calamitatem extremam ab illecebris laſciuis proficiſci.

Marginalia: Cur Sirenes tres dictæ. — Dæmonis typus. — [a] Cap. 23. — Carnis ſymbolum. — [b] Cap. 22. — [c] Cap. 8. — Amicus falſus. — Hæretici typus. — [d] Philip. 2. — [e] Cap. 6. — Ambitioſi. — Meretrices.

SYMBOLA.

SIREN in turbido mari natans cum his uerbis CONTEMNIT TVTA PROCELLAS, ſignificat hominem qui proprię virtuti confiſus, aduerſa omnia contemnit.

EMBLEMA.

EMBLEMA eſt apud [a] Alciatum, quod meretricibus nihil cum doctis eſſe ſignificat, uel poteſt intelligi ſub allegoria de malis, & ineptis Poëtis, qui boni s infeſti ſunt, & fuère ſemper, ſed qui demum à bonis, & doctis vincũtur.

[a] Emblem. 115.

Abſq; alis volucres, & cruribus abſq; puellas
Roſtro abſq; & piſces, qui tamen ore canant,
Quis putet eſſe vllos? iungi hæc natura negauit
Sirenes fieri vel potuiſſe docent.
Illicitum eſt mulier, quæ in piſcem deſinit atrum
Plurima quod ſecum monſtra libido vehit.
Aſpectu, verbis, animi candore trahuntur
Parthenope, Ligia, Leucoſiaq; viri.
Has Muſæ explumant, has atq; illudit Vlyſſes,
Scilicet eſt doctis cum meretrice nihil.

DE

DE SELEVCIDIBVS AVIBVS.

Cap. V.

ETSI verò Seleucides dictæ aues, de quibus modò institutus est sermo, ueteribus minimè rapaces uocentur; quia tamen, quæ de illis tradiderũt, meræ fabulæ sunt, placuit & earum historiam cæteris uolucribus fabulosis subiungere, ut nihil in hoc opere deesse uideatur, quod liberalia studia promouere possit.

ÆQVIVOCATIO.

SELEVCIS apud Varinum, & Hesychium calceamentum muliebre quoq; significat, necnon & poculi quoddam genus quod à Seleuco Rege nomen inuenit, Seleucis dictũ est, de quo Athenæus loquens: *Pocula quædam* inquit, *unicum fundum habent, alia duplex, ut Ooscyphia, Cantharia, Seleucides: illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est, in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit.*

Seleucis pro calceamento. [a] Lib. 11. Deipnos. Pro poculo.

SYNONIMA.

PLINIVS in plurali Seleucides uocat, fortè quia nunquam Iupiter unam, sed plures ad internecionem locustarum immitteret. Legitur tamen σελευκὶς pro aue locustis uescente apud Hesychium, & Varinum, quæ nunquid eadem cum Plinianis sit, alij inquirant, iudicentuè. Quiuis id facilè mihi persuaserit. De nominis etymo nihil apud authores exaratum uideo. possit tamen quispiam suspicari à Seleucia regione Seleucides dictas, quòd Zozimius Comes non uidetur negare. *Seleuciæ*, inquit, *quod est oppidum Ciliciæ templum Apollinis erat, quem Sarpedonium vocant, & in eo oraculum. De hoc quidem Deo, quæ perhibentur, & quod omnibus ab illuuie locustarũ vexatis Seleucidas dare solitus fuerit, & cũ petẽtibus eas dimittere*, &c.

FORMA.

DE forma Seleucidum, & magnitudine nihil scripsit antiquitas. Galenus tamen auiculas vocat, unde paruas fuisse quispiam arbitretur, maximè uerò cùm locustis uesci fingerentur, qui uictus paruis potiùs, quam magnis auibus conuenit. Doctissimus Iacobus Dalechampius Elorij quoddam genus esse existimat, sed id non placet, Elorius enim ex Ardearum genere est, & pisciuorus.

Dalechampij error.

LOCVS. VICTVS. NATVRA.

VORACITATEM inexplebilem Seleucidibus fabulosa antiquitas tribuit, sed quarum tamen aduentum agricolę, quòd locustas, quę aliàs fruges suas deuastabant non deuorarent solùm, sed sola etiam vmbra sua eas enecarent, ab Ioue implorabant. Quod longè aliter recenset Plinius: *Seleucides*, inquiens, *vocantur, quarum aduentum à Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus*. Quas ita deuoratas Galenus tam celeriter excreuisse scripsit, vt Suidas, ὀρνεὸν εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον, hoc est, *Auem benè concoquentem siue insatiabilis ventriculi, malignam, vel astutam, & locustis deuorandis maximè inhiantem vocauerit*. Quem uerò locum incolerent, unde uenerint, quouè abireant nihil proditum reperio, & Plinius etiam id ignorari scribit, *& nunquam conspectas, nisi cùm præsidio earum indigetur*, quod quomodo uerisimile sit, ipse uiderit, sed non minus splendidum est, quod sequitur, mendacium, quod tale est, vt si quis unam ex his auibus interfecisset, reliquę à defendendis à locustarum iniuria frugibus desisterent, neq; etiam amplius reuerterentur. Atque hęc sunt quę de Selucidibus fabulati sunt ueteres.

MORALIA.

Angeli Seleucides dicti.

[a] *Ad Hebr. cap. 1.*

SELEVCIDES Aues, quæ niſi à Ioue, hoc eſt, à Deo Opt. Max. in terrã miſſæ fingebantur ad extirpandam Locuſtarũ illuuiem, Angelos cæleſtes denotare poſſunt, quorũ nos conditio fugit, neſcimus.n. vnde illi veniant, aut quò ſe recipiant, quinimò nunquã niſi a Deo miſſi ad nos veniunt; Vnde D.[a] Paulus. *Omnes ſunt administratorij ſpiritus in miniſterium miſſi.* Nos itaq; vt Seleucides aues Caſij montis incolæ à Ioue impetrant, ſic quoq; à Deo noſtro, cùm locuſtæ, hoc eſt, vel carnis huius titillationes, vel Dæmones, vel Tyranni, vel deniq; hæretici fruges noſtras, hoc eſt, animi noſtri dotes, fidem ſcilicet, & charitatem, aliaq; bona opera noſtra deuaſtant, impetrare ſtudeamus, vt eiuſmodi locuſtas à nobis fuget. Sæpè autem Angelos pro hominibus pugnaſſe, & partâ victoriâ ex eorum oculis ſeſe eripuiſſe ſacra Biblia teſtantur.

SYMBOLVM.

SELEVCIDES Aues cum verbo ALIIS, ſignificant hominem, qui ſemper in eo ſolo omnem operam collocat, vt alijs proſit.

APPENDIX AD HISTORIAM DE GRYPHE.

ANTEQVAM ad vndecimum Librum me conferam, nonnullas prius Icones ex ærea quadã, at vetuſtiſſima tabula, hieroglyphicis, hoc eſt, ſacris Aegyptiorum ſymbolis cęlata (quam ex Torquati Bembi Muſæo publicæ vtilitatis cauſa Imperatori Ferdinando Aeneas Vicus Parmenſis publicatam dedicauit) depromptas inſerere voluimus, non tanquam per incuriam in Gryphi, & Harpyiarũ hiſtoria omiſſas, ſed quę iam modò ad manus noſtras peruenêre: nam & hæ (quatenus auium fabuloſarum effigies gerunt) Harpyias, & Gryphos potiùs, quàm vllas alias exprimunt. Nec obſtat rudis earum pictura: nam & ipſa eo æuo rudis erat, & imperfecta. Haſce verò icones Antonio Giganti Foroſempronienſi, qui, cùm diu optimè de literis meritus eſſet, hiſce diebus non ſine magno bonarum literarũ diſpendio hinc ereptus eſt, acceptas referimus, vti etiam multa præterea alia ipſi debemus: Hic inter alia, qualia in antiquariorum Muſæis conſpici ſolent, eiuſcemodi tabulæ, quam diximus, typum conſeruabat. In qua non haſce duntaxat, quas damus, icones conſiderauimus, verùm etiam alia multa hieroglyphica, ibi, vt diximus, exculpta, enucleauimus, & nomina impoſuimus, vti in proprijs patebit locis noſtrarum hiſtoriarum. Verumtamen nos, qui cùm hæc per trãſennam tantummodò ſcripſerimus, alios rogamus, qui naturæ arcana diligentiùs perſcrutantur, vt ad hęc noſtra, & quæ ſuprà de his fabuloſis volucribus à nobis dicta ſunt, ſi quæ habent, addant admiranda, ſcituq; digna. Veriſimile autem eſt Philoſophos, ſeu ſacerdotes illos Aegyptiacos, qui per eiuſcemodi animalium, ac aliarũ rerum naturalium picturas, ſymbola ſua hieroglyphica cõſcribebant: per hæc etiam nonnulla indicaſſe myſteria. Vnde cùm publicæ ſtudiorum vtilitatis cauſa, quam ſemper ante oculos habemus, has icones depingi curauerimus, lectorem minimè ſuperuacaneas iudicaturum omnino exiſtimamus, ſed cum D.[a] Auguſtino dicturũ: *Quàm innumerabilia varijs artibus, & opificijs in veſtibus, calceamentis, vaſibus, & huiuſmodi fabricationibus, picturis etiam, diuerſiſq; figmentis, atq; his vſum neceſſarium, & piam ſignificationem longè trãſgredientibus.* Ex his etenim verbis picturas, maximè verò illas, quæ eiuſcemodi hieroglyphica continerent, inter reliquas artes propter finem, quem reſpiciunt, vtiliſſimas eſſe liquidè conſtat. Siquidem ex ijs diuina eluceſcit admiratio iuxta illud [b] Ariſtotelis: *Nullum reperitur animal, quamuis perexiguum ſit, in quo non ſit diuina admiratio.* Ad hæc eiuſmodi hieroglyphica per res naturales indicata non oblectant ſolùm homines ea contemplantes, verùm & eos, qui intimiùs pia perſcrutantur, ad virtutem, quæ omnium actionum finis eſt, perducunt. Hinc talibus picturis, quæ alta continebant myſteria, præter Aegyptios, Hebræos etiam olim delectatos fuiſſe ſacra hiſtoria teſtis eſt. Atq; hinc in templo Salomonis palmas, mala granata, leones, boues, multaque alia myſterijs plena depicta extitiſſe legimus, quæ à Theologis, ſacrorumq; myſteriorum interpretibus paſſim enucleata ſunt, & dilucidata. Verùm, vt ad icones depingendas reuertamur, lectorem de picturarum, quas diximus, vtilitate plura deſiderantem ad [c] Gabrielis Cardinalis Palæoti, & [d] Pinti ſcripta, quę abundè de ea agunt, ablegamus.

[a] *Lib. 10. cap. 34.*

[b] *Lib. 1. de partib. animal. cap. 5.*

[c] *Lib. 2. cap. 30. de pict.*

[d] *In Ezech.*

Quæ

Quæ priori loco depicta est figura, fabuloso Grypho accedit, duplicis nimirũ naturę, partim auem, partim quadrupedem referens. Rostrũ auium simile, nullus in capite oculus, nulla auris: quas nihilominus partes suo Gryphi fabulosa vetustas attribuebat, vt in Gryphe ostendimus. Conspicitur hîc supra verticem capitis huius animalis corniculatæ Lunæ imago, & supra hanc stella; ad latus verò nescio quid semen fraxini, seu linguam auis, vel aceris semen æmulans. Habet pręterea hic Gryps caudam quadrupedis, leonis fortè, vt veteres etiam Græci finxerunt. Supra anteriores eius pedes alia erat figura facie humana, sed quæ brachiorum loco alas habebat ceù in vagina reconditas, vt in insectis analitris conspicimus.

Huic iconi addimus modò aliam; quæ quoque & ipsa Gryphem quodammodo exprimit quamuis enim facies, vtpotè cum appẽdice quadã ad mẽtum capillari, humanæ similis videatur, ꝙ virilis habitus signum est, Harpyiæq; fœminæ, ideoq; imberbes fingantur, Gryphis rudiorem picturam potiùs, quam Harpyiarum iudicamus, maximè cùm alas habeat instar auis, cætera quadrupedis, vt Gryps fabulosus. Adpicta erant huic figuræ, & alia hieroglyphica, nimirum planta quædam è vasculo enascens, nonnullęq; literæ, necnon baculus erectus, qui in superiori parte sceptri instar admodum erat crassus.

Tertio loco posita Icon superiori in omnibus ferè simillima. Est autem triplicis etiam naturæ, capite nimirum barbato, eoq; ceu galea induto hominem, alis auem, cæteris partibus quadrupedem referens.

Quarta figura, & ipsa Gryphi potest annumerari, & Tetrapoãtropos dici, quòd partim quadrupedem, partim hominem referat: Capite scilicet capillamẽtis quibusdam tortuosis insignito mulierem, alis retro caput sursum vergentibus aues, cæteris quadrupedes.

APPENDIX AD HARPYIAS.

NVM istæc priori loco posita Icon ad fabulosas veterum Harpyias, an verò ad Sirenes adijcere quispiam mauelit, per me non stat. Tota autem auem æmulatur excepta facie, quæ humana est. In fronte capillamenta quædam gerit surrecta, vel cincinnos in dextram, & sinistram partem conglobatos.

Quæ subsequitur figura effigiem mulieris, alas, & pedes more auium obtinet: astat ab vna parte vas, in quo conspicitur folium, fortè palmę: prope caput insectum papilionaceum: ab altera parte planta lilio congener, quæ in folij summitate asteriscum continet. Adpicta est demum planta spicata, cuius summitas deorsum pendet. Quæ omnia absq; dubio sua habent mysteria.

Tertio loco depictam appellare placuit Harpyiam tetrapteron, id est quadrialam. Eiusmodi animal si in rerum natura daretur, cęterorum sanguineorũ animalium naturę repugnaret. Siquidem cùm quatuor habeat alas, duas scilicet extensas, totidemq; compressas, binos uerò è contrario duntaxat pedes, animalia sanguine prędita dicẽdum foret sex notis moueri, quod Philosophorum Principis [a] Aristotelis præceptis omnino refragatur. Sex enim notis moueri exanguibus quibusdam, seu insectis tantummodo quadrat: vel contrà statueudum esset hoc animal esse monstrificum, & ex abundantia materię quatuor alas obtinuisse.

Harpya tetrapteros.

[a] De incessu animal.

Libri Decimi Finis.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Vndecimus.

Qui est

DE PSITTACIS.

DE EISDEM IN GENERE, Cap. I.

Ordinis ratio.

PSITTACOS Auibus rapacibus absq; vlla quidem necessitate, ob sequẽtes attamen rationes subiunximus. Etenim corporis habitu, & structura, quàm proximè ad rapaces accedunt. Nam & rostrum, & vngues, quibus duabus partibus rapaces à cæteris præcipuè distinguuntur, illis adunca sunt. At bini digiti, quos antè, & retrò habent, nihil obstant; nam simili pedũ constitutione, & rapaces, nocturnas præsertim, vt Vlulas, & Noctuas esse videmus. Neq; item refert, quòd fructibus frugibusuè, dum feri sunt, maxima ex parte viuant, quia cicures facti, quoduis ab homine oblatum cibi genus, atq; adeò carnem ipsam deuorant, res cũ rapacibus quoq; communis. Cùm verò rapaces corporis magnitudine, atq; adeò ob singulare robur animi primum locum obtinuerint, secundum sibi non immeritò Psittaci postulant, quoniam si uel corporis, uel animi dotes diligentiùs expendas, nulli alitum cedere debere, vel quiuis iudicet. Nullum enim aliud auium genus tam speciosum est, tam varium, ac Psittaci, qui aut septem, vel octo nonnunquàm colorum diuersitate pinguntur. Ingenio insuper, & moribus vel hominem ipsum, si quid aliud animal, quàm proximè æmulantur. Idq; non ratione tantùm, quam non paucis alijs brutis cum homine communem facere nonnulli Philosophi (errantes tamen) ausi sunt, sed etiam oratione, quæ sola homini peculiaris est, & propria. Vnde non mirum, si tantis apud Romanos etiam integriores, & nondum planè ingruente ex deuicti orbis spolijs, luxu eneruatos, in delitijs haberẽtur, vt non mẽdiocri, imò maiori aliquãdo, quàm mancipia pretio venirent, & non fæminis tantùm, sed & viris summè voluptuosi essent. Quæ res M. Portio Catoni teprehendendi molles ciuium Romanorum mores causam præbuit. Eædem cùm corporis, tùm animi dotes faciunt, vt & hodie à nostris Principibus, & magnatibus omnibus mirè expetantur. Hinc & Indis olim, quibus tamen inquilini, & quidẽ frequentes sunt, teste [a] Aeliano, sacri habebãtur, atque ab esu eorum religione quadam abstinebant, ac si diuinum illis quippiam inesset. Hac tamen tempestate ob vsum pennarum, è quibus diuersa cùm vestium, tùm aliorum etiam vtensilium ornamenta multiplici colorum varietate interstincta contexunt, in pretio eos omnes, tam Eôi, quàm occidui Indi habent. Sed vt quidam eorum Psittacis parcere, ita alios telis eosdem petere, & in cibum assumere neotericorum historię tradunt. Atq; ita duplicem eis vtilitatem præbere constat, quod ideò fieri potest, quia ob copiam, quæ fortè nunc apud illos, quàm olim maior sit (omnia enim frequentia, etiam pretiosissima vilescere contingit) reuerentiæ, & admirationi eorum non parũ detractum sit, vnde nec diuinum eis honorem, etsi adhucpagani sint, Indos illis deferre, nemo historicorum refert.

Cato cur Romanos reprehẽdit.

[a] *Lib.* 13. *de Anim. c.* 18.

Cur nũc Indis in pretio sint.

AEQVIVOCA.

E Piscibus quidam Turdorum generis vulgò,& Romanis præsertim, Pesce papagallo ob similem colorum varietatem vocatur. Psittace vrbs est iuxta Tigrim, vbi Psittacia fructus (quos alij Pistacia vocant) nascuntur. Hinc Psittacius, & Psittacenus authore Stephano.

Piscis papa gallo dict⁹. Psittace vrbs. Psittacia fructus. Psittac⁹ vnde dictus.

SYNONIMA.

PSITTACVS hæc Auis dicta est Græcis,sed incertum qua origine. Quod si coniecturis locus est, à Ψιττάκη, quæ est iuxta Tigrin in Persia celebris vrbs, & toti regioni Psittacenę nomen dat, appellatus uideri posset, quòd illic aliquando copiosa fuerit, etsi Plinius solam Indiam huius auis patriam faciat. Eodem modo,& ab eadem vrbe Psittacia fructus, aliter Pistacia dictos nomen accepisse tradunt. Quid? si quis ab his fructibus psittaceis, seu aliter pistaceis nomen mutuatum dicat: Veteribus enim præter virides Psittacos,nulli erant cogniti,& nunc vix vllũ Psittacum in tanta colorum varietate videre est,qui nõ aliqua saltem parte vireat. Maxima sua parte virent, unde & Aues uirides Poëtis dictæ sunt. Sic viror in Psittacio fructu, non in extimo solùm, sed in intimo quoq; cortice, imò & in tota nuclei carne insolenter admodum imbibitus conspicitur. Vel nunquid à Sitta,quæ Auis est è Picorum genere,appellatur, speciei vocabulo ad genus detorto? Hoc enim volucrum genus coloribus inter aues plurimis distinguitur, sed alia est,quàm Psittacus pedum conformatione. Adhæc loquela ei ferè cum Psittacis communis est, vt & cum Picis,quos Apuleius cum Psittacis multoties confundit, sed p. littera præposita scrupulum mouet: Verùm & sine p. Sittacus legitur. [a] Arrianus enim σιττακὸν scribit,& Hesychius,& Varinus Sittam à Psittaco uix distinguere uidentur. Ita enim aiunt: Sittas auis quædam,aliqui Psittacum interpretantur. Picis item omnibus colorum uarietas nomen indidit, Ποικιλὸν enim Græcis variegatum significat, quæ nominis ratio cum etiam Psittaco, vel maximè conueniat, non mirum si nomenclatura etiam Pici ei nonnunquam tribuatur. Verùm hæc nos conijcimus. Quid alij sentiant, liberũ est. Psittacus seu Ψιττακὸς, & σιττακὸς oxytona, & masculina item Ψιττάκη fœmininum paroxitonum (omnibus enim his nominibus hæc auis dicta est) apud Aristotelem aliosq; authores Græcos per duplex τ. scribi reperimus. Latini tamen quidam præsertim recentiores,ut Gaza,Volaterranus, Crapaldus, Psitacũ per τ. simplex scribunt.Poëtæ primam,semper producunt. Hodie Græcis παπαγὰς vocatur. Italicè Papagallo,Hispanicè Papagaio, Gallicè Papagaij. Plurimis linguis Papagalli nomen commune est. Papa lingua nostra patrem denotat,idque nomen summo apud Christianos sacrorum antistiti tribuitur, utpotè cuius sit alios ceu filios alimonia spirituali reficere. Vnde lectoribus considerandum propono,nunquid Papagallus ita vulgò dictus fuerit,tanquam Gallus Papa, id est,summo religionis nostræ Principe dignus,seu dignum munus,ob raram,& eximiam elegantiam, ingenijq; solertiam. An potiùs tanquam Papa,id est,Princeps, seu primus Gallus,inter reliquas aues. Hinc Poetæ uarijs eum nominibus honestant,dum nunc à Statio *Lux volucrum*, nunc *plagæ regnator Eôæ*, tanquam Orientis alitum Rex,denique

—— *aeriæ celeberrimæ gloria gentis.*

Et alijs aliter, sed honestissimè appellatur: Quod si quis Hispanos, Gallos, Germanos ab hac appellatione discedere,& non Papagallo,sed Papagaij uocari dicat, huic quoque satisfacere conatus, respondebo Gay nobis,uti & Gallis,& Germanis inferioribus alecrem, hilarem, ac uenustũ denotare,quę epitheta Psittaco non malè congruunt,quòd & pulchritudine,& facũdia grataq; garrulitate Domini animum exhilaret. Eadem erat etiã apud priscos Latinos Gaij significatio,cùm sponsus nouę nuptę coniungendus fidemq; daturus dicere solet: *Tu sis mihi Gaia, ego ero tibi Gaius*. quibus uerbis inuicem repetitis iucundam lętamq; sibi mutuo societatẽ sponsi promittebant. Ab eadem uoce Gay, Cymbrico etymo Galli nominis sui originem trahunt. Galli enim si Goropio credimus,tanquam Gay li,id est,homines seu uiri alacres, agiles, ac pulchri primitus sua,id est,Cymbrica lingua nũcupati fuerunt. Psittacus Gallicè alio quoq; uocabulo Parroquet uocatur,quãuis hoc nomen minoribus,ac uiridibus Bellonius, alij è contrà maioribus,& cæruleis peculiare faciãt. Dictus est hoc nomine per onomatopœiam,quòd talem uocem sponte sua,& proprio Marte atque exactissimè exprimere audiatur, vt testatur [b] Bellon. Germani dicitur Sittich,uel Sickust uocabulo Gręco Latinoq; affini. Appellatur tamen communi ab eisdem nomine Pappengey,quo eodem & Flandris venit. Anglicè à Popinjay, uel à Popingey. Illyricè Pappauseck. Polonicè Papuga. Turcicè Dudi. Indis uerò Occidentalibus, seu Americanis teste Theueto Cosmographo Gallorũ Regis Carindi indigitatur.

Psittacenæ regio. Psittacia fructus. Viridis Auis Poëtarum. An à Sitta dictus. [a] *In Indicis.* Σιττακὸς. Cur Psittacus Picus aliquando vocetur. Παπαγὰς. Papagaij. Gay quid. Galli vnde dicti. Parroquet. [b] *Lib. 6. de Auib. c. 12.* Sittich. Sickust. Papengey. Popiniay. Popingey. Pappauseck. Papuga.

DIFFERENTIÆ.

PRISCI vnum Pſittacorum tantùmmodo genus, idque ab India miſſum, quantum ex eorum ſcriptis licet colligere, agnouiſſe videntur. Plinius, Solinus, vbi Pſittacum depingunt, illius ſolùm meminerunt, qui miniaceo torque collum inſigne habet, viret cæteta. Noſtra tempeſtate, poſteaquam Hiſpanorum induſtria ad noui orbis inſulas aditus recluſus eſt, quamplurima eorũdem genera, ſibi mutuo diſſimillima, veteribus ignota ad nos delata ſunt. Pauca tamen hæc ipſa nobis hactenus viſa ſunt, ſi cum his, quæ in dictis inſulis reperiuntur, conferamus. Qui enim nauigationes ſuas in nouum orbem nobis deſcriptas reliquêre, mira, & inaudita de multijuga eorundem varietate referunt. Tanta enim cùm magnitudinis, tùm colorum præcipuè diuerſitate eos diſtingui tradunt, vt omnes differẽtias enumerare ſit ἀδυνατόν, & vt penicillo potiùs, quàm calamo, ſi quis eas exprimere ad vnum omnes volet, opus fore iudicent. Qui plurimos Pſittacos, quoad licuit hactenus obſeruârunt, ſupra centenas colore, & magnitudine ſpecies diſcrepantes ponunt, quæ illis locis reapſe reperiantur. Nobis ſanè lectione plurimas, oculo vix plures, quam hîc videntur, varietates obſeruare datum eſt. Cùm autem reliquo corporis habitu, & figura roſtri pedumq; conſtructione nihil differant, ſed magnitudine potiſſimùm, colore, voce, & ingenio: Itaque hinc eorum non malè differentias petemus. Species in primis à magnitudine non paucæ ſunt. Veſputius author eſt in regione ſupra Promontorium Bonæ ſpei à Pſittacis cognominata Pſittacos in tantam proceritatem excreſcere, vt brachium cum dimidio longitudine expleant. [a] Scaliger tãtæ magnitudinis vnum ſe vidiſſe apud mercatorem quendam affirmat, vt clathratæ feneſtræ ſpatium penè impleret. Grachana occidentalioris Indiæ regio Phaſianis multò maiores habet, & quos nos apud Sereniſſimos Mantuæ Principes olim vidimus, paulò pòſt & icone & penna exprimendos, Phaſianis nihilo fuiſſe minores certum eſt. Sunt alij frequenti ſatis numero, qui magnitudine cũ Gallinis certent. Inſula Indica Bandan Pſittacos nutrit non vnius generis, Columbo noſtrate haud maiores. Quidam deniq; Turdum, quidam Hyrundinem, nõnulli Paſſerem magnitudine non excedunt, quorum primi caudam ſanè longiſſimam protendunt. Hos peculiariter Gallis Perroquets dici quidam volunt, & Germanis Sittich, vt maiores Pappengey. Sed & maximo illi Gallinaceo Indico pari, cauda prælonga eſt. Mediocribus, qui frequentes habentur, minus longa. Rerum Indicarum ſcriptores in Calecutana regione aues quaſdam Pſittacis vulgaribus, inferiores quidem magnitudine, at cantu longè ſuauiores naſci tradunt, quæ num inter Pſittacos habendæ ſint, nec ne, equidem dubito. Nam cùm in vtraq; India quamplurimæ auiculæ minutiores reperiantur, & multiplici colorum varietate haud ſecus atq; Pſittaci picturatæ, certè harum ſpecie prima fronte multos ab initio deceptos fuiſſe conſtat, quòd eas à Pſittacis minuſculis ægrè dignoſcerent. Tales ſuo loco ſub nomine Paſſerum Indicorũ aliquot deſcribentur. Colore uerò præcipuè diſtinguuntur, Sed his tam multiplex eſt, vt hactenus nemini omnes differentias minutim perſequi licuerit. In Manaſapan Hiſpaniæ nouæ, & Cunam, item in Aethiopia quidã toti albi ſunt, necnon [b] Scaligero teſte, in feruidiſſima Aethiopia, & vltima India. In Terenati Molluccarum vna, in Braſilia, in Aethiopia rubri. In regione circa Tarnaſſari Indiæ vrbem Pſittaci longè pulcherrimi ſpectantur ſeptem colorum generibus pręſertim diſtincti. In Calechut alij praſſini, alij ſcutulati, alij purpurei reperiuntur. Grachana regio grandes habet, alis quidem verſicoloribus, ſed rubros cætera. Quoſdam item totos cæruleos, alios cinereos videre eſt. Badan inſula eſt ad Iauam, in qua Pſittacorum ſpecies tres. Prima rubra, roſtro luteo, altera uerſicolor, vtraq; dicitur ab ipſis Nor, id eſt, lucida, fortè quòd ſplendor quidam in pennarum coloribus emicet. Tertia candida Cachi illis, quod pretioſum ſignificat. In Aethiopiæ ſyluis plurimi uirides, alij uerſicolores, nonnulli nigri degunt, quidam leucophęi: Bellonius magnos quoſdam totos canêre, mediocres alios ex rubro uariegari, puſillos nonnullos prolixa cauda ornatos totos uirides eſſe ait. Pręter magnitudinem, & colorem etiam vox eos diſtinguit. Sunt enim aliqui dociles & quidam indociles, qui nullas humanas uoces diſcunt exprimere, atq; adeò nihil præter vnicam ipſis naturalẽ uocem, Parroquet, quæ ideò apud Gallos ipſorum nomen eſt, pronunciant. Tales illi ſunt, maximi, ad duos cubitos longi, quos mutos idcircò non immeritò uocârunt. Ad Pſittacos etiam, quam ad aliud auium genus, potiùs referendæ ſunt, quas in India, teſte Ioſepho à Coſta Guacemaias vocant, aues Pſittacis maiores, ſed colorum diuerſitatis uenuſtate illis per omnia ſimiles.

Pſittacorũ copia, & diuerſitas vbi

Pſittacorũ differẽtiæ à magnitudine.

Pſittaci magni.

[a] Exerc. 236

Pſittaci parui.

Differentię à cauda.

A colore.

Albi.

[b] Exer. 59. 2

Rubri.

Septem colorum.

Virides.

Purpurei.

Verſicolores.

Cærulei.

Cinerei.

Nor.

Cachi.

A voce, & ingenio.

Guacemaia.

DESCRI-

DESCRIPTIO.

QVANDOQVIDEM inenarrabilis propemodum Psittacorum in specie diuersitas est, nos itaque ea primùm, quæ in genere omnibus competunt, persequemur, atq; post eas saltem, quæ hactenus cùm ab alijs, tùm à nobis cognitę sunt, sigillatim describemus. Veteres, quòd aditu ad occidui orbis insulas necdum aperto, id tantùm genus agnoscerent, quod India orientalis mittit, vnicum propterea nobis & paucis uerbis descriptum reliquêre. Eum Aristoteles, Plinius, Solinus, & alij viridem toto corpore fuisse tradunt, torque tantùm miniaceo in collo distinctum. [a] Apuleius eundem scitè his verbis depingit. *Psittacus Indiæ auis est instar illi minimo minus, sed non color Columbarum. Non enim lacteus ille vel liuidus, vel vtcunque subluteus, aut sparsus est, sed color illi viridis, & intimis plumulis, & extimis palmulis, nisi quòd sola ceruice distinguatur. Enimuerò ceruicula eius circulo mineo velut aurea torqui, pari fulgoris circumactu cingitur, & coronatur.* Conspicitur tamen hac nostra ætate viredo quędam sublutea, seu luteo diluta in Indicis Psittacis, licet id ille neget. Virore tamen ceu colore præcipuo insignes erant. Vnde à potissima nota Aues Virides periphrasticè nominabantur Poetis, & à virescente splendore, tanquàm præcipua dote pulchritudinis commendabantur. Vnde [b] Statius Epicedio in Psittacum Melioris Atedij.

Psittacus veterum.

[a] L. 2. Flor.

Psittac. torque miniaco.

Auis Viridis.

[b] L. 2. Syl.

Psittacus ille plagæ viridis regnator Eôæ,
Quem non gemmatâ volucris Iunonia caudâ
Vinceret, aspectu gelidi non Phasidis ales.

Et [c] Ouidius in mortem Psittaci ludens inter cętera, ita canit:

[c] Eleg. 2.

Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.

Hinc etiam Aelianus eum, qui in India Columbam Liuiam pennas uirides habentem uiderit, primo aspectu deceptum iri, & Psittacum, non Columbam dicturum esse, ait, quòd nempè prisci nullam pręter Psittacum virentem tantummodò auem nossent. Baptista Mantuanus in delineando Psittaco veteres, & pręsertim Statium ęmulatus Pauoni eum comparat:

Psittacus nostri, nituit superbo, Tergore Paui.

Similis quadantenus corporis habitu uidetur Accipitribus. Capite est pręgrandi, quod Cardanus ingenij signum, & causam assignat. Capiti eadem, quę rostro durities est. Vnde cùm loqui docetur, nisi radio ferreo ictus, non sentire perhibetur. Rostrum uerò adeò est durum, vt Statius illud cornu meritò nominet:

Forma. Caput.

Rostrum, & eius durities, vsusque.

Argutumq; tuo stridentia limina cornu.

Imo verò tantũ durissimo huic rostro robur inesse fertur, ut frustra ligneis clathris coerceatur quas omnes perfringit. Quare ferreis opus est, quæ tamẽ & ipsæ vix ab eiusdem violentia tutæ sunt, quas & pręsertim tenuiores non semel perrumpere visus est. Hinc etiam *cùm deuolat,* ut inquit Plinius, *rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit.* Sagacissima igitur natura, vt pedum debilitatem hoc uelut fulcri cuiusdam adminiculo, partim compẽsaret, partim etiam, vt fructuum omne genus, & nucum præsertim putamina (nam hisce etiã dum in syluis degunt, victitant) confringere, nucleoq; nullo negotio potiri possent, illis adeò durum largita est. Cur autem aduncum dederit, cùm Psittacus fructiuora, & frugilega potiùs, quàm carniuora & rapax auis sit, equidem vix video, neq; aliam causam probabiliorem agnosco, quàm si descendentem per ramos aut clathras corporis pondus commodè sustinere non potuisse dicamus, nisi hamatum illud, ac curuum, ac semicirculari figura constructum fuisset, quo velut vnco quodã aut harpagine obuia quæq; prehenderet, & eò maximè, cùm pedum debilitatem supplere deberet, qui tamen & ipsi ob firmiorem etiam apprehensionem adunci facti sunt. Solus autem Psittacus cum Crocodilo mandibulam superiorem mouet, nisi ex Oppiani sententia, Thæmatopodem addamus, vt cætera animantia omnia inferiorem tantùm. Rostrum pręterea, quod nulli alij contigit, quà collo committitur, infernè sub faucibus apertũ est, vt rectè Scaliger aduertit. Sed de his omnibus pòst in capitis anatome fusiùs. Ceruix curta vt [d] Aristoteles docet. *Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptèq; ad imitandum, nam & Psittacus auis Indica talis est.* Lingua ei lata, qualis humana, multoq; latior, quàm cæteris auibus. Quod etiam Solinus, & Apuleius annotârunt, inde perfici haud temerè colligentes, vt articulata penitùs eloquatur. *Auium* enim, vt inquit Suidas, *quæcunque linguam consimilem humanæ habent, & maxillarum dispositionem, humanum aptæ sunt imitari sermonẽ.* Quo loco Suidas, nescio quid de maxillarum dispositione subodoratus videtur. Cùm enim reliquis auibus pro maxillis sit rostrum, Psittacus sanè peculiarem quandam capitis, & mandibularum præsertim superiorum constructionem, vt anatomica inspectio nos edocuit, habere compertus est. Repræsentat au-

Cur rostrũ habeat adũcum.

Mandibulam superiorem quę animantia moueant.

Ceruix.

[d] 8. Histor. c. 12.

Lingua.

tem Pſittaci lingua, cucurbitæ ſeminis figuram, vt Scaliger notat. Hinc eſt, quòd ἀνθρωπόγλωττον eum dicunt, quaſi humanam linguam referat. Pectus ei rotundum. Pedum ſpecies rara, & cũ Picis, Iyngeq́; , quam Verticolliam appellat Scaliger, & nocturnis quibuſdam tantùm communis. Non enim tres digitos antè habet, & vnum ponè, ſed vtrobiq; binos. Ioannes de Mandauilla tamen neſcio, quam fidus nobis teſtis eſt, in deſertis Præsbiteri Ioannis propè mare arenoſum bina reperiri Pſittacorum genera, vnum, cui ſex in pedibus digiti ſint, naturaliter ſine hominis diſciplina prætereuntes humano ſermone ſalutare, idq; genus eorum lingua Parſiſta nuncupari, alterum tribus tantùm digitis eſſe, naturâ mutum ferè, aut ſaltem longè diuerſam ab humana vocem, ſonũ ſcilicet querulum edere. Sunt autem crura breuiuſcula, infirma, & plerumq; fuſca, vnguibus interim aduncis, & magnis in pedibus armata. Quod verò ad digitorum numerum attinet, Apuleium certè, & Solinum fœdo ſeſe errori inuoluiſſe, cùm auium naturæ ignorantiâ, tùm in Plinio legendo oſcitantiâ videmus. Ita enim Solinus. *Inter nobiles, & Plebeios*, inquit, *diſcretionem digitorum facit numerus: qui præſtant, quinos in pede habent digitos, cæteri ternos.* Et Apuleius ita habet: *Ad diſciplinam humani ſermonis facilior eſt Pſittacus, glande qui veſcitur, & cuius in pedibus, vt hominis, quinque digituli numerantur, non enim omnibus id inſigne.* Sed hoc, quod ex Plinio perperam intellecto vterq; excerpſit, ille de Picis, non de Pſittacis prodidit. Neq; enim Pſittacus peculiaris quiſpiam eſt, ſed Pica eo nomine dicta Glandaria. Et [e] Plinius non Pſittacorum, ſed Picarum ſcribit, *facilius diſcere humanum ſermonem illas, quibus quini ſunt digiti in pedibus:* quæ tamen quatuor tantùm digitos habent. Pici uerò binos digitos antè, & totidem retrò habent, ſuntq; ad formanda verba multò illis ineptiores. Vnde conſtat eos Pſittacos cum Picis confudiſſe. Vngues aduncos habet Pſittacus, quibus eſcam inſtar rapacium complectitur, & humano more, ori admouet. Hanc enim digitis captam eleuat, & ad os non quidem introrſum, ſed extrorſum conuertit. Hoc loco ſuperuacaneũ iudicarem, & perinde ac ſi quis de lana caprina rixam inſtituat, quærere, num Pſittacus bellus potiùs, quàm deformis vocandus ſit: niſi Philoſophos, viros acres, ac graues in huiuſmodi quæſtione priores nobis ingenium exercere uoluiſſe uiderem: Cardanum dico noſtrum, & Scaligerũ. *Ille enim Pulcherrimum ait Pſittacum. Eſt namq;* inquit, *varietas Pſittacorum in coloribus magna, vnde pulcherrimi etiam apud Indos exiſtimantur, nam præter colorum aptam varietatem illam ſplendor etiam quidam aſfulget.* [f] Hic verò è contrà negat pulchrum dicendum, & his uerbis, ac rationibus cum illo contendit. *Pulchrum ais Pſittacum. Speciem declaratam oportuit. Auis enim forma non admodum pulchra. Nihil, inquam, pulchri præter oculos. Caput excreuit ſupra modum indecora magnitudine. Roſtrum fœdum. Crura fœdiſſima. Lingua nihil turpius. Quin etiam fuſcis, ſiue cinerítijs color triſtis, nitor nullus: ne à colore genus commendes vniuerſum.* Aſtutè hoc poſtremum velut tacitę occurrens obiectioni adiecit Scaliger. Subolebat enim neminem fore tam ſtolidum, qui non ſtatim ipſi reſponſurus eſſet; pulchrum eſſe Pſittacum non roſtro, aut pedibus, ſed colorum variorum decore, quę etiam proculdubiò Cardani mens erat, quam ex uerbis paulò antè allatis, facilè quiuis intelliget. Sed ludit Scaliger, non diſputat. Multa à viris etiam doctiſſimis ſępè extundit contradicendi, aut forſan exercitandi ingenij ſtudium, quæ alioquin vtpotè non undiquaq; ſatis firma proculdubiò taciturí erant. Vt enim enunciationis huius, pulcher eſt Pſittacus, ita indefinitè prolatę ueritas ſtare poſſit, non neceſſe eſt ſtatim nullum omninò Pſittacum, qui turpis ſit, reperiri. Sufficere quiuis dicet, ut in maiori parte locum habeat. Sed iſtæc de generatim hactenus deſcripto Pſittaco ſufficiant.

Pectus.
Pedes.
Parſiſta Pſittaci genus.
Crura.
Digiti.
Apulei, & Solini error.
[e] *Lib.* 10. *c.* 42.
Vngues.
An Pſittacus bellus, aut deformis dicendus quæſtio.
[f] *Exercit.* 236.

CAPITIS PSITTACI ANATOME.

SED cùm in Pſittaci magis, quàm in cæterarum alitum capitis fabrica elaboraſſe ſagaciſſimam in omnibus Naturã uiderem, ac miro ſanè artificio uſam, itaque placuit facta de eo anatome ſingulas eius particulas intus etiam rimari, ſingulisq́;, quantum fieri etiam licebit, ſuas functiones aſſignare. In quibus ſi fortè legentibus non omninò ſatisfecero, ueniam humiliter precor, ſolùm ea alijs dijudicanda propoſuiſſe contentus: Huius itaq; capitis ſtructuram ritè intelligemus, ſi primùm qua in re maximè differant Pſittaci à cæteris dixerimus. *Duæ ſunt*, eæq; maximæ differentię, quarum altera eſt loquela, quę alijs auibus haudquaquàm competit, uel non tam exacta, & copioſa; altera uerò eſt, quòd roſtrum ſuperius mouent, inferiore, uel planè immoto, uel exigua motione, atq; ferè ſaltē ad latera prędito, ſecus atq; *in alijs Auibus*, quibus inferior roſtri pars mobilis, ſuperior uerò immobilis eſt. Verùm tantæ diuerſitatis cauſam quæſo primùm indagemus. Et quod ad loquelam attinet, certum eſt omnium actionum humanarum, tàm bonarum, ac malarum, quàm animæ, & corporis, per omnes animaliũ

Pſittaci in quibus ab alijs differant.

ſpecies

ſpecies hinc inde imagines ab optimo, & ſapientiſſimo rerum conditore diſperſas eſſe, atque in his minus, in illis magis, quæ omnia pòſt in uno homine, uelut in archiuo quodam celeberrimo reponerentur, quorumq́; ipſe complementum eſſet, & theſaurus uelut omnium uberrimus. Sic Luſcinias cantu, Elephantos memoria, prudentia, Simias geſticulatione, Canes ſagacitate, Leones animi magnitudine ad homines accedere uoluit. Idem Pſittacos ſermonē humanum exprimere fecit, ut & huius rudimenta in animalibus brutis reperirentur, & non haberet homo, ut uel ſolus de tam ingenti dono contenderet. Itaq; huic inſtrumēta idonea, & quod ad uſum ſpectat humanis non multò inferiora, ut infrà uidebimus, addidit. Sed ad roſtri diuerſitatem quid dicemus? roſtrum Auibus, ut hominibus & alijs animalibus quadrupedibus, mandibula, dentes, labia, inter alios uſus ad mandendum datum eſt. Hic primus in illis uſus eſt: ſed in functione etiam diuerſitas eſt. Aues enim frugilegæ acumine roſtri ſui grana colligunt, eaque mox deglutiunt. Carnem prius in exigua fruſtula diſcerptam carniuoræ etiam deijciunt, nulla facta uel maſticatione, uel præparatione, ut in homine. At Pſittacus non ſolùm roſtro, quaſi dentibus quibuſdam amygdalas integras primùm diſcindit, ſed uolutando etiam inter roſtri cauitatem, & lingua ſubigendo, & terendo comminuit, atque quaſi mandit, & tandem comminutas deglutit; qua in parte mirum, quantum cum homine conuenit. Ad talem igitur roſtri functionem, non admodum laborioſam natura inferius roſtrū Auibus mobile dedit, quo ſcilicet alimenta uel humo, uel aliundè tollerēt, & quaſi manu quadam in os inferrent, ſecus ac in Pſittaco, qui pedibus comprehenſas nuces, poma, amygdalas, mira ſolertia ori admouet. Sed quantum ad rationem operis attinet, non uideo cur ab inſtituto ſuo in hac roſtri efformatione natura deſciſcere debuit. Aequè enim ac ſi roſtrum inferius mobile, ſuperius uerò immobile eſſet, & cibum comprehendere, & ori admouere, & commandere potuit. Vereor itaque, ne maius quoddam obſtiterit, & hanc creationis legem immutauerit. Sed quid nam illud eſt? Pſittacum, quod ex actione videmus, natura ſcanſilem, vt Picos, facere voluit, & per arbores domorumq́; parietes repentem, quod vt faceret, egregijs, & robuſtis pedibus præter alia, & obtinentibus caudæ pennis, quibus in arboris corticem defixis veſtigium figeret, vt iiſdem Picis, inſtructum eſſe conueniebat. At Pſittaci caudam habent teneram, & pedes pro mole corporis imbelles, minimèq́; ſuffecturos ad opus tam arduū, & præruptum. Itaq; aliud ſubſidium addidit, roſtrum nempè aduncum, robuſtum, quod velut hamum quendam primùm inijcerent, mox corpus ſubleuarent, tum pedes obfirmarent, denuò roſtrum, mox itidem corpus, tum etiam pedes promouent, atque ſic alternāte opere, per quāuis etiam præruptiſſimam arborem, aut parietem ſcandunt. Hæc in illis mirabilis ratio eſt, ſic ipſi ſeſe fulciunt, dum per arbores aut tale quid in rectum aſcendunt. Quod vt fieret, quis mobili roſtro ipſis opus fuiſſe non videt, quod deprimendo vehementer infigerent, & vbi firmiùs pedibus conſtiterint denuò attollerent, & gradum promouerent? Sed cur potiùs hoc in ſuperiori, quàm inferiori parte natura præſtitit? potuiſſet ſanè & hunc vncum addere, & motū illius conſeruare. Veruntamen id maximè incongruum fuiſſet; tum enim caput totum attollendum erat, & vncus inijciendus, & collo obnitendum, quod iam ſublata vna parte ſola æquè bene, & minori negotio perficit, & caput oſſeum, & amplum pro baſi obijcit. Accedit quòd cauitas illa inſignis memorādaq; in lingua circumuoluitur, & internus roſtri inferioris ambitus, ad quod non minùs, quàm ad dentes inferiores etiam vox alliditur, tota perijſſent. Debuiſſet enim roſtrum in medio ſubtus excauari, & in gyrum circumflecti, vnde & lingua cōprimebatur, & vox inani ſtrepitu in auram hiſcente antè roſtro euaneſcebat. Et ſi duos vncos dediſſet, vtiq; nihil plus efficiebat, quàm nūc natura, & fruſtrà facti eſſent, vtpotè minus vtiles, neq; ad commedendum, neq; ad ſcandendum, neq; ad loquelam, quæ, vt iam diximus, ob compreſſionem linguæ impediebatur. Vnde ſatis fuit in ſupremum roſtrum transferre vnum, & illud mobile efficere. Accedit quòd iam roſtrum inferius ſuperiori quaſi ſubſidio ſit, dum iniecto vnco mox illud adijcit, & quaſi fulcrum quoddam immobile aduerſum ſubmittit. Atque hæc, quantum ex partium uſu conijcio, illius in Pſittacis ab alijs auibus diuerſitatis cauſa eſt: quæ quàm apta ſit, & ad antedictas operationes concinnata iam uideamus. Cranium Pſittaci, ſcilicet ea pars, quæ inter roſtrum ſuperius & primam colli uertebram interiacet, & totas oculorū orbitas, & aurium foramina continet, oblongum eſt, vndiquaq́; continuum pro magnitudine Auis, & reſpectu cæterarum Auium capaciſſimū, & inter roſtrum, & initium ceruicis ad palmum per circumferētiam: Suprà inter unius, atq; alterius orbitæ extremitates latum eſt duos digitos modicè, atq; uix in medio protuberans (quam partem rectè frontem dicas) hinc leuiter depreſſum paulò denuò aſſurgit, ut facilè ingenium eius cognoſcas, & tandem ad unius digiti ſpacium circunductum ad ceruicem uehementius quidem, ſed tamen non inconcinnè retrò flectitur. Retrò ſub aurium foraminibus tuberculum hinc inde erumpit cauitate exigua

Roſtri diuerſitas & vſus.

Pſittacus Amygdalas mandit.

Pſittacus ſcāſilis eſt.

Caudæ & pedū qualitas.

Roſtrū cur aduncum.

Cur roſtri ſupior pars mobilis ſit.

Cranij cauitas.

Frons.

eaq; plana, in quod os quoddam diuerſum à toto cranio diuiſum, rotundum, de quo paulò pòſt ſermonem habebimus, ſeſe inſinuat. Aurium foramina partim ea tubercula conſtituunt, partim proceſſus, qui ab illo oſſe, de quo ſermonem facturos promiſimus, ſurſum explãtatur, & in ſinulum quendam, qui inter foraminũ ſuprà flexum & alium proceſſum, quem quartũ nominamus, intercurrit, inſeritur, tam affabrè facta, & in orbem acta, quaſi integrũ in homine cranium pertuſum eſſet. Ab hinc quartus eſt hic proceſſus cum cranio continuus, rectà poſt oculi orbitam, medium digitum longus, & ferè cum primo proceſſu contiguus. Oculi orbita ſatis ampla eſt, media quidem ſuprà integra, at infrà in marginem aut fimbriam quãdam extenuata, adeò vt nullum os ad interiora, verſus cerebrum, vt in homine excurrat, ſed rectà ad palatum aditus pateat. Hac igitur magnitudine & partibus totum cranium conſtat. Sed roſtri ſuperioris mirabilis certè, & quoad loquelam maximè apta confirmatio: quo verò ad motum reuera inſolens. Roſtrum ergò à principio ad duos ferè digitos latum eſt, planum ſuprà, & mox in acumen, & velut dorſum cõſtrictum, vnde ſenſim & honeſtè ac Aquilis incuruatum in vncum acutiſſimum & robuſtiſſimum deſinit. Huic ſuprà narium foramina adiacẽt verſus cerebrum pertuſa, quorum extremitates ſuprà quaſi triangulum iacentem faciunt, cuius baſis ſit ad roſtri iuncturam cum cranio. Roſtri margines infrà haud quaquam in curuum excinduntur. Sed vbi progreſſæ vncum effecerint, tum ampliantur & deorſum protenduntur, adeò vt inter ſummum roſtri dorſum & oras haſce digitus integer & plus intercedat. Eſt autem roſtrum totum à cranio diuiſum, tribus tamen in locis, nempè in medio & in extremis angulis exiguis capitulis, quæ ibi ſeſe in cauitates minimas inſinuant, cum eo dearticulatum, circa quæ velut cardines quoſdam circumuoluitur. Sub hoc intus ſubter nares collis quidam protuberat, perpetuo dorſo ab vno latere, nempè verſus cerebrum, & ad palatum, & ad nares via patet ampliſſima, ab altera verò noua oritur cauerna, quę vſque ad extremam roſtri aciem excurrit, adeò vt totum roſtrum intus eximiè cauum ſit. Hanc tamen ab ingreſſu oſſiculum quoddam oblongum, atque ab colliculi illius medio in fundi ipſius roſtri internam extremitatem recto ductu implãtatum interſepit. Quod certè vicem gargareonis mihi obtinere videtur, ad quod alliſa vox partim frangitur, partim ad nares repulſa, & ad palatum propellitur. Verùm hæc exigua ſunt ad ea, quæ ſequuntur. Iam longè maior rerum copia emergit, & dicendi opera: Atque vtinam ego hæc pro viribus ſatis explicare queam, vereor vt ea minus, quàm concepi, aut longè rudiùs & obſcuriùs eloquar. Faciam tamen quod poſſum. Iam antè dixi Pſittaci roſtrum ſuperius mobile eſſe. Huic tamen robur adeſt, vt & duriſſima nucum & amygdalarum putamina effringat. Quo igitur & roſtri & muſculorum robore, & quàm apta inſitione opus ſit, vnuſquiſque videt. Roſtrum per ſe duriſſimum & fortiſſimum eſt, vt patet, nec minus muſculis vel corpulentia, vel fibris deficit. At implantatio eorum vt commoda eſſet in hac Aue vehementer laborabat. Certum eſt eos in roſtrũ ſuperius implantari debuiſſe. A quo? nam, ſi ad capitis cum cranio iuncturam implantarentur, vix vllam vtilitatem habituri erant. Quod manifeſtè apparet, ſi quis oſtium retrò iuxta angulos comprimendo affatim & vehementer occludere velit. Vix enim atque ſenſim impellit, è contra ſi in medio comprimas, atque magis in extremo margine & citiſſima & ſumma violentia ipſum concutiens. Accedit, quòd vbi explanari tendines poſſint, haud quaquam locus eſt. Medium ergò dorſum, vt comprehendant, oportet. At quæ incommoda ſequuntur, nempè vt neq; roſtrum aut vix, neque nares promineant, neq; illi ſatis tuto loco collocentur, atque tandem vt illa inſignis hiandi copia intercidat. Quid ergo in tanta anguſtia natura molita eſt? duo oſſicula effecit trigona oſſibus pteriogidibus nõ abſimilia, at vſu diuerſiſſima, quibus quaſi vectibus duobus impelleretur ſuperius roſtrum & comprimeretur. Nam & angulum illorum anteriorem aut proceſſus, vt dicam anteriores complanauit, & in intimas cauernas circũ oſſiculum, quod gargareonem referre diximus, ſupra fundũ roſtri inſeruit & validè affixit, & muſculos ab occipite retrò explantauit, atque in latera hinc inde oſſium impoſuit, qui vbi oſſa illa attrahunt, roſtrum etiam vnà detrudunt. Verùm vt hæc pendeant in æquilibrio, itaque apices, id eſt, quæ per ſuperiores proceſſus tam aptè coniunxit, vt eorum articulatio velut ſellam cõſtituat, quæ per internam cranij ſuperficiem in ſpinam velut, aut dorſum, coeuntibus hinc inde oculorum orbitis cõſtrictam obequitet, libera, (certè veritatem dico) & nullatenus ibi cum cranio vt oſſa pterygoidia in homine coniuncta. Quo etiam factum eſt, vt ſupra baſim acuminatam fixo capite infernè duo proceſſus modò attollantur, modò deprimantur, non ſecus atque iugum in trutina, cuius parte vna ſublata, altera deprimitur & depreſſa altera illa tollitur. Verùm non hîc pedem natura fixit, ſed longè admirabiliora edidit. Nam ſi quis oſſis ſitum introſpiciat, facilè illud in medio nullo ſuffultum robore pendere videbit, atque procliue eſſe, vt è loco ſuo excitat. Imò & alia incõmoda adſunt duo. Nam dorſi illius pars, cui oſſa ſuprà inſident, acuminata

Aurium foramina.

Oculi orbita.

Roſtrũ ſuperius.

Muſculorũ roſtri implantatio.

minata

minata est, & hinc inde prærupta. Itaque facilè fit, vt vel retrò, vel antè ossa illa exiliant. Antè
quidem id fieri nequit, quoniam tam antè ad rostri fundum infixa sunt, vt nisi ipsum rostrum
excidat, illa nullum periculum adeant. Retrò quidem id licet perfacilè. Itaq; in hoc loco duo
alia ossicula oblonga (appellamus eas secundos processus) velut antiterides obiecit, ne vel hilum
retrocedant, illisq; adiecit, quæ ad inferiorem ossis cuiusdam rotundi eminentiam siue tuberculum
implantantur, siue quæ potiùs ab ipso excrescunt. Atque hoc illud os est, cuius descriptionem,
cùm de auium foraminibus loqueremur, suprà promisimus. Rotundum propemodum
est, habetq; duo tubercula infra vnum, vnde alterum dictorum officulorum progerminat,
& supra alterum rectà sub auribus ad latera exterius protensum; à quo aliud os erumpit
non minoris vsus, quàm illud & admirationis. Ab hoc eodem processus ille paulò intrò
post supremum tuberculum, interiecta velut vallicula exurgit, quem ex anteriore parte foraminibus
aurium obiectum esse diximus, & intra flexum eorum, & cranij processum in summo
reconditum, cuius vsum paulò pòst etiam non sine stupore dabimus. Formam id habet disci,
à cuius ambitu tres radij emergunt. Duo ergò illa ossicula prima, quo minus vectes illi retrosiliant,
obstant. At hæc eadem uide, quem alium usum exhibent. Diximus vectes hosce trigonos
in medio pendere, & facilè delabi posse. Hos ergò eadē ossicula non solùm retrolabi non
concedunt, sed etiam fulciunt, & ad sedem sursum compingunt. Os enim illud rotundum retrò
est, & situ ad integrum digitum uectibus longè inferius, à cuius infimo tuberculo, ut diximus,
hæc ossicula obliquè sursum ad ephippium recto ductu exporriguntur & delabenti obnituntur.
Nam quia effectura erant, quo minus retrosilirent uectes, è directo ea, aut etiam per
decliue obijcere suffecisset. At nunc duplici commodo quàm aptè, quàm scitè sapientissima
natura unico ossiculo prouidit. Sed nōdum firmitati rostri satis prospectum erat. Nam ex his,
quæ iam retulimus, apparet quidem uectes, neque antè làbi posse, neq; retrò; sed quoniam arctè
admodum cum rostro, ut diximus, connexa sunt, quid si rostrum summo nisu altè sublatū,
& per musculos supremos retroactum, ea secum abripiat, atque ita ambo dislocationem una
opera patiantur? uidentur quidem illi secundi processus, quoniā cum uectibus connexi sunt,
eos aliquo pacto contrahere, sed ea connexio, neque tam ualida est, neque tot laboribus unam
particulam grauare sapientem opificem decuit, itaque alia duo ossa à supremis ossium illorum
rotundorum tuberibus explantauit (hæc quæso uel iuga clarioris doctrinæ gratiâ, uel primos
processus appellemus) eaq; rectà sub oculorum orbitis delata, ad marginum superioris rostri
retrò flexus hinc inde infixit, ualidisq; ligamentis connexit, ut iam uehementissimum quemuis
ad superna motum elidant, nec rostrum nimis attolli sinant. Hæc tamen sapientissimæ naturæ
nondum satis sunt. etenim moto, ut apparet, supremo rostro, hęc ossa omnia simul moueri
necesse est. Nam ossa pterygoidia ualidè illi connectuntur, his secundi processus, his denuò
ossa illa rotunda, his demum processus illi iugales, qui alia, sed tamen aduersa uia ad idem principium
recurrunt, & rostro annectuntur, quo attracto hæc omnia simul ob commertij legem
sequi oportet. Cui igitur innituntur? aut supra quod mouentur? omne enim quod mouetur, ut
ait Aristoteles, supra aliquod stabile moueri necesse est. Sed iam suprà diximus, alium processulum
post supremum illud oris rotūdi tuberculum exoriri ad anteriorem aurium partē obiectum,
& inter flexum aurium supra, & cranij processum immersum. Hic est ille processus supra
quem os illud rotundum & cum eo cæteri processus obaguntur, aut ut exemplo rem significemus,
per quem uelut ab ansa iugum in libra, sic os illud rotundum, & cum hoc cætera suspenduntur.
Tam aptè uerò huius caput intra flexum, & processum cranij insertum est, & hinc
inde supercilijs conclusum, ut ueluti in orbita aut cardine quodam moueatur, & è loco minimè
excidat, eoq; magis quòd ualidis ligamentis ibidem connectitur. Atq; hæc est illa tam insignis
& admirabilis machina ad unam rostri superioris motionem composita, quàm bella &
scita, & qualem in alijs animantibus reperiri posse uix mihi persuadeo. Sed eæ sunt sagacis naturæ
diuitię, ut partes quidem paucas numero tribuat, ad multiplicem tamen usum accommodatas.
Id etiam hoc loco usu uenit. Nam tertium processum ad aurium efformationem antea
adiecit: secundo uerò, & maximè primo musculos imposuit, qui si illum detrahunt, nō minimum
ad superioris rostri motionem conducunt, sin minus, basim ad inferioris rostri motum
(si tamen mouetur, quod ego hactenus negaui) exhibent, quod in musculis uidebimus. Sed
quid ad ossa pterygoidia? ea me herclè tam appositè intrò dilatauit, atque inuicem seduxit natura,
ut si carnibus intersepiantur, egregiam concamerationem efficiant. Nec satis. Sed duos illos
anteriores ossium horum processus sic attenuauit, & à primo illorum exortu circumduxit,
atque ubi ad rostrum peruenerunt, ita supra eius fundum ad sextuplum illud, quod gargareonem
diximus, complanauit, denuò rursus ferè coniunxit, ut quod interest uacuū, figuram oualem
paulò oblongiusculam ostendat, non alia, ut credo de causa, nisi ut cælum aut palatum,

Processus secundi veluti antiterides.

Vectes trigoni.

Iuga, seu primi processus.

Ossium pterygoidiorū vsus qualis.

Machina insignis, & admirabilis ad vnā superioris rostri motionē composita.

Processus tertij vsus ad aurium efformationem.

Ossiū duorū anteriorum Processus.

quod in homine dicimus ad loquelæ vſum conderet, in quam rem roſtrum concinnè intrò excauatũ eſt, & ſimul vt pituitæ in palatum aditum perrumperet. Atque hæc mihi circa capitis in Pſittaco ſtructuram, ſi oſſa ſpectes, & cõtemplatione & dictu digna viſa ſunt: quæ ſi quis irrideat, & vana & commentitia exiſtimet, ipſe velim accedat, introſpiciat, rimetur, conſideret, atque ſi videbuntur, probet; Sin minus, alios earum partium in medium vſus afferat. Oſſa illa atque ſic conſtructa & inuicem connexa adeſſe certum eſt. Non igitur fruſtra ea effecit natura. Quod ſi faciat, & nos illi condonabimus, & inſuper gratiam maximam ob communes ſtudiorum profectus habebimus; Sed inferius roſtrum haudquaquam omittendum eſt. Illud potiùs vniforme eſt, & vt in alijs auibus oblongum, intra ad inſignem digitum inter ſiniſtram partem atque dextram patulum acie obtuſa, prona & decliui, quò fit, vt ingens ſpatium, & ad linguæ circumactionem peroportunum concedat. Latera tam altè exurgunt, & tantoperè diſtant, vt totum ſuperius roſtrum, ſcilicet vbi iunguntur, circuncludant. Vnde ſi rectè Pſittacum aſpicias, fit vt intumeſcentias quaſdam, ac quaſi malas in eo aduertas. Huic enim ſoli peculiare eſt inter aues, at commune cum homine, vt maxillas, aut ſaltem, quod hiſce non ineptè reſpondeat, habere dici poſſit. Vnus Suidas inter vetuſtiores huiuſmodi quidpiam ſubodoratus videtur, quod ex eius verbis colligitur. *Auium,* ait, *quæcunque linguam ſimilem humanæ habent, & maxillarum diſpoſitionem, humanum aptæ ſunt imitari ſermonem, vt Pſittaci, Picæ & ſimiles.* In cæteris enim auibus impropriè maxillas ſtatuas, pro quibus ipſis omnibus eſt roſtrũ. Sunt autem hæ Pſittaci maxillæ, quò meliùs hoc nomen mereantur, muſculis quamplurimis præter aliarum auium morem veſtitæ, adeo vt ſaltem analogia quadam humanis maxillis non ſolùm oſſibus, ſed & carnea ſubſtantia veluti buccas quaſdam etiam efformãte, reſpondere non temerè dictæ ſint: cuiuſmodi oris conſtitutio cùm ad robur roſtri, tùm ad articulatam vocum pronunciationem, quantum conferat, ipſius hominis exemplo ſatis docemur. Articulatur autem roſtrum hoc retrò, & cauitatem planam ſub ſummo illius oſſis rotundi tubere occupat, & infernum eiuſdem oſſis ambitum ſua quadam cauitate profunda, velut canali excipit, atq; intrà in obuerſo latere margine includit. Hoc tamen liceat etiam addere, quod aures minimè habeat Pſittacus, vel paulò ſupra oculos, vt Noctuæ, aut ad oculum medium, vt cæteræ aues, ſed infra ad marginem infernum è directo orbitæ, neque oſſe integro, vt in oſſe pertuſo. Quæ ratio? Suprà apparuit proceſſulum illum tertium neceſſarium fuiſſe, vt ſuper hunc os rotũdum ſuis proceſſibus moueretur. Hunc igitur commodè aliquò inſerere debuit. At ex ea parte os & in planum & æquum eſt, itaque eò affigi nequit: nec caput illud in roſtrum circumducere & in cranij parietes infigere, atque ab ijs ſuſpendere opus erat, quod imbecilla foret articulatio, & tanti vſus os effractu facile. Præterea hic proceſſus vnicum ſaltem eo pacto vſum præbiturus erat. At natura diues, & ingenioſa, quæque non partibus functiones, ſed functionibus partes metiri ſolet, & paucis partibus munia multa obit, proceſſum hunc ad aures obiecit, & eius extremum ad fluxum foraminis, non tamen vſque longè, vt firmior eſſet, occurrere uoluit, ut marnibus veluti obuijs ſeſe exciperent, vt mutuum auxilium prꝫſtarent. Accedit quòd os illud rotundum totum liberum ab alijs munijs, præterquam ab ijs, quæ antè diximus, futurum erat. Itaq; vt alio etiam conferret, eius partem ſummam ad inferam auris partem applicauit quidem, non tamen cum cranio coniunxit, adeò vt retrò & ſupra cranium perforatum, proceſſus antè, ſubtus verò oſſis illius apex integrum foramen circumſcribant. Quare ne tot fruſtra partium commoda perirent, fieretq; maiori, quod aliàs fiebat minori, diſpendio; itaq; & cranium ſuprà integrum reliquit, & aures ad hunc locum natura inſigni certè artificio tranſtulit. Mirũ ſanè quomodo naturæ omnia arcana inueſtigans Ariſtoteles, alijq; prꝫſtantiſſimi Philoſophi iſtæc ſubticuerint, cùm tamen Plinium minimè omnia latuiſſe perſpicuum eſt, Pſittacis duriſſima in capite oſſa aſcribentem. Atque iſtæc hactenus de cranio Pſittaci dicta ſufficiant, quorum omnium contemplationem Ioanni Bittnero Sileſio Germano, viro doctiſſimo, Philoſophiæ & medicinæ Doctori præcipuè debemus. Quæ cùm animaduertiſſet Clariſs. Marcus Antonius Vlmus Patauinus, vir me hercule ad omnia (non dixerim vel minima, vel mediocria, ſed potiùs eximia) eximiè natus, & cuius nunc doctiſſimæ de Barbæ humanæ fine lucubrationes ſunt ſub prælo, atque fuiſſet acriter etiam contemplatus, procul omni dubio ad Philoſophiam ſuam indiuidualem ea veluti maximè opportuna tranſtulit. Aſſerens iſtæc plurimum etiam valere ad ſenſibiliter demonſtrandum, cùm omnipotentiam Creatoris, tùm naturæ ipſius maieſtatem: quæ ambo nullis obligata materiei legibus, clariſſimè demonſtrant ſibi omnia inſeruire. Admiranda ſanè eſt, & ſolis Pſittacis, quoad nos obſeruare, hactenus potuimus à Natura conceſſa talis oſſium capitis ſtructura. Quæ vt bene intelligatur, non ab re fuerit Pſittaci capitis ſceleton cum ſuis litteris oſſa ſingula indicantibus exhibere poſteaquam prius totius Pſittaci ſceleton dederimus.

Roſtrum inferius.

Pſittacus quaſi maxillas habuit.

Pſittaci, & Picæ, cur humanum ſermonem imitari poſſint.

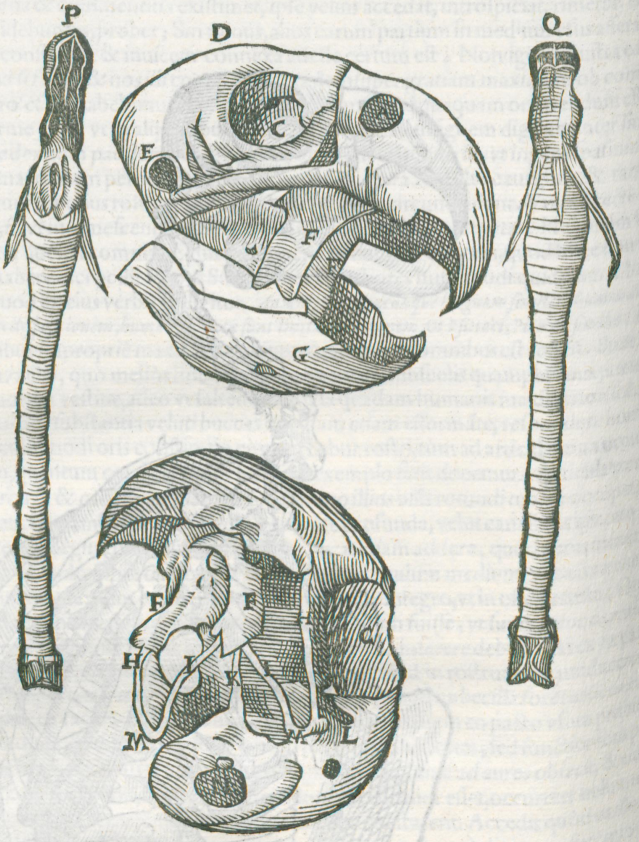
Cranij Pſittaci oſſa duriſſima.

Ioãnes Bittnerus. Sileſius. M. Antoni⁹ Vlmus Patauinus.

Pſittaci capitis ſceletos.

A. Narium

A	*Narium foramina.*
C	Oculi orbita.
D	Vertex & ſinciput.
E	*Foramina aurium.*
FFFF	Oſsibus pterygoidibus ſeu alaribus ſimilia oſſa, quæ trigona eſſe diximus.
G	Roſtrum inferius.
HH	*Stilares proceſſus longiores, quos iuga, vel primos proceſſus vocauimus.*
II	Stilares proceſſus deſinentes ad coitum alarium proceſſuum: Suntq́; illa oſſicula, quæ ſecundos proceſſus appellauimus.
K	*Os baſilare dici poteſt, ſiue ſpina oſſis baſilaris.*
L	Os iſtud vocauimus tertium proceſſum, poſsitq́; etiam dici proceſſus auricularis propter aurium vicinitatem.
MM	Tubercula ſiue proceſſus, ubi primus & ſecundus ſtilares proceſſus coniunguntur.
N	Vertebra ſuper quam caput mouetur.
PQ	Aſpera arteria prona & ſupina.

50

DE MVSCVLIS CAPITIS.

SED quoniam muſculis quoque opus erat,quibus tanquã funibus partes mo-
uendæ attrahuntur; agitè hos etiam paucis proſequamur, & magis, ut nun-
quid,quæ diximus ſuprà,vera ſint, appareat. Eos autem trademus muſculos,
quos in capite abſciſſo obſeruauimus. *Primus igitur muſculus*, exiguus eſt,
latus,carnoſus,exoritur à primo proceſſu, indè deorſum obliquè deſcendens
in maxillam ſuperiorem non procul à roſtri initio inſeritur. Secundus huic
ſubiectus & magis per interna expanſus,carnoſus eſt, qui & ipſe ab interiore ſuperficie totius
proceſſus primi ortum ducit, & in ſupremam maxillæ inferioris aciem implantatur. Hi mu-
ſculi forſan non ineptè maſſiteres vocari poſſunt, quòd ſimilem, atque in homine maſſiteres
uſum præbeant. Per hos enim inferius roſtrum ſuper alterum fertur, velut catillus in mola ſu-
pra metam. Quamuis,quod etiam antè monuimus,nos dubitemus, nunquid inferius roſtrum
moueatur. Supra in generali deſcriptione ſolum Crocodilum, & Pſittacum ſuperius roſtrum
mouere diximus. Quod ſi uerum eſt, quod nobis ratio perſuadet, haudquaquam inferius ro-
ſtrũ ſupra ſuperius, ſed contrà ſuperius ſupra inferius uerſabitur. Hoc manifeſtè nobis oſten-
dit illa duorum lapidum in mola ratio,quorum ſuperior ſuper alterum mouetur: hoc etiam,
quotquot ſunt animantia oſtendunt, quæ cibos ad ſuperiorem maxillam immobilem,per in-
fernũ mobilem attritos comminuunt,atq; conterunt. Regula Phyſica eſt, quam antè habui-
mus: Omne quod mouetur,ſuper aliquod mouetur, alioquin firmum eſſe oportet. Itaque hi
muſculi non tam ad maſticationem, quàm ad validiorem ſuperioris roſtri depreſſionem con-
ferẽt: eritque eorum contrarius,quos diximus, exortus & finis. Tertius muſculus, qui Crota-
phita appellari non temerè poteſt, à temporibus explantatur, primùm per ſinum illum, qui
inter oculi orbitam, & cranij proceſſum interiacet, mox uerò ſub primo proceſſu deorſum
lapſus,tandem in inferiorem angulum maxillæ inferioris propè roſtrum deſinit. Quartus mu
ſculus internè latitat, & à proceſſibus ſecundis intrò oritur. Ambo hi carnoſi ſunt,& deorſum
tendentes per totam maxillæ inferioris internam regionem immittuntur. De his duobus mu-
ſculis neſcio quid dicam quo ad motum,niſi quod de alijs diximus. *Dantur autem & alij mu-
ſculi à maxilla inferiori explantati*, atque in proceſſus pterygoides inſerti. Horum primus pul
chro naturæ opere, ortum ducit à poſtica parte proceſſus primi, & tota poſteriori ſuperficie
maxillæ inferioris, carnoſior ac corpulentior factus,obliquè deorſum tendit, ubi in tendinem
deſinens,in fines proceſſuum illorum deſinit. Alter muſculus carnoſus eſt, qui & ipſe explan-
tatur à poſteriore parte maxillæ inferioris, uerùm inferiore,& in proceſsũ nuperrimè dictum
non procul à primo deſinit. Atque hoſce muſculos proceſſus illos attrahere quis non uidet?
& his attractis roſtrum anterius deprimi? Rectè igitur hos roſtri illius impulſores diximus.
Nullus enim muſculus eſt,qui uel exiguum ad roſtrum ſuperius excurrere uideatur, quod ta-
men opus fuiſſe neceſſum eſt. Sed quid dicemus ad hæc? In confeſſo eſt ſuperius roſtrum eo
modo, ut diximus,deprimi. Cùm uerò & attollamus,& contrariorum motuum contrarij ſint
muſculi,& contrario loco poſiti, quomodo ergo roſtrum attollemus? Nullũ quod ex his ap-
paret huic functioni muſculum dicatum inuenimus. Indagandum itaque eſt, quomodo ro-
ſtrum ſuperius moueatur. Sentit doctiſſimus ille vir, cuius antè mentionem fecimus, muſcu-
los hoſce à ceruice explantari, & per medium verticem ad roſtrũ rectà ferri, atque ad planam
illam inter narium foramina,& iuncturam tendinibus latis implantari. *Id locus,vt ait ipſe,ma*
ximè perſuadet,atque ſi quis Pſittacum manducantem uiderit, ſemper cutem in uertice mo-
titari,& modò huc,modò illuc ferri aduertet. Poſſunt autem eſſe hi muſculi vel cutanei, vt in
fronte noſtra,vel leues admodum & plani,& ſub cute perreptant non ſecus atq; tendines, qui
digitos attollunt, ſub cute tenui tranſeunt: nec maximo robore opus eſt ad ſimplicem ſuble-
uationem, quod ijdem tendines, vtpotè exigui, & leues in hominibus oſtendunt. Sed hæc
αὐτοψία ipſa facilè doceret, ſi id commoditas pateretur. Itaque non erit, quod hac in parte
affirmemus. Certum tamen eſt aliquos eſſe debere muſculos, qui huic præſint officio, & ſi
quid ratio ſuadet,ex oppoſito locatos. *Non enim credo vectes illos ab aliquibus muſculis ſub-
tus impelli*,(nam quis molli durum impelli credat?) aut quemadmodum lingua & foris, &
intrò moueri. Verùm & alios duos muſculos conſpeximus vtrimq; in extremis mandibulæ
inferioris proceſſibus retrò, exiguos, quorum alter erat exterior,alter interior. Exterior latior
eſt, exilis tamen, qui à poſteriori capitis parte ortum ducens, in ſupremam aciem, & extre-
mam maxillæ inferioris inſeritur. Internus uerò gracilis eſt, curtus,carneus, à proceſſu quodã
ibidem conſpicuo exoriens,& in internam, ſupernamq; eiuſdem maxillæ implantatus. Sed

quem

Prim⁹ muſculus.

Secundus.

Muſculi maſſiteres.

Terti⁹ muſculus.

Quartus.

Muſculi maxillæ inferioris.

Muſculi roſtri impulſores.

quem vsum hi musculi habeant, certè, vt ingenuè fatear, ego conijcere non potui, quem itaq; viris doctis indagandum propono. Atque hæc de capitis musculis satis sint.

DE LINGVA, ARTERIA, ET GVLA.

Lingua.

LINGVA huic aui lata est, admodum crassa, etiam humanâ crassior, si proportionis rationem habeas, superna superficie ad palatum cornea, molliore tamen multò, quàm cornu, membrana obuoluta, partis uerò inferioris apex similem quidem membranam habet, sed duriorem, vngulæ asininæ non absimilem. Tres sub lingua ad radicem positi sunt processus; duo quidem extremi oblongi, ossei, acuti, ad latera colli inserti: medius uerò breuior & carnosior. Hosce processus aut uicem ossis hyoidis, aut & ossis huius & musculorum linguę gerere autumo. Lingua enim auium harum ferè ossea est, aut carne duriori, nec adeò ut in hominibus plicatilis & uersatilis.

Aspera arteria.

Principium arteriæ asperæ non ut reliquis auibus, & homini cum reliquo canali æquale est, at suprà sub glottide multò latius. Annuli ex quibus componitur, ubiq; integri, firmi & duriusculi sunt, & parum abest, quin continui. Arteriæ diuaricationes infrà tam breues sunt, ubi utrimq; in pulmones distribuuntur, ut simulatq; cœperint, statim terminari uideantur, ac propè nullæ esse, secus quàm reliquis auibus, quibus hi duo arteriæ rami oblongi sunt, & ad pulmones per latera feruntur.

Gula.

Arteriæ, quod pro colophone dicamus, ad partem dextram adiacet, aut potiùs subijcitur gula, deorsumq; fertur, donec sub iugulo dilatata ingluuiem constituat, tandem extrema parte in pristinas angustias coarctata priorem locum repetit, & uersum stomachum descendit. Hęc itaque pauca, quantum tempus, locus & commoditas passa est in uno tantùm Psittaco obseruauimus. Sed iam cætera prosequamur.

LOCVS.

[a] L. 10. c. 42. [b] In Corynthiacis. [c] L. 6. c. 29.

QVOD [a] Plinius, & [b] Pausanias scribunt solam Indiam mittere Psittacum, nostra sanè hac tempestate uel in primis uerum esse desijt. Ego etiam ne Plinij tempore ueritati undiquaq; consentaneum fuisse suspicor, cùm idemmet [c] Plinius alibi scribat *insulam esse Gagaudem in Aethiopia, indeq; primùm visos esse Psittacos à Neronis exploratoribus*. Credo tamen maiorem eorum partem ex India tunc apportatos fuisse, præsertim cùm & eam regionem, quam nos Bresiliam nunc appellamus, in qua etiam Psittaci sunt frequentes, Indię nomine ueteres comprehenderint. Vnde etiam ab Ouidio is, cuius deplorat interitum, dicitur:

Bresilia regio.

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis.

Et Statio:

Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ.

Qui eos apportari è regionibus ad Orientem & Meridiem sitis sub æquinoctiali, generalius tradiderunt, inter quos est Nicephorus Calistus, cum maiori prudentia loquuti sunt. Et Diodorus in ultimis Syriæ etiam nasci scripsit. Hic tamen ut & illi, fateor, post Plinium floruêre. Verùm Psittaci in Taprobana maris Eoi insula primùm inuenti sunt, cùm Alexāder Magnus Onesicratem in eam insulam misit, qui nonnullos inde rediens secum attulit. Inde uerò non per Orientem solùm, sed per Europæ etiam magnam partem, & maximè in urbem Romam, & tanta frequentia sparsi sunt, ut ea res reprehendendi Romanorum ciuium luxus M. Catoni ansam præbuerit, cùm uiros non puderet, hos tanquam delicias potissimas pugno per urbē gestare, perinde atque nunc optimates Accipitres, ac Falcones uenatum rus prodituri pugno deferunt. Vt ut est, calido cùm cælo, tùm & solo eos maximè gaudere, nasciq; tanquam suæ naturæ magis familiaribus, reipsa constat. Non enim in Germania, aut Noruegia, alijsq; regionibus frigidis Psittacos gigni uidemus, quia nempè ibi cælo propitio non utuntur: Imò uerò, illuc si importantur, obtorpescunt, & uigor ille natiuus languet, & uix hypocaustis fouetur. Quare etiam hac nostra ætate uix alibi, quàm regionibus calidis, quamuis multò quàm ueteres cognorint, pluribus & propè innumeris procreari eos uidemus. E quibus in uarias orbis partes, & in Europam ob speciem & ingenium uenum exportantur. Nam præterquàm quòd in India Orientali, ut olim, ita etiamnunc frequentissimi sint, præsertim circa Pegù, & Tarnasari urbes, in orbe tamen nouo, eiusq; insulis, quem etiam Indiam Occidentalem uocant, tanta eorum est multitudo, vt nouæ cuidam telluri suprà caput bonæ spei sitæ, ob horum incredibilem copiam primis illorum locorum repertoribus nomen indiderint, atq; non solùm ob numerum,

Catònis in Romanos reprehēsio.

Quo cælo gaudeant Psittaci.

Psittacorū regio.

numerum, verùm etiam propter eorundem proceritatem, vt qui brachium, & dimidium longitudine excessisse scribantur. Quin & alijs multis Indiæ Occiduæ regionibus haud minor, quàm in ea, quæ ab ipsis denominata fuit, Psittacorum frequentia est. In Grachana tot esse dicuntur, quot apud nos cicadæ. In Cunam, & Manacapana insulis plures sunt Psittaci, quàm hîc Passeres, si verum dicunt noui orbis scriptores. Hispaniola dicta regio, & Darien Psittacis similiter abundant. In regno Calechut tanta Psittacorum est vbertas, vt in agris incolæ oryzæ custodes adhibeantur, ne totam depascantur. Vnde vili adeò æstimantur, vt singuli non pluris quàm gemino denario, id est, media solidi parte veneant. Regnũ quoq; Senegæ, quod Nigritæ incolunt, totum Psittacis scatet, vt & Aethiopia, & eius vicinæ insulæ.

Psittaci vbi viles.

VOLATVS.

PSITTACI etsi his regionibus pigri videntur, sunt tamen sub cælo suo in India nempè, vt referunt, perquàm volaces. Nunquàm verò soli, sed bini semper volant, vtpotè mas, & fæmina. Rationem cur hîc minus volaces sint, eandem quis assignare possit cum ea, quare hîc minus quàm in India gignantur, cæli nempè frigidioris inclementiam, qua veluti obtorpescunt, vt minus agiles, ac expediti sint ad volatum. Hanc tamen, qua apud nos laborant, volatus impotentiam quocunq; modo recompensat reptandi facilitas, qua sursum, deorsum, quocumq; & in maximam quamuis altitudinem, mira industria, & promptitudine scandunt, in hoc naturæ solertia ob congruam rostri, & pedum conformationem adiuti. Illud enim tam insigni robore construxit, vt dum proreptando pedes promouere nituntur, eius vnco tanquam firmo adminiculo sese appensos sustineant, & librēt. Hosce verò Picorum pedibus ad reptatum omnium appositissimis, vtpotè quibus non incommodiùs deorsum, quàm sursum, ac transuersim etiam præruptissima quæq;, non arborum tantùm, sed & parietum perrepant, similes omninò facere voluit, vt sua necessitati non deessent instrumenta. Pari pacto, si quando prouolant, ne pedes alioqui debiles ob corporis deorsum labentis pondus allisos offendant, tum rostri robori confidentes, hoc ipso violentiam casus frangentes sese excipiunt, obuio quopiam adminiculo apprehenso. Raro admodum, tamen aliquando, & quantum, in quo agit, cubiculi spatium patitur, prouolant, ægrè tamen, rarius aut nunquam subuolant, sed, vt diximus, reptatione facili loca superiora, ac ardua quæuis petunt.

Cur hic sint tardi volatus.

Repunt nõ volant.

VOX.

QVANDOQVIDEM humanus sermo Psittaco minimè naturalis est, qui nempè arte in primis magistri, & disciplina, tùm studio, vsu, ingenio huius auis addiscitur, ideò de eo hoc loco nihil agemus, sed relegata eius tractatione in subsequens caput de ingenio, de natiua eius tantummodò voce hîc dicendum putauimus. Certum porrò est Psittacos nondum cicures, cùm scilicet in syluis, & natalibus locis degunt, inconditam vocem, cuiusmodi aues indoctæ edunt, emittere, non autem expressam, & explanatam habere, vt tradit Aelianus. Quin etiam experientia docet quoddam genus esse, quod nulla quantacumq; etiam industria, & diligentia hominum adhibita, aliam quàm naturalem vocem non secus atque Cuculus doceri possit. Huiusmodi sunt maximi illi, duos cubitos longi, quales ad viuum efformatos suo loco dabimus. Hi enim non solùm ad imitandum sermonem humanum non habiles erant; verùm etiam aphoni penè, & muti, excepta vnica illa voce Perrochet, quæ iam tanquam ipsis peculiaris, in nomen eorum abijt. Hæc tamen vel sola, cùm articulata sit, & admodum expresè, tanquam ab homine pronuncietur, atque cùm literam caninam hominum etiam plurimis prolatu difficillimam, accuratissimè exprimat, aptitudinem imitandi humana verba admonuisse, atque ita instituendi sese occasionem præbuisse videri possit. Quamuis & casu id accidere potuit. Videmus enim Psittacos sua sponte nullo etiam docente, aut animalium voces, aut humanas è triuio acceptas, & quales sæpè reiterari audiuerit, reddere. Est verò, vt annotat Bellonius, etiam natiuæ vocis quoddam inter eas discrimen, vt scilicet sonum alij longè molliorem edant, & gratiorem, alij è contrario duriorem, & asperiorem.

Psittaci indociles ad humanã vocem exprimendã qui.

Perrochet Psittaccorũ vox natiua.

MORES.

MORES. INGENIVM.

VT inter bruta quædam magis ad humanæ naturæ ſimilitudinem quodammodo accedunt, cuiuſmodi ſunt, exempli gratia Elephas, & Simia, ita & in auibus Pſittacus; idque non moribus tantùm ſeu affectibus quibuſdam, quos pathemata & paſſiones vocant (vtimur nunc his vocabulis tanquam ab homine ad rem noſtram ob ſimilitudinem quandam tralatitijs) in alijs præter hominem animantibus obſeruatu raris, verùm & ingenij ſagacitate, & ſermone, quæ intellectui noſtro propiora ſunt, non procul ab homine abeſſe videtur. Quę res Philoſophos etiam nonnullos animo ſuſpenſos, & ambiguos tenuit, an videlicet ſoli homini ratio tanquam propria eſſet attribuenda. Negârunt id quidam, & non ratione hominem, ſed oratione velut propria dote reliquis animantibus præcellere, & ab his differre voluerunt. Verùm ſi & auibus natura loquelam indulſit, quid quæſo homini reſtat, aut ſupereſt, quò brutis emineat? *Sturni, Corui, & Pſittaci, quoniam loqui diſcunt, & vocis ſpiritum,* ait Plutarchus, *tam ſequacem, tam æmulum, penſandum, formandumq́; docentibus præbent, ea ipſa docilitate adeſſe, patrocinariq́; cæteris animalibus videntur, & tantùm non voce teſtari, etiam cæteris omnibus proferendi ſermonis, & vocis articulandæ vim natura conceſſam.* Quod quidem Plutarchi dictum, ſi de vlla alia aue, in Pſittaco in primis locum habet. *Supra omnia namq́;* (inquit [a] Plinius) *humanas voces reddit.* Et vnde author Philomelæ, vt alijs omnibus alias, & proprias voces attribuit, eaſq; rudes & in conditas, ita Pſittaco humanam ſolam aſſignat, inquiens;

An homini ſoli ratio cõueniat.

[a] L. 10. cap. 42.

> *Pſittacus humanas depromit voce loquelas.*

Et non tantùm Imperatores ſalutat iuxta illud Statij.

> *Ille ſalutator regum, nomenq́; loquutus*
> *Cæſareum.*
> *Atq; ſuo domino* χαῖρε, *valeq; ſonat.*

(Hoc enim parum eſt, & plures aliæ hoc faciunt) ſed *quæ accipit verba,* teſte Plinio, *pronuntiat omnia, eaq; articulata penitus,* vt ait Solinus, *eloquitur,* & quidem ſermocinatur, adeò vt miro ſanè ingenio orationem quantumuis longam non interrupta ſerie pronuntiet. Narrat [b] Cælius de Pſittaco miraculum inſigne ſuis temporibus viſum. *Pſittacus,* inquit, *fuit Aſcanij Cardinalis Romæ centum aureis comparatus nummis, qui articulatiſſimè continuatis perpetuò verbis Chriſtianæ veritatis ſymbolum integrè pronuntiabat, perinde ac vir peritus enunciaret.* Quare de hac potiùs aue, & maiori iure, quàm de Pica [c] Martialis canere debebat.

[b] L. 3. Antiq. lect. cap. 32.

[c] In Xenijs.

> *Pica loquax dominum certa te voce ſaluto,*
> *Si me non videas eſſe negabis auem.*

Teſtatur ſanè hoc de Pſittaco diſertis verbis Apuleius, cùm inquit: *Id quod dicit Pſittacus, ita ſimiliter nobis canit, vel potius eloquitur, vt vocem ſi audias, hominem putes.* Vnde iure merito à [d] Statio his epithetis, ac titulis ſalutatur.

[d] In Epicedio.

> *Pſittace lux volucrum, domini facunda voluptas,*
> *Humanæ ſolers imitator Pſittace linguæ.*

Et ab [e] Ouidio, qui abeunti hoc iuſtiſſimum, ac veriſſimum encomium celebrauit.

[e] Eleg. 6. lib. 2.

> *Non fuit in terris vocum ſimulantior ales,*
> *Reddebas blæſo tam bene verba ſono:*
> *Plenus eras minimo, nec præ ſermonis amore*
> *In multos poteras ora vacare cibos.*

Nicephoro quoque Caliſto auium loquaciſſimus, & ad æmulationem humanæ vocis accommodatiſſimus rectè notatur. Verumenimuerò non aptitudo tantùm, ſed & propenſio quædam naturalis, imò ſtudium maximum ei addiſcendi ineſt, vt ex Ouidij verbis, quæ iam diximus, etiam eſt colligere, quod tantum in ſuo Pſittaco fuiſſe dicit, vt præ ſermonis addiſcendi amore cibum ſumere neglexerit. Quin etiam, ſi Cardano noſtro credimus, non ſolùm loqui diſcunt, ſed etiam meditari, & memoria illis eſt non vulgaris. Vnde tropo quodam illud hominis proprium, nempè quòd diſciplinæ capax ſit, huic etiam accommodare licebit ob mirã docilitatem, & quòd veluti penſum diurnum verba ſibi præſcripta reddat fideliſſimè. Nam, vt inquit Aelianus, *quemadmodum pueri erudiuntur, ſic Pſittaci ex pluribus Indiæ generibus omnes humanæ vocis vſum addiſcunt.* Caſtigatur etiam in ipſis diſcendi tarditas, vt in pueris; dum enim, vt inquit Plinius, *loqui diſcunt, ferreo verberantur radio* (ſeu *ferrea clauicula*, vt Apuleius, & Solinus.) *Non ſentit aliter ictus: nam capiti eadem durities, quæ roſtro.* Dum pullus eſt, atque adeò intra alterum ætatis ſuæ annum, quæ monſtrata ſunt, & faciliùs diſcit, & tenaciùs retinet. Maior paulò ſegnior eſt, & obliuioſus, & indocilis, vt ijdem Apuleius, & Solinus tradũt. Verùm [f] Plinius,

[f] Lib. 10. c. 42.

nius, vt id obiter dicamus, è quo istæc transtulisse videntur, de Pica non de Psittaco ea scribit, quamuis etiam de Psittaco id verum esse potest. Atque hinc certè manifestum euadit, quod antè diximus, sermocinationem, nempè qua tanquam potissima nota hominem à cæteris animantibus discrepare volunt, Psittaco etiam competere. Vnde pariter alij aliò confugientes solum hominem intelligere prolata dicunt. Sed quid si quispiam vlterius progrediatur in recensendis ingenij Psittaci donis, ijsque profectò admirandis, atque non solùm loqui eum, sed intelligere, & ad interrogata respondere, quasi quæ alij dixerint, assequutus sit, proferre audeat, ex illo præsertim genere, quod album est, Gallinę magnitudine, & quod in Bandan Indica insula Iauæ vicina nascitur, quid tum quæso homini supererit? Equidem huius rei authores habeo nauigationum noui orbis scriptorem Nicolaum Conti, & grauissimum præterea virum [g] Iulium Scaligerum. Sed vt ego hac in re neq; aliquid asserere, neq; negare, aut mendacij tantos viros insimulare ausim; ita unum tantùm exemplum, quod idem astruere uidetur, in medium adferam, liberum tamen cuique interim, quid sentire aut credere malit, per me relictum uolens. Refert Ornithologus (res maxima certè) sibi recitatam ab amico quodam iucundam historiam de Psittaco, quem aiebat Londini in Anglia è palatio Regis Henrici Octaui in præterlabentem fluuium Tamesin decidisse, & uoce consueta ijs, qui quantocunq; pretio (ut in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portionem ex opposita ripa uocant, à bott, à bott, fortuuentye pouund, quod est, cymbam, cymbam, uel pro uiginti libris, quam sæpissimè enunciari audiuerat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Exercitatum portitorem quendam, properè adnauigasse, & sustulisse auem, & Regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est, ut quam auis interrogata denuò mercedem dixisset, acciperet. Placuit conditio. Respódit auis, Gibe the knabe à grott, id est, da nebuloni solidum. Inde ergo quàm rectè hic periculum agnoscebat, qua uia euadebat, quàm appositè quod conueniebat portitori, respondebat. Sed aliud addam colophonis uice, quod Pherecides refert, Psittacum masculum obseruare & arguere, & nominatim denique deferre eos, qui uenena propinare moliuntur, aut in domum important. Quæ si uera sunt (equidem nec aio, nec nego, fides penes authores esto) mirari profectò subit tantam, imò plusquam humanam penè in Psittaco uideri adesse ingenij uim, & eius causam difficilem admodum assignatu iudico. Neque enim rem acu tetigisse mihi videtur Persius, qui adeò artificiosæ huius auis loquelæ causam indagans (vt exemplo scilicet animalium brutorum honore, & præmio artes ali ostenderet) non aliam quàm necessitatem ab inedia inductam adfert, quo simul, & sese lucri gratia ad poësim compulsum esse innueret, & perditis tum Romanorum moribus illuderet:

[g] *Exer. 238*

Psittaci ad interrogata respondentis elegans historia.

Psittacus agnoscit, si quis venenum in domū importet.

Persius reprehensus.

Quis expediuit Psittaco suum χαίρε?
Coruos qui olim concauum salutare?
Picasq́; docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingeniq́; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces,
Quod si dolosi spes refulserit nummi
Coruos Poëtas & Poëtrias picas
Cantare credas Pegaseum melos?

Quare neque assentior Horatio, qui inquit:

Et laris & fundi paupertas impulit audax,
Vt versus facerem.

Vt enim hæc etiam causa ad rem aliquid faciat, ita præcipua esse nequit. Nam pręter ventrem profectò, promptitudinem quandam, & innatam, quam vocant, aptitudinem ad eas, quas miramur, actiones obeundas in hac aue agnoscere, ac statuere oportet præ cęteris peculiarem. Cuculum enim quantuncumq; inediâ domes, & assiduò instruas, vt humana formet verba, nihil vnquam præstabis. Etenim Cuculus est, non Psittacus, aut Luscinia. Innuit hoc ipsum [h] Martialis, cùm se tanquam disertum Psittaco, aduersarium verò, vtpotè illiberalis ingenij hominem Coturnici comparat.

Cuculi hebes ingenium.

Martialis se Psittaco comparat.

[h] *Lib. 10. Epigram.*

—— Credis hoc Prisce
Voce vt loquatur Psittacus Coturnicis?

Quasi diceret præter naturę ordinem fore, si Coturnix humana uoce vtatur, quod Psittaco potius conueniret. Destituitur enim Coturnix eo docendi ingenio, ea aptitudine, quæ in Psittaco maxima est, & debito organorum numero & structura confirmata. Ea tria potissimùm esse arbitror. Primum quod in homine mentis domicilium est, caput, idque grande, quod ad ingenium facere etiam Cardano placet ita scribenti. *Psittacus inter aues ingenio, sagacitateq́; præstat,*

Coturnicis ingeniū sermoni ineptum.

Instruméta aptitudinis discendi in Psittaco quæ.

Caput.

quod grandi ſit capite, atque in India cælo ſyncero naſcatur: vnde etiam didicit non ſolùm loqui, ſed & me-
ditari: meditatur ob ſtudium gloriæ, &c. Quod ſi Cardano præter foris conſpicuam capitis ma-
gnitudinem, rara illius compoſitio ac ſtructura, quam in eius anatome expoſuimus, cognita
fuiſſet, nunquid eam tacuiſſet? quid tum dicturus erat?[i] Ariſtoteles tam articulatam pronun-
tiationem in linguam, quam ſecundo loco nos etiam propoſuimus, refert, vbi ſcribit. *Omnes*
aues uncæ breui ſunt collo, & lingua lata, aptaq; ad imitandum. Nam & Indica auis Pſittace, quam loqui
aiunt (quæ verba Pſittacum auditu ſibi, non etiam viſu notum fuiſſe indicant) *talis eſt.* Sanè
linguæ figura eſt humanæ quàm ſimillima. Hinc non temerè Pſittacum ἀνδρωπόγλωττον di-
cunt, ſiue id de forma linguæ, ſiue de loquela intelligas. Deniq; quid ſit, vt inquit Statius:
—— *monſtrataq; reddere verba Tam facilis*, & ad loquendum tam expeditus, aſpe-
ram arteriam eo, quo ſuo loco enarrauimus, modo conformatam, non poſtremam cauſam
conijcio. Veruntamen non in loquutione tantùm, ingenij ſolertiam oſtentat Pſittacus, ſed in
alijs etiam actionibus, quas ſua ſponte obit naturæ magiſterio. Quid enim obſecro excogitari
ingenioſius, quæ prudentia ab aue expectari poteſt maior, qua in nido tam mirabiliter, vt dice-
mus, vt pullos à ſerpentum inſidijs inſigni atque miranda cautela tueatur, Pſittacum vti vide-
mus? Quàm probè præterea ſibi pedum ſuorum infirmitatis conſcius, cùm deuolaturus eſt
haud irrito conamine, *roſtro velut anchora*, vt Apuleius inquit, nititur? *eoq; quaſi quodam præſidio*,
vt Solinus, extraordinariæ firmitatis vtitur? Attamen & loquacitas in Pica reperitur, quanuis
vt ad quæſtiones reſpondeat, quod de Pſittaco traditur, nemo dixerit; & nidum non minori
ſolertia conſtruere, & Oriolo, & Paro, aliiſque commune eſt: multa etiam ſunt præterea ani-
malia, quæ quid ex naturæ inſtinctu prudenter agunt: itaque dicat quis, non eſt vt tanti Pſit-
tacum admiremur. Verùm & hominum more affectibus tangitur, ſibi placet, gaudet, homi-
nes amat, odit, adulatur, geſticulatur, inebriatur, luget. Sic diſcere eos non ſolùm loqui, ſed &
meditari, idque ob ſtudium gloriæ, & huius participes eſſe Cardanus ſcribit. Philautiam ipſis
ineſſe, ſibiq; ſua blandiri pulchritudine, illud nos docet, quod, ut quidam teſtantur, admoto ſpe-
culo ob propriam formam nunc gaudentibus, nunc dolentibus ſimiles efficiantur. Caudæ præ-
terea decorem magno ſtudio, ne quid detrimenti patiatur, cauere os, & pennas roſtro frequen-
ter extergere videmus. De puerorũ amatore ſcribit Aboali in hęc uerba: *vidi ego Pſittacum mi-*
rè amantem pueros imberbes. Gaudent ſanè hæ aues conuerſatione puerorum, & ſermonem humanũ coram
eis exprimere. Idem ſic habet: *Nuper etiam quidam fide dignus mihi aſſeruit, nouiſſe ſe hominem adeò*
amatum à Pſittaco, vt ob diſceſſum eius ſemper lugeret auis, & æmulatione erga alios Pſittacos duceré-
tur. Atteſtatur illud de pueris[k] Albertus, cùm inquit: *Amat hæc auis loqui cum pueris, à quibus*
etiam cæteræ aues faciliùs loqui addiſcunt. Quæ de pueris à Pſittaco amatis feruntur, uera ſe quoq;
comperiſſe[l] Scaliger aſſerit. Recitat tamen idem contrarij affectus in pueros exemplum de
quodam, qui torque rubra inſignitur, Pſittaco, *Hic*, inquit, *pueros à pedibus, atque eiuſdem ætatis*
alios tanto proſequebatur odio, vt in eorum capita de ſublimi loco non aliter impetum faceret, atq; Falco in
Anatem, quam vbi nequit adipiſci, deſcenſionem inhibet, ſublatusq; ſeſe comparat ad aliam impreſſionem fa-
ciendam. Verùm vt id ob iniuriam aliquam ipſi à puero illatam accidere potuit, & mihi veri-
ſimile eſt, ita plerumq; puerorum pulchellorum, ut etiam uirguncularum aſpectu delectari im-
pensè conſtat. Quinimo & libidinoſum apud homines familiariùs conſuetum aliquando red-
di Scaliger teſtatur. *De moribus eius*, inquit, *hoc compertum quoq; nobis eſt. Fuſcum mediocris magni-*
tudinis obſeruauimus, cùm ei affectata abblandiremur attrectatione, accendi libidine ſolitum, mihiq; ultro
offerre oſculum, adeoq; obturbari, vt ex ingluuie cibus in os redundaret. Hinc etiam quidam illud, quod
ex Ariſtotele Plinius inquit: *In vino præcipuè laſciua*, (ita enim Græcorum uocem ἀκολαςότερος
uertit) ad libidinem referunt, quamuis mihi quidem Ariſtoteles hoc uocabulo in temperan-
tiam linguæ maximè ſignificare uidetur. Adulationis quidam eum arguunt, &[m] Petrarcha
noſter adulatorem eum uocat. Verùm non auis illud uitium eſt, ſed quorum magiſterio affe-
ctatas ſalutationes, & uerba adulatoria loqui didicit, etſi[n] Martialis alicubi de eo dicat:

Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam,
Hoc didici per me dicere Cæſar aue.

Nequaquam credendum eſt Pſittacos ſua ſponte, aut proprio Marte, Cæſarem per adulatio-
nem, tanquam eum nouiſſent, ſaluere iuſſiſſe; Verùm quòd citiùs, quàm cæteræ aues ea uer-
ba exprimere docti, promptè adeò Imperatores ſalutarent, ut id ſponte & ſuo ingenio face-
re uidentur. Quo ſenſu & Perſius inquit quęrens, *Quis docuit Pſittacum ſuum χαῖρε?* Quare do-
cilitati eius id omninò aſcribendum eſt, qui ut quaſuis, nempè non humanas ſolùm, ſed alio-
rum etiam brutorum uoces nullo negotio imitatur, ita eas faciliùs, ac perfectiùs effingit, quas
cęteris frequentiùs audierit. Ita ſi inter lugentes eum agere contingat, lamentandi formulas
& ſuſpiria haud ſecus exprimit, atque ſi reuera eum mortui miſeratio tangeret. Hinc à Statio
Pſittacus

Margin notes:

[i] 8.H.c.12.
Lingua.
ἀνδρωπόγλωττον.
Linguæ figura.
Aſpera arteria.
Alia ingenij in Pſittaco indicia.
Pſittacus more hominis affectibus tangitur.
Amor ſui.
Mũdicies.
Pſittaci amor in puerum.
[k] Lib.23.
[l] Exer.236.
Pſittacus puerũ odio magno pſequens.
Pſittacus viſa puella libidine prurit.
[m] L.de rem. fortunæ.
An adulator.
[n] In Xenijs.

Psittacns Melioris Atedij celebratur, *vt queruli quondam vice functus amici*. Pulcherri mum, & relatu dignissimum exemplum est, quod de asperis fortunæ casibus Imperatorio filio, Psittaci opera in melius commutatis, quia eiusdem lugubres querelas effunderet, Constantinus [o] Manasses refert. Basilius Orientis Imperator Leonem filium in carcerem compegit, Santabareni persuasu, quasi qui mortis laqueos patri texeret, etiam si ipse reuera innocentissimus esset. Hinc orti ploratus & eiulationes matris, casum filij lamentantis, & apud patrem pro eo deprecantis. Sed ipse durus erat, & nullis precibus molliebatur. Adhibebantur mulierculæ lamentatrices, quæ præficarum in morem nenias quasdam lugubriter occinerent, & calamitatem Leonis acerbè deplorarent. Domns vniuersa plangore, & luctu perstrepebat. Aderat auicula quædam canora, quæ frequenter uoces illas lamentabiles exaudita, & edocta cum mulierculis adolescentem expresso Leonis nomine, deplorabat. Quam cùm aliquâdo Basilius loquentem audiret, ac in ore nomen Leonis ferentem, simulq; videret eos, qui aderãt, acerbas lachrymas profundere, ilicò de ira non nihil remisit, & durum animum flecti passus est, veritus (vti quidem apparet) ne fortè magis expers commiserationis, quàm auicula videretur. Itaq; filium è carcere eduxit, mitiùs tractauit, & moriturus tandem hunc ipsum imperio præfecit. Digna sanè auis, cui non quernea, quæ ciuis seruatori, aut laurea, quę Imperatori, sed cui aurea corona tanquam ipsa Imperatorem seruauerit, aut cui publico sumptu in Prytaneo victus prębeatur. Quamuis autem Constantinus nomen auis non addat, ego tamen Psittacum omninò, (qui, vt diximus, in hoc cæteras vincit, vt sua sponte verba humana hauriat) fuisse existimo.

[o] *In Annal.*
Leo Basilij Imp. filius Psittaci opera à morte liberat°.

Quemadmodum autem simulato luctu Imperatorem induxit, vt filij eius misereret, ita è contrà ad risum astantes aut domesticas mira sæpè agilitate permouet. Nam gesticulator est, in quam rem doctissimus Scaliger: *Nos non docilem tantùm*, inquit, *sed & gesticulatorem agnouimus, & vt ait Aristoteles de Monedula* βωμόλοχον, *Saltantem enim Allobrogem cantorem vidimus capitis gesta depressis agitatisq́ alis imitari. Id quod Grus etiam facetissimè facit*. Denique si vllum alium, hunc certè maximè inhumanum illum hominum affectum pati scimus, ebrietatem nimirum, quæ in homine vix aliud est, quàm mentis à suo statu euersio, à vino, ceu ab equis indomitis auriga excusso. Videmus etiam ea maximè bruta, quæ maiorē cum hominibus, quàm reliqua, affinitatem habent, vino mirificè delectari, & ad ebrietatem expleri, quod ridiculis, & mimicis quibusdam actibus produnt. De Simia hoc experientia mihi constat, si vini semper copia suppeteret, nunquam non futura ebria. Nullius adeò Elephantes atq; vini capiũtur potu. Ad Psittacum redeamus. Hunc etiam Aristoteles, cùm vinum biberit ἀχολαςότερον reddi testatur; quod quidem alij ad libidinem, ego ad linguæ intemperantiam refero.

Psittacus gesticulator est, & risum mouet.
Psittacus ebrius euadit.
Quæ animantia uino delectētur.
Simiæ ebrietas.
Elaphas uino gaudet.

Verùm differunt mores pro Psittacorum diuersitate. Virides enim doctrinæ aptiores, & memoria tenaciores esse quidam arbitrantur, fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum, virides clamosiores atque mordaciores; fœminas stolidiores. Insulę Badan trium generum vnum ferũt, non solùm discere, sed etiam intelligere, & ad quæstiones respondere. De viridibus illis macrouris, quibus collum torque rubra cingitur, hoc tradunt, annulo illo primum apparente; nihil eos prætere a discere. Quòd falsum comperisse se experimento affirmat Scaliger. *Vnus enim*, inquit, *acceptas è via publicitus voces, aliquas haud ita multò pòst reddidit*. Ex quibus facilè colligere est Psittacum auem esse, quæ inter cæteras humanam naturam maximè sapit, vt nō immeritò Mercurio, cui omnia animantia ingeniosa sacra erant, sacer quoque antiquitùs habitus fuerit. Fœminas Psittacos nunquam aut rarenter humanas voces reddere [p] Andreas Tiraquellus scribit, idque multorum aliorum animantium exemplis probat. [q] Plinius tamen vtrique sexui id tribuit. Pherecides refert masculum obseruare, & arguere, & nominatim deferre eos, qui venena in domum important.

Morum in Psittacis diuersitas.
[p] *De leg. glo. 1. part. 12.*
[q] *Lib. 10. c. 42.*

Sed semel de Psittaci industria satis dictum sit, superest, vt nunc de simplicitate eiusdem aliquid dicamus, de qua [r] Petrus Martyr ab Angleria Mediolanensis ita nobis tradit: *Psittacos aiunt in insulis S. Michaelis, & Ditis insulæ sinui occidentalibus adeò simplices esse, vt ad crocitantem Psittacum ex arbore, in cuius ramis Auceps latet, multitudo ingens conuolitet, facileq́; capi se patiantur. Nil enim viso aucupe terrentur, sed vt laqueo trahantur ad collum coniecto, expectant, neq; aufugiunt alij, vno raptato, & in mantica, qua præcinctus est venator, ipsis cernentibus reposito*.

Psittacorū simplicitas.
[r] L. 10. dec. 3. rer. Ocea.

VICTVS.

PSITTACI etiam num feri frugum omne genus, vt frumenta, edunt, & legumina: vnde Nigritis, apud quos copiosos esse diximus, plurimùm exosi sunt, quòd totam ferè regionem circumuolantes fruges deuastent. Imò in India noua penè vbique maximam stragem granis inferunt. Ad frumentum verò Indicum, seu Maiz nta auiditate aduolant, vt Indi custodes aruis, suos cogantur adhibere pueros, qui eos etiam

Nigritæ cur Psittacos oderit.

magnis clamoribus arceant; quod item Calechutenſes faciunt, ſuo damno edocti, Pſittacos omnem alioquin orizam, qua potiſſimùm ea gens victitat, depopulaturos. Sed & alijs omnis generis ſeminibus ueſcuntur. Hoc uerò Pſittacis peculiare præ cæteris eſſe notatur, vt quemadmodum Helleborum Coturnices, Sturni Cicutam, ita illi cnici ſeu carthami ſemen, quod homini catharticum eſt, non innoxiè ſolùm aſſumant, ſed & eo nutriantur commodè, ac pingueſcant. Fructus quoque omnigenos, cùm molli, tùm duro cortice intectos, cuiuſmodi ſunt nuces, comedunt, imò hiſce mirè oblectantur, & eos roſtro perrumpunt, quod natura ipſis in eum etiam uſum firmiſſimum dedit, ac robuſtiſſimnm: vnde Ouidius Pſittacum ſuum mortuum deplorans, ita alloquitur: *Nux erat eſca tibi, cauſaq́; papauera ſomni.*

Carthami ſemine Pſittaci gaudent.

Seminum ſanè & in primis nucleorum cibo adeò impensè capiuntur, vt viſi ſint, qui malum grande totum roſtro diſcinderent, ac terebrarent, donec ad ſeminula illa matura pericarpijs contenta penetrantes, cæteris abiectis, hiſcè ſolis paſcerentur. Qui Indorum res commentarijs conſignârunt, in inſula Banda arbores illas, quæ nucem myriſticam ferunt, fragrantiſſimam longè lateq; auram de ſe ſpirare perhibent, & quæ pro maiore, aut minore diuerſorũ fructuum maturitate admirabilem colorum varietatem oſtentent. Quędam enim uirent, aliæ phæniceo, aliæ luteo, aliæ alio colore ſunt elegantes. Ad has frequentes admodum aduolare Pſittaci, ſiue ut ueſcantur, ſiue fortè vt odore recreentur aromatis, ſiue quòd, vt illi pulchra colorum diuerſitate præditi ſunt, ita uenuſto nucum uerſicolorum ornatu mirum in modum exhilerentur. At verò cicures redditi pamphagi ſunt, & præter iam dictum cibum carnem edunt, & panem, necnon quemuis cibum ab homine oblatum. Sacchari eſu in primis gaudet. Geſtu uerò inter edendum utuntur ſingulari, ac ipſis proprio. Pede enim ſublato, eſcas ori non ſecus atque homo manu admouent, & quod magis mirum eſt, cibum digitis captum nó introrſum ad os conuertunt, ſed extrorſum, more vti inſolenti, & ridiculo, ita, vt videtur, incommodo. Quod ad potum attinet, quod Ouidius de ſuo cecinit, cui

Nucũ myriſticarum. matureſcẽtium diuerſitas.

Cicures quo cibo paſcantur.

Potus.

Pellebatq́; ſitim ſimplicis humor aquæ,

id omnibus accommodari poteſt. Attamen vinum multò bibunt libentiùs, illudq́; ſummoperè appetunt, cuius etiam potu non ſolùm, vt inquit Plinius, *laſciui & ſolito loquaciores redduntur*, ſed & inebriantur humano, quamuis inhumano more. Dum autem bibunt, vt inquit Albertus Magnus, *pedibus ſuſpenſi caudam in altum, & caput deorſum ad aquam extendunt*. Id verò eos facere putat, ne caudam humectent, aut lædant. *Hanc enim*, inquit, *diligenter cuctodiunt, & ſæpè componunt*. Alcæus Pſittacum γάςριον, id eſt, ventri deditum vocat, ſed vix video quo iure. Mendum ſubeſſe ſuſpicor, & Pittacum legendum apud Pollucem, qui Alcæum citat, vt viri edonis proprium ſit.

Potádi modus.

γάςριον. Pollux correctus.

NIDIFICATIO.

QVI patrum noſtrum memoriâ terras antiquis ignotas peragrârunt, vt Aloyſius Cadamuſtus, mirâ ſolertiâ nidos conſtruere Pſittacos affirmant. *Etenim* proceram admodum arborem inueſtigant, ramis tamen adeò tenuibus, vt prę exilitate neque minimum pondus ferant, tantum abeſt, vt graue aliquod ſuſtineant, ad quorum cacumina penſilem ſurculum alligant, & nidum ex eo nõ tam callido conſilio, quàm artificioſo factum ſuſpendunt, pilæ modo rotundum, ſanè perquam exiguo foramine. Quod quidem eos moliri aſſerunt, vt ſerpentum inſidijs viam præcludant. Neque enim tam tenuibus & gracilibus ſurculis ob molem corporis ſeſe credituros autumant, neque supernè nidum inuaſuros, ob caſus metum. Placuit autem eandem, quam Cadamuſtus exhibet, iconem hoc loco maioris doctrinæ gratia exhibere. Eſt autem ea, quam ſequens pagina dabit. Quod verò Teuetus eos in arborum cacuminibus nidum ſtruere aſſerit, quò *ab auibus rapacibus tuti ſint, id mihi friuolum videtur, quòd quæ alijs auibus, aut animantibus ardua ſint, & inacceſſa, ea facilè Aquilæ & Accipitres ſuperent.* Fœcunditatis eorum haud leue argumentum eſt ingens illa in natalibus locis copia. *Vidētur Columbis, quibus alioquin naturæ quodam occulto inſtinctu amiciſſimi ſunt, hac in parte non eſſe* abſimiles, quòd vnà cum illis caſtitatis coniugalis rigidi ſint obſeruatores. Raró enim ſoli, ſed bini ſemper, mas nempè & fæmina volare & agere videntur. Sic Picorum quorundam, quos Oriolos nominant, *in nidi ſtructura ingenium referunt. Illi enim ſimili modo nidum ex arborum ramis ſuſpendunt*, vnde non tam alijs rebus, quàm etiam hac in parte Pſittacis cum Picis conuenit. Oua pro magnitudine ponunt, alij alijs maiora. Maximi enim illi & bicubitales *Gallinaceis haud minora parere viſi ſunt. Mediocres Columbaceis paria, aut nõnihil maiora. Pullos è nidis rapere, quod de rapacibus fieri aſſolet*, minimè conſultum eſt, quod inuolucres adhuc ſi ſuſtollantur, præ teneritudine mox pereant. Adulti tantum ſuperuiuunt.

Nidi artificium.

Teueti opinio de Pſittacorũ nido exploſa.

Fœcundos eſſe Pſittacos.

Caſtos eſſe.

Oriolorũ nidus.

Oua Pſittacorum.

SYMPA-

SYMPATHIA.

AD mores seu affectus animi pertinet tacita quædam & occulta Psittacorum cum alijs animantibus sympathia & antipathia. Plerisq; naturaliter cum quibusdam benè, cum alijs malè conuenit, vt nihil est ex omni parte beatum; sed Psittaco nullum hactenus inuenio inimicum, amicos plures, eosq; non infimæ sortis. Quem enim potiorem homine ipso nancisci potuit, quocum ipsi reciproca quædam nec vulgaris intercedit coniunctio? Nam non apud nos tantùm iam cicur redditus, aut caueæ septis inclusus, hominum turba ac conuersatione gaudet, sed etiam in India, cùm etiamnum ferus in syluis degit, tantoperè humano contubernio delectatur, vt relictis syluis interdiù assiduè propè Americanorum domicilia agat, & ad loca hominibus frequentata & culta studiosè aduolet sub noctem, cùm Americani in ædes suas sese recipiunt, & ipsi quoque ad syluarum latebras redeunt, postridieq; sedes easdem repetunt, ac hominum conuentus haud aliter ac Columbæ nostræ suum περιςερεῶνα, reuisunt. Habent inter quadrupedes ferocē inuisumq; cæteris animātibus Lupum singulari quadam prærogatiua sibi amicum, si verū est, quod [a] Oppianus testatur. *Psittacus & Lupus simul pascuntur. Semper enim viridēm hanc Auem amant lupi.* Inter aues Turture præsertim vtuntur amico, vt Plinius est testis, necnon Ouidius eo versu:

Semper & à viridi Turtur amatur aue.

Hoc ipsum [b] alibi:

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido celebratis in aëre cursus,
Tu tamen ante alias Turtur amice dole.

Cum homine.

[a] Lib. 2. de Venat.

Cū Lupo.

Cum Turture.

[b] Eleg. 2.6.

Plena fuit vobis omni concordia vitâ,
Et ſtetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phocæus Oreſti,
Hoc tibi dum licuit, Pſittace, Turtur erat.
Quid tamen iſta fides, &c.

AFFECTVS CORPORIS.

[a] Lib. 23. Pſittac' ab aqua offenditur.

PSITTACVS diſtillationi humoris in varias corporis partes irruentis obnoxius eſt. Ita plures tuberculis è gypſea pituita cùm alibi, tùm in articulis potiſſimùm obortis, vt alios podagrico cruciatu interijſſe vidimus. [a] Albertus Magnus *aquas alias*, inquit, *quocunque modo patitur, ſed pluuia moritur. idcircò in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus rarò, vel nunquam pluit*. Nocet Pſittaco mador à pluuia, niſi ad ſolem, aut ad ignem reſiccetur. Aliqui viſi ſunt, qui ſua ſponte aquis ſeſe immergerent, aut pluuiæ data opera exponerent, pòſt tamen refrigeſcente corpore toti tremebundi facti peius proculdubiò ſe habituri erant, niſi dicta ratione, nempè ſole aut foco ſuccurſum eſſet.

DENOMINATA.

Pſittacus herba. [a] L. 26. c. 7. Marauiglia herba.

PAPAGALLOS, hoc eſt, Pſittacos vocant Flandri folia ſtirpis cuiuſdam, quæ Symphonia [a] Plinio, tradente Iacobo Dalechampio, & Gomphrena (aliqui Cremphenam ſcribunt, alij Symphonam, alij Comphenam, alij Symphenam) exiſtimari poteſt, ab Hetruſcis hodie herba de la marauiglia, ideſt, herba mirabilis dicta, ob excellentē & admirādam coloris varietatem in folijs. Non diſſimulandum tamen, inquit, Plinium ſcribere Symphoniam eſſe alternis viridibus roſeiſq; per caulem folijs, conſiderandumq; num velit per caulem ſic diſpoſita eſſe folia intelligere, vt vnum ſit viride prorſus, id ſequatur aliud roſeum etiam omninò, & ſic deinceps. A Lobellio inter Amaranthos recenſetur vocaturq; Amaranthus tricolor, à Trago Geloſia: fortaſſe Theombrotum eſt Perſarum apud Plinium, inquit Pena. Non è floribus, ſed ex foliorum triplicis coloris maculis ſcitè diſtinctis venuſtas huius æſtimatur, quæ ſunt Ocimi, aut Bliti interdum luteo viridi, vel purpureo, interdum triplici viridi luteo, & ſanguineo variegata, alarum Pſittacorum ritu. Semen cnici ſeu carthami Hiſpani ſemi de Papagay hoc eſt, ſemen Pſittaci appellant, quòd hæc auis eius eſu gaudeat. Roſtrum Pſittacorum Ambroſio Paræo doctiſſimo Chirurgo inſtrumentum vocatur chirurgicum glandibus, alijſq; corpori extrahendis idoneum.

Amarātus tricolor. Geloſia. Theombrotum Plinij. Roſtrum Pſittacorū inſtrumentum.

VSVS IN CIBO.

Indi à Pſittacis abſtinent.

ETSI Aelianus Indos olim ceu religione quadam tactos, ab eſu Pſittacorum abſtinuiſſe tradat in hæc verba: *In hortis Indiæ regijs Pſittaci aluntur, & ſurſum deorſum vltrò citroq; circum Regem verſantur, nec Pſittacum idcircò Indorum quiſquam etſi magna illic multitudo ſit, edit, quòd eos ſacros putent & Brachmanes quidem ex auibus plurimi hunc exiſtiment, vt qui ſolus humana verba vocis conformitate conſequatur*: hodiè certè cùm minus ſint ſuperſtitioſi, frequentes, Americanis præſertim, in menſas veniunt. Author eſt Chriſtophorus Columbus incolas Grachanæ noui orbis inſulæ, etiamſi vbiq; maximam eorum habeant copiam, Pſittacos tamen ſaginare magno ſtudio, & in ciborum delicijs habere. Vt autem id fiat, quo uiui in manus ſuas ueniant, id hac ratione curant: ſagittandi illi peritiſſimi ſunt, ita ut uix unquam aberrent. Sagittis itaq; quas prelongas habent, floccos è goſſypio prefigunt, ne acies teli Pſittacum ſauciet. Retuſo itaque mucrone iſti Pſittaci uelut attoniti præcipitantur, & paulò pòſt haud ſecus ac ſi nihil perpeſſi eſſent, ad mentem & ſanitatem redeunt. Hac arte captos, ut nos Capos, Coturnices, Columbos, Anſeres, ſaginæ mancipant. benè pingues in cibatu gratiſſimos habent. Ex noſtratibus vnum lego Heliogabalum flagitioſiſſimum Imperatorem, ac tanquā in volutabro ſuem, qui vt omnis generis vitiorum cœno immerſus ac cōtaminatus erat, & in primis luxu perditiſſimus, quo maiores ſumptus faceret, & vna cæna ingentes opes abligurirect. nihil enim niſi rarum, nouum & pretioſum placebat, vſitata omnia ſordebant, ingentes dapes capitibus Pſittacorum & Phaſianorum refertas Palatinis exhibuit, & quod maius eſt, Pſittacis atque Phaſianis Leones, Pantheras & alia animalia pauit, teſte Lampridio. Apicius etiam, quo nemo Romanus popinæ coquinæuè

Qui Pſittacos eſitent. Pſittaci ſaginati. Pſittacos mira ſagittādi ratio. Heliogabali luxus & prodigalitas.

quinæuè magiſter erat famoſior, eodem Pſittacum ac Phænicopterum apparari modo iubet, quem ſuo de Phænicoptero tractatui reſeruamus.

VSVS IN EXTERNIS.

PSITTACI etiam olim cum Gallinis ruſticis & Merulis albis in publicis teſte [a] Varrone, ornatibus poni ſolent. Vidi ego Romæ in palatio Illuſtriſſimorum Farneſiorum Pſittaci iconem celeberrimo monti illi, in quo Hercules taurum dicitur ſuperaſſe, inſculptam. Hodiè, cùm vt aſpectu ſuo, tùm vt humani ſermonis imitatione oblectent, à magnatibus & opulentis magna cura aluntur. Nam & quondam, illud articulata verba eloquendi ingenium ita, inquit Suidas, Romanæ deliciæ miratæ ſunt, vt Barbari nempè Indi mercem fecerint Pſittacos. Auguſtus Cæſar Pſittacũ, à quo ſalutatus erat, emi iuſſit, vt [b] Macrobius ſcribit. Sed hoc parum eſt totius orbis principem adulatricem auem in pretio habuiſſe, & magno pretio emiſſe, cùm multò antè eò res deuenerat, tantiſq; in delicijs Pſittacus apud Romanos fuerat, vt M. Portius Cato morum Populi Romani cenſor & norma, eo luxu offenſus aliquando in Senatu indignabundus exclamârit. *O Patres conſcripti. O Roma infauſta, neſcio in quæ incidérimus tempora, cùm ea portenta Romæ videamus, vt viri Pſittacos pugno geſtent, mulieres enutriant canes.* Oblectamenti igitur multifarij, quod ex auis cùm aſpectu, tùm auditu capitur, gratia, vti olim ita & nunc caueis, eiſq; eburneis, argenteis, aut alia materia pretioſa conſtructis, includi ſolet, quæ quanti ſit apud omnes, facilè declararant. Talis erat, in qua Atedij Pſittacus obijt à Statio hiſce verſibus deſcripta:

[a] Lib. 3. de Re. Ruſt. c. 9

[b] 2. Saturnal. 4.

Cato populum Rom. reprehẽdit.

At tibi quanta domus rutila teſtudine fulgens,
Connexuſq; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq; tuo ſtridentia lumina cornu,
Et querulæ iam ſponte fores? vacat ille beatus
Carcer & exigui nuſquam conuitia tecti.

Eos ſeruare docet Oppianus, vt hoc obiter addam, in ferreis caueis non ligneis, cuius clathras roſtro ſuo robuſtiſſimo confringit, vt experientia conſtat, imò vix ferreæ ab eiuſdem violentia tutæ ſunt. Beati quidem ſunt hac deliciarum parte, ſed quas conſuetudo & ſatietas plus dimidio minuit. Indi autem tam Eoi, quàm Occidentales, quibus Pſittacorum frequentiſſimus numerus eſt, & quibus vel inuitis vndiq; ſeſe ingerunt, vt & aliarum auium omne genus diſcolor, aliam cùm è Pſittacis, tùm ex eiuſcemodi diſcoloribus auibus alijs fructum nôrunt. Non enim eos ſolùm magni æſtimant, quòd ipſis ceu cupedijs quibuſdam veſcantur, ſed vel ideò potiſſimùm, quòd bis teruè quotannis eos plumis exuant, vt ex illis imagines uarias, papiliones, flores, herbaſq;, necnon pileos, & perizomata ſibi conficiant, clypeos ſuos & enſes, quos ligneos habent, exornent, ueſtes, aulæa atque tapetes contexant, aliaq; quamplurima vtenſilia conficiant, quæ ex his ſumma induſtria, & miro artificio ad omnium ſtuporem concinnare nôrunt. Sed poſteaquam in eiuſcemodi plumariorum, ſiue plumatilium operum mentionem incidimus, nõ ab re fore arbitramur, paullò fuſiùs de ijs, hoc loco agere, quamuis ea alioqui ex alijs quoque verſicolorum auium pennis conficiantur: quas inter tanquam cæteris nobiliores exiſtunt patrio nomine Tominei dictæ: Has namque Meſſicani maximi faciunt. Qui de India noua ſuas nauigationes ſcriptis publicârunt, auiculas ibi reperiri tradunt tantæ exiguitatis, vt ne apes magnitudine ſuperẽt, tam diuerſorum verò colorum pennis veſtiri, vt vel hæ ſolę operibus plumarijs ſufficiant: adduntq; eiuſcemodi auiculas rore ſolo, quem apum more ex floribus colligant, viuere, totaq; hyemè glirium inſtar obdormire. Habent prætereà multa alia auiũ diuerſicolorum genera Indi: quinimò Americus Veſputius eorũ diuitias ſolùm ex auium pennis dimetitur, nõ quòd alijs rebus non abundent pretioſioribus, verùm quia, ſi his carerent, ex ſolis plumis, quæcunque ad victum neceſſaria requiruntur, ſibi comparare queãt: quare etiam multis in locis publicas de eis nundinas inſtituunt. *Themiſthetani referente Teueto, qui & veſtimenta, tapetes, atque id genus vtenſilia alia è pennis contexunt, ſex ſeptemue dierum interuallo in quodam loco, tali mercaturæ deſtinato nihil præter eiuſcemodi pennas mercãtur.* In nundinis Meſſicanorum omne volucrum genus vẽditur, cùm ad victum, tùm ad opera plumaria, inter quæ illud omnium mercatorum oculos in ſe conuertit, cui aurum intertextũ conſpicitur, aſpectu iucundiſſimũ: vel cuius potiſſimùm causâ multa eò confluunt nationes. Quod modo ad eiuſcemodi operum plumariorum artificium attinet, id quidem magnum eſſe videtur, ingenioſum, ac imitatu perquam arduũ: verùm quemadmodum nihil uolenti difficile eſt, atque vt ait Poëta:

Quomodo ſeruandi.

Indi multa ex Pſittacorum pẽnis conficiunt.

Tominei aues.

Auiculæ apũ magnitudine.

Aues diuerſorum colorũ in America.

Veſtimẽta, & tapetes, atque alia vtenſilia ex plumis auium.

Volucrum omne genꝰ ꝓ plumatili opere conficiẽdo apud Mexicanos uenditur.

Labor

1. Georg.

Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas[a].

Indorum diligentia in plumatili opere texendo.

* L. 4. c. 37.

Ita pariter præter Indos alius quoque præſtare queat: Sola enim patientia huiuſce artis magiſtra exiſtit, qua fortaſsis quaſcumq; nationes Indi ſuperant; quos ne fames, quam vel toto biduo tolerant, ab opere ſuo auellat: in quo alioqui, ſi quis intimiùs rimetur, exiguũ, aut penè nullum exiſtit artificium: ſiquidem plumas mortuis auiculis paruo quodam forcipe euulſas glutine peculiariter ad hanc rem præparato quàm ocyſsimè coniungunt, prout propoſitæ rei color expoſtulat. Ioſephus[c] Acoſta, qui de his populis nuperrimè hiſtoriam edidit, quoſdam autor eſt ibi reperiri, qui quicquid penicillo expreſſum viderint, etiam plumario opere imitentur, & tanta id exprimant excellentia, vt ipſammet ſuperent picturam. Equidem in meo muſæo videre eſt D. Hieronymi Saluatorem noſtrum flexo genu adorantis imaginem, ab Illuſtriſs. Card. de Burgos, Illuſtriſs. Card. Palæoto dono datam, & ab hoc poſtmodum muſæo meo dedicatam, quam ne Apelles, ſi reuiuiſcat, vel alius quiſpiam præſtantiſsimus pictor penicillo meliùs exprimat. Hanc imaginem, ceu rem pretioſiſſimam in toto muſæo, quod rectè microcoſmum, ſiue Naturæ ipſius theatrum dixeris, in quo nimirum quicumq; Naturæ partus reſeruantur, atque innumeræ penè aliæ picturæ, ſuſpiciunt omnes, mirantur, obſtupeſcunt. Sixtum V. ferunt Pont. Opt. Max. cùm aliquando eiuſcemodi opere plumario confecta tabula, in qua D. Franciſci imago ad viuum erat expreſſa, ei allata foret, diceretq; qui eam adferret, ex diuerſis auium plumis conſtare, non obſtupuiſſe duntaxat tanta operis arte, verùm etiam manu per auerſas plumas ducta, veritatem explorauiſſe. Nequibat enim adduci, vt crederet auium pennas ita ſimul coniungi poſſe, vt tam luculenter Diui illius imaginem ad viuum exprimerent. Philippo Hiſpaniarum Principi aiunt præceptorem ſuum plumariorum operum quorundam typos donauiſſe tanta induſtria factorũ, vt dum Princeps ille patri ſuo nempe Regi Catholico illos oſtendiſſet, hic admirabundus pronuntiauerit, nunquam ſibi alias tantæ exiguitatis viſas fuiſſe imagines, in quibus tanta operis excellentia conſpiceretur. Cæterùm eiuſcemodi imagines teſte, quẽ paulò antea nominauimus, Acoſta apud Meſſicanos, & Paſſarinos optimę fiunt, & quæ reliquis præferuntur. Iam verò præter imagines varia præterea alia ex pennis Indi, vt diximus, conficiunt, maximè Regum, & principum ornamenta, item templorum, & idolorum. Nam & ipſis eiuſcemodi opera in ſummo honorum gradu habentur. His nimirum ſeſe exornant, maximè Principes, & hi potiſſimùm, cùm ad bellum proficiſcuntur, vt in apponendis iconibus apparebit; quinimò gladios ſuos, clypeos, atque alia ijs arma ſua condecorant. Americanos tradit Teuetus, quando victores è prælio domum reuertuntur, pennis varijs ſeſe cohoneſtare, ſed nunquid etiam plumatilibus veſtibus ſeſe induant, non addit: at hoc ſaltem probat, eos populos, quod pariter omnes, quotquot de Indijs ſcripsêre, ſæpius repetunt, pennas alitum in ſummis habere delicijs: atque idcircò noſtratibus eò aduectis pro ſingulari munere varias pennas, atque ipſa opera plumaria obtuliſſe legimus: Sic Mazuma Rex Ferdinando Corteſio gratificaturus præter alias innumeras opes, etiam opera quædam plumaria donauit. Regi Catholico etiam memorant Regem Perſarum muneris loco pulcras diuerſarum volucrum pennas in duodecim faſciculos colligatas, quas inter nonnullæ planè erant aurei coloris, tranſmiſiſſe. Memini me, cùm Romæ eſſem, in muſæo percelebri illuſtris ac patritij ordinis viri D. Thomæ Cauallerij, cuius poſtmodum neptim magnificus D. Iulianus Griffonius Sororis meæ filius in vxorem duxit, clypeos vidiſſe elegantiſſimè eiuſcemodi plumario opere elaboratos, condecoratosq;, qualibus nempè Principes Indorum ad bellum euntes vti diximus. Ad quos vt regrediatur oratio noſtra, certo adhuc certius eſt nihil illis pretioſius, delectabilius, gratiusq;, atque in maiori æſtimatione extitiſſe, quàm eiuſmodi plumaria opera, quibus deniq; non ſe duntaxat, ſuoſq; Sacerdotes in præcipuis idolorum ſuorum feſtiuitatibus, celebrationibuſq;, verùm ipſa etiam idola inſtruebant, tanquam ornamẽto, quod omnibus alijs præcelleret. Vitzilipuztli, quod præcipuum ac honoratiſsimũ Meſſicanorum idolum eſt, teſte Ioſepho Acoſta à plumis nomen meruit: ſignificat enim Indis id nomen feneſtram reſplendentis pennæ. Erat ſiquidem pennis præcipuè adornatum. Cui ſacrificaturæ etiam virgines brachia ſua Pſittacorum pennis decorabant, Tezcatlipuca (eſt alterius Meſſicanorum idoli nomen) armillas habebat ex auium pennis mirificè fabrefactos: In huius quoque Dæmonis rogationibus, puelli puellæq; coronati incedebant, pedibus, brachijsq; plumario opere cohoneſtatis. Poſtremò ipſe ſacerdos Topilzin illis vocatus, qui nimirum viuos homines illi dæmoni mactabat, plumea corona erat coronatus: adeò vt plumas auium, operaq; inde confecta in ſummo honoris apice Indis ſemper fuiſſe iam ſatis conſtare arbitremur. At quid ſi quis eiuſcemodi dicat idolorum, templorumq; (nam & hæc plumario opere apparabant) ornamenta à Sacro Hebræorum ritu promanaſſe, & poſtmodum ab Indis,

D. Hieronymi imago ex plumis auium cõfecta admirabilis.

D. Franciſci imago, ex plumatili opere cõſtructa.

Imagines excellentiſſimæ ex auiũ plumis apud Regem Hiſpaniarum, & Indiarum Philippũ.

Plumatili opere Indi templa, & idola exornant.

Plumatilia opera multa Corteſio donata à Principibus Indorum.

Idolũ Mexicanorum plumatili opere adornatum.

Sacerdos Topilzin, corona plumea perornatus.

dis, quem Deo vero honorem tribuere debebant, ad nefaria illa sua idola transtulisse? Deum namque Patrem[d] sacra testatur historia, cortinas tabernaculi, quod sibi exædificari præcepit, plumario opere variatas fieri voluisse. Sed hunc locum diui interpretes, longè aliter atque quidem optimè intelligunt. Veruntamen solus doctissimus aliàs Caietanus, D. Hieronymi versionem carpens, & clariùs dictum fuisse credens, si opere polymitario transtulisset, non parum hallucinatur: siquidem polymitarium opus ab opere plumario[e] sacra pagina disertissimis verbis distinguit; quemadmodum hoc loco: *Fecit & velum de hyacintho & purpura, vermiculo & bisso retorta, opere polymitario varium, atque distinctum.* Et paullò post: *Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, bissoq; retorta, opere plumarij:* Sed & antecedenti capite eiuscemodi operarios distinguens Moses, ait: *Ambos erudiuit sapientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij, ac plumarij de hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto & bysso, & texent omnia.* At hîc operæpretium est indicare, quid D. Hieronymo plumarium opus, ac polymitarium sit, vt à pio lectore eiuscemodi confusio euitetur. nam ea sacra pagina, vti diximus, clarè distinguit. Opus nempè polymitarium pictorum est, non item plumarium, at textorum, qui operantur interserendo diuersa filo. Pluma enim Hebræis idem sonat, ac Latinis acus. De qua re, quia huc non pertinet, lectorem ad Alphonsi Tostati commentaria, qui abundè de distinctione horum agit, amandamus. Hoc interim obiter adiungentes ex eiuscemodi etiam plumario opere, hoc est, acu intersuto subsellium Iustiniani Imperatoris fuisse exornatum, de quo ita[f] Corippus Africanus canebat.

> *Auratum scandens solium, sedemq; paternam,*
> *Constructam plumis, pulcrisq; tapetibus altam.*

[d] *Exod. cap. 26.*

Polymitarium opus quid.

[e] *Exod. cap. 36.*

Pluma idē quod acus apud Hebræos.

[f] *Lib. 2. de laud. Iustin. Aug. minoris.*

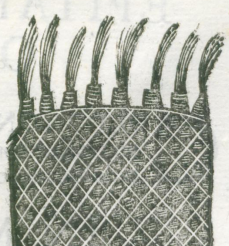
Nobis enim de Indicis operibus hîc agendum erat, quibus tanquam pro epilogo cucullorum duorum, siue capitiorum, quæ Antonius Gigas, elegantissimus Poeta, vir vitæ probitate conspicuus, rerumq; naturalium peritissimus, at immatura iampridem morte nobis ereptus, in musæo suo reseruabat, descriptionem, necnon icones adiungemus. Prior cucullus quatuor dodrantes, & palmum erat longus; duos fermè latus: Pars supina, qua caput portantis tegitur, ex pennis erat mollioribus, exilioribus, quales in Psittacorum capitibus conspiciuntur: Quibus ceruix operitur, pennæ, videbantur esse è dorso: quemadmodum quæ subsequebantur, ex cauda & alis. Erant autem omnes supra rete quoddam ex gosypinis filis castanei coloris intertextæ, quibus nimirum pennarum calami inferius reti alligabantur eo modo, quo ipsa pictura demonstrat. Totus cuculli color erat coccineus elegantissimus. Alter longè diuersæ erat figuræ, alteriusq; coloris, totusq; ex tenuioribus, minoribusq; plumulis, necnon maiori industria elaboratus. Hic enim singulæ plumulæ singulis ligneis præsepiolis, vti ex icone apparet, tam constrictè inseruntur, tamq; compressè, vt textæ videantur. Talia verò præsepiola tam sedulò complicantur, vt quasi in binas partes secta diceres, & è media veluti sectione singulas plumas tenuissimo filo inclusas enasci. Omnes autem plumæ luteæ, atque quodammodo plumis, quas Rhamphastos seu Pica Bressilica in pectore gerit, similes. Tota insuper textura in hoc, quàm in priori, longè densior erat, æmulabaturq; velum illud, quo matronæ nostræ domi vtuntur. Luteis plumis purpureæ aliquot immixtæ, totam texturam pulcherrimam reddebant.

Cucullorū duorū descriptio ex plumis factorum.

Priorem subsequentium iconum esse hominis syluestris plumario cucullo induti Antonius Gigas arbitrabatur, alteram quam secundo loco dabimus, reginæ Insulæ Floridæ.

PROVERBIA.

Senex Psittacus negligit ferulã.

NON absimilis illi, *Senis mutare linguam*, de Psittaco paræmia vulgò iactata est. *Senex Psittacus negligit ferulam*. Diximus enim antè ex Apuleij Floridis Psittaco sermonem nostrum addiscenti, ferrea clauicula (quæ ferulæ loco sit) caput à magistro tundi ob capitis duritiem, eoq; maiorẽ, quò annosior ales est. *Discit autem*, inquit ille, *statim pullus vsque ad duos suæ ætatis annos, senex autem captus, & indocilis, & obliuiosus*. Quæ posteriora verba Apuleius, vt video, à Solino mutuatus est, hic à Plinio. Et quanquam Plinius hæc de Pica, non de Psittaco ea scribat; possunt tamen fortassis huic etiam conuenire: sin minùs, ratio saltem prouerbij non impeditur. Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium; Arbitrium seu libertas auri præferenda aiebat Psittacus caueæ inclusus. Vville gehet fur goldt sagt der Papegeye da sass er im korbe. Est & aliud eorum quibusdam in ore. Er kan klapffen vvie ein Papegaye, idest, Psittaco facundior est, cùm disertissimum quempiam volunt innuere. Nullum enim ex animalibus rationis expertibus articulatiùs humanas voces explicat. Vnde per eius effigiem quidam, hominem eloquentem, qualem Cicero se reperisse negat, olim significârunt. Poëtam bonum eius nomine per tropum, indicauit Martialis, cùm ait:

Prouerbia Germanica.

Psittacus pro eloquẽte positus.

—— Credis hoc Prisce
Voce vt loquatur Psittacus Coturnicis.

Vnde hoc etiam natum est adagium:

Alia voce Psittacus, alia Coturnix loquitur.

Vbi Coturnix indoctum, è contra Poëtam Psittacus notat.

Coturnix ꝓ indocto posita.

HISTORICA.

Apsephas, seu Psaphõ Deũ se esse quomodo fingat.

APSEPHAS, quem alij Psaphon vocant, Rex Libiæ, cùm vir esset perditissimus, & omni scelerum obscænitate contaminatissimus, viam excogitauit, qua non modò se expurgaret infamia, sed diuinos etiam honores post mortem assequeretur. Psittacos enim magno numero in seductum penetrale inclusit, quas cicuratas, nemine conscio docuit canere Μέγας Θεὸς Α'ψεφᾶς, id est, Magnus Deus Psaphon: mandauitq; moriens, vt penetrale illud nulla interposita mora, disiectis fenestris patefieret, quo peracto, atque ita prouolitantibus vrbem totam, & totum agrum hac voce Μέγας Θεὸς Α'ψεφᾶς, complẽtibus factum est, vt Deus creditus, & templa sacra illi instituta fuerint. Simile quid legimus de Hannone Carthaginensium Duce, qui etiam aues (crediderim Psittacos aut Picas) alebat, atque hæc verba docebat: Hanno Deus est.

Hãno Carthaginẽsis Deum esse se fingit.

EPITAPHIA ENCOMIASTICA
Ouidij, & Statij, de Psittacis.

COLOPHONIS, & velut corollarij vice adijcere lubet Psittaci à maximis Poëtis non exiguo honore celebrata Epitaphia, quòd & scitu digna, & lectu iucunda multa de hac aue contineant. Ouidianum primum tale est.

L. 2. Eleg. 6.

IN MORTEM PSITTACI.

Psittacus Eois ales mihi missus ab oris
Occidit, exequias ferte frequenter aues.
Ite piæ volucres, & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras vngue notate genas.
Horrida pro mæstis lanietur pluma capillis
Pro longa resonent carmina vestra tuba.
Quid scelus Ismarij quereris Philomela tyranni
Expleta est annis ista querela suis.
Alitis in raræ miserum diuertite funus,
Magna sed antiqua causa doloris Itys.
Omnes quæ liquido celebratis in aëre cursus,

Tu tamen ante alias Turtur amice dole:
Plena fuit vobis omni concordia vita
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phocæus Oresti
Hoc tibi dum licuit Psittace Turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox, mutandis ingeniosa sonis?
Quid iuuat, vt datus es, nostræ placuisse puellæ?
Infelix auium gloria nempe iaces.
10 *Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos;*
Tincta gerens rubro punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulantior ales
Reddebas blæso tam benè verba sono.
Raptus es inuidia, non tu fera bella mouebas
Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce Coturnices inter sua prælia viuunt,
Forsitan, & fiunt inde frequenter anus.
Plenus eras minimo nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi, causæq; papauera somni.
20 *Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ.*
Viuit edax Vultur, ducitq; per aëra gyros
Miluius, & pluuiæ Gracculus author aquæ.
Viuit, & armigeræ Cornix inuisa Mineruæ,
Illa quidem sæclis non moritura nouem.
Occidit illa loquax humanæ vocis imago
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phylacidæ Thersites funera vidit
30 *Iamq; cinis viuis fratribus, Hector erat.*
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ
Vota procelloso per mare rapta Noto.
Septima lux venit, non exhibitura sequentem,
Et stabat vacuo iam tibi parca colo.
Non tamen in tali stupuerunt verba palato,
Clamauit moriens lingua, Corinna vale.
Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet,
Vdaq; perpetuo gramine terra viret.
Si qua fides dubijs volucrum locus ille piarum
40 *Dicitur, obscænæ quo prohibentur aues,*
Illic innocui latè pascuntur Olores,
Et viuax Phœnix vnica semper auis.
Explicat ipsa suis ales Iunonia pennas,
Oscula dat cupido blanda Columba viro.
Psittacus has inter nemorali sede receptus
Conuertit volucres in sua vota pias.
Ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus
Quo lapis exiguus par sibi nomen habet.
Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro
50 *Ora fuêre mihi plus aue docta loqui.*

In Psittacum Melioris Atedij mortuũ Statij carmen.

PSITTACE lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace linguæ,
Quis tua tam subitò præclusit murmura fato?
Hesternas miserande dapes moriturus inisti

Nobiscum, & gratæ carpentem munera mensæ,
Errantemq́; toris mediæ plus tempore noctis
Vidimus. affatus etiam, meditataq́; verba
Reddideras, aut nunc æterna silentia lethes
Ille canorus habes, cedat Phaëtontia vulgi
Fabula, nec soli celebrant sua vulnera Cygni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens
Connexusq́; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq́; tuo stridentia limina cornu?
Et querulæ iam sponte fores vacat ille beatus 10
Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti.
Huc doctæ stipentur aues, queis nobile fandi
Ius natura dedit; plangat Phœbeius ales,
Auditasq́; memor penitus depromere voces
Sturnus, & Aonio versæ certamine Picæ:
Quiq́; refert iungens iterata vocabula Perdix.
Et quæ Bistonio queritur soror orbe cubili.
Ferte simul gemitus, cognataq́; ducite flammis
Funera, & hoc cunctæ miserandum addiscite carmen.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis 20
Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuêre sub Austro:
Ille salutator regum, nomenq́; loquutus
Cæsareum, & queruli quondam vice functus amici
Non conuiua leuis monstrataq́; reddere verba
Tam facilis, quo tu melior dilecte recluso
Nunquam solus eras; at non inglorius vmbris
Mittitur, Assyrio cineres adolentur amomo. 30
Et tenues Arabum respirant germina plumæ.
Sicaneisq́; crocis, senio nec fessus inerti
Scandet odoratos Phœnix felicior ignes.

Legitur etiam in Psittacum vocalem T. Vespasiani Strozzæ Lib. 6. Eroticon carmen non inuenustum, quod sic habet.

PSITTACE quid frustra misero mihi nuper ademptam 40
Philloroen tanta sedulitate vocas?
Parce precor, parce insanos augere dolores,
Heu periit, quam tu viuere fortè putas.
Parce, meo toties animam de pectore vellis,
Philloroen quoties blandula lingua refert.
Heu periit neque eam spes amplius vlla videndi
Quam propter nobis viuere dulce fuit.
Si sensus tibi, si ratio est, vt habere videris,
Communi tristem te decet esse malo.
Non sum equidem oblitus tibi quæ responsa vocanti 50
Pascentiq́; dapes sæpius illa daret.
Et memini aurato cùm te prodire iuberet
Carcere, porrectam te insiluisse manum.
Atque illinc dulcem memini parcente saliuam
Suxisse illæsis molliter è labiis.
Post vbi diuinæ laudaras sidera frontis
Non homo dicebas, sed Dea Philloroe est.

Prisca salutato si paucis Cæsare verbis
Nigranteis ætas nobilitauit aueis,
Quid sibi facunda fingenti plurima voce
Tam benè, tam doctè Psittace laudis erit?
Laudo equidem, ingenium miror, debere fatemur
Nos tibi, nulla tuis gratia par meritis.
Sed ratio, & tempus fortunaq; lubrica certam
Dant nostris legem, rebus, & eripiunt.
Hac igitur nos causa monet desistere cœpto
10 *Nonnunquam, & placitum flectere propositum.*
Quid loquar, vnde meæ tanta inconstantia mentis?
Quod modo damnâram Psittace nunc cupio.
Fortè meis aliqua ratus es te posse mederi
Luctibus, hos vbi sum dictus adisse lares.
Quodque ita sit cum me tristi mœrore silentem
Vidisti, & multò rore madente genas.
Tu quoque commotus grauiter sociusq; doloris
Ecce pijs lacrymis lumina mœsta rigas.
Functus es officio veri, & prudentis amici,
20 *Nilq; reliquisti, quo mala nostra leues.*
Perge precor Dominaq; tuæ communis vtrique
Semper adorandum nomen ab ore sonet.
Atque vtinam in sæuo pietas tua vulnere fiat,
Tam dulci eloquio Pelias hasta mihi.

DE PSITTACORVM Speciebus.

30 ET PRIMVM DE PSITTACO Maximo cyanocroceo. Cap. II.

EXPLICATIS hactenus omnibus, quæ ad generalem Psittacorum historiam pertinent, tempestiuum est, vt iam singulas eorum species, quas vel viuas nancisci, vel ex missis nobis eorum iconibus haurire potuimus, describamus, ab eo primùm exorsi, qui extra omnem controuersiam omnium, quos hucusque vidimus, maximus est. *Vidi itaque hunc Psittacum Mantuæ in aula* 40 Serenissimi Principis, ac Ducis Vvilhelmi anno 1572. *magnitudine spectabili*, vtpotè cuius corpus Caponem benè saginatum adæquaret. Longitudine erat ab extremo *rostro ad extremam caudam bicubitalis. Rostrum aduncitate sua exactum hemicyclum* componebat, extrinsecus in perfectam dimidij annuli rotunditatem conformatum; palmum integrum longum, quà incipit, semidigito minus crassum, si vtramq; mandibulam commetiaris. *Superioris rostri longitudo* duobus propè digitis inferius excedit, quod inferiore parte deorsum conuexum, ac teres est. *Totum autem nigrum est. Oculi albi, & nigri. Hos ternæ* lineæ nigræ à rostro ad colli initium ductæ, figuram literæ S iacentis repræsentantes in longum succingunt. *Vertex capitis planus, ac viridis. Guttur veluti torquis nigra ambit. Pectus,* 50 venter, femora, uropygium, ac cauda inferior vniuersa crocea. Ceruix superna, dorsum, alæ, ac caudæ pars superior amænissimo colore cæruleo vestiuntur. Cauda binos plus minus dodrantes longa. Crura breuissima, tibiæ crassæ, fuscæ, vt & pedes, digiti longi, admodum magnis, aduncis & nigris vnguibus armati. Haud ita diu est, quod huius ipsius Psittaci imaginem, quam alioquin ante annos plurimos ad viuum per pictorem Principis Mantuæ depictam habebam, Reuer. admodum, & illustr. D. Dionysius Ratta Rom. Rotę auditor mihi pro sua humanitate dono dedit, cum succincta admodum eiusdem historia, quam quod ad Psittaci naturam cognoscenda vtilissima sit, totam hîc apponere nõ grauabor. Pulcherrima auis ista Illustris. D. Sforzæ S. Floræ Comiti, exercitus Pontificij in Galliam, in subsidium Regis Caroli IX. aduersus hæ-

Magnitudo.
Rostrum.
Oculi.
Vertex.
Guttur.
Color toti⁹ corporis.
Cauda.
Crura.
Pedes.
Dionysius Ratta mihi Psittaci iconem donauit.

reticos anno 1569. missi supremo Duci, ab aulæ regiæ quodam asseclа pro munere raro atque exotico donata fuit, vt quæ paulò ante illum annum ex India occidentali à Gallis Britonibus fuisset apportata. Et quamuis Psittaco per omnia esset simillima, proq; eo ab omnibus passim haberetur, quidam tamen Coruum esse arbitrabantur, eo forsan argumento ducti, quòd vocem ederet grauem admodum, & raucam, statura præterea esset grandis, quòd rostrum adeò robustum haberet denique, vt nullo persicorum, atque amygdalorum ossa, aliaq; non minus dura confringeret, muros latericios excauaret, ligna, ossa, aliaq; similis duriciei corpora rumperet, finderet. Nullum vnquam verbum, aut vocem articulatam proferebat, preterquam hanc quæ ei apud Gallos nomẽ fecit, Parroquet, quam reddebat, si qua re opus sibi esse homines admonitos volebat. Quotidianus eius cibus erant amygdala, nuces iuglandes, panis, caro. Semel singulo die bibebat, idq; instante vespera. Quod si alius quispiam fructus, vt sunt poma omnis generis, ei obijcerentur, extemplò rostro dissectis, seminum intima loculamenta vestigabat, & his nucleos quantumuis minimos, ac seminula miro delectu, & auidè euellebat, edebatq; reliqua carne aspernata. Notis, & familiaribus adblandiebatur, rostro linguaq; contrectans; ignotos è contrà fero admodum morsu impetebat. Ante annos plus minus decem, eo ferè tempore, quo D. Franciscus Sforza Comitissæ S. Floræ, quæ hanc auem semper penes se habuit, aluitq;, filius in Cardinalium numerum cooptaretur à Pontifice Maximo Gregorio XIII. oua peperit, uix nostratum Gallinarum minora. Rarò aut nunquam ferè, atque si aliquando cogeretur, statim in arborem murumvè quempiam quieturus deuolabat, aut etiam humum ipsam. Priusquam autem in pedes sese constitueret rostri summitate descensus impetum excipiebat, quo pedum infirmitati suppetias ferret, quorum quidem, & rostri simul opera in quamcunque altitudinem tàm sursum, quàm deorsum ascendendo, & descendendo, veluti proreptabat; si modo aliquid dabatur, quo apprehensio niti, atque gradum promouere posset. Hyberno tempore loca affectabat calida, & ab hominibus frequentata, quorum societate supramodum afficiebatur: Aestiuo autem aquis se frequenter immergebat, aut pluuiæ exponebat, donec totus maderet, At à madore frigore correptus, ac tremebundus ad solem, vel focum calefacto, & exsiccato corpore meliùs habebat. Paulò antè verò, quàm moreretur, pedum ægritudine, seu podagra correptus, si fortè ingruentibus doloribus in pedes stabat, cespitabat, ac prolabebatur, & per octauam horæ partem lamentabiles, & altissima voce clamores edebat, qui vehementi ipsum per id interuallum dolore torqueri manifestò indicabant, quo etiam tandem extinctus est, mense Februario anni 1592. in atrio antè memoratæ Comitissæ, ea ipsa, nec non Illustri Cardinale suo filio præsentibus ac astantibus, qui à prandio clamore auis ob ingruentes dolores exciti, accurrentes vitam cum morte commutare viderunt. Hactenus ergo de hoc omnium maximo, quos vidimus Psittaco. Huic similem alium vidi apud Illustrem D. Ioannem de Biron Marchionẽ Puisanij Regis Gallorum Henrici IIII. ad Pontificem Maximum Sixtum Quintum, Legatum, dum Romam Bononia proficisceretur. Tertius denique huius generis mihi visus est Bononię, quem soror Illustriss. Cardinalis Alexandrini habebat anno 1581. Dici potest hic Psittacus cyanocroceus, & in regno Coulan noui orbis gignitur. Allo in Mexico dicitur, & Guauamaia.

Margin notes: Cur coruus quibusdã putatus. — Vox. — Cibus. — Potus. — Oua. — Ascensus & scansio. — Morbus quo interijt. — Ioan. de Biron March. — Allo. Guauamaia.

DE PSITTACO MAXIMO ALTERO. Cap. III.

ALIVS reperitur Psittacus, apud eundem Serenissimum Mantuanum Principem mihi visus, superiore nihilo minor, eademq; longitudine, sed corpore, vt videtur haud ita crasso. Hunc nuperrimè mihi tanquam auem insolentem Florentia misit celeberrimus Hieronymus Mercurialis, vir incomparabilis doctrinæ, & singularis in me humanitatis. Rostrum ei, quàm superiori breuius, nec longo adeo hamo incuruum, tres propemodum digitos longum, & totidem, qua capiti committitur latum, mandibula superiore alba, inferiore nigra. Albet oculorum regio & tempora. Capitis vertex palmo longior, compressus. Dorsum, alæ incipientes, gula, pectus, venter, femora, deniq; cauda tota supernè pulcherrimo colore puniceo decorantur. Sed & remiges pennæ interiori parte simili colore rubent. Remigum tegetes secundo in alis ordine luteæ sunt, puniceis marginibus, cæruleo velut ocello prope apicem ornatæ. Remigum exterior superficies, & vropygium infernum saturo cæruleo tinguntur. Cruscula breuia ac pedes, digitis oblongis, vncis unguibus armatis composita, fusca, seu cineritio obscura.

Margin notes: Magnitudo. — Rostrum. — Oculi. — Vertex. — Color. — Remiges pennæ.

DE PSITTACO ALBO CRISTATO. Cap. IIII.

Magnitudo. SI non omnes, quos hactenus obſeruauimus Pſittacos, præter deſcriptos, hic quem iam deſcribemus, magnitudine præcellit, ſaltem nihil cedit, præterquam qui ob raram ſpetiem, & admirandam elegantiam omnium oculos in ſe conuertit. Erat olim Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Principis Alexandri Farneſij piæ & venerandæ memoriæ Cardinalis ampliſſimi. Longitudo eius dodrantis cum palmo, pullo Gallinaceo par, ſeu Columbo domeſtico maximo. Longitudinem autem metior à ſummo roſtro ad extremas remiges. Nam ſi caudam commenſurare velimus, duos plus minus dodrantes explebit. Eſt cauda ipſi præter aliorum Pſittacorum morem non rectà in longum extenſa, ſed ſurrecta, quomodo Gallinaceis Gallis ſolet. Roſtrum habet cinereum, ad nigrum vergens, quà capiti committitur, naribus patulis peruium, ac harum medio tuberculo quodam teriti cliuoſum. Lingua lata, rubicunda. Oculi iride lutea, pupilla nigra. Corpus vniuerſum candido plumarum tegmine veſtitur. Capitis vertex plumis grandiuſculis, ſeſquipalmum altis, retrorſum nonnihil incuruis, acuto apice denuò antrorſum reflexis, candidis, denis velut criſta perornatur. Cauda pari pacto in altum ſurrecta eſt plumis dodrantalibus, quales in Gallorum Gallinaceorum caudis conſpiciuntur, frequentibus, candidis. Crura cum pedibus ſublutea ſunt. Vnguiculi exigui, vix adunci, nigri. Iconem habes præcedenti pagina.

(Marginalia: Cauda. Roſtrum. Lingua. Oculi. Color. Vertex. Crura. Vngues. — line numbers 10)

DE PSITTACO VIRIDI, ALARVM coſta ſuperna rubente. Cap. V.

Magnitudo. Roſtrum. ALBO, & criſtato Pſittaco nihilo minor, ſi non maior eſt hic, quem nunc delineatum damus. Eſt enim dodrantem, & digitos penè ſex longus, Columbi domeſtici maximi, vel Pullaſtri anniculi corpulentia. Roſtrum ſuperius extremo nigrum, pòſt ſubcæruleum, reliqua rubicundum; inferius verò album. Oculi iride crocea, aut potiùs rubente, pupilla nigra. Vertex luteus. Corpus reliquum totum viret, parte quidem prona flaueſcente ac diluto, alis verò, & dorſo ſaturiore virore, & qui in maxima, & extrema penna remige ad cæruleum nonnihil tendat. Coſta ſuperna alarum tantùm rubet, vti & cauda eaq; breuiuſcula, parte inferiore ad latera rubra in longum macula inſignitur, ſupernè verò flaueſcit. Tibiæ & pedes ſunt colore cinereo. Vngues non tamen ita adunci, nigricantes. Iconem proxima pagina dabit.

(Marginalia: Oculi. Color. Alæ. Cauda. Tibiæ. Vngues.)

Psittacus viridis, alarum costa superna rubente.

DE

DE PSITTACO POIKILORINCHO. Cap. VI.

Magnitudo. Roſtrum. Vertex. Color corporis. Alæ. Cauda. Pedes.

PSITTACVS hic, cuius iconem proximè ſubijcimus, inter mediocres magnitudine facilè principatum obtinet. Eſt enim longus duos dodrantes, non Gallinâ minor. Dono mihi datus fuit à nobili S. Stephani equite Florentino dicto Bans, & anatomiæ ſubiectus, qui certè non vulgarium rerum, vt in generali tractatu demonſtrauimus, materiam nobis præbuit. Longus erat ab extremo roſtro ad vltimam caudam binos, vti dictum eſt, dodrantes. Roſtrum ſuperius in ſuperiori parte ex viridi ad cæruleum, ad latera colore ochræ, in cuius extremitate macula tranſuerſalis candida percurrit: inferius roſtrum circumcirca coloris plumbei, in medio luteſcentis. Vertice plumulis aureis, ſeu luteis ornatus. Cætero pleroq; corpore vireſcebat, dorſo obſcuriùs, dilutiùs pectore & ventre, interlucente luteo, radicibus vbiq; cinereis. Remiges parte exteriore, ventrem verſus, initio virides, paulatim in colorem ſubcæruleum, ſeu amethyſtinum, purpureumvè potiùs terminabantur, nigra cætera. Secundæ in ordine longiſſimæ totæ luteæ erant. Quæ medijs fermè alis conſpiciebantur, ad principium latere exteriore, quod ventrem reſpicit, primùm viridi, dehinc miniaceo obſcuro, inde viridi, poſtremùm apice ipſo partim violaceo, partim nigro viciſſim variabant. Cauda duodenis inſtructa pennis, quarum quæ è latere ſunt, vtrinq; quaternæ, qua enaſcuntur, initio ſui primùm virides erant latere exteriori, luteæ interiori, inde rubeo, coccineove colore, tertio ordine denuo viridi, poſtremo luteo variegatæ. Reliquæ quatuor mediæ totæ virides, at fine ſui nonnihil lutei habebant. Pedes plumbei, quaterni digiti, bini antè, retrò totidem, vt in Picis Martijs, interiores quidem exterioribus multò breuiores. Vngues, vt rapacibus, adunci. Tibiæ breuiſsimę, nempe inter poplites & talos, digitum longæ, ſed craſſiuſculæ. Iconem habes pag. 671.

DE PSITTACO VIRIDI, Melanorincho. Cap. VII.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color toti' corporis.

ALIVD reperitur Pſittacorum genus mediocris magnitudinis, quod à roſtro nigro tanquam à præcipua nota cognominare licet. Longus eſt hic dodrantem & palmum. Roſtro, vt reliqui, craſſo, at nigro toto. Ad roſtri initium in vertice, & ſub gula color cæruleus ad viridem tendit. Oculi iris croceo ſaturo, pupilla nigra. Caput reliquum & pectus lutea ſunt. Venter inter luteum, & viride ambigit, quemadmodum & cauda ſuperior. Collum, dorſumq; totum cum alis virore pleno tinguntur, adeò ut penè totus vireret, niſi coſta alæ, quà corpori adnectitur, extrema coccineo ruberet, dehinc penna in extremis alis, quà uentrem ſpectant, ſequeretur nigra, remigum deniq; ruberet extrema. Præter hæc & vropygium inferius coccineo rubore tinctum eſt. Pedes fuſci. Vngues nonnihil adunci, nigri. Hunc Pſittacum uiridem melanorinchon a roſtri nigredine appellare libet. Palmum cauda plus minus longa eſt. Huius Pſittaci Iconem habes pag. 672.

DE PSITTACO LEVCOCEPHALO. Cap. VIII.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color toti' corporis.

PSITTACVS Leucocephalus à potiſſima nota dicetur hic, quem ab Illuſtri Comite Rodulpho de Iſolanis Senatore noſtrę vrbis ampliſſimo dono accepi. Dodrantem & digitum unum longus eſt. Roſtrum duos digitos craſſum, album: & pars capitis roſtro continua item alba. Oculi pupilla nigra, iris ferruginea. Vertex & frons, quæ albent, maculis nigris variegata ſunt. Occiput, collum, dorſum, alæ, uropygium ſupernum obſcuro ac pleno uirore tinguntur. Gula & alarũ coſta ſuprema rubore cinnabarino. Pectus ac femora uirent denuò. Pars uentris inter femora & pectus interiecta fuſco ſubrubido, aut eo colore, quem pictorum uulgus terrę umbrę

uocat,

Psittacus Poikilorinchos.

Psittacus viridis melanorinchos.

uocat, insignitur. Alarum latera pennas quasdam, quæ remiges tegunt, easq; extremas cærulas habent, albo tamen nonnihil admixto. Venter postremus uropygio proximus lutescit. Cauda medio rubra, ad latera rubro & luteo, inde cæruleo uariegata est. Pennæ penè omnes extremo apice nonnihil nigrescunt, cætera uirides sunt. Tibię & pedes cinerei. Posset certè hic idem ob multiplicem colorum uarietatem Psittacus ποικιλὸς, id est, uersicolor appellari. Est enim coloribus non paucioribus quàm septem distinctus, quorũ tamen præcipuus est viridis.

Alæ. Venter. Cauda. Pedes.

Psittacus Leucocephalos.

Pſittacus verſicolor, ſiue Erythrocyanos.

DE PSITTACO VERSICOLORE, seu Erithrocyano. Cap. IX.

QVAMVIS superiori Psittaco ποικιλȣ̃ nomen non malè conueniat, maiori tamen iure hic, quem nunc dabimus, id nominis sibi vendicare debet; quòd ijsdem & fortè non paucioribus, quàm ille coloribus, euidentioribus tamen conspergatur, sic toto vbiq; corpore permixtis, vt nullus ferè dominatū obtineat; quamuis cæruleus & roseus, seu rubicundus cęteris collati potissimi videantur, vnde etiam erythrocyanos forsan dici potest. Est hæc auis dodrantem vnum longa, sic satis corpulenta. Rostrum haud ita vt prioribus grande, subnigrum. Caput, collum, pectus cærulea sunt. Vertex capitis summus macula lutea insignis est. Oculorum regio albicat. Pupilla nigra. Iris fusca. Ventris latera sub summis alis lutea sunt. Venter viridis. Femora è viridi albicant. Vropygium luteum est. Summum dorsum dilutè cæruleum est. Alarum tegetes viridi, luteo, roseo promiscuè cōteguntur. Sic remiges & cauda totæ roseo perfusæ sunt. Dorsi extrema pars seu lumborum regio flauescit. Caudæ denique pennæ pauculæ, eæq; virides obtegunt. Crura & pedes cinereo imbuuntur, cætera roseo. Hic fortè ille est, quem in Tarnasari vrbe Indiæ pulcherrimum ac septemplici colore distinctum reperiri Ludouicus Patritius scriptum reliquit.

Nominis ratio. Magnitudo. Rostrum. Color Oculi. Venter. Femora. Cauda. Dorsum. Alæ. Crura. Pedes.

DE PSITTACO CINEREO, SEV subcæruleo. Cap. X.

A POTISSIMO partium colore Psittaco huic, vt & reliquis plerisq; nomen imposuimus. Eum acceptum referimus Illustri D. Peregrino Zambeccaro Bonon. cuiusmodi omnes ex Mina ciuitate D. Georgij Indica adferri aiunt. Est dodrantis vnius & digiti longitudine, Columbæ domesticæ magnitudine. Rostrum totum nigrum: Suprema tamen pars, quam nares perforāt, & membranula, quæ rostrum capiti annectit, candidæ, cuius albedo ad oculorum regionem in ambitum, & paulò infrà extenditur. Corpus reliquum totum vniformi colore cinereo obscuro, seu potiùs æqualiter subcæruleo est, hoc excepto quòd remiges paulò saturiores sint. Vnicam tamen & insignem notam, qua ne reliquis Psittacis, qui penè omnes sunt versicolores, prorsus discreparet, à natura obtinuit, caudam scilicet totam cinnabarino colore. Oculos cingit macula candida: quorum pupilla nigra, iris lutea. Crura & pedes eodem prorsus, quo plumæ corporis colore prædita sunt. Cauda admodum breuis est, & vix vltra extremas alas protensa. Fallitur Bellonius, qui canos seu cinereos omnium maximos esse putauit. Non viderat ipse bicubitales illos aphonos, nisi forsan erythroleucon proximè sequentem dicat, sed hic non canus tantùm, verùm & ruber est.

Nominis ratio. Magnitudo. Rostrum. Color corporis. Cauda. Oculi. Crura. Pedes. Bellonij error.

DE PSITTACO ERYTROLEVCO. Cap. XI.

MERETVR hic ob molem corporis insignem inter maximos reponi. Etenim Caponi etiam grandiusculo par est, longus dodrantem & palmos duos. Caput collumq; crassa. Corpore toto candicat, modicè tamen fuscus, vt cineritius videatur. Rostrum ei nigrum, vnco quàm in alijs longiori. Postrema tergi pars, vropygium, cauda tota, alarum remiges miniaceo tinguntur. Pedes vt reliquis subnigri. De hoc arbitror loquutum Bellonium, quum inquit è Psittacis canos omnium esse maximos. Hic enim reuera canitie quadam totus obsitus est, & magnitudine corporis, vel maximis illis aphonis non cedit, hoc solummodo illis inferior, quòd caudam breuiorem habeat.

Magnitudo. Caput. Collum. Rostrum.

Pſittacus cinereus.

Pſittacus

Psittacus Eritroleucos.

DE PSITTACO TORQVATO MAcrouro antiquorum. Cap. XII.

DESCRIPTIS delineatiſq; iam magnis, (quorum alijs cauda longa erat, alijs breuis) & mediocribus (quibus curta, vel ſaltem non ita longa, vt in ſubſequentibus) nunc minores macrouros, hoc eſt, quibus prolixa cauda eſt, enarrare tempeſtiuum eſt. Inter hos primum illi locum dedimus, qui veluti torque in collo exornatur, cætera viridis. Hic omnium Pſittacorum primus ex India in Europam allatus, antiquis longo tempore ſolus cognitus fuit, nẽpe à temporibus Alexandri Magni ad Neronis ætatem vſque, à cuius exploratoribus, teſte Plinio, alibi quoque, nempe in Gagaude Aethiopiæ inſula conſpecti ſunt. Quòd autem ab antiquis, quorum verba in generali deſcriptione retulimus, non exactè deſcribatur, nos viuis ſuis eum coloribus ad vnguem, & ad naturę imitationem exprimamus. Auis eſt ſeſquidodrantem longa. Roſtro toto miniaceo colore eſt, craſſiuſculo. Iris oculi lutea, pupilla nigra. Caput & corpus reliquum omne viret, ſed collum, pectus, & pars tota inferna, & prona dilutiùs, cætera plenius. A roſtro inferiori ſub mento linea ducitur deorſum nigra ad pectoris vſq; initium, quæ vtrimque ad colli latera abit, donec cum circulo, ſeu torque illo miniaceo, qui poſteriorem ceruicem, & collum cingit, ad latera coeat. Eſt torquis is retrò ad minimi digiti latitudinem, ad latera tamen paulatim graciléſcens. Venter adeo diluto viret, vt flaueſcere penè videatur. Alarum pennæ extimæ, ventri proximæ, obſcuro & fuſco virides, circa medium in ſuperiori parte rubra nota diſtinguuntur. Cauda binos propè palmos longa, è flauo ſimiliter vireſcit. Tibiæ & pedes cinerei ſunt. Vnde haud rectè ſola torque miniacea eum diſtingui Solinus refert, cùm & roſtro rubeat, nec Apuleius extimas virere palmulas verè dicit ob pedes cinereos, niſi aliam huius generis ab ijs deſcriptam arbitremur. De hoc intelligendum puto illud Ouidij:

Tincta gerens rubro Punica roſtra croco.

(Qui Pſittaci, & quando in Europā portati. Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Caput. Torquis. Venter. Cauda.)

DE PSITTACO MINORE MACROuro, toto viridi. Cap. XIII.

LONGITVDO huius par eſt cum proximo, ſed minor corporis moles. Neque enim totus Turdo maior eſt. Roſtro rubro, parte præſertim ſuperna. Acies tamen, & inferna pars è rubro nigricant. Oculi pupilla nigra. Iris rubicunda, & crocea. Corpus reliquum herbaceo virore amœnum, venter tamen dilutiore, ſaturiore remiges. Cauda anguſta penè extremo acuminata dodrantem ferè longa. Pedes huic & tibiæ contrà atq; cæteris omnibus rubicundi, aut carnei. Hic peculiariter Scincialo dicitur in Hiſpaniola noui orbis inſula, in qua reperitur. Italis ob puſillam ſtaturam Parochino, & Gallis etiam, vt vult Bellonius Perroquet, vel potiùs, vt ego credo, petit Parroquet. Vox enim hæc, à qua vniuerſo Pſittacorum generi, quidam nomen indidere, etiam maximis illis, quos bicubitales eſſe diximus, pronunciatur ſola, mutis alioquin, & nomen tantùm ſuum à natura ſonare doctis. Hoſce longioribus caudis Indos Sciaſibi indigitare aiunt.

(Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color. Venter. Cauda. Pedes. Scincialo. Parochino. Petit Parroquet. Sciaſibi.)

DE PSITTACO ERITROCHLORO Macrouro. Cap. XIIII.

PSITTACI huius iconem Iaponenſium reguli Gregorio decimotertio, ad quem obedientiam ſuam, ſuorumq; monſtraturi venerant, pro ſingulari munere inter alias auium illarum regionum icones obtulerunt, vti ex Illuſtriſſimo Marchione D. Cæſare Fachinetto, ampliſſimo noſtræ vrbis Senatore intellexi, qui eas à patruo ſuo Innocentio Nono Pontifice Maximo dono acceperat. Pſittacus iſte inter mediocris magnitudinis Pſittacos enumerari debet. Longitudo enim cum ſuperiori fermè par, at color diuerſiſſimus, vti ex collata vtriuſque

deſcriptione

Psittacus torque miniaceo.

Psittacus minor viridis.

deſcriptione patebit. Verticem habet planum: roſtrum admodum exiguum, quale in nullo altro Pſittacorum genere reperias, nam inferius etiam aduncum. Tota auis quatuor tantùm coloribus prædita, quorum potiores ſunt viridis & ruber. Etenim dorſum totum, ceruix, vertex, ac alarum pennæ veſtitrices impensè admodum virent, præterquam ad latera ſuperiora, ad

Pſittacus eritrochlorus macrouros.

scapulas nempe, vbi pennæ superiores cæruleæ sunt. Remiges omnes duabus exterioribus, quæ virides sunt, exceptis, intensè sunt cæruleæ. Omnes verò alarum pennæ tam remiges, quàm vestitrices scapos habent albos. Pupilla erat nigra, iris rubra. Rostrum rubeum, leniter admodum aduncum. Mentum ferrugineum ad subrubrum quodammodo vergens. Retro, & ante oculos, macula cærulea est. Pectus totum & venter colore rubeo mineaceo, quorũ pennæ in extremitatibus lineolis per longitudinem ductis insigniuntur. Cauda corpori comparata longissima, vt quæ toto corpore longior est. Eius autem pennæ, quæ cæteris duplo maiores sunt, virescunt, & scapos habent albos: inferiores admodum rubræ, scapos nigros. Tibiæ & pedes sunt nigerrimi.

DE PSITTACO ERITROCHLORO Cristato. Cap. XV.

HIC quoque Psittacus in minoribus reponendus est. Alis erat, cauda ac crista coloris rubri, cætera viridis. Cristâ referebat Psittacum cristatum Illustrissimi Cardinalis Farnesij, cuius antè quoque iconem exhibuimus. Oculos habebat pulcherrimos, pupillam nigram, iridem rubram. Crista ex sex pennis constabat, tribus maioribus, & minoribus totidem. Iconem hanc eidem D. Antonio Giganti, cuius paulò antè memini, acceptam refero.

DE ALIIS QVIBVSDAM PSITTACORVM Generibus. Cap. XVI.

ORNITHOLOGVS alia præter hæc Psittacorum genera describit, quorũ vnum erythrocyanum à præcipuis, quibus conspicitur, coloribus cognominat ac huiusmodi esse tradit. Parte, inquit, supina rubet, alis superius in flauo viridibus, cæterò cæruleis, cauda partim rubra, partim cærulea. Caput cum collo vndiq; rubet, nisi quod color candidus circa oculos est. Cauda, quantum icon ab eo posita indicat, ei est longa, & duplo ferè corpore reliquo prolixior.

Erythrocyanus Ornithologi. Color. Caput. Cauda.

Huic simillimum per omnia alterum ponit, in hoc tantùm discrepātem, quòd per medium alarum plurimùm flaui coloris habeat, nonnihil etiam in cauda. Vnde eum erythroxanthum appellat. Cærulei enim multò minus quàm alter habet. Psittacis è Bresilia, idem inquit, collũ, alæ & dorsum viridis ferè sunt coloris, sed dorsum ad cæruleum inclinat. Cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent. Caput cinereum est, venter coloris flaui.

Erythroxãtus.

Bohemicum Psittacum in Germania quidam appellant eum, qui viridi, luteo, roseoq; coloribus in cinereo depictus est.

Psittacus Bohemic⁹.

Captam aliquando scribunt in Hispania, loco nuncupato Viadagola auem quandam magnitudine Fringillæ, rostro nigro, adunco: capite, collo viridi: vertice vt in Garrulo Bohemico crista insignito; alis cæruleis, extremo tamen nigricantibus: vropygio ferrugineo, extremo præsertim, vt & ventre inferiore, albis femoribus, pedibus nigris, digitis quaternis, binis antè, retrò totidem, quemadmodum Picis. Hanc cùm exactè contemplor, non alio reducere mihi, quàm ad Psittacos posse videor. Etenim si rostri aduncitatem, colorum varietatem, si pedum structuram, & reliquas eius conditiones penitiùs introspicias, Psittacum esse non temerè putabis. Neq; mihi staturæ obstat paruitas, cùm rerum Indicarum scriptores reperiri etiam Psittacos non minores Passere, vno ore attestantur. Atque istæc hactenus cùm in genere, tùm in specie de Psittacis à nobis obseruata, dicta sufficiant. Iam ad Coruini generis aues properamus.

Finis Libri Vndecimi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Duodecimus.

Qui est

DE CORVINO GENERE, ET DE ALIIS NONNVLLIS Auibus, quibus rostrum durum, ac robustum est.

DE CORVO. Cap. I.

Ratio cur de Coruo agatur.

QVVM Picos ob maximam, quam cum Psittacis connexionem habent, proximè subnectere meditaremur,& ad id nos accingebamus; en suo crocitatu Coruus mussitans, de haud leui iniuria sibi illata conqueritur, quòd hactenus loco eo,& honore,quem tamen naturæ quadam prærogatiua non ante Picos solùm,sed & ante Psittacos multis de causis merebatur,deiectus sit. Nam etsi rostro adunco careat,rapax tamē est, aut saltem ad rapacium naturam quàm proximè accedit. Vtpotè qui cōmuni cum Aquilis,& Vulturibus,nempè è cadaueribus mensa vtatur,atq; hęc auidè consectetur,cùm Psittaci è contrà frugibus potiùs,& fructibus,quàm carne gaudeant. Imò verò viuas etiam nonnunquam auiculas,vt Alaudas, & Passeres captas iugulat,& ad venationem sæpenumerò non minore docilitate, & vtilitate, quàm quiuis fortè Accipitrum,instituitur. Miluo præterea inter rapaces non infimæ classis aui,ferocia,aut robore non cedit,taurum,& asinum impugnare audet, lepori terrorem vel sola voce incutit. Tanti verò apud Veteres fiebat Coruus,vt per eum,haud secus ac per Iouem suum iurarent, vt patet ex hisce [a] Aristophanis verbis. ὅταν ὀμνύῃ τὶς τὸν κόρακα, καὶ τὸν Δία, id est, *quando iurabit aliquis Coruum, & Iouem*. Coruus itaque non dictas tantùm ob rationes,dignitate, cùm Psittacis, & Picis; tùm & alijs plerisque auibus præcellit; verumetiam quod apud veteres Ethnicos longè honoratior esset,ob insigne augurij priuilegium,quod tam voce, quàm volatu facere credebatur,adeoq; futura plurima prædicere,vt vati eum Apollini,& ipsum vatem consecrârint,& Phœbeium oscinem haud vulgari dignitatis testimonio appellârint. Quinetiam Coracina sacra, de quibus legimus apud [b] Diuum Ambrosium, verisimile est ea intelligenda esse, quæ in Coracis honorem solita essent celebrari. Neminem enim commentitiorum illorum Paganismi Deorum Coraca vocatum fuisse,legimus. Sed nonnè hæc adorationis quædam species est, à Populo Romano orbis Domino publica funeris pompa à morte efferri, quod etiam Imperatoribus quibusdam haud contigit? An maior vnquam apud aliam gentem honor exhiberi potuit? Tanti fecêre & tantoperè mirati fuêre omnes auis huius ingenium, quo tamen pollere eum quispiam vix existimet. Sunt enim qui stultum eum nominârunt, licet haud sine iniuria. Nam etsi stolida auis,& amusa videatur, reuera tamen aliter sese res habet, alij vilem vocant,vt Faustus:

Hoccine de vili sortitus præmia Coruo:

Quibusdam despicatus contemnitur, vt Scaligero:

Cui ipsa cæli comparata maiestas
Putetur, esse despicacior Coruo.

Victus Corui.

Corui docilitas.

Audacia.

Honos.

[a] *In auibus.*

Cur Apollini sacer.

Oscē Phœbeus.

Sacra Coracina.

[b] *In Epist. D. Pauli ad Romanos.*

Corui publicum funus.

Coruus iniustè stultus dictus, & vilis.

Verùm

Verùm ipsi hæc epitheta ideò potissimùm attributa iudico, non ob ingenij ignauiam, aut stupiditatem, sed quòd funestus semper habitus sit, cùm quòd mortem suo augurio prædicere crederetur, vt plurimùm, tùm quia cadauera auidissimè consectari solet. Neque id ingenij dexteritati quicquam detrahit, quod [c] Plinius tradit ad tegularum similitudinem deceptos imagine aduolasse. Id enim maximam picturæ illius (loquitur de ludis Claudij Pulchri, in quibus Fenestella Elephantos primùm pugnasse author est) admirationem testatur.

Corui auguria funesta.

[c] *L.35.c.4.*

AEQVIVOCA.

10 CORVVS ante omnia sidus cæleste est. Authores Astrologiæ, Aratus, Cæsar Germanicus, Tullius, Bassus, Ruffus, Hyginus tres imagines, Hydram, Craterem, & Coruum, quibus vna ratio sidereæ sublimitatis assignatur, in vnam fabulam collegêre. De his ita Aratus: *Præterea quoque, inquit, aliud eminus voluitur sidus, id verò viuo simile longè volutatur, atque et caput, sub medium cancrum pergit, volumen verò sub corpus Leonis. Cauda autem pendet super ipso Centauro. Porro medio volumine Crater, extremo autem insidet simulachrum Corui spiram mordenti simile.* Horum postremã partem hisce [a] Cicero versibus reddidit:

Coruus sydus cæleste

In medioq; sinu (nempe Hydræ) *fulgens cratera relucet,*
Extremum nitens plumato corpore Coruus
Rostro tundit, &c.

[a] *In Frag. Arat.*

20 Complectitur binis omnia versibus [b] M. Manilius:

Squammea dispositis imitatur lumina flammis
Et Phœbo sacer ales & magno gratus Hiaccho
Crater, &c.

[b] *Lib.1.c.4.*

Hydra verò cum Coruo & cratere 41. stellis constare dicitur. Ortus eius est chronicus 4. calendas Octobris. Sita sunt hæc signa in parte cæli Australi. Causam verò ob quam Coruum cratera tenentem in astra retulerit Apollo, hoc carmine prolixè [c] Ambros. Nouidius docet:

[c] *In Fastis.*

Postera mendacem lux promet ab æthere Coruum,
Qua sacer est crater, qua ferus anguis erit.
Forte Dei iussu Noë deduxerat alnum
Mersaq; ab iratis terra madebat aquis.
30 *An placata ira est, dubitat dum numinis, vndæ*
Signa refer nobis, i nigra dixit, auis.
Dixit & è summa patefecit puppe fenestram,
Illa hac egrediens iussa secuta, volat.
Sicca erat innumero, sed tecta cadauere tellus,
Fit mora, Chaonidem tunc quoque mittit auem.
Protinus hæc ramum felicis gestat oliuæ,
Serus adest Coruus, se soluitq; mora,
Ver erat, & lactens pallebat in arbore ficus
Quum pater huic iam me fallere quæris, ait?
40 *Es quod aquæ signo mihi factus perfide mendax*
Pœna tibi, vt par sit, vere sititor eris.
Firmat dicta Deus, senis & dum facta procurat
Fama hic cum multis sit tibi Coruus ait,
Dixerat ille polo, qua Crater stabat & anguis
Fabula quo caderet sidere sculptus erat.

Verùm sacra nostra prophanis Ethnicorum figmentis admiscere, quod Nouidius fecit, mihi non arridet. Ideò fabulosæ rei, fabulosam quoque expositionem, vt similes labra lactucas habeant, assignandum reor, quam ex [d] Thoma Radino Placentino dare libet:

[d] *Cap.4.Syderal. Abyss.*

Numina sacrifico ritu placare tonantis
50 *Phœbus amans: Coruum ferre iubebat aquas.*
Concitus ille abijt,
Et fontem vitrei petens fluoris
Conspicit ficus, sed acerbiores,
Quas cupit: at mens
Hortatur Domini iussa modo impleat,
Hoc votum modo compleat.
Sic tandem superat fœda libido
Maturasq; moratur,

Ingluuies volucris cruciat Deum
Sacraq́, capta alijs perficit vndis
Distentus aquas detulit aurea
Mitenti & patera.
Hæc omnia spernit,
Mentis Apollineæ furor ingens
Cocta quoque tempore ficus.
(Quod sit pœna) sitim tradit Coruo, & lumine postquam
Sidereo induit: hinc beatum
Pateram locauit: vndis
Suauibus implens: pocula quæ vetent,
Hinc statuit fauces hydræ feras.

Hanc fabulam idem Thomas moribus applicat hoc pacto:

Sic pompas qui oderit ob studium
Phœbo famulans; & temnat aquas
Quæ modesta lætitia
Ingenium lassum consolidant
In studijs maturescentibus ex labore arescit
Hic tamen ad cælos tollitur, tenebris
Pulsis flammidis ætheris ignibus
Amplius hic non labor
Non mollia, non fames
Non somnus, non impedit angor
Lymphigeri haud opus
Crateris blandæ ope amplius,
Iam regnans hydra polo
Vastis membris
In contemplatu detinet omnia, &c.

Coruus cur cælo locat⁹. Sed vt ad fabulam reuertamur, hanc totam cælo velut insculptam voluit Phœbus. Non enim contentus Coruum cælo locare, sed sitim quoque eius significare voluisse dicitur, & ideò inter sidera cratera constituit, suppositq́; hydram, quæ Coruum sitiẽtem moraretur. Videtur enim rostro caudam hydræ extremam tundere, quod se, ne bibat à cratere prohibeat. Vt autem hanc fabulam concludam quæram cum Scaligero:

Num quæso delirasse Græculum
Quicunque cælo asciuit hydram, Coruum
Epam, capellam, clypteram, aquas, vrsas?

Coruus scopuli nomẽ. Coruus Saxum. Coruus scopuli nomen apud Petrarcham in itinerario, vbi ita scribit: *Non procul habebis contra extremos Ianuenses fines Coruum famosum scopulum, & nomen à colore sortitum*. Saxum significat [e] Plutarcho dum scribit: *Qui peritus esset aquæ inueniendæ & conducendæ (quod de Hercule & multis veteribus narratur,) is profectò non oblectaret se, in aliqua agri extremitate aperiendo fonte, qualis ille subulci est, ad Corui saxum Arethusæ, sed fluminis alicuius perennes fontes propagando ad vrbes castra agros regum cultos, atque lucos*. Corui caput Alchymistæ etiam vocant, qua ratione ignoro, suas quintas essentias. Fluuium item & montem Coruus notat, de quibus ita [f] Blondus. *Pontem*, inquit, *oppidum à Ponte dictum Narem ibi propè fluuium, iungentem prætergressi ad sextum milliarium, inueniunt, Cassiam noui nominis oppidum, sed populo frequens atque libertate conspicuum, quòd fluuius attingit Coruus apud altissimum regionis montem, qui & ipse Coruus appellatur, oriundus, & in Narem fluuiũ apud Tripontium castellum defluens, cuius castelli possessionis iurisdictionisq́; causa Nursini Spoletiniq́; crudelissima inter se proximis temporibus prælia commiserunt, in quibus capti superatiq́; concertatoris sanguini & vitæ nullus pepercit*. Est item Coruus vna insularum, quæ Terzeræ hodie nuncupantur, vt tradit [g] Ioannes Boterus. Coruus quoque piscis est, quem Græci Κορακῖνον vocant, penanflexũ, cuius mentio fit apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, vt vulgati codices habent, sed Coracinus piscis legendum, vt ex Geoponicis constat. Ex Oppiani item interprete illud est colligere, qui Coracinum piscem dici ait παρὰ τὸ κόρον τὸ μέλαν, id est, à vocabulo nigredinem significante, vnde etiam trahatur Corax, id est, Coruus. Quare Gaza in hoc mihi cautus fuisse videtur, quòd nunc Coruum, nunc Coracinum verterit, etsi Hermolaus & Volaterranus secus scribant, quòd videlicet Κορακῖνος ἀπὸ τῶ Κορὰς κινεῖν, id est, à frequenti oculorum motu, non à κόραξ dicatur. Gazæ certè assentior Coracinumq́; puto eum, quem alij appellant Coruũ: est enim gibberosus Coruus, latus proportione sua, squãmosus, quæ omnia Coracinis congruunt. Huius piscis carnem Lucilius Poeta innuit

Margin notes: [e] In Lib. vt Philosoph. Principibus conuincat. — Coruus Alchimistarũ. — Coruus fluuius. — Coru⁹ mõs. — [f] In Vmbriæ descript. — Coruus insula. — [g] In suis relationibus. — Coruus piscis. — Palladius correctus.

Line numbers: 30, 40, 50

thynno

thynno deteriorem. Nam *thynno*, inquit, *capto Coruum excludunt*. Hunc Nili accolæ, in quo frequens degit, Pellin vocant, & qui media ætate ſunt, Milloy; Miluago [h] Plinio, & Coruus, Miluus Saluiano, ſaperda Athenæo; Plateſtachos, Coruulus, Narbonēſibus vulgò Corb. Auis item eſt Coruus marinus Ariſtoteli à Phalacocorace diuerſa, eſtq; genus, vt videtur, Mergi maius, Magone & Mergone Italis, Cormorunt Gallis. Corax & Coruus multorum olim hominum nomina fuere. Orthopolidis filiam Chryſorthen, vt putant, Apollo compreſſit, & ex ea natus puer Coronus appellatus. Coroni filius Corax fuit, ſine liberis mortuus, vt [i] Pauſanias refert. Coracis Aurigæ cuiuſdam meminit [k] Ammianus Marcellinus. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata eſt Coracos petra, cuius meminit [l] Homerus, qui Vlyſſis bibulcum ibi porcos pauiſſe refert. Corax, & Tiſias Siculi dicendi præcepta condiderunt. Ille Rhetoricæ initia propagauit, vt Suidas teſtatur, ſumma authoritate apud Tyrannum Hieronem pollebat, quo uita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum tyrannidem amplius pati nolle pro concione orationis artificioſæ rudimenta tum deprompſit. Diſcipulus huius Tiſias fuit. Ab hoc natum ferunt adagium. Mali Corui malum ouum. Corui Rhetoris ſtupidi meminit [m] Seneca. *Hic eſt Coruus*, inquit, *qui cùm tentaret ſcholam Romæ, ſummo illi, qui Iudæos ſubegerat, declamauit controuerſiam, de eaq; apud matronas diſſerebat, liberos non eſſe tollendos.* Archilochum Poëtam à quodam cui Corax nomen erat, interfectum aiunt. Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidum Volſcorum cognominatum eſt. Hic enim cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia conſtituit, authore Seruio in illud [n] Virgilij.

Tum gemini fratres Tyburtia, &c.

Coruus oculi morbum Medicis ſignificat, teſte [o] Manardo ita ſcribente: *Habent & oculorum anguli ſua mala. Horum non leue eſt ægylops à Græcis vocatum, ab Auicenna Garab. Eſt autem abſceſſus inter magnum angulum, & nares medius, qui ſi rumpatur, & indiligentius tractetur in fiſtulam vertitur, quæ ad os vſque protenditur. Haliabas Coruum nominauit.* [p] Plinius *epinyctides vocari dicit vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humore manans.* [q] Vitruuius machinæ genus Coruum recenſet. *Præterea terebram, & aſcendentem machinam, qua ad murum plano pede tranſitus eſſe poſſit, & etiam Coruum demolitorem, quem nonnulli Gruem appellant.* Coruus autem hic uidetur illud inſtrumentũ nauticum eſſe, cuius meminit [r] Athenæus. *In Hieronis naui ferreum quoque vallum naui circumiectum fuit, quod aſcendere conantes arceret cùm ferreis Coruis per totum ambitum, qui inſtrumentis proiecti hoſtium naues correptas propè admouerent, vt faciliùs læderentur, ac ferirentur.* Hos primùm apud Romanos à C. Duillio Imperatore non excogitatos quidem, ſed ad vſum adhibitos legimus, eo conflictu, quo ad Ciparas ſubmerſa, & fugata Pœnorum claſſe, proſperè pugnauit. Apud Græcos enim multò antè ab Anacharſi inuentos harpagines, manus verò ferreas à Peride Athenienſi, author nobis eſt, [s] inquit Plinius, [t] Nepos Cornelius. Has autem manus ferreas Coruos aliter uocant. Ita Diodorus Siculus de geſtis Alexandri, *Coruis, & manibus ferreis*, inquit, *hoſtes arripiebant ex propugnaculis*. Nominatur, & apud Appianum Corax cùm ferreis manibus, inter inſtrumenta pugnæ naualis. Verùm aliud naualis inſtrumenti genus eſt, meo iudicio, quod Polybius habet, nomine ſaltem cum illo conueniens. Eius deſcriptio talis eſt. *Lignea columna proris inerat longitudinis quatuor vlnarum, latitudinis palmorum trium. In eius apice rotam conſtituerant, huic præterea tabulæ inhærentes ſcalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo ſex vlnæ, foramen autem tabulati erat oblongum, & circumambibat columnam, poſt primas ſtatim ſcalæ duas vlnas. Habebat autem veluti ſepem ad vtrumque oblongum latus genu tenus altam. In ligni extremo ferrum erat inſtar mallei peracutum, præterea annulus fune alligatus ita, vt hæc machina, machinis frumentarijs ſimillima videretur. Igitur ſimul, ac nouis hoſtium aduentabat laxato fune ſcalæ demittebantur. ferrum pondere, ac vi ligni ſuper hoſtium nauim delapſum figebatur, ſi aduerſa prora erat bini milites per ſcalas deſcendebant, duo primi præferentes ſcuta, reliqui latera ſcutis profecta; ſi verò obliqua erat hoſtium nauis, in eam ex tota pariter naui deſiliebatur.* Hactenus Polybius interprete Nicolao Perotto. Corax locus erat in Theſſalia ſupplicijs deſtinatus, ex quo noxij agebantur in præceps, vnde frequens apud Ariſtophanem ἐς κόρακας. Abi ad Coruos. Alijs Coraces in Arcadia carceres erant caui, & obſcuri, quemadmodum Athenis barathrum, in quo ſontes detinebantur. Κόραξ etiam ſupplicij genus eſt apud [u] Lucianum teſte Budæo. Corax, & Coruus dicitur annulus ferreus, quo fores pulſantur, & attrahuntur, qui & rhoptrum. Dictus ab aue Coruo, cui collum flexile, per translationem teſte Euſtathio. Mulieres quaſdam Hiſpanicas Artemidorus monilia ferrea collo circundata geſtare refert, quæ κόρακας Coruos ſupra verticem incuruatos habeant, & ante frontem longiùs ſe extendant, & ad hos velum, cùm velint attrahere, ut extentum faciei præbeant umbraculum hoſque magnum ducere ornamentum, vt author eſt [x] Strabo. Coracas, id eſt, Coruos, vocant quidam vncinos illos, in quibus inſtrumenta coquinaria ſuſpenduntur. Eſt

Pellin. Milloy. Miluago. Miluus.
[h] *Lib.* 32. 2.
coruus marinus. Phalacocorax.
Chryſortes ab Apolline compreſſa.
coronus.
[i] *In Corinthiacis.*
corax auriga.
[k] *Lib.* 14.
[l] *Odyſſ.* 3.
corax Orator.
[m] *In ſecunda ſuaſ.*
Archilochus Poeta à quo interfectus.
corax Tyburti frater.
Volſcorum oppidum à quo denominatum.
[n] *Aeneid.* 7.
coruus morbi genus, & quale.
[o] *In epiſtol.*
[p] *Li.* 19. *c.* 6.
[q] *L.* 10. *Architec. c.* 19.
coruus machinæ gẽs.
[r] *Lib.* 5. *c.* 8. *Dipnos.*
c. Duellius primus coruis machinis uſus.
[s] *Li.* 7. *c.* 56.
[t] *In uiris Ill.*
corax Polybij.
corax Theſſaliȩ locus.
corax carcer.
[u] *In Menip.*
corax, & coruus annulus ferreus oſtij.
coruus monile.
[x] *Lib.* 3.

Corax vncinus. Paſtilli genus Corax dictum. [y] Tetrab.4. ſerm.2.c.50

item Corax paſtilli nomen apud [y] Aetium, fortaſsè eius, qui Galeno Κοράκιον σφραγὶς dicitur. Galli Coruum (Corbeau) appellant partem lapidis è muro prominentis ſuſtinendæ trabis gratia. Latini mutulum. Scapum in botro, ſeu vua, ramoſum illud, à quo acini dependent, quidam Germanorum appellant Rapp, quod eiſdem Coruum alioqui ſignificat: Lombardis graſpa dicuntur uuarum reliquiæ, uuæ uerò unà cum acinis grappo. Vnde ab ijſdem ſecundarium uinum, quod dolio infuſis, ut generoſius fiat, acinis aſſeruatur, graſpia uocatum eſt.

Mutulum quid Latini vocent. Rapp quid Germanis.

SYNONIMA.

Oreb. Vreba. Gerabib. Calak. Gorab.

HEBRAEIS Coruus ערב, Oreb. dicitur: pro qua voce Deuteronomij Chaldæus vertit עורבא, vreba: Arabs גראביב, Gerabib; Perſa כלך, Calak. Videtur autem (vt vir quidam doctus conijcit) omne genus Coruinum hoc vocabulo indicari, vt præter Coruum, Cornix, Gracculus, Pyrrhocorax &c. Nam Deuteronomij 14. legitur *Omnis Coruus iuxta genus ſuum*. & Orebin, id eſt, Corui numero plurali Leuit. 11. Pſal. etiam 147. & Eſaiæ 34. pro Oreb, Coruus à Græcis, & Latinis redditur. Gorab interim apud Auicennam Bellunenſis Cornicem, Syluaticus verò Coruum interpretatur. Sed conciliantur, ſi Gorab vel Oreb nomen generis eſſe dicamus. Coruus apud veteres Græcos κόραξ, hodie κόρακας dicitur. Dicitur autem à colore nigro (κορὸς enim nigrum eſt) vel παρὰ το κόραν μεγαλλω ἔχειν, à capitis magnitudine. Hîc verò in κορὸν [a] Cælius vltimam acuit, quod placet, vt differat à ſubſtantiuo κόρον, quod non nigrum, ſed ſatiem ſignificat. Γωνεὶς Corui Heſychio, & Varino. Forſan κόραξ Græcis auis dicta eſt, à voce ſua coras, ſeu cras. Suidas ſanè à verbo κρώζειν Coruorum voce Corax nomen deducit. Idem Κορβὰς, inquit, Romani vocant, quos Græci κόρακας. Coruus Latinis tam mas quàm fœmina teſte [b] Varrone, à Græcorum κόραξ (ſi Perotto credimus) deriuatur. [c] Iſidorus verò à cordis voce Coruos dictos vult, quia ſcilicet grunniant pectore, ſuaq; voce proditi rapiantur. Ouidio Phœbeius ales, & Auſonio Phœbeius oſcen per Antonomaſian, & Oſcen ſimpliciter [d] Horatio dicitur. Coruum Satyram auem dixit [e] L. Florus, cuius nominis cauſam ſunt, qui ad fellationem referant, de qua [f] Martialis.

Etymologia. [a] L.12. Antiq. lect. c.5. Γωνεὶς. Κορβὰς. [b] Lib. 9. de ling. Lat. [c] Lib.12. Orig. c.7. Phœbeius Ales. [d] 3. Carm. [e] In hiſt. Valerij Coruini. Satyria auis cur dictus Coruus. [f] In xenijs.

Corue ſalutator quare fellator haberis,
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Et [g] Plinius Coruos, inquit, *ore parere vulgus credit*. Vnde quemadmodum Semidei, & ſemicapræ, Fauniq; ſyluestres Satyri dicti ſunt, quòd ad libidinem ſemper proni ſint, à virili membro, quod veteres Græci σάθην appellabant, ita & Coruus ob eam, quam ipſi ineſſe vulgò exiſtimabant, ſalacitatem ſatyriam auem fortaſsè dixêre. [h] Ariſtoteles tamen vel ore coire, aut parere Coruos diſertè negat. *Quid ſi*, inquit [i] Cælius, *ad Satyram paludem ſeu ſaturam relatum malis? ea verò Pontina eſt viginti quatuor olim capax vrbium locus, cuius meminit* [k] *Virgilius. In agro autem Pontino rem geſtam auctor idem Florus eſt, necnon A. Gellius, & T. Liuius, etiamſi apud hunc Pomptino legitur*. Alij apud Florum non Satyram, ſed ſatyriam quatuor ſyllabis auem legunt. Itali, Hiſpani, Galli, à Latino ſua vocabula detorſerunt. Italicè enim Coruus, Coruo vel Corbo uocatur. Hiſpanicè Cuerup. Gallicè Corbeau. Germanicè Rapp, uel Rab, quæ uox aut ab Hebraico Orab, uel Gorab facta uideri poteſt per aphæreſin, uel potiùs à uernaculo Rauben, quod illis prædari & diripere ſonat. Auis enim omnium furaciſſima Coruus eſt, & Monedula Coruini generis à moneta rapienda nomen inuenit. Quinimò qui ab Hebręo Orab deductum eſſe uolet, eãdem prorſus uocis Rab ſignificationem & etymi rationem inueniat. Quippe ut teſtis quoque eſt [l] Druſius Hebræis Orab ab Arab dictum uideri poteſt, quòd Arabes populi latrocinijs dediti & rapinis, hanc ipſam ob cauſam ab Arab nomen acceperunt. Rappen ſeu rapen Germanis inferioribus eſt conquirere, colligere, diſperſa congregare; unde fortè Latinorum (ſi Becano credendum eſt) rapio. Et Raffen Tungris eſt per uim extorquere, unde eum, qui per fas & nefas opes parare ſtudet, & undiquaque corrodit, roff raff ludere dicunt. Et Raffa apud Italos, Bononienſes maximè luſus genus eſt, quod tribus aleis peragitur: in quo ſi cui fortè aleæ ſimul omnes eundem numerum repræſentent, uictor euadit, unde apud eoſdem prouerbium eſt: raffa gaffa, hoc eſt, cui talis numerus obtigit, ocyus cũ auiditate nummos abripit. Ab hoc Raff fortè Raue deſcendit, quæ uox ijſdem Germanis inferioribus & Anglis Coruum denotat. Corui propriè dicti & maiores teſte Encelio, Saxonibus dicuntur Kolkraben, nempè à ſono uocis. Hæc uerò uox Kolc Perſicæ Kalak non eſt abſimilis, quam & ipſam per Onomatopœiam à ſono cõfictam ueriſimile eſt. Aliam ſpeciem Corui ijſdẽ uocari tradit Corraken, quæ uox ad Græcã nomenclaturam ueterũ Corax quàm proximè accedit, & longè propriùs ad hodiernã Gręcorum appellationem κοράκας. Ita Kalah Perſarũ, & Kolch Saxonum,

[g] L.10.c.12 [h] 3. de Gen. Anim. c. 6. [i] L.29. Antiq. lec. c.25 [k] Aen.7. Corui & Monedulæ furacitas. [l] Lib.10. obſeruat. c.18. Arabes àrapacitate dicti. Rapio Latinorũ unde. Raffa luſus aleæ. Raue unde. Kolkrabẽ. Corrakẽ.

Saxonum, Corak Grecorum, & Corrak Saxonum, omnes haud admodum dissimili vocabulo ab eodem propè sono efficta videri possunt. Illyricè Coruus dicitur Havvram. Coruum[m] Bellonius admodum expeditè & distinctè hanc vocem Colas pronunciare ait, ideoq; Gallis vulgò etiam eo vocabulo dici. Hanc autem nullo negotio Coruũ addiscere credo, quòd ipsi propè naturalis sit, & voci Græcæ Corax, Persicæ Calack, Saxonicæ Kolch multùm affinis. Vulgò Coruum vocem Cras, cùm crocitat efferre aiunt.

Havvran. [m] L. 1. Obs. cap. 6.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

INTER Coruini generis aues, quæ Græcis dicuntur ὄρνεα κορακοειδῆ, Coruus ita propriè dictus omnium maximus est, & huic magnitudine proxima Cornix spermologus, dein nigra & varia, præterea Gracculus, Monedula, Pyrrhocorax.

Hisce omnibus tamen communia quędam ex Aristotele & Plinio pręmittemus, antequam particularem Corui propriè dicti descriptionem in medium adferamus. Pòst aliquot nugas ex alijs recensebimus. *Coruini generis auibus*, inquit[a] Aristoteles, *robustum & prædurum rostrum est. Minus Venere valent, & rarò solent coire. Ex his Corui, & Cornices coniugia seruant. Gregatim deguut ferè.* Secundum Plinium verò Corui, & cæteræ omnes Coruini generis, præter Cornices pullos nidis depellunt, & volare cogunt. Albertus in adducta Aristotelis loca: *Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis; comitantur enim volantes & pascũt, præcipuè Cornix, deinde* Cocix (sic ipse ineptè genus quoddam Cornicis graniuoræ vocat) *quod rostro est albicante, maior Cornice, vulgò Germanicè Ein Ruch; & Monedula, & plura auium genera his similia.* Iosephus[b] Acosta apud Indos quoddam auis genus illorum idiomate Aure vocatum, & Galinazze Coruis congener facit, & admodum agile esse tradit, visus acie pollere, oppida viasq; à morticinis, alijsq; spurcitiebus purgare, noctù extra vrbes in arboribus, & altis scopulis considere, mane ad vrbes reuerti, & ex ædificijs prædam obseruare, pullos edere candidissimos, qui postmodum nigrescant. Sed nunquid istæc omnia Coruini generis aui competant, viris doctis diiudicandum relinquo. In vltimis Septentrionalibus, vt Bothnia, Liuonia, Coruorum quædam genera esse tradunt, à nostris longè diuersa; inter quæ vnum, quod marinum nuncupant pisciuorum quidem, sed cui rostrum dentium ferè instar serratum sit, quo arreptos pisces ac anguillas, quarũ esu maximè delectatur, integros deglutit, & sæpè viuas etiamnum per anũ reijcit. Alterum iam dicto minus esse, septem dierum interuallo sobolis propagationi studere, & septem alijs incubare, & pullos excludere, & pòst breuissimè eos enutrire. Quæ omnia nunquid veritatis limites egrediantur, alij indicent; mihi, saltem quæ de primo tradunt, non persuaserint.

[a] Lib. 3. de Gen. c. 6.

[b] Lib. 4. de nat. & mor. Indor. c. 37.

Aure. Galinazze. Coruorum genera à nostris longè diuersa.

FORMA.

CORVVS propemodum Aquilæ æqualis est magnitudine. paulò tamen minor, Cornice maior, colore totus ater, adeò saturo, vt nemo nigredinem cuiuspiam rei exactissimam satis pro dignitate commẽdare se, & extollere posse putet, nisi eam Coruinæ, vtpotè omnium exactissimæ & plenissimæ comparet. Ita in sacris Canticorum libris sponsa sui sponsi cæsariem à Coruina nigredine commendat. Hinc extat item Martialis venustum de Lentino capillos tingente, vt canitiem tegeret epigramma:

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis
Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras.
Non omnes fallis, scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Est autem atror Corui adeò intẽsus, vt præ nimia nigredine cærulus quodammodo appareat, Apuleio teste. Hic omnium animalium colore esse tenacissimo ab Arist. traditur, quod reliqua omnia colorem ab aquis mutent, præter Coruum, vt citat[b] Scaliger. Alibi tamen albi redduntur vtroq; teste. Oculi Coruis lucidi. Vnde qui tales habent, homines, Coruos hac parte referre, & libidinosos esse[c] Aristot. tradit. Rostrũ ei robustũ, prædurum, crassum, acutum, nonnihil aduncum, aterrimũ, vtrisq; marginibus incidens, aptissimũ non solùm ad cadauera dilaniãda, aliaq; duriora, vt nuces, iuglandes & similia rũpenda, verùm ad pugnandũ etiam, secus tamen atq; Aquilis & Accipitribus aduncum. Huic. n. aduncitas statim à rostro incipit, illis non item.

Magnitudo. Color.

Lẽtinus capillos tingens.

[a] Cant. 8.

[b] Lib. 2. de caus. plant. cap. 17.

Albi Corui. Oculi. Rostrum.

[c] In Physiog.

Impruden tium Phyſiognomia. Quare Coruis comparantur ab Ariſtotele, qui naſum ſtatim à fronte aduncum obtinent, (ἐπίγρυπον) ac imprudentes habentur. Lingua Corui. Linguam ei natura largita eſt nigram, craſſam, latam in apice, ad radicem verò probè rotundam. Vnde cùm iuxta [d] Ariſtotelem aues, quibus lingua eſt lata, ad imitandum ſermonē humanum, cæteris ſint aptiores, non mirum ſi & Coruus, quæ doctus eſt, verba facilè pronunciet. Hoc habitu, ac forma præditum, multi, vt video, dubitant, pulcherné, an deformis vocandus ſit. Apud Apuleium à callida vulpe aſtutè tanquam ſpecioſus laudatur, his verbis: *Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutum, roſtrum validum. Iam ipſe oculis perſpicax, vnguibus tenax; Nam de colore quid dicam? Enimuerò cùm duo colores præſtabiles forent, piceus, & niueus, quibus inter ſe mox cum die differunt. Vtrumq; colorem Apollo ſuis alitibus condonauit, candidum Olori, nigrum Coruo.* E contrario verò apud [e] Martialem.

[d] 8. *Hiſtor cap.* 12.

Diſputatur an Coruus pulcher an deformis ſit dicēd⁹.

[e] *Lib.* 1. *Epigrammat.*

Sic niger in ripis errat cum forte Cayſtri,
Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.

Coruus abſente Gracculo pulcher. Sic in ea parœmia, qua dicitur, *Coruus abſente Gracculo pulcher*, tanquam abſolutè deformis perſtringi videtur, & etiam Gracculo, qui tamen ipſi eſt congener, poſtponi. Verùm ego hac in parte nil iudico, hoc tamen aſſero, iis, qui Coruum ingenij exercitandi cauſa prædicare, tanquam ſpecioſam auem volent, non defutura ſua argumenta, vel ab eo, quæ maximè in Coruo ridetur, ſaturrimæ nigredinis ſplendore, à quo non puduit ſponſam ſui ſponſi in ſacris illis Canticis comam commendare, vbi ait: *Cincinni eius condenſi, & nigri velut Coruus.* Poſſent in hanc rem plurimæ coloris nigri laudes in medium adferri, ſed eas, quibus otium erit, relinquimus. Hoc obiter dicimus, ſi Coruum nigredo ſua deformem faciat, omnia nigra pari ratione pro turpibus reijcienda eſſe. Atque ita maiorem auium partem. Si verò color is cuipiam adeò exoſus eſt, haudquaquam ille deformes Coruorum pullos iudicare cogetur, qui initio ætatis minùs nigri eſſe dicuntur, adeò vt ob id à parentibus tāquam ſibi diſſimiles derelicti, tantiſper alimonia deſtituantur, donec proprium ipſis atrorem induiſſe viderint. Quinetiam adultos Coruos albos videre eſt, olim quidem raros, iuxta illud Iuuenalis.

Corui pulli quamdiu, & quare à parentibus deſerātur.

Corui albi.

—— *Coruo quoque rarior albo.*

[f] *Li.* 19. *c.* 8.

At nunc noſtro ſæculo frequentiores. Scribit [f] Olaus Magnus in regionibus Septentrionalibus quibuſdam Coruos albos abundè cōſpici, & Gybertus Longolius *Coruum album*, inquit; *in Noruegia videre raritas nulla eſt*: vt & in inſulis Oceani Deucaleonei, quæ Daniæ Regi parēt, vt tradit Boterus. Ioannes Carus, qui cum Hiſpanis in nouum orbem nauigauit, albas Merulas, & Coruos frequentes illic ſe vidiſſe aſſerit. Eoſdem in Anglia quoque reperiri fidem mihi fecit Regis Gallorum Henrici III. ad Summum Pontificem Sixtum V. Legatus D. Ioann. de Vulcob, qui vnum apud Regem ali aiebat, ipſiq; à Regina Angliæ muneris loco miſſum, ſermonis & venatus peritum, aſpectu pulcherrimum. Viſum ſibi ſimilem vndiquaque candidiſſimum in aula Sereniſſimi Cliuiæ Ducis optimi D. Ioannis Vvilhelmi, coniugi eius Illuſtriſſimæ Principi Iacobæ Marchioniſſæ Badenſi Heroinæ pientiſſimæ, ac fidei catholicæ propugnatrici fortiſſimæ, dono datum, fandi gnarum, mihi aſſeruit piæ memoriæ Leonardus Canſarts Haſſelenſis Tungrus Medicinæ Doctor, meus diſcipulus, cuius opera in hoc opere plurimùm vſus ſum. Similiter patrum noſtrorum memoria apud Alphonſum Siciliǣ Regem Perottus, dum Neapoli ſub Calliſto Pontifice eſſet, Coruum miro candore ſe vidiſſe ſcribit, & à Rege Britanniæ illi miſſum. Albertus, qui ante trecentos annos vixit. *Monedulas*, inquit, *iam vidimus propter frigus regionis naſci albas, & ſimiliter Coruos; figura quidem indicante eas verè eſſe de ſpecie Coruorum, & Monedularum.* [g] Ptolomæus refert Leſtorum Indiæ regionem extra Gangem, cuius incolæ ſyluestres, ac feri in cauernis, ac ſpeluncis degunt, Coruos & Pſittacos candidos ferrè. Quinimò ipſe [h] Ariſtoteles Corui albi ſua tempeſtate viſi, oculatum ſeſe teſtem præbet. Alioquin *vnicolora*, qualis Coruus eſt, *nunquam mutari, niſi per effectum*, ait, *idq; rarò*. Multi ſunt, qui affirmant ob aſpectum niuium niuoſis in locis fieri, vt animalia multa candida naſcantur. Videmus in Scythia, in Pyrenæis, in Alpibus Vultures, Aquilas, Accipitres, Miluos, Vulpes, Vrſos, Coruos albos. An verò eiuſdem aquǣ alimentum, an ſolum loci frigus id efficere queat, conſiderandum id eſſet accuratiùs; Sed hæc res alterius loci eſt, & inſtituti. Imò verò ſi quæ fabularum eſt authoritas.

Coruus albus apud Regē Galliæ, & ducē Cliuiæ.

[g] *Lib.* 7.

[h] 5. *de Generat. ca.* 6.

Animalia quare alba euadant.

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus
Nunc importunæ præmia vocis habet.

[i] *Li.* 2. *Erot.*

Vt inquit [i] Strozza; nempè ab Apolline ob linguæ intemperātiam in nigram auem mutatus, qua de re pluribus ex Ouidio in fabuloſis agemus. Non deſunt, qui arte nigredinem, quam inſeparabilem facit Ariſtoteles, à Coruo tolli poſſe nugantur. Quidam enim dealbatum iri Coruum affirmant, ſi ouum eius pinguedine, vel cerebro felis illitum, Gallinæ albæ loco frigido incubandum ſupponatur. Alij vrtica minori ouum ſæpius confricari volunt. Sed hæc friuola

Coruus vt albus fiat.

uola ego,& nugis ſimilia exiſtimo. Quod autem ad albos Coruos attinet, cùm nigredo Ariſtoteli in Coruo accidens ſit inſeparabile, quod nempè à ſubiecto citra illius corruptionem nequeat auferri, dubitauerit quiſpiam, num eiuſdem reuera cum nigris vulgaribus ſint ſpecie, an verò diſcrepent, præſertim cùm [k] Galenus in Lycum inuectus, in hæc verba ſcribat: *Lycus dum palam eſt eum, neque vera loqui, neque eadem cum Eraſiſtrato, ſimilis videtur Coruo albo, qui nec Coruis alijs admiſceri poſſit ob colorem, nec Columbis ob magnitudinem.* Verùm cùm color omnis, neq; ſpecificam aliquam differentiam conſtituat, aut rei naturam mutet, præterea cùm in cæteris omnibus, cùm externis, tùm internis actionibus, vt ſunt magnitudo, figura, vox, ingenium, ac mores iiſdem omninò vterque Coruus albus ſcilicet, & niger conueniant, ſtatuendum planè eſt, eas eſſentia haudquaquam differre, teſte Philoſopho haud vulgari Alberto Magno, cuius hæc verba ſunt. *Coruos iam vidimus propter frigus regionis naſci albos, figura quidem indicante eas verè eſſe de ſpecie Coruorum.* Hæc autem extrinſeca Corui conſtitutio eſt. *Coruus*, inquit, Ariſtoteles, *pro ingluuie gulam habet patentiorem propè ventriculum*, ideſt, œſophagum quà deſinit in ventriculi orificium, latum obtinet. Hoc ipſum ex Ariſtotele Plinius transferens tradit: *Aues quædam carent ſinu illo, in quem ex gutture demittunt, concoctione maturata, ſed gula patentiore vtuntur, vt Gracculi, Corui.* Coruis, ideſt, Coruini generis auibus, alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur [l] Ariſtoteli. Fel renibus, & parte tantùm altera iungitur inteſtino in Coruis &c. Plinio. Fęces ſeu excrementa Coruorum alba eſſe Horatius teſtatur eo verſu:

Mentior, at ſi quid merdis caput inquiner albis
Coruorum.

Coruus albus an diuerſæ ſpeciei à nigro.

[k] *Lib. 1. de facult. nat.*

Color non conſtituit differētiā.

Coruus albus nō differt ſpecie à nigro.

Gula Corui.

[l] *2. Hiſtor. cap. 15.*

Fel Corui.

Fæces.

LOCVS.

CORVI, quantum ex eorum natura, victu, & authorum ſcriptis colligimus, non vno aliquo loco degunt, ſed cum polyphagi, & penè pamphagi ſiue omniuori ſint, modò humidis locis, quo piſcibus in littus eiectis, ac mortuis paſcantur, modò agris cultis, ut inſecta, & vermes inſectentur, modò locis deſolatis, ut cadaueribus ſe expleant, uiuere comperiuntur. ſæpe etiam in medijs urbibus, & in celſis ædificijs, turribus, arboribus, ubi fructus & fruges congerere ſolent in hyemem, nidificant. Aquis inſigniter oblectantur in primis, ut Theon Arati interpres ſcribit, cùm ut retorrida ſua corpora humectent, tùm ut humidum inde cibum, ſcilicet

Quos freta deſtituunt nudos in littore piſces,

nanciſcantur. Hoc argumento [a] Cęlius Rhodiginus Coruum à Floro hiſtorico Satyriam auem à Satyra palude dictam conijcit, tanquam paludoſa loca amantem. A Coruorum frequentia apud Artemidorum lacus ad oram Gallici Oceani Coruorum nomen fortaſsè inuenit, cuius [b] Strabo meminit. In agro item uberrimo gregatim feruntur, cuius bonitatem frequenti ſuo numero prodere ſolent, noſq;, ut monet Cato, docere, *dum recens vomere proſciſſam exquirunt, aratoris veſtigia inſequentes.* Contra uerò *per ſterilem agrum, & infructuoſum*, ut inquit [c] Aelianus, *bini volare ſolent.* Locis item arctioribus, & ubi non ſatis cibi pluribus, duo tantùm teſte [d] Ariſtotele incolunt. Vnde in Cranone Theſſaliæ oppido iuxta Tempe, nunquam plures duobus reperiri Coruos, Hæcateus, [e] Ariſtoteles, & Plinius memorant. Quin & ſolitudinē amare eos commune hoc prouerbium, Βάλλ' ἐς κόρακας, innuit. Cùm enim cadaueribus delectentur, fit, ut in locis ſolitarijs, & quę ob cadauerum putorem, & horrorem homines fugiant, ut ſunt ea, in quibus de ſontibus ſupplicium ſumitur, aut ubi iumenta, aut alia bruta morbo extincta à deglubitoribus excoriãtur, coire plerumq; ac conſpici ſolent. Vnde Horatius dicebat.

Non paſces in cruce Coruos.

Coruum ſolitudinem affectare etiam ſacrę literę teſtantur. [f] Eſaias Propheta, cùm urbem deſolaturam iri ſignificat, & habitatoribus deſertam, inquit: *Ibin, & Coruum habitatores in ea* tanquam aues ſolitudinis amicas. Summa etiam nonnunquam arborum cacumina incolere uiſitur. Nihilominus tamen ab [g] Ariſtotele Coruus etiam inter eas aues recenſetur, quę in urbibus pręcipuè uiuant. In his ipſis uerò loca maximè edita habitat, ut turres. Refert Albertus Magnus Coruos in Gallię quadam ciuitate, quę Coruatum uocetur, annos plus quam centenos continuos in turri quadam egiſſe, nec locum unquam mutaſſe, etiamſi ſubtractis pullis iniuria afficerentur; ex quo & conſtantes & loci, cui ſemel aſſueuerunt, amatores eſſe intelligimus. Regionem etiam nunquam mutant, aut in latibula ſe abſcondunt, ut multę aues ingruēte hyeme. Semper apparent, ut pręter experientiam Ariſtoteles quoque docet. Natura igitur ſeu temperies eorum cuiuſuis aëris mutationem facilè tolerat, & quemadmodum ob diuerſiſ-

Victus coruorum.

Aquis gaudent corui.

[a] *L. 19. c. 15 Lect. antiq.*

Lacus coruus dictus.

Satyria auis.

[b] *L. 4. Geog.*

Fertilitatis agrorū ſignum, itē & ſterilitatis.

[c] *L. 2. de animal. c. 48.*

[d] *9. Hiſtor. cap. 31.*

Cranonem duo corui incolunt.

[e] *In mirabilibus.*

cur ſolitudinē amēt.

[f] *Cap. 34.*

[g] *9. Hiſt. c. 34.*

Coruatum gallię vrbs

Cur loca non mutēt & cur quęuis loca incolant.

ſimum victum non hunc, aut illum peculiariter ſibi locum deligant, ſed dummodo alimẽtum ſuppetat, degere facilè ſuſtinent, ita etiam non vna aliqua orbis plaga, aut regione, ſed vbiq; ferè terrarum abundant. Theophraſtus tantùm citante Plinio in Aſia nonnaſci, ſed inuectitios Coruos eſſe aſſerit.

VOX.

Vocum numerus.

CORVVS maximè omnium auium, inquit Aelianus, multos clangores, & varias voces fundit. Quarum multitudinem Fulgentius certo numero determinare auſus eſt, vt author libri de natura rerum citat, ſexaginta videlicet quatuor. Hanc varietatem [a] Porphyrius in diuerſos alitum affectus, nec malè referre videtur. Huic ſuffragabatur [b] Virgil.

[a] Lib. 3. de abſtinendo ab anim.
[b] Georg. 1.

Vertuntur ſpecies animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt.

[c] Lib. 4. de rer. natur.

Item [c] Lucretius:

Longè alias alio iaciunt in tempore voces
Et cùm de victu certant prædaq; repugnant.
Et partum mutant.

Et alibi.

——Mutant cum tempeſtatibus vna
Raucisonos cantus Cornicum ſæcla vetuſta
Coruorumq; greges, &c.

Itaque cùm Serenitas aduentura eſt,

Tum (vt ait Virgilius) *liquidas Corui preſſo ter gutture voces,*
Aut quater ingeminant.

Pluuiarum præſagiũ.

E contrà cùm imbres imminent, grauem vocem ſubinde repetunt, aut magnæ pluuiæ ſtillas voce imitantur & ſubinde proferunt κλαξ, vel confuſam inſtar ſtillarum pluuiæ vocem edũt, vt Aratus docet, vel, vt inquit Plinius, *veluti ſingultiendo latrantes* carptim vocem reſorbent.

Venti.

Quod ſi ventoſa inſtet tempeſtas, eum latratum continuant. Alioquin propriam, & naturalem vocem teſte Nonio, crocitum veteres eſſe voluêre, quem nullo pathemate, aut aëris tempeſtate immutatus occinat, vt ex [d] Plauto conſtat de Coruo loquente:

Crocitus quid.
[d] In Aulularia.

Simul radebat pedibus terram, & voce crocibat ſua.

Ita legit Nonius, vt à crocio verbo quartæ coniugationis, crocitus nomen quartæ item declinationis deriuetur. Alij tamen, & pleriq; pro crocibat legere malunt crocitabat. A Corui enim voce, à qua iuxta Varronem haud ſecus atque Cuculus, aliæq; multę, Coruus nominatus fuit, fit factitium verbum croco & crocio, à quo crocito. Inde verò crocatio, & crocitatio, & crocitus deducuntur, quæ ſunt, inquit [e] Pompeius, Coruorum vocis appellationes. Etſi igitur crocitus ſit Coruorum, [f] Plautus tamen eos cantare dixit, vt Nonius refert. Mihi ſanè admodum impropria videtur iſtæc cantatio, ingrata certè & obſtrepera. Allegoria eſt quod [g] Symmachus habet. *Quid tibi, inquit, inter rauca cornua Coruorum ſtrepitus blandiatur.* Cùm enim hic locus aliter aliquando lectus fuerit, nempe hoc modo. *Quid tibi inter rauca cornua eorum blandiatur ſtrepitus?* Franciſcus Iuretus omni pignore contendere audere ſe ait, reſtituendum eſſe locum, eo quo diximus, modo. Vt videlicet hic ſit ſenſus. Quid tibi inter media cornua & caſtra verſanti, lenocinari poſſit oratio mea tam in concinna, tam illepida, quam Coruorum crocitantiũ ſtrepitus? Nam ſanè per rauca cornua tubas intelligit, quarum frequens vſus eſt in exercitu.

Coruus à voce dict°.
[e] Lib. 3.
[f] In Aulularia.
[g] Epiſt. 74. Symmac° correctus.

Scriptor inelegãs Coruo comparatus.

Inelegantem verò ſcriptorem Coruo comparari non nouum eſt, cùm Perſius in anteloquio Satyrarum ceu rem nouam & inſolentem proponens, dicat *Poëtas Coruos, & poëtridas Picas cantaturas pegaſeum melos, ſi modo illis ſpes nummi refulſerit.* inſinuans Coruos nihil minus quàm canere ſolere, ideoq; multò minus dulce melos perſonare. Vnde Lucretius, etſi & ipſe cantum Coruis attribuere videtur, dictionis tamen improprietatem appoſito admodum epitheto minuit, cùm ait:

Mutant cum tempeſtatibus vnà raucisonos cantus, &c.

Hinc & alij quouis potiùs, quàm cantus nomine vocem eius exprimunt. Albertus auem, valdè clamoſam vocat. Eodem ſenſu Coruum vocalem Cæſar Germanicus dicit eo verſu:

Auis clamoſa.
Coruus vocalis.

Vocalis roſtro Corui ſuper hydraq; lucet.

Plinius *latrare* dixit. Vergilianus patria, & cantu Baptiſta ille *increpitare*:

Latrans.

Increpitans Coruus volucreſq; feraſq; fugaret.

Increpitãs.

Quod quidem epitheton ex ſuo Virgilio deſumpſiſſe videtur:

Et è paſtu

— Et è pastu descendens agmine magno
Coruorum increpuit densis exercitus alis.

Auienus Aratum transferens stridentes Coruos facit.

— Et tenui dum strident gutture Corui.

Stridens.

Ex his intelligimus Coruo vocem minimè sonoram esse, sed raucedine, & stridore quodam au res offendentem, ac veluti asperitate quadam radentem. Quam quidem Græci verbo quodam proprio, quod asperæ sit pronunciationis, expressêre. Κράζειν enim, aut Κρώζειν, vt docet Varinus, verba apud Græcos dicuntur de voce Cornicis, aut Corui per onomatopœiam, propter asperitatem, & vocis veluti scabritiem. Audio Germanis vocẽ suã Cymbricã Kratzen idem esse quod scabere. Sanè vox illa cras, tàm eruditis, quàm idiotis cùm olim, tùm nunc Coruino, idest, Coruo propria perhibetur. Author libri de natura rerum, *Coruus*, inquit, *auis clamosa, nihil aliud sonare nouit, quam cras cras.* Huc non incócinnè adducere licebit, quod D. Athanasio accidisse [h] Sozomenus inter scriptores Ecclesiasticos non infimus tradit, è quo interpretationem huius Coruini cras, discere poterimus. Inter cæteras, quibus virum hunc diuinum cùm pagani, tùm Arriani affecêre, contumelias: in crimen ab ijsdem falsò vocatus est, quòd quædam per præstigias magicas faceret. Nam fama est, quodam tempore, cùm per plateas ciuitatis incederet, fortè fortuna Coruum versus eum volitantem crocitasse, turbamq; Gentiliũ casu astantem eum, tanquam præstigiatorem irrisisse, atque adeò postulasse, vt quid dixisset Coruus eis memoraret; Illum autem leniter subridentem dixisse, cras; quod Latino sermone diem proximè sequentem significat. Quare cùm istam vocem emiserit, obnuntiat vobis diem crastinum vobis peracerbum fore, præmonstrat enim vobis mandato Imperatoris prohibitũ iri, ne vestrum diem festum, qui proximè sequitur, celebretis. Quæ Athanasij prædictio, licet ipsis videretur ridicula, vera tamen extitit. Hinc ortum est, vt homines differre paratos, & procrastinatores Coruos imitari vulgò dicamus, & Coruinum cras canere. Qua de re [i] D. Augustinus ita scribit. *Cras cras Corui vox est; ipsa res est, quæ multos occidit, cùm dicitur cras cras, & subitò ostium clauditur. Remansit foris cùm voce Coruina, quia non habuit gemitum Columbinum.* Quare rectè monet Poëta:

Tolle moras, nocuit semper differre paratis.

Et antiquus ille rythmus incerti authoris.

Linque coax ranis, cras Coruis, vanaq; vanis.

κΡάζειν

Kratzen.

Cras vox Corui.

D. Athanasij præsagium à voce Corui.

[h] *Lib. 4. hist.*

Procrastinatores corui dicti.

[i] *In Euang. Matt. c. 17.*

Procrastinatio nocet.

[k] Isidorus vocem hanc suam naturalem è profundis haurire præcordijs Coruum, ac è pectore velut grunniendo educere, vnde Coruos à cordis voce nescio, quàm rectè dictos esse conijcit. Quæ verò hactenus de Corui voce à nobis exposita sunt, de natiua saltem, & quam sua sponte, nullam etiamnum hominum arte aliam edoctus edit, intelligẽda veniunt. Alioquin & brutorum, quàm plurium, & hominum voces solertissimè imitatur. Quæ ratio est, vt præter superiùs enumerata alia ipsi epitheta, quæ nimirum ad vocem pertinent, ab authoribus attribuantur, dum nunc loquacem, nunc garrulum, nunc alio simili nomine appellant. Qua de re infrà pluribus agemus.

[k] *Lib. 12. Orig. cap. 7.*

Isidori error.

Coruus alias voces imitatur.

ODORATVS, VOLATVS.

CORVORVM odoratus sagacissimus sanè est, & Vulturum fortassis haud impar, de quo abundè cùm loquuti simus, superuacaneum iudico. Lucretius Coruos quietẽ odisse, & frequenti obuolitatione gaudere innuit, dum ait:

Conueniebat enim Coruos quoque sæpè volantes
Ex albis album pennis iactare colorem.

Volatus.

Simili ratione, & Baptista Pius mobilitatem ijs attribuit:

Mobilior Coruis, satyrisq; fugacibus.

Volatum tamen grauiorem, & tardiorem eos exercere quis coniecerit ex hac [a] Plutarchi historia. Titus Imperator cùm in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per Preconem promulgata præ immensa vocis gaudentium multitudine, ac magnitudine accidit, vt Corui, qui fortè superuolabant deciderẽt in stadium, aëre diuiso. Nam cùm vox permagna, inquit, editur, ipsius vi disiunctus aër nullam volantibus firmitatem exhibet. Vnde aues clamoris ictu tanquam sagitta quadam sauciatæ, exanimes concidunt. Potest etiam quidam aëris vortex, sicut & pelagi esse qui violento impetu circumagat. Idem Dion testatur in Pompei rebus, scribens populi clamore dissono superuolantem Coruum grauiùs ictum decidisse ὥσπερ ἐμβροντηθέντα tanquam attonitum. Verùm, vt uidetur, si Corui aut tam pernici, agilíq;

[a] *In Flaminio.*

Corui ex aere decidunt.

CORVI ICON, QVAE PONI DEBEBAT Pag. 690

agiliq; tamq; vegeto, ac vehementi impetu in volatu suo vterentur, more Accipitrũ, aut aliarum etiam auicularum, non ita facilè uocum ictu uelut deturbati in humum delapsi fuissent. Sed cùm (ut Fausti uersu utar)

Non regeret volucris nigrantes Delphica pennas,

aut ob corporis pondus, aut ob imbecillitatem, seu impotentiam quandam uolandi, hinc factum uerisimile est, ut aeris uerberationi resistere nequiuerint, quemadmodum & pisces in procelloso mari difficiliùs multò nare consueuerunt, quàm in tranquillo; alij tamen alijs ægriùs, uel commodiùs pro innata uelocitate, & agilitate, sic Delphini impetum non ita quidquis remoratur, ut alium quempiam piscem cętumuè. Volatui sanè natatus ualde similis est. Baptista Mantuanus natare Coruos dixit his uerbis.

Et nemorum densas crocitans natat agmen ad umbras.

Et Miluus caudæ suæ flexu in aëre, gubernandæ puppis in aqua rationem videtur docuisse.

Corui cur ita deciderint.

Pisces quãdo minus, vel magis natent.

Volatus, & natatus similes.

CIBVS, POTVS.

CORVI uoracitas multis authorum locis famosa est, alioqui re ipsa notissima. Hinc Lucano famelicus appellatus fuit:

Vultur edax, auido Coruus famelicus ore.

Prudentio vorax.

Nam si ferina immanitas
Mansuescit, & clementia
Coruos voraces mitigat.

Voracitas.

Et alibi:

Quod canibus donet Coruisq; edacibus vltrò.

Similiter Lucianus, *Parasitos quosdam* Coruis comparat, qui nusquam nisi in mensa adsint: *Salue here*, inquit, *fac vt istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt, nisi in mensa, præterea à Coruis nihil differunt*. Coruus autem, si quæ alia auis, unde uel maximè uoracitatem eius liceat colligere, polyphagos est, uel pamphagos. Hinc Macrobius. *Corui, & Cornices*, inquit, *multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhiant, vniuersisq; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur*. Reuera profectò instar rapacium, carniuori sunt; instar Gallinaceorum, frugilegi; instar Picorum uermiuori; instar Steganopodum pisciuori, deniq; multarum aliarum carpophagarũ more seminibus, & fructibus uescuntur. Carnem appetunt cùm crudam, qua Ornithologus Coruiuos pullos aliquandiu se nutrisse testatur, (nos auiculas uiuas eos corripuisse Accipitrum instar, easq; & deuorasse uidimus.) tùm uel maximè morticinam, idest, animalis cuiuspiam non recens mactati, sed per se nulla ui externa, at morbo extincti, quàm auidissimè haud secus, atque Vultures prosequuntur.

Nigrantesq; petunt proiecta cadauera Corui.

Hinc Prouerbium Βάλλ' ἐσ κόρακας: & illud [a] Horatij.

—— *Non pasces in cruce Coruos.*

idest, non suspenderis, quod suspendio extinctorum cadauera Coruis gratissima sint. Vnde Mantuanus inquit:

Corne vorax inuade istud mortale cadauer.

Et Beroaldus inter fęda animalia ipsum enumerat:

Intestina canes, omentum, & viscera Corui
Discerpant, rabidæ cætera membra lupæ.

Item [b] Scaliger.

Ast illi caput, atque rotantia pectora circum,
Funduntur Picæ ignauæ Coruiq; sequaces,
Sollicitataq; Vulturij gens improba odore.

Et Latinos sequuti Hetrusci. [c] Ariostus:

D'ogni salute hor desperato Gano
Di Corui, & Auoltor ben si vede esca,

Et [d] iterum:

Io non ti posso dir, quanto m' incresca
Del mio Signor che sia rimaso al piano
Per Lupi, e Corui, oime troppo degna esca.

Parasiti Coruis cõparati.

Corui omniuori.

Cadauera ꝓsequitur Coruus.

[a] *Epist. 7.*

[b] *In hymnis*

[c] *Cant. 4. in Addit.*

[d] *Cant. 18. stan. 168.*

Et rursus

Et rurſus vbi Orlandum Gabrinæ Comites occidentem introducit:

Et quelli attacca per viuanda al Corbo

[e] Canti. 27. Stan. 34.

ad ſorbum arborem ſcilicet, vt ſuperiores eius verſus indicant. Item [e] alibi:

E gli fecion veder come il fidele
Popul preda de Lupi era, e di Corbi.

[f] Cantic. 29. Hierolymæ liberatæ.

Item [f] Torquatus Taſſus, quem doctiſſimũ Poëtam, Homerum Hetruſcum nominare ſoleo, ita Tancredin inducit loquentem:

——Adunque reſta
Il valoroſo Argante à i Corui in preda?
Ah per Dio non ſi laſci, e non ſi frodi,
O de la ſepoltura, ò de le lodi.

[g] Cant. 9.

Et [g] alibi ſimpliciter de Auibus, quas ego vel Coruos, vel Vultures interpretor, dixerat apud eũdem Argillanus Ariodinum moribundum alloquens:

——Hor tu quì mori in tanto
D'augei paſto, e de Cani, indi lui preme
Col piede, e ne trahe l'alma, e'l ferro inſieme.

Item rurſus alibi Argantem inducit iurantem, iuramentiq; Hieroſolymam & cælum ipſum teſtes citantem, ſeſe nũquam enſem à latere depoſiturum, priuſquam Tancredim occiderit, Coruisq; cadauer eis expoſuerit:

Odi Gieruſalem ciò che prometta
Argante, odil tu Cielo, e ſe in ciò manco
Fulmina ſu'l mio capo, io la vendetta
Giuro di far ne l'homicida Franco,
Che per la coſtei morte à me s'aſpetta,
Ne queſta ſpada mai depor dal fianco
Inſin ch'ella à Tancredi il cor non paſſi,
E'l cadauero infame à i Corui laſſi:

Diogenis dictum de Paraſitis. Azzanegi Coruos cur ſequantur. Augurium peſſimum. Atheniẽſiũ maxima peſtis. Frugibus veſcuntur Corui.

Non iniuria ergo Diogenes dicere ſolet multò præſtare in Coruos, quam aſſentatores incidere. Illos quippè mortuos, hos viuentes deuorare. Ioannes Boterus refert Azzanegos populos Coruorum volatum ſequi, vbi iter per ſuas regiones facere inſtituunt. Corui enim rectà ibi ad loca cadaueribus plena, quorũ ibi ingens copia eſt, feruntur. Quinimò pro peſſimo ſolet haberi ſigno, ſi Corui à cadauerũ eſu, abſtinere uiſi fuiſſent, utpotè quibus maximè delectarentur. Thucydides refert in ſæuiſſima illa Atheniẽſiũ peſtilentia, cadauera paſſim inſepulta, & ab omnibus animalibus intacta iacuiſſe, aut ſi fortè ea guſtaſſent, protinus interempta fuiſſe. Hinc & Corui circa cadauera obſeruari minimè conſpiciebantur, ita vt vel illud alimentum, quod naturali quadam propenſione (quantumuis putidum ac putridum) ſummaq; auiditate, ceu gratas admodum cupedias alioquin expetunt, auerſarentur. Licet verò morticinijs veſcantur omnium lubentiſſimè, nonnunquam tamen frugibus victitant, ſi illa deſint. Ornithologus refert ſe pullum Coruinum pane aqua madido aliquãdiu aluiſſe. Quod præter naturam eius minimè videri debet: cùm aliæ Coruini generis aues frugibus atque cibo potiſſimùm veſcantur, adeò vt Monedula, & Cornix ſpermologa carnes omninò non guſtent, ideoq; Spermologi Ariſtoteli, ideſt, frugilegæ à frugum eſu dicantur. Piſces etiam edunt cùm viuos ſi fortè nacti fuerint, tùm mortuos maximè. Ita Delphini cùm pompylum guſtarint, inefficaces & ſtupidi redditi, fluctusq; in littora eiecti, à Coruis, Gauijsq; & cæteris maritimis auibus exeduntur, vt Aelianus tradit. Hinc apud Anglos lege cautum eſt, ſub graui mulcta, ne quis vim Coruis inferat, eò, quòd non ſolùm cadauera eius inſulæ, ſed & piſces à mari in littore deſtitutos abſumant, quorũ alioquin putrilaginoſus ac fœtidus habitus aërem inficeret, vt author eſt [h] Petrus Bellonius. Vermiuori præterea ſunt, vnde fit, vt in agro recens vomere proſciſſo frequentes ac gregatim obuolitantes conſpiciantur, nempè vt Lumbricos, aliaq; inſecta, quæ antè tellus occulebat, nunc verò aratro aperta magna copia promit, depaſcantur. Docet hinc terræ bonitatem cognoſcere Cato, quem Plinius citans, in hæc verba ſcribit: *Terra tenera eſt* (vt Cato vocat) *colore pulla, temperatæ vbertatis, mollis facilisq; culturæ, &c. quam recentem exquirunt, improbæ alites vomerem comitantes, Coruiq; aratoris veſtigia ipſa rodentes.* Quin & hydrum ab [i] Ouidio cepiſſe fingitur, quod etiam ſerpentibus fortè ueſcatur. Fructuum quoque omne genus cibum ipſi præbet, cùm poma, tùm nuces, & in primis ficus, vt Archilochi apud [k] Athenæum hoc docet diſtichon:

Spermologi Ariſtor. Piſces edũtur à Coruo. Anglorum lex de Corui cæde. [h] Lib. 6. de Auib. c. 1. Vermes edit Coruus. Coruus cur hydrum cepiſſe dicatur. [i] 2. de Faſt. Fructibus Coruus paſcitur. [k] Lib. 13.

Ficus, quæ paſcit Cornos, petroſa videtur,
Quæ capit externos blandula Paſiphile.

Occaſio

Occasio hinc data fabulæ, qua Ouidius comminiscitur Coruum ficus edendæ cupidine illectum, neglecto Apollinis mandato, qua aquam è fonte haustam adferre erat iussus, sub arbore expectasse, donec ficus maturescerent, vt ijs potiri posset, quod hi versus indicant.

Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij, sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, &c.

Aelianus aliter rem narrat, & à segete moram Coruo iniectam fabulatur, inquiens; *Coruus magna segete inuenta adhuc viridi inuestigare volens granum frumenti, expectans donec maturuisset, mandatum Domini neglexit.* Verùm quamuis hæc fabulosa sint, neutrum tamen Coruorum naturæ repugnat, non minus enim frumento, quàm pomis eos vesci paulò antè docuimus. Neque à Cerasorum esu quoque abstinent, imò verò tam auidè ea appetunt, vt cum pediculis suis simul ea deglutiant, tantum abest, vt intus reclusa officula respuant. Verùm hoc loco obiter Iulij Cæsaris Moderati Ariminensis viri fide dignissimi, & in arcanis naturæ indagandis indefessi obseruantiunculam super hac re, cùm quòd mira sit, & auditu insolens, tùm quòd nemò quid tale de eo memoriæ mandauerit, adijcere placuit. Est autem istæc: Cùm vir ille Coruum fortè domi suæ aleret, carnemq;, panem, necnon & fructus exhiberet, fortè in Cerasa incidens, ea quoque illi manducanda tradidit, quæ Coruus auidissimè arrepta vnà cũ officulis, necnon & adhærentibus pediculis deglutiebat, & cùm mox à binis horis pulpam per sedem reijceret, eodem tempore pediculos & ossa per os reuomebat. Tum vir ille rei insolentiã miratus, pedes agnorum in frusta concisos, Columbaceos uerò & Gallinaceos integros, exhibere cœpit, & horum quoque ossa per os eodem tempore regurgitasse uidit. Nunc ut Corui pastum abundè omnifario eduliorum genere splendidum explicuimus, superest, ut etiam quo genere potus & quando utatur, uideamus. Fons aquæ gelidæ siticulosum Coruũ recreat, reliquo quidem anni tempore, uerùm æstate immensa siti torqueri fertur. Idcircò anthori Priapeæ siticulosus dicitur:

——aut Coruus nouit siticulosus.

> Coruus cerasis vescitur. Iulij Cæsaris Moderati obseruatio. De Potu Corui. Coruꝰ quãdo siti torqueatur. Cur æstate ægrotat q̃stio.

Huius rei causam ex recentioribus Leonicus Thomæus indagans ita disputat. Cur Corui æstate, sexagenis (ut aiunt) diebus ægrotare dicuntur? id autem siti maximè contingere credunt, unde & siticulosi sunt appellati? An quòd alui profluuio tunc maximè tentãtur hæ uolucres & malè habent? Ne igitur cõgenito naturaliq; morbo humiditas extrinsecus addita incrementa suggerat, ab omnimodo se abdicat potu. Non igitur, quia sitiunt, laborant, idcircò sitire naturaliter cupiunt. Solutio huius problematis petita est ex[i] Aeliano ita scribente: *Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare sciat, idcircò ab humidis cibis se continet.* At Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu Coruum abstinere tradit, propter uetris profluuium. Hyginus aliã adfert causam, negans eum, quamdiu ficus coquuntur, bibere posse, quia tunc guttur habeat pertusum, quo quicquid hauritur, denuò effluat. Alij causam in fabulam referunt, & Coruum ab Apolline, quòd ad aquam puram è fonte hauriendum missus, diutiùs hæsisset, hac cessationis pœna mulctatum, ut quamdiu ficus maturescunt, id est, ante autumnũ siti ægresceret, quia uidelicet harum edendarum desiderio sacrificaturo Phœbo in mora fuisset aquam expectanti. Namque apud Ouidium Coruo hoc pacto minatur:

> [i] Lib. 1. de Anim. c. 47. Quàm diũ non bibat

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Quæ sanè pœna, sic satis grauis ipsi inflicta haud leuiter ipsum cruciat, cùm natura sua potus admodum sit appetens, & sitis impatiens. Quod quidem uel ex eo colligere licet, quod[k] Plinius, uti rem gestam narrat. *Tradendum*, inquit, *putauère memoriæ quidam, visum Coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset, ita descendere pauentem expressisse tali congerie quantum poturo sufficeret.* Verisimile sanè est intollerabilem eam sitim hoc à Coruo extorsisse ingenium, iuxta illud Virgilianum;

> [k] L. 10. c. 47 Corui astus

——Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Et illud Persianum:

Paupertas inuenit artes;

RAPACITAS. PVGNA.

Coruus rapaces æmulatur. Alauda à Coruo capta. Passer captus. [a] Lib. 3. de anim. c. 43. Coruus à pullis deuoratus. Coruus ad venationẽ institutus. Lepus vocem Corui timet. [b] L. de anim. 13. cap. 11. [c] L. 2. c. 51. Corui audacia ad Aquilã accedit. [d] 9. Hist. c. 1.

RAPACIVM sanè naturam etiam Coruus æmulatur, quòd non mortua tantùm, sed viua etiam animalia impugnet, rapiat, deuoret. Albertus Alaudam aliquando à Coruo deuoratam se obseruasse scribit. Ego sanè media hyeme Passerem super tectum assedentem ex insperato à Coruo correptum, & nequicquam aliorum Passerculorum, vel querelis, vel strepitu moto dilaniatum, vidi. Sed hoc parum est, si cum eo comparetur, quod [a] Aelianus scribit, nẽpè pullos Coruinos parentem alimonia destitutos ipsum inuadere, ac deuorare, tum præsertim cùm senio confectus, neque victum quærere, neque aggredientibus reluctari potest. Quod an nimia fame an sponte faciant, dubitare quis possit. At cùm Coruum etiam ad venationem instar Accipitrum, institui, aliasq; aues capere experientia, necnon veterum authoritas testentur, verisimile videtur rapacitatem impiam hanc ipsis innatam esse. Nam & lepus Corui, vel vocem haud secus, atque Aquilæ teste [b] Aeliano formidare dicitur. Quod si verum est, ideò fieri probabile est, quod à Coruo lepus capi metuat, aut aliquando captus fuerit. *Quinimò Coruus,* (verba sunt [c] Aeliani) *Aquila nihil de animo concedit, quò minus, quàm hæc audax sit, Non enim contra pusilla tantùm animalia venire audet, sed & contra asinos, & boues pugnat. quorum in ceruicibus considens eos percutit, ac multorum effodit oculos.* Sic [d] Aristoteles aduolantem Tauros, & Asinos ferire, & eorum oculos lacerare tradit. Verùm istæc animalia non tam cibi, quàm vindictæ, aut inimicitiæ cuiuspiam occultæ causa inuadi à Coruis constat. De quibus in capite de Antipatheia latiùs.

NIDVS. GENERATIO.
Educatio.

[a] 9. Hist. c. 31 Quot pariat. [b] Lib. 1. de Aucupio. Coruus timet tonitrũ. De coitu coruorum cõtrouersia. [c] 3. de gener. cap. 6. [d] L. 10. c. 12 [e] De Gener. Anim. 3. c. 6 Corui rarò cernuntur coire. Non per os parere.

GENERATIONI operam daturus Coruus, nidũ aut in celsarum turrium foraminibus, aut altissimarum arborum cacuminibus plerumq; construit, in quibus authore [a] Aristotele, non bina modo, vt aliqui volunt, parit, verumetiã plura, quatuor nempè, aut quinque. Parit autem, fouetq; oua, coit, & nidificat mense Martio, vt asserit [b] Oppianus, idque, vt volunt eruditi & experti, timidus tonitruum facit, à quibus oua eius perdi aiunt. Verùm de coitu Coruorum, qua ratione fiat, non parum inter se authores concertant. Docet nos in primis [c] Aristoteles, cuius authoritate standum nobis meritò putamus, Coruinæ speciei aues minus valere Venere, & rarò coire, *Non coeunt autem Corui mares cum fœminis*, inquit Oppianus, *priusquam cantu quodam velut hymenæo eas demulserint. Hæ verò maribus ita conciliatæ admittunt.* Hinc natus vulgi error, quod vt [d] Plinius scribit *Coruum ore coire, & parere arbitratur, ideoq; grauidas, si ederint Coruinum ouum, per os partum reddere, atque in totum difficulter parere si tecto inferantur.* Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in Columbis sæpè cernimus. Sed [e] eundem ipsum audiamus, qui hac de re ita scribit. *Sunt qui Coruos, & Ibin ore coire opinentur, inter quadrupedes etiam Mustelam ore parere. Hæc enim, & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt, simpliciter valdè, & inconsideratè, qui in auium genere ratiocinatione ista falluntur, quòd rarò Coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumerò, quæ omnibus id genus auibus solita est, quod in Monedulis, quas mansuetas alimus, planum est. Genus etiam Columbinum hoc idem facit. Verùm hæc quoniam coire visuntur, ea fama caruerunt. Coruinum genus libidinosum non est, quippe quòd parum fœcundum sit, coire tamen id quoque visum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per vuluam deueniat ad ventriculum, qui semper quod ingestum est concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omninò est. Vuluas autem id quoque auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum.* Hæc Aristoteles. Albertus hunc locum enarrans *Auicenna*, inquit, *diligentiùs considerans scribit se vidisse duos Coruos coire, non aliter, quàm aliæ aues coeunt, rarò autem in hominum conspectu coeunt. Itaque multi, cùm vident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi verò videtur has aues fortè ante lucem, & in crepusculo coire, quo tempore ab hominibus non videntur, nec obseruatur eorum coitus.* Sic ille.

Encelij error. Kolckrabẽ

Christophorus tamẽ Encelius in tam clara luce cum vulgo potiùs ineptire, quã cum Arist. vt Philosophum decebat, bene sentire maluit, etsi anceps eius sit sententia, verba eius hæc sunt. *Multæ aues ore concipiunt, & coeunt, vt Corui ex osculatione facta, vt fit in Columbis, licet hoc negat Arist. nec ego multũ adfirmo, quia non vidi coeuntes, coeũt. n. Corui circa æquinoctium vernũ, loquor nũc de veris, & magnis Coruis, qui à sono vocis Saxonibus Kolckraben dicũtur, & per quadragesimã excludũt pullos, & fouẽt.*

Nam

Nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum Paschatis illorũ pullos vidi, & habui. Altera verò species Corui, quæ dicitur à Saxonibus Korracken æstate circa solstitiũ excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen.

Korraeken

Coruus maturis frugibus oua refert.

Et potest fieri, vt Corui isti veri ore coeant in frigore, nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam, corrumperet, & profectò ea species, quæ templa incolit, Monedula dicta, ore coit tempore verno. Sic Encelius, qui item & Bonosas, & Vrogallos (vt in illarum auium historia recitabimus, & omnes ferè Gallinas syluestres ore coire ex vulgi opinione scribit. Cui, qui volet, fidem habeat, mihi sanè non persuaserit. Et friuola est ratio, quod Coruos in frigore ore coire sentit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. Cur enim non eandem ob causam cæteræ etiam animantes, quæcunque hyeme coeunt, id ore faciunt? uel quomodo frigus non etiam per os irrumpere æquè, ac in matricem posset per meatum multò quàm vulua ampliorem? Sed in quibus rebus an sit affirmare non possumus, cur sint inquirere stultum est. Meritò igitur inepta hæc vulgi opinio, quod Coruos ore ori admoto Veneri indulgere, & fętus in lucem edere existiment, à Martiale reprehenditur, hoc argumento, quòd cùm coitus omnium animantum membris genitalibus sibi mutuo insertis perficiatur, Coruo nunquam membrum in os à mare insertum visum fuerit. Adde quòd hic locus ad generationem semini minimè idoneus est, vt ex Philosophi verbis liquet. Quare etiam iniuriam fieri Coruo insinuat ab his, qui fellatorem eum vocant, & turpis illius voluptatis accusant, quod tamen falsissimum est. Itaque [f] Poeta Epigrammatarius ita scriptum reliquit.

Coruus iniustè fellator dictus.

[f] In Apophoretis.

Corue salutator quare fellator haberis,
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Putandum igitur Coruum coire, parere oua more aliarum auium, è quibus postmodum vigenum dierum spatio incubatu fotis pulli nempè ad summam quini excludantur. Narrat verò author libri de natura rerum, sed quo authore nescio, fæminas incubare oua solas, mares verò operi intentis cibum administrare. *Pullos exclusos*, inquit [g] Aristoteles, *nido expellit*. Quod item, & aliæ volucres faciunt. Quibus enim partus numerosior est ipsæ vnum sæpè eijciunt. Sed & eos ipsos, quos nido relinquunt, deserunt omni alimonia destitutos. Cuius facti alij aliam rationem assignare conantur. Sunt qui à parentibus agnosci negent, quòd recens natis color non ita sit planè ater, sed albicantior. Vnde tanquam alienos relinquant. Ita sentire videtur Diuus [h] Gregorius vbi ait: *Coruus editis pullis, vt fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosque inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinẽ sua similitudo videatur, qui huc illucque vagantur in nido & ciborum expetunt aperto ore subsidium: vnde etiam scriptum est in* [i] *Iob: Quis præparat Coruo escam? & in* [k] *Psalmo: Qui dat iumentis escam, & pullis Coruorum inuocantibus eum*, &c. Sed cùm nigrescere cœperint, tantò eis alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutiùs distulerat. Author libri de natura rerum, septimo id à natali die fieri putat, vt plumæ in pullis omni ex parte similes parentum euadunt. Sunt qui non à matribus pullos Coruorum nuper natos, sed à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius Coruos obliuiosos esse dicit (ita [l] Seruius scribit) & plerunque minimè ad nidos suos reuerti; sed quodam naturæ instinctu quæ vermes procreârant, ad nidos congerere, ex quibus pulli relicti alantur interdum. Horum obliuionem etiam ex rebus probat, quas cùm absconderint, derelinquunt. Huiusmodi sunt nuces, aliique fructus, quos sæpenumerò rustici in subterraneos specus à Coruis in hyemem reconditos quidem, at pòst obliuione, vt verisimile est, neglectos, inuenire solent. Cassiodorus cælesti rore Coruinos pullos initio ætatis, quum minùs nigricant, pasci credit Prophetici Psalmi antè adducti authoritate persuasus, illo nempè: *Qui* (de summo ac benignissimo omnium rerum largitore Deo loquitur) *dat escam iumentis, & pullis Coruorum inuocantibus eum.* Agnitos denique ab atrore Coruus reuersus eousque pascit, donec firmas vires nacti volandi potentes fuerint. Quo tempore primùm nido eos expellit, postea fugat longiùs, atque tota regione exterminat, vt [m] Aristoteles, & Plinius tradunt, idque proculdubiò nutriendi tædio. Summæ enim eorum voracitati, præsertim si plures sunt, locus exiguus non sufficit. Vnde, vt idem Aristoteles inquit: *Locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, duo tantùm incolunt, & in paruis vicis* (vt Plinius) *non plus bina coniugia sunt. Quamobrem* inquit [n] Aelianus: *pulli deinde ea, quæ sunt ad viuendum necessaria, inquirunt, genitoresque suos minimè alunt*, nempè quodam talionis iure, iuxta illud par pari. Cùm enim quod parentibus quis fecerit, idem à filijs expectare iubeatur: itaque Coruus, qui simili impietate in parentes vsus est, & senio confectos non aluerit, hac animaduersione iure percutitur, vt & ipse ætatis grauitate quærendo victui factus inutilis à prole sua deseratur, omnique cibo destituatur. Verùm illud omnem impietatem superat, quòd inaudita crudelitate pulli genitoribus suis etiam præ nimia, & insatiabili vorandi libidine minimè parcere dicantur,

Partus ver[9] Incubatus.

[g] 9. hist. c. 31

Corui pullos in nido deserunt, & cur.

[h] In moralibus lib. 30. c. 8. in ca. 30. Iob.

[i] Cap. 38.

[k] Psal. 146.

[l] In lib. 1. Georg. Virg.

Nuces Coruorum à rusticis inuenti.

[m] 9. hist. c. 31

[n] Lib. 2. de Anim. c. 49.

Corui parẽtes nõ alũt.

Impietas in parentes.

Corui culeo digni cur.

vnde grauiſſimi parricidij ſceleris nulla ratione tolerandi pœna, ſeu culeo omnium ſuffragio digni iudicari deberent. Quare & illud prouerbium haud temerè natum eſſe putandum eſt: *Mali Corui, malum ouum.* Cuius tamen ẽt ſuprà aliam originem tradidimus. Etenim iuxta illud.

Filius patri ſimilis.

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patris.

His tamen, & præcipuè, quòd prolem fugari, & ab eo loco, vbi parentes ſint, exterminari ex Ariſtotele tradidimus, his inquam nonnihil repugnat, quod circa Cranonen Theſſaliæ oppidum ſingula perpetuò paria degere, & genitores ſoboli loco cedere Plinius aſſerit. Sed hoc aliquid peculiare eſt, & forſan illi loco ſaltem commune. Atque id Philes fortè etiam dicere voluit, licet tamen nullius oppidi, vel loci mentione facta id omnibus Coruis peculiare faciat. Ait autem:*

* De propr. animal.

Κόραξ δὲ κακῶς τοὺς κακοὺς τόκους τρέφων
Οὓς αὐτὸς ἐξέλεψε τοῦ γένους χάριν,
Ὅτ' ἂν ἐπιςῇ καὶ βραχὺς πείνης χρόνος
Βορὰν ἑαυτὸν ταῖς γοναῖς ἀντεισφέρει.

Id eſt, verbo ad verbum reddito:

Coruus autem malè malos fœtus alens
Quos ipſe (ex ouis) *excuſſit* (propagandi) *generis cauſa*
Cùm vrget, vel breue famis tempus
Cibum ſeſe fœtibus alimenti loco infert.

MORES.

QVOD igitur ad mores Corui attinet, ſcire licet, vti ex proximo præcedenti capite, etiam ex Ariſtotele quiuis colligat, Coruum minimè libidinoſum eſſe. Oſcula verò illa, quibus crebrò columbatim ante coitum inter ſe miſceri conſpiciuntur, non ad libidinem aliquam fœdam, vt alij putabant, ſed ad caſtum amorem, ac coniugalem, quem inter aues præcipuè colere dicitur, referenda ſunt. Tradunt enim Coruos ad trigeſimum, quandoque ad quadringeſimum ætatis annum vnà viuentes iura coniugij inuiolata vtrimq; conſtantiſſimè ſeruare. Ariſtoteles ſanè coniugium inter eos mutuum, atque fidum celebrari ſcribit. Hanc fidem non ſolùm ad mortem vſque durare Athenæus inquit, verumetiam defuncto altero coniugem alterum per omne vitæ tempus viduum permanere, neque alteri nunquam marito copulari. Meritò igitur à Scaligero in D. Lucretiæ Gonzagæ encomio Coruus his verſibus laudatur.

Oſcula Coruorum caſti amoris indicia.
Coruorum caſtitas.

Corue loquax, caſtiq; thori ſeruator honeſte,
Cui nihil ad Veneris fœdiſſima gaudia notum eſt.
Inſtrue quo caſtos Ocnus ſectetur honores,
Et viridis nitidum vitæ ſeruabis honorem.

Verùm quandoquidem.

A vitijs vacuum viuit in orbe nihil.

vt cuiq; aliti ſuæ dotes, ita etiam ſua inſunt vitia, non aliter ac in hominibus. Sunt igitur, qui furti Coruum accuſent.[a] Albertus multum furari ſcribit. Author quidam anonymos Coruum à natura ad furta committenda procliuem hoc experimento comprobat. Erfordiæ Saxoniæ ciuitate, inquit, Coruus cicur paulatim de menſa, in qua pecuniæ iacere conſueuerant in hortum vicinum ſub lapidem nummos aliquot, qui pretio quinque, vel ſex florenorum æquabãt, abdidit. Ita ille. Edulia ſi aliquando in locum quendam ſecretum congeri viſus ſit, prouidentiæ tribuo; ſed quod nummos ſuſtuliſſe dicitur, non habeo, quid dicam, aut in excuſationem eius afferam. Nulla hîc equidem auaritiæ culpa eſt; verùm aut ſpecie æris, aut argenti, vt credo captum, aut alia quadam nobis ignota cauſa ſanè naturæ inſtinctu adductum hoc facere autumo. Hinc non omninò temerè Opontio cuidam, vt Ariſtophanis annotat Scholiaſtes, Coraci nomen inditum fuit, homini nimirùm rapaci & furi, vt qui hac parte Corui naturam exprimeret. Sed & Coruo ipſi apud Hebræos Gorab, & Germanos Rab à raptu, & furto appoſitiſſimo ad rei naturam vocabulo appellatio impoſita fuit. Nam *Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.* Huc referre licet, quod [b] Aelianus tradit. Coruos quod precibus non impetrarũt, per vim veluti extorquere velle latronum more in recuſantes iniurios. Verba eius hæc ſunt. *Aegyptij Corui Nilo accolentes nauigantibus quaſi ſupplices eſſe videntur, ſibi quippiam largiri efflagitantes, quòd eis, ſi quid eis dono detur, ceſſantes, nihil amplius moleſti ſunt; ſin autem horum, quæ poſtularunt nihil impetrauerint, in nauis roſtro inſidentes, inſequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conſcindunt.* Hæc Aelianus, qui mihi quidem fabulam obtrudere videtur.

Corui furacitas.
[a] Lib. 23.
Coruus nũmos celãs.
Corui prudentia.
Opontius Corax dictus, & quare.
Coru[9] Germanis à rapacitate dictus.
[b] Lib. 2. de Anim. c. 48
Corui nauigãtibus ſupplices.

INGE-

INGENIVM.

CORVVS non in victu ſolùm acquirendo, aut incolumitate ſua conſeruanda, aut in hoſte oppugnando, uerumetiam docilitate inſigni, qua & uenandi ritum, & loquendi artem, mira facilitate ab homine addiſcit, deniq; ſagacitate, & memoria egregia, haud exiguam ingenij ſui uim nobis declarat. Quod ad uictum attinet, in eo parando cura non uulgaris eſt, dum non niſi ea loca, quæ & ſibi, & ſuis, quantum ſufficit, ſubminiſtrare queant, incolat. *Nam*, ut ait [a] Aelianus, *quantum cum ſterili ferax ager differat, planè noſcunt Corui, in vberrimo enim gregatim feruntur, per ſterilem agrum, & infructuoſum bini volare aſſolent. Diuerſas verò haſce locorum naturas innata quadam ſagacitate cognoſcunt.* Vnde Plinius *eos agros pro fœcundis habendos eſſe* monet, *in quibus, dum arantur Coruorum obuolitare conſpiciatur frequentia.* Similiter, inquit [b] Ariſtoteles locis arctioribus, & vbi non ſatis cibi pluribus ſit, plures degere minimè ſolent, ſed bini tantùm. Vnde forſan non tam impietatis, quàm prudentiæ cuiuſdam uideri poſſit, etſi prima fronte ſecus appareat, quòd pullos ſuos nido expellant. Neque enim eos niſi iam uolaces, & ſibi ſuo Marte uictum quærere aptos (nam in eam uſque ætatem à ſeptimo die agnitos liberaliter admodum educant) eijciunt, aut potiùs ad nouas veluti colonias emittunt, & ſic cùm ſibi, tùm proli proſpiciunt, alioquin utriſq; defuturum alimentum non ignorantes. An non idem in humana uita ſepius uſu ueniſſe, nos docent tot gentium hiſtoriæ, ac Germanorum prҽſertim, qui cùm ob innumerabilem ſobolis multitudinem proprijs limitibus ſeſe uix contineri poſſe uiderent, & multò minus uictum omnibus ſuppeditari, ſæpè torrentis rapidiſſimi inſtar, effuſo alueo in campos circumiacentes longè, lateq; exundantis, non proximas tantùm, ſed & lógiſſimo interuallo diſſitas terras inuaſerunt, ſedes nouas collocârunt, & uarijs regionibus uaria nomina obliteratis priſcis indiderunt. Exempla huius rei eaq; innumera, tam manifeſta ſunt, ut ea recenſere ſuperuacaneum exiſtimem. Nonne etiam in apum Republica huius rei quotannis uidere exemplum licet, quæ iam auctҽ, & unum, & idem alueare poſthac haud ſuffecturum non ignaræ, numeroſo cætu relictis auitis ſedibus, proximo loco, aut qui primo paſcē dis omnibus idoneus uiſus eſt, conſidentes, nouam ueluti coloniam conſtituunt. Sed in auium etiam, uel omnium digniſſimo genere, nonne idem obſeruare licet? [c] Ariſtoteles ſanè hoc ipſum de Aquilis ſcribit, eas nempè prolem iam uolandi potentem nido exigere, neque uerò in tota eadem pati regione. Non eſt igitur, quod Coruum ſolùm, tanquam in prolem ſuam impium conuitijs inceſſamus, aut inhumanitati uertamus mores ſuos, quos etiam homines ſine crimine imitantur. Hac igitur in quærenda alimonia utuntur ſolertia. Sed non minùs in quæſiti iam examine ſagacitate pollent. Nam quantumuis natura uoraces, & alioquin famelici, ſi fortè cadauer, cuius nihilominus paſtu impensè delectantur, inuenerunt, atq; peſtilenti infectum lue ſenſerint, id haudquaquam contingunt, non emendam ſibi tantilla gulæ uoluptate mortem putantes, rectè in hoc hominum pleriſq; temperantiores, ac ſapientiores. Obſeruatum hoc in famoſa illa Athenienſium peſte ſcribit Thucydides. Quod ſi fortè per imprudentiam, aut urgentem famem Chamæleontem Coruus occiderit, & deguſtarit, itaque noxias huiç ineſſe uires probè gnarus, & alioqui uictori etiam nociturum, *lauro* teſtҽ [d] Plinio, *infeſtum virus extinguit* ipſe ſibi Eſculapius. Baſiliſci quoque ſerpentis, tanquam ſi animantibus omnibus extremum uenenum agnoſcat, eſu ſumma prudentia abſtinet, ut Nicander teſtatur:

—— Pluuiæ quoque nuntius auræ
Coruus, nec quæcunque feræ per deuia luſtra
Degunt, è tali capiunt ſibi pabula carne.

Iam uerò in ſiti, qua naturaliter maxima ſæpè affligitur, ſedanda, quàm ingenioſo ſibi ſubuenit inuento? Refertur rei geſtæ exemplum à [e] Plinio, cuius uerba iam ſupra notauimus. Item [f] Aelianus paulò latiùs deſcribit: *Corui Lybici ſeſe inclinantes roſtrorum aduncitatem, quoad poſſunt in vaſa intrudunt, atque inſerunt, quæ homines ſitis metu aqua compleuerant, ac ſupra tecta, ad ſeruandam aëris beneficio aquam poſuerant, itaque potione fruuntur. Cùm aquam deficere vident, calculos ore, & vnguibus apportantes, in vaſa inferunt: Atque calculi quidem in vaſis fundum detruduntur, ac deſident, aqua verò ex vaſis fundo ex ſubſidentium occupatione calculorum eleuata, ſuperiorem vaſis vacuitatem replet, qua ſolerti machinatione Corui aquam contingentes potione referſiuntur; non ignorantès, quæ penitiùs in media philoſophia recondita ſunt, atque abdita, unum*

Ingenium Corui in quibus conſiſtat.
Prudētia in comparādo victu.
[a] Lib. 49.
corui agros fertiles agnoſcunt.
Agrorũ fertilitatis dignotio.
[b] 9. hiſt. c. 31
Cur pullos pellant.
Germani cur ſҽpè ſedes mutarint.
Apes cur aluearia mutent.
[c] 9. hiſt. c. 34
Excuſatur Corui impietas in pullos.
Prudētia in eſu.
Coru⁹ Chamæleonte eſo ſibi lauro medetur
[d] Lib. 8. c. 27
Vt ſitim ſedet.
[e] L. 10. c. 43.
[f] Lib. 2. de Anim. c. 48.

& eundem locum duo corpora capere non poſſe. Hæc Aelianus. Idem Ariſtotimus Coruos ſibi in Africa facientes viſos refert apud [g] Plutarchum. Neque tamen adeò intemperantes ſunt; vt ſe vel ab ingenti ſiti vinci ſinant, eo tempore, quo potũ citra valetudinis diſpendium ſumi non poſſe cognoſcunt. Qua de re Michael Glyca ita ſcribit. *De Coruis non ab re hoc quoque quis miretur, quod hactenus indicatum non eſt inferius. In æſtiuo quoque tempore Corui quodam modo laborãt, is morbus ventris eſt profluuium, quamobrem fontes, flumina, ſtagna per æſtatem Coruis nulli ſunt vſui, ne per humorem ventris illa fluxio magis adaugeatur. De quo ſcilicet etiam intelligitur diætæ rationem ſibi conuenientem Coruos non ignorare, quanquam nec Hippocratis, nec Chyronis, nec Machaonis remedia, aut præcepta teneant. Idcirco fluuios quidem intuentur, ſed de his minimè hauriunt.* Abſtinentiam hanc alij in alias, ſed fabuloſas cauſas reijciunt, quod & ſupra diximus, Higino quamdiu ficus concoquuntur, bibere poſſe negatur ideò, quòd guttur eo tempore pertuſum habeat. At ſi tunc ei guttur pertuſum eſt, cur non & reliquo quoque anni tempore eadem res potationem impedit? An igitur ſingulo quoque anno nouæ quædam cuticulæ fauces occluſuræ generatio ſtatuenda eſt, & rurſus eiuſdem corruptio? Profectò vt illa commentitia, ita vana, & friuola hæc ratio exiſtimanda eſt. Reuera auium vni Pſittaco roſtrum, quà collo coniungitur, infernè ſub faucibus apertum eſt, quod nulli alij contingere [h] Iulius Scaliger etiam teſtatur, qui hoc quoque annotauit, & nos in eiuſdem auis anatome obſeruauimus. Quare ingenitæ ſagacitati id, quicquid eſt potius tribuerim. Neque minus prudenter in generationis, & educationis negotio, quàm in victu ſeſe gerere videtur. Etenim ne à tonitru percuſſa oua corrumpantur, magno ſtudio ea parere, incubare, & pullos excludere feſtinat, antequã vis tonitruum præterlapſo iam vere ingruat. Quod item editos pullos paſcere differat, id Aquilina potiùs ingenij perſpicacia, ac generoſitate quadam, quã odio id facere, vel inde probari poteſt, quòd ſtatim, nempè à ſeptimo, vt volunt, die, agnitos pro ſuis maxima cura deinceps enutriat, donec volandi facultatem, ac robur plenum adepti fuerint. Relinquunt verò eos tantiſper paterno auxilio deſtitutos, quòd ob colorem diuerſum à ſuo, quem ſibi proprium, & inſeparabilem eſſe, tanquam ſi Ariſtotelicam philoſophiam edocti eſſent, rectè norunt, ſpurios, & adulterinos ſuſpicentur. Tum enim albi potiùs, quàm nigri videntur pulli, vt è contrario Cygnorum pullos fuſceſſere videmus. Imitatur ſanè in hoc Aquilæ alitis nobiliſſimæ indolem, quæ fœtus ſuos non prius enutrit, quàm legitimos eſſe ſolis trutina cognouerit. Non parùm quoque ad ingenij felicitatem in Coruo facere videtur ea, quę ſe hominibus ad venatum docilem prębet facilitas haud multò fortaſsè, quàm vel in Aquilis minor, vel Accipitribus. Citiſſimè in primis manſueſcit, quamuis id Cardanus neget. Aues cicur factus homini capit, & præſertim cõgeneres, quod mirum eſt, & præter reliquarum rapacium morem. In Bothnia, Lapponia, alijsq́; ijs circumiacentibus regionibus Coruos referũt noſtratibus maiores eſſe, adeoq́; noxios, vt non cuniculos duntaxat, & lepores in campis interimant, ſed agnorum etiam, & arietum maximam ſtragem edant, indeq́; lege cautum eſſe, vt qui eos occiderint, conſtitutum è publico præmium referant. Hinc edocti quidam, captos eos Coruos alunt, inſtituunt, & feliciter illis in venatione vtuntur. Coruum venatilem referente Baldo Angelo Abbatio Ludouicum Gallorum Regem primum inſtituiſſe affirmat Iulius Scaliger. Albertus teſtatur vidiſſe ſe Coruum venaticum, qui Perdices caperet, alioſq́; Coruos feros, ſi auxilio hominis præſentis, aut propinqui confideret. Alij tamen hoc proprio eum Marte etiam tradunt facere. Perottus refert viſum ſibi Neapoli apud Alphonſum Siciliæ Regem Coruum, & quod magis mirũ eſt, candidiſſimum, miſſum à Rege Britanniæ, qui aucupio mirabilis eſſet, vtpotè cuius opera, & alios Coruos, & Phaſianos etiam venaretur. Apud Indos Coruorum haud ſecus, atq́; Miluorum pullos cicurari, & inſtitui ad prædam ſolere Aelianus author eſt, vti ex hoc in Aquilæ hiſtoria retulimus. [i] Plinius quoque hoc ipſum teſtatur. *Recens*, inquit, *eſt fama Crateri Monocerotis cognomine in EriZena regione Aſiæ Coruorum opera venantis, eò quod deuehebat in ſyluas eos conſidẽtes Corniculis humeriſq́, illi veſtigabant, agebantq́, eò perducta conſuetudine, vt exeuntẽ ſic comitarentur, & feri.* Perottus hunc locum aliter legit. *In Troccena regione Aſiæ Craterus Coruorum opera venari ſolitus, proditur, quos deuehebat in ſyluas inſidentes humeris, illi verò Coruiculos veſtigabant agebantq́, &c.* Quod ſi ita legamus, erit ea lectio ſuperioribus conformis, quibus Coruum Coruiculos alios capere ſolere diximus. Sin verò priorem lectionem quis retinere magis volet, vocem Corniculis ad Monocerotem fortè non malè referet, vt qui ab illis nomen adeptus videatur. In ea denique, ad quam, tanquam ad ſummam metam, auibus ingenio pertingere datum eſt, loquutionis diſciplina, tanta eſt Corui docilitas, vt hoc in cenſu Cardanus à Pſittaco ſecundum Coruum conſtituerit. Exprimit enim cùm auium aliarum, tùm maximè humanã vocem miro modo. [k] Varro Corui verba, non verba eſſe ait ex Chryſippo, quòd is illi loqui tantùm dicatur, qui ſuo loco, quodq́; verbum ſciens, ponit, Coruus in pronuntiando *gutture, &*

[g] *Lib de ſolert. animal.*
Corui profluuio laborant.
Cur ab aquis abſtineant.
Pſittacus ſolus roſtrũ infernè apertum habet.
[h] *Exercit.* 236.
Prudentia Corui in generatione, & educatione.
Cur pullos deſerant.
Coruus Aquilam imitatur.
Corui inſtitutio ad venatum.
Coruus cõgeneres capit.
Corui noſtratibꝰ maiores quas ſtrages edant.
Præmiũ in Coruorum occiſores.
Ludouicus Galliæ rex Coruũ venaulem habuit.
Alphõſi Siciliæ regis Coruus venatilis.
Indi Coruos inſtituũt ad prędam.
[i] *L.* 10. *c.* 43.
Plinius explicatus.
Corui docilitas in addiſcẽdo humano ſermone.
[k] *Lib.* 5. *de ling. Lat.*

& lingua potißimùm, inquit[l] Scaliger, *utitur. Itaque difficillimum elementum optimè exprimit. Illud, inquam, quod Demosthenes sero pronunciauit, mihi rarò fit vt siccè enuntietur. Vnum alebant Monachi vicini nostri, qui coquum Conradum nominatim in fame implorabat, adeò expressè, vt ab homine vocatum arbitraremur. Ridiculum adscribam inuentum librum musicum, quasi notas legeret passim pertudit. Hæc ille.* Aelianus nugari mihi videtur, more suo, dum Coruum humanam vocem edoctum aliter cùm ludit, aliter cùm seriò agit, loqui asserit. Verùm loquentis, & salutantis Corui veriora ex[m] Macrobio exempla hîc subnectimus. *Cùm ex Actiaca Victoria reuerteretur Augustus occurrit ei inter gratulanteis, quidam Coruum tenens, quem instituerat proferre hæc verba. Aue Cæsar victor Imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem viginti millibus eam emit (hoc est quingentis aureis solatis. Multas prætereo similes comparauit. Quo exemplo motus pauper Sutor instituere quoque ipse aggressus est Coruum ad parem salutationem, sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere solebat. Opera & impensa perijt. Cœpit tamen aliquando Coruus optatam salutationem exprimere, ac fortè audita, dum transiret Augustus, respondissetq́, Satis talium salutatorum habeo domi, superfuit Coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentem solet audire, verba subiungeret, Opera & impensa perijt. Ad quod subridens Cæsar emi auem iussit, quanti nullam aliam emerat.* Hæc Macrobius.

[l] Exercit. 237.

Aeliani nugæ.

[m] Lib. 2. Satur. c. 4.

Augustus à Coruo salutatus.

Sutor Coruum instituens.

Quantoperè Corui ingenium admiratus, quantoq; honore prosecutus sit populus Romanus[n] Plinius hac historia testatur. *Reddatur*, inquit, *& Coruis sua gratia, indignatione quoque populi Romani testata, non solùm conscientia. Tiberio Principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus in oppositam sutrinam euolauit, etiam religione commendatus Sutrinæ domino. Is maturè sermoni assuefactus omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, deindè Germanicum, & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem Populum Romanum salutabat, postea ad tabernam remeans plurium annorum officio mirus. Hunc siue æmulatione incitatus manceps proximæ Sutrinæ, siue iracundia subita, vt voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebis consternatione, vt primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusq́ innumeris aliti celebratum exequijs, constratum lectum super æthyopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum vsque, qui constructus dextra via Appiæ ad secundum lapidem in campo Rediculi appellato fuit. Adeò satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum ingenium auis, aut supplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum Principum nemo duxerat funus. Scipionis verò Aemiliani post Carthaginem Numantiamq́ deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio, & C. Sestio Coss. ad 5. Kalendas Aprilis.* Hactenus Plinius. O ineffabilis populorum semper insania in ea vrbe fletum, & sepultum Coruum, & eius interfectorem Romanum ciuem morte mulctatum, in qua nec Africanus maior sepulchrum habuit, nec minor vltorem, quia si Dijs placet, Coruus hic populum salutabat, vt diximus: Illi autem non salutabant, sed salutem gloriamq; populo contulerant: adeò gratior vox Coruorum, quàm Virorum virtus illustrium. Neget nunc aliquis tutum sese populi consensisse iudicio, quanquam uiris æstimatoribus non sit mirus publicus hic uirorum fortium contemptus, cùm ab his Coruorum uolucrumq; loquacium miratoribus, & diuinæ uoces, & cęlestia spernantur oracula. Sed hoc obiter dictum esto. Coruus uerò cū ob ingens, & ad tædium usque auditorum loquendi studium, ingratum nonnunquam se præberet, loquacis & garruli cognomen meruit. Loquax in primis dicitur[o] Ouidio.

Corui honor apud Romanos.

[n] L. 10. c. 43

Corui mira salutatio.

Coruus à Sutore occisus, Sutor à plebe.

Corui fun⁹ Romæ celebratum.

Romanorū dementia.

Corui loquacitas īprobata.

[o] Metamorph. 2.

Corue loquax subito nigrantes versus in alas.

Garrulus Pamphilo.

Picam nomine, garrulumq́ Coruum.

Item & Pindaro. *Vehementes garrulitate, velut Corui nati clamitant.* Hoc tamen ad feri etiamnum naturalem, ac molestum strepitum, ob quem alioquin, & uocalis, & querulus dicitur, pertinere potest. Atq; ita prorsus inconcinnam eius uocem fecisse uidetur Martialis, talem ei attribuens, qualem Maro obstrepero Anseri, cuius etiam uersum imitatus uidetur, ait autem:

Anser obstreper⁹ dictus.

Inter Lædaos ridetur Coruus Olores.

Et alibi.

Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras?

Liceret hîc maiora longè ingenij Coruini monumenta in medium adferre, qualia sunt præsagia, quæ diurnam quandam uaticinandi uim aliti inesse ostendere uidentur, nisi id potiùs ad naturalem aliquam, atque extrinsecam causam, quàm ad præscientiam, quæ solius intellectus est, & uix humani pertinere, uel ipse[p] Virgilius moneret, dum ait.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis,

(idest animalibus)

Ingenium; aut rerum fato prudentia maior.

D. sanè[q] Chrysostomus dogmata quorundam Philosophorum improbat, & ridet, qui animalibus brutis, ut Coruis, non solùm ratiocinationem, uerùm & futurorum præsensionem addunt,

[p] Georgic. 1.

[q] Homil. 5. ī act. Apost. cap. 2.

Bruta animalia ratione carere.

addunt, & religionem apud illa eſſe prædicant. Poteſt tamen Coruis rerum præteritarum memoria concedi, quam & Porphyrius ipſis tribuit, & ſine qua uix audita longo antè tempore retinere poſſent, & eloqui. Sed hoc ei cum multis alijs loquacibus commune eſt. Vnum hoc

Coruus cur Phębo dicatus.

Corollarij uice ponam, Coruum ob egregiam, qua pollet, docilitatem Phębo dicatum, eiq; ceu ſcientiarum diſciplinarumq; omnium, imò Muſarum ipſarum Præſidi, etſi ἄμουσος natura ſua appareat, ſacrum putatum, & Phœbeiam paſſim à Poëtis alitem appellatum eſſe.

SYMPATHEIA. ANTIPATHEIA.

a Lib. 1. de nat. ſtip. c. 2.

QVOD Coruus, ut dictum eſt præcedenti capite, depaſto Chamæleonte uirus infeſtum lauro extinguit; quod azaro, & aro pro remedio in quibuſdam morbis, teſte [a] Ruellio, utatur; quòd ſalice Amerina, ſeu Vitice tanquam amuleto quodam contra faſcinationem nidum muniat, quòd œnutta ſe exhilaret, & coracio herba uim toxici deguſtati frangat, vt Ariſtoteles, Aelianus, & authores diuerſi tradunt, id omne, ſi iuſtiori trutina examinare uolumus, non tam ingenio, (alioquin enim ratiocinandi uim, qualis in homine eſt, tribuere ipſi neceſſe eſt,) quàm naturali cuidam, & occultæ (nempè cuius cauſſa tam nos, quàm Coruum ipſum lateat) conſenſui, quem ſympatheiam uocant, adſcribendum putabimus. An uerò ſponte ſua herbam

Cũ œnuta herba Corui ſympathia.

Coruus ebrius redditur.

b L. de ebrietate.

œnuttã ceu gratam deuorent, ambigo. Certum tamen eſt eam, utcunque, ſiue ſponte, ſiue hominum dolo aſſumptam Coruos ueluti inebriare, haud aliter, quàm ſi temetum bibiſſent, atq; inde ita perturbatos capi. Habet enim œnuta uinoſum quiddam, quo Coruis cerebrum facilè percellat, ita ut neque pedes, neque alæ amplius ſuum officium faciant. Teſtatur hoc [b] Athenæus ex Ariſtotele. De coracio herba, cui Coruus, ſeu amicæ ſibi nomen dedit, ita [c] Ariſtoteles ſcriptum reliquit. *Apud Celtas, aiunt pharmacum, id eſt herbam venenoſam eſſe xenicum dictam, quo citiſſima mors inferatur, eo ſagittas inficiunt, aduerſus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus; alÿ herbam quandam diuerſam, quam κοράκιον Coraciam nominent, eò quòd Corax, id eſt, Coruus ab eis obſeruatus ſit, qui cum xenico guſtato periclitaretur, quæſito hoc folio deuoratoq; conualuerit.* Videtur

cũ coracio herba.

c In Mirabilibus.

coracion herba quę, Tora herba.

autem xenicum illud, non aliud eſſe, quã uenenoſiſſima herba, Tora hodie dicta, & Coracion, quæ antithora, tanquam thoræ antidotum, nominatur. Quod uerò quidam referunt cadente fulmine Coruos ex ſua natura ignem, ſeu lumen ore ferre, id profectò in primis mihi admirãdum uidetur, & cuius rei rationem haud ita facilè aſſignari poſſit, ſi modò res uera eſt. Quid enim, dicat aliquis Coruis cum igne? Quia tamen uir grauis, & doctus Hermolaus Barbarus, alijq; Philoſophi id ex profeſſo litterarum monumentis conſignârunt, non uolui ſilentio inuoluere. Cauſam inueſtigare conatur author libri, qui Scala natural. inſcribitur, in hæc uerba.

cum fulmine.

corui ignẽ per aerem deferunt.

Inter uarios effectus, qui, dum fulmina tempeſtatum tẽpore fiunt, uidentur; conſpicitur quid mirabile, Coruos per aërem hac, & illac circumuolantes roſtro ignem deferre. Cauſam autem cur hoc tempore huiuſmodi effectus conſpiciatur, aſſerunt Philoſophi quidam, quòd quo tempore fulmina gignuntur, atque deorſum emittuntur, multæ fauillæ ignis, exhalationesq; accenſæ, deſcendant, & oculi tunc temporis Coruorum obſcurentur, & quia eo tẽpore Corui per aerem igneas res, atque rubras uident, credentes eſſe carnis fragmenta occurrunt, ut commedant. Vnde oculis noſtris apparet, Coruos ignem roſtro ferre. Atque ex tali etiam deceptione papiliones ad lumen lucernæ accurrunt. Hactenus Scala naturalis. Ego ſanè apparere potiùs iſtæc aſpectui noſtro, quacunque tandem ratione, quàm reuera ita fieri exiſtimo. Rationem verò eam, & longum, & præter inſtitutum forſan eſſet hîc examinare. Si tamen ignẽ fulmineum ore gerere verum eſt, quod ipſum pertinaciùs negare, aut ea de re cum quopiam nolim contendere. fortaſsè cauſam à naturali quadam, at latente Coruorum cum igne ſympatheia petere poterimus. Vt vt res ſe habeat, ego effectum rei nondum vidi, neque ab alijs audiui, itaque quid ſentiant alij, facilè patior. Dicitur tandem, & cum vulpe amicitiam quandam, velut ab ipſis incunabulis natam colere. *Coruus*, inquit [d] Ariſtoteles, *vulpi amicus eſt, pugnat enim cum Aeſalone. Vnde fit vt huic, cùm ab illo percutitur, auxilietur.* nempè ea adductus amicitia, quæ illi cum vulpe intercedit. Pro vno vero, atque altero amico, quàm plures Coruus inimicos habet, utpotè cui uoracitate, atque rapacitate pauci pares ſint, huiuſmodi Ariſtoteli memorantur Miluus, Percnopterus, Aeſalo, aſinus, taurus. Aeliano accipiter Pelagius & Turtur, Alijs Falcones. Imò verò ne cum vulpe quidem, quod tamen Ariſtoteles exiſtimauit, vera ipſi amicitia intercedit, ſi Auicennæ potiùs credẽdum putamus, ſed talis tantummodo quę præſenti utilitate nitatur, qua uulgus amicitias probare ſolet. Alioquin ſi res aliter ferat, acerrimè manus conſerunt. *Ego vidi*, ait [e] Auicenna *regem Eſcenbubo, & accepit ille rex Coruum, & vulpem*.

cum vulpe amicus.

d 9. hiſt. c. 1.

corui inimici.

coruo cum vulpe ficta amicitia.

e Lib. 8. c. 3.

pē. & posuit eos simul, & pugnauerũt fortiter adinuicē, & Vulpes momordit caput Corui, & exiuit sanguis. Coruus pedibus suis strinxit labra Vulpis, & non potuit Vulpes aperire os, & pupugit ipsum cum Pica. Hæc Auicennæ interpres. Præterea capitales esse hostes Coruum & Miluum Cicero, Aristoteles & Plinius testantur. *Miluo est quoddam bellum*, inquit [f] Cicero, *quasi naturale cum Coruis*. Belli causam addit [g] Aristoteles, dum ait: *Coruum Miluus impugnat, eripit enim Miluus à Coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit præstantior, & volatu, ita fit, vt eos quoque victus ratio faciat inimicos*. Plinius sensum Aristotelis inuertit, dicit enim: *Coruus, & Miluus dissident, illo præripiente huic cibos*. Perinde ac si Coruus Miluo præripiat, vt Perottus etiam scripsit his verbis: *Coruus Miluo volanti præripit escas*. Audet & Percnopterum verberare, Aquilam quidem, sed degenerem, vt [h] Arist. & Plinius tradunt; forsan non alia, quàm victus causa. *Aesalon quoque parua auis*, inquit [i] Plinius, *ouaq; Corui frangit, cuius pulli infestantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit, quod vbi viderint Corui contra auxiliantur, velut aduersus communem hostem*. Vnde etiam Aesalonem hostem habere infensissimum constat. Mutuo etiam vterque in alterum odio Pelagius Accipiter, & Coruus flagrant, Aeliano teste. Plinius insuper aliam Coruo inimicam auem ponere videtur, cùm ait: *Pugnant Coruus, & Chlorio noctu inuicem oua inquirentes*. Verùm Aristot. eo ex quo Plinius hæc transtulit loco, nempè 9. de Histor. Anim. Corui non meminit, sed ita habet: πίπρα καὶ χλορεὺς. Pipram autem alibi Dryocolapten, id est, Picum nominat. Cum Turture, inquit [k] Aelianus, Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & vtrumq; vicissim Turtur odit. Inter quadrupedes haud contemnendos sanè, nec tantillæ aui opponendos habet, Aristotele authore, aduersarios, nempè asinum, & taurum, quorum tamen vastitate, ac robore nihil territus, sed ingenij astu fretus, alis aduersos ferit, vnguibus oculos lacerat, & sic irritas eorum vires reddit. In oculos potissimum inuolare, eosq; lacerare dicit Aristoteles, ex quo Coruum peculiari quodam erga oculos nobilissimi instrumenta sensus, odio laborare conijciemus. Vtpotè quos [l] Isidoro etiam vel in cadauere primùm lacessere, & magna contẽtione effodere dicitur. Vnde apud * Aristophanem legitur:

> Ὁ Κόραξ παρελθὼν τουπιορκοῦντος λάθρα
> Γροαπτάμενος ἐκκόψει τὸν ὀφθαλμὸν θένων, idest,
> *Coruus adueniens peierante clam*
> *Aduolans, eijciet oculum verberans.*

Corui inimicitia cũ Miluo. [f] Lib. 1. de nat. Deorũ. [g] 9. Hist. c. 1. Cũ Percnoptero. [h] 9. Hist. c. 1. [i] L. 10. c. 74. Cum Accipitre Pelagio. Cum Chlorione. [k] Lib. 6. de anim. c. 46. Cum Turture. Quadrupedes Coruo inimici q. Coruũ oculos petere. [l] 12. Ori. c. 7. * In Auib.

Et Catullus:

> *Effossos oculos vorat atro gutture Coruus,*
> *Intestina Canes, cætera membra Lupi.*

Probare hoc ipsum licet grauissimo sacrarum literarum testimonio, quę parentum irrisoribus & contemptoribus tale exilium minantur: [m] *Oculum qui subsanat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis deuorabuntq; ipsum pulli Aquilæ*. Isidorus etiam loca ipsum mortuorum occulta peculiariter petere scribit. Chamæleontem quamuis hostili odio prosequitur, non tamen impunè impugnat. Nocet enim venenatum animal contactum etiam victo, quanto magis esum. Sed periculum propulsat lauri folio. Mirum quod [n] Aelianus & Philes referunt, erucæ semine Coruum interire. Sed hæc ipsi authores videant. Quod si verum est, occultæ insigne peculiaris inimicitiæ exemplum est. Neque enim ratio reddi posse videtur, cur eruca homini non solùm innoxia, sed & proficua interdum, soli inter animanteis Coruo lethalis existimetur.

[m] Trou. 30. Cum Chamæleonte. [n] L. de anim. 6. cap. 46. cum erucæ semine.

AFFECTVS CORPORIS.

CORVVS, inquit [a] Plinius, *ab æstate in autumnum morbo conflictari dicitur*, alui scilicet profluuio. Vnde tunc tanquam diœticæ medicinæ partis gnarus à potu omni sibi temperat, vt perhibent, ne malum ingrauescat *. Philes verò sitim illam morbosam esse credidit, tantum abest, vt profluuij eam medelam vocauerit, verba eius sunt:

> Διψῶ δὲ τὸν κόρακα φασὶν ἐκτόπως
> Θέρεις ἐν ἀκμῇ δυςυχῶς πεφρυγμένον
> Ὡς καὶ τραγωδεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸν πόνον, id est,
> *Sitire autem Coruum aiunt præter modum*
> *Aestate adulta miserè torrefactum.*
> *Vt & tragice canat* (vel flebiliter canat) *necessitate* (adactus) *ærumnam illam.*

Coruum non mutari [b] Aristoteles indicat, vbi quærit: *Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt Coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura vincere perdomareq; humorem non potest, vt*

[a] L. 29. c. 3. * De anim. propriet. [b] Sectio. 10. Prob. 8.

Corui mutatio. *test, vt auium quæ vesicam quoque nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt?* Ita Aristoteles. Albertus autem Coruum, & Picam pennas suas paulatim mutare, contrà atque Accipitres, qui eodem pariter tempore deplumescunt, asserit.

AETAS.

Coruina viuacitas. [a] L. 7. c. 48.

CORVINAM viuacitatem omnes passim celebrant ex Hesiodo, antiquissimo authore. Fabulosam tamen cum Plinio, & Scaligero meritò suspicor, maximè, si, vt vulgus ait, tot annorum sæcula viuere dicitur. *Hesiodus*, inquit[a] Plinius, *qui primus aliqua de hoc prodidit fabulosè vereor, multa de hominum æuo referens, Cornici nouem hominis attribuit ætates, quadruplum eius Ceruis, id triplicatum Coruis, ac reliqua fabulosius in Phœnice, ac Nymphis*. Coruos verò, vt canit Hesiodus, nouies excedit Phœnix, Phœnicem decies Nymphæ. Quam Hesiodi sententiam his versibus reddidit, & expressit[b] Ausonius.

Phœnicis ætas. [b] In Acdyllio.

Ter binos deciesq́; nouem superexit in annos
Iusta senescentum quos complet vita virorum.
Hos nouies superat viuendo garrula Cornix
Et quater egreditur Cornicis sæcula Ceruus,
Alipedem Ceruum ter vincit Coruus, & illum
Multiplicat nouies Phœnix reparabilis ales.

γενεὰ apud Hesiodum quid. [c] In lib. de Oracu. defectu.

Videmus hic Ausonium γενεὰν Hesiodi interpretatum esse sæculum, vt Plinium ætatem. Sed quid per γενεὰν Plinius intellexerit, annũne tantùm, vt Cleombroto Lacedemonio placet apud [c] Plutarchum, an vt Heraclitus vult, annos triginta, an octo & centum, vt alij quidam; an nonaginta sex, vt vetus Hesiodi carminum interpres, ambigitur; vt Plutarchus pluribus disserit. Sed magis inclinat animus, γενεὰν pro uno anno accipi, quod intra id spatium generentur & perficiantur non omnia tantùm, quæ terra profert, sed etiam homo in vtero, & vt annus vnus dicatur γενεὰ, id est, ætas, qua tota deinceps hominis uita & ætas mensuratur, ita ut unitas etiã numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorum numerorum principium, & mensura prima. Quod si ætatem pro anno vno accipias, Cornicis vitam nouem annorum faciemus: Cerui triginta sex; Corui centũ & octo; Phœnicis nongentorum & septuaginta duorum; nympharum denique nouies mille septingentorum, & viginti. Iam verò si quis pro γενεὰ centum annos, vt plerisq; faciunt, esse contendat, quiuis sanæ mentis videbit, quàm in immensum huiusmodi supputatio progrediatur, & quàm nugax ac friuola ea opinio futura sit. Posset autem denuò contra probatam à nobis vocis γενεὰ interpretationem obijcere, Cornici ab Hesiodo, vt author est Plinius, nouem hominum ætates tribui, & ita Coruo, & reliquis plures similiter. Huic ea ratione, qua paulò antè dictum est, respondemus annum vnum hoc sensu, hominis ætatem dici posse, quòd intra huius terminum tota hominis generatio perficiatur, quodq́; sit totius humanæ vitæ mensura. Sed quocunque modo ætatem seu γενεὰν interpretari placebit Coruum certè longæuum esse constabit. Vnde Vlysses à Lycophrone Corax dictus est, id est, Coruus διὰ τὸν πολυχρόνιον, quoniam ætate iam fessus interierat ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat. Cuius rei Oppianus commeminit, vt ex Tzetze Lycophronis Scoliaste tradit Cælius. Viuidum igitur uocat Palladius Soranus hoc uersu:

Vlysses cur Corax dictus. Coruus viuidus dict⁹

Viuidus à dextra Coruus habebat iter.

Theophrastus naturã culpat. [d] In Aristot. 9. Hist. c. 20 Coruatũ ciuitas.

Hinc est quòd Theophrastus moriens naturam accusasse dicitur, referente Laërtio, quæ Ceruis, & Coruis longæuam uitam dedisset, hominibus non item, qui uita longa maximè digni essent. [d] Albertus Magnus exemplo quodam rei gestæ de hac uiuacitate ita tradit: *Retulit mihi quidam fide dignus, quod Corui à temporibus, quorum non est memoria, hoc est plusquam per centum annos, in turri quadam manserunt apud Ciuitatem Galliæ, quæ Coruatũ appellatur, & quotannis pullos nutriuisse, & quanquã subtraherentur illi, locum eam ob causam non mutasse. Vnde eosdẽ semper fuisse appareat.* Sic certè, si Alberto in his fides adhibenda est, cõueniet cum prælata à nobis in Hesiodum expositione, ueritas huius historiæ. Illi. n. anni centum & octo, si supputaueris ad vitã Corui dantur.

CAPIENDI RATIO.

[a] L. 10. c. 27

CRESCENTIENSIS[a] ciuis & Senator Bononiensis rusticarum rerum in primis egregiè peritus, sed quas infelici illo ac barbaro sæculo natus, haud ita eleganti stylo consignare potuit, inter cætera agriculturæ utilissima dogmata (res enim hîc, non uerba aucupari est animus) Coruos capiendi artem his uerbis exponit: Multæ magnæ aues capiuntur

capiuntur magnis uirgulis inuiscatis, præcipuè Corui, & Cornices cum auxilio Gimmi (ego scriberem Giuui, id est Asionis, quem Giù, aut potiùs Chiù hac tempestate Bononienses uocant) hoc modo. In ijs locis, quæ frequentare solent aues, truncatur ramis aliqua arbor, quæ ab alijs arboribus multum distet, sed aliqui rami frondibus nudati relinquuntur in ea, uel perticæ aliquæ super eam ponuntur; his leuiter infiguntur uirgulæ uisco illitæ. Gimmus, uel Giuuus in terra ponitur, in loco parum eminente, vt faciliùs ab auibus volantibus uideatur, quem cùm aues viderint, circũuolitant, & uolando fessæ in arborem visco illitam se recipiunt, unde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur, & occidat. Nam si manibus persequeretur, aut caperet, læderetur ab eis. Hactenus Crescentiensis; Eosdem & retibus capiendos [b] idem docet, sed ne longiores simus, eò curiosum aucupem remittimus. Narrat Brasauolus Coruos deuorata carne nucis vomicæ puluere conspersa post breuem uolatum in terram decidere. Herba etiam œnuta comesa inebriatos capi Aristoteles, & ex eo [c] Atheneus refert. Sic præclarum scilicet uoracitatis, aut ebrietatis suæ, & dignum quidem præmium ferunt, vt prius sensu, ac motu capti, mox toto corpore capiantur, non sine eleganti ebriosorum exemplo, quorum mentes cùm uinum cepit, ipsis à proprijs sæpenumerò uerbis irretiuntur, & capiuntur. Sic enim:

Arcanum demens detegit ebrietas.

In Anglia uerò Coruum capere, aut quacunque ratione lędere lege uetitum est, cuius causam antea assignauimus. Quidam ne à Coruis, Cornicibus alijsq; id genus auibus, pomum punicum laceretur, nam & pomis, nucibus alijsq; fructibus eos uesci suo loco diximus, sparteis restibus, ut docet [d] Io. Baptista Porta arborem circumcirca obsepiunt.

Gimmi. Giuui. Giù. Chiù.
[b] *L. 10. c. 20*
[c] *L. de ebrietate.*
Corui in Anglia non occidũtur, & cur.
Ne Corui mala punica rapiant.
[d] *In Pomario.*

DENOMINATA.

PARS Tauri montis iuxta quosdam Coraxis appellatur [a] Plinio Coraxicus, alijs Coracesium. Est etiam Coracesium locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur ab Eustathio. Strabo primum Ciliciæ castellum esse in prærupta petra positum tradit. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Golchidem claudit, Ptolomæo Corax dictus, & in Sarmatia Europæa quoq; collocatus, è quo & fluuius Corax dictus oriatur. Stephano mons eodem nomine est inter Callipolim, & Naupactum, cuius meminerit [b] Polybius, à quo gentile Coracius. Coracij regio [c] Straboni appellatur in mediterraneis Arabiæ, ubi maxima Indicarum arundinum copia nascitur. Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. Coraconnesus, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait [d] Alexandrum. Locus item, ubi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheam, Coruorum insula appellatur Pausaniæ, Παρ Κορακοσπέτρη apud [e] Homerum, ut Scholiastes innominatus docet, locus est in Ithaca, sic dictus, quòd ibi Corax inter uenandum à petra delapsus, obierit; propter quem casum mater eius Arethusa seipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, ut filius saxo. Sed huius nominis fontes etiam alibi sunt in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Coracinus color memoratur [f] Vitruuio his uerbis: *Ex potu fluminum quorundam pecora, quamuis sint alba, procreant alijs locis leucophaa, alijs pulla; alijs coracino colore.* Hunc locum enarrans Guil. Philander, [g] Strabo, inquit de Laodicensium pecoribus loquens τλὼ κορ*ξὴν χρόαν uocat, cuiusmodi scilicet in Coruis conspicitur, id est, nigerrimum. (Hermolaus uertit coracino colore) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus est. Talis color si quid intelligo, serici uillosi est, quod uulgò uelutum dicitur. Coraxorum Lanicium omnium pulcherrimum ex Turditania Hispaniæ uenit, ut tradit [h] Strabo. [i] Plutarchus Coryban lapidem quendam colore Κοραξὸν, id est, saturata nigredine splendẽtem in Inacho fluuio nasci scribit. Idem in Strymone fluuio. Λίθοι κορακοὶ (inquit) τλω χρόαν, ubi similiter fortè κοραξοὶ legendum, ut & apud Strabonem loco iam citato à Philandro. Considerandum nunquid rectiùs τὴν κοραξὴν χροὰν legeretur quàm κοραξιν per iota in ultima. Καράκιον emplastrum describitur à Galeno, Paulo, & Nicolao Mirepso, à colore atro, ut apparet. Recipit enim gallas, & chalcitidem. Κορακῖνος penanflexum nomen piscis est, cuius fit mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, ut uulgati codices habent, sed Coracinus piscis legendum, ut constat ex Geoponicis Græcis. Idem Coruus marinus, seu Niloticus dicitur à colore haud dubio, nigro. Romæ item quoddam macellum à Coruis nomẽ obtinuit. Coronopus, inquit Hesychius, id est Cornicis pes herba est, quam & κορακόποδα uocant. [k] Auicenna uocat Regiel Algerab, idest, pedẽ Coruinum, ut interpres reddit. Est autem Gerab Arabicæ nomen commune ad Coruum, & Cornicem.

Coraxis.
[a] *Lib. 5. c. 27*
Coraxicus.
Coracesiũ.
Coraxis.
Corax mõs & fluuius.
[b] *Lib. 10.*
Coracius.
[c] *Libro 16. Geogr.*
Arũdinum Indicarum copia vbi.
Κόρακος πάγος
Coraconnesus.
[d] *3. Lybicor. In Arcadicis.*
[e] *Odyß. N. in fine.*
Coracis Ithaci mors.
Coracinus color.
[f] *Lib. 8. c. 3.*
[g] *Libro 12. Geogr.*
Velutum vulgò.
[h] *Libro 3. Geogr.*
[i] *Lib. de fluuijs.*
Coryba lapis.
Κοράκιον emplastrũ.
Κορακῖνος piscis.
Coronopus
[k] *L. 2. c. 566*
Regiel Algerab.
Gerab.

Cornicem. Est & ranunculi species eiusdem nominis, quæ spumea dicitur, quibusdam falsò sardonia herba. Coracion nomen est folij, siue herbæ [l] Aristoteli, de qua suprà fusiùs dictum est. Coronopodem Fuchsius Germanicè Kraensfuss, id est, Cornicis pedem interpretatur. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam, vt tradit Bellonius, vulgò nominant Coracobatano, hoc est, Corui herbam. Rostrum Coruinum, inquit Syluaticus, herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. Est enim herba modicè pilosa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens. Hæc Syluatici herba fortè pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & boraginem redolet, folijs hirsutis. Rostrum Coruinum dici potest, propter folia, præsertim minora, vt conijcio. Chirurgis quoque quoddam instrumētum rostrum Coruinum vocatur, quo globulos ex vulneribus sclopeto iniectos eximunt. Corui oculum alij qui vocant nucem vomicam. Κοράνιος ficus arboris species [m] Aristophani, vbi Scholiastes docet Coracion etiam dici, quòd fructus eius colore Coruum referat. Κορακικὸν σῦκον meminit Hermippus hoc versu:

Φιβαλέων μαλις' ἂν ἢ τῶν κορακέων.

Citatur versus ab Athenæo. Inter plurima cerasorum genera quędam Plinio Actia, & Ceciliana dicuntur. Hęc doctissimus Iacobus Dalechampius Gallis vulgò Corbine, id est, Coruina appellari scribit, quod coruorum modo nigricent. Quæ, inquit, cùm sint duriuscula, & dulcia gustui non sunt iniucunda, sed quia manus labraq; atro colore inficiunt, mensis rerò apponuntur. Rhęti Alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi in altissimis montibus nascentem sua lingua rischcorff, id est, radicem Corui appellant. Hanc alij Gentianellam vocant. Phalacrocorax, Pyrrhocorax, & Nycticorax omnes à Coruo denominatæ aues suis quæq; locis describentur. Coracias Aristoteli Gracculus est, vt Theodorus vertit è Monedularum genere ab atro corui colore dictus, de quo Hesychius: Κορακίας ὁ μέλας κολοιὸς. & Suidas Κορακίας μέλας. Ornithologus vtrumque locum corruptum arbitratur, & legit Κορακίας ὁ μέλας κολοιὸς, vt fit sensus, Coracius est Gracculus niger. Koraconios genus auis Hesychio, & Varino. Κορακῖνος genus piscis ijsdem, fortè idem cū Coracino, cui ēt & quēadmodum Coraci ab eo diuersi pisci à Coruo, vel nigro colore nomen. Ego coruū Niloticum aterrimū seruo in musæo lineis aureis squammas intersecantibus, à nemine depictū. Et si Coracinum quidam dictū existimēt ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ δινεῖν τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò Coruulum, modò Gracculum vertit. Speusippus Κόρακον inter malacostraca numerat apud [n] Athenęum. Os Acromij, id est, scapulę processum ad summum humerum Galenus Κορακοειδῆ nominat. Arabes pi haoreb, vel pi algorab, id est, Rostrum Coruinū, non autem porcinum, vt quidam perperam verterunt. Κορακτεῖν, ἢ κοράξαι est improbè, & pertinaciter quidpiam flagitare, ducta translatione à Coruis, fores circumuolitantibus, nec discedentibus. Importunitatem etiam testatur, quod [o] Aelianus de coruis, qui Nilum accolunt scribit, si à nautis pręternauigantibus, nihil eorum quæ importunè flagitarunt, impetrauerint insequentes nauium funes arrodere, ac vincula rostro conscindere. Coruinus nomen proprium viri apud [p] Horatium:

Quocunque Lectum nomine Massicum
Seruas, moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.

Cranitæ montes sunt à Coruorum frequentia sic dicti apud Samnites, vt scribit Zonaras, referente Abrahamo Ortelio.

Coracion. [l] In Mirabilibus. Hippoglosson. Coracobatano. Rostrum coruinum. Pulmonaria Plinij. Rostrum coruinū instrumētum chyrurgicum. Nux vomica corui oculus dicta. [m] In Pace. Κοράνιος ficus. Gentiana minima. Rischcorff. Coracias Gracculus. κορακόνιος auis. Κορακῖνος piscis. [n] Lib. 3. Dei pnos. Os Acromij. κορακοειδῆ Haoreb. corui importunitas. [o] Lib. 2. de anim. c. 48. coruinus viri nomē. [p] 3. Carm. 21. cranitę mōtes.

COGNOMINATA.

CORVO cognomen debet L. Valerius ille Romanorum Historicorum monumentis tantoperè decantatus, qui quòd in monomachia aduersus Gallum prouocatorem corui auxilio vsus esset, eiusq; beneficio victor extitisset, ab euētu Coruini cognomen adeptus est, qua de re ita [a] Baptista Mantuanus.

Cedite Coruini, quibus hac cognomina Coruus
Tradidit, hac vestras superant praconia laudes.

Et [b] Manilius:

Et cum militia volucris Coruinus adeptus
Et spolia, & nomen qui gestat in alite Phœbum.

Ex hac familia Massala Coruinus orator nobilis ortum habuit, qui cū prouectior ætate esset, geret,

L. Valerius coruin' curita dictus. [a] In Laudibus Inachi Mendocij. [b] Lib. 1. Massala Coruinus orator.

ante biennium quàm moreretur, adeò memoriæ sensum amisit, vt vix paucula verba coniungeret, & nominis quoque sui immemor esset, de quo consule [c] Crinitum. Ex eiusdem Valerij familia, & genus, & cognomen traxisse se Matthias Hungarię Rex Coruinus dictus gloriabatur, vti [d] Cælius Calcagninus, alijq; testantur. aliud tamen in hanc vsque ætatem etiam ipsis Hungaris testibus de ipso percrebuit. [e] Aristophanes Opũtium Coruum dictum fuisse scribit, qui oculo vno carebat, ea fortè ratione, quòd Coruus, vt diximus, oculos primò impetat.

[c] *Li. 1. c. 12.* Matthias Hungariæ Rex, Coruin⁹ dict⁹. [d] *In orat. funeb. Beat. Pannon Reginæ.* [e] *In Auibus.*

AVSPICIA. AVGVRIA.

INTER oscines aues Coruus Festo, & Porphyrio numeratur. *Auium*, inquit hic, *voces vsque adeò variæ sunt pro diuersis eorum affectibus, vt varietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. Itaque Cornicis, & Corui vocum differentias aliquot augures obseruârunt. reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt.* Si ab ortu clara voce occinuissent, præsentem fęlicitatem, vt è contrario ab occasu, exitium superstitiosæ gentilitati apportare putabãtur, ut Acron scribit in illud [a] Horatij:

Coruus oscen est.

Oscinem Coruum prece suscitabo
Solis ab ortu,

[a] *L. 3. carm. 27.*

vt. s. cantu suo iter institutum amici dirimat. Plaga. n. mundi Orientalis Romanis læua erat. A dextra item Coruus spem non dubiam, & lętum auspicium sæpius fecit. Contra verò à sinistra irritum faciebat, vt [b] Cicero non semel scribit, & [c] Plautus etiã docet; *Picus*, inquit hic, *& Cornix est ab læua. Coruus & Parra ab dextra suadẽt.* Quos versus Petrarcha ita traduxit ad suum sensum:

Corui auguriũ quando felix, & quãdo nõ. [b] *Lib. 1. de Diuinat.* [c] *In Aularia.*

Qual destro Coruo, ò qual mancha Cornice
Canti il mio Fato, ò qual Parca l'inaspi. Item Plautus alibi:
Ni subuenisset Coruus perissem miser.
Non temerè est, quod cantat Coruus mihi nunc ab læua manu,
Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua.

Pessimam verò Coruorum significationem Plinius notauit, *cùm glutiunt vocem, veluti strangulati*. Augures item Coruorum agmen, si in unum locum congregarentur, in futurum excidiũ retulerunt; ut & aliarũ auium, quæ cadaueribus inhiant, ut Vulturum, Aquilarum, Miluorum, Cornicum. Nec enim uoce tantùm, sed & gestu, & uolatu auspicia dare credebantur, & ea quidem ut plurimùm infelicia. Vnde & inauspicati habiti. Plurima sanè aduersitatis ab eo exempla apud ueteres reperio: prosperæ fortunæ uix ulla, aut perquam paucissima. Infaustum augurium est, quod Niphus refert. *Apud Indos regionem quandam esse, quæ dicatur nunc Pharcelos, vbi Coruorum magnus perijt numerus, ad quam cùm postea redijsset longè maior multitudo, desolationem regionis, & incolarum interitum inde significatum.* Ponit aliud simile exemplum [d] Albertus in hæc uerba: *Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos Coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum vocatur* (credo esse Roteburgum Germanis, nunc Illustrissimorum Marchionum Badensium dominatui parens) *ita vt numerus Coruorum muros & tecta compleret, ac domus omnes operire videretur: & subitò mortuum fuisse Comitem, qui Princeps castri erat, Coruosq́ recessisse. Vnde vulgò dicebatur Coruos animam eius abduxisse.* Et sanè etiamnum plebeculę imperitæ uana, & superstitiosa mentibus inhæret opinio, quæ Coruos suo crocitatu, earum ædium domini, quibus frequentes insederint, exitium præ foribus esse denuntiare autumat. Multi Cacodęmonem plerunque harum auium effigie apparere credunt. Sed ut illud ex ueteris paganismi erroribus manasse, ita hoc non omninò à ueritate alienum esse paulò pòst ostendemus. fieri uerò potest, ut eo, quo strages edenda est, aut potiùs edita est loco, frequentes conueniant, odore cadauerum allecti. Sunt enim instar Vulturum olfactu apprimè sagaci. Cũ uerò ita confestim ante stragẽ uix editam, & inopinatò appareant, uolatusq́; sui pernicitate immẽsa aëris spatia tam breui temporis interuallo emetiantur; fit ut cędem factam præuidisse credãtur. Atq; ita fortè acciderit apud Pharsalem, ubi [e] Aristoteles, & [f] Plinius tradunt ξένυς, i. milites Medię (ut rectè mihi interpretari uidetur [g] Petrus Victorius, si. n. tantùm hospites, ut cõis lectio habet, interfecti fuissent, non potuisset tantus odor ex ipsorum corpore excitari, ut Corui remoti etiam non magno spatio terrarum eò se conferrent, prȩterquam ꝙ sepulti fuissent: Quis enim pateretur hospitum suorum corpora inhumata manere?) *perijsse, & eo tempore, quo illi occisi sunt, Coruos locis Athenarum Peloponnesiq́ defuisse, sed eò omnes auolasse:* Non autem credẽdum existimo *eos in auspicijs intellectum aliquem habuisse* (ut Plinij uerbis utar) *significationũ suarũ*, aut sibi mutuò futura prędixisse, ut Arist. & Plin. stolidi, ac superstitiosi Ethnici credebant. Cũ itẽ aurũ corrosissent, dirũ & portẽti instar habitũ fuit. Sic. n. [h] Liuius ait: *Aurum in Capitolio Corui non lacerasse tantùm rostris crediti, sed etiam edisse.* Ita Clitodemũ in Attica historia scribentẽ citat [i] Pausanias, cũ Athenienses classem iam Siciliã uersus instituissent, infinita Coruorũ multitudo

Excidij indicium. coruus auis inauspicata. Pharcelos regio. [d] *In 9. Hist. Arist. ca. 36.* Roteburgũ Badẽsiũ comitis mors. Cacadęmõ in Coruum mutari creditus. Corui cur appareant vbi strages sunt. [e] *9. hist. c. 31.* [f] *L. 10. c. 12* [g] *L. 37. Var. Lect. cap. 2.* Mediæ militum mors. Corui aurũ rodentes. [h] *Lib. 10. decis. 3.* [i] *In Phocicis*

Corui Delphos prouolant. Hastá frangunt. [k] In Nicia. Corui fructus palmę aureos deuorant. [l] L.4.Geogr. Port⁹ duorum Coruorum.

prouolauit Delphos,& mutilauit quasdam simulachri Mineruæ aurati partes,aurumq; rostris ab eodem detraxit. Addit idem hastam fregisse Coruos, & Noctuas, & quicquid ad imitationem fructuum autumnalium erat, ad palmam æneam ab Atheniensibus Palladi dedicatam, cuius simulachrum ei superpositum erat, quod Attici pro re bene, ac feliciter gesta constituerant. Id ipsum quoq; [k] Plutarchus testatur, addẽs Coruos fructus palmæ, qui ex auro fabricati erant partim deuorasse, partim vi conuulsos deiecisse, atq; hoc pacto cladem, quam Athenienses à Siculis erãt accepturi, pręsagisse. Fabulosum videtur, quod Artemidorus, teste [l] Strabone narrat, *portum quendam in Oceani Britannici littoribus esse, quem duorum Coruorum vulgò cognominent. In eo quidem duos apparere Coruos dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuersantur illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, vtrinq; seorsim in ipsa lagana collocare, ipsas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim dissipare. Cuius autem Lagana dissipentur, illum victorem euadere.*

Alex. Magni mors. Marij mors

Alexander Magnus, vt refert in eius vita Plutarchus, Babylonem ingressurus contemptis Chaldæorum monitis propinquus iam vrbi, complures altercantes seq; mutuo ferientes Coruos cõspexit; ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt, ipse verò paulò post in eadem vrbe vita defunctus est. Simile prodigium narrat de Mario, qui, cùm Romæ pernitiosissimam seditionẽ moliretur (qua plurimo sanguine inter ipsum, & Syllam pugnatum est) inter cętera diuinitùs, vt opinabantur, tres Corui pullos in viam productos, deuorârunt, eorumq; reliquias intra nidũ retulerunt.

Ciceronis mors. [m] L.1.ca.4.

Marco quoq; Ciceroni, vt author est [m] Valerius Maximus, mors imminens auspicio Corui prædicta est. *Cùm enim in villa Caietana esset, Coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excutiens, protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eousq; morsu tenuit, donec seruus ad occidendũ eum milites venisse nuntiaret.* Sed hæc aliter Plutarchus narrat: *Hîc Apollinis erat sacellum mari imminens, ex quo cùm Cicero adremigaret littori, Corui elati pennis magno clangore nauiculam impetunt, deinde super vtrisq; cornibus antennarum insidentes partim clamore strepere, partim capita funium exagitare. Tum omnibus id infaustum ostentum visum est; verùm descendit è puppi Cicero, & in diuersorio veluti quietem capturus accubuit, Hinc Corui super postes sedentes magis tumultuoso clangore perstrepunt. Horum vnus descendens in cubiculum Ciceronis, pallium, quo cubans erat opertus, rostro ab eius fronte deduxit.*

[n] Lib. 4. de bell. ciuil.

[n] Appianus quoque eadem ferè referens, dicit: *Tacitè accedentibus his, qui Ciceronem inquirebant, Corui aduolantes obstrepere cœperunt, eundem è somno excitantes, vestem quoq; rostris eousq; attraxêre è quiescentis corpore, quoad serui ad signum à Deo missum arbitrati lectica impositum, iterum ad mare per profundam syluam occulto calle detulêre.*

Corui Vulturem occidunt.

L. Sylla Q. Pompeio Coss. Stratopedo, vbi Senatus haberi solet, Corui Vulturem tundendo rostris occiderunt, vt refert Iulius Obsequens. A Plutarcho Sibillinum istoc oraculum de futura Græcorum maxima clade adducitur:

Corue operire niger, dum Thermodontis ad vndas
Funesta armatæ miscebunt prælia gentes,
Tunc multa humanæ carnis satiabere præda.

Aquila Coruos duos affligens. Collegarũ dissidij præsagium. [o] In Augusto. [p] In Alex. Magno. Corui Alexan. Magni exercit⁹ comites.

Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, Aquila tentorio Augusti supersedens duos Coruos hinc inde infestantes afflixit, & ad terram dedit notante omni exercitu futuram quãdoque futuram inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitium præsagiente: [o] Author est Suetonius. Raro prosperi euentus signum dedêre, aliquando tamẽ, si antiquorum superstitionibus fidem adhibẽdam putamus. Tradit [p] Plutarchus Alexandrum Magnum, quũ Hammonis oraculum per deserta loca, & arenosa adiret, iamq; ductores errare cępissent, dispersis ex ignorantia Comitibus, Coruos duos itineris habuisse præmonstratores, qui & euntes ducerent, & tardiùs subsequentes præstolarentur. Quod verò lõgè mirabilius est, tradit Callisthenes, noctù palantes cantu, ac vocibus ad sequenda hominũ vestigia reuocasse.

Metell⁹ ab incẽdio seruatus. Ædis Vestę incendiũ. [q] In Tiberio, & Parallelis.

Pari pacto cùm Metellus Pontif. Max. vt narrat Valerius, Tusculanũ peteret, Corui duo in os eius aduersum, veluti iter impedientes aduolârunt, vixq; extuderunt, vt domũ rediret. Insequente nocte, ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit. Sed illud longè alio modo narrat [q] Plutarchus, Metellum nempè suburbanum suum petentem vidisse cædentes se inuicem Coruos, augurijque religione deterritum, Romam redijsse, vbi cùm Vestæ templum incensum suspicatus esset, Palladiumq; eripuisset, oculis captum fuisse, & postmodum visum recuperasse.

[r] Lib.10. Papyri⁹ pugnę auidus Auspicium pullari⁹ mẽtitus.

Feliciter etiam Corui auspicio vsum fuisse L. Papyrium Cursorem hunc in modum [r] Liuius refert: Tertia vigilia noctis iam relatis literis à Collega Papyrius silentio surgit, & pullarium in auspicium mittit. Nullum erat genus hominum in castris intactum cupiditate pugnæ, summi infimiquè æquè intenti erant, Dux militum; miles Ducis ardorem spectabat. Is ardor etiam omnium apud eos, qui auspicio intererant, peruenit. nam cùm pulli non pascerentur, pullarius auspicium mentiri ausus, tripudium solistimum Cos. nuntiauit. Cos. lętus auspicium egregium esse, & Deis authoribus rem gesturos pronunciat, signumq; pugnæ proponit. Exeunti iam in aciem nũciat perfuga, viginti cohortes

Samnitum

Samnitum (quadrigenariæ fermè erant) Cominium profectas; quod ne ignoraret collega, extemplò nuntium mittit. Ipſe ſigna ocyus proferri iubet, ſubſidiaq; ſuis quæque locis, & præfectos ſubſidijs attribuerat. Dextro cornu L. Volumnium: ſiniſtro L. Scipionem; equitibus legatos alios, C. Ceditium, & Trebonium præfecit. Sp. Nautium mulos detractis clitellis cum cohortibus alaribus in tumulum conſpectum properè circumducere iubet, atq; inde inter ipſam dimicationem quanto maximè poſſet moto puluere oſtendere. Dum his intentus Imperator eſſet, altercatio inter pullarios orta eius diei, exauditamq; ab Equitibus Romanis, qui rem haud ſpernendã rati Sp. Papyrio fratris filio Conſulis ambigi de auſpicio renuntiauerunt. Iuuenis ante doctrinam Deos ſpernentem natus, rem inquiſitam, ne quid incompertum deferret ad Conſulem, detulit, cui ille. Tu quidem macte virtute diligentiaq; eſto; cæterùm qui auſpicio adeſt, ſi quid falſi nuntiat, in ſemetipſum religionem recipit, mihi quidem tripudium ſoliſtimum nuntiatum populo Romano exercituiq; egregium auſpicium eſt. Centurionibus deinde imperauit, vt pullarios inter prima ſigna conſtituerent. Promouẽt & Samnites ſigna, inſequitur acies ornata armataq; vt hoſtibus quoque magnificum ſpectaculum eſſet. Priuſquam clamor tolleretur, concurrereturq;, emiſſo temerè pilo pullarius ante ſigna cecidit, quod vbi Coſ. nuntiatum eſt, Dij in prælio ſunt, inquit, habet pœnam noxium caput. Ante Coſ. hæc dicentẽ Coruus voce clara occinuit, quo lætus augurio Coſ. affirmans nunquam humanis rebus magis præſentes interfuiſſe Deos, ſigna canere, & clamorem extollere iuſſit. Prælium commiſſum atrox, cæterùm longè diſparibus animis. Romanos ira, ſpes, ardor certaminis, auidos hoſtium ſanguinis in prælium rapit. Samnitium magnam partem neceſſitas ac religio inuitos magis reſiſtere quàm inferre pugnam cogit, nec ſuſtinuiſſent primum clamorem atq; impetum Romanorũ per aliquot iam annos vinci aſſueti, ni potẽtior alius metus inſidẽs pectoribus à fuga retineret. Quippè in oculis erat omnis occulti paratus ſacri, & armati ſacerdotes, ac promiſcua hominũ pecudumq; clades, & reſperſæ fando nefandoq; ſanguine aræ, & dira execratio, ac furiale carmen deteſtandæ familiæ ſtirpiq; compoſitum. His vinculis fugæ obſtricti ſtabãt, ciuem magis, quàm hoſtẽ timentes. Inſtare Romanus à cornu utroq; & media acie, ac cædere, Deorumq; hominumq; attonitos metu. Repugnatur ſegniter, vt ab ijs, quos timor moraretur à fuga. Iam propè ad ſigna cædes peruenerunt; cùm ex trãſuerſo puluis, velut ingentis agminis acceſſu motus apparuit. Sp. Nautius (Octauium Metium quidam eum tradunt) Dux alaribus cohortibus erat, puluerem maiorem, quàm pro numero excitabant, inſidẽtes mulis calones, frondoſos ramos per terram trahebant, armaq; ſignaq; per turbidam lucem in primo apparebant, pòſt altior denſiorq; puluis equitum ſpeciem cogẽtium agmen dabat, fefellitq; non Samnites modo, ſed etiam Romanos, & Conſul affirmauit errorem, clamitans inter prima ſigna ita ut uox eius ad hoſtes accederet, captum Cominium victorem collegam adeſſe, anniterẽtur uincere prius quàm gloria alterius exercitus fieret. Hæc inſidens equo. Inde tribunis Centurionibusq; imperat, vt vias equitibus patefaciãt. Ipſe Trebonio Ceditioq; prædixerat, vt vbi ſe cuſpidem erectã quatientem vidiſſent, quanta maxima ui poſſent, cõcitarent equites in hoſtem. Ad nutum omnia, vt ex ante præparato fiunt; panduntur inter ordines uiæ, prouolat eques, atq; infeſtis cuſpidibus in medium ruit, perrumpitq; ordines, quacunq; impetum dedit, inſtant Volumnius, & Scipio, & perculſos ſternunt. Tum iam Deorũ hominumq; uicta ui, funduntur linteatę cohortes, pariter iurati, iniuratiq; fugiunt, nec quemquam præter hoſtes metuũt. Peditum turba, quæ ſuperfuit pugnæ in caſtra ad Aquiloniam compulſa eſt, nobilitas equiteſq; Bauianum perfugerũt, equites eques inſequitur, peditem pedes ac diuerſa cornua dextrum ad caſtrum Samnitiũ, læuum ad urbem tendit. Prior aliquando Volumnius caſtra cæpit, Ad vrbem Scipioni maiori reſiſtitur ui, non quia plus animi uictis eſt, ſed meliùs muri quàm vallum armatos arcent. Inde lapidibus propulſant hoſtem. Scipio niſi in primo pauore priuſquam colligerentur animi, tranſacta res eſſet, lentiorem fore munitæ vrbis oppugnationẽ ratus, interrogat milites. Satin' æquo animo paterentur ab altero cornu caſtra capta eſſe, ſe victores pelli à portis vrbis? Reclamantibus vniuerſis, primus ipſe ſcuto ſuper caput elato, pergit ad portam; ſecuti alij teſtudine facta in vrbem prorumpũt deturbatiſq; Samnitibus, qui pauci circa portã erant, muros occupauêre, penetrare interiora vrbis, quia pauci erant, non audent. Hæc primũ ignorare Conſul, & intentus recipiendo exercitui eſſe, iam enim præceps in occaſum Sol erat, appetens nox periculoſa, & ſuſpecta omnia etiam victoribus faciebat, progreſſus longiùs, ab dextra caſtra capta uidet, à læua clamorem in vrbe miſtum pugnantium ac pauentium gemitu eſſe, & tum fortè certamẽ ad portam erat, aduectus deinde equo propius, vt ſuos in muris videt nec iam integri quicquã eſſe, quoniã temeritate paucorũ magnæ rei parta occaſio eſſet, acciri quas receperat copias, ſignaq; in vrbẽ ferri iuſſit, ingreſſi ꝓxima ex parte, quia nox appropinquabat, quieuêre, nocte oppidũ ab hoſtibus deſertũ eſt, Cæſa illa die ad Aquiloniã millia triginta trecenti 40. capti tria

Altercatio pullariorũ.

Papyri⁹ auſpicia contemnit.

Pullarius miro modo interit.

Coruus Papyrio occinit.

Prælium inter Samnites & Romanos.

Samnitũ religio.

Puluis numero militum impar.

Samnitum fuga.

Scipionis audacia.

millia, octingenti, & ſeptuaginta, ſigna militaria nonaginta ſeptem. Cæterùm illud memoriæ traditur, nullum ferè alium Ducem in acie lætiorem viſum; ſeu ſuaptè ingenio, ſeu fiducia rei bene gerendæ. Ab eodem robore animi, neq; controuerſo auſpicio reuocari à prælio potuit, & in ipſo diſcrimine, quo templa Dijs immortalibus voueri mos erat, vouerat Ioui Victori ſi legiones hoſtium fudiſſet, pocillum mulſi priuſquam temetum biberet, ſeſe facturum: id votū Dijs cordi fuit; & auſpicia in bonum verterunt. Hęc omnia itaque Liuius. Ambiguæ ſignificationis, in bonum tamen omen tractum fuit augurium à [f] Clitophone memoratum, & à [f] Plutarcho repetitum huiuſmodi. *Iuxta Ararim fluuium ſitus eſt mons Lugdunus, in eo Momorus & Atepomarus imperio pulſi à Seſironeo, ciuitatem condituri, dum fundamenta fodiunt, derepentè Corui apparuerunt, & circumuolitando arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auſpiciorum peritus urbem Lugdolum nominauit.* Lūgos enim Celtica lingua Coruum ſonat Dūlon uerò excellentē, ſed fortè Dunū, quæ vox aliarū etiam ciuitatū quarundam nomina ingreditur, præſertim maritimarum aut quæ iuxta fluuiū inſignem ſitæ ſunt, legendum eſt. Dunen enim Celtis ac Cymbris arenarios colles in maris littore longo ordine diſpoſitos, atq; fortè ab æſtu excitari ſolitos, ſed per tranſlationem quoſuis monticulos ſignificat. Quæ lectio illis verbis congruentior erit, quibus paulò antè dixerat. *Lugdunus eſt mons iuxta Ararim ſitus*, Aut ſi voces haſcè, nempè Lugos & Dulon retinere volumus, equidem non video, quomodo verum ſit Lugos Coruum, aut Dulon excellentem Celtis ſignificari. Interrogatus enim Celta, id eſt, Gallus, num, cùm Lugos audit, ea voce Coruum intelligat, proculdubio id conſtanter negabit. Quod ſi antiquam Celtarū linguam, non autem, qua nunc vtuntur, conſulendam quis dicat, adibo Germanum. Nam Germanica, ſeu Cymbrica lingua olim etiam Celtas vſos mihi videtur perſuadere rationibus ſatis firmis Doctiſs. Goropius, qui quiduis aliud, quàm auium ullam, nedum Coruum notare aſſeuerabit Similiter neque Dulon excellentem ſignificare admittet, ſed inſanum potiùs. Quam rem Doctiſs. viros, vt Turnebum alioſq; Gallos miror non aduertiſſe, ſed errorem Clitophontis potiùs approbaſſe. Quinimò dictiones haſce, ſi penitiùs conſiderentur, id penè, quod dixit Clitophon, ſignificare quidem audio. Sed ordinem dictionum, quarum fortè ſignificatum à Cymbro ſeu Celta quopiam edoctus erat, eum tāquam linguæ ignarum, aut alioquin obliuioſum inuertiſſe. Germanis enim etiamnum communi ipſorum teſtimonio nō Lugos Coruum, ſed Dule Monedulam auem Coruini generis deſignat, quæ ſiue indigete vocabulo, ſiue Latino Monedula detrūcato ita dicitur, Coruus certè generali nomine dici poteſt, uti etiam Hebræis Gerab, ad omnes Coruini generis aues extenditur. Non igitur excellentem, ſed Coruinā auem Dulen, & ad Græcam terminationem effictum uocabulum Dulon denotabit. Contraria verò ratione Lug, quod Græcus Lugos pronuntiat, non Coruum aut Monedulam, aut aliam Coruini generis auem ſignificat, ſed proſperitatem, & magis propriè, quàm excellentiam. Quamuis omnia proſpera, fauſta, & fortunata aliquando excellant. Pronunciant autem Germani eam uocem paulò duriùs, & pro Lug adiecta Kappa Lugk efferūt. Vnde profectò Momorus non ſolùm auſpiciorum, ſed & Celticæ linguæ mihi peritiſſimus fuiſſe videtur (ſi modo Græculus, & non potiùs Celta quiſpiam ei loco nomen indidiſſe putandus eſt) qui ſanè aptiori & ſignificantiore Celtico vocabulo auſpicij omen exprimere non potuit, & ab eo ciuitati, quam ſtatuebat, nomen imponere, quàm uocabulo Lugdulen, quod ad verbum felices ſeu auſpicatos Coruos, aut Monedulas, aut proſperitatis nuntios Germanus interpretetur. Quanquā mihi quidem hæc fabella ab audace Græculo conficta videatur, occaſione à Cymbro quopiam accepta, qui ei uocabuli uim explicare conatus fuit; arbitrerq; Lugdunū Galliæ urbem potiùs à collibus, qui confluentibus ibidem Rhodano & Arari imminent, denominatam fuiſſe, & urbis conditorem boni ominis captandi gratia felicis appellationem adieciſſe, ita ut Lugdunum nihil aliud quàm fortunatos colles deſignet. Ab iiſdem collibus & pari pacto plures alias urbes appellationem ſimilē ſortitas uideo, nempe Lugdunum Anglorum, item Lugdunū Batauorum, quarum vrbium illa ad Tameſis ripam, hæc ad colles illos ſabuloſos marino littori propinquos ſita eſt, omnes profectò meritò etiamnunc, vtpotè emporia celeberrima felicium nomine digniſſimę. Ab huiuſmodi collibus nomen etiam ſumpſēre Nouiodunum in Gallia tanquam nouos colles dicas, & Dunckercken in Comitatu Flandriæ, quæ vox collium eccleſiam Belgis ſonat, quòd haud lōgè ab iſtis collibus in littore marino poſita ſit, quam ante annos paucos fortiſſimus heros Alexander Farneſius Parmæ ac Placentiæ Dux æterna memoria digniſſimus, acerrimè oppugnando cepit, ex qua nunc hæreticis maxima damna inferūtur. Sed hæc obiter tanquam parerga interiecta ſunto. Nunc ad auſpicia, & auguria Coruorū, vnde digreſſi eramus, reuertamur. Quæ cùm attenta mente mecū reuoluo, maximā humani generis infenſiſſimi hoſtis Satanę inquā, uafritiē ac fraudē agnoſcere mihi uideor, qui ſuperſtitioſo paganiſmo ſuis impoſturis illuſiſſe non contētus nobis et poſt exortā ęterni ſolis Chriſti Saluat. lucē,

exhibitis

Marginal notes: [f] L. 13. Criſcon. [f] Lib. de fluuijs. — Lugdunus mons. — Lugdolū oppidū cur ſic dictum. — Plutarchus emēdatus. — Dunē Celtis quid. — Lugos non ſignificare Coruum. — Dule Monedulam ſignificat. — Lugos q d ſignificet. — Momori peritia. — Lugdunū Anglorum & Batauorum.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50

exhibitis subinde huiusmodi prodigijs ceu præstigijs quibusdam imponere, ac fidem aliquam diuinitatis apud rudem plebeculam impetrare conatus est, futurosq; nonnunquam Corui personam indutus rerum exitus monstrauit. Qua re sanè hoc effecit, vt Corui quicunque tandem illi, siue veri, ac naturales sint, siue ipsemet ille sub Coruorum effigie futuros multò ante bellorum euentus crederetur prædixisse, hoc interim agens, vt sibi tanquam futurorum præscio cùm in his, tùm in alijs etiam fides adhiberetur, ipseq; adeò in rebus dubijs, aduersisq; consuleretur, quæ idololatriæ species est. [u] Lambertus Schafnaburgensis Peregrinum quendam refert, qui celebrandæ festiuitatis ergò Coloniam eo anno aduenerat, per somnum vidisse Coruum quendam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando, populum verò tali spectaculo attonitum, huc & illuc se agitasse, superuenisse post hæc virum, tàm veste, quàm forma præcellentem, qui & Coruum horrifico sonitu perstrepentem vrbe expelleret, & populum mente consternatum, iamque extrema omnia formidantem cassa formidine absolueret. Cumq; somnians ille à circunstantibus interpretationem somnij horrore concussus quæreret, audiuisse ciuitatē propter peccata populi diabolo in potestatem traditam fuisse, at interuentu Georgij martyris liberatam, instantis interitus necessitatem euasisse. Rectè autem dixit populum in diaboli potestatem venisse, cùm hunc loricatum, galeatū, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli quam sibi similiorem pro populo illo cōtra Archiepiscopum Coloniensem dimicasse dixisset, eumq; ad D. Petri templum vsque prosecutum ibi euanuisse. [x] Saxo Grāmaticus author est in exercitu Vualdemari tam crebros interuolasse Coruorū greges, vt complures sese erectis militū hastis feriendos obijcerent. Baptista item Mantuanus gesta canens, & trophæa Ferrantis Gonzagæ Coruinū quoddā prodigiū, quòd Regis Andegauensiū filio Renato præliū in Auelanos meditāti accidit hisce versibus describit.

[u] *In Histo. Germ.*

[x] *L. 14. Histor. Danicę.* Vualdemari exercit[u].

Miluorum cum Coruis pugna.

Sed mirum quo nam pacto multò antè fuisset
Illa grauis pugnæ clades monstrata volucrum
Prodigijs, nostri annales testantur, & ipse
Sic solitus narrare pater Troiana per arua
Qua fuit huc nobis nuper via, dicitur aër
Caligasse auium turmis in bella volantum
Et prius à Miluis quod rostro atq; vngue recurno
Præualeant, captentq; alis maioribus auras
Profligata ferunt Coruorum ingentia castra.
Sed paucis post bella iterum renouata diebus,
Atque vtrumq; genus volucrum quasi fœdere facto
Concurrisse ferunt tam atrociter, vt loca passim
Omnia cædis odor toto mæstauerit anno;
Plumæ ipsæ rapiente Noto venēre per auras
Vsque super pelagi fluctus vtriusq; sonanteis
Vsque super latium, nec adhuc obliuia tempus
Fecit, adhuc superant, qui tum sub rege merentes
Alituum vidēre prius post bella virorum
Et tandem Coruis Miluos victoribus isse
Præcipites, laceris alis & tergore vulso.

Simile hoc illi est, quod referente [y] Aenea Siluio in Gallia Belgica haud procul à Leodio vrbe amæna, & ampla constanti fama gestum ferunt. *Nidum*, inquit, *siuè in arbore, siuè in rupe Falco sibi parauerat, ouaque fouens pullos auidus expectabat; hunc Corui superuenientes loco turbauēre, ouis eius effractis ac deuoratis. Spectauerunt id è proximo subulci fugientemq; trepidum Falconem annotauēre. Postridiè (mirabile dictu) Falcones, Coruiq; quasi ex toto orbe ad pugnam vocati, isti septentrionalem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus, & tanquam rationis capaces; alijs qui cornua obseruarent; alijs qui media ducerent agmina, dispositis, atrox, & ferocissimum prælium in aëre commiserunt. In quo, cùm modò Corui, modò Falcones cederent, & iterum resumptis viribus certamen instaurauerunt. totus vndiq; subiectus ager, & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum victoria penes Falcones fuit, qui non solùm rostro, sed etiam vnguibus accerrimè decertantes Coruos omnes ad internecionem dedēre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodiensi Ecclesia contendentes alter à Gregorio Tertiodecimo, alter à Benedicto duodecimo* (legendum arbitror à Gregorio duodecimo, & Benedicto decimo tertio, nam post Gregorium decimum tertium nullus Benedictus ex Pontificibus dictus est) *in Episcopum electus (erant enim inter illos de Romano Pontifice disceptantes) ambo cum copijs pugnaturi in eundem locum venerunt. Ioannes Dux Burgundiæ, alterum armis iuuit, alterum populus Leodiensis persequebatur. Pugnatū est collatis signis summa vtrimq; cōtētione, horrendū cruentūq; præliū factū.* In quo

[y] *In Histor. Europę cap. 53.*

Corui Falconis generationē turbant.

Falconum, & Coruorū pugna mira.

Corui à Falconibus victi.

Episc. Leodienses ꝓpter Episcopatum decertant.

In quo tandem victor Ioannes Dux triginta millia hoſtium cecidit. Memorabile eius rei fanum conditum eſt, quod nos poſtea illac tranſeuntes cæſorum oſſibus plenum vidimus. Sed de hoc Falconum, atq; Coruorum certamine, ſuam cuique opinionem relinquimus, veri periculo penes famam relicto. Hæc ille. Equidem hæc ita geſta eſſe non negem, at ſine dæmonum impoſtura peracta nunquam mihi perſuadebo. Vnde quemadmodum veterum illa paganorum auguria Coruis attributa, diaboli haud dubiè opera fiebant; ita & hæc poſtrema apud Chriſtianos ad eundem authorem referenda ſunt. Quid enim ſtultius, Chriſtianoq; homine indignius, quàm credere Coruis, cæteriſq; rationis expertibus animantibus, vim præuidendi futura ineſſe, quæ hominibus denegata eſt? Impio ſanè apoſtata Porphirio digna tantùm hæc eſt ſententia. *Qui animaliũ vaticinorum animas ſibi aſciſcere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda Coruorum, aut Accipitrum, & ſic animam eorundem in ſe recipiunt, quæ Dei inſtar futura eis præſagit.* O philoſophum ſtupidum, qui exiſtimet non viua tantùm, ſed & extincta animalia diuinandi facultate, quam etiam præterea in hominum animos transfundant, pollêre. Ridet & meritò huiuſmodi Philoſophorũ impia dogmata D.[z] Ioannes Chryſoſtomus, eaque grauiter, & ſeuerè reprehendit, dum ait. *Semper per illos hoc egit diabolus, vt oſtenderet noſtrum genus nihil à brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam peregrinam, & abſurdam venerunt, vt animalia rationis expertia dixerint rationalia. Vides verò quàm multipliciter debacchatus eſt in illis mentibus, poſteaquam qui ſunt inter illos primi; docuerunt animam noſtram in muſcas, canes, & animantia bruta tranſmigrare. Cæterùm his ſucceſſerunt, qui hoc veriti dicere, in aliam abſurditatem delapſi ſunt, omnem rationalem ſcientiam brutis cum homine communem facientes, ac demonſtrantes ea, quæ per nos facta ſunt, meliora eſſe, quàm nos ipſos. Non ſolùm autem hoc, ſed & futurorum præſenſionem, & religionem apud illa eſſe prædicant. Coruus, inquit, nouit Deum, & Cornix, & prophetiæ donum habent, futuraq; prædicunt; quin & iuſtitia adeſt illis, & reſpublica & leges, & apud illa canis habet inuidiam ſecundum Platonis ſententiam.* Hæc ille. Veriſimile itaque eſt imò veriſſimum, Dæmonem ſæpè in Coruum transformatum, ea portenta, vt diximus, edidiſſe. Qui igitur Corui haſtam, Noctuam & fructus palmæ palladio appoſita roſtris diffregêre apud Athenienſes, ante eorundem in Siculos expeditionem, dæmones fuerunt, nigram ſeſe dignam Corui ſpeciem induti, quo vel ſolo ſigno ſuam vafritiem, & improbitatem, quam in nigris ab Horatio cauere iubemur, ſatis prodere ſtolidis debebant. Ita qui Alexandro Magno ad Iouis Hammonis templum ituro, Duces fuêre, qui Metellum Pontificem domum regredi, quo Palladium ſeruaretur, coëgere, dęmones mali fuêre, qui huiuſmodi prodigijs, & oſtentis idolorum, id eſt, ſui cultum confirmare nitebantur. Pari pacto qui triumuirorum futuram diſcordiam, qui Ciceroni mortem propinquam præſagire viſi ſunt, dæmones fuêre, qui licet futura non cognoſcant, diſpoſitiones tamen noſcũt præſentes, qui Coruorum ſpecie hominum oculos, & animos ludificabant, atque hac via falſis illis Dijs, atque adeò ſibi opinionem diuinitatis, & futurorum non minùs ac pręſentium ſcientiã, non apud imperitam plebem tantùm, ſed apud mundi totius ſapientiſſimos, & potentiſſimos aſtutiſſimo concilio conciliabant. Quod ad eos Coruos attinet, qui inſtãte Phocenſium clade omnes Pelopponeſo Atheniſque deſertis ad excidij locum certatim conuolârunt, horum factum forſan ad naturalem cauſam quàm cæterorum multò citiùs ac meliùs referri poſſit, iuxta illam Chriſti ſententiam, *Vbi cadauer, illuc congregantur & Aquilæ*, ſeu Vultures; contrà prorſus Ariſtoteles & Plinius arbitrati ſunt, qui eam ob rem euentorum, imò ſui ipſorummet augurij intellectum illis tribuere conantur. Quis ille fuerit Coruus, qui Valerio proſperum augurium, victoriã, cognomen deniq; dedit, agite paucis, audiamus quid ſentiat Stephanus Forcatulus Gallus in eo libello, in quo Regiam Valeſiorum ſtirpem extinctam nuper, abuſque Moritaſgo Senonum quodam Regulo deducit, quem ob deuictum L. Valerium Præconium ab eodem Valerio Coruino oriundum, ſingulari certamine, & patriæ Valeſiorum nomen dediſſe, & genti ſuę aſſeri[illegible] grauiore ſaltem litera R in molliorem S commutata, eodem planè cum Valerio Coruino exemplo & facinore. Hic enim, ne quis nos ſolos in hac eſſe ſententia opinetur, non aliud Coruum illum, quàm malum Genium fuiſſe, ſic ferè declarat. E Gallis, qui ad pontem Anienis, & tertium ab Vrbe lapidem caſtra metati ſunt, vnus proceſſit vltra præſidia, & vociferans quem nunc, inquit, Roma fortiſſimum habet, agedum prodeat, vt noſter duorum euentus oſtendat, vtra gens bello ſit melio[illegible]. Tum Titus Manlius Tribunus militum à Dictatore pugnandi venia impetrata, Gallum vno atque altero ictu in pectore ac humeris ſauciatum, tandemq; ſuperatum aureo torque, ſanguine reſperſo ſpoliauit, eundemq; ſibi circumdedit, vnde Torquati cognomento, & aurea corona, ac laudatione palam donatus eſt, etſi non tam propria virtute, quàm Corui opera victor, nempè haud dubiè ſuperandus, niſi Coruus repentè aduolans os atque oculos Galli ſtrenuè dimicãtis tamdiu lancinaſſet, quoad perterritus oſtento necaretur, & Valerio Coruini titulum relinqueret, eius familiæ in poſterum perẽnem. Porrò Coruum

Animantia bruta nihil futurũ prę-uident.

Porphyrij impia opinio.

[z] *Homil. 5. in act. Apoſtol. c. 2.*

Dæmonem ſępè in Coruum mutatum.

Coruorum ex ſolito loco diſceſſus, naturalis eſt.

Valerij Coruus qs.

Valeſiorũ ſtirps, & origo.

Titus Mãlius Corui opera Gallum vincit.

Torquati vnde dicti.

Coru⁹ Gallis oculos vellicat.

rò Coruum illum auxiliarem, & tantoperè Manlij studiosum, citiùs Salomonis Regis murmure abactum iri puto, quàm alicuius Galli viribus. Rex enim ille edocuit dæmones populsandi, & abigendi solemnia. Nec dubito quin eiusmodi Coruus potiùs genius malus, quàm Coruus fuerit; vtpotè cùm dæmon variorum animalium imagines accipiat, interdum Leonis, ac tum, vt Proclus notat, euanuisse, cùm ipsi Gallus auis obijceretur. In summa Manlius fateatur necesse est, Gallum, quocum depugnauit, nisi præstigijs superari non potuisse. Hactenus itaq; Forcatulus ceu in compendium contractus, qui, quantum ad Coruum attinet, & rem rectè narrat, & explicat, at duas monomachias Romanorum cum Gallis, & gentem Valeriam cum Manliana confundit, imò ipsum Manlium Torquatum cum Valerio Coruino eundem facit, quos diuersos esse, & diuersimodè pugnasse, atque diuersis euentis diuersa nomina sumpsisse, vel vnus [a] Valerius Maximus locupletissimus testis est, neque deniq; verum est, gentem Valesiam primò Valeriam dictam fuisse, at contrà vel ipso Quintiliano teste Valerij prius Valesij dicti sunt, sicut etiam Fusij, deinde Furij. Cæterùm, vt vnde digressa est oratio, demum reuertatur, in speciem Coruinam sæpè transformari Dæmones [b] Baptista quoque Mantuanus sentire videtur, cùm D. Catarinæ acta & laudes canens, Persephonem missum à Ioue, vt animum Maxentij in odium Christianorum concitaret, Corui formam induisse fingit.

Salamon docuit dæmones fugare.

Stephani Forcatuli lapsus.

[a] Lib. 3. cap. de fortitud.

[b] Lib. 1. Parthen.

Dæmō Corui imagine Maxentiū incitat contra Christianos.

Persiphone mandata facit Coruiq; figuram
Induit, & tranans auram pernicibus alis
Præterit Ammonis templum admirabile quondam
Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
Terrigenæ, &c.

Et post pauca interiecta.

Intrat ad vrbanos strepitus, celsaq; resedit
Tarpeij super arce Iouis, populumq; patresq;
Et tria despiciens fora, post delubra tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ
O caput, ò florens terreni gloria mundi
Dixit, vt excelso tetigisti vertice cœlum
Indigetes oblita tuos, geniosq; laresq;
Atque Iouem & natos, demens ad inania Christi,
Tam citò degeneras documenta fidemq; nefandam:
Sic ait, & Petrum quater execrata, columnam
Inuolat, & Coruus iam desinit esse, breuemq;
Se trahit in nebulam & Maxentia tecta subintrat.

Sed nonnè Herodotus, Plutarchus, Suidas, Strabo, ad vnum omnes Græci, & Plinius quoque, è Latinis testantur Aristæi animam ex ore in Proconneso Corui effigie euolasse visam? Quis verò dubitare poterit, qui Herodotum aut alios legerit de Aristæo hoc Proconnesio, quin insignis magus fuerit, & magicis artibus, miranda ea, quæ de ipso referuntur, perfecerit, atque ideò à Metapontinis admiratus ac diuino affectus honore fuerit. Ego quidem potiùs crediderim, si vera illa sunt, hunc Proconnesium dæmonē fuisse, qui vt hominibus imponeret, nunc assumpta forma humana, nunc denuò, ubi uidebatur, ea deposita, Coruinam indueret, aut saltem hominem nefarium, qui Diaboli opera in uarias species sese transformaret, aut animo tantùm, aut animo & corpore simul uno momento de loco ad locum transportaretur, & rediuiui apud imperitam plebem sibi famam, atque gloriam concitaret, utpotè, cuius corpus, cùm in officina fullonis uisum esset examine, nihilominus tamen quidam è Cyzico ueniens, se eum ibi conuenisse asserebat, unde mox in fullonia officina quæsitus, ab amicis, & cognatis nusquam neque cadauer apparuit. Quæ omnia, ut satis authorem suum detegunt, hoc tamen præter cætera ad assertam à nobis ueritatem confirmandam etiam facit, quòd Apollo consultus, cui tanquam fatidico præcipua semper inter dæmones fides habebatur, diuinos honores Aristæo, quos affectabat, consulentibus Metapontinis deferendos esse responderit, hac ratione, aut discipuli, aut socij cultu, proprium sui cultum augere studens. Sed de Aristęo, qui Coruum sese fuisse, antequam homo esset, ipse Metapontinis asseruit, hæc dicta sufficiāt. Qui plura uolet, authores adductos adeat. Sacras quoque litteras Corui nomine malum genium nonnunquam intelligere Theologi testantur, & in primis eo loco [c] Salomonis: *Oculum qui subsannat patrem & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis, &c.* Neque mirum id uideatur ei, qui cùm ea, quæ à nobis dicta sunt, tùm etiam hoc considerabit, in tantum dæmonem in idololatrico sui cultu hac aue sibi placuisse, vt non ex alia materia, quàm ex arbore, in qua Coruus pòst abreptas sacrificij carnes primùm consedisset, simulachrum sibi fabricari

Aristæi anima Corui effigie euolat.

Aristæum Procōnesiū Magū fuisse.

Aristæi varia forma, & facinora.

Apollinis de Aristæo iudicium.

Coruus malum geniū significat.

[c] Prou. 30.

Corui torrentis qui.

Demonis simulachrũ, apud Platæenses.
[a] In Bœotic.

cari apud Platæenses olim voluerit. Refert hanc rem [a] Pausanias his verbis. *Lucus est in Bœotia omnium maximus, non longè ab Alalcomenis, ubi perueteres quercus quamplurimæ. In eum lucum venientes Plataenses carnium frusta elixarum exponunt. Et sanè cum auibus alijs minus est eis negotij, Coruorũ verò turbam, quod ij omnium maximè in exta inuolant, quàm diligentissimè arcent: Obseruant autem si qua earum alitum carnem abripuerit, in qua consederit arbore. Nam ex ea sola materia cædunt ad Dædalum fabricandum. Hoc enim nomine signum vocant.* Fore scilicet stulti credebant illi, vt statuæ illi singularis quædam vaticinandi vis ab Coruo Apollinis nuntio infunderetur, qua respondente futuros quosuis cùm publicos, tùm priuatos rerum suarum euentus rescíscerent. Verùm vt finem confutandæ vanæ huic gentilium in vana auguria fiduciæ imponam, vnius M. Varronis vel de ipso Coruo verba istæc adducam, qui *Deos dixit ociosos, & feriatos fore, si sua consilia Cornicula crederent aut Coruo hominibus indicanda.* 10

TEMPESTATVM A CORVIS PRAESAGIA.

Coruos cęli status prę sagire, non autem præliorũ euentus.

SED forsan possit quispiam, de horum, quæ diximus, veritate subdubitare, nec omninò vana dicere, quæ de Coruis vaticinantibus veteres tradidere. Videmus enim totam ferè classem optimorum authorum, & Philosophorum, & Coruum mutationis aëris scientissimum astruere, & aliter crocitare cùm serenitatem, aliter cùm tempestatem præsagit. Cui equidem fatebor testimonia, quot voluerit, è grauissimis authoribus minimè defutura: Dico tamen longè 20 aliud esse cæli statum, aliud præliorum exitus, regnorum aut durationes, aut mutationes & fortunæ denique priuatæ casus Coruum prædicere. Hæc enim cùm à naturalibus causis nõ pendeant, non alia, quàm à diuina prouidentia præsciri possunt; quæ tamen malignus ille spiritus hostis humani generis capitalis mira, qua est, naturæ mobilitate, & sagacitate certis quibusdam indicijs, coniecturisuè præuidet aliquando etiam diuino permissu, quo impios suos sequaces iam semel captos, aut quos diuina sapientia inconstantes, & rebus superstitiosis & impijs deditos cognôrit, auxilio detracto irretiat. Aeris verò mutationes cùm sensibus exterioribus maximè percipiantur quò animantium, quæque mentis minùs, & perfectionis habent, & sensibus maximè sunt exactis, & eximijs, vtpotè quorum anima tota est, moli corporeæ immersa & tota corpori deseruit, eò facilius cuicumq; aëris mutationi subijciuntur. Vnde haud mirum si vt [a] Lucretius canit: 30

Cur bruta aëris statũ præsagiant.
[a] Lib. 5. de rer. nat.

—— Mutant cum tempestatibus vnà
Raucisonos cantus Cornicum sæcla vetusta
Coruorumq; greges, vbi aquam dicuntur & imbres
Poscere, & interdum ventos aurasq; vocare.

Hoc verò nulla ratione quæ naturam superet, ab illis fieri; neque eorum, quæ indicant, quicpiam ab ipsisq; intelligi, neque ingenio eorum tanquàm diuinitatis participi ascribendum esse, [b] Verg lius Poëta vt disertissimus, ita doctissimus rectè docet, dum ait:

[b] Geor. 1.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis 40
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
Verùm vbi tempestas, & cæli mobilis humor
Mutauêre vias, & Iuppiter humidus Austris
Denset, erant, quæ rara modò & quæ densa relaxat.
Vertuntur species animorum, & pectora motus
Nunc alios alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt, hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture Corui.

Hæc itaque ratio est, hæc diuinitas, qua ducti Corui, Cornices, atque aliæ præsagæ aues, aut tempestates futuras, aut serenitates nuntiant. Cæterùm vel hoc, vel illud fore Corui hoc pacto significant. *Corui*, inquit antiquissimus Poëta Aratus, *& Gracculi, cùm gregatim apparent, & similem Accipitribus vocem edunt*, id est, acuta voce clamitant (talis enim Accipitrum vox est) *pluuiam prædicunt*, nempè vt Auienus eum locum Arati transfert: 50

Pluuiæ præsagium.

Agmine cùm denso circumuolitare videntur
Gracculus & tenui cùm stridunt gutture Corui.

Corui præterea imminente pluuia vocem, quæ magnas pluuię stillas imitetur, & subinde γλὼξ proferunt, vel confusam eam instar stillarum, vel grauem ingeminant. Rursus *si Coruus*, inquit

[c] Aelianus

[e] Aelianus, *crepusculo vespertino vocalis est, tempestatem annunciat.* Corui de arbore penduli, & alas sæpenumerò motitantes humidæ tempestatis nuntij antiquis existimati sunt. Quemadmodum etiam, vbi vt ait [d] Virgilius,

—— E pastu discedens agmine magno
Coruorum increpuit densis si exercitus alis,

pluuias denunciant. Corui raucum crocitantes, & vocem identidem resorbentes, vel vt habet [e] Plinius, *cum singultu quodam diù multumq; latrantes:* denique, vt Aelianus, *excitato, & volubili sono crocitantes tempestatem, aut pluuiam hariolantur,* aut, vt inquit Plinius, *ventosum imbrem præsagiunt.* At difficultatem hoc loco Seruius Grammaticus mouet, cur sit, quòd Corui plures, simul pascentes, & tenue quid, & purissimum præter naturam clamitantes, cùm scilicet

—— Liquidas presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant.

pluuiam significent, cùm è contra Cornices magna voce, & solæ scilicet, vt Virgilius habet:

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Sed quod ad Virgilij locum attinet, & ad Seruij dubitationem, ipse Virgilius non pluuiam, sed serenitatem ijs Corui gestibus indicari scribit. Post enim multa serenitatis signa, quæ à Stellis, ab Halcyonibus, ab nebulis, ab Noctua, ab Alauda, & alijs desumpserat, tandem subiungit:

Tum liquidas Corui presso ter gutture voces,
Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio, qua præter solitum dulcedine læti
Inter se folijs strepitant, iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq; reuisere nidos.

Sunt tamen qui Seruium sequantur, & causam rei in siccam volueris naturam conijciant, itaque ipsum aduentante pluuia voce exili, & frequenti volitatione ab vno ad alterum ramum, alijsq; gestibus quoddam lætitiæ signum edere. Ita sanè Theon Arati Scholiastes sentire videtur: *Cornix, & Coruus eiusdem generis aues cùm corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus.* Alij Vergilij partes sectantur, & ab aëre nubiloso, & crasso grauatum corpus aiunt fieri inertius, vnde densitate ob instantem serenitatem remota, & exhalante paulatim eos alacriores reddi, & hanc alacritatem voce prius singulas seorsim, deinde vniuersas simul repetita frequentiq; ab vno ramo ad alterum obuolitatione velut ludibundos attestari. Sic tempestate cessante è latebris prodeunt, atque per aëra liberiùs volitant, & tum

—— Iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq; reuisere nidos.

Verùm hanc Coruorum siue lætitiam, siue gesticulationem, non ad particolares tempestates, sed ad vniuersales temporum mutationes refert Theon Arati Scholiastes, cùm inquit: *Coruos, & Cornices per initia tempestatis gaudent, in progressu verò crescente frigore non amplius gaudent: incipiente deinde æstate rursus gaudent, excessus enim temporum non ferunt.* Sed, vt ad prognostica redeamus; Corui cùm placida, & varia voce lætitiam testantur, sudum ac serenum cælum significant, sic priuatim primo crocitantes, mox turmatim congressi liberiùs vociferantes, aut si sub nocturnum crepusculum gregatim versentur, & dum separantur summè crociendo ad nidos aduolent, idem quod antè, præsagiunt. Quod etiam facient, si contra solem hiantes manè per arborum ramos plumas, & alas expanderint.

[Margin: [c] Lib. 7. de Anim. c. 7. — [d] Georg. 1. — [e] L. 18. c. 35. — Seruij dubitatio de corui præsagio — Serenitatis præsagium.]

MYSTICA.

CORVVS in nostra pietate sua etiam habet mysteria, quę prius dicemus, dein quæ paganismi impietas agnouit, expositur. Huius alitis non vno loco, sed tribus, aut quatuor ad minus mentionem faciunt sacræ literæ, nusquam non sub literæ Cortice, allegoriæ subtilis nucleum contegentes. Primus locus est in libro [a] Genesios, vbi Coruus à Noe diluuij explorandi gratia arca quidē emissus, at non reuersus scribitur. Hîc igitur D. [b] Cyrillus per Coruum infideles intelligit, dum ait: *Quod nonnullis temporibus aliqui ex Israelitico sanguine à fide discessuri essent, Coruus ille, quem Noe ex arca emisit, planè significat. Misit enim,* inquit, *Coruum ex arca, vt videret, si cessauerit aqua, qui non reuersus est. Demersus est enim, vt opinor, cùm nullum sibi quietis locum inuenisset. Ergo qui à fide recedunt, seq; à Christo seiungunt, morti se prorsus obnoxios reddunt.* Et paulò infra: *Sed aspice quomodo ex immundis volucribus Coruus quoque defecerit. Erant namque nonnulli ex*

[Margin: [a] Cap. 8. — [b] Lib. 3. in Genes. — coruus à Noe emissus quid significet. — coruū cur Noe emisit]

Iudæis qui cum in Christum crediderint, ad legis vtique vmbram rursus se conuerterunt. De quibus [c] *Ioannes vir sanctissimus ita refert: Ex nostris discesserunt, sed non erant de nostris. Nam si de nostris essent, nobiscum vtiq; permansissent, &c.* D. [d] Augustinus hunc Noachi Coruum homines sui commodi studiosos ac prauos significari innuit. *Coruus à Noe iure fuit de arca missus, & non est reuersus. Missa est Columba, & est reuersa. Illas duas aues misit Noe; habebat ibi Coruum, habebat & Columbam, vtrumque hoc genus arca continebat, & si arca figurabat Ecclesiam, videtis vtiq; quia necesse est, vt in illo diluuio sæculi vtrinque genus contineat Ecclesia, & Coruum & Columbam. Qui sunt Corui? qui sua quærunt. Quæ Columbæ? Qui ea, quæ Christi sunt.* Et alibi: [e] *Quod post quadraginta dies emissus Coruus, non est reuersus, aut aquis vtique interceptus, aut aliquo supernatante cadauere illectus, significat homines in immunditia cupiditatis teterrimos, & ab hoc ad ea, quæ foris sunt in hoc mundo nimis intentos, aut rebaptizari, aut ab his, quos præter arcam,* id est, *præter Ecclesiam baptismus occidit, seduci atque teneri.* Et [f] rursus: *Coruus à Noe emissus est antequam siccaretur aqua rebaptizatus redire noluit, mortuus est in his aquis. Auertat Deus huius Corui mortem. Nam quare non est reuersus, nisi quia aqua interceptus est,* &c. D. autem [g] Ioanni Chrysostomo Coruus eo loco *Diabolus est, qui ex arca Ecclesiæ eliminatus, verè niger & tenebrosus est, suffocatus in aquis baptismatis.* Ceterùm vt notat præter cæteros [h] Glyca, narrationi Mosis de Coruo, quem Noe, vt exploraret, num aqua super terra defecisset, ex arca emisit, [i] Iosephus apertè refragatur. Huius verba hæc sunt: *Post paucos dies magis recedente aqua, emisit Noa Coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ discessissent, vt tutò extendere possit. At ille comperto totam adhuc stagnare ad eum est reuersus.* Idem habet Latina uersio cum Hebraica coniuncta. *Dimisit Coruum qui egrediebatur & reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.* His ad vnguem etiam Chaldaica consentiunt. Vnde quis non malè colliget, & sunt qui existimēt, Moysen aliter, quàm textus Latinus habet, scripsisse, vltrò citroq; measse & reuertisse denuò, & sic Iosephum Hebræum sacerdotem & patriorum arcanorum scientissimum sensisse. [k] Augustinus Eugubinus Episcopus Chisamensis deprauatam esse hoc loco editionem vulgatā ait, delendamq; esse ex illa, particulam, *Non:* codices verò Hebræos veritatem continere. Vulgatam etiam editionem septuaginta interpretes præcedunt, qui sic habent. καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρακα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξελθὼν οὐκ ἀνέστρεψεν, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, id est, *emisit Coruum, vt videlicet videret nunquid aqua defecisset, qui cùm egressus esset non reuersus est, donec siccaretur aqua super faciem terræ.* Ego facilè affirmem tempore Diui Hieronymi codices Hebræos hoc loco negationem habuisse, imò tempore etiam septuaginta interpretum, & ita Mosen descripsisse. Sed Hebræos postea, aut negligentia, aut malitia, vt versionē nostram calumniarentur, negationem ex contextu abstulisse. [l] Hierony. ex Hebræo sic legit. *Dimisit Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Et [m] alibi: *emittitur,* inquit, *Coruus de arca, & non redit, & postea pacem terræ Columba nuntiat.* Et [n] alibi: *Statimq; Columba Spiritus sancti expulso teterrimo alite deuolat ad eum.* Ibi per teterrimum alitem Coruum significat. D. Augustinus item ubiq; negatiuè, vt ex præmissis intelligi potest, eam propositionem intelligit. Sic Glossa Græca asserit, & per Coruum Iudaicum populum, qui extra aream, hoc est, extra Ecclesiam mansit; per Columbam verò populum gentilem, qui ad Ecclesiam confugit, intelligit. Cùm igitur tot patres tanta vetustate, sanctitate & eruditione præditi, ita legerint & explanauerint, vt nostra habet vulgaris editio, itaque eam verissimam esse, Hebræā uerò hoc loco deprauatam credendum: nec mirum cùm videamus, ut Elias etiam fatetur doctus inter Iudæos, Hebræos codices huius temporis longè à priscis illis ueteris Synagogæ uariare, id quod perspicuè profitetur Bruno Amerbachius trium linguarum cognitione celebris, in præfatione in Psalterium Diui Hieronymi, vbi asserit uetera Psalterij exemplaria Hebræa manu scripta, à Psalterio Venetijs impresso multis in locis discrepare. Sed quid nomino recentiores, cùm [o] Iustinus martyr antiquissimus in libro, quem edidit aduersus Iudæos apertè ostendat, iam tunc Iudæos aliquibus in locis diuinam Scripturam deprauasse. Postea verò, ut [p] Lindanus Dordracenus Hollādus tradit, multa commutata esse constat. Quare iam nunc solida & pura scripturarum ueritas potiùs à vulgata editione, quàm à codicibus Hebraicis petenda est. Communem nostram editionem Ecclesia Catholica meritò approbauit, vt uetustissimam, grauissimam, integerrimam ideoq; verissimam, de cuius laudibus nulla unquam posteritas conticescet, quam ipsa perpetuitas semper intuebitur. Glossa quidem aliquid ad huius loci concordantiam uidetur afferre, at quàm rectè, Theologi iudicent. Ea sic habet: *Quia translatio, quam habemus de emissione Corui, videtur contraria Hebraicæ literæ, ideò sic potest concordari. Qui egrediebatur, & non reuertebatur, vt per hoc exponatur intentio Noe. Ad hoc enim eum mittebat, vt per suum reditum haberet aliquod signum de siccatione aquarum. Sed quia non iuit secundum intentionem Noe, sed magis reuersus est, statim nullo signo apportato, ideò litera Hebraica factum Corui exprimit, cùm dicit: Qui egrediebatur exiens, & reuertens. Sed secundum hoc dictum non remansit apud cadauera, sed quia aquæ adhuc erant super terram vniuersam*

saltem

[c] *I. Ioan. 2.*
[d] *Tract. 6. in Euang. Ioā. cap. I.*
Qui Corui, qui Columbæ.
[e] *Lib. 12. cōtra Faustum Manichæū.*
[f] *Tract. 6. in Euang. c. I.*
[g] *Homil. de Spirit. sanct.*
[h] *Annal. part. 2.*
[i] *Lib. I. Antiq. Iud. c. 4.*
[k] *In Annotationibus.*
[l] *Homil. 26. in c. 8. Gen.*
[m] *Aduersus Luciferianos.*
[n] *In Epis. ad Occanum.*
Coruus teterrimus ales dictus.
Coruus Iudaicum populū significat, Columba gentilem.
Hebræos codices à nostris diuersos fuisse.
Psalm. Hebræos manu scriptos diuersos esse ab impressis.
[o] *In colloquio cū Triphone Iudæo.*
[p] *In lib. de apt. interpr. script. generale.*

ſaltem planam,vt dicitur infra reuerſus eſt in arcam,vt haberet paſtum. Verùm ne ea pars,quę Hebraicam literam, ut nunc habet deſertam ſe quęratur (quamuis pręter rationes allatas fruſtra Columba à Noë emiſſa uideri poſſit,ſi Coruus ad arcam reuerſus eſſet) itaque myſticum ſenſum,quem ijdem ex affirmatiua propoſitione eruunt, hîc apponemus. Quidam igitur Neotericorum Theologorum non contemnendus ſic interrogat. *Cur Noë emiſit primò Coruum? Nonne cognouerat tribunal diuinæ iuſtitiæ efferbuiſſe in ſceleſtos illos, qui in nocte peccatorum erant immerſi,voluit emittere Coruum,auem nempè rapacem,& furem,inde prouenientem,vnde & diuina iuſtitia & cum ipſa ſymbolum habentem. Hinc ſcriptum quòd ipſe Coruus exibat, & redibat (vt habet veritas Hebraica) exultans in eo feruore iuſtitiæ, cum qua habebat ſymbolum, & gaudens veſpere illo ſeueritatis, vt & nomen vtriuſq; conueniens indicat. Iiſdem enim literis apud Hebræos ſcribitur Coruus, quibus & veſper. Nam Coruus* עוב *horeb dicitur, veſper autem hereb* עוב *mutatis tantummodo punctis. Vnde cùm adhuc Noe videret iuſtitiam Dei ſæuientem ſuper terram exire nequaquam voluit. Cur verò Coruus ibat,& reuertebatur,quouſq; exſiccarentur aquæ? Nonne quia,etſi ex latere ſiniſtro,& diuinæ iuſtitiæ erat,fidus tamen miniſter mittenti eſſe voluit,& non inuidus,vt iret,& non reuerteretur,quærens cibum à cadaueribus animantium ſicut vulgares dicunt,Reuertebatur autem,quaſi referens rerum ſucceſſum:Vnde minimè ſpernendus eſt Coruus*; de quo ſcriptum eſt. *Qui præparat Coruo eſcam*. Et alibi: *Qui dat eſcam pullis Coruorum inuocantibus eum. Qui,& (iubente Deo) Heliam pauit,cui etiam in Canticis aſſimulantur comæ dilecti,cùm dicitur: comæ eius ſicuti elate palmarum, nigræ ſicut Coruus*, &c. Verùm quamuis ex patrum ſententia,atq; adeò ex vnanimi totius Eccleſię conſenſu Coruum ad Noa minimè reuertiſſe dicamus,tamen ſciolus quiſpiam id mordicus forſan nobis,& vi volet exprimere,dum ait ſacra ſcriptura,donec ſiccarentur aquę ſuper terram,non enim particula donec omne futurum tempus excludit, ſed id quod dicitur aliquando, ferè ſcilicet, quando talis res, aut tempus,aut occaſio acceſſerit. Sic [q] Terentius: *Nunquam deſtitit orare,vſq; adeo donec pepulit*, id eſt,orauit diu,ſed deſtitit etiam aliquando,ſcilicet vbi exoraſſet. His tamen egregiè occurrit Gloſſa,& ſimul quaſdam Hæbreorum ineptias reuellit, dum ait: *Quod ſecundum communem expoſitionem Coruus dicitur non rediſſe,donec ſiccarentur aquæ non ita eſt intelligendum quaſi reuerſus ſit ad Noe aquis reſiccatis, ſed remanſit apud cadauera,vt communiter dicitur. Et eſt ſimilis modus loquendi in Matthæo primo de Ioſeph,& Maria dicente. Et non cognoſcebat eam,donec peperit filium ſuum primo genitum, non quod poſtea cognouerit*. In Hebræo dicitur: *Qui egrediebatur exiens, & reuertens*. Teſtatur hoc D. [r] Hieronymus. *Quod exponunt Hebræi dicentes, quod Coruus emiſſus de arca non fecit legationem ſuam prout Noe intendebat, ſed magis extra aquam volitabat,quærens reingredi in arcã. Cauſam autem huius aſſignant aliqui Hebræi,quòd Coruus habebat ſuſpicionem de fæmella ſua. Ex quo patet in eis cæcitas magna,qui tam abſurda dicunt, & credunt. imo etiam in hoc ſibi contradicunt. Dicunt enim,& ſatis apparet in Textu,quod coitus fuit ſimpliciter interdictus à Deo intra arcam*. Hactenus igitur Gloſſa. Secundus ſacræ [s] ſcripturæ locus eſt, de Helia Propheta, cui Corui detuliſſe panem ſcribuntur,& carnes manè,& veſperi, idq; diuino iuſſu. Quem D. [t] Aurelius Auguſtinus doctiſſimè,vt omnia hiſtoricè interpretatur. *In tempore ſiccitatis*, inquit, *à Domino Heliæ dicitur,vt in ſpelunca torrentis Carith ſe abſconderet,vbi Coruis miniſtrantibus pane,& carnibus, & aqua torrentis illum ſatiaret,duplici ſcilicet occaſione,quatenus & tempore famis haberet alimoniam,& perſequutorum auidè ſe quærentium turbidam effugeret iram. A Coruis verò miniſtrari Prophetæ præcipitur,vt ſcilicet culpam,quam in diluuio commiſerat, in terra purgare auis illa videretur; dum vt fidelis miniſter efficitur Heliæ,qui negligens & fallax erat antea Noe. Præterea quoque in hoc miniſterio illud etiam oſtenditur,qualiter homo ſi non peccaſſet,etiam infructuoſorum animalium nunc miniſterijs vteretur. Vnde verò eos panes,& carnes ille Coruus detulerit,ipſe viderit,qui tale officium committebat. In quo tamen intuendum eſt,quod ſi ex aliquorum hominum ſcientium,aut neſcientium induſtria Corui hæc acciperent,qui coctos panes,& carnes quaslibet qualitercunq; præparabant*. [u] Idem myſticum Corui huius ſignificatũ exponit,& gentes eo figurari docet,inquiens. *Helias enim abijt,& Chriſtus venit in mundum. Helias in deſerto Coruis miniſtrantibus paſcebatur,& Chriſtus in deſerto mundi huius gentium fide reficitur. Corui enim illi,qui Beato Helia iubente Domino miniſtrabant, gentium populum figurabant. Propterea & de gentium Eccleſia dicitur. Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalem*. D. verò [x] Chryſoſtomus paulò aliter ſacræ huius hiſtoriæ myſterium rimatus, Iudaicum populum per Corui pullos intelligere videtur,per Coruum uerò non diſſimili allegoria Heliam ipſum in gentem ſuam plus iuſtò duriuſculum,ut ex hiſce eiuſdem uerbis apparet. *Odit*, inquit, *Coruus prolem ſuam,& natam non educat. Id quod* [y] *Propheta inſinuans dixit,& pullis Coruorum inuocantibus eum. Quoniam enim pulli Coruorum imò omnes auium pulli recens nati infirmiores ſunt, quàm vt ipſi cibum ſibi parent. Vnde adhuc implumes à parentibus ſuis enutriuntur. Sed ab ea parentum cura Coruorum pulli deſtituti,attamen ab illis etiam non curatum permanet Coruorum genus. Vnde Dauid diuinam nobis miſericordiam ſubinde commonſtrans eorum educationem Deo aſcribit. Expoſitis enim ad aerem vtpotè à parentibus neglectis*

Coruus cur primò emiſſus.

[q] *In Andria.*

[r] *Lib. de Hebraic. quæſt.*

[s] *3. Reg. 17.*

Helias à Coruis nutritus.

[t] *Lib. 2. de mirabilib. ſacræ ſcripturę.*

Heliæ cur à coruis miniſtratum.

[u] *Serm. de tempe. 201. c. de Helia.*

[x] *Serm. in Heliã Prophetam.*

[y] *Pſal. 146.*

glectis obuolitant animalcula quædam diuina prouidentia ſuppeditata, quæ captantes illi creſcunt, & aluntur. Vnde dicit, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Proinde per patres illos filiorum ſuorum oſores apud Heliam, qui Iudæis, vt filijs malæ frugis ſuccenſebat, Deus intercedit, quaſi ad eum ſilenter ita diceret. Ne tanto Iudæorum filiorum tuorum odio teneare, quanto erga pullos ſuos Corui, & ecce illi nunc conuerſi ſint, vide vel eorum miſericordiam, qui natura ſunt immiſericordes, & inhumani, illi ipſi vt hoſpites tibi ſeruiunt. Abſurdum eſt ô Helia, quod apud te miſericordiæ meæ patrocinantur Corui, tu autem pro Iudæis, in quos ſæuio, non intercedis. Erubeſce, & vel Coruorum exemplo Iudæis eſto clementior. Ego enim vt tuæ ſententiæ honorem do, ita & illorum qui affliguntur, miſereri velim. At Helias cùm Deo nondum cederet, reuocatur alumni Corui beneficium, & alia reconciliandi via quæritur, nempè vt fame victus ſententiam ipſe ſoluere cogatur. Verùm ipſe Coruorum miniſterio deſtitutus, nihilò mitior, inediam etiam ipſe ſuſtinuit, & inquit. Non ingratum eſt, vt fame crucior, tantum vt impios puniri videam, pereat etiam corpus meum cum his, qui fame afficiuntur. Itaque cùm deficiente per Coruos alimonia tranſiret multum temporis, iterum corripitur Helias, & in alium locum tranſire iubetur, vt famelicus ipſe famelicæ viduæ, quæ & Ethnica erat, ſupplex eſſet &c. Hæc D. Chryſoſtomus. S.[z] Iſidorus Peluſiotes myſticè per Coruum ſacerdotem malum, diuinæ nihilominus gratiæ adminiſtrũ interpretatur, vbi inquit: *Quod ſi quid etiam, quod magis mirandum ſit, intelligere cupis per Coruum, hoc eſt immundam auem, quæ cælipetam illum Heliam paſcebat. Quocirca ne dubites, quin per flagitioſos quoſdam ſacerdotes, (neque enim omnes contemnere oportet, neque æquum eſt) diuina, & natura ſublimiora beneficia tribuuntur.*

Helias iubetur Coruum imitari.

[z] *Li. 2. epiſt. 37. ad Hermium Comitem.*

Ita D. Iſidorus hoc Corui exemplo appoſito certè Deum quandoq; indignis ad bonas operas vti oſtendit, quemadmodum, vt Coruus impura ales Heliam Prophetam aluit. Eundem locũ hoc modo interpretatur Iacobus de Vitriaco Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis; Legimus autem, quod Elias paſtus eſt pane ſubcinericio, & ambulauit vſque ad montem Dei in fortitudine cibi illius, quadraginta noctibus, & quadraginta diebus. Panis autem ille figura fuit panis Euchariſtiæ, & panis doctrinæ. Si igitur tanta fuit virtus, & efficacia in vmbra, & figura, quanta & quàm mirabilis eſt virtus in re ipſa, in ipſo ſcilicet pane vero corporis Chriſti, quo reficiuntur animæ populi Chriſtiani? De quo paſtu legimus in libro Regum, quod Coruus paſcebat Eliam, id eſt, Chriſtus fidelem animam, de quo Coruo Dominus in Iob ait: *Quis præparat Coruis eſcam ſuam, quando pulli eius clamant ad Dominum:* Coruus dicitur Chriſtus propter ſimilitudinem carnis peccati, qui cùm ſit candor lucis æternæ, quaſi niger factus, dum vidimus eum non habentem ſpeciem, neque decorem. Vnde & Eccleſia nigra fit propter ipſum mundo deſpecta, & varijs tribulationibus afflicta, ſicut ipſa ait in Canticis: *Nigra ſum, ſed formoſa.* Vox aũt Chriſti dicitur Coruina, quia ſemper in craſtinum ſonat, cùm bona futura promittat. Hæc enim vita quaſi hodierna dies eſt in promiſſione, craſtina autem dies erit in exhibitione. Cras enim reſpondebit nobis iuſtitia noſtra, id eſt Chriſtus, qui factus eſt nobis à Deo Patre ſapientia, virtus, & iuſtitia. Eſca autem huius Corui, non quia paſcitur, ſed quia paſcit nos pullos ſuos, eſt caro eius. Hanc eſcam Spiritus Sanctus in vtero D. Virginis pręparauit. Mater autem in præſepio nobilem eſcam in paupere ſcutella poſuit. Chriſtus autem hanc eſcam in cruce coctam eſibilem reddidit, quia pullos ſuos paſcit, dum eos nigreſcere cernit deſpectu ſcilicet mundi, & carnis purificatione. Tertius ſacræ ſcripturæ locus de Coruo habetur in [a] Canticis, vbi ſponſa capillitium dilecti ſui Coruorum pennis præ atrore ſplendentibus comparat, dum ait: *Cincinni eius condenſi ſunt, vt elate, & nigri ſicut Corui.* Quæ verba verſibus ſapphicis quidam recentiorum ſic expreſſit:

Chriſtus Coruus dictus.

Vox Chriſti cur Coruina.

[a] *Cant. 8.*

Capilli ſpõſæ Coruo ſimile quid.

Eius eſt aurum caput, & comantis
Vertici palmæ ſimilis capillus
Nigraq; omnis Cæſaries ſenis iam
Aemula Corui.

Caput autem, vt inquit idem ipſe, *comparatur auro tanquam inter omnia metalla perfectiſſimo. Sed capillorum pulchritudo in ordine non abs re palmæ, ſeu cerebro ipſius palmæ, quam Græci elaten vocãt, æquatur, videlicet ad denotandam virtutem capillorum, quibus euulſis Samſon perdidit robur, haud ſecus atque palma cerebro euulſo emori dicitur. In colore verò Coruo aſſimulatur, qui eſt, vt ſequamur theologiam Hebræorum inter præcipuas aues à menſura roboris excelſi proueniens, vt non ſine cauſa in* [b] *Pſalmo, & Euangelio pullos Coruorum eum inuocantes paſcere dicatur.* Quartus locus eſt [c] Salomonis: *Oculum qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum Corui de torrentibus, & comedant eum filij Aquilæ.* Hîc pro Coruis intelligendos eſſe volunt dæmones huius elementaris mundi, qui veluti Corui nigerrimi, ac teterrimi vt plurimùm apparent. Hi lumen mentis tollunt, quibus vniuerſalium, & naturæ legum obſeruatio haudquaquam curæ eſt, qui Sacroſanctæ Eccleſiæ, quæ nos in Chriſto veluti mater ſpiritualiter genuit, pręcepta & monita procaciter aſpernantur. Quintus locus eſt apud D. Iobum, qui de Coruis hunc in modum quærit: *Quis præparat*

[b] *Pſal. 146.*
[c] *Prouer. 30.*

Corui dęmones qui.

Coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagientes eò quòd non habeant cibum. Hoc ipso conspirat, quinimò ad D. Iobi interrogationem respondet Regius [d] Psaltes, dum summam Dei clementiam mirificè extollit: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum* &c. Hunc locum commentans Cornelius Iansenius Gandauensis Episcopus. Coruorum (inquit) hîc ob id fit mentio ad notandam magis Dei erga homines prouidentiam, & benignitatem. Si enim Deus etiam rapacissimos, & odiosos Coruos benignè pascit, quantò magis homines ab ipso pendentes. Deinde idcircò etiam Coruorum meminit, quòd voracissimi sint, multo egentes cibo, ob quod fugant longiùs pullos suos iam robustos, vt scribunt Plinius, & 10 Aristoteles suis locis. Atqui ob has easdem rationes Coruorum singulariter mentionem facit [e] Dominus, volens ex prouidentia Dei erga eos, eiusdem prouidentiam erga homines arguere. Considerate, inquit, Coruos, qui non seminant, neq; metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos, quantò magis vos plures estis illis? Pulchrè autem pullos Coruorum, Deum dicit inuocare, nam cæteræ aues suo cantu magis videntur laudare Deum, & lætitiam testari; Corui verò sua crocitatione non nisi famem testari, & penuriam. Simul & Dei eximiam notat benignitatem, & clementiam, qui illorum crocitationem veluti precem ad se fusam suscipit, ac proinde etiam solum gemitũ hominum illi esse pro oratione. In eũdem locũ D. Augustinus sic cõmẽtatur. Hoc fortè putabimus, inquit, quia Corui Deum inuocant, nec hoc cogitetis irrationabilem animam inuocare Deum. Non nouit anima inuocare Deum, nisi 20 sola rationalis. In figura accipiente dictũ, nec putetis sicut impij quidam dicũt, reuolui animas humanas ad canes, ad porcos, ad Coruos. Anima humana facta est ad imaginem Dei, non dabit imaginem suam cani, & porco. Quid ergo pulli inuocantes eum, qui sunt pulli Coruorum? Israelitæ se solos iustos esse dicebant, quia legem acceperant, cęteros omnes omnium gentium homines peccatores dicebant. Et ferè omnes gentes, in peccato, in idololatria, in adoratione lapidum, & lignorum erant. Sed nunquid sic remanserunt? Et quid ipsi? Etsi non nisi Corui patres nostri, tamen pulli Coruorum nos ipsi inuocamus Deum. Dat pecoribus escam ipsorum, & pullis Coruorum, qui inuocant eum. Ipsi sunt pulli Coruorũ, quibus dicit Petrus. Quia non corruptibili auro, & argẽto redempti estis de superuacanea vestra consuetudine à parentibus vestris tradita. Proficientes enim pulli Coruorum, qui simulachra colere videbantur paren-30 tum suorum, conuersi sunt ad Deum. Et audis modò pullum Corui inuocantem vnum Deum. Quid ergo dimisisti parentem tuum dicis pullo Corui. Dimisi planè, ille enim Coruus non inuocans Deum, ego pullus inuoco Deum &c. Hæc Diuus Augustinus. In eundem etiam Diui Iobi locum Diuus [f] Gregorius ita scribit. Quis præparat Coruo escam suam quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quòd non habeant cibos? quid enim Corui pullorumque eius nomine nisi peccatis nigra gentilitas designatur? De qua per [g] Prophetam dicitur: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Iumenta quippè escam accipiunt, dum sacræ scripturæ pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pullis verò Coruorum filijs scilicet gentium esca datur, cùm eorum desiderium nostra conuersatione reficitur. Iste Coruus esca fuit, dum ipsum Sancta Ecclesia quæreret. Sed nunc escam accipit, 40 quia ipse ad conuersionem alios exquirit. Cuius videlicet pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt. Sed in viribus redemptoris sui. Vnde benè dicitur. Quando pulli eius ad Deum clamant. Nihil enim sua virtute se posse sciunt. Et quamuis animarum lucra pijs votis esuriant, ab illo tamen, qui cuncta intrinsecus operatur hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehẽdunt, quia neq; qui plantat est aliquid neq; qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus. Quod verò dictum est, vagantes, eò quòd nõ habeant cibos in hac vagatione nil aliud, quàm æstuantium prædicatorum vota signantur, qui dum in Ecclesiæ sinum recipere populos ambiunt, magno ardore succensi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desideriũ mittunt. Quasi quædam quippè vagatio est, ipsa cogitationis æstuatio, & velut ad loca varia mutatis nutibus transeunt, dum pro adunandis animabus in modos innumeros, ac in partes diuersas esuriente 50 mente discurrunt. Hanc vagationẽ pulli Coruorum, i. filij gentilium ab ipso gentium magistro didicerunt. Ipse quippè quã valida charitate flagrat, tã nimia ex locis ad loca se vagatione permutat, trãsire ad alia ex alijs appetit, quia ipsa eũ, quę implet charitas impellit. Longè namq; à [h] Romanis positus scribit, memoriã vestri facio sẽper in orationibus meis, obsecrãs si quomodo tandem aliquando prosperũ iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos, desidero.n. videre vos. Retentus Ephesi Corinthijs scribit: Ecce tertio paratus sum venire ad vos. Ephesi commorans Galatis loquitur, dicens: Vellem modo esse apud vos, & mutare vocem meam. Romæ quoq; custodia carceris clausus, quia ire ad Philippenses per semetipsum nõ permittitur transmittere se discipulum pollicetur, dicens: Spero in Domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo sim cognitis, quæ circa vos sunt. Constrictus etiam vinculis,

[d] *Psal.* 146.

[e] *Lucæ* 12.

Coruos Deum inuocare quid significet.

[f] *Lib.* 30. *exposit. moral. cap.* 8.

[g] *Psal.* 146.

[h] *Rom.* 1.

atque Ephesi retentus Colossensibus scribit. Nam si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum. Ecce quomodo sancto desiderio quasi vagatur: hîc corpore tenetur, illuc spiritu ducitur, & paterni amoris affectum istis præsentibus exhibet, illis absentibus ostendit, coram positis impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præsens eis cum quibus erat, nec tamen illis absens, cum quibus non erat. Cuius vagationem melius cognoscimus, si eius adhuc ad Corinthios verba pensamus: ait enim, Veniam ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo; apud vos autem forsan manebo, vel etiam hyemabo. Perpendamus quæso, quæ sit ista vagatio: Ecce aliò interim manet, aliò se iturum perhibet, atque aliò deflexurum promittit. Quid est, quod tā anxiè per tot loca patitur, nisi quod circa omnes vna charitate constringitur? Charitas enim diuisa vnire consueuit, vnum cor Pauli per multa diuidi cōpellit. Quod tamen tantò arctiùs in Deo colligit, quantò latiùs per sancta desideria spargit. Predicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre; quia & in carcere permanendo vult omnibus viuere, & de carne transeundo per sacrificium fidei vult omnibus prodesse. Vagentur itaq; pulli Coruorum, id est, magistrum suum imitentur filij gentium, torporem mentis excutiant, & cùm animarum lucrum, id est, cibum suum minimè reperiunt, non quiescant, ad profectum se ex profectibus extendant, & æstuantes in vtilitate multorum, refectionem suam quasi vagantes esuriant. Quia verò per prædicationem opera discurrendo, refectione fidei gentilitatem satiare non cessant, dicatur rectè. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quòd cibum non habeant? Potest etiam Corui nomine nigra per infidelitatis meritum plebs Iudaica designari. Nam pulli eius ad Deum clamare referuntur, vt eidem Coruo à Domino esca præparetur: quia nimirum Sancti Apostoli plebis Israeliticæ carne generati, dum pro gēte sua preces ad Dominum funderent, quasi pulli Coruorum eū, de quo carnaliter editi sunt spirituali intelligentia parentem populum pauerunt. Igitur dum pulli eius clamant Coruo esca pręparatur. Illud tamen in hoc versu debemus solerter intueri, quòd huic Coruo esca dicitur primùm pullis clamantibus, & postmodum vagantibus præparari. Clamantibus namque pullis Coruo esca præparata est, cùm prædicantibus Apostolis verbum Dei Iudæa modò in tribus millibus, modò in quinque millibus spirituali est intelligentia saciata. Sed cùm reproborum multitudo crudelitatem suam contra prædicantes exerceret, & quasi pullorum vitam necaret, ijdem pulli in vniuersa mundi spatia dispersi sunt. Vnde & ijsdem patribus spiritali pr̨edicationi resistentibus, dicunt: [i] Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, scientes profectò quòd postquam gētilitas etiam Iudæa ad fidem veniret. Vnde est [k] scriptum: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quia igitur summopere Sancti Apostoli, & studuerunt prius audientibus prædicare, & postmodum resistentibus exempla conuersæ gentilitatis ostenderet: quasi esurientes pulli huic Coruo escam suam prius clamando, & postmodum vagando quæsierūt. Vnde enim uagantur pulli; inde escam Coruus inuenit; quia dum per laborem prædicātium conuersam ad Deum gentilitatem Iudaicus populus respicit, ad extremum quandoque stultitiam suæ infidelitatis, & tunc scripturæ sacr̨e sententias intelligit, cùm priusquam sibi gentibus innotuisse cognoscit, atque expleta vagatione pullorum ad perspicienda sacra eloquia os cordis aperit, quia peractis in mundum cursibus Apostolorum, serò ea spiritualiter percipit, à quibus diu se perfidia astringente ieiunauit. Quæ quia omnia solius diuinæ potentiæ virtus operatur, rectè dicitur. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, uagantes eò quòd non habeant cibos? Subaudis nisi ego, qui infidelem populum filijs suis, & exorantibus tolero, & prædicantibus, atque ad alia uagantibus conuertendum quandoque in fine sustineo. Est adhuc aliud quod de Coruo moraliter possit intelligi. Editis namque pullis, ut fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosq; inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinem sua similitudo appareat. Qui huc illucq; uagantur in nido, & ciborum expetunt aperto ore subsidium. At cùm nigrescere cęperint, tantò eis pręberida alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutius distulit. Coruus profectò est doctus quisque pr̨edicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam, atque cognitionem infirmitatis propriæ, quasi quandam coloris nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fide discipuli, sed fortasse à peccatis pr̨eteritis memoriam auertunt, & per hoc eam, quam assumi oportet contra huius mundi gloriam humilitatis nigredinem, non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiunt, cùm doceri de secretis sublimibus quęrunt. Sed eis Doctor suus alimenta pr̨edicamentorum sublimium tantò minùs tribuit, quanto illos peccata præterita minus dignè deflere cognoscit. Expectat quippè, atque admonet, vt à nitore uitæ præsentis prius per pœnitentiæ

Plebs Iudaica per Coruū designata.

[i] *Act.* 3.

[k] *Rom.* 11.

Prædicator doct⁹ Coruus est.

nitentiæ lamenta nigrescant, & tum demum congrua prædicationis subtilissimæ nutrimenta percipiant. Coruus in pullis ora inhiantia respicit, sed antè in eis pennarum nigredine indui corpora quærit. Sic & discretus Doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc sæculo nequaquam se abiecisse considerat. Quantò igitur discipuli exteriùs per cultum vitæ præsentis minùs quasi nigri sunt, tantò per cibum verbi interius minùs replentur: & quo se à corporali gloria non euacuant, eò à spirituali refectione ieiunant. Si verò in confessione vitæ præteritæ lamenti sui gemitus velut nigrescentes plumas proferant, ilicò in contemplationem Doctor ad escam de sublimibus deferendam quasi pullorum refectionem co-
10 gitans Coruus volat: eisq; hiantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia, quam cepe-rit, esurientibus discipulis alimenta vitæ loquendo subministrat. Quos tantò ardentiùs de supernis reficit, quantò veriùs à mundi nitore nigrescere pœnitentiæ lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatū promittunt, quia quò magis discipuli abiecta de se sentiunt, quò magis sese despicientes affligunt, eò amplius spem profectus sui in altiora pollicetur. Vnde & curat Doctor festinantiùs alere, quos iam per quædam indicia prouidet posse, & alijs prodesse. Hinc enim Timotheum Paulus velut plumescētes pullos sollicitius alere, dum dicit quæ audisti à me per multos testes hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere. Quæ doctrinæ discretio dum cautè à prędicatore custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Dum enim per caritatem
20 compati afflictis discipulis nouit, tum per discretionem congruum doctrinę tempus intelligit, ipse non solùm pro se, sed etiam pro eis, quibus laboris sui studia impendit, maiora intelligentiæ munera præcipit. Vnde hîc quoque aptè dicitur: Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant vagantes eò quòd non habeant cibos? Cùm enim pulli vt satientur clamant, Coruo esca præparatur, quia dum verbum Dei boni Auditores esuriunt, proficiendis eis maiora Doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Hactenus itaq; D. Gregorius. [l] Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, Episcopus Tusculanus: Quis præparat (inquit) Coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum? esca Corui, qua pascit nos, caro eius est: hanc escam in vtero virginali præparauit Dominus, qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Reclinatus in pręsepio factus est fœnum iumentis, factus est ca-
30 ro, pullos Coruorum carnibus pauit, id est, filios peccatorum, scilicet Ecclesiam de gentibus congregatam, vel Iudæos filios Patriarcharum, vt Coruus sumatur in bonum, iuxta illud: Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem. Vnde, & Christus Coruus dicitur, qui in vespere mundi carnes nobis obtulit, non quia peccator sit, sed propter similitudinem carnis peccati, & quia pullos non pascit, nisi quando incipiunt nigrescere mundo mortui, & despectui. Cùm n. esset candor lucis humiliauit se, vsque ad mortis nigredinem, cuius vox Coruina est ad futura bona nos inuitans, & bona futura promittens. Coruus etiam ille, quem populus Romanus solenni adeo funeris pompa mortuum prosequutus esse, ac honorasse legitur apud authores prophanos, apud nos tamen mysterio non caret, quippè qui sine vllo garritu, volatu, aliouè augurio Christum iam aduenisse certo significauit, & breui omnem dæmonum potestatem, præci-
40 puè verò Roma, quę ipsa arx Idolomonię erat, prosternendam, exterminandam, & perpetuo obliuionis sepulchro condendam fore. Testatur hoc doctissimus Theologus [m] Gilbertus Genebrardus ita scribens: *Anno vno ante passum Dominum M. Seruilio, & C. Sestio Coss. funus Corui celebribus exequijs omnium generum coronis nouo & inusitato facinore curatum à Pop. Romano, authore Plinio; significante spiritu Sancto Coruum, id est, atrum illum Sathanam mox extinctum iri Romæ, vbi præcipua eius potestas cultusq; erat, & garritus.* Quod ad Ethnicas superstitiones attinet, apud has quoque Coruū videmus sua habuisse mysteria. Eum enim sacrum, & Apollinis pedissequum teste Plutarcho, & [n] Aeliano esse dixerunt, cùm quia futura cantu, & volatu prædicere, & Apollinis sententiam teste Porphyrio, vnà cum Accipitre nuntiare credebatur, tùm quia niger est, & tenebrosæ nocti (vt Cycnus ob candorem diei) apprimè cōuenit; quorum vtriusq; Phœbus dominus est. Itaque non solùm Coruum, sed & Cycnum ei consecrârunt. His asti-
50 pulatur Apuleius, qui vbi de Socratis dæmonio agit, ita inquit: *Cùm duo præstabiles colores piceus, ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differrent, vtrumq; colorem Apollo suis alitibus condonauit Coruo nigrum, Cycno album.* Hinc Ausonio *Phœbeius oscen.* [o] Silio Italico *Phœbea ales* nuncupatur. Tertiam etiam rationem quidam adferunt, quòd Apollo, cùm gigantes Dijs bellum inferrent, in Coruum mutari voluit. Phornutus tamen è contra Coruo à Phœbo alienum ait, quòd vel ipso colore prophanus, ac impurus habeatur, id est, μιαρος. Vnde illi Cycnum potiùs attribuit, quòd is auium maximè musicus sit, & candidissimus.

[l] *In die Natiu: Domini.*

Christus Coruus dicitur.

Corui à Romanis sepulti mysterium.

[m] *In Chronologia.*

Coruus sepultus Dęmonis exitium adesse significat.

Coruus Apollinis pedissequus, & sacer, quare.

[n] *Lib. 7. de Anim. c. 18.*

[o] *Lib. 5.*

cygnus cur Phœbo sacer.

MORALIA.

MYSTICIS moralia æqualia ſunt, aut ſubnexa. Corui Noe hiſtoriam D. [a] Ambroſius ethicè exponit: *Per feneſtram,* inquit, *Coruum primùm iuſtus emiſit. Quærenda cauſa nec tamen latet, quantum ad literam attinet, quia plerique quaſi annuncium futurorum Coruum exiſtimant, & voces eius obſeruant, volatusq́ rimantur. Senſus autem altior ſignat, quòd omnis iuſtus, quando mundare ſe incipit, quæ tenebroſa ſunt, & immunda, & temeraria, primò à ſe repellit. Siquidem omnis impudentia, atque culpa tenebroſa, & mortuis paſcitur, ſicut Coruus. Lumini autem vicina virtus puritate, & ſimplicitate reſplendet. Et ideò tanquam emittitur, atque fugatur culpa, & ſuperatur ab innocentia, vt & nihil remaneat in viri iuſti mente tenebroſum. Denique egreſſus Coruus non reuertitur ad iuſtum, quia fugitans omnis culpa eſt æquitatis, nec probitati videtur, & iuſtitiæ conuenire. Denique euaſiſſe ſe credit iniuſtus, tanquam de vinculis, cùm iuſtus ab eius conſortio ſe ſeparauerit diluuij cuiuſdam, & corruptelæ familiaris, vt Coruus, qui cùm ſiccitatem terræ nuſquam inuenerit, non reuerſus eſt, ſed remanſit, donec ſiccarentur aquæ. Conſiderandum etiam quare non regreſſum dixerit Coruum, donec ſiccaretur aqua à facie terræ, quaſi verò poſtea ſit regreſſus. Sed hæc loquutio familiaris eſt ſcripturæ diuinæ. Siquidem, & in Euangelio habes ſcriptum de Sancta Maria quòd non cognouerit eam Ioſeph, donec pepererit filium, cùm vtique nec poſt cognouerit. Deinde quæ eſt loquutio iſta, vt diceret, donec ſiccaretur aqua à terra, non terra ab aqua. Et quidem vſus loquendi hoc etiam habere conſueuit. Tamen nonnulli ante nos exiſtimârunt, quòd immoderata quædam vis paſſionum videatur exponi hac locutione verborum, quia turbidis paſſionibus, & procelloſis conſumatur anima. Deficientibus autem & velut areſcentibus virtutem reſumat. Non redit igitur culpæ ſpecies in animam iuſti, quaſi ſiccam, & mortuam derelinquens, & cui iam amplius nocere non poſſet.* Hactenus ille. D. Thomas *per animalia Coruini generis,* inquit, *ſignificantur illi, qui ſunt voluptatibus dediti, vel qui ſunt expertes bonæ affectionis, quia Coruus ſemel emiſſus ab arca non eſt reuerſus.*

[a] Li. de Noe, et arca, c. 17

Voluptatibus deditos Corui ſignant.

Corui typo qui deſignentur.

HIEROGLYPHICA.

CORVVS veteribus hieroglyphicum erat patris liberos ſuos exhæredantis. Coruus enim pullos ſuos iam adultos expellit nido, imò & tota regione interdicit. Emanſorem, & deſertorem eodem ſignificari, tam diuinæ, quàm humanæ literæ docuerunt, quippè qui vel diutius, quàm conceſſum erat, à ſtatione abeſſent, vel eaſdem perditè deſererent. Et vt Phœbi apud Poëtas, ita apud noſtros (ſi tamen licet prophana miſſere Diuinis, quod inconueniens maximum puto). Noe ex arca emiſſus deſertor fuit. Hic Coruus eos deſignat, qui ab Eccleſiæ gremio diſcedentes, & puritatis, ac ſanctimoniæ decreta abiurantes ad nefanda, & obſcæna hæreticorum dogmata deſcedunt. Has volucres Abrahã frumenta depaſcentes abegiſſe dicitur: vnde nomen meruit abactoris, indicans nimirum futurum aliquando, vt liberatoris aſſertorisq́; nomẽ aſſequeretur, qui impios tolleret, de ſacris literis animorum paſtu malè ſentientes. Per hominẽ Coruis obiectum intelligimus, qui ignominioſè repulſam paſſus eſt, aut è conſpectu heri ſui, & domini ſummotus. Et quoniam dęmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, nihil abiectius; itaq́; Eucherius eum ipſum in diuinis literis monet per Coruum intelligi, eo Salomonis loco: *Effodiant eum Corui de torrente:* Atq; hinc prouerbium apud Græcos comicos vſitatum, ἐς κόρακας. In iiſdem diuinis [a] literis legitur apud Græcos μή ἀποσκορακίσῃς μὲ, quod nonnulli ad hoc prouerbium trahunt, verbumq́; ἀποσκορακίζομαι Suidæ agnitum dicunt, eo ipſo Dauidico citato verſu, & mẽtione ignominioſè repulſæ facta, Latini ſimpliciter *Ne repellas me,* reddidere. Sed. n. Euthymius id verbum etiam è ſcoria deſumi poſſe innuit, quæ ſpurcitia eſt in omni metallo, & tanquam fęx inutilis proijcitur, indeq́; fieri ἀποσκόρακίζων contemnere. Sic & à Coruo Rhetore hieroglyphicum deſumitur, qui poſt Hieronis obitum primus Rethoricam Syracuſis docuit, quo celebritate motus Metellus Diodorum Rhetorem, quo magiſtro vſus fuerat, iam defunctum honoraturus, Coruum lapideum ſepulchro impoſuit, quaſi quod antiquiſſimo illi Coruo ſimilẽ indicare vellet. Cæterũ Cicero rem aliò detorſit cauillatus in Metellũ, rectè eum. ſ. feciſſe, propterea quòd diſcipulũ non dicere, ſed volare docuiſſet, inconſtantiã Metelli, qua malè audiebat, hoc dicterio perſtringens. Quod verò Coruus Apollinis hieroglyphicũ haberetur, nonnulli ea de cauſa factum exiſtimant, qua caprum Baccho, Sileno aſinum ſtulta antiquitas dicauit inauſpicatiſſimũ aiunt animal auſpicatiſſimo oraculorũ authori immolari meruit. aliud eſt hãc, vel ipſam Deo cuipiã facere hoſtiã, aliud ſpecie Deũ ipſum explicare. Hoc modo animaliũ figuras huius, vel illius hieroglyphicõ eſſe dicimus, vtpotè qua poſita Deus ſtatim ſuus cognoſcat. Igitur alij dicũt quòd medijs æſtatis feruoribus pullos excludat,

Hęreticorũ typus.

Abraham Abactor dictus, & quare.

Homo Coruis obiectus quid ſignificet.

[a] Pſal. 26.

Coruus Rhetor.

Apollinis hieroglyphicum.

Coruus ideò præter aliorum animalium naturam aliquid Coruo peculiare datum esse, in quo cum sole caloris authore conueniat. Vnde legitur apud Petronium: Arbitrum.

Si contra rerum naturæ munera notæ
Coruus naturæ frugibus oua refert.

Sed enim cùm [b] Porphyrius dicat: *Colorem nigrum Soli dicatum, quòd eius calore corpora humana etiam fusciora nigrioraq; reddantur*: & cùm Coruus inter aues maximè niger sit, itaq; manifesta causa est, cur is Apollini sacer habeatur. Porrò Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur propter Solem omnia denigrantem. Nam & Salomon rem egregiè nigram ostensurus Canticorum Cantico: *Crines*, ait, *eius vt abietes, nigri sicut Corui*. Auem autem Apollini familiarem fuisse, atq; insigni candore prędità, ipsius verò mox indignatione, quòd ab se dilectę Coronidis crimen detulisset, in eam nigredinem demutatam, fabularum scriptores Hesiodum sequuti meminêre. Sed Artemo Pindarum commendat, qui Apollinē ipsum nulla Corui mētione facta per se Isios, & Coronidis furtum deprehendisse ait: Coruū siti damnatum ab Apolline, quòd sacrificantem aqua moratus esset, iam antè diximus, ideoq; sitis hieroglyphicum est. Quare & Nicander scripsit frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sed quoniam ob ventris profluuium, quo per æstatem sexagenos dies laborat, Coruus à potu abstinet, sobrietatem conuenientiùs, quàm sitim hanc vocabimus. Impostorem significare Coruum insistentem vrnæ, & saxum ore tenentem non immerito quis dicet. Vt enim iam antè meminimus, quæ auis huius sagacitas est, si quando aquam in vrna submissam adeò, vt eam rostro nequeat attingere, repererit, tum verò lapillis vnà congestis, & immersis aquam subleuat, & siti consulit. Idem de cane Plutarchus scribit, qui lapillos in amphoram oleariam conijciebat, donec oleo redundante lambere posset arbitratu suo. At vel argutum physicum, aut subtilem mathameticum quis Coruum arbitretur, qui rerum omnium plenitudinem esse, & mutuam corporum pugnam, eaq; inuicem sibi cedere, alterum in alterius locum succedere, grauia imum, læuia summum petere apprimè cognoscat: aut quasi eam Archimedis ratione intelligat, qua coronæ sacoma quam mirè cęlatam ob insigne artificium Hiero Syracus. Tyrannus fraudem subolfaciens cùm refundere nollet, fraudem tamen percipi maximè auebat, ipse Archimedes callido certè consilio deprehendit. Veruntamen non ea Corui mens est, vt vel miras naturæ affectiones, vel subtiles Geometrarum speculationes rimetur. Vna in corpore conferuando cura est, hæc vna mentem acuit, hæc callidum facit. Sycophantam reuerà, & impostorem eius imago, ut suprà annotauimus, referet. Qua in re historiam Valeriani, ex quo multa huc retulimus, narrare lubet, qui non absimilem Coruinæ imposturæ famulum habuit, & in eo uitæ alendæ genere apprimè callidum, sed verba eius ipsa ascribamus. Fuit mihi Romæ famulus, ait, natione Gallus, patria Verdunensis, nomine Rolandinus, facetulus, & morio non sanè illepidus, & cùm primis officij sui memor. Allatus ad me fuerat Venetijs uini Cretici cadus, generosi admodùm, atque suauissimi. Iussi, uti mos est, talia non credere famulis, sed diligentiùs asseruari, amicis aduenientibus potiùs, quàm mihi vsui futurum. Interdum tamen vnciatim minimum quid hauriebatur. Intermonebat famulus subinde futurum, vt nectar (sic enim ipse vinum appellabat) si ita asseruare pergerem, in massam obduraretur, atque etiam lapidesceret. Putabam ego de firmitate dici, quam vinum indies veterascens acquirebat, atque benè sanè respondebam. Quid autem? Venit æstas, visumque est cadum, nè conciperet æstum, loco dimouere. Cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextarijs effusis nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid sit miror. Operculum supernè tollo, introspicio, rem immisso digito peruestigo, atque ecce vim ibi glareæ ingentem, quanta nux iuglans est, magnitudine ad summum, usque cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineum corbem transfundere necesse fuit. Ita astutulus ille veterator quotidiè aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulò infra cadi medium immissus erat, aliquando rem proderet ad exhausti vini modum lapillos eos amoto supernè operculo, quà liquor infundi solet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, ut nullum iam amplius infarcire posset, satis iam colluctatus non exspectato, vt res propalam fieret, domo emigrauerat. Hæc Pierius. Quibusdam etiam proditoris signum est Coruus, quippè qui Phœbo Coronidem Nympham à iuuene vitiatam fuisse reuelauerit, ut fabulæ habent. Vndè ob loquacitatem ab Apolline indignabundo ex albo in nigrum uersus, dignum suæ alios deferendi libidinis præmium tulit. Quod plerunq; proditoribus accidere solet, ut peius cum ipsis postea, quàm quos detulerint, agatur. Est etiam rei uagæ, & inconstantis symbolum iuxta illud Horatij:

Est aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris Coruos testaq; lutoq;?

Marginal notes: [b] Lib. de abstinen. carnium. — Brachmanæ coloris atri cultores. — Sitis Hieroglyphicū. — Sobrietas Corui. — Impostoris typus. — Archimedis ingeniū. — Coruus sycophantæ imago. — Famuli cuiusdā astus lepidus. — Coruus proditoris signum. — Proditores puniendos. — Incōstantię symbolum.

Iuſtitiæ ſignum.

A Noe ex arca ablegatus Coruus, iuxta Theologos diuinæ iuſtitiæ ſymbolum gerebat; alias hominis improbi nota eſt, in quo ſenſu etiam Iuuenalis dixit:

Dat veniam Coruis, vexat cenſura Columbas.

Et Prudentius.

Coruos mutare Columbis.

PROVERBIA.

Mali Corui malũ ouũ.

MALI Corui malum ouum Κακοῦ κόρακος, κακὸν ὠόν. Aptè vſurpabitur, quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur, ex improbo patre improbus filius, ex patria illaudata, vir illaudatus, deniq; facinus ſceleſtum ab homine ſceleſto. Metaphoram alij ad naturam animantis referunt, quæ nec ipſa idonea eſt humanis cibis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui fieri dicant, vt Coruorum pulli parentes ipſos deuorent, ſi fortè eos ad ſatietatem minimè pauerint. Alij, vt Suidas, & Varinus, ad huiuſmodi fabulam referunt.

Corax rhetoricen docuit.

Corax quidam Syracuſis poſt mortem Hieronis inſtituit rhetoricen mercede profiteri. Cùm hoc adoleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem perſolueret, vbi iam artè perdidiciſſet. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum vocauit. Vbi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo. Age, inquit, ſi perſuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia vici cauſam: ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum, & antiſtrephon in diſcipulum retorſit ad hunc modum: Immò, inquit, ſi perſuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus dabis, quia ſententia iudicum damnatus es. Quod commentum tam vafrum, tamq; callidum, vbi iudices audiſſent admirati verſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Sunt qui narrant, hoc ſucclamatum à Corona circumſtantium, cùm alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen.

Coruus æquat.

Coruus æquat. dici ſolitum, vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium, quæ cuperet, conſequeretur: Aut vbi quis rem nouis artibus efficere tentaret. Ductum adagium à Coruo ſitienti, & lapillos in vrnam congerente, quod [a] Plinius vt rem geſtam memorat.

[a] *L. 10. c. 43.*

Corui Luſcinijs honoratiores.

Corui Luſcinijs honoratiores: Κόρακες ἀηδόνων ἀιδεστιμωτέροι Cùm indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis viris, & integris. Illud apud Martialem: *Inter Lædæos ridetur Coruus Olores.* æquiualet ei, quod eſt apud [b] Virgilium: *Interſtrepere Anſer Olores.*

[b] *In Bucolicis Eglog. 8.*

Coruus abſente gracculo pulcher.

Coruus abſente Gracculo pulcher. Adagium in Theophilacti epiſtolis legitur κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ εὐπρεπέσι καταλογισθήσεται ὄρνισιν. id eſt, *non apparente Gracculo inter ſpecioſas aues numerabitur Coruus.* Non inuenuſtè eo vtemur, cùm duos ſimiles propè deformitate comparamus. Elegantius ſonabit, ſi ad ingenium transferatur, vt ſi dicamus, Saluſtij immanem illam in Ciceronem dicacitatem luſum eſſe præ effræni illa Caleni Furij apud Dionem in eundem virulentiam. *Coruum deluſit hiantem*, dictum eſt ab [c] Horatio in eum, qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat.

[c] *2. Serm. Sat. 5.*

Plerumq; recoctus
Scriba ex quinqueuiro Coruum deluſit hiantem.

Corani teſtamentum

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti oſtentata per dolum moriens nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagiũ effictum ad illud Græcorum λύκος ἔχανεν, id eſt, *Lupus inhiabat.* Vt itidem dicere liceat, Lupum deluſit hiantem, & Κόραξ ἔχανεν, id eſt, *Coruus inhiabat.* *Coruus nuncius.* Adagium eſt apud Polydorum Virgilium, de eo, qui aliquo terrarum miſſus, non reuertitur. Alluſum eſt ad Coruum illum, quem legimus Noe miſiſſe viſum an vſpiam terra appareret, quæ diluuio obruebatur, qui minimè redijt. Si breuis apologus authore Fabio parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam Prouerbijs, annumeremus, quod ſcripſit Horatius:

Sed tacitus paſci ſi poſſet Coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq;.

Quidam ſumptum exiſtimant ex apologo, quem [d] Apuleius de Coruo prædam nacto refert, quam Vulpes ita intercepit, dum ab ipſa perſuaſus, quaſi egregiè, & ſuauiter caneret, ad cãtum iam linguam, & roſtrum applicaret; Quadrat in eos, qui ſi quid boni, aut incurioſitate, aut aliorum blanditijs deliniti, id ſinunt elabi.

[d] *Li. de Deo Socratis.*

Coruus ſerpentem.

Coruus ſerpentem. Κόραξ τον ὄφιν, vbi quis ſuo ipſius inuento perit, ſumptum ex Apologo Aeſopi. Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem

tem conſpicatus rapuit, à quo morſus perijt. Cognatum eſt ei, quod alibi referemus, *Cornix ſcorpium*. Torquetur id in hominem ob edacitatem periclitantem, veluti Diogenes Cynicus co meſo polypo crudo perijt. *AD CORVOS* Βαλλ' ἐς κόρακας, id eſt. *Abi ad Coruos*, perinde ac ſi dicas, Abi in malam rem. Abi in malam crucem. Frequens eſt apud [c] Ariſtophanem, & item ſimpliciter ἐς κόρακας, ſeu ad Coruos. [f] Plutarchus Herodotum taxat, quòd Iſagoram ad Cares, veluti ad Coruos relegârit, id eſt, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus ſcribit in Theſſalia locum eſſe, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur, atq; huius adagij Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagij ad talem hiſtoriam referre. Bæotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum vt è finibus expellerentur, ſimulatq; Corui albi apparuiſſent, euenit deinde vt adoleſcentes aliquot per laſciuiam, & temulentiam Coruos, quos ceperant, gypſo oblitos rurſum emitterent. Quos vbi vidiſſent volantes Bæotij, recordantes oraculum, arbitrati adeſſe tempus, quo forent ſuis è ſedibus eijciendi, ſummoperè perturbati ſunt. Cæterùm adoleſcentes territi, & ipſi tumultu profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen Coracon, id eſt, Coruorum. Contigit aliquantò pòſt, vt Aeoles eiectis Bæotijs Arnam occuparent, apud quos hic deinde mos obſeruatus, vt maleficos in eum locum, ſcilicet κοράκων relegarent. Ariſtophanis interpres paulò diuerſiùs rem enarrat, nempè Bœotijs aliquando à Thracibus ſubuerſis, ac profligatis reſpondiſſe Deum, vt ibi ſedem figerent, vbi Coruos albos reſpexiſſent, conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagæaticum circumuolantes Coruos quoſdam Soli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerant. Bæotij verò rati, iam perfectum oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui Parœmiam ad Coruorum volatum referant, quòd in deſertis ferè locis volitare conſueuerint, & cadauera obſeruare, vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas ſolitudines publicitùs deportandum. Stratonicus citharædus detorquet in pſalten quendam apud [g] Athenæum. Is cùm ei neſcio quid moleſtus eſſet, Ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce Ψάλλε pro βάλλε. Malum id etiam Germani imprecantur per Coruos, vt te Corui depaſcantur. Vtitur huiuſmodi imprecandi formula Strozza Pater:

Deq; tuo impaſtis ſit rixa cadauere Coruis.

Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico ſatius eſſe ad Coruos deuenire, quàm ad adulatores, quòd hi & viuos etiam, & bonos viros deuorarent, illi malos tantùm, & ſupplicio pro ſcelere affectos. Porrò apud [h] Iuuenalem verſus iſte:

Dat veniam Coruis vexat cenſura Columbas.

prouerbialiter dicitur, quaſi diceret pœna legum exercetur in humiles quoſpiam, & à quibus ob ingenij manſuetudinem aliquid emolumenti poteſt auferri, rapacibus ignoſcitur. Prouerbium ſumptum videtur ex apophthegmate Anacharſidis, qui hoc dicto eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus, quemadmodum refert [i] Plutarchus. Leges aranearum telis ſimiles dicebat, propterea quòd in illas, ſi quid leuius, aut imbecillum incurrit, hæret: ſin maius aliquid, diſſecat, ac fugit. Ad eandem ſententiam pertinet, quod ait [k] Terentius:

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Miluio
Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Idem adagium tribus duntaxat verbis expreſſit Polydorus Virgilius: *Hic Coruus eſt.*

[Margin: c In Nubib. f In Comen. aduers' Herodotum. Coruus Theſſaliæ locus. Bœotiorum augurium. Corui gypſo obliti. Coracon locus. g Lib. 8. Adulatores Coruis peiores. h Sat. 2. i In Solone. Leges aranearum telis ſimiles. k In Phormione.]

MEDICA.

MEDICVS quidam ætate Plinij, vt ipſe tradit, celebris, Coruos duos menſe Martio ſublatos è nido, combuſtos & in læuiſſimum pollinem redactos, epilepticis propinabat bis, vel ter in die drachmæ pondere cum aqua decoctionis caſtorei. Aliqui Coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt ad denigrandos capillos. Quam vim Philes ouis eius aſcribit dicens:

Πλὴν τοῦτο πιςὸν ὡς μελαίνει τὰς τρίχας
Κόρακος ὠὸν συντεθὲν τῇ μυρσίνῃ. id eſt,
At hoc credi dignum nempè pilos reddere atros
Corui ouum commiſtum myrto.

Verùm, vt iſthæc veroſimilia ſunt, ita quæ ſubit, eius cancellos mihi videntur excedere, ſed penes alios iudicium, penes ipſum fides eſto, ait autem:

Χρὴ γοῦν βασιλεῦ τὸν δολοῦντα τὴν κόμην
Μύσαντα τῷ ςόματι συνέχειν ςέαρ

[Margin: Corui puluis ad epilepſiam. Oua ad denigrandos capillos.]

Μὴ κὶ τὸ λευκὸν τῶν ὀδόντων αὐτικα
Τραπὲν μελανθῇ τῆς βαφῆς προηγμένης . id eſt:
Oportet igitur, ò Imperator cùm qui fucet comam
Compreſſo ore fermentaceam offam continere
Ne candor dentium repente
Vertatur in atrum ob præcedentem infecturam

Sanguis. Sunt qui ſanguine & cerebro Corui vtantur, cum vino nigro ad eundem vſum. Platearius ſumantur, inquit, ſcrupuli tres ſanguinis à ſpatulis per ſcarificationem extracti, & cum ouo Corui dentur in fine acceſſionis, ægro adhuc ſtupido. Rhaſis ſanguine Coruorum ſubtiles reddi pilos tradit. Seuum. Seuum verò Corui & rutam recentem cum oleo miſceri iubet, quo inuncti capilli nigreſcant. Cerebrum Corui cum ſtillaticio liquore verbenacæ epilepticis prodeſſe ab amico quodam ſuo tanquam experimentis comprobatum remedium ſibi perſcriptum Ornithologus ſcribit. Fel. Tradit Rhaſis *fel Corui mixtum oleo de aliuiule* (quod equidem quale ſit ignoro) *& corpori toti illitum ſoluere Veneris vincula:* Videtur autem Rhaſis ſeſaminum oleum velle dicere, quod ex [a] Conſtantino colligitur, vbi ſententiam Rhaſis confirmat. Verba eius ſunt. *Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & eorum perſuaſioni etiam falſæ ſe accommodare, & remedia quædam etiam contra rationem permittere, quibus illis confidant. Memini ego quendam virum nobiliſſimum iurare ſe eſſe ligatum, ne cum mulieribus coiret, quem cùm ab hac perſuaſione nulla arte reuocare poſſem, finxi me quoque credere ipſum omninò eſſe ligatum, ne cum mulieribus rem habere poſſet, & remedium oſtendi ex Cleopatra de informanda mulierum ſpecioſitate, in quo promittitur ſi ita legatus fel Coruinum cùm ſeſamelæo miſceat, ac totum corpus inungat adiutum iri. Hoc ille audiens confiſus eſt libri verbis, & cùm id feciſſet, liberatus coeundi poteſtatem recepit.* Fellis vſus. Quidam, vt author eſt Rhaſis ſuffiebat ſe felle Coruino, vt redderet capillos albos, quod quidem conſecutus eſt. Mirum ſanè eſt, ſi verum eſt, tam contrarias partibus Corui diuerſis ineſſe facultates, vt cerebrum Corui nigros, fel verò albos capillos reddat. Cor. Pſellus Platonicus author eſt Coruum etiam ad uigilias conferre. Hinc dicunt, ſi quis Corui cor ſuper ſe portauerit, non dormitaturum, donec depoſuerit. Idem pede Coruino à collo tuſſi laborantis pueri ſuſpenſum eum curari tradit. Fimus. Dentium dolorem ſtatim abire ſcribunt fimo Corui, lana adalligato, vt docet Plinius: *Imo verò,* ſi Marcello credimus, *fimus Corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac ſine dolore eum diſcutiet.* Sextus, *Cauo denti,* inquit, *fimum Corui ſi impoſueris, dentem rumpit & dolorem tollit.* Eundem Corui *fimum, lana adalligatum infantium tuſſi mederi* Plinius ſcribit, *ſuffitum* autem *lepram etiam albam, & alphos curare* Kiranides ait. Ouum. *Ouum Corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit* Plinius. Oua eius *denigrant capillos, ſi pilis raſis capiti illinantur,* teſte Rhaſe. Huic ſuccinunt, Plinius, Marcellus, & Sextus, qui modum utendi talem præſcribunt. Corui ouũ in æreo, ſeu cyprio uaſe permixtum, & diù agitatum, donec mutet colorem, illitumq; deraſo capite, in vmbra per peniculum pictoris, donec ouum conſumatur, nigritiam capillis affert. Sed donec inareſcat, & ſiccetur infectio, oleum in ore habendum eſt, ne dentes ſimul nigreſcant, tãta eius in inficiendo vis eſſe ſolet. Et ſeuo Coruino faciem perungi oportet, ne diſtillãtibus guttis maculetur. Vel ut inquit Sextus, *medicamento illicito caput ligabis, nec ante quartum diem ſolues;* & hoc facit, ut ne cani unquã exeãt: *quarto die,* inquit Marcellus, *caput lauari oportet poſt medicamen impoſitum.* Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad Epilepſiam commendantur, dum ait: *Cùm epilepſia fit ex melancholia, ſtercus Columbinum tritum, cum ouis Coruorum miſce, & ceu cataplaſma spleni impoſitum iuuabit, appoſitis prius ſanguiſugis; hoc enim cataplaſma materiam trahit à capite ad ſplenem, & generat febrim, & ſic epilepticum liberat, & maximè ſi fiat in autumno. Tres guttæ,* inquit idem, *ſanguinis de ſpatulis patientis epileptici per ſacrificationem extractæ, cum ouo Corui, patiente adhuc exiſtente ſtupido, in potu dare multum proſunt.*

[a] Lib. de incantat.

ICONES.

NEMESIN Deam, quæ putabatur facinoroſos & delinquentes punire (quidam fortunam dici credunt) coronam geſtare in capite Pauſanias refert, qua Corui & fortunæ parua inſignia contineantur, ſicut in manu altera Fraxini ramus erat, & in dextra phiala. Dea hæc, vt ſcribit [a] Macrobius, propter ſuperbiam colebatur.

[a] Saturn. I.

VSVS IN CIBIS.

ABDICANTVR Corui in cibis omninò ob pabula, quæ magna ex parte ſunt vel ex hominum, vel aliarum animantium cadaueribus. Quare immunda velut auis, & quæcunque ſunt è Coruino genere in ſacris literis Hebræorum menſis arcebantur. Vnde Prudentius:

Hæc

Hæc auibus, quia nuda patent passimq́; vorantur,
Immundisq́; iacent fœda ad ludibria Coruis.

Interdicitur autem, vt inquit Procopius Gazæus, quòd tenebrosi, & maligni ingenij homines his auibus indicentur. Auaritia quoque ex Coruo prohibito, prohibetur, vt [a] Clemens docet. Corui carnem tanquam valdè noxiam Accipitri dare vetant Accipitrarij.

[a] *Stromat.* 1
Corui cur in cibo prohibiti.

EMBLEMATA.

ALCIATI Emblema quod inscribitur. *IVSTA VLTIO.*

Raptabat volucris captum pede Coruus in auras
Scorpion audaci præmia parta gulæ.
Ast ille infuso sensim per membra veneno
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risu res digna, alijs qui fata parabat,
Ipse perit proprijs succubuitq́; dolis.

Aliud siue emblema, siue symbolum est apud Claudium Paradinum, quod inscriptum est INGENII LARGITOR. Vbi Coruus, vt antè ex Plinio, & Aeliano recitauimus, extrema siti laborans, dum bibiturus, vasculum aqua altiùs residente, quàm ut exorbere posset, lapillis ordine callidus tantisper implet, donec quæ in imo fuerat, sursum supernataret, vt ita sitim leuaret, præcipuo sanè quærendæ subtilitatis, & artis remedium necessitatem esse nobis argumento. Idem emblema inter alia multa pulcherrima in suburbano meo depictum est. Sed cum hoc lemmate: INGENIVM INTENDENS VALET.

FABVLOSA.

CVM saturrimæ in Coruo nigredinis, & sitis acerrimæ, qua in æstate torquetur, causam frustra antiqui quærerent, in fabulas eas reiecerunt. Asserebant autem album antè fuisse Coruum, sed ob loquacitatem & accusandi libidinem ab Apolline in atrum commutatum, quam fabulam [a] M. Antonius Tritonius prolixè & exactè persequitur in hæc verba: Coruus Coronida Coronei Phocidos Regis filiam, Apollinis amicam in adulterio deprehēdens, ad Phœbum crimen delaturus aduolauit, quem tamen garrula Cornix, quæ ipsa erat Coronis, huiusmodi uerbis insequebatur. Respice, amabo, ô Corue, respice vt ego etiam sim uolucer atque audi, quæ fuerim, & quonam pacto in tantam inciderim calamitatem. Nam cùm Minerua Erichtonium Vulcani filium, qui in terram ex amplexu deciderat, sustulisset, illumq́; Pandroso Herse, & Aglauro Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, vetuissetque ne illum cuiq́; ostenderent. Aglauros cistulam cùm aperuisset, puerum mihi vnà cum serpente iacentem ostendit, quod ego imprudens Deæ statim nunciaui. Illa verò iram in me conuertens, ne in uirginum suarum societate ampliùs essem, prohibuit, sicq́; cùm in littore infelix diuagarer, Neptunus me procul conspectam adamauit, iamq́; uim mihi erat allaturus, cùm ab eadem Dea in Cornicem fui commutata. Vides igitur ô Corue, ut meum hoc crimen uenia potius, quàm ulla sit dignum culpa. Maior enim fuit error Nyctimenis Nyctei filiæ, quæ effrenata libidine concitata unà cum patre cōcubuit: quo scelere Dij immortales commoti, in Noctuam illam transmutârunt, quæ cæteris uolucribus inuisa nefandum scelus nocturno tempore occultat. Plura erat dictura Coronis, vt Coruum ab huiusmodi abduceret accusatione. Ille uerò celeriter aduolans ad Phœbum peruenit, nunciauitq́; uidisse se Coronida iacentem cum iuuene. Apollo indignatus telo puellam traiecit, quæ adhuc puerum ipsius Apollinis filium gestabat in utero. Idq́; cùm uidisset Phœbus, statim illum facti penituit sui, cumq́; illius rei Coruus in causa fuisset, auem posthac odio prosequens ex candido illum in nigrum conuertit. Hanc fabulam [b] Ouidius ita prosequitur:

Coruus albus in atrū mutat⁹ cur.
[a] *Lib. 2. Epitom. Metamorph. Oui.*
Corui, & Coronidis fabula.
Coronis in Cornicem.
Nyctimene in Noctuam.
Coruus ex albo fit niger.
[b] *L. 2. Metamorph.*

Quam tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
Corue loquax subitò nigrantes versus in alas,
Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales; vt æquaret totas sine labe Columbas:
Nec seruaturis vigili Capitolia voce
Cederet Anseribus: nec amanti flumina Cycno.
Lingua fuit damno, lingua faciente loquaci
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo,

Pulchrior

Pulchrior in tota, quàm Lariſſæa Coronis
Non fuit Aemonia: placuit tibi Delphice certè,
Vel dum caſta fuit, vel inobſeruata: ſed ales
Senſit adulterium Phœbeius, vtq; labentem
Detegeret culpam, non exorabilis index
Ad dominum tendebat iter: &c.

Igitur, vt ait Strozza pater:

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus,
Nunc importuna præmia vocis habet.

e.2.Faſt. Alteram verò de Coruo ob ceſſationis peccatum ſiti mulctato fabulam [e] Ouidius ſic narrat:

Fortè Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longa fabula noſtra moras,
I mea, dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratam pedibus cratera recuruis
Tollit, & aëreum peruolat altus iter,
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis,
Tentat eam legi, nec erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tardâ dulcia poma morâ.
Iamq; ſatur, nigris longum capit vnguibus hydrum
Ad Dominumq; redit, fictaq; verba refert,
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum
Hic tenuit fonteis officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

APOLOGI.

Corui, & Vulpis fabula.

ACCIDISSE fingit Aeſopus, vt Coruus pinguem nactus caſeum, ad ſyluam reuerſus in ſumma exultabundus ſederet quercu. Hunc conſpicata eminùs Vulpes, ac prædam ſua eſurie dignam, caſeum ratus, propiùs ſub arborem conceſſit, auemq; his verbis compellauit. Equidem, ò Corue, nullam ſcio auem, cui tu pulchritudinis merito cedere debeas. Nam etſi Cycnus te candore, tu ſanè ipſum ſplendore ſuperas. Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutũ, roſtrum validum. Iam ipſe oculis perſpicax, vnguibus tenax &c. Taceo, quòd Apollo te ſibi miniſtrum inter tot volucres elegit. Quod ſi vox tibi, quantum raucam eſſe dicunt, tantum ſuauis eſſet, & ſonora, iam ſylua ſanè hæc tota tibi ſimilem alitem nullam haberet. His verbis, quibus aſtutè præconium eius decantauit Vulpes, allectus & ſupramodum delectatus Coruus, neque tamen hiſcè contentus, ſed ampliores laudes promereri volens, ne id quidem, quod omnes ſibi denegant, ſibi deeſſe oſtentare cupiens, ſe ad crocitationẽ componit, & canere cœpturus, roſtrum aperit. Caſeum itaque excidere laxatum ſinens à Vulpe hoc ipſum expectante in humum delapſum confeſtim ante oculos obripi uidet, & ipſe ſuæ miſeriæ inſpector dolet.

Adulatores per Vulpé deſignati. Fabula hac graphicè admodum Clodoueus adulatorum mores depingi aſſerit, quibus nil antiquius eſt, quàm commodum ſuum etiam cum alterius detrimento augere, quàm lepidis ſanè verſiculis expreſsit.

Vulpe gerente famem, Coruum gerit arbor, & eſcam
Ore gerens Coruus Vulpe loquente ſilet.
Corue decore decens Cygnum candore parentas,
Si cantu placeas, plus aue quoque places
Credit auis fictaq; placent præludia linguæ
Dum canit vt placeat, caſeus ore cadit.
Hoc fruitur Vulpes, inſurgunt tædia Coruo,
Aſperat in medio damna dolore pudor.

Coruus Serpentem rapiens. Alius apud eundem apologus talis eſt: Coruus cibi indigens, vt ſerpentem in aprico quodam loco dormientem vidit, hunc deuolãdo rapuit. Hic cùm ſe vertiſset, atq; momordiſset ipſum,

Coruus

Coruus moriturus dixit: Me miserum, qui tale reperi lucrum, quo etiam pereo. Virum significat, qui ob thesaurorum inuentionem de salute periclitatur. Item alius sic habet: Coruus ægrotans ait matri, mater precare Deum, nec lamentare. Ea verò suscipiens, ait; Quis Deus, ô fili miserebitur tui, cuius enim tu carnes non comedisti? in illos, qui in vita multos inimicos habent, amicum in necessitate inuenturos neminem.

HISTORICA.

HISTORIAS de Coruo, tàm sacras, quàm profanas in mysticis & augurijs aliquot descripsimus, ideoq; plerasq; hîc minimè repetendas duximus, sed eas tantùm, quarum aut nulla, aut obiter & velut per transennã facta est mentio. Ex his ea est, quæ de Coruino Romano ab historicis refertur, quam [a] A. Gellius accuratè complectitur his verbis: *De maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium propugnationemq; Corui alitis, haud quispiam est nobilium scriptorum, qui secus dixerit. Ea res prorsus admiranda sic profectò est in libris annalibus memorata. Adolescēs Italo tali genere editus, L. Furio, Claud. Appio Coss. fit tribunus militaris. Atque in eo tempore copiæ Gallorum ingentes agrum Pontinum insederant, instruebanturq; acies à Consulibus, de vi, ac multitudine hostium satagentibus. Dux interea Gallorum vasta & ardua proceritate armisq; auro præfulgentibus gratia dimicandi ingrediens, & manu telum reciprocans, incedebat, perq; contemptum, & superbiam circumspiciens, despiciensq; omnia, venire iubet & congredi, si quis pugnare secum ex omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius Tribunus cæteris inter metum, pudoremq; ambiguis, impetrato prius à Consulibus, vt in Gallum tam immaniter arrogantem pugnare sese permitterent, progreditur intrepidè modesteq; obuiam, & congrediuntur, & consistunt, & conserebantur iam manus, atque ibi vis quædam diuina fit. Coruus repentè improuisus aduolat, & super galeæ Tribuni insistit, atque in aduersarij os, atque oculos pugnare incipit, insibilat, obturbat, vnguibus manum laniabat, & prospectum alis arcebat, Atque vbi satis sæuierat, reuolabat in galeam Tribuni. Sic Tribunus spectante vtroque exercitu, & sua virtute nixus, & opera alitis propugnantis Ducem hostium ferocissimum vicit, interfecitq;. Atque ob eam causam cognomen habuit Coruinus. Id factum est annis 405. post Romam conditam. Statuam Coruino isti D. Augustus in foro suo statuendum curauit. In eius statuæ capite Corui simulachrum est, reiq; pugnæq;, quam diximus, monumentum.* Hactenus A. Gellius. Ex hac familia erat Coruinus augur, qui Flaminium vetuisse fertur, ne repugnantibus auspicijs pugnaret, quemadmodum his versibus meminit [b] Silius Italicus:

> *Atque hic egregius linguæ, nomenq; superbum*
> *Coruinus phœbea sedet, cui casside fulua*
> *Ostentans ales proauitæ insignia pugnæ*
> *Plenus & ipse Deum socium terrente pauore*
> *Immiscet precibus monita, atq; his vocibus insit:*
> *Iliacas te per flammas tarpeiaq; saxa*
> *Per patrios consul muros suspensaq; nostræ*
> *Euentu pugnæ natorum pignora, cedas*
> *Oramus superis, tempusq; ad prælia dextrum*
> *Opperiare, dabunt ijdem tempusq; diemq;*
> *Pugnandi tantum ne dedignare secundos*
> *Expectare Deos, cum fulserit ore cruentam*
> *Quæ stragem Lybiæ poscet: tum signa sequentur*
> *Nulla vulsa manu vesciq; interitus ales*
> *Gaudebit, nullosq; vomet pia terra cruores.*

Heliam Prophetam [c] sacræ literæ tradunt in summa annonæ caritate à Coruo panem & carnem, quod satis esset, manè & vesperi iussu diuino accepisse, cùm iuxta torrentem Carith, qui potum suppeditabat, profugus lateret. Vnde Prudentius:

> *Nam Coruus Heliæ datus*
> *Olim ciborum portitor.*

Pari pacto D. Paulus primus Anachoreta ministros sibi & familiares Coruos habuit. Hic Decij, & Valeriani sæuitiam fugiens sedecim annos natus, mox solitudinem petens, septem & nonaginta annos in Eremo exegit, quantum aliorum nemo. Speluncam habuit in regione Thebaide, palmarum fructus ab initio esitauit, annos dein sexaginta dimidium panem illi præbuit Coruus, atque ministrauit, aquam bibit, nudum alioquin corpus palmacea texit tunica, nunquam post discessum hominem vidit præter Sanctum Antonium, qui supremo vitæ die illi affuit, prouidentia, vt credere par est, diuina. Inter itaque SS. Antonij & Pauli sermocinationes, vt inquit

[a] *Lib. 9. c. 11. Noct. Atticar.*

Valerij Coruini hist.

Coruus Valeriũ iuuat contra Gallum.

[b] *Lib. 5. de bello Punic.*

Helias à Coruo cibatus.

[c] *3. Reg. 17.*

S. Paulus Anachoreta à Coruis pascitur.

[d] In vita S. Pauli Eremitæ.

vt inquit [d] D. Hieronymus, ſuſpiciunt alitem Coruum in ramo arboris conſediſſe, qui inde leniter ſubuolans integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cuius abſceſſum, Eia, inquit Paulus, dominus nobis prandium miſit, verè pius, verè miſericors, ſexaginta iam anni ſunt quod accipio dimidij panis ſemper fragmentum: verùm ſub aduentum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicauit alimoniam. Hanc de Paulo Eremita hiſtoriam [e] Baptiſta Mantuanus ſic deſcribit:

[e] In vita Pauli.

Tum ſolitus Paulo Cererem deferre per auras
Quotidiè, victus inopis plus attulit ergò
Hoſpitis Antoni, poſuitq; in limine Coruus,
Coruus enim, vel fortè aliquis ſub imagine Corui
Angelus, vt naſci ſtellas vidiſſet ab ortu,
Ignotis epulas homini portabat ab oris.

Meginradus Eremita à latronibus occiſus.

Meginradum quendā Eremitam apud Heluetios, vt Ornithologus ait, duo latrones circa Caroli Magni tempora occiderunt, quos cùm Tigurum vſque Corui inſequerentur infeſtarentq; argumento fuêre populo, vt deprehenſi, pœnam tanti ſceleris luerent, cuius rei adhuc inſigne domus eſt, in quam diuerterant. [f] Beda cognomento Venerabilis de S. Cuthberto Confeſſore Anglo huiuſmodi recenſet hiſtoriā. Libet, inquit, etiam quoddam B. Cuthberti in exemplum præfati P. Benedicti factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate palam ſuperbia & contumacia condamnatur humana. Erant ſiquidem Corui multo ex tempore eiuſdem inſulæ ſedibus aſſueti, quos cùm die quadam vir Dei nidificantes hoſpitiolum fratrum roſtro lacerare, ablatosq; culmos, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conſpiceret, coercuit eos leui protenſione dexteræ, atque à læſione fratrum iam ceſſare præcepit. Sed illis imperium ſpernentibus, In nomine, inquit, Ieſu Chriſti abite quantocyus, neque in loco, quem læditis, vlterius manere preſumatis. Vix verba compleuerat, & confeſtim triſtes abiêre; peracto autem triduo vnus è duobus redijt & fodientem reperiens famulum Chriſti, ſparſis lamentabiliter pennis, & ſubmiſſo ad eius pedes capite, atque humiliata uoce, quibus valebat indicijs, ueniam precabatur. Quod intelligens Venerabilis Pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata eundi licentia mox ſodalem adducturus abijt. Nec mora, redeunt ambo, & ſecum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam, quam Vir Domini aduentantibus poſtea fratribus ſæpiùs oſtendere, atque ad ungendas caligas præbere ſolebat, conteſtans eis, quanta ſit cura humilitatis habenda, cùm auis ſuperbiſsima, iniuriam, quam uiro Dei intulerat, precibus, lamentis, & muneribus feſtinârit abluere. Denique ad dādum hominibus exemplum correctionis multos deinceps annos in ipſa inſula manebant, & nidificabant, neque aliquid moleſtiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem uideatur abſurdū à uolatilibus diſcere formam uirtutis, cùm Salomon dicat, Vade ad formicam ô piger, & conſidera uias eius, & diſce ſapientiam. Hæc Bæda, qui etiam de Sancto Columbano Abbate hęc refert: Alia uice cùm ad cibum capiendum ueniret Beatus Columbanus in cœnobio Luxouio, tegumenta manuum, quæ Galli Vuantos, ideſt, chirotecas vocant, quos ad operis laborem ſolitus erat habere, ſupra lapidem, qui ante fores refectorij erat, depoſuit. Moxq; quiete reddita, Coruus ales rapax aduolauit, vnumq; ex eis roſtro ferens abſtulit. Peracta autem refectionis hora, foris vir Dei rediens, tegumenta manuum requirit. Cumq; omnes inter ſe conquirerent, quis inter ſe abſtuliſſet; vir ſanctus ait, nullum alium eſſe, qui ſine comeatu aliquid præſumeret contingere, niſi alitem, qui à Noe dimiſſus ad arcam non remeauiſſet: additq; ſe nullo modo ſuos pullos aliturum, ſi rapax furtum celeri volatu non referret. Expectantibus autem omnibus fratribus in medio eorum, Coruus aduolat, malè ſublatum furtum roſtro reportat, nec ſe pennigera conatur eripere fuga: ſed mitis ante omnium conſpectum, oblitus ferocitatis, vltionem expectat. Quem vir ſanctus abire imperat. O mira æterni iudicis uirtus, qui tanta tuis famulis præſtas, vt non ſolùm hominum honoribus, ſed & auium obedientia clareſcant. Non abſimilem hiſtoriam [g] Laurentius Surius de Sancto Benedicto Abbate recenſet hunc ferè in modum: Vicinæ Eccleſiæ presbyter Laurētius nomine huius noſtri Subdiaconi Florentij auus antiqui hoſtis militia percuſſus ſancti viri ſtudijs cępit æmulari, eiusq; conuerſationi derogare, quoſque etiam poſſet ab illius viſitatione compeſcere. Cumq; iam ſe cōſpiceret eius profectibus obuiare non poſſe, & conuerſationis illius opinionem creſcere, atque multos ad ſtatum vitæ melioris ipſo quoque eius opinionis præconio indeſinenter vocari, inuidiæ facibus magis ac magis ſuccenſus deterior fiebat, quia conuerſionis illius appetebat habere laudem, ſed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiuſdem inuidiæ tenebris cæcatus ad hoc uſque perductus eſt, vt ſeruo omnipotentis Dei infectum ueneno panem, quaſi pro benedictione tranſmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione ſuſcepit, ſed eum quæ peſtis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refe-

[f] In eius vita cap. 20.

Corui Sancto Cuthberto obediunt.

Coruus chirothecā S. Columbani rapit.

[g] Tom. 2. in vita S. Benedicti Abbatis.

Florentius presbyter necem machinatur S. Viro.

rò refectionis illius ex vicina silua Coruus venire cõsueuerat,& panem de manu eius accipere. Qui cùm more solito venisset,panem,quem presbyter transmiserat,vir Dei ante Coruũ proiecit,eiq; præcepit,dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc panẽ, & talem eum in locum proijce,vbi à nullo hominum possit inueniri. Tunc Coruus aperto ore, expansis alis circa eundem panẽ cœpit discurrere, crocitare, ac si apertè diceret,& obedire se velle, & tamẽ iussa implere non posse. Cui Vir Domini præcipiebat iterum atq; iterum,dicens: Leua,leua securus atque ibi proijce,vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus quandoque Coruus momordit,leuauit,& recessit. Post trium verò horarum spatiũ abiecto pane redijt,& de manu hominis Dei annonam,quam consueuerat,accepit.[i] Idem author aliud miraculum recenset,quo Charini cuiusdam imminentem mortem D. Epiphanius per Coruum in aëre uolitãtem exponebat,his verbis. Cùm aliquando esset ad prandium in Episcopatu Epiphanius Episcopus omnes clericos in mensa habebat. Mos autem erat Epiphanio nocte, & die habere in manibus S. Euangelia,& docere uerbum diuinum, cùmq; in mensa doceret prandentes Epiphanius, auis, quæ dicitur Coruus,intensè vocem emisit.Dixit autem Charinus prandentibus. Quis nam ex vobis nouit,quid locutus sit Coruus? Verbum autem diuinum exponebat Epiphanius; eãdem vocem rursus emittit Coruus; dixit autẽ rursus Charinus.Quis est ex vobis,qui nouit, quid dicat Coruus? Epiphanius verò omnes rursus docebat in prãdio. Porrò autem rursus quoq; tertiam vocem emittit Coruus. dixitq; rursus Charinus.Dixi vobis,quisnam vestrum nouit, quid Coruus dicat. dixit quoque Charinus Epiphanio: annuncia mihi, & eris omnium meorũ dominus.Cui respondit Epiphanius.Dixit Coruus te non amplius futurum Diaconum,post orationem autem tremor inuasit Charinum,nec locutus est amplius,aut comedit,aut bibit, sed eũ portantes eius pueri tulerunt in domum suam, & posuerunt in lecto, manè verò mortuus est. Habebat autem uxorem fidelissimam,nec erat eis filius, ea obtulit omnia Epiphanio. Laborauerunt autem eius manus paralysi tempore decem annorum, postquam ergo eam tenuit Epiphanius,ut eam signaret,statim conualuit,& liberata fuit à doloribus. Etsi fabulam aut superstitionem fortè cuipiam sapere videbitur,quod nunc relaturus sum,cùm tamen à uiro sanctitate & doctrina graui nempè à B. Antonio literis mandatum sit, neque nos illud commemorare pigebit, maximè quòd sentẽtiam nostram de solita dæmonis in Corui figura apparitione etiã comprobat,narratio huiusmodi est. *Fertur in regione Puteolorum in Apulia inter aquas nigras & fætidas saxosum esse promontorium & scrupeũ. Ex quibus aquis exhalantibus consueto more teterrimæ videntur auiculæ repentè consurgere, & à Vespertina Sabbathi hora vsque ad ortum secundæ feriæ humanis aspectibus apparere,& veluti solutæ à vinculis liberè spatiari, alas extendere, plumas depectere. Nec vnquam videntur vesci, nec quolibet aucupis ingenio possunt capi. In matutino secundæ feriæ ingens Coruus, instar Vulturis eas sequitur, & post eas crocitat, quæ protinus aquis immerguntur, nec vlterius apparent, vsque ad vesperam sequeutis sabbathi. Has verò nonnulli perhibent animas esse hominnm gehennæ deputatas, sed dominico die cum adiacentibus noctibus pro gloria resurrectionis Dominicæ refrigerio potiri. Cuius assertionis Prudentius adstipulator esse videtur in hymnis ita canens:*

Sunt & Spiritibus sæpè nocentibus
Pœnarum celebres sub styge feriæ
Illa nocte sacra qua redijt Deus,
Stagnis ad superos ex Acheronticis.

Sed Desiderius Cassinensis Abbas rem se sic habere funditus abnegabat. Vmbertus tamen Archiepiscopus præsente Desiderio retulit se hoc audiuisse ab incolis Apuliæ. Nota lector primum esse non posse, quia in inferno nulla est redemptio, non solum liberationis, sed nec interpolationis, nec diminutionis, nec refrigerationis ab illis, aut in illis pœnis secundum D. Thomam & alios. Vtrum autem illud sic se habeat, necne, & quid causæ sit, nouit Deus. Hæc D. Antonius. Sed quod post diuini illius viri determinationẽ pius lector animaduertẽdus est, haudquaquã à nostra Catholica fide, aut pietate absonum esse, si quis non inferni, sed purgatorij pœnis animas eas addictas, diuina item indulgente clementia dominicę resurrectioni sacro die, acerbis igniũ supplicijs ad tempus exemptas relaxari dicat, quo elapso mox à tenebrarum angelo, sub atra Corui, immensi instar Vulturis, specie, denuò ad consueta tormenta compelli, vsquequò diuinæ misericordiæ uisum fuerit eas omni prorsus calamitate, ac mœrore solutos clarissimo, ac iucundissimo suo aspectu frui, permittere. Quod nobis etiam ardentibus votis Christus, patris sapientia & uerbum, Lux de lumine, sol æternus omnia uiuificans, est orandus, vt omni errorum ac vitiorum caligine, quam quotidiè summo studio ater ille Coruus tenebrarũ princeps mentibus nostris offundit, tandẽ diuini sui vultus gloriosa fruitione, ac ineffabili æterni gaudij fructu nos beare dignetur. Amen. Cęterùm hîc obiter etiam antequam ad Cornices nos accingamus, inserere lubet, quod [k] Hector Boëthius Deidonanus scriptum reliquit in Scotia ex Caractonio quodam eiusdem insulę Rege puerum natum esse Coruino capite, alioqui in nullo fœdum aspectu, ac postmodum in triumphũ à Rom. ductum.

[i] *Tom. 3. in vita Sancti Epiphanij.*

Charini mors per Coruum indicata.

In Chronicis Antonini.

Aues animæ hominum creditæ.

[k] *Lib. 3. Histor. Scot.*

Puer Corui facie.

DE CORNICE. Cap. II.

Ordinis ratio.

DVO sunt potissimùm, quæ me mouent, vt inter Coruini generis volucres Cornicem Coruo proximam faciam, corporis scilicet magnitudo, atque in omnibus ferè cum eodem similitudo. Vnde non immeritò quibusdam Gallis, vt Bellonius testatur, petit Corbin vocata, quasi paruus Coruus, seu Coruulus. Imò, vt Perottus refert, etiam Cornicem Latinis à Coruo quidam appellatam putant. Sic Gracculos Cornicibus longè minores esse res infrà dicet, atque ideò vltimo loco collocandos.

ÆQVIVOCA.

Coronæ oppidũ eiusq; synonima. — ᵃ In Misenicis. — Aneæ Palladis simulachrum. — Corone mulier. — ᵇ Lib. de defect. Orac. — Corone meretrix. — ᶜ Lib. 13. — Corone arcus pars. — Finis bonꝰ Corone dictus. — Coronę species. — Cornice.

KΟρώνη, Corone Messeniæ oppidum est in Peloponneso, Ptolomæo teste. Coron Sophiano, Nisi Nigro dicitur: Pedasum Πήδασον ab Homero dici putant, vt tradit Strabo. Sed Αἴπεια Aepea vocatum scribunt Pausanias, & Stephanus, qui tamen illud in Laconia vicina regione ponit. Corone item Bithiniæ vrbs Stephano. Hęc ex Ortelio. Aliam in Pelopponeso ad Pamisi fluuij dextram, ad mare sub monte Temathia,[a] Pausanias Coronem ciuitatem fuisse dicit à Bœotiæ Coronia, (ex qua conditor eius oriundus fuit) sic appellatam, quòd mænium fundamenta defodientibus ænea Cornix inuenta sit. Huius fortè rei argumento in Acropoli æneæ Palladis simulachrum, sub Dio stabat, manu Cornicem tenens. Corone Κορώνη mulier est, quæ natalem Delij locum Apollinis ostendit, vt refert [b] Plutarchus. Meretrix item, cui mater Κορώνη fuerit, apud Athenæum memoratur. Coronem, id est Cornicem, filiam Apollinis legimus in Coronismatis carminibus apud [c] eundem. Sed qui hæc cantillabant per iocum fortè Cornicem Apollinis filiam fecerunt. Coronem etiã dicimus in arcu, hoc est, summum cornu, & incisionem, vbi neruus sedet. Vnde inquit Eustathius bonum rerum finem, auream coronen dicimus. Et Suidas πλήρωσιν hoc est, perfectionem metaphoricè interpretatur. Sed de hoc plura in prouerbijs. Κορώνη etiam coronæ speciem significat figura rotunda Eustathio, sic vt hæc uox Latinorum Corona, etiam Græcæ possit originis videri. Coronæ præterea (inquit Budæus) sunt prominentiæ & ueluti supercilia quædam parietum arcendis stillicidijs inuenta vulgò la Cornice similiter dictæ. Summam quoque penis partem, quam Galen. balanum, Latini glandem vocant, Coronem dixerunt. De his quoque in denominatis plura. Luscinia δαυλία Κορώνη periphrasticè Hesychio, Varino & Suidæ dicta est. Turcę Gallinas nigras Cornices uocant teste [d] Ornithologo, quòd proprium nomen non habeant.

SYNONIMA.

Oreb. — Algorab. — Kurka. — Kra. — ᵃ L. de nat. rer. — Gaudes. — Kokis. — Hacha. — Borositis. — Xercula. — Κορωνη. — Κουρόνυα. — Κυρακα. — Etymolog. — Cornix eiusque etymologia. — ᵇ L. 1. Epi. 3.

OREB Hebraicè Coruus est, quę uox & Cornices & genus omne Coruinũ cõprehendi: Bellunẽsis Monchar Algorab rostrum Cornicis interpretatur. In trilingui cuiusdã dictionario כורכא Kurka, Chaldaica, ut uidetur, uox pro Cornice scribitur. קאת Kauth Septuaginta Pelecanum uertũt: Vulgata editio Onocratulũ. In Thalmud hęc auis (teste Rabbi Dauid Kimhi) alio nomine קיק Kik uocatur solitaria & loca maritima incolẽs: eã Iudęi Germani uulgò Kra, id est, Cornicem interpretantur teste Germano quodã Hebręarum literarũ perito.[a] Albertus alicubi pro Cornice Gaudes, nimirũ ex Auicennę interprete, reddit. Cornix etiã Kokis dicitur: Alberto hacha, Kiranidi Borositis, Syluatico Xercula. Gręcũ nomẽ Κορώνη est, & uulgare hodie Κουρωνυα, uel κυρακα. Dicitur uerò Κορώνη quasi κρώνη à uerbo κρώζω, ἢ παρὰ τὸ καυρον, ἢ γαῦρον ὅπερ σημαίνει τὸ κανὸν ut habet Etymologus. Polyrrhenijs Crætæ populis Cornix κόμβα dicitur teste Hesychio. Eidem & Varino κεραίς alio nomine, cui proximum est Germanum Krae. Græcos Cornicem κορὶ uocare author est Horus. Latini Cornicem appellant: quod quidem à Coruu deriuãt, alij à Græco, Aut forsan utraque per onomatopœiã dicta, aut à uerbo κρώζω. Diminutiuum à Cornice est Cornicula, qua [b] Horatius utitur: —— *Moueat Cornicula risum, &c.* Pro hac Varinus & Hesych. apud Græcos κορωνία substituũt, cùm inquiũt: κολοιοὶ μικραὶ κορωνίαι, quasi diminutiuũ sit à κορώνη. Verùm κορωνὶς potiùs dicẽdũ uidetur. Et sic legitur apud Tretzen κολοιὸς ἢ μικρότερα κορωνὶς. Itẽ κορονιδεὺς Hesyc. & Varino pullũ Cornicis significat, hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς apud Eustathiũ. Italis dicitur Cornice, Cornacchia, Cornacchio, Gracchia. Hispanis Corneia. Gallis petit Corbin, quasi paruus Coruulus, Corneille, Graille, Graillat. Pullũ Galli Corneilleau nũcupãt. Germani Crae, Krah, Heuskrae, Schvvartzkrahe, quæ domesticã & atrã Cornicẽ sonant, nimirũ ad distinctionẽ Cornicis variæ. Malè igitur ab Ornithol. VVinterkrae, hoc est, hiberna vocatur, cùm hoc variæ propriũ sit. Quod si verũ dicit Etymol. Gręcis Κορώνην dictã à verbo Κρωζῶ, qđ vocẽ Cornicis exprimit, pari pacto Krae German. per Onoma-

onomatopeiam confictum videri poteſt. Similem enim Coruo vocem edit, quæ eſt Κρας, à qua non admodum diſſonat Krae. Non diſſimilis originis videntur Gallorum Graille, & Italorum Gracchia, in quibus primæ ſyllabæ non multùm variant terminationibus, vt in idiomatum varietate accidit, ſolùm diuerſis. Hinc & Κεράις, quo nomine Heſychius Cornicem vocat, originem agnoſcere videtur. Hos igitur Krayen dicunt Germani, in quibus garrulitatem nimiā notare volunt, quod item Latini cornicari aiūt. Ideò garrulam Ouidius Cornicem vocat. Anglicum à Crouu. Illyricum vvrana. Anglis etiam Craye à Germanis Saxonibus, vt pleraq; , acceptum nomen vſitatum eſt, è quo Gallos quoſdam, qui Cornicem etiam Graie vocant, id vocabuli mutuatos aſſerit Bellonius, contra eos, qui vocum alluſione decepti Graye Gracculum eſſe Latinorum planè exiſtimārunt.

Krayen qui Germanis. Cornicari quid.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CORNIX Coruini generis auis eſt, & perinde atque Coruus Græca appellatione οἰωνῶν continetur, qua non Aquilę tātùm, Vultures, Milui, & Accipitres, ſed & hoc non adunco roſtro, immundum & carniuorum alitum genus comprehendi volunt. Eſt Cornix non vnius generis: præter hanc enim, quę per excellentiā eo nomine dicitur, alia eſt Cornix frugiuora dicta, alia varia, alia marina ſeu aquatica, ſed hæc vltima, etſi cōmuni cū Cornicibus nomine gaudet, genere diuerſa tamen eſt, utpotè palmipes. Hunc itaque in alium locū ablegabimus. Illas uerò Cornici propriè & abſolutè dictæ, quam omnium primo deſcribemus, demum ſubnectemus.

Οἰωνοὶ quę aues dicantur.

FORMA.

PRIMVM Cornicis genus omnes Gracculos uincit magnitudine (quamuis contrà icon quam damus ex Bellonio minorem oſtendat) minus tamen eſt Cornice ſpermologo, & multò minus Coruo. Roſtro, cruribus, & toto corpore undiquaq; nigerrimis, ita ut præ nigredine ſplendeat, & ad lucem obuerſa quaſi Indicum colorem, id eſt, nigrum ſubcæruleum referat. Roſtrum tamen propè caput albicat, duriſſimum, firmiſsimum adinſtar cornu, oblongū, haud aduncum, uerùm acutiſsimum, quo nuces & alia dura etiam pertundit. Reliqua corporis habitudo Coruo admodum ſimilis eſt. Superior roſtri parte barbulas quaſdam ueluti ſetas habet circa palpebras, aliquando etiam inferius nigra quædam ueluti granula, eaq; minima. Pro ingluuie gulam ei patentiorem propius uentriculum natura dedit. Quamuis uerò naturaliter, ut Coruus, ita & Cornix nigra ſit, uiſa tamen nonnunquam alba, ſed ob raritatem miraculi loco habita, & naturæ ueluti monſtrum. Vnde, *Rhodigini mei* (inquit [a] Ludouicus Cælius) *perlegans vſurpare prouerbium, vbi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt ſignificare. Dicunt enim perinde eſſe infrequens, ac ſit alba Cornix, ceu ferè non viſatur id auitij genus albicans. Cæterùm ſcitu condignum eſt, viſam temporibus meis, dum iſta proderem duorum ferè ſtadiorum ſpatio à patriæ* (Rhodigij) *mœnibus Cornicem albam, capite nigricante, ſicuti cæteris alarum apicibus in rubedinem vergentibus. Nec erat expreſſus candor, ſed liuens aliquomodo. Fuit ea mēſibus aliquot omnibus conſpicua, non parum multis ad inſolentem ſpeciem, ad ſpectaculum confluentibus. Quia & nonnullis abijt ea res in prodigium, quod poſt eam viſam nunquam loci fuiſſet pax, tumentibus tunc pernicioſiſſimis bellorum procellis ac latius graſſante ferri licentia.* Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis Cornicem albam ſibi uiſam Niphus ſcribit: Talem Perottus quoque alibi ſe uidiſſe teſtatur. Illud uerò ut minimè mirum, ita neque uerum eſt, quod [b] Strabo refert ex Poſidonio, *peculiare eſſe Hiſpaniæ, vt nigræ ibi ſint Cornices*. Vbiq; enim gentium nigras eſſe nemo neſcit. Similiter & quid [c] Plinius ſibi uelit ignoro, dum dicit, *fuiſſe in vrbe Roma*, dum naturalem hiſtoriam conderet, *equitis Romani Cornicem è Bœtica colore mira admodum nigro*, cùm non uideam quomodo noſtris iſtis uulgaribus nigriores reperiri poſsint. Album fuiſſe certè mirū erat. Huc fortè pertinere aues Memnonias Ouidij, Aeliani, Oppiani, aliorumq; Poetarū fabulis celebratas uult [d] Dalechampius. Ait enim earum formam a Cornicis deſcriptione non multùm abhorrere, ideoq; Cornicularū genus exiſtimat. Sed cùm Aelianus, ut ipſemet teſtatur, figura corporis & forma Accipitribus ſimiles eſſe uelit, atq; unguibus aduncis, nigras totas, ſemina edere, non carnē: hæc omnia præter uictum & colorem Cornici minimè meo iudicio congruunt. Verùm de hiſcè latiùs ſuo loco. Cornicibus [e] Lucianus ridiculosè Eunuchos comparat, quòd ſcilicet, ut illæ, nec inter Coruos nec Columbas; Sic neque inter fæminas, neq; uiros hi numerari poſsint; quemadmodum enim Cornix cum Columbis colore, cum Coruis magnitudine diſsidet, ita etiam Eunuchus animal quoddam uarium eſt, & neutrius ſexus particeps. Pari penè pacto de Coruo albo à [f] Galeno dictum fuit, neque Coruis eum ob colorem alienum, neque Columbis ob magnitudinem ritè accenſeri poſse.

Magnitudo. Color. Roſtrum. Cornix alba.

[a] L. 17. lect. antiq. c. 11.

[b] Lib. 3.
[c] L. 10. c. 43

Memnonię aues.
[d] In comm. lib. 10. c. 26. Plin.
[e] In Eunucho.
Cornici Eunuchus cōparatus.
[f] Lib. 1. de nat. fac. c. 17

CORNIX NIGRA BELLONII.

LOCVS.

CORNICES circa vrbes precipuè versantur, itē circa domos, & sterquilinia. Circa maris item littora, & fluminum ripas frequentes sunt, vt pisces vnda eiectos deuorent. Vnde, etsi vbiq; ferè inueniuntur, in Britannia tamen priuatim ingēs Cornicū copia Cardano, & Turnero esse dicitur, cū quia mari vndiquaq; alluitur, tū quoniam in pabulo humido eius soli vermes abūdant. *Vbi enim pabulum,* inquit [a] Cardanus, *ibidem animalia sunt, quæ eo vescuntur, atque immodicè tunc multiplicantur, cùm vbique abundauerit.*

> Britannia cur multas Cornices alat.
>
> [a] Lib. 10. de Subtil.

VOX.

VARINVS κρωζειν de Coruis, de Cornicibus verò κράζειν dici scribit. Alij contrà legendum putant. Nā Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit, & Euphorion apud Athenæum Ὑετόμαντις ὅτε κρωζεῖε κορώνη, & Aratus παχέα κρώζουσα de Cornice dixit, & Hesiodus.

> Κρώζειν.
>
> Κράζειν.

Μήτοι ἐφεζομένη
κρώζῃ λακέρυζα
κορώνη, hoc est.

Ne fortè insideat cornicans garrula Cornix.

Idem [a] Aristophanes facit. Vt vt est, non malè fortè, vt idem Varinus testatur, vocabulo in Εκλαγζα, indifferenter Cornix, vel Coruus κράζειν, vel κρώζειν dicentur, ab similem nempè vocis asperitatem, vnde & crocitum Latini non minus Cornici, quàm Coruo tribuunt, vt [b] Politianus, dum de Cornice loquitur:

Crocituq; grauem pluuiam increpat vsq; morantem.

Sic non secus, atque Coruum raucum vocant, vt [c] Pontanus:

> [a] In equitib.
>
> [b] In Rustico.
>
> [c] Li. 1. amor.

Raucaq; cum Cornix, & benè cantet Olor.

Stridulam Prudentius:

Nec sago clangore loquax, nec stridula Cornix.

Vnde quia vocem Coruo similem edit Cras cras, itaque spei symbolum Cornicem nonnulli pronuntiant. Huic consonat Græcum κράζειν Cornici, vt diximus à Varino propriè tributũ. Vnde Germanum kraë non temerè à voce impositum videri debet. Kratzen enim Germanis radere, seu scabere significat. Aspera enim vox, & scabra ingrata est, & aures veluti radit. Canentem Cornicem Latini propriè cornicari aiunt, vt Coruum crocitare. Vtitur hac voce transſ latitiè Persius:

Cornix cur spei symbolum.

Krae cur Germanis Cornix dicta.

Cornicari.

Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè.

id est, Cornicum more frustra garris. Hoc Itali gracchiare, & gracchiuolare dicunt: Ariostus.

Sol dentro in van se li bestemmia, e gracchia.

Galli gazouiller, Germani kraeyen vocant. Crocitum verò impropriè à Pontano Cornici attributum, Coruo malim relinquere, cum quo & κρώζειν Græcorum, & Latinorum crocire magis conuenit. Vnde non omninò reprobanda Varini videtur sententia, qui vel κρώζειν de Coruo, vel κοάζειν de Cornice tantùm, vel vtrumq; de vtrolibet promiscuè dici vult. In summa garrulitatis ob streperi cantus assiduitatem ab [d] Ouidio Cornix arguitur:

Crocitus Corui proprius.

[d] Metamorph. 2.

— Quem garrula motis

Consequitur pennis, scitetur vt omnia Cornix.

quare & loquacem [e] alibi eam vocat:

[e] Fast. 2.

Et sine lite loquax cum Palladis alite Cornix.

Hinc Agathocles Siciliæ Rex ob loquacitatem Cornix dictus fuit. imò ob nimium garrulitatis studium, & importunitatem [f] Virgilio improbitatis incessitur:

Agathocles Cornix dictus.

[f] Georg. 2.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Hic tamen Seruius per plenam uocem, raucam intelligit, quam fortè crassam, seu grauem melius dixisset, cùm & Aratus dicat παχείᾳ κρώζουσα. Alibi uerò ubi [g] Virgilij uersum exponit.

[g] Bucol. 1.

Sæpè sinistra caua prædixit ab ilice Cornix,

Clamore eam, & rixis lætari tradit, ideoq; sua garrulitate damnum significare, præsertim ab militibus, qui maximè clamosi sunt, & rixarum cupidi. Quare Græci Poëtæ etiam λακέρυζαν, id est uociferatricem, & clamatricem, & transpositis primis syllabis κακάρυζαν uocârunt. Demùm & ipsa humanas uoces imitari nonnullis creditur, hunc [h] Papinij uersum citantibus:

Cornix humanos sermones discit.

[h] In Siluis.

Quæ refert iungens iterata vocabula Cornix.

Omnes tamen ferè Codices (Perdix) habent, atq; ita legendum esse ex ijs, quæ de Perdicis docilitate suo loco dicturi sumus, liquebit. Adde, quod Serenus garrulã appellat Perdicem, id est, canoram. Cornicem uerò & ipsam uocalem, & humani sermonis capacem inueniri, liquidò scimus, & [i] Plinius locupletissimus testis accedit, sic scribens: *Nunc quoque erat in vrbe Roma hæc prodente me, equitis Romani Cornix è Bætica primùm color: mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebrò addiscens.* Quamuis Cornices τανυγλώσσας [k] Homerus uocet, id est, lingua longa, & extensa, ideoq; ad humanam uocem uix habiles. Etenim tales latiore lingua præditas esse Aristoteles author est, ut supra ex Psittacorum historia latè patet.

[i] L. 10. c. 43.

[k] Odyss. E.

MOTVS.

CORNIX è genere earum auium est, quę celeriter uolant. Hinc [a] Ouidius:

[a] In Epigrã.

Huc leuiter Cornix pennis delapsa per auras

Venit. &c.

Ab incerto uolatu, ut credibile est, Vaga Horatio dicitur. Quod ad gressum attinet, ijs annumeratur quæ ambulant aues, non currunt, aut saliunt. Hoc [b] Virgilius spatiari uocat:

Cornicis gressus.

[b] Georg. 1.

Sola in sicca secum spatiatur arena.

Et Claudianus gradi:

— Graditur si littore Cornix.

id est, ut Politianus exponit:

Lusca gradu Cornix lento metitur arenas.

Idque præsertim instante pluuia. Cùm uerò pullos pascit, assiduè currere dicitur.

VICTVS.

[a] 8. *Hist. c.* 3
Phiromachus Cornici comparatus quare.

CORNICES [a] Aristoteles annumerat pamphagis, id est, omniuoris. Quare non inconuenienter Phiromachum Possidippus, cuius venter omne ciborum genus auidissimè admittebat, Cornici comparabat hoc epigrammate.

Phiromachum veluti Cornicem multa vorantem,
Nocturnam tumuli fossa profunda tenet.

Carnes enim, pisces, & fruges vorant promiscuè, & littora, vt idem testatur, petunt, & quæ unda abiecerat, depascuntur: Sic vermes, & quoduis insecti genus. Vnde locis humidis, & quæ terræ vermibus scateant, frequentes habitant. Præterea nucibus, vt Plinius testatur, in cibo gaudent, quarum duritiem rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasq; iaciunt, donec quassatam perfringere queant, eaq; ratione nucleo frui. Baccis etiam cùm aliarum arborum, tùm oliuarum præsertim vescuntur. Vnde velut olearum vastatrices Mineruæ inuisas fabulantur Poëtæ. Si quid verò [b] Seruio Grammatico credimus, etiam alias aues inuadunt, non alia, quã cibi gratia illectæ, qua in re & Coruum imitãtur, & sui generis ingenium exprimunt.

Cur Mineruæ inuisæ.
[b] *In Bucol.*

GENERATIO. EDVCATIO.

Nidus.

NIDVLANTVR Cornices in summis arborũ frondibus. Vnde falsum est, quod vti Coruos, sic Cornices fellando ore concipere quidam existiment. Quod enim in naturæ modum inuicem permisceantur præter Orum, qui tamen nonnulla ad fabulam potiùs, quàm ad rei veritatem recitat, ipsa etiam quotidiana experientia testis est, quamuis minimè propalam, vt ait [a] Aelianus: *Cornices non temerè, nec impudenter misceri videas*. imò quod maius est, amanter mutuam inter se fidem seruant Cornices, cùm semel societatem inter se inierunt, quod si alterutra moriatur, alteram, quæ ei superest, vsque ad extremum vitæ diem viduam permanere referunt. Quæ res illis cum Coruis, vt suprà audiuimus, communis est. Fœtus earum, authore Plinio post solstitium accidit. Oua pariunt gemina, eaq; (si Alberto credimus) picta, vt Picæ, & Passeres, ex quibus mas, & fœmina plerumq; gignuntur, rariùs ex vtroque vel hoc, vel illud, vt Orus scribit. Nam pauciparæ sunt, & infœcundæ, cuius rei causam [b] Alexander Aphrodisiensis sic explicat. *Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, ut quæ breui tempore uiuerent, hæ partu essent numerosiori, uidelicet ea de causa, ut uitæ breuitas partus copiã compensaretur. Quæ autem diu uiuerent hæc pauca procrearent, quippe cùm temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, Cornices, Cerui. Quæ verò mediocriter viuerent, hæ etiam partu essent mediocri. Stirpes quoque eodem illo modo fructificant.* Hactenus Alexander. At fœminæ tantùm incubant & assiduò, mares verò cibum suggerunt, & incubantes pascunt, ut inquit Aristoteles. Albertus id Coruos etiam facere ait, quod quidem verum est, atque ita toti generi potiùs, quàm vni speciei conuenire. De pullorum enixu simile quid, atque de Bubonibus memoriæ prodiderunt Plinius ex Hyla, & Oppianus; quorum hic, *Cornicum pulli*, inquit, *ouis non ad caput ruptis, vt cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur*. ille vero, *Hylas, ait, Cornices à cauda exire de ouo tradit, quoniam ponderè capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent*. Sed quid hac in re statuendum sit, id de Bubonis generatione iam satis diximus. Verum vti illis fidem hac in parte non adhibemus, ita cæcos nasci libentiùs multò [c] Aristoteli veridico Philosopho credimus, cuius hæc sunt verba: *Aues nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt pullos, vt quæ paruo corpore multos progenerant, vt sunt Cornix, Pica, Passer, Hirundo, & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere vnà cum prole non solent, vt Palumbes, Turtur, Columba*. Verùm quod hìc multiparam vocet Cornicem Aristoteles, Alberto, & Alexandro apertè refragatur, & forsan non immeritò. Nolim tamen affirmare, cùm nunquam mihi eius nidum videre contigerit. Itaq; id à peritis petẽdum est. Pullos quidem, vt audio, non prius pascunt, quàm plumis vestiri incipiant, quod etiam de Coruis traditur, & alijs plerisq; volacibus magis, quàm pulueratricibus. Hæ enim confestim editæ per se comedunt. Fœtum etiam iam volandi potentem summa pietate diu prosequuntur, & auolantem subinde diu comitantur, vt [d] Aristoteles scribit. Vnde eas pietatis ergò non immeritò [e] Isidorus prædicat. *Eximia*, inquit, *in illis circa filios pietas. Nam adeò nidos impensè fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quare iusta naturæ talione, & decreto, quantum temporis impenderint in fœtibus educandis, tantum & ipsæ senio confectæ à pullis suis aluntur*. Et D. Basilius, *laudandus est sanè*, inquit, *Cornicis erga suam prolem amor: laudanda est diligentia: Hæc suos pullos iam volantes comitatur, suppeditansq; alimoniam aliquandiù enutrit*. Hæc igitur Cornicum, & generatio, & educatio est.

[a] *L. 3. c. 9. de Animal.*
Cornicum castitas.
[b] *L. 2. Probl.* 64.
Cornices à cauda exeunt.
Cornices nascuntur cæcæ.
[c] 4. *de Generat. cap.* 6.
[d] 6. *de Hist. cap.* 8.
[e] 12. *Orig. cap.* 7.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CORNICIBVS cum Ciconijs amicitiã quandã intercedere ex eo constat, quòd hisce maria transuolantibus, & in Asiam collecto agmine pergentibus duces sese præbeant. Quam amicitiam summo istoc encomio quidam persequitur. Mores verò Ciconiarum haud longè dixeris à prudentia rationeq; distare. Ita vno tempore omnes in nostras prouincias veniunt: ita sub vno signo, quasi militari quapiam tessera hinc à nobis auolant. Cornices autem nostrates, veluti lictores ipsas, satellitesq; comitantur, atque deducunt. Quin, vt mihi videtur & socias sese offerunt auxiliaresq; aduersus aues ipsis aduersarias, atq; hostes. Cuius rei argumento sunt, primum quòd nostris in prouincijs illo tempore nulla prorsus Cornix conspicitur. Deinde cũ vulneribus, apertè præstitæ tutelæ, & suppetiarum indicia nobis afferunt. Quis apud ipsas hospitalitatis quæso iura præscripsit? Quis ipsis deserti exercitus pœnam minatus est, vt nulla prorsus deducendis sese subtrahat copijs? Audiant hæc homines ij, qui hospitio neminem acceptant, ianuasq; suas occludunt, & neque hyeme, neque noctu solo tegmine peregrinos aduenasq; suscipiunt. Cornix quoque & Ardeola amicæ sunt, vt quarum vtraque contra Vulpẽ pugnet hostem communem, quod [a] Arist. [b] Plinius testantur, & alij. Quod verò Simiæ ridiculi animalis miram speciem, non aliter, ac paruæ Aues Noctuam, tam sedulò miratur, videndum est, nunquid id velut amicitiæ, quam cum ea colere cupiat, signum sit, vel num potius stoliditati eius ascribendum. Hostes verò, vt malorum copia semper bonis præponderat, longè plures habet, & in primis Mustelam inter quadrupedes. Hęc enim *Cornicis oua, & pullos*, vt inquit Aristoteles, *violat, & nidos sæpè diripit*. Eadem etiam ouis Columbæ vt quę dissipet, & exugat, ab authore libri de natura rerum insidiari traditur. Cum Noctua plusquã vatiniano odio dissidet. Nam, vt [c] Philosophus & ex hoc [d] Aelianus refert: *Cornix meridie oua surripiens Noctuæ absumit, cùm non clarè interdiù Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctù excedit, estq; altera interdiù, altera noctù velut partito inuicem imperio potentior*. Quinimò eò etiam potentiæ & feritatis deuenit, vt auem Tympanum nomine Aristotele authore non vexet solùm, sed & occidat. Atque hanc crudelitatem non fert impunè. Nam & ipsa ab alijs rapacibus deuoratur, & tam procax est, & petulans, vt Aquilas tanquam hostes suos impugnare audeat, vnde illæ vbi cum lacescentibus certare multùm distulerint, tãdem impatientia victæ importunas lacerant. Et hæc quidem fortè inimicitię Cornicis causa est cum Circo, vt [e] Aelianus testatur, quòd videlicet Circus ex Accipitrũ genere capere eas, & dilaniare conetur. Fit tamen nonnunquam, quod idem docet, ut Aquilas eludant, & deplument etiam, forsan aut Aquilis cõniuentibus, aut Cornicibus dexteritate quadam velociter, cùm opus est, se subducentibus. Ex eo etiam, quod quemadmodum Mizaldus tradit, si in reliquias inciderint à Lupo semesas, moriantur Cornices, forsan quis non absurdè quandam inter hosce antipathiam colliget.

Amicitia Cornicis cũ Ciconia.
Cum Ardeola.
[a] 9. H. c. 1.
[b] L. 10. c. 74
Cornix Simiam miratur.
Inimicitia cũ Mustela
Cũ Noctua
[c] 9. H. c. 1.
[d] 3 de anim. cap. 9.
Cum Tympano aue.
Cũ Aquila.
Cum Circo Accipitre.
[e] 6. de anim. cap. 45.

INGENIVM. MORES.

INgenij sanè cuiusdam est, & solertiæ, quod [a] Plinius tradidit, nimirùm si nucem ex arbore lectam rostro duro alioqui & robusto pertuso cortice Cornix perfringere nequeat, tum ad astum conuersa in altum volat, eamq; in saxa ac tegulas iterum, ac sæpiùs tam diu deijcit, donec quassata perrumpatur. Callidæ huic aui sese comparat Thranias Seruus, apud Plautum, Simonem verò, & Theuropidem Vulturios nuncupat, idest, vafros senes, quos tamen ipse astu longè superet:

Viden pictum, inquit, *vbi ludificatur Cornix vna Vulturius duos?*
Cornix astat, ea Vulturios duos vicissim vellicat?
Quæso huc ad me specta Cornicem, vt conspicere possies.
Iam vides? T H. profectò nullam equidem ibi Cornicem intueor.
T H. At tu istas aduersam obtuere, quoniam Cornicem nequis
Conspicari; si Vulturios fortè possis contui.

Cornix quoq; herbarum vires ignorare non videtur, dum, ut author est [b] Zoroastres, uerbenacam supinam nidis imponit, ut ab eisdem blattas, aliasq; bestiolas abigat. Quin etiam quod uel maximè ipsarum declarat ingenium, sermonem quoque humanum imitentur, ut antea, dũ de Psittacis uerba fecimus, admonuimus. Imò uerò tam industria Cornix est, ut Merthes Aegyptiorum Rex unam habuerit tam egregiè cicuratam atque instructam, ut litteras quocunque ille iuberet, eò perduceret. Quod ad mores attinet, pia in primis & benigna est erga suos pullos. Auium enim omnium, si uerum dicunt [c] Plinius & [d] Aristoteles, sola Cornix uolantes pullos ali-

[a] L. 10. c. 12
Astus in frãgendis nucibus.
Thranias Seruus Cornici comparatus.
[b] In Geopon.
Amor in pullos.
Merthis Regis Cornix.
Pietas.
[c] 10. c. 12.
[d] 6. H. c. 6.

ſos aliquandiu comitatur, & adultis nihilominus ad quoddam tempus proſpicit, cùm pleræq; aliæ ſimul, atq; uolare poſſint, non ſolùm pullos non curent, imò uerò abigant, & cum nido è tota regione etiam expellant, vt Aquilæ, & Corui. Iam verò quanta prudentia, & induſtria œconomiam inſtituunt, dum operas ſuas ita partiuntur, vt fæmina de rebus domeſticis tantùm ſollicita, ſola fouendis ouis, & aſſiduò incumbat, mas verò ea, quæ foris ſunt, curans, & coniugi antè, & pullis vbi nati ſunt, cibi quod ſatis eſt, indefeſſo labore ſuppeditet. Amoris ſanè, & fidei coniugalis rarum certè de ſe præbent ſpecimen. Etenim, vt ex [e] Aeliano ſcribit Volaterranus, *Cornices inter ſe fidiſſimæ ſunt, miraq; his caſtitatis, & matrimonij cura, nec minor modeſtiæ haud palam coeuntibus. Extincta conſorte alteri viduitas impolluta, quare & inter hymenæos pro concordiæ pudicitiæq; felici auſpicio inuocantur. In augurijs quoque vna ex his viſa fortunatiſſimum putant.* Hæc ille. Verùm vt obiter dicam, ego fortunatum hoc auſpicium eſſe non legi apud Aelianum: & ſi legeretur, non approbarem: Nam [f] Orus ita ſcribit: *Cùm vni Cornici occurrerent homines, augurantur præſagium ſibi hoc eſſe viduæ vitæ, quod ſcilicet animali viduam agenti vitam obuiam facti fuerint.* [g] Cęlius hunc locum transferens ſimpliciter reddit: *Cornix ſolitaria viſa oſtentum veteribus faciebat.* Sed melius Politianus: *Qui ſedes auium,* inquit, *& volatus obſeruant inauſpicatum eſſe captantibus auguria dicunt, vnius tantum Cornicis obſequium.* Sed de his plura in augurijs. Hanc Cornicum inuiolatam etiam à morte coniugij fidem & Orus teſtatur. *Cornix gemina,* ait, *ſolet oua parere, ex quibus mas & fæmina gignuntur, vbi verò, quod rarò tamen euenit, duo maſcula, vel duo fæminina oua pepererit, mares fæminis connubio iuncti, nunquam ad alterum diuertunt coniugem, ac ne ipſa quidem fæmina, quoad viuit, ad alterum marem, ſed diſiuncti ſemper degunt.* Ita quidem Orus, ſed magis conueniret, ſi cum ex duobus ouis alter mas, altera fęmina gignitur, ipſæ genitę Cornices connubio inter ſe iungantur, quam quando, vel vterq; mas, uel vtraq; fæmina generantur. Sed Græcus etiam codex ſic habet, vt Mercerus interpres Latinus tranſtulit. Græci ſanè (inquit idem Orus) in hunc uſque diem ob tãtam harum auium concordiam in nuptijs ignorantes, uerbum illud ἐκκορὶ vſurpare ſolent, nimirum Cornicem κορὶ appellantes. Verùm nemo Græcorum, quod ſciam, Cornicem κορὶ uocauit, præter Orum. Germanis certè, atque inferioribus potiſſimùm, ut audio Kori vox, ſeu interiectio blandientis eſt, & ſuauiori cupientis nuptijs ſanè perquàm accommodata. Ab amico quodam ruri habitante audiſſe ſe refert Ornithologus per decennium continuum, & amplius, Cornicem marem, & fæminam certo anni tempore quotidiè ad domum eius, vt cibum ſibi expoſitum caperent aduolare ſolitas, inſigni profectò coniugalis fidei intemeratæ argumento. Meritò igitur à Baptiſta Mantuano Concordis epitheto celebratur eo carmine:

Concors Nyctimene, Cornix cum coniuge Progne.

Amicitia. Œconomia. Amoris mutui ſpecimen. [e] Philolog. lib. 25. [f] Lib. 1. Hieroglyph. [g] Lib. 29. Lect. Antiq. cap. 18. Ἐκκορὶ.

ÆTAS.

CORNICIS uita longiſſima eſt, utpotè cui nouem noſtras ętates dedit Heſiodus. Hinc [a] Iuuenalis de Neſtore longæuo:

Exemplum vitæ fuit à Cornice ſecundæ.

Quare ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quòd nouem ętatum annos uiuat: uel nouē pro multis accipiendū poëticè, ut ſit πολύγηρα, uti Theon interpretatur.

Et Cornicibus omnibus ſuperſtes.

Hyperbole eſt prouerbialis apud Martialem de uehementer annoſis. Ideò annoſa [b] Horatio dicitur, & uetula.

Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Verùm in aſſignanda hac prodigioſa Cornicis ętate parùm conuenire authores uideo. Heſiodus enim teſte [c] Plinio Cornici nouem ætates tribuit, quas γενέας nominat. Quid uerò per has intelligendum, ſuprà de Corui ætate abundè explicuimus. Ariſtophanes quinque tantùm οὐκ οἶσθ' ὅτι πεντὲ γενέας ἀνδρῶν ζώει λακέρυσα κορώνη; *Non ſcis quod quinque generationes virorum viuat garrula Cornix?* Centum uerò Aegyptios annos Cornices uiuere Orus tradit. Conſtat autem Aegyptius annus (ut idem ait) quatuor noſtris communibus. Nobis uerò probabilius eſt, per γενέαν apud Heſiodum annum unum ſolarem deſignari. Heſiodum tamen maior ſcriptorum pars ſequuta eſt, eiuſque ſententiam uarij uarijs poetæ poematis expreſsère, & in primis Ouidius:

Viuit, & annifera Cornix inuiſa Mineruæ
Illa quidem ſæclis non peritura nouem.

[d] Plutarchus:

Quanta homini eſt ætas vegeto dum corpore durat

[a] Saty. 10. [b] 3. & 4. carmin. [c] Li. 7. c. 48. Ægyptiorū annus. [d] Lib. de defect. Oracul.

Ter

Ter tres ætates humanas garrula Cornix
Vincit. &c. Item:
Ter tria sæcla hominis transmittit garrula Cornix.

Et Ausonius:

Et toties trino Cornix viuacior æuo.

AFFECTVS CORPORIS.

CORVI, vt suo loco dictum est, ægrotant sexagenis diebus, siti maximè afflicti antequam fici per autumnum coquantur, sic Cornici ab eo tempore malè est, nempè à solstitio æstiuo, si authori libri de natura rerum credimus. Scabie verò, & lepra eam affici scribit[a] Porphyrius. Sic quemadmodum Philes, &[b] Aelianus scribunt, si carnes à Lupo semesas comederit, extinguitur. An fortasse halitus ille lupinus, quo carnes perfusa sunt, occulto quodam naturæ dissidio Cornici potiùs, quàm alijs animantibus perniciem adfert? An potiùs Cornicem ob degustatas eas carnium reliquias acri illa lupi saliua conspersas, & quod in semiputridas interijsse quispiam fortuitò obseruauit, quique ignoraret causam inconsideratiùs solam Cornicem earum pastu interire credidit?

[a] Lib. de abstinendo ab Animatis.
[b] Lib. 8. de Animal. c. 46.

RATIO CAPIENDI.

EA, quam in superiori historia docuimus ex[a] Petro Crescentio, Coruos capiendi ratio ad Cornices etiam transferri poterit; etenim vtrisq; accommodata est. Ponit tamen idem preterea aliam, & Cornici peculiarem his verbis: *Capitur Cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus lignis, seu bacillis ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. Clamat illa, & fugere nititur, aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro, & vnguibus correptam, detinet; quæ sic detenta facilè capitur.* Quem aucupandi modum P. Angelius[b] Bargæus clarissimus nostri sæculi poeta hisce doctissimis versibus doctissimè complexus est.

[a] L. 10. c. 28
[b] L. 1. Ixeut.

Quid? qui Cornicem, si quam cepere, supinam
Exponunt agro in medio, quem durus arator
Proscidit, & solidas inuertit vomere glebas?
Namq;, & dum queritur, vocesq; integrat amaras,
Accurrunt aliæ, & sortem execrantur acerbam;
Ac partim circumuolitant, partim eminus adstant,
Hortantes se tollit humo, celeresq; per auras
Auolet, & tristes terras festina relinquat.
Ac dum omnes clamant, dum se versantq; feruntq;,
Est aliqua interdum, quæ sic miserata iacentem
Accedit propius: nodosq; vt rumpat iniquos,
Constrictam quibus esse videt, super insilit audax
Nec sese vana pietatis imagine falli
Aspicit incautam: nam mox religata tenaci
Illius amplexu clamoribus omnia rumpit:
Et scelus incusans sociæ obluctatur, & omni
Quæ pote vi tantos conata euadere casus
Poscit opem, & frustra volucres implorat amicas.

Eodem modo, aiunt, Picas capi posse. Cardanus memorat se aliquando Cornices manu cepisse, cùm inter carnes nucem vomicam miscuisset. Sunt qui ad alliciendas Cornices, & Gracculos, cùm viuis allectatricibus careant, fictitias proponant pellibus occisorum tomento quodam farctis, ita vt viuentium speciem referant.

DENO-

DENOMINATA.

Corone arcus pars qualis.
Crena qd.

A Corone,id eſt,Cornice aue,cuius incuruum ferè, vt inquit Etymologus, & flexibile collum eſt,res alias diuerſas inflexas, aut inflecti faciles eodem nomine appellari ſcribit Euſtathius, vt coronen in ianua, & in arcu, & coronidem in naui. Eſt autem corone in arcu extremitas,ſeu inciſio in extremitate,in quam neruus immittitur, quamque crenam aliàs vocamus, voce fortaſſe deducta à corone per ſyncopem. Hanc Germanos ſimiliter crinnem vocare author eſt Ornithologus. Et Etymologus Coronem interpretatur inciſionem in ſummo cornu arcus, & ſummitatem arcus inflexam. Coronen etiam Cęlio Rhodigino teſte apicem vocant ligni in aratro ad iugum vſque protenſum, inter vtrumq; bouem, Hiſtoboë Græcis dicti. A corone fortaſsè etiam naues κορώνιδες dicuntur, non ſolùm quòd Cornicis inſtar nigræ ſint, ſed etiam quòd ἄφλαςα, id eſt,ligna,ſeu tabulas, in prora,& puppi curuatas habeant,uti & Cornicis collum flexum eſt. Videntur autem naues nigræ κορωνιδες dici ad differentiam τῶν μιλτοπαρίων, id eſt,minio rubentium,quarum in Bęotia [a] Homerus meminit,vt Euſtathius teſtatur. Idem alibi coronem partem puppis interpretatur.In ianuis quoque κορώνη per translationem ab hac aue dicta eſt, eodem Euſtathio teſte, quæ & Corax, ſiue Coracion à Coruo appellatur; eſt ea pars,qua ianua attracta clauditur: aliàs & rhoptron uocatur.Quidam Lexicographus κορώνην annotauit annulum,quo oſtium,& pulſatur,& clauditur,ita vel ob figuram, uel ob garrulitatẽ fuiſſe dictum.Coronis κορωνίς idem uidetur eſſe cum κορωνη primitiuo,& coronam ſummam rei perfectionem, felicem finem ſignificare. Κορονίδες Varino propriè dicuntur ἐλαςήματα, id eſt,germina,ut coronæ pro ſumma & extrema parte in alijs rebus accipitur.Sunt enim germina partes ſummæ, & quibus ſtirpes uelut coronantur. Ita κορωνὶς peculiariter ſignificat, quod ſupremum,& ultimum ędificio imponitur. Propriè uerò eſſe cacumen montis Suidas, & Varinus uolunt. Vnde,inquit [b] Cęlius,coronida impoſuiſſe adagium eſt,ſignificãs ultimam rei manum admotam,nec effectum opus,ſed prorſus completum finitumq;:ſiquidem coronis eſt quandoque montis uertex,aut ſtructuræ ſummum,quandoque uerò quod in fine libri ponitur, unde eſt adagionis origo. Quod manifeſtum [c] Plutarchus facit. *Dionyſius, inquit, Philoxenum Poetam in Latomias coniecit, quòd cùm illi Tragœdiam à ſe concinnatam recoquendam emendandamque tradidiſſet, totam is ab initio ad coronidem vſque circumſcripſit, quod eſt, expunxit, deleuitque.* Coronis uerò in calce libri poni ſolita, ut docet idem Cęlius ferè hanc figuram præfert J. Ornithologus autem non erectam,ſed iacentem lineam pingendam putat,cũ unco deorſum uergente ⌐. Ariſtophanis enim interpres lineam breuem utiq; eſſe ſcribunt,ſed ab inferiori parte flexam.Ex ijs [d] Martialis carmen illuſtratur.

Hiſtoboe quid.

[a] Iliad. A.

Corone pars nauis.

Κορώνη pro parte qua ianua clauditur.

Rhoptron quid.

Coronis quid.

[b] L.15. Antiq. Lect. ca. 20.

Coronida imponere prouerbiũ.

[c] Li. de fort. Alex.

[d] Lib. 10.

> *Si nimius videor ſeraq; coronide longus,*
> *Eſſe liber legito pauca; libellus ero.*

Ad vmbilicum perducere.

[e] In Epodo.

Ceterùm quod Græci coronida impingere dicunt; id Latini non minùs eleganter uocant,ad umbilicum perducere. Nam Poetæ quum exactum opus ſignificant, ad umbilicos ſe ueniſſe ſcribunt. Ita [e] Horatius:

> *Promiſſum carmen Iambos*
> *Ad vmbilicum adducere.*

Quem locum,dum exponit Porphyrio,ita ſcribit: *Ad vmbilicum adducere pro finire, & conſummare opus poſuit Horatius,quia in libri fine ex ligno,aut oſſe vmbilici ſolent apponi.* Plura de umbilicis libris addi ſolitis Cælius congeſſit,quæ nos conſultò prætérimus. Lexicographus quidam coronidam notam eſſe ait corniculatæ lunæ,& in fine librorum pingi ſolitam, ſed,ut uidetur, parũ rectè. Etenim teſte Hephęſtione coronis hac nota ⁊ in fine cuiuſq; Epodi ponitur apud Pindarum,ut in fine totius carminis aſteriſcus.Eſt autem quaſi zeta paruum,cuius apex ſupremùs in rectam lineam extenditur longiuſculè ſiniſtrorſum. Hoc idem ſignum eſt, quod in uetere Comædia,ut paſſim apud Ariſtophanem, habetur, de quo Ariſtophanis Scholiaſtes in Pluto. *Cùm carmina diuerſi generis non ſunt, ſed ijſdem verſibus, quibus ab initio authores vtuntur, coronis vocatur, quoniam ijs finitis coronidis ſignum adijci ſoleat, id verò eſt linea breuis deorſim inflexa.* Quando autem hæ coronides in carminibus appingi ſoleant, pluribus ex Hephæſtione docet [f] Cælius,& Varinus in Κο. Κόρωνος proparoxytonum montem,oxytonum uerò κορωνὸς angulum ſignificat Cyrillo. Κορωνὸς item oxytonum ſuperbus elatus Heſychio,& Varino. Rurſus Κόρωνος proparoxytonum ſuperbus,& taurus cornibus excelſis,ſeu erectis ijſdem. Et alibi: Κορώνιος bos cornua lunata habens. Ceruus τετρακόρωνος Heſiodo, & Oppiano nominatur, quod Cornicis uitam quater ſuperet. Coronopus,ſiue pes Cornicis,inquit [g] Ioannes Baptiſta Porta, uulgò dicitur herba ſtella, folijs eſt craſſis, pinguibus, hirſutis, utrinq; fiſſis, & laciniatis

[f] L.15.c.20.

Κόρωνος.

Κορωνὸς.

Κορώνιος.

Ceruus τετρακόρωνος.

Coronopus

[g] In Phytognom. lib.4. cap.23.

niatis coruinos ungues referentibus, unde ſuam fœneratur nomenclaturam: Alij Coronopoda uocant, Coronopodion dicitur à Tarentino ad ineſcationē piſciū. Dioſcorid. cęliacis prodeſſe dixit. Ad idē cōferre poteſt poſt Cornicis fimū, quū dyſentericos iuuet. Pes Coruinus dicitur à Columella eadēmet herba, etſi eā nullis lineamētis deſignârit, cū extremū folij in auiculę aut Milui pedē articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cū aceto, & ſale. Nec edēdi nobis ratio exoleuit, nā portulacę modo cōdita ſeruatur. Eſt autem natura calenti, ſapore acri, atq; erucis affini. Vnde Scaliger *noſtrū cornu ceruinū, ſeu herbam ſtellam omnino Coronopoda* Theophraſti eſſe colligit, hic.n. analogiā ponit *Coronopodis, & ſalis, & coronopoda propè cichoracea ſatā, eorum mitigare amaritudinem* aſſerit, ſua ſcilicet acrimonia. Placet quidem hæc Scaligeri ſententia, ſed obſtat, quod coronopus inter aculeatas à Theophraſto ponitur, niſi dicamus uillos, aut hirſutiem in ipſo aculeos appellatos. Sunt Arabes, inquit Hermolaus, qui hanc Coruinum pedem nominant, nec prohibeo, dum res conſtat, quibus cuiq; lubet, uocibus utatur. Illud monendi ſunt herbam, quæ modo pes Coruinus ab officinis, & herbicidis appellatur, non tam coronopoda uideri, quàm ranunculi genus, quod polyanthemum cognominatur: quandoquidem aculeata, & oblonga eſſe coronopus herba traditur, & aluinis prodeſſe; pes autem Coruinus, auis eius, & ranunculi ſimilitudine, conſpicitur plurimis foliorum diuiſuris, cuius uel tactu ſolo puſtulæ, vt in ambuſtis, attolluntur, flore aureo, copioſoq;, quibus notis ramunculum polianthemum uocatum conijciunt. Κορώνεος item ficus arbor eſt fructus nigros proferens apud Ariſtophanem, quem Scholiaſtes docet κοράκιον etiam dici, quod Suidas etiam, & Varinus repetunt. Et Pollux: *Ichades*, id eſt, *ficus* inquit, *quædam vocabantur* βασιλέως, aliæ κορωνέως. Hæc tamen interim obiter dicamus. [h] Heſiodus nauigationem vernam prohibet, cùm folia ſumma, ficus tantùm apparent, quantùm Cornicis veſtigium terræ imprimitur. Verſus Heſiodi hi ſunt.

Coronopodion. Pes Coruinus.

Cornu ceruinum.

Pes Coruinus officinarum. Ranūculus Polyanthemon.

Κοραxιος.

[h] *L. 2. Oper.*

> Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν
> Ἦμος δὴ τὸ πρῶτον ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη
> Ἴχνος ἐποίησεν τόσσον πέταλ' ἀνδρὶ φανείη
> Ἐν κράδῃ ἀκροτάτῃ τότε δ' ἀμβατός ἐστι θάλασσα. idest,
> *Sed alia verna eſt nauigatio hominibus*
> *Nempè cùm primùm quantum incedens Cornix*
> *Veſtigium fecit, tantum folia homini appareant*
> *Summa in ficu, tum ſanè imperuium eſt mare.*

Videtur autem hæc comparatio folij ficulni ad Cornicis turgentis veſtigium, quò ad magnitudinem eò elegantior, quoniam etiam eadem ipſa inter ſe figura comparantur, vt Proclus ibidem in Scholijs teſtatur. De fico hoc modo ſcribit allato antè loco Io. Baptiſta Porta: *Fico*, inquit, *ſunt folia laciniosa, & cruciformia, hoc eſt* (vt Theophraſtus inquit) σκολοποειδῆ, *niſi quis* κορωνοποειδῆ *magis legendum putat. Nam & fico Hippocrates donat folia Cornicis pedibus ſimilia. Ficus ſiccæ ex Dioſcoride valentijs, quos longa valetudo decolorauit, & Cornicis carnes in longis morbis vtiliſſimas putat Plinius.* Coronion ſeſamoides paruum inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectum eſt. Huic quidem Dioſcorides folia coronopodis tribuit. Armeria ſecunda, ſiue ſylueſtris vetonicæ ſpecies, Germanis gauchblum, id eſt, flos cuculi, Belgis crayenbloemkens, id eſt, cornicis flores dicitur. Κορώνη pars eſt cubiti, inquit Euſtathius, vt [i] Philoxenum aiunt ſcripſiſſe per metaphorā à flexibili Cornicis collo: nimirum quòd circa exortum illum ſiue proceſſum in vlna rotundum, quē κορώνην, & κόρωνον vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij, & cubiti in brachio exceſſus ambos quidem coronas à rotunditate nominant, priuatim uerò magnum illum poſteriorem Attici olecranon, Hippocrates anconem. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel ſub parencephalide, quę in duabus cauitatibus laterum primi ſpondili inſident, authore Polluce. Cornicis roſtrum vocatur proceſſus omoplatæ, & coracoeides aliàs dictus à roſtri Cornicis ſimilitudine. Coroniſtas appellabant antiqui, vt [k] Cælius ex Dioniſij Romanis antiquitatibus probat, adoleſcentes puberes, quibus iam tenera lanugo malis obducere incipit. Idem tradit apud Rhodios feſtum, ſiue ludum celebrari ſolitum, in quo Cornici aggregatio quędam hordei, & id genus rerum aliarum fiebat. Vnde id καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα, id eſt, & Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiuſmodi curæ præeſſent, dicebantur coroniſtæ, ſicuti in libro de nominibus Alexandrinus Pamphilus meminit. Quæ ab ijſdem præcinerentur, vel, vt alij volunt, quæ dabantur coroniſmata uocabant, vt præter alios Athenęus tradit. Corniſcarum ait Feſtus de verborum ſignificationibus, locus erat trans Tyberim Cornicibus dicatus, quòd in Iunonis tutela eſſe credebantur. Cornicula chyrurgica inſtrumenta, quæ ſine igne ſola ſpiritus per foramen ſummū reuocatione ex ſubiecta parte attrahūt, huius loci non ſunt quòd à cornu, non à cornice nomen habeant, ut neque cornicularius, qui corniculo

Coronion. Κορώνη cubiti pars. [i] *Lib. de Dialect. Rom.*

Olecranos. Anco.

Cornicis roſtrū proceſſus omoplatę.

Coroniſtæ qui dicantur. [k] *L. 4. c. 11.*

Coroniſmata.

Corniſcarum.

Cornicula inſtrumenta.

Tribuni

Tribuni militum præeſt. Cornicula verò etiam nomen Fabulæ Plautinę eſt, vt tradit Petrus [i]Victorius, quę perijt.

[i] Li. 16. Var. Lect. ca. 17.

MYSTICA.

Cornix Iunoni ſacra.

CORNICES olim Iunoni Dearum Reginę ſacras, ijsq; locum quendam peculiariter, tanquam numen habentibus dicatum fuiſſe, ut antè diximus, Feſtus author eſt. Iunonis igitur patrocinio confiſa, ne flocci quidem facit (credo) Mineruę odium. Nam quod [a] Plinius tradit, *ab arcturi ſidere ad Hirundinum aduentum notari in Mineruæ lucis, templisq; raro, alicubi omninò non conſpici, ſicut Athenis*, non ideò fit, quòd Mineruam iratam fugiat, ſed ea loci natura eſt, quam Cornices auerſentur. Cuius rei locuples teſtis eſt ipſe Lucretius ita canens:

[i] L. 10. c. 12.

Eſt & Athenæis in moutibus arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidis almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cùm fumant altaria donis,
Vſque adeò fugitant, non iras Palladis acres
Peruigili cauſa, Graiûm, vt cecinêre Poëtæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſuapte.

Quę uerò ſit cauſa, cur Cornici Pallas infenſa eſſe dicatur, Iohannes Vrſinus hoc ſuo carmine quærit, & exponit:

Cùm ſim Dux auium, ſi lecti fœdera ſeruo,
Cur me Bellonæ non placuiſſe putant?
An quia garritu pluuioſæ nuntia lucis
Dicar, & infelix omen habere puter?
Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ
Ohe quid proſunt arma reperta Deæ?
Siue quod Hercæi quod vis ſit nata cerebro
Nil capiti, cerebro, nil quoque præſtet opis?
Mande meum cerebrum cerebro plus Palla de cruda
Succurret querulum, nec ſinit eſſe caput.

Cur Mineruæ inuiſa.
[b] Li. 2. Metamorph.
Noctua cur Mineruæ ſacra, & cur Cornix reiecta.
[c] In Meſſenicis.
[d] 9. Hiſt. c. 1
[e] L. 10. c. 12

Mineruæ Cornicem [b] Ouidius ideò inuiſam fingit, quòd tres Cecropis filias mandati tranſgreſſores prodiderat, quibus Erichthonium Vulcani filium in ciſta incluſum ſeruandum dederat, & ne inſpicerent, prohibuerat. Antè enim, ut Gręcorum habent fabulę, Cornix in Mineruæ tutela erat, cuius rei locupletiſſimum monimentum erat in Corone urbe ęneum illius in arce ſub Diuo ſimulachrum, Cornicem manu tenens, quod ſe uidiſſe ſcribit [c] Pauſanias, ſed Cornici pòſt abdicatę Noctua ſucceſſit, utpotè quòd hęc nocturnis lucubrationibus amica ſit. Cornix uerò meditationum peruigilio infeſta mentis agitationem turbet, & ſua garrulitate interpellat, cuius etiam ſymbolum gerere ſcribitur. An potiùs hinc fabuloſę inimicitię data eſt occaſio inter Palladem, & Cornicem, quòd [d] Ariſtoteles, & [e] Plinius internecinum Cornici cum Noctua bellum eſſe ſcribant? Cornices ſicuti olim apud Iunonis cultores, ita, & nunc apud gentem, quæ Chriſtum nedum agnouit haud paruo in honore eſt, & diuinitatis quandam opinionem obtinet. Nam ut noſtri temporis hiſtoriographus Ludouicus Romanus narrat, Calechutenſibus Indis religionis ergò nefas eſt his uolucribus iniuriam inferre, ideoq; tutò vbiuis ibi apparere. Imo Regem ipſum peculiari eas in veneratione habere. Nam ubi cibum ſumere deſierit, mox ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in locum quendam transferunt, & in nuda humo collocant, quo facto rurſus & iterum manibus comploſis excitant Corniculas, quę ad hoc vnum aluntur, & ſigno huiuſmodi aſſueuêre, propterea velut teſſerâ datâ ilicò aduolant, regias reliquias depaſcuntur. Sed quantum à diuino honore abeſſe putanda eſt illa Cornix Marthis Regis, de qua apud [f] Aelianum ſic legitur. *Ad lacum Meridis in Aegypto, vbi Crocodilorum oppidum eſt, Cornicis ſepulchrum oſtenditur. Cuius cauſam Aegyptij eam adferunt, quòd cùm eorum Rex, cui Marthes nomen eſſet, Cornicem valdè cicurem haberet, quæ poſtquam audiuiſſet, quò volatus dirigendus, & quænam regio tranſeunda, & vbi terrarum requieſcendum eſſet, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuntius perferret, mortuam & ſepulchri honore affecit, & cippo ornauit.* Ego ſanè litteras perferre longo vſu edoctam fuiſſe arbitror, ſin minus ſub illius ſpecie malum quempiam genium latitaſſe, qui hac arte, & uafritie diuinos, ut propemodum contigerunt, ſibi honores quęreret. Quis enim ſanę mentis Cornici rationis experti mentem eam ineſſe credat, ut quo

Corniculis quis honor apud Calechutẽſes exhibeatur.
Marthes Rex Ægypti.
[f] Li. 6. de anim. cap. 7.
Crocodilorum oppidum.

quò eundum, vbi sistendum, quid deniq; agendum, & intelligat accuratè, & ritè exequatur? Placeat fabella alijs, mihi sanè non fit verisimilis.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INter Oscines aues Appius Claudius, & Festus Cornicem reponunt. Et [a] Porphyrius etiã, vbi ait: *Auium voces vsq; adeò variæ sunt pro diuersis earum affectibus, vt varietatis differentias omnes obseruare difficillimum sit.* Cornicis, & Corui varietatem augures aliquatenus obseruasse asserit cæteris differentijs, vt etiam suprà de Coruo annotauimus, quasi supra hominis captum relictis. Cæterùm huius alitis inauspicatum augurium vulgò habetur, vt & aliarum nigrarum. Nigrum enim pro malo vsurpant antiqui. Ita Horatius:

Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Et [b] Plinio Cornix auis est inauspicatæ garrulitatis. Et forsan Horatius eo loco garrulum

—— commissa tacere Qui nescit, &c.

Ad garrulam Cornicem nigram respiciens; nigrum dixit, id est, improbum. Inauspicatissima verò Plinio dicitur à solstitio, fœtus scilicet tempore. Infausta item est læua, vt ex illo [c] Virgilij liquet: *Sæpè sinistra caua prædixit ab ilice Cornix.*

Vbi Seruius, *Augures*, inquit, *designant spatia lituo, & eis dant nomina, vt prima pars dicatur antica, posterior postica, item dextra, & sinistra. Modo ergò Cornicem ab antica ad sinistram partem volasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes, & litibus, sicut Cornix etiam. Nam hæc auis, & clamore lætatur, & alias sæpè inuadit.* Sic ille. Hinc illud est apud [d] Horatium

Teq; nec læuus vetet ire Picus,
Nec vaga Cornix.

[e] Prudentius Cornicis cantum inauspicatum fuisse scribit:

Cur Cremeræ in campis Cornice vel oscine Parra.
Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
Tercentum Fabios, &c.

Infelix quoque reputabatur solitariæ Cornicis occursus, vt ex [f] Ori hisce verbis constat. *Cùm vni Cornici occurrerint, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quòd scilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint.* Et Politianus ex Aeliano. *Qui sedes auium*, inquit, *& volatus obseruant inauspicatum esse captantibus, auguria dicunt, vnius tantum Cornicis obsequium.* Quin & hodie in belli publicis negotijs apud Indos Cornicis in aere volitantis supra exercitum conspectus, pauorem eis, & metum infelicis exitus incutit. Vnde si Cornicem per aera fortè transuolantẽ videri contigerit, dum Rex Narsingæ exercitum aut ducit, aut educere parat, quiescit, nec progreditur, donec denuò augures consuluerit. Obseruatum tamen est, vt [g] Alexander ab Alexãdro commeminit minora auspicia, licet priora sint, semper maioribus cedere. Siquidem Cornicis aut Columbarum auspicia Aquila superueniente irrita fieri iuxta augurum traditiones legimus. Mirum tamen videri debet in hisce suis superstitionibus adeò ambiguos, & incertos, vt vnam, & eandem auem modò prosperam, modò sinistram fuisse scripserint. Nam & Cornicis cãtum faustum, & auspicatum aliquando fuisse apud eosdem reperimus. Hinc illud à Plinio proditum. *Cornix inauspicatæ garrulitatis à quibusdam tamen laudata.* Sic Cornix apud [h] Plautum secundi auspicij est non tam cantu, quàm loco, dum ait: *Picus, & Cornix est ab læua, Coruus, Parra, ab dextera consuadent.* [i] Cicero quoq; auspicanti aliquid felicem à parte læua contra aliorum opinionem Cornicem apparere scribit: *Quid habeat augur, cur à dextra Coruus, à sinistra Cornix faciat ratum?* Aurelius Victor Vlpiani Traiani imperium pluribus prodigijs denuntiatum refert, in queis præcipuum illud est, quod Cornix è fastigio Capitolij Attico sermone καλῶς ἔςαι effata fuerit. [k] Suetonius item Cornicem ante paucos menses, quàm occideretur Domitianus, elocutam esse tradit hæc verba: ἔςαι παντα καλῶς, nec defuisse, qui ostentum sic interprætaretur.

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine Cornix,
Est bene non potuit dicere, dixit erit.

Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cùm Iason, & Medea amantes conuenturi essent, [l] Appollonius describit. Hesiodi sepulchrum à Cornice ostensum [m] Pausanias narrat. Quid verò Cornix crocitans, vel quæuis aues inauspicatrices Luna in quouis duodecim signorum existente significent, [n] Augustinus Niphus docet. Sed vt [o] Isidori verbis hanc auguriorum tractationẽ claudamus, *Cornicẽ aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarũ vias monstrare, futura prædicere. Magnũ nefas hoc credere, Deũ consilia sua Cornicibus mandare.* Anno orbis 1484. Cornices, & Corui in medio aëre in maximo numero sibi inuicẽ pugnarũt. At verò dubiũ nõ est, uti & de aliarũ alitũ augurijs dictũ est, eas nõ aliud, quàm dæmonũ præstigias fuisse, quib⁹ homines superstitiosos illuderet. Referũt qui Iaponẽsiũ res nobis describũt, à Cornice

Rrr eum

[a] L. 3. de abstinendo ab animatis.
Niger color p malo augurio habitus.
[b] Lib. 10. c. 12.
[c] Bucol. 1. Eglo. 1.
[d] 3. Car. 27.
[e] Lib. 2. contra Symma.
[f] L. 1. Hieroglyph.
Narsingæ Regis superstitio in cõsulendis augurijs.
[g] Lib. 5. Genial. dier. c. 13.
[h] In Asinaria.
[i] L. 1. de Diuin.
[k] In Domitiano c. 23.
[l] L. 3. Arg.
Hesiodi sepulchrum à Cornice ostensum.
[m] In Bæot.
[n] L. de Aug. tab. 6.
[o] 12. Orig. cap. 7.

eum populum auguria sumpsisse, & derepentè malum genium eum, qui cæperat, inuasisse. Quare his relictis, quæ naturę quodam instinctu ab hac aue eduntur tempestatum præsagia prosequamur. Cornix peculiariter primùm Euphorioni apud Scholiasten Nicandri pluuiæ vates κατ' ἐξοχὴν nominatur, ubi ait:

Præsagia tempestatū

Cùm pluuiæ vates Cornix crocitauerit.

Et [p] Horatio deinde simpliciter *auis imbrium diuina*, id est, præscia.

[p] L.3.Carm. 27.

Antequam stantes repetunt paludes
Imbrium diuina auis imminentum.

Tribus autem potissimùm modis pluuiam prædici ab ea comperio, nempè uoce, deambulatione circa littus, & capitis in aquā immersione. Voce quidem, ut ex [q] Lucretio cōstat, dū ait:

[q] Lib. 5. de nat. rer.

—— Mutant cum tempestatibus vnà
Raucisonos cantus Cornicum sæcla vetusta,
Coruorumq; greges, vbi aquam dicuntur, & imbres
Poscere, & interdum ventos, aurasq; vocare.

Et iuxta antiquissium Aratum, magnum tempestatis signum Cornix noctù canens, quòd [r] Aelianus ex eo repetit, dicens: *Si Cornix, Coruus, Gracculus crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicant*, & Auienus Arati interpres:

[r] Lib. 7. de Anima.c.7.

Cùm vespertinum Cornix longæua resultat.

Et alibi. *Si nocturna tibi Cornix canit, &c.*

De modulo uocis scriptores uariare uideo. Sunt qui acuta, dum pluuiam præsagit, sunt qui crassa uoce uti asseuerant. Theon Scholiastes Arati, & Plinius acutam dicunt. *Quum terrestres*, inquit hic, *volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes se, sed maximè Cornix, signum est hyemis*. Nam clangor non tàm crassa, quàm acuta, & clara uox est. Eam tamen Aratus ipsemet crassa uoce crocitare dixit. Huius etiam mentem propius assequutum esse uidemus Virgiliū.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Licet enim Seruius Grammaticus plenam vocem, raucam hìc interpretetur, ego potiùs crassam, & grauem ita à Poëta uocari credo, cùm & Aratus dicat παχὲα κρώζεσα. Vesperi autem non crassa, sed placida, & uaria uoce utens Cornix, ab eodem inter serenitatis signa ponitur, ne quis procellas tantùm, & imbres eam prænunciare putet, quamuis id potissimùm faciat, ut præter antè memoratas authoritates etiam illa Horatiana ostendit, qua Cornicem aquæ augurem appellat. *Aquæ nisi fallit augur*
Annoxa Cornix.

Quando serenitatem prædicat.

Hesiodus vocis proprietatem non determinat, sed imbrem prædicere absolutè eo prouerbio (si modo ita rectè exponitur) innuere videtur. *Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne insidens illi garrula Cornix crocitet.* Hoc est, vt quidam volunt, ne tempestas, & pluuia ingruens imperfectæ noceat. Vox enim Cornicis (inquit Moschopulus) signum est tempestatis. Sed alij aliter hoc prouerbium interpretantur, vt suo loco docebimus. Aristoteles in secretis secretorum (si modo is est author) iteratæ vocis numero augurij significationem metitur, dicit enim, *Cornix si velociter bis clamet, & tertiò tempestas erit*. Item de temporis diuersitate, *Si manè clamauerit*, inquit, *serenitatem, si vesperi quietè canit, tempestatem*. At matutini cantus reliquorum nemo facit mentionem. In hoc quoque ab Arato alijsq; dissidet, quòd quietè canentem imbrem faciat prædicere. Reliqui gestus tempestatis inditia sūt, vt iuxta mare obambulatio, & capitis colliq; subinde in aquas immersio. Illud [s] Virgilius eo versu docet:

[s] Lib. 1. Georg.

Et secum in sicca sola spatiatur arena.

Et Claudianus. *Si reuolant Mergi, graditur si littore Cornix.*

Vtrūq; Cicero ex Arato. *Fuscaq; nonnumquam cursans per littora Cornix*
Demersit caput, & fluctum ceruice recepit.

Item [t] Lucanus. *Quodq; caput spargens vndis velut occupet imbrem*
Instabili gressū metitur littora Cornix.

[t] Lib. 5.

Aratus author huius rei præcipuus, hæc præsagia ita declarat: *Garrula Cornix terrestris sub initium tempestatis littus eminens subit, & iuxta mare, vt quæ aquis gaudeat, apparet, aliquando, & in fluuij aquam à capite vsque ad summos humeros se immergit, aut etiam tota innatat, aut saltem frequenter versatur circa aquam fluuiorum, aut maris crassa voce crocitans*. Cæterùm huius rei causam assignare nixus Theon eius interpres in hæc verba scribit. *Cornix, & Coruus* (sunt enim eiusdem generis) *cùm corpore admodum sint sicco, plurimum gaudent humectantibus. Cùm igitur initium hyemis, seu tempestatis senserint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valdè gaudeant. Cæterùm aqua ipsa fluuiatilis, aut marina parum eas iuuat, nisi aër quoq; humidus fuerit.* Et rursus. *Immergit*, inquit, *se Cornix refrigerandi gratia, siue quòd aëre*

ambiente

ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem, vt plurimum enim ante pluuias aër terram ambiens, calidior sit. Vel illud πωλλὴν στρέφεται *apud Aratum accipi potest, quasi multum gaudeat Cornix, & saliat, frigiditatis amans, est enim ipsius natura calida.* Verùm, & hanc rationem suprà in Coruo tetigimus.

MEDICA.

A Polychronia Cornicis viuacitate emanasse autumno; quòd in morbis chronicis, & longissimis, vt tradit Plinius, non carnes eius solùm esu vtilissimas putarent antiqui, sed & ad nidum eandem vim extenderent, dum & hunc corpori feliciter ad prolongãdos vitæ dies illini crederent. Huius cerebrum coctũ, & in cibo sumptũ doloribus capitis grauibus, & inueteratis remedio esse [a] Plinius quoque, & Marcellus testantur. Et in cibo sumptum palpebras gignere Plinio dicitur. Kiranides fimum in vino potum dysenteriam sanare tradit. Albos reddendi pilos talem Elluchasem rationem docet. Ventres Cornicum seu Coruorum iugulatorum, & positorum sub fimo recenti tribus diebus imponantur cacabo, & affuso oleo bulliant, & percoquantur, donec quodammodò liquescant, & resoluantur. His pilos quater inungito. Mures araneos fugandi modum Ornithologus recitat huiusmodi. *Cornicem*, inquit, *occisam tam diù relinquens, donec puteat. Cadauer iam fœtidum expones in locum, vbi mures aranei sunt, conuenient illi ad hanc escam consumendam, qui in domo fuerint omnes, & ita congregati, vel scopis, vel aliter occidi poterunt, aut capi, vt nuper ex homine quodam polyhistore intellexi.* Alia etiam plura de Cornicis facultatibus affert Kiranides, quæ vt superstitiosa consultò relinquimus.

Carnis vsus.

Cerebrum.

[a] L.20.c.6.

Fimus.

VSVS IN CIBO.

Cornicis carnibus vesci, vt & cæteris Coruini generis auibus lex diuina prohibebat, nunc tamen in pauperiorum nonnunquàm mensas veniunt, præsertim in Italia. Verùm his qui sanitati suæ consultum cupiunt, è culina procul ablegandа est. Nam præterquàm, quòd immunda, ac funesta auis est, certè cadaueribus pasta succi praui est, biliosi, & putidi. Hinc Demetrius Constantinopolitanus Corui, aut Cornicis carnem Accipitri dari prohibet. Et rursus *Accipiter*, inquit, *edat de Coruo cor, & cerebrum, & iecur, & perparum de pectoris pulpa, sanguine verò omninò abstineat. Est enim salsus, & pernitiosus Accipitri, vt omnia salsa. Idem in Cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa, & interiora vitabit. Vrunt enim, ac nimiam sitim, & noxam inducunt.*

HIEROGLYPHICA.

Aegyptiorum disciplinâ traditur, in Cornicem vnam incidere inauspicatũ mortalibus omen putari. Quod [a] Aelianus etiam memorat, viduato nempè animali obuiam factis, cælibem solitariamq; hoc est, tristem, ac necessarijs destitutam adminiculis vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poeta vxorem auspicatò ducendam monet, si ait: *Cornices duas obseruaueris.* Eodem argumento congressum maritalis copulæ legitimum iudicabant, quòd eas inuicem naturali modo quemadmodum homines copulari aiunt. Præterea omne Coruinum genus, rarò coire solet, identidemq; sacrum matrimonij fœdus nulla petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia labefactare, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniunctos à coitu sibi temperasse. Qui quidem modus, & tenor sobriè, ac honestè seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum. Cæterùm quia in nullo vnquàm vitæ genere concordia magis expetitur, quàm in maritali commercio: Itaq; hinc Cornix ipsa concordiæ symbolum habetur, cuius rei quamplurima extant veterum numismata, & vulgò Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consueuerant, cùm tamen ignorarent, & instituto veteri Cornicem in nuptijs auspicatissimo omine nominari solitã. Animaduertẽdũ autẽ in Gręcanica illa succlamatione aliquid desiderari, vt rectè Pierius Valerianus monet, videndumq; apud Aeschylũ, Danaidibus ita scribi σὺν κόροισι καὶ κόραις πᾶν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ, vbi pro κόραις κορώνας, fortè reponendũ. Id verò nõnulli hortãdi modo pronuntiandum asserunt ἐκκορῆ κορὲς κορώνας, quod nescio quid esse volebant, quòd cantillatum verecundiam ijs, qui liberis operam dabant, auferret. At hæc si quis vberiùs sibi declarari cupiat ad commentaria Pindari se conferat; Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur, alitis huius simulachrum sæpè se vidisse Valerianus asserit in Faustinæ Augustæ nummis cum

[a] L.3.c.9.

Nuptiarũ hieroglyphicum.

Concordiæ symbolum.

inſcriptione: CONCORDIA. Eò nimirum Iuuenalis reſpexit, cùm veterem concordiam dixit nido increpitare. Quamuis ſuperiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ab hoc ſignari arbitrati ſunt. Sed, quæ in nummis conſpicitur, nihil habet, quòd ad Ciconiæ effigiem referri poſſit. Sed præter hæc, quæ apud Crocolidorum vrbem ſupra ſepulchrum quoddam Cornix in columna ſublata erat, fidelem operam in tabellario munere præſtitam indicabat, Huiuſmodi enim & ſepulchri honos,& columnæ habitus eſt olim Cornici à Marrhe Aegyptiorum rege, vt paulò antè diximus. IVSTVM vitæ ſpatium ab homine feliciter decurſum Aegyptij ſacerdotes hieroglyphicè tunc intelligendum proponebant, cùm Cornicem vita functam figuraſſent. Viuere enim Cornices dicuntur in multos annos,& [b] Lucretius *Cornicum ſæcla vetuſta* dixit. Quòd autem tradiderunt Aegyptij centum eas annos ſuperare, animaduertendum eſt,vt ſuo loco etiam monuimus,de anni huius duratione varias eſſe opiniones,& annos Aegyptiorum quatuor noſtros circumplecti,ratione à Sotheos ortu ſupputata, quatenus ſcilicet,ſuper antibus vnoquoq; anno ſolari ſex horis, integer demum dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, ſingulis quatuor annis apud nos,apud illos integrum, & perfectum annum abſoluit. Quare qui annos ea ferè quingentos viuere dixerunt, haud ita multũ diſcedunt ab Aegyptijs. Neque me præterit Ariſtotelem arbitratum,nullum animal homine diutius viuere præter Elephantum. Quod ſi verum eſt,breuiſſima admodum erit (ſi vt iam viuitur, ſpectes) viuaciſſimorum animalium vita. Cæterùm Aegyptijs ſubſcribũt pleriq; autores minimè contemnendi. Theon tamen in Aratum nouem ætates pro multis accipiendas cēſet,& eam nouenarij vim eſſe,vt pro multitudine accipiatur. Verùm quocumq; modo ætates illæ intelligendæ ſunt: Illud ad hanc materiam facit,quòd huius viuacitatis ergò prouerbium factum aiunt: *Cornici oculos configere.* quo Cicero, Macrobius,& D. etiam Hieronymus vſi ſũt, volentes antiquitati vel ſublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commonſtrare. Porrò Ciceronianum illud: *Inuentus eſt ſcriba quidam Gn. Flauius,qui Cornicum oculos confixerit,* eò ſpectat,vt adinueniſſe Flauium rationem oſtendat, qua legum, ſacrorumq; interpretibus auctoritatem,& exiſtimationem imminueret, cùm eo præcipuè nomine colerentur à rudi populo,quòd faſti penè ſingulis diebus ab eis petendi eſſent,vt ex eius arcanis peritia,cognitioneq; creſcerent,ſuamq; illam ſcientiam magis ac magis populo venditarent. Is uerò cum ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuiſſet, ac publicaſſet,re iam diuulgata peruicit,ut in minori deinceps pretio ſacrorum interpretes haberentur,atque ita conſilia eorum de tuenda exiſtimatione prorſus euertit, Cornicumq; demum oculos confixit, fama per magnam ſibi inuidiam comparata. Sed de hoc prouerbio plura in ſequentibus. Id uerò ad mentis prauitatem attinet,quòd Propertius tangit,ubi cùm de lenæ cuiuſdam uafritie,& impoſturis multa enumeraſſet,tum ut rem omnem uno uerbo concludat,ita ait.

Poſſet & attentos aſtu cæcare maritos
Cornicum immeritas eruit vngue genas.

Id ſumptum eſt ab Ariopago, ubi puer quidam damnatus eſt, quòd Cornicum oculos ſtudioſiùs erueret, pernicioſiſſimæ mentis id ſignum eſſe iudices æſtimantes, quæ multis,ſi adoleuiſſet,malo futura eſſet. Hominem Horus in aſſiduo motu, mentiſq; agitatione uerſantē, ita, ut neque dum cibum capit, interquieſcat, per Cornicis pullos ſignificari tradit. At rectiùs per Cornicem,& duos illos pullos ſuos diximus. Hęc enim uolans uolantes item pullos aliquadiù paſcit. Nil uerò magis negotioſum hominem ſignat, quàm & rerum aliarum ſatagere, & nihilo ſerius interim aliquid corporis neceſſitati tribuere. Spei uerò in primis ſymbolum Cornicem gerere uoluerunt, eaque ſignificatione Deæ Spei imaginem ſupra dolium ſedentem finxêre,cauſam eſſe ſuſpicor,quòd Cornix cras ſemper ingeminat,uocem procraſtinantium, & futura ſemper deuorantium.

Vitæ ſpatij hieroglyphicum.
[b] *Lib. 5. de nat. rerum.*
Anni Aegyptiorum.
Elephantorum vitæ diuturnitas.
Nouenarius numerus.
Orat. pro L. Murena.
Inquieti hierogly.
Spei ſymbolum.

PROVERBIA.

CORNIX *candida* adagij loco dicitur de re rara admodum, ac uiſu inſolita. Cornices enim omnes atras natura fecit. Vtitur hoc lepidè [a] Petrarcha, ubi homini iactanti ſe uxorem duxiſſe nobilem, caſtam, manſuetam, humilem, obſequioſam, piam, candidam, Ratio reſpondet: Mirus auceps, Cornicem candidam reperiſti, uix eſt tamen, qui inueniſſe ſe fuſcã putet. Meminit item [b] Ariſtoph.

Α᾽λλ᾽ ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος.

Id eſt, *Sed quando habitabunt lupi, albæq; Cornices*
In eodem in medio Corinthi,& Sicyonis.

Prouerbij item uim habet illud [c] Heſiodi.

Cornix candida.
[a] *Dial. 65.*
[b] *In Auib.*
[c] *In operib.*

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν
Μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη, idest,
Neque si domum feceris, relinquas imperfectam.
Ne fortè insidens crocitet stridula Cornix.

Quem locum bifariam accipi posse Proclus interpres admonet. Quibusdam enim videtur admonere Poëta, vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum nõ habeat, quo frigoris molestiam depellat. hyemem enim Cornicis symbolo, videlicet auis hybernæ indicari. Alij verò ædificium semel institutum, non oportere putant imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis, & qui præterierint, obloquantur, carpantq; leuitatem tuam, qui quod cœperis, non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per Cornicem voluit indicare Poëta, nempè per auem garrulam, & obstreperam, vt hinc etiam prouerbium Græcis κρώζειν ductum sit, Latinis Cornicari. At ipsi Proclo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuiq; negotio, quòd semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omninò desideretur, & vbiq; ad perfectionem contendendum esse. Id quò longiùs vocabitur à simplici sermone, hoc venustiùs fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne studia litterarum deserat, sed laudabiliter incœptis summã imponat manũ, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit. *Cornicum oculos configere*, prouerbium nuperrimè in hieroglyphicis ex occasione partim à nobis expositum est, sed de quo non satis constat, vnde natum sit, an ex apologo quopiam, nunquid ex rei euentu, num ex metaphora. Videtur autem perinde valere, quasi dicas nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurari, effici vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest, ut Cornicũ uiuacitas & concordia huic adagio locum fecerit, vt is videatur Cornicum oculos velle configere, quisquis ea, quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac conscindere conetur. Nec admodũ absurdum est, si quis in hũc modum accipiat, ut dicatur oculos Cornicum configere, qui perspicacissimis oculatisq; visum adimat, offundatq; tenebras, aut qui rem ipsissimam acu, quod aiũt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solùm scopum, aut auem; verùm & ipsos oculos iaculo feriat. Nec admodum diuersè usurpauit [d] Macrobius, his uerbis: *Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vetti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quidquid pro vario cibo dici potest, velit comunicare nobiscũ, vt suis telis lingua violenta succũbat, & Græcus Græco eripiat hũc plausum, tanquam Cornix Cornici oculos effodiat.* *Cornix scorpium*, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui eos, unde tantundem mali uicissim accepturi sint, ut Cornix arrepto scorpio, ab eodem icta perijt, de qua re extat Epigramma Archiæ. Atque in rebus humanis frequenter vsu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit. Quemadmodum & apud Horatium: *Græcia capta ferum Victorem cepit.* Ita Cælius ex Suida & Hesychio, Cornix scorpium. *Parœmia*, inquit, *est in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu.* *Ad Coronidem vsque*, Prouerbiũ, quum rei finem significamus. A nauibus translatum putãt, quibus aliquid rostri speciẽ gerẽs addi solet. Corone Græcis uocatur, quicquid ueluti ornamẽti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersos Stoicos. Ab initio, & ingressu usque ad Coronidem. Ducta metaphora apparet à chori parodo, id est, ab ingressu in fabulis. Iucundius erit, quoties transfertur ad animum, ueluti si quis studiorum coronidem dicat; aut ut egregiè cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Effertur & hoc modo prouerbium *Coronida imponere*, significatq; ultimam rei admouere manum, nec affectum opus, sed prorsus perfectum, & completum esse. Siquidem coronis, præter ea, quæ dicta sunt, etiam notam eam significat, ut alibi ostensum est, quæ in fine libri ponebãt antiqui, unde & adagionis origo esse potest. Hinc illud est Plutarchi elegãtissimum in sermone, qui est. An seni administranda republica. *Qui verò*, inquit, *ciuilibus actionibus, & certaminibus innutritum non sinit ad facem, & Coronidem vitæ progredi, prorsum ingratus.* Posset & illud prouerbij loco usurpari non illepidi, quod Athenæus ex Machone recitat. *Sus Cornicem increpat.* Quod quò meliùs intelligatur, eius hic originem ex ipso Machone referre lubet.

Aliquando Calisto cognomine Sus
Probris ac iurgijs rixabatur
Cum sua matre, quam appellabant Cornicem:
Litem eam diremit Gnathæna, quæ interrogata
Quid nam illud esset dissidij, quid aliud dixit, quàm quod
Altera Cornix est, eam vero Sus increpat?

Salsè innuens Cornicem loquacem nempè garrulam & clamosam à Sue sordida & grunnitu molesta reprehendi, quod ridiculum sit, & indignum, ab eo quempiam uitij cuiuspiam insimulari, quo ipse omni scelerum genere sit inquinatissimus, & perditissimus.

Marginalia: Hyemis Symbolũ. — Cornicari. — Cornicum oculos configere. — Qui dicatur Cornicũ oculos configere. — [d] Lib. 7. Saturnal. — Cornix Scorpium. — Ad Coronidé vsq;. — Coronida imponere. — Sus Cornicem increpat.

EMBLEMATA.

EMBLEMA Alciati, quod inscribitur *IN SIMVLACHRVM SPEI.*

Quæ tibi adest volucris? Cornix fidissimus oscen,
Est bene cùm nequeat dicere, dixit erit.

Nimirum quia effert hanc vocem Cras, quæ spem in futurum differri significat. Aliud eiusdem sub titulo: PRVDENS MAGIS, QVAM LOQVAX.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis,
Inter aues sani Noctua consilij.
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est
Garrula quo Cornix cesserat antè loco.

Aliud: CONCORDIA inscriptum, vel CONCORDIAE SYMBOLVM:

Cornicum mira inter se concordia vitæ est,
Inq; vicem nunquam contaminata fides.
Hinc volucres hac sceptra gerunt, quòd scilicet omnes
Consensu populi stantq; caduntq; Duces:
Quem si de medio tollas, discordia præceps
Aduolat, & secum regia fata trahit.

APOLOGI.

Corui, & Cornicis apologus.

CORNIX, inquit Aesopus, Coruo inuidens, quòd is per auguria hominibus vaticinaretur, & ob id futura prædicere crederetur, conspicata viatores quosdam prætereuntes, in arborem volauit, stansq; valdè crocitauit. Illis verò ad vocem conuersis, & admirantibus, re cognita, quidam inquit: Abeamus heus vos, Cornix enim est, quę crocitauit, & augurium non habet. Fabula significat eodem modo, & homines cum præstantioribus certantes, præterquam quòd non ad æqua perueniunt, risum quoque alijs de se excitare. Videtur autem Aesopus præter aliorum plurium cùm Græcorum, tùm Latinorum sententiam augurij vim Cornici adimere, quòd his, quæ à nobis in capite de Augurio allata sunt, penitus auersatur. Verùm & huic difficultati duplici ratione satisfacimus, & primùm si antiquiores augures Cornicem oscinem cognouisse negemus, secus ac Latini, ac Romani fecerint. Nam quæ ex Hæsiodo, & Arato adferuntur, non ad auspicia, sed ad prognostica, & tempestatum præsagia, quæ quidem naturalia minimeq; superstitiosa esse constat; referenda sunt. Vnde conijcere licet à Romanis primũ auguribus oscinum auium numerum augentibus Cornicem additam, augurumq; alitum collegio inauguratam esse, ut quibus nullum superstitionis genus, quod excogitare vlla vnquam ratione potuerunt, omissum fuerit. Altera responsio è fabula petenda est, quæ Cornicem antè quidem auguria hominibus facientem, ob nimiam garrulitatem ab omni Mineruæ offensæ, & infensæ Deæ tutela abdicatam, augurandi simul dotem, aut saltem augurij fidem perdidisse, narrat. Quæ quidem huic apologo conformis est opinio, qui sic habet. Cornix Mineruæ sacrificans, canem inuitauit ad epulas, ille verò ad eam dixit, quid frustra sacrificia absumis. Dea enim adeò te odit, ut ex peculiaribus quoque tibi augurijs fidem sustulerit. Cui Cornix, ob id magis ei sacrificabo, vt reconcilietur mihi. Fabula significat plerosq; ob lucrum non vereri inimicos beneficijs prosequi. Columba in Columbario enutrita fęcunditate superbiebat. Cornix verò ea audita, ait. Sed heus tu, desine hac re gloriari, nam quò plures paris, eò plus mœroris accumulas. Fabula, vt ipse Aesopus exponit, significat, ex famulis quoque eos esse infelicissimos, qui in seruitute multos filios faciunt. Apologo autem origo est, ex Cornicis sterilitate, quam suo loco declarauimus. Est & alius, & quidem celebris de Cornicula, & alijs auibus apud Gabriam apologus, qui sic habet:

Cornici cur Aesopus augurii ademerit.

Cornix, & Canis.

Cornix, & Columba.

Alienis pennis induta
Gloriabatur Cornicula præstare auibus:
Primum donum Hirundo rapuit,
Post eam omnes, hinc nuda inuenta est.

Confictus est in eos, qui aliorum bonis sese venditant, eaque pro suis impudenter obtrudunt;

quod

quod ne faciamus sapienter monet Horatius eodem planè Cornicis exemplo:

Ne si fortè suas repetitum venerit olim
Rex auium plumas, moueat Cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus, &c.

Alius apologus est de Cornice cum Hirundine de pulchritudine contendente. Cui nempè pertinaciùs speciem suam laudanti, respondens Cornix dixit. Sed tua pulchritudo verno tempore floret, meum verò corpus etiam hyeme durat. Fabula significat durationem corporis, decore meliorem esse.

10

FABVLOSA.

CORONIS, alio nomine Arsinoe, Nympha fuit Phlegyæ, vel vt alij tradunt Leucippi filia; quę ex Apolline Aesculàpium peperit, eam Coruus sacra Apollini auis quum deprehendisset cum iuuene quodam Aemonio Elati filio, cui Ischydi nomen erat, rem habentem, negotium ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus eam maturo iam partu sagittis interemit, factiq; tandem pęnitẽs, quum illam ab inferis nequiret reuocare, dissecto vtero conceptum ex se infantem eduxit, eumq; Aesculapium appellauit, & Chironi Centauro educandum tradidit. Vnde Coronides Aesculapius à matre dicitur, cuius etiam Homerus meminit. Fabulam hanc ex Ouidio posuimus in Coruo, quare eò lectorem ablegamus. Aemelesagoras Atheniensis, referente [a] Antigono Liberali, qui Atticæ descriptionem condidit, negat ad arcem Atheniensium aduolare Cornicem; neque esse ait vllum, qui dicere posset, se id vidisse. Causam verò fabulosam refert. Mineruam Vulcano in matrimonio traditam, cùm eundem cum ipso intrasset lectum euanuisse, Vulcanum in terram concidisse, ac semen profudisse, terram deinde Erichtonium edidisse: huncq; à Minerua enutritum, in cistam inclusum, traditumq; Cecropis filiabus Aglauro, Pandroso, & Hersæ, ut asseruarent, mandatumq; ne cistam ante suum aduentum aperirent, ipsam ad Pellenem abijsse montis apportandi causa, quem propugnaculi loco, ante arcem collocaret, Interim Aglauron, & Pandroson cistam aperuisse, & conspexisse circa Erichtonium duos serpentes. Mineruæ montem ferenti, cui nunc Lycabettus nomen, obuiam factam Cornicem, & renuntiasse detectum esse Erichtonium. Deam hoc audito, mõtem eo loci, ubi nunc est situs, abiecisse, Cornici autem ob malum nuntium dixisse, nefas esse eam in arce intrare. Hanc fabulam [b] Ouidius quoque his uersibus expressit.

Coronidis fabula.

Æsculapi' Coronides dictus.

[a] *L. de cong. mir. nar.*

[b] *2. Metamorphos.*

20

30

Quid fuerim, quid simq, vide, meritumq, require,
Inuenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichtonium prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo tecta de vimine cista,
Virginibusq, tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, sua ne secreta viderent,
Abdita fronde leui densa speculatur ab vlmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atque Hersæ timidas vocat vna sorores
Aglauros, nodosq, manu diducit, & intus
Infantemq, vident, apporrectumq, Draconem,
Acta Deæ refero, pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Mineruæ
Et ponar post noctis auem, mea pœna volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.

40

50

DE CORNICE FRVGIVORA. CAP. III.

CORNICVM species descripturi Frugiuoram primùm in manus sumpsimus, quòd hæc Cornici ita propriè, & absolutè dictæ vndiquaque similis sit, pręterquam rostro: pręterea quia Cornicem uariam, vt & illam ueram antiquorum magnitudine superet.

Ordo.

SYNO-

SYNONIMA.

HANC Cornicis speciem Aristoteles Σπερμολόγον ab esu frugum, alij Σπερματολόγον appellârunt. Latini Græcam vocem vertentes, Cornicem frugiuoram, & Frugilegam dicunt, eò quòd præter aliarum morem frugum tantùm seminio victitet. Graniuoram vocat Longolius. Gallis Freux, detorto vt videtur Bellonio à Latina nomenclatura Frugilega, vocabulo. Quæ verò alia Gallica nomina adfert [a] Bellonius, minimè huic Frugilegæ competunt, sed Gracculo, quem perperam cum Frugilega confundit, vti pòst faciemus palàm. Ea sunt Graye, & Grolle, quas res ipsa à Latina voce (Gracculus) formatas loquitur, præsertim posteriorem. Nam Graye, quod etiam Cornici propriè dictæ commune vocamen est, Germanicæ potiùs appellationi, quæ est Craey videtur debere originem. Hanc auem Albertus quoq; cum Gracculo confundit, hunc in modum, sed sine authore scribens: *Cocix* (quæ vox duplicata litera c, Cuculum sonat) *Latinè appellatur auis, Cornice maior, rostro magno, & albo iuxta caput, vbi nares sunt, & à quibusdam Gracculus appellatur, Germanicè Touch*, pro qua voce Ornithologus Rouch rectè legit: sed facilè agnoscitur de Cornice hac illum loqui. Nam & hanc eodem Bellonio teste Gallicum vulgus Corneille, id est, Cornicem vocat, haud omnino, vt ipse opinatur, malè, generico nimirum nomine, cùm reuera sit ex Cornicum familia, cui voci vniuersali, qui (Sauluage id est, syluatica, aut syluestris potiùs) addunt, meliùs faciunt, & proprio additamento eam ab alijs distinguunt, quòd hæc in agris potissimùm degat, neque in vrbibus circa ædes, aut sterquilinia, cloacasque more Cornicum propriè dictarum versari conspiciatur. Apud Germanos Rouch nominatur, fortè, vt Ornithologus non ineptè coniectat, à rostri scabrioris asperitate, quod huic generi peculiare est. Omne autem scabrum Germani Rouch, vel rauch vocant. Belgæ paulò secus Een Roeck; Angli hisce acceptum ferentes Roock nomen ei indiderunt. Hollandis priuatim dicitur een Koorekraey, quasi Cornix frumentiuora: quoniam in eiusmodi agris degat plurimùm.

[a] Lib. 6. de Auib. c. 3. Bellonij error.

Alberti error.

Rouch.

GENVS. DIFFERENTIAE.

E CORNICVM indubiè genere est, sed hoc à vulgaribus differens, quòd maior sit, & rostrum non, vt illæ, vndiquaq; atrum, sed albicans obtinuerit, immundis, aut morticinis prorsus contra aliarum morem sibi temperet, frugibus potissimùm contenta: cæteroquin Cornicibus veris similis. Non esse verò Gracculum, vel ex eo manifestum est, quòd Gracculum [a] Aristoteles κολοιὸν vocat, hâc verò separatim Σπερμολόγον. Præterea Gracculus Cornice minor est: Frugilega uerò media inter Coruum, & Cornicem magnitudine. Gracculus totus niger est, Frugiuoræ uel rostrū saltem albescit. Vnde, vt cætera discrimina omittam, apertissimè hallucinatus Bellonius conuincitur, qui has aues easdem ratus non distinxerit, Frugilegam pro Gracculo pictam nobis obtrudens.

[a] Lib. 9. Histor. ca. 24. Spermologi, & Gracculi differentiæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

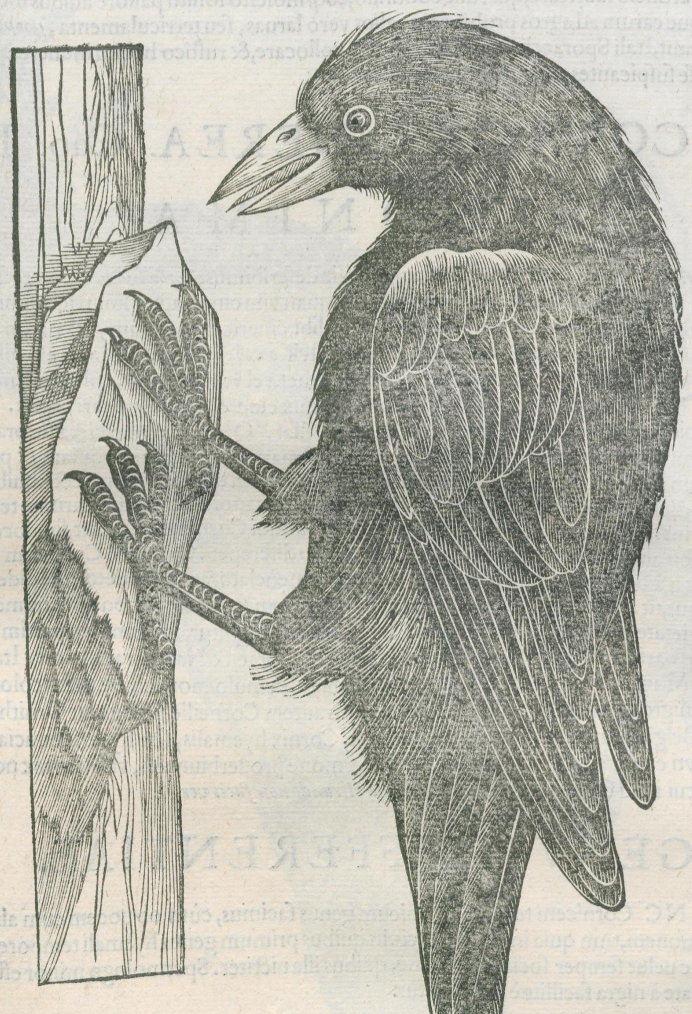
DE magnitudine iam dictum est. Color uerò totus excepto rostro, quod albicat, planè niger est, Icon ex Bellonio desumpta est. Nam eiusmodi Cornicem Italia, quod sciam non alit. Iconem habes in sequenti pagina.

VICTVS.

FRVGIBVS maximè inhiat, neque terræ interim lumbricos aspernatur. [a] Polydorus Virgilius hoc auium genus Angliæ maleficum esse tradit, & tamen eò conseruari, quoniam lumbricos, quibus terra illa, quò humidior est, eò magis abundat, deuoret: alioquin quòd ex altera parte multò plus noceat, non modo maturas fruges deuorans, sed cùm nascuntur, rostro semen euellens, sic ut agricolæ necesse habeant per idem tempus,

[a] Lib. 1. Histor. Angl.

CORNIX FRVGILEGA.

tempus, locare pueros per arua cum arcubus, quando voce non deterrentur, qui eas abigant. Et quia Ardea solet in earum nidis postea nidulari, itaque eiusmodi infelices aues circa villas nobilium, qui Ardearum aucupatu delectantur, in summis arboribus, quibus villæ ipsæ ventorum flatus vehementiores vitandi causa, circumseptæ sunt, impunè nidos faciunt: atque ita genus durat cum magno agricolarum damno. Quare memoria nostra in principum concilio sancitum est, vt eiusmodi Cornices modis omnibus funditus extinguerentur, constituto etiam pretio illis, qui eas necarent. Hæc scribenti Ioannes Cornelius VVteruuerus Batauus M. D. cuius opera in hac nostra Ornithologia plurimùm usus sum, Cornices hasce narrabat in sua Batauia maximũ similiter damnum agricolis inferre, adeo vt non minus, quàm Angli, summa diligentia, uoce nempe primùm, dein ærei uel ferrei ad hoc munus duntaxat concinnati crepitaculi molesto atque obstrepero sonitu, postremùm coniectis in illas lapidibus fugare eas cogantur.

Batavi quo modo Cornices abigant.

gantur. Plurimos etiam agricolas, quibus vel famuli, vel pueri deſint, alio aſtu ad pellendam eiuſmodi peſtem vti dicebat: quoſdam nempe alatas molas, quæ vento perpetuò circumagũtur, inſigni artificio fabricare, quarum continuo, eoq; moleſto ſonitu pauorẽ auibus incutiant, acceſſumque earum ad agros prohibeant: alios verò laruas, ſeu terriculamenta, μορμολυκεῖα, Græci uocant, Itali Sporacchios, per agros vbiq; collocare, & ruſtico habitu induere: quas illæ ruſticos eſſe ſuſpicantes, ab agris eorum abſtinent.

DE CORNICE CINEREA. Cap. IIII.

SYNONIMA.

QVAM pro tertia Cornicum ſpecie deſcribimus, Σποδοειδὴς κορώνη rectè à quibuſdam Germanis Grecè dicitur, quaſi viſu cinerea, vt Plinius loquitur, ſeu cineris ſpeciem gerens: quo ſenſu alibi cinericeam terram, vel rufam, id eſt, cinerei coloris appellat; & Ariſtoteli σποδοειδὲς χρῶμα color eſt uiſu cinereus, ſeu color cinereus, vt Plinius habet, vel vt alijs placet, color ex cinereo albicans. Eodem modo iſtæc auis Cornix cinerea Latinè uocari poteſt. Turnerus meo quidem iudicio parum rectè marinam appellat. Quamuis enim circa littora quandoque degat, non potuit tamen ex tam leui ratione marinam uocare; quoniam & primum genus eadem loca incolit, quã nemo tamen idcirco marinam dixerit: uerùm rectè quibuſdam hybernam dici addidit. Galli tamen indifferenter, ſed ſine ratione, & ulla authoritate teſte Bellonio, marinam Cornicem etiam nominant: cùm alioqui Cornix marina, ut ſuo loco, Deo dante, patebit aliquando, ab hac toto, quod aiunt, cęlo diſcrepet. Qui uerò Cornicem uariam nuncupant, ij à Belgis, quibus Bontekraey dicitur, nomenclaturam mihi detorſiſſe uidentur; ſi quidem bont, ut audio, Belgis uarium, & Craey Cornicem ſignificat: quod ſanè nomen aui à coloris uarietate, qua potiſſimùm ab alijs Cornicibus diſtinguitur, inditum eſt, partim uidelicet cinereæ, partim nigræ. In ſuperiori Germania Schiltkrae, & Nabelkrae dicitur; Italis Mulacchia, & Munacchia, ſed rectiùs fortè Monacchia ab æmulo monachicæ ueſtis colore, albo ſcilicet, & nigro: Gallis Corneſle Emantelee, non autem Corneille Sauage, ut Ornithologus exiſtimat. Belgis item een Vvinterkraey, hoc eſt, Cornix hyemalis, ſeu hyemis nuncia: vnde apud eos, vti etiam apud Vveſtphalos tritum ſermone prouerbium eſt, vna Cornix non facit hyemem: cui illud Græcorum reſpondet, *vna Hirundo non facit ver.*

An marina dicenda.

Bontecraey

Schiltkrae.

GENVS. DIFFERENTIAE.

HANC Cornicem tertium Cornicum genus facimus, cùm ob uocem cum alijs communem, tùm quia in eiſdem locis, in quibus primum genus hyemali tempore degat, ac uelut ſemper ſocia ſit, eiſdemq; quibus illa uictitet. Spermologo minor eſt, & coloris uarietate à nigra facillimè dignoſcitur.

FORMA.

MAGNITVDO huic Cornici cum nigra Cornice æqualis eſt. Caput, collum inferius, mentum, roſtrum, alæ, cauda, crura, admodum nigra, qui tamen color in mento, roſtro, atque illa parte, quæ ſupra ſtomachum eſt, tanquam ſetis quibuſdam tecta multò intenſior eſt. Dorſum totum, collum ſuperius, alarum latera, nates & totus ferè uenter cinerea, unde Emantelee Gallis teſte Bellonio, qui optimè eam deſcripſit, appellatur. Ornithologus totum collum, & alarum latera perperam nigra eſſe ſcripſit. Icon proximâ paginâ ſequitur.

Magnitudo.

Color.

LOCVS.

LOCVS.

ALTOS Montes tempore æſtiuo incolit, in quibus ſoboli qropagandæ incubere ex eo colligi poteſt, quòd nullibi in planis nidulari reperiatur. Numeratur verò inter migratorias volucres, quæ ſcilicet ſub autumni finem ad plana deſcendit, ibiq; totam poſt hyemem propè oppida, & pagos velut inter homines degit. Albertus in ſuperiori Germania meridiem verſus hanc Cornicem nullo anni tempore recedere teſtatur, & cauſam in puriorem aërem reijcit, & in altiora loca: verùm quamuis in Germania inferiori vtpotè apud Belgas loca aquis omnia ſcateant, quorum vaporibus per hyemem temperari eorum aërem (cuius cauſa ad eos aduolare credit) & in ſuperiori Germania aërem puriſſimum, locaq; peralta concedamus: ideone ibi perennent? Quin potiùs Italiæ locis, quæ ea Germaniæ parte multò altiora ſunt, aëreq; fruuntur longè temperatiori, atque puriori, degunt? Cùm itaque neque hîc reperiantur, aliam planè rationem aſſignare Albertus debebat. Quare doctiſſimi Bellonij opinio potior mihi, ac verior videtur, qui ad plana deſcendere eas aues voluit, quoniam ob intolerabilem frigoris ſæuitiam, quæ hyemali tempore haud dubiò in eiuſmodi locis viget, ea deſerere cogantur. Cui ſi placet, rupium aſperitates, & continuas ferè niues adde. Præterea in Heluetia nunquam, vt audio, nidulari, ſed aliò migrare conſpiciuntur.

Alberti error.

Cur ad plana deſcendant.

VICTVS.

CORNIX cinerea eadem qua Cornix nigra, victus ratione vtitur. Eſt enim etiam pamphaga. Quadrupedum, hominum infeliciter mortuorũ, & in crucem ſublatorum, denique & piſcium carnes affectat: neque à lacticinijs etiã abſtinet, quorum cauſa caſas agricolarum quandoq; inuadit. In fruges pariter, vermeſque, & omne inſectorum genus ſæuit. Ornithologus in diſſectæ auis ventre quaſdas quiſquilias, cortices granorum, ſubſtantiamq; quandam albam pinguem, ex eiſdem fortè granis concretam, & lapillos inuenit.

VSVS.

IN nido huiuſce Cornicis herbam, vel radicem inueniri tradunt, quæ geſtantem reddat inuiſibilem: ſed penes illos fides eſto; mihi id nũquàm perſuaſerint. Ornithologus auem hanc in inferiori Germania in cibum admitti ait, ſed id de plebecula ac ruſticis, vt ab ipſis Batauis habeo, intelligendum eſt. Bononiæ etiam in foro venditur. Quid verò de carne dicam, non habeo, niſi quòd tetrum odorem ſpiret.

DE CORNICE CAERVLEA. Cap. V.

HANC auem, cuius picturam hoc loco exhibemus, quoniam Cornix appelletur, Cornicibus, quamuis planè ignoremus, num ex harum genere ſit, adiunximus. Ornithologus, ex quo & deſcriptionem, & iconẽ mutuati ſumus, de hac aue in hæc verba ſcribit. Cornix cærulea, cuius iconem Io. Kentmannus, hiſtoriam verò Ge. Fabritius miſerunt è Miſnia, auis eſt planè ſylueſtris, & immanſueta, à Miſenis ein Vvilde Holzkrae, ab alijs Galgenregel, vel Halckregel appellatur. Trans Albim in ſaltu Luchouiano, & in ſyluis finitimis reperitur: verſatur in locis non frequentatatis. Nidum, vt Vpupa ex oleto conſtruit: & præter cætera à proiectis cadaueribus victitat. A calore quidam nominant ein Teutſchen Pappagey, id eſt, Pſittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione quàm coloris. Hæc G. Fabritius. Roſtrum, vt pictura oſtendit, nigrum eſt: crura fuſca, & pro portione corporis parua. Cæruleo colore paſſim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium, & tota parte ſupina: alibi ſynceriore, alibi admixto viridi. Dorſi, & colli proni color fuſcus eſt: maiores alarum pennæ nigræ. Quærendum ad hæc ſit Pica illa ſylueſtris, quam Eberus, & Peucerus Germanicè vocant Heidenelſter; Krigelſter. Hæc itaquè Ornithologus. Iconem ſubſequenti pagina habebis.

In Paralip.

Galgẽregel

Roſtrũ color.

CORNIX CERVLEA ORNITHOLOGI.

DE GRACCVLIS IN GENERE.

Cap. VI.

POST Cornices nobis ſeſe Gracculi offerunt, idque merito iure, cùm ſub Coruino genere eos Ariſtoteles enumeret. Vnde Creſcentienſis Coruum, & Gracculum eiuſdem generis eſſe dixit. Verùm cùm de voce (Gracculus) inter recẽtiores minimè conueniat, nunquid generalis, an potiùs particularis ſit, itaq; ante omnia eiuſmodi altercationem firmis, ac validis rationibus conciliandã, quantũ materia permittet, iudicamus.

Recentioribus antiqui dubiò procul errandi occasionē præbuerunt, quòd in describendis rebus passim obuijs negligētiores tempus perdere nollent. Sic Theophrastus, & Dioscor. in descriptione plantarū, quæ suo tēpore vulgares erant, breuiores quàm par erat, in causa fuerunt, quòd in multarū cognitionem deuenire nequeamus. Credebant enim antiqui satisfecisse sese posteritati, si singularia tātummodò quædam, ac peculiaria de eiusmodi rerum tritarū natura memoriæ consecrarent. Idē certè vsu venit in Gracculis, quos κολοιός. [a] Aristot. generali voce appellauit. Siquidē Theodorus Gaza vir alioquin doctiss. & illius interpres pro κολοιος Monedulā vertens, & Gracculum Monedulæ speciem primam faciens, insigniter lapsus est: Nàm contrà Monedulam Gracculi speciem, eamque secundam facere debebat, vt rectè meo iudicio Ornithologus, alijque viri eruditissimi [b] Plinium, vbi de Iynge loquitur, ex Aristotele Gracculos pro κολοιοις traducentem sequuti faciunt: Plinij autem verba sunt: *immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina Gracculorum, Monedularumq́, cui soli aui furacitas auri, argentiq; præcipuè mira est.* Quis obsecro non videat Plinium hîc Gracculos, & Monedulas specie distinguere? Genere verò quis dicat, cùm nominatis primùm vtrisq; simul, mox subiungat in singulari, *cui auium soli*, &c.? Examinauit quidem istæc verba doctissimus [c] Bellonius: sed quàm benè ex ijs Gracculum, & Monedulam planè diuersas aues esse concludat, ipse viderit. Etsi enim Plinius eas, vt dixi, specie primùm distinguat, non ergo Gracculum à Monedula diuersum facit, sed alias quoq; Gracculorum species in ea plaga dari dicere voluit. Quodsi itaque exactiùs, & ad trutinam ea examinasset Bellonius, non nobis Spermologum Cornicem pro Gracculo obtrusisset. Sed iam alias æquiuocationes prosequamur:

Pusillos homines κολοιοις dici cōsueuisse in Aristophane sese obseruasse Cælius tradit, illius hanc rationem assignās, quia auis hæc minutula sit, & pennis fermè tantummodò constet. Hesychius Spermologum κολοιώδες ζῶον interpretatur, quem fortè Bellonius sequutus fuerit; sed de hac re suprà. Rursus apud Tzetzen legimus, κολοιὸς ἐςὶ ἡ μικροτέρα κορώνης. Auienus Arati interpres κολοιοις Coruos alibi interpretatur, & apud Albertum legitur Coruus, vbi Aristoteles habet κόλοιος. Hesychins pro σκῶπες Gracculos interpretatur, vel genus saltationis: Sed Scops auis nocturna est ridicula ad imitationem nata, vt suo loco docuimus, & saltationem significat, Gracculum minimè, qui alioquin ludicra etiam auis est. Κολιὸς etiam apud Aristotelem auis est, pro qua κολεός, alibi κολεὸς habent eius exemplaria, Gaza, vt suo loco dicemus, perperam Galgulum vertit. Alibi apud Aristotelem κολεάς, & κολοιος legi pro eadem aue tradunt, verùm haud scio, quàm verè. Porrò [d] Iulius Scaliger Picum varium ridiculè Gracculū dici scribit. Κολοιὸς item Hesychio piscis est marinus, & Cælius Colias pisces Theodoro Monedulas dici ait. Hinc Bellonius Κολίας, inquit, piscis ab eiusdem nominis aue dictus est, quam Galli vocant vn Gay, quòd latera Coliæ auis multis coloribus variegata conspiciatur. Verùm bene perspicio Bellonium per Coliam auem genus illud Picæ intelligere, quòd nos Garrulū suo pòst loco appellabimus, cùm tamen, quod sciam, nulla auis Græcè κολιας dicatur, κολοιος verò Gracculus sit, Pica neutiquam. Vbicumq; autem, quod obiter dictum esto, Gracculum piscem Galeni interpretes verterunt, Coracinus dici, & intelligi debet, vt Bellonius etiam admonet. Habet deniq; Gracculus in artificialibus sua significata. Laërtius enim Gracculum enumerat inter Diogenis Cynici scripta: & Hesychius Colophonem Gracculum quandoq; dici author est, quoniam, vt arbitror, summis ædium fastigijs istæc auis imponi soleat, veluti admonens iuxta Hesiodum Cornicem, vt homines sibi nidos componant; neque enim semper æstatem fore.

[a] Li. 9. Hi. c. 24.
Gazæ error.
[b] Lib. 10. c. 29.
Bellonij error.
[c] L. 6. de Auib. c. 3.
Pusilli Gracculi dicti.
[d] Exer. 132
Gracculus scriptum Diog.

SYNONIMA.

HEBRAICAM vocem אנאפה anapha Gracculum nonnulli interpretātur. Orab omni Coruino generi competit. Κολοιὸς generatim Gracculum, vt diximus, significat: Apud Syluaticum Celes, aliàs Celtos, vt Ornithologus conijcit, id est, Strigulus auis. Gracculos vulgò Ciagulas dici Niphus Italus tradit; alioquin Tatula dicitur, seu Taccola, quod tamen postremum nomen Coraciæ peculiare est: quibusdam Cutta, & Pola, fortè à pullo, seu nigro colore, vt Ornithologus existimat: Hispanis Graio, vel Graia: Gallis Chucas, vel Choca, Chouette, & Gay, vt habet Bellonius, sed cùm latera huius auis multis coloribus variegata esse dicat, nomen id non Gracculis, sed Picæ Glandariæ conuenire potest: Sabaudis Chue, ni fallor, à voce: Germani Tul, Dole: Saxonibus Aelke, vel Kaeyke: Hollandis, & Zelandis, necnon & Frisijs à voce Ka, vel Kauu, vel Chau: circa Rostochium Vuachtel, quod nomen alij omnes Coturnici propriè tribuunt: quibusdam Tahe, Talche Dale, Dol: Flandris Gaey, & Hanneken: Illyrijs Kauuka, Turcis Tschauka; Polonis Zegzolka: Anglis à Caddo, à Chogh, à Ka.

Anapha. Orab.

Verùm annotandum est pleraq; istæc synonima secundæ Gracculorum speciei potissimùm conuenire, etsi tamen omnibus aliquo pacto communia dici possint, quoniam nempè à voce omnibus communi detorta sint. Cæterùm Gracculi primitiuum Gracchus est: & quanquàm multi per c simplex vtramq; vocem scribant, multi tamen ex eruditis c duplicant, quos sequi placuit, cùm quia ab hac aue Graccho cognomen factum cognoscerem, vt pòst dicetur, tum etiam, vt produci primam semper syllabam, ita certiùs sit, etsi tamen per simplex c etiam producatur, vt ex his Martialis versibus constat, modò impressoris non sit mendum: ait autem:

Quædam me cupit inuide Procille
Toto candidior puella Cycno,
Argento, niue, lilio, ligustro.
10 *Sed quandam volo nocte nigriorem,*
Formica, pice, Gracculo, cicada.

Festus Gracculos ab oris sono vocatos uoluit, cuius uerbis Grapaldus subscribens, primæ nominis syllabæ vocem correspondentem edere addidit. Alibi tamen idem Festus Gracculos à gerendo dici scripsit, quoniam iacta segetum semina plurimum gerant, uel quòd ex oliuetis cubitum sese recipientes binas baccas pedibus, ore uerò tertiam ferant.[a] Varro uerò dictos conijcit, quòd gregatim uolent; sed hæc etymologia[b] Quintiliano improbatur, cùm ait: *Cui non post Varronem sit venia qui Gracculos, quia gregatim volent, dictos Ciceroni persuadere voluit,* 20 *cum manifestum sit ex vocibus auium duci.* Alij deniq;, teste Perotto, etymum à corporis gracilitate, neque fortè absq; ratione deducunt, cùm tota ferè auis plumis constare tantummodò videatur.

[a] L. 4. de lingua lat.
[b] L. 1. instit. Orat.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

COMMVNIS Alberti, & Gazæ interpretatio uerborum Aristotelis de Gracculorum generibus, tria duntaxat constituit, duo nempè fissipeda, tertium palmipes: cùm tamen Aristoteles disertissimis uerbis quatuor genera reperiri scripserit, tria uidelicet, quibus pedes fissi sint, quartum palmipes. Verba eius, fidei conciliandę causa huc adijcimus. Κολοιῶν δὲ, inquit, ἔστιν εἴδη τρία· ἓν μὲν ὁ κορακίας, οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔτι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Hoc est, *Gracculorum sunt tria ge-* 30 *nera: vnum quod Coracias vocatur, magnitudine quanta Cornix, rostro punico: alterum lupus cognominatum: Est & paruum, scurra dictum. Est verò & aliud genus Gracculorum, Lydiæ, & Phrygiæ familiare, idq; palmipes.* Ibi enim Albertus, & Gaza hæc uerba ἔτι δὲ omiserunt: quæ si legamus, ut certè debemus, Gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος nempe, alius fuerit quàm λύκος, cum quo ab illis confunditur. Sed fortè ridiculus cuipiam uidear, cùm quatuor genera ego assignem, Aristoteles tria tantùm apertè esse dicat. Verùm huic responsum esto; Aristotelem quartum illud genus, quod pòst subiungit, palmipes nempè, ceu toto genere à tribus prioribus diuersissimum, inter ea neutiquam enumerasse, ideoq; traditis illis postmodũ subiunxisse, ne quis auem palmipedem eiusdem nominis cum ijs confunderet. Constabit igitur quatuor genera Gracculorum Aristoteli cognita fuisse, primùm, quod Coracias uocetur, alterum Lupus, tertium 40 Scurra, quartum Palmipes, Lydiæ, & Phrygiæ familiare. Quare dupliciter hallucinatus fuisse Gaza conuincitur, primùm, quòd uerba illa ἔτι δὲ præterierit, secundùm quia Monedulam genus faciat, & Gracculum primam eius speciem, ut suprà diximus, cùm contrà Monedulam speciem, eamq; secundam, eandem nempè cum Lupo facere debuerat, quam si κατ' ἐξοχὴν Gracculum uocare placet, non improbabo. Quæ enim de Gracculis in genere ab antiquis traduntur, huic potiùs, quàm Coraciæ, seu Gracculo Gazæ, & quàm Scurræ conueniunt: & Græci etiam κολοιὸν nonnunquam pro secunda specie priuatim ponunt, ut apud Constantinum Cæsarem in primis uidere est. Cæterùm in assignandis singularum specierum differentijs neglĩgentior Aristoteles, Coraciam Cornicis magnitudine esse, & rostro puniceo dixit, quòd rutilum, 50 & rotundum perperam Gaza trãstulit. Lupo peculiares notas nullas ascripsit, quòd fortè ideò fecerit, quoniam hæc species omnium notissima est, & ubiuis obuia. Omnes enim eruditiores uno ore Monedulam esse consentiunt. Tertium genus ab Lupo distinguit corporis breuitate, utpotè quòd Gracculorum omnium minimum sit: sed hocce genus conspicere mihi nec dum contigit: apud Ornithologũ tamen tria in Rhœtia Gracculorum genera agnosci lego, quorum nullum palmipes sit: unum nempè Tulla uoce apud Germanos omnibus Gracculis communi capite cæruleo; alterum Beena à Rhœtis Germanicè loquẽtibus dictum, hoc Monedulam esse; Tertium deniq; Germanicè Taha, Italico uerò sermone, quo Rhœti utuntur, Zorl pedibus, & rostris rutilis, in locis syluestribus: hoc Ornithologus cum eo, quòd in Baua-

Gazæ error.

Tria Gracculorũ genera in Rhœtia. Tulla. Beena. Taha. Zorl.

Steintahen. ria Steintahen uocatur, id est, Gracculus saxatilis, idem esse existimat; ici meo iudicio cũ Coracia Aristotelis idem fuerit, quæ altissimas pariter alpes in Italia, maximè Florentiam uersus incolit. Nec alia fortè auis Cornix Cornubiæ Anglorum ab ista fuerit. Quod si modò Rhœtorum Tulla Beenâ & Tahâ minor sit, quam notam tertio generi Aristoteles assignauit, tria ibi Gracculorum genera ab Aristotele recensita reperiri concludendum esset. Quartum genus, quòd Aristoteli anonimon est & palpimes, Turnerus & sequuti eum alij Phalacrocoracẽ Plinij esse suspicantur, sed meo iudicio plurimùm hallucinantur. Phalacrocorax enim Coruus est, & Gracculis multò maior: uerùm super hac re suo aliquando loco, Deo dante, disceptabimus. Cæterùm aliud quoddam Gracculorum genus à quatuor iam dictis generibus lõgè diuersum reperitur, cuius iconem pòst pro Monedula altera exhibebimus, torquatum nempe. Hoc fortè illud fuerit, quòd Ornithologus in quibusdam Heluetiæ locis dari refert, ac maximè circa Tugium, albo circulo ceù torque collum ambiente distinctum, cętera alijs simillimũ: sed se nihil de eo certi habere: An idem id etiam fuerit cum eo, quòd Hesychius, & Varinus γεφάνιων uocant? Ornithologus Caryocatacten, seu Nucifragam Gracculorum potiùs, quàm Merularum spetiem esse iudicat; mihi inter has numeranda rationibus suo loco adducendis innixo uidetur.

Cornix Cornubiæ.

Gracculus palmipes quis.

Turneri error.

10

VOX.

GRACCVLI suam etiam propriam vocem obtinent. [a] Pollux enim Cornices κρώζειν, Gracculos κολοιᾶν, & κλώζειν dixit: sed postremam hanc vocem alij Gallinaceo generi etiam tribuunt, cui tamen teste Plutarcho κλωσμὸς potiùs cõpetit. Κλώζειν verò Hesychio est τὸ ἐκβαλεῖν ἐκ τῶν θεάτρων, id est, explodere ex theatro, sono scilicet quodam, qui fit lingua ad palatum allisa. Varinus verò κλώζειν, sono aliquo illudere significare scribit, à Gracculorum scilicet voce. Itaque frigulare Gracculos à Philomelæ authore ineptè fortè scriptum fuerit. Κραγέται apud Pindarum Gracculorum epitheton est, & à voce eorum detortum creditur; verùm haud scio, quàm rectè. Optimè enim Cornicis uoci, quæ per onomathopœiam Belgis Craey dicitur, respondet. Nam Gracculi ab [b] Homero quoque dicuntur ἔλον κεκληγοντες.

[a] L.5.c.15.

20

[b] Iliad. P.

VICTVS. COITVS.

30

PRAETER segetes locustis etiam Gracculos vesci cùm ex [a] Plinio, tùm ex [b] Aeliano colligitur, qui à Lemni insulæ incolis has aues coli solitas tradunt, quoniam aduerso volatu occurrerent locustarum exitio. Albertus Gracculos à cadaueribus abstinere scribit. Hieronymus Tragus carnem, & glandes amare dixit: sed ego nihil tale vnquam intellexi.

Verno tempore ad coitum excitantur. Christophorus Encelius inter alias aues, quas ore coire, idque verno tempore nugatur, Gracculos etiam enumerat, sed hãc amen tiam aliàs refutauimus.

[a] Lib.10.c.29.
[b] Lib.3.de Ani.c.12.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

40

AELIANVS Gracculum cum Gauia amicitias exercere prodidit, & [a] Aristoteles Noctuam, & Cornicem inuicem pugnare: sed hîc indocti eius interpretes, & qui eos sequuti sunt, aliàs Noctuam, & Monedulam, aliàs Monedulam, & Bubonem, aliàs Nicedulam, vel Incendulam, & Bubonem dissidere scribentes, Gracculum, seu Monedulam cum Cornice confundunt è Græco, vel Arabico transferẽtes, vt cum Noctua Bubonem. Librarij etiam Monedulam in Nicedulam peruertere facilè potuerunt. *Pugnant* etiam teste eodem Aristotele *cum Aquila Monedula, Pica, Cornix, & eiusmodi Aues aliæ. Aquila enim deuorat eas.* Homerus sub Hectoris, & Aeneæ fortissimorũ Heroum, & Græcos naturali odio prosequentium exemplo Accipitres Gracculis infensissimos hostes esse innuit; cùm canit:

[a] L.9.Hist.c.1.

50

Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, id est,

Horum autem sicut Sturnorum, aut Gracculorum agmen venit,
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Circum (Accipitrem) qui paruis cædem adfert auibus.

MORES

MORES. INGENIVM.

GRACCVLOS minimè ſolitarias, ſed gregales aues eſſe ex vulgari hacce paræmia manifeſtum eſt, *ſemper Gracculus aſſidet Gracculo*: Quam ſocietatem in ſingularem quendam inter ſe amorem authores reijciunt, quem magnum adeò eſſe volunt, vt in vitæ diſcrimen, vt pòſt dicetur, eos quandoq; deducat. *Non ſunt*, inquit [a] Varro, *ſolitaria natura, vt Aquilæ, ſed vt homines & apes: at non idem faciunt Gracculi, & Apes, quod hî: ſocietas operis, & ædificiorum, quod illic non eſt*: quaſi diceret Gracculos eſſe ἀγελαίους, non autem πολιτικούς, ut ſunt apes. Α῎γελαια verò animalia [b] Cicero congregata, & congregabilia appellat: Gaza gregatilia, & gregalia interpretatur, & D. [c] Auguſtinus Gracculos aues congreges nominat: Ad hunc ſenſum à [d] Plutarcho ἡ φιλία dicitur συννομον ζῶον eſſe οὐκ ἀ῎γελαῖον, οὐδὲ κολοιώδες. Varronis locum alibi etiam [e] Cicero periphraſticè exponere videtur, cùm ait: *quod ſi etiam beſtiæ multa faciunt duce ſua quæq; natura, partim indulgenter, vel cum labore, vt in gignendo, vel educando: vt perfacilè appareat, illud quiddam ijs propoſitum, non voluptatem? partim curſu, & peragratione lætantur? congregatione aliæ cœtum quodammodo ciuitatis imitantur*. Verùm gregalia animalia non tantùm Gracculi ſuut, ſed moribus placidis etiam, vt vel ex ſolo corporis colore doctiſſimus quidam noſtri æui poëta colligit, inquiens:

Dignoſcitur de tergoris coloribus,
Quodcumq; viuit mite, ſeu ferum pecus,
Candore Cygnus, atritate Gracculus
Leo fluentem barbarus criſpat iubam.

De maribus Gracculis tradit ex Ariſtotele [f] Athenæus, mortis potiùs ſubire diſcrimina, quàm coniuges ſuas derelinquant: quinimò coniugum altero mortuo, alterum, dolorem mortis perpetua viduitate teſtari: ſed nos in ijs, quæ extant, Ariſtotelis nihil tale licet diù quæſitũ reperimus. Contrà Gracculorũ nimia loquacitas, ob quam paſſim apud quoslibet ſcriptores peſſimè audiunt, hanc laudẽ turpiter contaminat: *Loquaciſſimum enim genus eſt, & vocibus importunum*, inquit [g] Iſidorus, quorũ vox videlicet nihil habeat oblectationis, ſed veluti Cuculi perpetuò eadem repetita audientium aures planè offendat, & nauſeã moueat. Sunt verò ita maximè obſtreperi coitus tempore, & dum pullos enutriunt, necnon etiam à vini potu, teſte Plinio, in quo ipſis mira laſciuia eſt. Verùm nunquid quòd iam dicturus ſum, Gracculis vitio, an potiùs laudi vertendum ſit, alij iudicent, mihi id dixiſſe tantùm ſufficiet. Eſt autem illud, quod cùm auiũ genus omne manu retentum oculos petere ſoleat, gregatilibus maximè, ac inter illas Gracculis id peculiare ſit, cuius cauſam inquirens Nicolaus Leonicus ita ſcribit. *Cur pleraq; alitum è manibus hominum oculos potiſſimium appetere ſolent? An quòd clari perfulgentesq; exiſtunt oculi, & benè mobiles; huiuſmodi autem aues res ad ſe trahere, & allicere natæ ſunt. Nam & commotum etiam circà roſtra frequenter digitum appetere, & ſcalpere ſolent volucres? An magis, quia oculis abſoluta adeſt ſpeculorum vis, adeò vt tam parua pupilla totam ex aduerſo ſtantis reddat imaginem? Alites igitur, quia effigiem in ijs cernunt ſuam, velut ad cognita deſideria tendere cupientes illos appetere veriſimile eſt*. Quod verò ad ingenium Gracculorum attinet, nõ videntur planè diſciplinæ expertes, quinimò, præterquàm quod facilè domantur, & cicurantur, adeò vt è caueis emiſſi ſponte ſua eas repetãt, ſermonem humanum, ſi pulli adhuc doceantur, imitari referunt. Cuius rei [h] Ioan. Bruyerus Campegius Gallus teſtis eſt, qui in Gallia à tonſtrinis Gracculos in caueis educari, & humanas voces reddere edoceri tradit. Tempus verò, quò non Gracculi tantùm, ſed reliquæ aues omnes, eiuſmodi diſciplinæ aptæ, edoceri debeant, Albertus, & author, quiſquis ille ſit, de natura rerum matutinum, ſuboriente ſcilicet Sole commendant, quòd tunc citius verba capiant, & tenaciùs memoriæ mandent. Dicuntur præterea quibuſdam Gracculi aues vafræ, & callidæ: vnde fortè non ita mirum videri debeat, quòd ſermoni humano aſſueſcant, maximè verò cùm linguam habeant latiuſculam. Sed fortè eiuſmodi Gracculorum inſtitutio veteribus etiam ex vſu fuerit. Cur enim paxillos ipſis in parietibus domi ſuæ faciebant, quibus inſiſterent? quod [i] Ariſtophanes etiam meminit, cùm ait; ὁ δ' ὥσπερ κολοιὸς αὐτῷ παττάλους ἐνέκρουεν εἰς τὸν τοῖχον εἶτ' ἐξήλλετο.

Garrulitas.

Ingenium.

[a] L. 3. de re ruſt.
[b] L. 5. queſt. Tuſcul. & 2. Offic.
[c] Lib. 2. de Ciuit. Dei.
[d] Lib. περὶ πολυφ.
[e] Lib. 2. de Finib.
[f] Lib. 9.
[g] Lib. 12. Orig. c. 7.
[h] Lib. 15. c. 78. de re cibar.
[i] In Veſpis.

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

Aſtus.

GRACCVLI cùm aues ſint peraſtutæ, difficulter admodum capiuntur. Hinc Clearchus apud Athenæum non ſimpliciter aſtutos, ſed Coturnicibus etiam aſtutiores dixit. Capiuntur tamen, atque uarijs modis. Oppianus talem aduerſus eos venationem inſtitui tradit. *Virga oblonga,* inquit, *terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu ſuo vimina vtrimq; ſita coëat. In ſumma virga bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet, quem vbi cõtigêre Gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur, vt auium ceruices inhæreant.* Eodem modo Picas capere poſſimus. Idem Oppianus alium dolum, quì Gracculos capias, docuit, qui talis eſt; Vas (ἄγγος, κρατηρ habet Athenæus) *oleo plenum eo in loco exponitur, vbi cõſpiciatur à Gracculis. Illi enim ſuas imagines in vaſe intuiti, aliosq; Gracculos eſſe rati in oleum deuolant, & licet ſtatim etiam reſiliant, madidi tamen oleo ita pennis, & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq; ſtatim in loco comprehenduntur.* Penè eadem legere eſt apud [a] Athenæum, & [b] Aelianum, quorum uerba breuitatis cauſa ſponte prætereo, & lectorem ad ea remitto, hoc tantùmmodò obiter admonens Gracculos tàm perditè ſeſe mutuò amare, vt amor eos ita capiendos præbeat, vt Ioãnes Tzetzes hiſce verſibus etiam innuit, inquiens.

[a] L.9.Deip. [b] L.4.de Anim. c.30.

> Οἱ κολοιοὶ φιλάλληλοι, καὶ τῶν ψαρῶν τό γένος,
> Ὥς ἅπερ εχέεις ἔλαιον ἔν τινι λεκανισκη,
> Πρὸς τὴν σκιαν τὴν ἑαυτῶν τὲς κολοιὲς κρατησης
> Ναρκίοσες λακωνας ὄντας, των φιλοσκίων. id eſt.
> *Gracculi ſe mutuò amant, atque Pſarorum genus,*
> *Vt ſiquidem fundas oleum in aliqua ollula,*
> *Ad vmbram ſuam Gracculos detinebis,*
> *Seu narciſſos alios Laconas exiſtentes, quòd ament vmbras.*

Alij verò ad decipiendos Gracculos longè alio aſtu vtuntur. Quoſdam enim eorum pelle exuunt, pelles verò ſtramine implent, & ita concinnant, vt viui Gracculi appareant. His alios alliciunt, qui cùm ſuum genus ardentiùs æquo ament, ad mortuos illos ſtudioſè accurrentes, in manus aucupum incidunt. Qui verò fugare Gracculos ex agris duntaxat cupiunt, ne ſegetes eorum populentur, vnum ſuſpendant. Illum enim ſuſpenſum cæteri conſpicientes aufugient, illic nimirum paratas retium inſidias ſuſpicaturi. Gracculos demum, ac præterea volucria omnia fugabis, ſi veratrum nigrum in vino maceratum ſimul cum hordeo, diſſeminaueris: ſed commodiùs fortè perterrefacies, ſi priuſquam in arua deſcendant, ſtrepitum, atque fragorem aliquem obſtreperum edideris, qualem in Spermologo diximus.

MORBVS.

BRodæus, vt annotat [a] Iacobus Dalechampius, Gracculos & Accipitres morbo epileptico infeſtari author eſt, idque vulgò paſſim ex eo creditur, quoniam velut extincti ex arborum tectorumuè culminibus in terram decidant. Idem de Picis quoque perhibetur. Plinius etiam, *Gracculos, & Merulas annuum faſtidium lauri folio purgare* prodidit.

[a] In comm. in Plin. Lib. 3.c.22.

DENOMINATA.

KOλῶον & κολώϊον ſiue κολωὸς dicitur teſte Heſychio θόρυβος ἤ ταραχὴ, id eſt, tumultus, metaphoricè ἀπο τῶν κολοιῶν, qui nempè ὄρνεα ſunt θορυβώδη καὶ κραυγαςικα, id eſt, aues tumultuoſæ, & clamoſæ, vt Scholiaſtes ait, ò breui ſcilicet in longum conuerſo, & i ſubſcripto, vel adſcripto. Gregatim enim, & maximo cum garritu, ſtrepituq; volant, vt antè dictum eſt. Philoxenas verò deriuat à κλω, quòd eſt κλαζω per paragogen, neque adſcribit iota. Vtitur hoc nomine [a] Homerus, vbi à Vulcano Iunonem, & Iouem reprehendi ait, quòd ἕνεκα τνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε, ἐν δὲ θεοῖσι κολωὸν ἐλαυνετον, tumultum & ſtrepitum inter Deos cient. Vtitur [b] idem uerbo κολωᾷν, quod tumultuari, turbas dare, uel etiam uociferando perſtrepere & garrire Gracculorum more ſignificat:

[a] Iliad. A. [b] Iliad. B.

> Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολώα,
> Ὅς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμα τε πολλά τε ᾔδη, id eſt,
> *Therſites autem adhuc ſolus immoderatè verboſus crocitabat,*
> *Qui verba mentibus ſuis, inornataq;, multaq; ciebat.*

Ita ſanè de futilibus [c] Gellius & importunis loquutoribus, ſeu de morbo loquendi & ſtulta loquacitate uerba illa Homeri accipit. Neque immeritò hic unum ex omnibus Therſitem ἀμετροεπῆ & ἀκριτόμυθον appellabat, & uerba illius multa & inornata, ſtrepentium ſiue Gracculorum inſtar eſſe dicit. Tales etiam fortè [d] Ariſtophanes κολοιοὺς ἄρχας, id eſt, Gracculos Principes nominat.

[c] L.1.Noct. Att.c.15.

[d] In Auib.

COGNOMINATA.

TIMAEVS hiſtoriarum conditor, referente [a] Cælio, Agathoclem Siciliæ tyrannum κολοιὸν nuncupat, & τριόρχην, id eſt, Gracculum & Buteonem: & Gracculum quidem fortaſſis ob latrocinia, & furacem naturam. Nam latrocinijs eum incubuiſſe ante tyrannidem hiſtoria teſtis eſt: ſed in cōcionibus etiā perquàm facundus eſt creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis Gracculus uideri poteſt appellatus, uelut loquax magis eſſet, quàm eloquens; vti de Atilio Palicano pronunciatum nouimus: nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obſeruatum ſit, Gracchum ideo nuncupatū, quòd eum mater menſibus duodecim in vtero geſtaſſet, quia legitimum pariendi tempus eſſet ſupergreſſa. Proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus ſine flatili ſcribendum eſſe cenſet: quum Quintilianus olim quidem veteres aſpiratione parciſſimè vſos ſcribat, diuq; obſeruatum, ne conſonantibus aſpiraretur, vt in Graccis & triumphis. Sed hoc non perpetuū fuit, & priſcis ſolis vſitatum. Hactenus Cælius. Perottus etiam Gracchi cognomen à Gracco aue principio ortum ſcribit à facundia, ſed æmulos eam vocaſſe loquacitatem. Gracculus item nominatus fuit, quem imperante Antonio Caracalla obeliſco ferunt inſediſſe vociferabundum, mirum dictu, ſucclamatum ab omnibus ceu ex compoſito: *Martiali ſalue, Martiali ab tempore multo te vidimus*. Non enim auis, ſed eius erat nomen, à quo mox Antonius interemptus eſt.

[a] L.24. Lec. ant.c.4.

Agathocles Gracculus dict⁹

Gracchus vnde dict⁹

Occiſor Caracallæ Gracculus dictus.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INTER inauſpicatas oſcines Gracculus enumeratur. [a] Ariſtophanes in primis ſiniſtri quippiam ab eo interpretatur, cùm ait: χ' ὡ κολοιὸς οὑτοτι ἀνωχέχηκεν ὥσπερ ἐδεικνύς τί μοι, id eſt, *& Gracculus hic ſuperius oſcitat, tanquam oſtendens aliquid mihi*: & rurſus: Οἴ μοι κακοδαίμων, κ' ὡ κολοιὸς μ' οἴχεται ὑπο τοῦ δέους, id eſt: *hei mihi infelix & Gracculus mihi it præ timore*. Reſpondet alius:

ὦ δειλοτατον σὺ θηριον δείσας ἀφηκας τον κολοιὸν?

O timidiſſima tu fera timens dimiſiſti Gracculum?

[a] In Auib.

Niphus Coruorum & aliarum auiū, quę cadaueribus veſcuntur, vt Vulturū, Gracculorum, &c. agmen augures in futurum excidium retuliſſe ſcribit: ſed ipſe Gracculos inter ſimiles aues perperam enumerat: qui à cadauerum eſu, ſi quæ vlla alia auis, egregiè ſibi temperant. [b] Cornelius Gemma ex Frytſchio narrat Gracculos & Picas anno 1484. ad aliquot hinc inde miliarium ſpatia confligentes, belli oſtentum præbuiſſe.

Niphi error.

[b] Lib.1.Coſmocrit. c. 8.

Belli futuri ſignum.

Habent item Gracculi ſua præſagia. Nam ſi ab Auſtro gregatim volitent; ſi ſub veſperam perturbatè clamitent; ſi ſub tecta ſeſe recipiant; ſi alas præter ſolitum concutiant, pluuiæ uel tempeſtatis imminentis ueſtigia iam in aére impreſſa eſſe demonſtrant: ſi uerò modò ſublimem, modò humilem uolatum exerceant, pluuiam & frigus: & [c] Plinius hyemem præſagire teſtatur, ſi ſerò à pabulis recedant, quod ab Arato mutuauit, qui ſic habet:

——Καὶ φῦλα κολοιῶν

Ἐκ νομοῦ ἐρχόμενα τραφεροῦ ἐπι ὄψιον αὐχιν. Et rurſus:

——καὶ ὀψὲ βοῶντε κολοιοι. priori loco [d] Vergilius pro κολοιῶν, quod eſt, Gracculorum, metri cauſa Coruorum tranſtulit, ubi ait:

Coruorum increpuit denſis exercitus alis.

Pluuiæ ſigna.

[c] L.18.c.35

[d] L.1. Georg.

Præterea pluuiam denotant, cùm, ut Aratus inquit, gregatim apparēt, uti etiam Corui, & cùm ſimilem Accipitribus uocem edunt, quæ Scholiaſte teſte acuta eſt: quod Auienus ſic trāſtulit:

Agmine cùm clauſo circumuolitare videtur,

Gracculus, & tenui cùm ſtrident gutture Corui.

Denique ſi turmatim ſyluis ualedicere conſpiciantur, tum neſcio quid triſte, & ſterilitatem ueteribus ſemper indicârunt.

Accipitris vox.

MYSTI.

MYSTICA.

Gentilium idololatria.

QVAM turpibus sæpè idololatriæ erroribus, Dæmonum præstigijs falsa sese immerserit stolida gentilitas, si ex vlla alia re, ex hoc saltem in primis cõstabit. Eò enim dementiæ deuenit, vt cum auibus, vt existimabat, (erant verò absque dubio Dæmones in Gracculos transformati.) fœdus sancirent ne agros suos depopularentur, hoc est, ne sementes refoderent, & grana sparsa legerẽt. Hoc enim de Venetis [a] Aelianus narrat Adriam accolentibus, quod scilicet semen tes facturi, farinas oleo temperatas muneri Gracculis idcirco mittere, & permulcere studerẽt. Lycus cùm hæc apud eundem vera esse fatetur, maiorem adhuc Dæmonum imposturam, & illusionem manifestat, dum loris rubris propositis Gracculorum greges extra fines manere dicit, ac duos, aut tres ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti solere exploraturos hospitum multitudinem, eamq; vt perspexêre, inuitare & reuerti, ac ita inuitatos gregatim proficisci, & si offas obiectas comederint, Venetos pacem sese, & fœdus habituros intelligere: sin aspernentur, & tanquam vilia non dignarẽtur degustare, sibi persuadere, ex contemptu illo famem portendi, quoniam aues tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiam comedentes, in arationes inuolent, & cũ maxima animi acerbitate inuestigantes sementina deprædentur. Hæc ferè ille, quæ ex [b] Aristotele, modo ille liber vulgò illi ascriptus de mirabilibus nempe illius sit: vbi tamen non offis, sed omni frugum genere proposito Gracculos inuitari à Venetis, scribitur, multasq; sæpe eorum myriades in eorum regionem inuolare. Cæterùm sicuti istæc Dæmonum impostura astuque, vt diximus facta sunt; ita sanè quod iam dicturus sum, stoliditatem quidem etiam, ac idololatriam Ethnicorum demonstrat, sed absque dæmonum præsentia fieri meo iudicio potuit: Id autem tale est. *In Lemmo insula Gracculi coluntur, quòd aduerso volatu* [c] (Plinij verba sunt) *occurrant locustarum exitio.* [d] Aelianus verò id non tantùm de insulæ eiusdem incolis tradit, sed de Thessalis etiam, ac Illyrijs, cùm ait: *Gracculorum beneficiarios se existimant Thessali, Illyrij, & Lemni, ob eamq; rem his victum vrbes publicè præbendum esse decretum fecerunt; vnde magna ex parte locustarum multitudo, veluti in nubem coacta minuebatur, frugesq; incolumes ad tempestiuitatem deueniebant.*

[a] *Lib. 17. de Ani. c. 16.*

Veneti cũ dæmone in Gracculos mutato fœdera sanciunt.

[b] *In Mirabilibus.*

Gracculi cur in Lẽno colãtur.

[c] *L. 11. c. 29*

[d] *Lib. 3. de Anim. c. 12*

Gracculi à Thessalis culti, & cur

VSVS IN CIBO.

ALBERTVS Gracculos in cibum cedere, sed excoriatos tantùm; Ornithologus verò apud Germanos esse tradit, qui fune à fenestris altarum turrium dimittantur, vt pullos Gracculorum è cauis exemptos in saccum, quem annexum habent, cibi causa recondant. Rustici item in Gallia [a] Ioanne Bruyero Gallo teste Gracculos comedunt, Bononiæ etiam in foro venduntur. Verũ quid de carnis sapore dicam, non habeo.

[a] *Lib. 15. de re cib. c. 78.*

PROVERBIA.

Gracculus ad fides.

VETVS adagium est, *nihil cum fidibus Gracculo, nihil cum amaracino sui.* Alij id tribus duntaxat verbis scribunt, hoc modo, *Gracculus ad fides:* quale est illud, *Sus Mineruam*, vel quod dici solet, *Asinus ad Lyram*, in eos, qui de rebus suis nimium sibi præsumunt, aut se ijs; quas ignorant, petulantiùs audent immiscere. Aldus Manutius, qui adagium ita exponit, vt nihil sit stolidis, & imperitis cum bonis literis, à Gracculorum natura detortum id esse asserit, ineptorum scilicet, & molestæ, atque obstreperæ garrulitatis, eoque maximè, quia sui generis conuentus ament, vt mutuo garritu strepitus odiosior fiat: cùm alioqui fides, cithara, atque id genus instrumenta musica silentium expostulent, & aures attentas. [a] Aulus Gellius etiam perquàm eleganter sanè prouerbium torquet in quosdam pinguiore ingenio homines, stolidaq; loquacitate præditos, profanos, ἀμούσους, id est, à musarum sacris alienos. [b] Polydorus Vergilius eiusdẽ adagij meminit, & in eos vsurpari ait, qui illaudati sese cum viris illustribus conferre, & amplissimos honores affectare non verentur.

[a] *Lib. 20. Noct. attic. cap. vlt.*

[b] *In adagijs.*

Gracculus ĩter musas.

Consimile ferè est, Κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, *Gracculus inter Musas*, quasi indoctus interdoctissimos, infantissimus inter eloquẽtissimos. Rectè id adagium etiam dicetur in homines falsæ doctrinæ

doctrinæ ostentatione sese iactantes, & viris eruditis impudenter obstrepentes. Confine huic videtur illud Virgilij.

Argutos inter strepit Anser Olores.

Author Chiliadum hancquoq; simili ferè modo paræmiam *Gracculo magis obstreperus* prouerbialiter dici posse ait in hominem importunæ loquacitatis. Item illud, quod Plutarchus habet, ἀπιθανώτερος κολοιοῦ, *ineptior ad persuadendum*, vel, vt author ille traducit, *homo cui minus fidei habeatur, quàm Gracculo.*

Gracculo magis obstreperus.

Theophilacti prouerbium de Gracculo, & Coruo, quod nempe *absente Gracculo Coruus sit pulcher*, in Corui historia exposuimus, ad quam lectorem nunc remittimus.

Refertur, & hic prouerbialis senarius à Diogeniano:

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζανει, id est:

Semper Gracculus assidet Gracculo.

Notatur etiam ab [c] Aristotele, vbi inter complura alia huius sententiæ prouerbia hoc quoque commemorat: item [d] alibi ita habet: καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, *& Gracculus ad Gracculum*. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium, quin ex poëta quopiam discerptus. D. [e] Gregorius admodum eleganter hocce adagium vsurpauit, vbi (si bene memini) Eudoxium hortatur, vt cum viris doctis, & probis conuersetur, indoctos contrà & improbos auersetur; inquit autem κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἵζανειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est; *Gracculum autem assidere Gracculo, audis & à prouerbio.*

[c] *In Rhetoricis.*
[d] *Li. 8. Moral.*
Gracculus ad Gracculum.
[e] *In Epist. ad Eudox.*

Illud insuper [f] Plutarchi, cuius antè etiam mentio facta est, οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν, οὐδὲ κολοιώδες, idest, *non armentarium* (gregarium potiùs) *neque Gracculeum*, prouerbij loco in vsum cessit de ijs, qui cum sui similibus conuersantur. Gracculi enim gregatim degunt, & mirum quàm se inuicem ament. Eustathius in amicitiam vilium hominum quadrare dixit, vt D. [g] Basilius etiam, cùm ait: *Quibus potissimùm delectantur equi? manifestum quod equis delectentur. Aquilæ quibus? non alijs, quàm Aquilis. Gracculum assidere Gracculo, vel ex prouerbio audis. Ita sanè, & Atticum Attico, & probitatis studiosum eo, qui probitatem adamat, ac tuetur, delectari puta.* Item aliàs: *Si primas*, inquit, *tibi quoque in terrenis dederimus, ne sustineas inter Gracculos primas habere, cùm Aquila esse possis.*

[f] *Lib. de Polyph.*
Gracculeũ.
[g] *Epist. 125. ad African.*

Haud dissimilis intentionis prouerbium est, *Tunc canunt Cycni, quando tacuerint Gracculi.* Vtitur hoc idem D. [h] Basilius: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus est, tum doctis opportunum esse, vt de bonis rebus, quàm possint eruditissimè disserant, quando imperitis prius tanquam aqua, & igni interdictum sit, ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinum plures prouerbiales formulas [i] Ausonius eleganter ita expressit:

Si Vitulum Tauro, vel Equum committis Onagro,
Si confers Fulicas Cycnis, & Aedona Parræ,
Castaneæ corulos æques, Viburna cupressis.

Cycni canunt tacentibus Gracculis.
[h] *In Epist. ad Celcus.*
[i] *Ad Paulinum.*

Deniq; hæc Tzetzæ paræmia ποῦ γὰρ ἐστι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας, id est, *quid enim Gracculi de regno curant?* locum habebit de ijs, qui circa rem aliquam nihil planè operæ, aut curæ ponunt. In Lemmate sic legitur, ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις; hoc est, *quantum Gracculi regna curant.*

Gracculi quid de regno curãt.

EMBLEMATA.

EMBLEMA apud Alciatum inscriptum IMPARILITAS, ex [a] Pindaro desumptum est, qui sic habet:

Ἔστι δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς.
Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσίν.
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, id est:

Est autem Aquila velox inter volucres
Quæ citò venatur, procul inuestigans
Cruentam prædam pedibus suis,
Loquaces autem Gracculi humilia pascuntur.

[a] *Ode. 3. Nemeor. in fine*

Sed Alciatus pro Aquila Falconem posuit, & cum Gracculo Anserem, atque Anatem humilia pascere facit. Pindarum verò hîc per Aquilam seipsum intelligere commentatores volunt, quod etiam ipsemet alibi, sed obscurè admodum dixit, per Gracculos Bacchilidem Lyricum Poëtam. Sicuti quoque Alciatus indicat.

Embl. 139.
Pindarus sese Aquilã, Bacchilidẽ gracculum vocat.

Vt sublime

Vt ſublime volans tenuem ſecat aëra Falco,
Vt paſcuntur humi Gracculus, Anſer, Anas.
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens,
Sic ſcit humi tantum ſerpere Bacchilides.

APOLOGI.

IVPPITER regem auium creaturus diem fingitur præſcripſiſſe, quo omnes apparerent: cùmq; aliæ aquis ſe abluerent, vt pulchriores viderentur, Gracculus omnium deformoſiſſimus defluentibus diuerſarum auium pennis ſeſe exornauit, vnde pulcherrimus omnium viſus eſt, & regiam quoque dignitatem adeptus fuiſſet, niſi Noctua primùm pennam vnam de ſuis agnitam euulſiſſet, & mox cæteræ aues ſimiliter. Priuatus enim mox furtiuis pennis Gracculus, vt erat initio, Gracculus apparuit. Apologus ſignificat, multos rerum alienarum rapina, & furtis videri eos, qui honeſtum natura, & laboribus poſſident. [a] Theophilactus Simocatus fabulam, ſi veritatem ſpectemus, ad magnam moderationem nos adhortari ſcripſit. *Similiter enim*, inquit, *nos homines quoque nihil in hac vita proprium poſſidemus, ſed breui, quod hic agimus, tempore, ornatu fictitio ſuperbimus: morientes verò ijs, quæ noſtra non erant, priuamur. Fac igitur (ò Chryſippe) vt pecuniam, & corpus negligas, & animam immortalem excolas. Hæc enim æterna, & immortalis eſt, & cætera mortalia, & ad breue tempus noſtra.* Apologus in prouerbium abijt, & Gracculus AEſopicus ab inuentore dici meruit. Vſurpatur à [b] Luciano in eos, qui aliena ſibi vſurpãt, aliorumq; bonis ſeſe ditant. In quo ſenſu elegantiſſimum carmen aliquando legi apud doctiſſimũ quendam huius æui poëtam, quo in Srumam quendam, qui ſcripta eius carpebat, ita inuehitur:

[a] *Epiſt. Themiſtic. ad Chryſip.*

Gracculus Aeſopicus.

[b] *In Pſeud.*

Rogas quis is ſit in meis ſcriptis canis,
Quem vocaui Nicticoruum, quem voco Aegothelen?
Is Struma quidam eſt, Grucculusq; Aeſopicus
Turgidus Pauonis aura, gemmeisq; pennis.
Superum, inferumq; ſaturi odij meta vltima
Qui meum panem vorauit, & latrat farinam.

[c] Pindarus quoque ad eundem apologum alluſiſſe videri poteſt his verbis κ᾽δ᾽ ἀλλοτριωνέρωτες ἀνδρι φέρειν κρέασονες, οἴκοθεν μάτευε, id eſt, *neque rerum alienarnm cupiditates viro meliores ſunt ad ferendum, è domeſticis inquire.* Reprehendit ſuam digreſſionem Poëta, iubetq;, vt quem ſuſcepit celebrandum, laudet è proprijs virtutibus potiùs, quàm ex alienis. Confinis huic apologo ille item eſt eiuſdem Aeſopi, quo magnus Gracculus Coruis ſe parem eſſe ratus ad illos ſe contuliſſe fingitur, ſed cùm ab illis vinceretur, ad ſuos rediјſſe, qui indignati eum cędentes dicebant, fuge ad Coruos: ſed de hoc apologo abundè in Coruo diximus. Poſſumus verò Gracculos quoque, homines vocare ingenio pollentes, & contrà etiam deſidioſos. In primo ſignificatu [d] Ariſtophanes καὶ πῶς ἡμᾶς νομίζουσι θεὺς ἄνδρωποι, κοὐχὶ κολοιὺς οἳ πετόμεσθα, πτερυγίας τε ἔχομεν, ideſt *Et quomodo nos putant deos homines, & non Gracculos* (id eſt ingenioſos) *qui volamus alasq; habemus?* In ſecundo verò ſenſu facetiſſimus eſt Tul.ij iocus, cùm in Pharſalia de fuga cogitabat Pompeius, & Nonius dicebat, ſeptem adhuc Aquilas ſupereſſe, ideoque necdum animum eſſe deſpondendum: *Rectè*, inquit Tullius, *moneres, ſi cum Gracculis nobis depugnandum foret:* alij cum Picis legunt, vt & nos alibi.

[c] *In Nem. Ode.3.*

Corui, & Graccul.

Qui homines Gracculi dicti.

[d] *In Auib.*

Ciceronis iocus.

DE GRACCVLORVM SPECIEBVS,

Et primùm de Coracia.

CVM Coraciam inter Gracculorum ſpecies primùm nominet [a] Ariſtoteles, itaque ab illius pręſcripto ordine minimè mihi recedendum eſſe reor, etſi tamen ſecus ab alijs recentioribus factum videam. Verùm cùm eorum pleriq; in huius auis hiſtoria planè diſſentiant, operæpretium omninò etiam mihi videbatur, primùm eorundem verba examinare, dein proprium adhibere iudicium, vt qui iſtæc lecturi ſint, quam lubet, opinionem ſequantur. [b] Bellonius in primis Gracculum, cui roſtrum, & pedes rubent, Coraciam Ariſtotelis, cum Pyrrhocorace Plinij eundem faciens, nullis planè rationibus nititur. Contrà verò Ornithologus Coraciam, à Pyrrhocorace diſtinguens, ex colore roſtri ſuam opinionem confirmat, quoniam in Pyrrhocorace luteum [c] Plinius, in Coracia puniceum Ariſtoteles dicat, vel, vt Gaza vertit rutulum. Tur-

[a] *9. Hi. c. 24*

Recentiorũ opinio, de Corac.

[b] *Lib. 6. de Aui. c. 6.*

Bellonij error.

Turnerus,nonnulliq; alij Bellonij opinionem amplectuntur; Ego contrà diligentiùs grauissimorum horum virorum verba expendens,tamen dubius diù nunquid,vel Bellonio,vel Ornithologo subscriberem, reuera Ornithologum sequi cogor. Attamen differentiam harum auium non ex solo rostri colore, vt Ornithologus facit: id enim exiguum meo iudicio differentiæ argumentum est,qui nempe per diuersa anni tempora,& ætatem in multis sæpe mutatur,sed ex magnitudine quoque eiusdem expiscor. Pyrrhocoracis enim rostrum paruum esse ipsemet Turnerus admittit: Coraciæ quis obsecro tale esse dicat? Quare vtriusque suo loco iconem dabimus,ex qua diuersitatem quiuis videre poterit. Cæterùm vnum hîc etiam aduertendus lector est,Gazam κορακίαν Gracculum maximo quidem,& euidentissimo errore interpretari. Gracculus enim si pro specie sumatur, Plinio, alijsq; Latinis Monedula est, & Aristoteli λύκος.

Pyrrhocorax, & Coracias, ut differant. propria opinio. Pyrrhocoracis rostrū Gazę error Gracculus in specie quæ auis.

SYNONIMA.

CORACIAS Italis quibusdam Speluier dicitur, Bononiæ voce cum Monedula communi Taccola,& Tatula: circa Bellinzonam Pason,alibi etiam, vt audio, zorl: Gallis Chouette,& Chouca rouge: Valesijs qui Sabaudicè loquuntur, Choquar vel Chouette: sed istæc synonima alijs Gracculis etiam competunt: Germanis Steintahen,& Steintulen.

Spéluier. Taccola.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES Coraciæ inter tria Gracculorū genera, quibus pedes fissi sunt, primum locum attribuit, & rostro puniceo, seu rutilo (id enim φοινικορυγχος sonat. Nam quod rotundo dicat Gaza, id ex suo addidit,) & corporis magnitudine à Βωμολόχῳ siue Scurra,necnon à λύκῳ siue Monedula distinxit. A Pyrrhocorace Plinij colore, & magnitudine rostri,vt antè diximus,differt.

FORMA. DESCRIPTIO.

CORNICIS magnitudinem Coraciæ Aristoteles assignat: quod sanè verum erit, si de nigra pamphaga accipiatur. Rostrum habet longum quatuor ferè digitos, quodammodo arcuatum,coloris punicei,seu rutili, qui inter aurantium, rubrum & subflauum medius est. Pedes eiusdem coloris sunt exceptis vnguibus, qui simul cum toto corpore nigerrimi sunt. Iconem sequens pagina dabit.

Magnitudo. Rostrum. Pedes. Color.

LOCVS. VICTVS.

CORACIAS rarò admodum ad plana descendit,sed continuò præruptorū montium cacumina incolit. Cicuratur,sed ualdè ægrè. Vescitur simila ex lacte,carne,pane, & tritico,similibusq; alijs,mox quicquid apponitur degustans.

MORES. INGENIVM.

NIHIL unquam peculiare super hac aue me legisse noui: sed hoc tamen apud piæ memoriæ Camillum Palæotum nostræ urbis Senatorem amplissimum, Illustrissimi Cardinalis Palęoti germanum obseruaui, quod inter alia,quę inferebat,damna,fenestras cùm chartaceas,tum uitreas etiam rostro pertunderet,adeo ut à uicinis quàm sæpissimè apud eū de ruptis fenestris accusaretur. Quod cùm mecum quandoq; expenderem, Gracculorum furacitas in mentem uenit,cuius causa Coracias fortè etiam fenestras ruperit.

Coracias cur fenestras rumperet.

DE

CORACIAS ARIST.

DE PYRRHOCORACE. Cap. VIII.

PRopositus nobis Aristotelicus ordo expostulabat quidem, vt de Monedula modò, de secundo nempè genere ageremus. Verùm vt collata Coraciç, & Pyrrhocoracis icon diuersitatem ostenderet, huius modò icon vnà cum historia hîc ponenda videbatur: quam antequam aggrediar, lectorem primò admonitum volo, vt Pyrrhocoracem à Pico maximo nigro, qui Coruo ipso vix minor est, & plumas in vertice gerit, cum quo à recentioribus quibusdam Germanis turpiter confunditur, diuersissimam auem habeat.

Ordo.

Pyrrhocorax cum Pico maximo cōfūditur.

SYNONIMA.

P[a] Linius hâc volucrem voce Græca Pyrrhocoracem vocat, quasi igneum Coruum vel vt [b] Bellonius interpretatur, Coruum rubrum. Rhœti qui Germanicè loquuntur, Tahen propriè appellant. Turnerus Germanis appellari ait ein Bergdol: alijs dicitur Alprapp, quasi Coruus alpinus, & alpkachel, Vvildetul, Bergtul, Steinhetz.

[a] Lib. 10. c. 48.
[b] Lib. 6. de Au. c. 6.
Tahen.

GENVS. DIFFERENTIAE.

PYrrhocoraces, etsi in Gracculis minimè nominârit Aristoteles, (Suspicandum enim est non agnouisse.) nos congenerem Gracculis facimus, idque eò maximè, quòd ab omnibus ferè pro Coracia obtrudatur. A qua vt iam bis terue dixi, colore, & magnitudine rostri differt. An non etiã magnitudine corporis? Turnerus enim Pyrrhocoracem Cornice paulò minorem esse testatur; Coraciam Cornici parem esse habes ex ipso Aristotele. Præterea [a] Bellonius Pyrrhocoracem, rubram Monedulam (Hoc enim Chouca rouge sonat) à simili, haud dubio magnitudine nuncupat. Monedula verò vel ex ipsomet λύκος Aristotelis est, & Coracia etiam paulò minor. Vnde manifestò colligo Pyrrhocoracem etiam corpore toto minorem Coracia esse, quod sanè insignis differentiæ argumentum est.

Phyrrocorax vt à coracia differat.

[a] 9. Hist. c. 24.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] Lib. 10. c. 48.

PYRRHOCORAX, inquit [a] Plinius, *rostro luteo, niger*, quæ postrema vox in multis exemplaribus deest: mirum quod pedes etiam luteos non dixerit: vnde certè maior etiam suspicio oriatur Coraciam non esse. Etsi enim eosdem Coraciæ rutilos non dederit Aristoteles: sat tamen illi erat dixisse, quod rostri colore ab alijs Gracculis differret. Est autem Pyrhocorax Cornice minor, Monedulę æqualis, luteis cruribus & rostro, quod paruũ Turnerus, Bellonius in extremitate nonnihil aduncum dixit: cætera nigerrimus. Vnde nomen ei à coloribus inditum videtur.

Magnitudo. Etymum.

LOCVS.

[b] Lib. 10. c. 48. [b] L. 8. c. 6.

FRequens est in alpibus, adeò vt *peculiarem alpium* [a] Plinius scripserit. In Anglia propè Cornubium, Creta, Heluetia, montibus Iura, & aureo Auerniæ, alijsque passim in locis [b] Bellonio teste, magna Pyrrhocoracum copia est, item in Cycladibus insulis, & in Britanniæ littoribus. Alicubi apud Rhœtos hyeme tantùm cernitur; alibi verò toto anno.

VOX. INGENIVM. PRÆSAGIA.

PYrrhocorax auis est clamosa, altùm vociferans, vt à longè audiatur. Vox eius, quàm Monedulæ acutior est, & magis querula, Merularum nõ admodum absimilis, & quę ad fistulæ sonum nonnihil accedat, Bellonius non cicurari tantùm dixit, sed humanam etiam vocem edoceri. Ex volatu eius tale præsagium capitur, vt cùm in altum volat, frigus augeri, cùm ad humiliora, remissum iri sperent.

Frigoris futuri pręsagium.

VICTVS. VSVS.

GRaniuora etiam volucris Pyrrhocorax est, & agros frumento consitos, haud secus, ac Gracculi, depascitur. Non cedit in cibum, nisi fortè apud pauperes, & apud hos etiam pulli tantùm: Hinc Bellonium apertè hallucinatum fuisse constat, cùm per peram [a] Plinij verba accipiens, eius authoritate præcipuo sapore esse scribat. Nam verba illa *præcipuo sapore* ad Logopodem, de quo ille subinde agit, non ad Pyrrhocoracem referenda sunt.

Bellonij error. [a] Lib. 10. c. 48.

DE LVPO, SIVE MONEDVLA. Cap. IX.

THeodorus Gaza, quòd iam ad tœdium vsque repetimus, Coraciam, Gracculum simpliciter, sed maximo cum errore apud Aristot. transtulit: & [a] Plinio, quem aliàs semper sequi solet, apertè cõtradicit, qui, vbi Gracculũ pro specie accipit, non de Coracia loquitur, sed de Monedula, vt ex his verbis liquidò colligitur: *In Lemno insula Gracculos colunt aduerso volatu occurrentes locustarum exitio.* Quomodo enim in Lemno, vbi nulli montes sunt, vt qui in ea degêre, testantur, Coracias cultas fuisse scribere potuisset, quę altissimarum tantummodo alpium cacumina incolunt? Verùm hîc denuò etiam insignis illa [a] Bellonij hallucinatio in memoriam reuocanda est: qui scilicet Spermologum Cornicem, Gracculũ vocet, & Gracculum à Monedula diuersam auem statuat.

Gazæ error. [a] Lib. 11. c. 29. Plinius explicatus. Bellonij error. [a] Lib. 6. de Aui. c. 3.

SYNONIMA.

SYnonima, quæ Gracculis omnibus generaliter attribuimus, huic potissimùm cõueniunt: quare lectorẽ ad ea remittimus; quædam duntaxat, eaque vulgatiora hîc allaturi, ne eadem ceu crambem bis coctam vobis obtrudamus. Latini, vt Plinius, Gracculum, & Monedulam: Aristoteles λύκον seu Lupum: Itali Monacchia, Ciagula, Tatula, Taccola, Cutta, Pola: Galli petit Couchette, Chouca, Chouette, vt Bellonius habet, vel, vt alij, Chucas, & Choca. Germani Tul, Dole, Aelke, Rayke, Gaycke: Belgæ, & maximè Batauj, Cau, vel Kauu.

GENVS.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

9.Hi.c.24.

Vt Gracculus à Cornice differat.

Vt à Spermologo.

Vt à Coracia.

Aύκον Aristoteles secundo loco in Gracculis nominat. Cornici nigræ omnino similis est, adeò vt ex voce,& victu tantùm distinguantur. Gracculus enim nũquam aut admodum rarò ad ripas accedit, & à cadauerum esu in primis sibi temperat: Cornix contrà pamphaga est, & quæuis loca frequentat. Præterea Gracculus nisi gregatim volitat; Cornix sola sæpè conspicitur. A Spermologo magnitudine, voce, & rostri colore: vt qui Gracculo multò maior sit, vocem diuersam edat, Cornicum nempè more,& rostrum albicans habeat. A Coracia,& Pyrrhocorace rostri colore. A Βωμολόχῳ siue Scurra rursus magnitudine. Βωμολόχος enim Gracculorum omnium minimus est.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] Lib.6. de Aui.c.5. Bellonij error.

[b] Lib.9.Hi. c.24.

[c] L.3.Hi.c. vlt.

[d] Lib. 2. de Ani. tract. 2.cap.2.

MOnedula,quia nullibi non obuia,ita omnibus notissima auis est. Caput,pedes, totumq; corpus,& rostrum nigra sunt: rostrum tamen circa narium foramina albicantibus punctulis insignitur. Nigredo verò non adeò intensa est, vt in Coruo, & Cornice: Quemadmodum enim Coruinus viridem splendere: ita in Monedula de cinereo participare videtur. [a] Bellonius cùm Monedulam inter Coruini generis volucres minimam putat, maximè hallucinatur. Βωμολόχῳ enim siue Scurra, vt ex [b] Aristotele diximus, maior est. [c] Idem Aristoteles Monedulam pro ingluuie gulam patentiorem propè ventriculum habere dixit: Hinc etiam [d] Albertus, *quædam*, inquit, *aues os stomachi siue meri habent latum, & pappam* (ingluuiem) *tamen non habent, vt Pica, & Gracculus.*

LOCVS.

Alberti error.

MOnedulæ, seu Gracculi loca plana amant,& altissimas vrbium, pagorumq; turres habitant, in quarum foraminibus nidulantur, idque numerosè adeò, vt in vna sæpè turre centum,& amplius nidos conspicias. Albertus Gracculos in arboribus etiam nidificare,& septem paria quandoq; vnam arborem incolere scribit, sed is Gracculos cum Spermologo etiam confundit. Idem tamen Turnerus,& Bellonius asserunt; quibus nunquid hac in re fides adhibenda est, lectori dijudicandum relinquo; mihi reuera nihil tale vnquam lectum est, nec ipsi id mihi facilè persuaserint.

MORES. INGENIVM.

[a] L.14.cap. 17.

Monedula seminare docuit.

Furacitas.

[b] L.7.Met.

[c] Pro L.Flacco.

[d] In Capt.

PLinius [a] author est Monedulam hominibus frumentum seminãdi rationem monstrasse. Dicitur enim tam sagacis ingenij esse, vt frumenti, aliorumque granorum, vbi satiata fuerit, reliquias terra recondat, & spicas subsequenti anno ex ijs colligat: quas cùm itaq; homines ab illa aliquando comedi uiderent, tùm auis exemplo semina terræ mandare, terramq; excolere cœpisse dicuntur. Eodem authore in Monedula, auri, argẽtiq; furacitas præcipuè mira est: quare meritò auis eo nominè insignita est, quasi Monetula, à moneta scilicet, quam furatur. Meminit eiusdem [b] Ouidius, cùm ait:

Mutata est in auem, quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

Ad hunc sensum [c] Cicero in Decianum inuectus; & rapacitatem eius manifestaturus, *reuera*, inquit, *non plus aurum tibi quàm Monedulæ committebant.* Gaudere aiunt hãc auem fricari in capite, quasi pruriret: vnde carnem eius pruritum inducere Albertus credidit. Atque hinc fortè veteribus ludicra, habita fuit, Pueros autem ijs olim ludere solitos ex his [d] Plauti verbis colligere est: *nam vbi illò adueni, quasi Patritijs pueris, aut Monedulæ, aut Anates, aut Coturnices dantur, quibuscum lusitent.*

MORALIA.

Auari Monedulis cõparati.

MOnedulæ, quia, vt diximus, aurum, & argentum celat, ac furatur, auari perquàm eleganter assimilari possunt. Hi enim in hoc solo toti sunt, & omnem suam operam collocant, vt alijs aurum, & argentum per fas, & nefas eripiant, ereptum abscondant, alijs seruent, & nunquam in proprium vsum conuertant. Tam enim auaris deest, quod habent, quàm quod non habent.

APOLOGI.

CVM quis cepisset Monedulam, & pedē filo alligasset, suo tradidit filio. Hæc non ferendo victum inter homines, ubi parumper libertatis nacta est, aufugit, & in suum sese nidum recepit. Circumuoluto uerò ramis uinculo euolare haud ualens, cùm moritura esset, secum loquebatur: me miseram, quæ apud homines non ferendo seruitutem, incautè me mea uita priuaui. Fabula significat quosdam nonnunquam, dum se à mediocribus student periculis liberare, in maiora incidere.

Monedula homines fugiens.

10 Alius de Monedulis, & Columbis legitur apologus, non inuenustus, qui talis est: Monedula in Columbario quodam Columbis usis benè nutritis, dealbauit sese, iuitq; vt & ipsa eodem cibo vteretur. Hæ verò donec tacebat, ratæ eam esse Columbam, admiserunt: sed cùm aliquando oblita vocem emisisset, tunc eius cognita natura, expulerunt percutiendo, eaque priuata eo cibo redijt ad Monedulas suas. Illæ verò ob colorem cùm ipsam non nossent, à suo cibo abigerunt, vt duorum appetens neutro potiretur. Apologus significat, oportere & nos nostris contentos esse, considerantes auaritiam, præterquàm quod nihil iuuat, auferre sæpè, & quæ adsunt, bona.

Monedulę, & Columbæ.

20

FABVLAE.

ARNEN in Monedulam mutatam fuisse fingunt Poëtæ, quòd cùm Minos Iouis, & Europæ filius bellum Atheniensibus indixisset, uariasq; gentes congregasset, inter quas etiam numerantur Sithonis insulæ incolæ, hæc auri pulchritudine capta hosti Athenas oppugnanti prodidisset. Meminit huius fabulæ [a] Ouidius.

Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arne,
Sithonis accepto, quod auara poposcerat auro,
Mutata est in Auem, quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

Arne cur in Monedulā mutata.

[a] L. 7. Metam.

30

HISTORICA.

COlophonis loco hîc lubuit adijcere, quod de Monedula [a] Aelianus tradit; *quendam nempè deformem iuuenem Spartæ, hanc auem adamasse, & in summis delicijs habuisse*: Vbi nonnullos alios stolidos hominum amores recenset. Sed hoc fortè maiorem admirationem merere videri poterit, quod [b] idem scribit, *adolescentem in Sparta ob speciem à Graccule amatum*.

[a] L. 9. var. Hist.

[b] Lib. 1. de Ani. c. 6.

DE MONEDVLA ALTERA, Cap. X.

Etsi vna duntaxat ab omnibus Monedula depicta sit, ea tamen auis, cuius modo iconem dedimus, Monedulæ procul omni dubio genus est, & in eo tantùm ab illa discrepans, quòd collum habeat albo torque circundatum. Hoc fortè illud fuerit genus, quod Hesychio, & Varino στεφανιὸν appellari antè dixi, quasi coronatum, vel saltem idem fuerit, cum eo genere, quòd in Heluetia circa Tugium albo circulo collum ambiente distinctum, cætera alteri simillimum, ex aliorum relatu Ornithologus reperiri prodidit.

Stephania Monedula.

DE PICIS IN GENERE. Cap. XI.

Picas Gracculis merito iure annectendas existimaui, cùm quòd eiusdem fermè cum illis magnitudinis sint, tùm quia eorum more, necnon & Cornicum instar assidua pariter garrulitate præteriuntium aures offendant. Accedit alia, eaq; potior ratio, quæ me magis mouet, rostrorum nempè similitudo, quæ sanè Picas è Coruino genere esse manifestò indicat. Etsi verò Pici rostra etiam robustissima habeant, & in eo Picis hisce præferendi videantur, quibus scilicet duriores quosuis arborum cortices perforant: Picæ tamen, quoniam corporis mole, vnum Picum maximum si excipias, Picos superent, eo iure saltem primum locum merebant.

Ordinis ratio.

Picæ sunt è Coruino genere.

ÆQVIVOCA.

Κίσσα in primis Ptolomæo fluuius est Ponti Cappadodici.[a] Plinius Cissam insulam esse scribit iuxta Istrorum agrum: Meminit & Cissensis Histriæ, vt notat [b] Ortelius. Cissa denique eidem vrbs est flumini Aegos opposita, in Thraciæ Chersoneso, vbi & Scyssa, Sica, & Syca inconstanter legitur. Κίσσα Hesychio etiã piscis est, qui nunquid idem fuerit cum eo, quem [c] Polydorus Vergilius Piko Italis dici ait, Lucij nempe quoddam genus, alijs dijudicandum relinquo, ego in Italia eius nominis piscem nullum agnosco. Nonius Picam Picumnum dici tradit, esseque auem Marti dicatam, sed quotquot extant authores Picum Marti sacrum scribunt, auem nempè à Pica longè diuersam, & fortè impressorum lapsus fuerit. Facilè enim pro Picus Pica facere potuerunt. Ζίττον aliqui Noctuam, alij Picam alij Accipitrem interpretantur. Itali quidam auem, quam Ornithologus Lanium vocat, Gazam marinam seu Picam marinam dicunt, quòd colorum varietate, & caudæ longitudine Picam ferè referat: alij Gazam Speruieriam appellant, quia prædandi natura Accipitrem minorem referat; alij Regestolam, quod nomen fortè diminutiuum à Regazza fuerit; alij Passera Gazera; quasi Passerem Picarium: Sabaudi Matagasse. Agasse autem eisdem Pica est: alij Pie Griayche seu Picam Græcam: Galli quidem Pie Ancrouelle, quia vnguium hamis arborum truncis passim adhæreat. Bellonius in Palestina aues similes illis, quas Picas griseas, seu cinereas (Pies griesches) nominamus, vidisse, & aliam Picam Gallicè vulgò similiter marinam dici refert, à colorum vt autumat, diuersitate, rostro quatuor digitos longo, Gallinaginis more; quare Gallinaginem (Beccassam marinam) aliqui nominent: ego verò Picam marinam longè aliam, inter Picas tamen descripturus sum. Nostrates quoddam Pici genus Picarium cognominant, quòd albo, nigroque colore instar Picæ fermè distinctum sit. [d] Hadrianus Turnebus Sphinges Festo Picas dici notat, quia Sphinx Aeolicè πὶξ vocetur, & hinc etiam apud eundem Picatos appellari, quanquam & Pici ex se Picatos propagare possint. Picare dicuntur mulieres grauidæ, cùm, vt testatur [e] Aristoteles, varia appetere solent: isque appetitus Latinis Pica, Græcis κίσσα, seu κιττα nuncupatur. Quæ Picarum verò deprauatæ huic appetentiæ nomen fecerit, haud ita liquidò constat. Ego verò eam esse reor, quæ à Plinio longa insignis cauda describitur, & varia siue non sibi concolor appellatur, hoc est, quæ alias plumas, & pennas candido, alias nigro colore ostendit. Nulla enim alia in Picarum genere longiore cauda est. Neque fortasse huius opinionis incertus assertor fuero, cùm & Græcos κίσσαν διὰ τὸ ποικιλὸν τυζῶα dici videam. Eiusmodi verò affectum malaciam prægnantiũ [f] Plinio dici [g] Cælius asserit. Est autem mollities quædam, & defectio, quum languentes mulieres modo hoc, modo illud appetunt, adeò vt terram quandoq; nonnullæ, & carbones extinctos, cimoliamq; teste Paulo auidissimè deuorent. Hinc κιττας Gethyllidas interpretãtur, quas (Gethyum autem porrum capitatum quibusdam significat) [h] Athenæus Latonæ sacras

[a] L. 3. c. vlt. Cissa Insul.
[b] In Thes. Geog.
Cissa Piscis
[c] L. 1. Hist. Angl.
Pica perperam Picũnus dicta.
Ζίττον.
Gaza marina.
Gaza Speruieria.
Regestola.
Passera Gazera.
Matagasse.
Agasse.
Pie Grayche.
Pie Ancronelle.
Pica Gris.
Pica Marina.
Picarius Picus.
[d] L. 3. Adu. c. 10.
Sphinges Picæ dictę.
Πὶξ.
Picati.
Picare q.d.
[e] 7. Hi. c. 4.
Pica morb° vnde dict°.
[f] Lib. 33.
[g] Lib. 8. Lec. Ant. c. 1.
[h] L. 2. Deip.

cras scribit, quoniam prægnans id genus cibi appetiisset. Nasci solet iste affectus mense à cõceptu plerumq; tertio, cùm fœtus delata in vterum ob insitam imbecillitatem id alimentum traducere nequit: vnde facta ad ventriculum multorum redundantia, absurdorum appetentia sequitur. Galenus eandem affectionem κιττησιν, id est, Picationem vocat, mulieribusq; accidere asserit secundo, & tertio à conceptione mense, quia appetentiæ organum (id verò os ventriculi est) læsum sit, infanti non suppetente robore ab alimenti consumptionem. Grapaldus à Pica denominari affectum voluit, quòd hæc auis varia appetere soleat, *nam & crustas*, inquit, *vt cætera taceam, ex fluminibus in escam nonnullæ petant.* Mihi Pauli opinio magis placet, qui Picam ipsam hoc affectu frequentiùs torqueri, ideoq; illi nomen fecisse scripsit. Ab eiusmodi passione, seu potius, vt Gaza vult, ab hac aue κιττᾶν prouerbialiter dicimus de ijs, qui varia appetunt. Sic apud [i] Aristophanem οἱ κιττῶντες dicuntur τῆς εἰρήνης, hoc est, *auidè desiderantes pacem.* Quo loco Scholiastes & ex eo Suidas κιττᾶν de Pica, aue vorace, omniuora, & curiosè omnia degustante, & de mulieribus prægnantibus ciborum absurdorum appetentia laborantibus, necnon & de alijs hominibus auidè aliquid desiderantibus vsurpari asseuerant. Item vbi istæc [k] eiusdem Comici verba interpretatur Scholiastes, Οὗτο κιττῶ διατων σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, κιττῶ, inquit, ἐπι θυμω γλίχομαι, ἀπο τῶν ἀρτιων τικτουσῶν γυναικῶν, κὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. Solet enim Pica, vt suo loco dicturi sumns, varios arborum fructus appetere, & mox, quos gustârit, fastidire, & alios subinde quærere. Plura de hoc symptomate legere est apud [l] Aëtium, vbi admonet quosdam ab hederæ similitudine quam κισσον, seu κιττον Græci vocant, id nomen sortitum sensisse, quòd scilicet vt illa diuersis plantis, quęcumq; occurrerint, vario modo implicari solet; ita mulieres pica laborantes diuersissima edulia appetant, maximè verò opposita, quę tum voluptatem, tum tristitiam gustantibus afferũt. Quæ sanè etymologia ingeniosa quidem est, verùm nunquid vera, alijs dijudicandum propono, ego potiùs Paulo cæterisq; Græcis, Latinisq;, qui Picam eundem affectũ traduxerunt, subscripserim, suum interim cuiq; iudicium relinquens. Cæterùm in huiusce vocis deriuatione illud doctissimus Ioannes Gorræus admonet, quod quamuis κιττα Picam auem significet, non tamen de affectione ista loquens quis picam rectè vertere possit, nisi quadam Græcorum imitatione, idq; sine idoneo authore, cùm nemo vnquam Latinè picam pro eo affectu dixerit. [m] Plinius certè non Picam, sed grauidarum malaciam dixit. Quidam verò non picam, sed picationem interpretantur. Hæc ille: sed quam benè inde concludat κιτταν non rectè Picam interpretari posse, quia scilicet Plinius id non fecerit, prorsus nõ video. Cur enim si Græcis is affectus ab aue, vt ipsemet admittit, κιττα dicitur, Latinis eadem licentia non detur Picam vocandi? sed tempestiuum est reliquas æquiuocationes prosequi. Pica Belgis, & nobis Italis etiam hastam significat, quam vocem non à Pica aue cui rostrum obtusum est, sed à Pico detortam crediderim, cui rostrum ad perforandas arbores loco terebræ est. Lycophron Argo nauem Picam garrulam dixit, quòd ex quercu, quam per se vocalẽ veteres credebant, fabricata esset, vnde fortè [n] Claudianus cecinit:

Picatio.

[i] In Pace.

[k] In Vespis.

[l] Lib. 16. c. 10.

[m] L. 25. c. 6.

Malacia grauidarũ.

Pica pro hasta.

Argo nauis Pica dicta.

[n] In Panagir.

— Licet omnia vates,
In maius celebranda ferant, ipsamq; secandis
Argois trabibus iactent sudasse Mineruam:
Nec nemoris tantum vinxisse carentia sensu
Robora, sed cæso Tomari Iouis augure luco
Arbore præsaga tabulas animasse loquaces.

SYNONIMA.

QVOD ad Hæbraicam nomenclaturam attinet, ea profectò adeò confusa est, vt penè nulla sit, quæ non cum alia quapiam aue, uel quadrupede, uel alia re naturali confundatur, ita vt quæ adducturi sumus Synonima, inter æquiuoca potiùs, quàm hoc loco reijci debeant. Pro זרזיר Zarsir, quæ vox auem aliquam significare certò volunt, alij Picam, alij Sturnum vertunt. Pro רחם Raham, vel רחמה Rhahamach, quam auem Hebræi ita dictam innuunt, quòd in fœtus suos benigna sit, translatio vulgaris Porphirionem vertit, alij, quos Hebræi nostrates sequuntur, Picam, septuaginta interpretes Vpupam. Ego nullam planè earũ auium ita dici Hebræis crediderim, sed Ossifragam potius, aut Vulturem, quarum pietas erga suos ab omnibus celebrata est. איה [a] aiah quibusdam Pica, D. Hieronymo Vultur appellatur. עגור Agur vario modo exponitur, nunc pro Hirundine, nunc pro Pica, pro Grue, pro Ciconia, necnon etiam pro Passere. Barbarus quidam Auicennæ interpres pro κιττα habet Cacha; obscuri

Zarzir.

Raham.

Rahamah.

[a] Leuit. 11.

Aiah.

Agur.

obſcuri quidam Kiches, & Albertus Aſchytahez, qui videtur numerus pluralis à ſingulari Aſchyta, à Græcorum videlicet κιττα, vt prima litera abundet, vel articuli loco ſit. Pica enim Atticis κιττα, communiter κιοσα appellatur, quibuſdam Σιττα, κιοσα, πόικιλις, ſed vltimum illud nomen Picæ variæ proprium videtur: Laconibus κῆοσα, vt Heſychius, & Varinus ſcribunt, quibus βάσκιλλος, & κραγγων etiam Picam ſignificant. Varinus κισσαν dici ait παρα τὸ κιειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σωεῖσθαι πρὸς συνεσιαν. [b] Iſidorus Picas ita dictas vult, quòd verba in diſcrimine vocis exprimant, unde etiam Perſius Poëtrias eas uocabat, cùm ait:

πόικιλις.

Etymum.

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

Satyr. 1.

Quod ſi doloſi ſpes refulſerit numi,
Coruos poëtas, & poëtrias Picas
10 *Cantare credas Pagaſeum melos?*

Nonnulli Picam à Græcorum ποικιλις deriuant, cùm & nomen, & res ipſa conueniat, τὸ ποικιλον nempe, id eſt, coloris uarietas. Porrò Pica Italis Gazza, Gazzuola, Gazzara dicitur, & Picha apud Alumnum. Creſcentienſis alicubi Gazam vocat, alibi Aregazam, vel Aregatam, niſi fortè mendum in noſtris ſit codicibus. Kiranidæ interpres Cremonenſis κιτταν Gaiam uertit, vel Gazam, uel Glandariam, ſed Gaia, & Glandaria ſecundæ ſpeciei conueniunt, Gaza uerò ad utramque Picam nomen commune eſt. Sunt qui Gazam dici uelint, uoce deriuata à γαζα Græcorum, id eſt, diuitijs, quòd ſcilicet Pica monetas rapiat, aut abſcondat. Verùm ego nihil tale in Pica unquam obſeruaui, neque ab alijs etiam uiſum legi. Pica Hiſpanis Picaza appellatur, uel Pigazza, Pega, & Picata: Gallis Pie, Iaquette, Dame & Agaſſe, quod po20 ſtremum nomen in Sabaudia vſitatum eſt, & Picæ caudatæ peculiare: Germanis Atzel, aut Aegerſten, quibuſdam Aglaſter, Aegelaſter, Algaſter: Gelenius Germanicè Agerluſter ſcribit, quaſi Agriluſtra, cùm alioquin hæc uox ſemilatina ſit. Germanis alijs uocatur Elſter, ſed id etiam caudatæ ſoli competit: Anglis à Pie, à Pij, ora piot: Illyricè Strakauel Kyziſtela.

Gaza unde dicta.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES unicum duntaxat Picarũ genus agnouiſſe uidetur, quod forte illud fuerit, quod recentiores omnes à glandium eſu Glandariam ap30 pellant. Nam & [a] ipſe *Picam ſuam glandes, cùm deficiunt, colligere, & in repoſitorio abditas reſeruare ſcribit*. Variam enim Ariſtotelis æuo raram fuiſſe ex [b] Plinio colligere eſt ita ſcribente: *nuper & adhuc tamen rara, ab Apennino ad vrbem verſus cerni cœpere Picarum genera, quæ longa inſignes cauda varia appellantur*. Neque tamen Pica glandaria [c] Plinio incognita fuit; quinimo bina eius genera facit, quorum alteri quinos in pedibus digitos tribuit, & faciliùs uerba addiſcere teſtatur; Quod ſanè poſtremum genus nulli unquam uiſum noui. Scio tamen [d] Solinum Pſittacis, alios item Porphirioni quinos digitos in pedibus aſcribere: alioquin nullam unquam alitem plures, quàm quatuor digitos habere intellexi: quare ſi quinos in Pica Plinius, in Pſittacis Solinus, alij deniq; in Por40 phirione obſeruârint: ego monſtrificas tales aues fuiſſe, & eiuſmodi pedes ex materiæ redundantia obtinuiſſe crediderim. Nonnulli Picas in ſyluestres, & urbanas diuidunt: Vrbanas garrulas eſſe, cæcos parere, uocem ſubinde mutare, & quotannis caluеſcere dicentes: Syluestres toto corpore uarias eſſe pennis candidis, cinereis cæruleiſq; mixtis, alis verò nigris, & haſce eſſe, quas Plinius uarias uocauit. Verùm hi toto aberrant cęlo, cùm quam ſyluestrem uocare debebant, urbanam appellent, & quam Plinij uariam credunt, Glandaria ſit. Id enim ex longitudine caudæ, quam uariæ ſuæ tribuit, liquidò conſtat. Non enim uaria à multorum colorum uarietate, qualis in Glandaria conſpicitur, auis hæc ipſi meo iuditio dicta fuit, ſed ab albo & nigro, ex quibus æquabiliter participat tantùm: qua itidem ratione Pici 50 uarij à neotericis omnibus appellantur. Atque ita Marcellus Virgilius Picarum aliam uariam uocat; aliam uerſicolorem, ſeu Glandariam: & Perottus Sipontinus, *Picarum*, inquit, *alia alis vario colore, & præſertim cæruleo depicta* &c. *alia ſub ventre alba, ſuperius nigra, quæ varia appellatur*. Differunt itaque colore Picæ, & caudæ maximè longitudine, quæ in uaria duplo ferè excedit, necnon etiam loco.

[a] Li. 9. Hiſt. cap. 13.

[b] L. 10. c. 29

[c] L. 10. c. 42

[d] Cap. 65. Polyhiſt.

Pica varia cur Plinio dicta.

Pici varij.

Ab hiſce uerò noſtratibus Picis diuerſas in Occidentalis Indiæ inſulis reperiri tradunt, qui de nauigationibus in eas plagas libros conſcripſerunt, Turdis paulò maiores, quæ ſemper ſaliant, toto corpore nigreſcant, roſtro Pſittacorum ſimillimo, cauda longa.

Verùm

Verùm eiuſmodi auibus præter ſaltationem nihil cum Picis commune eſt: quare malim ad Pſittacos eas potiùs reducere.

LOCVS.

PIcæ caudatæ in nulla non regione obuiæ ſunt: Glandariæ verò in Batauia, vt audio, vel non ſunt, vel ſaltem admodum raræ. Agros hæ tantùm, illæ oppida etiam habitant, adeò vt has ſylueſtres, illas domeſticas, vt diximus, haud ineptè nuncupare quiſpiam queat. Picas æditùas egregiè poetæ vocant, quòd in templorum faſtigijs frequenter inſidere conſpiciantur, ſed id de varijs accipiendum eſt.

Picæ æditue cur dictæ.

VOX. INGENIVM.

KΙΤΤΑΣ κιτταβίζειν [a] Pollux ſcripſit, pro quo Franciſcus Petrarcha latinè pigolare tranſtulit. *Vocem ſæpius*, vt [b] Ariſtoteles prodidit, *commutant ex ſingulis ferè diebus*, quinimò vt Albertus addit, *ſingulis horis diuerſam edunt, idque*, vt hic ait, *maximè cùm proli operam dant*. Eſt verò earum vox adeò frequens, & inconcinna, importunaq́; , vt garrula poëtis iure merito appelletur. Illud tamen ſingulare obtinent Picę, vt cuiuſcumq́; animantis vocem facillimè imitentur, tùm maximè verò, Aeliano teſte, humanam. Quod in linguę latitudinem Athenæus, Plinius, cæteriq́; Philoſophi, vt in Pſittacorum tractatione latiùs declarauimus, reijciunt. Linguæ Picæ caudatæ, quæ nimirum noſtro æuo optimè ſermonem humanum addiſcit, hîc Iconem exhibere placuit anteriori, & poſteriori ſpecie nigræ, vſque ad fauces, in ſummo acutæ, & aliquantulum fiſſæ. Auguſtus Cæſar à Pica ſalutatus rei nouitate eam emi iuſſit, vt triuiali hocce [c] Martialis diſtico ſignificatur.

[a] L.5.c.13. Pigolare.
[b] L.9.Hiſt. c.13.
Pica humanũ ſermonem diſcit.
[c] In Xenijs.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto,
Si me non videas eſſe negabis auem.

Hinc ob tantam vocis diuerſitatem Suidas pro ἀντίφθογγον Picam exponit, quæ paſtorũ, lignatorum, & piſcatorum vocem imitatetur, etſi tamen eadem dictio Echûs quandoque epitheton ſit. Niphus Picas refert venatoris vocem tam exactè fingere, vt canes decipiãt, atque ad ſe, dũ heros ſuos credant, eos pelliciant. [d] Pauſanias Picam pueruli vagitum, tã naturali voce expreſſiſſe narrat, vt ſæuiſſimorum monſtrorũ domitori Herculi ceu dux fuerit, & cauſa inuenti filij Aechmagoræ. Cuius hiſtoriam, quia inſolens eſt, & ad propoſitam vocem explicandam neceſſaria, ex authore illo addere placuit, cuius hæc verba ſunt: *Alcimedon, fuit hic de heroibus vnus, cuius filiam nomine Phillonem vitiatam ab Hercule Phigalij memorant: à patre verò ſtatim à puerperio in proximum montem feris expoſitam vnà cum puero: ibi vagientem infantẽ cùm Pica imitaretur, ad auis vocem, quòd puerilem eſſe crediſiſſet, Herculem fortè illic iter habentem conuerſum, puellam & à ſe genitum puerum.*

Ἀντίφθογγος quid.
Pica venatoris vocẽ imitatur.
[d] In Arcad. Hercules Picæ voce deceptus filium inuenit.
Hercules Phillonem liberat.

(quem

(quem Aecmagoram appellatum tradunt) agnouisse, ambosq́, vinculis liberasse: de rei euentu fontem proximum Cissam, id est, Picam nuncupatum. Mirum etiam, quod de Pica Oppianus sese obseruasse scribit, quod scilicet hædi primùm uelut à matre separati querulam uocem edens, ipsum ad inquirendum animal iuxta arborem, cui illa insidebat, inuitaret, at dum in quærendo intentus esset, mutata mox uoce rursus uituli instar mugiret, mox ouis more balaret, modo ad instar pastoris, cùm post pascua oues ad potum deducit, sibilaret, tandem per ramos saliens sese uidendam præberet, mirabundumq; illum redderet, tanta cùm in cæteris rebus, tùm in auibus, diuinæ largitatis dona resplendere. Verùm ut relicta uocis diuersitate, de intellectu auis, aliquid dicamus, is equidem talis esse fertur, ut multa, quę de eo traduntur, ueritatis cancellos excedere uerear: quale in primis illud est; quod propositi uerbi oblitam, grauiter angi, affligi, molestiamq; animi tacita meditatione testari dicatur, & quandoque uitam cum morte commutare: contrà uerò si uerbum id perditum ad memoriam reducatur, miris modis ex hilarescere. Id tamen [e] Plinius, & [f] Plutarchus tradunt. *Minor*, inquit ille, *nobilitas* (quàm Psittacorũ) *quia non ex longinquo venit, sed expressior loquacitas certo generi Picarum est. Adamant verba, quæ loquuntur: nec discunt tantùm, sed diligunt, meditantesq́, intra semet, cura atque cogitatione intentionem non occultant. Constat emori victas difficultate verbi, ac nisi subinde eadem audiant, memoria falli, quærentes mirum in modum hilarari, si interim audierint id verbum.* Plutarchus uerò haud obscurus item author memorię prodidit Picam, quę alioquin loquacissima prius fuerat, auditis Romæ buccinatoribus obstupefactam è uestigio omnino siluisse, ac uelut obmutuisse, tantoq; ita silentio dies aliquot meditatam, repentè quasi expergefactam, omnem eam buccinatorum harmoniam, & numeros summa omnium admiratione reddidisse. *Tonsor*, inquit, *quidam tonstrinam habebat ante templum, quod forum Græcum appellant, is mirificè vocalem, & garrulam alebat Picam, quæ & hominum verba, & voces Boum redderet, instrumentorumq́, sonos, non cogente quopiam, sed quòd ipsa impensè studeret omnes voces prodere, nihil non sonorum exprimere conando. Fortè euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinentibus, cumq́, pro more ibi locorum fieret institio, tubicines quia placebant, iussi cantum diutius protraxere. Ab illa die Pica ita muta, ita voce omni destituta fuit; vt ne eam quidem ederet, qua necessaria sibi solet indicare. Quibus ergò antè vox eius, ijs tunc silentium admirationi fuit, etiam eò maiori, quòd auditorium solitorum ea pergere ita conticuisset. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractantium hoc effectum suspicarentur. Pleriq́, sono tubarum auditum eius perculsum putabant, & attonitum, vnaq́, cum eo extinctam vocem. Verùm nihil tale erat in causa, sed exercitatio, vt apparuerit, vt imitandi in sese conuersa, & vocem tanquam instrumentum concinnante, atque apparante. Subitò enim rursum emicuit nihil vsitatarum illarum, & veterum imitationem, sed cantus tubarum ipsis conuersionibus modulans; omnesq́, mutationes, & pulsationũ numeros exprimens, vt in animalibus intelligi possit facultatem à seipso discendi rationis maiorem habere vim, quàm docilitatem magistro aptam.* Verùm quod Picarum genus eiusmodi vocibus addiscendis aptius sit, mihi non satis constat. [g] Plinius enim eam laudem Glandarijs assignare videtur, vbi ita scribit: *Nec vulgaris ijs forma, quamuis non spectanda. Satis illis decoris in specie sermonis humani est. Verùm addiscere alias negant posse, quam quæ ex genere earum sunt, quæ glande vescantur: & inter eas facilius quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus annis.* Hæc ille. At contrà nostra ætas, cui loquaces habere Picas, & quæ sermone humano vtuntur, minimè insolens est, contrarium ostendit. Iam enim Picas caudatas omnes docent. Illud etiam ingenio Picarum ascribẽdum videtur, quòd deprehensæ laqueo nihil præter rostrum moueat, ne si totum corpus moueret, magis laqueum constringeret: qua ratione ita laqueum aperire nititur. Denique inter alia, quę Picarum astum docent, hoc minimè certè tacendum est, quod idem [h] Plinius scribit, quod scilicet, *cùm diligentiùs visum ab homine nidum sensere, oua sua transferant aliò. Hocq́, in his auibus, quarum digiti non sunt accommodati, complectendis transferendisq́, ouis miro traditur modo. Namque surculo super bina oua imposito, ac ferruminato alui glutino subdita ceruice medio æqua vtrimq́, libra deportare aliò.* Alij verò, ac in primis Albertus eiusmodi ouorum translationem digitorum commoditati ascribunt, Plinio apertè contradicentes, cùm tamen nulla in illis commoditas talis reperiatur. Verùm nunquid ita oua transferat aliò, vt hi quoq; credunt, mihi minimè exploratum est, quinimo parum verisimile videtur.

Cissa fluuius.

Pica varia animalia imitatur.

Ingenium.

[e] L. 10. c. 42

[f] Lib. de solert. anim.

Pica buccinatorum cantus exprimit.

[g] L. 10. c. 42

[h] L. 10. c. 33

LOCVS. MOTVS. VOLATVS.

PICAE humilem plerumque, & rarò altum volatum exercent, & hunc deniq; parum protrahunt, alarum scilicet breuitate impeditæ. Quæ uaria dicitur, si in agris sit, modo hanc, modo illam arborem, sin in vrbe, aut oppido, vel hanc, vel illam ædem petere, tectisq; præsertim templorum culminibus insidere solet. Glandaria uerò quam inde Agrilustram

Volatus.

ſtram Gelenius vocauit, in agris tantùm, vel in arboribus conſpicitur. Sed vtriuſque inquietudo,& continuus ſaltus (ſalit autem varia maximè,& caudam Motacillæ more perpetuò fermè mouet) apud Germanos cùm ſuperiores, tùm inferiores prouerbio locum fecit. Solent enim illi communiter dicere: Den Aexter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſuos ſaltus (ſaltationes per interualla) obliuiſci nequit, in illos, qui nunquam ingenium mutaturi ſunt. Simile adagium eſt hoc Latinorum, *Aethiops non dealbeſcit*.

Prouerbiũ à Picarum motu.

VICTVS.

ARISTOTELES[a] Picam glandibus veſci ſcribit, &[b] Plinius Picarum differentiam monſtraturus *ſermonem humanum alias addiſcere non poſſe* ait, *quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur*: tanquam non omnes Picæ hoc fructu veſcantur; unde etiam Itali priuatim alterum genus Glandarias appellant. Et certè Pica caudata omnino pamphaga eſt, præſertim ſi caueæ incluſa domi nutriatur. Non negauerim tamen in extrema fame glandibus veſci: inhiare verò planè non crediderim. Glandaria glandes inſigni, & notabili in poſterum prouidentia, cùm ſibi deficere videt[c] Ariſtotele, &[d] Theophraſto teſtibus, colligit, eoſq; vt multi tradunt, maturos tantùm, & in penuario abditos reſeruat. Qua in re prudentis patrisfamilias munere fungitur. Dicuntur item Picæ ſuum alueos quandoque cibi cauſa petere,& quoſuis acrodryos fructus, ſed hos ut guſtârint, ſubinde faſtidire, alioſq; in diuerſis arboribus quærere, quod meo iuditio utrique conuenire poteſt. Varia uerò præter fructus, carnibus quoque ueſcitur. Nam quod Albertus *Paſſerem à Pica deuoratum*: &[e] Cardanus *omne genus auium carniuorum inſtrui ad aucupium poſſe* dicit, *vnde & Picas etiam, quod Paſſeres edant*: id huic potius, quam Glandariç attribuendum exiſtimem: quam ſcilicet teneris quoque Gallinarum pullis audio inſidiari, & cancros uenari: unde aliquando à Cancro, quem è fluuio abreptum in arborem uicinam portauerat, collo ſub illius forcipibus compreſſo miſerè interempta legitur.

[a] L.6.de generat.cap.6. [b] L.10.c.42

Picæ variæ victus.

Glandariç prouidẽtia.

[c] Li.9.Hiſt. cap.13. [d] Lib. 2. de cauſ. Plant. cap.23.

Paſſer à Pica deuoratus.

[e] Li.7.c.35. de varietat. rer.

Pica à cancro occiſa.

NIDVS. GENERATIO.

PICAE, ſi Alberto, nonnulliſq; alijs credimus, in nidorum conſtructione ſingulari aſtu, & maximo artificio utuntur. Hos enim ſpinis foris obſidere tradunt, bina foramina in oppoſitis lateribus, pro ingreſſu ſcilicet unum, alterum pro exitu, & quod maiori admiratione dignum eſt, binos nidos frequenter extruere, ut qui pullis inſidiantur, dubios reddant, nunquid uel in hoc, uel in illo oua depoſuerint. Alij uerò ad nidi conſtructionem loca ſpinoſa eligere, nidum intus terra oblinere, foris in circuitu, infraq; ac ſupra horridiſſimis ſpinis diligentiſſimè ſæpire, atque unicum duntaxat foramen, idq; arctiſſimum pro introitu relinquere, oua uerò, ſi nidus ab hominibus ſedulò aſpectus fuerit, aliò transferre ſcribunt. Alij deniq; bina in nido etiam foramina eſſe uolunt, uerùm non exire per alterum, ut uoluit Albertus, ſed caudam per id tantummodo emittere. Ruſtici aucupeſq; ſuper hac re à me inquiſiti, eiuſmodi fabricæ artificium Picæ caudatæ competere reſponderunt: & reuera quò magis ijs credam, facit Ariſtoteles, qui Picas (Glandarias enim uti dixi, tantùm agnouit) diſertiſſimis uerbis nullius artis facta mentione *in arboribus ex alo herba* (eſt autem ſymphytum pætræum[a] Dioſcoridis, & Contonea dicitur Venetis teſte[b] Hermolao) *ſtirpitus euulſa nidum ſibi facere, eiq; interiora ex villo conſternere*, & alibi, *ex pilis, & lana* tantùm ſcripſit. Quod modo ad libidinem Picarum attinet, in eam equidem maximè procliues ſunt; unde Grammatici κισσᾶν interpretantur etiam cum uoluptate concipere.[c] Ariſtoteles oua circiter nouem numero parere, &[d] aliàs imperfectos, & cęcos pullos excludere, cumq; paruæ ſint corpore multos tamen progenerare prodidit. Quod etſi de Glandaria dixerit, caudatæ etiam competit.

Nidi fabrica.

[a] L.4.c.10. Libido. [b] In Corola. ad Dioſ.

Κισσᾶν quid.

[c] L.9.Hiſt. cap.13. [d] Lib.4.Gener.c.6.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

PVLLI Picarum neſcio an ob latentem nos aliquam amicitiam, an uerò quia gnaræ ſibi aliquando par pari reddendum iri, parentes ſuos in ſenectute ut multi prodiderunt paſcunt, & quam illi in iuuentute, hi uiciſſim in ſenectute opem pręſtant; Vt ut eſt, id ſanè inſigne pietatis in parentes annis obſitos, & uiris Chriſtianis imitandum argumẽtum eſt.

Pica,

Pica, Cornix, Gracculus teste [a] Aristotele pugnant cum Aquila. Hæc autem deuorat illas. Pica etiam, vt idem tradit [b] alibi ab Alucone, & Vlula infestatur.

[a] *Li.9.Hist. cap.1.* [b] *Li.8.Hist. cap.3.*

CORPORIS. AFFECTVS.

EPILEPTICO morbo Picas etiam laborare nonnulli referunt: Sed nunquid id vtrisq;, vel priuatim variç competat, ignoro. Cui, teste [a] Plinio, quotannis cùm seruntur rapæ, vt caluescat proprium est. Rapa autem, vt idem [b] alibi scriptum reliquit, duas habet sationes: vere scilicet primam ante calendas Martias, secundam mense Augusto. An modo bis quotannis caluescat Pica, vt Plinius docere videtur, an verò semel tantùm, & tunc num in vere, vel potiùs in Augusto, difficile iudicatu est. Ornithologus, quem hac in parte libenter sequor, semel tantùm, atque in Augusto caluescere existimat.

[a] *L.10.c.29* [b] *L.18.c.13* Rapa quãdo seritur. Quoties caluescat.

CAPIENDI RATIO.

CRESCENTIENSIS [a] Picas retibus etiam capi scribit, alioquin eodem quo Gracculi, & Cornices modo decipiuntur. Addit Crescentiensis cum Accipitribus quibusdam etiam capi, quos inde Picarios Budæus nominat.

[a] *Li.2.c.23.* Accipiter Picarius

COGNOMINATA.

HOMINIBVS antiquitùs etiam auium nomina imponebantur, ut apud [a] Aristophanem videre est, qui Cherephontem Vespertilionem, vel, vt alij vertunt, Noctuam, vt suo loco diximus, Syracusanum Picam nominat, quod in foro, vt Scholiastes annotat, frequentiùs versari soleret, ideoq; ab Eupolide ceu loquacem traduci. [b] M. Varro Minutij etiam cuiusdam meminit, qui pariter Pica diceretur, cuius verba quòd iucunda sint, & risum legentibus moueant, & ad rem apposita sint, adijcere placuit: *Imus*, inquit, *venimus in villam, ibi Appium Claudium augurem sedentem inuenimus in subsellijs, vt Consuli, si quid vsus poposcisset, esset præsto. Sedebat ad sinistram ei Cornelius Merula, Consulari familia ortus, & Fircellius Pauo Reatinus: ad dextram Minutius Pica, & M. Petronius Passer. Ad quem cùm accessimus: Axius Appius subridens: recipis nos*, inquit, *in tuum ornithona, vbi sedes inter aues?* Fuit præterea Thraciæ quidam rex Hecubæ pater, nescio nunquid à Pica, an potiùs ab hedera, quæ κίσσος Græcis vocatur, Cissæus nuncupatus, quem Caracinus primus Macedonum rex in prælio vicit. Ab hoc Hecuba Cisseis [c] Virgilio nominatur, cùm ait: *Nec face tantùm Cissæis prægnans ignes enixa iugales.*

[a] *In Auib°.* Syracusanus Pica dictus, & cur. [b] *Lib. 3. de re rust. c.2.* Minutius Pica. Hecubæ pater Cissæus dict°. Hecuba Cisseis dicta. [c] *Lib. Aeneid.7.*

AVGVRIA. PRAESAGIA.

IN portentis quoq; sermonis significationem habuisse Picas Ezelini exemplo docemur. Cui in Feltrinos mouẽti obuiam facta, & in humeros eius delapsa populum, cui plurimum in loquendo studium erat, voluntati suæ sese commissurum portendit. Paulò enim pòst, antequam ad mœnia appropinquaret, legati ab vrbe occurrebant, omniaq; ad nutum eius pacata denunciabant. Sunt qui Picam eam militari signo Ezelini insedisse scribant, eamq; manu interceptam, & in augurij omen acceptam ipsum in expeditionibus suis seriò semper secum circumtulisse. Imbrem plus solitò stridens, certò portendere veteribus Pica credebatur, vnde etiam ab eisdem pluuiæ auis dici meruit.

Ezelini augurium. Pluuiæ auis.

HIEROGLYPHICA. MYSTICA.

HOMINEM qui semetipsum ex oraculi responso curaret, Prisci hominem significaturi, Picam teste Oro Apolline depingere solent, quæ lauri folium oro generet. Hæc enim cùm ægrè habet, tale folium in nido portat, atque ita conualescit.

Quemadmodum verò Psittacus eloquentiæ typus esse meruit, vt suo aliquando loco demonstrauimus, ita Pica garrulitatis, ac loquacitatis hieroglyphicum veteribus fuit. Etsi enim ad humana verba ei etiam docilitas sit, non tamen ita liquidè, nec ita concinnè, vt

Homo semetipsum ex oraculo curans. Garrulitatis typus.

Pſittacus, loquitur, ſed quadam omnino raucitate ſermonem obfuſcat, & præfracto ſono ſyllabas enunciat: eſtq; memoria minimè tenaci, vt niſi quæ didicit, frequentiùs replicari audierit, facilè obliuiſcatur. Vnde etiam prouerbialiter rudis plebecula garrulos homines Picas cognominant. Quare D. Conſalis Ponce de Leon Hiſpalenſis, interpres & Scholiaſtes S. Epiphanij Picarum rectius, quàm Picorum naturam muliebri loquacitati comparaſſet hiſce duobus diſticis:

Garrali Picę dicti. *Pica Baccho ſacra, & cur.*

Antiquam ſyluis frondoſo ac robore quercum
Roſtro Picus auis paruula dilacerat.
Fœmina ſic, iuſtæ deſunt cui corpore vires
Mortiferum ſæuo virus ab ore iacit.

Haud aliam etiam ob cauſam, quam ob garrulitatem Pica Baccho ſacra habebatur, ut Plutarchus teſtatur. Ebrij enim, & qui illius Dei cultores ſunt, dicacitate plurimùm valent, vt rectè [a] Horatius monet, ubi ſic inquirit?

[a] *Li. 1. Epiſt.*

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?

Alij uerò Picam Baccho dicatam uolunt, quòd in triumphis (ante eius tempora enim ex ſuperatis hoſtibus triumphaſſe quempiam necdum conſtat) maximus clamor eleuaretur, vel quòd in eiuſmodi triumphis, omnibus & triumphanti etiam ipſi ſua exprobrare uitia licitum foret.

Bacchus primus Imperator.

Pica uerò varia mendacij, & ſimulationis hieroglyphicum eſt, quæ nempe parte anteriore candida amicum purum, & ſyncerum affatu primùm ſimulet; mox poſteriore nigra, uel decipiat, uel eludat. Huc pertinet antiquiſſimum illud ſapientiſſimi Pythagoræ dictum, ab hac aue detortum, τῶν μελανούρων μὴ γεύσασθαι, hoc eſt, *minimè guſtandum ex ÿs, quibus eſt nigra cauda.* Innuit non admittendos in amicitiam homines ſimulatores, & diſſimulatores hypocritas. Quod verò ad mendacium facit, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, id eſt, *mendacium quippe in extrema parte nigreſcere.*

Mendacij ſymbolũ. In ſimulatores dictũ Pythagorę.

PROVERBIA.

KITTOΦOΡΟΣ ſeu Picifer uulgare conuitium uidetur in hominem infimum, & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem [a] Demoſthenes Aeſchinem hoc nomine ab amiculis compellatum refert, & κικνόφορον, quòd Picas, & uannos capite baiularet, quibus in myſterijs Bacchanalibus utebantur. Pica enim, ut diximus, Baccho ſacra habebatur, & uannus in omnibus myſterijs adhibebatur; unde etiam dicebat Vergilius:

Picifer. [a] *In Orat. pro Cteſiph.* *Pica, & vannus in myſterijs Bacchi.*

—— Et myſtica vannus Iacchi.

Illud [b] Theocriti de Picæ loquacitate prouerbialiter ſcriptum eſt:

[b] *In Hodæporis.*

Οὐ θεμιτὸν λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν,
Οὐδ' ἔποπας κυκνοισι. id eſt:
Haud fas eſt Lacon, Philomelam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis Epopa obſtrepat improba Cycnis.

Eiuſdem prorſus ſententiæ eſt, quod in eadem Egloga legitur, nempe:

Σφηξ βομβῶν τεττιγος ἐναντίον. id eſt:
Scilicet obſtrepitans argutæ veſpa Cicadæ.

Nam & hiſce verbis paſtor quidam paſtorem alium, à quo prouocatur, contemnit. Quadrabit vtrumq; in eos, qui cum longè imparibus certant, aut longè præſtantioribus negotium faceſſunt. Planè etiam cum hiſce dictis eſt illud [c] Galeni, Ἁ κίττα τῶν σειρῆνα μιμουμένα, id eſt, *Pica Sirenis æmula*, de inepto ſcilicet imitatore dictum. Videtur autem Doricum eſſe prouerbium. Quid enim conſoni habet obſtrepera Pica cum arguta Sirenum uoce?

[c] *Lib. 2. de diff. pulſ.*

Belgis priuatim vſitatum eſt dicere Den Aexſter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſaltationum ſuarum obliuiſci nequit. Illa enim velit, nolit, ſemper ſalit: cui adagio illud Horatij ſimile eſt:

Prouerbia Belgica.

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Item illud eiuſdem:

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Ijdem Belgæ, ubi nihil temerè vulgò dictitari, quod non uel aliquid ſaltem ueri contineat, ſignificare volunt, dicere ſolent, Daer en is ſoo cleijnen Aexter nijet, of hij heeſt en Vueinich bonts, hoc eſt, nulla adeo exigua Pica eſt, quæ non ex aliqua ſaltem ſui parte variet: quaſi dicerent, etſi quæ dicuntur omnino à vero aliena eſſe videantur, ueritatis tamen aliquid complectuntur.

Scaliger denique prouerbialiter Picam albam de re insolenti, taraq; & nunquam visa, nempe de iudice iusto, & incorrupto dixit:

Sed iudex bonus, est Pica nunc rarior alba.

Pica alba rarius.

MEDICA.

PICAE temperie sunt calidissima, quod vel ex eo constare puto, quòd in Venerem admodum procliues sint. Recentiores has aues coctas, & comesas spiritus visorios reparare tradunt, quod fortè à Plinio mutuauerint, qui alibi *pullorum Picæ esum visum augere* dixit. Quidam excoriari eas iubent, vt faciliùs concoquantur. A plumis repurgatæ, & exenteratę, si in vino albo ad consumptionem eius, & carnis ab ossibus separationem decoctæ simul cum iure terantur, soliq; ita per triduum exponantur, & cum carpia, seu subtili linteolo, cùm opus est, oculis applicentur, egregiè. Asperitatem eorum, obscuritatem, ruborem, & dolorem tollent, & spiritus temperabunt.[a] Gordonius Picam vnam, vel duas, vel plures integras in olla noua vitreata, luto diligenter obturata in fornace torreri iubet, adiecta cautione, ne adurantur, vt faciliùs in pollinem conuertantur. Pollinem hunc, vel in collyrium redactum, vel per se solum oculis immissum, visus imbecillitati egregiè conducere affirmat. Illud enim de Picis peculiare omnes scribunt, vt quomodocunque sumptæ, vel adhibitæ visui conferant. Ioannes Gœurotus, quem diximus puluerem ex aqua fęniculi caliginosis oculis instillari iubet, liquoremq; stillatitium è pullis Picarum chymico vase collectum, visum infirmum, & hebetem corroborare scribit, & acuere. Ryffius liquorem ita exceptum è Picis minutatim concisis, conferre ait oculis rubescentibus, & obscuris, leucomata eorum, vel pterygia, ignemq; sacrum, quem S. Antonij vocant, linteolis ex eo madentibus sæpe impositis restinguere. Rasis fel Picæ oculis immissum, qui per niuem ambulant, ab ea non offendi testatur, oua verò sicca trita oculis immissa, albuginem eorum curare. Nonnulli auem viuam in frusta dissectam laborantibus articulis imponunt. Sunt qui combustam in olla sigillata, quocunque modo datam ad nyctilopam, cardiacam, & melancholiam ex causa frigida, necnon, & cancrum in membro virili sanare velint. Kiranides cor Picæ cum radice cyssi, siue hederæ gestatum contractis mulieribus, & disuriæ mederi nobis author est, & multa alia adducit, quæ quòd superstitionis non sint expertia, lubens prætereo.

Téperies. Carnis vs⁹.

[a] Cap. de vis. imbecill.

Picæ oculis quocũque modo sumptæ oculis prosunt.

Fellis vsus. Oua.

Cor.

VSVS IN CIBIS.

RASIS carnem Picarum, vt nimis calidam, & tanquam abominabilem à mensa reijcit, pullos tamen recenter nidis exemptos à pauperibus interdum edi testatur. Et Athenæus de opiparo Tothyis Thracum Regis conuiuio loquens, inter alias aues, Picas etiam nominat. Demetrius Constantinopolitanus Picarum carnem Accipitribus vtilissimam esse scribit. Quæ variæ dicuntur, in Italia quod sciam non eduntur: Glandariæ verò non Bononiæ tantùm, sed vbiuis etiam in foro veneunt; sed quoniã etiam duræ carnis sunt, à pauperibus duntaxat emũtur.

Tothyis regis conuiuium.

Glandariarum vsus.

FABVLÆ.

POETAE, nouem Pieridas Euppes filias, vnde Euippides uocantur, in Picas mutatas fuisse confingunt, quia cum Musis de cantus excellẽtia in arenam descendere ausę fuissent, indeq; Picis loquacitatem, humanæq; studium linguæ remansisse; unde Statius.

—— *At Aonio versa certamine Picæ.*

Pierides in Picas.

[a] Ouidius hanc fabulam ita prosequitur.

Pierus has genuit Pellæis diues in oris
Pæonis Euippe mater fuit.

[a] Lib. 5. Metam.

Item rursus:

Alcs erat, numeroq; nouem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia Picæ.

Et rursus in fine.

Rident Euipides, spernuntq; minantia verba:
Conatæq; loqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues

Aspexere suos, operiri & brachia plumis.
Alteraq́, alterius rigido concrescere rostro
Ora videt: volucresq́, nouas accedere syluis.
Plangere dumq́, volunt, per brachia mota leuatæ
Aere pendebant nemorum conuitia Picæ.
Nunc quoq́, in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaq́, garrulitas, studiumq́, immane loquendi.

Hinc Dantes Poëta Hetruscus Calliopem Musam, vt versus condenti meditantiq́; faueat, & facilem scribendi canendiq́; venam subpeditet, hisce versibus inuocat:

Ma quì la morta Poesia risurga
O sante Muse, poi che vostro sono,
Et quì Calliope alquanto surga
Seguitando'l mio canto con quel suono
Di cui le Piche misero sentiro
Lo colpo tal, che desperar perdono.

Atq; istæc de Picis dicta in genere sufficiant, nunc ad particulares earũ historias me conuerto.

DE PICA VARIA, SEV CAVDATA.
Cap. XII.

SYNONIMA.

Κίττα. Pluuiæ auis. Ragazza.

HAEBRAICA illa nomina, quæ præcedenti capite, ceu alteri etiam cõmunia dedimus, huic potissimùm competere existimamus. Κίττα, vel κίσσα Græcorũ ad hanc quoque potiùs, quàm ad aliam pertinet. Latinis Pica varia, seu Pica caudata dicitur. Nonnulli pluuiæ auem veteribus dictam, hanc esse credunt. Italis Gaza vocatur, & Gazzola: Bononiæ Ragazza, & Putta. Reliqua synonima antea posuimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] L. 10. c. 42

QVAMVIS Plinius ex binis, quæ recenset[a], Picarum generibus primùm Glandariam nominet, ceu humano sermoni addiscendo aptiorem: nos tamen variam, quæ toto ferè corporis colore ab illa distinguitur, describendam in manum assumpsimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Color. Dorsum. Cauda.

MAGNITVDINE Monedulæ est compar; sed ob caudæ longitudinem, quæ per se sola dodrantem longa est, maior apparet. Ex primo intuitu inter omne auium genus facilè agnoscitur. Rostrum obtinet nigrum, crassumq́;, & cuius pars superior inferiori paulò longior est, atque in acutum desinit: Oculos nigros candido circulo obductos. Caput, dorsum, collum, pectus, alas, femora, caudam, pedes, eorumq́; digitos, atq; vngues aterrima: Extremum tamen alarum albicat. Dorsum, & cauda elegantissimè ex maxima nigredine viridem, vt Cycnus purpureum, colorem emittunt splẽdidissimum. Tota verò ventris superficies candida est. Quam solam albedinem vnà cum caudæ longitudine si demas, Cornicẽ diceres. Cauda, & corpus vniuersum à principio rostri ad vropygium vsque æquè longa, dodrantem nempe. Caudæ longitudinem nonnulli in capitis exiguitatem reijciunt, ut cui pro paruo capite caudam longam natura concesserit: quod tamen non est uerisimile: fortè ad commodiorem uolatum illi data fuerit: cùm pro corporis portione alas admodum paruas habeat. Mediæ caudæ pennæ lateralibus longiores sunt. Atque istæc de hac uolucri dicenda supererant, ad quam omnia ferè quæ in generali historia diximus, referenda sunt.

PICA

Pica varia, seu caudata.

Pica Indica Mas.

Pica Indica Fœmina.

DE PICA CAVDATA INDICA. Cap. XIII.

SPECIOSISSIMAM hanc auem inter nonnullas alias Iaponenſium rex ſummo Pontifici pro ſingulari munere ante aliquot annos tranſmiſit, vt ex Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo D. Cæſare Marchione Facchinetto Senatore ampliſſimo, qui eas Innocentio Nono Bononienſi Pontifici Opt. Max. patruo ſuo acceptas referebat, intellexi. Hanc inquam auem, etſi ratione colorum parum ſimilitudinis cum ſuperiori Pica obtineat, quia totius corporis habitu, & caudæ longitudine ad illam accedere videtur, Picam caudatam cognomento Indicam nuncuplare placuit. Auis eſt, non tam ob colorum diuerſitatem, quam ob inſignem caudæ longitudinem, aſpectu iucundiſſima. Quod ad magnitudinem attinet, ea quantum ex pictura conijcere licet, cum Pica noſtrate fermè eadem. Roſtrum, tibiæ pedesq; rubeſcebant. Caput totum, & collum, quod torquis albus ambit, erant cærulea. A ſuperiore roſtri parte inter vtrumq; oculum macula tres ferè digitos longa, & pollicem lata punctulis, ſeu potiùs lineolis nigris tranſuerſalibus conſperſa ad dorſum vſque protenditur. Dorſum & ſcapulæ erant ferruginea. Vropygium luteum. Alarum pennæ veſtitrices caſtaneæ, ſed lineis nigris craſſiuſculis (quæ fortaſſis pennæ exiguæ fuerint) per longitudinem poſitis reſpergebantur: reliquæ veſtitrices pennæ erant virides, ſed in marginibus magis. Has denique cæruleæ excipiebant, calamis, & marginibus ad albedinem vergentibus. Remiges eiuſdem cum poſterioribus coloris erant, nempe cærulei. Pectus & venter ad anum vſque candidiſſima. Totus alarum internus color leucophæus ad cæruleum declinans. Cauda factâ ex picturâ coniecturâ octo duntaxat pennis conſtabat, quæ omnes magnitudine differebant, & duæ duplo, & amplius cæteris maiores erant, & colore etiam à cæteris diſtinctæ. Erant enim totæ excepto calamo, & extremitatibus, quæ alba ſunt, cæruleæ. Reliquæ pennæ à principio ad medium, vſque cæruleæ, cætera candidæ, quarum medium macula inſignis cærulea quidem, ſed colore admodum intenſo, vt quaſi ad nigredinem accedere videatur, percurrit. Atque hæc meo iudicio maris deſcriptio fuerit; quam enim fęminam credebam, huic quidem per omnia ſimilis erat, ſed alba illa verticis macula alba lineis nigris carebat: & veſtitricum pennarum alarum ſecundus ordo, quæ in ea erant cæruleæ, in hac vireſcebant. Vtriuſq; iconem habes præcedentibus paginis.

Magnitudo. Color. Caput. Dorſum. Alæ. Venter. Cauda. Fęminæ à mare diſtinctio.

DE PICA GLANDARIA. Cap. XIIII.

SYNONIMA.

HAEC Pica Plinio glandaria, Ariſtoteli tradente [a] Bellonio Μαλακοκρανης, ſeu Molliceps dicitur, quibuſdam verò Pica granata. Sunt qui ποικιλιδα vocent; verùm id nomen Picæ varię potiùs competit. Græci recentiores καρακαξα appellant: Lycophron teſte Iacobo Delechampio λαληθρον κισσαν, Latini Garrum, ſeu Garrulum, quidam perperam Spermologum, Itali vulgò Ghiandara à glandium eſu: Alibi tamen Berta vocatur; Genuenſibus, & Chij incolis, qui ex Genuenſibus, & Græcis mixti ſunt, Bertina, quaſi cinerea, quod tota ferè auis colore tali conſtet: Hiſpanis Gayo, & in Aragonia Caio, Gallis Gay, Sabaudis Giaion, Germanis Haeher, Haetzel, vel Haetzler, Baumhaezle, circa Friburgũ Heluetiorum Herrenuogel, Sueuis Iaeck, nonnullis Margraff, & Marcolfus, & Holzſchieier, Gallis Brabantiæ cõterminis Girau, & Richau, Brabantinis Broeckexter, quaſi Pica paluſtris, quòd eiuſmodi loca amet, licet tamen in arboribus nidificet, Anglis Iay, Illirijs Soyka.

[a] Lib. 6. de Auib. ca. 7.

Molliceps. Pica granata. καρακαξα Garrulus. Ghiandra. Bertina.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

HANC Auem ſecundum Picarum genus facimus, quòd oppida colentibus, vtpote quæ ſyluas agrosq; tantùm habitat, minus nota ſit. Differt à Varia cùm magnitudine, tùm verò maximè colore. Habet enim ad alarum latera tranſuerſales notas cæruleas, quales in nullo fermè alio volucrum genere conſpicias. Habet item tam amplum oris hiatum, vt glandes, atque caſtaneas integras Palumborum more deglutiat. Habet deniq; caudam duplo ferè quàm Varia breuiorem. His itaque notis ab illa diſtinguitur.

Vt à Varia differat.

Pica glandaria.

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. GARRVLVS Variâ paulò minor est, dodrantem & palmos duos à rostri principio ad caudæ extremitatem longus. Rostrum ei crassum, robustum, nigrum, binos propemodum digitos longum, cuius nares plumis albis, & nigris operiuntur, eiusq; extremitas aliquantulum recuruatur, atque in aciem quasi vt in altera etiam desinit. Lingua. Lingua bifida est. Caput. Capitis vertex pennis modo albis, modo nigris constans ad instar cristæ riget. Color. Color corporis varius est. Ceruix. Ceruix ex ruffo, & cæsio mixta est. Qui subsequitur color in dorso pallidior est, & ad cinereũ vergit. Pennæ prope vropygium candicant. Cauda. Cauda longiuscula est, & duodecim pennis, iisq; nigris constat, quarum tamen quinque maculis albis transuersalibus insigniuntur. Alæ. Alæ robustæ, & oblongæ, colore vario: Earum enim pennæ aliæ nigræ, aliæ ex nigro, & albo mixtæ, alię cęruleæ sunt, distincto tamen ordine. Variat verò color in pennis maioribus, potissimùm exteris; ex internis autem binę duntaxat, aut tres castaneæ sunt. Supina itidem Auis pars cinerei coloris est, remissioris tamen, & qui quò caudæ proximior, eò ad album magis vergat. Pedes. Pedes, digitiq; subcinerei, vngues nigri, acuti, & quodammodo adunci.

DE GARRVLO ARGENTORATENSI. Cap. XV.

SYNONIMA.

Etymum. Roller. Pica marina. Mercolfus. GARRVLVS quoque auis istæc, cuius modo iconem damus, iure merito appellatur, quòd Glandariæ more ad nauseam vsque garriat, Argentoratensis verò quòd circa eam vrbem, vbi etiam per onomatopœiam Roller dicitur, abundet. Bononienses Picam marinam vocant, apud quos Ornithologus eam sese sub Gazæ nomine, quod omnibus Picis commune est, obseruasse memorat. Vocatur in quibusdam Germaniæ locis Mercolfus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS hæc, etsi forsan veteribus ignota, vel saltem non descripta sit, è Picarum proculdubiò genere est, & Glandariæ potissimùm congener: à qua tamen colore, dignoscitur, sicuti etiam mas à fęmina.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. MAGNITVDO cum Glandaria par est. Rostrum mari duos digitos longum, nigrum, crassiusculum, multò tamen quàm Glandariæ exilius, in extremo aliquantulum recuruum, quæ pars in pullis quodammodo albescit. Ornithologus rostrum nimis crassum, nimisq; curuum depinxit, & in collo, pectorisq; initio, & circum oculos quatuor velut annulos albos perperam addidit; nisi fortè diuersæ à nostra auis, vel fęminæ iconem expresserit, quod tamen haud facilè crediderim, quoniam alioqui satis exactè illam describat. Caput. Caput habet crassum colore ex cæruleo, & viridi mixto, maculis per longitudinem albis, quæ per totum pectus ventremq; deorsum feruntur. Pennæ verò prope rostrum sunt castaneæ. Oculi. Oculi magni, rotundi, nigri. Supercilia rotunda ex cæruleo lutescunt. Dorsum. Dorsum castaneum, seu ferrugineum à secunda, vel tertia vertebra ad vropygium vsque. Alæ. Alarum color præcipuè varius est, vt quarum superior pars, nempe plumæ illæ, quæ scapulas cooperiunt, cæruleæ sint ad violaceum tendentes, quæ subsequuntur maiores, virides, & ex viridi, & albo in extremitatibus dilutæ, demum remiges extrà in principio obscurè cærulea sunt, cætera verò nigræ; intus omnes vltimis exterioribus exceptis, quæ subtus nigricant, cæruleæ. Cauda. Cauda, quam Ornithologus perperam ruffam ait, superna parte virescit, inferna partim violaceo, partim cæruleo permiscetur. Pedes. Pedes lutei ad fuscum tendentes, vngues nigri, & adunci.

PICAE

Picæ glandariæ species.

Pica marina.

Fæmina verò talis est. Caput totum, collum, atque pectus, venterq; ex castaneo ad leucophæum vergunt. Oculi nigri sunt, iris lutea. Rostrum nigrum multò quàm in mare crassius. Dorsum totum castaneum. Alæ primùm, nempe prope scapulas ceruleæ, mox ex ceruleo virides: remiges nigræ. Cauda latiuscula ex viridi, & cæruleo ad fuscum inclinat. Tibiæ & pedes lutei, tabellę castaneę: vngues nigri, recurui. In summa toto cęlo à mari diuersa est.

Caput. Oculi. Rostrum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE PICA MARINA. Cap. XVI.

10

PVLCHERRIMAM hanc volucrem quoniam Gazam, seu Picam marinam uulgò appellari uideam, eius etiam hoc loco iconem exhibere placuit, maximè verò, ut Garrulus Argentoratensis nunquam in maritimis degens id nomen præter rationem sibi uendicasse demonstrarem. Tota auis si caput, ceruicem, pedes, & partem etiam alarum excipias, subuiridis apparet. Rostrum robustum, paulò quàm in Picis longius, admodum acutum. Capitis uertex ad tertiam ceruicis uerticem, usque coloris castanei diluti. Inferior capitis uerò pars, ad tempora scilicet, & oculos lutea. Oculi nigri: Iris lutea, quam niger circulus ambit. Pedes subfusci, digiti longi, ungues insigniter adunci, & nigri: cętera, ut dixi, uiridis, præter secundi ordinis alarum pennas, quę ex castaneo dilutę sunt, & in extremitate ceruleę.

Rostrum. Vertex. Oculi. Pedes.

20

Iconem habes pagina subsequenti.

30

DE PICA PERSICA. Cap. XVII.

HAEC uerò auis, quam nunc damus, Venetijs nobis olim transmissa sub Picæ Persianę nomine, ex solo contuitu è Picarum genere esse cognoscitur. Tota fermè subfusca est, capite nempe, collo, dorso, pectore, & uentre. Magnitudo, quantum ex pictura iudicare potuimus, ad Picas maximè accedit. Rostrum habet robustum, crassum, breuiusculum, albicans. Oculos item albos, pupillam nigram. Alarum pennæ secundi ordinis, uropygium, & priores in cauda luteæ sunt. Pedes subcęrulei: tabellę nigrę: ungues exigui, at recurui, & nigri.

40

Color. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Alæ. Pedes.

Iconem dabit pagina 795.

50

Hæc eſt Picæ Marinæ figura, nam quæ depicta eſt pag. 792. eſt Garrulus Argoratenſis Fœmina.

Pica Persica.

DE GARRVLO BOHEMICO.
Cap. XVIII.

Garrulus Bohemicus nō est è genere Picarum. Ornithologi error.

HISTORIAM huiusce Auis ante aliquot annos, cū velut pestilentię quoddam præsagium in Italiam maxima copia aduolasset, copiosè conscripsi. Quam cùm seorsim in lucem aliquando edere constituissem, sed nunquam mihi data esset satis commoda occasio, itaq; non ab re me facturum arbitratus sum, si huic nunc illam velut in compendium redactam, loco insererem, licet tamen cum Picarum genere nihil præter nomen commune obtineat, secus, atque Ornithologus existimat, qui tertium earum genus eam constituit. Pulcherrimæ ergò huius auis à tam varijs mihi viris, ijsq; doctissimis, atque ex totius fermè Italiæ partibus sub varijs nomenclaturis missæ amphibologiam explicaturus, singulorum primùm de illa iudiciū, ac opinionem adducam, deinde quid ego sentiam breuiter adferam.

Fabritij Paduani opinio de Garrulo Bohemico. Galerita Varia Microphœnix. Cæsaris Odoni opinio. Merops Arist. [a] L.10.c.49 Nouæ aues Plinij. Auis Hyrcinię syluę. Lucidiæ aues. Alphonsi Panzę opinio. Incendiaria Plinij. Beccofrisone. Galletto del bosco. Incineraria Behemle. Zinzirelle.

Fabritius Paduanus Foroliuiensis clarissimus medicus, magni illius Elidei filius, qui inter alia naturæ dona, quibus musęum nostrum quampluriès locupletauit, hanc quoq; volucrem mihi transmisit, Galeritam variam, & Microphœnicem propter cristatum capitis verticem, & totius corporis colorum eximiam venustatem appellabat. Cæsar Odonus magni nominis pariter medicus, simpliciumq; necnon medicinæ practicæ in almo Bononiensium archigymnasio publicus professor Meropem Aristotelis esse ex pinnulis illis, quas in alis habet, iudicabat; Alij nouam auem Plinio dictam credebāt, de qua hunc in modum [a] ille scripsit. *Venêre in Italiam Bebriacensibus bellis ciuilibus trans Padum, & nouæ aues (ita nunc vocantur) Turdorum specie, paulò infra Columbas magnitudine, sapore gratæ.* Alij rursus, quoniam conspectu insolens esset, ac ex Germania ad nos transuolasset, Auem Hyrciniæ syluę nuncupabant, cuius item Plinius his verbis meminit: *In Hyrcinia Germaniæ tractu inusitata genera Alitum accepimus, quarum plumæ ignium modo colluceant.* Et Solinus, etsi à Plinio tamen vt solet, mutuatus videatur, non luxisse tantùm noctu scripsit, verùm homines etiam illius loci (mirum dictu) nocturnos plerunque excursus harum auium opera destinasse, & ad itineris dirigendi præsidium vsos fuisse. Meminit earundem Albertus, & à tali luce, Lucidias nuncupat. Alphonsus Panza Ferrariensis Philosophus, ac Medicus eximius, & naturalium rerum insignis indagator, necnon & in celeberrimo Ferrariēsium gymnasio publicus professor, in epistola sua, quam super hac aue mihi scripsit, Incendiariam Plinij esse existimabat. A Saxoli (pagus est in agro Mutinensi satis insignis) incolis, vbi maxima erat copia, vulgò Beccofrisone dicebatur, quoniam quodammodo Coccothrausto, quem Frisone vocant, similis esset: alij Galletto del bosco, quasi Gallulum syluestrem, propter capitis cristam: Nostri aucupes vccello del mondo nouo, hoc est, auem ex nouo orbe indigitabant: Flandri, vt audio, Incinerariam, quam vocem pro Incendiaria corruptam crediderim, atque eò maximè, cùm & alij Incendiariam, vt dixi, vocarent. Ornithologus Garrulum Bohemicum appellat, verùm quo iure, non video, cùm Picarum more nequaquam garriat: Quare generica voce Bohemicam auem potius vocare debuisset. Iconem eius ab Argentoratensi quodam pictore, qui nomē ignorabat, sibi transmissam scribit, se verò pòst ab alijs didicisse, hac specie auem circa Norimbergam dici Behemle, id est, Bohemicam, fortè quia Bohemię peculiaris sit. Germani quidam alij per onomatopœiam zinzirelle dicunt. Istęc itaque quæ adduxi, nomina à diuersis imposita, non vulgarem, qui de illis iudicet, philosophū requirunt, cui ubi nomina desunt, noua fingere Aristoteles concedit. Quare cùm huic aui nullum illorum conuenire uiderem, placuit ex potiori auis uictu Ampelidem appellare. Inter cæteros enim fructus, quibus uescitur, uuis potissimùm delectatur, quod Ampelidi suæ olim etiam Callimachus poëta tribuit, quæ, cùm nullam ille aliam, qua agnoscatur, notam addat, cum nostra fortè eadem statui possit. Quod si uerò ea de re quispiam mecum cauilletur, & aliam auem Callimacho Ampelidem dici pertinaciùs contendat, non negauerit saltem Ampelidem posse uocari, non uerò quòd duntaxat solas uuas edat, ut quas autumno tantùm nancisci potest, sed quòd eas alijs fructibus præferat. Sic enim & Ficedula Latinis, & uulgò Beccafico dicitur, non quoniam semper ficubus uescatur, neque enim & illæ toto anno reperiuntur, sed quia ex earum esu plurimùm pinguescat. Cui uerò Auium generi hanc auem congenerem facere debeam, nedum satis compertum habeo. Haud me latet tamen ex illarum genere esse, quæ fructibus uiuunt, carpophagæ dictæ, auemq; esse migratoriam. Nam ad uicinas Bohemiæ regiones, ut audio, quotannis euolat. Ornithologus pro tertio Picarum genere, sed cum maximo errore eam nobis obtrudit, cū tamen nec magnitudine (est enim multo minor) neque moribus, neque demum ratione uictus quicquam cum illis commune habeat. Adde etiam,

Ampelis. Cur Ampelis dici possit. Ficedula, & Beccafico, cur sic dicta. Cui auium generi ascribenda Ampelis. Ampelis migrat.

etiam, quod Plinius, cęteriq; authores Picis linguam articulatim sermoni hominum efformando idoneam, latam nempe tribuant, qualem in Bohemica aue nemo rectè dixerit. Neque Incendiaria [b] Plinij etiam fuerit, cuius de illa hęc uerba sunt: *Inauspicata est & Incendiaria auis, propter quam sæpe lustratam vrbem in annalibus inuenimus, sicut L. Cassio, & C. Mario Coss. quo anno & Bubone viso lustrata est. Quæ sit auis ea, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur Incendiariam esse, quæcunq; apparuerit carbonem ferens ex aris, vel altaribus. Alij Spinturnicem eam vocant, sed quæ hæc ipsa esset inter aues, qui diceret se scire, non inueni.* Cùm itaque Plinius, nec sibi, nec alijs uisam talem auem asserat, non uideo, qua ratione istęc uolucris in Bohemia satis obuia, cum Incendiaria eius eadem statui queat. Insuper Incendiaria quibusdam dicta est, quòd in incendijs nasci crederent. Quis obsecro hoc de Ampelide nostra somniet? Quare meo iudicio Phœnix auis fabulosa, quęq; vbi proli incumbit, seipsam exurere perhibetur, Incẽdiaria dici rectè possit, nisi ea uox quamcunq; uolucrem, quę carbones ex aris eripit, significet, ut ex Plinio paulò antè dictum est. Hallucinantur itidem, qui auem Hyrcinię syluę Plinio dictam putârunt. Pennę enim nostræ Ampelidis in tenebris ignium modo minimè collucent, quod de Hyrcinæ syluæ aue Plinium, & Solinum referre diximus. Quod si verò maculas illas alarum, & caudæ extremitatum luteas, egregium splendorem edere quispiam curiosus obijciat; is tamen noctu lucere minimè dixerit, vt proprio periculo domi meæ sæpius expertus fui, vbi tribus ferè mensibus viuam alui, & vel quauis noctis hora contemplatus sum. Ornithologus verò eiusmodi rerum etiam diligentissimus inuestigator Germanum quendam, cùm huius auis historiam conscriberet, sibi narrasse refert, in patriæ suæ Votlandiæ Bohemis vicinæ syluis, auem quandã vidisse Turdi minoris magnitudine, colore partim cæruleo, partim aureo, siue croceo, quam noctù lucere fama esset; se tamen neque lucentem vidisse, neque nomen nosse: quod si verum est, ea Hyrciniæ syluæ auis dici poterit. Præterea nostræ Ampelidi nulla ferè quoque cum noua aue Plinij similitudo est, quã scilicet ille Turdorum specie describit, quibus istęc omnino dissimilis est, & magnitudinem illius Columbis comparat; hæc vel quadruplo minor est. Nouam auem, siue externam suo loco Perdicem minorem esse probabimus. Neque etiam clarissimi Odoni opinio placet, Meropem Aristotelis existimantis, nam nullo pacto descriptioni respondet. Merops enim teste [c] Philosopho terræ cauernas subit, cunabulaq; facit, ibiq; ob corporis grauitatem altùm volare nequiens nidum construit. Ampelis contrà in arboribus continuò vitam ducit, tantum abest, vt cauernas subeat: neq; apibus, quod de Merope qui Apiaster inde dicitur, [d] Aristoteles prodidit, insidiatur, nec vermibus vescitur, sed fructibus tantùm. Merops pennas inferiores habet pallidas, superiores ceruleas, vt in Alcione, Ampelidi nihil in toto corpore cærulei est. Ille postremas pinnulas rubras habet, istæc nequaquam: pinnularum autem nomine πτερυγια intelligo, siue paruas pennas, quamuis id nomen, quod obiter dictum sit, multa significet, excrescentiam nimirum carnis, quæ vngues operit, tùm in pedis, tum in manus pollicibus potissimùm eminens, sed in pedibus ex offensione, interdum in manibus ex paronichijs nascitur: & quamuis autem Ampelis in extremo, vt infrà dicam, alarum quasdam rubras appendices habeat, eæ tamen pinnularum nomine indignæ sunt, quoniam quædam excrescentiæ tantummodò sunt, quæ à calamo, seu pennæ cauliculo exoriuntur. Cæterùm vox etiam vtrique diuersa diuersas etiam aues constituit. Quare omnino concludendum videtur Ampelidem nostram nemini eorum cognitam fuisse.

[Margin: b L. 10. c. 13 — Spinturnix. — Non esse Incendiariam. — Phęnix dici potest Incendiaria. — Non esse auem Hyrcinię syluę. — Hyrciniæ syluæ Auis quæ dici possit. — c 6. Hist. c. 1 — Meropem non esse. — d 9. Histor. cap. 40. — πτερυγια quid.]

FORMA. DESCRIPTIO.

CVM Merulis ferè ei par est magnitudo; maior verò Coccothrauste: Longitudo à rostro ad caudæ extremitatem dodrantalis: Latitudo expansis videlicet alis, quatuor palmorum. Vnde hallucinari Ornithologum constat, cùm corporis forma, ac coloribus ad Garrulum communem accedere scribat. Rostrum nigerrimum est, magnitudine domestici Passeris. Id nimis longum nimisq; recuruum Ornithologi icon exprimit. Nares pili eiusdem coloris circumambiunt, & velut maculam nigram quandam efformant transuersalem, in qua oculi superius includuntur, rotundi, coloris pulcherrimi, cinnabarini nempe, & carbunculum Carchedonicum, quem granatam vulgò dicunt, mentientis, qui fortè noctù lucere credendi nonnullis ansam dederint. Caput quodammodo compressum, & nimis rotundum ab Ornithologo delineatum, coloris castanei, seu ferruginei, more Alaudę cristatę apice retrò vergente insignitum. Color apicis rostrum versus subcastaneus dilutus, retrò verò subcinereus ad fuscum inclinans,

[Margin: Magnitudo — Longitudo. — Latitudo. — Rostrum. — Nares. — Oculi. — Caput.]

GARRVLVS BOHEMICVS.

clinans, umbrię terrę haud diſsimilis.

Collum.

Collum breuiuſculum in antica, & poſtica parte nigrum, ad latera ruffum, prope roſtrũ candidum.

Pectus.

Pectus caſtaneum, ſeu ferrugineum, ſed dilutum, & ad roſeũ uergens.

Venter.

Vẽter ſubcinereus totus, niſi prope podicẽ, ubi pennę quædam albicant, quarum radices tamen, hoc eſt, à medio ad carnem uſque, etiam nigræ ſunt, & ſuperiori parte molliores.

Dorſum.

Dorſum ſubcaſtaneum eſt, ſed prope vropygium leucophæum.

Alæ.

Exteriores Alarũ pennæ nigræ ſunt; interiores ſubcinereę ad nigredinem tamen declinantes. Inſigniuntur uerò exteriores maculis ſpectatu iucundiſsimis, quarum aliæ nempe primę albę ſunt, ſeptem numero, quarum appendices cinnabari inſtar rubeſcunt. Pennas has corneas eſſe haud uerè neſcio quis Ornithologo retulit: Sunt tamen ſolidæ, & duriuſculæ, longæ, atque quodammodo cartilagineę. Has aliæ pennæ ſubſequuntur maculis pariter, ſed luteis perornatæ figura ſua literam L, quodammodo exprimẽtes, quæ ſic diſpoſitæ ſunt, vt in quibuſdam ſeptem, in quibuſdam ſex, in alijs quinq; tantummodo appareant. Rurſus quæ ultimę ſunt, maculas albas habent, quę quò magis ad exteriora ſitę ſunt, eò minus conſpicuę euadunt, adeo ut poſtremarum quandoq; tres, quandoq; duæ, & quandoq; una duntaxat ita maculatæ ſint. Veſtitrices albis etiam maculis in extremitatibus inſigniuntur. Illud uerò in luteis maculis annotandum eſt, quòd in fęmellis albeſcant, & è regione earum alias maculas albas reperire ſit.

Cauda.

Caudam maris decem, fęmellę duodecim pennis conſtare αὐτοψια didici, quę in radice leucophęę ſunt, ſeu coloris murini, id eſt, muris domeſtici minoris, ſuperius uerò nigricant, tota caudę extremitas lutea eſt, magis tamen in mare quàm in fęmella reſplendens. Prope podicem alię quędam plumulę coloris caſtanei, aliam quodammodo, ſed longè minorem caudam afformant.

Crura.

Crurum color fuſcus eſt ad cęruleum inclinans.

Pedes.

Pedum forma, & magnitudo Coccothrauſto reſpondent, colore tamen differunt, qui in Ampelide niger, in illo verò carneus, ſiue roſeus eſt.

Vngues.

Vngues habet nigros etiam, & ſatis recuruos.

ANATO-

ANATOME.

EXTERIORES pulcherrimæ huiusce auis partes delineasse, & quàm potui exactè descripsisse nedum contentus, internas etiam rimari placuit; quas sanè non paucas cum reliquo auium genere dissimiles habere eam ex instituta anotome contemplatus, earum notione lectores minimè priuare volui. Secuerunt hanc auem clarissimi viri, Constantius Varola, & Flamminius Rota, ambo in celeberrimo nostro gymnasio Anatomiæ professores publici, & viri celeberrimi, mihiq; amicissimi.

Intestina duos dodrantes in tam exiguo corpusculo longa erant, & vbi aperta essent, notabilis latitudinis, quæq; sine reuolutionibus, & anfractibus vllis natura proculdubiò ad celeriorem fæcum excretionem fabricauit; cùm exiguo admodum tempore, imo verò post pauca momenta auis ingestum cibum digerat, alteret, atque vnà cum baccarum ossibus, alijsq; fructuum nucleis, quos in nutrimentum conuertere nequit, exucto videlicet duntaxat eorum succo, reijciat. Excrementa etiam pro diuersi coloris cibarijs variabant. Ventriculus in medio hepatis velut reconditus exiguus, carnosus, & duro admodum callo obductus, intus tunicam quandam, vueæ in oculis quoad colorem non dissimilem, alioquin satis membranosam quinimo durissimam, & quasi cartilagineam, & ad vtrumq; orificium perforatam obtinebat. Substantia verò huius membranæ adeò à ventriculi substantia erat diuersa, vt absque vlla sectionis opera à tota ventriculi cauitate diuelleretur. Externa contra eius tunica neruosa erat, crassa, & vtrimq; callosa fibris quibusdam crassis, & oblongis, quales in humani cordis ventriculis conspiciuntur, in intima parte instructa. Gulam habebat insigniter latam, & quæ prope ventriculum maiorem adhuc latitudinem acquirebat, qualis scilicet acinos vuarum, aliosq; fructus integros recepturam decebat. Erat autem à faucibus ad mediam ceruicis regionem, vsque digitum lata, dein arctabatur vsque ad primum thoracis ingressum, vbi rursum dilatata rotundi quid velut pilulam quandam effingit: pòst iterum constringitur, tandemq; latior, & carnosior facta ad ventriculum vsque ita progreditur. Pulmones qui in omni ferè auium genere ad medias vsque costas protenduntur, in hac aue colli, & dorsi vertebris, & nisi costarum superiorum principijs adhærent. Iecur pro Auis magnitudine maximum erat, quale helluones, ac voraces obtinere in vulturis historia diximus, nam & Ampelis insigniter vorax est. Erat autem in duas partes ęquè diuisum, quarum maior in dextrum, minor in sinistrum inclinabat. Vesicula fellis cum Iecore, & ventriculo coniungebatur. Lien exiguus quidem, sed oblongiusculus linguæ humanæ figura superius os ventriculi ex dimidia parte veluti amplectitur. Pericardium erat duplicatum, & veluti pinguedini immersum. Raram Arteria aspera formam obtinebat, vt quæ in principio latior & oualis, dein angustior, mox iterum latior appareret. Linguæ substantia admodum dura, & ossea erat, & in extremo, vbi velut alas quasdam habere, & sagittam præ se ferre videtur, bifida, ac quasi in duas aciculas diuisa. Os hyoidis, quod reliquis animantibus pro linguæ implantatione datum est, in hac aue ab osse occipitis ad latera foraminis, per quod spinalis medulla à capite ad dorsum transmittitur, originem suam deducere vidimus, & vbi ad radicem linguæ coniungitur, acutissimum angulum efformare, secus atque in homine, vbi non tantùm per angulum obtusum, sed per lineam transuersalem etiam annectitur. Huius verò ossis medio caput asperæ arteriæ inseritur. Os sterni valdè acutum, & altum erat, quod sagacissima rerum natura ad celeriorem volatum ei elargita videri potest. Velocissimè enim volat. Musculos quibus alæ ad pectus protrahuntur, insignes habebat, & admodum robustos. Horum præcipuus à toto osse iuguli, & sterni exoritur, & in supremam humeri partem tendine quodam partim carnoso, partim neruoso, eodemq; longo, ac robustissimo inseritur. Oculi intus adeo magni erant, vt cerebri ipsius magnitudinem superare viderentur. Nerui optici satis euidentes, eos ab ipso cerebello oriri obseruauimus secus ac in cæteris animantibus fieri assolet. Superiores cerebri ventriculi ad mediam capitis regionem collocabantur. Cerebrum verò oblonga, & varia ea figura, qualis in hominibus conspicitur, carebat, & sphæricam potiùs referre videbatur. Atq; hæc sunt, quæ in hacce Aue memoratu digna obseruauimus, nunc ad reliqua properamus.

Intestina. Excremẽta. Vẽtriculus. Gula. Pulmones. Iecur. Fel. Lien. Pericardiũ. Tracheia arteria. Lingua. Os hyoidis. Os Sterni. Alarũ musculi. Oculi. Nerui optici. Ventriculi cerebri.

LOCVS.

LOCVS.

AMPELIS nostra Bohemiæ peculiaris est, quamuis alioqui viciniora etiam loca petat. Cùm verò in Italia erat, in Placentino & Mutinensi agro maximè abundabat, adeo vt triginta, & quadraginta quoque simul sæpe caperentur. Ferrariæ contrà nec visa quidem fuit, nedum capta, vtpote quæ breui ibi futurum præsentiret terræmotum, quo arbores cæteræq; plantæ, quarum fructibus illi erat viuendum, concutiuntur, atque extirpantur: quare etiam reliquæ volucres loca illa deseruerant. Vnde Anaximenem Philosophum olim terræmotum ex auium recessu prædixisse legimus: & non illas duntaxat, sed cætera etiam animantia aëris mutationem ex naturali instinctu præcognoscere palam videmus.

Ampelis cur Ferrariæ nõ visa.

Anaximenes terræmotum prędicit.

VOLATVS.

GREGATIM, & centum simul quandoque in agro nostro Ampelides volare visæ sunt. Volant autem pernicissimè, sternum atque alas ad id perquam apta à natura obtinentes.

Ampelidis reciprocus amor.

MORES. VOX.

AVES gregariæ sunt, ac benignæ, mutuoq; sese amore prosequuntur, cibum sibi inuicem offerentes, mas nempe fæmellæ, fæmella mari, imo verò & mas mari, & fæmella fæmellæ. Facilè cicurantur, adeoq; domesticæ euadunt, vt fugantium, ac insidiantium hominum minas, easq; ex globulis etiam quandoq; non pertimescerent, tantum abest, ut puerorum manibus contractari sese non permitterent. Vox earum, quantum obseruare licuit erat ziziri, unde fortè zinzirelle quibusdam dictæ fuerint.

Vox. Ziziri. Zinzirelle.

VICTVS.

AMPELIS nostra fructibus uescitur, uuis in primis maximè inhians, quare non ab re eo nomine mihi dicta videri potest. Post uuas, baccas ligustri cæteris fructibus præfert. Cynorhodi, Iuniperi, lauriq; baccas, & pineæ nucleos auidè etiam deuorabat. Contrà baccas hederæ nisi famelica, non attingebat. Vescitur deniq; & uuis passis, pomis, & amygdalis. Panem uerò caueæ inclusam, ut gratum cibum comedisse obseruaui, & carnem crudam respuere, sed in magna fame tamen attingere. Frumentum tanquam non graniuora oblatum non degustabat quidem, ficubus uerò maximè gaudebat. Ex oblato caseo mortem illi illatam quidam mihi retulerunt, in summa fructibus inhiabat, ijsq; potissimùm qui copioso intus succo scaterent. Quare cùm ex cibo, tùm ex potu, quem octies deciesq; unico fermè momento repetebat, auem calidissimam esse quispiam non ineptè iudicet.

Etymum.

VSVS IN CIBO.

CARO Ampelidis sapore erat gratissimo, ut quam assam Turdis multi præferrent, quamuis dicat ille: *Nil melius turdo* &c.

PRÆSAGIA.

VVLGVS Ampelidem habebat pro mali ominis aue, & pestem, ubi turmatim apparebat, prænunciare credebatur. Quo enim anno in Italiam ex Bohemia migrauerat, anno nempe salutis nostræ 1571. Mense Decembri Ferrariæ insignis terræmotus factus est, & fluuij inundarunt: vnde de futura hominibus pestilentia timor incessit: quoniam terręmotum, & diluuia pestis aliquoties subsecuta legeretur. Eodem anno paulò ante eandem inundationem eadem auis Belgis non minus quàm nobis admirationi fuit. Et Ornithologus anno post partum

Terręmot' quãdo Ferrariæ fact'.

partum ſalutiferum 1552. in ſuperiori Germania inter Moguntiam, & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuiſſe refert in tanta copia, ut qua tranſuolarent, ex umbra earum ueluti nox induceretur, idq; incolas pro prodigio annotaſſe, & excuſa icone abſque nomine tanquam auium incognitarum, à typographis publicatum fuiſſe. Veruntamen, ut ingenuè dicam, quod ſuper hac re ſentiam, non uideo qua ratione ex earum migratione in Italiam peſtilentia præſagiri potuerit, cùm & eo tempore, quo inuictiſſimus Carolus Quintus Bononiæ coronabatur, ſine ulla ſuperueniente peſte non minus copioſè apparuerint. Neque etiam rationi eſt conſentaneum, aues ad loca, in quibus futura peſtis eſt, aduolare; imo uerò contrà fugituras illa potiùs crediderim. Aues enim, ſi quod aliud animal, facillimè peſte afficiuntur. Vnde quodam naturæ ductu tali tempore ſaluti ſuæ conſulentes, nidos ſuos, oua, ac cariſſima etiam ſua pignora, pullos inquam deferunt, & ad alienas regiones ſeſe recipiunt. Quare populi omnes, ad quos peculiaris alicuius regionis auis, ut Bohemiæ hæc eſt, cum magno agmine aduolat, laudabilem aëris ſui temperiem potiùs, quàm contagium præſagire debent. Quod uerò aues, ac iumenta prius quàm homines peſte afficiantur, præter Philoſophos[a] Ouidius etiam locupletiſſimus teſtis eſt, dicens:

> *Lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus Auſtri,*
> *Conſtat & in fontes uitium ueniſſe lacusq́;,*
> *Milliaq́; incultos ſerpentum multa per agros*
> *Erraſſe, atque ſuis fluuios temeraſſe uenenis,*
> *Strage canum primò, uolucrumq́; Auiumq́;, boumq́;*
> *Inq́; feris ſubiti deprenſa potentia morbi eſt.*

Ampelidẽ peſtem non præſagijſſe.

Aues peſte corripiuntur.

[a] *Metam.* 7.

DE PICA BRESSILICA. Cap. XIX.

SYNONIMA.

PICAM Breſſilicam appellant Auem, cuius modo iconem exhibebimus, cũ quòd Picę uariæ, ſi roſtrum demas, quodammodo ſimilis ſit, tùm quòd in Breſſilia reperiatur. Ramphaſtos, & Hipporynchos, ſeu Burynchos dici poſſit à roſtri magnitudine, à qua pariter Pelicanum kiranides etiam Ramphonem uocauit. Latinis Auis piperiuora à piperis eſu appellatur, & Germanis uerbo ad uerbum reddito Pfeffer uoghel, & Pfefferfraſz: Roberto Conſtantino, qui perperam ruberrimum colorem illi tribuit, Pica barbara: Italis Gaza di Breſſilia, Incolis Americę Toucham, ut refert Andreas Theuettus, qui eam peragrauit, & literis mandauit.

Ramphaſtos.

Auis Piperiuora.

Pica Barbara.

Toucham.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS iſtęc ex fiſſipedum genere eſt, etſi de eo dubitauerit[a] Bellonius. Tota eius forma ad Picam uariam quàm ad quamuis aliam auem reducendam indicat. Eiſdem enim ferme corporis partibus colorem uariat.

[a] *L.* 3. *c.ult.*

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDO Picæ Breſſilicæ inter Picam, & Merulã media. Tanto enim Pica minor, quanto Merula maior. Roſtrum reliquo corpore craſſius, & longius ferè eſſe Theuetus refert. Ego non tantùm totius auis picturam ad uiuum expreſſam, ſed ipſummet roſtrum quoque in muſęo meo appenſum reſeruo, quod olim magnificus D. Nicolaus Eſpiletus Inſulanus optimæ ſpei, multęq; lectionis iuuenis, & diſcipulus meus chariſſimus dono mihi è Belgio tranſmiſit. Quod ſane duos palmos longum eſt, unum fermè latum, ab inferioris partis initio ad ſuperioris extremitatem dimenſum. Inferior pars, ubi craſſior eſt, uidelicet prope oculos, duplo minor eſt ſuperiori, & prope finem, ubi ſcilicet recuruum eſt, etiam triplo. Subſtantia eſt tenuiſſima ad inſtar membranæ, ſed oſſea, ſplendida, leuiſſima, caua, atque aëris intus capaciſſima, ideoq; naribus præter reliquarum Auium morem, carere crediderim. Siquidem tenuitatem eius aër facilè penetrare poteſt. Nam ſi quid aperti in eo natura molita fuiſſet, id extrinſecę fracturę roſtrum obnoxium reddere potuiſſet. Vnde fortaſſis etiam uelut quibuſdam dentibus inſtructum eſſe uoluit; quos ita diſpoſuit, ut roſtrum omnino claudi nequeat, aeriſq; ingreſſum facilè admittat. Eſt autem ſerratum, & uelut è ſquammulis quibuſdam compactum, quę unguibus

Magnitudo

Roſtrum.

nullo negotio diuelluntur. Color rostri flauescit, sed in infima magis, quàm in supina parte. Caput pro corpore maiusculum, ac crassiusculum, quale nempe tantę longitudinis, & crassitię rostrum sustenturum decebat, atrum, uertex tamen, dorsum totum, ac alę nescio quid albidi demonstrant. Oculi maiusculi in medio capite collocati. Iris nigerrima, quam albus circulus, & hunc dein luteus circumambit. Collum, dorsum, atque alę nigra. Pectus aureo, seu croceo colore splendidissimo pulcherrimoq; cum quadam rubedine prope initium micat, uenter uerò, & femora cinnabarino, seu miniaceo uenustissimo. Cauda rursus nigra est, sed in extremitate insigniter rubescit. Crura, tibię, pedes etiam nigra, ungues ualidi, ac recurui. Eandem autem, ni fallor, Ioannes Boterus Benensis describere uidetur, Tocam Italico sermone, quo relationes suas conscripsit, appellans, sed de magnitudine eius, ac colore malè sentit. Quā secundo loco damus, depinximus ex Theueto, & Pareo: uidetur autem planè diuersa.

Color rostri. Caput. Color. Oculi. Pectus. Venter. Cauda. Crura.

VICTVS.

THEVETVS ex eorum relatu, qui Bresiliam peragrarunt, hanc auem pipere uesci tradit, eoq; auidissimè sese ingurgitare, sed mox inconcoctum, & crudum adhuc reijcere, eiusq; piperis apud incolas precipuum usum esse, utpote quod recenti preferant, quoniam uim piperis ab Aue perdomari, atque ita post minus noxium fore sibi persuadeant. Referunt, & pleraq; inquit, alia, quę nunquid uera sint, haud facilè affirmauerim. Hęc itaque Theuetus.

DE

DE RHINOCEROTE AVE. Cap. XX.

ETSI de forma auis, cuius rostri iconem modo exhibeo, certi nihil habeam, placuit tamen Ramphasto subiungere, cùm quia eius magnitudo, & figura uisu, atque auditu etiam insolens sit, tùm uerò maximè quòd alium locum non haberem, cui id insererem. Nam reuera alioqui nulla huic aui cum Picis similitudo est. Eam autem uoco Rhinocerotem, quòd ad instar quadrupedis eiusdem nominis cornu in fronte ferre uideatur. Mirum id legentibus uidebitur ac insolens, & [a] Claudianus *Profert iam cornua Vultur*, tanquam de re parum verisimili dicebat. Attamen Hesychius, & Varinus in Aethiopia quadrupedem, & Auem reperiri dicunt, quę Rhinocerotes appellentur. Verùm nunquid de hac intellexerint, non affirmauerim, neque tamen etiam negauerim. [b] Plinius etiam auem quandam Tragopanadam dici asserit, quæ cornibus in tẽporibus insigniatur, ferruginei coloris, & Aquila maior sit, capite tantùm phęniceo. Et Solinus Aethiopicam quandam auem capite arietinis cornibus armato Tragopam dici etiam author est. Pomponius Mela eiusmodi aues, quæ cornibus insigniuntur Tragopamenes appellabat. Hieronymus Cardanus Ludouici Romani authoritate ex Indicæ cuiusdam rapacis auis Aquila longè maioris, nigræ, purpureæq; intercursantibus pennis candidis, rostro (fuluo cæruleoq; seu phoeniceo colore adeò pulchrè distincto, vt nil iucundius spectari possit) ob pulchritudinem magnitudinemq; capulos fieri tradit, vnde certè admodum durum esse iudicandum est. Hanc auem volucrum maximam esse existimat, & [c] Iulius Scaliger colorem ab illo omissum addit, ex luteo nempe, & rubro splendidum. Num verò de hac, cuius rostrum hîc depictum propono, authores isti locuti fuerint, mihi minimè constat, cùm ex solius capitis pictura, quæ bis mihi, Venetijs primùm à Passarotto Passarotti nobilis illius pictoris nostræ Vrbis filio, secundùm Patauio à Ioacchimo Iuuenio Lipsiensi summæ spei iuuene, incomparabilisq; circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ, ac diligentiæ, quem nobis in Cretam proficiscentem immatura mors eripuit, missa fuit, de corporis forma iudicare non potuerim. Visam hanc Auem in aëre referunt, ac in ipso volatu, cùm Turcas Christiani celeberrima illa nauali acie superabant, occisam. Caput, si relationibus uirorum illorum aliorumq; fide dignissimorum standum est, notandæ erat, ac insolentis magnitudinis, duorum scilicet propemodum dodrantum, cirrhis ornatum nigris, altis, deorsum spectantibus. Rostrum quatuor propemodum dodrantes longum, recuruum, non tamen rapacium more, sed instar arcus cuiuspiam. Inferior pars tota ex luteo albicat; supina uersus caput colore miniaceo, reliquum ex luteo, vt in inferiori parte albescit. Supina pars intus tantùm ueluti serrata est sicut in Pica Bressilica. Cornu è fronte enascitur, & supinæ rostri parti adhæret, magnæ equidem molis, ut quod prope frontem palmum vnum latum sit, Rhinocerotis cornu non dissimile, sed in fine recuruum. Color supera, & infera parte miniaceus, in media luteus. Quod si verò capitis machinæ, reliquæ corporis partes respondeant, ego quoque vnà cum Cardano, & Plinio Aquila maiorem iudicauerim. Neque forsan obstiterit quod Tragopanadæ suæ cornua in plurali Plinius tribuat, cùm ego vnico tantùm armari scripserim, vnde diuersas esse omnino aliqui statuant. Nam & nostrę auis cornu linea quędam nigra quasi in bina cornua diuidere uidetur. Verùm alij, qui auem aliquando nacturi sunt, exactius omnia tradere poterunt, & de coniectura nostra verè iudicare.

Marginal notes: Nominis ratio. — [a] L.1. in Eutrop. — [b] L.10.c.49. Tragopanada. Tragopa. Tragopamenes. — [c] Exerc. 231. 3. — Caput. — Rostrum. — Magnitudo.

10 20 30 40 50

RHINOCEROTIS AVIS ROSTRVM.

DE MANVCODIATIS IN GENERE. Cap. XXI.

MANVCODIATAE etsi aues Picis multò minores si corpus cõsideremus, hîc tamen locum potiùs, quã in alia operis parte sibi uendicare mihi uisæ sunt, non quòd cum Picis quippiam commune habeant, sed quoniã data occasione à Pica Bressilica, in exoticas, inter quas hæ profectò longè pulcherrimæ sunt, incidimus, tum uerò maximè quòd de illis etiam nobis loquẽdum erat, quibus satis insigne rostrum natura ad uictum sibi comparandum largita fuit, quo sanè non mediocri pro corporis portione Manucodiatæ sunt prædita.

ÆQVIVOCA.

DVPLICI ratione Manucodiatæ, aues paradisi, seu paradiseæ nuncupantur, primùm quoniam in paradiso terrestri degere uulgò credantur, & rore uiuere; secundum propter eximiam corporis venustatem, cuius gratia aliæ etiam paradiseæ dici meruerunt, quod lectorem latere nolui, ne simul omnes confundat. Ispidam Itali in primis, necnon & Vpupam quandoque aues paradisi dicunt, & in Aegypto aues quasdam fuscas, & subrutilas, Monedulis minores paradiseas vocari audio. Insuper anonimos quidam, qui Italico sermone obseruationes suas conscripsit, cùm Physonem fluuium nauigaret, volucrum quoddam genus sibi obseruatũ memorat, quas itẽ ob miram corporis speciẽ, & plurimam diuersitatem colorum, paradisi aues incolæ vocarent.

Ispida paradisi auis dicta. Vpupa.

SYNONIMA.

Etymma.

VENVSTISSIMAE itaq; istę volucres Manucodiatę, hoc est, aues Dei Molucharum insularum incolis appellantur, & in summa veneratione habentur. Aues verò paradisi, seu paradiseas nuncupant, cùm vt dictum est, ob corporis speciem, tùm quòd vbi locorum nascantur, vnde veniant, quò sese recipiant, ignoretur; siquidẽ exanimes duntaxat in terra reperiuntur, vt vulgus existimat. Alij Apodes Indicas vocant, vt ab Apode [a] Aristotelis, cui quidem pedes sunt, sed nullius propemodum vsus, distinguant. [b] Bellonius Plutarchi Rhyntacẽ, & fabulosum antiquorum Phœnicem, necnon & Cinnamomũ, seu Cinnamulgon cum Manucodiata easdem aues arbitratus, pro quatuor diuersis vnam, eamq; fabulosam, nempe Phœnicem nobis obtrudere conatus est.

Apos Indica.
[a] 1. Hist. c. 1.
[b] L. 6. de Auib. cap. 35.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

QVI auium generi Manucodiatæ ascribendæ essent cùm hactenus ignorarem, atq; eò maximè cùm solæ inter omnes pedibus careant, (quamuis [a] Aristoteles nullam auem absque pedibus dari asserat) non leuibus tamen, vt opinor, argumentis paulò antè adductis motus, tandem hoc loco mihi de illis agẽdum fore determinaui. Quinq; autem hactenus illarum species obseruaui, quæ omnes, quoad corpus, vix Hirundine maiores erant, imo verò quo ad caput haud omnino dissimiles. Sed fortè, & aliæ fuerint: Siquidem [b] Scaliger à Cardano, cui, vt opinor, tales, quales mihi visæ fuerant, iuuenculas conspectas fuisse ex eorum fide tradit, qui in Indiam nauigârunt: quippe qui in Iaua Manucodiatas Columbarum magnitudine obseruasse sese scribant; quibus equidem fidem nullo pacto adhiberem, nisi & ille aliam Pica maxima non minorem non vidisse proprijs duntaxat oculis, verùm etiam à triremis quodam præfecto suorum studiorum studiosissimo sibi transmissam testaretur. Parum iustè tamen in Cardanum inuectum ipsum crediderim; aliamq; Cardano, aliam nauigatoribus, aliam deniq; ipsi Scaligero visam iudicauerim. Cæterùm quinque illæ à me obseruatæ, quarum pòst separatim descriptionem, & icones exhibiturus sum, colore, & rostri magnitudine potissimùm inter se differunt.

[a] 1. Hist. Anima. cap. 1.
[b] Exer. 228. 2.
Manucodiatæ maximæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo

Fila.

MANVCODIATIS omnibus certam magnitudinem assignari non posse, satis ex ijs, quæ iam dicta sunt, constare arbitror. Omnibus tamen illud peculiare est, vt pedibus careant, & veluti fila quædam, vel si mauis appellare neruos, in cauda ob-

da obtineant. Caput etiam non rotundum, sed pressum, quale Hirundinis, nucis iuglandis fermè magnitudine. Rostrum verò non omnibus æquè magnum, neque eiusdem etiam coloris. Alæ, & cauda expensæ fermè, Accipitrinis, Miluinisque magnitudine respondent: Cardanus æquare propemodum Aquilæ scribit, [a] quo solo argumento Scaliger ductus Aquilam nobilioris generis nullam illi cognitam fuisse asseuerat. Verùm haud ea meo iudicio Cardani intentio, & mens fuit, vt Aquilinis alis illas æquè magnas dicere vellet, sed vt in tam exigua auicula earum magnitudinem lectoribus admirabiliorem proponeret. Porrò pennarum crassities omnibus talis est, qualem pro paruitate corporis conuenire ratio docet, tenuissimæ nempe, & præter tenuitatem pennis Pauonum fęminarum ex toto persimiles; masculis Pauonibus autem eas non assimilaui; siquidem oculatæ non sunt. Omnes, tam quæ à ventre, quàm quę à dorso enascuntur, caudam cũ sint longissimę, constituunt; Nam alioquin cęterarum auium more minimè ea Manucodiatæ exornantur. Nec id equidem mirum, cùm & alę ipsæ diuersa sint ratione dispositę, quippe quę in arctum contrahi, vel latum diffundi pro animantis libitu nequeant, sed naturaliter vno tantùm eodemq; modo perpetuò consistant. Dorso prętereа fila gemina annectuntur, tres & amplius palmos longa, neque exactè rotunda, neque etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum, & rotundum media, nec crassa valdè, nec summè tenuia, verùm sutoris filo haud planè dissimilia, quæ quamuis multi viri docti masculis tantùm tribuant, ego tamen etsi exenteratę omnes ad nostras oras perueniant, indeq; audacius iudicaturus videar, [b] Aristotelis dogmatibus fretus, qui cunctis animantibus sanguineis quatuor, quibus mouentur, notas tribuit, vtriq; communia facio, vt pòst latiùs disputabitur. Atque istęc sunt, quę omnibus simul conueniunt: quibus neotericorum peritissimi quique pręter vnum Antonium Pigaphettam, qui pedes illis palmum vnum longos falsissimè tribuit, calculum vno ore adijciunt. Si verò interiora spectes, nihil inane reperies, verùm continuata, ac perpetua pinguedine totas expletas videbis.

Caput. Rostrum. Alæ. Cauda. [a] Exer. 228. 3. Pennæ. Dorsum. Fila dorso adhærẽtia. [b] De Incessu Anim. Anto. Pigaphettę mẽdacium. Interiora.

LOCVS. HABITATIO.

TRES profectò extricatu difficillimi nodi in tradenda Manucodiatarum historia dissoluendi veniunt, quorum primus de loco est, quem has Aues incolere hactenus non vulgares tantùm, sed doctissimi quiq; crediderunt. Qui cùm apodes eas esse viderent, filorumq; illorum geminorum, de quibus pòst dicemus, vsum ignorarent, & nisi mortuas secus vias, aut in mari in Molucchis Insulis, & Iaua maiori reperiri audirent, non Paradisum solummodo eas habitare, indeq; paradiseas, & Manucodiatas, hoc est, aues Dei vocare contenti, sed eò etiam deuenerunt, vt perpetuum volatum exercere eas existimauerint, & nisi alis in sublimi expansis, tonici nempe motus auxilio requiescere. Verùm ea opinio quàm erronea sit, & quantum naturę ipsi repugnet, iam dicendum est. Aristotelicis primùm dogmatibus receptum est, nullum dari corpus sublunare, quod perpetuò moueatur: tùm verò ab omni planè etiam ratione alienum est credere ita in sublimi hęrentes quietem capere, nisi id per pauca admodum momenta fieri dixerimus, vt in Columbis, & Miluis, alijsq; nonnullis volucribus quotidiè obseruamus, quas tamen sic requiescere minimè dicendum est, cùm tota medicorum schola tonicum illum motum, exercitij genus, idq; satis vehemens, ac laboriosum constituat. Quare Manucodiatas hęrere in aére lubens concesserim, quiescere verò dicenti, ne iuranti quidem crediderem. Haud enim video quomodo somni tempore, qui vel Philosopho teste animę otium, & sensuum omnium ligamentum est, & gelidę nisi mortis imago, vt poetę verbis vtar, in terram, ut mortuam facere asseuerant, grauitate sua deorsum non decidant. Cur non qui dormientes aer, idem mortuas si extensis, ut uolunt, alis in illo moriantur, sustineat? Mortuę duntaxat, aut in terra, aut in mari, nunquam viuę reperiuntur; mortuę decidunt; uiuę quod noui, nunquam: deciderent haud dubio, si ut illi somniant, in aere dormirent, iuxta triuiale illud axioma; omne graue tendit deorsum. Quare naturalis ratio longè secus docere uidetur, & Philosophorum princeps [a] Aristoteles omne animal sanguine pręditum quatuor notis moueri scriptum reliquit, quibus etiam has aues sagacissima rerum parens natura, quę nunquam deficit in paucis, nec abundat in multis, minimè carere uoluit. Quod si uerò notas illas quispiam curiosior in auium genere pedes, & alas esse ex mente Philosopi mihi obiecerit, pedibusq; Manucodiatas priuatas esse dixerit: huic hunc in modum respondeo, naturam etsi pedes iilis negauerit, quatuor tamẽ notis, quibus moueri debebant, ut cęterę aues minimè destitutas esse uoluisse, ideoq; in cauda fila illa ad quemlibet flexum perquam idonea subministrasse, quibus cùm quietis capiendę tempore, tum multarum aliarum actionum suarum causa arborum ramis sese annecterent, & pedum uice quodammodo uterentur.

Multorum de loco Manucodiatæ error. Motum nõ esse continuum. Ionicus motus exercitium est. Somn[a] qd. [a] Lib. de Incessu Anim. Manucodiatæ, vt quatuor notis moueãtur.

GENERATIO. INCVBATVS.

Refutatur opinio de icubatus ratione hactenº credita.

INEPTA planè etiam, ac prorſus explodenda multorum de incubatus ratione in Manucodiatis mihi videtur opinio, qui in maſculorum dorſo quandam cauitatem dari exiſtimant, in qua fæmellę, quibus venter etiam cauus ſit, oua ſua deponant, atque ita vtriuſque cauitatis auxilio illa incubari. Illorum verò, qui fęmellas quoddam receptaculum ſub alis, in quo oua reponat, habere putant, certè ridicula ſententia eſt, tantum abeſt, vt in refellenda tempus terere dignemur. Præter αὐτοψίαν enim ipſam ratio ipſa docet, longè diuerſa loca ſtatuenda eſſe, in quibus oua incubentur. Siquidem cùm in quinq; diuerſis Manucodiatis, quas obſeruaui, depinxi, deſcripſi, manibus proprijs contractaui, nihil tale videre potuerim, itaq; non requieſcere tantummodo in arboribus geminorum illorum, quę dixi, filorum ope exiſtimauerim, verùm nidulari etiam, & in proprijs nidis incubare: atque eo modo generatio illarum ſacris literis non repugnabit, quæ volucres in terris multiplicari tradunt. Quod ſi verò quiſpiam nidum illarum à nemine repertum eſſe arguat, is plurimarum auium naturæ ignarus ſtatuendus eſt, ac rapacium in primis, quę in deſertiſſimis, altiſſimisq; rupibus extra humanũ conſpectum nidos ſuos conſtruunt. Cæterùm quot, & qualia oua pariant, quot diebus incubent, necdum mihi conſtat.

Rapacium nidi.

VICTVS.

Rore non viuere Manucodiatas.

MANVCODIATAS cęleſti rore, qui cibus ipſis ſit, ſimul & potus, victitare: ideoq; naturam tanto miraculo, vt inquiunt, prouidiſſe, vt perpetuò in aëre habitent, meram fabulam ſapere, duobus maximè, eisq; validiſſimis argumentis adductus affirmauerim. Primùm enim haud video, qua ratione, qua via eo nutriri poſſint. Siquidem altum volare illas illimet tradunt; ros contrà prope terram naſcitur: illæ toto ęuo ſuo, ſi debent viuere, neceſſario etiam coguntur veſci, vt quod deperditum eſt, reſtauretur: hic non omni anni tempore generatur, imo verò in die tantùm ſereno. Miſeris itaque illis natura nouerca fuerit, quas deficiente rore mori neceſſe ſit. Verùm dicant illi mihi obſecro, quomodo, quem volunt, rorem excipiant: roſtro inquient proculdubio: Quantum autem? parum neceſſario: quod ſi concedam, id niſi matutino tempore fieri inficias ire non poſſunt: itaque miſeras rurſus, & breuis admodum æui natura illas fecerit. Quomodo verò volucres, quas illimet perpetuum volatum exercere ſomniant, & mane tantùm alimento eoq; nullius fermè ſubſtantiæ refici, in tanta motus diuturnitate, ac vehementia ob continuam ſpirituum iacturam perſeuerare poterunt? quomodo ros qui miſtum eſt, ſi alijs alimentis comparetur, ſimpliciſſimum, perditos reſtaurare poterit? Quare ſolidiori cibo ipſis meo iudicio opus fuit, quem cùm aer ipſe, tùm maximè arbores, aliaq; eminentiora loca ſuppeditare poterant, inſecta nempe eaq; tum volucria, quàm aptera: ad quorum venatum roſtrum illis natura grandiuſculum dedit, ſatisq; robuſtum, & quodammodo aduncum. Fruſtra enim, teſte Ariſtotele, calceamentum eſt, vbi non eſt calceatio. Præterea cùm vel ſecundum vulgatiſſimum illud Philoſophorum, & Medicorum axioma, ex ijs conſtemus, ex quibus nutrimur; itaq; Manucodiatas, vt animalia ſunt perfecta, ex perfecto etiam mixto nutriri neceſſe eſt. Non video itaque quomodo eiuſcemodi aues, quæ pro corporis paruitate alas longiſſimas obtinent, ex tam vaporoſa materia enutriri poſſint. Nugantur præterea, qui ex pituita per ſe ali eas credunt: ſiquidem cùm plurimùm, etſi non ſemper, vt illi volunt, uolitent, calidi potiùs temperamenti, quàm frigidi, quo pituita abundat, meo iudicio iudicandæ ſunt.

Roris generatio.

Quo cibo vtantur opinio propr.

VSVS.

Moluccarũ reguli Manucodiatas colant.

MOLVCCARVM Inſularum Reguli religioſè admodum, atque adeo reuerenter ſanctęq; haſce volucres habere dicuntur, ut Manucodiatas, hoc eſt, aues Dei, ut ſæpius diximus, appellauerint, falſamq; ſibi hanc perſuaſionem induerint, ut ſi illarum pennas ſecum portent, non uulnerãdos iri in prælio, etiam ſi in prima acie ante reliquos collocati fuerint. [a] Bellonius Ianiſſaros Indię populos eiuſmodi pennis ſeſe exornare hiſce uerbis memorat. *Sunt*, inquit, *elegantiſſimæ, & ſimul ad Gallinacei craſſitiem coniunctæ, omnes tamen ab exiguo corpore prodeuntes pellem duntaxat retinente. Nam Arabes, qui eas vendunt, carnes eximunt. Illi ergò plumis in hunc modum exornati Diui Michaelis picturam quodammodo referunt. At non perpetuò incedunt iſto ornatu, verùm duntaxat, dum Imperator in bellum proficiſcitur.*

[a] *L.3.Obſeruat.*

Ianiſſari pennis Manucodiatarum ſe ornant.

EMBLE-

EMBLEMA.

MANVCODIATAM in ſublimi expanſis alis volitantem capite cælum aſpiciente depingit[a] Lucas Contiles. Cuius emblematis Alexandrum Farram nobilem Alexandrinum inuentorem facit, qui animi ſui ſublimitatem huic Aui comparabat, quandoquidem ſpretis relictisq; rebus omnibus humanis caducisq; altiora, cæleſtia nempè quæreret, & velut parum de illis ſollicitus, animæ ſuæ ſaluti conſulens opem cælitùs imploraret. Pulchrum profectò, ſed à communiter illi aſcripta natura petitum emblema eſt. Vt enim perpetuò illa volatu in aëre ſeſe conſumens vitam cū morte commutare fertur; ſpiritusq; in æthere, corpus, quod grauitate ſua deorſum labitur, in terra relinquit: ſic animus nobiliſſimi illius viri ad extremum vitæ momentum cælos petiturus, cadauer terræ dereliquit. Sed verba quoque quæ emblemati adiungit, non minus pulchra ſunt, imò verò ab Auis natura egregiè deſumpta; ſunt autem SINE PONDERE SVRSVM, quaſi diceret, animus humanus ſemper ad altiora ſpirare debet, & terrena iſtæc ceu caduca, ac fragilia contemnere. Etenim animus à corpore disiunctus, cælum petit, cadauer in cinerem conuertitur. Emblematis iſtius venuſtate pellectus ſimile omninò in agello meo depingendum inter pulcherrima alia curaui, ſed cum hiſce verbis SIC ANIMVS PETAT ALTA.

[a] Embl. 78.

HISTORICA.

REGES Marmin in Moluccis inſulis paucis ab hinc annis animarum immortalitatem inde credere cœpiſſe legimus, quòd Manucodiatas pulcherrimas auiculas nunquam terræ, aut cuipiam alij rei, quæ in terris ſuis eſſet, inſidere, ſed exanimen tantūmodò in humum decidere conſpicerent. Cùm verò peruerſiſſimi Mahumetani, qui ad illos commercij cauſa commeāt, Manucodiatas in Paradiſo naſci, & paradiſum locum animarum, quæ vita functæ eſſent, perſuaſiſſent, regulos illos ad Mahumeti ſectam pellexerunt, quòd de hoc animarum loco mira illam polliceri dicerent.

Reges Marmin cur animæ immortalitatē credant. Reges Marmin cur Mahumetani facti.

DE MANVCODIATIS IN SPECIE, Et primùm de prima. Cap. XXII.

TANTVM apud me huiuſce Manucodiatæ, cuius primo loco iconem exhibeo, eximia venuſtas, pulchritudoq; potuit, vt veluti merito iure inter reliquas principem locum aſſignârim. Hirundinem magnitudine, & forma, ſi corpus ſpectes, penè æquat. Pennarum ambitus diſcolor eſt, ſed admodum venuſtus, & viſu vndique iucundiſſimus. Caput quale Hirundinis, & pro corporis paruitate maiuſculum: cuius plumæ, quæ ſuperiorem partem à prima ceruicis vertebra ad roſtri vſque initium exornant, breues ſunt, craſſæ, duræ, ſpiſſæ colore luteo egregiè micantes, & ad inſtar puriſſimi auri, radiorumq; ſolarium more reſplendentes: reliquæ quę mentum contegunt, molliores, tenuiores, & ex cyaneo mirè virides, vt in Anatum maſculorū capitibus, dum lucidiſſimo Sideri obuertuntur, conſpicimus. Roſtrum quàm Hirundini prolixius. Alarum pennæ formâ Ardearum ſimiles ſunt, ſed tenuiores tantùm, ac longiores; fuſcæ, inter nigrum, & ruffum fulgentes: quæ vnà cum cauda in orbem expanſæ, rotæ ſimilitudinem exhibent. Etenim planè immobiles ſunt, & veluti infixa quædam ſpicula cuti adhærent. Cæterùm minores quoque aliæ pennulæ, eæq; profectò haud paucæ iuxta ſingulas maiorum pennarum, quæ alas conſtituūt, Origenes, exoriuntur, quæ ſupra maiorum principia extenſæ, ea obtegunt, dimidio quiſquiliatæ, ruffæ, coccineæue, cætera croceæ & fuluo auri colore ſplendidæ, multum mehercule gratiæ ac venuſtatis auiculæ ob eximiam illam & ſingularem colorum diſparitatem conciliant. Corporis reliqua moles tota pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur, ita tamen vt aliquid adhuc inter eas diſcriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentiſſimæ ſunt, & pariter latiſſimæ duorum triumuè digitorū amplitudine fuluæ ſunt colore, & eo quidem nitidiſſimo, haud ſanè alio quàm iecur ipſum ſplendentes. Quæ verò dorſo infiguntur, rariores, neque ita frequentes ſunt, atq; inſuper amplis diuiſuris pennarum omninò Ardearum tergo adhærentium ſimilitudine hiant: neque etiam ad tam inſignem latitudinem accedunt, aut præſtantem illum hepatis colorem adæquant, quinimò puniceo potiùs colore, carni æmulo, obſcuriore etiamnum relucent. Fila illa gemina quæ dorſo annectuntur, quodammodo nigra ſunt.

Magnitudo. Color. Caput. Roſtrum. Alæ. Color reliquus. Fila dorſi

DE MANVCODIATÆ Secunda ſpecie. Cap. XXIII.

ANNO ſalutis noſtræ 1577. aliam auem Paradiſeam, quam ſecundo loco damus, à reliquis in eò maximè diuerſam, quòd binas in vropygio pennas haberet longiſſimas, cæteras nempè duorum palmorum longitudine excedentes, obſeruaui Romæ apud Illuſtrem D. Thomam Cauallerium Equitem Romanum, antiquarium egregium. Ea caput habebat albũ ferè, maculis luteis, aureisq́; perfuſum, oculos pariter luteos, cilia rubicunda; roſtrum inter luteum, & viridem medium, duos digitos longum, in ſupina parte quodammodò recuruum; linguam rubicundam, longiuſculam, acutam, Picorum haud planè diſſimilem, ad lancinanda animalcula perquam idoneam. In pectore aliquo pacto rubeſcebat. Venter, dorſum, & alæ candicabant, hæ tamen ſuperius vbique & in fine erant ferrugineæ. Dorſum primò ad flauum quodammodò tendere videbatur; poſteaquam verò vropygium attingit, ad rubicundum, ſeu ferrugineum colorem vergebat. Alarum longitudine, vtpotè, quæ quinos palmos adæquant, primam ſpeciem ſuperabat. Caudæ pennæ, vbi dorſo inſeruntur, candicabant; cætera ferrugineæ erant. Eius duæ pennæ reliquas duorum palmorum longitudine vincebant, & reliquę etiã quàm in prima longiores aderant. Carebat hæc auis geminis illis filis, quæ omnibus è dorſo enaſci ſuprà dixi; quare vel itineris longitudine, vel temporis vetuſtate decidiſſe ea iudicandũ eſt, non autem fæminam ideò dicendam, vt perperam vulgus hactenus ſibi perſuaſit. Duarum verò longiſſimarum illarum pennarum fortaſſis ad velociorem motum vſus fuerit. Figuram habes pag. 812.

Lingua. Pectus. Venter. Alæ. Dorſum. Cauda.

DE TERTIA MANVCODIATAE Specie, ſiue de Hippomanucodiata. Cap. XXIIII.

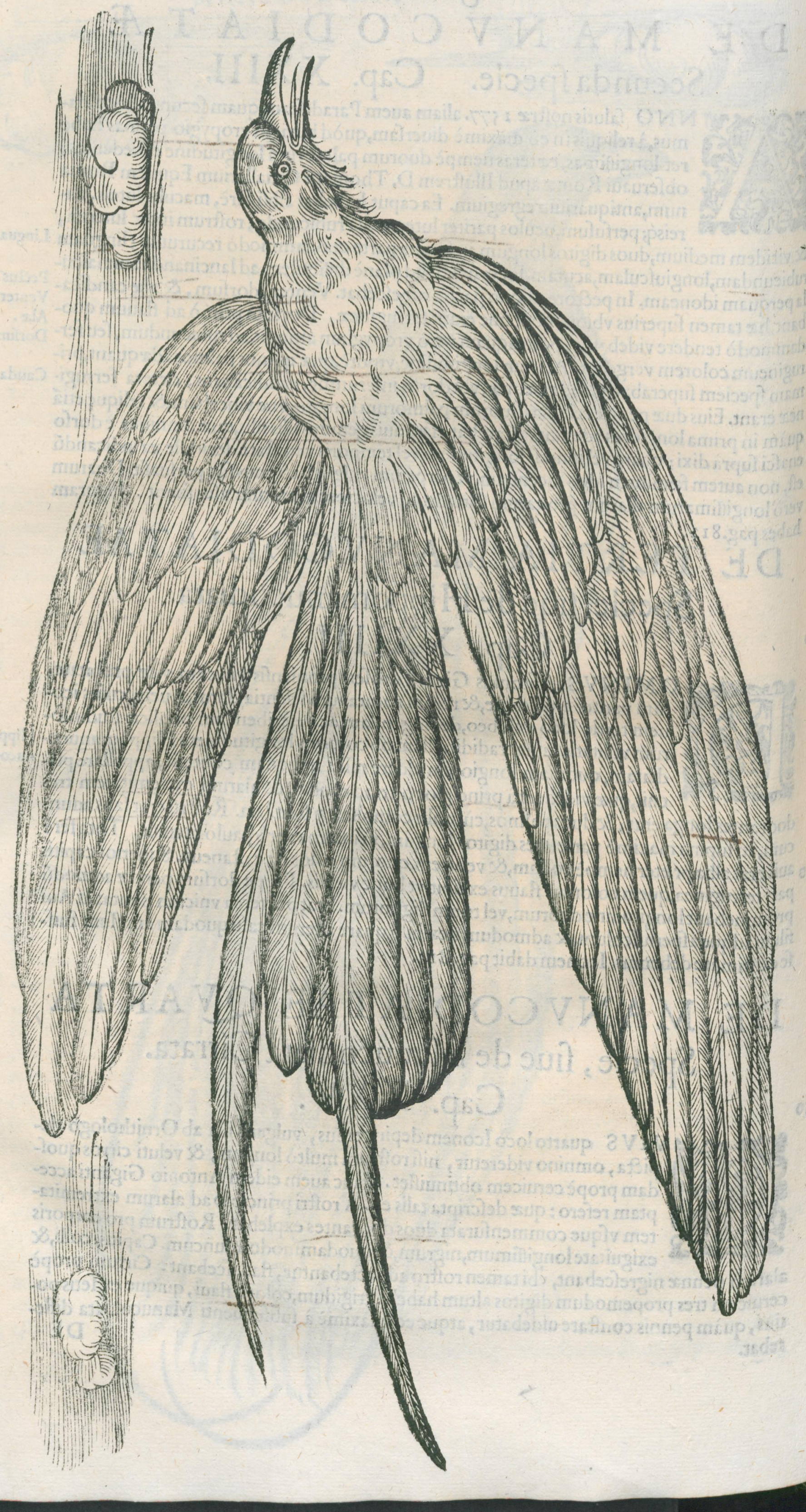
DOMINVS Antonius Gigas Foroſempronienſis vir cùm vitæ probitate, tùm pariter eruditione, & rerum naturalium ſcientia clarus, Auem, cuius iconem tertio loco exhibeo, depingendam, ac deſcribendam publicæ ſtudioſorum vtilitatis cauſa tradidit. Illam ob corporis longitudinem Hippomanucodiatam, quoniam longiorem videre mihi nunquam contigit, appellare placuit, quæ videlicet à principio roſtri ad caudæ, & alarum extremitatem tres dodrantes longa erat; & duos palmos, cùm alæ complicatæ ſunt, lata. Roſtrũ erat ſatis aduncum, in ſupina maximè parte, tres digitos longum, in inferna verò paulò breuius. Tota ferè auis erat alba præter nempè collum, & ventrem, quorum color eſt caſtaneus. Superior capitis pars ferruginea, quem colorem flauus excipit, vt hunc viridis. Prope dorſum pennæ admodũ prominebant longitudine duorum, vel trium digitorum. Erat præterea vnicum duntaxat Aui filum, idque aſperiuſculum, & admodum flexibile, quare alterum caſu quodam amiſſum fuiſſe exiſtimare debemus. Iconem dabit pag. 813.

Hippomanucodiata.

DE MANVCODIATAE QVARTA Specie, ſiue de Manucodiata Cirrata. Cap. XXV.

CVIVS quarto loco Iconem depingemus, vulgaris illa ab Ornithologo depicta, omnino videretur, niſi roſtrum multò longius, & veluti cirros quoſdam propè ceruicem obtinuiſſet. Hanc auem eidem Antonio Giganti acceptam refero: quæ deſcripta talis eſt. A roſtri principio ad alarum extremitatem vſque commenſurata duos dodrantes explebat. Roſtrum pro corporis exiguitate longiſſimum, nigrum, & quodammodo aduncum. Capitis, colli, & alarum pennæ nigreſcebant, vbi tamen roſtro adnectebantur, flaueſcebant. Cirrum propè ceruicem tres propemodum digitos altum habebat, rigidum, coloris flaui, quique ex ſetis potiùs, quàm pennis conſtare uidebatur, atque eo maximè à ſubſequenti Manucodiata differebat.

DE

MANVCODIATA CIRRATA.

MANVCO DIATA VVLGARIS.

DE QVINTA MANVCODIATÆ Specie, siue de vulgari. Cap. XXVI.

VLTIMVM inter hactenus à nobis obseruatas Manucodiatas locum ei attribuimus, quam Ornithologus etiam depinxit, eique simillimam esse dicit, quæ Norimbergæ olim separatim excusa fuit. Suam verò ille non describit, sed Norimbergensi iconi istæc verba adiecta fuisse refert. Paradisea vel Apos Indica magnitudine est Turdelę, miræ leuitatis, alis oblongis prædita, teneris & visui peruijs, & pennis (si pennę dici possunt potiùs quam setæ: deplumes enim sunt) duabus longis, angustis, nigris, duritie cornea; pedes nulli, perpetuò uolat, nec usquam quiescit, nisi in arbore aliqua, longis illis setis ramo implicata pendens. Nulla nauis tam celeriter pergit, & tam procul à continente, quam non circumuolet. Etsi uerò hæc icon cum nostra postremùm exhibita admodum similis uideatur, pręterquàm quod de colore Norimbergensis charta, & ipse quoque Ornithologus tacent: rostri tamen, & capitis magnitudine quàm maximè differunt. Ornithologi icon rostrum ab inferiori parte curuum, & exiguum esse ostendit: nostræ aui contrà, ut dixi, id erat longissimum, & curuitatem illam in superiori parte habebat. Præterea istæc cirrho caret, quod potissimùm manifestissimum diuersitatis argumentum est.

Magnitudo.

Volatus.

DE RHYNTACE CTESIÆ. Cap. XXVII.

MANVCODIATIS Rhyntacem subiungẽdam mihi esse duxi, cùm quòd auis peregrina sit, & exotica, quinimo hactenus adhuc incognita, tùm uerò maximè, quoniam Bellonius eam cum Manucodiata confundat. Ῥύνδακη, siue Rhyndace Hesychio, & Varino auis est, quam ἡλίκον περιστερά, id est, Columbæ magnitudine esse tradunt. Hanc nonnulli Pluuialem esse uolunt, & solido cibo uesci negant, quoniam nihil in ea reperiatur, ideoq́; non exenterari perhibentes, uerùm id Rhyntaci potiùs conuenit, quæ tamen an eadem sit cum Rhyntace Ctesiæ planè ignoro. Hæc enim ei oui magnitudinem tribuit, at de quo ouo intelligat, summoperè uiri docti dubitant. Ego κατ᾽ ἐξοχὴν de ouo Gallinæ intellixisse crediderim. Vt ut sit Rhyntacem, Manucodiatem esse non posse, Belloniumq́; hallucinatum fuisse ex ascripta magnitudine, cunctis diiudicandum propono. Nasci inquiunt in Persis. Ctesias hanc auem prodidit, referente [a] Plutarcho, cultello altero latere ueneno illito Parysatim Artaxersis matrem diuisisse, dimidiam partem ueneno infecisse, & quæ ueneno intacta, atque incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse. Statiræ Artoxersis uxori autem uenenatam partem porrexisse. Dinon uerò ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatim, uerùm Melantam partitam cultello Statiræ infectam partem apposuisse.

Bellonij error. Ῥύνδακη.

Magnitudo.

[a] *In vita Artaxersis.*

Parysatis quomodo Statirã occiderit.

DE PHOENICE. Cap. XXVIII.

ETSI fortassis multos, qui istæc lecturi sunt, Phęnicem longè alium sibi locum in hoc opere uendicare iudicaturos nouerim, Auem nempe fabulosam inter commentitias, de quibus ante integer liber conscriptus est, esse reponendam. Quid enim fabulosæ uolucri cum uerè natis Auibus? Illos tamen cognitis, quibus adducor, argumentis, eundem Phœnici locum assignaturos fuisse existimem. Quandoquidem reliquæ illæ, de quibus egimus, commentitiæ ex raptu potissimùm uiuere ex ueterum authoritate diximus. Phœnicem uerò, tantum abest, ut rapacem dicerent, sed uelut alitem innocuam, & ardentissimi parentum erga liberos amoris symbolum, spontaneam mortem, eamq́; durissimam solius sui pignoris causa subire commenti sunt. Tùm uerò maximè de eo hîc loquendum mihi duxi, quoniam Bellonius, ut antè etiam admonui, cum Rhyntace, Manucodiata, & Cinnamomo turpiter confundat. Neq; uerò [a] Plinius me mouet Aquilis eum præferens, & Struthiocamelo subiungens. Nam ille nullum ordinem secutus uidetur. Quod si contrà aliquis veram auem esse Phœnicem dixerit, is ni fallor, hisce lectis, nunquam, quicquid alij dicant, in rerum natura extitisse, quinimo cuncta, quæ de ea fabulosa

Cur de Phœnice hic agatur.

[a] *Li. 10. c. 2.*

losa antiquitas commenta est, sacræ paginæ repugnare iudicaturus est. Quis enim in primis Auem seipsam cremare, & in cinerem redigi, ex cinere vermen, ex verme nouam auem progenerari (talem autem Phœnicis generationem esse finxerunt) nullo sexus habito discrimine nisi mentis inops in animum suum inducat? Deus enim cum auibus benediceret, multiplicari eas super terram voluit, & sexus vtriusq; rationem in arcam Noës eas includens in primis habuit: quomodo ergo solus Phœnix ex omnibus animantibus vnica semper auis existat? Verùm non illud tantùm fidem leuat, quò minus reperiri Phœnicem credam, sed & alia pleraq; quæ passim de eo scriptores nugati sunt, quæ pòst adducturus, nunc breuitatis causa prætereo. Et quamuis eiusmodi generationem Bernicle aues, quas ex nauiũ putrefactione nasci, vt suo loco Deo volente dicetur, nostra ætas obseruauit, & Ephemeron volucre circa Hypanim fluuium ex folliculo teste [b] Aristotele erũpens, naturę cancellos haud excedere demonstrent: illud tamen minimè defendi potest, quod vnicus tantùm in toto hemisphęrio semper reperiatur. Siquidem vt rectè scripsit Lucretius:

Vnde Phœnicem fabulosam Auẽ esse cognoscatur.

Berniclarũ auium generatio.

[b] Li. 1. Hist. c. 5. & li. 5. cap. 19.

Huc accedit vti in summa res nulla sit vna,
Vnica, quæ gignatur, & vnica solaq; crescat.

Sed quid? si veterum, eorumq; qui cæteris nugaciores esse solent, scripta de Phœnice reuoluimus, nonne illosmet ipsos de eo dubitare constat? Ita equidem [c] Herodotus, qui alioquin oculatam suam nobis fidem solet obtrudere, Phœnicem sibi nunquam nisi in pictura visum asserit: ita Plinius, vtinam ita in reliquis cautus; *Aethiopes*, inquit, *atque Indi discolores maximè & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Phœnicem, haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnoperè.* Quod si verò Bellonius, aliusvè eum sequutus pertinacior fidissimorum historicorum, ac in primis [d] Cornelij Taciti authoritatem obijciat, qui *aspici aliquando in Aegypto eam volucrem* tradidit: ille obsecro diligenter introspiciat, & quàm benè Tacitus in tradenda Phœnicis historia sibi constet, consideret: ita enim scribit: *Paulo Fabio, L. Vitellio Coss. post longum sæculorum ambitum auis Phœnix in Aegypto venit, præbuitq; materiem doctissimis indigenarum, & Græcorum, multa super eo miraculo disserendi, de quibus congruunt & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrum Soli id animal, & ore ac distinctu pinnarum à cæteris auibus diuersum consentiunt, qui formam eius definiere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum quingentorum spatium. Sunt qui asseuerant mille quadringentos sexaginta vnum interijci, prioresq; alites Sesostride primùm, post Amaside dominantibus; dein Ptolomæo, qui ex Macedonijs tertius regnauit, in ciuitatem cui Heliopolis nomen est, aduolasse, multo cæterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. Inter Ptolomæum, ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidère, nihilq; vsurpasse ex his, quæ vetus memoria firmauit. Confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem adfundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temerè, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoq; per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inq; Solis aram perferre, atque adolere. Hæc incerta, & fabulosis aucta. Cæterùm aspici aliquando in Aegypto eam volucrem, non ambigitur.* Quis amabo certi quid ex hisce verbis statuat? Esto autem, quod visum aliquando affirmet. An verò & illi, qui seipsum testem minimè interponit, fabulosum quippiam obtrusum esse non potuit? Manucodiatam cùm Phœnice eandem non esse, quemadmodum sanè diuersæ à nobis obseruatæ, & paulò antè depictæ facilè ostendunt, sed præter specierum diuersitatem, singularum numerus. Nemo enim vnicam tantùm Manucodiatam dari dixerit. Nam vt Petrarchæ versu vtar,

[c] In Euterpe lib. 2.

[d] L. 14. Annal.

Tacitus sibi non constat in tradenda Phęnicis historia.

Nè'n ciel, n'in terra, è più d'vna Fenice.

Quod verò Ryntacem etiam Bellonius existimat, nullas planè, quibus id facere possit, ex paucis illis, quæ de ea tradita sunt, rationes video. Postremò si Cinnamulgus fuisset, tale profectò arcanum [e] Aristoteles; qui hanc agnouit, minimè erat taciturus. Sed quid illis respondebimus, qui de in Indiam nauigationibus commentarios edidère, multa Semendæ aui, vt aiunt, dictæ, quæ veteres Phęnici, ascribentibus, & nobis pro vero Phęnice venditantibus? Equidem eorum fidem leuat splendidissimum additum mẽdacium; videlicet rostrum ei trifistulare, quo musicum sonum, ad cuius imitationem pastores haud insuaue instrumentum composuerint, edant, attribuentium. Quorum mendacium quò melius manifestaretur, Semendæ rostrum olim à me Venetijs obseruatũ, depictum, descriptum, in quo sanè eiusmodi fistulę non essent; Phęnicis historiæ subiungere placuit. Concludamus itaq; Phęnicem auem esse fabulosam, & cum doctissimo Petrarcha dicamus: *Cũ omnes aues habueris, mirabilem pulcherrimamq; non habebis.* Quæ cùm ita sint, hoc est, fabulosa, & à Poëtarum fabulis petita, non mirabitur lector, si & tota ferè hæc historia è Poëtarum figmentis sit concinnata.

[e] 9. hist. c. 13

Semendæ auis Phœnix credita

De Semendæ rostro mendaciũ.

AEQVIVOCA.

Phenix aſtrum.

PHOENICIS nomen multis alijs rebus etiam competit, nec ſemper auem ſignificat. Vrſam minorem nonnulli veteres Aſtrologi, vt ſcribit Herodotus Mileſius referente Hygino, Phœnicem vocârunt, quòd Thales, qui diligenter de rebus cæleſtibus omnia exquiſiuit, & hanc primus Arcton appellauit, Phœnix natione fuerit: quare Phœnices cùm ſtudioſiùs hanc inſpicerent, ideoque diligentius nauigare exiſtimabantur, verè ab inuentoris nomine Phœnix appellata eſt.

Phenix fluuius. [a] Lib. 4. c. 8. [b] Lib. 9. Georg. [c] In Achaicis.

Phœnix dictus etiam eſt quidam Theſſaliæ fluuius in Aſopum influens, cuius [a] Plinius, & [b] Strabo meminere. Eſt item eiuſdem nominis alter fluuius, qui, vt [c] Pauſanias ſcribit, Aegienſem agrum perlabitur, & in mare ſeſe effundit.

Phœnix mons. [d] Lib. 14. [e] De Aſia min. c. 87.

Phœnix [d] Straboni mons vocatur, cuius [e] Aeneas Syluius pariter mentionẽ facit; is in Auſtrali parte ſitus eſt circa Iſthmum Doricæ Cheroneſi, omnium eius regionis altiſſimus, in cuius ſummo quoque caſtrum fuit eiuſdem nominis.

Phenix caſtrum. Phenix herba. [f] L. 4. c. 39. [g] L. 22. c. 25.

Quoddam herbæ genus paſſim ſecus vias naſcitur, ex ſyluestriũ ſegetum genere, cuius ſpica Lolio perquã ſimilis eſt, vnde Lolium ſylueſtre quibuſdam & Bononię Logliarola vulgò quaſi paruũ Loliũ nuncupatur, [f] Dioſcoridi Phœnix, [g] Plinio Phœnicea, & hordeũ murinũ dictũ.

Carduum quendam Matthias Lobelius à ſpinis & infeſtiſſimis ſpiculis, totius acanaei generis infeſtiſſimum, Phœnicem, Leonem, & ferocem recentiores vocari ſcribit, quem Itali Cardo fiero, & Leone pariter dicunt. naſcitur in Apenninis non ita diſſitis.

Phenix arbor. [h] L. 13. c. 4. & l. 23. c. 2. [i] L. 1. c. 150. [k] Lib. 1. c. 2. et lib. 3. c. 5. Palmæ fructus Phœnix dictus. [l] Lib. 14.

Nobiliſſima illa arbor, quam palmam Latini vocant, Græcis Phœnix appellatur, de qua qui plura deſiderat, [h] Plinium adeat, & [i] Dioſcoridem, necnon & [k] Theophraſtum. Hæc arbor in Italia ſterilis eſt, in maritimis Hiſpaniæ fructus quidem profert, ſed immites, in Africa dulces, ſed ſtatim euaneſcentes. Contra verò in Oriente ex his vina fiunt, alicubi etiam panis, & pluribus quadrupedibus cibus. Inſuper non ipſa arbor tantùm veteribus Phœnix dicta eſt, ſed quandoq; etiam eius fructus, vt ſcriptum reliquit [l] Athenæus, vbi ait,

—— Melanippides Mileſius in Danaidibus
Phœnicem vocat non palmam arborem, ſed fructum
Illius, cùm de ijs verba faciat hoc modo:
Immortalem Deorum ſpeciem, non hominum præ ſe ferebant,
Quin nec eorum muliebris facies erat,
In curribus exercebantur, ſtellis ſuperimpoſitis,
Feris autem ſæpius animus ferox leniebatur eſu ſacrarum lachrymarum thuris,
Odoratarumq́; φοινίκων palmularum ac tenellæ Caſſiæ
Quæ omnia Syriæ ſunt inſignes opes.

[m] L. de plãt.

[m] Ariſtoteles ſic etiam φοίνικας appellat. φοινίκων palmularum, inquit, nonnullos tanquam teſtibus carentes ἀνόρχους vocant, quidam εὐνούχους caſtratas, alij ἀπυρήνους nucleorum expertes. Hellanicus in ſuo ad Amnonem aſcenſu, ſi germanum, & verum id opus illius eſt, ac Phormus Comicus in Atalantis φοίνικας palmæ fructum vocârunt.

Phœnix equus. [n] In Eliacis.

[n] Pauſanias equi cuiuſdam meminit, qui ex equis Cleoſtenis Epidamnij vnus erat, Phœnicis nomine, ad cuius currum hi verſus aſcripti erant:

Cleoſthenes poſuit me Pontius ex Epidamno,
Victor equis, palma clarus Olympiacæ.

Phenix vir. [o] Iliad. 1. Antenoris filius Phęnix dictus. Phœnix poetas. [p] In Atticis. Agenoris filius. Phœnicia vnde dicta. Phenix tincturæ gen9 Muſicum instrumẽtũ [q] Lib. 4. [r] Lib. 2. de Muſica.

Phœnix apud [o] Homerum nomen proprium eſt pedagogi Achillis, de cuius flagrantiſſimo erga Achillem amore multa ille memorat. Hunc cùm matris hortatu, cum patris concubinam rem habuiſſet, diris impetitum à patre, relicta Helide, ſeſe in Theſſaliam ad Pelęum Regem, qui illi Dolopum procurationem commiſit, filiumq; Achillem in diſciplinam tradidit, quem etiam ad bellum Troianũ comitatus eſt, contuliſſe tradunt. Fuit verò Phœnix iſte filius Amyntoris, vt Homerus ibi quoque teſtatur. Meminit eiuſdem quoque Statius, & commiſſæ illius Achillis curæ pariter ita meminit: *Sed caro Phœnix hærebat alumno.*

Phœnix item Antenoris Troiani filius dictus fuit. Eſt etiã Phœnix poëtæ nomen, qui vt refert Pauſanias, Lebidiorum & Colophoniorum excisionem Iambico carmine deplorauit.

Filius Agenoris, Cadmi frater quoque Phœnix fuit dictus, & Phœnicia Syriæ regio, Iudeę contermina ab eo nomen accepit, populusq; inde oriundus Phœnix appellatus eſt.

Porrò Phœnix in artificialibus etiam nomina habet, vt in primis tincturæ quoddam genus, necnon & organum Muſicum apud [q] Athænęum inter alia his verbis recenſitum: [r] *Phellis Delius*

Delius, Magadin à Pestide distare sic ait, Phœnices, Pectides, Magadides, Sambucæ, Iambi, Clepsiambi, Enneachorda, quibus instrumentis Iambos meros cecinerunt, Iambicos appellarunt.

Alchimistis Phœnix elixerem significat. Nam Phœnix, Basiliscus, Glaura, Mandragola, Chamæleon, Homunculus, & similia barbara vocabula, sunt synonima, vt [f] Leo Suauius annotat.

Collyrium Apollonij, cuius [t] Galenus binas descriptiones exhibet, Phęnix appellatur. Vsus eius est ad palpebrarum defluuia, & inueteratas affectiones.

Deniq; quoddam emplastri genus Phœnicem dicunt, quod alij diaphęnicon uocant, quoniam Phęnicis, id est, palmæ fructus recipiat. Descriptio eius extat apud [u] Mesuem, & Clementem Clementinum. Functiones naturales promouet, membra principalia corroborat, fluxum hepaticum, stomachimq;, nec non & vomitum compescit, & præcordiorum, & intestinorum debilitati medetur.

Phęnix elixir.
[f] *In scholijs in Paracelſ.*
Phęnix collyrium.
[t] *Lib. 4. de Comp. med. sec. loc. c. 7.*
Phęnix emplastrum.
[u] *Distin. 11. de Emplast.*

SYNONIMA.

GRAECIS φοίνιξ, Latinis Phęnix nomine haud immutato dicitur, cuius duplex etymum legitur, vel quòd phęniceus color vulgò ei tribueretur, vt [a] Isodoro placet, uel quia vnica auis crederetur, vt Arabibus, qui rem singularem Phęnicem nuncupant. Nonnulli dubij generis, quidam masculini statuunt, quoniam rarissimè fęminino genere legatur, idq; non nisi figuratè, respiciendo nempe ad genus superius auis. Ego, quo genere dicatur, susq; deq; fero.

[b] Claudianus Titanium alitem, & alitem longæuam dixit pro Phęnice:

Quidquid ab extremis Ales longæua colonis,
Colligit, optatæ referens exordia vitæ.

Et [c] Martialis Alitem superbam, vt in hisce sequentibus versiculis interpretes exponunt:

Quod semper Casiaq;, Cinnamoq;,
Et nido niger Alitis superbæ
Fragras plumbea Niceroniana.
Rides nos Coracine nil olentes
Malo, quàm bene olere, nil olere.

Italis Fenice: Hispanis Fenix, & Aue vnica en el mundo: Gallis Phęnix dicitur.

Etymum nominis.
[a] *Lib. 12. Orig. cap. 7.*
In Epigr. Titanius ales.
[b] *Lib. 2. de rapt. Proserpinæ.*
Ales superba.
[c] *L. 6. Epigramm.*

FORMA.

QVOD ad formam Phęnicis attinet, ea non ab omnibus eadem constituitur, vt ex sequentibus facilè liquebit. Attamen qualemcunq; à veteribus datam hîc referre placuit, vtpotè quæ non parum etiam nugas eorum manifestet. De magnitudine quidem inter se conueniunt, Aquila parem statuentes. [a] Herodotus non solùm eam magnitudinem ei tribuit, sed toto etiam habitu Aquilæ similem esse prodidit. Philostratus referente [b] Io. Tzetze Pauone maiorem esse scribens parum aut nihil ab Herodoto dissentit. Caput Pauonis capiti à multis assimilatur. Herodoto *pennæ rubore perfunduntur*, Plinio verò, & Solino *circa collum auri fulgore micant, cætera purpureus* dicitur, vt eorũ verbis vtar, *cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem,* (Plinius) *fauces* (Solinus) *caputq; plumeo apice cohonestante.* [c] Claudianus à Plinio nihil ferè discrepans, quatuor hisce versibus totam eius formam complexus est.

Arcanum radiant oculi iubar: igneus ora
Cingit honos: rutilo cognatum vertice sidus
Attollit cristatus apex, tenebrasq; serena
Luce secat: Tyrio tinguntur crura veneno.

Et hunc secutus Baptista Mantuanus.

——Auis illa in vertice summo
Vnicus est Phœnix, viden vt torquata corusco
Punica colla micent auro? Stent vertice plumæ
Conifero? crinale decus vibretur ab aura?
Regia Sarrano totam chlamys induat ostro?
In facie cristæ duplices, Sidonia virget

[a] *In Euterpè*
[b] *L. 5. Histo. Chil. 6.*
Caput.
Pennæ.
[c] *In Epigr.*

Purpura cæruleam roſeo diſcrimine caudam?

Lactantius Firmianus paulò fuſiùs omnia proſequitur in hunc modum.

Principio color eſt, qualis ſub ſidere cæli,
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Qualis ineſt folijs, quæ fert agreſte papauer,
Cùm pendens veſtit ſole rubente polus.
Hoc humeri, pectusq́ decens velamine fulgent
Hoc caput, hoc ceruix, ſummaq́ terga nitent.
Caudaq́ porrigitur fuluo diſtincta metallo,
In cuius maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, iris
Pingere ſeu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante Smaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas, geminosq́ hyacinthos
Quorum de medio lucida flam ma micat.
Aequatur toto capiti radiata corona,
Phœbæi referens verticis alta decus.
Crura tegunt ſquammæ flauo deſtincta metallo
Aſt vngues roſeus pingit honore color.
Effigies inter Pauonis miſta figuram
Cernitur, & miſtam Phaſidis inter auem.
Magnitiem, terris Arabum quæ gignitur ales
Vix æquare poteſt, ſeu fera, ſeu ſit auis.

Hæc itaque forma eſt, hæc ſpecies, quam diximus, admirabilis, quam in ſua Laura aliquoties celebrat Franc. Petrarcha, cuius doctiſſimos verſus aſcribere non piguit.

Queſta Fenice de l'aurata piuma
Al ſuo bel collo candido gentile
Forma ſenz'arte vn ſì caro monile,
Ch'ogni cor addolciſſe, e'l mio conſuma:
Forma vn diadema natural, ch'alluma
L'aere d'intorno; e'l tacito focile
D'amor tragge indi, vn liquido ſottile
Foco, che m'arde à la più algente bruma.
Purpurea veſte d'vn ceruleo lembo
Sparſo di roſe i belli homeri vela
Nuouo habito; & bellezza vnica, e ſola.
Fama nell'odorato, e ricco grembo
D'Arabia monti lei ripone, e cela,
Che per lo noſtro Ciel sì altiera vola.

Et rurſus alibi ita canit:

Vna ſtrania Fenice ambidue l'ale
Di porpora veſtita, e'l capo d'oro
Vedendo per la ſelua altiera, e ſola.
Veder forma celeſte, & immortale
Prima penſai &c.

Item rurſus:

E' queſto il nido, in che la mia Fenice
Miſe l'aurate, e le purpuree penne.

LOCVS.

PLINIVS, Solinus, eosq́ ſequutus D. [a] Ambroſius in Arabia Phœnicem habitare ſcribunt. Torquatus Taſſus in Arabiæ mentionem incidens, eam pariter Phœnicis parentem facit, dum canit:

Diritero ad eſſi appareuro i cultori
De l'Arabia Petrea, e la Felice

[a] Lib. 5. Hexam. ca. 23.
Cant. 17. Hyeroſo. liber.

Che'l souerchio del gelo, e de gli ardori
Non sente mai, s'el ver la fama dice,
Oue nascon gl'incensi, e gl'altri odori,
Oue rinasce l'immortal Fenice,
Che in quella ricca fabrica, ch'aduna
A l'essequie, à i natali hà tomba, e cuna.

Cornelius Tacitus verò, & [b] Athenæus ex Antiphane Heliopoli, quæ ciuitas Aegypti est, primò visum prodiderunt. [c] Nicephorus Callistus sub æquinoctiali ad Orientem, & Meridiem reperiri. A quibus Claudianus, & Lactantius Firmianus longè dissentiunt, Phœnicem hominibus inaccessa loca habitare canentes, atque hinc fortè Bellonius Paradiseam esse suspicatus est; Sunt autem hæc Claudiani verba:

[b] Lib. 14. Dcipn.
[c] L. 15. Hist. Eccl.

Oceani summo circumfluus æquore lucus
Trans Indos, Eurumq; viret, qui primus anhelis
Solicitatur equis, vicinaq; verbera sentit.
Humida roranti resonant cùm limina curru,
Vnde rubet ventura dies, longeq; coruscis
Nox afflata rotis refugo pallescit amictu.
Hæc fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, solusq; plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris mortalibus oras.

Lactantius eadem ferè, sed latiùs complectitur.

Est locus in primo felix Oriente remotus
Qua patet æterni Ianua celsa poli.
Nec tamen æstiuos, hyemisq; propinquus ad ortus,
Sed qua sol verno fundit ab axe diem.
Illic planicies tractus diffundit apertos,
Nec tumulus crescit, nec caua vallis hiat.
Sed nostros montes, quorum iuga celsa putantur
Per bis sex vlnas eminet ille locus.
Hic Solis nemus est, & consitus arbore multa
Lucus, perpetuæ frondis honore viret.
Cum Phaëthonteis flagrasset ab ignibus axis,
Ille locus flammis inuiolatus erat.
Et cùm diluuium mersisset fluctibus orbem
Deucaleonæas exuperauit aquas.
Non huc exangues morbi, non ægra senectus,
Nec mors crudelis, nec metus asper adit.
Nec scelus infandum, nec opum vesana cupido,
Aut Mars, aut ardens cædis amore furor.
Luctus acerbus abest, & egestas obsita pannis,
Et curæ insomnes, & violenta fames.
Non ibi tempestas, nec vis furit horrida venti,
Nec gelido terram rore pruina tegit.
Nulla super campos tendit sua vellera nubes,
Nec cadit ex alto turbidus humor aquæ.
Sed fons in medio est, quem viuum nomine dicunt,
Perspicuus, lenis, dulcibus vber aquis.
Qui semel erumpens per singula tempora mensum
Duodecies vndis irrigat omne nemus.
Hic genus arboreum procero stipite surgens
Non lapsura solo mitia poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos auis incolit vnica Phœnix,
Vnica, sed viuit morte refecta sua.

VOLATVS.

De volatu Phœnicis nihil prorsus memoratu dignum apud veteres legi. Firmianus tamen ita scribit:

Non tamen eſt tarda, vt volucres, quæ corpore magno
Inceſſus pigros pergraue pondus habent.
Sed leuis & velox, regali plena decore,
Talis in aſpectu ſe exhibet vſque hominum.
Contrahit in cœtum ſeſe genus omne volantum,
Nec prædæ memor eſt vlla, nec vlla metus.
Alituum ſtipata choro volat illa per altum
Turbaq́, proſequitur munere læta pio.
Sed poſtquam puri peruenit ad ætheris auras
Mox redit iſta, ſuis conditur ille locis.

VICTVS.

VICTV Phenicem planè à reliquis volucribus diuerſo vti veteres commenti ſunt, vt qui dicente Ouidio

—— Nec fruge, nec herbis
Sed thuris lachrymis, & ſucco viuit amomi.

Claudianus verò, & Lactantius rore victitare dixerunt;

Non epulis ſaturare famem (inquit ille) *non fontibus vllis*
Aſſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis feruor alit, ventoſaq́, pabula libat
Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

Hic verò ita canit;

Non illi cibus eſt noſtro conceſſus in orbe,
Nec cuiquam implumem paſcere cura ſubeſt.
Ambroſios libat cæleſti nectare rores,
Stellifero teneri, qui cecidère polo.
Hos legit his medijs alitur in odoribus ales,
Donec maturam proferat effigiem.

Contrà [a] Plinius primum, atque diligentiſſimum togatorum Manilium de eo prodidiſſe autor eſt neminem extitiſſe, qui viderit veſcentem.

[a] *Li.10.c.2.*

NIDVS. GENERATIO. MORS.

INTER cætera verò, quæ de Phenice ſuo nugata eſt antiquitas, illa maximè naturæ cancellos egrediuntur, quæ de nido, generatione, & morte imaginata eſt. Iarchus Indus apud Philoſtratum ex aromatibus, ſed ex quibus non addidit: [a] Plinius authoritate Herodoti primùm ex cinnamomo, & caſſia; mox verò alibi ex Manilio ex caſſia, thuriſq; ſurculis nidum extruere aſſerit. Verùm Plinius, vel Herodotum perperam tranſtulit, vel in codice eius, vt Ornithologus exiſtimat, mendum ſubeſſe iudicandum eſt. Nam etſi Plinius hunc in modum ſcribat: *Cinnamomum, & caſſias fabuloſa narrauit antiquitas, princepſue Herodotus Auium nidis, & præſertim Phœnicis, in quo ſitu Liber pater ſit educatus, eaſq́, decuti in rupibus inuijs fruſto carnis allato, aut plumbatis ſagittis:* Herodotus tamen eo loco, neq; Phœnicis, neq; ſagittarum plumbatarum vllam mentionem facit; ſed hoc tantùm dicit, quod Arabes, cinnamomo illo frui volentes, Aſinorum, & Boum mortuorum corpora in fruſta conſciſa auibus objiciant, vt eorum mole ſurculos illos oppreſſos in terram decidentes colligant. Sed vt vnde digreſſa eſt oratio reuertatur, Phœnicem D. [b] Ambroſius veterum proculdubio relationibus deceptus thecam ex thure, & myrrha facere, alijs verò aromatibus adornare tradidit: Ita enim Ouidius:

[a] *L.12.c.14*

[b] *Lib. 5. Exam.c.23.*

Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaq́, cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha. &c.

Et Lactantius Firmianus:

Conſtruit inde ſibi ſeu nidum ſiue ſepulchrum.
Nam perit vt viuat, ſe tamen ipſa creat.
Colligit hinc ſuccos, & odores diuite ſylua,
Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs.

Quos aut Pygmeæ gentes, aut India carpit,
Aut molli generat terra Sabæa sinu.
Cinnama dehinc, auramq; procul spirantis amomi,
Congerit & misto balsama cum folio.
Non casiæ mitis, nec olentis vimen achanti,
Nec thuris lachrymæ, guttaq; pinguis abest.
His addit teneris nardi pubentis aristas
Et sociat myrrhæ pascua grata nimis.

Hinc Sanazari tale ænygma est: Ænygma.

Dimmi qual' è l'uccello, ilqual raduna
I legni in la sua morte, e poi s'accende,
E viue al mondo senza pare alcuna?

Cognita iam nidi Phœnicis, qualem fabulantur, materia, de loco nunc, in quo constructum fuisse commenti sunt, dicendum est. Cuius etsi Plinius, & Solinus non meminerint, Iarchas Indus tamen apud Philostratum prope Nilum Phœnicem nidulatum scripsit; quamuis planè aliter eius verba Io. Tzetzes citet, & in arboribus de suo adfigat, sequutus fortè Albertum, qui Phœnicem, cùm se grauem ætate senserit, nidum in alta, & abdita supra limpidum fontem sita arbore ex varijs aromatibus conficere dixit; verùm & Albertus id, ex Ouidio fortassis descripserit, qui priuatim arbores nominans, ita canit: Vbi nidulatus dicatur.

Ilicis in ramis, tremuloq; cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore.

Aues omnes nidum sibi construunt, vt oua in eo incubent, & excludant: Contrà suum Phœnicem ex collectis in excelsa rupe cremijs, & festucis nidum nouæ quidem proli vitalem, at sibi ipsi, ceu mortalem rogum facere fabulosi veteres volebant, seipsumq; cùm iam ætate grauis ad volandum corporisq; alias actiones obeundas inutilis esset factus, aciemq; oculorum obtusam sentiret, in illo, eo vt dicetur modo, conflagrasse: vnde Statius eiuscemodi nidum ignes vocabat, cùm ait,

—— Senio iam fessus inerti
Scandit odoratos felix felicior ignes.

Pontanus sua busta, hoc est, sepulcrum.

Seligit è syluis Arabum, lucisq; Sabæis
Quos Phœnix ramos ad sua busta paret.

Ne verò absurdum videretur credere, quomodo ita nidus iste accenderetur, cùm alioquin cæterarum auium nidi debiliores, & flammis magis expositæ, ab incendio immunes sint; itaque Phœnicem, vbi illum conscendisset, solaribus sese exponere radijs alarumq; continua ventillatione ignem excitare finxerunt. Verùm ut in hoc conueniunt, quod eo modo sese conflagret, ita contrà in qua regione id faciat, dissentiunt, alijs in Aegyptum, alijs ad alias regiones euolare asseuerantibus. Plinius enim totum nidum deferre prope Panchaiam in solis urbem, & in ara ibi deponere dixit, sed fortè id ab Ouidio mutuauerit, qui ita canit: Vt nidum incenderet.

Fertq; pius cunasq; suas, patriumq; sepulchrum
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Cheremon Aegyptius sacrarum litterarum scriptor, & Orus Apollo Aegyptum petere scripserunt: alij contrà migrare quidem eò, sed in Aethiopia mori. Lactantius in Phœniciam abire, & quomodo moriatur, ita docere nititur.

Vt reparet lassum spatijs vrgentibus æuum
Assueti nemoris dulce cubile fugit.
Cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
Tunc petit hunc orbem mors vbi regna tenet.
Dirigit in Syriam celebres longæua volatus,
Phœnicis nomen cui dedit ipsa vetus.
Secretosque petit deserta per auia lucos,
Hic vbi per saltus sylua remota latet.

Et paulò post:

Protinus in strato corpus mutabile nido
Vitalique toro membra quieta locat,
Ore dehinc succos membris circumque supraque
Inijcit, exequijs immoritura suis.

Tunc inter varios animam commendat odores
Depoſiti tanti nec timet illa fidem.
Interea corpus genitali morte peremptum
Aeſtuat, & flammas parturit ipſe calor.
Aerëoque procul de lumine concipit ignem,
Flagrat, & ambuſtum ſoluitur in cinerem.

Pyrrhonis Helieſis de animalium generatione opinio.

Hinc Pyrrho Helienſis Philoſophus, vt Laërtius refert, duo animalium prolem generantium genera, eorumq; primum, quod abſque coitu gignatur, qualia ſunt quæ πυῤῥίβια uocantur, ſiue in igne uiuentia, ſtatuere non eſt ueritus, iiſque Phœnicem quoque annumerare: alterum quod ex congreſſu producit, ut ſunt homines, & ſimilia cętera animantia. Mihi profectò animalia igne naſci nemo perſuaſerit. De morte Phœnicis uoluntaria Symphoſij cuiuſdam hoc extat ænigma:

Vita mihi mors eſt, morior, ſi cœpero naſci,
Sed prius eſt fatum lethi, quàm lucis origo.
Sic ſolos manes ipſos mihi dico parentes.

Materia pulli.

Quod modo ad materiam ſpectat, ex qua nouus Phœnix enaſci credebatur, eam rurſus alij aliam ſtatuerunt. Plinius ceu uermiculum ex oſſibus, & è medullis ueteris Phœnicis primò procreari tradit; ex quo pullus generaretur. Philoſtratus citante Volaterrano nulla uel oſſium, uel medullarum mentione facta, ex combuſti Phœnicis cinere uermem, ex uerme dein nouã alitem generari nugatur, & in Aegyptum ex incognita regione deuolare. Hunc Suidas, etſi authoritatem non adducat, mihi ſequutus uidetur. Philoſtrati librum tamen aliter Io. Tzetzes citat, ex mortuo ſcilicet Phœnice abſque cinere uermem illum noui Phœnicis parentem progenerari aſſerens. Oppianus uerò ne uermis quidem illius meminit, ſed ex ſolo eius cinere pullum oriri uoluit, tantum abeſt, ut oſſa, & medullas nominet. Ab hoc rurſus Orus Apollo longè diuerſam Phœnicis natiuitatem comminiſcitur, ex effuſo è patris uulnere, quod ſponte ſibi nimia ad terram alliſione infligit, ſanguine procreari cupiens. Atq; iſtæc ſunt, quæ de ortus principio ueteres prodiderunt, quæq; quàm uerisimilia ſint, uel cæcus uideat. Alber-

Alberti nugæ.

tus tamen, ut eiuſmodi nugis aliquam adderet ueritatis apparentiam, altero à morte die uermem in cinere naſci dixit, qui tertio alis aſſumptis, poſtea intra paucos dies in auem priſtinæ figuræ commutaretur, & auolaret. Sed fortaſſis Albertus iſtæc ex Lactantio Firmiano tranſcripſerit, qui ita canit:

Hos velut in maſſam cineres in morte coactos
Conflat, & effectum ſeminis inſtar habet.
Hinc animal primùm ſine membris fertur oriri,
Sed fertur vermis lacteus eſſe color.
Creuit in immenſum ſubito cum tempore certo
Seque oui teretis colligit in ſpeciem.
Inde reformatur, qualis fuit antè figura,
Et Phœnix ruptis pullulat exuuijs.
Ac velut agreſtes, cum filo ad ſaxa tenentur
Mutari pennæ papilione ſolent.

Claudianus prolixiùs omnia hoc modo proſequitur.

Hic neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgit,
Sed pater eſt, proleſque ſui, nulloque creante
Emeritos artus fœcunda morte reformat.
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque vbi mille vias longinqua retorſerit æſtas
Tot fuerint hyemes, toties ver curſibus actum
Quas tulit autumnus dederit cultoribus vmbras,
Tunc multis grauior tandem ſubiungitur annis
Luſtrorum numero victus, ceu laſſa procellis
Ardua Caucaſeo nutat de vertice pinus
Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
Pars cadit aſſiduo flatu, pars imbre pereſa
Rumpitur: abripuit partem vitioſa vetuſtas,
Iam breue decreſcit lumen, languetque ſenili
Segnis ſtilla gelu: qualis cùm fortè tenetur
Nubibus, & dubio vaneſcit Cynthia cornu.

Iam solitæ medios alæ transcurrere nimbos
Vix ima tollantur humo: tunc conscius æui
Defuncti, reducisque parans exordia formæ
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum pretio texens, à fronte Sabæum
Componit bustumque sibi, partumque futurum,
Hîc sedet, & Solem blando clangore salutat
Debilior, miscetque preces, & supplice cantu
Præstatura nouas vires incendia poscit:
Quem procul adductis vidit cùm Phœbus habenis,
Stat subitò, dictisque pium solatur alumnum:
O senium positure rogo, falsisque sepulchris
Natales habiture vices, qui sæpe renasci
Exitio, proprioque soles pubescere lecto:
Accipe principium rursus, corpusque coactum
Desere mutata melior procede figura.
Hæc fatus, properè flauis è crinibus vnum
Concussa ceruice iacit, missoque volentem
Vitali fulgore ferit: nam sponte crematur,
Vt redeat, gaudetque mori festinus in ortum,
Feruet odoratus stellis cælestibus agger,
Consumitque senem, nitidos stupefacta iuuencos
Luna premit, pigrosque polus non concitat axes,
Parturiente rogo curis natura laborat,
Aeternam ne perdat auem, flammasque fideles
Admonet, vt rerum decus immortale remittant,
Continuò dispersa vigor per membra volutus
Aestuat, & venis rediuiuus sanguis inundat,
Victuri cineres, nullo cogente moueri
Incipiunt, plumaque rudem vestire fauillam,
Qui fuerat genitor, natus nunc prosilit idem,
Succeditque nouus geminæ confinia vitæ
Exiguo medius discrimine separat ignis,
Protinus ad Nilum manes sacrare paternos,
Auctoremque globum Phariæ telluris adoras
Ferre iuuat, velox alienum pergit in orbem,
Portans gramineo clausum velamine funus,
Innumeræ comitantur aues, stipatque volantem
Alituum suspensa cohors: exercitus ingens
Obnubit vario latè conuexa meatu,
Ne quisquam tantis è millibus obuius audet
Ire duci, sed regis iter flagrantis adorant.
Non ferus Accipiter, non Armiger ipse Tonantis
Bella mouent: commune facit reuerentia fœdus.
Talis Barburicas fluuio de Tigride turmas
Ductor Parthus agit, geminis & diuite cultu
Luxurians sertis apicem regalibus ornat,
Auro frænat equum, perfuso murice vestem,
Assyria signatur acu, tumidasque regendo
Celsa per Tyrias acies ditione superbit.
Clara per Aegyptum placidis notissima sacris
Vrbs Titana colit, centumque immane columnis
Inuehitur templum, Thebano monte reuulsis.
Illîc, vt perhibent, patriam de more reponit
Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem,
Iam flammæ commendat onus, iam destinat aris
Semina, relliquiasque sui, mirata relucent
Limina, diuino spirant altaria fumo,

In Pelu-

In Pelusidias productus adusque paludes
Peruenit Indus odor, penetrat, completque salubri
Tempestate viros, & nectare dulcior aura
Hostia nigrantis Nili septena vaporat.
O felix, hæresque tui quo soluimur omnes
Hoc tibi suppeditat vires, præbetur origo
Per cinerem, moritur te non pereunte senectus.
Vidisti quodcunque fuit, te sæcula teste
Cuncta reuoluuntur, nosti quo tempore Pontus
Fuderit elatas scopulis stagnantibus vndas:
Quis Phlaëthonteis erroribus arserit annus.
Et clades te nulla rapit, solusq; superstes
Edomita tellure manes, non stamina Parcæ
In te dura legunt, non ius habuere nocendi.

CORPORIS AFFECTVS.

DVRISSIMAM itaque mortem sponte obire Phœnicem antiqui dixerunt: ueruntamen parum adhuc fortè legentibus uideri potuisset, nisi etiam in tanto æuo, quod illi tribuebant, nullo morbi genere torqueri, imo uerò ne obnoxium quidem fuisse addidissent: quemadmodum idem Claudianus prodidit.

—— Solus plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris animalibus oras,
Sæua nec humani patitur contagia mundi:
Par superis volucer.

VOX. CANTVS.

DE uoce Phœnicis nemo, quod quidem sciam, præter Plinium, & Lactantium Firmianum quicquam memoriæ prodidit, qui modulatissimum illi cantum tribuerunt. Lactantius verò ita de eo canit:

Atque vbi Sol pepulit fulgentis lumina portæ,
Et primi emicuit luminis aura leuis,
Incipit illa sacri modulamina fundere cantus,
Et mira lucem voce ciere nouam.
Quam nec Iuleæ voces, nec tibia possit
Musica Cyrrhæis assimilare modis.
Sed neque Olor moriens imitari posse putatur,
Nec Cyllenææ fila canora Lyræ.

Reperiuntur item perbelli Varronis senarij, quibus argutus quidam, & canorus, alios se ad cantum suscitare iactat, ac cantantium se Gallum Gallinaceum (quoniam hæc auis cantu suo totum diem lacessit) & Phœnicis vocis suscitabulum esse:

Phœnicis adsum suscitabulum,
Cantantiumque Gallus Gallinaceus.

Sed fornicis ibi fortasse legendũ est, vt doctissimus [a] Adrianus Turnebus quoq; existimauit, vt scilicet meretricularum blandæ, & melleæ voces intelligantur, versu tamen, vt ait, claudicante.

[a] *Lib.* 12. *Aduers.c.*2.

ÆTAS.

Annorum vitæ Phœnicis numerus.

PHOENICI æuum quidem longissimum veteres omnes ascripserunt, sed in explicando eius periodo admodum varij sunt. Nam *de numero annorum*, vt Cornelij Taciti verbis vtar, *varia traduntur; maximè vulgatum quingentorum spatium. Sunt qui asseuerent mille quadringentos sexaginta vnum interijci*: Hæc ille. Plinius sexcentis sexaginta; Herodotus, quocum Solinus, & Mela ferè conueniunt, quingentos & quadraginta; Philostratus sexcentos, Seneca quingentos, Albertus trecentos

trecentos quinquaginta annos viuere Phœnicem dixerunt. Verùm etsi istæc modo ascripta ætas quibusdam nimis credulis hominibus quodammodo verisimilis videri posset, Chæremonem Aegyptium tamen etsi sacrarum literarum scribam, nec non Poetas, quorum alioqui fabulosè agere proprium est, vel splendidissimè mentitos, vel saltem nugatos fuisse liquidò constat: Ille enim sex supra septem millibus annos Phœnicis æuo tribuit; poetæ plerique mille, Hesiodus multò plures nouem nempe Coruorum γενέας (hoc est, vt Ausonius vertit, sæcula: nos quid de eiusmodi γενεᾶ sentiamus, antè in Corui historia diximus, quam lector curiosus adire poterit) Ouidius quinque sæcula tantùm, cùm inquit:

Hæc vbi quinque suæ compleuit sæcula vitæ. &c.

Claudianus modo stellis (*Stellas qui viuidus æquat, Durando, membrisq́, territ redeuntibus æuum.*) vitam Phœnicis comparat, paulò tamen post lustrorum numero vixisse ait, sed numerum non explicat. Vt vt est, atque quocunque modo interpreteris vita Phœnicis longissima fuerit cuius, si Deo placet, Oppianus hanc adducit rationem, quoniam neque sagittis, neque lapidibus, neque laqueis, neque vllis alijs hominum insidijs petatur. Tantùm verò apud omnes Phœnicis viuacitas increbuit, vt adagium idque satis triuiale inde natum sit: Quo in primis vsus est Lucianus, ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷς, i. *nisi Phœnicis annos vixeris.* Quod adagium ad prudentiam referri possit, sicuti idem alibi fecisse videtur, dum ait: *Quid verò tibi amplius respondeam, qui negas quenquam rectè discernere, nisi qui Phœnicis annos vixerit, omnesq́, per orbem periculum faciendo accesserit.*

Phœnice viuacior.

AMOR IN PARENTEM.

QVAE iam dicturus sum, Phœnicem vnicum semper fuisse prorsus redarguerent, nisi parentis voce, cadaueris reliquiæ intelligendæ venirent. Sepelire enim filius patrem fingitur: ad quod beneficium tanta pietas, tantusq́; amor Phœnici iam nato inesse perhibetur, vt vel *iam primùm adulto* (Taciti verbis vtor) *prima cura sit sepeliendi, neque id temerè, sed sublato myrrhæ pondere, teutatoq́, per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inq́, solis aram deferre, atque adolere; hæc incerta, & fabulosis aucta.* Hæc ille: Quæ etsi aliter Herodotus narret, Tacitus tamen ex eo descripsisse mihi videtur: *Phœnicem narrant,* inquit ille, *quod mihi non fit verisimile, hoc excogitare; ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: sic autem gestare; primùm ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit; deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem efferre: & qua parte ouum exinnaniuit, patremq́, intulit, eam partem alia myrrha inducere: & cùm tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant.* Alij defunctum parentem à pullo in eandem Soli dicatam vrbem gestari Smyrnæa cistula reconditum aiunt, quod Adamantinus etiam non inficiatur: verùm cuius opera illa contexta sit, subticent. Plinius verò, Ouidius, & Lactantius Firmianus, neque oui, neque cistulæ mentionem faciunt, sed simpliciter humasse parentem scribunt: verba illorum maioris fidei causa adijciam: *Principio iusta funeri priori reddit* (inquit Plinius) *& totum defert nidum prope Panchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponit.* Ouidius sic ait:

Cùm dedit huic ætas vires, onerique ferendo est
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ,
Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulchrum
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Atque ferè eadem Lactantius scribit:

Ast vbi primæua cœpit florere iuuenta,
Euolat ad primas iam reditura domos.
Ante tamen proprio quicquid de corpore restat
Ossaque, vel cineres exuuiasque suas.
Vnguine balsameo, myrrhaque, & thure soluto
Condit, & in formam, conglobat ore pio.
Quam pedibus gestans contendit solis ad ortus
Inque ara residens, ponit in æde sacra.
Mirandam sese præstat, præbetque videnti,
Tantus ibi decor est, tantus abundat honor.

Non

Non defuerunt denique, qui, quamprimùm pennas esset adeptus, Phœnicem sese simul cum patre in Heliopolin conferre dixerint, quò cùm venit, oriente mox sole parentem mori, & filio regni gubernacula tradere. Qui profectò plurimum ab alijs dissentiunt, omnibus vnicam tantùm Phœnicem semper dari scribentibus.

SEXVS. ÆNYGMA.

PHOENICI nullum sexum tribuit antiquitas, vtpote quem absque coitu generare, vt dictum est, crederet: quare rectè dubij generis à Grammaticis statuitur: Super hoc egregium apud Lactantium ænygma est: 10

Hæc fortunatæ sortis, fatique volucris,
Cui de se nasci præstitit ipse Deus.
Fœmina vel mas hæc, vel neutrum sit mage felix,
Felix quæ Venereis fœdera nulla colit.
Mors illi Venus est, sola est in morte voluptas,
Vt possit nasci hæc, appetit antè mori.
Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres,
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.
Ipsa quidem, sed non eadem, quia & ipsa, nec ipsa est
Aeternam vitam mortis adepta bono.

Meminit eiusdem Baptista Mantuanus.

Sola inter volucres, nec mas, nec fœmina, sexu
Sola caret, Veneris sola auersatur honores.

De Hermaphrodito ænigma.

Differt itaque tale ænygma ab ænygmate Hermaphroditi quòd in Phœnice planè nullus sexus reperiatur, in Hermaphrodito verò vterque, quem ita loquentem Vergilius introducit:

Cùm mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur, consuluisse Deos.
Mas est Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum
Cumq; forem natus Hermaphroditus eram. 30

PRODIGIA.

Magni anni conuersio.

PHOENICIS conspectum prodigij loco habitum volunt veteres, sed quando & vbi visus vnquam sit, vel in dicendo dissentiunt, vel id ipsimet fabulosè dici confitentur. Manilius teste Plinio, cùm huius alitis vita magni anni conuersionem fieri prodit, iterumq; significationes tempestatum, & siderum easdem reuerti: hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis sol intrauerit; & fuisse eius conuersionis annum P. Licinio, M. Cornelio Coss. CCXV. Solinus cui alioqui vera falsis miscere solenne est, de magni illius ab eius visu, anni conuersione, raram inter authores fidem haberi refert, plurimos tamen eorum dicere magnũ annum non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquaginta quatuor annis constare. Verùm vt illud ridiculosum est credere, ita quando visus sit Phœnix, incertum est. Corn. Tacitus esse ait, qui asseuerent mille quadringentos sexaginta vnum interijci, prioresque alites Sesostride primùm, pòst Amaside dominantibus, dein Ptolomæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, Heliopolin aduolasse: *Sed antiquitas,* inquit, *quidem obscura est, quoniam inter Ptolomæum & Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt, vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neq; è Arabum terris credidêre.* Xiphlinus eo, quo Tiberius discessit, anno in Aegypto visum fuisse author est, ipsiusq; Imperatoris mortem portendisse. Huic Aurelius Victor congruit. E' Plinio bis uisum colligere est. Primùm enim prodijsse narrat P. Licinio, M. Cornelio Coss. mox ex authoritate Corn. Valeriani in Aegyptum deuolasse Coss. Q. Plautio, Sex. Papinio, & Claudij Principis censura anno Vrbis DCCC. in urbem allatum, & in comitio propositũ, quod actis testatum sit; *sed quæ falsa,* inquit (aliàs quẽ falsum) *nemo dubitârit.* Solinus, qui alioqui omnia ferè, quæ de Phœnice habet, à Plinio, vt solet, transcripsit, unius tantùm temporis, illius nempe anni quem postremò ex Plinio posuimus, mentionem facit. Quẽ Suidas secutus videtur: Phœnicem, inquit, aiunt sub Claudio Cæsare Aegyptijs comparuisse διὰ τεττάρων καὶ ὑκιτων. Ex quibus cuiuis satis liquere arbitror ipsosmet veteres ignorasse, quo

Magnus annus. 40

50

quo tempore Phœnix apparuerit, qui certè nunquam apparuit. Quare planè nescio quid in mentem uenerit Baptistæ Mantuano Christiano alioquin, qui agricolas anni fertilitatem ex illius conspectu colligere memorat, nisi poëtarum more fabulosè loquutum dicamus: ait autem:

——In medio recubans Taprobana ponto
Tempora cognoscit reditus. Tum rusticus ergo
Suspicit obseruans uolucrem. Nam creditur annus
Ille salutaris, pecoriq; & frugibus æquus.

10

MYSTICA.

SOli Phœnicem sacram existimârunt Aegyptij, cùm quoniam sol ortus illius, necnon etiam interitus causam credebant; tùm etiam uel quia uterque in orbe unicus haberetur, uel quòd ut sol cætera sidera, ita Phœnix omne uolucrum genus pulchritudine superaret. Alij uerò alias rationes adducunt: quòd scilicet Aegyptij, sole magis quàm reliqui homines & gaudeant & beneficio eius perfruantur. illis enim quando maximè feruet, quo tempore reliquis prouincijs remotis, & in septentrionem declinantibus grauis est, plurimùm emolumenti adfert; Nilo scilicet tunc inundante. Atque hinc est, quod poëtæ passim Phœnicem Solis alitem, solisq; sacerdotem nuncupant: ut Claudianus, cùm ait:

Solem cur Aegyptij uenerētur.

20

Nilus quādo inūdet.

Conueniunt Aquilæ, cunctæq; ex orbe uolucres
Vt solis mirentur auem &c.

Et Lactantius Firmianus:

Antistes nemorum & luci ueneranda sacerdos,
Et sola arcanis conscia Phœbe tuis.

Non desunt tamen etiam, qui Phœnicem Veneri sacram fecerint, forsan quia iuxta Claudianum:

30

——purior illum
Feruor Solis alat: uel quia unà cum sole magni anni periodum conficere, & metiri creditur.

HIEROGLYPHICA.

CVm itaque, ut iam diximus, Aegyptij sapientes per Phœnicem Solem intelligerent; & sole maximè feruente Nilus exundaret, identidem per Phœnicem Nili inundationem significabant: sed non simplex erat apud illos exundationis uocabulum. Nam exundare, præstare & excellere etiam dicebant, ut si quis in egregia quadam uel animi, uel corporis dote clarus esset, hunc exundare dicerent: Et nobis quoque usitatū est, uiros doctrina uel alia quauis uirtute raros, Phœnices uocare. In quo sensu sæpè Petrarcha Lauram suam Phœnicem nuncupat. Cùm uerò etiam quippiam, quod longa annorum serie intermissum, etiam antiquatum esset, qualia sunt ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores ritusue aliqui, triumphorum splendores uel quid huiusmodi: euenissetq; postmodum, ut instaurati contigisset, significare uellent ijdem Aegyptij, tunc quoque in eiusmodi rei significatum Phœnicem exculpebant. Eadem uolucris diuturnæ absentiæ hieroglyphicum est, necnon & animi peregrinationis in hoc corpore: dum enim Spiritum in hac terra ducimus, à patria procul absumus. Denique Phœnix æternitatis symbolum fuit, unde etiam imaginem ipsius in Philippi Imperat. numismatibus passim expressam legimus. Atque ad hunc sensum Hetruscorum poëtarum princeps amoris sui, quo Lauram suam prosequebatur, æternitatem significaturus, elegantissimè eum Phœnici, quo nomine illam non semel celebrat, assimilabat, dum canit:

Inundatio nis Nili typus.

Exundare quid Aegyptijs.

40

Phœnices qui dicti.

Ceremoniæ reiteratæ per Phęnicē significatæ.

Absentiæ diuturnæ hieroglyphicum.

50

Aeternitatis symbolum.

[a] *Li. 5. Hexam. c. 23.*

La onde'l di vien fore,
Vola un Augel, che sol senza consorte

Di volontaria morte
Rinasce, e tutto à viuer si rinuoua:
Cosi sol si ritruoua
Lo mio voler, e cosi in sù la cima
De suoi alti pensieri al Sol si volue,
E cosi si riuolue,
E cosi torna al suo stato di prima:
Arde, e more, e riprende i nerui suoi,
E viue poi con la Fenice à pruoua.

10

MORALIA.

APhœnicis etsi fabulosæ volucris exemplo Theologi, Sanctiq; Patres moralia conscribere non dedignati sunt, atque in primis D.[a] Ambrosius resurrectionis typum inde elicit: *Docemur*, inquit, *huius auis exemplo resurrectionem credere, quæ & sine exemplo, & sine rationis perceptione ipsa sibi insignia resurrectionis instaurat. Et vtique aues propter hominem sunt, nõ homo propter aues. Sit igitur exemplo nobis, quia auctor, & creator auium Sanctos suos in perpetuum perire non patitur, qui auem vnicam perire non passus, eam sui semine voluit reparari. Quis igitur huic annunciat diem mortis, vt faciat sibi thecam, & impleat eam bonis odoribus, atque ingrediatur in eam, & moriatur illic, vbi odoribus gratis fœtor funeris possit aboleri? Fac & tu ò homo tibi thecam; expolians veterem hominem cum actibus suis, nouum indue. Theca tua, vagina tua, Christus est, qui te protegat, & abscondat in die malo. Vis scire quia Theca, quia protectio est? Pharetra, inquit, mea protexi eum. Theca ergò tua est fides: imple eam bonis virtutum tuarum odoribus, hoc est, castitatis, misericordiæ, atque iustitiæ, & in ipsa penetralia fidei suaui præstantium odore redolentia totus ingredere, ea te amictum fide exitus vitæ huius inueniat, vt possint ossa tua pinguescere, & sint sicut hortus ebrius, cuius citò semina suscitantur. Cognosce ergò diem mortis, sicut cognouit Paulus, qui ait: certamen bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; quod reliquum est, posita est mihi corona iustitiæ. Intrauit igitur in Thecam suam quasi bonus Phœnix, quam bono repleuit odore Martyrij.* Talis item generatio, qualis vulgò Phœnici ascribitur, egregie Saluatoris nostri IESV Christi typum quendam præ se ferre videtur. Hic enim fine virili semine, cælesti scilicet virtute, hoc est Spiritu Sancto intra aromatica ligna, hoc est, intra purissima Beatissimæ Virginis viscera, & ex sacro ipsius cinere, hoc est purissimo sanguine procreatus est, è quibus ceu lignis aromaticis odor quidam præstantissimus exiens, & suauiolentia sua cælos ipsos pertingens, filium Dei in incredibilem erga se amorem pertraxit: vnde illud Salomonis. *Quæ est ista, quæ ascendit, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Vbi verò Christus ex Aue, hoc est, ex Deo homo factus Phœnicis instar in solitudine habitasset, & vitæ cursum impleuisset; lignis aromaticis, hoc est, Sanctę Cruci membra sua affigenda exposuit, vt nos, qui eius pignora sumus, ab omni peccatorum labe redimeret: vnde ita in Cruce, velut in nido aromatico mortuus, & ceu in cinerem redactus, in vermem sese commutauit, iuxta illud Esaiæ. *Vidimus eum, & non erat aspectus.* Dicens illud Psalmi: *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Quemadmodum ergò nouus Phœnix ex verme nasci perhibetur: ita re vera Saluator noster vermis in Cruce factus post triduum nouam vitam resumpsit, & propria virtutę ceu alis innixus ad cœlos euolauit. Tunc autem è conspectu omnium sese eripuit, cùm videntibus discipulis ascendit ad dexteram Dei Patris; &[a] *Videntibus illis eleuatus est in cælum.* Præterea, quemadmodum Phœnix vnica ales dicitur, ita etiam de IESV Christo[b] dicitur, *Non inuentus est ei similis.* Phœnicem Christo egregiè etiam hisce versibus Nicolaus Reusnerus comparat;

[a] *Li. 5. Hexam. c. 23.*

Iesus Phœnici similis.

[a] *Actor. 2.*
[b] *In Eccles.*

20

30

40

Quæ thuris lachrymis, & succo viuit amomi:
Fert cunas Phœnix, busta paterna suas.
Vnica semper auis: pater, & sibi filius ipsa:
Morte sibi vitam dat sibi sola nouam.
Nam quoties super orbe decem iam sæcula vixit:
Supremi moriens nascitur igne rogi.
Sic Christus vitam sibi reddit morte, suisq;
Christicolis: sibi quos iungit amore pari.
Verus homo, verus Deus vnus, & arbiter æui:
Lumine qui lustrat, numine cuncta fouet.

50

Felix qui Christo per sancta lauacra renatus;
Amne sacro vitam dum rapit, amne capit.

Possunt item Sancti huic licet fabulosæ volucri assimilari, qui post crudeliter illatam à tyrannis mortem, cælos incolunt. Vnde idem Poëta:

> Sancti Phœnici comparati.

Phœnices (si vera ferunt) mors ipsa resingit:
Huic sit vt vnus aui vitaq; morsq; rogus.
Ite ô carnifices: Sanctorum sancta cremate
Corpora: quos vultis perdere, flamma paret.

Venerabilis [c] Beda in hæc patientissimi D. Iobi verba: *Dicebamq; in nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies*, ita scribit: *nidus eius exterior, homo eius intelligendus est, qui de fœno carnis illius compositus à Deo fuerat, & constructus. Omnis enim caro fœnum. In hoc igitur nido semper se mori sub testificatione dicebat, dum vitijs mundi, & eius concupiscentijs non viuebat, odio illam habens quæ carnalis est, maculatam tunicam. Palma autem arbor secundum Græcos φοῖνιξ dicitur: Auis quoque illa, quam multi facilè quidem viuere autumant, φοῖνιξ eodem nihilominus vocabulo nuncupatur. Potuit fortassis de eadem hoc loco dixisse, vt sicut illa nidum sibi faciens, in ipso post multa tempora, à semetipsa concremari, & rursus de eiusdem nidi cineribus fertur inter breue tempus resurgere, quæ deinceps multis viuat temporibus. Fieri ergo potest, vt D. Iob in similitudinem auis illius dicat, se post mortem in carnis cinere, velut in nido pro tempore futurum, & inde resurrecturum in gloriam, atque hos æternos esse dies, quos multiplicandos sibi fideles Dei cultor expectet: ita enim & superius est loquutus, dicens: Et rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum:* Hæc itaque Beda, verùm nunquid D. Iob de Phœnice Aue intelligat, vt Beda dubitat, ita nec ego vel affirmauerim, vel negauerim, verũtamen si quis id pertinaciùs affirmet, atque ita sacrarum literarum testimonio Phœnicem dari dicat, quòd ego antè semper negaui: Dicam, vel fieri potuisse D. Iob etiam suo tempore à communi istac opinione deceptum fuisse, vel quod verisimilius est, de palma, non de Phœnice loqui, vtraque enim φοῖνιξ Græcis teste eodemmet Beda appellatur, voce æquiuoca. Ita pariter Latinus interpres D. Hieronymus alium Psalmographi locum, nimirum: Iustus vt φοῖνιξ florebit, rectè Palma reddit: quem tamen locum citans D. Epiphanius, Phœnix auis transtulit, quemadmodũ quoque doctissimus Tertullianus fecit.

> [c] Lib. 2. Expos. in Iob.

PROVERBIA.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id est, *Phœnicis in morem reuiuiscere*, prouerbium de eo dicitur, qui longa valetudine, assiduis curis, amore, solicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides ad statum ciuitatis refert, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem restitutæ sunt, reparatis etiam ijs, quæ obsoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna M. Aurelij reædificata: *Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadem noua, quomodo Phœnicem reuiuiscere fama loquitur.* Et rursus. *Facta est eadem vrbs, & antiquissima, & nouissima resumpta iuuenta, quod de sacra alite dicitur. Phœnicis æuum* etiam prouerbio locum fecit, & de eo dicitur, qui naturalem viuendi regulam excedit, de quibus antea fusiùs diximus.

> Phœnicis in morẽ reuiuiscere.
>
> Phœnicis æuum.

Præterea raritas huius alitis in adagium etiam cessit, vt *Phœnice rarior*, φοίνικος σπανιώτερος, de homine raro, vnde [d] Persius.

> Phœnice rarior.
>
> [d] Satyr. 1.

Quando rara auis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam.

Adagium illi simile est; *Coruo quoque rarior albo.*

MEDICA. VSVS.

NON contenti verò veteres fictitiam nobis hanc alitem pro vera obstrusisse, ausi etiam sunt de medicamentis eius quædam excogitare. [a] Plutarchus cerebrum Phœnicis non tantùm dulce esse tradidit, sed dolores capitis etiam inferre. Et Plinius inter prima à Magis ex cinere eius nidoque medicinas proditas esse scribit, verùm prudenter istæc subiungit: *ceu verò id certum est, atq; non fabulosum; irridere est vitæ remedia post millesimum annum reditura monstrare.* Fertur Heliogabalus profusissimus ille, ac dissolutissimus Imperator Phœnicem, vt Lampridius scribit, in conuiuijs, vel pro eo mille libras auri, vt in prætorio eas dimitteret, promisisse. Equidem aurum persoluere potuit, Phœnicem verò duntaxat polliceri. Phœnix denique nobilissimæ, & fortissimæ Heroinæ Marfisæ ab Ariosto tantoperè decantatæ insigne fuit; quæ cur id sibi nuncupauerat, ille hisce versibus indicat:

> [a] L. de tuenda sanit.
>
> Cerebrum Phœnicis.

Cantic. 36. Stan. 17. & 18.

Marfisa se ne vien fuor de la porta,
E sopra l'elmo vna Fenice porta,
O sia per sua superbia, dinotando
Se stessa vnica al mondo in esser forte,
O pur sua casta intention lodando
Di viuer sempre mai senza consorte.

SYMBOLA. EMBLEMATA.

PHOENIX ita pictus, vt in nido ardere videatur, cum verbis VNICA SEMPER AVIS, symbolum fuit Helionoræ ab Austria Francisci Galliarum regis viduæ, quo optima quæque & pretiosissima inuentu difficillima esse significabat. 10

Phœnix eodem modo se cremans, sed cum verbis SOLA FACTA, SOLA DEVM SEQVOR, symbolum fuit Bonæ, Galeazij Mediolanensium Ducis matris, quo se post obitum mariti soli æternoq; Deo dicasse innuebat.

Phœnix in medio flammarum cum verbis NE PEREAT, significat hominem, qui in præsenti vita sese ceu igni exponat, hoc est, patienter aduersa ferat, ne in æternum pereat. Si verò hæc uerba ablatis alijs ponantur VT VIVAT, illum significat, qui omnia perferat, & in hoc totum sese det, vt breuitatem vitæ cum famæ bonitate compenset. 20

Phœnix fasciculo aromatũ hoc est, nido suo insidens, neq; alarum ventillatione ignem accendens, sed tantummodo in cælum oculorum aciem intendens, cum verbis SOLA LVMINA SOLIS, illum significat, qui inter alias easq; pulcherrimas mulieres vnam tantummodo perit.

Phœnix in accenso nido alas ad solares radios expandens cum hisce tribus literis V. E. V. & cum verbis VT VIVAT, significat hominem, qui & dum viuit, & post mortem ex exanthlatis suis laboribus immortalitatem sibi cõparat. Tres illæ literæ significant, VITAM AETERNAM VIVO: vel significat hominem, qui omnem suam spem in Christum dominum solem iustitiæ ponit, à quo vitæ suæ renouationem desiderat. Nam ignis sancti Spiritus typus est, quem exoptare, & amplecti quisque debet, vt exuat æternum pondus, & æternum viuat. Fuit id Emblema Illustrissimi, & Reuerendissimi Christophori Madrutij, Cardinalis Tridentini, de quo hosce versus me legisse memini, quos etsi Italicos ascribere placuit: 30

Quando è da gl'anni affaticata, e graue
La prudente Fenice, il nido accende,
E co' raggi del Sole il fuoco accende,
Ond'arde, e dal morir vita riceue.
Così chi la fatica estima leue,
Per cui fra bei sudor virtù s'apprende,
Se stesso chiaro viuo, e morto rende,
Ne teme il vaneggiar del tempo breue. 40
E veramente eterna vita viue
L'huom, che lei sempre amando il vitio abhorre
Ripieno il cuor di luminosi rai,
E chi non cura, ch'à bel fine arriue
Se viuesse più tempo di Nestore
Si deue dir che non viuesse mai.

Phœnix pariter in medijs flammis depictus, sed sine verbis adiectis, symbolum fuit Baronis cuiusdam vulgò della trinità dicti, de quo ibidem hi versus Hetrusci leguntur:

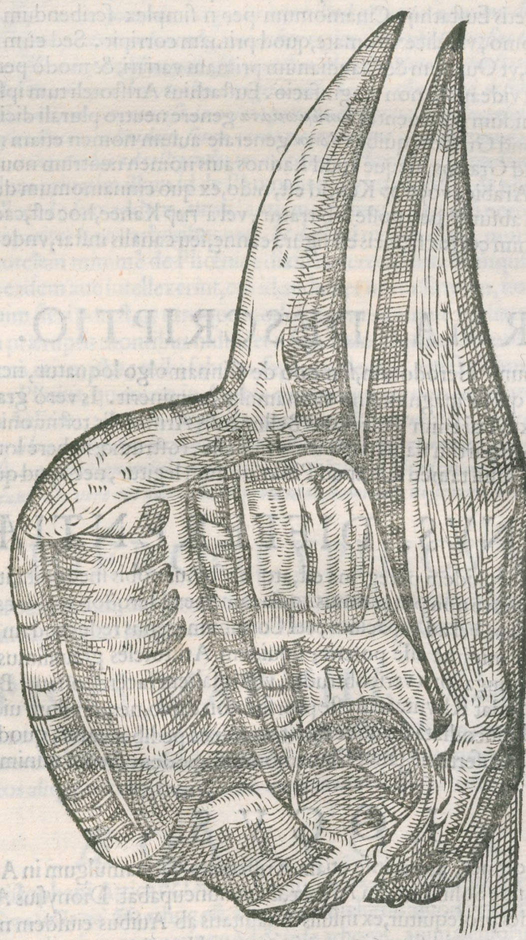
Rinasce e viue ogni hor de la sua morte
L'Alma Fenice, & se nel foco affina 50
Che sendo ad altri ingiurioso e forte
A lei contra il suo fine è medicina,
Così trahe l'huom de la commune sorte
Lodato studio, e nobil disciplina,
E sol per via de le fatiche ascende
A vero honor, che glorioso il rende.

SEMENDÆ CRANII DESCRIPTIO.

SI modò cranium, cuius hîc picturam exhibeo, illius Semendæ est, de qua neoterici, qui de India commentarios ediderunt, multa, eaq; parũ verisimilia commenti sunt, pro veterum Phœnice nobis obtrudere conantes, equidem nullo pacto Phœnicis caput referet, quoniam ad Aquilinum quodammodo accedere debebat. Cùm verò cranium hoc Aquilino capite vel quadruplo maius fit: itaque vel illorum Semendæ, vel certè ueterum Phœnicis minimè fuerit. Vt ut est, illud mihi pro Semendæ cranio Venetijs apud quendam Mercatorem depictum est, & pòst pro eodem, Magno Hetruriæ Duci uenditum, & in Musæo reseruatum. Damasco autem huc fuerat allatum, eratq; curuum & valdè crassum, colore albicante in anteriori parte, in posteriori verò purpureo obscuro, figura ouali. Rostrum erat palmum longum, admodum acutum, & intus cauum quidem, sed sine tribus illis fistulis, quibus musicam harmoniam à Semenda sua edi illi fabulati sunt.

Semendæ craniũ non esse Phœnicis.

Rostrum.

DE CINNAMOMO AVE. Cap. XXIX.

[a] H.9.c.13.

HANC Auem, [a] Aristoteli notam Bellonius cum Manucodiata, Rhyntace, necnon Phœnice, sicuti sæpè diximus, implicat, quare nõ ab re de ea hîc pertractabimus, maximè quòd rarissima sit, & Manucodiatis etiam rarior. Et quamuis nihil de ea certi habeam, ex ijs tamen, quæ ex antiquis allaturus sum, Bellonij hallucinatio manifestabitur. 10

SYNONIMA.

[a] L.10.c.33

A [a] RISTOTELI κιννάμωμος, Plinio Cinnamologus, (alij Cynamomus legunt) dicitur; Hermolaus Barbarus apud Arist. κιννάμολγον, non κιννάμωμον scribendum esse suspicatus est. Ornithologus authoritate Nestoris Grammatici, & medicorum, Theophrasti nempe, Aeliani, Philis, Dionysij, & eius interpretis Eustathij, Cinamomum per n simplex scribendum esse putat à cinamomo, videlicet aromate, quod primam corripit. Sed cùm passim apud Poëtas eosq; præcipuos, vt Ouidium & Claudianum primam variari, & modò per n simplex, modò per duplex scribi videam, id non magnifacio. Eustathius Aristoteli tum ipsos surculos, 20 tum ipsas Aues, ex illis nidum cõstruentes κιννάμωματα genere neutro plurali dici tradit, quod sanè commodiùs fit apud Græcos, quibus ὄρνεον generale auium nomen etiam neutrum est. Ego nullum neque apud Græcos, neque apud Latinos auis nomen neutrum noui. Ornithologus ab Hebraica, vel Arabica voce קן Ken, id est, nido, ex quo cinnamomum decuti volunt, nominis originem, non absurdè peti posse arbitratur; vel à קנה Kanec, hoc est, canna, seu arundine. Cinnamomum enim cortex fruticis est figura cannę, seu canalis instar, vnde vulgò etiam canella vocatur.

Etymum. Ken. Kaneh.

Canella.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] In Euterpe

PRAETER vnum [a] Herodotum, si modo de Cinnamolgo loquatur, neminem veterum habemus, qui de magnitudine Cinnamulgi meminerit. Is verò grandem etiam solummodo dixit. Etsi enim Vincentius Bellunensis Aristotelis testimonio Passere aliquanto maiorem, coloris partim flaui, partim cærulei esse, rostrumq; habere longum ad flauum vergens scripserit, nihil tamen tale apud Philosophum legitur, nec apud quemuis quod noui, alium. 30

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CInnamulgus auis equidem peregrina est, atq; hactenus nobis incognita, ita vt ad certũ auium genus referre non potuerimus; quia tamen ex Herodoti verbis carnibus vesci colligimus, itaque vel ad rapacium, vel Coruinum genus reducendam arbitramur. 40 Vnde profectò Phœnix minimè esse poterit; siquidem Aristoteles grauissimus & veridicus author nunquam nobis nugas pro veris obtrudit, vt hîc saltem facere conatur Bellonius, qui quàm bene etiam concludat Rhyntacem esse prorsus non capio, neque vllum uideo tantæ audaciæ fulcrum. Nec Manucodiata denique fuerit, nam hæc pedibus caret, quod cùm in omnibus Auibus Aristoteles disertè negauit, Cinnamomum apodem dicere minimè potuit.

LOCVS.

Auis Arabiæ.

ANtiqui fermè omnes, atque ipse etiam Aristoteles Cinnamulgum in Arabia degere 50 scripserunt: unde Solinus auem Arabiæ, illam nuncupabat. Dionysius Afer, ubi Cinnamomi laudes prosequitur, ex insulis inhabitatis ab Auibus eiusdem nominis id afferri quidem, sed terram quæ id ferat, ignorari unà cum Herodoto memorat. Possit tamen conijci insulas illas prope mare rubrum esse, quod inter Africam est, & Taprobanem insulam. Contrà [a] Albertus Cinnamulgũ in Aethiopia ex nobiliori cinnamomo nidum texere, auemq; simul cum interraneis suis non euisceratam propter aromaticum eorum quibus nutritur, odorem comedi scribit, sed sine ullo authore. Nos apud Ctesiam referente [b] Plutarcho Rhyntacem apud

[a] Lib.23.de Animal.
[b] In nita Artaxer.

tem apud Persas nasci, in qua nihil excrementi inueniatur, sed interna omnia adipe plena esse suo loco diximus. Cum hac Cinnamulgum Albertus, eiusq; in hoc fortè æmulus Bellonius cõfundunt, cùm tamen de Cinnamomo id veteres minimè scripserint. Idẽ [c] Albertus locũ Aristotelis de Alcyone traducens, eam auem minus bene cum Cinnamulgo confundit, ut & alij eum sequuti ineptissimi scriptores.

[c] *L.9. Hist. cap.14.*

NIDVS.

De uolatu, moribus, generatione, nihil prorsus memoriæ proditum reperitur: nisi quòd nidum ex præstantissimi, odoratissimiq; aromatis, cinnamomi inquam surculis extrueret: uerùm de nidi loco, & quomodo cinnamomum id colligatur, qui id tradiderunt autores quàm maximè dissentiunt. Aristoteles enim in excelsis arboribus, & arborum ramis nidificare dixit. Huic Solinus astipulatur, & in excellentissimis lucis nidulari, & nidum propter ramorum altitudinem & fragilitatem hominibus inaccessum esse de suo addidit. Contrà Herodotus in præruptis montium extruere nidum prodidit: cuius uerba, ut quantum Aristotelis doctrinæ aduersentur, lector uideat, apponere libuit: *Cinnamomum*, inquit, *Arabes mirabiliùs, quàm thus aut Casiam legunt, nam aut quomodo, aut qua in terra illud gignatur nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione vtuntur, quod quidam volunt id gigni in his regionibus, vbi Dionysius educatus est, & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam auibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitarunt: boum, asinorumq; defunctorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant, & vbi iuxta nidos posuêre, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ volucres, ad nidum suum carnem comportant; cui sustinendæ impares nidi ad terram discissi labuntur; tunc Arabes ad colligendos eos accedunt.* Hæc ille. Quæ sanè uerba [a] Plinius planè peruertit, dum priuatim illum id de Phœnicis nido intellexisse, & plumbatis sagittis decuti scribit, hoc scilicet de suo addens, ut aliàs etiam diximus. Quodsi uerò quispiam Plinium id ab Aristot. qui pariter ita ex arboribus peti, & destrui nidum dixit, mutuatum fuisse obijciat, is tamen Aristotelem minimè de Phœnice dixisse id crediderit. Nunquid uerò Herodotus & Aristoteles de eadem aue intellexerint, etsi id audacter non affirmem, non tamen omninò negauerim. Etenim fieri potest, ut utroque modo cinnamomum decutiatur, auisq; tam in arboribus, quàm in præruptis montibus nidificet: siquidem id etiam de multis rapacibus uerificatur. Neque uerò etiam istæc mihi fabulas sapere uidentur, etsi falsa omnia sibi hoc unico argumento nixus Plinius, quoniam in Arabia cinnamomum non reperiatur, uideri dicat, eumq; fortè sequutus Aelianus: *Eorum*, inquiens, *quæ nunc adferuntur, fides, si mereantur eam, siue minus, penes Indos esto, quibus authoribus hæc ad nos fama dimanauit: quanquam & Nicomachi filius Cinamomi auis suauissimo illi aromati cognominis meminit. Hanc Indi ad se eodem vocatum nomine cinnamomum aroma adferre aiunt: vbi verò aut quomodo id proueniat, hominum nosse neminem.* Hactenus ille.

Herodotus ab Aristot. dissentit.

Arabes quõ Cinnamomum colligant.

[a] *L.12.c.19*

HIEROGLYPHICVM.

AEgyptij aromatarium, aut quempiam ab aromatum mercimonijs ditescentem significaturi, Cinnamulgum pingebant, quod hæc auis, ut ostendimus, ex illo aromate nidum sibi texat.

Aromatarij typus.

DE PICIS MARTIIS. Cap. XXX.

IAm tandem ad institutum à nobis ordinem, à quo digressi sumus, reuertimur & ad Picos accedimus, quorum historiam subinde post Picas promisimus, quoniam & illos humano sermoni assuefactos aliquando legamus, tùm uerò maximè quòd rostro sint durissimo & robustissimo.

ÆQVIVOCA.

PIcus [a] Aristophani Attica & Dorica lingua πελέκας, communi uerò πελεκᾶν appellatur παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα hoc est, à perforandis lignis: quod præter Picos Chamæleonti quadrupedi etiam competit, quòd & ipse arbores, animalculorum sub earum corticibus latitantium causa, rostro pertundat; Idem de alio quodam animali prodidit [a] Petrus Martyr, cui admirandum rostri formam tribuit, utpote quod dodrantalis magnitudinis, & acutum esse ait, & oris loco in cuspide foramen habere, per quam linguam longissimam in cubilia formicarum protrudat. Præterea πελεκᾶν Aristoteli non Picus est, sed Platea, ut [b] Plinius & Gaza

[a] *In Auib.*

Chamæleõ quadrupes.

[a] *Hist. Ind. c.7.dec.8.*

[b] *9.H.c.*

Pelecan Aristoteli.

& Gaza interpretantur, uel ut Cicero, Platealis: Ne quis tamen πελεκᾶν Aristoteli, & Aristophani eandem auem significare existimet, itaque huius uerba ascribere operæ pretium est, quæ sic habent ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες σοφώτατοι πελεκᾶντες, οἱ τοῖς ῥύγχεσιν ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ᾽ ὁ κτύπος αὐτῶν πελεκάντων ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, ubi pro πελεκάντων scribẽdum haud dubio πελεκώντων, ut sit participium à πελεκάω. Andreas Diuus Aristophanis interpres ad Græcam uocem alludens pelecantes transtulit. Verba ad uerbum translata ita sonant eo interprete: *Aues erant sapientissimi pelicantes, qui rostris dolauerunt ianuas: erat autem strepitus ipsorum pelecantium tanquam in nauis fractione.* Quodsi tamen quispiam pertinaciùs, quàm ueriùs de quauis aue rostro contendente intelligendum Aristophanem asseueret: Hesychij & Suidæ tamen uerbis, quæ nostræ opinioni ceu calculum addunt, uelit, nolit, acquiescere cogitur. Ille enim sic scribit, πελεκᾶν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, hoc est, *Pelecan auis excauans, & perforans arbores*. Hic ita habet, εἶδος ὀρνέου τρυπῶν τὰ δένδρα, ἀφ᾽ οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται; id est, *species auis perforans arbores, à quo etiam arborum perforator dicitur*.

Gryphes pici dicti.

Porrò Romani Picos etiam uocabant, quas Græci Gryphas, belluas fabulosas quadrupedes, auritasq́; uisu & forma terribiles, corpore leonino, rostro, alis, pedibus Aquilinis, de quibus suo loco abundè dictum fuit, ad quem lectorem remitto.

Pic⁹ cur in Auem eam mutat⁹ fingatur.

Picus etiam, Rex Latinorum, Saturni filius, Fauni pater, Latini auus, auguriorum peritissimus dictus fuit, qui à Circe adamatus, cùm spreto eius coniugio, Canentem Nympham duxisset uxorem, ab irata Dea, uirga percussus in auem sui nominis mutatus fertur: Quæ sanè fabula Picum auem ab illo primum in auspicium adhibitam fuisse significat: Meminit eius Pici [c] Ouidius:

[c] *Metam. 13.*

> *Picus in Ausonijs proles Saturnia terris, &c.*

Et [d] Vergilius:

[d] *Aeneid. 7.*

> *Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniux*
> *Aurea percussum virga, versumq́, venenis*
> *Fecit auem Circe, sparsitq́, coloribus alas.*

Iupiter picus dictus.

Picum (πῆκον) Iouem quendam etiam dictum fuisse legimus, qui Occidentis imperio Mercurio filio tradito post uitam annorum centum & uiginti obijt, & corpus in Creta insula humari uoluit, cum tali inscriptione HIC CONDITVR DEFVNCTVS PICVS IVPITER. Suidas plurimos huiusce sepulchri in scriptis suis meminisse tradit.

Picumnus. In Theogonia.

Picumnus denique non pro Pico tãtùm, sed pro Pica etiam sumitur; & Picumnus is Deus dicebatur, qui in sacris Romanis adhibebatur, cuius meminit Aemilius Macer:

> *Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.*

SYNONIMA.

[a] *In Histor. Animal.*

[b] *In cõment. ab Arist.*

NOmenclaturæ, quas hîc modo damus, Picis Martijs omnibus conueniunt. Pro Hebraica uoce אנפה anapha nonnulli Picum interpretantur, [a] Auicennæ interpres pro Pico alibi Bleschiat habet: & alia quædam barbarie plena nomina apud [b] Albertum leguntur; *inuenitur*, inquit, *genus vnum Dura siue Pici, quod vocatur Koduron Græcè, quod quidam vocant Kafraheos Cyboleth: sub quo etiam comprehenditur aliud genus, quod vocatur Ruboz, quod maximè perferat ligna*. Græci uocabulo generico Picũ Δρυοκολάπτην appellant, quãuis tamen Aristophanes alibi δρυκολάπτην trisyllaba uoce, atque alibi δρυηκολάπτην per η in secunda dixerit. Hesychio etiam δρυοκολάψ dicitur ἀπὸ τοῦ κολάπτειν δρῦς, hoc est, à pertuntendo arbores, Δρῦς enim non semper simpliciter quercum Græcis significat, sed lata significatione pro quauis arbore accipitur: quare etiam δενδροκολάπτης, ξυλοκόπος & δρυκόπος Aristoteli uocatur. Gaza pro δρυκόπῳ Roborisecum uertit, atque ita pariter ξυλοκόπος lignisecus traduci potest. Nam & ξυλοκόπος dicitur is, qui ligna cædit, quem nos un restelatore dicimus. Δρυτόμος apud Aristophanem in eadem significatione legitur; & κόλαφος à Miletio etiam Picus appellatur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est, à quatiendo illud quod percutitur: à Græcis recentioribus κηρκηνῆς.

Δρῦς quid Græcis.

Latini Picum simpliciter, uel cognomento addito Picum Martium dicunt, quoniam Marti sacra auis haberetur. Festus à Pico Aboriginum quibusdam dictam putari scribit, [c] Isidorus à Pico Saturni filio, qui idem cum illo est, & Pico primùm in auspicijs usus. Plinius nunquam simpliciter Picum, sed uel Picum arborarium, uel arbores cauantem nominauit. Ornithologus inquirendum proponit, nunquid Picus à rostro dici possit: quoniam, inquit Tolosani rostrum olim uocabãt beccum: unde Beccasse, hoc est, Gallinagini apud Gallos nomen inditum est. Nos

[c] *L. 12. Origen. c. 7.*

Picus an a rostro dictus.

eſt. Nos quoque patria voce roſtrum quidem beccum vocamus; verùm nunquid ab eo Picus, quaſi beccus dici queat, alij iudicent. Ego potiùs à Flandrorum picken, quod eſt, roſtro tundere, nomen auis dimanaſſe crediderim; Siquidem verbum illud proximè cùm ad nomen, tùm ad naturam auis accedit. Vt verò poetæ Martem Mauortem, ita etiam Picum Mauortium, & alitem Mauortiam nuncupant; vnde Mantuanus:

Turmatim campos volucris Mauortia Picus.

Itali omne Picorum genus Pico vocant, ſeu Picchio, Hiſpani, ſi benè memini, Bequebo, Galli Pic, Pimar, Pinnar, Picu Mart, & Beſchebos à pungendis ſcilicet arboribus: Germani Specht, quæ vox cum σπελεκτος (ſic Picum Heſychius nuncupat) ſimilitudinem habere videri poteſt. Belgis appellatur een Spicht, Northmannis Eſpec, Anglis Aſpecht, vel à Vuodpecker, vel Raynbyrde: In Carinthia Baumhecker, Polonis Dzieziol, Turcis Sægarieieck.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

A[a] Riſtoteles tria Picorum genera recenſet; vnum Merula minus, cui rubidæ aliquid plumæ inſit: alterum ea maius: tertium non multò minus, quàm Gallina. Mihi præter iſtæc, bina item alia genera obſeruata ſunt, quæ pòſt etiã illis adijciam. Differunt verò omnia corporis magnitudine potiſſimùm & colore. Multi præterea ſcriptores alias aues Picos vocantes, eas velut illorũ genera faciunt: atque in primis Albertus, *Picus*, inquit, *alius marinus eſt, alius ſylueſtris; vterque cauat cortices arborum, pabulum ſubeſſe ſperans.* Quo loco Ornithologus Picum illum, quem marinum vocat, non eſſe aliam auem, quàm Alcyonem rectè meo iudicio iudicaret, ſi & ille arbores pertunderet, quod non credo, quare aliam eſſe, omnino ſtatuendum eſt. Idem [b] Albertus, vbi Tetrix quædam auis Ariſtoteli vocatur, quam Athenienſes Vragen vocant, ſic habet: *Radoryz ſpecies quædam Picorum eſt, ferè ſimilis Turdo*, quod approbari neutiquam poteſt. Rurſus vbi Ariſtotelis aliam auem Glottin appellat, *linguamq; prælongam exercere* tradit, *apud ſuos Picum linguoſum dici, & linguam cæteris Picis longiorem habere, & rarò & niſi in receſſibus magnarum & veterum ſyluarum inueniri ſcribit.* Ego verò neque Picum hoc nomine agnoſco vllum, neque etiam Glottidem omnino Picorum generi, ſed Gallinularum paluſtrium potiùs annumerem. In eundem errorem Niphus incidit, qui Glottin Lingulacam eſſe vult, & Picum Tocciolum vulgò dici aſſeuerat, qui formicas & vermes oblonga ſua lingua extrahit. Heſychius & Varinus [c] Ariſtophani quandam auem Dryopem nominari, & à Dryocolapte diuerſam eſſe ſcribunt, ſed quæ ſit, ab eius Scholiaſte non explicari. Dryopes verò populi ſunt teſte Suida circa Pythonem. Iidem alibi quoddam Pici genus eſſe tradunt, quod γραύγος dicatur: cùm tamen aliàs κραύγον neutro genere auem eſſe dicant quandam nomine eius non expreſſo: quodſi verò nomen id Pico conuenire poteſt: ego à Belgarum crauvven, hoc eſt, ſcalpere deductum id eſſe crediderim, quod verbum ijſdem ſcandere, quod Picorum proprium eſt, ſignificat. Porrò Cardanus auiũ quoddam genus piſcoſum dici, inquit, roſtri & corporis magnitudine celebre, quod in Occidentali India Alcatrax dicatur, cinerea croceauè pluma deſtinctum, roſtro duorum palmorũ in acutum tendente, cùm tamen roſtrum tum Ciconiæ, tùm Gruis parum ab hac magnitudine abſit. Verùm ex hiſce quæ dicta ſunt, Picoſum, non piſcoſum legendum cum Ornithologo exiſtimem, etſi tamen cum tanta roſtri longitudine Picum nunquam obſeruauerim: Idem etiam quandam ait aliam auem Picutum dici, cui roſtrum toto corpore maius ſit, corpus verò Coturnice paulò maius; rurſus roſtrum, vbi capiti iungitur, latum eſſe tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores, atque ibi à caudatis ſimijs arte ac roſtro, quanquam puſillum ſe tueri pulchrè. Illud denique in illo mirum eſſe, quod linguæ loco pennam habeat, ſecus ac in reliquo volucrum genere: ſibulare vehementer, & in eadem terra ali, qua Alcatraz. Verùm nunquid monſtruoſa iſtæc auis Picis ſit annumeranda, lectori diiudicandum propono, ego nullam in ea cum Picis ſimilitudinem reperio, neque etiam uideo, quomodo roſtro, quod recuruum eſſe ait, arbores terebrare queat. Id enim Picis neutiquam reſpondet, quibus ad obeundam eãdem actionem longiuſculum quidem, ſed rectum admodum natura largita eſt.

[a] L.9.Hiſt. cap.9.
Picus Marinus Alberti quę Auis. Alcyon.
Tetrix.
[b] L.5.de gener.c.6.
Vrage.
Glottis.
Niphi error.
[c] In Auib.
Dryopes populi.
Craugus.
Piſcoſæ aues Cardano quæ.
Alcatraz.
Picutus.

FORMA. DESCRIPTIO.

PIcis omnibus cùm non eadem ſit corporis magnitudo, vt antè dictum eſt, itaq; ea ex peculiari quorumcunque deſcriptione petenda eſt. Omnes tamen in hoc conueniunt, vt roſtrum habeant rectum, durum, rotundum & robuſtum, ad perforandas arbores admodum accommodum. Lingua etiam teſte [a] Ariſtotele omnibus πλατεια καὶ μεγάλη, hoc eſt, latiuſ-

[a] Lib.9. Hiſtor.c.9.

eſt, latiuſcula, & maiuſcula, ſeu potiùs, vt vetus quidam interpres tranſtulit, lata & longa. Nos longam quidem in omnibus, & in Torquilla etiam, & ad occiput vſque extendi, & ſuper totum capitis verticem ceu in glomum conuolui obſeruauimus, adeo vt cùm exeritur, tanquam è multis inuolucris in longum admodum extendatur: latam verò minimè: quinimo contrà acutiſſimam, & in extremitate quodammodo cartilagineam, ad lancinandos vermiculos, in quos per foramen roſtro primò pertebratū immittit, perquā idoneam: vnde Albertus: *quædam*, inquit, *aues linguam habent compoſitam: poſterius ex carne, antè ex cornu acutiſſimo, ſicut Picusniger, qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes*, ſed quod nigro ſoli ille attribuit, id cæteris etiā commune eſt. Nos linguæ anatomen adiecimus, vt res legentibus dilucidior euaderet, in qua miram quoq; musculorum eam mouentium diſpoſitionem habes.

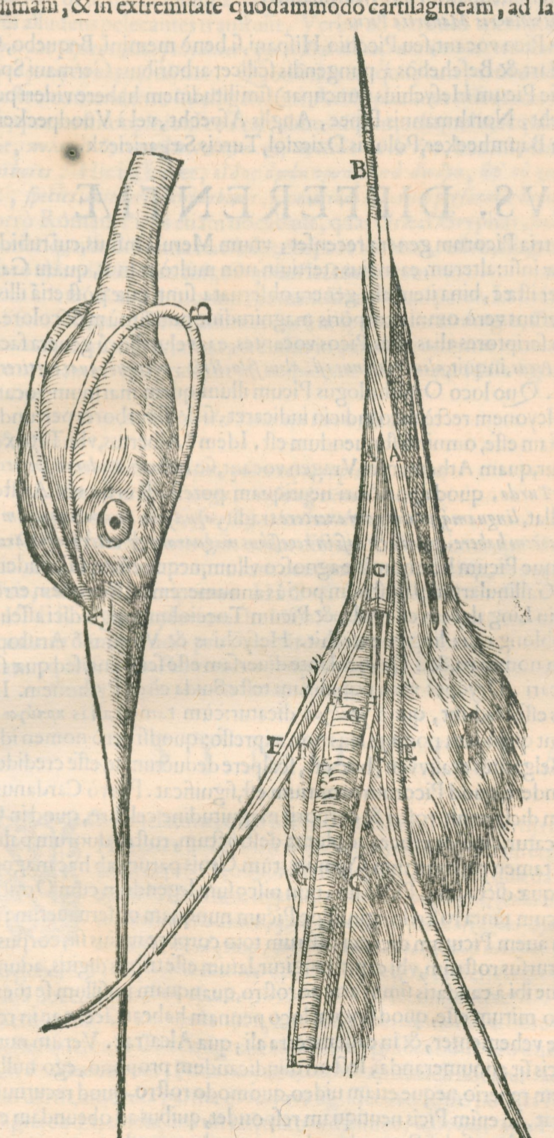

Figura hæc oſtēdit internam & inferiorem ſurſum verſam capitis Pici viridis diſpoſitionem.

AA. Vniuerſum roſtrum.
B. Lingua exerta.
C. Baſis linguæ.
D. Trachea.
EE. Portiones carneę in roſtrum deſinentes inferius.
FF. Portiones durę ſidem imitantes.
GG. Muſculi recti ab interna thoracis parte enati ad linguam deſinentes.
HH. Muſculi tracheæ arteriæ circumuoluti ad baſim linguę venientes.
I. Reuolutio ad inſtar faſciæ.

A. Muſculorum linguam mouentium ortus.
B. Monſtrat quomodo ſuperius per caput feruntur ijdem muſculi.

Crura item omnibus breuiuſcula ſunt teſte Philoſopho, at admodū robuſta: Digiti pedum bini antè, & totidem retrò, quod ſolis ipſis, ſi quaſdam nocturnas, Pſittacos, & Iynga excipias,

Albertus

Albertus peculiare esse scribit: cùm tamen Picus cinereus seu Sitta, & qui ipsi Oriolus, Plinio Picus nidum suspendens dicitur, necnon & Picus muralis digitos cæterarum auium more, ternos scilicet antè, vnum verò pro calce obtineant. Talem autem digitorum dispositionem sagacissima rerum natura Picis concessit, quòd arborum scansioni admodum esset idonea: sunt uerò digiti ualdè coniuncti, vt arborem, quam scandunt, firmius apprehendant; quare *vngues* etiam, vt Aristotelis verbis vtar, *habent vncos, commodiores, quàm Monedula ad tutiorem arborum reptationem; his enim affixis ascendunt*. Caudam denique admodum rigidam & duriusculam in Picis omnibus obseruaui, & pennas eius in extremitatibus suis fermè nudas, quibus haud aliter, quàm pedibus inter rependum innituntur.

Cauda.

LOCVS.

IN arboribus plerumque degunt, & in quibusuis ferè regionibus reperiuntur; rari tamen, ut audio, in Belgio, & priuatim in Hollandia. Italia omnia semper Picorum genera alit præter maximum, quem nunquam mihi conspicere licuit. Mirum itaque quod scribit [a] Plinius *in Tarentino agro negari Picos*.

[a] *Lib. 10. cap. 29.*

VICTVS.

PIci omnes vermibus (σκώληξι) vescuntur, vnde Dryocolaptes Græcis, vt diximus, appellantur, quòd τας δρῦς, id est, arbores tundant, *quarum percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt*, vt ait [a] Plinius, è sono nimirũ cõiectura de soliditate facta. Vermes enim partibus non solidis ferè insunt. Cùm verò eos venentur, *tam vehementer, arbores excauare* dixit [b] Aristoteles, *vt ipsas sternant*. Imò verò admirandum hoc de quodam Pico tradit, *quod iam mitescens amygdalum, quod rimæ inseruerat, vt fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertuderit, & nucleum ederit*. Cuius rei etiam Albertus oculatam fidem exhibet: posuisse sese dicens amygdalum in foramine, quod Picus fecerat, idque mox redeuntem Picam se inspiciente perforasse, & fracto osse nucleum ei in cibum cessisse. Vnde quis præter uermes fructibus Picos vesci existimet, cùm tamen longè aliter sese res habeat. Non enim amygdali nucleum in cibum illi uenisse statuendum est, etsi id Albertus, atque ipsemet Aristoteles crediderunt, uerùm præ nimia auiditate nucleum illum abstulisse, uermes, quibus auidissimè semper inhiat, sub illo latitare credentem. Vermium autem nomine insecta intelligo exigua, qualia sunt formicæ, culices, & vermiculi illi, qui sub lignorum corticibus, atque in medulla ipsorum latitant, quos cossos vocant. Vermis enim omnibus id genus insectis commune nomen est, quamuis Lumbrici terræ id præcipuè sibi uendicent. Vbi verò Aristoteles vermium & culicum causa, quercus tundere dixit; Gaza pro σκίπας culices transtulit. Nos formicis etiam exerta lingua, ac secundum arborum truncos exporrecta ceu in uteru infigere obseruauimus.

[a] *Lib. 10. cap. 29.*
[b] *L. 9. Hi. cap. 9.*

Vermis q̃d

NIDVS.

ALBERTVS Picos omnes in cauis arborum nidulari ait: quod ante eum Plinius prodidit, sed quod solos inter cæteras aues pullos in ijs educet, vt hic vult, verum nõ est, nam & Vpupam id facere [a] Aristoles testatur. Eligunt verò Pici eodem [b] Aristotele teste inter alias arbores oleas, in quibus nidum extruant: sed id rursus Albertus Pico maximo nigro priuatim tribuit. Locũ, in quo nidulaturi sunt, in arboribus ipsi excauare dicuntur, & tanto artificio nidũ exstruere, vt ligna illa, è quibus inter se consertis constat, manibus facilius separentur, quàm ferro dissecentur, vti in pinea nuce vsu venire etiam videmus. In huius nidi artificium incidens D. Consalis Ponce de Leon Hispalensis interpres, & Scholiasta Sancti Epiphanij. Ego, inquit, dum hæc scribo (scribit autem ad caput Sancti Epiphanij de Pico) in horto ædium Magnifici Alphonsi Ciaconis Dominicani uiri optimi, & doctissimi, quos ille in Pincio habet, Mediceis hortis contiguas, ferè quotidie Picum uideo, in procerissima pinu nidum excauantem industriè, & affabrè, ut uel admoto circino rotũdius reddi foramen à perfectissimo Geometra vix possit. Quod uerò ad Ciaconis potissimum domum auicula confugeret, id etiam inter ἀκούσματα θαύμασια, recensendum à Physiologis: quippe non aliud est hisce naturæ miraculis angustius in urbe delubrum, non certius asylum. Hæc ille. Pullos septem uel octo educant, quos *exire ex ouo à cauda* Hylas, referente Plinio, tradidit, *quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent*. Solus uerò Oriolus inter cæteros non in cauis arborum nidificat, sed nidum ex ramis arborum suspendit.

[a] *Lib. 6. Histor. c. 1.*
[b] *L. 9. Hist. cap. 9.*

Nidi Picorum artificium.

Orioli nidus.

GRESSVS.

GRESSVS. INCESSVS.

[a] Lib. 23. de Anim.

ALBERTVS[a] *Picos nũquam considere in saxis* asserit, *ne aciem vnguium obtundãt.* Quod etsi omnino nolim inficiari, quoniam reuera vnguium acie ad rependum more felium maximoperè indigent, vereor, vt quod Aquilis, nonnullisq; alijs rapacibus Aristoteles ascripsit, id ad Picos ille transtulerit. Non me latet interim ipsummet Aristotelẽ etiam dixisse *Picos nunquam humi consistere.* Cuius rei, si mihi assignanda foret ratio, vtroq; pede in Alberti sẽtẽtiã irẽ: Illa enim ipsa hoc dictare videtur, vt quibus ad vitæ suæ munera obeunda vnguium maxima sit necessitas, eorum etiam maximam curam gerant. *Scandunt* enim teste Philosopho *per arbores omnibus modis, καταπερ οἱ ἀσκαλαβῶται, καὶ ὕπτιον, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα,* hoc est, vt Gaza & Hermolaus interpretãtur, *vel resupini more stellionum, vel in ventrẽ ingrediuntur.* [b] Plinius ἀσκολαβῶτας *feles* transtulit: *Pici,* inquiens, *arborum excauatores scandunt in subrectum felium modo, illi verò & supini:* nimirum non modo sursum per arborem reptando, sed deorsum etiam, & sub ipsis ramis pedibus & ventre sursum, tergo deorsum terram versus couerso; id enim ὕπτιον apud Aristotelem dicere videtur, & per exegesin etiam in ventrem. Niphus longè aliter ingredi Picos tradit. Nam ita dictionem resupinè apud Aristotelem exponit, vt sit humeris & pedibus similiter iuxta positis ad arborem; rostro verò & pectore ad contrarium arboris conuersis ascendere: qui sanè ascensus antè tradito, si modo verè loquitur, difficilior, & mirabilior fuerit.

[b] L. 10. c. 18

INGENIVM.

[a] Exercit. 237.
[b] Lib. 23. de Animal.

PICOS humano sermoni assuescere [a] Iulius Scaliger inuectus in Cardanum, quod hos, vbi de auium humana verba imitantium docilitate agit, omiserit, affirmat, sed minus aptè & rariora & pauciora quàm Picam reddere. [b] Albertus verò cùm Picum perfectè aliquando loqui scribit, & Martialem, vbi ait, *Parua loquax volucris* &c. testem citat, quod ad Picam referre debebat, non leui errore ad Picum transtulit.

AVGVRIA.

Picus Feroni[9] quis.

FESTVS Picos inter præpetes & Oscines, & alibi inter Oscines duntaxat enumerat. *Pica aut Martius,* inquit, *Ferroniusq́, & Parra, & in Oscinibus & in Alitibus habentur;* vbi legendum est Picus autem Martius &c. verùm quis Picus ille Ferronius sit, nusquam hactenus legi: nisi fortè ita dici possit Picus ille maximus totus niger à furuo colore quasi furuonius, vt Iacobus Dalechampius existimauit: sed tunc Furuonius etiam ibi legendum foret. Vt vt est, alij iudicent; mihi Dalechampij coniectura minimè displicet. Erant autem Pici, vt [a] Plinij verbis vtar, *in auspicijs magni,* &, vt paulò post idem ait, *principales Latio in augurijs, à rege, qui ijs nomen dedit.* Et Seruius Picum Regem à poëtis in eiusmodi nominis auem transformatum fingi ideo credit, quòd augur fuisset, & talem auem domi habuisset, per quam futura cognosceret, quod Pontificiales libri indicant. De euentu verò auspiciorum per Picos inter authores non bene conuenit: Siquidem [b] Alexander ab Alexandro Picum & Lusciniam efficaci auspicio habitos, prosperaq; semper, & felicia portendisse asserit, si potissimùm à sinistra augurium fecisset. Et Strabo author est Picenses, qui & Piceni dicuntur (sunt autem populi in quinta regione Italiæ ad mare Adriaticum, & eorum regio Picenum appellatur, vulgò Marca Anconitana) à felici Pici Martij omine, quòd in vexillis eorum è Sabinis (à quibus originem traxerunt) Asculum commigrantium insedisset, appellatos fuisse. Alij contrà infelix Picorum augurium crediderunt, & [c] Horatius in primis, vbi ait:

[a] L. 10. c. 18

Picus cur in auẽ mutatus.

[b] L. 5. Gen. dier. c. 13.

Picẽses vnde dicti.

[c] L. 3. Car. Ode. 27.

[d] In Asinaria.

Teq́, nec læuus vetet ire Picus,
Nec vaga Cornix.

Et [d] Plautus infaustum ex eisdem auspicium captat:

Impetritum, inquit, inauguratum est, quouis ammittunt aues
Picus, Cornix est ab laua; Coruus, Parra ab dextera
Consuadent: certum herculè est vestram consequi sententiam,
Sed quid hoc, quod Picus vlmum tundit? non temerarium est.
Certè herclè ego quantum ex augurio auspicij intelligo,
Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut Atriensi Sauriæ.

In hac quoque significatione hosce versus apud doctissimum quendam nostri ęui poëtam me legisse memini:

Tum Martius Picumnus, vt cauum nidum
In roboretis excauauit abrepens
Vagina emittens de plicatili linguam,
Cantauit oscen carmen impijs læuum
Effatus angur curiosior templum
Suspendiosum adiudicat neci scribam.

[c] Plinius Picum in capite L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ita placidè sedisse memorat, vt manu apprehenderetur: respondisseq; vatem exitium imperio portendi, si dimitteretur; at si exanimaretur, prætori; & illum auem protinus concerpsisse; neque multò pòst impleuisse augurium. Idem Valerius Maximus, sed de Cælio Pontio, pariter tamen prætore memorat, & simul cum quadraginta alijs Cælijs interijsse scribit.

[c] *L.10.c.18* L. Tuberonis mors. Cæliorum mors.

PRÆSAGIA.

PICVS Martius veteribus pluuiæ auis dictus est, quia scilicet certissimũ illius præsagium haberetur. Pręsagire verò pluuiam credebatur ex vocis sono, cùm nempe validiùs, quàm soleret, stridere obseruabatur.

Pluuię præsagium.

MYSTICA.

MARTI bellorum præsidi Picum consacrabat, atque immolabat stolida gentilitas, uel quoniam milites ad bellum ituri hac aue in auspicijs vterentur; vel quia auis sit robusta & animosa, & tanto rostri robore valẽs, ut arbores etiam subuertat; uel fortassis propter antiquissimum Martis oraculum, in cuius sacra quercu Picus insidebat: ita enim pro Columba, ut alij uolunt, legendum arbitror. Id verò oraculum Dionysius Halicarnassæus in Tiara, quæ Matiena dicitur, fuisse scribit, non dissimile Dodonæo oraculo in fabulis item celebrato, nisi quòd hîc in sacra quercu Picus non sederet. Fuit verò Picus à Latinis summo semper cultu & honore habitus, vt[a] Plutarchus refert, quòd Romulo & Remo infantibus expositis lupam dicerent vbera præbuisse, Picumq; etiam accessisse, qui simul pueros enutriret, custodiretq;, quare & Lupa Marti quoque sacra creditur: Meminit eiusdem fabulæ[b] Ouidius:

Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?

Hinc quoque idem[c] Plutarchus alibi ita inquirit: *quid est, inquit, quod Latini Picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abstinent? An quia Picum* (τον πικον) *dicunt Pharmacis mulieris in sui nominis Auem mutatum oracula reddere, & vaticinari interrogantibus? An hoc fabulosum & fide indignum est; verisimilior uerò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expositos narrat non à lupa solùm lactatos esse, sed etiam à Pico aduolante pastos? nam quoque in locis nemorosis circa montes, vbicunq; Picus apparet, ibi etiam Lupus, vt Nigidius scribit, siue potius quòd vt aliæ auium alijs Dij, ita hac Marti sit sacra* &c.

Picus cur Marti sacer. Martis oraculum vbi. Picus à latinis cultus. [a] *In Romulo.* Lupa Marti sacra. [b] *Li. 3. Fast.* [c] *In quæst. Rom. rer.*

MORALE.

PICVS, inquit S. Epiphanius interprete D. Consali Ponte de Leon Hispalensi, auis est varii coloris, quemadmodum & Diabolus versipellis est, nemoris fruteta ingreditur, rostroq; petit, aurem ijs admouens, quod si siderata inanisuè arbor fuerit, illam excidit, atque excisam occupat: verùm si solidam deprehenderit, intactam relinquens, auolat, atque aliam inuadit.

Non aliter Diabolus syluam, naturæ videlicet humanæ intrat, atque in arboribus insidet, hominis inquam, cor ad inhonesta traducens, ferit, atq; attentè obseruat. Si itaq; hominem esse inualidum, atque excordem animaduertat, ipsum inuadit, & in eo nidum suum construit. Quod si firmo integroq; esse corde sentiat, fugit statim, & ad alios accedit. Interpres ad hunc Epiphanij locum doctissimum hocce addidit scholium, nobis minimè prætereundum. [a] Ezechielus Assyriorum Regis interitum narrans, & simile quid euenturum Pharaoni Aegyptio prædicens, comparauit illum frondoso ac procero Libani cedro, in cuius ramis nidos fecerunt omnia uolatilia cæli, & sub cuius frondibus genuerunt omnes bestię saltuum: vbi Hieronymus, vt & alij sacri expositores, simili qua Epiphanius allegoria dæmones intelligit in reproborum cordibus quiescentes: eadem phrasi referunt[b] Euangelistæ, proditoris Iudæ faci-

[a] *Cap. 31.* [b] *Luc. 22. Io. 13.*

nus:intrauit (inquiunt) Satanas in Iudam. Sed Auguſtinus cum Epiphanio ſentit, & ideo in Iudæ cor diabolum intraſſe docet, quia vacuum & inane cor habebat.

MEDICA.

FABVLOSVS ac nugaciſſimus Kiranides à Pico aue ſi uel aſſata, vel elixa edatur, celerem ægris ſanitatem, inſigni ſanè priuilegio promittit, & incantatione (aliàs incarceratione additur, ut Ant. Mizaldus à quodã malefico accepit) ligatos ſoluere, dicere non eſt ueritus. Idem recentiores aliqui Picę aſcripſere, ſuo nempe vel impreſſorum lapſu, quibus facile fuit Picam pro Pico legere. Verùm uel huic, vel illi ſuperſtitiosè & falsò eiuſmodi uires attribuuntur. Scribit item oculos huiuſce auis geſtantibus viſum acuere, malim edentibus dixiſſet, ſiquidem quomodo ex amuleto uiſus acuatur, non ita facilè video. Roſtrum è collo ſuſpenſum, omnem dentium, vuulæ, & tonſillarum dolorem & cynanchen curare idem author eſt: quę omnia non ad docendum adduxi, ſed vt nihil prorſus præteriiſſe videar; vnicuiq; ſemper ſuum de illis relinquens iudicium. Alij verò Picum cum ſale torrefactum ad intrinſecas ani eminentias applicant.

Oculi. *Roſtrum.*

VSVS IN CIBO.

PICOS antiquis in cibum ueniſſe nunquam legi: caro tamen eorũ, vt ex aucupibus intellexi, haud ingrata habetur. Bononiæ tota ferè hyeme & autumno in foro venduntur, quo ſcilicet tempore pinguiores ſunt, & à multis ad menſam expetũtur.

FABVLOSA.

O[a]VIDIVS Picum Regem Latinorum à Circe, quòd Canentem Nympham ſibi in connubio prætuliſſet, in auem ſui nominis mutatum fuiſſe ita ſcribit:

[a] Met. 14.

Ter inuenom baculo tetigit, tria carmina dixit
Ille fugit, ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit,
Seq́, nouam ſubitò latis accedere ſyluis
Indignatus auem, duro fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem
Fibula quod fuerat, veſtemq́, momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro,
Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.

Attingit obiter hanc eandem fabulam Hetruſcorum poetarum anteſignanus, his verſibus:

Nomando vn altro amante acerba e fera
Canente e Pico, vn già de noſtri regi
Hor vago augello, e chi di ſtato il moſſe
Laſciogl' il nome, e'l real manto, e i fregi.

Alij verò Picum Pomonam deperiſſe volunt.

ADMIRANDA. ANTIPATHIA.

PICVM Martium hoc maximè inditio quid diuini habere memorant, quoniam in quacunq; arbore nidificauerit, clauus vel cuneus, vel quicquid aliud fixum fuerit, diù hærere non poſſit, quinimo vbi ille inſederit, cum arboris crepitu decidat, vt Trebius referente [a] Plinio author eſt, qui Picũ admota quadam herba id præſtare atteſtatur: Verùm [b] Aelianus & Oppianus iſtæc longè aliter, & hunc ferè in modum recenſent: Picũ dicentes, vbi nidi ſui foramen lapide vel ligno à quodam obſtructum eſt, ex eo inſidias ſibi machinatas conijcere, herbamq́; lapidi contrariam opponere; unde velut offenſus lapis, & vim herbæ non ferens, exiliat, Picoq́; rurſus foramen aperiat: imo verò quod magis eſt, idem Oppianus, eiuſq; mendacium alioqui per ſe ſatis euidens ſequutus nugaciſſimus Kiranides tali herba, ſi quis eam norit, nullo negocio ianuarum ſeras reſolui poſſe arbitrantur. Quod ſi verum eſſet, furibus certè egregiam operam iſtęc herba præſtaret. Vt ut eſt, vel inſigni admodum auis cum cuneo, vel herbæ cum lapidę antipathię attribuẽdum eſt, vel potiùs, vt ego puto, ſpetioſiſſimum mendacium eſſe iudicandũ eſt, quare etiã iſtæc fabuloſis ſubiunxi. Sunt tamen, qui eam herbã Plinio teſte lunariam maiorem dici exiſtimant folijs ſampſuchi, cæruleis: creſcentem & decreſcentem cum luna. Sunt qui addant, radices eius & flores quoque coloris flaui eſſe: ſed *hæc*, inquit, *vobis incomperta ſunt, & nullo certo autho-*

[a] L.10.c.18
[b] Lib. 1. de Anim.c.45

Lunaria maior.

re

re nituntur. Vocat tamen alibi æthiopidem quandam herbam, cuius tractu, vt quidam Magi scripserunt, clausa omnia aperiantur. Nunquid verò istæc cum Picorum herba eadem sit, penes alios iudicium esto. Ego neutram in rerum natura reperiri existimem, ac omnia, quæ de ea scribunt, falsa quoque iudico. [c] Plinius præterea *rostrum Pici secum habentes* (vtor modo illius verbis) *non feriri ab apibus* tradit, *etiamsi mella earum eximant.* Verùm nec istius certa ratio assignari potest, vti neque illius, quod ex [d] Theophrasto *glycisidas* ait *noctu esse effodiendas, quoniam Pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit.* Quid enim Pico cum apibus? quid inquam priuilegij apes Pico concesserint, vt rostrum eius portantes ab alijs discernant & non feriant? Quid deniq; Pico cum glycisida? cur eã tam strenuè ab effodientibus defendit? An quia in illa aliquod remediũ pro nos latente suo affectu agnoscat, ideoq; auferri illã ægrè ferat? An quia hæc ea herba sit, quæ sese ab hominum insidijs, vt antè dictum, liberare dicitur? Glycisidam uerò alij pentorobon, alij pæoniam ab autoris nomine nuncupant. Atque istæc de Picis generatim dicta sint, nunc ad quosuis describendos nos accingimus.

Aethiopis herba.

[c] L. 28. c. 4.

Glycisidæ.

[d] Lib. 25. c. 4. & lib. 27. cap. 10.

Pẽtorobõ.

Pæonia.

DE PICORVM SPECIEBVS, ET primùm, De Pico maximo. Cap. XXXI.

ETSI [a] Aristoteles Picum, quem modò primum in manibus describendum assumpsimus, tertium mea quidem sententia Picorum genus faciat; hic tamen, quòd alijs duobus ab eo descriptis longè maior sit, primum sibi locum merito iure uendicare videbatur.

[a] 9. H. c. 9.

SYNONIMA.

PICVM hunc Germanorum alij Crasphechtam (Kraēspecht) hoc est, Cornicinum Picum uocant, quoniam scilicet Cornicem nigram cum colore, tùm magnitudine etiam pænè æquet: alijs Holkrae, uel rectiùs Holtzkrae, id est, Cornix syluatica dicitur, quibusdam perperam Holtzhu°n, hoc est, Gallina syluatica. Albertus apud suos Mogol dici asserit. [a] Georgius Agricola Holkrae scribit, & Coruũ interpretatur, cuius caput rubra macula insignitur, & Pyrrhocorax inde Grecis vocetur. Sed nos de Pyrrhocorace longè aliter sentimus, ut suo loco uidere est, & hanc alitem Picum maximum nigrum appellamus. Itali Sgiaiam uocant: Hispani Bequebo, quod tamen nomen omnibus Picis commune est.

Craspechta.

Cornicinus Picus.

Holtzkrae

Mogol.

[a] L. de Animal. subterr.

Sgiaia.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] ARISTOTELES, ubi tria Picorum genera statuit, tertium ex illis Gallinã non multò minus esse scriptum reliquit. Et Albertus tria apud Germanos Picorum uariorum genera reperiri testatur, maius scilicet & minus, atq; item aliud maiori isto maius: quod sanè utriusque authoris ultimum genus nullum aliud meo quidem indicio fuerit, quàm Picus iste maximus, cuius modò iconem exhibituri sumus, idq; eò magis mihi certò persuadeo, cùm & Ornithologum & Turnerum eiusdem opinionis fuisse uideam, etsi tamen [b] Bellonius aliter sentiat, Picum suum uiridem nostrate uiridi maiorem pro illo obtrudens. Cæterùm Picus iste maximus ab omnibus Picis magnitudine & colore plurimùm discrepat. Est enim omnium longè maximus, & excepto capitis uertice totus niger.

[a] Lib. 9. H. cap. 9.

[b] Lib. 6. de Auib. c. 15.

Picus maximus niger.

FORMA. DESCRIPTIO.

ALBERTVS hosce Picos alibi valde magnos, alibi rursus Cornicis magnitudine esse dixit, alibi deniq; paulò infra Gallinam, hoc est, magnitudine paruæ Gallinæ. Quæ sanè magnitudo cũ assignata ab Aristotele, & nostro Pico maximo omnino conuenit. Plumæ eius in vertice coccineo vel flammeo colore egregiè micant, & velut cirrum efficiunt. Rostrum habet admodum robustum digitum paruum longum, cuius superior pars eminet, & duas vtrimq; strias obtinet, vt folium cyperi ferè; est pręterea iuxta caput lata, & ualdè crassa. Lingua, ut omnibus Picis, oblonga, dura & in extremitate aspera. Crura plumis multis ad digitos pedum vsq; dependentibus obsita. Digiti bini antè, & retrò totidem. Vngues recurui.

Magnitudo. Rostrum. Lingua. Crura. Digiti.

DE PICO MAIORI. Cap. XXXII.

ÆQVIVOCA.

[a]ARISTOTELES Picum maiorem & minorem uno nomine complexus, utrumq; πίπραν (Piponem uertit Gaza) appellat. A qua tamen pulcherrima quædam marina uolucris, Lycophronis interpreti, & Varino Pipo dicta longè meo iudicio diuersa est. Albertus, qui nomina auium, quòd Attici sermonis parum peritus esset, omniaq; ferè ex Arabum cœno hauriret, plerunq; confundit, ubi Epops, hoc est, Vpupa [b] Aristoteli nuncupatur, Picum marinum nominat, & Picum uarium esse contendit, qui impropriè marinus cognominetur, cùm tamen alibi cùm de Alcyone scripsisset, aliam auem esse dicat, quę Gręcis dicatur Fauorath, hoc est, Picus marinus & agrestis maior aliquantulum Passere. Ita certè ex tribus diuersis auibus unam faciens parum sibi constat. Fieri tamen potuit, quod Epopem existimauerit Meropem. Merops enim non ineptè fortassis Picus marinus dici possit, quoniam rostrum Picorum non absimile obtinet, licet non æquè rectum.

[a] L.8.H.c.3 Pipo Lycophronis, & Varini. Alberti error. [b] L.6.H.c.1 Merops Picus marin* dici potest.

SYNONIMA.

PIPRAE seu, ut Gaza uertit, Piponis nomen huic cum minori Pico commune est, uti etiam Hippon. Vbi enim [a] Aristoteles Cyanum auem crura dicit habere breuia τῇ Ἵππῳ παρόμοια, Gaza pro ἵππῳ Piponem transtulit, item ubi [b] Aristoteles ἵππον Ardeolæ inimicum scribit. Apud Hesychium Ἵππα legitur genere fæminino. Angli etiam utrumq; genus Spechtas & VVodspechtas appellant: Germani Elsterspecht, id est, Picarios, uel Picæ instar albo nigroq; distinctos Picos: quo modo alij etiã Aegerstspecht, alijs Bunterspecht, à uarietate coloris scilicet dicuntur. Aegerst enim ipsis Picam, & bunt uarium significat. Bellonius & Turnerus Picum hunc maiorem, de quo nobis sermo est, Picum Martium minorem perperam appellant. Turnerus tamen alibi aliter sentit. Gallis dicitur Epeiche, & Coul ruge & Pic ruge.

[a] Lib.9.Hist. cap.21. [b] L.9.H.c.1 Bellonij & Turneri error.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SEDVLO in primis aduertendum est Aristotelem, [a] ubi tria Picorum genera recenset, pro duobus prioribus, maiori nempe & minori: uti etiam, [b] ubi duo tantùm eorum genera agnoscit, utrumq; uariorum genus intellexisse. Viridis enim Picus, etsi etiam de Picorum generę sit, & Merula maior, ut de secũdo genere Aristoteles dixit, priuatim tamẽ Κολιὸς ab illo nominatur. Quod itaque hîc descripturi sumus Picorum genus, illud est, quod Bellonius solum agnouit, & primum etiam ab Aristotele positum asserit, qui ut à secundo seu minori genere id distingueret, Merula maiorem esse, & rubedinis aliquid in plumis habere addidit.

[a] L.9.H.c.1 [b] L.8.H.c.3 Κολιὸς quę auis Aristo.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.

MErulā magnitudine superare iam ex Aristotele diximus: quod in hac describenda aue equidem uerum est, licet tamen paulò tātùm maior sit. A rostri enim extremitate ad caudæ finem usq; dodrantem & digitū explet.

Rostrum.

Rostrum corpori comparatum, longum est, durum, fuscum, canaliculatum.

Lingua.

Lingua ut alijs Picis, longissima, musculosa, extremo apice duro neruo aculeata.

Color.

Triplex omnino in tota aue color conspicitur. Plumæ medio uertice rubicundæ, & saturo cocci colore conspicuæ sunt, quæ in fæmella mari alioqui per omnia simili desiderātur.

Vropygiū.

Vropygium pronum eodē amœnissimo colore tingitur: unde auis ipsa apposito nomine Gallis Cul rosso uocatur.

Cul rosso.

Atque hoc est, φ Philosophus, dicebat, *aliquid rubedinis obtinet*. In hunc itaque Picum Picus rex transfiguratus à Circe fuerit: nā huic aui exactissimè notę[a] ab Ouidio descriptæ competunt, ita canente:

[a] *Lib. 14. Metam.*

Purpuream

Purpureum Chlamidis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemq́, momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Retro aures seu in collo, in oculorum ambitu, uentre toto, alis internis, etiam externis, quà reliquo corpori alligantur, insigni macula albicat. Pennæ alarum remiges omnes transuersim albis notis medium orbem æmulantibus, sibiq; oppositis, quinis utrinq; ad summum singulæ ornantur, quæ ordines per transuersas alas, totidem pulchros constituunt: cætera nigræ sunt. In cauda item tres pennæ utrimq; ex albo & nigro in extremitatibus uariæ sunt, quæ à totidem medijs undiquaq; nigris ita integuntur, ut uix appareant: sunt autem hæ & proximæ extremo uelut præpilatæ instar teli in cuspidem triangularem desinentes, cùm medio latiores sint, quæ res facit, ut deductæ extremis mediæ caudæ bifurcatæ speciem exhibeant. Tota interim cauda admodum robusta est, ac renitens, idq; maximè ob superiores illas nigras reliquas cooperientes plumas duro calamo donatas, & inflexu difficillimas, ut in reliquis Picis.

Alæ.

Cauda.

DE PICO VARIO MINORI. Cap. XXXIII.

HVIC Pico eadem ferè nomenclaturæ, quæ superiori conueniunt, estq; secundum Aristotelis genus, nobis propter corporis paruitatē ultimo loco positum. Hic uerò Picus maiori proxima descriptione expresso per omnia simillimus est, adeo ut prorsus idem uideretur, nisi rubræ illæ maculæ in uertice & uropygio deessent, ac multò etiam minor esset, nempe qui Passerem nequaquam magnitudine excedat. Præterea dorsum huius uersus lumbos magis uarium, & ex albo nigroq; promiscuè maculatum, lineis interim obscuris transuersalibus, quæ alarum notis respondere uidentur, conspersum.

Magnitudo.

Dorsum.

PICVS VARIVS MINOR MAS.

DE κολιῶ SEV DE PICO VIRIDI noſtrate. Cap. XXXIIII.

AEQVIVOCA.

TVRNERVS indoctos Grammaticos apud Germanos eſſe ſcribit, qui Gruonſpechtum ſuum, hoc eſt, Picum uiridem cum Merope cõfundant, ſed Ariſtotele & Plinio reclamantibus.[a] Albertus ad eundem ſcopulum impingens Græca Ariſtotelis uerba corrupit; Auem eſſe ſomnians quæ Darharcaria Græcis dicatur, latinè Meroli (Merops fortè dicere uult) ſeu Picus uiridis, cuius uocem & uolatum augures obſeruant; cùm tamen apud Ariſtotelem ſolùm Meropis nomen legatur, quem ut cum Pico confundit, ſic Græca nomina nullius momenti ſunt. Theodorus Gaza doctiſſimus Ariſtotelis interpres in tranſlatione uocis Κολιος apud [b] Ariſtotelem imprudenter quidem, ſed magno cum legentium detrimento Galgulum uertit, quæ ſanè longè à κόλιῳ diuerſa auis eſt, licet tamen [c] Plinius Galgulum Pici nomine, ut ſuo pòſt loco dicetur, dignatus ſit. Idem Gaza, ubi [d] Ariſtoteles aliam quandam auem κελεον uocat, rurſus Galgulum nominis ſcilicet uicinitate deceptus, ſed intolerabili errore tranſtulit, atque ita ex tribus auibus unam componit, cùm tamen κελεον Ariſtoteles diſertiſſimis uerbis prope aquas uictitare ſcripſerit; uerùm de hiſce ſuo loco, iam ad Picum uiridem reuertamur, is profectò κολιος Ariſtotelis exiſtit, ut rectè quidem Ornithologus etiam cenſet, & Turnerus inquirit, nihil affirmare auſus.[e] Ariſtoteles enim aues lignipetas, hoc eſt, quæ uictus ſui quærendi cauſa, roſtro arbores tundunt, ut uermiculis potiantur, enumerans, primùm Picos nominat, deinde κολίον, quem *totum* χλωρὸν, id eſt, *viridem* (Gaza hîc perperam luteum traduxit. χλωρος enim Græcis color tam uiridis eſt, quàm luteus, ut in Chlorei hiſtoria fuſiùs dicetur) *eſſe ait, admodum lignipetam, magnaq́ ex parte more Picorum ad ligna ſeu arbores viuere, magnitudine Turturis, voce magna, incolam maximè Peleponeſi eſſe*: quæ omnia exactè huic noſtro uiridi Pico congruunt: nunquid uerò Peloponeſum magis, quàm alias regiones habitet, ut Ariſtoteles tradit, ego nondum compertum habeo.

[a] L.6.H.c.1 Alberti error.
Gazę error
[b] 8.H.c.3.
[c] L.10.c.33
[d] 9.Hiſ.c.1.
[e] 8.Hiſ.c.3.

SYNONIMA.

HIC itaque Picum noſtras cognomento viridis Ariſtoteli κολιὸς dicitur. Angli teſte Turnero Huholam uocant, hoc eſt, foraminum dolatorem; Hiſpani Pico uerde, uti & Itali, quibus tamen etiam Picchio uocatur & Pigozo nominibus cum omnibus Picis communibus: Galli un Piuart, Germani, ut dixi, Gruonſpecht, ceu Picum uiridem: Poloni Zotna.

Huola.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ETSI hanc auē Ariſtoteles inter Picos non recenſeat, vel ex ſola tamē pedū diſpoſitione, qui digitis duobus antè & totidem retrò, vt in illis inſigniuntur, & ex rigida inſuper cauda ad illos reducenda eſt. Differt ab omnibus Ariſtotelis Picis magnitudine & colore. Maior enim eſt primo & ſecundo, minor tertio. Illorum rurſus duo priora à colore uario, tertius à nigro; hic à viridi nomen obtinet.

PICVS VIRIDIS.

FORMA. DESCRIPTIO.

*Hist. c. 3. Magnitudo. Rostrum. Caput. Oculi. Dorsum. Alæ. Vropygiũ.

ARISTOTELES κολιὸν Turturem magnitudine ferè æquare dixit, quæ nota Pico huic egregiè conuenit Tota auis enim à principio rostri ad caudæ extremitatem vsque commensurata quatuor palmos & amplius longa est, crassa uerò palmum. Rostrum nigrum, durum, robustum, acutum, duos digitos longum. Caput crassiusculum in superiori parte ex maculis partim rubeis seu minaceis, partim etiã nigricantibus variegatum. Oculos alia quędam macula nigra ambit, sub qua rubræ illæ maculæ superioribus correspondentes, pallidiores sunt Dorsum & alæ virides cum luteo tamen intermixto. Vropygium omnino luteum est, & ferè coloris palearis, sed non ita micantis. Mentum, pectus, venter, crura pallidè virescunt, adeo ut ex albo & uiridi permisceri uideantur. Pedes, eorumq; digiti & ungues nigri. Fæmina mare in omnibus pallidior est: cætera simillima.

VOLATVS. PRÆSAGIA.

NVLLAM vspiam arborem tam altam dari volunt, quam Picus iste volatu suo traijcere nequeat. Ornithologus, quendam ab eo, quòd Aprili mense apud Germanos clamitantem audiuisset, hyemẽ adhuc metuendam præsagijsse memorat. Aestate enim eum silere aiunt.

MEDICA.

Pici viridis ossiũ vsus.

ORNITHOLOGVS in quodam Germanico libro manuscripto eiusmodi remedium ad calculum renum reperisse scribit. Ossa Pici viridis in pollinem redacta, vbi primùm tosta fuerint, uel usta, poculo, è quo uinum album bibet ægrotus, immittito.

DE PICO LVTEO CYANOPODE. Persico. Cap. XXXV.

HANCCE auem à Tartaglino Veneto, apud quem plurima exotica animalia depicta uidi, mihi communicatam, ex primo intuitu ex pedum constitutione, & rostri figura è Picorum genere iudicaui. Magnitudine à superiori nihil propemodum differt, caput tamen & collum crassius, & rostrum prolixius obtinet. Pennæ à medio vertice ad extremum caudæ usque aliquid ferruginei habent: rostrum verò omnino ferrugineum. Pedes subcærulei, vngues nigri, cetera lutea, nisi quod alarum pennæ omnes in extremo quodammodo ad ferrugineum uergerent, & circum oculos macula eiusdem coloris ambiret. Exoticam auem esse, & Persiam eam dare idem vir dicebat: quare Picum luteum cyanopodem Persicum appellare placuit. Quæ si Gazæ cognita fuisset, iure merito pro χλωρος luteum traducere potuisset.

DE PICO VIRIDI MAIORI SIVE de Pico Maximo Bellonij. Cap. XXXVI.

*Lib. 6. de Auib. c. 15.

BELLONIVS quandam auem Picum uiridem uocat, quam, ut antea etiam admonui, pro tertio Aristotelis genere nobis obtrudit, quoniam nostrate Pico uiridi longè maior sit. Rostrum ei tribuit incuruum, (rectum est in omni Picorum genere) pedes ad similitudinem aliorum, binos nempe in anteriori, totidem in posteriori parte obtinentes: varias deniq; maculas in alis, quales in alijs etiam conspiciuntur, sed colore differentes. Hæc ille de illa aue tradit, sed iconem non exprimit.

PICVS LVTEVS CYANOPOS PERSICVS.

DE PICO MVRARIO. Cap. XXXVII.

SYNONIMA.

AVICVLAM hanc in agro Bononiensi satis obuiam recentiores Picum murarium siue muralem nominant, quoniam vt Pici arboribus, ita hæc muris omnibus, turrium verò maximè adhæreat, vermiculosq; in eorum rimis quęrat, vnde brumali tempore in urbibus sæpe conspicitur. Germani Murspecht vocant, & Klaetēspecht; Galli Pic de muraille, & Pic de Auuergne quasi Picum Auerniensem, vnde [a] Bellonius Auerniæ propriam auem existimauit; & Fernies, nec non etiam Eschellette, quæ tamen nomenclatura postrema Picorum viridium propria est. Itali generali voce Pico vel Picchio: Sabaudi circa Neocomum Pitschat.

Etymum.

[a] Lib. 6. cap. 16. de Auib.

PICVS

PICVS MVRARIVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color. Rostrum. Alæ. Cauda.

PASSERE domestico paulò maior est, Sturni ferè crassitie. Color totius corporis expansis alis optimè conspicitur. Rostrum habet oblongum, tenue, nigrũ. Caput, collum, dorsum cinerea. Pectus albicans. Alas partim cinereas, partim rubeas, vtpote prope ventrem. Caudam breuem, pennas alarum longiores, dorsum inferius, uentrem, & crura, quæ Picorum more breuia sunt, nigra. Digitos pedum longos, tres antè, vnum pro calce, quamuis Bellonius binos antè, & totidem retrò illi attribuat: quare suspicandum est Picum muralem non agnouisse, uel diuersum à nostrate depinxisse, quod non credo, quoniam reliqua descriptio, quam ponit, nostro exactè competit. Vngues deniq; obtinet aduncos & acutos.

Vngues.

VOLATVS. VOX. NIDVS.

VPVPAE in volatu similis est. Alas enim vt illa semper motitat, nec vno loco residere nouit. Auicula est hilaris, & suauem vocem edit. Volat sola, & quandoq; binæ simul. Nidulatur in foraminibus parietum.

DE SITTA. Cap. XXXVIII.

ÆQVIVOCA.

* Lib. 9. Hi. cap. 1. Camulgus. Σιττας.

ALBERTVS, vbi * Aristoteles Sittã nominat, ibi Grecè Camulgum vocari ait auem, & Latinè Psittacum, sed malè. Hesychio σιττας genus auis est, quam aliqui Psittacum interpretantur. Super qua re fusiùs alibi à nobis scriptum est.

SYNO-

SYNONIMA.

ARISTOTELI Σίππη seu Σιττη dicitur. Gaza Græco nomine seruato Sittam vertit. Vocatur etiam ὑλοτόμυσα, quasi materiem contundens, sed id nomen omnibus Picis commune est; quibusdam Σεισοπυγις & Κιναιδος quòd vropygium motitet, vnde perperam nonnullis Motacilla appellata est. Græcis modernis hodie vocatur Κυρχκνιζης. Recentiores Latini Picum cinereum dicunt, Itali communi cum omnibus nomine Pico & Picchio, & priuatim Ziolo. Galli Torchepot, & Grimperau. Germanorum alij Meyspecht, quasi Picum Maij: alij Nusszhaecker quasi Nucipetam, à tundendis scilicet nucibus: Circa Argentoratum Nussbicker: In Sueuia Tottler vel Not ler: In Heluetia Chlaen: In Carinthia Blauuspechtle, quasi Picum paruum cæruleum: In Saxonia Baumhecker: Circa Norimbergam Klaeher. Turcæ Agaskakan.

κυρχνισκ.

Ziolo.

GENVS. DIFFERENTIAE.

ORNITHOLOGVS Aristotelem tradit bina Sittæ genera facere, maius scilicet & minus; idq; postremum maiorem vocem edere. Verùm locum illum pluries hactenus quæsitum reperire non potui. Placuit tamen eam Picis annumerare, quoniam eorum more super arbores repat. Bellonius dubius primùm an Fringillæ, quę arbores nempe etiam scandit, congenerem facere deberet, tandem idem cum nobis concludit. Idem etiam facit Ornithologus. A Picis Aristotelis paruitate facilè discernitur. Pico Murali maior est, & discolor.

SITTA SEV PICVS CINEREVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum. Caput. Oculi.

FRINGILLA, & Paro maiori paulò maior eſt, craſſitie ad Alaudam proximè accedens. Roſtrum ei eſt longiuſculum, rectum, nigrum & rotundum. Caput paruum. Oculi exigui. Collũ, dorſum, alæ, necnon & cauda ſuperiùs è plumbeo ad cinereum uergunt: ſub collo verò & ventre è caſtaneo ad ruffum. Sub ventre radices omnium plumarum vbique nigræ ſunt, vti pariter ſub cauda: Quod enim in illa plumbeum diximus, id ex duabus tantùm pennis procedit, quę ſuperiorem eius partem contegunt. Ceruix ad latera luteſcit, qua parte inter roſtri principium, & retro oculos macula eſt oblonga nigerrima. Pedes ex glauco nigricante & modico flauo tinguntur. Digiti eorum ſatis longi, ungues adunci, recurui, atri.

Ceruix. Pedes.

VICTVS. NIDVS. GENERATIO.

ISTAEC auicula, ſi amplum in arbore foramen inuenerit, in quo nidulari auet, terra id & limo claudit, anguſto tantùm aditu ſibi relicto. Tanto verò id facit artificio, vt uel figuli manibus rectiùs extrui nequeat. Prolem numeroſam, teſte [a] Ariſtotele, felicemq; progignit. Viuit maceriem contundens.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

ANTIPATHIA. MORES.

SITTA, vt idem [a] Ariſtoteles tradit, cum Aquila pugnat. Oua enim Aquilæ frãgit. Aquila tum ob eã rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur. [b] Inquit etiã ei mores eſſe pugnaces, ſed animum hilarem, concinnum, compotem facilioris vitæ. Addit deniq; rem maleficam ei tribui, quia rerum calleat cognitione.

[a] 9. H. c. 17
[b] 9. H. c. 17.

DE PICO NIDVM SVSPENDENTE. Cap. XXXIX.

Synonima, eorumq; amphibologia explicata.

SI verum eſt, quod nominum æquiuocatio multorum ſæpe errorum mater eſt, vt Philoſophorum princeps Ariſtoteles ſcriptum reliquit: itaque minimè nobis mirum videri debet, ſi & huic aui attributa ſynomina multis, iiſq; doctiſſimis uiris impoſuerint ex vna eademq; aue diuerſas faciendi. Alij enim, cùm Gazam pro Chloreo apud Ariſtotelem Luteum & Luteam, alibi verò pro Chlori Luteam rurſus & Luteolam traducere viderent, Chlorim cum Chloreo vel confuderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxerunt, nominis ſcilicet amphibologia decepti. Vbi ſanè inſignis Gazæ hallucinatio conſpicitur. Chlorin enim viridem potiùs, quàm luteam aut luteolam traducere debebat, ne auẽ cum quadruplo maiori & diuerſo colore Chloreo nempe, pro qua voce rectè quidem luteam vertit, confunderet, aliiſq; confundendi anſam præberet. Chloris autem Vireo eſt, Auicula etiam ſatis nota, Verdone & Verdiero nobis communiter dicta. Longolius & Turnerus, eoſq; ſequuti nonnulli alij, dum Chloreum à Chlorione (ita Plinius vocat) diuerſam auem eſſe contendunt, & pro Chlorione quendam Paſſerem Spermologum, quem Germani Gaelgortz appellant, nobis obtrudunt, nullis prorſus rationibus nituntur. Quod cùm demonſtrare Ornithologus nititur, cuius quidẽ ex parte opinionem ſuper hac aue amplexi ſumus, nec ipſe ſatis firmis id argumentis probat. Sic enim argumentatur: Ariſtoteles à Chloreo Turturem vinci, Plinius Chlorionem cum Coruo pugnare ſcripſit, & Chlorioni Turturis magnitudo aſcribitur: itaque veriſimilius eſt Cloreum Ariſtotelis Plinio Chlorionem eſſe, & cum Coruo pugnare, quàm vel Chlorin, vel Paſſerem Spermologum auiculas Coruo uel decuplo minores. Solent enim aues eiuſdem magnitudinis ſibi inuicem pugnare. Verùm ut Reguli, & quod paulò antè ex ipſo Ariſtotele recitamus, Sittæ auicularum minimarum cum Aquila auium regina, & Coruo multò maiore & robuſtiore diſſidium plus quàm natiuiauum eius falſitatem arguunt, ita etiam Chlorionem cum Coruo diſſidere minimè uerum eſt. Id enim perperam ex [a] Ariſtotele [b] Plinius tranſcripſit: ubi non κόραξ in Græco textu legitur, ſed πιπρα, hoc eſt, Picus uarius. Vnde ego non eiuſmodi rationibus adductus

Gaza error.

Chloris quę auis. Longolij & Turneri error.

Aues ſibi pugnantes

[a] Lib. 9. Hi. cap. 1.
[b] L. 10. c. 74

ductus Chloreum & Chlorionem synonima fecerim, sed quoniam ipsummet [c] Plinium alibi disertissimis verbis *Chlorionem totum luteum esse, hyeme nõ videri, circa solstitia procedere* scripsisse videam. Ea enim exactè Chloreo competunt. Idem Ornithologus, vbi Gaza apud [d] Aristotelem Κελεὸν *cum Lybio pugnare* scribentem, Galbulum: item apud eũdem eodem capite *Celeum & lybium amicas inter se esse* dicentem, Galbulum & loedum traducit, textum Aristotelis mendosum, & priore loco non κελεὸν, sed κολιὸν per o breue in prima syllaba, hoc est, Picum viridem: posteriori verò loco κελεὸν legendum iudicat, & Celeum ex ipsis Aristotelis verbis, qui *eam circa* ποταμȣς καὶ λόγμας, hoc est, *fluuios & amnes degere* dixit, inter aquaticas, aut saltem, quæ circa aquas viuunt, reponendam existimat, idq; prudenter admodum. Quomodo enim aues, quas primùm sibi pugnare dixerat, pòst inuicem amare, Aristoteles nullubi sibi contraxisse visus, nunc vnico capite euidentissima contradictione scripserit? Hinc verò postea multi Gazam κελεὸν & κολιὸν indifferenter Galgulum appellare cernentes, vnam, eandemq; auem esse, & Galgulum ab Oriolo, Chlorione & Chloreo diuersam esse arbitrati sunt. In quem errorem Bellonius etiam impegit. Alij rursus Galgulum & Galbulam differre crediderunt, sed nullis rationibus adductis. Alij Galbulum cum Mollicipite, quæ Pica glandaria est: alij cum Charadrio seu Hiaticula, quæ prope aquas degit: alij deniq; cum Loxia, de qua nos postea, confunderunt. Verùm omnium hallucinatio facilè conuincitur, vt ex proprijs harum auium historijs quiuis habere poterit. Alij Chloreum & Galbulam differre quidem dicunt, sed consimiles tamen & congeneres esse concludunt. Ornithologus Oriolum seu Picum suspẽdentem nidum, Chloreum siue Chlorionem, & Galbulum tribus complectitur capitibus, & tres aues diuersas autumat, cùm tamen unicam duntaxat iconem, eamq; pro Oriolo exhibeat. Mihi equidẽ omnes istæ nomenclaturæ synonima sunt: & vni tantummodo aui Pico nempe nidum suspendenti competere existimo. Cùm enim ipsemet Ornithologus Italis quandam auem circa Bononiam Regalbulam & Rigeijum dictam in capite de Galbula proprio describat, eius verò iconem mox in capite, de Oriolo, vt ex descriptione, quã ponit, manifestò cognoscitur, nobis obtrudat; equidem non video, quomodo unicam descriptionem tribus, vt credit, diuersis Auibus attribuat. Bononiensium Regalbula seu Rigeijus nulla alia auis est, quã Galbula seu Galgulus. Galbulam uerò seu Galgulum Oriolum esse nominis etymum iudicat vtriq; enim à flauo colore, nomen inditum est. Siquidem Orioli nomen Albertus Attici sermonis parum peritus, à χλορεῳ detorsisse mihi videtur. Galbulum modò Chloreum seu Chlorionẽ esse, Galli in primis mihi persuadent, qui Galbulum Loriot vocant, & nomine semilatino Lorionem, vtroque autem vel à Græco (Chloreus,) vel à Latino (Chlorio) detorto, duabus scilicet prioribus literis ch detractis: Adhæc Loriotto seu Lurioni Gallorũ, vt doctissimus [c] Bellonius Gallus etiam testatur, nidum ex arboribus suspendere propriũ est, quod [d] Plinius ignarus id suum Chlorionem facere, Pici cuidam generi, Albertus & auctor, quisquis ille sit, de natura rerum Oriolo tribuunt. Adde deniq; nominis etymum, quod omnibus hisce synonimis à colore luteo impositum est. De Chloreo primùm & Chlorione nullum dubium est. χλωρον enim Aristoteli alijsque Græcis non de viridi duntaxat, verùm etiam de luteo, quinimo de illo in primis prædicatur, quod in ouo est, & uitellum vocatur. Ita neque de Gallorum voce (Loriot) ambigendum: siquidẽ luridus color ea ipsis designatur, qui sanè luteus est: vnde [e] Plinius alibi Chlorionem luridum alitẽ appellauit; & Galli homines luteis vestibus indutos Lorios & Chlorios cognominant, ut annotat doctissimus [f] Ioan: Bruyerus Gallus. Quare etiam idem [g] Plinius alibi Icterum uocat, & à colore dici tradit, quoniam nempe spectata auis ab hoc malo, quod nihil aliud est, quàm bilis per totum corpus suffusio, laborante, moriatur, & ille sanetur. Verùm etsi etymum hoc à colore petitum apud Romanos in Galgulo aut Galbula locum habere minimè uideatur: possit tamen à gaelb Germanorum superiorum, vel inferiorum geel, ut egregiè docet [k] Ioannes Goropius, deriuari. Siquidem Vegetius in primis eryngij florem galbinei coloris dixit, quem aureum Aëtius in eadem herba uocauit, quę meo iudicio ea est, quam in agris nostris satis obuiam Eryngium luteum appellare soleo: etsi in assignando istoc colore Turnebus dubitarit, quoniam ex doctissimo, ut ait, herbario eryngium coloris cærulei dilutioris esse intellexisset. Verùm opinioni Goropij & nostræ fauet galbeum ornamentum: quod num aurei coloris fuerit, & galbana (quorum Iuuenalis hoc meminit uersu:

Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa)

Vestes flauę aurum referentes, delicatiores quiq; iudicent, quibus hic color propter metalli pretiosissimi similitudinem placuisse videtur, qui hac quoq; tempestate in sericis rasis splendidissimus est, & quamplurimis gratissimus. Belgica uox nobilitatem eius coloris egregiè declarat. Geel enim ipsis est, quasi ge el, hoc est, dans nobilitatem uel ad eam tendens. Cæterùm Aristoteles fortè Chloreum, & Plinius illum sequutus Chlorionem dedita opera ita Galbulum uocarunt,

[c] *L.10.c.32.*
Gazę error.
[d] *9.Hist.c.1.*
Celeus auis quæ.
Bellonij error.
Ornithologi error.
Opin. propria.
Regalbula
Regalbula seu Rigeij Bonon. quę auis.
Oriolus vnde dictus.
Loriot.
[c] *L.6.c.11.*
Plinij ignorantia.
[d] *L.10.c.33.*
χλωρον q̃d Græcis.
Loriot q̃d Gallis.
[e] *L.37.c.10*
Luridus ales.
[f] *Lib. 15.de re cib. c. 53.*
[g] *L.30.c.11*
[h] *L.2.Gall.*
Eryngium luteum Vegetij.
Galbeũ ornamẽtum.

carunt, ut utrumq; colorem luteum nempe & uiridem in ea reperiri innuerent. Auis enim iunior adhuc uirescit, adultior uerò, aut saltem annua facta alis tantummodo exceptis tota lutea euadit: atque ita fortè χλωρος. Athenæo caseus dicitur uiridis ac recens, & præmollis cuiusmodi in fiscellis circumfertur. Albertus alibi sui scilicet oblitus pro Chloreo habet Glaro, & exponit genus Milui parui, qui Turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnãdo parentes etiã aliquando interimat. Quam ineptam Alberti sententiam Niphus sequitur, & pro Chloreo Grallum habet. Nominum itaq; istorum amphibologia iam explicata, relinquitur modo, ut alia aliarum gentium synonima adducamus. Recentioribus Græcis Συκοφάγος quasi Ficedula: Venetis eadem ratione Becquafigo dicitur, quoniam scilicet more Ficedulæ ficubus uescatur: quare etiam aliquibus cum Ficedula turpiter cõfunditur. Circa Bononiam, ut dictum est, Regalbulo, Reigalbero, Galbedro, & Rigeyo: Ferrariæ Melziozallo, Galber Bergomi: Italis omnibus Oriolo: Hispanis Oropendola, uel, ut alij scribunt, Oroyendola: Anglis VViddeuuol: Germanis VVituuol, & VVeiduueil, ut Turnerus habet: VViduuol, ut alij: VViduual, ut Tragus: VViddeuual, ut Albertus: VVedeuual, ut Longolius: Heluetijs VVitteuualch: circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff, Bruoder berolff: In Hessia Gerolff: In Saxonia Byrolt, & Tyrolt: circa Coloniam Kersenrife à maturitate cerasorum, quoniam eo tempore incipit apparere, In Germania inferiore ab aureo colore Goutmerle, quasi Merula aurea: in Brabantia Olimerle fortè ab olei colore, qui luridus est, uel propter pinguedinem. Valdè enim auis hæc pinguescit.

Caseus uiridis. Glaro. Gloreus. Grallus. Συκοφάγος.

10

GENVS. DIFFERENTIÆ.

20

PLINIVS[a] citra omnem controuersiam inter Picos hanc auem enumerat, ubi ait: *Picorum aliquis* (ignorabat autem Chlotionem, seu Galbulum, seu Icterum esse) *nidum suspendit* &c. &[b] Albertus eadem verba Oriolo suo ascribens: *Orioli, inquit, sunt de genere Picorum, Plinius nidum eos suspendere* &c. Recentiorum etiam multi inter Picos enumerant; & Ornithologus Picum nidum suspendentem appellat; quod nomen mihi maximè placet. Discrepat à Picis Aristotelis & à Coleo seu Pico viridi pedum ratione, qua nisi cum Pico Murali & Sitta conuenit, ut ex peculiari cuiusque descriptione manifestum euadit.

[a] *L.10.c.33.*
[b] *Lib.23.de Animal.*

30

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDO cum Turture ferè par: quare mirum non est, si[a] Aristoteles Turturem ab ea occidi dixerit. Rostrum habet Picorum more ualidum, sed aliquantulum recuruum, subrubeum in adulta, in iuniore subfuscum. Color totius corporis exceptis alis & superioribus caudæ pennis in adulta flauus est, aut aureus: in iuniore uirescens: Adulta inter rostrum & oculos maculam nigram habet: iunior minimè. Adulta alas habet nigerrimas, quarum pennæ & remiges maximè in extremitatibus suis albescunt: iunior superiores pallidas, inferiores nigricantes. Huic item pectus & anterior pars uentris albicant, & lineis multis, iisq; nigris distinguuntur: posterior uerò uentris pars magis ad flauum inclinat. Cauda utriq; quatuor aut quinque digitos longa pennas superiores nigras, inferiores aureas in adulta obtinet: in iuniore tota ad flauum ex viridi uergit: iisq; color in tota aue ex primo intuitu apparet. Ob tantam itaq; diuersitatem, vtriusq; iconẽ damus, prior est iunioris, secunda adulterioris. Iuniorẽ nimis magnam pictor reddidit. Pullos vnà cum nido, de quo subindè agam, nactus describere etiam non piguit, atque eò maximè quòd colore ab adultis non parum uarient. Rostrum pro portione corporis maximum habent, coloris cornei, at quà capiti nectitur, lutei, naribus satis patulis instructum. Vertex capitis lutescscebat, Dorsum & alæ è luteo uirides erant. Caudæ rudimenta aureo colore splendebant: alæ maiores fuscæ: tota pars prona albicabat, maculis oblongis, fuscis decorata. Tibiæ & pedes cinerei ad subuiride tendebant, ungues recurui, eiusdem coloris. Sub alis etiamnum nudi erant, carne rubescente. Magnitudo eorum Passeribus par, aut etiam maior.

Magnitudo.
[a] *Lib.9.Histor.c.1.*
Rostrum.
Color.
40
Cauda.
50

LOCVS.

GALBVLA IVVENIS.

GALBVLA ADVLTA.

LOCVS.

SYNONIMORVM uarietas apud tot diuersas nationes huic uolucri attributa, in quauis ferè regione illam reperiri indicant, licet Germaniæ peregrinam Ornithologus tradat, à Galbula scilicet illam distinguens.

VOX.

CVM cantillat orio siue loriot sonare, indeq; Oriolum dici author de natura rerum scripsit: mihi à colore, ut dixi, potiùs id nominis accepisse uidetur. Nec semper tali uoce utitur. Variat enim eam, & quandoq; fistulæ instar, maximè uerò imminente pluuia cantillat. 50

VICTVS.

VERMIBVS more Picorum uescitur: non tamen fructus aspernatur, inter quos ficus in primis, unde Συκοφάγος quibusdam & Becquafigo Venetis dicitur.

ANTIPATHIA.

AVES omnes à loco, circa quem nidulatur, abigit. Cum Turture pugnat, teste [a] Aristotele, eumq; occidit. [b] Plinius *Coruum & Chlorionem*, ut antè etiam dictum fuit, *noctu inuicem oua exquirere* tradens, locum illum ex Aristotele perperam transtulit. Hic enim non κόραξ habet, sed πίπρα.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 1.
[b] L. 10. c. 74

NIDVS.

NIDVM in arboribus suspendere, indeq; Picum nidum suspendentem dici suprà quoque annotauimus: uerùm de altitudine nidi inter Albertum & Plinium non conuenit. [a] Ille enim *suspendi primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes accedere possit:* hic uerò humilem adeo quandoque sese obseruasse scripsit, ut manibus ferè contingeret, inter duos ramos extructum. Alij aiunt exilissimis ramis suspendi, adeo ut in aëre potiùs, quàm ex illis pendere uideatur. Sunt qui sericum in nido reperiri, auem non longè ab aqua nidificare, nidumq; ex musco, funiculos uerò, quibus illum suspendit, ex equinis pilis contexere dicant. Albertus contrà eiusmodi nidum è fœno & culmis contextum obseruauit instar calathi, uel corbis ficarij è iuncis intexti, culmis & filis quibusdam, surculis toto circuitu annexum: ita ut fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere, sed obuia quæque, modo culmos, modo iuncos, modo fila è lino aut serico, modo pilos equinos arripere in usum suum existimat. Alij rursus ex lanugine nidum constare tradunt, eumq; tanto ab aue artificio construi, ut artifices, qui pileos conficiunt, superet. Figuram testiculorum Arietis nidum referre Albertus etiam scripsit. Ex quibus satis cōstare arbitror hocce auium genus non eandem pro extruendo sibi nido materiam, sed obuiam quamuis, modò apta esse queat, inquirere. Artificium verò illud, quo in nido fabricando uti auis dicitur, contemplari cupienti; antequam eius historiam in lucem ederem, ecce opportunè Cæsar Rinaldus patritius Bononiensis, quem inter Hetruscos poëtas ob scribēdi dexteritatem, verborumq; elegantiam Ludouico Ariosto annumerare soleo, nidum, ut est vir humanissimus, meiq; studiosissimus, in agro suo inuentum dono misit, cuius hîc iconē exhibere cum breui adiecta descriptione placuit. Imitabatur nidus iste ad vnguem scutellam, rotundus scilicet, atque concauus, ex cannabinis filamentis totus confectus, superius ramo nucis iam fructibus prægnantis annexus. Inspicienti reuera artificiū eius non apparet, at examināti nihil ingeniosius ab aue rationis experte confici posse videtur. Eiuscemodi enim nidū, nempe rotundū & cauū fabricare volenti, ramus erat per multas arbores quærendus ad inferendam illam figuram hemisphæricam idoneus, quem nisi ex parte auis nancisci potis, bifurcatum hunc ramum sibi inter alios elegit, quòd altera eius furca veluti in anconem definens propiùs quàm alij ad rotunditatem accederet. Hanc itaq; ex equo vt decebat, exprimere nequiens, exiguum alium, ac tenerrimum ab ancone illo enatum ramulum alteri furcæ annexit, atque eo modo, eo inquam ingenio nidum rotundum fecit. Neque hinc totum dependet artificium, cùm longè maius sit in applicatione cannabis ad ramos. Etenim tam ingeniosè ipsis circumuoluitur, vt non ab aue, sed ab homine factum existimes. Sed nec hoc etiam mirum videbitur, si quod iam dicturus sum, audieris, & perscrutatus fueris, quomodo nimirum tota nidi cauitas deorsum dependens in aëre, quatuor pullos eosq; satis magnos, imo adultis Passeribus maiores sustinere queat, quando totus, vt dixi, ex cannabe præparata, eaq; satis flaccida constat: Quod itaque inconueniens ne accideret, auis hoc pacto prospexit; filis quibusdam crassioribus, robustioribus, quæ uel ad hoc sibi reseruauit, vel dum opus ijs erat, quæsiuit, nidum extrà tam egregiè muniuit, vt longè grauiori ponderi par esse queat. Postremò in nidum acutè ac industriè admodum festucas ingessit, gnara nempe cannabem alioqui pullorum vnguibus, qui per se satis curui existunt, continuè adhæsuram, vnde tenelli excrementa egerere volentes impedirentur.

[a] L. 10. c. 33

MORES.

GALBVLAE NIDVS.

MORES. INGENIVM.

[a] L.10.c.25
[b] Lib. 4. de Anim. c. 47

AVIS eſt migratoria, [a] Plinio & [b] Aeliano teſtibus. Hyeme eam videri negant, ſed æſtiuo maximè tempore in conſpectum venire, diſcedere exortu arcturi ſideris, & pullis editis Italiam relinquere. Ornithologus ad ſuos accedere Maio pleruñq; menſe, vel circa decimum Aprilis, prius verò in locis calidioribus apparere refert, & in quibuſdam Galliæ locis menſe Martio. Circa Coloniam cùm ceresa matureſcunt, unde illis Kerſenriſen dicitur. Mirum equidem quod de hac aue ſcribit [c] Plinius, *dependentem pedibus ſomnum capere, quia tutiorem ſe ſperet.* Auicenna referente Alberto Haudon, aliàs Halydon vocat, & geſtus humanos Simiæ inſtar æmulari tradit, & cãtum perſuauem edere, linguamq; extremam acutam non habere: Mihi de hac aue Auicenna loqui non videtur.

[c] L.10.c.33.
Haudon.
Halydon.

DENOMINATA.

Icter' morbus.
Ictis muſtela.

ICTERVM, morbum regium ſeu arquatum ab Ictero auedenominatum antè ex Plinio diximus: Alij tamen ab Icti Muſtelæ genere illud malum denominarunt, ab aureo ſcilicet oculorum animantis colore. Quorum ſanè iudiciũ mihi minimè diſplicet, at opinionem noſtram Icterum à flauo colore nomen accepiſſe, egregiè aſtruit: quare etiam Auem à colore eorundem oculorum nomen meruiſſe quiſpiam meo iudicio non ineptè credat.

Plinius

[a] Plinius Icteritiæ gemmæ meminit,& à Lurido alite nomen habere ait, quoniam illi similis sit: vnde ad regios morbos salubris etiam existimatur. Genera autem huius gemmæ quatuor constituit.

[a] *L.37.c.10.* Icteritia gēma.

Cypressi fructus galbuli dicuntur:an à colore lurido vt nomen indicat? Luridū enim etiam Grammatici interpretantur,quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum:item pro fœdo colore:unde [b] Ouidius aconitum luridum uocat ab effectu, quia scilicet homines luridos reddat:

Cypressi fructus. [b] *Lib.1.Metam.*

Lurida terribiles miscent aconita nouercæ.

10

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

ALBERTVS ab auguribus VVideuualli vocem & volatum inter omnes aues,quæ è rapina non viuunt,obseruari scribit: quod si uerum est, inter oscines & præpetes enumerabitur. Cæterùm hic obiter [a] Suetonij locum, vbi de manifestis C. Iulij Cæsaris cædis futuræ prodigijs loquitur, emendare placet: *Pridie Martias idus,* inquit, *auem Regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem,volucres varij generis ex proximo nemore prosequutæ,ibidem discerpserunt.* Quo loco Philippus Beroaldus Regaliolum Icterum esse credidit, quoniam fortè hæc Italis vulgò Regalbulo diceretur: cùm tamen meo iudicio ea auis nulla alia sit, quàm ea, quam

[a] *In C. Cæsare cap.81.*

Regaliolus auis Suetonij quæ.

20 [b] Plinius regem Auium in Italia appellari testatur, nempe Trochilum. Ita enim in Cæsarem ac regem,auis etiam regiæ omen potiùs conueniet. Etenim Regaliolus à Regulo, & Regulus rursus à rege diminutiuū est: quod nomē auicula omniū minima merito iure mereri videtur.

[b] *L.10.c.74*

Oriolus cùm ad Germanos accedit, non amplius nasciturас pruinas certa spes est, Imminentem verò pluuiam præsagit,cùm fistulam voce refert, vel cùm ad domos propiùs accedit.

Præsagia.

MEDICA. VSVS.

AVIS Icterus,si,vt testatur [a] Plinius,spectetur,sanari id malum aiunt,auē mori. [b] Alibi etiam gemmam Icteritiam ad eundem affectum ualere dixit.

[a] *L.30.c.11.* [b] *L.37.c.10*

30 Hieronymus Tragus hanc volucrem inter eas enumerat, quæ in cibum hominis cedunt:& apud nos à multis non ad mensæ solummodo accipitur, sed in primis ferè delicijs etiam habetur. Pinguescit enim mirum in modum,bonum succum generat, carne est admodum delicata:unde mirum est,quod Galli, ut [c] Ioannes Bruyerus Gallus refert, hanc auem à mensæ usu reijciant.

[c] *Lib.15. de re.cib.c.53.*

FABVLOSA.

SVNT, qui huiusce auis pullos etiam in quatuor partes dissectos coalescere & renasci
40 dicere non vereantur,& à parente herbæ Iuliæ auxilio consolidari.

Herba Iulia.

CAPIENDI RATIO.

AVCVPES, qui huic auilucri causa plurimùm insidiantur, Noctuis eam capiunt. Capitur tamen retibus etiam,vt id genus aues propemodum omnes,quod [a] Martialem minimè latuit, cùm canit:

[a] *L.13.Epigramma.*

Galbula decipitur calamis & retibus ales,
50 *Turget adhuc viridi cùm rudis vua mero.*

DE

CHLORIO INDICVS.

40

DE CHLORIONE INDICO.
Cap. XL.

AVEM hanc, cuius modo iconem exhibiturus sum, Illustrissimo ac Eccellentissimo D. Cæsari Marchioni Facchinetto Senatori & ciui Bononiensi, Innocentij noni, summi Pontificis, cui ea inter alias peregrinas suo etiam loco describendas ab Iaponensi Rege Sixto Quinto pariter Pontifici dono transmissas relicta erat, nepoti acceptam refero. Hanc inquam exoticam auem Chloreũ seu Chlorionem Indicum appellare placuit. Aristoteles enim, modo agnouisset, hanc potiùs, quàm postremùm descriptam χλωριονα absq; vlla hæsitatione erat nuncupaturus. Siquidem auis istęc maxima sui parte, quinimo toto corpore lutea est, si coronam verticis, & caudæ alarumq; maculas (quæ in icone manifestò conspiciuntur,) cæruleas, & rostrum, pedesq; quæ insigniter rubent, excipias.

50

PICO CONGENER.

DE PICIS CONGENERE. Cap. XLI.

SI huic aui, quam idem Excellentissimus Marchio mihi communicauit, eadem pedum dispositio, quæ κολιῷ seu Pico viridi esset, ei sanè congener dici posset: at quoniam more aliarum digitos tres antè & vnum pro calce habeat, & tamen corporis habitu & rostri maximè Picos quodammodo referat, itaq; hic, quem assignauimus, locus illi conuenire nobis videbatur. Est autem, quantum ex pictura conijcere licet, Coccothraustis magnitudine; rostro luteo, acuto, robusto, Picorum haud dissimili, vertice, ceruice, & toto dorso viridi, vropygio albo, pennis alarum vestitricibus etiam viridibus, remigium superioribus albis, inferioribus & cauda cæruleis. Prona eius pars à rostri initio ad anum vsque colore cinnabarino. Pedes nigri.

DE IYNGE SEV TORQVILLA. Cap. XLII.

TORQVILLAM meo iudicio [a] Bellonius rectè Picorum historiæ subiunxit. Etsi verò rostrum eius breuius sit quàm Picorum: validum tamen est, & ad pertundendos arborum cortices apprimè idoneum: quinimo cùm victus ratione, tùm pedum constitutione cum illis conuenit. Accedit lingua etiam cum illorum lingua simllima, longa nempe, & insigni cuspide præmunita. Quibus pariter rationibus adductus hoc loco de ea agere determinaui.

[a] Lib. 6. de Auib. c. 18.

AEQVI-

AEQVIVOCA.

Kinædius piſcis.

KINAEDIVS ſiue Iynx Kiranidi piſcis marini etiam genus eſt, in cuius transparente corpore ſpinæ apparent. Suidæ & Varino fiſtula ex vnico tantùm calamo compacta: necnon eidem Suidę quoddam inſtrumentum exiguum, quod veneficę quos amabant, ſibi conciliaturæ circumagere ſolēt: unde etiam prouerbialiter omnia illecebrarum & blandimentorum genera Gręci paſſim ἰυγγας, etſi [a] Athenæus λυγγας habeat, appellant, vt ex adducendis hîc multorum authoritatibus conſtabit: Ad hunc ſenſum [b] Sophocles in primis, vbi de Pelopis formæ præſtantia agit, ita infit:

Τοιὰν δ' ἐν ὄψει ἰυγγα θηραθηριαν
Ερωτος ἀςραπὴν τιν' ὀμματων ἔχειν: id eſt:
Iynga talem lumina efflant illicem
Amoris igneum iubar in oculos cubans.

[a] *Lib. 13. Deipn.*
[b] *In Hippodamia.*
[c] *In Perſis.*

Et [c] Aeſchylus.

Ι'υγγα μοι δῆτ' ἀγατῶν ἡτέρον ὑπομινήσκεις
Regeris mihi aliorum bonorum lenocinantium memoriam.

[d] Heliodorus Emeſenus ἀπαραίνητον, inquit, ἔχει πρὸς γυναῖκας ἰυγγα χρύσος καὶ λιθος, id eſt, *aurum & gemmæ vim pellaciæ haud dubiam apud fæmininum genus.* Idem etiam [e] alibi αὐτὴν ἐκείνην ἀποφανῶσι δεῦρο πολλαις ἰυγξι γενομένη ἀγώγιμον, id eſt, *ipſam illam* (Galatheā) *tibi hîc ſiſtam varijs illecebris conciliatam.* Item Suidas ſed ex incerto authore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾠετοτας, αὐταις ἰυγξιν καὶ τε σιβαςῦ κρατήσειν τριτε, id eſt, *Cleopatra rebatur ſe eiſdem illecebris, quibus Cæſarem & Antonium, tertium quoque Auguſtum expugnaturam.* Idem de Diogene loquens τοιάυτη, inquit, τις προσῆν ἰυγξ τοῖς Διογένους λογοις τε κύνος, id eſt, *tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis.* Sic etiam de Helena illud vulgatum eſt, ὅτο ἐφελκυςικὰς τινας εἶχε ποτε ἰυγγας, hoc eſt, *tam validas & illices amoris Iyngas habuit*, ſcilicet vt cum Priamus illam agnoſceret belli cauſam eſſe, iraſci tamen illi nequiuerit, imò filiæ nomine eam compellârit amanter. Eodem modo Ioannes Tzetzes λογικας ἰυγγας hoc eſt, *verborum Iyngas* ſiue illecebras vocauit, quòd animos verba quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio attrahant. In quo etiam ſenſu [f] Pindarus eam vocem pro cupidine & deſiderio accipiens, ἰυγγι τήρομαι ἦτορ, inquit, id eſt, *liqueſcit Iynge ſeu amore pectus:* quod dictum in prouerbium abijt, in eos qui impotenti deſiderio ad aliquid trahuntur. Et eleganter Lycophron ἰυγγα πυρφόρον, id eſt, *igniuomam Iyngem* amoris illecebras dicebat. Nicephorus Gregoras ex aliorum authoritate ἰυγγα ſcribit fuiſſe κιθαραν ἐμμελεςάτην id eſt, *Citharam mirè concinnam*, atque inde prouerbiali figura πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινον, id eſt, *quiduis ſuaue ac deſiderabile* ἰυγγα dici. At Gloſſomatarius Theocriti Iyngi auiculæ natiuam amatorij philtri vim ineſſe annotat, ac idcirco omnia ad amorem impellentia, gratioſa, pellacia & ad perſuadendum appoſita ἰυγγας metaphoricè vocari. Significat deniq; Græcis Iynx maris fallaciam, & quaſi illecebram, ſummam videlicet tranquillitatem, quæ ad nauigandū homines alliciēs, in magnos & horribiles fluctus verti ſolet. Hanc tranquillitatem [g] Lucretius pellaciam dixit eo uerſu:

Subdola cùm ridet placidi pellacia ponti.

[d] *Lib. 4. Hi. Aethiop.*
[e] *Ad Athanaſium.*
Helena Priamo amata.
[f] *Ode 4. Nemeor.*
Iynx Cithara dicta.
Maris fallacia Iynx dicta.
[g] *Li. de rer. nat.*

SYNONIMA.

Ι'υγξ [a] Ariſtoteli, alijſq; Græcis appellatur, Latinis nomine in latium tranſlato Iynx. Gaza verò in fingendis nominibus liber, atq; eo pacto ſe de lingua latina bene mereri exiſtimans, nouum uobis, appoſitum tamen, vtinam ſic ubiq;, uocabulum inuenit, Torquillam appellans, quoniam hęc auicula reliquis corporis partibus nihil agentibus, ſolam ceruicem contorqueat. Euſtathius pro Ι'υγξ ſcribit ἰυξ abſque y & à verbo ἰυζω uel ἰυξω deriuat, quod eſt clamare: Galenus & Suidas κιναιδιον, Tzetzes Σεισοπυγιον & Cinclida, [b] Albertus uoce, vt ſolet, barbara Gocoz nominat. Athi Gręcię montis incolæ teſte Bellonio Alcionem, Theocriti interpres Σεισυριαν falsò, & perperam quidam Σεισοπυγίδα, Motacillam, & Meropem. [c] Gaza ab antiquis Turbinem dictam fuiſſe alibi tradit: uerùm ex illis neminē turbinis nomine pro aue uſum inuenio. Ornithologus ita fortè dictam conijcit, quòd corpore turbini ſimilis ſit: ſiquidem cauda, inquit, cuius pars poſtrema in icone à nobis poſita patentior, & latior eſſe debebat, Rhombi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus capite dempto atque cauda Rhombum integrum. Hæc ille. Id verò etymum, ut pace eius dicam, parum admodum mihi arridet, cùm potiùs ita appellatam crediderim, (ſi modò uerum eſt, quòd ita uocetur,) quoniam collum ac caput circumagens turbinis imaginem præ ſe ferat: unde etiam

[a] *Lib. 2. Hi. cap. 12.*
Torquilla.
Ι'υξ.
[b] *Lib. 6. de Auib. c. 18.*
[c] *2. H. c. 12*
Cur turbo vocetur.
Collitorquis.

Cælio

Cælio Collitorquis, & Italis Tortocollo, seu Collotorto, Stortocollo, Capotorto, & Romæ priuatim Verticilla nuncupatur, & Hispanis Torxicuello. Sed iam reliqua synonima prosequamur: Neapolitani hanc auem Formiculam appellant: quare vbi apud [b] Kiranidem ad superstitiosum phylacterium Formicarius & Itygos legitur, Ornithologus ab interprete Formicarium pro Iynge redditum, & vtrumq; in textum ascitum esse iudicat: Galli Terco vel Turcot, Germani VVindhalsz, quod nomen Meropi perperam quidam recentiores tribuunt. Naterhalsz, Nater VVendel, Nater VVang, Traeehalsz. Quæ nomina omnia à colli circumuolutione detorta sunt.

Formicula. [b] *Lib. 1. in Phoca.*

FORMA. DESCRIPTIO.

IYNGEM Fringillæ comparat [a] Aristoteles, sed paulò maiorem esse testatur; quæ magnitudo huic auiculæ equidem exactè conuenit: vt secunda etiam, quam addidit, nota, quòd scilicet corpore sit vario. Rostrum habet firmum, sed multò minus, quam Pici, ex plumbeo & nigro permixtum. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt humanam cutem; haud aliter ac acicula penetret. Ea infra arteriæ summum subit, & supra cranium reflexa prope nares, vt in Pico Martio, inseritur. Est autem gemina, vbi ab occipitio reflecti incipit, & in fincipite rursus vtræq; partes conueniunt. Quæ res Aristotelem minimè latuit, linguam serpentibus similem habere, eamq; in longitudinem mensura quatuor digitorum porrigere, rursusq; intra rostrum contrahere tradentem. Linguæ musculorumq; eam mouentium hęc icon est.

[a] *L. 2. Hist. cap. 12.* Magnitudo. Color. Rostrum. Lingua.

Capitis vertex, ceruix, dorsum, vropygium ex cinereo nigrescunt. Retro oculos macula atra est oblongiuscula, supra quam lineæ candidæ sunt exiguæ, transuersales quæ versus inferiora longiores semper euadunt, & supra superiorem alarum partem longissimæ, & semper exiles tenuesq;. Mentum, pectus, & venter totus sublutea, subnigris maculis trãsuersalibus insigniuntur. Remiges alarum nigræ sunt & maculis rubeis maximis consperguntur. Cauda longiuscula, cinerea, calamos obtinet nigros, & maculas eiusdem coloris transuersales semilunares ferè. Crura fusca sunt. Digiti pedum Picorum more vtrinq; duo: cuius rei [b] Aristoteles causam reddens, corpus eius minus, quàm cæterarum in aduersum propensius esse dicit. Digitorum verò talis constitutio est, vt vtrobiq; longior alter, cum altero breuiore coniungatur. Eos *grandes* Aristoteles, & *Monedulis similes* esse testatur. Mas à fæmina manifestè distinguitur, quoniam is rubicundior est, illa ad cinereum magis vergit. Pectus in mare etiam magis flauescit. Prior icon maris est, secũda fæminæ; vtramque sequens pagina datura est.

Alæ. Cauda. Crura. [b] *Lib. 4. de Part. anim. cap. 12.*

LOCVS. VOX. VICTVS.

TORQVILLA in quauis regione ferè conspicitur circa arbores versari. Dicitur τρίζειν, hoc est, vt Gaza vertit, stridere: Aelianus verò obliquam tibiam voce sua imitari ait. Vescitur formicis. Quibus captam Ornithologus per quinq; dies sese vnam aluisse in cauea narrat, neque præter eas alio cibo vesci propria experientia edoctus affirmat. Eas verò exerta lingua uelocissimè aculeo linguæ transfixas, vt pueri ranas ferreo mucrone per arcum attracto, emissoq; venari solent, deuorat, nec vnquam rostro attingit, vt cæteræ aues suos cibos solent.

Vox. Victus.

NIDVS. GENERATIO.

IYNX Picorum more in foraminibus arborum, quandoque tamen in domibus etiam & villis nidulatur. Enumeratur inter animantia multipara. Nam vel octo vel nouem oua vnico partu excludere dicitur.

IYNX MAS.

IYNX FAEMINA

MORES.

AEGERRIME cicuratur. Roſtro ligna tundit, & ſtrepitum, qualem Pici, edit. Si manu teneatur, caput in vtramq; partem circumagit, non adeò tamen, vt roſtrum ad medium dorſum omnino retrò ſpectet, at vlterius quàm in vllo alio auium genere. Ornithologus Iyngem domi ſuæ enutritam accedente aliquo homine haud facilè fugiſſe, acceſſum verò ęgrè tuliſſe, collo in ſublime erecto, & roſtro ſine morſu modò extenſo, modò retracto inſtar minitantis iram declaraſſe refert, plumis interim, præſertim capitis riguiſſe, & caudam erexiſſe atque dilataſſe. Capitur hæc uolucris hyeme & maximè autumno, aliquando etiam Aprili & Iulio, cùm ſobolem nutrit.

Quãdo capiatur.

HIEROGLYPHICA

PER Iyngis auis imaginem propter inſignem linguę eius longitudinem, hominem, qui plus quàm par eſt, loquax ſit, nonnulli intellexerunt, vnde ſimiliter communi paræmia verboſos, garruloſq; homines ab inſtrumento iſto linguaces vocare ſolemus.[a] Philoſtratus Babylone ex teſtudine loci, vbi rex ius dicere ſolebat, quatuor aureas Iynges dependiſſe ſcribit, fatalem conditionem ſignificantes, admonentesque Regem, ne ſe ſupra hominem efferret: eas verò dicunt Magos, cùm in regiam veniſſent, fieri iuſſiſſe. Vocant autem ipſas Deorum Linguas.

Hominis duacis typus.
Linguaces qui.
[a] *In vita Apollonij*.
Fatalis conditionis typus.

MEDICA.

G[a]ALENVS Antonij Muſę Trichiaſim vocari ait ad pilos pungentes in palpebris enaſcentes: *Fel auiculæ*, inquit, *quæ Cinædus appellatur, & aconiti dimidium eius, mixtis vtere*, hoc eſt, euulſis pilis locum illine. Aliqui etiam felle per ſe vtuntur, vt in eodem capite legimus.

[a] *Lib. 4. de comp. med. cap. 7.*

VSVS IN CIBO.

HIERONYMVS Tragus Iyngem in cibum admitti ſcribit. Bononię milies in foro venalem reperi, & aucupes omnibus in menſæ uſum cedere, & carne haud ingratã eſſe dicunt.

FABVLOSA.

IYNGEM Echûs filiam, alij Pythûs fuiſſe fabulantur, quæ cùm amatorijs venenis Iouem in Iûs amorem pellexiſſet, ab irata Iunone in auiculam, qua in amatorijs veneficijs mulierculæ vti credebantur, immutata eſt.[a] Theocritus tam ſuperſtitioſum ei vim hoc uerſu tribuit, penes quẽ fides eſto: ait autem:

Ἴυγξ ἕλκε τὸ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, id eſt,
Per te Iynx meus ille domum vir quæſo trahatur.

[a] *In Pharmaceutria.*

[b] Cælius etiam ex Varino & Pindari Scholiaſte Iyngem philtris & excantamentis amatorijs aptam nugatur. Auiculam alis ſupernè, & inferne pedibus aduocato amantis nomine ex rota agitabant, aut cum cerea rotam ſuper ardentes prunas amburebant; aut vt alij tradunt, auis interanea rotæ circumuoluta explicabantur. Vt vt eſt, vtrumq; fabulas ſapit, [c] Pindarus ſaltem hinc Iyngem τετρακνάμον vocauit, quaſi quatuor tibijs vel radijs inſignem: Sed & rota ipſa quatuor radijs diſtincta metaphoricè, vt ait Scholiaſtes, Iyngis nomine appellari poteſt. Priuatim verò ad ea philtra, pennis, vt Tzetzes notat, quę circa caudam ſunt, atque oſſe eo circa pectus Lambdoide figura, ſpecie ſimili myropi ſeu calcari equitum vſas eiuſmodi veneficas aſſeuerant. Alij auiculam de trocho relegaſſe dicunt, & carmina quædam obmurmurantes circumgyraſſe, aut exenteratam trocho adnexiſſe. Hinc Xenephon Iynga pro veneficio accepit, vbi ait: ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰύγγων, id eſt, *quod iſta non citra philtra, incantamenta, & Iyngas accidant*. Hanc item auiculam rhombo applicatam, pedibusq; & alis crucem complicantem Iaſoni Venerem dediſſe referunt, ut Medeæ ergã parentes ſuos amorem ſimul & pudorem auferret, atque ita eam in auxilium ſuum pelliceret. Alij Iyngem non ſolùm Venerem Iaſoni dediſſe, ſed incantandi ſimul etiam artem docuiſſe volunt. Super hac fabula tale carmen apud [d] Pindarum eſt:

[b] *Lib. 16. antiq. lect. c. 25*
[c] *Ode. 4. Pythior.*
Iaſon Iyngis opera Medeæ amorem conciliat.
[d] *Pythior. Ode. 4.*

Ποντιαδ' ὀξυτατων βελεῶν
Ποικιλαν Ἰϋγγα τετρακναμον
Ὀλυμπόθεν ἐν ἀλυτῳ ζέυξασα κυκλω,
Μαινόρδα ἀνιν κυπρογένεια φέρεν
Πρωτον ἄνθρώπασι λιτας' ἐπαοιδάς
Εδιδασκησεν σόφον Αἴσονιδαν
Ὄφρα Μηδείας τοκεων ἀφελοιτ' αἰδῶ, id eſt,
Veneranda verò Cyprogenia telorum acutorum domina
Picturatam Iyngem Bacchi auem ex Olympo attulit
Hominibus primum, vt indiſſolubili circulo quadriradiam
Iungens, carmina ſapientem docuit Aeſonidem,
Vt Medeæ erga parentes reuerentiam & pudorem adimeret.

[e] *Embl.* 78. Quos verſus [e] Andreas Alciatus admodum oſsitanter ſic reddidit:

Nec durus te vincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat Magicis artibus vlla tuam.
Bacchica auis præſto tibi Motacilla paretur
Quam quadriramiam circuli in orbe loces.
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pegaſæus Iaſon
Phaſiacis lædi non potuiſſe dolis.

Verùm ex ijs, quæ antè à nobis dicta ſunt, & ex ipſis Pindari uerbis liquidò conſtat, Iyngem non depellere amores, ut ille tranſtulit, ſed inducere potiùs fabuloſè ſcribitur, cuius ſcilicet auxilio Theocriti puellam, ut amantem in amorem ſuum pertraheret, uſam quoque fuiſſe nugantur.

EMBLEMA.

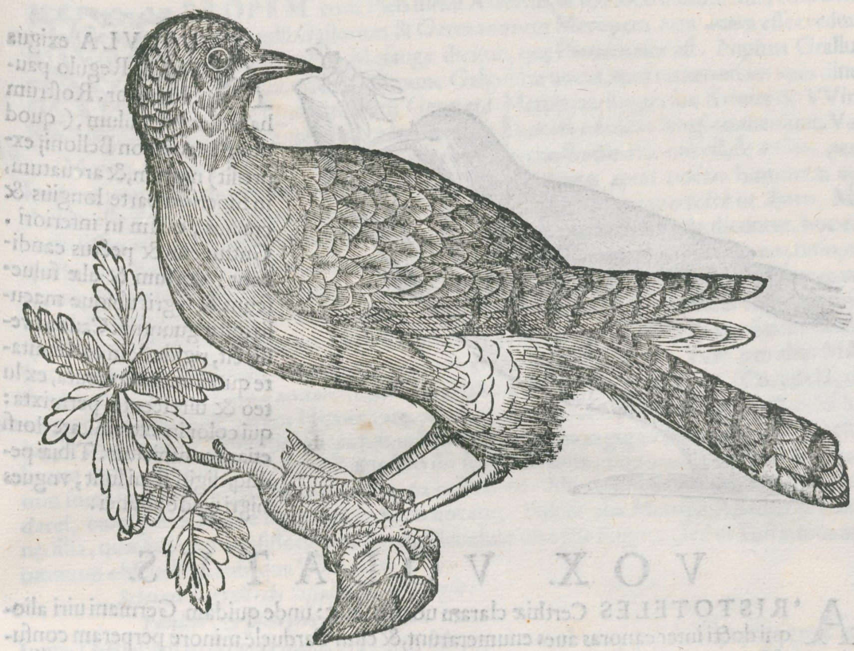
ORNITHOLOGI in Iyngis iconem uinctam ad manum hominis tale emblema eſt:

Cur vinctam Iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris, & voluptatis nota eſt,
Quæſita philtris: fortè quòd quouis agat
Antè & retrorſus collo, in orbem, liberè. (Voluptas Iyngi comparata.)
Sic & voluptas corda agit mortalium
Mirumq; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu niſi vinctam cum ratione rexeris
Mentis peribit quicquid ac ſenſus habes.
Hoc faſcinum putabis, atque maximum
Philtrum, veneficiumq; quàm miſerrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retrò mouet
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut ſi libet vti, vincla ſemper admoue
Non cicuratur, ſemper eſt vinclis opus.

DE IYNGE CONGENERE. Cap. XLIII.

PEDVM huius auis, quam nunc exhibemus, diſpoſitio uel Picis Martijs, uel Iyngi congenerem eam eſſe manifeſtò indicat: contrà uerò roſtrum paruum Iyngi potiùs, quàm Picis ſimilem reddit. Nunquid uerò Iyngis more ceruicem nihil agentibus alijs partibus contorqueat, necdum exploratum habeo. Magnitudo Aui, quantum ex tranſmiſſa mihi icone iudicare potui, compar cum Iynge. Color capitis, dorſi, alarum & totius caudæ ferrugineus maculis luteis tranſuerſalibus eleganter diſtinctus. Totum pectus & venter albicant, & lineis luteis per longitudinem exornantur. Tibiæ luteæ, digiti Picorũ more oblongi, eiuſdem coloris: ungues adunci, magni, nigri.

IYNGI CONGENER.

DE CERTHIA. Cap. XLIV.

CERTHIAM etsi exiguam auiculam, audacem tamen, Picorum historiæ, colophonis loco subiecimus, quòd eorum more super arborum truncos & ramos apta pedum & caudæ dispositione perrepat.

SYNONIMA.

A *RISTOTELES hauc auiculē Κερθίον masculino genere uocat: Gaza Certhiam fæminino transtulit. Robertus Constantinus κερδίον propter astum, quem Aristoteles illi tribuit, scribendum existimat. Albertus in sua translatione Raricheus uoce omnino barbara legit, ubi etiam quædam alia admodum ineptè scribit. Anglis Crepera à reptando teste Turnero, quasi reptatrix seu scandulaca dicitur. Gallis Grimperaeu Piochet, & Grimperaeu petit Bellonio.

* Lib. 9. Hi. cap. 17.

Crepera.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CERTHIA in Picorum genere omnino reponenda foret, nisi rostrum quodammodo recuruum & arcuatum, & pedum digiti, tres nempe in antica, unus in postica parte obstarent, quamuis alioquin insigniter adunci sint, & ad repeudum perquam idonei. Cauda saltem Picorum, ut icon expressa demonstrat, simillima est. Differt uerò ab omni Picorum genere colore pennarum.

CERTHIA.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo
Rostrum.

AVICVLA exigua est, & Regulo paulò maior. Rostrum habet longiusculum, (quod nimis breue icon Bellonij expressit) nigrum, & arcuatum, in superiori parte longius & crassius, quam in inferiori. Guttur eius & pectus candicant: dorsum & alæ fuluescunt, & nigris ubique maculis distinguuntur. Cauda breuis est, rigida & in extremitate quodammodo acuta, ex luteo & uirescente permixta: qui color in extremitate dorsi etiam conspicitur. Tibiæ pedúq; digiti flaui sunt, vngues nigri ualdè adunci.

Guttur.
Pectus.
Venter.
Alæ.
Cauda.
Crura.

VOX. VOLATVS.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

A[a] RISTOTELES Certhiæ claram uocẽ tribuit: unde quidam Germani uiri alioqui docti inter canoras aues enumerarunt, & cum Carduele minore perperam confuderunt. Nunquam aut tarò admodum quiescit, sed perpetuò ferè nunc in hanc, nunc in illam arborem uolitat.

NIDVS. GENERATIO.

IN cauis arborum more Picorum nidificat. Parit maximum ouorum numerum, uiginti quandoque, quandoque tamen pauciora edit.

MORES. INGENIVM.

TOTO anno eandem patriam incolit. Arborum ramis Fringillaginis instar sese annectit, & Picorum more arbores ascendit & descendit, pedibus & cauda ad reptationem aptissimis. Nunquam quescit, nisi quando dormit.[a] Aristoteles ei mores audaces, sagaxq; in uitæ officijs ingenium ascripsit.

[a] 9. H. c. 17.

VICTVS.

IDEM Aristoteles hanc auiculam θριποφάγον nominat; pro qua uoce Gaza transtulit, ex cossis uictitans; sed Philosophus meo iudicio de insectis minoribus omnibus per cossos intellexit, unde quibusdam Culicilega appellatur. Albertus pro tripophagos à Certhia aliam auiculam canoram nempe Vinconem Germanorum, seu Fringillam deuorari ineptè scripsit.

Culicilega.

DE MEROPE. Cap. XLV.

ÆQVIVOCA.

MEROPEM cum Pico uiridi Albertus, ut suo loco dictum fuit, confundit, & nonnulli Gallorum & Germanorum Meropem eam auem esse credunt, quę Gallis uulgò Mesange dicitur, quę Parus maior est. Niphus Grallum suum nunc Meropem, nunc Galgulum uocat, quæ tamen etiam aues diuersæ sunt. Quidam etiam Germani Meropem lingua sua Krinitz & VVindhalss uocantes toto cælo aberrant. Ea enim nomina Iyngi conueniunt. Varinus Meropes φλῶρες etiam dici ait: sed φλορος per o breue Suidæ alia auis est, & φλῶρος per o longum proprium uiri nomen. Eustathius & Varinus Μέροπες apud poëtas hominum epitheton esse, & aliquando poni absolutè scribunt sine substantiuo imperfectè ut βροτοι. Merops dictus est unus ex terrigenis gigantibus, qui cæleste regnum affectasse dicuntur, hoc est, qui turrim Babel extruxerunt, in cuius ædificatione cùm diuersarum linguarum confusio, uocumq; diuisio interueniret, qui eam moliebantur, Meropes dicti sunt, id est, diuersarum uocum homines, ut Grammaticus quidam annotauit. Homerus etiam cuiusdam vatis meminit, qui Merops Percosius dictus fuit. Et Meropes eidem dicuntur homines à diuersitate uocum, siue quòd habeant uocem à uocibus brutorum animaliumdistinctam. Fuit item alius Milesius Merops, cuius filium Pandareum in Creta canem aureumfuratum aiunt. Cos insula, cui magnus ille medicinæ parens Hippocrates patriam debet, Merope, & Meropis, ut Suidas habet, & Meropeis ut Eustathius, dicta fuit, uel ab antè nominato gigāte, uel à Merope Thessalorum rege, Triopæ eorundem Regis filio ibi sedes habente, a quo non exiguum augmentum sumpsit, uel quòd Meropes populi in ea habitarint. Merope item fuit una filiarum Pandarei, cuius pater & ipse Merops Homero uocatur. Fuit & alia Merope Atlantis & Pleionę filia, quæ Sisypho nupsisse dicitur, unde Pleiadum una esse fingitur, sed ut Eustathius ait, omnium obscurissima: de qua [a] Ouidius:

Septima mortali tibi Sisyphe Merope nupsit:
Pœnitet, & facti sola pudore latet.

Iuxta Thessaliam in Græcia mons est, quem Meropam uocârunt, quòd uarijs pręruptus anfractibus, undique referiente Echo, uoces diuersas reddat.

Mesange Gallorum quæ. Merops gigas. Meropes q; dicti. Merops Percosius. Cos insula. Merope Pādarei. [a] Li. 4. Fast. Mons merope.

SYNONIMA.

GRAECIS, Merops istæc uolucris dicitur à μερισμω ὄπος ut [a] Probus uult, quoniam uox eius multiplicem partitionem capiat; unde etiam Meropes homines uocantur, uel quòd uocem articulatam & indictiones, syllabas & literas diuisas habeant, uel quia linguis & dialectis diuersis utantur, uel ut alijs placet, Merops appellatur, quoniam ad amorem hominem citò conciliet. [b] Ioannes Goropius incertum esse ait, an Meropem, Gręcam uocem, an Scythicam siue alterius orbis uernaculam esse uoluerit antiquitas. Gręca certè optimè, inquit, conuenit allegorię, eò quòd diuisionis quandam habeat significationem. Si Scythica sit, indicat plures ibi esse hominum cœtus, quàm in hoc orbe. Mer enim sic pronunciatum ut duplicem uocalem audisse uidearis, plus significat. Hops uocali item producta, si ad homines applicetur, multitudines & magnos cœtus designat. Mer-ops igitur alterius orbis incola diceretur, quod orbem coleret, in quo multitudo hominum maior, quàm in nostro esse uideretur. Hęc ille. Porrò Merops in Creta [c] Bellonio teste Melissophagus dicitur, quòd apibus insidietur, quam ob causam Gaza apud Aristotelem pro Μέροψ quandoque Apiaster transtulit. A nonnullis Græcis hodiè etiam Μελισσόφάγος appellatur. Apud Albertū Marochus pro Merope uoce corrupta legitur, & alibi etiam Muscicapa. Germani quidam Α'έροπα uocari arbitrantur ab aereo colore: sed nomen id ex Aristophanis Scholiaste & Suida desumpsisse uidentur, qui Aëropes uel Aëropodes parentes suos Ciconiarum more alere dicunt; sed legēdum uidetur Μέροπες tribus syllabis, etsi Hesychio & Varino Α'έροπες etiam aues sint. Alij Ripariam nominant, alij Parram, alij Gangrenam, teste [d] Kiranidis interprete. Ornithologus Rasi Alkemum dici, uel Alkeuium ex eo conijcit, quia ille apibus eam auem uesci scribat. Bononię Dardano nominatur, nomine à moderna Gręcorum uoce Darda deducto, quę apiculam sonat: Italis quibusdam Gaulo & Ieuolo: Neapoli Lupo dell'api: in Sicilia Picciaferro à rostri duritie: Gallis Guespier, quasi uesparia: Hispanis Iuruco.

[a] In lib. 4. Georg. [b] Li. de orig. Antuerp. [c] L. de Auib. cap. 27. Melissophagos. Marochus. Muscicapa. [d] Lib. de. lx. anim. c. 48.

FORMA.

MEROPS MAS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.

FORMA ac magnitudine Merulis ferè par eſt, & Sturno paulò maior. Albertus ſuam
Muſcicapā Turture & Columba maiorē facit, & colore Lanarium referre, pedes verò
& roſtrum Hirundinis habere dicit, ſed omnia iſtæc Meropi minimè conueniunt. Me-
ropis enim color longè pulcherrimus eſt, quo vel cũ quauis aue certare poteſt, quinimo cum
ipſo etiam Pſittaco. [a] Ariſtoteles admodum oſſitanter de colore eius ſcribens, *pennas eius infe-
riores pallidas eſſe, ſuperiores cæruleas, vt Halcyonis, poſtremas pinnulas rubras* ait transferente Gaza:
Sed Græcè legitur τὰ δὲ ἐπ' ἄκρων τῶν πτερυγίων ἐυθρὰ id eſt, *in ſummis alis rubræ ſunt.* [b] Pli-

[a] *Lib.9.Hi. cap.13.*

50

nius

nius ſequutus Ariſtotelem *pallido intus colore pennarum, ſupernè cyaneo, priori ſubrutilo* eſſe dixit. Vnde Seruium erraſſe manifeſtò conſtat, cùm *viridem* vocârit. Roſtrum Meropi longum, durum ad inſtar falcis meſſoriæ arcuatum, & quaſi triangulare. Mentum ac frons luteſcunt, & linea maiuſcula nigra, & binis maculis cæruleis, quarum vna alteram ſuperequitat, infra notantur. Oculi exigui ſunt, palpebræ nigræ, ſed iris ita inflammatur, & rubeſcit, vt aliam omnia rubedinem ſuperet. Auditorij meatus plumis nigris cooperiuntur. Capitis vertex, collum ſuperius, dorſumq; inter flauum & caſtaneum media. Pectus viride, ad latera cæruleum; Venter ad coxas vſque viridis. Alæ partim virides, partim inter flauum & caſtaneum mediæ, & partim deniq; cæruleæ. Cauda ex viridi & cæruleo, ſed ex hoc magis, tingitur. Crura breuia more

Roſtrum. Mentum. Oculi. Pectus. Alæ. Cauda. Crura.

10

Hirun-

Pedes. Hirundinum, nigra, quæ rubere perperam Textor Rauiſius dixit. Pedes quatuor digitis præditi ſunt, retrò nempe vno, tribus antè, reliquarum auium more. Bellonius binos antè, & totidem retrò Pſittacorum & Picorum inſtar habere dixit: ſed id planè falſum eſſe eiuſdem appoſita icon demonſtrat. Atq; iſtæc maris Meropis meo iudicio deſcriptio eſt. Quam ſecundo loco depictã damus, arbitramur eſſe fœminã. Color enim vbique minus inteſus. Tergus quodammodo uireſcit. Cauda ſuperius omnino viridis. Alarum pennæ maiores è cæruleo pariter vireſcunt: cætera mari ſimilis. Ex partibus internis quaſdam etiam notabiles Merops habet: Linguam nempe ſublongam & gracilem: oris uerò rictum tam amplum referente [a] Alberto, vt multas muſcas in os eius humoris gratia inſidentes capiat. Bellonius oſſa capitis eius duris oſſibus comparari poſſe teſtatur. Veſiculam fellis amplam humore viridi ſmaragdi inſtar refertam poſſidet; Inteſtina bina, parua, recta.

Lingua. [a] Lib. 23.

LOCVS.

MEROPS in multis Italiæ locis, etſi id Bellonius neget; ſatis obuia eſt, & Bononiæ ſæpè capitur. Germanos hac aue carere, vel ſaltem raram ibi eſſe crediderim. Bellonius in Creta tam vulgarem eſſe refert, vt nuſquamnon in illa inſula conſpiciatur, & raram alibi, ipſiſq; Græcis per Continentem incognitam.

VOX.

ALTVM clamat & longè auditur, & vocem inſtar hominis quodammodo edit, qui ore in rotundum clauſo ſonet grul gruru vrurul. Hanc vocem in ea Bellonius obſeruauit, quamuis Philomelæ author zinzilulare ſcripſerit:

Regulus atque Merops, & rubro pectore Progne
Conſimili modulo Zinzilulare ſolent.

VOLATVS.

GREGATIM ferè volitat, rarò ſolus, frequenter, vt Belonius ait, circa montes, qui thymum ferunt, vbi apibus inſidiatur. Albertus pigrè & lentè volare aſſerit. Eſt verò eius volatus inſolens atque notabilis, & ſumma admiratione dignus, retrorſum nempe caudam uerſus eum exercens, cùm reliquæ aues quaſi ſurſum ad oculos uerſus volitent.

VICTVS.

MEROPS dum volat, apes, vt [a] Ariſtoteles teſtatur, captat; unde Meliſſophagos Cretenſibus, Latinis Apiaſter dicitur. Quare etiam [b] Vergilius Meropis nidum prope aluearia interdicit cùm ait:

[a] L. 9. Hiſt. cap. 40. [b] Georg. 1.

Abſint & picti ſqualentia terga lacerti
Pinguibus à ſtabulis, Merops, aliæq; volucres.

Bellonius cicadis etiam inſidiari Meropem refert, nec Lampſanæ, caucalidis, & raparum ſeminibus, nec tritico etiam abſtinet, vt in diſſectæ auis ventriculo idem ille obſeruauit. Albertus Muſcicapam vocat à muſcarum captura, iiſque ſolis & vermiculis veſci tradit. Verùm quæ Muſcicapæ ſuæ hic tribuit, ut antè etiam admonui, Meropi per omnia non competunt.

NIDVS. GENERATIO.

MEROPS, inquit [a] Ariſtoteles, cauernas ſubit & cunabula facit, quoniam vt nonnulli credunt, corporis ſui pondere in ſublime efferri nequeat. [b] Plinius in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine nidificare, & [c] Ariſtoteles ad quatuor cubita intrò ſubire, & ſex aut ſeptem pullos in præcipitijs mollioribus parere ſcripſit.

[a] L. 8. Hiſt. cap. 1. [b] L. 10. c. 33 [c] L. 9. Hiſt. cap. 13.

MORES.

MORES. INGENIVM. PIETAS.

MEROPS auis migratoria est,nec in vno loco perseuerat. Astuta & vafra esse perhibetur, vtpote quæ pullos,ne quis eos capiat,de loco ad locum transferat, uel si insidiatores prius conspexerit,sese ipsa ad diuersa loca recipiat,ne ubi eos nutriat;præsentia sua manifestet. Aristoteles author est, *esse qui confirment Meropes genitorum senectutem inuicem educare vicemq; reddi, ut parentes non modo senescentes,verum etiam statim,cùm iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec matrem aut patrē exire,sed im cubili manentes pasci labore eorum quos ipsi genuerunt,enutrierunt,educarunt.* Quod certè insigne pietatis argumentum est,adeo vt de Merope non minus,quàm de Ciconijs ἀντιπελαργεῖν dici possit. Imo uerò [a] Aelianus scribit Meropem esse Ciconiarum iustissimam,quòd educandis parentibus senium haudquaquam arbitretur expectandum, sed ipsum id agere protinus volatus celerioris compotem. Quo coniectatum inter cunctas esse aues,tum iustissimam,tum verò pijssimam.

[a] *Lib.11.de Anim.c.30.*

CAPIENDI RATIO.

RETIBVS & visco in agro Bononiensi capitur:in Creta à pueris referente Bellonio, cicadis hoc pacto: Cicadam acicula instar hami curuata transfigunt, eamq; filo annectunt,& extremitatem fili in manu retinent. Cicada sic transfixa sublime petit: in quam subin de conspectam Merops impetum facit, & deuorata simul cum cicada acicula filo adhærens capitur.

MORALIA.

MEROPS illaqueata alias etiam aues in eosdem laqueos pertrahens, sponsionem non esse præstandam significat, iuxta antiquissimum Thaletis dictum; *præs ne esto*. Hinc [a] Alciatus.

> *Ne præs esto, Thales dixit, sic illita visco*
> *In laqueos sociam Parra Merosq; trahit.*

[a] *Embl.186*

Merops etiam haud aliter ac Ciconiæ pietatem à nobis colendam esse admonet, quæ nempe vt paulò ante dictum est,quàm primùm uolare cœperit,sponte animum ad necessaria parentibus suis subministranda conuertit.

MEDICA. VSVS

MEROPS in cibo improbatur. [a] Rasis carnem Alkemi, quam auem Meropem esse Ornithologus conijcit,austeram esse dixit,& concoctu difficilem,sed inflammationibus prodesse,& fel eius si cum gallis,oleo omphacino misceatur, capillis firmam nigredinem inducere,& frixam in oleo manus ab apum punctionibus immunes reddere. Kiranides Meropem & cor eius, E credere fas est,amorem conciliare,in cibo cardiacos,ictericos & stomachicos iuuare,& fel cum melle & succo rutæ oculorum suffusionem sanare tradidit.

[a] *Lib, de lx. Ani.c.48.*

DE MEROPE ALTERO. Cap. XLVI.

AVEM hanc,cuius modo iconem exhibemus,Germani Seeschvvalm,hoc est,Hirundinem marinam vocant,cùm quia primo inspectu partim pedum breuitate, partim etiam uolatu,tum quoniam inter uolandum muscas captet, Hirundinem referre videatur. Ego verò Meropi potiùs,quàm Hirundini congenerem fecerim, quoniam toto ferè cælo ab Hirundine marina differt. Est verò hęc uolucris superiore paulò longior, & ut icon etiam demonstrat,toto corpore multò crassior. Rostrum huic nigrum,lógum, acutum,& propius ad falcem messoriam,quam in illa accedens. Caput,collum,pectus & totus fermè venter flauescunt. A rostro maculam habet nigram,maximam,quæ per oculos retrò ad colli initium usque defertur. Ornithologus de colore dorsi,alarum & totius ferè auis perperam scripsit,neque id mirum est,cùm nunquam sese eam conspexisse dicat. Dorsum itaque non ex uiridi & flauo,vt ille habet,permixtum est,sed castaneum, prope uropygium uerò talis color conspicitur. Alarum pennæ,quas in extremo uirides dixit,uarijs coloribus insigniuntur. Primæ enim cæruleæ sunt,secundæ ex cæruleo & flauo mixtæ,tertiæ omnino flauæ,quartæ, remiges nempe nigræ,& in extremitatibus rubræ. Cauda in summitate insigniter uirescit infrà uerò perbellè flauescit,ita ut semiuiridis & semilutea uideatur. Pedes habet luteos,ungues nigros.

Hirundo marina. Magnitudo. Rostrum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE

Meropi congener.

DE LOXIA. Cap. XLVII.

NVLLAM mihi inter tot, cùm à me, tùm ab alijs obseruata auium genera, aliam hactenus conspicere contigit, quæ cum hac, quantum ad rostrum attinet, similitudinem vllam gereret. Cùm verò & eam cũ Chloreo à quibusdam cõfundi viderem, itaque præsenti loco aliquid de ea dicere volui, tùm eò maximè, cùm rostrum illi, etsi contra omnium auium morem ab vtraque parte recuruum, crassum sit, atque admodum robustum. Hanc auem, quicquid dicant alij, Aristoteli incognitam fuisse existimo. Si enim eam agnouisset, tã raram rostri dispositionem ille, qui differentiarum quarumcunque, etiam omnium animalium diligentissimus ac indefessus obseruator erat, absque vllo dubio minimè tacuisset.

SYNONIMA.

GERMANI à rostri obliquitate Krützuogel, quasi cruciatam, vel Krumschnabel, seu curuirostram appellant, & Ornithologus ob eandem rationem Loxiam, sed nomine æquiuoco, quod nempe mustelæ fluuiatili minimæ etiam competit. Λοξίας Apollo etiam dicebatur, quòd obliquis passibus cælum percurrat. Robertus Constantinus Tragonem Plinij, quam auem [a] hic ex Hyla à cauda de ouo exire scribit, existimant esse & à voracitate ita dici. Est enim insigniter vorax, vt ego quoque obseruaui. Verùm nunquid Trogon Plinij sit, nec affirmauerim, nec etiam inficias iuerim, & reuera si vlla alia auis à cauda de ouo exeat, ea fortè istæc fuerit, quæ si reliquarũ more prodiret, facilè impediretur exitus à rostri curuitate, vel dicamus potiùs, ita exire, ne cùm media fermè hyeme nascatur, si à capite exiret, subinde ab ambientis inclementia calor animalis suffocaretur. [b] Iacobus Dalechampius Ornithologum scribit Loxiam Tragonem quoque appellare: verùm id apud illum minimè reperio, quin ipse Plinium non citat, tantum abest, vt Tragonem vocauerit.

Krützuogel. Curui rostra. Apollo Loxias dictus. [a] *L. 10. c. 16*

[b] *In comm. eiusdem ca. Plin.* Tragon.

CORVIROSTRA, SIVE LOXIA.

Ecce FORMA:

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color.

PARVM maximum magnitudine vix vincit: vnde eos manifestè hallucinari patet, qui Chloreum esse voluerunt. Color toto corpore variat. Mea, quam ego aliquando depinxi, præter alas, quæ fuscæ erant, tota ferè rubebat. Colorem verò temporis & ætatis diuersitate immutat. Itaque cùm bis tantummodo, aut ad summum ter conspicere eam mihi contigerit, quæ nempe in Italia rarò admodum apparet, Ornithologi Germani, qui pluries eam vidit, verba adijcere placuit. Primùm, inquit, rubere solent pectore, collo & ventre, deinde flauescere. Cæruleus in vertice, ceruice, & circa oculos apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme præsertim colorem mutat. Sunt qui colorem eius quotannis mutari asserant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Hæc ille. Quod certè verissimum est, & me in primis color imposuit, vtpote qui bis eandem auem ceu diuersam depinxi, & tres modo figuras exhibui, quarum tertia ex Ornithologo desumpta est.

LOCVS.

PLVRIMA Germaniæ loca incolit, attamen in Heluetia Ornithologo teste minus frequens est. Italia rarius Loxiā vidit, aut si aliquando vidit, eam non agnoscit; unde in diocœsi Genuensium, ubi quandoque apparet, vt mihi per litteras à Bernardo Castelletto Genuensi, cui rariora & exotica multa, quæ liberaliter transmisit, debeo, notum est, hactenus habetur anonimos. Tridenti mihi istæc auis donata fuit, cùm Sanctissimo eò conuocato synodo de summa rerum totius Romanæ Ecclesiæ ageretur.

VICTVS. NIDVS.

AVIS est voraciſſima, ſeminibus cannabis maximè delectatur ac pingueſcit; unde caro eius non improbatur. Aiunt & cadaueribus paſci. Gaudet item nucleis abietum, & in eiuſmodi arboribus Ianuario & Februario menſibus nidificat.

MORES. INGENIVM.
Capiendi modus.

ILLVD etiam in Loxia mihi planè inſolens videtur, quod hyemali tempore, cùm frigore omnia rigent, & cæteræ volucres obmuteſcunt, ea canat, & æſtate, cùm cæteræ canunt, à cantu abſtineat. Cantillat autem ſatis ſuauiter. Ingenij dicitur eſſe ſimplicis & ſtolidi. Caueis incluſa homines minimè expaueſcit, ſed Pſittacorum more roſtro, pedibuſq; ſurſum atque deorſum reptitat. A potu pocillum roſtro, ſi poteſt, abijcit, quod forte fecerit, quoniam imaginem ſuam in aqua conſpiciat. Apud Germanos copioſè, vt cæteræ volucres retibus capitur.

De admirando Picæ caudatæ nido, cuius mentio fit, pag. 708.

QVOVSQVE Naturæ ſagaciſſimę miſteria inquiro, atque indagor, nihil vnquam magis in votis habui, quàm nidum contemplari Picæ caudatæ, quem tam admirabili induſtria in altiſſimis plerunque arboribus, vt populo nigra conſtuere, vt ſe fœtuſq; ſuos ab auibus rapacibus ac alijs noxijs animantibus defendat, apud multos, legi. Sed cùm niſi poſt impreſſam huiuſce volucris hiſtoriam, quæ pręſenti libro habetur nanciſci eiuſcemodi nidum non licuerit, itaque nunc à ruſtico meo, ex ſuburbano meo allatum hîc ob oculos depictum propono, vt & alij idem auis artificium contemplari, rimari, atque admirari queant. Etenim inter tot nidos, quos hactenus mihi videre contigit, reuera alium nunquam maiori induſtria

factum obſeruaui. Siquidem hæc ales ex omnibus arboribus, quæ ibi ſunt, malum ſibi elegerat, ſed non quam libet, at ex qua viſcum ex putri, non ex ſemine in Turdi ventriculo præparato, quemadmodum perperan ſibi vulgus perſuadet, enaſcens, quamplurimos ramos emitteret, adeo vt nidum iſtum partim à Natura, partim ab Aue factum quis non ineptè dicat. In medio enim illorum ramorũ, qui per ſe figuram hemiſphæricam, qualem nempe nidus exigebat, exprimebant, tanquam ſupra ſolidos parietes, & fundamenta erat constructus & ipſe oualis, longus dodrantem, latus circiter octo digitos, & ſurculis milij Indici, alijsq; radicibus, & terra vice glutinis interiecta conſtans, vt nimirum oua ſua ac fœtus melius poſſet continere. At non duntaxat ramis illis, quos dixi, viſci circumcirca erat præmunitus, verùm etiam varios alios per agros, ac ſecus uias collectos, ac in primis pyraſtri, & oxyacanthæ ſimuliumq; aliorum fruticum ſpinoſorum ita ſuprà, infrà, antè & retrò munierat, ut uix foramen, quo ipſi erat ingrediendum ad fœtus, conſpiceretur, tantum abeſt, vt alia animalia vel pullos vel ipſam incubantem infeſtare poſſint. Pulli hoc in nido erant quinque, quot ſcilicet plerunq; edere ſolet hoc auium genus, alis partim albis, partim nigris, haud tamen vndique plumis refertis, cauda nigra, breui, ſecus ac in adultis, quibus longiſſimam eſſe ſuprà diximus, vnguibus valdè acutis. Ore hiante clamitabant, comedebant ſchiſton ſeu caſeum ſecundum, quem vulgò recoctam nuncupamus, & offulam ex pane & vino, vulgus ſuppam appellat.

Viſcus ex putri materia naſcit, non ex ſemine Turdi, vt multis placet.

De perulcacia cuiusdam Aquilæ, quam Clarissimus Iacobus Antonius Cortusus Melanętum esse putat.

IACOBVS Antonius Cortusus patritius Patauinus, ac horti Patauini præfectus per litteras (quas mihi illustris ac doctissimus D. Io: Vincentius Pinellus scientiarum omnium non cultor tantùm, sed non mediocriter earundem etiã peritus transmisit) retulit Aquilam sese habuisse, quæ etsi nondum esset adulta, nec ad debitam magnitudinem peruenisset, valdè tamen peruicax esset, & suipsius admiratrix. Eam illecebris sese cicurasse, volatilia offerendo, & aliorum animalium carnes: accidisse verò, vt cùm quadam die ferulæ baculo tres circiter digitos crasso caput eius verberasset, adeò indignabundè id ferret, vt cùm ad solitam sedem, eam adigeret, nõ solùm ea non ire recusaret, sed neque ab illo tempore per multos dies etiam cibum præbenti morem gereret, quin imo victum, vel à quouis alio oblatum non attingeret, atque quotiescunque ad illam ipse accederet, tunc velut ira percita pennis, præsertim ijs, quæ circum collum sunt, erectis rigeret minitabunda, alas quateret, pedibus terram iceret, rostroq; instar Gallinæ glociret, adeo vt fragor ille, strepitusue metum spectantibus omnibus inferret. Vbi itaque pacata quodammodo appareret, sese aiebat illi aliquantulum astitisse, vt quædam diligentiùs in illa rimaretur, illam verò ceu vindictæ occasione accepta incredibili ira rabieq; accensam eum inuasisse, vestisq; oras vnguibus arreptas arctissimè constrinxisse, quò faciliùs veste obruto lædere posset: quare accepto pugione, quo accinctus erat, bis caput lethali illato vulnere pertudisse, neque tamen eam à veste abstinuisse, neque vllam in tota illa lucta vocem edidisse; tandem verò eum dereliquisse, cùm se satis ei læsisse auis crederet: contrà sese ab ea discedere noluisse, priusquam ex ictuum frequentia sanguinem ex oculis eius stillare cerneret, & cùm ita vulnerata nõ acquesceret, sed adhuc etiam illatam iniuriam vlcisci tentaret, tunc demum eam astantibus huic spectaculo nepotibus suis, qui terni erant, scipionibus occidendam tradidisse: felle tantummodo, quod cerebri morbis remedio esse nõ ignoraret, sibi reseruato. Credebat vir ille celeberrimus, & huius sæculi botanicorum facilè coryphæus hanc esse Aquilam fuluam, quam præterea strenuam appellat Aristoteles, politam & liberalem, eumq; hæc ei epitheta attribuere, quia alijs auibus eam iccirco sectantibus tanquam mensæ asseclis prædam suam communem exponat; atque ita non mirum esse, si Cæcus Asculanus eiuscemodi volucrem summoperè celebrauerit. Hæc itaq; Cortusus, quæ, si placet, capiti nostro de Melanæto addere poteris.

De capite, tibia ac pede Auis rapacis, quæ Aquila palustris esse creditur.

POSTQVAM de Aquila quædam cum Cortuso dimicante dixerimus, non ab re fuerit de alia quadam aue rapace agere, quam D. Io: Baptista Fulcherus pharmacopola illustris, Lucensis, Aquilam palustrem vocabat, eius capite, tibia ac pede mihi dono transmissis: quod nomen, cùm integram auem videre nequiuerim, quia rustici Lucenses eam comederunt, non immutabo, etsi Aristoteli nulla Aquila ita uocetur. Quod si verò tota esset nigra, ut caput & pes mihi missi, non ineptè à colore Melanætos dici posset, hoc est, Aquila nigra, licet Aquila sic dicta philosopho omniũ sit minima, cùm contrà rostrũ hoc rostro Chrysaeti longè maius existat; quare vel Vulturis esse suspicor, vel saltem Aquilæ Vulturinæ; quam opinionem etiam astruit tibiarum villositas, quę Aquilis nudæ esse solent, uel ex promiscuo Aquilarum & Vulturum coitu genitam. Hæc autem auis, quæcunque tandem ea sit, à nemine, nisi ego fallor, descripta est. Rostrum, quod inter Aquilarum rostra in musæo meo appensum reseruo, longè maximum est, vtpote dodrantem & duos digitos longum: substantia eius in anteriori parte erat ossea, coloris ualdè nigri & micantis instar holoserici nigri, nisi quod inferius prope nares ad subcastaneum uergeret; ubi linea quædam transuersalis partem nigram ab alba diuidebat. Albam partem uoco membranam, quæ rostrum, quà à capite exoritur, ad medietatem ferè usque cooperit.

perit. Pars inferior erat concaua & in extremitate nigra. Caput plumæ nigræ quadrupedum quorundã pilis non prorsus absimiles cooperiebant. Oculos habebat maiusculos, sicuti etiamnum foramina in cranio ostendunt. Tibiæ duos palmos longæ, plumis ad medietatem usque refertæ mollibus, ut in capite, at longioribus: reliqua pars inferior, quemadmodum & totus pes colore erat subcinereo, & ueluti squammis, non plumis uestita. Pes totus secundum digitorum distantiam dimensus erat magnitudine dodrantis; ungues crassi, adunci, acuti, nigri & splendentes: pars interior sessilis albescebat. Digiti omnes adinstar tracheæ arteriæ annulosi erant, erucas quodammodo æmulantes, & similia insecta annulosa. Digiti omnes, item & membrana ea uel potius membranæ rudimentum, quam inter medium eorum & minimum obtinebat scabritie sua atque aspectu limam imitabantur. Eam uerò scabritiem siue serram ei à natura datam esse credere est, ut faciliùs prædam prehendere posset.

De Accipitris insigni, quod addi potest pag. 323.

Cap. 17. par. 1. Introduct. ad Symbol. fidei.

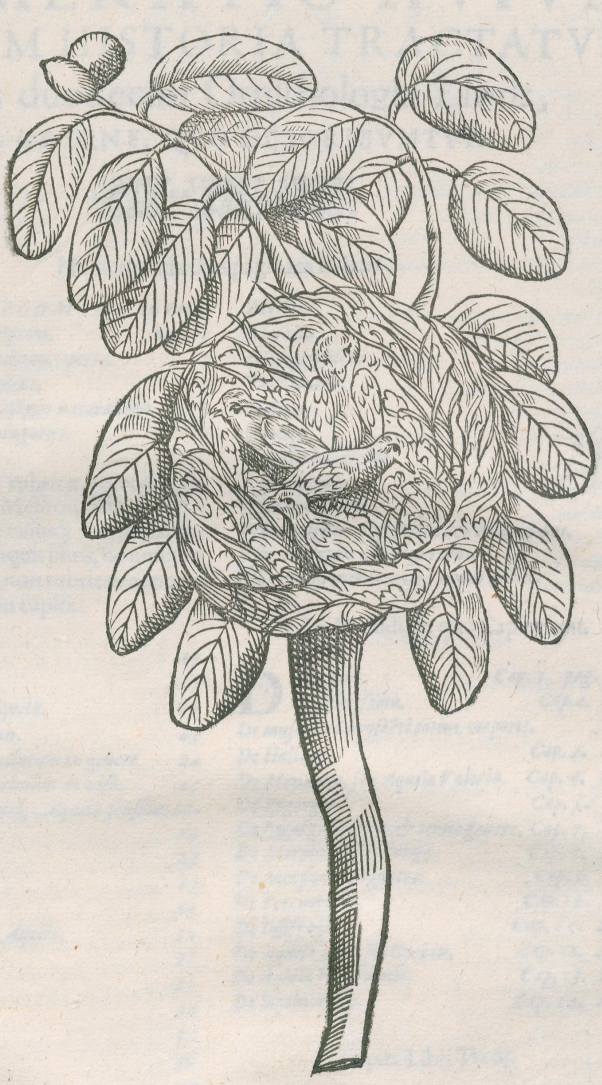
R. D. Petrus Antonius Tolentinus Cremonensis, uir eruditissimus, & cui ego ob innatam ei liberalitatem plurimùm debeo, mihi aliquando scripsit Illust. D. Io: Paulum Magium pariter Cremonensem, Illust. D. Lodouici Magij Senatoris Mediolanẽsis affinem, item Mag. D. Antonium Bellosellum I. C. eximium pro insignibus suis usurpare Accipitrem, diuersimodè tamen, at eiusmodi insigne Bellosello potius competere, quoniam Bellosellus latinè pulchram auem sonet, qualis profectò est Accipiter. A cuius nobilitare Aloysius Granata natum fuisse prouerbium apud Hispanos testatur Hidalgo, quæ vox significat nobilem esse, vt Accipiter.

De Nido Laniorum minorum, cuius mentio fit, pag. 391. vbi & hæc addito.

Nidus figura scutellę.

EIVSMODI uolucres in uarijs arboribus, sicuti in nucibus, moris, quercubus, similibusq; alijs nullibi non nidulãtur; eliguntq; sibi surculos trifurcatos, quò commodiùs nidos texere queant. Eos autem construũt ex diuersis herbis gnaphaloidibus, hoc est, lanosis ac mollibus. Nidi, quẽ modo ego describo, & depingo, fundus exterior ramulis & surculis constabat omnino flexilibus, mirum quàm affabrè & ingeniosè simul absque luto aut terra coniunctis. Figura erat rotunda hemisphærica adinstar scutellæ; nec temerè quidem, cum ferè omnes aues hemisphæricos, & circulares nidos construant; siquidem ea figura firmior est, & occursantium iniuriæ minus patens, insuper & capacior est. Erat autem nidus iste satis concauus, eaq; magnitudine, ut commodè fœtus contineret. Solet autem hoc auium genus sex, septemue parere. Intus ramuli erant tenues & molles, quo molliter fœtus cubent. Latera superiora concauitatem ambientia ualdè crassa, multisq; texturis & surculis complicata. Inueni in eodem nido brionis siue musci aliquas species, quæ & ipsæ sua natura molles sunt. Circumferentia erat duorum dodrantum; diameter medij. Nidulantur hæ aues uêre, & sub æstatis initium pullos excludunt.

Nidi Iconem habes sequenti pagina.

Interim, si quid inconsideratè dictum, scriptumuè sit contra Sanctorum Patrum, atque Synodi Tridentinæ decreta, infectum, indictumuè esto:

FINIS.

ENVMERATIO AVIVM, QVARVM HISTORIA TRACTATVR in his duodecim Ornithologiæ Libris, EO ORDINE, QVO DESCRIBVNTVR.

Numerus adiectus paginam indicat.

Liber primus, in quo rubricæ notantur, secundum ordinem Methodicum, qui pariter in tractatione cuiusq; auis seruatur; licet in undecim reliquis libris, ne nimium prolixi uideremur, non rubricas adnotauerimus; sed tantùm capita.

Libri secundi, in quo Capita sunt.

Capita Libri Tertij.

Liber Quartus est.

Capita

Capita Libri Quinti.

Lib. Sextus est.

Capita Lib. Septimi.

Capita Lib. Octaui.

Capita Lib. Noni.

Capita Lib. Decimi.

Capita Lib. Vndecimi.

Capita Lib. Duodecimi.

De

INDEX SVPERIORVM DVODECIM ORNITHOLOGIAE LIBRORVM LOCVPLETISSIMVS,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Persicus, Aegyptiacus, Indianus, Italicus, Gallicus, Hispanicus, Germanicus, Belgicus, Anglicus, Polonicus, Moscouiticus, Illyricus, Turcicus.

Numerus prior Paginam, posterior Lineam indicat.

INDEX.

INDEX.

INDEX.

Appollo

INDEX.

INDEX.

INDEX.

Asturum

Bacca

INDEX.

B

Dif-

Catecu-

INDEX.

quibus

Cras

INDEX.

D

E

F

Apologi

I N D E X.

ab eius

purget.

H

Harpax.

INDEX.

Iuppiter

INDEX.

K

L

Lilibi-

INDEX.

N

INDEX.

O

INDEX.

P

planga

INDEX.

Q

R

INDEX.

S

7.non esse

in eius

T

V

Velutum

INDEX.

I N D E X.

X

Z

Græca.

INDEX.

Græca.

INDEX

INDEX.

INDEX.

Hebraica.

Arabica.

Glarus

Persica.

Aegyptiaca.

Indica.

Italica.

INDEX.

Gallica:

Beccaße

INDEX.

Piè

INDEX.

Hispanica.

Germanica.

Elster

INDEX.

Schleyereul

Flandrica.

Vuan

INDEX.

Anglica.

Polonica.

Moscouitica.

Illyrica.

Turcica.

Hæc omnia, & singula à me dicta, & scripta, dicendasq; & scribenda Correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

Errata

Errata ſic corrigito.

PAg.5.verſu 10.cædunt l.cedunt. 5.20. faſtiduum l.faſtidium.6.17.participabantur l.participabant.18.39.quem l.quàm.19.58.noue l.nono. 28.15.diſſiculter l.difficulter.92. 19.procedere l.præcedere.154.30.in marg. Antonij l.Antonini.561.33. in nubibus l.è nubibus.156.37.38.bella Scipiades l.belli Scipiadas.170. 48.in marg.corca l.coriacea. 183.46. propria l.propriæ. 197.20.pelecancm l.pelecanum. 209.46. berytona l.barytona. 216. 41. in marg.Reud l.Rud.242.43. ſingilis l.ſingulis.263.19.interca lares l.intercalares.265.53. in marg.mibi qui l.milui qui.269.51. Melampede l.melampode.281.22.Aſtritotelem l.Ariſtotelem.282.30.Turcelet l. Tercelet.299.40.Accipiribus l.Accipitribus.301.3. Accipittarius l.Accipitrarius. 306.12.nunitæ l.munitæ.309.27. eluolatura l.euolatura.333.19.abnoxie l.obnoxiè. 350.39.viſus l.Niſus.356.31. Iſchlades l.Iſchades.373.47.coq; l.coſq;. 398.41.borphori l.boſphori.47.in marg.redant l.redeāt.412. 51.cermitur l.cernitur.412.58.diſſeret l.differret.413.40. in marg.cuculo l.cuculi. 439.35. gelericulum l.galericulum. 462.38.auda l.cauda. 467. 26. ganere l.genere. 497.30. ad quos l.ad quod.506.45.hypposelinon l.hipposelinon.543.29. in marg.glacium l.glaucium.544.39. in marg. ornithologia noſtra l.ornithologi à noſtra. 548. 18. hiſtiones l. hiſtriones. 561.24.diſſimilem l.diſſimili.581.24.in marg. Hyctiporus l. Nyctiporus.583.27.empericus l.empiricus.584.28.in marg. auacis l.audacis.603.57.Kretzer l.Kreutzer. 637.49.Thæmatopodem l. Hematopodem. 734. 38. 39. onocratulum l. onocrotalum.737.22.Pallidis l. Palladis. 739. 25. excedit l. exedit.743.20.Ichades l.Iſchades.747.38. zezes l.Tzetzes. 748.4.crocolidorum.l.crocodilorum.759.57.vturtur l.vtuntur.766.23.ſrumam l.ſtrumam. 766. 26. Grucculus l.Graeculus.794.Argoratenſis l.Argentoratenſis.807.40.in marg. Ionicus l.Tonicus.826.11.Phlaëtonteis l.Phaëthonteis. 836. 41.perferat l.perforat.836. 48. reſtellatore l.ſtellatore.837. 46.ſibulare l.ſibilare.867.15.in marg.duacis l.loquacis.875. 27.meroſq; l.Meropſq;.877.25.in marg.Tragon l.Trogon.

PAg.3.verſ.48.πτιλοτα lege πτιλωτὰ.4.8. πηλοκυτους l.πηλοχύτους.14.3.ταχην l.ταχὺν.34. ἐρχλω̃ l.ἐχρλω̃. 15. 53.πειτωμετα l.πειθώμεθα. 23. 43. ἐξοκλω̃ l.ἐξοχλὼ. 61.4. Ξεὺς l.Σεὺς.128.8.ΕΛΕΥΟΣ l.ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ.131.32.Αθηνην l.Αθλωᾶν.133.21.CΕΟΥΡ l.CΕΟΥΗΡ.158.6.ΕΦΕΕΙΩΝ l. ΕΦΕΣΙΩΝ.197.47.λαγοθήρας l.λαγωθήρας 210.22.ὀρναίλω l. ὀρφναίλω.216.24.ὑπαέτος l.υπάετος.26.γρυπαέτος l.γρυπαέτος.230.9.ἀθρόται l.ἀγρόται.47.ἀνόπεια l.ἀνόπαια.238.10 τῷ μονῷ l.τὸ μονω̃. 14. τλὼ γυ̃πα l.τὸν γυ̃πα. 15. γὺψ l.ὁ γὺψ.27.κνώζων l.κνώζων.28.γαμψόνιχες l.γαμψονυχες.53. πάφους l.τάφους. 242. 39. γαμψοὶ ἀερονήχεις. *Hæc potius nubium, quàm vulturum nomina ſunt*.266.13. ἅπες γυ̃πευ l. ἅπερ γυ̃πες. 24. ἀλλοτριοιφαγους l.ἀλλοπριοφάγους.288.4. δ' ὥς ἴρηξ l.δ' ὥθ' ἴρηξ.12.ῥέων l.ἄρεων.13.ὄκισος l.ὤκισος. 323.52.μελεμψύχωσιν l.μετεμψύχωσιν.330.57.ἐρίω l.ἐρέω 331.12.ῥηΐδὶ ὡς l.ῥηΐδίως.352.30.γελικώς l.κεκληγὼς.393 29.ἰκτὸς l.ἰκτὶς.396.43.πανλοφταλμον l.πανλόφθαλμον.402 6.οἴχοιοθ' l.οἴχοιθ'.409.37.κόκκυς l.κόκκυξ 417.11.δυσφόνος l.δύσφωνος.31.οὐ l.οὖν.33.θρασλὼ l.θρασυν.34. φαίννοντι l.φαίνοντι.424.15. κοκκυξει l.κοκκύζει. 498. 55. Βύα l.Βύαν. 503.17.Βαίνον l.Βαίνων. 22. ἰκίου l.ἰχίου. 504. 17. Βήσειν l. Βύασειν.18.Βυα l.Βύαν.23.σκλόπα l.σκόπα. 41.ὄυππο l.ἵππο. 43.μενας l.μέγας.506.26.σηλοπα l.σκόπα.522.9. σκώπες l. σκω̃πας.528.27.ὀτὸς l.ὠτὸς.31.βομολόχος l.βωμολόχος.39. βομόλοχοι l. βωμολόχοι. 529. 8. ὠτοὶ l.ὠτὸς. 530. 48. εκειν l. ἔχειν.49.σκώπτοντας l.σκώπτοντες.533.9.ἀεισκωπες l.ἀείσκωπες.16.εὐγλοττα l.εὐγλωττα--φονὴν l.φωνλὼ.542. 48. μεμίππου l.μενίππου. 49. κακοδαίμον l.κακοδαίμων. 547. 11. ἀμβλύπτειν l. ἀμβλυώττειν. 553.9.γλαύκης l. γλαυκὸς. 20. γοργώπος l. γοργω̃πις.--του̃ γόργου l. τη̃ς γοργου̃. 27. ἀμβλύπτειν l.ἀμβλυώττειν.29.κικυμώπτειν l.κικυμὼττειν. 554. 29.ἄφρω l.ἄφνω.557.47.ἐν οἰκησουσιν l.ἐνοικήσουσιν. 48.ἠακλεψουσι l.κἀκλέψουσι.559.32.ὑπταται l.ἵπταται. 561.51. πομπούειν l.πομπειν-δ' τ' ὁλοὸν l.τ' ὀλοὸν-ὠκύπτορόν τε l.ὠκυπόροντε. 577.30.τετριγασειν l.τετριγάσιν.578.42.προσφὶς l. προσφύς--οὐδε πη l.οὐδέ πη.51. θεασεσοίοιο l.θεασπεσίοιο. 581. 10.χαιρεφωντι l.χαιρεφω̃ντι--ὤνομα l.ὄνομα.588.33.& 34.λίβυουσα l.λίβυσσα.596.53.πτεροφόρος l.πτεροφόρους.601.4. ἀρκηγὸς l.ἀρχηγὸς.17.& 21. γρύψ l.γρὺψ. 611.18.ἁρπαξω l. ἁρπάζω.624.21.σείρειν l.σύρειν.24.εἴρεν l.εἴρειν.625.14. σειρωοῖν l.σειρώοιν.627.40. σειρη̃μνας l. σειρη̃νας. 47.ἀκιττα l. ἀκίττα. 650. 8. ἀνδρωπόγλωττον l. ἀνθρωπόγλωττον. 686. 53. του̃ κορὰς l.ἀπὸ του̃ κόρας.688.19.κόραν l.κάραν.22.κροζειν l.κρώζειν.705.26.τοὺπιορκονυ̃τος l. του̃ πιορκου̃ντος 51. δυσυχὼς l. δυσυχω̃ς.706.38.διατὸν πολυκρονιον l.διὰ τὸ πολυχρόνιον. 707. 42. κοραξὴν l.κόραξιν. 50. καράκιον l. κοράκιον. 718.27.κεκόπακε l.κέκοπίακε.727.50. πισὸν l.πισὸν.57.γονυ̃ l.γου̃ν--δολονυ̃τα l.δολου̃ντα.728.1. κὶ l.καὶ--αὐτικα l.αὐτίκα.734.45.σημαίνη l.σημαίνει--κανὸν l.κακὸν.46.κεραὶς l. κεραι̃ς.50.κορονίαι l.κορωνίαι.51. κορωνὴς l.κορωνὶς--κορονιδεὺς l.κορωνιδεὺς. 735. 4. κεραὶς l. κεραι̃ς. 736.54. εκλαγζα l. ἔκλαγξα.737.29.λακέρυσαν l.λακέρυζαν.30.κεκάρυζαν l.κελάρυζαν.740.39.ἐννεαγηρα l.ἐννεάγηρως.40. πολύγηρα l.πολύγηρως.49.οἶθ' l.οἶδ'--λακέρυσα l.λακέρυζα.742.14. μιλτοπάριον l.μιλτοπαρῃων.21.κορονίδες l.κορωνίδες.743.18.κορωνεος l.κορώνεως.25.ὤσον l.ὅσον.745.46.& 47.ἐσαι l.ἐσαι.754. 17.κρω̃μα l.χρω̃μα.758.24.ἐςί ἡ l.ἐςὶν ἡ.28. κολιὸς. l. κολοιὸς 759.28.φοινικόρυνχος l.φοινικόρυγχος-- βωμολόγος l.βωμολόχος.33.βομολογος l.βωμολόχος. 760.14. ςεφάνιων l. ςεφανίωνα.53.οὖλων l.οὖλον.54.σμικρη̃σι l.σμικροι̃σι.761.52. ἐνέκρουειν l.ἐνέκρουεν.762.20.εχεὶς l.ἔχεις.21.κρατησης l.κρατήσεις.22.λακωνας l.λάκονας.51. τνητω̃ν ἐριδανετον l.θνητω̃ν ἐριδαίνετον.54.μονυ̃ος l.μου̃νος.55.ἠ̃σαν l. ἠ̃σιν. 763.4. ἄρχας l. ἀρχοὺς. 30. οὔτοτι ἀνωχεχηκεν l. οὗτος ἀνῳ κέχηνεν--δεικνὺς l.δεικνὺς.32.κ' ὦ l.χῷ--θεους l.δέους.47.βου̃ντε l.βοω̃ντε.765 48.ακαγ l.ἄγραν.49.ταπεννὰ l.ταπεινὰ.766.30.ἀλλοτριωνέρωτες l.ἀλλοτρίων ἔρωτες.31.φερρειν κρέασονες, εικοθεν l. φέρειν. κρείσσονες, οἴκοθεν.38.ἀνδρωποι l.ἄνθρωποι--πτερυγιας l.πτέρυγας.767. 25. φοινικορυνχος l. φοινικόρυγχος.27.βωμωλογῷ l.βωμολόχῳ--λοκω̃ l. λύκῳ. 772. 9. βωμολόγῳ l. βωμολόχῳ --βωμολόγος l.βωμολόχος.17.βωμολογω̃ l.βωμολόχῳ.775.9. ςεφανιὸν l.ςεφανίωνα. 34. Ζι̃τον l.Σι̃τον. 776. 15.ἀρτιον l.ἀρτίας.782.23.ἐχαύτοις l. ἐσχάτοις.27.κικνόφορον l.κιττοφόρον. 41.Α'κιττα l.κίττα--σειρηνα l.σειρω̃α.816.32.ἐξοκλω l.ἐξοχλὼ 818.37.ἀπερηνους l.ἀπυρήνους.836. ὅσπερ l.ὥσπερ. 840.11. καταπερ l.καθάπερ.12.ἀσκολαβω̃τας l.ἀσκαλαβώτας.848.1. ΚΟΛΙΩ l.ΚΟΛΙΩι. 25.κλορος l.χλωρος.855.8.λόγμας l.λόχμας.864.16. δη̃τ' ἀγατω̃ν ἡτέρον l. δη̃θ' ἀγαθω̃ν ἑτέρων.16. ἀπαραίνητον l.ἀπαραίτητον. 18.γενομένη l.γενομένῃ.19.φέτοτας l.φῶτα ταις.20.σιβασου̃ l. σεβασου̃. 23. εἴκε πολου l.εἴχε πολου. 28. τήρομαι l.τήκομαι. 867. 38. τὸ τήνον l.τὺ τη̃νο. 868.1. ποντιαδ' ὀξυτατων l.πότνιαδ' ὠκυτάτων. 4. μαινὲρδα ἀνιν l.μαιναδ' ὄρνιν.

F I N I S.

REGISTRVM.

¶ ✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Tttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii.

Omnes sunt Terniones, præter ✠ quæ est Duernio, & Iiii quæ est Quaternio.

BONONIÆ.

Apud Io: Baptistam Bellagambam. 1599.

IMPENSIS MAGNIFICI DOMINI
Francisci de Franciscis Senensis.

CVM CONSENSV SVPERIORVM.